309

coll. ...

1.) Titelportr. (Radierung), Lpz. C. Hertzbergk sculpsit.
Titelbll., 23 Bll. unnum., 9 Bll. Index,
760 num. SS, 28 Bll. Index.

Und 2.) 248 SS. num., 4 Bll. Index, 123 SS. unnum.

Mit vielen schönen Textholzschnitten.

Valerianus.

Obscura sub nocte notæ, quas dædala finxit
Ægyptus, tacitæ delituere diu.
Deniq; depulsis patuere arcana tenebris,
Claraq; Pieriâ symbola luce nitent.

Pieridum, cæcas errorum abstergere nubes
Et studiis animos irradiare, fuit.
Id porro Musis donarit Apollo; suopte
Donat ab ingenio lumina Pierius.

Georg. Rotinus.

Leip. C. Hochberger. sculp.

JOANNIS PIERII VALERIANI BELLUNENSIS
HIEROGLYPHICA,
SIVE
DE SACRIS ÆGYPTIORUM ALIARUMQUE GENTIUM LITERIS,
Commentariorum Libri LVIII.

duobus aliis ab eruditissimo viro annexis.

Accesserunt loco auctarii, HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, ex veteribus & recentioribus auctoribus descripta, & in sex libros ordine alphabetico digesta; item HORAPOLLINIS HIEROGLYPHICORUM LIBRI DUO ex postrema Davidis Hœschelii correctione. Præterea ejusdem PIERII DECLAMATIUNCULA PRO BARBIS SACERDOTUM; De INFELICITATE LITERATORUM LIBRI DUO; denique ANTIQUITATUM BELLUNENSIUM Sermones quatuor.

Editio ad novissimas Germaniæ composita, quibus & annotationes ad marginem atque necessarios Indices debet.

FRANCOFURTI AD MOENUM,
Sumptibus CHRISTIANI KIRCHNERI,
Typis WENDELINI MOEWALDI,

ANNO M DC LXXIIX.

VIRIS
GENEROSISSIMIS, ANTIQUITATE GENERIS, NOBILITATE, LONGOQUE RERUM METALLICARUM ÆQUE AC OMNIUM SCIENTIARUM USU ET EXPERIENTIA SPECTATISSIMIS DOMINIS,

DN. ABRAHAMO à Schönberg/

SERENISS. ELECT. SAXON. A CONSILIIS, CUBICULARIO EMINENTISSIMO, REIQUE METALLICÆ, AC QUÆSTURARUM FREIBERGÆ ET GRILLENBURG PRÆFECTO GRAVISSIMO,

NEC NON

DN. ADAMO FRIDERICO à Schönberg/

Hæreditario in Wingendorff/ Wiese-Bornichen/ Ober-Schöna und Hänchen/

Patronis, Fautoribus, humili subjectione, omni honoris & observantiæ cultu & vultu ætatem devenerandis

Salutem
&
officia paratissima
cum
omnigena felicitate.

GRæci, *Viri Generosissimi*, observatu dignum censuêre, quando quis opus aliquod luci exponere animum haberet: *frontispicium ut præprimis apponat opere incipiente fulgidum:* Operi jam præsenti *Generosissimi Viri* tale frontispicium præponendum necessitatis censeo: *Jo. Pierii Valeriani de Hieroglyphicis Ægyptiacis* Operi, Materia utilis admodum, jucunda pariter ac necessaria, specialibus artibus & scientiis, addictis *Theologiæ* nempe, *Eloquentiæ*, *Poëticæ*, &c. cultoribus, *ac universalibus Doctrinis*. Quod licèt diversæ editiones visæ sint tamen in locis longè dissitis, in Gallia, Lugduni &c. Italiâ, Româ &c. postremò etiam in Germaniâ, sed in finibus hujus ut Basileæ, Coloniis &c. partim in seculo præterlapso partim sub hujus anni initio, typis susceptæ fuêre, Quæ ita avidè acceptæ sunt, ut vix una atque altera editio nobis ad manus venire potuerit, rarissima enim habuêre, Lumina nostra in eruditione præcellentia, hæcce opera, illorum nemo nisi summè docti & rariore scientia præditi nostrarum regionum, cognitionem obtinuit. Distractis itaque omnibus editionibus, in propriis Regionibus, præsertim apud Romanæ Religioni addictos, Nostratum Nemo, licet majori pretio solvat, horum operum particeps fieri potuit, ut exinde crebrò nova perquiratur editio,

editio, cui ex Vir. Clar. consilio omnia, quæ necessaria fuerunt & reliquæ editiones caruere, affixi, nihilque, quòd ad operis hujus limatissimi perfectionem aliquid conferre potuit, licet non sine industriâ & sumptibus, procurare intermisi. Idcircô ex instinctu Virorum quorundam Clariss. emptorumque cupiditate motus, sumptus non parvos per longum temporis spatium, de novo hocce locupletissimo opere edendo impendere, & recudi curare, sine dubio desiderium emptorum adeò avidorum adimplebit. Præsertim cum propter bellum jam ubique ingruens Bibliis Ariæmontani edendis remora injecta est, antequam videam, quorsum tempora hæcce graviora prorsus ruinam minantia, declinent, quæ editio jam præter impensos, non leves adhuc suscipiendos requirit sumptus. FRONTISPICIUM igitur *Viri Generosiss.* clarius, nobilius, generosius & adeò præfulgidum nullum huic operi invenire potui, quàm ut NOMINA V. PERSTRENUA præscribam. Permittite igitur *Viri Generosiss. ut* STRENUITATIS VESTRÆ Fulgor, has operas illustret, ET NOMINA VESTRA, quorum splendor ubique veneratur, huic Operi præfixa frontispicium ejus reddant, PRÆFULGIDUM. Accipite hoc in devinctissimæ gratitudinis beneficiorum favorisque memoriam, sereno vultu, humilissimè rogans, ut diutiùs vester in me accedat favor, cujus, annis abhinc retrò aliquot, indicia maxi-

ma in me collocastis, quodque ad momentum hoc usque expertus sum hactenus, & non possum non reponere reciprocum; tamen hoc ulteriori favore fretus, confido, hanc meam gratitudinem benevolo animo ac mente iri susceptum, D.O.M. beneficiorum in me uberrimè translatorum largus sit remunerator, faxit, *ut Nominis* & *Familiæ Nobilissimæ* incrementa plus ultra excurrant, VOBISQUE, VIRI GENEROSISSIMI, Me Debitorem humilissimum ulterius commendatum habeatis. Vivite, florete, vigete

Generosissimarum Vestrarum
maximeq; STRENUARUM
DIGNITATUM

Observantissimus

Datum d. 18. Mart.
Anno 1678.

C. KIRCHNERUS.

AD

AD

novissimæ hujus editionis Anno 1678.

BENEVOLUM LECTOREM

Præfatio.

LImatissimum hoc variâque refertum eruditione Hieroglyphicorum Joan. Pierii Valeriani opus ita cupidos emptores invenit semper, ut diversis temporibus pariter ac locis, (Italorum enim exemplum Germani quoque nostri cum Gallis imitati sunt,) recudi id oportuerit. Quæ & causa fuit, ut cùm, licet toties renatum, desiderari tamen in Bibliopolis animadverteretur, de editione hâc novâ svadentibus eruditis cogitaretur. Neque verò negari potest, insignem ejus usum esse non modò humaniorum literarum, sed sublimium quoque Facultatum, atque in his vel præcipuè sacræ Theologiæ Studiosis. Imò verò, si ultimam scrutamur Hieroglyphicorum, qualia penes Ægyptios fuerunt, originem, sacræ potissimum scientiæ causâ excogitatum hunc symbolicæ doctrinæ modum fuisse, vel solum Hieroglyphicorum vocabulum argumento sit nobis: ut omittam, quod constat, hunc veluti thesaurum à sacerdotibus olim & inventum fuisse, & custoditum. Equidem haud iverim inficias, toto cœlo dissidere nostram religionem, qui Christiani sumus, ab illâ, quam superstitione falsorumque numinum cultu plenissimam professi sunt illi veteres Ægyptii: sed vicissim plurimum quoque interest inter hæc Pierii nostri, & illa gentis idololatricæ hieroglyphica. Noster, etiam ubi superstitiosas imagines detegit, nihil tamen minus quàm Magistrum se præbet aut approbatorem perversitatis Ægyptiæ: id autem præterea dat operam ut Christiano Lectori divinarumque cupido literarum labores accommodet suos. Itaque non pauca sacræ scripturæ loca illustrare studet, quæ & peculiarem in-

dicem visa sunt mereri. Nimirum ipsi quoque Spiritui Sancto libuit interdum symbolis, parabolis, similitudinibus uti: sed idem hâc in re longè aliâ viâ processit, quàm apud profanam nationem spiritus nequam. Nimirum hic ut in caliginem secum devinctos sibi abriperet, tenebras amavit; unde hieroglyphicas illas literas haut immeritò Latinis ignorabiles Ammianus appellavit Marcellinus. At verò Spiritui Sancto placuit tam aperta passim, tamque perspicua loquendi ratio, ut intelligi, etiam ubi symbolis utitur, vel à puero possit. Quid clarius illo Regii Psaltis: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad Te, Deus, *Psalm.42. unde natum Pierio nostro libri VII. caput 7. Talium, ut ita loquar, hieroglyphicorum fœcunda in sacro codice messis est, quam metere profectò non eruditis modò, verùm & plebejis animabus jucundum, facile, proficuum est. Ut adeò sperare liceat, Pierii hos libros, utpote hujusmodi penore instructissimos, illis etiam, qui concionandi officio funguntur, admodùm fore opportunos. Jam ut de toto editionis hujus consilio accuratiùs constet Erudito Lectori, sciát is velim, secutos esse nos Francofurtensem, quæ seculi hujus anno prodiit quarto decimo, & ita secutos, ut pagina paginæ exquisitè respondeat. Faciendum enim omninò videbatur, ut emptoris parceremus sumptibus, qui haud paulò minores ita futuri sunt, quàm fuissent, si componere nos ad exemplum voluissemus codicum majoris formæ, literarumque grandiorum, qualis Lugdunensis anni 1626. Atque hoc exemplum præiverat nobis Coloniensis illa anni 1631. Nam & hæc Francofurtensi exactè quadrat; uberior illâ tamen, dum Pierii quoque libros de infelicitate literatorum duos, Bellunensium item Antiquitatum sermones quatuor adjunxit. Quam quidem ubertatem transferre hinc & in nostram voluimus. Vicissim resecuimus Pierii poemata, quæ plerasque editiones occupasse videntur hanc (si quid augurari licet) maximè ob causam, quòd qui eas procurarent primi, quidquid Pierianorum opusculorum indagare ipsi potuissent, horum nihil omittendum putarent sibi. Nos verò dandam operam potiùs arbitrati sumus, ut adhiberetur in volumine alioqui satis excrescente selectus aliquis. Atque ut, qui frugalem cœnam parcâ impensâ parari sibi cupiunt in diversorio, bellaria, delicata illa quidem, sed sumptuosa magis quam necessaria, non affectant: ita nec peccaturos nos credidimus, si hæc bellaria (quis enim sic non appellet poemata, præcipuè quibus amatoria subinde quædam miscentur?) emptori, fortasse nec appetenti, haud apponeremus; quæ præsertim deprehensa forent paginarum esse non*

pau-

paucissimarum. Quod si quis tamen maximè desiderat nosse, qualis Pierio Poetica vena fuerit, is restringere desiderium hoc poterit legendâ ejus in obitum Hippolyti & Alexandri Mediceorum næniâ, quâ librum Hieroglyphicorum XLIV, claudit; legendo item urbis patriæ Genethliaco, quod in fine extat Bellunensium. Atque hæc duo carmina, jam sic semel oblata Lectori, cur Francofurtensis & Coloniensis editiones in Poematibus pag. 94. & 82. repeterent, causa non fuit. Porrò illa in habendo selectu quam professi sumus circumspectio nos eò etiam impulit, ut curam abjiceremus Hieroglyphicorum & Medicorum emblematum Ludovici Casanovæ, quæ Pierianis editio Lugdunensis adjecerat. Non plura quidem duodecim ea sunt, (unde δωδεκαχεύκ vocabulum titulo affixum,) quibus insuper emblema emblematum præmittitur: sed commentariis exposita prolixis admodum, & in quibus, si ea seponas, quibus autor de industriâ videtur Medicinæ studiosis prodesse voluisse, reperias occupata jam à Pierio non pauca. Omninò autem servandus esse modus aliquis videbatur in iis, quæ ad Hieroglyphicorum expositionem Pierianam addi possunt. Nam si aliorum de hoc genere omnia coacervamus, nunquam futurus est finis. Neque enim solus memorari Casanova hîc meretur, sed alii plures, maximè Athanasius Kirchnerus, cujus Oedipus Ægyptiacus, hoc est universalis Hieroglyphicæ veterum doctrinæ, temporum injuriâ abolitæ, instauratio Romæ prodiit seculi præsentis anno quinquagesimo secundo. Satis ergò, speramus, habebit benevolus Lector, ubi ea, quæ Francofurtensis & Coloniensis editiones repræsentant Hieroglyphica Pierianis adjecta, eadem nostræ huic haudquaquam deesse animadvertet. Sunt autem illa duorum Autorum. Quorum quidem neutrius nomen expressit Francofurtensis Codex quem secuti sumus: sed eruditissimum tamen illum virum, qui Pierii libros LVIII. duobus aliis auxit, Cœlium esse Augustinum Curionem docuit nos, (ut alios testes omittamus,) Basileensis editio anni 1567. id quod nequaquam dissimulandum hîc esse censuimus. Alterius eruditi, cujus Collectaneorum sex libros etiam in hâc nostrâ repetimus, nec aliunde rescíscere nomen hactenus, nec à nobis ipsi divinare potuimus. Cæterùm & illud operæ pretium nobis visum fuit, ut effigies Pierii Valeriani, (quâ carent alioqui duæ toties nominatæ quas imitati sumus,) in hac nostra conspiceretur, & quidem è regione tituli generalis: cui versiculos Georgii

gii Rotini ſubjungendos putavimus depromptos è Muſeo Hiſtorico Joannis Imperialis. Hæc ita ſunt, de quibus admonendum putavimus, quicunque oculos eſſet in hanc noſtram editionem conjecturus. Vale, Lector optime, noſtroq; labori fave. Lipſ. d. 26. Februar. Ann. 1678.

ILLU-

ILLUSTRISSIMO
COSMO MEDICI, FLORENTINORUM DUCI, HETRURIÆQUE PRINCIPI, HEROI INCOMPARABILI,

JOANNES PIERIUS VALERIANUS,
S. P. D.

CUm mecum reputo, COSME Princeps Illuſtriſſime, reputo autem ſæpiſſimè, quanta fuerit & genii & ingenii felicitas in laudatiſſimæ vitæ tuæ, negotiorumque electionibus, cùm omnes te unanimi totius patriæ tuæ conſenſu, in tam tenera ætate, ditioni ampliſſimæ præponerent, & in hanc celſam honoris ſedem extollerent, tum certè quoniam modo tantam rerum molem in hac temporum perturbatione ferre ac ſuſtinere poſſes, ſane quàm pro eo ac debui, ſolicitus eſſe cœpi. Verùm cùm actionis adminiſtrationisque tuæ progreſſum, & quam vitæ rationem complexus es, conſidero, gaudio planè maximo ita perfundor ac exulto, ut etiam planè videam te Fortunæ locum illum, ſingulari omnium benevolentia & ſumma Virtutis exiſtimatione non ſolùm tueri potuiſſe, ſed etiam eam virtutis opinionem de te concitaviſſe, ut vel maximis regnis gubernandis te dignum præbueris. Nam qui fructus à bono veroque Principe ſoleat expectari vel maximus, hujusce jam non adumbratam imaginem, ſed luculentam expreſſamque formam nobis exhibuiſti: atque ut inſigne commodum ſubditis tuis adferre poſſes, inprimis operam dediſti, ut tanquam agrum melioribus ferendis ſegetibus deſtinatum, lolio zizaniave, ſic Rempublicam tuam labe vitiiſque contagioſis perpurgares, dum corruptores coërces, externas divini nominis contumelias, blaſphemias, perjuria, & id genus extrema ſcelera pro virili, jureque tuo prohibes, emendas, tollis, ac punis: nihilque magis è tua dignitate: nec rem Deo (hujus enim miniſter & eſt, & dicitur bonus quivis Princeps) gratiorem, nec civibus tuis ſalubriorem exiſtimaſti, quàm ſi ad hujuſcemodi honeſtatis ac pietatis ſcopum & metam in curriculo tuo gnaviter & ſtrenuè contendas: pro quo etiam labore & indefeſſo ſtudio certò noviſti tibi divinitùs immortale prœmium eſſe propoſitum, cùm tam glorioſi conatus & curſus dux & magiſter Chriſtus prolixè polliceatur illis rerum omnium feliciſſi-

mos ſucceſſus, qui Religionem puriorem ardenter amant, & ornare ſedulò contendunt. Quamobrem COSME Princeps ornatiſſimè, fas mihi ſit quæſo, meo quodam more & ſingulari quadam erga te gentemque veſtram pietate, liberiùs quædam uſurpare & adferre, quæ ex officio prætermittere non poſſum, teque exhortari, & admonere vel jam currentem (ut dici ſolet) incitare potiùs, ut quem hactenùs animum ad publica juvanda commoda attuliſti, eum non deponas, ſed tibi etiam atque etiam vigilandum, ac pro Republica conſilio & labore excubandum exiſtimes, ſtudiaque omnia, cognitiones & curas in iis rebus ponendas, quibus clavum tanti dominii in maximis fluctibus tenere, & amplas ditiones tuas, in ſummis rerum difficultatibus tueri ac gubernare poſſis. Hoc ipſum facilè totum aſſequeris, ſi Deum verum in Chriſto verè, ut facis, agnoſcens, ſumma fide & ſervantia colas, ames, venereris, & gloriæ ſanctiſſimi nominis ejus, doctrinæ cœleſti, Eccleſiæ tranquillitati amplificandæ, conſervandæque dies noctesque ſtudeas: in Domino, ad quod es adhibitus; publicam, ut hactenus feciſti, ſalutem quæras, ſubditorum incolumitatem cures & tuearis, honeſtam diſciplinam inſtituas, vel jam inſtitutam conſerves, florentem ditionem legibus, juſtitia, concordia ſtabilire pergas. Magnum, inquies, eſt hoc & arduum munus, moleſtiarumque plenum, & quod non niſi ab iis præſtari poteſt, quibus divinitus peculiare donum conceſſum eſt: mihi autem homini ſatis alto perfruenti otio hæc perſcribere longè faciliùs, quàm invenire quenquam qui ad hunc ſcopum propriùs collimet. Rectè ſanè, ſed quorſum hæc? Ut te ipſum, clariſſime Princeps, reſpicias, teque eum eſſe firmè credas, in quem Deus Optimus Maximus immenſa ſua benignitate, tam ampla conferre voluit beneficia, unumque conſtituere Ducem, ac veluti paſtorem, magnis & latè diſſitis populis, ut eos commodè, prudenterque regendo paſcendoque, in hoc tuo principatu idea quædam ſanctæ Reipublicæ eluceres. Ideoque duos præclaros tibi comites addere voluiſti, Juſtitiam & Religionem: quarum alterutra fortunas, vitam & dignitatem civium & populorum conſervas & contines: altera, ad veram ſalutem, veramque fœlicitatem omnes convocas, proprio laudabilique exemplo tantùm non adducis. Reſpice igitur, COSME Princeps, munus tibi aſſignatum à Deo, talentumque tam liberaliter tibi impertitum, ac cœleſte tuum illud nomen non ſine divino mumine ideò tibi obveniſſe, ut (quod olim de Sparta proverbium jactatum eſt) quam nactus es Hetruriam, eam excolas, & omni virtutum genere exornes. In primis autem, ut decet veræ virtutis amatorem, artes quibus doctrinæ liberales continentur, ſtudio, liberalitate, & officiis tuis complectaris: inſunt enim in artibus illis fontes & cauſæ ſapientiæ, virtutum, legum, & honeſtæ diſciplinæ, quæ omnia quam principatui & provinciis tuis neceſſaria ſint, unus omnium Principum optimè noviſti, qui nullis ſumptibus, laboribus nullis peperciſti; ut præſtantiores ingenuarum artium Doctores Gymnaſiis præficerentur, juventutemq; liberaliter inſtituerent. Et ſi quis tandem inveniatur, qui ab egregia aliqua virtute commendationem ducit, hunc tua benevolentia dignum judicas, ac benigne complecteris, authoritate defendis, foves, & dignis præmiis ornas, ut jam nemo mirari debeat, probos homines & doctiſſimos quoſque certatim ingenii ſui partus libenter illi commendare, cujus vel nominis ſplendore gratiam & ornamentum ſcriptis conciliant ſuis. Quam quidem ob rem nec mihi, qui annos permultos in veſtra ſum clientela, committendum putavi, ut, cùm multi eam voluptatem, quam incredibilem ex iſta magna dignitate animis ſuis perciperent, ſcriptis declararent, vellentque te hunc ſummum honorem ex tuo merito ſplendore diutiſſimè admini-

mini-

ministrare, ego unus in tanta omnium lætitia tacerem, nec scripto testificarer commune omnium nostrûm gaudium ex eo potissimum natum esse, quod te unum in hac durioris temporis propugnatione divinitus delectum videmus, qui literas, literatosque viros singulari benignitate foves, atque illustras, ac adversus intolerandam inscitiam, & immanem barbariem defendis. Ut igitur hujusce perceptæ meæ lætitiæ aliquam significationem darem, commentarios satis multos diversorum amicorum, quibus id denegare nec potui nec debui, rogatus de sacris Ægyptiorum literis hoc tempore in unum veluti corpus constrictos in tuo nomine apparere volui: in quibus vel describendis, vel tractandis magnam operam & sedulum studium nos posuisse, boni omnes, qui nostra legere dignabuntur, facilè intelligent. Quam verò feliciter id à nobis tentatum sit, aliorum judicium erit: labores certè incredibiles sustinuimus, dum earum rerum explicationem adferre studuimus, quæ naturæ obscuritate varietateque involutæ, multisque obstructæ difficultatibus, plurimorum, vel insigniter eruditorum hominum ingenia exercere detinereque potuerint, ut etiam æquiorem mihi fore Lectorem sperem, ubi viderit me primum tanta rerum varietate, magnitudine ac difficultate, maximo studio, maximaque animi contentione in hoc argumento elaborare voluisse, & honesto exemplo multorum studia excitare. Quanquam hoc loco extiterunt, qui in ipso operis vestibulo à tam laborioso me deterrere ita studuerunt incœpto, ut etiam, vel arrogantiæ vel imprudentiæ nota & crimine me verberarint, quod unus è multis exstimarem aliquam absolutam explicationem me nunc tandem huic tam obscuro argumento adferre, & tam immensam rerum abditarum seriem ex Ægyptiorum sacerdotum arcanis eruere posse confiderem. Quin potiùs rei difficultate ob oculos versata, inexhausti operis laborem declinandum consuerunt, præsertim cum in hujusmodi enodandis non pauci ex Græcis & Latinis barbarisque scriptoribus omne studium & operam sine fruge consumpserint, quod opus tale rerum atque artium omnium propemodum rationem naturamque comprehendat. Præterea vetustis earum litterarum monumentis, partim temporum, partim hominum incuria deperditis, ea dicebant scriptorum inopia laborandum esse, ut si ætas, si igenium, alia pleraque adessent, vix tamen ad exitum perducere concederetur tantæ molis argumentum, quod idem adeò sit ex hominum memoria sublatum, vel potius abolitum, ut nulli unquam usui sit hæc elucubratio futura, cùm præsertim hoc ipso tempore, nullus quantumlibet profunda eruditione sit, qui vel obeliscos, qui Romæ aut alibi adhuc visuntur, vel admirandam illam Bembi mensam intelligat, aut interpretari possit: vanumque esse, ingenium in eo pertinaciùs intendere, quod te numquam omnino speres assecuturum. His ego responsum volo, me non esse nescium plurima ex his unà cum Ægyptiorum regno, doctrina, institutione, ac ferè omni eorum nomine ita esse abolita, ut si vel ipse reviviscat Heraiscus, qui fertur olim omnia sacerdotum eorum monumenta, literasque mysticas uno statim obtutu intellexisse, rerumque simul interpretationem confecisse, jam nunc laboret incassum, siquid tale aggrediatur. Sed esto, non posse me, non posse alium quempiam totum hoc sacrum perlustrare, idcircone præclaro & laborioso incœpto desistendum, quod uni omnia præstare negatum sit? Idcircone veterum numismata & statuas artificiosius elaboratas, quas tanto studio perquirimus, tanta diligentia effodimus, tanto sumptu resarcire curamus, quæcunque fuerint vel nare, vel pede, vel alio quopiam membro mutilæ, in fornacalem ignem ad usum calcis conjiciemus? quomodo enim nobis vel voluptati, vel admirationi esse poterunt, si non undecunque perfectæ fuerint, quando nihil isti

dignum putant, pretioſum nihil, niſi quod eſt abſolutiſſimum? Age igitur, COSME, *ſi horum ſententiam probas, monumenta aliquot dum vetera tum recentia ex amœniſſimis tuis ædibus abjice, ſtatuas illas mira Michaelis Angeli Bonaroti induſtria fabrefactas, è divi Laurentii templo eliminandas cura: nam & illis aliquid deeſt, & hæ extremam artificis deſiderant manum, ut de his tantùm loquamur, quos in noſtra commentationis ſerie duces libenter ſuſcipimus. Plinium habere domi nemo velit, profeſſus enim ſe naturalis aut mundi hiſtoriæ libros editurum, non omnia novit, non omnia conquiſivit, in orbis deſcriptione multa prætermiſit, montes aliquot non recenſuit, flumina pleraque non commemoravit, urbes tunc celebres non agnovit omnes, quadrupedum, piſcium, avium ſtirpium, ac aliarum quarundam vim ac proprietatem parum accurate propoſuit? Quid Plutarchum, quid Ælianum, quid Athenæum, quid Pauſaniam memorem, cùm horum nemo omnia, quæ in ſuſcepto argumento dici potuiſſent, dixerit? Quid Paulum Jovium, cujus tanta in ſcribenda hiſtoria laus eſt, ut eandem plerisque veterum eripuerit, & cum vel primis parem habeat? Hujusne incomparabilis viri ſcripta rejiciemus, quòd in ea temporum ſerie aliquot annorum hiſtoria conciſior ſit? Id exiſtimo nemo, niſi prorſus humanarum rerum imperitus, approbaverit. Tu certè,* COSME *Princeps, domeſtico idipſum improbas exemplo, qui quanto potes ſtudio quicquid reparari poteſt, inſtauras: & quorum virtutes vel imitaris, vel etiam excellis, eorum etiam imagines vel opera ſtudioſè requiris. Sed ne in hoc multus ſim, harum commentationum labor nulli rei magis mihi videtur aſſimilandus, quàm illi de quo dixi ſtatuarum effodiendarum & inſtaurandarum ſtudio: ut enim illæ utcumque mutilæ, gratæ eſſe ſolent, ſic noſtra hæc (niſi me inſtituti operis fallat amor) etſi non omnia complectentur, habitura tamen ſpero aliquid, quod ſeſe humana ingenia oblectare poſſint. Nihil igitur mihi cum illo ſit,*

> Qui quòd deſperent invicti membra Glyconis
> Nodoſa corpus nolint prohibere chiragra.

Novimus humanarum virium terminos circumſcriptos, & aliquid eſſe prodire tenus, ſi non datur ultra. Quamobrem quis tandem iniquiore in eum erit animo, qui mortalium ingenia, induſtria & laboribus ſuis quocunque modo vel delectare vel juvare conetur: Nam de præſentis argumenti vel oblectatione, vel utilitate, quam earum rerum explicatio & cognitio affert, ſi velim pro dignitate dicere, nullus unquam exitus reperietur. Quòd ſi unicuique rei non exigua nobilitas ex antiquitate comparatur, ſcriptorum opinio eſt, literas has, quibus unde uſi ſunt Ægypti, tunc primùm excogitatas, cùm veteres illi ante diluvium viri, qui rerum cœleſtium rationem primi mortalium indagaſſe traduntur, duas diverſa materia columnas conſtituerunt, lateritiam unam, alteram lapideam, in quibus totum de conſummatione mundi, arcanum exſcriberent: ſunt enim qui deſcriptionem hujusmodi, animalium cæterarumque rerum figuris conſtitiſſe aſtruerent, in quibus tamen Philoſophi, Poëtæ, Hiſtorici, divinarum etiam diſciplinarum ſententias deliteſcere viderunt. Conſtantiſſima enim fama celebratum fuit, ſacerdotes illos Ægyptios omnem naturæ obſcuritatem adeò manifeſtè ſibi cognitam profeſſos, ut eandem quaſi per manus traditam, diſciplinam hæreditariam poſſiderent. Hac ipſa præclara fama commotus admirandus ille Pythagoras, Ægyptum ſibi adeundam luſtrandamque putavit, ac ab iisdem ibi

ſacer-

sacerdotibus talia cepit arcanarum rerum documenta, ut non abs re de illo passim dictum sit:

Mente Deos adiit, & quæ natura negavit
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Tantaque hujus viri fuit admiratio, ut Crotoniatæ & Metapontini (apud quos etiam è vita decessisse fertur) ex ejus domo templum facerent, ac veluti numen colerent. Quid Plato, ut ingenii doctrinæque Princeps, & Philosophorum Deus & haberetur & vocaretur, nonne id Ægyptiacæ peregrinationi debet referre acceptum? Nonne Moses ipse, quem Pharaonis filia adoptavit, regioque modo, peritis Ægyptiorum adhibitis præceptoribus educavit acerudivit, magni sapientisque nomine honoratus est? Sed ne in conquirendis multis laborare videar, cùm hac hieroglyphica instituendi ratione similitudinem habere comperio divinas nostrorum literas, ita omnia mystico quodam sensu scripta quæcumque Moses, quæ David, quæ Prophetæ reliqui cœlesti Spiritu afflati protulerunt. In nova verò lege novoque instrumento cùm Assertor noster ait: Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar, *quid aliud sibi voluit, quàm hieroglyphicè sermonem faciam, & allegoricè vetusta rerum proferam monumenta? Et illud:* Jesus in parabolis loquebatur ad turbas, *nonne sermones suos arcano quasi velamine quodam contegebat? Pari modo videmus Apostolos ab usitato loquendi more recessisse, ut sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merita dignitate, ita & forma quadam discernerentur, ne cœlestium mysteriorum majestas passim & indiscretè patesceret, sanctumque Canibus, & Margarita Porcis exponerentur. Demetrius certè Phalereus apud Philadelphum Alexandriæ Regem, plerisque audientibus affirmavit, non licuisse Græcis Hebraicam historiam attingere, quin illustrium scriptorum quosdam eam rem tractare ausos, adversa mentis valetudine & languore corporis tamdiu conflictatos, donec ab incœpto destitissent, tamquam id arcanum profanis esse gentibus manifesta ira Numinis interdictum. Ad quod ipsum si nunc multi respicerent, modestiùs aliquanto se gererent. Vides enim quæ de humana divinaque disciplina vetustas illa sub rerum verborumque quorundam involucris occultaverat, & quòd peritissimi quique inter se hoc veluti ænigmatum genere uti consueverunt. Mihi igitur vitio verti non debet, si omnem operam & studium ad harum rerum explicationem contulerim, quas tanto in pretio à præstantissimis quibusque semper habitas novimus. Angelo Politiano, Petro Crinito, Philippo Beroaldo summæ laudi datum, quòd primi unum vel alterum ex his locum interpretati sint. Mihi igitur ut idem attentem cur negetur? Et si is non sum, qui cum illis ausim eruditione contendere (fuerunt enim ex iis quos æquus amavit Jupiter) si quid tamen non intermissus labor, & in evolvendis remotioribus libris perseverantia valent, non unum jam aut alterum locum, sed & multa volumina de arcanis hujusmodi, aliqua posteritatis gratulatione me conscripsisse grati, ni fallor, profitebuntur, ac oblectationem & utilitatem ab harum rerum tractatione non disjunxisse. Maximas certè commoditates & utilitates consequemur, si ex multis expertibusque rationis animantibus exempla sumere voluerimus, & virtutum, quas sequamur, & vitiorum, quæ fugiamus. Nec deerit occasio rectè sentientibus, qui accommodatè ad religionem nostram hæc retulerint & exposuerint. Nec etiam arborum & herbarum consideratio nobis otiosa*

est, cùm

est, cùm B. Paulus, & antè eum David ex rerum creatarum cognitione, Dei magnitudinem & dignitatem intelligi tradant. Quæ cùm ita sint, quis nostrum tam torpescenti ac terrenis fæcibus immerso erit animo, qui se non innumeris obstrictum à Deo beneficiis fateatur, cùm se hominem creatum videat, & omnia quæ cœlo, aëre, aqua terraque continentur, hominis causa generata esse, seque non solùm rerum cœlestium contemplatorem esse, verum etiam eorum omnium quæ universum complexu suo continet, Dominum esse conditum? Hæc si ita suis viribus & animo expenderentur, atque oculis quotidie cernuntur, mirabilem excitarent in nobis erga Deum amorem. Verùm jam tempus, ut quæ, conjunctissimis efflagitantibus amicis, commentariis singulis comprehensa sint, uno veluti obtutu spectanda exhibeam: quos quidem commentarios, optimè Princeps, ad te mitto, ut quibus possim officiis meam in te fidem, perpetuamque observantiam declarem, vehementer etiam atque etiam rogans, ut hos ipsos ad te venientes, id est, munusculum Pierii tui, quo se præstantem virtutem tuam memoria sempiterna colere velle declarat, ne asperneris, librosque ipsos unà cum authore tuendos conservandosque suscipias. A Leone animantium omnium præstantissimo fortissimoque auspicandum putavi, in quem cùm oculos attentiùs conjecissem, statim ardentissimus ille animi tui vigor affulsit: quare nemini convenientiùs quàm uni tibi eum etiam peculiariter dedicari posse judicavi: meque ad id faciendum in primis incitavit, quòd in tua civitate, quæ semper fuit Leonum altrix, magna spes afferebatur, ut Leo meus nuper ablactatus, educationis incrementa opiparè esset apud te consecuturus. Multò enim indiget cibo, nec quemquam hodie novi, qui liberaliùs ac libentiùs uno te sit impensam hanc, quæ tua est humanitas, facturus, cùm præsertim largissima tibi sit earum rerum copia, quibus Leo meus pascendus est: mox verò ubi vires adeptus idoneas fuerit, tuorum literatorum ope curaque saginatus, nulla nostra verecundia theatris exhibitus, spectaculo quovis publico, felicissimis tui nominis auspiciis, emittatur. Vale.

AM-

AMPLISSIMO VIRO
DN. NICOLAO DE LANGES,
EJUSDEM LOCI, LAVALLII &c.
DOMINO, PRÆSIDIQUE INTEGERRIMO, LITERARUMQUE PATRONO SINGULARI,
JOANN. PISEV.
Arver. S. P. precatur.

QUOD erat mihi optandum maximè, ut aliquando à te summis beneficiis cumulatus, quoniam nullam prorsus gratiam referre possem, tibi saltem debere apud omnes ingenuè profitendi aliqua non vulgaris occasio daretur, nunc datam ablatamque majorem in modum lætarer, nisi magnitudo tuorum erga me meritorum ingenium ita meum obruere visa sunt, ut ne potuerim unquam ulla meditatione parem verborum copiam excogitare: nec aliud occurrat, nisi animum memorem & gratum polliceri, precarique perpetuò, ut superi cumulate referant gratiam optimè merito, quòd mihi ob fortunæ tenuitatem omninò non licet. Certè, quemadmodum qui sunt ære alieno obstricti, nec habent unde solvant, versuram facientes aliunde mutuò sumunt pecunias ut creditoribus usuras præstent, sortemque procrastinentur, atque ita creditoribus auferendo diem, fidem suam tueantur: ita ipse ex locupletissimo, pretiosissimo, inexhaustoque PIERII VALERIANI thesauro, hoc est, ex eruditissimi vel potius omniscii viri Commentariis Hieroglyphicon, omniumque elegantium & reconditarum scientiarum monumentis fructus aliquot depromere mihi necesse fuit, æs alienum alieno ære dissolvendo. Peropportunè autem accidit ex animi sententia, ut Bibliopola (qui nunquam labori, nec sumptibus pepercit, quò vulgares libri, qui ex ipsius taberna prodirent libraria castigatissimè politissimeque in vulgus exirent) me ante paucos menses adiens obtulit P. VALERIANI Hieroglyphica (quæ statuerat typis excudere quàm elegantissimè ac emendatissimè fieri posset) prælegenda, castigandaque, & innumeris mendis repurganda, quibus audierat scatere. Accepi conditionem, haud invitus, non tam satisfaciendi omnibus spe, quàm progrediendi quantum possumus, voluntate. Multa tamen à nobis emendata additionibusque forte non infrugiferis aucta (non ausim dicere illustrata) & locupletata, maculis infinitis quæ Typographorum incuria vel temporum injuria irrepserant, conati sumus

mus restituere. Quid facerem? neque verò cuipiam dubium esse debet, quin author ubi primùm commentarios suos edere decrevisset, eidem emendatissimè in publicum exissent: ut qui in iisdem elucubrandis, ornandis ac expoliendis ferè xx. annos impendisset, ut ipse alicubi testatur, atque singulos singulis Principibus, Cardinalibus, plurimisque eosdem nobilitate, doctrina, ingenio, omnibusque virtutibus ornatissimis viris donare deliberasset, ut illis nihil perfectius, quoad ejus fieri potuit, esset: unde non vulgarem ab ipsis gratiam retulit: cujus rei testis locupletissimus Ægidius Cardinalis Viterbiensis appositissimè rescribens PIERIO VALERIANO, Ægypti gloriam ipsum instaurare eodem tempore, quo Solymus Turcarum Imperator accessisset, videlicet Sultanorum rebus profligatis à Mammeluchis Tabulas, signa, marmora, & quidquid ibi splendoris erat, delebat, ac diripiebat: ipsique PIERIO gratulatur quòd se divinis lucubrationibus tot etiam hujus ætatis luminibus insereret, quibus Diis comitibus, sapientiæ veteris, divinæ eruditionis, arcanarum sacrarumque literarum monumenta reponeret, ignota mortalibus arcana erueret, lucem canæ doctrinæ post tot sæcula ab inferis revocaret, & alia quæ idem Cardinalis rectissimè disertissimeque disserit. Argumenti enim luculentissimi varietas, reconditiorisque literaturæ, lectionem fecit perjucundam, optabilem, utilissimamque, in quo se noster PIERIUS totius antiquitatis scientissimum commonstravit: in Geometricis, Arithmeticis, Astrologicis, Musicis, Geographicisque exercitatissimum esse ostendit, atque omnes numeros doctrinarum & scientiarum explevisse. Comprehendit siquidem materia Hieroglyphica rerum atque artium propemodum omnium rationem, naturamque: hinc fragmentorum marmoreorum, obeliscorum, veterumque numismatum cognitio pendet. Scriptorum autem est opinio, tunc primùm excogitata, cùm veteres illi ante diluvium viri, qui rerum cœlestium rationem primi mortalium indagasse perhibentur, duas diversæ materiæ columnas erexêre, lateritiam unam, alteram lapideam, in quibus, ut noster PIERIUS autumat, totum de consummatione mundi arcanum exscriberent, descriptione videlicet animalium, arborum cæterarumque rerum figuris: in quibus tamen Philosophi, Poëtæ, Historici, divinarum etiam scripturarum sententias delitescere viderant. Sic Sacerdotes illi Ægyptii naturæ obscuritatem sibi perviam, quasi per manus traditam disciplinam hæreditariam possiderent, quarum rerum fama commoti Plato, Pythagoras, primariique alii Philosophi Ægyptum sibi adeundam lustrandamque putarunt. Quid? quòd Hieroglyphica, instituendi ratione, similitudinem prorsus habere videntur cùm divinis nostrorum literis, ita omnia mystico quodam sensu scripta, quæcunque Prophetæ cœlesti spiritu afflati protulêre: quinimò in novo instrumento Assertor noster (ut verba Pierii usurpem) ait: *Aperiam os meum in parabolis & in ænigmate antiqua loquar.* Nunquid idem redemptor noster in parabolis loquebatur ad turbas? nonne sermones suos arcanos quasi velamine contegebat? Inde se vitem, patrem, agricolam & vinitorem, nosque palmites asserebat: quandoquidem nil aliud est Hieroglyphicè loqui, quàm divinarum humanarumque rerum naturam aperire. Non autem (ut audeo affirmare) à pluribus sæculis liber plausibilior, utilior, omnique doctrina magis refertus evulga-

tus

tus est his Hieroglyphicis, quibus tot dierum noctiumque sudores, tot inabditissimis rebus eruendis, lucique dandis conatus impendit Pierius. At verò quoniam idem liber innumeras propè inscriptiones, easque non præteritas, tum ducta, sculpta, cusa, incisa, & marmore celata signa, numismata veterum, aliaque infinita ingeniorum atque artium præclarissima mystica & jucundissima monumenta, tabulas, picturas, artificumque industrium opera continet, cui potiùs meritò consecrari lucubratiunculæ hæ nostræ quàm tibi (vir clarissimè) debent, qui tot venerandæ antiquitatis documenta domi habeas, ut etiam eruditi hortorum tuorum parietes (ut ita dicam) loquuntur: musæumque tuum tot operum haut vulgarium illustre quotidie ab exteris & peregrinis frequentetur, quod primarii magni, intimique Consilii Regii Senatores, aliique togati à te humanissimè (more tuo) excepti, inspicientes admirabundi, se nunquam antea vidisse opera confessi sunt antiquissimi operis ex ære, auro, argento editi unà cum artificiosissimis egelmatibus, instructam. Nec præteribo tuam Bibliothecam voluminibus tum excusis, calamo exaratis refertissimam. Sunt quoque aliæ caussæ cur laborem meum sub tuo nomine apponere volui, ac debui: quandoquidem hoc qualecunque à me profectum, domi tuæ natum est, tibique tuo jure debetur, quemadmodum Pierius noster hos 58. lib. distributos totidem literatorum nominibus insignierit viris totius Europæ amplissimis: allusione videlicet nominis, aliaque caussa convenienti, congruentissimeque coaptata. Sic has meas vigiliolas tibi uni, qui mihi non instar 58. virorum, sed omnium do, sacro, consecro. Abs te autem peto, ut qua me benevolentia complecti soles, eadem munusculo huic præstes, quòd me consecuturum non diffido propter admirabilem tuorum morum svavitatem, summam humanitatem, singularem benignitatem, pietatem integerrimam, vitæ moderatione conspicuam, quæ neque horum morum, neque sunt, sed propria tua non commemoro, affabilitatem sermonis ad conciliandos omnium animos rem potentissimam. Nunc autem cùm nihil sit totius vitæ suæ curriculo clariùs atque illustriùs, ut qui 50. annis omnibus juridicis, magistratibus summis honorificè, & integerrimè perfunctus es, non committam, ut dum ea quæ in omnium oculis versata sunt, oratione amplificare studeo rebus clarissimis tenebras offundere videas, sed & optimè quoque tibi cessit, ac felicissimè huic provinciæ, quòd successorem dignaveris meritissimum, eruditissimum ac integerrimum cui lampade à te sibi tradita, summo cum suo honore, ac omnium satisfactione illustrat & clarificat, aliosque honores quos primus sui ordinis adeptus est, tanquam magnifico in theatro, omnium maximo applausu perfunctus est. Reliquum est, ut quando hoc tribuisti humanitati tuæ, ut me plusquam septuagenarium, valetudinarium, omnique ferè auxilio destitutum benignissimè susceperis, tribuas idem constantiæ ut suscepto foveas. Laborabo intereà, quoad ejus fieri poterit, ut nos tuo præsidio non indignos audias, & omnes cognoscant.

D. O. M.

ET ÆTERNÆ MEM. D. JOANN. PIERII VALERIANI EPIGRAMMA.

Ante alios quos terra dedit, quos Itala virtus,
Æterno ſemper dignus honore coli eſt.
Nam ſanctæ ſeu mentis opes, ſeu candida puri,
Spectes ingenii lumina, primus erat.

In ejuſdem obitum Epitaph.

Docte jaces, tua fama viget, tua ſcripta leguntur:
Fœlix, qui potuit vivere poſt obitum.

JOAN. GREGORIUS, Carnutus Pariſ.

AUTHO-

AUTHORIS VITA AB ANTONIO VERDERIO BREVITER ENARRATA.

IOANNES PIERIUS VALERIANUS, Belluni (quæ Marchiæ Tarvisinæ civitas est) patre in bellum profecto natus, amico fuit ab ineunte ætate erga literas animo: sed cùm annum ætatis suæ nonum vix implevisset, parente vita functo domesticarum rerum cura à literarum studio disturbatus potiùs est quàm aversus: eique exigua res domi cùm esset, matre & duabus sine dote superstitionibus sororibus, multarum tantùm solicitudinum per legitimam successionem possessor factus, Patritiis quibusdam Venetis servire per egestatem coactus est. Atque hæc de se ipse testatur omnia, quadam qua vitæ suæ calamitatem luget Elegia:

Duriter eductus sum primò, dum pater absens
Horrida pro patriis finibus arma gerit:
Dumque ille Algurdi per culmina militat ardens,
Et subit horrendæ sæva pericla necis:
Aptus eram studiis. Studium mea sola voluptas:
Otia sed studiis nulla fuêre meis.
Vix bene finieram nonum tum parvulus annum,
Multiplicis cessit quum mihi cura domus.
Tractabamque puer non pauca negotia solus,
Dum pater Adriacas sæpè frequentat aquas.
Adde quòd invisis distentum litibus illum,
Illum mî rapuit mors inopina patrem.

Et paulò post:

A patruo demum Venetas accitus ad undas,
Vix menses nostro viximus ære decem.
Patritiis igitur servire coëgit egestas
Ærumnosa, bonis invida principiis.

Et postea:

At genitrix pauper, geminæ sine dote sorores,
Quas miseras frustrà spes fovet una mei,
Exposcunt à me fraterni præmia juris,
Sed chartas nullas, carmina nulla volunt.

Ab Urbano demum Valerio patruo suo disciplinis liberali homine dignis institutus, eam eruditionem adeptus est quam quisque ex ejus operibus perspicere potest. Commilitonem habuit qui eodem præceptore usus est Leonem X. Pon. Max. qui erudiendus Urbano Bolzanio Bellunensi non sine delectu traditus est. Urbanus enim vir doctissimus, & literarum Græcarum peritissimus habitus est, in quibus perdiscendis opera Constantini Lascaris usus est, quem Bysantio rediens quò ab Andrea Grittæo postea Venetorum Principe perductus erat, Messanæ offende-

rat, reversus in patriam cum se Venetiis recepisset, ibi magna auditorum frequentia Homerum interpretatus est, Institutionesque edidit in linguam Græcam. Ex hac vita functo Venetiis Pierius Valerianus noster præ foribus D. Nicolai magnæ, ut vocant, Domus hanc inscriptionem posuit:

URBANO BOLZANIO BELLUNENSI, MINORITANÆ FAMILIÆ SACERDOTI SUMMÆ INTEGRITATIS, ET INNOCENTIÆ, QUI GRÆCAS LITERAS EXTORRES JAMPRIDEM, ET PROCUL A TERRA ITALA EXULANTES NOBIS SUMMA TUM DOCENDI, TUM SCRIBENDI CURA PRINCEPS ASSERVIT:

PIERIUS VALERIANUS BOLZANIUS EX FRATRE NEPOS, INSTITUTIONIS EDUCATIONISQUE MEMOR POSUIT. VIXIT ANNOS LXXXI, MENSES III. DIES XII. IN VOLUNTARIA PAUPERTATE FELICISSIMUS, IN OMNES QUOAD POTUIT SEMPER OFFICIOSUS, NULLI UMQUAM INJURIUS. M. D. XLV. Mense Aprilis.

Meruit quoque Urbani Nepos Pierius cui Hippolytus Medices princeps Illustrissimus, Cardinalis posteà factus, erudiendus, monendusque traderetur. Hieronymum Donatum & Andream Grittæum Patritios Venetos summa sibi necessitudine devinxit: Baptistæ Egnatio, Marco Antonio Sabellico præceptori, Cælio Calcagnino, Joann. Manardo, Achilli Bocchio, Syncero Sannazario, Romulo Amasæo, Cornelio Musso, & Arnoldo Arlenio, plurimisque aliis viris magna doctrina & eruditione præditis familiaris fuit, ac Petrum Bembum quadam ad Urbanum patruum Epistola amicum suum speciatim appellat. Joannis Petri illi fuit peculiare nomen (ut ipsemet fatetur) priusquam M. Antonius Sabellicus id Venetiis in Pierium immutasset, illudque meritò fecisse videtur Sabellicus, eò quod Petrus Valerianus charus fuit Musis, quæ Pierides dictæ fuère à Pieri Macedoniæ regione, Æmathia antè dicta. Hæc enim Musarum parens, domusque est, à nemore ita appellata, cui nomen est Pieris: quin & à Pieria Pierius deducitur, unde Pierium carmen dicimus. Virgilium collatis variis codicibus emendavit, cujus in hac re laborem commendat summoperè Ludovicus Vives sub finem libri tertii de tradendis disciplinis. Carminum libros aliquot, Hieroglyphica, sive de sacris Ægyptiorum literis commentarios, Sphæræ compendium, & pro sacerdotum barbis scripsit, cui libello videlicet barbarum defensioni Epistolam ad Andream Alciatum præfecit F. Minutius Calvus Romanus Typographus, qua Castigationum illius in Pandectas meminit, ac de fulminum significationibus, ut ipse testatur Hieroglyphicon lib. 43 Scripsisse fertur, & alia in quæ nondum incidi. Cùm Julius Cæsar Scaliger in Hypercritico omnes Poëtas notet: *Olim* inquit, *Pierii non pauca vidimus, quæ propter temporis longinquitatem nunc excidêre nobis: etiam nescio quid de Carpione & Catullo. Verùm earum scriptionum nihil extat apud nos in præsentia, fortè inter alias congeries, ejus Joathas repertus est à me. Quare de ipso aliquid dicendum etiam arbitror, quem equidem huic subjunxi: quod uterque longè abhorrebat à profanis atque impudicis argumentis. Ille vitia insectando, præmia bonis proponendo, hic exemplo divini illius viri qui pro Jesu nomine mortem cum vita commutare minimè dubitavit. Præsertim cum affixa Poëmati Epistola, & viri Christiani sapiat animum, & eadem dicat quæ Palingenius, sed talibus adornata numeris ac figuris orationis, ut non solùm sapiens, ut ille, sed etiam Poëta,*

Poëta, non versificator (quòd neglexit ille) appellari mereatur. In opere autem ipso cum materia tenuis est & jejuna, tum vulgaris. Quare vix capere potest Poëticæ corpus eloquentiæ. Ille autem contrà nititur multis conatibus obruere splendorem orationis, nihilque omittere quod cum simplici Christianaq; veritate inoffensum Poëtæ studium conjungere valeat. Planè adverto Scaligerum hæc in illum eructasse ne ei innotatus abiret. Cæterùm Pierius postquam tot sui monumenta reliquisset, senio confectus Patavii diem supremum obiit, non sine luctu eruditorum totius Academiæ, & præcipuè Petri Carrarii, & Joann. Baptistæ Carrarii ejus amicorum, qui Tumulum quo reconditum fuit Pierii corpus in Basilica D. Antonii decorarunt hac inscriptione:

PIERIO VALERIANO.

BELLUNENSI, POETÆ RHETORIQUE AMPLISSIMO, CUJUS PIA UMBRA NON POENITENDUM HIC TUMULUM SORTITA EST: NAM UT OPTABILIS IN PATRIA, ITA SPECIOSUS PATAVII SUPREMI OFFICII DECUS FATO AMISSUM, VIRTUTE RECUPERAVIT. PETRUS CARRARIUS, AC JOANNES BAPTISTA ROTA, PATAVINI UNANIMES GRATO HOSPITI POSU.

Pieridas dum Pierius sectatur, & Orci
Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem, æternæ ostentant hæ munera vitæ.
Hinc medicus vitæ Pieriusque neci.
Abstulit hæc annos tristes: at præmia laudum
Atque Animam hæ servant, invida mors moritur.

AUTHORES QUORUM TESTIMONIUM IN HIS COMMENTARIIS USUS EST PIERIUS

Absinis Rethor.
Absyrtus.
Acron.
Ælianus.
Ægyptii sacerdotes.
Æneas Platonicus.
Æschilus.
Africanus in Georg.
Agriculturæ libri Constant. Imp. 1. scripti.
Albertus Magnus.
Alcinous Platonicus.
Alexander Aphrod.
D.Ambrosius.
Ammianus Marcell.
Anacreon. Teius.
Apollodorus.
Appollonius Rhodius.
Apollonii Rhodii interpres.
Appianus Alexandrinus.
Apulejus.
Aratus.
Arati interpres.
Aristophanes.
Aristophanis interpres.
Aristides Adrianus.
Aristoteles.
Arrianus.
Artemidorus.
Athanasius.
Athenæus.
D.Augustinus.
Ausonius Burdegelansis.
Averroes.
Basilius Magnus.
Beda Venerabilis.
D.Bernhardus.
Biblia sacra.
Boetius Severinus.
Callimachus.
Cassiodorus.
Catullus.
Cebes Thebanus.
Censorinus.
CharisiusSosipater.
D.Chrisostomus.
Cicero.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Pontifex.
Cleomodes.
Colomella.
Cornelius Celsus.
Cornelius Fronto.
Cornelius Tacitus.
Demetrius Triclinius.
Demetrius Phalereus.
Demosthenes.
Didymus.
Diodorus Siculus.
Dionysius Halicarnassæus.
Diogenianus.
Dion Coccejus historicus.
Dion Persensis Chrysostomus.
Dioscorides.
Ennius.
Erasmus Roterodamus.
Eucherius.
Eripides.
Eusebius.
Eustrathius.
Eutropius.
Festus Pompejus.
Flavius Vospiscus.
Florentinus de re Rustica.
Fortunatus.
Franciscus Petrarcha.
Fulgentius.
Galenus.
A.Gellius.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Pont.
Gali Amberagel.
Haliabbes Arabs
Harpocration.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Hermes Astronomus.
Hermes Trismegisthus.
Hermolaus Byzantius.
Herodotus.
Herodianus.
Hesiodus.
Hesiodi interpres.
Hesichius Hierosolymitanus.
Hesychius Grammaticus.
Hierocles.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Homerus.
Homeri interpres.
Horatius
Horus Apollo.
Jacobus Zieglerus.
Jamblichus.
Joanues Picus Mirandulanus.

Joan-

Joannes Reuchlin Phorcensis.
Joannes Scholasticus.
Joannes Stobæus.
Joannes Scotus.
Joannes Grammaticus Zezes.
Josephus.
Irenæus.
Isaacius Zezes.
Julianus Capitolinus.
Julius Firmicus.
Julius Frontinus.
Julius Pollux.
Julius Nypsius.
Justinus Historicus.
Juvenalis.
Lactantius Firmianus.
Lactantius Statii interpres.
Lucas Minoritanus.
Lucianus.
Lucretius.
Lycophron.
Macrobius.
Manethon.
Martialis.
Martianus Capella.
Maximus Tyrius.
Michael Byzantius.
Musonius.
Nicander.
Nicandri interpres.
Nicephorus.
Nonius Marcellus.
Numenius.
Oppianus.
Origenes Adamantius.
Orpheus.
Ovidius.
Pandectæ Juris.
Papinius Statius.
Paulus Diaconus.
Paulus Jurisconsultus.
Paulus Orosius.
Pausanias.
Petronius Arbiter.
Petrus Aponensis.
Philo Judæus.
Philostratus.
Phocylides.
Phurnutus.
Pindarus.
Pindari interpres.
Plato.
Plautus.
Plinius in Naturalibus historiis.
Plinius junior.
Plotinus.
Plutarchus.
Pontius Paulinus.
Porphyrius Philosophus.
Porphyrion Grammaticus.
Priscianus Grammaticus.
Probus Valerius.
Probus Æmilius.
Proclus Lycius.
Procopius.
Propertius.
Prudentius.
Psellus.
Ptolemæus Alexandrinus.
Quintilianus.
Quintus Curtius.
Quintus Calaber.
Ruffinus Aquilegiensis.
Salomon Trecensis.
Seneca.
Servius Honoratus.
Sextius Medicus.
Sextus Aurelius historiographus.
Sibyllini libri.
Sidonius Apollinaris.
Silius Italicus
Solinus.
Sophocles.
Spartianus.
Speusippus.
Stephanus de Gentibus.
Strabo.
Svetonius.
Simeon Antiochenus.
Synesius.
Tertullianus.
Themistius.
Theocritus.
Theocriti interpres.
Theodorus Gaza.
Theon Arati interpres.
Theophilus Jureconsultus.
Theophylactus.
Theophrastus.
Divus Thomas Aquinas.
Thucydides.
Tiberius Donatus.
Tibullus.
Titus Livius.
Trogus Pompejus.
Tryphon Grammaticus.
Valerius Flaccus.
Varro.
Vectius Bassus.
Vegetius.
Veterum varia numismata.
Victorius Donatus.
Virgilius.
Vitruvius.
Ulpianus.
Xenophon.
Zenodotus.
Zezes.
Zoroastres.

AUTHORUM QUORUM TESTIMONIIS IN HIEROGLYPHICIS USUS PIERII EST, FINIS.

LOCO-

LOCORUM QUORUNDAM SACRÆ SCRIPTURÆ, QUÆ HIC PASSIM EXPONUNTUR, INDEX.

91. *Sicut*

16. E ca-

INDICIS LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ
FINIS.

RERUM QUÆ SEXAGINTA HIS LIBRIS SEU COMMENTARIIS CONTINENTUR, ANALYTICUS INDEX.

Buce-

Pru-

Lib. XXIII.

Lib. XXIV.

Lib. XXV.

SCOLO-

GE-

Fossa.

TU-

Fatui-

FINIS.

INDEX ALPHABETICUS BIPERTITUS.

PRIOR, CAPITUM TOTIUS OPERIS, QUÆ tum à Pierio Valeriano LVIII. Libris, tum ab Anonymo duobus postremis prolixe explicantur.

Cybele.

Ver.

INDEX ALPHABETICUS BIPERTITUS.

POSTERIOR, RES PER HIEROGLYPHICA SIGNIficatas, atque tum à Pierio Valeriano, tum ab Anonymo, eruditè Libris LX. expositas continens.

B.

Bonum

For-

Mode-

Poëtæ

Q.

R.

sibi

Vesta-

F I N I S.

JOANNIS PIERII VALERII BELLUNENSIS HIEROGLYPHICA,

Seu,

DE SACRIS ÆGYPTIORUM, ALIARUMQUE GENTIUM LITERIS COMMENTARII,

LIBER I.

DE IIS, QUÆ PER LEONEM SIGNIFICANTUR,

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD COSMUM MEDICEM, FLORENTINORUM DUCEM.

CAPUT PRIMUM.

Leonis præstantia

A MUlta quidem sunt, quæ de Leone tam Philosophi, quam Historici, nec non Aruspices disseruere: sed neque veriora, neque admiranda magis ab eorum ullo, quam ab Ægyptiis sacerdotibus & observata, & posteritati commendata sunt: ea scilicet extant, quæ viri illi, totius (ausim dicere) arcanorum naturæ conscii, super animalium ingeniis maxime omnium diligenter exploraverunt. Eam vero esse in Leone præstantiam norunt omnes, ut, vel singula ejus membra, non eorum tantum sacerdotum inventione, sed & gentium, ætatumque pene omnium consensu, mystici alicujus significati argumentum præbuerint. Tot sunt veterum monumenta, in quibus Leonina facies, variis hieroglyphicis expressa, nunc magnanimitatem, nunc animi corporisque vires, nunc Solem & terram, nunc natorum erga parentes obsequium, nunc animi domitorem significat; aliis mox picturis amoris petulantiam, Oratoriæ facultatis partem, vigilantiam, custodiam, terrificum hominem, dominatorem, Nili incrementum, clementiam, vindictam, & pleraque alia commonstrat.

De magnanimitate Leonis.

B Nulla tamen naturæ vi admirabilior esse judicatur, quam ipsa, qua egregie pollet, magnanimitate. Ab ea igitur primum omnium ordiemur, quam Ægyptii sacerdotes ea de causa per Leonem pictum intelligi volebant, quod inter quadrupedes nullum aliud animal præstare magis animo exploratum habuere. Eam præterea Leonis esse imaginem, ut magni & generosi animi simulacrum præ se ferat, ut in Physiognomorum observationibus invenitur. Caput enim magnum habet, pupillas ignitas, [a] faciem obrotundam, & ad radiorum similitudinem jubas undecumque diffusas, quibus colla armosque vestiat. Id enim Leonum genus animosius esse theatra Romana sæpius ostendere. Atque hæ quidem quo diffusæ magis, vulnerum, eo magis contemptum indicant. Eos Homerus ἠϋγενεῖς appellat, de quibus dicitur: *Leonem non terreri larvis, neque à subula excipi.* Quare [b] Diogenes, cum apud Xeniadem serviret, amicis volentibus eum redimere, negavit velle se: *An nescitis,* inquiens, *Leones non iis servire, à quibus aluntur sed alitores potius servire Leonibus?* Pari magnanimitate Antigonus Demetrii filius, cum urgentibus hostibus olim retrocedere cogeretur, negabat se fuge-

a Leoni præcipua generositas, tunc cum armos vestiunt jubæ

b Diogenis, & Antigoni apophthegmata.

A

fugere, sed utilitatem à tergo sitam persequi. Hujusmodi vero faciem horride jubatam in morem histricis irritatæ aspicias in Antonini numo: qualesque illi sunt, quos throno Solis Ægyptii subjecêre, affinitatem demonstrantes, quam cum ipso Deo jubarum imitatione habere viderentur. Nam degeneres, ac perinde pavidiores illi omnino sunt, qui crispioribus brevioribusq; sunt jubis. Neq; aliud sibi vult divina lectio, cum Dei populum sicut catulum Leonis exurgere, & sicut Leonem exilire scribit. Quanta enim illa sunt indicia magni animi, cum quis crucem suam tollit, & Christum sequitur, cum Principum furias contemnit, cum ferocia, sævaque verbera aspernatur, cum cæsus deniq; gladiis, bidentis instar, nullam neque murmure, neque querimonia consternationem ostendit, cum victo seculi terrore, spretisque corporis pœnis, igni, bestiis, tortoribusque traditur? despicit enim & contemnit omnia, quæ sunt in potestate mortalium, & imitatur eum, qui *Leo de tribu Juda* nuncupatur. Atque hic demum ille homo est impavidus, qualem dari sibi Democritus postulabat ad summi boni specimen, qui scilicet animum à terrore liberasset.

Antonini numisma.

Num. 23. 24.

Apoc. 5. 5.

ANIMI CORPORISQUE VIRES. CAP. II.

Aiunt vero Admetum Leonem & Aprum junxisse, ex quo illum animi corporisque vires copulasse intelligendum est. Per Leonem enim animi vim, per Aprum, ut suo loco dictum invenies, robur corporis interpretantur. Addunt, eum eodem argumento Apollini atque Herculi acceptissimum fuisse, quos media sapientia & ingenitæ cujusdam virtutis indole sibi conciliasset. [a] Quinetiam Poëtæ feroces in bello viros μολέοντας vocare consueverunt.

a *Pugnaces ac frementes ut Leones, μόλ@ pugna, fremitus.*

ROBUR. CAP. III.

Est & illud hieroglyphicum, per anteriora Leonis robur significare, propterea quod in eo animali membra [b] illa robustiora sunt: ab excellenti enim vi quadam uniuscujusque rei significata sua Ægyptii desumebant. Expressit robur hoc Lucretius Carus, cum ita scripsit:

b *Præsertim caput & pectus. ibid.*

Plin. lib. 8. cap. 36.

Principio genus acre Leonum sævaque secla
Tutata est Virtus.

Neque alia de causa Leonem cœlo adscriptum multi prodidere, nisi quod Sol eo tempore, quo signum id permeat, maxime sit validus atque robustus: moxque degeneret in posteriora declinans. Quia vero, ut Pausanias ait, decet bellatorem hominem in conflictu adversus hostem, omni posthabita mansuetudine atque clementia, sævire: Lacedæmonii Martem θηρευτὰν appellavere, eoque spectare Homericum illud quod ait de Achille dictum, λέων δ᾽ ὡς ἄγρι@ οἶδεν. Cujusmodi signum in Simandii Ægytiorum regis nominatissimi sepulchro spectari solitum authores tradunt, quem Leonis specie figuratum hostes in fugam vertere vidisses: ut ex eo & animum & robur & vigilantiam Regis perspicere liceret. Videre vero est in Nervæ Trajani numo fortitudinem hanc ita figuratam, ut clava leonino insideat capiti, per clavam, fortitudinem significari dictum est in Roboris commentario; per caput vero leoninum, animi generositatem interpretamur: utroque enim opus est, qui Ducis invicti nomen affectet sibi vendicare. Quod vero pertinet ad Leonis robur, tradunt authores Hyllum Herculis filium, eo quod viribus præstaret, Leonem Cytheronium cognominatum, quem cum Euchemus Arcas interfecisset, Rex à Megarensibus salutatus est, apud quos oraculum erat, eum sibi adsciscendum, qui Leonem interfecisset. Quod simile fuit Diocletiani facto, qui tunc se ad rerum summam perventurum acceperat ab oraculis quum primum Aprum interemisset: ob idq; cum plurimos confecisset Apros, queri per jocum solebat, se quotidie Apros interficere, nunquam autem Imperatorem declaratum iri, donec virum nomine Aprum jugulasset. In numo quodam pulcherrimo C. Poblicii Q. F. cernere est fortitudinis simulachrum, quod Leonem suffocat clava à pedibus strata,

Trajani numisma.

C. Poblicii Q. F. numisma.

A strata, pharetâ cum sagittis anteposita. Hippothoon Poëta robur hoc leoninum pulcherrimo descripsit senariolo, quem apud Jo. Stobæum invenimus: γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, cujusmodi verba senex ille dicit apud Aristophanem, Vespis, ἐγὼ τοῦ μὲν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν. Leonis senectam, maxime florente hinnulorum juventute meliorem esse scribit Hippothoon; & senex ille Aristophanicus senectutem suam pubescenti multorum juvenum virtuti gloriabundus anteponit. Cicero vero in Officiis, vim non aliter Leoni peculiarem esse dicit, quam Vulpeculæ fraudem.

VIGILANTIA CUSTODIAQUE. Cap. IV.

VErum enimvero, per Leonis caput Ægyptii sacerdotes vigilantiam atque custodiam ostendebant. Causam addebant, quod solum hoc ex animalibus recurvos ungues habentibus, simulatque natum est, cernit, atque hinc Plutarchus solare animal Leonem haberi putat. B Sane illi nomen παρὰ τὸ λάω [a] τὸ θεωρῶ, inditum ajunt etymologiarum indagatores. Somni præterea parcissimi est, oculosque habet inter dormiendum splendescentes, ac quodammodo patefactos, quod in custodiæ signum recepere: & sane multi crediderunt Leones omnino insomnes esse, quod Manethon Ægyptius in iis, quæ scripsit ad Herodotum tradit. Hujusce rei argumentum nonnulli observavere, quod caudam assidue inter quiescendum motat. Cæterum incredibile est, ut putat Aristoteles, animal ullum perpetua uti vigilia: sed inde persuasi sunt, qui talia se observasse profitentur, quod Leo magnos habet oculos, palpebrasque perexiguas, ut non oculum possit penitus obtegere, intuentique splendor ille sese offert, qui plurimus emicat ab ejus pupilla: quare semper somni expers esse videatur. Quapropter significanter admodum, non tantum Mycenarum [b] portis, sed etiam reliquorum ædificiorum, C præcipue vero fanorum valvis, ædiumque sacrarum vestibulis Leones, tanquam divinorum custodes, ut est passim cernere, statuebantur. Quique iis insomnium attribuunt, inde eos Soli dedicatos autumant, eandem cum Leone conditionem habenti, quippe qui patenti igneoque oculo terram conspectu perpetuo atque infatigabili tueatur. Cum vero constet, Alexandrum magnum præter alia, quæ in homine præclara fuerunt, vigilantissimum etiam fuisse, quod in exemplo à Grue sumpto alibi diximus, non minor, etsi aliæ etiam hujus rei causæ esse possunt, eum in numis quibusdam Leonino spolio caput indutum spectari, ab cujus altera facie simulachrum Jovis est sedens, læva baculo innixus, dextera Aquilam prætendens, literæ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, nempe quod ab Hercule per Caranum primum Macedoniæ regem duceret genus: nam Hercules Nemæi Leonis spolio ubique insignis conspicitur: vel quod eximiæ magnitudinis Leonem spectante Spartanorum legato, stratuit. Quanquam non sum nescius, Philippum Regem post Olympiæ D nuptias, per quietem sibi visum conjugis alvo insignem infixisse bullam, cujus sculptura Leonis imaginem haberet: quod & uxorem gravidam esse, & animosum filium parituram, conjectores periti respondere. Hinc Alexander in matris honorem Leonis spolio maxime gavisus est: & eadem de causa cum somnio monitus Aleandriam in Ægypto ædificasset, eam Leontopolim appellavit, quamvis ejus successores Alexandriam à conditore ipso maluerint vocitari. Quod vero pertinet ad Leonis somnum, Physiologos ait Adamantius hæc de catulo Leonis scribere, eum quippe simulac natus est, tribus diebus & tribus noctibus dormire, tum deinde patris rugitu tanquam tremefacto concussoque cubilis loco, catulum dormientem expergefieri: eoque trahit dictum illud à Jacobo in sacra lectione: *Catulus Leonis Juda ad prædam (fili mi) ascendisti, requiescens accubuisti ut Leo, & quasi Leæna, quis suscitabit eum?* Atque etiam illud ex secundo Balaamis responso: *Recumbens ut Leo requiescet, & quasi Leæna, quam suscitare quis audebit?* quod dubio procul ad Christi sepulturam pertinet.

a Video, speculor, & contemplor.

b Sed & Fulgentius Gallum Mercurio attribuit, ob mercatorum vigilantiam

Portis valvisque fanorum cur Leonina capita affigantur.

Alexandri numus.

Philippi Regis somnium.

Lenotopolis.

Gen. 49, 9.

Num. 23, 24.

Sed enim intelligere etiam possumus dormisse eum sicut Leonem, ob splendescentes inter dormiendum oculos, ut scilicet divinitatem ipsam cum eo nihil quicquam sopitam intelligamus. Quod autem de oculis inter dormiendum splendescentibus à nobis additum est, ea de causa factum, ut aurem iis velleremus, qui viri alioqui doctrina magni atque pii, in eo tamen lapsi sunt, quod animam Christi putarunt per tempus illud, quo corpus ejus sepulchro conditum fuit, apud inferos passam, quod humana ipsa natura piorum hominum audire reformidat. Animadverte autem Origenis traductionem Latinam loco hoc, ut fere passim, valde corruptam esse. A

TERRIFICUS. CAP. V.

Agamemnonis clypeus.

ATQUE eo quidem signo quo robur & vigilantiam indicabant, eodem & terrificum hominem, qui reliquos aspectu solo consternaret, significabant: cujusmodi simulachrum in Agamemnonis clypeo fuisse, Pausanias testis est, ad formidinem aliis incutiendam. Quod quidem scutum in Olympiæ templo per aliquot tempora pependerit, inscriptione etiam adjecta:

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δὲ ἔχων Ἀγαμέμνων.

Quod ita reddere possumus:

Terror hic est hominum, quique hunc gerit est Agamemnon. B

a Plin. lib. 8. cap. 36. *Leonis natura formidabilis.*

Est autem Leo ejus naturæ, ut etiam si rerum nihil moliatur, intuentes tamen terreat: [a] ea est in oculis ejus vis, ea majestas. Unde tam Græci quam Latini Poëtæ terrorem descripturi, comparationem ab hujusmodi animalis ferocia libentissime desumpsere. Merito itaque Chabrias, Atheniensium dux, vel, ut alii, Philippus Macedo, dicere solebat, formidabiliorem esse Cervorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce Cervo. Atque tanta porro vis, tantusq; vigor animali alioqui robustissimo, ita in oculis consistere tota videtur, ut eorum vel minima offensione, supra quam credibile sit, debilitari videatur, levissimique amictus objectu pecude ignavior fiat, quod & in theatris sæpius Roma spectavit, & Lysimachi exemplo comprobatum est, quem Alexander [b] Magnus in idem claustrum cum ferociente Leone incluserat, ille vero hanc ingressus viam domita strangulataq; bellua, & Regi admirationi fuit, & vitæ consuluit suæ, meruitq; ut hujusmodi factum æterna numismatum memoria prorogaretur. Quin non in oculis tantum ejus, terror, verum etiam in rugitu constat: itaque Pindarus eum ἐρίβρομον, Olympiis, hoc est, *Laterugientem*, vocat, Agesidamo, ut in Vulpe diximus. Id vero fit tanta ferarum omnium trepidatione, ut (quod Ambrosius cum Basilio testatur) animantium multa, quæ vel ejus impetum per celeritatem evaserint, horrenda tamen ejus indignantis audita voce, veluti vi quadam perculsa atq; attonita consternentur, & plerumque ita deficiant præ metu perdita, ut nullo negotio capiantur. Quinetiam qui per somnium imaginatus fuerit habere se Leoninum caput, [c] Onirocritæ volunt eum in adversarios terribilem fore significari, nonnunquam vero & principatus & dominationes assecuturum. Ab hujusmodi vero rugitus magnitudine, Marcus, è quatuor Evangelistis unus, Leonis imagine, ut est à Daniele prævisus, ita in hodiernum usque diem hieroglyphice figuratur, quod ipso statim operis initio vocem in deserto clamantem ingenti ore tonat. Ita Eucherius. C

b Plin. ibid. & Plutarchus in Alexand. *Lysimachi præclarum factum numismate testatum.*

c Artemidorus lib. 1. cap. 39. *Marci Evangelistæ imago hieroglyphica.*

DOMINATOR. CAP. VI.

Mulier Leonē pariens.

SAne Basilius Leonem pro Dominatore animalium rationis expertium ponit: observatumque est in ostentis, ut si forte mulier aliqua Leonem pariat, fore ut ab externis gentibus vinceretur ea Respublica, in qua id contigisset: quod non in humano tantum genere, sed etiam in quocunque alio diversæ formæ animanti pollere tantundem comperias apud Aruspices. Observatum est in Cô insula, cum Ovis de grege Nicippi cujusdam privati hominis Leonem peperisset, non fuisse hujusce rei eventum irritum, arrepta inde ab eo dominatione. Hinc illa societas Leonina, quæ longe plura sibi assumit quam relinquat, de qua Arist. I C. ex Ulpiano Cassium respondisse refert: [d] *Societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum, alter damnum sentiret*, & hanc societatem Leoninam solitum appellare. L. ff. XVII. T. pro Socio. LXIX. & Dion Chrysostomus sermone περὶ βασιλείας, Homerum ait sapienter Bovi æquiparasse Agamemnonem eo versu: D

Ovis Leonē pariens. *d Societas Leonina quæ.*

Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ᾽ ἔξοχος ἔπλετο πάντων.

Minime vero vel Leoni vel Aquilæ similem dixit, propterea quod dominationis ea sunt exempla.

SUM-

SUMMA CALLIDITAS INGENII. Cap. VII.

Nihil vero gravabor antiquum in argumentum hujusmodi fabulam subjungere, quæ mortalibus utili admodum documento futura sit. Divulgata per orbem erat fama oraculi, quod ab Jove Ammone prodierat, Alexandrum Macedonem brevi ad se venturum, quem filium esse confitebatur suum: solicitari hinc ad obsequium terræ Reges, Principem ut sibi conciliarent inter se certare muneribus: præcipueque Ptolomæus Ægypti Rex, Dei sui filium veneraturus, magnam pecuniæ vim parat, quantum scilicet vectigalis uno die ex Nili ostiis & Memphiticæ urbis portoriis collegisset. Erant vero cujusque generis pecuniæ ex rebus omnibus hinc inde collectæ ad aliquot talentorum millia: id totum sine delectu xenii nomine ad Alexandrum deferri curat. Obtulerunt sponte veterinam operam, Mulus, Equus, Asinus, & Camelus, qui pecuniam cum fide convectandam suscepere. Hi vix biduum à Memphi progressi, facti sunt obviam Leoni, qui & ipse intellecto Herculis cultu, quem Macedo suscepisset, dum rebus studet suis, Regem salutaturus iter in Macedoniam tendebat. Data itaque & accepta hinc inde salute cum destinatum, ut fit, omnes iter enarrassent, adsciscitur comes Leo quasi custos atq; præsidiũ adversus latrocinantes affuturus. Hic de pecuniis certior factus, habere dixit se quoque certam drachmarum summam, quas pro commeatu ferret, sed esse illas sibi plurimum incommodas, quod oneribus gestandis nequaquam assuetus esset, rogat itaque, ut si oneris additamentum, leve singulis futurum inter se dispertitum, suscipiant, magni hoc beneficii loco habiturus. Obsequuntur illi officiosissime, ac paucas admodũ illas Leonis drachmas inter se divisas in sacculos quisque suos admiscent, iterque mox continuant suum. Venerant in pigues Asiæ campos, cum Leo armentorum multitudine conspecta, dies aliquot ibi commorari è re sua fore designavit, simulataq; lassitudine aliquot dierum quiete sibi opus necesse dixit, quasq; deposuerat pecunias reposcit: adapertis confestim sacculis, ipsum quæ sua essent, sibi desumere licere inquiunt. Leo cum plerasque alias magno numero drachmas eadem nota signatas in unoquoque sacculo conspexisset, læto magnoque rugitu edito: *Drachmæ*, inquit, *meæ multas admodum drachmas singulæ peperere*, atque mox quotquot erant suis similes abstulit pro suis. Quid quod Hannonem [a] Carthaginensem præclarum virum, cujus meminit Plinius, in exilium actum ferunt, quia Leonem ferundis oneribus assuefecerat? argumento inde capto, ut Plutarchus ait ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι ad Trajanum, quod qui Leonem cicurare potuisset, ad longe majora etiam aspiraret.

Fabula elegans.

[a] *Plin. 7. ibid.*

HOMO QUI VEL SUAM, VEL ALIENAM FEROCITATEM EDOMUERIT.

Cap. VIII.

Eodem ostento, mortalium triumphis, Leones junctos à M. Antonio, atque id quidem civili bello, generosos spiritus jugum subdituros, portendere. Id quod Cicero in Philippicis illi objicit, dum currum ejus Leonibus junctum, imperiosi hominis invidiam ostentare memorat. Et in Epistolis ad Atticum, qui augurium id formidabat, ait: *Tu Antonii Leones pertimescas, cave, nihil est illo homine jucundius*, & quæ sequuntur reliqua. Sane hominem, qui arte ingenio vel authoritate longe potentiorem se addicit sibi atque subjicit, per Leonem ab homine domitum intelligimus: quippe quod feræ alioqui ferocissimæ validissimæque impetum ferocitatemque sopire mollireque potuerit. Hac utitur comparatione Nazianzenus, ubi Basilium ait non modo sibi conciliasse prius Eusebium, sed in suam ita sententiam attraxisse, ut ejus consiliis & monitis in omnibus parere videretur. Notum ex Historiis quid Megarensibus acciderit, apud quos Cassius Leones, quos ædilibus ludis præparaverat, reliquisset. Cum vero civitas per Calenum caperetur, Megarenses ferarum carceres effregerunt, earum vinculis relaxatis, ut irruentibus hostibus objectæ, negotium eis tantisper facesserent, dum sibi per moram aliquam consulere possent: sed enim longe aliter evenit, quia Leones in cives ipsos truculenta sævitia conversi, tantam inermium stragem edidere, dum obvios quosq; adoriuntur, sternunt atque dilacerant, ut spectaculum id fuerit [b] vel ipsis hostibus perquam miserabile. Atque ut hujusmodi multa prætereamus, jam vero Pythagoricum præceptum est, animalia curuunguia (ita mihi liceat γαμψώνυχα interpretari) nutrienda non esse: quippe rapacitatem è civitate summovendam. Idem sentit Æschylus, cum Leonis catulum in Republica non alendum esse dicit his verbis;

M Antonii Leones.

Cassii Leones.

[b] *Aristoph. in Ranis: & Val. Max. lib. 7. cap. de sapienter dictis.*

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν, | *Catulum Leonis alere in urbe non juvat,*
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴν πόλει τρέφειν, | *Magis cavendum ne Leonem nutrias,*
Ἢν δ᾽ ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. | *Quem qui educarit, ejus & mores ferat.*

Euripides vero nullo eos pacto censet admittendos, Pythagoræ præceptum secutus, in quo sapienter quidem Æschylus hæc super Alcibiade, impotentiores id genus homines non accipiendos: cæterum si accepti fuerint, æquo animo ferendos. At Euripides, ut Aristophanicus clamat Dionysius, Ranis, ingenue magis locutus, siquidem ut apud Homerum habetur:

Οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια [a] πιστά.

a Nullum firmum fœdus cum hominibus & leonibus.

FUROR INDOMITUS. Cap. IX.

Immensum itaque furorem, quo quis impotentius exardescat, significare si collibuisset, Leonem effingebant catulos suos discerpentem, imo exossantem, ut Græcum vocabulum ἐξοστεΐζοντα interpretemur, non autem ἐκστοΐζοντα, cauda flagellantem (ut in vulgatis Hori exemplaribus lib. 2. cap. 38. bis positum exstat, quo quidem furore [b] correptum olim Herculem authores tradunt, eoque insaniæ provectum, ut non hospitis tantum filios enecarit, verum & in suos ipsius filios usque adeo sævire solitum, ut eos interfecerit: quod non absimile est à pictura Leonis proprios catulos discerpentis. Sane Theocritus in Megara Herculis fœmina, de furore, quem is in liberos exercuerit hæc dicit:

b Hinc Aristophanes: ἡρακλέους ὀργὴν ἔχων.

Leonini furoris descriptio.

Σχέτλιος, ὅς τόξοισιν ἃ οἱ πόρεν αὐτὸς Ἀπόλλων
Ἠέ τινος κηρῶν, ἢ ἐριννύος αἰνὰ βέλεμνα
Παῖδας ἐοὺς κατέπεφνε, καὶ ἐκ φίλον εἵλετο θυμόν,
Μαινόμενος κατ᾽ οἶκον, ὁ δ᾽ ἔμπλεος ἐσκε φόνοιο.
Τοὺς μὲν ἐγὼ δύστηνος ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Βαλλομένους ὑπὸ πατρί.
Infelix, qui missibilibus de munere Phœbi,
Sive ea Parcarum, vel Erynnios impia tela,
Gnatis ipse suis fariis agitatus ademit
Charam animam, ut domus ipsa cruore aspersa nataret.
Hos ego confossos manibus cecidisse paternis
Jussa oculis spectare meis, miserabile visu.

Poetæ [c] quoque nostri Leonem iracundum notant, unde illud apud Horatium: [d] *Promethea insani Leonis vim stomacho apposuisse nostro*, cum de excandescentia loqueretur. Elegantissime quoque, neque non eruditissime Lucretius causam furoris istius perquirit, cujus carmina non injucunda quæ repetantur, ponere non piget:

c Ovid. Met. lib. 4. Armeniæ Tigres, iracundique Leones.

d Horat. 1. Carm.

Sed calidi plus est illis, quibus acria corda
Iracundaq; mens facile effervescit in ira,
Quo genere inprimis vis est violenta Leonum,
Pectora qui fremitu rumpant plerumq; gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

Superius vero dixerat, cum de varietate animi loqueretur:

Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira,
Cum fervescit, & ex oculis micat acrius ardor.

Ejus vero indicium excandescentiæ est, cum caudæ verberibus sese excitare visus fuerit, quod ita Hesiodus tangit in Herculis scuto:

—— Πλευρὰς ἀντι καὶ ὤμους
Οὐρῇ μαστιόων ποσὶ γλάφει, οὐδέ τις αὐτὸν
Ἔτλη ὅτ᾽ ἄντα ἰδὼν σχεδὸν ἐλθεῖν, οὐδὲ μάχεσθαι.

Quem

A Quem Catullus secutus Galliambico super Atti dixit

Age cade terga cauda, tua verbera pateant,
Face cuncta mugienti fremitu loca retonent.

Et quæ ad furoris incitamentum & indicium sequuntur: nam & corrugare frontem pugnaturus cernitur, quod σκύζειν [a] Græci dixere: & superciliorum contractionem ἐπισκύνιον vocant. Index autem præcipuus est Leonini animi cauda, perinde ac Equorum aures, eaque proprie in Leone dicitur Alcea, [b] quod præcipuum in ea robur constet, vel quod incitamentum quoddam ad assumendas vires animumq; commovendum: initio irarum terram flagellant, increscente vero excandescentia terga etiam sua verberant, id ea de causa fieri putat Alexander Aphrodiseus, quod eorum anima vehementius moveatur, fitq; ultionis admodum appetens, cauda vero utatur veluti homines manu, qua illi se plerumq; in excandescentia complodere solent: ita animalia hæc ira commota, cum id quod sese lædit ulcisci nequeunt, eo sibi modo solatium solent excogitare. Est itaq; furor Leoni familiaris, unde apud Maronem, [c] *Iraque Leonum*, legitur, & Ovidius: *Iram vultus habet*, de eisdem ait: quare

[a] σκύζειν irritari.
[b] ἀλκὴ enim robur.
[c] Æneid. lib. 7.

B Poetæ Leonem peculiariter feram dicunt, ita Callimachus:

θηρὸς ἀερτάζων δέρμα κατωμάδιον.

Quod vero catulos ab eo exossari pingerent, causa est, quod medulla Leoni vel nulla, vel perexigua est, ut omnium animalium solidis omnino ossibus constare videantur, quasi inde accrescat furor: quod labor his confringendis sit mercede major, cum minimum id sit, quod suctui possit inservire. Sunt præterea ossa illi dura adeo, [d] ut ex eis collisis, ignis veluti ex silice excutiatur. Hinc animal est maxime febri obnoxium. Febrem vero nihil aliud esse, quam superantem totius corporis calorem Medicorum omnium consensu manifestum est. Febri denique nomen ab igne Græcum [e] πυρετὸς à fervore Latinum est: quo morbo Leones toto vitæ tempore cruciari feruntur, eaq; de causa Lucretius *triste Leonum seminium* appellavit. Sane proverbium hinc emanavit, [f] ἐγέλασεν ὁ λέων, quotiens rarum aliquod hilaritatis exemplum intuemur. Thucydidis id dictum est in Cylonio scelere subnotando, cum scilicet indoluisset demum Atheniensis populus, Cylonem per factiosissimas factiones quietum Reip. statum interturbare, & quasi post diuturnam mœstitiam ad hilaritatem demum re-
C spexisset, ut impetu in hominem facto, eum vel ad inviolabilis Deæ templum aufugientem persecuti sint plerique, distractumque inde magno totius civitatis gaudio trucidarint.

[d] Definitio febris.
[e] Servius in Virgil.
[f] At potius Leonis rictus, quam risus.

REMEDIUM IN FEBREM NACTUS. CAP. X.

EO itaque incommodo vexantur Leones tametsi unus Albertus negat esse eos febriculosos, cui in Germania nato, alito atq; educato, ubi totum fere vitæ spatium consumpsit, utrum de Leone loquenti potior sit adhibenda fides, quam Ægyptiis inter Leones quodammodo genitis, cumque ipsis totum vitæ tempus versatis, alii viderint. Ego sane disciplinas eorum in hujusmodi re secutus compertum esse dicam Leonem febri correptum, [g] vel si ad furorem usque exæstuet, unius pastione Simiæ liberari.
D Quapropter Ægyptii Sacerdotes si febricitantem hominem & sibimet auxilia comparantem significare vellent, Leonis Simia vescentis hieroglyphicum ponere soliti sunt: tanta enim indignatione Simiam fert Leo, ut nullum animal avidius perdere desideret. Causa est animalis petulantia, Leonem indignissimis modis exagitantis Nam simul ac vel arbore aliqua, vel ex alio tuto latentique loco nacto fuerit occasionem in Leonem insiliendi, pro magno habet negotio caudæ sese ejus applicare, natibusque affigere atq; ita quibuscunque potest ludibriis Regi suo illudere, quod impatienter ferat Leo, impotenter admodum in hujusmodi animal efferascit: quæ plenius in Cynocephali commentario discussimus. Sed ut mirari desina-

[g] Plin. ibid.

Simiæ & Culicum in Leonem petulantia.

desinamus animal adeo ignobile generosissimo omnium infestum esse, scimus etiam Culices in Leonum greges petulanter adeo ferocire, ut eos magna interdum clade ad internecionem adigant. Inter enim arundineta Mesopotamiæ Leones innumeri juxta fluminum ripas & fruteta vagantur, eo tempore quo hyemis clementia ibi mollissima est, semper innocui: verum ubi per æstatem cœlum exarserit, regionibus iis æstu candefactis ambustisque propemodum, ipsi tam vapore sideris, quam multitudine culicum agitantur, quorum densissimis examinibus per eas terras omnia referta sunt: qui quidem ad splendorem oculorum, tanquam ad humidiora membra convolantes eos appetunt, palpebrarum libramentis mordicus insidentes. Hinc Leones cruciati diutius, aut fluminibus, ad quæ remedii causa confugiunt, absorbentur, aut amissis oculis immanius efferascunt: quod ni fieret, omnis ea quæ ad Orientem late diffunditur plaga, hujusmodi bestiis oppleretur. Id sibi compertum esse testatur Ammianus Marcellinus Rerum gestarum libro 18. A

SUPER IGNE SOLICITUS. CAP. XI.

Atque hoc quidem animal, quod ignem ingenitum, & in ipsis ossibus abstrusum gestat, ignem tamen præcipue formidat, adeo ut nihil æque vereatur, atque prætentas faces, quibus ad ferociam ejus domitandam nihil efficacius, quod & Homerus testatur eo carmine: B

Καιόμεναί τε δέται τὰς τρέει ἐσσύμενός περ.
Ardentesque faces, quas quamvis sæviat, horret.

Et Pindarus Nemeis: *Πῦρ δὲ παγκρατὲς θρασυμαχᾶν τε λεόντων ὄνυχας ὀξυτάτους, ἀκμάν τε δεινοτάτων χάσυς ὀδόντων.* In cujus trepidationis admirationem adducti Ægyptii sacerdotes, hominem super igne formidolose solicitum, & quasi vesanientem, ostendere si vellent, Leonis simulachrum, & faculam pingebant. Id nos vix autoribus credebamus antequam & Florentiæ, & demum Romæ Leones hac potissimum ratione domari conspiceremus. Simulacrum hoc in marmore cæsum Romæ vidi via Leoniana, quæ ad popularem ædem ducit, erutum frustum ex Augustorum mausoleo. Leo erat humi sessitans capite sublato, & in tergus verso: in transversum adsculpta erat fax pinea cum nuce in summo capulo, tæniaque à face in Leonis tergus porrigebatur. Quamvis vero apud authores scriptum repererim, nihil aliud ex hieroglyphico hujusmodi significari, quam, uti dicebamus, eum qui super igne pavidus esset: si tamen liceat mihi sententiam his meam admiscere, rei istius interpretationem esse dixerim, edomitum furorem. Causam cur ita ignem expavescat Leo, Peripatetici eam afferunt, quod ejus animalis vis præcipua in oculis consistat: quippe oculos sicciores calidioresque habent, ii maxime omnium ignem aversantur. In idem verò significatum adduci possit ilicis folium Leonino pedi subjectum: siquidem Magi ferunt Leonem iliceo folio calcato torpescere: eandemque vim esse folio scillæ traditum à Zoroastre, non illo inquam antiquo, sed qui post Plutarchum fuit. C

Simulacrum Romæ in via Leoniana.

RELIGIOSA FORMIDO. CAP. XII.

Et ne longius à Leonina formidine digrediamur Gallum [a] is identidem, & præcipue album, ut Ambrosius ait, à quo etiam Pythagoras abstinendum [b] jubet, mirum in modum perhorrescit; quod pro symbolo colendæ divinitatis accipi quidam prodidere. Siquidem Gallus, de quo Lucretius, D

Quem nequeunt rabidi constare Leones
Inque tueri, ita continuo meminere fugat.

divinum quiddam præ se fert, uti latius in Commentario de volucre ea perscripto, disseruimus. Divinitatem vero omnis terrena potestas reformidat, ac reveretur. Leones porro cum Deum matri sint dedicati, Terræ ipsi addicti intelliguntur, & superius bonam Leonis partem, quippe quod à jubis est reliquum, terram præ se ferre dicebamus. Sed enim aliam hujus formidinis causam adducit Proclus libello de Magia, ait enim Gallum & Leonem præcipue solaria esse

a Plinius ubi supra.
Gallus cur Leoni formidabilis sit.
b Quod mensi sacer & bonorum nuncius sit.

A esse animalia: sed cur Gallum Leones vereantur, non posse nos à materia sensuve rationem assignare, sed à superni tantum ordinis contemplatione: qua scilicet, præsentia visve solaris virtutis magis Gallo infusa sit, quam Leoni concessa, quod ex eo conjectare videtur, quod exploratum omnibus est, applaudere illum hymnis surgenti Soli, quasique jubar ejus advocare, eo præsertim tempore, quo ex medio Antipodum cœlo digressus ad nos deflectitur. Affirmat etiam solares quosdam Angelos in Galli effigie nonnunquam apparuisse, qui cum in se sine forma sint, nobis tamen, qui sumus in certam effigiem informati, forma se præditos ea videndos exhibuere. Contra vero Dæmones nonnunquam Leonina fronte visos, qui objecto Gallo repente in auras evanuerint: quare solent etiamnum diebus his superstitionis ejus studiosi, gallinaceum pullum in pelliciendis eis consilii causa præmactare. Ad hæc tradunt Græcorum nonnulli, qui doctrinam Ægyptiorum sequuntur, animam Cecropis, quem in Leonem transmutatum credebant, immolatis Gallis gallinaceis, characteribus quibusdam subscriptis evocari, seque illam eis ostendere: quod tamen esse ludibrium Æneius Euxitheus affirmat, Dæmonesque ita nos præstigiis fallere contendit. Quod vero Dœmones, qui Leonina fronte apparuerint, objecto evanescant Gallo, inde procedere dicit Proclus, quod in eodem ordine constituta, quæ inferiora sunt, superiora semper vereri coguntur. Quemadmodum plerique viri, dum virorum divinorum imagines intuentur, hoc ipso aspectu vereri solent aliquid turpe perpetrare. Lucretius vero ex sectæ suæ præceptis ait esse:

Cecropis anima evocata.

B

—— Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cum sunt oculis immissa Leonum
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Præbent, ut nequeant contra durare feroces.

Mirum vero quod veteres observarunt, Leonem etiam herbam ita nuncupatam, quæ surculis sese circumplicando plurimum nocet, Gallum ita abhorrere, ut si puella adhuc intacta, menstrua tamen, nuda passis crinibus leguminum segetem circumeat, Gallum in manibus habens, exarescat gramen id, prorsusque deficiat. Id qualecunque est, à Democrito tamen traditum est, ut asserit Sotion. Sed qui alienoires à superstitione sunt, arcanamque naturæ vim quandam contemplantur. Semina ajunt C Galli sanguine contingi debere, hæcque ita sata ab Leone herba nulla postmodum injuria affici.

INUNDATIO. Cap. XIII

INcrementum vero Nili, quem Num Ægyptiaca lingua nuncupant, quod apud nos significat Novum atque recens, ostendere cum vellent, Leonis identidem hieroglyphicum faciebant: quippe cum Sol Herculei Leonis terga adit, Nili diluvium excitat, duplumque recentis aquæ Sole in eo signo commorante sæpius exundat; quæ vis aquæ per spatiosam Ægypti planiciem late diffusa, solum ea fertilitate gravidum reddit, qua non ipsi tantum indigenæ sibi alimenta colligunt, sed magnam orbis partem fame levant. Propter eam vero aquarum redundantiam, quam Leonis beneficio consequi se quotannis experiuntur, institutũ est, & apud gentes omnes uno jam consensu receptum ut canales, tubique & siphones, qui aquam eructant, per terebrata foramina in Leonina capita ad id locis opportunis adsculpi solita, aquam immittant, quæ inde ex Leonis rictibus evomi videatur. Qua ratione autem capita ea Leonum in simis præcipue constituenda sint, quoque ordine disponenda, atque, ut ea tantum quæ contra columnas fuerint, perterebrari debeant ad canalem usq; qui cœlestem D aquam ex tegulis excipit, reliquis inter hæc solidis, uti quæ cadit vis aquæ per tegulas in canalem ne dejiciatur per intercolumnia, neve transeuntes perfundat, sed ea tantũ, quæ sunt contra columnas, ex ore ructus aquarum emittere debeat, Vitruvius late docet. Observaverat siquidem is, aquarũ redundantiam per Leonem apud Ægyptios significari, atq; hoc in omnibus antiquorum ædificiis fieri passim viderat. Et ut semel dicam, fontes & aquarum tubi, qui ab aquæductibus quibuscunque prominebant, Leonis figuris ornabantur: ut qui fons admirabili opere Viterbii antiquam hanc disciplinam ostentat. Et ut alia dissimulem, Romæ in Area Lateranensi Leones duo sunt nigri lapidis ante æneam M. Aurelii statuam positi, qui dubio procul fontibus inserviebant. Indicia sunt ora perterebrata in adaperto rictu, & inferne foramina in guttur usq; immissa, & inter pedes pro pectore canaliculus excipiundæ aquæ dimittundæq; intercavatus. Tale aliquid observavi in agro Brixiano extra

Leonina capita aquas eructantia.

Leonum effigies in tubis.

portam Orientalem ad secundum lapidem, ubi juxta viam, quæ tota magnis aquarum rivis atque divortiis instructa est, Leo marmoreus antiquissimi operis, utris instar inflatus, rictum eodem modo ad aquarum effluvium patefaciebat. Sed neque in iis tantum, quæ ad aquam evomendam pertinent, Leonum effigies apponi consueverunt: verum etiam propterea quod Leo, cœlestis ille, inquam, aperire claudereque videtur aquarum cataractas. Atque in hæc usque tempora nunquam antiquata est veterum consuetudo, ut ostiorum clausuræ, claves, annulique foribus affixi, Leoninis rictibus ornentur, quod apud Ægyptios factitari solitum ait Theon in Arati Commentariis: quamvis quod ad ostia pertinet, ad eam de qua superius dictum est, custodiam potius respicere, quam ad aquarum fluctus, crediderim. Illud non omittam, quod Horus Apollo tradit, in supplicationibus pluvias exposcentibus, plerisque in locis Leonum ora vino prolui fuisse morem. Sed advertendum est vulgatos Hori codices hoc loco depravatos esse.

SEMEL TANTUM ENIXA. Cap. XIV.

Æsopi fabella.

CUm vero persuasum haberent Ægyptii, Leænas semel tantum in vita parere, id quod cum Herodoto plerique alii prodidere: mulierem itidem, quæ unius tantum filii mater fuisset, per Leænam sculptam significare consueverunt. Et in hanc sententiam Æsopi fabula veteribus scriptoribus approbata. Cum Vulpes Leænæ fœcunditatem suam objiceret in generositatis commendationem, illam vero incesseret, quod & semel in vita, & unum tantum pareret: Leænam respondisse, se quidem semel & unum parere, sed eum Leonem. Hujus raritatis causam plerique reddere commenti sunt, eamque potissimum adinvenere, quod catuli in utero jam unguibus obortis matricem discindant, edique partum, ea unguium acie in enixu lacerata: vel quod una cum primo partu locos amittat, quam deliram esse fabulam [a]Aristoteles asseverat, easque vel quinquies vita parere, quod exploraverit in terra Syria, demonstrat. Primum enim quinque, ac per annos singulos uno subinde pauciores, donec ad unicum, & mox ad sterilitatem declinaverint, in qua reliquum vitæ spatium degant. Alias magna ex parte geminos: quod per longam annorum seriem Florentiæ experimento compertum est: sed quum plurimum sex, nonnunquam etiam unum. Philostratus affirmari ait à rerum peritis, ter eas tota vita parere: primo quidem tres, mox duos, inde unum: visam tamen aliquando Leænam, quæ octo utero gestarit. Sed enim quam Philosophi rationem raritatis hujusce in pariendo conati sunt invenire, Basilius Magnus ad providentiam Dei refert, cujus imperio factum sit, ut animalium ea, quæ facile capi possent, longe essent cæteris fœcundiora: quocirca tam Lepores, quam Damæ, quam etiam Oves, fere sæpius & geminos pluresque pariunt fœtus, ne genus deficiat feris iis, quæ sanguine gaudent, carnivoræque sunt. At ea quibus pro cibatu cætera sunt, certum est longe minus fœcunda esse: quapropter ait, *Leonis vix unius Leæna mater evadit*, quæ quidem raritas pariundi, cum non alii animalium generi certius contingat, merito Ægyptii, quod in pluribus accidit observantes, semeliparam per Leænæ hieroglyphicum ostendebant.

[a] *Sic Plin. lib. 8. c. 16.*

CLEMENTIA. Cap. XV.

PRæter hæc alia quoque super Leone hieroglyphica inveniuntur, quæ quoniam apud eos non reperi, qui literas hieroglyphicas interpretati sunt, sed potius observatione inventa mihi videntur, breviter attingam. Ex iis clementia est, per quæ Leonem [b] & substratum hominem, ita tamen ut Leo sit incolumis, significatur: propterea quod infestissime solicitatus ab homine Leo, dummodo sit intactus, non unguibus eum lacerat, nec ulla injuria afficit, sed quatit solum, atque ubi ita perterruerit, dimittit, quod ita Ovidius scribit:

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni.

Ad hujusmodi significatum non frustra vidimus in Severi Pii Augus. numo simulacrum mulieris, quod Leoni exporrecto insidet, manu quidem una hastam terræ affixam tenens, altera fulmen quasi abjiciens, non autem in jaculandi gestu, cum inscriptione hujusmodi, INDULGENTIA AUG. IN CAR. neque quidquam aliud legi potest.

[b] *Sic Plin. Leoni tantum ex feris clementia in supplices, prostratis parcit.*

Ibidem. Severi Pii Aug numus.

CASTIGATIO. Cap. XVI.

PRæter clementiam, inesse Leoni castigationis etiam judicium, ex eo didicimus, quod traditum ab Eudemo citat Ælianus, Leonem, Ursam, & Canem eodem contubernio à magistro quodam alitos

A alitos & educatos, sine ulla injuria aliquamdiu pacatissime conjunxisse, ac si domestica & ejusdem generis animalia fuissent: verum cum Ursa quodam impetu percita contubernalem Canem dilacerasset, commotum Leonem violati hospitii scelere, in Ursam proruisse, eaque pariter dilacerata meritas pro Cane pœnas exegisse.

VINDICTA. Cap. XVII

Longe vero diversum à superiori significato est, quod ulciscendi studium per Leonem telo confossum plerique pingere instituerunt. Vulneratus enim Leo observatione mira percussorem novit & in quantalibet multitudine unum appetit; &, si detur copia, fœdissime lacerat & discerpit. Ferunt Jubæ Maurorum regi præstantis animi juvenem fuisse comitem, dum per deserta Africæ, rerum suarum componendarum studio, rex cum exercitu proficisceretur, ex itinere vero Leonem obviam factum à juvene illo ipso sagitta percussum in sylvam recessisse, anno vero post cum Juba rebus ex voto compositis eadem copias traduceret, eundem illum Leonem observato juvene, à quo vulnus acceperat, unum illum è tam magno militum numero violentissimo cursu hostiliter aggressum, B nulla vi cohiberi potuisse, quin correptum juvenem miserabiliter dilaceraret, nemineq; aliorum læso ultione ea contentum, decessisse. Pythagorici porro animam Cambysæ regis Ægypti in Leone se deprehendisse ajebant, unde illi animus imperii cupidissimus fuerit, & maxima quæque semper appetierit. Cæterum, hæc quoque potest assignari causa: quod illis temporibus, quibus claruit, neminem in ultionem eo magis propensum fuisse notum est, qui nunquam Ægyptios persequi odiis armisque, & omni vexationis incommodo affligere destitit, eis semper infensus, donec in omni Ægypto rerum potitus, sacris omnibus profanatis, populos totius regionis male tractando, defessus potius quam satiatus est. Facit ad hoc illud, quod visi Leonis ostentum, belli principium conjectores atque augures tradunt indicare, quod quidem eleganti trimetro apud Græcos [a] exprimitur.

Μέοντας ἰδεῖν δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.
Visæ Leonum imagines noctu indicant occidionem ab hostibus.

[a] Nempe à Suida recitat Erasm. Chil. 3 cent. 6. proverb. 58.

REGIUM AUGURIUM. Cap. XVIII.

C Alioqui Regibus augurium dare Leones soliti sunt, ut is qui Juliano Imperatori Gordiani tumulum cum exercitu prætergresso, sese obtulit, immanissimo corpore ejus aciem invasurus, à qua multiplici telorum ictu confossus est. Obitus enim Regis ex hoc portendebatur, inquit Ammianus. Verum antea Maximino Cæsari cum Narseo Persarum Rege jam congressuro, itidem Leo & Aper ingentes trucidati simul oblati sunt, tamen evenit, ut is ea fera admodum gente superata, incolumis & sine damno discesserit. Et Sandrocotus Indus obscuro genere, cum Alexandri furorē pedum pernicitate declinasset, fessusque somnum in sylva captaret, à lambente Leone sudorem sibi sensit abstergi, quoque pacto inde præfectis Alexandri oppressis, Indiæ regnum invaserit, à Trogo traditur.

ANNUS MENSESQUE. Cap. XIX

Et quoniam incidimus in auguria non abs re fuerit commemorare, quod Leænæ, quæ catulos octo utero gestabat, à venatoribus in Mesopotamia cæsa exenterataque, quo tempore Apollonius Tyanæus ea iter faciebat, indicavit eo interpretante, annum unum & menses octo illum apud D Barsanem Babyloniæ moraturum. Interrogantibusque comitibus, cur non potius annos IX. interpretaretur, cum ex passere & pullis octo à Serpente devoratis, apud [b] Homerum annos itidem novem Calchas intellexisset: *Editi jam illi fuerant*, respondit Apollonius, *hi vero adhuc in utero nondum fœturam compleverant: quare mensibus potius quam annis assimilantur.*

Leæna cæsa in Mesopotamia quid.

[b] Iliad. β.

CRAPULA. Cap. XX.

Sunt enim qui hominem ad satietatem usque crapulatum, per Leonem frusta carnium depascentem indicari velint. Animal siquidem hoc cibo incontinenter admodum utitur, multaque devorat solida, sine ullo dissectu quæcunque potest, mox à saturitate nihil biduo aut triduo edit: quam scilicet voracitatem Juvenalis tangit, ubi *multa pascendum carne Leonem*, dixit: atq; inde fit, ut gravis illi ob cruditatē exhalet anima, quæ teterrimi semper odoris est. Quocirca nonnulli gravem

Voracitas Leonis.

 animam

animam significantes, Leonis os hians facere consueverunt. Hujus fœtoris ergo, Martialis videtur muliebre pudendum Leonem appellasse eo versu:

Quare si pudor est Ligella, noli
Barbam vellere mortuo Leoni.

Taxat enim eam, quæ cum vetula esset, pilos vellere pertentaret: & alii lupanar olidum dixere. Quanquam non desint, qui loci hujus interpretationem longius accersitam, ad Cenchrenas, quas Leones Nicander appellavit, referant: hujusmodi enim serpentis morsu sanguinem exorbent, & genitale: semen ex pretiosissima sanguinis decoctione fieri Medici consentiunt, unde dixit Juvenalis:

Accipiat sane mercedem sanguinis.

MERETRIX. Cap. XXI.

Sane meretrices per Leænæ nomen intelligi, multis veterum sententiis & monumentis constat. Tale aliquid habes apud Aristoph. Lysistrate in juramento fœminarum, *Non stabo Leæna in Tyroensti.* Hujusmodi petulantiæ causa Ezechiel Hierosolymam Leænam vocat, & Heliachim catulum ejus, qui ductus est in Ægyptum. Alium rursus catulum Joachim, quem in cavea, ut Septuaginta ediderunt, Nabuchodonosor Babylona traduxit. Michael Byzantius meretrices quasdam ex Megara Sphinges appellatas ait, quod humano capite mansuetudinem præ se ferrent, cæterum corpore reliquo Leonino, rapacitatem & imperium, quod in amatores exercent, indicaret.

Sphinges Megaricæ.

Et Megaricæ Sphinges in opprobrium dici solitum de meretricibus, ob impuros scilicet mores Megarensium, quos veterum scriptores omnes damnant. Facit ad hanc rem veteris Poetæ senariolus admodum venustus:

Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par est Leænæ & fœminæ crudelitas.

Sed & ante urbem Corinthum Veneris erat templum, juxtaque Laidis tumulus, cui Leænæ simulachrum appositum videbatur, ariete inter priores pedes apprehenso: quod nimirum petulantiam eam indicabat, qua præcipue lasciviunt arietes: de quibus loco suo diximus.

TACITURNITAS. Cap. XXII.

Leænæ vero elinguis simulachrum ex ære, quod Athenienses statuere, Iphicratis opus, ex effigie quidem Leænæ, meretricis nomen, ex linguæ vero defectu, taciturnitatem ejus indicabat.

Armodii & Aristogitonis factum celebre.

Cum enim Armodius & Aristogiton de liberanda à tyrannis patria consilium iniissent, conjuratioque delata esset, comprehensam illi Leænam scortum eorum utrique admodum familiare, ad mortem usque tormentis variis excruciarunt, ea tamen constantissime omnia pertulit, nec quemquam prodidit, supra fœmineam imbecillitatem fortitudinis admirandæ memorandum exemplum: quam Athenienses, ut honoribus honestarent, ne scortum tamen celebrare viderentur, ejusdem nominis animal ob taciturnitatem elingue, erigendum decrevere. Constantissimum meretricis hujus exemplum citat Tertullianus, quo nostri animosiores fierent, cum levi adeo de causa repertæ sint vel mulieres, quæ tam forti animo pro amicorum salute non solum tormenta parvi fecerint intolerabilia, sed sponte suum ipsæ cruciatum auxerint. Nam hæc eadem, ut ille ait carnifice jam fatigato, postremo linguam suam comestam in faciem tyranni sævientis expuit, ut expueret & vocem, ne conjuratos confiteri posset, si etiam victa voluisset.

CYZICENI. Cap. XXIII.

Cyzicenorum pecunia.

Si quis vero incidat in monetam, quæ Leonis imaginem ex una parte habeat, ex altera vero Cybelem deorum matrem, sciat eam esse Cyzicenorum pecuniam, quæ celebris admodum est, ob id, quod

A quod pulcherrime sculpti erant, & quod pro XXVIII. drachmis Atticis imputabantur, quæ summa ducales aureos duos reddit,& aliquantulũ plus: una enim argenti drachma Marcelli Veneti pondus æquat. Atque hi sunt Cyziceni stateres, qui rem egregie factam indicabant.

Magorum porro superstitio considerata Leonis alacritate perniciosissimoque cursu, mustelæ dentem Leonino corio adalligatum,ad pedum tumorem atque adeo imbecillitatem adhibere commenta est,id quod apud Lucianum Tychiades ridet, orta inter Cleodemum & Dinomachum medicos contentione, uno eorum Leoninum,altero Cervinum corium præferente, ut per incantamenta Eucrati laboranti amuletum aliquod apponerent. Controversia vero omnis inter eos est,dum ille fomentum aliquod miserabiliter implorat,utrumCervus anLeo magis pedibus valeat,atque eorum uter alacriori feratur cursu.Merito igiturVirgilianus [a] Æneas,*tergum Getuli immaneLeonis* datSalio, velocitatis præmium, qui primam in stadio coronam meruerat,nisi dolo Nisi fuisset interturbatus.

[a] *Æn. lib. 5*

HERCULANUS LEO QUID. CAP. XXIV.

B QVid vero sibi velit Herculanus Leo, magis divulgatum est, quam ullo sit opus commento latius declarare.Illud tamen non omiserim, Herculem illum Ægyptium, qui cum Osiride, ut Antiquitatum scriptores tradunt, Italiam ab amarissimo Gigantum jugo liberavit; per Leonem intelligi, neque quemquam aliam. Plures enim Hercules fuisse,& Arrianus,& Diodorus historici prodidere: hunc autem omnium primum Leonis insignia gestasse tradunt. Cæterum Heraclitus Ponticus, superatum ab Hercule Leonem ideo fingi dicit, quia Argivus ille,de quoGræci plurima scripserunt, Hercules, furorem illum,quo ex atra bili plurimum laboravit, tandem edomuerit. Satis enim exploratum est ex iis, quæ antea dicta sunt, animal id per semetipsum immoderatis animis excitari. Sunt tamen [b] qui per Herculem mystice Solis lumen intelligant: Leo vero cum Soli dicatus sit, manifestum est quid sibi velit Hercules & Leo. Nam & hinc Jubari stellæ nomen, qui Phosphorus est,quod splendor ejus in modum Leoninæ jubæ diffunditur.

[b] *Macrob. lib. Saturn lib. 1. c. 20.*

VIRTUS. CAP. XXV.

C UTcumque vero Leoninum spolium virtutis hieroglyphicum est, eaque de causa Herculi dicatur, quem pro virtute veteres posuere, ideoque Diogenes [c] conspicatus quendam eo ornatu sibi gloriose placentem, exclamavit: *Ecquid virtutis indumentum vituperas?* Sed enim non Leonis tantum, verum alterius etiam animantis gestare pellem,heroicum fuisse morem,didicimus ex Apollonii commentariis, ubi Poeta scribit:

Δέρμα δ' ὁ μὲν ταύρειο ποδωνεκὲς ἀμφ' ἔχετ' ὤμους.

Et apud Virgilium [d] Evandrus:

Demissa ab læva Pantheræ terga torquet.

[c] *Apud D. Laërtium in Diogene Cynico. Diogenis dictum.*

[d] *Ænein. lib. 8. Antiochi num us*

VIRES CEDERE SAPIENTIÆ.

IN Antiochi numo videas Leonem quendam propemodum humi procumbentem, & supervolantem Noctuam, quod nonnulli vespertinum crepusculum indicare arbitrati sunt: quippe cadente Sole, noctem, D quam per avem eam intelligi volunt, exurgere. Ego vero per hujusmodi hieroglyphici figmentum significare crediderim, vires cedere sapientiæ. Nam per Leonem Robur,per Noctuam Minervam intelligi, suis locis commentaria hæc ostendere. Ejusdem argumenti esse puto Leonem in numo, cujus inscriptio est, ΜΙΛΗΤΩΝ, qui anterioribus pedibus inclinat ad humum, superne vero caduceus exporrigitur, ut scilicet id ostendat, vires quantumlibet feroces, sapientium eloquentiæ cedere. Numum vidi apud Maffæos Romæ. Quod vero signum Junonis Argis spectabatur palmite redimitum, subjecto pedibus ejus corio Leo-

nino, id habebat hieroglyphici, quod novercam utriusque privigni exuviis insultantem ostenderet. Callimachi id inventum tradunt, qui Junoni vitem induxit. Rem hujusmodi tangit Tertullianus.

LUNA. CAP. XXVI.

VIsebatur in Olympiæ templo Dianæ simulachrum alatum, dextera Pantheram, sinistra Leonem continens. Per alas volucrem Lunæ cursum interpretamur, quæ septem & viginti dierum spatio totum permeat signiferum, quem Sol vix annuo temporis spatio perlustrat: Panthera varietates ejus indicat, quas unoquoque mense XII. suis nominibus designatas alibi recensuimus. Leo Solis vim demonstrat, qua splendorem sibi comparat, ea tantum parte lucens, qua ejus radiis illustratur.

VIRES CEDERE ELOQUENTIÆ.

A

B

SOL. CAP. XXVII.

TERRA.

C

Veterum simulacra radiata.

FIeri etiam solita erant apud veteres simulachra quædam radiata, ita tamen, ut unius simulachri radii omnes sursum versus tenderent, alterius ad inferiora demitterentur: atque ita conformata, vectanda Leonibus commendarentur. Sciendum autem ex Vectii commentatione, Solem & Terram ex eo figmento veteres intellexisse, quippe quos Assyrii ADAD, & ADAGARTIN vocabant: ADAD quidem Solem, qui radiis deorsum inclinatis inferiora vivificat, mulcet, educat: omnium quippe terra nascentium author: ADAGARTIN vero Terram, quæ conceptam à solaribus radiis virtutem eandem, quam, licet sursum versus, erigit. Ita veluti sponsa viri appetens, ut Platonicum dictum interim usurpemus, rerum omnium suarum stipata fœtu, sese habendam exporrigit. Sed enim ipsa Leonis effigies utrumque referre videtur hieroglyphicum: quippe quæ anterioribus partibus Solem exscribit, posterioribus vero Terram. Quod tamen ADAGARTIN, pro Tellure positum putat Vectius Bassus in Commentario Germanici, qui Phænomena scripsit, ubi de Erigone agitur. *Virginem*, inquit, *dici Cererem arbitrati sunt plerique, spicarum quas tenet indicio: alii Adagartin malunt.* Sunt qui & fortunam, quoniam sine capite astris inseritur. Nigidio Figulo placet justitiã, vel æquitatẽ,

D

quo

A quo nomine etiam Terram ipsam dici alibi comprobavimus, & Legiferam ubique Cererem apud Poëtas appellari comperias, ut ab justitiæ nuncupatione: neque hoc quidem alienum videatur, & cum Tellure justissima consensum habeat. Hinc apud Maronem prospero terræ subjugandæ omine Æneia puppis: [a]

Prima tenet rostro Phrygios subjuncta Leones.

Veluti etiam hominem insidentem Leoni nonnunquam videas, quem is stimulo regat, quod esse sui animi regem omnino videtur significare: neque enim Æneium illud ad sacra tantum patria refertur, quæ in Cybeles honorem fieri solita: neque solum respicit beneficium, quod, ut additum est, fuerit

B ---- *Ida [b] profugis gratissima Teucris.*

Subjiciuntur vero Leones Magnæ Deæ vehiculo, identidemque trahunt & currum Solis, atque tam varie à veteribus tradita, ad unum eundemque demum intellectum tendunt. Demum hæc duplex in Leone natura, qua quidem anterioribus partibus cœlestia refert, posterioribus vero terram, quæstionem illam facile potest soluere, qua nonnulli mirantur, cur Leonis effigies in Divinis nostrorum literis modo Christo, modo Dæmoni attribuatur: pro Christo quippe apud Prophetas non semel positus, ut supra diximus: pro maligno vero, Petrus epistola prima *rugientem Leonem* dixit: & David: *Libera à Leonibus animam meam,* clamat. Quibus responsum facio, anteriora, quæ sunt Leonis, fortitudinis, & regiæ virtutis habere significatum, atque ita pro Christo poni. Nam Irenæus ubi mysterium Dei in rebus strenue gerendis, in dominando, in regendo vim & authoritatem ostendi disputat, Leonis imaginem ait id præmonstrasse, quæ uni ex quatuor Evangelistis fuerit attributa: inferiora autem, partem quippe terream, fugacitatis & insidiarum. C Caudam enim subter uterum cum fugit, subjicit, cauda ferit ex obliquo per insidias quæ omnia dæmonem exscribunt, quo nihil à bono fugacius, nihil in mortales insidiosius.

ANIMI DOMITOR.

a Æneid. l. 10

b Æneid l. Leonis duplex natura.

CHRISTUS HOMO DEUS. CAP. XXVIII.

Denique, ut etiam aliter philosophemur, cœlestis est anteriore parte Leo: ideo admiranda Christi opera veram nobis ante oculos proponunt divinitatem. *Nemo enim, qui à Deo non sit,* ait Nicodemus, *opera ea facere possit, quæ ipse faciebat.* Posteriore terram sapere videtur: ea frigida est, inde ad minima quædam, Galli [c] quippe cantum, prætentam facem, objectum levis amictus, quin ad Simiam, & ilicis folia, atque etiam scillæ, Leo timidus est & ad fugam promptissimus. Et humanus Christus mortem timet, perpetuæ non ignarus, quæ statim subsecutura esset, immortalitatis; effugere cruciatum tentat, patremque orat, ut acerbissimus à se calix auferatur: D & inde ita debilitatus, ut præ trepidatione genibus insistere non posset. Quod si utraque natura in Christo est, Leo cum sit ejusmodi, recte in Divinis literis modo Deo, modo mortalibus accommodatur.

c A Plinio lib. 8. c. 36

JUSTITIÆ CULTUS. CAP. XXX.

Ea vero præcipue de causa eorum sententiam approbarim, qui ferociores quoque animos justitiæ sese subjicere per hieroglyphicum hujusmodi arbitrantur, quia nuper in Gavartiano agri Bellunensis vico suburbano reperti sunt magno numero numi ab quorum una facie mulier corona insignis longaque

induta

induta palla sedet, manum ad ensis inversi capulum extendens, ita ut apex ipsius capuli volam impleat literæ circumscriptæ, JUSTITIA. Ab altera facie, eadem mulieris effigies pene nuda, amictu quidem toto inexporrectam retro dextram appenso, læva supra Leonis caput postremis pedibus residentis injecta: literæ adsculptæ sunt LEONIS HUMILITAS.

NATORUM ERGA PARENTES OBSEQUIUM.

CAP. XXXI.

LEones autem domitos & magnæ Deæ currui succedentes, Lucretius aliter interpretatur, qui velit figmentum id significare, liberos quantumlibet feroces, obsequentes esse debere parentibus: ait enim:

Adjunxere feras, quo quamvis effera proles,
Officiis debet molliri victa parentum.

Varro tamen in Cybeleio curru duo considerasse videtur, [a] Leonem utique terræ symbolum, uti paulo ante dicebamus: mox quia genus id animalium in longinquis, & à nobis remotissimis regionibus invenitur, nullam ait esse terræ partem tam remotam, quam coli subigique non oporteat: ita omnes, quæ vel hieroglyphica sunt, vel quoquo modo mystica, in suam quisque artem vel disciqlinam, quam profitentur, trahunt. Diodorus autem, uti suus est mos, historias sibi confingit ex commodo suo, Leonesque ideo Cybeles currum trahere confictum ait, quod ab his ea educata fuerit. Utrum vero curru vehatur Dea, an sella sedeat, quantum ad significatum pertinet, parui refert: nam in Faustinæ numo Cybelem Turritam Leoninæ sellæ insidentem videas, quæ orbem intra manum & genu tenet: inscriptio est, MATRI MAGNÆ.

[a] *At Macrob. Satu. lib. 1. c. 21. Cybelem terram ait, & Leonem Solem.*

Faustinæ numus.

AGRICULTURA.

MIXTA QUID. CAP. XXXII.

QUod vero pluribus in antiquorum monumentis, præcipueque sepulchralibus cernere est, Leones aliquod animal apprehendisse, quippe vel Ovem, vel Taurum, vel Anguem, vel hujusmodi quidpiam, ex eo conjicere potes, sepulti animum aut naturam talem fuisse, cujusmodi est illud, quod apprehensum fuerit: quippe si Ovem, vel Agnum, ut in sepulchro quodam Romæ sub Æsculapii pronao habetur, intelligas hominem ferocitate demollita, mansuetudinem amplexatum: si Taurum, temperantiam: si Anguem, prudentiam, vel quid hujusmodi: prout animalis, quod detentum fuerit, significatum exiget, interpretaberis. Si vero hostiliter captum vel discerptum, ejus naturæ hostem male habitum. Nam in numo quodam argenteo Augusti Cæsaris validissimæ formæ Leonem videas qui servum superat dentibus in armos affixis: quod forte referri potest ad Actiacam victoriam, quam is Apollinis favore consecutus est, in qua, ut apud [b] Maronem:

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

pavorem enim ex Cervo loco suo significari diximus.

Aug. Cæs. numus.

[b] *Æneid. lib 9.*

FEROCITATE POSITA ASSUMPTA MANSUETUDO.

AMO-

AMORIS PETULANTIA. CAP. XXXIII.

ACTIACA VICTORIA.

QVæsierit hic aliquis, quid sibi velint Leonis anteriora, quæ in Chimæra fuisse traduntur, cujus figuram Homerus ita descripsit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα.[b]

Eam autem amoris petulantiam, quæ fuerit à Bellerophonte coërcita, significare clari plerique authores volunt. Hujusmodi enim sunt amoris initia, qui primo statim insultu Leonina feritate nos aggredi videtur, dictumque est Epicharmi Comici,

Δομιτῆς ἔρως λεοντεία δυνάμει θαλερός.
Amoris mollitiem Leonis robore domitandam.

Eoque respexisse videtur Horatius, cum de juvene perdito amore capto ait:

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

Capra procacitatem atque lasciviam significat, cui animosus idem Heros fortier obstitit; Draco verò insultus, pugnamque adeo periculosam, quæ omnia ex peculiaribus Commentariis toto hoc opere suis quæque locis explicantur.

b *Sic Lucretius. Prima Leo, postrema draco, media ipsa Chimæra. Amoris initia.*

TRES ORATORIÆ PARTES. CAP. XXXIV.

NAzianzenus verò, nec non interpres Hesiodi, per Chimæram tres Rhethoricæ partes intelligunt: Judicialem quippe per Leonem, ob terrorem quem reis incutit: Demonstrativam per Capram, quod in eo genere dictio plurimum soleat lascivire: Deliberativam demum per Draconem, ob varietatem argumentorum, longioresque circumductus, & spiras quibus in persuadendo opus est. unde etiam monstri filia fingitur ab Hesiodo,[c] Echidna nomine, per quam *ποικίλον νοῦν καὶ πολυειδῆ* intelligi contendunt, quippe *mentem multis & variis præditam disciplinis.*

c *Ovid. lib. 3 fast.*

SACRORUM INITIA. CAP. XXXV.

NEque prætereunda est Leonis facies illa, quæ omnium prima visa est Ezechieli, per quam ejus disciplinæ periti ajunt initiandorum sacrorum admonitionem nobis oblatam. Eam vero in primis visam, quod à Principum vita soleat totius populi consensus legem sibi constituere. Ad valvas igitur templorum, sustinendis modo postibus, modo hyperthyris, modo pronais locorum ubique Leones subjiciuntur: ut cum Maronis dicto, vel præcipuo potius summi Dei præcepto, Deos primùm venerari meminerimus. Et nullam esse gentem tam efferam, neque animum tam indomitum, qui non possit religionis cicuratione beneficioque molliri, atque ita mitescere, ut nullum inde sit onus detrectaturus.

LEONES TARVISINI QVID. CAP. XXXVI.

LEones duo pro foribus, ut fere passim insigniora templa habent, Taruisii sunt, quorum unus in pronao cathedralis Ecclesiæ à dextera Draconem alatum unguibus impactis comprimit: Draco autem retorto collo Leonis pectus admordet, significans, quod prava quidem cogitatio cor incessit, fortis vero animus eam actutum elidit: à læva autem Leo alter Leunculum apprehensum pectori subjicit suo, demonstrans, quod generosus quisque animus seipsum vincit.

SPHINGES QVID. CAP. XXXVII.

QUas vero Sphingas humanicipites, reliquo corpore Leonino pro templis prostare locorum ubiq;[d] cernere est, sunt qui figmentum omnino hieroglyphicum interpretentur ea intelligentia,

d *Id& antiquitus, ante valvas tem-*

plorũ Ægyptiorum ex Clemente, Stromatum lib. 5. cujus rei significatio ibid. habetur.
a Gen. c. 1.

ut humanam naturam præstare cæteris animantibus admoneamur. Nam alibi principatum ex capite intelligi disseruimus. Leonem autem brutorum omnium principem esse, manifestum est, qui humano subjectus imperio reliqua secum trahit. [a] In Divinis vero literis, imperium in bruta omnia homini datum legimus. Sphinga sane monstrum ex parte dimidia virginis formam præ se tulisse, figmento Græcorum tradit Adamantius. Alii interpretantur totius terræ dominium religioni cedere, cui ferocia quantumlibet animalia sese subjiciant, imperiumque suscipiant.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER II.

DE IIS QUÆ PER ELEPHANTUM ET RHINOCEROTA SIGNIFICANTUR.

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD CLARISS. ET REVEREND. GUIDONEM ASCANIUM SFORTIAM, CARDIN. S. FLORÆ.

TERRESTRIUM *animalium hieroglyphica publico spectaculo emissurus, Leonem in primis, quippe eorum dominum, auspiciis inclitissimi Cosmi Medicei, Florentinorum Ducis exire procuravi, & quòd studium clarissimæ ejus civitatis semper fuit Leones publicè alere, & quodam Ægyptiorum more honorificè tueri, & quòd generosa eorum magnanimitas in ipso Duce laudabilibus tot effulget exemplis, ut non alii cuipiam argumentum hujusmodi dedicari deberetur. Sequebatur Elephas, animal quippe quo neque vastius neque portentosius natura rerum tulit, sed deformitatem bestiæ tot dotibus, ipsisq; tam præclaris insignivit, ut in omni vitæ tenore humanum genus (quod* sanctius animal *Poëtæ canunt) ab eo bruto si non superatum, certè lacessitum esse videatur, aut pari conditione decertare. In eo autem excellit Elephas, quòd à se natura suggerente & morum & virtutum documenta præbeat: quòd homines nisi doceantur, vix assequi posse fateantur: sed multa sunt, quæ ab eo, tanquam à morum idea, homines desumere & imitari coacti fuerint. Est enim Elephas ingenita munificentia nobilis, temperantia insignis, æquitate summa conspicuus, præcipuus declinator insaniæ, vaniloquentiæ hostis, pietatis cultor, & ea celebris mansuetudine, ut alienam etiam crudelitatem abhorreat, contrà minùs validas feras pugnare dedignetur, in iram autem nunquam efferatur, nisi acerbitate iniqua, enormiq; aliqua injuria concitatus: deniq; regalem & ipse animum, ne omnia hic accumulem, in omnibus referre videatur. Quæ quidem (Reverendiss. Domine) tibi, non ut te doceam: non enim Sus Minervam, ajunt, sed ut in memoriam redigantur, hoc Commentario enarrabuntur exemplisq; citatis comprobabuntur. Nec ad quemquam ex vestro ordine hic Commentarius mitti potuit vel aptiùs, vel convenientiùs, quàm ad eum, qui humanitate, fide, pietate, & multarum virtutum, quæ supra ætatem in te conspiciuntur, commendatione longè clarissimus & esset, & haberetur. Vale.*

SUIS VIRIBUS POLLENS. CAP. I.

Promuscis Elephantis arma omnia.

UT igitur ab iis ordiamur, quæ super Elephanto Ægyptii tradiderunt, hominem in primis opulentum, suis quippe viribus pollentem, aliorum nihil indigum, qui dicere tuto possit, *In me est omnis spes mihi,* qui sibi conducentia olfactu quasi quodã enanciscatur, per animal hoc, imò per unã tantùm ejus promuscidem, hieroglyphicè significabant, in eam scilicet admirationem adducti, quòd talem, tantamq; habeat, ut ea una officiis ferè omnibus illi optimè sufficiat, ea vice manus utatur, unde etiam nomen habet, ea bibat, ea cibum ad os admoveat, eam rectori, cujus omnibus imperiis se præbet obsequentissimum, erigat, offeratque, sive is in cervicem animalis summam sustolli voluerit; sive

A ſive ad terram deſcendere: quin arbores eadem proſternit, in acie tela de manibus dimicantium detrahit, equites ab equo deripit, pedites correptos quoquo libuerit projicit, & quoties immerſus per aquas ingreditur, ea ipſa edita in ſublime reflat atque reſpirat. Proprio itaque & eleganti vocabulo Lucret. hac de cauſa Elephantos *Anguimanos* dixit, quòd promuſcidem ipſam inſtar Anguis quoquo verſum flectat, reflectat, contrahat, porrigat, lubricet & incurvet. Sunt qui viſos ætate noſtra affirmarint gladium longitudine duorum cubitûm ad promuſcidem alligatum geſtantes, atrociſſimas in bello cædes edidiſſe. Sanè quantum ad vires pertinet, nunquam ſe Cato apud Ciceronem ait, cùm adoleſcens eſſet, vires Tauri aut Elephanti deſideraſſe: quod dubio procul indicat, inter bruta, Tauros & Elephantos viribus alia omnia antecedere.

REX. CAP. II.

ADhæc, Ægyptii Regem hominem per Elephanti ſimulacrum intelligebant, non ea tantùm de cauſa, quòd cùm gregatim ſemper ingrediantur, is qui maximus eſt natu gregem ducit, quòd B in regibus eligendis multarum nationum & gentium mos fuit, ut id muneris ſenioribus demandaretur: unde apud Hebræos *Seniores*, apud Athenienſes *Palæologi*, apud Romanos *Senatores* rerum habenas moderari ſoliti ſunt: verùm propterea quòd habet hoc animi regii peculiare, ut genua non flectat adeò notabiliter ut animalia reliqua, calcaneum verò leviter incurvet. Nam genua non flectere, dubio procul oſtendit ſupplicabundum non eſſe, flectere verò calcaneum, humanitatem, qua maximè præditus eſt, indicat. Nam apud Philoſophos morum inſtitutores, [a] pes indicium eſt affectus illius qui humilioribus applicatur. Penes verò quem ſit rerum poteſtas, decet quidem eum humanum eſſe, humaniſq; rebus commoveri, genua verò flectere non oportere, manifeſtum eſt. Habitus & in oſtentis Elephantus, regiæ ſublimitatis ſignum, qui Aureliano, multò ante ejus imperium donatus eſt ſolusque tunc omnium privatus C Elephanti dominus fuit, ut legere eſt apud Fl. Vopiſcum. Nam & Scandrocotto Indo, homini humili genere nato, quem Alexander Magnus ob linguæ procacitatem interfici juſſerat, pernici fuga elapſo, cum mox latronibus contractis adverſus Alexandri Præfectos bellum moliretur, Indiam ab eorum dominatione liberaturus, viſendæ magnitudinis Elephantus ferus ultrò ſe obtulit, & velut domita manſuetudine eum in tergum ſuſtulit: quod eum regem futurum portento fuit: nec fefellit eventus. Siquidem oppreſſis Alexandri præfectis, Indiæ ſibi regnum aſſeruit, eaque authoritate polluit, ut Seleucus Alexandri ſucceſſor in Perſide cùm Indiam affectaret, regno illi relicto res cum eo componere ſatis habuerit. D Præterea ſcriptores rerum aſſiduum cum Serpentibus certamen gerere tradunt Elephantos: Serpentes autẽ inter alia ſignificata loco ſuo diſpoſita terrarum orbem, provincias, & regiones pro vario picturæ geſtu, ſignificare oſtendimus: eas verò qui domitari voluerit, viribus in primis eſſe præditum oportet, abundare opibus, ut quæ bello neceſſaria ſunt facile comparet, & cum ipſis provinciis arma ſemper exercere. Quapropter, ut mihi videtur, Natura ipſa rerum humanarum cognitionem hoc exemplo deſcripſit: quippe quæ Elephantum ſuis viribus optimè præmunierit, &

Pes humilitatis indicium.

CÆSAS.

 quæ

quæ regem addeceant adjecerit ornamenta, moresque & virtutes etiam regias uni illi ante omnia bruta, ut paulò infra docebimus, elargita sit. Quòd verò pertinet ad provinciarum subjugationem, videre est in [b] C. Cæsaris numo Elephantum promuscide surrecta, adversus quem Serpens quasi concertaturus insurgit: in altero videas Serpentem ipsius Elephanti pedibus obtritum, in quo inscriptio est, CÆSAR. Potes ex illo, lacessitum bello, & ex hoc, confectum intelligere. Neque verò me fugit, Elephantum Maurorum lingua *Cæsar* appellari solitum, quod Spartianus in Ælio Vero tradit, primumque Cæsaris cognomine nuncupatum, qui Elephantum occiderat. Sed inepta hæc inscriptionis causa mihi videtur: crediderim autem potius ad munificentiam spectare qua Cæsar Elephantos exhibuerit.

b *C. Cæsaris numus.*

AFRICA. Cap. III.

QUem verò Elephantum in [c] Q. C. MARII numo compereris, Idibus adjectis, hieroghyphicum id Africam provinciam ab eo domitam ditionemque imperii in Ægyptum usque propagatam, significare crediderim. [d] Elephanti porrò Pompeii Magni currum subiêre Africo triumpho: & in numo argenteo admodum pulchro [e] Scipionis Imper. inscriptio, cujus galea Elephantini capitis speciem habet, inferne aratrum, antè spica posita est: quæ omnia ad Africæ triumphum, & annonam inde largiter advectam spectant. inscriptio, Q. METELLUS.

c *Q. C. Marii numus.*
d *Ac altero consulatu viginti Elephantos in circo pugnaturos produxit, Plin. l. 8 c. 7.*
e *Scipionis numus.*

V. LEGIO Cap. IV.

IN militaribus verò signis, Elephanti legionis quintæ vexillis appingebantur: propterea quòd C. Cæsare adversus Lucium Scipionem civili bello decertantes ea legio negotium sibi contra Elephantos dari postulavit, reque strenuè gesta reliquæ victoriæ occasionem præbuit.

ORIENS Cap. V.

SEd Augusto currum ex quatuor Elephantis S P. Q. Romanus in nummis decrevit, quòd, ut puto, spoliis Orientis onustus Imperatorium inde triumphum duxerit. Id honoris Tib. Cæsar post adeptum Imperium patri deferendum curavit, quod ipsa testatur inscriptio, quæ sic habet: TIB. CÆSAR DIVI AUG. F. AUGUST. P. M. TR. PO. XXIIX. AUGUST. S. P. Q. R. Eundem honorem Claudius Aviæ Liviæ Circensi pompa, currum quippe Elephantorum Augustæo similem decernendum curavit. Sed & D. Aug. Vespasiano currus ex quatuor Elephantis in numo est, cujus latus alterum inscriptionem habet ad reliquos honores tertii Consulatus: nam qui sua virtute ad Imperatorii fastigii culmen evectus erat, re in Oriente bene gesta, paribus cum Augusto honoribus honestandus fuit: ita Elephas junctus, provinciam patriam subjugatam hieroglyphicè significabit. Est & [a] Philippi Imperatoris numus, in quo Elephantus videtur gradiens sub magistro, cum inscriptione, ÆTERNITAS AUG.

D. Vespasiani numus.
a *Philipp. Imp numus.*

MUNIFICENTIA. Cap. VI.

EST autem inter virtutes regias illa, quæ solet ante alias populorum benevolentiam conciliare, munificentia. hac ostentanda magni principes Elephanto plurimum usi sunt. Hinc videas in Antonini Pii numo Elephantem promuscide in semicirculum sursum versus lunata, cujus inscriptio est, MUNIFICENTIA AUG. Utque itidem in numo L. Septimii Severi Pertinacis Aug. Imper. VII. Elephans: ex promuscide in eundem modum curvata, cum eadem ipsa inscriptione, MUNIFICENTIA AUG. S. C. Namque hoc eos spectaculis exhibitos ostendit: atque hic eorum Imperatorum intelligenda munificentia, qui eos modò in certamen commisêre, modò in saltationem, modò ut funes scanderent & inambularent, edidêre. Quod si ad eorum quoque animalium liberalitatem trahere volueris, sanè munificos hos & liberales invenias, sive ii [b] curatoribus suis, sive etiam [c] puellis, quarum amore se captos ostendêre, munera elargiri soliti sunt: quandam enim admirandam eorum in homines benevolentiam, gratumque in educatores animum scribit Ælianus, exemplo illius, qui pro domino multum diuque pugnavit, eumque sagittis interfectum, promuscide sublatum ad præsepe suum asportavit.

Antonini Pii & Severi Pertinacis numus.
b *Stra. li. 15*
c *Pli l. 8 c. 5.*
Ælianus lib. 7. c. 43

TEM-

A

TEMPERANTIA. Cap. VII.

SEd quid illud, quod etiam intemperantiæ significatum, aut ejus, qui servare modum in rebus norit, per Elephantum qui cibum caperet, exprimebant? Assuetus enim certæ pabuli mensuræ, si quid largius opulentiusque apposueris, tantum assumit quantum quotidiana consuetudine pascere sit institutus. In Syria [a] cum domi quidam educaretur, magister accepta hordei mensura, dimidium singulis diebus intervertebat: cumque aliquando præsente domino totam illi mensuram apposuisset, simulatque animadvertit Elephantus duplicatam esse pabuli portionem, hordeum id in partes duas promuscide disgregavit, tam æquas, ac si vel modio quis dimensus esset, unaque magistro portione derelicta, consuetam sibi partem absumpsit: cujus facti meminit [b] Plutarchus.

a A Plutarcho in libel lo quæ animalia aquatilia an terrestria, &c

b Ibidem Plutarchus.

ÆQUITAS. Cap. VIII.

B NEque quidem exemplum aliud prætereundum, ex quo æquitatis etiam idem hoc animal servantissimum esse fateamur. Quidam mensusæ quæ magistro impendebatur, & lapillos, & pulverem immiscebat, quo de pondere aliquid fraudaret: animadvertit Elephas apud illum carnes elixari, accedensque cinerem è foco in ollam, paria facturus injecit.

DECLINATOR INSANIÆ.

EST illud vere regium, insanos & dementens homines evitare. Quapropter Ægyptii hominem tali prudentia præditum, ut nihil sibi cum stultis & fatuis esse vellet, ostendere cum studerent, Elephantum & Caprum hieroglyphice ponere soliti sunt: ac de Capro quidem suo commentario quæ usui venerunt, perscripta sunt. C Causam picturæ cujus esse dicunt, quod Elephantus inspecto Capro quamprimum fugit, tantum est inter eos naturæ morumque dissidium, ut virtus, vitium nullo possit pacto tolerare. Facit ad hoc etiam antiquissimum Mosaicæ legis institutum, quo principes ubi deliquerint, sacra facere admonentur ex Hirco, cum alioqui privati homines Capram vel agnum immolarent.

VANILOQUENTIA EVITATA. Cap. IX.

CUm vero vaniloquum genus hominum Regi cuipiam despectui habitum, ac sedulo evitatum ostendere curassent, Elephantum & Porcum appingebant. Elephas enim Porci audito grunnitu, in fugas se proripit evestigio, non secus ac generosiores Equi, præsertim Scythici, Asinorum ruditum impotenter admodum D exhorrescunt, quod exemplo Darii exploratum est. Nihil porro quicquam tam conveniens Regi, quam dicacitatem, vaniloquentiamque ab ædibus suis procul summovere: eamque inimicam sibi constituere, ut adagio receptum sit, *Fidem Regiam asseverando in iis, quæ omnino credi volumus attestari.* De Porcis autem, quos pice oblitos, & mox igne flammatos Megarenses in Antipatri Elephantos immiserint, eosque ita fugarint, in Porci ipsius commentario historia recitat.

REX VILIUM ASSECTATOR. Cap. X

Quia vero cornua animalium nulli majora, neque speciosiora quam Elephanto, hac ipsa etiam de causa Regem ostendit, cornua enim, ut in Cervi commentario declaratum est, dignitatis & sublimium honorum significatum habent. Hominem igitur Ægyptii amplio ri aliqua dignitate tituloque honestatum, qui tamen nulla vel majestatis, vel decori ratione habita, vilissima quæq; sectaretur, sordesq; omnes perscrutaretur, significare si vellent, hieroglyphicum Elephanti qui mures venaretur, proponebant: indignus quidem tam vasta mole labor. Eademque nota inurendum facinus, quo [a] Domitianum jam Imperatorem stylo muscas perfodientem derisum accepimus: vel patrem ejus Vespasianum [b] de lotio vectigal exigentem, quamquam ejus lucelli odor ei bonus videretur. Verum super hac re notum adagium, *Mures negligit Elephantus.* Ac ne quis cavilletur, Elephanti dentes insignes esse, non cornua, Pausanias omnino esse cornua contendit, tum aliquorum animalium exemplo: quibus aut in supercilio, aut in naribus cornua nascantur: tum quod per aliquot annorum periodos corrupta decidant, & nova subpullulent, igneque molliantur, quod in dentibus haudquaquam fit, & quod in cranio oriantur.

a *Suetonius in Domitiano. c. 3.*
b *Sueto. in Vespasiano. c. 16.*

A

B

METICULOSUS. Cap. XI.

Est & illud Regum fere omnium proprium, ut ipsi ad suam (quod ajunt) umbram expavescant: ita potentiæ comes additus est uniuscujusque rei metus. Elephantum autem consternationis hieroglyphicum esse manifestum, si præsertim ii ad stagna limpidæ aquæ, unde sese tanquam in speculo contemplari queant, deducti pingatur, quam speciem supra modum reformidant aut certe abhorrent, & adversantur, eaque de causa turbidam omnino bibunt. Atqui hinc Indorum populi, apud quos magnus earum beluarum proventus est, si quos fluvios cum his tranare parent, illunes nubilesque noctes observare consueverunt.

C

LONGO TEMPORE QUID EFFECTUM. Cap. XII

Sunt qui pullum Elephanti pingant, quippe cui nondum dentes enasci cœperint, si longo quid temporis intervallo factum significare voluerint: hunc enim utero gestari Theophrastus decennium scribit, quamquam [c] Aristoteles, Ælianus, & alii annos longe pauciores ponant. Utcunque sit, vulgatum inde dicterium est, *Citius Elephantos parere*, quotiens tarditatem negotii alicujus incessere voluerimus. De iis vero, quæ minime fieri posse speremus, Ennius dixit, *Prius locusta peperit Lucam Bovem.* Ita enim prius Romani vocaverunt Elephantos, quod à nostris in Lucania primum visi.

c *Citatur à Plin. in præfatione historiæ nat.*

VICTUS PROVISIO. Cap. XIII.

Est & illud apud horum celebre hieroglyphicum super Elephanto, ut hominem frugi, & de victus ratione maxime solicitum indicare vellent, Elephantum pingerent dentes suos terra condentem, Eum siquidem ajunt, simulac caducos dentes suos intellexerit, sponte evellere, & terra infodere. Verum ego crediderim potius *Vitæ suæ prospicientem*, quam *Victui* legendum, Philippumque ipsum deceptum aliqua forsitan Ægyptii vocabuli æquivocatione. Manifestum enim est ex receptorum authorum probatione, Elephantes dentes suos nonnunquam venatu allisos arboribus excutere, scientes se eorum causa peti, ut ita præda derelicta vitæ ipsi suæ prospiciant. Et ne indicio sint venatoribus, quotiens præ senecta deciderint, eos etiam tum humo concedunt. Unicuique tamen sit integrum quam maluerit sententiam sequi.

D

CON-

A CONCORDIÆ DISCORDIÆQUE EFFECTUS. CAP. XIV.

Huic vero ſignificato ſubjiciemus illud, quod nonnulli Salluſtii ſententiam, quæ eſt, *Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur*, novo commento pingere, non tamen infeliciter excogitarunt. In illo, Formica in Elephantum creſcit oppoſito caduceo: in hoc Elephantus in Formicam deſinit, aqua & igni pro rebus maxime contrariis adjectis. Verum ex hujusmodi figmento ſi caduceum & aquam & ignem ſummoveas, perfectus etiam intellectus ſignificari poteſt: quippe, qui minimorum æque ac maximorũ cognitionem ſit optime conſecutus, omniumq; unam quaſi ſcientiam conjunxerit. Sed enim interpretamentum hoc perinde ac illud arbitrarium eſſe, non inficior. Sed dicet aliquis, Quorſum Elephantus ad Formicam? Plutarchus porrò de Formica multa magnifice locutus, quod animal eſt omnium minimum, ita de maximo non diſſimilia ſe dicturum profitetur.

STUPOR. CAP. XV.

B Atque hic qui mentis tot exhibuit experimenta, *quo*, vel Cicerone id aſſerente, [a] libro de Natura Deorum 1. *beluarum nulla prudentior*, ſtuporis tamen notæ propter unam vaſtitatem nonnullis habitus fuit, ut legere eſt apud Diogenianum: cui Philoſtratus etiam ſubſcribere videtur, dum neque Elephanto, neque dentibus ejus quicquam eſſe cum lyra dixit, neque quidem cum peritis viris: cujus hæc in Amphione verba ſunt, quæ quidem ideo Græce ponere libuit, quia in impreſſis exemplaribus corrupta leguntur: ἐλέφας οὐδαμοῦ τῆς λύρας, οὔτε οἱ ἄνθρωποι εἰδότες, οὔτε αὐτῷ θηρίῳ, οὐθ' ὅτι τοῖς κέρασιν αὐτοῦ χρήσονται: quod perinde eſſet, atque illud quod de Aſino fertur, *Nihil illi cum lyra.* Quin & Plautus in hanc ſententiam: *Meus*, ait, *herus Elephanti corio tectus, non ſuo eſt, neque plus habet ſapientiæ, quam lapis.* In quam ſententiam Græci dicunt, [b] ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν. Et Tertullianus eum Beſtiam vocat inſulſiſſimam, etſi aliquam in Divinis literis præ ſe ferat imaginem. Eucherius hominem eum ſigno hujus dicit indicari, qui magna & enormia ſcelera perpetrarit, citato ad hoc Salomonis loco: *Et adducebant ad Salomonem Simias & Elephantos.* Et tamen Indici, cum omnium ſint ferociſſimi, adeo ut difficulter cicurari poſſint, ad inſtrumenti Muſici

C pulſationem cantilenarumque modulationes animum intendunt, aureſque ad audiendum arrigunt, atque hinc ita demulcentur, ut nullo alio commento efficacius comprimant ferocitatem. Sane tria Elephantorum genera authores ponunt, paluſtres, montanos, & campeſtres; Paluſtres omnino dementes leveſque eſſe, montanos pravos & inſidioſos, campeſtres manſuefieri facilius, & longe dociliores ajunt, quos nequaquam ſtupidos exiſtimant illi, qui eos in theatris figurarum notas & mutationes varietateſque callere, multorum teſtimonio compertum aſſerunt. Romæ illud accidiſſe proditum eſt, cum eorum grex & ſaltationes, & orbium lubricationes edoceretur, indociliorem fuiſſe unum, qui cum à magiſtris increpatus & caſtigatus eſſet, noctu viſus eſt ad umbram Lunæ inſtitutionis documenta illa per ſemetipſum attentare, meditari, & exercere. Verum hæc non ita forte videantur admiranda, quæ fame magiſtra diſcere cogantur: illa potius admiremur, quæ faciunt, fieri nullis unquam legibus inſtituti, pro-

D bitate, prudentia & æquitate, nullis fere animantibus inferiores.

PIETAS. CAP. XVI.

Quid quod ſponte ſua naturæ quadam ſublimitate præditi, pietatem colunt, & religionem obſervant? Nova enim apparente Luna, ſponte, ubi jure ſuo degunt, vivo ſe flumine purificant: ſi morbis infeſtantur, Deorum auxilium implorant, herbas cœlum verſus jaciunt, earum internuncio eo preces allegante, qui quidem geſtus excipiendus eſt ab iis,

[a] Philoſtrat. lib. 2. de vita Apollonii. Elephas proximus homini prudentia & conſilio.

[b] Ab Elephanto nil differs.

iis, qui pietatem ex Elephanto picto exprimere voluerint. Iidem humanis proximi sensibus, sermonem patrium intelligunt, gloriam & honores ambiunt, ignominia notati, mortem infamæ vitæ præferunt, quam interdum, alia sibi consciscendæ mortis occasione negata, inedia finierunt. Quoties vero in theatris oppressi, amissa fugæ spe, vulgi misericordiam supplicarunt, & quadam sese lamentatione complorantes, totum caveæ consessum in lachrymas concitarunt? A

MANSVETUDO. Cap. XVII.

CUm tamen tanta ipsi sint æquitate, mansuetudineque ut crudelitatis alienæ ministerio fungi minime cogi possint, quod irrito olim Bocchi conatu apparuit, contra minus validas feras pugnare prorsus negant: cumque majoribus non nisi lacessiti; & in grege pecudum ambulantes, occurrentia manu dimovent, ne quid obterant imprudentes: tantaque illos imbecillioris hujus gregis tenet reverentia, ut vel feri ex Arietis conspectu mirifice cicurentur, lenesque atque tractabiles fiant, author Plutarchus Symposiacῶn XII. Quid quod aberrantem hominem in solitudine factum obviam non modo non trucidant, aut alia afficiunt injuria, sed clementer [a] & placide sese duces præbent, & viam illi commonstrant? Quod vero de sermone dicebamus, quem patrium intelligant, ac etiam certum eos inter se habere tradit [b] Oppianus, verum nonnisi à magistris suis intellectum. Jam illud ætati nostræ claro innotuit experimento, eos magistri suo dicto audientes esse, sive progrediendum, sive regrediendum sit: quem feriant, quibus abstineant, quos invadant, ubi temperandum iræ, ex ipsius magistri sermone cognoscere, ut non immerito confirmata sit opinio, *Hujusmodi esse quandam illi beluæ cum genere humano societatem*, ut M. Tullii [c] super ea re identidem usurpemus. Cum igitur Elephas justi & moderati imperii species quodammodo esse videatur, merito Regis nomen, tum ob virtutes, quas superius in eo recensuimus, tum ob hanc ipsam mansuetudinem atque clementiam, adeptus est M. Antonius cognomento Philosophus, nihil quicquam esse dicebat, quod Imperatorem Romanum magis commendaret gentibus, quam clementiam, eaque de causa, neque quidem in rebelles suos sævitum voluit. Hæc Cæsarem Deorum adscripsit numero, hæc Augustum consecravit, hæc Pio cognomentum dedit: hac eadem de causa Senatus Roman. timore eo liberatus, quem ex Maximini Imper. immanitate contraxerat, clementissimis Impp. Maximo Balbino & Gordiano statuas cum Elephantis decrevit. Quamvis alia de causa Gordiano tertio quadrigæ Elephantorum decretæ sunt quippe, ut qui Persas vicisset, triumpho Persico triumpharet. Sed qualis ea in animali bruto mansuetudo fuit, quam recitat Plutarchus? Romæ cum pueri quidam per lasciviam Elephanti promuscidem stylis pupugissent, iratus ille unum ex illis arripuit, eum in sublime jaculaturus, sublatoque ad hoc præ metu puerorum ingenti clamore, socii morituri vicem deplorantium, tanto omnium mœrore Elephas intellecto, arreptum puerum humi molliter depos͡uit, satis habens metu illo puerilem audaciam castigasse.

a *Plin. c. 4. lib. 8.*

b *Elephantes inter se colloqui* ἐλέφαντες ἐπ' ἀλλήλοις λαλέουσι.

c *Epistola ad Marium.*

B C D

IRA LACESSITA. Cap. XVIII.

QUamvis vero ita natura mansueti sint, in iras tamen acriter incitantur, perturbatique irritatione aliqua acerbiore, immaniter efferascunt. *Justus enim* (ut in Divinis habetur literis) *cum irascitur, pejor est*, eoq; casu tam hostibus quam ductoribus suis perniciosi sunt. Quam in eo animali naturam cum non ignoraret Annibal, eam in usum suum convertit: quippe cum in præalti fluminis transitum Elephantos compellere non posset, neque materiæ, qua naves conficeret, copiam haberet, ferocissimum Elephantum sub aure vulnerari jussit, percussoremq; transnatato statim flumine procurrere:

A currere: Elephas exaſperatus ad perſequendum ſui doloris authorem, tranſivit amnem, & ita reliquis idem audendi exemplum fecit, ut Stratagematicῶn libro primo apud Julium Frontinum habetur; idque in trajiciendo Rhodano factum Livius tradit, quamvis variatam actæ rei memoriam eſſe confiteatur. Sane Mauri [a] affirmant cor duplex Elephanto eſſe, altero quidem iraſci, altero ad lenitatem induci, atque hoc illud, quod horum utrumque munus ſupra modum exequitur. Sane Elephas ad hæc usque tempora longa ſeculorum ſerie in Italia fabuloſus habitus eſt, neque hominum quisquam adduci poterat tam deformem immanemque beluam, qualem quantamque in picturis aſpiciebant, iis dotibus B excellere, quibus apud rerum ſcriptores inſignis habebatur. Nam quamvis trecenteſimo ab hinc anno Fridericus II. Imperator Elephantem ad nos ex Idumæa transvexerit, & ſuperiori ætate alter in Italia viſus fuerit, nihil tamen præter corporis vaſtitatem, quod celebratione dignum cenſeretur, ſuper illis memoriæ proditum extabat. Cæterum omnem hiſtoriæ antiquæ fidem adimplevit Hanno [b] Elephas, quem initio diximus ab Emanuele Luſitaniæ Rege, Indiæque triumphatore, Leoni X. Pontif. Max. dono miſſum, ac nos Romæ vidimus, Reverendiſſ. Domine, qui tanta ingenii, intelligentiæ atque docilitatis exempla præſtitit ea ætatula (quadrimus enim huc advectus erat) ut non modo quæ à ſcriptoribus tradita fuerant credamus, verum authores ipſos in hoc animantium genus quaſi invidos, elevaſſe plurima, quæ longe magnificentius illuſtranda fuerant, ſuſpicio ſit. Hinc factum, ut ad ejus ſignificata, & eorum cauſas recenſendas effuſior acceſſerim, qui priusquam animal inſpicerem, ne pro anilibus fabulis eorum bona pars acciperetur, veritus fuiſſem. Illud autem profiteri poſſumus, de reliquis animantibus quæcunque fidem excedere vi-C deantur, ſcriptorum authoritati nos acquieſcere: ſuper Elephanto vero quæcunque admiranda traduntur, nos in Hannone, vel paria, vel veteribus illis longe majora, oculata fide deprehendiſſe, cujus rei Romam ipſam frequentiſſimum totius orbis theatrum teſtem appellamus. Sed minime hoc diſſimulandum, quod ſuper ejusdem Hannonis ingenio Michael [c] Sylvius, Regis ſui ad ſummum Pontificem orator, ſummæ. ut noſti, vir integritatis, fideique ſanctiſſimæ, atque alii narravere, remque multorum teſtimonio comprobavere. Cum deſtinaſſet Rex eum Romam Pontifici Maximo donum ire, navi quam inſcenderet jam inſtructa parataque ad profectionem, nullo unquam pacto per aliquot dies fieri potuiſſe, ut Hanno vel duci ſe ad navim, vel ſi quo modo adductus fuiſſet, eam vellet inſcendere, usque adeo averſabundus profectionem hujusmodi reformidabat. Cumque Rex ſuper ea re ſollicitus admodum eſſet, magnisq; pollicitationibus unumquemque invitaret, qui deducendi, aſportandique Hannonis negotium ſuſcepiſſent, neque quisquam nomen profiteretur ſuum, inſuſurratum eſt demum Regis auribus, ejus beluæ magiſtri dolo hæc fieri: quippe qui puellæ cujusdam amore perditus, ægre ferret ſe in tam longinquas regiones ablegari, D proindeq; Hannoni perſuaſiſſet ne ſe abduci pateretur abvehendũ, quippe eum in loca ſterilia, inamœna & barbara, ubi ludibrio contumeliisque omnibus tanquam hoſticæ terræ animal afficeretur, neque victui neq; ornatui ejus vel neceſſaria, vel commoda ſuffectura: longum ad hæc iter & incommodum, & vaſtum maris æquor arandum, ut ſatius eſſet in qua tunc erat terra quamprimũ contrucidari, quam per tot viarum difficultates ad ærumnoſiſſimam denique vitam pervenire. Rex hac re cognita, magiſtrum Hannonis ad ſe quamprimum accerſiri jubet, ſeq; dolos ejus comperiſſe dicit: ageret itaque ut intra triduum Hanno in navim imponeretur, idque ni proprie fieret, interminatus eſt actutum ſe hominem extremo ſupplicio affecturum, ut aliis exemplo eſſet, qui mandatis Regiis fucum facere auſi eſſent. Hac [d] Regis aſperitate territus Elephanti magiſter, cum nullam in cunctatione ſalutem intueretur, diſcipulam beluam aggreditur, docet ſe malevolorum quorundam fraude

[a] *Cor duplex Elephanto.*

[b] *Hanno Elephas.*

[c] *Simile fere exemplum Christoph. à Costa in libello de Aromatibus.*

[d] *Recens & memorabilis historia.*

 ſubor-

subornatum, qui & felicitati utriusque inviderent, & regi optimo male obtemperantes essent, longe autem secus rem habere, quam illi mentiti essent. Siquidem non immania & effera loca profecturi erant, sed ad urbem orbis terrarum dominam, amœno loco sitam, ubi rerum delitiarumque omnium quotquot vel avidissimi cujusque cupiditate expeti possint, copia fertilissima redundaret. Ibi esse Principem, cui totus pene terrarum orbis assurgeret, apud quem is in deliciis habendus esset, & tanquam Lusciniæ pullus, lautitiarum blanditiarumque affluentia nutricandus: proinde bono animo esset, secumque primo quoque tempore lætus & alacer navem inscenderet, affuturos navigationi Deos cursum omnem incredibili felicitate persecuturos. Ita Hannonem ab eodem magistro in aliam sententiam deductum, ubi signa data sunt, ultro navem conscendisse, neque ulla unquam imperia toto itinere detractasse. A

DE RHINOCEROTE. Cap. XIX.

QUi Rhinocerota in Domitiani numis inspexere, quid id signum sibi velit, quæritare solent. Ego factum id ad Principis adulationem dixerim, qui animalia hujusmodi spectaculis obtulerit, cujusmodi munus illud fuit, quod à Valerio Martiale celebratur; B

Præstitit exhibitis tota tibi Cæsar arena,
Quæ non promisit prælia Rhinoceros.
O quam terribiles exarsit pronus in iras!
Quantus erat cornu, cui pila Taurus erat!

IRACUNDIA EX TARDITATE FEROCIOR. Cap. XX.

SUnt enim qui lentitudinem irascendi, ac nullum mox adhibitum modum excandescentiæ, per hujus animalis hieroglyphicum intelligant. Nam in eo conveniunt authores, magna id indigere irritatione, sed ubi irasci cœperit, esse ferocissimum, quod & altero Martialis expressit Epigrammate:

Sollicitant pavidi dum Rhinocerota magistri,
Seque diu magnæ colligit ira feræ:
Desperabantur promissa prælia Martis,
Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
Namque gravem gemino cornu sic extulit Ursum,
Jactat ut impositas Taurus in astra pilas.

C

REX POTENS IMBECILLIORIS ARTIFICIO PETITUS. Cap. XXI.

SUnt qui volentes, potentem aliquem Regem imbecillioris alicujus artibus vexatum intelligere, Elephantem pingunt in certamen à Rhinocerote lacessitum. Nascitur hic siquidem natura hostis Elephanto, longitudine ei pene pari, sed cruribus multo brevioribus, colore buxeo, ut ait [a] Plinius. Cornu is ad saxa limato se pugnæ præparat: in dimicatione alvum maxime petit, quam esse molliorem intelligit, eaque perfossa, actutum superat Elephantum.

[a] *Lib. 8. cap. 20.*

D

ROBUSTUS. Cap. XXII.

SAne fortem atque robustum Divinæ literæ, ut Eucherius tradit, per Rhinocerotis imaginem accipiunt, illudque Jobi ex Hebræo affertur. *Numquid vult Rhinoceros servire tibi? Terribilis,* ait is, *fera Rhinoceros, cui gemina in naribus cornua:* atque ita in [b] Domitiani numis

[b] *Domitiani numm.*

A mis obſervavimus, in quibus Rhinoceros ſpectatur nares gemino cornu inſignis, qualem celebrat Martialis. Præterea qui nuper allatus eſt ex India inferiori ad Luſitaniæ Regem, cujus imaginem ad Leonem X. Pont. M. transmiſſam vidimus, unum quidem in nare cornu habet, alterum ſuperne prorumpit, non adeo magnum; ſed prævalidum eſſe Luſitani omnes, qui animal viderunt, atteſtantur. At longe curioſius hoc videndum: in Divinis ſiquidem literis, μονοκέρωτα, & ῥινοκέρωτα, Unicornem ſcilicet & Naricornem pleriſque locis confuſim acceptum fuiſſe nimirum à novis & veteribus Theologis, qui cum hiſtoriam ignorarent, duo hæc unum eundemque eſſe crediderunt, ita ubique ab aliis Unicornem, ab aliis Naricornem uno eodemque loco poſitum invenias. Id quod accidiſſe puto, quod, uti diximus, plerique horum idem eſſe animal arbitrati ſunt Rhinocerota & Monocerota: cum alioqui longe diverſa ſint, ſeparatimque à Plinio utrumque poſitum, qui libro octavo, capite poſt vigeſimum primo, Monocerotem aſperrimam ait feram, reliquo corpore Equo ſimilem, capite cervino, pedibus Elephanto ſimilibus, cauda Apro, mugitu gravi, uno cornu nigro media fronte cubitorum duûm eminente. Quæ quidem deſcriptio eum ſignat, quem vulgus Halicornum vocat, quem ajunt

Monocerotis ac Rhinocerotis deſcriptio, & ejus in divinis hieroglyphicum.

B pudicitiæ ita amantem eſſe, ut non niſi puellæ virginis ope capi poſſit, quam venatores ibi ſtatuerint ſedentem, quo animal ad potum pabulatumve ſe conferre animadverterint. Accurrere enim Unicornem ad puellam hujuscemodi, inclinatumque caput in ejus gremium collocare, altiſſimoq; mox occupari ſomno, ſignoq; à venatoribus à puella dato approperare eos, & feram nullo negotio capere, atque hoc unius tantum cornu præmio, quod contra venena pollere prædicant: ramenta quippe ejus efficaciſſime ſanare, & toris ſtratis partem ejus impoſitam, ſi quid veneno vitiatum apponatur, ſudorem emittere. Rhinocerota vero eodem libro Plinius cap. XX. ponit, qui cornu non in fronte habeat, ſed in naribus, alterum eum à Dracone hoſtem genitum Elephanto, & quæ ſuperius allata ſunt de utriusque pugna. Sane alibi in Divinis literis Rhinocerota hieroglyphicum eſſe fortis & robuſti viri, uti ſuperius dictum, notat Eucherius citato ex Jobo loco, *Numquid volet Rhinoceros ſervire tibi?* Et apud Balaam ſcriptum invenias; *Cujus fortitudo quaſi Rhinocerotis*, ut Latinæ pleræque omnes habent interpretationes, quamvis Sanctes *Unicornis*, reddiderit. Igitur ſi quid ariolandum, cum Pſalmo hoc vigeſimo primo comparatio referatur ad animalia robuſtiſſima & indomita, divi-

Job. 38. 12.

Nu. 23. 22.

C numque auxilium contra eorum imperium atque vim imploretur, quippe ut Chaldæi & Arabes expoſuerunt, *Salva me à feroci fortiſſimo ſicut Leone à Rege potente, cujus potentia ſit ſicut Naricornis*, eamque plerique lectionem probent, non dubitarim aſſerere, hoc loco, *Rhinocerotis*, legendum. Ubi vero Pſalmo vigeſimo octavo mentio fit amabilioris animalis, dicitur quippe Sarion apud Hebræos, quod Græci reddidere ἠγαπημένος, ὡς υἱὸς μονοκερώτων, Latini, verbum verbo reddentes, *Dilectus, quemadmodum filius Unicornium:* vetus etiam traductio *Unicornium* habeat, nulli dubium eſſe crediderim, quin caſtigatior iſtius loci lectio ſit μονοκερώτων. Atque hæc, mi Domine, ſunt, quæ ſuper Elephanto, qui Rhinocerota ſecum traxit, colligere per occupationes licuit. Tu, qui ætatem omnem, horasque omnes aſſiduæ lectioni ſoles impendere, longè illuſtriora reconditioraque forſitan inveneris, quæ ſi ad manus meas pervenire non potuerunt, indulgendum eſt mihi: non enim ignarus es, quantum mihi Principum obſequia, negotiorumque perturbationes de ſtudiis literarum ſubtrahant, crebrisque me interpellationibus avocent. Quare tu, atque alii, qui vitæ meæ rationem inſpicitis, mihi eſto æquiores, præſertim cum admoneat Maro; Neminem eſſe qui poſſit omnia.

Pſal. 28. 6.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIRER III.

DE IIS QUÆ PER TAURUM, ET BUBULUM OMNE GENUS SIGNIFICANTUR.

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ERUDITISSIMUM LÆLIUM TAURELLUM, Illuſtriſſ. Coſmi Ducis Florentinorum Juri Præfectum.

IN publica peccare commoda videar, doctiſſime Taurelle, ſi Tauri mei mugitus neſcio quos Sereniſſimo Duci Coſmo meo, imo tuo, imo proborum omnium patrono, dedicare non erubuerim. Non quamvis non ſim neſcius eum ſtudioſorum commodis applaudere, majorum ſuorum exemplo, qui omnes ſummam & eam æternam laudem comparavere, dum ſcilicet literas & virtutes, & bonos omnes mores in Italia, atq; adeo in ipſa clariſſima civitate Florentia florere, & in honore eſſe, omni ſtudio conatuque omni curavere: negotia tamen, quibus juvenis ornatiſſimus nunc in tanto rerum Italicarum motu & perturbatione detinetur, non permittunt, ut importunus eum accedam, tametſi ſapientiſſime, & magna cum civium ſuorum commendatione omnia temperet, & moderetur, ita ut omnes curam ſtudiumque ſenile in ætate tam viridi, admirentur. Quare Taurello potius amico benigniſſimo eum alendum curandumque dedi, cui cibus is, quo Taurus noſter paſcitur, ſufficit abunde, ut cum opportunum fuerit, resque ipſa monuerit, ſuo tempore & loco Taurellus de Tauro, quæ in eo ſunt laudabilia, atque magnæ etiam admirationis, proferat & ratiocinetur, Principemque ingenio præſtantem, quibus dotibus animal polleat; &, ſi dicere licet, quibus virtutibus inſignis habeatur, interdum commonefaciat. Nam quæ homines recte laudabiliterq; faciunt, cum illi ad hæc agenda nati ſint, & unusquisque ab animo ſuo, qui ratione pollet, poſſit exempla deſumere: quia tamen dotes hæ ab humana natura dimanant, non usque adeo ſunt in nobis admirandæ: ſed quæ feræ faciunt animalia, quibus ſinguli fere ſingulis motus ſunt impertiti, ſi ultra naturæ ſuæ fines provehantur, eo precioſiora judicantur, quo magis interdum humanum genus in certamen provocare comperiuntur: cujusmodi multa admiranda ſuper Elephanto proximo Commentario ad Reverendiſ. Sfortiam commemoravimus, quibus non inferiora forſitan de Tauro vel Bovillo omni genere dicturi ſumus.

TEMPERANTIA. CAP. I.

ADmirabilem quandam in Tauro continentiam cum animadvertiſſent Ægyptii Sacerdotes, temperantia præditum hominem, ab humanarum quippe rerum affectu non alienum, cæterum modeſtiæ ſervantiſſimum, ſignificare ſi vellent, Taurum naturæ admodum robuſtæ ac validæ faciebant, cujusmodi ſpeciem Philoſtratus Paſiphae deſcripſiſſe videtur, cum ductorem illum gregis, pugnacem, ſuperbum exultantem, ſpecioſum cornibus, colore niveo, lato gutture, cervice craſſa, palearibus late longeque pendentibus, armis ad aſpectum inhorreſcentibus effingit: qualem quippe faciem habemus in nummo quodam argenteo, cujus inſcriptio eſt, [a] M. L. THORIUS. Cauſam hujus hieroglyphici eam Philoſophi tradunt, quod animal hoc ſit calidiſſimum, atque inguine præcipue potens, ita ut uno tantum initu citra motum impleat efficaciſſime: quod ſi contingat, ut à naturali aberrarit loco, Vaccam ea in quam occurſarit parte, qua præditus eſt inguinis firmitate, vulnerat, non ſecus ac ſi telo eam acuto impetiiſſet. Usque adeo vero ſemel illi promptuarium eſt, ut exectum Taurum impleſſe tradat Ariſtoteles, atque hinc plerique veteres ſcriptores, viri pudenda Taurum appellavere, ut muliebria βούβαλιον. Animal tamen hoc in libidinem usque

[a] *M. L. Thorii numus.*

A usque adeo concitatum & furens, non sæpius quam bis die inscendit: à conceptu vero ipsius Vaccæ modestus castusque, nihil ulterius tentat. Hujus rei causam in Vacca multi ponunt, quæ Taurum propter rigorem genitalis nimiamque tentiginem, veluti Cervæ etiam, neque non Testudines faciunt, raro patiatur. Unde dixerit [a] Horatius de fugitiva puella:

Nondum subacta ferre jugum valet,
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus.

Sed enim spectandum hoc exemplum continentiæ habere causam in Tauro, manifestum est ex eo, quod sponte Taurus à conceptu, divortio quasi facto, secubat, ac, ut in Epiro maxime videre est, trium plerumque mensium spatio non apparet, sed errabundus, ut apud Virgilium [b] est, *Latus niveum molli fultus hyacintho, Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas*, &, quod ait [c] Aristoteles, *ἀπιμαγελεῖ*, quod non infeliciter quidã *Abarmentatur* dixêre, hoc est seorsum à Vaccarum consortio, grege con-
B victuq; pascitur. Quod dictum volui, ut unusquisque sciret quo gestu Taurus pingendus sit in continentiæ significatum. Ut vero ad verbum *ἀπιμαγελεῖ*, & ex historia ad proverbium revertamur, hæc eo spectant, ut impositum petulantiæ modum, & probatissimam ex ea pictura continentiam intelligamus: atque ita forte accipiendum illud apud Theocritum, [d] *ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, in sylvam abscessit Taurus*; sed hæc tamen, quia copiose & feliciter sunt eruditissimis plerisque viris, præsertim Erasmo [e] Roterodamo, tractata, nos non ulterius prosequemur. Neque vero me latet in Epiro Pyrrhicas [f] Boves fuisse miræ magnitudinis, quæ quia Veneris expertes essent, & omnino intactæ custodirentur, *ἀταύρωτοι* dicebantur: sed hoc illis hominum cura, non natura dabat. Eædem neq; jungebantur, ideoque *Injuges* dictæ, quod incontaminatæ pudicitiæ symbolum præ se ferrent. Minervæ in primis mactabantur, virginitatis, quæ jugum nesciat, indicium. Ex iis autem satis manifestum est, nos in libidinis temperantia dubio procul ab eo genere vinci, quod alioqui procacissimum, & in rivales pugnacissimum esse constat. Quare haudquaquam levi de causa cœlestis ille Taurus Veneri dedicatus, neque Venus temere à sapientissimis Poëtis Aurea vocitata est, quæ quidem synceram,
C castam & puram generandi cupiditatem cœlitus inspirat, non lascivias petulantiores, adulteria turpia, & impudicam humani generis contumeliam, quam voluptatibus dediti mortales, dum appetentius æquo per summam incontinentiam consectantur, cogi se vi siderum affirmare audent, quo suæ velum impudentiæ prætendant, cum tamen à cœlo nihil non undecumque sanctissimum emanare verissime dicat Plato. Sedenim si non ex civilis vitæ moribus, si non ex disciplinis, & sapientum præceptis, si non denique legum minis ad honestatem institui potuimus, age age, jam à brutis rectam vivendi rationem adipiscamur, & ingenium eorum secuti, nostræ opem feramus imbecillitati. Tali autem continentia fuisse præditum Drusum, fama canit, qui se uxori, quamdiu in expeditione Germanica fuit, conservavit. Et quod de Tauri secubitu dicebamus, Pescennium quoque Nigrum ferunt ignarum rei Venereæ fuisse, nisi quantum procreandis liberis impenderetur. Invenies hujusmodi exempla in historiis etiam recentioribus, ut de Pemone Bellunensi, quem Utinenses ob integritatem, justitiam, summamque prudentiam, Principem sibi delegêre. Neque sua in hoc fraudandum laude fœmineum genus, cum Zenobia illa Aureliani Imper. etiam hostis epistola commende-
D tur, quæ Gallieno Rempub. negligenter administrante, imperium sibi comparavit. Eam ferunt cum semel concubuisset, expectatis menstruis se continere solitam, si prægnans esset; sin minus, potestatem quærendis liberis viro concessisse. Vulgo tamen apud Seras nefas est à conceptu fœminam adiri. Ejus continentiæ atque modestiæ causa, qua Boves, ita ut ostensum est, commendantur, Mycerinus Ægypti rex, Cleopis filius, filiam, quæ se suspenderat, quod stupratam sese à patre ferret indignissime, lignea Bove auro solido superinducto condidit. Et antiquissimis Hebræorum sacris offerre Vitulum, est carnis impotentiam pervicisse, ut Origenes in Levitico interpretatur. Exempla vero hujusmodi ea de causa nonnumquam interserimus, quia totus hic noster labor ad eorum usum susceptus est, qui pictura delectantur, ut præter Ægyptiaca, & alia pleraque mystica historiam etiam habeant, quam ad id quod elegerint argumentum accommodare possint.

[a] *In Epod. & Carm lib. 2. od. 5.*
[b] *Ecloga 6.*
[c] *Lib. 6. de natura animalium.*
[d] *In Idyllio Thyenicho.*
[e] *Chil. 1. Ce. 1. pro. 43.*
[f] *A Pyrrhi regis cura. Pl. l. 8. c. 25.*
Venus cur Aurea dicta.
Hieroglyphicorum usus.

MODE-

MODESTIA. CAP. II.

NEque alia de causa crediderim ego mulieres Elienses, cum Baccho, quem colebant, preces funderent orare solitas, ut βοείῳ ποδὶ, Taurino quippe pede, ad se veniret, nisi ut suam ita modestiam ostentarent: nihil enim minus fœminam decet quam præcipitantia, vel ardor audaciæ. Quare Dido a Virgiliana cum modesta inducitur, breviter, & vultum demissa profatur. Figurabant vero Græci Dionysium Tauri specie, quod eundem, & Osirim intelligebant, de cujus probitate atque justitia summisq; in humanum genus beneficiis, multa multis in locis hoc commentandi genere dicenda sunt. Porro Dionysius apud Argivos βουγενής, quasi bovigenam, aut ex bovillo genere dicere vellent, cognominabatur. Quod vero superius dictum est, cœlestem Taurum pios & honestos atque legitimos amores afflare, non sum nescius Julium Maternum iis impudicitiam minari, qui Taurum habuerint in horoscopo: maluissem eum prolificum, aut fœcundum dicere, ne notam eam cœlo injussisset immerito. Hujus sane fertilitatis, & præsentaneæ seminis facultatis ergo institutum ajunt boni ominis causa, ut in condendis oppidis sulco illo primigenio imprimendo, Bos B mas non castratus, & Vacca jungerentur, & cum sacrificabant circum mœnia, quinto quoque anno integra animalia mactabant. Sane Orpheus mensem μονοκέρωτα μόσχον appellat, unicornem quippe Vitulum. Et Eustathius Ἰλιάδ. α mensem ait Bovem dici: utpote qui sit generationis effector.

PETULANTIÆ FRÆNUM. CAP. III.

ADhæc Niliaci illi sacrorum custodes, cum hominem à priori petulantia sibi modestius consulentem significare vellent, non simplici forma Taurum, sed Caprifico caput, colla armosque redimitum, pro istiusmodi virtutis hieroglyphico proponebant. Caprifico enim ea vis est, ut lascivientium Taurorum, & quantumvis ferocientium naturam usque adeo compescat, eorum collo circumdata, ut immobiles propemodum eos reddat: cujusmodi Taurum ab Hercule compressum domitumque mystico fabulamento Græcia confinxit, perinde ac reliqua etiam monstra superata, cessisse virtuti vitium hieroglyphice significant: tametsi non sum ignarus, quæ de Tauro Herculeo traduntur, referri à plerisque ad Acheloum amnem, cujus fabula, quia omnibus est scholis tritissima, mihi nunc est dissimulanda. Origenes Adamantius Taurorum immolationem, quæ in divini numinis tabernaculo fieri jussa est, per Hebræorum legem, significare dicit apud nos superbiæ tumorem & insolentiam esse mactandam. De vitulo vero in holocaustum offerendo, copiosissime scribitur ab eodem in Levitico homilia secunda.

Taurus ab Hercule superatus. C

OBTUTUS AMATORIUS. CAP. IV. D

NEque tamen illud omitti debet, Obtutum amatorium, qui modestia servata fiat, ad Tauri oculos referri solitum à peritissimis. Unde illud, βλέπειν ταυρηδὸν, quod tum in Platonis, tum in Xenophontis Conviviis, & Phædone, & alibi, eadem fere sententia positum animadvertas, tametsi nonnulli rem ad indignationis significatum retraxêre, torvumque tueri interpretantur: quo significato apud Aristophanem super Æschylo dictum, ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω, *Aspexit igitur Tauricè ad humum lumina dejectus.* Hac enim facie iratus Æschylus inducitur ab Aristophane. Neque sum nescius torvitatem à Taurorum ferocia dictam, ut etymologiarum authores tradunt, qui torvitatem Tauri acerbitatem interpretantur. Huic longe dissimile est βοῶπις, quo quidem oculorum pulchritudo, atque gratia significatur. In iis tamen quos superius citavi, nimirum de amatorio obtu-

Aobtutu intelligitur, in quo modeſtia primas obtinet, iſque plurimum fieri ſolet in obliquum, & id torvum eſt.

BONORUM OBSEQUIUM. CAP. V.

ALia porro picturæ ſpecie, hominem ea modeſtia præditum, ut facile eum queas à perperam factis avertere, indicare ſi vellent, Taurum genu dextero illigatum pingebant: hunc enim ſi dextero alligaveris genu, manſuetum & vincula conſequentem invenies. Hoc cum Romæ Clementis VII. principatu Græculus quidam effeciſſet ducto ſæpius ferociſſimo Tauro per univerſam urbem, quem tenui admodum B funiculo ita religarat à genu, peritiſſimi Magi nomen apud imperitos aſſecutus eſt. Edomitæ autem ferociæ hieroglyphicum apud Georg. Anſelmum vidi, impreſſum numo Taurum cauda ſurrecta, capite cervino, anteriore crure lævo genu flexum, ſub querno ſtipite, à quo laurea pendebat : ab altero latere caput Leonino ſpolio armatum. Inſcriptio, MILO CROTON.

Taurus numo impreſſus.

PROLES MASCULA, PROLES FOEMINEA. CAP. VI.

ÆGyptii iidem Sacerdotes, ubi maſculam prolem myſticè deſcribere vellent, Taurum ab inſcenſione in dextram ſe partem demittentem figurabant: ſi vero fœmineum fœtum exprimere voluiſſent, eundem in lævam avertentem ſepingebant. Compertum ſiquidem eſt, Taurum à conceptu C diſcedentem ſi deflexerit in dextram, marem eſſe genitum, ſi ab læva abſceſſerit fœmineum eſſe fœtum. Adhæc Parmenides, fœtum tunc eſſe patri ſimilem aſſerit, cum à dextera locorum parte editur, matri vero, cum ab læva. Hippocrates tradit ſiniſtro teſte obligato marem generari, dextro vero fœminam, tantique eſſe dextrarum ſiniſtrarumque partium in maribus fœminiſq; cognoſcendis obſervationem, ut ſi mammarum prægnantis mulieris dextra flacceſcat, macrave repente fiat, ſi gemellos paritura fuerat, marem abortum fieri dicant: ſi vero ſiniſtra macreſcat, fœminam deperdi. Quin & Onirocritæ hæc eadem intelligunt, cum imaginari dextra parte dentes amiſſos, marium conſanguineorum obitum ariolantur, ex ſiniſtra vero, fœminarum. In dextra autem parte uteri materni ſæpius moveri mares, in læva vero fœminas conſtat. Albertus ſibi compertum ait, mulierem quandam fœminas tantum parere ſolitam ea de cauſa, quod à conceptu ſemper in lævum latus decumberet, admonitam vero cœpiſſe in dextram conquieſcere, ac ſolos deinde mares genuiſſe. Ne-D que vero diſſimulandum quod ad Ægyptiorum commentum facit, Septentrioni vim maſculam ineſſe, quod neq; quidem Ariſtoteles diſſimulavit: docet enim is, ſi maſculos plures creari volumus, admiſturæ tempore, dies ſiccos, & halitum Septentrionis eligendum eſſe: & contra eum ventum greges paſcendum: ſin vero fœminas generari velimus, Auſtri captandos flatus, & in eum paſcua dirigenda, quod vis in eo vento muliebris inſit. Africanus quoq; rem hanc tangit in Georg. Ait enim: *Si marem velis, Aquilone ſpirante admiſſuram faciendum; ſi fœminam, Auſtro.* Sed enim de levis dexteriſq; mundi partibus magnum eſt inter authores diſſidium. Una enim cum Ægyptiis dexteras mundi partes Solſtitiales, ſiniſtras Brumales intelligit Empedocles, de quo ita Galenus, ἐμπεδοκλῆς ᾗ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τῶν θερινῶν τροπικῶν, ἀριστερὰ ᾗ τὰ κτ᾽ τῶν χειμερινῶν. Neq; deſunt qui primas olim fœminas ad Ortũ & Meridiem terra genitas, mares vero ad Septentrionẽ & Occaſum fabulentur. Plato tamẽ Ariſtoteleſq; alia ratione orbẽ dividentes. Orientales eſſe dextras, à quibus initiũ motꝰ, lævas autẽ occiduas, tradidêre, ut idẽ Galenus recitat, πυθαγόρας καὶ πλάτων καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῶα, ἀφ᾽ ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ τὰ ἑσπέρια. Contra Varro Latinæ linguæ l. VI. cœlum

Quæ dextera ac læva mundi partes.

lum ait dici templum, ejus autem cœli partes quatuor constitui, sinistram ab Oriente, dexteram ab Occasu, anticam ad Meridiem, posticam ad Septentrionem. Cui Plinius subscribit dicens, errantia sidera contrarium mundo cursum agere, quippe lævum semper illo in dexteram præcipiti: quamvis Festus anticam eam cœli partem, quæ ad meridiem Sole illustratur, dexteram vocat, ita enim anticam interpretatur: posticam vero ad Septentrionem, sinistram. Alcinous in Græcorum monumentis adnotatum ait morem sacrificandi servatum diu, ut circumcurrerent aras, cursum auspicati ab lævo dextrorsum, Zodiaci quadã imagine, cujus motus sit mundo diversus ad exortum vergens: mox vero à dexteris lævorsum procurrerent, quo motu cœlum rotari manifestum. Contra Ægyptiorum positionem T. Livius libro ab Urbe condita primo, dexteras ad meridiem partes Augurum instituto, ad Septentrionem sinistras statutas ait. Ad hanc sententiam facit quod Psalmo apud Heb. 89. legitur, *Aquilonem & dextrum tu creasti*, quod nonnulli Austrum interpretantur, alii mare. Cum Hebræis vero consentiunt & Chaldæi, qui Austrum ponunt. Sedenim & Auster pro Mari non inepte accipitur, si sphæra recta statuatur polis ad finitorem inclinatis. Nam Ægyptii (quos Cleomedes, non postremi nominis author, secutus est) ipsam mundi totius figuram aliter descripsere, utpote qui Auroram esse caput, Borealia dextera, Australia sinistra constituere: maritimisque piscibus, tum ob alias causas, quas loco suo recensuimus, tum ob id præcipue abstinebant, quod Nilum à sinistra ortum, quippe fœminea fœcundaque parte, in dexteram quippe virilem sterilemque (ita enim erant eorum commenta) illapsum: quippe ubi mare sit, corrumpi dicerent. Nam de maris ipsius sterilitate suo loco diximus, atque ita dexteram oram, hoc est, maritimam, considerato Ægypti situ, perditionis symbolum statuebant. Neque hic dissimulandum, quod apud Eucherium, ubi de Aquilone loquitur, qui pro Dæmone accipiatur, invenies eum vocari Dexterum & ita ipsum quoque sibi Dexteri nomen adsciscere. Nam & Hieronymus quartis Hebræorum castris Aquilonem dextrum appellari tradit, sed falsum ait nomen, cum de Dæmone ejus venti domino intelligatur, qui undecumque sinister sinistra omnia mortalibus suggerat appetenda. Causam tamen Eucherius super Dexteri nomine aliam ab hac arbitratur, quippe quod perperam agere volenti, dexter adsit obsecundando, suadendo, procliviter attrahendo. Nam illud palam est, ait, in Sacris literis diabolum gestare Aquilonis nomen, eaque locutione quicquid bonis conatibus adversatur accipi: is enim bonorum operum ardorem extinguit, atque omnia frigefacit, & ob id & infideles & impii, contumaces sceleratiq; homines, eo notantur hieroglyphico. Unde illud, *ab Aquilone pandetur omne malum*. Et quia flatus vehemens quo frigidior, eo magis ignem in quem inciderit exsuscitat, dictum est, *ab Aquilone exardescent mala super terram*. Tetigere & Poëtæ nostri dexteras lævasque cœli partes. Sedenim Maro & Naso, nullius addicti jurare in verba magistri, eas non distinxere. Lucanus Ægyptiorum adhæsit factioni, & sententiam ipse suam declaravit eo loco,

> *Ignotum vobis Arabes venistis in orbem,*
> *Umbras mirati nemorum non ire sinistras.*

hoc est, in Australes partes non porrigi. In hoc autem id interest, ubi quis universi statuat caput. quo super argumento plura dicere nostri non est instituti, quare ad ipsas rerum significationes revertamur.

AUDITUS PROMPTUS. CAP. VII.

Auditu enim duo ex quadrupedum genere maxime pollent Cervus & Bos: quamvis, ut in Asino dictum, Aristophanis interpres Murem & asinum præferat: quod alii viderint. Sedenim Cervus, quamvis acerrimi sit auditus, tantisper tamen eo excellit, quandiu arrectas auriculas tenet, quas ubi demiserit, non solum non præstat auditu, verum etiam laborat surditate. In Tauro aures ad audiendum promptæ semper, atque eo præsertim tempore, quo fœmina prurita exagitata mugierit, quo non amplius quam per horas ad summum tres afficitur, eo tempusculi spatio nisi Taurus accesserit, naturam colligit, neque antea quam vigesimo post die mas à fœmina repeti-

A tur, quod raro tamen accidit: quia Taurus quantumlibet longe abfuerit, accepta voce ftatim accurrit. Eaque de caufa Ægyptii Sacerdotes per auriculam Tauri pictam, auditum & obfequii fedulitatem indicabant. Pari mode Juvenca quoque Tauro fe morigeram præbet. Sane Vaccam Ægyptii Veneri dedicarunt, quam cœleftem vocant, & Ifidis fuæ frontem cornibus infignitam oftentabant: quippe ob obfequium quo ipfa quoque Tauro paret, fimulac incitati ejus ad Venerem mugitum adierit. Licet vero fingulis animantibus voces propriæ ad initium fint, ut Suibus, & Capris, & Ovibus, nulli tamen gravior quam Bubus fœminis. In reliquis porro animalium generibus mares gravi- B us fonant quam fœminæ: in Bubus è contrario eft, ait Ariftoteles; nam Boum fœmina graviorem quam mas vocem habet.

NEPTUNUS Cap. VIII.

AT cum mugitus pelagi Turino fit non abfimilis, & ipfi Neptuno Tauros immolabant, & eum ab eodem mugitu μυκυτὼν appellabant: quia idem Deus à facerdotibus nonnunquam ταύρειος nuncupatus eft. Quos vero Tauros Neptuno facros effe volebant, undecumque nigros deligi juffe- runt, ut ita pelagi colorem exhiberent. Atram enim, nigram, obfcuramve maris aquam dicere mos ubique eft, unde etiam Aquilam, ab aquæ colore, quippe fufco, dictam volunt, Deumque ipfum cærulicomum, & cæruleo indumento veftitum paffim invenimus. Adhæc pectus illi prævalidum, armique Taurorum in morem carnofiores attribuuntur. Hinc in pulcherrimo Syracufanorum numo latum confpicias portum, in cujus medio ea membrorum habitudine Taurus procumbit, Delphinis C circum colludentibus. Qui vero ludi Taurii nuncupati fuerunt apud Romanos, haud quaquam Neptuno, fed inferis diis inftituti erant ad fedandam peftilentiam, quæ Tarquinio Superbo Rege in mulieres gravidas fæviebat: inde fcilicet ortam, quod caro Taurina populo divendita fuerat. De Neptuno vero, qui ταύρειος ut apud Hefiodum in Scuto Herculis, vocaretur, alii dicunt propter undarum fonum, quæ, uti dicebamus, Boum inftar mugitant: alii, quia Neptunus Taurina induebatur galea, vel quia ita eum Bœotii vocitabant, à Tauri facrificio, quod illi erat inftitutum, de quo Maro:

Syracufanorum numus.

Ludi Taurii.

Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo. *Æn. lib. 3.*

FLUVII. Cap. IX.

QUin & fluvios ipfos cornigeros, ταυροκέρωτας, hoc eft, Tauricornes, vel ταυροκράνου, Tauricipites, ut luculentam apud Græcos locutionem interpretemur, paffim effingunt. Hinc Tibris Maroni,

Corniger Hefperidum fluvius regnator aquarum, *Ænei lib 8.*
D *Et gemina auratus Taurino cornua vultu* *Georg. li. 4.*
Eridanus.

Ut apud Ovidium in Metam. *Granico nata bicorni*, non ut vulgata habent exemplaria, *Gracili cognata Granico*. Sic Tauriformis Aufidus Horatio. Nam & Taurum à Perillo Phalaridi dono datum, Gelonis fluvii fuiffe imaginem, apud Pindarum in Pythiis legas. Et Timæus Taurum eum, quamvis ita dicatum ab Agrigentinis in mare projectum afferit, ne qua tam fævi tyranni memoria fupereffet. Compluribufque demum in locis flumina Taurina fpecie fingi folita comperimus: ut Eurotas apud Lacedæmonios, Cephifus apud Argivos, Afopus apud Sicyonios & Philiafios fuêre: quem tamen Athenienfes humana facie figurabant, cornibus tantum à fronte prominentibus, five propter mugitum,

Lib. 4. Carminum.

E quem,

quem, uti dictum est, ciere flumina Taurorum instar videntur, & Taurorum instar atrocia sunt; ut Festus ait, sive quod cornua fluminibus ab flexuosis eorum lapsibus attribuuntur.

A

TONITRUS. Cap. X.

Quod vero pertinet ad mugitum mythologi Philosophi abactas Geryonis Boves impulsu Herculis, tonitrus hieroglyphico significato intelligi debere autumant: quæ quidem sententia eorum est, qui Hesiodi Philosophiam interpretantur, ea scilicet de causa, quod Poëtæ plerumque tonitrus auditos Mugire dixerint. Abigi vero ab Hercule dicuntur, quia Solem per Herculem intelligebant. Solis igitur calor in nubes illapsus, earumque rigore coarctatus, simulac defractus nubibus erumpit, mugitus eos ciere consuevit.

LÆTITIA. Cap. XI.

Late vero diffusum est hieroglyphicum illud, ut per Vituli signum lætitia significetur: unde etiam Vitulari verbum, hoc est, lætitiæ signum præbere, & exultando gestire, apud veteres Vitulantes, gaudentes, lætabundosq; dici comperias: ut non temere apud conjectores Hebræos legas, lascivientem currentemque Taurum per somnium imaginari, futuræ lætitiæ signum esse: addi verò lucri adventantis significatum si per hujusmodi quietem pascentes visi fuerint. Ejus verò lasciviæ causa Psalmographus clamat *circumdatum se à Vitulis multis, & à pinguibus Tauris obsessum.*

B

Psal. 22, 12.

ANNONÆ FELICITAS ET PENURIA. Cap. XII.

Quoniam vero & in somnia, & in id Bovis significatum incidimus, quo læta nobis omnia proponuntur, qua ratione quove modo Bovillum pecus annonæ feracitatem, atque itidem penuriam significet, ex Divinis nostrorum literis historiam repetere minime fuerit importunum. Satis enim constat, quemadmodū Josippus ille somniator Jacobi filius, ob invidiam fuerit à fratribus venumdatus, atque in Ægyptum abductus, ubi longam servierit servitutem, utque postmodum primas apud regem obtinuerit posteaquam nocturnam eam imaginem, quæ sese Pharaoni altius dormienti obtulerat, interpretatus est. Imaginatus enim erat ille septem Boves, pulchro, hilari & pingui aspectu, ab ripa Nili ad paludem aberrantes, quas septem aliæ deformi macie palustri eo loco emergentes exceptas conficerent. Mox verò existimabat septenas spicas cernere multa fruge conspicuas, & quæ jam secari poterant, totidem numero spicæ sterilitate insigni ex proximo occupare videbantur, (hoc verò visum secundo loco, quod ex Hetrusca disciplina in ostentis experitur, primò additum attestatum facit, ut etiam in Gedeonis vellere diximus.) Hic juvenis rerum prudentissimus, eximiā quandam septem annorum feracitatem ex eo portendi pollicitus est, quam optimæ illæ Boves cum frugiferis spicis inspectæ denunciarent, quippe quòd sit animal agrorum cultui præcipue idoneum, telluris felicitatem per eas interpretari oportere, cujus lætitiæ causa futura esset Nili inundatio, unde visæ essent illæ Boves emergere, idque per spicas, quæ hilari essent aspectu, manifestius significari: annorum quippe septem lætissimum proventum, cætera, quæ his adversa apparuissent, totidem annorum famem demonstrare, quæ ubertatem illam evestigiò subsecutura esset. Est nimirum palus sterilitatis indicium, sterilisq; passim tum à Poëtis, tum ab Oratoribus appellatur. Cum autem interpretationem hujusmodi ei approbasset, Rex Josippi consilio fretus, non modò famem ab Ægypto depulit, sed finitimos etiam populos abundè saturavit. Ajunt itaque Ægytii, ejus beneficii memores, homini gratiam ita relatam voluisse, ut simulacrum Serapidis, cum modio in capite, cujus rei monumentum esse decreverint. Sed enim alibi de Serapi. Mirum autem memoratu est, quantum honoris vetustas iis attribuerit, qui humano victui vel industria, vel cura, vel ope privata consuluissent. Livius author est, auratam Bovem extra portam Trigeminam Minutio Auguri positam à populo collata stipe, quòd farris pretium intimis nundinis ad assem redegisset. Farre enim victitasse populum Rom. per ccc. annos ab Urbe condita, Verrius Flaccus prodidit.

Pharaonis somnii interpretatio.

C

D

Serapidis simulacrū.

TERRA FRUGIFERA. Cap. XIII.

Apud Persas, barbara ceremonia, Bos fronte in Leoninam faciem conformata, ex antro cornibus arreptus educebatur, ad sacrificium, de quo Papinius:

Indi-

A *Indignata sequi torquentem cornua mitram.*

quippe cum Taurus plurimum terrenum animal sit, terræ & inferis potestatibus damnatum, Soli tamen ab ea gente dedicatus vim eam ostendere videbatur, quam Sol in universam terram exercet. Quod autem extraheretur ex antro, delitescere vim ejus in terræ visceribus indicabat, quam ut evocarent, & frugum feracitaci consulerent, sacrificii genus id instituerunt, de quo etiam in Leone. Neque quidem alia de causa Bovem quandam ab Argo tot luminibus prædito custoditam fabulantur, nisi ut terrã ipsam ostenderent noctu ab ipso cœlo tot stellarum luminibus insignito, non indiligenter observari, donec à Mercurio, quippe à Sole B conficiatur, cujus oriente jubare, stellarum lumina passim extingui videantur. Quid autem aliud portendere visus est Bos ille arator, qui decusso jugo triclinium, in quo cœnabat Vespasianus, irrupit, ac fugatis ministris quasi repente defessus procidit ad ipsos accumbentis pedes, cervicemque summisit, nisi terrarum orbem amarissimo Vitellianæ dominationis jugo pressum, opem à gente Flavia deposcere, quæ jam rerum esset potitura? Terram itaque Bos eo ostento præ se tulit.

OPIS IMPLORATIO. Cap. XIV.

HÆc autem opis imploratio per Bovem facta, adducit in memoriam alteram Scytharum more, bovillo interveniente corio, factam: apud eos enim opis & auxilii imploratio fieri solebat mactato Bove, in corio cujus, qui opem sibi afferri ab amicis posceret, rejectis in tergum manibus sessitabat: qui verò auxilium pollicerentur, dextero pede corium calcabant præfati quantum præstare possent, quem morem late scribit Lucianus dialogo de amicitia, cui titulus *Toxaris*. Et quod ab hoc C fertur de Homolottorum sacrificio, qui fœdera sancientes Bovem in minutissimas partes dissecabant, etiamnum durat, apud eosdem Scythas, qui oram inter Tanaim & Phasim accolunt, nunc Cercassios appellatos, eos non nulli Ziccos esse volunt: hi autem si gravem aliquam injuriam acceperint, imploraturi amicorum auxilium Bovem mactant, pelleque detracta & humi distenta, in eaque sedentes, carnibus Bovis in minutissima frustra divisis, partem unicuique advenienti porrigunt; quique accipiunt, ita se eo fœdere devinctos intelligunt, ut se, fortunasq; suas omnes parati sint exponere pro amici, qui viscerationem hanc fecerit, injuria vindicanda.

FRUGUM OPULENTIA. Cap. XV.

QUi verò Boves juncti in numo Vespasiani jam Imperatoris & Cos. v. habentur, atque alii similiter jugati in C. Marii C. T. numo, nimirũ arationis partes procuratas, & rei frumentariæ commoda declarant: nam & apud conjectores, uti superius dictum, arantes Boves imaginari, lætissimam prænunciant frugem, & opulentam rerum fœlicitatem. Quin & nomen Bovi à nutriendo factum. D βῶ quippe nutrio: labore enim suo in exercenda terra continuò nos pascit. Hinc Græci βέφαρον felicem agriculturam vocant, quibus φάρος agricultura est, & Bovis etiam epitheton.

Vespasiani & C. Marii C. T. numi.

JUSTITIA. Cap. XVI.

QUoniam verò ipsa frugum opulentia sæpe sub justitiæ vocabulum cadit, eaque de causa Gentes legiferam Cererem appellarunt: longe convenientius Divinæ literæ per Bovem eos intelligunt, qui justitiæ jugum trahunt, bonisque & frugalibus operibus laborem suum intendunt. De quibus Paulus citat illud ex Mose: *Non alligabis os Bovi trituranti*, quod & mox ita declarat: *Nunquid de Bobus cura est Deo? an propter nos utiq; dixit, quia debet in spe qui arat, arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi?* Et Hierosolymit. Hesychius plerisq; Divinarũ literarum locis Bovẽ poni pro homine ait,

1. Cor. 9, 9. Deut. 25, 4.

qui justitiæ sit operibus intentus. idque est Bovem offerre in sacris, ut Ovem, à malis abstinere. Alibi vero Aaron Vitulum pro se & pro domo sua, tanquam justus, Hircum vero pro peccato jubetur immolare. Sed observat Hesychius memoria repetendum, in Levitico Pontificem, hoc est, Doctores prohiberi ad Arcam testimonii quocumque tempore ingredi, ne utique curiosius inquirant, quemadmodum verbum caro factum est, quomodo qui forma Dei erat, in forma Dei factus est, quomodo exinanivit semetipsum, & in cœlis mansit. Horum enim fides salutem affert, periculum inquisitio. Sed tunc demũ indulgetur, ut ingrediatur, cum pro peccato Arietem in holocaustum obtulerit, tunicam linteam induerit, femorabilibus linteis pudenda celarit, zona lintea succinctus fuerit, linteam cydarim imposuerit capiti, hoc est, quando Deo conciliatus erit, perpurgatus mentem, corpusq;, nitidus, castus, justus, & intellectum divini muneris gratia, decoreq;, hoc est, sapientia redimitus.

PECUNIA. CAP. XVII.

Bovis effigies in numismate Atheniens.

Scortei numi.

Athenienses autem quo frugali adeo labori gratiam referrent, Bovis effigiem numismatis honestarunt, id autem didrachmum erat, ut nono libro Pollux, unde proverbium, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκε, *Per linguam Bos inambulat*: de iis qui accepta ab adversariis pecunia, mox prævaricati susceptas causas deseruere, uti fecisse Demosthenes fertur: qui etiam id sibi gloriæ vertit, quod ut taceret, plus accepisset, quam qui diu oraverat. Hinc apud Homerum & alios tot numero Boum pretium rebus præstitum invenias, ut illud Iliad, β, ἑκατόμβοιο ἕκαστος, quorum singuli scilicet flocci centum aureis numis æstimabantur. Id enim honoris Bovi veteres habuerunt, ob multas, quas ex eo consequimur utilitates, ut in aureorum numorum parte una Bovis effigies, in altera principis facies cuderetur. Nam quod pecunia aliquando fuerit ex corio bubulo, eoq; spectare Didus mercaturam, asseverare non ausim, tametsi Tib. Donato commentũ placet: & Græcorum nonnulli ante Numam scorteas & ostracinas pecunias in usu fuisse dicunt, quod & Tranquillus literis mandavit, & illud fama tenet, asses ligneos & scorteos ab eodem Numa, qui postea ferrum admixto ære signarit, in congiario populo datos. Apud rerum scriptores invenias sæpe Imperatores exercituum rei pecuniariæ inopia scortea persoluisse stipendia, mox illatis pecuniis justum unicuique pretium restitutum. Præclara Venetiis est Michaëlium familia, quæ aureos insculptos clypeis gestat, quod illi honori, ut ajunt, datum; quia bello quod contra Saracenos pro Hierosolymis Balduino Rege susceptum fuerat, duce classis & Venetiarum Dominico Michaele deficiente stipendiorum commeatu, qui remigibus & sociis navalibus exolveretur, excogitaverit is corium signare minutioribus frustis. idque pro stipendio, aliis pro argenteorum, aliis pro aureorum pretio numeratis, imperavit promulgatione solenni, ut pro certi pretii denariis à lixis & cauponibus, & cujusque mercis institoribus acciperentur, multa indicta recusantibus; ita occursum exercitus necessitati. Cumque domum reversus esset, publicam fidem persoluturus, convocatis omnibus qui pecunias scorteas eas haberent, totidem argenteas iis, aliis aureas repræsentavit. Sed numus hic scorteus, qui à Numa distributus, tesseræ potius vicem gessit, quam pecuniæ, temporarius enim fuit, Numum tamen scorteum, D. Hieronymus agnoscit. Nam quod de Bove pretii nomine pronunciato dicebamus, apud Homerum Hecatomben ἐννεάβοιον institutam legimus: quod interpretes nonnulli novem Bovem pretio comparatam intelligunt. Erat in Draconis legibus irrogata multa quædam δεκάβοιον. In spectaculis, quæ Dei celebrabantur, præco prænunciare solitus erat, tot Boves datum iri, unde putarunt quidam Bovem Deliorum potius fuisse numum, quam Atheniensium. Cæterum Plutarchus Bovis figuram in numis cudere institutum à Theseo tradit, vel ob Taurum Marathonium, quem ipse edomuerit, vel ob Minois ducem, quem singulari certamine devicit, vel ut hoc honore Bobus præstito cives ad agriculturam alliceret. Sane Plutarchus, ut idem in Publicolæ vita, Bovis pretium centum obolis imputabatur, quamvis Pollux (ut superius dictum est) didrachmum tradat, pecudis vero decem. Prius enim quam numorum usus esset, pecudibus atque jumentis plectebantur sontes. Quare bonis, pecudis, suisq; etiam signa plerumque in numis incisa sunt.

VOCA-

A

VOCALIS PRIMA. Cap. XVIII.

SEd ut ad rem nostram revertamur, à Phœnicibus etiam est honos habitus Bovi, qui literarum, ut fama est, inventores, primæ vocalis nomine Bovem appellitabant, cum animal sit humano usui maxime necessarium. Quod vero necessarium est, uti dicit Hesiodus, neque secundum, neque tertium esse debet, sed primum ilico: prima vero litera est A, quæ suapte natura ex imo barathri, nullius veluti reliquæ instrumenti indiga, ut puta linguæ, dentium aut labiorũ, libera pronunciatur, primaq; in infantibus articulata dignoscitur. At & terra, cujus symbolum est Bos, prima omnium humanæ consuluit infirmitati, prima alimenta subministravit, prima rerum omnium usus, utilitatem, ab ea poscentibus, elargita est.

ITALIA. Cap. XIX.

ROmani porro tantum honoris Bovi tribuerunt, ut Italiam ipsam olim ab Italis, nuncupatis Bobus, appellatam prædicent, quamvis Græcorum figmento, Eratosthenisque inprimis confictum sit, Italiam ab Italo rege dictam, qui Hermogeti successerit. Non temere tamen Varro Boves cæteris pecudibus honore præstare, præsertim in Italia, & propter utilitatem, & propter cognomen existimavit. Neque dedignati sunt Romani, quod memorat Plutarchus, bubulci nomen in familias admittere, perinde ac etiam & Porcios, & Caprarios dici se alii non erubuerunt.

Italiæ etymon.

B

CIVIS OPPRESSUS A PEREGRINO. Cap. XX.

VIsebatur olim in Argivorum foro Taurus à Lupo superatus: hieroglyphicum id pugnam indicabat, quæ inter Danaum & Gelanorem de regno fuit. Horum siquidem animalium portento, dum comitia pro crastinabantur, oblato, victoreque Lupo, omnium suffragia ad Danaum declinarunt, quem, utpote externum, Lupum esse dicebant, cum Gelanor inter eos versatus civilia eorum negotia tractasset: ideoq; civis, uti Bos humanæ consuetudinis consortia non reformidat, haberetur. Argivi itaque figuram eam rei momentum esse voluerunt, quod in Lupi commentario latius explicavimus. Antiquissimam porro legem fuisse, memoriæ proditum est, eum qui Bovem occidisset, non aliter capite damnari, quam si civem interfecisset. Unde apud Athenienses Erechtheo imperante, cum sacro quodam Bovem mactare necesse esset, ut sacrum rite peragetur, ne qua legi fraus fieret: institutum ut Popa, quem illi βϐφόνον appellabant, simul ac Bovem percussisset, relicta ad aram securi, arrepta statim fuga solum verteret, & ex Attica prorsus aufugeret: quod facinus ne impunitum relinqueretur, decretum sit securim ipsam in judicio ream constituere: ex quo illa judicandi quotannis consuetudo postmodum inolevit. Apud priscos etiam Romanos invenias capitale fuisse, si quis Bovem interemisset.

C

Atheniensium lex adversus bovis percussorem.

D

OPUS ET LABOR. Cap. XXI.

DE opere demum & labore hieroglyphica passim vulgata sunt, descripta quidem cornua caputve Bovis, maris opus, fœminæ vero, laborem anxietatemque significare, quamvis in impressis Hori codicibus βοὸς dictio utroq; lemmate desideratur: scribendum enim est ex vetustis codicibus manuscriptis, βοὸς ἄῤῥεν κέρας, & inferius, βοὸς ἢ θηλείας κέρας. Distinguuntur vero à cornuum specie mas & fœmina, quippe quod marium & majora & tortuosiora sint, fœminarum vero & minora, & uno flexu conspicua, cujusmodi fere sunt novæ Lunæ cornua: sed in hoc significato nonnulli sarcula, ligones, & si Deo placet, rastra etiam ad cornua religarunt. Sunt qui nulla maris fœminæque differentia, Bovillum caput exertum pelle, purgatumque carne, pro labore & tolerantia proponant.

Hori locus emendatus.

FRUCTUS EX LABORIBUS. Cap. XXII.

A

ET si fructum ex laboribus perceptum indicare velint, caput hujusmodi floribus & corollis redimitum faciant, corymbosque & serta hinc inde cornibus suspendant: cujusmodi fascia molem Æliam ambibat, ut frusta quædam, quæ adhuc integra operis parte permanserunt, ostendunt: sive id sacrificiorum, videlicet Tauroboli, aut quid hujusmodi, sit indicium, cum juxta vicissim & patina adsculpi soleat, quod præcipue in templorum parietibus, inter triglyphos ubique spectamus, eaque de causa capita illa coronata plurimum habentur: sive larga laborum præmia interpretari malimus, ut Romæ in eadam Adriani mole patina, munificentiam, Bovillo capite, labores, sive res fortiter gestas ostentantibus. Nam post vitæ præclaræ actæ cursus laboresq; superatos, apotheosis ipsa præmium Imperatoris familiis decernebatur, aut excitabantur mausolea, vel pyramides, vel columnæ, quæ ibi conditos supra mortales evectos gloria commonstrarent. Apud Petrum Molinum Romæ vidimus athenum Bovis caput antiquissimi operis scite factum & venuste, quod olim fuit ad trabis alicujus simam, aut mutilum, aut coronam, pro fultura accommodatum, eo omnino gestu factum, ut laborioso nixu aliquid sustentasse videatur: est enim caput gutturi appressum crispantibusq; palearibus conatus speciem ostentat, quod dubio procul ad tolerantiæ laborisque significatum referendum est. Memorabile sane veterum Germanorum institutum fuit, uxori ducendæ Boves junctos, frænatum Equum, & scutum cum framea gladioque mittere dotis nomine, ut uxor (ait Tacitus) venire se laborum periculorumq; sociam his incipientis matrimonii auspiciis admoneretur, idem in pace, idem in præliis passuram, ausuramque. Laborem enim juncti Boves, bellum paratus Equus, & data arma denunciabant. Apud authores Græcos invenias Bovem, quod terræ laboribus exercendis sit destinatus, γαῖον appellari. Apud Mathematicos Tauro ascendente genitos, laboriosos atque perpetuæ deditos servituti, propterea quod animal ad jugum præcipue natum est. Qua de causa Tyriis Carthaginem ædificare aggressis, intermissum opus est Bovillo capite adinvento, alioque urbis mœnia translata: videbatur enim ostentum id nil nisi laborem & anxietatem minitari, donec Equi mox adinvento capite, læti alacresq; belli signum excepere. Horum alterum Virgilius dissimulavit, qui fabulam scribebat, non historiam, rem tamen agnovisse visus, quod *bello genus intractabile* futurum dixit, sed *facilem victu per secula gentem*: quippe quæ vel jugum acceptura esset, vel frœno coercenda, quamvis non postremi nominis interpretes *facilem victu* interpretari malint, ad victum comparandum; qua in sententia Servius est.

B

Germanorum olim mos in ducenda uxore.

C

ABSURDA RES. Cap. XXIII.

ATque ne à Bove & Equo longius discedamus, est illud ex horum alterutro hieroglyphicum: ut cum absurde & imperite factum quid ostendere voluerimus, Bovem cum clitella, vel Equum aratro adjunctum figuremus, quam quidem rem & absurdam sane, & ab cujuslibet ingenio vel virib. alienam provinciam innuere volumus: quod luculenter uno versu complexus est Horatius:

Optat ephippia Bos piger, optat arare Caballus.

Quod etiam Quintilianus ex Epistolis ad Atticum tangit, ubi lib. 5. inquit: *Non nostrum onus, Bos clitellas.* Dixit enim Cicero 5. ad Atticum lib. *Clitellæ bovi sunt impositæ, plane non est nostrum onus, sed feremus.* Sed ad nostra redeamus.

D

JUDÆI. Cap. XXIV.

IN Divinis literis Judæi (ut sæpe dictum) hieroglyphice per Bovem intelliguntur. Nam Hierosolymitanus Hesychius Bovem eum accipit, qui mandata tantum legis simpliciter observat, utpote quod Bos sit laboris signum. Eucherius significationem ad omnes trahit, qui vitam laboribus exercent: & Mosaicum illud: *Non alligabis os Bovi trituranti*, interpretatur, ut neminem mercede sua fraudandum intelligat.

Deut. 25. 4.
1. Tim. 5. 18.

APOSTOLI PASTORES. Cap. XXV.

Prov. 7. 22.

APostolos quoque per Boves accipit, qui suscepto Christi jugo universum terrarum orbem Evangelico vomere peraraverunt. Illud vero: *Quasi Bos ductus ad victimam*, quod pro vecorde nonnulli

A nonnulli dictum accipiunt, de Domino omnino intelligit, qui pro salute nostra eam quasi stultitiam suscepit. Ante fores templi ad abluendas ingredientium manus lavacrum aheneum Boves duodecim sustinebant, qui quidem frontibus tantum extabant, terga & posteriora occultabant. Per Boves eo gestu hieroglyphice factos, Gregorius Pastores Ecclesiarum intelligit, quorum aperta & in propatulo proposita opera cernimus, sed quæ ipsi clam faciant sentiantve, Dei judicium, non nostrum esse debet: id enim ait sibi velle, quod eorum lateant posteriora.

VITIOSUS. CAP. XXVI.

QUod vero pertinet ad Vaccam, per hieroglyphicum ejus Divinæ literæ, ut idem tradit Eucherius, hominem vitiis, quæ corporis sunt, plenum indicant, citato loco ex Psalmo: *inter Vaccas populorum.* Sed illud de Vaccis fœtis, quas Palæstini ad trahendam arcam Domini sine rectore junxerunt, Vitulis earum intra caulas domi detentis, ita interpretatur, fideles quidem intelligi, qui tametsi foris humanis affectibus torqueantur, illis alligati, à recto tamen itinere non declinent: quia arcam Domini portant, mandata quippe ejus menti firmiter insidentia. Et idem alibi ad Valerianum: *Tunc vere Bethsamis tendimus, cum viam rectitudinis gradientes, ad vicina erroris latera, etiamsi affectus pignorum avocent, minime declinamus.*

Psal. 67. 31.

B

PODAGROSUS. CAP. XXVII.

SEd qui illud, quod ex Bovillo pede, podagrosum hominem significabant? Bos enim præcipue ungulis cum dolore articulorum laborat, quo quamvis non intereat, ungulas tamen interdum amittit, & pedes vehementer intumescunt: unde fictum ab Ægyptiis, Tauri cœlestis pedem extra regionem suam in Æthiopas exporrigi, quorum & pedes & articulos esse tumori egregie obnoxios exploratum est, & in Italiam transgressos, paucissimos invenias, qui non articulorum vitio laborent.

Tauri cœlestis figura.

A LABORIBUS QUIES. CAP. XXVIII.

SOlutus porro Bos, & præsepi redditus, partam à laboribus quietem ostendit, quod antiquissimũ Ægyptiorum hieroglyphicum Græci adagio prosecuti sunt, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, *Bos ad præsepe*, dicentes, cum exautoratum hominem, & donatum jam rude, otioque tranquilliori vitæ restitutum significare voluerint: quia scilicet moris est ab laboribus Boves ad præsepe sistere, atque illis pabulum subministrare: quamquam sunt, qui proverbium ad melioris vitæ significatum detorqueant, & ingenium à labore proclive ad libidinem ex hoc intelligi contendant. Sane quidem Hebræi conjectores, cessationis & ignaviæ signum esse dicunt, cum quis dormientes Tauros videre se per somnium visus fuerit. Utcunque autem duodecim illi majores, qui regnum à Sabaco Ægyptiorum rege relictum sponte moderandum suscepere, ut oneri magis quam honori tantam regni curam sibi fuisse testarentur, in celebri illa pyramide quam commune collegarum omnium sepulcrum construxere, contignationem tecti, quæ uno constabat lapide, præsepibus adsculptis insignivere: ad quæ scilicet tot laboribus exantlatis, tot cujus abjectis & ablegatis, requieturi demum essent. Huic contrarium est, *Bos sub jugo*, de iis qui perpetuo labore fatigantur. Quod vero nos ab Jesu asserti in libertatem censemur, id ita intelligendum, Judæis impositum fuisse jugum, tanquam servis, ut quasi per vinculum ad præceptorum obedientiam traherentur, atque ita Deo servire discerent, & assuefierent. Præcepit enim lex: *Non mœchaberis. Non occides.* An vero nos, quia sumus liberi, mæchandi licentia abutemur, & sicariam sine metu faciemus? nequaquam, imo nobis neque quidem concupiscere, neque vel irasci præceptum est. Arctiora igitur sunt jugi nostri vincula? at non ita, si rem recte perpendamus. Nam lex imperatorie mandat, ne quid perperam agamus. Assertor noster præcidendas monet vitiorum causas, ut neque quidem facere quicquam præter jus & fas in animum inducamus. Hæc enim est vera libertas, cum nosmetipsi sponte abjicimus vitiorum jugum, cum libidinum ergastula confringimus, & è malarum cogitationum voraginibus emergentes, vinculis omnibus expediti, in synceritatis liberos campos evadimus, abstinemusque, non tamquam servi à flagitiis, metu flagri: sed tamquam ingenui, pie sancteque educati, sponte probi modestique filii, &

C

D

Vera libertas.

lii, & quia patrem diligimus, omni studio, meditatione, conatuque monitis ejus ita obtemperare contendimus, ut ne cogitare quidem ullum velimus scelus. Boni enim qui sunt, nisi sponte boni sint, nullum ex bonitate sua præmium assequuntur. Nam Abraham, Enoch, Noe, & Patrum plerique alii, sine legis servitute Deo placuerunt. Lex vero tunc data est, cum servili contumacia non modo Mosi non audire, sed ipsius etiam Dei, qui videntes eos atque sentientes in libertatem ex Ægyptiorum oppressione asseruerat, mandata detractare pertinacissime cœperunt, & quæ plurima in hanc sententiam disputat Irenæus. Sed jam ad diversorum deorum, quos sub Bovilla imagine superstitio antiqua coluit, convertemur.

BUCEPHALI. CAP. XXIX.

PRætereundum autem non est, etiamsi κατὰ πάρεργον, Bovilli capitis notam Equi inustam, illis ex signo dedisse nomen apud Thessalos, quippe ut Bucephali appellarentur: ita enim Gens eos vocabat Equos ea nota insignitos, cujusmodi fuit nominatissimus ille Bucephalus, qui Alexandro Macedoni tam charus fuit. Falluntur autem, qui putant Equum eum à Bovillo capite, vel à cornibus, quibus animal id præditum fuisse dicitur, ita nuncupatum. Nam quod Equi nonnulli apud Thessalos Bucephali vocentur, ostendit Aristophanes ἀναγύρῳ. Quantæ vero commendationis essent Equi Thessalici, vel Delphico probatur oraculo:

Thessalicus præstat sonipes, mulierque Lacæna.

& quæ prosequitur Strabo.

JUPITER. CAP. XXX.

Apis Ægyptius.

NEque vero Græci tantum mutatum in Bovem Jovem confinxerunt, verum etiam Ægyptii Jovem illum suum, qui & Osiris, & Pater, & Justus, & Dux, & Rex, & Consultor in sacris eorum literis appellatur, per Bovem indicarunt, eumque Apim cognominaverunt. Quem quidem tanto prosecuti sunt cultu, ut ingentia super eo volumina scripta fuerint à plerisque, eoq; vanitatis progressum, ut eum Bove alioqui sterili genitum prædicarent. Bovem namque fulgure afflatam fieri gravidam, eoque conceptu Apim nasci persuasum habuere: de quo quidem cum nulla sit magis decantata fabula, consulto ego illam præteribo, si modo signo tantum, quibus insignitus esset, indicavero. Toto is corpore niger erat, in fronte candorem quadræ præ se ferebat, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos: qui vero multis locis sculptus visitur, Lunæ etiam speciem in latere gestat, ut in palatio quodam Romæ apud D. Marcelli ædem. Atque hic ille est Apis, quem Hebræi Mose in monte moram trahente, sibi Deum conflavere, eam secuti consuetudinem, quam in Ægypto esse conspexerant.

DIANA. CAP. XXXI.

INvenies etiam Dianam, quam Tauri, Scytica gens, colunt, Taurionem appellari: Tauris enim eam opitulari putant. Eadem etiam ταυροπόλος dicitur, ut apud Apollodorum, & à cornuum figura ταυρωπὸς, ταυρῶ vero apud Taurios. Cur vero ταυροπόλος vocaretur, varia est opinio: dicunt enim alii, ὅτι ὡς ταῦρος περίεισι πάντα; alii quia Taurum à Neptuno in Hippolytum immissum, œstro affixo, per universam terram exagitaverit. Alii dicunt, Iphigeniam cum è Scythia in Africam aufugisset, Deæque simulacrum dicasset, ταυροπόλον Dianam appellatam, propterea quod è Tauris populis eò allata esset. Alii nomen ex historia ea desumptum putant, quod Nicander ait Taurum à Diana suppositum loco Iphigeniæ, cum eam in Aulide Græci essent immolaturi: quamvis Phanodemus Ursam eam fuisse dicat, plerique vero Cervam, tanta fuit in ea superstitione varietas & inconstantia.

PALLAS. CAP. XXXII.

QUin & Pallas ταυροπόλα dicta, & apud Andrios ταυροπόλος. Nam cum Anthropius Taurum Agamemnoni & Menelao dedisset, jussit ut ubi Taurus è navi prosiliisset, ibi Minervæ simulacrum erigerent: ita enim numen conciliari posse prosperamque illis navigationem futuram. Accidit autem

A autem ut Taurus is in Andrum insulam exiliret: memores ergo præcepti, Reges statuam erigendam curavere, quæ postea id cognomenti Minervæ dederit.

BACCHUS. CAP. XXXIII.

ET Bacchus, ut superius dictum est, in Tauri nuncupationem venit, quem ταυροφάγον, veteres appellavere: propterea quod, ut Sophocles author est, qui Dithyrambum vicisset, Bovem assequebatur præmium, veluti Tragicis olim Hircus debebatur. Aristophanes tamen nomen id in Cratini contumeliam detorquet, quasi ebrium insimularet. Apud Athenæum legere est, Bacchum Tauro & Pardali esse similem, ob ebriosorum violentiam: vinosam enim esse Pardalim loco suo positum. Lycophron eum omnino Taurum vocat, poetæ Draconem Tauri patrem canunt, per illum Jovem, per hunc Bacchum intelligentes. Sed ut ad Apim revertamur, is in civitate Memphi Solis instar excipiebatur, & apud Heliopolim Taurus Soli sacer erat, quem Neriton appellabant. Illud vero fabulosum judico, quod Hermuti oppido tradunt fuisse Taurum, qui maculas per singulas diei horas permutaret, de quo Macrobius. Verum hoc nihil ad hieroglyphica.
B

BITHONIS ROBUR. CAP. XXXIV.

QUi vero Taurus humanis humeris gestatus Argis visebatur, Bithonis factum indicabat: qui suo fretus robore, dum Argivi Jovi sacrificarent, Taurum in humeros sustulisse fertur: summum enim vitium experimentum apud veteres erat Tauris robore præstare. Hinc Milo apud Theocritum celebratus, qui Taurum pede arreptũ ad amicam traxerit. Hinc Busiridis nomen, quod duos solus Boves quaqua vellet traheret. Fuit vero is Ægypti rex, quem Poetæ crudelitatis in humanum genus atrocissimæ notaverunt. In Seleuci autem numis & Taurus, & alibi tantum cornua spectantur: quippe quod Alexandro sacrificaturo, sylvestrem Taurum è vinculis elapsum ambabus tenuit. In ejus statuis videas nonnunquam cornua superaddita.

Seleuci numus.

PIETAS. CAP. XXXV.

C

IN antiquis operibus juvenes duo subjecti jugo, currum trahere conspiciebantur, erant hi Bithon & Cleobis fratres. Hieroglyphicum id eorum indicat pietatem, qui matrem currui impositam ad unonis templum vexerint. Historiam & Pausanias & alii tradidere.

VELOCITAS NEGOTIORUM. CAP. XXXVI.

DUo vero Tauri inter se pugnare per nocturnam imaginem visi, negotiorum velocitatem præsagire dicuntur; ut Hebraicæ quædam somniorum interpretationes prodiderunt. Astronomi eum furiis agitandum dicunt, cui decimus octavus Tauri gradus nascenti affulserit, eaque de causa locum eum Tauris duobus sese cornu petentibus signatum veteres voluere.

DISERTA PROLES. CAP. XXXVII.

D HEbræi vero juniores cornupetam Taurum per somnium imaginari, indicium esse dicunt disertissimæ prolis suscipiendæ: quo forte spectat Virgilianum illud, Taurum Pollioni pascendum.

Jam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.

propterea, quod nova ille carmina faciat, qui quidem sunt ingeniorum fœtus: κ̀ πάρεργον & hoc addam (quamvis non sum nescius, quid Grammatici super locutione, quæ nova est, disputent) dici tamen posse Virgilium ad Pindaricum illud respexisse, quod Olympiis habetur Epharmosto:

αἴνει ἢ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ᾽ ὕμνων νεωτέρων.

Vinum quippe à vetustate commendare congruum esse, à novitate autem poëmata. Flores enim pro recenti re positum ajunt interpretes.

OCCULTUM CONSILIUM. Cap. XXXVIII.

A

Signa militaria duo apud Romanos.

APud Romanos signa militaria, alia Vocalia, alia Muta dicebantur. Vocalia, quæ Imperator Tribunis, Tribuni mox ordinibus dabant, ut scilicet aut noctu, aut in peragendis vigiliis, aut explorationibus obeundis, ac in ipsa quoque interdum acie, cum tumultu omnia confusa essent, ipsi se vicissim noscitarent. Muta, variis animalium figuris elaborata præferebantur, sed suum quæque significatum habebant: quippe, ut unum exempli causa ponam, Minotauri effigies tunc extollebatur, cum secreto & tacite rem gerendam admonebantur: ostendebat enim hieroglyphicum id, consilia ducum non minus occulta esse debere, quam fuerit Minotauri sedes, quippe Labyrinthus. Hinc ille sapiens videlicet eorum Imperator Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, percontantibus Tribunis quonam exercitum huc illuc agitaret: *Si putarem*, respondit, *tunicam meam meorum esse consiliorum consciam, eam actutum abscinderem, combureremque*. Tutissimum enim (ait Vegetius) in expeditionibus creditur, facienda nesciri.

VICTORIA. Cap. XXXIX.

B

MActatus autem Bos, quales ubique locorum conspiciuntur, victoriæ plurimum, partimque triumphi signum erat: præsertim apud Romanos, unde Juvenalis hujusmodi significato,

—— Duc in Capitolia magrum, Cretatumque Bovem.

Id vero observatione dignum est, quod Spartiatæ in hoc sacrifici genere diversam à Romanis rationem secuti sunt. Num cum Romani, victoria per hostium sedes parta, Bovem sacrificare consuessent, cum vero sine pugna & sanguine rerum potiti essent, Ovem immolare: hi contra in victoria pacata Taurum sacrificabant: si vero pugnando vicissent, Gallum: quandoquidem ampliora magisque homine digna, quæ ratione atque prudentia, quam quæ vi atque corporis tantum fortitudine confecta essent, indicabant.

LUCAS EVANGELISTA. Cap. XL.

C

Bovis alati hieroglyphicum.

ET quoniam multa sunt, quæ de pietatis nostræ institutis ad hanc faciunt doctrinam, quæ Christianorum conventus sanctionibus suis per imagines exprimenda concessere, ea nequaquam dissimulanda sunt, cujusmodi ea est, quæ per alatum Bovem Lucam Evangelii scriptorem ostendit, sive propter eam ipsam Tauri continentiam atque temperantiam, de qua facta est superius mentio, cum Lucas ipse castissimus ab ineunte ætate, ut fertur, fuerit, omnemque vitam egerit incorruptus, immaculatus, sine uxore, sine liberis, in cœlibatu perseverans, nullum unquam Veneris usum noverit: sive propterea, quod per Vituli mysticum vultum, Christum nobis prædicat immolatum, quem David super altare prædicit imponendum, atq; mansuetudinem, quam præ se tulit Deus homo factus, testimonio suo literarũ monumentis illustratam posteritati commendavit: sive quod à sacrificiis, vel à sacerdotio sumat, ut ait Eucherius, operis exordium. Ita enim scribit: *Fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias:* quam interpretationem admittit etiam Irenæus.

MANSVETUDO. Cap. XLI.

Lib. 3.

D

QUantum vero pertinet ad animalis istius mansuetudinem, Lucretius Poeta ita causas ejus reddidit:

At natura Boum placido magis aëre vivit,
Nec nimis irai fax unquam subdita percit
Fumida suffundens cæcæ caliginis umbras:
Nec gelidi torpet telis perfixa pavoris,
Inter utrosque sita est, Cervos, sævosque Leones.

Paulo vero ante, cum de varietate animi loqueretur, mansuetudinem hanc in aereis corporibus esse contenderat: & quia causas reddiderat, cur Leo indignabundus esset, cur Cervus timidus, non immemor naturam humanam rerum omnium species amplexari, sic subdit:

Sic hominum genus est, quamvis doctrina politos
Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
Naturæ

A *Naturæ cujusque animi vestigia prima,*
Nec radicitus evelli mala posse putandum est:
Quin proclivius hic iras decurrat ad acres,
Ille metu citius paulo tentetur, at ille
Tertius accipiat quædam clementius æquo:
Inque aliis rebus multum differre necesse est
Naturas hominum varias, moresque sequaces.

Prout vero variis affectibus movetur homo, ad ejus animalis bruti naturam comparatur cui per eam sit assimilis: nam in brutis simplices plurimum sunt naturæ, ut initio diximus.

FEROCITAS EVITANDA. Cap. XLII.

QUam diversum autem illud est, quod mansuetudinem ex Bove picto significantes, ferocitatem itidem & furibundam petulantiam per Taurum indicabant, ubi fœni fasciculum cornibus alligassent, recepta sunt hæc jam apud omnes, unde dixerit Horatius:

Fœnū Tauri cornibus alligatum quid.

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

B Psalmographus noster eodem utitur dicterio, dum Psalmo quadragesimo quarto dicit: *Cum nobis aderas, inimicos nostros cornu petebamus*, κερατίζομεν enim habet Græcus codex, proque valida & victrici pugna Theologi commentantur. Et 6. Ecclesiastici capite legas, *Cavendum ne animos, veluti Taurus, extollamus.* Quod vero attinet fœnum, id ideo factitari solitum ait Plutarchus, ut ferocitatem lasciviamque ex nimia pabuli ubertate resultare admoneremur. Dicterium vero celebritatem accepisse à Sicinio quodam proditur, qui cum effusissima dicacitate omnes carperet, uni M. Crasso parcere compertus est: curque uni illi parceret, interrogatus, fœnum eum in cornu gestare respondit. Sane Romanis mos fuit cornupetarum Boum cornua fœno circumligare, quo obviam prodeuntes admonerent ab illo cavendum. Eo figmento Hesiodus populivoros (liceat ita mihi δημοφάγες, Græcum vocabulum Latinum facere) nuncupavit, qui quidem divitiarum opulentia lascivientes reliquos impeterent, ac proculcarent. Est & tale aliquid apud Sophoclem, & Solonis ad hoc dictum haudquaquã aspernandum. Sed illud potius afferamus, quod Psalmo vigesimo secundo scriptum, *Circum dederunt me Vituli multi, Tauri pingues obsederunt me,* ubi interpretes per Vitulos plebeiam Judæorum C multitudinem intelligunt, lascivientem quippe, solutamque juventutem omni prorsus regula carentem: per Tauros vero, Pontifices, Scribas, & Seniores, propter ætatem nimirum, & prærogativam, qua cæteris antestabant, Pingues appellati: quia multis Dei donis ante alios omnes fruebantur. Nam & alibi Moses in hanc sententiam futura longe prævidens: *Comedit,* inquit, *Jacob, & impletus est, & recalcitravit dilectus: pinguedine & carne distentus est, & obductus, & dereliquit Deum factorem suum.* Eodem modo accipiunt Theologi dictum Psalmi sexagesimi octavi, *Taurorum congregationem,* Pontifices & Scribas, & reliquos Judæorum Principes intelligendo, qui & temerarii, & cornupetæ essent Christumque & Apostolos ferociter incessuri forent. Minime vero loco hoc prætereundum est, quod Theologi nostri Mosis prædivinationem de Josippo, *Tauri decor ejus*, transferunt ad Christum: Taurus siquidem ob utramque dispositionem, alius ferus, ut judex; alius mansuetus, ut assertor: qui generi humano salutem dedit, cujus cornua esset crucis extrema. Nam & de parte navis antenna, dictum invenimus,

Deut. 32. 15.

Deut. 33. 17.

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

Æneid. lib. 3.

D Hac autem virtute crucis, & hoc more cornutus, ait Tertullianus, universas gentes etiamnum ventilat, per fidem auferens à terra in cœlum, & tunc ventilabit per judicium, dejiciens de cœlo in terram. Ubi etiam de Simeone & Levi loquitur: *In concupiscentia sua subnervaverunt Taurum,* de Christo idemtidem intelligi volunt, cujus nervos sacerdotes præcipue clavis suffigendos curaverunt.

Gen. 49. 6.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIRER IV.

DE IIS QUÆ PER EQUUM SIGNIFICANTUR.

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD PETRUM VICTORIUM.

CUperes, Petre Victori, ut ex amicis nonnulli intellexi, qua ratione modoque hieroglyphica Leonis, Elephanti, & id genus animalium plurimorum explicuiſſe me accepiſti, quæ fuerint Equi quoque ſignificata apud eosdem Ægyptios tibi deſcribi. Verum ſcias, pauca ea eſſe, quæ ſuper Equo Sacerdotes illi tradiderint, quippe qui animal uti profanum aſpernabantur: neque enim Sacerdoti licebat equo vehi. Sed enim Græci, Latinique, neque non Hebræi; multa ſuper eo ſcitu digniſſima memoriæ prodiderunt, quæ hoc explicabimus Commentario. Præter enim id, quod obſequi tibi jucundiſſimum exiſtimabam, invitavit me ad hujusmodi lucubrationem animalis ipſius dignitas, vigor, & naturæ ejus ſpectatiſſima quædam excellentia. Non enim ex eo genere eſt, quod parvi facere debeamus, cum tot ex Equo humano generi commoditates obveniant, ſive domeſticis, ſive publicis ſit uſibus adhibendus. Sed fruſtra hic Equum laudare aggredior, cum ſuper eo tam multa, & tam præclara toto paſſim commentario reperiantur, quæ qualianam ſint, hinc jam, ut inſtituimus, dicere incipiamus.

BELLUM. Cap. I.

PRimum vero omnium Equi hieroglyphicum eſt, belli ſignum eſſe, clariſſimo Virgilii teſtimonio, dicentis,

Æneid.lib.3 *Bello armantur Equi, bellum hæc armenta minantur.*

Et Duellicam Equorum prolem Lucretius appellat. Idem hoc intellexiſſe Ægyptios didicimus ex Plutarcho, quod & in Leone tetigimus. Horum quippe poſt obitum apparuiſſe Oſiridi, quem multarum rerum uſum edocuerit, præcipueq; quod animal bello utilius eſſet ſciſcitanti, Equum ei negotio maxime commodum, reſponderit. Cumque Oſiris Leonem præſtare arbitraretur, reſpondiſſe Horum: Poſſe quidem eum auxilio eſſe verum ubi ſemel fugam arripuiſſet, irrevocabilem abire: cum alioqui bellatori neceſſe eſſet nonnunquam cedere, nonnunquam ex inclinata jam acie rurſum hoſtes aggredi, proque loco & tempore Fortunæ ſeſe imperiis accommodare, idcircoque Equum omnibus his officiis omnino magis officioſum eſſe. Unde Xenophon 3. de Græcorum reditu: *Una*, ait, *Equites re præſtant, quod in fuga certius eſt illis ſubſidium.* Ariſtoteles in Ethicis, virtutem in Equo eam præcipue laudat, qua ſit ad currendum portandumque hominem idoneus, & ad invadendum expectandumque hominem hoſtem minime formidoloſus. Galenus de Partibus; *Prævalidum*, ait, *animal eſſe, & generoſum*, cum ἰχυρὸν dicit, μήτι ἄθυμον. Hinc illud apud Maronem,

Georg.lib.3 —— *Generoſus pullus in arvis.*

PUGNACITAS. Cap. II.

NEque temere Veſpas ἱερογλυφικῶς ex Equino cadavere ſignificari tradiderunt Ægyptii: imo non temere eſſe dixerunt, quod ex corrupto ejus cadavere veſpæ progenerentur. Hoc enim tantum

A tantum apud Horum super Equo reperias & pervulgatus aqud omnes fertur:

ἵπποι μὲν σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν.

Nam culices ab Equis, sed Apes ab origine Tauri.

Diligentes enim rerum naturalium observatores, ex Bovillo occipitis cerebro apes gigni tadidêre, ex Asini cerebro crabones uti ex Equo vespas, atque ex humano cadavere serpentem Non tamen hic simpliciter vespæ intelligendum, sed quod per vespam idemtidem soliti essent significare, per cujus hieroglyphicum pugnacitatem & infestum adversus hostes ingenium ostendebat: de qua inter insecta loco suo disseruimus.

VESPÆ.

CELERITAS. Cap. III.

B

ADhæc celeritatis indicium est. Equus quodque apud Lucretium, *Fortis Equi vis*, legitur, Marcellus *celeris* exponit, eoque spectare volunt Virgilianum illud, *Æn. lib. 11.*

——— *Quidnam egregium si fœmina forti Fidis equo?*

ubi Aruns Camillam equi pernicitate fretam: non virtute sua strenuam, incusat. Multa vero invenias apud rerum scriptores super Equorum pernicitate: sed id ego tantum memorabo, quod Alanis à Probo Imperatore devictis, Equus in præda repertus est, qui, ut captivi atteſtabantur, centum ad diem passuum millia decurreret, perque octo vel decem dies vigore minime fracto perduraret Sedenim eam in militaribus Equis fugacitatem Imperator ipse contempsit, repudiatumq; fugitivo militi potius quam forti convenire indicavit, ἱπποθόην Nympham apud Hesiodum invenias, quod nomen ob velocitatem effictum autumant interpretes: vim quippe aquarum eam intelligentes, qua navigia cursu celerrimo rapiuntur. Quique Neptuno appinguntur Equi, pernicis ejusdem cursus indices habentur, qui maritima fit navigatione. Naves enim Equorum curruumque usum affatim suggeC runt, unde & Equos, & currum Neptuno videmus attributos; nam is apud Maronem, *Æn. lib. 1.*

Flectit Equos, curruq; volans dat lora secundo.

Jam & proverbium à Cicerone usurpatum est super celeritate, tum Equis, tum velis, ad Quint. Frat. *Sic ego (ait) te sæpe exitante cursu, corrigam tarditatem tuam tum Equis, tum velis.* De omni vero conatu adhibito, in Officiis sic ait: *Cum his velis Equisq; decertandũ est.* Astronomi undecimo Virginis gradu Equum admovent ad hominis velocitatem indicandũ qui cum eo sit gradu lucem auspicatus. Appingebatur vero Neptuno Equus anteriore parte figura sua posteriore vero effigie piscis, qui caudam in spira replicaret, quod veteres sculpturæ passim, & plerique Gallieni numi palam faciunt, in quibus inscriptio est, NEPTUNO CONS. AUG. Nota præterea est fabula, in Deorum concilio pro imponendo Athenis nomine, percussa à Neptuno petra exiliisse ferum Equum. Nam & interpres Pindari rem tangit hujusmodi. Passim vero apud veteres Neptunus Equestris dictus. Ajunt insuper, primo illi Equo, quem Neptunus protulit. Scyphio nomen fuisse, adeo sibi concors in nugis toto Græcia semper fuit, ut nulla sit tam absurda fabula, quæ aliquo assertionis testimonio careat. Quodq; fictum *Gallieni numi.*

D à Poëtis est, Saturnum in Equum versum, quem tunc etiam pernicitate insignem canunt, uti Maro,

——*Pernix Saturnus, & altum* *Georg. lib. 3.*

Pelion hinnitu fugiens implevit Equino:

quidam ex Astronomis ad astri velocitatem figmentum referunt, cum amplissima cœli spatia diurno motu velocissime transcurrat, si quanto distet intervallo, quamq; magno circuitu supra planetas reliquos feratur, consideraverimus: quamvis altero motu, quem hi naturalẽ dicunt, tardissimus planetarum omnium videatur. Ab hujusmodi pernicitate Abacuntis Prophetæ dictum, *Quia ascendes super Equos tuos*, Theologi de Apostolis prædictũ volunt, unde repentina salus esset omnibus piis proventura. Et unius sane celeritatis ergo Virgilianus Æneas præmia proponit, *Equum insignem phaleris,* *Abac. c. 3.* *Æn. lib. 5.*

ei, qui pedum cursu primus metam attigerit. Et in numismatis, nunc Equus currens, nunc ipse Pegasus, alis adjectis cusus, summa rem alacritate gestam ostendit.

A

SOL. CAP. IV.

Gallieni numisma & Q. Titi.

ALias verò alatus Equus Soli etiam attribuitur. Nam in Gallieni numis alatus Equus est cum inscriptione, SOLI CONS. AUG. In numo verò Q. TITI in quo Pegasus, quasi non satis ex eo expressa esset celeritas, qua in obeundis Reipub. negotiis usus fuerat, barbato ejus capiti ex altero latere cuso additæ alæ, cujusmodi specie Mercurius in aliquot veterum monumentis conspicitur insignitus. Non desunt verò qui Pegasum in monetis etiam Corinthiorum fuisse tradant, quem Eubolus, Anchise, τὸν πτ. λαδ. λῶλον appellarit. Porrò Pindarus Bellerophontem eo invectum Pegaso, frænum aureum dono à Pallade per somnium accepisse commemorat, unde postea infrænandorum Equorum usus ad posteros emanarit eoque, monumento voluerint Corinthii rei memoriam testatam esse. Maro autem noster fræna Lapitharum inventum tradit eo Georgicon loco,

Lib. 3.

Fræna Pelethronii Lapithæ, gyrosq; dedêre
Impositi dorso, atq; Equidem docuêre sub armis
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

B

HUMANÆ VITÆ LUBRICITAS. CAP. V.

SUnt & qui Centauros in hoc eodem accipiant significato, quodque illi pube tenus humana forma, reliquum Equina fingantur, vitæ nostræ terminum pernici cursu occupari significare putent: propterea quòd mira lapsi lubricitate incauti semper arripimur. Nullus enim tam senex, qui se annum adhuc non speret superaturum. Sedenim Centauro alibi erit locus suus.

FAMA. CAP. VI.

Papyrii Cursoris & Hadriani numus.

C

NOn sum verò nescius, authores esse, qui Pegasum, qualem quippe passim in Hadriani & L. Pap. Cursoris, & aliorum quorundam numis aspicimus, famæ potius quam celeritatis indicium esse contendant. Nascitur is ex Medusæ cæde: siquidem virtus cum terrorem amputaverit, famam generat. Terroris & admirationis hieroglyphicum esse Medusæ caput, ostendimus in Serpente, cum de Domitiani gestamine loqueremur. Fama autem ubi primum genita per hominum ora incipit volitare, Musarum excitat frontem in Parnasso: quippe quòd illustrium virorum præclara facinora, vatibus scribendi suggerunt argumentum. Quod vero in Papyrio à re ipsa etiam cognomento Cursoris honestato, ex Pegaso alacritatem & festinantiam hominis significari dixeramus, Capræ insuper fugacis spolium & fulmen & sagitta, quæ in eodem spectantur numo, ad nostrum faciunt intellectum.

D

PROFUGUS. CAP. VII.

SEd quoniam esse video qui Persea quoque Pegaso invectum putent, examinandus est apud Hesiodum locus de Scuto Herculis ἱππότα πέρσευς à Poëta dictum, quo loco Commentatores ajunt, animadvertendum ἱππότην profugum significare, eamque esse glossographorum interpretationem. Avus enim Acrisius Persea domo expulit, quem minimè moris est usquam Equidem inducere, sed talaribus à Mercurio acceptis præditum aera persulcare, de quo sic Ovid. Metam. lib. 4.

----- Pennis ligat ille resumptis
Parte ab utraque pedes, teloq; accingitur unco,
Et liquidum motis talaribus aëra findit.

Unde

A Unde etiam Catullo Pinnipes appellatur. Eodem modo apud Homerum invenies ἱππότην Nestorem, pro Profugo, ut vetustiores Grammatici interpretantur, eo τῆ βοιωτίας loco. *Odyss. γ. vers. 68.*

Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.

His inde Gerenius exul Nestor ait.

Talemque recitant fabulam: Herculem Pylo bellum intulisse, propterea quod Neleus eum à cæde Iphiti purgare recusasset. Tum etiam propter filiorum ejus insolentiam, qui cum duodecim essent, eo freti numero, præclara omnia sibi pollicebantur. Diu vero bellum protractum, neque quamdiu Periclymenus, unus ex ipsius Nelei filiis, vixit, urbs unquam capi potuit: postea vero quam is mutatus in Apem Herculano currui explorator insedit, summonente prodenteque Pallade extinctus est ab Hercule: capta itidem eversaque Pilos est, undecimque Nestoris fratres interempti. Sed enim Nestor prius emissus fuerat ad Gerenios, ubi educaretur, qui solus superstes in patriam inde restitutus est, & ab educationis loco Gerenius, ab effugio vero, quo salvatus est, ἱππότης nominatus.

B FRÆNATA FEROCITAS. CAP. VIII.

Vulgatissimum illud est argumentum, hominem feroci invictoque animo, imperio tamen & rationi obsequentem, hieroglyphicè per frænatum Equum significari. Hinc Panætius apud Cic. Africanum solitum ait dicere, *Ut Equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, ut his facilioribus uti possint: sic homines secundis rebus effrænatos sibiq; præfidentes, tanquam in gyrum rationis & doctrinæ duci oportere.* Animal nimirum ferox atque magnanimum, quod leges tamen subit, *nec frænum depulit ore*, ut ait Horatius, de Equo qui hominis opem imploravit, seq; frænari sit passus. Et Maro: *Æneid. l. 3.*

Sed tamen iidem olim curru succedere sueti
Quadrupedes, & fræna jugo concordia ferre.

In hujusmodi sententiam est Scipionis dictum non incelebre. Quum Romani contra Antiochum jam in Asiam trajecissent, isque legatos demum de pace misisset ad Scipionem, respondit is: *Id prius* *Plut. in ipsius vita.* C *factum oportuit, non postquam & frænum & sessorem accepisset.* Sed illud quoq; animadvertendum est, de Carthaginis portento, quod murorum fundamenta fodientibus oblatum est, quippe, ut apud Maronem, *caput acris Equi*, hinc gentem fore bello egregiã præmonstratum. Quod vero subjungit, *Facilem victu*, non de Bovillo capite, ut Servius, sed de ipso eodem Equino intelligendum: cujus ostenti ea sit interpretatio ut *facilem victu per secula gentē*: facilem, quæ tandem vinceretur, exponamus: hoc enim magis ad Virgilianam accidit sententiam, quamvis in Tauri commentario Servianum intellectum illustrare conati simus. Conjectores vero, ut eo redeam, eos qui se caput Equinum, vel Caninum, vel Asininum habere somniarunt, in servitutem vel id genus ærumnas dedendos esse suspicantur. Sunt enim tria hæc animalia servituti mirum in modum obnoxia. Addam & illud eorundem Onirocritarum interpretamentum, quo visum ajunt in somnis Equum qui se portet, polliceri, ut amica amantis imperio facile sit subjicienda, morigeraque in posterum futura. Nam de pullo indomito pro puella adhuc intacta, Anacreontis carmina paulo inferius loco suo recitabuntur. In Divinis literis, ubi Elisæus montem auxiliaribus Equitibus plenum per adapertos pueri oculos D conspexit, quosque vates Abacus Domini Equos, & Equitatus nominat, animas intelligit Adamantius, quæ frænum disciplinæ sanctioris accipiunt, jugumque suavitatis, quæ ab ipso Domino proficiscitur, portant, ejusq; spiritu regi patiuntur: *Beatasq;* illas appellat, *quæ dorsum curvavêre suũ*: ut dorso verbum Dei sessorem accipiant, cujus fræna patiantur, & quoquoversum ille impulerit iter arripiant: ejusq; denique habenis moderati, non ex libidine sua, sed tanti sessoris arbitrio flectantur, cursum ineant, & consistant. Eucherius sane inveniri ait in Divinis literis, Equum pro viro sanctitate prædito poni, eoque spectare Abacuntis illud alibi dictum, *Qui ascendis equos tuos.* Sane Græci Palladi nomen ab Equo domito inditum tradunt, &, uti supra diximus, apud Pindarum legas frænum Corinthi ab ea inventum, & Pelopi dono datum, & in Ilii captura *instar montis Equum* Græci

Æneid l. 1. *Artemidor. l. 1. cap. 39.* *Abac. c. 3.* *Æn. lib. 2.*

Palladi dedicarunt. Hoc vero significat ferocitatem omnem doctrina molliri atque cicurari, quod ita luculenter Horatius expressit: A

Epist. 1.

Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

IMPERIUM. CAP. IX.

Suetonius in C. I. Cæsare cap. 61.

IN augurali vero disciplina per Equos Imperium significatum sæpe fuisse comperimus, ut qui apud C. Julium Cæsarem natus est humanis prope pedibus, ungulis scilicet in digitorum modum subscissis. Ei enim orbis terræ imperium portendi, Aruspices respondere, apud quem Equus hujusmodi esset editus. Eum itaq; Cæsar magna aluit cura, nec patientem sessoris alterius primus ascendit. Cujus etiam instar pro æde Veneris genetricis dedicavit: quamvis prodigia reliqua ita despectui semper habuerit, ut ab incœptu nunquam ullo, prodigiis quantumlibet adversis absterritus aut retardatus sit. Sed enim eadem animalis species, quæ imperium illi præsagiverat, eadem (inquam) & mortem præmonstravit. Siquidem Equorum greges, quos in trajiciendo Rubicone consecraverat, ac vagos sine custode dimiserat, paulo antequam occisus esset, comperit pertinacissime pabulo abstinere, ubertimq; flere. Eo porro affectu Equi plerique in dominos sunt, ut eos interemptos lugeant, inquit Plinius, lachrimasq; interdum desiderio fundant. Unde non inscite de Pallante Virgilius. B

Æn. lib. 11.

Post bellator Equus positis insignibus Æthon
It lachrymans, guttisq; humectat grandibus ora.

Ad hujus imitationem non minori forsitan affectu alterius Equi amorem in dominum Sillius Italicus ita decantat:

Agnovit sonipes, arrectisq; auribus acrem
Hinnitum effundens sternit tellure Vagesum,
Quem tunc captivo portabat in agmina dorso:
Hinc rapidū glomerans cursum per lubrica pinguis
Stante cruore soli, & mutilam cadavera cæde.
Evolat, ac Domini consistit in ora jacentis:
Inde inclinatus collum, summissus, & armos,
De more inflexis præbebat scandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.

Suetonius in Nerone cap. 46.

Sed ut ad portenta revertamur, illud memoriæ proditum est, quemadmodum Nero asturconem, quo maxime delectabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem abiisse, per quietem videre visus, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros: ostento fuit quod illa Equi ferocitas in simiæ ludibrium arripuit, invadendi regni signum Equus. Nam ea qua natus est hora, Equus pullus in tegulas ascendit, atque ibi brevi temporis spatio commoratus, simul & decidit & expiravit. Quod quidem huic in Villa Martis genito, & ad bellica negotia nato, futuræ sublimitatis, quamvis brevi duraturæ, augurium fuit. C

A LABORIBUS QUIES. CAP. X.

QUid vero soluti pascentesque in Nervæ numis Equi sibi velint, cusæ ibidem literæ declarant, in hunc scilicet modum: VEHICULATIONE ITAL. REMISSA. quod nonnulli referunt ad argumentum illud, quod in Bove ad præsepe tractavimus. Sed accipiendum potius de tributo, quod Italia omnis in vehiculationes exoluebat, ut & Magistratuum sarcinæ, & exercituum, & alia hujusmodi publica transportarentur, quod tributi genus Nerva uti onerosum nimis Italiæ remiserit universæ, qua de sententia plura dicerem, nisi doctissimus plane vir Fab. Vigil. Spoletanus rem exactissime pertractasset. D

ITALIA. CAP. XI.

SUnt qui putent Equos in hoc numo Italiam significare, eoque adducuntur argumento, quòd in argenteo numo & aliquot æreis observatur caput Equi frænati cum inscriptione, ROMA. Ab ejus occipitio sceptrum, in cujus summa parte caput itidem Equi videatur, ab altera parte Roma ipsa galeata, uti mos est. Alii numi sunt cum Equinis capitibus ab utraque parte singulis cum inscriptione, ROMA. Sedenim cum Equum ipsum multifariam in Latinorum & Græcorum numis observa-

A ſervaverim,ne que Italiam, neque aliam quampiam provinciam, regionemve, aut civitatem ſignificare contenderim: ſed aut bellum, aut itinerationem,aut decurſionem,ut in Neronianis pleriſque: aut velocitatem, ut in Papyrianis, & alia, prout locis ſuis explicantur.

MAURETANIA. CAP. XII.

NIſi qui (ſi videant in Hadriani numo Equum à pedite rectum cum inſcriptione, MAURETANIA, ita enim ſcriptum per E ſecunda ſyllaba) intelligere velint provinciam eam in dedicationem acceptam,vel quid hujuſmodi. Sane aliquot ex hujuſmodi numis una in parte caput habent Hadriani,ab altera Equum,quem mulier duobus armata jaculis ducat: quod nimirum indicat genus id bellandi,quo plurimum utitur ea provincia.

Hadriani numus.

MAURI FEROCES. CAP. XIII.

QUin poſterioribus etiam ſeculis militares quidam ordines, qui ſub Equitum Magiſtro militabant,dimidios rutili coloris Equos duos in alba parma, ſeſe quodammodo laceſſentes, orbe B viridi,cujus luteus erat umbilicus,interpoſito, præferebant, iiq; MAURI FEROCES appellabantur, Quòd verò aliqui ex numis Italiam per Equum ſignificari crediderint, forte ſuſpicati ſunt ex eo numo qui Equum exultatem habet, flore quodam ſuperne ſito, ab cujus altero latere inſcriptio eſt, ROMANOR.

EQ. VICTORIA. CAP. XIV,

CUr verò potius non putemus numum hunc in rei geſtæ monumentum eſſe cuſum? quia bello Punico, quod cum Hannibale geſtum eſt, cœperint aliquando Romani etiam Equis ſuperiores eſſe,cum prius robur eorum omne in legionibus conſiſteret: flos enim ille ſuperne additus principium atque ſpem bonæ frugis indicat.Sane Virgilius rem tantam haudquaquam reliquit indictam, cum de Marcelli laudibus ita cecinit:

Æn. lib. 6.

> *Hic rem Romanam magno trepidante tumultu*
> *Siſtet, Equis ſternet Pœnos.*

C At in Cephalæniorum etiam numis Equus ſignari ſolitus eſt,cujus rei mentio apud Plutarchum. Apud Smyrnæos Fortunæ ſimulacrum fuit à Bupalo quodam probo ſane viro factum,in cujus capite pullus Equinus inſidebat, & Amaltheæ cornu manum implebat, de quo apud Pauſaniam in Meſſeniacis.

Cephalæniorum numus.

SYRACUSANI. CAP. XV.

VTebantur & Syracuſani Equi nota. Nam Athenienſibus illis, qui apud Syracuſas capti Niciana clade pro ſervis veniêre ſub haſta, frons Equi charactere inuſta eſt. In aliquot eorum numis Equus & ſeſſor habetur cum inſcriptione, ΙΕΡΩΝΟΣ: quod nimirum ejus in Equeſtri militia,ſed præcipuam in certaminibus gloriam oſtendit,quem ea de cauſa tot laudibus Pindarus Poëta immortalitati conſecravit. Aliæ quoque Reſpub. atq; alii plerique Principes Equi ſigno uſi ſunt, ut nihil denique privatum videam, quod ad Italiam ſpectet.

Hieronis numus.

TARENTINI. CAP. XVI.

QUinetiam in numo, cujus inſcriptio ΤΑΡΑΣ, Eques etiam jaculator inſpicitur, ob Equeſtrem ſcilicet militiam, quam egregie Tarentini ſunt exercere ſoliti: unde apud Græcos, Ta- D rentinos ordines invenias ex Equitibus hujuſmodi conſtitutos,& ταραντινίζειν verbum,eo ſe militiæ genere exercere.

Numus Tarentinorum.

SAGITTARII SENIORES ORIENTALES.
CAP. XVII.

EQui verò duo dimidiati coloris lutei, in cærulæo clypeo, quem ruber circulus ambibat, averſi proſilientes à centro, quod luteum in medio rubræ peltæ, pro umbilico appoſitum erat, ita ut

ab ipsa pelta trames coloris ejusdem ad rubrum usque ambitum protenderetur, ejus ordinis erat insigne, qui SAGITTARII SENIORES ORIENTALES appellabantur. Militabant ii sub magistro militum Præsentiali nuncupato. A

SECUNDI THEODOSIANI. CAP. XVIII.

LUteus etiam Equus erat in imo parmæ ferrugineæ colorationis, cujus umbilicus albus rubro continebatur circulo, quem alter coloris lutei circuibat. SECUNDORUM THEODOSIANORUM hic erat clypeus, qui sub eodem militum magistro stipendia faciebant. Hi nimirum Theodosii principatu in militiam allecti.

CONSTANTIA. CAP. XIX.

ERat & alia legio, quæ rutilum Equum in cærulea parma gestabat, in medio viridis orbis constitutus, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur. ea CONSTANTIA nuncupabatur, quæ sub magistro peditum merebat: Constantio quippe Principe instituta. B

IMMODERATUS IMPETUS. CAP. XX.

REs ipsa adhortari videtur, ut & historiæ sacræ mysterium, quantum ad Equum pertinet, revelem. Nam pro immoderato & rationis experte impetu Equum poni apud Legislatorem Mosem, ex eo manifestum est, quòd non designari principem Equorum educatorem dicit. quod ita capiendum est, ex Philonis sententia, ut ineptum eum ad principatum existimemus, qui voluptatibus cupiditatibusque & nequitiæ deditus stare loco nesciat, *& frena ferox spumantia mandat.* Lex ipsa est Deut. c. 17. *Quique rex fuerit constitutus, non multiplicabit sibi Equos nec reducet populum in Ægyptum: Equitatus numero sublevatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini.* Nam qui talia mente concipit, effræno illi & feroci Equo similis est, de quo vulgatum adagium, *Secede Equinis à pedibus procul,* ab Equo, inquam illo, qui semper Ægyptum, hoc est, voluptatum & illecebrarum planitium appetit insultare: quocirca frænis catenisq; compescendus est, nisi velimus in perniciem rapi, & nosmetipsos una cum fortunis dare præcipites. Nam, ut optime ait Euripides, *ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τέλος δυστυχία, Infrenis oris, exlegisque dementiæ finis infortunium.* Sæpe autem in Divinis literis Equus aberrantem & vagum hominem indicat, qui sine ratione ulla feratur, ut, *Fallax Equus ad salutem,* & *Nolite fieri sicut Equus & Mulus, quibus non est intellectus.* Callidum verò Antisthenis dicterium, cum Plato vehementer laudaret Equum in pompa quadam Equestri hinnitu crebro ferocique excelsos spiritus præ se ferentem, is qui hominis jactantiam libenter incessebat, *At tu,* inquit, *videris bonus Equus evasurus.* At Themistocles, cum mutatos ejus mores ex procacissimo in maximè temperantem plerique admirarentur: *Annon,* inquit ille, *videtis asperos & indomitos pullos in optimos Equos evadere?* Non imprudenter itaque Prudentius elationem animi describens ait: C

Virg. Æn. lib. 3.

Ps. 33. & 32.

In Psychomachia.

Fortè per effusas inflata Superbia turbas Infræni volitabat Equo,

NEQUITIA IN TEMPERATIAM VERSA. CAP. XXI.

QUod vero super Ægypti delitiis dictum, D. Ambrosius ex Apostoli dictatis, eo tempore ait Pascha celebrari quo Israelitici Ægyptum reliquêre, solennitatemq; eam, animarum transitum interpretari, à vitiis ad virtutem, à corporis affectibus ad animi constantiam atque sobrietatem, à malitiæ nequitiæq; fermento, ad veritatem & stabilem synceri propositi firmitatem: mollitiem quippe in Ægyptiis, & alia multa carpit Hadrianus, maximeque optare videtur, ut melius esset morata civitas, Alexandriam notans. Legitur in libris Sibyllinis, MILES ROMANE ÆGYPTUM CAVE. Quod licet de Pompejo Magno dictum interpretati sint multi, solicitique aliquando Romani fuerint ne Ptolomæum armis in regnum restituerint, hac religione deterriti: alia tamen, eaque longè verior ejus oraculi videtur interpretatio, præceptum scilicet de illis hoc velamento, ut quibus datum esset imperio populos regere, Ægyptum caverent, quippe delicias & mollitiem, eaque omnia quæ mox fortissimum id genus hominum ut primum lascivire cœpit, turpiter adeo effœminarunt, ut pessum D

Ægyti delitiæ.

Ut Cicero lib. 1. Epistolarum.

A pessum penitus ierint Imperio in eos translato, quos ut omnium despicatissimos expuebant, & omni contumeliarum genere insectabantur. Sed quanto erat ominosior Ægyptus Pop. Romano, successum tanto prosperiorem Ægyptiis ex Romanorum adventu in regionem eam, oracula pollicebantur. Apud Memphim enim in aurea columna literis Ægyptiis scriptum erat, tum demum Ægyptum liberam fore, cum in ea venissent Romani fasces, eorumq; prætexta, quod apud Proclum Grammaticum se legisse testatur Pollio: nimirum qui virtutem & rerum disciplinam admittit, vitiis liberatur. Sed enim Romani pace jam terra mariq; parta, molles Ægyptiorum delicias suscepêre, illi, deliciis amoris, pristinam Romanorum virtutem industriamque sibi mox vendicavêre. Sed alio loco de fascibus dicendum erit. Quod verò facit ad rem, Adamantius ad dictum illud de Josippo, *Et totius Ægypti principatũ obtinet*, ita philosophatur: *Libidinem quippe calcavit, nequitiam evitavit, omnesq; corporis voluptates edomuit atq; frænavit. Hoc enim est totum Ægypti principatũ gerere.* Vide verò Chrysostomum oratione quam habuit in vigilia Epiphaniæ, de Ægypto multa in hanc sententiam disserentem.

Nempe Romanos.

B

RATIO ET CUPIDITAS.
Cap. XXII.

EST tale aliquid apud Platonem in Phædro, qui rationem atque cupiditatem per dexterum & sinistrum bigarum Equos intelligendum proponit, improbique ac impuri ora lupatis frangenda ad cruoris usque illisum præcipit:

Donec humi sonipes temeraria crura superbus
Imprimat, & tellus clunibus icta tremat:
Mox facili des lora manu, pariter qua feratur
Obsequio parens mannus uterq; tuo.

SUPERBIA. PERTINACIA. CESPITATIO. INSOLENTIA.
Cap. XXIII.

NAm & in Mosaico illo quadrupede vitia quatuor deprehendit Philo, quæ una cum sessore in mare projicienda deperdendaq; sint. Elatum in primis pedem illum, quem Superbiam illi vocavere, quam pes alter comitatur, qui secum trahit velocem ad vitæ perniciem proclivitatem, in quã C frequenter admodum cespitat, cernuusq; canterii more in fossam lapsabundus corruit. Ex posticis pes alter, malæ perseverantiæ subsequentem pertinaciam ostendit: alter, perperam factorum exultationem, quæ omnia effrænum & exultantem Platonis Equum mira similitudine describunt. Jocose vero Tejus Anacreon, cum muliebrum fastum, arrogantemq: animum incesseret, puellam quandam Equino comparavit pullo, in quem nemo adhuc inscendisset, atque ita assultim nullo cohibita fræno temere vagaretur, cujus sententiæ versus hi superfuere:

Equi Mosaici vitia quatuor, ex Philone.

Πῶλε θρηΐκίη τὲ δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα
Νηλέως φεύγεις; δοκέεις δὲ
Μηδὲν εἰδέναι σοφόν. ἴσθι
Τοῖ καλῶς μὲν, ἄν τοι τὸν χαλινὸν
Ἐμβάλλοιμι ἡνίας ἔχων.
Στρέφοιμ᾽ ἀμφὶ τέρματα δρόμου.
Νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι,
Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις.
Δεξιὸν γὰρ ἱπποπείρην
Οὐκ ἔχεις ἐπεμβάτην.

Quos quidem utcumque potui, candore haudquaquam pari, Latinos feci:

D

Pulle Treicia ecquid, ô me
Torvè luminibus petitum
Impiè fugis? videris
Nil quidem sapere: aperitè
Pulchrè eris tibi, si lupatos
Illigavero, moxque habenas
Sumpsero, atque circumvertero
Metæ in ambitum, atq; finem.
At tu, amœna prata pascis,
Molle sed lascivienti,
Non erit magister usquam
Sessor, insultare qui te
In modum probe instruat.

Ad hoc facit lepidissima Ode illa Horatiana de indomita Vitula:

Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Æquare, nec Tauri ruentis
In vomerem tolerare pondus.

Carm. lib. 2. od 5.

Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis.

Et altera, ubi hæc sunt super Equa:

Quæ velut latis Equa trima campis
Ludit exultim metuitque tangi
Nuptiarum expers, & adhuc protervo
Cruda marito.

Quòd verò Anacreon mulierem Equini pulli cognomine vocitarit, facit idem Nicander, metaphoram eandem scite prosecutus: ubi de iis agit, quæ contra venenum utilia sunt, puellare quippe lac adhiberi commodum. Is enim Lac pulli, pro Lac puellare, Anacreontio vocabulo posuit, eo versu:

Θηλυτέρης πώλοιο χέας ὁπὸν ἄλλο τε νύμφαις.

quod castigatius in manuscriptis codicibus νύμφης legitur. Fœminei quippe pulli lac. & si fieri possit virginis, viridissimo scilicet ætatis flore vigentis, balsamo (ut vulgata obiter corrigantur exemplaria, in quibus βλασσάμοιο scriptum est) instillandum monuit. Hic interpretes non de Equini pulli lacte dictum volunt, sed de muliebri: quod Erasistrati authoritate confirmant, dicentis ἐν τῷ περὶ θανασίμων, utile esse lac muliebre.

MERETRICIA PROCACITAS. CAP. XXIV.

Diomedis verò filiæ (illius inquam Thracii Regis insanissimi) libidinis furore famosissimæ, Equis, quæ adventantes devorarent, comparantur à Poëtis. Unde ortum proverbium tradunt authores Græci, Διομήδειος ἀνάγκη. Atque ita interpres Aristophanis ἐκκλησιαζούσαις interpretatur, quamquam Eustathius hospites à patre solitos interimi, & Equis in pabulum apponi tradit, fabulam scilicet secutus, quam à Poetis fictam uno omnium consensu repererat. Quo verò hæc eo accipi intellectu debere, quam ex clarissimis authoribus excerpsimus, unicuique magis constet, à peritis usurpatum invenias ἱππόβινον appellari hominem, qui sit libidini Venereisque negotiis intemperanter deditus: quod nomen ab Equi natura deductum, ignorat nemo. Adde quòd ἱππόπορνον ad extremam dicimus contumeliam, cum supremam cujuspiam nequitiam, & immoderatam lasciviam exprobramus. In Divinis quoque literis dictum est in hanc sententiam, insanientes quosdam factos in fœminas, quòd unusquisque super uxorem proximi sui hinniebat. Equinam vates ille dedit homini vocem, ut Equinam in eo petulantiam argueret. Non enim est omnis homo, homo, diceret Adamantius, sed ea quis nequitia præditus, homo-equus est: ut homo in honore positus, nulla tamen præditus sapientia, homo-jumentum est: Jumentis enim insipientibus is perquam similis habetur. Et generatio Viperatum, de qua Dominus, homo-vipera appellari potest. Neque aliud quippiam hieroglyphicè per duplicem formam Centauri intelligi vult Maximus Tyrius, quàm voluptatis vinculum. Quotiescumque enim accidit, ut ferinæ partes tyrannidem in nobis occupent, ardorque cupiditatis nobilitatem animi corripiat, opprimat, servitioque addicat suo, propter turpitudinum obsequia homo in belluam vertitur. Ridicule verò faceteque admodum Aristophanes filium Xenophantæ, rusticorum morum hominem & furibundum in Nebulis, sub Centauri specie, repræsentari dicit. Ipsumque Chironis nomen ex ea significatione, quod & deteriorem significat, joco ansam dedit, cum Centauros duos inter se pugnantes in tabula pessime pictos Diogenes conspexisset: interrogavit enim, uter eorum Chiron esset, visus de nomine quærere, cum sensu, uter pejor esset intelligeret. Et quoniam in Divinis literis, qui turpibus & immundis officiis detinentur, Jumenta dicta sunt, pecoraque prona & ventri obedientia, fornicatores. Hierosolymitanus Hesychius Admissarios eos equos vocat, hieroglyphico admodum proprio. Idem Psalm. 31. *Nolite fieri sicut Equus & Mulus*, quod ita exponunt interpretes, *Nolite amore mulierum furere, sicut infrænes Equi.* Notum enim est, eos suam ad voluptates intemperantiam hinnitu subinde prodere, utpote qui omnino quid bonum, quid malum, quid honestum, quid turpe sit prorsus ignorant. Sed enim meretriciam hanc petulantiam à tam multis per Equinæ imaginis hieroglyphicum indicatam, nemo Virgilio melus & plenius expressit, ubi Georg. lib. 3. ita canit:

Voluptuosorum hieroglyphica.

Homo Vipera.

Scili-

A *Scilicet ante omnes furor est insignis Equarum,*
Et mentem Venus ipsa dedit: quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumpsere quadrigæ:
Illas ducit Amor trans Gargara, transq; sonantem
Ascanium, superant montes, & flumina tranant:
Continuoque, avidis ubi subdita flamma medullis,
Vere magis, quia vere redit calor ossibus, illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceptantq; leves auras, & sæpe sine ullis
Conjugiis vento gravidæ, mirabile dictu!
Saxa per & scopulos, & depressas convalles,
Diffugiunt, non Eure tuos, non Solis ad ortus:
In Boream Corumque, aut unde nigerrimus Auster
Nascitur, & pluvio contristat sidere cœlum.
Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus:
Hippomanes, quod sæpe malæ legere novercæ,
Miscueruntq; herbas, & non innoxia verba.

Ad hoc Pli. lib. 4. c. 11. & lib. 8. c. 41.

Sed neque minor est Equorum furor, qui zelotypia etiam ita laborant, ut rivales acerrime castigent. Visum enim, ajunt, in Syria, ubi Sylvestrium Equarum armenta vulgo pascuntur, præire ducem, qui si junior aliquis libidinis causa Equam inscenderit eam initurus, ita indignetur, ut eum nulla interjecta mora persequatur, donec comprehensum verendis mordicus privet. In hoc autem animalium genere fœminæ maribus continentiores sunt. Absyrtus enim ait Equam, ubi se concepisse novit, marem ulterius non admittere. Neq; vero hoc loco prætereundum, quod & ad Hippomanis vim, & immodicam Equorum impotentiam & subitam in Venerem concitationem pertinet, venenum illud, quod sæpe malæ, uti dicebamus, legere novercæ, à furore, in quem agit Equos, appellatum, tanti esse roboris & efficaciæ, ut cum Phormis quidam Mænalius Equos duos à Dionysio Argivo fabrefactos in Olympia dicasset, abdito in eorum altero, ut Elei arbitrabantur, eo viru, ut autem alii, in liquatum metallum immixto, constiterit allectos ita esse Equos ad initum sui, ut non nisi flagellis amoveri potuerint. Historiam ponit Pausanias. Varia autem est antiquorum super Hippomane viru sententia. Nam Theocritus Hesiodum secutus, plantam esse videtur existimasse, qui Φαρμακευτρίᾳ dicat:

Equi zelotypia laborant.

B

De Hippomane plene Arist. lib. 6. c. 11. de nat. animal.

De Hippomane variæ opiniones.

Ἱππόμανες φυτόν ἐστι παρ᾽ ἀρκάσι. Τῷ δ᾽ ἐπὶ πᾶσαι
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν᾽ ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Idque periti, diligentesq; agnoscunt viri. Ali Theocrito pertinaciter adversantur, neque plantam C esse Hippomanes, neq; tale aliquid in Arcadia nasci asseverantes: idq; unum verissimum autumant, quod de caruncula, fici instar, in pulli fronte recens editi inhærente traditum est à Theophrasto. Agnoscit tamen & Cratevas plantam, eamque fructum habere fici sylvestris instar, folium vero fuscũ docet, quemadmodum papaver: quin & spinosum esse, idq; veneficiis amato, iis immixtum mirifice pollere: hinc nonnulli φυτὸν illud Theocritianum pro φῦμα, hoc est, tuberculum, fronti quippe hujusmodi pulli adnatum, interpretantur. Nam & Archilochus φυτὸ, pro φῦμα, posuit, atq; ita facile de caruncula posse intelligi. Sed enim quod Theocritus ait, id apud Arcadas inveniri, nimirum ad plantam referri debet: non enim dicendum, pullos in Arcadia tantum editos, Hippomanes in fronte gestare, quod omnibus fere accidit ubicunq; locorum genitis. De plantis vero verissimum est, alias alio loco nasci, vel pollere magis hoc quam illo loco provenientes: sed ambiguitas hæc omnis ex locutionis hujus, quæ est Hippomanes, æquivoco orta est, cum tria sint vocis hujus significata: unum virus illud, quod Equa in libidinem concitata emittere soleat è natura, de quo Maro:

Georg. lib. 3.

D —— *Lentum ab inguine virus.*

Idque tantus author, in re seria vero dici nomine Hippomanes autumat. Dixerat & Tibullus:

Et quod, ubi indomitis gregibus Venus afflat amores,
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine Equæ.

Manifestum enim est ex horum descriptione, Hippomanes hic neq; pro planta, neque pro caruncula poni. In Arcadia autẽ esse plantam, etiam furoribus amatoriis damnatam, cur inficiari possit quispiã, non video, antiquis tot authoribus rem ipsam agnoscentibus. Inveniri demum carunculam, instar carinæ, in fronte pulli applicitam, quam mater nisi mordicus decepserit devoraveritq; ab amore curaq; educandi filii abalienetur, Theophrasto, Plinio, & aliis id tradentibus, de qua re idem Maro,

Æneid. lib. 4.

Quæritur & nascentis Equi de fronte revulsus
Et matri præreptus amor.

causam nullam video cur quispiam adversetur. Neque audiendi sunt, qui nihil aliud Hippomanes apud Maronem & Theocritum, addam & Tibullum, significare contendunt, scholiis in Dioscoridem, nisi furorem grandem (ut eorum verbis utar) & ubique adjectivi nominis modo poni, cum jam vocem eam trium esse rerum, quæ quidem & cerni, & manibus attrectari possunt, vocabulum substantivumq; verum indicaverimus. Neque tamen negamus, ἵππου locutionem plerisque nominibus applicatam, magnitudinem proceritatemq; significare, ut ἱπποσέλινον, ἱππομάραθρον, & multa hujusmodi, quæ superfluum est enumerare: sed hæc non sunt tanti, ut negare possint Hippomanes veram esse in Arcadia plantam, cujus figuram, neque non vim amatoriis veneficiis peculiarem, Cratevas apud Theocritum descripserit: neque carunculam auferant, quæ sit omnibus manifesta, neque destillationem amoveant, quæ Tibulli, Virgilii, Probi, Aristotelis deniq; ipsius authoritate continetur: In eandem enim furoris efficaciam conveniunt hæc tria, virus illud, planta Arcadica, & ficulneus ille tuber, à maleficis propinata. Hæc forte nos morosius prosecuti sumus, quam suscepti operis ratio postulasset: sed gravissimo viro, ætate nostra præstanti, qui tria hæc de rerum natura tollere conatur, respondendum fuit, si Veneti Poetæ nostri, si Romani, si Siculi dignitatem, in suo cujusque genere summorum, tueri concedatur.

PROFANUS. Cap. XXV.

SAne quidem Ægyptii sacerdotes animal hoc alioqui tam generosum, tam utile, tam domesticum, repudiavere, ac per hieroglyphicũ ejus profanũ intelligi decrevere: cujus rei causam eam fuisse suspicior, quæ majores etiam nostros in Italia ab eo abstinere tam religiose jusserit, ut à sacrorũ flamine minime tangeretur, propterea quod damnatum inter venena fel habere proditum est. Alii rem simplicius interpretantes, dicunt inde factum, ne si longius digrederentur, fraus interdum ex negligentia fieret sacris. Ea enim de causa sacerdotum etiam nostrorum familiis data otia, ne profanis occupationibus, aut curis distraherentur, sed in precibus tantum Deo alligandis occupati essent, & laudes illi septies in die dicerent. Perseveravit autem in nostra usque tempora, ut primores Antistites Equo per urbem vehi, solennibus præsertim diebus, contra morem & decorum haberetur: præterquam uno maxime omnium festo die, quo novus Pontifex Maximus ad Lateranum deducitur; tunc enim in albis Equis omnes Præsules convehi moris est.

AUTHORITAS. Cap. XXVI.

CUmque apud Romanos veteres dictatoria dignitas admodum sacrosancta esset, vetusta quadam lege, nefas Dictatori erat equitare. Causas alias atque alias memorat Plutarchus in vita Fabii: sive quod majores vires pedestribus inesse copiis arbitrarentur, proptereaq; oportere Imperatorem in phalange permanere, neq; locum deserere: sive quod ejus principatus authoritas & magna esset, & quodammodo tyrannica in reliquarũ omnium rerum administratione, voluerint tamen in hoc Dictatorem inferiorem populo videri: Fabio tamen Maximo Dictatori designato, post cladem ad Thrasymenum acceptam, primum Equus concessus in tanto rerum discrimine, quo principatus magnitudo, ac moles ostenderetur, majorisq; apud omnes authoritatis haberetur. Est enim Equus animal omnino superbum, & equitare magnificum habetur. Unde Aristippus apud Horatium, cum Diogenis vilitatem argueret, splendidius multo esse dicit, *Equus ut me portet, alat Rex.* Id vero Diogenes ac pleriq; alii Philosopho minus dignum arbitrabantur. Quare Plato cum in Equum aliquando conscendisset, statim desiliit ad terram, se vereri dicens, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, ne Equino quopiam fastu contaminaretur.

Plutarchus in vita Fabii Max.

FABII CONTATORIS VITRUTES. Cap. XXVII.

SEd ut ad imagines nostras revertamur, in lapillo Onyce argumentum multiplex vidi artificiose admodum sculptum. Equino enim capite est, humana facie in pectus barbata gruinis pedibus, cauda pulli gallinacei, literæ sunt, Fab. Ex quo quidem figmento virtutes eas facile conjectas, quibus Fabius Contator insignis fuit. Nam principatum in bello, ex Equino capite: prudentiam, ex humano pectore barbato: providentiam & contationem, atque etiam speculationem, ex pedibus gruinis:

A gruinis: victoriam, ex pulli gallinacei cauda interpretamur: quorum omnium causæ in suis quæque Commentariis sunt explicatæ.

ANIMI DESPONSIO. CAP. XXVIII.

NEque forte ingratum fuerit hieroglyphicum, quo desperatio, aut rei, quam quispiam aggressus fuerit, inauspicatus ingressus significetur, ubi quis Equum cespitantem, aut prioribus prolapsum pedibus appingeret, cum ipsa præsertim res, & proverbio, & auguriis veterum confirmetur. Nam quod ad proverbium attinet, quod fertur: *Rideo*, inquit Galba, *canteri*, Sisinnius Capito ita interpretatur, qui principio rei alicujus inchoatæ deficiunt animo. Nam cum Sulpitius Galba in provinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animadvertisset cecidisse: *Rideo*, inquit, *canteri te jam lapsum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus*. Ex ostentis vero unum sufficiat commemorasse, quod Flaminio Consuli feroci viro Aretii fertur obtigisse; cum is indigne ferens per mediam jam Italiam vagari Pœnum, atque obsistente nullo cædibus & incendiis omnia vastantem, ad B ipsa Romana mœnia oppugnanda proficisci, signa ocyus convelli jussisset, cum primum in Equum insiliit, Equus repente corruit, Consulemque lapsum super caput effudit; inauspicati nimirum incœpti signum, quo paulo post ipse cum exercitu concidit, fœdissima ad Thrasymenum clade superatus.

DIFFICULTAS. CAP. XXIX.

NEque indecenter inter picturas hujusmodi refertur Equus in fossam prolapsus, aut in voraginem aliquam demersus, ubi luti tenacitate pertinacissime detineatur, neque sese valeat expedire: si negotii alicujus difficultatem, aut incommodum exprimere voluerimus; quippe quod plurimum ita est canteriorum natura, quos oneribus comportandis addicimus: ut si aliquam in voraginem deciderint, tam ob onus, quo gravantur, quam ob lividæ paludis cœnum, in quo recumbunt, supra modum implicentur, unde ægre attolli queant. Hinc illud apud Livium à Jubellio Taurea Campano objectum, *Minime sis canterius in fossa*, cum longo certamine cum Claudio Asellio Rom: C delassatus se subducere meditaretur, cujus rei non apparente ratione, ad dolos conversus hosti suasit, ut Equo dimisso in cavam viam descenderet, ubi secum pedes congressurus esset. Quod cum Romanis intrepide, nulla interposita cunctatione fecisset, Taurea ea jactato dicterio, admisso statim Equo profugit: quasi dicere voluerit, nolle se eo demittere, unde difficillima futura esset emersio.

Livius lib. 3. Decad. 3.

CERES. CAP. XXX.

SEd ut nihil quod ad Equi imaginem faciat, quantum industria consequi possumus, omittamus, fuisse legimus apud Phigalenses simulacrum Cereris in antro consecratum, habitu sedentis in petra, Equinis capite comaque, cætera muliebri simile: adnexis Draconum & ferarum plurium imaginibus, quæ circa caput illudebant, palla nigra ad talos demissa, in cujus manu una Delphinus, in altera Columba sustineretur. Sed enim quamvis hujusmodi simulacrum Cereris nonnulli fuisse dicant, ego tamen Veneris potius crediderim, nisi dicamus pabulum & opulentiam, quæ per Cererem significatur, incitamentum esse ad illecebras & petulentiam. Equinum enim caput non esse D ab lascivia alienum, ex iis, quæ paulo ante diximus, manifestum est. Draconum spiras, amatorios nodos, voluptariasque implicationes significare super Serpente indicat commentarium. Delphinum amoris simulacrum esse tam ex historia, quam ex tot Veneris signis, quibus id genus, piscis admovetur, alibi comprobavimus. Columbam denique referre Venerem, suo capite disputatum est. Acquiescendum tamen Pausaniæ, Cererem eam esse dicenti. Sed enim, ut in sue disseruimus, eandem esse Cererem & Venerem Ptolemæi Assertoris tempore declaratum est. Cæterum potest hujusmodi picturæ species ipsius etiam rerum naturæ hieroglyphicum esse: Equinum quippe caput ob insitam animali pernicitatem, innuere velocissimos cœlestium orbium motus, Columbam tractus aerios, ut suo loco dictum est, Mare Delphinum, ut in numis passim, Anguium involucra, sinuosos omnium toto terrarum orbe lapsus, de quibus apud Platonem Socrates, ut in Serpente testatum

Simulacrum Cereris, ejusq; declaratio.

statum fecimus. Feræ reliquæ vitas animantium omnes ostendere videntur. Saxum, terræ firmam & stabilem sedem, sua se soliditate continentem signat. Antrum deniq; ac nigra palla, ea plurima, quæ de rerum causis & originibus minus adhuc comperta delitescunt, ut in simulacris Isidis caput pedesque ex nigro lapide: de qua re dictum est alibi.

QUIBUS DIIS EQUI SACRI. Cap. XXXI.

QUod vero Marti primum omnium sacer Equus esset, ex eo constat, quod Decembris Idibus illi Equus, qui à dextra victor fuisset, immolabatur. Dextera enim masculina censeri diximus in Tauro, & mares animos Marti passim videmus attributus, de quo latius in pudendis virilis interpretatione, neque non in Scarabeo. Sacrificii vero hujus causam nonnulli putant, ut Martem hostia, quæ illi plurimum esset accepta conciliarent. Nam & Pausanias ait, Tyndarum raptæ filiæ injurias ulturum, cum Menelao marito procis aliis in locum unum convocatis, immolato prius Equo, ut bellum adversus Trojanos susciperent, juramento adegisse. Neque desunt, qui sacrum, quod Decembr. Idibus fieri solitum dicebamus, Octobri mense factum autument: eaq; de causa Equum eum Octobrem itidem appellatum, fuisseque non levem Romæ de capite ejus contentionem inter Suburranenses & Sacravienses, ut id scilicet ii in Regiæ pariete, illi ad Turrim Maniliam affigerent. Utcunque vero, Equus panibus caput redimitum habens, Octobribus Idibus pro frugibus in campo Martio Mactabatur. Ideo vero Equum potius quam Bovem immolabant, quia Equus animal bello dicatum, ad frugum potius perniciem, quam auctum, spectare videbatur: Bos vero ad frugum proventem & commoditatem natus. Quin etiam authores sunt, Equos à Romanis non ideo mactari solitos, ut Martem sibi conciliarent, sed ut supplicium ex eo summerent, per quem constat Trojam fuisse captam, unde se oriundos illi profitebantur. Sed enim perfrigida & jejuna admodum calumnia hæc mihi videtur in Romanum nomen: ut populus tot virtutibus insignis, immeritum animal quotannis ita multarent, quique gravissimas injurias hostibus sæpe condonare soliti essent, uni huic immortali in Equos odio tam pertinaciter inhærerent. Lacedæmonii vero, ut Festus asserit, Equum ventis in monte Taygeto soliti sunt immolare, eundemq; ibidem adolere, ut cinis ventorum flatu per fines quam latissime dispargeretur. Cæterum Pausanias Soli Equum in eo monte tradidit à Lacedæmoniis mactari solitum Persarum more. Hinc Curioni Xenophon Equum donat, quem Soli sacrificet, cum eam apud Persas esse Solis victimam non ignoraret. Idem author est, apud Sauromatas Equos ad sacra, & ad cibos ali: unde apud Epigrammatarium nostrum;

Equus Marti sacer Romanis.

Venit ab epoto Sarmata pastus Equo.

Sarmatas enim Romani dicunt, quos Græci Sauromatas, ut Plinius libro quarto. Apud Stephanum diversi sunt populi, quamvis utraque gens Scythica. Apud Salentinos Jovi dicatus Equus, vivus in ignem conjiciebatur, perinde ac Rhodii quotannis quadrigas Soli consecratas in mare jaciebant: quod vulgatum est eum tali vehiculo circumvehi mundum. Uti etiam in Illyrico, ea de causa, quod Tridentis ictu terra Equum excierit, quatuor Equos nono quoque anno marinis fluctibus habendos jaciebant. Apud Philostratum in Heroicis, legas pullum Equinum coloris albi, & fræni sessorisque adhuc ignarum, Soli sacrificandum pro victoria assequenda, idque suasu Palamedis perterrefactis aliquando Græcis, quod Solis deliquium, dum circumsident Trojam, inspexissent. Has quasdam veluti phaleras Equo libuit addere, quas sumptu nostro comparatas si quis approbaret, iis uteretur: qui vero ornatum alium expetiverit, vel ex aliis quærat, vel impensa sibi comparet sua.

Nempe Martialem lib. 1. Epigram.

JOAN.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIRER V.

DE IIS QUÆ PER CANEM SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD FLORIUM MARESIUM BELLUNENSEM.

Cui vero potius Canem meum, sacris quidem Ægyptiorum adytis educatum, sed mea huc advectum diligentia, dono dare debueram, quam tibi, mi Flori jucundissime? Quotiescumq; enim ea considerabam, quæ sapientissimi illi viri per Canis hieroglyphica significari tradiderunt, dum divinæ mentis interpretem, dum sacerdotem, dum tutelares Deos, eo posito, subinnuebant, dum grati animi signum dum memoriæ & amicitiæ simulacrum, dum vatem, dum philosophum, ac ipsum literarum authorem Mercurium, fidem, obsequium, & pleraq; alia per idem animal intelligebant: toties mihi tuî, qui alumnus meus es, species offerebatur; cujus studium in disciplinis, integerrimos mores, insignem pietatem, liberrimi benevolentissimiq; animi candorem & sinceritatem, tam longa multorum annorum experientia perspexissem. Sed parum existimabam hac me cogitationis hilaritate perfusum, nisi rem ipsam scriptis etiam mandare studuissem, atq; ita longe affluentiori voluptate commemorando perfunderer. Hunc igitur ex omnium animantium grege delectum tibi dedicavi: non ut quæ Canis fuerint significata docere mihi consilium esset, sed ut sæpius inter scribendum relegendumq; obveniret, unde ego bonitatis tuæ frequentius memor, hac ipsa diuturnius jucunditate perfruerer. Reliquum est, ut ex benevolentissimo ejus ingenio meam erga te benevolentiam contemplere, perinde ac commendabiles ego mores tuos præclaris, quæ Cani attribuuntur, dotibus æquiparare soleo; quippe qui existimem, speremq; velut ille ad Heroum, deorumque simulacra contemplanda natura ipsa promptissimus invenitur, tu quoque, quod non ignaviter facis, Canem vitæ quoddam exemplar tibi sis propositurus. Verum age, jam ex ipso commentario Canis ipsius ingenium exploremus.

SACRARUM LITERARUM PROFESSOR. CAP. I.

Ministri verbi divini munus.

IN primis autem rerum divinarum professorem per Canis effigiem interpretabantur: propterea quod eum, qui sacras literas professurus sit, id omnium plurimum meditari oportet, ut Canis instar assidue latret, hominum vitia numquam incessere desistat, animum ferum gerat, nullius profani gratiam ineat, quod & Canes faciunt in eos, quos herilis non esse familiæ, vel visu, vel olfactu deprehenderint. Tales apud Hebræos habentur Elias, Hieremias, Ezechiel, Osee, ac plerique alii. Talis apud Græcos cumprimis Diogenes, cui Cynicus nomen, à Cane vulgo etiam dictitatum, & ab eo Cynica familia, perpetua vitæ austeritate celebris. Cui quidem haud multum absimilis altera per omnem pene orbem in nostram usq; diem propagata, quamquã ea sanctioribus apud nos institutis, & verioris disciplinæ professione, laudabilioreq; profanæ cujusque rei contemptu, sub eodem duplici panno, & perpetua pedum nuditate conspicua. Non defuerunt enim unoquoq; tempore, qui luxum & delicias aspernarentur, parvoq; & minimo contenti, cum vitam ipsi à vitiis liberam profiterentur, impuros omnes reprehensionibus arguerent, castigarentque. Atque huc deniq; progredi debet sa-

cerdos optimus, ut dum nullum flagitiosum hominem verbis incastigatum præterit, vel ipsam impudentiæ notam minime pertimescat. A

PROPHETA. Cap. II.

SAne propter increpandi libertatẽ Prophetam adsimilavimus Cani, eique latranti. Hujus significati ratio alia apud Horum est: quia scilicet præter reliquorum animalium morem simulacris Deorum custodiendis Canes apponuntur, eaq; ipsi idemtidem intuendo videntur admirari, non secus ac Propheta meditationi deditus, omnem cogitationis suæ conatum dirigit in Deum. Sane fanorum antistites, sacrorumq; & oraculorum interpretes, Livius Adastro Prophetas vocat, de quibus ita:

Cum capita viridi lauro velari impetrant
Prophetæ, sancta ita caste qui curant sacra.

Animadvertendum est autem, omnem Canis usum aut à latratu, aut dentibus expeti. Ac de mordacitate quidem satis. Quod vero ad latratum facit, non ignoremus esse os interpretẽ eorum, quæ mens in penetralibus meditatur: sane Propheta vates itidem est, perq; os ipsa mens ex imis arcanisq; adytis oracula sua promulgat: frater enim mentis est os, mens vero verborum fons: atq; ita per os excogitata omnia, veluti fluenta de fonte profluunt. Sed enim, quia parum esset aliorum vitia damnare, deterrere, dilacerare, nisi ad rectã vivendi rationem omnia converterentur: ad ipsius (inquam) divinitatis contemplationem dirigerentur: cum Ægyptii sacerdotes animadvertissent Canem (uti ex fragmentis Hori dicebamus) præter aliorum animantium morem, ad simulacra Deorum aspectare, firmoq; ea lumine contueri, quasi Propheta idem factitari soleat meditationi tantum deditus, unde perarcana Dei penetralia referentur, atq; is hinc futurorum scientiam aucupetur, hieroglyphicum hujusmodi congruenter admodum excogitaruut, qui artem hanc divinandi, teste Tullio, putantur longinquitate temporum innumerabilibus pene seculis consecuti, & ab his acceptum crediderim, quod Thrasybulo cuidam inter Jamidas, ita ab Jamo, cujus meminit Pindarus, appellatos, celeberrimo, statua est Olympia posita per cujus humerum dextrum Mustela obreperet, & dissectus Canis exerto jecinore juxta jaceret. Quod vaticinii signum interpretor, cum nonnulli tradant Thrasybulũ à Cane vaticinium excogitasse. Nam & Mustelæ cor linguæ jejunæ suppositum, fatidicam mentem excitare ferunt Magi. Pausanias tamen incompertum sibi esse profitetur, quis primus è Cane vaticinia desumpserit: tametsi Thrasybulum scripsit solum hoc aruspicinæ genere usum, ejusq; rei conjecturam ex statua, quam in Olympia illi positam commemoravimus, desumi. Ut vero ad Prophetam revertamur, Gregor. Pont. cum professores legum Sacerdotes appellari dicat, eosdem ait & Prophetas nonnunquam appellari consuetum esse, quod talem animum gerere debeant, qualem superius in Cane descripsimus: id quod à plerisq; minime præstari idem his verbis lamentatur: *Sape namque rectores in providi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt, & juxta veritatis vocem, nequaquam gregis custodia pastorum studio, sed mercenariorum vice deserviunt*, quia Lupo veniente fugiunt, *dum se silentio abscondunt*. Hos itaq; per Prophetam Esaiam Dominus increpat, *Canes mutos* eos appellans, *qui latrare nequeant*. Nec vero quis in vates & sacerdotes calumniæ ansam ex eo capiat, quod D. Paulus ait: *Cavete canes, cavete malos operarios*. Ambrosius de marinis eo loco intelligendum ait, quorum omnino munus tantum est, ut reliquum animantium genus deprædentur. Sed quam horrenda sunt quæ ad Esaiæ increpationem addidit Ezechiel: *Fili hominis, ait, speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me: Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaveris ei, neq; locutus fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Quod quidem eo periculosius est, ait Hesychius, quod ignavia hæc pluribus est nocumento: sacerdos enim negligens, aut ipse peccans, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos qui rudes sunt ad similia, adeoque Legislator in Levitico, peccatum ipsius sacerdotis, *peccatum populi* appellavit.

B C D

Prophetarũ munus. *Cap. 56 10.* *Phil 3.2.* *Ezech. 3. 17. 18.*

CUSTODIA. Cap. III.

ID quod etiam ex Ambrosii sententia ad excubias pro salute dominorum refertur, debereque nos ait is, promptuarium tenere verborum, ne quasi mutæ Canes commissam nobis fidei custodiam, quodam prævaricationis silentio deseruisse videamur. Hoc eodem significato Theologi accipiunt illud

A illud ex sexagesimo octavo Psalmo: *Lingua Canum tuorum hostium intingetur sanguine*, ubi per Canes, Christi ædium sacrarum antistites interpretantur: hi siquidem parandi sunt in adversarios, qui gregibus insidias meditantur, ut Oves ab omni hostium injuria tutæ custodiantur. Quam propemodum sententiam secutus Plato libro de Republ. II. ubi militem civitatis custodem informat: *Naturam*, ait, *generosi adolescentis, qui ad disciplinam hujusmodi educetur, nihil differre à generosi Canis ingenio, utrumq; ipsorum sagacem esse oportere, mansuetum erga suos, adversus autem hostes immitem.* Nam ea generosi Canis natura, ut erga familiares & notos sit mitissimus, adversus vero alienos & ignotos ferocissimus, quos simulac viderit, ægre ferre se indicat, etiam si nihil quicquam mali sit ab eis perpessus, sufficereq; ad inimicitias satis habet, si qui recens venerit, non fuerit è domesticis. Non abs re igitur, qui D. Bernardi, viri de pietate Christiana optime meriti, vitam scribunt, matrem ejus ajunt prægnantem imaginatam in somniis esse, Catulum se candidum, dorso rutilum, & latrantem in utero gestare: unde illi à sapiente viro responsum, futuram eam optimi Catuli matrem, qui divinarum ædium custodiam susciperet, latratumq; assiduum contra profanos & impios exerceret. Hinc etiam B canis comes & viator Angelum comitatur, quem Raphael in libro Prophetico non otiose sibi & Tobiæ filio adjungendum putavit.

Plin. lib. 8. c. 40.

D Bernardi matris somnium.

Tob. c. 4.

DII LARES. Cap. IV.

EAdem ratione Canes apud Ethnicos Laribus præsides fuisse dicuntur, Deosque ipsos Romani ideo caninis pellibus induerant: quod sicuti Canes mites mansuetique sunt in domesticos, in alienos vero feri, formidolosique, ita & Lares, quibus totius familiæ cura credita esset, haberentur. Proditum sane memoriæ est Iliados Minervæ templum in Daulia fuisse, in quo Canes alerentur, qui Græcis tantum adventantibus se mites, mansuetos ac ludibundos offerrent: in barbaros vero feri, atroces ac indignabundi semper irruerent. Neque desunt hodie barbaC rorum nationes aliquot, quæ Canes hostium cadaveribus quoquo modo conquisitis alant, eosque in prælia mox ducant, quibus in hostem immissis fœdissimæ interdum stragis spectaculo perfruantur. Æsculapii simulacro, quod Epidauri fuit, à Thrasymede Pario Arignoti filio elaboratum, Canis adsculptus assistebat, cum Deus in throno sedens dextera baculum teneret, lævam supra Draconis caput porrigeret, cujus meminit Pausanias. Ejus argumenti eam ait historiam fuisse, quod Æsculapius in solitudine Titthei montis expositus ab avo Phlegya, cujus filiam Apollo clam compresserat, à Capella alitus, & à Cane custoditus fuerit.

Barbari in novo orbe.

Plin. lib. 8. c. 40.

Æsculapii simulacrũ.

ARBITER GENIUSVE. Cap. V.

SEd aliam Chrysippus rationem cur Lares Caninis tergoribus velarentur, attulisse dicitur: quippe quod ipsi genios præ se ferunt, qui custodiæ nostræ ideo tanquã arbitri sint delegati, ut improbe factorum dictorumq; pœnam à nobis exigant, sceleraque & impietatem omnem ulciscantur, quotiens humanitate posthabita in brutorum vitam declinaverimus, quam ipsi genii, non secus ac saD gacissimi Canes insequantur, & ad merita supplicia pertrahant. Hoc ipsum Censorinus, multis aliorum opinionibus allatis demum affirmat, esseq; genios ita assiduos nobis observatores appositos, ut ne puncto quidem temporis longius abscedant. Atque hi sunt, qui nos nonnunquam impellunt, sæpe revocant, prout nunc salutaria, nunc perniciosa appetierimus. Sed nostræ pietatis author, ne ab aliis hæc quæramus, Genios custodiæ nostræ appositos, & affirmavit, & Dei patris faciem eos quotidie contueri commovit. Merito itaq; Laribus (quando iidem & genii sunt, nos Angelos dicere maluimus) Canis, utpote tutelare animal, hieroglyphice dedicabatur. Sed non sine piaculo videor mihi præterire posse, quod apud veteres scriptores legi, Vulcani templum apud Etnam Siciliæ montem fuisse, cujus lucum incolerent Canes, qui caste pieque adeuntibus adblandirentur: impuros vero impollutosq; rem quasi divinitus præsagientes miserabiliter lacerarent.

Lib. de die natali c. 2.

Matth. 18

Vulcani templum.

VESPILLO. CAP. VI.

EX his itaque factum ut Ægyptii vespillonem sacrorumque tutelarem, ædituumq; libitinarium per Canis effigiem indicarent, observato firmo illo immobilique obtutu, quo animal id ipsa Deorum hominumque simulacra custodiæ suæ credita contemplatur. Nam cum apud Ægyptios cadavera vitro condita, non adipe suillo, ut nonnulli sunt interpretando decepti, in longum tempus asservarentur, erantq; & libitinarii quibus curæ erat ea custodire, eo spectare crediderim Canem apud Maffæos Romæ in pulcherrimi operis cippo humi jacentem, surrecto vero capite inscriptionem, quæ hujusmodi est, intuentem.

C. JULIO URBANO ET JULIÆ OPTATÆ CONTUBERNALI, ET C. JULIO URBANO PECULIARI FILIO

POST. SUIS.

GRATUS ANIMUS. CAP. VII.

NEque tamen ignoro esse aliquos, qui hujusmodi hieroglyphicum, quo scilicet Canis vel simulacrum aliquod, vel conditum cadaver intueretur, hominem beneficii accepti memorem significare contendant. Canis porro illos, qui de se benemeriti fuerint nunquam oblivioni tradit, cujus rei paulo post mirifica quædam exempla subjiciemus.

MEMORIA. CAP. VIII.

Macrob. in Saturn. c. 20. sub fin.

UNde & memoriæ simulacrum Canis est, quæ scilicet circa præterita versatur: & in prudentiæ tricipitio, id sibi vult caninum caput, cum Leoninum, intelligentiam, & præsentium consideratione m: Lupi vero caput providentiam, ac perinde futura indicet, quod alibi diffusius explicavimus. Socrates quoque tunc per Canem jurat in Phædro, cum illam Lysiæ orationem memoriæ tradidisse firmiter arbitratur.

FIDES. CAP. IX.

C. Mamilii numus.

IN Phædrone vero per Canem jurat, cum puta fidem & obsequium præstandum iis, qui rerum habenas in civitatibus moderantur. Sane C. Mamilii numus est, qui limitibus metandis S.C. præfectus aliquandiu fuit, in quo Canis ei videtur allatrare, eo quippe significato, ut fidem præstandam in primis admoneatur is, qui negotio ejusmodi præficitur.

AMICITIA. CAP. X

Fidei in Cane exempla.

EJus vero fidei ratione habita hieroglyphicum pro amicitia plerumq; Canis ponitur, in qua quidem primum fides expetitur ex Ciceronis & omnium sententia: mox animus, si usu veniat, ad promerendum promptissimus. Mirifice vero spectatur in Canibus illa officiosa adeo dominorum adulatio. At hic mihi temperare nequeo quin amoris & fidei exempla quædam commemorem, quæ in ipsis Canibus elucescere plerumq; comperiuntur. Nam Leuctricas puellas tres à Spartanis juvenibus quibusdam constupratas, mox occisas & in puteum dejectas indicio Canis Scedaso patri peregre advenienti, & latratu & cursitatione ad puteũ fuisse proditas, nunc dissimulabo alia quædam majoris forsan admirationis tepetiturus. Confosso enim intestinis bellis cive Romano, ajunt non potuisse quempiam caput ejus abscindere, usquequo Canem, qui dominum custodiebat, proque eo ferociter pugnabat, ab instantibus interemptum summotumque vidissent. Ambrosius refert, occiso Antiochiæ milite, Canem cadaveri comitem adstitisse, qui dum ejulatu mœsto rapti domini desiderium diu testaretur, ingentem hominum coronam ad fidelitatis spectaculum contraxerit, donec eo inspecto qui cædem patraverat, in eum insilierit: tamque diu prehensum continuerit, donec re patefacta, percussor sit in supplicium raptus. Illud vero præcipue est admiratione dignum, quod ab Æliano traditum est: Colophonium quendam una cum servo & Cane, mercatum in Joniam concessisse ad urbem Theon, cumque servus, qui pecunias ferebat, naturæ satisfacturus aliquantulum à via deflexisset, loculo humi deposito immemorem abiisse, Canem ad ejus custodiam perstitisse, donec illi re infecta, quod pecuniæ non aderant, rediissent, Canemq; in eodem loco apud marsupium offendissent,

A ſent,qui quod abſq; potu,ciboq; diu perſeveraverat, ita reddito depoſito expiraverit. Sed quid illud quod apud Plutarchum de Pyrrho fertur? nempe eum aliquando factum obviam Cani, qui cadaver herile cuſtodiebat,ubi triduum abſque cibo permanſerat: quod cumPyrrhus ſepeliri juſſiſſet, Canem ſibi diligenter curandum imperaverit: evenit ut haud ita multo poſt Pyrrhus exercitum luſtraret, aſſidebat regi Canis, tacituſque quieſcebat, cum interim interfectores heri, nomina daturi præſto fuerunt,exiliit ſtatimCanis ubi eos adeſſe vidit,magnoq; hoſtes latratu inceſſens adPyrrhum identidem reſpectabat, ut non illi ſolum,verum omnibus qui aderant facti ſuſpicionem concitarit ingentem. Correpti igitur illi, minimiſque quibuſdam indiciis conquiſiti,ſcelus confeſſi ſunt, atque ita pœnas juſſi pendere. Fuit & alter Pyrrhus ab rege illo,qui tantæ fidelitatisCanem habuit,ut cum mortuus & in rogo poſitus eſſet, ſubſecutus itidem Canis in pyram ſeſe conjecerit, & concremari pertinaciſſime voluerit. Fuit & Polo hiſtrioni apud Græcos celeberrimo Canis, qui poſt impoſitum rogo dominum, in eaſdem ſponte ſe conjecerit flammas: & alius eodem quo ſaltator Theodorus ſepulchro conditus fuerat, Catellus includi voluit. Jamque & Eupolidis Poëtæ comici Canis Au-B geas nomine celebratur, qui mortuo ſepultoque domino præ mœrore & ipſe contabuit, erepti domini deſiderio tandem extinctus.

PHILOSOPHIA COMMUNICATA. Cap. XI.

Cerberi mythologia.

Hieroglyphicum & Cerberus argumentum habet: Græcorum enim nonnulli non incongrue forſan exiſtimarunt, abſtractum Herculis opera ex oſcuris Erebi penetralibus tricipitem Cerberum, patefactam ab Heroe Philoſopiam, quæ prius in arcanis deliteſcebat, indicare. Ea vero una cervice contenta, tribus diſtinguitur capitibus, quorum unum Rationi,Naturæ alterum, tertium Moribus inſervit. Unde prætet edomita tot monſtra,Herculem ipſum ferunt ſagittas in Junonem jaculatum, & Plutonem etiam telo, ut Homerus inquit, triſulco ſauciaſſe. Philoſophus enim vir, dum ſolerti indagine ſublimia quæque perveſtigat, nactus aliquid, captu dignum, mente veluti pennato quodam utitur telo, donec quicquid illud fuerit aſſequatur: Neque quidem locus ullus eſt, neque abſceſſus tam remotus, tam abditus, tam inacceſſus, quo non pervenerit Philoſophia. C Terræ ſiquidem hæc penetralia perſcrutatur,quod eſt Plutonem ipſum telo impetere, atque etiam ferire,hoc inquam eſt rerum naturam enanciſci, tot in orbe terrarū monſtra domitat, ferinos quippe mores componit, & civilibus,honeſtis & utilibus legibus addicit: ut de Poeta Flaccus etiam ait:

Horat. lib. de art poet.

> *---- Pectus, præceptis format amicis,*
> *Aſperitatis & invidiæ corrector, & iræ.*

Cœlum demum inſcendit & inde quicquid rationi obnoxium eſſe poteſt aucupatur,cunctaque proſpectat,& ad amuſſim omnia num recta ſint,explorat. Herculis ad hæc clavam, qua heros is fuerit in domitandis monſtris uſus, Philoſophiam, monſtra vero animi vitia ſignificare interpretatur in Floridis Apulejus. Atque,ut ad Cerberum revertar, ſunt qui rem ſimpliciter accipiant,caninis eum capitibus effictum à Poetis, propterea quòd Tartareus cuſtos habeatur. Hiſtoriam tamen Hecatæus Mileſius ſuper eo tradit,Serpentem in Tænaro fuiſſe, quem ea de cauſa Canem appellarint, quòd morſu eſſet admodum lethifero,homineſq; quos iciſſet, ſtatim interficeret, eumq; ab Hercule deductum ad Euryſthea. Sed hæc ſcriptorum ſemper fuit licentia, ut ex commodo quiſque ſuo fabulas D confingeret. Mihi autem magis arridet figmentum prius poſitum,qui tam præclaros viros tam erudite rem ipſam interpretari videam.

ANUBIS. Cap. VII.

Addemus & Anubim Deum per Canis effigiem ab eiſdem Ægyptiis figuratam: de quo veteres quidam hiſtorici prodidêre, una eum cum Oſiride gigantes ex Italia pepuliſſe. Canino verò capite fuiſſe eum,eo commentum,quòd Iſidis & Oſiridis corpora cuſtodierit, quod, uti dictum eſt ſuperius,Canibus eſt admodum peculiare: eaque de cauſaCanem galeis inſculpi morem eſſe,quod in veterum numis compluſculis obſervavi.

HORIZON. Cap. XIII.

DIANA.

SEdenim super Anubi Plutarchus longe eruditius rem perscrutatus, remotiora disciplinarum penetralia recludit, ac terminatorem in sphæra circulum per Anubin in fabulis, per Canem inscriptione sacra hieroglyphica significari tradit: quippe qui Nephthyn apud Ægyptios inferius hemisphærium esse contendit, Isin verò superius: lucidum hoc & diurnum, obscurum illud & nocturnum; utriusque verò participem Anubin, qui & interdiu & noctu visu pariter fruatur. Eandem enim vim apud Ægyptios Anubis habet, quam apud Græcos Hecate, cui supera & inferna dedicarunt. Nam cum triceps effingeretur Hecate, unum omnino caput Caninum, Equinū alterum, humana verò figura tertium adsculpebantur: quod tamen hispida & rusticana facie simulabat, cujus picturæ hieroglyphicive causam in Equo latius enarravimus.

SATURNUS. Cap. XIV.

SUnt qui per Anubin Saturnum interpretentur, quòd omnia ex sese pariat: atque ita sit & luminis, & tenebrarum particeps: quia materia obscura est, forma verò conspicua. Qui fabulas de iis, quæ rerum inito facta fuerint ab Oromaze, memorant, cœlo inquiunt & astris fabricatis custodem eum adhibitum, atque hinc Canis figmentum excogitatum.

PRINCEPS. Cap. XV.

PRæter ea quæ jam posita sunt de Cane significata, sacerdotes iidem Ægyptii, si Principem aut Legislatorem significare vellent, Canis hieroglyphicum cum diademate, sive fascia, vel amiculo faciebant, reliqua corporis facie nuda: propterea quòd veluti *levisomna Canum*, ut cum Lucretio jocer, *fido cum pectore corda* in Deorum simulacris diligenter observandis detinentur: sic etiam Princeps, qui jura sit daturus, Regem qui anteacto tempore claruerit, nudum contemplari debet, quidque sibi velit ea fasciola, examinare: id quod omnium maximè Periclem Atheniensem factitare solitum perhibent. Quotiescumque enim is Magistratum aliquem inibat, ipsa honoris delati insignia, & unumquodque gestamen pro concione alloquebatur, quid ea sibi vellent, qualem virum poscerent percontabatur, seque mox ad personam quam induebat, strenue decenterque gerendam adhortabatur, tanta omnium admiratione, ut non immerito eum & tonitrus & fulgura ciere prædicarent, apesque mel in os ejus infantis conjecisse faterentur. Quod vero fascia regium sit insigne, ostendimus commentario de Gestaminibus reliquis. Atqui Ptoemphanes populi ex Africæ parte Canis non effigiem, pro Principe coluerunt, sed vivum ipsum pro rege sibi delegere, cujus motum observabant, ac ex eo quid faciundum, ubi standum, quo progrediendum, religiosissima quadam auguratione intelligebant.

Pericles Magistratū initurus quid faciebat.

MILES. Cap. XVI.

ABsque fascia verò Canis, copula tamen religatus, non incongruum est sacramento addicti militis hieroglyphicum copula scilicet obedientiæ juramentum præ se fert: Canis verò ipse militis officium, quod præcipuū est, intentum esse ducis imperio, sive iter arripiendum, sive pugna ineunda sit, sive ubi receptui cani ceptum ad signa redire: quæ quidem obsequia à Canibus observari quoti-

A quotidie videmus. Quid vero illud, quod si inter se Canes rixentur, offeraturque fera æque illis invisa, facta statim inter se pace unanimiter in feram convertuntur? cujusmodi decet milites esse, qui tametsi inter se aliquando diffideant, adversus tamen communes hostes unanimiter præliantur, cujusmodi exemplum in L. Syllæ legionibus habemus, quæ cum perniciosa seditione furerent, efferatis Imperator annunciari jussit hostem adesse, & ad arma vocantium clamorem tolli, atque ita discussa seditio est, universus adversus hostes animum intendentibus. Et Scorilus (vel ut alii, Cocis, seu ut alii, Cocio) Dacarum Dux, cum dissociatum bellis cuilibus pop. Roman. intellexisset, neque tamen fortunam tentandam arbitraretur, metuens ne externo bello pax inter cives conciliaretur, hortantibus suis, & acriter deposcentibus occasionem arripiendam, duos ille Canes in conspectu popularium commisit, iisque acerrime inter se pugnantibus, mox Lupum emisit, quem protinus Canes, omissa inter se ira, uno statim animo aggressi sunt: eoque exemplo Dux ipse continuit barbaros ne pugnam inceptarent, temerario impetu Romanis profuturo. At ea quoque generositas animi requiritur in strenuo milite, ne is, ut super Ænea Virgil. neque aversos dignetur sternere morte, B nec imbecilles provocare bellatores aut armatus inermes, aut vir fœminas, purosve. Comperta est hæc eadem in Canibus animi magnitudo, velut in eis, quos Albaniæ rex Alexandro Macedoni dono misit: nam cum ex duobus quos habebat unum huic dedisset, exploraturus Alexander animalis vigorem, jussit Ursos, mox Apros, & deinde Damas emitti: ille vero contemptu immobilis jacebat. Sed enim Alexander segnitie tanti corporis offensus, eum interimi jussit, quod ubi Regi nunciatum, alterum misit, addito, ne in parvas belluas experiri vellet. Imperator itaque Leonem primo, moxque Elephantum induxit, quos Canis statim stravit: cujus insignem pugnam Plinius accuratissime descripsit XL. octavi libri capite 12.

Simile quiddam narrat Q. Curtius lib. 9. de Sudracis & Mallis.

MENAPII. CAP. XVII.

Minime mirum igitur, quòd in canone provinciarum & militum, qui à Constantino usque ad Theodosium, Honorium, & inferiores plerosque alios, sub Imperatore Romano militabant, clypeus habebatur, in quo luteus Canis in alba parma, cujus medium pelta rubra occupabat, hic C vero Canis inferne positus sub ipsa pelta pedibus sursum versis, erat is ejus ordinis insigne, qui MENAPII dicti, sub magistro militum per Thracas stipendia faciebant.

TERTIODECIMANI. CAP. XVIII.

Canem eodem gestu inversum in altero clypeo vidi, sed qui cærulei coloris esset, parma identidem alba, cujus umbilicus aureus, quem ruber circulus ambibat, ab altero densioris luti cæruleo ipse quoque circumscriptus, insigne hoc erat TERTIODECIMANORUM, qui ejusdem militiæ ordo fuit sub eodem magistro militum.

OBSEQUIUM. CAP. XIX.

Erat & illud hieroglyphicum, quòd Ægyptii Sacerdotes obsequium, & ad domini jussa nutumve regressum significare si vellent, Canem converso in dorsum capite pingebant. D Nullum porrò animal Cane magis est dicto parens, quem abeuntem facillimo vociferatitu revoces: etiamsi sit jamiam capturus prædam, increpitus intermittat, jussus insequi provolet: eum denique quotiens erit libitum ultro citroq; verteris. Theologi nostri veteres dictum illud ex Ecclesiaste, *Melior est Canis vivus Leone mortuo*, ita interpretantur, ut obsequii istiusmodi rationem habuisse videatur: nam per Leonem mortuum, ait Eucherius, cacodæmonem intelligunt, de salute nihil ulterius sperandum est: non enim potest ad pœnitentiam redire. Per Canem autem vivum aberrantem quidem, & interdum contumacem hominem accipiunt, qui tametsi nonnunquam prævaricator fuerit

Eccles. c. 9.

fuerit & cervicosus, ad obsequium tamen & meliora reduci potest. Et, ut ad Canis morigerum admodum ingenium revertamur, libet ex Plutarcho memorabile obsequii facillimæque docilitatis exemplum in animali hujusmodi recitare, idq; in theatro Marcelli, spectatore Vespasiano, editum. Mimus eo quidam Canem introduxit omnibus fere saltationibus eruditum, qui cum ægritudinem postmodum simularet, panem Mimus porrigebat, eo detracto pharmacum propinavit, mox is trementi similis cruciari, distorqueri, capitisq; gravedine laborare visus, demum quasi mortuus concidere, seq; exporrigere, permittereque ut quoquoversum traheretur, huc & illuc abijceretur, uti fabulæ commentum exigebat. Opportune autem cum res posceret, se tanquam è profundo aliquo somno concitatum, prosiliisse demum, & signa quædam veluti lætitiæ & exhilarationis edidisse, atque alia pleraq; magna omnium admiratione collusisse. Hæc author ille testatur, qui nihil unquam ineptè moliri deprehensus est. Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc Canis commune cum Suibus, de quibus compertum, ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarii, merso navigio inclinatione lateris unius, ad dominum remeasse.

Memorabile Canis obsequium.

ADULATOR ET SCURRA. CAP. XX.

Diogenis scomma in Alexandrũ.

SUnt qui adulatorem blandiloquum, & mordacem simul scurram, per Canis hieroglyphicum ostendant, quorum

Alter in obsequium plus æquo pronus & alter
Qualibet in quemvis opprobria fingere sævus:

Diogenica hæc est interpretatio, ipsius de se testimonio. Nam is interrogatus ab Alexandro, ob quæ facta Canis nomen vulgo sortitus esset: *Quia*, inquit, *dantibus blandior, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo.* Quin & conjectores, ut apud Hebræos legi, eum qui per nocturnam quietem imaginatus sit Canem videre, obtrectatoribus objectum fore præsagiunt. Alexander idem dum sibi lusum quærit, sportulam Diogeni ossium plenam dono misit. Accepit eam Cynicus, & superaddidit: *Caninus hic quidem cibus sed donum haudquaquam regium.*

Ibidem D. Laertius.

FAMES. CAP. XXI.

CAninam quandam famem memorant, quam Græci βουλιμίαν appellavêre, nos *Esuritionem* dicere possumus: utcumque Davides hanc eruditissime tetigit Psalm. 58. ubi canit: *convertentur ad vesperam, & fame conficientur ut Canes, civitatem hac illac pervagantes*, cum futuram Judæorum mendicitatem præsagiret: nam & ipsum famis vocabulum frequenter pro mendicitate usurpatum invenias.

DESPICATUS. CAP. XXII.

IN Sacris litteris plurimum invenias Canem pro re humili, abjecta & contemptibili positum, Quem sermonem ne quis Neapolitanorum tantum esse putet, de Mephiboseto Jonatæ filio legimus, cum insperatis à Davide beneficiis affectus esset, & continuo mensæ Regiæ sodalitio dignatus, dixisse eum, humilitatem professus suam: *Ecquis ego sum servus tuus, ut respiceret super Canem mortuum, cui ego sum similis?* Et David ipse, cum Regem suum Saulem se hostiliter insectantem in manibus solum habuisset, chlamydis regiæ oram præcidisse contentus, subsecutus eum clamavit: *Quem persequeris, Rex Israel? quem persequeris? Canem mortuum persequeris.*

2. Sam. 9, 7.
1. Sam. 24, 15.

FUGA. CAP. XXIII.

QUod si fugam notare voluerimus, Canem identidem, sed subjecta inter crura cauda, figurabimus. Hieroglyphici causam, nemo eorum quos in hoc argumento sequimur, explicavit. Figmentum ego à re ipsa dubio procul sumptum crediderim, vulgato in hæc tempora proverbio, ut eum qui animum despondeat, vel ab incœpto propter ignaviam perculsus meticulose desistat subjicere eum inter crura caudam, subjiciamus. Quotiens enim Canes fugam arripiunt, præ metu abacti, caudam inter crura subjiciunt. Quod cum insigniter etiam Lupo observatum sit, Maro elegantissime rem ipsam descripsit, ut suo loco dictum est.

Etiamnum Gallico.
Æn. lib. 11.

CLA-

A

CLADIS PRÆSAGIUM. CAP. XXIV.

IN Aruſpicina memoriæ proditum eſt, hujuſmodi geſtum caudæ utero ſubjectæ, in victimis quæ adolerentur, futuræ cladis præſagium dediſſe: obtorta vero ſi foret cauda, bellorum difficultatem portendere, ut apud Didymum legere eſt.

VICTORIÆ PRÆSAGIUM. CAP. XXV.

ALiter autem curſum perciti, ſeu prædam inſequantur, ſeu temere laſciviant, ſurrectam, aut exporrectam caudam habere ſolent: cujuſmodi effigies eſt in nummo C. Poſthumi, in quo cernere eſt currentem Canem cauda ita uti dicebamus, ſurſum verſus incurvata, quod quidem in hoſtiis crematis obſervatum ex aruſpicum diſciplina futuræ victoriæ portentum erat. Sedenim nummo eo currentem Canem, celeritatem ſignificare conjicimus ex jaculo, quod eſt inferne ſitum: unde rem properanter confectam, victoriamve cito partam, ſi ſequamur Aruſpices, id indicabit.

C Poſthumi nummus.

B

IMPURUS AMATOR. CAP. XXVI.

SUnt etiam qui ſatis impuros amatores exprimant per ſimulachrum Canis, non ea tantum de cauſa, quòd κύων, ut Euſtathius interpretatur, παρὰ τὸ κύω, quod amare eſt, deducatur, ſed quòd Lepores avidiori quodam affectu conſectetur, quorum ſignificatum inter nequitias improbriores repoſuimus. Neque quidem Ovidius ſignate magis Apollinis affectum incomparabilem exprimere potuiſſet, quam luculentiſſima ea, quam ponit comparatione, his verſibus decantata,

Metamor. lib. I.

Ut Canis in vacuo, Leporem cum Gallicus arvo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, illi ſalutem
Alter inhæſuro ſimilis jamjamq; tenere
Sperat, & extenſo ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt, an ſit comprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit.
Sic Deus & Virgo eſt, hic ſpe celer, illa timore:
Qui tamen inſequitur pennis adjutas Amoris
Ocyor eſt, requiemq; negat.

LIENIS VITIA. CAP. XXVII.

C HOminem qui aliquo ſplenis vitio affectus ægrè habeat, quæque in univerſum ad lienam attinent, Ægyptii Sacerdotes per Canis hieroglyphicum ſignificabant. Gracilimum enim ac tenuiſſimum lienem Canis habet, quòd vel mors, vel rabies eum invaſerit, à ſplene eſt, quinetiam illi ipſi qui correptum rabie Canem medicare voluerint, morbum contrahunt, ac ſplenetica plurimum ea labe affecti pereunt: & qui Canem eo morbo laborantem diſſecuerit, ea afflatus exhalatione, contagionis vim efficaciſſimam experietur. Urina quoque rabioſi Canis quomodocumque calcata nocet, maxime ulcus aliquod habentibus. Quin hujus lotii, etiam non rabidi, tam pernicioſa vis eſt, ut ſi quis in id ſuum conjecerit, ad generationem pigrior torpore lumborum fieri dicatur. Proinde rabido Cani contagioſum adeò virus ineſt, ut omnia rabiant, quæ momorderit, excepto homine, Nam quæ illi accidit ex hujuſmodi contagione lues, mania eſt, ut eruditiſſimi hac ætate viri diſputant: nam & Feſto rabies proprie morbus caninus eſt. Quod verò ſcribit Ariſtot. Canes ipſos interire morbo hoc, & quæ morſa ſunt, πλὴν ἀνθρώπου, nonnulli clari quidem viri πρὶν legunt, ut celerius, quam homo, intereant, exponant. Sedenim ut ea miſſa faciam, quæ hominibus à rabioſo Cane D morſis accidiſſe longo poſt tempore Albertus & Avicenna prodidere, legi apud Plutarch. rabiem in homine non fuiſſe cognitam diſcretamve ab aliis morbis Ariſtotelis tempeſtate, neque inde uſque ad Aſclepiadem cuipiam innotuiſſe. Ceterum hæc ipſi viderint clariſſimi viri, qui rem enucleandam ſuſcepere. Illud ego ſuper hoc addam, uniuſcujuſque Canis morſum tam pernicioſum eſſe, ut ferant, eum qui ſemel fuerit à Cane læſus, peſtilenti contagione Gallinarum incubitus, pecorum fœtus, & abortus interventu ſuo vitiare, ejuſque introitu alterius vulnera aggravari,

Rabioſi Canis virus contagioſũ.

OLFACTUS. CAP. XXVIII.

SEd ut ad Canis ſignificata redeamus, olfactum Ægyptii ſacerdotes per id animal inter alia ſignificabant; nempe eum qui, quod prius latuiſſet indagine ſua deprehendere, ex hujuſmodi hiero-

phico intelligebant. Satis enim constat olfactum esse Cani præcipuum, de cujus sagicitate (eam enim præcipue Canibus attribuit Cicero,& à sagire, quod acutè sentire est, deductum asserit) plurima passim videntur exempla. Dominum enim qui vel diutissimè abfuerit agnoscunt olfactu solo, & ignotum quoque si repente veniat. Scrutantur venatu in vestigia atque persequuntur, contantem ad feram inquisitorem loro retrahentes, etiam si aquam ea transilierit, & abditissimo quovis loco sese occultaverit. Illud sane quotidianum in Canibus, præcipue Gallicis, ut quem prius numum alicui eorum ostenderis, abducique mox è conspectu Canem jusseris; ac sub aliquo tapete vel stragulo numum eum abdideris, introductus mox Canis ac numum inquirere jussus olfactu solo fretus rem tibi quamprimum deprehendat, latebrasque ubi numus erat absconditus, & latratu, & exultatione significet.

Canis sagacitas. Eadē Plin. lib. 8. c. 40.

RISUS. Cap. XXIX.

Medicorum super risu opinio.

Quia vero Canis circa lienem ea quæ supra memoravimus patitur, totaque animalis vita inde pendere videtur, factum est ut Ægyptii Sacerdotes quæ super risu considerarent, per Canem identidem explicarent. Rarissimum enim vel difficillimum esse risum iis qui splene laborant, Medici tradunt, & ea est Canis prærogativa ut is à venatoribus maxime expetatur, qui faciem magis, ut vulgo ajunt, melancholicam præ se ferat: signum enim id esse bonitatis ajunt, perniciores que, & in cursu perseverantiores, qui tales sunt, esse prædicant, Apud Avicennam legas lienem ea ad se recipere & attrahere, quæ sanguinem benignum, clarum, copiosum & lucidum reddant, quem inde risus & hilaritatis causam authores esse putant: quippe quod ex ita affecto sanguine spirituum excitetur multitudo, claritasque animam exhilaret. Sed enim hoc utcumque habeat, conjectores etiam, ut apud Artemidorum legere est, ex plene in somnis viso & risum, & voluptates augurantur. Canibus verò cum lien & tenuis, & vitio maxime obnoxius sit, necesse itidem est eos hoc hilaritatis affectu aut nihil, aut parum moveri. Ab iis vero quæ vel absunt, aut supra modum adsunt animali cuipiam, Ægyptii significationes suas comminiscebatur. Accidere vero facile potest, ut alicujus hominis memoris natura hujusmodi sit indicanda, ut in M. Crasso, qui ob id Agelastos vocitatus, ut in C. Lælio, & in Socrate, quos eodem semper vultu eademque fronte fuisse, proditum est.

LEVITAS IN MORIBUS. Cap. XXX.

Verum habet suum & risus ipse significatum. Interpres enim Apollonii risum levitatis signum esse dicis, unde sapienter Isocrates, importunum risum minime amandum esse monuerit.

CULTUS CANIS. Cap. XXXI.

Cyrus à Cane nutritus.

Sane aliæ quoque nationes, quanti animal id facerent, multis exemplis testatum reliquêre. Et Cyrum prædicant, Cyrum illum, inquam, omni laude majorem à cane nutritrum suorum omnium asseveratione, sive studiose conficta fabula fuerit, quo venerabilior haberetur. Quippe apud Romanos etiam in magno fuêre cultu, licet à Capitolii proditione eos in crucem rapere sit cœptum. Annuo enim supplicio inter ædem Juventutis & Summani, vivi in furcas arbores sambucea figebantur, quod eorum negligentia jactura ea facta videretur. Alioqui genito mane Catulo, res divina hostiarum vice fieri solita, adeo puros eos ad cibum existimabant, adeoque numinibus placandis idoneos, fuisseque olim celebriores epulas catulina apposita, nostrorum scriptorum testimonio satis exploratum, & apud Plautum etiam factam hujus rei mentionem invenias, Saturione.

QUIBUS DIIS CANES SACRI. Cap. XXXII.

Quibus vero Numinibus Canes donarentur, dicere non pigeat. Siquidem Romani eos Genetiæ, Græci Proserpinæ mactabant: vulgo vero Lupercalibus, quæ Romani in Panos Lycæi venerationem celebrabant, Canem immolabant; quoniam natura ipsa Lupis Canes adversarentur. Alii cœtum hoc in Romuli gratiam factitari tradunt, uti constans fama est eum à lupa nutritum. Sacra tamen hæc primum ab Evandro instituta nonnulli asserunt, Maroniano præcipue versu freti,

Evan-

A *Evander gelida monstrat sub rupe Lupercal,*
Parrhasio dictum Panos de more Lycæi. *Æn.lib. 8.*

Cæterum apud Argivos Cyoniæ Deæ propter partus facilitatem sacri erant. Sed animadvertendum est plerisque locis Cyoniæ vocabulum corruptum esse scriptorum negligentia, qui lyoniam fecêre: vel quod arbitrati sunt à solvendi partum facilitate vocabulum conformatum. Apud Lacedæmonios Marti Canis propter audaciam & invadendi promptitudinem offerebatur: eorum enim ephebi inter se certaturi, priusquam certamen inirent, Canis catulum illi Deo, utpote fortissimo, victimam ex cicuribus validissimam offerre se arbitrabantur. Ex aliis Græcis nemo, ut Pausanias ait, præter Colophonios, talibus sunt operati: hi enim Catellam nigram Triviæ sacrificabant. Et Caribus mos fuit Canem immolare, unde καρικὸν θῦμα. Erant & Canaria apud Romanos auspicia, *Canaria* quibus apud Catulariam portam rutilæ Canes, non procul scilicet à rubro colore, sacrificabantur, ut *quid.* ait Attejus Capito, cum pro frugibus contra uredines atque sævitiam Caniculæ sideris faciebant. De sacrificio hujusmodi Ovid. Fastorum 4.

B *Pro Cane sidereo Canis hic imponitur aris;*
Et quare fiat nil nisi nomen habet.

Plerique tamen ideo factum dicunt, ut flavescentes fruges ad maturitatem perducerentur. Sidus enim Caniculæ frugibus est admodum inimicum. Non ignoramus autem Thracas cum alibi, tum Præcipuè in Zerintho Samothraciæ antro, nihil fere libentius immolare, & epulari solitos, quam Canem, memorabili Euripidis nece, qui propter mactatum ab eo Canem; (ut nonnulli ajunt,) ab Archelai Canibus interceptus, miserrime laceratus est. Quamvis alii dicant Aridei Macedonis, & Crateri Thessali invidorum opera, quod gratia plurimum polleret apud regem, Canes eas immissas fuisse, corrupto pecunia Lysimacho, earum curatore.

IMPRUDENTIA. Cap. XXXIII.

NAm id quoque Canis est significatum, eaque de causa apud Homerum Helena se Canem accusat: quod abominanda tot malorum causa atq; author fuerit, ita Hectorem allocuta δάερ C ἐμοῖο κυνὸς κακομηχάνε ὀκρυόεσσης. Apud eundem Agamemnon quoque accusatus ab Achille κυνὸς ὄμματ' ἔχειν. Nam, ut apud Pollucem legimus, Canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens est, cui si etiam importunitatem adjeceris, Homeri ejusdem κυνόμυιαν feceris pro impudentissimo, Muscæ scilicet & canis ingenio copulato. Cynomyjam Euthymius sylvestris Muscæ genus agnoscit, quod inter cætera Muscarum genera est impudentissimum, de qua Psalm. 77. quamquam super hæc alibi. Hanc Catullus impudentiam expressit, ubi Acmen codicillos reddere pernegantem, Canem censet appellandam. Et Mathematici impudentem litigatorem ostensuri, duobus Zodiaci locis canino capite hominem statuunt; secundo quippe Arietis gradu, & Capricorni XVII. Sed nos hic de ea loquimur impudentia, qua quis fretus, pro justitia vel pietate audeat unumquemque vel ex potentioribus hominem erroris admonere, vel impu- D ritatis arguere, dummodo spes profectus affulgeat, nec importuna temeritatis in vitium prolabatur.

PETULANTES JUNIORES. Cap. XXXIV.

NOn præteribo hic militarem ordinem eorum, qui PETULANTES JUNIORES appellabantur, sub magistro militum per Illyricum: ii enim, ut assumptum nomen hieroglyphica pictura testarentur Canem luteum in rubra parma præferebant, in cujus medio orbis erat coloris lutei Canis, superne pedibus, quoad fieri poterat, exporrectis. Sane quidem, ut veterum quorumdam est interpretatio, in Divinis literis Romani milites, qui Pilato præsidi adsistebant, Canes vocitan- *Pilati Canes,*

tur, uti Psalm. 22. *Circum dederunt me Canes multi,* quippe qui secundum legem immundi censerentur, atque admodum etiam impudentes essent, conspuendo sacrosanctam Domini faciem, caput ejus arundine percutiendo, coronam spineam affigendo, & omni opprobrii genere cœli Regem deludendo, uti ejus ministerii mortales penes omnes. Eoq; Theologi trahunt Domini dictum in Evangelio: *Non decere sumptum de filiorum manibus panem dare Canibus.* Quæ quidem notæ si à Canino genere elui possent, nihil ferè inter animalia rationis expertia Cane venerabilius haberetur, ut qui non civitates modo sibi honori positas habuerint: quod ab Alexandro Magno factum esse, amissa Cane Pertha nomine, Theopompus ait, verum etiam longe majora præconia monumentaq; secundum Ægyptios ritus omnino meruisse videantur.

Matth. 7, 6.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER VI.

DE IIS QUÆ PER CYNOCEPHALUM, SIMIAM, ET ID GENUS RELIQUA SIGNIFICANTUR.

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD CÆLIUM CALCAGNINUM.

IUCUNDISSIMUM *illud hospitium, quod mihi apud te per duas continuas hebdomadas Ferrariæ fuit, effecit, ut ea omnia incommoda, quæ perpessus eram jacturasq; omnes, quas in tanta rerum conversione feceram, inciperem oblivisci. Nam cum tu me Romana clade perterrefactum, neque non Florentinæ urbis, atque adeò totius Italiæ turbationes & motus fugientem, otii tandem cupidum in patriam meme recipere festinantem, jungere iter jussisses, & apud te dies aliquot commorari, invitatis quotidie viris literatura præstantibus, magnam mœrori meo consolationem adhibuisti, suavissimisq; illorum sermonibus ægritudinis totius acerbitatem delinivisti: præcipuè verò eruditissimo Manardo illo tuo sæpius vocato. Ea demum fuit utriusq; humanitas, ut numquam apud quempiam alias hilarius acceptum me meminerim: ita uterq; vestris me lucubrationibus certatim oblectare contendebatis: tu, dum remotissima quæq; profundissimæ eruditionis arcana, apud authores veteres delitescentia, è tenebris eruebas; ille dum Medicinæ Philosophiæ quæ loca pleraq;, abstrusosq; sensus, & longa annorum serie ad hunc usq; diem ignorata, multis ægritudinibus remedia luci dare adnitebatur. Hinc factum, ut ego à vobis tali refectus cibo, cum primum ad Ægyptiaca mea Commentaria datus est reditus, vestræ memor liberalitatis, qui me nullo laborum vestrorum fructu fraudare voluistis, statim cogitarim amicitiam tam honesta de causa olim vobiscum initam, aliquo testimonio comprobare. Atque ita Cynocephali Ægyptiaci Commentarium (id enim ob varietatem ipsam præcipuè placuit) nomini tuo nuncupavi. Argumentum quidem, nisi me studiorum meorum ratio fallit, fortè non indignum, quod tu tantæ vir eruditionis evolvas, quo in legendo, tametsi nihil tibi lectionum omnium helluoni novum occurrerit, saltem, ut meæ erga te benevolentiæ signum sit atque monumentum, opto.*

CAP. I.

NAm Cynocephali, quem Latinè *Canicipitem* interpretabimur, hieroglyphica, tum multa sunt, tum eo nullum apud Ægyptios sanctius animal, neque sacratius fuit. Eadem pene forma est, qua

A qua caudata Simia, & propter eam similitudinem ipse quoq; *Cercopithecus* appellatur. Sed enim noster is corporatura major, validior, efferatiorq; est faciei caninæ similior, unde & nomen apud Græcos accepit: quamvis multa in hoc genere sunt quæ humanã potius faciem, quam caninam referunt, facileq; apud nos mira mansuescunt cicuratione. Cynocephalorum, de quibus hic agimus, lacte & Numidæ & Menismi vivunt, armentis ex eo genere comparatis, maribus præter sobolis causam interemptis: quod ideo dictum volui, ne quis Cynocephalũ hunc, de quo dicturi sumus, accipiat, ut multi perperam, pro genere illo hominum, quod & Megasthenes, & pleriq; alii prodidere, capitibus esse caninis, pro voce latratum edere, ferarum pellibus velari, anguibus venatu & aucupio vesci. Nam, ut optime nostri, agrestes homines hujusmodi Pausanias ab Euphemo quodam ex Caria oriundo, visos tradit in insulis Oceani, quo tempestate delatus fuerit, quum in Italiam navigaret.

Cynocephali descriptio.

LUNA. Cap. II.

Visus defectus in Cynophalo.

B Cumprimis autem Cynocephalus Lunæ erat hieroglyphicum: propterea quod animal id pari quodam afficitur consensu cum Lunæ coitu. Nam ipsa eadem hora qua Luna, nullo illuminata candore Soli conjuncta transit, nobisq; videtur penitus evanuisse: Cynocephalus mas ipse quoque visu deficere comperitur, neque interim cibum capit, sed humi procumbens ægre habet, quasi Lunæ raptum ingemiscat. Fœmina vero præter id quod ea quoque luminibus capitur, & cum mari pari afficitur ægritudine, sanguinem insuper egerit è natura. Quapropter alebantur in templis Cynocephali, ob id potissimum, ut Solis & Lunæ coitus exploratissime deprehenderetur. Hinc Cornelius tradit Simias tristes Luna cava: nam affectus idem omnino in id genus omne diffunditur, quamquam in Cynocephalis & major & exploratior est.

C LUNÆ ORTUS. Cap. III.

ADORATIO.

Cynocephalus erectus, adorationis hieroglyphicum.

Apud eosdem Ægyptios sacerdotes Cynocephalus stans Lunæ ortum significabat, atque ad eam speciem addebant, ut manus in cœlum sublatas haberet, & diadema Regium capite gestaret; propterea quod, ut dicebamus, Cynocephalus valde solicitus est super ortu Lunæ, qua cava angore afficiatur, prorsusq; cæcutiat. Simul ac ea cæperit illucescere, & ipse visus particeps fieri, quasi Deo agat eo gestu gratias & sacerdotii ornatu quodam instructus indeptam utrique lucem gratuletur, eo quo diximus hieroglyphico figuratur. Ideo vero stantem pingi voluere, quod stare conveniat adoranti, quem morem fuisse etiam apud Romanos indicat Val. Martialis in Epigram.

D *Multis dum precibus Jovem salutat,*
Stans summos resupinus usq; in ungues Aethon.

Porro adorandæ novæ Lunæ morem, & manus in prece sustollendi, Horatius attigit Ode illa:

Cœlo supinas si tuleris manus, *Si thure placaris, & horna*
Nascente Luna rustica Phidile, *Fruge Lares, avidaque porca.*

Carm. lib. 3. Od. 23.

Quinetiam Virgil. statum & sublatas in cœlum manus esse adorationis indicium ostendit: ubi Anchisen inducit observato augurali portento illo, quo flamma caput Ascanii corripuerat, mollesque comas tactu innoxia lambere visa fuerat: is namque,

—— Oculos ad sidera lætus
Extulit, & cœlo palmas cum voce tetendit.

Æneid. lib. 3

Et cum mox in atteſtationem intonuiſſet,&delapſa cœlo ſtella per umbras facem ducens multa cum A luce curriſſet,ſignaretque vias,tum longo limite ſulcus lucem daret, & late circum loca.

Ibidem.

> *Sulphure fumarent, genitor ſe tollit in auras,*
> *Affaturque Deos, & ſanctum ſidus adorat.*

Status porro Philoni inconvertibilis mentis indicium eſt,ac ſeſeDeo applicantis,qui nulla præditus vacillitate ſtabilis firmusque permanens, ut cuncta moveantur author eſt. Videre eſt in argenteo quodam numo,quem bene literatus adoleſcens Proſper Publicola Sancrucius mihi Romæ videndum dedit, hujus argumenti ſimulacrum cum inſcriptione, VOT. PUB. quæ ſuſcepta ſunt in gratiam IMP. CÆS. TRAJANI HADRIANI AUG. Proditum autem eſt,ſtantes Jovi ſacrificaſſe, votaque & preces allegaſſe, ſed cum Opi rem ſacram faciebant,illique ſupplicabant,votave concipiebant, ſedentes id facere ſolitos: eo ſcilicet ſigno eam eſſe terram matrem indicantes. Sed enim Pythagoras proprio dogmate adoraturos ſedere jubet,quamvis Plutarch.uſurpatum à Numa dici, hinc ut colligamus,vota rata firmaque eſſe debere. Quod vero ad ſtatum pertinet, magiſter noſter Paulus Apoſtolus toties ſtandum admonet,dum dicit: *State ergo, neq; velitis iterum ſummittere vos jugo ſervitutis, & illi ſemper inhærere.* Atq; alibi: *State converſi ad Dominũ.* Et alibi: *Quoniam tunc vivimus, ſi ſtatis ad Dominum converſi.* Et in Gedeonis militia exauthorantur illi, qui ad aquam ducti flexere genua & in terram procidere: qui vero ſtantes accepta in manum aqua eam lambere obſervati ſunt,ad pugnam delecti rem fortiter geſſerunt.Quinetiam in Nicæno Concilio ſtatutum legas,ut die Dominica,& diebus Pentecoſtes,ſtantes ad orationem Domino vota reddamus: alia vero ratione ab ipſo Reſurrectionis Dominicæ die usque ad certos dies,de quibus dicere noſtri non eſt inſtituti: nam toto anno plures eſſent colligendi, idque importunum videretur. De ſuſtollendis vero manibus loco ſuo,in Manuum Commentario,plura. B

Adoranti cur ſtare convenit.

Galat.5.1. Phil. 4.1. 2.Theſſ.3.8.

ÆQUINOCTIA. CAP. IV.

ÆQuinoctium utrumque Ægyptii ſacerdotes ἱερογλυφικῶς ſcribere ſi vellent, Cynocephalum ſedentem effingebant, cauſam eam ſecuti, quod animal id utriusque æquinoctii tempore duodecies,per horas quippe diei ſingulas,ac duabus itidem noctibus ejusmodi,potus excrementa profundit: unde abſurde factum, ut ſedentem Cynocephalum in fontium apicibus ſtatuant, quaſi jugum & perennem aquam ex eo ſibi conciliari arbitrentur. Ad hæc, in ipſis temporum carnibus Cynocephalus duodecies,horis quippe ſingulis quanto poteſt argutiore ululatu vorciferatur.Etenim horarum obſervandarum ratio Clepſydris prius excogitata eſt,quarum præcipuus uſus in urbe Achanta trans Nilum fuit: ubi inter alia vas admodũ ingens erat, in quod ſingulis diebus ſacerdotes ſinguli numero trecenti & ſexaginta, ad anni ſcilicet rationem, qui apud eos habebatur, ſubductis intercalaribus quinq; ,de quibus in Vulture ſatis dictum eſt,aquam ex Nilo deferebant, quæ ſuo emiſſa cavo per ejus generis horologiũ horas indicaret: inventum eſt poſtea tum vocis, tum ſonori tympani ſignificatione,more Cynocephali,eas diſcernere.Mos autem,uti dictum eſt nuper,erat apud Ægyptios,ut in horologiis aqueis Cynocephalũ adſculperent,ex pene cujus fuſtulato aqua deſtillaret,ea adhibita diligentia,ut quantum ſatis eſſet immitteretur,neve cavum nimis arctum, neq; nimis patens eſſet,hoc nimis celerem effuſionem,illo ſtragulationem ſæpius efficiente. Ex iis vero, quæ ſupra poſita ſunt,datur intelligi,quodnam ſit animantium id genus,quod nullo expreſſo nomine Victorinus Rhetor memorat eo loco, ubi M.Tullius in Rhetoricis temporis finitionem quærit. Ait enim is,Triſmegiſtum, quum in Ægypto eſſet, ſacrum quoddam animal Serapidi dicatum duodecies toto die urinam facere obſervaſſe, idque pari ſemper interpoſito tempore: unde ipſe diem per duodecim horas dimenſum eſſe conjecerit, exindeque hunc horarum numerum conſtitum: quamquam ſunt qui velint ex cœli dimenſione,quæ ſecundum muſicam rationem in duodecim partes diviſa fertur, horas itidem duodecim adinventas. Aſtronomi enim diem & noctem, quotquot alteruter horarum noſtrarum fuerit,in horas ipſi ſuas XII.ſingulos partiuntur. Aquam porro majores noſtri, quantum per totum diem ſufficeret, exceperunt tenuiſſimo cavo diffluentem,eaque in duodecim partes diviſa,ex partibus horarum numerum ſtatuerunt. C D

Uſus Clepſydrarum ubi primum.

QUIES

A QUIES. Cap. V.

QUantum vero pertinet ad ſeſſum, ſeſſus, ut Jamblichus ad Prophyrium ſcribit, quietis indicium eſſe videtur, de quo plura inter arbores diſſeruimus, ubi Deum in lωto ſedentem ab antiquis, idque ex Naſamonum inſtituto, pingi ſolitum, & qua cauſa declaravimus. In æquinoctiis vero illa utriusque temporis æque dimenſi paritas, quietis cujusdam indicium haberi poteſt, cum nihil ſubſultet, quod alterutram partem inquietet; utraque vero firma ſtabilisque in æquilibrio conquieſcat.

LITERÆ. Cap. VI.

LIteras quoque per Cynocephali ſimulacrum inteligebant Ægyptii: quia quoddam eorum genus eas callere exiſtimabant, ſeque illis ob literarum cognitionem cognatos eſſe. Simulac enim Cynocephalus in templum inductus erat, eorum ritu educandus colendusque, ſacerdos illi albiolum, calamum & ſepiam apponebat, exploraturus an ex genere eſſet quod in cultum recipi deberet: quippe ſi quid ſcribendo cognationem ſuam approbaſſet, ea de cauſa Mercurio ſacer erat, qui literarum omnium author habebatur. Ex quo jam credere poſſumus, Simiam olim latrunculis ludere didiciſſe, & Elephantum literarum Græcarum doctum in pulvere ſcriptitaſſe, Muremque, quod pro comperto Albertus ponit, in conviviis candela diſcumbentibus prætenta, daduchi miniſterium præſtitiſſe. Mira hæc fortaſſe videantur iis, qui ſententiam Anaxagoræ probant, animalia omnia ab homine rationem habere duntaxat activam, paſſivam autem, ut ita dicam, & tanquam mentem quamque mentis interpretem dicunt, numquam habere. Sed enim & Pythagoras & Plato aſſerere videntur rationis participes animas eſſe, ut eorum animantium, quæ vulgo rationis expertia vocentur, tametſi ratione non utantur, tum propter incongruam ineptamque corporum compaginem, tum vero quod diſſerendi facultate careant, ut in Simiis, & id genus aliis humani cujuscunque fere operis imitatricibus eſt cernere. Quinimo Diogenes his etiam intelligentiæ aeriſque participatum impertit, quæ ut magis minusve ſint humanæ figuræ ſimilia, ita magis minusve intelligant. Econverſo autem, ut apud Ariſtotelem & Phyſiognomos alios habetur, ita mores in humana perpendimus natura, prout effigies, ipſaque corporis ſpecies ad brutorum aliquod refertur: utpote Aſinina labia craſſa quippe prominentiaque, tarditatem & ſtuporem ingenii, Caninas maxillas iracundiam ſimul & fidelitatem, hiſpidam anguſtamque frontem, quippe Suillam, impuritatem morum, indocilitatemque hominis indicare: atque ita fere ſingulis in articulis, ingenium noſtrum ad brutorum ſimilitudinem explorari. Pari igitur ratione Cynocephali, Simiarumque genus omne, quorum bona pars mira quadam ſimilitudine faciem humanam, pedes autem & manus omnino referunt humano itidem ſenſui & operationi, artibusque propinquiora ſunt, & propemodum intelligere nobiſcum pariter judicantur. Non præteribo hic, quod ad hanc pertinet ſimilitudinem, quod Galenus in aggreſſionibus Anatomicis ait, ſe multas Simias & Cynocephalos diſſecaſſe, ſi humani corporis copia non affuiſſet, miramque in iis ſimilitudinem cum humano corpore deprehendiſſe: quare Ennius recte admodum ſcribit:

Simia quam ſimilis brutiſſima beſtia nobis.

Sed eſto ſimilitudo hæc ingenii cauſa: Quid hi ſuper Elephante dicturi ſunt, quo quid brutum magis, & ab humana figura diverſius? Ei tamen beluæ eſſe quandam cum genere humano ſocietatem, M. Tullius in Epiſtolis, ex confirmata hominum opinione, non negat.

Plin. lib. 8. c. 54.

Mus in convivio.

Per brutorũ aliqua, hominum mores ſignificantur.

Epiſtola ad Marium.

UNDE

UNDE BRUTORUM CULTUS APUD ÆGYPTIOS. CAP. VII.

A

ALi vero colique animalia, quæ rationis expertia dictamus, sunt qui ab Iside tradant institutum, quæ honorem hunc conjugi, eidemque fratri Osiridi præstandum induxerit, magna agrorum parte sacrificulis adjudicata: moremque fuisse initio, ut quæ quisque vellet animalia in hunc usum aleret, quibus vita functis, tamquam Osiris occubuisset, luctum instaurabant. Cæterum postea delectum habitum, & Cynocephalo in primis honorem attributum propter excellentem quandam, ut rerum periti asserunt animalis istius naturam humano propemodum generi proximam: ut vero profani putant, quippe qui rerum historias ex vulgo mutantur, factum ajunt, propterea quod Osiris hujusmodi Satyrorum genere sit plurimum delectatus, ut nostro etiam tempore vanissimi plerique faciunt. At Romanis etiam id nequitiæ genus in usu fuit. Quare nebulonem Vedium luxuriæ carpit Cicero, quod sibi obviam factus cum duobus essedis & rheda equis juncta & lectica, quodq; in essedo haberet Cynocephalum, neq; deessent etiam Onagri: quare nunquam hominem nequiorem autumat se vidisse. Quin vero & Satyros appellatos constat. Magna horum vis in subsolanis Indorum montibus, quæ Cartadulorum dicitur regio, humana propemodum effigie, tamq; quadrupedes quam recte currentes, tantæ pernicitatis incursu, ut propter velocitatem non nisi senes aut ægri capiantur. Atque hinc ridiculum illud Alexandri Magni militibus obvenit, qui loco quodam per Indiam facientes iter, Cercopithecos adeo multos insignique magnitudine conspicati, qui ad exercitus similitudinem, quem inferne sub signis progredi observabant, ordines & ipsi servare videbantur, in eos velut in hostes montium juga insidentes impetum fecerent, suique erroris admoniti à locorum peritis, non sine rubore arma inhibuerunt.

Vedius à Cicerone cur reprehensus.

B

Meminit Q. Curtius.

SACERDOS. CAP. VIII.

SEd ut ad hieroglyphica redeamus, sacerdotem etiam hieroglyphice per Cynocephalum Ægyptii significabant, propterea quod ajunt animal id neque pisce, neque pane ex piscibus confecto vesci, quali Oritæ plurimum utuntur. Indorum ea gens, qui nullum alium cibum novere, quos unguibus dissectos sole torrent, atque inde panem ex his faciunt, ut Clytarchus memoriæ prodidit. Veluti tres apud Babylonios familiæ olim fuere, quæ nullo alio cibo victitabant, quam piscibus arefactis & pistillo tusis, ac demum in offas coactis, veluti pane: cujusmodi religio in Christianæ quoque pietatis collegia quædam emanavit, quæ perpetuam carnium abstinentiam sibi constituerunt, quod tamen apud eos honestiori de causa & longe majoribus argumentis institutum. Externi tamen sacerdotes & pisce, & hujusmodi etiam pane vescebantur, quo Ægyptii tantum abstinebant, piscemque hi demum omnem, ut Commentario suo dictum, religiose admodum abhorrebant, eaque potissimum de causa, tanto Cynocephalum cultu prosequebantur, in quo suæ religionis timorem observarent.

C

Carnium abstinentia

D

CIRCUMCISIO. CAP. IX.

CUmque circumcisionis ritum Ægyptii suscepissent, animadvertissentque Canicipites hos circumcisios nasci, rati, non temere sed divinitus ei animantium generi id obtigisse, majori eos habuere venerationi, unam eandemque cognationem cum illis omnino profitentes. Circumcidere vero antiquissimum fuisse Ægyptiorum institutum, ab eisque ritum sumpsisse Judæos, Diodorus fabulatur, quem secuti scriptores quidam alii, proprium hoc, & vetus Ægyptiorum arbitrati sunt, quem morem Colchi, ut pote Ægyptiorum coloni, neque non Hebræi apud eos educati, postea tenuerint. Sed eorum hæc est fabula, qui Divinarum literarum historiam tam longa annorum serie apud populos nationesque omnes receptam, obscure conati sunt, cui tamen & Strabo & Cornelius

Circumcisionis Ægyptorum antiquus mos.

A lius Tacitus ſubſcribunt, qui circumcidere genitalia Judæorum inſtitutum aſſeverant. Sed enim qui veterum monumenta ſtudioſus perſcrutantur, Abrahamum norunt ſignum populo ſuo dediſſe circumciſionem, qua ſui ab Ægyptiis diſtinguerentur. Non igitur, diceret Irenæus, ad ſimilitudinem Cynocephali circumcidebant Ægyptii, ſed ab Hebræis ritum hunc Ægyptiorum natio magna ex parte ſuſcepit, quæ virum illum per annos multos in Ægypto degentem, & de divinis aſſidue diſſerentem admirata eſt, pluribus & veteribus & novis ſcriptoribus id aſſerentibus. Sed fac nihil horum inveniri, validius id mihi argumentum eſt, quod ex hiſtoria deſumitur, mutilandorum genitalium legem antiquis temporibus popularem apud Ægyptios non fuiſſe, cujus rei Pharaonis filiam teſtem appello locupletiſſimam, quæ cum in ripa profluentis fluvii Moſem comperiſſet, eveſtigio circumciſum agnovit, & fœtum gentis Hebraicæ nuncupavit. Quod ſi circumcidendi mos Ægyptiorum itidem fuiſſet, quinam ex hoc ſigno in cognitionem eam devenire potuerit? Ex quo illud etiam ſuſpicari licet, non omnium Ægyptiorum inſtitutum fuiſſe mutilationem hujuſmodi, ſed ſacerdotum tantum, ut à prophanis ſecernerentur, quod apud Hebræos ſemper populariter obſervatum eſt. Notum B illud eſt, Judæos olim contra Hadrianum moviſſe bellum, qui, ne mutilarentur genitalia, vetare voluerit.

CORDIS APERTA SIMPLICITAS. CAP. X.

DE myſterii autem ratione, varia traduntur ab authoribus pene omnibus, ſed præcipue quidem nihil præter obſcœnorum munditiam ea re quæſitum exiſtimant. Alii figuram eam fuiſſe ajunt, ſed quam ne ipſi quidem Hebræi ſatis intellexerint. Non deſunt, qui id inſigne ob eam cauſam genti inditum putent, quo numeroſa illa progenies cœlitus Abrahamo promiſſa, à cæteris eſſet gentibus diſcreta. Antiqui omnes Theologi, ex hoc circumcidendi cordis figuram & typum aſſerunt, quod ea pars, quæ circumciditur, ſimilitudinem quandam habeat cordis: juſſiſſe vero Deum ut ea nudaretur, quo oſtenderet, aperto & ſimplici corde oportere nos vivere, utpote, quæ in ea corporis parte, quæ omnium fere gentium ritu pudoreque velari ſolet, inſtituta ſit: quia ſecretioris illius circumciſionis, quæ in corde fieri debet, indicium fuit. *Circumciſi enim ſumus*, inquit Apoſtolus, *circumciſione non ma-* C *nu facta*. Nam & Prophetæ idemtidem clamant: *Circumcidite duritiem cordis veſtri*. Declamant ſuper hoc Lactantius, Eucherius, Irenæus, Græci Latiniq; omnes. *Nam illa*, inquiunt, *carnis mutilatio in Judæis, niſi ſignificaret cordis circumciſionem, careret utiq; ratione: quia ſi Deus id vellet tantum, à principio ſic hominem formaſſet, ut præputium non haberet.* Quæ vero ſuper hac re multa admodum magiſter noſter Paulus ſenſerit, cum ſint quotidie in piorum manibus, & publice recitentur, ſupervacaneum ea repetere judicavi: idq; ſat fuerit monuiſſe, Originem Adamantium ſuper hoc legendum epiſt. ad Romanos cap. 2. lib. 2. & alibi paſſim, ita tamen ne Chryſoſt. Baſilium, & ex noſtris neminem prætereamus.

Circumciſionis myſtica ſignificatio.

IRACUNDIA. CAP. XI.

ADhæc Ægyptii ſacerdotes iracundiam per Cynocephalum indicabant. Eſt enim Cynocephalus ante omnia animalia iracundus, indignabundusque, de quo id dici poteſt, quo de Pane Theocritus,

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. quaſi dicamus,

D *Semper acerba illi pro naribus aſſidet ira.*

Nam omnino & Panes, & Satyros, & Sphingas, & Simias, & Cynocephalos idem propemodum genus, diverſis tamen inter ſe diſtinctum ſpeciebus, authores ponunt. Naſcuntur vero Sphiges apud Trogloditas Æthiopes, forma haud ei diſſimili qua pinguntur, fuſco pilo, mammis in pectore geminis, monſtro ſimiles, ſunt etiam paulo pinguiores: naturam habent in cicurationem admodum proclivem, pluribus exercitiis diſciplinisque aptam. Albertus quoque inter Simiarum genera Sphingem agnoſcit, inſignem duabus in maxilla maculis nigricantibus, cauda coloris itidem ſubnigri & oblonga. Harum ego unam Veronæ cum eſſem, vidi, mammis illis & glabris & candidis, à pectore propendentibus: circumducebat eam circulator quidam Gallus, ex ignotis antea inſulis recens advectam. Oſtentabat idem cuniculos noſtris quadruplo majores, mira quippe corporis obeſitate

Spinx.

Cuniculi ex ignotis inſulis.

distentos, & quod, nisi quis viderit, credere vix queat, præditos quaternis singulos genitalibus, humanorum digitorum instar & similitudine cohærentibus. Ipsa vero Sphinx toto erat pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodum pilo, eoque densissimo. Rector lævum brachium, quo catenam, cui erat alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextra baculum gerebat, quem in faciem animalis idemtidē prætendens, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare, interdum & obgannire faciebat, multamque hinc à spectatoribus stipem aucupabatur.

ARCANA TEGENDA. Cap. XII.

PORRO Sphinges in Ægyptiorum templis hieroglyphice admonent, mystica dogmata, præceptaque & institutiones sacras, per ænigmatum nodos à profana procul multitudine inviolata custodiri debere, & in arcanis tantum tractari: cujus ergo taciturnitatis effigie, hujus tabellas & literas signare diu delectatus est Octavianus Augustus, quam postea repudiavit usus inde, felicis ominis causa, Alexandri imagine.

Suet. in ejus vita c. 50.

INGENII ACUMEN. Cap. XIII.

EA vero hastæ Palladiæ cuspidi subjecta, ut in ea Minervæ statua, quam Athenis olim fuisse erectam ait Plinius ostendit nihil tam abditum & reconditum esse, quod ingenii acumine exeri & palam proferri non possit: ita quidem Sphinges. At qui Cynocephali vocantur, corpore sunt deformi, ferum omnino, uti diximus initio, atque indomitum animal, quod nulla ratione modoq; sævit, supercilio aspectuque sunt horrido & truci, ut genuinam, qua de supra dicebamus, bilem ex facie possis agnoscere,

DIVINA IN OCCULTO. Cap. XIV.

Sileni quid

ADdentur & Sileni Cynocephalo: sunt enim & hi, ut Pausanias attestatur, ex Satyrorum grege, quos cum ætatis jam provectioris esse cœperint, Silenos appellare consueverunt, quorum hieroglyphicum erat, divinitatem in re quapiam delitescere. Erant enim Sileni, ut ex Platonici Alcibiadis dicto colligimus, imagunculæ quædam sectiles, ita concinnatæ, ut deduci & explicari possent, quæ ubi clausæ erant, nihil aliud quam ridiculam & monstrosam quandam tibicinis speciem ostentabant: ubi vero aperiebantur, venerabile numen aliquod exerebant. Hinc Alcibiades Symposio, Socratem Silenis similem esse dicit, quod is longe alius esset interius intuenti, quam summo habitu videretur. Unde etiam Σιλῃνοὶ ἀλκιβιάδȣ dici solet, de re quæ prima fronte vilis ridicula videatur, interius tamen ac propius contemplanti sit admirabilis.

URINATOR. Cap. XV.

SEdenim, ne reliqua Cynocephali significata prætereamus, per simulacrum ejus urinatorem etiam intelligebant, quandoquidem animalia reliqua inter natandum abhorrescere, rugisque strigosa fieri perhibentur: unus Cynocephalus, ut apud Horum est, in quemcunq; locum tranare perrexerit, nullo vel squaloris vel horroris indicio fertur enatare, cujus quidem nationis facilitas una cum literarū peritia, quæ potissimum in Cynocephalo discernuntur, eam animali conciliant laudem, quæ doctis & experientib9 viris tribuebatur, ut scilicet & literas & natare didicissent: contra vero in ignavos & nullo negotio idoneos, nulliusq; disciplinæ aut exercitii participes, Athenienses dicere solebant, μήτε νεῖν μήτε γράμματα neque quidem natare, neq: literas, cujus proverbii mentionem facit in legibus Plato, atq; etiam Aristides in Apologia quadam. Quod vero hæc liberalia essent studia, apud Tranquillum legimus, Octavianum Augustum nepotes suos & literas & natare, aliaq; rudimenta

A ta per se plerumque docuisse. Jam & de Caligula ad ejus ignominiam dictum, quod admodum docilis ad cætera, natare nescierit. Porro urinator non est simpliciter positum, sed eum significat qui profunda quæque pervestiget, unde locos apud scriptores perdifficiles, Delio natatore dicimus: egregie enim Delii natandi peritia celebrantur.

ORBIS TERRARUM. CAP. XVI.

PEr idem animal orbem terrarum ἱερογλυφικῶς Ægyptii significabant. Nam cum duas & sexaginta primarias terræ habitabilis regiones ponerent, quas & HaliAmberagel in tractatu ultimo Astrologiæ memorat, observarunt magna in id genus animalium cura adhibita, partes totidem in Cynocephalo moriente, quæ quotidie singulæ perirent, mox & secundo & sexagesimo die quod reliquum esset corporis interiret. Erat vero apud eos sacerdotes summa religio, ut quicunque singulis diebus intermortuus esset, articulus præsecaretur, riteq; unguentis more suo obunctus sepeliretur. Quod vero mos fuerit Ægyptiorum unguento plurimo cadavera inungendi, duravit etiam apud Christianos diutissime mos hic, quod ex Tertulliano conjectari possumus, ita dicente: *Si Arabiæ queruntur, sciant Sabæi pluris & carioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quam Diis fumigandis.* B Sed ut ad orbis partitionem revertamur: Deus excelsus, diceret Clemens, penes quem rerum omnium potestas est, in septuaginta & duas partes divisit totius terræ nationes, eisque principes Angelos præfecit, mox Christus Apostolos totidem, antequam pateretur, per omnem terrarum orbem dimisit, qui Evangelium prædicarent. Astrologi, suam quandam secuti commoditatem, sexagenis tantum partibus orbem divisere, de quibus ita Proclus in Sphæra: *Sed nec intervalla circulorum in toto orbe à se invicem stata sunt: verum pro sphærarum descriptione ad hunc modum dispensari solent. Divisio in LX. partes meridiano quovis circulo, Septentrionalis circulus à polo sexagesimarum partium quinq; intervallo notatur, Æquator ab utroq; tropico sexagesimis quaternis distat.* Reliqua ex Jacobo Zieglero hujus doctrinæ peritissimo cognoscere poteris, cujus tu eruditionem admiratus, cum principem is neminem virum in Italia, atque adeo in ipsa urbe Roma reperisset, à quo susciperetur, tu ipse mi Cœli; hominem & probum, & literatum, uti Anacharsin Solon, complexus in contubernium tuum admisisti, & ut doctrinam suam posteritati communicare posset, per ea, quæ illi præstas commoda, effecisti.

Mundi divisio.

Ægyptioru mos ungendi cadavera.

C

DE SIMIA. CAP. XVII.

HÆRES INVISUS.

JAm vero quædam super Simia conquiramus, quæ super id traditur, quod iidem sacerdotes, ubi hæreditatem in invisos collatam significare voluissent, hieroglyphicum Simiæ quæ parvulam pone Simiolam duceret, facere consueverunt: cujus argumenti causam eam apud Horum legas, quod duas ipsa simiolas uno partu perfert. Sed enim earum alteram magis diligit, alteram ita negligit, ut eam etiam odio prosequi videatur. Quam vero curandam suscipit, morose adeo complectitur, & ante se comprehensam gestat, ostentat omnibus, tractarique gaudet, gratulationem intelligens, ut magna ex parte fœtum ipsa suum, cui tanto affectu favere videbatur, attrectando enocet: mox alterum quem negligere cœperat, educare cogatur, in eum omni mox conversa cura. D

HOMO NIHILI AC NEQUAM. CAP. XVIII.

VUlgatissimum vero illud est, & omnium scriptorum ætatumque testimonio receptum, Simiam pro despicatissimo & maxime nequam homine haberi, ut pro Ctesiphonte Demosthenes, Æschinem tragicam esse Simiam dicit, quod personatus quodammodo verborum gravitate videretur, cum alioqui pessimus atque nequissimus civis esset. Et Dion historicus de obtrectatoribus, *Quos ego*, ait, *non pluris facio, quam ut dici solet, Simias.* Apud Cicer. in Epistolis, Simiam invenias

Idem Philostratus in Aristide.

Molossorũ Regis Simia. [illegible] nihili hom... positum. Quodq; historiis Græcis memoriæ mandatum est, Simiæ, quam Rex Molossorum in deliciis habebat, improbitas minime prætereunda. Illa enim, cum Spartiatæ oraculum ab Jove Dodonæo petivissent de victoria sciscitantes, legatiq; vas illud in quo inerant sortes collocavissent, urnam evertit, sortesq; dissipavit. Negant vero Historici, ut Cicero de Divinatione refert Lacedæmoniis ullum unquam ostentum hoc tristius accidisse: nam quæ proposita erat oraculo sacerdos, dixisse fertur: *De salute Lacedemoniis esse, non de victoria cogitandum.* Neque vero Plautus inepte Simiam bestiam, nunc nihili vocat, nunc nequissimam, in Milite, ac Pseudolo & in Rudente, pro lenone in somniorum conjectatione ponit, quando lenonibus nihil est scelestius neque perditius, ingrato dubio procul & inviso mortalibus genere, *quodq; est*, ut ipse dicit, *Deorum odium atq; hominum:* A

VITIORUM DISSIMULATOR. Cap. XIX.

Adhæc, hominem sua dissimulantem vitia, turpitudinemque domesticam occultantem, notare si vellent Ægyptii, Simiam micturientem faciebant: ipsa enim est ea verecundia prædita, ut quotiescunque lotium fecerit, excrementum illud (quod etiam in fæce reliqua feles faciunt) effossa obruat terra, aut alia quapiam re superingesta omnino occultet. Sed quoniam impressi codices in damno sunt, quantum ad Simiæ nomen, quæ sit castior lectio, in Fele, hoc est, in Æluro disputatur. B

IMPUDENTIA. Cap. XX.

Mihi quidem longe significantius per Simiam impudentia videtur ostendi posse, quam hujusmodi verecundia. Ea siquidem partibus iis, quas verecundia occultari jubet, assidua sessione depilatis, natibusq; ita tupiter denudatis, improbum exhibet spectaculum, & ejus generis mares, pæcipueque Cercopitheci, natura procaciter excitata, frequenti quantumlibet spectatorum theatro, satis cum impudentia pudendi tractatione lasciviunt, eorum instar fatuorum quos nunc Ægyptii, ut omnibus ad Nilum locis palam est, Maurique & Turcæ omnes simul ac talia perpetrare conspexerint, magnopere venerantur, summaq; innocentia & simplicitate præditos arbitrantur remq; putant admodũ piam se facere, si cumulatim in hos stipem contulerint. Sed utcumq; illa, Pithecusæ insulæ, quod ad hanc facit morum pravitatem, notæ sunt in Tyrrheno mari, quibus nomen inditum à Simiis, in quas Candulus & Antlantus, ut apud Harpocrationem ex Æschyli Sardiani jambis legitur, fratres, omnium ea ætate profligatissimi impostores à Jove transformati sunt, cum adversus eum quoque fallaciarum machinas admonuissent. De quibus ita Ovid. in Fabulis: C

Metamor. lib. 14.

> *Inarimem, Prochytamque legit, viridique locatas*
> *Colle Pithecusas habitantum nomine dictas:*
> *Quippe Deûm genitor fraudem & perjuria quondam*
> *Cercopum exosus, gentisque admissa dolosæ,*
> *In deforme viros animal mutavit, ut iidem*
> *Dissimiles homini possent similesque videri.* D

Therstis insolentia notatur. Sane quidem petulantiam quis hoc scriptionis genere significaturus, nullo commodius animali utetur, quam simia: cujus improbitate considerata, Plato in Civitate sua Thersitem ait, illum omnium qui ad Ilium venere turpissimum, tantæque impudentiæ monstrum, ut Achillem Agamemnoni exprobrare nihil veritus fuerit, seq; heroibus ingerere temerarius assueverit, in Simiam commutatum esse imitariq; adhuc hominum facta, non re, sed specie ipsa mutata: quod etiam Q. Calaber Paralipomenis tangit. Nam si cum inter homines ageret, tam perditæ fuit insolentiæ, ut ne Regibus quidem Imperatoribusq; ipsis quicquam parceret minime mirum, si, postquam in bruta transivit, eundem animi tenorem servat, importunitatemq; omnem adversus Leonem ipsum, ferarum omnium

regem

A regem, excercet. Sane Lycophron Tersitem ipsum πιθηκόμορφον appellat, & vulgo genus hominum hujusmodi simiis solemus æquiparare. Ac in eam improbitatem ita nos aliquando lusimus sermone ad Leonem X. P. M.

Denique sic petulans generoso infensa Leoni
Simia, quæ natibus, caudaq; & clunibus hujus,
Tantùm animi est paruis, affixa procacibus ausis,
Hoc tam magnum animal vexatque agitatque, nec ullam
Esse moram patitur, Musca importunior: apta
Illa feros vitare ungues & dentis acumen,
Lubrica dum fidit saltu, levibusq; lacertis,
Deq; suo quærit sibi tot ludibria Rege.

FEBRIS MEDELA. CAP. XXI.

B Reliquum hic erat, ut ex eorumdem sacerdotum dictatis remedium febris ex Leone Simiam vescente significari subjiceremus, sed super hoc satis in Leone.

SUI ADMIRATOR. CAP. XXII.

Quo sit in prolem suam affectu Simia, paulo ante diximus. Hinc autem aliud oritur hieroglyphicum. Fuerunt enim qui Suffenos Catullianos per fœtam Simiam aptè significari posse contenderent, qui scilicet sine rivali dicta factave sua unice amant & venerantur. Generosum Pindari dictum, qui genus hoc hominum philautia, hoc est, cœco amore sui perditum irridens, adulatores non aliter viros probos & amicos videri ait insipientibus, quam Simiæ pulchræ pueris indicantur. Ait enim in Pythiis, *καλόϛοι πίθων παρὰ παισὶ, Bella quidem Simiola est pueris.* Nam & Horatius adulatorem in obsequium plus æquo pronum, ita ad divitis nutum mutari scribit, *Ut credas mimum partes agitare secundas.* Simia verò mimum exscribit, quòd una omnium maxime atq; efficacissimè quæcumque fieri viderit imitatur. De philautia Synesius, vir literatissimus, cum epistolas accuratius à C se scriptas aliquando colligeret, vereri se dixit, ne quod Simiis accidit, eveniat sibi: illæ enim, ait, cum natos animalium omnium turpissimos periant, putant ipsæ tamen eos esse omnium formosissimos. Atque utinam, mi Cœli, non itidem & ego fallar, qui tantum vigiliarum hieroglyphicis his indagandis impenderim, tantum laborum conscribendis exhauserim, ut quod nunc huminum est ingenium, posteaquam me studiosorum animos oblectare existimavero, ludibrio sim. Quid enim, inquient, ad nos literatum Ægyptiarum fabulæ, cum nunquam satis temporis per ætatem etiam longissimam supersit, ut vel Latina vel Græca discere quis possit? quanto satius fuerat quatuor hos & viginti annos, qui contexendis sex circiter & quiquaginta hujus argumenti commentariis periere, vel eloquentiæ, vel traducendis authoribus Græcorum optimis impendisse: aut, si *frigidus obstaret circum præcordia sanguis,* mihi potius latenter instituisse vivere, ne per continuam genii defraudationem corpus affligerem, unde diuturnas gravissimasq; tot ægritudines contraherem, neq; tamen hinc ullam apud potentiorum quemquam gratiam mihi compararem? Vera hæc, non inficior, dicturi D sunt. Sed quid agerem? Suus cuiq; attributus est error. Si quid tamen fuerit quod vel tibi, vel tribus amicis aliis non usquequaque displicuerit, satis me consecutum arbitratus: habeant sibi sua regna Reges, respondebo, meamque judicio trium circiter amicorum industriam approbari usq; adeo æstimabo, ut pro laboribus tantis ingentem mihi mercedem cumulatissimè persolutam, rationibus meis sim nulla contatione relaturus. Vale, meque Manardo, more tamen illo tuo, plurimum commenda.

Generosum Pindari dictum.

Pierius 24. annos in his Hieroglyph. contexendis impendit.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER VII.

DE IIS QUÆ PER CERVUM SIGNIFICANTUR,

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD MAGNIFICUM ACHILLEM BOCCHIUM BONONIENSEM.

SINGULARIS illa mentis integritas, summaque Eruditio tua (Achilles Bocchi nobilissime) nostraq; amicitiæ firmitas, perpetuaq; constantia jubent, ut quantum in me est, tui memoriam nullo unquam tempore apud me desituram assidue celebrē: sive nos conjunxerit olim studiorum similitudo, sive fortunæ quædam paritas (quod eodem tempore pari militia tibi Bononiæ, mihi Romæ easdem disciplinas profiteri contigerit) eorumdemque amicorum, quos diu coluimus, patrocinio protegi. Nullæ tamen te amandi causæ majores extiterunt, quam congressus illi perjucundi, perutiles, & in primis mihi salutiferi, cum tristissimo illo meo, Italiæque totius tempore recens Florentia cum Mediceis meis ejectus, Bononiæ te superiori æstate conveni. In tanta enim rerum mearum omnium jactura facta neminem habui, qui sapientioribus sermonibus mœrorem, miserias, calamitatesq; meas molliret allevaretq; magis, quam amicissimæ officiosissimæque consolationes tuæ: nam te prudenter per totius vetustatis exempla, perque ea quæ ætate nostra conspexeramus, de humanarum rerum vicissitudinibus disserentem audire plurimum juvabat. Accedebat huc, tua illa verborum bonitas, mira vultus, hilaritas, & festiva semper oratio, qua me ita deliniri sentiebam, ut ad ærumnas meas mitigandas nihil accidere posset utilius, nihil accommodatius. Tecum itaque totos illos dies esse, tecum ambulare, tecum sedere nunquam destiti, donec maximam ejus, quæ me tum oppresserat, anxietatis partem à cervicibus meis excussisse mihi visus es, ægritudinisque illius feritatem non parum mitigasse. Postea vero quam acerbitas illa temporum in mitiorem versa est, fortunam, elapsus è custodia Pontifex, patriæ Medicei, Romæ nos restituti, mihiq; res satis belle successere, factum est, ut me tot jam laborum difficultatumq; nihil omnino pœniteret. Hippolyti enim mei liberalitate sum egere vetitus, liberiusque mihi otium indultum est. Unde datus est ad literarum studia reditus, & deserta diu Musæ repetitæ. In his autem ea prima fuit cura, ut quæ tractasse me olim nosti hieroglyphica, diutius in situ esse minime permitterem. Accinxi me itaque ad poliendum eo tunc consilio, ut si niveus doctorum amicorum calculus accessisset, modo hoc, modo illud Commentarium emitterem. Quod ut commodius fieri posset, eruditissimis viris amicis meis libellos singulos singulis inscripsi: ut ipsi non magis mea, quam sua causa, quod corrigendum existimassent, accuratius emendare quodammodo cogerentur. Ex his Cervus tibi dedicandus fuit, propterea quod sermones illi, quos calamitoso meo illo tempore tecum fuisse repetebam, argumentum id præcipuè habuisse memini, ut tot invectas multis ab hinc annis in plerosq; Principes calamitates, quales & quantas Europa ferè tota vidimus, eorum delirio derivatas inde procedere querebamur, quòd id hominum genus amicos synceriores veridicosque propemodum fastidiret, plurimumque adulatores subdolosque parasitos unicè adamaret. Præcipuum vero Cervi esse hieroglyphicum apud Ægyptios, ut si hanc judicii captivitatem indicare vellent, Cervum fistula allectum pingerent: ut si quæ hujusmodi tendiculæ pararentur, haberet scitus homo quod sibi proponeret præcipuè fugiendum.

AB ADULATORIBUS PESSUNDATUS. CAP. I.

ÆGyptii hominem dolo ab adulatoribus circumventum ea pictura significabant. Quod vero Cervo insitum natura sit pastorali fistula, vel suavi aliquo modulantium concentu demulceri,

A ceri, tantaque hinc affici voluptate, ut immemor sui nullo prorsus negotio capiatur, vel injecto alicunde telo, quod propter animi abalienationem adesse tunc minime suspicatur, evestigio transfodiatur: atq; ita fiat adblandientium præda, aliquod ludibrio suo convivium exhilaraturus: quemadmodum cum pernicie sua ridiculi fiunt, qui lenociniis istiusmodi sese offerunt capiendos: ut recte mihi Antisthenes Philosophus dixisse videatur, *Longe satius esse in Corvos, quam in adulatores incidere.*

Dictum Antisthenis. Laertius in ejus vita.

Hæc jam tunc in congressu illo Bononiensi dicta, puto meministi, cum tu, ut semper soles docte aliquid declamare, subjecisti: Sapientissime quidem Antisthenes, qui ut juventutem suam (nam ea potissimum ætas huic obnoxia est incommodo) ab Archilocheæ Vulpis calliditate liberaret, utili omnibus documento futurus, Corvos ajebat non tam hominibus obesse, quam adulatores. Corvi siquidem corporis tantum oculos effodiunt, B quos ne utiles quidem non postremi ominis Philosophi existimaverunt: alii ut contemplationis impedimentum nescio quod, sponte effossos, abjecerunt. Adulatores vero mentis, quæ nostri divina pars est, oculos eruunt, intellectum scilicet atq; judicium, quibus tantum reliquis præstamus animantibus, obtenebrant: quibus ita perditis evenire necesse est, ut nihil fiat humanitati reliquum, Idem etiam dictitabat, Meretrices bona omnia amatoribus suis comprecari, præter unam mentem atque prudentiam: ita adulatores iis quos affectantur, omnia felicia ominari, præterquam sapere, ac seipsos noscere. Addidisti etiam illud, quod Crisippus Passienus dicere solebat, non esse claudendum ostium adulationi, sed aperiendum: veluti solet amicæ, quæ si fores impulit, grata est: si effregit, gratior: prodesse enim is hoc arbitrabatur, ut homo inde qualis esse debeat, admoneretur. Respondi ego: Argute quidem Passienus opinabatur, sed paucissimi, quos ardentissima virtus C undecumque munierit, hoc assequi potuerunt, reliquis plerisque omnibus, ob humanæ naturæ imbecillitatem periculum imminet, nec si ad hæc aures patefecerint, tanquam Vituli inter Lupos circumveniantur, ut Crateris Cynici sententia declaravit. Contra vero sapienter illi vitam instituerunt, qui non ad ostentationem vivunt, non populares aures captant, sed sibi rerum suarum conscii, rationem ipsam, veram vivendi ducem, sibi proposuerunt. Quare cum veritas semetipsum noscere doceat, impediat adulatio, illa virtutis viam, hæc vitiorum semitam collaudet; illa bonis, hæc malis parere compellat: rejiciatur à nobis penitus adulator, more Philosophi Timonis, qui Demeam assentatorem ligone percussit. Nullum enim animantium genus assentatoribus, ait Plutarch. perniciosum magis, nullum quod citius juventutem in præcipitium agat, nullum quod facilius fortunas, honores, vitam denique ipsam radicitus evertat. Ideoq; Diogenes interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: *Si de feris*, inquit, *interrogas, obtrector*; *si de cicuribus, adultor.* Nam veluti aucupes blandulo quodam stridore & mellita vocula simplices aviculas, aut visco implicant, aut in pedicas injiciunt: ita pellicit homines adulatio, & mox in omne scelus impellit, eoq; impulsos & in- D volutos, in vitam demum calamitosam trahit, perq; caput & pedes in profundissimam ærumnarum voraginem demergit. Recte itaq; dicere solebat Aristonymus: *Ligna dum ignem nutriunt, ab ipso consumi: divitias, dum adulatores alunt, ab eis labefactari.* Excepisti tu: Recte quidem, mi Pieri, nam in memoriam illud mihi revocasti, quod & Phavorinus Philosophus Actæonis fabulam à suis canibus, quos alebat, devorati, ad adulatorum trahit eventum, quorum finis & intentio est totum absumere, si possint, dominum. Quod cum ita sit, Antisthenes sive Diogenes Cynicus cum ligone suo summo opere commendandi sunt, qui, quod in vita perniciosissimum esset animadvertentes, urbanissimo dicterio alter, castigatione alter, homines ad morum integritatem & prudentiam natos, admonere voluerint, ne pessima parasitorum contage labefactati, per imprudentiam in tam proclivia vitæ discrimina pessum raperentur, omniumque ignominiæ, contumeliis atque ludibriis expositi, eorum

quibus

quibus se suaque omnia crediderant, proditione perderentur. Subsecutus ego sum: At ne Cervum tantum Musicæ capi lenocinio persuasum habeamus, Equos etiam, feroc ia alioqui animalia, eadem affici suavitate, Persica ex historia compertum, magno eorum detrimento, qui bellatores eos effœminatis cantilenis & modulis assuefecissent. Murænas quoq; & Trissas, piscium genera, evocari concentu & tintinnabulis, exploratum est vulgò: quamvis Murænas genituræ tantum tempora, utpote quæ Serpentium sequi sibila feruntur, quibus eas admisceri tradunt. Jam & Otus, cui nomen inter aves ab auribus est, tanquam cantaminibus circumventus modulamine afficitur, humerosque jactare, saltitare, & nutare vertice, quasi modulos teneat aspicitur: sed nulli horum Musica est exitio veluti Cervis, quapropter hinc potius Ægyptii hieroglyphicum suum desumere voluerunt. Sane quo minus mirum sit, Cervum Musicæ modulos intelligere, apud Ælianum legitur eum Indicæ vocis callere sonum, sermonemque percipere, neque alium quempiam ita facile: quamvis Ptolomæo Philadelpho Cervus fuerit, qui Græcum idioma prorsus intellexerit. At jam satis super Cervi Musica evagati, reliqua nunc ejus animalis significata subjungamus.

PRÆCIPITANTIA. Cap. II.

PErcito quempiam ingenio, temereq; ac nulla ratione sese moventem (ut plerumque furores sunt qui Panici vocantur: quippe cum nulla urgente causa quis in fugam se proripiat, negotiumve, quod præ manibus erat, statim abjiciat, incœptumque deserat) Ægyptii per Cervum & Viperam appictam intelligebant, Pugna enim huic est cum Serpente, cujus etiam cavernas instigat, nariumque spiritu extrahit renitentem, ut luculenter his versibus Lucretius:

Vipera Cervo inimica: Lib. 6.

Naribus alipedes ut Cervi sæpe putantur *Ducere de latebris Serpentia secla ferarum*

Ideo singulare abigendis Serpentibus remedium, Cervini cornu suffitus, ut apud Nicandrum legitur. Idem ipse tamen tam acer anguium hostis, qui tanto eos conatu perquirit simulac ex improviso Viperam conspexerit, in pedes se repente proripit, ac fugit: ingenita scilicet naturæ discordia concitus, quæ illi accidit, ut idem Poëta refert:

Propter dissimilem naturam, dissimilesq;
Texturas inter sese, primasq; figuras,
Multa meant inimica per aures, multa per ipsas
Insinuant nares infesta atq; aspera tactu.

Artemid. l. 2. c. 13.

Sane conjectores etiam tradunt, eum qui per nocturnam quietem imaginatus fuerit videre se Cervum quempiam instantem tergo, longeque sequentem, futurum ut qui tale somnium viderit, ea sit formidaturus, ex quibus nulla sit offensio subsecutura, ac proinde frustra timet.

PRAVITAS EDOMITA. Cap. III.

Vipera natura.

SIquid verò ad vetera significata addere concedatur, cum Vipera sit profligatissimis tota vita sceleribus inquinatissima, alia mariti, alia matris parricidio polluta, venenumque ejus atrocissimum, quod omnem, ut ajunt, exuperat medicinam: apte mihi fecisse videbitur, si quis vel Regem, vel Magistrum, vel Judicem quempiam in scelera vindicem sese acerrimum exhibentem, per Cervum & extractam è cavernis Viperam, quam mordicus apprehenderit, figuravit. Eodem etiam hieroglyphico virum intelligemus, qui morum impuritatem corrigat, scelera eluat, pravitatem emendet, & quod idem ait Poëta,

Veridicis hominum perpurget pectora dictis,
Et finem statuat cupidinis atque timoris,
Exponatque bonum summum, quo tendimus omnes:
Quale sit, atque viam commonstret tramite parvo,
Qua possimus ad id recto contendere cursu,
Quidve mali immineat rebus mortalibus olim.

Hoc

A Hoc enim est maleficum Serpentem, qui clam insidiis excubat, è latebris extrahere, extractumque interficere, interfectum denique devorare.

FUGACITAS. Cap. IV.

FUgitivum dubio procul hieroglyphice notare qui vellent, currentem Cervum describebant. Ea vero fugacitas Cervo natura insita. Hinc Lucretius: *Et fuga Cervis A patribus datur, & patrius pavor incitat artus.* Quam vero pedum alacritatem in Achille fuisse authores tradunt, ut ποδάρκης, καὶ πόδας ὠκὺς passim ab Homero vocitetur, sunt qui autument inde partum, quod ejus infantia sub Chirone fuerit Cervorum medullis plurimum enutrita. Porro illum assecutum esse Cervos absque Canibus, & retium insidiis, Pindarus in Nemeis canit:

Achilles quare sic dictus.

Κτείνοντ' ἐλάφους ἄνευ κυνῶν, δολίων θ' ἑρκέων.

Nam de agilitate Cervi superfluum est verba facere, cum scriptis omnium in primis celebretur, præcipue vero κατ' ἐξοχὴν quandam, Laconum chorus, Aristophanica Lysistrate dicat, saltandum pedibus est tanquam Cervus aliquis. Sed quod de Achillis nutrimento & nomine positum est, Nazianzenus Achillem dictum ait, quod sine cibo fuerit educatus: χυλὸς enim cibus & succus est: ille vero crudis tantum ferarum artubus pasci fuerit assuetus. Sed & quod de Chironis institutione circumfertur, mirum ab Homero nusquam hujus rei mentionem fieri, cum tamen Apollonius, & qui post Homerum fuerunt Poëtæ plerique omnes educatum Achillem à Chirone tradant. Addam hic Telephum Herculis & Auges filium, quem Alæus Auges pater in Panthium montem exposuerat, à Cerva educatum esse, ut apud Lycophronis interpretem habetur, quod & nomen ipsum ostdendere videtur: Cervi quippe nutricatum significat.

B

INTERQUIESCENS. Cap. V.

QUamvis autem cursum pernicissimum Ægyptii ex Cervi currentis specie intelligi monuissent, quia tamen is requiem inter currendum aliquam facit, consistensque manet, dum qui sequitur appropinquet, tum fugam item arripit, factum est, ut hominem aliquam laboribus suis requiem interponentem significare si vellent, currentem quidem Cervum pingerent, sed retro spectantem, cum in solius tantum fugacitatis significato caput surrectum statuerent, ut cornua per dorsum demissa residerent. Ideo vero Cervus dum fugit interquiescere cogitur, quod tenui imbecilloque est intestino, quod leviter etiam percussum rumpi possit, cute adhuc integra permanente. Denique imbecillum adeo animal est Cervus, ut tactus ab aspalatho (ea est spinæ species) emoriatur. Verum hoc & alia de causa, & alio etiam potest modo pingi, quippe si tres pluresve Cervos natantes feceris capitibus alterius clunibus impositis, atque eorum primum avertentem se quasi ad postremum locum: quo quidem officio mutuo se adjuvant, cum ex Sicilio transferant in Calabriam per æstatem, pabuli gratia: idque plurimum juxta urbem Rhegium, qui propterea quod onus capitis super aquas exstantis haud facilè sustinent, inter natandum singuli super anterioris lumbos caput imponunt: dux vero cum defessus est ad ultimum transit locum, atque ita mox alius atque alius labore cum quiete communicato, incolumes transeunt. Si cui tamen quod superius positum est hieroglyphicum magis placuerit, res in medio posita est.

C *Cervus cur inter currendum quiescat.*

D

FORMIDO. Cap. VI.

STuporem præter hæc, formidinemque per Cervum & puniceas pennas prætentas significari omnibus innotuit, tam ex iis, qui Animalium historias conscripsere, quam ex Virgiliano carmine, qui Turnum attonito quodam pavore perculsum Cervo æquiparat *puniceæ septo formidine pennæ*. Libet vero loco hoc de pennis ad Cervorum formidinem excogitatis historiā enarrare, quæ non tantum Virgilii carmen explicabit, verum etiam hieroglyphico huic argumento plurimum afferet claritatis. Narrabat mihi Jo. Antonius Pollio Geloum Princeps, Pontificii contubernii mihi socius, stare adhuc in Sicilia hanc venationis antiquæ rationem, quæ sic fieri soleat. Nobiles ubi renunciatū fuerit Cervorum greges usquam oberrare, alter alterum invitantes propere conveniunt, afferuntq; secum Scorpionem aut arcum singuli, & fasciculū virgarum, quæ omnes ferrea cuspide præpilatæ sint:

Virgil. lib. 5. Georg.

Cervorum venationis antiquæ ratio.

quarum caput alterũ in summo perforatum est, funiculo perpetuo per virgas singulas ea transmisso longitudo earum ad pedes quatuor, vel circa. Cum ad locum pervenere ubi Cervos congregatos norunt, late diffusi equites peditesque modum agri, quanto satis est ambitu, circumsistunt, stationemque unusquisque suam per intervalla certa suscipiunt. Hic fascem quisque suum explicat, primaque virga ad finitimi ultimam alligata, reliquas per decempedæ, circiter intervallum singulas terræ affigit: idem alter, idem alii faciunt, donec Cervos undecumque conclusere. Virgis ita dispositis pennarum punicearum, quas in hunc usum magno numero fucatas habent, fasciculos licio suspensos ad traductum per virgas funiculum hic & illic alligant, qui aura vel levissima impulsi varia jactatione moventur. Stationarii mox in proxima se quisque abdunt virgulta, sagittisque intentis expectant taciti. Liciorum hoc sepum ingreditur eques tantum unus cum odorisequis Canibus, iisque non admodum magnis. Hunc venationis magistrum vocant. Is ubi gregem nactus est, sensim accedit, latratuque Catulorum tantum fretus, agmen incipit agitare: illi conferti omnes una fugam capessunt, at cum ad licia pennasq; illas pensiles pervenere, subito pavefacti ulterius progredi non audent, sed illarum motum & fulgorem declinantes ad lævam non procul flectunt, & rutilantes fasciculos illos prospectantes, tanquã muro inclusi circumaguntur: subsequitur magister, nomine quemque vocans ex stationariis, prout unicuiq; fit proximus: atq; huic primum vel secundum, illi tertium aut quintum aut septimum ex libidine sua telo excipiendum destinat, futurum sagittario dedecori & ignominiæ, nisi oblatum à magistro sauciarit, vel si alium quempiam quam nuncupatum appetierit. Magister ita agmen tamdiu circumagit quasi per pomœria progessus, donec ita præda omnis per omnium vices concidat exanimata. Hæ sunt itaq; pennæ illæ, quarum formidine attoniti stupidive facti Cervi, abalienato prorsus animo consternantur. Has enim non aliter pavet, quam Elephanti colorem album, Tauri phœniceum ac rubicundum, Tigres tympanorum sonitum, Ursi Leonesve mappam, amiculumve in caput injectum, de quo locis suis. Sed quod ad Cervum pertinet, dant hoc nonnulli animalis stoliditati, ingenitoque cuidam stupori, qui ei de re qualibet oriatur. Natura omnino sunt hi meticulosi, quia frigidiusculi. Philosophi enim animalia eo omnia formidine magis laborare tradunt, quo frigidiora sunt, idque quotidiano comprobatur experimento. Cervos vero esse frigidos, lacryma dulcis argumento est, quæ salsuginosa est Apris, qui magna pollent caliditate. Hinc fit, ut ille fugiat, hic hostem adoriatur, proque viribus injuriam ulcisci pertentet. Sed cur non Lucretii Latini Philosophi, eaque de causa mihi sæpius citandi, luculenta super hoc carmina recitemus?

Quare Cervi sint meticulosi.

At ventosa magis Cervorum frigida mens est,
Et gelidas citius par viscera concitat auras,
Quæ tremulum faciunt membris existere motum.

De rerum natura, l. 3.

Atque idem superius dixerat:

Est & frigida multa comes formidinis aura,
Quæ ciet horrorem membris, & concitat artus.

Hujus rei doctrinam secutus Horatius ait:

Carm. lib. 1. Od. 15.

Quem tu Cervus uti vallis in altera
Visum parte Lupum, graminis immemor
Sublimi fugies mollis anhelitu.

Et Græci ἔλαφον ἄνδρα omnino dixerunt, pro maxime formidoloso. Et Cleonymum taxat Aristophanes timidissimum hominem, quem Nebulæ per figuram Cervi referebant. Sed enim quod de animalis frigiditate Philosophi disserunt, longe aliter apud Euthymium inveni, ut in subjecto habetur hieroglyphico.

VEHEMENS APPETENTIA.

Cap. VII.

VEhementissimi enim desiderii signum esse Cervum ad aquæ fontem adspectantem, Divinæ indicant literæ, dum ita canunt; *Quemadmodum sitibunda Cerva inhiat ad aquarum rivos, ita anhelat anima mea ad te, Deus.* Cerva enim suapte natura ita calida est, ajunt sacri Interpretes, ut frigidissimis reptilium carnibus mirifice relevetur; ideoque eas avidius appetit, quibus absumptis natu-

A naturali illo calore κτ᾽ τ ἀντιπάθειαν magis ac magis concitato, studiosissime gelida fontium fluenta perquirat,

FORMIDO SUBLATA. CAP. VIII.

QUod autem Herculem Cervum enecantem multa artificum opera proponunt, sumptum ex Poëtarum fabulis argumentum, in quo tamen hieroglyphicus delitescit intellectus, pavorem è mortalium vita sublatum ex eo significari tradit Heraclitus, qui pleraque fabularum figmenta in hieroglyphicum hunc modum interpretatus est. Sed quantum ad timiditatem pertinet, cum affectus hujusmodi in servis præcipue deprehendatur, utpote qui seorsum ab ingenua liberalitate sint vel educati, vel instituti, mos apud Comicos in primis inolevit, ut fugitivi, quod omnino timidorum est, Cervi appellarentur. Ejus timoris ergo Achilles apud Homerum ignaviam objicit Agamemnoni, dum cervino eum corde præditum objurgat. Pomp. Festus servos fugitivos unius tantum literæ mutatione Cervos nuncupari solitos tradit. Sedenim, ut eo vocitarentur nomine, non ipsa tantum fugacitas in causa fuit, verum etiam historia. Ajunt enim Servium Tullum ædem in Aventino Dianæ B sacrasse, diemque instituisse Idibus Augusti, quo die ipse serva natus esset: mos vero erat, ut Deæ ara ex cornibus fieret, cæsorumque Cervorum capita valuis & parietibus affigerentur, ipsumq; Dianæ simulacrum, ut in plerisque numis habetur, cum Cervo affingeretur, quod animalia ea in ejus esse tutela dicerentur. Ab utriusque igitur rei similitudine, & scurrili propemodum in regem loco, servi fugitivi Cervi cœpti sunt appellari. Adddam id, animalia ea Cervos quasi geruos dictos, quod cornua gestant usque adeo grandia. Nam & Ceres quasi Geres à gerendis frugibus dicta, ut Etymologici putant. Illud vero servile identidem est, quod onus tam magnum Cervi gerunt capite, quoniam ponderum gestatio sit servorum propria.

Homerus Iliad. lib. 1.

AUDITUS ET SURDITAS. CVP. IX.

SUrrectas auriculas Cervi, auditus acris significatum esse, ostendit illud, quod ὠσὶν ἐγῶσι proverbium fertur, quod *arrectis auribus*, Maro, & *arrigere aures* Terentius interpretatur. Contra vero pro surditate easdem demissas pingere moris est: quia tunc Cervi acutissime audiunt, cum surrectas aures protendere: cum vero eas demisere, vix proximum excipiunt sonum. Nam cum audi- C tus, ut placet Empedocli, fiat illisi spiritus in claviculatam aurium partem introrsus adnexam, quam tintinabuli vicem præbere dicit, utpote celso loco sitam, pulsuique obviam, accidit ut negato per hujusmodi aurium depressionem ingressu, surditas obveniat necessario. Alia quædam Medici comminiscuntur, sed quæ nihil ad rem nostram attinent: hoc siquidem significatum ex gestu desumitur auris, quæ cum surrigitur, patefit: cum vero demittitur, auditum obturat. Nam & Aristoteles Cervos ait, cum aures demiserint, facile capi, quod insidias non senserint: cum vero eas intenderint, facile insidiarum admoneri.

Æn. lib. 1. Terentius in Andria. Quomodo fiat auditus & surditas. Aristoteles lib. 9. de nat. animalium.

MULIEROSUS. CAP. X.

SI qui vero mulierosum hominem, & multarum concubitum appetentem notare vellent, Cervum exporrecto genitali pingebant. Is siquidem cum urgente jam Venere coitum appetit, non in una tantum immoratur, sed mutat, brevique interposito tempore aliam atque aliam superegreditur. Ajunt vero Cervorum coitum non esse statarium, ut reliquorum animalium, sed Cervam simulac marem accepit, identidem currere, applicitumque Cervum & rem nihilosecus peragentem dorso D vectare: illum duobus tantum pedibus terræ innixum pertinaciter subsequi, nec nisi re peracta desilire.

LASCIVIÆ POENITENTIA. CAP. XI.

ILlud spectandæ probitatis exemplum est, quod volentes hominem propter propriam petulantiam, qua lapsus fuerit, pudore affectum ingenuo significare, Cervum in scrobe delitescentem ostentabant. Is enim cum fœminam impleret, separatur per se ipse, & propter libidinis graveolentiam solitarius scrobes fodit: fœtent enim ut Hirci, facies quoque eorum nigrescit aspergine, ut Hircorum. Degunt igitur hac destinatione quousque imber accidat, ablutique inde pascua repetunt,

Cervus cur & quando latitet.

DE REPULSA PUDOR. Cap. XII.

ALia itidem de causa latitare Cervum cum observassent antiqui, hominem, qui vel candidatus turpem esset repulsam passus, vel partam dignitatem amisisset. Vatiniana aliqua affectus ignominia: & propterea tanto perfusum pudore, ut in frequentiora loca prodire non audeat, ostendere si vellent, Cervum marem sine cornibus inter virgulta fruticesve abditum pingere soliti sunt. Cornua enim mares tantum habent, quibus amissis tamdiu præ pudore latent, quoad altera renasci cœperint. Alii dicunt, non præ pudore fieri hoc à Cervo, sed narura duce, quod se latebrarum præsidio tutari velit, qui se armis privatum cernat: veluti sepia atramento fuso suæ consulit incolumitati, ne capiatur, & polypus coloris mutatione venatores fallit. Quod vero plerique Historiæ animalium scriptores fœminas è Cervis sine cornibus esse tradunt, longe diversum est ab eo, quod Olympiis ponit Pindarus, ode quæ Theroni scribitur εἰς θεοξένια. Ita enim ibi: χρυσόκερων ἔλαφον θήλειαν ἄξονθ' ἄν ποτε ταϋγέτα ἀντιθεῖσ' ὀρθωσία ἔγραψεν ἱράν quo loco interpres introductam ait à Poëtis cornutam Cervam, cujusmodi ea fuit, quæ Telephum lactavit: Positum hoc idem ab Anacreonte, sed à Zenodoto correctum, ob vulgatam historiam, quod in eo genere fœminæ cornua non habeant: nam quod scripserat Anacreon, ἀγαν ὡς οἷά τε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, ὥστ' ἐν ὕλαις κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ἀπὸ μητρὸς ἐπτοήθη: pro locutione κεροέσσης, quod cornigeræ significat, Zenodotus, is emunctæ naris censor ἐροέσσης reposuit, hoc est, desideratæ vel amabilis. Subjungit interpres, inventas tamen aliquando, nec incongruum esse, aliquas habere cornua: quemadmodum in Elephantis, de quibus tradunt Æthiopicos & Lybicos tam mares quam fœminas habere dentes, cum tamen in India, ut observavit Amytianus, hujus generis fœminæ sine dentibus esse conspiciantur.

ARMORUM APPARATUS SINE CORDE IRRITUS. Cap. XIII.

EXcogitarunt etiam juniores hieroglyphica quædam argumenta, quæ passim referre, utut deposcere locus videbatur, haudquaquam puduit, cujusmodi hoc est, quo apparatum bellicum frustratorium & inanem esse, nisi præsens ardensque adsit animus, per Cervum magnis insurgentem cornibus significari posuerunt. Naturam enim inquiunt, Cervo, animali admodum degeneri, cornua magnitudinis adeo spectandæ ac asperitatis horrificæ contribuisse, quo argumentum esset, eos qui audacia & fiducia ipsi præditi non essent, frustra ullum armorum apparatum, & instrumenta bellica comparare. Dicere solebat Antisthenes, bona omnia à Diis hostibus optanda præter unam fortitudinem: illa enim quotquot essent, non esse possidentium, sed eorum, qui armis præstarent, & viribus pollerent. Nam nisi ad opes & potentiam præsens acerque animus adjiciatur, facile vel ipsa infringitur fortitudo. Hinc egregium illud Chabriæ Atheniensium ducis dictum, quod & Philippus usurpare solitus, formidabiliorem esse Cervorum exercitum Leone duce, quam Leonum duce Cervo. Tantum is animorum vigori, quo Dux ipse polleret, tribuebat, idque multis stratagematum exemplis apud rerum scriptores passim verum esse comperitur. In hanc sententiã Demades Philippo, qui contra Athenienses superior evaserat, adulaturus, ἔγνως ἄν ἔφη, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, εἰ ἀθηναίων μὲν φίλιππος, μακεδόνων δὲ χάρης ἐστρατήγει. *Nosses*, inquit, *o Rex civitatis robur, si Atheniensium Philippus, Macedonũ vero Chares exercitui præfuisset.* Chares enim dux fuerat Atheniensium. Non omittendum hic, quod Tertullianus nosse ait se Christiani gregis pastores aliquos in pace Leones, in prælio Cervos: quod quidem vir ad martyrii cruciatus impavidus & paratissimus, ad ineptias tollendas ferventissimus, neque animos pusillos, neque ignaviam quorumdam ferre poterat.

D. Laertius in ejus vita. Antisthenis & Chabriæ dictum egregium.

In Apologetico.

ACTÆ-

ACTÆON. CAP. XIV.

FRivola vero mihi videtur Anaximenis interpretatio super Actæonis fabula, de qua superius mentionem fecimus, qui conversus ideo dicatur in Cervum, & à canibus suis dilaceratus, quod periculis, quæ venando subierat demum consideratis, ætate jam ingravescente timidior factus, in cervum transformari sit visus: cumque Canes nihilo secius aleret patrimonium consumpsisse, idque à Canibus laceratum esse significare, potius historia, non fabulæ cujusquam figmentum, invento huic dederit argumentum. Actæonem enim & Cippum cornutos editos, Plinius author est. Quin apud Max. Tyrium legas, apud Corinthios, Bacchiadarum facinus in Actæone Dorico adolescente discerpendo admissum, Bœotio illi assimilatum, in quo Actæon à veris est Canibus laceratus. Quod vero Homerus ait, Diana per juga montium errantem gaudere telis, & Capreis, ac fugacibus Cervis delectari, sunt qui ad Actæonis fabulam convertant: sunt qui vetustam Philosophiam secuti, sagittas eas, quæ Cervum assequuntur, hieroglyphice solares radios indicare velint, quorum scilicet repercussu, cornua ipsa pro loci, ubi Luna est, conditione, & appereant, & obducantur. Nam & Lucretius tela hæc ita interpretatur:

Plin. lib. 11. c. 37.

Lib. 1. De nat. rer.

Non radii Solis, neque lucida tela diei.

Dianam autem Capreis & Cervis tantum gaudere, Homerus, dicit, Leonibus autem minime: nempe quia circa Taygeta aut Erymanthum eam venari dicit, ubi Leones non habentur. Elei sane Dianam ἐλαφιαῖαν vocant, ut apud Pausaniam est, quamvis aliter alii nomen interpretantur. Videas tamen passim Dianæ simulacro Cervum ut plurimum in venatum objici, qualem præcipue speciem in Hadriani numo cernere est, cum inscriptione, ἈΡΤΕΜΙΣ ἘΦΕΣΙΑ. In aliis quoque ejusdem Hadriani Dianæ itidem Ephesiæ simulacrum geminis duum Cervorum inter se aversorum clunibus insidere conspicias, atque aliter in aliis. Et Cerva est in multis Galieni numis cum inscriptione, DIANÆ CONS. AUG. Ea enim ambitione fuit, ingenio vir alioquin impurissimo, ut Deos omnes ad sui custodiam & conservationem occupatos esse jactaret. Hinc feras fere omnes, quotquot numinibus dicavit antiquitas, numis suis eadem inscriptione cudendas curavit: quorum vis magna paucis ante annis in agro Bellunensi reperta est. Neque tamen Dianæ tantum, verum etiam Milanioni, & Atalantæ heroibus Cervus dedicabatur, quorum simulachra cum hinnulo in Olympia fuisse Pausanias testatur. Quod vero ajunt Iphigeniam cum jamjam ad aras patris jussu mactanda constitisset, in Cervam demutatam, ac ipsius Dianæ numine in Tauricam regionem asportatam, Nicander in Taurum ait, Phœodimus in Ursam, atque ita omnia variant in Græcorum fabulis, à quibus longe diversa leguntur apud Lycophronem & ejus interpretes.

VIVACITAS. CAP. XV.

VIvacitatem ex picto Cervo significari, quod Ægyptiorum commentum est, magis exploratum arbitror quam ulla sit opus commentatione perquirere. Datum enim illi est à natura, ut quam diutissime vivat. Verum cum id sacerdotes ostendere volebant, cornua maxime ramosa faciebant, siquidem unoquoque anno ramus horum cornibus adjicitur: sed ut nonnulli observarunt, non ultra sex annos ab eo tempore similia reviviscere, neque ætatem in dediscerni posse, sed ex dentibus, quos tunc cum grandævus est, aut paucos, aut nullos habeat. Sedenim experimento compertum est, cornua senescentium asperiora quotannis fieri enormioraque, pluribusque tuberculis & mucronibus horrida, quo magis in senium vergant. Animadvertendum autem in manuscriptis Hori codicibus antiquis, πολυχρόνια σημαίνει scriptum, non πολυχρόνιον ut in impressis habetur, quod *multa tempora*, interpretandũ esset. Sed parvi hoc momenti. Agathoclea Syracusanorum tyrannum ferunt

Cervi ætas unde dignoscatur. Auctor Ælianus, nec absimile exemplum in Chronicis Francorum tempore Caroli septimi.

ferunt Cervum venando interfeciſſe, circa cujus collum torquis erat aheneus, ſuperinducta jam pelle tectus, in quo hujusmodi legebatur inſcriptio, ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΙ: quem Princeps ipſe magna veneratione ſuſceptum Dianæ ſtatim conſecravit, diutiſſimeque apud Peucetios Italiæ populos in percelebri Dianæ templo, cujus meminit Ariſtoteles, torquis ille conſpicuus fuit. Superare vero eos trecentos annos multi prodidere, pleriq; plures, plerique pauciores: quod quidem utcumq; ſe habeat, receptiſſimum eſt eos eſſe vivaciſſimos, & vivacitatis elogio paſſim à Latinis Græcisque ſcriptoribus appellatos,

VIR UNDECUNQUE PERFECTUS. Cap. XVI.

SEd jam tempus eſt, ut ruminationis ſignificatum exequamur, ſi prius tamen locum apud Plinium expenderimus, ubi de Cervi ruminatione loquitur, quem ſylveſtrium tunc ruminare, cum à nobis aluntur, dicere videtur: quaſi cicuratio ſit ruminationis cauſa. Sedenim, uti reor, vel aliquid deeſt, vel, quo adduci non poſſum, Ariſtotelem non expreſſit, qui eo probat argumento Cervos ruminare, quia idem faciunt alti à nobis. Ait enim: *Ex feris ea tantum ruminare novimus, quæ aliquando cum hominibus degunt, ut Cervus: hunc enim ruminare manifeſtum eſt.* Hujus vero rei ſignificatum eſt è Divinis literis interpretandum: ex quibus animalia, quæ ruminant, & ungulas bifidas habent, profana non eſſe diſcimus, quod quidem eo velamento ſubinnuit, eum qui ſacris ſit initiandus, pietatis meditatione, neque non doctrina, judicioque præſtare oportere. Bifida ſiquidem ungula diſcernendi doctrinam, & ſingulorum indicat examinationem, quam per ipſas rerum diſtinctiones aſſequimur, ut rectum ab indirecto, lepram à non lepra diſcernere poſſimus: ruminatio vero, ut ſæpe dictum, pietatem & divinarum rerum meditationem oſtendit: horum qui altera careat, tanquam ineptus rejiciendus. *Alterius ſiquidem Altera poſcit opem res & conjurat amice*, diceret Horatius, de quo tamen ſignificato in Porco latius ex Philone. Eoque forſitan ſpectat dictum illud ex 29. Pſalm. ut apud Græcos eſt, *φωνὴ κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους, Vox Domini, quæ Cervos perficit*, vel, ut alii, *Præparat*. Significat vero, *καταρτίζειν*, inſtruere aliquem ad negotium quod exequendum ſuſceperit. Vox igitur Domini, quæ Cervos, hoc eſt, viros non indignos qui admittantur ad ſacra inſtruit, & ad certam vitæ rationem inducit, ea eſt, quæ per Prophetarum vaticinia, per Evangelicam inſtitutionem, per Apoſtolorum prædicationes, per Doctorum optimorum interpretationes, nobis innotuit. Adamantius, cujus ſententiam Euthymius mihi ſequi videtur, eo rem trahit: ut eos viros Dominus ad profectum ſapientiæ ducat, qui Serpentes ſint aſſidue perſecuturi (qui ſermo mere eſt hieroglyphicus) hoc eſt, bellum cum cum hæreticis, & falſorum dogmatum authoribus geſturi, diabolique tentamenta conatusque ejus omnes exuperaturi, quo debellato certamine triumphabundi mox cantare valeant ex altero ſupra quadrageſimum Pſalmo: *Quemadmodum anhelat Cervus ad fontes aquarum, ita ſitibundus ſit animus meus ad te Deus. Sitivit, inquam, animus meus Deum, eum qui fortis eſt, qui vivit.* His vero Cervis montes excelſi pervii, ſublimitas quippe cœleſtis illuceſcit, ſupremæque doctrinæ faſtigium, quod nubes omnes exuperat, quo ſimulac mortalium inſidiis appetuntur, aut Canum latratibus exagitantur, tuto confugiant, & ſine perturbatione ſoſpitentur. Ubi vero in Divinis ipſis literis. in Proverb. quippe Salomonis legitur, *Cervus amicitiæ & gratiarum pullus fabuletur tecum*, hieroglyphice quidam, ait Eucher. ita interpretantur, ut Cervum amicitiæ accipiendum putent Chriſtum, totius dilectionis & charitatis magiſtrum: nam & alibi, & præcipue in Cantico, Chriſtus ex Cervi imagine deſcribitur, ut eo loco: *Similis es tu, fratruelis meus, damulæ, aut hinnulo Cervorum.* Gratiarum vero pullum, quem accipiamus, niſi columbinum, ac perinde S. Spiritum, qui ſit omnium gratiarum, quippe ut veteres vocabulum uſurpant, *χαρισμάτων* diſtributor? Admonemur ergo

Vox Domini quid.

Proverb. 5. 19.

Cant. c. 8.

Columbinus pullus.

A ergo per Salomonis præceptionem, ut semper Christi, vel Spiritus sancti solatia requiramus. Sed antequam cornuum Cervinorum genera prætereamus, id observandum, è Cervorum genere, qui cornibus latis sunt, Tragelaphos, ut tradit Eucher. Divinis literis nuncupari. Animadverti interdum è summis fraxini arboris ramis nasci quid ad hujusmodi cornuum similitudinem, surculo quippe aliquo detruncato, mox gummi de cortice exundante, qui in eam mox speciem Virgiliani visci more crescat, & vario flexu modo in spiram, modo instar acanthi, flexibus anguineis incurvetur: id quicquid sit lignum omnino est, atque admodum solidum, sed forma lata strjisque multiplicibus loricata.

FEROCITAS IN TIMIDITATEM VERSA.
Cap. XVII.

SEd quoniam in Tragelaphum incidimus (qui nomen id adeptus est à cornibus, quæ propter latitudinem & strias hujusmodi hircinis admodum similia sunt, ramosa tamen, sed non in acutum tendentia) quid de Hippocervo dicemus, quem nostra vidit ætas, anteriore parte Equũ, posteriore Cervum sessoris & ephippii patientem, ingressu tamen incommodo, utpote qui modo assultu, infesta modo succussatione sessorem conquassaret? Misit hunc dono Fridericus I. Mantuæ Dux Francisco Galliarum Regi, salutis nostræ anno XXXIV. supra M. D. Quod si quid hujusmodi pingere voluerimus, non incongruum erit animalis hujus hieroglyphicum, ferocem impetu primo hominem significare, qui mox in pavidum evestigio degeneret, & in fugacitatem elabatur.

DE CORNIBUS.
SPECIOSÆ FORTUNÆ INCONSTANTIA.
Cap. XVIII.

QUoniam vero Cervus ad Lunæ similitudinem cornua nunc amittit, nunc reparat (nam & sideri cornua & decidere & succrescere videntur) hieroglyphicũ nonnulli ponunt Cervi cornua, si quempiam ab ignobilitate modo ad honores evectum, modo ab honoribus ad ignobilitatem redactum assiduo fortunæ rotatu, varioque eventu, significare voluerint. Solis enim animalium cornua recidivaque annis omnibus Aristoteles Achaicis Cervis hoc ait accidere: eosque, ut supra dictum, præ pudore tamdiu latitare, & loca difficilia accessu petere, donec alia renascantur, quamvis castratis ajunt, neque decidere, neque si prius deciderint, renasci. Toto vero opere cornua dignitatis, potentiæ, fortitudinis, authoritatis, & imperii indicia esse commonstrantur.

SACROSANCTA DIGNITAS. Cap. XIX.

HInc aliud nascitur hieroglyphicum, ut sacrosancta dignitas ex unoquoque cornu significetur, quod antiquissima omnis veterum indicat disciplina. Honoris enim, uti dicebamus, & potentiæ signum tam apud Gentiles, quam apud Christianæ pietatis cultores, quique eos præcesserunt Hebræos, habita sunt cornua. In Divinis siquidem libris cornu passim pro Regia dignitate positum reperimus, complexaq; similitudine quadam inter se, cornu, radium, & coronam. Inde Moses cornibus insignis effingitur, cujus facies divini Solis lumine correpta, radiis quibusdam igneis promicare videbatur: adeo ut Israeliticus populus cum splendorem eum ferre non posset, oculis ad obtutũ cæcutientib9, ab eo ut velata facie verba faceret studiosissime contenderunt. Eadem porro dictio apud Hebræos & cornu & coronam denotat. Unde sæpius apud Latinos in literis Divinis cornu pro Corona positum legimus, passimq; ex instituto veteri coronæ regiæ radiorum referunt similitudinem: ut non temere olim institutũ sit eas Apollineo capite duodecim pretiosis lapillis confici, qui splendore suo promicantes caput universum radiis illustrarent. Totidem autem radiis coronas regias constare, tum ex numis veterum, monumentisq; aliis vel ære fusis, vel marmore incisis, tum ex Virgiliano carmine videmus, ubi Latinus fœdera certaminis inter Æneam & Turnum sancturus, sic ait:

Cornu sacri significationes.

Virgil. Æneid. lib. 9.

> *Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum*
> *Aurati bis sex radii fulgentia cingunt,*
> *Solis avi specimen.*

Signi-

Significarunt & in portentis cornua dignitatem, ut purpurea illa, cum quibus Bos albus olim natus, Albino Clodio tum primum in lucem edito: Imperatoriam enim illi dignitatem portendisse persuasum est. Quæ quidem ille jam grandis cum Tribunus effectus esset, in templo Apollinis Cumani suspendit, sortesque illis has eduxit:

Virgil. Æn. lib. 6.

> *Hic rem Romanam magno trepidante tumultu*
> *Sistet, Eques sternet Pœnos, Gallumq; rebellem.*

Sed hæc verbosius forte quam par erat explicuimus, nulla tuarum occupationum ratione habita, mi Bocchi. Sed nosti Cervi Cornua esse insigniter ramosa, quæpe τοῦ πασσάλου τρόπον pro cœnaculis ad parietes affigantur, in quorum scilicet ramos hospites domesticiq; omnes, annulos, sudaria, pileos, & id genus multa soleant appendere, cum se vel cœnaturi, vel accubaturi, volunt expeditos. Hinc tot ea fuerunt, quæ Cervinis cornibus applicata reperisti. Quæ quidem si tuæ non respondent expectationi, quid ego veniam à te deprecer, qui maxime omnium unus nosti occupationes meas? Pro summa vero eruditione tua dabis operam, ut Cervus meus & torquibus aureis, & insignioribus aliis monilibus adornetur: unde aliquod eo sanctissimæ amicitiæ nostræ monumentum posteritati relinquatur.

JOHANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIRER VIII.

DE IIS QUÆ PER FORMICAM, ET SCARABÆUM, ET ECHINUM SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ROMULUM AMASÆUM.

Quod maxime omnium animalium duo, te Formica scilicet & Scarabeus (quorum vita alterum negotiosa, ejus alterum quæ in natura Deorumq; contemplatione versetur, hieroglyphica sunt) in admirationem traxerint, minime mirum est, eruditissime Romule, cum & veteres Philosophos omnes in certamen commiserint, utrum brutum, humanum, an divinum etiam eorum esset ingenium altercantes, & an ea vera sint, quæ lib. de Nat. Deo. apud Ciceronem legimus, in Formica non modo sensum, verum etiam mentem rationemque atq; memoriam esse. Pythagorici enim, ut optime nosti, animam omnem, quæ sensibus & memoria sit prædita, rationis identidem atque etiam orationis esse participem asseverant: neq; interioris tantum, verum etiam exterioris, qua uniuscujusq; generis animalia, quantum necesse habeant, inter se mutuo loquantur: Minime vero mirum esse, eorum quæ Bruta vocamus, verba non discerni à nobis, Italis videlicet aut Græcis, cum barbarorum etiam multorum verba minime discernamus, qui utrum loquantur an vociferentur, distinctè satis non sane possumus intelligere. Quanquam proditum est, fuisse etiam apud antiquos, qui sermonem animalium omnium intelligerent, inter quos Melampum & Tiresiam præcipue memorant, & multorum scriptis celebratum Apollonium Tyaneum, quem referunt in amicorum cœtu & audisse & intellexisse Hirundinem aliis nunciare Asinum prope urbem onustum tritico cecidisse, triticumq; humi diffusum. Philostratus ubi historiam istiusmodi narrat, Passerem fuisse scribit, quem ita loquentem Apollonius intellexit. Utcunq; vero calluisse & eum avium & brutorum id genus linguas, uno omnes consensu tradunt. Sed enim parum hoc mihi videtur, quod, ut alia missa faciamus, Formicæ Scarabeive inter se loquantur, cum alia in his spectemus, quæ prudentiam, quæ pietatem, quæ legum observantiam, quæ agendarum intelligendarumq; rerum, quæ vel Philosophis interdum negotium facessere consuerint, notitiam præ se ferant, quod multis humana

Brutorum sermo à nonnullis intellectus.

A *manæ vitæ commoditatibus illa ipsa quotcunque animalia nobis documento fuerint, & vivendi propemodum rationem indicarint. Sed næ ego ineptus, qui super his ad Romulum Amasæum eruditissimum eloquentissimumque virum disseram. Sed enim dabis hoc amicitiæ nostræ, ut etiam liceat ineptire: deque iis sermonem facere, quæ tu decies in anno longe disertius & eruditius è suggestu publico docere soleas. Nostram vero hanc diligentiam non est, ut obscuram quispiam existimet, quod in tam tenui moremur insecto, cum in eo tam magna naturæ miracula delitescant: quæ cum Ægyptii sacerdotes diligenter contemplati essent, hæc per Formicam suis hieroglyphicis adscriptam significari voluerunt.*

INVESTIGATIO. Cap. I.

Diligentissimam in primis investigationem, solertiamque in iis comparandis, quæ ad usum vitæ facerent, per hujus animalis hieroglyphicum ostendebant. Formica siquidem ea quoque deprehendit, quæ quisquam accuratissime occultaverit, pari cum Sole diligentia, qui quotidie omnia terrarum opera visitatione sua collustrat: quapropter in Isthmo Soli Formica immolari solita. B

PROVIDENTIA. Cap. II

Mox & providentiam demonstrabant: quia memor hyemis cibaria comparat & recondit, & cellas promptuarias facit, semina interim ne nascantur morsu secat, abrosaque condit, ne rursus in fruges exeant è terra, atque inutilia inde sibi ad usum alimenti fiant. Quin etiam si ea imbre madefacta senserit, profert atque exsiccat, idque eo tantum tempore, cum tranquillum atque serenum cœlum præsenserit. Quamobrem nunquam ex nubibus imbrem effluxisse conspexeris, cum à Formicis expositum est frumentum: quod supra humanæ intelligentiæ captum esse negarit nemo, nisi paucissimos commemorare velimus, ea insignes præsagitura: uti Democritum fuisse memorant, quem tradunt jussisse fratri, cœlo admodum sereno, ut quam rapidissime posset messem omnem sub tecta inferret, atque effusissimum paulo post diluvium subsecutum. Adhæc, hanc prudentiam, sive cœlestium cognitionem Formicæ adscribit Ælianus, ut cum nonum à Lunæ coitu diem inauspicatum norit, nunquam eo die de latebris exeat. Sed ut ad asservandæ frugis providentiam revertamur, ea si homini largius, aut pari saltem cum Formicis portione concessa esset, Phalaris Agrigentinorum tyrannus loca quædam in Sicilia munitissima tam parvo negotio minime cepisset. Is enim simulato cum oppidanis fœdere, frumenta quæ residuo habere se dicebat, apud eos deposuit: deinde data opera, ut cameræ tectorum, in quibus ea condebantur, rescissæ pluviam reciperent, frumentaque ita computrescerent, illos fiducia additi commeatus proprio tritico abusos, primo æstatis initio aggressus, inopia compulit ad deditionem. Quod ut exemplo nobis sit, sacræ etiam literæ adhortantur, quæ pigros desidesque admonent, ut ad formicam se conferant, atque illa prudentiores fieri contendant. Salomon Formicam, minimum terræ animal, sapientiorem sapientibus asseverat: propterea quod sibi præparat in messe cibum. Deus vero, ut arbitratur Adamantius, industriam hanc vel quasi providentiæ similitudinem Formicis dedit, ut aliis ratione utentibus perspicuum esset exemplar, quo Formicarum opera contemplantes, ad res gerendas ipsi quoque aggrederentur, usui necessaria compararent, & parta discerent asservare.

Summa Formicæ providentia. C

Prov. 6.

LABOR INDEFESSUS. Cap. III.

D

Adhæc laboris perseverantiam ex Formica picta significabant: nam ea non interdiu solum verum etiam noctibus laborem exercet. Quanta vero diligentia eandem semper itat viam, neque unquam aberrat à loco, in quo quicquam reposuerit? quanto nixu semina, quæ præ pondere gestare non possit, pedibus protrudit? quam officiose aliæ fessis succedunt, opemque afferunt? ut merito sit exemplum nobis magni Formica laboris, quæ argutam longe argutius Cicadam eluserit, cum illi, ut in Fabulis est, respondit, *Æstate quæ cantaveris, hyeme salta.* Æneas Platonicus in Theophrasto, ubi disserit Euziteus, eorum opinionem refellit, qui defunctorũ animas ajunt id genus animalium sectari, cujus vitam, dum in humanis essent, imitabantur, ad diligentissimam hanc investigationem, solicitosque labores Formicam accommodat, quam, si ita esset, Ulysses post obitum affectari cogeretur,

qui nobis ab Homero exemplar datus est, in quo quid virtus, & quid patientia posset, intueremur, idemque laboriosus omnium Poetarum celebratione decantatur. Plato autem in Phœdone tradit, eorum animas, qui popularem civilemque virtutem absque Philosophia, consuetudine exercitationeque freti, exercuerint, in Formicas abire post obitum. Nam & ea quæ de Myrmidonibus narratur fabula, Theagenes eo quod super Ægina scribit opere, quem scriptorem Pindaricus interpres citat, Æginetas ait, olim in subterraneis speluncis habitasse, quamque excavabant terram in cultum arborum egerere solitos, mox fructus congestos introferre: unde à Formicarum similitudine nomen illis Myrmidonum accesserit. Sed enim de Myrmidonibus priscorum fabula est, ne Græci unquam nugari desinant, Jovem in Formicam mutatum Eurymedusam Archelai filiam compressisse, unde Myrmidon genitus ejus gentis caput.

Fabula Myrmidonum. Lib. 3. & Zezes historia 133. septimæ chiliadis.

PIETAS. Cap. IV.

Mutua formicarum officia.

Recte autem & pietatem, quæque mutuo mortales mortalibus officia debent, per Formicam expresseris, si commeare eas in formicarium spectes, Formicæ alterius cadaver inferentes: prodire ex cavo aliquas, factasque obviam quasi consternatas retrocedere, bis idem terque factitare, alias demum vermiculos ab inferiori loco, utpote redemptionis præmia. quibus cadaver redimant, convectare: alias vero tentare, si quæ dissectæ fuerint, ut partes committant, & cohærere faciant, impellere etiam, ut quæ nihil intermittant, quo explorent, an per se demum redire queant. Quod si quis, ut Æliano teste Cleanthes inquit, animalia hæc rationis expertia contenderet, sola hujus rei contemplatio admiratione errorem emendare potest. Quantum vero pertinet ad victus convectationem, Petrarcha noster maluisset hæc de Ape potius, quam de Formica dici, ne furacitati adeo favere videremur. Nam & in fabulis est, formicas, quæ nunc sunt, homines aliquando fuisse agrestes, eodem ferme ingenio, quo reliqui fere omnes rustici damnantur, furaces scilicet & raptores, qui licet in id genus animalia fuerint transmutati, pristinum tamen convectandi prædas, & rapto vivendi morem obtinuerunt. Animadvertendus vero locus est Levitici cap. XXII. *Si fractum, si cicatricem habens*: ubi Septuaginta pro *Si fractum, Si formiculosum* reposuere, per quem loquendi modum hieroglyphicum scilicet interpretes eum intelligi volunt, qui cogitationem omnem in terrena & secularia negotia conferat, neque pensi habeat quicquam nisi ut cibo potuq; saturetur: quandoquidem hæc formicarum vita, ut quæ ventri apta sint & commoda undecunq; contrahant congregentque, ut notat Hesychius, illudq; Salomonis de quo superius, *Vade ad Formicam, o piger, & vias ejus considera*, ita intelligit, nempe quia pigrum ignavumque ad negotia provocabat, non ut qualia Formica facit, rapto scilicet vivendo, faceret, sed ut laborem, diligentiam, providentiamq; ejus in rectis operibus æmularetur.

INÆQUALITAS. Cap. V.

Morum dissimilitudo.

Sunt qui collegas impares, aut inæqualitatem in moribus, in dignitatibus, in censu, & in omni denique vitæ colore significantes, Camelum & Formicam pingant, laboriosum utrumque animal, sed facie magnitudine, reliquoq; ingenio magnopere inter se diffident, ut nullis comparationis terminis circumscribi valeant. Apud Ægyptios, fateor, hieroglyphicum hoc non haberi, sed usitatissimi proverbii citatio, *μύρμηξ ἢ κάμηλος*, ne prætereatur, monet.

Lucianus 1. epist. Satur.

OPULENTIA. Cap. VI.

Illud exploratum satis, opulentiam per Formicas significari, non tam apud Ægyptios, quam etiam apud Aruspices, sive de nostratibus, sive de Indicis intelligamus: quarum hæ quidem victui necessaria oppido congerunt, Indicæ aurum, & pretiosam supellectilem accumulant: ut non immerito Formicaria bona de affluenti divitiarum copia dicantur, quam augures iis portendi asseverant, apud quos illæ rem congerant: veluti Midæ illi Phrygi, cum puer esset, dormienti Formicæ in os tritici grana congessere, ex quo ditissimum hunc fore ita prædictum est, ut evenit.

MULTITUDO INFESTA. Cap. VII.

Fatales Formicæ.

Alioqui Formicæ, infestæ multitudinis signum apud Aruspices fuere, ut quæ Neroni mortis appropinquantis præsagium attulerunt, qui sibi visus est per somnum pennatarum Fomicarum multitudine oppleri. Nam & paulo post concitata in eum multitudo, mortem accelerare compulit. Ferales etiam fuere Tiberio, quæ Serpentem ab eo in deliciis habitum adhuc viventem corrosere: nam

A nam Aruspices cavendum sibi esse à multitudine responderunt. Sunt qui inauspicatas esse putent, ob colorem, qui omnino feralis est, quanquam in Pephno insula Laconiæ Formicæ candicant.

INTERITUS. CAP. VIII.

IN universum autem conjectores ideo Formicas indicium esse mortis asseverant, quod terræ filiæ sint, & subterraneis cavis habitent, quo identidem mortuorum cadavera inferuntur. *Artemidorus lib. 3. cap. 6.*

AUDITORUM FREQUENTIA. CAP. IX.

AT solis literarum professoribus lætum est, ex Onirocritarum disciplina, Formicas in aures obambulantes imaginari: siquidem ajunt puerorum multitudinem hinc significari, quæ ad audiendū cumulato numero sit adventura, unde Martialis in optatissima Grammatici commoda iocatus ait: *Artemidorus lib. 1. cap. 26.*

Sic te frequens audiunt capillati.

INANIS GLORIA. CAP. X.

PRobatissimi sapientissimique morum scriptores quidam κενοδοξίαν per Formicæ hieroglyphicum expressere. Inanem nostri gloriam dicunt, qua nos ipsos supra modum & meritum æstimamus, B tacitique nobis applaudimus. Latet enim plurimum hoc vitium in abditis animi recessibus, cogitationisque deliciis pascitur & educatur. Formica vero in cavernis sese libenter continet, nec nisi necessitatis causa prodit in propatulum: cum scilicet aut speculatum, aut prædatum properat, vel congesta opes curat, de quarum solicitudine superius satis dictum. Habet vero hoc Formica cum κενοδοξία simillimum, quod laboribus & fructibus insidiatur perinde ac insidiosa pestis, hæc quicquid præclare egerimus, & quascunq; adoreas acquisiverimus, labefactare furtim aggreditur: illa in opes jam partas, hæc in virtutes & partam jam existimationem populabunda. Fecimus quid in bello fortiter, fors & corona donati sumus? surrepit hæc clanculum, & folia decerpit singula, dum nostra nos facinora narramus, & gloriosum militem, ut in comœdiarum fabulis est, imitamur. Prudenter aliquid cavimus, id quicquid est Cenodoxia vitiat, & gloriando mutat in imprudentiam. Beneficio aliquem affecimus, destruit illud gloriatio, efficitq; ut de quo benemeriti fuerimus, maleficio se à nobis affectum putet: operamque ita & oleum perdamus. Plurimum temporis in jejuniis, in vigiliis, in orationibus, in continentia, in animi corporisque moderatione, sine ulla mentis aversione consumpsimus, C advenit Cenodoxia, quæ fructum omnem, quem per labores tot collegeramus, rapidissime depopuletur. Ingeniose, docte & accurate aliquid conscripsimus? sed dum nos ipsi illud efferimus, & aut nostros nos non apparere labores ingemiscimus, aut eorum venditione molesta gloriam affectamus, Cenodoxia illa, illa inquam statim obscurat, quæ alioquin futura erant illustria: proque ingenio, stoliditatem; pro doctrina, imperitiam; pro studio, negligentiam objectat. Danda itaque est opera, ut laudabilia quidem faciamus ex quibus gloria sponte nascatur, sed cum eam visi fuerimus acquisivisse, negligemus potius quam efflagitemus: ita enim cumulatior, & corollariis etiam aucta ultro percita subsequitur. Siquidem: *Virtus ipsa sibi pretium est, nihil indiga laudis,* diceret Claudianus; eam tamen vel invitam honor & commendatio comitatur. *κενοδοξίας incommoda.*

DEPOPULATIO. CAP. XI.

SEd ut ad Ægyptios revertamur, agrorum vastationem & infrequentia facta loca, quæ populosa prius fuerant, per formicam & Origani fasciculum sacerdotes illi significabant: per Formicam, uti superius declaratum est, hieroglyphicum populi, quod passim jam habetur: per Origanum, soli- D tudinem ejus intelligentes. Ea siquidem herba loco apposita, qua Formicæ meant, modico vel salis, vel sulfuris pulvisculo simul inspersos, efficit ut iter deserant, suisque relictis cavernis alio migrent. Nam & Sotionis in agricultura præceptum est, Origanū sylvestre frumenti acervis circumspargere, ne Formicæ grana depopulentur. Sed si actutum eas tollere quis velit, experimento compertum est, facilius summoveri posse, si captas aliquot combusseris, & cinerem in cavum injeceris: in agro vero si candefactum ferrum in cespitem ubi nidificant impegeris. Est vero Origanum herba vulgo etiam nota Romæ, & aliis Italiæ locis, Latine Cunila bubula appellatur, quam utpote præcipue suam Ligures littorales *Cornabuliam* vocant, putri, ut proverbio fertur aptissimam salsamento. Cæterum cum permultæ ejus species ab authoribus referantur, eademq; variis cognomentis appelletur, satis fuerit attestari Cunilam bubulam esse, quæ ὀρίγανον Græce dicitur, quam à Testudine, cum ea Viperam *Origanum. ejusq. virtutes.* *Athenæus lib. 3.* *Eadem omnino referuntur infra lib. 58.*

ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes privatim, quæ Cunila bubula appellatur: apud Aristotelem, Ciconiæ cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assidue dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza vir accuratissimus, ubicumque sit Origanum interpretandum, Cunilam reddit: quorum fuerunt testimonia adducenda, quia nonnulli Cunilam bubulam eandem & Origanũ esse, pertinaciter negant. Addam illud, cum inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eamq; sibi incognitam ingenue profiteri. Nostri Bellunenses speciem quandam Origani, caule, foliis, & floribus grandioribus vulgo apud nos provenientem, Pulegium asininum vocant (unde putarim Onitis vocabulum, utpote quod ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, commodissime deduci posse, apud nos ita Latine interpretatum) ea vero herba nimirum Cunila est. Ne vero cuipiam mirum adeo videatur inesse vim ejusmodi gramini tam vulgari, ut Formicas fuget, Ambrosius herbam quandam memorat Gillam appellatam, cujus folia turtur nidis suis excluso fœtu superjacere soleat, eoque pacto pullos ab Luporum incursu deprædationeque tutari. Lupus enim folium hujusmodi usque ad fugam abhorret. Leopardus vero Allium ita sibi sentit abominabile, atque contrarium, ut si quis eo locum, ubi ille moretur, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus primo de naturis animalium scribit, Noctuas à Ciconiis suo nido procul summoveri, Platani eò foliis importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem illabentes, Ciconiasque ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assidue Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitiis suo loco dictum est. Neque vero Ciconiæ tantum, Turturesve aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verum etiam & Canes, & Sues, & ex animalibus pleraque alia. Canes quidem, cum fellis vitio laborant, gramen illud suum decerpunt. Sues, si cephalalgia crucientur, fluviales Cancros investigant. Mustelæ rutam, si quando colubrum comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Hujusce rei quænam sit causa, non otiose quæritur à quibusdam: quippe cum animalia neque didicerint ab aliis, neque quidem doceri potuerint, cur ita norint quæ suis sint ægritudinibus utilia: quæ nos aliis disputanda in medio relinquemus, iis jam contenti, quæ ad veterum picturas declarandas facere videbuntur.

Idem lib. 58. infra

Gilla. Allii & Platani virtutes.

A

B

INCOLUMITAS. Cap. XII.

C

FELICITER mihi quidam videntur excogitasse, ut si hominem graviore aliquo morbo confectum, minime tamen rei cujuspiam ope incolumitati redditum significare vellent, ursam lingua in Formicas exporrecta hieroglyphice pingerent. Ursam enim ferunt Formicarum esu, quas lingua illexerit, ac mox potu adhibito deglutierit, morbi opem sibi comparare: quod eo præcipue tempore facit cum primum è specu prodit, ubi jejuna hyemarit. Nam Aron in primis agreste pascitur (eam Dracontii speciem Medici ponunt) cujus acerbitas intestinum inedia concretum laxat: quod si nullam attulerit opem, Formicis eo modo devoratis, incolumitati pristinæ restituitur.

LATEBRÆ. Cap. XIII.

DE latebris vero, in quibus aliquis se contineat, per Vespertilionis alam, & Formicam indicatis, inter reliqua Vespertilionis significata diximus.

D

DE SCARABEO. Cap. XIV.

AC de Formica quidem hæc dicta sufficiant. Quod vero pertinet ad Scarabeum, Appion ille Grammaticus, quem Cymbalum mundi Tiberius est appellitare solitus, rideri à plerisque visus, quod curiosa nimium interpretatione, Solis operum similitudinem vermiculo tam exiguo, tam bruto inesse colliegerit, ad excusandos gentis suæ ritus: quæ pilularem Scarabeum magna ex Ægypti parte inter numina coluerit, quem reliqui etiam in fabulis tanta veneratione prosecuti sunt, ut scribere non dubitarint, quemadmodum Scarabeus inexorabilem se vel ad Jovis preces opposuerit, qui multis ab eo verbis contendebat, ut cum Aquila rediret in gratiam, coactumque Jovem ipsum alia ratione tantæ ire obviam inimicitiæ. Cæterum si

quæ

A quæ de Scarabeo traduntur vera ſunt, vera autem ut credamus eſſe, non ipſius Appionis tantum authoritas, verum & Ariſtotelis, & Plutarchi, & aliorum ſcriptorum excellentium conſenſus efficit, imo ut nihil hi ſcripſerint, quæ paſſim noſmetipſi quantum fieri potuit oculata fide perſpicere potuimus, non verum aſſeverare, pervicacis eſſe ingenii. Tam igitur ſuper operibus ejus admiranda cum ſint, tantum abeſt ut vel Appion, vel Ægyptii alii ſacerdotes, qui ſignate adeo rem interpretati ſunt, ridendi videantur, ut merita potius, hoc eſt, magna & ingenti laude fraudandum minime ſit eorum inventum.

MUNDUS. CAP. XV.

CUr enim quis Ægyptios ſacerdotes irrideat, quod mundi ſpeciem, motusque ipſos per Scarabeum ſignificari tradiderint, non ſatis video, ſi pilulas illas, in quibus ſeminium ex ſeſe primum habuerint, ac in vermiculos primum, mox in certam effigiem conformati fuerint, ad mundi ipſius imaginem & rationem fieri compertum eſt. Scarabeus enim certo anni tempore bubulum excrementum nactus, materiam eam ſibi ſuſcipit elaborandam, quod primo ſtatim Pacis ſuæ verſu mor-B det Ariſtophanes, ἆρ᾽ αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. Quo loco maxam Poeta pro Excremento poſuit utcumque primum ex ea pilulas conficit, ut jam mundi ipſius formam initio imitentur, mox eas ab ortu occaſum verſus poſticis impellens pedibus, non intermiſſa rotatine, protrudit, ipſe interim averſus ortum ſpectat: quaſi de induſtria id det operã, ut cœli ipſius exemplar intuendo imaginem ejus exprimere conetur. Quid vero illud, quod inter trudendum à Subſolano in Africum fertur, quaſi aſtrorum curſui fieri obviam contendat, qui quidem proprio motu ab Africo ad Subſolanum eſt? Neque me præterit, eſſe qui non bovillum, ſed aſinum excrementum ad hoc opus deligi autumant: & ab eo inter volutandũ genitale ſemen fimo ſuperfundi comminiſcuntur, unde materies ipſa concipiat. Addunt etiam, ut hiſtoria ſit veriſimilior, nomen ipſum convenire, quod Canthon aſinus ſit, unde Cantharus inſectum id denominetur. Sed hæc varietas ad nos nihil: cum de pila ſermo ſit, ex fimo Scarabeus informet, atque mox in aquas volutando protrudat.

Mundi Scarabei motus per Scarabeum.

GENERATIO. CAP. XVI.

PROXIMUM huic ſignificatum eſt, rerum procreationem atque principium, ex ejuſdem anima-C lis imagine ſignificari. Siquidem ex aquis in lucem prodeunt Scarabei, veluti rerum omnium generationem ab aquis eſſe Philoſophi non poſtremæ authoritatis autumant, Homerum quippe ſecuti, qui totiens Oceanum rerum Parentem omnium appellat. Nam ea quis quotidie non teneatur. ſcandere aquas in cœlum, diceret Plinius, eaſdemque cadentes omnium terra naſcentium eſſe cauſam, fruges inde gigni, arbores fruticesque vivere, vitalem etiam herbis animam elargiri, omnes denique terræ vires aquarum eſſe beneficia? Quod vero Scarabeos diximus ex aquis primũ lucem auſpicari, ex hiſtoria cognoſcere eſt: quod ſcilicet ſimul ac pilæ illæ ex fimo fabricatæ ſunt, Scarabeus terram infodit, ubi eas per dies octo & viginti ſepultas occulat, quot itidem diebus Luna duodecim Zodiaci ſigna perambularit, atque hæc hyeme potiſſimum rigente fiunt. Dumque ita pilæ terra coopertæ confoventur, animantur primum in vermiculos, inde paulatim in genus informantur, fimo tamen uti folliculo quodam incluſi, nono autem & vigeſimo die pater è nido prodit, pilulas egerit, & ſingulas, uti dicebamus, protrudendo in aquam provolvit; utpote qui diem eum Solis & Lunæ coitum conciliare non ignorat, ac perinde mundi ipſius generationem quandam aſſimilare, orbe inde D Lunæ novæ oriri incipiente. Pilæ autem in aquis mollitæ primum, atque haud ita multo poſt adapertæ cum fuerint, informati jam excluduntur Scarabei, & nigrum it campis agmen. Quod ſi Formica tanto hominum conſenſu providæ titulum conſecuta eſt, quod in convectandis aſſeruandisq; prædis admodum ſedula eſſe videatur, quos honores habendos Scarebo excogitabunt mortales, qui non humanarum tantum rerum peritos eos, verum & cœleſtium, & divinarum propemodum non ignaros intueantur? Certe non immerito κανθάρου σοφώτερος proverbium celebratur, ab iis qui ſingularem in eo vermiculo ſapientiam animadvertunt.

Scarabei ortus & generatio.

UNIGENITUS. CAP. XVII.

Quod vero apud Ægyptios legitur, Unigenitum hieroglyphice per Scarabei figuram ſignificari, non eo tantum modo accipiendum, quo quempiam unicum filium Unigenitum appellare conſuevi-

suevimus, sed ea etiam de causa, quod ab uno tantum genus agnoscat: imo quod solus ipse sibimet seminium fuerit: singuli enim ex pilulis singulis procreati, nequaquam habent ad quod genus referant suum, sed absque ulla propagine, nulla maris genitura, nullo fœminæ conceptu, vermium sponte nascentium instar, in eam speciem prodierunt. A

DEUS IN HUMANO CORPORE Cap. XVIII.

EXigere videtur locus is, ut quo æquiores Ægyptiis simus, Deum optimum maximum humano corpore assumpto, Scarabei similitudinem subiisse, Theologorum dictis odendamus: neque vero quisquam indignum facinus clamitet, Deum ipsum, omni admiratione majorem, insecto omnium vilissimo, teterrimo, putidissimoq; assimilari, qui legerit apud D. Augustinum Soliloquiis, de admiranda Christi humanitate dictum: *Bonus ille Scarabeus meus, non ea tantum de causa, quod Unigenitus, quod ipsemet sui author, mortalium speciem induerit: sed quod in hac fæce nostra sese volutarit, & ex ipsa nasci homo voluerit.* Neque veritus est probus ille Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in nitidissimo Dei fulgore contemplando, hominisq; ex opposita parte cloacalem quendam putorem expendendo, subturpiculam locutionis quodammodo stomachosæ nauseam, delicatiori cuipiam hibitam derisui, qui satis exploratum haberet, Deum se Vermem etiam per Prophetam appellasse, proindeque eos qui tanti mysterii cognitionem assequerentur, ac perinde stercorariam Scarabei procreationem ex historia callerent, dictum utroque pollice probaturos. Quod vero ad Psalmographi dictum pertinet, *Ego sum Vermis, & non homo*, fuere nonnulli, qui pro *sum Vermis*, *sum Scarabeus*, traduxere, quasi diceret, *Contemptissima res ego sum.* Euthymius ita ex Christi persona humiliare seseDavidem ait, qui alioqui & Propheta erat & Rex, alibiq; se *Canem mortuum* appellare, ut libro Regum legitur. Qui vero putant dictum hoc propter humanam Christi generationem, quæ absque ulla viri conjunctione fuit, id nobis indicare videntur, quod quemadmodum Vermis è pluvia nascitur desuper in terram veniente, ita & Christus superno sancti Spiritus in Virginem adventu generatus est: quam ob causam Christus Vermis dicitur. Reliqua videris apud Adamantium concione in Lucam quartadecima, quam de Domini circuncisione conscripsit. Porro Augustini dictum eo quoq; deduci potest, quod assertor noster ait: *Ego sum Vermis, & non homo:* quia scilicet ex mare & fœmina homo nasci solet, ego vero non ex masculo & fœmina secundum ritum humanum, atq; naturam, sed in exemplum Vermis natus sum, cujus non ex aliunde semen, sed in ipsis in quibus coalescit corporibus, est origo. Clementis Recognitionum opus circumfertur qualecunque, non vocabulis tantum vitiatum, verum sententiis etiam depravatum: in quo quidem multa à malignis ingeniis in institutionis nostræ ludibrium inculcata sunt. Sed hæc corrigere alterius fuerit censura, illud hoc loco tantum attingam, quod circa 6. lib. finem scriptum est: *Nos ut Canthari libenter volveremur in stercore*, ubi is qui glossemata quædam adscripsit, non *Canthari*, sed *ut Cantherii* legendum putat, ratus nimirum Campanum proverbium ad hoc facere, *Cantherius in fossa.* In epistolis vero bonus ille vir quisquis censor fuerit, sed non satis eruditus, audacter *Cantherii* fecit, cum *Canthari* dubio procul sit legitima lectio, ex hac ipsa quam retulimus historia naturali desumpta. Sed ne quid quod ad Vermem facere succurrat, prætereamus, is pravæ nonnunquam cogitationis inquietudinem hieroglyphice significat, quod Eucherius ad Esaiæ dictum trahit, *Vermis eorum non morietur.* B C

Christus cur Scarabeus dictus, & Vermis.

Psal. 22, 6.

Quod refertur à T. Livio Decad 3. l. 3.

Cap. 66, 24.

VIR PATERVE. Cap. XIX.

CUm vero ita nascatur Scarabeus, ut nullo fœminæ beneficio progignatur, solaque patris cura, labore & diligentia vitam auspicetur (non enim fœmineum est inter eos genus) hinc fit, ut Ægyptii sacerdotes PATREM significaturi, Scarabei prætulerint imaginem: & ubicunque maris officium, masculamque vim exprimi voluerint, non alio magis uterentur hieroglyphico: nam veluti pro maris & fœminei sexus symbolo Vulturem pingebant, quod illa absque patris ope procrearetur, uti commentario suo disputatum est, ita virum ob similem, quam attulimus, causam, per insectum hujusmodi intelligi voluerunt. D

STRENUUS BELLATOR. Cap. XX.

ET quoniam bellatorum animi ea maxime ratione commendatur, si viriles fuerint, virorumque sit bella gerere, Maronis Homeriq; præcipue authoritate, illi ipsi sacerdotes masculam virtutem atque

Virgil. lib. 1. Æneid. I ad. lib. 71.

A atque ferociam per Scarabeum expressere: cujus imaginem annulis insculptam milites gestasse, tradit Ælianus, de quo plura apud Plutarchum libro de Iside & Osiride. Erat & signum Romanorum militum, Scarabeus, quo virilem animum præstare se debere admonerentur, neq; muliebriter quicquam meditari facereve, eaque de causa dictum ab Horatio:

De Arte Poëtica.

Tyrtæusq; mares animos in Martia bella Versibus exacuit.

Æn. lib. 11.

CONTRA vero & Phrygas & ἀχαΐδας, in effœminationis opprobrium Virgilius & Homerus, uterque sues appellavit: quod nihil saperent masculum, sed muliebri torpore ignaviaque eessarent.

SOL. CAP. XXI.

Plin. lib 30. cap. 11.

CUm vero plures sint Sarabeorum species, trium Ægyptii meminere, quarum unam αἰλȣρόμορφος appellatur: quæ sc. Felis faciem mira refert similitudine, estque radiis quibusdam insignita, eaq; de causa Solis hieroglyphicum formam hanc esse voluerunt. Ajunt vero αἴλȣρον, qui apud Latinos nunc Cati, nunc Felis nomine receptus est, oculorum pupillarumque usum cum Solis cursu, ἀντιπαθείᾳ quadam commutare: quippe quæ & noctu & ingruente matutino tempore vegeti-B ores fiunt, & acutius cernunt, ad ortum usque jubaris, inde sensim incipiunt hebetari meridiem versus: atque ita quo magis ad occasum declinat Sol, eo minus obscuriores fieri. Adhæc Scarabeo digituli sunt uuicuique triginta, totidemq; sunt mensis dies, quibus Sol ortu continuo gradatim per singula signa cursum peragit suum.

LUNA. CAP. XXII.

ALtera species bicornis est, ideoq; ταυροειδὲς appellata, Tauri quippe insignis facie. Hæc Lunæ subjicitur: propterea quod cœlestem Taurum Ægyptii Lunæ exaltationem commentati sunt. Gigni hos ex Vermibus, Aristoteles, qui lignis aridis innascuntur, asserit. Primum enim Vermes ipsis immobiles fiunt, mox disrupto putamine in Scarabeorum genus exit. Cæterum Plinius genus hoc cui Tauri cognomen cornicula dedere, terrestre putat, eos idcirco alii terræ Pediculos vocant. Lucanos appellat Nigidius, quibus cornua prælonga, bifulcis dentata forcipibus, in cacumine cum libuit ad morsum coëuntibus, quales infantium remediis ex cervice suspenduntur, eos in Veneta regione Gramphos, quasi Cerамphos, hoc est, bicornes appellamus. Cornicula ea non tantum collo suspensa ad quartanas, quibus id remdii applicat Plinius, verum etiam in frigidiuscula lavatione u-C rinatoribus ad nervorum stuporem, qui plerumque fit in aquis, amuletum creditur: nam & id incommodi vulgo Gramphum vocitamus.

Plin. ibid.

Gallice, la grampe.

MERCURIUS. CAP. XXIII.

ERat & sua hieroglyphico Mercurii species dedicata; quippe unicornis, & ab reliquis forma admodum dissimilis. Neque sum nescius, quendam etiam esse parvum admodum Scarabeum frumenta erodentem, qui Cantharis appellatur, oritur is ex erucis fici, piri, & pini: fiunt enim ex his omnibus Vermes: cæterum hi postmodum more Muscarum coëunt. Ridiculam Metrodorus Sceptius observationem ponit, nostro etiam tempore haudquaquam abolitam in frumentis oleribusque ab earum injuria sospitandis, quod in Cappadocia inventum prodit, ob multitudinem Cantharidum, menstruas quippe mulieres ire per media arva, hortosve, retectis (sit verbo venia) supra clunes, vestibus, erucasque ita, ac Vermiculos, Scarabeosque, ac noxia alia decidere. Alibi servatur ut nudis pedibus eant, capillo cinctuque dissoluto, versu eo pronunciato, Φεύγετε κανθαρίδες, λύκος ὑμᾶς διώκει, *Facessite Cantharides, Lupus agrestis vos insequitur.* Cavendum vero ne id oriente Sole faciant, D sementem enim tunc arescere proditum est.

Metrodori Scepsii ridicula observatio.

LETHALIS A SOLE FEBRIS. CAP. XXIV.

ADhæc Ægyptii hominem lethali febre extinctum, quam sub dio solares radios, perpetiendo contraxerit, significare si vellent, Scarabeum cœcum effingebant: oculos quippe vel acu, vel alia levi cuspide transfossum, ita, ut exoculatus omnino videretur. Ajunt enim solares radios Scarabeo inimicos esse, quibus si vehementius impetatur, accidere, ut statim obcœcetur: simulac vero cœcus effectus fuerit, brevi etiam commori.

VIRTUS ENERVATA DELICIIS. CAP. XXV.

ATque hic tam egregius bellatorum ductor, tam alienus à mollitie est, ut cum primum venereas rosas olfecerit, emoriatur, quasi virtutem quantumvis masculam illecebris enervari documen-

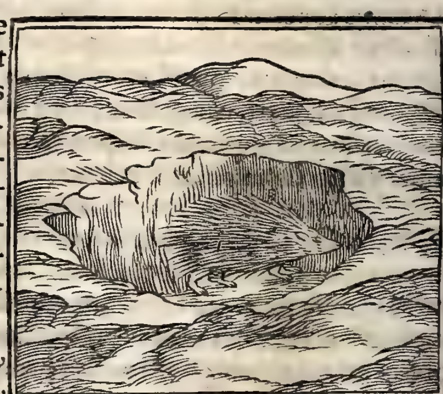
cumento sit, quod quidem vel ab Aristotele traditum, ansam dat hieroglyphico non insulso: si, puta, quis velit Hannibalem durum Capuæ desidentem, effœminatum pingere, scutum illi cum Scarabei signo tribuat, oras vero clypei rosarum sertis ambiat, aut quid hujusmodi. Sunt etiam in hominum genere permulti, qui rosarum halitum ferre non possunt, atque in iis pretii quantivis viri. Nam cum Romæ essem, vidi Oliverium Caraffam magnæ celebritatis Cardinalem, qui rosarum tempore quotannis secedere cogebatur, seque intra suos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere, custodiis ad ostia dispositis, ne quis aut salutantium, aut amicorum officii gratia ingredientium rosam inferret. Et in Romana nobilitate insignis vir Petrus Melinus, ingenio, eruditione, & loco nobilis rosarum odore plurimum offendebatur. Atque hæc de Scarabæo, quæ memoria complecti potui, succurrerunt, plura omnino scripturus, nisi Commentarium, quod eo super olim paraveram Vulturi adjunctum, ex clarissimi viri Alberti Pii Carporum Comitis scrinio surreptum, & à nescio quo bibliotapho, vel fuco potius, in Germaniam asportatum, adhuc desiderarem.

Rosarum halitus nonnullis gravis.

DE ECHINO TERRESTRI. Cap. XXVI.

Echinum Ægyptii, quod hactenus legerim, literis suis non inseruere, multa tamen super eo significata Græci Latinique excogitarunt, quæ admiratione ingenii propemodum cum iis, quæ Formica super & Scarabeo diximus, conferri possint: atque ea quidem ad humanæ vitæ commoda, utili exemplo futura: cujusmodi illud est, quod in primis commemoratu dignum existimavi.

OPPORTUNITATIS CAPTATOR. Cap. XXVII.

Hominem quippe temporum omnium conditioni sese accommodantem per id animal significari, & quod ait Phocylides, καιρῷ λατρεύοντι. Novit siquidem Echinus (de terrestri nunc loquor, nam de marino inter pisces alibi agetur) cubilia sua Aquilonum & Austrorum mutatione commutare. Duas enim cubilibus fenestras facit, alteram Notum versus, Boream versus alteram, quaque parte ventum futurum præcognoscit, fenestram obturat, alteram recludit: sin intra tectum alatur, ad parietem discedit. Quod Cyzici quidam cum observasset, consecutus opinionem est apud omnes, ut ventos qui spiraturi essent, ex se ipse præcalleret: quod alii Byzantii evenisse tradunt, forte quod tunc rerum summa apud Byzantinos esset. Sed ubicumq; illud acciderit, satis nobis est id ab Echino fieri, quod documento nobis est, præcavere quantum fieri possit, ne imminens nos occupet calamitas; ea si vicerit, ne adversus prævalentis fortunæ impetum reluctabundi frustra fatigari velimus: flectendam vero viam velis, cum obniti contra non detur, quoque trahit fortuna, iter intendendum. Non enim est, ut idem inquit Phocylides, in ventum reflandum. Quin potius tales simus, ut quo nos cumque rapit tempestas, æquo animo deferamur, atque, ut optime Virgilius monet, si quo Italiam contingere cœlo nequeamus, quia scilicet:

Temporí & occasioni inservientem.

Echini terrestris cautio magna.

Æn. lib. 5.

Mutati transversa fremunt, & vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aër,
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus, superat quoniam fortuna, sequamur,
Quaq; vocat vertamus iter.

Prov. 37. 26.

Atque hoc illud esse crediderim, quod in Echino tanti facere videtur Archilochus, dum super animalis hujus prudentia ita scribit:

Πολλ'

A πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἐχῖνος ἓν μέγα.

Multa quidem Vulpes, magnum unum novit Echinus.

Vel ut numerum reddamus,

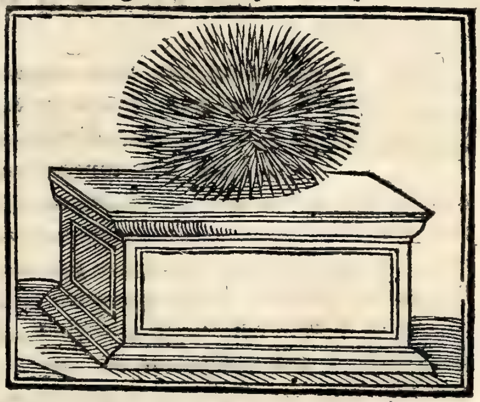
Scit multa Vulpes, unum Echinus, at magnum

Sane Salomon Erinacium inter animalia terræ minima, quæ ſapientibus ſapientiora ſunt, nominat, ut Septuaginta edidere. Nam Leporem vulgata editio ponit.

CONTRA PERICULA MUNITUS.

CAP. XXVIII.

ILlud quoque ſuper Echino ſignificatum ponunt, ut per hieroglyphicum ejus, hominem ab inſidiis & periculis ac cujuſcunque fortunæ caſibus tutum oſtentent. Siquidem is ſimul atque ferarum ſe impetentium odorem latratumve ſenſerit, in orbem ſeſe colligit, roſtro pedibuſq; intrinſecus, teſtudinis more contractis, tergore omni pilæ inſtar conglobato, ſpiniſque, quibus undecunque munitus eſt, B ad incolumitatem erectis otiatur, contactum ſuum omnibus formidabilem reddens. Ad hæc autem reſpexiſſe videtur Horatius Poëta, cum ſe ita contra fortunæ impetum præparatum ſcribit, ut ſua involutus virtute tutus ab ejus injuria fiat. Ita enim inquit:

Fortuna ſævo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit, & mea
Virtute me involvo, probamq;
Pauperiem ſine dote quæro.

Lib. 3. Car. sub finem.

C PROCRASTINATIONIS DAMNA.

CAP. XXIX.

ATque hoc tam prudens alioqui animal in opportunitate captanda, & periculis evitandis ingenio & natura præmunitus, damni tamen alicujus, ob procraſtinationem ingruentis, hieroglyphicum eſt, ſi illi fœtus adjicitur ſuus. Id enim malum ex contatione majus effectum oſtendit, propterea quod alvo ſtimulata quamdiu poteſt partum differt, quo fit, ut fœtus magis inoleſcens, majorem poſtmodum in pariundo dolorem afferat. Duo ejus genera omnino ſunt, maritimum & terreſtre, utrique nomen apud Græcos ἐχῖνος. Terreſtris, de quo jam diximus omnibus innotuit ſub Erinacii nomine. Hujus quoque D ſpecies duæ ſunt, Suilla, & Canina, quæ quidem rictu & pedibus aut Suillis aut Caninis ſimilibus diſtinguntur.

De Suillis Eucherius: Erinacei chœrogrilli nuncupantur, magnitudine prope mediocrium Cuniculorum, qui de cavernis petrarum procedentes, gregatim in eremo, quæ eſt contra Mare mortuum, pabulantur, qui de cavernis petrarum procedentes, gregatim in eremo, quæ eſt contra Mare mortuum, pabulantur, qui & Echini dicuntur, ita ſpinoſo defenduntur tegmine, ut nec contingi quidem poſſint. Par huic cum Formica ſolertia comparando victu, qui poma aculeis affixa congerat in cavernam: infamis tantum eſt invidiæ nota, quod cum optime norit ſe propter cutem præcipue peti, cujus uſus poliendis velleribus inſervit, ſimulac in periculum ſe adactum videt, urina ſua emiſſa tergus omne conſpergit: ſibi conſcius id inde putreſcere, aculeoſque ſponte mox decidere.

Ariſtot. de partibus animal. lib. 4. c. 5. Plin. lib. 9. cap. 31. Echini terreſtris ſpecies duæ.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER IX.

DE IIS QUÆ PER SUEM SIGNIFICANTUR.

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD FABIUM VIGILEM SPOTETANUM.

Palæmonis dictum de M. Varrone.

PALÆMONEM *olim ajunt magni nominis Grammaticum, incomparabilem M. Varronis eruditionem admiratum, literarum eum Porcum appellasse, tanta sibi interea earum prærogativa adrogata, ut Virgilium dicere jam tum de se præsagisse, cum cecinit:*

Audiat hæc tantum vel qui venit ecce Palæmon.

unum se quippe futurum, qui de scriptoribus judicaturus esset, cujus ferulæ atq; censuræ omnes veterum & juniorem lucubrationes subjici deberent, natas secum literas, secum interituras summa vanitate jactaret. Hic est Rhemmius Palæmon patria Vicentinus, cujus monumentum hodie in Sumano monte agro Vincentino imminente, cum epitaphio ostenditur: ubi rus ei fuisse verisimile est, cum alias etiam agricolationis & vineti studiosissimum fuisse, & C. Plinius ostendat. Sed ea fuerit ductus gloria, certe dictum illud hominis de Varrone non à Grammatico, qui literarum tyrocinia doceret: non ab insano aut inepto viro quopiam effusum, sed ut divinitus potius editum accipimus: nam & olitor sæpe non contemnenda protulit. Nos quippe Varronem non ea de causa literarum Porcum vel à Palæmone, vel ab aliis appellatum asserimus, quod scripta ejus sint ulla in parte lutulenta, vel ex hara producta: sed quia nihil sit Varrone ipso neque lautius, neq; copiosius, neq; magnificentius, qui tam multa, tam varia, tam præclara conscripserit, magnæ studiosis omnibus utilitati futura, nisi acerbissima temporum clades thesauros eos posteris invidisset: quare his omnium consensione vir doctissimus, ac omnium disciplinarum parens, totius prædicatione vetustatis habitus. Quod vero doctrina ejus Porco æquiparata sit, ea est causa, quod nullum animal à Sue, pluribus magisq; variis condimentis aptum, quod nihil ea carne parabilius, & omnium epularum usui magis expositum, quinquaginta prope saporibus ex eo, ut veteres observarunt, excogitatis, ut non alio ex animali copiosior, neque lautior humano victui materia suppeditetur: perinde ac multa & varia Varronis scripta argumentum nullum intactum reliquere, splendidissimoq; rerum omnium apparatu uniuscujusq; animi famem explevere. Hæc igitur cum super Varrone ipso meditarer, forte accidit, ut scripta quædam mea recognoscerem, quæ scilicet olim ad ἱερογλυφικῶν interpretationem elucubraveram, eaq; inter amicos dividerem, mei erga se vel observantiæ testimonium. Prorupit ex his ecce Porcus Ægyptius, quem aufugere tentantem tum postico arreptum pede comprehendissem, cui dono convenienter hunc mitterem cœpi cirumspicere. Varronem quippe aliquem deposcebam: hic mihi tu Fabi Vigil occurristi mortalium erudissime, cui merito hanc condimentorum lautitiem καὶ ποικιλίαν ὕψου ποικιλίαν, quam de Porco memorant, uti Varroni congruam, ita tuæ perquam similem opulentiæ dedicarem. Nam tu quoque nullum dicendi genus, argumentum nullum, nullam arcanæ quantumlibet doctrinæ partem intactam reliquisti, quæ de divinis humanisq; studiis, de rerum natura, de moribus, de ratione dicendi, de quacunq; demum re, vel dici, vel excogitari possunt, tuo illo magno ingenio, felicissimaq; memoria complexus es: ut vix alterum ætate nostra conspiciam, quem Varroni illi literatissimo conferre possim. Quare Porcum hunc meum tibi deberi merito judicavi; cujus immolatione sanctissimum amicitiæ fœdus tam pie semper inter nos cultum & observatum, quæ tua est animi synceritas, spero me perpetuo confirmasse.

A Plin. lib. 8. c. 51.

PER-

A

PERNICIES. Cap. I.

AEgyptii Sacerdotes, ut odium, quo ſuille genus omne perſequebantur, literis teſtatum ſuis relinquerent, pernicioſum hominem Suis hieroglyphico ſignificari inſtituerunt. Eſt enim natura animal admodum vitioſa, pruritu impotens, Luna maxime deficiente: conſtatque pariter eorum corpora vitiari, qui lac ejus biberint, lepraque & putida ſcabie contaminari. Quinetiam frequens Suillæ carnis eſitatio aciem obtundit ingenii. Unde jocum Diogenes excepit in athletas, de quibus interrogabat quidam, cur icti non ſentirent: *Quia*, reſpondit ille, *Suillis ac Bubulis carnibus educati ſunt*, ad animum ſcilicet vertens quod alter de corpore quæſierat. Hujuſmodi enim cibi quamvis corpus obdurent, mentis tamen acumen hebetant. Adhæc maleficum eſt etiam monſtrum: quia ſatis cladem non exiguam infert, damnoſamque facit pauperiem, dum teneriorem ſegetem non depaſcit modo, ſed & fœde proculcat, & roſtro eruit. Unde primum hoc animal Cereri ſacrificatum Poëtæ teſtantur, & fabulæ exortæ ſunt de Cromyonia

B Sue Apri Calydonii matre, uno ex Theſei laboribus. Itaque Salaminii lege ſtatuerunt, ut eorum Suum dentes attererentur, qui ſegetibus cladem aliquam intuliſſent, de quo publice ſtatutum eſt apud Bellunenſes meos.

Diogenis jocus in athletas. *Prima Ceres avida gaviſa eſt ſanguine porcæ. Ovid. 2. Faſt.* *Bellunenſium ſtatutum.*

SENSUS MAXIME BRUTUS. Cap. II.

PRæcipua vero fuit apud Ægyptios de Sue ſignificato, ut per ejus ſimulacrum intellectu myſtico, ſenſum materiæ penitus affixum, atque illi præcipue coalitum indicarent: quod licet in animantium omnium, nedum in omni brutorum genere conſpiciatur, neſcio quo pacto tamen longe magis brutum in Sue plurimum apparere, unicuiq; manifeſtum eſt, Hic vero ſenſus rationi plerunq; ſeſe conſtituit adverſarium, non aliter quã materiæ ratione habita, corpus animæ tam multis in negotiis reluctatur, de quo præclara Platonis in Phædone ſententia, τῷ μὲν θείῳ, καὶ ἀθανάτῳ, καὶ νοητῷ, καὶ μονοειδῆ, καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως; καὶ κατὰ τ' αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιοτάτην εἶναι ψυχὴν, τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ, καὶ θνητῷ, καὶ ἀνοήτῳ, καὶ πολυειδῆ, καὶ διαλύτῳ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον ἂν εἶναι σῶμα. *Animam quidẽ per quam ſimillimam eſſe parti ei, quæ divina eſt, & immortalis, & in-*

C *telligibilis, & uniformis, & inſolubilis, & eodem ſemper modo circa eadem habeat: corpus vero idemtidem ſimillimũ humano, & mortali, & incognito, & multiformi atq; diſſolubili, & quod nunquam circa eodem habeat modo.* Ex argumentis autem hujuſmodi, quicquid apud Philoſophos altercationis eſt in explorandis naturæ ſecretis, emanavit: aliis rationẽ rerum, aliis ſenſum præferentibus, eam illis incorruptibilẽ perinde ac animam eſſe aſſerentibus, his hunc cogitationi, veluti & ipſos corporis affectus propinquiorem eſſe concertantibus. Quare minime mirum eſt Ægyptios, & qui diſciplinam eorum ſecuti ſunt, in contemplandis iis potiſſimũ quæ à corporibus diſſeparata viderentur, occupatos, Porcum quippe animal ſenſui tantum deditum aſpernatos eſſe: quippe qui corpus identidem ſuummet, ut in Papyro commonſtravimus, minimi faciebant, ejuſq; alendi curandique negotium perexiguum ſuſcipiebant, ſenſui, quem falli in unoquoq; animantium facillime poſſe ſuſpicabantur, parciſſime fidem adhibebant. Contra vero Ariſtoteles, quiq; eum ſequuti ſunt, ſenſum ita ſunt admirati, ut eum cogitationibus omnibus prætuliſſe videantur. Sed noſtra nos ſignificata proſequamur.

De Sue intellectus myſticus. Plin. libr. 8. cap 5. Cicero de finibus l. 5.

VANILOQUENTIA. Cap. III.

D ÆGyptii autem Sacerdotes, ut apud Horum eſt, ſi vaniloquentiam hieroglyphice ſignificare vellent, & Suem & averſum Elephantum ſculpere conſuerunt: idq; perinde erat, ac ſi rationem à brutali ſenſu averſam oſtendere voluiſſent. Nam cum Elephanti ſignificata Commentario ſuo conſcriberemus, eum in omni fere virtutis numero, ſi de brutis hoc dicere liceat, rationis propemodum participem inveniebamus. Huic Sus opponitur, qui antipathiæ ipſius cogente vi, uſque adeo eſt Elephanto inviſus, ut ab eo nullo poſſit concilio tolerari, ſed quumprimum auditus fuerit ejus grunnitus, fugam Elephas arripere cogatur. Nota hiſtoria eſt, quemadmodum Megarenſes ab Antipatro afflicti, cum ad manifeſtum exitium premerentur utereturq; ille Elephantorum robore, excogitarint Porcos pice oblitos, & injecto mox igne flammatos in Elephantorum gregem immittere: quo facto validiſſimũ Regis conatum negotio minimo irritũ reddidere, victoria per ingenium ſibi comparata.

Sus Elephanto inviſus. Plin. lib 8. cap. 9.

VIS ANIMI LABEFACTATA. CAP. IV.

ANimosum alioqui hominem, qui tamen improvisa aliqua specie sit exterritus, per Porcum & fugientem Leonem exprimere quorundam inventum fuit. Ajunt enim Leonem Suis congressum declinare, visumque aliquando cum Suem aggrederetur, ut setis horrentem aspexit, aufugisse. Sedenim hoc Leoni haudquaquam accidit ob naturæ diffidentiam, ut Elephanto, sed ob horrificam Suis indignati speciem, quam cogebatur exhorrescere.

SOPHISTÆ. CAP. V.

ET ut, quod initio dicere cœperamus, prosequamur, sacerdotes illi cum nihil æque abhorrerent, quam inanes sophistarum nugas, & cavillosas verborum argutias, argumentorumque decipulas in naturæ viribus indagandis, ejusmodi notæ hominem per Suis hieroglyphicum significabant. Eodem intellectu apud Hebræos suilla abstinere præceptum ait Philo, admonitosq; nos ea divina lege, ut sophistas evitaremus, per evitabilem hujusmodi animalis impuritatem: illi enim acutissimis tantum accuratissimisque rerum distinctionibus, quod per bifidam animalis ungulam interpretantur, quasi luto inhæsitantes, ita illis adhærescunt, ut inde nunquam avelli possint, sed ad extremam usque senectutem ibidem computrescunt: nam & Porci nihil illustre, nihil purum, nihil limpidum amant sed turbida tantum, spissa, sordida, & fæculenta sectantur, inque his præcipuam statuunt voluptatem.

Suille abstinebant Hebræi.

Hinc Horatius 1. epist. Amica luto sus.

Et D. Petrus in epist. Sus in volutabro. Prov. Sus per rosas. Auctor Eudemus.

B

A BONIS MORIBUS ALIENUS. CAP. VI.

PEr Porcum itaque inhæsitantem luto, vel ut Cratetis intellectum sequar, rosas conculcantem dispergentemque, à bonis honestisque moribus alienum hominem indicabant. Nam cum Divinæ passim literæ rosas, & odorata omnia ponant pro vitæ morumq; synceritate, Susque ita rosas aspernetur, ut de iis, qui sinistro, pravo, maleficoque sunt ingenio dicatur, aptissimum excogitatum est hieroglyphicum, ὗς διὰ ῥόδων, quo proverbio Cratetem usum ajunt opusculo, quod γείτονας vocavit. Quin vivere in Arabia Suillum genus ullo genere posse negant, quippe cum ea regio sit odoramentorum altrix, à boni cujusque odoris hoste merito declinatur, & ut luculentissime Lucretius:

C

De rer. nat. lib. 6.

> *Denique amaricinum fugitat Sus, & timet omne*
> *Unguentum: nam setigeris subus acre venenum est,*
> *Quod nos interdum tanquam recreare videtur.*
> *At contra nobis cœnum teterrima cum sit*
> *Spurcities, eadem subus hæc tam munda videtur,*
> *Insatiabiliter toti ut volvantur ibidem.*

Eodem spectat quod Assertor noster, *Nolite*, inquit, *margaritas vestras ante Porcos projicere*, eos qui scelerũ tantum fœtoribus illuvieq; delectantur per Porcos intelligens, putorem quippe omnem tanquam odorem suavissimum expetentes. Nam quod ad lutum pertinet, Ciceronis scomma est, actione in Verrẽ VI. *Nam nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatũ totius corporis vestigiis invenimus?*

D

Ciceronis scomma in Verrem.

DISTINCTIO. CAP. VII.

ADhæc sciendum, ungulam bifidam in Sacris literis electionis & distinctionis symbolum esse: quod apertius dicunt, cum oportere Sacerdotem monent, ut lepram à non lepra sciat internoscere, scelerum quippe differentias: justum ab injusto, & à curvo rectum, Horat. Poëta diceret.

COGITATIO. CAP. VIII.

RUminatio autem, ut in Cervo dictum est, memoriam & cogitationem indicat. Utroque autem horum opus est, si recto & sapienti judicio esse volumus: præstandum quippe discernendi acumi-

A acumine: unde aureum illud Pythagoræ præceptum, De rebus divinis absque lumine ne loquare, hoc eſt, dandam eſſe operam diſciplinis, quæ veritatis lumen ſubminiſtrent, ſi ſacra tractare volueris. Sed parum id profuerit niſi & memoria, judicium, bonæque mentis acceſſerit examinatio. Hinc exploditur Sus, qui licet ungula fiſſa, minime tamen ruminat. Tales ii ſunt, quanto hodie numero, Dii boni, qui, licet recti pravique cognitionem optime callere videantur, cœno tamen volutati, cum doctrinam ipſi ſuam ad rectam vivendi rationem minime dirigant, optime, ut Menander ait, periti prava ſectantur. Divinarum enim literarum doctrina, ut cum Origene loquamur, non ſolum Sacramentorum debet ſcientiam continere, verum etiam mores, geſtaq; informare diſcentium. Plerique alii quoque dixerunt, ruminare eſſe devovere ſe ad legis meditationem: fiſſam vero ungulam habere, inter mundum & immundum diſtinguere: hoc quidem literarum & præceptionum peritiam habere illud, vero meditationem eſſe, & divinæ providentiæ, qua recte omnia diſpenſat, in omnibus cogitationem, quam veteres Prophetæ *Eructationem*, ut noſtri reddunt, appellavere; ut, *Eructavit cor meum verbum bonum:* quamcunque enim virtutem à vitio ſeligeremus imitandam, B eam continua repetitione mandere, & in habitum aſſuefacere debemus. Seligere vero, eſt dividere literam à ſpiritu, & quædam ſecundum hiſtoriam ſolam edocere, quædam ſecundum contemplationem, quædam vero ſecundum utrumq; intelligere. Nam qui præſtare hoc idoneus eſt, ille mundus: qui vero unius tantum partis eſt particeps, immundus. Hæc Heſychius. Neq; diſſimulanda eſt Irenæi meditatio ſuper hoc loco, qui cum proxime fuerit ad Apoſtolorum tempora, multa divinæ illius ſynceritatis interpretamenta percepit: cujusmodi hoc poſito ex lege: *Quæcunq; ex animalibus duplicem ungulam habent, & ruminant, munda eſſe: quæcunq; autem aut neutrum, aut alterum tantum horum habent, ut immunda ſegregari.* Per mundos is eos intelligit, qui ea, quæ de Patre & Flio tradita ſunt, ab Eccleſia firmiter credunt, & in utroq; requieſcunt: utpote quæ ſit eorum firmitas, quæ duplici ſunt ungula, & inſuper Dei traditones die noctuq; meditantur, cogitationes ſuas bonis operibus accommodantes, quæ quidem præcipua eſt ruminantium virtus. Immunda autem, quæ neque in Deum fidem habent, neque traditiones ejus meditantur, cujusmodi ſunt, qui vocantur Ethnici, idololatræ, abominationibusq; dediti, nil ſyncerum, nil laudabile ſapientes. Ex eorum autem numero, qui qui-C dem ruminant, ungulam vero duplicem non habent, Judæi ſunt in primis quibus quidem mandata Dei plurimum in ore ſunt, ſed neque Patrem & Filium agnoſcunt, neque ſenſum à litera diſtinguere ſunt idonei. Alii demum duplicem ungulam habent, non tamen ruminant, quo in numero ſunt Hæretici, qui ſacras ſemper literas evolvunt, argutasq; rerum finitiones perveſtigant, & quicquid vel inepte vel impie ſentiunt, aliquo ſemper divinarum Scripturarum dicto corroborare contendunt: ea tamen neſciunt, aut nolunt ad veri ſenſus examinationem convertere: ad juſtitiam, ad bonos mores dirigere, quæ legerunt. Nam bona eorum pars & Patrem & Filium agnoſcere, colere, & toto mentis affectu venerari profitentur: quid tamen aut Pater aut filius ſtatuerit, ne minimũ quidem meminiſſe volunt. Et ne longe exempla repetamus, cuinam hominũ generi magis in ore eſt Jesus Christus, quam iis, qui hodie concordiam unanimitatemq; totius Chriſtianiſmi, quam unam ſibi Jesus Christus Dei Filius à nobis omnibus depoſcit, averſantur, & eam admittere Cane pejus & Angue vitant? Hinc tot piorum cædes, templorum profanationes, inceſtus, adulteria promiſcua, ſacrorum cenſuum direptiones, conciliandi ſe Deo contumacia, promiſſæ divinitus expiationis abnegatio, ſacrorum D fere omnium irriſio, & omnium quæcunque dictu factuq; abominanda ſunt, profligatiſſima expeditio. Quod non noſtri modo Prophetæ prævidere, ſed maro ipſe non noſtri generis vates, divinaſſe videtur, cum hæc ſcribit oracula:

Ruminare, Fiſſam ungulam habere.

Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum,
Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes
Arma ferunt, ſævit toto Mars impius orbe
Ut cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatia, & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Georg. lib. 1.

PROFANUS. Cap. IX.

Merito igitur per Porci ſimulacrum Ægyptii profanum intelligebant, Susque tantæ apud Ægyptios abominationis erat, ut ſi quis eum vel incuria tetigiſſet, cum ipſis ſtatim veſtibus ad fluvium lotum abiret, ſubulcique nullum omnino templum ingrederentur, connubioque aliorum

Ab Herodoto lib. 2.

prohiberentur. Scythæ quoq; Sues adeo contemnebant, ut ne alere quidem eos in regione sua vellent. Apud Romanos, Flamen Dialis Porcum tangere sine piaculo non poterat. Quid, quod religioni, & pietati, etiam nostris fuit Pontificibus, ne de Sue cognomentum profiterentur? atque ob eam causam institutum, ut Romanus Pontifex, quamprimum designatus est, honestum aliquod sibi nomen assumat, more hoc à Sergio cœpto, cui cum nomen à rictu Porci esset incuria parentis inditum, ne vox ea cederet in religionis ludibrium, Sergium se vocari jussit. Neque vero sum nescius ex Ægyptiorum cognatione solos Panselenos suilla in cibum usos, propterea quod ajunt, Typhona cum Suem insectaretur, ligneum sepulchrum apud Panselenon offendisse, in quo Osiridis cadaver vitro conditum uti gentis mos ejus erat, asservabatur, atq; eo provectum odio, quod illi adversus Osirim peculiare fuit, membra eruta discerpsisse, mox in rei tam nefandæ memoriam Panselenos populos ex Sue convivia instituisse: quasi liceret jam sepulcro eo tam fœde profanato, in profligatissimum quodque prævaricationis & contumaciæ genus prorumpere.

Panseleni cur Suilla usi in cibum.

NABUCHODONOSOR. Cap. X.

INvenies in Divinis literis Nabuchodonosora, quem ναυοχοδονόσορον Geographus Strabo appellat, Suis nomine vocitatum Psalmo LXXX. *Vastavit vineam tuam Domine Sus sylvestris*: Idque ea de causa quod in voluptatum luto volutaretur, & quia omni spurcitiæ genere immundus esset: quamquam loco hoc nonnulli Salmanaserem potius intelligi volunt. Nos autem per Suem, uti superius ex Hesychio dictum est, eum accipimus, qui quidem habet scientiam divinorum, sed ea non recte utitur, utpote quam incongruis polluat facinoribus, vitæ turpi atque immundæ deditus, de quo Petrus: *Præstaret his justitiæ viam non cognovisse, quam ea cognita retro reverti, sancta sibi tradita disciplina ignaviter derelicta*: quandoquidem his vere accidit proverbium, *Canis ad vomitum suum reversus*, &, *Sus lota in volutabro cœni*. Omnes denique qui vel immunditiæ, vel gulæ vel reliquæ incuriæ semetipsos dedunt, Porcorum & Canum vitam desumpsisse lex intelligit, inquit Irenæus. Quin & idipsum nomen ὗς opprobrii cujusdam indicium facit: nam vocalem ipsam υ, Cajus Julius Romanus, ubi de præpositionibus disserit, ad vituperationis pathos exprimendum idoneam esse dicit ex Hermetis ἐν τῷ κρυφίῳ λόγῳ, testimonio, additam postea fuisse F literam, nostrosq; Fu dixisse, mox Fufe, hodie passim Fy, cum putoris aliquid perhorrescimus. Facit ad hoc Psalmographi testimonium, *Saturati sunt porcina*, quam lectionem Eucherius ita agnovit, ut hieroglyphicum etiam jus interpretaretur, Judæos quippe arcanis Divinæ legis prius instructos abstinuisse profanis, porcina mox sua, id est, privatorum dogmatum immunditia, quam eis & Christus objectat, saturatos; dumque negant Christum, eandem impietatē dicit etiam ad suos posteros transmisisse. Glossa illa Interlinearis vulgo dicta, minime quidē contemnenda, immunditiem hanc attingit, & pro reliquiis quas reliquerunt parvulis suis, addit: *Dixerunt enim: Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*. Animadverte tamen in Hebraico scriptum esse, *Beni*, quod filios significat, non porcinam. Sedenim ne ab hieroglyphicis nostris avocemur, argumentum hoc de humanis hostiis à Judaico populo immolatis, commodiori loco, in ipso calce operis, ubi multa hujusmodi repetentur, sine ullius forte molestia percurremus.

Voluptuosi per Suem significati.

Increpatio in Judæos.

INDOCILITAS. Cap. XI.

FUerunt sane plerique veterum, qui per hieroglyphicum Suis, indocilitatem intelligi voluerunt: nam apud physiognomos Suilla frons, brevis quippe & hispida, capillis sursum versus erectis, indocilitatis indicium est manifestissimum: est enim animal maxime brutum Sus, nullumque animalium magis indocile, cum reliquæ omnes pecudes aliquid habeant, in quibus dum vivunt, usus, vel industria, vel frugalitas prosit, Suillum autem pecus nihil afferat utilitatis, nisi mortuum tantum: quamquam Spartanorum inventum fuerit Porcos in pugnam instruere, & ad bellandum idoneos reddere: Porcorum enim marium ludicra certamina, perinde ac etiam Coturnicum, in eorum Phœbeo pueri faciebat, illis ad hunc morem educatis instructisque magno rei bene gerendæ augurio iis præsumpto, quorum Porci vicissent. Ejus tamen indocilitatis ergo Marsyas, qui Apollinem in Musicæ certamen provocavit, suillam fertur caudam postmodum habuisse: quippe quod temerarius ejus conatus turpiter illi ob imperitiam cesserit. Et Philostratus Arcadas Rudes appellat, & Suibus similes, tum ob alia multa, tum quod arborum fructibus, uti Sues plurimum turgeant, sintque, ut ait

Sus inutilis dum vivit.

A ait Horatius, *fruges consumere nati.* Eadem ratione ex hara productum, non schola ait M. Tullius in Pisonem, indoctum & illiteratum significare volens, quod allatum fuerat. Quin & Hippocratis Coi, Medici illius clarissimi filii, ob indocilitatem & incomptos mores, à Comicis proscissi, Suem sapere ferebantur, non secus ac Varronem ipsum, tantæ verum eruditionis, Palæmon Vicentinos Grammaticorum dicacissimus, literarum Porcum vocitabat: ipse enim hunc literatum quidem, sed sine delectu, intelligi voluit, quod omnia dum sciri expediret, in fascem conjiceret majore curiositate, quam judicio: nihil satis pensi aut constituti habens, quid aut quantum diceret. Quanquam, ut initio diximus, Palæonis dictum, in Varronis laudem, ob doctrinæ copiam & varietatem, qui lautissimus ac suavissimus fuerit animorum pastus modestiæ causa proposuerimus intelligendum. Cessit denique res in proverbium, ut cum imperitissimum quemque eruditissimo cuipiam sese conferre viderimus, *Sus minervam*, dicamus, quod ita Theocritus expressit, ὗς ὑπ' ἀθηναίαν ἔριν ἤειρε. Et eodem fere intellectu quo Asinus ad lyram, σάλπιγγος ὗς ἤκουσε. Subjiciamus & illud ὗς ἐκώμασεν, de iis qui faciunt quid inepte admodum & imperite: nam illud, *Sus Minervam*, Festus Pompejus exponit, cum is

Epistola 1.

Proverbium.

B id docet alterum, cujus ipse est inscius. Atque utinam, mi Fabi, proverbium in me non intorqueatur, qui de his ad te scribere sim aggressus, & pleraq; etiam alia argumenti hujuscemodi commentaria ad aliorum institutionem elucubrarim. Quid (dicent nasuti plerique viri) sibi vult aulicus vir iste cum Commentariis de sacris Ægyptiorum literis? quasi non satis sit ad multarum rerum elegantem declarationem Tullius, ad eruditionem Plinius & Plutarchus, ad scientiam Plato vel Aristoteles, totque alii Græci atque Latini scriptores, qui nihil intactum reliquerunt, quibus legendis ætas nulla, quantumvis longa, sufficiat. Sed quid agerem, si quando mihi temporis aliquid ab officiis vacuum relinquebatur? Luderemne alea? aut latrunculis? aut alio quopiam insaniendi modo? At nunquam ita otiosus fui, ut ullum mihi ludi genus placere potuerit. Venaretur (addent) confabularetur, aut quid aliud civile faceret, quo ipse sibi non invisus esset, & nulli molestus viveret, neque nugis obtundere cogitaret. Atqui hæc mihi alea cordi semper & pila fuit, hæc venatio, hæc confabulatio mea: invitum neminem ad lectionē traho, mihi ipse lusi, invidia nulla sit, si unusquisque sua noverit ire via.

C STUPIDI TARDIVE. Cap. XII.

Sus Bœotica.

PAri cum Arcadibus ratione Bœotios, quod ventri & gulæ supra modum dediti essent, crassaque hinc Minerva præditi mentis tarditate laborarent, Porco cognominatos ajunt authores non ignobiles, Achæus, Eubulus, Mnesimachus, & Alexis: unde adagium ὗς βοιωτία. Et apud Pindarum & Cratinum constat Bœotios Sues aliquando nuncupatos: propterea qnod Hyantes, qui expulsi fuerunt à Cadmo, eam olim regionem incoluerint, sumpta inde cavillandi causa, ut pro Hyantibus ὕας, hoc est, Sues eos populos appellarent. Sed & alii quoque, gentem eam voracitati deditam attestantur. Porro Pindarus Olympiis fugere se ait Suem Bœotium, probrum scilicet stupidi & stolidi, quod inflictum erat sui generis hominibus.

D LUXURIOSÆ DELICIÆ. Cap. XIII.

PErvetustum autem fuit apud hieroglyphicos Ægypti sacerdotes, delicias, victus luxum, & lasciviam ex Porci simulacro significare. Argumento est columna in æde Thebis Ægyptiis olim erecta, in qua plurimæ in Menin regem execrationes descriptæ erant, qui primus omnium Ægyptios à parsimonia ad luxuriam, à modestia ad intemperantiam, à virtute ad effœminationem illexit, quapropter simulacrum ejus Porcum esse voluerunt. Merito itaq; Rhadamantus apud Claudianum hujusmodi genus hominum petulans, ingluviosum, & vorax, in Sues condendos damnat eo loco:

Menis voluptas notata.

At qui desidia semper vinoq; gravatus,
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc Suis immundæ pingues detrudit in artus.

At

In Comment.

At Xenophon Socratem ait in conviviis, ad quæ non nisi coactus accedebat, temperate semper atque parcissime cibum cepisse, jocoque dicere solitum, Circen multis hujusmodi appositis homines in Sues convertisse, Ulyssem vero mutari minime potuisse, quod Mercurii memor esset, qui Consilium ei dederat, tum suamet parsimonia & abstinentia uteretur. Tale aliquid apud Musonium libro de Victu legas. Plotinus quoque cum animal hoc maxime voluptarium agnosceret, ubi differit, de Palingenesia, in id eos reverti dicit, qui vitam omnem in libidinibus & voluptatibus egerint. Epicurus, qui felicitatem in hujusmodi vita posuit, scite notatur ab Horatio, qui sectatores ejus cognomento Porcorum nominavit in Epistolis:

Lib. 1. epist. 4. ad Alb. Tibub.

Me pinguem & nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege Porcum.

GANEA. CAP. XIV.

Caro Porci delicata valde.
Var. lib. 2. de re rustica.

SAne quantum ad ejus animalis carnem pertinet, delicatam cœnam apud Arcadas Hecatæus, ut apud Athenæum legere est, ex Maza & suilla carnè describit. Verrius ait, à Suilla vesci carnibus cœptum, quod animal id nullius esset utilitatis. Nam ut Varro animam illi pro sale datam asserebat, ne putresceret, ait Chrysippus, nihil porro Sus habet præter escam, nullumque animal pluribus & diversioribus condimentis idoneum, ut non temere T. Quintius Romanorum Imperator (sunt qui T. Flaminium ponant) dum apud Chalcidensem hospitem divertisset, variaque sibi apposita fercula observasset, admiratus fuerit unde ei solstitiali tempore tam varia, & tam multa venatio contigisset: *Atqui,* inquit, *hospes omnes istiusmodi dapes ex Sue domestico fuerunt.* Tum (quod addidisse non pigeat) prompte Quintius, & acute: *Talis est,* inquit, *ædepol Antiochi exercitus, cataphracti alii, alii velites, alii hastati aut legionarii phalange compositi, verum omnes Syri sunt.* Porro nihil, uti supra dicebamus, ea carne parabilius, & omnium epularum usui magis expositum: nam quinquaginta prope sapores ex eo, teste Plinio, excogitatos supra memoravimus, neque alio ex animali numerosiorem ganeæ materiam suppeditari. Hinc apud Comicos, lurcones, parasiti, ganeonesque servi, suillam semper sibi deposcunt, pernam, glandem, sumen, callum, penitam offulam, & similia. Et servus ille Plautinus cum se solum domi ac sine arbitrio relictum iri speraret, *Quanta,* inquit, *pernis pestis erit, quanta lumbis!* Galenus porro Suillam carnem cæteris laudabiliorem facit. Averroes quoq; Porcinam carnem, ex Avicennæ placitis, cæteris præferendam asseverat: veluti hominibus natura cognatiorem, & humanum suillumque sanguinem in omnibus exactam habere similitudinem, perinde ac etiam carnis eandem esse rationem, optimi quique Medici scriptis prodidere.

Lib. 8. c. 51.

CIBORUM VARIETATE SATUR. CAP. XV.

Os Porci cur ita vulgo dicatur.

Plato lib. 3. de Republ.

APud aliquos invenio, hominem ciborum varietati deditum per pascentem Suem significari: facile enim is unicuique assuescit cibo, neque suis parcit fœtibus, neque ab humanæ carnis esu refugit: Os enim porci vulgus proverbio appellat quasi rotundum, & quod nullo escæ genere abstineat, omnia voret, omnia aviditate deglutiat, nihil quantumvis putre atque impurum horrescat. Ita deniq; animalia hæc gaudent pabuli mutatione & copia, implenturque carne, & obesiores facti mirifice opimantur ipsa cibi varietate, cujusmodi mensam Plato Syracusanam vocat, ϗ σικελικὼ ποικιλίαν ὄψȣ, epistola quadam ad Dionis amicos nominavit. Unde etiam Horatius inter delicias eas, quas Ode prima libri tertii recenset, Siculas etiam dapes ponit, cujusmodi distentum ingluvie Dionysium minorem Aristoteles refert in Politicis, quem nonnunquam ad nonagesimum usque diem ebrium perseverasse tradunt. Neque absimilem huic Heliogabalum Lampridius incessit, qui nunquam minoris quam centum sestertiis cœnarit. Unde centenarias cœnas, Septimus Florens, Apologetico, vituperat; cum alioqui centenariæ cœnæ à centum assibus ex ære dictæ sint, ut Grammatici veteres interpretantur. Sed de sestertiis alibi.

A

SALACITAS ET ÆSTAS. Cap. XVI.

EST & salacitatis signum ipsa Sus, *qua pecude*, ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius*, neque aliam ejus improbitatis causam afferunt, quam & multiplicem & assiduam voracitatem: cum longe aliter evenire in agrestibus videamus, quippe qui semel, & eodem fere omnes die, ut Plutarchus ait, æstate scilicet incipiente fœtum edant, unde vulgatum est dicterium, *Non expectandum ulterius pluviam, cum Sus peperit*. Itaque nonnulli Suem hanc pro æstate ponunt, de quo quidam versus vulgatus à Plurarcho recitatus:

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν ἥκεν τέκη ἀγελοτέρα σῦς.

Domesticæ vero & sæpius, & quocunque tempore pariunt, propter eam quam diximus pabulorum ubertatem, quæ genituræ redundantiā plantis etiam, nedum animalibus affatim subministrat. Eandem in homine salacitatis causam tradit Empedocles. Hinc ait etiam Eurip. ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ, *vult crapulatum Cypris, haud famelicum:* quod ab Achæo sumptum, qui multo ante dixerat, πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πονηρά, *amara Cypris est esurientibus*. Nostri dixerunt. *Sine Cerere & Baccho friget Venus*. Sane quidem Ægyptii mortuorum ventres eximere, & in sole discindere soliti sunt: ut qui scelerum omnium causa essent, atque ita vel expiarent, vel uti de impulsore pœnas sumere viderentur. Huic vero salacitati congrue videtur illud, quod χοιροπωλεῖν verbum à Porco finxere, quod corpus prostituere, quæstuique exponere significaret. Apud Aristophanem χοῖρον, id est, Porcum, pro muliebri natura positum invenies, ac nostri identidem Porcum, virgineum inguen blando & jocoso vocabulo appellavere Iidem subare dicunt nequitiæ verbum, quo in Epodis utitur Horatius ad rem impudicam translatum, quod est perdite impudenterq; & brutorum more commisceri.

Terentius in Eunucho.

B

Od. 12.

ANNORUM CERTUS NUMERUS. Cap. XVII

IN portentis vero Porcellos supra mammarum numerum editos, tot annorum esse significatores volunt, quot numero nati sunt: ideoq; Porcam eam, quæ Lavinii triginta capitum fœtum peperit, portendisse volunt, xxx. annos illis exigendos fuisse, priusquam Lavinienses oppidum Albam conderent: parere enim oportet Porcos quot mammas habent, ut observat Varro: si minus pariant fructuariam idoneam non esse; si plures, portentum. Ejus autem Suis quæ fuerit Æneæ portento, ac Porcorum vestigia, suis adhuc temporibus apparuisse affirmat Varro. Idem, quod eorum simulacra ahena in publico loco statuta erant, & corpus matris sacerdotibus, quasi in salsura fuerit, ostentabatur. Ita nullo unquam tempore defuerunt, qui sub divini cultus velamento, hujusmodi aliquo invento rudes inspicientium mentes per superstitionem modo hanc, modo illam deludere cogitarint.

Porca portentosa.

C

LATRO. Cap. XVIII.

NEque quidem prætereunda Sus est tot antiquis scriptoribus celebrata, quam Cromyoniam nuncupatam, ut prædictum est, Theseus dicitur sustulisse: cujus rei meminit Plutarchus & Strabo. Sunt qui fabulose, ut ejusmodi pleraque, certamen id à Græcis confictum putent: fuisse vero hanc mulierem, quæ latrociniis regionem omnem infestarent, nonnulli prodidere. Sunt qui Aprum Psalmo 80. *Exterminavit eam Aper de sylva*, pro cacodæmone intelligant. Sunt qui Vespasianum præmonstratum velint, qui Judæos bello afflixit, quodque sequitur: *Singularis ferus depastus est eam*, Titum hunc esse ajunt ejus filium, qui assumpto ad Imperium patre, profectoq; Romam solus remansit, Hierosolymamq; oppugnatione consumpsit; & ita Eucherius accipiendum censet.

Sus Cromyonia.

D

IMPETUS. Cap. XIX.

QUod vero illud, quod omnium Poetarum consensu, impetus & bellica ferocitas per Suem, verum eam agrestem, indicatur? Ferocem enim bellatorem si velint insigniori aliquo vocabulo honestare, Apro eum similem dicunt. Apud Aristophanem, in Lysistrate, mulierum chorus, *Si per Deas*, inquit, *hodie me commoveris, solvam ego Suem meum*. Et eadem comœdia, Laconū chorus minatur se cum Leonida tanquam Apros irruiturum. Nam pugnacitas usq; adeo illi propria est, ut provocatus, à venatore minime fugiat, sed ultro pugnam capessat, & in ostentata tela nihil veritus irruat: unde in proverbiū cessit, cum de audacibus aut nimium promptis loquimur, ad nos venire per hastam, ut sylvestrem Suem. Romani nostri, ut sæpius animadverti, venatores eos ignominia notant qui fervente jam venatione Apro conspecto, illum non illico provocaverint: atque hinc de eo, qui sibi

Hinc Mar. lib. 10. Apri pugnacitas.

O

sibi rixas contentionesve quæritat, ὑν ὀρίνειν dicitur. Harum rerum causa extremæ Germanorum gentes, Æstyi appellatæ, pro armis formas Aprorum olim gestare solitæ, una cum Matris deorum insigni, qua superstitione etiam inter hostes sese, tutos arbitrabantur. Apri porro vim & fulmineum illud robur admiratur Oppianus, quandoquidem in venatione oppressus, tandem cum occubuerit dentes usque adeo ignitos præ se ferat, ut setæ de collo adhuc trepidantibus avulsæ, dentibusque admotæ, quasi prunis ardentibus applicitæ concrispentur, sique propius adhærescant, concrementur. Sane Canes si tunc temporis ejus dentes attigerint, attacti cutem perpetuis stigmatibus inuruntur. Tantam hunc tamen belluæ istius ferocitatem & impetum (ut κατὰ πάρεργον hoc dicam) facile declinari posse docet Democritus, qui eos ab Apris impeti negat, qui Cancri ungulas ac pedes alligatos gestarint. Quod vero Aprum hunc Unitestem Homerus dixit, haudquaquam hujusmodi coitus raritatem, ut aliqui putant, indicat, sed historiam ipsam, quam verissimam esse dicit Aristoteles: plerumq; enim inter pascendum eo quo defertur impetu truncis & stipitibus acutis testes atterit, ut vix unus interdum relinquatur incolumis.

Huc spectat illud Horatii. Aut cum Tonantis, &c. 4. Car. Ode 2.

ÆSTAS ET HYEMS. CAP. XX.

ÆSTATEM per fœtum Suem significari tam ex historia, quam ex vulgato dicterio docuimus. Nunc cur Aper hyemale tempus hieroglyphica imagine significaret, referendum. Hyemis utique facies hispida est, aspera & horrida, hispidus, asper & horridus est Aper. Humida, lutosa, pruinosaque hiems est, humidis, lutosis, pruinosisque locis Aper delectatur, quibus dum fruitur, oblascivire sibi maxime omnium videtur. Adde quod hyemali fructu, quippe glande, pascitur. Adonin ab Apro confectum, mythologi prodidere: quem Venus luget insolabiliter: id quid sibi velit operæ pretium fuerit explicare. Adonin mysteriorum interpretes Solem esse autumant, Hemisphæria duo statuunt Astronomi, lucis unum, tenebrarum alterum. Fines describunt in Zodiaco, hemisphærii superioris ab Arietis puncto primo ad Virginem usq; permeatam: inferioris à Libra ad extremos usq; Pisces. In superioribus autẽ his signis major lucis participatio, in inferioribus longiores tenebræ. Incolit elegans Venus superius hemisphærium, lutulenta Sus inferius. Cum igitur Sol nobis excipi videtur à tenebris, Adonis ipse conficitur, hinc reliquum est, ut Venus luctu & mœrore contabescat: quæ luce quam amabat privata, lugubrem quodammodo pallam induere cogatur. Hinc idem apud Ægyptios longæ quæsitus Osiris, & Cereris tandem inventus diligentia.

Adonis ab Apro confecti hieroglyphica explicatio.

VENUS. CAP. XXI.

DIu vero apud Ptolemæum cognomento Assertorem, disputatum ferunt à peritissimis viris de Plutone, declaratumque demum est, eundem esse & Osirim & Plutonem. Cererem autem eandem ac Venerem haberi, cui cum nitor & munditia sit cordi, merito sibi proponit Suem semper abominabilem, animal, uti manifestum, spurcissimum, quod in Adonis elegantiam usque adeo sævire gestiat. Sane apud Sicyonios, cum victimarum omnium femora Veneri adoleri solita essent, unius tantum Suis ob hujus facti memoriam, femora non adurebantur. Quoniam vero Venerem hic eam ponimus quam Cœlitem appellat Plato, quæ pura, nitida, lucis ac splendoris studiosa est, non humilẽ vulgaremque, quæ sua conscia turpitudinis in antro secudebat, fornicibus & arborum umbris septa minime absurdum est, quod ex veteribus nonnulli tradidere suillum genus adeo invisum Veneri, quod immundissimi sunt Sues ex omni mansueto pecore, uti superius ostensum est.

ADONIS. CAP. XXII.

Hyemis figura.

QUA demum effigie ostentaretur Adonis iste in hyemalis temporis hieroglyphicum, recitare non pigeat. Simulacrum enim ejus in Libano monte olim tali habitu visebatur, obnupto scilicet capite, specie tristi, faciem manu læva, dextra amictum sustinente, in quem lacrymæ confluere videbantur: quæ omnia speciem hyemis describunt.

CHAOS. CAP. XXIII

Sues tenebrarum symbolum.

ET quoniam ita sunt mortalium ingenia, ut quod ab uno aliquo scriptore sit excogitatum, aut memoriæ mandatum, nunquam alii desint qui priorum industriam labefactare conentur, sunt qui tradant Ægyptos non ea de causa suillo generi pepercisse, quod impurum id esse decrevissent, sed venerationis ergo, quod animal id tenebrarum symbolum haberetur: cumq; illi tenebras longe anti-

A antiquiores luce prædicarent, cujusmodi quippe erat illud quod dixere Chaos inanis, bruta, & stupens materia, formæ expers, ac tenebrarum omnium conceptaculum, eaque de causa Porcum tenebrarum & cæcitatis simulacrum esse profiterentur, quod oculos ita superne obumbratos supercilii prominentia sortitus est, ut cœlum tot luminibus insigne, tot lampadibus illustre, nunquam intueatur, cernuus vero semper humum despiciat, terram inquam ipsam, & noctis & totius obscuritatis parentem unice contempletur, congrua admodum visa est similitudo, & vera sympathia: ut, qui tanto cultu tenebras prosequerentur, animal aversam à luce itentidem admirarentur: nam ea quoque de causa Crocodilum, ut loco suo dictum videbis, pro Deo coluerunt. Porro Alexander Aphrodiseus Suem ait pronum adeo, ciboque deditum, ut si forte sursum aspicere cogatur, protinus stupore perculsus sileat ob insolentiam. Addunt hepar ejus imminui cava Luna, atque consensum cum ea quendam habere, Lunæ vero sunt pulla omnia dedicata.

PORCI CULTUS. Cap. XXIV.

Quinimo adjiciunt, non Ægyptios tantum id honoris Porco habitum voluisse, verum alias etiam gentes Porcum inter numina collocasse. In Creta enim sacra erat Sus, quod creditum sit animal hoc nascenti Jovi mammam summisse, puerique vagitum, ne audiretur à quopiam grunnitu pervicisse: licet hoc Amaltheæ Capræ assignent plurimi, usque adeo nullum apud vetustatem illam totius imperitam veritatis, tam impudens mendacium erat, quod vanitas eorum temporum non admitteret, & religiosissime approbaret.

MILITARIS ORDO. Cap. XXV.

Porcum sane Romani inter signa militaria non sunt admittere dedignati: quæ quintum continebant locum, & instructæ aciei rationem figuramve quandam, *Porcinam frontem* appellabant.

JOVII. Cap. XXVI.

Sus rufi coloris quid.

In gestaminibus vero militaribus Romanorum quæsierit forte aliquis, quid sibi velit Sus coloris rufi, habitu quodam sedenti, positis quippe clunibus, ac reliquo corpore surrecto, quæ spectatur in cæruleo clypeo, cujus marginē ruber ambit circulus. Insigne hoc erat eorum ordinum, qui Jovii appellabantur, Diocletiani principatu, & sub illustri viro, Magistro peditum nuncupato, militabant.

C HONORIANI. Cap. XXVII,

In eadem igitur Romana militia præferebatur albus clypeus, cujus aureus erat umbilicus à luteo circulo circumscriptus. Circulo innitebantur dimidiati Porci duo coloris prasini, alter alterum inspectante. Insigne hoc erat eorum militum, qui Honoriani vocati sunt, ab Honorio principe instituti, hique sub Magistro equitum stipendia facibant.

AGRICOLA. Cap. XXVIII.

Sed ut ad Ægytios redeamus, sunt qui aliam etiam affirment causam, cur animal hoc Ægyptii voluerint esse inviolabile: nempe quod apud eos Porci agricolationis usum præstarent, frumentariamque rem alicubi solis eorum operis adjuvarent. Nam qui, ut Eudoxus ait, propinquiorem Nilo regionem accolunt, quæ satis mollis & irrigua est, nullo aratri, rastrive aut sarculi usu freti suillibus tantum vestigiis terram subigunt: exundante scilicet Nilo remollescit terra, cumque redierit in alveum, sementem faciunt, inde Porcos abigentes oculunt & terræ mandant, dum illi & rictu terram subvertunt, & sparsa per agrum semina pedibus occulcant. Sane Latini utilissimum satis sulcum Porcam appellavere, rarū eum scilicet, qui deducitur aquæ derivandæ gratia: quippe ut aquam frumentis nocere prohibeat. Inde veteres porcare pro prohibere usurpaverunt, quamvis Varro elatam terram inter duos sulcos ideo Porcam vocari dicit, quod ea seges frumentum porricit. Sic cum Diis exta dabant Porricere dicebant. Quoniam autem mirifice inter se congruunt hieroglyphica cum sacrificiorum ritibus, quod utraque iisdem causis plurimum inniti videantur (nam uti paulo ante positum est, hieroglyphicum vaniloquentiæ per Porcum, quem Elephantus aversetur, in sacrificiis identidē immolatur Porcus, ab laborantibus delirio verborum, atque etiam insania, quod terrenis præcipue sensibus addictus applicitusque est, sponteque & voluptuose admodum inhæsitat luto, lasciviæ turpitudinumq; simulacrum habetur: idem in sacrificiis Majæ, & Diis terrenis offertur, & ita demum in plerisq; aliis hieroglyphicis, idem consensus est) non incongruam rem me facturum existimavi, si de

Porca utilissimus sulcus.

D

Porcorum immolatione plenius quædam apposuissem, ab eo autem quod super delirio nuper attigeramus, incipiam.

DELIBRII PIACULUM. Cap. XXIX.

Immolari siquidem Porcum ab laborantibus insania, verborumque delirio, multiscius Plautus indicat Menæchmis:

Nunc ipsi naturæ Deo mihi respondeas
Adolescens, quibus hic pretiis Porci veneunt,
Sacres, synceri nummum unum en à me accipe,
Jube te piari de mea pecunia:
Nam ego quidem insanum esse te certo scio.

In eandem sententiam Horatius Sermonibus:

Immolet ecquis Hic Porcum Laribus?

quod is insania minime laborare videretur, qui dives, neque perjurus, neque sordidus haberetur.

SACRIFICIUM. Cap. XXX.

Sed tamen multis porro mysteriis Porcus sacrificari solitus, ut animalium soli Sues θύται ἀπὸ τοῦ θύειν, quod immolare est, meruerint appellari: Latine sacres teneri adhuc: & in veteri comœdia Sues mysterici nuncupantur, eaque laudatissima erat hostia, si quis inventus esset Porcus, qui solidas ungulas, non divisas haberet. Quod ne cui mirum videatur, sciendum est, ex Aristotele, in Macedonia Æmatheolicas Sues unguibus esse solidis.

SACRAMENTUM. Cap. XXXI.

Porcus in juramentis adhibitus.

Per Porcum sane jurare Agamemnonem apud Homerum legimus. Et pugiles certamen inituros juxta Horcii Jovis statuam in Elide mactato Porco jurare solitos, sine fraude sese comparasse, tradit Pausanias. Quinetiam judices præfectosque certaminum eodem sacro, & apud eandem statuam jurasse tradit. Nulli vero Porcum illum, per quem illi jurassent edere licuisse: quare Talthibius Homericus Porcum, quem Agamemnon pro juramento statuerat, arreptum in mare præcipitem dedit. Addemus & illud, Censores Romanos completo quinquennio lustrari solitos, sacrificia de Sue, Ove, Tauro facientes, quæ unica dictione Solitaurilia vocabantur, ut obiter apud Pædianum in Divinationem corrigas, quod duabus locutionibus diffitum legitur in vulgatis codicibus, *Soli Taurilia.* Cereri autem Porcus, uti dictum, in primis mactabatur, sive quod pastu segetum & dissipatione, magnas arvis inferat clades, ut apud Ovidium,

2. Fast.

—— Prima putatur
Hostia Sus meruisse mori, quia semina rostro
Eruerit pando, spemq; interceperit anni.

sive conciliandæ fœcunditatis gratia, cum animal sit (ut id identidem repetamus) fœturæ admodum prolificæ: Adhiberi sane sacrificio Cereali Porcam auream & argenteam nuncupatam, ait Atteius Capito: quæ etsi numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam. Propudiatus vero Porcus dictus est, idem asserit Capito, sacrificio gentis Claudiæ velut pulpamentum & exolutio omnis recontractæ religionis est. Sed ut ad fœdus revertamur, Porco etiam cæso sacra fieri solita, quotiens inter populos confecto bello, vel pax fieret, vel fœdera confirmarentur. Sed quod Virgilius fœminino genere, *Cæsa jungebat fœdera Porca*, dixerit, Quædam (ait Quintilianus) non tam ratione quam sensu judicantur: ut illud, *Cæsa jungebat fœdera Porca* fecit elegans fictio nominis: quod si fecisset Porco, vile erat. Quod vero Servius ait falso dictum à Virgilio, Porca, quod ad hoc sacrificii genus Porcus adhiberetur, Tranquillus in vita Claudii, cum Regibus

A bus fœdus in foro icit, *Porca cæsa*, inquit, tametsi Livius quoque Porcum statuit. Sedenim apud Festum invenies, hæc Porcus in sacrorum Pontificialium libris scriptum esse. Porcam autem dicit Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri itidem solita est immolari, quod pars quædam ejus sacrificii fieret in conspectu ejus mortui, cujus funus instituebatur. Extant autem etiam hodie sacrificiorum hujusmodi vestigia Romano solo: nam veteri quodam instituto in defuncti memoriam corbes suillæ carnis atq; etiam bubulæ in frustra concisæ ostiatim circumferunt, singulisq; ædibus frustum carnis unum impendunt, quiq; lautiorem hanc faciunt visecerationem, Panem & vini sextarium abjiciunt.

Capite 25

NUPTIALIA. Cap. XXXII.

QUINETIAM nuptiarum initiis, antiquis Regibus Porcorum mactare mos erat. Et potentiores quique viri in Hetruria nuptialibus conviviis, novæ nuptæ maritique Diis tutelaribus Porcum immolabant; quod etiam prisci Latini & Græci in Italia factitabant. Unde is qui sponsam ducturus cum omnia apparasset, & spe sponsæ frustratus esset, exclamavit:

Mos antiquus in nuptiarum initiis.

B ἀπώλολεν γ' ὗς, ϗ τάλαντον, ϗ γάμος.

Periit quidem Sus, & talentum, & nuptiæ.

Hysteria sane festa erant, quibus Sus Veneri mactabatur, Argis instituta, cujus rei meminit Callimachus: quanquam apud Sicyonios omne animalium genus Veneri, ut alibi diximus, præter unum Suem sacrificari solitum invenias. Aristoph. *Sed Veneri Porcus non sacrificatur*. Causam superius exposuimus.

Ab Erasmo Chil. 4. cent. 1. Prover. 14.

TERRA JUNOVE. Cap. XXXIII.

MACTABATUR etiam Majæ, sed prægnans, quæ omnino terra est, &, ut ait Cornelius Labeo, nomen illi à magnitudine inditum: quæ etiam in sacris Magna mater, & Opis vocabatur, cui sceptrum etiam in sinistra manu addebatur, quod eam Junonis potentiam habere putabant. Quanquam sunt qui Majam eandem Proserpinam interpretantur, ideoque illi Porca fieri, Suemque mori meruisse, quia semina, uti dictum est, pando eruerit rostro. Proserpinam vero esse vim segetum & frugum omnium per hyemem terræ abditam, per mitius vero tempus in superiori apertaque regione C commorantem, mythologi docuere. Majæ autē Porcus sacer erat: quo illi cum alio quopiam nullo quam cum terra quicquam commune esse manifestius intelligamus, sitque denique, ut Flaccus ait, *amica luto sus*, victimæ enim numinibus aut per similitudinem, aut per contrarietatem immolabantur, qua in sententia Virgilius dixit:

Maja Dea Porcus sacer.

Epist. 2.

Georg. l. 2.

Et in verubus torrebimus exta colurnis.

In antipharmacum scilicet: ut hostia nocens eo itidem virgulto coquatur, quod vitibus nocet: nam ea de causa præceptum ab eodem fuerat, ne inter vites corylus sereretur, quanquam Festus colurnum hastile ex corno arbore mavult esse, quam ex corylo: contra vero Sosipater Charisius colurnum barbarismum esse literarum transmutatione dicit, cum sit Corylus arbor, ita enim apud eum scribitur.

HUMANA HOSTIA. Cap. XXXIV.

RELIQUUM est, ut de humanis hostiis loquamur, quando constat Porcos id beneficii humano generi contulisse, ut pro nobis, in hujusmodi sacrum ipsi succederent. Nam scelera illa mactandorum hominum ubique fere locorum admissa, minime fabulosum habetur: manifestum siquidem D est hujusmodi fuisse sacrificium Tauricæ Dianæ, quod receptorum authorum fide testatissimum videmus. Neque quidem Scythæ solum hæc perpetravere facinora, quos propter ingenitā barbaris ipsis feritatem id fecisse minime mirum videtur: sed & Ægyptii antiquitus tales Junoni hostias immolarunt. Romani quoque ipsi Jovem, quem Latialem vocabant, humanis hostiis coluere. Jam Sicinius Dentatus multis certaminibus illustris, primus apud Romanos hoc sacrum Marti fecit. Sedenim alios quoque fuisse dicit Athanasius, qui postquam à bello victores rediissent, captivos per centurias dividerent, deque singulis unum desumentes, eum Marti jugularent. Hinc Virgilian. Æneas Pallantis satis Manibus facturus:

Hominum, ut & Porci mactatio usitata.

Ut Pomponii Melæ lib. 2. c. 1. Val. Flacci arg. lib. 2. Juven. Sat. 15.

Æneid. lib. 10.

—— Sulmone creatos
Quattuor hic juvenes, totidem quos educat Ufens,

Viven-

Viventes rapit, inferias quos immolet umbris,
Captivosque rogi præfundat sanguine flammas.

Saturni colossus aheneus. Diodorus aheneum Saturni colossum apud Carthaginem fuisse memorat, cujus brachia porrecta in gyrum erant; quippe ad eum pervenire adolescentes sacrificandi causa cogebantur, in foveam ignis incidebant: hacque sacrificii crudelitate diutissime prolem ipsi suam mactaverunt Deo, qui & filios suos devorasse perhibetur: mox cum aliquando scelus abhoruissent, servitia in hunc usum emere instituerunt. Subsecuta inde pestis est, mox obsidio gravissima, quare illi Saturnum sibi succensere rati, trencentos impuberes ingenuos sacrificarunt, quamvis, ut in Lucernæ hieroglyphicis meminimus, nonnulli ducentos tantum ponunt. Galli etiam morem hunc sacrificandorum juvenum in Saturni cultum (D. Augustino teste) susceperunt. Phœnices quoque atque Cretenses eo & ipsi profecti sunt insaniæ, ut filiorum sacrificiis Saturnum sibi placari arbitrarentur, ne inhumanitatis istius nota novi Heliogabalo inuratur, qui humanas hostias libenter immolavit, lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam, patrimis & matrimis, ut major esset utrique parenti dolor. Neque temere Appion & Julianus Apostata, & alii Hebræos carpunt, quod humanis hostiis abusi sint, cum in ore omnium versetur Jepthæ Galaaditarum principis detestabile facinus, qui contra Ammonitas profecturus vovit, si victor reverteretur, illum Deo se immolatorum quicunque primus de suæ domus foribus egressus occurrisset sibi: accidit vero ut re ex voto confecta revertenti filia sua unigenita, cum tympanis & choris gratulabunda occurreret prima, qua conspecta scissis sibi vestimentis infelicitatem suam, & luctuosam filiæ calamitatem miserabiliter deploravit, neque tamen impio abstinuit sacrificio, cum generosa virgo viriliter instaret, ne pater voti reus fraudaret Deum, duum tantùm mēsium implorata mora, qua in montibus virginitatem suam defleret: quo elapso tempore ad patrem magno animo rediit, seque obtulit sacrificandam. *Judic. c. 11.* Sed id impie Julianus & Appion faciunt, quod Judæos omnes in unum eundemque ordinem redigunt, atque adeo Christianorum quoque instituta, detortis præpostere horum exemplis, maligne admodum insectantur, contumacium & à divino præcepto prævaricantium moribus innixi, quos neque nos unquam imitati sumus, nec ab ullo unquam pio suscepti: idque dissimulant illi quod à regio Psalmographo tam acriter improbatur, ubi Psal. 6. supra 100. clamat, prævaricatores quosdam à vera pietate abalienatos eo dementiæ prolapsos, ut & filios & filias suas cacodœmonibus mactare non exhorruerint: & ut rem magis exacerbaret, indignationemque suam exaggeraret, ejusdem statim rei repetitione facta, innoxium ait filiorum suorum sanguinem ab eis effusum, & Chananæorum simulacris oblatum, terra fœdissime polluta, quæ scelus tantum, & usque adeo impium, execrari videretur. Quin & Chrysostomus oratione contra Judæos tertia, objicit eis, quod filios & filias suas dæmoniis immolarint. Negat hoc Adamantius contra Julianum, sed de sacrificio piorum, Deo rite facientium loquitur, non esse eos Judæos intelligens, quia legitimis Judeorum sacris recesserunt. Chrysostomus prævaricatores taxat, quia demoniis ea faciebant. *Sacra à Judæis hodie facta quo modo.* Et tamen hodie sunt inter Judæos, qui cum non possint Christianæ severitatis metu homines immolare, qua ratione tamen humano sanguine sacra faciant excogitatur: eo, quippe à thermis, à cucurbitulariis quovis pretio promercati: ita eo in vitreum aliquod vas infuso, & ad ardentes carbones admoto exciendis dæmonibus abutuntur, quos appellarint, quoad sanguis ille deferbuerit, ad mandata adsistentibus, & ad omnia, quæ iis sciscitati fuerint respondentibus. Sed ut hæc non à Judæis Domini, sed à malis & rebellibus factitata prætereamus, Porcumq; nostrum jam rude donaturi honesta etiam missione pro meritis ornemus, quid ab eo beneficii consecuti fuerimus confitendum. Siquidem Diophantes Lacedæmonius, qui de sacris Deorum opus admodum curiosum elucravit, Porcum ait loco hominis immolari cœptum ab Atheniensibus: nam prius, uti dictum est qui centum homines cæcidisset, Marti hominem faciebat. Magna igitur suillo pecori gratia debetur, cujus immolatione vita sit humano generi condonata.

JOAN-

A

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER X.

DE IIS QUÆ PER GREGALIA QUÆDAM SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD LACTANTIUM PTOLEMÆUM NOBILEM SENENSEM.

B GREGALIUM *nonnullorum significationes ex Ægyptiorum Aditis erutas, super quibus multa, literatissime Lactanti, apud egregie probum virum Hieronymum Mandolum Picolomineum cœnantes in amœnissimis ejus hortis, locuti fueramus, ut in commentarium redigerem suasisti: quod argumenti raritas lectionem hanc faceret non injucundam, & ut addebas, etiam optabilem, quod super his Græci pauca admodum dixissent, Latini vero pene omnes hujusmodi scientiam propemodum ignorassent: minime quidem hi atque illi tacituri, vel rem adeo doctam in tenebris & situ computrescere permissuri, hæ si disciplinæ tunc cognitæ fuissent. Quota enim ea portio est, quam vel Tacitus, vel Ammianus, vel Macrobius, & si qui alii talia curarunt, vix primis libatam labiis attigerunt? Suasu igitur incitatus tuo, quæcunque hic & illic comperissem, & ex veterum præcipue numis potius quam ex libris didicissem, in usum tantum asservabam meum, quod Principes, quos colimus, hujusmodi antiquitatum cognitione delectari plurimum animadverteram, ut scilicet pro re, quæ nasci posset, interdum haberem quod super his non inepte neque imperite dici videretur: quædam enim omnino hujus generis esse mihi persvadebam. Postea vero quam & tu, & Bartholomæus Carolus Picolmineus, neque non Marius Bandinus sodales tui,* C *tam emunctæ naris viri, quiq; una cœnabant, egregie ipsi quoq; literati, industriam, studiumq; hoc qualecunque meum commendare cœpistis, tuq; præclara tot, quæ scitu jucunda in veterum numis observata, explicasses, essentq; omnes eo in argumento facti attentiores, facile impetrasti, imo, ut verius loquar, perpulisti, ne istiusmodi rei curam, quæ omnium literatorum ingenia videretur oblectatura, desererem. Ajebas enim Latinos hac scilicet in re Græcis inferiores esse, quod præter Marcum illum Varronem, & nostrum Plinium, vixq; alterum ab eo, neglexisse quodammodo visi fuerint eruditionem, quam Græci tam veteres quam juniores tanto studio amplexi sint, ut ne levissima quidem contempserint, & ita res tam publicas quam privatas minutissime perquisierint, easq; memoriæ commendare nequaquam erubuerint, ut nihil in protritis, curtisq; etiam scrutis prætererint, cujus aliquam non habuerint rationem: hinc magnã antiquitatis tam in verbis quam in rebus cognitionem, ad nostram usque ætatem pervenisse. Fuisse nostros severiores, & sublimium tantum meteriarum amatores, accidereque hinc, ut eorum multa, quæ ad ritus, ad mores, ad rem domosticam ad negotii quotidiani usum faciunt, per nostrorum incuriam incognita nobis sint: per Græcorum vero diligentiam, qui tam Latinorum quam suorum res perquirentes nostræ obviam ierint* D *negligentiæ, plurima noverimus, quorum neminem eorum, qui nunc eruditi habentur, pœnitere possit: & quæ plurima in hanc sententiam disseruisti. In hoc igitur studium cum quantum per occupationes meas licebat, avidius incubuissem, multa conscripsi commentaria, quæ tamen emendare non potui, quod principium virorum, quibus addictus eram negotia quæ tractabam, inceptum opus sæpius interrupere, cogitationesq; meas alio omnes avertere. Et quia te in primis impulsore factum hoc est, necesse quoque tibi fuerit horum partem recognoscere, polire, castigareque: ne vel ego tibi frustra paruerim, vel tu, vir admodum gravis, rem nihili consuluisse videaris. Quæ tibi obvenerunt, ea sunt, de quibus sermo tunc noster fuit; cum vir rarissimus Franciscus Bandinus Archiepiscopus vester numismata in agro suo nuper inventa magno numero, in mensam nostram jussisset effundi, in quorum bonaparte Hirci, Oves, Arietes signati erant: traxere hæc reliquum regem, ut una viderentur caula possecommode coerceri.*

DE

DE CAPRA. CAP. I.

Esto igitur prima de Capra consideratio, quoniam ea vago lascivoque admodum ingenio prædita, & vorandi aviditate hac illac cursitans, locoque stare nescia, è grege prima omnium prodiit.

AUDIENDI PROMPTITUDO. CAP. II.

A Plin. lib. 8.c.50.

Hominem auditu præpollentem Ægyptii hieroglyphice significare si vellent, Capram ponere soliti sunt, quam per aures perinde atque per nares spiritum & emittere, & vicissim recipere una cum Ægyptiis tam Archelaus quam Alcmæon authores gravissimi prodidere: quamvis opinionem hanc maxime reprobat Aristoteles, humanamque diligentiam id nulla adhuc dissectione deprehendisse, aut sensu aliquo evidenriore conjicere potuisse, firmiter asseverat: Ægyptiis tamen commentum placet.

CONSTERNATIO MULTITUDINIS. CAP. III.

Caprarum grex attonitus Plin. ibid.

Sunt qui multitudinem uniuscujusque casu consternatam obstupefactamque indicare volentes, Capram villo à mento dependente comprehensam pingant. Accidit enim, ut si earum unam ex grege aruncq eo apprehenderis, cæteræ stent veluti stupidæ, suos in illam unam oculos conjicientes. Sunt vero qui loco hoc modo Eryngium, modo Moly, vel Origanum etiam quærant: quem caulem si Ovis Capellave pascendo avulserit, & in sublimi conspicuum erexerit, grex reliquus abjecta pabuli cura attonitus reddatur: neque prius pabuli memor fiat, quam caulis ille à pastoribus ab ore pecudis abstractus abjiciatur. Cujus fabulæ authores etiam citant Aristotelem & Plutarchum. Nos Hieroglyphicum de apprehensa Capræ barba, quam Opilius Aurelius Spirillum vocari dicit, aruncum Plinius ex Naturali historia desumpsimus.

PRO VITIBUS SACRUM. CAP. IV.

In Corinthiacis. Præsertim vitibus ex Plin. ibid.

Quid autem sibi vellet hieroglyphicum aheneæ Capræ inauratæ, quam Philiasii tanto cultu prosequebantur, ut illi etiam preces allegarent, Pausanias declarat. Quippe cum manifestum sit, sydus, quam Capram appellant, exortu suo vitibus nocere, id honoris ei habitum voluere, quod, ne id accideret, ea potissimum ratione caveri posse judicarunt. Animal porro id cum sit ex domesticis omnibus damnosissimum, lege in Acropolin Athenis adire prohibitum, morsu noxio universa germina abrodens, &, ut more Jurisconsultorum, ac prætorii edicti loquar, pauperiem faciens Alii Baccho Caprum ob hoc mactare maluerunt: ut pestia quæ morsu pestilenti vitibus maxime nocet, immolata, Deum vitibus conciliaret. Nam & Ascolia sacra, de quibus Virgil. *Unctos saliere per utres*, ea de causa Baccho sunt instituta: quia utres ex hircinis caprinisque pellibus fieri consuerunt. Quoniam vero Caper vitem abrodens eam veluti veneficio vitiat, excogitatum est in Bacchi gratiam id in utres ludibrium, ut scilicet eos flatu tumefactos per humum disponerent, superque eos saltationibus lascivirent, unde lubricitate pellis suopte pingui delibutæ pingues identidem fallerentur, præcipitesque saltatores, sine ullo tamen incommodo, conciderent, effusumque omnium risum excitarent. Eadem antipathiæ causa dictum à Virgilio autumant:

Lib. 2. Geor. Ibid. lib. 2.

Et in verubus torrebimus exta colurnis.

Georg. lib. 2.

Corylos enim vitibus vicinitate sua nocere, experimento compertum est: quamvis Festus colurna hastilia ex corno abore facta potius, quam ex Corylo velit. Contra vero inventum est ex tam pestilente in vites animali maximam capere utilitatem, ejusque beneficio augeri vindemiam: siquidem apud Africanum legas, cornua Caprarum numero tria circum arborem, cui vitis maritata sit in terram affigi, acumine deorsum immisso, ore cornum supra terram paululum extante, ut pluvia, velut in

A in vas influere possit, id factum uberrimæ fertilitatis in vitibus auxilium esse. Nihilo secius, ut idem Africanus author est, non morsus tantum vitem lædit, verum pulmo etiam ejus contra vini vim arma capit si assetur, & ebriosa cuipiam in cibum detur: efficit enim ut vapor ille, qui temulentiam inducit, retundatur, inaniterq; diffletur & evanescat. Quin etiam hircinus adeps, quo falx putatoria obuncta fuerit, ne pediculi in vite generetur, prohibet, ab eodem proditum Africano.

UNIVERSA MUNDI MACHINA. CAP. V.

Pan mundi hieroglycum.

Hieroglyphicum erat & Panis signum, ex quo tota mundi machina intelligebatur: capripes enim erat, humana reliquum effigie. Inferior ea pars terram hirtam & hispidam ostendebat, humana vero lævitas atque mollites, tranquillum & defæcatum æthera, mundi ipsius ducem. Huic insuper illa in Nymphas procacitas attributa, & numquam satiata libido: mundus B siquidem assidue rerum species progenerat, & humore plurimum utitur, materia quippe generationi in primis & apta & commoda. Quare simulacrum Panos tam sylvis & agris, quam hortis & fontibus & puteis ut tutelaris apponebatur. Commentitium verò est, quod Pana nonnulli ita dictum arbitrantur, quia Penelopes & totius turbæ procorum filius fuerit, qua in sententia Theocritiana est apostrophe ad Penelopem, Syringe, θοὸν τέκες ἰθωυτῆρα, quem quidem Epimenides ex Jove & Callistone genitum asserit, poematibus: gemellos enim fuisse Pana & Arcada. Sed Aristippus in Arcadico, Jovis & Nymphæ Æneidos prolem agnoscit. At qui veterum fabulas speciem quandam esse Philosophiæ autumant, delitescentem in illis doctrinam ita solent explicare, ut Pana ideo dici velint, quod, uti monueramus, simulacrum ejus universi naturam exprimat: forma enim ejus quascumq; tuemur accommodata est. Cornua siquidem & Solis & Lunæ similitudinem esse perhibent. Nam alibi cum de Moyse loqueremur, radiatam ejus faciem pro cornuta à nonnullis acceptam ea de causa docuimus, quod C apud Hebræos radius & cornu sint univoca. Pantheræ pellem, stellarum, ut Probus arbitratur, ut quidam alii, simulacrum esse terræ, quæ mira sit varietate conspicua: inferioris partis villos omnium terra nascentium imaginem haberi. Fistulam, spirantium in orbe toto ventorum imitationem: Caprinam faciem, repentinas procellarum turbationes, quæque toto aëre sunt mutationes, indicare. Jam per femora hirta, sylvosa loca, per crurum exilitatem, montium abrupta figurari. Sunt qui falcem etiam manu prætentam illi attribuunt, quod dubio procul labores, quos operibus mortales impendunt, indicaret. De Hirco autem qui Alexandri Macedonis apud Danielem indicium fuerit alio loco dictum. Hic illud potius ponam quod Eucherius tradit, ex Capræ symbolo justos intelligi ex Gentibus præcipuè venientes, eoque spectare Salomonis dictum: *Capillatura tua sicut grex Caprarũ, quæ revelatæ sunt ex Galaad,* sumpta scilicet inde similitudine, quòd Capræ de sublimi cibum petunt, veluti pii quæ superne sunt ad animi cibum investigant. *Cant. c. 4.*

LIBIDO. CAP VI.

D Caprinum adhæc genus in Chimæra: Capra enim & Chimæra idem; quippe in nequitia Bellerophontis virtute domita, medium tenet, quod libidinis affectum notat, ea videlicet de causa quod hujus generis animal in libidinem & procacitatem sit immodicum, hœdosque petulcos eadem ratione dictos à Virgilio legimus. Deque Satyris idemtidem capripedibus eadem omnium consensu feruntur, non posse quidem eos libidine satiari. Minime vero fabulosum esse de Satyris commentum, ostendit Plinius, qui illos in Subsolanis Indorum montibus inveniri tradit, humana effigie animal perniciſſimum, ut propter velocitatem nisi senes, aut ægri capi nequeant. Sed & Pausanias hæc de illis audisse se profitetur, Euphemum quendam probatæ fidei virum, aliquando sibi narrasse, cum in Hispaniam navigaret, adversa tempestate se in exteriorem Oceanum esse delatum, postque multorum dierum navigationem, ad insulas quasdam desertas pervenisse, quas homines

Georg. l. 4. Plin. lib. 7. cap. 2. De Satyris historia ex Pausania.

mines ferino trucique aspectu sylvestres inhabitabant, corporibus hirtis, pilorum colore subrufo, caudis equina pene majoribus præditi, qui posteaquam nautas illuc advectos inspexissent, ocyus omnes ad extremum littus accurrere, vocem quidem nullam, sed stridorem quendam informem & inarticulatum emittentes, in fœminas autem quæ navi illa casu vectabantur, eos adeo furiosus invasisse, ut ægrè ab injuria etiam cæsi flagris abigi summoverique potuerint. Veritos vero nautas ne quid indignum paterentur, inhibita navi procul in anchoris stetisse, barbaram vero quandam melierem, quam secum habebant, in littus exposuisse, in quam omnes petulantissime debacchantes per omnia corporis cava libidinem exercuerint, easque Satyrorum insulas à navigantibus appellari, Euphemus idem asserebat.

FEBRIS. CAP. VII.

SUnt qui febrem ex Capræ simulacro significent: propterea quod animal ideo semper incommodo laboret: hinc anima illi semper ardentior, ita ut attacta pastu exurere videatur. Vehementem vero in quocumque animali calorem, febrem esse, tum Aristoteles, tum alii prodidere. Ea autem de causa in ejus venditione dominus sanitatem præstare minime cogitur, tantum verò sufficere, si eam eo die bibisse comedisseque profiteatur. Florentinus, author admodum celebris, qui inter multa quæ reliquit literarum monumenta, etiam de re rustica non incuriose conscripsit, ita semper febricitare Capras ait, ut si quando deficiat febris, intereant.

AUGUSTI GENESIS. CAP. VIII.

Sueton. in Augusto c. 94. hæc ad verbum. Augusti numus.

IN numis quibusdam argenteis Capricorni cœlestis signum hieroglyphice cusum aspicias, indicat id, ut ex Tranquillo didici, Augusti genesin. Nam cum Theagenes Mathematicus, ad quem in secessu Apolloniæ una cum Agrippa comite accesserat, genituram ejus inspexisset, exiliissetque & adorasset eum, tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, ut schema suum vulgaverit, numumque illum argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit. Numum hunc attrectavi, in quo Capricorni signum est in piscem desinens, quod sphæram intra priores pedes positam evolvere videtur, ab altera parte Augusti caput.

MERETRIX. CAP. IX.

VT vero redeamus ad Capram, ea cum pestilenti morsu præcipuè noceat, ingenii meretricii, convenienti admodum hieroglyphico, symbolum habetur, ab ore quippe cujus damna tot mortalibus inferuntur: nam veluti germina præcipue Capra pervestigat, quæ depascitur avidissime, ita meretrix cupida est in primis adolescentioris ætatis, utpote quæ ob imperitiam magis idonea sit ut facillime decipiatur. Unde non illepide Nico Attica meretrix αἲξ, id est, Capra cognominata est, quoniam mercatorem adolescentem Thallum, qui in Atticam carias & mel Hymettium empturus advenerat, obligurisset, θαλλὸς autem germen est: quem lusum haud injucunde Machon ita explicat,

Nico Attica meretrix.

ἐπεκαλεῖτο δ᾽ αἲξ, ὅτι τ μέγαν
κατέφαγ᾽ ἐραστὴν ποτε θαλλόν.

quod nos ita reddidimus:

Nico olim meretrix fuerat, mox Capra vocata
Est, quòd amatorem eximium cognomine Thallum
Fortiter absumpsit.

Neque aliam ob causam Capræ lumbi sacrificiis offerri apud Hebræos prohibebatur, nisi quia necesse erat lumbum esse immaculatum, vel, ut alii, integrum, seu ut alii, perfectum. Capra verò cum pro delinquente ponatur, immaculatos lumbos habere non potest.

NEQUITIÆ FACINOROSITAS. CAP. X

MErito itaque viri libidinosi probra & impudica facinora notare si vellent Ægyptii Sacerdotes, Hircum potius, quam Taurum pro hieroglyphico fingere instituerunt. Taurus enim licet

A licet inguine sit præcipuè validus, & in re Venera perpetranda promptissimus, non tamen inscendit quoad anniculus fiat, neque quidem juvenca recentior quam annicula Venerem patitur, nisi ostento: Hircus vero septima posteaquam natus est die, ut apud Ælianum est, alii septima dixerunt hebdomata, rem Veneram aggreditur, improle tamen & infœcundum semen ejiciens, veluti Tauri quoque usque ad bimatum: licet alioqui non nisi quadrimos eos generationem implere nonnulli contendant. Sed enim Hircus celerius porro quam quodvis aliud animal inscendit, recteq; ab Horatio libidinosus appellatur, cujus fœcunditatis gratia inter Deos insipienti seculo annumeratus aliquando est, perinde ac Panes & Satyri. Is quippe apud Ægyptios Mendesio civitate multarum & formosarum puellarum collegio curabatur, sacro inclusus fano, cui selectiores Capras non intelligenter educabant: author est Plutarchus. Et Veneris simulacrum, quæ Hirco insideret, Pausanias observavit, non alia de causa puto, quam ob hujusmodi petulantiam. Et Mathematici mulierem nudam, quæ Hircum humero gestet, vigesimo secundo gradui Virginis adscripsere, ex eo impudicitiam ejus significaturi, qui gradu eo oriente natus esset. Huic generi brutorum similis fuit Heliogabalus, qui mulieres numquam iteravit præter uxorem: ille, ut Alexander Severus ait, non solum B bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus. Jam vero Sacræ literæ dum Hircos Hœdosque immolandos monent, nequitiam omnemque libidinem jugulandam indicant, ut interpretatur Adamantius: cujusmodi etiam interpretamentum habes apud Cyrillum, perinde ac etiam reliqua Levitico contenta, ut facile iis accedam, qui opus id adscribunt Adamantio. Hœdi autem fere passim in Divinis literis hieroglyphicè pro perditis & nequam hominibus libidinis & aliorum scelerum facinoribus inquinatis designantur: idque manifestissime cognoscitur ex eo, quod Dominus noster consummationem seculi, ut ait Hesychius, narraturus, ovibus à dextera statutis, pollicicus est eis justorum benedictionem; in hos autem sinistra segregatos, dira illa omnia, quæ in profligatissimum quemque decernuntur, comminatus est. Ita vero pro sceleribus Hircus ponitur, ut in Divinis literis statuatur ante aras Hircus vivens, sacerdosque utraque manu super caput ejus imposita confiteatur universas populi iniquitates, delicta admissaque prave & impotenter, omniaque in ejus caput increpans aggerat, mox per hominem certum in inviam desertamque solitudinem emissum C deportari jubeat. Illud etiam addunt ad causam, quod asperum gerit pilorum indumentum: asperum interpretantur peccato refertum, atque ita mortale genus omne mysticè per Hircum accipitur, quia nihil est peccato asperius, diceret Hesychius. Sedenim quod de Capro emissario tetigimus, sunt qui eum signum esse velint profugarum legionum, quæ à Deo defecerunt quæq; in fœditatem & horrorem damnatæ in omne seculum, ceciderunt.

Tauri & Hirci Venerea libido coparatur.

Auctor Lampridius.

DIABOLUS. Cap. XI.

ADAMANTIUS itaque Hircum ait Diaboli symbolum esse, ubi ita interpretatur: ***Cum vero ad martyrium duceris, Hircum obtulisti, quia scilicet authorem peccati Diabolum jugulasti.*** Hinc vulgo receptum, ut malo Dæmoni cornua passim attribuantur. Nequitiam porro per Dæmonem intelligi, in humanicipite Serpente loco suo declaratum est. Jam hirsuta apud Esaiam inuenias genera Dæmonum, hos nonnulli etiam doctissimorum, Incubonos vel Satyros, aut quosdam sylvestres homines putaverunt. Maximus Tyrius, ubi Midæ fabulam scribit, qui Satyrum per insidias ceperit, D à quo omnia fieri aurea impetrasset, ***Satyrum***, inquit, ***ebriosum Dæmonem, infuso in frontem mero, captum esse.***

Hircus Diaboli symbolum.

PETULANTIA DOMITA. Cap. XII.

GRÆCI autem Poetæ Caprum ab Hercule domitum ea de causa finxerunt, quod is cum procaci lascivia homines ipsos antecelleret, domitus à virtute, impositum petulantiæ modum, extinctosque libidinis æstus, suppressosque procacitatis impetus demonstraret. Nam ejus nequitiæ vir fuit, ut triginta una nocte mulieres aliquando feratur iniisse: & ut apud Athenæum est, idem septem diebus quiquaginta filiabus Thestii virginitatem imminuit. Illud de Proculo, qui Probi tempore tyrannidem inuasit, vel ex epistola sua manifestum est, qua se nocte una captivas decem ex Sarmatia constuprasse gloriatur, seque inter fortes annumerari affectat, dum mollitiem suam maxime

Herculis Proculiq; libido.

ximecommemorando manifestat. Quod vero Junioni Capras immolare primus Hercules institue- rit, id ea de causa factum, quod alterius hostiæ sibi facta copia non fuerit, cum ei Deæ sacrificare vellet, propterea quod sibi adversus Hippocoonta pugnanti adversa non esset, quæ res tangitur à Pausania libro 3. At Lacedæmonii Dianæ cognomento Corythaliæ sacrum in agris facientes, non nisi Caprarum carnes in opsonium adhibebant, neque aliud animal præter id hujusmodi sacris immolari fas erat. Apud Xenophontem legas, Athenienses, quo tempore Persæ cum ingentibus copiis Athenas deleturi in eorum fines invaserant, Dianæ votum fecisse, tot ille se Capras immolaturos, quot hostes occidissent.

ADULTERÆ CONJUGIS MARITUS. Cap. XIII.

Sumptum videtur ex Odyss. lib. 1.

NEque illud inventum adeo novum est, ut nullam sapiat antiquitatem, quod hodie vulgo Caprum eum appellamus, qui conjugem habeat adulteram: erat enim & hoc apud veteres hieroglyphicum, atque illud insuper adagium ferebatur in spurios, si de patre quispiam quæritaret, ut τ̃ μητέρ@ ὡς αἶξ respondèrent *Matris quippe, uti Capra, itidem,* utpote qui de patre incertum ferret, propterea quod Capellis nullum ducem pastores constituunt, ait Aristot. veluti suos Ovibus Arietes, suos Bubus Tauros, & ita plerisque aliis. Caprarum siquidem natura instabilis, lubrica, atq; mobilis admodum est, quare Hœdus in Caprilibus à matre tantum dignosci potest. Merito itaque vir, de cujus liberis uxor tantum possit internoscere, Hircus appellatur, & ἱερογλυφικῶς per Hircum figurabatur. Nam & Catullus in hanc sententiam, *Putere cæteros Hircos*, dixit. Quod vero sunt non illiterati viri, qui dicterium inde sumptum putant, quod Hirci suas fœmellas iniri facile patiuntur, etiamsi coram spectaverint, ut quem notat Juvenalis cum dixit:

Doctus & ad calices vigilanti stertere naso:

aliter traditum ab Æliano legimus, qui sentire Hircos rivalitatis affectum testatur exemplo Grathis pastoris Calabri cujus dormientis cerebrum Caper cornibus in eum incitatis eliserit, propterea quod deprehensus esset ab eo cum Capella quam amabat Venerea copula misceri: de quo Probus Georgicῶn primo, sed, uti dictum fuit, copiosius Ælianus. Rusticum enim & imperitum id genus hominum, hac plurimum nequitia famosum invenias, unde jocus apud Theocritum:

Αἰπόλ@ ὄκκ᾽ ἐσορῇ τὰς μηκάδας, οἷα βατεῦνται,	*Æpolus inscendi videat si quando Capellas,*
Τάκεται ὀφθαλμὼς, ὅτι ὀ τράγ@ αὐτὸς ἔγεντο.	*Liquitur obtutu, quod non Caper ipse creatus.*

Beccum vocabli antiqui etymon.

Quod vero vulgo Beccum ejusmodi notæ hominem appellant, quippe cui conjunx sit adultera, atque etiamnum animal hoc ita vocitent, antiquissimam esse dictionem, in Græcorum habetur commentariis. Apud historicos enim legere est: Psalmetichum Ægypti Regem Phrygiorum antiquitatem, de qua magna inter Phrygas & Ægyptios contentio fuerat, in Ægyptiacis pueris humano omni consortio inhibito educatis, eo argumento deprehendisse, quod ex suapte Bec pronunciarent, quæ vox proprie Caprarum & Hircorum est, eoque vocabulo Phryges panem appellarent. Rostrum vero avium plerisque nunc Italiæ locis, olim vero tota Gallia Beccum nuncupabatur, & beccare passim pro mordere decerpereve dicitur. Quasi vero fuerint primitus homines à Capris enutriti, naturaq; ipsa vocem enunciare docuerit, quæ ad alimoniam magis necessaria videretur, id honoris Phrygibus adjudicatum, ut antiquissimi omnium haberentur. Quaque ratione balantes Oves, & latrantes Canes appellamus, eadem illi beccos Hircos vocavere.

DE ORYGE. Cap. XIV.

INnter minores Ægyptiis greges Oryx est, quem nonnulli Caprarum adscribunt generi. Hunc ex omnibus animalibus solum adverso pilo esse authores tradunt.

Observatio Mathematica Ægyptiorum de Oryge.

MATHEMATICUS. Cap. XV.

PEr hoc animal pictum aut sculptum, Mathematicum hominem hieroglyphicè intelligebant: siquidem Ægyptii, cum Sothen astrum illud suum, quam nos Caniculam appellamus, magno cultu

A cultu prosequeremur, idque die, quo præcipue oriretur, soliciti admodum essent animadverterunt, Orygem sideris ejus ortum sentire, atq; etiam clamore edito significare, quasi vel ortum nunciet, vel salvere jubeat. Sedenim eo tempore quo astrum illud oritur, ajunt Capras omnes, quotquot Ægyptus habet conversas ad ortum prospectare, peractamq; ita revolutioné cum fide fieri exploratam, consentireq; in id Mathematicorum supputationes. Quinetiam, ut nonnulli alii tradunt, Oryx stat contra, contueturq; stellam, ac, veluti numen adesse sentiat, procumbit adorabundus: quare primas illi partes in hujusmodi significato tribuere, cum συμπάθεια tam insignis cum eo sidere animal moveret, & ea viderent ab eo deprehensa, quæ longa mortalium studia non nisi multarum ætatum successu & observationibus per manus traditis, consequi potuere: cœli motu præsertim assidue variante, quadamque veluti trepidatione vacillante.

SOBRIETAS. CAP. XVI.

HAbet & id temperaturæ cum Sirio, quod velut ille *sitim semper affert mortalibus* (ut Maro dixit) *ægris*, hic assiduam, imo perpetuam sitim præfert, & ex natura loci potu omnino caret. Quare virum perpetuo sitientem, imo dixerim ego maxime sobrium, per hujus animalis effigiem significabant: quin & remedia sitientibus ex eo comparabant, liquore quodam in ejus corpore haustus saluberrimi reperto.

Æneid. lib. 10.

B

DE OVE. CAP. XVII.

OVis nunc persequar significata, verum ea non tam ab Ægyptiis, quam ab Hebræis & Græcis authoribus desumpta, quibus nonnulla etiam addemus à Romanis accepta: trahet vero secum hæc dictio Agnum simul & Arietem.

STULTITIA. CAP. XVIII.

IN primis autem significatum illud super Ove comperi ut ex ejus simulacro stultitia significaretur: nam usurpatione vulgi Ovis cognomento insipientes appellantur, in quos adagium etiam fertur, προβάτου βίον ζῆν. De socordia vero stoliditateque animalis illud in ore omnium, προβάτων ἦθος, *Instar Ovis*, Latini dicunt, quod more Ovium Græci. Et Aristophanes, Vespis, ad hujusmodi stoliditatem respiciens, considére ait ovillum pecus in concilio. Quare Accius in somniis ponit ovillum fœtum in Tarquinium concitatum, tanto vero impetu arietantem, ut Regem solo prosternat, quod Brutum indicabat, quem Tarquinius hebetem æque ac pecus esse putabat, nomine etiam ex re, quæ simulabatur indito, cum tamen is pectus egregie sapientia munitum gereret. Sed & Fabius Maximus, quod ab ineunte ætate aliquanto hebetior videretur, quietemque & taciturnitatem adamaret, neque ad capessendas disciplinas promptitudine aut docilitate ulla præditus esse judicaretur, magnamq; de se torporis & insipientiæ suspicionem apud domesticos concitasset, Oviculæ cognomento appellatus est. Porro autem in sacris, cum Ovem offerre Deo admonemur, expertes rationis motus insipientesque cogitationes, & quæcunque per imprudentiam peccavimus, corrigere jubemur, ut admonet Cyrillus: sed longe plenius Origenes. Hinc χρυσόμηλον appellavit Diogenes virum quendam indoctum, sed splendide vestitum. Nam & proverbium illud, uti superius, *Oviles mores*, de iis qui minimum ingenio valent dictum invenias. Divinæ etiam literæ plerisq; locis homines divinæ institutionis expertes, indocilesque nunc Oves, nunc pecora nuncupant, quod in contemplationis sublimitatem suspicere nequeunt: sed cum soli sint voluptati dediti, ea imitantur animalia, quæ, ut Græci est nominis etymologia, natura prona atque ventri obedientia finxit. De hujusmodi genere hominum quod recte olim instituendum esset, dictum ajunt, *Homines & pecora salvabis, Domine.* Nam quod Dominus præcipit, eum qui voluntaria dona offert, de Bubus vel de Ovibus offerre, ex utroque Jumento similem designans hominem, qui nihil acuminis neq; ad virtutem, neq; ad militiam haberet: sed trahere-

C *Ovium mores.*

D *Vellus aureum.* *Ovis in sacris hierorglyphicum.* *Psal. 36.*

heretur ab alio, uti Boves, & Oves, quæ animalia sunt insigniter mansueta, eos qui manu trahunt facile sequentia: ideoque non omnium hæc munera, sed Judæorum tantum esse videbantur: propterea quod illis, tametsi virtutis nihil operarentur, sufficiebat tamen nihil iniq; agere. Atque huc Davidicum illud citat Hesychius: *Homines & Jumenta salvos facies, Domine.* Neq; sum nescius, pastores Ovium apud Ægyptios ignominiæ cujusdam nota, & pene prophanos habitos, quo nomine Appion, ut apud Josephum est, Israeliticos populos appellitabat: atq; ipsi hoc in historia sacra dissimulant. Sed ut simplicitatẽ illam vivendi, quæ colligitur tam ex nostra, quam ex antiqua gentium pene omnium memoria, prætereamus (certatim enim scriptores omnes primum hoc humanæ vitæ institutum laudibus omnibus ad cœlum ferunt) est & mystica interpretatio, qua Ægyptii posteriores ii, qui à priscis illis longe desciverant, non pastores ipsos, sed pastorum significatum odio prosecuti deprehenduntur. Nam qui corporis incitationibus, ejusque voluptatibus indulgere sibi permiserit, dubio procul hos, qui recta moneant, quadam velut execratione declinabit. Atq; id denique erat in causa, ut a bolitis jam antiquioribus illis priscorum sacerdotum institutionibus, qui papyro victitabant, qui castimoniam & synceram animi puritatem amplectebantur, recentiores mox ex otio & opulentia ad delicias & illecebras prolapsi, in quas cursu effusissimo ferebantur, cœperint pastores hujusmodi pariter aspernari & abominationi etiam habere: utpote qui, ait Horatius, nil vellent ab iis audire, nil discere, nil quod ægros levare posset, fidis offenderentur medicis, amicis irascerentur, si quando eos funesta veterni suffocatione arcere properarent. Sic & Cainus pastorem fratrem, hominem quippe pietati addictum, ferre non potuit, cum ipse terrenis tantum affectibus mancipatus esset. Sic passim etiam nunc probi modestique viri à potentioribus ignominiose accipiuntur, scelesti, impostores, parasiti, & ambubaiarum collegia in honore sunt, & quæcumque appetierint commoda consequuntur, atque ita demum.

Deus creaturarum conservator.

Potores, bibuli, media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.

DOCTOR VIRTUTIS. CAP. XIX.

Ut vero ad pastores nostros revertamur, pastorem Ovium Ambrosius interpretari videtur disceptatorem rationis, doctoremq; virtutis. Et ubi scriptum, *filios Arietum Domino offerendos*, Principes Ecclesiarum exponit Eucherius: & Oves intelligit eos, qui simplici, vera, puraque fide pietatem hanc nostram amplectuntur: de quibus Christus, *Oves meæ vocem meam audiunt*, & ad Petrum: *Pasce Agnos meos.* Quo super exclamat Salomon; *Pasce animas pecorum tuorum:* de quibus scriptum est, *Arietes duos in primitiarum sacrificio ad septem Agnos immaculatos anniculos, & vitulum unum de armento adjici debere.* Præclara quippe mandata diceret Hesychius, & virtutes quas sequi alias velut Oves oportet, ad primam illam oblationem applicandas. Quod vero Aaron pontificalibus jam ornamentis instructus Arietem obtulit in holocaustum, per Arietem, Theologi, ut idem Hesychius, Christum intelligunt immolatum: ille enim ducatum præbere Ovibus euntibus in pascua, & ad egressum ingressumq; à caulis & in caulas solet: sicut & Christus dux perfectæ conversationis est, à quo videlicet ea sumpsit exordium, atque ideo intrare & exire Ovibus præcipiebat.

Aries oblatus quid.

INNOCENTIA. CAP. XX.

Ante alia autem tam Ovis quam Agnus hieroglyphicum est innocentiæ. Hinc illud apud Cyprianum sapientissime scriptum libro de Livore: *Meminisse debemus, quo vocabulo Christus plebem suam appellet, quo titulo gregem suum nuncupet. Oves nominat, ut innocentia Christiana Ovibus æquetur: Agnos vocat, ut Agnorum naturam simplicem, simplicitas mentis imitetur.*

MANSVETUDO. CAP. XXI.

Et imbellem, purum, simplicem, ac egregie mansuetum hominem, eundemque immaculatum, ac pectore candidissimo præditum hieroglyphice significare qui volunt, Agnum pingere consueverunt: id enim mansuetissimum ejus ingenium exposcere videtur. Nam & ipso vocabulo ἀγνὸς puritatem castitatemque significat. Et antiqui sacrificuli auguresque Maximam hostiam ovili pecoris appella-

A pellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore. Comprobant etiam hoc sacræ literæ, & nostri Servatoris insigne: Agnus, ab omni Christianorum antiquitate summa exceptus veneratione: de quo fertur illud à priscis vatib. dictitatum, TANQUAM AGNUS. Nam ut Agnum coram tõdente obmutuisse, Agnum patibulo applicitum anniversaria nobis commiseratio & ploratus redintegrat. Et præcursor ille Deo plenus, Agnum hunc intento digito commonstravit. Hoc vero picturæ genus cum synodo sexta jam antiquatū esse percepissem, neq; satis mihi faceret Latina traductio, ad Græca me contuli exemplaria in quibus rem ita traditã inueni: Ἐν τισὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένα κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀμνὸν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσι ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν, δι' αὐτὸν τὸ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γινομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. Id est

B *in quibusdam venerandarum imaginum picturis Agnus digito præcursoris indicatus delineatur, qui receptus est in effigiem doni illius optatissimi, quo genus humanum Deus Opt. Max. honestavit: cui Gratiæ nomen ab excellentia quadam indidimus. Ille enim sub eo velamento verum Agnum, ad quem dictata nostrorum veterum respexere, Christum Deum nostrum ostentat. Nos vero figuras, & descriptiones veterum, prout sunt veritatis notæ, præfigurationesq; Ecclesiæ concessæ, honorifice atq; libenter amplectentes, gratissimum tamen donum illud à Deo nobis liberaliter erogatum præferimus, ipsam rei veritatem, ut quæ illa veterũ dictata jam adimpleverit admittentes. Ut igitur quod perfectum atq; absolutum est in picturationibus etiam, quæ omnium oculis objiciuntur, describatur, Agnum, qui peccata mundi tollit,* CHRISTUM *Deum nostrum humana post hac effigie, pro antiquo Agno pingendum esse decernimus: quippe qui per hujusmodi figuram, humilitatem verbi illius quod à Deo processit, intelligamus: memoresq; simus, eum nostri corporis exuvias suscepisse, ac perinde cruciatibus affectum morte nobis salutifera decessisse, mundumq; inde redemptum esse, manu*

C *quasi prævia doceamur.* Quid vero super his Latinus interpres, quid Doctores asserant, alii viderint. Decret. de consecratione, distinct. 3. can. *sextam sanctam Synodum.* Traducere enim mihi religio fuit, cum illa jam sint ab Ecclesia recepta. Quin & Ovem pro mansuetudine poni passim videas, præcipue vero in Evangelica, uti dictum, disciplina, ubi Oves & Hœdis segregandæ prædicuntur. Vitam siquidẽ illi peragunt intaminatam, qui mansuetudinem amplectuntur, & ab eo, qui mitis est, & humilis corde, suscipiunt morum rationem, paratique sunt tanquam Oves ad jugulationem, si sit opus, trahi, ut Dominum imitentur. Sane Ovem Hesychius hominem præ se ferre tradit in Divinis literis, qui simplex admodum sit, neminiq; noceat, & à perperam factis abstineat: de quo plura alibi. Hœdi vero petulci sunt atque erratici, qui prærupta quæque rupium, & loca præcipitiis exposita consectantur.

Ovis Gel / *Agnus maxima hostia.*

OPULENTIA.

APUD alios historiæ sacræ scriptores, Ovis est proventus etiam & feracitatis indicium, cui Grææ dictionis vox ipsa etiam favere videtur. Nam ut pleriq; interpretantur, πρόβατον, quasi πρόβασις

D appellatur, quod rerum earum opulentiam significat quæ ad victum faciunt. Sed ut in ovibus persistamus (latum enim est τοῦ προβάτου vocabulum) ubi Hesiodus ait, μαρναμένους μήλων ἕνεκ' Οἰδιπόδαο interpretes ajunt μήλων ἕνεκα, de imperio & opibus debere intelligi: propterea quod Prinpipes olim pastoralem vitam agere soliti sunt. Sane veteres in tanto Oves honore habuere, ut ex iis tantum opes fieri existimarent, & pecuniam & peculium inde dicta Jurisconsulti tradunt, ideoque fictum Oves lanam olim auream habuisse. Hinc cum Hercules ex Africana victoria nihil præter Oves abegisset, aurea mala secum asportasse dictus est. μῆλον enim dicitur Ovis, & ea locutione pomum usurpatur. Sunt enim qui scribant, in illis hortis, qui Hesperidũ fuisse dicuntur, oleastros tantum progerminari: alii autem cotonea ibi latissime provenire tradunt, eaque à colore aurea nuncupata. Nam quæ in manu Herculis poma tria statuuntur in antiquissimis ex ære statuis, cotonea sunt, de quorum significationibus loco suo inter arbores disseruimus.

Herculis aurea mala.

FELICI-

FELICITAS. CAP. XXIII.

Ecloga.4.

IN Hetrusca disciplina observatum invenio, felicitatem ex Ove portendi: præsertim si Ovis insolito colore fuerit, quod mihi Virgilius optime tetigisse videtur, ubi dicit:

Ipse sed in pratis Aries jam suave rubenti Murice, jam croceo mutabit vellera succo.

De quo legitur apud Hetruscos: *Purpureo aureove colore Ovis si aspersa fuerit, Principi ordinis & generis summa cum felicitate largitatem auget, genus progeniem propagat in claritate, lætioremq; efficit.* Ex quo nata inter greges Atrei aurea Agna, principium discordiarum illi ac Thyesti fuit, fratre scilicet invidia fraternæ felicitatis exulcerato. Unde illa citantur à Cicerone ex antiqua tragœdia Atreo, de Nat. Deor. III.

Aurea Agna Atrei.

Addo huc quod mihi portento cœlestûm pater
Prodigium misit regni stabilimen mei,
Agnum inter pecudes aurea clarum coma.

Auream enim Agnam Thyesti puero natam, & Pausanias & Plato meminere: animalque id ex lapide impositum ejus tumulo, ejusdem rei monumentum, Pausanias idem attestatur. Esto autem hoc apud historicos. Sed felicia illa portendi ex eventis comprobatum, tunc præcipue cum Agnus natus esset vellere in fronte purpureo in villa Antonini cujusdam plebeii viri, eo die atque hora, qua Geta, Antoninus inde nuncupatus, Mediolani natus est. Verum is, in cujus ædibus Agnus editus fuerat, cum Imperium Antonino ex hoc portendi audisset ab Aruspice, de se dictum putans, ne fatum propalaretur agnum statim occidit, quod omen fuit Getam, qui & Antoninus vocabatur, ut subsecutum est, ab Antonino fratre necandum esse, quod apud Ælium Spartianum, & alios habetur: usque adeo authores ea etiam quæ nihil attinent, in usum adsciscunt suum. Eædem Oves Diadumeno nascenti Imperium portendere, cum in agris patris Oves purpureæ duodecim natæ essent, quarum una tantum varia fuerat. Et Mathematici, quos tamen hic ridet Ambrosius, eum ad eroganda multa idoneum, atque itidem ad acquirendũ dicunt, qui invadente in horoscopum Ariete fuerit in lucem editus. Nam hoc animal & vellus absq; ullo dolore molestiave deponit, & à natura facile rursum eodem vestitur.

Asinam Ove mutandam cur præceptum.

In eamdẽ fere sententiam Ambrosius interpretatur divinam legem, ubi Asinam Ove mutandam in sacrificiis instituta Dei jubent. Asina quidem Animal laboriosum, Ovis vero frugi, & non parvi proventus. Fructu igitur mutandum esse laborem, dicit Dominus, id sub hoc verborum velamento subinnuens, quod uniuscujusq; laboriosi operis finis ad fructum respicere debeat. Neque tamen ignoro esse, qui simpliciter intelligi velint præceptum hoc, ea de causa, quod Asina sit immunda, ideoque in Ovem, quæ munda est, commutandam. Sunt qui hoc verborum involucro dicant, laborem & industriam omnem affectu simplici commendandam, per Ovem simplicitatem tantum, ut etiam superius dictum est, accipientes. Qui vero profundius rem exquirere sibi videntur, liberandam ajunt animam ab iis quæ fructum non habent, cujusmodi ea sunt, quæ solo sensu percipiuntur, cum fructus per Ovem omnino exprimatur, per Asinam vero sensus ipsi materiæ simpliciter appliciti.

MULIEBRE OFFICIUM. CAP. XXIV.

Nova nupta in pelle l nata quid.

QUod vero novam nuptam veteres in pelle lanata considere jubebant, vetustum referre morem videtur, quod id vestimenti olim usui fuerit. Sed illud magis verisimile, quod hoc gestu adductas, se ad præstandam lanificii operam marito pollicere viderentur. Nam ad hæc usq; tempora plerisque Italiæ locis, postero quam nova nupta mariti domum ingressa est die, illi è geniali thalamo mane prodeunti obviam propinqui fiunt, colum, fusum & lanam, acum & forficem, rutabulum, peniculum, quodq; cuique in promptu fuerit instrumentum, omneque vas domesticum offerentes: quo ea muliebris haud ignara officii, se non ad delicias & voluptates, sed ad faciendam lanam, & alia quæ frugi sint curanda, venisse reminiscatur.

FOECUNDITAS. CAP. XXV.

SAne quidem Junoni regnorum & opulentiæ præsidi, partuumq; sospitatrici, Oves ambiguæ, hoc est, ut Bebius Macer ait, cum duobus Agnis altrinsecus alligatis sacrificabantur à matronis, quæ gemellos peperissent. At Siconii graves Oves Diis benevolis & fortunatis, quas ipsi εὐμενίδας Athenienses σεμνὰς vocabant, felicitandæ rei domesticæ causa immolare consueverunt. Herculis quoque divitiarum & proventus Deo, Ovis ramis quatuor imposita pro Bove, qui se sacris surripuerat, litasse

A litasse perhibetur: unde ipse Melon,&Mellus appellatus,quod Latine diceretur Ovillus.In Pomi vero commentario plura super hoc narrabuntur.

PECUNIA. CAP. XXVI.

ADhæc, licet Ovidius & alii non imperite dixerint, Pecuniam à pecudibus appellatam, quod peculium,uti superius ostensum, olim omne à gregum numero censebatur, eaque de causa Maronius Corydon divitias ostentaturus suas dixerit,

Mille meæ Siculis errant in montibus Agnæ:

Eclog.2.

Illud tamen satis constat æs prius nota pecudum signatum à Servio Romanorum Rege; unde Varro etiam, ut apud Marcellum est, *Unam Ovem multam dictam*, ait, cum citatus neque respondit, neque excitatus est. Unum vero virili genere dixit: sive quod numum intelligeret,sive ad imitationem Homeri. Ab hoc Marcelli loco fragmentum est etiam in antiquissimo,quem Romæ vidi, codice.In commentariis tamen sacrorum Pontificalium crebro lectum ajunt, hic Ovis, & hæc Agnus,ac Porcus: quæ,inquit Festus,non ut vitia,sed ut antiquam consuetudinem testantia debemus accipere. B Ex quibus omnibus liquido apparet,non inepte Pecudem pro divitiarum hieroglyphico accipiendam.

Ovis masculino genere.

PHTHIRIASIS. CAP. XXVII.

SUnt qui hominem pediculositate confectum significare si velint, ovillam illi pellem inducant, quam Lupi caput impactis dentis dilaceret: siquidem Ovium quas Lupus occiderit pelles, ac vellera,& facta ex his vestis,longe quam cætera aptiora sunt ad pediculos procreandos. Quod cum sit tum ab Aristotele,tum ab aliis receptum,quæsiere multi causam,illudq; cupediariorũ experimento deprehenderunt, carnes hujusmodi quæ lupinis dentibus laceratæ fuerint, dulciores esse: quod tactum ab Horatio volunt,ubi inter ea,quæ jucundiora deliciis regiis enumerat,Hœdum etiam ereptum Lupo recenset,quod ego tamen ad frugalitatem potius retulerim,utpote qui eo loco parsimoniam in primis laudet,hisq; tantum carnibus fruatur,quæ aut inemptæ sint,aut nisi absumantur perituræ. Vel ex eo magis jucundum,quia qui semel amissus erat,sit receptus. Sed utcumq; illi,sane dulcedinis huius causam esse dicunt caliditatem,& igneam prope vim,quæ sit in anima Lupi,utpote quæ C ossa vel durissima in utero liquefaciat,ariditate,permollita,evenireque inde ut carnes facilius atque celerius putrescant,si morsu fuerint hujusmodi vitiatæ: lanasque identidem contaminatas, contagionem illam etiam in vestibus pertinaciter perservare. Cæterum sunt qui judicent hoc non à calore,vel putredine provenire, sed ab asperitate potius, &, ut Medicorum utar vocabulo, Vellicativa quadam vi, quæ carnem scabritie interterat, pruritumq; suscitet: unde postmodum humanæ cutis humore corrupto,pediculi suboriantur absurdumque esse dicunt, asserere vim illam à Lupi spiritu, morsuve usq; adeo in vellera diffundi,quæ totiens abluantur,solentur,depurgentur, inungantur, defæcentur,ac propemodum excoquantur.Referunt vero venatores,& caupones,animalia quæ ictu uno procubuerint,uno,ut ita dicam,spiritu suffocata,solidiora, minusq; putrefactioni obnoxia reddi. Quare Homerus rerum omnium doctrina insignis,sive coria,sive lora,commendet, Bovis ea dicit esse ἶφι κταμένοιο, ictu quippe valido mactati.Itaq; eorum,quæ neq; morbo,neque senecta pereunt,sed jugulatione, coria validiora sunt, nervosioraque. At quæ pluribus conficiantur plagis,difficulterq; aut contanter exagitata delassataq; perimantur,præsertimque si ferro saucientur, facile puD trescere,neque in alterum diem asservari posse. Eorum autem, quæ tam lenta exanimentur morte, contaminatam vim & in pelles, & in vellera,quin & in ungues penetrare: præcipue autem si mordentur à feris,ungues etiam ipsos obnigrescere,sanguine,humore & medullis etiam ipsis præ timore & cruciatu contaminatis, indiciumq; id tabis esse. Quare minime mirum, si contagio huiusmodi etiam in vellera diffluat,coriaque tentet & omnia denique computrescere compellat. Atque hinc pediculositatis significatum.

Vestes ex vellere Ovium à Lupis occisarum cur aptiores ad pediculos progignendos.

Carminum lib.4. Od.1.

Homerus omniscius.

DISCORDIA. CAP. XXVIII.

DIscordiam vero & mores maxime dissimiles Ægyptii Poetæque omnes significare cum volunt hieroglyphice,Lupum & Agnum,aut Ovem ponunt. Unde apud Horat. legas,

Lupis & Agnis quanta sortito obtigit, Tecum mihi discordia est.

Ep. Od.4. Metamor. lib.1.

Et de maxime inter se discrepantibus Ovidius ait,

Nat Lupus inter Oves.

A

Lupi & Ovis antipathia.

Ajunt vero eam esse antipathiæ vim, ut plerumque Agni recenter nati, neque ullius animalis extra caulas effigiem intuiti, audito repente Luporum ululatu exanimescant, subitarioq; eo perculsi metu, mortui concidant. Qinetiam periti rerum prædicant, horum animalium inanima etiam in eadem naturæ dissensione perseverare. Ovillas enim fides si aliis ex lupino intestino factis fidibus associentur, & absonas & præ metu mutas permanere. Idē de tympanis ex ovilla pelle & lupina factis accidere tradit Oppianus: simulac enim pulsantur, ovillum mutum esse, lupinum solum exaudiri.

DE ARIETE. Cap. XXIX.

FEROCITAS.

B

Aries natura ferox.

SEd quantum in Agno mansuetudinis superius agnoscebamus, tantum in Ariete ferocitatis experimur: simul enim ac cornua accreverunt, pugnacissimi fiunt, neque se tantum in suo genere lacessunt, incursantesque invicem arietant, verum & homines impetunt, in bellumque provocant. Unde etiam dicterium celebratur, *κριὸς ἀσελγοκέρως*: qua forte de causa Marti cœlestis Aries dedicatus: & si qua Planetis in humano corpore vis, fel à Marte regi dicitur: in eo vero sedes iracundiæ, & bilis. Et Adamantius immolatos apud Hebræos Arietes, apud nos iracundiam jugulari debere, putat intelligendum.

BELLUM. Cap. XXX.

C

SIve igitur pugnacitas hæc in causa fuerit, sive sanctius instituti homines, cum aliqua affecti essent injuria, ultionis procurationem non à se, utpote qui ex mansueto & innocuo essent genere procreati, proficisci, sed ab hostium improbitate atque injustita, indicare, testatumque facere vellent, indicturi cuipiam bellum, Arietem per Fæcialem præmittebant, quem in hostium fines immitteret: vel honestā ita causam suam ostensuri, quod non nisi provocati bellum gerere cogerentur: vel, quod alii malunt, ut hostilem agrum suæ jam prædæ expositum indicarent. Utcunq; sit, *Aries*, ut ait Hesychius, *vexilli nostri, hoc est Crucis, hieroglyphicum est, Crux vero redemptionis: Aries ille*, inquam, *qui pro Isaaco in holocaustum oblatus est, in virgulto Sabech, ut Septuaginta ediderunt, à cornibus religatus.* Sabech vero Remissio interpretatur, quia Crucem, quæ remissionis virgultum fuit præmonstrabat.

RIVALITAS. Cap. XXXI

D

SUnt, qui rivalitatem hieroglyphice per Arietes duos cornibus se invicem lacessentes significari dicant, quandoquidem in ejusmodi concertationem amoris causa ferri eos perhibent: quippe qui offensionem intelligant sibi fieri, si quas amant Oves, ab aliis saliri conspexerint, quod Hirci plurimum negligentes, susque deque ferre solent.

VENUS. Cap. XXXII.

Aries libidinis hieroglyphicum.

IN hujusmodi vero Venerei affectus hieroglyphicum Aries multis est veterum monumentis impositus. Nam qui ante Corinthi urbem intra priores pedes Leænæ, quæ Laidis tumulo im-

posita

A posita erat, visebatur, libidinem nimirum ejus meretricis indicabat. Erat & apud Eleos in templo Veneris simulacrum ejus insidens Arieti, Scopæ, ut Pausanias ait, opus, eique cognomen erat πανδήμιον, quod arietinæ procacitati videtur convenire.

VETULIPETA PROCUS. CAP. XXXIII.

NAm quantum ad Arietis libidinem attinet, per eum ita in nequitiam concitatum, hominem, qui vetularum concubitum affectaretur, nonnulli notandnm censuere: quod is primum vetustiores fœminas inire consueverit, quarum facta copia novellas minime persequatur.

SALUBRITAS. CAP. XXXIV.

Mercurius cum Aries quid.

MErcurium autem ajunt apud Tanagræos cum Ariete humeris insidente solitum effingi, eumque κριοφόρον Pausanias ait appellatum. Erat id partæ salubritatis hieroglyphicum, quandoquidem Mercurius expiatione Arietis, quem circum urbem gestaverit, pestilentiam, quæ Tanagras invaserat, sustulisse dicitur: in cujus facti memoriam, die ejus festo pulcherrimus quispiam ex Tanagræa juventute delectus, Arietem humeris impositum frequentissima totius civitatis pompa, circum mœnia gestare consueverat.

CUSTODIA. CAP. XXXV.

APud Corinthios vero Æneum Mercurii simulacrum visebatur, cui Aries adsistebat. Causam fuisse Pausanias dicit, quod Mercurium maxime omnium deorum custodire greges, proventusq; ex eis augere persuasum sit. Sedenim cum ita Mercurio facundiæ Deo præsidi Aries apponatur, maximumq; humanæ vitæ præsidium sit oratio, ut comici Græci dicterium est, minime mirum, si Isocratis Rhetoris sepulcro Aries triginta cubitorum adsculptus fuit, in quo Siren cubitorum septem insideret: nam ea quoq; orationis C suavitatem indicabat. Et ferunt Astrologi, Mercurium in Ariete collocatum, orationis promptitudinem, & ex tempore dicendi facultatem dare. Sed ne ab Isocratis sepulcro discedamus, prope etiam mensa apposita, quæ Poetas haberet ac ejusdem præceptores, in quibus & Gorgias astronomicam sphæram inspectabat, & Isocrates ipse omnifariæ doctrinæ hauriendæ cupidus adsistebat.

HAMMON. CAP. XXXVI.

IN Saloninæ numo Aries est cum inscriptione, HAMMONI CONS. AUG. Animal enim hoc in veterum sculpturis frequentissimum habetur, præcipueq; Hammonem Deum, specie illa sua reciprocicorni (ut Laberii dictum usurpem) significabat. Hunc vulgus Jovem, Ægyptii Solem esse contendebant: cornuaq; radios ostentare, de quibus alibi locupletius. Spectare tamen est in Gallieni numo Arietem inscriptione addita, JOVI CON. AUG. Hammonem vero veteres salutis Deum, uti Latini Jovem à juvando dictum, interpretabantur, exq; arietino capite eundem Deum, qui omnium saluti prospiceret, ἱερογλυφικῶς intelligebant. Hecatæus Abderita Ægyptios ait Hammonis voce usos, cum se invicem salute præposita compellarent, allocutoriamq; esse vocem, qua boni ominis causa Deum in- D primis ita venerarentur. Isq; mos in plerisq; nostræ pietatis collegiis observatur, ut quicumq; pulsaverit, non prius ad colloquium admittatur, quàm ad Virginis Deiparæ salutationem responderit. Cumq; veterum mos esset, in mortuorum conditoriis bene defunctis ominari, eos Diis manib. commendabant: alii columnas, quæ sepulcris erigebantur, inscriptionis hujusmodi loco, arietinis capitibus hinc inde adsculptis insignibant, corymbis intermedio propendentibus, qui foliorũ & fructuum varietate lascivirent. Sed quod ad Hammonem attinet scriptores rerum parvula quædam cornua in utroq; tempore eum habuisse ferunt. Qui vero penitiorem doctrinam perscrutati sunt, propriũ id Jovis nomen apud Ægyptios fuisse tradunt. Alii dicunt arietinum caput ideo Hamonis esse signũ, quod is Ægypti rex, præclaris admodũ rebus à se gestis, in galea usus sit arietini capitis insigni. Ajunt & cum Herculi illi vetustissimo ad eũ visendi studio profecto se olim ostentaret arietino capite, quẽ mactaverat,

Gallieni numus.

De cujus oraculo à Gell. lib 3. c. 3.

Hammon arietino capite.

verat, vertici ſuo impoſito,& pelle ea villoſa circumdatum,alia pelle amictum Heroen admiſiſſe. Et Saporis Regis geſtamen celebrat Ammianus, Aureo capitis aretini figmento elaboratum. Quod & inſigne militiæ, & quaſi ſodalitatis cujuſdam ſuæ, recentiſſima memoria Carolus fortiſſimus Burgundionum Dux,Caroli V. Imperatoris avus adſcivit,aureum Arietis caput ſingulis pro geſtamine imponendo, & Arietini capitis cognomento ſodalitatem vocando, eam Tottionis aurei vulgo appellarunt,quod ea locutio caput arietinum lingua patria deſignaret.

L'ordre de la toiſon proor.

DEGUSTATIO. CAP. XXXVII.

De Ariete ſigno cæleſti.

SEd ut hæc, quamvis ad vetuſtatis imaginem, uſumq; facta,miſſa faciamus, appellat nos Aries ille toto cœlo conſpicuus, qui rerum temporumq; diviſionem, æquasque utrorumque portiones oſtentat: uniformem toto anno diei noctiſq; partitionem,auctum & decrementum æquilibrio ſemper appenſum.Cur vero Aries huic ſit diſpenſationi præfectus,ea affertur cauſa: quod proprium illi eſſe ajunt ab æquinoctio verno ſuper dextrum latus incubare, veluti Sol quoque ad Septemtrionales,quippe dexteras ut Ægyptii ſtatuunt,mundi regiones deflectit: ab Autumnali vero æquinoctio ſiniſtro incubat lateri,veluti etiam Sol in lævam declinare, & Auſtralia ſigna occupare conſpicitur. Pari propemodum ratione malorum ſemina ipſis fructibus incluſa, brumali die ſpontaneo motu converti in contrarias partes obſervatum: quippe quæ peracto jam omni maturitatis numero,natura opifice,quæ rerum omnium altrix eſt,retro cedere,& ad radicem,ad propaginem,ad ſpecierum earundem progenerationem tendere videantur.

PRINCIPIUM ANNI. CAP. XXXVIII.

APud Aſtronomos Aries pro Anni principio capitur, & eo notatur hieroglyphico, variaque eſt ingeniorum ſedulitas iſtius rei rationem afferre conantium: Hebræis præſertim nonnullis Libram potius caput aſſerentibus,quod par fuerit omnia perfecta,& ſeminibus fœta ſummo ab opifice creari,eo vero tempore fruges omnes maxime maturuiſſe. Quod vero Aries inde locum occupaverit,ex lege factum ad illius temporis ſolennitatem celebrandam,quo liberati ſunt ex Ægypto.Sed quod ajunt tunc temporis nonnulli, quo mundus eſt genitus, Arietem cœli medium tenuiſſe: in mundi quippe vertice conſtitiſſe, quisnam id potuerit conjectare non video, cum in ſphærica cœli figura neque vertex, neque imum, nequa ortus, neque occaſus,qui eodem temporis articulo ſint, iidem eodem momento gentibus omnibus dari potuerit.Nam niſi omnibus ea ratio gentibus inſerviat,admittenda non eſt. Solem vero qui dicat in hoc vel illo ſigno fuiſſe,nemo non intelligat. Aſtronomi quidem fuiſſe in Ariete volunt, & Virgilii doctrina non parvam his authoritatem adjungit,dum ita ſuper verni temporis amœnitate canit:

Georg. lib. 2.

Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies, aliumve habuiſſe tenorem
Crediderim: ver illud erat,ver magnus habebat
Orbis, & hybernis parcebat flatibus Euri,
Cum primum lucem pecudes hauſere virumque
Terrea progenies duris caput extulit arvis,
Immiſſæque feræ ſilvis, & ſidera cœlo:
Nec res hunc teneræ peſſent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq;
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

Quod vero Commentarii hujus finem Virgiliani carminis amœnitate condire quæſierim,optime Lactanti, non inepte me feciſſe arbitror, qui te forte gregalium ruſticitate, ſtyloque modoque paſtorali, virum tam elegantem, offenſum & delaſſatum ſuſpicabar. Tu quicquid id fuerit,ut omnia amicorum ſoles, boni conſule,& Pierium virtuti doctrinæque tuæ deditiſſimum, ut facis, ama.

JOAN-

A

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XI.

DE IIS QUÆ PER LUPUM, HIÆNAM LYNCEM, URSUM, PANTHERAM, TIGRIM, ET URUM SIGNIFICANTUR.

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD PROSPERUM SANCTACRUCIUM NOBILEM ROMANUM.

B

NESCIO *quo tuo fato acciderit (optime lepidissimeq; Prosper) ut qui mortalium es jucundissimus in truculentissimas omnium feras incideris. Tibi enim ludis meis Ægyptiacis, quos propediem istic Patavii sum commissurus, ducti sorte obtigêre, Lupus, Hyæna, Lynx, Ursus, Panthera, Tigris, & demum Urus, cum quibus tibi sit, quantum animis viribusq; valeas, congrediendum. Has omnes vel captivas facias, vel cicures, vel forte etiam devores necesse est, lege ita sodalitia, cosmogeriis comitiis decernente mandanteque, exceptione, quacunq; possit excogitari, summota penitus. Scio, adhæc, firmissimi licet animi juvenis, totus es commotus, qui à bestiarum venatione pastuq; semper abhorrueris. Nolim tamen putes edictum in te factum acerbi quicquam, aut æquum justumve minus continere: quod ea potius de causa decretum est, quia novæ indomitæque feræ cicurandæ cum essent, neminem habuimus, quem in hujusmodi negotio tibi præferendum existimaremus. Tanta enim est vultus animiq; alacritas tui, ut facile speremus, simulac in theatrum descenderis, illæque furorem, feritatem, rabiem, aut sævitiam quæq; suam in te concitarint, futurum, ut tu sola Gelasini tui hilaritate omnes actutum mansuefacias, & simulac semel arriseris, adblanditusve fueris, ad pedes tibi omnes evestigio procubituras. Vidimus enim sæpius homines quavis bellua ferociores, quos tu, uti tuus est mos, dicto aliquo salso, aut liberiore aliqua admonitione tactos, castigatosq; contra te irritaras, simulac furore perciti, & impotentes irruerint in te minabundi, ad solam vultus tui jucunditatem veluti aliqua incantatione perculsos substitisse, consternatosq; animi omnem statim indignationem amisisse, sponteq; tibi sese dedere, & quibuscumque rebus gratificari possent, obsequium polliceri. Quare cum velut Orpheus lyra, modulisq; tu solo illa comitate fretus tua, feracitatem omnium mitiges, furoremq; delinias, age nulla jam contatione exhibitas à me feras aggredere, victoriam ex illis omnino reportaturus: quia in Ægyptiorum fanis alitæ atq; educatæ literas mihi videntur didicisse. Proinde facile erit juveni literatissimo eas quoquo volueris trahere, & ad omne obsequium paratissimas efficere, id quod jam in Lupo, qui prodiit primus, experiri potes.*

C

D

DE LUPO. CAP. I.

PERinique mihi facere videntur, qui Ægyptios solos de brutorum cultu derisui habent, atque convitiis & cavillationibus etiam persequuntur, cum nationes fere omnes eadem fuerint superstitione aliquando contaminatæ, præsertimq; tota Græcia, quæ maxime omnium sapientiam ipsam aluisse prædicatur, Romanaq; respublica, apud quã cæremoniæ primas semper partes obtinuere. Græci enim Lupum in honorem Apollinis venerabantur, in Martis atq; adeo Romuli Remique venerationem Romani. Alias etiam belluas afferre possem, quæ apud hos & alios, divinos sibi honores ascivere. Sed quoniam de Lupo dicere propositum est, quod ad eum attinet præcipue prosequemur.

APOLLO. CAP. II.

Virg. Æn. li. 9. ubi etiam Lupus dicitur Martius. Lupus Apollini dicatus.

FUit autem, uti dictum, fera hæc plerisque locis Apollinis memoriæ dedicata, ejusque simulacri ea asseritur causa, quod oculorum acie potens adeo sit, ut noctis tenebras evincat, acutissimo quippe polleat visu, intempestaque nocte etiamsi Luna sileat, clarissimè tamen intueatur, & in prædis invadendis post nocturnam famen antelucanum tempus observet, à Sole autem totum est lucis beneficium. Utraque vero de causa, & quod potens lumine esset, & quod ante lucem prodiret ad prædam, Lycopolitana Thebaidos in Ægypto civitas hieroglyphicum Lupi forma Apollini dedicavit, eique in Lupi specie sacra faciebat: tantoque apud eos cives cultu habitus est, ut cum Lupum tamquam Deum venerarentur, soli ex Ægyptiis Ovibus vescerentur. Hinc ipsum Solem Homerus λυκηγενέτην vocat, non ea quidem causa, quod in Lyca genitus credatur (nam fabula hæc, ut Heraclides Ponticus asseruerat, recens admodum est, neque temporibus Homeri adhuc cuiquã innotuerat) sed veluti diem ἠεριγενήν, propterea quod ἦρ, hoc est, diluculum generet, ita Solem λυκηγενῆ dixit, quod matutini splendores author ipse sit, vel potius quod Lycabanta progeneret, hoc est, annum, cui nomen, ut nonnullis placet, à Luporum similitudine quadam inditum: illi siquidem auctos imbribus fluvios tranaturi, caudas mordicus invicem apprehendunt, longoque ordine seriatim aquis immerguntur, tutoque transmeant, id quod Sol ipse in animalibus Signiferi prætereundis facere videtur, dum continuata quadam serie finem unius, alterius principium facit. Sane aliquot in signis Apollinis Lupos adsculptos videas, de quo diximus in Ancilibus. Colebatur & apud Athenienses in Apollinis gratiam Lupus; quique forte animal id interfecisset, lege damnationis promulgata parare jubetur, quæ ei funerando forent necessaria: ut ita magistratus quod sui juris esset officium executi viderentur, & religione Respublica solveretur. Eam hujusce cultus nonnulli causam memorant, quod Latona prægnans per 12. dies in Lupum transmutata, Delon se contulerit, ubi illi facultas pariundi fuit: quapropter Lupæ certa anni dimensione omnes intra dierum 12. spatium pariunt, quod Philostephanus tradidit Commentariis, de quo inferius latius.

Macro. idẽ Saturn. l. 1. cap. 17.

Hom. Iliad. lib. 4.

Athenis Lupi sepeliebantur.

MARS. CAP. III.

Lupus Marti dicatus.

MArti idem dedicatus, sive, ut est in fabulis, propter Romuli Remique educatum, quod deridet Festus, qui velit non à ruma, sed à virtutum magnitudine utrique fratum inditum nomen, quod ῥώμη, notum apud Græcos vocabulum, fortitudinem significet, ut inde scilicet ii nomen adepti sint, veluti ἀπὸ τῆς ἀλκῆς Alcides sive propter ipsam voracitarem, quæ in bello crudivora est: inde in Sacris etiam literis legas, *Gladius meus devorabit carnes.* Hinc & Mavorti nomen, ut nonnulli arbitrati sunt, quasi mares vorantem dicere voluissent: bellatores enim mares esse debere, & mares dici, alibi ostensum. *Martios* porro Lupos Virgilius, *Martiales* Horatius vocat. Et apud Plautum eos in tutela Martis cognoscit Strabax adolescens, ita profatus: *Fuit ædepol Mars meo iratus patri: nam Oves illius haud procul absunt à Lupis.* Græci sane Poëtæ λυκόφρονας vocant strenuos bellatores: validi enim omnino sunt Lupi, & in fallendis hostibus astutissimi, Robur vero eorum plurimum in armis est, ut apud eundem Plautum:

Lupina audacia præditos.

Hesychius.

Quasi Lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Ob

A Ob astutiam vero Pindarus adversus inimicos comparare se unumquemque monet λύκοιο δίκαν, more Lupi: ad id scilicet respiciens, quod Lupus tortuosis ambagibus vestigia perplexa ponit modo hac, modo illac procurrens, ut non facile, qua te parte sit invasurus, aspicias.

RAPTOR. CAP. IV.

Bellicosis vero viris plerisque omnibus is natura mos insitus, ut convectare juvet prædas, & vivere rapto, id quod etiam inter præcipua virtutum suarum præconia, magnificè atque gloriose admodum recensere solent. Unde furacem & raptorem hominem per Lupum ostendi, multi aptum & congruens existimarunt hieroglyphicum: quod quidem minime alienum est à veterum disciplina, eorum maximè Philosophorum consensu, qui palingenesiam posuere, ut remotiorem doctrinam illam, quam ab Ægyptiis acceperant, novo commento hujusmodi fabularum involucris occultarent. Illi enim hominem, qui semper promptus & paratus fuisset ad rapinas, post obitum in Lupum abire tradiderunt, ut in Phædone Socrates: quæ tamen dictata Porphyrius & Jamblichus B non sunt passi diutius in tenebris latitare: sed quid ea sibi vellent, latissimè omnia pandere curæ pretium habuere. Hos secutus Poëta Claudianus, prædones ait, ab Rhadamantho Lupis objici solitos: ridiculeque, ut assolet Aristoph. Simonem bonorum publicorum depeculatorem exprimi per Lupum à Nebulis jocatur. Et Lupi nomen in Divinis literis, ut observarunt Theologi, non secus ac Vulpeculæ, semper in mali cujuspiam significatum accipitur. Ac cacodæmon est interdum Lupus, plerumque tamen raptor in Evangel. *Intrinsecus autem sunt Lupi rapaces.* Quod vero Jacob ait, *Benjamin Lupus rapax, mane capiet prædam, vespere autem reddet,* de Pauli conversione dictum & Eucherius & alii plerique putant.

Militũ natura. & hieroglyphicũ.

Matt. 7. 15.
Gen. 39. 27.

IMPROBITAS MERETRICIA. CAP. V.

Et qui meretriciam improbitatem per Lupæ simulacrum significari contendunt, hieroglyphicum nimirum id à rapacitate desumptum autumant. Notum enim, meretrices Lupas appellari, & inde Lupanaria dici. Ea de causa Messalina, flagitio-C sum Imperatoriæ majestatis dedecus, Lyciscæ nomen mentiri delectabatur, de qua Satyricus Poëta:

Tunc nudo papillis.
Constitit auratis nomen mentita Lyciscæ.

Juvenalis.

Cicero in Miloniana, *Clodius semper secum scorta, semper Lupas ducebat.*

FORMIDATOR INANIUM. CAP. VI.

Atque hoc tam bellicosum, tam noctivagum animal, minima quadam re, lapidis quippe alicujus audito tantum strepitu, terreri solet. Unde Sacerdotes Ægyptii, si quem vanis rumoribus & inanis rei formidine consternatum indicare vellent, hieroglyphicum ex Lupo & saxi telo aliquo prope adscito facere D consuerunt: ita enim est eorum ingenium, ut qui neque ferrum evitent, neque fustem tremiscant, lapidem tantum impendio perhorrescant, cujus ictum adeo perniciosum sentiunt, ut qua parte tacti fuerint, computrescant, vermibus quam ocyssime redditis. Quinetiam reperti sunt, qui vel duorum concussu lapidum strepidum cientes, ferocissimos à se Lupos abegerint. Nobis pueris narrare solebat Laurentius pater, homo minime vanus aut fabulosus, cum is ex Noricis Alpibus in Bellunensem agrum descenderet, via plurimum scrupulosa, sibi nocte prævento ad quintum ab urbe lapidem repente tres Lupos visendæ magnitudinis apparuisse, quos cum qua ratione summoveret secum agitaret, id sibi divinitus incidisse menti, ut dejecto in terram retinaculo, quo per noctem

Lupi trepidatio ex lapidum strepitu.

Patris I. Pierii factum.

Equus

Equus ad præsepe religabatur, altero capite manu comprehenso, id cœperit pone trahere, quod quidem annulis fibulisque aliquot ferreis præditum, cum ingentem per viam strepitum cieret, saxeosq; scrupulos quotquot incursando offendisset excitaret, perterrefacti repente Lupi, quasi vis magna canum incubuisset, præpropere fugam arripuerunt. Non prætermittam super hac Lupi trepidatione, hominem à Lupo prævisum subito consternari, & vocem amittere, quod non ex Virgilio tantum, sed & ex Platone in Politicis habetur, atque ita vice versa, si homo prius Lupum viderit, eum eadem pati. A

Plato lib. 1. de Rep. & Theocritus in Idyllio ξ.

INDEMNIS FUGA. CAP. VII.

HOminem in hostes illapsum, qui parva admodum jactura evasisset, ostendere si constituissent, Lupum extrema cauda glabrum facere consueverant: is enim agitatus à venatoribus, quasi conscius sibi amatorium virus exiguo ejus inesse villo, ne captus humanæ omnino satisfaciat voluntati, cum abjicit, ajunt enim non idem pollere, nisi viventi direptum,

De hoc veneno Plin. lib. 8. c. 22.

B

TUTUS RECEPTUS. CAP. VIII.

EUm vero qui vel prædatum, vel in aciem progessus, mojore incumbente vi quam sustinere se posse confideret, se nulla accepta clade in tutum recepisset, indicare si vellent, currentem Lupum, cauda præcipuè sub uterum immissa reductaque, proponebant. Summa enim Lupo calliditas in periculis declinandis, primumq; illi studium fuga sibi consulere, seq; sospitem sylvis reddere, unde λύκος πρὸ τῆς βοῆς πέφευγε, habetur in adagiis. Reducere vero caudam sub uterum, præcipuum est signum pavitantis. Quod cum Maro noster non ignoraret, ingenium ejus descripsit his versibus, quos recitare non pigeat.

Adagium.

Æneid. l. 11.

Ac velut ille priusquam tela inimica sequantur,
Continuo in montes sese avius abdidit altos
Occiso pastore Lupus magnoq; juvenco,
Conscius audacis facti, caudamq; remulcens
Subjecit pavitantem utero, sylvasq; petivit.

C

ABORTUS. CAP. IX.

SAcerdotes iidem Ægyptii si mulierem abortientem indicare vellent, picturam eam instituerant, qua Lupus ab Equa calcibus impeteretur, vel aliquo modo calcaretur: propterea quod persuasum habebatur, ita ea inter se natura diffidere animalia, ut prægans Equa, si Lupum tetigisset, statim abortum faceret, neq; hoc effici de tactu solum, verum etiam si vestigium tantum illius pressisset, tantam inesse Lupo veneficii vim, ut omnino abortiret.

Lupi cum Equa diffidentia.

AB INFORTUNIIS POTENTIOR. CAP. X.

LOnge vero diversum illud, quod hominem ex infortuniis calamitatibusq; beatiorem, potentioremque factum significare si vellent, Equum, in cujus clunes Lupus morsum infixisset, effingere consuerunt: ferunt enim Equos, quibus dimicatio cum Lupis fuerit, præstantiores reddi. Eos Græci λυκοσπάδας, nos volsilupos dicere possumus: non ea quidem de causa, quam nonnulli commenti sunt, ita eos, à frænatis Lupis, utpote animosis & ferocibus appellatos, sed quia multorum experimento compertum est, pullos qui cum Lupo certarint, evaserintque in bonos & velocipedes mox evadere: hujusmodi enim eventus Equos & animosiores & perniciores reddi: imo quia & animosi & agiles fuerint, effugerunt: factoque ita in feris periculo solemus eos approbare, idque omnium consensu receptum. Qui tamen ab injuria ita ferox evadit, longè ignavior fit naturæ secreto quodam, si, ut Pamphilus lib. Rerum naturalium tradit: Lupi vestigium calcarit: tunc enim ait, eum cruribus obtorpescere. Quinetiam tanta est illi cum Equo naturæ dissensio, ut eum quamcumlibet ferocem & generosum, vel mortuus & terra conditus absterreat; inventique sunt hodie qui

Equi & Lupi dissensio.

D

Aqui omnivolam Pricipum quorumdam impotentiam eluſuri, cum Equum haberent inſigniorem, quem loci dominus ſibi depoſcebat, admoniti ſunt Lupinum inteſtinum in via qua producendus erat Equus, clanculum ſepelire, eaque mox Equus in Principis conſpectum eductus, ſimulac inteſtini odorem ſenſit, nulla umquam agitatione, nulliſque ſtimulis impelli potuit ut ea tranſiret: atque ita vel ſternacis, vel indomiti, vel renitentis accepta nota, repudiatus à Principe, priori domino ſuo relictus eſt. Addam & hoc naturæ miraculum: Equis torminum doloribus cruciatis nullum præſentius eſſe remedium, quàm inteſtini lupini cinctus, quem Romæ in uſum hujuſmodi aſſervari apud pleroſque comperi. Quod vero de conſternatione dicebamus, non ſunt nova hæc commenta, ut terriculamenta infodi ſoleant, quæ vel hoc, vel illud animal inſigniter abhorreat. Nam apud veteres quoque viguit hæc ſuperſtitio, ut eo loco, qua iter acturi ſunt Equi, in foſſa aliqua his terrorem incutiant, & ab incœpto curſu aliorſum avertant, vel conſternati ulterius progredi recuſent. Porro Amphionem Thebanum memorant Pelopi quædam tradidiſſe, ut ob iter ſepelirentur, quibus non Oenomai modo Equi perterrefacti ſint, verum omnes quotquot illac in poſterum curſum arripuere, extitiſſeq; loco nomen Taraxippo, de re inditum.

B

IMPATIENS FAMIS. Cap. XI.

IIdem hominem famis impatientem exprimere ſi curaſſent, Lupum vel hianti ore, vel terram mordicus apprehendentem hieroglyphicè figurabant. Lupus enim cum prædæ inhiat, rictu latè diducto currit, alioqui ſi prædæ copia non fuerit, peculiare habet, eſuriens terram devorare. Sunt tamen qui non hoc ad ſaturitatem à Lupo fieri contendant, ſed ut jumentum aliquod invaſurus gravior & ponderoſior factus, prædam citius defatiget, cui ſtatim, qui mos eſt illi, ſe dentibus appenderit, quæ quidem eſt Alberti opinio. Sed quoniam ita in Luporum ingenium incidimus, non injucundum relatu fuerit quod apud eundem authorem de Lupi cujuſdam induſtria pro comperto ponitur: hunc ſcilicet cum animadvertiſſet ſylveſtrem quamdam Suem cum numeroſo fœtu ad locum avena ſatum itare, pabuli gratia, oſtendiſſetque proſtratum arboris truncum ramis etiamnum proſtantibus, arrepto in os ligno librarum circiter XL. ſuper truncum efferri ſaltu aſſueviſſe, ac in ramos repere, mox adveniente cum prole Porca, unum curſu rapido de porcellis arripit, in arborem feſtinanter ſcandit, ibiq; toto conſiſtens rapto potitur, & in matris conſpectu fruſtra adgrunienti & ſævientis filium depaſcitur.

Ibidem Pli lib. 8. c. 22

Lupi induſtria.

C

PROPERANTIA. Cap. XII.

CElerius quid maturatum per Lupi catulum ſignificari ſemel tantum reperi: Lupam enim intra XII. parere dies fabulantur Ægyptii. Sed enim Philoſtephani ſuper hoc verba, ut locum ſuperius tactum ampliemus, quantum mihi videtur, non recte accepta ſunt. qui libro, cui Commentaria nomen fecit, dicere videtur, XII. eſſe certos anni dies quibus Lupæ omnes pariant. Ariſtoteles ſane, quod fœtum XII. tantum geſtent dies, eſſe inexploratum ſibi profitetur: perinde ac illud etiam, quod ajunt, eas ſemel tantum in vita parere.

ANCEPS CONSILII. Cap. XIII.

D

VUlgatum autem & adagiis & hieroglyphicis illud eſt, hominem qui Lupum auribus teneat, ſignificare quempiam in eo ſtatu, quo negotium aliquod neque relinquere, neque exequi tuto poſſit. Nam res proverbio confirmata, & fertur in primis, Tiberiique præcipuè uſurpatione dictum repetitum. Et Phormione Terentius, Antiphonem dicere confingit auribus ſe tenere Lupum: neque quomodo dimitteret eum à ſe invenire poſſe, neque qua ratione retineret, ſcire. Et cauſa ejus ambiguitatis ſponte ſatis manifeſta eſt, quam hic repetere mihi minime neceſſarium videtur.

Aurib. Lupum tenere quid.

Suetonius in Tiberio.

VENEFICIORUM AMULETUM. Cap. XIV.

A

ILlud potius referam, hominem tutum à veneficiis per Lupi rostrum significari: quod persuasum est id si portis præfixum fuerit, veneficia ei non obesse familiæ, quæ ædes illas inhabitet. Hæc vero veneficiorum commemoratio adducit in memoriam mihi, homines in Lupos transformari minime olim fabulosum habitum. De Demarcho enim Olympionica, qui demutatus in Lupum, decimo post anno rursum faciem receperit humanam, apud Pausaniam legere est, & apud Plinium: peculiareque id Arcadibus fuisse, ut trans paludem quamdam provecti, in Lupos abirent, & si per novennium humanas carnes abstinuissent, decimo post anno eodem reverti, unde transvecti fuerant, ac in homines redire, decem annorum addito senio. D. etiam Augustinus de Civitate Dei, Varronem ait hæc de Arcadibus memoriæ tradidisse.

Plin. lib. 8. cap. 22.

PEREGRINUS. Cap. XV.

CIvem ex Bove, animali quippe domestico, nobiscum alito atque educato significari loco suo diximus. Ex Lupo autem peregrinum intelligi, historia eadem ostendit. Danaus enim cum in Argivos movisset, peteretque Gelanorem expelli, qui tunc Argis imperabat, Lupum & Taurum pugnantes conspicatus, se Lupi vice statuens, quinam foret pugnæ exitus operiebatur. Lupo vero victoria petito, ædem Apollini Lycio vovit: atque ita rerum potitus est, cum facile civibus persuasum esset, Deos victorem Danaum per portentum ejusmodi designare, quod Gelanor inter eos educatus esset, hic vero peregrinus foris advenisset, itaque in Imperium ascitus expulso Gelanore: eaque de causa in Argivo foro Lupi & Tauri invicem pugnantium effigies ex ære quam diutissime permanserunt, quas Pyrrhus Epirotarum rex inspectas exhorruit, domestici admonitus oraculi, tunc instare sibi fatalem diem, cum Lupum & Taurum pugnantes aspexisset. Quantum vero pertinet ad portentum, eadem sentiunt Pausanias & Plutarchus, Gelanorem per Bovem, Danaum per Lupum acceptos: sed in re gesta referenda in diversa abeunt, quod Plutarchus Danao portentum oblatum scribit, Pausanias civibus animadversum, civilique contentione de Imperio certatum, dilatisque in alterum diem comitiis, mane monstrum id accidisse, populique judicium fuisse, ut Danaus in regnum admitteretur, Gelanor profugus solum verteret.

B

Pyrrhi Regis prodigium.

C

MACEDO. Cap. XVI.

MAcedonem Herculis comitem, qui sub Osiride militavit, ea de causa per Lupum sculptum intelligi, Diodorus asserit, quod is Lupi gestamine delectaretur. Jam & Romani veteres Lupum inter militaria signa statuere.

SALII. Cap. XVII.

IN recentiorum vero Impp. Theodosii, Honorii, & quorumdam aliorum domestico canone, quo legiones ordinesq; totius eorum militiæ recensentur, Saliorum quoq; habetur insingne qui eo appellati nomine, sub militum Præsentiali nuncupato, militabant: parma quippe, cujus aureus erat umbilicus, quem ruber ambibat circulus, hunc alius latior violacei coloris admodum diluti, in summo cujus rosa erat, à medio Lupi hinc inde dimidii duo, qui ad florem superne positum spectabant, mox parma rubro margine claudebatur. Minime vero mirum, si qui Saliorum sibi nomen adsumserant, Martis etiam animalia in gestaminibus habere voluerunt.

Saliorum insigne.

D

AUGURIUM MORTIS. Cap. XVIII.

IN aruspicina sanè invenias Lupum mortis auspicia fecisse: Maximino enim Imperatori, viro & Thraci & bellicosissimo, exitium portenderunt Lupi circiter quingenti simul ingressi urbem in quam ipse se receperat, cum in Italiam adversus Maximum & Balbinum profectus est. Et coloniam quam C. Gracchus instaurata Carthagine, quam Junoniam appellaverat, deduxisse fertur, infelicem futuram Aruspices dixere: propterea quod Lupi bis metas ibi positas subito incursu subverterant, infaustum hujusmodi ostentum esse asseverantes. Et ea Judæorum clade quam sub Hadriano passi sunt, Lupi & Hyænæ per urbes passim irruentes ululabant.

Lupi aliquando portentosi.

PESTI-

A

PESTILENTIA. CAP. XIX.

Apud Philostratum Lupus futuræ pestilentiæ singnum est, ubi Palamedes, propterea quod Lupi ex Ida frequentes in pueros qui castris ministrabant, impetum fecerant, suadet Apollini Lycio sacrificandum, qui feras eas suismet sagittis interficeret, ac simul imminentis pestilentiæ calamitas summoveretur. Apud Sicyonios templum erat olim Apollini Lycio dicatum ea de causa, quod ferunt aliquando Lupos ita eorum gregibus infestos ut nullum possent ex re pecuaria fructum percipere: quare consulto Deo responsum acceperunt, ex ligno quodam arido, quod humi jacebat, corticem detrahendum, eumque admixtum carnibus feris exponendum, quas cum illi gustassent, internecione periere. Sed & apud Trœcenios Dianæ Lyceæ templum fuit ab Hippolyto dicatum, inde, ut Pausanias putat, expulsis Lupis.

Palamedes cur Apollini Lycio sacrificandum suaserit.

B

PROSPERITAS. CAP. XX.

Felicioribus vero auspiciis Lupa geminos Marte satos educat. Trogo enim commentum placet, ea de causa Romulum & Remum Martis filios dictos, quod nutricem Lupam habuerint: propterea quod Lupa in Martis tutela esset, hinc antiqua Romæ tot extant monumenta, in quibus Romulus & Remus parvi atque lactentes lupinis uberibus inhiant. Eadem in somnis uberibus suis Severum alit in Imperii futuri præsagium. Neque prætereundum quod Geloni Syracusano adhuc puero, & in scholis rudimenta prima discenti, Lupus auxilio fuerit, ut imminenti vitæ periculo subduceretur. Nam cum & præceptor ejus, & frequentes discipuli in ludo literario essent, visendæ magnitudinis Lupus irrupit, Gelonisque tabulis morsu arreptis ire foras properabat. Gelon haudquaquam territus, ne tabellis privaretur, eas manu non segniter tenens Lupum sequebatur: postea vero quam foras processere, gymnasium repente corruit, magistratumque & condiscipulos oppressit, Gelon incolumis evasit.

Lupæ & Lupi auxiliũ memorandum.

C

HYÆNA. CAP. XXI.

ERam pene Hyænam præteriturus, authorum offensus perplexitate, tam diversa super ea tradentium, ut parum cognita esse animalia suspicarer: sed quoniam non ei legi addictus sum ut animalium historiam perscribam, sed quæ tantum ad Ægyptiorum commenta faciant perquiram, cujusmodi ea sint, ex iis quæ collegimus, intelliges.

VICTUS HOSTIS. CAP. XXII.

HIeroglyphicum Hyænæ præcipuum erat, contentionem, ut apud Ægyptios Sacerdotes reperi, significare. Quod si victum hostem intelligi voluissent, eum à dextro latere statuebant; si ad dexteram conversa cum venatore pugnam inierit, eam semper esse potiorem. Nam cum flecti nisi circumactu totius corporis nequeat, spina continua per collum & dorsum totum porrecta, prægressi hominis vestigia occupare conatur: quod si successerit, quasi magica quadam vi, quæ in ejus tantum dextera corporis parte pollet, alienari mente circumventum hominem, & si Equo insideat, decidere: atque ita omnino victum interfici.

A Plin. lib. 28. c. 8.

D

VICTOR HOSTIS. CAP. XXIII.

SIn victorem hostem significare vellent, animal idem cum venatore ab læva congressum effingebant, quod divulgatum est Hyænam si non ab læva hostem occuparit, nihil ea magica vi pollere: ipsam verò quasi attonitam deficere, ac nullo pene negotio capi. Sedenim quæsierit aliquis, si pingenda sit Hyæna animal orbi nostro incognitum, qua figura sit. Tradunt eam magnitudine & colore

Ibidem Plin.

Hyæna descriptio, à Plin. lib. 8 cap. 30.

colore Lupi præditam, hirsutiorē tamen, acie in utraq; oris parte perpetua, oculo vario, & colores mutante, nullis gingivis, dente continuo, equina juba per collum & dorsum totum setis durioribus inhorrescente: neque imaginarium esse animal, ut plerique suspicantur, de quo gravissimi tot authores permulta quam diligentissime disseruerunt, quæ nisi ex visu iis cognita fuissent, haudquaquam puto eos in re vana usque adeo laboraturos.

MORUM INSTABILITAS. Cap. XXIV.

INSTABILEM vero quempiam, nihil quippe in eodem vitæ tenore ac modo quem sibi proposuisset, perseverantem, sed alias quidem probum, fortem, audacemq: tam animi quam corporis sui domitorem, alias vero improbū invalidū miserumque, & ad cupiditates omnes impotentem, significare si vellent, Hyænam itidem hieroglyphicè proponere consuerunt: huic siquidem animali utramque inesse naturam, & alternis annis esse marem, alternis fœminam fieri Ægypti præcipuè prodiderunt, & Ægyptios secuti plerique alii. Cæterum Aristoteles commentitium hoc esse profitetur vulgoque persuasum eas annua vice sexum permutare: quia captæ aliquot (perquam rarò autē capiuntur, præsertim fœminæ) tenellæ adhuc sine genitalibus fuerint. Mares enim impendio timent libidinis æmulos, & ideo gravidas custodiunt, morsuq; prolem masculam ubi detur occasio castrant. Licet non sum nescius traditum à gravissimis authoribus, habere quid Hyænā sub cauda positum figura simile genitalis fœminæ, sed sine ullo meatu, sub quo meatus excrementorum sit, virile verò similiter atque in Lupis & Canibus habetur. Fœmina etiam præter suum illud, simile ut mas habet sub cauda sine ullo meatu, à quo excrementorum meatus est; sub eo genitale verum habet. Id ita esse contendit Aristoteles, qui difficulter unicuiq; Naturæ miraculo videtur assentiri. Sed miror in hoc tam veteres quam recentiores authores diversos ab Aristotele tam constanter ire: quod ab iis temere fieri haudquaquam adduci possum, cum præsertim Ælian. Histor. hujusmodi scriptor diligentissimus tradat, τὴν ὕαιναν τότε μὲν ἄῤῥενα εἰ θεάσαιο, τὴν αὐτὴν εἰς νέωτα ὄψει θήλειαν, εἰ δὲ θήλειαν νῦν, μετὰ ταῦτα ἄῤῥενα. κοινωνοῦσι δὲ Ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσί τε καὶ γαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος. *Hyænam si quando quis marem inspexerit, eandem mox fœminam videbit, sin modo fœminam, postea marem aspiciet. Promiscuè verò coitu alterutræ conjunguntur ineuntque & ineuntur, per annum unum sexus vicissitudinem alternantes.* Qui quidem author, eum Aristotele longè posterior fuerit, id scriptis credere minime ausus esset, nisi aut compertum ipse, aut fide dignorum testimonio certum habuisset. Accedit & Tertulliani scriptoris & doctissimi & diligentissimi authoritas, qui ita scribit, *Hyænam, si observes sexus annalis est, marem & fœminam alternat.*

ADVERSÆ FORTUNÆ DOMITOR. Cap. XXV.

Plinius lib. 28. cap. 8.

ADVERSAS vero calamitates, & infortunia toto vitæ cursu intrepide superantem hominem insignire si vellent, Hyænæ corium indutum eum pingere solebant: quippe quod ex Magorum superstitionibus persuasum est, qui corium id induerit, aut aliquid ex eo secum habuerit, quaqua eum vel per medios hostes penetraturum, neque futurum quenquam qui illi injuriam inferre ausit. usque adeo hinc ejus incolumitati cautum esse, ut jam credi possit, eos qui linguam Hyænæ sub pede habeant, quod idem Magi perhibent, à Canibus minime tanquam Scipiones alteros latrari.

LARVARUM LACESSITOR. Cap. XXVI.

Hyænæ hieroglyphicū à Latinis sumptum.

HÆc ab Ægyptiis Sacerdotibus super Hyæna tradita sunt. Unum addidere Latini, ac pulcherrimum quidem hieroglyphicum, ut si hominem larvas, ut ita dicam, incessentem, neque defunctorum manes quiescere permittentem, maledicta quippe & accusationes in mortuos ingerentem comminiscentemque notare vellent, Hyænam in sepulcretis monumentum aliquod effodientē faciant: cum satis exploratum sit ab uno hoc animali sepulchra erui inquisitione cadaverum, quod sit humanæ carnis avidissima. Julius Capitolinus eas Belbos appellatas ait in vita Gordiani tertii, decemque tunc temporis fuisse in urbe Roma profitetur. Visu vero tunc est illa dentis unius perpetua series, qua prædita est Hyæna; id quod ne mirum adeo sit, in quibusdam etiā hominibus aliquando specta-

A ſpectatum. Nam Pruſiæ regis filius unum tantum os habuit dentium loco, obque id Nonodos appellatus. Ita & Pyrrhus rex Epirotarum. Porphyrius eo commentario, quod de abſtinendo ab eſu carnium conſcripſit, ab indis ait Hyænam hanc Crocutam vocitari: ſed Crocutam autores diverſam ab Hyæna ponunt. Reliquum eſt de antipathia quæ intercedit Hyænæ cum Panthera, dicere, qualeque inde factum ſit hieroplyphicum: quocirca & hoc, & alia ejus ſignificata memorabimus.

DE PANTHERA.

SPECIOR ATQUE VALIDIOR A DETERIORE SUPERATUS.

Cap. XXVII.

Panthera & Hyænæ antipathia.

QUam tetrum animal Hyæna ſit, quamque aſpectu fœdum, ex iis, quæ ſuperius allata ſunt, conſtare unicuiq; poteſt. Longe vero diverſa eſt Panthera, qua nulla pene fera eſt villorum varietate ſpecioſior, vehementior nulla, nulla impetuoſior: vis tamen occulta quædam Hyænæ Pantheram exuperat. B Quare cum ſacerdotes Ægyptii ſuperatum ab inferioribus, vel à deterioribus hominem intelligi vellent, duo tergora, Pantheræ unum, Hyænæ alterum commitebant, aſſuebantque: ſiquidem compertum eſt, tanta inter ſe repugnantia ea diſſentire, ut ſi ſimul aſſuantur, vel etiam contraria ſuſpendantur, Pantheræ pili decidant, Hyænæ vero nullo detrimento afficiantur, quæ quidem tanto eſſe Pantheris metu dicitur, ut occupatæ ab ea, tanta animum conſternatione deſpondeant, ut ne reſiſtere quidem conentur. Hinc autem commentum putarim, pilos cujuscumque generis & inutiles, maxime palpebras, auferri medicamento quodam ex Hyænæ corde in cinerem concremato, & cerebro ejus illito. Præſtant hoc etiam, quod Hyænæ tergus in Pantheræ pilos efficit, Aquilarum pennæ, quæ admixtas reliquarum alitum pennas devorant.

Plin. lib. 8. cap. 3.

IMPROBITAS. Cap. XXVIII.

Panthera cur ſic dicta.

INſatiabilem autem hominem & omnium appetitorem, per Pantheram ſignificari ea de cauſa fertur, quod nullum non animal ea venatur, unde illi nomen: nam Panthera Græcum omnino vocabulum C agnoſcit Varro, quod ab omnifaria feritate, adde etiam venatione, deducitur, ſive quod omnium pene ferarum coloribus variegata ſpectetur: nam & hæ atque Tigres maxime omnium animalium varietate inſignes perhibentur. Sane inter Pantheras, Pardalin fœminam, Pardum marem plerique agnoſcunt. Ariſtophanes hujus non immemor improbitatis, Pardali notam inurit impudentiæ, cum neque ignem neq; Pardalin æque impudentes ait atque fœmina eſt: quippe quæ omnia corripiat atque conſumat.

DISSIMULATOR INGENII. Cap. XXIX.

PRæterea hominem Ægyptii ſuorum vitiorum diſſimulatorem, quique pravum, quo præditus eſſet, ingenium ita occultaret, ne vel à domeſticis deprehendi poſſet, Pantheræ ſimulacro notabant. Ferunt enim ejus odore mire ſolicitari quadrupedes, ſed capitis torvitate terreri: quod ipſa docente natura ſatis intelligens, occultato eo, ac odoris tantum facta copia invitatas corripit: atque hæc eſt ejus in venando ſolertia: quamvis Plinius animalium nullum odoratum putat, niſi credamus, ait, de Pantheris quicquid dictum eſt. Sentiunt tamen cum Ægyptiis Ariſtoteles & Plutarchus, qui plurima D dicunt animalia magno ſtudio Pantheram ſectari odore ejus delectata: quod, niſi Plinius odorem pro ſuaveolentia capit, nonnihil admirationis afferre poteſt, cum ferarum & omnium dubio procul animantium odor quotidiana mortalium experientia Canibus innoteſcat. Quin Equi odore tantum Cameli percepto, in fugam verti perhibentur. Recitata eſt loco ſuo hiſtoria, quemadmodum Cyrus adverſus numeroſiſſimum Crœſi equitatum dimicaturus, Camelos contra inſtruxerit, quorum odore conſternati Equi, fugam ruptis ordinibus corripuerint. Crœſi conatum ita fruſtrati.

EBRIOSITAS. Cap. XXX.

QUod autem odore usque adeo intenſa Panthera polleat, eam Philoſophi cauſam arbitrantur, quod maxima prædita ſit caliditate, indeq; odorem illum excitari: cumque ita cum vino conſenſum

Venatorum ratio in Pantheris capiundis.

sensum quendam habere videatur. Baccho ea olim fertur dedicata. Sed quoniam sunt qui per eam ebriositatem intelligant, hieroglyphicum à re ipsa desumptum ego crediderim: sunt enim Pantheræ vini admodum avidæ, & à venatoribus ebriæ plerumque capiuntur, fontibus quo potatum eunt, suavissimo perveteri potentique vino medicatis, tanta copia, ut fonticuli aquula longe superetur: exiliores enim ad hoc fontes dedita opera pervestigant. Interdum ne rem perditum eant, & simul operam eludant, si latebrarum commoditatem juxta fontem nacti fuerint, perforatas arundines intra terram modicum defossas in fontem uno immittunt capite, altero in locum ubi delitescunt, adducto, observatoque animalis adventu, per utrem ad hoc paratum statim tubo vinum infundunt, quod vinum veluti vena de fronte prosiliens, meracitate sua magis illectat, remque celerius maturat, illis plerumque antea, quàm sitim expleverint, procidentibus. Vidimus sane numum antiquissimum ex ære, quod apud Maffæos habetur, in quo Liberi caput juvenile hedera redimitum, ab altera vero facie Panthera & Thyrsus pulcherrimo opere cusi sunt. Et in Gallieni plerisque Pantheræ nota est cum inscriptione LIBERO P. CONS. AUG. Sunt qui Tigrin esse contendant, de qua paulo infra dicemus.

MORUM VARIETAS. CAP. XXXI.

QUoniam vero Panthera variis est maculis colorata, plerique morum varietatem per ejus pellem ostendere instituerunt. Nam & earum genus varie ab authoribus appellatum, proque Pantheris Variarum nomen apud Latinos receptum. Quare animadvertendus est apud Pædianum locus, ubi *Vercias* pro *Varias* hactenus fere passim lectum est: de Pantheris enim illic loquitur. Eædem & Africanæ simpliciter vocabantur, quod in Africa frequens admodum est earum genus: fuitque vetus Senatusconsultum, ne liceret Africanas in Italiam advehere, Cn. Aufidii tribuni plebis rogatione mox derogatum. Sane Claudius Cæsar in spectaculis, ut apud Tranquillum est, exhibuit Africanas, conficiente turma equitum Prætorianorum. Quantum vero pertinet ad colorum varietatem, jocose dictum apud Plautum in Epidico, ubi Thesprio varie se valuisse dicit, cui respondent Epidicus, *Caprigenum & Pantherinum genus sibi non placere*: in quo quidem non coloris tantum varietate sensus est, ut Interpretum bona pars opinatur, sed ab ipsius Capræ natura sumptum, quæ fere semper febricitat. Quod vero spectat ad Pantheram, varietas morum non ex vario ejus colore tantum intelligitur, sed quod & vehemens est, & ad impetus propensa, & pernix, corporeque ad agitationem perquam idoneo. Unde per eam in Divinis literis varii animorum motus indicantur, de qua Hieremias: *Nunquid Æthiops pellem suam immutavit, & suam Pardus varietatem?* quod non solum, inquit Ambrosius, de figura, sed etiam de mobilitate furoris accipitur: eo quod Indorum populus & atri homines Æthiopum genus, ad fidei pietatisque candorem invitati, tenebrosis terræ cavernis insueti, inquietisque ac mobilibus mentis atque animi mutationibus decolorati, boni propositi gratiam tenere non possint, neque ad emendationem correctionemve ullam remeare, qui ferinam semel induerit immanitatem, Eucherius pro dæmone accipit, qui subdolus & varius sit in humano genere pervertendo.

Africana Panthera.

DE TIGRIDE. CAP. XXXII.

APud Ægyptios Tigridem non inveni, apud Græcos & Latinos frequentissime: de qua significata illa præcipue celebrantur, quæ ad immanitatem, ad sævitiam, ad ultionem, ad pernicitatem, ad amorem erga filios pertinent: quin etiam apud aliquot gentes divini cultus particeps judicata.

SOL. CAP. XXXIII.

SOlis enim simulacrum esse perhibebatur. Sed Sol & Bacchus idem numen habitum, ut vetus Græcorum habet Theologia, eaque apud Indos in honorem Solis culta. Indi siquidem clunes ejus tantum mensis inferebant, cæteris partibus ob Solis reverentiam abstinebant. Idque ea de causa, quod hoc animal simulac ortum est, priores pedes attollere fertur versus exorientem Solem, quem adorandi morem Maro videtur expressisse, cum 12. Æneidos scripsit;

Tigris, cur in honorem Soli culta apud Indos.

A *Illi ad surgentem conversi lumina Solem*
Dant fruges manibus salsas.
Ita in veteribus habetur exemplaribus.

FEROCIA EMOLLITA. Cap. XXXIV.

Quod vero pertinet ad ferociam per animalis istiusmodi effigiem descriptam, indomitos & efferatos animos indicamus. Et Poetæ cum hominis cujuspiam immanitatem egregie notare volunt, Hyrcanas illas Tigrides huic ubera prædicant admovisse: Et quæ Bacchi currui junguntur, ut plerique authores sunt, indicant moderatum vini usum ferocientis animi sævitiam demulcere. Ita Polyphemus apud Homerum omnem exuperans crudelitatem, Maroneo delinitus vino, Ulyssi mollius adblanditur. Et heroes illi Trojani apud Homerum eundem, qui laudibus arguitur vini vinosus, ferocitatem sæpe, æstuantisque bile B cordis acerbitatem vino deliniere: hominique valde irato apud Plautum propinandum edicitur, ut ille vino bilem diluat. Naturæ enim consentaneum, cibo potuque rigato corpore, ab eo discuti tristitiam. Quare Zeno Cittieus interrogatus, cur, cum Philosophus esset, & natura severus, in convivio tamen hilarior videretur: *Atqui,* inquit ille, *Lupinum suapte est natum amarum, dulcescit tamen aqua maceratum.* Atque hoc illud est, quod Armenias curru subjungere Tigres, Bacchi Orgiis institutum.

Hircanaq; admorunt ubera Tigres Virg. lib.4. Æn. Hinc Ovidius de Baccho loquens lib. 3. Met. Tigrides currui Bacchi junctæ. quid. Virg. in Bucol. Daphnis & Armenias curru subjungere Tigres.

ULTIO. Cap. XXXV.

Ultionem significare qui volunt, Tigridem & Equum ab ea dilaceratum pingunt. Nota est historia, quemadmodum ejus venator, fœtus recens editos observat, ad quos, cum mater pabulatum abierit, auferendos pernicissimo fertur Equo, surreptisque C catulis, qui sunt semper numerosi, in cursum fertur quanto potest citatissimum: reversa Tigris ubi nidum vacuum reperit, velocissimo cursu totam circumlustrat regionem, donec fugientem venatorem deprehenderit, in quem omnem convertit impetum: ille statim unum è catulis projicit, suscipit hunc Tigris mordicus, & retroversa in nidum refert, alacri mox cursu eadem vestigia repetit, exiguoque temporis intervallo venatorem agreditur: ille rursus alterum catulum abjicit, cursuque numquam intermisso navem versus provolat. Suscipitur hic quoque, & rapidissima velocitate reportatur, idque & tertio, & interdum quarto fit, donec venator conscensa navi vix duobus & nonnunquam uno tantum catulo ablato aufugiat, Equo relicto, in quem illa postea quam frustra toto littore frendens desævìit, omnem convertit ultionis sævitiam, totumque discerpit, & miserabiles socii furti pœnas pendere compellit. Apud Jobum, ut in Hebræo esse dicit Eucherius, Tigris perit; eo quod non fuerit prædam assecuta: quod de fœminea arro- D gantia dictum volunt.

Nota historia de Tigridis amore erga suos

Cap. 42, 11.

PERNICITAS. Cap. XXXVI.

Jam pernicitas significatum ex iis quæ supra dicta sunt, desumitur, cum citatissimum Equum ter & pluries assequatur, cursu retrorsum repetito.

AMOR IN FILIOS. Cap. XXXVII.

Ita etiam charitas pietasque, & affectus in filios summus, ex eadem historia consideratur: mox & ultionis studium, cum in relictum Equum tanta ferocitate sæviat.

MUSICÆ HOSTIS. CAP. XXXVIII.

SUnt qui Musis aversum ingenium omnemque Musicæ lepiditatem odio prosequentem, per Tigrim & tympanum pingant. Ajunt enim eam ita tympani sonum exhorrescere, ut eo audito miserabiliter insaniat, eoque furoris provehatur, ut semetipsam dentibus impetat, visceraque ipsa sua fœde dilaceret atque discerpat.

DE LYNCE. CAP. XXXIX.

Lynx quid.

LYncem in Luporum genere plerique recensuerunt, eique Cervario cognomentum indidere. Sunt qui Lynces esse quas Græci θῶας vocant, arbitrentur. Sed enim θῶες ex hyæna & Lupo mixto genere nascuntur. Utcumque vero authores varient, Lyncem Plinius animal esse peregrinum & in Æthiopia frequens ait: Cervarios autem Lupos Septemtrionalibus regionibus frequentissimos esse constat. Sed parum me moverat eandem speciem pluribus orbis locis inveniri: nam quæ vidimus in Cervario Lupo, ea in Lynce idemtidem reperiuntur, acutissimus quippe obtutus, macularum in pelle varietas: unde apud Maronem, *Maculosæ tegmine Lyncis*, & quod omnium manifestissimum est signum, Lyncurius lapis ex concreta ejus animalis urina.

Æneid. lib. 1.

ACUTISSIMUS OBTUTUS. CAP. XL.

Plin. id asserit lib. 8. c. 38. Sed hoc Dioscorides & Matthæolus fabulosum putant, lib. 2. c. 7.

NOnnulli igitur, cum Lyncem omnium quadrupedum clarissime cernere considerassent, hominem, qui visu maxime polleret, significaturi, animal id hieroglyphicum posuere. Sane multi eas affirmant convexa etiam montium visu penetrare: neq; defuere Philosophi, qui fieri posse hoc commentati sunt ex imagine, quæ certo ab terra spatio summo in aere pendeat, quam Lynx, utpote quæ sit oculo admodum defæcato, intueatur. Cujus rei exemplum experimur, dejectum in cavum aliquod vas numo, quem, tametsi longe recesserimus, simulac vas aqua expletum fuerit, intuemur, fundo etiam ipsius vasis in aquæ superficie se ostentante: quippe rerum earum radiis in aquæ summum sese exporrigentibus, ea ibi species redditur, quæ aqua inde subducta, vasculi curvitate intercipitur, ac ne videri possit præpeditur. Ab hac Lynce, Lynceos oculos appellatos, quibus cernendi vis acutissima sit, plerique putant. Unde magnæ vir eruditionis Franc. Petrarcha, pætos illos oculos quos lyricis totiens laudibus extollit, Cervarios appellavit, ad id scilicet alludens, quod Lyncem ætas nostra Lupum cervariū arbitratur. Alii oculos lynceos à Lynceo Idæ fratre Argonauta dictos autumant, qui ea quoque quæ sub terra condita essent spectare ferebatur. Poetæ plerique penetrante per lignum acie ab eo inspectum, atque ita conjecto in arborem pilo confossum interfectumque scribit. Fuit & alter Lynceus, qui Carthaginensium classem à Lilybæo Siciliæ promontori portu Carthaginis exeuntem prospectare, & numerum cum fide recensere solitus, scriptorum testimonio fertur, de quo Horatius:

Lyncei oculi unde.

Epist. lib. 1. epist. 1.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

DE URSO. CAP. XLI.

SEd jam appellat Ursus, non injucunda fortasse, nisi oculi jam defessi sunt, spectacula præbiturus.

PROFECTUS CUM ÆTATE. CAP. XLII.

HOminem originis principio deformem, mox formosum effectum, sive cujus vita ineunte ætate dissolutior fuerit, nullaque ratione moderata, cum ætate tamen modus & disciplina sanctior accreverit, Ægyptii sacerdotes intelligere cum vellent, Ursam fœtam pro hieroglyphico ponere consueverunt. Compertum siquidem est, Ursam fœtum edere sine oculis, sine pilis, cruribusque propemodum & membris aliis indiscretum, informem denique carnem: Catto minorem, majorem Mure,

Ursæ fœtus quis.

A Mure, de qua ungues tantum promineant, cætera sanguis concretus esse videatur: quem postea pectori & femoribus apprimendo fovet eodem incubitu quo volucres ova, paulatimque ita conformat & lingua subinde lambendo perfectum reddit. Utitur hoc exemplo Ambrosius ad nos cohortandos, ne prolem nostram, quantum ad animi rationem pertinet, instar Ursini partus initio editam, ita informem coalescere patiamur, sed disciplinarum linguis lambendo curemus, ut ad humanam, quippe rationis participem, effigiem conformetur. Nam de lingua, quæ significet eloquentiam, alio disseruimus Commentario.

EX INEDIA MACIES. CAP. XLIII.

Mores occulti.

ADDUNT hominem inedia confectum intelligi per Ursam in specu latitantem, & ore pedes lambentem, cujus quidem pigerrima est natura, solitaria, latebrosa, commercii societatisque cujuslibet evitatrix, quod esse mores eos significat, qui soleant in imo mentis recessu delitescere: atq; itidem corpus simile sortita est, grave, compactū, indistinctū, prægelidæ feræ, quæ spelæis inprimis gaudet, accommodatum, unde φωλάδες ἄρκτοι dicuntur à Thocrito. Nam, ut Theophrastus & Sostratus ajunt, Ursi primum antra habitationibus commoda ostenderunt: hi siquidem tempore dierum circiter XL, licet longe plures alii ponant, quibus in recessu aliquo delitescunt, priorum pedum suctu vivere, ac nihil edere perhibentur: cui rei documentum habetur, captum per id tempus intestino inani esse, atque ita id connivere, ut adductū prope cohæreat. Id vero libenter ab eo fieri tradit Ælianus cum se præpinguem senserit, ac pleniore corpore gravatum, quo pinguedine concocta fiat agilior. Apud Eustachium legas Athenienses aliquando famis ultione multatos, indignata Diana, quod Ursam, quæ in Munychio ejus sacello nata esset, interfecissent, ut ita per inediam affligerentur, qui animal inediæ patientissimum sustulissent.

Ursæ natura qualis.

B

VIRAGO. CAP. XLIV.

MULIEREM præstantem animis, non molli, sed virili vigore præditam, pleriq; significare dum volunt, Ursam pingunt, Pantheram alii: sunt enim hæ ex omnibus animalibus, maribus ferociores animosioresq;, cum in cæteris fœminæ sint omnino molliores; Plutarchus tamen non Ursam, sed Leænam ponit in hoc albo cum Panthera, ubi rationem inesse brutis disputat. Cæterum in eodē genere fœminas omnes æqua cum maribus fortitudine pollere contendit. Quare Menæchmus etiam apud Plautum, uxorem quam timet Leænam vocat, dum leoninum cavum intelligit ædes in quibus illa habitat: Ursorum autem sævitia nobilitatæ sunt, Lucania, Umbria Britannia. Nam ex Britannia velut ex altero terrarum orbe, longa & periculosa navigatione, ut tunc videbatur temporis advecti Ursi ad populi Rom. spectacula, maximæ fuerunt admirationi.

C

PUELLARIS ÆTAS. CAP. XLV.

QUIA vero suapte natura Ursæ cohibent se intra frutices vel spelæa, nisi quantum pabulationis gratia prodire coguntur: isq; mos plurimum in recte institutis civitatibus observatur, ut innuptæ puellæ domi clausæ custodiantur, non absurde nonnulli commenti sunt, puellas Ursæ simulacro referre: nam & hoc quoque sapit antiquitatem. Siquidē apud Euripidem Hypsipile, & apud Aristoph, Lemniis, ac Lysistrate, puellas apud Athenienses olim Ursas vocari solitas legimus, & apud Pollucem ἀρκτεύεσθαι verbum invenias, quod Latine sonat in Ursas abire. Id vero erat, cum puellæ, antequam nuptiarum tempus appeterent, pudicitiæ causa Dianæ consecrabantur.

Puellæ olim Ursæ dictæ & quare.

D

PROVIDENTIA. CAP. XLVI.

NEQUE illud dissimulandum, licet ab Ægyptiis minime traditum, quod per recedentem in cavum Vrsam, nonulli providentiam significari volunt. Ursa enim, ut apud Ælianum legas, ita provida est, ut saluti suæ consultura, cum se in cavum recipit ad peculiarem inediam, ne per vestigia deprehendi possit, tantum illi natura calliditatis indulsit, aversis vestigiis irrepat retro: eo scilicet modo quo traxit Aventinas Cacus in antra boves, atque ea specie venatores fallat, cum egressa inde videatur, non autem ingressa.

Ursæ calliditas

IRA. Cap. XLVII.

NEque defuere, qui per Ursi simulacrum iram immanem intelligi voluerint, quod id animal immodicis soleat animis excitari, & in omnem truculentiam efferri: unde apud Claudianum legas, Rhadamanthum solere Ursis ingerere truculentos. Sane Mathematici iracundum eum futurum dicentes, qui sub primo & vigesimo Tauri gradu nascitur, Ursum ibi statuunt, retro spectantem, hoc est, ad ea quæ facta sunt indignantem. Hinc Martialis lib. VI.

> —— *Rabido nec perditus ore,*
> *Fumantem nasum vivi tentaveris Ursi,*
> *Sit placidus licet, & lambat digitosque manusque.*

Ursæ etymon.

Ira enim, ut Theocritus, ποτὶ ῥινὶ κάθηται. Quin ab irritatione nomen olim Ursis impositum: Ur enim Hebraica lingua incitationem ad iram significat, & Ur Madianitarum Rex ab Israelitis occidione cæsus, significat, ut Adamantius interpretatur, affectum hujusmodi ab iis qui Deum sequuntur debere protinus abscindi. Alii nequaquam Abscindendum censent, sed veluti subsidio paratum diligenter asservandum: ut cum res postularit, adversos nosmetipsos, pro iis, quæ inutiliter turpiterve gesserimus, irascamur, quam solam animi perturbationem etiam Epictetus sapienti cedit. Hæc enim justa & necessaria iracundia est, ut nostri censent, qua unusquisque in iis quibus erravit, aut perperam gessit, indignatur, & semetipsum incusat. Ex qua quidem indignatione ignis quidam in nobis accenditur, qui velut in agrum sterilem immissus, consumptis excoctisq; voluptatis pessimæ radicibus, bono divinarum institutionum semini glebam præparat fœcundiorem. Atque hic ille ignis est, quem se Assertor noster profitetur in terram immissurum, atque ut succendatur, non indiligentem operam daturum. Alibi vero indignatio, ferociaq; ursina in Divinis literis indicium fuit Hierosolymitani excidii, ut Eucherus interpretatur 4. Reg. Nam cum Elisæus ascenderet in Bethel, scandenti semitam obviam facti sunt pueri parvuli de civitate egressi, qui illudebant ei dicentes: *Ascende Calve, ascende Calve*. Quos Elisæus indignitate rei commotus, in Dei nomine devovit, continuoq; Ursi duo de saltu proximo prodierunt, qui ex eis duos & quadraginta pueros laceraverunt. Id sub figura tunc gestum, Imperatores duos præmonstrabat Vespasianum & Titum Romanorum Principes, qui post duos & quadraginta annos ab ascensu Domini, captis Hierosolymis, tantam Judæorum desolationem fecere, ut deletum penitus sit eorum regnum.

Hierosolymitani excidii figura. 2. Reg. 2.

IMBECILLUS PRINCEPS. Cap. XLVIII.

Ad verbum à Plinio lib. 8. c. 50.

CIvitatem ab imbecillo rectam Principe significare qui volunt, Ursi caput pingunt: invalidissimum enim est Urso caput, quod contra Leoni fortissimum. Ajuntque Ursos alvearia non mellis pabulive ullius gratia incessere, apesque irritare, sed salutis ergo, ut scilicet apum aculeis ora vulnerati, sanguineq; ita emisso, gravedini qua plurimum laborant, remedium comparent. Venatores nostri ajunt, si major aliqua vis, quam superare desperet, Ursu incubuerit, eum sibi conscium imbecillitatis, qua caput ejus laborat, si fugiens ad præruptam aliquam rupem pervenerit, manus supra caput tollere, iisque pectinatim firmiter complicatis, reliquo conglobato corpore præcipitem se dare, atque capturam evadere,

---

DE URO. Cap. XLIX.

NOn innotuit Ægyptiis Urus bos Germanica, sed ante feras alias egregie sylvestris.

CAPTIVITATIS IMPATIENS. Cap. L.

PEr quem eum, qui sibi mortem consciscat, ne in manus hostium concidat, nonnulli congruenter hieroglyphicum proposuerunt. Est enim Urus ejusmodi, qui propter ferocitatem vel numquam, vel difficulter capi potest: quod si eo inciderit: unde desperet posse evadere, semetipsum præ ira suffocat, usque adeo genitum ad libertatem putat, qua denique nihil unicuique animantium generi optabilius esse videatur.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIRER XII.

DE IIS QUÆ PER ASINUM, MULUM, ET CAMELUM SIGNIFICANTUR.

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD PETRUM CURSIUM ROMANUM CIVEM.

B *NE forte Commentaria ea, Petre Curſi lepidiſſime, quæ multa adeo nudiustertius Cytorio in jugo tuo, ubi bona pars Academiæ cœnabamus, à veteribus tam Ægyptiis, quam Græcis, atque etiam Latinis ſuper Aſini ſignificationis tradita commemoraveram, curæ pretium fore duxi, quantum ſolicitudine præſtare potui, primo quoque tempore pleniori obſequio tibi ſatisfacere. Videbaris enim illa, quod facile animadverti, attentioribus admodum auribus haurire & avidiuſcule, ut ita dicam, deglutire: ſed vix adduci poteras, ſcriptores illos veteres in Aſino perſcrutando fuiſſe adeo curioſos: & quoniam umbra etiam ejus in vaniſſimi negotii proverbium ceſſerat, reliquum etiam corpus parvipendendum exiſtimabas. Collegi igitur tam ea, quæ tum memoriter diſſerueram, quam quæ alias ſparſim à me fuerunt ea re ſuper adnotata, eorum citatis teſtimoniis, qui talia memoriæ prodidere, ubi tantum res depoſcere videbatur: nam minus omnia tunc ex tempore dicere aggreſſo ſuccurrebant. Quare tunc non pauca prætermiſſa ſunt, quæ recitata longe majori tibi admirationi futura fuerant, quæ quidem nunc qualitercumq; à me conſcripta ſint, benigne accipias velim. Et ſi minus tibi lucubratio ipſa ſatisfecerit, ut quæ nimium properata non ita omnia complecti potuerit, voluntatem tamen animumq; meum exiſtimes, quantum in me fuit, tibi amico tam veteri, tam probo, ſatis plurimum facere ſtuduiſſe: non enim recens mea erga doctrinam & ingenium tuum benevolentia, firmaque atque conſtans amicitia, quæ ab ipſo primum die, quo Romam diu potria cariturus applicui, cœpta, mirificum in dies accepit incrementum: acceſſit & tam unanime concorsque contubernium, convictusque per annos aliquot jucundiſſimus. Ita ego pluribus atque iis non levibus de cauſis tibi ſemper conjunctiſſimus, ſcripta cogitationesque meas communicare tecum maxime conveniens exiſtimavi, quod optimi integerrimique amici, qualis es tu, ut meliores evadamus in cauſa ſunt, ſi quid admoneant, vel, ut alacriores ad lucubrandum accedamus efficiunt, ſi probent. Sed enim quid oneris gerat Aſinus inſpiciamus.*

IGNARUS HOMINUMQUE LORUMQUE. Cap. I.

Homo Aſelliceps quid denotaret. Idem uſurpatur à Gallis, Italis, Hiſpanis.

CUmprimis autem rerum omnium ignarum per Aſelli cipitem hominem ab Ægyptiis ſacerdotibus ſignificari, & Horus & pleriq; alii prodidere, eamq; imperitiam in eo D præcipue notari volebant, qua plurimum ex ſolitaria accidit educatione: quippe cum quis tamquam Aglaus alter, inter privatos parietes ſemper alitus & educatus, pedem è domo, vel è patria numquam tuliſſet foras, oportere ſcilicet hunc parum experientem eſſe, & officiorum hoſpitalium in'cium. Iſrael itaque diu apud Ægyptios educatus, & hieroglyphicω̃n optime peritus, cum Iſacharem filium ſuum Aſinum appellaſſet, intra terminos eum occubiturum dixit. Non enim longius peregrinari ſolent Aſini, ut Equi, & Muli, ſed intra provinciam, in qua nati ſunt, pluri-

plurimum contineri. Addidere etiam proverbium in imperitos, *Asinus ad lyram:* quod non admodum absimile est ab Horatiano illo, *ut qui narraret Asello fabellam surdo*, hoc est, obstupefacto, quique nullum ex ea re sensum perciperet. Ideoque Cicero in Pisonem: *Quid nunc te, Asine, literas doceam, non opus est verbis, sed fustibus.* Adeo enim subjecti addictiq; fustibus sunt Asini, ut vulgus passim verbera plagasque flagris inflictas, Asiniatas vocitet. Hanc sane mentis tarditatem Scipio apud Numantiam ita C. Metello exprobravit, ut diceret, *si quintũ pareret mater ejus, Asinum fuisse parituram.* Quin & Junius Bassus homo dicacissimus, vulgo Asinus appellatus, ob stuporem ridiculosque mores. Ob hujusmodi ludibrium, & ignaviæ contemptum, qui pilæ ludo victus esset, Asinus appellabatur: qui vero vicisset, Rex; quem morem tangit Plato, in Theæteto, & lib. 9. Pollux. Ad hoc respexit etiam Horatius, cum epistola ad Mœcenatem scribit: *At pueri ludentes, Rex eris, ajunt si recte facies.* Contra vero quod ad peregrinationem attinet, Ulyssem, quem Homerus ea præcipue de causa sapientem effectum putat, quod is

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

Ulyssis nomen unde.

quique, ut ait Horatius, *Quid virtus & quid sapientia possit, utile nobis propositum est exemplar:* nomen ipsum inquam Ulyssem etymologice quidam haudquaquã ignobiles scriptores interpretantur ὅλων ξένον, omnium quippe hospitem: nam Æoles, quod alii verterunt ὀδυσσεὺς, λ, literam quam amant, incolumem retinuerunt, eosque Latini secuti sunt, Ulyssem enunciantes. Neque tamen sum nescius, Icarium ejus patrem aliam nominis afferre causam, Odyssea, quæ nihil quicquam est nunc ad comemorandum necessaria. Asinus porro in fabulis pro imperitissima persona ponitur, & in argumento fatuitatis atq; dementiæ semper habetur, in quem demum, ut Plotinus innuere videtur, ille redit, qui sensus expers, brutalem & stolidam vitam vixerit. Quocirca Ulysses apud Gryllum Plutarchum, cum bruta reliqua ratione aliqua uti fateatur, Asinum tantum ac pecudem ab omni rationis usu semotos reperit. Neque quidem inficiatur Gryllus, sed plures inter homines ejusmodi ingenio præditos confidenter asseverat. Hujus non immemor stoliditatis Ovidius, Midam, quod sententia sua rusticam Panos cantilenam divinæ Apollinis modulationi præferendam judicaverit, ea pœna multatum à Deo finxit, ut quæ judicio peccaverant humanæ aures, in Asini auriculas demutarentur. Interpres tamen Aristophanis, Pluto, ut hæc quoq; repetamus, tres memorat causas cur Midas Asinis auribus fuisse prædicetur, sive quod acutissimi esset auditus, cuiusmodi sunt Asini, quos præter Mures cæteris animantibus auditu præstare tradunt: ita enim interpres ille, quisquis is est, scribit, ἢ ἐπεὶ ὄνος μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων ἀκούει πλὴν μυός. Hinc Apuleianus Asinus de se ait: *Recreabar quod auribus grandissimis præditus cuncta longule etiam dissita sentiebam:* sive quod Phrygiæ pagum incoleret, cui nomen ὄνου ὦτα, *Auriculæ asininæ*, sive quod exploratoribus accuratissime sit usus, delatoribusque plurimum delectaretur: unde illud de principibus fertur, *Regum aures innumeræ.*

PETULANTIA. CAP. II.

IMmodicam vero petulantiam luxuriam per animal hoc in Divinis literis notari, indicio est, quod celeber ille Propheta ait: *Quorum carnes sunt, ut carnes Asinorum.* Et Plato dum antiquorum figmenta sequitur, ne sacratioris illius doctrinæ, quam apud Ægyptios perceperat, arcana propagaret, hæc non incuriose tractavit, ac de aliis quidem animalibus passim multa, de Asino vero hoc præcipue dixit, disputante apud Phædonem Socrate: *Homines, qui fœdis concupiscentiis manus didissent, ventrique deditis per inertiam atque lasciviam ingloriam inutilemque egissent vitam, neque quicquam pensi pudorisve habuissent, in Asinos post obitum dejici.*

IMPUDENTIA. CAP. III.

Cur per Asinum impudentia significetur.

SUnt enim qui per Asinum impudentiam ea de causa significari velint, quod Asinus sua tantum commoda destinatissimo quodam animo prosequatur, & modo suæ morem gerat voluntati nihil pensi habeat, castigationes contemnat, verbera etiam nihili faciat. Id in Asino vitium ita notat Xenophon, ut de se V. de Græcorum reditu, dicat: *Eo inquam tempore, si quem injuriæ ullo genere lacessivi, non possum non confiteri, vel Asinis me, qui esse dicuntur omnium quadrupedum inverecundissimi, inverecundiorem fuisse.* Quod vero Josippus cor Asini, & Canis impudentiam, objicit Appioni, hac eadem sententia in uno stoliditatem & imperitiam, in altero maledicentiam incessit.

POPU-

POPULUS JUDAICUS. CAP. IV.

ET populus Judaicus, utpote qui ſublimioris doctrinæ, quæ in Divinis eorum literis deliteſcit, intellectum minimè percipiunt, ſimplicitatemque ſcriptorum tantum proſequuntur, ob hujuſmodi ſtuporem & imperitiam Aſinæ aſſimilatur, quam Chriſtus poſthabuerit incenſo ejus pullo, qui factus eſt ea doctrina dignus, quam ille nos docuit. Aſina enim illa, ut Græci Theologi deprehendere, populi prioris ſymbolum fuit, quæ ſcripti onus pertulerit: eſt enim animal ad onera tantum & labores genitum, ut Eucherius dicit, ſuper quam Apoſtoli veſtimenta ſua injecere, hoc eſt, veterem hominem exuere. Pullus vero, de quo Zacharias: *Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & ſalvator ipſe pauper ſedens ſuper pullum Aſinæ*, propter priſtinam imperitiam, juniorem indicabat populum, Aſinæ quidem filium, ut Evangeliſtæ cum pleriſque aliis reddidere, nonnulli filium ſubjugalis poſuere, animalis quippe, quod operibus & officiis ſervilibus omnibus ſubjicitur: plerique Gentilium nationem appellarunt, quæ Chriſtum inſidentem tulit, promiſſamque à Prophetis & lege ſalutem minime deſpexit: *Agnovit enim Aſinus præſepe Domini ſui.* Hoc porro citato Eucherius: *Per Aſellum*, ait, *quem inſedit Dominus, ſimplicitas fidelium exprimitur: plebs ſcilicet quæ Dei notitiam non habebat, quam Chriſtus regendo & præſidendo, ad Hieruſalem, hoc eſt, ad pacis conſpectum, adducit.*

Judæi Aſinæ comparati.

Capit. 9.

A DEO ET SACRIS ALIENUS. CAP. V.

ASinum porro Ægyptii adeo impurum exiſtimabant, ut animal etiam dæmoniacum arbitrarentur, propter quandam cum eo ſimilitudinem. Quo vero oſtenderent eum admoveri ſacris minime debere, hominem cum ceſpite poſitis in terram genibus affingebant, cum enſe ad mactationem parato, ſed manibus poſt terga religatum: inde Aſinum apponebant, eventum rei nimirum fore irritum indicantes. Oderant autem id animal Ægyptii, non propter imperitiam & ineptias tantum, & contumelioſam ejus naturam, verum propter colorem etiam ex albo nigroque confucatum, quem à Deorum ſacrificiis alienum abominabantur. Erat vero apud eos mos, ut Aſinum ludibriis omnibus inceſſerent, luto ceſpitibuſque paſſim impetitum, contis etiam ſtimularent, quaque ſe locus offerret opportunus, præcipitem agerent. Unde proverbium in contemptibiles deſpicatiſſimoſque homines emanarit, *Aſinus Ægyptius*. Apud Hyperboreos tamen inſtitutas dicit Pindarus κλειπὰς ὄνων ἑκατόμβας, illi enim Apollini Aſinos mactabant. Nam ut apud Callimachum legere eſt,

Ægyptiorũ odium in Aſinum.

> Τέρπουσι λιπαραὶ Φοῖβον ὀνοσφαγίαι.
> *Exhilarant pingues Phœbum epulæ ex Aſino.*

Citat Apollodorum etiam Clemens Stromatis, de hujuſmodi ſacrificio. Gaudere vero Apollinem vitæ arbitrum, eorum jugulatione dicunt, propter aſſultus, quos indicio vivacitatis in cæde faciunt, difficulterque occidi ſoleant magnis quantumlibet ictibus percuſſi. Quantum vero pertinet ad impuritatem, apud alios uni Priapo ſacer habebatur, ob verendi ſcilicet enormitatem, qua ſupra modum præditi ſunt Aſini: atque inde ſunt ad generandum admodum ſegnes, compertumque eſt omnes alios ea genitalis productione conſpicuos ad generationem ineptos eſſe, quod in emiſſione per eam longitudinem ſemen tranſineans & hebetetur, & frigidius fiat. Neque vero noſtro tantum tempore viri hujuſmodi Aſinorum inſtar habentur, ſed olim etiam, ut gratiſſimus ille Imperatori Commodo, qui de pene ultra animalium modum prominente *Onos* appellatus eſt, eaque de cauſa ditatus, & Herculis ſacerdotio præpoſitus. Tacebo Heliogabili emiſſarios, in hujuſmodi genus monſtrorum conquiſitionem: tacebo noſtrorum etiam temporum opprobria.

Aſinus cur Priapo dicatus.

EGREGIUM PRINCIPIUM CITO DESTITUTUM.
CAP. VI.

NEque absurdum est significatum illud, quod ex vulgi proverbio desumptum est, cum præclare venusteque aliquid inchoatum cito deseritur, currentem Asinum pingere. In ore enim omnium est, Asini succussationem parum admodum procedere. Sane legas apud Ælianum, Asinos, eos præcipuè qui sunt in Mauritania, citatissimo gradu cursum inchoare, parvoque confecto itinere cito deficere, unde necesse sit eos ad Equos alligatos resti attrahere. Hinc Trigæus Aristophanicus suum illum scarabeum Asinum appellat: monens scilicet, ne cursu nimium pernici viam auspicetur, sed paulatim & sensim volet, ut labori sufficere possit, quod longe secius accidit in Indicis, qui quidem, ut idem Ælianus author est, cum iter arripiunt, tardius incedunt, paulatimque progrediendo feruntur incitatius, rapidissimeque gradiuntur.

STOLIDITATIS LUDIBRIUM. CAP. VII.

TOt autem ea sunt quæ de Asinorum stoliditate traduntur, ut subinde sit ad eam redeundum, quam si apertius Ægyptii describere voluissent, animal omnium maxime docile deligebant, Simiarum quippe gregem inter quas Asinum vel saltare, vel tibiis canere, vel etiam disceptare fingebant: rem quidem tam dictu quam spectatu ridiculam, sed quæ in secessu pondus habeat.

INDOCILITAS. CAP. VIII.

ALiter frænatum Asinum in hujusmodi significatum proponebant, quippe quod animal sit minus idoneum ad discendum. Unde Horatius,

Serm. lib. I. Sat. I.

Infœlix operam perdas, ut si quis asellum
In campum doceat parentem currere frænis.

Unde etiam Mathematici eum qui ortu suo sextumdecimum Leonis gradum sortitus sit, indocilem futurum præsagientes, frænatum Asinum tunc oriri fingunt: irritam eo modo institutionem futuram indicantes. Est Apud Platonem Legum III. juxta finem, proverbium, *Ab Asino excuti*, de iis qui gravia & magna vel difficilia professi, ab incœpto turpiter desistunt. Sed enim miror, unde Grammaticus quidam adductus sit, ut Platonis proverbium hoc ita sit interpretatus. ut de iis dictum voluerit, qui relictis voluptatibus & inquinamentis quibuslibet voluptificis & belluinis (hæc enim ejus verba sunt) ad meliorem mentem regrediuntur, cui quid aliud respondeam, quam ut ipsius Platonis verba subjiciam? τίνος δὲ ταῦθ' ἡμῖν ἂν χάριν ἐλέχθη, δεῖν φαίνεται ἔμοιγε, οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα βίᾳ ἀπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. *Cujus vero rei gratia hæc dixerimus, mihi ostendendum est, oratioque ipsa tamquam Equus hinc atque inde coërcenda, ne effrænum veluti os nacta, ipsoque dicendi impetu provecta, uti proverbium est, ab Asino quopiam excidat.* Sed cum is & hic, & alibi sæpe cadat ab Asino, in luto hominem hæsitare permittamus, neque tollere rursum fractum crure Planum procuremus. Id vero eo magis indignè ferendum, quod testimonium sibi accersit ex Evangelica lectione, quam supra citavimus, ubi Servator noster Asinæ pullum obequitat, neque intelligit longe aliud esse, invectari Asello in urbm Hierosolymam, aliud ab Asino excuti, vel mente alienari. nam & jocus ex locutionis enunciatæ ambiguo resultat, cum ἀπὸ ὄνου etiam ἀπὸ νοῦ sonare videatur,

Proverbium ex Platone.

IRRISIO. CAP. IX.

UT vero reliqua prosequamur: est irrisionis indicium Asinus, propterea quod rictu labiisque late diductis, dentibusque deformiter denudatis irridere videatur. Quin & qui aliquem deludunt, appressa ad aures manu asininas auriculas imitantur, unde Persianum illud in hujusmodi derisionem, *Auriculas Asini quis non habet?* Sane Diogenes cum ei quidam diceret, *Multi te derident; Et illos*, inquit, *fortassis Asini.* Altero subjiciente, *Sed illi non curant Asinos, At neque ego illos*, inquit;

Persii Diogenisque dicterium.

SOPHI-

A

SOPHISTARUM NUGÆ. Cap. X.

SILENTIO prætetire non possum, Sophistas nostros, cum Asino illo suo tam fœdo, tam spurco, tam abominabili, quem ita in deliciis habent, ut sine Asino nihil meditentur, nihil moliantur, nihil aggrediantur. Nulla umquam tam gravis, neque tam seria res in consultatione ponitur, ut non ipsi Asino super agendum censeant: sed enim iis optime res cum Asino, qui περὶ ὄνου σκιᾶς, disciplinam omnem suam ostentant, ac omnium ignari, quodq; pejus est, indociles, de re nihili semper altercantur. Ad horum porro similitudinem Democritus Judæos ponit, qui in ordinariis, ut inscriptio est, historiis, eos tradit aureum asini caput adorare consuesse, singulisque septennarii spatiis alienigenã semper hominem insidiis exceptum, in conventibus suis membratim discerpsisse, quod & Plutarchus Cheronæus Symposiacis quæstionibus, & Cornelius Tacitus historiis memoriæ prodidere: quã uti manifestissimam calumniam, ab Appione olim excogitatam, & Josephus constantissimè refellit, & Adamantius contra Celsum acriter redarguit. Nostra tamen tempora Symeonem puerulum Tridenti videre, quem blanditiis illectum, & in synagogam perductum, Judæi socialiter eo sacrificii genere trucidarunt, stylis per universum corpus infixis, unde sanguinis quisq; guttam vivis artubus exhaurirent. Testis ara facti, quæ quotannis ibidem à piis inuisitur.

B

ADULATORUM ILLECEBRÆ. Cap. XI.

ERAT verò illud ad bonos mores excogitatum hieroglyphicum, quod veluti majores nostri servos ebrios, lingua pedibusque titubantes in liberorum conspectum ad vitii ludibrium, producebant, quo ipsi diligentius caverent, ne in hujusmodi turpitudinem inciderent: ita Sacerdotes Ægyptii asinum inter flores & ungenta statuebant, quorum nihil ad sensum ejus pertineret, ex hoc scilicet perniciem, quæ potentioribus præcipuè assentatorum machinis insidiatur, indicantes: cum inde risui & ludibriis omnium exponantur, qui enormes adulatorum assentationes aucupantur. Plerique enim, magni alioqui viri, à Musis & Gratiis alienissimi, omniq; turpitudinis genere spurcissimi, coram tamen & dignitatis, & eruditionis, & temperamentiæ nomine non solum commendari patiuntur, verum etiam nisi facias, indignantur.

Asinus inter flores, quid.

C

IGNAVIA. Cap. XII.

APUD multos asini significatum est ignavia, quæ quidem cum sit omnibus nota, superfluum est eam latius explicare. Ex hac tamen nota Palæstini asini excipiendi sunt qui Equos ipsos pernicitate provocare dicuntur: traditum ab Adamantio: Et apud Euphratem Xenophon, primo de Cyri minoris expeditione, inventos ait asinos, qui Equos cursu facile superarent. Nam cum ad eos equites proximè accessissent, cursum illi arripiebant, cumque longius profecti essent, interim restitabant, atque ita sæpius iterata fuga equites fallebant. Et Saracoras legi asinos non ad onera comportanda, sed ad gerendum bellum adornare. Apud Pollucem sane legas per ὄνον inter alia significata interiorẽ dici molam, ita à tarditate cessioneve, quæ asino propria est, appellavam. Et populos quosdam memorat Xenophon, qui non alia victitant industria vel arte, quam fodiendis τοῖς ὄνοις, hoc est lapidibus iis, qui ad onos fabricandos idonei sunt. Et in sacris nostrorum literis, ubi vulgata interpretatio habet, opus esse, ut mola asinaria suspendatur, ὄνω tantum apud Græcos legitur. Deniq; ne rem tam apertã multis inferciam bus ambagius, Catullus id ipsum intelligit, cum super Æmylio quodam impurissimo dicit: *Et non pistrino traditur, atq; asino*; Ne legamus, *atq; Asinus*; hoc est: *perinde at Asinus*, ut eruditculi quidã putant: neve interpretemur lectionem, *atq; asino*, ad concitandum scilicet circa molam Asinum, ut nonnulli ex commentatoribus exponunt. Sed ut ad Asininam ignaviã revertamur, hanc intelligebat Antisthenes, cum Atheniensium judiciũ in creandis magistratibus notatus, suadebat eis, ut Asinos ad agriculturam deligerent, quos cum illi negarent idoneos ad rationem: *Atqui*, inquit ille, *non satis vobis est Magistratum elegisse, sive aptus sive ineptus vir ille sit ad gerendum?*

Pernicitas quorũdam Asinorum.

D

Dictũ Antisthenis ex D. Laertio in ejus vita.

EREMITA. Cap. XIII.

SED quoniam de Onagro facta est superius mentio, minimè prætereundum est quod Divinæ literæ per Onagrum Eremitas intelligunt, qui à popularibus turbis secedentes, in solitudinariis & ab hominum vestigio semotis locis vitam degunt, uni Deo tantum dediti, quod tradit Eucher. de quib. dixerit Jobes, *Quis dimittet Onagrum liberum?* sed quia sequitur, *Et vincula ejus quis solvit?* de Judæis quidam dictum volunt, quorum præcepta vinculis comparantur.

Cap. 39. v. 8.

MU-

MULIER MALE MORIGERA. CAP. XIV.

SUnt qui mulierem conceptum evitantem, aut virum admittere nolentem per Asinam, & fustem inhærentem tergo, designent: ea enim semen à coitu rejicit, nisi interpelletur, quamobrem statim post coitum necesse est eam verberari agitarique, & ingnaviam qua prædita est solitudine castigari. Quinetiam mares ipsos fustibus salire cogunt, unde vulgo mos est, viros minimè officiosos, Asinos appellare. Quid vero illud, quod hujusmodi pertinacia demortui etiam spoliis inhærescit? ungula siquidem asininæ viventem partum enecant, mirificeque maturant: quare Medici abortibus evocandis, nec aliter, eas in suffitum adhibere consueverunt.

PRÆGNANTIÆ DISSIMULATRIX. CAP. XV.

Asina in occulto pariens.

MUliebrem ad hæc prægnatiam occultantem notare cum volunt, parientem Asinam pingunt. Observatum enim est, id eam impendio cavere, ne vel in conspectu hominum, vel in luce pariat: quare ducenda est in tenebras, cum excludendi tempus advenerit.

SOLSTITIUM VEL TEMPUS ANNUUM. CAP. XVI.

Plin. lib. 8. cap. 43.

PUllus vero Asinæ nunc Solstitium, nunc tempus annuum indicat, quod eo tempore plurimum & pariant, & admittantur, ut eorum seminis frigiditas cœli calore adjuvetur, & frigoris impatiens animal eo nascatur tempore, quod ejus imbecillitati sit idoneum: annum enim integrum omnino gestant.

VIR FRUGI. UXOR PRODIGA. CAP. XVII.

MInime prætereundum est illud, quod insignium pictorum & sculptorum etiam opere nobilitatum est, ut cum virum in re cumulanda solicitum, neque assiduos quantumlibet labores declinantem, uxorem verò prodigam, & ad omnia perdenda dissipandaque intentam hieroglyphicè significare vellent, hominemque sparti funiculum torquentem, illam vero Aselli effigie assidentem à tergo, & opus quantumcumque fieret abrodentem, effingebant. Sunt qui Polygnoti opus id fuisse dicant, meminere vero & Pausanias & Plinius, ac mox Romæ tum in Capitolio, tum in Vaticanis hortis insculptum marmore observatum. Hinc quid sibi velit Propertianus versus, admonemur,

Asellus funem abrodens, quid.

Prop. lib. 4. Eleg.

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Æternumq; tuam poscat aselle famem.

Illud κατὰ πάρεργον addam quod Pausanias ponit, Asellam, non Asellum marem in pictura spectatum, quæ funem abroderet. Plutarchus commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, apud inferos argumentum pictum ait, sed Asinum non nominat.

PATERFAM. PARCUS. FAMILIA PRODIGA CAP. XVIII.

DIodorus Asinorum imaginem istiusmodi apud Ægyptios ostentari tradit: Asinum quippe unum longioris funis nodos complicare, ac alios à tergo clanculum dissolvere uno porro eodemque

demque

A demque argumento cum superiori, quod nonnulli Jonicum figmentum putant, cæterum pictorum & sculptorum ingenio variatum. Alterum tamen hoc patremfamilias frugi, familiam vero prodigam & perditam ostendit: nimirum enim nodum plicare, significat congerere, accumulare, rem facere: dissoluere vero, destruere, disperdere atque prodigere. Sane apud Plin ubi opera Aristolai Pausiæ filii recensentur, inter alia est piger qui appellatur Ocnos spartum torquens, quod asellus abrodit: quamquam hoc eo significato accipi potest, ut ignavorum opera excipi à pernici intelligamus.

Plin. lib 35. cap. 11.

BONUM OMEN. Cap. XIX.

Quod vero simulacrum & Asini & Asinarii æneum est ab Augusto dicatum, utriusq; nomen in causa fuit, quod ab his ipse victoriæ præsagium cepit, cum apud Actium ei in aciem descendenti facti obviam essent, agasoniq; nomen Eutycho esse, bestiæ vero Niconi intellexisset: quid enim non bene ominaretur victoriæ nomen bonæ fortunæ junctum? Sed habuit augurium hoc aliquid quod movere posset, cum tam speciosa essent nomina: quid autem in illo fuerit, mirum est, quod B C. Mario apud Fanniam Minturnis custodiæ credito, Asinus, qui ruditu quodam ingenti vociferatus fuerat, in domum ejus à fonte cursu rapido profectus, sperandæ salutis maritimo itinere augurium dedit. Jam & in augurali si quis ægrotet, vidisse Asinum qui à lapsu se sustulerit, indicat eum convaliturum, in ominibus dicente quopiam, *Viden' ut Asinus sese erexerit:* decumbentem indicat surrecturum.

Simulacrũ Asini ab Augusto dicatũ, quid.

VINITOR. Cap. XX.

Ne tamen animalis istius stuporem, segnitiem & ruditatem usquequaq; deludamus, grati animi opus fecerimus, si qua nos parte juverit, exposuerimus, & illi pro merito gratias habuerimus. Siquidem vineas colere non alio nos doctore didicisse, nonnulli tradunt, quam Asino, quando is putandarum vitium & author & præmonstrator fuerit. Nam abroso ab eo vitis palmite, vindemiam inde feraciorem provenisse observatum est: idque summa secuti diligentia mortales, latiorem sibi quotannis proventum compararunt. Ejus rei monumentum Naupliæ spectabatur, ubi lapideus Asinus grata posteritatis memoria dedicatus fuerat. C Huc illud addam, quod is neq; mortuus quidem officium facere desistit: siquidem Vadimonius compertum ait, calvariam ejus in hortorum medio depositam, ad loci fertilitatem facere.

Asini officia.

OCHUS REX. Cap. XXI.

Ochum autem Persarum regem ἱερογλυφικῶς, per Asini simulacrum in primis Ægyptii notavere, qui cum maxima intercedebant odia, ut fieri solet, inter eos qui de imperio, deq; libertate dimicant. Hic est Ochus ille avaritia in primis famosus, adeo ut urbem eandem intrare numquam voluerit, ne aureos, qui singuli singulis mulieribus ex lege Cyri debebantur, erogaret. Unum miror, apud Tertullianum Cyrum eumdem Ochum dici, hunc inquam quem Ægyptii sceleratum pollututumq; Asinum cognomento vocitabant, in quos ille, ut Dion scripsit, hæc est retorquere solitus, *Asinus profecto vestrum devorabit Bovem, Apinq; ita postmodum mactavit, Asiniq; eos imaginem auream compulit adorare, quo nihil illi umquam ignominiosius accepere.* Falsum verò illud est, & ab omni D veritate alienum, quod Cornelius Tacitus tradit de Asinino capite, quo de superius, à Judæis loco numinis habito, in quo impudentissime mentitur, & ea de causa mendaciorum loquacissimus à Tertulliano appellatur: ac perinde vanus est in Judæorum origine repetenda, dum eos modo Creta, modo Lybia oriundos scribit, modo Æthiopum prolem comminiscitur, & in omnibus quæ de Moyse loquitur, deliria mera ponit. Ægyptiorum autem exemplo, Clisthenes cum infestissimo Sicyonios odio prosequeretur, eorum tribus in ridicula cognomenta commutavit, eas tum ὑάτας, tum ὀνεάτας, tum χοιρεάτας, appellando; *Suarios* quippe, *Asinios*, & *Porcarios.*

Cyrus & Ochus.

LABOR INDEFESSUS ATQUE SERVILIS. Cap. XXII.

Receptum & illud est, servilem laborem per Asinum clitella instratum significare, cujus rei causa magis vulgo nota est, quam verbis explicari necesse sit: quippe quod animal indefessi sit

laboris, unique & perpetuæ onerum vectationi vexationibusque aliis damnatum esse videatur. Porro legas in Ecclesiastico: *Cibus, virga & onus Asino, ut panis & disciplina & opus servo.* Asini etiam cutis post obitum, ne quid ejus umquam requiescat, foraminibus dilacerata, Assiduæ cribrorum inserviat agitationi. Quod porro laboris significatum etiam ad somnia progreditur: si quis enim, ut alibi diximus, Asini se aures habere imaginatus fuerit per quietem, ingruere homini servitutem & ærumnas, conjectores autumant. Ita etiam si quis Asininum se caput habere somniaverit. Sed quod ad hanc sententiam facit, nequeo illud dissimulare, quod jocose actum est à Ptolemæo, qui Heraclidis Lycii de laboris laudibus lucubrationem festiviter illusit. Nam cum is librum cui titulum fecerat πόνυ ἐγκώμιον, Regi sibi obviam facto, quidque præ manibus haberet interroganti, obtulisset, Rex accepto libro, π primum tituli elementum statim abrasit, atque ita pro Laboris laudatione, Asini commendationem legendum ostendit, quippe ὄνυ ἐγκώμιον, labores scilicet illos, quos tot ille laudibus in cœlum extulerat, ad Asinum potius quam ad hominem spectare. Ita enim deliciosum ac molle potentiorum genus ingenuis etiam laboribus industriæque generosæ, laudabilibusq; vigiliis illudunt, cum fruges consumere nati, tantillum hoc etiã gloriæ, quod per genii fraudationem quærimus iniquissimè invident. Sed illud in Ptolomæi scomma facetè Lucianus Menippo, decretum recitat apud inferos ex Caluarii dicto, ut divitum animæ, quæ rursus in vitam remittenda essent, in asinos demigrarent, donec in tali rerum statu, ad multa annorum millia asini ex hujusmodi asinis renati onera ferrent, atq; insuper à pauperibus agitarentur. Meministi autem, doctissime Cursi, argumentum hoc sermoni nostro ansam præbuisse, cum in medio convivio in magnorum quorundam hominum insolentiam acriter excandesceres, qui otio & lascivia diffluentes, & omni nequitiæ genere contaminati, literatos viros omnes laborũ causa asinos appellaverant. Fuerint (ajebas) qui stupidos, qui profanos, qui ridiculos, qui animalia maximè omnium bruta asinos existimarint: longè diversum illud est, quod apud Hebræos, præcipuè Cabalisticos, asinus est sapientiæ symbolum, cujus quippe ideam cõstituunt SEPHIROTH, eam afferententes rationem, quod eum qui sapientiæ sit operam daturus, victu admodum tenui, & eo plurimum plebejo contentum esse oporteat, cujusmodi parsimonia præditum esse asinum ignorat nemo: adhæc, penuriam, laborem, plagas, & famam patientissimè tolerare, neq; ad ullam excandescere contumeliam, undecumque illata fuerit, animo esse parvum, inopem, atque simplicem, ut qui nullum inter carduos & lactucam discrimen habeat: corde sit minimè vafro, minimè cupiditatibus contaminato, bile ita careat, ut cum omni animantium genere pacẽ sibi perpetuã constituerit, nec ullum sit onus quod detrectet, quod non obsequiose suscipiat, & si sit opus, pro Bove terram proscindat, plaustrum trahat, præcipuè verò machinæ maximè omnium necessariæ, pistrino æternum serviat, ligna, poma, olera frugum genus omne comportet, sit denique totius humanæ commoditatis assiduus & infatigabilis minister, ut etiã, quod ajunt, mysteria portare compellatur. Merito itaque Ammonius Alexandrinus magno Origene & Porphyrio discipulis clarus, asinum his condiscipulum fertur adhibuisse. Neq; verecundatus Cleanthes appellationes hujusmodi confidentissime respondit, *Asinus quidẽ sum, sed qui portare possum sarcinam Zenonis.* Valebit igitur Aristot. qui opere de Moribus non quemcumque fortem esse existimat, qui quamcumque toleret vel ignominiam, vel calamitatem, vel incommodum, virtutemque ullam negat in patientia sitam esse: homo mollis, & delicatus, qui tamen liquido perspiciebat, si fortitudo partem haberet in patientia, futurum dubio procul ut asinus animalium fortissimus haberetur. Hæc atque alia multa in asini commendationem declamasti. Atque ego acerbiorem tuam iram illam hoc sermone comitigaveram, qui labores quidem agnosceremus, omnem vero ignaviam ad eos haud gravate relegaremus, qui cautum lege veteri sciremus, utilitatis quæ ex frugi adeo animali percipitur ratione habita, ut honore cum hominibus pari dignaretur. Nam cum primogenita sacrificari præceptum sit, homo tantum atq; asinus excepti: ut ille scilicet, certo pretio redimatur: hoc, Ove, animali jumentorum omnium pretiosissimo innocentissimoque commutari possit. Sed ne ullum officiosissimæ servitutis genus huic brutorũ generi desit, nostris etiam morbis nos levare, ac eos ad se recipere perferreq; natura ipsius vi quadam occulta minime detrectant. Nam ut Apul. lib. de re Rustica ait, si quis à Scorpione ictus super asinum assederit ad caudam conversus, transibit in asinũ dolor, & is pro percusso torquebitur. Addit

Ptolomæi jocus.

In Sapiente quæ requiruntur.

& De-

A & Democritus fabulam suam, qui ait, percussum à Scorpio si statim ad asinum quempiam accedens in aurem ejus dixerit, *Scorpius percussit*, non doliturum amplius, dolore scilicet in asinum transeunte, qui mox pedendo emoritur, ut Zoroastes addit. Facetiores quidam, morbos suos phratoribus, quos itinere casu obviam habuerint, commendare solent: siq; illi addixerint, transire ad eos incommodum, donatorem liberari. Sed præstat id potius, quamvis κατὰ πάρεργον referre, quod hic morborum transitus in rebus etiam inanimis inveniretur. Nam apud Quintilios in præceptis de re rustica legimus, si lactans adhuc infans febre vexetur, cucumeres paris longitudinis duos dormienti, hinc unum, inde alterum admovendos, ut cutem contingant, fervorem omnem in cucumeres transire, infantem incolumem fieri. Sed jam tempus est ut Asinorum succussatione delassati, in Mulum inscendamus.

Fabula Democriti.

DE MULO. Cap. XXIII.

B QUoniam vero progenerat Asinus Mulum, par est, ut Mulum Asino subjiciamus: mox à laborum societate Camelum Mulo subjungamus.

NOTHUS. Cap. XXIV.

AB eo vero incipiam significato quod vulgo magis protritum est. Spurium enim hominem cognomento Muli nemo non appellat, atq; olim ea de causa Mulos Lunæ vehiculo adhibuerunt: quia veluti Mulus non suo genere, sed alieno creatur, sic ea Solis, non suo fulgore lucet, quod & Catullus noster agnoscit, ubi, *Sive notho es lumine Luna*, dicit. Nam quod alii factum hoc ob sterilitatis similitudinem dicunt, quod scilicet Luna perinde sterilis sit atque Mulus, dicere non ausim, qui acceperim à Cabalisticis, Planetarum, stellarum, atque adeo cœli totius vires, rerum omnium formas in unum Iuvare corpus, tanquam in matricem infundere, eamque postmodum parturientium in morem vi sua species novatusque omnes conformare, factasque & adultas omnium oculis ostentare. Quod si res ita se habeat, ea sitne sterilis appellanda, viderint alii. Nothum vero, qui sine C patre sit, hominem nuncupare, non tam seculi nostri mos est, quam remotioris etiam ætatis, ob adulterinum, qui nulli non innotuit, conceptum. Cyrus tamen legitimo quamvis matrimonio generatus, Mulus est dictus: propterea quod generosiore matre natus esset, Astyagis quippe Regis filia, cum pater Medorum imperio subjectus esset, de quo versus feruntur hujusmodi ab oraculo editi, quibus fuga Lydis indicitur simulac Mulus Medorum invaserit regnum:

Luna vehiculo cur Muli adhibiti.

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς μηδοῖσι γένηται,
Καὶ τότε λυδὲ πελαυρὲ πολυψηφίδα παρ' ἔδρην
Φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Quamvis alii per Mulum bellicas tempestates intelligunt, propterea quod plurimus sit belli tempore Mulorum usus. Ferunt vero Medium Asinum primum Equæ vim intulisse, eaq; inde gravida facta, mortales id seminii parare didicisse.

ALIENUS AB AMORE. Cap. XXV.

D SUnt præterea qui hominem alienum ab amore Mulæ simulacro notari velint: propterea quod ea sit tantæ contra amorem efficaciæ, ut pulverem in quo se Mula volutaverit, corpori inspersum, mitigare amoris ardorem tradant Magi. Sed quanti, bone Deus, est ἡ συμπάθεια καὶ ἀντιπάθεια τῆς φύσεως, concordia scilicet repugnantiaq; rerum, in hoc quoq; animalium genere superstitiosa Magorum sedulitate deprehensa! Nam quæ ipsa adeo sterilia sunt, diversissimi tamen generis fœcunditati conferunt: siquidem setas ajunt ex cauda Mulæ, si junctim evellantur, inter se colligatas in coitu, mulieres cogere, ut etiam invitæ concipiant.

STERILITAS. Cap. XXVI.

SEd præcipuum apud Ægyptios est Mulæ significatum, sterilitatem indicare, cujus partum prodigiosum esse ad expiationem usque, veteres credidêre. Eas vero ad progenerandum ineptas ob id

Plin. lib. 8. c. 44.

authores tradunt, quod animalia quæcunq; tertii sunt generis, diversis quippe generibus prognata non gignant. Quas vero Theophrastus in Cappadocia, & Syria vulgo parere existimavit, Aristot. diversum ponit genus, quos Hinnos appellant: fert hos præcipuè terra Syria supra Phœnicem, qui similitudine quadam nomen Mularum acceperunt, cum genus omnino diversum sit. Coëunt hæc animalia, & mutua inter se ratione progenerant. Alcmæon in Mularum genere mares ideo steriles esse dicit, quod tenuem admodum genituram habeant, ac perinde frigidiusculam, fœminas vero propter locos minime adapertiles, quod & Horus noster & Empedocles tradidere, breves enim illi sunt, humilesque & restricti, Venerique averse coaliti, ut neque genitura recta in illos labi, neque si illabatur percipi possit, id quod in dissectionibus Diocles optimè se observasse confirmat. Eandem porrò sterilitatem per Mulum exprimunt & Divinæ literæ. Nam Psalmo XXXI Mulo fieri similes prohibemur, propterea quod animal id intellectu careat, perinde ac Equus etiam. Hoc insuper sterile est animal, quippe nulla virtutis semina concipit, nec fructum ullum producit, atque hoc partim male affectæ naturæ causa, qua præditum est, partim propter inertiam qua fit ad aliquid agiliter agendum ignavissimum. Non prætermittam loco hoc, Eleum agrum ita Equorum generositati consecratum esse, ut Mulorum genus non ferat intra regionem, etiamsi admittatur Asinus, & rem peragat, Equam non concipere, quod plurimum admiratur Pausanias. Utcumque vero hæc habeant, nemo ignorat sterilitatem, quæ Mularum propria est, fuisse causam, cur partus hujusmodi in annalibus aliquando observati, habiti sint ostenti loco: bonum vero an malum ostenderent, in ambiguo esse facit eventorum varietas. Siquidem C. Valerio, & M. Herennio Coss. cum Mula in Apulia peperisset, totum annum domi forisque tranquillum fuisse comperimus, sinistra tamen quadam obnunciata. Sed quod omnium perniciosissimum Rom. Reipub. fuit: inter Cæsarem & Pompejum exorta bella Mulæ partu edito, L Paulo, L. Marcello Coss multi prodiderunt. Cumque alia Romæ ad 12. portas peperisset M. Lepido, Munatio Planco Coss. subsequutæ sunt nonnullæ sociorum direptiones, dum bella per Brutum & Cassium in provinciis gerentur. At nihil quicquam tale evenit L. Scipione, C. Lælio Coss. cum identidem Mula Reate peperisset.

Muli ac Mulæ cur steriles.

Ex Mularum partu eventus varii.

A

B

MATRONARUM IMPUDICITIA. CAP. XXVII.

C

INvenio & apud quosdam matronarum notam in partubus ex Mulæ parientis prodigio significari: quod earum pilenta Mulis junctis trahi solita sint, ut numis aliquot spectare licet.

INEXPECTATI EVENTUS. CAP. XXVIII.

ALiis magna rerum molimina Mularum partus ostendere, in iis præsertim rebus, quæ præter spem & expectationem omnium accidere: ut Dario Babylonem elusa totiens opera oppugnanti, quam tunc demum cœpit, ut vulgatissima est historia, cum ex pervulgato per hostes ipsos omine, Mula Zopyri, cujus consilio, opera, ingenio & fide usus est in eo negotio peragendo, fœtū edidisset. Simile & illud fuit, quod Galbam ad res novas animosius tentandas confirmavit, apud quem Mula pepererat. Nam Zopyrus inde animum sumpserat, quod Babylonios conviciabundos è propugnaculis audierat inclamare, *Darium non ante urbe potiturum quàm Mula peperisset*, eventumq; rei apud se compererat. Galba avi sui omen exceperat, qui Aruspicibus rerum summam puero promittentibus responderat, cum Mula pepererit. Habet enim Mula regium nescio quid etiam in Divinis literis, ut Reg. 3. David, *Ponite filium meum Salomonem in Mulam meam:* dicens meam, ostendit, quod & ipse in Mulam sedebat. Nobis verò (mi Petre) quid sperandum, quidve timendum est, qui Mulæ fœtum domi nuper inspeximus? Anno enim hoc salutis nostræ duodevigesimo supra millesimum & quingentesimum, Leonis X. sexto, quarto Non. Aprilis, qui dies de Assertoris nostri nece publico luctu nefastus fuit, apud amplissimum dominum meum Julium Card. Mediceum, hora lucis tertia Mulæ, uti nosti, partus editus. Quod si quis, ut Galbæ, portendi huic aliquando summam rerum amplitudinem dixerit, ut eveniat non erit hoc præter expectationem, & spem hominum, qui vulgo illi talia ominantur, qui de hominis prudentia, de morum integritate, rerumque peritia omnia sibi pollicentur. Id unum precibus à Deo deposcendum: ne, quod factum est Pauli & Marcelli consulatu,

Sueton. in Galba. c. 4.

Mulæ partus.

D

A Julii Pompejiq; discordiæ, in magnam urbis perniciem suscitentur: ne quod Lepidi, Plancique consulatu accidit, intestina bella miserabiles sociorum direptiones invehant: ne præter expectatum, magnum aliquod & inexcogitabile malum oboriatur, maximarumq; in Italia urbium capturas, populationes, incendia, vastitatem inducat, cum præsertim tam dira ea sint, quæ sidera, quæ fatidici vates, vetusta etiam de nostris temporibus oracula, nocturnæ diurnæq; sæpius exauditæ voces, brevi futura minitantur, quibus consentire videtur præsaga mali tacita quædam in mortalium omnium cordibus trepidatio. Sedenim nos interim Deo freti, quicquid eventurum est forti animo tolerandum nobis proponamus, incœptumq; laborum ingenuorum iter, dum licet alacriter peragamus. Sed illud non omiserim, Mulas non sui generis tantum animalia parere aliquando visas, verum etiam Equos, ut anno circiter M. CCCC. LXII. in Arenate Brutiorum agro, Mula Equum peperit pilo flavo, crinibus rutilis, oculis rufis, quem post Loisius Arenas apud Brutios longe princeps, ad Ferdinandū Neapolitanorum regem misit.

Ex Mula Equus.

VOLUPTARIA VENUS. CAP. XXIX.

B STerilitatis demum, quam superius posuimus, ergo, qui lascivum hominem, Venere quippe non ad prolem, sed ad voluptatem tantum atque spurcitiem utentem significassent, vel Mulum qui Equam saliret, vel Mulam surrecta cauda prurientem, pingere consueverunt. Huic enim generi, quamvis ad progenerandum inepto, genitalia tamen ad voluptatem natura concessit. Quod illis dictum velim, qui animalia rationis expertia, nullo neque voluptatis, neq; irascentiæ: neque cupiditatis sensu affici contendunt: moverique ad hujusmodi incitationes naturæ quodam impulsu, ut vel se sospitent, vel species propagentur. Neque quidem dicendum asserunt, Leonem audentem animosumque esse, neque quidem Cervum pavidum: sed quodammodo pavidum, illumque quodammodo animosum: perinde ac si dicerent, animalia hæc neque cernere, neque audire, sed quomodo cernere, audireque quodammodo neque vociferari, sed quodammodo vociferari, atque ut semel dicam, ea non omnino vivere, sed quodammodo vivere.

MUTUA OFFICIA. CAP. XXX.

C EO vero modo quo proverbiis argumentum datum, hieroglyphica sæpius excogitata, & hujusmodi picturationum species adinventæ: ut si quis Mulos duos mutuo se scabentes pinxerit, mutuam operam significari conjiciamus, ex eo, quod hujusmodi utimur adagio, idipsum innuentes, cum scilicet dicimus, *Mutuo Muli scabunt*. Quamvis sunt, qui proverbium hoc non nisi ad improbos & imperitos sese invicem efferentes spectare putent. Scripsit vero M. Varro librum eo titulo, cujus testimonium citat Nonius. Recte vero accommodari poterit pictura hæc ad id, quod Horatius ridet Epistolis:

Adagium.

> *Frater erat Romæ Consulti Rhetor, ut alter*
> *Alterius sermone miros audiret honores:*
> *Gracchus ut hic illi foret, hic, ut Mutius illi.*

Epist. lib. 2 ep. 2.

Et de Poëtis paulo post,

> *Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?*
> *Quis, nisi Callimachus? si plus deposcere visus,*
> *Fit Mimnermus, & optivo cognomine crescit.*

D DE CAMELO. CAP. XXXI.

IPsa quidem munerum laborumque, uti dicebamus, societas, quæ Camelo cum Asinis & Mulis conjuncta est, exigere videtur, ut ad eundem gregem revocentur. Quoniam vero cum Porci significata recenseremus, incidimus in Camelum, quem profanum perinde ac Suem deprehenderamus, inde videtur exordiendum, ut qua de causa veteres id existimarint, explicemus. Porcum enim ideo profanum ostenderamus, quia non ruminaret, ungula tamen esset bifida, alterum hoc longe diversum animal, profanum & ipsum tamen, propterea quod ungula sit solida, tametsi ruminat.

IMPERITUS DISCEPRATOR. CAP. XXXII.

UNde fit ut per Camelum mystico sensu illi notentur, qui distinguendi seligendique ratione minime præditi sunt: qui scilicet sacra profanis, humana divinis nullo discrimine commiscent, ruminan-

Cameli mystica significatio.

minantes utique veluti & Cameli faciunt, argumentorum scilicet formas aliquot concipientes, sententiam modo hanc, modo illam animo agitantes. Sedenim solipedes qui sunt, hoc est, imperiti, neque rerum neq; verborum discrimina discernentes, ita omnia confundunt, ut curvum à directo nequeant internoscere. Quo circa, non immerito apud Christianæ pietatis proceres lege admodum severa cautum est, ne quis literarum imperitus, acutissimo quamvis ingenio polleat, de divinis quicquam disserere confidentius audeat. Neque porro ad Theologicam speculationem dabatur accessus, nisi de disceptatoriis & naturalibus disciplinis exactissima fuisset quæstio prætentata. Verum omnia jamjam

Æneid. lib. 2

In pejus ruere ac retro sublapsa referri:

usque adeo quæ frivola sunt, nulliusq; momenti studiosius consectamur: quæ vero pondus habent, quæ locupletem veræ disciplinæ redundantiam ex toto, ut ajunt, calatho elargiri possunt, vix attingimus. JUre igitur eos reprehendit Assertor noster, qui culicem liquant, Camelum vero tanquam potabilem deglutiunt: Culicem enim liquant, hoc est, minutissime mandunt illi, qui minima tantum in lege pervestigant, quibus studiosius insistant, ubi omnes ingenii vires intendant, Camelum vero, hoc est, perversorum actuum tortuositatem, aut quæ alioqui magni sunt momenti deglutiunt, hoc est, parvipendunt, nullo quippe mansu, ruminationeve devorant: quasi nihil ad rem pertineat, sacra habere ludibrio, & sceleratissimis quibusque facinoribus inquinari. Cæterum cum plurima sint super Camelo adnotatu digna, miror Ægyptios tam parce ejus usos hieroglyphico, cum præsertim animal esset illis admodum familiare. Sed enim illi dubio procul, ut etiam in Equo fecerunt, à sacris alienum animal sedulo aversabantur.

CRURA FEMORAQUE CONCIDUA. CAP. XXXIII

Camelus unde.

NAm vix illud ab eis proditum constat, ut hominem, cui inter gradiendum femora incurvari viderentur, eaque de causa segnius ingrederetur per Cameli simulacrum exprimerent: propterea quod, ut ipsi asserunt, solus ex animalibus femora etiam incurvet, unde illi Cameli cognomentũ aspera in lenem litera commutata, quasi Camerus antea diceretur παρὰ τὸ κάμπτω, quod incurvo significat, & τὸ μηρὸν femur. Camelus enim, ut præter Ægyptios author est Herodotus, quatuor in posterioribus cruribus femora gerit, & genua totidem, id quod omnino negat Aristoteles, genua singula singulis cruribus esse contendens, totidemque artuum flexus, ut vero plures esse videantur, evenire propter alvi intervallum, latamque femorum divaricationem. Utcumque vero Philosophi de re disputent, Ægyptii per hujusmodi picturam, hominem qui sub pondere deficere quodammodo videretur, gressuque admodum vacillante progrederetur, innuebant. Hujusmodi mihi fuisse videtur Claudius Cæsar, quem ingredientem destituebant poplites minus firmi.

Sueton. in Claud. cap. 30.

FORTIS. CAP. XXXIV.

ESt tamen in Camelo mirus dorsi vigor, & onerum gerendorum robur indefessum, ut fame etiam ac siti pertinacissime tolerata, in plures sub onere perseveret dies. Unde Mathematici figuram ejus XVII. Leonis, Libræ XVI. Scorpionis XX. gradibus intulerint, fortem & validum virum eum pollicentes, qui uno horum gradu, supra Finitorem emergente, natus esset.

OPULENTUS. CAP. XXXV.

Matthæi locus explicatur cap. 19.

QUoniam vero sunt qui Assertoris nostri sententiam in opulentos dictam, *facilius* scilicet *Camelum per acus foramen, intrare, quam divitem in Regnum Dei*, ita accipiant, ut non de Camelo animali sit intelligendum, sed de grandiori quodam restium genere: sciendum ex Origenis sententia, de animali potius accipiendum: eaq; de causa divitem Camelo comparatum, quod Camelus omnium animantium, si formam spectes, tortuosissimum sit, ut (veluti superius dictum) ea de causa plura femora pleraq; genua habere videatur; ita plura divitum negotia, pluresq; atque variæ sunt avocationes,

A tiones, cupiditatesque, quibus implicari eos, distrahi, rapiq; necesse est. Angustius vero acus foramen, arctiorem arguit viam, quæ ducit ad vitam, ut idem ait Adamantius. Denique Camelus ruminat quidem, sed solida est ungula, veluti plerique divitum cogitant quidem, agnoscuntque quid agendum, sed propter peccandi facilitatem occasionemque sæpius oblatam, cum cruribus sint infirmioribus, iisque perplexis longe proclivius in libidines & reliqua vitia dilabuntur. Nam, ut prima ad Timoth. epist. Paulus ait, *Radix est omnium malorum cupiditas, raroq; divitiæ nisi cum injustitia congeruntur*: tali, inquit Eucherius, administratione res ista capitur, tali custode servatur, adeo quædam societas est pene etiam nominis duabus his rebus, vitiis & divitiis, unde olim nos ita lusimus:

Cap. 6. & 10.

De vitiis quod divitiæ cumulentur apertum est,
Nomen idem vitiis divitiisque datum.

Operæ pretium vero mihi videtur hoc loco, quod superius dissimulavimus, interpretationem Eucherii piam admodum subtexere dicti illius, *Liquantes culicem, Camelum autem deglutientes. Culex*, inquit ille: *susurrando vulnerat, Camelus autem sponte se ad suscipienda onera inclinat.* Liquaverunt ergo Judæi culicem, cum una omnium succlamatione seditiosum latronem dimitti petierunt. Camelum autem glutierunt, cum eum qui ad suscipienda nostræ mortalitatis onera sponte descenderat, ut extingueretur, clamando pervicerunt.

Matth. 23. & 24.

B

ZELOTYPIA. CAP. XXXVI.

SUnt qui per Camelum zelotypiam significent: propterea quod animalia reliqua tempore quo rei Venereæ cupidine, vel rabie potius incitata gestiunt, in suum tantum genus ferociunt, ac sæviunt: Camelus autem in hominem etiam, atque in unum quodque aliud animal efferascit: & usque adeo sibi timet ab omnibus, ut solitudines petat, & id temporis ab omnium consortio disseparatus, solam fœminam affectetur.

REVERENTIA IN MATRES. CAP. XXXVII.

ILlud etiam tam ad eruditionem, quam ad bonos mores plurimum facit, quod nonnulli per Camelum reverentiam in matres significari tradunt: is enim nunquam matrem supervenit suam: quinetiam si quis cogat, ipse non patitur. Jam cum aliquando admissarius non haberetur, curator pullum matri opertæ admisit, qui dum coiret delapso operimento agnovit matrem, & quamvis coitum absolverit, memor tamen commissi sceleris, paulo post ubi data est occasio, Camelarium morsu defixo interemit, quæ quidem pientissima modestia, cum sit camelis admodum familiaris, inde factum facile crediderim, quod olim nupturæ Camelis virginibus supplicabant. Quæ vero de Cameli erga matrem reverentia diximus, ex Aristotele sumpta sunt, quæ Avicennæ etiam assensu confirmantur. Simile quoddam adversus matrem accidit Equo cuidam regis Scytharum, qui ut facinus expiaret, semetipsum præcipitem ex editissimo loco dedit, atque ita animam efflavit. Cæterum non ita faciunt Equi omnes. Quin Aristoteles tunc perfectum esse argumentum dicit, cum parentes suam ineunt prolem: quod par crimen est cum eo, qui matrem tentat, ad quod Ovidiana Myrrha respexisse videtur, cum dixit,

Cameli reverentia in matrem.

C

Idem supra lib. 4.

— *Fit Equo sua familia conjux.*

Ovid. 6. Matem.

TRACTABILITAS. CAP. XXXVIII.

D

ESt & illud inter hieroglyphica reponendum, quod per Camelum à puerulo rectum, mansuetudinem maxime tractabilem apte significarunt. Siquidem mansueti adeo sunt Cameli, atq; bilis tam expertes, ut vasta illa moles minimi cujusque pueruli arbitrio gubernetur. Contra vero Equus, cum generoso sit animo ac præferoci, magna adversus Camelum afficitur antipathia, neque aspectum odoremve ejus ferre potest. Notum est, quod superius attigimus quid egerit Cyrus adversus validum Lydorum equitatum, cui suas copias impares suspicabatur: ingentem enim is Camelorum gregem ante pedites in acie prima statuit, factoque

in

in Lydorum equitum impetu, simulac EquiCamelorum odorem hausere: subito consternati, non solum insidentes præcipitaverunt, sed peditum quoque ordines protriverunt, atque ita pars ilã, cui Crœsus plurimum fidebat, elusa. A

CIBI POTUSQUE ABSTINENTIA.
CAP. XXXIX.

Longa autem jejunia, & diuturnæ sitis tolerantiam per idem animal significari, ex eo manifestum est, quod nullum animal tanta insigne magnitudine, tam exiguã cibi paucitate nutritur, neque dies plures sitim tolerat: cum satis constet in duodecimum usque diem Camelos sine potu perdurare, unde à Poetis *Esitientes* appellantur. Habes jam Petre Cursi, Asini, Muli, atque Cameli, laboriosum animalium significata, quantum memoria complecti potui: reliqua tu, si argumentum placuerit, & doctrina & judicio tuo supplere poteris. B

Pl n. lib. 8. cap. 18.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XIII.

DE IIS QUÆ PER LEPOREM, VULPEM, ET ALIA MINORIS GENERIS QUÆDAM ANIMALIA SIGNIFICANTUR.

C

Ex Sacris Ægyptiorum literis,

AD JOAN. ANTONIUM EGREGIUM NEPOTEM.

Iucundissimus frater tuus Vendradus, quem præter cognationem, ob summum ingenium & bonarum literarum studium unice diligo, proximis hisce diebus, ut nosti, Roma in patriam se contulerat, paucissimosq; dies hic moratus, de digressu cœpit illico cogitare: conatus sum juvenem dies aliquot detinere, ille tamen cum omnino Venetias sibi quam primum redeundum repeteret, non hic temporis conditione, non loci amœnitate, & tranquilla anni temperie remoraturus, ut in officio esset Illustrissimo Cardinali Medico Mecœnati nostro, qui eum satis ægre dimisisset, ejus fidissimo, & æque gratissimo servitio tantisper cariturus, exolui properantem, ac ne eum ulterius morari pergerem, suasi etiam ut magis properaret, qui patroni ingenium à teneris noverim, quem aluerim, quem formaverim, quem, si licet, ornaverim, mox coluerim, & colam semper vita hos dum reget artus, ob summam animi præstantiam, & optimam utriusq; linguæ cognitionem, bonarumq; artium & disciplinarum omnium studium: ut vere oculus summi Antistitum ordinis censeatur, tum ob singularia & assidua propensiore animo in me meosq; officia, & amplissimam ejus munificentiæ largitionem, quibus jugiter suos fovet & amplexatur. Quoniam vero paucis ab hinc diebus caveam nonnullarum avium, tum cicurum, tum sylvestrium & externarum, Nicolao Cordato Jurisconsulto nostro dono dederam, æquum visum fuit per fratrem, qui te ex itinere conventurus fuerat aliquid & ad te mittere: opportuneq; Lepusculum alueram, educaveramque ablactatum à parvulo, neque non Vulpeculam, & ipsam cicurem, nec nostri generis Felem, sed Ægyptiacam, diversumq; à nostris Murem, eum autem ob novitatem Ponticis forte ipsis mini- D

A *minime posthabendum. Fibrum etiam ex Pannonia, Mustelamq; & Talpam ex Italia, quos in unam omnes inclusos caveam ad te perferendos eidem Vendrado commendavi. Quæ dona, si quam tibi voluptatem attulerint, gaudebo: sin vero tu tam severus es, ut nullis neque nugis neq; deliciis movearе, de constantia & supercilio tuo tibi gratulatus, lætabor tamen identidem meæ erga te benevolentiæ signum, qualecunq; sit, pro loco & tempore aliquod exhibuisse.*

DE LEPORE. CAP. I.

PRæcipua sunt Leporis significata, vigilantia, auditus, effœminatio, pavor, venustas, fœcunditas, solitudo, conatusque summus: quorum causæ quantum per otium licebit, nostra hac commentatione commemorabuntur.

VIGILANTIA. CAP. II.

ÆGyptii sane sacerdotes per Leporis hieroglyphicum vigilantiam imprimis intelligebant. Causam ponit Horus, quod Lepus oculos inter dormiendum patefactos ostentet, unde etiam in adagium cesserit, *Leporinus somnus:* quotiens vigilantiam ejus qui dormitare videatur, intelligendam proponimus, cum tamen perspicacissimis oculis omnia, quæ usu veniant, in agendis rebus perlustrare non cesset. Xenophon ad hæc scribit, Leporem palpebris clausis vigilare, adapertis dormire, ut non temere forsitan nonnulli Leporem ἀπὸ τοῦ λάειν, quod aspicere est, dictum existimarint.

B — *...in. lib. II. 37.*

AUDITUS. CAP. III.

PLutarchus vero totius antiquitatis, indagator curiosissimus, disciplinarumque omnium quantumvis abditum explorator acuratissimus, à quo longe plura quam ab alio quopiam ad materiam hanc facientia decerpi possunt, ex Leporino simulacro, auditum hieroglyphicōs intelligi apud

C Ægyptios affirmat. Lepus enim aures proportione reliqui corporis maximas omnium animalium habet, auritique ideo ob excellentiam vocantur à Poetis. Quin & ipsa locutio, λαγὼς, ut nonnulli ex Græcis interpretantur, ab aurium magnitudine conformata est: siquidem οὖς ὠτὸς, ut scis, auris, apud Dores, quæ tamen locutio jam apud omnes recepta est, & λα, particula ampliationis est, augetq; significatum, ut *Perauritus* Latine sonet.

Virg. lib. 1. Georg.

EFFOEMINATIO. CAP. IV.

EST præterea Lepus enervatæ cujusdam effœminationis signum, hujusmodi hieroglyphico jam passim invulgato: idque tum propter pilorum mollitiem, quam Heliogabalus in lascivioribus deliciis una cum Perdicum plumulis subalaribus habuit, quamq; lepidissimus adnotat Catullus in fœdæ mollitudinis scorto, tum etiam propter pulpamenti vim, de quo Livii, Andronici dicterium pervulgatum, quod Terentius, ut Flavius Vopiscus attestatur, ab eo mutuatus est, *Tute lepus es, & pulpamentum quæris* à Græcis vero Livius acceperat, ita dicentibus, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Addunt

Livii Andronici dictum.

D ad causas eximiam etiam timiditatem, qua maxime laborant, quod aut mollium hominum, aut muliercularum proprium est. Lepus itaq; in Divinis literis impurus est, qui quidem licet ruminet, ungulam tamen bifidam non habet, sed pedes divaricationibus pluribus, iisdemq; admodum infirmis dissitos. Quoniam vero delicatæ admodum est imbecillitatis, Judaicum significat populum, ait Hesychius, de quo Salomon, *Lepusculus plebs invalida, posuit in petra cubile sibi.* Timidus etiam est Lepus, qui cubile habet in corde formidolosi Judæi, quod ita notat vox Divina, *Væ cordibus trepidis, & manibus remissis.* Lascivia in Lepore plus quam delicata, quem gentes, ut suo loco dictum, Veneri dedicarunt. Eadem in Judæis improbitas, Esaiæ testimonio, dicentis: *Quomodo facta est meretrix civitas fidelis plena judicii?* Sed de lascivia gentis hujus atque procacitate, multa passim testimonia suo loco & tempore dicentur.

Prov. 30.

Cap. 1. V. 21.

TREPIDATIO. CAP. V.

Horat. 3. Carm. od. 2.

QUod vero formidinis & trepidi pavoris hieroglyphicum Lepus habeatur, facit id supreme timidum ejus ingenium, cui pavor supra unum quodque aliud animal peculiaris, à quo, ut Pollux ait, etiam πτὼξ appellatur: πτώσσειν enim formidare est. Unde Demosthenes in Æschinem invectus ait, λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *Lepori similem vivis vitam, pavitans & tremens, impendentia semper flagra prospectans.* Hinc Cornificii Poetæ dictum memoratur civili bello, qui milites suos sæpe fugientes, Galeatos lepores in opprobrium appellitabat. Apud Hebræos *Saphan* occultationem, ut ita dicam, significat, & locutio ea per ω scripta Lepusculum significat: quod insitam huic animali pavitationem, si dicere concedatur, notet, qui scilicet in cubilibus libentissime delitescat. Atque hinc factum ut Leporis occursum Augures ominosum, improsperum & inauspicatum dixerint, quod quidem non nostri tantum temporis vulgus credit, sed veteribus etiam persuasum fuisse testatur Senariolus,

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους.
Inauspicatum dat iter oblatus Lepus.

Archidamus autem Zeuxidami F. Spartiata, quamvis alii Lysandrum ponunt, Corinthiorum urbem aggressus, cum Leporem ex loco muris vicino excitatum animadvertisset, omine in hostes converso, futurum ait ad milites ut hostes facile caperentur: ejus quippe casu usus ad incendendos eorum animos, & taxandam hostium ignaviam, quod urbes ea minime bellicosa videretur, quam tuti adeo Lepores inhabitarent. Pari propemodum eventu Arnulpho rege, qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, excitus è latebris clamore tumultuq; militum, Lepus urbẽ versus cursum arripit: hunc milites toto temere agmine concito insequi cum cœpissent, cursuq; & clamoribus acrius deterrerent, Romani, qui propugnaculis stabant, urbem eo impetu peti veriti, cui se longe impares propter defendentiũ inopiam arbitrabantur, pari consensu desertis mœnibus ad terram se summisere. Barbari occasione freti, sellis Equorum & veterinorum ad mœnia in cumulum aggestis, per eas nullo reluctante in mœnia evasere, Leoninamq; urbem (primaria nunc Romanæ urbis est regio hæc) nullo negotio ceperunt.

VENUSTAS. CAP. VI.

Lepus Veneri sacer.

EST & venustatis symbolum Lepus, Venerique fœcunditatis ergo clarissimus omnium existimatur, cui non sine religione sacer est, & inter ejus delicias adnumeratur. Operæ pretium vero est apud Philostratum in picturis videre Leporem hunc, sub arbore malo inter Amores otiantem, quem decidentia terræ poma depascentem, multaq; semesa prætereuntem modo hæc, modo illa commordentem, ubi illi deprehenderunt, ibi tum alius complosis manibus, clamore alius, alius chlamyde ventilata jactataq; perterrefaciunt, supervolitant alii feram vociferatione illam excitantes, & modo huc modo illuc cursu percitam agitant: pedestres alii vestigia consectantur, alius tamquam aliquid jaculaturus impetum in eam facit, alioq; avertit, alius Lepusculi cruribus insidias molitur: ille ubi in ulnas jamjam apprehensus est, mollissima pilorum lubricitate fretus, minimo se negotio expedit, sublimisq; sublatus saltu, capturam evadit. Risu itaq; Amores diffluunt, collabentesq; præ lascivia, & nimia cachinnorum agitatione, alius in latus, alius supinus, resupinus alius, per herbas passim strati provolvuntur. Sagittam vero nemo unus intorquet, sed vivum capere contendunt, gratissimam Veneri matri victimam oblaturi. Atque ita Lepus præcipue Veneri debetur. Accidit huc & Valerii Martialis testimonium, qui persuasum mortalibus ait, ex Leporinæ carnis esu formosiores venustioresq; fieri homines, falso & mordaci ejus Epigrammatis joco:

Leporinæ carnis esus efficax.

Si quando Leporem mittis mihi Gellia, mandas,
Formosus septem Marce diebus eris.
Si non derides, si verum Gellia mandas,
Edisti numquam Gellia tu Leporem.

Et quod super Alexandro Severo dictitatum est, quem & formosum, & humanum, & cultum, & venustum, & affabilem, ex assidua Lepusculorum esitatione factum asserebant. Unde versus illi circumferebantur ex Epigrammate:

Venatus facit & Lepus comesus,
De quo continuum capit Leporem.

Tum

A Tum Plinius, ubi ex Catonis sententia scribit Leporis assumpto cibo fieri somniosos, vel fieri, uti nonnulli legunt, Somnos, aut, quod magis placet, formosos: statim enim subjungit, tum vulgo etiam persuasum, conciliari ex eo corpori gratiam. Sed quod ad somniosos pertinet, Medici dicunt, Leporinam carnem melancholiam alere, & sensus spiritales obstupefacere, quia crassum generat sanguinem, ut libello de Victus ratione Psellus ait: nam caro ea subfrigida omnino est, & humoris plurimum habet, quæque ejusmodi sunt escæ, somnos nimirum ciere comperiuntur. Prætereo de industria quod impuri faciunt amatores, ope Leporis amorem sibi conciliantes: quod etiam libenter est à Philostrato dissimulatum, quando spurcissimum id genus hominum perniciosum est, neque dignum ut à quopiam redametur, cum in amore conciliando candor synceritasque mentis, non magicæ violentiæ conquirendæ sint.

Idem Plin.

FOECUNDITAS. Cap. VII.

Nimirum vero fœcunditatis hieroglyphicum est Lepus, animal utpote rei Venereæ deditissimum. B Nam fœmina dum interim quæ peperit lactat, idemtidem superfœtat, neque ullum unquam parturiendi facit intervallum. Mas vero præter id, quod more marium progenerat, fœtum ipse quoque concipit, & excludit, parique cum fœmina modo educat. De quo scribit Archelaus, benignam fuisse naturam, quæ innocua & esculantis tantum nata animalia, fœcunda fecerit, quibus etiam utramque vim tradiderit, ac masculo-fœminas esse omnes, ac sine mare æque gignere voluerit. Aristoteles tamen hoc omnino pernegat, maremque in iis & fœminam separatim agnoscit: quia vero fœmina sæpenumero marem superveniat, factum ut rerum ignari mutuo eos impleri coitu crediderint. Cæterum Archelao Philostratus, Plutarchus, & plerique alii subscripsere, qui cum longo post Aristotelem tempore fuerint, neque quid ille tradidisset ignoraverint, haudquaquam credibile est eos rem, de qua tam perspecta esset apud omnes observatio, temere ausos asseverare. Nam Philostratus ferre quidem omnes in utero partum ait, fœminas tamen non nisi ad conceptum idoneas agnoscit. Democritus hujusmodi sexus mutationem per varias vices fieri, dubio procul affirmat, quod alii viderint.

Idem Plin. lib. 8. c. 55.

C

SOLITUDINARIUS. Cap. VIII.

Non imperite nonnulli hominem solitudinarium, & reliquorum contubernia declinantem, per Leporem in cavum se proripientem descripsere: numquam enim duos pluresve in eodem cubili versari comperias, sed qui maxime vicini sunt, unius vel circa jugeris intervallo secubant: cumque se recipiunt cubitum, ne deprehendi possint, multum prius hac & illac discurrunt, vestigiaque variis ambagibus obturbant, postremo magno sublati saltu, in cavum quieturi prosiliunt, author Plutarchus. Sane Salomon Parabolis, Lepusculum sapientibus sapientiorem dicit, qui cum optime suam intelligat imbecillitatem, ad cavernosas lapidum latebras confugiat, infirmitatemque ita suam tueatur.

Leporis prudentia in se conservando.

Prov. c. 30.

CONTENTIO LAUDIS. Cap. IX.

Æmulationis symbolum.

Pulcherrimum vero mihi commentum illud inter hieroglyphicas literas videtur, quo veteres Ægyptii contentionis illius studium, quam Æmulationem appellamus, ab Hesiodo maximo opere commendatam, cum jurgiosam & invidam illam alteram vituperet, per exanimatum Leporem & Canem sese cohibentem effingebant, cujus picturæ causam Plutarchus idem pulcherrime delineavit; Canes, dicens, qui Lepores insequantur, si contigerit ut eos vi necent, discerpere, & sanguine sese proluere, inquinareque mirifice gaudent: quod si animum Lepus desponderit, neque ullum jam effugio locum superesse viderit, quod plerumque accidit, quantumcunque spiritum habet in intentissimo consumat cursu, ut ita deficiat exanimeturque; tunc compertum est Canes simulac ita exanimem conspexerint, omnino non attingere, sed consistere, sibiq; temperare, motare caudas, argumentumque manifestum omnino præbere,

D

se non carnium sed victoriæ tantum gratiæ decertasse: atq; hoc sæpissime & passim evenire, una venatorum omnium asseveratione confirmatur. Quod vero de Leporis cursu dicebamus, id in memoriam adducit quod reprehenditur à Quintiliano M. Varro, qui dixerit, se à præceptore audivisse Leporem quasi levipedem dici. Sedenim apud Varronem legas Leporem Græcum esse vocabulum, Siculosq; quondam è Græcis λέπορειν dicere, cum tamen non neget facilè evenire potuisse, ut cum à Roma Siculi sint orti, quod in veteribus annalibus habebatur, hinc vocabulum illuc tulerint, eodem apud nos relicto nomine. Quoniam vero controversia nunc magna est, utrum Dasypus & lepus unum idemq; sit animal, an diversa, loco Plutarchi superius citato manifeste scriptum, *Canes qui dasypodas insequantur.* Mox de eodem animali; *Quod si λαγωὸς animum despondèrit.* Uterque autem omnino hirtipes, id sibi vult δασύπυς. Jam & antiquum dictum ostendimus, δασύπυς κρεῶν, quem Livius Andronicus Lepus vertit. Plinius tamen Dasypum distinguit à Lepore, ut eo loco: *Pili acute exeunt Dasypodi in buccis intus, & in pedibus, quæ utraq; Trogus & in Lepore deprehendit.* Et alibi: *Coagulum inutile Leporis, Hœdi laudatum; præcipuum tamen Dasypodis.* Alibi: *Lepus omnium prædæ nascens, solus præter Dasypodem superfœtat.* Alibi: *Superfœtant & Dasypus & lepus tantum.* Alibi: *Dasypodes omni mense pariunt & superfœtant, veluti Lepores:* qui quidem loci, ut congruant, Delio indigent natatore, ita confusa omnia. Sedenim quæ Plinius de pilis loco primo posuit, mera sunt Aristotelis verba. Sunt autem ex peritis qui Dasypodem Plinio positum pro cuniculo arbitrantur, quem nusquam nominat Aristoteles. Sane Varro tria ponit Leporum genera, unum Italicum, primis pedibus humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulla, ventre albo, auribus longis. Secundum genus Gallicum, idq; plurimum candidum, quales passim Alpes etiam Noricæ progignunt. Tertium quos Hispania producit, similes nostratibus ex parte quadam hos cuniculos vocant. Si quis autem unum atque idem animal esse contenderit ex Plutarcho aut aliis, idque liquido docuerit, gratiæ illi merito debebuntur.

De Dasypo & Lepore Authorum opinio.

HISPANIA. CAP. X.

Ultimum autem genus hoc omnino Hispaniæ est hieroglyphicum, ut cernere est in quibusdam Hadriani numis. Et Catullus ab hoc animalium genere Hispaniam insignivit, ubi dixit in Epigrammatibus, *Cuniculosæ Celtiberiæ fili.* Leporem vero & currum Rheginorum fuisse monetam, apud Pollucem legas. Nam Anaxilas Rheginus cum Olympia vicisset, Rheginorum numis & Leporem & currum impressit, de quo etiam Aristoteles lib. Rhetoric. 3. Ajunt vero Lepores in Sicilia olim non fuisse, importatos vero per hunc Anaxilam, hanc illi memoriam comparasse: advectionem enim ex curru significari, nisi quis victoriam malit.

Plin. lib. 8. cap. 55.

TERIUNGI MILITES. CAP. XI.

Observes autem alicubi Lepores duos dimidios coloris lutei in punicea parma cujus medium rubra occupat columella, supra quam pila lutea, facie insignis humana, coloris identidem lutei sustinet. Gestamen id erat ordinis Teriungorum sub magistro militum præsentiali merentium.

Militiæ veteris parma.

VALENTIANENSES. CAP. XII.

In eadem veteri militia lutea erat parma viridi circulo circumscripta, in cujus media columella punicea ab imo margine ad centrum usq; porrigebatur: inde duæ lunulæ coloris ejusdem sese in adversum incurvabant, inferiori parte columellæ applicitæ, superiore aliquantulum dissidentes, à medio vero columnæ Lepores duo dimidii, colore ipsi puniceo, sed densiore, in diversa prosiliebant. Insigne hoc erat, ut vetusta indicant monumenta, Valentianensium, à Valente Principe delectorum, qui sub illustri viro Magistro militum per Thracas militabant.

DE VULPE. CAP. XIII

Vulpem Lepori subjungere non incongruum videtur, quare ejus quoq; significata suscipiam explicanda: quamquam apud Ægyptios super ea nihil aut minimum quid traditum reperias. Tota vero Vulpes Græcorum & Latinorum est.

CALLI-

A

CALLIDITAS DOLOSA. CAP. XIV.

PEr eam utique vafrum, callidum astutumq; hominem, ac dolis omnibus instructum significari tradunt, de qua Horatius:

Nunquam te fallant animi sub Vulpe latentes. De arte poëtica.

Huic dolos à natura datos Lucretius attestarur. Et apud Varronem insignis adeo est animalis hujus calliditas, ut Vulpinari inde verbum confictum fuerit, quod *ἀλωπεκίζειν* dixere Græci, cum astute doloseq; fieri aliquid exprimere significantius voluerint, atq; etiam pro decipere *ἀλωπεκάω*, hinc *αἴθωνα* Pindarus Olympiis Agesidamo nuncupat, idq; *διάπυρον*, quippe promptitudinem, & sagacitatem morum significare ait Demetrius Triclinius ejus interpres. Verba Pindari sunt:

—— Τὸ γὰρ
Ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἡ ἀλώπηξ,
Οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντ' ἦθος.

Non. Marcell. in Varrone.

B hoc est, *Neque callida Vulpes, neq; latè rugientes Leones quem à natura acceperint morem immutarint.* Vulpem sane Siculi ob versutiam facillimamq; in deludendis Canibus motationem, doliq; promptitudinem, Cynædum appellavere. Deniq; hæc, ubi quid vafrè sciteq; dictum factumve fuerit in Æsopicis fabulis principatum obtinet, veluti Davus in Comœdiis, atq; apud Philostratum fabularum choream circa Æsopum lascivientem ducat, & Vulpibus apud Claudianum, Rhadamanthi sententia, fallacium hominum animæ immittuntur. Assertor noster super Herode loquens: *Dicite*, ait, *huic Vulpi*, subdolam nimirum & vafram ejus astutiam notans, de qua Plutarchus in Moralibus ait: *Pardum Vulpem olim contemnere solitum, quod ipse tot colorum lepôre pellem variegatam haberet, cui Vulpes respondit, in animo sibi esse eam colorum varietatem, quam ille haberet in tergore.* Ideo autem Vulpem senem laqueo capi non posse, dictitatum. Et ut semel dicam, vel à Prophetis, ut ait Adamantius, nec Vulpis nec Lupi nomen umquam fuit ad bonum aliquod usurpatum. Quod verò in Divinis literis legitur, *Partes Vulpium erunt*, indicat in manus dolosorum & fallacium versutorumque hominum tradendos hostes, diceret Euthymius, cujusmodi feruntur esse Palæstini, à quibus Saul C una cum exercitu in insidias tractus, occidione occisus est. Quamvis Adamantius dici de iis interpretatur, qui extremo judicio dæmonibus malis addicentur. Sunt enim hi Vulpes illæ, quæ vineas Domini corrumpunt, ut apud Theocritum puerulo fœcundam vitem custodienti, Vulpes duæ insidiantur: quarum una maturescentes uvas populatur, altera panarium properat exhaurire. Et quod ad Theocritianum hoc facit, Aristophanes Equitibus, milites Vulpibus assimulavit, quod racemos esitent per agros, dissipatisque vitibus non exiguam, quaqua incubuerint, pauperiem faciant.

Luc. 13. 32.

Psal. 63. 9.

MALA COGITATIO. CAP. XV.

ILlæ vero (ut ad sacra redeamus) quæ Canticorum Cantio Sponsi jussu capi jubentur, quia nova teneraque vitium germina corrodunt, pravæ cogitationes sunt, & intelligentia perversa; quæ à genio malo suggeritur. Novellas porro Vulpes occupari jubet, prius scilicet, quam adolescant & altius insideant, fiantq; adversus rectè vivendi rationem pugnaciores. Dum enim mala cogitatio in D initiis est, de corde facile potest exturbari: quæ si frequenter iteretur, diutiusq; insuescat permanere, quodam quasi usucapionis jure, animam facillimè ad consensum adducit; confirmato autem intra cor consensu, proclivis inde est ad peccandum effectus. Hinc illa Nasonis admonitio:

Opprime dum nova sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat Equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas,
Et validas segetes, quæ fuit herba, facit.

Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure revelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis,

Itaque

Principiis obsta; sero medicina paratur,
Cum mala per longas convaluêre moras.

MAGNUS CONATUS CUM DOLO. XVI.

SI quid autem omni conatu, omniq; arte doloq; factum, hieroglyphicè veteres ostendere voluissent, Leoninæ pelli Vulpinam assuebant, quarum altera vires, altera fraudes indicaret: id quod, ut inquit Plutarchus, adagii loco sæpe usurpatum est à Lysandro. Dicere namq; solebat is: *Leonis spolio Vulpeculæ pellem assuendam,* quippe, ubi per vires sufficere non posses, & astrum & dolos adjiciendos. Omnem enim is ingenii vim ad hostes dolo fraudeq; decipiendos converterat. Quam sententiam secutus Majo, *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* ait. Dixerat vero longe prius Pindarus in hanc sententiam,

Plut. in Lysandri vita. Æneid. l. 2. Pind. in Isthmiis.

——Τόλμα γὰρ εἰκὼς
Θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων
Ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ.

Leonibus vastum rugientibus audacia animum ministrat ad invadendum, consilium verò Vulpes.

RATIOCINATIO. CAP. XVII.

AD hæc nonnulli adjungunt, hominem discursu mentis & ratiocinatione utentem, per Vulpem significari, quæ aurem ad terram apprimat: ea enim paludosam aliquam regionem peragraturu, si de soli firmitate dubitaverit, aure admota terræ contatur, an strepitum sentiat exploratura, quem ubi percepit, non esse soli firmitudinem conjectat, sed infirmam & voraginosum locum, ideoque non progreditur: nullo vero audito sonitu, omni semota contatione ire pergit audacter. Videtur autem inde uti ratiocinatione, ut observabat Plutarchus, perinde ac si quod strepit moveri cognoscat, quod movetur infirmum esse, quod vero infirmum, inaccessibile. Tradit idem author, Thracas in paludibus explorandis hujusmodi Vulpium indagine plurimum uti, quas in obsequium assuetas alunt, & ad hujusmodi negotia præmittunt.

Vulpis indagatio diligens.

MUNIMENTUM. CAP. XVIII.

QUod si munimentum ab insidiis alibi per Platani folium à Ciconia gestatum, nidoq; illatum suo, & per rutæ ramusculum ad alam Gallinæ summissum, significari diximus, non erit incongruum idem hoc hieroglyphicum per Vulpem, quæ scillam gestet exprimere: illa enim scillam latebris apponit suis, ut à Luporum injuria tuta sit. Nam Lupum convelli ajunt scillæ contactu.

DE FIBRO. CAP. XIX.

FIbri significata dicturus, id primum ambigi video, numquid is Castor sit, quo de apud Horum mentionem factam invenimus. Nam qui Castoris ingenium, mores & faciem describunt, eadem ipsa pingunt, quæ veteres nostri de fibro retulêre: eumdemque & fibrum & Lytram Varro ponit, fibrosque eos appellari quasi fimbrios dicas, ab extremis fluminum oris, in quibus maximè versantur. Succidunt enim arborum radices per fluviorum margines, ubi cubilia sibi parant. Unde Plautus: *Sic me subas quotidie quasi fiber salicem.* Sunt qui extremas fluminum oras lytras olim dictas autument, & antiquos fibrum pro extremo posuisse. Unde in sagulis fimbriæ, & in jecinore extremum fibra, hinc Fiber dictus. Sunt tamen qui lytram diversam à fibro velint, & fibrum à Castore, Castoremq; à lytra aliud esse animal contendant. Sedenim tres ejusdem generis species observarunt Scythæ, rusticum, nobilem, & regium, quos à villorum mollitie & colore, neq; non magnitudine distinxere, delicatissimum omnino Lutram appellantes. Accolere vero omnes fluviorum ripas, foramina diversa facere, mutare domicilia pridie quam flumen crescat, in convectandis in cavum pomis, miræ esse solertiæ. Horum porro testes Castorea nuncupari; vimque maximam esse iis, qui nascuntur in Ponto, in aliis regionibus non æque pollere.

Fiber quid, unde dictus, & ejus species.

PETU-

PETULANTIÆ SUPPLICIUM. CAP. XX.

PEr animal hoc Ægyptii Sacerdotes eum, qui pœna sit affectus ob nequitiam, qua fuerit in muliere aliqua petulans, significabant. Proditum enim est, fibrum in venatione deprehensum suos sibi testes abscindere, atque eos projicere, gnarum se eorum præcipuè assequendorum causa peti. Nam & adulteri eadem affici pœna solent, ut deprehensi præsectis testibus dimittantur. Omnibus vero animalibus natura duce ostensum, ut & commoda sua norint, & nocentia contrariaque sciant declinare. Hinc illud epistola Saporis regis ad Constantium Imperatorem, cui suadere conabatur, ut bona Asiatici regni dimissa parte, quieti & incolumitati suæ consuleret, hoc bestias factitare dicens, quæ cum advertant, cur maximo opere capiantur, illud propria sponte amittant, ut vivere deinde possint impavidæ. Amputari tamen hos ab eo animali cum capitur, negat Sestius diligentissimus Medicinæ professor: quinimo parvos esse substrictosque & adhærentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse: adulterari autem renibus ejusdem, qui sunt grandes, cum veri testes exigui admodum reperiantur, ammoniaci coloris circumdati liquore, veluti mellis cerosi, odoris gravis, gustu amaro & acri, ut sternumenta olfactu moveant. Utcumque verò, sive sponte, sive vi testes auferantur, cum satis constet eos ea præcipuè de causa conquiri, non inepte datus hieroglyphico locus, ut per id animal id supplicii genus ostenderetur, quo mœchorum lascivia puniri consuevit, atque ita male tractari.

Pœna adulterorum.

ATRI FESTIQUE DIES. CAP. XXI.

SUnt qui atros festosque dies per fibros ita distinguant, ut cum festum significari velint, anteriora ejus pingant, propterea quod populi plerique, qui nostræ pietatis ritu vivunt, à Ponto & à Septemtrione in Pannoniam usque porrecti, anterioribus membris pro carne vescuntur, posterioribus piscis loco: caudam vero ejus animalis, quæ præpinguis prægrandisq; est, salitam plurimum conditamq; pro tarico pisculento habent, eaque jejuniorum tempore, quo nobis constitutione Pontificia carnibus interdictum est, mensis inferunt: ejusmodi enim dies pleræque nationes Atros vocant, quibus carne vesci ex lege nostra non licet. Ea vero illi ratione se tuentur, quod posteriores fibri partes aquis semper innatantes, piscem dicant, & esse arbitrentur: quia scilicet animal id tam aquaticum est quam terrestre, cum in extremo riparum semper degat, partem quæ caput versus tendit, terræ dedicarunt, & carnem esse voluerunt.

Dierum distinctio per fibros.

DE TALPA. CAP. XXII.

QUniam vero Talpa nonnihil habet similitudinis cum fibro, quo ipsa quoque in terræ cavis habitat, ut de ea post fibrum dicamus, admonemur.

CÆCITAS. CAP. XXIII.

VUlgatissimum est Talpam pro cæcitate poni, vulgatiusque proverbium, τυφλότερος ἀσπάλακος: propterea quod animal perpetuæ cæcitatis tenebris damnatum est, lucemq; ita habeat adversariam, ut simulac ad diurnam claritatem eductum fuerit, emoriatur. Atque hoc illud est quod in Academicis quæstionibus ait Cicero: *Quid Talpam? num desiderare lumen putas?* Nihil ea prorsus videt, neque quidem oculos habet, ut veteres tradidere: ut verò observarunt alii, habet utique partes easdem omnes, quibus oculi integri constant, nigricantem quippe illum orbiculum, & quod intra eum continetur, quam pupillam vocant, atque etiam portionis albidæ ambitionem, sed non tam liquido, quam oculi conspecti & eminentes. Nec in partem exteriorem apparere hæc possunt, propter cutis, quæ crassiuscula circum obducta est, corpulentiam: utpote cum natura inter generandum lædatur, atq; ita opus inchoatum relinquatur. Utcumque, apud Hesychium Talpa hujuscemodi cæcitatis ergo hieroglyphicum est & ignorantiæ, cum oculus sua pollens vi, cognitionis & intelli-

intelligentiæ signum habeatur. Eucherius hæreticos per Talpam in Divinis literis accipit: utpote qui, licet aliquid cernere videantur, ipsum liquidæ veritatis lumen minime discernunt. A

AUDITUS E LONGINQUO. CAP. XXIV.

NEque vero desunt, qui auditum ex quantumvis remoto loco per Talpam significari tradant, liquidius siquidem audiunt Talpæ obrutæ terra, tam denso atque surdo naturæ elemento. Quinetiam exploratoribus mos est, caput in scrobem aliquam summittere, cum procul adventantes turmas, vel equitatum præsentire voluerint.

PRÆSAGIUM. CAP. XXV.

Cor Talparum ad præsagium utile.

FUerunt & qui per hoc animal præsagium intelligi asseverarent. Explorarunt siquidem Magi, ut Proclus tradit, cor Talpæ ad præsagium mirifice conferre. Nam, ut Porphyrius etiam attestatur, veteres illi divinatores simulac Talparum corda deglutissent, accipiebant subinde præsentem animam Dei ritu vaticinantem: quod similitudinem quandam habet cum auditu illo promptissimo: siquidem quæ præsagimus minime cernentes, sentire videmur tamen. B Fuisse vero Talpam in cultu apud imperitam rerum vetustatem didicimus ex Esaia, ubi dicit: *Simulacra quæ fecerat sibi, ut adoraret Talpas & Vespertiliones.* Alii interpretantur, idola sua abjecturum hominem in foramina Talparum & Vespertilionum.

Cap.3.v.20.

DE MUSTELA. CAP. XXVI.

IDem vero vaticinium Mustelam huc accersit, quod persuasum sit quandam ejus disciplinæ vim in ea consistere.

ARUPSEX. CAP. XXVII.

ARuspicem enim, vel eum qui quoquomodo futura prædiceret, per ejus imaginem significari dixerunt; eaque ob idipsum Thrasybuli simulacro, quod in Olympia dicatum erat, adsculpa fuit, ut meminit Pausanias: illi enim præter dissectum Canem, qui jecinoribus patefactis adjacebat, Mustela quoque dexterum humerum obrepebat: singula divinationis hieroglyphica. C

INFORTUNIUM. CAP. XXVIII.

PEr eandam pictam infortunium etiam intelligebant: animal inauspicatum infaustumque esse perhibetur iis, quorum habitet domos: insidiatur siquidem domesticis animalibus, præsertimque avibus tam altilibus, quam nidum sub tecto facientibus, easque ad internecionem usque persequitur. Occursus ejus plerisque religiosus habetur. Alii etiam in negotiis obeundis vel nomen ipsum horrescunt: utpote contrarium efficaciæ.

VIRAGO. CAP. XXIX. D

Mustulæ genitale.

HOrus Ægyptiacus author ait, per animal hoc mulierem virilia facinora pertentantem ostendi, propterea quod osseo sit genitali prædita. Impedior autem verecundia, ne significatum hoc apertius explicem, quamq; inter sese mulieres turpitudinem, absque viris exercere nonnumquam deprehensæ sint. Id potius ponam, singulare stranguriæ remedium esse genitale id, si rasum tritumque detur: ut Aristoteles de hist. animalium testatur. Nam & Strophilus scribit, mustelæ genitale esse solidum instar ossis, cujus ramenta, si in potu dentur, singulare remedium sit urinæ stillicidio. Eam à Thebanis coli scribit Ælianus, quod Alcmenæ Herculi pariundo laboranti, opem tulerit haud contemnendam.

DE

A

DE MURE. Cap. XXX.

MUrem associari sibi deposcit mustelæ nomen, cum præsertim in omni familiari suppellectile corrumpenda, non minorem mus injuriam & detrimentum afferre soleat, quam mustela.

DETRIMENTUM. Cap. XXXI.

PRæcipuum enim ejus est significatum, ut hieroglyphicum detrimenti sit atque perditionis: is siquidem, ut apud Ciceronem est, dies ac noctes aliquid semper rodit, ac omnia quæ rodit inquinat & inutilia reddit. Quare in ostentis quoque, si mures aliquid corrosissent, perniciosa portendi ajebant iis, quorum instrumentum aut opus esset, quod ita corruptum erat. veluti ante Marsicum bellum, quod clypeos Lanuvii abrosissent, maximum id portentum aruspices dixerunt, & eorum quæ subsecuta sunt incommodorum indicium. Jam & Carboni Imperatori mures exitium abrosis fasciis, quibus in calceatu utebatur, portendere. Sed salse risit hæc Cato, cum eum quidam consuleret, quid ostenti esset, quod sorices noctu caligas abrosissent: respondit enim is, non esse ostentum si sorices caligas abrodant, sed si caligæ sorices ipsos abrosissent. Sed enim Cicero, quamvis id & ipse ridere videatur, cum jam Respublica titubare cœpisset, Platonis politiam corrosam turpiter à muribus apud se deprehendit. Et si parva licet conferre cum magnis, nos quoq; portenta hæc tetigere. Nam quamprimum Romam applicui, sedemq; ibi fixi, ne miserrimas incensæ, devastatæ, ac pene dirutæ patriæ calamitates, fœdissimasq; clades ante oculos in dies mihi atrociores spectando fieri sentirem, mihi accidit ut pulcherrimum Horatii opusculum, quod in deliciis habebam, mures à liciis, quibus conglutinatus erat, protinus abroderent, omnibusq; paginis ita discissis inutilem codicem efficerent: mox & Pindarum aggressi, eum quoq; ab eadem parte qua plicatus conglutinatusq; erat, inquinarunt, quod ostenti loco fuisse, eventus postea comprobavit, non esse tunc Romæ locum Musis, & amœnioribus his disciplinis: idque magna & studiorum meorum & diuturni temporis jactura compertum habui, donec vicesimo post anno, ex quo huc migraveram, Hippolyti Medicei discipuli mei liberalitate atque beneficentia, fui tandem sublevatus, usu rerum ad vitæ necessitatem, quod satis esse duxi, suffecturo.

Portenta ex Murib aliquid corrodentibus.

B

C

OPTIO. Cap. XXXII.

EOdem utebantur hieroglyphico Sacerdotes Ægyptii, si optionem atque judicium significare voluissent. Mus quippe plures diversosque panes aut poma nactus, purissimum optimumque ex omnibus quo vescatur, deligit. Quapropter in panificiis emundis, optionem ex hujusmodi murium indicio facere solitum est multis. Idem in fructibus aliis, præsertimque melopeponibus, summa nepotum curiositate observari videmus: cum eos meliores esse constet, quos mures cœperint abrodere, Plinius ubi de Ponticis muribus loquitur, mirari videtur, quoniam modo authores intellexerint eorum palatum in gustu sagacissium esse.

Melopepones meliores, qui.

IMBECILLITAS. Cap. XXXIII.

D

SUnt qui per murem exanimatum, imbecillitatem intelligi posse tradant: is siquidem minimo quoque incommodo exanimascit: plerumque vero sponte moritur effluentibus intestinis, hinc κτ̃ μυὸς ὄλεθρον dici solet, qua similitudine Menander usus est, ut citat Ælianus lib. 3. cap 10. cum valetudinarius quispiam ipsa fuerit naturæ imbecillitate consumptus. Muribus enim in universum vita brevissima, unde musculus apud Horatium alteri ait: *Vive memor quam sis ævi brevis.* Sunt qui putent soricem ea de causa dictum, quia σορὸν apud Græcos putridum significet, quod huic qua de loquimur imbecillitati congrueret. Sedenim multo magis placet eorũ sententia, qui quemadmodum suem ἐξ ὑὸς à nobis factum constat, ita ἐξ ὕρακος soricem deductum asseverant. Nicander sane ὕρακας mures appellavit Æolum lingua, apud quos ὗς, hoc est, sus, ὕραξ dicitur. Murem vero, quod rostrum habeat suilli perquam simile, Suis etiam cognomento dicunt, quod interpres Nicandri

Serm. lib. 2. Sat. 6.

observavit. Sus vero sorexque tanta concordia naturæ consentiunt, ut quod Magi tradunt, si quis muris jecur in ficu porco vorandum dederit, animal id eum qui dederit, nullo edito grunnitu ultro deinceps adsectetur quoquo ierit, quod ego Patavii factum memini nonnullorum juvenum astu, qui ganeæ potius quam disciplinis dediti erant, non sine totius viciniæ querelis, quæ sibi porcos incertis authoribus abduci lamentabatur. A

AMATORIÆ DELICIÆ. Cap. XXXIV.

LOnge vero diversum illud, quod illecebras amatorias, petulcioresque lascivias per album murem significare, non Ægyptiorum modo commentum, verum & Græcorum fuit. Nam de muris salacitate multa sunt à plerisque prodita: sed præcipuè mihi videtur Plautus rem expressisse, ubi Phronisium Dinarcho suadere conatur, ut multivolus sit in re venerea. sic enim ait; *Sed tamen cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia, ætatem qui uni cubili nunquam committit suam, qua si unum obsideatur, aliunde profugium quærit.* Moris vero fuisse muris nomine amatoribus adblandiri, ex Epigrammatarii versu noscitur:

Auctor Ælianus l. 12. c. 10.

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas. B

Ob notissimam verò muris salacitatem, mulierem quandam portentosæ libidinis, qualem nostri Messalinam fuisse memorant, ab Epicrate Myonam, quasi nos Murinam dicamus, appellatam ait Ælianus.

INTAMINATA MUNDITIA. Cap. XXXV.

Mus albus quis.

QUem vero intelligat Ælianus & Philemon per album murem, nemo ex nostris, quod hactenus legerim, explicavit: si tamen ad Plinium & alios probatissimos authores aspexeris, eum esse conjicies, quem Armenium vocamus, villi pelliumque mollitie delicatum, Francisci Petrarchæ versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitatum: utpote qui delicatioris cujusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spurcitia tantæ sit abominationi, ut limo ante ostium cavi illito, capi potius à venatoribus, quam eo fœdari patiatur: quod cum sanctiores sit amoris proprium, intemeratæ castitatis symbolum, quæ divina tantum flamma succendatur, à peritissimis rerum ponitur. C

ARGIVI Cap. XXXVI.

INvenitur & in numis muris signum: eam vero Argivorum præcipuè monetam fuisse, Plutarchus ait, apud quos fuisset moris, ut numum imagine muris insignitum cuderent.

DE FELE. Cap. XXXVII.

Plin. lib. 10. c. 73.
Varia Felis nomina.

SI pro Æluro Felem reddidero, satis scio paratos emissarios esse qui medentibus invadant. Sed enim quæ Plinius de Fele refert, dum quærit quo silentio, quamque levibus vestigiis avibus obrepant Feles, quamque occulto speculatu in musculos insiliant: tum ea quæ ab Anniano Poëta memorantur apud Gelliũ, quæ ab Ægyptiis eo supersunt memoriæ prodita, cujus oculi ad vices Lunæ, aut ampliores fiunt, aut minores: domestico huic animali, quod Albertus modo cattum, modo Murilegum appellat, congruere manifestum est. Sunt & qui Musionem vocent: Felem autem alii, quæ vulgo Fesina, alii qui Martes appellatur, esse volunt, eoq; & Varronis & Columellæ authoritatem trahunt. Nam quæ illi una cum Nicandro de venatu avium clandestino nocturnoq; tradunt, Martem id facere satis exploratum est. Sed quoniam de harum nomine pleriq; certant, ne temere uni magis quam alteri faveamus Æluri vocabulum interim usurpabimus, de quo in antiquo Festi Pompeji codice hæc adinueni: *Est Ælurus animal Leoni cum procreatur persimile, olim sylvestre: maxime muribus adversatur, salax, oculi cujus acie flammea, ad imitationem Lunæ crescunt & decrescunt. Nam veluti Luna pro solaris luminis participatione faciem quotidie variat, ita Ælurus pari cum Luna conditione afficitur; nunc aucta, nunc imminuta pupilla, prout Lunæ orbis nunc se plenum, nunc dimidiatum, nunc cavum, nunc tuberosum ostentat. Licinius Umbrei in Nerea: Murium strages Ælurorum oculi, ut minuti Lunam* D

A *nam ariolantur*. Quibus quidem verbis nescio an explicatius cattus noster domesticus à quopiam describi possit. Sed quoniam de Æluro satis constat, de Latina locutione nondum per hos liquet, quamvis totiens Cicero Felem & Canem inter Ægypti numina socialiter enumeret, dubio procul cattum intelligens. Æluri ipsius, si catti nomen ita abhorrent, significata referamus.

IMPLORATIO. Cap. XXXVIII.

VEteres cum hominem in manus hostium illapsum, qui miserabiliter auxilium imploret, indicare vellent, Soricem pingebant ab Æluro comprehensum: exauditur enim statim miserabilis ejulatus, & vox veluti auxilium implorantis ubi mus in dentes incidit ejusmodi: unde proverbium: *Sorex Hecaten.* Causam Simnius Capito sic interpretatur: quod is qui in manus hostium incidit, illorum ducem implorat. Est vero Ælurus (ut Verrius ait) sub tutela Hecates. Apud mythologos invenias Jovem ludicro certamine Apollinem cum Hecate tenella adhuc ætate commisisse, B argumento proposito, ut ipsi quoque certatim animalia conformarent atque producerent, terræque theatrum implere procurarent: tum Apollinem statim hominem protulisse, adversus quem Hecate Simiam opposuerit à se factam: exceptam risu rem, Apollo Leone terribili producto, interturbavit. At Hecate ludo etiam indignata vinci, Ælurum genuit. Majore hinc Apollo effusus risu Murem in Hecates ludibrium protulit: illa magis indignata cum vi non posset vincere, ad artes conversa, Simiam in Leonem, Ælurum in Murem acriter incitavit. Leo diu à Simia natibus ejus affixa, tota est arena ad furorem usque exagitatus, Mus aufugiens ad Apollinis pedes procubuit, atque ita servatus. Ulturus autem Leonis injuriam Deus vim medicam in Simiæ sanguinem immisit, qua Leo febre correptus sanaretur: atque ita factum, ut Leo semper Simiæ pastum appetierit. Æluri autem genitale semen ita reddidit igneum, ut ejus generis fœmina, de re omni animantium generi voluptuosa, & angi & cruciari ad miserabilem usque vociferationem, compellatur. Alii rem tametsi manifestè fabulosam, ita gestam memorant: Solem & Lunam initio rerum in certamen devenisse, ut terram animalibus replerent, cura ejusmodi illis à summo opifice demandata, statimque Leonem ea, qua insignis est, specie à Sole conformatum: C Lunam vero æmulatione concitam, cum Deos omnes in novæ belluæ admiratione detentos animadvertisset, neque opus id æquaturam se confideret, Ælurum protulisse, animal quippe Leoni perquam simile, sed & armis & specie tanto inferioribus, quanto Luna ipsa Sole deterior est. Oborto interim inter Deos risu, indignatum Solem eam fuisse Lunæ temeritatem, ut secum ausa esset contendere, Murem evestigio procreasse, ut Æluri contentionem eluderet. tum Lunam majoribus ingenii viribus convocatis, quantacumque potuit arte conatuque, quantoque maxime studio proficere potuit Simiam progenuisse: id quoque animal cum ridiculum adeo apparuisset, elususque omnium cachinnatione Lunæ conatus fuisset, adeo id indignè Luna tulit, ut sempiternas inter Simiam & Leonem, neque non inter Ælurum & murem, commiserit inimicitias.

Proverbium & ejus explicatio.

Altera proverbii declaratio.

LUNA. Cap. XXXIX.

D APud Ægyptios sane Æluri, præcipuum hieroglyphicum erat, ut ex ejus imagine Luna intelligeretur, in cujus cultum magna Ælurum veneratione prosequebantur. Satisque constat eum qui animal ejusmodi vel incuria occidisset, populari tumultu variis suppliciis male tractari, & enecari solitum: cujusmodi superstitionis exempla in Romanum civem edita sunt Ptolemæi illius tempore, qui à Romanis in societatem & amicitiam receptus est. Porro nullum apud Ægyptios Iside numen majus, neque venerabilius fuit. Isis vero, quamvis & Astrocyona è cœlestibus signis additum habeat, in primis tamen accipitur pro Luna. Quicquid vero cum Luna consensum aliquem haberet, id apud eos honori habebatur. Ex quo vero Soli Luna maximè dicitur adversa, Æluros lunare animal, sympathiæ vi animalia Soli notabiliter subjecta, genuino quodam odio prosequitur: utpote Soricem, qui totus est Solis, adeo ut etiam, uti dictum est superius, illi Smynthei cognomentum indiderit.

Æluri veneratio apud Ægyptios quanta.

ORTUS ET OBITUS RERUM. Cap. XL.

QUid vero sibi vellet Æluros ille in summo Sistri apice, sub quo forma illa orbicularis, cui quatuor veluti tintinnabula mobilia æquis inter se intervallis applicata erant, ex Plutarcho declaratum est: significabat enim hæc species omnia, quæ generationi corruptionique obnoxia sunt, lunari globo subjici, infra quam omnia moventur & alternant, quippe quæ sint ex quatuor illis principiis, quæ Elementa placuit appellari, conflata, igne quippe, terra, aqua & aëre. Cur verò animal hoc Lunæ simulacrum excogitassent, ea affertur causa; quod tum varium est colore & astu, tum noctu magis quam interdiu exercitio deditum. Est præterea fœcundæ admodum salacitatis, temperaturæque cum Luna perquam simile. Nam unum primo parere fertur, inde duos, inde tres, inde quatuor, atque ita vicissim ad septimum usque pervenire, ibiq; sistere, ita ut toto vitæ cursu octo & viginti natos edat, quot itidem luces in Luna dinumerantur in Zodiaci transcursu peragendo. Adhæc ejus facies à septimo quoque die, in aliam speciem abit. Verum quæ de animali traduntur, fabulosa forsan aliquando deprehendi possunt: illud minimè confictum quod de pupillis ejus fertur, quæ non tantum ad Solis cursum quotidie commutentur, verum etiam ab incremento decrementoque lunaris globi quotidie varient, quod tum in aliis, tum in iis, quos Syrianos vocamus, liquido apparet. Nam qui Ælurum describunt, & variis eum maculis insignem memorant, eam sibi speciem videntur proposuisse.

Æluri & Lunæ sympathia.

A

B

MULIEBRIS SALACITAS. Cap. XLI.

QUod vero salacissimam fœminam per Aeluri fœminæ simulacrum nonnulli significari dixerint, non ea tantum causa fuit, quod plurimum Lunæ fœcunditatem, quæ humoris ab ea manantis beneficio tota terra mariq; luxuriat, admirarentur, quam etiam quod ipsius animalis ingenium ita affectum animadverterent: fœminæ enim in eo genere natura admodum libidinosæ sunt & salaces, tametsi initium vix pati possunt: in quo, propter ignitam genituræ vim plurimum, ut dictum est, crucientur, mares tamen ad coitum ipsæ frequenter alliciunt, invitant, cogunt, puniunt etiam, nisi pareant. Unde vulgo nunc homines, qui operam nequitiæ dant incontinentius, & pudore prostituto lasciviunt, *Cattorum commercia frequentare* dictitamus.

C

DISSIMULATOR TURPITUDINIS. Cap. XLII.

VItiorum dissimulatorem per micturientem Simiam suo loco significari diximus, quoniam ita in Hori codicibus impressis inveneramus: postea vero quam & manuscriptos codices & antiquos nacti sumus, non πίθηκον eo loco, sed αἴλουρον invenimus, quod quidem vero propius visum est, cum eo omnes ingenio Catti sint, ut quanto possunt studio ventris excrementa, vel attracto, si copia sit, pulvere sepeliant, vel alia re quapiam omnino occulant. Ægyptii sane cum in propatulo ac viis ipsis cibum caperent, Cattorum tamen exemplo ventrem domi exonerare, atque id quidem clanculum, assuerant. Munditiem hanc Hebræi quoq; jubentur observare, ut Deut. 23. *Locum habebis extra castra ad quem egredieris ad requisita naturæ, gerens paxillum in Baltheo, cumq; sederis, fodies per circuitum, & gesta humo cooperies quo relevatus es.* Qui mos & apud Persas tantæ fuit religionis, ut qui alio quopiam inspiciente non modo quicquam non evomerent, sed ne lotium quidem emitterent: quiq; palam id facere aggressus esset, facinorosa notabatur ignominia. Quid vero quod ad hanc usq; diem ajunt Alexandriæ urbe Ægypti, totius orbis emporio frequentissimo celebrata, indigenas expuentem quempiam non aliter abhorrere, quam apud nos ludibrio & reprehensioni sit obnoxius, qui palam ventris crepitum emiserit?

D

AUGUSTEI. Cap. XLIII.

Signa militaria Catto insignita.

ET quoniam nostra omnis dictio ad sculpturas, picturasque & gestamina contendit, minimè dissimulanda sunt legionum atque ordinum insignia, quæ se pro re obtulerint: nam plerique hominum, cum in hujusmodi signa picturasve incidunt, quid ea sibi velint, anxie admodum percontari

solent.

A solent. Ab Ægyptiis enim ea primordia sumpserunt, vel haudquaquam dissimilia sunt ab eorum inventis. Cattus igitur in hujusmodi gestaminibus insigne fuit, ut vetustæ indicant inscriptione, ejus ordinis qui AUGUSTEI vocabantur: hi sub magistro peditum stipendia faciebant. Erat vero Cattus is prasini coloris in alma parma, quam ruber circulus ambibat, late marginem circumplexus, gestus eius ut currentis, reflexo in dorsum capite.

FELICES SENIORES. CAP. XLIV.

ALibi dimidius Cattus rubri coloris in parma puniceo dilutiore spectabatur, qui à margine rubro surrectus, pedibus ad lusum compositis, adblandiri videbatur. Insigne hoc erat, quantum ex vetustis ipsius reliquiis colligere potuimus, FELICIUM SENIORUM, qui sub eodem magistro peditum militabant.

ALPINI. CAP. XLV

SUb eodem Duce signum etiam militare fuit, in quo Cattus coloris punicei diluti, recta facie pro-B grediens, habebatur in parma viridi, cujus marginem albus circulus ambibat. Gestamen hoc erat militum, qui ALPINI vocabantur.

Sed jam, Jo. Antoni charissime, nolim otium tuum curiositate aliqua mea interturbare, dum morosa & levi forsan dictione studiorum tuorum cursum intercipio. Hæc igitur pro qualicunque munusculo ita ex improviso comparato, satis fuerint: de reliquis, si argumentum minime displicuerit, alias plura coram coferemus.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIRER XIV.

C DE IIS QUÆ PER SERPENTEM IN GENERE SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISS. CARD. BERNARDINUM MAFFÆUM.

IUcundissima illa amicitiæ suavitas tuæ, meusque erga te cultus, & pervetus admodum observantia, quæ Romæ primum, vel à primis laudatissimæ adolescentiæ tuæ annis instituta, mox Patavii, quo ad ingenii cultum capessendum concesseras, clarissimarum virtutum tuarum ingeniiq; sanctissimi cognitione aucta est: & tuo in omnibus rebus meis patrocinio confirmata, efficiunt, ut nullo unquam tempore, neque longissimo quantumvis loco remotus, immemor tui esse possim. Quare, licet aliquot abhinc annis te non viderim, nuncque maxime longe absis, & in Cardinalatus splendorem D assumptus, necesse est te magnis omnino negotiis & occupationibus detineri: tam mihi tamen oculis inhærescis, ac si te coram continuo conspicerem. Hinc factum est, ut cum domi aliquantulum otii nactus lucubrationes illas, quas tantopore videre concupiscis, recognoscerem, easque in libellos unamquamque suos dirigerem, earum partem ad te mittere cogitarim. Id opportune necne fecerim, non sat scio, at certe amanter & ex officio à me factum hoc certo scio: ut scilicet haberes istic, in ista qua fulges amplitudine, si tibi tantulum horæ vel à publicis curis, vel à tuis sanctioribus studiis vacuum relinqueretur, quod cum Pierio tuo loquerere, qui te semper unice sancteque coluit ac observavit. Neque tamen tanquam summæ eruditiouis tuæ nescius, arbitratus sum novi me quicquam allaturum tibi: verum quia nullum unquam abs te sermonem uberiorem, dum una fuimus haurire me solitum meminerim, quam de literis & disciplinis, id dedi operam, ut de literis & disciplinis noster hic per libellum, quem ad te misi, congressus

gressus esset. Erit vero sermo de iis, quæ per Serpentis imaginem apud veteres significabantur, quibus & Ægyptii sacerdotes, & pleriq; alii, pro literis usi sunt: quæ quamvis forte haud incognita sint tibi, decies tamen repetita placere semper poterunt, quæ de doctrina semel placuere: quare te ad rem recognoscendam, ubi per otium licuerit, spero non invito animo accessurum. A

Cap. I.

ANguis, atque adeo reptilium aliquot significata dicturus, cum pro varia eorum pictura, diversisq; speciebus, varia identidem significata sint, curæ pretium esse existimavi genus ejusmodi prius tractare, cujus effigies excogitata est auspicacior, augustiorque, magno apud veteres in cultu habita, cærulea quippe facie, colore nitido, squamis pellucentibus, capite minime formidoloso: à quo nostræ erit dictionis initium. Cum his Basiliscum enumerant, tametsi ejus animalis violentiam mortales reliqui longe aliter interpretantur. Post Basiliscum Aspis est, ac mox Vipera à quibus Ægyptii multa hieroglyphicῶn argumenta desumpsere, & divinæ nostrorum literæ horum sæpe mentionem faciunt. B Sed Dana illi suum religiose præferunt, qui opem omnibus præsentaneam polliceatur; quare quænam sint ea, quæ hinc significentur, dicere jam incipiamus.

MUNDI MACHINA. Cap. II.

Serpens caudam depascens quid.

MUndum universum Ægyptii sacerdotes describere volentes, Anguem qui caudam propriam depasceretur, eumque variis insignem maculis pingebant, de quo Claudianus:

> *Perpetuumque virens squamis, caudamque reducto*
> *Ore vorans, tacito relegens exordia lapsu.*

Quod dubio procul significat omnia quæ divina providentia in mundo generantur, ab eodem cum solvi cœperint, sive paulatim imminui atque deficere, in sese recipi, fieriq; illud propemodum, quod apud quosdam Æthopiæ populos assiduo est in usu: qui cum nullo alio nutriantur cibo quam piscium, humana deinceps cadavera piscibus objectant, victum quem ab eis acceperant ex seipsis rependentes. Hæc vero cauda ab suo animali corrosa, receptæ authoritatis assumptum illud significat, quod uno omnium consensu fertur, decrementum uniuscujuspiam rei, alterius incrementum esse. C Ajunt vero Phœnicum hoc fuisse hieroglyphicum, per Draconem in orbem redactum, caudamque suam devorantem, id exprimere, ut appareat mundum ex seipso ali, & in se revolvi. Nam cum æterna sint elementa, neque corruptione, neque variatione per se ulla immutentur, corruptioni tamen ac variationi subjecta videntur, ea parte qua specierum informationi admiscentur, vi tamen ipsa incolumi permanente: quippe veluti ex literis nihil separatim significantibus apud Calchographos, sive impressores librarios dicere malimus, nomina componuntur, quæ aliquid copulata significant, mox utilitate ipsa, impresio notatoq; libro, quantum usui venerit, recepta nomina ipsa, dictionesq; omnes corrumpuntur, solutæ literæ incolumitati pristinæ, generiq; suo restituuntur, & in alterius formæ usum asservantur, ita corpora, quæ Græci συγκεχυμένα, juniores Philosophi confusa, hoc est, in unum conflata dicunt, cum advenerit exitus, diminuiq; cœperint, sigillatim in eadem ipsa resolvuntur elementa, aliarum itidem specierum compositioni obnoxia, ac semper exposita: quod ex nostris optime Pacuvius intellexit, ad hoc luculentissimis illis versibus alludens:

> *Quicquid est hoc, omnia format, alit,*
> *Auget, creat, sepelit, recipitq; in sese omnia,*
> *Omniumq; idem est pater, indidemq; eadem*
> *Quæ erunt de integro, atque eôdem occidunt.* D

Eodem respexit Lucretius, cum dixit:

> *Deniq; jam ruere hoc circum, superaq; quod omne*
> *Continet amplexu terrai procreat ex se*
> *Omnia, quod quidā memorant, recipitq; peremta,*
> *Totum nativum mortali corpore constat:*
> *Nam quodcunq; alias ex se res auget alitque,*
> *Diminui debet, recreari cum recipit res.*

Sed ne multa adeo congererent Ægyptii sacerdotes, neve longis discere volentes ambagibus implicarent, cum omnem illi naturæ obscuritatem manifeste adeo sibi cognitam profiterentur, & quasi per manus proditam hæreditariam disciplinam possiderent, uno contenti hieroglyphico mundi conditionem omnem expressam esse voluerunt. Serpens igitur caudam depascitur suam, ut generum

A nerum immortalitatem, qua rerum naturam Deus insignivit, ostentet: ut principium ad finem directum esse finemq; ad principium reflecti doceat. Nam, ut hoc apertius explicetur, ex plantis fructus, veluti ex principio finis, ex fructibus vero semen, in quo planta ipsa delitescit, atque ita principium ex fine. Sic nihil deniq; vivum intra mundum perit: sed eorum quæ nobis interire videntur, solæ mutantur species: de quibus Virgilius, nec morti esse locum dixit. Idem per atomos suos Democritus intellexit: quamvis vocabulum nonnulli contendunt improprie esse dictum, individua tamen corpora ea esse voluit, quæ disjuncta cum fuerint, neq; legantur, neq; internecionem recipiant, nec sectionibus dividantur, sed omne per ævum infinitam in se retineant soliditatem. Hoc illud idem figmentum est, quod Saturnum, quem pro tempore figurant, ajunt filios devorare solitum, Jovem vero interceptum, lapide supposito, quem Saturnus deglutierit. Terrestria porro huic varietati commutationique rerum plurimum obnoxia esse, per hujusmodi figmentum indicabant: animam vero, quæ per Jovem, ut Plotinus interpretatur, fingitur, immortalem esse. Sane Hesiodus, posteaquam prolem à Saturno & Rhea susceptam enumeravit, illud statim adjecit:

Quid per atomos Democritus.

B Καὶ τοὺς μὲν κατέπινε κρόνος μέγας, ὅστις ἕκαστος *Atque hos deglutit Saturnus, ut ille vel ille*
Νηδύος ἐξ ἱερῆς μητρὸς πρὸς γούναθ' ἵκοιτο. *Divino ex utero genua ad materna veniret.*

Quod ita accipiuntur interpretes. Nascuntur è terra rerum species, & in terram mox recidunt: nam Rhea deflexus est, & corruptio mundi. Quæcumq; igitur tempus protulit, eadem tempus absumit: unde sacris quibusdam apud nos dicitur, pulverem esse hominem, & mox in pulverem reversum.

Non omittenda vero sunt, quæ de figura anguis, Mundum ipsum mira similitudine referentis, veteres Philosophi quasi ludentes conscripsere, ipsam rerum speciem universam non temere oculis omnium subjicientes. Siquidem pro corpore quod habet, gravissimum est animal, perinde ac terra, quæ ponderibus librata suis ob gravitatem insitam, in centrum undecunq; recidit. Præterea vero toto distentus humi corpore, per terram repit, unde etiam genus id nomen accipit, modo Serpens, modo reptile nuncupatum. Sed quoniam hujusmodi terræ hieroglyphicum loco suo copiosius tractabitur, ne nunc stylo universi speciem percurrenti moram aliquam interponam, omittetur. Est præterea lubricissimum, quemadmodum aqua, atq; inter serpendum pandos ac repandos undarum

Serpentis & Mundi sympathia, ac consensus.

C flexus imitatur: & apud fabularum scriptores Draco Euripus erat, qui Hesperidum hortis in insula positis tutelaris effingebatur, & amnes quosdam spiras circum terrarum orbem replicare instar anguium Socrates ait, Phædone. Quin etiam Hesiodus Echidnam ait dimidia sui parte Nympham, dimidio altero immanem Anguem, pro qua interpretes vapores accipiunt exhalantes à mari, neq; non omnem humoris vim. Nympha vero est ob id, quod subministrat nutrimentum. Serpens, propterea quod flumina tortuosis ambagibus feruntur, perinde ac Serpentium, uti dicebamus, corpora sinuosis plurimum flexibus obrepunt. Sed quod facit ad Nympham, quæ loci omnino genius est, occulta quippe vis illa, quæ graminibus & plantis vitam fovet, actumque subministrat, ignarus non sum, quosdam alios Draconem hortorum custodem pro radicibus arborum accepisse, quod tortusæ sint uti Serpentes, & in terram adactæ, perinde ac Anguium genus in terræ visceribus plurimum delitescit: ita vero Draconis speciem hanc pomis operam præstare ut asserventur: radicibus enim aut cæsis, aut exsiccatis, poma etiam auferri necesse est. Aerium vero spiritum de quo latius in Basilisci significationibus dicetur interius, per sibila, quæ vel ad audientium horrorem nonnulli eorum ex-

D citare solent, intelligimus. Squamæ vero, stellarum mundum ambientium varietatem, quiq; ignes in supremo micant orbe, hieroglyphice significant: nam & hinnuleæ pellis varietatem, quam Pan gestare fertur, stellas ex maculis imitari, ait Probus. Eamdem Libero patri attributam, idem significare tradit Eusebius libro de præpar. Evang. I. ubi Osirim, Sirium, Liberum, Solem, & Phaneta, ex Homeri, Emolphi & Orphei versibus eumdem esse disserit, de quo loco suo plura erunt inferius repetenda. Est & alia super hoc consideratio: quod anguis hyberno situ membrana corpori, præcipue autem oculis, obducta obcæcatur, verno vero tempore fœniculum pastus (id Græce μάραθρον est) ejusque succo oculos inungens, impedimentum illud exuit, & acutissimo quo pollet visui restituitur, senectutemque ita singulis deponit annis, nudusq; propemodum vernat, & glabro corpore juvenis, ut Maro ait,

Æneid. lib. 2. ab Homero Iliad. 3.

Lubrica

Lubrica sublato convoluit pectore terga.

Leberida vero, membranam scilicet quam deponit, ita exuit, ut à capite orsus ad caudam replicet, interiore parte in exteriorem exteriore in interiorē versa, cute intus altera subnascente. At mundus quoque (de inferiori hoc mundo loquimur) hyemali tempore pruinoso, quodam non modo obcæcatus, sed undecunq; obductus situ, annuo peracto spatio, Zephyris flare incipientibus, squalorem abjicit, quæq; rerum semina intus fuerant superioris defectu caloris obtrusa occultaque, extra aperiuntur excluduntur que, ac senectute deposita, per vices iterum juvenescunt. Quinetiam quæcunque de Aguis renovatione traduntur, cum hac ipsa mundi nostri renovatione consensum habent: ferunt enim Colubrum cum exuere incipit, ab oculis primum detrahi, ita ut occæcari videatur, tum caput exuitur, glabrumq; hoc omnino ante quam reliquum corpus, apparet. Arbores quoque oculos primum exerunt, gemas alii vocant, germen alii: sed oculatio inde, insitionis genus, mox exsinuant flores, paulatimq; fructum fœtus aperiunt. Neque Vere tantum exuit Anguis, verum etiam Autumno, & pro locorum temporumq; conditione: æstate etiam, Aristotele hoc asserente: licet id abneget Plinius. Antiqui mundum etiam non vere tantum hæc facere, sed Æstate Autumnoq; omni, tot species, tantosq; ortus, variosq; novatus aperire, pro regionum situ ac rerum natura conspicimus.

JUVENTUTI REDDITUS. Cap. III.

Fabula super hominum renovatione.

SUnt vero qui per Anguem & Leberida hieroglyphicōs hominem ostendant juventuti redditum, si vel de morbo aut alia aliqua lue aut calamitate squalorem atq; maciem deposuerit, sitque demum habitior atq; validior factus. Libet vero fabellam super hujusmodi renovatione, ex Nicandro & ejus interpretibus recitare. Mortales enim ajunt impetrasse olim à Diis multis precibus ut perpetuo juventutis munere donarentur, atq; ita nunquam in posterum senio contabescerent, sed quamdiu unicuiq; vivere permissum esset, integris viribus & florenti semper ætate, vegeti perseverarent. Hanc igitur simulac benignitate Jovis accepissent, imperitos adeo rerum fuisse, ut eam Asino vectandam commendarint, hunc vero siti confectum ad fontem quendam pervenisse, in quo Serpens loci custos stativam habebat custodiam: cumq; inde bibere tentasset, à Serpente prohibitum, neque alia conditione bibendi facultatem illi factam, quam ut id omne quod vehebat onus, Angui mercedis nomine concessisset: ex eo inde tempore omnes Angues senectute singulis annis abjecta juvenescere, homines vero senio confectos emarcescere, ac stoliditatis pœnas luere, quod juventutem tanto expetitam studio negligenter custodissent. Hinc illa Tibulli querimonia:

Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur non angusta conditione sumus?

Sed quoniam in fabularum figmentis varii admodum Græci sunt easq; unusquisque suo ex commodo, &, ut adibuerit comminiscitur, ferunt alii Promethea cum cœlestem ignem furatus esset, eumq; mortalibus communicasset, nullam illos accepti muneris gratiam Prometheo retulisse: quod cum Jupiter approbasset, pharmacum hominibus, quo senectutem amolirentur, elargitus est, quod donum Asino vectandum illi destinarint, atq; illa mox subsecuta de Asini imprudentia, de Sepentis astutia, de commutatione, quæ superius enarrata sunt. Meminit hujus fabulæ Sophocles, κωφοῖς. Quoniam vero Asinus ille & sitim eo contulerat, factum est, ut ex pacto Serpens eam quoq; sibi vendicaret, hinc supra modum illos siticulositate plerique eorum pertentare solent quos momorderint: de quo tamen plura suo loco dicuntur, ubi Dipsadis significata recensemus.

TEMPUS. Cap. IV.

Quomodo serpens tempus signet ac immortalitatem.

ERat autem aliud hieroglyphicum Serpentis, caudam suam sub guttur attractam occultantis: eaque species in Saturni dextera manu statuebatur, quem pro annuo circuitu, pro tempore, pro ætate, pro immortalitate poni ex multorum scriptis accepimus. De anno apertissime Maro:

Georg. lib. 2.

Atque in se sua per vestigia volvitur annus.

Quod vero Serpentis temporis signum esset, causam Cyrillus hanc subjicit, quod in longitudinem porrigitur, & multis complicatur spiris, quæ sunt multæ dierum annorumq; series, taciteque proserpit, nullo edito strepitu, unde Poeta non incelebris dixit,

Ovid lib. 10 etam.

Labitur occulte, fallitque volubilis ætas

Verum

A Verum ea quoq; causa esse potest suppressæ caudæ, quod tempus aut à præterito, aut à præsenti, aut à futuro consideratur, quæ omnia incerta nobis omnino sunt: præteritum siquidem intueri minime possumus, & cum principio caret, neque mente quidem concipitur, futurum longe minus, quia nondum est, & finis ejus prorsus incognita, qua de Horatius tertio Carminum, od. 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus.

Præsens vero cum sit instabile, velocissimeq; transcurrat, vix percipi potest: veluti, si digitum in defluentem aquam intingamus, discernere non possumus, utrum in præterita, an in futura, an in præsenti: quia præterita jam elapsa, futura nondum adhæsit, præsens puncto ipso statim elabitur: quæ cum omnia cognitioni nostræ subducantur, Ægyptii forsitan pro hieroglyphico hujusmodi caudam ita reduci occultarique voluerunt.

CALAMITAS. Cap. V.

HAbet & vocabulum ipsum temporis, hieroglyphicam omnino significationem, ut hoc obiter B attingamus, & à perniciosa Saturni vi non admodum alienam. Nam Poetæ *tempus edax rerum* esse dicunt. Neque Latini tantum, verum etiam Syri & Hebræi dictionem Tempus, pro calamitoso rerum statu ponere consueverunt. Nam, *Et erit tempus eorum in seculum*, 81. Psalmo legis, & hujusmodi passim multa. Quod vero hic *in seculum* legitur, interpretes de calamitatibus dictum volunt, quæ post neglectum Christum perpetuo erant Judæos oppressuræ.

MUNDI MOLES. Cap. VI.

SUnt qui aliam etiam picturam simulacrumve mundi fuisse dicant, ut scilicet intra circulum æreum Serpentis effigiem accipitrino capite insignem circumducerent, ad Θ propemodum literæ similitudinem: ære quippe ignem referente, circulo magnitudinem & formam orbis indicante, Serpente, bonum dæmonem, cujus merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, ac perennent. Sed non elementarem hunc orbem tantum ex hieroglyphico hujusmodi colligimus, verum etiam & cœlum ipsum, quod sub Jani figmento fabularum involucris occultatur. Janum enim ab eundo dictum peritiores asserunt. Mundus itaque initium ex se faciens, cum in se revertatur, figuræ ipsius, quæ posi- C ta est, rationem ostendere videtur.

Elementaris orbis figura.

Macrob. lib. 1. c. 18.

ANNUS. Cap. VII.

CÆterum, quia Janus ubique anni dominus decantatur, quem à circuitu vocatum dicebamus, eundemq; ac Apollinem intelligunt, veluti Dianam Janam olim appellatam affirmant, quos utriusque anni arbitros esse testatur antiquitas, præcipue vero Virgilius cum dicit,

—— Vos ô clarissima mundi
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum,
Liber & alma Ceres.

Georg. lib. 1

Nam & Lucretius serpere Solem dixit, ut annum instruat:

Annua Sol in quo contundit tempora Serpens.

Macrob. lib 1. c. 18.

Quod vero Maro Liberum & Cererem huc inculcarit, doctissime factum: utpote qui apud Orpheum legerat,

Ἥλιον ὃν διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσι.

D & apud Euripidem & Aristotelem eundem Solem & Bacchum esse de quo nos apertius alibi. Dionysium eundem & Bacchum, & Liberum & Solem, aut igneam Solis vim, non ex Orpheo tantum, sed & Euripide, Aristotele & Eusebio Macrobioq; citatis indicavimus: ubi apud eundem Virgilium ex antiquis codicibus legendum ostendimus, *Qui ducitis annum*, scilicet Liber & alma Ceres: licet, *quæ lumina*, idem sit.

ÆOLUS Cap. VIII.

IPsa autem macularum varietas, & anni significatum in Serpente detectum, id in memoriam adducit, quod Æolum ejusdem varietatis gratia vetustas tempestatibus præpositum effinxit, per quem annum ipsum intelligebant: eaque de causa Hippotæ filium dixere, quod celeri cursu tempus elabatur. Equis enim hoc à natura tributum, ut nascantur ad cursum, quod loco suo disputatum est.

Habere vero Æolum filios XII. ait Homerus, mares ſex, fœminas totidem. Menſes ii ſunt, ait Phurnutus, quorum qui fœcundi fruges omnium uſui reponunt, fœminæ dicantur: qui vero ſteriles ſunt, mares habeantur. Apud alios longe ſecus invenio, ex religione quippe veterum menſes ſingulos ita Diis ſingulis adſcriptos, ut Januario Juno præficiatur, Februario Neptunus, Martio Minerva, Aprili Venus, Majo Apollo, Junio Mercurius, Julio Jupiter, Auguſto Ceres, Septembri Vulcanus, Octobri Mars, Novembri Diana, Veſta Decembri. Apud celeberrimum Cardinalem Hippolytum Medicem cippum Romæ vidi marmoreum, obrotundum, in quo duodecim hæc numina pulcherrimo opere circumſculpta ſunt: qui quidem cippus indicans Auguſti octaviani menſam illam, qua de Suetonius mentionem facit, conſueſſe eum & ſodales amiciores ad duodenarium usque numerum deorum habitu cœnitare, & δωδεκαθέων convivium celebrare: ad ejus certe rei argumentum mirifice confirmatus eſt. Nam & figura, quæ pro Apolline ſculpta eſt, Auguſti ipſius faciem totam refert & exſcribit, quod & in pleriſq; aliis ejus Dei ſtatuis factum obſervavimus. Sed nos ad Anguem noſtrum revertamur, quo ſuper animadverti plerosque figuram ejus in orbem circumducti, & caudam nunc occultantis, nunc admordentis, nunc depaſcentis, confundere, quod ita diſtinguendum eſt. Quæcunque de mundi anniq; varietate reciprocationeque dicta ſunt, ea per caudæ morſum intelliguntur. Sedenim, cum æternitatem, ſive, ut nonnulli malunt, ævum ſeculumve ſignificabant, Serpentem pingebant cauda tantum ſub corpus, ita ut deliteſceret, reducta: ſic enim circuitus ille perpetuus intelligebatur.

Sueton. in Auguſto, cap 70.

A

B

BASILISCUS. Cap. IX.

Baſiliſci deſcriptio.

ANguis autem hujus ſpecies ea erat, quem URAEON Ægyptii, BaſilicumGræci vocant. Animal id duodecim non amplius digitorum magnitudine, ut authores noſtri prodidere, candida in capite macula, & quodam diademate, unde regium illi nomen, inſigni: ſive Baſiliſcus ea de cauſa dictus fuerit, quod ejus aſpectum reliqua Serpentium genera vereantur. Hic ſane flexu haudquaquam multiplici corpus impellit quod reliquæ faciunt Serpentes, ſed celſus & erectus à medio incedit: quæ omnia cum Nicandri verſibus his optime quadrant,

Hæc à Plin. lib. 8. c. 21.

Τεκμαίρου δ' ὀλύγον μὲν, ἀτὰρ προφερέστατον ἄλλων
Ἑρπυστῶν βασιλῆα, τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνος,
Ξανθὸς ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε, καὶ ἰθὺν
Οὐκ ἄρα δὴ κείνου παραχθέα κνώδαλα γαίης
Ἰυγὴν μιμοῦσιν ὅτ' ἐς νομὸν ἠὲ καὶ ὕλην.

Surrectum vero pectus in animali hujusmodi, in obeliſcis & aliis Ægyptiorum monumentis animadvertas: præcipue vero in numo quodam qui Fabatio cuſus eſt, in cujus altera facie caput eſt cum ſpolio capræ, ab occipitio vaſculum in modii formulam, quale etiam in Antonini Auguſt. & aliorum quorundam numis cernere eſt: nusquam vero frequentius, quam in Ægyptiaca Bembi tabula ex ære, ubi Baſiliſci hujus forma ſæpe conſpicitur, capite alias accipitrino, alias humano, alias, ut hic figuravim9. Quod vero Albertus de ovo Galli gallinacei fimo obtruto tradit, quodq; inde Baſiliſcus enaſcatur, ſitque figura ejus omnino Gallo ſimilis, cauda tamen ſerpentina, fabuloſum indicant peritiores.

C

D

ÆTERNITAS. Cap. X.

Sibulus Baſiliſci.

SEdenim cur Ægyptii per hoc potius colubri genus, quam per aliud quodquam ſeculum, æternitatemve ſignificarent, cauſa erat, quod inter ſerpentium genera hoc unum interfici vi non poteſt, ſi Horo Niliaco hieroglyphicῶn nonnullorum authori fides adhibenda eſt: quinimo tanta huic uni vis eſt, ut animalia reliqua ſolo ſibilo fuget, quo audito ferunt omnes avium cantus coerceri, fruticesq; & herbas non ullo morſu, ſed olfactu aſpectuve ſolo enecari. Archelaus tradit, ut apud Ælianum

A num habetur, veterinum olim jumentum in Africæ solitudine quadam defecisse, ad cujus cadaver Serpentes plurimæ ventitarint, ut ejus viscera depascerentur, interim Basilisci audito sibilo omnes profugisse, aut in sabulum sese abdidisse: progressum vero Basiliscum, per otium sine cujusquam tumultu quantum apetierat esitasse, cumq; satur jam abiret, iterum edidisse sibilum, quod indicium fecerat serpentibus aliis ad escam tutum patere reditum, atque ita eas oblatam prædam repetiisse.

CALUMNIIS AFFLICTUS. CAP. XI.

HÆc igitur Basilisci vis, quæ sine morsu perniciosa sit, argumentum hieglyphici dedit Ægyptiis sacerdotibus, ut si hominem à calumniatoribus male acceptum, & mortiferis delationibus afflictatum significare vellent, Basiliscum apponerent: non enim alia ratione calumniatores homines conficiunt, quam faciat Basiliscus: clam si quidem illi Principum auribus insusurrant, nullo palam morsu infixo, quo diluendi ansa præripiatur, atque ita pleriq; falso delati, extrema quæque pertulere. Sed ne talem ac tantam Basilisco vim inesse quispiam admiretur, Thebiorum natio pestifera adeo B fuit, ut vel solus oris eorum halitus exceptus, interimendi vim habuerit, illorumq; præsentia non animalibus tantum, verum etiam satis noxiam fuisse: de quibus hæc & alia secundo Symposiorum Didymus.

OCULI DIVUM. CAP. XII.

Basilisci oculi clausi & aperti. quid.

IN ea tamen religione Basiliscus habitus apud Ægyptios, ut ex auro dedicaretur. Caput autem illi accipitrinum faciebant, oculosq; eo artificio concinnabant, ut & claudi & aperiri possent. Hunc simulatque oculis adapertis proferebant, universa Ægyptus lætitia atq; hilaritate perfundebatur: perinde ac si deorum oculi eos aspicerent, opemque præsentem omnibus pollicerentur: in luce igitur & in propatulo omnes esse, risui & jocis atque conviviis C dare operam. Quod si clausis eum oculis extulissent, ibi tum omnia mœrore luctuq; confundi, aversos & iratos esse Deos existimari, abdere se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deploratione per se quemque niti, ut Deorum indignationem quacumque possent ratione mitigarent. Non fuit horum ignarus Philon: & Epies quidam divinorum interpres apud Ægyptios nominatissimus, rem memoriæ prodidit. Figura autem hæc ita habetur in Bembæa tabula. Ut vero hæc magis innotescant, Jovem Ægyptii, autore Plutarcho, spiritum esse dicunt, spiritus nulli animalium vehementior, quam Basilisco: ideoque nulli magis divinitatis symbolum quadrat.

SPIRITUS. CAP. XIII.

Anaxagoræ de spiritu opinio cui assentitur Virgil Æneid. lib. 6.

POrro Anguis apud eos hieroglyphicum est spiritus illius, qui per universam mundi molem dif- D flatur. Anaxagoras quoq; quatuor elementis constitutis, quæ per Anguem significari statim initio diximus, rectorem adjungit, sive spiritum, sive Deum, sive mentem, ut Probus interpretatur, per quem hæc quatuor regantur: quod Virgilius etiam nullius ignarus disciplinæ affirmat dicens,

> *Principio cœlum ac terras, camposque liquentes,*
> *Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra*
> *Spiritus intus alit, totamque infusa per artus*
> *Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

Quem enim Anaxagoras νοῦν, is spiritum & mentem dixit M. Tullius, Platonis sententiam, quæ in libro de Anima est secutus, principio terram ait sitam in media mundi parte, circumfusam esse hac animabili spirabilique natura, cui nomen aer.

ÆOLI PILÆ. CAP. XIV.

Æoli pilæ quid.

NOn imperite igitur, qui Æoli pilas cavant, ſolent illis in convexo Draconem ſuperinducere, ex cujus ore circa medium ſito ſpiritalis illa fiſtula promineat, quæ ventum proflet. Sunt vero pilæ hujusmodi æreæ, cavæque, in quas per anguſtiſſimum punctum humore inſtillato, ubi ad ignem admotæ concaleſcere cœperint & efferveſcere, ſpiritum vehementem admodum efflant: humor ſiquidem caloris vi rarefactus, magnam aeris copiam generat, cujus cum minime capax ſit ea concavitas, vehementi eo impetu cogitur erumpere, cui ſi tantillum argenti vivi infundatur, ex diſcordia, quam materia hæc habet cum calore, inquietata magis aqua vehementius expirabit.

SUCCESSUS VOTI. CAP. XV.

Sanguis Baſiliſci in quanto pretio olim.

TAntam vero affinitatis cum Diis exiſtimationem Baſiliſcus aſſecutus eſt, ut auſi olim ſint mortales, ſanguinem ejus difficillime conquiſitum curioſius aſſervare, Saturni eum ſanguinem appellantes: quem ſi penes ſe haberent, exiſtimabant & ſucceſſus petitionum à Poteſtatibus, & à Diis etiam precum, morborum remedia, beneficiorumque munera largius impetrari. Aſtrologi quoque Baſiliſco tantum tribuunt, ut ſtellam in corde Leonis ſitam Baſiliſcum appellent, quam Chaldæi rerum cœleſtium reginam & dominam exiſtimarunt, quod in Arati commentariis tradit Theon, ubi de Leone agitur: neque diſſimulat Nicephorus in Aſtrolabii ſtructura. Quamquam in univerſum ineſſe Anguibus vim magicam ad gratiam ſibi comparandam, Magi tradidere, quibus perſuaſum eſt primum uniuscujusque Draconis ſpondylum, mulcere aditus Poteſtatum, Principumque gratiam conciliare.

SACERDOTIUM SACROSANCTUM. CAP. XVI.

QUi vero Serpens ſacerdotum inſigne oblongo obvolutus pileo geſtabatur, monumento erat, ut ſi quis contra Reges (penes enim ſacerdotes Ægyptiorum erat imperium) auderet inſurgere, ſciret ſe in venenatos morſus incurſurum.

ORIS VIS. CAP. XVII

HAc autem de cauſa oris vim deſcribere ſi voluiſſent, colubri ſignum protuliſſent: nam coluber nullis aliis corporis partibus validior, quam ore ipſo. Celebratum eſt illud ad horrorem incutiendum, δῆγμα ἀσπίδος, cum virulentum & immedicabile vulnus aliquod intelligi volumus. Aſpidum ictui vel nullum, vel rarum admodum remedium inveniri, tradit Ælianus: compertumque eſt plerumque ictu læſos hujusmodi, vix horis quatuor ſuperfuiſſe. Et Moſes cantico, venenum Aſpidum ait inſanabile. Euſtathius, eam morſu lethiferum ſomnum ſuperinducere: Plinius ea percuſſos torpore & ſomno necari tradit, eaque de cauſa ſomniculoſa dicitur à Siſenna. Color aſpidis plurimum niger, quibusdam & cineritius, quandoque etiam pellis Aſpidis fulva deprehenſa eſt, quam ego in agro Bellunenſi vidiſſe olim reminiſcor.

Ænei. lib 2. Lib. 1. de natur. anim.

FUROR IMPLACABILIS. CAP. XVIII.

INplacabilem furorem Divinæ literæ per Serpentem voluminibus implicatum, & qui *linguis micet ore triſulcis* (ita enim deſcribitur irritatus) expreſſere, Pſal. 58. legas: *Furor eorum Sepentini furoris inſtar, & ſicut Aſpis*, & quæ ſequuntur. Incomparabilis porro eſt in Angue furor, qui ſimulac ſe læſum ſenſit, ita veſana furit, ut numquam abſiſtat, donec venenum intulerit, aut præ rabie exanimetur, ut ait Euthymius. Et quoniam feritate, ut dictum, reliquas colubras Aſpides antecedunt, poſito genere, ad iſtius accedit ſpeciem, quæ maxime ſit intractabilis.

CONTUMACIA. CAP. XIX.

Serpentium vera excantatio.

INde aliud deſumitur hieroglyphicum: ſunt enim qui contumacem hominem, nulli quippe legum imperio, vel magiſtratuum edicto, potentiorumve juſſis parere deſtinatum, per Aſpidem aurem obturantem, apte ſignificari tradant: ea ſiquidem ubi ſe excantationibus accerſiri ſenſerit, ſtatim una in terram aure defoſſa, alteram cauda obturat, ne carminum vocem exaudiat: atque in Magorum conatum eludit. Veram autem eſſe Serpentium excantationem, manifeſtime conſtat.

Pſalmo

A Psalmo 58. ubi David ita canit: *Furor eorum par est Anguium furori, sicut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ vocem ritè quantumlibet excantantium non exaudiat.*

DE VIPERA.

UXOR INIMICA MARITO. Cap. XX.

ADhæc Vipera suo quodam ingenio prædita, extra ordinem sua habet hieroglyphica, quorum illud præcipuum, quod mulierem, quæ virum oderit suum, cui mortem etiam intentet, neque nisi coitus tantum gratia blandiatur, per pictam Viperam Sacerdotes illi intelligebant: ea siquidem, ut apud Horum est, cum mari copulatur, caput ejus ori insertat suo, atque in concubitus conflictu nimia voluptatis vi superata, capite maris mordicus amputato, maritum extinguit. Id cum Plinius, B Nicander, Galenus, tum plerique alii authores gravissimi tradunt, miror Albertum unum è nostris, conatum eos redarguere, qui dicant Viperam in coitu mariti caput amputare. Sed missa faciam quæ Galenus & alii scripsere in hanc sententiam, Nicandri verò carmina tam pulchra minimè prætermittenda fuerint:

Viperæ generatio.

Plin lib. 10. cap. 62.

Μὴ σύγ᾽ ἐνὶ τριόδοισι τύχοις, ὅτε δῆγμα πεφυγὼς
Περκνὸς ἔχις θύησι τυπὴν ψολόεντος ἐχίδνης,
Ηνίκα θορνυμένου ἔχιος θολερῷ κυνόδοντι
Θουρὰς ἄμυξ ἐμφῦσα κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου,
Οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυθοί,
Τεινόμενοι ἐχίηες διὰ μητρὸς ἀραιήν,
Γαστέρ᾽ ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεπένοντο.
Οἴη γὰρ βαρύθει ὑποκύματι τοίδε καθ᾽ ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Quæ sic Latinè traduci possint:

Dii meliora velint, ne tunc incautus apertis
In triviis, cùm forte acres mas luridus atræ
Conjugis evasit dentes, & fulminis ictum,
C *Vipereo occurras generi. namq; illa in apertas*
Excipiens semen fauces, caput inde mariti
Complexu in dulci abscindit: mox damna parentis
Extinctifera progenies ulciscitur, aluo
Materna abrosa, & catuli sine matre oriuntur:
Sola etenim hæc animat fœtum, reliquæ ova colubræ
Per sylvam excluduntq; foventq; in cortice prolem.

Neque me præterit, esse qui alia quædam Serpentium genera animal parere tradant, qua super historia multum diuque annis proximè elapsis decertatum est inter literatos viros, lite adhuc sub judice destituta, cum etiam fuerint ætate nostra, qui has quas putamus Viperas, utriusque sexus electas, vivariis inclusere easque aliorum instar animalium conjugi, concipere, parere, educareque fœtus suos experimento compererint, nullo parentum desiderato. Quod si quis in hoc negotio plura deposcat, ab editis jam eorum libris desumendum fuerit. Sane alia etiam est Viperæ generatio: siquidem Aristoteles, ut apud interpretem Theocriti legitur, lacertam exsiccatam ait in Viperam mutari.

FILII CONSPIRANTES IN MATREM. Cap. XXI.

UT vero reliqua prosequamur, filios adversus matrem conspirantes, Ægyptii Sacerdotes per ejusdem Viperæ hieroglyphicum notabant. Quod si quis hominum tantum sceleris admisisD set, articulatim eum acutis calamis cæsum, jubebant vivum super spinarum acervos comburi: merito maximum omnium scelus indicantes, ei mortem inferre, à quo vitam quis accepisset. Hac vero de causa dicunt Viperas in parricidæ culeum includi solitas: nam Simia, quam Juvenalis innoxiam appellavit, filios, ut in Cynocephalo dximus, suos necare ipsa solet. Canis verò & Gallus non alia de causa creditur cum his idem subire supplicium, nisi quia & ipsi impie facere videntur, quod & sorores & matres ipsas saliant. Sed quod ad parricidium attinet, non id tantum animantium genus eo scelere contaminatur, verum etiam phalangia, ut & Polypos & fluviales Equos taceam, eadem prorsus impietate notata sunt. hac enim fœtu numeroso, quippe supra triginta interdum, edita, matrem, quamprimum orta fuerint interimunt, nonnumquam & patrem, eo Viperis immaniora, quo illæ nascendi necessitate, hæc jam nata, nulla cogente causa, nullo invitante commodo, sponte

Parricidæ supplicium.

se parricidio polluunt. Non præteribo quod Theophrastus negat, Viperarum uterum à catulis suis exedi: namq; author ille summæ inter Græcos diligentiæ, aliam in his maternæ mortis causam comminiscitur, disrumpi quidem sponte uterum, utpote qui angustus adeo sit, ut tam numerosæ prolis multitudinem & incrementum capere non possit. Idem marinis acubus evenire, quas admodum tenues, prolis multitudo disrumpi cogat. Quod vero Dominus Pharisæos Viperarum sobolem vocat, ad Davidicum illud spectare dicit Irenæus, *Alienati sunt peccatores ab utero, ita eis secundum similitudinem Serpentis:* sive quia venenum semper sub lingua promptissimum habebant, sive quia erga patrem ingrati abdicatique sunt, nullam hæreditatis partem assecuti, sive ob perplexas vias, quas à recto itinere declinantes occupabant, per ambages & devia progredientes.

Psal. 57, 4.

ABORTUS. Cap. XXII.

Vipera mulieris pedi supposita, quid.

Præter hæc, sunt è junioribus, qui abortivum incommodum per Viperam mulieris pedi suppositam significare commenti sint, quod apud veteres nusquam memini me legere. Figmenti tamen hujus causam minus explodendam, apud Plinium olfecisse videor: siquidem is traditum ait à veteribus, mulierem prægnantem si Viperam sive studio, sive incuria transcenderit, abortum facere, usque adeo Viperæ venenum vel afflatu solo, in humani generis perniciem grassatur, fitque ita Serpens ea humanorum partuum fascinatrix, quod illi rite parere non liceat; ut minus jam miremur venenum illud quo Scythæ sagittas suas inficere consueverunt, irremediabili scelere, non aliis libentius rebus confici solitum, quam Viperina sanie, & humano admixto sanguine.

VULNUS AMATORIUM. Cap. XXIII.

Viperinus morsus quid in Divinis.

Quæ vero de morsu Viperæ ponuntur à Platone, Symposio, ejus scilicet ictu tactos aperire nolle quid patiantur, nisi iis qui similiter ægrotant, mysticè, uti suus est mos, posita sunt. Sed cur Platoni veritatis discipulo innitamur, cum liceat homini Christiano Platonis ipsius præceptores, Prophetas quippe & sapientes alios legere, qui de mundo, & iis quæ supra mundum sunt, accuratissimè disseruêre, cœlestisque numinis afflatu cognita, mortalium ingeniis cognoscenda proposuêre, perque eos ad eam, quæ vera & sola est, sapientiam pervenire? In hoc autem Serpente, sacratioribus interim interpretationibus omissis, nostræ nobis imbecillitatis conscii humaniora quædam prosequamur: quæ si non ad divinorum intelligentiam, ad mores certè, & vitæ nostræ conditionem facere videbuntur, eamque ingrediemur viam, quam admirandus Philo primus omnium videtur aperuisse. Dicemus igitur, viperinum hunc morsum spectare nimirum ad illud amatoriæ mollitudinis hieroglyphicum, quod apud nos in Divinis literis per Serpentem, qui Adamum decepit, probatissimorum authorum opinione designatur: in illo enim, ut hi tradiderunt, voluptatis, nequitiæ, mollitieique fomes delitescit. Picturata siquidem cutis, ut cum ipso Philone & aliis super hoc latius philosophemur, varias delicatasque rerum omnium illecebras præ se ferre videtur. Et mortale genus nulla re magis afficitur, quam rerum varietate (cujus experimentum est in pictura, in fictili fabrilique arte qualibet) aliqua ratione digesta. Quin & natura ipsa varietate ad lasciviam usque delectari videtur. Plantarum enim diversicolores flores, varia germina, speciosi fructus, & alia atque alia forma, hisque atque illis coloribus intincti, ac multiformes animalium facies, visum oblectant: quibus si supra modum delectemur in eorum admirationem nimium illecti, inhæsitare videmur luto, pronique in faciem procumbere, totoque ventre serpere; terreno enim vescimur cibo, posthabito cœlesti. nam ut optimè ait Horatius:

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Illo prius apte proposito subsequitur:

Epist. lib. 1. epist. 6.

——Quid censes munera terræ?
Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?

Adhæc

A Adhæc comeſſationes & ebrietates, gulæ miniſtræ, non minus quam mordax Serpens miſeros artus animæ depaſcuntur. Reptatus autem nihil aliud ſignificat, quam animum qui attoli nequeat in ſublime, ſemperq; dejectus ad ſola terræ commoda prorepat. Spiræ conglobataque volumina, mille, quibus aſſiduè decipimur, laqueos intento veluti digito demonſtrant. Latebris gaudet coluber, latebris & voluptas impura, quæ veluti in ſcrobibus & hiatibus, in humanis quoque ſenſibus occultatur. Hinc apud Græcos Mycheæ Veneris ſacra, quæ in ſpecubus & abditiſſimis penetralibus celebrabantur: μιχὸς enim ſeceſſus eſt. Et ſcitè Lyſiteles Plautinus adoleſcens Trinummo, amorem laſcivum latebricolarum hominum corruptorem vocat. Super hoc Tertullianus ita declamat: *Abſcondat itaque ſe Serpens quantum poteſt, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per anfractus ſeriem ſuam evolvat, tortuoſe procedat, nec ſemel totus lucifuga beſtia*, hæc ille. Venenoſa vero ſibila veluti ſubrepentis ipſius mali blandimenta quædam ſunt: nam boni ſpecie decipimur. Adhæc futurum dicit Deus, ut homo Serpentis caput obſervet, ille hominis calcem aggrediatur: malorum illud affectuum principium contagionemque mentis ex multiplicis voluptatis uſu indicat, cum ejus præcipua vis noſtræ inſideat cogitationi. Per calcē vero, animæ pedem intelligimus, quæ illa eſt portio deſpicatiſſima, qua materiæ, uti ſolo initimur, altrix inquam, & cibaria poteſtas, libidinis irritamentum, & voluptariæ totius laſciviæ magiſtra. Eſt hæc inquam, Philonis ſententia, cui D. Ambroſius è noſtris libenter accedit, & ex Serpentis ſpecie figuram delectationis intelligi aſſeverat in Hexamero, & ad Sabinum epiſtola. Nam & Origenes reptile venenatum in nobis eſſe dicit, cum mulierem aſpeximus ad concupiſcendum eam. Atque ut in ea penetralia & ſacra adyta ſubeamus, unde ſublimiora quædam ad puriorē aërem patefactis hiulcæ terræ foribus profeſſamus: nonne idem Origenes de immaculato Virginis utero, & ortus vitæq; ejus integritate perpetua loquens, eam ait neq; Serpentis perſuaſione deceptam, neq; venenoſis ejus flatibus infectam? Cyprianus de Serpente eodem contra Novatianum: *Plus metuendo eſt*, inquit, *& cavendus inimicus cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis acceſſibus ſerpit, unde & nomen Serpentis: ea ejus eſt ſemper aſtutia, ea eſt circumveniendi hominis cæca & latebroſa fallacia, ſic à principio ſtatim mundi fefellit, & verbis mendacibus blandiens rudes animas incauta credulitate decepit.*

Voluptatū & Viperini morſus cōvenientia.

Gen. cap. 3.

DE SYRTIBUS ANGUIPEDIBUS. CAP. XXIV.

FABULAM Libycam ponit D. Chryſoſtomus oratione 5. ab iſtiuſcemodi commento non admodum alienam. Eſſe quidem in Lybia ferarum genus ex promiſcuo beſtiarum plurium, & diverſorum generum coitu progenitum: id autem immane admodū, ſævumque & ferociſſimum circa Syrtes plurimum verſari: cibi gratia tum feras reliquas venatu, tum humanum paſtum conquirere quam avidiſſime. Eius vero monſtri naturam faciemque forma eſſe hujuſmodi conſpicuam: corpus quidem muliebre, idque admodum formoſum, laſcive tumentes papillæ, totumque pectus ac cervix pulcherrima, colore cutis nitidiſſimo, mira ab ejus oculis proſiliebat hilaritas, quæ intuentem quemlibet in amorem procliviter alliceret; reliquum autem corporis horridum, & ſquamarum ſcabritie aſperum & intractabile, inferne demum in longum anguem deſinebat, cujus caput in extrema parte poſitum acre admodum eſſet & mordaciſſimum, alis non eſſe præditum, ſed ſphyngis inſtar factum, neque tamen eloqui, ut illæ faciunt, ſed Draconum in morem ſibilum tantum edere acutiſſimum. Feras has tota Lybia plurimas, atque omnium quæ quot & qualibuſcumq; pedibus ingrediantur velociſſimas, ut nemo eſſet tam alacer, qui earum inſultus effugiſſe gloriari poſſet. Animalia itaque reliqua quotquot nactæ fuerint, pernicitate ſua fretæ ac robore, per vim aſſequuntur, & opprimunt, ſed unum hominem dolo tantum blanditiiſq; adoriuntur, & ſuperāt: ut pote, quæ pectoribus tam amabilibus oſtentatis, ſpectatores uti præſtigiis implicant, fallaciſſimosq; amoris laqueos intentant, conciliandis congreſſibus admodum idoneæ: in hos quippe cum inciderint, nullum cient tumultum, nihil hoſtile minantur, immotæ vero manent, oculis interim ad terram magna cum modeſtia dejectis, inſtar ſpecioſæ lepidæque fœminæ ad colloquii congreſſum invitant, lenociniiſque omnibus alliciunt: ſimulac vero quis, ut voluptuoſorum hominū imprudentia eſt, cominus acceſſerit, extemplo eum arripiunt, injectis quas aduncis unguibꝰ præditas habent manibus, tamdiu prius occul-

Fabula de Vipera ex D. Chryſ.

occultatis, quoad prædæ cupiundæ oblata fit occasio: insurgit extemplo Serpens à tergo aggressus, apprehensumque lethali morsu transfigit, venenoque immisso necat evestigio, mox cadaver miserabile Serpens, & feræ ipsæ lætantes una socialiter depascuntur. Adhæc addit, Herculem Libycum iter ea facientem in eas incidisse, quas ubi primum è longinquo prospexisset, cursum arripuerit pernicissimum: illæ autem cum diu nec ignaviter subsecutæ, prædam tamen eam nancisci minime potuissent, indignatione succensæ omnem in se crudelitatem convertere, ora pectoraque unaquæque sua fœdissimè dilacerata discerpentes. Ita monitos esse nos debere, ut more Herculis, improbitatem atque lasciviam tantummodo fugiendo superemus. Quod quidem figmentum, ex aurea illa Ecclesiastici sententia mihi desumptum videtur. *Peccatum tamquam Colubrum fugiendum*, paratum id enim esse unumquemque ad se accedentem, haud gravate suscipere.

Hercules Lybycus.

A

FAUNUS ANGUIS. Cap. XXV.

Huic perquam simile est quod apud antiquiores Græcos super Hecate proditum (eam alii Semelem vocant) quæ tamdiu Fauni patris nequitiæ restitit & obluctata est, etiam virga myrtea verberata, & vino oppressa: donec ille in Anguem transformatus, filiam spiris undique colligatam, improbitati suæ parere compulerit. Cujus fabulæ apud veteres indicia fuerunt, ab Hecates templo longè summuta myrtus, vitis supra caput signi ejus extensa, vinumque quod proprio nuncupare nomine non licebat, sub lactis vocabulo inferri solitum: quippe ibidem passim obrepunt innoxii Serpentes. Quæ quidem fabula facile ostendit eadem divinarum humanarumque rerum disciplinam universo mortalium generi divinitus in usu habitam, sed ab aliis nullo verborum aut rerum involucro, ab aliis sensu mystico, ab aliis per symbola, ab aliis per similitudines, per fabulas ab aliis memoriæ scriptorum diligentia commendatam, aut à patribus acceptam, posteris per manus proditam: lacessit enim assiduè humanum genus, quod & Apostolus Paulus apud Deum queritur: *Faunus pater naturæ stimulis importunus*, id est, originis ipsius compages coagmentatioque, & modo myrto, hoc est, imaginatione Veneris: modo vino, hoc est, lætitia & hilaritate: modo spiris ingentibus, hoc est, multiplici voluptatis ipsius varietate suggesta, nos oppugnat, perque eam demum exuperat. Atque hæc illa patris domus, cujus oblivisci nos debere, admonet Propheta.

Eadem habetur lib. de Myrto.

B

C

SENSUS A VOLUPTATE, MENS A SENSU DECEPTA. Cap. XXVI.

Mulieris porro figura apud Divinarum literarum interpretes, pro sensu accipitur, viri verò pro mente: unde quidam Adam, terrenam mentem interpretati sunt. Hic igitur sive Faunus, sive, ut nostri rectius, Serpens accingit se primum ad expugnandam mentem, subvertendumque intellectum. Hic sua virtute opibusque fretus, hostem repellit acerrimè, uti Adamum decet. Quid ille vafer & malignus? Evam adoritur, sensus ipsius adjectat commoda, delicias proponit omnes, voluptatum explicat illecebras, quarum gustu vel minimo expugnatur Evæ imbecillitas illa: incautum opprimit Adamum, mendaciumque commenta, lenocinio suo atque blanditiis eum cogit aberrare. Athanasius sane, cum puritatem animi, quæ in Adamo primitius fuit, spiritualium rerum contemplatione tantum occupato metaphoricè Paradisum à Mose nominatum ostendisset, ibidem adjecit, quo pacto sensus mentem à spiritualium rerum meditatione, Serpentis consilio, ad corporis voluptates averterit abstraxeritque. Divus Augustinus in 48. Psal. *Singulis*, inquit, *nostrûm inest mulier hæc: quippe caro nostra Eva est, quæ seducit virum, id est, rationem: per quam carnem labitur homo, quem calcanei nomine, quod à Serpente fuerit impetitum, Prophetæ appellaverunt.* Hinc Menander Samarita occasionem sumpsit scelesti perniciosique dogmatis, qui nuptias, & generandi studium, à Viperinæ naturæ Satana mentiebatur emanasse.

Lapsus viri & mulieris.

D

Menandri Samaritæ error.

SENSUS QUINQUE. Cap. XXVII.

In Evangelica lectione virgines quinque fatuæ, totidemque prudentes, cum lampadibus producuntur, quæ, ut Abrosius putat, sensus quinque in sapientibus suo lumine lucidos, eosdemque in insipien-

A insipientibus erroris tenebris offuscatos indicarent. Quare videndum an Fulgentius recte ex Apollophanis Epico, ut ipse dicit, carmine, commentus sit Saturnum satum νῦν appellari, quod νοῦς Graece Sensus dicatur, quem pro Mente & intellectu poni passim invenimus, nisi ea de causa vocabulum usurpemus, quod per sensum, ut Aristotelici, ad rerum cognitionem devenimus: à νοέω enim νοῦς. Quod tamen alicubi νόος significatum usurparit pro sensu, id in Æonibus Valentini habetur: nam is Aristotelem secutus, λόγον à Νοῦ emissum praedicabat, rationem quippe à sensu proficisci: de quo Irenaeus lib. II. cap. 39. & 40. nam haec nunc nostri non sunt negotii. Duo vero sunt, si credimus Aristoteli, quae nostri ad unamquamque rem motus causa sunt: vel ipsa scilicet cogitatio, si nunc intellectum vereamur appellare, vel sensus: rerum enim aut utilium, aut commodarum, aut quas quoquo modo bonas existimamus, imaginatio, vel ab ipsa cogitatione procedit: quia tales fore existimamus, vel ab eo quòd sensu experti sumus. Ipsa igitur vel cogitatio vel sensus, imaginationem creat, imaginatio statim excitat appetitionem, appetitio affectum, affectus motum, ut ad assecutionem perveniatur, Nostri igitur primi parentes duo, intellectus & sensus. Intellectum vero hic accipio cogitationem quae certo sit cursu peracta. Sensus ubi intellectui paret, perpetua utitur tranquillitate, ipsoque deliciarum paradiso perfruitur: ubi vero intellectus sese sensui manciparit, tota aberrat via, & à priore illa amoenitate quieteque ad labores, & invisas rerum omnium turbas ejicitur.

Saturnus νοῦς appellatus.

Intellectus Adamo sensus Evae attributi.

B

MALUS DÆMON. Cap. XXVIII.

Quod vero malum daemonem per Viperinam figuram indicamus, multorum consensus accedit. Nam & apud D. Hieronymum Draco inter Diaboli cognomenta numeratur, & diabolus locutione Mali saepe ponitur, ut in prece quotidiana diceret Cyprianus, *Sed libera nos à malo*, quod tamen ipse, *Libera nos à maligno*, protulit. Sed praecipuè Ecclesiastici 10. eo loco: *Si momorderit Serpens in silentio, si quem*, ait is, *Serpens diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum peccati veneno infecerit*, & quae super poenitentia sequuntur. Et causam addidêre nonnulli, linguae motationem, quae tam multiplex appareat, ex quo multiplicia ejus incitamenta interpretantur. Nam qui ejus minister est, aliud porro lingua loquitur, aliud corde meditatur. his Dominus ait: *Generatio Viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?* Et in Divinis literis alibi: *factum silentium in coelo*, legas *dum committeret bellum Draco cum Michaële Archangelo:* alibi, contritum ab Assertore nostro caput draconis in Jordane fluvio, atque ita nos ab ejus dominatione liberatos, & hujusmodi pleraque alia. Nam & Pythones genus daemonum est, & Pytho Serpens apud gentiles effingitur, quem Apollo sagittis confecerit, quod quid sibi velit, alibi diximus. De Pythonibus habemus in gestis Pauli, qui unum ex his exire jusserit è muliere, quam is occupaverat: propterea quod clamitabat illa, & Paulum & ejus comites esse servos summi Dei, qui viam salutis annunciarent. *Id vero dolebat Paulus*, inquit Origenes, *quod indignum judicaret sermoni suo è Pythonis spiritu testimonium exhiberi.* Et 1. Reg. 28. *Saul mulierem, quae Pythonem habeat, sibi sisti mandat, ut per incantationes Samuelis animam evocaret.* Sunt qui dicant (ut hoc κατὰ πάρεργον admoneamus) Samuelis non animam, sed imaginem Pythonissae aggestam: sunt, qui Dei permissu veram animam asserant, ut ex calamitatis, quae Sauli toties praedicta fuerat, asseveratione, acrius cruciaretur: alioquin, Deut. 18. *maximè eum abominatur Deus, qui Pythones consulat.*

C

Pythones quid.

D

DELECTATIO. Cap. XXIX.

Quantum vero pertinet ad delectationem, audimus Deum Opt. Max. ita illum execrantem devoventemque, ut super pectus suum, & utero incumbens suo, sit semper incessurus, Serpens: quod, ut diximus, Philope, Ambrosio, Athanasio, & aliis subscribentibus, de terrenis delectationibus intelligitur: quare in id quoque devovit Serpentem Deus, ut terra perpetuo vesceretur. Ac ne Menippeam fabulam ab aliis recitatam seriis his admisceam, adagium illud ex ea tantum attingam quod de Lamia fertur, quae libidinis appetitu percita, Menippi admodum juvenis sanguinem deglutire cupiebat, ab Apollonio Tyanaeo, ut memorat Philostratus, dictum ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις: *Anguem concupiscis, teque Anguis*, quod is scilicet mulieres appeteret, & ab eisdem identidem expeteretur.

Gen. cap. 8.

Adagium, ex Menippea fabula.

Quid Plato? nonne Mosaicam secutus historiam ait Phædro dæmonem aliquem in ipso statim principio rebus humanis voluptatem immiscuisse: veluti oblectamentum aliquod non inconcinnum adulatori gravissimæ bestiæ, maximæque calamitati, natura inseruerit? A

LIBIDINIS ANTIDOTUM. Cap. XXX.

Plin. lib. 28. cap. 4.

Serpens à jejuni hominis sputo necatur.

ANimadvertendum vero est naturam ostendisse nobis, jejuni hominis sputo Serpentem necari posse, ex quo tacite submonuit, Venereas voluptates libidinisque ardorem, jejunio identidem extingui: nam hæc sine Cerere & Baccho, ut ait ille, omnino frigent. Et Matth. 9. adolescens ab impuro oppressus dæmone nonnisi oratione & jejunio curari potest, ut Assertor noster admonuit. Et quoniam sunt quibus commentitium hoc videtur, asserit id Galenus περὶ κράσεως tertio: asserunt idem Alexander Aphrodiseus, author minimè contemptibilis, & Plinius, & plerique alii rerum naturalium scriptores, qui rem ita tradunt: *Si saliva jejuni hominis in os, vel vulnus Scorpionis, vel Serpentis, vel alterius venenati animalis inciderit, & ad interiora penetraverit, exitialem eis esse.* quod & Lucretius his versibus tangit: B

Lib. 4. de Nat. rer.

> *Est itaque ut Serpens, hominis contacta salivis*
> *Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.*

Causam Philosophi perscrutantur, ajuntque fieri hoc ob magnam inter utrumque animal contrarietatem: Serpens siquidem frigida & sicca est corporatura, homo autem calida & humida, hinc alterum alterius visu tactuque exhorrescere, humanoque sputo tactum Anguem æquè fugere, ac si ferventem in aquam incidisset: id si penetrarit in fauces, extingui. Quod vero ajunt pollere ad hoc jejunioris hominis salivam, sciendum & ab jejunio quoque morsum esse pestilentem.

PETULANTIÆ FINIS. Cap. XXXI.

Plin. lib. 28. cap.

NEque absimile est à sacris inventis, quod de Chimæra dicitur, cujus extrema pars in draconem desierit. Amorem enim lascivum per figmentum illud significari tradunt authores optimi, cujus finis quinam alius esse potest, nisi voluptuosa procacitas? quæ tamen, ut ex voto facta transactaque omnia sint venenum demum internecina animi exulceratione relinquit, quæ latius in Leone ubi de Chimæra agitur, sunt explicata, ubi & quid super hoc Hesiodi interpretes afferunt, addidimus. Talis dubio procul Serpens incautam Eurydicem afflixisse fingitur à Poëtis. C

VOLUPTAS MATURE EXTINCTA. Cap. XXXII.

HErculem vero, quem vetustas illa pro virtutum omnium tam animi, quam corporis idea proposuit, Angues etiamnum in cunabulis elisisse canunt: quippe eum innuentes, qui ad magna præclaraq; negotia sit natus, debere, vel à teneris unguiculis extinguere voluptates. Merito igitur insigne facinus hoc utili omnibus exemplo futurum, tot in marmoribus sculptum videas, atque in numis etiam, cujusmodi ille est, cujus altera facies inscriptionem habet ΚΡΟΘΩΝΙ. Literæ vero reliquæ in numo quem attrectavimus, detritæ sunt. Quod si qui figuram hujusmodi autumant institutam, ut fortitudinem, incolumitatem, ac membrorum robur, quo Crotoniatæ vulgo præditi ferebantur, Herculi commendarent, non laboro: quippe qui non ignorem bonæ valetudinis laudẽ, scriptorum omnium consensu, Crotoniatis attributam, adeo ut in uno certamine Olimpico septem viri, qui reliquos virtute præcesserant, pariter Crotoniatæ omnes sint reperti, quod latius apud Strabonem libro Geographiæ sexto. Unde etiam dictum illud emanarit, κρότωνος ὑγιέστερον. Deq; optima valetudine Plautus ait pugilicè, atque athleticè: nam membra fortia vegetaque magis omnino ea sunt, quæ minus sese voluptatibus & nequitiæ dediderunt. Sed ut ad Anguẽ revertamur, ne adeo mirum sit eum voluptatis & libidinis habere significatum, legimus apud Plutarchum eos puellarum amasios aliquando deprehensos esse, omniaq; amoris & nequitiæ signa præbuisse veluti is, qui Ætoliæ cujusdam amore captus, noctu eam adire suetus, puellæ corpori circumfusus, hac atque illac illabens, illam numquam neque ultro, neque invitus lædebat, opportuneque sub diluculum recedebat. quod cum ii, quibus puella curæ fuerat, intellexissent, eam alio migrare compulerunt: Serpens per D

Serpens Ætoliæ amasius puellæ.

triduum

A triduum & quatriduum non adesse, sed diligenter accurateque circuire illam quæritans, quam ubi mox invenit, casu illi obviam factus, non uti solitus erat mitis & blandus, sed asper & horidus in eam insiliit, manibusque primum spira ad corpus adstrictis, caudæ residuo femora flagellabat, levem quidem iram præ se ferens, quæ licet indulgentia aliqua permixta esset, castigationem tamen apertè demonstraret.

ARAXA. CAP. XXXIII.

NEque quidem dissimulandum, quod Scythæ hujus salacitatis ergo, quæ per Serpentem symbolice fingitur, Araxam famosæ libidinis fœminam, cujus Diodorus tertio meminit, semiviperam figurabant: humana quippe forma umbilico tenus, reliqua Viperina. Ferunt hanc cum Hercule copulatam filios tres genuisse, Agathyrsum, Gelonum, & Scytham juniorem, qui totidem gentium mox authores fuisse perhibentur.

B CONTINENTIA. CAP. XXXIV.

IN sacris Hebræorum literis, Serpentem æreum Moseos admonitu factum legas, qui adversantem voluptatibus virtutem præ se ferebat, hominemque à pestifero quovis veneno sospitem reddebat: ea est continentia, atquæ constantia, atq; ideo ex ære, hoc est, fortiori perenniorique materia conformatur: æs enim valdè solidum est, neque ulli obnoxium rubigini, quare *nexas ære trabes*, apud Virgilium legas, ad perennitatem catenarum, & *monumentum ære perennius*, apud Horatium eodem sensu. Idem & viventium salubritati adversus putrescentia, efficacissio est remedio. Acuti quoque mucrones ærei cadaveribus infixi, ea ne putrescant, vel, ut diutissimè saltem asseruentur, efficiunt.

Num. c. 21 vers. 14.

Æn. lib. 1.

Car. lib. 3. ode ultima.

CALLIDITAS. CAP. XXXV.

C SEd neque calliditas prætereunda est, quæ per Serpentis imaginem indicatur. Et Moses prudentissimum inter bruta Serpentem dixit. Animal præterea motu varium est, atque ad subsidium defensionemque præcipue paratum, quodque hostem ulcisci probè possit & norit. Draconi vero similis est virtus indagatrix, quæ diligenter omnia perscrutetur, rimeturque studiosissimè, ideoq; ab acuto visu nomen illi factum. Et quoniam in primis voluptatem ex eo significari diximus, ut quod instat agamus: ea demum vera voluptas est, quæ ex intellectu depurgato, & sano sensu perfectissima redditur, unde absolutum oritur judicium, quo freti possumus nosmetipsos prudenter tueri, atq; sapienter conservare. Quod igitur vitæ periculum amatoriæ morsiunculæ, & voluptatum vulnera, intortique deliciarum laquei intentare videbuntur, id omne temperantia depellat, longeque summoveat: Illa enim una incontinentiæ opponitur adversaria, Equum hæc, utpote ferocientis improbitatis, & vitiosæ cupidinis simulacrum, mordeat, atq; ita vitio prostrato, sessorem in virtutis æqua planitie sanum incolumemque sistat.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XV.

DE IIS QUÆ PER SERPENTEM IN ALIQVOT SIGNIS MILITARIBUS, DEQUE CADUCEO AD REM IPSAM, SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD ACHILLEM MAFFÆUM PATRITIUM ROM.

CUi vero opusculum hoc alterum de quibusdam Serpentis significationibus, in signis præcipuè militaribus, deq; Caduceo nuncupem potius, quam tibi, Clarissime Achilles? qui præter absolutam Legum peritiam, totius etiam es antiquitatis non incuriosus assector, cuique hæc domi nascuntur tam patris tui viri elegantissimi cura, quam accuratissima avi illius tui clarissimi diligentia: qui cum à secretis Pauli Veneti II. P. M. esset, quantulumcumq; otii publicis à negotiis surripere poterat, totum id rerum harum cognitioni studioque tradebat, meq; fateor à vobis mutuo accepisse plurima in toto hoc negotio meo, quæ tibi reddere, post rem arbitrio meo digestam, justum æquumq; existimavi. Accipies igitur à me redhibitionis, sed liberæ & ingenuæ nomine, multarum rerum expressa significata, quarum figuræ imaginesq; apud vos laudabili cura custodiuntur, illudq; præcipuè familiaribus nobilium domorum insignibus argumentum, contra juniorum quorumdam eruditorum opinionem scriptum ostendisti, quod ex ipsa vetustate desumptum, & apertissimè comprobatum perlegisti. Subjeci, me quoq; sentire tecum: & in hoc comprobando non parum adlaborasse: Imperatorum veterum, atq; adeo militum insignia, & in parmulis & in signis more nostro picta fuisse multa enumeravi, præsertim eorum qui Serpentem protulissent: nam circa Caduceum solicitus plurimum esse videbaris, & quæ de principatus hieroglyphicis multa disserui, jussisti mox, ut ea omnia conscriberem, quod per otium ea recognoscere constituisses. Quam primum igitur mihi quoq; per otium licuit, quo optare te tantopere contenderas, efficere procuravi, idq; quamlibentissimè, qui tantum in lucris ponerem non ignorabam: simulq; mihi stimulus addebatur ad studia hæc, veluti postliminio revisenda: quæ in multarum occupationum quasi concursu, diutius fuerant intermissa. Tuæ præterea humanitatis opera, multa in melius resarciri posse videbam, ut ita minimè fortè peritura esset lucubratio mea, quæ talem tantumq; sibi argumenti hujus non lectorem modo, verum etiam adjutorem comparasset: censuram enim doctrinamq; tuam spero mihi plurimum profuturam.

IMPERATOR. CAP. I.

PRimum igitur hieroglyphicum in hoc genere illud erit, quod ad rerum summam pertinet. Sacerdotes enim Ægyptii si vellent Imperatorem, aut potentissimum quempiam Regem per institutas ab eis imagines indicare, Anguem, ut apud Niliacum Horum est, in spiram collectũ faciebant, palatii cujusdam specie in voluminum medio statuta: siquidem domus regia in imperii totius centro sita esse debet, ut omnium æquè commodis consulatur. Nam Plato Legum quinto, Reip. suæ urbem jubet in medio regionis, quoad fieri potest, poni. Et Genes. 23, cum dicendum esset, *Erat autem Ephron longè princeps Hethæorũ:* scriptum invenias ad hujus instar hieroglyphici, *Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth.* Hinc rerum scriptores memoriæ non temere prodiderunt, Antoninum Pium in urbe semper sedisse, ut ita medius nuncios undique citius accipere posset, ideoq; ne longius abesset, nullas umquam expeditiones obivit, prædia sua tantum in Campania nonnunquam visere

Regia domus ubi esse debeat.

A visere contentus: quamvis esse scio, qui factum hoc ab eo dicant, quod gravem esse provincialibus comitatum Principis etiam nimis parci existimaret. Diodorus autem licet alia quoque Serpentis significata commemoret, quin tamen & imperium ex ejusdem animantis pictura intelligi possit, nequaquam inficiatur. Quidam hominem regni potitum hieroglyphice ita describunt, ut eum manu Serpentem comprimere indicent, cujusmodi simulacrum est in numo Aurelii Cæs. Aug. Pii filii, in quo sigillum est, Sepentem à medio manu tenens, admoventem caput dexteræ cibum porrigenti.

Numus Aurelii Cæsaris.

OSCUS. Cap. II.

MANETHON Ægyptius author, quisquis ille fuit, ait Oscum, qui Tyrrhenis imperavit, insigne Serpentis habuisse, Oscosq; ait Servius populos dici, ubi plurimum Serpentes abundant, in Campania quippe. nam Oscum hunc ajunt coloniam eo transmisisse, Hetruscis tunc Italiæ fere totius rerum potientibus, urbemq; in ea regione longe principem, ab aurigo accipitris, quem Hetrusca lingua Capym appellabant, nominasse, ut scriptores quidam vetustiores memoriæ prodiderunt: B licet tempore succedente creditum sit, eam ita à campestribus locis nuncupatam. Poetæ vero Hecatæum secuti, eosdemq; Hecatæus, Capym Trojanum virum urbis authorem fuisse tradunt, & ab eo nomen. Sed hæc utcumq; fidem faciant (in nulla enim magis authores diversi abeunt, quam in urbium originibus repetendis, dum Græci sibi omnia adscribunt, Latini sua possidere contendunt, nationes plæræq; aliæ non ignobiles esse volunt) satis constat Oscum, Ægyptiorum principum more, Serpentis insigne gestasse, & Oscos ejus colonos inde nuncupatos. Oscus dubio procul Hetruscum nomen est, & apud eos ad hæc usq; tempora Viperæ Oscorzones appellantur, si modo Vipera Serpens ille sit, qui tota Venetia vulgo Marassus dicitur. Et sacræ apud nos literæ Serpertem principis elogio nominarunt, dum ait assertor noster, fore, ut hujusmodi princeps foras ejiciatur, cum de diabolo loqueretur, qui per Serpentem multis in locis utriusq; institutionis nostræ figuratur. Hanc interpretationem D. Ambrosius è nostris nequaquam aspernatur.

Osci populi, & Capys urbis regio. Capys accipitur.

JUNO DOMINA. Cap. III.

ET indicandi dominii causa, in Junonis quoque dextera Serpentis caput statuebatur, in læva vero C lapidem sceptrum: cum Juno ipsa dominii præses apud gentes haberetur, incederetque, ut ipsa de se apud Virgilium dicit,

—— Divûm Regina, Jovisque
Et soror, & conjunx.

Æneid lib. 1

JUNO CONSERVATRIX. Cap. IV.

NAm in Juliæ Mameæ Aug. numo simulacrum est in sinus fluentes collectum, læva hastæ adnixa, dextera Anguem in spiras convolutum porrigente, ubi Anguis omnino imperium, hasta Defensionem indicat: quod ut conjiciam facit inscriptio, quæ in hunc modum legitur, JUNO CONSERVATRIX.

Juliæ Mameæ numus.

ORBIS DOMINIUM. Cap. V.

SErpentes quoque Leonibus, qui Opis deæ simulacro apponebantur, adjuncti terrarum orbem, vel orbis ipsius dominium significabant. Argutum vero dictum apud Græcos contra potentiores civili quadam libertate jactari solitum, ὄφις, εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, hoc est, *Anguis, nisi Anguem comedat, non fiet Draco.* D Nam inter Serpentum genera Dracones ii vocantur, qui corpore sunt immaniore, vastioreq; magnitudine, tametsi pro quocunq; Angue plerunque nomen hoc autores usurpant. Quem igitur Imperatorem statuas, eo adagio, ajebant illi, ei necesse esse Reges & Principes multos deglutire, ut ita Rex regum fieret & dominantium dominus.

Dictū in potentiores. Ab Erasmo ad verbum. Chil. 3. cen. 3. prov. 61.

IMPP. DUO. Cap. VI.

IN Græcorum etiam numis dominium per Serpentum effigiem significari observavimus: nam in numo quodam videas Serpentes duos ad semicirculi curvaturam invicem spectantes caudis introrsum incurvatis, cujus inscriptio dominium penes duos esse demonstrabat: ita enim habebat, ΔΤΝΑΡΧ. ΕΞ ΤΠΑΤ. Β. Quod ita apertius exprimitur, *δυναρχία ἐξ ὑπάτων δύο.*

Græcorum numisma.

PROVINCIÆ PRINCEPS. Cap. VII.

Quod si regem Ægyptii, provinciæ tantum alicui jura legesque dantem pingere voluissent, dimidiatum ut apud Horum est, Anguem figurabant, per animal quidem Regem per segmentum vero quod non universo imperaret orbi, subindicantes: omnipotentem siquidem ex integro Dracone intelligi, superius ostensum est. Sane Anguis ille, qui Tarquinii Superbi animum perculit, anxiumque reddidit, cum à columna lignea repente elapsus omnes vertisset in fugam, tota rei miraculo curia consternata, nimirum significabat, novum & inexpectatum principem, eumdemque juvenem L. Brutum, de columna lignea, hoc est, de stupore, quem diu simulaverat, proditurum. Lapis enim & caudex, pro stupido & alienatæ mentis homine, apud Comicos ponitur.

Accidit anno ab urbe cond. 242.

REX OPTIMUS. Cap. VIII.

Si vero regem optimum significare procurassent (κάλλιστον enim, non autem κάκιστον, in emendatis Hori codicibus habetur) Anguem utique in orbem collectum effingebant, cauda mordicus apprehensa, sed regis nomen in spiræ medio describebant. Quin etiam certam Anguis speciem, μεσὶ cognominatam, huic significato adhibebant. Cur vero Anguem fingerent sibi caudam admordentem, authores quos sequimur nusquam tradunt: sed si ariolari licet, indicabat, omnia usq; ad minima, ultimaq; curæ esse Regi, qui bonitatis nomen sit adepturus, cum ea præcipue de causa Sardanapalus, & pleriq; alii infames habiti sint, simulac ad principatum pervenere, omni abjecta cura sibimet tantum vacare, seque unos curare instituerunt.

REX TUTELARIS. Cap. IX.

Vigilantia in Rege necessaria.

Home. Ilia. β.

Quod si Reges Ægyptii suum, vel alium quempiam in obeliscis aut monumentis aliis, curam populi sui gessisse regiam attestarentur, eumq; tutelarem fuisse commonerent, Anguem vigilem, vertice quippe surrecto, erectoq; pectore sculpebant, cujusmodi species adhuc plerisque locis inspicitur: hic vero pro Regio nomine Custos inscribebatur, utpote quod æque vigilabundum esse deceat Regem, cui gentium regnique tutela sit curæ credita: quare apud Homerum Somnus Nestoris personam indutus, his verbis compellat Agamemnonem:

> Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
> ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Quam sententiam ita reddamus:

> *Non decet ignavum tota perducere somnum*
> *Nocte virum, sub consilio, sub numine cujus*
> *Tot populi degunt, cui rerum cura fidesque*
> *Credita summarum.*

Quod P. Scipio, vir alioqui rebus tot præclare gestis omni laude major, cum minime præstaret, somnolentiæ taxatione male apud Romanum populum audiebat, author Plutarchus libro ad Trajanum Imper. de civili institutione. Sane vero Dracones à visu, quem acutissimum habent, nomen apud Græcos habuere. Palladi autem eadem de causa dedicatur, quia nomen id παρὰ τὸ πάντα ἀθρεῖν, καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντων νοεῖν, factum nonnulli tradunt, prudentiamq: hinc interpretantur. quæ omnia prospiciat, & ante omnes intelligat. Carpit Horatius quemdam, qui in amicorum vitiis tam acute cerneret quam Aquila, aut Serpens Epidaurius: puto proverbium secutus, ὄφεως ὄμμα. Neque temere Aristophanes finxit Angues duos Pluti oculos in gratiam Æsculapii lambere, cujus rei beneficio ille ex cæco cernere cœpisset.

Serpentis oculus.

HEROS. Cap. X.

Draco cur Heroibus dicatus.

Quod autem Heroibus in universum Draco sacer habeatur, ea de causa Plutarchus, Agide, factū putat, quod ex medulla hominis serpens gigni soleat, quod non ignoravit Virgilius, cum ad Anchisæ tumulum hæc accidisse memoravit:

Ænei. lib. 5.

> *— Adytis cum lubricus Anguis ab imis,*
> *Septem ingens gyros septena volumina traxit*
> *Amplexus placide tumulum, lapsusq; per aras:*
> *Cærulea cui terga notæ, maculosus & auro*
> *Squammam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus*
> *Mille trahit varios adverso sole colores.*

Obstupit

A *Obstupuit visu Æneas, ille agmine longo*
Tandem inter pateras & lævia pocula Serpens,
Libavitque dapes, rursusque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.

Quod quidem non temere fictum à Poeta sed ex historia desumptum. Atheniensibus enim contra Medos apud Salamina navalem pugnam inituris, Serpens draco in navi dicitur apparuisse, secundissimo rerum, quæ prospere subsecutæ sunt prodigio: cujus rei monumentum in Salamine templum fuit Cychreo, ut apud Pausaniam est, dicatum, quod Apollo responderit, Serpentem illum Cychreum heroem fuisse, qui auxilium allaturus advenisset.

EPAMINONDAS. Cap. XI.

Epaminondas autem Imperator ille clarissimus, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, Draconis gestamine insignis fuit. Eo vero loco ubi prælium commissum est, columnam erexit antiquitas, cum clypeo Draconem in ejus memoriam sculptum ostentante. Quod Pausanias ideo factum arbitratur, quod is ex Spartiarum cognatione, quæ Thebis erat antiquissima progenitus diceretur, quorum id gentile esset insigne: quippe quod à seminio anguineorum dentium, quos Cadmus severit, oriundi essent: Spartanosque ipsos in Laconia inde originem duxisse nonnulli credidere, quos olim ὀφιοδέϱους nuncupatos alia de causa historici tradiderunt: cum enim annonæ caritate laborarent, compulsi sunt, Serpentes, quorum vis magna in Laconia multiplicaverat, in humani cibi usum convertere. Sed quoniam de clypeis & gestaminibus militum atq; cohortium multa dicturi sumus, quia id præcipue contendebas, ut adversus eruditorum quorundam sententiam veterum exempla tibi suggererentur, quo non esse novum institutũ, familias variis gestaminibus tum colorũ, tum dissectionum, atq; etiam insculptarum in illis animantium, figurarum, plantarum, instrumentive alicujus adjectione discerni, comprobare posses: priusquam ad horum explicationem aggrediar, alia quædam ad principatum & nominis claritatem per Anguem commonstrata dicere necessarium est. Sed prius aliqua de ostentis.

Spartiani cur ὀφιοδέϱοι olim.

B

AMPLITUDO NOMINIS. Cap. XII.

In ostentis enim summam nominis amplitudinem portendere Anguis fertur, non iis tantum, quæ ad imperium, aut alium quemcumque principatum attinent, sed ad ea quoque, quæ vel ingenio, vel arte celebritatem sibi aliquam comparavere, ut in histrione Roscio, artis suæ gloriam præmonstravit: cum enim puerum Anguis dormientem noctu complicasset, pater ad aruspices detulit, qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore.

C

DOMINIUM. Cap. XIII.

Aureliano vero, quamvis modicis parentibus ortus esset, summum tamen imperium Anguis portendisse fertur, cum ejus pueri pelvim plerumque cinxisset, neque unquam occidi potuisset: postremo matrem ejus, quæ templi Solis sacerdos erat, & aruspicinæ non ignara, cum hoc vidisset, Serpentem quasi familiarem occidere noluisse. Pari præsagio Severo imperium præmonstratum est, cui dormienti, ut Spartianus ait, in stabulo Serpens caput cinxit, & sine noxa, expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Quin & Maximini junioris, quem pater secum Imperatorem appellavit, caput dormientis Serpens circumdedit, futuræ dignitatis argumento. Quid autem somnia? nonne ipsa quoque vel in conceptu, vel in partu, quotiens Draconem obtulissent, ejusdem amplitudinis prænuncia fuerunt? Mamæa Alexandri Severi mater, pridie quam puerum eum pareret, somniavit se Dracunculum enixam edidisse. Nam & Alexandro Macedoni Draco dominii claritatem præsagivit, qui matri Olympiæ congressus est in somniis. Hoc idem de Pomponia Africani Scipionis matre traditum est, & ipsi Draco circumfusus nihil attulit nocumenti. Dedit & Augusto Imperii præsagium ostento simili. Nam cum Actia mater ejus ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset, positaque in templo lectica, dum cæteræ quoque matronæ dormirent, obdormisset, visus est Draco repente ad eam irrepere, pauloque post digressus: illa vero expergefacta, quasi à concubitu mariti se purificavit, & statim in corpore ejus extitit macula veluti picti Draconis, quæ nunquam eximi potuit, adeo ut publicis inde balneis perpetuo abstinuerit. Sed enim facile fuit

D

Mamæa somnium.

Actiæ somnium.

Sueton. in August. c. 94.

fuit ostenta, quæ principibus viris, aut nobilitate, aut opibus claris accidissent, ad futurã eorum amplitudinem accommodare: quid autem de servis dicemus infima fortuna genitis? Spartacus venalis cum Romam delatus esset, deprehensus est dum quiesceret, habere sub capite Draconem in spiram complicatum, quem Thracia itidem mulier conspicata vaticinandi peritissima, signum esse dixit magnæ cujusdam & formidabilis potentiæ, quæ tamen infaustum esset exitum habitura. Idem Serpens ubi defectus casu aliquo fuerit, imperii adesse finem idemtidem ostendit. Nam Tiberius Cæsar Serpentem Draconem in deliciis habere solitus, eiq; manu sua cibum ministrare: quem cum is corrosum à Formicis reperisset, monitus est cavendam sibi esse vim multitudinis: Formicas enim populi significatum habere, non fabula tantum Pelei Thessaliæ Regis, verum & portenta & prodigiosa somnia declarant. Nam & Nero paulo ante quam extingueretur, visus est sibi per somnium pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Sedenim de Formica loco suo plura. Quod ad Serpentem pertinet, idem Nero, qui Serpentis spolium à matre pro amuleto commendatum, brachio alligatum aliquamdiu gestaverat, inde memoriæ maternæ tædio abjecerat, tunc id perquisivit incassum, cum omnia contra se fremere comperisset, maternæ erga se pietatis sero memor.

Sueton. in Nerone c. 46.

A B

ASIA. CAP, XIV.

Tres Serpentes qnid in numis.

ANTEA vero quam militaria signa promoveam, scrupulus ille mihi videtur eximendus, quod nonnulli per Serpentes tres, Asiam provinciam significari putant, non secus ac Ibes Ægyptum, Elephanti Africam, Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam, quæ sigillatim suo quoq; Commentario declarata sunt. Id ea de causa suspicari videntur, quod numi plerique argentei conspiciuntur, quorũ inscriptio est CÆSAR IMP. VII ab altero latere angues tres, quorum duo pectoribus hinc inde sinuose surrectis attolluntur, tertius jacens: capite caudam unius, cauda vero caudam itidem alterius implicat. Hos inter Victoria surrigitur calathisco insistens: quippe ad ipsius terræ Asiaticæ feracissimam ubertatem significandam. Inscriptio vero est, ASIA RECEPTA. Sedenim, ego Angues eos tres indicare crediderim, Imperium Romanum tres jam orbis partes occupasse: Europam enim diu possederant, Africam paulo ante subjugarant, nunc Asia recepta, & ad reliquas applicata, tertiam quoque partem adepti videbantur.

C

PRÆFECTUS MILITUM. CAP. XV.

Cæsaris numus.

QUOD vero pertinet ad insignia militum, numus est Cæsaris Dict. III. in quo Victoriæ caput est, alarum quippe & capillis in nodum collectis, ab altera cujus facie Roma gradiens, stola ad pedes demissa, capite, uti mos, galeato, ancile sinistra gestans, læva trophæũ, quod humero inheret, sustentans, à latere vero Serpens Draco prorepit capite surrecto, magnis voluminibus terga trahens, cujus inscriptio est, C. CLO. VI. PRÆ. M, Cajus Clodivus VI. præfectus militum. In sacris literis legas, Draconum capita in aquis à Deo contrita, quod Psalmo quarto supra LXX. habetur, quod milites, centuriones & duces eos significat, qui fuerant à Pharaone immissi, ut Israeliticum populum persequerentur: ii aquarum mox inundatione suffocati sunt, atq; ita contriti, quodq; mox sequitur phrasi longe insigniori, *Tu confregisti caput Draconis*, Pharaonem ipsum intelligit. Qui mysticum sequuntur sensum, hæc ad Christum referunt, qui dæmonis vim omnem sustulerit.

Capita Draconum in aquis contrita.

COHORTES. CAP. XVI.

D

Insignia cohortum.

QUIN & cohortium erant insignia, perque singulas earum, ut Flavius Vegetius scribit, ferebantur ad prælium á Draconariis, quo nomine κατ' ἐξοχὴν, signiferos omnes appellitabant. Quo vero pacto gestarentur, videre est apud Ammianum Marcellinum, ubi pompam describit, quã Constantius Imper. urbem ingrediens duxit: *erant enim* ut is inquit, *Dracones hastarum aureis gemmatisq; summitatibus illigati, hiatu vasto perflabiles, & ideo veluti ira perciti sibilantes caudarumq; volumina relinquentes in ventum.* De iis Claudianus:

Mansuescunt varii vento cessante Dracones.

Erat vero signum Draconis purpureum, ut idem Ammianus attestatur. Atqui non in signis tantum Serpentes militibus usi fruere, sed vivi etiam, pugnatoribus sociis auxilium non contemtibile præsti-

A præstitere. Legimus enim Annibalem monstrasse Antiocho navali prælia pugnaturo,ut in hostium classem vascula jacularentur Viperis plena, quarum metu perterriti hostes à dimicatione,& nauticis ministeriis impedirentur. Idem cum Prusias jam cedente classe sua fecisset, victor evasit. Antiquæ vero illius militiæ vestigia quædam habentur apud vos Maffæos Romæ, in Canone quodam circa Theodosii tempora, & aliquanto etiam prius confecto,in quo militum omnes ordines recensentur, gestaminaque ipsa suis etiam coloribus picta conspiciuntur, quæ quisque manipulus turmaque, ex quadrupedibus vel alitibus, vel ex colorum varietate signa sibi desumpsissent: ex quibus,quæ facerent ad Anguem,quoniam id operis ordo sibi deposcere videbatur, subjicere non importunum judicavi.

Annibalis stratagema.

SENIORES MENAPES. CAP. XVII.

EX his enim seniores Menapes dicti, Anguem luteum pro insigni habebant in parma viridi, cujus marginem ruber limbus ambibat. Umbilicus argenteus erat, circa quem luteus circumducebatur circulus. His autem Serpens terga inferne habebat, caput & caudam sursum versus inflectebat.

Varia Militum insignia.

B

CORTONACENSES. CAP. XVIII.

QUi vero coloris albi Draconem præferebant in rubra parma,cujus umbilicus erat argenteus,in margine vero circuli duo, quorum interior prasinus,albus exterior, ii Cortonacenses appellabantur,& cum superioribus utrique sub magistro peditum stipendia faciebant.

THAIPSALI. CAP. XIX.

NAm qui sub equitum Magistro militabant Thaipsali (nisi codex in damno est, & Thessali, forte castior lectio sit) nuncupati, cæruleum gestabant Anguem,terga lævam versus porrigentem,in dexteram vero caput ad caudam incurvantem, qui gestis in Cortonacensibus diversus erat. Horum vero parma alba, umbilicus identidem argenteus,circum quem ruber ducebatur circulus. Inter caput & caudam Colubri, violaceus erat orbiculus.

PRÆFECTI FABRICÆ. CAP. XX.

INter gestamina vero Fabricæ præfectorũ, quæ sex numero erant, dimidiatus Serpens luteus in horum uno conspiciebatur,parma cærulea,aureus umbilicus,margo ruber: intra quem à læva parte, Onyx parvus cum Æthiopis sigillo. Sequebantur ii virum illustrem, Magistrum officiorum appellatum.

C

SAGUNNENSES. CAP. XXI.

SEd Angues duo in hujusmodi militum gestaminibus colore rubro, sive,uti ex Ammiano diximus, purpureo, ad similitudinem X. Græcæ literæ in transversum siti, in cærulea parma, cujus marginem ruber limbus circumdaret,eorum erat insigne,qui sub Magistro peditum merentes,Sagunnenses appellabantur.

BIANENSES. CAP. XXII.

HUmanicipitis autem Serpentis effigies, in cærulea parma ipse quoque unicolor, spiris duabus circa umbilicum aureum datis, capite eo humano superarrecto,& in aversum respiciente, cauda aliquantulum inferne summissa propendenteq; gestabatur à militibus,qui sub Magistro militum per Illyricum merebant, Bianenses nuncupati.

D

HONORIANI JUNIORES. CAP. XXIII.

ERat inter hos quoque mutilati Serpentis insigne, cujusmodi eorum habebatur, qui Honoriani juniores vocabantur. Serpentis id frustum luteum, totam fere parmam circumplexum. Inter caput & segmentum quadra erat & ipsa lutea,angulis in os & in cæsuram versis,in qua tessala conspiciebatur purpurei coloris. Intra Anguem parma omnis rubra,extra tergum circulus albus ducebatur,umbilicus erat argenteus. Erant ii sub illustri viro equitum Magistro.

MARCOMANI. CAP. XXIV.

SUb eodem præfecto merebant & Marcomani, qui dimidium ipsi quoque Serpentem præferebant coloris identidem lutei,in alma parma, cujus aureus erat umbilicus. Inter segmentum & caput lutea etiam lunula cernebatur adpicta.

CURIATII JUNIORES. Cap. XXV.

Contra vero in nigra parma luteus erat Serpens eodem circumductus modo, & ipse curtus, orbiculo quodam cæruleo inter caput & incisionem collocato: umbilicus ad angulos rectos decussatus, partes duas adversis angulis oppositas albas, duas cæruleas habebat. Gestabant hoc Curiatii juniores, sub eodem Magistro equitum militantes.

MAURIALITES. Cap. XXVI.

At dimidii duo, seque invicem inspectantes albi coloris in parma viridi, quam margo ruber ambibat, eorum erat gestamen, qui sub eodem Magistro equitum Maurialites appellabantur. Hujus quoq; parmæ umbilicus decussatus erat transversis lineis, cujus duæ oppositæ partes albæ, adversæ cæruleæ.

PRÆFECTUS FABRICÆ. Cap. XXVII.

PRæterea sex illa insignia, quorum superius mentionem fecimus, præfectus Fabricæ septem alios ordines ducebat totidem gestaminibus insignes: in quorum uno Serpens luteus dimidia sui parte conspicuus, capite truncique parte cæsa in lævam versis, parma cærulea. Inter Serpentis caput atque segmentum orbiculus erat luteus, umbilicus quoque in obliquum decussatus, partim aureus, partim argenteus erat.

DEFENSORES. Cap. XXVIII.

DUos vero Angues in caducei speciem implicatos, capitibus ad osculum coeuntibus, in parma cærulea, quam ruber ambitus late circuibat juxta marginem, illi gestare, soliti sunt, qui Defensores vocabantur. Horum præfectus erat illustris vir, militum Præsentialis nuncupatus.

SEXTA PARTHICA. Cap. XXIX.

INteger etiam caduceus, hoc est, totis expressis Anguibus, iisque una cum baculo, luteis, in parma cærulea, cujus marginem purpureus circulus ambibat, insigne erat legionis ejus, quæ Sexta Parthica vocabatur. Militabat sub Magistro militum per Orientem.

ANGLEVARII. Cap. XXX.

SUb militum autem Præsentiali Anglevarii erant, quorum insigne fuit caduceus ruber, in baculi cujus summitate pila erat, unde Angues prorumpebant, & ad Osculum juxta parmæ medium adflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, at dilutioris, quam purpureus ambitus circuibat.

CORNUTI. Cap. XXXI.

AT sub Magistro militum Præsentiali (alia hæc erat præfectura) Cornuti merebant, quorum gestamen erat parma tota lutea, sed nigro circulo aliquantulum interius circumducto, in medio cujus Angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam identidem rubro emissi ad osculum incurvabantur. In cippi medio ancile parvum erat colore perpictum luteo, duabus in medio nigris lineis, à dextera ad lævam in parallelum dissecantibus, in superiore cujus parte T. centurionis signum notatum erat: de quo alibi diximus.

FALCONARII. Cap. XXXII.

IN eadem Magistri militum Præsentialis militia, gestamen erat in parma tota purpurea, Angues duo cærulei, colore tamen dilutiore, binæ utrique aures acutæ, longeq; surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur (liceat ita columellam appellare, quæ sustinebat Angues) unde mox in superiorem caducei partem curvabantur: fulcrum illud lato spatio binas hinc inde plicas acutis angulis porrigebat. Medium hujus spatii umbilicus aureus occupabat: qui id præferebant, Milites Falconarii nuncupabantur.

VINDICES. Cap. XXXIII.

IIs proximi erant & ordine & præfectura vocati Vindices, qui cæruleas Mori instar colubras in caducei morem flexas, pro insigni habebant in parma tota lutea, ubi angues pedamento committebantur appliciti coalitique: aureus erat umbilicus.

SAGITTARII NERVII. Cap. XXXIV.

DUcebat & Magister peditum ordines aliquot caduceis insignes, ex quibus præcipue erant sagittarii Nervii, qui dimidio utebantur caduceo quorum scilicet parma coloris erat prasini, rubro

A bro circumducto limbo: Parmæ medium occupabat orbis luteus, in quo Angues purpureæ rubro coalitæ fulcimento, ad osculum in circuli se formam incurvabant.

BATAVI. CAP. XXXV.

HOrum socii erant, qui cæruloos gestabant Angues in caducei morem flexos, in parma tota rubra. Anguium vero pedamentum album erat, veluti squamis acutis quatuor altera super alteram scandentibus, quarum apices inferne summittebantur. Batavi autem erat eorum nomen.

MARCOMANI JUNIORES. CAP. XXXVI.

IS additi erant Marcomani juniores, qui & ipsi caducei formam præferebant: Albas quippe Angues in clypeo rubro, cujus margo albo circumplectebatur circulo, qui fundamentum ad Angues usque coloris ejusdem proferebat.

MARCOMANI SENIORES. CAP. XXXVII.

NEque quidem hinc aberant seniores Marcomani, qui hunc eundem secuti præfectum, prasinas habebant caducei colubras in alba parma, quam luteus ambibat circulus, rubra vero erat se-B des pro fulcro supposita, cui applicitæ erant colubræ.

ATECOTI JUNIORES. CAP. XXXVIII.

ORdinibus his adnumerabantur illi quoque, quorum gestamen erant Angues ex caduceo luteæ, cum rubro pedamento in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat: intra ambitum Anguium figura cordis erat coloris purpurei. Hi vero Atecoti juniores appellabantur.

EXCULTATORES. CAP. XXXIX.

UNus etiamnum ordo caduceatus eundem Magistrum peditum sequebatur, quibus nomen erat Excultatoribus. Gestabant ii caduceum ex luteis Anguibus auritis, quorum terga crispis acutioribus inhorrescebant. Alba erat parma, quam margo ruber amplectebatur.

BRACHATII. CAP. XL.

QUi vero sub Magistro equitum caducei gestamen usurpabant, albas præferebant colubras, cum pedamento identidem albo in parma prasina, quam ruber ambibat limbus, hique Brachati vocabantur. Reliqua vero insignia, quæ innumera pene sunt, per commentaria cæterorum animalium,
C ut loco quæque cougruebant, singula disposita sunt: partim in arma & signa reliqua militaria congesta. Nunc quia res nobis cum Angue est, & in caduceum incidimus, satis habituri sumus, si reliqua caducei significata Commentario hoc explicuerimus.

DE CADUCEO. CAP. XLI.

CAducei species tota prorsus Ægyptiaca est, quam Mercurio præcipue veteres consecrarunt, Draconibus duobus, mare scilicet & fœmina, parte media voluminis sui invicem in nodum, quem Herculis vocant, obligatis: quorum primæ partes reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli jungunt, caudæ vero ad Caducei capulum revocantur, ornanturque alis ex eadem, capuli parte nascentibus.

GENESIS. CAP. XLII.

ARgumentum hujus hieroglyphici commenti ad genituram hominis, quæ genesis appellatur, Ægyptii protendunt, deos præsides homini nascenti quatuor esse memorantes, δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, καὶ ἀνάγκην. Ac priores duos Solem & Lunam intelligunt: quod Sol author spiritus, caloris & luminis, humanæ vitæ genitor & custos est, ideoque nascentis dæmon creditur. Luna τύχη, quia corporum præses est, quæ fortuitorum varietate jactantur: Amor osculo significatur, Necessitas nodo: pinnæ mentis velocitatem indicant, qua pernicius nihil. Involucrum vero Draconum, iter utriusque flexuosum ostendit: quæ omnia & pleraque alia Macrobius diligenter examinavit, à quo, quæ diffusius quis exponi quæsierit, petendum. Occultam sane rerum originem per Serpentis effigiem Valentiniani commonstrabant, positionem intestinorum nostrorum, per quæ esca infertur, in exemplum adducentes, quæ serpentinæ spiræ instar in utero delitescens, occultatæ in nobis genitricis substantiæ specimen habeat.

Hominum nativitatis præsides quod, & qui.

Ex Macr. lib. 1, c. 19. Sat.

MINÆ PAXQUE. Cap. XLIII.

Nempe Suidas & Polyb. lib. 4 histor. Hinc illud Δόρυ κηρύκειον, hasta caduceum, à Suida & Polyb. lib. 4. Histor. Macr. lib. 1. cap. 9.

SUNT authores haudquaquam aspernandi, qui Serpentes illos mutuis nexibus implicitos, minas & pacem simul ostentare putent: cujusmodi simulacrum Gephyrei armato exercitui prætulisse feruntur, cum Eumolpus Athenienses profligavit: illi enim Caduceum prætendenes, & pacem quietis, & minas insultantibus, offerre visi.

TERRA. Cap. XLIV

INTERPRETATIONEM eam, quæ Caduceum ad geneseos significatum trahit, Ægyptiacam esse non negarim, sed alia quadam ratione à Macrobiano commento feciore. Siquidem Ægyptii cum maxime omnium humanum genus ex cœno genitum profiterentur, colubros terræ filios esse non ignari, prout etiam in ostentis aliquot accipiuntur, fingentes colubros ita mutuo complexu ad osculum tendere, omnem indicant humanitatem, si salva esse velit, oportere in ejusmodi concordiam convenire: Caduceatores itaque Serpentes eo complexu conjunctos præferunt, ut eos, qui aliis injuriam facere moliuntur, humanitatis admoneant. Quod vero terræ signum sit Anguis, plerisque historiarum locis, sed eo præcipue reperias, ubi Crœsus adversus Cyrum bellum suscepit: eo enim tempore vis colubrorũ ingens in suburbanis Sardium locis repenta coorta est, quos Equi in pascua missi passim devorarunt: responderunt divinationum periti, futurum ut externæ gentes indigenas consumerent: indigenam enim esse colubrum, terræque filium, Equum vero & advenam, & bellicosum hostem, de quo suo satis dictum Commentario.

Anguis terræ signum.

CONCORDIA. Cap. XLV.

VERUM si quid in longa hujusmodi rerum indagine ariolari licet, putarim ego picturationem hanc in pacis & concordiæ significatum inde sumptam, quod Serpentis effigies plerisque locis pro bello & odio, funestaque alia quavis clade poni solita est: osculum autem, & pacis, & concordiæ signum esse, negarit nemo. Quin & sacræ pietatis nostræ literæ pacis osculum identidem attestantur. Virga ut loco suo latius ostenditur, tum disciplinam, tum eloquentiæ vim indicat. Si quis igitur pietate gravis, & eloquentia potens, altercantes aggressus, nullam bello salutem esse docuerit, dubium bellorum omnium eventum dixerit, funesta perniciosaq; demum esse bella commonstrarit, & quæcunque alia ad hujusmodi rem pro loco, tempore, personisque facientia excogitare & eloqui potuerit, perfacile is discordes animos in concordiam trahet, duosque Angues, hoc est, odia mutua doctrinæ suæ virga in unum obligabit, quibus ad oscolum coeuntibus, convenire animos & ad concordiã conversos esse, meridiana luce clarius apparebit. Neque me fugit, esse ovorum genus in magna Galliarum fama, quod anguineum appellant Druidæ, quod ex numero suorum ovorum faciant Angues convolventes ea & salivis faucium corporumque spumis conglomerantes, ut tandem fiat ex multis unum: sive Angues ea sint ova spiris ita conglobati, artificique complexu adstricti, salivarumque profluentium humore concreto crusta superinducatur. Utcumque, id sane constat: ovum hoc quodcunque sit, ad victorias litium & ad cõciliandos sibi Regum aditus mire laudari: perinde ac etiam inguen Anguis in pelle Dorcadum (ne Draconum, ut in corruptis Plinii codicibus habetur, dicamus) nervis cervinis alligatum in lacerto conferre ad judiciorum victoriã perhibetur, cujusmodi rebus magica superstitio mortalium plurimos eludit. Quod si hoc credibile videatur, Philostrato etiam, præter innumeras quas confinxit fabulas, fides adhibenda est: qui Gygis annulũ habuisse lapidem scribit, qui montanis Indiæ locis cristatorum quorundam Draconum capitibus insit. De quo quidam annulo multa Plato libro de Justo, & ab eo Tullius in Officiis, quod is qui eum gestaret, pala in volam conversa, à nemine spectaretur, quamdiu pars illa palam attingeret.

Ad verbũ à Plin lib 29 cap. 3.

Ovum anguineum.

Plin. ibid.

Et lib. 2. de Republ. & lib. 10.

PAX. Cap. XLVI.

Plin. ibid.

PLERISQUE sane locis videre est Anguium hujusmodi globos, in unam quasi massam adstrictos, de jugorum verticibus ad ima provolvi. Et in Æthiopia ajunt tantam Anguium vim convenire, convolvique in gyrum invicem, ut montis speciem procul aspicientibus reddant: cujusmodi quidem complexus Anguium, & frugifera eorum concordia, causa (ut Plinius inquit) videtur esse, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circumdata effigie Anguium fecerint: neque enim cristatos esse in caduceo, mos est. Adhæc, numismata tot caduceis insignita, pacis inscriptionẽ præfe-

A præferunt, ut in numo Cæſ. Veſp. Auguſt. P. M. TR. P. COS. VIII. ſigillum eſt cum caduceo & ramo olivæ, inſcriptione adjecta, PAX AUGUSTI. Vidimus & numum aureum Bononiæ apud Achillinos, in quo ſimulacrum alatum eſt, cum caduceo & Serpente quodam à pedibus abeunte, cujus inſcriptio eſt, PACI AUGUSTÆ. Illius ſane Serpentis abitus ablegatum alio bellum oſtendit. Aliæ in hoc numo literæ ſunt, TIB. CLAUD. CÆS. AUG. P. M. TR. P. Nam in altero ex ære ejuſdem Tib. L. Claudii numo alatum ſigillum eſt: dextera, veſtimentum à pectore ad faciem tollens: læva caduceum exporrigit, pedibus Serpentem ſinuoſum calcat, quod bello oppreſſo pacem condonatam omnino ſignificat.

Veſpaſiani ſigillum & numus.

Tiberii Claudii numus.

FELICITAS. CAP. XLVII.

Caduceo vero ſi cornu copiæ adjiciatur, felicitatis indicium eſt, quod in ejuſdem Veſpaſiani, & aliorum numis obſervavimus. Nam & Hadriani numus eſt eodem ſignificato, atque inſcriptione, quæ in Trajani habetur, quippe FELICITAS AUG. Vidimus etiam in Antonini Pii numo caduceum & olivæ ramum fructibus & foliis onuſtum, cujus eſt inſcriptio, FELICITAS AUG. In Severi vero Macrini Auguſti numo non olivæ ramus, ſed haſta in læva eſt manu, caduceus dextera prætenditur: inſcriptio, FELICITAS TEMPORUM. S.C. Haſtam autem intra alia ſignificata humanæ etiam ætatis B indicium eſſe alibi oſtendimus, ac perinde temporis. In Juliæ Mameæ numo, Dea lævo cubito columellæ aſſurgentis capitulo innititur dextera caduceum tenens: inſcriptio, FELICITAS PUBLICA. S.C. Columna enim habet, neſcio quid, in ſignificato quod ad publicum pertineat: de qua loco ſuo plura. Ex his dubio procul conſtat, quid ſibi velit caduceus ille, qui ſitus eſt in medio cornuum duorum in numo Druſi, quidque ſolus ille in numo, cujus inſcriptio eſt, M. PLETORI SEST. EX S.C.

Hadriani. Trajani, Antonini Pii, Severi, Imperatorum, & Juliæ Mameæ numi.

ELOQUENTIA. CAP. XLVIII.

Sed quia Serpentem pro aſtu poni docti ſumus, ex Ariſtotele dicente, animalia quædam eſſe aſtuta per ſe, ſicut ſunt Serpentes: magis vero ex lectione ſacra, quæ prudentiam huic in primis animali tribuit, ea etiam de cauſa Angues caduceo complicari putamus: quod oſtendere voluerint, & calliditatem & prudentiam neceſſarias eloquentiæ, quæ per virgam ſignificatur, quippe quæ regat dictis animos. Neque deſunt qui virgam auream in Mercurii manibus, à qua Deus ipſe χρυσόρραπις appellatur, dignitatis & excellentiæ, quæ illum ornant, qui & ſcite & opportune norit orationem C contexere, ſignum eſſe contendunt.

Id eſt, auream virgam geſtans Hom. Odyſ. ε. verſ 87.

SAPIENTIA. CAP. XLIX.

Virga vero Palladi, totius ſapientiæ Deæ, ab Homero paſſim accommodatur. Vlyſſis quoque ſocii uno virgæ capite, falſa quippe perſuaſione ac inſipientia, in brutorum ſpecies transformantur: altera virgæ capite, vera quippe diſciplina ac rerum peritia, in humanam reſtituuntur effigiem. Reliqua vero taceo, quæ Moyſes ubique virgæ fretus munere ſcribitur effeciſſe: nam alibi ſuper hoc ſuus erit locus. Quam vero nunc tractamus, ea eſt divina virgula, de qua M. Tullius in calce primi libri Officiorum ait: *Quod ſi omnia nobis, quæ ad victum* D *cultumque pertinent, quaſi virgula divina, ut ajunt, ſuppeditarentur.* Atque hanc dicendi formam apud alios etiam authores invenies, qui ex hoc effuſiſſimam eam DEI Opt. Maxim. munificentiam intelligunt, quæ omnia ſecundat, fortunat atque felicitat.

Virga Palladis quæ. Hom. Odyſ. κ & π. Hom. Odyſſ. κ.

VERA DISCIPLINA. CAP. L.

Eundem hunc Scipionem noſtri ſic figurant, ut ad omnium fere templorum facies juxta limina, coloſſeæ magnitudinis figuram humanam pingant, quæ Chriſtum puerulum in humeros ſuſtulerit:

Nempe Chriſtophorum.

lerit: quod, ut mea fert opinio (nam historia omnino apocrypha est) ea de causa fit, ut si Christum gestare humeris, hoc est, veram sapientiam enancisci volumus, dandam esse operam impensissimam disciplinæ admoneamur, robori cujus innixi, rapidos quorumcunque amnium cursus profunditatemque, ac torrentium impetus facile superemus. Et quod Jacob ait: *In virga nostra Jordanem pertranseamus*, sane Jordanis vel quodvis aliud flumen, fluxos animi motus, & voluptariæ mollitudinis affectus indicat: virga disciplinam, sine qua non esse progrediendum Græco monemur adagio, qua qui firmiter innituntur, nullis perturbationum occursibus deturbantur, nullis undarum quantumlibet inturgentium fluctibus immerguntur: pedibus vero per ima vel ipsius pelagi demersis, vix crure genuve tenus alluimur: capita autem, ut ait ille, condimus intra sidera, Deumque ipsum sustinere humeris videmur, ac veri demum evadimus χριστοφόροι, in quos ubi sagittæ fuerint immissæ, eædem in jaculatores suos sponte retorquentur, ut in vulgata habetur historia. Quid enim in universa literarum peritia facilius, quam, eorum calumnias repellere, ac suismet unumquemq; jaculis conficere, qui sanctissima nostræ pietatis instituta vel incessere, vel convellere aggrediatur, quæ certo Dei sit præsidio firmata, magni verique numinis munimento quam validissimo roborata?

Gen. 32, 10.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XVI.

DE IIS QUÆ PER ÆSCULAPIUM GORGONAS, HYDRAS, ET ID GENUS ALIA SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD MAGNIFICUM MARIUM MAFFÆUM ROM. PATRITIUM

TIbi vero elegantissime Mari, tertium de Serpentium significationibus commentarium dedicandum judicavi, ut universa, hæc materia, quæ à vobis honoratissimis fratribus magna sui parte profecta est, ad vos identidem rediret, laudastiq; ea, quæ ad Reverendiss. Cardinalem, quæq; ad Achillem fratres tuos miseram, significastiq; libellos illos pro humanitate tua libenter à te lectos in illis tamen desiderasse quædam alia, ut opus absolutum undecumq; videretur, præter Æsculapium, fabulosa scilicet illa, Gorgonas, Hydras, & id genus alia: tum quædam venenatorum genera, Dipsadem, Scorpium, Salamandram, quod in illis quoq; inesse debere hieroglyphica augurari: proinde curasti, ut hæc mihi nomine tuo per Florum nostrum significarentur, ne contentus iis esse vellem, quæ duobus illis Commentariis collegissem. Respondi, dilectiss. Mari, agere me gratias incomparabili humanitati tuæ, quod ita me admonueris, mearumq; nugarum, qualescunq; essent, curam suscipere dignareris: sed quod in prioribus illis non omnia sim complexus, minime per negligentiam esse factum scias, imo quia veritus sum vos fratres viros tam præstantes, magnis & innumeris Christianæ Reipubl. negotiis oppressos, dictione mea tam levi diutius occupare, summumq; fuisse brevitatis studium, ne in publica peccarem commoda, si tempora eorum longo morari sermone voluissem. Quoniam vero ita te cupere declarasti, ut illa ad argumentum hoc adderentur, dedi operam, ut ea quoq; colligerem: quæ cum longe plura essent, quam pro corollario subjici possent, eadem impeditus verecundia, ne nimia nugarum congerie importunus fierem, longe tolerabilius esse judicavi, si residua hæc in unum, idq; justum adstruerem commentarium, ac veluti Serpens linguis micat ore trisulcis, *tribus itidem libellis loqueretur. Nam si alituum pleraque, quadrupedum multa, humani tantum aliquot, multa de plantis, de piscibus, & aliis rebus non admodum pauca, cur non & tria de tanta Serpentium varietate conscribi possent? Sed enim hoc tertium nulli convenientius dedicari debuit quam tibi, qui author impulsorq; fueris, ut ea conquirerentur: egoq; importuni notam perbelle declinavero, cum tu ipse crabrones in te sponte tua concitaris. Vale,*

ÆSCU-

A

ÆSCULAPIUS. Cap. I

ANguis significatum apud Romanos, perinde ac apud Græcos & Ægyptios, sanctum semper fuit, per quem nimirum ipsum salubritatis Deum Æsculapium intelligebant, quod numismata, quod marmora, quod Græcæ, Latinæque omnes historiæ testantur: plurimæque passim statuæ, per quarum crura & genua Serpens flexuosis voluminibus implicatur, locorum ubique Romæ, ac in toto terrarum orbe conspiciuntur. Inesse quidem Angui remedia multa, experimento compertum est, neque ullum esse ajunt apud Medicos volumen, quod Anguium in ægritudinibus beneficia non latissime demonstret, ut minus miremur Serpentis effigiem ex ære in contum surrectam à Mose, in quam populus oculos intendens, ab incommodis, quæ se in itinere tam longo oggerere potuissent, divino spirante præsidio liberarentur, de quo loco suo plura diximus. Quinetiam, ut ad remedia revertamur, inventum est ab Antonio Musa Augusti medico in ulceribus insanabilibus Viperas edendas dare, miraque ita celeritate persanare. Et quamvis perniciosa multa sint ex Anguibus exempla, non ita tamen alienum à ratione est eorum genus, si modo, quæ bruta honeste atque prudenter facere videntur, ratione ea fieri concedamus: ut non aliquando magna & amicitiæ & fidei documenta præstiterint, & eam justitiæ partem exercuerint, quæ in homine raro admodum inventa perhibetur,

In Angue remedia multa. Author Plin. lib. 30. cap. 13. Quinetiam Elephantum morbos sanant.

B

HOSPITALITATIS JURA. Cap. II.

SCribit Plutarchus Aspidem ab Ægyptiaco viro quodam patriæ religionis superstitione tam familiariter alitam, ut ad mensam assidue ventitaret, quæ cum catulos enixa esset, quorum unus hospitis filium enecavit, regressa parens, intellecto facinore, filium & ipsa suum morte multavit, ac voluntarium exilium sibi in perpetuum delegit, Apud Philostratum legere est, Ajaci Locrensi Draconem mansuetum in deliciis fuisse, cui cibum de mensa communi ministrabat, quemque perinde ac Canem secum comitem adducebat: addit, eum quinque cubitorum magnitudinem explesse. Neque illud prætermittendum, quantum ad salutis significatum pertinet, publicatum esse, Neronem à percussoribus, quos in eum Messalina immiserat, Serpentis ope servatum, cum è pulvino, ubi ipse quiescebat, se proferens, eos absterruisset: sive ea tabula fuerit, sive Serpentis exuviæ, quas ex voluntate matris dextero brachio adalligatas aliquandiu gestavit, ac tædio tandem maternæ memoriæ abjecit: rursusque, ut alio Commentario diximus, extremis suis rebus frustra requisivit, quippe qui speraret adversus infortunia, quæ undique jam pertimescebat, amuletum id sibi profuturum.

Suetonius in Nerone cap. 6.

C

Suet. Ibid.

SERVATOR. Cap. III.

QUinetiam ferunt Heleos adversus Arcadas dimicaturos, Serpentis ope victoriam consecutos, oblato sibi puero dum in aciem descenderent, quem nudum ante omnes ordines statuerunt, Arcadibusque irruentibus pueris in Draconem mutari visus, cujus horrenda specie perturbati Arcades, disruptis ordinibus fugam turpiter arripuere: in cujus rei monumentum Helei sacello ibi erecto, ubi condi Serpens visus fuerat, Sosipolin inde Deum religiosissime coluerunt.

Urbis conservatorem.

SALUS. Cap. IV.

MErito vero salutis significatum Serpens sibi vindicasse videtur, à quo, ut initio dicebamus, multa in humanum genus remedia procedunt. Apud Lactantium legas ictui viperino præsens admodum esse remedium Viperam ipsam exustam, & in cinerem redactam. Citat hanc artis medicæ peritiam Adamantius, ubi homilia 17. super Numer. sacrificiorum dæmonicorum virus per sacrificia, quæ olim Deo offerebantur, depelli dicit: veluti Serpentium venena medicamentis nihilominus ex Serpentibus confectis depelluntur, ut perhibent. Apud Cebetem observes, Viperæ dente semel tactum quempiam, nulla deinceps venena formidare. Tradunt alii, qui Viperæ jecur conditum semel hauserit, nullius inde Serpentis ictum pertimescere debere. Quid vero illud, quod à Dioscoride traditum est, homines qui Viperis conditis in cibum uti consueverint, longiora vitæ spatia producere, & ad summam senectutem incolumes pervenire? Isigonus Cirnos memorat Indorum genus, qui centenis quadragenis annis vivant, quia Viperinis carnibus alantur: adhæc, neq; capiti, neque vestibus eorum, noxia corpori inesse animalia, eamque causam videtur Tertullianus afferre, cur tanta sit

Idem apud Matheolii in Dio. lib. 6. cap. 47. Diosc. lib. 2. cap. 16. Ægyptios etiam Viperina carne vesci alii Gal. lib. 3. de alim. facult.

D

Cervo

Cervo vivacitas: quippe quod ipse ætatis suæ arbiter, Serpente pastus, veneno augescit in juventutem: vel, veneno languido exit in juventutem, ut vulgata habent exemplaria. Et Nazianzenus, ut Basilii rudimenta commendans, philosophiam & politiores alias literas à Christiano homine minime contemnendas esse disserit, Viperam in exemplum adducit, ex carne cujus singulare remedium gravioribus morbis excogitatum est: id ad hanc usque diem à maxime fera perniciosaque bestia κατ' ἐξοχὴν Theriacum vocamus. Sunt qui tradant Viperas in Arabia, ubi balsamum colligitur, innoxias ictu: quod venenum balsami leniatur succo, quo illæ dicuntur ali. Addam & illud tametsi κατὰ πάρεργον, quod apud Theophrastum legas, Viperarum morsibus tibicinem qui moduletur adhibitum efficacitatem habere medicinæ. Quæ quidem commemorare libuit, ut non immerito numismata tot cusa existimemus, quæ Serpentem habent cum inscriptione Salutis: veluti ille est numus in spiram collectus, cujus inscriptio, SALUS ANTONINI AUG. In alio ejusdem numo Serpens est tractu sinuoso, tortilique obrepens virgæ, quam signum ibidem adjectum dextera humi applicat. Atque in alio Dea ipsa læva virgam gerit, dextera poculum Angui porrigit: inscriptio, SALUS AUG. COS. III. In aliis, ipse sella sedens pateram porrigit Angui suo de loculo exeunti, caputque pateræ admoventi: inscriptio, SALUS AUG. In numo vero M. Aurelii Severi Alex. sedenti simulacro pateramque porrigeni assurgit Anguis, cum inscriptione, SALUS PUBLICA. Sed ne singula commemorem, quæ quidem sunt innumera, Commodi Crispinæ, & aliorum, per Angues denique omnes Salutem intellexere. Quod autem ferunt Æsculapium sub Anguis specie Romani legati navem sponte ingressum, cum ipsi Epidaurum adversus pestilentiam opem imploraturi adnavigassent, scribunt Græci tale aliquid sibi etiam obtigisse, cum ipse idem Deus Draconis effigie à Nicagora Echetimi uxore ad Sicyonios mulorum bigis invectus est. Neque desunt qui super Æsculapio comminiscantur historiam, educatum quippe Draconem ab eo, in Pelei montis loco, qui Pelethronius à florum ubertate nuncupatur; Throna enim flores vocant lingua Thessala. Addunt Anguem eum fuisse nigrum, utero subviridi, figura pulchra, triplici dentium ordine, fronte, & supercilio admodum pingui, cui præ pinguedine toruli veluti quidam sub mentum reducti, barbæ speciem reddebant, quæ lurido fellis colore intincta videretur. Ictus ejus innocuus, illi quem sorices infigunt, perquam similis, etiam cum vehementer lædere conabatur. Genus hoc Serpentum assidue cum Aquila bellum gerere ajunt, sæpeq; in ejus nidum prorepere, ovaque depasci, ac illi semper insidias struere, cum præsertim ad prædam advolarit, quasi Jovem ulcisci velit, qui dominum suum fulmine sustulisset. Horum autem conflictum operæ pretium est apud Nicandrum legere. Sed ut apud Pausaniam est, Dracones qui Æsculapio appingebantur, colore erant subflavo, quales in Epidauria tellure tantum inveniri tradit. Cum vero Æsculapius Apollinis, hoc est, salubritatis filius fingatur, ideo nonnulli dixere, Serpentis eum insignia gestare, quod homines cum in ægritudinibus, ut Homerus inquit, neq; non Hesiodus, cito senescant, salubritate adveniente iterum juvenescere videantur. Spectatur hoc idem in Sole, dum ab hyemali senecta ad vernam sese proripit juventutem.

Numismata plurima cũ Serpentibus quare cusa.

De Æsculapio sub anguis specie historia.

Quin Æsculapius fulmine periisse dicitur ex Virg. l. 7. & Orpheo in Argon.

PRUDENTIA. CAP. V.

QUod si medicinæ rationem habeamus, Serpens hic prudentiam indicare videbitur: nam & Assertoris nostri dictum est, *nos esse debere prudentes*, admonentis, *sicuti sunt Serpentes.* Ideo ex Valentinianis quidam Sophiam illam suam Serpentem factam dicunt: quapropter & contrariam extitisse factori Adæ, & rerum cognitionem hominibus infudisse, eaque de causa Serpentem omnium sapientiorem habitum: de quo latius apud Irenæum. Nam cum prudentia non præsentia tantum examinet, verum & lapsa & futura meditetur, & tanquam è specula prospectet, medicum exscribere videtur, quem oportet, inquit Hippocrates, pensitare diligenter,

Ὅς ἤδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα.

Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Medici prudentia.

Ab Homero Iliad. α.

quod quidem hieroglyphice per tricipitium in Apollinis etiam simulacro factum invenies, cujus pedibus ingentis vastitatis Serpens triceps subjiciebatur. Capita ea, Canis unum, Lupi alterum, tertium Leonis, de quo alibi disseruimus, & prudentiæ signum id esse demonstravimus.

PER-

A

PERNICIES. CAP. VI.

VIsebatur autem in Delphis apud oraculum Serpens, qui singulari certamine videretur Apollinem provocare, observatum à Plutarcho: pernicies enim saluti semper adversatur. Inter agalmata Pontificia, quæ Romæ in Pulchræ speculæ recessu, ob veterum quippe artificum admirationem, visuntur, Julius II. admirandæ illud vetustæ artis & ingenii signum restituit, Apollinem ἑκατηβελέτην, ubi Vipera serpit ab imo laurini trunci, cui dextero innititur femore. Non temere illa facta, sed tum hæc, quæ modo retulimus, tum Pythonis, hoc est, ægritudinarii veneni cædem indicat, quem Apollo, ut Ovidius:

Statua Apollinis Roma à Julio II. restituta.

Mille quidem fodit telis & pluribus hydrum.

Statuæ vero hujus facies, osque ipsum Octaviani Augusti videtur esse, ejusque junioris lineamenta, quæ spectantur in numis, repræsentat. Sunt autem Pythones & dæmonum genus, cui, ut scribit Adamantius, Dracones, aliique Serpentes ministrare perhibentur. Sed de iis alio commentario plura disseruimus.

B

GIGANTES. CAP. VII.

DIodorus quoque per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretatur, præcipueq; Gigantum genus, qui terrarum orbem olim oppressere. Et Commodus Imperator, uti legere est apud Lampridium, homines, obtortis pedibus, utpote Draconteis, Gigantes appellare solitus, eosque sagittis ex libidine configere. Et statuas giganteas pene omnes obtortis cruribus videas, ut anguipedes illos Terræ filios ostentent: nam & Naso anguineos habuisse pedes, ait Gigantes, qui centum quisque brachiis cœlum capere conati sunt, eo versu:

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues, Ovi. 5. fast.

——Cum centum quisque parabat
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo,

Et in Ætna Maro:

His natura sua est aluo tenus, ima per orbes
Squammeus intortos sinuat vestigia Serpens.

Horat. 2. Car. Catul. in Argon.

C

HORRIFICUM. CAP. VIII.

QUas vero colubras Eumenidum crinibus obvolutas ajunt, ab Æschylo Poëta tragico primum excogitatum Pausanias attestatur: cum antea nihil neque in his, neque in alio quopiam ex infernis deis quicquam esse horrificum existimaretur. Manifestissimum est enim totum hoc terroris argumento confictum: loco tamen ea terribilia esse ex Assertore nostro totiens audimus, ubi sit fletus & stridor dentium, & quæ passim sacræ literæ de gehenna ponunt. Ut vero ad Anguium terrificum hieroglyphicum revertamur, non temere Tiber. Grachus timuisse videtur, cum in spaciosa galea, qua in bellis uti consueverat, Angues offendit ova peperisse, fœtusque jam formatos, paulo antequam multitudine Quiritum oppressus interficeretur.

Pausan. in Achaicis.

VASTITAS. CAP. IX.

JAm Draconem, quem mali significatum habere dicunt, Crocodili nonnulli speciem esse putant, fortasse quia vastiore pingeretur corpore: nam alicubi mirifice crescunt. Maximus enim Tyrius tradit, apud Indos Alexandri tempore Draconem fuisse quinque jugerum magnitudine, cui Boves & Oves in cibum Indi ministrarent. Alii omne Serpentum genus indifferenter accipiunt, cujusmodi monstrum Annibal à tergo subsequi prospexisse fertur: belluum quippe vastam & immanem circumplicatam Serpentibus, quæ quacunq; incederet, omnia arbusta, virgulta & tecta pervertebat, quod vastitatem Italiæ portendere divinitus intexerit. Neq; temere Faustina visa sibi in somnis Serpentes parere, sed ex his unũ ferociorem, cum Antonium & Commodum in utero gestaret, quod vita deinde Commodi, voluptuosa simul ac perniciosa, reipsa comprobavit, non hominem, sed immanem Hydrum ad humani generis internecionem emissum. Argiphontem Pausanias dictum ait Mercurium, quia ὀφιοκτόνος fuerit, Serpentem quippe sustulerit, quem nonnulli ἄργην vocant, vel quasi ἀργὴς ἀπὸ τοῦ φονεύειν, quod cæde abstineat: pacis enim Deus est Mercurius. Quamvis Leotychidas Lacedæmonius Aristone patre nobilis, neque sua obscurus virtute, portenta hæc atque alia eludere

D

Faustina somnium.

Ἑρμείας ἀργειφόντης. Mercurius Argicida. Hom. Odys. α. vers. 38.

 consue-

consueverit: nam cum propinquioris portæ clavi Draco circumvolutus esset, monstrumque id esse vates denunciaret: *Minime mihi quidem videtur*, inquit, *sed si clavis Draconi circumvoluta esset, monstrum assevera rem.* A

Quod Argum interfecerit, ut ibi Eust.

VOLUMEN. CAP. X.

Serpentis interfector.

ALibi cur Dracones Cereri vectandæ adhiberentur, explicuimus, sed quoniam nihil prætereundum existimavi, quod in significationum argumentum apud scriptores veteres comperissem, addendum quoque fuit, scripta lucubrationesque in Anguium nomen devenire: siquidem Zeres Hesiodi interpres Dracones, quibus vecta Ceres Proserpinam quæritabat, significare ait volumina, quæ Triptolemus de agricultura conscripsit, eoque loco δήμητραν, Terram matrem interpretatur: consuesse enim Dores γ in δ vertere, ita quæ γῆ μήτηρ, δήμητρα mox dicta.

TROPHONIUS. CAP. XI.

Sed & Veterum, ut Euripidis in Ione. Cicero n. Tuscul. lib. 1. Arist. in Nubib.

SImulachra quædam juxta Ercynam fluvium in specu quodam fuisse memorat Pausanias, quæ dicata erant cum sceptris, circa quæ Dracones obvoluti complicabantur, quæ nonnulli, antiquarum rerum ignari, Æsculapii & Hygiæ simulachra existimabant, cum tamen Ercynæ & Trophonii essent hieroglyphica, quibus etiam antiquitas Dracones consecravit, sive ob oraculorum prudentiam, sive ob rei, quæ in promptu erat similitudinem, quod oracula Trophoniana subterraneo in specu reddi solita: in specu autem & subterraneis cavernis Angues libentissime latitare ignorat nemo. De Trophonio pleni sunt doctorum ætatis nostræ libri. B

BOREAS. CAP. XII.

BOream quoque ventum ajunt hieroglyphice Viperinis caudis, pedum loco, præditum figurari, qua quidem specie insignis cum Orithyiæ raptu in Olympia visebatur, in donario à Cypselidis dicato.

DE SCORPIO. CAP. XIII.

INter serpentia Scorpius non habet locum, sed quia venenosum est animal, hic minime prætereundus fuit: super eo tamen partem eam tractare prius instituimus, quæ cum Crocodilo negotium habet. C

HOSTIUM CÆDES MUTUA. CAP. XIV.

Crocodili cum Scorpio odium

HOstes enim duos pari conditione inter se dimicantes, vicissimque in damna mutua concurrentes, ostendere si vellent Ægyptii sacerdotes, Scorpium & Crocodilum pingebant: nam ii genuino quodam inter se odio flagrantes, simulatque alter alterum inspexerit, in mutua funera sponte rapiuntur, amboque eadem dimicatione perimuntur. Quia vero & terrestris & marinus Scorpius invenitur, de marino hic dubio procul intelligendum. Quod si rem evestigio peractam indicare voluissent, Crocodilum Scorpio subjectum pingere mos erat: ictus enim Scorpii quam primum interimit Crocodilum: sin distractam diutius pugnam, difficulterque in necem deventum ostenderent, superatum à Crocodilo Scorpium faciebant: is enim motu segnis, longe diutius laborat antequam hostem assequatur, & interficere possit.

Citatur à Commentatore Nicandri.

DOLI FALLACIÆQUE. CAP. XV.

TErrestris vero Scorpius doli atque fallaciæ signum habetur inprimis, estque apud Sophoclem Captivis, proverbium in hanc sententiam, ἐν παντὶ γάρ τι σκόρπιος φρουρεῖ λίθῳ, quippe *sub omni lapide Scorpium insidiari.* Sic & Theriacis Nicander: D

Σκόρπιος ἀπροϊδὴς ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶι λοχήσας.
Scorpius insidias parva sub caute tetendit.

Apulejus acerbitatem morum per Scorpium notat, ubi illa: *Nosti quendam barbarum nostræ civitatis Decurionem, quem Scorpionem præ morum acritudine vulgus appellat.* De insidiis vero, quæ post aliquam felicitatem subsecutæ fuerint, Sidonius de fortuna loquens ait: *Quæ virum, ut Scorpius, ultima sui parte percussit.* Quin & Mathematici vel Ambrosio teste, percussorem, & ad invadendum ex insidiis promptum eum futurum dicunt, quem Scorpius nascentem exceperit.

IN-

A

INNOCUA PRAVITAS. CAP. XVI.

IS in aquam mersus si figuretur, innocuam significat pravitatem : quandoquidem & ipse & Serpentes alii, qui prævalent in sicco, si præcipitentur in aquam, ut Cyprianus ait, prævalere non possunt, innoxiique efficiuntur. Divinæ vero literæ per Scorpium indicant & diabolum & ejus sectatores, de quibus Evangelium *Dedi vobis potestatm calcandi super Serpentes & Scorpiones*. De Serpente autem, quod ad hanc rem facit, satis superius dictum est,

Scorpius in Divinis.

LIBIDO. CAP. XVII.

ADhæc, libidinem & nequitiam Scorpius pictus ostendit, eique ex humani corporis partibus pudenda sunt dedicata. Ei signo Mars dominatur, adulterorum semper infamia notatus. Et milites omnes mulierosos, ait Aristoteles. Et supra finitorem prodeunte Scorpio ortos Mathematici lascivos esse dicunt, quare huc forte spectat illud D. Hieronymi dictum de virgine ad Avitum : *Cavendum, ne arcuato vulnere Scorpii vulneretur.* Cœlestem vero Scorpium, ob aculeum, qui est instar teli, sunt qui velint humani generis perditionem significare : cum Libra Veneri dicata, inter Scorpii chelas posita, matrimonii concordiam ostendat.

Mathematica de Scorpio observatio.

B

TERRA. CAP. XVIII.

AB eisdem Mathematicis desumptum crediderim id Scorpii significatum, ut pro terra nonnunquam figuretur : ajunt siquidem illi necem à terrestribus animalibus iis obventuram, quibus Mars in Scorpio certo quodam loco repertus fuerit. Adhæc numus quidam est, in quo quadrigæ sunt cum Victoria & his literis, Q. EL. JULI BURSIO, ab cujus altera facie caput est cum laurea, & alis, ab occipitio cujus fuscina est & Scorpius, quod victoriam terra marique partam significare videatur.

AFRICA. CAP. XIX.

UTrum vero doli fallaciæque Pœnorum, quæ tot bellis universo terrarum orbi per tot annos innotuere; an corporum color fuscus, an quid aliud argumentum dederit, ut Scorpius Africæ terræ symbolum haberetur, diu multi quæsivere. Id sane constat, in Hadriani quibusdam numis, Scorpium non aliter Africam significare, quam Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam ostentet. In quam sententiam ut adducar, facit ingens atque adeo perniciosa Scorpionum multitudo, quam ea regio gignit, adversus quos Strabo ait remedia ab indigenis excogitata : cum dormitum eunt pedes allio, atque etiam lectos ipsos illinire. Animadvertendum vero, si Scorpium pingere contingat, ne quis Nicandri versu decipiatur, ubi author ille dicit, à cuspide novem compagibus spondylos contineri :

C

Hadriani numi.

——Τοίῳ δ' ει ἐπὶ κέντρῳ
Σφόνδυλος ἐννεάδεσμοι ὑπερτείεν σκιερής.

Ἐννεάδεσμοι non est ibi simpliciter pro novem nodis positum, ut Antigonus & Demetrius arbitrati sunt, sed pro multis, ait interpres : septem enim tantum compages habere caudam Scorpii, manifestum est, sæpe vero novem pro multitudinis numero ponitur. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit, de eo, qui duos tantum aculeos haberet, quæ quidem opinio est Apollodori. Et de nobis numero septem unicuique cernere volenti facile constabit.

Hoc remedium à medicis non numeratur, licet plurima alia memorent Diosc. l. 1. c. 11. ibique Mattheolus

D

DE SALAMANDRA. CAP. XX.

SAlamandra quoque inter malefica venenosaque animalia recensetur : quare illam quoque quanta poterimus dexteritate tractabimus. Est hæc Crocodilo terrestri facie perquam similis, licet non sit Stellione major, majoris quippe lacertæ magnitudine, quales ego in Bellunensis agri saltibus, Castalioneo secessu meo magnis imbribus excitatas aspexi : & in fontis mei cujusdam aquæ ductu, quem macerie atque cespitibus struxeram, septimo post anno cum eum reficerem, multas inveni ipsum fluentis aquæ marginem accolentes parvo inter se distantes intervallo, ea ipsa figura coloribusque præditas, qua pingitur ab authoribus.

AB IGNE CIRCUMFUSO NON OFFENSUS.
Cap. XXI.

HOMINEM undique ignibus impetitum, sive cladibus iis, quæ per ignem significantur objectum, minime tamen ulla ex iis parte læsum significare si vellent Ægyptii sacerdotes, Salamandram pingere consuerunt: ea siquidem per ardentes carbones inambulans, nullo ab his afficitur nocumento: tantus enim illi rigor, ut ignem tactu extinguat, non alio modo, quam glacies.

CONSTANTIA. Cap. XXII.

Salamandræ rigor. Ex Arist. contra tamen Plin. lib. 10. c. 67. & Gal. lib. 3. de tempe.

NAZIANZENUS pro constantia Salamandram ponit, dum animal id in igni medio, qui omnia domat, non solum lætari dicit ac vivere, sed eum omnino etiam extinguere. Ita se cum Basilio, Athenis in igne perfidiæ Deum verum colendo incolumes versatos gloriatur; quinetiam eum professione sua atque constantia suppressisse.

AMATOR. Cap. XXIII.

SUNT qui per hujusmodi speciem, per Salamandram quippe in igne positam, amatorem ostentent, quod amorem ex igne significari apud omnes vulgatum sit, ut in Facibus latius à nobis dictum, & ardere se amantes omnes profiteantur: cumq; ita vitam in æstu trahant, erudite se fecisse putant, si figuram hujusmodi ardoris sui simulacrum prætulerint. Sedenim, hoc haudquaquam probatur, quia si Salamandra ignem rigore extinguit suo, ea utique non æstuat, quod in primis amator sentiri se clamat: utpote qui vel intimis medullis exuratur, vel lentis penitus ignibus maceretur, hunc urat amor, hunc urat protervitas, cum *fervidus sit puer Veneris, Cupidoque semper ardentes acuat sagittas: Ardeat Atrides medio in triumpho virgine rapta*, & quæ plurima in hunc modum Poetæ scribere consueverunt, uti etiam apud Maronem, *Cæco carpitur igni Dido, agnoscitque eadem veteris vestigia flammæ, uritur infelix ardet amans, trahitque per ossa furorem, ac totam incensa per urbem debacchatur.* Mitto quod fabulantur alii, Salamandram igne pasci, atque ideo amantem referre: quod ille sit huic veluti cibus, quo se oblectet assidue.

Amatorum ardor. Lib. 4. Æn.

AMORIS NUTRIMENTUM. Cap. XXIV.

Pyralis & Pyrausta cum Salamandra comparatio. Hæc ex Aristor. lib. 5. c. 19. de hist. Animal.

SIGNIFICANTIUS enim hoc exprimi potuisset, si bestiola illa posita esset paulo Musca grandi major, quæ in medio nata igne, per ignem salit atque inambulat, id quod in Cypro insula videri authores trahunt ærariis fornacibus, ubi chalcites lapis ingestus diebus compluribus crematur, de qua quidem illud spectandum maxime, quod quamprimum longiore paulo volatu à flammis abscesserit, emoritur. Hanc alii Pyralin, alii Pyraustam vocant. Zenodotus in ejus cognomine videtur hallucinari, cui de lampade id attribuit, quod minutulo cuidam Papilionum generi inesse videmus, æstivis temporibus, vespertino crepusculo statim incipiente, quam Apulejus novo, uti suus est mos, vocabulo Flammidem appellat, multi Nitedulam, certe Græci Lampyridem vocitarunt. Verum hæc qua de loquimur Cypria, longe alia est. Quod vero dictum est, Salamandram in ambulatione sua ignem extinguere, authores gravissimi sunt qui contra una cum Sextio sentiunt, ignemque ab ea lædi omnino negant, idque Plinianis adhuc temporibus Romæ incompertum erat, neque adhuc aliquis se vidisse testatur: nos vero eam non modo ardentes prunas non extinguere, verum etiam evestigio emori experimento comperimus, animali eo à Bernardino Pollano nobili Tarvisino, hospite tunc meo, ab eodem fonte meo allato in domum. Alii vero qui rem ut exploratam & ipsi scribunt, causam etiam investigarunt, cur id efficiat Salamandra: animal enim sine squamis & cute esse, corpus habere frigidum, & maxime humidum, quo singula quæcunque contigerit humectet multo magis, quam Limaces faciant, humoremq; illum à corpore tam longe diffluentem, vim eam habere, ut ignem extinguat quem attigerit, λιπορρινὸν ea de causa Nicander eam appellat, sive quod cute careat, quæ ῥινὸς dicitur, sive quod à cute humor ille largius emanet.

HIRPI. Cap. XXV.

Per mediũ ignem ambulantes.

NE vero adeo alienum à fide videatur, Salamandram & aliquod aliud animal posse per medium ignem incolume transire: scimus familias quasdam agro Faliscorum fuisse, quæ super ambustam igni struem ambulantes non adurerentur. Hirpos illas vocare, & ob id perpetuo s. c. militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habuisse. Sedenim ætate nostra vidimus Romæ Benedictum

A dictum quendam Teutonicum, arte speculorum fabrum, qui non temere profitebatur se per flammas medias incessurum, citra ullum vel capilli unius detrimentum, quem & plurimum, & Teutonico ritu valde promissum habebat. Vidi ego hominem manus in liquefactum plumbum immittere, idque ex candenti patella in volam accipere, æque ac si argentum vivum aut tepida fuisset aqua: introductus olim ad hoc spectaculum ab amplissimo viro Bernardo Vibieno, qui mox magni nominis sacerdos Cardinalis fuit, in cubiculum Joannis Medicei tunc Cardinalis, in conspectu cujus hæc fiebant, cum ego tanti Præsulis manum osculaturus accessissem, quadriennio ante quam is ad summum Pontificatũ ascendisset. Quod vero ajebat Benedictus hoc se arte magistra facere, quippe qui unguento quodam partes eas oblineret, quas ab igne salvas vellet, id in memoriam adducit, quod Varro ait, Hirpinos eos, de quibus paulo ante dicebamus, solitos medicamento quodam pedum plantas tingere, atq; per ignem ambulantes, *multa*, ut ait Virgilius, *premere vestigia pruna.* Inveni vero, quod ad hanc rem facit apud Andream Græcæ nationis medicum, cui multum interpretes Nicandri tribuunt, hoc de Salamandra traditum, ut si quis ejus sanguine vel manus vel vestem obunxerit, quod oblitum B fuerit, ab igne nihil quicquam lædi: quamvis Plinius hoc non facile credat. Ejusmodi medicamini admiscent alii albumen ovi. At jam minus admiremur quod in Quadrigarii annalibus legitur, oblitam alumine materiam succedi non posse: idque esse verum, Sylla in Archelaum bellante comprobatum. Sane laricem inter arbores neq; flammam emittere, neq; nisi longa & vehementi exustitione in carbones abire manifestum est: quod in fornacibus exploratum, reliquis lignis admixtum longo temporis intervallo consumi. Hoc & Cæsari expugnatione castelli cujusdam, quod Larignum nomine dixerunt, quia larice præmunitum fuit circa Alpes, non citra summam admirationem cognitum. Lino vero, quod nonnulli Carpasium appellant, de quo Pausanias, ardere id perpetuo ante Minervæ illius simulacrum, quod cœlo, ut fama fuit, delapsum, in Acropoli visebatur, Patavii ego pro ellychniis in lucernis aliquando usus sum: materia enim integra & incolumi perdurante tamdiu ardet, quamdiu oleo intinctum fuerit. Nascitur id inter venas aluminis, ac veluti densior quædam cartilago interspergitur, cujusmodi sunt granatorum intersepimenta.

Nomine Leonis X.

Plin. lib. 10. cap. 67.

Hoc ex Vitru & Plin. Sed falso ex Mattheolo. lib. 1. c. 74. in Dio.

CORRUPTOR OMNIUM. Cap. XXVI.

C SEd ut ad Salamandram redeamus: nunquid eorum quoque nobis arriserit significatum, qui damnosum hominem, omnes quibuscum versetur aliqua pernicie aut injuria labefactantem, & quacunque incesserit calamitatis aliquid invehentem, per Salamandram ostendi voluerunt? quippe cui sit perniciosa adeo vis, ut arboris quam irrepserit poma omnia inficiat veneno, & eos qui ederint, necet frigida vi, nihil aconito distans, ait Plinius, atque his quædam magis exitialia, quæ apud authorem ipsum late recensentur. Illud admiratione dignum, quod traditur ab Æliano, sues Salamandra impune vesci: verum ubi quis ejus Suis, qui Salamandram devorarit, carnem ederit, præsentaneo eo veneno correptum interimi.

Lib. 24. c. 4 Salamandra multum perniciosa.

DE DIPSADE. Cap. XXVII.

A Frigidissimo animali ad ardentissimum accedere, ad historiæ nonnunquam venustatem pertinet; quare incommodis recitatis, quæ de Salmandræ gelu procedunt, jam quæ de Dipsadis arD dore proveniant, memorabimus. Animal id reptilium perniciosissimum, corpore modico, ac viperino perquam simili, sed ad ictum violentissimo, de quo ita Nicander, Theriacis, ubi,

> Ναὶ μὴν διψάδος εἶδος ὁμώσεται, ἐν γὰρ ἐχίδνῃ
> Παυροτέρη θανάτου ἢ θοώτερος ἵξεται αἶσα
> Οἷσιν ἂν ἐν σκήψῃ βλοσυρὸν δάκος.
> *Dipsalis hanc speciem juret quis, ni minor insit*
> *Vipereo generi vis mortis, at ocyor iis qui*
> *Affixi fuerint truculenti fulmine dentis.*

Figuram ejus Sostratus à reliquis colubris ita distinguit, ut eam dicat habere caudam duabus lineis nigricantibus distinctam, corpore reliquo albicante.

Desciptio Dipsadis.

Vocant etiã causonem anobatem, melanurum.

SITICULOSITAS. Cap. XXVIII

Ex Æliano lib. 9. de histor. anim.

CErnere olim erat in littore, quod è regione majoris Sirtis inter Libyam & Ægyptum porrigitur, columnam quandam, in qua vir moribundus cælatus erat, cujus pedes Serpens impactis dentibus affigebat, spirisque volubiliter implicabat. Erant & mulieres aliquot, quarum aliæ aquatum ibant, aliæ aquam decumbenti propinabant, adjacebant passim & struthionum ovum hinc inde strata temere. Quæ quidem species tota prorsus hieroglyphica hominem significabat bibacissimum, vel ardentissima confectum siti, ut Lucianus interpretatur, id quod etiam ad totius illius regionis naturam indicandam accommodari potest: nam ea siti laborat in primis. Serpens vero ille circa pedem obvolutus & modicus inhærens, Dipsas erat. Veneno vero hæc est plurimo & immedicabili, quosque momorderit, usq; adeo inflammat, ut propemodum exardescere videantur, ac igne veluti circumfuso concremari. Supreme vero sitiunt, quoque magis potant, eo potandi avidiores fiunt, ut sitis ea nulla aquarum vi sedari posse videatur: verum eo magis sævire quo magis alluitur & irrigatur, perinde ac si quis ignem oleo superfuso extinguere conaretur. Hinc non infacete nomen confinxit Ovidius, cum lenam quandam temulentam, Dipsadem appellavit;

Δίψος sitim significat. Διψαλέα siticulosa.

—— Est quædam nomine Dipsas anus.
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit Equis.

Neque forte importunum fuerit, Epigramma quod olim in Framarianum facetissimum ævo nostro scurram lusimus, Ovidiano lusui subjicere. Id est hujusmodi:

Narrabat quidam vim Dipsados exitialem
Perpetuam infundat quæ pede fixa sitim:
Nempe sitim, tria quam nequeant extinguere Nili
Ostia, vel magnis stagna perhausta cadis;
Interiore loco Libyæ, Garamantas ad ipsos,
Qua fovet arenti Struthius ova solo.
Quippe ubi quis miser exspatiatus forte per arva,
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Ritæ duæ dextra famulæ, totidemque sinistra,
Hæc gerit, hæc pleno vase propinat aquas.
Illa propinatis alias superingerit, illa
Nec mora, nec requies pocula mille parat.
Frammarianus ad hæc, hanc ô mihi quærite amici
Figat ut illa meos officiosa pedes.

Deut. 8. 15.

Sapienter itaque, ut reliqua, Moyses Deuteronomio inter maxime perniciosa animalium genera Dipsadem posuit, ubi terrificam illam describit solitudinem, in qua erat Serpens flatu adurens, quippe Basiliscus, & Scorpio animal insidiosissimum omnium, mox adjecit, & Dipsas, quod ut atrocius redderet, & subjecit, & nullæ omnino aquæ, quæ scilicet opem essent aliquam allaturæ. Eadem de causa Apollonius Poeta terram aridam Dipsadem vocat. Admiratur autem Aphrodiseus, cur illi quos animal hoc momorderit, sitim illam intolerabilem Theriaca epota sedent, cum genus id medicaminis ex siccis & calidis rebus conficiatur: neq; adduci potest id alia ratione fieri, nisi mutuo consensu quodam Viperarum, & quæ admiscentur carnes, antipathiam habere adversus quodvis animal venenosum.

Theriaca sitim sedat.

APPETENTIA. Cap. XXIX.

Sic Artemidorus lib. 1. c. 68.

NEque vero sitis ipsa simpliciter passim intelligenda, sed nonnunquam pro effrænata rei cujuspiam appetentia capitur: nam & sitibundum pro maxime cupidum authores ponunt: & sitim Onirocritæ nihil aliud præ se ferre autumant, quam avidissimam cupiditatem. Ipsa porro sitis hieroglyphice sæpe ponitur in Divinis literis, ut Ambrosius super hydropico in domo Pharisæi curato disserit: nam sitire impium dicit, dum hujus mundi bona concupiscit. Jam & sitire aurum, in hujusmodi significationem passim invenias, non aliter quam & *auri sacra fames* Poeta dixit. Delitescit autem, ut ad Dipsadem revertamur, Anguis id genus in insidiis inter Struthionum ova, quæ Garamantes non ad cibum tantum perquirunt, verum etiam ad vasculorum & poculorum usum: quippe qui propter solum aridum & exustum argilla carent, qua nos vasa nostra fictilia conformamus. Quinetiam ejusmodi ovis, quæ aliquanto grandiora fuerint, diflectis, elegantissimos sibi pileos faciunt, ex ovis singulis binos, quibus capita obtegant, eoque gestamine plurimum delectantur.

Sitire nil aliud est quam concupiscere. Ut Thomyris Scytharum Regina objecit Cyro. 7. Virlig. 3 Ænei.

DE

DE MEDUSA. CAP. XXX.

MEDUSA quoque figmentum licet fabulosum, aliqua subministravit hieroglyphica.

TERROR. CAP. XXXI.

ILLA enim horrificis Anguium hiatibus tremenda, terroris significatum habuit. Præfectum vero caput id à Perseo, terrorem summotum ab eo patria procul indicat, virtute duce, quæ per falcatum ensem, & interpositum speculum effingitur.

PRUDENTIA. CAP. XXXII.

IN historiis Theogneti antiquitatum scriptoris (nam alium Poetam Comicum memorat Athenæus) Medusa legitur ex tribus Phorci filiis magis astu pollens, quæ regnum à patre derelictum in magnam auxerit opulentiam, atque ejus prudentiæ causa serpentinum caput illi confictum à Poetis. Cæterum Apollonius Rhodius ἐν τῇ τῆς ἀλεξανδρείας κτίσει, omnia quæ morsu lædunt genita dicit ex guttis ejus sanguinis, qui ab obtruncato Gorgonis capite distillavit: quamvis Acusilaus nata hæc ex Typhonis sanguine asseveret. At Nicander Hesiodi testimonio Τιτάνων ἀφ' αἵματος, quippe Titanum à sanguine nata hæc mavult: quod tamen apud Hesiodum, in iis quæ extant operibus, non inventiur: quare nonnulli scribunt Hesiodum, à Nicandro falso citatum, qui Poetarum morem & licentiam non examinant: cum etiam Oratoribus in declamandi genere tam nomina, quam historias pro commodo suo commutare, atque etiam præter fas quædam in usum suum extorquere concedatur.

Medusæ descriptio & ortus.

Hæc Pausanias in Corinthiacis in ædificatione Alexandriæ.

STUPOR ET ADMIRATIO. CAP. XXXIII.

QUAM vero Medusam Domitianus Imperator pro pectore est gestare solitus, ut in pulcherrimo ejus sigillo spectavimus, omnino stuporem, quem de se omnibus in negotiis quæcunque tractaret concitatum volebat, significasse tradunt: quamvis nonnulli non alia de causa factum putant, nisi ut patris gestamen usurparet: nam in pulcherrimo Vespasiani signo apud Melinos Romæ, Gorgonem huic pro pectore adpositam aspexi. Alii factum à Domitiano in honorem Minervæ volunt, quod numen id sibi colendum præcipue susceperat: nam clypeus hujusmodi Serpentum horrore præmunitus, in primis Palladi dedicatus erat. Eam Eustathius ideo Glaucopin appellatam censeri scribit, quod ex Poetis nonnulli Dracones Glaucopas vocitarint: quamvis & à formidoloso aspectu dici posse non inficiatur, quod Leones illi, qui præcipue Regii nuncupantur, quosque loco suo inter alia significata symbolum terroris esse ostendimus, Glauci à colore nominetur.

Vespasiani signum.

PRUDENTIA. CAP. XXXIV.

NEQUE tamen desunt qui Gorgonis caput pro Minervæ pectore statutum, prudentiæ, uti id superius, signum esse contendant, quæ locum habeat in pectore: qua qui præditi sunt, facile alios confundere, vel imperitiæ redarguere, saxeosque quodammodo reddere, ubi adhibuerit, possint. Apud Poetas tamen Pallas Medusæ caput ad incitandum, vel ad terrorem incutiendum prætendit, ut tradit Ovidius, loquente Perseo:

> *Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hostes,*
> *Pectore in adverso, quos fecit, sustinet Angues.*

Vel potius à noctuæ oculis, quæ illi sacra.

Caput Medusæ quid.

Metam l. 4. ad finem.

Idque præcipue cernere est in scuto Herculis apud Hesiodum: quamvis non sum nescius, esse multos qui opus id Hesiodi illius celeberrimi, quippe ut Naso,

> *Servantis pecudes vallibus Ascra tuis,*

esse negent: alios qui ad CCL. tantum carmina Hesiodi, reliqua subjuncta ab Aristophane Grammatico contendant, Sane Megacles Atheniensis legitimum agnoscit opus, sed Hesiodo succenset, quod Vulcanum finxerit matris inimicis arma fabricasse. Apollonius Rhodius & Stesichorus Hesiodi omnino esse volunt: ait igitur,

> ἐν γὰρ σφὶν μένος ἧκε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη,
> αἰγίδ' ἀνασείουσα.

Quem

Quem Statius ita secutus est:

Secta prætendens colla Medusæ
Ceu stimulis accendit Equum.

A

DE HYDRA. CAP. XXXV.

ERam me jam de his Anguium voluminibus explicaturus, cum majori me obvolutum negotio conspexi. Superat enim Hydra, quæ me ultimo loco aggressa moraretur: quare ope Herculis implorata, ipsam quoque ita confecimus.

SOPHISTÆ. CAP. XXXVI.

Numerus multitudinis.

HYdræ significatum, cujus uno præciso Anguineo capite, alia atque alia evestigio repullularent, multi aliis atque aliis modis interpretati sunt: nos ea contenti esse possumus expositione, quam Plato, Euthydemo, posuit, ubi per eam perinde ac per Cancrum, sophisticas ait nugas significari. Hydram Pausanias uno tantum capite præditam scribit: sed enim Pisander Camireus multa illi capita tribuit. Alcæus ἐννεακέφαλον eam vocat, πεντηκοντακέφαλον Simonides, quem Maro noster sequitur, ubi dicit:

B

Novem capita habentem.

Æneid. l. 6.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Sed enim hi numero usi sunt, multitudinem significante, more Poetico: numerus enim novenarius, neque non quinquagenarius, ex iis sunt, qui multa significant, ut illud apud eundem Maronem, *Quinquaginta intus famulæ*, pro *plurimæ*. Ita ἐννεάγηρα κορώνη, in Arati carmine, pro *multæ vivacitatis*, quo superius in cauda Scorpii tetigimus, & in digiti commentario, ubi de numeris agitur, latius explicuimus: ubi passim numeri illi recensentur, qui tam apud Græcos, quam apud Latinos pro multitudine usurpantur.

Æneid. l. 1.

INVIDIA. CAP. XXXVII.

NOnnulli ex peritioribus invidiam per Hydræ speciem significari tradunt, ideoque in nullo alio monstro domitando Herculem magis laborasse, quam ut Horatius ait, *supremo tandem fine domari* comperit. Ea vero palustris fingitur, & è sordido cœno pullulare, quod non nisi in abjecto vilique animo reperiatur: qua de causa Ovidius invidiam in imis vallibus latitare confinxit: ita reliqua, quæ super ea conscribit, ad Hydræ significatum omnia quadrare comperies. Nam & Erichthonium, quem alii pedes Anguineos habuisse, alii Serpentem illi ad custodiam datum scribunt, invidiam significari nonnulli arbitrati sunt: ea enim post res præclara gestas suboriri solet, & in cordis penetralibus occultari, virulento ad custodiam adjecto spiritu. Atque hoc illud odium est, quod Diodorus ex serpente picto significari tradit.

C

Erichthonius.

EDOMITUM A VIRTUTE VITIUM. CAP. XXXVIII.

HAbet & pietas nostra heroas suos, quorum è numero fortissimum illum cœlo intulit, qui fatalem Draconem ex urbi subjecto lacu quotidie prosilientem, nunc longo voluminum tractu spatiosa per arva late proserpentem, nunc spiris implicatum collectumque in insidiis per frutices & florulenta gramina latitantem, horrenda interdum lethiferaque die noctuque sibila dispergentem, immani venenosarum faucium hiatu lethum omnibus intentantem, nulloque non die moralium aliquem devorare solitum interfecerit. Non temere hæc literarum monumentis tradita: tametsi rem uti gestam Concilia majorum nostrorum actis inferendam vetuerunt. Videtur enim hæc picturæ species unumquemque admonere virtutis, cujus telo fretus illecebras amatorias, quæ dubio procul per Serpentem exprimi consuerunt, fœdasq; voluptates ex lacu, hoc est, ex infirma fluxaque mollitie mentis emergentes, sinuosis voluminibus, hoc est, variis delectamentorum laqueis manusq; pedesque hominum implicantes, arctissimisq; vinculorum nexibus obstringentes, nullo timore perculsus summovere contendat, simulq; odium & æstuantia indignati cordis incitamenta: unde rixæ, contumeliæ, calumniæ, pessimæque persuasiones ortæ, magna semper rerum humanarum pernicie, uti

Herculis victoria, herois nostri Christi victoriam apta repræsentans.

D

A uti ſibila teterq; halitus per cogitatus aureſque noſtras illabentes, extinguere aggrediatur: malos denique affectus, pravoſq; mores omnes, qui graſſatoris veluti quodam inſultu animum incautum adoriuntur, cujus puritatem, quæ per virgunculam intelligitur, virulenta contagione turpiter labefactant, lethaliq; morſu in pedes affixo, univerſum corpus contactu vitiant, proſerpenteque in dies magis peſtilenti morbo fœdiſſime interficiunt, firmo conſtantiq; propoſito perdomitet, animumque incolumitati nitorique ſuo aſſertum reſtituat patri. Operæ pretium eſt videre, quemadmodum virgunculam puellam expoſitam adapertis faucibus, rictuque late diducto in parentum ac totius urbis conſpectu jamjam invadere tentaret ingluvioſus Draco, utque tam præſtans animi juvenis intrepide eum aggreſſus, vibrato pilo, ferroq; per os medium adacto, pertranſit aque cervice terga illa immania transfoderit, attollentemq; interim iras & cærulea corda tumefactum, harena moribundum ſtraverit, fruſtraque volumina illa terrifica quatientem replicantemque, pluribus tandem ictibus ad ſaxum alliſo capite confecerit, atque ita vere fortitudinis coronam, & deorum illatus numero conſecrationem etiam fuerit aſſecutus.

B

PIERIUS VALERIANUS
ÆGIDIO VITERPIENSI
CARDINALI S. P. D.

IMpie me facturum exiſtimo, niſi ſtudiorum meorum, qualiacumq; eſſe poſſunt, rationem omnem ad te deferam, quem humaniſſimum ſemper eorundem moderatorem habui. Nam duriſſimis etiam temporibus, cum ea omnia deeſſent, quæ uniuscujusq; ingenium ad labores invitare ſolent; rebusq; ſæpius deſperatis, non Romam tantum, verum etiam ipſa literarum ſtudia deſerere ſolicitarer, cum præſertim eſſem non ſemel in officii ſocietatem à Banniſio, qui de Maximiliano ſuo tam multa, tam honorifice prædicabat, invitatus, una tamen authoritas tua in cauſa fuit, cur non usq; adeo animum C *deſponderem: tu enim nunc hortando, nunc monendo: nunc opem auxiliumq; tuum pollicendo, bono me ſemper animo eſſe juſſiſti. Neque per te ſtetit, dummodo æquiora fuiſſent tempora, quin aliquod ſtudiis meis otium aliquando compararetur: quo uno ego gravitatis & benevolentiæ tuæ præſidio ſuſtentatus, anguſta illa omnia ea conſtantia pertuli, quam in tot annos firmiſſimam perdurare, amici dubio procul omnes admirabantur. Quem vero non confirmaſſent frequentiſſimæ illæ adhortationes tuæ cum tanta me charitate complecterere? cum me non privatim modo, ſed publice etiam commendares? Poterone ego umquam dememiniſſe præclariſſimæ illius concionis tuæ, quam frequentiſſimo totiusne urbis an orbis dicam, conſeſſu, tantæ vir authoritatis habuiſti, ubi cum è re nata quædam ætatis noſtræ lumina laudibus in cœlum extuliſſes, quæ tua de me quoq; ſpecula, quæ prædicatio fuerit, Roma (ſcimus quanta huic nomini vis) tunc novit univerſa: in quo licet illa pietati erga te meæ permiſeris, non quod merita poſtularent mea, id tamen de me judicium teſtimoniumq; tuum multarum inde vigiliarum incitamentum fuit? Hinc factum, ut lucubrationes aliquot alias, tum inprimis Ægyptiaca illa commentaria de rerum ſignificationibus, tot annorum vigilias, tot dierum atq; noctium ſudores, tot in reconditiſſimis rebus eruendis* D *luciq; dandis conatus, in eam demum ſpeciem informarim, ut conſpici nullo jam meo, quamvis maxime verecundi, rubore poſſe confidam. Quod vero in hujusmodi negotio abſolvendo reliquum eſt, cum univerſum opus inſignire nunc ſpecioſis literatorum hominum nominibus conſtituerim: argumentaque ipſa partiri ne uno continenter libro complexa, odioſum ob rerum multitudinem volumen efficiant, amicos mihi quosdam deſignavi, quorum hortatu modo hoc modo illud à me conſcriptum eſſet (noſti hoc* Πλουταρχικὸν*) id enim maxime commodum viſum eſt, quod ambitioni prætexerem amicorum ſcilicet impulſu me tam multa elaboraſſe; quando hodie id plurimum vitio verti video, quod laborioſa quis ac difficilia aggredi auſus ſit, quod honeſtam induſtriam turpi otio prætulerit. Inter hos autem eorum inprimis rationem mihi habendam propoſui, qui mihi talia meditanti ſuffragati ſunt: cumq; tu omnium maxime non modo album adjeceris calculum, ſed author pene fueris, ne inchoatum hoc opus olim abjiceretur, mihi præ-*

cipue delectus es, cujus nominis lucubrationum hujusmodi partem nuncuparem. Quod si meum hoc institutum non aspernatus fueris, fac ex te sciam, quod præcipue animal tibi velis inscribi. Putes vero invitatum te ad Corytianas cœnas, in quibus discumbent tecum Bembus, Sadoletus, Sanazarius, & pleriq; alii, quos à te summo opere diligi, & à quibus te plurimi fieri non ignoro: ubi tamen id tantum honoris extra ordinem tibi habendum sit, ut ejus animalis, quod tibi apponi jusseris, ferculum accipias. Obsecro vero te, pro summo meo erga te cultu & incomparabili observantia, ne aliter huc descendere dedigneris, quam vocatus olim ad Elegiacam Amorum meorum cœnam conferre te non erubuisti, & meam hanc qualemcumq; grati animi declarationem eo vultu suscipias, quo me ad exhibendum hujusmodi munus totiens acaccendere consuesti.

ÆGIDIUS CARDINALIS
PIERIO VALERIANO
SUO. S. P. D.

Quantum me commoverint literæ tuæ, suavissime mortalium Pieri, ut sine incredibili voluptate cogitare, ita verbis satis assequi numquam possem. Nam tametsi antiqua illa amicitia nostra, omnia quæ ab amicissimo expectari possunt, ab humanissimo isto ingenio tuo mihi expectanda esse pollicebatur, non erat tamen ut unquam aut præcipue hoc tempore, divinis illis tuis lucubrationibus, tot hujus ætatis luminibus, posse me hominem admodum tenuem & obscurum inseri, sperare auderem, Sed ut nihil infelicius quam in mala ingenia incidere, ita nihil felicius, quam in bona. Mentis enim istius bonitas fecit, ut nec hujus temporis absentia diuturna obfuerit, nec mea superiorum temporum negligentia, nec culpam forte aptius dixerim, & peccatum. Dicis enim, cum laborares rebus parum secundis, minus arridente fortuna; præsepe te à me fuisse in bonam spem erectum & ad melius sperandum confirmatum. Dispereã, si quid unquam occurrit mihi in universa vita, unde plus angar, erubescam, doleam, quam quod solis verbis isto tunc officio functus sum, cujus ego rei cum recordor (recordor autem frequentissime) non modo facti, aut infecti potius me pœnitet, verum etiam mei supra quam cogitare quis posset, & piget, & pudet. Quod vero & boni consulueris, & bene merentissimis istis clarissimisq; viris annumerari me statueris, facis, ut cum jure illi quidem hæc à te recipiant, unus ego, cui nullo ista jure tribuantur, gravissimo obstringar ære alieno, quo quidem non sum in contrahendo promptior, quam futurus sim, si unquam dabitur, in solvendo. Animal mihi peculiare est cœnis ineptum Ciconia, ubiq; non obscurum exemplum pietatis, non ab Aristotele & sensilium studiosis modo memoriæ proditum, verum à Theologia arcana Hebræorum tum culta, tum divinius honoribus venerata. In arcanis enim eum habet locum ea avis, ut nihil possit aut reperiri sacratius, aut divinis excogitari. Poteris, si videbitur, avem ut in hominibus pascendis ineptam, ita in alendis parentibus laudatam commendare. Quod si id minus ad rem, quam tibi proposuisti facit, dici posset, quando Ciconiam ad dapes ferre non est, Columbam similem afferri licere. Sed jam Sus non ulterius Minervam. Ego non ad Corytianas cœnas, ubi quandoq; quasi digladiatum pugna plus quam Centaurea sed velut in arcanum Corytium specum, qui, ut Pomponii verbis utar, mirificus & pulcher, ac paulo post totus augustus & fere sacer, habitariq; à Diis & dignus & creditus. Nam si datores ἐάων Dii, quis neget antrum Musæ tuæ à Diis inhabitari, qui eodem tempore Ægypti gloriam instauras, quo Turca evertit! simulq; illa sensit inde malum dæmonem militiam delentem, tyrannide prementem, signa, statuas, marmora, & quicquid antiqui splendoris erat, diripientem. Hinc te Diis comitibus non cæmenta, non saxa, non vanas pyramides, sed sapientiæ veteris, sed divinæ eruditionis, sed arcanarum sacrarumq; literarum sepulta monumenta reponere, ignota mortalibus arcana instaurare, lucem canæ doctrinæ, quam à Græcis abesse audivit Solon, post tot secula ab inferis revocare. O felicem Ægyptum: longe quidem illa felicior à te facta est cum cecidit, quam cum staret: illa enim humi sita à Selymo Turcarum principe occupari potuit: hæc, ut sapiens Ciconia altum in cœlo nidum struens, in ævum tuta vivet sempiternum. Vale. Romæ M. D. XXV. VII. Id. Aprilis.

JOAN-

A

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XVII.

DE IIS QUÆ PER CICONIAM, MEROPEM, CUCUPHAM, IBIN ET GRUEM SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD ÆGIDIUM VITERBIEN. CARD.

ECce tibi præstantissime vir, Ciconia illa tua pietaticultrix, Sacerdoti omnium pientissimo dedicata, quam tu scilicet, non reliquis tantum volucribus, verum & universo animantium B generi solitus es anteponere: quippe quod adeo peculiaris & ingenita sit illi pietas, ut & ipsum humanum genus, in hujusmodi capienda adorea longo post se intervallo reliquisse videatur. Hinc non in Ægyptiacis tantum hieroglyphicis sculpta, verum etiam in Romanorum principum numis summo cultu causa reperitur.

PIETAS. CAP. I.

Hadriani numi.

VIdere enim est eam passim in Hadriani numis, inscriptione etiam adjecta; PIETAS AUGUSTA. Significabat hæc hominem erga parentes pium & veræ charitatis officiis insignem: quippe quæ parentes nunquam deserat, senectutem eorum curans, non modo senescentium, sed quotiescunque opus est, ut alantur, opera liberorum. Alites enim hæ nec patrem, nec matrem errare huc & illuc cibi causa patiuntur, sed operam dant, ut in cubili maneant, & eorum labore pascantur, quos ipsi genuerunt, educaruntque. Unde pientissimum illud ἀντιπελαργεῖν usurpatum in adagiis. Et antiquissima lex Pelargica, honore nominis his avibus habito, *de parentibus*, ut ita dicamus, *renutricandis*. Sed quas nos, rogo, mortalium aut naturæ ipsius leges curiosius vestigemus, cum in sacris literis, post C tria illa de divino cultu præcepta in Decalogo contenta, primum rerum humanarum decrementum à summo Deo sit, Parentes venerari? quæ doctrina apud Hebræos primũ popularibus literis mandata est, ut omnibus esset in proptu fugiendorum expetendorumq; notitia. Identidem vero nos admonent divinæ literæ, ut si diuturniore vita frui cupimus, & patrem & matrem cum primis honore prosequamur. Unde senariolus ille dictitatus in scholis:

Lex Pelargica.

Lead.A.

> *ἱκανῶς βιώσεις, γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.*
>
> *Diu vives, senectam si parentum nutrias.*

Quam sententiam Homerus ita sibi surripuit:

> Οὐδὲ τοκεῦσι
>
> θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε· μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών.
>
> *Et quoniam charis nunquam genitoribus æquum.*
>
> *Reddidit officium, immatura est morte peremptus.*

Cæterum Athenienses eos tantum filios huic legi addictos voluerunt, qui vel disciplinis, vel honestis D artibus fuissent à parentibus instituti: qui vero negligenter educati essent, nihil eos parentibus debere. In hanc sententiam Boetius historiam recitat minime contemnendam, libro de Institutione scholastica, de eo, qui male à patre institutus, cum post multa & enormia scelera per patris indulgentiam perpetrata, traheretur ad crucem, accersito ad se patre, quasi pietatis officio veniã actæ per flagitia vitæ petiturus, dum osculũ se ferre simulat, ei nasum dentibus amputavit: memorabili nimirũ omnibus exemplo futurus, educationem esse, quæ uniuscujusq; vitam instituat, & sive boni, sive mali evaserimus, uni illi acceptum ferre nos debere. Neq; objiciat quis ingenium unicuiq; suum in utero matris ipsius attributum, cum vel in brutis animalibus Lycurgus, concione super liberorum institutione rationeq; legum ferendarũ habita, ostenderit ex duobus catulis, quos ab ejusdem matris uberibus subductos, in sylvis alterum, in culina alterum educandos curaverat, ubi aliquantulũ adolevissent,

Historia de puero male instituto.

 in

Horat. epist. 3. lib. 3.

in media concione simul emissos, ad patinam hunc in medio positam, ad leporem illum, qui statim emissus erat, insequendum accurrisse: atque hoc illud est, quod apud Horatium legimus:

——Venaticus ex quo Militat in sylvis catulus.
Tempore Cervinam pellem latravit in aula.

In senes impietas.

At quanto magis honorandum est ingenium Ciconiæ, eo magis damnandum est humanum genus cum satis olim celebres civitates eo impietatis ferantur irrupisse, ut senes quicumque sexagesimum ætatis annum excessissent, de ponte in subjectum profluentem dejicerentur; aut, si fabula est, tam perdito fuisse quemquam ingenio, qui rem usq; adeo abominandam commentari sit ausus. Utcumque, fabula inde causam cepit, quod aliquando senes ejus ætatis Romæ in Senatū ad ferenda suffragia non admitterentur. In Comitia vero per pontem, qui colliculos duos jungeret, transitus erat: qui vero prohiberentur eo accedere, Depontani appellabantur. Sed ut manifestas Fabulas, bona Festi & Erasmi venia, omittamus; alii lege longe iniquiori sanxerunt, ea ætate senes mortis inter se certamen inire, ut inutilis, quod illi censebant, ætas facesseret, victusque necessaria & juvenibus, & adultis viris largius suppeterent, quod moris in Julide Cô insulæ urbe Menander fuisse notat, ut apud Stephanum legitur. Menandri vero versus qui superant, ita legi debent:

Festus Pompeius ex Sisinnio Capitone. Eras. Chil. cent. 5 proverb. 37.

Καλὸν τὸ κήων νόμιμόν ἐστι Φανία,
Οὐ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς
Lex pulchra Ceæ civitatis, Phania,
Cui læta non est vita, ne tristis fiet,
Ferro jubentur præsecare incommoda.

Ultimum hoc, quæ legis sanctio est, apud Stephanum non habetur: sed ex historia omnino subjungendum.

IMPIETATI PRÆLATA PIETAS. CAP. II.

Auctor Suidas. Ægyptiorū documentū memorabile.

IN piscium Commentario, cum Hippopotami significata recensueremus, memorabile illud Ægytiorum documentum recitavimus, quo illi sceptra regia in summa parte Ciconiæ capitibus insignita faciebant, fluvialis Equi ungulis in imum appensis: ex eo invenere volentes, amplexandam, colendam, suspiciendamque esse pietatem gratumq; animum ingrato præferendum: impietatem vero, cujus hieroglyphicum est Hippopotamus, pessundandam. Amphibium enim animal hoc patrem solet de matris coitu, quem affectat, male multare. Id sceptri in ahenea Bembi tabula ita habetur.

DE MEROPE. CAP. III.

Lib. de natur. anim.

SUnt qui Meropem etiam in hoc statuant significato, cui pietatem eandem in parentes Aristoteles attribuerit. Eam Ælianus omnino in Ciconiarum genere posuit, esseque in parentes ea nutricandi pietate, ut eorum senium haudquaquam operiatur, quibus pientissimam educandi curam impendat, sed quamprimum volare cœperit, sponte animum ad necessaria parentibus subministranda convertat: quapropter eam avium justissimam appellavit. Figuram ejus apud Simeonem quendam Antiochenum, qui multa de animalium vi medica conscripsit, ita traditam inveni. Meropi animali volatili pectus esse accipitrinum, ventrem albicare, tergum & apicem auro similes, genas candidas, rostrum magnum, indeque nomen consecutam, quod proclivis admodum sit ad contrahendam cum humano genere amicitiam. Homines enim μέροπας appellare præcipue Homericum est. Sunt qui Gangrenam eam vocent. Id vero insigne est in ejus ingenio, ut paritura huc & illuc transmigret identidem, ut ita fallat, neque facile partus ejus deprehendi possit. Verum enimvero diversum hoc Merops habet à Ciconia, quod cunabula in terra facit, corporis gravitate sublime petere prohibita, in specu itaque nidificat, sex pedum defossa altitudine: quod & de Cassita fabulose perhibetur. At Ciconia nidum in altissimarum abietum verticibus ponere comperitur, quamvis quonam è loco venirent, quove se referrent Plinianis adhuc temporibus incompertū erat. Sed

Meropis figura.

quantum

A quantum ad regium illud sceptrum pertinet, Plutarchus hoc de Grue sentire videtur, opusculo cui titulus: *Quænam sint prudentiora animalia, terrestria an aquatica.* Gruem enim facit fluviali Equo oppositam, ea qua de superius causa dictum est.

DE CUCUPHA. CAP. IV.

PHilippus ille, qui fragmenta quædam ex hieroglyphico literarum Ægyptiarum interprete, cui Horapollinem nomen faciunt, satis curiose collegit, & Græco sermone scripta posteritati commendavit, Cucupham quandam nominat in hujusmodi pietatis significatum. Nomen mihi, ut ingenue fatear, nondum cognitum vocabuli novitate sive potius ea Cicuma sit, quæ & ipsa parentum curam suscipit, & à Latinis inter Ciconiarum genera recensetur. Sedenim, in his facile sum iis, qui certiora compererint, acquieturus.

B

GRATUS ANIMUS. CAP. V.

Cucuphæ in genitorem pietas.

SEd utcumque, gratum animum is per ejus alitis hieroglyphicum significari dicit apud Ægyptios: propterea quod unum hoc animal (ita enim illic habetur) ante alia omnia genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependit, quo ales ipsa fuerit educata: in eodem enim loco ubi fuerit à parentibus enutrita, eis nidum parat, pennas vellicat inutiles, eoque cibum importat (τεϱφὰς enim in manuscriptis codicibus antiquis, non τεϱ́φας, legitur) idque quoad resumptis pennis ipsi sibi sufficere queant. Atque hæc est, quam ait in sacris sceptris prærogativam habere. Apud Suidam in Reciconiandi proverbio, ut novo vocabulo verbi Græci proprietatem explicemus, nimirum legere est, in ejusmodi sceptris πέλαϱγον adsculpi, quæ dubio procul Ciconia est. Atque ego animadverti quibusdam in numis hujusmodi sceptri speciem Ciconiæ capite insignem esse.

Seciconiare

C

VERNUM TEMPUS. CAP. VI

HAbetur & tepidi temporis hieroglyphicum Ciconia: quippe quæ adveniente hyeme in tepidiores regiones transmigrat, verno vero tempore nos invisit: quare Petronius eam felici compositione Exulyemem vocavit. Hinc in æstatis pictura Ciconiam nonnulli addidere, quando constat eam ex erraticis avibus adventum esse.

Exulyems.

MUNIMENTUM AB INSIDIIS. CAP. VII.

Platani folium gestans Ciconia, quid.

INvenio & munimentum ab insidiis atque veneficiis, per Ciconiam platani folium gestantem significari: ea siquidem hujusmodi folio nidis imposito, editis ovis ea ab Noctuarum injuria defendit. Compertum enim est, si Noctua ea contigerit, fascinari: incubationem quippe omnem, ac si ova essent subventanea, irritam fieri, quod observavit Ælianus. Novit vero Ciconia amuletum id, ut eo non accedat Noctua, ubi platani folium fuerit. Quid enim commune esse potest aliti lethali, cum à bore geniali? Vel eam inesse folio vim dicemus, ut ab ejusmodi facisnatione valeat ova liberare.

MEDICINA. Cap. VIII.

Quinetiam origani substratu serpentes fugantur. Diosc. lib. 3. cap. 28.

QUod si Ciconiam ore tenentem origani ramusculum quis figuravit, hieroglyphico eo medicinam sibi comparatam indicabit: nam ejus herbæ pastione Ciconiæ stomachi fastidium levant.

VIGILIÆ SPECULATIONESQUE. Cap. IX.

Augurium Attilæ.

IN augurali disciplina, Ciconiæ vigiliarum custodumque urbium signa perbibentur, propterea quod ædium fastigia & acroteria plurimum inhabitant. Hinc augurium Attilæ dederunt, futurum ut Aquilejam, quam per triennium obsederat, multisque oppugnationibus attriverat, expugnaturus esset: visæ siquidem Ciconiæ uno impetu ex urbe migrare, fœtusque suos sublatos rostris per rura foras asportare, unde ille urbem evestigio perituram præsagivit, ostensoque militibus augurio, expugnatione perquam propere parata, voti compos evasit. Et si parva ponere cum magnis licet, Patavii sub Ezelini dura dominatione, cum injecta esset Jordano Bonzio, viro strenuo tyrannicidii concepti calumnia, ob quam is damnatus est, domusque ejus disjecta, & à fundamentis eversa, observatum est paucis ante diebus Ciconiam, quæ in summa illarum ædium turri nidum struxerat, paulatim nidum ipsum avellere cœpisse, moxque eum in Manfredi Cuticelli turrim transtulisse, ibiq; ova posuisse, quod casu factum credere difficillimum est.

MILITARIS DISCIPLINA. Cap. X.

Ciconiarũ disciplina.

ESt & militiæ hieroglyphicum Ciconia, in ea siquidem frequenter illud agitatur, qua quis ratione locum ponendis castris præcipiat, vel si major ingruat vis, quo pacto motis castris hostem fallat. Compertum vero est hujus generis alitis magno numero certo congregari loco, ex omnique provincia omnes in unum cogi, ut nulla sui generis relinquatur cui liberum sequi fuerit: idque prædicta velut die: & sive discedant, sive adveniant, etiam observantes fallunt, quod nocturnis utrumque temporibus aggrediuntur. Quid quod & concilia inter se in concionis mores agitare eas observatum est? ut in Come Pithonis patentibus Asiæ campis congregatæ inter se commurmurant: tamque severe disciplinam hanc exercent, ut eam quæ novissime advenerit, lacerent, atque in cæteris negligentiæ castigatæ admonitis, castra subito volatu movent, & unanimi profectione commeant.

HOSTIS PROFLIGATUS. Cap. XI.

PRimum vero illud optimi est Imperatoris munus, ut hostes longè à patriis sedibus summoveat. Serpentem loco suo belli & ingruentis calamitatis esse signum, multis ostendimus argumentis: atqui nullum animal contra Serpentis acrius, neq; assiduè magis dimicat, quam Ciconia: quare honos illi Serpentium exitio habitus, capitaleq; fuit plerisq; gentibus, si quis Ciconiam occidisset, pœna eadem legibus statuta, quæ homicidis. Quod Thessalos religiose admodum observasse tradit Plinius, & pleriq; alii. Et apud Stephanũ de urbibus legas, Θεσσαλίᾳ ἐν ταύτῃ οὐκ ἔξεστι πελαργοὺς κτείνειν, τοὺς γὰρ τῆς χώρας ὄφεις ἀναιροῦσιν. Id quod notatum volui, ne quis πελαροὺς legeret, ut in vulgatis habetur exemplaribus. Unde fortè factũ, ut dum illi utili hac de causa parcitur, prohibitum sit eam mensis inferre: non aliter quam Bovem olim occidere atque civem, eidem subjiciebatur supplicio. Sed veluti neque Bovi perpetua fuit immunitas, ita Ciconiæ in culinam & ipsæ raptæ, in quo tamen hoc illi accessit honoris, ut cum delicati alii cibi plurimũ ab hoc, vel illo ganeone privatim conquisiti laudatiq; fuerint,

Thessalorum lex.

Ciconiæ in epulis datæ.

A fuerint, una Ciconia edicto Prætorio epulis inferri meruit, de quo Flaccus in Galonii gulam, qui acipenserem tantum approbabat, ita scripsit:

—— Quid tum Rhombos minus æquora alebant,
Tutus erat Rhombus, tutoq; Ciconia nido,
Donec vos autor docuit prætorius.

In Serm. lib. 2. Sat. 2.

Nam Ruffus quidam vir prætorius, ut apud Porphyrionem legimus, quidam Acellium dicunt, instituit, ut Ciconiarum pulli manderentur: isque mox repulsam in Prætura passus, hujusmodi scazonte procissus est:

Ciconiarum Ruffus iste conditor.
Hic & duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit septem:
Ciconiarum populus ultus est mortem.

Cornelius Nepos, qui principatu Augusti obiit, cum scriberet de saginandis alitibus, Turdosque paulo ante cœpos saginari monuisset, addidit: *Ciconias magis placere quam Grues*, quamvis longe secus humanum mox palatum indicavit: nam Grues inter primas, Jovii etiam nostri judicio, commen- B dantur.

IRRISIO. CAP. XII.

PRÆTEREUNDUS non est Persianus locus, per quam Ciconiam illusionis & suggillationis signum haberi discimus, ubi dicit:

O Iane, à tergo quam nulla Ciconia pinsit.

Ad id scilicet respiciens, quod petulciores homines cum quempiam ludibriis incessere aggrediuntur, soleant digitis in unum adstrictis exporrectisq;, quasi Ciconiani rostri speciem reddentes, identidem pinsando abeuntes eludere: qui mos in Principum aulis frequentissimus.

DEUS. CAP. XIII.

ADDEMUS & illud, posse etiam hieroglyphico Dei Ciconiam ea ratione figurari, quod his alitibus non inesse linguam observatum, ideoque earum vocem murmurationi potius esse similem, quam clangori. Nam & Crocodilum ea de causa Dei simulachrum Ægyptii statuebant, de quo C suo dictum Commentario: elinguis enim omnino est Crocodilus, idq; tam significat Deum tacito omnia silentio perficere, quam non debere nos super eo loqui, quem nulla queat humani vis ingenii satis admirari.

Ciconia & Crocodilus elingues.

ANIMUS DIVINIS INTENTUS. CAP. XIV.

NEQUE vero minori observatione dignum illud, quod purum animum, supra terrenas fæces elatum, & divinarum tantum rerum meditationi deditum, per Ciconiam hieroglyphicè significant sacræ etiam nostrorum literæ. Fastigia enim apicesque rerum semper quæritat Ciconia, quippe Hebraicam sequuntur lectionem apud Psalmographum, quod vulgo legitur: *Herodii domus dux eorũ*, ii reddunt, *Ciconiæ domicilium abies præbent*: vel, *Ciconia nidum suum ponit in abiete*, arbore scilicet supra reliquas verticem attollente. Quod quidem ex Hebræorum disciplinis memini, te Pater amplissimè, pro concionibus declamitare: nidos scilicet ejus alitis in excelsissimis abietibus positos ostendentem, multa super ea ex undecimo Levitici capite octavo apud Hieremiam, quinto apud Zachariam, & tertio supra centesimum Psalmo memorantem: præcipuè verò trigesimo nono Jobis lo- D cum declarantem, qui, non intellectus, longè alienum habeat sensum, quam plerique interpretes opinati sunt. Quædam enim ibi enumerantur animantes, præcipuè autem aves, in quibus multa, in primisque manifesta atq; clarissima apparet providentia, inter quas Kasida ista tua est, quam nostram esse Ciconiam (id enim rectè memini) contendebas, de qua dictum à Jobe: *Num illa relinquit humi ova sua, quæ ut pulvis excalfaciat, pes opprimat, fera calcet?* Quẽ locum interpres tuus enarrãs, ait nequaquam ita esse, sed Kasidam avem ut clementissimam, ita & prudentissimam, eminentissimis in speculis arboribusq; montiumve aut ædificiorum apicibus nidificare, humo humilibusve locis minimè credere animalium accessum, omnesq; fortunæ casus inaccessæ altitudinis altissimo cõsilio cavere: quamvis Latinus interpres, ova eam humi relinquere tradiderit. Velle vero Theologos, quos enumerabas, multa inesse Ciconiæ divina lumina, omnium supremũ, quo maximè dando clemens appareat

Psalmo 103.

reat Deus. Nasci præterea plerasque, imo innumerabiles animas tantæ lucis fastigio ineptas, raras admodum aptas: propterea quod corpore mortali obtectæ sunt, cujus si quando obliviscantur, gradum illum eminentissimum, ut astrum proprium, semper ante oculos habituræ sunt, ita ut nidum illum antiquum agnoscant, quæque inferiora illo sunt, contemnant, & aspernentur.

VOLUPTATUM ET MALORUM AFFECTUUM DISSIPATIO,
CAP. XV.

Ciconiæ bellum cum Serpentibus, quid.

HAbet & hoc Ciconia commune cum superis, quod, ut dicebamus, bellum illi assiduè cum Serpentibus est: quod quidem animantium genus ita prorsus terrestre est, ut humi repat, humi semper vel adhærescat, vel in abditissimas se terræ latebras occultet. Ita animus qui mortalium delicias aversetur, terrenosque affectus humi propemodum obvolutos longe summoveat, & penitus amoliatur, per hieroglyphicum hujus alitis, quæ Serpentem dilaceret, apte significabitur. Serpentem vero inter alia significata petulciorum voluptatum, molliumque illecebrarum symbolum esse, plerisque locis toto hoc opere declaratum est, suo vero Commentario plenissimè.

ANIMUS AD HUMILIA DEJECTUS.
CAP. XVI.

AD hunc itaque modum Ciconiæ nidulantur: sed si super ea unquam mentio sit, quod humi ova deponat, alterius significati gratia confictum, quasi rem ab ingenio suo alienissimam aggrediatur: eritque Ciconiæ humi ova deponentis hieroglyphicum, animus ad humilia dejectus. Aliqua est omnino anima talis, atque utinam non innumerabiles hujusmodi reperirentur, quæ, licet totæ in res divinas vergant, totæ assurgant, totæ humanas res contemnant, totæ divinis aspirent, quadam tamen vulgarium animarum labe contagioneque fit, ut cum aliis mortalibus versentur eorumque curas inanissimas in necessariis parandis, in periculis vitandis, in familia, domo, agris, honoribus, aliisque id genus sexcentis procurandis, imitentur. Atque ita avis cœli gratia nata, dum ad humana serpit, humi ova collocare dicta sit, & à sanctissimis naturæ suæ institutis aberrare. Memini vero & illud disputasse te, Latinorum aliquot per Kasidam, Cassitam, interpretatos, fabulosèque Gellium fabulam commentum de nidificatione in agris & in segetibus, sed eum apologum, non historiam scripsisse: dicebasque Latinos nostros, una cum Græcis, quippe qui sint ad divinos sonos soli barbari, cum sacris literis careant, aspirationem gravem in C literam mutare solitos, & pro filio Noa, Ham, scriptitare Cham: pro Ahab, Achab: pro Ohozia, Ochozia. Et Blondum, in asportando D. Marci corpore Suum tergis operto, exclamatum scribere, *Cancir, Cancir,* ab iis qui Alexandriæ custodes erant, cum Hazîr Arabum lingua enunciassent, quæ vox Suem sonat: esse vero Arabum linguam Hebræorum linguæ non absimilem, & hos, & illos æquè suillam abominari, manifestum est. Qui quidem error à quodam nostri temporis novo interprete, omnibus divinarum institutionum & historiæ tam veteris quam novæ libris, supra quam dici possit, auctus est. Sed hæc alii viderint. Nos quæ ad alitis significata spectare videbantur, quæque ad rem ipsam attinerent, ita ut vides, qua potuimus cura, collegimus:

A. Gellius lib. 2. c. 29.

Affinitas linguæ Arabicæ & Hebrææ.

Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis,
Effluxisse meo fortè putes animo.

Hæc demum est illa Ciconia quam per literas apponi tibi jusseras, Pater sapientissime: insipida illa quidem futura, nisi aromatibus ex Arabia illa tua petitis, largeque superfusis, commendationem aliquam acquisierit. Sed jam reliqua hujus generis aggrediamur.

DE

A

DE IBI. CAP. XVII.

DE Ibi nunc dicere consentaneum est, quæ quidem omnino est Ciconiæ species, excelsa ea quidem, rigidis cruribus, procero rostro, multo tamen alia quam nostra. Atq; eædem in Ægypto duplici genere distinguuntur: sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. Candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Ægypto habeantur; ideo vero candidæ appellatæ, quia capite sunt & collo pene candido, reliquo tamen corpore nigricante. Nigræ contra apud Pelusium tantum, in cætera Ægypto nullæ. Sunt vero hæ nigræ totæ cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco. Sed quæ candidæ dicuntur, pedibus sunt humanis prope similibus, & graciliori capite.

ÆGYPTUS. CAP. XVIII.

B

Q. & C. Marii numus.

QUæ quidem geminæ species in Ægypto tantum repertæ, argumentum dedêre, ut Ibes geminæ pro Ægypto ipsa figurarentur: utpote quæ ei tantum regioni familiares & propriæ essent. Eas in hujusmodi significatum passim in obeliscis videas. In numis vero Q. & C. Mari, observavimus Ibes Elephanto adhibito: earum quippe regionum hieroglyphica, quas ipsi ditioni Romanæ subjecissent, aut in quibus æternæ memoriæ aliquid dignum effecissent. Sunt vero aves hæ ita Ægypti propriæ, ut extra eam regionem vivere non possint, asportatæque ocyssimè moriantur. Est alia ratio, cur Ægyptum hieroglyphicè significarent Ibes: nempe cum ea regio Delton, à Δ Græcæ literæ figuræ nuncuparetur, eam cum Ibibus similitudinem habet, quod alites hæ literam eam incessu pedum, interstitio ad æquales trianguli lineas diducto, figurare videantur, idemque rostrum patefactum signat: *ποιεῖ γὰρ τῇ τῶν ποδῶν ἀναστάσει πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸ ῥύγχος ἰσόπλευρον τριγώνοις.*

Ægyptus Delton dicta.

COR. CAP. XIX.

C

Ibis pondus.

QUoniam vero Ibis Mercurio in primis dedicata erat, qui totius cordis & sermocinationis dominus habebatur, ales ea cordis hieroglyphicum proponebatur: nam & alibi cor in thuribulo positum, Ægypti habere significatum ostendimus. Verum alia ibi ratio. Quod vero ad Ibin pertinet, avis ea simulac nata est, si perpendatur, duas æquè drachmas ponderat, Plutarcho referente: quod utique pondus est par cordi nuper nati pueruli, *τὴν γὰρ ἴβιν φασὶν ἐκκολαφθεῖσαν εὐθὺς ἕλκειν δύο δραχμὰς, ὅσον ἄρτι παιδίου γεγονότος καρδίαν.* Medici vero causam aliam adducunt: quia scilicet suapte natura Ibes cordi mirifice conferant, de quo apud eos locupletius. Sedenim super hoc in Accipitre plura.

SALUBRITAS. CAP. XX.

Cur Ibes salutis simulacrum. Nempe clystere.

EAdem, quia medicamenti genus quod in maximo ad salubritatem usu est, commonstravit, rostri aduncitate per eam partem se proluens, qua reddi ciborum onera maxime salubre, D & in primis necessarium est, eo illa gestu figurata, salubritatis apud Ægyptios hieroglyphicum fuit. Eo autem præsentaneo remedio cum vulgo uterentur Ægyptii, evenit, ut postquam ejus utilitas universo terrarum orbi communicata est, dictitatum sit, in Ægypto omnes esse Medicos: quod ab Homero sumptum multi postea usurparunt. Accessit huc ciborum abstinentia, succorum herbarumque non incuriosa cognitio, de quibus licet alii multa, plurima tamen Ægyptii deprehendere, institutumque apud eos, ut singulorum morborum singuli essent medici: unde Medicorum illic coaluerit multitudo. Alii

eam afferunt causam, cur Ibes salutis simulachrum essent, quod ex Arabia in Ægyptum volent alatæ Serpens, quibuscum Ibes certamen ineunt, Ægyptiosque ab earum injuria defendunt. Earum vero Serpentium alæ minimè pennatæ perhibentur, sed Vespertilionum alis perquam similes, glabra subtilique membrana quadam insignes. Nota est historia, quemadmodum Moses florente jam ætate, ut Josephus memoriæ prodidit, Ægyptiorum copiis adversus Æthiopas hostes infestissimos profecturis, dux à Pharaone, ita oraculo præmonente, electus, quia is per loca magna vi Serpentum occupata ducturus erat, vim Ibidum ingentem papyraceis instrumentis in arcarum speciem contextis incluserit, incolumemque ita exercitum earum alitum ope præsidioque ad hostes traxerit.

At quantū tamen suspecta.

A

B

MALUM EX BONIS INITIIS SUBSECUTUM.

Cap. XXI.

PErniciem aliquam ex institutis optimis sanoque consilio subsecutam, Ægyptii significare si voluissent, Ibin & Basiliscum facere consueverunt: siquidem ex Ibidis ovo Basiliscum nasci plerique veterum tradiderunt. Causamque insuper eam Philosophi afferunt, quod avis ea multivora sit, & Serpentum venenatorumque genus omne abliguriat, quorum virulenta putredine ova ipsa prædita, animal id perniciosum efficiant. Ægyptii sane cum Ibin alioquin egregiè colant, ova tamen ejus ne quid tale progeneretur, inventa frangunt.

Ortus Basilisci.

C

INEFFICACIA VOTI.

Cap. XXII.

DEsidem ac adeo enervatum hominem, ut nulla in re sibi sufficere possit, frustraque omnia tentet & aggrediatur, neque ullius rei compos per summam ignaviam evadat, hieroglyphicè significare si vellent, Crocodilum Ibidis pennam in capite gestantem effingebant: compertum enim est, animal id ad rapinam & impetum alioqui promptissimum, si penna Ibidis demulceatur, ita obtorpescere ac debilitari, ut immobilis reddatur, omnem pristinæ rapacitatis violentiam obliviscatur, tamquam aliqua fascinatione sit repentè demutatus. Quinetiam Serpentum genus omne reddi immobile, penna hujusmodi ipsis injecta, ex Democrito tradit Florentinus libro de re rustica.

Penna Ibidis.

D

VOCALIS PRIMA. Cap. XXIII.

ERat & Ibis avis primæ literæ symbolum: siquidem Plutarchus ait Mercurium, qui primus literas Ægyptiis communicavit, Ibin primam esse literam voluisse. Sedenim ipsa quoque literarum elementa non apud Ægyptios tantum, sed etiam apud Græcos Romanosque hieroglyphicum aliquid habuere: ut, A indicium erat absolutionis, C condemnationis, N vero & L, comperendinationis, per quam non liquere significabant. Universi enim judices, ut Pedianus ait, in cistam tabellas simul conjiciebant suas, singularibus literis signatas. Interdum etiam sententiam suam cur quis damnaret, aut cur absolveret, perscribere consuerant.

A

DE DAGNIDE Cap. XXIV.

INter Ægypti aves celebris eſt Dagnis, ab infeſta mordacitate ita nuncupata: δάκνω enim mordeo eſt.

EBRIETAS. Cap. XXV.

PEr eam ſupra coronam aliquam ſtatutam, ebrietas ſignificabatur: eas enim volucres Ægyptii in ſympoſii s, quibus redimiti eſſent coronis advincire ſoliti ſunt, ut aſſiduè morſiunculis vellicando cantitandoque, potantes dormire non permitterent.

DE GRUE. Cap. XXVI.

GRuum ſignificata in poſtremis minimè habenda ſunt, quibus multa cum humana diligentia, recte que, regendæ familiæ ratione, communia ſunt.

B

CUSTODIA. Cap. XXVII.

Vigilantia Gruum. Eudem Plin. lib.10 c. 23. ad verbum.

SEd illud in primis referam, quod exercitus ducem ab hoſtium inſidiis ſe cuſtodientem ſignificabant. Proponebant quippe Gruem vigilem, hoc eſt, lapillum pede ſuſtinentem: illæ enim excubias ordine ſuo tota nocte diſponunt, lapillumque ideo prenſant, ut laſſatis ſomno decidens indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſupter alam condito, alternis pedibus inſiſtentes. Philippus ille, qui breviſſima Hori Apollinis lemmata in Græcam linguam traduxit, loco hoc γρηγορεῦσαι κατ' ὄρδινον, Romano vocabulo, tunc à Græcia cum imperio recepto, uſus eſt. Harum alitum vigilantiam imitatus Alexander Macedo, ſi quando pervigilandum eſſet, C ne ſomni violentia opprimeretur, vas aheneum prope thorum adſiſtebat, ſupra quod brachium exporrigebat, pillam, ut Ammianus Marcellinus ait, argenteam manu complexus, quæ ſi quando ipſe ſomno vinceretur, elapſa ſonoro ſtrepitu ſomnum abrumperet. Sed enim idem author Julianum Cæſarem abſque pila, vel inſtrumento alio, quotiens & quantum voluiſſet, evigilaſſe profitetur.

DEMOCRATIA. Cap. XXVIII.

Numquam enim ſe ſegregant, ſive cum volant, ſive cum paſcunt.

EX eo vero collegio, quod Grues celebrant inter ſe, nonnulli dicunt democratiam hieroglyphicè ſignificari: cum pluribus enim conſultandum, ſi quid rectè feciſſe voluerimus, & felicem rebus noſtris ſucceſſum optaverimus. Æſymnio Megarenſi honeſtiſſimo loco nato, dum ſuper hoc conſulta poſceret, reſpondiſſe Apollinem Delphicum ait Pauſanias, D referret ad multos ſi gerere quid feliciter vellet: plurimorum enim ſententiis auditis, facile eſt quod optimum ſit diſcernere. Ea de cauſa Megarenſes ne ullam interpretandi oraculi occaſionem amitterent, vel quidpiam quod intelligi potuerit prætermitterent, comitia ad heroum ſepulcra habere deinceps decrevere: nam plures eſſe mortuos manifeſtum. Sanè quidem apud noſtros, conſenſus unioque partium in eandem ſententiam aut rem, Latino vocabulo formam ab ipſis Gruibus videtur accepiſſe, ut inde Congruere, pro Convenire dicamus.

PRUDENTIA. Cap. XXIX.

SI autem volantem Gruem cum lapillo pinxissent, hieroglyphicum id prudentiam significare dicebatur. Ex probatissimis enim autoribus didicimus Grues, dum in sublime volant, lapillum ideo gestare, ut lapsu illius explorent, supra terramne an mare volitent, quod intelligunt ex sono, ac proinde considendumne, an ulterius procedendum sit. Maximus Tyrius causam aliam me morat lapilli assumendi. Nam quoniam in volatu fluitare videntur instar navis, quam agitent impellantque undæ, suæ sibi consciæ imbecilitatis, anteqam volatui se credant, lapillum rostro suscipere, quo unaquæque earum, veluti firmamento vacillaturi volatus utatur, eamque habeat salutis suæ custodiam. Atque hoc est quod apud Solinum legas, Grues harenam devorare, sublatisq; lapillis ad moderatam gravitatem saburrari. Quarum prudentiam cum Deucalion non ignoraret, eum à diluvii clade servatum ajunt Gruum beneficio: hunc enim Pausaniam ait ad supervolantium Gruum clangorem enatasse, atque ideo montem, in quem demum evasisset, Geranium, in harum alituum honorem, appellasse.

Hæc à Plinio, ubi superius.

Sed & apud Plinium d. c.23. lib. 10. Nam Grues Græcè γέρανοι.

SUBLIMIUM RERUM INDAGATOR. Cap. XXX.

QUod si abque lapillo volantem Gruem figurassent, hominem sublimium indagatorem, & eorum quæ terra procul, & à materia remota sunt studiosum significari volebant. Ipsa enim præpes altissimè volat, ut longè lateque speculetur. Quod si subsidere nubes infra despexerit, numquam ad terram se demittit, usque adeo tempestates, & ventorum procellarumque motus summo studio declinat: utpote quæ sit quietis amantissima. Si verò acciderit ut in tempestate aliqua deprensa sit, confestim ad terram se confert, atque humi potius quiescit. Quod si quam in alitem Plotinus hominem transmutari dixerit, qui absque sapientia sublimia tractaverit improbius, cum nullam ille speciem ponat sublimis hujus volatus, nempe Gruem ipsam, ex Plotini sententia commode pinxerimus.

Prudentia Gruum maxima.

PERSEVERANTISSIMI MORES. Cap. XXXI.

PUlcherrimum & illud est, quod alii excogitarunt, hominem qui cum ætate mors minime commutaverit, sed eodem semper ingenio perseveraverit, per Gruis pennas indicare. Reliquarum enim avium pennæ per ætates fere omnes mutantur, nigrescereque in senecta perspiciuntur, sed Gruum eodem semper colore perseverant.

ORDINIS OBSERVATOR. Cap. XXXII.

QUinetiam in moribus eadem propositi constantia consideratur, cum Grues in volatu ordinem pertinacissimè servent. Quare Palamedes apud Philostratum, Vlyssi objicienti literas non ab eo sed à Gruibus inventas, respondet is Grues quidem, quod ad literas attinet, nihil adinvenisse, verum ad ordinem quem numquam Vlysses servare didicisset, earum curam referri. Vlyssem enim ajunt, quotiens in bello aut Hectori, aut Sarpedoni, aut Æneæ obviam fieret, ordinem deserere solitum, & ad imbecilliora declinasse.

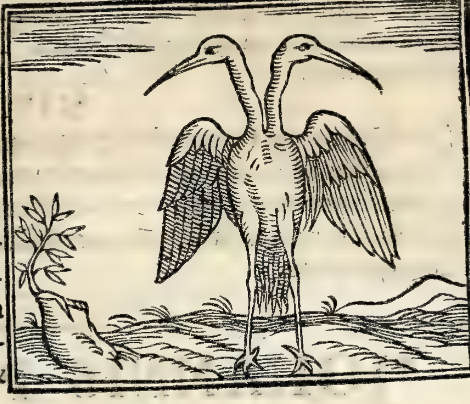
LABORIS TOLERANTIA. Cap. XXXIII.

INdefatigatum vero laboribus hominem significantes, alas vel pedes Gruum in manibus ejus statuebant: ferunt siquidem non lassescere ullo labore, qui nervos ex alis aut cruribus Gruis habeat.

FERACITAS. Cap. XXXIV.

IN ostentis, Grus biceps feracitatis indicium est. Appion enim tradit, Oenæo in Menide rerum domina bicipitem Gruem apparuisse, uberrimamque eo anno annonam in Ægypto fuisse. Ad hæc,

A hæc, avem sub alio Rege conspectam quatuor capitibus insignem, lætissimumque frugum omnium proventum subsecutum.

VER ET HYEMS. CAP. XXXV.

Sunt qui per venientem Gruem, tempus vernum; per abeuntem, hyemem significari tradant: quandoquidem ea ales omnino est veris & hyemis nuncia, modo veniens, modo recedens: propterea quod calorem & frigus peregregie præsentiat. Itaque cum frigus ingruit, alte sublata vastum quid inclamat: cum vero clementius est nacta cœlum, per intervalla vocem emittit, & taciturna propemodum allabitur: atque ita vel ex accessu, vel recessu, & ex earum voce, nunc veris, nunc hyemis admonemur.

Grus ver aut hyemem nunciat.

B

DE MILVIO. CAP. XXXVI.

NE vero picturæ desint, ex quibus temporum qualitates indicentur, cum æstatem Cicada, autumnalem vindemiam Epops, brumale tempus Alcyone, ver Cuculus, Luscinia, & aliquot aliæ, advolat huc Milvius, in hujusmodi ipse quoque hieroglyphicorum caveam includendus.

VERNUM TEMPUS. CAP. XXXVIII.

ERat enim Milvius ipse quoque verni temporis hieroglyphicum, propterea quod ales ea verno primum tempore incipit apparere, certissimumq; sit ejus nuncium. Unde etiam proverbium emanarit, *Milviis procumbere:* qui scilicet pauperum sit mos, hyeme jam desæviente, qua male semper afficiuntur, adventantibus Milviis procumbere eo genuum cultu, quo Reges coli solent, ut apud Suidam legas. Aristophanes ait, eo apparente contrarium autumno tempus ingruere, adesseque tondendi opportunitatem. Nomen autem illi ἰκτίνῳ apud Græcos in adventu, quod tanto scilicet C desiderio expectatus accedat. Hanc autem loci temporisque cognitionem sacræ etiam nostræ literæ per Milvium ostendunt, in quibus habetur: *Milvius in cœlo non ignorat tempus suum: Turdus & Hirundo, & Ciconia, tempus ipsæ quoque adventus sui observavere, populus autem meus judicium Domini non cognovit.*

προκυλίνδειν ἰκτίνῳ, provolvitur ad Milvios. Sumptum ex Avibus Aristophanis.

LOCUPLES. CAP. XXXVIII.

SUnt qui locupletem hominem, latisq; agrorum possessionibus ditissimum, per Milvii volantis hieroglyphicum significari tradant: siquidem is dum prædam enancíscitur, spaciosissima aeris intervalla uno oberrat impetu, quasi latifundia descripturus. In hujusmodi significatum Juvenalis Satyra nona:

Tot Milvius intra tua pascua lassis.

Et Persius prius dixerat;

Dives arat Curibus quantum non Milvus oberret.

RAPACITAS. CAP. XXXIX.

SEd enim Philosophi antiquiores illi, qui doctrinam ab Ægyptiis magna ex parte mutuati sunt, deq; D hominum moribus per palingenesiæ figmenta disseruere, cujusmodi est Plato, quiq; eum secuti sunt Plotinus & Harpocration, Boethus & Numenius, rapacitatem per alitem hujusmodi intelligi tradidere, hominesq; eos, qui avaritiæ studuissent, promptiq; semper ac parati ad imbecilliorũ expilationes, & rapinas, & violentas tyrannides fuissent, in Milvios ac lupos converti, ut Socrates, Phædone, disputat, abireq; omnia in ea genera opinati sunt, quorum in vita moribus similes fuissent. In Divinis quoq; literis Milvus pro grassatore prædoneve ponitur, Psalmo, ubi secundum Hebræos haberi ait Eucherius, *Milvi abies domus est.* Aristophanes ad hanc alludens rapacitatem, ἰκτῖνα dixit παντόφθαλμον καὶ ἅρπαγα τρέφων, *alitem omnituum ac rapacem Milvum.* Admiratur Plinius rapacissimam & famelicam semper avem, nihil rapere umquam ex funerum ferculis, quæ veteres erant ad sepulchra afferre soliti: persuasi scilicet defunctorum animas eumdem tenere sensum, & iisdem affici

Milvus omnituum.

affici voluptatibus, quæ unicuique, dum viveret, placuissent. Addunt & Aram Olympiæ, quam alites hujusmodi numquam infestarint. Iidem sacri sunt apud Britannos, non enim Milvium iis occidere licebat.

A

NAVIGATIO. CAP. XL.

SUnt qui navigationem, sunt qui gubernandi rationem ex Milvii volantis hieroglyphico significari tradant, propterea quod multorum sit opinio, ait Plinius, didicisse homines ex Milviis temonem navibus immittere, quippe cum observassent Milvium cauda modo hac, modo illac flexa, vice clavi volatus sui cursum dirigere, natura scilicet in liquido cœlo monstrante, quid opus facto esset in humido profundo.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIRER XVIII.

B

DE IIS QUÆ PER VULTUREM SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CORNELIUM MUSÆUM PRÆSULEM BITONTINUM.

INterrogasti me, Præsul honoratissime, quænam illa sit Vultur mea, quam libris editis, Germani quidam ex Horo Niliaco à me Latinam factam divulgarunt. Sed enim scias me olim Romæ dedisse eam videndam clarissimo Alberto Pio, Carporum Principi eruditissimo, verum ex ejus scrinio, una cum aliquot aliis hujus notæ scriptis à nescio quo laborum alienorum suppressore ablatam, & in Germaniam asportatam. Cujus facti indicium est, quod docti quidam viri, cum opusculum id legissent, Hori esse arbitrati, scriptis prodidere, Horum Apollinem de sacris Ægyptiorum literis à Ioan. Petro Valeriano Latinum factum. Ioannis autem Petri mihi est peculiare nomen (cur enim id inficiar?) priusquam M. Ant. Sabellicus præceptor meus, id Venetiis in Pierium immutasset. Sed Horus Apollo à me non est conversus, frequenter vero in scriptis hujusmodi citatus: argumenti enim hujus alios etiam authores, eosque multos habui. Utcumque, ea deperdita lucubratione, alteram reparavi: ablati enim illius reliquis archetypi toto pluteo dissipatis, hanc priori illi non absimilem informavi, quam tibi dono darem, qui aliquid ex hoc meo argumento lecturum te libenter significasti: quod quidem summæ tuæ erga me humanitati potius, quam ulli studiorum meorum merito attribuerem, & tamen in iis aliquid est, unde hujusce generis lucubrationes tibi fore minime displicituras mihi confingam: siquidem ego libentissime, hinc occasione qualibet arrepta, ut hac parte videre poteris, ad nostræ pietatis doctrinam, divinarumque literarum interpretes me conferre soleo. Ex iis vero tam multa excerpsi, ut profiteri valeam, authorem alium neminem meo huic argumento, quod multis jam commentariis auctum est, plura suppeditasse. Neque ego umquam impurum nonnullorum ingenium approbavi, qui dum politiores haberi volunt, sacras nostrorum literas, utpote squallorem, quod unum objiciunt, quendam præ se ferentes, attingere pertimescunt: sed enim in ea semper sententia fui, nullam esse lectionem quæ plus afferre possit eruditionis, quam sanctorum hominum, qui divina tractant, institutiones. Nam si artium fere omnium, liberalium finis denique est, ut veram edocti rationem, bene honesteque vivere adlaboremus, fateor me, quantulumcumque hoc studiorum genere assequi licuit, non plura, neque admirabiliora ex quibusvis disciplinarum quarumcumque magistris exhausisse, quam ex mysteriorum, quæ ad pietatem nostram faciunt, interpretibus: sive rerum naturam, sive morum synceritatem, sive quæ ad veritatem, & Dei Opt. Max. cognitionem pertinent, inspexerimus. Sed ego imprudens, qui hæc tibi commemorem, qui tamdiu, tam diligen-

C

D

diligenter, tam assidue, in omnium doctrinarum lectione versatus es, quiq; alios hæc per doctissimas conciones tuas, tam docte, tam eleganter, tam copiose doceas potius, quam à quoquam doceri possis. Idcirco his omissis, ad rem ipsam, quam, qualiscumq; sit, recognoscere cupis, accedamus.

DE VULTURE. Cap. I.

E Volucrum genere nullam omnino Vulture magis admirandam invenias: sive peculiares in ejus vita & ab omni vulgo semotos mores, sive conceptum, partum, educationemq; alitis, sive excellentes quasdam ingenii dotes, sive significata varia per eam in picturis, in portentis, in dicteriis posita consideres. Neque illa quidem plebi obvia, & unicuique exposita, sed magnis Regibus atque Diis accommodata, ipsis etiam Philosophis ac peritissimis Theologis explorata; per hujus namq; simulacrum hieroglyphicumve, annum, matrem, sive, ut apud Ammianum est, naturæ vocabulum, mundum, intuitum aut speculationem, terminum, hæredipetam, stragem, præsagituram miserationem, justitiam, livorem, Pallada, Junonem, & quædam alia veteres significabant.

ANNUS. Cap. II.

Ægyptiaca anni dimensio, & super hoc fabula.

QUoniam vero ex eo præcipuum erat anni significatum, qua ratione sit id receptum, operæ pretium fuerit explicare. Vultur, ut apud Ægyptios habetur, trecentos eos quinque & sexaginta dies, quibus annuum conficitur tempus, ordine mirifico departitur. Nam cum annum Ægyptii per tres tantum qualitates metirentur, ver quippe, æstatem, & hyemem, quæ singula tempora centum viginti diebus constare voluerunt, ac uti Theopompus ait, hyemem Saturnum, æstatem Venerem, ver vero Proserpinam appellabant, quinq; insuper dies addiderant, quos intercalares vocitabant. Vultur vero ad ejusmodi partitionem anni accommodata, cum primum concitata fuerit ad conceptum, qui fit à vento, quinq; continuos dies sine cibo & potu consumit in ejusmodi initu, natura in ventum adaperta: mox centū & viginti dies prægnans manet, totidemq; diebus pullos educat, reliquos CXX. dies immunis est, suarumq; tantum rerum satagit, neq; prægnationi, neque educationi intenta. Summotis itaque intercalaribus, ad antiquiorem illam rationem trahere possumus supputationem illam Xenophontis, libro qui περὶ προσόδων inscribitur: ubi sex mancipiorum millia, si singuli singulis diebus obulum lucrifaciant, unoquoq; anno hos sexaginta talenta vectigalis allaturos: sic enim CCCLX. dies in unius anni tempus videtur enumerasse. Sed ne quid, quod vel utile vel delectabile esse possit, prætereamus, super horum quinque dierum, qui anno superant, argumento, fabella fertur: quemadmodum Rhea cum Saturno clanculum rem habuerit, idque ubi Sol explorasset, imprecationibus devoverit, neve mense, neve anno pareret. Mercurium vero Deæ amore captum hoc iniisse consilium, ut opem laboranti ferret: Lucinam quippe deam talorum ludo illectam detinuisse, atque ita ab sexagesimo quoq; die lucem unam intervertisse, donec dies sibi quinq; comparasset, quos anno vertente certis illis temporibus elapsis, immunes, liberos, exemtosq; cum nusquam nomina dedissent, ad anni supplementum accommodaret: factumq; ita est, ut per hujusmodi dies Rheæ facultas pariundi fuerit. Hos intercalares Ægyptii habent, Deorumque suorum adscribunt genethliaco. Ferunt vero die primo Osirim, rerum Dominum futurum, editum: secundo Aruerin, quem Apollona, & seniorem Horum nonnulli vocant: tertio, Typhona: verum hunc intempestive, neq; proprio meatu egressum, sed ex disrupto latere: quarto, Isim: quinto Nepthen, quam nonnulli finem, vel potius interitum, alii Venerem, alii Victoriam appellarunt. Satis hæc ad intercalares dies quinque. Quid vero sibi de diis quinque commentum velit apud Plutarchum quærere licebit. Neque vero hic numerum illum CCCLXV. cœlorum, cujus principem Abraxam Basilidis deliramenta constituerunt, curiosius persequar, ne rem tam seriam inanibus & ridiculis fabulis infarciam. Illud addam, quantum ad anni rationem pertinet, quod Umbricio teste Plinius scribit: Vulturem ova XIII. parere, quod ad instar totidem Lunæ coitionum accipio, quæ per universum annum potissimum observantur. Porro, annus etiam apud Persas in dies CCCLXV. describebatur: eaq; de causa igni illi suo, quem Sacrum & Æternum vocabant, totidem sacerdotes juvenes instituerant, qui canentes, ignem quaqua gestaretur, sequerentur.

Dies Ægyptiorum intercalares.

Plin. lib. 10 c. 6. Nimirum, Ede Ignis Domine: author Maximus Tyrius.

ANNO-

ANNORUM CENTENA. CAP. III.

ANNUM itaque per Vulturem apud Ægyptios significari non levi de causa, manifestum est. Ab hoc aliud sequitur hieroglyphicum, ut per eamdem alitem vel senio confectam, vel demortuam, centum annos intelligamus: eam enim augures magna semper religione sunt observare soliti, ac per singulas Vultures annorum centena totidem portendi tradiderunt, duodecimq; illas quā Romulus observavit, Imperium Romanum ad MCC. annos duraturum ostendisse, quod observatum à Vectio tradit Varro exceptum mox à Censorino, qui circiter millesimo ab urbe condita anno claruit, quod ita postmodum evenisse, fœda ac miserabili totius Italiæ clade, quodq; acerbius est, totius literaturæ interitu, satis constat. Nam quo tempore capta est urbs Roma, & in cives omnes occidione, aut misera captivitate sævitum à Genserico, qui dolose servis impositis eam occupavit, anni circiter MCCVIII. ab ea condita numerantur, ut Paulus Diaconus in iis quæ addidit Eutropio, neq; non Orosius recensent, peneq; tunc periit Romanū nomen. Quare Vectii quadrat interpretatio, tametsi hanc Rom. Imperii ruinā nonnulli properantius annis aliquot accipiunt. Sub Athalarico tamē (ita in numis nomen ejus inscribitur, non Halaricus) qui urbem quatuor & XL. annis antea invaserat, Imperatore Romano incolumi, non extinctum, sed valde attritum Imperium est. Neque sum nescius, Imperii speciem, quæ ab Augusto inceperat, in Augustulo finitam, qui metu Odoacris, qui totam Italiam sibi armorū vi subdiderat, perterrefactus, purpuram Imperatoriam sponte abjecit, majestatemq; illam deposuit, barbaro tyranno tota rerum concessa potestate, quod fuit anno ab Urbe condita circiter MCCXXIX. à C. Cæsare DXVII. à salute nostra CCCCLXXV. Sane dignitas hæc apud nostros, Occidentales scilicet, ad CCCCXXX. annos non resumpsit purpuram, quam omnium primus Carolus Magnus ab interitu propemodum vendicavit. Eo vero tunc miseriæ redacta est Rom. majestas, ut Odoacer ipse de Roma Odoacria vocanda cogitarit, quo nominis etiam Romani memoria aboleretur, factumque omnino fuisset, nisi qui melius aut pie magis sentiebāt, persuasissent Regi, majorem illi apud omnes gloriam futuram, Romanam domitam, quam Odoacriam instauratam. Neq; vero prætereundū est, in nostrarum etiam miseriarum memoriam, quod rerum scriptores prodidere: Octaviano etiam primo Consulatu augurium captanti duodecim se Vultures, ut Romulo ostendisse, atq; jam ex eo tempore, anno quippe vitæ vigesimo, ad monarchiam aspirabat, quæ longa annorum serie ad nos usq; permanavit, si non Imperii viribus, saltem titulo tenus: licet aliquando interrupta, in eumdem tamen titulum postmodum restituta, prout temporum vicissitudines permisere. Quorum quidem temporum historias si perpenderimus, ad annos circiter MCC. ab Augusto, inveniemus Pontificium totiusq; Senatus decretis magnum id Iperii nomen abolitum, perque annos multos adulterinam fuisse Imperatoris nuncupationem. Quamquam, de tam venerabili titulo defraudaremur, aliquot post annis, sanctiss. Georgii V. Pont. Max. decreto, nova quadam ratione ansa præbita est, ut ea majestas per Electores certos conservaretur, cujusmodi suffragiorum ratione post Othonem, Othonis secundi filium, primus omnium Henricus Imperator declaratus. Quorum electio ita aliquando despicatui habita, ut Othocarus Bohemiæ Rex vocatus ab iis ad Imperium capessendum, ultro contempserit, qui pluris Bohemiæ Regem esse existimaret, quam Romæ Imperatorem, atque illi tandem ad Rodolphum Habsburgi Comitem, qui Magister curiæ Othocari erat, devenere. Sed ne longius ab instituto nostro recedamus: qualiacumq; hæc fuerint, illud inter hæc observatione dignum mihi videtur, ter jam hanc annorum MCC. supputationem, tribus in maximis Imperiis, æquo propemodum temporis sui curriculo, insignes admodum rerum mutationes adduxisse. Primam à Romulo ad Gensericum, sive quis ad Odoacrem maluerit: secundam, ab Octaviano Augusto ad Fridericos: tertiam Constantinopolitanam à Fl. Constantino ad Constantinum eum, qui oppressus ab Othomano Turcarum duce, vitā & Imperium finivit, qui etiam ejusdem nominis matrem habuit cum Imperii conditore. Nam inter duos hos Byzantii Principes anni mille centum supra unum & nonaginta decurrerant. Neque obstat, quod à Valente Mathematico inspecto urbis horoscopo prædictū sit, Imperium id ad annos DCXCVI duraturum, quia post eam annorum summam qualescumq; fuerint Principes, sive viri, sive fœminæ, à maximi tamen Constantini institutis pendere videbantur. Sub Turca vero longe alia Imperii forma, longe aliæ leges, longe alii ritus superinducti. Itaque cur annorum centena per singulas Vultures signifi-

Vandalorum Rege.

Septemviros designatos.

Ab hoc oriunda domus Austriaca.

B C D

A ſignificarentur,inde ſumptum,quod eas ad centum uſq; annos vivere compertum eſt apud antiquiores,quibus adſtipulatur Ambroſius.Nunc reliqua hujus imaginis hieroglyphica aggrediamur.

MATER SIVE NATURÆ GENIUS. CAP. IV.

CUM ergo in genere Vulturum mas nuſquam inveniatur, omnes autem fœminæ ſint, utpote quæ ex vento concipiant, manifeſtum eſt cur Ægyptii ſacerdotes per eam alitem uropygio ſurrecto, atque ad Aquilonem verſo, matrem aut naturam ipſam intelligerent: mater ſiquidem fœmineum eſt animal. Vultur enim, uti dictum, tempore conceptus appetente, quod per quinque dies illos quos ſupra memoravimus, producitur natura in aquilonem, ut Ægyptii tradunt, in Eurum ut Plutarchus, exporrecta adapertaque, ab eodem initur, non ſecus ac plantæ Zephyris genialib. iniri traduntur. Sed enim hic diſſimulare non poſſum nonnullorum imprudentiam, qui Horum Apollinem citant novo verbo *ὀργύζω*, conficto,ultimoque Hori capite appellato, verba etiam infarciunt, *ὅταν ὀργύζῃ πρὸς σύλληψιν ἡ γύψ*, cum in codibus manuſcriptis, iisq; plerisq; quos evolvi, non *ὀργύζῃ*, ſed *ὀργάζῃ* ſcriptum reperiatur: uti etiam aliquanto poſt de coeunte Vacca. cap. *πῶς ἀκόλω. ἔπαθ' ἂν γὰρ ἡ θήλεια ὀργῶσα σύλληψιν ἢ ὀργᾷ δὲ οὐ πλεῖον ἢ ἐφ' ὥρας τρεῖς*, Quæ porro de Vulture apud Horum habentur, undecimo in impreſſis capite ſunt, non ultimo. Perdurat vero Vultur quinque eos dies pertinaciſſimo jejunio macerata, tale eſt ejus in concipienda prole ſtudium atque cupiditas. Neque quidem negarim alia etiam eſſe volucrum genera (*ὄρνεις* enim non *γῦπας*, in caſtigatis Hori codicibus legitur) quæ vel inter ſe ſi mas non abſit, fœminæ, æque ſaliant, mutua libidinis imaginatione concipiant, vel, ut nonnulli arbitrati ſunt, ipſo pulvere in naturam vi pruritus attracto, cujuſmodi ſunt Columbæ,Gallinæ, Perdices, Anſeres,& Vulpanſeres,quarum tamen ova irrita,minimeque prolifica ſunt, ad cibi tantum uſum facientia, minora reliquis, ac minus jucundi ſaporis:cæterum magis humida.Tertullianus:*Gallina*,ait,*ſortita eſt de ſuo parere,ſed Vultures fœminas tantum parere ajunt*,Ova hujuſmodi,quia,ut pleriq; omnes aſſerunt,ex vento generantur,& *Zephyria & Hypenemia*,quaſi ſubventanea dicere velint,appellantur. Eos vero non audiendos dicit Ariſtoteles,qui dicunt,vere tandum hæc fieri,incubatione derelicta,cum & juvencæ expertes adhuc coitus ea pariant.Cæterum idem author, qui ſubventanea omnia infœcũnda eſſe vult,in quodam avium genere exiſtere ſimile piſcibus, ſpontina ova ad fœcũditatem progenerãtibus, non inficiatur, quod nimirũ de Vulturib.in primis fertur. Eas porro author is quoq; volare verſus Auſtrum, atq; ita ab Aquilone iniri prægnantesq;fieri tradit,perq;tres annos parere,quod etiã apud agricultores Conſtantini legimus.Apud Heſiodũ *οἰωνοὶ* interpretes ajunt:Vultures,quarũ ova ſubventanea ſunt,abſq; maris copula,neq; alia earum generatio reperitur. Neq;deſunt interpretes etymologici, qui dicant *οἰωνός* quaſi *οἰωός*,quod *οἶον ὠὸν* ſibi ſit: quippe qui ſine maris auxilio ex vento concipiat.In cujus quidẽ fœcunditatis commentationem illud addere non incongruum eſt, quod non intra ſuum tantum genus ea felicitas continetur,ſed proficua quadam vi ad aliorũ etiam beneficium celerebratur. Penna ſiquidẽ vulturina ſubjecta pedibus,adjuvat parturientes. Id vero quod de Vulturum hujuſmodi conceptu fertur,ne quis fabuloſum putet,inter quadrupedes etiã Equas aliquot ex vento concipere,Probus ex comperto refert,quod & D. Auguſtinus,divinarum humanarumq; rerum peritiſſimus,affirmat:& velociſſimos ex eo genere jugales apud Homerum comperies haudquaquã fabuloſe dictum.Baſilius Magnus ex hoc omnibus animadverſum cupit,ut cum noſtrum arcanum nonnullos homines irridere conſpexerimus,quaſi fines naturę concellatosq;egrediatur,quod fieri non poſſe cõtendant,ut virgo pariat,virginitate ipſius integra,illæſa atq; intemerata perſiſtente,contemplari debere nos,Deum exempla pleraq; jam inde ab initio præmiſiſſe,ex ipſaq; natura rerum ſemina quædã conſperſiſſe,unde poſſet unuſquiſq;, ubi quod alta jam mente cõceperat,effeciſſet,talibus mirabilib. fidem

Tẽpus conceptus Vulturum, & modus.

Ova zephyria & Hypenemia.

Nempe in Hiſpania

De B Mariæ virginitate dubitantiũ perverſitas eluditur.

Ee

fidem adhibere: atque ita iis occurrere voluisse, quorum stuporine dicam, an perversitati, nihil quisquam aliud persuadere queas, quam quod vel manibus attingunt, vel oculis assequuntur. Hinc ait Ambrosius, neminem subventaneo Vulturis audito conceptu, rerum naturalium scriptoribus refragari: cum vero virginem divino afflatam numine peperisse audierint, risum incœptare. Tangit hoc idem Adamantius, ubi Celso respondet, duplex Almæ significatum ex Hebræorum interpretatione objectanti. Sed enim, de intacta virgine, non autem de adolescentula (quod Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus intelligendum frustra conantur persuadere) prophetatum est priusquam in Babylona fieret populi transmigratio, hoc est, antea quam Medi & Persæ principatum invaderent. Reddita autem sunt hæc in sermonem Græcum ab ipsis Judæis multum ante tempora adventus Domini nostri, ut nulla relinquatur suspicio, inquit Irenæus, ne forte morem nobis gerentes Judæis, hæc ita sint interpretati: qui quidem si cognovissent nos futuros, & his testimoniis usuros, quæ sunt ex eorum scriptis, nunquam & hæc & monumenta Prophetarum reliqua comburere dubitassent. Venerunt igitur in Latinorum manus Græco sermone translati Hebræorum libri, multo antequam Romani Judæos in potestatem redegissent, Macedonibus quippe adhuc Asiam possidentibus. Ptolemæus enim Lagi cupiens bibliothecam, quam Alexandriæ struxerat, illustribus scriptorum omnium monumentis implere, ab Hierosolymitanis petiit fieri sibi copiam ut eorum libri in Græcum sermonem transferrentur. Illi, qui tunc Macedonibus parebant, Septuaginta viros ex primoribus, & utriusque linguæ cognitione præstantibus, ad Prolemæum miserunt; qui veritus, ne, si invicem consultarent, veritatem absconderent, eos omnes in singula contubernia separavit, jussitque, ut unusquisque pro se librum transferret, eoq; in libris singulis ordine servato, opereque perfecto, omnibus mox convocatis, & per libros singulos interpretationem suam unoquoque eorum proferente, in omnium sententiam eandem esse constitit, ac si ab uno tantum traductiones omnes emanassent. Neque tamen ignoro esse qui rem aliter gestam narrent, & Pentateuchum tantum à LXX. traductum contendant, & non separatos, sed unanimi concordia sententiam unoquoque suam proferente: Sed ego & Irenæo, & antiquis aliis potiorem adhibeo fidem. Quare non est ut calumniatores, Almam, jam excogitent, & loco Virginis legitimi nominis, & à tot eruditis agniti, substituere contendant. Plurimum vero (ut ad Vulturem redeamus) indignatur Adamantius, plerosq; adhibere fidem Historicis Philosophisque, hæc de Vulture & aliis aliquot animantibus, quæ sine maris conjunctione concipiunt, indubitato tradentibus, & Deum negant, qui hæc in aliquot aliis animalibus facit, posse etiam in hominibus idem, uti adlibuerit, facere. Et Græcorum plerique credunt homines primum ex limo procreatos: nos non credemus ex dimidia humanæ substantiæ parte, jussu Dei, imo eo de se ita statuente, fieri potuisse, ut Jesus ex eo filius nasceretur? Esto igitur Vultur documento nobis, ne mysterium illud sacrosanctum, unde vera salus, veraq; felicitas nobis obtigit, fabulosum fuisse, vel minimum quidem suspicari unquam in animum inducamus.

Immo septuaginta duo.

MISERATIO. Cap. V.

Ad hæc Ægyptii sacerdotes miserationem per Vulturem femora sua rostro proscindentem, exprimebant: illa enim centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longius provolat, uni illi curæ intenta, ne pullos deserat, deque propinquo tantum quæ fuerint in promptu conveniatur. Quod nisi aliud quicquam suggeratur, occurratve, quod filiis alimentum paret, ipsa suis femoribus rostro vellicatis sanguinem ciet, quem filiis exugendum præbeat: tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Sane vero factum hinc crediderim, ut majores nostri, cum incomparabilem prorsus Assertoris nostri miserationem, qui pro salute nostra sanguinem suum profundere non dubitavit, alitem hanc, non autem Pelecanum in sacrosanctæ crucis apicem ea femorum vellicatione spectandam, popularium omnium oculis erexerint. Nam quamvis

Vulturis, Pelecani & Phœnicis erga suos amor comparatur.

A vis omnino per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico longe alio significetur, nusquam tamen apud antiquissimos rerum scriptores, qui saxum hoc evolverunt, legimus avem aliam, quam Vulturem, femorum suorum vellicatu pullos suos pascere consuesse: Phœnicẽ tamen & ipsum vellicare femora, sed, ut suo loco disputatur, non ut eo filios alat, quos nullos habet, sed ut ex eo fuso vermiculus ille oriatur, qui mox exeat in Phœnicem. Alia vero ratione mortem oppetere Pelecanum, ut filos sospitet suos, Ægyptii tradiderunt: de quo qui illi tradiderint, suo disseruimus Commentario.

JUSTITIA. Cap. VI.

HErodotus Vulturem ab Hercule pro justitiæ symbolo habitũ tradit, quod ea justissima omnium avium, quæ volatilibus vescantur, judicetur, eaq; de causa semper apud eum magnæ æstimationis fuisse, lætariq; solitum cum inter res agendas Vulturem aspexisset. Vultur enim nihil, quod vivit attingit, nec animatum quicquam interficit, quod Accipiter & Aquilæ faciunt, cadaveribus vero contenta, nullius unquã avis pastione pollui visa est, ut Ægyptii observavere. Eadem fructus nunquam B lædit, nec ulla in re animali cuiquam mansueto nocet. Quare mirum videtur quod traditum est à Dionysio, Aquilarum pullos, quorum nidus erat in Palma, quæ Tarquinii Superbi regiæ incumbebat, dum parentes absunt incursu subito à Vulturibus discerptos. Sed id videtur ea præcipue de causa diri prodigii loco habitum, quod cædes ea ab hoc animantis genere profecta sit, quæ in animatum animal sævire minime consuerit. Utcumque, non immerito innocentes Vultures Hermodorus Ponticus apud Plutarchum dicit: nam & ab iis quæ maxime nocere soleant animantibus, mortale genus liberant: ex volucribus enim in auxilio contra serpentes primam ajunt esse vulturem, corque ejus alitis habentem, tutum esse non solum à Serpentum impetu, sed etiam à ferarum & latronum periculis, &, ut aliquid omnino dicant, à Regum etiam indignationibus incolumen evadere.

Vulturum innocentia.

Hæc à Plutarcho, in problematis rer. antiq. Nec quidem in cadavera sui generis. Plut ibid.

DESIGNATIO. Cap. VII.

ALia quædam ex Vulture hieroglyphica commenti sunt Ægyptii sacerdotes, ex iis quæ ab ea plurimum fieri observarunt. Nam scopum, sive locum, quo quis tendere designaret, per eam alitem alte volantem expressere: propterea quod Vulturem supra reliqua omnia animantia acutissimo visu C præditam asserebant, atque oriente Sole occasum versus aspicientem, decedente vero ad orientem spatiosissimis quantumlibet intervallis esculentum, quod usui suo competit, prospectum enancisci, unoque ad id volatu, quasi sagittam ad scopum ferri. Quinetiam, ut D. Hieronymus attestatur, transmarina cadavera sentiunt. Sunt autem qui visui, sunt qui adoratui, quo sagacissime pollent, rem adscribant: sed utcumque hoc ab ingeniis hominum disputetur, illud satis constat, Ægyptios intuitum ea loci designatione, in remotissimas quantumlibet partes, per Vulturis hieroglyphicum significasse.

Visus Vulturum acutissimus.

Quin triduo ante aut biduo volant ubi cadavera futura sentiunt. Plin. lib. 10. c. 6.

TERMINUS. Cap. VIII.

QUinetiam circumscriptum terminum per ejusdem alitis picturã intelligi volebant: propterea quod, si conflictus usquam futurus est, locum ipsa præscribit, ubi acies concursuræ sunt, & pugnam inituræ, quo septem ante diebus, ut Ægyptii tradunt, aut, ut alii, triduo tantum prævolant. Hinc illud D apud Plautum, in Truculento, de cœnipeta Dinarchus ait:

Jam quasi Vulturii triduo prius prædivinant quo die esuri sint.

Vulturum providentia maxima. Et Callides in Trinummo Megaronidis Sunt alii qui te Vulturium vocant.

PRÆSAGITURA. Cap. IX.

AB hac vero præsagiendi vi, quod tot ante dies ubi strages futura sit, præsentiunt, iidem sacerdotes Ægyptii præsagiturã ex Vulturis simulacro significabant: iidemq; asserunt, consuesse priscos Reges belli tempore exploratores dimittere, qui observarent in quamnam exercitus partem Vultures iminerent, inde commonefacti stragem ibi futuram, ubi earum alituum grex frequentior incubuisset. Quæ quidem hujusmodi alitis providentia redigit in memoriã mihi quod Hermes Astronomus eum, qui Vulturis cœlestis afflatum ab horoscopo sortitus fuerit, sapientem & providum in negotiis obeundis futurũ asserit,

 impe-

imperiumq; suum (nam & Regem fore pollicetur) valido munimine, animoque, consilio & providentia optime valiturum. Quod si privatæ vitæ fuerit, pecuniosum omnino futurum, multos ejus auspiciis bene res gesturos, magnasq; divitias comparaturos. Præter hæc etiam asserunt, futurum eum militum ductorem, cui Vultur volans in horoscopo feliciter affulserit, eundemque magnis semper negotiis deditum, honoratissima quæque modo in hanc orbis partem, modo in illam appetiturum, quo nomen in longinquas regiones extendat populosque, civitates & regna extera ditioni suæ subjiciat, cui libenter omnes, tanquam Indi Augusto, inserviant, & studiis omnibus obsequantur. A

HÆREDIPETA. CAP. X.

Seneca l. 15. epistolar. epist. 96.

IUniores hæredipetam, mortuorum quippe bona captantem, per Vulturem significari tradunt: unde mordax apud Senecam dictum, ***Si vultur es, cadaver expecta.*** Huc etiam illusit Martialis epigrammatarius:

Cujus Vulturis hoc erit cadaver?

Profanæ in divinis literis Vultures habitæ.

In primis vero Divinæ literæ neque Aquilam, neque Vulturem mensis inferri volunt. Hic Adamantius illos in iis nominari putat, qui alienis mortibus incumbunt, qui arte fraudeve testamenta subjiciunt, velut mortuorum cadaveribus inhiantes: propterea quod his avibus semper mortuorum, ait, corporum cibus est, & ex cadaveribus nutriuntur & vivunt. Ea vero de causa profanæ sunt in Divinis literis, ut ait Hierosolymitanus Hesychius, quod per eas homines intelliguntur, qui rixis & bellis gaudent, ut cadaveribus, visceribus quippe miserorum, & atro sanguine depascantur, cum minime oporteat hominem contemplationi deditum, aliorum casibus pasci & enutriri. B

FUNUS. CAP. XI.

Natalis Comes in Mythol. lib. 2. c. 7.

SUnt, qui Marti Vulturem dedicatam asserant, quod diverso ab aliis ingenio prædita, omnem viventium consuetudinem abhorreat, studiumq; omne suum circa hujusmodi cædes intendat, atq; demum funesta omnia hieroglyphice significet. Sane cum natura omnia in sese recipiat, sitq; decidentium omnium receptaculum, Vulturque, uti sæpe dictum, naturam exscribat, non mirum, si quæ sponte cadavera nanciscatur, tam pro naturæ quam funeris signo accepta est à veteribus. Olim autem apud Iberos Vultures erant pro sepulchro, sicut apud Hyrcanos Canes, ob id dicti sepulchrales. De Iberis ita Sillius XIII. C

Vultur sepulchralis.

Tellure, ut perhibent, is mos antiquus, Ibera,
Examina obscœnus consumit corpora Vultur.

Æn. lib. 10.

De his Virgilius dixit: *Alitibus linquere feris.* De his Homerus, οἰωνοῖσί τε πᾶσι. De his Octavianus Philippensi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti respondit, ***Jam istam in volucrum potestate fore.***

PEREGRINUS. CAP. XII.

Ideoq; nidos nemo attigit. Plin. l. 10. c. 6.

Negat id ibidem Plin.

SUnt qui peregrinum hominem & ignotum omnibus, hieroglyphice per Vulturem apte significari dicant: propterea quod multæ Vultures exercitum sequentes repente apparere soleant, volatu semper ob raritatem prodigioso, & tamen unde, constat nemini: quapropter eos ex diverso orbe nobis incognito advolare pleriq; putant, argumento, quod nemo, ut Herodotus Brysonis Rhetoris pater asserebat, nidum Vulturis vidisset. Illæ sane in excelsissimis & inaccessis rupibus nidificant: & quamquã difficulter nidum aut pullos ejus alitis videris, aliquando tamen visos tradit Aristoteles. D

CONCUPISCENTIA. CAP. XIII.

Æneid. lib. 6. Idem fere Hom. Odyss.

QUod vero poetæ fingunt eam Tityi jecur abrodentem, ut apud Maronem legere est,

— Per tota novem cui jugera corpus
Porrigitur, rostroq; immanis vultur obunco
Immortale jecur tundens, fœcundaq; pœnis
Viscera: rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore: nec fibris requies datur ulla renatis.

A Ab Ægyptiacis commentis haudquaquam dissimile est. Anima enim, ut Philosophi Poetæque veteres commentantur, in portionem rationis participem unam, & rationis expertam alteram dispertitur. Sedenim quæ rationi adglutinata est portio, supra sensum & sensibilia sublata, quanto potest luctamine, tanquam Vulcani congressum effugiat Pallas, semetipsam sibi asserere meditatur: quæ vero aliena est à ratione, brutis proxima, temere omnia vel appetit, vel concitat. Appetentis autem vim totam in hepate Philosophi plerique constituunt. Quare quod concubitus illegetimos Tityus appetierit, jecur ab alite rodi fingitur: sive ea Vultur, sive, ut alii quidam, Aquila sit, quæ illud abrodat. Utcumque, noctu ait Hesiodus tantum accrescere, quantum die fuerat absumptum, propterea quod mentis agitatio noctu præcipuè vigescit, cogitationesque & consilia noctu undique suggeruntur. Sedenim quia dictum est superius, Vulturem odoratu sagacissimo ad putredinem deferri: cogitationis (inquiunt nonnulli) principium, motusque omnis à corde proficiscitur, qui quidem est voluntatis fons, ut ex Homero & Poëtis aliis tam Græcis quam Latinis accepimus. A corde igitur est, quod malè habet jecur, itaq; Tityus ratione hac à Vulture laceratur. Sedenim Triclinius apud Pindarum viscera Tityi à serpentibus discerpi depascique dicit, quæ quidem est Poetarum licentia, non in his fabulis tantum, verum etiam in historiis, ex commodo suo quæcumque voluerint variare.

Animæ partitio. *Idem fere Lucretius lib. 3.* *Hesiod. in Theogonia.*

B

LIVOR. CAP. XIV.

NOnnulli livorem ex hieroglyphico hoc interpretantur, eoque spectare Tityanam Vulturem in appendicibus Virgilii:

Quæ semper lacerat, comestq; mentem, *Quod Chironia nec manus levarit,*
Vivit pectore sub dolente vulnus: *Nec Phœbus, sobolesve clara Phœbi.*

In quam sententiam alitis hujus figmentum Petronius Arbiter, Nicagoras, & Aristoxenus accepêre.

DIVINA PROVIDENTIA. CAP. XV.

QUod denique Vulturem nonnulli Promethei etiam cordi abrodendo applicant, Ægyptiacæ eruditioni longè accommodatius est. Vulturem enim in mundi modum considerant. Cui picturæ illa etiam applicatur causa, quod mundus celeri quadam volubilitate versetur, & cadaverum nascentium occidentiumque perennitate pascatur: cumque in corde sapientiæ sedem veterum plerique posuerint, alitis hujus cor depascentis hieroglyphicum, ali sustentarique mundum divinæ sapientiæ providentia, quæ nec ipsa finiri novit, nec mundus cessare ab ejus alimentis vel tantillum queat, manifestissimo significat argumento.

C

CONSUMMATIO. CAP. XVI.

NEque illud parvi momenti mysterium est, quod cum perfectum quid in rerum natura Ægyptii sacerdotes indicare vellent, Vulturem, & Scarabeum ponere consuerunt: utpote qui ex duobus his simulacris Palladem & Vulcanum, ut ipsi ajebant, intelligerent. Comprehendebant autem picturam hanc uno tantum argumento, ex quo masculo-fœmineum, ut dicam, sexum significari profitebantur. Ita tamen imagines disponebant, ut si Vulcanum significare vellent, Scarabeum primo inceptarent, mox in Vulturem definerent: sin Minervam intelligi vellent, à Vulture principium sumentes, in Sarabeum definebant. Cæterum quia primo statim obtutu nova hæc fortè videbuntur, ea latius explicabimus pro eorum institutione, qui nondum rerum naturalium sacris initiati sunt.

Perfectionis figura, ejusque declaratio.

D

PALLAS ET JUNO. CAP. XVII.

ILlud autem imprimis non ignorari velim, cœlo in superius & inferius hemisphærium diviso, Ægyptios quod supra finitorem est Palladi consecrasse, quod verò infra ab oculis semper nostris summotum, Junoni dedicasse Et quoniam cœlum ipsum muliebri genere Uraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, vocitabat, utpote quæ Solis, Lunæ, stellarumque omnium mater haberetur, & Vulturem, ut sæpe dictum, omnino fœminam intelligerent, utrumque itidem hemisphærium, quo cœlum constat universum, per Vulturis hieroglyphicum exprimebant: atque ita tam

Pallada quam Junonem, simulacro Vulturis significabat. Quinetiam unicuique muliebri signo alitem hanc pro gestamine addidere, atque ita demum unamquamq; Deam unius figuratione Vulturis intelligebant. Ut vero ad Vulcanum & Pallade revertamur, mundum in universum Ægyptii ex mare atque fœmina constare videbantur, solos vero deorum Vulcanum & Pallada masculo fœminas asserebant, cum tamen uti castigatiores Hori codices habent, supra Vulcani caput Scarabeum, supra vero Minervæ Vulturem statuere soliti essent. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tantum mas est, ab eisdem intelligi, suo ostendimus commentario: ex Vulture autem Pallada significari, qui supremum est hemisphærium, ac muliebri sexu perhibetur, ut paulo ante dicebamus: atque ita fieri ut Pallidis & Vulcani opera, quicquid in rerum nartura cernere est, formam consequatur, & ad absolutam speciẽ redigatur. Nam Pallas ingenio capacissimo freta, nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus vero eo quo pollet artificio optimè peritus, ignis sui accedente beneficio, omnia quæ fuerint dissolvenda liquat, contra vero alia cogit in duritiem, firmoque concretu pervincit. Atque hoc illud est quod Maximus Tyrius principium artis Vulcanum ab Homero dictum autumat: nam & quem ignem Prometheus furatus dicitur, Hesiodiani interpretes vitam variis artibus implicatam exponunt. Neq; secius in iis quæ ad sapientiam spectant, de quo post latius dicemus, opeoratur.

Adhæc Natalis Comes Mythol. lib. 3. cap. 5.

ARS ET INGENIUM. Cap. XVIII.

Palladis cũ Vulcano copulatio quid.

Cõtra Nat. Comes loco prædicto.

Ea vero de causa commenti sunt Ægyptii Vulturem adjungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatam fingunt. Usurpatum autem à veteribus maximè, quod in Orphicis etiam hymnis observatur, duas has vires in eadẽ substantia meditari, quarum alter cõtemplatur, quod munus est Palladis: altera præest corpori, quod ad Vulcanum spectat, easq; cognominibus maris & fœminæ nuncupare. Sedenim, alii omnium hanc cœlestium animorũ prærogativam esse dicunt, ut utrumque obeant munus, concipiendi quidem per contemplationem, quæ à superiori potestate eorum infunditur intelligentiæ, simulque agendi inferiorum corporum cura, quæ sibi credita regant, instruantque qua ratione per afflatum datur, atque etiam è periculis eximant, & sospite valetudine tueantur. Unde etiam Empedocles, cum se Deum jam effectum asseveraret, puerum & puellam esse se dictitabat, cujus hæc circumferuntur carmina, quæ rem attestantur:

> Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός.
> Ἤδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κούρη τε κόρος τε.
> *Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,*
> *Sumq;, valete omnes, puer ecce, puellaq; factus.*

Nempe Androgynum.

Atqui etiamsi rem ulterius scrutari voluerimus, hominem, de quo apud Philosophos consideratio utriusque sexus esse comperimus: unde quantum pertinet ad intellectum, nullum discrimen Socrates inter marem & fœminam discernebat, eandemque virtutem atque docilitatem in utroq; deprehendebat: cœlestemque illum nos etiam talem agnoscimus, cujus appellatione & angeli ipsi, & sæpe mali dæmones intelliguntur, cui nuncupationi nostræ etiam Sacræ literæ adstipulantur: frequentissimumque hoc apud Prophetas de bonis Angelis, ac de malo etiam dæmone, qui nihil natura differt ab illis. In Evangelio scriptum est: *Inimicus homo hæc fecit*, denique apud antiquos, quamvis duos hos tantum Ægyptii masculo-fœminas ducerẽt, in deos omnes utriusq; sexus testimonia reperias. Quinetiam minimè commentitium est, utriusq; naturæ homines inveniri, qui partem inter se utramq; pervagant, cujusmodi sunt populi supra Nasamonas, confinesq; illis Maclias, Calliphanis testimonio satis cogniti, ac in reliqua etiam Europa deprehensi, ne apud solos Lunenses Hermaphroditum existimet Annalium commentator Fenestella: severaq; admodum lege cautum, ad quem malint sexum eligant, altero si abutantur capitali supplicio puniendi. Qui vero Hermaphroditi ex marmore facti passim reperiũtur, facie quippe muliebri, mammisq; notabiliter tumentibus, alvo coxendicibusq; grandioribus, viriliq; natura procacius excitata, ad superiorem intellectum referri debent, Hujus imaginis simulacrum pulcherrimum Romæ apud Petrum Melinum vidi. Sed ut ad deos, de quibus agebamus, revertamur; Ægyptii tum alia pleraque tum præcipuè liberorum procreationem, sententia à Græcorum fabulis aliena, inventum esse ajunt Palladis & Vulcani. Atqui Scarabeus natos ex materia pu-

Homines utriusq; naturæ.

Atq; hoc liquæret aliquis de stat. hom.

A ria,putida conformat, humique fovendam condit. Vultur ex halitu superioris aeris prolem suscipit: juncta hæc hominem efficiunt, in cujus dispositam materiam animus immittitur cœlitus, dum scilicet embryon in matris utero coalescit. Porro quod Vultur & matris, & Palladis symbolum est apud Ægyptios,id in memoriam adducit, quod in Divinis Literis Mater sæpe hieroglyphicè pro Sapientia ponitur,ut apud Salomonem Proverbiis : *Fili mi,audi doctrinam patris*,id est, Dei , *& non discedas à lege matris tuæ*, id est,sapientiæ. Quod vero natam ex Jovis capite Pallada confixêre,sciendum eam pro intellectu Jovis accipi,in ejusque providentia consistere : quapropter in Minervæ gratiam antiqua superstitione Sapientiæ templa, eaque potissimum in arcibus, dedicabantur. De capite autem veteres præcipuum animæ regimen emanare judicarunt, quod & alii postea multis experimentis cognitum prodidêre. Præterea, velut caput superior pars humani corporis est,ita æther, in quo regimen rerum, & totius providentiæ causa, vertexq; deorum, ut apud Euripidem est:

Nat.Com.l. 3.c.5.

Lucidus hic terræ qui circumfunditur æther.

Nullo præterea matris beneficio genita Minerva, quo magis cum Scarabeo sine compare genito, B commercium inire possit. Virtutis siquidem generatio diversa est ab ejusmodi rebus, quæ parium concubitu fiunt. Hinc Jovem nonnulli ajunt consilium (ita enim Φυλὴν exponendum)deglutisse, & mox Palladem edidisse : quippe qui consultor & sapiens sit habendus,non alia quam consilii via ad prudentiam devenire potest. Alii fabulam aliter contexuere,dum Jovis caput à Vulcano comminutum ajunt:

Sitq; ita de patrio vertice nata dea.

Ignis siquidem,quo in operibus ad demonstrandam naturæ puritatem utimur, humanæ est instrumentum industriæ. Ignis occulta omnia dat luci : quod vero quis exquirit, si fuerit inventum, id is & parere, & tamquam fœtum edere videtur. Sane vetustæs (id enim sæpe repetendum) Minervam omnium operum inventricem sapientissimam ponit, & omnia apud nos per Filium facta sunt. Orta illa ex Jovis capite confingitur. Vera Minerva sine qua factum est nihil,noster quippe Ehieh,hoc est, artifex,quod nomen secundo loco literæ sacræ ponunt,nutu consilioque intimo summi Dei,non inferiorum operum more, sed ex Dei capite emanavit. De hoc, Proverbiis : *Et Ehieh secundum se* C *artifex & Ehieh deliciæ quotidianæ.* Nostri : *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies.* Ita semper divina dubio procul dispensatione apud nationes omnes aliquis semper veritatis fulgor illuxit,Nam ignis quem Hebræi,ut Reuchlin observavit,Esth vocant,unum est ex primoribus Dei nominibus. Ab eo nomine Græci ἑςίαν Romani Vestam fecere, de qua Ovid.

Natal.Co. ibidem.

Huc accedit quod quidam ait appellationem Ἀθηνᾶς cognatam esse vocabulo Adonai.

Nec tu aliud Vestam quam puram intellige flammam.

Ovid. lib. 6. fasto.

Quare triplex illa divinorum nominum observatio, quæ ad omnium ferè gentium, quæ disciplinis usæ sunt,usum faciunt,diligenter animadvertenda,ita enim habent:

Hebræi,	Hu,	Ehieh,	Esth.
Græci,	ζεὺς,	ἀθήνη,	ἀφροδίτη.
Latini,	Jupiter,	Minerva,	Venus.
Theologi,	Idem,	Ens,	Ignis.
Antiqui,	Nox,	Cœlum,	Æther.

Denique, *Deus*, inquit Apostolus, *qui dixit in tenebris lucem splendescere,ipse illuxit in cordibus nostris,* D *ad illuminationem notitiæ claritatis Dei, in persona Jesu Christi.*

IGNIS DUPLEX. CAP. XIX.

CUm itaque Pallas translucidus & purus ignis intelligatur, ne Græcorum figmenta hujusmodi prætereamus, merito Vulcani nuptias aversatur, ut in virginitatis suæ puritate persistat : neque quidem ea conjugem aspernatur,sed ab eo contingi contaminarive minimè patitur,siquidem is,quo utimur,ignis,qui materiæ adhæreścit,aere tamen commistus,Vulcanus est. Affectat is nuptias Palladis,quantoq; conatu potest sursum versus erigitur, ac nisi perpetuis materiæ vinculis præpeditus quodammodo in ergastulis detineretur,nimirum sponsæ thalamum ascenderet. Jovis hic & Junonis filius effingitur,Homero id asserente,quorundam vero commento,Junonis tantum,ut apud Hesiod.

Hesiod. in Theog.

ἠγη

ἥρη δ' Ἥφαιστον κλυτὸν οὐ φιλότητι μιγεῖσα
Γείνατο ——

Illustrem Juvo nulli conjuncta marito
Vulcanum genuit.

propterea quod densiori applicitus materiæ, atq; uti pavimento adglutinatus, ne ad sublimia sustolli possit, coërceatur. Inferiora autem hæc Junoni adjudicata esse tunc ostendimus, cum infernum hemisphærium eam sortitam esse commemoravimus. Quare Varro dicere solebat, Vulcanum intelligi de vehementiore, utpote fabrili fornacaliq; igne, Vestam vero de domestico. Utcumq; autem, flamma nihil aliud est quam aër crassiusculus incensus, inferior vero, aër hic Juno, sic ea Vulcanum generat. Claudus idem perhibetur, sive quod ob densum materiæ meatum, consensum habet cum iis quæ umbram reddunt, umbræ vero pleræque omnes obliquæ sunt, neq; sine solido corpore esse queunt: inde etiam conficta claudicitate, quod progredi nequeat absq; aliquo quasi ligneo baculo, sive quia superioris mucronis modum diversum & inæqualem ab inferiori ubi depascitur, efficit, qui cum sit omnino tardior, claudicare Deum ideo dixere. Verum apud Homerum utroque pede cladicat: quia scilicet nunc in dexteram nunc in lævam agitatur, dum aerem perrumpere contendit, cujus densitas ne ascendat ad Palladem, obsistere videatur: inde cum sit corpori adalligatus dum se vinculis liberare nititur, modo hunc, modo illum pedem tentat è compedibus extrahere, unde motari quoquoversum, & undequaq; distorqueri cogitur: atque ita speciem hominis utroque pede claudicantis exhibet. Projectus ab Jove de cœlo in terram fertur Vulcanus idem: nempe quia, ut nonnulli tradunt, qui primi ignis usum adinvenêre, in ardentem materiam aliquam fulmine tactam incidere, atque ita mox utilitate cognita, ad igniaria deventum, quam inter varias opiniones, unde ingnis datus mortalibus, primam ita Lucretius ponit:

Testatur hoc Homerus in Hymno Vulcani.

Vulcanus qaure claudus.

Illud in his rebus, tacitus ne fortè requiras,
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus, inde omnis flammarum dicitur ardor.

DRACHMÆ DUÆ, SIVE COR. CAP. XX

His igitur notis Ægyptii tam in mysteriis suis edocendis, quam in naturæ secretis aperiendis, & civilium morum præceptis proponendis utebantur. Sed & in reliquis disciplinis ab eodem scriptionis genere non recedebant, ut si de Mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas ostendere voluissent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Causam nonnulli commenti sunt: quia unitas apud Ægyptios duarum drachmarum instar æstimatur. Unitas vero una cum binario, totius est numeri generatio. Merito itaque si drachmas duas indicare vellent, Vulturem pingebant, quandoquidem & matris & generationis prærogativa polleat, perinde ac unitas ipsa una cum binario, numeros omnes generat. Quare cum ita mater esse videatur, optimè Vulturi competit. Utcumque, curta sunt hæc in exemplaribus Hori, quod alii viderint, si castigatiora in exemplaria inciderint. Cæterum, si ariolandum sit in re usque adeo perplexa, putarim ego, Cor hinc significari, qui legerim apud eosdem Sacerdotes, vel qui doctrinam eorum interpretati sunt, infantium anniculorum cor duabus drachmis ponderari, augeri autem per annos singulos drachmis itidem duabus, ad annos usque quinquaginta: inde per annos alios eodem decrescere æquilibrio, quod ad id usque tempus auctum fuerit, hominemque tunc deficere, cum ad drachmas jam duas cor ipsum redactum fuerit: ita vitam humanam centum annis plurimum cirumscribi, nisi aut negligenter, aut intemperanter acta, ipsa sibimet, uti Turdela, incommoda compararit, seque parte aliqua fraudaverit: nam cor affectum injuria & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantius efflaccessit & deficit, Quæ quidem cum admodum insignia sint apud Ægyptios, non uno erunt loco repetenda. Id autem annorum spatium cum Vulturinæ congruat vitæ, sitque vitæ omnis vis in corde sita, facilè unicuique constare puto, cur drachmæ

Cor per Vulturem.

Vita hominis centum annorum.

A drachmæ duæ ex Vulturis simulacro significentur. Sanè verò, sive numus hic fuerit duabus drachmis imputatus, qui Vulturis imagine signaretur, sive alia fuerit ejus nota, illud manifestum est, Didrachmam apud veteres numi pondus fuisse, quem suo nomine Siclum Hebræi vocabant, qui quidem 20. obolis imputabatur; frequentissimusq; est hujus locutionis usus in Divinis literis, ut alii siclum, alii Didrachmam ponant. Nam Levit. capit. 7. supra 20. ubi Legislator pretium ponit quo se redimere possit, is qui honorem animæ suæ Deo voverit, legas, *à quinto anno ad vigesimum qui se Deo voverit, siclis viginti posse redimi.* LXX. Interpretes, *viginti didrachmis* reddidere. Ita illud pretium masculi à vigesimo anno usq; ad sexagesimum, *quinquaginta sicli argenti ad mensum Sanctuarii*, iidem LXX. transtulerunt, *quinquaginta didrachmæ*, & multa passim hujusmodi. Adeo vero illis arridebat Didrachmæ vocabulum, ut si Drachma una esset enuncianda, Didrachmæ dimidium potius quam Drachmam unam, aut sicli dimidium ponerent; cujus facti rationem, & cur hoc pondus *Sanctum* appellaretur, legas apud Hierosolymitanum Hesychium, libro ejus 7. in Levit. c. 27. Atq; ut hujus monetæ pondus ad temporis nostri usum deducamus, sciendum Obolum ejus pretii esse qui Romæ B nunc literis aliquot immutatis Baliocus, quasi obolicus dicere velint, appellatur. Drachma verò pondus est ejus numi, qui Romæ Julius hodie vocatur. Venetiis Marcellus argenteus ejusdem ferè ponderis est, uti etiam Ferrariæ atque Mantuæ vulgo Buxoloti nomine. Aureus quoque numus drachmæ fere pondus æquat, atq; ita siclus argenti vel didrachma, uno Mocenico Veneto imputatur qui proximè accedit ad Julios duos: non enim hæc ad unguem explanari possunt, propter locorum varietatem, quia Juliæ monetæ Romanæ pretium, extra Romanæ Pontificiæve ditionis loca, minoris quam Romæ æstimatur: contra Mocenicus, moneta Veneta, extra Venetorum ditionem pretiosior est quam apud ipsos, vel eorum socios. Aurei quoq; tam pretio variant, quam varii sunt qui eos cudunt Domini: Sed ponderis in eodem genere parva admodum differentia. Atque hæc sunt, eruditissime Præsul quæ doctrinam Ægyptiorum secutus super Vulture conscripseram: nescio an plura in archetypo fuerint, quem surreptum initio conquestus sum; puto tamen hæc ad hujusmodi mysterii cognitionem factura satis. Multa vero de industria præterii, veritus ne nimia prolixitas delicatioribus fastidio esset: & otii quod mihi exiguum concedebatur, habenda ratio fuit, cum multa alia, ac C pene innumera sint in hujus generis commentaria, si per otium licuerit, redigenda, ut amicis argumentum hoc, vix ulli hactenus attentatum, deposcentibus, quantum pro tenuitate mea præstare potero, satisfaciam.

Siclus. *Didrachma usus.* *Baliocus.* *Marcellus.* *Buxolotus.* *Mocenicus.*

JOHANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIRER XIX.
DE IIS QUÆ PER AQUILAM SIGNIFICANTUR.

D

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD CLARISSIMUM ABBATEM D. PALUM JUSTINIANUM.

Summum igenii tui acumen, suavissimi mores, incomparabilis benignitas & eximia in amicos omnes liberalitas effecerunt Paule Justiniane vir rarissime, ut Aquilam tibi ex aviaria meo Ægyptiaco dedicare cogitaverim: quippe quod tu alitis hujus plerasq;, ut ita dicam, virtutes, aut excellentis naturæ dotes, præ te ferre mihi compertus es. Sed potior nimirum causa fuit quod Justinianæ familiæ gestamen est Aquila aurea, quia scilicet progeniem hanc ex Justiniani Imper. sanguine deduci, omnibus

mnibus est exploratissimū, celeberrimi illius inquam Imperatoris, qui Byzantii praecipuè claruit, & universo praefuit Orienti. Illi siquidē Aquilā insignis auream praeferebant, qui Orienti praeerant: qui vero Occidenti, quod in hanc usque diem continuatur, fuscā autē, bicipitem utramq; , sed uno tantum corpore conspicuam: quod hieroglyphicum erat administrationem atq; potentiam in duos divisas, unius tamen esse consilii atq; voluntatis. Ex ea vos progenie progressi, in Venetamq; nobilitatem cooptati, regias virtutes esse vobis per aetates singulas testatissimum effecistis. Fabiorumq; Romanorum exemplo, bello Hierosolymitano pro Christiana pietate contra barbaros fortiter dimicantes, in acie ad unum caesi, mox uno tantum, qui Venetiis supererat, vitamq; coelibem Deo voverat, rogatione Senatus ad maritalem copulam compulso, reparata familia ex qua brevi post tempore tot illustrium Senatorum effulsere lumina: Marcus Justinianus, summa vir probitatis: Beatus ille Laurentius sacra literatura scriptisq; nobilis, sanctitate vitae insignis, & primus Venetiarum Patriarcha: Leonardus Divi Marci procurator, Graecis Latinisq; literis ornatus: adde Bernardos, Ursatos, Procuratores ipsosq;, & honoratissimis legationibus functos: ultimum hunc insuper vigilantissimum classis Venetae Imperatorem: aetate vero nostra Sebastianum & Antonium litteris & disciplinis eximios, qui legationibus ipsi etiam ad summos quosq; principes felicissimè administratis, patriae charissimi gentis hujus splendorem offuscari minimè permiserunt. Tuam autem haereditariam illam à majoribus tuis acceptam probitatem, & à te studiosissimè cultam, applicarem, quam Venetiae praedicant, admirata est Patavium. Gallia novit universa & ubiubi literarū studia florent, omnes gestiunt celebrare: sed de re omnibus manifesta, ne actum agam, neve modestiam offendam tuam, qui mavis probus esse, quam videri, longior non ero. De te vero quid reliqui summis laudibus efferant, non tibi, sed seculis spero me aliquando in propatulo positurum. Nunc ad Aquilam aggrediamur.

DE AQUILA. CAP. I.

Aquilae commendatio.

AQuila, ut hinc exordiar, non temere cognomento Romana meruit appellari: cum nulla fere fuerit in universo terrarum orbe pars, qua daretur accessus, quam auspicatissimo ductu Romanae non subjecerit authoritati. Quamvis non sum nescius, Persas multo ante Romanos auream Aquilam pennas extendenti similem sacrasse. Huic autem uni aliti, aetatum & aruspicum omnium consensu, id honoris datum, ut magnarum rerum prosperi semper eventus significatione, auspicia faceret, Buteonem Sanqualin. Immussulum ac Vulturium longe anteiret: reliquarum verò volucrum ostenta, quaecumque oblata essent, interventu suo aboleret, neque per aerios tractus omnes, ulli cederet, quam fulmini. Cum vero auspicia portentaque omnia fere similes quasdam habeant significationes cum Aegyptiorum hieroglyphicis, & manifesta inter se germanitate consentiant, non abs re fuerit in Aquila primum auguria, mox hieroglyphica percurrere: ut hoc honoris ei tribuatur, cujus est in auguriis praerogativa.

RERUM PROSPERITAS. CAP. II.

Ex Aquilae gestu varia augaria.

PRAECIPUUM itaque ejus significatum est, ut oblatam divinitus prosperitatem ostendat, quod jam inde initium sumpsit, quod Anacreon author antiquissimus scribit, Jovem adversus Titanas profecturum, sacrificium Coelo fecisse, Aquilaeque volatum prospero ei auspicio victoriam portendisse: quae cum subsecuta esset, insigne bellicum auream inde Aquilam gestasse. In hujusmodi autem auguriis id veteres observabant, ut quo gestu Aquilam spectassent, magni dicerent interesse. Nam si volantem conspexissent, faustissimum & citra pulverem augurium putabant, uti Arexion Parrhasius indicavit Xenophonti expeditionem in Bithynos agitanti. Sin vero sedentem animadvertissent, magnum omnino esse augurium, praeclareque rei alicujus indicium, in qua tamen peragenda laboris plurimum esset adeundum: propterea quod sedentem aquilam aves reliquae infestare consuessent, cujusmodi augurium eidem Xenophonti tunc oblatam est, cum Epheso ad Cyrum iter arriperet: dexterae enim Aquilae, quae sedebat, obviam factus futurae celebritatis, magno tamen labore comparandae, ut postmodum probavit eventus, omen accepit. Nimirum autem illud in Aquila praecipue admiratione dignum est, quod una omnium animanium idem apud gentes nationesque omnes semper indicarit, cum pleraque alia ita vel populorum vel gentium certarum propria fuerint, ut quanto

huic

A huic vel illi feliciora portenderent, infausta aliis & ærumnosa magis minitarentur, quæ locis quæq; suis toto opere commonstrantur. Verum Aquila, cui non semper prospera felixque fuit? Quæ bella umquam hominum memoria depugnata sunt, in quibus illa fuerit otiosa? sive quis Assyriorum, sive Medorum, sive Persarum historias percurrat: sive Græcorum, atque adeo Macedonum monumenta resque præclarè gestas memoraverit: sive Romanorum, qui mox omnium excepere gloriam, famam celebritatemque, & sublimem felicitatis apicem, admiretur? Apud hos autem quid umquam Aquila frequentius? quid honoratius? quid umquam sacratius fuit? Sed ut ab externis ordiamur, quanta illud admiratione dictum, quod Aquila currus Gordii, pauperis alioqui viri, jugo per totum diem insedit: unde Phrygiæ regnum Midæ ejus filio præmonstratum. Vel illud potius, quod cum apud Argivos Heraclidarum familia defecisset, ex qua Regem eligere mos illis antiquitus fuerat, qui Rex creari deberet per oraculum sciscitantes, responsum acceperunt, Aquilam id ostensuram, paucisq; admodum post diebus, Aquila superne delapsa super Ægonis domo consedit, atq; ita omnium consensu Ægon Rex

B creatus. Hieroni quoque Siculo admodum adolescenti, privatæ fortunæ homini Aquila, quæ primo bello quod iniit, in ejus clypeo resedit, Regem eum aliquando futurum indicavit. Vulgatissima ea sunt quæ de Tarquinio Prisco memorantur, cui Romam migranti Aquila pileum ex itinere abstulit, futuri, ut Tanaquil uxor interpretata est, principatus augurio. Quin & Diadumeno Macrini filio in agro ambulanti, Aquila pileum abstulit, quem in capite cujusdam regiæ statuæ deposuit, id honoris aruspicibus adolescenti pollicentibus. Et quoniam in nostra devenimus: C. Marius cum nidum Aquilæ cum septem pullis puer adhuc in agro reperisset, eumque gremio susceptum ad patrem detulisset, is admiratione motus, consultis aruspicibus, septies penes filium rei summam futuram accepit, quod in tot, quos gessit, consulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium assecutus est. Quamvis Plutarchus,

Jul. Obsequens de prodigiis.

Plutarchus notatur.

C Romanorum quodammodo hostis historiarum, rem ideo fabulosam existimat, quod authores tradant Aquilam non ultra duos parere, tametsi Musæus dixerit ab ea tres excludi, unum ali, duos abdicari: Cui responderi potest, id ostento fecisse fidem, quod & patri admirationem incusserat, præter morem septem genitos: illi enim portentosi partus Varroni nostro sunt, qui longè morem excedunt, uti porca quæ triginta capitum fœtus enixa, Æneæ augurium didit. Cæterum, quod ad numerum facit hujusmodi, Albino etiam septima postquam natus est hora, convivio quod ejus celebritati deputabatur, cum ei fierent nomina, septem Aquilæ parvulæ de nidis allatæ sunt, & quasi ad locum circa cunas pueri constitutæ: quod omen pater eo proclivius admisit, quod rarissimum est in illis regionibus ubi Hadrumentum, hujus natale solum in Africa, videre Aquilas. In hujusmodi ostentum accepit Octavianus, quod sibi ad quartum lapidem Campanæ viæ in nemore prandenti, Aquila ex improviso panem de manu rapuerit, cumque altissimè volasset, rursus ex improviso leniter delapsa reddiderit. Eadem numquam antea Rhodi conspecta, ante paucos dies quam Tiberius inde revocaretur, felici admodum auspicio in culmine domus ejus assederat. Et Clau-

Qui partus portentosi.

Sueton. in ejusdem vita c. 94.

Sueton in Tiberio c. 4.

D dii, qui diu inter ludibria aulæ fuerat, sub Cajo demum fratris filio Consulatum adepti, quamprimum cum fascibus ingressus est forum, prætervolans Aquila dexteriore consedit humero, indicio futuri apud eum Imperii manifesto. Acie autem Bebryacensi, priusquam concursum esset à militibus, Aquilæ duæ in conspectu omnium conflixere, victaque altera, tertia sub venit à solis ortu, quæ victricem abegit. Ita duobus inter se decertantibus, Imperatoribus, Vespasianus, qui Orienti præerat, rerum potitus est. Quin & Maximo, qui turbulentissimis Reip. temporibus Imperator electus est à Senatu, ut Maximini obviam iret crudelitati, quamvis humillimo genere nato, patre quippe plebejo homine, arte ferrario, vel ut alii dicunt, carpentario, auspicium Imperii dederat Aquila, cum eo nato carnem bubulam, & quidem multam in ejus cellam projecisset, quæ angusto patebat impluvio eam denique cum jaceret, nec quisquam auderet attingere religionis timore, ite-

rum sustulit, & in proximum sacellum, quod erat Jovis Præstitis, detulit. Eadem ostento hujusmodi infantem adhuc Aurelianum vinctum fasciola sine ulla noxa de cunis sustulit, & in aram quæ juxta sacellum forte sine ignibus erat, deposuit. Verum hæc temere forte accidere potuerunt, cum nulla non die ignobilissimis etiam viris Aquilæ sese ostentent, & his etiam admirabiliora nonnunquam faciant, quorum tamen nemo ullam assequitur celebritatem. Ostenta in aliis observata, quod eorum qui ad aliquam rerum amplitudinem evehuntur, dicta factaque omnia, quantumlibet levia repetuntur, & oraculorum instar in acta referuntur. Sed demus hoc contentiosis. Illud puto non negabunt, alicujus esse momenti, quod Aquilæ gerendis rebus tam sæpe se duces exhibuerint, & quasi divinitus missæ, vel quid agendum ostenderint, vel quo res evasuræ essent præmonuerint. Cum natus esset Alexander Macedo, Aquilæ duæ tota ea die prepetes supra culmen domus insederunt, omen duplicis Imperii, Europæ Asiæque præ se ferentes. Ea autem quæ à classe in continentem progressa, ibique firmata, augurio fuit, Persas terra, non mari debellandos esse, Alexandri ipsius interpretatione, secus quam Parmenio sentiret. Et difficillimo eo prælio, quod cum Darianis apud Arbellam commissum est; quo nullum umquam acrius inter eos fuit, Aquila paululum supra caput Alexandri placidè volitare visa, nec armorum sonitu, nec gemitu clamoreve ullo morientium territa, diuque circa Equum ipsius regis pendenti magis quam volanti similis apparuit, præsagio, vel indicatione potius, quo res evasura esset manifestissima. Augurium hujusmodi legas apud Tacitum Fabio Valenti oblatum. Cum is exercitum in bellum ageret, ipso profectionis die Aquilam leni meatu, prout agmen incedebat velut ducem viæ provolasse, longumque per spatium, nullo gaudentium militum clamore augurium accipientium, & alitem salvere jubentium, terrefactam, ita iter continuasse, ut haud dubie magnæ & prosperæ rei omen acciperetur. Ejusmodi auspicii lætitia Vitellio fuit, copias adversus Othonem præmittenti, siquidem, à parte dextera repente Aquila advolavit, lustratisq; signis ingressos viam sensim antecessit. Et memorabili ea pugna, qua Lucrorum. xv. millia tantum ducenta & viginti millia Crotoniensium profligarunt, qua pugnabant parte Locr[1], Aquila ab acie numquam recessisse fertur, eosque tamdiu quoad vincerent circumvolasse. Quid, quæ Deiotaro Regi augurium dedit, ex itinere divertendum? cui ille obsecuturus cum esset, conclave mox illud, ubi Rex mansurus erat, si ire perrexisset, proxima nocte corruit. Eadem Mario reditum cum summa gloria triumphabundum pollicita est, cum Anguem arreptum unguibus dilacerasset, & in aquas abjecisset & in occasum inde versus abvolasset: quæ Cicero luculentissimis carminibus in Mario decantavit.

I. Pierii superstitio.

Val. Max. 1. cap. 5.

IMPERATORIA MAJESTAS Cap. III.

Fulva super omnes Aquila habita.

Omnibus igitur nationibus & gentibus Aquilam in ostentis Imperii magnitudinẽ portendisse, multis exemplis apparuit. Cæterum cum multæ sint Aquilarum species, eam Ægyptii Sacerdotes in regio hoc significato deligebant, quæ à nigricanti colore Fulva potest appellari: huic enim Rex deorum Jupiter, *regnum*, ut Horatius ait, *permisit in aves vagas:* in ea regiæ virtutes omnes elucescunt: quippe quæ viribus omnium præstantissima una fœtus suos alit atque educat: una pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, minimè invida, minimè petulans, verum quadam etiam modestia prædita: ea non clangit, non lippit, non murmurat, sed regios denique mores, regiam prorsus majestatem in omnibus imitatur. Quinetiam, invenias homines eo naso præditos, cujusmodi Aquilæ rostrum est, pro regiis æstimari solitos. Quod Plato tradit, & Plutarchus receptum asseruit, Persæque hominum id genus mirum in modum commendabant, ejusmodique fuisse Cyrum historiarum authores tradunt, atque ea se specie factum gloriari solitum. Sed quoniam rostri τὸ γρυπὸν illud est, quod isti regium existimant, animadvertendum duplex esse τοῦ γρυπου genus unum cui à fronte statim nasus insurgit, id impudentis animi signum ponit Aristoteles, similitudinemque eam ad corvum propius accedere: alterum, cui nasi curvatura separatur à fronte, circaque medium intumescit, & in unci speciem exit. Hoc esse magnanimitatis indicium & ad Aquilam referri, Philosophus idem tradit. Merito itaque Pyrrhus quoque multis à se rebus magnificè plæraque gestis, Aquilæ cognomento plurimum gaudebat: quamquam ea erat modestia, ut non omnem sibi rerum gestarum gloriam usurparet, sed bonam ejus partem in milites transferret.

Nasi Aquilini Typus.

A ferret. Nam cum aliquando rebus bene gestis domum rediisset, illumque milites Aquilam appellitarent: *Per vos*, inquit, *Aquila sum, qui vestris armis veluti pennis sublevor.* Vidimus ejus numum, in quo Aquilam cum fulmine sub pedibus jacente, & ramis duobus quernis in coronã flexis, cum inscriptione Dorica, ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ: ab altera parte caput est, quod alii Jovis, alii Pyrrhi ipsius esse dicunt: nam inscriptio Epirotarum videtur ad Regem spectare. Quem vero corona, quæ apud Romanos hieroglyphicum ejus est cui civem servarit, in hoc numo glandes Chaonias, & oracula Jovis Dodonei significare potest. Apud Pindarum legas Aquilam ita volucrum reginam ab Jove declaratam, veluti Delphinum piscium, utriusque pernicitate genus omne suum exuperante. Hinc idem ait, Aquilam in sceptro Jovis præfigi solitam. Neque vero mirum, Pindarum ubiq; honoris tantum Aquilæ tribuisse, cum Aquilæ apud Thebanos non aliter inter numina colerentur, quam Cynocephali, Crocodili, & alia quædam bruta apud Ægytios in cultu fuere, &, ut sumus passim totis his Commentariis ostensuri, pro Diis habita.

Pyrrhi apohthegma & numus.

APOTHEOSIS. Cap. IV.

B Cum igitur Imperatorem atq; Regem Aquila describeret, eorum etiam justis dedicabatur, qui filiis superstitibus decedebant: eos enim inter divos referre mos erat: cujusmodi morem Herodianus in Severianis justis latissime prosequitur, ex quibus Aquila, simulac ignis pyre subjectus esset, ex intimo suggestus tabernaculo emittebatur, qua Principis animam in cœlum referre videretur, eamq; in numismatis videre est, nonnunquam cum spoliis, nonnumquam cum fastigio: sic enim suggestum illum, in quo cadavera Principum cremabantur, Cicero videtur appellasse, cujus formam apud Herodianum legimus, & in plerisq; numis conspicimus. Usque adeo vero sunt Imperatoribus Aquilæ dedicatæ, ut ne in extremo quidem vitæ eos deseruerint, deq; C cœlo, quibuscunq; modis possent signa dederint, si qua posset ad salutem via præmuniri. Nam eidem Imperatori Severo signa mortis attulerunt Aquilæ quatuor, quibus sibi visus est per nocturnam imaginem in cœlum rapi. Et Octavianum Augustum, cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, Aquila sæpius circumvolavit, transgressaq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, unde aruspices interpretati sunt, eum paulo post moriturum, quod haud ita multo post eventus comprobavit. Videre autem est in numo, cujus inscriptio est Divi Augusti Patris, Aquilam igni subjectam, quod ego ad justa ejus retulerim: quamvis nonnulli sacrum esse putant, propterea quod Imperatoria, quæ Græci Hecatomben appellant, ex centum Leonibus & centum Aquilis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, & à Græcis etiam, quod tradit Julius Capitolinus in vita Maximi & Balbini. Sed nihil hoc ad Augustum, de quo nihil tale memoriæ proditum. In numo, cujus inscriptio est, Divus Pert. Pius Pater, Aquila est pilæ insidens, quasi eum supra cœli convexa sublatum esse velit innuere: nam altera inscriptio D est. Consecratio. Atq; hæc in divi M. Antonini Pii numis multipliciter habetur, nonnunquam cum fulmine, nonnunquam etiam Antoninum ipsum inter alas gestans: nonnunquam vero cubicularem lectulum in cœlum tollens, cum inscriptione, Consecratio. Qui Bellunensi in agro reperiuntur argentei, ex uno latere pulcherrimum ipsius Antonini caput habent cum inscriptione Divus Antoninus, ex altero Aquilam aræ rotundi ambitus insidentem, inscriptio, Consecratio. Verum etiam in Vespasiani numi Aquila est quæ pilam gestat, atque ejusdem alis tabernaculum corymbis & sertis redimitum. In Hadriani numis aliquot, Imperator ipse sceptrum ab Aquila recipere videtur, quasi illi ab Jove delatum esset Imperium, quod & inscriptio declarat, Providentia Deorum. In numo divæ Sabinæ Augustæ Aquila est cum fulmine, & inscriptione, Consecratio, quamvis in fœminarum justis Pavo, non Aquila, est adhiberi solita: de quo in Pavonis commentario.

Aquilæ principum justis dicatæ.

Propter perspicacitatẽ, utinam non propter rapacitatem.

Suetonius in Augusto.

Octaviani Augusti numus.

Pertinacis numus.

Antonii Pii numus.

Adriani numus.

Sabinæ Augustæ numus.

REX PIUS ET MISERICORS. CAP. V.

Offifraga dicta.

SED jam nos appellant Aquilæ virtutes, illaque in primis, quod pium & misericordem Regem, qui scilicet victum & necessaria inopibus eroget, ostendere qui volunt: Aquilam eam proferunt, quam à vigore, quo egregie prædita est, Ossifragam appellant: ea enim pullos, quos sub Aquila, vel montana Ciconia, invida illa inquam, & famelica, quam Græci γυπαιετὸν, nostri aliquot vulturinam aquilam nuncupant, nido ejicit, parentes adhuc operam desiderantes, cum volandi facultatem nondum adepti fuerint, ad se recipit, atq; educat, benigneq; tuetur, dum quantum satis sit adoleverint.

BENIGNITAS. CAP. VI.

QUÆ quidem mansuetudo fecit, ut juniores (nam apud Ægyptos commentum hujusmodi non inveni) si benignitatem commodissimo hieroglyphico explicare vellent, Aquilam cum alia quavis alite ex eadem olla cibum capientem fingerent. Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, missum illud facere non possum, quod admiratione dignum apud Plutarchum legi, ut si cui argumentum placuerit, totius historiæ scenam sibi pingendam curet. Cum pestis olim Lacedæmona exhauriret, oracula monuerunt mali vim cessaturam, si quotannis nobilem aliquam virginem immolassent. Obsecuti Lacedæmonii, oraculi fidem approbaverunt. Forte vero evenit, ut Helenæ sors obtigerit, quæ cum mactanda duceretur, Aquila devolans sacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum super juvencam demisit, cujus prodigii argumento παρθενοκτονία, id genus sacrificii sublatum est, quod memoriæ prodidit Aristodemus. Idem olim evenisse Romæ in Valeria Luperca & eadem de causa, tradit Aristides Italicarum rerum volumine decimonono, quem idem Plutarchus citat.

Virginis cædes.

RELATA GRATIA CAP. VII.

CRATES vero Pergamenus, quod & Stesichorus Poeta poemate prosecutus est, historiam ab ejusmodi beneficentia non absimilem recitat. Nam cum decem & sex messores quendam è sociis aquatum misissent, reperit is apud fontem Serpentem, qui complexus Aquilam arctissimis eam spiris implicitam suffocabat. Ille, ut falce messoria armatus erat, audacter progressus ferro Serpentem dissecuit, Aquilam liberam abire permisit: cumque hausta in urnam aqua rediisset, sociis singulis poculum ministravit, mox cum & ipse quoque bibere vellet, præsto adfuit Aquila, quæ poculum ab ore dispulit ejectum procul, dumq; messor factum miratur, & Aquilam quam probe noverat, increpat, eamq; apud socios ingrati animi ream agere meditatur, videt eos & hic & illic concidentes vitam exhalare: unde simul & aquam, quam illi biberant, veneno infectam, & se periculo subductum intellexit, beneficiumque in volucrem optime collocatum, manifestissime cognovit.

CONVITIORUM CONTEMPTOR. CAP. VII.

Aut Aquila culicem ἀξύπτος τὴν ἐμπίδα sub non curat. Pygargus dicta.

QUANTUM vero illud est, & vere regium, quod Aquila est convitiorum contemptrix? Unde nonnulli commenti sunt Aquilam figurare statu immobili concidentem, nulla pennarum asperitate terribilem, neq; hiatu rostri minacem, juxta hanc Cornicem submittere, eo gestu, ut lacessere, & convitia facere videatur, si convitiorum contemptorem hieroglyphice referre voluerint. Cornicem enim ajunt solere Aquilam lacessere, & in certamen quodammodo provocare: illam vero, non plus Cornicis convitia & importunitatem facere, quam Elephas Culicem.

PATER-

A

PATERNA DIFFICULTAS. CAP. IX.

SEdenim ab his diversa ponere videntur Ægyptii sacerdotes, qui morosum patrem,& difficilem admodum in filios, per ejus generis Aquilam cui Pygargo nomen,ab albicanti cauda est, significari voluerint,sive hæc γυπαιετὸς sit,de qua superius: ea enim maxime omnium animalium pullos fastidit suos: ut non immerito Plotinus eos,qui sine ratione modoque civitates atq; imperia gubernanda regendaq; susceperint,post obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit. Damnat & Basilius in in hoc ingenium Aquilæ, & educanda prole sua iniquissimam appellat.

SOLITUDO REGNI. CAP. X.

QUod vero per Aquilam regni solitudinem intelligimus, sunt qui factum ea ratione defendant, quod regium esse dicant,unum è filiis hæredem instituere, uni rerum habenas commendare, quandoquidem ait Ovidius,

Malum ubi plures regnant.

Non bene cum sociis regna Venusque manent.

Et apud rerum scriptores quotidie legimus,potentissimas urbes eversas, clarissima delata regna, illustres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera debacchari cœpta,simulac potestas regia pluribus fuerit communicata. Quinetiam Isocrates, quamvis de regimine multa quoquoversum disputet, & nunc huic,nunc illi rationi favere, pro loco quem tractandum sumpserit, videatur æquabiliorem tamen civibus,monarchiam ostendit: propterea quod illa ambitiones, omnium popopularium dissensionum semen,extinguat,quod cumAristoteles quoque mirum in modum approbaret,Homeri sententiam secutus,quod disputationibus suis pondus adderet & authoritatem,versum ejus citavit:

B

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς,
Multos esse duces haudquaquam proderit: esto
Rex unus.

Non indecenter igitur Aquila,ut vulgato per Aristotelem Musæi versu fertur,

Tres parit, atque duos nido ejicit, educat unum.

C Sed,uti superius ostendimus,specierum diversitas in eo genere efficit,ut contraria super alitis natura authores scribere videantur. Utcumque vero,educationis hujusmodi ratione habita,per Aquilæ pullum solitudinem interpretabantur.

PERNICIOSA POTENTIA. CAP. XI.

QUinetiam iidem sacerdotes Ægyptii potentiam cujuspiam, quæ sociis & amicis omnibus perniciosa esset, per Aquilæ pennas significabant. Hujusmodi siquidem ea vis est, ut aliarum avium plumas,si commisceantur,interterere,& quodammodo devorare videantur,quod & in tergoribus Pantheræ atque Hyænæ identidem fieri compertum est. Pantherinum quippe tergus Hyænæ cedere suo loco diximus. Eandem inter juglandem & quercum antipathiam esse,scribit Plinius,tanto quidem naturæ dissidio,ut si quercus juxta nucem juglandem sata sit,prorsus emoriatur.Est & illud huic miraculo perquam simile,quod de cardamo fertur. Olus id apud Persas usitatissimum, cujus natura est,humorem omnẽ terræ ad se ita attrahere,ut reliquæ circumpullulantes herbæ cogantur exarescere: de quo proverbium est apud Aristophanem.Id alio vocabulo Scaphon vocant,Iberis est Dioscoridi, Ægyptiis Semeth,Nasturtium Romanis. Causam vero super Aquilæ pennis Philosophi commentantur,quod cum avis ipsa sit omnibus aliis infensa,derivet vis ipsa animalis in res quoque ejus inanimes, per sympathiæ contagionem. Alii pestiferam maleolentiæ vim quandam inesse aliti deprehendere,propter quam tacta ab ea facile computrescant,indicio esse reliquias ejus hesternas neque ab ea ipsa,neque ab alio quopiam animalium repeti. Permeare vero contagionem eam etiam in pennas,quæ alienas juxta se positas adurere propemodum pro comperto traduntur. Ita ejus,qui rerum summa potiatur majestas,fulgore suo reliquos obscurat,& veluti micantissimum Solis jubar, ubi exortum fuerit, lucem omnibus stellis intercipit. Objiciunt alii hoc in multorum Principum tyrannidem & rapacitatem,quibus non sine rerum tuarum jactura possis adhærescere. Quomodocumque autem quispiam acceperit, natura hoc comparatum, ut debiliora validioribus absumantur.

Pennarum Aquilæ vis.

Hinc Cæl. Rhod. Cardamo similis in præpotentes.

D

Diosc. lib. 2. c. ult.

ERUDI-

ERUDITUS IMPURUS. CAP. XXII.

A

IN Divinis literis, quæ rem hanc austerius tractant, Aquila, Gryphus, Haliæetus, & Milvius rapacitatem significant, & à sacris ut immunda rejiciuntur: per quas alites, ut signat Hesychius, intelligimus eos, qui cum sublimia quidem perscrutari videantur (cœli quippe motus & rationem stellarum, situm atque naturam, quæque superioribus in elementis igne & aere fiunt varietates, contemplationi vigiliisque, non sua tantum causa sed aliorum etiam institutionibus dediti) vita tamen & impuri sint & malefici, dum vel insidias aliis intendunt, vel sordida quæque convenantur, suarum ita rerum satagentes, ut ad commoditates suas omnia contrahant, inexplebilique avaritia æstuantes, non suis tantum fruantur, sed imbecilliorum quoque bona diripiant, qualem Hieronymus notat lib. de Vivendi forma, ad Rusticum monachum, super Eremita quodam, qui publicas privatasq; eleemosynas in suum & suorum tantum usum verterat. Ita enim scribit: *Vidimus & planximus Crœsi opes unius morte deprehensas, urbisque stipes quasi in usum pauperum congregatas, stirpi & posteris derelictas.*

MALUS DÆMON. CAP. XIII.

B

NOn imperite igitur Aquila divo Gregorio malignus est spiritus, animarum raptor. Ut vero ea quæ de perniciosa dominatione dicta sunt, quæ omnia ad mundi hujus Principem accommodari possunt jam prætereamus, habet & hoc proprium Aquila: quod pisces ab alto aere conspicata, eos præcipiti cursu delapsa rapit. Pisces vero animarum hieroglyphicum esse, dictum Commentario suo.

PRINCEPS SIBI TANTUM STUDENS. CAP. XIV.

Facit aliquatenus proverbiũ Aquilam volare docet. Hadriani VI. P.M. vivendi modus.

ADjungunt adhæc Ægyptii sacerdotes, Regem tantum rerum suarum satagentem, neque aliorum incommoda calamitatesve miserantem, per quam proposuissent Aquilam ostendi, eam quippe in astruendo nido solicitam: illa siquidem, in solis excelsis, arduis & præcipitibus locis nidulatur, & omnino longe sublimius avolat, quam volatilia reliqua. Hinc fit, ut ab aliarum avium consortio atq; consuetudine sese abducere videatur, qui quidem plerisque Regibus mos est, qualem in Hadriano sexto Pont. Max. viro Batavo vidimus, qui humanam omnem consuetudinem ita adversabatur, ut non nisi propria vel utilitate vel necessitate cogente, sui videndi copiam faceret. Quod si, quod raro admodum vidisses, spatiatum in subjectos Pontificio palatio campos obequitaret, nullis accitis comitibus, nullo, ut Pontificum mos est, æris tinnuli signo dato, iter arripiebat: simulac principes, antistitesq; & cohors reliqua ex officio assecuti essent, Equum ipse, nullius sublationem moratus, citatiore gressu perurgebat, conspectumq; omnem hominum, tamquam nihil ad se eorum ingenium pertineret, effugere properabat, seque in intimas palatii latebras occultabat.

C

PRÆ FAME MORIENS. CAP. XV.

Fame mori miserrimũ. Homerus Odyss. μ. Plato lib 3. de Repub. Αἰτὸς γῆρας. Et Plin. lib. 10. cap. 3. Arist. lib. 9. de natur. anim. Psal. 102.

QUod si hominem eo mortis genere periturum, quod Homero Platonique omnium est miserrimum, iidem significare voluissent, hieroglyphicum habebant Aquilæ, cujus rostrum esset enormiter incurvatum: senescentibus enim Aquilis rostrum supernum accrescit adeo, incurvaturque subinde magis ac magis, ut nulla demum aperiendi data copia, inedia plerumq; deficiant & extinguantur. Hinc illa in bibaces, *Aquilæ senectus*, exprobatio: quippe quæ amissa edendi facultate, humorem assidue sorbillare cogitur, vitamque aliquandiu pertenui ea ope protrahere. Ac ne usquam desint Græcorum fabulæ, commenti illi sunt, fuisse olim hominem, qui hospitem affecisset injuria, proindeque deorum ira in Aquilam commutatum, inque sceleris pœnam eo affectum malo, ut fame consumeretur.

D

JUVENTUS RENOVATA. CAP. XVI.

ADdunt alia quædam juniores, ut illud ex Psalmo interpretentur, *Renovabitur ut Aquilæ juventus tua*, quod nescio cur nonnulli legunt, *Revocabitur*, cum Græce sit ἀνακαινισθήσεται. Divus Hieronymus Aquilam ait, ubi consenuerit, pennis supra modum gravari, ideoque fontem ab ea quæri, cujus aspergine pennas egerat, quibus levata calorem intra se colligit, sanariq; tum primum oculos, mox ab immersatione in juventam redire. Eucherius Aquilas ait vi nimiæ senectæ implumes fieri, & nido relatas à pullis suis vicissim ministrantib9 pasci, donec deterso senii veterno, cum pennis volãdi

etiam

A etiam usum recipiant. D. Augustinus Aquilam ait senio gravatam rostri immodice crenscentis aduncitate eo redigi, quod paulo ante dicebamus, ut nec os aperire, nec cibum ullo pacto capere possit: impulsam itaq; naturæ vi, collidere rostrum ad petram, cujus attritu excussa ea parte, quæ redundabat, ad cibum redire, atque ita ex eo senio reparari, ut omnino juvenescere videatur. Nostri petram loco hoc Christum intelligunt, proque rostro adunco, pravitatis perversitatisque opera, quod Physiognomici ejus figuræ nasum, uti superius dictum, iracundiæ & rapacitatis indicium esse volunt, hujusmodique homines avaros plurimum alieni appetentes, & ultionis studiosos inveniri. Vitia vero hæc non alia excuti ratione, quam per Christi disciplinam queunt, atque ita pro juventutis renovatione animi depurationem intelligunt. Corpus enim nostrum ab adolescentia pergit in senium: verum anima sapientis, pii probatique viri, à senecta in adolescentiam transmittitur, atque ita homo hic exterior flaccescit, & deficit indies, interior vero eo magis vigescit ac renovatur, quo diutius in justi honestique meditatione exercitioque vitam degit. Tale aliquid apud Platonem invenias, dicente Socrate, *Tunc sanæ mentis oculus acute cernere incipit, cum corporis oculus* B *incipit hebescere.*

APOSTOLI. Cap. XVII.

Quod vero legitur in Evangelio Matthæi, *Ubi fuerit cadaver, illic & Aquilæ congregabuntur:* per cadaver, Adamantius Dominicæ passionis mysterium interpretatur: per Aquilas, Apostolos, de quibus etiam dixerit Esaias: *Assument pennas sicut Aquilæ, & current, & non lassabuntur, & ibunt, & non esurient:* sive ut alii legunt, *Current, & non laborabunt; iter facient, & non lassabuntur.* Huic interpretationi adstipulatur etiã Eucherius, qui loco hoc Evangelico pro Aquilis, sanctas animas accipi tradit, & Salomonicum illud, *Via Aquilæ in cœlum*, de Christi ascensu intelligi debere contendit. Quod si ad eruditionem hanc profana etiam adjungere liceat, Antipatri memorabile fertur epigramma, sive illud Speusippi fuerit, in Platonis sepulchrum, quem ut divinum antiquitas universa venerata est, cujus ille animam ad sepulchrum è cœlo allapsam in Aquilæ speciem agnoscit:

Aquilæ Apostoli.

cap. 40.31.

Prov. 30.19.

Epigramma in Platonis sepulchrum à D. Laertio in Platone

> Αἰετὲ, τίπλε βέβηκας ὑπὲρ τάφον; ἢ τινὸς, εἰπὲ,
> Ἀστερόεντα θεοῖς οἶκον ἀποσκοπέεις;
> Ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος, ἀποπταμένης ἐν ὀλύμποις
> Εἰκὼν, σῶμα δ' ἢ γῆ γηγενὲς ἀτθὶς ἔχει.
>
> *Cur, Aquila, ad tumulum hunc volitas? dic: nunquid ab astris*
> *Hic habitare Deum forte aliquem intuita es?*
> *Imo animæ extincti sum diva Platonis, Olympum*
> *Quæ colo, sed corpus terrigenum Attica habet.*

C

INGENIUM VELOX. Cap. XVIII.

Pindarus cum aliis plerisque locis, tum præcipue Nemeis, ingenii promptitudinem & velocitatem per Aquilam ostendit, sumpta ab eo comparatione, quod prædam etiam valde procul distantem mira pernicitate nanciscatur, visuque ita polleat, ut profundissima quæque prospectet, quæ omnia ingeniorum acumini sunt accommodata. Idem cum Bachilidis & æmulorum suorum gloriam elevat, Corvos illos, se unum Aquilam jactat, quod promptissimo ingenio nihil non concipiat quantumlibet arduum, & à terra marique remotum, mox & styli velocitate quæcunque conceperit assequatur. Ad hujusmodi rerum amplitudinem alludere mihi videtur Aristophanes in Avibus, cum D Atheniensibus aut adulaturus, aut eorum spes inanes elusurus, ait, αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. Nimirum enim oraculum acceperant Athenienses, fore ut tanto urbes reliquas post se intervallo relinquerent, quanto Aquila reliquas aves volatu superat. Et Sosithei dictum illud celebre super vi ejus impetuosa:

Aquila in nubibus oritur.

> Εἷς μυρίους ὄρνιθας αἰετὸς σοβεῖ.
> *Una Aquila innumeras exagitabit aves.*

NILUS. Cap. XIX.

Atque Aquila hac quidem de causa Nili fluminis hieroglyphicum in sacris Ægyptiorum literis habita: quoniam enim Nilum perniciter currere, tantaque profunditate insurgere, observatum

est primum Promethei tempore: eam enim fuisse Aquilam nonnulli tradunt, quæ Promethei cor discerperet: quippe cum causas incrementi pervestigare non posset, ab Hercule demum Aquilam cohibitam, qui fluminis impetum partim aggeribus, partim fossarum derivio coercuerit, Prometheaque omnes exundationis causas edocuerit. Inter autem vetusta Nili cognomenta AQUILÆ nomen invenias, quod nomen à colore nonnulli dictum putant, utpote qui ut Maro ait, *viridum Ægyptum nigra fœcundat arena*, & æquora ab eo colorari Catullus inquit, nomenque illi è limo quem trahit, factum ajunt Etymologici: nam mare in longa inficit spatia, eaque de causa Melas olim & mox Melon appellatus Ennio, Ausonio, & aliis: idque etymon in nomine à nigrore Festus & Servius agnovere. A

Natalis Com. lib. 4. cap. 6.

niger. μέλας

ALTA COGITATIO. CAP. XX.

NOn defuere tamen, qui Aquilam hujusmodi Promethei cor abrodentem, ad mores trahere conarentur, ac profundæ cogitationis principem significare contenderent. Sed ne diutius in Prometheo hæsitemus, quæ nostri super Aquila senserint, potius aperiamus.

Auctores Theophrastus & Æschylus.

B

DIVUS JOANNES. CAP. XXI.

SAne homines cum solam avium omnium Aquilam esse divinam autument, & antiquitas eam Jovi tela gestare crediderit, inde persuasi sunt, quod omnium maxime oculo valere conspexerant, longissimoque intervallo minutissima quæque discernere, Homeri ad hoc accedente testimonio ita dicentis:

ὥς᾽ αἰετὸς ὅν ῥά τε φασὶν.
ὀξυτάτοις δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνοῖς.
Ut Jovis ales,
Cujus acutam aciem perhibent præstare volucres
Ante alias, quotquot cœlo spatiantur aperto.

Et hymno Mercurii, ubi Apollo de Mercurii occultatione loquitur, qui ita latitaret, ait, ut neque ipsum vel Aquila, quæ tam acute videt, inspexisset. Hinc Theologi nostri Divum Joannem Evangelii scriptorem per Aquilæ hieroglyphicum à divinis illis vatibus præmonstratum deprehendere. C Sane Aquilam (ut nomen etiam interpretemur) ab acute videndo dictam nonnulli ex veteribus asserunt, utpote qui Aquilam quasi aculam ab acumine dictam velint: quamvis, ut paulo ante dicebamus, alii ab aquilo colore vocem ducant: est enim aquilus color fuscus & subniger, ab aqua denominatus. Utcumque autem, acutissimi visus Aquila est Joannes, qui oculi acie in altissimæ divinitatis recessum directa, quæ omnibus maxime superioris naturæ secreta revelavit, cujus facies Ezechieli visa supremum ex quatuor locum obtinere, qui ad abolendam Ebionitarum hæresin, quæ Christum hominem tantum, non Deum etiam asseverabat, ad altissima remotissimaque rerum principia præpetibus evolavit pennis, deque penitissimo divinitatis nido nitidissimas ac maxime pellucidas illas gemmas surripuit, quæ postmodum intuentium oculis quantumlibet conniventibus hallucinantibusque micantissimi luminis claritatem attulere. Illic enim erat lux vera, quæ sola lumen mortalibus elargitur. Hic ille deprehendit humanarum divinarumque rerum omnium λόγον initio fuisse, atque penes Deum, ipsum denique Deum, ipsam esse rationem, quæ apud nos sub Verbi nomine recepta est: ut reliqua missa faciam, tam multis divinæ sapientiæ luminibus illustrata. D Hæc est denique illa Aquilæ volitantis effigies, diceret Irenæus, quam sacri prævidere vates, quæ Joannis nostri beneficio, spiritus in Ecclesia advolitantis gratiam manifestat. Nam hic alte exorsus principium, quod à Patre est, effigiem Verbi, quæ refertur in Filio, & præclaram ejus generationem enarrat: tanta cum fiducia rem tam arduam aggressus, ut Aquilæ symbolo merito figuretur. Joannes, inquam, ille altiloquus, quod Aquilæ referatur hieroglyphico, ipsa susceptæ lucubrationis materia sublimis, ait Eucherius, & ab ipso rerum principio repetita, in causa fuit. Proinde cum volatu sublimi in ipsam Dei omnipotentis aulam elatus sit, & oculorum aciem visu præpollens, in admirandæ divinitatis faciem infixerit, doctrinam nullo antea mortalium ingenio conceptam ab alto detulit, cujus initium *In principio erat verbum.*

Hinc Homerus, --- Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum, quam aut aquila. Aquilæ etymon, ejusque ad D. Joannem relatio.

STATU-

A

STATUTA FIRMITER SEDES. CAP. XXII.

HOc quoque ſacerdotum Ægyptiorum hieroglyphicum fuit, per Aquilam, quæ ſaxum geſtaret, hominem ſignificare, qui firmam ſtabilemq; in civitate, locove aliquo, ſedem ſibi poſuiſſet: illa enim ſimulac nidum ſibi comparavit, quo poſſit firma & inconcuſſa rem ſuam procurare, lapidem quempiam exquirit, quem in nido pro libramento collocet: neque aliam hujus rei cauſam ſacerdotes illi tradidere, ſatis habentes conſtructi nidi firmitatem per hujuſmodi argumentum indicaſſe. Nam & firmandis navibus, priuſquam anchoræ uſus repertus eſſe, id opis ſaxa contulere, id quod Apollonius Argonautas feciſſe ſcribit, ut minime mirum ſit, ſaxum, etiam in Aquilæ nido poſitum, inſervire ſtabilitati. Cæterum, lapidem hunc eum eſſe credere poſſumus, qui ἀετίτης appellatur, *Aquilinum* Latini dicunt, ad multa remedia utilem, adq; id præcipue, quod partum contra omnes abortuum inſidias cuſtodit. Idem muliebribus fœminibus adalligatus, quotidiano experimento mirifice prodeſſe, pariundiq; facilitatem inducere comperitur. Eo incenſo morbum Herculanum, hoc eſt, furorem, qui plerunq; ex atra bili accidit, qua potiſſimum Herculem laboraſſe tradunt, explorari putant. In ædificari nido aſſerunt authores noſtri, nihil igne deperdere, prægnantem eſſe, alio velut in utero ſonante, Sed vim illam medicam non niſi in nido direptis pollere, magorum tradit ſuperſtitio: neq; tamen in omnium generum nidis inveniri, ſed Melænaeti tantum, Pygargi, Morphni, ſive ut Homerus, Perceni atque Gneſii. Duas vero Aetitis ſpecies agnoſcit Zoroaſtres, unum denſum & ſolidum, alterum rarum & inanem, ineſſeq; ſolido vim illam perficiendi fœtum, & uſque ad partus debita tempora continendi. Occurrebant hic multa ſuper lapide ſignificata, quando quidem ex eo ab Aquila in nidum collocato, rerum ſtabilimentũ Ægyptii ſignificare commenti fuerant: eademque firmitas eo Capitolii immobili ſaxum referenda videbatur, quæque veteres paſſim de cultu lapidis ſanxiſſent, utque vel nomen ipſum magni inſtar numinis aliquando habitum, quæque hic pietas noſtra de petra ſentiret: ſed quoniam nobis cum Aquila res erat, quæ lapidis eſſent, in commentario, quod eſt ſuper ædificiorum partibus, transferre, ibique commodius de argumento hujuſmodi diſſerere conſtituimus, cum multa auhuc ad Aquilam pertinentia ſupereſſent.

Saxum loco anchoræ.

Aquilini lapidis ſpecies & utilitas.

Auctor Plinius lib. 36. cap. 21. & Dioſcorides lib. 5. c. 108.

Plin. lib. 10. cap. 3. hæc omnia.

B

TERRARUM DOMINATIO. CAP. XXIII.

C

ET ut longo circumvecti circuitu rurſus ad Imperii ſignificatum revertamur, noſtræ etiam ſacræ literæ, per Aquilam terrarum dominationem intellexerunt, ubi apud Ezechielem legimus: Aquilam viſendæ magnitudinis, quæ late paſſis alis, immanique membrorum ductu, oppleta plumis, varietate inſignis, unguibus ferox & minabunda, præpeti volatu ad Libanum applicuerit, Cedrique inde medullam, tenelloſque ſurculos evulſerit, tota aliarum frondium ſummitate decerpta: ad hæc, ſuccifis etiamnum vitium ſeminibus, quæ omnia Babylona translata ſunt, ibique ſata. Neque huic abſimilem alteram adjecere, quæ vitium earum palmites deprædaretur. Per priorem illam noſtri ajunt, Nabuchodonoſora Babyloniæ Regem interpretari: per alteram hanc Ægypti tyrannum, quorum prior Hieroſolymam cepit, & populum cum Rege ipſo Sedechia principibusque aliis in captivitatem adduxit: alter vero, cum bellum adverſus Aſſyrios moviſſet, Iſraeliticum popolum ſervitutis affectum tædio ad ſe traduxit. In utroque Rege, Aquilæ hieroglyphicum proponitur, ſed longe latior interpretatio eſt in ea, quæ Nabuchodonoſora deſcribit. Alæ ſiquidem diffuſæ, numeroſos indicant exercitus, quos ille ſecum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni ejus diuturnitatem. Plumæ nihil aliud ſibi volunt, quam divitias, quibus locupletiſſimus eſſet. Varietas plumarum, rerum ab eo geſtarum gloriam indicat. Armorum horrorem, ungues. Libanus, Judææ claritatem atque celſitudinem longa annorum ſerie conſpicuam: unde ille medullam Cedri avulſerit, quippe nobilitatem extirparit, & ſummas quaſque frondes decerpſerit, hoc eſt, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætati ſcilicet infirmæ, pepercerit. Sed enim totam oraculi ænigmatici ſeriem interpretatur Adamantius in eundem Ezechielem homilia undecima.

Ezech. c. 10.

Aquilæ geminæ pro Nabuchodonoſore & Pharaone.

D

AQUILARUM INSIGNIA QUÆDAM. CAP. XXIV.

QUod vero initio dicebamus Juſtinianam familiam aurea inſignem Aquila, alios huc trahit ex antiquis, quorum claritas geſtaminibus hujuſmodi innotuerit. Sed illud prius dicam, quod diſſimulandum in hujuſmodi narratione minime videatur.

TERRARUM UMBILICUS. CAP. XXV.

Delphis terrarum medium.

A

APud delphos ſcilicet, duas fuiſſe Aquilas ex auro, quod monumentum erat terrarum umbilicum apud eos eſſe, quem Jupiter ea ratione exploravit, ut Aquilas duas, unam ab Oriente, alteram ab Occidente dimiſerit, quæ pernici volatu in adverſum allapſæ, ſupra Pythona factæ obviam ſunt: quo loco deſignato, declaratum eſt ibi terræ habitabilis medium eſſe, isque honos geminis aquilis habitus, ut in templo ibidem excitato, aureæ conſtituerentur. Aque hinc illud innoteſcit, quod in Maronianis appendicibus legitur:

Meminit Nat. Com. lib. 4. c. 10.

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius orbis umbilicum.

Ab Apolline autem ad Reſpublicas & milites tranſire ipſo narrationis ordine invitamur; ad eorum igitur inſignia quædam oſtendenda calamum convertemus: gentilem enim ſcutorum uſum variasque in eis imagines, aut picturas, quæ familiarum indicant ſtemmata, cognationesque, tametſi viri haudquaquam contemnendi, eſſe hæc recentioris ætatis inventa exiſtimarint, nos antiquiſſimi moris eſſe, & hic, & alibi toto opere diſſeruimus.

B

LACEDÆMONII. CAP. XXVI.

Literæ Lacedæmoniorum ad Hebræos.

NAmque Aquila, quæ Draconem arreptum geſtet, Lacedæmoniorum Rempublicam oſtendit; hujusmodi enim ſigno literas illi publice obſignabant. Tradit hoc Joſephus, ubi literas Lacedæmoniorum recitat Arii eorum regis ad Hebræos Onia Pontifice datas, quarum ſententia ea erat, ut profiterentur Lacedæmonii ſe, per Abrahamum Judæorum eſſe conſanguineos: proinde gentem ipſam hortabantur, ut quæ Lacedæmoniorum eſſent, pro veteri neceſſitudine communia ducerent. Epiſtolam eam Joſephus, ait complicatam figura quadrangula fuiſſe, eoque obſignatam argumento, quod ſupra poſuimus. Quod vero deſignarit epiſtolam fuiſſe quadrangulam, alios atq; alios indicat complicandarum epiſtolarum modos, apud hos vel illos extitiſſe: alii enim paginis, alii tabellis, voluminibus alii in umbilicos complicatis ſcribere conſuerunt.

CLEARCHUS. CAP. XXVII.

C

CLearcho autem Heracleinſium Tyranno, qui Jovis ſe filium dixit, in publicum prodeunti aurea Aquila velut argumentum generis præferebatur.

HERCULIANI JUNIORES. CAP. XXVIII.

EJusmodi coloris Aquila, quippe lutea trunco inſidens in parma lutei Sapphiri, cujus marginem eodem colore, ſed admodum dilutiore, circulus ambibat, Herculianorum juniorum erat, qui ſub Magiſtro militum Præſentiali militabant: quod in antiquis quibusdam ejus militiæ commentariis inveni apud Maſſæos Romæ.

HERCULIANI SENIORES. CAP. XXIX.

Herculiani & Joviniani qui.

SEniores vero Herculiani, cæruleam Aquilam alis utrimque paſſis habuere in rubra parma, cujus latus ambitus in margine lutei coloris erat, quem nigra linea circumducta in partes duas æquidiſtantes diſſecabat. Erant vero Joviniani, ſive, ut apud Vegetium eſt, Joviani, atque Herculiani, Illyricæ legiones duæ, quæ ſena millia militum habebant, quos Diocletianus, qui ſe Jovem Latine vocitabat, & Maximianus, qui pro Hercule ſe gerebat, cum ad Imperium perveniſſent, pro merito virtutis ita nominibus à ſe inditis, appellandos cenſuere, eosque cunctis legionibus prætulerunt. Tela vero illis erant plumbatæ, quos Manobarbulos vocabant, eosque portabant ſcutis inſertos, iisque opportune jactis hoſtes equosq; priusquam non modo ad manum, ſed ad ictum miſſilium pervenirent, gravi admodum percuſſione conſauciabant, Imperatoresq; illi horum opera bella plurima confecerunt.

D

JOVINIANI JUNIORES ET SENIORES. CAP. XXX.

JOvinianorum autem, qui Juniores vocabantur, inſigne erat Aquilæ apotheoſis, redimiculo ſupra caput impoſito. Ales ipſa nativi coloris in parma lutea, quæ rubro primum circulo claudebatur,

A debatur, inde altero sapphirei coloris toto margine complectebatur. E pectore autem Aquilæ, aureus extabat umbilicus. Seniores vero purpuream gestabant Aquilam in parma cærulea: duoque erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus.

QUARTODECIMANI. Cap. XXXI.

CÆrulei coloris aliquanto diluti Aquilam gestabant Quartodecimani, qui sub Magistro militum per Thracas militabant. Ea vero ales in alba parma insidebat orbi cæruleo desioris luti, intra quem circulus ruber erat, à cujus medio aureus extabat umbilicus. Verum hæc satis fuerit attigisse, ne opusculum universum insignibus & gestaminibus farciamus. Hæc atque alia pleraque hujusmodi scriptores rerum memoriæ prodiderunt, quæ si prosequi velim, nullus unquam futurus sit modus: quare manum de tabula, sitque jam super Aquila satis superque declamatum.

B

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XX.

DE IIS QUÆ PER PHOENICEM, PELECANUM, ET QUASDAM ALIAS AVES SIGNIFICANTUR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

C

AD CLARISSIMUM ACTIUM SYNCERUM.

Tibi vero SYNCERE ACTI *cariss. Phœnicem & Pelecanum, quique in ipsam historiæ seriem quibusdam veluti laqueis detenti sese invicem implicuerunt, sociatiq; in hunc locum aptissime convenerunt, Noctuam, Cornicem & Passerem, dedicare consilium fuit: Ac Phœnicem quidem ea de causa, quod veluti ille admirabili quadam insignis pulchritudine, visu rarissimus, post longissima temporis intervalla conspicitur: ita Latinæ linguæ nitor, & eloquentiæ cultus, ornatusq; per tria ferme Phœnicis secula desiderati, ætate demum nostra, beneficio, opera, & labore plurimum tuo suscitati, spectandos sese theatris jam omnibus exhibuere. Pelecanum ob eam, qua præcipue commendaris, in amicos omnes charitatem atque beneficentiam, ut nemo unus hodie magis amico amicus, quam Syncerus Actius esse prædicetur. Noctuam, quæ tuarum indicium sit lucubrationum, quas Minerva haud quaquam invita, elegantissimas elaborasti, Cornicem ob diuturnitatem, quæ scriptis debetur tuis, non modo uno plus sæculo sed perpetuo summa omnium commentatione victuris. Passerem ob orationis tuæ Veneres cupidinesque, qua nihil suavius neque jucundius excogitari potest. Sed enim quæ multa atq; præclara de ingenii tui sublimitate dici possent, ea consulto prætereo, quia tu longe majores quam mea te capere possit commendatio: quis enim Soli lumen afferre, nisi fatuus quispiam aggrediatur? Igitur cum tuo ipse sis splendore clarus, principatum hinc in literaturæ candore tuum, suo se præsidio tuentem missum faciemus, quodq; nostrum est institutum, ad animalium quæ interpretanda suscepimus, significationes convertemur, quæ quidem quales & cujusmodi sint quamvis tu eas tum ex Græcis Latinisq; scriptoribus non ignoras tum ex admirabili illa venerabilis antiquitatis tabula ænea, quam simul apud Bembum inspeximus, potes edoceri, quæ omnem Ægyptiorum historiam antiquiorem, argento atque auro delineatam ostentat: Quid tamen & nos super his compererimus, ex ipso Phœnice indicare incipiemus.*

INSTAURATIO. CAP. I.

D. Hieron. ad Præſidium, Indiam habitare; ait. Plin. l. 10. cap. 2. Ortus Phœnicis.

Aegyptii ſane Sacerdotes, cum longa quid annorum ſerie intermiſſum, & jam antiquatum eſſet: quippe ludi, ſacra, ceremoniæ, ſupplicationes, mores ritusve aliqui, triumphorum ſplendores, vel quid hujuſmodi, eveniſſetque poſtmodum, ut eadem inſtaurari contigiſſet. Phœnicem in hujus rei ſignificatum ſculpere conſuerunt. Unicum enim plerique omnes authores tradunt Orientales habitare ſolitudines, ab omni hominum commercio viſuque ſeparatum. Nomen illi Plinius inditum ait à Phœnice arbore, quæ palma Romanis eſt, ob id, quod ex Syagrorum genere una, quæ in Chora eſt intermoritur, ac ex ſeipſa renaſcitur. Phœnix quoq; noſter ubi moriendi tempus ipſemet adventare præſenſit, poſt annos, quos vivere perhibetur, circiter quingentos, in Ægyptum fertur, ubi ad humum demiſſus (ita enim Ægyptii rem memoriæ prodiderunt) roſtro ſemetipſum vellicat, acceptoq; ex eo vellicatu vulnere, cruorem emittit, ex quo primum ceu vermiculus naſcitur, mox pullus fit alter, forma priori ſimilis: qui quamprimũ pennas indeptus eſt, confert ſe una cum patre in Heliopolin, quæ in Ægypto eſt, ubi primum Phœcicem ortum ait Athenæus, quo ſimulac venerit, oriente mox Sole moritur, novo pullo in regna ſua tranſmigrante. Unde minimè mirum eſt, duos aliquando Phœnices ſimul viſos proditum ab hiſtoriis. Alii ſcribunt defunctum parentem à Phœnice pullo in eandem Soli dicatam urbem geſtari Smyrnea ſphæra reconditum, quod non inficiatur Adamantius: ſedenim cujus textoris manu obrotunda illa ciſtula contexatur, maxime velim edoceri. Ovidius hoc prius dixerat 15. Metamorph. unam eſſe alitem, quæ ſeſe ipſa reparet atq; reſeminet: nam ubi vitæ ſuæ ſecula complevit, ſtructo in palmæ alicujus vertice, ex caſia, nardo, cinnamomo & myrrha, nido ſe ſuperimponit, finitq; in odoribus ævum, inde Phœnicem alterum renaſci de patris corpore: qui cum ſatis virium per ætatem indeptus fuerit, ut oneri ferundo ſufficiat, nidum è ramis avellat, ſuaq; incunabula & ſepulchrum patris in Heliopolin deferat, atq; ut ipſe dicit, reponat ante ipſius Solis fores: res quippe ingenioſiſſimo quovis Poeta digna. Horus nihil amplius ait, quam ab Ægyptiis ſacerdotibus alterum defunctum, illũ ſummo cultu ſuſcipi, cui myſtæ juſta ea rite redderent, quæcunq; in reliquis aliis ſacris animalibus facere mos erat. Quæ vero de nido ejus Manilius ſenator togatorum, ut ajunt diligentiſſimus, tradidit, quæq; inde novis adjectis ad fabulam commentis poſteri licentioſius ampliarunt, cum maximis ille nobilis doctrinis, doctore, quod aſſerit Plinius, nullo fuerit, hi vero nullo veterũ authorum teſtimonio fabulentur, quæ ſit adhibenda fides, aliorum fuerit judicium. Objicit aliquis Lactantium, ſummum, non inficior, virum: ſed is, ut etiam Ovidius poema ſcribit, non hiſtoriam. Ego ſane ſuper Phœnice atq; Pelecano, de quo paulo poſt, ſuperq; nonnullis aliis, majorem his adhibeo fidem, qui eadem in regione, locisq; ubi animalia hæc reperiuntur, & geniti & educati ſunt, ac ea perinde conſpicere aliquando potuerunt, quam iis, qui auditu tantum eorũ naturas excepere.

Lib. 10. c. 2.

Tertullian. ſuper Phœnice, lib. De reſur. Carnis.

Quamvis vero de moriendi modo, deq; funerandi ratione ſuper Phœnice ſcriptores univerſi abeant, in eam tamen omnes concordiam deveniunt, atq; conſenſum, ut Phœnicem novum ex præmortui corpore fieri nequaquam inficientur, eſſeque hoc pleniſſimum, atq; firmiſſimum futuræ reſurrectionis ſpecimen, Tertullianus aſſeverat: quippe qui de Phœnice loquens ait: *Ille ſemetipſum libenter funerans renovat, natali fine decedens, atq; ſuccedens iterum Phœnix: ubi jam nemo, iterum ipſe qui non jam alius idem.* Quid expreſſius in hanc ſcil. reſurrectionis cauſam? aut cui alii rei tale documentum? (de reſurrectione quippe loquitur.) Addit & hæc etiam ſcriptis ſuis: *Et florebis,* inquit Deus, *velut Phœnix:* id eſt, de morte, de funere, uti credas de ignibus quoq; ſubſtantiam corpori exigi poſſe. Proſequitur mox rationes ſuas: *Multis Paſſeribus anteſtare nos Dominus pronunciavit: ſi non & Phœnicibus, nihil magnum.* Inde ſubjicit Ironiam: *Sed homines ſemel interibunt, avibus Arabiæ de reſurrectione ſecuris.*

A *securis.* Ita ille passim acerrimus Christiani nominis propugnatur, labentem hanc aciem restituere contendit, cui veluti sacræ innixus anchoræ, uxorem quoque una ovis commemoratione, ad vidualis pudicitiæ observationem adhortatur. *Probe enim uxor*, inquit, *quæ maritum in pace præmisit, pro anima ejus orat, & refrigerium interim postulat ei: & inprima resurrectione consortium, offertq; annuis diebus, dormitionis ejus*, & quæ plurima omnium lectione digna prosequitur.

De vidualitate.

ABSENTIA DIUTURNA. Cap. II.

Utcumque autem de morte Phœnicis traditum sit, Ægyptii sacerdotes tam diuturnæ migrationis ergo, eum qui peregre profectus diutissime domo procul absuisset, per hanc alitem significabant: proter vivacitatem autem, animam hic diuturno tempore versatam. Nam animi patriam non esse corpus, sed nos hic, quamdiu vivimus, peregrinari, non Ægyptii tantum, sed Græcorum, Latinorumque authores præstantissimi, nostraque in primis pietas, passim admonuere.

SOL. Cap. III.

Phœnix Solem denotat

Cum vero Phœnix unicus omnino esse perhibeatur, & B pulcritudine volatilium genus omne longo post se relinquat intervallo, quippe qui sit aureo circa colla fulgore rubicundus, cætero corpore purpureo, cæruleam caudam roseis pennis distinguentibus, cristis faciem caputque plumeo apice, ut Plinius diceret, honestatus, simulacrum Solis ab Ægyptiis ferebatur, cui: quod solus sit, à raritate nomen: quo quidem nihil admirabile magis intuemur, dum lumen ille suum longe lateque per ima etiam penetralia exiguo quovis aditu, veluti suprema quadam inundatione diffundit, eaque de causa πολὺς cognominabatur, id enim est apud Philippum Ægyptii vocabuli significatum, voce Græcanica inductum, à multarum scilicet dotum opulentia, magnitudineve: quia omnia sibi collata latissime superat, & excellit.

Plin. ibid. Solis etymon à Macrobio. lib 1. c.20.

C PRÆSTARE. Cap. IV.

Ægyptii denique cum Sole magis quam reliqui homines gaudeant, ejusque beneficio perfruantur quo maxime fervet tempore, provinciis reliquis quantumlibet remotis, & in Septentrionem declinantibus gravis, Ægyptiis solis est commodus: Nilo tunc scilicet exundante. Cum vero per Phœnicem Solem intelligerent, per eundem exundationem identidem significabant. Neque tamen simplex erat apud eos exundationis vocabulum, sed id Præstare et excellere etiam indicabat, atq; uti cujusquam esset in aliqua vel ingenii, vel corporis, vel opum dote claritas, ita eum exundare dicebant. Nos quoq; rarissimos doctrina virtuteq; viros, qui longe reliquos antecellunt, Phœnices appellare consuevimus. Opposito vero modo, *Multitudo*, pro vilitate ponitur: ut *Unus è multis*, apud Plin. in Epistolis, ex vulgaribus quippe & ignobilibus hominibus. Et apud Cicer. *Multi* sæpe eodem sensu. In sacris literis Psal. 71. *Quasi prodigium factus sum multis*, hoc est, imprudentibus, insipientibus & ignobilibus.

D DE PELECANO. Cap. V.

Ex eadem solitudine Pelecanus occurrit, quem Latini Plateam, ut putat Gaza, vocavere. Nam sunt qui Plataleam eam apud Plinium vocandam existiment, voce hac ex Ciceronis de Natura Deorum, lib. 2. desumpta, Idem nomen apud Hebræos *Quat*, à nonnullis Pelecas, ab aliis Onocratalus interpretatur Pelecanum sane avem parvam esse, quæ solitudine delectetur, Eucherius scribit. Esse tamen aliud Pelecanorum genus in Nilo, non inficiatur, passimque in stagnis & lacustribus locis habitare, pene Cygnis simile, nisi quod paulo majores sunt. Atque hi forsan Onocrotali, quos Veneti syllabis aliquot ademptis, Crotos vocant. Devorant hi conchas avidissime, multitudinemq; laxo admodum ingestam gutturi evomunt, atque ita mox quod aptum cibo quasi coctum absumunt, crustras negligunt. Deque genere hoc dubio procul quæ dicturi sumus hieroglyphica desumuntur.

Quod collum mergens in aquam ruditum edat ὄνος καὶ κρόταλισμός, asinus & ruditus.

INSI-

INSIPIENTIA. CAP. VI.

Pelecani in nidificando consuetudo.

INſipientem hominem, quippe qui nullam rerum rationem examinet, per Pelecani hieroglyphicum ſignificari tradunt Ægyptii, propterea quod avis ea cum poſſit in editioribus locis nidificare, veluti prudentiora faciunt volatilia, quæ ita ſe à multorum injuria ſubducunt, ea, ſatis cum imprudentia, ſpacioſas areas perquirat, in quibus terra defoſſa ova ibi edita deponat: quod ſimulac animadverſum eſt à paſtoribus, vel ab iis, qui id genus alites aucupantur, ubi primum pulli excluſi ſunt, eo properant, & vel aridis Boum excrementis, vel alio quopiam fomite locum ſepiunt, mox ignem injiciunt: (ἐμβάλλουσι enim in manuſcriptis codicibus, non ὑποβάλλουσι) Pelecanus autem quamprimum conſpexit fumum, ocyus avolat, & longe majore imprudentia quam nidificaverat, ignem alarum quaſſatione quærit extinguere: cæterum, ignis ventilatione agitatus, vehementius incenditur, perſtat illa nihiloſecius flammas alis verberare, rata ſe opem ita filiis allaturam: ſedenim contra accidit, quam ſperarat: quia pennis omnibus ita exuſtis, evolandi facultate privatur, atq; ita minimo negotio capitur. Animadverte vero in antiquis Hori codicibus eſſe, ὑφ' οὗ κατακαιόμενος τὰ ἑαυτοῦ πτερά, non ut in vulgatis, κατακαιόμενα. Hinc Ægyptii reliqui, qui ſacris initiati non erant, alite hac nulla religione veſcebantur, pietatem autem in filios hujuſmodi, vitio dabant inſipientiæ. Dicebant enim Pelecanum non conſulto, uti Vulpanſeres faciunt, ad id certamen ferri, ſed per imprudentiam, & mentis alienationem quandam (ἀνοίας enim, non εὐνοίας in manuſcriptis Hori codicibus habetur) quare tanquam avem inauſpicato genitam ac male feriatam contemnebant, nullo eam honore proſequentes. Hebræi nomen id hujus alitis quo de ſuperius mentio facta eſt, punctis iis præſignant, quæ profanam eam, & à menſis rejectam indicant. Sane Levitico Pelecanum, quem Septuaginta Interpretes cum Ibide, Porphyrione, Cygno, Herodio, & Charadrio nominant, ideo cum his omnibus profanum decrevere: quod longiguttures ſunt, ſi novum licet proferre vocabulum: quæ autem alites ſunt hujuſmodi, cibum non ex aëre, aut ex arboribus aucupantur, ſed vel à terra, vel ex mari fluminibuſve aut ſtagnis, ut Ibis Serpentes venatur, Porphyrion Vermes, Pelecanus & Cygnus Piſces: ex earum figura hominem ſcilicet intelligentes, qui cibo poſthabito cœleſti, terreno paſcatur, aut marino, hoc eſt, mentem ad inferiora dejiciat, divinoq; neglecto cultu, humana quæque, atque ea & ſordida & parum utilia perquirat. Sordidi enim Vermes, ſordida reptilia. Piſces vero parum conferunt ad nutrimentum: de quibus loco ſuo diſputabimus.

PIETAS ET AMOR IN FILIOS. CAP. VII.

SAcerdotes tamen Ægyptii alitem hanc cum primis ſacram venerabantur, eique parcendum exiſtimabant, & honoris cauſa nullo pacto ut menſis inferretur, æquum arbitrabantur: cum factum id, quod pro filiorum ſalute neci ſe tam atroci dederet, non imperitiæ ſtuporive, aut imprudentiæ imputarent, ſed incomparabili paterni affectus charitati, ſupremæque miſerationi, qua erga filios maxime omnium afficiatur. Fallere enim venatores, eoſque tranſverſos ſeducere, non ſine ſpe fugæ, quod Vulpanſer agit, parvi omnino momenti eſt. Femora etiam, quod Vultur facere perhibetur, vellicare, ut excuſſo ſanguine filii paſcantur aliquamdiu, non magni admodum eſt cruciatus. Sedenim, in adeo penetrabiles furentis ignis ardores injicere ſe, eaque perſeverantia tam cruciabili tormento torreri, ſupra quam excogitari poſſit admirandum. Quodnam enim animal tam fatuum, tam ſtupefacto ſenſu inveniemus, quod ad unius prunæ tactum non è veſtigio reſiliat? quod adeo robuſtum atq; impavidum, ut accenſam non expaveſcat flammam? Animoſi atq; imperterriti ante omnia animantia Leones, illi tamen tam feroces, tam indomiti, tanto animi corporiſque vigore præditi, conſternantur ſtatim ad unius prætentæ faculæ conſpectum, præq; timore propemodum exanimaſcunt.

Pelecanus commendatur à pietate in ſuos.

A mascunt. Videt Pelecanus ignem, cujus non ignorat vehementiam, audacter accedit, ardorem in membra singula intolerabili cruciatu penetrantem sentit, neq; loco dimovetur: exuritur pene tota, neque tantillum quidem consternatur: patientissimaque constantia vigens, saluti filiorum intenta potius, quam suæ mortis genere omnium atrocissimo conficitur, tanta in ea charitas, tantus amor, tanta vis pietatis elucescit: & quispiam audebit eam stuporis insimulare, & male feriatam avem appellare? Subit ad hanc sententiam Arsinoes recordatio, quæ à Ptolemæo fratre insidiis & fraude decepta, cum percussores in duos filios impuberes immissos à fratre conspicata esset, complexa eos ad se fugientes, ea parte qua vulnera filiis intendebantur, diu corpus suum cædendum opposuit, multisq; ita vulneribus saucia, eorum tamen saluti consulere non potuit: illi enim in matris gremio inter oscula ipsa truculentissime trucidati sunt. Quod si Pelecanum simili casu sese morti objicientem, insipientem appellaverimus, longe quidem insipientiorem Arsinoem dicemus, quæ ita pro filiis trucidari pateretur: cum præsertim ipsa non ad mortem, non ad vincula, sed ad nuptias & regni successionem à Ptolemæo deposceretur. Sed tantum abest ut vel Arsinoe vel Pelecanus sint imprudentiæ B damnandi, ut omnium consensu merita, hoc est, ingenti laude, ob incomparabilem, quam omnes admirentur, charitatem minime fraudandi esse judicentur.

Arsinoes pietas.

MISERATIO. CAP. VIII.

Sed enim nostri quoque cum Ægyptiis sacerdotibus in hoc pingendi genere consentientes. Pelecanum pro miseratione ponunt, Assertoris nostri hieroglyphicum in summa cruce statuunt, qui nos sospitaturus, atrocissima torqueri morte voluerit. Agnoscit & Eucherius Pelecanum pro Christi symbolo, quamvis Hieronymus tradit eam avem pullos suos rostri percussu interficere, pœnitentem mox factum, nido in ipso per triduum lugere, postremo seipsam graviter vulnerare, & sanguinem suum super C filios effundere, quo illi perfusi revifiscant: quod alii viderint. Sed quod eam alitem, ut etiam aliis plerisque persuasum est rostro pectus dissecantem pingunt, ut ita fuso sanguine filios alat suos, ab Ægyptiorum historia valde alienum est: illi enim Vulturem tantum, uti suo diximus Commentario, id facere tradiderunt, neque non, ut paulo ante dicebamus, Phœnicem, sed hunc non pietate adductum, uti vultur, sed fato ita coactum suæ consulere posteritati. Sunt & mutua filiorum officia, qui parentibus vicem reddunt, & escam famescentibus subministrant: verum iis quæ à parentibus in eos proficiscuntur, haudquaquam paria. Quod vero Celsus persuasum facere nititur, eos humanum genus superare pietate, Adamantius hæc ab iis geri natura tantum duce profitetur.

Ut Psal. 101.

Pelecanus Christi symbolum.

SOLITUDO. CAP. IX.

Nostræ autem sacræ literæ per hieroglyphicum Pelecani solitudinem interpretantur, cujus factum se esse similem Davides canit: quia scilicet errabundus tunc per solitaria diffugiebat lo- D ca, qui Saulis Regis indignationem evitaret, quod ut apertius explicaret, nycticoracis etiam similitudinem adjecit, qui quidem non luce, sed tenebris in comparandis vitæ suæ necessariis plurimum fruitur.

Psal. 101. v. 7.

DE VULPANSERE. CAP. X.

Sed ne longius ab hac in filios charitate discedamus, insigne illud quoque exemplum incomparabilis amoris est, quod à Vulpansere præstatur.

FILIUS. CAP. XI.

Filium, ut inquit Horus, ut alii, affectum in filios, scribere si vellent Ægyptii sacerdotes, Vulpanseris hieroglyphicum faciebant. Ales hæc, ex Anserum genere, qua lautiores epulas non no-

Lib. 1. c. 53

rat olim Britannia, tanto filios amore prosequitur, ut si unquam accidat, ut cum filiis in venatores incidat, simulatque conspecti sunt illi, pater & mater sponte accurrunt, seque ipsos venatoribus dedunt, ut ita eos à filiis aliorsum avertant; διαςωθῇ enim non διασωθῇ, in antiquis manuscriptis codicibus habetur. Cujus pietatis ergo visum est Ægyptiis, animal hujusmodi magna prosequi veneratione. In iisdem enim manuscriptis exemplaribus est, *αἰγυπτίοις ἔδοξε σεβάζειν τὸ ζῶον,* non autem *συμβάλλειν,* ut habetur in impressis. Porro Britanni, qui, uti dicebamus, Vulpanserem in deliciis habebant, nostrum Anserem religiosum opinabantur, eoque abstinebant. Nam cum de moribus eorum Cæsar loqueretur, eos dixit Anserum cibo non vesci, perinde ac etiam neque Lepore. Verum istud olim.

Anser olim religiosus Britannis.

DE NOCTUA. Cap. XII.

Reliquum est, ut & Noctuæ, & aliarum avium, quas promisi, significata prosequamur, quæ cum nostrates sint, Latinis, & Græcis plurimum innotuere: quare de his longe certiora sumus allaturi.

MINERVA. Cap. XIII.

Primarium Noctuæ significatum est, ut Minerva per hieroglyphicum ejus intelligatur, de qua ipsa Glaucopidis etiam cognomentum sumpsit: sive propter cæsium oculi colorem, quo qui præditi sunt, præstantioris & acutioris ingenii feruntur esse: sive propter lucubrandi, contemplandique munus, quod animi vis nocturni potissimum temporis silentio vegetatur. Qua de causa Dracones etiam Gorgoneum quippe caput, ægidi adsculpebantur. Acutissimum enim esse Draconi visum ex eo potissimum apparet, quod ab intuendo illi nomen, ut in Serpentis Commentario copiosius. Addunt alii tertiam quandam causam: quia nusquam Noctuarum vis major, quam Athenis, ubi dea ipsa præcipue colebatur, unde proverbium illud emanarit, *γλαῦκας Athenas ferre:* sive id ob Noctuarum copiam, sive ob numorum multitudinem, qui Noctuæ signum habebant. Acerbe vero Demosthenes in hujusmodi Noctuæ cultum lusit, cum è carcere populi Atheniensis elapsus fugeret: nam ad Palladis arcem subinde respectans, sublatis manibus: *o Pallas,* inquit, *urbium domina, cur tribus infaustissimis bestiis delectaris? Noctua, Dracone, & Populo?* ex una forte cœcitatem, ex Dracone livorem animorum, ex Populo instabilitatem & inconstantiam intelligens.

Hæ & Νυκτελίδαι, ut ait Ovidius, Nocte volant, seroque trahunt à tempore nomen.

Meminit Cicero ad Q. Fratrem & ad Torquatum.

Plut. in ejus vita.

SAPIENTIA. Cap. XIV.

Sane vero cum Minerva consilii prudentiæque Dea diceretur, aliquot in ostentis Noctua sapientiæ signum fuit, ut quæ in Hieronis privati adhuc hominis hasta consedisse conspecta est, primo bello quod iniit: nam aruspices hinc eum cautum in consilio futurum prædixere, id quod sapientissimum totius ejus vitæ regimen comprobavit.

VANÆ SAPIENTIÆ STUDIUM. Cap. XV.

Sed quantum pertinet ad doctrinæ studium lucubrationesque ipsas, interpretationem ejusmodi non respuit Basilius, sed eos intelligi vult, qui vanæ sapientiæ studiis incumbunt. Nam, ut illius aspectus noctu quidem valet, Sole autem illucescente non mediocriter obfuscatur, ita istorum hominum mens acutissima quidem ad inanium rerum cognitionem esse videtur, hebetissima vero caligineque oppleta, ad veram lucem hallucinatur, neque liquido quicquam intueri potest. In hanc fere sententiam Hierosolymitanus Hesychius Noctuam comedi prohibitum ait: quia lucis beneficio nocte polleat, interdiu cœcutiat: ex quo i li debeant intelligi, qui legis contemplatione & scientia plurimum gloriantur, Evangelicam autem claritatem ferre non possunt.

NO-

NOCTUARUM NUMISMATA QUÆDAM.

CAP. XVI.

IN numis aliquot videas Palladis ipsius simulacum cum ingenti umbone, dextera ad oram umbonis adjecta, virga à pectore ad solum applicata, cui videtur inniti: nam virga, ut in caduceo disputatum disciplinam ostendit. Sub umbone Noctua est: inscriptio, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. Ab altero latere caput galeatum, cum Pegaso in plano galeæ. Sunt vero Brettii, quos nos Bruttios vocamus, ut Hermolao Byzantio, qui Stephanum defloravit, placet, à Bretto Tyrrhenorum civitate, quam Brettus Herculis filius condidisse fertur: quin & regio ipsa Brettia nuncupata, neque non & Lingua. Aristophanes, *μέλαινα δεινὴ γλῶσσα βρεττία παρῆν.* Antiochus autem Italiam vocatam olim Bruttiam dicit, mox Oenotriam. Alibi vero videre est in numis caput Palladis galeatum, ab cujus altera parte Noctua est prostrato innitens carchesio, juxtaque quadrigæ cum victoria laurea circumducta cum baccis. Hujusmodi autem numos argenteos magno numero comperies. Literæ in nonnullis, quæ legi possint, ΑΘΕ, à tergo caput ipsius Palladis galeatæ, variique admodum sunt hi Noctuarum numi.

Bretii, sive Brutii quid

VICTORIA. CAP. XVII,

POrro Noctua Atheniensibus indicium victoriæ fuit, cujus etiam volatus in adagium cessit, γλαὺξ ἵπταται, *Noctua volat*, cum profligatos hostes, & subsecutam victoriam innuerent. Id vero sibi proponebant, propterea quod avis hæc, uti dictum, Minervæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam male consulta Atheniensium fortunare. Atque hac de causa Demosthenes oratione περὶ παραπρεσβείας, Solonis versus citat:

Ex Zenone & Suida.

> ἡμετέρα δὲ πόλις κατὰ μὲν διὸς οὔποτ' ὀλεῖται,
> αἴσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων.
> Τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀμβριμόπατρης
> παλλὰς ἀθηναίη χεῖρας ὕπερθεν ἔχει.

Nostra quidem civitas nunquam, fato Jovis, neque Deorum immortalium arbitrio, peritura est. Talis illi contigit custos, magnanima scilicet potentissimo Patre genita Pallas Athenæa, quæ manus supra caput ejus habet. In adagiis autem rebus quibuscunque feliciter, & ex animi sententia succedentibus, dici consuevit usitatissimum apud eos illud, *Noctua volat.*

PECUNIÆ. CAP. XVIII.

APud eosdem Noctuæ cesserunt in pecuniarum nomen: hinc apud Plutarchum in vita Lysandri à Gylippi servo dictum, *Multas sub Domini sui tegulis Noctuas cubitare.* Gylippus enim cum ex ingenti pecunia, quam Lacedæmonem asportare jussus erat, partem intervertisset, eam sub ædium suarum tegulis occultaverat, cumque servorum testimonia contra Dominos non admitterentur ex lege, & irritum facerent judicium, callide admodum ille commentus est rem aperire sub eo verborum involucro: ut indicio pecuniarum facto neque ille accusasse dominum videretur, neq; jus ullum violasse, Atheniensis tamen Reipublicæ commodo consuluisse. Alibi Noctuas Laurioticas pro pecuniis appellatas invenias, non, ut nonnulli putant, à circumducta in numis laurea, quæ admodum conspicua est, sed à Laurio Atticæ regione aurivenifera. Oserves tamen in hujusmodi numis non modo laureas circa Noctuas, sed eas laureo etiam ramo insidentes cudi, ejus dubio procul hieroglyphico victoriæ, qua de superius meminimus. In aliquot procumbentem Leonem supervolat, cum inscriptione, ΑΝΤΙΟΧΟΥ, quod nimirum hostis ferocitatem Atheniensium prudentiæ succubuisse significat. Sunt aliquot numi, in quibus Noctua cum Jovis facie cusa est, eos diobolares fuisse tradunt, quibus vero Noctuæ duæ impressæ sunt, quatuor obolis expendebantur.

Dictum servi Gylippi.

Aristophanes in avib. γλαῦκες λαυριωτικαί.

MORS. CAP. XIX.

APud Ægyptios vero Noctua mortis erat hieroglyhpicum, vulgatissimo jam etiam apud nos & Oratorum & Poëtarum testimonio; Noctuam lethale aliquid, aut inauspicatissimum infortunium afferre. Causam hujusmodi significationis duplicem invenio: unam, quod cum Cornix vitæ longioris symbolum habeatur, compertum est Noctuam quadam naturæ discordia, ejus nidis magis

quam aliarum avium insidiari, repere eam clanculum, noctis tenebris fretam, & vel pullos, vel ova Cornicis invadere atque deperdere. Nam & in manscriptis Hori codicibus legas ἀφνω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν quæ ultima locutio in impressis exemplaribus desideratur. Altera consideratio est, quod mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, ut illud: A

Æn. lib. 10. *In æternam clauduntur lumina noctem,*

Et alibi:

Æn. lib. 6. *Sed nox atra caput isti circumvolat umbra.*

Tenebræ pro angustiis, ut & nox. & similia passim. Eucherius Lumen in Divinis literis: pro Die, justitia, fide, prosperisque cunctis poni autumat: contra Tenebras pro nocte, iniquitate, infidelitate, adversisque omnibus, ac perinde pro errore, & ignorationis cœcitate, atque etiam mortis acerbitate. Denique Divinæ literæ mortem sæpe pro univesa calamitatum strue ponunt, sicuti etiam vivificare, pro liberare à periculis & ærumnis: ita enim Interpretes exponunt illud Psalm. LXXI. *Et conversus vivificasti me.* Demum Noctua noctis domina perhibetur, unde illi apud Latinos nomen. Quod vero nocturno cantu suo infortunium semper aliquod minitetur, Pyrrhi tantum Epirotarum Regis exemplum ponam, qui cum Argos expugnatum duceret, infelicissimæ atque ignominiosissimæ mortis, signum accepisse fertur à Noctua, quæ hastæ illius ex itinere insedisset. Nam cum is detracto insigni à galea, ne internosceretur, in Argivos oppidanos cædem incœptasset, aniculæ cujusdam filius eum hasta leviter vulneravit. At cum Pyrrhus impetum in percussorem fecisset, Argivi mater, quæ superne spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam super Regis galeam effudit: quo ictu cum exanimatus concidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito accurrit, detractaque galea ferrum gutturi admovit, sed torvis Pyrrhi oculis attonitus, & os, & mentum ejus pro jugulo recidit. Hoc igitur mortis signum illud esse crediderim, quod ab lictore ferebatur ad damnatum publico judicio, præsertim apud Æchiopas, à quibus Ægyptios ajunt multa rituum id genus mutuatos: nam pios eos ante omnes extitisse, familiaritates eorum commerciaque cum diis, & invicem agitata convivia, de quibus & Homerus & alii scripserunt, facile indicant ita fuisse tunc hominibus persasum. Eo vero signo viso reus sponte sibi mortem consciscebat, magno & sibi & patriæ dedecori futurus, nisi fecisset: adeo illi Regem suum, ut numen venerabantur, vulgoq; adorabant. Atqui ferunt quemdam per hæc morti destinatum, cum de fuga cœpisset cogitare, priusquam periculo se abstraheret, zona à matre strangulatum: adeo persuasum fuit genti, non licere mortem magistratuum pronunciatione decretam, exilio vel subterfugio quopiam alio commutare, ut jam severa Lacenarum exempla in desertores filios edita mirari desinamus. Quamvis vero Regem illi suum tanto cultu & obedientia prosequerentur, supra Regem tamen qui Meroem incolebant, Memphitici sacerdotes erant, avibus memoriæ proditum jus olim fuisse mortis Regi per internuncium imperandæ, alteriusque in demortui locum, cum libitum esset, constituendi. Sed nos ad hieroglyphica, quæ tractanda suscepimus, revertamur.

Pyrrhi Regis infortunium. B

C

Consule Platonem in Timæo. Arist. 1. Metaphys. Strab. lib. 7.

MUTUA HOSTIUM DETRIMENTA. Cap. XX.

Noctuæ cum Cornice dissidium.

SI vero hostes duos capitali odio detrimenta, & insidias alterum alteri sempiternis indignationibus molientes, manusque mutuarum cædium sanguine commaculantes, notare vellent Ægyptii sacerdotes, Noctuam & Cornicem proponere consuerunt, quarum usque adeo immortales sunt inimicitiæ, ut hæc, & alio in mutuo semper damno odium exerceant. Cornix enim interdiu ova Noctuæ rapit, absumitque sibi conscia. Noctuam interdiu cæcutire. At Noctua contra, uti dicebamus, noctu in ova Cornicis invadit, quæ subfuretur ac edat: sicque altera interdiu, altera noctu potentior. Quinetiam, quod ad earum inter se temperaturam nullo modo congruentem, facit, sunt qui exploratum se habere dicant, confusum utriusque sanguinem coire non posse. D

Ab Ælian. lib. 3. c. 9.

ABSTEMIUS. Cap. XXI.

Ova Noctuæ.

LOnge salubrius est significatum illud, quo hominem sibi ab ebrietate caventem significare volentes, Noctuam ova sua desugentem effingebant; quando memorant ova Noctuæ ea vi pollere, ut si per triduum ebriosis in vino dentur, tædium ejus adducat, & abstemios homines reddant: quod

etiam

etiam apud Philostratum assertum comperi: qui abstemium scribit ita reddi puerum, ut donec vixerit vini odio teneatur, si priusquam ullum vini gustum noverit, Noctuina ova leviter cocta, illi sorbillanda propinentur: vini enim odium inde suboriri, quia temperantior hinc fiat naturalis calor.

PATROCINIUM FRUSTRA IMPLORATUM.
CAP. XXII.

ADdit his Horus, ut si hominem ad alicujus misericordiam, patrocinii vel salutis causa eventu irrito confugientem, significare vellent, Passerem & Noctuam soliti essent figurare: siquidem ille, vel alia quæpiam avicula, ubi aucupis infestas artes declinare studuerit, ad Noctuam confugiat, cujus patrocinio speret se periculum evitare posse: sed enim ibidem intercipiuntur, ubi sibi perfugium adesse proposuerant.

Lib.2.c.r.

TYRANNUS. CAP. XXXIII.

HUjus quodammodo generis est Nycticorax, qui tyrannidem significat, ob occultationem scilicet consiliorum, quæ dissimulare potentiores pro magno habent negotio. Huic significato Callimachus ansam dedit, qui tyrannos loqui veluti *σκῶπας* ait, *σκῶπες* vero *οἱ νυκτικόρακες* dicti, quasi *σκίοπες* quod scilicet eorum sermones nocturni plurimi sint, & in arcanis habeantur, uti Nycticoraces noctu plumum obstrepunt. Et quoniam ales hæc mihi inter lucubrandum obstrepuit minime prætereunda fuit, ut omnem ejus eluderemus.

Hoc est corvus nocturnus.
Suidas. Νυκτικόραξ τὰς οἰκουμένας φεύγων οἰκιῶν ταῖς ἐρήμοις προσέχει. *Nycticorax habitatas domos fugiens desertas incolit.*

HYPOCRITA. CAP. XXIV.

EAm Divinæ literæ inferri mensis non permittunt, quoddam hominum genus hieroglyphicum inventus, qui palam strepitum nullum, tumultum nullum, insidias nullas movent, sed hypocritæ tristes, omnes mansuetudinis, modestiæ, benignitatisque colorem præ se ferunt, clam vero fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria consectantur: latet enim interdiu Nycticorax, noctu vero prodit ad infausta negotia, deque culminibus ædium lethalia quæque meditatur, & invisum quiescentibus tumultum excitat inauspicatissima.

Noctua edi probibita.

CHRISTI HUMILITAS. CAP. XXV.

EAdem vero causa qua Christi humilitatẽ agnoscimus in humana forma suscipienda, quem scilicet, modo Vermen, modo Scarabeum, modo quid ejusmodi aliud in Divinis literis appellatum comperimus, Nycticoracem quoque nuncupatum Theologi veteres observavere, & ipsum inquam, & unumquemque ex iis, qui eum tempore hallucinationis sectabantur: nempe quod tam Christus, quam Christiani, despectui ludibrioque fuerint apud Gentes. Unde Paulus: *Nos Christum prædicamus crucifixum, Gentibus quidem stultitiam, Judæis scandalum.* Eoque spectare ajunt Psalmi dictum: *Factus sum sicut Nycticorax in domicilio;* de quo apud Eucherium. Sunt qui noctuam & Nycticoracem eandem alitem putent, & qui hanc Bubonem esse contendant: neque tamen desunt, qui Orientalem esse avem autument, nostris parum cognitam, apud quos nominis tantum interpretatio manifesta fit, nocturnus quippe Corvus.

Christus & Christiani Nycticoraces dicti.
Psal.102.

DE CORNICE. CAP. XXVI.

Auctore Ovid. lib.2. Metam.

CORNICEM ea potissimum de causa noctuæ subjunximus, ut qui summam ex utraque discordiam intelligi ostenderamus, ex altera tantum, quippe Cornice concordiam significari comprobemus: si tamen cur Martem & Venerem per Cornices duas Ægyptii significarent, ostendi prius curaverimus. Ex alitis hujus fœtu duo tantum ova oriri compertum est, inde autem & marem & fœmi-

Mars & Venus per duas Cornices.

nam pariter excludi. Quod si, quod raro accidit, geminos vel mares, vel utramque fœminam gigni contigerit, cœlibem utrumque vitam agere, conjugatorum vero, si alterum moriatur, marem cum nulla unquam alia Cornice copulari, neque etiam semel viduata fœmina marem unquam amplius quærit usque dum vivit: sed ut apud Maronem est, *Sola in sicca secum spatiatur arena.* Unde fit, ex Ægyptiorum disciplina, ut in Cornicem unam tantum incidentes, inauspicatum esse mortales putent: quod Ælianus etiam tradit, viduato scilicet animali obviam facti, ac perinde cœlibem solitariamque, hoc est, tristem ac necessariis destitutam adminiculis, vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, ubi Poeta uxorem auspicato ducendam monet, *Si*, ait interpres is, *Cornices duas observaveris.* Sunt qui avem hanc inauspicatæ omnino putent garrulitatis: à quibusdam autem impendio laudatur.

MARITALIS COPULA. CAP. XXVII.

Cornices pro nuptiis.

ET eodem quidem argumento, iisdemque Cornicibus geminis congressum maritalis copulæ legitimum indicabant, quod ajunt, eas ita invicem copulari, quemadmodum homines naturali more conjunguntur. Hinc illud, quod ore eas coire vulgus arbitratur. Præterea omnia, quæ corvinam speciem habent, raro coire solent, identidemque sacrum matrimonii fœdus nulla labefactari petulantia, vel improbioris lasciviæ nequitia debet, uti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa conjungi solitos, à conceptu sibi temperasse: qui quidem modus & tenor & sobrie ac honeste servatus in causa fuit, ut per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum.

CONCORDIA. CAP. XXVIII.

Cornicis clamor in nuptialibus festis antiquus.

CÆterum, qui in nullo unquam vitæ colore ac statu concordia magis expetitur, quam in maritali commercio, Cornix hinc ipsa concordiæ symbolum habetur; ideoque vulgo Græci, ut Hori interpres Philippus observavit, nuptialibus festis ἐκκορηκορώνη clamitare consuerant, cum tamen ignorarent, ex instituto veteri Cornicem in nuptiis omine auspicatissimo nominari solitum. Animadvertendum autem in Græcanica illa succlamatione aliquid desiderari, videndumque apud Æschylum, Danaidibus, ita scribi, σὺν κόρεις τε, καὶ κόρεις, κἂν τῷ βίῳ ἐκκορεῖ pro κόρας κορώνας. Nonnulli vero dicunt hortandi modo enunciandum, ἐκκορεῖ κόρας κορώνας quod nescio quid esse volebant, quod cantilatum verecundiam iis, qui liberis operam dabant, auferret, quæ si quis uberius declarari cupiat, ad commentaria Pindari se conferat, in Pythiis, ode tertia. Sed ut ad concordiæ hieroglyphicum revertamur: alitis hujus simulacrum sæpe vidimus in Faustinæ Augustæ numis, cum inscriptione, CONCORDIA. Eoque nimirum Juvenalis respexit, cum veterem concordiam dixit nido increpitare, quamvis superiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ad hoc signari arbitrati sunt: sed enim, quam in numis conspeximus, nihil habet quod ad Ciconiæ effigiem referri possit.

Satyra I.

CORONA URBS. CAP. XXIX.

Corone urbs Messeniorū in Peloponneso.

COrnix vero in manu Palladis, cujus simulacrum aheneum sub dio Coronæ visebatur, civitatis ipsius & nomen, & nominis causam significabat. Ait enim Pausanias, Coronem civitatem ideo eo nomine nuncupatam fuisse, quod in fundamentis, dum urbs ea in Peloponneso conderetur, ahenea Cornix inventa fuerit, ea vero κορώνη Græce nimirum est.

GARRULITAS. CAP. XXX

SEd esto, fuerit Cornicis simulacrum in manu Palladis in clara admodum Peloponensi civitate, longe secus Athenis, ubi Cornices ad arcem Palladis non advolabant, de quo Lucretii sunt carmina in hunc modum:

Lib. 6. de nat. rer.

Est & Athaneis in montibus, arcis in ipso
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cum fumant altaria donis;
Usque adeo fugitant non iras Palladis acres,
Pervigili causa, Grajum ut cecinere Poetæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipsa sua vi.

Natal. Comes lib. 4. c. 5. Sat. 5.

Ex Græcorum igitur ipsorum sententia, abjecta repulsaque Cornix à Pallade est, utpote quæ meditationum pervigilio infesta sit, & mentis agitationem interpellet obturbetque garrulitate sua, cujus est hieroglyphicum. Inde autem & Cornicari verbum, quo utitur Persius:

Nescio

A *Nescio quid tecum grave cornicaris, inepte.*

Aristoph. in Pluto

Id Græce κρώζεις, de garrientibus.

TABELLARII FIDES. CAP. XXXI.

SEdenim, ea quæ ad Crocodilorum urbem supra sepulchrum quoddam Cornix in columna sublata erat, fidelem operam in tabellario munere præstitam indicabat: hujusmodi enim honos & sepulchri & columnæ habitus est olim Cornici à Marrhe Ægyptiorum rege, quod munus id diligenter obivisset, quo volandum, aut ubi sistendum, summa docilitate producta. Sepulchrum id visebatur ad paludem Myridis appellatum.

PROSPERITAS VITÆ. CAP. XXXII.

JUstum vitæ spatium ab homine feliciter decursum, Ægyptii sacerdotes hieroglyphice tunc intelligendum proponebant, cum Cornicem vita functum figurassent. *Vivere* enim *Cornices, multos dicuntur in annos:* & Lucretius, *Cornicum secla vetusta* dixit. Compertum vero est ex alitis hujus vivacitate, carnes etiam ejus in cibum sumptas, non tantum ad diuturniorem vitam conferre, verum etiã in longissimis morbis, & carnes esse, & nidum contritum illinere utilissimum. Quod autem tradiderunt Ægyptii centum eas annos superare, animadvertendum est, annos, de quibus sacerdotes illi mentionem faciunt, quadriennes esse singulos, ratione à Sotheos ortu supputata: quatenus scilicet superantibus unoquoque anno solari horis sex, integer demum dies unus, qui apud nos intercalaris habetur, apud illos integrum & perfectum annum absolvit. Quare qui annos eas fere quingentos vivere dixerunt, haud ita multum diversi abeunt ab Ægyptiis. Neque me præterit, Aristotelem arbitratum, nullum animal homine diutius vivere præter Elephantum: quod si ad hujus ætatis spatia referamus, brevissima admodum erit vivaciorum animalium vita. Cæterum Ægyptiorum traditioni subscribunt plerique authores minime contemnendi, acceptissimumque illud apud omnes dictum, *Cornice vivatior:* ut non temere mihi videatur Hesiodus scripsisse:

Lib. 5. Quot annos vivat Cornix.

> ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
> ἀνδρῶν ἡβώντων.

Citatur à Plutarcho. Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων.

C Et reliqua de animalium ætatibus ex gravissimis authoribus exploratissima. Quem secutus Plutarchus eo opusculo, quo bruta etiam ratione uti differit, ὧν ἑκάστης, φησί, ἂν ἀποθάνῃ ἄρρην, οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ ἐννέα χηρεύσει γενεὰς ἀνθρώπων, *quarũ uniuscujusq; vir si occubuerit, non breve temporis spatium, sed novem hominum ætates vidua permaneat.* Theon tamẽ in Arati carmine ἐννεάγηρα κορώνη non pro novem ætatibus, sed pro multis accipiendum censet, esseque tantundem ac si πολύγηρα κορώνη dixisset: eam enim esse novenarii numeri vim, ut pro multitudine accipiatur, de quo etiam in caudam Scorpii disputatum à nobis est, super Nicandri versu. Quinque itidem ætates hominum Cornicem vivere legas apud Aristophanem. Psalmographus autem intra octoginta annos plurimum ætatem hominis conclusit, quæ summa in Cornice esset quadringentorum annorum. Atqui receptum est apud nostros ex Divinis Hebræorum literis, aliquos noningentos circiter annos pervixisse, qui, ut etiam ad veterem Ægyptiorum rationem supputentur, quadrimestribus annis ad calculum reductis, ut nonnulli accipiunt, erunt omnino anni rationis nostræ multo plures, quam nunc vivitur. Sed ut sacra missa faciamus, quorum fides à Theologis absque controversia est accipienda, nonne Seras adhuc populos supra CCC. annos vivere prædicant? Quare si fides rerum scriptoribus adhibeatur, nihil hic diversum ab aliis allatum ab Aristotele fatendum erit: si modo is nullum animal homine diutius vivere professus est. Sed fuerit varia annorum ratio pro locorum & gentium institutis, dummodo uno authorum omnium consensu Cornix vivacissima reperiatur.

Ter tria secla hominis transmittit garrula cornix. Quatuor at peragit cornicis tempora cervus. Multum senescentem cornicem.

D

Cicero pro Murænæ & pro Flacco. Macro. lib. Saturni. 1. D. Hiero. 2. adversus Ruffinum.

JUVENILIS SAGACITAS SENILI EXPERIENTIÆ PRÆPOSITA.

CAP. XXXIII.

Proverb. 1. ejusque aplicatio.

Illud ad hanc materiam facit, quod hujus vivacitatis ergo proverbium factum ajunt, *Cornicis oculo configere,* quo Cicero, Macrobius, & D. etiam Hieronymus usi sunt, volentes antiquitati vel subla-

ſublatam, vel diminutam authoritatem novo juniorum invento commonſtrare. Porro Ciceronianum illud pro L. Muræna, *Inventus eſt ſcriba quidam Gn. Flavius, qui Cornicum oculos confixerit*: eo ſpectat, ut inveniſſe eum rationem oſtendat, qua legem ſacrorumque interpretibus authoritatem & exiſtimationem imminueret, cum eo præcipue nomine colerentur à rudi populo, quod faſtis diebus pene ſingulis ab eis petendi eſſent, ut ex ejus arcani peritia cognitioneque creſcerent, ſuamque illam ſcientiam magis ac magis populo venditarent: is vero cum ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo publicaſſet, re jam divulgata pervicit, ut in minori deinceps pretio ſacrorum interpretes haberentur, atque ita conſilia eorum de tuenda exiſtimatione prorſus evertit, Cornicumq; demum oculos confixit, fama per magnam invidiam ſibi comparata. Quod vero ad mentis pravitatem pertinet, ibi Propertius tangit, ubi de lenæ cujusdam ingenio & ſagacitate diſſerit, pluribusque ejus vaframentis & impoſturis enarratis, ut uno omnia verbo claudat, ait:

Poſſet & attentos aſtu cæcare maritos,
Cornicum immeritas eruit ungue genas.

Sumptum ex hiſtoria, quod Areopagitæ puerum damnaverunt, propterea quod is Cornicum oculos ſtudioſius erueret, pernicioſiſſimæ mentis id ſignum eſſe judicantes, quæ multis malo futura eſſet, ſi adoleviſſet.

INQUIETUDO. CAP. XXXIV.

Horus hominem in aſſiduo motu, mentisque agitatione ita verſatum, ut neque dum cibum capit interquieſcat, per Cornicis pullos ſignificari tradit. At rectius per Cornicem, & duos illos pullos ſuos dixerimus: hæc enim volans, volantes idemtidem pullos aliquamdiu paſcit. Nihil vero magis negotioſum hominem indicat, quam & rerum ſatagere: & nihiloſecius interim aliquid eſitare.

HYEMS. CAP. XXXV.

Apud Heſiodum Cornix eſt hyemis ſymbolum, ut ejus interpres eo verſu tradit:

Μήτοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

quod ita Maro tranſtulit.

Ceorg lib. 1.

Tum Cornix plena pluviam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.

Apertius Euphorion: ὑετομάντις ὅτε κρώζειε κορώνη

DE PASSERERE. CAP. XXXVI.

Homerus Iliad. lib. 2. Ovid. lib. 15. Metam.

Longe diverſum à Cornice Paſſeris eſt ingenium, ac perinde vitæ brevitas anguſtiſſima: Paſſerum enim mares anno diutius durare non poſſe compertum eſt, cujus rei cauſa ſalacitas incontinentiſſima, quæ tot hominum etiam ante diem effœtos exhauſtosque viribus tradit ſenectuti.

ANNUM VITÆ TEMPUS. CAP. XXXVII

Sod & Æſchylus in Eumenidibus: χρόνος καταιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμοῦ. Simul ſeneſcens cuncta tempus diſeruit.

Sedenim & Ægyptii, & aliæ quoque nationes, tempus annum per Paſſeris hieroglyphicum intellexere. Nam & Calchas, in artificio augurandi genere celeberrimus, ex Paſſerum numero, quos Serpens devoraſſet, belli Trojani tempus auguratus eſt, qui pro Paſſeribus annos, pro Angue tempus intelligeret: ut in Serpente Saturnum ſignificari ex hujus animalis geſtamine demonſtratum. Solum enim, *Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas, omnia deſtruitis.* Quare jam taceat Epicurus, neque amplius portenta derideat, neque ulterius aſſeveret Paſſerem nihil ſimile habere cum annis, cum & Græcorum diſciplinæ, & hæc Ægyptiorum oracula teſtatiſſimum relinquant, tempus annuum ex figura Paſſeris non temere ab Homero & aliis poſitum.

PROLI-

PROLIFICA SALUBRITAS. CAP. XXXVIII.

IIdem Ægyptii ſacerdotes ſi prolificum hominem, & petulantiæ intemperantius deditum ſignificare vellent, Paſſerem pingebant πυῤῥίτην fulvum quippe, & æris inſtar rubicundum: non autem pyrgetem, quod nonnulli turriculam interpretati ſunt, cum exemplaria Hori manuſcripta πυῤῥίτην legendum indicent. Paſſer enim titillatione immodica, & ſeminis ubertate concitatus, vel ſepties una hora fœminam ſalit, nunquam egens geniturae. Ejusmodi porro ſalacitatis obſervatio efficit, ut ad langueſcentem Venerem excitandam Paſſeres in cibo, vel eorum ova Medici propinarent, ideoque eos Veneris currum trahere mythologi confinxerunt. Jam & Therſicles ait Paſſerum eſitationem rem Veneream plurimum adjuvare.

Figura & pictura paſſeris.
Hinc illud, paſſere ſalacior.

SIRENES. CAP. XXXIX.

QUin & Sirenas, quæ ſuavitate cantus & mollibus quibusdam illecebris, illectos homines apud ſe ad mortem usq; feruntur detinuiſſe, Paſſeris effigiem à pectore ſupra, fœmineam vero infra habuiſſe, tradunt quædam Græcorum fabulæ, ut in Suidæ Collectaneis habetur: quamvis alii aves eas fœminea tantum facie fuiſſe prodiderint. Has vero Veneris illicium ſignificare uſitatiſſimo hieroglyphico, negat nemo.

Iſacius. Theopompus in Calleſchro, & Ovid. lib. 3. de art. aman.

PETULANTIA PERNICIOSA. CAP. XL.

ADdunt & perniciem, quæ ſubſequitur ex nequitia, per Sirenis imaginem ſignificari: eoque tradunt nautas illos apud Homerum cantilenis illectos, exitii ſibi cauſam comparaſſe. Sapientiſſimumq; ideo Ulyſſem fingunt, quod ſociorum auribus cera oblitis, pereundi periculum ſuſtulerit, ſibiq; averit, ne illi quicquam, quod imperaret, aut nutu ſignificaret, facerent, ad malum ſe vinculis alligari paſſus, neque prius diſſolvi, quam in tuta, ſuperato periculo, evaſiſſent.

Homer. lib. μ. Odyſſ.

ELOQUENTIA. CAP. XLI.

SApientiores tamen, Sirenas pro hieroglyphico eloquentiæ, feliciſſimaque perſuadendi vi poſuerunt, unde dictum illud de Catone Grammatico:

Cato Grammaticus, Latina Siren.

Et Apollonius Tyaneus apud Philoſtratum, in Apollinis templo ſuſpenſas etiam aureas Sirenum illecebras memorat, in hujusmodi ſignificatum. Atque, ut ad Paſſerem revertamur, divinæ etiam literæ alitis hujus hieroglyphicum nonnunquam pro anima ponunt, quæ voluptatibus & ſenſui dedita facile ſeducatur, nequitiæque laqueis identidem irretiatur: unde Pſalmographus ille fatidicus plurimum exultat Pſalm. 124. *animam ſuam ereptam eſſe, veluti Paſſerem, de venantium laqueis.* Et Pſalm. 84. *Invenit ſibi Paſſer domum,* qui ſcilicet prius erat erraticus & vagabundus, modo his, modo illis illecebris avocatus. At ubi ſacras cœpit ædes frequentare, incolereque, domum eſt ſibi viſus inveniſſe.

Sic Philoſtratus in Iſocrate, Iſocratem Sirenem vocat.
Paſſer pro anima.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXI.

DE IIS QUÆ PER ACCIPITREM SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD JACOBUM SADOLETUM VIRUM PRÆSTANTISSIMUM.

Commentaria de sacris Ægyptiorum literis, quæ aliquot abhinc annis inter varias occupationes, quæ studiorum meorum cursum sæpius interrupere, conscripseram, prout ab amicis, modo hoc, modo illo poscebantur, ita sua singulis distribuere consuevi: toto enim hæc lucubratio ad eorum fuit obsequium accommodata. Inter hæc tamen, cum Accipitrem plerique à me extorquere contenderent, impetrare minime potuerunt; quod eum, honoratiss. Pater, præcipuum mei erga te cultus & observantiæ argumentum esse constitueram. Memor enim tuorum erga me meritorum neque non humanitatis ac beneficentiæ, qua me totiens duro meo tempore liberalissime prosecutus es, id semper in animum induxi meum, ut quando nullam tot beneficiis gratiam referre possem, quantum saltem tibi deberem, apud omnes ingenue profiterer. Accipitri itaque meo id præcipue mandavi, ut quaqua iter arriperet, quaque exspatiaretur, si modo probante Deo volatum auspicatus esset, Sadoleti merita, merita locorum ubique meo nomine prædicaret: neque tamen magni se effecisse aliquid arbitraretur, si doctrinam hominis in unoquoque disciplinarum genere absolutissimam, si summum ingenium, si beatissimam ejusdem eloquentiam attestaretur (non enim nostra hæc indigent prædicatione, quæ sua se vi, per universum jam terrarum orbem immortali cum laude divulgarunt: nomenque nullo unquam tempore interitoriturum sibi ipsa peperere) sed iis quædam admirabiliora patefaceret, nulli quippe parem in eruditione tanta humanitatem, nulli in tam variis aulæ nostræ conflictibus castiores mores, nulli manus ad promerendum promptiores, nulli ad amicorum quorumcumque res juvandas, officia præsentiora. Natos è literatis hominibus plerosque sibi, natos alios patriæ, domesticisve suis, alios ita huic vel illi, ut per factiones etiam reliquos insectentur: Sadoletum unum ad totius humani generis commoditatem huic sæculo ab immortali Deo datum. Hæc secum allaturus est Accipiter noster, quem pro testimonio opera ipsa tua omnibus cognitissima subsequentur, neque non omninum, quotquot ætate nostra viri probi sunt, succlamatio consensu mirifico repetita. Sed enim tu, qui ut literatissimus es, ita etiam humanissimus, cum hæc leges, puta te Pygmæorum agmen intueri, quod dormienti Herculi negotium facere conetur, armaque ejus omnia sibi asserere meditetur, qui tametsi nihil proficere videantur, de ridiculo tamen conatu delectabile possunt spectaculum exhibere. Interim quid Accipiter ex Ægypto attulerit, explicare incipiam.

DE ACCIPITRE. CAP. I.

Accipitris quidem significata multa, & admodum varia sunt, cum ex eo victoria, celeritas, aer, sacerdotium, Sol, Deus, Animus, Mars & Venus, & pleraque alia hieroglyphico schemate ostendantur, quorum causas sigillatim explicare nostri fuerit instituti.

SOL. CAP. II.

Præstantissima autem omnium apud Ægyptios consideratio super Accipitre fuit, ut Soli eum æquipararent, solarisque vigoris symbolum, hieroglyphicumque inter volucres omnes constituerent: propterea quod animal esset genituræ, ut compererant, fœcundissimæ, eaque de causa in eo genere τριόρχην recensebant, quem Latini Buteonē appellarūt, sive quod re ipsa tres habeat testes, sive quod duos tantæ salacitati sufficere non posse crediderint. Ea nuncupatione Agathoclem Siciliæ

Unde Euanthes in fabulosis illū sacrū Soli, id est, Apollini tradit, sum Homero. ὄρχις testiculus. Communem meretricē, vel scortum prostanum

A liæ tyrannum à Timæo historiarum scriptore notatum observavimus, quem tota pueritia κοινὸν πόρνον fuisse tradit, nec minus petulanter reliquum ætatis tempus in nequitia peregisse. Cæterum Accipiter præter id, quod egregie est prolifica vi præditus, id etiam commune habet cum Sole, quod & vivacissimus esse perhibetur, & jubari ipsius radios firmiter intuetur. Unde etiam fit, ut Medici ad oculorum morbos Accipitrinæ herbæ utantur beneficio. Qui quidem rerum consensus etiam transit ad metalla. Siquidem ferunt ossa ex ejus tibiis admota auro, ita id attrahere, quemadmodum Magnes ferrum sibi cogit adhærescere: nimirum enim Chymici aurum solare metallum ponunt. Porro Accipitrem Apollinis nuncium dici, legas apud Adamantium. Plutarchus, qui eumdem Osirim & Solem interpretatur, omnino propter eximiam videndi facultatem hoc assertum putat. Habet & aliam cum Sole similitudinem Accipiter, quod ut perhibent, tricesimo quoque die soleat fœminæ consortium appetere, uti Sol eo circiter temporis intervallo superato, Lunæ conjungitur. Ea vero fuit mortalium religio, Medicinæ inventum Apollini adscribentium, ut in desperatis à clinica medicina morbis, cujusmodi quartanæ sunt, in quibus parum illa, ut nihil pollet, persuasum sit vel pulvesrem, in quo se volutaverit Accipiter, lino rutilo in linteolo adalligari decumbentis collo, remedio, B ut ajunt, efficacissimo.

DEUS. Cap. III.

Cur Deus per Accipitrem.

SEd cur ego dissimilem, quod ab Eusebio refertur super aliis hujus præstantia, ut inquit ille, à Zoroastro traditum, Deum Accipitris habere caput? quippe qui inter omnia ea, quæ labem nullam aut corruptionem sentiant, primus ingenitus, neque interiturus unquam, partium expers, sibique ipse simillimus, bonorum omnium origo atque author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum justitiæ lumen, absolutissima naturæ perfectio, ejusque inventor & sapientia: quas dotes cum Soli plerique attribuant, quanro magis ejus authori summo conveniunt, qui C tabernaculum suum in eo, uti apud scriptores divinos legitur, collocavit.

Hinc Homer. Iliad. libr. v. Θάσσονες ἰρήκων perniciores accipitribus.

SUBLIMITAS. Cap. IV.

MOtum ad hæc philosophantis cujuspiam, qui recta feratur in sublime, nulla pravæ rationis fallacia perplexitateve labefactus, sed quicquid hic conspexerit, statim surrigat ad Deum, iidem ipsi sacerdotes ostendere si vellent, Accipitrem sursum versus aera captantem pingere consuerunt. Cætera enim volatilia, si cursum arripuerint in sublime, obliquo ferri tractu, curvatisque spatiis agi coguntur, neque recta cursum possunt intendere. Solus autem Accipiter sublimipeta recto meatu volat.

HUMILITAS. Cap. V.

Animus alatus.

COntra vero, si à sublimium consideratione sese ad hæc inferiora demiserit, quasq; ibi ideas conspexerat in centro hoc recognoscat, neque ab recto quicquam aberrarit itinere, volentes indi- D care, Accipitrem identidem sese ad terram demittentem faciebant: nam volucres reliquæ, veluti sursum versus volaturæ, per circuitus ascendunt, ita cum descendunt, transverso, tortuosque volatu id facere coguntur. Verum Accipiter, uti sursum versus efferendus, recta fertur, ita si superne delapsus, ad terram humipeta fiat, recto ad nos tramite defertur.

ANIMUS. Cap. VI.

CUm itaque potiores volandi partes Accipitri datæ sint, animusque sit Platoni alatus, sint volatilia etiam in Paradisum deliciarum, quippe in animam ad hominem adducta, quod varios ipsius cogitatus ostendit, non immerito Accipiter tam ob hoc, quam etiam ob ea quæ superius dicta sunt, animi simulacrum habetur apud Ægyptios: hique duo quos ponunt motus, totidem in animo

affectus indicant, qui tunc accipiter sublimipeta est, cum cogitationem in Deum & in cœlestia surrigit: humipeta vero, cum se ad ea, quæ terræ beneficia sunt examinanda applicaverit. Accipitrem igitur sursum versus tendentem si quis pingat, animum qui ad divina sustollatur intelligemus, quem si ad inferna delabentem effinxerit, Philosophum præcipue Peripateticum, cujus scilicet omnis contemplatio circa materiam versatur, delineatum intuebimur. In universum autem, ut Hesychius ait, volatilia in sacris literis homines ostendunt, qui contemplatione vacant, terrenis se negotiis haudquaquã immiscentes: quod si necesse fuerit ab ea se dejicere, statim revolant in sublime. Nam & Eucherius sanctum virum hieroglyphice poni tradit per Accipitrem in Divinis literis: sive ea de causa quam superius attigimus, sive quia volucris hæc præcipue, mutata veteri penna, insigniter renovatur. Ita vir qui se Deo dedicat, inveterata prioris vitæ studia projiciens, simplicem bene vivendi regulam assumit, ad quam omnem vitæ suæ rationem dirigat, eoq; spectare Jobis dictum, *Numquid in sapientia tua plumescit Accipiter?*

Cap. 39. v. 26

MARS ET VENUS. Cap. VII.

Marti & Veneri cur dicati Accipitres duo utriusq; sexus.

ERat & illud apud sacerdotes Ægyptios memorabile commentum, quod Martem & Venerem per duos utriusque sexus Accipitres intelligebant, quorum marem Marti, fœminam Veneri dedicabant. Causam figmenti eam memorant, quod reliqua fœminei sexus animalia maribus concubitum assiduum deposcentibus minime morigera sint, quod una præstat Accipiter: trigesies enim uno die requisita, quantumlibet secesserit, appellata à mare iterum atque iterum obsequitur. Fœminas vero maribus morigeras, sive ut in aliquot Hori codicibus habetur, in Venerem procliviter pronas, elogio Veneris Ægyptii honestabant: difficiles autem, rusticas & morosas, ab hujusmodi cognomento repellebant. Alia item causa est cur Martis vocabulo Acccipiter accipiatur: quia scilicet ex traditione quadam astronomica sanguinem à Marte regi noverant, cujus Accipiter est egregie sitibundus: est autem animal omnino violentum, imperiosum, cædis cruorisque avidum. Hinc apud Platonem in Phædone, legas eorum animas qui dominationem per violentiam, & injuriam & rapinas exercuerint, post obitum in Accipitres & Milvios abire.

RAPINA. Cap. VIII.

Accipitrum usus interdictus. & usus adquid.

HUnc quoque sacræ literæ Levitico mensis inferri prohibent: propterea quod rapax alioquin animal ad impietatis quidem disciplinam, ut diceret Hesychius, cicuratur, & imperata facere assuescit, usus tamen ejus ad simplicium avium exitium expetitur. Hi sunt, qui sacerdotalem hujus vel illius familiæ vitam professi, meliora secuti videbantur, ut nihil jam his ad hominis vere Christiani tranquillitatem abesse videretur: Principum tamen aulas affectantes, ad rapacitatem, ad pristinos reversi mores, & suis & aliorum libidinibus inservientes, divina profanaque omnia commiscent. Hinc hæresum favor, atque fomentum, hinc bellorum adhortationes, impulsionesque, hinc bonorum pressuræ vexationesque, populorum cædes, urbium incendia, regnorum eversiones, terrarumque desolationes oboriuntur. Sic olim Basilius, sic Athanasius, sic Chrysostomus, sic magno numero alii male habiti: sic nunc armorum sonitum totus fere Christianus orbis excivit, quæ tragœdia quam sit habitura catastrophen, nemo conjectare potest: calamitatem tamen in Christianum nomen facile omnes præsagire possunt.

FILIORUM ABDICATIO. Cap. IX.

Aquilæ & Accipitris convenientia.

SImile quid Aquilæ in Accipitre accidere tradunt Ægyptii, cum scilicet tria pariat, unum tantum ovum seligere, fovere, ac alere, reliqua vero duo confringere. Quapropter iidem ipsi sacerdotes si quem filios domo exactos ablegantem exprimere voluissent, Accipitrem fœtam, vel incubantem pingere soliti erant: ita tamen rem accipiebant, ut qui abdicaret, vel à se rejiceret, propter egestatem & inopiam id facere cogeretur. Nam eadem in Accipitre causa fertur, cum in Aquila non indigentia, sed fastidium in causa sit, ut unum tantum alat. Ferunt autem incubationis tempore ungues Accipitri decidere, quorũ adminiculo destituta, fit ut vix ad alimenta, quæ uni sufficiant conquirenda, idonea sit: quare, ne qui reliquus est unus pareat, omne in eum studium & diligentiam impendit.

VITA

A

VITA VITALIS. Cap. X.

SEd illud interim oblivisci nolim, alitem hanc indicium esse vitalis vitæ: sive id propter sanguinem, cujus est avidissimus: sive propter Solis imaginem, quam exscribit: sive, quod receptum erat apud Ægyptios, circa centesimum ætatis annum, ut supra dictum est, Vulturis Commentario, hominem ex defectu cordis deficere, ut Plinius etiam attestatur: nam, ut Varro tradit, hominis anniculi cor, quod sæpe in his Commentariis repetendum erit, duarum est Drachmarum, atque ita singulis annis usque ad quinquagesimum, accedunt binæ, constatque hominis quinquagenarii cor centum Drachmis, Ab eo tempore, annis singulis totidem imminuitur drachmis, quot excreverat, creditumq; inde, ex defectu humani cordis non ultra centesimum annum posse homines vivere: cujusmodi vitæ terminum in homine statuisse videtur etiam Dioscorides (Astrologum illum Dioscoridem intelligo ex cujus dictatis ea excerpsit Varro) ille enim hac ipsa ratione compertum se habere scripsit Alexandriæ inter libitinarios, quorum ibi cura mortuos exenteratos, & aromatibus delibutos diutissimè conservare, hominem plus centum annis vivere non posse, eaque de causa Empedocles, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor judicavit increscere, quod hominis vitam maximè contineat. Quamvis Hippon, Democritus, Anaxagoras, Diogenes, atq; alii nonnuli aliter, quorum bona pars cerebro principatum formationis attribuunt. Quod tamen pertinet ad annorum centena, Mathematici & Divinæ nostrorum literæ viginti insuper addunt, neque amplius cuiquam esse concessum asserunt, atq; hoc terrarum orbe jam mortalibus expleto, & vitæ nostræ decreto quasi quodam divinitus promulgato. Illud etiam adjiciunt, Mosem solum, Dei, (ut Judæorum libri loquuntur) familiarem, centum vigintiquinq; annos vixisse, qui cum quereretur quod juvenis interiret, responsum ei ferunt à numine, neminem plus esse victurum. Hæc Pollio. Plurimum vero octoginta & unum à natura & à syderibus concessum ajunt, quod vitæ spatium his potissimum condonatur, qui & corpore & animo valeant, ut Platoni, Dionysio Heracleotæ, Diogeni Cynico, Eratostheni & Xenocrati Platonico liberaliter concessum. Qui vero centesimum attigerint, Carneades, à quo tertia Academia est, quæ dicitur Nova, neq; non Cleanthes & Xenophanes Colophonius, Democritus Abderita, Isocrates Rhetor, & Gorgias Leontinus, cum aliis plerisque memorantur.

Hominis anni completi ex Dioscoride, & aliis.

B

C

ÆGRITUDINE CONFLICTATUS. Cap. XI.

QUod autem dictum est imminui cor in senium vergentibus, sunt qui cor dentibus ambesum pro homine ponant, qui ægritudinibus affligetur. Nam Homerus frequenter admodum iis & exedi, & consumi cor ait, qui vehementiori aliqua animi ægritudine conflictantur, quod ipse una cum Hesiodo facilè homines in anxietatibus & ærumnis in senium ire pessum asseverat, fatalemque neq; non naturalem ætatem ita vitio vel imprudentia nostra comminui. Pythogoras quoque volens nos admonere, unicuique vitæ suæ curam minimè negligendam esse, eruditè simul ac sapienter imperavit, μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, hoc est, adhibendam esse diligentiam, ne nosmetipsos ægritudinibus subjicere contendamus, quæ potissimùm in causa plerisque sunt, ut dono divum concessus vitæ cursus interrumpatur.

Causa præcipua senii.

Odyss. τ

Hesiod. ἔργων.

Cor ne edito.

D

ANIMA. Cap. XII.

QUoniam vero Latini sermonis authores, animum quo sapimus, animam qua vivimus esse dicunt, nos eorum secuti distinctionem, eum superius de iis quæ ad animum pertinent ex proposito argumento disseruimus, nunc quæ ad animam faciant exequemur: quamquam differentiam eam non usquequaque receptam video, unde necesse sit interdum, vel in eodem utrumque significato ponere, vel alterutrum usurpare. Animam igitur quæ nostræ sit vitæ fundamentum & sedes, Ægyptii Sacerdotes per Accipitrem intelligi voluêre, quandoquidem BAIETH apud eos is est, qui apud Græcos ἱέραξ, apud nos Accipiter: Ægyptiaca verò elementa illa si per syllabas dividantur, BAI per se animam, ETH vero cor significat. Utebantur enim illi libenter ex hujusmodi compositione vocibus, ex quibus ipsa rei natura, vel originatio, vel aliqua vis appareret: quod & apud Hebræos

Animus consilii Διάνοια, quo sapimus: anima ψυχὴ, qua movemur, & sentimus

bræos frequentissimum est, ut una cum locutione ipsa, res etiam qualis, cujusmodive sit, intelligatur: ut quo vocabulo cœlum nominant, constare id ex aqua & aere doceant, cum Adam dicunt, & crassam qua compacti sumus terræ materiam, & insitam simul mentem ostendunt: mentem enim terræ applicitam id nominis significare tradit Philo. Sed jam quid commerii anima cum ipso corde habeat, videamus. Ægyptiorum opinio fuit, cor esse animæ receptaculũ: quasi igitur nomnis coagmentatio significetur, & inesse animam cordi constet, per Accipitris ipsius picturam animæ reminiscebantur. Neque quidem Ægyptii tantum, verum & Stoici animam in corde potissimum statuerunt: sentiendi enim vires omnes ad sensum, quem ex re ipsa communem vocamus, uti flumina ad mare, confluunt: hic autem, si Aristotelem sequimur, in corde est. Neque absurdè dixerimus, ab eo mari quinque corporis sensus, visum, auditum, gustatum, ordoratum, tactum, quasi quinque maria mediterranea, diffusos intrare corporis continentem, quæ manifesta Platonis in Theateto sententia fuit. Quod vero super animo paulo ante dicebamus, eum Accipitri comparatum, imo alitem ipsam pictam congruum hujus esse symbolum, redigit in memoriam mihi Zoroastris dictum: *Alatum quippe esse animum*, quod apud Platonem latissimè disseritur, decidentibusque alis præcipitem eum in corpus ferri, illisque mox succrescentibus ad superos revolare. Sed percontantibus eum discipulis, quo pacto alis bene plumantibus animos volucres sortiri possent: *Irrigetis*, inquit, *alas aquis vitæ*. Iterum sciscitantibus, unde has aquas peterent: sic per parabolam, qui erat hominis mos, respondit: *Quatuor amnibus Paradisus Dei alluitur & irrigatur, indidem vobis salutares aquas hauriatis*. Quæsierit vero aliquis, quinam hi fluvii sint, ut si Accipitrem mersare suum ibi velit, eos nanciscatur D. Ambrosius flumina Zoroastris quatuor virtutes totidem, in quas dividitur sapientia, prudentiam quippe, temperantiam, fortitudinem, & justitiam intelligit, fontemque esse sapientiam, ex quo flumina hæc quantacumque sunt deriventur: nam in Divinis literis fons passim accipitur pro sapientia, ad quem accedere sitientes admonemur, de quo plura in cœlo aquis irriguo. Ubi vero Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per alas naturalem eam intelligentiam capit, quæ, ut inquit Alcinous, est intellectio quædam in anima quæ corpori sit applicita, non ea quæ animo à corpore soluto convenit: ea igitur, cum labem à corpore contraxit, numquam sese tollere humo poterit, nisi fluminibus, quæ posita sunt, infestum eluerit scelus. Quoniam vero sunt qui duram metaphoram contendant, Gangem, Nilum, Tigrin, & Euphratem (ea enim iis amnibus nomina faciunt) pro quatuor illis virtutibus poni, quæ omnem in hominem, vita principatum obtinent, minimè fuerit importunum hæc latius interpretari,

Cicero lib. 1 Tuscul. Cor ipsum animus videtur.

Quid rei cũ corde habeat anima.

Fluvii animi quatuor.

PRUDENTIA. Cap. XIII.

Primus fluvius.

Ex amnibus his Gangem primum enumerant, qui pro Prudentia ponatur. Trahit hic ramenta auri, carbunculum, prasinum lapillum, quem alio nomine Smaragdum vocamus. Aurum pro inventis prudentium sæpius accipimus, unde divinum numen per Prophetam ait: *Odi illius Aurum & argentum*, de quo quidem alio loco commodius. Devolvit & splendidum carbunculum, in quo scilicet animæ nostræ vivit igniculus, qui si tempore suscitetur, neque apta fomenta deficiant, micantissimum ignis fulgorem totis sit ædibus exhibiturus, ut in anima corpori insita, pennarum radices actæ altius inhærescant, quæ si prorumpere semel cœperint, brevi sint omnem corporis molem per sublimen aera libraturæ. Per Smaragdum vero virorem intelligas: porro autem quæ virent, vivacitatem præ se ferunt. Ostendit præterea viror, præteriti seminis vitam. Aurum fulgore suo præsentium rerum pretia proponit. Carbunculus excitato lumine, quid futurum sit, quidve adventet aperit: quæ tria sunt prudentiæ munera. Ganges ad hæc (Phison est Hebræis) vocabulum significare tradunt oris mutationem, sive dicere velimus, sermonis varietatem: non enim Ganges unam tantum gentem circuit, sed ut ajunt, omnem terrarum orbem ambit, &, ut nonnulli opinati sunt, vel mysticè rem intelligentes confixère, in Libyam usque prolabitur: manifestè enim accipiendum, mythologum non ad historiam, sed ad mysticum aquarum sensum animum adjecisse. Atqui prudentiæ munus est prodesse quamplurimis, neque ullam tam remotam, tam efferam gentem prætermittere,

A mittere, quam beneficio non demereatur: ideoque in omnem terram exivit ſonus eorum, qui nos piè ſanctèque inſtituerunt.

TEMPERANTIA. Cap. XIV.

GAngi mox Nilum adjungunt, per quem Temperantiam intelligi volunt. Alluit Nilus planitiem Ægypti. Ægyptus in Divinis literis voluptatem & deliciarum illecebras ſignificat, ut de ferociente Equo, ſuo dictum Commentario, qui latos Ægypti campos gaudet inſultare. Lex igitur Iſraëliticis, data eſt in Ægypti captivitate detentis, hoc eſt, nequitiæ ac effœminationibus impuriſſimè deditis, ut ex Ægypto quam ocyſſimè recederent, ſuccinctique lumbos Agnum ederent, quod eſt temperantiæ ſignum: caſtos enim oportet, & vivo ablutos flumine, ſacra Deo ferre, ſupremique numinis Paſcha celebrare. Gæon hic amnis Hebræis eſt, à quo terram etiam Æthiopicam perlui dicunt: nempe ut deſpicatiſſimum corpus abluat, & libidinis ardorem extinguat. Æthiopia enim, ut nonnulli divinarum literarum interpretes exponunt, abjecta, vilis, deſpicata ſonat, cujuſmodi noB ſtrum eſt corpus Æthiopiæ perquam ſimile, quod ſcelerum infectæ maculæ deturpant, & aduſque nigri coloris ferruginem inficiunt.

Secundus.

FORTITUDO. Cap. XV.

TErtius amnis Tigris eſt, qui fluviorum omnium velociſſimus perhibetur, nomenque illi tam animali omnium rapaciſſimo, quam fluvio velociſſimo, à ſagitta eſt, Armeniorum lingua: qua enim parte ex Armenia in Meſopotamiam labitur, ibi propter rapidiſſimam velocitatem Tigris ſagitta dicitur. Per hunc fortitudinem interpretantur: quod fortitudo curſu quodam pernici concita, obſtantia quæque demoliri atq; proſternere videatur, nulliſque obicibus oppoſitiſque molibus, aut obſtaculis impediri, quin quo ferri deſtinarit, eo victrix prorumpat.

Tertius.

JUSTITIA. Cap. XVI.

C QUartus eſt Euphrates, per quem fœcunditatem & fructuum exuberantiam intelligi volunt, ac perinde juſtitiæ ſymbolum eſſe. Ex nulla ſiquidem virtute opimiores lætioreſque fructus colligi feruntur, quam ex æquitate. Hinc Ceres, quod ſæpe diximus, *Legifera* Poëtis eademque *Aſtræa*. Hinc tellus ipſa juſtiſſima, ac ipſius juſtitiæ ſimulacrum perhibetur. Putant vero plerique Euphratem ἀπὸ τοῦ εὐφραίνειν appellatum, quod nulla res magis, quam æquitas ac juſtitia, humanum genus lætitia perfundet, & hilaritate repleat affluentius. Ex his igitur manifeſtum eſt, quibus aquis implumis Accipiter noſter luſtrari poſſit, atque itemtidem ita plumeſcere, eaſque alas emittere, ut non ſupra nubes tantum, quod faciunt grues, ſeſe attollere, verum ſuper omnes cœlorum orbes efferri valeat, parique cum Aquila honore acceptus, in ipſius Jovis gremium audeat volitare.

Quartus.

Ver. 1. Geor. Fundit humo facilem victum juſtiſſima Tellus.

SANGUIS. Cap. XVII.

HAbet præterea ſimilitudinem Accipiter cum anima, ut aquam omnino non bibat, ſed ſolo ſanguinis ſuctu ſitim levet, quo uno & anima ipſa nutriri quodammodo videtur. Ideò, veteri illo D inſtituto, libaminibus quæ pro anima parabantur, ſanguis apponebatur. Et Deuteron. XII. ſanguinem hoſtiarum pro anima eſſet monet Moſes idcircoque non debere nos animam comedere cum carnibus. Paſſim vero Levitico monemur, ſanguinem non eſſe comedendum, quia uniuſcujuſque carnis anima ſit in ſanguine. Sed præcipuè capite 17. interminatur Deus exitium cuilibet, tam ex domo progenieque Iſraelis, quam etiam hoſpitibus & peregrinis, qui apud eos divertiſſent habitarentve, ſi ſanguine veſci auſi fuerint: quem ea de cauſa datum eis aſſeverat, ut ſuper altari per eum animas ſuas expiarent, eſſetque ita ſanguis animæ litatio, dum funderetur per altaris circuitum, & quod reſiduum eſſet, terra operiretur. Quod vero dictum, *Uniuſcujuſq; animam in ſanguine ejus eſſe*, nequaquam intelligendum eſt, ſubſtantiam animæ eſſe ſanguinem, ait Heſychius, ſed quod ſocietatem cum carne per ſanguinem habeat. Unde quidam ſanguinem *animæ Vehiculum* appellarunt: emiſſus enim ubi frigere cœperit, à carne diſſolvitur, avolatque anima Eaque de cauſa Ægyptii, ſi ſanguinem ſignificare

Sanguinis legis veteris interpretatio.

Unde illud Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima.

gnificare voluissent, Accipitris imaginem faciebant. Multorum sane opinio fuit, animam esse sanguinem, sive ut Empedocles arbitrabatur, in sanguine. Hinc illud apud Poëtas, *Purpuream vomit ille animam*. Et, *Vitam cum sanguine fudit*, & alia hujusmodi. Et apud Ovid. Pythagorico monitu exturbare quorumcumque animalia cognatas nobis animas nefanda cæde ideo prohibemur, ne sanguine sanguis alatur, & in hanc sententiam tum apud Græcos, tum apud Latinos plurima. Quamvis alio significato accipi purpuream animã, alio de Piscibus commentario docuimus, ubi agitur de purpura una ictu collidenda, si sanguinem ad tinctum comparare voluerimus. Sed quantum ad eos pertinet, qui sanguinem animæ commiscent, ego non ita fuerim impius, ut non profitear, de brutorum animis hoc tantum intelligi, de quibus capite nono Geneseos scriptum est, *Anima illius in saguine est*: cum in homine tantum ex animalibus, anima per se vitalis sit, suaque se contineat immortalitate. Et quamvis Salomon pro concione tertia, unum eundemque interitum hominis, & jumentorum, & æquam utrorumq; conditionem, ex impiorum opinione posuerit: ex sua tamen sententia, pulverem ad terram reverti, spiritum ad eum qui dederat, asseverat. Basilius ad hæc, ubi concione octava die quinto locum exponit. *Educat terra animam viventem*, brutorum tantum animam esse sanguinem disputat. Ait vero sanguinem coactum in carnem suapte natura verti, carnem autem corruptam in terram redire, unicuique manifestum: itaque jumentorum animam terream quandam esse naturam. Eos verò valere jubet, quos nihil quicquam pudet animas suas, Equorum, & Canum, in eadem specie collocare, quique seipsos etiam, & mulieres, & frutices, & æquoreos Pisces olim fuisse reminiscantur, idque asserere non erubescant: quos quidem Pisces fuisse nemo sanæ mentis dixerit, quo vero tempore isthæc literarum monumentis mandavere, expertes magis rationis quam Pisces fuisse, quisquis mente judicioque polleat, dubio procul asseverarit. Illud verò commercii cordi est cum sanguine, ut ex Philosophorum observatione compertũ sit, cor iis omnibus esse, quibus & sanguis: id quod etiam de jecinore proditur. Neque tamen infirma est eorum opinio, qui nonnihil sanguinis ab jecinore procedere judicarunt. Sedenim potior eorum, qui sanguinis principatum cordi dedicarunt, à quo, tamquam à fonte perenni, in venarum conceptacula diffundatur, nusquam enim nisi in corde sanguinem concrescere, ex Medicorum & Aristotelis traditione dicimus, in quo quidem primum oritur, etiam antequam totum corpus informetur, quæ idem latius libro de Animalibus tertio pertractat. Ac ne interim nos plura de anima, de corde, de sanguine disseramus, ea consulto præteribimus quæ dici possent, si quid cordi, quid jeninori, quid arteriis, quid venis inserviat, & unde triplex animæ potestas originem & fundamentum consequatur, repetere voluissemus: sedenim hæc ita breviter tacta sufficere visa sunt, pro reditione causæ, cur talia Sacerdotes Ægyptii pingere commenti essent. Illud addam, saguinem religiosissimo Hebræorum ritu in summo cultu semper habitum, quem ex alite qualibet effusum simulac ostenderint, inspersо pulvere sepelire pro magno negotio habent, quod persuasum illis ex Prophetarum dictatis, sanguinem ad contractæ labis abolitionem, & animorum depurationem facere: sed non intelligunt, mysterium id ad pretiosissimum Christi sanguinem spectare, cujus aspergine maculæ omnes nostræ, cum expiari voluerimus, abluuntur.

Virgil. lib. 9 Æneid. *Æneid. l. 2.*

Cor enim ex Aristot. fons arteriarum, venarum, sensuum.

VICTORIA GLORIAVE. CAP. XVIII.

Deniq; propter eas dotes, quas huic aliti natura supra volatilium aliorum conditionem elargita est, factum, ut in universum Accipiter esset excellentiæ hieroglyphicum, præcipueq; victoriam significaret: nam reliquas omnino voluces volatu antecellit. Neque frustra Theoclymenus apud Homerum, observato Accipitris auspicio, Telemachum bene sperare jubet, ejusque genus in Ithaca supra reliquorum omnium gloriam potens, celebre & illustre futurum pollicetur. Ea sanè Accipitris prærogativa est, ut agilitatis in volando principatum obtineat, ab eoque desumantur præclara illa alarum insignia, quæcumque in hujusmodi deveniant gloriæ significatum. Hinc Victoriæ hieroglyphicum passim in numis, & monumentis alatum, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit, amplexaq; gloriam per summum æthera latè volat, perque immensos terrarum tractus expatiatur, offensiones impedimentaq; omnia agilitate sua declinans. Hinc ipsi numi Victoriati dicti, quibus

Accipitris super alites reliquas præstantia.

A bus Drusus in Tribunatu plebis octavam partem æris argento miscuit. Hinc Musis coronæ ex pennis quas ex Sirenum alis evulsere, postquam eas in certamen impulsu Junonis congressas facilè superaverant, ut Eustathius & Pausanias meminere: quamvis alii Serenas indignatas sponte alas deposuisse dicant, reique monumentum esse Apteram civitatem, ea de causa cognominatam. Utcumq; vero, ad id Homerum allusisse ait Eustathius, cum ἔπεα πτερόεντα protulit: quem Horatius noster secutus, *volare verba* dixit. Et nostri per pennas columbæ deargentatas in Psalmo sermones Dei interpretantur, ut ait Adamantius, quod merum est hieroglyphicum. Philosophi ad dissectionem aëris quæ verborum tamquam alarum illapsu fiat, id referendum autumant. Sed enim de Musis, alibi locus erit suus.

Eustathius in Odyss. & Pausanias in Bœoticis.

Verba alata, & semel emissum volat irrevocabile verbum.

VICTORIA PERPETUA. Cap. XIX.

Quamvis autem & in Olympia, & vulgo esset alatum Victoriæ simulacrum, apud Athenienses tamen exarmatum alis cernebatur, ut & Pausanias & Heliodorus Periergeta meminere: Minervæque fuisse signum dedicatum, in cujus dextera manu malum Punicum esset, in læva galea, de quo ita Harpocration: λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ ἱερείας, ὅτι νίκης ἀθηνᾶς ξωάνοις ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥοιάν, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κράτος ἐτιμᾶτο. Id ea de causa factum Pausanias tradit, ne Victoria discederet Athenis, ac alio quopiam abvolaret. Ita numen apud se perpetuo detineri posse arbitrati sunt Athenienses, dum alarum omen, veluti quoddam instabilitatis signum, reformidabant. Nam quæ Amori alæ attribuntur, ad frequentissimas in eo rerum vicissitudines referuntur, ut Propertius, de eo qui figuram ejus pinxerat libro II.

Victoria alata, & sine alis.

Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum:
Scilicet, alterna quoniam jactamur in unda,
Nostraq; non ullis permanet aura locis.

Alæ autem à Cyro visæ, quæ Darii humeris inhærentes, una Asiam, altera Europam inumbrabant, nimirum victoriæ signum portendere. Solitus vero est Darius, qui sibi totius orbis victorias proponebat, pallam gestare auro distinctam, quam aurei Accipitres tres, velut rostris inter se concurrerent, adornabant, literis ΝΙΚΗΤΙΚΩΤΑΤΟΣ, inter C alas & singulorum caudas dispositis. Et Antiochus magnarum sibi conscicus expeditionum, quia multa strenuà fecerat, gentes plurimas debellaverat, urbes innumeras subegerat, ut longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat. Septem autem Accipiteres qui Vulturem insectabantur, victoriæ ejus signum hieroglyphicè constituti fuere, quam viri septem in Smerdis Magi exitium conjurati, assecuti sunt, votique compotes facti, patriam ab illegitimo Rege liberaverunt. Ille siquidem, regnum sibi nullis natalibus comparaverat, veluti Vultur, non ex legitimo conceptu, sed sine patre generatus ex vento. Est & illud victoriæ D significatum hieroglyphicum, quod in antiqua columna Viterbii spectatur, duo scilicet Accipitres ex diverso advolantes, per quos, ut nonnulli tradunt, Herculis ab Alpibus, & Osiridis à Brundusio modus in Gigantes neque non victoria describitur.

Neque vero ea solum de causa, quod Accipiter volatu præstet, quodq; alæ victoriæ attribuuntur, ales ea victoriæ symbolū est: verum ob id etiam quod ejus pugna tam artificiosa est, eoque astu patratur, ut necesse sit hostem, qui cum ea congressus fuerit, omnino vinci. Nam si cum fortiori res agatur, tum sese in aëre resupinat, ungues sursum versus intendens dimicat, alas vero caudamq; inferius expandit, quibus vice soli fungatur. Unde fit, ut cum adversarius voti compos fieri minimè possit, vel re infecta abire cogatur, vel omnino su-

Cur victoria symbolum Accipitris.

no superetur. Quæ quidem solers dimicatio, cum sit etiam Noctuarum propria, quæ majore circumdante multitudine resupinæ pedibus repugnat, collectæque in altum rostro & unguibus totæ teguntur, Accipiter simulac pugnam animadverterit, advolat Noctuis opem allaturus, atq; ita quodam naturæ consensu eis auxiliatur. Nam & Noctua apud Athenienses victoriæ hieroglyphicum fuit, de qua suo loco, quæ ad rem spectant, diximus.

Sed minimè κτ̄ πάρεργον puto ponere, quod in quodam Canone Imperialium militiarum apud Maffæos Romæ vidi, militarem ordinem fuisse qui Accipitrem luteum in parma idemtidem lutea gestabant. Erant hi, qui Sagittarii Venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo LAUNI nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma idemtidem lutea gestabant, & sub eodem Magistro peditum merebant: eo tamen discrimine, quod Sagittariorum Accipiter caput in alam lævam vertebat, Launorum in dexteram. Jam de DIVITENSIBUS, Gallicana legione, quorum insigne erat cæruleus Accipiter, colore tamen dilutiore, una cum Tauro, in ipsius Tauri commentario dictum invenias.

CELERITAS. CAP. XX.

Diodorus per Accipitrem volantem, per quem alii victoriam interpretantur, celeritatem ipse significari tradit: propterea quod in volatu sit omnium volucrum velocissima, vultque significatum ad res domesticas transferri, quæ cito fiant. Leges & Pterophoros apud Plutarchum, Othonis vita, qua locutione tabellarios intelligendum, quorum insignia forent surrectæ pennæ ad celeritatem indicandam. Inde Juvenalis:

Aligeros.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

AER. CAP. XXI.

Accipiter ad hæc passis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Ægyptios Sacerdotes. Atque adeo alæ pennatorum singulæ aërem significant: utpote solum Avibus proprium, perinde ac aqua Piscibus, terra aliis atque aliis solum est. Animadvertendum vero, locum de pennis alisve corruptum esse in impressis Hori codicibus, legique debere, ut in manuscriptis exemplaribus antiquis, πτερὸν τ̀ ἀέρα. Inde quædam desiderari, quæ ad aliud pertinent significatum. Sunt qui ventos ex ea specie significari tradant. Ventus autem nihil aliud est, quam incitatus & fluens aër. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵππους ὑποπτέρους velocissimos exponit. Sunt qui cœlestium corporum ortum hinc interpretentur. Nam quæ sidera super horizontem attolluntur, volucrium in morem fugere, & per immensum inane ferri videntur. Pennata vero apud Mercurium talaria, nimirum Homericum illud innuunt, quod verba ipse volucria nuncupavit. Eadem ratione Irin & aëripedem & procellipedem vocant, quæ deorum sit internuncia, ut apud Maronem legimus:

Ventus quid.

Virg. lib. 4. Æneid.

Irin de cœlo misit Saturnia Juno.

ANIMUS, CAP. XXII.

Sedenim cum etiam animi signum sit Accipiter, facilè idemtidem celeritatis indicium esse potest, cum animi celeritas omnem exuperet velocitatem. Sedenim, sive victoriam, sive hanc quam alii ponunt alacritatem, ex Accipitre significari dixerimus, tantundem esse videtur.

SACERDOTIUM. CAP. XXIII.

Neque quidem tabellarii tantum alas gestare jussi, verum etiam Sacerdotes Ægyptii capita habuerunt alis insignia: quod quidem gestamen ideo susceperunt, quod Accipitri ex eo honorem habitum voluerunt, quem dictitabant librum olim puniceis literis perscriptum, Thebas ad sacerdotes detulisse, in quo quidem libro, qui cultus, quique honos diis deberetur, quaque ratione sacra plurima procuranda essent, notatum erat. Hinc eos Sacerdotes à Poëtis nostris Cristatos appellari comperias, ut apud Martialem:

Linigeri fugiunt calvi, cristataq; turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.

Habes,

A Habes, honoratissime vir, Accipitris hieroglyphica, lectionem non quidem tuo sublimi ingenio dignam neq; multiplici eruditioni tuæ necessariam, sed cultus & observantiæ in te meæ pignus. Neque enim is ego sum, qui putem te ex dedicatione hac mea vel minimum crescere: sed si illi locus apud te in angulo aliquo concedatur, sciam me laudis plurimum comparaturum. Vale.

JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XXII.
DE IIS QUÆ PER COLUMBAM TURTUREM ET HIRUNDINEM SIGNIFICANTUR
Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

AD ILLUSTR. HEROINAM VICTORIAM DAVALAM PISCARIÆ PRINCIPEM.

Magni omnino ponderis est Pindari, Lyricorum principis, dictum illud, alio quamvis numero, in hanc certè sententiam:

Carmine res vivunt, carmina rebus egent.

Nam scriptor quantumlibet elegans & eximius, si vana & inania mandare literis aggrediatur, puta purpura Simiam vestiat, nihil aliud assequatur nisi, ut omnibus sit derisui atque ludibrio. Si verò facta inclyta præclaraq; ab inepto imperitoque scriptore celebrentur, neglecta statim turpiter exolescent. Hæc tum mecum reputo, honoratissima Victoria, *tuamq; erga desideratissimum conjugem pietatem considero, illiusque res præclarè gestas Musarum tuarum elegantia decorari conspicio, fortunatissimum Principem appello, qui cum tot ante annos è vita migrarit, per te quotidie reviviscat, clariorque & illustrior evadat. Te autem non minus beatam, quæ materiam susceperis tam insignem, tam celebrari dignam, quæ immortalem gloriam tam illi sit, quam tibi sine dubio paritura: ideoq; vestræ plurimum gratulor fœlicitati. An non ille egregie fœlix, qui virtutibus omnibus heroicis ornatissimus, rebus tot tantisq; sapientissime procuratis, gloriosissimeq; confectis, post opima illa spolia tam præclara ad Ticinum parta, quasi splendidius nihil inposterum expectare posset, è vita migrans, uxorem te relinqueret tam piam, tam pudicam, tam doctam, tali præstantem ingenio, eaq; facundia & arte scribendi præditam? ut quantum ille rerum gestarum splendore illustris est, tantum tu scribendo, & unum illum celebrando, clarissima passim habearis: in ambiguoq; posueris, utrum ille res illas prudentius fœliciusve fecerit, an tu ea doctius & elegantius victura memoriæ commendaris. Magnificentius dicat fortè aliquis Artemisiam fecisse, quæ marito celebrationis tantæ sepulchrum struxerit, ut inter septem orbis miracula nomen habere meruerit. At tu quotidie tuo Mausolea facis, quotidie novas statuas ponis, quotidie columnas erigis, non quas temporis injuria demoliatur aut perdat, sed quæ in animis hominum sitæ, nulla unquam fortunæ temeritate labefactari possint, nulla vetustatis edacite consumi. Quem referent Musæ, vivet, merito Poëtæ clamant, & è classe tua unus isq; summus, fabricas has eludens, exegisse se monumentum ære perennius, regaliq; situ pyramidum altius, gloriatur. Vincis igitur Victoria Artemisiam, quæ marito nullo non die monumentum aliquod excitas non ex marmoribus aut cæmentis, quæ aliquando fatiscere putrescereque necesse sit, sed ex politissimis poëmatibus, quæ donec erit hominum memoria, summa cum utriusq; laude perdurabunt. Evadnem opponet alius, in qua vulgus majorem quendam affectum charitatemq; decantat, quod flammis injecta mariti arserit. Imo superstitio major ea fuit, ac perinde execrabilior: utpote quæ utriq; acciderit perniciosa sibi, quod se ausu temerario tam atrociter dono vitæ privaverit, iisq; affligi pœnis voluerit, quas superi mortem sibi consciscentibus statuere: marito autem, quod manens ejus non ea tantum morte tam miseraabili mœstos reddiderit, sed ut de suppliciis etiam ejusdem, si quis apud manes sensus, æternum cruciaretur, effecerit. Altera huic non absimilis, P. Cornelia Annia, clara satis fœmina, quæ ne in desolata orbitate superviveret, vivam se ultro in arcam cum viro defuncto damnavit. Sedenim, furor hic, profecto furor, non amor fuit: cuius*

C D

cujus vecordiæ testimonium ut transiret ad posteros, testamento etiam cavit, ut sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto ea rosis exornaretur. Sed facessant exempla hæc à pietate institutisq; nostris alienissima. Longè gloriosius proferet se forsitan Alceste Admeti Regis conjux laudatissima, quæ mori ipsa pro mariti vita, quem fata sub hac conditione damnaverant, elegit: cujus mutua inter conjuges charitatis exempla, apud Romanos pleraq; sunt memoriæ commendata. Tu non minori in conjugem tuum affectu succensa, mortem ideo non affectasti, quod vivendo, vivum nobis maritum ingenii tui clarissimi operæ repræsentas, & quod admirabilius est, immortalem facis. Quinetiam dum vivis, eum, quamvis apud superos incomparabili fruatur beatitudine, tua tamen pietatis officiis, sensu nescio quo, rerumq; nostrarum, quæcumq; illum tangit cura, jucundiorem hilarioremq; efficis, ac beatiorem. Cum itaq; insignioribus viduis, quæ anteacta ætate claruerunt, anteferenda sis, cogitavi ego ex hieroglyphicis lucubrationibus meis Columbam, & Turturem tibi dedicare: ut commentarium hoc sanctissimæ viduitatis exemplar, non tibi, quæ testimoniis his non eges, sed mihi jucunditatis illius, quam ex virtutum tuarum contemplatione percipio, monumentum sit, atq; conservatio. Tu quid fusci coloris Columba apud Ægyptios, quid Turtur sacris eorum literis significaret, & quæ veluti in comitatum accedunt, si adlibuerit, leges. Ego me satis animo fecisse videor, si quam antiquissimi sacerdotes illi viduitatem quibusdam rerum imaginibus occultabant, nostro tempore per te prodire in lucem & omnibus innotescere contigerit.

DE COLUMBA.

PERSEVERANTIS CONTINENTIÆ VIDUA. CAP. I.

QUamvis multa essent apud Ægyptios, & nationes alias Columbæ significata, illud tamen in primis continentissimis illis Sacerdotidus admiratione dignum habebatur, quod cum animal alioqui procacissimæ salacitatis esset, lasciviæque notam apud omnes fere gentes contraxisset, incomparabile tamen exemplum continentiæ, summamque pudicitiam in ea deprehendebant, quod marito fidem servaret inviolatam. Quare mulierem quæ vidua perstaret, significare illi cum instituissent, Columbam nigram pingere commenti sunt. Pudicitia siquidem, Columbis prima, & neutri nota adulteria: conjugii fidem non violant, communemque servant domum, quam nisi cœlebs aut vidua non relinquit, & quandiu marito priori viduata est, alii non copulatur. Si vero jussa sit à domino transiere ad secundas nuptias, fidem eandem servat secundo, qua se priori obstrinxerat, ut Propertius;

Nigra Columba.

Exemplo junctæ tibi sint in amore Columbæ,
Masculus, & totum fœmina conjugium.

Idcirco Tertullianus in sua Monogamia hanc in exemplum trahit, nos ad simplicitatem ejus provocatos ea de causa disserens: quod ea avis non innocua tantum sit, verum etiam pudica, quam unam unus masculus novit. Nigram autem illam Ægyptii faciebant, id scilicet indicantes, quod ad secundas nuptias non transisset, sed atrata viri prioris disiderium præ se ferret: in luctu enim pullo uti colore, multarum gentium mos est, quamvis apud Romanos in Imperatorum funeribus vestibus albis, ut Plutarchus & Herodianus asserunt, utebantur. Venetos autem Padanosque omnes atratis uti vestibus, quod Phaëthontis casum adhuc lugent, fabulosus idem Plutarchus ait: sive, quia niger color firmitatis & perseverantiæ signum. Colores enim alii ex uno in alium transeunt; obscuriorisq; corporis admistione densiores fiunt: sed ubi ad nigrorem perventum est, ibi consistitur. Ajunt vero nonnulli, non omnium hanc Columbarum naturam esse, ut pudicitiam ita custodiant suam, at earum tantum, quas Græci φάσσας vocant, pullis gallinaceis haud multo minores, quas ferunt trigesimum sæpius & quadragesimum etiam vitæ annum excedere. Cœlibatum vero quem alterutro eorum extincto conjux alter fideliter servat, & Corvis & Cornicibus & Graculis communem esse perhibent. Columbarum autem oblationem in sacris Theologi ita accipiunt, ut conjugii tam firmi ratione habita, nos quoque mentem stabili firmitate perseveraturam Deo, uti vero conjugi, sociemus.

Pullus color in luctu.

Corvi, cornices, graculi cœlibes.

COR-

A CORRECTIO. CAP. II.

SEd & ille Columbarum pullos, aut par Turturum obtulisse dicitur apud Adamantium, qui aliquem absterruerit à vitiis & sceleribus, hortandoque monendoq; ad animæ simplictiatem traduxerit. Tangit hoc etiam Cyprianus, qui emissam ab Noe Columbam lapsorum imaginem præ se ferre commentatur, Sed his jam aliquantulum insistamus, cum nequaquã Divinæ literæ sint ab hoc argumento dissimiles in quibus Columbam multipliciter figurare comperimus, ac perinde significata etiam variari. Sed hic series exigit, ut prius de fusca loquamur de aurea atque argentea suo mox loco dicturi. Nam quæ ad Noam Oleæ virentis ramum ore gestat, fusca ponitur à Prophetis, esseq; indicium perhibetur mentis, quæ à perperam factis jam abstineat, seq; quieti dedat, hoc est, tranquillitati, quæ non nisi inde purgato à vitiis animo locũ habet. Sub vesperam hæc revertitur, deficiente quippe luce, quod tantumdem est, ac si momentaneæ, aut brevi temporis curriculo duraturæ felicitatis diceremus. Sub vesperam, inquam, advolat, ne occupetur à nocte quippe ne intercipiatur à morte, priusquam infectum eluerit scelus, atq; ita perpetui carceris supplicio afficiatur. Promissam enim esse veniam ei, qui paratus sit, in posterum bene, pie, & honeste vivere, & à quibus emerserit vitiis & voraginibus abhorrere, alio loco indicat uropygium auri fulgore illitum: de quo tamen apertius disputatur inferius. De Olea quoque, quæ sit misericordiæ signum, suo loco dictum.

Columba Noæ qualis.

B

ILLECEBRÆ AMATORIÆ. CAP. III

QUod vero sacerdotes Ægyptii per volucris hujus simulacrum illecebras amatorias significarent, duabus utriusq; sexus Columbis sese invicem exosculantibus adpictis: ea de causa factum, quod illæ non prius ad Veneris copulam, quam ad osculationem deveniunt. Hinc legas apud Senecam Mæcenatis dictum illud, *Columbatim labris inserens labra.* Extant & Gallieni Imp. carmina satis luculenta, quibus lasciviam hujusmodi per amatorium etiam murmur ab eis exprimi declarat eo in epithalamio quod ipse lusit, cum fratrum suorum filios jungeret:

Ite, ait, ô pueri pariter sudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura vestra Columbæ,
Brachia non Hederæ, non vincant oscula Conchæ.

C Ea autem de causa, quod osculorum blanditias Columbæ norunt, dedicatas eas Veneri Græcorum pleriq; tradidere. Cæterum Athenæus ob id factum putat, quod in Cypro Columbæ primum repertæ, indeq; ad gentes alias transmissæ. Veneri enim sacram esse Cyprum omnes norunt, Propter vero salacitatem eam, quæ notissima est in Columbis, Albertus non inepte nomen iis inditum ideo putat, quod lumbos colant: in Venerem quippe se ultro incitent, ingenita nequitiæ stimulatæ, cujus sedem in lumbis esse alibi disseruimus. Apollodorus quoq; de iis, quæ de iis conscripsit, Columbam Veneri sacram lasciviæ ergo dicit, nomenq; illi Græce περιστερὰν; παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, quod supra modum amori det operam, arbitratur. Sane Siculi olim persuasum habuere, Venerem ab Ericis monte digressam, per dies novem stato singulis annis tempore secessum colere, interimque nullas toto eo tractu Columbas apparere: abire enim illas Deæ suæ comites, nonã vero post diem adventare unam reditus pronunciam, quæ Veneris templum ingrediebatur, reliquas mox uno turmatim agmine reverti, atque hinc gaudio exultantes Venerem adesse profitebantur, diemque eum hilarem, cantibus & jocis festivum atque jucundum celebrabant.

Cur Veneri dicatæ Columbæ.

Cujus cursus ab his trahebatur ex Ovid. lib. 13. Metam.

D

CHARITAS. CAP. IV.

SAne quod mutuis sese osculis Columbæ suavientur, ansam dedit, ut charitatem, amoris quippe pii virtutem hieroglyphice per Columbã nonnulli interpretentur. Et Apostolum citat Origenes, qui de charitate locutus, Columbã protulerit. Eruditissimus etiam Cyprianus tam vitæ sanctitate quam facundia clarus, in iis, quæ adversus Novatianum pro unitate concordiaq; piorum omnium scripsit: *Idcirco*, ait, *& in Columba venit Spiritus sanctus, simplex animal, & lætum, non felle amarum, non morsibus sævũ, non unguiũ laceratione violentũ, cujus ingenium est hospitia humana diligere, unius domus consortiũ nosse, cum generant simul filios educare* (ita enim legendũ est, non edere) *cum commeant volatibus invicem cohærere, cõmuni conversatione vitam suam degere, oris osculo concordiã pacis agnoscere, circa omnia*

demum humanitatis omnem implere legem. Noti sunt humanissimi Gallorum omnium mores, qui passim oscula tanto studio colunt, ut honori sibi ducant, quod adveniens hospes uxorem, sorores, filias etiamnum virgines osculo adhibito salutaverit, & in amplexum acceperit, & in gremium sibi assidere jusserit. Nam & apud Romanos olim licebat obvias quasq; mulieres excipere osculo, quod ideo Cato institutum tradit, ut explorarent an mulieres temetum olerent: capitale enim erat Romanis fœminis gustare vinum, ideoque ferunt fœminam quæ sub Romulo vinum biberat, à marito impune occisam. Apud Lacedæmonios oscula non concessa modo, sed etiam instituti Ludi, propositaque præmia iis, qui seniores lepidius suaviarent. Nisæorum id inventum, & à Megarensibus etiam in honorem Dioclis observatum. Nam & illæ Romanorum exosculationes, ut fœmineo generi honos haberetur, sancitæ sunt, ut apud Plutarchum legitur, nempe quod Aboriginibus in Tyberim invectis, Roma quædam nomine inter mulieres quas secum adduxerant nobilis, author fuit, ut classis absumeretur incendio, unde coacti sint ibi sedem figere: quod cum illis feliciter successit ejus generis præmia mulieribus detulerunt, quæ auspicissimi facti memoriam prorogarent. Ad hæc Nomadum asperrima rusticitas incessitur, quorum tanta fuit severitas, ut ne filios quidem suos oscularentur. In Divinis nostræ pietatis monumentis ipsum Assertorem nostrum legimus charitatem, ut ita dicam, frigidam in Simone hospite, quod osculo non fuerit ab eo exceptus, exprobrasse. Et sacris Pontificiis Romæ ritu solenni per mutuas exosculationes pacis augurium celebratur:

Gallorum mores humanissimi.
Plin. lib. 7. & Valer. Max. de institutis antiquis lib. 2.
Lib. de claris mulieribus.

Ipse etenim casta dum operatur mente sacerdos,
Oscula dat, quæ dent ille vel ille aliis.

AER. CAP. V.

Credidere nonnulli Columbam ab Assyriis coli in Semiramidis gratiam, sed authores Græci in Rheæ potius memoriam: utpote qui asserant, aerem & aquam potiores esse partes, in quibus ostentet se natura rerum, pariq; ratione abstinere eos à piscibus. Cum vero volatile unumquodq; animal sit aeris indicium. Columbam præcipue nuncupatione hac, hieroglyphicove veteres honestaverunt, quod domesticis alitibus nulla neq; longius domo, neque diutius abvolet, tecti tamen lariũque memor summa fide revertatur, & mansuetissima nobiscum consuetudine diversetur. Objectabunt Hirundinem alii, quæ trans mare etiam migret, ad sibi domesticam tamen sedem redeat: sed illæ nunquam cicurantur, neque ulla nobiscũ consuetudine sociantur: sive ea potius fuerit hujus honoris causa, quod illi tanta sit cum aere familiaritas, ut ibi tutius quam humi versari videatur, tantaque sit ejus volatus facilitas, ut Maro dicat,

Radit iter liquidum, celeres neque commovet alas:

Æneid. lib. 5.

perniciſsimus enim est ejus volatus. Unde Hesychius Columbam, neque non Turturem hieroglyphica ponit hominis, qui mente sublimia quæque facillime penetret, & contemplationi sit egregie deditus. Merito itaque Syri, qui aerem usque adeo colunt, tanta religione Columbæ pepercere, quod ita tangit Tibullus:

Quid referam ut volitet crebras intacta per urbes
Alba Palæstino sancta Columba Syro?

In numo sane Cybiratico Columba cusa hanc loci religionem mihi videtur indicare. De urbe hac Horatius: *Ne Cybiratica, ne Bithina negotia perdas.*

In Cilicia ea est, quamvis & alia sit minoris Phrygiæ. In numo autem inscriptio est ΚΥΒΙΡΑ: Signum, *Columba volans*. Fuit & puella Phthia nomine, quam Jupiter fertur adamasse ejusque formam in Columbæ speciem commutasse: traditum ab Æliano. Sed hoc nihil facit ad Ægyptiaca. Quod vero de Semirami dicebamus, addemus & illud ab ea derivatum, ut Persæ matrum filiarumque suarum conjugia non abhorreant, utpote quæ filium ad stupri usq; consuetudinem adamasse fertur.

Numus Cybiraticus.
Epist. 6. l. 1.

IMPIUS INGRATUSQUE. CAP. VI.

Quin hæc inusta est Columbarum generi nota, quod eorum mas jam validior factus, patrem rostro impetit, & à matris consortio tentat abigere, ejusq; conjugii locum occupare. Quapropter Ægyptii sacerdotes impium ingratumq; hominem, ac, in eos qui de se bene meriti fuerint, perduellem, signficare si vellent, *Columbam*, inquit Horus, *aut pullum ejus, qui matrem solicitaret, facere consuerunt.*

CASTI-

A

CASTITAS. Cap. VII.

SEd esto lascivum animal columbinum genus, contra Palumbes parcissimi coitus sunt: ideoque quod parcant lumbis, Albertus existimat appellatos. Nam & qui frequentiori usu eos in cibum sumptitare consuerint, in Venerem hebetiores redduntur: quare non inscite illud de alitibus hujusmodi dictum:

Palumbes unde dicti.

Inguina Torquati tardant hebetantque palumbes:
Non edant hanc volucrem qui cupit esse salax.

Martialis in Apophoretis.

SEMIRAMIA PROCACITAS. Cap. VIII.

QUoniam vero, ut dictum fama est Semiramin sub effigie Columbæ ab Assyriis coli, Gnidius scribit eam à Columbis enutritam, & in Columbam inde conversam, qua specie colebatur apud Assyrios: id quod de petulca ejus improbitate intelligendum est: tametsi quos Diodorus citat, eam & modestam, & nota admodum integritate præditam fuisse prædicant, neque eam ignobiliter natam interficiantur: utpote quæ circa stagnum quoddam in parte Syriæ, in crepidinem aquis prominentem projecta, aliquandiu fuerit ab aquatilibus volucribus, quæ apricatum eo se recipiebant, miro propemodum studio educata: quippe non solum alimenta congererent jacenti, sed perinde eam fovendo, ac implumes pullos ab omni aeris injuria protegerent, quoad pastores creberrimo volucrum concursu, insolitaque trepidatione moti, ex proximis insulis eo convenientes jacentem extulerunt, alitemque apud se diligenter Menoni, Regis Nini familiari, in uxorem concessere. Sed enim de famosa ejus fœminæ procacitate, Scaurobates Indorum Rex apud Historicos ita in eam invehitur, ut pastorale scortum, ut Assyrii regis concubinam fuisse proclamet, ut nullum egerit diem in castris sine adulterio, raroque ullus ad eam adulter bis admissus fuerit. Satis vero constat tam immoderatæ libidinis fuisse, ut Equum abominabili probro turpitudineque adamaverit, authore Juba. Eam sane ob libidinis fervorem Euphorio θιβρὴν, hoc est, Ardentem appellavit, epitheto admodum proprio, perinde ac Callimachus Venerem eo versu θιβρῆς κύπριδος ἁρμονίην, id est, *ardentem Cypridis harmoniam.* Hanc Hieremias quoque Columbæ notavit elogio, cum Babylonios Hebræorum excidio venturos vaticinaretur: *Fugite*, inquiens, *ab occursu gladii, quem Columba vibrabit:* per Columbam Babylonis conditricem, & ejus populi authorem innuens. Quod autem vates hic fatidicus eam gladio insignem inducit, de feroci & impigro ejus ingenio multa rerum scriptores tradidere, sed illud præcipue facinus memorandum, quod Nino Bactrianos obsidente, Menon hanc, uxorem quippe suam, accersivit, quæ ubi primum in castra venit, Mulier acri ingenio, Bactrianæ acris situm contemplata, confestim viro rationem ostendit loci modico negotio occupandi. Erat arx ab una parte præceps, atque in profundam vallem insigniter abrupta, quam hostes velut inaccessam, nullo præsidio custodiebant. Huc audax mulier cum paucis, quos sibi ad id facinus delegerat, per loca ab Hostium oculis maxime aversa, atque eadem aspera & confragosa, præter spem omnium obrepsit: inde cum sese veluti cœlo delapsa hostibus (quorum oculos Assyrius, dum negotium conficeretur, subita oppugnatione ab omni sensu eorum, quæ fierent longe averterat) ex improviso obtulisset, Bactriani omni spe retinendæ ulterius urbis abjecta, alii alio præcipiti fuga dilapsi, urbem in regis arbitrio reliquere.

B C

Semiramidis nefanda libido.

Cap. 48. 28

Semiramis facinus memorandum.

D

REGIUM AUSPICIUM. Cap. X.

ADnumerantur vero Columbæ inter eas alites, quæ Regibus auspicia faciant. Hinc Maroniano Æneæ, Columbæ geminæ à matre in auspicium missæ. Et Cæsari originem inde trahenti prospero fuerunt ostento, cum palmam eam nidis frequentare cæpissent, quam ipse castris locum capiens, inter sylvas quas cædebat repertam, conservari, ut omen victoriæ jusserat: ea enim de causa mirum & inusitatum videbatur, quod id avium genus duram & asperam frondem studiose soleat evitare. Et eadem die qua natus est Diadumenus Marcini filius, Aquila ei palumbum regium parvulum attulit, & in cunis posuit dormienti, recessitque sine noxa: quod dubio procul eum ab ineunte ætate Imperatorem futurum indicavit. Quinetiam aruspices dixerunt, Alexandrum Severum futurum Imperatorem, consulti quid haberet auspicii, quod anicula quædam, quo die natus est, ma-

Columbarum ostenta varia.

tri ejus hujus generis aves obtulerit. Apud Hebræos legas, prædivitum ac potentiorum hominum morem fuisse, Columbarum alas gypso illitas in summæ felicitatis signum summis tectis effigere. Hoc Euthymius. A

A SE MINIME IRACUNDUS. CAP. X.

QUod vero debilis defectu in Columba paulo ante dicebamus, Ægyptii sacerdotes hominem natura ipsa nequaquam iracundum, qui tamen aliorum perversitate commoveri posset, ostendere cum volebant, Columbam pingebant uropygio surrecto: propterea quod eam, uti dictum, vel non habere bilē, vel si habeat, in uropygio esse traduntautores veteres. Unde Græci cum mansuetudinem exprimere vellent, ἠμένη πελειας, hoc est, *quieta Columba*, dicere consueverant, & πρᾳότερος περιστερᾶς, eodem significato. Quæ cum porro sit gregalium omnium mansuetissima, judicata est à Mose purissima, ut inquit Philo, veluti ex solitariis sola Turtur delecta, quæ in eo avium genere, tali omnes antecellit ingenio. Neque temere Davides advolandi desiderio succensus, ut sese periculis eximeret, pennas sibi dari cupit, ut instar Columbæ volare possit. Psalm. 55. Columbam ponit, non Aquilam, non Accipitrem, longe fortiores, impetuosioresque alites, nempe quia eadem est prædita mansuetudine, tractabilitateque & simplicitate, qua Rex ipse insigniter pollebat. Puritatis hujus meminere etiam authores Græci, quin & osculorum, propter quæ sit Veneri dedicata, & quod ea de causa Diis adoleretur, quod fel in interioribus haudquaquam habeat. B

TREPIDATIO. CAP. XI.

Πέλειαι τρήρωνες columbæ timidæ. Hom. Odyss. μ. vers. 63. Timidamve columbam, Marullus. Trepidus urgere columbas. Ovid. 5. Metam. Odyss. μ. Æneid. l. 2. Carnis Columbinæ victus.

ILlud autem vulgatissimum est hieroglyphicum, Columbam pro trepidatione ponere: nam & nomen illi apud Græcos τρήρων hoc idem significat, à τρέω enim deducitur, quod trepidare est. Et Poetæ tam Græci quam Latini passim in pavidis hanc usurpant comparationem, ut Homerus,

αἱ δ᾽ βάδον τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ᾽ ὅμοιαι.
Hæ pavidis gressu similes abiere columbis.

Quam similitudinem Maro ita transtulit,

Præcipites atra ceu tempestate columbæ.

Etymologici enim τρήρων paronymon, non epithethon Columbæ ponunt. C

SALUBRITAS. CAP. XII.

CÆterum, quamvis aliqua det impietatis exempla, nihilo secius inter animalia maxime pura recensetur: propterea quod persuasum est eam carere bile, ut dictum, morbosaque & pestilenti quantumlibet tempestate sæviente, qui non alia quam earum carne vescatur, contagio ejusmodi non contaminari. Quare si pestis unquam debacchari cœpisset, nihil aliud in obsonium Regibus comparabatur, quam ex Columba: quamvis Diodorus Vitulum alioqui & Anserem simplicem tantum, eorum Regum cibum fuisse contendit. Sane Florentinus lib. de Re rustica: pullos columbarum necessarios esse dicit iis, qui vires à morbo recolligunt.

MEDICINA PETITA A DIIS. CAP. XIII.

Columba herba quæ vocatur Helsine purgatur. Plin. lib. 8. c. 27. Plin. ibid. Proverbium Græcorum, Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν. Auctor Suidas.

CUm vero aliquem, medicina ab aliquo Deorum præmonstrata, à morbo convaluisse ostendere voluissent, Columbam, vel, ut scribunt alii, Palumbem (nam hæc etiam in auguriis aliquando confunduntur) lauri ramusculum rostro gestantem exprimebant. Ales enim ea quotiens ægrotare cœperit, lauri folio decerpto sibi ipsa medetur. Neq; vero palumbes tantum, sed & Graculæ, Merulæq; & Perdices lauri folio annuum fastidium purgant. Corvus quoque occiso Chamelæonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus extinguit. Unde dicterium frequentissimum est apud Græcos, *Scipionem laureum gestare*, de iis, qui in aliquas insidias lapsi vitæ periculum feliciter evaserint. Medicinam autem multifariam ab oraculis petere antiquorum mos fuit, & suis quoq; temporibus petitam memorat Plinius. Illi enim quotiens graviori aliquo morbo correpti essent, soliti erant in triviis aut sacris locis deponi operientes vel oracula, vel somnia, quibus quid ad sanitatem faceret, edocerentur. Præterea non contemnenda fuit veterum opinio, quam Herus sequitur, morbos ad Deorum immortalium iram referre meritoq; ab eisdem opem poscere necessarium esse. Philon Medicus D

Pharma-

A Pharmaca quædam summæ efficaciæ, quæ ipsemet concinnare solitus erat, θεῶν χεῖρας appellabat, quod non aliter ad salubritatẽ conferrent, quam si Dii ipsi manus suas ad curationem apposuissent. Et Astrologi quosdam homines à genesi eo fato nasci prædicant, ut votorum potius ope, quam medicinis, ab ægritudinibus & moribus liberentur. Notum est Alexandri Macedonis exemplum, cujus milites plerique, & cum Ptolemæus, cui postea Ægypti regnum obtigit, sagittis veneno intinctis ad Sami regnum, vel ut alii scribunt, in Musicanis, cum vulnerati essent, neque remedium ullum ad salutem inveniretur, Draconem in somniis, qui herbam quandam ore gestaret, oblatum regi, qui remedium sibi ex illa imagine commonstratum ratus, exquisita inventaq; herba ea vulneribus adhibita, vel, ut nonnulli tradunt, potionibus instillata, cunctos sanaverit. Solitum enim esse Deum Opt. Max. hac etiam ratione mortalium rebus ferre opem, & ut à dæmonibus quoque ferretur permittere, ut nostra nunc missa faciamus, ex multis veterum memoriis & Poetarum testimoniis confirmatur. Nam quod pertinet ad Æsculapium, quem ægritudinum causa consulebant, in agro Bellunensi Læbactiorum vico memoriæ est hujusmodi.

Deorum munus.

Exemplum memorandum.

B

ASCLEPIO. P. XELIUS POLIO MONITUS POSUIT.

Et Pannoniam è Norico à Bellunensi territorio proficiscentibus. Albæ Juliæ monumentum offertur in hunc modum:

I. O. M. STAT C. VALERIUS VALERIANUS EX VISU P.

Multaque hujusmodi passim reperiuntur. Quod vero traditum est à Poetis, Homerus qui somnium ab Jove esse ait, Agamemnonem excitari facit ad præliandum, somnum ab Jove misso: Nausicaam à Pallade, ut in agrum progrediatur, quo suspiceret Ulyssem, & multa passim eodem modo Virgilius quoque hanc ipsam rem latissime & hic & illic prosecutus, nusquam tamen plenius, quam ubi de Latino loquitur.

Iliad. β. in princip.

Æneid. lib. 7.

C

At rex sollicitus monstris, oracula Fauni
Fatidici genitoris adit, lucosq; sub alta
Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat, sævamq; exhalat opaca Mephitim.
Hinc Italæ gentes, omnisq; Oenotria tellus
In dubiis responsa ferunt, huc dona sacerdos
Contulit, & Cæsarum ovium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis somnosq; petivit.
Multa modis simulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturq; Deorum
Colloquio, atq; imis Acheronta affatur Avernis.
Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,
Centum lanigeras mactabat rite bidentes,
Atque harum effultus tergo, stratisq; jacebat
Velleribus, subita ex alto vox reddita luco est.

Ut qui ex aquis sulphureis nascitur.

ANIMORUM FUTURA FELICITAS. CAP. XIV.

SEd quoniam incidimus in oracula, nusquam ego plura notis hieroglyphicis similia comperio, quam in Divinis nostrorum literis, ita omnia sensu mystico conscripta quæcumque Moses, quæ David, quæ Prophetæ reliqui divino afflati spiritu protulere. Talis est argentea Columba illa, cui aurum in dorso, posteriorem partem versus inductum. Significat quidem hoc, ut Theologi nostri interpretantur, instare à tergo aurum perpetuæ felicitatis. Nam quam quis quietem in humanis assequatur, quæ præ manibus sit, & ante oculos sita, eam per argentum, quo anteriores Columbæ istius partes bracteatæ sunt, accipiunt. Longe autem pretiosiorem illam, quæ subsecuta est post obitum, per aurum à tergo illitum, intelligunt: si modo, uti superius monuimus, ante noctis tempus ad arcam cum oleæ surculo revertamur. Nam & apud aruspices profanos, feliciora tempora subsecutura indicatum est, ex aureo gibbo, quem sibi accessisse in tergus Domitianus Imp. paulo ante quam interficeretur, per nocturnam imaginem visus erat se videre. Eucherius Columbam illam argento illitam, cujus posteriora in specie splendentis auri radiabant, significasse ait, prima quæque in Divinis literis argento fulgere, occultiorem vero sensum longè pretiosiorem, veluti aurum rutilare,

Oracula Divina.

D

Suet in Domitiano c. 15.

lare, longaque admodum disceptatione recte procuratum ostendit, ut illa sermonum, qui de Divinis haberentur, castitas intemeranda à promiscuis cunctorum oculis, in abdito seposita, suo quasi quodā velamine pudicitiæ cōtegeretur, cœlestibus obumbrata mysteriis, sicut secreto ipsa suo divinitas operiebatur. Nam quid aliud sibi vult: *Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar*: quā hieroglyphice sermonem faciam, & allegorice vetusta rerum proferam monumenta? Et illud: *Jesus in parabolis loquebatur ad turbas*, nisi sermones suos mystico sensu convelabat? Ita Prophetæ, ita Apostoli ab usitato loquendi more recesserunt, facilia in proptu habentes, magna in recessu continentes. Quod ea de causa congruum fuit, ut sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merito, ita & specie discernerentur, ne illa cœlestium arcanorum dignitas passim & indiscrete patesceret, sanctumq; canibus, & margarita porcis exponerentur. Ita consecrata vasa templi involuta promiscuus populus ferret, nec tamen conspicerentur. Addam & illud, quod ab eodem Eucherio traditum in iis, quæ de formula spiritualis intelligentiæ scripsit: *Posteriora in divinis incarnationem* (admisere enim vocab. Theologi) *filii Dei, quæ subsecutura esset indicare*: eoque spectare, quæ per Angelū Moysi dicta sunt: *Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris*: quia scilicet. *Patrem novit nemo nisi filius, & cui voluerit filius revelare.* Atquæ hæc quidem de Columbæ hieroglyphicis Theologi veteres tradidere: & argenteam eam, purissimo scilicet candore spectabilem fuisse dicunt, quæ supra caput astiterit Assertori nostro, dum sanctissimæ illi aspergini in Jordano tinctus initiaretur. Columbæ autem oculos habere: ut Canticorum cantico, ea intelligitur anima, ut tradit Adamantius, quæ divinas literas non in superficie primoribusque, ut ajunt, labris, sed intimum usque sensum exquirit. Duabus hæc dum sedet, alis tegitur: iisdem nixa fertur in sublime. Volamus, cum philosophica quadam morte separati à corpore, rapimur ad divina: sedemus, cum in amicorum conventu atque consortio, de sobrietate, de temperantia, de modestia sermones varios commiscemus: cujusmodi illi sunt, qui nos quotidie monent, ut cum Columba pro cantu gemitum edamus: cum scilicet, quæ perperam à nobis facta sunt expendimus: id procuremus, ut veluti Columba felle careamus, hoc est, iracundiæ amaritudinem à nobis amoveamus: ut Columba osculis inhiemus, quippe pacem ipsam undecumque perquiramus: ut Columbæ gregatim volitemus, piorum scilicet conventus candida simplicitate præditos frequentemus: ut Columba ex rapto vivere abhorreamus, nempe nulli esse injurii, nulli detrahere, neminem offendere caveamus: ut Columba, cum cibum sumimus, meliora grana secernamus, dicta quidem præceptaque ad institutionem & bonos mores facientia, à turpibus seligentes, ea gustare properemus: ut Columba cadaveribus vesci abominemur, affectus scilicet, qui corpori sunt insiti, qui sensibus adblandiuntur, aversemur: ut Columba in petræ foraminibus nidulemus. Petrum, Christum divinæ lectionis Magistri interpretantur, in cujus vulneribus & plagis nidum nostrum imponere debeamus: ut Columba juxta rivos & fluenta resideamus, ut umbra Accipitris inspecta, si forte impetum in nos fecerit, possimus eum commodius & expeditius declinare. Fluenta, rivos, aquam cœlitus stillantem pro disciplina poni, alibi dictum: hinc igitur lectionibus incumbendum admonemur, ut à mali dæmonis fraudibus ita nos facilius subducamus. Ut Columba geminos pullos enutriamus. Columbam amorem superius significare dictum. Geminos igitur amores educemus: unum, quo Deum pie colamus: alterum, quo mortales alios ardenti quadam charitate prosequamur, quæ quidem si præstiterimus, nihil nobis ad bene beateque vivendum est in posterum defuturum.

Psal. 77. & 2. — *Matth. 13.* — *Exo. 33.* — *Joan. 5.* — *Quomodo fiet homo Columba similis.* — *Cantic. 6. & 4.*

A B C D

DE TURTURE CAP. XV.

Mira Turturū viduitatis continentia & conjugii

Parum Ægytiis cognita Turtur fuit, nisi plura super ea tradiderunt, quam legatur apud Horum. Sed enim, minime verisimile est, sacerdotes eos in universa rerum natura toto vitæ tempore versatos, non longe plura ac pene innumera intellexisse, quam ea paucissima, quæ, ut Plautus diceret, *frustillatim hic & illic conspicitur*. Sed quoniam doctrina hæc prorsus extincta est, satis nobis fuerit, si quando corpus ipsum ab inferis revocare non possumus, aliquam tamen rei umbram ob oculos exhibere, sive ab Ægyptiis, sive ab Hebræis, sive ab Græcis aut Latinis ea tradita reperiantur.

CONTI-

A

CONTINENTISSIMA VIDUITAS. CAP. XVI.

PLerique igitur continentissimam viduitatem exprimere cum volunt, Turturem in aliquo ramo insidentem pingunt: ea enim conjuge vita functo, ita se ab aliarum volucrum consortio separat, tantique mœroris exempla exhibet, ut numquam inde societatem inire cum alio quopiam patiatur, sed quod reliquum est vitæ, absq; conjuge in perpetuo cœlibatu degat, sola volet, neque in frondescenti ramo umquam insideat, eaq; omnia faciat, quæ ad luctum spectare, & ad viduitatis ac solitudinis mœrorem exprimendum aptissima vel in homine videantur. Ejusdem est etiam mas continentiæ, qui nulli amplius fœminæ copulatur, sed in eodem comparis desiderio perseverat. Quinetiam dum vivi sunt, mas nullam aliam adit, quam eam unam, qua cum semel conjunctus fuerit, & identidem fœminā suum ipsa marem unum tantum agnoscit. Quod quidem ex eo majorem affert admirationem, quod nullus adhuc hominum, neque quidem ipse Paulus, ausus est legem viduitatis præscribere: & tamen una inveniatur avicula, quæ nos sponte in continentiæ moribus antecellat. *Audiant,* inquit Basilius, *mulieres ipsæ, ut animalia rationis expertia viduitatis honestatem indecoro iterati connubii anteponant, si hæc avicula, recordatione consortis, conjugium alterius abnuit, sua contenta solitudine.*

B

PUDICITIA. CAP. XVII.

APud Hebræos ipsos omnino reperias Turturum par pudicitiam significare: siquidem, ut apud eundem Basilium habetur, in Circumcisione par Turturum, aut duos pullos columbarum offerre mos erat, quod judicium esset pudicitiæ, ac vitæ continentis exemplum. Origenes porro, sive ea Cyrilli fuerint, quæ in eandem prorsus sententiam plerisque locis & huic & illi inscripta reperiuntur, tunc offerre nos Deo muneri par Turturum inquit, cum mentem nostram Dei verbo velut vero conjugi sociaverimus, sicut hoc genus avium unum atque illud idem castum servare conjugium dicitur. Addit alibi, Apostolos, cum de castitate sermonem habent, eam per Turturem quam memoraverint, intelligi. Divinæ siquidem literæ per Turturem unamquamque animam castitate præditam intelligunt, de qua Psalm. 83. dictum volunt: *Invenisse eam nidum, ubi poneret pullos suos,* hoc est, Ecclesiam piorum scilicet cœtum, ubi virtutum genus omne appareret. Turturis enim pulli pro virtutibus accipiuntur. Alibi diximus, pudicitiam à Romanis velata facie pingi sculpique solitam: & apud alios Testitudini æquiparatam, quod pudicarum est sese domi continere, & frequentia loca omnia declinare. Atqui Turtur in secretioribus & remotis à multitudine locis vitam transigit, aut deserta montium diligens, aut secreta sylvarum à frequentiore avium aliarum cœtu sequestrata.

Par Turturum quid.

Vers. 4.

C

PROVIDENTIA. CAP. XVIII.

OBlatio vero Turturis & Columbæ in sacris literis significat, ut Hesychius exponit hominem contemplationi deditū, qui munus offerat suum in scientia & mansuetudine spirituali: hic enim opus est prudentia, ut non excedat legis consideratio circa res vanas occupata. Turturem, quidem ponit, quia cognitionem atq; prudentiam habet rerum, quas sibi necessarias fore viderit, ita ut ejus exemplo exprobraretur populus Judæorum, Hieremia dicente: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit judicium Domini.* Columba autem munda & simplex, præsentiæ sancti Spiritus est index, quales esse oportet eos, qui divinarum literarum contemplationi sese dedicarunt: quam quidem simplicitatem Jesus, Assertor noster Apostolis ita commendavit, ut eos simplices esse debere sicut Columbas identidem admoneret, & beatos mundo corde plurimum affirmaret. Ideoque Ezechias cum neque altum sapere vellet, neque majora se quærere paratus esset, *Meditabor,* inquit, *ut Columba.*

Hier. c. 8.

D

Esa. 38.

SALTATIO. CAP. XIX.

APud Philippum illum, qui sacerdotum Ægyptiorum lemmata quædam Græce scripta posteritati tradidit, saltatorem hominem & tibiis deditum, per Turturem significari comperio, neque quicquam aliud: nam omnine tibiis mirum in modum affici compertum est, quarum etiam audita modulationo, dare eam motus incompositos, & saltationem imitari dicunt: quinetiam eo cantu in insidias allici, atque capi. Ad hujusmodi saltationem addemus, quod Theocritus Idyllio cui

Hinc illud Zenodoti, ex Plotio Menandri, Τρυγόνος λαλίστερος: Turture loquacior. Et Ælianus li. 12. c. 10. Cant. c. 2.

Συναικωσίαι titulus est, loquaciores quasdam fœminas Turtures vocat: illæ enim non ore tantum garrulitatem ostentant, verum etiam caudæ motu, qua propemodum obstrepere videntur.

INTELLECTUS ÆTHEREUS. Cap. XX.

AT in divinis literis Turtur intelligentiam, quæ à divino Spiritu est, significat, ait Eucherius, eo Cantici Canticorum loco: *Vox Turturis audita est in terra nostra:* neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum sanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando, quæ de sacris literis disputatio commentarioque profertur, ea manifesta est & adaperta: tunc vero ex Turture, cum res altis obscurisque mysteriis agitatur.

DE HIRUNDINE. Cap. XXI.

ET quoniam Hirundo, quam Hieremias dicit Turturi comitem itineris additam, in manus incidit, eaque non minus garrula quam Turtur notetur à Theocrito, naturæ puritatem quandam secuti, significata ejus superioribus duobus priusquam advolet, excipiemus, quæ sunt hujusmodi.

ÆQUALITAS. Cap. XXII.

Eadem Pli. lib. 10. c. 33. Æqualitas in epulis. Quia forsan adultiores pullos circumagi docent, & foris saturitatem emittere, & alia, quæ Plin. li. 10. c. 33.

ÆGyptii per Hirundinem in primis, quæ filiis suis cibum subministraret, hominem intelligebant, qui liberis æquas hæreditatis portiones distribueret; neq; non Principem, qui se civibus æquaret suis, neq; ullo vellet ornatu vel apparatu magis quam reliqui sumptuosiore accipi. Hirundo siquidem mira filios alit æquitate, singulis cibum parem impartiens, ea adhibita diligentia, ne qui semel acceperit, bis accipiat: atq; ita, ut par sit omniũ sportula, procuret. Æqualitatis istiusmodi adeo studiosus fuit Hadrianus Imp. ut in victu familieri Homericum illud observari voluerit, ne quis δαιτὸς ἐΐσης indigeret: quoque obsonatoribus nullum relinqueret peccandi locum, sæpe fercula de mensis aliorum, etiam infirmorum apponi sibi jubebat. Nihil enim ad conciliandos sibi populorum animos æque principibus prodest, quam æqualitatis ostentatio. Nam cum potentia suapte natura odiosa sit, per moderationem maxime omnium evadit amabilis.

INSTITUTIO. Cap. XXIII.

SUnt qui calathum cum pullis Hirundineis in aliquot veterum monumentis observatum, hieroglyphicum institutionis esse contendant, argumentumque ejusmodi ad Osiridis & Cereris beneficia in mortales collata, referant: quod scilicet, ab iis & vivendi leges, & agri colendi præcepta receperimus, & æquo cum reliquis jure vitam degere didicerimus. Legifera enim Ceres est Poetis, de qua plura alibi. Et apud Diodorum sacris Ægyptiorum literis, Osiris Jupiter, justus, pater, dux & consultor omnium habetur, quæ sive ad institutionem, sive ad æquitatem accommodes, omnia quadrabunt.

ARCHITECTURA. Cap. XXIV.

Hirundinũ in nidis construendis industria. Iisdem pene verbis Plin. lib. 10. c. 33. Ibidem ex Plinio.

STudiosum ædificationis hominem, quiq; ampla ædificia, vel etiam oppida condiderit, per Hirundinem, quæ nidum astruat, intelligi nonnulli volunt: ab Hirundinibus enim aggeres fluminibus opponere, muros construere, domos cæmentitias ædificare didicisse nos, qui de architectura scripserunt authores optimi tradidere. Operæ pretium vero est spectare alitis artem, & ingenium. Cum nidum luto construit, stramento roborat ad lutariæ paleationis normam: ac si quando evenerit ut luti copia non suppeditetur, ipsa se totam aqua madefacit, mox volutat in pulvere omnibus pennis, lutum ita contrahens, ne omnino illi materia desit ad fabricandum. Manifestum autem industriæ hujus argumentum in Heracleotico Ægypti ostio præstant usque adeo tenellæ aviculæ, molem continuatione nidorum ita vaganti Nilo inexpugnabilem opponentes stadii unius spatio, ut id humano opere perfici vix posse credatur: unde mortalium primi, qui casulas ædificare cœperunt, exemplar non tantum ad ædes, verum etiam ad aggeres & munitiones construendas acceperunt.

PATROCINIUM. Cap. XXV.

HÆreditarium patrimonium ex asse filiis relictum per nidum Hirundinem apud sacerdotes Ægyptios significare tradit Horus, hieroglyphico inde desumpto, quod ab avium nulla nidus

A nidus tanto labore, tanto studio, tam diuturnus, & posteris quoque usui futurus ædificetur: nam si parentes intereant, eam adeunt hæreditatem filii, vel eam artem à parentibus edocti, unde sibi necessaria comparare possint, norunt. Agnoscit hoc Basilius, ubi ait: *Nemo paupertatem deploret suam, neq; is de sua vita desperet, actumque jam esse de ipsa putet, cui nihil est de patrimonio relictum: non enim desunt artes & industriæ, quibus si nos exercere voluerimus, neque Hirundinibus deteriores esse, vitam commodè agere valeamus.* Hujus vero hieroglyphici argumentum ex eo desumptum, scribit Horus, quod uti superius dictum, Hirundo usque adeo filiorum commmodis studet ut vel peritura, dum aqua perfusa, & pulvere volutata capturæ periculum adit evidentissimum nihilo secius sedem filiis paratura, opus perficere conatur. *In Hexam.*

IMPLORATIO AUXILII. Cap. XXVI.

INvenias apud Xenophontem (quisquis ille fuerit) eo libello, qui titulo De æquivovis circumfertur, per aves has in nido ore patente pictas, populos auxilium implorantes hieroglyphicè significari: nidus enim patriam, os vero adapertum clamorem, & implorationem ostendit. Hic illud in Ezechiæ Cantico: *Sicut pullus Hirundinis, sic clamabo.* Unde admodū erudite Plautus Hirundines objicit in somnium Demonæ, quas Simia solicitabat, qui sit filium statim penes lares suos in phano Veneris implorantem, inventurus: illa enim, Hirundinum more, quodammodo transfretaverat, & ad consuetas sibi sedes, domum quidem paternam, delata erat. *Esaiæ 38.*

AMICUS INUTILIS, Cap. XXVII.

APud aliquos Hirundinem pro amico poni, tum inutili, tum ingrato & perdifficili, comperias: quippe qui moribus nostris, & familiaris vitæ rationi difficulter assuescat. Hirundo siquidem nostro magis quam ulla alia volucris contubernio freta, diu nobiscum versata, nostra omnium maximè familiaris atque domestica, nullam tamen nobis utilitatem affert, numquam mansuescit cicuraturve. Proinde verno, hoc est, tranquillo adventante tempore, nos invisit, & quasi in officio futura C præsto est: hyeme vero, hoc est, turbido cœlo instante, adversaque fortuna ingruente profugit: qua similitudine utitur ad infidam amicitiam notandam, author Rhetoricorum ad Herennium. Eaque de causa Pythagoras eas à tectis ablegavit: id scilicet inuere volens, hujusmodi notæ homines evitandos, ac nullo pacto consuetudinem & amititiam cum illis ineundam esse. Id quod Plutarchus Symposiacōn octava decade latius explicavit, quæ, ne multa congeramus, brevitatis causa præterimus. *Hirundo non cicuratur.*

VERNUM TEMPUS. Cap. XXVIII.

Illud vero nulli non innotuit, Hirundines plures convolantes à mari verni temporis indicium esse, cum vulgatum sit adagium: *Unam tantum Hirundinem ver non facere.* Accidit huc Ciceronianum scomma in C. Verrem, ubi dicit: *Satisne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis sinu in provinciam profectus est. Veneris nomine quæsisse videtur?* Alludit, inquit Asconius, ad nomen, quod Hirundo, quam Chelidona Græci vocant, Veris, id est, temporis verni sit amica: illa enim adulto D semper vere præsto est, totamque apud nos æstatem agit. Atque hoc illud est quod Horatius ait: *Cum Zephyris & Hirundine prima.* Et apud Aristophanem, Equitibus, παῖδες ἐχ' ὁρᾶθ' ὥρα, νέα χελιδών. Apud Athenæum legas Rhodiis præcipuum fuisse morem sub tempus vernum Hirundinem invitare, idque χελιδονίζον dicebant. Apud Aristophanem Hirundo chlænrm vendere, theristrum emere suadet: præteriisse quippe hiemem admonuit, adesse vero æstatem. *Ex Aristotele in Ethicis.* *Scomma in C. Verrem.*

GARRULITAS. Cap. XXIX.

CÆterum D. Hieronymus & Cyrillus cum Aristotele consentientes, per præceptum illud Pythagoricum, ὁμοεϱϕίας χελιδόνας μὴ ἔχειν, abstinendum à commercio garrulorum & susurronum intelligunt, quam quidem sententiam corroborat Alexandri historia, quem cum quiescentem Hirū-

do quædam magno garritu supra Regis caput importune volitans interturbaret, Aristander Thelmiseus pro domesticis accipiendum, qui Alexandro insidias pararent, interpretatus est, quas tamen facilè deprehenderet, idque garritum indicare, quod eventus postmodum comprobavit, Alexandri Æropi, quem ex amicorum numero Thessalis equitibus præfecerat, consilio patefacto. Sane κωτίλη ἡ χελιδὼν Hesiodo, propter garrulitatem, unde Poëta is κωτίλλουσα formavit. κωτίλλειν enim garrire est, eoque cognomento ales hæc apud Anacreontem & Simonidem appellatur. Et Aristophanes, Ranis, Musæa Hirundinum vocat nugationem nihili, & quæ foliis levior sit. Sunt qui super hoc D. Hieronymum impugnent: sed ii fabulose potius, rhetoriceq; lasciviunt, quam quicquam sani afferant, præter ea quæ desumunt ex Plutarcho. Nos ex Nicostrato garrulitatem hanc notatam his jambis afferemus:

Theognis apud Athenæum lib. 8. Hirundines ne habeas sub eodem tecto. Garrula hirundo. Ἐπιφοχλίδες.

> Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
> ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
> ἐλέγοντο ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ.
> *Loqui si indesinenter, multaque & velociter,*
> *Prudentiam indicaret, utique Hirundines*
> *Fortasse quam nos sapere dicantur magis.*

LUCTUS ET QUERIMONIA. CAP. XXX.

ALii Pythagoricum idem symbolum interpretantes referunt ad tragœdiam, quasi triste omen, lugubreque argumentum secum afferat Hirundo, quæ, ut apud Joannem Grammaticum in Hesiodi Commentariis legimus, cum prius Philomela Pandionis filia esset, nunc Hirundo avis, τηρεύς, φησὶ, μὲ ἐβιάζετο. *Tereus*, inquit, *mihi vim intulit.* Nam quod nonnulli tradiderunt Philomelam in Lusciniam abiisse, idem author Procnæ, non Philomelæ, id obtigisse dicit: καὶ πρόκνη ἀηδὼν γεγονυῖα τὸν ἴτυν ὀδύρεται. *Et Procne in Lusciniam commutata Ityn deplorat.* Idem apud Ovidium habemus.

> *Sola virum non ulta prius mœstissima mater,*
> *Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.*

Ita & Horatius Flaccus de Procne loquens, quamvis non expresso nomine, Lusciniæ tamen similem dicit:

Carm. li. 4. Od. 12.

> *Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,*
> *Infelix avis, & cecropiæ domus*
> *Æternum opprobrium; quod malè barbaras*
> *Regum est ulta libidines.*

Et Catullus eodem modo:

> *Qualia sub densis ramorum concinit umbris*
> *Daulias absumpti fata gemens Ityli.*

Sentit idem doctissimus Probus in Bucolicis. Sed hinc alia oboritur quæstio, quoniam super eadem Hirundine dixerit Hesiodus:

> τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη πανδιονὶς ὦρτο χελιδών.
> *Quem mane gemens Pandionis excit Hirundo.*

ὀρθρογόη exponunt interpretes, clamosa, non autē diluculo flens: cum Hirundo tota clamitet die: non autem mane tantum, aut vesperi, veluti facit luscinia. Sed hic quoque quantum pertinet ad cantus querimoniam & fletum, quæstionem movet Proclus, Platonis nixus testimonio, nullam alitem dicens dolore affectam canere: quare quod Hesiodus de Hirundine ὀρθρογόη scripsit, is ὀρθροβόη legendum censet, quæ scilicet matutino clamet. Atqui nullo etiam teste scimus autem nullam afflictam canere, Sedenim, haudquaquam leviter, sed ex arte Poëta dixit Hirundinis loquacitatem lamentationem esse, fabulæ ratione habita, quæ de Pandionis filia fertur, cujus lamentationem paulo ante ex Joanne Grammatico retulimus. Sed quoniam modo Proclus lugere negat Hirundinem, cum eam Pandionis filiam agnoscat? quove modo ὀρθροβόη scribendum contendit, cum non matutino tantum, sed toto vociferetur die, diluculo vero haudquaquam magis? Sed ut ad Plato-

Terei fabula.

A Platonis ſententiam convertamur: ille nimirum, de avibus, quatenus aves ſunt, afflictas eas non canere dixit: qui vero flebile quid Pandionis filiis attribuunt, ad eam, quæ de iis fabula vulgata eſt, reſpiciunt. Verum operæ pretium eſt fabulam, quemadmodum apud Sophoclem digeſta eſt, poëmate de Tereo, ſubtexere. Pandiona quidem, ait is, Athenienſem filias habuiſſe Procnen & Philomelam, quarum Procnen Tereo Thraci in matrimonium collocarit, qui Ityn ex ea filium ſuſcepit. Aliquo vero poſttempore accidit, ut Tereus Athenas repetierit, Philomelam ad Procnen uxorem deducturus in Thraciam, quam in Daulide Bœotiæ defloravit, linguamq; ejus abſcidit, ne quid ad ſororem deferre poſſet. Cum vero hæc in Thraciam appuliſſet, hiſtoriam ut acta fuerat, acu pingit, remque ita omnem manifeſtat. Procne re cognita Ityn filium diſcerpit, patrique Tereo epulandum apponit. Hic vero ubi ſe filium abſumpſiſſe cognovit, eas erat diſtricto jam gladio interfecturus, quas Dii miſerti, ut ajant, in aves transmutarunt, & procne quidem Luſcinia facta, Ityn abſumptum lamentatur, Philomela Hirundo, Tereus mihi vim intulit, aſſiduè clamat. Ille vero in upupam mutatus, πȣ πȣ gemens dicere videtur. Hæ cum filium meum diſcerpſiſſent, eum mihi in epulas B appoſuerunt. Quare Proclus veniam antiquiſſimo Poetæ dare poteſt, qui ſorores infeliciſſimas, etiam aves factas, ſortem quamque ſuam, quaſi permanente præteritæ calamitatis memoria, ita lalamentari confinxerit.

Ovidius l. 6. Meta, & Naro in Sileno.

Alii, per nuncios ſuo ſanguine ſcriptum ad ſororem miſit.

Itys converſus eſt in Phaſianum. Strabo l. 7.

PEREGRINATIO. Cap. XXXI.

IN conjecturis alioqui, habere ſe Hirundinis caput imaginari, peregrinationem ſignificat: id enim earum avium præcipuè proprium, utpote, quæ neque quidem apud parentes degere ſoleant. Hinc Hirundo quæ in Pyrrhi tabernaculo nidum poſuit, rerum quas peregrè inſtituerat, irritum eventum oſtendit. Indicavit id ipſum Cyro, quæ in tectis ejus nidificavit. Quamvis Dionyſio priori arcem relinquenti, cum ibi nidularentur, reditum portendêre.

RESIPISCENTIA. Cap. XXXII.

C SUnt qui reſipiſcentiam per Hirundinem acu transfoſſam oculos indicent: ea ſi quidem, ſi vulneratis oculis obcæcata fuerit, oculos tamen & lucem recuperare fertur. Cujus rei cauſam commentantur, imperfectionem quandam qua prædita ſit, natura quippe nondum vires omnes ſubminiſtrante: in pullis enim tantum hoc evenire: quare ſi punctu læſi eorum oculi fuerint, ſupereſſe vigorem adhuc luminis, quem natura ipſa ſubminiſtrat. Lumen autem pro ſapientia & cognitione poni, perinde ac pro imperitia & inſipientia tenebras, unicuique manifeſtum crediderim. Tertullianus abdit, uti eam ad hoc chelidoniæ ſuæ beneficio, cujus ſcilicet herbæ ſucco pullorum oculos oblinat, atque ita viſum reſtituat. Ne tamen nullus ſit nobis ex Hirundine uſus, Cecinam Volaterranum equeſtris ordinis virum, legimus comprehenſas Hirudines in urbe, ſecum in expeditionibus afferre ſolitum, quas poſtmodum victoriæ nuncias amicis mittebat in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Ut minus jam illud admiremur, quod à Fab. Pictore traditum ajunt, cum obſideretur præſidium Romanum à Jugurthinis, Hirundinem ablatam à pullis ad ſe mox cum epiſtola rediiſſe, ut lino ad pedes ejus alligato, nobis ſignificaret, quoto die adveniente auxilio, eruptio fieri deberet.

Hinc chelidoniam herbam ab his inventam tradunt, Matthiol. in Dioſcor. l. 2. c. 49. Plin. l. 10. c. 33.

Uſus ex Hirundine, quis.

JOAN-

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIRER XXIII.

DE IIS QUÆ PER OLOREM, LUSCINIAM, PSITTACUM, ET ALIQUOT AVES SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ANGELUM COLOTIUM BASSUM.

Optime quidem, doctissime Coloti, ut totius es antiquitatis studiosissimus, bonarumque disciplinarum egregiè peritus, mecum sæpe de non contemnendis veterum scriptorum inventis, quocumque scripta fuerint argumento disseruisti, etiam si non usquequaque eorum enitescat eloquentia: queque ex diuturna & varia tam Græcorum quam Latinorum lectione, & eorum etiam qui remotiora quædam literis mandavêre, de prodigiis, de sacrificiis, deque multis antiquorum ritibus, & institutis collegeras, mecum communicasti, quæ licet ex usu jam recesserint, delectant tamen, & veterum scripta reddunt ad intelligendum faciliora. Præcipuè verò ea mihi placuêre, quæ de ponderibus & mensuris comperisti, quæ paucissimi hactenus perspexere, licet idem saxum volvere plerique ætate nostra conati sint. Hæc, inquam, mecum ingenuè conferre, meaque vicissim, qualiacumq; essent, auscultare dignatus es. Quia vero videbas cogitationes meas ad materiam hodie, dicere possumus, intactam, vel parcissimè à nonnullis traditam, intentas esse, ad Ægyptiorum scilicet hieroglyphica studiosius anhelare, longamque istiusmodi rei seriem jam instructam, non tamen absolutam, quam tamen, quanta poteram festinatione urgebam, ut quod angustia temporis invidebat, industria & vigilantia suppleret: subinnuere visus es mihi, cupere te quamplurimum, quæ super Olore conscripsissem inspicere: nimirum enim quo senio tuo tam jucundo, tam facili, tam urbano atque festivo conveniebat, poposcisti. Quare ego tuo hujusmodi studio delectationeq; perspecta, nihil cunctatus Olorem ad te misi: poëticam quippe alitem optimo Poëtæ, cantatricem in senectute sua, suavissimam seni lepidissimo, qui ætatem jam grandiorem pari cum Cygnis harmonia traducit, Sophocleamque secutus diligentiam, Musas cursu numquam intermisso prosequi perseverat. Subsecutæ autem sunt Olorem aliæ quoque ejusdem ingenii volucres, Luscinia, Psittacus quinetiam nonnullæ earum æmulæ, sed præ raucitate sua mimæ illarum potius, quam cantatrices, Pica, Larus, Milvius, Gryphus, & Corvus demum. His omnibus necesse est caveam pares unicuique suam, quia tua indigent saginatione: quæ quidem tibi haudquaquam gravis futura est, viro eorum, quibus alites meæ pasci queant, opulentissimo. Sed ut jocari desinamus, tu vale, & quantumlumque id est quod exhibere potuimus, boni, uti solitus es, consulito: quod enim ab amicissimo profectum est, id & ames, & charum habeas necesse est.

SENEX MUSICUS. CAP. I.

Hinc illud κύκνειον ᾆσμα: Cygnea cantio. Æliano de nat. Anim.

ÆGyptii Sacerdotes senem Musicæ studiosum per hieroglyphicam Cygni effigiem significare consueverunt quippe quem omnes eo suavius modulari ferunt, quo magis in senium vergit. Musicæ vero illi symbolo (ut hoc obiter interpretemur) compositissimos mores intelligebant, veluti in senibus mores ipsos compositiores, & sibi maximè consonos esse par est: de iis loquor, qui Colotio similes, sanctius instituti, vitam integerrimam, & à turpitudinibus alienam peregere. Socrates porro apud Platonem, Cygnos tum magis dulciusque canere affirmat, cum se brevi præsentiunt

A tiunt morituros, quasi lætantes Deo gratias agere videatur, quod ad eum, cujus ministri sunt, migrationem parent. Addit homines quosdam, cum ipsi mortem expavescant, Cygnos quoque falso criminari cantusque hujusmodi dicere doloris argumentum esse, quem ex adventante morte conceperint. Sed enim, haudquaquam animadvertunt, in omni volatilium genere nullam esse avem, quæ vel in esuritione, vel in rigore, aut alio quopiam incõmodo, quo se affectam sentiat, emoduletur, cantilletve: non lusciniam quidem ipsam, non Hirundinem, non Epopem, quarum cantum, & luctum & querimoniam esse fabulantur. Sibi vero videri neque quidem aves has, neq; Cygnos præ dolore canere, sed quia Phœbo sacræ sunt, eaq; lætitia concitatæ, forsan & divinatione præditæ, alterius vitæ bona præsagiunt. Hinc M. Tullius Tusculanis quæstionibus *Cygnos* ait *non sine causa Apollini dedicatos esse, sed quod ab eo divinationem habere videantur: quia prævidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur.* Omnino autem quod de morte narratur, falsis aliquot experimentis compertũ est, tametsi Lucretius Poëta pervulgatam tangit opinionem, cum eos nece detortos, ac anxiè cruciatos, liquidam lugubri voce querelam attollere ait ex vallibus Heliconis. In quo illud etiam animadvertendum, ad hoc & alios respexisse, cum Poëtas Cygni symbolo nuncuparunt. B

Quo tẽpore cantat Cygnus potissimum. Unde Lucianus in Cygno, eos assessores Phœbi vocat. Ἔποψ Græcè, Latinè upupa. Cicero Tuscul. lib. 1.

POETA. Cap. II.

NAm veluti Cygni senio confecti argutioribus, ob gutturis exilitatem organis affectis suaviorem simul & vocaliorem emittunt vocem, ita etiam boni Poetæ, quo per ætatem magis profecerunt, scribere itidem solent elegantius & sapientius. Sic Oedipus Coloneus opus ea conscribens ætate, qua propter senium author desipere videbatur, à filio etiamnum rei familiaris malè curatæ actus insaniæ reus, omnium quæ antea conscripserat operum cultissimum judicatum est. Et Isocrates (ut Oratores etiam huc admittamus; nam & id dicendi genus musicum est, & certis constat numeris) Panathenaicam orationem, omnium quas antea scripsisset luculentissimam, post octogesimum vitæ annum elucubravit. Sic Pontanus & Uraniam & Meteorica, Syncerus Actius poëmata pleraque, Aurelius Augurellus Chrysopœiam, & alii plerique ætate nostra bene literari viri eo suavius Cygneum hoc melos emodulati sunt, quo magis visi consenescere. Sic tu Musas affectaris, quæ salis & leporis plurimum C præ se ferunt: deniq; omnia quæ ad eruditionem spectant, non ignaviter pervestigas. An vero Platonem dissimulare poterimus, quem annum circiter octogesimum agentem scribendo vita functum ajunt? Ut fabulosum minimè videatur, quod Socratem perhibent per quietem existimasse novellam se Cygni pullũ inter genua tenere, qui plumis repentè sumptis evolaverit in sublime, æthereaque omnem suavissimo clangore compleverit, postridieq: Platonem ab Aristone patre ei commendatum in institutionem: visoq; statim puero dixisse Socratem ferunt, eam esse aviculam, cujus imago nocte proxima sibi per somnum fuerat obversata.

Senum opera elegantiora.

Auctor Diogenes Laer l. 3. in Platonis vita.

MUNICIPIBUS INJURIUS SUIS. Cap. III.

SEd, ut etiam attingamus Poëtarum fabulas, Cygnum ajunt hominem municipibus suis injuriam hieroglyphicè significare. Siquidem Olores in volucrum genere id habent D peculiare, ut alter depascatur, atque inter se morsus convertant: unde illum crediderim Pindaro *Inhospitalem* appellatum: id quod nescio qua æmulutione præstantiæ, in Poëtis præcipuè, & nunc esse, & fuisse semper exploratissimum est. Nam ut ipsi ajunt:

Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Adde quod, Melistus Euboicus avem hanc ita conviciis plenam esse dicit, ut ea clamante, reliquæ aves quæ præsto sunt, conticescere cogantur.

Ideoque ab Hercule occisus.

ANIMI CANDOR. Cap. IV.

Eruditio-res viri, be-nigniores.

SEd fuerint hæc improborum exempla: cum ego bene literatos viros eo binigniores candidioresque semper expertus sim, quo magis & ingenio & eruditione pollerent. Pontanum ajunt, omnium ingenia fovisse, de nullo unquam etiam cum familiarissimis obloqui solitum. M. Antonium Sabellicum, quem ego per quinquennium audivi, tanto candore præditum agnovi, ut quia nulli unquam detraheret, neminem carperet, neque manifestos quidem hostes incesseret, quos professionis initio, molestissimos invidia homini comparaverat, & quod omnes alba, quod ajunt, linea notaret, non emuncti satis judicii plerumque retulerit notam. Talem fuisse Romæ Pomponium Lætum ajunt, qui licet à mul is injuria lacesseretur, numquam tamen ipse maledicendo calumnias propulsare curaverit. Talis apud nos Nicolaus Leonicus, talis tu, talis Jacobus Sadoletus, cujus nomen ætate nostra in Modestiæ appellationem abiit. Sunt itaque Cygni, qui vere literati sunt, qui benigni, qui nulla syncerum animum macula labefactarunt. Nimirum enim candoris est indicium Cygnus, quem omnes insignem memorant albedinis epitheto, ne λευκότητα albitudinem, ut Plautus, dicam. Ita apud Ovidium:

In epistola Didonis Æneæ, & Virgil. 3. Georg. Pascentem niveos Cygnos, ait. Vir Ecgl. 7. Lib. de nat. animal.

Ad vada Mæandri concinit albus Olor.

Et, *candidior Cygnis*, apud Virgilium. Theocritus ea de causa θῆλυν κύκνον dixit, quod fœmineus color plurimum à candore commendari soleat. Albos autem esse à nativitate Cygnos, ait Hellanicus.

GLORIÆ CALCAR. Cap V.

IDem vero Poëtæ hoc commune cum Cygnis habent, quod gloriæ studio trahuntur, favorisque & laudationis omnino sunt avidiusculi,

Nec petitur sacris nisi tantum fama Poëtis.

Cygni quoque tunc suavius canunt, cum Favonius eos ad cantum visus fuerit invitare: ζεφύρῳ γὰρ χρῆσθαι πρὸς τὴν ᾠδὴν ἐλαφρῷ καὶ ἐνοδίῳ, ait Philostratus Paëthonte. Sed longè venustius & plenius id recenset, ubi palustria & aquatica loca verbis pingere conatur. Ælianus quoque non canere eos ait, nisi flante Zephyro.

MUSICA. Cap. VI.

QUod quidem ideò repetendum duxi, quia si quis Musicam ipsam aptissimè describere voluerit, non aliam libentius speciem imitabitur, quam quæ in hunc modum ab eo authore oculis subjicitur. Ex Oloribus vero qui vocaliores sunt, in ripæ margine, circulo quodam facto, sidunt, ubi tum nescio quid certandi studio videntur emodulari. Cantilenæ vero signum videas puerulum alatum qui ventus Zephyrus est, is enim cantum Oloribus inspirat, & elargitur. Pingitur vero is delicatus, mollis, cujusmodi est aura ejus, quam libenter adeo captamus. Olorum vero plumæ identidem afflatu eo surriguntur, quippe quæ repercussu venti commoventur.

Zephyri pictura.

APOLLO FIDICEN. Cap. VII.

APud Card. Hippolytum Medicen, alumnum meum, signum ex marmore pulcherrimè ductum habemus, qui nimirum Apollo Fidicen est: lævam enim manum admovet ad lyræ jugum, ea

Cygni

A Cygni dorſo ſuſtinetur, Cygnus ipſe collo ſuaviter reflexo, roſtroque ad chordas verſo, parem cum lyra videtur harmoniam emodulari. Dextera, Dei dextro innititur genu, eaque plectrum continet; adjacet ibidem humi pharetra, utpote ſignum, Deum ipſum non ſemper arcum tendere, ſed aliquando tacentem Muſam cithara ſuſcitare. Et hæc quoque faciunt ad Muſicæ ſignificatum.

Deſcriptio Apollinis fidicinis.

ORPHEUS. CAP. VIII.

SAne Plato Ægyptiacæ doctrinæ nunquam immemor, cum felicem illam civitatem conderet, illic fermè ait Orpheum Calliopes filium, cum à mulieribus fœde diſcerptus exceſſiſſet è vita, homine, quod erat, derelicto, in Cygnum emigraſſe mutata ſpecie: ut, qui inſignis Muſicus fuerat, Muſicam itidem perſeverantius exerceret. Hinc locum mutuatus eſt Horatius noſter, cum in Cygnum abire ſe ſcribit ad Mecœnatem:

Carm. li. 2 Od. 20.

Jamiam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles, & album mutor in alitem
Supernè, naſcunturque leves
Per digitos humeroſque plumæ.

B Et cum piſcium ſilentio vocaliſſimam opponeret harmoniam, ita de lyra canit:

Carm. l. 4. Od. 3.

O mutis quoque piſcibus
Donatura Cygni ſi libeat, ſonum.

Platoni, ea ſuper Orpheo ſcribenti adſentitur Æneas Philoſophus, qui quidem ubi ex Chaldæorum, Ægyptiorum & Græcorum opinione defunctorum animas evocari poſſe docet, Orphea Cygni ſpecie evocandum ait. Quod ſi quis Homerum evocare voluerit, oportere eum Luſciniæ formam indutum apparere: de qua paulo poſt.

NAVIGATIO SECUNDA. CAP. IX.

Æneid. l. 1.

CUm vero Cygni & aquis & Favonio plurimum gaudent, in ὀρνιθογονίᾳ ſolis nautis veluti Aquila tempeſtati, Columbæ Regibus dedicantur. Hinc illud apud Virgilium:

Ni fruſtra augurium vani docuêre parentes.
Aſpice biſſenos lætantes agmine Cygnos,
C *Æthereâ quos lapſa plaga Jovis ales aperto*
Turbabat cælo, nunc terras ordine longo
Aut capere aut captas jam deſpectare videntur:
Ut reduces illi ludunt ſtridentibus alis,
Et cœtu cinxêre polum, cantusq; dedêre:
Haud aliter puppesq; tuæ, pubesq; tuorum,
Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia velo.

DE LUSCINIA. CAP. X.

VEluti poſt Orphea, ex antiquorum traditione, merito ſuccedit Homerus, ita poſt Cygnum Luſcinia locum tenet: quando, ut paulo ante dicebamus, Cygnus Orphei, Luſcinia Homeri ſimulacrum eſt.

MUSICA. CAP. XI.

Cur Muſicæ hieroglyphicum luſcinia.

NOn immerito autem Muſicam, atque omnibus eam numeris abſolutam, per alitis hujus hieroglyphicum ſignificari tradiderunt: ſive multiplicem vocis varietatem, ſive delectabilem ſuavitatem, ſive pertinacem in ea continuationem admiremur, ut una deniq; perfecta Muſicæ ſcientia D ſonum moduletur, quem nunc continuo ſpiritu in longum trahat, nunc inflexo variet, nunc conciſo diſtinguat intorto copulet, promittat, revocet, & ex inopinato infuſcet. Quod cum ſecum ipſa murmurat, quam plena, quam gravis, quam acuta, quã crebra, quam extenta modulatio? atq; ubi viſum eſt, ut ſonus ipſe vibrans, ut ſummus, ut medius, ut imus exauditur? omniaq; tam parvulis in faucibus quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitavit, quibus Muſicæ leporibus enarrandis, cum Luſcinia Plinius ipſe contendere videtur, Ut jam Luſcinias taceamus Græco & Latino ſermone dociles, Druſo & Britannico Claudii filiis, fuiſſe. Huic autem avi tam genuina, tam voluptaria eſt modulatio, ut, ſi Ariſtoteli credendum eſt, obſervatum ſit eam pullos erudire: quod ſi procul à matribus alantur, non ita ſuaviter, neq; ita perite canant: id quod tamen non mercedis neq; gloriæ ſpe faciunt, quæ duo mortalibus ad augendam induſtriam calcaria potiſſimũ adhibentur, ſed unius dele-

Plinius lib 10. cap. 29. hæc omnia.

ctationis gratia qua ſeſe oblectant. Quod ſi qua unquam avis fuit, ex cujus cantilenis homines Muſicam excogitaverint, ut Chamæleon Ponticus arbitratur, nimirum Luſcinia eſt, quam habuiſſe magiſtram neminem pudere debeat, dummodo vim in hac re alitis non ignaviter aſſequatur.

A

GERMINATIO. CAP. XII.

GErminationis tempus nonnulli per Luſciniam indicant: propterea quod avis ea, cum primum ſylva frondibus incipit opacare, diebus ac noctibus quindecim aſſiduè canat, lætitiam teſtata, quam ex verni temporis adventu præſentit: ab eo vero tempore canit quidem, ſed non aſſiduè.

LUCUBRATIONES. CAP. XIII.

Plin. ibid.

In literarũ ſtudiis mirificus concentus.

QUare factum, ut qui eam vernis menſibus per totam ferè noctem dulci eo modulamine delectari obſervarunt, vigilantiam ex ejus hieroglyphico, nocturnasque lucubrationes ſignificari dixerint. Nam niſi literarum ſtudiis ſumma in eſſet delectatio, mirificuſque concentus, pro uniuſcujuſque ingenii captu, haud facilè reperias, qui laborioſis vigiliis temerè velit inſeneſcere, atque aſſidua mentis agitatione conſumi. Cui quidem ſententiæ favet, quod Heſiodus ea ſimilitudine, quam de Luſcinia ab accipitre in altum rapta, miſerabiliterque conquerente, poſuit. Per Luſciniam, ut interpretes addunt, Poëtam cauſa modulationis intelligi, ſemetipſum ſcilicet, qui fuerat à judicibus vexatus: per Accipitrem vero judices, ob rapacitatem, qui Perſæ fratris largitionibus corrupti inique judicaverant.

B

DE PSITTACO. CAP. XIV.

PSittacum apud Ægytios, de quibus aliquid habuerim, non inveni: ſed authores, nationeſque reliquæ, avem in humani ſermonis imitatione omnium maximè admirabilem, indictam minimè reliquêre.

ELOQUENTIA. CAP. XV.

C

Hinc ψάφωνος ὄρνιθες, Pſaphonis aves. Auctor Apoſtolus in collectaneis.

PEr ejus enim effigiem eloquentem hominem, qualem ſe negat Tullius reperiſſe, ſignificabant, cum nullum ex animalibus rationis expertibus articulatius humanas explicet voces, id quod ideo præſtat, quod linguam habeat latiorem, carnoſioremque, & humanæ propemodum ſimilem: nam quæ anguſtam habent, literas proferre non poſſunt. Atque hanc veriſimile eſt inter eas, quas Pſaphon Libycus enutrivit & inſtituit, principatum obtinuiſſe: ille enim, cum alioquin vir eſſet perditiſſimus, & omni ſcelerum obſcœnitate contaminatus, viam excogitavit, qua non modo ſe purgaret infamia, ſed divinos etiam honores poſt mortem aſſequeretur. Aves enim magno numero in ſeductum penetrale clave ſit, quas cicuratus, nemine conſcio, docuit canere, *μέγας θεὸς ψάφων, magnus Deus Pſaphon*: mandavitque moriens, ut penetrale illud nulla interpoſita mora diſiectis feneſtris patefieret: atque ita provolantibus per urbem totumque agrum avibus, & *magnus Deus Pſaphon*, ubique Græcè concinentibus, factum, ut ſit creditus Deus, & templa ſacraque illi fuerint inſtituta.

D

DE PICA. CAP. XVI.

Ideoque à Galeno inepta imitatione ſirenis taxatur l. 2. de differ. pulſuum.

EST & Picæ docilitas ad humana verba, ſed quoniam non ita liquide nec concinne loquitur ut Pſittacus, & quadam omnino raucitate ſermonem obfuſcat, præfractoque ſono ſyllabas enunciat, eſtque memoria minimè tenaci, ut niſi quæ didicit frequentius replicari audierit, facilè obliviſcatur, ideo non meruit, ut Pſittacus, eloquentiæ titulum ſibi vendicare.

GAR-

GARRULITAS. CAP. XVII.

SEd pro garrulæ potius loquacitatis hieroglyphico posita est: quod & in rudis plebeculæ ore quotidie versatur, garrulos Picæ cognomento vocitantis: ea enim & loquacitate plurima, & assidua vocum mutatione insignis est: utpote quæ diebus fere singulis diversam emittit vocem. Cujus quidem garrulitatis ergo Baccho dedicatur, ut Plutarchus affirmat: dicacitate enim plurimum ebrii valent, *& arcanum demens detegit ebrietas*, atque, ut apud Horatium est,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Sedenim super hoc plurima apud Platonem in Legibus, ubi nullum tormentum ad vietatem eliciendam, vino efficacius adhiberi posse disserit. Mira sunt, quæ de Pica Plutarchus refert, quæ alioqui loquacissima, auditis Romæ buccinatoribus obstupefacta siluerit evestigio, tantoque ita silentio dies aliquot meditata, repente, quasi expergefacta omnem eum buccinarum sonum, harmoniam, & numeros summa omnium admiratione reddiderit. In portentis quoq; Pica sermonis significationem habet, ut ea, quæ Ezelino in Feltrinos moventi facta obviam, & in ejus humeros delapsa, indicium fuit, populum cui plurimum in loquendo studium, ad ejus authoritatem se nullo negotio collaturum: pauloque post, anteaquam mœnibus appropinquaret, affuerunt ab ea urbe legati, qui se duci dederunt, pacataque ad ejus arbitrium omnia nunciarent. Nonnulli vero scribunt, hujusmodi Picam militari signo insedisse, quam manu captam, & in augurii omen acceptam, Tyrannus ipse expeditionibus omnibus serio contulerit.

Nat. Com. lib. 5. c. 12.

Cur Baccho Pica dicata.

Epistola ad Torquatũ.

Idem Plin. lib. 14. c. 22.

Hinc illud Athenæi li. 2. οἶνος καὶ ἀλήθεια, vinum & veritas.

SIMULATIO. CAP. XVIII.

EST & mendacii sive simulationis hieroglyphicum Pica: utpote, quæ anteriore parte candida sit, posteriore autem nigricet, amicum scilicet purum atq; syncerum affatu primo simulet, mox vel decipiat, vel eludat. De his Pythagoræ dictum ajunt, *τῶν μελανούρων μὴ γεύεσθαι, minime gustandum ex iis, quibus est nigra cauda:* non admittendos in amicitiam homines simulatores, & dissimulatores hypocritas. Quod vero facit ad mendacium, Tryphon Grammaticus ait, *τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μελαίνεται, mendacium quippe in extrema parte nigrescere.*

DE LARO. CAP. XIX.

ET quoniam à Musicis elegantibusque volucribus in clamosas incidimus & importunas, Larum quoque nescio quid obstrepentem audiamus.

EXPECTATIONE FRUSTRATUS. CAP. XX.

HOminem, de quo magna aliqua fuerit expectatio, quam tamen ignaviter sit frustratus, ostendere si vellent, Larum figurabat: illa siquidem clamore arguto admodum cum parturit vociferetur, partusque edit plumosos utiq; ac apprime pennatos, cæterum carne admodum exigua. Sunt qui hancavem eandem cum Ceppho esse putent, proverbio decepti quod circumfertur, *λάρος κέπφος*. Sedenim diversam esse Larum alitem à Ceppho, inde mihi suspicio est: quod Laro longe aliud est ingenium, quam Ceppho sit. Cepphus enim ad cibum tenuia quæque sectatur, ut etiam marina sit spuma contentus, Larus vero inter voracissimas numeratur, omnivorumque animal esse fertur, unde sit à veteribus Herculi dicatus, quem helluonem maximum fuisse prædicant. Neque temere Aristophanes, Nebulis, Cleonem rempubl. omnem devorantem, Laron vocarit. Præterea Hesychius Hierosolymitanus, Larum ait esse avem, quæ tam in mari quam in terra versetur, & utriusq; partis cibo quem plurimum & undecumq; perquisitum devoret, enutriatur; perq; eam, priorum mensis Levitico prohibitam, eos à Theologis accipi, qui circumcisionem simul venerantur, & baptismum minus aspernabantur: de quo Paulus, ipso divinarum institutionum primordio restitit in faciem Petro, licet ipse Timotheum, utpote uno ex parentibus Judæo genitum, circumcidisset. Eos demum homines alitis hujus hieroglyphico indicare posse manifestum, qui vitam suæ libidinis arbitrio degendã instituere, modo Judæorum rigorem in Divinis literis æstimantes, modo in iis tantum, quæ ad voluptatem suam faciunt, excusso legis jugo, omnia sibi licentius permittentes, Christianumque dogma in

Hinc illud Promittunt montes pro nugis, & Larus, & mos.

tantum sectantes quod de summi Dei clementia, plus quam audere debeant, sibi pollicentur: mox perfractis utriusque agonis carceribus, effusissimo cursu in Mahumetanam, aut si quid hoc perditus, libertatem & vitiorum omnium campum effunduntur. Quod vero ad Lari vocabulum pertinet, cum adolescens adhuc essem, Luciani opusculum. *De iis qui mercede conducti aliena quadra degunt*, ut ea ferebat ætas, Latinum feci. In eo locus est, ἐπὶ χεῖρη τῇ ἄγρα, εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον περιχανῶν τὸ δέλεαρ. Illud, καθάπερ ὁ λάρος, *veluti Gavia* feceram, secutus Gazam, qui Laron Gaviam reddit ex Eucherio, qui ubi de Laro mentio est in Pentateucho, eum Gaviam esse dicit. Et ita reliqui vulgatis Luciani codicibus, in quibus λάρος habetur, decepti, modo Gaviam, modo Mergum traduxere. Ita & ego, cum alia non extaret lectio, quam præ manibus habebam profitebar: sed posteaquam Romæ in vetustum Palatinæ Bibliothecæ codicem incidi, reperi loco hoc, καθάπερ ὁ λάβραξ, lectione longe castiore scriptum esse. Piscis hic est edacissimus, quem Lupum Latini vocant. De pisce autem & hami esca eo Luciani loco agitur, non de alitibus. Sed ut ad Larum revertamur, versus Homeri est τῷ ἐν τῆς ὀδυσσείας,

De Lari vocabulo.

Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς

ubi Mercurii ornatus omnis scribitur: quem locum Maro Æneid. quarto totum sibi desumpsit. Ubi vero de mutatione in hanc alitem agendum est, ita eloquitur:

> —— *Hic toto præceps se corpore in undas*
> *Misit, avi similis quæ circum littora, circum*
> *Piscosos scopulos humilis volat, æquora juxta.*

Hic Servius: *Incongruum*, inquit, *heroico credidit carmini, si mergum diceret*, ut alibi Ciconiam per periphrasin posuit:

Georg. lib. 1.

> *Candida venit avis longis invisa colubris.*

DE CEPPHO. CAP. XXI.

SEd quoniam & Cepphus ipse suam habet significationem, quem is in hieroglyphicis locum teneat, videamus.

FATUUS. CAP. XXII.

CEpphus ubique hieroglyphicum est fatuitatis & stuporis, quo animal id egregie laborat. Ferunt siquidem ei spuma marina victitare, cujus rei non ignari piscatores, spumas è littore collectas eminus projectant, ita volucres ad escam allectantes: mox cominus, inde etiam manu porrigentes, facillimo eas negotio capiunt. Theodorus hanc Fulicam interpretari videtur, ea, ut arbitror, ratione adductus. quod Arati carmina quædam Virgilius ad verbum fere in Georgicis expresserit, atque ubi ille κέπφον, hic Fulicam posuerit, Arati carmina ita habent:

Ab Erasmo Chil. 2. cen. 2. prov. 33.

Georg. lib. 1.

> Καὶ πότε καὶ κέπφοι, ὁπότ' εὔδιοι πετέωνται.
> Ἀντία μελλόντων ἀνέμων εἰλιδὰ φέρονται
> Πολλάκι δ' ἀγριάδες νῆσσαι, ἢ εἰν ἁλὶ δῖναι
> Αἴθυιαι χερσαῖα τινάσσωνται πτερύγεσσιν,

Virgilius ita reddidit:

> *Cum medio celeres volitant ex æquore Mergi,*
> *Clamoremq; ferunt ad littora, cumq; marinæ*
> *In sicco ludunt Fulicæ.*

quod vero una jungantur λάρος κέπφος in adagiis, geminatum esse opprobrium dixerim, ut, *lapis caudex*, apud Terentium: & quod ad Mergum & Fulicam nostros facit, *scortatores, nebulones*, & alia hujusmodi apud Horatium.

Proverbiu.

DE CRYPHE. CAP. XXIII.

EXigere videtur rerum series, ut qui ab olore Phœbea exorsi sumus, Gryphes identidem Apollineos subjungamus: tametsi quid hi sibi vellent, nunquam compererim apud Ægyptiorum hieroglyphicorum interpretes. Ægyptium tamen esse commentum Bembæa ostendit tabula, in qua Gryphes multis variisq; formis cælati, & ea etiam quam fabulantur effigie conspiciuntur; passimq; in terra Græcia, & Italia universa, quaque Romanum olim Imperium extendebatur, in mysticæ hujus Philosophiæ usum figurari.

A

APOLLO. CAP. XXIV.

Hi siquidem auritum animalis genus, qui capita habent Aquilæ, cætera Leonis, ut pleriq; tradidere: & ut in ahenea Bembi mensa cernitur, cum alis ingentis admodum magnitudinis, Apollinem indicabant, veteresque eos Apollineo currui succedere finxerunt, Grypheneumq; Phœbum hac de causa vocitatum à nonnullis manifestum est, quod ita tangit Claudianus:

At si Phœbus adest, & frænis Grypha jugalem
Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe.

Et in Gallieni numis Gryphes cusos inspicias, cum inscriptione, APOLLINI CONS. AUG. Duo vero animalia in suo quæque genere reliquis imperantia complectuntur, veluti Sol reliquis in cœlo micantibus ignibus imperitare, & luminis sui magnitudine ubertateq; reliquos omnes alere, & illustrare videtur: merito itaq; sacris profanisq; rebus omnibus, aris, sepulchris, urnis, templis, publicis, privatisque ædibus custodes passim adhibiti. Sunt tamen qui Gryphis figuram, non ut vulgo creditur, Leonina inferioribus specie esse dicant, sed Equis haud absimilem: verum quæ capita cum incurvis rostris Aquilarum more, sed ea aurita habeant: ita enim ab Aristæo Proconesio memoriæ super his proditum tradit Pausanias.

Gallieni numisma.

B

NASONES. CAP. XXV.

INvenies aliquando Nasones (id enim nomen à nasi magnitudine est) Gryphos nuncupatos: quo quidem cognomento Syriæ Rex, Gryphus Cleopatræ filius appellatus est, fuit enim is visenda nasi magnitudine præditus. Sed quid ego ulterius de Gryphis commentari pergam, cum rerum scriptores dubitet, an hujus imaginis animal inveniatur? Capite enim nono supra quadragesimum libri decimi, Plinius sententiam attestatns suam, ait: *Pegasos Equino capite volucres, & Gryphas auritos aduncitate rostri, illos in Scythia, hos in Aethiopia, fabulosos reor.* Idem tamen quarto libri 33. cap. apud Scythas ait aurum à formicis aut Gryphibus erutum. Sed hoc ait ex vulgatæ historiæ opinione. Nam illud Virgilianum, *jungentur jam Gryphes Equis*, nihil aliud sibi vult, quam eventurum, ut ea, quæ minime fieri possunt, protinus fiant: aeria quippe animalia cum terrestribus eidem jugo summittantur, quod natura minime patitur. Sed, bone Deus, quorsum Hydra multiceps? quorsum triceps Geryon? quorsum tribus compacta feris Chimæra? quorsum Sphinges, & mõstra alia? nisi ut partium complexum ostendant: veluti ex verbo & diversis nominibus oratio constituitur. Quare qui simplicium significationes recte perceperit, facile ad mixtorum interpretationem accedet: quæ cum tibi mi Coloti, cognitissima esse non ignorem, supervacuum duxi plura super his inculcare.

De Gryphe Plinii judicium.
Vir. Eogl. 8.

C

DE CORVO. CAP. XXVI.

FInem eram his nugis facturus, qui mihi videbar plus nimio tibi obstrepuisse, cumq; coronidem ducere pararem, visus mihi sum crocitantem audire Corvum, quasi se quoque Phœbeam alitem venditaret, & in harum consortium admitti se quoque postularet. Non ineptum judicavi, qui orsus essem à candidissima, desinerem in nigerrimam, à vocalissima in raucissimam, quod sciebam anthipathiam istiusmodi in naturæ rebus considerandis suam habere voluptatem. Tu igitur, necesse est summittas auriculas, & quicquid crocitaverit, & quicquid contra aliarum avium morem fecerit, boni consulas.

D

FILIORUM EXHÆREDATOR. CAP. XXVII.

COrvi autem figura hieroglyphicum erat hominis, qui libros suos exhæredaret, abdicaretve, aut domo quoquo ejiceret modo: ajunt enim eum pullos suos, simulac volandi potestatem assecuti fuerint, nido expellere, mox & regione tota interdicere, quod usq; adeo sit amans solitudinis. Faciunt hoc & subaquilæ quarũ greges usquam difficulter invenias. Authores nostri, qui rerũ natu-

Plin. lib. 10. c. 13.
Corbus pullo ... non alit.

naturalium historiam conquirunt, magna ex parte scribunt, Corvum pullos quidem parere, sed eos non alere, mœstitia scilicet affectum, quod eos, simulac exclusi sunt, pennis candicantibus præditos aspiciat, ac perinde vix à se genitos arbitretur. Utcumque, pro maxime laborantibus inopia, Psalmographus ait: *Et pullis Corvorum invocantibus eum alimenta subministrat Deus.* Cum enim ita fuerint, tanquam adulterini à parentibus destituti, vel ore cœlitus distillante, vel minutissimis quibusdam animalibus, quæ nidos eos circumvolant, nutriuntur, in supremæ benignitatis summmæque providentiæ divini numinis argumentum. Eucherius hinc filios fideles doctrina cœlesti imbutos, ex infidelibus tamen parentibus genitos, indicari ex veterum Theologorum traditione commonuit.

Psalm. 147.

IMBRES. CAP. XXVIII.

IN auguriis Corvus, perinde ac Cornix, de qua dictum alibi, imbrium significationem habet. Nicander ita de Corvo: *κόραξ τ' ὀμβρήεια κρώζει*, ubi ait interpres, *ὅτι χειμῶνα δηλοῦσι οἱ κόρακες, καὶ Φῦλα κολοιῶν ὕδατος ἀρχομένοιο διὸς περὶ σῆμ' ἐγένετο.* Quem Virgilius secutus, de pluviæ portentis ait:

> —— *Et è pastu decendens agmine magno*
> *Corvorum increpit densis exercitus alis.*

Georg. lib. 1.

DISCORDIA MILITARIS. CAP. XXIX

LOnge autem diverso à Cornice significato Corvus accipitur: quippe cum ea, ut suo loco dictum, sit concordiæ signum, ut pleraque Poetarum elogia indicio sunt: Corvi contra, futuram quandoque inter collegas discordiam ostenderunt, Aquilam, quæ Augusti tentorio supersederat. duo numero insectantes, à qua & afflicti, & ad terram dejecti sunt, cum is ad Bononiam Triumvirorum copias traduxisset, Philippo rerum exitum, qualis inde subsecutus est, præsagiente. Fuerunt & Alexandro Babylona iter intendenti, infausti ominis signum, Corvi sublimi volatu se mutuo incessentes, quorum afflicti quidam, ac pene discerpti, in illius conspectu ad terram decidere.

Corni Aquilam insectantes.

EMANSOR. CAP. XXX.

ET quoniam in milites incidimus, est cur apud eos aliquantulum immoremur. Emansorem ex Corvo figurato significari, tam divinæ quam profanæ literæ docuerunt: quippe eum qui officium suum deserat, veluti miles ignavus, qui ad constitutum diem adesse jussus, domi desederit. Secundo Fastorum habemus, Phœbum, cum Jovi sacrum facere instituisset, Corvum qui aquam de vivo fonte afferret, præmisisse, qui cum insedisset ficui quæ acerbos adhuc fructus habebat, tamdiu moratus est, quoad maturi fierent: inde pastus Anguem corripit, quem ad Apollinem defert, eum adversarium causatus moram injecisse, ne aquam haurire potuerit, quem Phœbus cum mendacii redarguisset, Corvum inde damnavit, ut quamdiu ficus lacteus esset, aquam de nullo fonte biberet. Atqui multis ante seculis Corvus, in Divinis literis contumaciæ hujusmodi nota inustus est: præmissus ille siquidem ad Noe ipsa ex arca: ut pacatæne res essent exploraret, circa sordes desinentis diluvii desedit: quod quidem, ut Hierosolymitanus Hesychius philosophatur, signum fuit futuros homines, qui admissi ad sacra, sublimisque scientiæ mysteriis initiati, animo postmodum inconstanti, qui sub fuscarum pennarum veste delitescebat, præclara incœpta ignaviter frustraturi essent, institutionis probæ sanctæque consortia derelinquentes: ut inter Domini discipulos Iscariotis filius Judas tam turpiter, quam flagitiose defecit à Domino. Sane Cyprianus ad Novatianum, Corvum hunc emissum à Noe, neque reversum, quod ad cadaverum pastum se converterit, hæreticos indicare ait, qui secedentes ab Ecclesia, ad meliora, ad membra quippe sua redire minime curant, sed cum immundo

Hinc proverb. Corvum missi nus. Gilber. Cognatus, Cent. 2. prov. 161.

Corvus emissus à Noe, nec reversus, heretici.

A do grege perpetuis ſordibus volutantur. Has volucres Abraham frumenta depaſcentes abegiſſe dicitur,unde nomen meruit Abactoris; nimirum indicaturus futurum,ut is Aſſertoris,liberatorisque nomen aſſequererur,qui pravorum hominum collegia ſummoveret, qui impios tolleret, qui de ſacris literis, quæ animorum paſtus ſunt, male ſentientes opprimeret. Ita Samſon, ut Hieronymus quintis ſupra vigeſimis caſtris Hebræorum ait, à fructibus ſuis aves abegit, Vulpes, quæ vineas exterminabant,in vincula compegit, interfectoque Leone illo rugiente,in ejus mox cadaveris ore ſavum mellis invenit.

IGNOMINIOSA REPULSA. Cap. XXXI.

PEr hominem Corvis objectum, deſtinatumve, aut quid aliud ita expoſitum, id hieroglyphico manifeſto intelligimus, quod ignominioſe repulſum fuerit,è conſpectuque ſummotum. Et quoniam dæmone malo nihil magis abominabile,nihil contemptius,neque abjectius,Eucherius monet eum ipſum in Divinis literis per Corvum intelligi,eo apud Salomonem loco: *Effodiant eum Corvi de torrente*, atque hinc proverbium apud Græcos Comicos uſitatiſſimum, ἐς κόρακας. Sed erudite B atque copioſe alii de proverbio. In iisdem Divinis literis Pſalm. XXVI. legitur apud Græcos, μὴ ἀποσκορακίσῃς μὲ, quod nonnulli ad hujusmodi proverbium trahunt, verbumque ἀποσκορακίζομαι; Suidæ agnitum dicunt, eo ipſo Davidico citato verſu: & ignominioſæ repulſæ mentione facta Latini ſimpliciter, *Ne repellas me*, reddidere. Sedenim Euthymius innuit poſſe id verbi ex metaphora ſcoriæ deſumi: nam ſcoria ſpurcitia illa eſt, in omni metallo, quæ tanquam fax, nulli utilis operi proiicitur, indeque fieri ἀποσκορακίζειν, contemnere, & nomen ἀποσκορακισμὸς, contemptus.

Prov.c.30.
Ariſtoph.in Nubibus,& in Plut. & Euripides in Hecuba.

RHETOR. Cap. XXXII.

SUmuntur etiam hieroglyphica de celebris alicujus viri nomine, veluti à Corace rhetore, qui poſt Hieronis obitum primus RhetoricamSyracuſis docuit: propter cujus celebritatem Metellus Diodorum rhetorem, quo Magiſtro uſus fuerat, jam defunctum honoraturus, Corvum lapi- C deum ejus ſepulchro impoſuit: quaſi antiquiſſimo illi Coraci ſimilem indicare Vellet. Cæterum Cicero rem ſalſe detorſit, cavillatus in Metellum, recte eum feciſſe, propterea quod diſcipulum non dicere, ſed volare docuiſſet, inconſtantiam ſcilicet Metelli, qua male audiebat, eo ſcommate perſtringens.

A quo, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Mali corvi, malum ovum. Idem de Protagora & Euathlo. A Gell.lib. 5 cap.10 Diodori ſepulcrum.

APOLLO. Cap. XXXIII.

QUod vero Corvus hieroglyphicum Apollinis haberetur,nonnulli ea de cauſa factum exiſtimant, qua Caper Baccho, Sileno Aſinus datur, & eadem ratione in antipharmacum aliis alia. Inauſpicatiſſimum, ajunt, animal,auſpicatiſſimo oraculorum authori meruit immolari. Sedenim, D aliud eſt hoſtia hac,vel illa Deo cuipiam facere,aliud ſpecie ſua Deum ipſum explicare: nam hoc modo dicimus animalium figuras eſſe hujus, vel illius hieroglyphica, quorum figura poſita Deus ſtatim ſuus intelligatur.Igitur alii dicunt, propterea quod mediis æſtivi temporis fervoribus, Solis beneficio fretus, pullos excludat ſuos,quod præter aliorum animalium naturam Corvo datum, peculiare aliquid ſibi cum Sole intercedere ſignificat. Inde legere eſt apud Petronium:

Corvus Soli dicatus.

Si contra rerum naturæ munera notæ,
Corvus maturis frugibus ova refert.

Sed enim, cum Porphyrius dicat libro *De abstinentia carnium*, colorem nigrum Soli dedicatum: quod ejus calore humana etiam corpora fusciora nigrioraq; reddantur, sitque Corvus inter Aves maxime niger, manifesta est causa cur is Apollini sacer habeatur. Porro Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur, propter Solem omnia denigrantem. Jam & Salomon non egregie nigram ostensurus Canticorum Cantico, *Crines*, ait, *ejus ut abietes, nigri sicut Corvi.* Avem autem eam Apollini prius familiarem fuisse, neq; non insigni candore præditam Apollinis mox indignatione, quod ad se dilectæ Coronidis crimen detulisset, in eam nigritiam demutatum fabularum scriptores, Hesiodum secuti, meminere. Sed Artemo Pindarum commendat, qui, in Pythiis, dissimulata quæ de Corvo fertur historia, Apollinem ipsum scripserit per se Ischyos & Coronidis futurum deprehendisse. Anaximander in Horoscopicis libris Apollini sacrum ideo Corvum facit, quod solus inter omnes aves vocum significationes, quas accurate admodum augures observarint, habeat. Addam & illud, nigrorem ita Corvo ingenitum esse, ut ad intingendum capillum, nihil ejus ovo dicatur efficacius, & nisi inter tingendum oreolum contineatur, dentes quoque ita nigros effici, ut mox vix possint elui.

B

SITIS. CAP. XXXIV.

Hinc prover. Corvus aquat. Ex Higynio, & Æliano l. 1. de nat. animal

CORvum superius siti damnatum ab Apolline dicebamus, ideoque hieroglyphicum esse incommodi, ejusmodi, eaque de causa Nicandrum scripsisse, frequentiores ejus alitis crocitatus venturæ pluviæ indicium esse. Sed enim, Corvi natura ipsa siticulosi sunt per sexagenos præcipue æstatis dies, quibus ventris profluvio laborant, ultroque potu abstinent, ut incommodo illi obviam eant, alvumque sistant. Quare si consilium ejus animalis pensitemus, Sobrietatem covenientius quam sitim, hanc vocitabimus.

IMPOSTURA. CAP. XXXV.

C

NOn possum loco hoc dissimulare, quam apte quispiam impostorem per Corvum ore saxum tenentem, & urnam appositam, significarit. In Libya siquidem siticulosa admodum regione, viri aquam, quam de remotis admodum fontibus aut fluviis attulerint, in fictilia vasa ad hoc comparata distribuunt: quæ alioquin ventre sunt admodum capaci, ore tantum patent quantum satis ad gallinaceum ovum recipiendum, eaque minus obturata, ad captandum nocturni aeris beneficium, per summa domorum tecta disponunt. Corvi rem intelligentes non data alterius aquæ copia eo convolant, immissisque in urnas capitibus humorem sorbillant, qui simulac deficere cœperit, lapillos conquirunt (quod Plutarchus se vidisse affirmat) quos afferentes in aquam subinde dejiciunt, atque ita surgente in dies humore, siti consulunt suæ. Idem scribit de Cane, qui lapillos in amphoram olearіam conjiciebat, donec oleo redundante lambere arbitio posset suo. Dicet aliquis, Philosophum hinc, aut Geometram significari potius, quam sycophantam: quia rerum plenitudinem, mutuamque corporum inter se repugnantiam, atque cessionem cognoscant, natura ipsa docente, & Corvus, & Canis, & qui majora etiam de intellectu suo miracula profitentur: in hoc autem probe norunt necesse futurum, ut in corporum conflictu alterum alteri cedat: eam quippe intelligant rationem, qua coronæ illius sacoma deprehenderit Archimedes, quam Hieron Syracusarum rex faciundum locaverat, de quo late apud Vitruvium. Ego vero ipsa edoctus re, impostorem potius ostendi ex hujusmodi hieroglyphico dixerim. Fuit siquidem mihi Romæ famulus natione Gallus, patria, ut ipse ajebat, Virdunensis. Rolandinus ille, quem probe noveras Coloti, facetulum, & morionem non sane illepidum, & cum primis officii memorem sui, cujus opera utebar plurimum in scribendo. Allatus ad me Venetiis fuerat vini Cretici cadus generosi admodum atque suavissimi. Jussi, uti mos est talia non credere famulis, diligentius asservari, amicis advenientibus, potius quam mihi usui futurum, interdum tamen unciatim minimum quid hauriebatur, intermovebat subinde famulus nectar

Idem & Plin. lib. 10. cap. 43.

D

(sic

A (sic enim ipse vinum id appellitabat) facile, si parcere ita pergerem, in massam obdurari posse, atque etiam lapidescere. Putabam ergo de firmitate dici, quam vinũ in dies veterascens acquirebat, atq;, *Bene sane*, respondebam. Quid autem? venit ætas, visumq́ue est cadum, ne conciperet æstum, loco dimovere, cumque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde sextariis effusis, nihil amplius effluebat, ipso tamen pondere permanente. Quid sit miror, operculum superne tollo, introspicio, rem immisso intro digito pervestigo, atq; ecce ibi vim glareæ ingentem quanta nux juglandis est magnitudine ad summum usq; cadum aggestam, quam non in cuppam, sed in vimineam corbem transfundere necesse fuit. Ita astulus ille veterator quotidie aliquid subducebat, & ne tubulus, qui paulo infra cadi medium immissus erat, aliquando rem proderet, ad exhausti vini modum lapillos eos, amoto superne operculo, qua liquor infundi solet, immittebat, oppletoque ita calculis cado, ut nullum amplius infarcire posset, satis jam colluctatus, non expectato ut res propalam fieret, domo emigraverat. Atque hæc certo mihi videtur, quæ verissime dici possit impostura tot per tres continuos menses lapillis subducti liquoris loco fraudulenter impositis. Sed agnosco, mi Coloti,

Impostura famuli Pierii.

B Parioniam loquacitatem, quam tamen ita auribus tuis familiarem scio, ut post tot avium clangores eam imitari non erubuerim: tua quippe fretus benevolentia, quæ dictionem meam longius protraxit, quam tuæ postularent occupationes: itaque omnia boni consules, & ut tuus est mos, nævo etiam in amici articulo delectaberis.

JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XXIV.

DE IIS QUÆ PER PAVONEM, GALLUM, GALLINAMQUE, GALLINAGINEM, ANSEREM, PERDICEM, ET COTURNICEM SIGNIFICANTUR

C

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD NICOLAUM CORDATUM NEPOTEM, JURISCONSULTUM.

PErquirenti mihi, cui magis cogitationes meas, quas de Pavone, Gallo, Gallinaque, Gallinagine, Ansere non nostri generis, Perdice & Coturnice, ex sacris Ægyptiorum literis hasce nostras misissem, dono donarem, Cordatissime Nepos, ex meis te potissimum delegi, cui hæc familiora gustu ex clientum nostratium, & præcipue externorum muneribus, qui his vel quotidie ædes tuas frequentant, & veluti superpondia ad te deferunt pro tuis responsis in personarum, & fortunarum suarum tutelam, ut gravioribus illis veræ (ni fallor) Philosophiæ studiis delassatus, te ad harum lectionem quandoque transferas: moxque tibi & amicis tuis lautiores mensas pares exhibeas, qui his optime saturati, ex earũ indiciis, seu significationibus te referente secunda veluti cœna animum pariter pascant & oblectent, conferantq; quantũ hæ his salsamentis sapidiores epulæ, & quotiens ad hujusmodi discubuerint, & palato & animo simul faciant satis: quas etiam Petrulo nostro propinabis, quem jam videre videor discumbentem, & supra ætatem majora satis audentem: cui Dii tutelam fortunent. Reliquum est, ut & tu de tuarum reliquiis mihi communices: sin minus (quando plures non flagitem, quam præstare possis) præscriptis verbis tecum experiar. Vale.

D

JUNO. Cap. I.

Nat. Com. lib. 2. c. 4.
Juliæ Piæ & Faustinæ numus.

JUnoni Pavo præcipue dedicatus Deamque ipsam nonnulli solo Pavonis hieroglyphico intelligebant. In Juliæ Piæ Felicis numo signum Junonis est, cum hasta & patera, Pavone juxta apposito, cum inscriptione, Junonem, casu quarto, quod lectu rarum est. In Faustinæ vero numis idolum idemtidem est: cum lancea & patera, à cujus pedibus Pavo: inscriptio est, Junoni Lucinæ. Junonis autem avem esse hanc, ejusque currui succedere nonnulli ideo confingunt, quod Juno dubio procul opulentiam significat: ea vero cum exponitur spectanda, omnium in se oculos contrahit. Verum ideo Pavones Junoni consecratos putat Athenæus, quod hujusmodi aves in Samo insula prius repertæ fuerint, indeque ad gentes alias delatæ: sacra enim apud veteres fuit Junoni Samos, & in Samiorum pecunia impressus Pavo, ut idem Athenæus author est. Spectabatur & Mycenis Pavo pulchritudinis admirandæ, in æde Junonis, quam Hadrianus dedicaverat.

Vide Ovid. lib. 2. Met.

DIVITIARUM TURPITUDO. Cap. II.

Dictum Theophr.

CÆterum, plerumque divitiarum finis in turpitudine consistit, talesque sunt Pavonis pedes, quare Theophrastus super hoc sapienter dixit, τ' ἄλλα περιγνῶθι, cum admonere vellet, in speciosa rerum ostentatione etiam alia circumspicienda perscrutandaque esse: quasi multa turpia & fœda visu dictuque, sub tam formosa specie delitescant: quod Theophrasti dictum ita Horatius expressit:

> *Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota,*
> *Introrsum turpem, speciosum pelle decora.*

Hujusmodi sunt apud Lucianum tragœdiarū libri, cocco, purpura, auro, argentove foris amplifice decorati, intro vero simulac inspexeris, nihil lætabile, nihil deliciosum deprehendas: sed adulteria infanda, incestus, sacrilegia, turpissimas cædes, & omne scelerum & impietatis genus: ὑψαυχῆ enim, ut antiquus Phocylides ait, ὁ πολὺς πλῦτος, καὶ ἐς ὕβρεις ἀέξει. *Divitiæ elatum faciunt, scelera impia adaugent.* Argumentum autem hujusmodi ἱερογλυφικῶς exprimere qui voluerit, apte Pavonem cauda passa, unoque elato pede ostentatoque figurabit.

DIVITIÆ VICISSITUDINARIÆ. Cap. III.

Plin. lib. 10. cap 20.
Huc spectat proverbium παγκαλώτερος ταῶνος, Pavone magis varium.

ASt hominem, quo modo Divitiis afflueret, modo rerum inopia premeretur, varioque eventu fortunæ volubilitatem jacturis & donis experiretur, significare qui vellent, pro hieroglyphico Pavonis tantum caudam facere consueverunt: caudam is siquidem, singulis annis cum primis arborum frondibus admittit, cumque earundem germine recipit. Ab elabotatarum autem divitiarum similitudine factum crediderim, ut Homerum Platonici dixerint in Pavonem abiisse, qui tantum rerum varietatem poeticis coloribus ornatam explicuerit,

NOX. Cap. IV.

ἄργος quid.

NOctem vero significantes, Pavonem surrecta in orbem cauda figurabant. Nam cum Pavonem Argum interpretarentur, tot luminibus insignitum, neque aliud quidpiam per Argum quam cœlum nocturno tempore, si detur dicere, oculatissimum intelligerent, atque illi nomen à splendore atque velocitate inditum profiterentur (utrumque enim ἄργος significat) neque alio tempore micantissimi stellarum radii coruscarent splendescentque, quam nocturno; datus est fictioni locus, ut per oculatam ejus alitis caudam nox ipsa, sensu mystico hieroglyphicoque significaretur.

DIES.

A

DIES. CAP. V.

QUod ſi idem innuere voluiſſent, eandem ipſam volucrem demiſſa cauda pinxiſſent: quaſi tunc nox ſtellas occulere videatur, cum dies ipſe cœperit adventare, tamque diu latitent ſtellæ, quamdiu Sol ſupra terram eſt.

GLORIOSUS. CAP. VI.

VErum eadem ſpecies, quæ noctem ſignificabat, hominem etiam gloriæ plenum exprimebat. Pavo enim pretioſam eam caudæ ſuppellectilem tum plurimum oſtentat, cum plurimos ad ſe ſpectandum adveniſſe conſpexerit: quod ſi nullum admirari, adeſſeve cognoverit, eam recondit veluti indignatus. Hinc Ovidius, *Laudata Pavone ſuperbior* de valde ſibi placente dixit. Quoniam vero fœminarum eſt proprium, qualibet in re ſibi applauſum quærere, glorioſaſque eſſe, inter Pavonem & fœminam mirus quidam naturæ conſenſus eſt: ut minime mirum ſit virginem in Leucadia uſque adeo adamatam à Pavone, quem ipſa aluerat, ut ea defuncta ipſe etiam commori voluerit.

Hoc à Plin lib 20. c.20.

Lib.13. Metamor.

PRODIGUS. CAP. VII.

B NOn inepte autem nonnulli, perdito luxu prodigos, Pavonis imagine deſcribunt, in quibus quidem cauda miræ conſpicitur pulchritudinis, verum ea neque ad volatum, neque ad motum utilis: cum pleriſque aliis omnibus volatilibus cauda, vel ad volatum dirigendum loco temonis cujuſdam attributa ſit, aut etiam ut motum juvet, vicemque remorum ſubminiſtret: Pavoni vero ea tam ampla, tam ſui prodiga, ad ſolam colorum oſtentationem data.

CONCORDIA. CAP. VIII.

IN numo DOMITIÆ AUGUSTÆ IMP. DOMIT. altera facie Pavonis effigies cum inſriptione, CONCORDIA AUGUST. Hæc ea Domitia eſt, quam Domitianus Auguſtam ſalutavit, poſteaquam ex ea filiam ſuſceperat, mox eam repudiavit, repudiatam ob inſtabilitatem ingenii cœpit iterum deperire, iterumque eam duxit, quaſi populi precibus coactus: atque huc ſpectare crediderim Concordiæ, quæ ſcilicet maxime omnium in connubiis expetitur, inſcriptionem. Pronuba enim Juno, cujus Pavo, vel ex Pavone Imperium, cui fuerat reſtituta: ſive quod cum ſe Domitianus Jovem appellitari pateretur, uxorem etiam Junonis honore voluerit decorari.

Domitiæ Auguſtæ numus.

C

FORMINARUM CONSECRATIO. CAP. IX.

SEdenim in Fauſtinæ numo, quem argenteum vidi, Pavo habetur cum inſcriptione, CONSECRATIO. In numo etiam, cujus inſcriptio hæc, DIVA PAULINA, caput grandioris natu mulieris ab occipitio velatæ, à tergo Pavo, qui eandem effigiem inſidentem dorſo inter alas ſuſtollit: eadem, quæ in ſuperiori eſt inſcriptio, quippe CONSECRATIO. Obſervatum enim eſt in fœminarum conſecrationibus, Pavonem, avem quippe Junoniam, è faſtigio emitti, prout in marium apotheoſi Aquila Jovis ales emittebatur, quamvis in Divæ Sabinæ Auguſtæ numo Aquila, non Pavo ſit. Videmus etiamnum Fauſtinæ Piæ numum, in quo Aquila imagunculam cum radio geſtat, cujus inſcriptio eſt eadem, CONSECRATIO. Sed minime mirum, Fauſtinæ Aquilam ritu virorum datum, quæ viro ipſa dederit imperium, quod etiam jure ſuo pleriſque in rebus adminiſtrabat, non ſine Marci Antonii conjugis, viri undecumque probatiſſimi nota, cui cum amici ſuaderent, principis ſui ignominia offenſi, repudiandam eſſe Fauſtinam, ſi nollet eam occidere, quæ, ut fama erat, Commodum ex adulterio concepiſſet, & apud Cajetam conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias elegiſſet: *Atqui*, reſpondit ille, *fieri hoc minime poteſt, niſi dotem etiam reddiderimus:* dos autem erat Imperium, quod ille à ſocero, volente Hadriano, adoptatus acceperat. In numo tamen, cujus inſcriptio eſt, DIVÆ MAXIMÆ, cum muliebri capite, quod Lunæ inſidet cornibus ſurſum verſis, ab altera facie ſolus Pavo eſt, cauda in rotam paſſa:

Auguſtarum numi.

D

inſcriptio, CONSECRATIO. Horum numorum vis magna, dum hæc ſcribebam, eruta eſt in agro Bellunenſi vico Plauterio, cum ingenti Gallienorum copia. Ad hujus ſimilitudinem factus eſt numus ille, quem Romæ apud Colotium, alterumque apud Georgium Anſelmum Parmæ vidi: in quo ſcilicet, Pavo eſt cauda in rotam effuſa, à cujus pedibus hinc inde S. C. notæ ſingulæ conſpiciuntur, circumcirca, CONSECRATIO, ab altera facie muliebre caput occipitio velato, literæ DIVÆ MARINIANÆ. Inferiorem ea Auguſtorum aut mater, aut conjux, quod ex operis ruditate conjicimus: nam quo tempore, non reperi. A

DE GALLINA. CAP. X.

GAllinæ ſignificata, quæ Pavoni ſubtexere viſum eſt, in hunc modum habent.

TRIBAS. CAP. XI.

MUlierem tribadem, vel quæ maris officium aggredi non erubeſcat, vel etiam quæ viro dominari affectat, per Gallinam, quæ criſtam erexerit, caudamque ſuſtulerit, cuique etiam parva quædam calcaria promineant, intelligi veteres tradiderunt: ea ſiquidem, ubi marem, quod nonnullæ faciunt, pugnando vicerit, cucurire incipit, & exemplo marium tentat coitu ſupervenire, Gallinasque reliquas perinde ac ſi rem peragere poſſit, ſolicitat, & ſaliendo defatigat, criſtam caudamque erigit: atque ea incedit ſpecie, ut non facile inde ſit, utrum mas an fœmina ſit, internoſcere. B

DIVITIARUM FLAGELLATOR. CAP. XII.

VIrum vero, qui opulentiſſimas divitias prodegerit, &, ut apud Horatium eſt, res maternas atque paternas ſortiter abſumpſerit, ſignificare qui volunt, Gallinam aureos numos depaſcentem pingunt, de qua miraculum id proditur; ut ſi auro liqueſcenti Gallinarum membra miſceantur illud in carnes eas conſumi deprehendatur atque ita fit, ut Gallina ſit auri venenum. Tradit hoc Ariſtoteles, atque eum ſecutus Plinius. Conjectores tamen autumant eum, qui per ſomnium Gallinarum gregem ad ſe venientem, & domum ingredientem inſpexerit, & divitiis, & honoribus auctum iri. Quinetiam addunt, ſi Gallinæ ita per quietem viſæ, puſillæ admodum apparuerint, lucelli idemtidem tenuitatem præſagiri. C

PERDITIO RERUM. CAP. XIII.

Sirenes cū pedib. Gallinaceis quid.

QUi fabulas delectabili Philoſophandi genere commenti ſunt, Sirenas confinxere, quæ blanditiis amatoriis, & voluptuoſa nequitia homines ad ſe traherent, illecebrisq; irretirent, apud quas mollitudinis omnifariæ luto inhæſitantes fœde computreſcerent. Harum pedes Gallinaceos fuiſſe tradunt, intellectu à ſuperiore non diſſimili. Scribunt enim hujuſmodi fabularum interpretes, ſignificari ex hoc, hominem libidinibus deditum, fortunas ſuas perſeveranti ſtudio diſpergere, inutiliterque prodigere, cujuſmodi eſſe Gallinarum morem cum pleno acervo paſcuntur, aſpicimus.

FOECUNDITAS. CAP. XIV.

SUnt qui ratione habita quotidiani fœtus, & geminorum aliquando pullorum, qui ovo ex unico excluduntur: ovorum etiam, quæ nonullæ gemina ſingulis diebus edunt, cujus generis Gallinas Patavii vidimus, tertio etiam nonnunquam addito, verum eo abortivo, ſola quippe cartilagine conſpicuo, fœcunditatem per Gallinam & ovum ſignificari velint. Sane de Gallinarum fœcunditate Albertus multa. Illud mihi ſatis fuerit adnotaſſe, quod apud Macedones Gallinam repertam ajunt, quæ ova duodeviginti ſemel ediderit, & in cubitu binos pullos ex ovis ſingulis excluſerit. Sed à mirifica omnino alitis fœcunditate factum, ut Theologi veteres Gallinam pro piorum conventu poni tradiderint: ideoque dictum in Evangelio, ait Heſychius: *Sicut Gallina congregat pullos ſuos ſub alis,* D

Fœcunditas Gallinæ mirabilis.

SULU-

A SALUBRITAS. CAP. XV.

QUæ vero Gallina apud veteres Æsculapio est immolari solita, salubritatis indicium erat: propterea quod id sacrificii genus ideo ferunt institutum, quod harum caro levissimæ sit digestionis, ac perinde languentibus commoda. Hujus rei locupletissimum testimonium, apud Angelum Colotium deprehendimus: magnam quippe pedum gallinaceorum copiam proximis diebus defossam juxta cippum, in quo Romæ Æsculapii statua erat, loco qui hodie Vivarium appellatur: quis enim tanto numero pedes ejusmodi eo congessisset, nisi sacrificiorum reliquias ibidem relinquere mos fuisset?

SECURITAS. CAP. XVI.

ATqui, veluti per Lauri surculum in ore Columbæ, & per Platani folium in Ciconiæ nido securitatem significari prodidimus, cur non etiam per gallinam, ad alam cujus Rutæ ramusculus applicitus sit, securitatem eodem modo pingi, hierogyhicumque sapere fateamur? siquidem, Africanus in iis, quæ de agraria Constantinus Cæsar colligi mandavit, ait, gallinas à fele tutas fore, si Rutæ B sylvestris ramusculus sub ejus alam applicetur. Quin Democritus etiam tradit, eo præsidio munitas: neque à Vulpibus, neque ab infesto quopiam alio animali contingi.

Ruta in gallinis securitatis symbolum.

DE GALLO. CAP. XVII.

GAllinacei galli significata quædam dissimulare nostræ fuerit verecundiæ: utpote, quæ vix salvo verborum pudore scribi queant. Id tantum dicamus, gallum alitem, ejusdem nominis gentem interpretari. Scimus gallinaceum aliquando gentem ipsam Gallicam prodigio Vitellii demonstrasse, cui Viennæ pro tribunali jura reddenti, gallinaceus supra humerum, ac deinde capiti superastitit, quod ipsum venturum in alicujus Gallicani hominis potestatem portendit, ut Tranquillus etiam interpretatur. Is mos ab Antonio, primo adversariarum partium duce, oppressus est, cui Tolosæ nato, cognomen in pueritia Becco fuit: ea vero voce gallinacei, rostrum & olim appellabant, & nunc uniuscujusque alitis nuncupant: quam locutionem à Phrygiis, omnium antequissimis emaC nasse alibi diximus, quod illi cibum Bec dicunt vocabulo genuino. Et orto Galliarum adversus Neronem tumultu, Romæ passim columnis adscriptum est, GALLI TE CANTANDO EXCITARUNT: apte scilicet, ad ejusdem nominis gentem nuncupatione deflexa.

Sueton. in Vitellio. c. 9.

Herodotus lib. 2.

Sueton. in Neron. c. 45.

TIB. IMP. NEQUITIA.

QUantum vero ad alitis petulantiam pertinet, crediderim ego pullum illum gallinaceum, qui exclusus est in manu Liviæ, Tiberium adhuc in utero gestantis, cum ipsa exploratura an esset marem paritura, ovum incubanti galinæ subduxisset, idque nunc sua, nunc ministrarum manu adeo usque fovisset, ut pullus excluderetur; non tam sexum in Tiberio portendisse, quam salacitatem & procacitatem eam qua ille mox famosissimus fuit.

D PURITAS ANIMI. CAP. XVIII.

SEd quando sanctius fuerit hieroglyphica illa referre, per quæ animi divinitatem ex galli simulachro apud veteres intelligi solitam, comprobemus? Pythagoræ præceptum est gallum nutrire: quod nihil aliud sibi vult, nisi ut divinam animi nostri partem, divinarum rerum cognitione, quasi cibo solido & cœlesti propemodum ambrosia pascamus. Quare Socrates moriens cum animi sui divinitatem, majoris mundi divinitati speraret se copulaturum, Gallum Æsculapio, id est, animorum Medico, jam extra omne morbi discrimen positus, debere se, dixit: cum enim de corpore migrandum intelligeret, convaluisse prorsus, arbitrabatur. Ut vero interpretantur alii, ea de causa dictum hoc à Socrate, quod lethali eo sumpto pharmaco, sanitatis beneficium jam sentiret, cum exiret à corpore,

Præsertim candidum, à quo etiam abstinendum, quod Mensi sacer & horarum nuncius.

D. Laertius in Socrate.

quo

quo omnes animi morbi scatere pullulareque sentiuntur, Lactantius Firmianus, Septimius Florens A Apologetico, neque non illi omnes, qui cum Aristotele Platonis verba, non sensa, cavillis incessunt, hoc dissimularunt, in quo summæ sapientiæ veritas delitescebat. Sed ut animi Medicum cum his dissimulemus: non desunt Platonis interpretes, qui Galli hujusmodi sacrificium eo trahunt, ut animas in cœlum migrantes Phœbo pæana canere comminiscantur.

APOLLO. CAP. XIX.

Gallicinii proprietas.

INter ea, quæ Apollini dicata sunt, quippe Arietem, Crocodilum, Scarabeum, Accipitrem, Leonem, Gallus etiam à Chæremone Stoico, & à Porphyrio recensetur. Insitum autem est Gallis, inquit Proclus, numen Apollinis advocare, & veluti propriis canticis assurgenti applaudere: &, ut lib. de Divinatione ait Cicero, animal hoc admodum canorum est sponte sua, nos vero sacris hymnis canimus gallicinio Luciferum venturæ lucis prænuncium excitari, obductum caligine cœlum aperiri, dari copiam ut patefacta jam via errores ambagesque omnes declinemus, canente Gallo, valetudinariis aliquam salutis, aut salutem allevationis spem affulgere, meticulosos trepidatione liberari, & multa, quæ per insidias parabantur dissipari; quæ omnia advenientis lucis beneficia sunt. B Neque vero Soli tantum, verum etiam Lunæ dicatum esse Pythagoras ajebat. Pausanias, ubi statuas eorum, qui cum Hectore singulari certamine congredi, conjectis in urnam sortibus, minime recusassent, ab eo provocati, ab Achivis in Olympia dicatas ait, Idomeni clypeum Gallo gallinaceo insignitum fuisse tradit; propterea quod is à Minoe & Pasiphae duceret originem, quæ Solis filia fuerit, cui Gallum dedicari constat: quia ortum ejus præsentiat, cantu indicet mortalibus.

Atque etiā à Pausania in prioribus Eliacis.

EXCUBIÆ. CAP. XX.

Lib. 4.

QUia vero Gallus à prima mediæ noctis inclinatione solet *explaudentibus*, ut Lucretius ait, *alis*

Auroram clara consuetus voce vocare,

matutino crepusculo, matutinis astris Deum itidem laudantibus quotidie commodulatur, excubiarum & vigiliarum signum apud antiquos fuit: eaque de causa Mercurio dicatus ferebatur. Ac ut nostra quoque attingamus, eo multo ante lucem canente aberrans resipiscit Petrus, &, ut Ambrosius ait, expergefactus facti culpam incessit sui, amaroque fletu crimen rebellionis expurgat, ne mirum adeo sit, quod datam aliti huic intelligentiam apud Jobem legimus. C

Tempus resipiscentiæ D. Petri, à Matth. c. 26. C. epic. 38. S. 36.

PROPHETÆ DOCTORESVE. CAP. XXI.

SUnt qui super hoc Jobis dicto intelligi velint Prophetas, & sacræ disciplinæ Doctores hieroglyphice per Gallum accipi: propterea quod illi inter vitæ præsentis tenebras, venturam lucem quasi cantando prænunciarunt: unde illud in eorum ore frequentius, *Nox præcissit, dies autem appropinquat.* Est & illud congruum Doctoris munus, ut quibus, quid, quando, & quomodo sit quidpiam indicandum, inserendumque animis, debeat velut divinitus cognovisse: non enim, inquit Eucherius, una eademque cunctis exhortatio convenit: quia nec cunctos par morum qualitas devincit atque constringit. Itaque Gallus certa per intervalla modo hos, modo illos excitat, & antelucanum tempus discrimine veluti quodam dipartitur.

Rom. 13. Doctoris munus.

PUGNACITAS. CAP. XXII.

Pausan. in prioribus Eliacis.

IN Eleorum arce, Pallados simulacrum ex auro & ebore, Phidiæ opus, erat cum Gallo in galea surrecto: quod pugnacitatis hieroglyphium esse Pausanias arbitratur, cum tamen non inficietur Gallum Minervæ, cognomento Operatrici, sacrum esse. Sane Sybaritæ, gens ad omnes mollitudinis numeros nata, Gallum in urbe esse prohibuerunt, ne nocturni somni quidem interpellaret. Ideoque & fabriles omnes artes ablegaverant, ut memoriæ prodidit Athenæus, ne quid esset, quod voluptates

Vel quod præscia futuri temporis.

A luptates suas interturbaret. Quod autem pertinet ad pugnacitatem, Nicander Alexipharmacis, *αἰχμήτῃσι νεοσσοῖς* inquit *pugnacibus* quippe *pullis Gallinaceis* exponit interpres: qui ut inter se dimicent assidue nati videantur, cum præsertim pugnã semel cœptam idemtidem repetant, nescii cedere: unde Græcum illud adagium, *ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ insultat Gallus*, de redintegrantibus certamen: & Ἄρεος νεοττὸν Martis pullum eum vocat Aristophanes, Avibus. Non est illud dissimulandum, quod licet sint animalia ad pugnam nata, inventum tamen est incitari eos ad pugnacitatem allio in cibum dato, quod Græci *σκοροδίζειν* dicunt. Quod vero ait Salomon, *Gallus ambulans inter Gallinas lætus*, Eucherius imperii esse dicit significationem. Quod si in numum incideris Gallinaceorum conflictu signatum, scias eam fuisse Dardanorum pecuniam, Polluce teste: nam illi magnum pugnacitatis decus sibi antiquitus usurpavere. Hinc honoratum semper apud Maronem Dardaniæ nomen, cum secus Phryges fere semper velut imbelles notarentur. Jam & Chrysippus Gallorum æmulatione nobis adjici stimulos ad fortitudinem, atque inde quodammodo calcaria subjici scribit, libro de Justitia. Themistocles quoque Gallorum exemplo, in quos acriter pugnantes inciderat, exercitum confirmavit, cum ostenderet eos non pro patria, neq; pro penatibus, neq; pro majorum sepulchris, uxoribusve, aut liberis id incommodi aggressos, sed ea tantum de causa, ne vincerentur, nolle alterum alteri cedere. Omnium vero pugnacissimos Gallos habuisse fertur Rhodos insula: neque quidẽ adhuc ibi degeneravit ea volucrum hujusmodi ferocitas, & visenda proceritas, ut in quibusdam inde Romam allatis, ipsi conspeximus. A Galli vero pugnacitate factum, ut gemma Alectoria, quam in Galli ventriculo inveniri tradunt, victoriam dicatur eam gestantibus comparare, qua Milo Crotoniates usus, invictus in certaminibus fuerit: de quo Plinius lib. XXVII. cap. X.

Eras. Chil. 3. cent. 3. prover. 22. — *Lucianus in Gallo, & Diogenes Laer. in vita Diogenes.* — *Hæc à Plin. lib. 3. c. 10.*

PERSÆ MILITES. CAP XXIII.

PErsarum porro milites Galli nuncupantur à Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eaque de causa Artaxerxes hominem è Caria, qui Cyrum jaculo vulnerasse creditus est, eo honestavit præmio, ut Gallum aureum in lancea præfixum ante aciem ferret: author Plutarchus. Sed enim Athenæus Gallos in Perside primum ortos ait, unde fortasse cognomentum id Persæ potuerint habuisse. Aristophanes, ut suus est mos omnibus illudere, Gallum ait olim Persis imperasse, unde adhuc cristatos in cassidibus. Quæ vero simulacra tria totidem Gallis adblandientia, spectantur in Antonini Pii Augusti numo, crediderim ego, ad mansuetissimum ejus ingenium spectare, ut qui pugnacitatem commitigare procuraret, qui omnem belli ferociam quanto potuit studio emolliverit: utpote qui mallet unum civem servare, quam mille hostes occidere, solusque omnium Principum sine civili sanguine, & hostili etiam, quantum ad se pertineret, vixerit.

Anton. Pii Augusti nummus.

SUESANI. CAP. XXIV.

UNus autem Gallus toto surrectus corpore, cum phosphoro à tergo stella addita, ut inscriptio indicat, *Suesanorum pecunia fuit.*

Suesanorum pecunia.

VICTORIA. CAP. XXV.

IN augurali vero disciplina Gallus est victoriæ signum: propterea quod avis illa victa silere soleat, canere si vicisset. Hinc Lacedæmonii, ut apud Plutarchum est, cum hostem viribus profligassent, Gallum immolabant: qui Bovem tunc sacrificare soliti essent, cum sine cæde victoria obtigisset. Ferunt Socratem Iphicrati duci animos adjecisse, cum Gallinaceos coram Callia pennis & rostro dimicantes ei præmonstrasset: quod & Themistocles, uti diximus, ad suos animandos fecerat. Quod vero de cantu dicebamus, refert Tullius historiam, ex Callisthene Leuctricæ calamitatis tempore, quæ Lacedæmonios propemodum oppressit, cum apud Thebaidem Trophonio res divina fieret, Gallos gallinaceos in eo loco sic assidue canere cœpisse, ut nihil intermitterent: tum augures dixisse, Thebanorum esse victoriam. Pergami omnibus annis spectaculum Gallorum edi solitum scribit Plinius, idque Athenis etiam institutum à Themistocle, superatis Persis, ait Ælianus, quamquam ea & ludicro fieri apud Lucianum & Herodianum legas.

Plin. idem lib. 10. c. 21.

VINEARUM INCOLUMITAS. CAP. XXVI.

MEthona civitas est in Trœzeniorum agro, cujus incolæ Gallum pro vinearum incolumitate mactare soliti sunt, ut Africi venti, qui eas plurimum infestat incursionem vel averterent,

rent, vel saltem emollirent: cum enim flare instituerunt, vitium oculos exurunt, spemque vindemiæ fallunt. Moniti igitur ab aruspicibus, sacri genus hoc instituere, ut viri duo Gallum unum, & eum album manu uterque sua apprehenderent, & in diversa abeuntes trahendo discerperent, partemque uterque suam manu præferentes vineta loci omnia perlustrarent, donec ita omnibus expiatis in eundem convenirent locum, ubi Gallum dissecuissent, ibique partibus utriusque humi defossis, nullum ejus anni incommodum se passuros persuasum habebant: juvitque sors, ut quamdiu sacrum id celebravere, res illis ex voto succederet. Quid vero sit in causa, cur tanta vigeat in Gallo vis,

Lucret. l. 4.

Ut nequeant rabidi contra constare Leones,
Inque tueri, ita continuo meminere fugai,

Proclus in lib. de Magia.

nemque cum utrumque animal solare sit, ex magorum observatione inesse majorem solaris virtutis Gallo, quam Leoni: idcirco Leonem potentiori cedere, satis superque in Leonis commentario disputatum à nobis, Proclique super hoc opinio recitata.

IMPIETAS. CAP. XXVII.

NEque prætereundum est illud, quod ex imagine Gallinacei impietas ipsa hieroglyphice figuratur: is enim matrem salit, ut hippopotamus, & patrem etiam immaniter incessit, eaque de causa sapientissimi Legumlatores Gallum una cum Vipera, & Cane, in parricidæ culeum includendum censuerunt, ut qui ejusdem criminis rei sunt, eodem supplicio simul afficerentur, & pœnas pares luerent. Notum illud apud Aristophanem, quod Philippides, qui patrem verberaverat, exemplo Galli factum tuetur suum: patrem enim ille male multat,

---

DE GALLINAGINE. CAP. XXVIII.

ATtrahit ad se nominis similitudo, ut Gallinaginem huic adnumeremus gregi, quamvis super ea nihil Ægyptii.

BENEVOLUS. CAP. XXIX.

SUnt qui benevolum hominem per Ascolopaca, quam Gallinaginem Latini vocant, pictam intelligant, quod avium nullam majore erga hominem studio affici compertum sit. Magnitudo volucri, quanta Gallinæ est, rostrum longum: attagenæ color.

DE ANSERE. CAP. XXX.

SEd ut ad cohortales redeamus, de Ansere dicendum: de qua tamen nulla apud Horum mentio: quamvis libellus ille, qui superest, valde curtus sit.

CUSTODIA. CAP. XXXI.

Plin. idem lib. 10. c. 22.

SUnt qui per Anserem pictum custodiam interpretentur, idque ex Romana potius historia desumptum, quam ab Ægyptiis traditum. Neque tamen ab hujusmodi significato physica abest ratio: quippe qui naturæ admodum pavidæ cum sit, pervigili cura, ut acutissimus est ad ea sentienda, quæ latent, facile excitatur: & minimo quoque strepitu expergiscitur, ut ita olim Urbem ipsam sedem ac domicilium Imperii, defenderit ac conservarit: unde illi honores apud Romanos instituti: quanquam Heliogabalus totius humani ordinis inversor, omniumque bonorum morum illusor, eos ita sit ultus, ut Canes jecinoribus Anserum pascendos instituerit. Illud vero juniorum commentum est, per Anserem alligatum ad anchoram, firmam custodiam intelligere. Anchora porro firmitudinis indicium est, ut loco suo dictum.

SILEN-

A

SILENTIUM OPPORTUNUM. CAP. XXXII.

NEque hoc ab Ægyptiis obſervatum, ut ſilentium in tempore ſervatum, per Anſerem, qui lapillum roſtro apprenderit, ſignificetur. Avis enim hæc, quæ clamore graviter obſtrepenti fere ſemper clangit, ut etiam inter paſcendum ſilere nequeat, exemplo eſt humano generi taciturnitatis etiam, ubi res exigit, obſervandæ: quippe quæ ſalutem ſuam alto interdum ſilentio tueri ſoleat. Illæ ſiquidem, ut Ammianus author eſt, ab Orientali calore invaleſcente, in Occiduam plagam tranſmeare conſueverunt, cumque Taurum montem Aquilis abundantem penetrare cœperint, fortiſſimarum volucrum vim pertimeſcentes roſtra ſua lapillis occludunt, ne ulla vel extrema neceſſitate clangor elici poſſit: iiſdemque collibus agiliore volatu tranſcurſis, tutum jam iter nactæ, calculos projiciunt. Neque me præterit, eruditiſſimum virum de diſciplinis omnibus & politioribus etiam literis optime meritum, hæc, quæ Ammianus de Anſeribus ſcribit, Gruum eſſe aſſeverare, quod alii viderint. Res hæc mihi ſuggerit in memoriam non imprudens Ariſtotelis conſilium, quod Calliſtheni ſectatori, & propinquo ſuo dedit, cum eum ad Regem Alexandrum mitteret: admonuit enim hominem, ut quam rariſſime, & id jucunde, apud eum loqueretur, qui vitæ poteſtatem & necis in acie linguæ geſtaret.

Anſerum hic induſtria.

B

Plaut. in Alexandro. Val Max. lib.1.1.c. 8.

Ariſtotelis conſilium.

IMPROBITAS. CAP XXXIII.

ALioquin Anſer in vaticiniis, & rerum aliarum elogiis, improbitatem quandam præ ſe ferre videtur. Hinc Homerus in ſomnii præſagitione, procos per Anſeres innuit, ejuſque inauſpicata garrulitas & à Virgilio, & à Propertio quibuſdam vitio data eſt. Averſum enim adeo eſt à poeticis ſtudiis Anſeris ingenium, ut Phœbeam arborem laurum, quam ſibi exitialem, ſi ejus foliis veſcatur, intelligit, pertinaciſſime fugiat. Nam cum natura ſit admodum calidus, liquidis & frigidis delectatur cibis, lavationesq; amat, & ea declinat, quæ perniciem afferre poſſint. Laurum vero igneam eſſe ſuo loco diximus. Non diſſimulabo, quod ad procos attinet, inventa aliquando in Anſeribus amoris erga homines exempla, ut proditum de eo, qui puerum Amphilochum Olenium genere deperierit, quod & Clearchus & Theophraſtus teſtatum reliquere. Et Glaucen Ptolemæi Regis cithariſtriam memorat Plinius, quam Anſer, & eodem tempore Aries etiam, adamarint. Alius Lacydi Philoſopho comes perpetuo dicitur adhæſiſſe, ut nuſquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur.

C

Laurus inimica Anſeri

Meminit Ælian. lib. 9.c.39.& Plin. lib.10. cap.22.

DETRIMENTUM. CAP. XXXIV.

D EST & detrimenti hieroglyphicum Anſer paſcens: propterea quod quacumque ille oletum ſuum ſparſerit, adurere omnia ſoleat: neque quicquam magis vel ſatis vel pratis officere, quam ſi eo pabulatum anſeres immittantur. Quinetiam eorum ſtercus, ſi muria diſſolvatur, & oleribus inſpergatur, omnia vitiabit. Tum Anſer ille poetarum perditiſſimus, qui inter Olores ſatis cum impudentia ſtrepere notatur à Marone, à Cicerone quoque carpitur: quod illi Falernum fundum Antonius dono dediſſet: quod niſi & improbus, & perditorum morum fuiſſet, conjectura eſt Antonium id minime facturum: eoque ſpectat Ciceronianum illud in Antonium, *Anſeres de Falerno depellendi ſunt,*

ACCUSATOR INANIS, CAP.XXXV.

ET ne longius ab eo digrediamur, apud eundem oratione pro Sex. Roſcio, Anſerem invenias pro eo accuſatore poſitum, *qui obſtrepat tantũ, noceat tamen nihil,* cum Canis non tantum allatret, ſed

Accuſatorum diverſa ratio.

sed etiam mordeat. Ejus verba sunt non importune repetenda. Anseribus cibaria publice locantur, & Canes aluntur in Capitolio, ut significent, si fures venerint: at fures internoscere non possunt, significant tamen, si qui noctu in Capitolium venerint, & quia id est suspiciosum, tametsi bestiæ sunt, in eam partem potius peccant quæ est cautior. Quod si luce quoque Canes latrent, cum Deos salutatum aliqui venerint, opinor his crura suffringantur, quod acres sint etiam tum, cum suspicio nulla sit. Simillima est accusatorum ratio: alii vestrum Anseres sunt, qui tantummodo clamant, & nocere non possunt: alii Canes, qui & latrant, & nocere possunt.

SUOS TANTUM CURANS. Cap. XXXVI.

NEque illud dissimulabimus, quod hominem, qui suæ tantum familiæ curam suscipiat, aut rerum tantum suarum satagat, quid rei gerant alii securus, ac minime curiosus, per Anserem ovis incubantem, apto admodum hieroglyphico indicare possumus. Anseres siquidem, ut Quintilii, qui de agricultura, quam diligentissime scripserunt, tradidere, aliena ova in suo etiam genere fovere nequaquam solent: quare curatores eorum, dum ova pariunt, certis characteribus uniuscujusque fœtum signare debent, atque ita unicuique sua ad novem supponere.

DE PERDICE. Cap. XXXVII.

DIssimulanda fuerat & Perdix, ne pudendum super ea significatum propalam proponeremus: sed quoniam suscepti operis ordo nos compellat, nihil est supprimendum, quod inter hieroclyphica à veteribus adnumeratum invenerim. Habere vero potest Perdix cum chortalibus locum, quod ea quoque domi alitur, saginatur & cicuratur. Sedenim vitia ideo ponuntur, reprehendi possint, quodque abominabile videatur mortales audientes ipsi absterreantur.

AMOR TURPISSIMUS. Cap. XXXVIII.

IMpudicissimum hominem, tamq; efferata nequitia perditum, ut in consanguineis quoque nullo pudore sit petulans, significare si vellent Ægyptii sacerdotes, Perdices duas pingere sunt soliti: ipsæ enim conjuge viduatæ, sese invicem abutuntur. Mares quippe, ut cernere est ex iis, qui domi aluntur, inter se tumultuant, clamitant pugnamque de coitu conserunt, quos cœlibes vocant: qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem, neque aliud pugnæ præmium, nisi victum à victore pollui. Verum hoc non fieri semper, sed certo anni tempore, observatum ait Aristoteles. Illud fere semper, ut cum primum pullus exire cœperit, à mare subigatur: nec tibi mirum adeo videatur, quod Marcellus Perdicem ex avibus virili genere appellandum dicat, Varronis authoritate nisus. Romani sane pro hujusmodi notæ puero, pullum dicere soliti sunt: unde Q. Fabium, cui Eburno propter candorem cognomen fuit, pullum Jovis appellarunt, quod natis ejus fulmine icta fuerit, quasi eam Jupiter appetisset: cum potius interpretari debuerint, & eum, & ejus amatores omnes igne perdendos esse. Apud Ausonium quoque, Marcum quendam impudicissimum felem pullariam dictum reperias. In tabulis fertur à quibusdam, Perdicem venatorem matris amore deflagrasse, ut eadem improbitas sit filiorum in matres, quæ in eo alitum geneer parentis est in filios. Sunt qui figmento historiam, sunt qui Philosophicum sensum applicent, sed ipsa volucris impudica procacitas argumentum fabulæ proculdubio suppeditavit. Quare mihi non deliciarum tantum causa videtur Heliogabalus Perdicum plumulis in stratis, in pulvinaribus, ac etiam accubitis, passim usus, quantum naturæ similitudine: cum portentosus ille, vir ne dicam an brutum potius, nullum nequitiæ genus intactum reliquerit, pudore prorsus omni perdito atque profligato.

Atque facinoris verecundia consumptũ fuisse.
Heliogabali stratum.

IMMODERATA NEQUITIA. Cap. XXXIX.

Plin. lib. 10. cap. 23.

SEd ut semel dicam, nihil ad enervatissimam libidinem, & impotentissimam salacitatem exprimendam Perdice commodius, quæ plerumque de coitu tanta efferatur rabie, tantaque æstuat libidinis intemperantia, ut mas ova interdum frangat: ne cubando detineantur fœminæ: quocirca illæ, ut fœtus sospitent suos, ova modo huc, modo illuc, quo mares fallant, transferre coguntur.

PRÆ-

A PRÆCOX PROFECTUS. CAP. XL.

POteſt & celer profectus ex Perdicis pullo, verum eo qui adhuc corticis parte aliqua veſtito, ſignificari. Perdix ſiquidem moræ velut impatiens minime expectat ut ovum incubatione ad tempus aperiatur: ſed occupatis ſpatiis ſponte erumpit, pertuſoque ovo ubi primum caput exeruit, pedesq; protulit, reliquo adhuc adhæreſcente cortice, procurrit, ſibique cibum enaſcitur.

REDITUS IN VIAM.

CAP. XLI.

ABerrantem hominem aliquamdiu, falſaque ductum opinione, ſed viæ demum redditum, & recta ſentien- B tem oſtendere qui volunt, Perdices duas grandiores faciunt, pullis aliquot inter utramque pictis. Si enim eveniat, ut Perdix ova ſua fracta compererit, tanto incubationis ſtudio afficitur, ut aliena ſurripiat, nidoque infoveat ſuo; verum illud evenit, quod divi Hieronymus & Ambroſius ex Hieremia tradunt, ut cum pullos eduxerit, illos amittat: hi ſiquidem audita illius voce, quæ ova pepererat, naturæ vegetatione perculſi, hac veluti nutrice deſerta, ad eam ſe conferant, quæ ova illa unde excluſi eſſent ediderat. Clamaſſe, inquit vates, Perdicẽ, pullosque, quos minime pepererat congregaſſe, familiamque ita ſuam inprudenter auxiſſe, interimque pullis ad matris vocem procurrentibus, derelictam hanc inſipientiæ ſuæ demum admoneri. Noſtri tamen Theologi hiſtoriam hanc aliter interpretati ſunt: alii enim per Perdicem malum dæmonem accipiunt, qui Dei fœtus in pravitatis nido adulterina educatione ſibi ſperat enutrire. Per ova ſpem, quam de ſubigendis eis, & ſub imperio ſuo detinendis concipit. Per eam vero avem, quæ vera mater eſt, quæ ova illa ederit, piorum conventum interpretantur, ad quem, uti legitimam & naturalem matrem, ſimulac vocem ejus audi- C erimus, deſerta falſa, procurrimus. Adamantius per Perdicem aliena ova confoventem, intelligit hæreticos, genus quippe hominum Perdicis inſtar malignum, fraudulentum, callidum, quodque decipiendis venatoribus multum inſumit operæ: ubi tamen veræ matris ſanctioris quippe inſtitutionis, vox audita fuerit, eos deſeri, atque ita pœnas ſuæ inſipientiæ luere.

Perdix aliena ova confovens, hæretici.

REI FAMILIARIS CONCORDIA.

CAP. XLII.

NEque tamen aves hæ ita ſemper in libidinem efferaſcunt, ut non interdum ardor ille deferveat, & unanimi concordia mas & fœmina rem familiarem curent: quippe bina ovorum faciant receptacula, in quorum altero mas, in altero fœmina incubet, ova inter ſeſe partiti, excludatq; uterq: ſua, atque educet. Quod quidem anſam dedit, ut rei familiaris concordiam in conſortibus, per duas Perdices incubantes exprimere voluerint: cui rei adverſari videtur, quod ſuperius de perdita earum incontinentia dictum, ubi marem ova frangere indicatum libidinis impatientia, ne fœminæ incu- D batione detineantur. Sed id non ſemper, ſed interdum recidere poſitum.

ASTUTIA IN EVITANDIS PERICULIS VAFERRIMA

CAP XLIII.

QUinetiam vaferrimum in periculis evitandis hominem aſtuque maxime pollentem ſignificantes, Perdicem & venatorem pingunt, quæ quo pacto ſectantem eludat, & Ariſtoteles, & ab eo Plutarchus, accuratiſſima narratione perſcripſerunt: quæ ſcilicet pullos adhuc involucres ſupinos proſterni, ſeque ſtramentis & paleis obtegi, adventante venatore, ad ſibilli ſignificationem aſſuefaciat: ipſa vero ante aucupis pedes provolans, ſui ſpem capiundi facit, mox abvolet, ac ſubinde redeat, donec ita illudens abducat eum à pullis procul, repetitoque mox ſibilo, ut Ariſtophanis inter-

Ariſt. libr. de nat. animal. c. 9. Plutar. lib. utrũ prud. animalia, terr. an ma. rina.

pres ait, abvola dum jam admoneat. Eoque spectare crediderim proverbium, πέρδικος σκέλος, & πέρδικος ἴχνος. Interpretes claudum quendam Perdicem nomine apud Aristophanem inveniunt, & ab eo adagium in claudicantium aliorum ludibrium emanasse. Sed esto aliquid in significato claudicationis, natura tamen Perdicis efficit, ut ad dolos & vafritiem spectare proverbium opinemur, cum scilicet subdolo quempiam ingenio hac progressurum speras, ille tamen evestigio illac se proripit, atque ita vacillatione spectantium spem eludit, ut iter ejus, aut rerum progressus eventumq; nūquam certa possis conjectura deprehendere. Nam qui versus apud Athenæum citatur, ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, ad hujusmodi pedum inconstantiam, titubationemque eam, quæ oritur ex nimio potu, facere videtur: *pedes enim tentat vinum luctator dolosus*, ut apud Comicum est. Nullū autem inter aves animal Perdice dolosius neq; astutius; unde illud Aristophanicum, ἐκπερδικίζαι, quippe Perdicis more periculum evadere: ait enim ejus interpres, οἱ γὰρ λαμβάνοντες κάρφη τοῖς ποσὶ, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν, καὶ οὕτως ἐπικαλύπτουσιν, καὶ ἐκκλίνουσι. *Stramenta enim pedibus contrahentes, supinas se prosternunt, atque ita occultantur, & periculum declinant.* Atque hæc latius apud Plutarchum, libro quo disputat, utra prudentiora sint animalia, terrestriane an marina.

CONTUMELIOSUS. Cap. XLIV.

Perdicum duo genera.

ADdunt & contumeliosum hominem per alitem hanc significari: quod in suo genere maxime hæ tumultuari, dissidere, & altercari vicissim assidue consueverint. Sunt vero Perdices aliæ nobiles, aliæ rusticæ. Nobiles longe grandiores sunt, sylvasque & saltus plurimum incolunt: rusticæ arva & segetes pervagantur. Grandiores illæ sunt, etiam picturatiores, & plerisque Italiæ locis nomen retinent inculume. Romæ tamen Starnas vocant, de quibus forte Plinius dixerit: *Misit Hispania externas aves*. Rusticæ longæ minores, fusciore pluma, & quodammodo cineritia. Idem utriusque ingenium, sed dolosiores, pugnacioresque rusticæ, quas nunc Italia à sono vocis *Qualeas* fere ubique vocat.

ASTUTIA PRAVA. Cap. XLV.

HIeroglypicum etiam sapit Græcorum mythologorum fabula, qua fingunt Dædali nepotem, ob inventa artis suæ arma quædam admodum utilia, per invidiam ab Athenarum arce summa præcipitem datum, qui terra vix tacta mutatus sit in Perdicem. Cujus figmenti talis fertur interpretatio: Impuri homines cum à sapientiæ arce deciderint, à rectis honestisque studiis alieni facti, tametsi astutia freti aliqua suis in rebus excellere videantur, hisque tractandis super alios attoli, sordidis tamen & improbis negotiationibus impliciti, sublime nihil sapiunt: sed humi volitantes, dolisq; & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantum student, libidinum & cupiditatum suarum laqueis & retibus impliciti obvolutique: eo Perdice deteriores, quod illis vaferrima est ars ad elabendum, capturamque declinandum, quod Græci dicunt ἐκπερδικίζειν: hincque capti fugam moliuntur, neque si evadere possint, studium adhibent ullum ut salvi fiant. Astutiæ hujusmodi causa factum puto, ut Eucherius cacodæmonem ex Perdicis imagine significari dixit, eo loco: *Clamavit Perdix, congregavit quæ non peperit.*

Hierc. c. 17.

DE COTURNICE. Cap. XLVI.

Hinc proverbium: ὀρτύγων ἀνάπλεως φύσιν, Coturnicis naturam induere in pugnaces.

IN Coturnice multa sunt, quæ cum Perdice conveniunt, pugnacitas quippe eadem, quo in ludo illa præcipue celebratur, quam omnium victricem mirata est Alexandria, urbe quippe tota in alitis hujus præconiis occupata. Hanc Erotes Ægyptii procurator morositate nescio qua imponens, in ludibrium emit, atque assam devoravit, quo facto jussus est ab Octaviano Augusto malo navis effigi. Est & par improbitas naturæ, neque odiosa minus, eo vero magis detestanda: quod ad hanc impietas insuper accidit & deorum contemptus, religionisque odium, & quantum illa ferocire potest, execratio.

IMPURITAS. Cap. XLVII.

PEr ejus enim hieroglyphicum sacerdotes Ægyptii impuritatem indicabant, ubi vulgati Codicis Græci mendum animadvertas, in quo Oryx quadrupes animal pro Cortunice positum & ita traductum:

A ductum: neque enim hic quicquam de Oryge apud Horum, apud quem in vetustis codicibus manuscriptis ὄρτυγα, non ὄρυγα, legas. Et eodem capitulo vulgati etiam codices habent τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν, quod satis manifestum facit, de ave, non de quadrupede hæc dici. Ea vero de causa impura Coturnix habebatur, quod quotiescunque Luna oritur, inauspicatos clangores excitat adversus eam, non quæ Deum salvere jubeat, aut laudatione prosequatur, ut Solem gallinacei, sed manifestissima det indignationis adversus eam signa, quod apud ipsos magnæ dabatur impietati, cum summo Lunam cultu prosequerentur. Ante omnia autem terram fodicat (ita intelligendum, τοῖς γὰρ ἐμπροσθίοις αὐτοῦ σκέλεσι ἀνορύσσων τὴν γῆν) pupillasque sibi B identidem conscribillat, utpote quæ indigne ferat Lunam apparere, quam neq; quidem intueri patitur, atque eandem facit in ipsius Solis tam divini astri exortu: qui mos nonnullis Æthiopum nationibus in Solis ortu, quem velut hostem maxime reformidant, & ne spectent, in loca palustria fugientes, ubi non alia fruticum aut sylvarum copia fuerit, ibi delitescunt, Deum omni execratione prosequentes. Antiqui vero Reges (namque non nisi sapientes eligi solitos tum temporis, satis constat (cognita Coturnicis natura, quæ verum horoscopi signaret emersum, animalis istius opera tanquam gnomone quodam utebantur: non otiose in id intenti, certum exortus ipsius punctum deprehendebant. Quapropter sacerdotes solum hoc animal ex volatilibus, quæ ciborum usum præbent, nullo tamen mactationis honore illi habito, comedebant: utpote quod contentionem quamdam (desideratur enim ἀντιδικίαν vulgatis in codibus) præ se ferre videretur adversus præcipuum Deum suum.

Impura Coturnix, cur.

PERDITISSIMA MALIGNITAS. CAP. XLVIII.

C EAdem avis in solis, ubi libenter habitat, locis, si quem limpidulæ aquæ fontem adinvenerit, simulac biberit, aquam reliquam rostro pedibusque corrumpere, lutosamque reddere, pulvere etiam in eam ingesto, nititur: ne cuipiam alteri animali ad potum appetatur: quæ quidem maligna, improba invidaq; Coturnicis natura Ægyptiis argumentum dedit, ut malignum hominem per ejus hieroglyphicum notarent. Ejusmodi vero morum impuritatem eodem modo damnat Ezechiel quarto supra trigesimum capite, dicens: *Et cum purissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabatis.* Sed enim Ægyptios non tam maligni in alios monere mores, quos in turbanda Coturnix aqua profiteatur, cum ipsa adversus Lunam impietas, & ingrati animi significatio, cum tot à Luna sint animantibus omnibus beneficia, de qua generatio, & alimenta rerum, quotquot & hominum & brutorum usui necessariæ sunt. Nam quantum ad turbationem aquæ pertinet, animalia quædam sunt, quæ turbulentam & crassam suavius bibunt, ut Cameli, qui ne ex fluvio quidem prius hauriunt, quam pede protrita terra aquam spissiorem effecerint. Neque aliter potu gaudent Elephanti quoque, sed ii ne imaginis suæ torvitate terreantur, turbidam bibunt. Vere autem Coturnix Alcibiadis D magistra fuit, qui dato Pericli consilio de ratione potius non reddenda, tranquillam civium suorum quietem perturbaturus esset. Nam cum jam primas in Republica partes occupasset admodum adolescens, forteq; sententiam in Senatu de re seria diceret, ut ejus sinu Coturnix evolavit, quæ tamen totius Senatus cursitatione capta, Alcibiadi, non sine venatoris ambitione, forte etiam præmio, reddita est. Quantum vero pertinet ad alitis hujus esitationem (ut hoc pro corollario subjiciamus) non defuere Medici, qui eas mensis summoverent, tum quia veneni semen illis gratissimus cibus, cum propter comitialem morbum, quem, ut Plinius tradit, solæ omnium animalium sentiunt præter hominem, eaq; de causa veratrum appetere feruntur. Aristoteles tamen hominem tantum comitiali morbo tentari ex omnium animantium genere asseverat, Problematis. Sed enim Plutarchus capellas quoq; comitialem sentire profitetur. Quod vero de veratro dicebamus, ita apud Lucretium legas:

Ezech. c. 34.

Lunæ beneficia.

Plutar. in Alcibiade.

Plin. lib. 20. cap. 23.

Præter-

Praterea nobis veratrum est acre venenum,
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Et Ovidius ad venenum spectans:

Ecce coturnices inter sua prandia vivunt,
Forsitan & fiunt inde frequenter anus.

Hæc Athenæus lib. 9. Coturnix Herculi sacra. Auctor Zenodotus.

Nam ut in Serpente dictum, excogitatum est in morbis desperatissimis Viperas edendas dare: unde non modo salus, sed vitæ etiam subsecuta sit longitudo. Cur vero Phœnices Coturnicem Herculi sacrificarent, causa est, quod in fabulis eum ab hac alite servatum ajunt: hunc enim Jovis & Astreæ filium in Lybiam profectum, à Typhone occisum esse autumant, Jolaumque Coturnicem ejus naribus admovisse, cujus odore fuerit in vitam restitutus: & ne mendacio locuples abesset testis, vulgatum est etiam dicterium, ὄρτυξ ἔσωσε Ἡρακλῶ τ̀ καρτερὸν, *Fortem Coturnix sospitavit Herculem.* Alii eum dicunt ejus alitis esu à comitiali morbo, quo insigniter laboravit, liberatum esse: quo si tentantur & Coturnices, facile fieri potuit, ut sympathiæ vi aliqua tacitave atque incognita naturæ potentia, vel nidore vivæ, ut nonnulli ponunt, alitis ustulatæ, vel esu potius morbi genus id fugaretur, atque ita Hercules vitæ redditus fuisse videretur, quod est vero similius. Sed ne, Vir clarissime, te magnis & assiduis Reipublicæ negotiis detentum ulterius demorer, mira hæc minime videntur esse: quia variis medicina modis prodest, noxia modo per similitudinem cognitionemque naturæ deducendo, modo per dissensionem contrariamque vim expellendo, modo sensim abrodendo, modo per dissolutionem mitigando, aliis atque inventis, quæ salutaria quis novit, adhibendo, ut tam contraria quam consentanea prodesse comperiantur.

JOHANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIRER XXV.

DE IIS QUÆ PER STRUTHIOCAMELUM ET MINUTIORES ALIQUOT AVES SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD THOMAM MILIARIUM BELLUNENSEM.

Ontenderam superioribus diebus ab Leonardo patre tuo, ne te assiduitate tam pertinaci, tamdiu literarum studiis insenescere permitteret: id enim è re tua fore, & ad salutem tuam facere plurimum arbitrabar, si fervor ille adolescentiæ tuæ, aliqua otii interpositione cohiberetur: proinde aliquid comminisceretur, quo tu Venetiis apud nos per geniales hos dies, quibus vindemia celebratur, aliquam laboribus tuis quietem interponere cogereris, ut aliquando nobiscum amœniori cuipiam tete concederes hilaritati, paulo post ad lucubrationes tuas alacrior rediturus. Non enim animus sine fultura corporis sustineri potest. Neque mihi satis placet, quod Platonem illum tuum ajunt sponte atque ex animi sententia, Academiæ locum minime salubrem delegisse, ubi Philosophantium apud se corpora macerarentur, debilioraque fierent: sive mea hæc semper fuit imbecillitas, & ad hanc usque ætatem natura sponte valetudinaria: sive persuasum habeam incommoda corporis studiorum profectui plurimum officere. Quantam enim ego hinc jacturam fecerim, sum mihimet ipse conscius. Et quantum cœli hujus patrii benignitas mihi contulerit, ipsa jam minus cadaverosa facies, quam attule-

A *tuleram Roma, facile poterit indicare: è tristi quippe quodam senio in prosperam, nitidam firmamq; virilitatem transmutata. Sane hinc ad vigiliarum perseverantiam, & legendi scribendiq; labores tolerandos longe alacriorem factum me sentio. Tu, quod magis conferre soleat ipse videris, dummodo valetudinis atque firmitatis ratio in primis habeatur. Fecit autem ille, ut omnibus, in rebus festivissimus est, quod depoposceram: tu vero respondisti, venturum te libenter, si modo per dies hos, quos in patria consumpturus esses, vellem ego tecum quotidie vel venatione, vel aucupio exerceri. Accepi conditionem, quantum ad aucupia pertinet: ac ne me imparatum deprehenderes, neve ulla nos tempestas, aut casus, ne minus res cum avibus esse posset, interturbaret, aviarium variis alituum generibus instructum comparavi: idque totum tibi, ludoque tuo destinavi. Tu cum veneris, quid facturus sis vide simulac convivium ex iis construere constitueris, utrum simplices has carnes, sine ulla peregrinæ jucunditatis aspergine, sine Apitiano ullo artificio sis appositurus: an, quia nonnullæ forsitan fatuæ, & sine succo videbuntur, hic condimenta illa aromataria Venetiis allata sis adhibiturus: ea vero quam suavia, quam odorata, quam pretiosa. Propera igitur, ut quando per Ægyptum aucupia nostra sumus exercituri, apud Cleopatram facias nos cœnitare. Ego enim* B *cellum depeculabor, & patinarum struices apparabo, tu corollaria & secundas mensas addere collatitio illo, uti consueveramus, more non gravaberis.*

DE STRUTHIOCAMELO. Cap. I.

FAcile quidem meminisse potes, optime Thoma, quo die Carolus V. Imp. à Clemente VII. P. M. Bononiæ coronam accepit, sacrificii genus quoddam à Germano milite media platea procuratum: interfuisti enim rei gestæ, cum Bovem mactaverunt, cujus uterum exenteratum, variis alituum generibus, aliorumq; esculentorum farciminibus complevere, lætum hilaremq; diem ex his omnibus una tostis celebratur. Ita nos tunc facturi videmur, qui Struthiocamelū, visendæ magnitudinis alitem, minutioribus plerisque aviculis in ejus alvum ingestis confarcivimus. In collacitiis vero nostris cœnis illis, quas post relictam Romam patriæ redditus, teque sodali jucundissimo reperto proposueramus, singula tantum singulis ciborum genera per sortem educebātur. Nosti multa ejus mul- C tiplicitatis esculenta à convivis excogitata, ut legi fraus fieret sumptuariæ, quæ inter nos sancita fuerat: rex enim variæ sub uno vel farinaceo integumento, vel omasi cuticula delitescebant: sed non id ganeæ, verum hilaritatis causa. Quare cum hæc fieri soleant in ludum, nos quoque ludum boni ominis causa prosecuti, ingenti illi minores alias aves ingessimus. Maxima ea omnino avium, si modo avis appellanda est, cui pulmæ tantum sunt, non tamen volatus: cui crura pedesq; atq; ungulæ, non forma tantum, verum etiam magnitudine propemodum bubuli. Sed hæc alii disputabunt, nos plumarum alatumq; animal in volucrum ordinem interim admittemus.

Plin. ead. lib. 10. c. 2.

JUSTITIA. Cap. II.

HUjus sane pennæ, quoniam præter alatum avium morem æquales omnes inter se sunt, justitiam & æqualitatem erga omnes significant, ut apud Horum habetur. Plurimus vero earum usus ad canos bellicos, & galeas adornandas, tam apud veteres, quam apud nostros, cujusmodi illæ, quæ in eo numo habentur, cujus inscriptio, TI. CÆSAR DIVI AUG. F. AUG. P. M. TR. POT. XXIIII. Ibi enim pennæ hujusmodi in quodam serto sitæ sunt supra frontem sigilli, cui subjecta est D inscriptio, JUSTITIA. Numum Bononiæ vidi apud Joan. Achillinum. ibidem apud Alexandrum Calcinium solum Justitiæ caput in numo est, cum eodem pennarum æqualium gestamine, iisdem literis, quippe, JUSTITIA. Sed enim ut ad alitem revertamur, quoniam Struthiocameli stolidi adeo sunt, ut cum colla fruticibus occultaverint, latere sese existiment, succurrit Carneadis disceptatio, qui Justitiam nihil aliud esse quam meram insaniam profitebatur.

Carneadis disceptatio.

ἐπάλξεις, id est, summitates. Hinc Pinnirapii Retiarii.

PINNÆ IN MOENIBUS. Cap. III.

AD ejusdem speciei similitudinem murorū summa fabricari solita, causam dedere ut Pinnæ vocarentur ab iis, ut Varro ait, quas insigniti milites habere in galeis solent, & in gladiatoribus Samnites. Hinc intelliges de armatura Samnitium, quæ alibi apud Varronem & Plinium legeris.

ELEMENTORUM CONCORDIA. Cap. IV.

SAne si quis Ægyptiorum more elementorum concordiam indicare voluerit, non imperite picturam eam proponet, quam ipse rerum opifex per animalia per id præ se ferentia considerandā proposuit, Lutram scilicet, vel ejus loco marinumVitulum,Struthiocamelum,&hominem,uno vinculo religatos.Lutra siquidem,& Vitulus marinus, media sunt animalia inter terrestria & aquatica, vinculumque illud ostendunt, quo terræ applicitæ sunt aquæ, suisque coercentur finibus: quia Divina providentia cum arenam terminum maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines transgrederentur suos. Struthiocamelus autem ambiguus est inter terrestria & aeria: vere enim volucris non est, quæ nequaquam à terra, ut volucris, attolli potest: pennæ autem alæque illi ob id tantum à natura datæ, ut cursum adjuvent. Crura vero uti dictum, bovilla propemodum,ungulasque bisulcas habet. Denique inter elementa omnia, & cœlum ipsum, homo intermedius est constitutus. Ita per hujusmodi picturam tota ipsa rerum machina describitur.

MULTIVOLUS. Cap. V.

DIvinæ literæ Struthiocamelum pro multivolo homine, & certi nihil sibi adsciscente ponunt, videlicet qui sacræ adscriptus militiæ,profanis tamen negotiis implicetur, iisque tantum tractandis occupetur. Nam quod alatum est, contemplationem refert & exscribit, sed propter vasti corporis magnitudinem tollere se humo nequit, alis tamen,uti dicebamus,ad cursum utitur. Quod pedes bovillos habet,terræque semper adhærescit,quæ terræ sunt significata suscipit: ita enim videturHesychius interpretari.Quod vero ad animalis hujus ingressum attinet, tametsi volare nequit, pernicissime tamen currit. Struthiocamelos ait Xenophon, quos apud Euphratem Cyri milites offenderunt, à nemine capi potuisse: tam longe enim modo pedum pernicitate, modo alarum quasi velificatione procurrebant, ut statim equites desperata præda insequi desisterent.

Plin. lib. 10. c. 1.

HÆRETICUS. Cap. VI,

QUod vero superius diximus ex Hesychio,Eucherius quoque per animal hujusmodi hæreticum hominem significari tradit: qui habere quasi videtur sapientiæ pennas,volare tamen non potest.

HYPOCRITA. Cap. VII.

Esa. c. 34.

EVcherius idem ait de hypocritis dictum ab Esaia: *Erit cubile draconum, & pascua Struthionum.* Parit siquidem ova Struthio, verum,ut alibi diximus,neq; illa incubatu fovet, neque pullos nutrit. Ita hypocrita, quamvis recte alios admoneat, & recte faciendi vim addoceat, nullos tamen filios per ullum bene actæ vitæ exemplum generat. Hinc Jobes clamat: *Struthio in terra reliquit ova sua,& obliviscitur, quod pes ea sit conculcaturus,*

INSIPIENTIA. Cap. VIII.

ADhæc, uti paulo ante dicebamus, genuina illa animalis stoliditas effecit ut imago Struthionis caput intra frutices abscondentis, insipientiæ hieroglyphicum haberetur: utpote,qui cum avium sit grandissima,ita ut altitudinem equitis equo insidentis excedat, si tamen colla tantum frutice occultaverit,latere se totam existimet,cum reliqua magna admodum corporis moles in aperto relinquatur. Ita dum in capite secura est, diceret Tertullianus, nuda, qua major est, tota cum capite capitur. Diodorus tamen id à Struthiocamelo, non ex stupore fieri contendit: sed quia sibi conscius habere se caput admodum debile,occultare id quamprimum studeat.

Plin. ibid.

DE

A

DE VESPERTILIONE. Cap. IX.

MOnstrosa quoque est Vespertilionis effigies, multaque in se mystica continet hieroglyphica.

AB EXILI FORTUNA IN ALTUM EVECTUS. Cap. X.

PRæcipuumque illud apud Ægyptios fuit, ut per animal hujusmodi significarent hominem, qui debilibus & exiguis viribus, sive nobilitatis, sive fortunæ, sive etiam ingenii præditus, ita tamen repente emerserit, ut non se tantum humo sustulisse, sed subito volatu elatus in sublime ferri videatur: cujusmodi exemplorum plena Roma semper fuit. Vespertilio siquidem licet pennas non habeat, sola tamen membranula fretus volat, ita ut difficulter distinguas, sit ne avis, an mus. Quare apud mythologos argute vafreque duas eludit mustelas, dum se alteri avem, alteri se murem venditat, atque ita capitis periculum evadit.

Hæc à Plin. lib. 10. c. 61.

B

OFFICIA MUTUA. Cap. XI.

MIrum vero illud inter hoc tam brutum genus, quod tanta se humanitate complectuntur, ut nulla convenientius specie figurave officia mutua describas, quam per Vespertiliones alterum ab altero catenatim dependentes. Habet enim id genus animalium mutuam inter se quamdam benevolentiam, sæpeque veluti catena quadam contexta, si qua ulli vis inferatur, mutuo sibi cohærent, imbecillitati suæ opem sibi invicem afferentes, visæque sunt alia ab alia alarum hamis unius ad alterum porrectis pendentes, longum veluti funem produxisse.

NUTRICATIONIS FACULTAS. Cap. XII.

C

MUlierem iidem sacerdotes lactis ubertate fœcundam, & bene nutricantem significare si vellent, eamdem ipsam alitem pingebant: quippe quæ sola volucrum & dentes & mammillas humanis similes habet, lacteque nutrit pullos, uberibus mulierum in modum admotis. Nam Ægyptii, ab iis quæ in unoquoque genere reliquorum naturam aut mores excederent, significationum suarum argumenta desumebant. Quod vero ad mammas pertinet, Græci hanc alendi fœlicitatem indicaturi, Dianæ simulacrum mammosum effingebant, cujusmodi illud fuit, quod Ephesi tamdiu tanto concursu visitatum, eamque Latini ea de causa multimammiam appellarunt, cujus exempli multa hodie Romæ vetusta signa conspiciuntur. Minime vero prætereundum est, hoc loco in impressis exemplaribus Hori perperam legi, Γυναῖκα θηλάζουσαν καὶ καλῶς ἀνατρέφουσαν βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, τρυγόνα ζωγραφοῦσι, cum ex manuscriptis codicibus antiquis & historia ipsa legendum sit, βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, νυκτερίδα πάλιν ἔχουσαν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ζωγραφοῦσι hoc est, *Volentes pingere Vespertilionem, identidem dentibus & mammis præditam pingunt.* Inde sequitur pro redditione causæ, ὅτι γὰρ μόνη τῶν ἄλλων πτηνῶν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ἔχει. *Siquidem sola ex omni volucrum genere, & dentes simul & mammas habet.* Quorsum enim dentes & mammæ ad Turturem alitem minime monstrosam?

Plin. Ibid.

Dianæ simulacrum mammosum.

D

LUCIFUGA. Cap. XIII.

QUod si hominem latebris & occulto secessu gaudentem, vel qui rei cujuspiam metu perculsus in apertum minime prodire audeat, significare vellent, Formicam & Vespertionis alam adpingere consuerunt. Ajunt siquidem, eam esse inter Vespertilionem & Formicas naturæ discordiam, ut si ala tantum Vespertilionis Formicarum cavo admota fuerit, nulla earum foras progrediatur.

Vespertilianum & Formicarum antipathia.

MORA. CAP. XIV.

QUinetiam sunt qui tradant credi solitum, Formicam eo numquam exire, quo Vespertilio vel semel accesserit, atque ideo Formicam sub Vespertilionis ala positam, & moræ, & tarditatis aut impedimenti significatum habere. Transit & ad Columbas hujusmodi sympathia: quia, ut Florentinus libro de re Rustica ait, Columbæ stationem minime deserunt, si Vespertilionis caput supra turrim posueris.

Cum formicis scilicet.

INSCITIA. CAP. XV.

Triplex hieroglyphicon Vespertilionis.

COgnitionem alibi per lumen significari diximus: unde etiam Dare luci, pro declarare, & edocere sæpe legimus: contra vero inscitiam per tenebras intelligimus, unde Hallucinari, pro decipi per ignorantiam. Quoniam vero Vespertilionis ea natura est ut tenebris gaudeat, neque lucem ferre possit, Divinæ literæ dum Vespertilionem à sacris summovent, ἱερογλυφικῶς cum intelligunt virum in quo nullum disciplinarum, aut veræ institutionis lumen effulgeat, explodi debere: alioqui apud Eucher. Vespertiliones in Divinis literis idolorum monstra sunt. Propheta: *Ut adoretis Talpas & Vespertiliones*. Sunt etiam cogitationes immundæ, quas improbi dæmones ingerunt, ut idem sentit.

SECURITAS. CAP. XVI

NEque desunt, qui securitatem indicaturi, Vespertilionem inverso capite pingant: is enim circumlatus domui vivus, & super fenestram vel in hyperthyro, aut ipsis in valvis inverso capite affixus, maleficiorum amuletum creditur, Plinio etiam id tradente, quod ad hæc usque tempora plerisque locis factitari videmus. Contra vero, si quis etiam amoliri arcereque ab ædibus velit suis, platani folia suspendat. Africanus enim in his, quæ de agricultura conscripsit, Vespertilionem eo non ingredi tradit, ubi arboris hujusmodi folia suspensa conspexerit. Pro corollario addam occidi eas hedera suffumigata. Nam eas, qui sustulisse se profiteri signo aliquo velit hieroglyphico, Vespertilionem faciet hederæ folio insidentem. Nam Alcithoe Leucothoeque sorores apud Ovidium, sprevisse Bacchi sacra finguntur, eaque de causa in Vespertiliones mutatæ, unde suffitum hederæ ita exhorrent, ut eo etiam necentur.

IMPURÆ MENTIS HOMO. CAP. XVII.

HEsychius ait etiam hieroglyphicum esse hominis, qui sero & parce fidei documenta susceperit: inque illis mente non satis firma versetur, sed in ambiguo omnia reponat, neque sciat de terra sua exire, sed in quibus genitus est latebris libentissime delitescat, Christianus demum sit, sed parum fidelis: sero enim Vespertilio prodit, sub ipsum quippe crepusculum vespertinum, atque ubi tribus aut quatuor spatiolis volatum exercuerit, à noctis tenebris occupatur, neque longe fertur, sed supra circumque tecta semper volitat: cum Abrahamo Dominus peregrinationem indixerit, terra in qua alitus erat, quamque inhabitabat, derelicta, pristinam scilicet imbecillitatem & crassam originem nobis posthabendam admonens; perinde ac etiam separari nos à parentibus, & sequi Dominum doctrina moneat Evangelica. Vespertilio demum utrum ales an musculus sit, extat in ambiguo, cum, uti paulo ante diximus, ipsemet in fabulis persuadeat Gallo se esse Murem, Catto vero alitem. Volat quidem, non tamen pennis, sed membranulis innixus, neque pluma, sed pilo, atque eo quidem murino, vestitur. Ita homines plerique volatu qualicumque præditi, baptismatis tantum tinctum assecuti, apud Catholicos Christum fatentur Petrum Ecclesiæ specifice proposuisse, apud hæreticos impudenter delirant atque prævaricantur, apud Judæos Christum rident, apud Mahumetanos tam Judæos quam Christianos incessunt. Impurissimum hominum genus, non modo Vespertilionibus perquam simile, sed cui merito ἀπὸ τῆς μιαρίας nomen inditum sit; abominabile id quidem, & omnibus abhorrendum.

DE OTIDE CAP. XVIII.

ΩΤΙΔΑΣ Græci dicunt, quas aves Tardas Hispania, damnatas in cibis: propterea quod ossibus ejus effractis, teter odor ex medulla ad tædium usque extemplo sequitur. Sed enim Xenophon earum carnem ait multo suavissimam. De tarditate idem tradit, & faciles captu asserit, quod nihilo quam Perdices longius provolent, celerrimeque fatigentur. Ægyptii Sacerdotes hanc quoque hieroglyphicis annumerarunt.

Plin. lib. 10 3. eadem

IMBECILLUS FORTIORI ASSURGENS. CAP. XIX.

QUippe si hominem imbecillum qui ferociori potentiorique assurgeret, in ac rebus gerendis sententiisque dicundis primas illi partes cederet, significare ii vellent, aut ita faciendum admonere, Otidem avem, & Equum adpingebant: illa siquidem simulac Equum aliquem in conspectu habuerit, nihil quicquam contata, illum quadam veluti venerationis ostentatione excipit: circumque volitando, & subsequendo deducendoque, officium facere quodammodo videtur.

Otidis demissio.

NIL ALTUM SAPIENS. CAP. XX.

CUm vero Otis omnino avis sit, animi est identidem signum: alatus enim animus passim apud Platonem. Sed hæc animum indicat ignavum ac stupidum: quippe quæ tarda est, corpulentiaque adeo gravis, ut vix sese terra attollat, ita terreni etiam affectus, quo quispiam detineatur, indicium est: quippe qui nihil sublime sapiat aut meditetur.

CONTUMAX. CAP. XXI.

AT si quis contumacem aliquem & monitoribus asperum, ab omnique bono opere alienum, hieroglyphico referre voluerit, aptè Otidem & Canem pinget: nulla enim avis Canem exhorrescit præter Otidem, quæ suæ sibi conscia tarditis, simulac Canem conspexerit, latrantem audierit, statim arrepta fuga se condit in latebras. Per Canem autem suo commentario, Sacerdotem præcipuè significari diximus in templis concionantem, de divinis, de pietate, reliquisque bonis moribus disserentem, contra impios scilicet & improbos oblatrantem. Eum igitur qui subfugitet & Sacerdotes, ingenio plurimum contumaci esse consentaneum est.

Canis Otidi inimicus quid.

DE ALCEDONE. CAP. XXII.

ALcedonem, quod hactenus viderim, Ægyptii non posuerunt: ea vero apud Italos sua habet significata.

TRANQUILLITAS. CAP. XXIII.

QUorum vulgatum illud est, per Alcedonis nidum rerum quarumlibet tranquillitatem indicari: mare siquidem per dies circiter quatuordecim, quibus aviculæ illæ nidificant in littoribus incubantque, mira pacari serenitate compertum est. Est vero nidus ille miro artificio ex pisciculorum officulis & spinulis contextus, ad gladii cujuslibet ictum incolumis, figura cucurbitæ, præter unum perexiguum cavum, qua ingrediendi & exeundi sit parentibus aditus: cætera conclusus.

Hæc à Plin lib. 10. c. 32

JUSTITIUM. CAP. XXIV.

TRansit & ad res civiles figuræ hujusmodi significatum: nam hæ ad maris varietates accommodantur: est enim justitii monumentum, ideoque à Plauto dictum, *Alcedones esse juxta forum*: ἁλκυονί- δες ἡμέραι

Plautus in Cassina

Ad suspensas enim fori procellas, fluctuationesq; & turbines, hoc aptissime refertur. Nam & Horatius *mersari se* ait, *si quando res agere adlibuerit civilibus undis*. Ita dies Alcyoniæ, dicuntur, quibus fora conticescunt. Sunt vero dies Alcyoniæ, ut luculentissimo carmine Simonides tradidit, septem ante brumam, dum scilicet incubat, & septem à bruma, posteaquam pulli exclusi fuerint: quibus quidem diebus ea tranquillitas non semper nostris locis, in Adriatico quippe sinu, contingit, neq; etiam Tyrrhena ora: at in Siculo mari fere semper. Fit vero bruma, ut Hesiodi interpretes scripsere, mense Januario, quem in honorem Bacchi Lenæum ipsi vocant, & eo mense à Latinis Brumalia celebrari dicunt, quod Bromius Bacchus appelletur. Sedenim Trajani temporibus, quod de ætate sua Plinius profitetur ad 8. Calend. Januarias fuit, quo die natus est nostræ salutis Assertor. Accidit autem bruma, tresq; cardines reliqui, in octava singulorum, Capricorni, Arietis, Cancri & Libræ, quæ diuturnitate temporis ob minutorum aliquot neglectam intercalationem, minime nunc respondere comperias: nam octava Capricorni, circa vigesimam est nunc Decembris diem. Sedenim hæc perpendere Astronomorum diligentiæ dimittamus.

halcyonii dies, ex Aristoph. à vib. Dies Alcyoniæ quid. Hor. prima epistola. Ibid. Plin. Sed hoc reparatum est calendario Gregoriano.

CONSVETUDINIS RARÆ HOMO. Cap. XXV.

Plin. ibid.

ALcedonem præterea pingebant, quotiescumq; vellent hominem raro prodeuntem, & minimo temporis momento cum hominibus versatum significare. Alcedonem siquidem videre est omnium rarissime: fere enim circa Vergiliarum occultationem, brumamque ipsam apparet, & ubi primum per portum non plus quam navem circumvolaverit, statim abit, ut nusquam prætera conspiciatur: de quo apud Stesichorum latius. Causam hujus nidulationis hybernæ quærit Albertus, eam esse suspicatus, quod avicula ea rara adeo sit textura, ut æstate propter nimiam corporis ariditatem progenerare nequeat: hyeme vero obturatis præ frigore poris, humidioreq; effecto corpore, fiat ad conceptum idonea. Non dissimularim hoc loco quod Antigonus ait, Alcedones ubi senescunt, Cerulos vocari. Verum Aristoteles discernit inter se diversas, Alcedonem, Cerulum, & Cornicem. Sunt qui harum marem Cerulum vocent, idque verum esse tradunt interpretes Theocriti.

DE CURUCA. Cap. XXVI.

SUnt pleraque de quibus Ægyptii parum, alii multum locuti sunt: quæ tamen quoniam Ægyptiacis commentis non dissimilia sunt: in Struthiocamelum hunc infarcienda videntur, atque in his Curuca & Cuculus.

ALIENI FILII PRO SUIS EDUCATI. Cap. XXVII.

Cuculus in nido Curucæ nidificat. Hinc Juvenalis, Tu tibi nunc Curuca places.

DE quibus vulgatissimum apud omnes scomma, hominem per eam significari, qui filios adulterinos pro suis pascat, Cuculas enim Curucæ absumptis ovis, in ejus nido sua potissimum ova ponit, utpote qui se ignavum minimeque idoneum agnoscat, qui possit pullis necessaria comparare. Suæ igitur sibi conscius imbecillitatis, eam init rationem ad prolis suæ tutelam: quippe qui omnium avicularum injuriis sit expositus, vereaturque ne si nidum struat, minimo inde negotio depellatur, idcirco ad alienas confugere opes pergit. Curuca itaque ova illa fovet & excludit, atque educat pro suis. Aristoteles, si modo legitimum est id opusculum, *De mirabilibus auscultationibus* accidere hoc in Helice tradit, addit & in Palumbium aut Turturum nidis ova ea deponi.

DE CUCULO.

MINIMA QUAQUE DE RE TIMIDUS. Cap. XXVIII.

Cuculi vocabulum in injuriam abiit.

CUculus, quia timiditate maxime omnium avium genus excedit, adeo ut à minimis quibusque aviculis convellatur, easque præ metu fugitet, commenti nonnulli sunt, hominem minima quæq; expavescentem, per alitis hujusmodi picturam significari. Unde convicia illa, sive quempiam adulteræ

A adulteræ uxoris maritum dicere volumus, sive ignavum, sive stupidum, aut nullo animo præditum hominem notare, Cuculum appellamus, ut apud Horatium Sermonibus:

Tum prænestinus salso multumq; fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus
Vindemiator, & invictus cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce Cuculum.

Lib. 1. Sat. 7.

Solent, inquit Porphyrio, levia rustici circa viam arbusta vindemiãtes à viatoribus Cuculi appellari: tum illi provocati, tantam verborũ amaritudinem in eos effundunt, ut viatores illis cedant, contenti eos Cuculos iterum atq; iterum appellasse. Ego cum Octobri mense Roma Neapolim proficiscerer, in ejusmodi jocos incidi, per continuum diem conviciis hujusmodi delectatus. Quare cum Acrone dicere possumus, hoc autem ipsa re novimus, quemadmodũ viatores quos in itinere vindemiatores per agros cospexerint, conviciis agitare gaudeant, illique ita respondere, ut Cuculum eam appellent quasi pigrum, ignavum scilicet ac nihili hominem. Sed hoc parum est, & quod à Porphyrione dicitur, subfrigidum: hodie siquidem res agitur calumniis etiam vehementioribus: viatores enim eos nunc B Pulterones, nunc Cornutos, nunc aliis atque aliis conviciis incessunt: illi contra, sive civis, sive magistratus, sive Rex ipse occentare cœperit, omne opprobii genus regerunt, tegendisque retectis turpissima quæque minitantur: præsertim si celsissimis quæ frequentes tota regione sunt arboribus insederint: quamvis id impune toto agro Compano Neapolitanoque, tempore vindemiæ licet, ne quid Liberi liberati detrahatur. Atque hoc illud est quod Flaccus ait: *Durus vindemiator & invictus cui sæpe viator cessisset.* Quoniam vero species Cuculi certo anni tempore non multum differt ab Accipitre, locus fabulæ datus, quam in Arati vita Plutarchus refert. Ipsa enim inducitur minores aviculas percontari, quare fugerent se conspecta, quæ nullam præ se ferat ferocitatem: quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futuram Accipitrem.

Eadem fere Plin. lib. 18. c. 26. & huc allusit Plautus in Asinaria. At etiam cubat cuculus: surge amator, i domum.

TRANSMUTATUS. Cap. XXIX.

POssumus igitur hominem, qui vel mores vel effigiem ita commutarit, ut alius pene videatur, per C eundem hanc avem significare. Ea enim figuram immutare creditur, & in aliud transire genus, cum inter Accipitres omnino numeretur, licet unguibus sit haudquaquam aduncis, neque capite Accipitri similis, sed colore tantum, rostro quoque magnitudineque columbino potius quam Accipitrino.

PULICUM DEFECTUS. Cap. XXX.

ALii porro, quoniam Ægyptios animadverterant de pulicũ defectu describendo solicitos fuisse, quippe origanum in eo significato proposuerant, addidere ipsi Cuculum, & humanum vestigium, qua specie pulicum exterminationem indicarent. Ferunt enim, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vastigium inde fodiatur: non gigni pulices, ubicumque pulvis eo vestigio compressus, sparsus fuerit. Hæc observarunt Magi. Pulicum vero nuncupatione humiles sordidæque curæ sunt intelligendæ, quibus impliciti vitam agimus anxiam & inquietem. Multa enim, licet ea pingere aut sculpere insanientis vaniq; sit ingenii, ob exiguitatem, quæ minus D repræsentari potest, usu tamen loquendi frequenter usurpantur.

Pulices quid.

Jupiter in Cuculum mutatus.

JUNO Cap. XXXI.

PAusanias, ubi opera ea recenset, quæ Mycenis spectatu digna viderentur, in sceptro, quod in Junonis manu erat, Cuculum insedisse dicit: eaque de causa signum ita fieri solitum, quod Junonis desiderio Jupiter aliquando in eam aviculam se converterit: tam inania illi de diis suis comminiscebantur. Quinetiam locum Coccygium appellatum authores celebrant, in quo Jupiter in Cuculum sit mutatus. Apud interpretes Theocriti ita leges, Jovem Junonis congressum appetiisse, rem tamen occultare voluisse: mutatum itaque in Cuculum, abiisse in montem qui tunc Tronax, postea

Pausanias in Corinthiacis.

vero

vero Coccyx appellatus eſt, eoque & Junonem conceſſiſſe, quæ ſimulac aſſedit, Jupiter in ejus avis effigie ad eam advolavit, ſeque in ejus genua projecit: repulit hunc Juno excuſſo peplo, at ille ſtatim mutata facie acceptus ab ea eſt. Hinc apud Argivos Junonis ſimulachrum in throno collocari, in manu vero ſceptrum poni, ſupra quod Cuculus. O lepidos & otioſos deos, qui puerilibus his næniis delectarentur: ſed longe magis ineptos, qui talia ſcriptis mandare non erubuerunt.

A

NUPTIÆ. Cap. XXXII.

At in Gallia contra.

Cum vero vincula jugalia curæ ſint Junoni, putarim ego boni ominis cauſa, Cuculum deæ dedicari ſolitum: boni eſt enim augurii Cuculus, noſtrique ſolent ex ejus cantu ducendæ uxoris tempus percontari. Caro autem ejus ſi in cibum autumnali tempore veniat, cæteros ſapores exuperat.

VERNUM TEMPUS. Cap. XXXIII.

Eſt & verni temporis ſignum Cuculus: id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porro nuncium eum veris ponit Heſiodus:

B

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι.
Ut cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

Tunc enim exultare hominem dicit, quia verum eo nuncio veris adventum intelligant. Piſtothærus apud Ariſtophanem, Avibus, ubi Cuculum Ægyptiis imperaſſe dicit, tam eos ait quam Phœnices ad cantum hujus aviculæ, tanquam ad imperium, triticum & hordeum demetere ſolitos; tempeſtivior enim apud eos meſſis, quam in Græcia & in Italia fit.

DE CAPRICIPITE.

AGELASTOS. Cap. XXXIV.

Sedes riſus, amoris, libidinis & iracundiæ.

Hominem qui nulla jucundiore conſuetudine poſſet ad riſum allici, quod ejus expers eſſet, veluti Socrates fuiſſe fertur, oſtendere ſi vellent, Capricipitem avem pingebant, quam liene omnino carere tradunt; in liene vero ſedes eſt riſus, veluti amoris in jecinore, libidinis in lumbis, iracundiæ in felle. Eaque de cauſa dictum, Columbam ſummam ſignificare manſuetudinem, quod bile careat.

C

DE UPUPA.

FERACITATIS PRÆCOGNITIO. Cap. XXXV.

Upupam Ægyptii cum pinxiſſent, præcognitem vindemiæ feracitatem, ſive lætum ac plenum vindemiæ proventum indicant, lætitiam ſcilicet aliquam affuturam, ut in Vite latius explicatur. Quia ſi ante vindemiæ tempus valde clangere audita fuerit, nimirum vini redundantiam prænunciare creditur,

EBRIETATIS REMEDIUM. Cap. XXXVI.

D

Perpetuo virentem. A Plin. l.2. c.21.

Hominem vero ebrietate laborantem, ac ſibi remedium comminiſcentem, ſignificare cum vellent, Upupam & Capillum Veneris herbam pingebant: Upupa ſiquidem uvis veſcitur immodicè, ita ut plerumq; inde ebria fiat, ac ſimulac ſe tentari ſenſit, Capillo Veneris decerpto efficaciſſimè ſibi medicatur. Herbā hanc ἀδίαντον Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc eſt, eo quod minime marceſcat, neque quidem ſi aqua perfundatur, immergaturve, neque bruma putrefit, ut herbæ reliquæ. Summovent autem Upupam Divinæ literæ, quam piorum menſis inferri nolunt, querulam quippe volucrem, lugubrem atque luctuoſam, quæ nihil unquam niſi mœſtum & triſte meditatur. Unde per alitis hujus hieroglyphicum, hominem vitiis deditum intelligunt Theologi: propterea quod nemo magis querulus, magiſque mœſtus aſſiduè eſt, quam unuſquiſq; vir improbus atque flagitioſus: ſolicitat

A liciat hunc admiſſorum ſcelerum conſcientia, vel inquietum exercet admittendorum cupiditas & impotentia. Nam ſi tumore ſuperbiæ turgeſcat, quæ illi unquam hilaritas arridebit? Faſtu cruciatur aſſiduè, neque ullos tantos putat honores, qui quod affectat explere poſſint. Repulſam paſſus eſt, infeliciſſimum ſe mortalium putat. Avarus eſt, ſi jactura quantulacumque fiat, vicem deplorat ſuam: ſi prædam cui inhiabat elapſam videt, miſerè cruciatur. Quid iracundus? annon ſtatim ut incenſus eſt pœnas vitii dat ſui? Unde Salomon ei luctum mandat, cui iræ, cui rixæ, cui ſine cauſa manus ſanguinariæ. Quid invidus? nonne ſuimet carnifex indefeſſus? Quid libidinoſus? mentita eſt amica, æſtuat immenſum: explevit cupiditatem ſuam, languet & erubeſcit. Quid vorax? diſtentus eſt, ægrè habet: fameſcit, extorquetur. Quid ebrioſus? aret guttur, pulmo inflammatur: potavit, mente capitur, titubat, ſemianimis deficit, atque ut ſemel cum Flacco dicam:

Upupa hieroglyphica in Divinis explicatio.

Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci,

quam ejus animus qui ſit improbitati, facinoribusq; addictus flagitioſis? Contra vero probus modeſtusq; vir, ruat cœlum, nulla re commovebitur, gaudebit ſemper, æquanimis erit ſemper; gaudentem B hilaremq; ſcit à Deo vocari, exultantem ſacris admoveri. Repulſam patitur, modeſtè fert: jactura afficitur, paruo contentus eſt: denunciantur inimicitiæ, pacem meditatur: ſolicitatur à maligno, reſiſtit audacter, lætumque tunc triumphum agere ſibi videtur, cum ſemetipſum edomuerit. Cibum & potum ita moderatè ſumit, ut neque mentem offuſcet, neque debilitet corpus, nullaque demum animi tranquillitas, nulla lætitia, hilaritas nulla huic comparari poteſt, quæ in recte factorum conſcientia requieſcit, cum ſe pium cogitet, cum ſe vitam puriter egiſſe reminiſcitur.

DE FLORO. CAP. XXXVII.

LOnge diverſum ab Otide eſt ingenium Flori: nam quantum illa venerationis in Equum oſtendit, tantum hæc exercet odii & ignominiæ.

FEROX A MANSVETO SUPERATUS. CAP. XXXVIII.

C FErocem hominem ab humiliore manſuetioreque ſuperatum, per Florum aviculam, quam ἄνθον Græci vocant, ſignificabant. Paluſtris avis ea eſt, coloris pulchri, oculorum acie non ſatis valens, quæ cum Equo ſemper pabuli gratia dimicat: herba enim uterque paſcitur. Illa vocem ejus interdum imitatur, inſilienſque adverſus Equum, dorſum occupat, quamque maximo poteſt morſu colla armoſque vellicat; hiſq; auxiliis freta, cum plerumque fugat.

Flori avis deſcriptio.

DE SALO. CAP XXXIX.

D QUando vero in has incidimus inimicitias, non diſſimiles ab his recenſebimus, quæ inter Salum & Aſinum habentur ingentes.

INJURIARUM ULTIO. CAP. XL.

ÆGythum Ægyptii, quem Latini Salum vocant, Aſini ulcera roſtro excavantem pingunt ſi hominem illatas filiis injurias ulciſcentem ſignificare volunt. Nidulatur hæc plurimum in ſpinis, acciditque ut Aſinus pruritu ulcerum excitatus, ſcabendi cauſa ſe conferat ad ſpineta, atque ita atterat ulcera, nidoſq; diſſipet: quod quidem illa adeo pavet, ut cum etiam vocem rudentis audierit, ova abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram: itaq; Salus ob eam injuriam in Aſinum involat, ulceraq; ejus roſtro impetit, affixaq; pertinacius quanto maximo poteſt conatu excavat, Denique

Ægythus, ſive Salus.

nique atrox usque adeo odium inter eos esse autumant, ut utriusque sanguinē commiscueris, sponte se uterque subducat ac separetur, antipathia, ne coëat pertinacissimè repugnante.

A

NECESSITUDINIS AVERSATOR. Cap. XLI.

SI vero Florum una cum Salo pingerent, hominem qui alterius necessitudinem pertinaciter aversaretur, significabant: quare aves illæ aut aversæ invicem, aut capitibus saltem obtortis in diversa pingendæ sunt. Commenti causa ea est, quod inplacabiles inter utramque inimicitiæ intercedunt, neque ullo pacto fieri potest ut harum quoque sanguis exhaustus commisceatur: confusum enim non aliter alter hinc, alter inde contrahitur, quam oleum ab aqua subducitur, usque adeo natura ipsa diffident, Quare tibi tria sunt observanda ejusdem generis exempla, quorum natura inter se minimè congruat, sitque pertinacissimæ discordiæ, Salus & Florus, Salus & Asinus, & de quibus suo loco dictum, Cornix atque Noctua. Namque ut nihil est appetentius, nihil rapacius similium sui, quam natura: ita etiam dissimilium nihil aversum magis, ac magis abominabile.

Plin. l.10. cap.74.

B

DE ARDEA.

EXANGUIS DE NEQUITIA REDDITUS. Cap. XLII.

HOminem ita libidinis usu confectum exhaustumque, ut propemodum exanguis sit effectus ostendere qui vellent, Ardeolam illam pelam pingebant, quæ Græcè ἐρωδιὸς dicitur: ea de coitu ita angitur, ut sanguinem ex oculis emittat, remque summo cum dolore peragat, clamore vasto atq; admodum insuavi difficultatem attestante. Nomen illi apud Græcos inditum ajunt, ὅτι ἔαρ ἰδρῶει: nam ἔαρ quandoq; sanguinem significat. In collectaneis Suidæ Grammatici dictam volunt παρὰ τὸ ἐν ἕλεσι διατρίβειν, quod in paludosis & humidis locis versetur, quasi helodium dicas. Sunt qui eas inter Grues recenseant: sunt qui similem Grui dicant: & Divinarum literarum interpretes de ave hac, ubi vulgata Psalmorum editio habet, *Herodii domus dux est eorum*, varia tradiderunt.

Quod sudet sanguinem.

Psal.104.

C

TEMPESTAS. Cap. XLIII.

SEdenim D. Augustinus, qui herodium fulicam arbitratus, tempestatis eam impendentis signum autumat. Sedenim apud Maronem Ardea & Fulica diversæ sunt voluces, tametsi utraque sit indicium tempestatis: ait enim,

——Cumque marinæ
In sicco ludunt Fulicæ, notasq; paludes
Deserit, atq; altam supra volat Ardea nubem.

Sed super hac satis est à nobis in Ciconiæ commentario disputatum.

Idem Plin. l.18. cap. ultimo.
Georg. lib.1.
Plin. ibid.

DE CINNAMO.

AROMATARIUS. Cap. XLIV.

HOminem ex aromatum mercimoniis ditescentem significantes, Cinnamum autem pingunt. Avis ea in Arabia versatur, quæ surculos Cinnami congerit, ex quibus nidum sibi conficiat: quocirca indigenæ plumbatis eum sagittis decutiunt, mercis gratia: neque aliud mihi super ea compertum est.

Hæc à Plin. lib.10. c.33.

D

DE VELIA.

STUDIOSUS OTII. Cap. XLV.

STudiosum otii & commodorum hominem indicare qui volunt, Veliam avem pingunt: ea enim in umbra & aura æstatem agit, hyemem in apricis; nam & potentes, cum in eos qui otio literario

A rario dediti sunt cavillantur, genus hominum ignavum appellant, quod, ut apud Juvenalem est, tecto gaudet & umbra.

DE ASIONE.

IGNOBILITAS. Cap. XLVI.

IGnobilem hominem, atque uti dici solet, Terræ filium, notare si vellent, Asionem illum pingebant, qui diversus à perenni est, corpore pingui & minimè vocali. Nihil enim habetur exploratum de generatione ejus, cujusmodi, qualisq; sit: cæterum Favoniis tantum flantibus eum apparere constat, veluti etiam pleriq; homines ignobiles, potentiorum tantum favore aliquo, tali quippe adspirante Favonio, nullis alioqui natalibus, nulla probitate, nulla virtute, nulla muniti disciplina ad clarissimas interdum dignitates evehuntur, omnibus unde hi prodierunt, admirantibus. Nuctuarum B hoc est genus maximum, quibus pluma aurium modo surrigitur, unde & nomen illi: otus enim Græcis est, de qua quidem apud Athenæum plura comperies.

Asionis generatio incognita. *Idem Plin. lib. 10. c. 23.* *Easdem avesquidam dicunt.* σκῶπας.

MIMUS. Cap. XLVII.

PEr hanc avem plerique mimum atque parasitum exprimunt: non enim à mimica multum distat ars parasitandi, quam ita describit Horatius:

Epist. lib. 1. Sat. 18.

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret.
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum credas sævo dictata magistro,
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Est enim hæc avis omnium maximè imitratrtix, & ut Plinius ait, parasita, & quodam genere saltatrix.

Plin. ibid.

CORNUTI. Cap. XLVIII.

HÆc in clypeo atq; insigni militium Romanorum, qui recentiori tempore, paulo ante quam declinaret Imperium, sub Magistro peditum merebant, ordinis ejus agnum fuit qui CORNUTI C appellabantur: eratque ales prasini coloris in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus late ductus circumplectatur, à quo mox arctior & ipse luteus, & circa marginem extremus ruber.

DE JYNGE. Cap. XLIX.

JYnx inter lingua nobiles enumeratur, pro quo nomine Lyncem complusculis in locis apud Plinium corrupte scriptum offendes indice etiam illo tam copioso, eodem errore perplexe notato: quippe qui volucre animal quadrupedibus adnumerarint. Lyncem eam quæ nostra Jynx est, arbitrati, Fringillam hanc vulgo dicunt, ut Gaza putat. Græci pleriq; Romani sermonis non vocem, sed significationem secuti, σεισοπυγίδα, Latini à caudæ continuo motu, motacillam dici tradidere, Torquillam alii, à torque, quo collum insignita est, alii Turbinem, alii aliter nominarunt; sed nos Pliniani codicis macula jam eluta, ad significata nostra revertamur.

Quidā etiam Verticellum à colliversura vocant.

DICACITAS. Cap. L.

D PEr eam pictam nonnulli dicacem hominem intelligunt, propter insignem linguæ longitudinem, linguam enim habet Serpentibus similem, quam in longum mensura quatuor digitorum exporrigit, rursumq; contrahit intra rostrum non complicatam, sed terreni lumbrici more collectam, & in sese reductam. Communis autem sermo verbosos garrulosque homines, ab instrumento ipso linguaces appellare solet. Sed ad linguam id etiam addemus, quod pedes habet Jynx, binis utrinq; digitis insignes: illi tamen hæc de Lynce dicta credidere.

Hæc à Plin. l. 10. c. 47.

INCANTATIO. Cap. LI.

PAssim vero præcipuum ales hæc fuit incantionum signum: propterea quod ei amatorium quid natura inesse persuasum est. Quinetiam quæcumque ad rem amatoriam veneficia, pharmaca,

Quomodo pro veneficiis combu-

maca, incantationesque comparantur, uno vocabulo Jyngas Græci vocavêre. Hinc apud Theocritum intercalare illud, Pharmaceutria,

ἴυγξ ἕλκε τοτῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τ᾽ ἄνδρα.

ratur docet Tenedius in navigatione Propontidis.

Scribit Pindarus, Venerem Jynga cœlitus attulisse, quam Jasoni daret, carmenque docuisse, quibus Medeam in amorem alliceret.

VEHEMENS CUPIDITAS. Cap. LII.

IDem Pindarus hieroglyphicè locutus ἴυγγι δ᾽ ἕλκομαι ἦτορ dixit, vehementem cupiditatem significare volens, ut ejus interpretes exponunt. Jynx enim, ut interpretantur illi, vis illa dicitur, quæ cogitationem nostram ad cupiditatem & amorem trahit. Tradunt nonnulli Pithus eam filiam fuisse, propter persvadendi vim: maxima enim persuadendi vis inest amori, nihilque tam incredibile dici potest, quod amanti non persuadeas. Unde rectè Ovid. *Credula res amor est.* Addunt, eam amatoriis veneficiis incitasse Jovem in amorem Iüs. Sedenim Callimachus Echus filiam dicit, & Jovem (tanta eorum temporum vanitas fuit, ne imperitia dicam) ab ea veneficiis coactum, ut secum rem B haberet: utcumque, mox ab irata Junone in ejusmodi aviculam transmutatam, veneficiisque amatoriis construendis damnatam.

DE CAPRIMULGO.

PERNICIOSA CONSVETUDO. Cap. LIII.

PErniciosæ consuetudinis hominem indicaturus quispiam, Caprimulgum avem pingat: ea enim inter capras familiariter versatur, appetitque earum ubera sugere: quod cum fecerit, uber extinguitur, Capra, ut ajunt, excæcatur.

DE TURDO. C

SUIS ARTIBUS ELUSUS. Cap. LIV.

HOminem qui technis & commentis, consiliisve, aut artibus propriis elusus malè perierit, & uti dicitur, in laqueos quos tetenderat, inciderit, ostendere qui volunt, Turdum viscatæ implicitum virgulæ pingunt: quandoquidem, ut inquit Plautus, *ipsa sibi avis mortem cacat:* viscum enim non provenit, ait Plinius, nisi maturatum in ventre ac redditum per avium alvum, maximè Palumbium & Turdorum. Apud Irenæum legas quid huic rei simile, de iis qui in eligendo sibi malo sunt procliviores, & adversa mox quæ in se ipsi contrahunt, Deo imputant, cum nihil aliud sit, *Indurare cor Pharaonis, & Excæcare oculos populi apud Deum,* quam gratiam suam quæ se large volentibus infundit, à prave & iniquè agentibus avertere. Nam simulac quis Deum dereliquit, quæ bona sunt aspernatus, amissa Spiritus gratia, omnibus inde afficitur incommodis, viam rectam non videt, & contumacem se opponit ad admonitiones, nullo pollet animæ sensu, ut sciat reprobare malum, & D eligere bonum. Ita dicimus eum à Deo excæcari, & obdurari, quemadmodum Solem occidentem recessu à nobis noctem facere: cum alioqui nihil à Deo nisi bonum emanet, quemadmodum à Sole semper lumen & calor.

Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. *Turdus ipse sibi malum cacat. Meminit Servius 6. Æn. & Arist. lib. 9. de nat. anim.*

SURDITAS. Cap. LV.

ALioqui Turdus surditatis indicium est, cum omnium avium eo plurimum incommodo laborare Turdum, manifestum habeatur, accedit huc, quod proverbium κίχλης κωφότερος, de loquacibus, qui loquentes alios pati nequeant.

Turdo surdior. Zenodorus ex Eubuli Dionysio.

DE

A

DE ERYTHACO.

SOLITUDINARIUS. Cap. LVI.

SOlitudinarium hominem qui ſignificant, Erythacum avem pingunt, quæ quidem ita ſeceſſu ac ſolitudine gaudeat, ut raro duas vel in eodem ſaltu reperire poſſis. Eam Theodorus modo Sylviam, modo Rubeculam appellat: alterum à ſylvarum deſertis, alterum à rubris indicio, quod ex Græca dictione colligitur.

Quidam ſic hyeme vocant: æſtate vero Phœnicurum, à cauda rubea. ἀπὸ τοῦ ἐρυθραίνομαι, i. e. à rubeſcendo.

DE CINCLO.

PAUPERRIMUS. Cap. LVII.

INveniebam extremæ paupertatis hominem per Cinclum avem pictam ſignificari. Cauſam Ælianus affatim explicavit, qui Cinclum avem eſſe dicit imbecillam, invalidamque adeo, ut nidum ſibi ipſa parere non poſſit, alienisque ideo nidis ovifœtare. Eſt & apud Suidam aliqua de Cinclo mentio, cui nomen à caudæ motatione ſit σεισοπυγίδι. Ea nimirum Jynx eſt, de qua nunc agebamus. Hanc ſane vulgus pleriſque locis, Græcum vocabulum exprimendo, *Codaquaſſulam* dicit. Interpretes Theocriti hoc ipſum agnoſcunt, & κιγκλίζειν, *lumbos motare*, dicunt, quod Latini *fluctuante lumbo* reddidere.

B

CINGANI. Cap. LVIII.

CUm itaque Cinclus inops adeo ſit, neque certo uſquam lare utatur, nonnulli errones illos, qui nunc totum terrarum orbem mendicabundi cum chiromanticis uxoribus & liberis peragrant, nuſquam certas domos habentes, quos vulgo Cinganos vocamus, Cinclos ab avis hujus ſimilitudine appellatos arbitrantur.

ADVENA. Cap. LIX.

QUamquam in univerſum omne genus avium, quod aruſpices pro peregrinis, advenis & convenis accipiunt: ut oſtenti ejus declaratione patuit, quod Alexandro oblatum eſt, dum condendæ urbis Alexandrinæ in Ægypto modulum ab architectis depoſcebat, forteque eveniſſe ut neque gypſus, neque alba terra uſpiam inveniretur, quo ſitum & magnitudinem cupido Regi deſcriberent, architecti ad farinæ opem ſe contulerunt, eaque diſſeminata quaqua urbis mœnia ducenda erant, accidit ut aves ad eam depaſcendam avidius advolarent: quo quidem oſtento territus eſt Alexander: ſed aruſpices reſpondere, proſpera urbi ex hoc portendi, quod futura eſſet omnium & nutrix & alumna, ſolique ubertatem eſſet alienis quoque gentibus largiſſime communicatura.

C

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXVI.

DE IIS QUÆ PER APEM, ET ID GENUS CÆTERA SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

D

AD MAGNIFICUM PETRUM MELLINUM ROM. SENATUS CANCELLARIUM.

VOlatilium ſignificationes, quas in aliquot digeſſimus commentaria, legiſſe te ſcribis, Petre Meline Romanorum ingeniorum præſens decus & ornamentum, in quibus & Apem habere voluiſſes, quæ, quod mellifica eſt, ad domus tuæ gentile nomen cognationem quandam habere videatur. Proinde, ſi quam, ut ſuperiori anno feciſti, ædium tuarum partem victuris ornare pares, habiturum

te speras tui generis argumentum, quo literatorum oculis possis non inaniter oblectare. Feci non invitus, quod tibi fore gratum intellexeram. Sed quod à melle te majorum tuorũ nuncupatione vocari putas, dixerim ego te id nominis à morum potius tuorum suavitate comparasse: sive id summa humanitas meretur tua, sive affabilitas jucundissima, cujus lepore omnes ad te trahis tibiq; devincis, ut de te vere dici possit, favum mellis in ore tuo sedem posuisse: sive perelegans ille scribendi tenor tuus, ubi solutam orationẽ aut carmen facis, amœnissima quadam dulcedine legentem afficiunt, evenit ut undecunq; merum mel & sis, & habearis. At plenus rimarum sum, neq; me cohibere possum, quin epigramma illud cœnis nostris sodalitiis olim decantatum erumpat. Quid enim prohibet apud ingeniũ Poeticæ studiosissimum, aliquando Poetam agere?

Romulei certant lepido certamine vates,
Nominis ecqua viget congrua causa tui.
Nam qui ex te norunt manare poetica mella;
Mellinum à merito nomen id esse volunt.
Atque alii malunt correpta parte Melinum
Dicere, Pegaseum quod melos ore canis.
Sis quodcunq; velis, nullo discrimine amandus,
Seu mihi Mellinus, sive Melinus eris:
Omnia congruerint: tanta dulcedine carmen
Pangis, & oranti spargis ab ore melos.

Id quod eo tibi gloriosius accidit, quod horũ infelicitas temporũ pauca admodũ nunc ostendunt ingenia, quæ bonarum artium amore eruditionis felicitate capiantur: eoq; alieniores pleriq; à doctrinæ studiis evadunt, quo sunt magis natalium splendore aliquo illustrati. Tu vero, cum ex ea sis domo ortus, in qua summi pleriq; viri gentiles, tui & veteri & recenti etiam memoria ad patriæ ornamentũ geniti, insignia rerum à se gestarum monumenta reliquerunt, Cardinalia decora, primos in urbe honores, titulosq; foris arma pro salute patriæ victricia, divitias honestissimis artibus comparatas, nihil rerum harum amplitudine contentus, à teipso splendorem excitare quæsivisti: ut clarissima ea familia dignus evaderes, patreq; in primis tuo Senatore semper optimo, apud quem tanta educatus es sanctitate. Accessere mox bonæ artes, & egregiæ disciplinæ, Latinæq; & Græcæ literæ, quas eo conatu successuq; assecutus es, ut paucissimi omnino sint inter Romanam hanc nobilitatem, qui parem tecum gradum hodie conferre possint. Sed quoniam non de literis tantum, sed de totius vitæ tuæ integritate, atq; animi magnitudine, si quis de te loqui cœperit, sermo faciendus esset, parentumq; tuorum benignitas omnis explicanda, qui me omnibus humanitatis officiis prosecuti, quam in filios exercere par est, benevolentiã, charitatem, & studium in me omne præstiterunt, his in commodius temp9 dilatis, quod nunc agendum instat, Apem ipsam, quam tibi merito deberi judicavimus, exhibendã curavimus. Ecce vero tibi eam, in cujus comitatũ, ne Fucus etiam, belluo ille satis impudens, & molestissimi Culex & Vespa sese intruderent, repellere nunquã potui, ac ne ullus & molestiæ & importunitati finis esset, Musca etiam, Cicada & Araneus se his admiscuere. Tu quidem strenue nimirũm & ex prudentia tua feceris, si, ne ab eorum aliquo lædare, caveris. Verum age, quid Apes sibi velint videamus.

POPULUS REGI SUO OBSEQUENS. CAP. I

Apis sola ex animalibus regẽ habet. Plin. lib. 11. c. 5.

POpulum Ægyptii sacerdotes obsequentissimũ Regi suo significare vellent, Apem faciebant, illam utiq; brevem, variam, & in rotunditatem compactilem, quæ sola ex animalibus Regem, more hominum, habet, quem universum Apum agmen consectatur æque atq; homines Regi obtemperantes. Rex vero vel aculeo caret, vel ad offensionem minime exerit, quæ quidem præcipua est in Rege virtus, qui in obeundis vitæ officiis, non magis justitiæ aculeum, quam dulcem mellis dementiã ostentare debeat. Ac de populo quidem agnoscit hoc idem Plotinus libro *De suo cujusq; genio,* qui civilem hominem, popularibus utiq; studiis deditum, sed qui perfectam virtutem consequi minime poterit, ab obitu in Apẽm regenerari fabulatur: qui vero civilem virtutem ad amussim assecutus fuerit, eumdem iterum hominem fieri contendit, & ad eadem munera rediturum.

REX. CAP. II

Regis Apum, simul & hominum simpathia.

MErito itaq; Regem, qui populos unanimi benevolentia sibi devinxerit, ostendere qui vellent, examen Apum proponere consuerunt; siquidem is foras non procedit, nisi migraturo examine:

A ne: cumq; procedit, totum examen circa eum conglobatur, cingit, protegit, cerni non patitur reliquo tempore. Cum populus in labore eſt, ipſe, inquit Plinius, opera intus circuit ſimilis exhortandi ſolus immunis: circa eum ſatellites quidam lictoresq; aſſidua cuſtodientes auctoritate. Cum proceſſere, ſe quæq; proximam illi cupit eſſe, & in officio conſpici gaudet. Ubicunq; conſedit, ibi cunctarum caſtra ſunt. Miſſam facio miram earum circa Regem obedientiam, ut feſſum humeris ſublevant, validius fatigatum ex toto portant, multaq; hujusmodi, in quibus enarrandis tanta utitur ſuavitate Plinius, ut eas ipſas Apes in ejus ore mellificare dicas, unde Lepor ille tam dulcis eloquentiæ demanarit. Adamantius ait, Apes hæc nullo animi conceptu facere, ut pleriq; contendunt, ſed naturæ ipſius divinæ beneficio, quæ vel bruta eousq; provexerit, ut plerisque in rebus ratione præditos imitentur. Nos vero vult admonitos, ut ubi Apum mores cognoverimus, ducibus parere non recuſemus, negotiaq; ad Reipub. civitatumq; ſalutem opportuna alacri animo ſuſcipiamus. Non enim amat id genus hominū Adamantius, qui ſub pietatis ſpecie ſuam obtegunt ignaviam, ſuoq; tantum otio & commodis conſulentes, negotia ſubfugitant, & veluti genus humanum oderint, humanas etiam conſuetudi-

B nes averſantur. Adeo vero eſt Apes, ut Muſonius obſervat, converſationis & vitæ ſociæ amatrix, ut ſi ſola relinquatur, deſiderio tabeſcat & moriatur: quod ad popularis hominis naturam & ſimilitudinem referri poteſt. Atq; huc ſpectat Plutarchi illud ſuper exilio dictum, *Nos quaſi Formicæ, vel Apes, ſi ex una vel caverna vel alveario exciderimus, hoſpites externiq; eſſe videmur.* Hoc ipſum examinis ſignificatum in aruſpicina etiam reperitur, cujusmodi ſignum Dionyſio, paulo antequam regnare cœpit oblatum eſt, qui cum Equum è voraginibus, in quas demerſus erat, nulla prorſus contentione extrahere potuiſſet, diſceſſerat, ut Philiſtus ait, ægre ferens: cum autem aliquantulum progreſſus eſſet, ſubito exaudivit hinnitum, ad quem converſus Equum alacrem lætus aſpexit, cujus in juba examen Apum conſederat, imperii quod occupavit indicium. Nam Equum ſubjugationi frænoque aptum eſſe, ſuo diximus commentario.

REGNUM. Cap. III.

Nam & Apibus eſt principatus. Plin. lib. 11. cap. 5.

Ac ne ab Sicilia tam ſubito diſcedamus, Hieroni quoque jam juſſu patris expoſito, propterea quod ex ancilla natus

C eſſet, ne nobilitati paternæ dedecori foret, tamen ita humanæ opis indigenti Apes in os mella congeſſere: quo oſtento pater ab aruſpicibus admonitus, filium recolligendum duxit, moribus & diſciplinis iis erudiendum curavit, per quas poſtmodum ad præmonſtratam Regni majeſtatem facile pervenit. Ita vero nomini regio favorabiles ſunt Apes, ut in cauſa fuerint, ne Oneſili Regis Cyprii caput, quod in ludibrium Amathuſii ſupra portam urbis ſuſpenderant, inſepultū diutius maneret: in id enim jam exanimatū examen Apum mella contulerunt, faviſq; referſerunt. Hinc loci incolæ oraculi ſuper hoc requiſiti, reſponſo moniti, caput honorifice ſepelierunt, Oneſiloq; quotannis, ut Heroi, ſacra inſtituerunt.

GRATA ELOQUENTIA. Cap. IV.

Plin. lib. 11. c. 17

Adduntnonnulli, ſuavem eloquentiam per hieroglyphicum Apis ſignificari. Quamquam Dio-

D genes ſuæ morem geſturus mordacitati, orationem blandam, utpote ad fallendum vel ad gratiamparandam, mellitum laqueum vocitabat. Irridebat is Platonem perlibenter, cui parvulo in cunis dormienti Apes in labellis conſediſſent: ex quo reſponſum eſt, ſingulari illum ſuavitate orationis futurum. Ita præviſa eloquentia eſt in infante per Apem. Et hujusmodi tale D. Ambroſio è noſtris contigiſſe memoriæ proditum eſt. Idem & Pindaro Poetæ accidiſſe Pauſanias tradit, cum is puer adhuc Thebis digreſſus æſtivo tempore Theſpias proficiſceretur, calore exuperante aliquantulum à via declinavit, & ſub umbra nonnihil acquievit, cur in ſomnum ſoluto Apes in os mel congeſſere. Et ita demum quemcunq; veteres ab eloquentiæ ſuavitate commendarent, eum ab Apib. nutritum dictitabant. Sic & Theocritus Comatam beatiſſimum ait, cui hujusmodi nutricatio contigiſſet. Apud Heſiodum, Theogonia, Muſæ amicorum linguis rorem inſtillant, in caſtigatis enim exemplaribus, non ἀοιδὴν, ſed ἐέρσην legitur:

Τῷ μὲν ἐπὶ γλώσσῃ γλυκερὴν χέουσιν ἐέρσην,

Et Homer. Iliad. α. de Nestoris eloquentia, γλώσσης μέλετ⊙ γλυκίων ῥέεν, ab ejus lingua fluere mel, ait.

ubi interpretes ἐέρσην δρόσον interpretantur, ac perinde mel intelligi debere, inde vero eloquentiæ suavitatem. Sane Pindarus amabile mel Isthmiis posuit, ἐν δ' ἐρατεινῷ μέλιτι, pro felici successu, quem Jupiter propinat, ubi commentatores gaudium intelligi volunt, quod ex commendatione & laudibus percipitur, si præsertim illæ ab eloquenti & erudito viro optime prædicentur: qua quidem voce, teste Themistocle, nulla suavior exaudiri potest.

POETICÆ AMOENITAS. Cap. V.

Epist. lib. 5. Sat. 19. Pind. Nem. Od. 3. Ego tibi hoc mitto mel mixtum albo cum lacte...

OMnium autem consensu receptum est, per Apis hieroglyphicum Poeticam intelligere amœnitatem, ut apud Horatium: *Fidis enim manare Poetica mella:* & ut ait doctissimus undecunque Varro, *Apes causa Musarum esse dicuntur volucres:* quod si quando displicatæ sunt, cymbalis & plausibus & numeris reducuntur in unum locum. Pindarus hymnorum suavitatem & elegantiam, per mel candido lacte commixtum intelligendum dedit, ubi Nemeis dicit: ἐγὼ τόδε τοι πέμπω μεμιγμένον μέλι λευκῷ σὺν γάλακτι. Lac ponit Pindarus, quod à natura est, ac perinde genium & venam indicat. Mel vero, propterea, quod magno Apum labore conficitur, artem & diligentiam significat. Hinc clamat Horatius:

De Arte Poetica.

> *Vos, ô Pompilius sanguis, carmen reprendite, quod non*
> *Multa dies & multa litura coercuit, & quod*
> *Perfectum decies non castigavit ad unguem.*

Carm. lib. 4 Od. 2.

Et ipse de se, quantum pertinet ad laborem & diligentiam, quam scribundis versibus adhiberet, ait:

> *Ego Apis Matinæ more modoque.*

Non enim temere usq; adeo assurgit Pindaro tam honorifice, cujus hymnum agnoscat & vena divite copiosum, & magno studio & arte simul elaboratum. Quin & suam fert super hoc loco sententiam:

De Arte Poetica.

> *Natura fieret laudabile carmen an arte,*
> *Quæsitum est. Ego quid studium, sine divite vena,*
> *Nec rude quod possit video ingenium: alterius sic*
> *Altera poscit opem res, & conjurat amice.*

FUTURI SECULI BEATITUDO. Cap. VI

QUæsierit hic sane aliquis, cur polliceatur Dominus ducturum se populum suum in terram lacte ac melle fluentem: passim enim hieroglyphicum aliquid sapit divinarum literarum sermo. Igitur Theologi nostri, referente Hesychio, hoc ad futuri seculi delicias beatitudinemq; transferunt: quod ex cibis quibus hic utimur, nihil his suavius neq; dulcius invenitur: cum quia sine labore comparantur, & nulla indigent præparatione. Nam bona illa absq; ulla solicitudine, sine dolore, studio nullo, apparatu nullo, conditturæ nullius egentia, tanquam effuso copiæ cornu suggeruntur.

DULCIUM APPETITUS. Cap. VII.

APes autem quia dulcia tantum gustant, si pascentes pingantur, hominem hieroglyphice significant, qui dulcibus tantum rebus delectetur, dulciaq; omni cura studioque perquirat. Horatius cum dulcedinem & suavitatem, quodq; maxime placeret, exprimere vellet, *Si juvat & melli est*, inquit Plutarchus in libello De conjugalibus præceptis, *Mulier*, ait, *quæ viri primo congressu territa conjugalem inde copulam subfugitat, similis est iis, qui Apicularũ aculeis patientes se offerunt, mella ipsa reformidant*. Ad eamdem respiciens jucunditatẽ Catullus, suum illum Passerem, *Lesbiæ suæ delicias*, cum maxime lepidum indicare velit, *mellitum* fuisse dicit. Deniq; Virgilianus Damœtas cum Pollionis amicis optat mella fluere, nihil aliud sibi vult, nisi ut copiosissima rerum omniũ, quæ suavissimæ judicentur, ubertate ditescant. Egregie vero Pindaricum est, mel pro suavi, tranquillo, & maxime expetendo, amabiliq; bono ponere, quare de Olympiis victoribus ait, ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον ἔχει μελιτόεσσαν εὐδίαν: quod exponunt Interpretes, *Victores vitæ reliquum agere in terra melliflua*, hoc est, tranquilla deinceps suaviq; perfrui quiete. Idem cum κόρον ἔχει καὶ μέλι dixit, *mel etiam satietatem habet*, nihil aliud voluit exprimere, nisi supremam quandam suavitatem atq; dulcedinem inesse melli, quæ tametsi supreme delectabilis est, satietatem tamen afferat, quam sententiam παραδόξικως protulit. Porro secius Horatius sensum eundem attigit, ubi dixit, *Dulcia se in bilem vertunt:* quod tamen ex Physica disciplina est ab eo sumptum: ajunt enim Medici, cibaria dulcia confestim in bilem abire.

Mellis suavitas.

Ideo Græci, quicquid suave & amabile est, μελέτηεν vocant. Hinc Plautus dulce amaro copulat in Pseudolo & Truculento.

DIU-

A

DIUTURNÆ VALETUDINIS PROSPERITAS.

CAP. VIII.

INvenio vitæ prosperitatem ac inoffensam valetudinem in longa ævi spatia productam, per hieroglyphicum Apum in fœcundo oleæ ramo considentium significari: id quod mihi Democriti responsum in memoriam adducit, qui olim interrogatus, qua ratione quis longiorem vitam assequi possit: interiora respondit, melle irriganda, exteriora vero oleo perungenda: quod hieroglyphice acceptum ostendit, animum quantacumq; fieri potest, suavitate permulcendum, hilaritatemq; undecunque captandam, omni prorsus amaritudine atque acerbitate procul ablegata, neq; quicquam quod exulceret, intromittendum, corpus vero exercitio consolidandum, quod quidem in otio torpescere necesse sit. Nam ut commentario suo dictum, oleum inter alia significata exercitum quoque denotat. Sedenim Aristoxenus Pythagoricos plurimum melle usos tradit. Neq; tantum calidi panis suffitu Democritus vitam dies aliquot in amicorum obsequium produxisse fertur, verum & vapore mellis naribus admoto. Omnino autem ferunt, quibus mellis usus frequentior fuerit, vitam diutius producere: contra vero, qui cibis acidis delectentur, brevioris esse vitæ. Sane Cyrnios populos, qui scilicet Corsicam insulam incolebant, longævos vixisse tradit Athæneus, quod assidue mellis uterentur cibo. Nam & Diophanes, qui de re rustica libros conscripsit, longævos evadere dicit, qui mellis esitatione delectati fuerint. Præstat vero in senecta ipsa plurimum pane & melle pasci: neque enim solum, ut is asserit, vivacitatem adjuvat, sed & sensus omnes sanos & integros custodit. Quamvis, quod ad Athenæum spectat, nostri mel Corsicum dicant habere aliquid in se, quod amaritudinem sapiat, unde dixerit Ovidius de infasta exitiali cera:

B *Cyrnii populi longævi.*

Ite hinc difficiles funebria lingna tabellæ,
Tuque negaturis cera referta notis,
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ
Melle sub infami Corsica misit Apis.

Et Maro prius dixerat,

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

Insomniosum mel apud Macronas memorat Xenophon, quod qui copiosius edissent, & vomere & excernere cogebantur, neque quidem omnino stare poterant.

Heracliæ in Ponto mel conflatur, quod qui edere mente abalienantur. Dioscor. l. 2. c. 75.

C

MERETRIX. CAP. IX.

SEd quoniam trahente rerum fluxu impegimus in mellis vitia, minime dissimulandum, quod quadragesimis Hebræorum castris Hieronymus putat Jonathan contra detestationem patris gustasse mel intellectu mystico, quod scilicet destillat à labiis mulieris, & sorte deprehensum, vix populi precibus liberatum. Porro mel non offertur in sacrificiis Dei, & cera, quæ dulcia continet, non lucebat in tabernaculo, sed oleum purissimum, quod de olivarum exprimitur amaritudine. Quod vero sit verisimilis Hieronymi conjectura super Jonatha, Aristoteles tum milites plerosq; omnes mulierosos esse, tum scriptores rerum qui recensent Hebræorum mores, gentem eam esse ponunt salacissimam. Sed Jonathan pro innocentia sua dicentem mihi videor audire: *Cur igitur ego conquestus palam sum, satis imprudenter fecisse patrem meũ, qui populum tam longæ adduxerit esuritioni, ut vel modico cibo, quẽ sors obtulisset, suorũ vires vetuerit instaurari? Quorsum ulla hic impudicitia? Nam quomodo ego, qui à sole exoriente hostes uno tantum comitatus famulo, cum per inaccessas crepidines ad eos irrepsissem, quotquot obviam habui aggressus cecidi, & in fugam verti, & mox accitis meis, ad vesperam usque perseverantissima* D *occidione persecutus sum: quo pacto deliciis & genio vacare potuissem, qui pro summo Dei nostri bonore, populiq; totius incolumitate, ad extremam usq; delassationẽ confectus eram? quare illa obsecro adulterina, conficta, subdititia, nequaquam à tam probo, tam pio, tam acri veritatis propugnaculo, tam immerito de me umquam cogitata credideritis.*

Jonathæ pro innocẽtia sua verba.

EXOTICÆ DISCIPLINÆ. CAP. X.

UT vero nos mellis damna prosequamur, id etiam addemus, quod Hierosolymitanus Heschius nõ Poeticam tantum, verum omnem Gentium doctrinam per mellis Apumve hieroglyphicum significari tradit, quod in suavitate verborum & eloquii dulcedine tota consistit, rerum autem inanis est. Eoq; trahunt Salom. illud ex Prov. *Non respicies ad mulierem meretricem, favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus, novissima autem illius amara quasi absinthium.* Quo minus

Prov. c. 5.

In sacrificiis cur mel probibitū.

nus miremur, si, qui longo post tempore successit, Plato quoque Musas sui temporis meretriculas appellavit. Præceptum vero, uti paulo ante dicebamus in Divinis literis, ne quicquam mellis in sacrificium Domino adoleatur, sed in munus primitiæ ejus offerri possint. Præcipit enim ex parte, illius sapientiæ primitias offerri, non autem plenius ea uti: quippe ut fides nostra non in sapientia hominum consistere videatur, sed in virtute Dei, ut Paulus in priori ad Corinth. epist. Ea vero de causa mel, ut ait Eucherius, in sacrificiis offerri prohibebatur: quia resoluti blandimentis deliciarum, aut dulcedine voluptatum, non possunt mysteriorum Dei esse participes. Hinc Pascha Domini comedi cum amaritudine jubetur, quia sit semper austera districtio veritatis.

DE VITÆ DULCEDINE AMARITIES. CAP. XI.

Attingemus ea quoque, quæ complexu rerum possint in orationem obsolutam coalescere: ut si quis amaritudinem aliquam, aut infortunium, quod anteactæ vitæ suavissimum otium & tranquillitatem exasperet, per hujus generis hieroglyphica explicare voluerit: non alia congruentius pictura signove utetur, quam figurato mellis favo, de summo cujus absinthium pullulet, herba nimirum amarissima, quod quidem Lucretianum illud sapere videtur, quod in nostræ vitæ conditione frequenter occurrit.

Lib. 4.

—— Medio de fonte lepôrum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Sic Plato in Philebo, πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον ait amaro dulce ad mixtum, aut γλυκύπικρον, dulce amarum à Cicer. ad Attic. epist. lib. 5.

POPULARIS FUGA. CAP. XII.

Commenti sunt nonnulli popularem fugam per examen Apum, & subjectum fumum indicare: quandoquidem Apes nulla re magis consternentur, in fugamq; vertantur, quam fumo supposito. Atque hac similitudine utitur Apollonius Argonautis, in describenda Bebryciorum fuga, simulatque interemptum Amycum conspexere.

OBORTUS IN MOESTITIA LEPOS. CAP. XIII.

Sed longe suavius illud est, quod per Apes ex cadaverosi Leonis ore prodeuntes innuitur. Pingi potest hoc ubi quis aut à detractoribus male habitus, insigniorem fuerit existimationem assecutus, aut inimicorum contumeliis affectus clarior evaserit, aut ex illatis injuriis creverit. Mordacissimus est enim Leo violentus, & ferox. Apes vero in ejus faucibus mellificantes, prospera & suavia quæ subsequuntur indicant. Verum historia vetus ansam huic hieroglyphico subministravit quippe Samson Danidanus tribulis, cum in ferocissimi Leonis occursum illapsus esset, ultro bellum adortus eam strangulavit, peremptamque ex publica via in sylvam proximam pertraxit, eamq; ibi in obscondito reliquit. Paucis vero post diebus projectæ belluæ cadaver invisurus eo rediit, ubi mira res oculis objecta est: nam frequens Apum examen in tabidis ejus faucibus favos fabricare occeperant. Unde illi postea quæstionis argumentum fuit, quam Pelisteæ juventuti dissolvendam proposuit. *Qui fieri posset, ut truculenta immanisq; res, eademq; voracissima, suavissimum ex ore cibum erogaret?* Cujus quidem quæstionis historiam solius uxoris silentio crediderat, ejus fidem & tacirurnitatem exploraturus. Hinc illa mox medio convivio, ob rem ab uxore proditam, exclamatio Samsonis plena acerbitatis exaudita *Nihil esse fœmina fallacius.*

PROPHETARUM ORACULA. CAP. XIV.

Prophetæ Apes dicti Psal. 19. & 119.

Minime vero prætereunda sunt etiam alia, quæ sacris nostrorum literis traduntur: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & favū ori meo.* Et alibi: *Judicia Dei dulciora super mel & favū.* Omnis enim Prophetia suaves cœlestis doctrinæ favos, & dulcia divini eloquii mella componit, Et

Debora

A Debora libro Judicũ Prophetiæ particeps facta, Apis interpretatur, ut ait Adamantius. Et omnes denique Prophetiæ sub Apis nomine comprehenduntur, earumq; favi ea sunt oracula quæ literis mandavere. Atque hoc est bonum illud mel, quod comesse jubemur. Quicumq; enim oracula ea divina meditatione complectitur, scriptis vatum nostrorum sermonibus alitur & recreatur, is mandatum illud divinum exequitur, quo præceptum est, *Comede mel, fili*, bonumq; id esse reipsa protinus expetitur. Quod autem de Assertore nostro prædictum est, *Mel comedet*, mel hic Adamantius nostra de virtute colloquia significare profitetur. Quotiescunq; de abstinendo à voluptatibus, de domitanda nequitia, de justitia, de prudentia ex animo disserimus, sermonis istiusmodi suavitate libentissime pascitur Deus, hosq; liquores assidue sitibundus inquirit, cui si nequitiæ, si pusillanimitatis, si scelerum & stultitiæ amarulenta pocula propinaverimus, gustum ut offensus refugit, & ut fel odiosum aversatur.

Esa. 7.

CONCORDIA. Cap. XV.

ET quia moris erat infantes à lavacro susceptos lactis & mellis gustu plurimum imbuere, nonnulli hoc ad concordiæ significationem factum autumant, Tertulliano ita dicente: *Inde suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus.* D. etiam Hieronymus adversus Luciferianos de hac ipsa re in hunc modum: *Nam & multa alia, quæ per traditionem in Ecclesiis observantur, authoritatem sibi scriptæ legis usurparunt, ut in lavacro ter caput mergitare, deinde egressus lactis & mellis prægustare concordiam.* Id tametsi faciunt jam adulti, quandam tamen infantiæ significationem præ se ferunt. Fuit vero aliquibus mos, ut loco mellis, vinum cum lacte propinaretur. Nam apud occidentis populos diu observatum est, ut tinctis sacro lavacro ad ejusmodi innocentiæ, quæ præcipua est in parva ea ætatula, similitudinem quandam, vinum & lac tribueretur. Eoque Tertullianus Esaiæ dictum trahit: *Venite, emite, absq; argento, & sine commutatione, vinum & lac.*

Esa 55.

CASTITAS. Cap. XVI.

INcorruptam ad hæc virginitatem, & castum animi propositum per Apes significari id argumento est, quod ipsæ homines à coitu olidos acriter oderunt, & ut Plutarchus Conjugalibus præceptis ait, Apes eos male accipiunt, qui recentes à muliebri copula superveniant, sed mulieres, quæ Veneri operam dederint acrius invadunt, quiq; vel vinum potum, vel unguenta oleant. Nam & maro eas ignorare Venerem his versibus attestatur:

Apes Veneris inimicæ.

Illum adeo placuisse Apibus mirabere morem,
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes,
In venerem solvunt, aut fœtus nixibus edunt,
Verum ipsæ foliis natos, & suavibus herbis
Ore legunt.

Georg. lib. 4

Hinc Pythiis ait Pindarus, σὲ δ' ἐν τούτῳ λόγῳ χρησμὸς ὤρθωσε μελίσσας, quo loco interpres subjecit: *Proprie quidem Apes sacras Cereris ministras appellavit, improprie vero omnes alias, propter animalis puritatem.* Nam & alibi sacris eam Apibus delectari dicit. Alii Nymphas sacrificiorum præsides appellari tradiderunt. In Divinis quoq; literis Apem virginitatis imaginem esse dicit Eucherius, nulla tamen causa reddita: quia scilicet eam satis ex Marone cognitam arbitraretur.

ADULATOR. Cap. XVII.

VErum aliud ex Ape, hiroglyphicum idem ponit Eucherius, nempe simulacrum eam esse adulatoris: utpote quæ mel in ore habeat, in occulto caudæ spiculum, atque ita homines qui lingua blandiuntur latenter vero feriunt, significare: loquendo enim mellis dulcedinẽ proponunt, re vero ipsa vulnus inferunt.

Ut mel lelitis gladius, obtectus D. Augustino, à D. Hieronymo.

ULTIO. Cap. XVIII.

NEque defuerunt veteres Theologi, qui Apem ultionis & iracundiæ signum in Divinis literis esse dicerent, citatis ex Esaia & Davide locis: *Et Apis quæ est in Assur.* Et, *Circumdederunt me sicut Apes.*

Plin. lib. 11. c. 10. Apes cessantium inertiam notant, castigant mox, & puniũt morte. Ibid. Plin.

ARTIFICIUM. Cap. XIX.

NAm illud, quod Salomon ait: *Vade ad Apem, & disce ab ea, quam laboriosa sit operatrix,* unicuique manifestum est artificii sedulitatisque illam esse hieroglyphicum, Virgilio præsertim naturam ejus

ejus tam luculenter explicante, ut versus eos & decies & centies memoria repetisse neminem unum pœnitere possit: A

Georg. lib. 4

Namq; aliæ victu invigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris, pars intra septa domorum
Narcissi lacrymam, & lentum de cortice gluten
Prima faucis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suspendunt ceras: aliæ spem gentis adultos
Educunt fœtus, aliæ purissima mella
Stipant, & liquido stipendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti,
Inq; vicem speculantur aquas & nubila cœli,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.
Fervet opus, redolentq; thymo fragrantia mella,

Democritus tamen dicacitate (ut idem identidem repetam) libertateque illa fretus sua diligentiam hanc & assiduam in re facienda curam improbaturus, parcos ajebat Apibus esse similes: quæ uti semper victuræ laborarent. In quam sententiam Virgilianum illud potius detorquerem:

Sic vos non vobis mellificatis, Apes.

SOLSTITIUM. Cap. XX. B

Hoc plene à Natali Comi. li. 5. c. 11.

EST & solstitii æstivi hieroglyphicum Apes, quod suo ad labores egressu, ut apud Aristotelem habetur, solstitium id denunciat: eo quippe tempore, quasi ferias quasdam celebrent quiescentes. Sed jam tempus est, ut nos quoque tamdem aliquando quiescamus ab intenta adeo Apum harum inquisitione: si modo unum quod haudquaquam prætereundum est, subjunxerimus, quod ab Mnasea Pataræo de Apibus scriptum tradunt: eas humanum genus ab esu carnium, ad arborum fructus & hortensia olim avocasse, condimento scilicet subministrato, per quod uniuscujusq; cibi, subacidi etiam & amari, sapor commendaretur: cujus etiam inventionis hujusmodi recitat historiam. Peloponnesi, ait ille, Melissa quædam cum favum Apum invenisset, prima omnium gustavit, mox & aqua dilutum bibit, remq; aliis indicavit, animaliaq; ipsa de se Melissas appellari, & ab hominibus summa cura & diligentia curari observariq; mandavit.

Apes dictæ Melissæ.

DE CULICE. Cap. XXI. C

DE suavitate dulcedineq; hactenus locuti, Melissæ temperamentum secuti, quod ipsa non insulse, oppositis juxta se simulque positis, excogitavit, de acore jam dicere aggrediemur, cujus hieroglyphicum est Culex.

ACORIS AVIDUS. Cap. XXII.

Genera culicum acescens natura gignit. Plin. lib. 11. c. 35.

Nepotes duo authoris diversæ omnino naturæ.

Huc forsan spectat, quod supra lib. 19. ca. de Principe sibi tantum studente ait de Hadriano Poet. Max. & Jovius in historia.

EA vero de causa cœptum est, proposito Culice, hominem acidis illectum indicare: quod Culices observassent non admodum cupide appetere dulcia, sed acida quam avidissime. Levia hæc forte videantur, si quis simpliciter acceperit. Sed enim voluti per mel omnem rerum jucunditatem intelligebamus, ita per acorem quicquid est amœnitati contrarium, nobis fuerit proponendum. Esse enim homines, qui jucunditatem omnem aversentur, verissimum est, & ne longius exempla quæramus: erat mihi nepos natura adeo tristi, ut si quem hilarius ridentem audivisset, ultro stomacharetur, & excandesceret, in reliquis vitæ muneribus quantivis pretii, & bonus & prudens. Erat & alter ita risui hilaritatiq; deditus, ut ad obnunciatas quorumcunque hominum calamitates risu difflueret: quin- D etiam ad patris & matris incommoda, vel ærumnas etiam effusissime cachinnaretur. Præterea, qui Principum vitas scribunt, hæc etiam quamvis humilia consectantur, ut indifferentem in victu Julium Cæsarem, & qui conditum oleum pro viridi appositum minime fuerit aspernatus: aut Octavianum Augustum minimi fuisse cibi, atque fere vulgaris, secundario pane, pisciculis minutis, caseo bubulo manu presso delectatum, atque alios hujusmodi aliis. Quod vero ad rem, quæ præ manibus est pertinet Tacitum Augustum Vopiscus tradit amariores cibos appetivisse: quare minime mirum, si Virgiliani carminis dulcedine, & Ciceronianæ orationis suavitate, ad insectationem usque offensus est.

ANIMI

A

ANIMI AFFLICTIO. CAP. XXIII

SEdenim cadit & in sacra nonnulla ciborum amaritudo, ubi jubet Deus Azymis vesci amarulentis, quæ scilicet πικρία sint immixta: quippe animam affligendam, nullamque illi corporis dulcedinem per certos dies indulgendam. Festum enim illud nihil remissum, nihil voluptuosum, nihil luxuriosum, nihil lautum sibi deposcit, sed sola animi afflictatione, & amaritudine, atque humilitate celebratur. Hujusmodi est propitiationis dies: cum enim afflicta fuerit anima, & humiliata in conspectu Domini, tunc ei condonat errata repropitiatus Deus. *Amaritudo*

DIALECTICA. CAP. XXIV.

B

EST genus Culicum minutum admodum in volatilium insectorum genere, quod animal in aëre suspensum, oculi visum inter volitandum fallit, nisi aciem intenderis validissimam, corpus tamen cum insederit, acutissimo maximeque tenui stimulo terebrat: ita quem volitantem cernere nequiveras, læsus stimulantem sentias. Puto eum esse, quem Eucherius in Culicum genere aculeis permolestum ait in Divinis literis, Cyniphem appellatum, cujusmodi atrocitatis illud est, quam Serapicam vulgo Romæ vocant. Per hoc animal, Ægyptiorum plagis adnumeratum, Dialecticam artem intelligi putat Adamantius, quæ minutis & subtilibus verborum stimulis animos terebrat, & tanta calliditate circumvenit, ut deceptus nec videat, nec intelligat unde decipiatur. Ab hoc autem pungendi munere Hieronymus quoque doctrinæ Aristotelicæ spineta attribuit, contra Helvidium.

DE COSSIS.

AGMEN. CAP. XXV.

INgruentem quidem Culicum multitudinem Ægyptii significare si vellent, Cossos vermiculos si non pingebant, certe loquendo nominabant. Hieroglyphicè enim modo loquimur, modo scribimus. Idque ea de causa, quod ex hujusmodi vermiculis Culices generantur. Sed ex Culicum multitudine infestum aliquod agmen intelligebant. Uti enim Culices quaqua feruntur, sunt incolis omnibus molestissimi: ita exercitus quantumlibet amicus quaqua iter fecerit, & molestus & damnosus est. Quod si ullo unquam tempore experimento compertum fuit, infelicissima hac ætate nostra tot continuos annos magna cum totius Italiæ clade perspeximus. Longe enim graviora damna nunc ab armatis amicis inferuntur, quam olim ab hostibus, qui vi rerum potiti essent: cujus mali causa est militum improbitas, summam disciplinæ militaris gloriam, in sola rapacitate reponentium.

De Cossis Plin. lib. 17.

C

Exercitus, quantumlibet amicus, damnosus.

DE FUCO. CAP. XXVI.

ADjungendus fuerat Api Fucus, utpote qui non digrediatur ab alveariis, quibus semper insidiatur: sed quoniam dulcedinis antithethon ad Culicem traxit nunc ad Fucum convertemur.

D

ALIENI LABORIS FRUCTUS. CAP. XXVII.

HOminem ex alienis laboribus utilitatem, delicias, gloriam sibi comparantem significare si vellent, Fucum pingebant. Sunt hi grandissimi inter Apes. Sedenim Fucos Furesque apud nostros confundi video. Plinius Fures inter illas grandissimos esse dicit. Aristoteles Fures majores quidem Apibus, sed minores Fucis agnoscit. Utcumque, mellificandi nullam Fucus habet curam, sed otiosus intus desidet, vel cum exit effert sese fusim in sublime, gyrosque volitat cum ejusdem generis animalibus, qui exercitum quasi faciunt, quod ubi satis jam fecerint, quasi se velut in campo exercuerint, redeunt domum, & epulis perfruuntur labore partis alieno. Contra illos Apes accerimè dimicant, & ut Virgilius ait:

De furis Plin. l. 11. c. 11. eadem.

Ignavum Fucos pecus à præsepibus arcent. *Georg. l. 4.*

DE VESPA. CAP. XXVII.

De Vespis Plin. l. 11. cap. 21.

APud Horum legas Vespam ex corrupto Crocodili sanguine, vel ex ejus cadavere procreari. Nostri ex Equino eam cadavere nasci volunt.

PERNICIES SUMMOTA. CAP. XXIX.

UTcumque, Vespa cum apud Ægyptios corruptum ostenderet Crocodilum, eadem ratione perniciem summotam extinctamque significabat: quando, uti suo commentario dictum est ex Diodoro, Crocodilus & mala & ærumnosa mortalibus illata commonstrat.

PUGNACITAS. CAP. XXX.

CÆterum Philosophi vetustiores pugnacitatem per hanc innuere videbantur. Nam & Equus, & ex cujus corrupto sanguine Vespa oritur, belli est indicium, ut suo commentario probatum. Et quod ad hanc facit pugnacitatem, Demosthenes, ut apud Stobæum περὶ διογένους διατριβῶν, Antisthenem ait aliquando à Diogene correptum, ut qui exili admodum voce homines castigaret, respondisse: *Vespas itidem sonum haud magnum alis excitare, aculeum tamen acerrimum habere.* Quare apud Æneam philosophum Platonicum, Exitheus dum Theophrasti dicta diluit, si quæ ille opinabatur vera essent, *Vespa*, inquit, *item Hector colligabitur*, ambo enim caput varia galea redimiti sunt, ac perinde pugnacissimi. De galea ad id alludit quod Homerus Hectora subinde κορυθαίολον vocat. Et mulierum chorus apud Aristophanem, Lysistrate, quieturum se dicit, nisi accesserit aliquis, qui tanquam Vesparum examen fodicare se, vel irritare aggrediatur. Atq; hæc omnia nostra sunt. Sapientiæ enim 12. habemus: *Misisti antecessores exercitus tui Vespas, ut illos paulatim exterminarent.* Importunum forte cuipiam videatur, si κατὰ πάρεργον remedium subjecero contra hanc Vesparum pugnacitatem, sed enim quod utile vel commodum plerisque futurum est, nunquam ego judicaverim importunum. Bellicoso mollis opponitur. Malva oleris genus, à mollitie, ut plerique tradunt, dicta, Vespis adversatur, præcipuè sylvestris: cujus succo, ut Demageron & Pexamus scribunt, qui sese illeverit, à Vespis non impetitur neque pungitur. Quinetiam si quis punctus jam fuerit, ejus herbæ succo, aut contusis & impositis foliis sanatur, apertissimo nobis documento, ut cum res nobis cum furioso fuerit, lenitatem amplectamur, quoque acerbioribus ille verbis excanduerit, nos mitioribus responsis ignem extinguere procuremus, illius dicti memores, μέγιστόν ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος.

Agitatorem galeæ. Iliad. l. 3. vers. 314.

Malva Vespis adversa

Sermo maximum est furoris antidotum & remedium.

IMPERFECTI MORES CIVILES, CAP. XXXI.

PLato, Phædone, eos cui popularem civilemque virtutem, quam temperantiam aut justitiam nuncupant, exercuissent, non eam quidem ex doctrina Philosophorum, atque ex eorum sententia descriptam, sed ex consuetudine quadam exercitationesq; ad aliorum exemplum acquisitam, post obitum in Vesparum, Apumvè, aut Formicarũ genus migrare contendit: his enim omnino aliquid natura dedit, quod civilis gubernationis similitudinem quandam præ se ferat: nam & ipsæ collegia celebrant, tribusq; & centurias distinguunt, habitationesq; sibi construunt magnificentissimas, in quibus cellæ favorum in morem sexangulæ omnes. Sed Apum texta metarum quasdam propemodum formas imitantur, Vesparum castra potius sunt, & Mausolea, orbiculari ambitu, tabulatis super altera alteris aggestis. Hujusmodi fabrica mirificè constructa, cum Belluni essem, ad me allata est ex cujusdam sylvæ solitudine. Septem sunt concamerationum orbes, alter super alterum duorum digitorum intervallo impositi, pilarum columellarumque interstitio distincti, ut unicuique commodum sit

Vesparum habitationes mirificè constructa.

A sit spatium ad eundem & redeundum ad domos suas. Diameter orbium ad quintum usq; duodecim circiter digitorum, à quinto reliqui fastigatim coarctatur, uti ultimus ad quinos senosve digitos porrigatur. Major orbis, primum quidem tabulatum, antiquæ orbis ramo appensus erat, crustra superne ad omnes ventorum & pluviarum injurias contemnendas solidata munitaque. Infra hexagonales cellæ confertissimæ, ita reliqua tabulata eadem crusta cellisq; eisdem fabrefacta, suisq; columellis singula sustentata. E superioribus vero stationib. bestiolæ omnes abvolaverant, medias concamerationes innumerabilis multitudo compleverat, folliculo quodam tenuissimo, pro tegumento uniuscujusque loculi superinducto, quorum aliquot cum sustulissem, animadverti Vespas capitibus imum adactis, domos eas omnes cōplevisse. Quæ vero in inferioribus erant tabulatis, tanquam embrya videbantur vermiculorum instar imperfecta: ipsa quoq; eo tegumento, tanquam hybernæ cochleæ, sed admodum tenui præmunita, in benigniorem verni temporis horā asservabantur: quæ tamen omnes, siquidem gravis hiems fuit, ibidem extinctæ sunt, neq; tamen computruit quicquam, & tot jam annos eadem forma statuq; spectantur. Expectabam quidem veris temperiem, ut quid acturæ essent B exploratum haberem, sed nihil ulterius processit. Fabrica apud me remansit, non sine magna omnium, qui eam conspiciunt, admiratione, tantum artis & ingenii, tanquamq; in construendo ædificio tam operoso, perseverantiæ bestiolis his inesse obstupescentium. Sed quoniam in aculeata hæc incidimus, libet obiter Plinii locum perpendere, ubi libr. x i. cap. 8. supra vigesimum, *Aculeus*, inquit, *in ore ut Asilio, sive Tabanum dici placet.* Vereor ne illud, SIVE TABANUM DICI PLACET, adulterinum sit & subdititium, ut pleraque adhuc alia apud authorē eundem addita: quæ nisi peritorum hominum diligentia vetentur, indiligentiæ illi nomen inurant. Asilus enim diversus à Tabano est. Græcè οἶστρος vel Marone interprete,

Tabani & Asini differentia.

> *Cui nomen Asilo*
> *Romanum est, œstrum Graji dixere vocantes.*

Georg. l. 3.

Tabanus vero musca est lenta, cineritia, quæ Græcè μύωψ dicitur. Rarus præterea est Asilus, Tabanus numerosissimus. Asilum, inquit Aristoteles, latiusculis quibusdam bestiolis, quæ in fluviis supernatat, enasci: quamobrem magna Asilorum copia circa aquas, ubi id genus bestiolarum, quæ Tabanos vero ex ligno. Item Sostratus de animalibus quarto, œstrum è fluviali materia nasci tradit, C μύωπα vero ex lignis. Idem Aristoteles alibi sanguinea dicit animalia Tabanos, & Asilos: & passim demum de singulis separatim meminit.

PERTURBATOR. CAP. XXXII.

PErvulgatum vero illud est, ut per hieroglyphicum Asili significetur is, qui aliorum otia perturbat, quietisq; rebus tumultum aut molestiam affert: est enim is, ut Maro cecinit,

> *Acer, acerba sonans, quo tota exterrita sylvis*
> *Diffugiunt armenta, furit mugitibus æther*
> *Concussus, sylvæq; & sicci ripa Tanagri.*
> *Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras*
> *Inachiæ Juno bestem meditata juvencæ.*

Maronianus autem versus de Asilo Romana voce dicto nimirū, ostendit verba illa apud Tranquillum ab Othone Galbæ manibus deturbato, identidem obmurmurata in damno esse, si ut vulgata habent exemplaria, legamus, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς? quare castior omnino lectio substituenda. Nam illud quoq; quod magna eruditione viri commenti sunt de longis tibiis, adhuc non liquet.

Hinc proverbium οἶστρῳ παρελήγεις. Oestro percitus: hoc additoIuno fertur vaccū Io in furorem egisse l 3. Georg. Asili descriptio ex Virgilio.

D

DE MUSCA. CAP. XXXIII.

INstat demum, nobisq; negotium facessit importunissima bestiola, quæ licet ab omnibus solita sit abigi, pertinacia tamen sua pervicit, ut de se multi multa scribere cogerentur: nos ea tantum quæ ad hieroglyphica faciunt, memorabimus.

De muscæ pertinacia extant versus Homeri Iliad. g.

IMPORTUNITAS AC IMPUDENTIA. CAP. XXXIV.

IMportunitatem sane atque impudentiam Ægzptii Sacerdotes notare si vellent, Muscam haud indecenter faciebant: eam enim ut sæpius & assidue expellas, & à te summovere contendas, tanta tamen impudentia prædita est, ut identidem redire, infestare te minime vereatur, nullam tuo-

rum

rum commodorum rationem habeat sive loquare, sive dormias, sive bibas, sive cibum capias, sive legas, scribas, parata semper adstat, ut in faciem insiliat tuam, infesta, importuna, incommoda, nulli nisi fastidio de se concitando idonea. Hinc apud Ciceronem secundo de Oratore, ridicule dictum de molestissimo juvene, *Abige Muscas puer*. Hinc Platonicus vir Æneas summæ Philosophus integritatis, dum Euchiteum introducit Theophrasti commenta deludentem, qui dictitabat animas relicto humano corpore id genus bruta sectari, eisque inhærere, quorum opera visæ fuerint imitari, ut Hyperbolum quendam impudentiæ notaret, inquit: *Musca item Hyperbolum trahet*, quippe par fuit utriusque impudentia.

Æneæ Philosophi dicterium.

A

PERTINACIA. Cap. XXXV.

Iliad. l. 14.

EA tamen improbitas pertinacissima, qua nunquam rebus quietem esse sinit, tanti fuit, ut inter prælia deorum gravissimasque res Poëtarum principem Homerum illexerit ad ejus pertinaciæ perseverantiam memoriæ demandandam, Hieroglyphicumque proponendum, quo ferox hostis insultat hosti, neque moram, neque requiem dat ullam, donec vulnus inflixerit, & audaciæ confidentissimæ munus executus fuerit. Ita enim apud eum legitur:

B

> Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσιν ἐνῆκεν.
> Ἥτε καὶ ἐεργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
> Ἰσχανάα δακέειν,

Id est, Atque illi muscæ vim intra præcordia misit. Quæ quamvis de pelle viri sit sæpe repulsa, Assultat morsum tamen.

Unde etiam Hebræis Beelzebub demonis nomen, quem aliorum longe principem prædicat, cujus Musca est hieroglyphicum, quod D. Hieronymus agnoscit: nunquam enim cessat ille humanum genus modis omnibus infestare, & modo hos, modo illos ad perniciem laqueos tendere, ac omnes, quibus nos perdat, vias intentare. Observaverat etiam Eucherius, Muscam in Divinis literis modo pro cacodæmone, modo pro impuro atq; malefico homine, modo pro idololatriæ spurcitia poni, eo Salomonis citato loco: *Muscæ morituræ exterminant olei suavitatem*: hoc est, adeo malignum est Muscarum genus, ac perinde Beelzebub, ut vel si moriendum sit, dum aliqua noceat, quippe vel bonos alicujus mores corrumpat, vel virtutem aliquam infringat, se quoque simul perdi pro nihilo habeat.

Musca Beelzebub hieroglyphicũ.

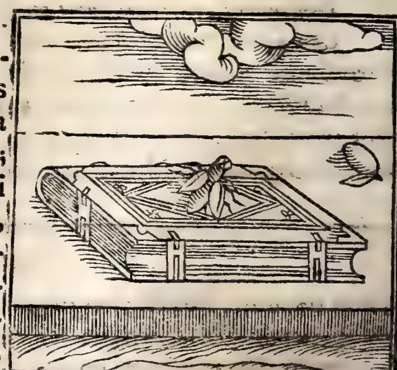
RES GESTA COMINUS. Cap. XXXVI.

C

Plutarch. in apophth. Laconicis.

MUsca etiam aliquando in Laconum clypeis insigne fuit, quam cum quidam non omnino vera majorem in parma figurasset, objicienti quod latitandi causa id fecisset: *Imo*, respondit, *signum est, me tam proximè ad hostes accedere, ut Musca ab eis internosci possit.*

INDOCILITAS. Cap. XXXVII.

QUinetiam indocilitatis hieroglyphicum est musca: nullum siquidem omnium animantium minus docile existimatur, neque minoris intellectus. In qua sententia est Plutarchus Symposiacôn octava decade, duo tantum domestica animalia esse dicens, quæ nunquam humano convictu mansuescant, neq; tactum admittant, neque consuetudinem, neque ullius rei aut disciplinæ communionem: quippe Hirundinem & Muscam, quam semper & indocilem, & feram permanere, uti omnibus patet, asseverat. Videre etiam est in hominibus, eos egregiè temerarios & impudentes esse, omniaque audere, qui nulla elegantiori doctrina præditi sunt: contra alios quo peritiores fuerint, eo modestiores verecundioresq; esse. Hinc apud Horatium hominem notari videas, qui cum Athenis per annos aliquot libris insenuisset, Romam reversus statua taciturnior ingrederetur: quippe id contra vulgus sentiens: nam sensus ille ex imperiti vulgi opinione desumptus, cum nimirum intelligat Horatius, probum doctumque virum, esse male eruditum,

Animalia duo indocilia.

D

quam

Aquam videri popularemq; auram illam protinus aspernari. Denique verum est quod Plinius Nepos ait Epistolis, recta ingenia debilitari verecundia, perversa confirmari audacia atque ita quo quis imperitior, eo impudentior atque jactantior evadit, quod Græco etiam axiomate confirmatur, *ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει*: *Imperitia quidem audaciam, eruditum vero rerum examen timiditatem affert.* Merito itaque viro forti odiosa Musca, & sapienti temeritas. Ideoque Hercules eas suo de sacello abegisse dicitur, Myodem quem vocabant earum deum imprecatus. In Olympiæ sacro fortium carmine, Tauro, deo eidem, ut ajunt, immolato, nubes earum toto eo agro abire cogebatur. Hunc superius Beelzebuben diximus ex Hieronymo.

Myodes deus muscarum.

CYNICI. Cap. XXXVIII.

IN sacris nostrorum literis habetur Cynomyiæ mentio non contemnenda: quippe inter Ægypti flagella enumerata. Muscam eam caninam plerique dicunt, adjecta scilicet ad importunitatem canis etiam impudentia. Cynicorum sectam animali huic persimilem dicit Adamantius, qui ad reliquas improbitatis suæ deceptiones, voluptatem etiam & libidinem inter bona summa commemorabant. Nam quod molesti essent contra civiles omnes mores, omnia deridendo, multorum est testimonio manifestum: quod vero & impudentes, vel unius Diogenis improbum facinus indicat, qui vel medio in foro spectante populo, hominem, ut ipse jactabat, plantare non erubescebat. Ita plerique hodie, dum levia quædam publicè reprehendunt, gravissima quæque ipsi sibi permittunt. Apud Eucherium locus animadvertendus est de Cynomyia, quæ non Musca canina, ut quidam putant, Psalmo sit accipienda, sed Musca potius omnimoda: quod si admittatur, non per y Græcam literam scribi debet prima syllaba, sed per œ diphthongum: atque ita dicendum esset pro Cœnomia, Muscarum genus omne.

Cynici Muscis similes.

B

DE EPHEMERO. Cap. XXXIX.

APud Cimmerium Bosphorum Hypani fluvio, veluti folliculus acinis majores ferente, gignitur Ephemerus, animal quadrupes volatile, quod nos Diarium appellare possumus.

C

UNIUS DIEI VITA. Cap. XL.

PEr hieroglyphicum ejus infantem aliquem, qui non ultra unius diei spatium vitam produxerit, nonnulli significandum censent. Id enim animalis genus ut eruperit è folliculo, in pomeridianum usque diei tempus vivit, & volat, mox descendente sole macrescit & languet: deinde occidente moritur, vita non ultra diem unum prorogata. Ejusdem imbecillitatis est papilio, in grandissimæ Muscæ speciem, colore albido qui ex folliculo bombycis intra suam araneam conditi transformatiq; erumpit, candidoque exceptus velo, ova, haud ita multo post Papaverum seminibus paulo maiora, edit plura numero: mox intra paucissimarum horarum spatium ab ovis editis emoritur: ex quo formari posset hieroglyphicum, quod indicaret, re bene gesta vitam exhalatam, ut Epaminondam Thebanum, & Leonidam Spartanum fecisse legimus. Ac ne quis commentitium ac fabulosum censeat, quod super Ephemeros authores tradunt, ut Bombycem prætereamus, quem tota jam Italia domi unusquisque contueri potest, in Britanniis fluvius est, vel, ut nonnulli tradunt, Euripus potius, qui totam ferme insulam dividit, utrinque in ripæ marginibus arbores sunt, quæ folliculos ad ovi anserini magnitudinem ferunt: hi certo anni tempore in subjectam aquam decidentes simulac molliti fuerint, aperiuntur, deq; singulis singulæ exclusæ aves abvolant, Pipionibus paulo minores, candore insigni, alisque adeo plumatis, ut alte statim auferantur, neque quo migrent ulli adhuc compertum ajunt.

Muscæ & Papilionis vita brevissima.

Hæc à Columella l. 10. de Apibus.

D

DE CICADA. Cap. XLI.

UT vero bestialis his finem imponamus, admonet Cicada, quæ continuati soni raucitate molesta, nos omnino videtur edocere, ut ejus exemplo tædio esse caveamus, tam multa congerentes. Ejus igitur hieroglyphica prosecuti, aves jam & volatilia reliqua valere jubebimus.

Theopompus, apud Athe. l. 11. τέττιξ κελαδεῖ, cicada strides.

INITIATUS SACRIS. CAP. XLII.

Sacræ literæ ut Cicada.

Ægyptii Sacerdotes hominem sacris initiatum, & mysticæ disciplinæ peritiam assecutum, per Cicadam significabant, in eam scilicet admirationem adducti quod animal tam exiguum nullo oris commodo non faucibus, non lingua præditum, tam argute caneret tamen, tamque altum insonaret. Esse hujus instar doctrinam mysticam, & suas præsertim literas, quæ nullo syllabarum complexu, nulla partium orationis textura constructæ, sed sola animalis cujuspiam, vel alterius rei repræsentatione, absolutæ significationis orationem facere videantur, quæ sese longe diverso ab aliis literis modo legendam exhibeat. Putabant vero Ægyptii Cicadam, ut apud Horum legere est, per aculeum, emodulari, quod motu suo stridorem cieret, veluti plectrum quo citharæ pulsantur: ore quippe caret Cicada, eademque cæca est, prolixum tamen quiddam, compactum indivisumque gerit, simile ei quod linguæ speciem refert in iis, quibus aculeus in ore est, eoque ipso rorem haurit, quod unum illi & peculiare est alimentum. Unde apud Maronem:

Dum cytiso pascentur Apes, dum rore Cicadæ.

Cæterum de sono diversa est aliorum sententia: quippe qui attritus fit interioris spiritus. Quinetiam experimento compertum est, Cicadam non canere per oris aculeum, sed colliso, attrio agitatoque frequenter cavo utero, quod pueri digitorum stimulatione non semel exploravimus.

DICACITATIS CASTIGATIO. CAP. XLIII.

Itē & illud, τέττιγα πτερȣ̃ συνείληφας Cicadam ala corripuisti. Lucian. in pseudologista.

Cum vero sonus ipsius animalis argutus quidam stridor potius sit, quam cantus ullus, & strepitu aures offendat, natum inde proverbium, *Cicadæ uterum ne scabito:* quotiens reprimenda est cujuspiam dicacitas aut petulantia, ut si pergat dicere quod vult, scurriliq; aut maledico morsu impatientiorem aliquem titigerit, ipse postea repercussus, quæ nollet audiens erubescat. Et quod in hanc sententiam ait Hesiodus:

Ει ἢ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκȣ́σαις.

Et hujusmodi apud Sophoclem, Euripidem & Plutarchum plura. Proclus Diadochus putat Cicadæ cantum ex alarum, qualescumque sunt, attritu provenire: ait enim, ὁ τέττιξ ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι, τρίβων ἑαυτὸν, καὶ ἦχον ἐκπέμπων: *Cicada canit alarum freta ministerio, semetipsam applodens, & strepitum ita ciens.* Quod & Hesiodus agnoscit, πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων.

VANA GARRULITAS. CAP. XLIV.

Cur autem nonnulli vanam & inanem garrulitatem per Cicadam significari dixerint, ex Aristotele, quem non intellexerunt, desumptum crediderim, qui Platonis ideas à materia disseparatas prioribus analyticis τερετίσματα esse dixerit: quippe, ut nonnulli ajunt interpretes, nihil nisi inanem cantilenæ cujusdam garrulitatē præ se ferentes. Quem Cicadarum cantum ut importunum & impudentem, ita Demetrius Philosophus notat, cum à Domitiano pulsus Italia cum Apollonio quereretur: *Cicadis*, inquit, *impunè licet obstrepere, nobis ne quidem mutire fas est.* Apud Aristophanem νεφέλαις, quæ justus sermo commendaverat, injustus ait Cicadarum plena esse. Sedenim quantum ad Aristotelis τερετίσματα pertinet, pie magis fecerimus, si dixerimus, discipulum longe honestius, quam alii putent, de præceptore suo loqui, sanctiusque sentire super ideis, quam interpretes, nostri præsertim temporis opinentur: quippe cum

τερετίσματα quid

Aristoteles de iis tractaret quæ facerent ad demonstrationem per ea, quæ ipse constituit artis elementa, non objiciendas huc, ait, ideas Platonis: quia τερετίσματα sunt, hoc est, mysticum quiddam sapiunt, atque ideo nihil ad demonstrationem qua de nos hic agimus, conferunt: ingenii illud, atque animi

A animi supra sensum elati negotium est, hoc quod præ manibus est nobis, uni applicitum est sensui. Vocabulum enim περίσματα, inter alia significata Mysterium etiam significat, & superius Cicadam mystici hominis hieroglyphicum Ægyptiis esse commonstravimus. Sane vero Propertius in garrulitatis significatum Acanthidem lenam vocat, sermonis tædio & loquacitate, auriumque offensione: nam acanthias Cicadæ epitheton est: quin & Cicadæ species Hesychio. Ajunt porro, ex eo animalium genere fœminas semper taciturnas esse: quod nonnulli ad frigiditatem referunt, qua sint egregie praditæ.

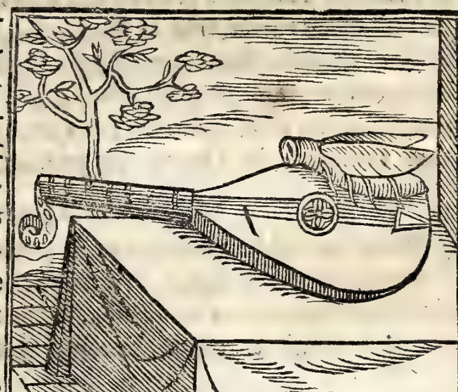
Hinc illud τέττιγος εὐφωνότερος, Cicada vocalior.

NOBILITAS GENERIS. CAP. XLV.

ILlud minimè prætereundum, Cicadam apud Athenienses generis nobilitatem significasse: quod apud Thucydidem in liminari pagina comperies, qui τεττιγοφόρους, hoc est, Cicadigeros eos appellat, quod apud Athenienses institutum erat, Cicadas ex auro capitis ornamento gestare, quæ indigenas & ingenuos, ab advenis & servis distinguerent. Causam nonnulli comminiscuntur, quod B Cicadæ maximè omnium animalium indigenæ videantur: in ea siquidem regione qua genitæ, vivunt moriunturque, cum reliqua ferè omnia animalia aliquo migrent, neque sedem ullam firmam habere perseverent. In unaquaque vero civitate & municipio eo nobiliores dicimus, quorum majores pluribus ante annis in patria sua claruerint, objectatumque ideo Ciceroni totiens in opprobrium, quod vir novus esset: quin plurimum odiosa solet esse novorum hominum ambitio, cum Rempub. in quam recens adsciti fuerint, administrare contendunt.

Cicadæ omnium animalium indigenæ.

MUSICA. CAP. XLVI.

QUamvis autem alii aliter Cicadarum cantum acceperint, plures illi fuere qui musicam hinc intelligi censuerint: ideoque Cicada in citharœdi statua citharæ insidens, hieroglyphicum dedicabatur, quem morem Strabo latius interpretatur: quamquam nusquam desunt C Græcorum fabulæ, Eunomi citharœdi statuam celebrantium cum cithara, cui Cicada insideret, propterea quod is cum Aristone Rhegino, Pythiis, musico certamine destitutus est, chorda una fracta: verum ajunt Cicadam adfuisse supervolantem, quæ suppleverit vocis illius vicem. Et apud Theocritum pastor, qui Thyrsin commendare vult à carminis suavitate, melius eum canere quam Cicadas, rustica & pastorali simplicitate, dixit. Deque hac Plotinus mihi videtur intellexisse potissimum, cum homines musicis modulis affectos ac delinitos, in animalia musica renasci disserit. Quin & fabella recitatur à Platone, fuisse olim quosdam musicos homines, qui cantu adeo allicerentur, ut præ modulatione cibumque potumque negligerent, eoque D demum macilentiæ redactos, ut in Cicadas abierint, qui famem adhuc nullo alio cibo quam cantu levent. Videre vero est homines eos qui sermocinationibus & loquacitati prolixius æquo dediti sunt, corpore esse majori ex parte graciliori: corpora enim extenuari sermone nimio, Philosophi profitentur, quorum è numero Lucretius noster ita philosophatur:

In Daphnide sic: τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερος ἄδεις. Canis melius quacumque Cicada.

Ne te fallat item, quid corporis auferat, & quid
Detrahat ex hominum nervis ac viribus ipsis
Perpetuus sermo, nigrai noctis ad umbram
Auroræ productus ab exoriente nitore;
Præsertim si cum summo est clamore profusus.

Libr. 4.

Sed satis jam obstrepere cum Cicada visi sumus: quare sit jam nugandi modus.

A

DE ARANEO. CAP. XLVII.

IMportunum forte videatur insectis his, atque iisdem volatilibus Araneum aggregare: sed traxit me bestiolæ levitas propemodum volatilis, ut inter hæc locum ei constituerem. Præterea, veluti nullus est illi angulus impervius, haudquaquam ulla erit invidia, si hujus quoque commentarii angulum occuparit.

INANE OPUS. CAP. XLVIII.

Huc spectat illud Afranii apud Festum, Tamne arcula tua est plena aranearum?

EX carmine quidem Catulliano, per Araneum inane opus, nulliusque pretii aut momenti rem significari didicimus, ubi de se ipse jocatus ait:

> *——Nam tui Catulli*
> *Plenus sacculus est Aranearum.*

Quod sibi desumpsit Lucianus in Pseudologista, *εὐρῶτος καὶ ἀραχνίων μεστά, carie & araneis opplena*. Verum & ex historiæ sacræ scriptoribus, significatum, idem Præsulibus nostris non improbatum accipimus. Eo siquidem tempore atque hora, qua Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, & Macarius, & Pyrrhus, & socii qui unam in Domino nostro Jesu Christo naturam & voluntatem asserebant, centum & quinquaginta Præsulum sententia damnati sunt, plurimæ Araneorum telæ, maxima omnium admiratione, in medium populum cecidere: ex quo significatum est, eas hæreticorum sordes Aranearum instar inanes fuisse, eoque conventu solemnique judicio dissectas esse. Nonagesimo sane Psalmo de infirmitate hujusmodi legas: *Anni nostri quasi Aranea reputantur:* nam ea magna cura & ingenti labore contexitur, ob tenuitatem vero minimo quolibet occursu dissipatur. Alio Psalmo: *Tabescere fecisti velut araneam animam meam,* super eadem imbecillitate humana dictum volunt. Et earum telæ, ut Eucherius, concupiscentiæ nostræ opera sunt, quæ nulla densantur soliditate, venti cujuslibet humani injuriæ exposita. Apud alios ita interpretatum invenias: *Exile admodum animal est Aranea, & anima flagellis & amaritudine conscientiæ perculsa macerataque, attenuari videtur:* contra, cum genio dat operam, *Pinguescere* dicitur, *& opiparè saginari.* Sunt qui ex Hebraico non Araneam, sed Tineam hic ponant.

Mystica Aranearum explicatio.

Psalm. 90.

Psalm. 34.

C

PLUVIA. CAP. XLIX.

Provolant si dies mitis sit futurus, prædivinant enim ventos imbresque. Plin. lib. 11. cap. 10.

ALioqui tela hujusmodi futuræ indicium est pluviæ: quod animal id sereno texere quodammodo vereatur, non ignarum serenitatibus tenuem magis ac perflatibus obnoxium esse aërem, quibus ambobus opera sua dissipari contingit: nubilum vero, utpote crassiorem glutinosioremque, ejus operis tenuitati commodiorem experitur.

LEGUM INÆQUALITAS. CAP. L.

Hoc ab Anacharside, vel à Solone Valer. l. 7. cap. 2. Diogenes Laer. libro cap. 3. Plutarch. in Apopht.

VUlgus vero non inepte per Aranearum telas & retia, apto admodum hieroglyphico legum notat inæqualitatem? propterea quod veluti Muscæ & volatilia alia pusilla si in eas inciderint, capiuntur & pereunt, fortiora vero animalia perrupto texto facile quoquo libuerit elabuntur: ita leges imbecillam & tenuem plebeculam cohibent atque castigant, potentioribus vero nihil adversantur, qui eas ex arbitrio tollunt, scindunt, abrogant, & refigunt. At non ita Antiochus tertius, qui civitatibus sibi subditis scripserat, ut si quid umquam per literas mandasset quod legibus adversaretur, ne curarent, tamquam illud esset se nesciente scriptum.

D

DIALECTICA. CAP. LI.

Opinio Aristonis de Dialectica.

PEr Araneas Ariston Chius Dialecticorum sermones intelligebat, quæ quidem artificiose admodum elaboratæ essent, nulli vero inservirent usui. Eamdem idem disciplinam cœno in viis jacenti assimilabat, nulli quippe utilitati esse, ingredientibus autem & impedimento & molestiæ. Idem eos qui disciplinæ huic operā curiosius darent, iis qui Cancros largè vescerentur similes esse dictitabat:

exigui

A exigui enim cibi causa circa magnum testarum cumulum occupari. Dialectica vero omnem Zeno Philosophus justis quidem mensuris comparabat, quibus tamen ejus artis periti non triticum aut utile quidpiam metirentur, sed paleas, aut quisquilias & alia id genus.

DE TIPPULA. CAP. LII.

VErum ecce tibi Tippulam, mihi nihil tale cogitanti neque sentienti, ex improviso huc irrupisse, quare quid ea quoque sibi velit videamus: etiamsi nihil ab Ægyptiis, quod meminerim, super ea traditum habeatur.

LEVITAS. CAP. LIII.

SUnt qui summam levitatem, utputa quam Maro de Camilla canit, per Tippulam apte significari posse dicant. Bestiolæ quippe genus id sex pedibus præditum, sed tantæ levitatis, ut super aquam currens non desideat. Hinc Plautus, *Neq; Tippula levius est pondus, quam fides lenonia.* B

Ænei. lib. 10

JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XXVII.
DE IIS QUÆ PER DELPHINUM ET POLYPUM SIGNIFICANTUR
Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD NOBILISS. MAXIMEQUE REVERENDUM JOAN. GRIMANUM PATRIARCHAM AQUILEGIENS.

C *LUstricis diebus, qui proxime præterierunt, cum pientissime Præsul, purificationis ergo pulvinaria septem te secuti invisissemus, essentq; una tecum eruditissimi viri Angelus Colotius, Baptista Casalius, Pimpinelus, Antonius Marosticanus, & Petrus Alexander; quibus candidius nil terra tulit, quorum commendatione tuam ego amicitiam recens indeptus eram, multaq; inter equitandum de ambitiosissimo monimentorum studio, quod veteribus illis adeo placuisset, ultro citroq; dicerentur: suggerebant enim argumentum tot disjectorum passim ædificiorum moles tam immanes, quæ tota gestatione nostra occurrebant, magnamq; dicendi materiam subministrabat arcana illa pingendi cælandiq; ratio, quæ apud eos fuisset, qui mutam quandam orationem per rerum imagines mente concipiendam, non ullo vocis sono, literarumve complexu enunciandam excogitassent, authoribus dubio procul Ægypti sacerdotibus, quos universæ mox nationes, ubi ulla rerum disciplina vigeat, tacito consensu cunctis in operibus imitati studuissent. Sub hoc sermone Quirinalem prætervecti, ad altæ semitæ latus deflexeramus, in hortos tuos, ubi antiquissimi operis templum olim fuit, in quo ruinis obruto signa etiamnum pleraq; vetustissima* D *sub ruderibus subterranei ejus templi reperta à vobis fuerant, ad quæ spectanda magna ingenuarum multitudo confluebat. Inter ea autem opera, præcipuum erat Veneris simulacrum, quæ Cupidinem manu regebat, ipse vero Delphinum cauda apprehensum surrigebat, ille Polypum juxta Cupidinis pedes hærentem solo mordicus apprehenderat. Hic tu, qui veterum operibus adeo delectaris, quærebas, quid id sibi vellet argumentum. Neq; aberant ex loci curatoribus qui visitantium opiniones exceperant innumeras, plurimum vero qui rem temere factam arbitrabantur, animaliaq; illa ad ornatum tantum apposita putarent: vel si quod in ea re consilium fuisset, certe non ullum aliud, nisi ut statuæ pene nudæ aliquo firmarentur fulcimento, facile lapsuræ nisi adminiculis hujusmodi veluti adglutinatæ præsepitæq; sustentarentur, neq; alterius cujuspiam rei significationem præ se ferre, nisi quis diceret, Venerem mari ortam, maternisq; pecoribus Cupidinem adblandiri. Tuq; mi Domine, ad me conversus, quid super hoc mihi videretur postulasti. Ego autem*

autem argumentum id omne ad Ægyptiorum traxi disciplinam, tuque. Vir amplissime, libenter auscultare me visus es, meamq; dictionem amici reliqui non improbarunt. Proinde rogasti me, ut quæ super Delphino & Polypo hujusmodi disseruissem, ea scriptis explicata tibi darē, velle te per otiū rem diligentius examinare. Feci quod petieras, idq; libenter admodum, quod magnopere gaudebam datam mihi occasionem, qua possem tibi tam studioso, tam pio, tam plane probo Principi in ea morem gerere, in qua per dies aliquot industriam ego meam, quantulacunq; esse poterat, exercuissem. Misi igitur ad te pisces eos duos quos popósceras, atq; ea simul omnia, quæ illis capiundis in verriculo deprensa sunt. Nam multa Delphinus dum mare cauda verrit in sagenam immisit: & Polypus cirris, & quibus exasperatur cotyledonibus fretus plurima secum attraxit nullo discrimine congesta. Ea utiliane essent, an inutilia, nolui meum esse judiciū, sed ipsum recte prout eductum erat, cum tota præda protinus afferendum ad te curavi. Tuum erit, quæ usui fore videbuntur, verriculo in siccum attracto, seligere: quæ minus ad rem facient, ejicere. Sed anteaquā ad complexum figurarum, quas explicaturi sumus, aggrediamur, necessarium esse visum alterutrius simplicia significata percurrere: ut habita singulorum cognitione, facilius coagmentationem ipsam conficere possimus.

DE DELPHINO.

INCOLUMITAS. CAP. I.

Est enim præcipue Φιλάνθρωπος quinetiam, ajunt. παιδεραστὴν. *Georg. lib. 1*

INcipientes igitur à Delphino, id inprimis referre libet, quod totiens in humani generis beneficium cessit: quippe plerisq; mortalium extremo vitæ periculo laborantibus ab animali hoc sponte auxilium allatum. Neq; enim temere frænatus Delphinus pictus, incolumitatis indicium fuit, quod dubio procul ob multos ab undis ejus opera servatos factum opinamur. In Neptuni siquidem templo, quod apud Isthmon erat, visebatur Palæmon puer super Delphino ex auro & ebore confectus, quem Herodes Atheniensis dicaverat. Nam & Palæmoni nautæ pro incolumi navigatione vota faciunt. Idem enim & Melicerta & Portunus est, cui, ut apud Virgilium habetur, *servati votum solvunt in littore nautæ,* ut Glauco, & Panopeæ.

TARAS. CAP. II.

QUod vero signum in argenteo numo Delphino vehitur, TARAS is est, ut etiam indicat inscriptio, de quo Aristoteles meminit Tarentinorum politia, apud quos numisma Numū dicit appellari, in quo Taras Herculis Delphino vectus. Quamquam apud Asiaticos quoque puerum Delphino insidentem fuisse in numis tradit Strabo. Sed Phalantum Lacedæmonem memorat Pausanias, qui Tarentum coloniam duxit, priusquā Italiam attingeret, naufragium in Crisæo mari fecisse, cui Delphinus opem tulerit, sublatumq; dorso in littus incolumem exposuerit. Stesichorus historiam huic similem Crithei testimonio recenset, Talemachum Ulyssis filium cum adhuc puer in alto maris littore lusitaret, in subjectas aquas corruisse, mox Delphinorum beneficio receptum, qui puerum surrexerint, & exposuerint: idcirco patrem Delphinorum insigne postmodum studiosius adamasse, eamque sculpturam & in ense, & in scutis habuisse, & in annulo usum pro sigillo. Quare apud Lycophronem eum δελφινόσημον appellari comperias, quod etiam de causa forte dictum existimes, quod Philostratus eum subsimum fuisse dicit. Delphini vero & simo admodum rostra sunt, unde animal Repandirostrum, Pacuvio. Et Simonis nomine gaudent appellari, quasi vocem intelligant. Ut vero interim omittamus Arionem Delphini opera & vectatione, de latrone nautarum manibus liberatum: cujus rei testimonium diutissime in Tænaro habitum donarium, ex ære Delphinus cum insidente Arione, quod argumentum in numis etiam cusum vidi, eum quippe nudum Delphino vectum dextera victoriam prætendere, læva lyram sustinere. Prætereamusque Hesiodi poetæ per errorem in templo Nemæi Jovis ab incolis trucidati cadaver, quod in mare fuerat à percussoribus abjectum, à Delphino inter Locridem & Eubœam expositum: & Melicertæ corpus, quod in Isthmo Delphinus exposuerat inventum à Sysipho. Virginem quamdam Lesbiam vetusti authores tradidere cum amatore suo demersos in aquam, Delphinorum auxilio incolumes evasisse. Veteres deniq; Delphinum tanta ve-

Delphinus, δελφινόσημος, dictus.

A ta veneratione prosequebantur, ut eum neq; venarentur, neq; ullo pacto lædere fas judicarent: quæ quidem religio in ætatem usque nostram propagata est, cum multos reperias, qui Delphinum vel interficere, vel vesci ea de causa scelus putent: quod quædam illi sint cum humano genere commercia, promptuariumque sit navigantibus auxilium.

BACCHUS. CAP. III.

Quod vero Delphinum Baccho adpingunt, non solum ad fabulam spectat, sed etiam ad historiam: quod vinum marina aqua mixtum facilius conservatur, ut Columella scribit se ab agricola patruo didicisse. Et Dionysius hac de causa ad mare fugisse fingitur, quod apud Athenæum habemus. Cur vero aqua maris adeo vino conferat, rationem & Plinius & Dioscorides & alii tradidere.

AOPLLO DELPHICUS. CAP. IV.

At qui non neptuno & Baccho solum, verum etiam Apollini Delphines dedicantur, multasque B ejus aras apud Græcos Delphinis insculptas fuisse, Plutarchus attestatur. Ad hæc nonnulli addunt, Apollinem Delphini specie adnasse ad Delphos, apud quos præcipue colitur, quamquam & Delphi antea fuerant Neptuno sacri, uti Calauria Trœzeniorum insula Apollini, quæ loca mox dii ipsi invicem permutarint, ut apud Pausaniam est. De Calauria tamen nescio quid diversum tradit Stephanus, cujus opus *De gentibus*, Hermolaus Byzantius in compendium redegit. Quantum vero pertinet ad Apollinem in Delphinum transmutatum, Creticum commentum ajunt: illi enim Apollinem totius salutis authorem celebrabant, neq; quemquam ullum evadere infortunium arbitrabantur, nisi Apollinis ope sospitaretur: ad quod forte tacite respexit Horatius, Sermonibus, ubi se garruli cujusdam importunitatem, qui hominem necabat, evasisse gavisus ait, *Sic me servavit Apollo:* quamvis de foro loquatur, quo nugatur ille in jus tractus fuerat: ibi enim erat Apollinis templum, Cretes denique ab unoquoq; malo liberationem Apollini ferebant acceptã. Nam & quod fabulæ fabulantur homines in Delphinos transmutatos, ea de causa confictum ajunt, quod Delphinis ducibus nautæ servati fuerint.

Quia Neptunus Delphinum inter sydera retulit. Hyginus in fabulis, & Aratus in astronomicis.

An quia Delphum suscepit ex Melantho.

C PERICULORUM FUGA. CAP. V.

Apud nostros etiam vulgo Delphini sunt tuti receptus indicia: quippe qui quotiẽs futuram tempestatem præsentiunt, in portus accurrere, deq; undis exilire cernuntur, quasi velint reliquos invitare, ut in stationes propere se recipiant, neq; navigia alto credant. D. etiam Thomas Delphinum ait futuræ tempestatis prognosticum esse minime contemnendum, ubi visus fuerit in maris superficie frequentius se vibrare, aut plures quodammodo lascivire inter se colludẽtes. Causam Philosophi deprehendere, quod hyemali procella ingruente, consurgunt exhalationes ab imo mari, quæ hyemis fomenta suggerunt, calorq; tunc in Delphinis excitatur: caloris vero cum propria sit agitatio, evenit ut idem animal sæpius emergat, seque frequentius ostentet. Vnde illud apud Plinium, *Delphinos tranquillo mari lascivientes, flatum ex qua veniunt parte præsagire.*

Prognosticum tempestatis Delphinus.

INPERIUM MARIS. CAP. VI.

D Ita vero Delphinus maris regem significat, ut pro aqua marique ipso passim in numis excudatur. Præcipue autem Sunii Neptunus sub Delphinis imagine colebatur. Neptuno vero aquarũ Domino nullo non in signo ejus adsculpebatur. Pulcherrimus extat numus, cujus inscriptio est, NERO CLAUDIUS CÆSAR AUG. GER. P. M. TRI. P. IMP. PP. ubi Neptunum ipsum videas in portu sedentem, id enim quietis indicium: dextera temonem terræ adprimentem, quod signum navigationis est in portum fossilem: læva vero Delphinum amplectentem, quod maris blanditias & tranquillitatem ostendit, iramq; & commotionem fluctuum omnem ibi demolitam. Ibidem celeberrima illius ædificii forma est, cum inscriptione, POR. OST. In qua quidem portus illius effigie naves diversi generis minutissima figura elaboratas, non sine magna artificis commendatione conspicias. Atq; ut hinc hieroglyphicum, quo de agitur, interpretari aggrediamur, epigramma Græcum extat, cur Cupidinis signum una manu Delphinum, altera flores contineat, in hunc modum interpretatione facta:

An quia velocissimũ omnium animaliũ, ocior volucre ac telo. Pli. l. 9. c. 8. Neronis Agrippæ & Q. Nasidii numi.

Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος,
Τῇ γὰρ μὲν γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

Non temere quippe illum una manu Delphinum, altera flores continere: utpote qui sit hinc terræ Dominus inde maris. Est & in numo M. Agrippæ L. F. COS. III. Neptuno reduci signum S. C. cusum, in quo Neptunus læva tridenti alte innititur, dextera vero Delphinum porrigit. In Q. Nasidii numo navis est cum stella & velo pleno, ab altera parte caput, tridente ab occipitio posito, infra Delphinus est, inscriptio, NEPTUNI: quod tutam Q. Nasidii navigationem Neptuni beneficio peractam indicat. Tam igitur ex iis, quæ dicta sunt, Delphinum ante omnia maritima Neptuno sacrum intelleximus, quam reliquarum etiam aquarum symbolum, ex celebri Corinthiorum signo apud quos fons fuit, in quo Neptunus æneus situs erat, sub cujus pedibus Delphinus aquam effundebat. Sed enim cum hæc multa sint, hæc de Neptuno dicta sufficiant: si modo id addidero, quod per Neptunum vice versa, unusquisq; etiam piscis accipitur, ut apud Nævium: *Coquus edit Neptunum, Venerem, Cererem*: hoc est, pisces, olera, panem: ubi advertendum Venerem hortis præfici.

VELOCITAS. CAP. VII.

Plin. ubi supra.

EST & illud præcipuum ex Delphino significatum, ut sit velocitatis indicium aut mirificæ agilitatis. Constat enim unicuiq; maris accolæ, quanta se velocitate Delphini jaculentur: quæ cum refertur, incredibilis habetur iis, qui non spectarint. Est autem dubio procul velocissimum omnium animalium tum aquatilium tum terrestrium: quippe qui malos etiam navigiorum majorum supersiliant, perinde ac sagittæ pernices, ut apud Aristotelem habetur, *ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχιστον καὶ τῶν ἐν ὀνύδρων καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὁ Φάλλον πλοίων μεγάλων ἱστοῦς.* De agilitate vero, qua maxime præditus est, proverbiū emanavit, *Delphinum nare doces*, si quis imperitus peritissimum instruere aggrediatur: perinde ac illud, Sus Minervam: quod eruditissime Præsul, in me forsitan non immerito retorseris, qui de iis ad te scribere cœperim, quæ tu longe me plenius & melius alios docere possis. Nam & illud nosti, Nemeis, Milesiam saltu perniciosissimum Delphino assimulatum à Pindaro.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκει

CITA NAVIGATIO. CAP. VIII.

IN navigatione autem cum celeritas in primis expetatur, non incongrue Delphinus est navigandi signum: sive quod ipsi naves obviam factas comitentur, & quodam gratulationis affectu choreas circumducant. Ab ea vero sulcandi maris facilitate qua Tyrrheni plurimum olim claruere, qui piraticam exercentes universo fere orbi terrori erant, Delphinorum cognomentum in Græcorū fabulis adepti sunt, cum præsertim Pelasgi referente Mirsilio, Crotone occupata, Tyrrhenam etiam regionem invasissent, in qua diutius cohabitantes nauticam didicere. Habiti vero inter piratas etiam Pelasgi, unde nationibus reliquis invidiæ plenum erat eorum nomen, idque apud Maronem semper ad contumeliam ponitur.

MATURITAS. CAP. IX.

PErvulgatum vero illud est, quod mature agendum significat, si Delphinus anchoræ vel alligetur, vel, ut veteres fecerunt obvolvatur, uno contationem, altero celeritatem significante, quæ simul juncta, invicemq; temperata, maturitatem faciunt: & quod Horatius ait, *Et propemre & cessare*, indicant id Græci σπεῦδε βραδέως enunciarunt. Sunt quid hieroglyphici hujus inventum Augusto tribuunt, quod & adagium & signum hujusmodi solitus sit identidem repetere. Habetur ea species, qua Delphinus anchoræ se circumvolvit, in Titi Vespasiani numis. Sed forte non displiceat in hujusmodi significatum trahere, quod in numo quodam æreo apud Maffæos inspexi Romæ, Bovem humana facie personatum, supra quem Delphinus imminet: per hunc enim celeritatem, per Bovem tarditatem intelligimus, quæ illius animalis propria est. Actionem vero ex humana facie colligimus, quod hominum imprimis sit res gerere; quamquam de Bove larvato alibi.

Augusti numus & Titi.

AMOR IN SIMPLICIOREM ÆTATEM. CAP. X.

Plin. ibid. lib 9. c. 8.

INvenio etiam ex Delphini simulacro amorem in simpliciorem ætatem significari, quem puerulis ætatis amasium non uno exploratum est exemplo, qualia ab utroque Plinio referuntur: ut non immi-

A immerito tot in numis Delphinum cernere sit ab alato Cupidine frænatum. Et Veneris statuas plerasque vidimus, quibus adsculptus est Cupido, qui vel Delphino insideat, vel alio quoquo modo regat eum apprehensum.

GRATUS ANIMUS. CAP. XI.

NEque tamen ea pro fabulis habenda, quæ recitat Pausanias, qui grati animi signum in hoc animali se vidisse in Poroselene Joniæ urbe testatur: inclamatus enim à puero, properare ad eum solebat, subjectoq; dorso ei, si adlibuisset, ad vecturam sese accommodabat: propterea quod ab eo redemptus piscatorum manus evaserat, curato etiam vulnere quod illi fecerant. Ab Egeside proditum ait Plinius in Jalyso Rhodiorum urbe Hermiam puerum Delphino longa consuetudine vectari solitum per fluctus, sed subita mox procella superveniente demersum. Idemq; Naupacti etiam accidisse, ut Theophrasto est literarum monumentis traditum. Admiratur Plutarchus tantam animalis istius humanitatem, siquidem non educatione, veluti Canes & Equi, non ulla alia necessitate, velut Elephanti Pantheræque & Leones ab hominibus liberati, sed genuino quodam affectu sponte sint B humani generis amatores: ideoque Crocodilorum hostes infensissimi, propterea quod Crocodilus humano semper generi insidiatur, atq; ita ipsa naturæ repugnantia inimicitias generat.

Lib. 9. c. 8. hæc omnia

NEQUITIA. CAP. XII.

PHysiognomici sane lascivios & petulantes eos in primis indicant, qui simum, ut Delphini, nasum habeant: propterea q; Socrati nequitia, quam ex ipsa facie præ se ferret, vitio data est, quod ita se natura affectum inficias non ivit: cæterum se naturam continentia domuisse, id quod etiam Plato in Symposii fine multis argumentis testatum facere est aggressus.

ADULATORUM INFIDELITAS. CAP. XIII.

NOn præteribo hic quod Socion Philosophus ait Delphinum adulatorem esse, qui ciborum reliquiis, quæ à navigantibus affatim in mare projiciuntur, allecti comiterq; accepti saturatique, natantes quamdiu affatim unda subest ac suppetit officiose comitantur: in siccum vero littus nunquam excedunt. Sic adulatores, quamdiu tranquillitas affulget, permanent, amicos in hoc vitæ cursu C dum plana faciliaq; & prospera omnia sunt, adeunt, deducunt, colunt: cum vero scrupea difficiliaq; acciderint, statim abscedunt, de quibus Horatius noster:

Adulatorum natura.

At vulgus infidum & meretrix retro — *Cum fæce siccatis amici,*
Perjura cedit: diffugiunt cadis — *Ferre jugum pariter dolosi.*

Carm lib. 1 Od. 35.

GIBBEROSI. CAP. XIV.

VUlgo vero usurpatum, ut gibberosos Delphini cognomento notemus. Et antiquissimus author Pacuvius animalia hæc Incurvicervicum pecus appellavit. Sed & gibba suum habet significatum: utpote quæ futurorum indicium sit, ut apud Tranquillum aruspices Domitiani gibbam per somnium sibi accessisse visam interpretati sunt. Et quoniam pars est prudentiæ, futura prævidere, gibberosos ajunt omnes astutos esse, multaque pollere sagacitate.

Gibba futurorum indicium. Et repandi nostrum Sueton. Domitiano. c. 23. Horat. de arte Poetica.

IMPURI AMORIS SATIETAS. CAP. XV.

D MAxime vero mihi natura ipsa per Delphinum philosophari videtur, quem terra procul, adeo violentum, pernicem atque agilem esse jusserit, eumdem autem simulatque terram attigerit, vix in arenam exceptum confestim emori: unde dixerit Horatius de re maxime absurda, contraria, & sibi valde repugnanti, *Pingit Delphinum in sylvis.* Ita impatiens est animal hoc terreni soli. Adagium vero est in eos, qui magnum aliquid polliciti, minimum præstiterint, δελφῖνα ἐν χέρσῳ βία. Quæ quidem eo spectant, ut cum amorem ex Delphino significari ostenderimus, eatenus amorem omnia virtutis experimenta præstare admoneamur, quatenus terra procul in alto sese exercet, & in sublime sæpius sese cœlum versus, marinæ undæ purificatione expiatus, ac sereni tantū aeris affectator ejaculatur. Terra autem & animalia terræ addicta, uti Serpentes, Sues, & alia quædam, voluntariæ mollitudinis indicia sunt, tum ipsam rei venereæ spurcitiem innuunt, quo simulatq; Delphinus

Horat. de arte poetic. Vu Delphini in terra.

accesserit, statim expirat. Hujusmodi enim est impuri amoris conditio, ut cum quis id, quod longo temporis intervallo appetierit, studiosiusque ambiverit, assecutus est, in amando deinceps flaccescere ac refrigerari videatur: plerumq; etiam vel fastidio, vel odio succedente, tam alienus ab amata re fiat, ut nihil magis aversetur. Hinc illæ deceptorum querelæ: A

Cui mea virginitas avibus libata sinistris?

Hinc apud Maronem exclamat Dido:

Te propter Lybicæ gentes Nomadumq; tyranni
Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
Extinctus pudor, &, qua sola sydera adibam
Fama prior, cui me moribundam deseris hospes?

Quare Lysias apud Platonem amantes ait, cum primum libidinem expleverint, collati beneficii pœnitere, id quod in eo accidit amore: qui turpitudini sit emancipatus. In eo vero, quem neque Plato, neque alius quispiam pro dignitate satis unquam laudavit, longe aliter evenire manifestum est.

Hinc illud Demosthenis de Laide. Tanti pœnitere non emo.
lib. 4. Æneid.

DE POLYPO. CAP. XIV.

ENumeratis quæ apud authores, quos legere licuit, habentur, Delphini significationibus, ad Polypum res ipsa, quæ præ manibus est, traducit, ut demum quid sibi velit Delphinus, qui Polypum mordicus apprehenderit, conjicere valeamus. B

REI FAMILIARIS ACCUMULATOR. CAP. XVII.

ÆGyptii sacerdotes hominem, qui rem familiarem ex quibuscunque rebus, utilibus simul ac inutilibus, nullo discrimine, nulliusque rei ratione habita, congereret, augeretque, significare si vellent, Polypum pingere soliti sunt. Ille enim cum prodige admodum multa devoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & convenatur, & in cubili suo recondit, selectisque utilibus atque consumptis inutilia mox, quippe testas, & Cancrorum crustas, & putamina conchularum, & spinis pisciculorum abigit. Eos Ælianus vehementes ait esse ad vorandum quæcumq; oblata fuerint, esseq; adeo impotentes, ut ne pastu quidem mutuo abstinere deprehendantur: quique in retibus minores inclusi fuerint, majorum escam esse.

Huc forsan spectat πολύποδος νόον ἔχε. Polypi mentem obtine. Vide Plin. 9. c. 29.

OMNIUM ABLIGURITOR. CAP. XVIII.

QUin etiam eum qui aliena abliguerit, & sua mox absumat, notare cum vellent, Polypum flagella curtum & detruncatum effingebant. Asserunt enim authores Ægyptii, Polypum ita famis impatientem esse, ut si alius cibus non suggeratur, quem devoret, propriis flagellis vescatur. Unde dixerit Alcæus: ἔδω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους (quem versum citat Athenæus:) *Ipsum me comedo ut Polypus.* Hesiodus quoq; ἐν ἔργοις cum Ægyptiis sentiens de Polypo ait, ὅ τ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει, *quique suo exossis pede vescitur.* Præterea Oppianus Halieuticis, ἀλλ' ἀγλαφύρδην ἀνεζόμενοι θαλάμῃσι πλήξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας ἤΰτε σάρκας ἀλλοτρίας. Idipsum Ælianus asserit, venatione deficiente suis eum vesci cirris, alii mox pro iis, qui absumpti fuerint succrescentibus: Heledonem autem πλεονασμῷ τοῦ λ, ἀπὸ ἑαυτὴν ἔδειν. quod semetipsam edat, appellatam, Polypi speciem etymologici Grammatici contendunt. Nam & Pherecratem, summæ authoritatis virum, hæc eadem de Polypo sensisse tradunt. Quin & Carneadem id ipsum agnovisse manifestum, cum Dialecticam Polypi similem esse dictitaret, qui præ fame suamet flagella pasceretur. Eos vero aucta jam doctrina peritiores factos, in suasmet opiniones mox grassari, easque destruere: quæ quidem curiosius à me conquirenda fuerunt, quia Plinius Aristotelem secutus id fieri negat: quique reperti sint corrosa habere brachia, id eis à murænis vel congris evenisse asserit, cum quibus assiduum certamen habent. Plutarchus tametsi in Aristotelis sententiam super hoc nonnunquam illabatur, cum Ægyptiis tamen hoc idem tradit, qui tam præstantium authorum scripta arguere mendacii vereatur: quasi vero non & alia sint animalia, quæ suamet membra in cibum assumant, cum Cercopithecos videamus totas interdum sibimet caudas abrodere, quare cautio est, ne qui animalibus hujuscemodi delectantur, carnes eos attingere permittant, quia simulatque carnibus assueti fuerint, ejus facti avidiores, morsus in semetipsos ultro convertunt. Id ego cum hæc scriberem, apud Mediceos proceres domi fieri à quodam efferacioris naturæ Cynocephalo quotidie conspiciebam. C D

Negat Plinius 9. c. 29.

VICTO-

A

VICTORIA UTI NESCIUS. CAP. XIX.

HOminem victoria potitum, uti tamen victoria nescientem, intelligere cum vellent, sacerdotes iidem Congrum & subjectum Polypum pingebant. Qua specie potuisset Annibal figurari, cum strage ea Romanorum ad Cannas edita, Romam oppugnatum ire neglexisset. Ajunt vero, quotiens Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facile superari: cæterum nullam esse Congris facultatem, ut Polypos depascere valeant, quod ii lævore atq; lubricitate corporis, qua sunt egregie præditi, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur.

Plin. ibid.

TYRANNUS. CAP. XX.

QUod si hominem Ægypti municipii sui longe principem, sed tyrannica in cives dominatione utentem notare vellent, Polypum & Locustam adpingebant: Locustæ siquidem dominationem videntur in Polypos exercere, primasq; inter eos obtinere partes, ut apud Horum legitur. Cæterum Aristoteles priores Polypo tribuit, tantoque eum terrori formidiniq; esse scribit, ut si Locusta Polypum in iisdem retibus esse senserit, præ metu exanimetur quamprimum extincta, Habet hæc

B Gammari fluvialis similitudinem, longe tamen major atq; vastior est, & albicantior, cum Gammari subnigricent: quamquam & nigricantes admodum Locustas in Ligustico mari esse conspexit. Pedes huic utroq; ex latere quini, iis adnumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum, octoni vero Gammaris. Sed est suus de Locusta locus in crustaceorum commentario.

MORIBUS ALIORUM ACCOMMODATUS. CAP. XXI.

PErvulgatum vero illud est, ut homo, qui se variis hominum moribus accommodet, sitq; omnium, ut Latini dicunt, horarum, per Polypum saxis adhærentem exprimatur, quem maxime omnium colorem mutare constat, iisq; similem reddere, quibus appropinquaverit saxis. Huic autem similes esse homines dicimus, qui pro loco & tempore vivendi rationem aucupantur, seque eorum, apud quos degunt, voluntati atq; sententiis in omne obsequium proni dedunt, omni posthabita ingenuitate. Causam demutationis istiusmodi multi reddere conati sunt, eamq; alii voluntariam, alii naturalem, alii coactam tradidere. Voluntariam, quod id astu quodam faciat. Naturalem, quod translu-

πετρῃ φυῆς πολύπους, à Nazianzeno.

C cidum sit ejus corpus. Necessariam, quod præ metu ita transmutetur, ut homo etiam pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore genas perfunditur. Voluntariã sane reprehendit D. Ambrosius, propterea quod Polypus dolo malo hoc faciat, ut incautos ad se pisces trahat, eosq; devoret. Theophrastus id in genuinam quandam animalis ignaviam rejicit, quod ubi consternatus sit tumultu aliquo colorem mutet, ut hominem facere diebamus, unde proverbium illud emanarit, τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, *mutatur color ignavi.* Formidolosi enim omnino sunt Polypi, propterea quod admodum frigidi, eaq; cum primis demutationis causa perhibetur: id quod apertius Phocilides damnat: quod si ea sit mutationis causa reprehensioni omnino obnoxius videatur. Sedenim pleriq; veterum ingenium hujusmodi usqueadeo approbaverunt, ut etiam proponerent ad imitandum, ea de causa potissimum Ulyssem esse habitum sapientem asseverantes, quod versuto esset ingenio præditus, unde ei apud Homerum πολυτρόπω cognomentum, & suavidicus ita suadet Pindarus:

Plutarchus in causis naturalibus problemate, cur Polypus colorem mutet ex Homero Iliad. v.

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ
Μάλιστα νόον προσφέρων
D Πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει.

quam sententiam ita ex commodo transtulimus:

Age age colori Polypi
Mentem apparatus optime
In urbe qua velis mane.

Suadet hoc ipsum Theognis, cujus sententia eadem cum Pindarica:

Mentem habeas quam multicolor dum cautibus hæret *Polypus,*

Est enim ubi Theognidianus versus ita legitur:

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Id est, mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa. Se quibus admovit, saxo colore refert.

Nempe τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, in foro. Causa mutationis coloris in Polypo.

Sed enim improbat hoc Basilius Magnus, adulatoremq; vocat Polypum libro *De gentilium lectione*: quod veluti ille colorem ad subjecti soli speciem demutat, ita parasitus ad audientium voluptatem sententiam studeat variare. Sed quod Pindarus & Theognis tradunt, eo spectat, ut studium omne in calliditate dexteritateq; vivendi reponamus, ut simulare, neque non dissimulare, pro loco, pro re, pro tempore, quod obfuturũ videatur, apud eos, quibus adhæsimus, evitare scimus: quod si virtute incolumi fiat, neq; animi integritatem flagellaverimus, evenire omnino necesse est, ut faciliorem & minus invidiosam vitam peragamus. Libet vero demutationis istius causas altius repetere, atque ipsam rei naturam, quantum ad hoc pertinet, oculis scribendo subjicere, tam probabilia mihi videntur, quæ super hoc veteres ex Empedoclis opinione tradiderunt. Porositates quippe exhalabiles inesse rebus omnibus, quas vel cernere, vel attrectare liceat: neq; enim animalibus, neque plantis, neque terræ & mari tantum, verum etiam lapidibus manifestæ insunt spiramenta quamplurima, quinetiam in ære & ferro, omnia enim sponte vitiantur, cum aliud exhalet assidue, pariq; ratione diffletur, atque interteratur: per porositates enim exiliunt & excluduntur particulæ illæ interclusæ, quæ ad elementi sui purissimi simplicitatem redire festinant, fæxq; corpori adhærescit, quæ rubigo est in iis, quæ rubigini sunt obnoxia: putredo in iis, quæ putrefieri apta sunt, atq; hinc omnia tendunt ad interniciem. Eam porositatum exhalationumq; naturam nonnulli arbitrio suo ἐμπλοκὰς dixere πληγὰς alii, alii vero ὤσεις τινὰς καὶ πελεύσεις. Maxime vero maritimis in petris, quæ salsuginosa maris aspergine alluuntur refrigeranturque par est partes has, & meatus hujusmodi deprehendi, cum hæ tenuissimo quodam halitu corrumpantur, licet id in solidioribus oculata fide minime possis explorare, propter materiæ densitatem & pororum constipationem. Cæterum si Polypi carnem intueare, sine ulla prorsus contatione porosissimam, & transmeatibus aptissimam judicabis: exossis enim ea est, ut Hesiodi dictum usurpem, & mira quadam raritate perspicua. Cum itaque pavore aliquo perturbatur, tota fere vi sensibili sese colligente, quemadmodum in homine gelidus in formidine circa cor sanguis coit, corpus reliquum præ se quidem satis translucidum, dum maxime rarefit, & transmeabilis apparet: unde veluti vitrum nitidum, colorem quemvis, albo excepto, propter aliquam omnino crassitiem, quæ suppositum inumbrat corpus, facillime contrahere potest, atque ita transmutari.

DE CHAMÆLEONTE.

CAP. XXII.

INvitat rei similitudo, priusquam reliqua Polypi significata recenseamus, loco hoc de Chamæleonte, deque Taranda dicere: quorum alter colores corporis, uti Polypus pro corporis cui adhæserit, ratione, mutat: alter vicinarum rerum colores nullo attactu, sed sola tantum attrahi exhalatione.

VERSIPELLIS. CAP. XXIII.

χαμαιλέοντος ὁ μεταβολώτερος. Chamæleonte mutabilior. Arist. lib. 2. de Nat. anim.

PEr Chamæleonta Versipellem hominem significari volunt, sed quod nonnunquam Polypo virtuti datur, in Chamæleonte vitiosum semper autumant; quod mutationem hujusmodi non nisi in timore faciat, quamquam in eo & diverso vitæ tempore colores mutari tradit Aristot. Sane Chamæleon paucas in corde tantum sanguinis habet guttas, quæque sanguine sunt exiguo animalia, omnia frigidiora sunt: quæ frigida idemtidem & timida. Utcumque vero accipiatur Chamæleontis natura sive id ingenita vigoris debilitate faciat, sive quod corpus, uti apud Leon. X. P. M. Romæ vidimus, vitreum propemodum atque translucidum habeat, uno omnium consensu versipellis, puta Ulysses quispiam, aut Lysander, aut Alcibiades, per Chamæleontem figurari potest. Hunc, ut Tertullianus ait, pellicula ambit, corporis nullus inest succus, pectus vix à terra suspendit, gradum magis demonstrat, quam explicat, jejunus semper & defectus, oscitans vescitur, follicans ruminat, de vento cibus. Hoc soli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum est, de corio suo ludere. Quod vero apud Plinium legitur de portentosa ejus magnitudine, quæ par sit Crocodilo, viderint alii: nam quem nos apud Leonem X. vidimus, vix palmum excedebat.

P. in lib. 8. c. 33.

DE

A

DE TARANDA. CAP. XXIV.

SEdenim si Taranda innotuisset Ægyptiis, inde potius quam ex Polypo aut Chamæleonte versutiæ hujusmodi significatum desumpsissent. Fera ea est apud Sarmatas inventu rara, captuque difficilis, de qua Aristoteles Philosophus eo libello, quem de admiranda historia conscripsit, hæc memoriæ prodidit, ut ex Nicolao Leonico, dum is Patavii Aristotelem ipsum nobis ea, qua scripsit lingua interpretaretur, audivi: illam quippe apud Gelonos Scythiæ populos reperiri, Bovis magnitudine, capite Cervino, admirandæ admodum & singularis naturæ, siquidem ad omnes locorum & fruticum apparentias, setarum colores, quibus totum corpus hirtum convestitumque habet: illico permutare. Quod si super hoc philosophari liceat animali nondum nobis viso, dixerim ego, quemadmodum in Polypo τὸ διαφανὲς, quo corpus ejus translucidum est, & in Chamæleonte etiam transmeabile dicebamus, ita setas Tarandæ pari modo perspicuas esse, ut facile colores cujuslibet aura in eas transiliat, diffluentesque ad se ita colores repræsentet.

Descriptio Tarandæ ex Nicolao Leonico.

Transparens.

B

MENTIS ATTONITÆ CONSTERNATIO. CAP. XXV.

HOminem adhæc, ut ad Polypum revertamur, subito aliquo pavore ita consternatum attonitumque, ut neque periculum, neque damnum, quod urgeat sentire videatur, per Polypum significare mos erat: siquidem is ita meticulosus est, quod Athenæus attestatur, ut vel strepitu audito, vel piscatore viso, minime cedat, aut fuga sibi consulat, ut reliqui faciunt pisces: sed aut saxis, quæ in promptu fuerint sese applicat, aut captantis manum apprehendit, cruribusve se alligat, neq; alia fere est eorum captura.

Polypi captura quomodo fiat.

Eadem Plinius lib. 9. cap. 29.

POESIS. CAP. XXVI.

ADdunt & hoc hieroglyphicum inveniri, ut si sacerdotes iidem Ægyptii poësin exoticam significare vellent (nam de sua sanctius sentiebant) Polypi caput figurarent, quod quidem esculentis appositum suavissimi saporis ganeæq; jucundissimum esse perhibetur: cæterum horrenda prodigiosaque somnia parere deprehensum est. Quocirca si quis futura de insomniis consulturus esset, ab esu Polypi abstinere præmonebatur, perinde ac etiam ne fabas ederet. Persimilem autem huic esse poëticen dictitabant, quæ fabulas amatoriasque illecebras sectaretur, ipso quidem dicendi lepore delectabiles, sed bonis moribus & honestiori disciplinæ maxime perniciosas: cujusmodi genus Meretriculas appellavit Plato, & ab inculpabili civitate sua jussit exulare. Nolim tamen in hoc albo divinam illam poni, quæ sanctioribus est moribus accommodata, quam nonnihil habere divinitatis non inficiatur Aristoteles, quam cœlitus afflari confirmat Plato, quæ apud omnes gentes nationesque omnes in summo semper cultu habita, ipso etiam sanctitatis nomine celebratur.

C

Πηλύποδος κεφαλή.

Hæc à Plutarcho in lib. Quomodo sint adolescentibus audiendi poetæ, qui sic refert.

DISCESSIO SUBITA. CAP. XXVII.

ÆGyptii ad hæc, si quem ita pertinaci animo amantem, ut amata relinquere minime posse videatur, subito tamen eventu aliquo abalienatum significare si vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant. Polypi enim ita escis adhærescunt, ut avelli inde non possint, & quamcumque rem apprehenderint, tam firmiter tenent, ut adglutinati videantur: quod ab Homero sumptum Ovidius ita luculenter expressit, Metam. quarto:

Polypi escis addictissimi

D

> *Utque sub æquoribus deprensum Polypus hostem*
> *Continet, ex omni demissis parte flagellis.*

Eos enim potius detrunces, quam possis ullo conatu petris, aut quicquid apprehenderint, avellere, & ut Nazianzenus ait, si quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid evellet, aut certe è carne ipsius petris affixum aliquid relinquet. Admota tamen cunila herba resilire protinus dicuntur, quod odorem ejus ferre non possint. Quæ vero sit cunila sive pulicaria, quamque variis nominibus ab authoribus appelletur, suo commentario inter sagvinea significata disseruimus. Ajunt & aquam dulcem superinfusam eadem pollere vi, quod natura ipsa Polypus dulcia omnia aversetur, & omni gaudeat amaritudiue: eaque de causa non inveniri Polypos in Ponto: quia mare id multis

multis aquarum dulcium corriviis supra aliorum marium saporum dulcescere quodammodo videatur. Alii mare id à Polypo vitari putant: quia sit animal ob imbecillitatem suam frigoris impatiens, mare vero illud ad Boream quippe vergens, assiduis pene frigoribus obnoxium esse, manifestũ.

AMORIS FIRMITAS. Cap. XXVIII.

Polypi morsu Delphini detenti.

UT vero demum ad eam Veneris statuam deveniamus, quæ causa fuit, ut tam multa super Delphino & Polypo conquireremus, superfluum quidem est super Delphino dubitare, cur Cupidini adjiciatur, cum amoris in eo signa tot deprehenderimus. Quod autem pertinet ad Polypum, erant qui amoris firmitatem ex Polypo ita Delphini morsu detento intelligendum contenderent, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua insignis est Polypus, conjiciebant. Ego vero tres argumenti hujus interpretationes excogitavi. Vel enim pavorem & ignaviam, quæ vitia Theophrastus in Polypo præcipua deprehendit, devoranda esse amatori homini dicendum, Delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate adsumpta: quandoquidem, ut ait Ovidius, *Ingenii est experientis amor*, atque ubi multa in hanc sententiam disputavit, concludit demum, ut

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Plin. lib. 9. c. 29.

Vel, quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates omni quantumlibet cura & diligentia congestas, cito, ubi amore capti fuerimus, prodigi, inutiliterque dissipari. Quam extemplo enim, ait Lysiteles Plautinus, sævis sagittis percussus est, illico res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui Delphinum amoris indicium esse ostendimus, Polypum versutiæ, dicere possemus, admoneri nos eo signo versutiam amanti cumprimis apprehendendam, &, quod fieri solere Plato dicit, in amatæ rei mores transmigrandum: uti quippe Polypus in colorum mutationibus, prout unicuique rei adhæserit, facit. Sed enim ea potius de causa Veneri Polypum adsculpi existimandum, quod inter pisces sit omnium salacissimus, adeoque libidini deditus, ut nimio Veneris usu omnibus defectus viribus debilitetur, neq; jam ad cibum sibi conquirendum idoneus effectus, minimo negotio ab aliis capiatur, & à parvulis quibusque pisciculis, Cancellis & Cancris exedatur, observatum ab Æliano. Quinetiam ajunt eos ob hujusmodi nequitiam non amplius anno vivere; id quod eadem de causa Passeribus etiam accidere tradit Aristoteles. Quin & Polypos etiam fœminas, propter crebros partus, ocyssime deficere. Quanquam aliquando repertus sit Polypus cetacei generis magnitudinem excrevisse, qualem illum Græci prædicant, qui Puteolis per subterraneum cavum ingressus, noctu apothecam salsamentorum plenam depopulabatur (ejus enim amaritudinis avidissimos eos esse paulo ante ostendimus) donec re demum patefacta, vix à magno hominum numero confectus est.

HYEMALE SOLSTITIUM. Cap. XXIX.

Lib. 2. c. 3.

ADdemus & illud, in manuscriptis Hori codicibus legi *δύο πολυπόδες ζωννυγομένοι καὶ βεβηκότες δρόμον ἡλίου, τὸν ἐν ταῖς χειμερίαις τροπαῖς, σημαίνουσι*, quod est, *duos Polypos vinculis coërcitos, & progredientes tamen, cursum Solis, quem in brumali conversione peragit, significare.* Quanquam impressorum codicum lectio, quæ est *δύο πόδες*, nequaquam displicet: sed si progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conversione sermo est, quæ ut sphæræ consideratione manifeste licet inspicere, progressum Solis omnino cunctatiorem ostendere videtur: in ultimis Sagittarii & primis Capricorni gradibus, Sol ad horizontem vix loco dimoveri, aut quam lentissime diurnos parallelos conficere videtur. Ad cujus rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum iisdem ferme diebus repetitio, dum conversio peragitur, ut stare loco potius Sol, quam quoquam motu suo progredi videatur. Quare sive pedes, sive Polypos colligatos accipere malueris, non sum admodum laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei, quæ significatur, historiam declarasse. Tu vero, quanquam cogitationes has nostras sublimi illa doctrina tua longe inferiores intelligas, pro summa tamen humanitate, qua præcipue commendaris, despicere haud quaquam velis. Nihil enim in rerum natura temere à Deo factum: quique Deo, ut tu facis, propinquius adhærescunt, nihil quicquam aspernari debent, quod eodem, unde originem traxerit, periodo quadam sua redire animadverterint.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XXVIII.

DE IIS QUÆ PER TESTUDINEM, COCHLEAM, CANCRUM ET ID GENUS TESTACEA SIGNIFICANTUR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD AMPLISSIMUM PATREM LIVIUM PODOCATHARUM CYPRI ARCHIEPISCOPUM.

PRoximis hisce diebus, Amplissime pater, cum mihi agalmatum tuorum supellectilem aperires, antiquissimique operis, ex ære, auro, argento ducta, & marmore cælata signa numismataque plurima veterum illa ingeniorum atque artium monumenta minime contemnenda delectabili spectaculo mihi proposuisses, habere te opera hæc in delitiis, ea plurimum de causa dicebas, quod à summæ claritatis viro Ludovico Podocatharo Cardinali Capitaquensi patruo tuo comparata congestaque fuissent. Quem virum generosis natalibus insignem, Medicina celebrem, Philosophia clarum, vitæ integritate laudatissimum, virtutes ipsæ in omni vitæ colore eximia, ad amplitudinem eam extulerunt. Proinde quidvis esset apud te, quod illius memoriam renovaret, sive vestis, sive vas, sive libri, sive quæ tam multa extant doctrinæ ejus commentaria, tanquam sacra omnia à te custodiri, & in honore etiam haberi: dignum quidem ejus hominis institutum, qui optima quæque sibi ad imitandum proposuerit. Quæ quidem cum tibi acciderent jucundissima, eo quoque non parum delectari videbaris, quod ego multa in veterum monumentis illis, & mystica & in doctrinæ alicujus recessu delitescentia inter spectandum explicabam, interpretabarque: cujusmodi illud fuisse memini, quid sibi vellet Testudo Veneris subjecta pedi: quid altera ex ære cuprove Damasceni operis in usum, ut conjectura erat, bullæ facta, cauda quippe replicata, qua lorum aut licium transmitti posset, atque ita gestari: quid in numis aliquot Testudo alia. Quæ tibi cum exposuissem, postulasti ea tibi scripto credita exhiberi: quod quidem libentissime feci, cum id semper studuerim, ut quacumque possem ratione meum erga te animum aperire, id sedulo facerem, quod incomparabilis probitas tua, benignissimaque comitas, & egregia quædam mentis tuæ synceritas exigere videbantur. Accedebant & beneficia in me promptissima vultus alacritate collata, & quod literatos omnes quacunque posses occasione demereri, semper appetiisti. Sed quoniam parum me tibi præstitisse videbar, si Testudinis tantum significata conscripsissem, addidi ad eam quædam alia ex eodem testaceorum genere, quæ non minoris mihi visa sunt eruditionis, quam quæ Testudine super efferebantur. Multa enim hieroglyphica Ægyptii sacerdotes ex Cancro, Locusta, Pinnis & hujusmodi aliis desumpsere, quæ omnia quantum memoriæ succurrerunt, uno commentario enarrata conscriptaque tibi dedicavi. Tu quotiens ea in agalmatas illis tuis vel cusa, vel sculpta incisaque videris, aut mensis illata conspexeris, Pierii tui memineris velim, qui te summo cultu, summaque semper est observantia prosecutus.

DE TESTUDINE. CAP. XXX.

TEstudo igitur, inter crustacea primum occupabit locum, quoniam ipsa narrationis istius argumentum præbuit, & pictura ejus in hoc symbolorum genere est admodum speciosa.

IN

IN POTENTIORIS DITIONEM REDACTUS. Cap. XXXI.

A Plin. lib. 9. c. 10. hæc omnia.

HOminem in potentioris cujusquam potestatem adeo redactum, ut nullum jam speret effugium ostendere qui volunt, Testudinem solari percussam radio, ac supernantem in aquæ summo pingunt. Ipsa enim vehementioribus Solis radiis impetita ita exsiccatur, ut in gurgitem deferri nequeat, idque præcipue mari Indico, & multæ & magnæ sunt, & Solis vis acrior, unde fit ut vel facillime capiatur, vel cum in prædam mergi non possit, inedia extinguatur.

FORTUNARUM CONTEMPTUS. Cap. XXXII.

FUerunt ætate nostra ingenia perelegantia, quæ cum variis fortunæ ictibus impeterentur, quos contra mira adniterentur alacritate, fortunæ adversæ contemptos impetus, per hominem naufragum in Testudinis hujusmodi agitatæ fluctibus tergus insilientem, effingerent, solari addito radio, cujus beneficio ne absorberetur accideret.

VIRGINUM CUSTODIA. Cap XXXXIII.

Veneris simulacrum à Phidia factum quo modo.

Sumptum à Plutar. lib. De præceptis conjugalibus.

CUr vero Phidias cum Veneris simulacrum Eleis ex auro & ebore conficeret, Testudinem altero ejus pede pressam apposuerit, multi quæsivere: præsertim cum Pausanias rei significatum aliis relinquat interpretandum. Sedenim illud potissimum ex interpretatione prudentum fertur, Phidiam innuere voluisse, virgines custodiendas esse, conjugatas vero domus curam genere, ac taciturnas esse debere: utramque enim id primum omnium decere, quod Plutarchus in Conjugalibus præceptis exponit, qui oportere ait mulieres à Luna diversas esse, quæ cum jam à Sole abscessit, lucida claraque cernitur, eadem cum Soli successit, evanescit, contra vero debet uxor modestia præsente tantum viro à cæteris conspici: eodem vero absente, domi agitare ac sese occulere. Nam & Salomon VII. cap. Sapientiæ, inter reliqua meretriciæ procacitatis signa id etiam notat, quod domi se cohibere non possit, sed publica loca, fora, plateasque celebret. Et Paulus ad Timotheum viduas damnat adolescentiores, quæ otiosæ discunt alienas domos perambulare. Consuesse vero mulieres testudineas secum imagines gestare quas Veneri dedicarent, ex eo manifestum, quod Thessalæ matronæ Laida meretricem illam inclytam ligneis Testudinibus zelotypia concitatæ interemerunt in templo Veneris, magno populi conventu: ob quod facinus erexere postea templum veneris profanatæ quæ nefandam cædem in templo admiserant, ut confessione sceleris veniam petentes Deam sibi placarent. Et id gestaminis fuisse Testudinem tuam facile crediderim, cum ita concinnata sit, ut licio suspendi possit. Apud Ægyptios autem tanta erat pudoris cura, ut mulieribus interdictum esset calceorum usu, quo prodire palã verecundarentur, ac veluti Testudines intra sua se tecta cohiberent. Hinc Antisthenes ansam nactus eludendi Athenienſium vanitatem, se nunquam solo, in quo nati essent excessisse gloriantium: *Commune hoc*, inquit, *habetis cum Testudine & Cochlea.*

D. Laertius in ejus vita.

MUNIMENTUM. Cap. XXXIV.

Auctor Suidas.

ALii per Testudinis corticem munimentum intellexere, quod ita eam natura munierit, ut contra tela possit ipsa per se sufficere, & injurias propulsare. Hic itaque receptus, & ad omnes incursus oppositum propugnaculum, ansam, dedit adagio, ut quotiẽs aliquid valde tutum velimus innuere, imprimisque securum esse dicamus, ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, *quantum Muscarum solicita est Testudo.* Cujus ominis, felicitatem secuta Cæsariana familia, domesticũ eum morem habuit, ut parvuli domus ejus in testudineos alveos excepti lavarentur. Quapropter Cesonius Posthumius nato jam Albino filio, cum ingentem Testudinem à piscatore muneri accepisset, vir literatus jam inde magnã spem concepit de futura filii nobilitate: curari itaque Testudinem jussit, & infantuli ministeriis dicari. Exemplaria Hori quæ impressa circumferuntur, in hujusmodi significatum ὄρτυγος στόμα habens, interpretesque Coturnicis os reddidere. Sed in manuscriptis codicibus ὄρυγος legi, quod facit ad hanc sententiam: Testudines enim Orygas appellatas, παρὰ τὸ ὀρύττειν, quod fodere est, vel excavare, apud Vitruvium legas, à quarũ similitudine bellica etiam machina ad fodiẽdos, excavandosque muros comparata, Testudinis, nomen habet: nam & Horus significati hujusmodi causam redditurus

Idque à similitudine reptilis, quod caput nunc exerat, nunc reducat, quæ falx dicta.

turus

A turus ait, διότι δυσπαθὲς ἐστι τὸ τῦ ζώυ ὀςέον, propterea quod os animalis huiusmodi difficulter admodum frangi dissolvive potest, quod in munimenti significato quid sibi velit Coturnicis os, haudquaquam video.

Unde testudineum incessum dicimus.

MORS DIFFICILIS. CAP. XXXV.

HOminem lethalibus vulneribus quantumvis alte acceptis difficilime morientem, per Testudinis abscissum caput apte pinxeris: quandoquidem tanta inest ejus carni vivacitas, ut earum caput præsertimque marinarum, avulsum, busto conniventes aliquamdiu oculos ostentet, connitentque ad admotam manum: quinetiam si ad os eam admoveas, mordere etiam adnitatur.

SEGNITIES. CAP. XXXVI

ALias pigrum segnemque hominem, aut rei cujuspiam tarditatem atque contationem significare qui vellent, Testudinem gradientem pingere consuerunt, quam Pacuvius feliciter Tardigradam appellavit: lento enim adeo gradu movetur, ut in proverbium emanarit in segnes & pigros. Hinc Plautinus Ægio, *Testudineum hunc tibi grandibo gradum*, inquit, *si fustem sumpsero*. Et apud Ammianum lepidissimum distichon legas de Testudinis trarditate:

B

Huc referri potest Adagium Diogeniani, Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα. Prius testudo cursu leporem prateriecit.

Θᾶττον ἔην λδυκὺς κόρακας, πτηνάς τε χελῶνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην
Promptius esse albos Corvos, volucesq; Chelonas,
Quam quemquam esse probum rhetora Cappadocem.

Quinetiam asserunt animal hoc contagiosa adeo pollere segnitie, ut si pes ejus dexter inferatur navigio, id ire tardius credatur: quod observarunt Magi.

MORDACITAS. CAP. XXXVII.

SUnt qui mordacissimum hominem atque egregie maledicum, per Testudineum caput exertis dentibus intelligi velint: nam Testudo ore est omnium robustissimo, quippe quæ quicquid dentibus apprehenderit, vel lapidem etiam perfringit ac devorat.

PELOPONNESII. CAP. XXXVIII.

IN Peloponnensium numis Testudo cudebatur: unde, ut legere est apud Pollucem, dicterium illud emanarit, τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι, quod in adolescentiæ nostræ præludiis nescio quibus ita transtulimus:

C

Quando Chelonis vincitur sapientia,
Atque ipsa virtus, Atticum ut proverbium est.

Unde obolum Eupolis καλλιχέλωνον dixit. Ad id vero quod Peloponnesiaca erat moneta, lapide T. Quintius cum Achæi expeditionem adversus Zacynthios meditarentur, eos admonuit, ut caverent ne more Testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, in periculum aliquod inciderent.

A. T. Livio de bello Maced. lib. 6. Meminit & Plutar. in vita T. Flaminii.

DE CANCRO. CAP. XXXIX.

TEstudo in numis observata, alterius numi reminisci facit, in quo Paguri forma cusa est: quare hinc ad ejus generis significata transimus.

COEI. CAP. XL.

D CAncer in numis, compactile scilicet genus id, quod corpore est obrotundiore, cujusmodi plerique cœleste signum figurant in Zodiaco, Chiorum indicat Rempubl. Tradunt id & Pollux & alii: sed enim nisi quispiam author esset, numus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione superne ΚΩΙΩΝ, inferne ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ.

SPEI FRUSTRATOR. CAP. XLI.

PLerique hominem à pulchris incœptis desistentem, & spem omnium ignaviter frustrantem, intelligi cum vellent, Gammarum nostrum fluvialem pingere soliti sunt, manu ad os ejus injecta: nam is, cum à te capi facillime posse putes, retrorsum velocissimo sese cursu ejaculatur: unde vulgo etiam in aliqua re falsis, quam se nactos arbitrarentur, Gammarorũ venationem objicimus. Hæc vero recessus obliquatio adeo Cancris propria est, ut Aristoph. Pace, dixerit, ὅπως τι νικήσεις τὸν

Alias ποιήσεις, id est, efficies.

καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν, Rectum iter ut carpat Cancer, non viceris unquam. Atque forte non deerunt qui dicterio hujusmodi mihi sæpe negotium facessant, si unum aut alterum nostri hujus argumenti interpretamentum meo probabilius, quod facile poterit evenire, compererint. Neque mihi profuerit, rem Latinis ingeniis hactenus intactam, excogitasse, primumque in lucem efferre, me scilicet omnia non vidisse clamitabunt, eorum, quæ ex paucis didicerint obliti: cum tamen omnia ea, quæ ad hoc negotium accommodari possunt, non una hominum vita, sed neque multa etiam secula sint indagini suffectura.

IN CONSTANTIA. CAP. XLII.

Idque semper obliquo corpore, & in omnem partem movens gressum.

SCite admodum Joannes ille cognomento Scholasticus, scalarum anacephalæosi, hominem qui modo risui indulgeat, modo luctui, modo austeritati atque temperantiæ se reddat, modo deliciis diffluat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparavit, nunc ante, nunc retro, nunc in transversum gradienti, miraque vitam suam inconstantia traducenti: virque is sapientissimus, de ingenii ejusmodi profectu nihil sibi quicquam pollicetur, quod ad ullam sit unquam frugem perventurum.

SOPHISTA. CAP. XLIII

Huic καρκίνον, quasi καρά-κινον, à movendo capite.

Aristonis de Dialectica opinio.

EJusdem subterfugii causa sophistam significare qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim huic animali persimiles Plato dicit, Euthydemo, quos ubi validiori aliqua ratione devictos comprehensosque putes, tunc retro fugaci cursu elapsi per diverticula atque subterfugia, majorem priore tibi laborem intentant, si vilem ac innanem prorsus curam eos consectandi susceperis. Sedenim non in Sophistas tantum, sed in ipsam etiam Dialecticam obortum est à Cancro cavillum. Nam Ariston Philosophus, ut eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu sectarentur, iis assimilari qui Cancris vescerentur: cibi enim admodum exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris insumi.

SOPHISTARUM OPPRESSIO. CAP. XLIV.

Cur inter sydera collocati Cancer & Caper.

SPecies demum illa picturæ, qua Hercules tot immanium monstrorum domitor, in opprimendo etiam Cancello laborasse porticibus pene omnibus ostentatur, nihil aliud sibi vult, ut veteres interpretantur, quam sophisticas eas nugas hujus obtritas disciplina. Fabulose vero jocatur Plato, cum Herculem adversus Cancrum desudasse dicit. Quod vero Cancer sit inter sydera collocatus, nonnulli ea de causa confictum volunt, quia conversione regressuque tam peculiari eo in animali animadverso, per ejus imaginem ostendere voluerint Solis cursum: qui cum eo progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantumdem aufugere videatur. Veluti Caper opposita ratione confictus, quia Sol ab eo signo, toto poli nostri tractu, altiora petere contendat: Caper enim dum pascitur, accliviora editioraque loca perquirit. Hujusmodi vero commentum non ex orbis totius conditione, sed ex cœli nostri situ sphæraque ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est: nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctii signa attolli: ad id tamen faceret, quod Solis progressus & regressus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secto duobus locis æquinoctiali, consideratur.

ARCANA REVELATA. CAP. XLV.

Qui pisces face evocantur.

SI quid vero abditum & arcanum luci proditum ac revelatum ostendere quis vellet, Pagurum & ejus generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cavernis evocari. Ea vero de causa Cancri ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quod id omne genus testacea noctu plurimum pasci solent: compertumque est plenilunio ea magis pinguescere, propterea quod liceat his tota tunc nocte pabuli, copiosioribusque tunc escis enutriri unde pinguiores fiant: ut ii existimant, qui plenilunio nullam inesse vim cœlitus hæc in crustaceis efficiendi, remque ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt, quamvis una cum Basilio Magno, magna Philosophorum pars sentiat.

INQUILINUS. CAP. XLVI.

INquilinum autem hominem ostendere qui vellent, Cancellum illum, qui vulgo Gammarusius dicitur, pingebant: is enim semper est concharum hospes, perque vacuas conchulas modo has, modo illas, prout excrescit, mutat domicilia, atque ita semper ædes alienas inhabitat.

MAGNA

A MAGNA INCOEPTA IRRITA. CAP. XLVII.

RIdiculum forte illud videatur, quod commenti sunt nonnulli, Elephantum cum Gammari cauda pingere, si magna incœpta frustra & inaniter cessisse notare vellent, non secus ac illud Horatianum est, ex montium fœtura murem ridiculum enasci. Sedenim cum res ipsa det ridendi materiam, non inepte mihi videntur excogitasse hujusmodi speciem, quæ non tam significato, quam pictura ipsa risum posset excitare.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. De Arte poetic.

DE PINNA. CAP. XLVIII.

QUæ Pinnæ commercia cum Cancellis hacent, deposcere videntur, ut eas Cancro subjungamus. Nam ut Theophrastus ait, vita fortasse conchis servari non posset, nisi ope Cancri. Pinnæ autem in concharum genere sunt.

ALIENÆ OPIS INDIGUS. CAP. XLIX.

VIrum qui se atque sua negligenter curet, neque sine alterius ope consiliove possit consulere re- B bus suis ostendere si vellent Ægyptii sacerdotes, Pinnam & Cancellum parvum pingere consuerunt: nam is in Pinna conditus in utriusque satagit usum: conchula enim præ fame patefacta, pisciculi veluti ad escam alliciuntur, quos ubi Cancellus inhærentes animadverterit, Pinnæ statim labra morsu vellicat, illa eo signo admonita concham occludit, atque ita esculentis potitur: eo vero custode privata, brevi, ut Aristoteles asserit, tempore deficit. Hoc idem habemus apud Ciceronẽ, cujus verba repetere non fuerit importunum. *Pinna duabus grandibus patula conchis cum parua squillæ societatem coit comparandi cibi: itaq; cum pisciculi parvi in concham innataverint, tum admonitu squillæ Pinna morsu comprimit conchas, sic dissimilibus bestiolis communiter cibus quæritur.* Cancellum vero hujusmodi, tum à venatione, tum à custodia, Græci Pinnotherem & Pinnophylaca nuncupaverunt. Est hæc squilla parva admodum, quam nonnulli Parasitum piscem vocant: utpote qui sit dapis affectator: colore albido est corpore perpusillo, cauda fere semper subter uterum, ubi coactus fuerit, incurvata.

Pinna & Cancellus simul picti quid.

AB INEUNTE ÆTATE LIBIDINOSUS. CAP. L.

C EUM vero qui ab ineunte ætate cœperit in petulantiam lascivire, & munera Veneris exercere, per Pinnam fœtus ostentantem suos intelligebant: conchulæ enim hujusmodi in concha genitæ, antequam excludantur, inter se quamprimum coire dicuntur, ut non immerito concha ipsa sit Veneri dedicata, atque eam ex concha genitam veteres fabulentur. Concha itidem Cyprum devectam canunt, quod nonnulli ad salacitatem referunt, quæ concitetur ex earum cibo: non secus enim ac ostrea, libidinosa esse perhibentur.

Cur Concha Veneri dicata.

DE OSTREIS. CAP. LI.

ILla enim Hellespontiaco ludibrio, ne Deo dicam, ita dedicantur, uti Concha Veneri putarim ob earum copiam, quæ Lampsaceno littore, totoque Hellesponto ingens est: unde Ityphallico veteris Poëtæ ipsi Priapo dicto, ita legitur:

Nam te præcipue in tuis urbibus colit ora
Hellespontia, cæteris ostreosior oris,

D qui versus apud Terentianum reperiuntur.

HUMANUM GENUS. CAP. LII.

PEr ea vero dicta sculptave humanum genus significari, Philosophorum antiquissimi tradiderunt. Hinc divinus Plato humanum genus Ostreorum simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostræ imbecillitatis naturam significantius explicare, cum Ostrea indicium esse dixit animi in corporis carcerem & tenebras conjecti: ita enim Deus corpori animam adglutinavit, ut necessarium sit hominem corporis affectibus tangi, vel invitum. Quid vero aliud illa vel divinæ, vel stellaris essentiæ scintilla hic patitur, nisi quod dum corpori adhærescit, & vinculis se coërceri sentit, & in quodam obscuritatis carcere detineri? unde fit, ut suæ plerumq; immemor originis, modo sensui se, modo appetentiæ subjiciat, & alieni facta juris, cum materia, cui adglutinata est, rapiatur in præceps.

Ostreorum mystica explicatio. Pulcherrima paranesis.

Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut scopulis avulsos, aut, de imo maris fundo erutos, Assertori nostro littora revisenti, pœnitentiæ prunis assos in escam apponat: ut ita absumpti in ipsius Divinitatis amplexu, ad sublimioris vitæ consortia transeamus. Quod vero testam Ostrea pro pelle habent, quæ sine eorum interitu auferri non potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squamas ignorantiæ deponere possunt divinis admonitionibus quantumlibet instituti, nec cultrum spiritus suscipere patiuntur: qui quidem, ut Hierosolymitanus Hesychius ait, etsi in mari Baptismatis inveniantur, etsi in fluminibus Pœnitentiæ: abominabiles tamen sunt, cumque vitam sortiti sint in sacri lavacri tinctura, vocationem tamen regenerationemque corruperunt, dum neque pinnulas, neque squamas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cognitionemque divinorum, quæ cœlestis est: sed obcœcato corde in ignorantiæ voraginibus detinentur, & propterea in his, qui squamas habent nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, avarum, idolis servientem, maledicum, ebriosum, detractorem, legum bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio submovet. Ostrea enim hæc sunt, & idgenus reliqua, quæ sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur.

Nam sicut nos à testa testudinem sic Græci ὄστρεα ἀπὸ τῶν ὀστράκων, id est, ostreas à testis dicunt.

DE LOCUSTA. CAP. LIII.

LOcusta quid juncta Polypo significaret, eo loco declaratum, ubi Polypi significata recensuimus. Quid vero ipsa per se significet, nunc dicendum.

Piscis, inquam, ex genere crustaceorum.

SEDITIOSUS. CAP. LIV.

POpularis seditionis studiosum hominem significare qui volunt, Locustas duas marinas sese invicem incursantes pingunt: videre enim est sæpe universas, tamquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus Arietum modo, ac mutua flagellatione invicem sævire, & *genuinum est civibus*, inquit Pindarus, *invicem invidere.*

Sic enim Hesiodus. —ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων, æmulus est vicinus vicino.

TEMPERANTIA. CAP. LV.

QUoniam vero incidimus in Locustam, nominis adducti similitudine, quid per terrestrem etiam significaretur, explicabimus. Ophiomachum, quem alii Stellionem interpretantur, nos terrestrem Locustam esse comperimus. Per hanc Ægyptii modestiam, temperantiam, atque continentiam intelligebant: quippe quæ nequitiæ virtutes oppositæ sunt: ea siquidem Serpentem oppugnat, voluptatem quippe terræ prorepentem allidit. Ipsa autem crura habet, quæ corpusculum alte tollant humo, à terraque interim eorum innixu resiliat, & feratur in sublime, collisoque Serpentis capite intellectui proximior fiat, qui quidem terrenis obrepere nescius, ab iis disjungi abalienariq; assidue meditetur. Non dissimulabo hic sacræ lectionis locum, de Præcursoris victu, quem constans fama est Locustis vesci solitum, ἤσθιε δ᾽ ἀκρίδας ὁ πρόδρομος, καὶ μέλι ἄγριον. Sunt qui ab Locustarum campestrium intellectu abhorreant, cauliculosque herbarum nescio quos, quod eodem illi nomine nuncupentur, pro animali comminiscuntur, quibus noster ille veritatis Præcursor vesceretur. Atqui Diodorus, & alii authores gravissimi, populos in Æthiopia quosdam agnoscunt, qui non alio quoquam cibo utantur, quam Locustis, ob id Acridophagos appellatos. In India quoque gentem, quibus Manprorum nomen Clytarchus & Megasthenes dederunt, Locustis ali Agatharchides & alii prodiderunt, trecentosque eorum vicos annumerant. Est autem hæc viridis, & prioribus pedibus longissima, iisque admodum gracilibus, quos motat assidue. Manifestissime vero in hoc Præcursoris cibo Locustam animal agnoscit Adamantius, dum undecima in Lucam homilia dicit: *Non habuit domesticum mel, & humana diligentia percolatum, sed sylvestre, minus quippe jucundi saporis: utpote qui eo ad vitæ tantum usum & necessitatem, non ad delicias uteretur, ex alitibus vero non grande præpingueve ullum, quo se liberius invitare posset: non aërivolam, quæ cibum præberet delicatiorem: sed exiguum admodum volucre, quod vix à terra surgeret, saltitaretque potius quam volaret.* Qui plura quæritamus? constanter asseritur, Locustas ejus fuisse cibum, parvulum animal, & illi satis mundum.

Ut Suidas & quidam alii.

FAMES. CAP. LVI.

SUnt qui per hujusmodi Locustam famem intelligant: propterea quod magnam satis inferunt calamitatem, cum agminatim innumerabili aliquando multitudine congregatæ segetes invaserint.

A rint, magna clade radices abrodentes: quare Divinatrix apud Theocritum dicitur. Cum enim apparuerit, famis est prænuncia. Multa Locustæ hujus significata ponit Eucherius, sed quoniam nullam super illis causam addicit, in quo nos præcipue versamur, ea prætermittenda judicavi: unum illud tantum tangam, quod per comparationem Resurrectionis Dominicæ similitudo quædam sit, cum assultum Philo dicat per Locustam significari: nullum enim è terrestribus animal tanta se pernicitate proripit in saltum, si corpusculi rationem habeamus. Sed hæc alii viderint.

Theocr. in Messori. Μάντις καλαμαία ἀκρίς, id est, locusta stipularum divinatrix.

PEDES. Cap. LVII.

INvenies in Divinis literis aliud Locustæ hujus hieroglyphicum, ut apud Salomonem Ecclesiaste, pro Pedibus poni, eo quod animal id pedum longitudine pro corporis modulo omnia excedit animantia. Scriptum igitur: *Florebit amygdalum, & impinguabitur Locusta:* hoc est, supervenient cani, & pedum accedet tumor, podagra scilicet, quæ plurimum ætatem grandiorem infestat, quod nos à sexto supra quinquagesimum quatuor jam annis non sine cruciabili dolore, acerbissimaq; studiorum jactura cogimur experiri, hæreditate hoc ab avunculo relicta, & una cum accepto ab eo sa-B cerdotio miserabiliter alita. Alibi tamen Salomonis verba ex Hebraico codice diligentius examinavimus, quod super his varia est multorum interpretatio.

Eccl c 12.

DE COCHLEA. Cap. LVIII.

ADdetur his Cochlea, inter esculenta piscium vice pauperibus accepta: quæ tamen olim altilis effecta, illataque mensis, Romanas delicias auxit.

TERRENIS ADDICTUS. Cap. LIX.

PEr eam divinæ lectionis interpretes fere omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta, si quem sensui deditum, ut voluptatibus brutorum instar inhæsitantem ostendere voluerunt. Hesiodus eam felici compositione Φερέοικον appellavit, quam domiportam dicere possemus, quod ita sit domui suæ applicata, ut eam secum assidue portet.

Ad hoc forsan. facit Plutar. in lib. de amore divitiarum. Κοχλιοῦ βίος, Cochleæ vita.

DE SEPIA. Cap. LX.

C SEpiam quidem inter crustacea recensere minime congruum videbatur: quia tamen dorsum osseo illo integumento instar clypei munitum habet, huc ipsa etiam transferetur.

PULCHRA IN COEPTA TURPITER CEDENTIA. Cap. LXI.

ID vero præcipuum super Sepia significatum apud Ægyptios sacerdotes erat, ut per eam significarent hominem, qui multa, pulchra & magna pollicitus, daturus omnino speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam fœde lapsus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cum spectandam se venatoribus præbuerit, simulatque in se aciē instrui conspexerit, & classicum cani, atramentum in aquas evomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congrediendi copia, elabitur. Quod si inter fugiendum acciderit, ut aperto iterum campo deprehendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sæpius ac identidem frustratur venatoris spem nulla sui facta copia ut deprehendi possit, idque non in congressu tantum facit, sed plerumque etiam lu-D dendi studio quodam, atque etiam insidiandi. Effundunt vero suum atramentum & Polypus & Lolligo quam vulgo piscem Atramentarium vocant: verum ii non nisi metu perculsi, Sepia vero non modo cum metuit, verum, uti dicebamus, animi interdum gratia. Ei vero atramento tanta vis inest fuliginis, ut si in lucernam addatur, summotis reliquis luminibus, adstantes omnes fœdo livore coloratos ostentet, ut Æthiopes videantur.

Hæc Plin. lib. 9. c. 29. Hinc Hora. in Ser. Hic nigræ succus lolliginis.

THETIS, ET SIMULATIONUM INVOLUCRIS OBTECTUS. Cap. LXII.

HUjusmodi vero occultationis causa confictum à Græcis crediderim, Thetim in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet, vel serio fugitaret Pelea illam insequentem. Nam & promontorio cuidam in Jolco Sepiadi nomen inditum, ubi factum hoc perhibent. Ita deniq; hominem,

Nat. Com. Mythol. lib. 8. cap. 2. ex Zen. histor. Ab Cbil. 1.

qui multis simulationum involucris tegeretur, essetque occultæ multiplicisque naturæ, per pictam Sepiam notabant. A

MENDACIUM. CAP. LXIII.

Huc spectat quod Μαιεον apud Athenæum de Sepia. Quæ cum sit piscis solà album novit & atrum.

ALii mendacium ex hoc figmento intelligi volunt: propterea, quod ut Grammaticus Tryphon ait, *ἐν τοῖς ἐχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται, in extremis* quippe *partibus nigrescit, & obscuratur.* Callidi enim impostores, mendaciorumque confictores, solent semper aliqua præjicere, quæ vera, clara & aperta videantur, quibus inspectandis dum oculi sunt intentiores, astute mox mendacii nubem offendunt. Quoniam vero atramentum id, quo sese occulit effuso, in cauda est, ea de causa Melanuros appellatur, Atque hoc Pythagoram intellexisse volunt cum præcipit, *μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, de iis, quæ nigra sunt cauda gustandum non esse.* In hanc vero sententiam præclare Cicero ad Q. Fratrem: *Multis enim simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura, frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime.*

IMPROBITAS. CAP. LXIV. B

Hor. 1. Ser. Nigri seu atri hieroglyphicum.

QUod tamen symbolum Plutarchus libro *De libris educandis*, ita interpretatur, ut subostendere dicat commercium cum improbis non habendum, eos scilicet, qui à virtute ad turpitudinem se recipiant fugiendos. Nam & apud Romanos, nigrum vel atrum pro moribus infamibus & perniciosis accipitur. Hinc illud divulgatum: *Hic niger est, hunc tu Romane caveto.* Porro dies atri, qui sunt infausti inauspicati, lugubres, & infelices appellantur: quamvis nostri vulgo dies atros intelligant, qui jejuniis destinati sunt, quibus quidem & corpus macerandum, & à carnium deliciis præcipitur abstinendum.

LITERÆ. CAP. LXV.

Contra. λευκὴν ἡμέραν διαγαγεῖν album diem agere. Plut. in Pericle.

ÆGyptii sane cum literas significare vellent, juncum, cibrum, & Sepiam ponebunt, de quibus sigillatim disputare alterius loci est: nam eorum omnium, quæ literas & diciplinas indicarent, certum conscripsimus commentarium. Quod vero ad Sepiam attinet, quæ pro Theca atramentaria poni solita sit, ac perinde literas scripturamq; ipsam significet, non apud Ægyptios tantum habetur, verum & apud nostros, uti Persianum illud ostendit: C

Tum quæritur, crassas calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infusa vanescat Sepia lympha.

Atramentum sane Græci *σηπιότικον* appellant, Tholus vero est Aristoteli, qui Sæpiæ inest. Hesichius ex eo vocabulo turbamentum interpretatur: id enim *τεταραγμένον* ostendit.

VIRI AMOR IN MULIEREM INFIDAM. CAP. LXVI.

Auxilium mulieri à viro, non viro à muliere.

SUnt qui amorem conjugalem in viro firmum, in fœmina lubricum, significare si velint, Sepiam tridente confossam, pro istiusmodi rei hieroglyphico faciant: propterea quod in eo genere, si fœmina percussa fuerit, accurrit mas opem allaturus, fœminæque quacumque potest ope auxiliari contendit: quod si mas ictus fuerit, fœmina sui tantum solicita, quamprimum fuga sibi salutem quærit.

TEMPESTAS. CAP. LXVII.

A Plin. l. 9. cap. 29.

SUnt & tempestatis argumentum Sepiæ: nam pictæ, ita ut in aquæ summum exiliant, magnas procellas paulo post erupturas indicant. Causam reddit Plutarchus: quia cum mollia omnia frigus impendio caveant: hæc una præcipue cum sit ea carnis nuditate mollitieque: neq; testa, neque pelle, neque squamis munita, sed unum tantum tegumentum osseum in dorso sortita, tempestatem facillime præsentit: igitur veluti frigus evasura, neq; non agitationes, quæ in imo mari fiunt, exilire, & incommodum illud videntur evitare. Quare Polypus etiam pari propemodum mollitie præditus, ad terram properat, seque petris alligat, ventorum jamjam adventantium portentum. D

DE PURPURA. CAP. LXVIII.

Longitudine digitali.

IN hunc gregem veniet & Purpura, suis & ipsa significationibus insignis, de animali quidem, non de colore, qui loco alio tractandus est, præsens erit examinatio.

MALE-

A

MALEDICUS. Cap. LXIX.

Maledicum hominem probos improbosque æque carpentem significare qui volunt, Purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidem illi tam acuta & valida est, ut ea & conchulas, & quascumque sui generis testas perforare possit: quæ cum ita sint omnivoræ, frequens illud in edaces dictum emanavit, *Purpura vomacior:* de quo apud Athnenæum plura comperies.

Athen. lib. Dipnos. λιχνότερα τῶν πορφυρῶν

DE GULA MULTATUS. Cap. LXX.

Atque inde forte proverbium, quod Purpuræ plurimum per linguam escas inquirentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea pœnas dederit significare volunt, conchylium hujusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt: siquidem ejus captura in hunc sæpius efficitur modum. Parvæ densæq; admodum nassæ Strombus piscis includitur, hunc avidissime captat Purpura, quem simulac illuc occlusum olfecerit, in certa per nassæ juncos lingua eum assequi contendit, dumque ille volutatione luctatur, ea magis ac magis linguam protendit: accidit vero ut in eo conatu tumefiat, ut nulla eam extrahendi copia relinquatur, atq; ita detenta per linguam captiva fiat. Verum hoc picturæ genus in hujusmodi significatum aliter etiam figuratur, conchulam quippe pingunt, quæ Purpuræ linguam morsu comprehenderit. Piscatores siquidem cum purpuram norint concharum pastionem avidius appetere, has in nassas magno numero conjectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentiunt optatam escam Purpuræ, porrectisque intra nassarum juncos linguis, eas infestant, at illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consulturæ contrahunt sese, corticibusque clausis morsu perquam acri linguam infestam comprimunt, pertinacissimeque detentam haud quaquam amittunt, atque ita pendentes sua captæ aviditate Purpuræ tolluntur.

Plin. lib. 9. cap. 36.

Quomodo capiatur Purpura.

B

UNO EXANIMATUS ICTU. Cap. LXXI.

Hominem vero interemptum uno ictu ostendere qui volunt, Purpuram saxo elisam pingunt: siquidem infectores ajunt, quas Purpuras in artis suæ usum parant, saxo uno ictu collidendas, unde subitarius ille sanguis ad tinctum optimus emanat: quod si ictu fefellerit, neque Purpura statim exanimata fuerit, frustra repeti, quia præ dolore sanguis in universum corpus diffusus evanescat. Hinc ajunt Homerum totiens de iis, qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, Purpurea eos morte sublatos dicere: quem imitatus Maro, nunc *Purpuream vomit ille animam*, nunc quid hujusmodi sæpe protulerit. Quamvis ad sanguinem, in quo anima sedem habeat, Servius hoc referri putat, de quo satis in Accipitris commentario dictum.

C

Purpurea mors cur dicta.

Ænei. lib. 9.

SECESSUS. Cap. LXXII.

Sunt qui secessum per Purpuram ostendant: propterea quod Purpura non nisi in imo reperiatur pelago, unde verbum apud Apollonium Argonauticon primo, πορφυρέσκειν, quod purpurascere dicere possumus, ubi profundum esse interpres exponit, ea quam memoravimus Purpuræ naturæ repetita. Hinc mare purpureum, pro profundum, Poetæ sæpius posuere.

Virgilius 4. Georg. In mare purpureum violentior influit amnis, & Cicero mare purpurascere ait, 2. Aca.

DE ECHINO. Cap. LXXIII.

Marinus huc Echinus obvolvitur, lenticulari propemodum figura, cochleari crusta, scabritie varia: crebris lineamentis rectilineis, quatenus in sphærica figura fieri potest, picturata iisdem quibus terrestris armatus spinis, verum iis micantioribus, & nunc cocco, nunc purpura, nunc puniceo colore splendescentibus, qua parte rostrum à medio ventre exerit reductior, à tergo gibbosior: atque is est, de quo Martialis ait,

D

> *Cortice deposito mollis Echinus erit.*

DIFFICILIS ATQUE MOROSUS. Cap. LXXIV.

Atq; ut ad ejus significata jam aggrediamur, hominem qui cum difficulter, vel nulla unquam ratione consuetudinem inire possis, ex hieroglyphico ejus commonstrabant: quippe quem quaqua tractare volueris, asperitate renitentiaque, horridum experiare, atq; itidem ex hoc asperitatem eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atq; gravem, per hoc animal notabant: nam & nomen illi παρὰ τὸ ἔχειν κατ᾽ ἀντίφρασιν, pleriq; impositum asseverant, quia scilicet haberi non possit propter

Unde Proverbium: Ἐχίνου τραχύτερος. Echino asperior.

Vel quia Græci χῖνοι, hirtum vocant.

propter ſpinas, quaſi Latine vel is intractabilem dicere: quamvis ſunt qui de nomine id ſentiant, ut Echinum dictum velint, ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν ἀφανῶν τῶν σαρκῶν ἴσων, quod ſcilicet ita ſeſe cohibeat, ut nulla carnium appareant veſtigia neque figura.

JUDICIUM SEVERITAS. CAP. LXXV

ERant autem apud veteres vaſa Echini nomine nuncupata, quæ ſcilicet animalis iſtius imaginem referebant, quorum in judiciis erat. Sane judices, de quibus Pollux meminit, ubi de diætetis & dicaſtis agit, Euchinum aheneum, aut opere fictili factum habere conſueverunt in quem teſtium dicta, ſcriptaq; judicia conjicerentur: ex quo ſignificabatur, non licere cuipiam impune illis manus admovere, neq; invertere, aut immutare quicquam, ſine gravi ſupplicio.

NAVIGATIO TUTA. CAP. LXXVI.

Plin. lib. 9. cap. 31.

SUnt etiam qui per Echinum tutam navigationem intelligant; ille ſiquidem imminente tempeſtate, quam non ſecus ac terreſtris ventos præſentit, attractis lapillis ſeſe munit, arenaq; navium inſtar ſaburrat, ne vi fluctuum ulla verſari jactarive poſſit: id enim maxime cavet, ne aculeis exarmetur. Baſilius Magnus audiſſe ſe profitetur à quodam rerum maritimarum peritiſſimo, qui diceret, habere ſe pro comperto, Echinum cum ventorum perturbationem ſæviſſimamque maris præſenſiſſet, calculum correptum haud exiguum ſubiiſſe, ſeque ſub ipſo tanquam anchora ſtabiliviſſe. Sane quidem nautæ ſimulac eos id factitare conſpiciunt, futuram hoc indicio ventorum agitationem, tempeſtatemq; præſagiunt, navigiaq; continuo pluribus anchoris infrænant. Admiratur Ambroſius in Hexamero, quo ingenio is iſta collegerit, quo doctore præceperit, quis ei fuerit auguriorum interpres. Falli ſæpe homines aere perturbato, quod pleruną; res ſine tempeſtate ſuccedat, non falli Echinum, & homini rationis participi documento eſſe. Unde animali tam exiguo tanta ſcientia, ut non modo quod futurum eſt infortunium ante prævideat, verum etiam qua ratione impendenti, periculo ſit obviam eundum, non verbis, non ſophiſmatis, non ambagibus oratoriis, ſed re ipſa commonſtret?

Echinus auguriorum interpres, præſertim nautis.

MACILENTIA. CAP. LXXVII.

ADdhæc macilentiſſimum hominem per idem animal intelligebant, cui quidem ſit hoc peculiare, ut nullam intus carnem contineat, foris & ſpinulas & cruſtam, uti dictum, cochleariam tantum habeat, inveniuntur in eo tamen nigra quædam vice carnis, quæ utcumq; ſint, à ganeonibus tamen expetuntur. Quod vero ad macilentiam facit, eum ad annum integrum ajunt abſtinere cibo. Non relinquam intactum, quod apud Euſtathium legi, interna ventris Echinum appellata, unde Callimachus:

ὄντε μάλιστα βοῶν ποθέουσιν ἐχῖνον.

De Bove quem cupide magis affectantur echinum.

Idque ea de cauſa, quod intra ſe cibum contineat, quod præcipuum eſt ventris munus.

INSTAURATIO. CAP. LXXVIII.

Echini mira reſtauratio.

EXercitum, aut quid hujuſmodi ex diſſipatis reliquiis inſtauratum, ſi quis pingendo ſignificare voluerit, non imperite Echini marini dilaniationem quandam figurabit: ille enim in fruſta diſcerptus, ſi projiciatur in mare confluentibus ſponte in unum partibus, iterum committitur, & efficaciſſime ſolideſcit.

DE CONCHYLIO. CAP. LXXIX.

COnchylium quoq; aliquid habet, quod ἱερογλυφικῶς accipi poteſt: tametſi animal ipſum huc non admittatur, ſed quos generat uniones.

LACHRYMÆ. CAP. LXXX.

SUnt qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent: quod ſcilicet eam maxime comptam eſſe debeat, & deliciis omnibus affluentem. Gemmæ tamen aliquot ſua quædam habent ſignificata, veluti Uniones, quos lachrymarum ſymbolum eſſe plerique prodidere: ſumptum ſcilicet à conjectoribus, qui lachrymarum profluvium per viſas in ſomnis margaritas oſtendi tradunt: nam & apud Suidam legas, μαργαρῖται δηλοῦσι δακρύων ῥόον,

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXIX.

DE IIS QUÆ PER CROCODILUM ET ALIQUOT AMPHIBIA SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD ERUDITISS. VIRUM MATTHÆUM MACINGUM VENETUM.

Poterit, & merito quidem, eruditissime Macinge, aliquis, qui non æquo forte erga nos animo fuerit, utrumque nostrum ad Christianæ pietatis vindices deferre, qui sanctissimum amicitiæ tam mutuæ, tam antiquæ numen tanto sub silentio, Ægyptiorum quodammodo secuti religionem, coluerimus. Ægyptiaca enim prorsus est hæc superstitio, Deum sub silentio colere. Sed enim qui de pietate aliter quam Evangelia doceant, & sacri canones imperent, vel sentit, vel sibi sequendum credendumve proposuerit, is dubio procul impietatis crimine condemnandus, acriterq; puniendus est. Manifestum autem est, Ægyptios olim Crocodilum adorasse, quod nos non modo abhorremus, sed & Poetæ veteres, qui mores hominum facile tolerant, modo satyrice derident, dum eorum aliquis dicit, eos portenta colere, modo ut rem magis exacerbent, addunt, Crocodilon adorant. Causam tamen eam Ægyptii allegare soliti sunt, quod Crocodilus silentii sit hieroglyphicum, quandoquidem animal id lingua careat, & ita silentii significatum præ se ferat, quod uterq; nostrum per tot annos nimiũ superstitiose coluimus. Ne igitur cavillandi cuipam ansam demus, existimavi silentio huic nuncium remittendum, atq; ita in viam redeundum, id quod, ut tu quoq; facias adhortor. Misi itaq; ad te sequestrem Crocodilum ipsum, qui quoniam Ægyptiace loquitur, quippe per rerum figuras & signa, causam omnem tibi liquidius explicabit. Quoniam vero Crocodilus ab intima usque Ægypto istuc Venetias traducendus fuit, exenterare eum oportuit, & accuratissime salire: loco vero facis exemptæ, infarcivimus in uterum ejus eadem diligentia fluvialem Equum, Phocam, Murænam, Anguillam, & Ægyptiacam quandam Ranam. Animalia inquam hæc utcumq; adduci potuerint, ad te misi, ruptoque ita silentio me piorum consortio aggregavi. Tu, si qua in iis quæ ad rem tuam faciant inveneris, arbitrio utaris tuo, reliqua, quæ nullius apud te momenti videbuntur, ἐς κόρακας, ut dicitur, projicias licet.

DE CROCODILO. CAP. I.

Quoniam à Poetis nostris, atque etiam à plerisque aliis Ægypto ea est objecta infamia, quod & monstra colerent, & Crocodilum præcipue adorarent, cur hoc animal inter reliqua ad ipsam nationem sacra, locum haberet, differendum: ita fiet, ut quid imperiti colerent, quid sapientes intelligerent, manifestum fiat, atque inde minus eorum succenseamus Philosophiæ.

Silentiũ ad Deũ maxime spectat, & quare. Hinc illud Γλώσσης πρῶτον ἄλλων κρατεῖν θεοῖς ἑπόμενος.

DEUS. CAP. II.

Colebant siquidem Ægyptii Deum sub Crocodili, quod non inficiamur, imagine, propterea quod solus inter animalia elinguis esse deprehensus est, quod Divinitatis munus esse perhibent. Nam & in Pythagoræ symbolis habetur, linguam in primis esse coercendã, ut Deum imitemur. Proxime accedit ad hanc sententiã sapiens ille neq; illiteratus vir, qui opusculum *De moribus*, carminib scriptum edidit, dum eum Deo proximum esse ait, qui ubi ratio postulat tacere norit: Deus enim sub alto profundoq; silentio mortaliũ facta omnia diligenter examinat, omniumq; merita inspicit, pro que re, loco & tempore singula moderatur. Quod vero de diis silentium apud eos esset, vel Harpocrates indicarit, cujus effigiem presso obsignatoq; ore ideo dedicarunt, quod ceremonias ritosque

Linguã ante omnia coercere, Deũ imitans.

 suos

Nempe in sacris Isidis & Serapidis.

suos qua ratione instituti essent, in vulgus propalari nolebāt, atq; ita sacra involvi silētio procurabāt. Quin & Mercurium illum suum, quem Nilo prognatum patre prædicabant, tanto silentii cultu prosequebantur, ut ne nominare quidem eum fas arbitrarentur. Nam quem Θὼθ appellabant, qui Platoni Theu, Propertio nostro Theutates est, alium fuisse dicunt, qui scilicet Argum interfecit, quiq; leges illis atq; literas tradidit, à quo Septembrem mensem eo nomine vocitarant. Et Cabalistæ Dei ministros ajunt propitios nobis fieri, vel si tantum nominis eorum meminerimus, aut eorum notas præ oculis habuerimus, signatasve gestaverimus, etiamsi ore numquam enunciemus, præcipueq; TETRAGRAMMATON divinitus datum nomen ineffabile, nostræ cum Deo reconciliationis signum: propterea quod literarū, quibus notatur, satis est reminisci. Merito itaq; Helias sacerdotes Baalis ridet 3. Reg. 18. dum eos adhortatur majori uti voce, quod eorum Deus in diversorio forsan esset, aut in itinere, aut certe obdormisceret, ita fieri posse ut excitaretur. Sed quid nos tot Gentilium fabulas evolvimus, cum sacræ institutionis nostræ literæ in templis quotidie canant: *Te decet silentium Deus in Sion?* Æquū est quippe ut tacito verecundoq; silentio trepidationē, quam ex tantę majestatis consideratione concepimus, profiteamur. Et, *Sileat omnis terra Deo.* In quam sententiam Petrus apud Clementem, *Quæ summo sunt silentio honorāda. Deus enim*, ut Cyprian. ait, *non vocis, sed cordis auditor est.* Nam & Anna Samuelis mater, quæ typum Ecclesiæ per se tulit, ante conceptum, cum sterilitatem deploraret, Dominum non clamosa petitione, sed tacite & modeste intra ipsas pectoris latebras precabatur. Loquebatur quidē ea prece occulta, sed manifesta fide loquebatur non voce, sed corde, quia sciebat Deum audire, ideoq; quod petebat efficaciter impetravit, quia fideliter postulavit. Et Publicanus, quem Dominus probat, non erectis impudenter ad cœlum oculis, neq; sublatis indecenter manibus pectus suum tundēs & peccata sua contestans, divinæ misericordiæ auxilium implorabat. Habet insuper Crocodilus eam cum Deo similitudinem, quod ejus solius oculi pellicula tenui translucidaq; fronte demissa obteguntur, atq; ita cernat, cum aliis ita minus cernere videatur. Ita oculum Dei perlustrare, intuerique omnino res ipsa indicat, cum nos eum nequaquam cernere, aut nostratia hæc explorare plurimum opinemur. Sed quantum pertinet ad sermonem, nostra inprimis est pietas defendenda, apud quos totiens legitur, HÆC DICIT DOMINUS, cum simplex sit Dei substantia, neq; membris ullis, neq; compagibus composita: non igitur os neq; linguam habet Deus qui loqui possit. Id vero sic accipiendum, ut tunc Deus loqui videatur, cum aliquid inspirat in sanctorū fatidicorumq; vatum corda, vel etiam vocis sonum afflatu suo facit ad eorum aures pervenire. Nam si vox humana aer ictus dicitur, potest & vox Dei dici aer ictus vel vi, vel voluntate divina. Itaq; illuminata mens per Dei spiritum formatur in verba, unde locutus Deus homini dicatur: quoniam humana fragilitas aliter audire de Deo non potest. Præterea, uti Adamātius inquit, veteres Deo sermonem attribuere, quia cum rorint homines hoc ministerio voluntatem alterius alteri innotescere, agnoscunt ea, quæ sibi per Prophetas deferuntur, Divinæ indicia esse voluntatis. Mortales enim haudquaquam intelligerent in hac vel illa re Dei contineri voluntatem, nisi ea locutus diceretur: cum eorum sensus nequaquam percipere possit, voluntatem cujuspiam per silentium inter homines indicare posse.

Huc spectat Θεῦ ἀλλι μονόμμα. Oculus Dei fortissimus. καὶ πάντα νοήσας, ut ait Hesiodus operum lib. 1. & omnia lustrās. Quomodo Deus loqui dicatur.

ORTUS. CAP. III.

ORtum ad hæc pingere si voluissent, geminos Crocodili oculos faciebant, quos habet instar Suis, verum ex toto fere corpore prominentes, & emissitios. Atque ita pars ea, quæ lucis conceptaculum tam insigniter extet, exortui videtur assimulari. Est tamen & alia ratio istius significati, quod animal hoc suapte vi nullo parentum incubitu fomentove, formam & lucem acquirit, veluti Sol per semetipsum exoritur. Crocodili enim tam fluviales quam terrestres cum in sicco partum ediderint, ova sua terræ committunt gremio, quibus tamen semper assident, dum catuli animentur & excludātur. Locum vero eligunt ad quem summo actu eo anno egressus sit Nilus, quasi divinatione quadam, ova transferentes. In numis vero aliquot simulacrum Orientis radiato fingitur capite, dextera in altū sublata, eaque passa: quod in Gallieni plerisq; numis habetur, inscriptione addita, ORIENS AUG. quam quidem manum patefactam, & radios ipsos, Maro non uno loco videtur explicasse:

Hæc adverbis ut Plin. lib 8. c. 25. Gallieni nummus.

Ubi primos Crastinus ortus Extulerit Titan, radiisq; retexerit orbem.

OCCA-

A

OCCASUS. CAP. IV.

QUod si occasum identidem pingere procurassent, Crocodilum humi toto profusum corpore deliniabant: quippe quadam incubantis specie, sponte enim ad ima quæque ferri gaudent, immersiq; fluviis humi libenter obrepunt, soloque adhærescunt, Delphinorum & aliorum hostium metu, quod norunt quam molli tenuiq; cute in ventre sint. Dies præterea maxima ex parte agunt in terra, noctes in aqua, teporis utrumq; ratione: noctu enim tepidiorem aquam experiuntur. Ita solem imitari videntur, qui nobis emergere matutino tempore, vespertino immergi videtur. Adhæc Crocodilo visus in aqua hebes, extra acerrimus: ita illi præcipue accidit, Solis occasu obscura omnia, exortu clara atque perspicua redduntur.

TENEBRÆ FUNESTUMVE. CAP. V.

TEnebras autem (quo vocabulo tam funus, atratumque pomparum apparatum, quam mortem ipsam, quæ lumina claudit decentium, intelligebant) significare cum adlibuisset, Crocodili caudam faciebant: is enim simulac animal aliquod ceperit, caudæ opera utitur ad exanimandum: ea

B enim captivum vincit, ac mox plectendo conficit. Vis si quidem omnis, ac omne Crocodili robur, in cauda situm. Id vero commode figurabitur, si abditus in specu, sola exporrecta cauda pictus fuerit: nam & illi proprium est spelæa subire, in quibus quatuor interdum menses hyemis inedia pertinaci delitescit, unde forte tenebrarum deductum est significatum. Sedenim hæc etiam ad eam facere opinionem possunt, quod ideo Crocodilum colerent, quia hinc etiam divina quædam specularentur. Nam quod Dei ipsius & caput & substantia imperscrutabalia sint, cum Crocodilo faciunt in specu latitante: quare Seraphim faciem atque pedes Dei velare ad arcam Domini dicuntur, quod divinæ majestatis principium atque finem verbis nemo valeat explicare, neque picturatione ulla declarare, definire vero nulla prorsus circumscriptione quispiam aggrediatur. Quam vero de Deo cognitionem profitemur, eam ex operibus perpendimus, quod à posterioribus diceret Aristoteles. Quare Gentes admonebat JESUS Deus noster: *Si nolitis mihi credere, credite operibus quæ ego facio.* Ita igitur sapientes illi Crocodilum imaginati sunt in specu, cauda tantum exerta absconditum. Nam Psal. etiam 17. dicitur Deus posuisse tenebras latibulum suum, ut plane significe-

Plin. ibid.

Dei cognitio ex operibus.

C tur, obscura multis & incognita esse, quæ de Deo piis tantum innotuerunt: utpote quæ Deus ipse occultat in tenebris, &, ut Origenes Adamantius ait, manifestum est raro admodum pervenisse ad homines Dei cognitionem, idque paucissimis contigisse: sive quod ob mentis hebetudinem ad ejus micantissimæ lucis radios cæcutimus, sive quod inquinata mens ejus non recipit puritatem, sive quod humanum hoc corpus adeo fæculentum animum etiam obturat, ne possit spiritum ejus admittere, sive quod intellectus nostri virtus sit adeo imbecilla, ut immensitatem eam nulla capere possit conjectura. Nam & de Moyse legimus, eum, ubi Deus esset, caliginem subiisse. Deiq; judicia Prophetæ Abyssum vocare consveverunt. Quin & JESUS ipse: *Nemo*, inquit, *cognovit Filium nisi Pater, nec Patrem nisi Filius, & cui Filius revelavit*, & in hanc sententiam passim à nostris plurima. Eaque de causa Joannes Filium lucem ponit, quia is & seipsum illuminat, & Patrem in conspicuo ponit, qui adhuc lateret in tenebris, nisi per Filii manifestationem innotesceret. Nobis vero nisi lux illa orta esset, adhuc in umbrosa mortis religione sederemus, diceret Esaias. Unde autem, nisi divino dispensante Spiritu, imaginatus est Orpheus dicere, *Nox quæ lucem emittis?* Quod & Psalmographus: *Emit-*

Dei judicia Abyssus.

D *te lucem tuam & veritatem tuam.* Tabernacula enim Dei tenebræ & latibulum, uti Divinæ literæ passim memorant. Sed plura super hoc dicturi sumus in Ignis commentario, ubi faces.

PERNICIES. CAP. VI.

IN universum autem per id animal sculptum, malum, damnumve aut pernicies aliis illata, si Diodoro credimus, apud Ægyptios significabatur, omninoque in explebilis rapacitatis hieroglyphicum habebatur: animal enim est multæ rapinæ, unguibus ad discerpendum promptissimis, morsu aspero tetroque, ut quod dentibus lacerat, numquam sanetur. Impune vero inter eos enatat, qui se adipe ejus feræ perunxerit. Quod factitasse Firmum Ægypti tyrannum, qui oppressus est ab Aureliano, testimonio Aurelii Festivi, Vopiscus tradit.

SALACITAS. CAP. VII.

De Scinco ibid. Pli. & Diosc. lib. 2. c. 9. qui scingũ nominat σκίγκον, & ibi Matthiolus.

ERat & salacitatis indicium, ut ipsi dicunt Ægyptii: propterea quod abundanti fœtura prolifici sunt Crocodili, libidinisque usque adeo contagiosæ, ut à dextera eorum maxilla dentes lacerto dextero alligati, nequitiam credantur stimulare. Terrestris porro Crocodili, quem Scincum, ut alii, Scingum appellant, rostrum & pedes in albo vino poti, lasciviæ cupiditates accedere apud magiæ scriptores legas, & hujusmodi quædam apud Dioscoridem & Plinium.

FUROR. CAP. VIII.

FUrorem ad hæc Ægyptii, & quæ inde calamitas aut clades accepta esset per Crocodilum semetipsum verberantem indicabant: propterea quod is irrita prædæ cujuspiam spe frustratus, in semetipsum furit, supra modum indignabundus.

LATROCINIUM. CAP. IX.

NEgotiorum impedimenta, insidiasque & latrocinia, quæ contra viatores exercentur, per idem animal etiam ostentabant. Et Typhonem, quem βοβαιῶνα dicunt, in Crocodilum abiisse asseverabant: tametsi nonnulli Typhonis comitem ponant. Crocodilus autem assidue negotiatoribus insidiatur, quo genere latrocinii Typhonem infamem tradunt. Quapropter cum illi honores omnino decreti essent, ex mansuetis animalibus Asinum illi nutriebant, ex feris vero Crocodilum & fluvialem Equum. Institutum enim erat apud eos, quibusdam Diis, ne nocerent tantum sacra facere: atque ita quo magis illos sibi conciliarent, animalia ejusdem ingenii, quo illos fuisse persuasum habebãt, colere consuerant. In Apollinis vero civitate, quo injurias à Typhone Osiridi illatas ulciscerentur, de Crocodilo vesci lege singuli tenebantur. Certo igitur die convenari solebant; & quotquot caperent, interfectos eos ante templum, rei à se bene gestæ monumentum testimoniumque prosternebant.

Typhon in Crocodilũ.

HELLUO. CAP. X.

Crocodilus voracissimus. Plin. ibid.

IIdem sacerdotes helluonem significantes Crocodilum hianti ore pingebant: is enim cibo satur, quem immodice sumit, somno sopitus in littore se prosternit esculento semper ore, ad quem aviculæ trochili, quæ Senatores & Reguli dicuntur, pabuli se gratia conferunt, involantesque dentes depurgant, atque ita magis & magis ad potentiorem hiatum scabendi dulcedine provocant, qu od Ichneumon perpetuus ejus hostis, si quando fuerit conspicatus, saltu se in guttur ejus immittit, introque progressus, donec fero cor morsu lancinet, moribundam mox feram derelinquens abit incolumis. Alii crapulam ideo significari per Crocodilum tradunt: propterea quod is meatu careat, per quem ciborum excrementa dejici soleant, quare eadem mox digesta & indigesta per os rejectare necesse habet, quæ mox aves advolantes depascantur: perinde ac qui præter satietatem nimio farciuntur cibo, cum digerere ipsi non possunt, evomere coguntur. Qui vero cultui habiti à sacerdotibus nutriebantur, tanta erant mansuetudine, ut non modo vocem accersentium agnoscerent, & attrectari paterentur, verum etiam fauces adapertas porrigerent, dentesque manibus depurgari, abstergique linteo permitterent.

AB IGNOBILI GENERE AD CLARITATEM EVECTUS. CAP. XI.

Plin. eadem eod. lib. 28. c. 8.

COmmenti sunt nonnulli, hominem, qui nulla sanguinis claritate, minimisque principiis ad amplissimas, celeberrimasque dignitates, ad opes, ad honores evectus esset, per Crocodilum & ovum ejus pingere. Illud enim de Crocodilo fertur, nullam animal à tam pravis initiis, in tantam excrescere magnitudinem. Ovum enim non multo majus edit quam Anseris, & fœtus inde inclusus pro portione est: attamen ad cubita usque quindecim, vel etiam sexdecim crescendo porrigitur. Sunt qui eos tamdiu augeri asserant, quamdiu vivunt. Facit ad hoc Æsopica fabella non illepida de Crocodilo, generis nobilitatem, & sua & antiquorum præclara facinora apud Vulpem extollente: cui argute illa responderit, ex cute vetus ejus ac diuturnum exercitum, vel eo tacente, prodi.

INVI-

INVICTUS. Cap. XII.

ADdunt nonnulli, lacessitum injuriis hominem, neque tamen succumbentem aut victum, per Crocodili tergus significari? propterea quod id superne corticosum adeo sit, ut contra omnem ictum, invictum habeatur. De vigore vero ejus elanguescente, si quis eum penna Ibidis demulceat mitigetque, in Ibidis commendario dictum est loco suo. Apud Horum invenias Vespam supervolitantem Crocodilo indicium esse, vel ipsius animalis sanguinem corruptum, vel Crocodilum mortuum: Vespa enim ex putrefactis oritur cadaveribus. Verum id quoque mysticè, cum mala ea quæ per Crocodilum significantur, indicare vellent, facta jam mitiora vel omnino sublata: aliter frigida, & inanis ea esset interpretatio.

Plin. ibid

ÆGYPTUS. Cap. XIII.

CRocodilus catena religatus ad palmam, in æreis plerisque numis habetur, cum inscriptione, COL. ÆG, Colonia Ægyptus. Ab altera facie duo sunt humana capita, quorum alterum ad Orientem spectat navali corona insigne: literæ superne sunt, IMP. ubi nimirum per Crocodilum ipsa significatur Ægyptus. Quod vero sit religatus ad palmam, Augusti omnino victoriam ostendit, quam etiam in obelisco campi Martii notari jussit, Ægypto in ditionem redacta. Duo illa capita Augusti unum, alterum Agrippæ esse crediderim, de quo Virgil.

Tempora navali fulgent rostrata corona,

Æneid. l 9.

In alio Augusti numo argenteo Crocodilus, est, supra quem scriptum, ÆGYPTO infra CAPTA. ab altera facie Augusti caput, cum circumductis literis, CÆSAR DIVI F. COS. VI. Et pictor Nealces, cujus meminit Plinius, cum prælium navale Ægyptiorum & Persarum pinxisset, quod in Nilo, cujus aqua est mari similis, factum volebat intelligi, hieroglyphico apertissimo hoc declaravit, quod arte non poterat: Asellum enim in littore bibentem, κατὰ πάρεργον pinxit, & Crocodilum insidiantem. Est & numus L. ÆL. AVREL. COMMOD. ubi Commodus ipse sub Herculis imagine pede dextero Crocodilum calcat, læva clavam sustentat, dextera Ægypto sistrum prætendenti spicas porrigit. Inscriptio declarat, INDULGENTIÆ AUG. Atque hæc de Crocodilo dicta sufficiant.

August. numus, & Commodi.

DE FLUVIALI EQUO. Cap. XIV.

PLurimum vero secum affert impietatis improbus ingratusque Hippotami animus: qui nulla genitorem reverentia prosequitur, & alienis bonis diripiendis natura promptissimus existit.

IMPIETAS. Cap. XV.

MErito enim Ægyptii Sacerdotes cum impium, cum ingratum, cum injustum quempiam notare vellent, Hippopotamum proponebant. Admonituri vero mortales omnes vitia ea omnino esse declinanda, totaque animi fortitudine supprimenda, duas ejus animalis ungulas deorsum inversas facere consueverunt: siquidem is ac ineunte statim adolescentia patri incipit infestus esse, tentatque, si possit eum decertando superare, quem sæpe in pugnam provocat: quod si acciderit ut victor evadat, matris coitum affectat, vita patri cõdonata: sin victus aut cohibitus à patre fuerit, neq; tam scelerati voti compos fieri potuerit, perdurante tamen pravitate tantisper conatũ differt, donec adolescat, factusque jam robustior atq; validior deteriorẽ ætate factum patrem invadit, fœdissimæq; necatum petulantissimè dilaniat. Inversas igitur ungulas eas ideo statuebant: ut qui rem spectarent, quid illæ sibi vellent commonefacti, propensiores fierent ad pietatem.

Equi fluvialis impietas.

PIETAS IMPIETATI PRÆFERENDA.
Cap. XVI.

ID quod tantæ apud eos curæ fuit, ut Principum sceptra & hujusmodi pleraque insignia, atq; gestamina & monumenta, ar

maq; aliquot quorum quotidianus esset usus ita insignirent, ut in summa potioreque parte Ciconiam præfigerent ex ære, vel ex auro argentove factam: inferne vero ungulam Hippopotami sujicerent, quod impietati præferendam esse pietatem indicarent. Species vero ungularum iis est, quales Bubus, licet dorsum, juba, & hinnitus Equi sit, unde illi nomen. Inest præterea talus bisulcorum modo, dentes ut aprorum exerti, leviter tamen: rostrum resimum, apri cauda etiam, magnitudo & interiora Asini, tergoris crassitudo tanta ut ex eo venabula fiant, & scuta galeæque impenetrabiles, nisi humore madeant, munire possit.

Plin. eadem l. 8. c. 25. & 26. & Arist. l. 2. de histo. anim. c. 7.

IMPROBITAS EDOMITA. CAP. XVII.

VIRTUTI CEDIT IMPROBITAS.

CElebratissima vero est species illa, quæ visebatur olim Hermopoli: ea scilicet pictura, ut Hippopotamus esset, supra quem sculptus erat Accipiter cum Serpente dimicans. Cujus argumenti significatum id esse tradunt Ægyptiarum literarum periti, ut Typhonem ab Osiride vi domitum, cum de principatu certamen conseruissent, intelligendum autument: per fluvialem Equum, Typhonem ab Osiride vi domitum: per Anguem, principatum interpretantes, atq; ita improbitatem potiores sibi partes asserere conantem, virtuti demum cedere subinnuant. Eadem de causa cum sacra faceret eo die quo Isidis adventus è Phœnicia celebratur, fluvialem Equum religatum libis incesSere per ludibrium consverat. Non dissimularim hic Aureoli tyranni tumulum ad pontem Aureolum Insubriæ superesse, à Claudio Cæsare sex elegorum versuum Epitaphio nobilitatem, in cujus conditorii parte prima Hippopotamus sit incisus, quem serpens cauda mordicus apprehensa complectitur. Id puto significare tyrannidem tandem temporis spatio domitam. De Aureolo enim, qui Gallieni tempore cum plerisque aliis tyrrannidem arripuit, plura legas apud Trebellium Pollionem, & Julium Capitolinum. Epigramma tumulo inscriptum à Claudio Imp. ita fertur:

Aureoli tyranni tumulus, & Epitaphiũ.

Κλαύδιος Αὐρεολῷ μετὰ δήιον Ἄρεα καῖσαρ
Τὰ κτέρεα θνητῶν ὡς θέμις ἐνδιδόθ.
Τῷ γὰρ καὶ ζωὴν, ἀλλ' οὐκ ἐθέλησε φρόνημα
Πᾶσιν ἀπορρήτοις τοῦ στρατοῦ ἀντίβιον.
Κεῖνος δ' οἰκτίρμων καὶ σώματος ἔχατ' ὀπίζων
Αὐρεόλου, γέφυραν εἴσατο τήνδε ταφήν.

HORÆ. CAP. XVIII.

Horarum hieroglyphycum. Equus fluvialis. Hæc à Matthæoio in Dioscu. lib. 2. c. 22. Unde Græci omnes fructus æstivos Horæos dicũt, & tempus maturitatis per excellentiam horum.

HOras etiam Ægyptii sacerdotes per fluvialem Equum significare soliti sunt: qua vero de causa id facerer, neq; Horus scripsit, neque nos apud quempiam traditum invenimus: si quid tamen ariolari liceat, dixerim ego, qua depascit segetes, destinatione, ut ferunt, ante determinatas in diem: non enim uti Boves & pecora reliqua, hac illac errabundi modo hic modo illic aliquid carpunt, sed tamquam messores ad opus certum conducti, suam unoquoque die partem pabulantur. Horæ vero nomen plerumque pro tempore cujuscumq; maturitatis accipitur, cujus apud Græcos apertissimum est significatum. Cum vero ita pabulatum prodit, ea utitur astutia: ut vel ex agro ferentibus vestigiis progrediatur aversus, ne quæ revertenti insidiæ comparentur. Vel ea forte de causa horas indicare dictus, quod diem & noctem duplici natura ditimetur: siquidem interdiu in imis aquis latet, noctu in terram egreditur. Apud Ægyptios autem nox cum die pari propemodum horarum numero assiduè dispertitur.

DE

A

DE PHOCA. Cap. XIX.

PHocas fluvialis addetur Equo, cui similiter vita in aqua & in terra communis: eam nos Vitulum marinum, à specie tergoris instar Boum vilosi, nuncupamus.

Vel à mugitu, quem edit, Plin. l. 9. cap. 23.

SOMNICULOSUS. Cap. XX.

SUperfluum vero esse videtur rationem afferre, cur somniculosus homo per simulacrum ejus exprimeretur, cum de profundo ejus somno diuturnaq; authoribus veternositate tam multa passim à Græcis Latinisq; authoribus memoriæ prodita reperiantur: quo scilicet pacto *sternunt se somno diverso in littore Phocæ.*

Quod scilicet spirant & dormiūt in terra, & penna ejusdem soporifera dicta. Plin. lib. 9. c. 23.

INFORTUNII MAGNI TUTELA. Cap. XXI.

ID potius referam, quod hominem ita res suas procurantem, & adversus pericula auxilia disponentem, ut à quocumq; vel maximo infortunio tutus habeatur, significare qui volunt, eum Phocæ corium indutum pingunt. Vitulum siquidem marinum ex aquatilibus fulmine non ici observatum est B tantaq; mortalium id persuasione receptum, ut vulgo cingula ex ejusmodi corio comparentur, quæ infortuniorum istiusmodi amuletum esse creduntur. Veteres autem calamitates à potentioribus illatas, fulminum jactibus æquiparare soliti sunt. Et fulminare dicuntur Reges, cum quid in alicujus perditionem moliuntur. Sic, *Cæsar ad altum fulminat Euphratem*, apud Maronem legas: apud Ovidium vero, se totiens Augusti fulmine petitum.

Georg. l. 4.

URINATOR. Cap. XXII.

URinatorem etiam hominem per animal hujusmodi significare mos fuit, quando in sicco genitum nullum hoc magis undis ex disciplina soleat assuefieri. Pariunt enim in continenti Phocæ, pauloq; post catulos educunt, ut mari assuescant, & evestigio reducunt: idq; sæpius factitant usquequo paulatim consuescant maris contubernium non aspernari.

DE MURÆNA. Cap. XXIII

C MUræna quoq; in siccum exit: & terrestrium commercio delectatur. Quid vero hinc significetur, videamus,

ALIENIGENARUM PORCUS. Cap. XXIV.

PEr hanc pictam Ægyptii Sacerdotes hominem alienigenarum concubitum appetentem, externisve matrimonio copulatum intelligebant: siquidem hæc ut Licinius Macer tradit, fœminei tantum sexus est ideoq; de mari egressa Serpentibus copulatur, atq; inde concipit, ob id sibilo à piscatoribus tamquam Serpentibus evocari & capi: Aristoteles tamen, utpote qui Murænam marem agnoscit, uti suus in plerisq; hujusmodi mos est, hoc negat, tametsi in terram prodire, atq; ibi sæpe capi, non inficiatur, quamvis Andreas Physicus, qui Nicandro glossemata quædam subjecit, totum id mendacium esse profitetur, & neq, Murænas in continentem prodire, neque Viperis per littora commisceri contendit. Attamen cum Ægyptiis Archelaus id afferit pro comperto, neq; dissimulat Nicander, qui piscatores ait, quamprimum Murænas in continentem exire conspexerint, metu perculsos in mare statim se demergere, quo se ab Viperarum ictu tueantur. Hoc idem D. Ambrosius in Hexamero, Basilium Magnum setutus, affirmat.

Plin. l. 32. c. 2. hæc omnia.

D

MORES CONJUGIS FERENDI. Cap.

A Viperis enim ait sibilo Murænas evocari, idq; perinde ac si hieroglyphicum esset interpretatur: id scilicet ex hoc innui, ut mulier admoneatur, ferendos esse mariti mores, sit licet fallax, asper, inconditus, temulentus, lubricus, multaq; in hanc sententiam.

Plin. lib. 23, capiat

ADULTERIUM. Cap. XXVI.

BAsilius ex hoc congressu, Anguis & Murænæ adulterium interpretari videtur: admonet enim eos qui nuptiis insidiantur alienis, discant cuinam feræ, cui reptili sint similes, cum naturæ quoddam adulterium Viperæ Murænæque conjunctio videatur: atque huc potius respicit Ægyptiorum hieroglyphicum. Quare minimè mirum si Crassus, vir satis impurus, Murænam miræ docili-

docilitatis exanimatam luctu prosecutus est, qui uxores tres absque luctu sepelierat, quod illi à Domitio objectatum legimus. A

SÆVITIA OCCULTA. CAP. XXVII.

Nempe Vedii Pollionis Equitis Romani, ex Plin. l. 9. c. 23.

NEque incongruum erit hieroglyphicum, si occultam quamdam sævitiam significaturi, sanguinariam quippe crudelitatem in molli alioqui atque effœminato homine, per irritatam Murænam expresserimus, immani Romanorum procerum exemplo, qui servitia olim Murænis exponebant excarnificanda: cum ea alioqui bestia exedentula sit, ut diceret Tertullianus, atque etiam exanguis, & excornis.

DE ANGUILLA. CAP. XXVIII.

Murænæ & Anguillæ similitudo.

INvitare videtur similitudo quædam, ut Anguillam Murænæ subjungamus: non quod hæc inter amphibia sit, quod erratica, quadamque cognatione Murænam attingat: quippe cum hæc fluvialis, illa maritima sit Anguilla. Nam quæ in mari reperiuntur, Anguillæ, à fluminibus omnes inferuntur, suntque ibi omnes peregrinæ, in alienam tamen adscitæ patriam, alienos etiam mores imitantur, & labem magna ex parte eluunt, quam exterrena fæce secum attulerunt. Ejus vero significata rara admodum apud Ægyptios fuerunt. Nostri multa hieroglyphicis Ægyptiorum similia, quæ per ejus imaginem intelligenda essent, excogitarunt. B

SIBI SOLI NATUS. CAP. XXIX.

Anguillarum ortus. Plin. libr. 9. cap. 51.

UNum enim id tantum super Anguillæ nota traditum ab Ægyptiis inveni, ut hominem omnes alios aversantem, & seorsum ab aliorum consortio sibi viventem, per simulacrum ejus significarent: propterea quod eam numquam cum ullo alio piscium versari, neque quidem conjugali inter se usu misceri deprehendissent. Sunt qui velint eas sponte in luto humescenteque humo provenire. Sunt qui eas scopulis se atterere dicant, ea strigmenta vivescere neque aliam eorum esse generationem. Basilius Anguillas non alio ullo modo, nisi ex fæculenta materia limoque procreari tradit, quarum neque ovum, neque ullum alium ad successionem modum constare compertum est. Aristoteles porro neque marem neque fœminam in illis esse testatur, neque prolem ex se aliquam creare posse: cum neque ovum, neque semen sortitæ sint. Ovum in nulla umquam Anguilla visum, neque fœtum in utero deprehensum, ut in iis quæ animal gignunt, capillamentis tamen & lumbricis quædam similia in ventriculo reperiri non tamen ea umquam animascere, neque eo loco gigni aut immorari, quæ sint in fœtum evasura, quia non secus ac cibus concoquerentur. Quod vero alii dicant meliores esse fœminas, quas à capitis forma secernunt, quippe repandiore his, maribus vero oblongiore, atque ita eas quæ à cæteris discreparent, fœminas appellarint: Philosophus idem non maris aut fœminæ, sed generis differentiam agnoscit. C

MEMORIA POST OBITUM EXTINCTA. CAP. XXX.

Plin. libr. 9. cap. 21.

COmmenti sunt alii hominem, de quo nulla post obitum memoria supersit, per Anguillam mortuam significari: illa siquidem mortua non superfluitat, nec sursum fertur, ut maxima ex parte pisces cæteri faciunt: sed pessum in profundum rapta, in eodem quo genitu est limo computrescit. Id ea de causa fit, quod ventre sunt admodum exiguo, atque ideo minus inanes. Totum vero corpus cum fere solidum sit, neque fere quicquam aëris admittat, & caro ipsa glutinosa admodum, nec quid pervium relinquat, fit ut simulatque expirarint, suomet pondere gratæ pessum ferantur. D

PROFANUS. CAP. XXXI.

IN Divinis Hebræorum litteris eædem profanæ sensu mystico dicuntur: neque enim squamosæ sunt; quique hujusmodi sunt pisces, in aquæ profundum immersari, & in cœno libenter volutari conspiciuntur. Ad horum similitudinem, animi qui terrena tantum sapiunt, idonei non sunt ut ad sacra proponantur.

IMPA-

A

IMPATIENS ALIENI COELI. Cap. XXXII.

AT hæc, hominem in alieno cœlo difficulter habentem intelligentes, Anguillam in hydriis duabus pingebant, capite ſcilicet in unam, cauda in alteram demerſis. Anguilla ſiquidem nullam vehementem tolerat mutationem, & ſi æſtate de lacu in piſcinam transferatur, vivere nequit, etiamſi frigida aqua fuerit.

FUGIENTIA SINE SPE SEQUI. Cap. XXXIII.

HOminem inſuper qui fugitivam rem aliquam nulla conſequendi ſpe ſectaretur, indicare ſi vellent, Anguillam pingebant, quam manus à cauda depreheneret: tanta enim eſt lubricitate prædita, ut de prenſatium manibus elabatur quam facillimè, difficulterque contineri poſſit. Subterfugii iſtiuſmodi ſimilitudinem ſibi deſumpſit Athanaſius, ubi epiſtola ad Ægypti Epiſcopos dicit: *Tametſi elabi millies tanquam Anguillæ conentur.*

SPES CERTA RE SUPER AMBIGUA. Cap. XXXIV.

QUod ſi certam eſſe ſpem de ambigua re quapiam oſtendere voluiſſent, obvolutam enm ficulneo folio pinxiſſent: quod ſcabritie ſua prenſanti ſit admiculo nequaquam irrito. Unde proverbium τῷ θρίῳ τὴν ἐγχέλυν.

B

Id eſt, folio ficulneo Anguillam ſub. tenes.

PER DISCORDIAS CIVIUM LOCUPLETATUS. Cap. XXXV.

HOminem vero ex civilibus ſeditionibus & tumultuoſis diſcordiis creſcentum, reque auctum ſignificantes, eum in Anguillarum venatione occupatum effingebant. Aqua ſiquidem quieta limpidaque, earum captura nulla propemodum: magna vero ſi perturbetur. Quare piſcatores tempeſtates obſervant, lacuumve aut fluminum turbationes, unde aqua limoſa fiat, magnas inde capturas parvo negotio conſequentes. Rem tradit Ariſtoteles & pleriq; alii, tum Ariſtophanes Equitibus, hiſtoriam luculenter admodum explicat, Allantopola dicente: *Eadem quidem tu feciſti, quæ venatores Anguillarum faciunt.* Sed cur non Ariphanem ipſum ſua ligua loquentem audiamus?

Piſcatorum induſtria in capiendis Anguillis.

Hinc illud anguillas captare, Ἐγχέλυς θηρᾶσθαι.

Ariſtophanes in Equitibus.

Ὥσπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, πέπονθας,	*Feciſti ut is qui captat Anguillas facit.*
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,	*Quieta cum ſunt ſtagna venatur nihil:*
Ἐὰν δ᾽ ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κινῶσιν,	*Sed cœnum ubi omne illac & hac ſubverterit.*
Αἱροῦσι, καὶ σὺ λαμβάνεις, εἰ τὴν πόλιν ταράττῃς.	*Captura magna eſt. Tu quoquo, ubi perturbaveris*
	Hinc civitatem & inde, plurimum capis.

C

Quam ſententiam Cicero ſibi deſumpſit, oratione in Catilinam ſecunda: *Honores quos quieta Republica deſperant, turbata conſequi poſſe arbitrantur.*

DE RANA. Cap. XXXVI.

RAna vero ita in hoc album admittenda eſt, ut hieroglyphica tota videatur: nam antequam facta ſit, in hujuſmodi materiam dare incipit argumentum.

IMPERFECTUS. Cap. XXXVII.

MUlta eſſe in humanis operibus imperfecta, indigne, ut mihi videtur, plurimi conqueruntur. Quis enim undecumque perfectum opus ullum præſtare poſſit, ſi mortalium nemo omnibus abſolutus numeris reperitur? Quin ipſa rerum natura multa nobis oſtendit, quæ inchoata reliquerit, neque tamen ob hoc ejus quiſquam indiligentiam reprehendat: id quod ſpectare eſt in Rana præcipuè, per cujus effigiem non immerito ſacerdotes Ægyptii rei cujuſpiam imperfectionem intelligebant. Videre ſiquidem eſt plerumq; hujus generis animalia in limo, ubi procreantur, altera parte Ranam, altera vero terram ipſam indiſtinctam, viventique portiunculæ applicitam. Sæpe enim flumine, aut lacuna, lamave aliqua, vel ſponte, vel derivatione aliqua decedente animal id imperfectum deſtituitur, quod tum primum informari cœperat & coaleſcere. Omnibus his fidem Nili facit inundatio, quæ rerum iſtiuſmodi miracula omnia prorſus excedit, eo quippe deturgente, Muſculi & varii

D

Perfectum nihil in humano opere

Plin. 9. c. 15.

generis animalia reperiuntur, inchoato opere, quæ terræq; in parte corporis vivente, novissima effigie etiamnum terrena. In Ranis vero qualibet maturitate genitis, natura semper imperfecta, quod in ipsa præcipuè lingua exploratum est, quam applicitam & cohærentem habent, cum tenax sit earum materia, neq; distincta satis compositione: prima vero cohæret, intima absoluta à gutture: unde genus illud ululatus intra aquas reddunt, quam ὀλολυγόνα φωνὴν vocant, quæ, uti Plutarchus ait, amatoria & conjugalis est.

Sonum ingeniũ ejulantem.

Oculi subsangvinei.

INVERECUNDUS. Cap. XXXVIII.

Idem ipsi Sacerdotes si hominem inverecundum notare voluissent, Ranam describebant: ferunt enim eam sanguinem non nisi in oculis habere: qui vero subsanguineos habent oculos, ex Aristotelis & Adamantii physiognomici sententia, inverecundi audacesque sunt: iracundiam, ubi sicci: ubi humidi, ebriositatem: subrubescens si late pateant, intemperantis oris hominem, mulierosum, stolidum, & aleonem indicant. In grandioribus rubor, neq; libidini, neq; gulæ modum poni ullum ostendit. Quod si glauci sanguineiq; fuerint, hinc calliditatem, inde vesaniæ proximiorem audaciam coarguent. Quia vero Canes plurimum oculos sanguine suffusos habent, hinc apud Homerum Achilles caninos oculos ob impudentiam objicit Agamemnoni: de quo satis in Cane.

Nempe κυνώπην.

CURIOSITAS. Cap. XXXIX.

Parit impudentia curiositatem: unde alterum elicitur hieroglyphicum. Nam hominem in alienis negotiis explorandis plus æquo solicitum, quiq; dicta factaq; singulorum assiduè percontetur, & impudenter arcanorum omnium spectator esse concupiscat, per Ranam identidem significabant: oculi enim animali huic prominentes sunt & emissitii, ut facile sectandi contuendique omnia curiositatem præ se ferant. Et qui homines ejusmodi sunt oculis præditi, dolosi, stolidi, ineptiq; simul & importuni plurimum reperiuntur. Hoc tamen significatum in Rana non ab oculorum specie tantum, verum ab occultiore doctrina quadam desumptũ videri potest. Tradunt enim Magi, Ranæ oculos cum Lusciniæ carnibus incervino loro alligatos, præstare vigilantiam, somnolentia fugata. Unde spectandi promptitudo non indecenter excogitata. Sane vulgatum id tum apud Græcos, tum apud Latinos, inesse oculis pudorem, quibus tamen nisi modus imponatur, procliviter eosdem in oppositum huic virtuti vitium prolabi. Alioqui Rana tanta prædita est verecundia, tamque pudoris ingenui studiosa, ut in propatulo numquam admisceantur: sedenim cum in aqua coire nequeant, noctu exeunt, atq; ita nocte, quam longa est, complexu mutuo cohærent.

Oculi prominentes quid denotent.

Huc spectat illud Aristo. tel. l. 2. Rhetor. & Athen. l. 13. Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, In oculis pudor.

LONGO POST TEMPORE PROGREDIENS. Cap. XL.

Apud Horum legas, hominem qui diuturniori tempore pedes æger sese movere nequiverit, sit tamen aliquando ingrediendi beneficium consecutus, per Ranam posticos tantum pedes habentem significari, ea enim posteaquam nata & informata est, sine pedibus aliquamdiu vivit, adolescensq; posticos primum pedes profert.

SOPHISTA. Cap. XLI.

Est & in sacris nostrorum literis mystica de Ranis Ægyptiacis mentio perquam frequens, quæ jugiter in Ægypto pluerint. Sophistarum nugas, & Dialecticorum garrulitatem, per eas doctores quidam intelligunt: sive ob nullius significantiæ vocem tam argutam, tamque pertinacem: sive quod in luto voluptuosa sit earum habitatio, quorum utrumq; Sophistis attribuitur. Ab excellentia autem Sophistam Ægyptium uno doctorum omnium consensu dicere mos est, quod ad Protea nonnulli referunt, qui se omnia in rerum miracula transformaret. Sunt qui Ranæ hieroglyphico hæreticos notent, qui, ut Eucherius ait, in cœno vilissimorum sensuum commorantes, vana tantum garrulitate oblatrare non desinũt. Æneas vir Platonicus Theophrasto, Ranæ utitur exemplo, dum Cleonta garrulitate nobilem taxat: *Necessarium, si vera sit opinio Teophr., quod animæ post obitum brutis applicarentur, quorum vitam vivere visi fuerint, ut Ranæ & Cleo una semper futuri essent.* A vocis autẽ asperitate Ranæ nomen apud Græcos βάτραχῳ quasi βοάτραχον dicas, quod apud interpretes Theocritianos Thalysiis invenias: βοάτραχον vero, si nobis dicere liceat, Asperisonum possemus interpretari. Unde

de ma-

A de maxime dissimilibus dicitur, Rana cum Grillo: id enim locustarum genus valde musicum, & ob acutum molliter stridorem conciliando somno à delicatis hominibus expetitur.

Hoc à Scholiaste Theocriti in Thalysiis.

DÆMONES. CAP. XLII.

Quinetiam in Divinis literis Ranæ simulacra sunt cacodæmonum: quod libro Apocalypseos luculente scriptum est: *Et vidi de ore Draconis spiritus tres immundos in Ranarum similitudinem.*

Apoc. c. 16.

POETÆ. CAP. XLIII.

Adamantius tamen aspera quadam severitate commotus, per Pharaonicæ plagæ Ranas, mystico sensu Poetarum carmina significari putat: quod inani quadam & inflata modulatione, cujusmodi est Ranarum sonus, sive ille cantus sit, mortale genus omne in fabularum ineptias illexerit. Nulli enim rei animal id idoneum aut utile, inquit ille, comperitur, nisi quod improbis & importunis clamoribus ad negotiorum atque otiosorum simul fastidium usque obstrepat. Miror vero tantæ eruditionis virum hæc de Poetis sensisse: cum præsertim ubique sit interioris, ut ipse dicere solet, literæ speculator: neque animadverterit, dum Poetas carpit, Moysi, Hieremiæ, Esaiæ, & pleris omnibus Prophetis aliis se convitia facere, qui vaticinia illa de Divinis humanisq; rebus cuncta luculentis carminum numeris conscripta elaborataque libris demandavere. Quod si quos reprobare volebat, diceret, saltem quæ carmina: quippe Ithyphallicane an Fescennina, an titrochaica Bacchi, quos Poetas intelligeret, ne ob hujus vel illius impuritatem sanctissimum hoc omnibus nomen profanaret, ipsumq; totius mundi conditorem Deum, qui apud Græciæ totius Christianos Poetæ nomine sanctè colitur, incessere videretur. Nam quem nos factorem cœli & terræ dicimus, Græci dicunt ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς.

Pharaonicæ plagæ per Ranas, explicatio.

B

SILENTIUM. CAP. XLIV.

Contra vero, ut unde discessimus revertamur, invenias silentium significari etiam per Rubetam, Ranam illam grandissimam, quæ geminis veluti cornibus insignita est: propterea quod observarunt Magi, si ea in multitudinem vociferationibus obstrepentem inferatur, silentium fieri. Eoque spectare nonnulli putant Ranam illam Mecœnatis celebratissimam, qua is literas & tabellas obsignare solitus erat: utpote qui ea quæ literis crederet, silentio involvenda esse commoneret. Sed enim cum Rana, non Rubeta, in omnium sermone, ego eo potius rem spectare dixerim, quasi Mecœnas id in Augusti gratiam factitarit, de quo etiamnum infantulo illud fertur: quod in avito suburbano obstrepentes forte Ranas silere jusserit: cui quidem commento adeo favit vetustas illa ut ex eo negentur ibi Ranæ coaxare, quasi etiam adhuc tanti Principis imperio obsequantur. Voluisse igitur Mecœnatem hieroglyphico eo schemate taciturnitatem polliceri, in iis quæ Augustus ejus fidei credidisset, non secus ac Ranæ ipsæ morosa adeo garrulitate insignes, illi adhuc infantulo paruere. Nam Sextus Aurelius & Eutropius, scribunt Mecœnatem præcipuum amicorum Augusto fuisse, ob taciturnitatem, quam tamen in eo nonnunquam desideratam ab Augusto Tranquillus ait. De Ranis id fertur, quod in frigidiores conjectæ fontes, obmutescant, translatæ in tepidiorem paludem, vocales fiant.

C

Rana Mecœnatis quid indicet.

RUSTICITAS. CAP. XLV.

Quæ vero Rana in parvulo numo quodam Romæ apud Maffæos habetur, cum ab altera numi illius facie Dianæ pharetratæ simulacrum dubio procul inspiciamus, facile in eam conjecturam ferimur, ut fabulam eam commonstret, qua rustici & maligni homines adversus ejus matrem Latonam usi sunt: atque ideo divæ illius imprecationibus omnes in Ranas commutati. Vel cum dea sit humoris domina, animal illi maxime omnium aquaticum dedicetur: nam & adagium est, *Aquam Ranæ*, cum quid cuiquam quod maximè placeat, & voluptati sit, donatur. Sunt vero Ranæ convitiatrices, & agrestem illam asperitatem egregie præ se ferunt, tamque olim importunæ, inito cum muribus fœdere, Abderitarum regionem incolis inde expulsis desolarint: in quorum ingentem multitudinem, quæ cladem hujusmodi fugiebat, Cassander Antripatri cum incidisset, eos in socios recepit, agrumque illis in Macedoniæ finibus assignavit.

D

Βατράχῳ ὕδωρ. Ex Theocriti Ergatinis. Sic in Gallia civitatē ab ranis pulsam memorat Plin. lib. 8. c. 29.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXX.

DE IIS QUÆ PER ALIQUOT PISCIUM GENERA SIGNIFICANTUR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD PAULUM JOVIUM NUCERINORUM EPISCOPUM.

ERam omnino commentarium hoc de pisciculorũ aliquot significationibus, Paule Jovi doctissime, deserturus, quod multa in ea piscium genera continebantur, ex quibus neminem ætate nostra frugem ullam colligere posse suspicabar: ita quæ fuerant olim piscium nomina, vulgo hodie desiderantur. Metuebam vero labores in horum significationibus meos minimè gratos ideo futuros: quia in nonnullis non satis mihi constabat, qua ratione vel exemplo possent eorum imagines describi, quarum bona pars esset mortalibus ignota. Naturas quidem & significata, prout apud veteres authores inveneram, facilè poteram explicare, sed quorundam nomina tam Græca quam Latina, non videbar, ita posse reddere, ut in foro cetario quis posset hujus vel illius piscis speciem deprehendere. Quod si ea de causa hieroglyphica hæc conscripta sunt, ut eorum quis uti posset imaginibus, irritus hic plerumq; futurus conatus videbatur: quoniam hoc præstare me posse minimè confidebã. Videbam adhæc, multos qui provinciam hanc suscepissent, in tam multis hallucinari, fallique, eamq; controversiam de plerisq; piscibus tot ab hinc annis agitatam, eruditorum penè omnium defatigatis ingeniis, adhuc sub judice pendêre, neque liquere prorsus per varias non incuriosorum hominum opiniones, eorum multa quæ vel quotidie in mensam apponuntur, quo fuerint apud Latinos aut Græcos nomine nuncupata. Postea vero quam eam te suscepisse provinciam intellexi, ut multa piscium genera, quo nomine apud veteres vocarentur, edoceres, in eam sum erectus spem, ut tu, qua insignis es doctrina solicitudine atque diligentia, neque non alii in tanta ætatis nostræ eruditione, quanta non alias unquam millesimo ab hinc anno floruit, facile consequamini, ut uniuscujusq; piscis nomen ex vulgo redimere possimus, & obliteratam penè hujusce rei scientiam per vos restitutam intueamur. Quare quod perdere destinaveram commentarium adservavi, te uno fretus, qui bonam eorum partem tam accuratè cœperis indicare, idq; tibi dedicandum duxi: ut si quid in eo esset, quo quis uti vellet, te potius quam me piscium magistrum agnosceret, & qua quisq; pictura faciendus esset edoceretur, atq; ita laboris hujus particeps fieres, dum piscem ego interiorem, tu exteriorem condire procurares. Sed jam, si quid ab historiarum quas tanto cum lepôre, tanta cum fide scribis, occupationibus otii tibi superest, nassam hanc nostram inspiciamus.

DE TORPEDINE. CAP. I.

Plin. li. 9. 51. Auctrr Mattheolus in Diosc. lib 2. c. 15 à Gail. li 6. de locis affectis & Plin. l. 31 c 1 & l. 9. c. 42. & Arist. lib. 9 c. 38. de Nat. anim.

MAximam omnibus admirationem in primis afferre videtur magica propemdum vis in Torpedine considerata, sed nos ea super quid Ægyptii senserint, enarremus.

MULTORUM ASSERTOR. CAP. II.

EUm qui multos servasset, Ægyptii Sacerdotes per Torpedinem pictam significari instituerant: sive quod opem ferat pisciculis natandi & emergendi adhuc imperitis, eos ad se recipiens, quod præcipue observatum est in fœtu proprio, quem & emittit, & intra se recipit, visaque interdum Torpedo est grandis, quæ fœtus intra se octoginta haberet: sive, ut ipsi Ægyptii tradidere, quod una cum piscibus aliis in verriculo deprehensa, omnes plerumq; sospitet, cum ne vis quidem hominum innumera possit verriculum educere, manibus & pedibus penitus obtorpescentibus: quia venenum quod effundit, per retia dilapsum in funes omnes quantumvis longos ad manus usque piscantium

A tium irrepit,& universum mox occupat corpus. Quin authores sunt qui pro comperto tradant, Torpedinem hamo captam malum illud suum in lineam transmittere, inde per arundinem, moxq; in piscatoris brachium diffundi, quo protinus obstupefacto, venatio in irritum cedat. Si quando tamen piscibus aliis obvolutæ contrahuntur è mari, torporē experti sunt multi quamprimum piscem virga tangere voluerint. Quare in Anconitano mari maxime cavent,ne rete in altum jaciant,piscatoribus ea incommoda sæpe subeuntibus. Quæ quidem vis torporem infundendi, cum non in appropinquantium tantum corpora, cominusve eam attingentium,verum è longinquo ,vel si hasta , vel arundine tentetur, lacertos quantum libet validos cogat obtorpescere, pedes ad cursum velocissimos alliget, & obstupefaciat,argumentum dedit,ut hominem ignavia egregie præditum per hieroglyphicum ejns indicari commodissime posse plerique dicerent : quodque magis mirum est, pisces etiam quos attigerit, eodem torpore afficit, idque non in pisces tantum,sed in unumquodque animal præstari affirmat Plato, ita de Torpedine in Menone loquens : καὶ γὰρ αὕτη ἡ αἰεὶ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. Vehemens enim virus illud insuperabili frigore præditum , ubi duriorem aliquam materiam nactum fuerit, quippe vel vimen,vel funem, illi pertinacius & copiosius B adhærescit, circumfusumque aëra facilius contaminat,atque ita perrepit : non secus ac flamma ipsa per incensum filum vehementius transmeat,quam si cum torre jactetur. Sic & aqua fluvialis capite uno in eam declinato sensim ascendit,& totum denique madefacit : quod tamen in crassiori elemento sensim atque contanter fit,in aërio quam ocyssime fieri contingit.

Torpedinis virus quantum.

DE REMORA. Cap. III.

Admirabilis est & Echeneis, qua nonnulli, ut indicat Aristoteles, utuntur ad judiciorum causas & amatoria veneficia,& quæ non ut Testudinis pes navigiis importatus traditatem navigationis interre dicitur,sed naves ipsas attactu solo sistere,ac veluti anchora infrænare : unde moræ alicujus injectæ nascitur hieroglyphicum.

IMPEDIMENTUM. Cap. IV.

C Nam ea de causa impedimentum &objectam tardationem per eam significari prodiderunt,quod pisciculus is,non majoris fere quā pedalis magnitudinis , Limacis magnæ similis navigia stare cogat,nullo suo labore,non retinendo,neq; alio modo quam adhærendo : infra enim carinæ applicitus pinnis,quas etiam tenues admodum habet,in transversum dilatatis , tanti roboris est ut ruant venti licet, diceret Plinius,& sæviant procellæ,imperet furori,ac vires tantas compescat, quosq; non ulla interdum vincula,non anchoræ pondere irrevocabili factæ præstare queant,quantumlibet magnos ipse parvulus adeo infrænet impetus & mundi rabiem domet.Echeneidi nomē à tenendis navibus inditum: unde etiamEpigrammatarii quidam veteres anchoram Echeneida vocitarunt, Latini Remoram dixerunt. Hujus habita impedimenti ratione Plautus ait. *Nam quid illa me tam diutius remorantur remeligenes?* eo enim nomine Remoram appellat.Locū citatFestus exPatina comœdia.

Hoc à Trebio Nigro Plin.lib. 9. c. 25. Hæc omnia quæ sequūtur sumpta sunt à Plin. lib.9.c.25. Ἐχενηΐς ἀπὸ τοῦ ἔχω habeo vel ἔχομαι καὶ ναῦς quod hæreat navi Ibid.Plin.

SALUS. Cap. V.

D Mutianus Muricem appellat, qui navem à Periandro Gnidum missam cum mandatis, pueri nobiles castrarentur, tamdiu in medio mari retardarit , donec Principem sceleris pœnituisset , ac alia , quæ decretum abrogarent, mandata prævenissent , remque eo probari testimonio, quod ejus piscis conchulæ , Veneri Gnidiæ dicatæ , facti memoriam diutissime propagarint.

PARIUNDI FACILITAS. Cap. VI.

Sunt qui ex pisculo hoc pariundi facilitatem significari dicunt : quod exemptus aquis, saleque duratus, in eum usum

Part. dolores solvens sive levans.

sum asservetur, ut gravidis alligatus partus facilitate juvet, unde ὠδινολύοντα, quasi ὠδῖνα λύοντα eum appellavere Græci. Non abs re vero me facturum existimo, si calumniam objectam Plinio, quod Aristotelem arguerit imperitiæ, sustulero; simulq; præstantes hos authores quos librariorum imperitia commisit, conciliavero. Locus est apud Plinium de Remora: *Pedes eum habere arbitratur Aristoteles, ita posita pinnarum similitudine.* Sedenim apud Aristotelem, unde locus hic de historia animalium libr. 2. cap. 14. desumptus est, non ita habetur, quin eorum is errorem arguit, qui pedes eum habere prodiderunt, quibus omnino caret, sed quoniam pinnas habet pedibus similes, hinc fit ut pedibus instare videatur. Sed cur non ipsa Aristotelis verba ponamus? ἔστι δ' ἰχθύδιον τι τῶν πετραίων, ὃ καλοῦσί τινες ἐχενηΐδα. Paulo autem infra: τοῦτον δ' ἔνιοί φασιν ἔχειν πόδας, οὐκ ἔχων, ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὸ τὰς πτέρυγας ὁμοίας ἔχειν ποσί. Sed quoniam impium propemodum esset credere Plinium Aristotelis verba ad verbum pene transferentem, quod præ omnium oculis erat, inficiatum esse, aut authorem immerito vellicasse, crediderim ego dictionem Aristotelis subdititiam & adulterinam esse: fuisse tamen in alicujus codicis margine notatam à quopiam, qui Pliniana verba Aristotelisque eadem agnoscebat, ut ita lectores admoneret, Plinium ex Aristotele illa decerpsisse: postea vero librariorum imperitia intertextam eam locutionem, ut pleraque id genus alia toto opere deprehenduntur. Legamus igitur cum Aristotele Plinium conciliantes: *Pedes eum habere nonnulli arbitrantur, cum minime habeat, sed ita videri propter pinnas, quæ sunt pedibus similes.* Cui sententiæ meæ, spero, unumquemque peritum virum procliviter accessurum.

Conciliatio Plinii cum Aristotele.

DE ANTHIA. CAP. VII.

Magnanimum & magnum morbum comitialem.

Plutarchus eo libello quo disserit, utrum aquatica, an terrestria animalia magis prudentia præstent, quem piscem Homerus ἱερὸν, id est, Sacrum appellavit, Anthiam esse videtur opinari. Eustathius tamen ἱερὸν, magnum interpretatur, ut ἱερὸν μένος, & ἱερὰν ἐπιληψίαν, cui Athenæus etiam accedit. Alii ἄφετον καὶ ἱερὸν, hoc est, emeritum exponunt, veluti sacrum Bovem dicimus, qui sit à jugo in posterum dimissus. Cæterum Homerus eo versu qui legitur, Ιλ. π.

ὡς ὅτε τίς φὼς	*In procurente ut quisquam*
Πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν	*Caute sedens salso sacrum de gurgite piscem*
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ	*Extrahit æratis hamis, linoq; prehensum,*

sacrum ideo piscem appellasse videtur, quod maritima omnia fuerint antiquitus sacra, & piscari religiosum esset: veluti Vlyssis socii non nisi magna fame coacti ad piscationem confugiunt: ita enim Homerus,

Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς γ' ἐξέφθιτο ἤια πάντα,	*Sed postquam in ratibus penus est exhausta marino*
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκη	*Quærere venatu victum coguntur iniquum,*
Ἰχθῦς ὄρνιθάς τε φίλας, ὅ, τι χεῖρας ἵκοιτο	*Piscesq; volucresq;, manus quo intendere possent,*
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.	*Incurvis captant hamis, vis namq; adigebat*
	Imperiosa famis.

Huc & Theocritum citant Berenice, Leucum piscem appellasse Sacrum. Eratosthenes putat Chrysophrin potius Sacrum appellari, & hoc ajunt sentire Galatea Callimachum. Theocritianus piscator aureum, quem cepisse somniaverat, piscem Neptuno charissimum esse religiosissime veretur. Sed multi Elopem, nonnulli Pompilum dicunt. Et Delphinum etiam Sacrum volunt. Plinius Planos omnes sacros existimari autumat. Utcumque tamen authores aliis atque aliis faveant, bona eorum pars in Anthiam consentiunt, rarum inventu piscem, frequentiorem tamen circa Pamphiliam, de quo habito raritatis ratione dixerit Martialis Epigrammatarius:

Ad palatinas acipensera mittite mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Et in Chelidoniis insulis, Plin. l. 9. c. 59.

Quem sane inter selectiores cibos ponit M. Tullius Tusculanis, neque non libro *De finibus bonorum & malorum*. Neq; sum nescius, qui reperitur in Arethusa fonte, alium forma esse, & alia de causa sacrum. Cur vero tam multa super Anthia quæsierimus, ea fuit causa, quod hieroglyphicum ejus significatum

A tum posituri, noluimus quempiam à nobis contendere, piscis ejus formam & nomen nostro seculo cognitas, cum omnis anteacti temporis curiositas in re pervestiganda defessa, nihil adhuc certi protulerit.

SECURITAS PERICULIS LIBERA. Cap. VIII.

ID autem nostri fuerit instituti, dicere quemadmodum per Anthiæ piscis figuram securitas à periculorum omnium timore libera proponitur. Hieroglyphici causam afferunt, quod quo is in loco sit, nullam ibi belluam reperiri confessum est: eum siquidem non aliter vitant belluæ, quam Suem Elephanti, Gallum Leones: quo jam indicio securi spongiatores urinantur. Quod vero diximus Planos omnes Plinio sacros esse, certissimam ait ille securitatem vidisse Planos pisces: quia numquam sint ubi maleficæ bestiæ, qua de causa urinantes Sacros eos appellant.

Hinc illud Plutarchi Sympos. 4. c. 4. in parcū qui capparis vilissimis vescebatur, cum posset Anthias splendidius vivere

SECURITAS OTIOSA. Cap. IX.

QUoniam vero perdifficile est certam piscis hujusmodi formam adinvenire, cum ætate nostra vel ignotus mutato nomine inter alios obrepat, vel indignatus alios sibi præferri sponte solū verterit, B neq; maria nostra invisere amplius dignetur: non abs re me facturum existimavi, si quandoquidem in securitatis hieroglyphicum incidimus, neque satis de pisce constat, alias quasdam ejus species, quæ usui cuipiam forte futuræ sint, ex numis veterum substituissem. In numo enim Neronis dea est sella sedens, dextera manu ad aurem appressa, sinistra trophæum in virgula tenens, crure sinistro, quam longum est, exporrecto, cujus inscriptio est, SECURITAS. Et quantum pertinet ad dexteram eo modo sitam, Plinius Epistola quadam ad Romanum ait: *Nihil quod in dexteram aurem fiducia mei dormias.* Quod vero ad exporrectum crus pertinet, Lucianus in libello *De iis, qui mercede conducti degunt: Ut illud quod in votis omnium est, extensis pedibus tandem accubare possis.* Tale quiddam apud Aristophanem, Pluto. In altero Neronis ejusdem dea sedens, ara ante posita, radium læva tenet, dextera caput ab occipitio sustentat: de quo gestu Terentius, *Faciam in utramvis aurem otiosus ut dormias.* Basilius & Menander id de otioso dici volunt, turpiq; qui sit desidiæ deditus. Inscriptio vero numi, SECURITAS, ut in superiori. In numo vero Imp. M. Jul. Philippi Aug. dea sedet, dexteraque sagittam tenet, lævam supra caput tollit innixam sellæ. Hieroglyphici inscriptio, SECURIT. ORBIS. In numo C Antonii Pii Aug. Brit. dea sendens cum radio in læva, dextera capiti & sellæ innititur: Inscriptio, SECURITATI PERPETUÆ. In numo Lucillæ Augustæ nutrix est sedens, tribus infantibus appositis, quorum unus lactens in gremio est, duo ante pedes una colludunt: Inscriptio, SECURITAS. In numo, circa quem literæ, IMP. M. OTHO CÆSAR AUG. TR. P. à læva dea stans: quæ læva scipionem tenet, textera aquilam: literæ, SECURITAS P. R. Sed enim partim hæc in Sellæ commentario, atque ubi de Aquila saxum gestante disseruimus: neque non in Anchora, repetuntur.

ἐκτὼ πόδε καθεύδειν. Ἀνακαθεύδω ἀναπαύομαι. sublatis pedib. requiesco. In Heaut. M. Jul. Philippi. Antonii Pii, Lucillæ Augustæ, & M. Otho Cæs. numi.

DE CEPHALO.

JEJUNUS. Cap. X.

SUnt qui jejunum hominem ostendere volentes, Cephalum ex Mugilum genere translittoranum pingant: is enim non nisi mucore vescitur suo, quamobrem ipse semper jejunus, atq; hinc illa D intestini ganeæ adeo expetita suavitas κεστρεὺς à Græcis appellatur, à nonnullis Plotes. Atq; insuper adagium circumfertur, κεστρεὺν κεστρεύει, de jejunis. Tantiq; stuporis is esse fertur, in metu occultato capite, delitescere corpus reliquum arbitretur, eoq; nonnulli non illepide proverbium trahunt.

VITANDI PERICULI SOLERTIA. Cap. XI.

PEr eundem Cestrea qui modo stuporem præ se ferebat, vitandi periculi solertiam significari comperio: siquidem is, ut luculentissimè scripsit Oppianus, cum se retibus circumvētum senserit, in sublime sese alacri jaculatur saltu, totoque virium conatu in summam undam affectat emicare, ac plerumq; accidit, ut subera transiliat, quibus retia suspendantur, atq; ita capturam evadat. Secus tamen

Cestreus jejunat, sive κεστρεύει famæ oscitat: Meminit Athenæus lib. 7 Dipn.

men accidit in stagnis Venetis: noctu enim eos potissimum capiunt, incensa igne fornacula, quam in cymbulæ prora statuunt. Eam duæ, vel interdum plures cymbæ à dextera levaq; adhærentes, levi tacitoque lapsu comitantur. Cephali tum sive metu perculsi vibrantibus in aquarum ima radiis, sive candicante eo splendore allecti (nam cura est ut illustris admodum flamma succendatur) pernici saltu Delphinorum in morem extra undas sese qua flamma micat ejaculantur, atque ita sponte in paratas ad id cymbas decidunt: captura ingenti ad satietatem plerumque exuperante, spectaculo autem maxime delectabili. A

DE SCARO.

PRUDENS CAPTIVITATIS DECLINATOR. CAP. XII.

A Plin. lib. 32. c. 2.

AT magna est prudentia Scarus, per quem callidum captivitatis declinatorem significari tradunt. Is enim, inquit Ovidius eo volumine quod Halieuticon inscribitur (quod opus olim à Nigidio elucubratum ajunt) si nassis inclusus fuerit, non fronte erumpi, nec infestis viminibus caput inserit. Apud Ælianum legas, eum simulac caudam extra nassam protulerit, à sociis mordicus apprensa cauda foras extrahi: si vero protulerit caput, adesse qui cauda sua porrecta ansam effugiendi præbeat. B

INGLUVIOSUS. CAP. XIII.

Idem & Plin. l. 9. c. 17.

HOminem voracem & ingluviosum, lamia quippe laborantem, ait Horus, per Scarum pictum intelligebant, tam quia solus in genere ruminet, quam etiam, quia obvios quosque pisciculos depascitur. Aristoteles quoque solum hunc inter pisces quadrupedum ritu ruminare creditum autumat, diversaque omnino alii specie ventri esse, cujus intestinum simplex etiam se replicat, & in unum continuumque resolvitur. Assimilatur is Auratis specie squamarum, sed colore atque sapore præstat, ut qui Sapphiri gemmæ radiolos imitetur, tantæ apud veteres existimationi, ut Ennius, cum Jovis cerebrum appellarit. Eum autem ideo ruminare ajunt, quod dentes neque serratos, neque utrinque consertos habeat, sed altera tantum oris parte planos. Nam & animalia reliqua quæ ruminant, parte altera dentium carent: provisumque à natura, ut quod male mansum est, ea repetitione ne conteratur, atque ita confici possit. C

DE MULLO.

DIANA LUCINA. CAP. XIV.

Mullũ vulgo barbonẽ dicunt, à barba gemina. Ideoq́ piscatorib. praeunt nomine Trigla teste Apollonida.

ET Diana illa sylvicultris marino culta simulacro est: nam ea per Mullum piscem, quæ Græcis omnino Trigla est, exprimebatur, alienissimo, ut multis videtur, hieroglyphico. Causam ponit Eustathius, quod piscis hujusmodi ter, ut Poeta Cilix ait, anno pariat. Dianam vero levandis partubus invocari, Lucinæ nomen indicat: ea siquidem, ut apud Catullum, Lucina dolentibus, Juno dicta puerperis. Merito itaque cui sit ter anno solvendi partus facultas data, Dianæ gratum, & cumprimis familiare animal existimatur. Nam quod tria sint virginis ora Dianæ, quid sibi velit, alibi declaratum. Athenæus Triglam Dianæ dicari propter venationem putat: illæ enim marinos lepores hominibus lethales, perinde ac terrestres hos venatici Canes insectantur, neque ab eorum viru mali quicquam patiuntur, vel ob impediendæ Veneris vim, quam ferunt inesse vino, in quo suffocata fuerit, quod Therpsicles apud Athenæum ait epotum vino Veneris usum adimere, mulieri concipiendi facultatem invidere. D

DE SARGO.

ALIENI LABORIS FRUCTUS. CAP. XV.

HOminem ex aliorum laboribus sibi fructum & gloriam usurpantem, & alienam, ut ita dicam, messem demetentem, significare qui volunt, Sargum & Mullum pingunt: sequitur enim Sargi

A reliquias Mullus, atque ubi ille luto excitato abierit (fodere enim potest) Mullus descendit & pascitur. Nascitur Sargus in Ægyptio mari fere, unde Lucilius:

Quem praclarus Elops, quem Ægypto Sargus movebit.

Sedenim Brundusinum maxime commendat Ennius.

DE PASTINACA.
PARRICIDÆ SUPPLICIUM. Cap. XVI.

Eum qui parricidii pœnas dederit, significare si vellent Ægyptii, piscatorium hamum Pastinacam piscem attrahentem pingebant: ea siquidem venatu detenta, spina quam in cauda gestat, in raptorem ejaculatur, ictu maxime lethali, nisi coagulo Leporis, vel Hœdi, Agni drachmæ pondere ex vino, succurratur, quod & hujusmodi, & aliorum marinorum ictibus præsentaneo est remedio. Hoc vero κατὰ πάρεργον dictum ea de causa opportunum fuerit, quod cujuscumque incommodi remedia, B passa sunt, ut vulgus ait, palma ubique proferenda. Est vero Pastinaca, quem Græci τρυγόνα vocant. Eam aculeo vim inesse tradit Ælianus, ut si quis eo frondentem arborem pupugerit, haut ita multo post folia omnia decidant, arborque velut magnis solis ardoribus exsiccata prorsus exarescat.

Plin. id l. 9. c. 48. & c. 42. Extant alia remedia apud Mattheolum in Dioscoridem lib. 6. c. 45.

DE NEBRIADE.
VORACITAS INSATIABILIS. Cap. XVII.

Hominem cibum immodice sumptum evomentem, ac nihilo secius insatiabiliter mox crapulantem significaturi, marinam Mustelam pingebant, quæ Nebrias est nonnullis: ea enim ore, ut Ægyptius interpres Horus ait, parit, innatansque mox quæ pepererat convenatur, atque depascitur. Sepias itidem ac lolligines ore parere sunt qui velint, id redarguit Aristoteles, partus foveri ore dicens, & emitti, propterea que putari eas ore parere.

C

DE FUCA.
VORACITAS INSATIABILIS. Cap. XVIII.

Domesticæ rei studiosum hominem qui significarent, Fucam pisciculum, his similem quas vulgo Tincas appellamus, sed colore subviridi, pingebant: ea enim sola ex marinis piscibus nidum sibi construit, & in stragula parit.

DE RAIA.
CAPTATOR. Cap. XIX.

Captatorem hominem notare si vellent, Rajam pingebant: gestat enim illa ante oculos suos gemina fila, in capilli speciem, extrema quorum rotundis quibusdam præpilantur quasi escæ causa additis his ea, ubi locis arenosis aut fæculentis obturbato solo se absconderit, piscatur, attollens D fila illa sibi præpendentia. Dum enim pisciculi occurrunt, & capita machinamenti pensilis pulsant, ipsa sensim fila subducens eos allicit, donec ad os admoveat, atque ita repente corripiat. Sepia quoque hoc eodem utitur machinamento, in Cancris alliciendis, quorum avidissima est.

DE SCOLOPENDRA.
ANIMUS A VITIIS DEPURGATUS. Cap. XX.

Hominem qui animum suum à vitiis affectibusve cruciabilibus depurget, quæque se lædant, eximat & expellat, significare si vellent, Scolopendram effigiabant: eam nonnulli Centipedam vocant,

Terrestres quidem, at nō marina.

ex Plin. Eadem Plin. lib. 9. c. 15. vocant. Ea autem ubi hamo deprehensa fuerit, quam longissime potest sese exporrigens, hami lineam abrodit, quo devorato, interiora sua foras evomit, donec hamum ejiciat, dein recipit intro, ac valet ea qua prius salubritate.

DE PHOLI.

PARTO FRUENS. Cap. XXI.

HOminem iis quæ sudore proprio compararit fruentem indicaturi, Pholim piscem pingebant. Ea enim mucorem quem ipsa emittit ad altam crassitiem sibi obducit, ut tota visco delibuta videatur: ita ut in eo quasi cubili conquiescat, unde illi nomen: φολεύειν enim nidificare est. Videndum vero, an hæc sit Ausoniana Tinca ita passim hodie nuncupata, quam natura ipsa videtur in vulgi pauperisque plebeculæ solatium protulisse.

B

DE SQUATINA.

FABER LIGNARIUS. Cap. XXII.

ET Squatina meruit inter hujusmodi significata recenseri, per quam fabrum lignarium intelligi volebant. Est enim piscis tam asperæ, scabræque ac validæ cutis, ut ebur ea, neque non ligna quantumlibet dura, poliantur. Nam ex mari fabriles quoque usus veniunt, ut omittamus fabrilia instrumenta omnia in hujus piscis capite deprehensa. Quin & serram conficere didicimus ex hujus piscis osse ita crebro mucronato, qualis longa annorum serie suspensa fuit tholo ante DD. Petri & Pauli conditorium, priusquam à Julio II. illa venerandæ antiquitatis monumenta solo æquarentur, jactis mox tam ingentis machinæ fundamentis, quam neque *Nati natorum, nec qui nascentur ab ipsis*, ullo unquam tempore conspecturi sunt.

Serra ex Squatina.

C

DE CLUPEA.

LUNARE CORPUS. Cap. XXIII.

IN Arari Galliæ fluvio piscis est, quem vocant Clupeam, Veneti Chieppam, Romani Lacciam. Sed quantum Romæ carnis & mollitudine & bonitate præstat, tantum apud Venetos vilior, plebejusq; habetur: ut qui in ejusmodi stagnis minime pinguescat, spinarum vero multitudine atque densitate fastidio sit. Sed utcumq; apud nos sit, in eo Galliæ fluvio ita Lunæ naturam imitatur, ut ea crescente candescat decrescente vero nigrescat. Accidit vero ei, ut cum corpus nimium auctum fuerit, spinæ quoque, quæ per universam carnem continuatis quibusdam ordinibus porriguntur, & ipsæ quoque adcrescant, adeoq; extendantur, ut animal id interimant, quod in mirabilibus Italicis tradit Heliodorus. Qui quidam piscis si Ægyptiis innotuisset, nimirum Lunæ eum hieroglyphicum posuissent. Ajunt etiam in ejus capite lapidem grano salis similem, qui faciat ad quartanas.

D

DE APUA. Cap. XXIV.

Plin. l. 31. c. 8. Pluere. EST pisciculorum genus quod ex sola pluvia procreatur, Apuam Latini vocant, aspiratione Græci vocabuli repudiata: ἀφύην enim illi παρὰ τὸ ὕειν eam dicunt. Ligustica Tyrrhenaque omnis ora, cum plurimum, p, literam in ch, vertat, vulgo Anchuam vocitat, n, etiam litera ad incitatiorem primæ syllabæ sonum adjecta. Sunt qui has in halecularum genere connumerent.

FESTINANTIA. Cap. XXV.

Aphya vidit ignem, l. 7. Dipn. ERat is pisciculus festinantiæ signum; nam ubi vel minimum concaluerit, coctus est, unde adagium, *Ad ignem Apua*, cum quid celerrime factum, vel ipso temporis momento significamus, de quo in Augusto apud Tranquillum. Et proverbio dictum εἶδε πῦρ ἀφύη, quasi satis sit ad ejus cocturam spectasse

A spectasse tantum ignem. Hanc Veneri sacram ait Athenæus, quam Stilpon Philosophus Megarensis Neptuno cum immolasset, promeruit ut ea civitas magno Apuarum proventu fuerit à Deo locupletata. *quia Venus è spuma nata maris.*

DE HIRUDINE. CAP. XXVI.

Hirudo quoque aquatile animal, cujus plurimus in medendo usus, significata quædam habet hieroglyphica.

SANGVINARIUS. CAP. XXVII.

Crudelissimum siquidem hominem, & humani cruoris avidissimum, per eam significari notius est, quam adnotare oporteat. Et Cimeta apud Theocritum, Pharmaceutria, quam Poëta transtulit ex Euphorionis Mimis, non aliter ab Amore sibi sanguinem exuctum lamentatur, quam si limosa Hirudo corpori suo applicata fuisset: *Hinc sanguisuga dicta, & sanguisugia.*

B
Αἲ αἲ ἔρως ἀνιαρὲ τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
ἐμφυὲς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας.
Heu crudelis amor, nostro saturate cruore,
Summa affixa cuti velut hunc suxisset Hirudo.

INSATIABILITAS. CAP. XXVIII.

Verum ea etiam insatiabilitatis est signum, quandoquidem ad suctum admota non prius ab opere desistit, quam tota sit supra modum sanguine tumefacta, quod ita expressit Horatius: *In fine de art. poet.*

Non missura cutem nisi plena cruoris Hirudo.

DE LEPORE MARINO.

MINIMA DE CAUSA EXANIMATUS: VEL DAMNA MUTUA.

CAP. XXIX.

C Qui marinum Leporem pingunt humano tactum digito, mihi videntur significare voluisse, vel hominem minima de causa exanimatum: quandoquidem ferunt eum, qui non modo digito, verum etiam virga Leporem marinam attigerit, quam primum eum exanimascere, & nisi promptuarium sit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem pictura libet interpretari: nam hieroglyphicum hoc apud veteres non inveni: quia humanus attactus Lepori etiam est exitialis, in Indico præsertim mari, ut à Licinio Macro traditum ait Plin. Ita nusquam non mollis Lepus. Nam & per Ruricolam, mollitiem quamdam effœminatam intelligi suo loco diximus inter quadrupedes, tum ob timiditatem, tum ob pulpamenti copiam, quorum utrunque fœminarum proprium, cum audacia virilis omnino sit. Caro enim pars fœminea dicitur. Neque postremi nominis Philosophi sunt, qui ossa à mare, carnem à fœmina procreari velint, & ad embryi coagmentationem utriusque concurrere genituram. Facit præterea ad effœminationis significatum, quod Hippon Philosophus ex seminibus tenuibus magis fœminas, ex densioribus mares fieri contendit: quod tamen eorum dissertationi relinquimus, qui naturæ secreta altius rimantur. Nam cum sint, qui totam hanc fabricam ex mare constare dictitent, neque fœminam præter fomentum quicquam aliud conferre de suo, Anaxagoras tamen, Parmenides, Empedocles & Epicurus, aliquid etiam ex parte matris ad generationem accedere asseruerunt: præcipue vero Alcmæon, sed, ut Censorinus ait, is non definite se scire confessus est, ratus neminem posse perspicere. *Plin. l. 32. c. 1.* D *De die nat. c. 4.*

SPONGIA. CAP. XXX.

Sed cur Spongiam prætereamus, quæ & ipsa inter aquatica enumeratur animalia: utpote quæ refugiat ad tactum, seque in angustum colligat? Utcumque vero, sua hæc habet hieroglyphica.

BIBACISSIMUS. CAP. XXX.

VUlgatissimum enim est, naturæ bibacioris hominem per Spongiam significari, ea quæ omnibus in promptu est causa, attactu solo tantum humoris exugendi. Quo accedit festivum vulgi dicterium in Vespasianum jactari solitum, quod dictitabat eum procuratoribus pro Spongiis uti, quod quasi siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Credebatur enim procuratorem rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria promovere, quo locupletiores mox condemnaret, atque ita ille eorum rapto frueretur. Quod vero scriptores hic *Siccos* pro *Pauperes* ponunt, cum Horatiana facit elocutione, ut in Epistolis:

Suetonius in Vespas. c. 16.

Lib. 1. epist. 17.

Sin prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.

quippe, ut palam est, pauper ad locupletem.

ABOLITUS. CAP. XXXI.

AB Augusti tempore receptum est, ut pro abolitione Spongia capiatur, ex quo ille Ajacem suum, quam tragœdiam penitus aboleverat, in Spongiam incubuisse respondit, ad ensem alludens, in quem Ajax sponte sua incubuerat.

Sueton. in Agust. c. 85.

MOLLITIES. CAP. XXXII.

ALii mollitiem etiam per Spongiam significari voluerunt, de quo Plutarchus opusculo eo, quo docet, qua ratione internoscere adulatorem ab amico possimus, Comici, cujus non ponit nomen dictum citat, ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον τὸ σῶμα, *Nisi corpus spongia mollius reddidero*, de verberibus loquens, quibus eum cædendum interminabatur.

DE GLANI. CAP. XXXIII.

De Glani Plin. l. 9. c. 43.

VErum age inter minutos hos proceriorem unum aut alterum inferamus: ut ita pisciculorum, qui præmissi sunt, sordes emundentur.

PATERNA DILIGENTIA IN FILIIS EDUCANDIS. CAP. XXXIV.

PAternam in filiis educandis diligentinm, eamque accuratissimam exprimere si vellent, piscem Glanim pingere instituerant. Ova enim is quæ fœmina destituerit, perseveranti custodia tutatur ad quadragesimum & quinquagesimum usque diem, ab iis denique non abscedit, donec ita coalescat soboles, ut ab reliquorum piscium injuria se tueri valeat. Tantumque ejus affectum esse ferunt, ut dum ova deserere minime patitur, à piscatoribus ea trahentibus in vada facillime capiatur, tam ardenti animo, tamque pertinaci studio apud illa permanere contendit. Hæc Ælianus, qui Glanim etiam Siluri speciem similitudinemque habere dicit.

P'in. hoc offic. tribuit Siluro, lib. 9. c. 51. Glanis diligentia in suis educandis.

DE SILURO. CAP. XXXV.

Plin l. 9. c. 15.

EST vero Silurus, ut veteres omnes authores tradunt, bestia malefica, quæ, ut inquit Plin. & homines & Equos devoret. Sed & Glanim Pausanias ait hominum esse devoratorem. Nequaquam vero Sturio esse potest, neque Glanis, neque Silurus, cum minime fera esse possit Sturionis natura, tam molli delicatoque ore prædita, quæ sive ex porculetis in eam evadat magnitudinem, sive alterum sit genus, ἀπὸ τοῦ ὑός pisci nomen ὕκα apud Athenæum, atque is inter grandiores. Idem vero author, & Porcos, & Siluros inter Nili pisces enumerat. Et Hispania omnis Sturionem Sulium vocat, literis transpositis, quasi velint Suilum dicere, hoc est, Hycam. Sunt quidem in Danubio Siluri celebres, sed non minus Hyca, qua de re aliquid dicit Hermolaus, sed hæc alii viderint.

A. Suet.

A

DE THUNNO. CAP. XXXVI.

DE Thunno, cujus usus tam recentis, quam sale durati, frequentissimus per universum terrarum orbem est, cum nullo non in littore capiatur, nihil aliud inveni quod hieroglyphicis inseri posset, nisi vel strabonem vel limis oculis prospectantem, ex eo significari.

LIMI OCULI. CAP. XXXVII.

LÆvo enim ille oculo plus cernit, utroq; hebete: quare Byzantii frequentissima est eorum captura, quo tempore transfretant, quia micantissimi lapidis, qui ab imo freti lucet, fulgore perculsi, in sinum qui ab læva est, numerosissimo diffugiunt cœtu. Apud Æschilum legas, in sinistrum oculum introquere Thynni more. Sed hoc pertinet ad proverbia.

Imo dextro. ex Plin. l. 9. c. 15.

B

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXXI.

DE IIS QUÆ PER PISCEM IN UNIVERSU SIGNIFICANTUR, DEQUE MARI MOX COPIOSE,

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD MAXIME REVERENDUM COSMAM GERIUM.

C

SUperiori anno, cum te & amicos alios Patavii Philosophantes invisissem, deque vestris & nostris studiis (si modo mea in ullo studiorum genere censeri possunt) multa contulissemus, quibus explicandis scripta ego nescio quæ mea vobis legenda proposuissem: animadverti, Cosma studiosissime, pro tuo erga me amore, magna te affectum lætitia, quod eum quem sciebas per longa temporum intervalla multis & invisis occupationibus à literarum studiis avocatum, audentem tamen inspiceres de literis aliquid reminisci: proindeque veluti Entellum aliquem, cui jam gelidus tardante senecta sanguis hebesceret, in certamen accenderes & excitares, orare discedentem me cœpisti, ut istiusmodi generis scripta sæpius ad te legenda transmitterem. Ego tamen etsi te nostris nihil indigere existimabam, quem uniuscujusq; doctrinæ præceptis & institutis abundare oportere persuasum habebam, qui apud eruditissimum Romulum Amasæum tota educatus adolescentia, nunc Bonamicum, Lampridium, & alios istic habeas, à quibus veluti ab oraculo, tuis omnibus satisfieri cogitationibus potest, neque me quicquam tam reconditum, tam rarum de Musarum arcanis afferre posse, quod illis & tibi, qui eos audis, non longè sit exploratius, quam ego per interrupta totiens literarum studia potuerim observare: constitui tamen aliquid ad te mittere, quod meæ in te observantiæ signum & monumentum esset, id præcipuè delegi, quod si non doctrina, certè ipsa rerum varietate delectare posset. Nam cum piscium quasdam species ex hieroglyphicis decerptas, & tui & mei amici quidam accepissent, superat adhuc de piscibus in universum, quid veteres illi Sacerdotes Ægyptii sensissent, dicere. Id commentarium adhuc à nemine occupatum veluti τηλυγέτης υἱὸς *apud me diligentius asservabatur quod tibi dedicandum existimavi. Tu quidquid id fuerit pro tua comitate hilariter suscipias velim. Videbis vero hîc quantæ fuerit abominationis apud Ægyptios Piscis, quem nos tanto mox honore prosecuti sumus, quantum inter mortales super eo sit uniuscujusq; fere nationis judicio variatum. Sed ne tam longa morer epistola, rem ipsam hinc auspicabimur.*

D

PROPHANUM. CAP. I.

Ἀποκείμενος ἰχθύς, citatur à Plutarch. in Sympos. decadis 7. c. 4. & Adag. chil. 4. cent. 1. prov. 74.

PRophanum in primis atq; abominabile per piscem apud Ægyptios Sacerdotes significari proditum, quem & pollutum ajebant, & à mensis suis amovebant, in eo scilicet piscium genus damnantes, quod hi plurimum alter alteri grassatur cibi causa: præterea quod nullius sit nutrimenti, tamquam facilè computrescat, ut cum minimè asservari possit, proverbium in sordidos emanarit, *Piscis repositus*, ut apud Plautum dicterium vulgatum, *piscis nequam nisi recens*. Quin etiam constat Æthiopas illos qui sola piscium alimonia victitarunt, brevioris omnino vitæ quam nos esse. Denique ut in Phædone est apud Platonem, nihil nasci in mari Jove dignum existimabant. Sane Zoroaster una cum Magis, inter animalia, quæ bonis malisq; geniis obnoxia sint, discrimen posuere, ut bonis dedicata opinentur, velut Canes, & volatilia, & Testudines terrestres: malis vero, aquatica omnia, eumque beatum putant evasurum qui plura enecet.

DUÆ MORTALIUM CONDITIONES. CAP. II.

Pinnatorũ & squamosorum piscium hieroglyphica.

ILlud ad hanc usq; diem à Judæis magna religione servari manifestum, ut ex Mosaicæ legis præcepto piscem non attingant, nisi qui pinnatus sit & squamosus lubricos vero lævesq; omnes aversentur, id quod ita interpretatur Adamantius, ut per aquas, mare vitæ hujus intelligat, in cujus fluctibus mortales assiduè volutamur: in hoc mari nostro pisces, qui pinnulis juvantur, & squamis muniuntur, ad superiora facilè sustoluntur, & aëri huic viciniores fiunt: veluti qui libertatem spiritus quærant. Talis est ergo sanctioris vitæ vir quisque, qui intra retia fidei conclusus, bonus piscis ab Assertore nostro nominatur, & in vas conservationis immittitur. Squamosis vero quorsum? per hos intelligit idem author homines qui parati sint vetera indumenta deponere, novumq; hominem induere, & ut Gregorius Nazianzenus diceret, ἐγκαινίζειν. Latini Græcam secuti locutionem, *Encæniare* dixerunt, ut ita omni mentis duritia deposita, animum Deo tractabiliorem efferamus. Qui vero neq; pinnas, neq; squamas habent, ii in imis semper versantur vadis, & in cœno plurimum volutantur, veluti sunt Anguillæ, Rhombi, & hujusmodi reliqua, quæ nequeunt ad aquæ summitatem ascendere, ad superiora quippe pervenire: atque ii sunt qui luto, hoc est, turpitudini & vitiis inhæsitantes ad vitales auras superioremq; spiritum attolli nequeunt: adeo carne turgidi & undecunque oppleti confertiq; sunt, ut neque deponere facilè quicquam possint, neque se attollere, aut ab ea cui affixi sunt fæce sublevare, hoc ita terrestrium affectu gravati, ut nullam cœlestium curam suscipiant, crapulæ tantum, libidinibus, cupiditatibusq; suis implicati: quibus quidem voraginibus hausti, simulatque ceciderint, nihil quicquam conantur emergere, sed ita recumbentes, in eodem quo hæserint luto volutari delectantur. Eodem involvuntur cœno Philosophi, qui naturæ tantum principiis insistunt, ad naturæ vero ipsius authorem, cujus Spiritus super aquas fertur, numquam attolluntur. Eodem implicantur Jurisconsulti, qui leges non justitiæ studio, sed lucri tantum cupiditate profitentur. Eodem volutantur sacerdotes, qui cæremonias oretenus prosequuntur: quid vero per cæremonias intelligi fierive debeat aspernantur. Quin etiam Oratores, neque non Poetæ, qui facundiæ tantum ubertatem, affluentissimosque verborum fluctus, ingentemq; vocum strepitum, canorasq; nugas admirantur: quæ vero ad integræ vitæ institutionem faciunt, nihili pendunt, una cum superioribus in imo hujusmodi fundo, quippe ubi lividissima maximeque est profunda vorago supini detinentur. Atque hoc est illud profanum, quod vetus illa pietas tantopere aversabatur. Gentes tamen aliquas invenies (ut alienigenarum quoque instituta conquiramus) quibus pisces sacrificare mos fuerit: veluti Bœotii faciebant, qui selectiores quasdam Anguillas ex eo genere quæ Capaides appellantur, præcipuæ commendationis in Eubœa, Diis immolare consuerant. Passim vero piscatores Neptuno Thunnum, qui maximus esset, sacrificabant spe capturæ. Et Phaselitæ Lyciæ populi salsamenta Cylabræ cuidam heroi offerebant, ejus conditure pisces ita puros arbitrati, ut deos etiam alios pisciculis hujusmodi sale conditis placari opinarentur: Sunt vero qui apud eos id ea de causa institutum scribant: quia regio illa ab origine prima salsamentis ex pisce factis empta fuerit.

Innovare, à festivitate novæ dedicationis templi ab ἐν, & καινίζω, novo

Piscium sacrificium.

PURI-

PURIFICATIO. CAP. III.

Quod vero Ægyptii mare profanum arbitrabantur, alii longè secus existimarunt. Nam M. Tullius ubi rationes de parricidæ pœna commemorat, oratione pro Sex. Roscio Amerino, ea potissimum de causa insui reos culeo dicit, ne cum in flumen abjecti delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera, quæ violata sunt, expiari putantur. Adhæc Proclus tradit, sulfur & maris aquam ad purificationem adhiberi. Et Euripides Platonem secutus in Ægyptum, cum morbo quodam implicitus, Sacerdotum suasu mari se expiasset, incolumitati redditus est: eaque de causa versum hunc ille istius rei memor suis poëmatib. inseruit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. Aristophanes quoque tale aliquid attigit, cum dixit, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλασσαν ἤγομεν ἔπειτ' ἐλοῦμεν. Neque ritum ignoravit hujusmodi Catullus, ubi ita canit:

Mare abluit omnia hominum mala. Refertur ab Eustathio, Iliad. A ex Euripide in Iphigenia.

> *Quid scis quantum suscipiat sceleris?*
> *Suscipit, ô Gelli, quantum non ultima Thetis,*
> B *Nec genitor Nympharum abluat Oceanus.*

Neq; temere Clemens inducit Petrum, antequam cibũ summeret Tripoli, lavisse in mari, alibiq; libenter eum in eodẽ lavare. Et apud Homerũ Telemachus Palladi supplicaturus, in æquore manus lavit, quæ quidẽ purificatio omnium gentiũ consensu de mari sumpta, baptismũ ab omnib. prævisum nationibus indicat quæ sola vera est purificatio. Divinæ enim literæ per mare unitatis numero baptismũ intelligunt, ut Theologi docuerunt. Nam & Michæas Propheta. Mare baptismum appellasse visus, cũ dixit: *Tu peccata nostra in profundũ mare demerges.* Mare vero lavacrũ hujusmodi ea de causa nũcupatur, ut sentit Euthymius: quod animarum sordes, quæ illic eluuntur, recipit: & quia purgat: omnia autem quantumlibet lutulenta flumina invehuntur in mare, lateq; ab eo admittuntur, sed tamen intra se continet sordidi, fæcesq; omnes ad littora, sed eas perpurgatas, continua rejicit alluvione.

Capit. 7.

DAMNUM ET UTILITAS. CAP. IV.

Aiunt vero qui Sacerdotum Ægyptiorum commenta curiosius sectantur, Tritonem ideo biformem pingi solitum, superiori quidem parte hominem, inferiori vero piscem, ut ex humore C nos & utilitatem & damnum consequi moneremur: cum illi ex humana natura bonum atque proficuum, ex pisce non nisi perniciem interpretarentur. Sed enim de Tritone alibi. Quamvis autem apud Ægyptios perniciem piscis significaret, in ostentis tamen boni ominis habitus est nonnumquam, ut qui Augusto pridie quam Siciliensem pugnam classe committeret, in littore deambulandi exiliit è mari, & ad pedes procubuit quasi nuncius Neptuni, amicitiam ejus sibi conciliantis: tanta fuit eorum hominum in quos colebant deos vanitas & impudentia.

Sueton. in Augusto, cap. 96.

SILENTIUM. CAP. V.

Sunt vero qui Pythagoræ præceptum, quo edixit ipse ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, propter ἐχεμυθίαν quam religiose adeo præcipere consuerat, factum putant: piscium enim taciturnitate nihil est quietius, proverbio inde desumpto, *Pisce taciturnior:* quapropter visi fuerint pisces Pythagoræ quodammodo contubernales. Et Lucianus Alcyone, ἄφωνα γὰρ δὴ πάγε καθ' ὕδατος διαιτώμενα, muta, quæ aquam incolunt. Ita Lucretius *Mutas* eos *natantes* appellavit. Ex piscibus autem, uno excepto Boa, cui à boando, id est, vocem emittendo nomen inditum, reliqui omnes dubio procul taciturni sunt. Et D quamvis ut apud Ælianum est, quidam, ut lacerta, chromis, aper, grunnire videantur, sibilare chalcis, & cuculum imitari coccyx: tenuia tamen ita sunt ea vocis indicia, ut inter vocales recenseri minimè mereantur. Nisi verum illud est, quod Pausanias Arcadiæ fluvium memorat, in quo pises nascantur, quos Pæcilias vocant, qui turdorum avium voces edant, quodq; similes in Aorno fluvio Philostephanus Cyrenæus memorat, quosq; vocales in clitore fluvio ponit Mnaseas Patrensis. Taciturnitas vero hujusmodi quæ fit in piscibus, ita Flaccus meminit:

A piscibus abstineto. Taciturnitatem. Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, magis mutus quam piscis. Athenæus l. Dipnos. 8. Carm. l. 4. Od. 3.

> *O mutis quoque piscibus* *Donatura cygni, si libeat, sonum.*

Quam apposite autem & Claudianus silentium hoc piscibus attribuit: dum Rhadamanthum ait loquacissimos viros, & qui ausi sunt arcana prodere, in pisces indui apud inferos jubere his versibus:

> *Qui justo plus esse loquax arcanaque suevit*
> *Prodere, piscosas fertur victurus in undas,*
> *Ut nimiam pensent æterna silentia vocem.*

Atqui

Atqui Piscibus orientibus genitos, dicacissimos futuros ait Manilius quarto:

Néve sit ut primos animo pracedere pisces,
Garrulitas otiosa datur linguaq; venenum.
Verba maligna novas mussantis semper ad aures,
Crimina per populum populi fert ore belingui.

Sed, ut ad Pythagoram redeamus, Plutarchus in Sylla, eum ait vesci solitum iis, quæ diis immolata fuissent: cum vero piscium nullus ad sacrificium idoneus haberetur, ea quam profitebatur religione ab eis abstinendum censuisse. Sed quantum perinet ad sacrificium, non constare id multis docuimus exemplis. Idem Pythagoras mare Saturni lachrymas esse dictitat, quasi vellet ex hoc ejus impuritatem innuere.

HUMANÆ VITÆ CONDITIO. Cap. VI.

Mare cur Pernicies dictum.

ÆGyptii Sacerdotes igitur, uti propositum est, mare perniciem vocabant, ea præsertim de causa, quod cum totius alimenti sui beneficia ex Nilo consequerentur, corrumpi eum simul ac mari commiscebatur animadvertebant, atque ita mare dicebant, quod in humano genere vitale est vitiare. Ut vero scripturæ hieroglyphicæ speciem aliquam oculis subjiciamus, in Saï pro vestibulo templi, quod Palladi dedicatum erat hujusmodi visebatur argumentum. Infans, senex, accipiter, mox piscis, prostremoque omnium fluvialis Equus, quod humanæ fragilitatis conditionem indicat à pueritia vergentis in senium, ac iterum repuerascentis: accipiter vero Deum, ac perinde amorem, quodque in nobis divinum est, ac vitam ipsam vitalem ostendebat. Piscis, odium simul atque mortem, propter mare, quod exitium atque perniciem appellabant. Equus vero fluvialis impudentem violentiam notabat, ut qui nec patri quidem parcat suo, verum eum interficit, ut matris ipse connubio potiatur: atque ita propemodum concors ea discordia, quæ corporum temperaturam constituit, cum dissidere penitus cœperit, atque unum in alterum violentius grassari, mors inde sequatur necesse est. Fluvialis enim Equus ideo pro dissidio ponitur, quod in duobus contrariis elementis vivit, aqua & terra: noctu enim egressus aquis segetes depascitur, & binis est ungulis præditus uti boves, de quarum quidem ungularum distinctione in Sue satis ex Divinis literis disputatum.

A. *Nascimur.*
B. *Senescimus.*
C. *Vivimus.*
D. *Morimur.*
E. *Naturæ dissidio.*

ODIUM. Cap. VII.

ODium itaque per piscem interpretabantur, maritimaque demum omnia tanta religione & horrore prosequebantur, ut ne nautas quidem alloquerentur; rati, vel ex eorum sermone se contaminari; ita eos arbitrabantur à communi omnium aliorum victu & moribus dissentire, cum ex mari, quod Homerus nullius frugis esse dicit, victum hi tamen & necessaria sibi compararent, quæ Theon Grammaticus apud Plutarchum disputat Symposiacis, cumque elementum id ab humana natura non solum alienissimum, verum etiam illi inimicissimum asseverarent, nullum cum iis commercium habere voluerunt, quod vel in mari gigneretur aleretur ve, aut id inhabitaret. Neque tamen ignarus sum Plutarchum de mari præclare sentire, ut eorundem Conviviorum habetur decade quarta, sed nos hoc loco Ægyptiorum dictata, quæ interpretan-

Hinc forsan Κακῶν θάλασσα mare malorum, ex Eurip. in Supplicibus.

A pretanda desumpsimus, in primis commemoranda censemus. Nam illi cum tam pertinaciter mare abominarentur, mosq; esset in sacrificiis sal adhibere, ne marino uterentur, id ex Hammonis fonte deposcebant: afferebatur enim inde sal è palma contextis cistulis, quod purum arbitrabantur, quia ex ipso fonte, non ex mari proveniebat, cujusmodi salis vis magna in Noricis, Rhæticisque jugis atq; convallibus circa fontium margines concretum vulgo reperitur, neque alterius fere tota Germania salis habetur usus.

DIVINORUM AB HUMANIS SEPARATIO.

Cap. VIII.

Segregationes aquarum ab aquis quid denotarent.

Fuerunt è veteribus, qui segregationes aquarum ab aquis, apud Mosen, ita interpretati sunt, ut animos quosdam spiritu suo vegetos expertesq; corporis assererent, significari per aquas quæ supra cœlos in firmamento longè aliis præstantiores consedissent: infra vero, in ipsis quidē terrenis locis deteriores malignosq; moram traxisse, atque etiamnum trahere: idcircoque dicunt, eas aquas quæ supra cœlos collocatæ sunt, Deum laudare, per aquas autem eas quæ sub cœlis sunt collocatæ B genios interpretantur, quantum spiritu naturaque sua conari possunt, improbissimos, ab ea nimirum altitudine, quæ ad probitatem secundum naturam accommodatur, in ipsum imum pravitatis fundum, vitiiq; sentinam deturbatos. Eas vero aquas ut turbulentas, ut seditiosas, ut affectuum perturbationumq; procellis & turbinibus fluctuantes exæstuantesque maria non injuria nuncupatas fuisse, propter mutationis facilitatem, & momentorum voluntatis electionisq; motuum instabilitatem. Quam quidem interpretationem, ut alte nimis repetitam, & paucissimorum ingeniorum intellectui perviam Basilius haudquaquam magnifacere videtur. Ægyptiis tamen argumentum placuisse, indicium est, quod cœlum rore pluvium venerabantur: quod humor hujusmodi à probis illis naturis defluere videretur, quæ propter mentis puritatem dignæ essent, quæ decentem accommodatamq; Deo creatori laudem redderent, disciplinamque illam cœlestem in inferiora sparsim diffundere proseminareq; viderentur. Minimè igitur mirum est, si mare sacerdotes illi usque adeo abominabile existimabant, quod cœlestis roris puritatem contaminaret, & amaritudine sua dulcedinem eam omnem peracerbam redderet, ejusque indignationis ergo tantum in maritima omnia o- C dium, ut etiam insulares uti profanos aversarentur. Et mox receptum apud scriptores, insulares omnes malos esse, Lerios autem pessimos, quod in Siculos haudquaquam merito nonnulli detorsere: proinde ac in Lericorum locum Chios alii quidam substituerunt, nulla carminis habita ratione. Nam ut hoc obiter explicemus, epigramma est vetustum admodum, quod in vulgus prodiit vulgatis in exemplaribus:

Hoc quoque Demodoci. Chius mulus, haud quidem hic. hic non. Omnes absque Procle, Chius at ipse Procles.

> Καὶ τόδε δημοδόκου, χῖοι κακοὶ οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ,
> πάντες, πλὴν προκλέους, καὶ προκλέας ἢ χῖος.

Non sum nescius Chios hominum nequissimos olim habitos, quod ut credatur, satis est Theophrasti judicium, qui eos ait oratorem quemdam senem ad Lacedæmonios destinasse, qui quod eum puderet senectutis, canitiem succis fucaverat: cumq; is publicè dicere incepisset, surrexit Archidamus in ea tum Repub. longè princeps dixitque: *Quam obsecro sermonis incolumitatem habiturus est hic, qui mendacium non in anima solum verum etiam in capite circumfert?* Strabo tamen, decimo, carmen hoc Phocylidæ adscripsit, Leriosque, non Chios, ponit, ut legendum sit, λέριοι κακοὶ, & in fine, καὶ προκλέας λέριος; cui lectioni ego magis faveo, quod χῖος, pro χίος primam κατὰ συναίρεσιν producit. D Quidam eruditissimus alioqui vir Patroclum pro Proclea reddidit. Carmen itaque in hunc modum utrobique restituendum:

Chii nequissimi.

> Καὶ τόδε Φωκυλίδου, λέριοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ,
> πάντες πλὴν προκλέους καὶ προκλέας λέριος.

Id nos ita Latinum fecimus:

> *Hoc quoque Phocylidæ dictum, Lerii mali, at illud*
> *Non ita uti dicas, hic malus, ille minus.*
> *Pravi omnes, inquam, Procleam si demseris unum,*
> *Et tamen ipse etiamnum est Procleas Lerius.*

In quam quidem poëtices amœnitatem quam κατὰ πάρεργον, ideo tamen deflectere collibuit, quia dum hæc commentarer venit in mentem mihi epigrammatis Cornelii Castalii Feltrensis, Jurisconsulti in foro Veneto clarissimi, quod neminem eruditum legisse pœniteat:

Afrani, & Capito fratres, Neptunia proles,
Quorum jam tota est aurea facta domus:
Ambigitur multum de vobis, pejor uter sit:
Nam nemo id dubitat ne sit uterque malus.
Judice me Capito tu longè es pessimus omnium,
Et tamen est frater te quoque deterior.

Quod quidem scomma desumptum est ex epistola Phalaridis ad Adimantum, quam commodi tui causa libuit adscribere, ἀκούω σε διαφέρεσθαι πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὁπότερος ὑμῶν ἐστι χείρων, σοῦ μὲν ἐκεῖνον λέγοντος, ἐκείνου δὲ τοῦ ἔμπαλιν σέ. ἐγὼ δὲ οἴομαι, μᾶλλον δὲ καλῶς πέπεισμαι, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἐκεῖνον εἶναι κακίω σοῦ δὲ οὔτε ἐκεῖνον, οὔτε ἄλλων ἁπάντων οὐδένα. *Audio te cum fratre tuo altercari, uter vestrûm peior sit, cum tu quidem illum dicas, contra vero ille te: Ego vero existimo, imo perbelle mihi compertum est, illum utiq; aliis omnibus, te vero uno, neq; aliorum hominum quempiam esse peiorem.* Addam illud unum, si non satis nugarum est, quod ad Phocylidæ nomen epigrammati Græco insertum pertinet, videndum an eo spectet id salse dictum à Cicerone epistola ad Atticum libri quarti nona, καὶ τόδε Φωκυλίδου, ubi Pompejum perstringere videtur, qui licet egregie de Repub. loqueretur, parum tamen aut nihil differret à cæteris. Unde illud ad eundem Atticum lib. VII. Epist. *Dionysius vir optimus, ego quos tu bonos esse dicas non intelligo, ipse nullos novi:* id quod probando latissimè prosequitur. Sed nos jam satis.

NEQUITIA. CAP. XI.

Sal Ægyptiis odio maximo, & quare.

Quoniam vero mare ipsum in primis salsum est, & sal inde plurimum conficitur, totumque illud elementum si exsiccari posset, in sal abiturum est: Ægyptii ipsum quoque sal ita aversabantur, ut ne pane quidem salito vescerentur, quippe cum vivendi, ut sæpe dictum, puritatem in primis adamarent, id fixum immotumq; animo gerebant, ut omnia nequitiæ irritamenta summoverent: itaque sal ipsum summo studio rejiciebant, quod meram esse nequitiam intelligebant, cum, propter calorem sal irritare libidinem, seminalemq; vim expergefacere, & acuere feratur, unde salacitas petulantiæ nomen. Exemplo vero sint ostrea & conchylia in hunc usum à nepotibus summo studio conquisita.

Quasi dicas Saligenam.

Quin etiam mures abroso sale prægnantes fieri tradit Aristoteles. ἁλιγενής præterea Venus, illique salacitatis ergo fanum ad portum maris aruspices poni apud veteres jubebant. Et marini Dei omnes lasciviores fœcundioresq; ponuntur à Poetis. Nimirum & illa Cœli virilia Saturni falce rescissa, & in mare prolapsa, Venerem gignunt: quippe omnes fructuum vires abscissæ, atq; in humores viscerum veluti in mare projectæ, sicut illic Venerem, ita hic libidinem gignunt: Theologi nostri sensu longe teciore sal accipiunt pro doctrina Evangelica, idque sibi velle quod capite Levitici secundo dicitur: *Quicquid obtuleris sacrificii sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo: in omni oblatione offeres sal:* quasi dicere velit Legislator, quodcumq; docueris, quodcumque correxeris, in quacumq; virtute versatus fueris, ad Apostolicam æmulationem atq; imitationem tete accommoda: sal enim terræ Apostoli, Domini ipsius testimonio. Nam sicut omnis cibus ad nutrimentum aptus, diceret Hesychius, omnimodo sale conditur: ita omnis sermo utilis ad juvandum, Apostolicæ omnimodo sapientiæ necessarium habet condimentum. Sed ut ad mare revertamur, fluxum id atq; lubricum, non uti sal, solidum & frugalibus usibus commodum. Minimè prætereundus hic in divinis literis locus, ubi legere est Jordanem fluvium retrorsum fontem versus cursum suum reflexisse, quod, ut D. Ambrosius opinari videtur, significat mollitudinem animi ad maris lascivium profluentem cursum tenuisse, & ad fontem, quippe ad originem, hoc est Deum animi ipsius authorem conversum esse. Quoniam vero scriptum est partem aquæ Jordanicæ defluxisse in mare, partem vero conversam substituisse: Adamantius, qui per Jordanem baptismum intelligit, sententia priori non absimili figuram hanc esse dicit, ut per subsistentes aquas accipiamus eos, qui eo abluti lavacro, in pietatis dulcedine perseverant: per eam vero partem quæ defluat in mare, intelligamus eos, qui licet ad baptismum venerint,

Hinc obsoniorum obsonium dictum.

Hinc sal innuit frugalem victum.

nerint,in vitiorum tamen amaritudinem dilabuntur,eaq; salsugine corrupti,synceræ vitæ suavitate careant,cum manifestum sit, in tota hominũ vita nihil dulcius innocentia reperiri, peccato vero nihil amarius: etiam si quædam aspectu primo dulcia videantur.Sic apud Salomonem legitur Ecclesiaste: *Nam,in novissimis,*inquit,*amarius felle invenies,quod initio dulce videbatur.*Faciunt ad hoc &Græcorum fabulæ.NamArrianus in Indiæ descriptione fuisse ait insulam incultam in Erythræo mari,Nosolam nomine (sed Nosoram apud Stephanum legere est) centum fermè stadiis à litore distantem, quam indigenæSoli sacram esse affirmarent,in quam nemo transiret,aut si transisset,non amplius appareret: quoniam eam una Nereidum incoleret obscuro nomine, omnibus viris qui eo navem appulissent,commisceri solitam, ac eos postea in pisces conversos in mare demittere: quo scelere iratum ei Solem,ex insula migrare jussisse,neq; eam renuisse; precatam tamen,ut insita sibi voluptatis appetentia evanesceret,Deumq; optatis annuisse,ac omnes,quos illa veneficiis mutarat in pisces,in homines rursus ex piscibus commutasse, unde Ichthyophagorum genus emanarit, Ovidius tamen ait eam in piscem mutatam, eoq; modo libidinis pruritus extingui potuit, si modo hæc, eo loco intelligenda:

Lib. 4 Metamorph.

> *Nais, an ut cantu,nimiumq; potentibus herbis,*
> *Verteret in tacitos juvenilia corpora pisces,*
> *Donec idem passa est.*

Atque alibi apud eundem authorem pisce legasVenerem latuisse: fusus enim fugatusq; Veneris ardor,quonam evadat nisi ad frigidam piscium naturam,in quibus nullus alimenti fomes, quo iterum succendi queat? Hinc nostris etiam jejuniis piscis apponitur: ut ejus cibo lasciviæ calor tepefiat,atq; hinc etiam occasio aliqua castimoniæ reqiratur. Neq; obstant quæ superius de maris & maritimorum salacitate disseruimus:quia piscium genus,ut nonnulli disputant,tametsi degat in mari,ἀτρύγετον tamen ea de causa mare sæpius Homero dicitur, quod fructum nullum gignat, sed fluviorum & imbrium dulcis humor per antiperistasin amaritudinis corruptus, atq; in sese collectus, veluti calor in aëre frigidiore deprehensus,per frigidioris venti colluctationẽ in fulmen abit: ita hic frigida materia quæ nonnihil terreni secum traxerit,intra calidam comprehensa,varia piscium genera producit,quorum insitum frigus tepôre inde maris facile confovetur. Non enim omnia piscium genera progenerat: argumento est,quod simulac in mare pluviæ deciderunt,Solq; flagrantivus per sudum irradiarit, extemplo videas superficiem maris innumerabilibus pisciculorum animulis pullulare: in quibus infinitus Aquarum numerus,quæ à Græcis ἀφύαι, quod ex pluvia generantur,nomen accepêre: ostrea tamen ac conchylia,quæ libidinosa diximus,plus aëris admittunt,ac perinde spumosiora sunt,& salsugini coalita & applicita: quare minimè mirum si accidat hæc salaciora fieri.Atqui non hic testacea neq; crustacea inter pisces assumimus,sed duo illa tantum genera,quæ initio posita sunt, vel lubrica,vel squamosa:in his enim nostra plurima dictio versata est:quamquam Manilius eos qui Pisces horoscopum habuerint, libidinosos futuros præsagit Astronomicon IIII.

> *Scilicet in piscem sese Cytheræa novavit,*
> *Cum Babylonicas summersa profugit ad undas,*
> *Anguipedem alatos ungues Typhona ferentem,*
> *Inseruitq; suos squamosis piscibus ignes.*

AMICITIA FIRMA. CAP. X.

ALioqui sal amicitiæ symbolum fuit durationis gratia: corpora enim solidiora facit,& diutissimè conservat, unde hospitibus ante alios cibos apponi solitum, quo amicitiæ firmitas ac perseverantia significetur: Quare pleriq; ominosum habent, si sal in mensam profundi contigerit: contra vero faustum, si vinum atque id merum effusum sit. Vel, quia velut ex aquis sal multis & fusilibus in unum quoddam & solidum coit, ita ex diverso convenientes in unum animi coalescant, fiatque Platonicum illud, μία ψυχή.

Hinc illud Ἄλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, non oportet transgredi salem & mensam, hoc est, jus amicitiæ. Una anima.

A MUSIS ET GRATIIS ALIENUS. CAP. XI.

SEd ut ad piscem revertamur, cum animalia reliqua terrestria quam volatilia, multa dent & ingenii & docilitatis experimenta, soli pisces indociles prorsus & stupidi sint, præter pauca admodum,quæ vel in Delphino, vel in paucissimis aliquot admiramur, mos apud Ægyptios inoleverat, ut cognomento Piscis hominem à Musis &Gratiis alienum cavillantes appellarent.Sed qui piscium

partes tuentur, multa etiam in eo animantiũ genere deprehendunt, quæ mentis aliqua vestigia præ A se ferant, sed propter habitationis diffidentiam, ea hominibus minus cognita: terrestria siquidem & aëria domi propemodum, & in nostro fere omnia municipio contemplamur, quare multa facilius licuit explorare, Ægyptiis vero ea minus innotuisse quam aliis, qui nullum cum piscibus comercium habere voluerint. Nam, ut reliqua hujusmodi multa dissimulem, in Eloro Siciliæ Fluvio, qui urbem Eloram à se ita nuncupatam præterfluit, cicurum genus piscium fuisse tradit Apollodorus inclamati enim accedebant, & cibum è porrigentis manu placidissimè capiebant. Citat Stephanus Chronicon primum ubi hæc ab Apollodoro memoriæ demandata fuerint. At veterum parsimonia numquam satis laudari potest: nam apud Homerum non Græcos solum, quo tempore circa Hellespontum militabant, piscibus abstinuisse comperias: sed & Phœacas, Horatii etiam nostri testimonio helluones procosq; ipsos Penelopes sola ganea nobiles, quamvis insulares essent, marinum obsonium nullum appetiisse. Ulyssis vero socios videas non nisi extrema necessitate coactos expiscari: quippe commeatu omni absumpto, ne Solis boves attingerent, non obsonii causa, sed ut famis ferociam, quæ ob ingenitam importunitatem Malesuada dicitur à Poetis, aliquo pabulo mitigarent. Videas apud Saty- B ricos piscium esculenta, utpote quæ tantum ad luxum & ingluviem spectent, sæpius improbari. Neque lautiora aliter Romanis, ubi se deliciis dedere cœperunt, convivia fuere, quam opipare piscib⁹ instructa, eo, inquam, tempore, quo illi omni turpitudinis genere lascivire licentius sibi permittebant, pristina prorsus abolita disciplina, quod Satyricus Poëta carpit:

Sic Plinius genera piscium in piscinis Cæsaris ad nomen venire ait, lib. 11. c. 70.

Et metus & Malesuada fames, & Turpis egestas lib. 6. Æneid.

Aqua ita defecit nostrum mare, dum gula sævit Proxima, nec patitur Tyrrhenum crescere piscem,
Retibus assiduis penitus scrutante, macello Instruit ergo focum provincia.

Ne vero quæ Seneca in Romanorum luxuriam libro Quæstionum tertio refert, hic stomachosius repetam, Catonem merito admirari solitum accepimus, quomodo civitas salva esse posset, in qua piscis pluris quam Bos venundaretur, quod in hac quoque temporum miseria passim fieri, manifestum est.

GANEA. Cap. XII.

NEque quidem satis fuit piscibus in escarum principatum admitti, verum eo improbitatis & pe- C tulantiæ processere, ut soli sibi Obsonii nomen usurparint: nam veteres ὀψοφάγους, hoc est, obsonatores, ut Latini vocabulum à Græcis mutuati dixerunt, eos appellabant, qui pisces undecunque conquisitos studiosius compararent. Demosthenem ajunt cum Philocratem cupediariæ impudicitiæq; criminaretur, eum ex auro proditorio & scorta & pisces commercanum accusasse. Quinetiam pro Ctesiphonte, cum quidam in comitiis esse jam comedendi horam clamitaret, *Nullo*, inquit, *pacto bone vir, nos hodie piscedulos reddes:* quasi lurcones & ganeones ex uno piscis esu notare vellet. Antagoram Poetam Antigonus Rex increpuit merito, cum eum deprehendisset in Congro pisce condiendo diligentius intentum, quamvis ipse regis curiositatem converso cavillo illuserit non infacete: Antigonus enim dixerat, *Putasne, Antagora, Homerum cum illa scriberet, in Congro condiendo umquam occupatum fuisse?* cui Antagoras, *Putasne, Antigone, Agamemnonẽ cum illa faceret, quo quis modo Congrum condiret, solicitum fuisse?* Piscem igitur pro ganea poni non ignarus Horatius, cum Iccium ad frugalitatem hortaretur, eumq; commendaret quod tali esset animo præditus, ut neque rerum opulentia moveretur, neq; vilioris cibi frugalitatem aspernaretur: quippe qui in medio positorum D abstemius herbis viveret, his tamen ita contentus esset, ita sibi rerum omnium opulentiam redundare putaret, ac si eum liquidus fortunæ rivus inauraret, id mox adjungit:

Antigoni & Antagoræ dicta mutua.

Verum seu pisces, seu porrum & cæpe trucidas:

Epist. lib. 1. 12. epist.

hoc est, sive lautiore victu, seu parco delectaris: per pisces delicatiores, uti dictum, epulas per porrũ & cæpe, frugalitatem intelligens. Omnis enim caro, inquit Heraclitus, corpus est, vel corporis pars: maritimorũ vero vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparavit. Sane Plato, qui nihil ex Ægyptiorum opinione in mari nasci Jove dignum dixit, marina ipse corpora Diis amicissima arbitratus est: quare nonnulli afferunt Ægyptios sacerdotes non alia ratione maritimis abstinuisse, nisi ut piè casteque viverent: veriti forsan, qui delicias omnes aversarentur, ne piscis & cibus

A esset simul & condimentum. Beatos enim illos tantum judicabant, qui simplicem ac necessarium cibum deliciis quibuscumq; præferrebāt, quod & saluberrimum essePlinius atestatur. Diodorus tamē primum ex radicibus, secundum ex pisce cibum apud Ægyptios fuisse contendit. Cæterum nos de sacerdotibus, non de profanis loquimur: nam & Horus ipse author Ægyptius, alios omnes dicit pisce vesci solitos. Neq; nescimus ex lacu à Myride fosso tantam fuisse piscium capturam, ut argenti talentum singulis diebus vectigalis nomine Reginæ persolveretur. Aliarum vere gentium sacerdotes non modo piscem non abhorrerunt, sed & loca quædam Diis sacra esse commenti sunt, ut Solis ipsis pisces inde capere liceret: cujusmodi erant Rhiti in Attica regione juxta Elevsinorum fine alvei quidem ipsi tantum fluminum, cum aqua omnis, quæ illic flueret ac reflueret, marina esset: quæ loca Cereri ac Proserpinæ sacra dictitabant ac perinde solis sacerdotib9 deberi. Quinetiam ætate nostra, fluminum, stagnorum, lacuumq; plurimorum expiscationes sacerdotum tantum ditioni additæ sunt. Quoniam vero plerisq; locis mordet Erasmus Christianismi mores super esu piscium & jejunii, dum modo ita dicit: *Cum olim præcipuus gurgitum luxus fuerit in piscibus, mirum est hodie religionis causa* B *vulgus piscibus vesci.* Alibi: *Olim vesci piscibus pro deliciis habeatur, & infami vocabulo dicebantur Opsophagi, nunc ea res magna est sanctimonia.* Alibi his mordaciora comminiscitur, quasi velit ostēdere, adactos nos esse legibus, ut jejuniorum tempore piscibus vesci compellamur. Respondemus ad hæc, ex sanctissimorū Patrum sententia, pisces non ex edicto nobis oggeri, sunt enim multa & fragū & olerum genera, quibus nutriri valeamus: neque, ut per argutos salsosq; jocos ritum perstringit, ad sanctimoniā ullius cujuspiā opinione spectare, sed cum Christiano homini tum semper, tum in jejunio maxime lasciviæ omnis abstinentia proponatur, cibiq; inprimis effluentia, luxusq: corrigatur, pisces tamen ac jejuniorum consolationem indultos esse, qui quidem delectare aliquantulum, saginare vero, aut obesum corpus reddere minime possint: nullius enim, ut sæpe diximus, aut parvi sunt nutrimenti, ideoque cibūs est corporibus, quod non Platonica tantum, sed nostra etiam sibi Philosophia deposcit, debilitādis idoneus. Sed Gregorium ipsum audiamus. Epistola ejus est ad Augustinum Britāniarum præsulem, in qua quantum ad jejunia pertinet, piscium esum ait ita homini Christiano indultum esse, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium: monetq; insuper, ut qui carni- C bus sibi abstinendum constituere, sumptuosiora marinarum belluarū convivia instruere haudquaquam velint. *Decret. dist. 4. c. deniq. c. & post pauca.* Atqui ganeam ex pisce non ea tantum causa significari dicendum, quod avidius à lurconibus expetatur, quam quod ipse quoq; piscis natura vorax est, quam quidem Virgilius notat, Ciri, propterea quod Thetis Scyllam Nisi ejus opem implorantem in piscem vertere noluerit, verita scilicet, ne actutum ab aliis piscibus devoraretur:

Quia non ad necessitatē sed ad luxum & ganeam piscium esm. Ægyptii sacerdotes maritimis abstinebāt. Plin. l. 32. c. 1.

Præsertim in colloquiis. tit. de Ichthyophagia.

Piscium esus quare jejuniorum sit Christianis indultus.

—— Nam miseros mutavit virginis artus
Cærulæo pollens conjux Neptunia regno:
Sed tamen externam squamis vestire puellam.
Infidosque inter teneram committere pisces
Non statuit, nimium est avidum pecus Amphitrites.

NOn ignorandum vero pisces eruditioribus animas esse, quod ex puriore quodam constent elemento neq; multum concretos aliorum morētur, primique animatorum à Deæ creati, ut observat Philo quodammodo animalia, & non animalia, vel ut ita dicam, mobilia inanimata, quibus ad solam corporis incolumitatem Deus animalem spiritū afflarit: veluti sal carnibus ne putrescant adhiberi solet. Apud Festum Pompejum legas genus pisciculorum majorum pro animis humanis Vul- D cano dari solitum, quotannisq; piscatorios ludos trans Tyberim in ara Vulcani menseJunio celebratos. In quo illud animadvertendum, vulgatos Festi codices in damno esse, cum in antiquo manuscripto legerim, quod id genns pisciculorum vivorum datur ei Deo pro animis humanis, non autem genus pisciculorū majorum: nam si majores, quomodo pisciculi? Est & alterum eodem loco mendum, quod scriptum est eos ludos fieri solere à pop. Rom. cum vetus codex habeat, à prætore Rom.

INNOCENTIA. Cap. XIII.

NEque desunt, qui piscem innocentiæ hieroglyphicum esse contendant, cum omnino sint innocui, neq; elementum suum ad insidias aliis inferendas transgrediantur: eoq; spectare dicunt Pythagoræ præceptum, qui abstinendum esse piscibus edicto caverit, ne persequerentur, insontes.

DÆMONES IMPROBI. CAP. XV.

ALii per animalia quæ in aquis degunt, improbos dæmones significari tradiderunt, ut in sacris literis Jonathas Chaldæus interpretatur, & superius, ubi segregatas aquas ab aquis exposuimus, aliorum quorumdam sententiam idem sentientium recitavimus. Sane Magi dæmonas aqueos dicunt, lasciviæ libidinique præfectos, & marinos deos vetustas omnis pro hieroglyphico lasciviæ posuit. Et pisces maris Euthimius ait positum pro dæmonibus, qui inter vitæ nostræ fluctuationes versantur, & in amara pravorum salsugine vitam ducunt.

GENTES. CAP. XVI.

IN Christianæ vero pietatis institutionibus, gentes quæ divinum cultum nondum suscepissent, per pisces indicabantur. Atqui gentes hujusmodi dæmonum cultui passim dediti erant, quare piscatoribus hæc à Deo provincia demandata, ut pisces in sacerdotum imperia redigerentur. Porro Assertor noster in Evangelio pisces assos comest, quod indicat, sacrificium quod offertur Deo, non elixum, sed assum esse debere, fidem quippe veluti igni probatam, & sancto ferventem Spiritu offerendam. Eodem respicit, Ambrosio teste, Servatoris ejusdem nostri dictum in Evangelio, simile esse cœli regnum reti misso in mare, quod piscium genus omne congreget, quæque ibidem subsequuntur: ubi nimirum de mortalium animis sermo est, quæ ad sanctioris vitæ institutionem attrahantur. Quin & Propheta cum de piorum congregatione loqueretur, super maria fundatam eam dixit. Apertissime Esaias: *Ecce*, inquit, *gentes quasi stillæ situlæ*. Septuaginta sic reddidere, *Sicut aquæ multæ*, quod idem est.

Pisces assos comedere quid in sacris literis.

IGNORANTIA. CAP. XVII.

SQuamatum quidem & pinnulatum piscium genus satis expositum est ex Origene, quæ scilicet ejus hominis hieroglyphica sint, qui veterem possit hominem exuere: ideoque omne quod habet squamas & pinnulas, tam in mari quam fluminibus & stagnis, electo populo comedere concessum est. Illud addendum ex Hesychio, squamas ignorantiæ hieroglyphicum esse, quæ quidem opera beneficioque scientiæ excuti amoverique possunt. Id in Paulo liquido commonstratum, qui cum veritatem ignoraret, cæcus factus est: addita vero Christi doctrina, quam Ananias ei prædicavit, ceciderunt utique squamæ ab oculis ejus, & mox vidit.

Act. Apost. cap. 9.

D. Pauli conversio.

AQUÆ CAP. XVIII.

ASsyriorum vero religio fuit, ut piscibus abstinerent in Rheæ venerationem, quæ quidem ea Isis dea erat, quæ pluviis potissimum dominatur: ῥέω enim fluo est: putabant enim illi ex aqua & aëre naturam rerum præcipue constare: proque unda pisces, pro aëre Columbam venerabantur, de qua suo loco dictum.

Athe. lib. 8.

FACELITIS. CAP. XIX.

QUamvis alii factum hoc in Facelitidis deæ, quæ Veneris fuisse filia perhibetur, cultum asserunt, eamque olim in piscem commutatam, quam Syrii pro dea coluere, atque in ejus honorem Basso referente, pisces argenteos in templa detulere. Chalon amnem in Syria ponit Xenophon, in quo magni & mansueti pisces, quos Syri veluti sacrosanctos habent, eosque violari, æque ac Columbas, nefas putant.

Vide Lucianum in libello de Syria Dea, & Artomidorum l. 1. c. 9.

DERCETO. CAP. XX.

QUin & Derceto, sive, ut tradunt alii, Atargaten, muliebri effigie, quæ in piscem ab umbilico desineret, summæ venerationis deam in templis apud Ascalonem habuere. Et ut his finem imponamus, Oxyrynchitæ Ægypti populi piscem urbis suæ cognomine sommo cultu pro dea coluerunt, hique Canem & mactare & esse soliti sunt, in Cynopolitarum ignominiam & opprobrium, quod illi piscem Oxyrynchum apud se pro deo habitum, comedere non verecundarentur. Cynopolitarum enim deus Anubis fuit, quem canino, ut suo loco dictum, capite faciebant.

Hieroglyphicorum Tomi primi finis.

Tomus

Tomus Secundus.

ILLUSTRI AC GENEROSO HEROI D. JOANNI JACOBO FUGGERO, KIRCHBERGÆ, WEISSENHORNI, &c. DOMINO, LITERARUM PRÆSIDI, AC STUDIOSORUM omnium Mœcenati,

JOAN. PIERIUS VALERIANUS S. P. D.

B

Cum ea munera, quibus humanum genus Deus liberalissime honestatum voluit, mecum ipse considero, Jo. Jacobe Fuggere *Heros ornatissime, in eam opinionem adducor, ut existimem nullum majus reperiri posse, quam literarum flagrans studium, vel discendi cognoscendive cupiditatem potius, ex quibus & rerum bonarum voluntatem excitari, & verarum intelligentiam nasci perspicimus: nihilq; in rerum natura existere, quod ita tum mores erudiat, tum viam quasi muniat ad summum splendorem consectandum, quam* παιδείαν *humanitatem inquam atque doctrinam. Idem plane te sentire video, qui cum omnem semper excellentem in societate humana virtutem memorabilem extitisse cognoveris, tum ingenii, doctrinæ, sapientiæ honores præcipuam habuisse erga mortale genus famam ac commendationem non ignoras. Hanc ut veram & expressam, minimeq; adumbratam tibi comparares, nihil prætermittendum putavisti, quod ad verum ingenii cultum, animumque doctrina informandum pertineret. Lustrandam itaque primo una cum fratribus Galliam eruditissimis hominibus, & liberalibus studiis affluentem, mox Italiam omnium bonarum disciplinarum altricem censuisti: ac inde eam sapientiæ morumq; laudem paulo post ad tuos reversus vestræ Germaniæ ostendisti, ut jam omnes cognoscerent te non solum eximiam ad recta vitæ instituta progressionem fecisse, sed eos etiam aditus quasi adaperuisse, quibus lætos uberesque fructus ad genus humanum redundaturos & sperarent, & jam etiam cernerent: eamque spem & expectationem de præstanti consilio tuo, successus plane confirmavit & auxit. Videmus enim admirabilem illam tuam virtutem non modo elegantissimarum artium institutione, scientia ac judicio commendari, sed etiam animi magnitudine, clientelis, munificentia, liberalitateque mirum in modum illustrari: ut commoda, quæ ex tanta tua fortuna & amplitudine omnino maxima sperabamus, longe majora nos jam consecutos fateamur. Quamobrem ut multa prætermittam, egregia quadam ac plane invicta animi celsitudine te præditum declarasti, cum maximas opes profunderes, ut bibliothecam magna librorum Latinorum, Græcorum, Hebraicorum, aliarumq; linguarum multitudine ex Italia, exterisque provinciis comportata construeres & exornares, ut quam multorum hominum studia laudatissimo exemplo ad dignitatem, ac rectiorum disciplinarum cultum excitares. Tua enim semper laus erit, tibique acceptum referre debebunt studiosi, quod multis commodis fruantur, & quod animum optimarum artium scientia disciplinarumq; studiis excolere possint. Verum his in omnes collatis beneficiis, quæ maximæ sunt, acquiescendum tibi minime judicasti, quin potius majora moliris, ac alteram illam plane regiam benignitatem adhibendam dum afflictos recreas, jacentibus dexteram istam tuam pietate præstantem porrigis, de bonorum commodis & ornamentis cogitas, dum omnes denique liberalitate immortalibusque beneficiis tibi devincis. Siquidem existimasti te pro tua fortuna posse, pro acerrimo singularique judicio debere, ut curares tenuiores, felicioribus tamen auspiciis natos adolescentes, tuis sumptibus in Germania, Italia, & Gallia benigne tantisper fovendos & sustentandos, dum eos in omni bonarum artium genere progressus fecissent, ut docendi alios munus jam suscipere ac obire possint. Quo quidem instituto nullum illustrius, nullum ad commemorationem nominis tui cum omni posteritate adæquandam aptius esse judicamus: hac enim ratione declaras te maximo semper honore dignum, teq; perstudiose ea sequi, ex quibus vera, non adumbrata laus nascitur, &*

nomen tuum tot etiam & tam praeclaris testimoniis virtutisq; monumentis ad omnem memoriam commendatum celebrabitur. Nam quaecumq; accuratius nunc scripta & expolita Germanorum opera sunt, ea forte omnia ad te missa, & tuae felicitati credita leguntur: etsi non authorum commendatione, vel tuo saltem nomine sunt in manibus. Tibi debetur (de aliis eruditissimorum virorum lucubrationibus, quae satis multae sunt, nihil dico) quod Demosthenem, Aeschynem, Isocratem, Pausaniam, ad nostrorum hominum cognitionem translatos habemus, dum eruditione praestantem virum Hieronymum Vuolfium in clientelam suscipis, ac praemiis ornas. Haec cum sermone omnium ad nos perferuntur, cum in editis libris videmus & legimus, felices eos judicamus, quibus Dei beneficio datum, vel usu familiaritatis, vel officiis aliquibus tibi conjungi, qui à tantis ornamentis commendationem ducis. Quapropter ego primus fortassis eorum, qui ne de facie quidem te norim, accurate operam dedi, ut aliqua in re animum tibi atque observantiam probarem meam. Nam Hieroglyphicorum meorum commentariorum alterum Tomum ad te mittendum censui, ut unicum studiosorum ornatorem, cunctarumq; artium bonarum praesidem: adductus non solum humanitate ac benignitate tua, plurimis quidem & amplissimis officiis perspecta studiosis omnibus, verum etiam, ut jam dixi, opinione quae apud me est, de egregia tua erga literas promovendas voluntate. Cui quaeso aptius & convenientius hujuscemodi scripta mitti possunt, quam ei, qui ita illa semper amavit & excoluit, ut in his ipsis vel tractandis, vel judicandis longe omnibus praestet, ac maxime insignis habeatur? Accessit huc & similitudo quaedam, quam te habere video cum ornatissimo Florentinorum principe Cosmo, qui cum familia Medicea ortus sit, hoc est sapientiae stirpe, avita quadam benignitate solus hoc tempore in Italia inventus, literarum, venustatis elegantiae, atq; adeo virtutum omnium vindex. Quamobrem cum singulos fere Commentarios amicis variis inscripsissem, priorem Tomum in universum huic optimo Principi tuendum conservandumque praemisi: pari ratione satis feliciter agi cum hoc altero Tomo jam existimavi, si eum in tuam clientelam de me absente, deditissimo certe, tanquam praesente susceperis. Quod te facturum pro singulari tua humanitate minime dubito, cum jam Fuggerana domus in ipsa Germania non solum singulos ac universos debitis officiis complectatur, sed virtutis ipsius quasi seminarium existat. Praeterea si requirendus erat literarum patronus, qui hoc tempore citius comparandus, apud quem tanquam portum, ipsae contra barbariem opem & patrocinium inveniant? Equidem quod ad me attinet, quotiescumq; ad ingenium, studia, & instituta, tua inquam & Cosmi Medicei consideranda animum confero, non possum non confiteri, me maximo cumulari gaudio, cum propter multa quae & sapienter facitis, & optime ratione temporum habita statuitis: tum quod in tanta bonorum Principum orbitate, tantaq; beneficorum & liberalium hominum inopia, qua hodie passim in orbe Christiano (quod pudet dicere) laboramus, pro humanitate, sapientia, liberalitate prolixa, aliis libentissime ea largimini, quae magnis laboribus, ac singulari industria consecuti estis, quodque omnes intelligunt vos in beatis & omni copiarum genere florentibus civitatibus principem locum tenere, in summa tamen vestra fortuna, virtutis laudem magis enitescere, quam fortunae gratiam. Quae jam tuae ἐξοχῇ adferimus, explicationem continent eorum, quae sacerdotes Aegyptii ἱερογλυφικῶς circa corporis humani fabricam commenti sunt, auspicati à capite longe nobilissima parte: ne quis existimet hos Aegyptios ipsos ita brutorum cultui deditos ut non etiam hominem qua meretur veneratione susceptum reliquis omnibus praetulerint: ac μικρόκοσμον agnoverint. Nam si multa eruditi viri admirati, quae illi in eo animantium genere quod nos rationis expers ducimus, observassent: longe ea plura sunt, quae solo ex homine sacrarum apud eos literarum materiam ad sua illa hieroglyphica suppeditarint, quippe cujus membra singula in hujusmodi mysteria receperunt. Hasce meas lucubrationes separatim eo nomine tibi deberi intelligebam, quo studiosi & boni omnes communiter ingenii sui monumenta tibi deberi profitentur. Et certe si justi rerum aestimatores esse volumus literati, optimisque studiis dediti, nulla alia ratione majorem suorum laborum commentationem sperare possunt, quam si in ejus principis nomine illas apparere fecerint, in cujus autoritate & judicio praecipua proborum doctorumque pars acquiescit, & qui animi magnitudinem diligentia, integritate & consilio sustinet, atq; tum literarum gloria, tum etiam sapientia laude fruitur.

Vale.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XXXII.

DE IIS QUÆ PER CAPUT SIGNIFICANTUR

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD JACOBUM FUGGERUM.

PRINCIPIUM. Cap. I.

PRæcipuum quidem Capitis hieroglyphicum apud omnes fuit, ut ex eo principium intelligeretur, id vel frequentiſſimus authorum uſus, vel nominis ipſius indicat originatio: ſiquidem ita vocatum ait Varro, quod ab eo capiant initium, & ſenſus & nervi. Vel quotidianus ſermo aperte declarat, dum aliquem eſſe huic vel illi rei caput dictitamus, dum à capite aliquid exordiri, dum in proverbiis, piſcem à capite primum putere, Græci dicunt, cum malorum publicorum & privatorum cauſam in Reipublicæ vel familiæ cujuſquam principe conſiſtere profitentur: ad id Platonicum ſcilicet intuentes, tales eſſe cives, quales qui primatum inter eos obtinent. Et Cicero, caput eſſe ad beate vivendum ſecuritatem ait. Pro præcipuo vero, ad Appium Epiſtol. *An tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio, deinde Imperatori, deinde more majorum, deinde quod caput eſt, amico.* Sed quid alienis adeo immoremur, cum noſtris abunde uti poſſimus? Ipſo ſtatim Bibliorum principio, Bereſith, Aquila vertit, ἐν κεφαλίδι, in capitulo, quod caput initium cuſtosque rerum ſit, vulgata editio fecit, *In principio*, quod hieroglyphici eſſet interpretamentum. Alii dixerunt, in capite, in Filio: nam mundus per ipſum factus eſt. Quod vero in Eſaiæ viſione habetur de Seraphim duobus, qui ſenis ſinguli alis præditi, binis caput Dei velabant, binis alteris ejuſdem pedes obtegebant, per adopertum caput, exordia Dei incomperta eſſe interpretatur Adamantius, per obtectos vero pedes, noviſſima non comprehendi, ſola media in conſpicuo eſſe, opera quippe ejus divinæ indicia providentiæ, cœlorum motus varios, Solis, Lunæ, ſtellarumque progreſſus, terræ, maris, & aëris viciſſitudines, & quæcumq; in rerum natura ſuo ſunt ordine diſpoſita: ſed enim quæ antea ita fuerint, novit nemo. Ex iis, quæ ſunt, Deum intelligimus: poſthæc quæ futura ſunt credere quidem poſſumus, ſed ſcire nequimus. Unde legas apud concionantem in Divinis literis Regem: *Annunciate mihi priora, & noviſſima quæ erunt, & dicam vos eſſe Deos.*

Terent. in Eunucho.

Vel arceſſere.

ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται.

Aperte Virgil. Æneid. 10. O Latii caput horũ & cauſa malorum.

Capitis in Divinis explicatio.

DIVINITAS. Cap. II.

IN Deo ſane Caput cum ponimus, id quod in eo conſtat Divinitatis intelligimus, quæ cuncta ſcilicet præcedit, & cui omnia ſubjecta ſunt, diceret Eucherius. Idem & Hieronymus tradit eo libello, in quo, quid ſit Divinitas, explicat. Tam inſano vero cultu Ægyptii caput omne venerabantur, ut à capitibus & armis brutorum prorſus abſtinerent, Divinitati injuriam facere arbitrati, ſi quis illa eſitaſſet Platonici tradunt humanum caput ad mundani orbis ſimilitudinem compactum, in eoque duos animæ divinos circuitus interlocatos, eſſeq; membrum diviniſſimum ac reliquorum omnino princeps: reliqua, ut capiti ſerviant adjuncta. Caput, ait Hieroſolymitanus Heſychius, ut hoc obiter

 adda-

Una cum quinq; sensibus interioribus & quatuor exteriorib. Caput pro mente.

addamus, uniuscujusque animalis ratione pollentis Mens dicitur, cujus sedes cerebrum: unde caput, & cuncta quæ adhærent jecori, super altare in holocaustum ponere jubemur: nam & cor & jecur concupiscentiæ nostræ impetum, motumque continent. Hinc Paulus nobis bene precatus: *Pax*, inquit, *Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras.* Idem Hesychius huc adnectit illud ex Esaia: *Omne caput languidum, & omne cor mærens, à planta pedis usq; ad verticem, non est in eo sanitas.* quod enim in nobis est rationis, ut dictum, in utroque habitat, & corde & cerebro. Non decet autem mentem sobriam dividi, sed esse veluti vinculum, quod affectus nostros ad sanam rationem adjungat atque devinciat.

τὸ κεφάλαιον τῆς τυραννίδος, caput & princeps tyrannidis. Lucian. in Tyrannicida.

DOMINIUM, Cap. III.

ET quamvis per se caput principatus indicium sit, longe tamen significantius hieroglyphiceque magis id ostendit, si fascia redimatur, sive ea Corona, sive, ut apud Græcos, Diadema vocetur. Nam & conjectores eo redimiculo caput insignitum per somnium visum, dominii signum autumant. Sedenim diademati suus est locus inter vestimenta, ubi reliqua tractamus insignia, nunc de capite simpliciter verba facimus.

Artem. l. 1. cap. 18.

MUNDI MOLES. Cap. IV.

SErapidis simulacrum apud veteres authores celeberrimum, cœlum habere caput dicebatur. Unde Eustathius erudite 1. Iliad. veteres ait cœlum pro capite accepisse, atque ita Pallas de cœlo descendit, incitatiorem Achillis iram compressura. Sed quoniam multa super eo toto opere dicenda sunt, quod id sibi numen Ægyptii pro rerum natura confinxere, non importunum fuerit loco hoc totam hieroglyphicam ejus effigiem, per quam mundi totius moles indicatur, semel eo modo describere, quo exhibita est ab oraculo, quod ut fertur, ipse de seipso in Nicocreontis Cyprii regis gratiam his carminibus enunciavit:

> Εἰμὶ θεὸς τοῖος δέμασι οἷον, κἀγὼ εἴπω
> οὐράνιος κόσμος κεφαλή, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
> Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
> ὄμματα τηλαυγὲς λαμπροῦ φάος ἠελίοιο.

Sed quoniam in Macrobianis aliquot codicibus pro lectione, quæ est τοῖος, δέμασι. legere est castigatiore versu τοῖος δὲ μαθεῖν, si cui ea magis arrideat, dicamus:

> *Sum Deus, ut discas, talis, qualem ipse docebo,*
> *Cœlestis mundus caput est, mare venter opacum,*
> *Terra pedes, aures versantur in æthere summo,*
> *Lux, oculi, quam solis habet splendentis imago.*

Ubi animadvertendum, ventrem pro mari, & vice versa, mare pro ventre etiam apud alios accipi, præsertimque apud conjectores. Nam Hippocrates Cous horum sententiam secutus, cum ægrotum, qui per nocturnam imaginem mare perturbatum viderit, morbo ventris tentari conjicit, idq; minime contemptui habendum judicat, qui adhibitis remediis, quo nutricatu is curandus sit, statim docet. Quin apud nos etiam in sacris literis aliquid in hanc sententiam de Deo legere est. Nam, ut Cyprianus ait, mali dæmones ita per fabulas ea depravabant, quæ manifestissimis passim verbis in Divinis literis explicantur, ut illud in hanc sententiam apud Esaiam 66. *Quam mihi sedem ædificabitis? aut quis locus ad requiē mihi? cœlum mihi thronus est, terra autem scabellū pedum meorum*, quod, quo sit intellectu accipiendum, videris apud Adamantium super Genesim, homilia prima. Apud Hieremiam 22. *Nonne cœlum & terram ego impleo?* Et Prov. 15. *In omni loco oculi Dei speculantur bonos & malos.* Hinc Cyprianus idē, in abditis & secretis vel semotis locis, in cubiculis etiam ipsis orandum monet, idque magis fidei convenire. ut sciamus Deum ubiq; esse præsentem, audire omnes, & videre, & majestatis suæ plenitudine in audita quæque & occulta penetrare. Cum ita veteres per Serapin universam mundi molem, & ipsa rerum principia intelligerent, certatim eum templis magnificentissimis honestarunt, cujusmodi ea fuerunt, quæ in Memphi & in Alexandria celebrantur. Pausanias Athenis etiamnum templum Serapidis fuisse narrat, Ptolomæi in gratiam structum. Invaserat autem Ptolo-

Quin etiam tres in Deo verò personas, juxta oraculum, quod perhibetur Thulidi Ægyptiorum regi renunciatum. Sed hoc superstitiosorum commentis depravavit.

A maxum Lagi superstitio ex dæmonis apparitione, qui jusserat, ut apud Eustathium est, mitti navem, quæ appulit Phocidi, & accepto inde oraculo Sinopen accessit, indeque Jovis Serapidis simulachrum transtulit, quod quidem cujusnam esset materiæ discerni non poterat: nempe ut chaos ipsum, cujus symbolum erat, præ se ferret. Et quod illi simulacrum in templo Alexandriæ ita vastum erectum est, ut dextra unum parietem, alterum læva perstringeret, ex omnibus metallorum lignorumque generibus compositum ferebatur, ut nihil non complecteretur: quod terra vel proferat, vel intra viscera abditum occultarit.

Ut & apud Spartanos, Messenios Bœotios.

LOCUPLETATIO. CAP. V.

EA autem potissimum de causa Serapis in cultu erat, quod persuasum mortalibus fuit, inde locupletiores divitias obvenire. Ait enim Psellus, dæmonas nobis sæpe divitias polliceri. Porphyrius magnorum dæmonum principes Sarapin & Proserpinam agnoscit. Nam omnino qui apud Ægyptios Serapis, apud Græcos Pluto est. Pluto idem qui Divitiarum Deus. Hinc avarissima meretrix apud Catullum solitita est, ut ad Serapin deferatur, cui preces alleget, divitias & opes petitura: B quod is dæmonum princeps locupletandis supplicibus dare operam, ejus superstitionis errore crederetur, atque ideo gestare calathum, de quo paulo post plura, unde bona hæc liberalissime depromerentur, nunc pauca hæc pro re sufficiat attigisse.

Plato in Cratylo. Τὸ δὲ πλούτωνος ὄνομα μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν.

LUCRUM. CAP. VI.

EST & lucri signum caput, verum id apud conjectores: illi enim capitis magnitudinem insolitam, per nocturnam imaginem oblatam, divitiarum accessionem significare tradunt; propterea quod vulgo numi, ut apud Artemidorum est, Capita vocantur.

Plutonis vero nomen ob divitiarum largitionem.

SALUS. CAP. VII.

REceptum etiam est apud omnes, ut caput pro salutis hieroglyphico ponatur, idque in extremo discrimine commendare, id adjuvare, id devovere. Hinc totiens apud Homerum ea loquendi figura, ἐπ' ὀδυσῆϊ, κάρη, ἐπ' ἐμοῖο κάρη. Hinc Tib. Gracchus cum salutem suam populo commendaret, manu capiti superposita ire perrexit in Capitolium, quod illi male vertit, interpretantibus inimicis, eum ei signo diadema sibi deposcere. Tale aliquid apud Aristophanem Acharnanibus legas, di- C cente Dicæopoli: *Et si non justa profatus fuero, manu supra caput imposita, quæque universus approbet populus.* Sed & portenta huic subscribunt significationi, tacta siquidem de cœlo Cæsarum æde, capita omnibus statuis simul dedicerunt, quo quidem ostento præmonstratum est Cæsarum progeniem una cum Nerone ejus gentis ultimo defecturam.

Idem Lucianus in Timone.
Artem. l. 1. cap. 18.
Sueton. in Galba c. 1.
Portenta ex manu capilli superposita

DOCTRINA IMPERIOVE PRÆSTANTES. CAP. VIII.

ANtiquum autem fuit institutum eos honore numismatum decorare, qui vel doctrina vel imperio cæteris antecellerent. Quare Mitylenæi Sapphus imaginem numis impressere, Homerum Chii, auctore Strabone. Horum exemplum secuti Mantuani principes, Maronis sui speciem in numis aliquamdiu expressere, non immerito sibi alumno eo applaudentes, qui Venetiam universam sui nominis celebritate sempiternæ gloriæ commendavit. Plurimum vero Principum imagines posteritati per ejusmodi monumenta innotuere, neque numis tantum, verum etiam gemmis expressæ ut tot statuarum memoriam, quibus non suam tantum similitudinem humano habitu insignem D esse voluerunt, verum etiam facies suas diis adscribi, utque ipsi eorum nominibus vocitari se jusserint, prætereamus. Longe illud simplicius, quod Octavianus Augustus numum cusit, in quo singula ex utraque facie capita, atque ea quidem pulcherrime elaborata, eorum alterius inscriptio est, DIVOS JULIUS. alterius, AUGUSTUS DIVI F. quam quidem inscriptionem multis aliis in monumentis usurpavit, ut in lapidibus, qui ruinarum injuriam effugerunt, passim Romæ legitur; cui ut adblandiretur Maro, Æneidos sexto, Divi eum genus appellavit: in Antiquissimis enim Romanæ Bibliothecæ codicibus habetur, AUGUSTUS CÆSAR DIVI GENUS. Idem cum Sphingem repudiasset, qua tabellas signare solitus erat, non sine multorum conviciis, qui ænigmata illum mussitare cavillabantur, Alexandri aliquamdiu imagine signavit, quoad sua demum uti collibuit cū

Ut Domitianus qui se Deum & dominum asserens, statuas aureas, ac argenteas sibi in Capitolio poni volebat.
Sueton. in eod. cap. 13.
Octaviani Augusti numisma-ta.
Sueton. in Augusto cap. 50.
Imago Alexandri.

authoritatis jam validissime corroboratæ, clarissimusque haberetur. Quin ea signare, qui quoque subsecuti principes, perseverarunt. A

PROSPERITAS. Cap. IX.

QUod vero pertinet ad Alexandri imaginem, persuasum olim fuit, pervulgata inter homines opinione, illi prospere omnia successura, omnesque ejus actiones adjuvari, qui Alexandrum vel auro vel argento expressum gestitaret, adeo ut Macriana familia, quam suo tempore nobilissimam Romæ fuisse Trebellius attestatur, Alexandri effigiem consueverit habere quasi familiarem, apud viros quidem in auro vel argento, apud mulieres in reticulis, & dextrocheriis, & in annulis, & in omni ornamentorum genere. Quin & Antoninus Severi filius Alexandri studiosissimus fuit, cujus imagines cum passim renovasset, mortales, ut huic ejus studio adularentur, statuas aliquot erexere, quæ uno corpore facies duas gestarent, Alexandri scilicet & Antonini. Quam quidem superstitionem Chrysostomus acerrima insectatur increpatione: nam & eo tempore abusus hujusmodi circumligandi aurea Alexandri Macedonis numismata capiti vel pedibus, auferri nondum potuerant.

DIVINA PROVIDENTIA. Cap. X. B

IN Theodosii & aliorum, qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio præsidis Thebaidos nuncupati argumentum hoc pictum spectabatur, cujus exemplum in quodam ejus militiæ ordinum, officiorumque canone descriptum Romæ apud Mafæos inspexi. Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli syllabariis quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur, alii nihil præscriptum habent. Supra tabulam fastigium attollitur, in media cujus facie genii duo latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cujus ita inscriptio est, DIVINA PROVIDENTIA. In angulis vero tabulæ, quæ descriptos, uti diximus, libros continet, singulis capita singula sunt apposita, quorum superius à dextera inscriptionem circumductam ostendit, VIRTUS, alterum à læva, SCIENTIA, inferius à dextera, AUTHORITAS. quartum à læva, FELICITAS. Quod quidem, ut puto, innuit rerum omnium gerendarum summam à Deo primum emanare: eumque conciliandum in primis, ut nostra omnia fortunentur. Mox necessariam esse virtutem, quippe animosum, aptum, & idoneum esse debere hominem, qui præclara sit facinora aggressurus. Verum virtutem solam parum prodesse, nisi accesserit & disciplina, cujus scientia eruditi, & tempora & occasiones internoscamus. Sed enim & hæc, & illa vix sufficient, nisi & authoritas adjuncta fuerit, qua milites populique sub imperio contineantur, jussaq; non contanter exequantur. Unde legas de Vespasiano, cum esset jam à militibus salutatus Imperator, authoritatem & quasi majestatem quamdam inopinato scilicet, & adhuc novo principi defuisse, quæ non prius accesserit, quam è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adiissent, orantes, ut Tranquillus ait, opem valetudinis demonstratam à Serapide per quietem, restituturum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere: cumque vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem auderet, extremo hortantibus amicis palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit, atque ita, quod primum desiderabatur, authoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, felicitas quippe: licet enim animis valeas, experientia sis eruditus, authoritateque communitus, nisi tibi res feliciter cedat, ruere plerumq; omnia, & elabi in irritum experieris. Addita hinc & altera tabula cum eisdem libris & librorum notis, & geniis in fastigio orbem cum capite sustollentibus, sed angulares circuli affixi adscripta habent nomina singula singuli, VER, ÆSTAS, AUTUMNUS, HYEMS: ut scilicet admoneamur, diligenter nos animadvertere debere, ut suo quæq; tempore agantur, procurenturve. C D

MUSA. Cap. XI.

NUdum autem mulieris caput, quale Nympharum fingunt, nullis gestaminibus appositis, quæ hieroglyphici notitiam afferre solent, sed quod comam habeat nonnumquam ab occipitio nodo comprehensam, nonnumquam in humeros negligenter diffusam, Diodorus Musæ hieroglyphicum esse contendit: cujus dicto standum, cum in hujusmodi rebus indagandis non incuriosus fuerit, tametsi nonnumquam sententiam ex vulgo mutuatur.

A TERROR. CAP. XII.

MUliebre simulacrum horrifica specie fabrefactum apud Corinthios, imago terroris erat: de quo Pausanias lib. II. Atque huc nonnulli tradunt Medusæ caput, quam Domitianus pro pectore gestare gavisus est, ut sui admirationem apud omnes incuteret. Quamvis non desint, qui factum id ab eo in gratiam Palladis, quam unice coleret, interpretantur. Sedenim de Medusa plenius in Anguium Commentario.

ADVERSARIUS. CAP. XIII.

APud Mathematicos faciem invenias collo, ore, oculis, & toto capitis gestu tortuosam, idque contradicentem adversarium significare: cujusmodi simulacrum in decimum Scorpii gradum intulere, eoque supra horizontem ascendente in lucem editum, cervicis fore indomitæ, opinionisque destinatæ, futurum esse præsagiunt. B

ROMA. CAP. XIV.

MUlieris vero caput galeatum in plerisque numis Romam ostendit, non tantum quia Romani nihil non armis arrogarint, aut quia suam ad Martem originem referre voluerint, quam ut arcanum illud suum de Romæ nomine publicari vetito, peritis quidem rerum patefacerent, vulgo vero tenebricosius obscurarent, re ad interpretationem aliam distracta. Gergithius enim authore minime contemnendus, antiquum Romæ nomen Cephalon fuisse tradit, quæ quidem, tantum alias inter caput elatura esset,

Romæ nomen Cephalon.

Virgil. 1. Eclog.

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Sed nos quid soliciti sumus, quibus rationibus Roma sit caput, cum Dominus Deus noster Christus Petro prædixerit, nomen illi Cephas convenire, quem scilicet Romæ principatui destinasset? Alias vero cum eum Petrum nominat, ad Capitolii immobile saxum alludit, ac perinde omnium, non Romanorum tantum, sed quaqua tota terra habitabilis extenderetur, caput futurus esset, quod dictum volui, ut Oecolampadii conversio diligentius expenderetur, qui cum Theophylactum Latinum faceret, verba illa, πάσης τῆς οἰκουμένης, videtur prætermisisse. C

DE BICIPITIO.

CUSTODIA. CAP. XV.

DUo vero humana capita, quorum alterum maris, quod intro aspiceret, alterum fœminæ, quod extra prospectaret, custodiam significare Ægyptii tradiderunt: propterea quod hieroglyphici hujusmodi beneficio sese à nullo dæmonum infestari posse persuasum habebant: &, ut Horus ait, figura hæc satis superque ad tutelam sufficere credebatur, nullis vel literis, vel imprecationibus appositis, quæ infortunium amolirentur. D

DIMANES. CAP. VXI.

INvenias plerumq; in veterum monumentis capita duo, duabus additis inferne literis D. M. quod DISMANIBUS, hoc est, defunctorum tutelaribus sacrum vel commendatum intelligas. Cæterum, uti dicebamus, Ægyptii idipsum invenere volentes, & tutelam significantes, nullas addebant literas. Manes vero & superos & inferos, augures dicebant, invocabantque eos ita nuncupatos: quod per omnia ætherea terrenaque manare arbitrabantur.

ANIMADVERSIO SEVERA. CAP. XVII.

TEnedium numum memorat Pollux, ab una cujus parte duo essent capita, ab altera securis cusa. Severissimæ hoc animadversionis signum, ut in armis alibi diximus, habebatur, qua Tene-

diorum Rex filium percuti jussit adulterii convictum, lata prius ab eo lege, ut in adulterio deprehensi mas & fœminæ eodem supplicio securi subjicerentur. Quo judicio cum neq; filio pepercisset, rem eo monumento jussit insigniri. Meminit hujus legis etiam Aristoteles in Tenediorum Republica. Et proverbium in acerbos judices inde factum, *Tenedia securis.* A

n politicis.

PRUDENTIA. CAP. XVIII.

Macrob. Sat. l. 1. c. 7.

QUod vero bicipitium Jani apud Romanos celeberrimum fuit, sunt qui prudentiam solertiamque Regis præ se ferre autument: prudentis enim hominis est præterita noscere, futura vero multo ante prævidere. Hinc illa apud Persium exclamatio, cum hominis nescio cujus prudentiam desideraret.

Indidem ex Macrob.

O Jane, à tergo quem nulla Ciconia pinsit.

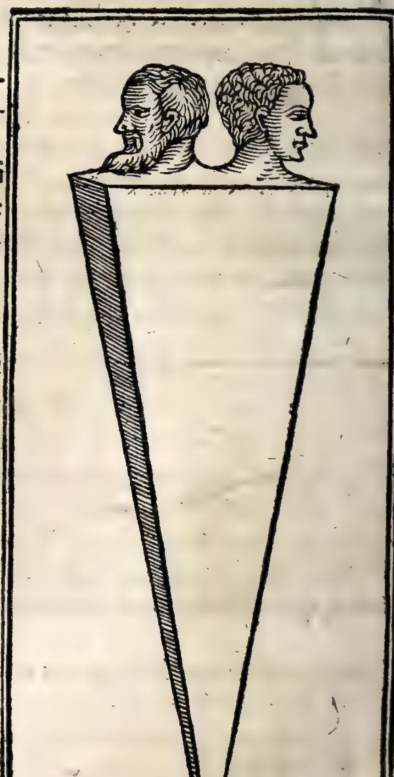
Eodem ferme significato Antervorta Postuortaque, Divinitatis assumptitiæ comites colebantur.

ANNUS INIENS. CAP. XIX.

Ovid. lib. 1. Fastor.

NEque tamen desunt, qui bicipitium hoc ad munus occludendi aperiendique anni referant: nam & Cyprianus bifrontem eum exprimi scribit, quod in medio constitutus, annum incipientem pariter & recedentem spectare videatur. Quæ vero super hoc Ovidius late describit, apud eum videnda prætereo. Imberbe Jani bicipitium in numo quodam est, ab cujus altera parte quadrigæ sunt, cum Jove fulminante: inscriptio literis fossilibus ROMA, quod nimirum ipsius Reip. sigillum fuerit. Geminus vero Janus utraq; facie barbatus in argento numo est, in quo literæ, L.F.M.F.O. V.R.I. Ab altera parte trophæum est cum flagello & sceptro, cujus apex serpentinus, Roma juxta, quæ coronam civicam trophæo superimponit. B

SATURNI BENEFICIA. CAP. XX.

JAnicolos plerosque numos videas capitibus geminis una cervice contetis, una parte signatos, altera navi. Sunt qui ex hieroglyphicis hujusmodi Saturni beneficia significari tradunt, Janumque eo monumento Saturno gratiam relatam voluisse, qui navi ex Ægypto in Italiam vectus agriculturam commonstrarit: nam à satu illi nomen apud Latinos fuit. De ratico vero hujusmodi numo ita Ovidius: C

Lib. 1. Fast.

Et bona posteritas puppim signavit in ære,
Hospitis adventum testificata Dei.

Hunc vero fuisse primum numum cusum, & à Jano ipso signandi æris morem inventum, plerique memoriæ prodidere. Sed & Cecropis effigies biceps facta, quod linguas duas calleret, Græcam & Ægyptiacam. Porro fama est Athenienses Ægyptiorum colonos fuisse è Sacensi civitate duce Cecrope deductos, ut Nazianzenus in Monodia Basilii.

INCONSTANTIA. CAP. XXI.

ALioqui Mathematici bicipitium inconstantiæ hieroglyphicum posuere. Nam tertio supra vigesimum Leonis gradu bicipitis hominis simulachrum oriri confinxere, quod eo ascendente gradu natum, inconstantis ac leviter mutabilis voluntatis atq; sententiæ fore præsagiunt. D

BENE CONSULTORUM STABILITAS. CAP. XXII.

COntra vero quos Janos hujusmodi bicipitio insignes plerisque locis videas, sed sine manibus ac sine pedibus, quadrangu-

A drangulari quodam ſcapo ita præciſo, ut ab humeris ubi in quadrum abire incipit deorſum verſus magis ac magis anguſtetur, per hieroglyphicũ hoc ſunt qui firmitudinem & ſtabilitatem eorum denotari dicant, quæ ſapienter & maturo conſilio gerantur. Quod vero manibus & pedibus careant, vim divinam oſtendit, cui nihil horum opus, ut quod facere deſtinarit efficiat: Deus enim ſimul &

Innuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Virgil. Æn. lib.10.

Idem Æn. lib.1.

Et alter,

—— Dicto citius tumida æquora placat.

Illa præterea dilatio, quæ fit à baſi ſurſum verſus aſcendendo, oſtendit humana omnia, quo Divinitati propius accedunt, eo auguſtiora amplioraque fieri. Unde apud Maronem Dido apotheoſin ſibi, ob res à ſe præclare geſtas pollicita, dicit:

Et nunc magna mei ſub terras ibi imago.

Virg. lib.4. Æneid.

de quo alibi latius.

B

DE TRICIPITIO.

GERYONES. CAP. XXIII.

PEr Tricipitium vero Geryonem in primis ſignificari paſſim invenias. Quid autem ſibi Geryones velint, & utrum hiſtoricum an fabuloſum fuerit commentum, ut adhuc in ambiguo ſit, ſcriptorum varietas efficit: vulgatior tamen eſt ea opinio, tres in Hiſpania fratres unanimi concordia imperium obtinuiſſe, quos Hercules oppreſſerit. Græci, ut ingenio ſunt ad comminiſcendum nova promptiſſimo, alia atque alia ſuper Geryone tradiderunt: ſed inter eos Hecatæus Geryonem affirmat loca circa Ambraciam & Amphilochos tenuiſſe, indeq; abactas boves, quæ ſpecie mira reperiantur in ea regione valde herbida, & paſcuis lætiſſima. Alii in Euxino ponto urbem τεμκαλωίαν C memorant, cujus principem Geryonem Hercules ſuſtulerit, cumque boves ſpecioſiſſimas ejus abigeret, interroganti cujus illæ fuiſſent, reſponſum, Geryonæ Tricareni, quod Tricipitis ſonat; inde datum locum fabulæ.

Geryones quid.

Nempe punicei coloris Tricipitem.

HISPANIA. CAP. XXIV.

SAne ut Hiſpania, quæ tripartito diviſa eſt, per hieroglyphicum Geryonis intelligatur, tum authores plerique, tum Imp. Hadriani tertium Conſulis numus oſtendit: in quo ſimulacrum triceps haſtæ innixum, quod dubio procul factum, ob Hiſpaniam peragratam, ſive ut originationem ſuam oſtenderet, quod Gaditana eſſet matre genitus, ut apud Spartianum eſt.

Imp. Hadr. numus.

LUNA MENSISVE. CAP. XXV.

INterpretes Heſiodi τρικέφαλον γηρυονῆα, Lunam ſignificari contendunt: alii tempus præſens, præteritum & futurum: alii triplicem menſis diviſionem, quæ ternis apud Græcos denariis diſpertitur, apud Latinos in Nonas, Idus, & Calendas dividitur. Græcorum nuncupationes ſunt, ἱσταμένου, ἐπὶ δέκα φθίνοντος, quarum nuncupationum ultima, dierum numeri Romano more retrocedunt.

Tricipitem Geryonem

D

AUXILIARES. CAP. XXVI.

NEque me præterit Plutarchum, in libro *de civilibus inſtitutionibus ad Trajanum*, aſſerere Geryonem multis oculis, multis manibus & pedibus præditum ea de cauſa vulgo dictitatum, quòd in negotiis obeundis conſilio uno, multorum opera uti conſueverit, quod in principe vel alio quopiam cui Reipubl. ſumma credita ſit, commendabile plurimum habetur. *Non* enim *omnia poſſumus omnes.* Idcircoque Pelopidas laudatur, qui legationem initurus, cum ſe ad dicendum parum idoneum intelligeret, adjutorem ſibi ſociumque muneris Epaminondam cooptavit. Sic Nicias cum ad labores tolerandos imbecillo admodum corpore & inexperto eſſet, Lamachum ſibi & robuſtum & induſtrium ſocium accepit. Quod vero ait Plutarchus Geryonem pluribus oculis, manibusq; præditum, eumdem-

Quare multis manibus & pedibus præditus Geryon.

Virgil. in Pharmaceutria.

præditum eundem & Quadricipitem legas apud Ariſtophanem, ubi de Lamacho loquitur, βούλει Λαμάχειος Γηρυόνη τετραπτίλω. A

SOL. CAP. XXVII.

Ad verbum ex Macrob. in Sat. lib. 1. cap. 20.

TRiceps quoque Serapidis imago in numiſmatis quid ſibi velit, in brutorum commentariis ſparſim attigimus: ſed id nunc locupletius explicandum eſt. Tricipitium eſt ex tribus animalibus, quorum in medio eſt Leonis caput, vaſtum admodum, dextera parte Canis applaudibundi blanditientisque, læva Lupi, ſuperne calathus inſidet: quæ ſpecies univerſa, Anguis ambitu complexa eſt. Qui Solem hinc interpretantur, ex capite Leonis tempus præſens indicari volunt: quod ejus conditio inter præteritum futurumque actu præſenti valida fervensque ſit. Præteritum ex Lupi capite conjiciunt, quod animal eſt admodum obliviosum, oblivio autem de præterito eſt. Futurum ex adblandientis Canis effigie, quod eſt indicium ſpei, quæ nobis ſemper adblanditur: ſpes vero ſemper de futuro eſt. Competit vero Soli temporis conſideratio. Quid vero ſibi velit Serpens, ut Deus ſit, ut temporis author, alio commentario ſatis explicatum eſt: alibique oſtendimus hujusmodi tricipitium prudentiæ convenire. Calathum vero loco hoc ajunt altitudinem ſideris commonſtrare, vimque refertiſſimam ac opulentiſſimam: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immiſſo calore rapiuntur. B

JUPITER ÆQUUS. CAP. XXVIII.

QUamvis qui Serapin Jovem eſſe dicunt, modium ejus capiti ſuperpoſitum ea de cauſa figurari autumant, quod omnia ſint æquis diſtributionibus ab ipſo rerum omnium arbitrio moderata. Nam, ut optime Maro, *Rex Jupiter eſſe omnibus idem.*

Virg. Æneid. lib 10.

DIANA. CAP. XXIX.

ET Dianæ ſimulachrum tribus inſigne capitibus celebratur, quorum unum Equinum, Caninum alterum, tertium Humanum, ſed facie admodum ruſticana. Unde Maro:

Æneid. 4. Vel, ut alii maluerunt apri, aut ſuis agreſtis ex Orpheo in Argon.

Tergeminamq; Hecaten, tria virginis ora Dianæ,

dixit. Apud Æginetas tamen una tantum facie & unico corpore fingi Hecaten, talemque apud eos, ſtatuam ſe ob ſervaſſe Pauſanias tradit, Alcamenemque primum tria illa ſimulachra invicem connexa excogitaſſe. Quid vero ſibi velit Equus, Canis & ruſticana illa facies in eo ſimulachro, alibi docuimus. C

D

QUADRIFRONS.
QUATUOR ANNI QUALITATES.
CAP. XXX.

CUr vero Janus quadrifrons pleriſque locis informari ſolitus ſit, ea fuit cauſa, quod illi rerum omnium principia fineſque, introitus exituſque dedicati eſſent: quin & quæ illi templa erigebantur, quadrata ſpecie fiebant. Et mercatorum ſtationes trapezitarumq; menſæ, in ejusmodi Janis habebantur, de quibus apud Horatium:

Epiſtola 1.

——*Hæc Janus ſummus ab imo Perdocet.*

Ad id etiam ſpectabat ea effigies, ut quatuor anni qualitates indicaret, quas Græci Latiniq; Horas uſita-

A usitatissimo vocabulo appellarunt. Horatius de Jove: *Variisq; mundum temperat horis.* Et quoniam in horas incidimus, erat apud Megarenses Jovis simulachrũ, supra cujus caput & Parcæ & Horæ statutæ erant, ea de causa, inquit Pausanias, quod fata in Jovis omnino potestate consistant: Horas vero, quippe quæ nos Anni tempora dicimus, arbitrio suo disponat. Cæterum quod ad Parcas attinet, Æschylus Jovem quoq; ipsum fato subjectum esse dicit, ita super eo locutus, ὅκϰν ἂν ἐξέφυγε τὴν πεπρωμένην. Atque hinc forte Parcæ illi supra caput insident.

Lib. 1. Car. Od. 12.

JANI FILIÆ IV. CAP. XXXI.

CRitolaus tertio τῶν φαινομένων, Jani simulachrum ideo quadrifrontem figurari dicit, quod filiæ ejus quatuor laqueo gulam fregerint, Jani patris desiderio, quem agricolæ lapidibus obruissent: ubi de Jano illo loqui videtur, qui Saturni filius perhibetur, qui vino finitimis agricolis communicato, cum ii suavitate illecti plus æquo hausissent, in somnumque prolapsi diu jacuissent, experrecti demum, venenumque sibi propinatum arbitrati, consurrexerunt in Janum, eumque lapidibus oppresserunt. Hæc eadem à Plutarcho referuntur.

B

QUINCUCEPS MANASSES. CAP. XXXII.

QUinis vero frontibus neminem præter Manassem formatum legi, qui Rex Hebræorum posteaquam Prophetam Esaiam sustulit, quincuplici facie statuam sibi posuit, ut longe plura se perspicere indicaret, quam Prophetæ, qui *Videntes* appellabantur.

SEPTICEPS. CAP. XXXIII.

MAthematici, si Petri Aponensis inventa sumus admissuri, quæ unde desumpta sint, quamque antiquum sit argumentum illud, alibi declaravimus, hieroglyphicum septem capitibus insigne, quintodecimo Geminorum gradu statuere: inde significantes, sub eo graduum numero in lucem editum Multiscium fore: quippe nullum doctrinæ genus, artem nullam, nullam denique linguam esse celebrem, quam is non sit optime consecuturus, eumdem tam publicis quam privatis rebus agendis aptissimum, & inter mortales admirabilem omnino fore pollicentes.

C

MULTISCIUS.

Præsertim forsan in septem artibus liberalibus.

DE COMA. CAP. XXXIV.

CApilli vero cum ad caput pertineant, hieroglyphicis ejus postulant adscribi, qui nimirum in Divinis literis cogitationes, quibus ornatur anima, mensque contegitur, significare feruntur à venerandæ antiquitatis Theologis: anima enim ipsa cogitationes generat, perinde ac caput sibi capillos profert, quibus ornetur & obtegatur. Hinc illud, *Capillos capitis nostri numeratos esse:* cogitatus quippe nostros omnes Deo patescere. Tondere autem, superfluas & inutiles cogitationes summovere significat: quæ nisi tondeantur, vel obcæcant, vel aliquod aliud afferunt impedimentum. Eucherius pilos veterum cogitationum indices esse dicit, ideoq; imperatum à Moyse, ut Levitæ abradant omnes corporis sui pilos. In Nazaræis autem non tondere, neq; quidem pati, ut eorum caput à novacula tangatur, indicium est, eos cogitatus suos, atq; omnem vitæ rationem, ita Deo dedicasse, ut nihil in eis superfluum appareat. Nam & qui sacerdotibus mandaverunt, ut barbam nutrirent, quod in Nazaræorum quandam similitudinem olim Concilia pleraq; statuerunt: fieri hoc intellexerunt, ut hi dum barbam capillosve vel viderent vel attrectarent suos, sui idemtidem officii recordarentur, cogitatus quippe suos in Deum dirigendos, totum esse sanctum debere sacerdotem, bono semper uti consilio, & in se nihil admittere, quod vel mutare vel summovere sit opus. Quis est hic, dicet aliquis, ut laudem DEO demus? Esto vel nullus, vel quam rarissimus, admonitio tamen

D

Matth. 10. Capillorum in Sacris hieroglyphicum.

hæc sub oculos assiduæ obversata proficere aliquid potest, veluti reliqua quoq; sacerdotis ornamenta gestaminaq; aliquid præ se ferunt singula, quæ per hieroglyphicum quæque suum, hominem integritatis admoneant. At decies in die vel justum cadere clamitabunt, ideoq; tondendum identidem, ut avellendarum cogitationum pravarum memores idemtidem simus: seducere enim seipsum hominem, qui se sine peccato esse professus fuerit. Atqui sanctius est longeque laudabilius, in eo mentem cogitationemque omnem collocare, ne potius peccemus, quam quotidie peccare, ut emendationis admoneamur. Sedenim quantum ad comam attinet, modum his moribus Gregorius sapientissime præscripsit, qui quarta & vigesima libri primi epistola, capillos ipse quoque in capite ait exteriores cogitationes indicare, & præsentis vitæ curas exprimere: quæ quidem ex negligenti atq; torpescente sensu coortæ, quia minus opportune prodeunt, nobis quasi non sentientibus pullulant. Igitur aliis qui præficitur sacerdos, neque prorsus debet solicitudines exteriores à se projicere, neq; illis multum inhærere. Coma itaque nequaquam deglabretur, sed ne immoderatius excrescat, diligenter attondeatur. Quod vero de non abradenda in rotundum facie capillorum, lege prohibitum est, vel, ut Septuaginta reddidere *σισόσλω*, facere more barbarico, quod nonnulli densioris capilli tædio factitant, ob Paganorum instituta nonnulla vetitum putant, apud quos voveri comas, & puerorum capita dæmonibus offerre mos fuit.

Levit. c. 19.

SERVITUS. Cap. XXXV.

Servi Agrippæ Posthumi factum.

CÆterum rasitatio capitis apud Græcos pariter & Latinos diu servitutis indicium fuit. Ideoque Agrippæ Posthumi servus nomine Clemens magna ausurus, ut pro Agrippa jam necato, cui nonnihil omnino similis erat sese ferret, & res novas in Republ. concitaret, furatus domini cineres, Coram Hetruriæ promontorium vectus ignotis sese abdidit locis, donec (inquit Tacitus) crinem barbamque promitteret: nam servi caput rasitabant. Apud Aristoph. Avibus, Pistotherus admiratur Poëtam, qui se Musarum servum dixerat, comatum esse. Et apud Latinum Comicum tamquam mirum de se futurum dicit Amphytrione servus Sosia,

Ut hodie abraso capite calvus accipiam pileum.

LIBERTAS. Cap. XXXVI.

Artem. l. 1. cap. 22.
Lacedæmoniorum. mos in bello.

ONirocritæ frontem capillis glabram imaginari, indicium esse autumant liberationis à molestiis & impedimentis. Quin & calvitium ipsum, accersitis in judicium, aut supplicium timentibus, effugium ostendit. Idcirco vero Lacedæmonii frontes abradi, capillum à tergo dimitti jusserunt, ut longe tutiores in bello essent, adimereturque hosti facultas in pugna capillum apprehendendi. Nam & barbam etiam ea de causa, præter Græcorum aliorum morem, rasitare consuerunt. Quod si fugam meditarentur, instabat à tergo vinculum atque ansa, quo capi possent, atque ita præcapturæ metu destinatiore animo consistebant, adversique dimicabant. Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga fusa coma insignem describit, id quod Abantes primos omnium excogitasse Homerus tradit. Idem Homerus *κοϱηκομῶντας* Græcos ea de causa vocat, ut antiqui ejus interpretes tradunt, quod moris esset apud Græcos comas nutrire, in signum fortitudinis: Theseaque primum ajunt anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedisse.

MOLLES. Cap. XXXVII.

Æneid. l. 1.

ALioqui coma tam apud Græcos, quam apud Latinos, mollitiei semper signum fuit: comatum enim puerum Græci probri causa dicunt. Et Cicero passim, capillum nunc compositum & delibutum, nunc comptum & madentem, nunc calamistratam in unguentato Consule comam incessit. Vituperat & Maro madentem crinem Mæonia suffultum mitra.

A

DE SEMICRINITO CAPITE.
Cap. XXXVIII.

OSiris non ſemel dicendus eſt nobis, tot & tanta fuerunt ea, quæ ſuper hominis celebritate veteres memoriæ prodiderunt, dum commentum alii, hiſtoriam alii, conſectantur: veluti de ſemicrinito ejus capite varia traduntur.

OSIRIDIS PEREGRINATIO. Cap. XXXIX.

NAm eam effigiem in Oſiridis memoriam fieri author eſt Xenophon, quiſquis ille fuit, qui ſcripſit Æquivoca, quo nonnulli peregrinationem ejus oſtendere interpretantur. Ita vero habebat ſimulacrum hujuſmodi, ut qua parte crines & barba promittebantur, ita prolixi ſinerētur, ut alteram oris partem omnino cooperirent. Cauſam hanc afferunt: quod toto expeditionis tempore, quo Gigantas bello perſecutus eſt (id decennium in Italia fuiſſe ferunt) capillum & barbam nutrierit, quam mox in Ægyptum reverſus depoſuerit. Unde mos inolevit apud Ægyptios, ut peregrinantes barbam & comum nutrirent. Superioribus annis facies hujuſmodi dextera parte capitis crinita, læva abraſa, Viterbii antiquo lapide viſebatur, egoq; apud Petrum Melinum virum Rom. nobilitate & literarum peritia inſignem, marmoreum capitulum vidi à ſiniſtra parte capillatum, à dimidia altera glabellum.

Oſiridis ſimulacrum.

B

MARIUM INTERITUS. Cap. XL.

COnjectores (nam libenter hos in comitatum accipimus, quod eorum dictata magnam cum Ægyptiacis hieroglyphicis ſimilitudinem habent) rem aliter interpretantur. Nam dexteram capitis partem capillis denudatam imaginari, oſtendere ajunt mares conſanguineos extingui debere: quod ſi nullos habuerit, damnum nihiloſecius aliquod extimeſcendum.

Artem. l. 1. c. 22.

Artem. ibi.

FOEMINARUM INTERITUS. Cap. XLI.

SI vero læva capitis pars ſine capillis eſſe viſa fuerit, cui hoc acciderit, fœminas, ſi quas habet conſanguinitate junctas, interituras oſtendit: Si non habet, alicunde damnum omnino obventurum: cognatorum enim hi ſignificativum caput conſtituunt. Dexteras vero partes mares, ſiniſtras fœminas, in Tauri commentario non ex conjectorum tantum opinione, ſed & Medicorum & Philoſophorum & Aſtronomorum etiam traditionibus indicavimus.

Artem. l. 1. c. 18.

C

SOLIS VIÆ. Cap. XLII.

QUi demum Oſiridis rem curioſius interpretantur, Solem ajunt apud Ægyptios Oſiridis nomine acceptum, & manifeſto naturæ ipſius argumento lævas partes abraſas oſtentare, dexteras vero hiſpidas. Nam quo tempore dexteras, hoc eſt, Septentrionales mundi partes inambulat, virent omnia, herbis, fruticibus, arboribusque tum pubeſcentia, tum hiſpida: quo in lævam vertente, abradi omnia videntur.

SENECTUS MISERA. Cap. XLIII.

OCcipitium vero calvum, ut iidem Conjectores opinantur, ſenectutem indicat inopem & infelicem.

Ibidem.

JACTURA. Cap. XLIV.

QUod ſi toto capite calvitium eſſe viſum fuerit, amiſſionem eorum, quæ ad vitæ ornamenta pertinent, præmonſtrari tradunt. Quin & abradi caput, niſi ſacerdotes ſint, aut ſcurræ, aut qui id facere conſuerint, malum portendit, bona quippe eorum vi auferenda, navigantibus naufragium, morbo affectis periculum extremum, citra mortem tamen: quod moris ſit naufragio facto capillum deponere, neque non à morbo convaleſcentibus.

Ibidem ad verbum.

D

SUPERFLUA SUMMOTA. Cap. XLV.

QUod vero ſacerdotes Ægyptii quotidie raſitabant, neque ullum capillorum veſtigium toto capite cerni patiebantur, hieroglyphice ſignificare volebant ſuperflua omnia ſummovenda: cujuſmodi ſignificatum habetur 21. Deut. ubi ſi mulierem quis ex hoſtico viderit approbaveritque, ita ut eam uxorem ducere concupiſcat, jubetur inter alia caput ejus detondere, unguesq; præcidere: hoc eſt (ut Cyrillus interpretatur) ſi quid in profanis diſciplinis deprehenderimus, quod approbemus, idq; in uſum noſtrum transferre cupiamus, dandam operam, ut ex his, quæ ſuperflua fuerint, amputentur.

VIRTUTIS DECOR. Cap. XLVI.

Coma Samsonis quid significet, & Dalidæ amor.

IN Divinis denique literis multa leguntur de Samsonis coma, quam studiosissime nutriverit: propterea quod dum ea capiti esset applicita, quo diffusior erat, eo ipse viribus valentior, & ad injecta quælibet vincula disrumpenda robustior efficiebatur: ea vero detonsa, deficiebat viribus & toto robore destituebatur. Intelligitur vero Samson Nazaræus, ut vir aliquis Deo dicatus: comam enim is ordo religiosissime, uti dictum, nutriebat, per quam amplissimæ virtutis ornamentum accipimus, quæ caput, hoc est, intellectum nostrum decoret: quæ quo magis excrescit, eo fortiores adversus adversarios motus efficimur. Per alienigenas, qui vincula contendunt injicere, humanos affectus & concupiscentiæ vim intelligimus: id enim innuunt preces sacræ, dum parci nobis ab alienis supplicamus. Quod si eveniat, ut humana victi fragilitate mulieris Dalidæ, hoc est, corrupti sensus amore corripiamur, declinamus in somnum, & in ejus gremium obdormiscimus, obliti scilicet eorum: quæ rationis lumine irradiati vigilantes operabamur, jam facti desides ignavique, bona opera intermittimus: ita mulieris dolo tondemur, hoc est, voluptatis insidiis illecti spiritus fortitudinem amittimus, & in hostium ita potestatem incidimus, qui nos vexent, exagitent, & ludibrio habeant. Nulla enim re magis cruciatur homo, quam rerum humāarum cura: aut enim simulac huic deditus fuerit, avaritia, aut amore, aut odio, aut invidia, aut alia quapiam lue molestationeque male affectus, assidue laborat. Ubi vero resipiat (id enim est ubi expergefactus fuerit) errorem agnoscit suum, pœnitentiaque adductus amissam studet comam reparare, paulatimque vires ita resumere, donec pristino recuperato robore peccato jam moriturus, cum universo inimicorum conventu exitialem in se ruinam trahat, extinctaq; omni cupiditatum & vitiorum manu mundo etiam ipse moriatur.

DE CANITIE.

SENECTUS. Cap. XLVII.

Hæc à Suetonio in Galba cap. 10.

SUpervacuum videtur, per canos senectutem locorum ubique significatam dicere, sed illud commemoratione non injucundum fuerit, quod in hanc sententiam ostenta olim præmonstravere. Galbæ siquidem, cum is provinciam Hispaniam Tarraconensem ingressus sacrificaret intra ædem publicam, accidit ut puero è ministris acerram tenenti capillus repente toto capite canesceret, quod rerum mutationem significare Aruspices respondere, successurumque juveni senem. Nam is Neroni Claudio successit qui alterum & XXX. natus annum sublatus est, ipse tertio & septuagesimo ætatis anno Imperium adeptus. Sed enim Conjectores ominosum habent, si vel puer vel adolescens in senem mutari sibi visus fuerit: mortis enim propediem affuturæ signum hoc volunt. Neque lætum esse, si contra senex fieri se puerum imaginatus fuerit: portendere enim hoc imprudenter eum aliquid futurum, quod ei nocumentum afferat: propterea quod, ut Homerus ait:

Ad verbum ex Artemidoro lib. 1. cap. 26.

αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

DEUS PATER. Cap. XLVIII.

Quare Deus canitie pingatur.

INvenies in Divinis literis Deum visenda canitie figuratum, ut apud Danielem: *Capilli capitis ejus quasi lana munda.* Angelos hinc Eucherius, & albatorum multitudinem significari tradit. Alii ad humanæ naturæ similitudinem transferentes, ideo fieri autumant, ut dierum antiquitas inde subinnuatur: Deo enim nihil antiquius. Quod ea de causa libentius adnotavi, quia scio esse plerosque, etiam quantivis pretii viros, qui Deum patrem ea canitie insignem pingi nequaquam approbent.

DE BARBA. Cap. XLIX.

DE barba vero aliis atque aliis temporibus, apud alias & alias gentes varia semper fuit institutio, neque constans unquam usus. Verum de ritibus nunc dicere supersedebimus quod materiam hujusmodi perpetua nuper declamatione pecurrimus, ubi rationes explicuimus, cur sacerdotibus comam nutrire vetitum sit, barbam vero abradere non concedatur. Verum hic significata tantum prosecuti sumus.

VIR. Cap. L.

UNum ergo atque id præcipuum est barbæ hieroglyphicum, ut virilitatis indicium sit. Nam etsi alia sunt signa, quæ marem à fœmina secernunt, qui tamen plerique viri dicuntur effœmina-

scere,

A scere, mulieresq; idemtidem virum inducere: barba viri illius signum ad veteres habitum, qui non sexu, sed virtute ipsa longe alius à fœmina reperitur. Nam & mulieres si quæ virtutem hanc consectatæ sint, viriliter agere dicuntur. Unde Horatius de Cleopatræ animis ait: *Nec muliebriter expavit ensem.* Quod vero virum barba significet, multa Sapientum dicta testantur. Nam barbam se ideo gestare Diogenes respondebat, ut se virum esse subinde recordaretur. Haliabas & plerique philosophi admodum clari, barbam dixere viris à natura ornamenti dignitatisq; causa contributam. Inde Artemidorus, filios tantum ornamenti patribus afferre dicit, quantum ori barba decoris addit. Cynicus apud Lucianum, tam deforme putat esse ornatum barbæ auferre viris, quam Leoni jubas attondere. Thesca perhibent tondere barbam nunquam voluisse, ut virtutem ipse suam eo profiteretur indicio, qui tamen omnium primus anteriorem capitis comã Apollini Deliaco dedicavit. Sed hæc tam multa sunt, ut si omnia complecti velim, nunquam habitura sint finem. Ad nostra igitur revertamur. *Sed nec radet is barbam,* inquit, *qui Dominus est:* vel ut Septuaginta: *non corrumpetis barbæ faciem, quia perfectionis nostræ signum est barba,* Hierosolymitanus ait Hesychius. Neq; enim est congruum,

B virtutes, quarum barba symbolum gerit, corrumpere, agentes nos non sub vero, sed sub falso & ficto habitu. Theologi veteres, quos imitatur Eucherius, eo loco Regum, ubi Hanno Ammonita nunciis Davidicis, qui de patris obitu Regem consolaturi advenerant, barbas abstulit ad ignominiam, historiam ad mysticum sensum deducentes: Hannonem injuriosum diabolum esse dicunt qui subinde benefacere volentibus barbam abradit, hoc est, fortitudinem adimit. Ita apud eos barba erat fortitudinis hieroglyphicum: quia scilicet virum indicat. Atque ubi Dominus 21. Levitic. cap. repetit ad sacerdotes filios Aaron: *Non radent caput, neq; barbam: Caput & barba,* ait Hesychius, *sapientiæ est & perfectionis nostræ signum.*

D. Laertius in Diogene.

Artem. l. 1. cap. 32.

Levit. cap.

2. Sam 10. vers. 4.

ORTA SENESCERE. CAP. LI.

CUr vero intonsa semper barba sit Æsculapio, cum tamen pater ejus Apollo impubis passim ostentetur, capilla ejus tantummodo luxuriante, hieroglyphicum Philosophi sic explicuerunt. Nimirum ille rerum author viridi semper fruitur

C juventa, verum omnia quæcunq; generantur, in senium ocyus aut serius vergunt. Sed quamvis ita passim barbatus Æsculapius figuraretur, apud Sicyonios tamen simulachrum ejus imberbe ex auro & ebore confectum fuisse, Pausanias tradit.

Pausan. in Corinthiacis ait hoc simulachrũ fuisse apud Phliasios.

IMPERITIA. CAP. LII.

FAcere mihi videtur ad institutum negotium (ut id etiam addamus) quod sacerdotes illi imperitum hominem, eumque præsertim, qui universum vitæ tempus domi sessitarit nec aliorum mores hominum peregrinasve urbes inspexerit, ut ita rerum ignarus sit, ne rei cujuspiam rationem norit, non amicitiæ, non hospitalitatis jura susceperit, ipse quis sit, utrum sit, an non sit, id quoque nesciat, per asininum caput humano appositum trunco significa-

D bant. Asinum enim esse imperitiæ hieroglyphicum, suo, satis commentario declaratum est. Solitos vero Ægyptios humana corpora brutorum capitibus insignire, prout hoc vel illud animal alia atque alia præ se ferebat significata, testimonio ea multa sunt quæ in gemmis in marmoribus, in æs, ad hancusque diem monumenta superaverunt, quorum intellectus ad simplicium significationes referendus est. Hæc enim hoc loco persequi, infiniti laboris esset, & reliquis commentariis de animalium significationibus deriperet argumentum.

DE CERVICE.
Cap. LIII.

ADjuncta capiti cervix est, ita ut caput raro sine cervice proponatur. Ea autem, ut sola aliquod habet hieroglyphicum. Nos igitur & naturam & hominum mores secuti, aliquid etiam super ea referemus. Neque enim frustra illa modo mollis atque summissa, modo rigida erectaque, sed veluti ex habitu gestuque aliquid præ se fert, quod omnibus manifestum videatur, ita non indiligenter veteres sua inde significata desumpsere.

Hoc est posterior colli pars, nam anterior gula dicitur.

SUPERBIA. Cap. LIV.

IN Divinis sane literis pro arrogantia atque superbia cervix accipitur, quare Psalm. 29. supra centesimum, *impiorum concisas cervices* legas, pro edomita superbia: Quamvis eo loco non desunt qui *Funes*, hoc est, *Vincula* legendum asseverant: quæ scilicet injecturos se minitabantur. Pro elati vero signo, *Filiæ Sion ambulaverunt extento collo*, Esaiæ 3.

FEROCITAS. Cap. LV.

NOstri ferocitatem per cervicis hieroglyphicum exprimere maluerunt: unde Horatius in Epistolis,

ib. Epi. 13.

——At vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita cervice feros.

Et elatæ rigidæque cervicis homines physiognomici superbos esse dicunt. Et apud Esaiam cap. xv. contumax hujusmodi vitula, sternax, & indomita, pro ingenii nostri documento notatur. Et Psalm. xxix. supra centesimum: *Dominus justus concidet cervices peccatorum*.

AUDACIA. Cap. LVI.

PRo audacia, multa apud Ciceronem, ut illud in Verrem: *Tamen si qui erunt tantis cervicibus recuperatores, qui audeant in provincia, cum Prætor adsit, contra voluntatem ejus judicare*, & hujusmodi pleraque.

SUMMISSIO. Cap. LVII.

COntra vero summissum animum apposito jugo significat, estque hieroglyphici hujusmodi metaphora apud scriptores usitatissima. Cicero in Ant. *Dandæ cervices erunt crudelitati nefariæ: legiones ad urbem adducere, & eas in cervicibus nostris collocare cogitat.* Et de natura Deorum: *Itaq; imposuistis in cervicibus nostris sempiternum dominium.* Absque jugi vero signo in obsequii significatum vitula est Oseæ x. quæ trituram amare docta, supra Ephraëmei colli pulchritudinem transitura sit.

DE DORSO. Cap. LVIII.

CErvici subjicitur dorsum. In dorso gibber esse solet. Gibberosus homo hieroglyphicum ejus est, qui, ut in Divinis literis habetur, rejicitur à sacris, eumque significat, qui flagitiorum sarcina oneratus est, neque tamen errorem aut delictum intelligat suum: utpote qui non videat manticæ, quod in tergo est. Vide vero illud: *Quid operatur gibberosus quasi rectus?* ab Rege Israel dictum in Regem Syriæ.

FUGA. Cap. LIX.

DOrsum autem fugæ manifestum est hieroglyphicum. Unde 1. Regum, ubi de Dagonis idoli casu scribitur: *Arca Domini juxta locata, noctu fractum dissiliisse, maneque dorsum ejus tantum inventum*, quod indicium fuit, veri numinis adventu falsum ejectum, & in fugam actum. Nam qui fugiunt, persequentibus dorsum dant. Eadem sententia in Psalmo scriptum: *Quoniam pones eos dorsum*, hoc est, *coges eos arrepta fuga dorsum obvertere.* Id nostri dixere: *Terga dare.*

Psal. 21.

DE

DE HUMERIS.

VIRES. Cap. LX.

Humeri dubio procul vires & fortitudinem, ut Eucher. ait, in Sacris literis indicant. Unde Esaias, Cap. 9. cum magni arcani onus crucem ipsam gestandam prædivinaret: *Potestas*, inquit, *super humerum ejus*. Cicero de senectute: *Cum humeris bovem sustineret vivum*. Et Orat. pro Flacco: *Respublica quam vos universam in hoc judicio vestris humeris, vestris, inquam, humeris, Judices, sustinetis*, & ita sæpius.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XXXIII.

DE IIS QUÆ PER OCULOS, AURES, NASUM, OS, ET IN EO PARTES SIGNIFICANTUR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD URBANUM BOLZANIUM PATRUUM.

Facile meminisse potes, honoratissime Patrue, quarto ab hinc mense cum Venetiis essem, teque viri illi clarissimi, Daniel Ranerius, Nicolaus Leonicenus, & Leonicus Thomaus adiissent, Græcas adhuc literas ætate tam confecta docentem inspecturi: quænam illa fuerint, quæ super oculis ex totius antiquitatis eruditione repetisti, quæque illi ad propositum argumentum addidere: quid super auribus, quid super ore, & ejus partibus examinarint. Nam eum tu diem, ob eorum amicorum conventum, & tam variam rerum eruditionem inspectam, quæ hinc inde emicuit, inter totius vitæ tuæ jucundissimos recensuisti. Comperimus vero te in honestissimo studiosorum cœtu Pindari oracula interpretantem, forteque locum illum explicabas, Nemeis, Diniæ, μαστεύει δὲ καὶ τέρψις ἐν ὄμμασι θέσθαι πίστιν. *hic tu horum adventu plurimum exhilaratus, opportune de lætitia, quæ statuerit in oculis fidem, disseruisti. Gestit enim interpretabaris, voluptas ex oculis fidem facere: lætitiam scilicet oculi patentioris figura hieroglyphice apud Ægyptios significari, in iisque jucunditatis præcipuam esse sedem, quia gaudium se primum ab oculis prodat. Eorum enim tum intentione, tum remissione, tum conjectu, tum hilaritate, motus animorum explicari, atque, ut nostri ajunt, eos nimis argutos: quemadmodum animo affecti simus, loqui. Polemonis dictum haberi, oculos esse tanquam fores animi: per oculos quidem animum emicare, indidemque animum introspici: ex quo nonnulli oculum verum cordis nuncium dictitarunt. Usque adeo vero totam corporis vim in oculis incumbere, ut Zamolxis & Abaris Philosophi, totius corporis curatione opus esse dixerint, si quis oculis mederi vellet: quod si corpus curare quis affectaret, animum in primis depurgandum. Subjecisti mox: Essent autem multa ex Ægyptiorum doctrina in oculorum hieroglyphicis: sed ne vos κατὰ πάρεργον importune demorer, reliqua Pindarica prosequar. Imo, respondit Ranerius, peropportune, Urbane pater, in hunc sermonem incidisti, ut de literis Ægyptiacis loquerere. Nam per totum hesternum atque hodiernum diem hospites hosce meos Leonicenum atque Leonicum fatigavi, super hujusmodi generis doctrina eos perconatus, qui quidem multa eruditissime, tanquam sacra Cereris aperuerunt. Sed quod ad singulorum partes faceret, hærere se aqua in plerisque ingenue professi sunt. Causa autem hujus inquisitionis erat, quod tabulæ cujusdam ob antiquitatem admirabilis exem-*

exemplum ad me Roma misit Bembus meus, obeliscorum etiam plurimas notas, quæ illic reperiuntur: quas quia ex Ægypto olim advectas manifestum est, tuq; Ægyptum peragrasti, ubi magna est inscriptionum hujusmodi copia, & quæ tua semper fuit in antiquitate omni cognoscenda cura, studium, & diligentia, putamus te rerum hujusmodi non ignarum. Ad hæc Horum Ægyptium à Philippo quodam Græce redditum accepimus, qui materiam hanc tractavit, sed codicem hujusmodi, quamvis ab Aldo nostro publicatum, plurimis locis mutilum & imperfectum invenimus, non utiq; Aldi, viri diligentissimi negligentia, sed exemplarium vitio, quæ rarissima reperiuntur, atque ea in damno omnia. Eaq; de causa nunc ad te convenerimus, si quid horum nosti, à te libenter audituri. Et quoniam oculi jam hieroglyphica commemorare cœpisti, ea rogamus (ut etiam pro amicis his meis loquar) ne nobis invideas. Hic tu: Gravissimum viri optimi onus cervicibus meis imponitis, cum pauca admodum ea sint, quæ præstare possim, ut vestro respondeam desiderio: siquidem argumentum hoc in tot pyramidum, & inscriptionum antiquarum memoriis, quas non in Ægypto tantum, verum & Romæ, & plerisque aliis in locis aspexi, me quoq; diu multumq; torsit, cum rerum harum observationes apud scriptores diligentissime conquisierim, interpretationes autem, præter lævia quædam, nusquam repererim, easq; tantum veluti nutu quodam indicatas ut asseritis, Niliaciq; opusculum, in quo talia promittuntur, lemmata summatim quadam attigerit, atq; ea qualiacunque sint in manus nostras corruptissima pervenerint: quare, uti dicebam, quid super hac re polliceri possim, quod satis vobis faciat, non habeo pudorq; non minimus me absterret, de secretioribus literis apud eos loqui, quos nihil, quod sciri possit, ignorare compertissimum habeam. Ne tamen rusticitatem ullam induisse videar, quæ paucissima mihi cognita sunt, proferam: ea spe, ut à vobis & meliora & reconditiora sim magno meo cum fœnore recepturus. Et ne tempus in excusationibus quantumvis honestis conteram, quæ de oculorum hieroglyphicis recitare possum, quando ita vos jubetis, ut in memoriam venerint, explicabo: quod eo libentius facio, quia dum vos charissimas animas conspicio, succurrit illud Euripidis:

> Ὄμματ' εὔνου φωτὸς βλέπειν γλυκύ.
>
> *Suave est viri benevoli oculos intueri.*

JUSTITIA. CAP. I.

Varia justitiæ epitheta. Justitiæ oculus.

APud Ægyptios Sacerdotes primum omnium Justitiæ servatorem per oculi patentis hieroglyphicum significari compertum est, frequensque dicterium apud Græcos, quod minime ignoratis, δίκης ὀφθαλμός. Tum Plato Legum nono. Justitiam Speculatricem atque Vindicem appellat. Chrysippus oculos justitiæ acres, rectos atque immotos facit, quod eum, qui recte judicaturus sit, non oporteat huc aut illuc oculos ab honesto deflectere. Illud etiam nostris ex Diphili Comœdia:

Hoc à Gellio l.14. c.4.

> ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.

quod Nepos meus ita reddidit:

> *Est qui tuetur cuncta justitiæ oculus.*

Apud Epigrammatarios, qui temporis injuriam pervixere, pulcherrimum habemus pentametrum:

> ὄμμα δίκης καθορᾷ πάντα τὰ γιγνόμενα.

quod Nepos idem:

> *Cernunt omnia quæ fiunt lumina justitiæ.*

Justitiæ oculus.

Hinc aliqui in facienda dictis fide, justitiæ oculum attestantur. Orphei quoque id de Sole dictum. ὄμμα δικαιοσύνης, cui justitiam in primis veteres dedicassent. Unde Bithynni, quod scribit Arrianus, indicia ex adverso Solis sedentes exercere consueverant. Et veteres Theologi justitiam prodidere, ut Proclus ait, è medio Solis throno per cuncta propagari, omniaque, veluti Sol ipse omnium moderator est, dirigere.

MODERATOR. CAP. II.

Ad hoc Macro. in Som. Scip. c.20. Osiris etymon.

MArcus Tullius vester Solem mundi *Mentem & temperationem* appellat, Scipionis somnio: Et vetustissimi illi sacerdotes moderatorem hieroglyphice significaturi, oculum & sceptrum facere soliti sunt: nunquam in sceptro ipso ramusculos complicare, ut in complexum coëuntes oculi speciem in medio spectandam informarent, eaque specie Osirin, quasi multoculum dicere vellent, intelligebant. Nam Os Ægyptiaca lingua, multum: Iris vero oculum significat, cujus interpretationis & Plutarchus lib. de Iside & Osiride, neque non Eusebius meminere. SO-

A

SOLIS VIS. CAP. III.

Osiridis imago.

IMaginem enim Osiridis apud Plutarchum fulgendi admodum amiculo vestitam habemus, ex quo Solis vis intelligebatur. Apud Euseb. εἶναι μὲν τὸ ὄσιριν πολυόφθαλμον εἰκότως. Hinc Homericum illud:

ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις,

Quem secutus Maro dixerit:

Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras.

Illud vero non ignoratis, eundem esse Osirin & Dionysium, unde Eumolpus:

ἀστροφαῆ διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.

Æneí. l. 4. Natal. Comes lib. 2. c. 2.

CUSTOS. CAP. IV.

B

QUinetiam ab officio in universum corpus præstito, custodem ex oculo hieroglyphice significari comperimus, Unde oculos nonnumquam geminos totidem capitibus incumbentes aspeximus, quod DIS MANIBUS interpretantur. Capita enim Manes apud Ægyptios, oculos vero divinitatem præ se ferre manifestum est. Maxime vero admirandam esse custodiam, quam oculus pupillæ præstat, ex Euthymio didicimus: siquidem Psalmo decimo septimo philosophatur, *Tunica super tunicam:* & alia quædam integumenta eam muniunt, quorum alia tenuia & translucida sunt, ne ullam pupillæ, quæ suaptæ natura humida est, ac perinde mollis, inferant asperitatem: alia vero exterius crassiora, ut palpebrarum tunica, quæ duobus est semicirculis distincta, ut pulveris atque aeris incursum & parvula quæq; animalia in oculos involare solita, repellat atq; summoveat. Quin pilis etiam vallatæ sunt, ut sudorem prope fluentem alio avertant, neq; in oculum influere permittant. Acutum enim & salsum sudorem esse, ac perinde molestum & cruciabilem, si oculum attigerit, futurũ.

DEUS. CAP. V.

C PRæclara autem illa sunt, quæ de Deo ipso per figuram nuncupationemve oculi commonstrato, intelligebant, veluti scilicet in minori mundo oculi sunt articulorum omnium præstantissimi pulcherrimique, ac omnium actuum moderatores, ita Deum illum Opt. Max. mundi oculum, patrem luminum à Jacobo nuncupatum, omnia formositate transcendere, omniaque gubernare, atque, ut ait Apostolus, nihil eum latere, cujus oculis omnia nuda & aperta sint, atque ita bonos & malos speculetur, &, ut quæ pro facie sunt homo videt, ita quæ delitescunt in imo corde prospicit Deus & perscrutatur. Hinc eruditorum opinio est, θεὸν, ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι dictum, quippe quod omnia prospiciat, ut inquit Eucherius, quique oculi in Divinis literis Deo attribuuntur, ejus sunt signum intelligentiæ, cui porro nihil occultum sit. Cyrillus libro nono Apologiæ, quam Juliani Apostatæ maledicta cavillationesque in pietatem nostram refellere aggressus est, ubi ille Moseos ænigmata reprehendit, qui verbis, non occultis rerum involucris, humanum genus erudire debuisset, is omnes, qui antiquitus habiti sunt sapientes, hujusmodi institutionis genere usos indicat, cumque Ægyptios memorat, eos dicit per oculum, & adjectum scipionem, ut paulo ante diximus, Deum intelligere voluisse: quippe

D summam super omnia naturam, quæ scilicet omnia conspicere, ac omnium dominaretur. Per Sceptrum enim passim Regiam intelligi dignitatem. Quinetiam absque oculi pictura plerosque veterum reperimus Deum per stantem baculum figurasse. Cur vero ex humanis membris oculũ illi pro Dei signo desumpsissent, eam afferunt rationem: oculum humanum mistura suæ materiæ aliquid lucis possidere, quod in nonnullis tam efficaciter exploratum est, ut per medias noctis tenebras, oculis repente patefactis clare cernant: id quod præcipue Tiberio Imperatori contigisse prædicant. Et ætate nostra Marcum Antonium Sabellicum, dum apud nos Græce disceret, de se affirmationem audivi, quotiescumque noctu excitaretur, aliquamdiu & libros & instrumentum cubiculi universum liquidissime discernere solitum. Quo constituto, congruum idemtidem erit, unicum ac primarium illud lumen, quod omnem supereminet lucem, cum sit ditione fulgentissimi splendoris potens,

Oculus mũdi Deus quomodo.

Ad Hebr. c. 4.

Macrob. l. 1. s. 21.

Xiphilinus è Dione in Tiberio lib. 7.

ejusque omnino dominus, pro luce merito nominari, eum mundi lucem profiteri, ac per oculum, lucis receptaculum, figurari. A

ANGELI. CAP. VI.

QUatenus vero noster oculus, licet alicujus sit particeps lucis, alterius tamen luminis indiget, si videre velit, eum Divos, sive Angelos, sive, ut veteres plurimum dicebant, Genios referre autumant: qui quidem sine superioris luminis, hoc est, Dei ipsius irradiatione obire per se proprium munus intelligentiæ nequeant: intellectum enim quasi oculum videri, qui non ex se, sed lucis participatione videt. Oculum porro, hoc est, ipsum intellectus vigorem, non omnino esse simplicem, alioqui adventantis lucis compositionem concretumque minime pateretur. Hinc communis est authorum sententia, constare Angelos ex actu & potentia: quod altiori quadam inquisitione elucidari deberet, nisi solam hieroglyphicorum commentationem mihi demandassetis.

SERMO. CAP. VII.

Sermo dupliciter consideratur.

UT cœptum igitur prosequamur argumentum, eundem Oculum invenimus esse sermonis hieroglyphicum apud Ægyptios, sermonemque ipsum dupliciter considerari. Uno modo, quatenus loquendi facultatem à natura consecuti sumus: altero, quo in hoc vel illud idioma linguam inflectimus, & in proprio artem & elocutionem adhibemus. Simplicem itaq; sermonem illum per linguam tantum figurari: sed si cultum & elegantiam accessisse innuere vellent, linguæ oculum subsanguineum subjiciendum. Vigorem enim in eo quendam ita ostendebant, aut animæ principatum, cujus in sanguine sedes esse fertur. Sic autem perfectos animæ sermones effinxisse visi, similitudine à nobilitate sumpta: quæ ut præcipue oculis in est, ita etiam sermoni congruit: casuum quippe multiplici desinentia, pronunciationis varietate, accentuum tenore, alio atq; alio oris, ac totius demum corporis motu, vel ab arte, vel à natura concurrentibus. B

CONTEMPTOR DIVUM. CAP. VIII.

ALicubi videmus in solea insculptum, oculum, quod juniores pro animo Deo subjecto, & ad ejus obsequia parato, posuerunt: quod ego aliorum judicio reliquerim. Scimus nos soleam simpliciter calcandi supprimendique indicium esse, ipso uno, quod satis est, Virgilio dicente: C

Georg. l. 2.

> *Atque metus omnes, strepitumque Acherontis avari*
> *Subjecit pedibus.*

Ideoque divum contemptorem, impium & perditum hominem intelligi, videri convenientius.

FAVOR. CAP. IX.

Verbi, aspicere, hieroglyphicum. Æneid. l. 1. Ibid. l. 1.

NEque desunt, qui oculum favoris & beneficentiæ signum dicant, & in sacris verbum, *Aspicere*, significare se propitium & benignum ostendere. Videmus enim apud Maronem, ubi Jupiter *Lybiæ defixit lumina regnis*. Reginam rite quietum accipere in Teucros animum, mentemq; benignam. Contra vero de Pallade acriter irata, *Diva solo fixos oculos aversa tenebat*. Hunc vero favorem qui per oculum indicatur, Theologi nostri Gratiam vocant. Unde quos Deus aspicit, fortunari: quos aversari videtur, derelinqui, & infelices esse profitemur. Et quoniam nutus plurimum in palpebris consistit, sunt qui palpebras attributas Deo locutionis ejus, quæ in Divinis literis habetur, hieroglyphicum esse dicant. Unde de incomprehensibilibus ejus sacramentis atque judiciis, diceret Eucherius, Psalmo dictum: *Palpebræ ejus interrogant filios hominum* Hieronymus quoque iisdem verbis, palpebras (ait) incomprehensiblia judicia Dei, esse eodem citato versu. D

Psal. 10.

CASSUS LUMINE. CAP. X.

Hinc fortasse illud allegoricum lib. 2. Sam. c. 5. Cæcus & claudus non intrabunt templum.

IN Divinis literis, ut hoc subjiciamus, obcæcatus pro eo ponitur, qui Dei nullam habet cognitionẽ neq; ullam veritatis lucem intueri potest. Quod vero Assertor noster ait de oculo, qui mentem infestet atq; seducat, eruendo: inepte quidam, imo impie atq; Judaice carneum oculum re ipsa effodiendũ abjiciendumq; intelligunt: unde nunnulli, nacta hinc calumniandi ansa, in Christiani jugi suavitatem onerisq; levitatem, dura nimis præcepta Christi vocaverunt. Cæterum si tam stupidi sunt, ut Evangelicæ lectionis sensum non intelligant, sciant Chrysostomum, Cyprianum, & Hilarium, doctos pro-

A probosq; alios plerosque omnes, de amicis illis declinandis intelligere, quorum nobis perniciosa sit consuetudo, dum vel exemplo, vel etiam adhortationibus bducere nos à abonis moribus, & à vitæ integritate connituntur. Omnia enim fatemur amico deberi: sed usq; ad aras. Atq; hic subticuisti, mi patrue, prosatus tantum, ne reliqua prosequerere, honorẽ habere te auribus gravissimorum hominum, cum lepide THOMÆUS conjectari se professus est, cur tibi tacendum imperasses: addens in explicanda rerum natura, obscurioribusq; scriptorum locis in lucem eruendis, sibi, utpote viro Philosophiæ studiis dedito, nullam esse debere verecundiam. Nam tu, inquit, oculum amoris lascivi etjam esse signum ideo dicere noluisti, ne Venerem ex obscœno carmine lumine esse pæto probare cogereris. Atqui poteras Venereum hujusmodi oculum ex Hesiodi Theogonia proferre: hunc enim, ut nosti, Poëta vetustissimus ἑλικοβλέφαρον appellat, quasi lasciviæ amorisq; plenum, & mobilitate lubrica quoq; se facile vertentem, hominisq; mentem, in quem inspexerit, tenacissime complicantem, sumpta Hesiodani vocabuli à claviculis vitium metaphora, quasi aspicientes laqueis & vinculis devinciant atq; constringant. Hic tu, Patrue: Scio quid me deceat. Sed ea potius de causa finem feci,

Julianus Apostata.

B quod nuper prælegendo, & nunc dicendo, lassulus mihi videbar: quare nisi vobis grave est, vos reliqua prosequimini, οἱ μὲν φέρτεροί ἐστε κρίνεσθαι καὶ λέγειν. Hic Thomæus multa de te honorifice locutus, admittendam lassitudinis excusationem dixit. Ut vero dictionem tuam prosequeretur lepidus senex; multa super amore ex Musæo & Platone disseruit: quemadmodum is ex pætis amati corporis oculis in amantis pupillas involet, ibiq; aperta sibi via in medium usq; cor penetret atq; transiliat, sive spiritus, sive sanguis sit tenuissimus, qui corpus in alienum tam lubricus illabatur: idcircoque signate admodum inverecundi, ac maxime petulantis hominis hieroglyphicum fieri ex oculo subsanguineo, observatum ab iis, qui Physiognomiæ scientiam tradidere, quare apud Lucianum de lascivo & admodum improbo adolescente dictum, habuisse eum ὕφαιμον ὀφθαλμόν. Neq; temere Ovidium inter lasciviæ signa posuisse, purpureas genas pollice tangendas, cujus hæc sunt carmina:

Oculus Venerem.

Cum tibi succurret Veneris lascivia nostræ, Purpureas tenero pollice tange genas.

Subtus sanguinem habentem oculum.

LIBIDINOSUS. CAP. XI.

C ITaque si hominem Veneris usui intemperanter deditum significare quis voluerit, ejus ajebat oculos glabris ex toto palpebris effingendos, quarum pili tunc defluere incipiant, cum res Venerea cœperit exerceri: eoque magis decidunt, quo amplior accidat ejus rei usus.

PRÆSTANTIA. CAP. XII.

ADdebat denique ad ea quæ de amore aut pulchritudine, aut alia quapiam charitate, quæ affectum excitet, disseruerat, oculum esse ubique hieroglyphicum rei, quæ maxime præstet, quæque carissima omnium habeatur: Catullianaque illa tot exempla, quæ toto passim opere comperiuntur, rei locupletissimum facere testimonium. Sed quod insularum peninsularumque omnium ocellum dicit, ex Pindaro desumptum, qui Agrigentum Siciliæ oculum vocet, Olympiis, ode

Siciliæ oculus.

D secunda, σικελίας τ' ἔσαν ὀφθαλμός. Atque in hanc sententiam Tullius: *Hi duos oculos terræ maritimæ effoderunt.*

Ad Licinium Calvum.

VITA MORSQUE. CAP. XIII.

PEr adapertum autem oculum hieroglyphice Vitam significari, veluti per eum clausum, Mortem. Hinc apud Homerum totiens, *Intueri Solem*, pro *Vivere*, hinc *Claudi lumina*, apud eundem, neque non apud nostros ubiq;, pro *mori*. Oculos enim morientibus operire, rursusq: in rogo patefacere, Quiritum magno ritu sacrum fuisse legimus: ita more condito, ut neque ab homine supremum eos spectari fas esset, & cœlo non ostendi nefas, authore Plinio.

METEORA. CAP. XIV.

A

JAm & monoculos Cyclopas hieroglyphice confictos ea de causa, quod eorum officium circa fulgurationes,& fulmina, & hujusmodi alia versari commentum fuit: quæ quidem in aëre fieri manifestum. Aër autem cum in medio sit situs, datus est locus fabulæ ut oculo unusquisq; uno tantum in medio fronte sito, præditus haberetur. Ita interpretes Hesiodi Theogonia commentati sunt.

JOVIS PROVIDENTIA.

CAP. XV.

Nempe ligneam.

Pausanias in Corinthiacis & Agatarchides in Asiaticis.

Hom. Iliad. lib. 1.

Virg. Æn. lib. 6:

Leonici & Ranerii dialogismus.

B

STatuam demum Jovis in subdiali ara, ad quam Priamum Troja capta incensaque confugisse proditum, tribus insignem oculis fuisse ex Pausania cognitum, idque simulacrum à Sthenelo Capitanei filio Argos translatum. Hieroglyphice vero indicasse triplicem ejus providentiam, quæ cœlestia, maritima, & inferna curat. Æthereum enim eum passim & ab omnibus appellari. Quod maris imperium gerat, & nostri sæpius, & Æschylus atque alii apud Græcos ostenderunt. Quod infernus etiam sit, Homerus καταχθόνιον eum vocat. Atque idem de Junone apud Maronem Junoni infernæ dictus sacer. Atque hic cum Leonicus & screatu & pituitæ abstersione paulum substitisset, RANERIUS excepit. Quantum ex iis quæ hactenus allata sunt observavi, pauca admodum & jejuna propemodum ea esse conspexi, quæ veterum traditione ad hieroglyphicorum explicationem extare comperimus. Animadverti vero te, Thomæ, caute admodum ad Græcorum & Latinorum eruditionem confugisse, ut rem ipsam locupletares, abundantioremque redderes: quod & Urbanus egregie fecerat, cum ad sacras præcipue literas deflexisset. Nam quamvis rerum effigies pro verbis positæ sint ab Ægyptiis, in iis tamen, uti video, Philosophorum, Poëtarum, Historiarum, & Divinarum etiam disciplinarum sententiæ delitescunt, quæque illi angustis oculorum spatiis inclusere, reliqui ea per latissimos eloquentiæ campos produxere: unde ansa datur commodissima, rem amplificandi, & quaqua libuerit, cum simile nusquam desit argumentum pervagandi. Recte quidem Raneri doctissime judicas, respondit LEONICENUS, Ægyptiorum argumentum hoc latissime diffundi posse. Nam & Hetruscorum doctrinam de prodigiis, & ipsa Onirocritarum commenta, cum Physica magna sui parte sint, ab Ægyptiis emanasse crediderim, qui præsertim videam ipsum Hippocratem nostrum tantæ claritatis Medicum, decumbentium suorum somnia usque adeo magnifacere, ut ad hanc vel illam imaginem, quæ videri visa fuerit, morborum, quibus affligerentur, naturam exploraverit, seduloq; his animadversis, opportuna remedia singulis adhibuerit. quæ quoniam ab eo diligentissime descripta sunt, superfluum fuerit commemorare. Tum RANERIUS: Habendæ mihi sunt tibi, Leonicene, gratiæ non vulgares, qui conjectores mihi chariores esse facis, dum eos Ægyptiacum quid sapere docueris, quibus sum ab ineunte ætate mirifice delectatus. Dumque Urbanus, atque mox Thomæus loquerentur, titillabat me cupiditas quædam, ut ad ea quæ dicebant, de somniis quædam non incongrua subjicerem, sed verebar sermonis tam jucundi cursum interturbare. Atqui, inquit LEONICENUS, opportune, vir clarissime, partem hanc de somniis tractasses, nobisque, si horum ego animos perspectos habeo, rem gratissimam fecisses: quare omnes te obsecramus, ut quæ dicturus eras, jamjam incipias explicare. Subsecutus est RANERIUS. Cum oculo, de quo hactenus multa sunt dicta, cilia componenda mihi videntur, neque non supercilia. De ciliis Leonicus, dum palpebrarum tangeret nuditatem, optime.

C

D

SEVE-

SEVERITAS. CAP. XVI.

SUpercilium ego pro ſeveritatis hieroglyphico poſitum video, cujus vos eam affertis rationem, ſenibus peculiarem eſſe ſeveritatem, eosque paſſim ita habitos. His vero ſupercilium maximè nutriri, & plerumque in hirſutum haberi, ut tondendum ſit, unicuique manifeſtum: quod propterea evenit, ut veſter tradit Ariſtoteles, quia ſupercilia compagini ſunt appoſita oſſium, quæ ſeneſcente ætate laxantur, & ita plus humoris transmitti patiuntur, unde ſuperciliis alimentum affatim impendatur.

Severitas Senum propria maximè.

HILARITAS. CAP. XVII.

SEd longe ſecus invenimus Onirocritas ſentire, qui ſupercilium hilaritatis indicium eſſe poſuerunt, bonique alicujus adventantis præſagium, ſi & denſum, & bene coloratum apparuerit: maximè vero ſi mulier ea fuerit, quæ per ſomnium id ſe videre imaginata ſit: fœmellis enim id ſtudium B accuratius, ut etiam intinguant, ad venuſtatem agendam. Solere nos præterea & ſerenitatem frontis, & animi jucunditatem, ex ſupercilii relaxatione interpretari.

Artem lib. 1 cap. 27. In ſuperciliis pars animi his negamus & annuimus. Pl.l.11.c.37.

LUCTUS. CAP. XVII.

GLabellum vero ſupercilium ſomniare, luctus eſſe ſignificationem, iidem Onirocritæ commenti ſunt, cujus ſigni cauſam afferunt, quod veterum mos eſſet ſupercilium in luctu vellicare.

Artemid. l. 1. c. de ſuperciliis 27.

JUNO. CAP. XIX.

ID quoque mihi videtur obſervatione dignum, quod apud Sex. Pompejum habetur, Oculi ſuperius integumentum in tutela Junonis eſſe: quod eo protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam ab Junone tribui putabant: atque inde Lucianum eam dictam. Et partem eam capitis illi dicatam tradit Varro.

NUMEROSA PROLES. CAP. XX

C APud eosdem conjectores, eum qui tres oculos habere ſe vel plures imaginatus ſit, ſi ducturus uxorem ſit, bene illi eventurum portenditur: filios enim quos quæſierit, brevi ſuſcipiendos. Indicium enim filiorum eſſe oculos, Arremidorus tradit, ſomniorum oraculis explicandis: propterea quod & amabiles ſunt, & inſtar oculorum chari, neque non ſeneſcentibus duces miniſtrique agendorum. Quod enim ad amorem facit, in promptu eſt dictitare nos, ferre in oculis eos, quos charos habemus, & unice diligimus. Præterea dixiſſe Ciceronem ad Atticum: *Oderat, nunc fert in oculis.* Et apud Catullum, nil charius eſſe oculis: *Ne te plus oculis meis amarem*, & hujusmodi multa.

Artem. ib. cap. 28.

In luctu paſſeris, & ad Calvum

ORBITAS. CAP. XXI

SI vero quiſpiam utroque oculo per nocturnam imaginem obcæcari ſe viſus fuerit, eum aut filiis orbandum, aut fratres, aut parentes amiſſurum ajunt. Fratres quidem propterea quod oculi inter ſe germanitate quadam conjuncti cenſeantur. Parentes, quoniam lucem præ ſe ferunt, in quam nos eorum benefi- D cio prodierimus. Quin etiam filios, ea quæ ſuperius allata eſt cauſa.

Artem. ib. cap. 28.

SECURITAS. CAP. XXII.

CÆterum ſi quis compeditus ſit, aut alia quapiam calamitate circumſeptus, bene illi eventurum ſi obcæcari ſibi videatur: ſecuritatis enim id eſſe indicium propterea quod mala quæ circumſtent, minimè ſit inſpecturus.

CÆCITAS. CAP. XXIII.

NEque diſſimulandum id quod ab eodem Artemidoro traditum eſt: Oculum in aure ſitum in ſomnis videri

Lib. 1. c. 28.

videri visum, cæcitatis indicium esse: quippe quod ostendit, aurium tantum beneficio percipi, quæ oculis legi consuerunt: Idemq; significari, si per singulos manuum digitos oculos quis dispositos inspexerit: propterea quod cæci tentabundi, manus oculorum vice utantur. Quæ quidem commenta cum mecum, jam à Leoniceno monitus reputare cœpi, Ægyptiorum inventis tam similia esse conspicio, ut inter hieroglyphica non immerito locum habere posse videantur: quod & pictura commode possunt exprimi, & certam rei rationem suscipiunt, Ad hæc THOMÆUS: Vera quidem, & nulli non approbanda sunt hæc, ornatissime Raneri, quæ dicere commentus es, atq; ego in ea sum sententia, ut nihil fere differre putem, utrum talia quæ recitasti, an vetusta ea hieroglyphica præponi debeant. Sed quoniam in aures incidisti, venit in memoriam mihi, in iis etiam esse multa, quæ doctrinam sapiant Ægyptiacam, qualia quæ sint, si permittant socii, libenter enumerem. At quid (responderunt omnes) acceptius & jucundius sit nobis futurum, hoc præsertim sermone suscepto, polyhistor noster Thomæe Leonice, cum quanta qualisq; sit eruditio tua ignoret nemo? Tum ille: Vestræ hoc est benignitatis dictum, nam nostra quam pedestria sint satis intelligo, sed qualiacumque, dicam tamen.

ÆQUUM DOMINIUM. CAP. XXIV.

Nat. Comes lib. 2. cap. 1.

Apud Græcos in Creta simulachrum Jovis absq; auribus fuisse fertur: argumento, ut qui cæteris jura daturus est, neminem ullum privatim auscultare debeat, sed omnibus publicè consulere. Eaque de causa sapienter Alexander vere Magnus, alteram præbere aurem accusatori, alteram reo eservare solitus erat. Quod si quis eum, aut judicem aliquem aurem unam vel avertentem, vel manu adpressa obturantem effinxerit, ad hujusmodi significatum non inconncinum, ut puto, fecerit hieroglyphicum.

SAPIENTIA, CAP. XXV.

Simulacrũ Apollinis. Auctor Zenedorus ex Aristophane Grammatico.

Quatuor vero aures manusque totidem, quibus Lacedæmonii simulacrum Apollinis præditum esse voluerunt, vero nimirum hieroglyphico, nihil aliud significabant, nisi sapientiam, cujus Deus ille symbolum esset. Eam autem & multarum rerum auscultatione, & operibus identidem agendis comparari. Non enim digne sapientem eum dixeris, qui se rerum cognitioni tantum emancipaverit, nisi & facta, quæ probes, inspicias, quæque is & diligenter & probe examinarit, in utile aliquod vel sibi vel aliis opus promulgarit. Res enim gerere, & captos ostendere civibus hostes attingit solitum Jovis, noster ait Horatius. Neque me fugit alios esse qui hieroglyphicum hoc Lacedæmoniorum summo Deo attribuunt, quia summa rerum sit Pythagorica τετρακτύς: de qua multa dicenda essent, sed enim non sunt hic ad commemorandum necessaria.

DE NASO

SAGACITAS. CAP. XXVI.

Quoniam vero Nasus est inter aures, interq; oculos medius, non est hic prætereundus. Ejus autem hieroglyphicum præcipuum est, sagacitatem indicare: Nasutiq; vocabulum Festo sagacem notat, quod uniuscujusque rei odorem statim explorat, & prius scilicet sentiat quam inspexerit. Sic auritum, ab audiendi curiositate dictum. Sic oculatum, qui exprompto oculi utitur beneficio. Sic cordatum qui corde præstet, Tu vero, URBANE pater, quia sacræ literæ odoratum sæpe Deo Opt. Max. attribuunt, quo sensu sit nobis accipiendum, explicare ne graveris precor. Tum tu Patrue: De Naso quidem unum tantum nunc succurrit, quod ad hanc rem facere videatur. Nares quippe in Deo perscru-

Nasus & Nares.

A perſcrutationem eam ſignificare, qua ipſe corda hominum odoratur, eoq; ſpectare illud ex lib. Regum: *Aſcendit fumus de naribus ejus.* Alibiq, in ſacris literis, odorari, cujus & indicium & inſtrumentum eſt naſus, placere ſignificat. Ita Noë ſacrificante *odoratus eſt Dominus Deus odorem ſuavitatis:* hoc eſt, placuerunt illi ſacra, quæ vir illæ probus obtulerat. Idcirco Lex hominem qui vel parvo, vel magno nimis, vel obtorto naſo fuerit, ab altari ſancto ſummovet: ne ſcilicet accedat ad miniſterium ejus. Tales ſunt quibus vel pauca admodum habentur in Divinis inſtitutionibus quæ ipſi probent, vel quibus omnia nullo diſcrimine, tam bona quam mala placent, vel illi, quibus mala pravaq, tantum placent, diceret Heſychius. Deinde ad Ranerium converſus: Scio vero conjectores ſuper hac parte multa commentos quæ tu recenſere potes, Raneri, qui partem hanc tibi agendam ſuſcepiſti. Libentiſſimè, reſpondit Ranerius. Et quando incidimus in naſum, ut ordinem ſequar tuum, apud Onirocritas, Urbane pater, eum qui ſe magno naſo per ſomnium viderit, magna in rebus agendis ſagacitate prudentiaq; fore promittitur. Hinc etiam emunctæ naris viros dici eos uſitatum, qui acri ſunt judicio conſpicui.

1. Sam. 22. Geneſ. 9. Levit. 21. Reg. cap. 21. Artem. l. 1. c. 29. D. L. 1. c. 29.

B

MORS. Cap. XXVII.

SI vero aliquis morbo decumbat, & absque naſo ſe imaginetur, futuram illi mortem inde præſagiunt: quod ea pars actutum abit à cranio.

Conjectorũ varia ſuper aurib commenta.

SERVITUS. Cap. XXVIII.

UT vero ad aures redeamus, id in primis jocoſum eſt, quod apud eosdem Onirocritas habetur de auribus aſininis, quas qui ſe habere per ſomnium imaginatus fuerit. ſervitutem ii atque ærumnas ingruere homini præſagiunt: niſi fuerit is Philoſophus, cui tantum eam ſpeciem proſpera ominari tradunt, ob tardiorum aurium motum, quæ contanter in hujusmodi animali moventur, quemadmodum firmam eſſe debere Philoſophorum auſcultationem volunt.

Artem. d. l. 1. cap. eod ad verbum

C

LONGA SERVITUS. Cap. XXIX.

QUinetiam humanæ aures apud eosdem Conjectores, ſi ſervo homini plures acceſſiſſe viſæ fuerint, longæ ſunt ſervitutis indicium: multa enim oſtendunt ext[a]re imperia, quæ ſomniator is ſit auditurus.

Art. ibid.

AMPLITUDO FAMILIÆ. Cap. XXX.

COntra vero, ſi paterfamilias is fuerit, qui plures habere ſe aures imaginetur, familiæ huic adjunt amplitudinem ſignificari: propterea quod plures filios & ſervos dicto parentes ſit habiturus.

Indidem.

LUCRUM. Cap. XXXI.

OPificibus autem inſomnium idem lucrum apportat: audiet enim multorum voces opera locantium. Verum hæc & hujusmodi pleraq; ut ingenue fateat quid ego ſentiam, ingenii humani argutias potius oſtendit, quam ſolidiorem ullam ſapiant diſciplinam. His dictis ad te Patrue converſus addidit: Nunc tu autem, Urbane pater, ſi quid ſacratius habes ſuper auribus, in medium afferre potes: Tum tu nihil contatus.

Indidem.

D

CONTEMPLATIO. Cap. XXXII.

DUm de ſupercilio diſputatum eſt, unum mihi videtur eſſe præteritum, per quod homo intelligitur ſublimium divinarumque rerum contemplatione detentus: propterea quod ſupercilia eminentiori ſunt loco ſita, circaq; organa quæ ſenſum contineant, qui mentis agitatione moveatur. Is vero nimirum ſedem habet in cerebro, Neque negarim apud profanos ſupercilium pro faſtu poni, faſtuoſosq; Superciliosos dici.

Nempe communem. Plin. lib. 1. c. 37.

OBE-

OBEDIENTIA. Cap. XXXIII

SEd ad aurem potius transeamus, quæ iisdem in sacris literis hieroglyphicum est Obedientiæ, ubi præcipuè Moses, secundo immolato arietate, sacrificio quod *Explicationis* LXX. dixerunt, alii, *Consummationis*, vel, ut vulgata habet editio, *In consecratione sacerdotum:* aliis rite factis, insuper de hostiæ hujusmodi sanguine extremum dexteræ auriculæ tum Aaronis, tum filiorum ejus tetigit: quod ut interpretantur Theologi, ad obedientiam refertur, quam præstare debemus Domino, memores scilicet Adamum propter relictam abjectamq; obedientiam, paradiso ejectum, & solum vertere coactum. Agnovere hieroglyphicum nostri etiam Poëtæ, ut Horatius:

Hor. prima Epist.

> *Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,*
> *Si modo culturæ patientem accommodet aurem.*

Atque aliud etiam in Sermonibus:

Sat. 9. lib. 1.

> *Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus.*

CONTUMAX. Cap. XXXIV.

COntra vero, veluti auris adaperta obedientiæ signum est, ita & obturata hieroglyphicum est contumaciæ, hominisque mandata detrectantis, idque sibi velle, quod apud Esaiam legimus: *Surdi clamantem audite*, Abscissam eam, sunt qui idem significare asserant: summoto quippe obedientiæ ministerio.

CALUMNIATOR. Cap. XXXV.

Carpocratis hæretici impietas.

ADhæc, præter hujusmodi contumaciam Theologi per amputatam aurem accipiunt eum quoque qui de detractionibus & calumniis in alios oggestis delectantur, & turpium, impudicorumque sermonum lascivia capiuntur: proba vero consilia, & admonitiones de honesta & homine digna ratione vivendi, Cane pejus & Angue protinus aversantur. Carpocrates porro hæreticorum sceleratissimus, mala & bona omnia, non natura mala neque bona, sed opinione hominum ita vocari disputabat: ut quodcumq; adlibuisset, id idemtidem licere persuaderet, merito discipulos summa dexteræ auris inusta particula præsignabant. Nam eodem modo, sed stigmate longè graviori, eorum omnium non aures tantum, sed oculi etiam, & nasus, & os, atque lingua inuri deberent, qui deliriis hujusmodi audiendis tempus insumunt. Hic, cum aliquantulum incensus esse videris, LEONICUS commotiunculam eam sedaturus ita sermonem excepit, Dum de extrema auris particula loqueris, Urbane, venit in mentem mihi recordationis hieroglyphicum, quod per pollicem & indicem ad infimam aurem appressos figuratur. Nam inter agalmata Ferdinandi secundi Neapolitani Regis, numus erat, in quo auris manu apprehendebatur. Commentum literæ ab altera parte declarabant, ΜΝΗΣΘΗ, ultima tamen litera parum conspicua: quod cum Maroniano quadrat carmine,

In Bucol.

> *Cynthius aurem Vellit, & admonuit.*

Plin. idem lib. 28. c. 2.

Auris in gemma incisa.

Consecrata enim auris est memoriæ, Hinc illud apud Pliniũ: *Est in aure ima memoriæ locus, quem tangentes attestamur. Est post aurem æquè dextera Nemeseos, quæ dea Latinum nomen non in Capitolio quidem invenit, quo referimus tacto ore proximum à minimo digitum, veniam sermonis à Diis exposcentes, ne scilicet ejus memores nos ulcisci velint.* Observavi vero aurem in gemma quadam incisam, cujus extremam partem expassa manus pollice atque indice tantum leviter comprehendebat, literis identidem, quæ rei facerent interpretationem, adsculptis, ΜΗΜΟΝΕΥΣΩΝ. Id nonnulli aliis gemmis imitari conati, cum literas nescirent, ΕΥ diphthongi characteres invertere. Sed quod ultima syllaba τὸ Σ per Μ Latinam expressere, sæpe in quibusdam numis eam pro Σ positam inspeximus, & τὸ Σ vice versa loco Μ Latinæ. In numis autem multæ aliæ literæ dejectæ conspiciuntur, ut ϖ pro Β. ╥ pro Ε & similia. quod ideo dictum volui, ne fallant impostores qui nova interdum opera, atq; ea quidem depravata, pro veteribus venditare non erubescunt. Et vero Fuscus frater meus referebat, apud Angelum Colotium Bassum antiquarium Latinè Græceq; eruditissimum, Romæ viderat gemmam eodem sculptam signo, cujus inscriptio erat, ΜΝΗΜΟΝΕΤΕ, ut etiam superior. Ad hujus hiero-

hieroglyphici figmentum respexisse mihi videtur Ovidius eodem loco, quem supra citavimus:

Si quid erit de me tacita quod voce loquaris,
Pendeat extrema mollis ab aure manus.

FUTURUM OPUS, VEL QUID AGENDUM. CAP. XXXVI.

Est & futuri operis indicium auris ad audiendum intenta, ab ejus dubio procul officio, in quo est rei quædam formula. Auscultatio enim initium est & imago quædam operis quod aggressuri sumus: eoque spectant numismata tot cum inscriptione, ADLOCUTIO, in quibus milites obversis intentisque adstare auribus conspiciuntur.

Vel arrecta ὠτὶν συν.

DOCILITAS. CAP. XXXVII.

Illa vero quæ de figura aurium à Physiognomicis traduntur, docilitatem, benignitatem, mansuetudinem ex auribus extantibus significare, faciunt quidem ad eorum doctrinam, sed ad negotium B nostrum parum afferunt utilitatis.

INDOCILITAS. CAP. XXXVIII.

Perinde ac etiam pressas aures, & simiarum instar temporibus adhærescentes stuporis & imperitiæ, quæ doctrinam nullam admittant, signum esse perhibent: quæ si quis in hieroglyphicorum usum trahere voluerit, integrum unicuique dicimus, suo jure ludere.

DE LINGUA. CAP. XXXIX.

Sed ut ad linguam convertar, jam res exigit, quandoquidem quod superius Urbanus de oculo linguæ subjecto ad perfectam sermonis rationem indicandam dixit, alterius ab eo non alieni admonet hieroglyphici. Lingua hæc, est manu prætenta. Nam qui per linguam sermonem articulari voce coagmentatum intelligebant, adjecta manu quæ illam comprehenderet, eloquentiam significa- C bant. Sane quidem Hebræi per Lason, quæ lingua est, sermonem intelligunt, ut forte λαλεῖν Græcis. A Dico verbo nimirum Latini Dinguam olim appellavêre, inde D litera in L mutata, Æolum more, Linguam fecimus: ut etiam Sellam, quæ prius à sedeo, sedda dicebatur. Ajunt tamen Grammatici veteres, Pompejum Magnum Diguam semper scribere solitum. Esto igitur sermo lingua, verum pronunciatio manu, hoc est, artificii ope indiget, ut in usum deducatur, & appareat eloquentia. Nam manum operis esse symbolum unicuique manifestum est. Quicquid vero vel in judicando, vel in demonstrando, vel in deliberando contingit, nequaquam solo cogitationis termino continetur, sed in actione ipsa perficitur. Opus autem facere cum sit proprium manus, & ab ea prærogativa, potestatem etiam indicet, non absurde linguam manu rectam affinxere, in eloquentiæ significatum: quæ quidem, ut Maro canit, *regat dictis animos, & temperet iras.* Speciem eam in aliquot obeliscis observes. Privatim vero manum quæ linguam comprehensam tenet ex marmore vetustissimo, ex aliqua statua nimirum avulsam, apud Vivem Hispanum Pontificium medicum Romæ Fuscus frater D conspexisse fatebatur. Sed ut ea, quæ ad hanc rem pertinent prosequamur, non improprio quorundam invento excogitatum est, hanc dicendi vim per linguam perforatam, à qua catenulæ quamplurimæ religatæ ad aures subsequentis multitudinis applicarentur, significare. Nam Herculem Galli senem admodum, corpore tamen prævalido, crudo, viridique faciebant, Leonis spolio, clava pharetra, & arcu intento præditum, armatumque eo gestu ut ingredi videretur: facie tamen in humerum conversa ad numerosam multitudinem, quæ gressum ejus subsequeretur, ad quorum omnium aures catenæ singulæ aureæ adjunctæ essent, quæ mox in unum quasi nodum collectæ, in perforatam Herois, blando mansuetoque gestu hilarem ipsosque cœtus hominum ita catenis tractos sponte properare, quasi alius alium prævenire concertarent. Quod quidem, sive Gallorum fuit inventum, sive Lucianus ipse, qui rem conscripsit, qua erat ingenii felicitate, fabulam ex se commentus est, nihil meo judicio

Æn. lib. 1.

Manus linguā tenens.

Ibidem tributum Mercurio.

Lucianus in Hercule Gallico.

cio ad eloquentiæ vim exprimendam significantius excogitari potuit, neq; magis hieroglyphicum. A Nam quod ad Gallicanum figmentum spectat, Cornelius Tacitus Gallos ait duas semper artes studiosius exercuisse, militarem quippe, & disceptandi rationem. Reliqua ad hanc rem pertinentia, quid singula sibi velint, apud Lucianum ipsum inspicienda sunt. Et quoniam eloquentia tam boni quam mali causa fuit, estque quotidie: merito Anacharsis quid esset in homine pessimum, quidq; optimum, interrogatus, *Lingua*, respondit.

D. Laer. lib. 1. c. 9.

MERCURIUS. Cap. XL.

Natalis Comes lib. 1. c. 10.

LIngua porro Mercurio sacra, quam ab eo regi sidere Mathematici tradunt, velut splenem à Saturno, hepar à Jove, à Marte sanguinem, cerebrum & cor à Sole, à venere renes & genituram, stomachum à Luna. Sermonis itaque præses Mercurius: Unde apud Homerum, Deus hic ad fluvii Xanthi ripam, Deorum inter se orto certamine, Latonæ committitur, sermo quidem rerumque memoria adversus oblivionem. Quid enim magis inter se contrarium, quam orationis vis, & oblivio? Ajunt B vero Ægyptii, Mercurium primum omnium verba in ordinem redegisse, multisque rebus indidisse nomina: literas, ejus inventum fuisse, Deorumque cultum instituisse, quæ sine magna vi eloquentiæ mortalium mentibus insinuari minimè potuerint. Apud alias quoque gentes in honorem Mercurii, qui Deorum præco fingitur, lingua in sacris dissecta præconi tradebatur. Facit ad hoc nominis ipsius interpretatio: nam Hermen ἀπὸ τοῦ ἐρεῖν καὶ μήσασθαι, quod omnino loqui significat, deductum ajunt. Quique veterum figmentorum rationem explicant, per Mercurium nihil aliud intelligi volunt, quam sermonem ipsum, quo solus homo ex terrestribus animalibus honestatus est. Vel Hermes nuncupatus est. ἀπὸ τοῦ ἔρυμα εἶναι, quod humano generi sermo sit veluti præsidium quoddam & munimentum, unde διάκτορος initio παρὰ τὸ διαλέγειν fuerit appellatus: eaque de causa linguas illi dedicarint, quod ea corporis nostri pars, intelligentiæ nostræ conceptus, apud propinquas animas disserendo explicet. Est etiam illi cognomentum ἐριούνιος, quod magnæ cujusdam sit utilitatis, summaq; ope eos adjuvet, penes quos sit illius facultas. Unde etiam σῶκος dictus: non enim sermo in perniciem aut detrimentum, damnumve ullum, mortalibus datus, sed ut hominem sospitet C atque tueatur. Quocirca salutem, id est, Canis imaginem ad custodiam adhibitam Mercurii simulacro semper adjiciebant, atque illi ædem in foro, ubi eloquentiæ usus plurimum viget, statui monet Vitruvius, ex aruspicum disciplina.

Sermonis præses Mercurius.

Nempe quod Latona forsan ab oblivione dicta. Nam λάθος, ἔως, τὸ, id est, oblivio.

Id est dator honorum. Hom. Odyss. θ.

Et ἐριούνης id est valde utilis, ut Odyss. θ.

Id est servator. Homerus Iliad. υ.

DISCIPLINÆ. Cap. XLI.

Scripta Mercurii.

NEque vero mirum, si omnia Mercurio scripta, inventa, meditationumque suarum argumenta, Ægyptii soliti sunt inscribere, solumque illum & sapientiæ & eloquentiæ arbitrum judicarunt: quando is, authore Seleuco tota rerum universalia, sive principia malimus dicere, viginti millibus voluminum (quæ reperimus, quæ accepimus, damus) explicavit: ut vero Manethus asseverat, triginta millibus, quibus etiam addidit sex millia quingenta, & vigintiquinque, in quibus libros de diis empyreis centum, de æthereis totidem, mille de cœlestibus elucubravit: quæ si membranæ tot convolutæ essent, vix fidem facerent: facit tamen horum mentionem Jamblichus, magnæ vir apud Græ- D cos authoritatis.

SOMNUS. Cap. XLII.

ERat & lingua in araposita, quæ somnum significabat, quod Apollonius argonauticôn primo indicat, ubi dicit:

> πέως ἐπὶ τε γλώσσῃσι χέονται
> Αἰθομένας, ὕπνον δὲ διὰ κνέφας ἐμναίοντο.

Mos antiquus somnū captantium

quæ tuus, Urbane, nepos in Latine reddidit:

> —— *Interea exustis libamina linguis.*
> *Spargebant, nigra captantes nocte soporem.*

Quo

A Quoniam, inquit interpres, antiquis mos erat somnum captantibus victimarũ linguas adolere Mercurio, propinatisq; crateribus vinum superlibare, idque ex antiqua Philosophia; quandoquidem sermo esse Mercurius perhibetur, cujus instrumentum est lingua, quæ quidem somno incidente quiescit tacita. Atque hinc repertum est eam adolere Mercurio, quod & Homerus ipse tetigit, γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, *Linguas imponit in ignem.* Qui vero fabulas consectantur, historiam hujusmodi à Direchida in Megaricis traditam recitare solent. Alchatoum Pelopis ob Chrysippi cædem in exilium actum, peregre profectum, ut alibi verso solo degeret. Accidisse vero ut Leoni fieret obviam, qui Megara devastabat, in quem & alii complures à Megarensium Rege missi fuerant: sed Alchatous aggressus feram, eam conficit, linguaq; ejus in ara posita, Megara evestigio reversus est, cumque ii, quia Rege missi fuerant, nunciassent se monstrum debellasse, Alcathous feram elinguem ostendens, mendacii eos redarguit. Atque hic apud Megarenses institutum ajunt, ut sacrificiis quæ fierent in posterum, linguæ aris imponerentur. Philochorus libro de sacrificiis ea de causa linguas Mercurio adoleri dicit quoniam in corpore pars optima sit, quæq; sibi rerum vendicat principatum.

Hom. Iliad lib. 3.

B

SILENTIUM. Cap. XLIII.

ADdemus & illud ex Homero, præcisas linguas indicium esse silentii: ille enim, ut nostis, ait, ἀλλ' ἄγε τέμνετε γλώσσας, *jamdudum incidite linguas*, pro, *Silentium capessite*, ut interpretes exponunt. Quo quidem admisso omine, cum jam satis superque nugatus fuerim, oportune mihi silentium imperabo. Tu vero, mi Patrue, ominis suscepto joco: At nolim, respondisti, virum tam probum, tam modestum, tam eruditum, in abscissæ linguæ turpissimam ignominiam incidere: siquidem ea præcisa in Divinis literis, impurum indicat hominem, qui sordidam, nefariam ac profligatissimam vitam vivat: atq; ideo repellatur sacris, ab omni piorum moderatorumq; hominum conventu turpiter & ignominiose rejectus, de quo David: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam:* & quæ sequuntur. Quod vero conjectas in ignem linguas apud Homerum citasti, nostras cuperem ego in flammam eam injiceremus, quam Assertor noster accendit, cum XII. comites ab eo electi, afflati sunt, igneis linguis

Hom. Odyss. lib. 3

Psalm. 60.

C ab uniuscujusque vertice promicantibus. Hujusmodi enim linguæ splendore tanto conspicuæ, omnino significarunt eam orationis vehementiam, ardorem illum, illamq; fandi vim cœlitus illis affuturam, ut, quæ à divino Magistro præcepta acceperant, per universum mox terrarum orbẽ persuasibili (penetrat enim ignis) sermone disseminarent, sanctissimisque monitis mortale genus incenderent, aberrantesq; late mentes, & inscitiæ torpore frigescentes, pietatis ardore succensas, ad hostiæ puræ atq; immaculatæ sacrum incitarent, essetq; eorum fulgurum sonitus in omnem terram exiturus: sonitus, inquam, fulgentium earum linguarum, quas ad incudem fabricatas diceret Pindarus, qui linguam ferream, Pythiis, veritatis indicium ponit: ἀψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλκευε γλῶσσαν. Nam dubio procul lingua si fabricata fuerit ad incudem: ferrea erit; si ferrea, solidissimæ firmitatis. Mendacia enim imbecilla sunt, quia tempus veritatem in lucem adducit, atque ita mendacium evanescit. Sane quidem hodie ut vulgo dicitur Veritatem ad malleum durare, quod idem fere est, quod Pindarus. *Ad incudem* dixit. Possent autem alia multa sermone super hoc examinari, atque hinc ad Apollinis plectra, & multiplices Musarum choros sterni via, si præcipuè dentes ad linguam socii

Nam veritas temporis est filia. ex A. Gello lib. 12. c. 12.

D conferantur: sed quoniam ego jam edentulus nullam eis amplius gratiam debeo, cur mihi sit pro eis laborandum nusquam video. Præter hæc, cum reliqua linguæ disputatio de gustu nos appellet, eaque sit potius Physica quam Historica, ad Leonicenum hæc meo calculo transtulerim, Consensere reliqui, neque invitus ille ita loqui cœpit.

DE GUSTU. Cap. XLIV.

NEmpe, ut susceptum prosequar argumentum, si de oculis, de auribus, de naribus, quid præstare queant, disseruimus, gustus quoque his accedit, seque tractari postulat, ne per ignominiam præteritus videatur. Est autem hic duplex apud Ægyptios, quorum Sacerdotes si delibatum aliquid leviter, neque tamen plenius gustatum significare vellent, hieroglyphicum linguæ inter pri-

Gustus duplex.

mores dentes nonnihil exporrectæ proponebant. Sed si absolutam gustus plenitudinem ostendere curassent, primores gutturis partes quæ intimæ adhærent linguæ, figurabant. Asserebant enim illi, quod Medici nostri etiam nonnulli prodiderunt, perfectum gustum in linguæ radice consistere: inde enim nervos quosdam, & sentiendi vim illam provenire. Neque tamen sum ignarus, esse multos, qui gustatus prærogativam attribuunt palato. Sane Diogenes explorari saporem ajebant, propter fungositatem mollitiemque linguæ, perque commissas illi corporis venas, perfundi sapores ad sensum elicitos, non aliter atque spongia exuctos. Hujusmodi vero sensum in anima sedem suam posuisse. Quamvis vero dicat Alcmæon, humore teporeque, atque adeo mollitie linguæ sapores internosci, Ægyptii nequaquam cognoscendi saporis instrumentum solam linguam esse consenserunt, sed cum multis aliis, palatum præcipuè participem agnovere, & in nonnullis, quæ gutture carent, simile quidpiam linguæ esse: ut in quodam piscium genere qui ventrem habent ori propinquum, inesse intus sentiendi facultatem. Sunt & alii rerum naturalium scriptores, qui linguam ajunt sapores quidem sentire & judicare, eorum vero suavitatem amaritudinemq; in descensu, unde deglutiuntur explorato sentiri. Quare & Philoxenus magis forte quam Philosophiæ, ganeæ peritus, Gruis gulam optabat, ut voluptas illa longius deglutiendo produceretur. Quantum vero ad palatum pertinet, scimus Catonem gustus sedem in eo esse credidisse. Nam cum Lurconi cuidam ambienti, ut inter ejus familiares reciperetur, negare vellet, ei dixit, non posse se cum eo vivere, qui plus palato quam corde saperet. Adversus tamen Ægyptiorum, & horum omnium opinionem insurgit Aristoteles, qui linguam in primore sui parte vim perfectius sentiendi saporem obtineri contendit, nam interiore si tangat, minus illam sentire, quod in catapotiis ex aloë, vel amariore aliquo succo pastillove devorandis, manifestius experimur. Nam cum illa intra duorum digitorum summitatem contenta in imas fauces immiserimus, vix tantillum sentimus amaritudinis quæ si quis lingua vel summa lambat, vix ferre posset. Videtur vero natura ipsa, uti rectè reliqua, ita hoc sapientissimè constituisse, ut hæc sentiendi vis juxta labia, & in prima consisteret lingua, quo sapores omnes admittendos exigendosve, antequam ori demandarentur, exploraremus. Quod vero quispiam dicat eo vehementiorem esse saporis gustatum, quo magis cibus ingestus ori opulentius & contantius mandatur, respondent periti homines non ideo majorem gustandi vim in radice linguæ insitam esse, sed propter diuturniorem moram, & affluentiorem saporis copiam, vehementius sentiri. Hæc atque alia multa prisci Philosophi inter se dissidentes prodidere, ut minimè mirum sit eos de rerum principiis & aliis à sensu remotis dissentire, si re super omnibus tam explorata diversi abeunt, nec certi quicquam constituere potuerunt.

Meminit Aristot. in Ethicis.

Aristotelis de gustu opinio.

DE ORE ET DENTIBUS. CAP. XLV.

Hoc ab Artemidoro lib. 1. c. 33.

SEdem imo ut jam ad totius oris fabricam convertamus, Aristandri Telmesii sententia est, os & ejus partes esse quasi hieroglyphicum quoddam domus, dentes cumprimis incolas ostendere. Hoc vero dupliciter accipi: aut enim domesticos esse, aut alienigenas. Itaq; superiores dentes domesticorum incolarum signa esse; propterea quod pars illa superior toti fere capiti adglutinata est, atque cognata. Inferiores vero, alienos ideo commonstrare, quod maxilla ea, quæ illos sustinet, tota sit mobilis, atq; ita adventitium nescio quid præ se ferre videatur.

DETRIMENTUM. CAP. XLVI.

Artemid. ibidem. Persius. In impudentes proverbium.

SUnt autem qui detrimentum per dentes putent significari, in iis quæ in sermone vel voce consistunt, eisque famam dilacerari obtrectantium calumniis objectant. Nam & Poëtæ Oratoresque omnes hic mordere, carpere, rodereq; metaphoricè dixerunt, quoties cujusquam nomen scurriliter traductum aut hostiliter infamatum innuere volunt. Sed quod planos tantum in hujusmodi significatum Conjectores ponunt, Satyrici nostri ad acriorem vim amplificandam genuinum adhibuere, & alii caninos enim immiscuerunt.

VERE-

A

VERECUNDIA. Cap. XLVII.

APud Philologos hieroglyphicum verecundiæ os videtur esse, unde de impudentibus dici solet, eos os non habere. Hinc Cato Major Lentulo, qui sputum in ejus faciem ejaculatus fuerat, absterfa tantum facie dicit: *Affirmabo omnibus Lentule falli eos, qui te negant os habere*, argute vulgatam hominis impudentiam notando, quamvis de sputi copia dicere videretur.

Hinc illa figura, quo ore audebis patrem adire, & os infrane.

AMOLITIO. Cap. XLVIII.

NEque nescius sum pro amolitione, ut ita nunc dicam, veteres expuendi gestum usurpasse, ut Theocritus, *ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον*: & multa apud alios hujusmodi, quæ recitare superfluum esset. Nam quæ maxime abhorrebant, quæque opprobrio habebant, ea ignominia designabant. Quin & veteribus Christianis mos fuit, estq; adhuc, ad immunda verba expuere, quodam veluti expiationis modo. Ita illud apud Tertullianum lib. ad uxorem altero, accipiendum: *Cum aliquid immundum flatu expuis.*

B

HOROSCOPUS. Cap. XLIX.

SEd ut os tandem comprimam, uno adhuc hieroglyphico illud obturabo, quod apud Horum Niliacum habetur, ut super cibo aliquid attingamus. Nam illic per hominem, qui horas comedat, hieroglyphicum explicari tradunt horoscopum intelligendo: non quia horas comedat homo, quod fieri minime potest, sed quia ab horis alia atq; alia humano generi alimenta subministrantur. Hujusmodi vero horarum pastum commode forte exprimere poterimus, si ex uniuscujusq; horæ proventibus aliquid decerpserimus: puta, rosas, spicam, & pomum aliquod, quæ in unum fasciculum colligata, ori adaperto admoveantur. Horas porro hic intelligendum tres eas anni partitiones, quæ suo quæq; tempore singula maturant: ver quippe, æstatem, autumnumq;: quæ tempora Ægyptii, quatuor unumquodq; mensibus nostris complexi sunt, ex Hori Regis partitione, à quo his etiamnum nomen Horis inditum, ut quadrimestris esset unusquisque eorum annus, de quo diffusius alibi. Quin Persæ atq; Assyrii, quos nos Annales, Horas vocitarunt, & Græci Horographos eorum scriptores. Apud Lucianum enim legimus, *ὁ μὲν κῦρος παλαιὸς τῶν περσῶν βασιλεὺς, ὡς δηλοῦσιν οἱ περσῶν καὶ ἀσσυρίων ὧροι.* Cum vero Horus ab Ægyptiis Apollo esse prædicetur, nostri una cum Græcis nomen idem ad quatuor & viginti horas transtulere, quas Solis esse filias Homerus dicit, de quibus, ut hoc *κατὰ πάρεργον* ponam, veterem habemus fabulam: Horomazen, cum in mundi fabrica reliqua digessisset, quatuor & viginti deos in ovum inclusisse. Id cum Arimanii gnatiludo perforassent, bona malis immixta prodiisse: atq; ita quantacumq; fruamur jucunditate, quocumq; simus gaudio exhilarati, serus quid vesper vehat, nos nescire. Hic cum finem facere visus esset Leonicenus, ad inclinatum jam Solem aspectans Ranerius: At nos, inquit, quid serus vesper advexerit probe scimus, qui bonam hujus diei partem tam jucundis sermonibus exegerimus. Utinam vero sæpe daretur occasio istiusmodi conventus celebrandi; & cum dicto, salute dicta surrexit, quod & alii fecere, die prius constituto, quo iterum essent conventuri: illi domum, ego in navim abii, mox Florentiam, quo fueram, ut scis, per Julii Cardin. domini mei literas accersitus, atq; ibi primo quoq; tempore, tam ea, quæ ex te audieram, quam quæ viri illi eruditissimi disseruissent, quæque convenire mihi visa sunt, in commentaria mea Ægyptiaca transtuli, vestra ope fretus, & latius & plenius explicandi multa quæ curta & angusta nimium compereram apud authores posita: neque vero sinit me temporis brevitas, quæ quisque disputasse ad amussim dirigere, & ipsa quæ audissem verba repræsentare, quod nonnulli ex amicis à me postulabant: id enim negotium multum mihi temporis abstulisset, nec meæ me occupationes id facere permisissent. Satis igitur à me factum puto, si res ipsæ breviter, quantum memoria complecti potui, recitatæ sint. Verum age, benignissime Patrue, Aristarchum indue, atq; hunc castigandi laborem minime gravem ducat, quæque me recte meminisse compereris, asterisco insignias, quæ segniter & oscitanter excepta, obelo defodices: ut ego hæc aliis communicaturus, judicio adjutus tuo, audentius id facere confidam. Vale.

Quomodo horas comedere intelligatur homo.

C D

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXXIV.

DE IIS QUÆ PER HYMANUM COR ET GENITURÆ VASCULA SIGNIFICANTUR

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD SEBASTIANUM CORRADUM.

Ecce tibi Cor meum, Corrade iucundissime, cui etiam addidimus genituræ vascula, eaq; mundissima pudicissimaq;? Cor quidem à meo desumptum, qui summam eruditionem tuam, frugalissimum studium, acutum denique, quo polles judicium, & multum admiror, & plurimum diligo. Genituræ vero vascula, causa tua, à quo fruges tot proficiscuntur, quibus studiosi omnes avidissime pascuntur: quemque hactenus cibum vel putridum, vel adulterinum sæpe mandere coacti sunt, tua nunc cultura, tuo studio diligentiaq; valeant jam recenti, maturo legitimoque frui. Neque fructus hujusmodi ex Ciceronianis tantum hortis electi, sed ex totius Latini nominis possessionibus agrisque decerpti, quorum hactenus arbores vel teredinibus, vel erucis, vel visco, vel ulceribus, conductorum plurimum negligentia nescio qua, vitiatæ fuerant, per te nunc perpurgatæ, cultæ, sarritæque, in pristinam redière viriditatem, uberrimam incolumemque feracitatem. Sed quod etiam pertinet ad vascula tam in Divinis nostrorum literis, quam in sacris Ægyptiorum, neque non apud Græcos præterea quæ à corde desumuntur significata, sermonis ipsa quoque indicia sunt. Qui cum igitur ego libentius sermocinarer, quam tecum, qui sponte me in tam utilium sermonum tuorum partitionem admisisti, qui clarissimo Egnatio collegam consularem me quæsturæ tuæ cognitione creari procurasti? Quare mihi videbor non sine magnæ voluptatis sensu loqui tecum, quotiescumque memor ero, scriptorum meorum, qualiacumque sunt, aliquid à te legi, non id fortasse ingenio & eruditioni tuæ responsurum, aliquod tamen daturum mei erga te animi testimonium.

DE CORDE.

VIRI PROBI SERMO. CAP. I.

UT vero à corde exordiamur, per id ita concinnatum ut loro catenulave suspensum à gutture propenderet in pectus, probi hominis orationem indicabant, ut qui mentiri aut fallere nesciret: sed, uti vulgo dici solet, ea ex ore proferret, quæ corde concepisset: ea scilicet loqueretur, quæ ipse sentiret, omni fuco mendacioque procul. Hoc ipsum Cicero, toto pectore, de sinceritate loquens, dicit. In pectore enim sedem habere cor, manifestum: atque illud, *Aperto pectore*, frequentissimo eorum usu, qui citra fucum loqui se profitentur. A quo loquendi candore Mercurius fuerit ἀργειφόντης appellatus, candidum enim veteres ἀργὸν dicebant. Præterea pectus pro recessu quodam accipitur sapientiæ. Unde Horatius:

Non tu corpus eras sine pectore.

Et hanc sententiam accipit Ambrosius, quod Apostolus ille, qui ante alios divina sapientia donatus est, ad Christi pectus reclinet in cœna caput.

Cicero 2. de legibus. Cic. in libel. de amicit. Pectus cordis sedes. Hom. Odys. ε. vers. 49. Epist. 3. li. 1. ad Irbullum

CON-

A

CONSILIUM. Cap. II.

ATque hæc illa est bulla, quæ puerilis ingenuitatis insigne fuit: de qua multa suo diximus commentario. Quoniam vero cordis erat ejus figura, admonitos inde pueros volebant, ut frugalia semper consilia secuti, corde præstare conarentur: Corculum enim veteres pro solerti & acuto dicebant. Et animæ partem rationis participem, Cor appellari solere dicit Adamantius. In hujusmodi significatum accipi locum illum Pauli, epistola ad Romanos: *Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Quis enim putet quod dicit, *in cordibus*, in membro corporis quod Cor appellatur, tamquam in membrana aliqua legem scriptam intelligi? unde enim caro tantos prudentiæ sensus concipere vel ostentare posset? aut tanta memoriæ receptacula continere? Nam & quod divinæ literæ Cor Dei sæpe nominant, intelligendum ex eo arcanum illud Divinæ sapientiæ, quæ à Patre est: ut Psal. *Eructavit Cor meum verbum bonum*, innuens filium ejus JESUM Christum altæ illius sapientiæ mysterio genitum. Ita Eucherius.

VITA. Cap. III.

B ITa vero in consilii significatum accipi Cor plerumque solet, ut humanæ etiam vitæ rationem præ se ferat, quod ex pernicioso auspicio Cæsaris exploratum. Ille enim quo primum die in sella aurea sedit, & cum purpurea veste processit, valde consternatus est cum Spurina Aruspice suo, corde in extis Bovis opimi non invento: ajebat enim ille, vereri se, ne consilum & vita Cæsari deficeret: quorum utrumque à corde proficiscitur. Nam Philosophorum omnium consensu, nullum animal sanguine præditum, sine corde & jecore invenitur, qua de re quæstio magna inter eos fuit qui divinationis præcognitionem, ejusmodi profitebantur, potueritne hostia sine corde vivere, an ad tempus amiserit? quamquam Cæsar id elusisse fertur, audaciorique animo respondisse lætiora quædam, neque pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset: quod quidem non semel, sed bis ei sacrificanti, quod meminit Plinius, accidit ut cor in extis non inveniretur. Neq; Cæsari tantum non inventũ in hostiis, peractũ vitæ tempus ostendit, sed & Helvio Pertinaci eo die, quo occisus est sacrificanti, negatur in hostia cor repertum; & cum id vellet, procurare, caput extorum non deprehendit. Et Theologi nostri secuti Prophetarum dictata, consilium in corde residere dicunt, in eoque agendo-C rum omnium radicem statuunt, docente Domino, *in corde esse*, quod coinquinat hominem: & ubi *mundo corde*, sacræ literæ habent, synceras intelligunt cogitationes. Quaque ratone consilii symbolum est, eadem pro illa intellectus parte, à qua regimur, figuratur, ut illud: *Quare cogitationes ascendunt in corda vestra?* ascendunt, dominantur, primum ita locum asciscunt sibi, ut vestra omnia consilia conlculcent. Ita vero facit cor ad animam, quæ vitæ nostræ materia est, ut prisci vates illi animæ receptaculum esse Cor significaturi, id hieroglyphice Animæ ventrem appellarint, atque ita intelligendum esse illud apud Hieremiam: *Ventrem meum, ventrem meum doleo.* Hesychius ait: *Nam quem ventrem*? Ipse subinfert: *Et sensus cordis mei conturbati sunt:* ideoque intestina hujusmodi aqua lota offerre admonemur in holocaustum, hoc est, abditas latentesque cogitationes eluere, & diligenter abstergere.

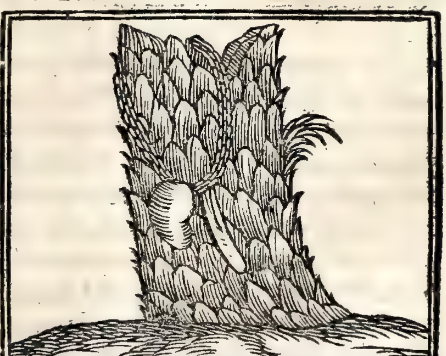
Paulo aliter Sueton. in Vita Jul. Cæs. c. 81.

Hæc à Plin. lib. 1. c. 71.

Hierm. c. 4.

NILI DILUVIUM. Cap. IV.

Cordis cum Nilo convenientia.

SAcerdotes Ægyptii cœlum & terram diluvio liquescentes, exundationem quippe Nili, quæ tam à terra, quam D à cœlo esset, uti alibi disputatum, ostendere cum vellent, cordis simulacrum proponebant, cui lingua esset applicita: ex corde quidem Nilum ipsum intelligentes, qui sua potens vi affluentissimam humoris copiam è terræ visceribus educeret, uti motus omnis à corde principium habet. Sane illi, cordi totius corporis principatum, præfecturam, arbitriumque tribuunt, ac perinde Nilum Ægypti dominum agnoscunt: neque quicquam aliud eam esse, quam Niliacæ alluvionis uliginem profitentur. Per linguam vero confluentes undecumque imbrium eluvies, quas eo quo plurimum

intur-

inturgescit tempore, in Æthiopia maximas fieri compertissimum habebant, quibus in Nilum collabentibus cataclysmo facto, Ægyptum universam sub aquis versari, veluti lingua humore undecumq; ad ipsam confluente, semper in udo est, aliquo semper corrivio irrigatur alluiturque. Quoniam vero illis fertilissima rerum omnium ubertas à Nilo est, rerum itidem causas omnium originemque in humorem referebant, omniumque parentem, omni rejecta controversia, celebrabant. Quorum opinionem Thales Milesius secutus, ex aqua omnia sensit esse, & in aquam vicissim reditura: principium quippe animantium omnium esse genituram, eandemq; humidam ex quo simile esse veri judicabat, ex humore oriri omnia: quæ ratio fuit ut maritum Græci potionis nomine nuncuparent, πόσις enim utrumque horum significat. Præterea stirpes omnes humido aluntur, humido ad fruges evadunt, humoris autem penuria interim exarescunt. Solis adhæc ignis siderumque omnium aquarum exhalationibus alitur, quinimo & mundus ipse, ut præstantissimi Philosophorum asseverant: quod quidem apud Ægyptios tam persuasibiliter receptum erat, ut Solem & Lunam non curru, sed navigio uti dicerent, ad nutrimentum scilicet & generationem eorum hoc referentes.

Ἀρχὴν δ' τῶν πάντων ὕδωρ. Diog. in Thalete.

ÆGYPTUS. Cap. V.

PRæcipuam autem Ægypti effigiem ex imagine cordis in ardenti ara thuribulove considentis, ostendere consueverunt: calida enim ac humida est Ægyptus, in Australibus præsertim locis, quemadmodum & cor, idemque in sinistram hominis partem toto declinat turbine. Alibi vero antarcticas regiones, Sinistras ab eis appellari docuimus, in illis autem oriri Nilum, in quo summa eorum religio, & à quo paulo ante omnia proficisci, ex eorundem institutis dicebamus. Quod vero pertinet ad thuribulum, Hippon Philosophus, ut ex Cratere didicimus, fabula cui titulus πανόπται, cœlum veluti præfurnium esse dixit, homines vero carbones Sed hæc melius ex Homero declarabuntur: ait is, nullius disciplinæ quantumlibet remotæ nescius, Jovem cum reliquis diis, Solem quippe stellasque omnes ad Æthiopum epulas invitatos accedere: quasi velit id, quod paulo ante dicebamus, innuere, hauriri ex udo nutrimenta sideribus. Accumbunt vero apud Æthiopas, quia circa Oceani oram non nisi Æthiopes habitant, quos vicinia Solis, vel diuturna parallelorum mora usque ad nigri coloris speciem exurit. Oceanum autem quemnam alium hic intelligamus, nisi Nilum, cui antiquissimum id cognomentum fuit: propterea quod Nilum illi, ut dictum, totius humoris fontem arbitrarentur, Ægyptumq; ipsam suapte vi tantam aquarum redundantiam evomere? Erit itaque cor Ægypti instar, hoc uti sanguinis, ita hæc primarium totius humoris receptaculum: thuribulum vero convivas ipsos, utpote sacrificulos, indicabit hostiarum super ignem positarum nidore exhilaratos.

Homerus Iliad. α.

ARDENS ORATIO. Cap. VI.

SEd cur non potius dicamus, Cor ita in thuribulo positum significare orationes, precesve, quæ puro ex corde proferuntur ad Deum? idq; esse thus illud mundum, quod sibi Deus offerri mandat in Divinis literis, ex quo scilicet odorem capiat suavitatis. In Evangelio Matthæi, ubi Dominus perperam agere Pharisæos inquit, qui non obligare juramentum, quod per altare fieret, arbitrabantur, sed quod per donum altari illatũ: Adamantius cor hominis inter alia significata idem & altare intelligit, per votum vero recti alicujus operis deliberationẽ, quod faciundum simulac insederit animo, oblatum uti votum, interpretatur. Nam & Latini vota alia *Concepta*, alia *Nuncupata* vocant. Priora illa sunt, de quibus hic intelligit Adamantius. Quoniam vero multi palam dona hæc eleemosynarum, precum, jejuniorum, offerunt corde, tamen sunt alieni à Deo, hi Pharisæi sunt, cæcorum duces: qui quæ exterius perpendunt, quæ vero interius sunt, minime contuentur: ita per dona jurandum censent, non per altare, à quo donis ipsis accidit sanctitas. Monet igitur Dominus, ut consideremus cujusmodi

Cor, thus mundum. Matth. 23.

A jusmodinam ex corde eleemosynæ, vel Psalmi, vel preces, vel jejunia offerantur: atque ita qui testem altare, hoc est, cor & conscientiam appellat, per altare jurat, ac perinde omnia quæ continentur in eo complectitur.

COELUM. Cap. VII.

PLutarchus hanc cordis effigiem subjecto in foco succensam, cœlum indicare contendit, animumque illum, qui propter æternitatem nulli umquam senectuti obnoxius est: Et Apulejanus Trismegistus ab Hippone non admodum diversus, Ægyptum cœli agnoscit imaginem, iisque omnibus æquiparari, quæ in cœlo gubernantur exercenturque, &, si dicendum sit verius, terram eam totius mundi templum esse. Quinetiam invenias apud nonnullos, universum terrarum orbem in Divinis literis nonnunquam Ægypti nomine nuncupatum, ut eo Psalmi loco, *Venient legati ex Ægypto*, propterea quod universam terram eodem, quo Ægyptus, modo coagmentatam imaginentur.

Ægyptus cœli imago, & mundi templum.

B

CLIBANUS.

CONSCIENTIA IGNE EXAMINATA. Cap. VIII.

FAcit vero ad hanc cordis significationem Clibanus, in Divinis literis passim propositus, cui cor hominis aptissima confertur similitudine, de quo tam frequens in Mosaicis libris, & Prophetarum aliorum oraculis mentio reperitur, sive per similitudinem, sive sit pro instrumento sacrorum positus: Clibanus enim præfurnium est apud Latinos: per ejus figuram interpretes cor hominis, uti dictum superius, intelligunt. Nam quædam Deus apud majores nostros, veteres inquam Prophetas, apponi sibi vult Clibano cocta, hoc est, tacita mentis agitatione examinata: cum scilicet nos erroris pœnitet, conscientia nostra ardore quodam occulto intra se succenditur, utrumque ipsa suum paulatim exurere contendit.

SACRORUM ARCANA. Cap. IX.

C ADamantius putat ex Clibani forma, quæcumque in Divinis literis profundiora vel inenarrabilia sunt significari: quippe quæ recondita delitescunt in sensu mentis, neque facile ad imperitum vulgus proferri possunt: sunt enim multa hujusmodi, sicut de Camelo, & Sue, & altero quidem ruminante, sed qui pedem integrum habeat, altero vero bifidam pro se ferente ungulam, sed qui minime ruminet. Ita etiam de Adamo per Evam astu Serpentis deceptam, in prævaricationem adducto, quarum historiarum mysticum significatum locis suis exposuimus ex Philone apud Ezechielem, ut ad Adamantium revertamur, quæ de Cherubino, vel de Deo media sui parte succenso, vel de admirabili illa visione, sunt literis demandata, nisi coquantur in Clibano, neque quidem mandi, neq; devorari, ita ut sunt cruda, poterunt: hoc est, ut cruditatem hanc interpretemur, nisi qui latet interius sensus divini calore ignis molliatur, excoctusq; ita cibus fiat, ut mandi possit, & ad nutrimentum assumi, aliquid semper occursabit, asperitate sua difficile, quod ab eorum gustu mortales avertat. Oseæ dictum est: *Corda eorum sicut Clibanus incaluerunt*, quod longe seciore à superioribus sensu tunc fieri intelligendum est, cum vitiorum ardor cor ipsum interius exurit: quippe cum mortales flagranti cupidine incensi, suam ipsimet perniciem affectantur: in medio enim hæc posita sunt, utrum res ad D sacrificium coquere, an exurere potius inutiliter velimus. Atq; ita Clibanus varia interioris affectus habet significata, proq; sensu mystico figuratur. Minime vero prætereundum videtur, quod Hierosolymitanus Hesychius hieroglyphice super Clibano philosophatur eo Levit. loco: *Cum autem obtuleris sacrificium coctum in Clibano de simila.* Nam per Clibanum Mariæ virginis uterum significari tradit; Clibano enim ignis superponitur, qui supponitur in craticulæ ministerio Veluti enim Clibanus & ignem & panem coquendum desuper accipit, ita Dei genitrix Spiritum sanctum, & Dei verbum in utero suo conficiendum maturandumq; suscepit, & quæ multa in hanc sententiam prosequitur. Est vero Clibanus, tum furnus, tum sartago, aut testa quædam grandior, operculo vel ferreo, vel ex ære præmunita supra quod ardentes prunæ ingeruntur: ut quod intra positum est, coquatur, condiaturve; alicubi totum hoc opere figulino conficitur. Ad hujus autem similitudinē formata est pe-

Clibani in sacris literis hieroglyphica.

Ezech. c. 10.

Osea c. 7.

Levit. c. 2.

ctoris concavitas, per quam spiritus ultro citroque commeat. Columella scrobem Clibano similem fieri monet, ut imus quam summus sit patentior, quo radices latius evagari possint. Ex hac itaq; forma nonnulli Prophetarum scripta Clibano similia dicunt, quæ plus habeant in recessu, quam ore summo polliceantur, A

DE SARTAGINE. CAP. X.

EST & Sartago ab hieroglyphicis hujusmodi non absimilis: nam eodem pene significato sacrificium Deo facturi, quædam in sartagine frigere jubemur.

RESIPISCENTIA. CAP. XI.

Clibani & Sartaginis differentia.

EA tamen differentia, quod in Clibano tacitæ conscientiæ stimulus adurit, in sartagine culpam agnoscimus, eamq; nosmetipsos incusando ream facimus, quasq; mereri nobis videmur pœnas, ultro deposcimus, & modo hunc, modo illum errorem solicita repetitione versantes animo, quæ satisfaciendi ratio nobis reliqua sit, agitamus. Alii rem eo tradunt, ut Prophetarum oracula toto mentis ardore versanda submoneant: inde enim fieri, ut repetita sæpius, & inter se conglobata, facile intelligi & explicari possint: ut hinc eam saltem quæ ad mores pertinet doctrinam assequamur. Alio vero modo sartago apud Hesychium accidit pro cruce Christi: siquidem cibus, qui prius ineptus erat ad mandendum, simulatque sartagini fuerit incoctus, mandi potest: ita corpus Christi antequã pateretur, si foret esui exponendum, ut ipse de se sæpe futurum ajebat, abominabantur humanæ aures, respondebantque omnes: *Durus est hic sermo: quomodo potest hic corpus suum apponere ut manducetur*? Post crucem vero patefactum est, id divino munere dispensationeque fieri posse: nam totum illud mysterium in Christi passi commemorationem institutum est. B

Joan. 6.

DE CRATICULA. CAP. XII.

CRaticula tota prorsus Hebræorum esse videtur: sed enim Cyrillus hieroglyphicum in ea agnoscit Ægyptiacum.

IRA. CAP. XIII.

C

AIt enim eam subjecto igni, & corde superimposito, furoris & indignationis apud sacerdotes illos indicium fuisse, ut ex eo scilicet cordis bile succensi excandescentiam ostenderent.

POENITENTIA. CAP. XIV

Pœnitentia sera indicia,

NOstri hoc sanctius intellexere, qui Craticulam pœnitentiæ signum posuere (liceat vero mihi Theologorum dictata sectanti, eorum interdum vocabula usurpare) non tamen hinc tacitam mentis exulcerationem intelligentes, sed amarititudinem conscientiæ minime simulatam, manifestissimis vero conspicuam argumentis: quippe ubi luctu, lacrymis & lamentatione conficimur ob ea, quæ nequiter, improbe atque inique patraverimus: unde mox fletus ex intimo cordis fonte prorumpens carnem maceret, jejunia debilitet, abstinentia comminuat, atque arefaciat. Hæc enim est illa in propatulo posita sui conflictatio, quæ succensos divini amoris igne carbones omnibus ostendit, exemplumque aliis præbet, qua se quis ratione possit abnegare. Hinc nonnulli quos ardens invitat ad æthera virtus, non flagrantem modo animum præ se ferunt, verum & corpus ipsum tormentis objectare non dubitant. Talis olim pientissimus Laurentius fuit, qui dum edaci corpus igne torretur, longe magis animo in ipsius Christi amorem accendebatur, sacrificiumque Deo sanctum & immaculatum interius cor, exterius corpus, in vera craticula ustulatus offerebat. Neque tamen sum nescius Adamantius hæc, quæ de craticula dicta sunt, ad Divinæ lectionis inquisitionem adducere: cum ea scilicet ardenti studio consectamur, quæ nullo obtecta velamine unicuique sunt intellectui pervia, cujusmodi scilicet est sensus, quem Historicum Theologi nominarunt. Qua vero ratione craticula Christi mortem & resurrectionem significare possit, apud Hesychium videndum, Levitic. II. eo loco: *Si autem in craticula fuerit sacrificium.* D

D. Laurentii martyrium.

CON-

A

CONDITORIUM. CAP. XV.

EX eo autem, quod cor in abceſſu pectoris latitat,& intra præcordia ſe reducit,Divinæ literæ cor plerumq, non tam pro iis,quæ in abdito profundoque mentis receſſu conduntur,quam pro quarumcumq; rerum receptaculo, ubi hæ in diuturnum tempus aſſervandæ reponuntur in occulto, per cordis effigiem exprimere conſuerunt. Unde in ſepulcri etiam ſignificatum cor accipiunt. Chriſtus enim Evangelio manifeſte ſepulcrum Cor terræ nuncupavit: *Sic erit*,inquiens, *Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Matth. 12.*

Cor terræ ſepulcrum.

CONCORDIA. CAP. XVI.

NEque vero me pigeat juniorum etiam inventum antiquis his ſubtexere, qui commenti ſunt in concordiæ ſignificatum duo corda vinculo colligata figurare,quod à corde vocabulum, non à citharæ chordis deductum exiſtimarunt.

B

DE SPINA DORSI. CAP. XVII.

OSſa quinetiam & narvos aliquot Ægyptii inter hieroglyphica retulere, cujuſmodi os illud eſt, quod à ſumma cervice multis diſtinctum internodiis per univerſum dorſum excurrit.

TITILLATIO. CAP. XVIII.

PEr ejus enim picturam, nequitiam petulciorem concitatamq; titillationem ſignificabant: ſiquidem humanam genituram à cerebro delabi, perque id oſſis defluere, non Ægyptiorum modo,ſed multorum etiam aliorum opinio fuit: Alcmæonis vero præcipua,quam una cum Hippocrate Poëtarum aliquot authoritas confirmavit. Sentire hoc ipſum Plato videtur, dum ſeminii vim vertebralis oſſis defluvium eſſe tradit. Hinc Maro:

Æneid. l. 4.

Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor.

quod ad Anaxagoræ ὁμοιομερείαν nonnulli referunt,cujus opinionem Lucretius acriter inceſſit,quod putarat is:

C

Oſſa videlicet ex pauxillis atque minutis
Oſſibus, & ſic de pauxillis atque minutis
Viſceribus viſcus gigni,ſanguemq́, creari,
Sanguinis inter ſe multis coëuntibus guttis.

Democritus eam ex totis prodire corporibus,præcipuisque eorum partibus velut carnoſis,fibres,& oſſibus,arbitratus eſt. Cæterum Philoſophorum & Medicorum plurium diligentia ſecus rem invenit,qui genituram minime eſſe oſſis ullius medullam, ſed ſanguinem potius aſſerunt: quibus Pythagoras etiam adſtipulatur, dum eam probatiſſimi ſanguinis ſpumam eſſe contendit,ac alimenti nutrimentum. Hujuſmodi porro ſanguis ab hepate ad renes immittitur, per meatus inde ad id aptos flexuoſo quodam tramite ad teſtes dilabitur,quod in diſſectionibus apertiſſime compertum eſt. Unde Anchiſes,apud Maronem,paterna impulſus charitate clamat:

Genitura humanæ origo.

Vide Cenſorinum c. 4.

Æneid. l. 6.

Projice tela manu, ſanguis meus,

Quod ad imitationem Pindari dixiſſe videtur,qui Nemeis ita, τηλαυγὲς ἄραρε φέγγος αἰακιδᾶν αὐτόθεν ζεῦ, τεὸν γὰρ αἷμα. Quidam Philoſphorum rerum venerearum libidines in jecinore contineri arbitrati ſunt,quod à Lactantio quoq; memoratur lib. de Artificio. Et Mathemathici jecur à Venere regi autumant,in eoque amoris ſedem Poëtæ omnes agnoſcunt, dum Cupidinem jecur ſagittis appetere ulcerareque conqueruntur. Atque ita VII. Proverb. Salomon: *donec transfigat ſagitta jecur ejus.* Verum aliud eſt concupiſcere,aliud commoveri ad procacitatem:alterum enim mentis,alterum corporeæ munus eſt vivacitatis.Quæ vero ad jecur pertinent, in Vulture ſatis examinata ſunt.Sedenim cum renes oſſi,quod ſupra poſuimus,adhæreſcant,non imperite figmentum hoc ſuum Ægyptii commenti ſunt: nam & Aſtronomi renes & genituram in Veneris poteſtate conſtituunt. Renes ait Varro ita dictos, quaſi rivi ab his obſcœni humoris oriantur. Quod vero & lumbi eidem oſſi adjacent, Ægyptii per lumbos Venerem innuebant: hinc apud Comicos & Epigrammatarios Poëtas,ubi quid laſcivius enunciandũ fuerit frequens adeo de lumbis mentio: dum fluctuantes eos alii,alii exporrectos,alii aliter dicunt. Tangit & Perſius hoc,ubi laſcivorum Poëmatum recitationem inceſſit,dicens:

D

Lumborum varia ſignificata.

Psal. 38. *Cum carmina lumbum intmnt*,& inferius: *Summa de lumbe saliva.* Habemus & in Sacris concentibus, usque ad noctem renes increpuisse, & impletos illusionibus lumbos. Et Genes. xxxv. *Reges de lumbis tuis egredientur.* Præterea ubi Paulus de Levi ad Hebræos scribit: *Adhuc enim* ait, *in lumbis patris erat, quando obvius ei factus est Melchisedech.* *Capit. 7.* Neque tamen inficias ierim, aliquot Divinarum literarum locis Lumbos poni pro Virtute, ut xvii. cap. Regum tertii, qui tamen apud Hebræos primus inscribitur, ubi Roboam seniorum spreto consilio salutari, adolescentiorum, in quorum adulatione fuerat educatus, animos prætulit, qui ferociores erant: suaserunt enim illi ut rex juvenis & imperitus rerum, fortem se atque terribilem populo ostentaret, & ita loqueretur ad eos: *Minimus digitus meus compactior est lumbis patris mei.* Quo responso amaritudinis pleno factum est, ut statim à tribus decem desertus fuerit, regno quod pater auxerat, ad duas tantum tribus imminuto. Quamvis vero Divinæ literæ lumbis plurimum tribuant, ubi de genitura mentio sit facienda, non illæ tamen ossa ipsa ex Ægyptiaca disciplina rejiciunt. Nam ubi Laban accipit hospitio Jacobum sororis suæ filium agnitum, significare volens etiam ex patris consanguinitate eum sibi conjunctum esse, *Os*, ait, *meum es, & caro mea:* quasi ad id respiceret, quod veteres plerique Philosophi tradidere ossa ex virili semine in embryone gigni: ex materna vero genitura virili circumfusa, carnem ipsam fieri. Sed quod alicubi *Lumbos*, in vulgatis habetur editionibus, Symmachus vertit, *Latera*, sed eodem utrumque significato, concupiscibilis animæ pars signatur: juxta enim latera renes sunt. In lumbis sane maxima, ajunt interpretes, esse solet incitatio ad concupiscentiam, adversus quam renes nostros & cor nostrum aduri, in sacris adorationibus suppliciter imploramus: quippe ut & naturali appetitui, & voluntati simul obsistere valeamus. Hac de causa dicebat Apostolus: *State præcincti lumbos vestros vero tamen cingulo*, hoc est, voluptate ea, quæ vera sit, quæ scilicet à castitate & continentia oritur, quod dubio procul est à Domino desumptum, ubi præcinctis nos jubet esse lumbis. Nam & apud Romanos, *Cinctus*, armatum strenuumque significat, ut *Discinctus*, contra imbellum & effœminatũ. Jam & hostiæ renes ignibus traditi; dubio procul significant genitalium partium ardores extinctos esse, quique omne quod pingue est de renibus & omnibus interioribus obtulerit, tunc vere purgatus omni libidinis vitio, pro delicto hostiam jugulaverit. Sed quoniam hæc in Divinis literis & sæpe & multipliciter habetur, non importunum fuerit, quod ad hanc sententiam facit, locum ex Levitico repetere, ubi de pacificorum sacrificiis agitur: ubi sane Legislator jubet duos renes cum adipe, quo teguntur ilia & reticulum, sive ut alii edunt, fibras jecoris cum renunculis, adoleri super altare in holocaustum: ex his, ut ait Hierosolymitanus Hesychius, Legislator vult nuptiarum desiderium offerri Deo, ut prolis causa, non fornicationis, provenia & honorabile sit conjugium, & torus immaculatus. Jungit vero jecur renibus, quia delectatio sive concupiscentia in eo sedem habere fertur, hepate vero in renes vim operationis suæ ministrante, quod per desiderium quam Græci ἐπιθυμίαν vocant, motum fuerat, ad desiderium effectus concitatur, quæ duo simul adolenda sunt: ut scilicet neque prava nobis proponamus, & si quo modo suggerantur, abolere festinemus: & ut verbis utar Hesychii, qui a in hpato ncupiscentiæ requiescere putantur: propterea pinnam, hoc enim ex LXX. desumit, hoc est, summitatem cum renibus auferri recipit, & offerri ad altare, ut ab omni mala delectatione mundemus, scientes quod primitiva cogitationum nostrarum Deo necesse habemus offerre. Demum, ut à gentibus quoque arma nobis mutuemur, Poeta venustus in hanc sententiam ait:

Concu. piscentiam.

Ovidius.

Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

TEMPERANTIA. CAP. IX.

Nimirum in Sacris nostrorum literis id erat temperantiæ signum, quod in salutari victima lumbos eximi mos erat, tamquam impuros, ait Philo, propter concitandæ libidinis titillatum, semine per eos irriguo. Divino autem præcepto lumbos præcingi jubemur, cum sacra illa solemnia ferimus, quæ tunc temporis instituta sunt: cum exeuntes ex Ægypti captivitate, hoc est, ex voluptatum & deliciarũ illecebris, Agnum, hoc est, puritatem edere admonemur, & in castimoniæ convictu discumbere. Apud Nilum autem hujusmodi lex de temperantia lata est, qui, ut Ambrosius, Geon est, unus

A unus ex quatuor Paradisi fluviis, qui virtutẽ hanc significare dicitur: de quo satis in Accipitris commentario disseruimus. Quod vero de vasculorum perplexitate dicebamus, admittit id etiam Aristoteles, qui testes libramenta quædam esse dicit, quorum beneficio semen ad penem commodè labatur: neq; id semel asseruit, dum eorum adversatur opinioni, qui testes solos genituræ receptaculum putant. Innititur verò is exemplo Tauri, qui jam exectus Vaccam impleverit. Quemdam etiam, ait Albertus Magnus, eviratum, prolificam in coitu operam navasse, licet Galenus ab Aristotele diversus eat, testesque omnino seminis receptacula esse contendat. Quinetiam Averoës in hoc à suo dissentit Aristotele. Quibus responsum fieri posset, si testes in hunc usum à natura tributi essent, animalibus utiq; omnibus id officii subministrarent, neq; ulla esset absque illis propagatio: secus vero plerumq; repertum, ut quæ recitavimus exempla testantur. Cadunt igitur causa, qui solis, quos oggerunt, testibus innituntur. Ab hac spina cauda exit: ea curta, in Divinis literis ostentat eos, quibus nulla de futuris cura, qui diem novissimum, futurumque Dei judicium aspernantur, qui subinde dicunt, *Edamus & bibamus, pereat qui crastina curat: cras enim fortè moriemur, quia mors aurem vellens,* B *Vivite*, ait, *venio*. Est enim cauda pars corporis extrema.

An testes soli, causa genituræ.

DE PUDENDIS. Cap. XX.

Pudendorum significata his adjungere necessarium est. Nam vetustas illa, ut minus vitiosa fuit, ita simplicius apertiusque de unaquaque re philosophata est: neque erat tunc temporis in humano corpore quicquam, quod vel visu, vel nuncupatione sua, turpe judicaretur. Pravis vero moribus succrescentibus, multa decernenda fuere tam factu esse, quam dictu turpia, ut qui rebus suis modum præscribere nescirent, ipsius saltem turpitudinis infamia absterrerentur. De antiquissima igitur disciplina dicturus, quæ ad significationem figuræ illius, quæ tam visu, quam dictu obscœna judicatur, pertineant, veniam mihi dari postulo, ac in eam hæc accipi partem cupio, propter quam & prius excogitata à veteribus illis fuerunt, & à me nunc in communem usum propalata: eo quidem consilio, ut hæc C illis scriberentur, qui sanctius instituti, rerum viscera & intimas medullas, non verborum superficiem, examinarent.

MAGNANIMITAS. Cap. XXI.

Esto igitur prima pudendi virilis significatio, quæ tot columnis incisa, tot obeliscis notata, tot aliis veterum monumentis insculpta, magnum & erectum viri fortis animum ostentaria. Extant adhuc columnarum frusta aliquot in Sesostreos memoriam erectarum, quæ literis Ægyptiacis incisæ sunt, in quibus utriusq; sexus naturæ insculptæ conspiciuntur. Sesostrem enim hunc Theopompus libr. III. appellat, quem Sesonchosin aliqui nominarunt: qui scilicet Ægypto regnavit universæ, imperiumque in D Europam protulit, de quo apud Herodotum multa. Ubi igitur in columnis aut obeliscis ab eo positis virilia pudenda conspexeris, bellicosos, strenuos, & magnanimos viros armis ab eo superatos intelligas. Nam & conjectorẽ, mulieres, quæ virum & liberos habeat, si commutatam se in marem somniaverit, viduam brevi futuram conjiciunt, atque ita viri muneribus functuram: quæ vero liberos nõ habeat, mares parituram: quæ virgo sit, futurum ut primo quoque tempore matrimonio elocetur. Ita semper ea humani corporis pars aliquid indicat, quod ad negotia virilia pertineat.

Artem. l. 1 cap. 47.

Artem. ib.

Vicit armis strenuos, Vicit fama inertes.

FORMIDOLOSUS ET IMBELLIS. CAP. XXII.

Macro. Satur. l. 5. c. 9. si citat, ex Hom. Iliad. ὦ μοιάπη-λητῆρες ἀχαιΐδες οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. *Æneid. lib. 9. Horat. l. 2. Epistol.*

UBi vero in monumentis iisdem muliebria videris incisa, argumentum est, imbelles, molles & inertes homines ab eo subjugatos, cujus nomen, vel nota superposita fuerit. Ad quod dubio procul respexit Homerus, cum Thersitem Græcorum pusillanimitatem increpantem his verbis inducit, κακ' ἔλεγχε ἀχαιΐδες, οὐκέτ' ἀχαιοί. Id quod ad Numanum sese & sua gloriose jactantem non invenuste transtulit Maro, dum eum, *ô Phrygiæ (neq; enim Phyges)* in obsessa Trajanorum castra dicentem inducit. Alibi virorum negotia præscribit, ut hi bella pacemq; gerere deberent. Et Horatius virilem Cleopatræ animum obstupescit, quæ generosius perire quærens, ensem haudquaquam muliebriter minus expaverit. Apud eundem Tyrtæus Poëta non mulieres, sed mares potius animos in Martia bella versibus exacuit. Ovidius quoque in Enuchum, cum militem virum esse debere assereret, *Ista mares tractant*, dixit, *tusses depone viriles.* Ad hæc Onirocritæ dicunt si princeps quispiam in fœminam se degenerasse per nocturnam sit imaginem arbitratus, futurum, ut loco decjiciatur: propterea quod mulieres plurimum imperiis virorum subjiciuntur

INNOCENTIA. CRIMEN. CAP. XXIII.

Quid per Masculum & Fœminam in divinis significetur.

NOn est hoc loco prætereundus sacrificii veteris mos, ubi per Masculi vocabulum, insontem, & nulla criminis macula notatum intelligi debere autumant Theologi: per fœminam vero, crimen. Cyrillus enim Levitico, homilia prima, sive ea sit Originis, ubi agitur de Vitulo masculo sine macula offerendo, masculum ait intelligi, qui peccatum ignorat: propterea quod fœmina sit peccati symbolum. Labilis enim, mollis, & ad delinquendum ptoclivis admodum est mulier. *Masculum igitur sit munus quod Deo offers*, hoc est, muliebre nil habeat, concupiscētia vacet, fragilitatē aufugiat, nihil molle, nihil dissolutum meditetur. Et Masculi denique nuncupatio in Divinis literis virum indicat virtutibus perfectum, qui præsenti fortiq; animo semper est: cum mulier contra tantæ sit infirmitatis, ut Salomonis Sapientia dixerit, *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et mares tantum stirpis Aaroneæ jubet Dominus vesci sacrificato: quia scilicet non omnium est de Deo disputare, sed eorum tantum qui nihil fœmineum, nihil fluxum in cognitionibus habeant. Demum, ne de Deo disputare præsumamus, quamdiu per quasdam declinationes diffluentes, vel domesticas curas, vel inania negotia, à Masculorum dignitate vigoreque exciderimus. Similiter in victima peccati, Masculus tantum de genere Sacerdotali vescetur carnibus ejus: *ad pœnitentiam enim forti opus est sensu*, ait Hesychius, *& intentione virili.* Cui Psalmographus ita succinit: *Viriliter age*, vigoremque audacter amplectere, & in quamcunque provinciam te delegaverit Dominus, eam & alacriter suscipe, & non ingnaviter administra. Porro Vir qui testiculos avulsos habeat, in Divinis literis hieroglyphicum est hominis qui vitam prius pie sancteque institutam habuerit, juventutemque omnem bonis operibus exercuerit, ingravescente vero ætate ad nequitias & inquinamenta declinarit. Nam cum testes, uti superius ostensum est, virtutis indicia sint, evitatio mollitiem dubio procul effœminationemque significat, ipso se vocabulo prodente. Vel, ut Hesychii sententia est secuisse, ille abstulisseq; sibi testiculos videtur, cujus impius animus scelerataq; mens timorem Domini, veramq; abjecerit pietatem: perinde ac si crudelis manus semet ipsum abscinderit, hoc est, sese à Dei conjunctione, quæ sita est in virtutibus, abstulerit, & bonæ frugis prole fœtificationeq; privaverit, quippe abjecto signo per quod vera virilitas in homine cognosci possit.

Per testiculos avulsos quid.

ERGA PARENTES INGRATI. CAP. XXIV.

ANtiquorum autem religione institutum fuit, Gallos, eviratos quippe Sacerdotes, Deûm Matri ministra-

re, per-

A re, perpetuæ ejus servituti addictos: quod qui patris, matrisve nomen violaverint, eo supplicio damnandi viderentur, ne possent ipsi unquam fieri parentes, in qua sententia fuisse Lucretium, hæc ejus carmina declarant:

Gallos attribuunt, quia numen qui violarint — Lib. 2.
Matris, & ingrati genitoribus inventi sint,
Significare volunt indignos esse putandos,
Vivam progeniem qui in oras luminis edant.

COELI FOECUNDITAS. Cap. XXV.

QUæ vero de Cœli pudendis à Saturno falce abscisis, & in mare dejectis veteres fabulati sunt, sententiam præ se ferunt à Divinis literis non admodum alienam: Deum quippe omnium rerum species conformasse, moxque præcepisse, ut conjugio quæque suo crescerent, replerentque terras: id quod & plerique Philosophi dixere, rerum semina cœlitus delapsa tempore quæque suo coaluisse, B inde ad eas propagandas naturam usum Veneris indicasse. Jam & Osirim Ægyptii suum (de quo sæpe alibi,) humana effigie pudendis obscœnius excitatis faciebant, inde generis nostri causam (Sol enim Osiris) & per quem capite gestabat calathum, educationis beneficium significaturi.

Unde Ovid in Ibin.
-- Saturnus ut illas.
Subsecuè partes, unde creatus erat.
Marc. Sat. lib. 1. c. 17.

MERCURIUS, VEL EFFICAX SERMO. Cap. XXVI.

SErmonis efficaciam persuadendique vim ostentare veteres si voluissent, Mercurii simulacrum grandiori jam ætate, barbatum, & effœto propemodum corpore, natura tamen obscœnius excitata, eaque tantum parte validissimum faciebant: cujusmodi signum Cyllenis fuisse Pausanias tradit, atque eo sigillum ea specie æneum apud Fabium C Calvum Ravennatem, Romæ vidi, cui quidem signo, præter hæc vestis erat suffarcinata, in cujus sinum poma, fœturæ scilicet indicium, condebantur: nempe quod sermo, cujus omnino symbolum est Mercurius, in grandiori provectiorique ætate vim quandam propemodum generandi, transigendique aliquid habeat, ut quod in consultatione propositum est, deliberet, persuadeat, ac omnino conficiat. Artemidorus Onirocrita scribit, se quoque Cyllenis vidisse Mercurii simulacrum, cujus species non alia erat, quam pudendi virilis effigies: eaque de causa Conjectores super sermone disserunt, quæ quis per ejus partis imaginem somniaverit.

Sigillum Fabii Calvi Ravennatis
Artem. l. 1. cap. 47.
Artem. ib.

INVETERATA NEQUITIA. Cap. XXVII.

D ADdi solida est Hermis hujusmodi vestis longo syrmate tracta, quorum quidem similitudinem Theophrastus Eresius in homines nequam & intemperantes detorquebat: propterea quod syrma, ventrem, pudenda, & barbam tantum haberet: ita illi vestem traherent fœminarum more, ventri dediti essent, atq; libidini, nequitiam in ætatem etiam grandiorem producerent, cum vitia quædam, ut Satyricus monet, cum prima sint barba resecanda.

SERMO INANIS. Cap. XXVIII.

INanem vero sermonem ostendere volentes, Mercurium eundem juniori specie ac prorsus impubi cum effinxissent, attracta illi pudenda vel desidentia faciebant: in his enim qui nondum ex

ephebis

ephebis excessissent, infœcundam & imperfectam esse orationem animadverterant: utpote quod ætas illa ad prudentiam nondum esset idonea. Hujusmodi vero signum vidi Neapoli in magnificentissimis Mactaleonum ædibus.

PROVENTUS. CAP. XXIX.

Quin & nominis etymologia indicat Priapum esse semen.

JAm & Priapi simulacra in hortis statui ab antiquis solita, ne multum in his immoremur, proventus qui deposceretur significatum habebant. Ea vero de causa fieri consuesse, ait Varro, quod horti omnes in tutela sunt Veneris, quæ totius est generationis Dea.

CONTINENTIA. CAP. XXX.

Libidinis frænum.

FRænum libidinibus atque nequitiæ impositum & imponendum esse, admonere cum vellent Ægyptii Sacerdotes, genitale viri manu cohibitum atque coërcitum pingebant: quippe hominis continentiam eo gestu describentes. In appendicibus utique ad Virgilianum opus adjectis, cujuscumque illi fuerint joci, sapienter quidem compedibus Venerem constringendam invenies, quantumque natis creandis serviat adeundam, ut corruptum ibi locum ex Lactantii Firmiani lectione corrigamus: ita enim apud eum legas:

> *Vina sitim sedent, natis Venus alma creandis*
> *Serviat, hos fines transiliisse nocet.*

Approbesque interim eorum fortitudinem, qui potius excastrari voluerint quam illicito coitu contaminari, cujus facti fidem apud Cyprianum & Origenem quærito. Præcipuum autem illud in Christianorum institutis præceptum ponit Eusebius, γαστρός τε καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα κρατεῖν, *ventrem quippe, quæq; sub ventre sunt, coërcenda.* Sanè Anacharsis Scytha convivio acceptus apud Solonem, ita mox decubuit compositus, ut una manu pudenda, altera vero os obsignaret, palma ad id appressa, daturus quippe per hujusmodi gestum continentiæ atq; silentii monumenta. Eam vero toto vitæ tempore continentiam à deliciis omnibus alienam secutus est Anacharsis: quare statuis ejus inscriptum erat, γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν: quippe, *linguam, ventrem, mentulam compesce.* Nam ille nimirum ante omnes probus est, qui tribus his egregie sibi temperarit. Neque vero parvam hujus continentiæ laudem meruisse videtur Alexander Macedo, cui adhuc juveni cum puella, noctis bona parte peracta, deducta esset, ut cum eo dormiret, quærenti Regi tarditatis causam, respondit illa, expectasse se donec maritus cubitum iret: commotus Alexander ministros acriter objurgavit, *Reducite*, inquiens, *hanc: parum enim abfuit quin vestra culpa factus fuerim adulter.* Quin & captivas Darii puellas quanta integritate servaverit, ignorat nemo. Exempla hæc adolescens, ætate fervidus, deliciis affluens, adulatoribus undiq; circumseptus, sponte præstitit, ut nos qui monitis dubio procul sanctioribus eruditi sumus, aliquando cogeret erubescere.

D. Laert. in ejus vita. Continentia Anacharsis & Alexandri Magni.

Plutarch. in Alexandri vita.

VENUS VERECUNDA. CAP. XXXI.

NOn defuisse vero unquam qui verecundiam adamarent, tot Veneris simulacra in antrum abdita, de quibus alibi meminimus, indicio esse possunt. Adhæc, juxta Mantineam Nigræ Veneris sacellum apud Meliastas fuit: ad verecundiam quippe, qua præditum esse debet humanum genus, indicandam. Reliqua enim animantia die plurimum & in propatulo, homines vero & clam & plurimum noctu liberis dare operam solent. Simulacri hujus meminit Pausanias lib. VIII.

EXTINCTA LIBIDO. CAP. XXXII.

Herus & Leandri fabulæ sensus.

APud Ægyptios genitalia à Titanibus desecta, & in fluvium demersa comperias, quod libidinis ardorem extinctum, aut extinguendum esse, mystico eo sacro intelligendum. Græci H[illegible] & Leandri

A Leandri fabulam commenti sunt, ut extincto lucernæ lumine, calore quippe naturali deficiente, juvenilis quoque concupiscentiæ ardorem extingui significarent: atque ita tam marem, quam fœminam gelida senectutis procella exagitatos in aquas immergi, ac deniq, suffocari. In sacris nostrorum literis sententia huic fabulæ non absimilis de flore amygdalæ, de locusta & cappari habetur, quam loco suo satis explicamus. Neq; tamen illud contemnedum, quod Græci extinctos compressosque nequitiæ stimulos à viro forti, hoc est, virtute, prædito judicare volentes, Anteum illum suum Terræ filium ab Hercule collisum fingunt: nihil enim aliud est Anteum à terra procul sublatum enecare, quam à libidinoso tactu manus & mentem procul amovere.

COELESTE RERUM OMNIUM PROMPTUARIUM. CAP. XXXIII.

PAnos urbs in Ægypto fuit, in qua hujus etiam dei colossus visebatur inguine procaciter extento, qui flagellum in Lunam à dextra ejus sitam attolleret, Pana enim illi ad Lunæ simulacrum addere voluerunt: quod omnia mortalium usui necessaria putarent à Luna suppeditari. Sed quid hoc B sibi vellet argumentum, facilius ex Cabalisticæ disciplinæ significationibus eruemus. Ajunt enim ejus mysterii sapientes, omnem siderum vim, quæ rerum procreationi comparata sit, in lunare prius corpus infundi, tanquam in penum aliquam promptuariam: mox illam pro rei uniuscujusque materia formam unicuiq; suam fideliter erogare, idq; sibi velle videtur in Panos manu flagellum, quasi accepta eo gestu doceat expendere.

De Panos & Lunæ mutuo amore, Virg. Georg. l. 3. Simulacrũ Panos.

SOL. CAP. XXXIV.

IN Suidæ collectaneis legas Priapi simulacrum, quem Horum Ægyptii esse dicant, læva penem arrectum continere, dextera sceptrum disco & pennis insignitum, quæ omnia Solis vim ostentent: ex genitali siquidem obscœnius attrectato significari ajunt, quæ abdita sunt in visceribus terræ semina, vi solis erumpere: per sceptrum vero imperium, quod in cœlestibus & terrestribus gerit, cujusq; opera & terra & mari patefacta, sese mortalibus exhibuere, ususq: & commoditates rerum omnium C subministrarunt. Discus, orbem quo circumfertur indicat: pennæ vero, velocitatem, totius cœli ambitu quatuor & viginti horarum spatio quotidie decurso. Sic illis philosophatum est temporibus, ut rem tam seriam, & omni modestia & verecundia tractandam, ad nequitiæ turpitudinisque imaginationes traherent. Sic Judæi quoq; Beelphegori nonnunquam initiati sunt, ignominiæ quippe simulacro, quem Priapum Latini vocant, Moabitarum de more ferentes sacra, gravissima contra se numinis Omnipotentis iracundia concitata. Sic Athenarum eruditio, arcanaque mysteria universum orbem elusere. Atq; huc demum in Eleusynæ Cereris sacris tormentum illud cæremoniarum, ad occlusas portas diuturnior mora, linguæ obsignatio, & tot habituum & ornatuum, quot Apulejus enumerat, varietas tendebat, ut posteaquam per quinquennium anxii anhelabundique magni alicujus oraculi cognitionem expectarant, & rei cujuspiam divinæ majestatem quandam, diceret Tertullianus, se visuros concepissent, sub naturæ significatione simulacrum virilis membri tot integumentis tamdiu coopertum, revelatum tandem intuerentur, quodque quotidie ad naturæ requisita non semel tangere cogerentur, vidisse se pictum aut sculptum, sub religiosissimi jurisjurandi prohibitione D profiteri vetarentur. Quodq; longè magis ignominiosum est, huc Philosophi, huc Principes, huc ipsi Romanorum rerum domini Augusti, levitate nescio qua pellecti, perhibentur.

Priapi simulacrum & explicatio.

Num. c. 25. Deut. c. 3. In ridiculam veterũ impietatem.

DE UMBILICO. CAP. XXXV.

QUoniam vero umbilicus quædam communia habet cum genitalibus, exigit locus ipse, ut quæ partis ejus significata sunt, explicantur.

PATRIA. CAP. XXXVI.

UMbilici significata alii alio modo acceperunt: sunt enim qui Jovem, sunt qui medium, sunt qui finem, per simulacrum ejus intelligant. Jovem quidem ex umbilico significare videas apud

Significationes umbilici tres

Cur-

Curtium lib. VI. cujus effigies smaragdo & gemmis aliis coagmentata erat. Et hoc idem indicat numus, quem apud clarissim. patritium Venetum Stephanum Tepolum vidi, cujus inscriptio est, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ ΖΕΥΣ. ibi enim quædam hujusmodi species habetur. Medium vero, ut qui dixit Delon orbis umbilicum. Finem, Martialis, cum scripsit:

Mart. lib. 4 Epig. Artem l. 1. cap. 45.

Jam pervenimus usquè ad umbilicum.

Quia in utero infans ab umbilico alimoniam capit.

Sed eo loco intelligendus est voluminis terminus, qui cum volumen explicatur, in fine omnino est: cum vero idem obvolvitur in spiram collectum, medium tenet locum. Sed enim Onirocritæ per umbilicum dubio procul patriam intelligunt, unde scilicet educationis auspicia suscipiuntur, & per ea quæ umbilico accidant in somniis videri visa, de patria vaticinari solent.

MEDIUM. CAP. XXXVII

Hominis medium quid.

Videtur vero patria unicuique homini orbis medium esse, cum ab eo loco, ubi quisque lucem auspicatus est, & terrarum situm, & mundi spatia metiri incipiat, & quoquo versum iter atripuerit, patriam semper quasi centrum statuat. Sed apertissimè Cicero Umbilicum pro Medio poni ostendit in Verrem actione VI. *Et raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant ex Ennensium nemore, qui locus, quod in media est insula situs, Umbilicus Siciliæ nominatur.* In homine quoq; umbilicus medio totius corporis loco constituitur, sive circulum circumduxeris lacertis manibusque exporrectis, sive ad quadræ figuram factum eum imagineris: quamquam de medio hominis diversa est & Vitruvii & Varronis opinio: hic enim inguem in homine masculino medium agnoscit, umbilicum ille. Apud Martialem medios lambere comperias, quod ad Varronis sententiam accedit: nam fœminæ inguem esse medium, idem quoq; Vitruvius confitetur.

FINIS. CAP. XXXVIII.

Umbilicus in libro quid sit.

Cum autem & finem significet umbilicus, ostendendum quid umbilicus in libro sit, de libro enim loquitur Martialis, cum se pervenisse dicit ad umbilicum usque, uti paulo ante dicebamus. In quo quidem multi hallucinantur, dum alii umbilicos esse putant, defensacula ea ænea quibus librorum anguli ornantur simul & muniuntur: quandoquidem cornua etiam eodem errore vocari crediderint à Poëtis, præcipue vero bullam in libro medio affixam. Alii signa esse quædam arbitrantur, quibus antiqui librorum fines concludere soliti essent. Ideoq; Porphyrionem citant, qui ad umbilicum, ad finem interpretetur, apud Horatium.

——Deus deus nam me vetat
Incœptum celeres promissum carmen jambos
Ad umbilicum ducere.

Alii clavos ad similitudinem bullæ, qui pro ornamento affigi soleant tabulis quibus libri conglutinantur, intelligunt. Alii, ut ex errore uno in alium trahantur, rati se aperte rem indicasse, locum Ciceronis ex tertio de Oratore citant: *Sed tum ita solet narrare Scævola, conchas eos umbilicos ad Cajetam & Lucrinum legere consuesse*: ibi per *Umbilicos*, lapillos intelligunt lotos & politos, ita enim scriptis prodidere, cum hæ buccinorum quorundam testulæ sint, quæ turbinatim convolvuntur, in fastigium acuminatæ umbilici forma, qui ex lapide olim fieri consuevit, ad umbilici nostri similitudinem. Ut vero & Martialem & Horatium idem dicentes, neque non Catullum & Ovidium etiam intelligamus, qui umbilicum hunc eodem omnes significato posuere, sciendum libros olim fieri solitos ductu plurimum perpetuo, una quippe pagina, non ut nos, illis dissectis, & in quaterniones quos dicimus consertis: & quia complicabantur ad instar spiræ convoluti, inde Volumina dicta sunt à volvendo. In extrema autem pagina firmitudinis ergo parvus admodum bacillus, ex cedro quippe, aut buxo, cupressove, vel ex ebeno, vel ex ebore adglutinabatur, ad latitudinis modum, qua membrana præcisa erat, hunc Umbilicum appellabant, cujus quidem capita volumine complicato hinc & inde prostarent: solebantque ea ex argento, vel etiamnum gemmis ad ornatum præmuniri, atque ea sunt quæ Cornua nonnulli vocitarunt, ut Ovidius ad librum Epistola Tristium prima:

Candida, nec nigra cornua fronte geras.

hoc

A hoc est, neque ebore, neque argento, aut nitida ulla gemma umbilici præmuniantur, cujus facies atrata luctum præ se ferat Martialis xi.

Explicitum nobis usque ad sua cornua librum.

Sic apud eundem, uti superius dictum, quod & apud Horatium, umbilicus pro Fine ponitur: quia principium libri est, ubi à titulo incipit explicari: finis, ubi tota revoluta pagina perventum est ad umbilicum. Hujus ego generis volumina multa vidi, eaque vetustissima, alia ex membranis, alia ex Nilotica papyro, alia Græcis, alia Hebraicis, alia etiam Arabicis literis perscripta. Non præteribo papyracea illa monumenta, quæ in arcis Æliæ thesauris Romæ asservantur, in quibus archetypa est Constantini Imperatoris donatio, papyraceum esse textum, glutine quodam delibutum, mox aut aprina sana, vel vitro exæquatum ac perpolitum, ut & scripturæ patiens fuerit, neque ulla calamum asperitate offenderit, miro quippe lævore complanatum.

CASTIMONIA ET CONCUPISCENTIA. CAP. XXXIV.

B Excisus umbilicus apud Divinarum literarum Interpretes castimoniam significat: eo enim modo, quo præcisum præputium Circumcisionis illius est signum, qua libidinem atq; nequitiam à corde resecare debemus, ita in fœminis umbilici amputatio castimoniam indicat; virtus enim ejus in umbilico est. Hinc de profanatis prostitutisq; Hierosolymis Ezechiel ita lamentatur, *In qua die nata es, non est excisus umbilicus tuus, vulvæ igitur matris adhærescit*: hoc est, nihil quicquam ab originatione separatur, sed patriæ coalita est, & applicita mollitudini, ut minimè mox mirum sit eam, quæ omnia subsequuntur, turpia perpetrare. Nam quod ex Jobe dicebamus, *virtus ejus est in umbilico*, sub umbilico ventris legere videtur Eucherius ut per hoc fæminæ significet genitalia, sicut in viro lumbos dicimus. Nam umbilicus dubio procul est concupiscentiæ signum.

Umbilici amputatio quid in fœminis.

DE VENTRE. CAP. XL

C Nam Venter quoque sua continet hieroglyphica, eaque ab umbilico, de quo nunc diebamus, non admodum aliena, quare nusquam de eo, quam post umbilicum, possumus commodius meminisse.

PRINCIPIUM. CAP. XLI.

Absolutum perfectumque opus significat, uti diximus, umbilicus. Contra venter in sacris præcipuè literis nunc principii, nunc originis indicium est cum scilicet quis vel à nativitate, vel ab eo quo sapere cœpit tempore, factum incœptumve aliquid ostendere voluerit, ex utero, ventreve dicet. Ita Jobes: *Si non ex ventre matris meæ dux illis fui*: de misericordia loquens, qua pauperes ab ætatis initio prosequi cœpisset.

Cap. 31. v. 18

MARE. CAP. XLII.

In Serapis descriptione figurave, de qua plenius alibi, γαστὴρ ἡ θάλασσα legitur, *venter* quippe *mare est*: &, uti superius notavimus, Hippocrates decumbentem quempiam, qui mare conturbatum D in somniis sibi sit videre visus, morbo eum ventris tentari conjicit, similitudine puto à mari sumpta: quod veluti flumina fontesq; omnes in se recipit, ita venter omnia consumat.

INSATIABILITAS. CAP. XLIII.

Unde Poëtæ ventrem pro ganea, & insatiabilitate variationeq; parasitica ponunt, ut apud Horatium in Epistolis:

Lib. 1. ep. 15

Quicquid quæsierat ventri donabat avaro.

Sed ibi apertius:

Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos,

Tit. 1. 12. Epimenidis in Cretenses objurgationem Paulus Apostolus repetit, qui γαςέρας ἀργὰς, *ventres* quippe *ignavos*, eos appellat. Versus vero ille ita in codicibus aliquot antiquis habetur:

In gulosos dicteria quædam. Alii, θηρία.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ κέρδεα, γαςέρες ἀργοί,

Semper mendaces Cretes, commercia pessima, ventres ignavi. Jam &, *Vivite ventres*, Lucilius dixit. Et quod apud Terentium legitur, *Pugnos in ventrem ingere*, Donatus de toto parasito ventrem intelligi posse dicit. Apud Suidam, & in aliis proverbiorũ collectaneis parasiti cujusdam responsum habetur, qui ventris opprobrium objectum sibi ita refellit, ut probrum id omnium pulcherrimum existimare se dicat: præstare enim eo ventrem aliis rebus, quod plenus, levis agilisque fit, atque strenuus: inanis vero, gravis, & inutilis. De adipali sane lautitia geneaque verbum apud Græcos γαςρίζεσθαι. In Divinis literis Psal. XVII. *Impletum ventrem* legas, pro insatiabilitate atq; ingluvie. Quique gulæ & nequitiæ imperandum præcipit Philosophus, *Ventri*, uti superius dictum, *temperandum, & his quæ sub ventre sunt*, inquit. Sane quidem Ægyptii mortuorum ventres eximere, & in Sole discindere soliti sunt, ut qui scelerum omnium causa essent, atq; ita vel expiarent, veluti de impulsore pœnas sumere viderentur. Verum hæc plerique dictu quidem speciosa dicent, non tamen imitanda sibi proponent, lepidumque orationis Catonianæ principium in dissuadenda lege Agraria ita exordientis objicient; *Arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus:* nam & in hanc sententiam Græcum est proverbium, γαςὴρ οὐκ ἔχει ὦτα.

Plutarch. & A. Gellius

Venter non habet aures.

HUMANA DELICTA. CAP. XLIV.

SAne ventres, Levitico, modo aqua eluendi, modo extra castra exportandi, apto admodum hieroglyphico, reatus, maculas quippe nostras indicant: quia *Fimus* in Divinis literis pro delictis accipitur: ea vero vel corrigi possunt, atq; ideo elui, vel expiabilia sunt, eaque procul deportanda, ne contagione ulla pars, quæ syncera est, contaminetur. Qui vero Deo venter in Divinis literis attribuitur, secretam substantiæ ejus originem idicant: unde illud in Psalmo, *Ex utero ante lucem genui te.* Significet alibi judicia ejus incomprehensibilia, diceret Eucherius, quæ rimari nulli datum est, de quo Jobes: *De cujus utero egressa est glacies, & gelu de cælo quis genuit?* Idem Eucherius, quod apud Abacunta legitur, *venter meus turbatus est in me*, interpretatur, ut per ventrem hieroglyphicè rationis vas & receptaculum intelligat. Apud Hieremiam, ubi, *Ventrem meum doleo*, pro *Mente* accipit. Quod autem de spiritali, non de corporeo loqueretur, indicium est quod sequitur, *Sensus cordis mei conturbati sunt.* Manifestè autem in Evangelio: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vitæ.* Contra vero de ventriloquis invenias in iisdem Divinis literis: nam ibi in Levit. legitur: *Ne declines ad magos?* Septuaginta reddidere: *Ne sequimini ad ventriloquos.* per hos Theologi falsos Prophetas intelligunt, qui Deum professi, à Deo aliena quæque docent, falsasque doctrinas & Prophetas comminiscuntur: contra quos dixerit Ezechiel, *Væ Prophetis insipientibus, qui Spiritum non divinum, sed suum sequuntur. Maxima est enim omnino*, inquit Hesychius, *diabolici erroris & fraudis species, ventriloquorum inventum*, & quæ multa super hoc exequitur.

Psalm. 110. Job. cap. 38. Abac. cap. 3. Hier. cap. 4. Johan. 7. Levit. 19. Cap. 13.

DE PELLE. CAP. XLV

TRahit ad se venter pellem, quam propemodum similitudine, qua super in Divinis literis aliquot invenias hieroglyphica, cujusmodi sunt hæc.

VEXATIO. CAP. XLVI.

PElles hieroglyphicè in sacris literis vexationes sunt, quæ hominem ad mortem usque commacerant, imbecillumque reddunt: distractæ enim illæ in usus varios, in vasa, in opera multa, patiendo probatæ, laudem à Domino consequuntur. *Nam*, ut Paulus ait, *afflictio patientiam generat, patientia probationem, probatio spem, spes virtutis firmamentum, & inconcussam in operibus bonis stabilitatem.*

Rom. 5.

MORS.

A

MORS. Cap. XLVII.

Sunt qui locum ex Genesi, *Et fecit eis tunicas pelliceas*, eo interpretentur hieroglyphico, ut mortalitate convestitos esse eos intelligi velint. Nam cutis omnino eos indicat, qui solis exterioribus intenti, interius emarcescunt. Apud Plutarchum libro de Iside & Osiride tympanum humanam sapit naturam, atque ideo mortalitatis hieroglyphicum est. Conficitur vero tympanum ex pelle, plana, latoque circulo circumducta. *Genes. 3.* *Tympanum*

SCORTA. Cap. XLVIII.

Invenies & pro Meretrice pelles positas Levit. 15. *Vestem & pellem quam habuerit, lavabit aqua*, quem locum citat Hierosolymitanus Hesychyus, sententiæ hujus interpres. Jam & apud Romanos meretrices Scorta dicuntur, à scorteis pellibus, quibus pro strato utebantur. Idem pellem pro Divitiis poni dicit, & pro cognatione alicubi.

CASTRA VEL BELLICUS APPARATUS. Cap. XLIX.

B

Alio significato pellis pro tentorio & castris ipsis ponitur: propterea quod vetusti moris fuit, tentoria ex consutis pellibus conficere. In Abacuntis cantico: *Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian*, hoc est, *Madianitarum castra vertentur in fugam, & dissipabuntur.* *Abac. c. 3.*

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XXXV.

DE IIS QUÆ PER MANUS ET PEDES SIGNIFICANTUR

C

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD JOAN. MANARDUM FERRARIENSEM.

Summa quidem ingenii amœnitas tui, raraq; admodum eruditio, judiciumq; in omni disciplinarum genere exactissimum acerrimumq;, quibus te præditum superioribus diebus animadverti, cum apud Cælium Calcagninum cœnaremus, effecere, ut doctissimæ illius cœnæ numquam immemor sim evasurus. Sed quoniam parum est gratum animi affectum in corde tacitum fovere, nisi ubi facultas datur, eum palam feceris, & in propatulum exposueris: cum nihil mihi commodius nunc ad meum erga te amorem explicandum occurrat, quam earum rerum commentarium, de quibus plurimus ea cœna sermo fuit, id quam primum ad te curavi transmittendum: ibi enim tu per abditissima Philosophorum arcana Medicorumq; sapientiam ingressus, nihil obscurum reliquisti, quod super pulsu, venis & arteriis quæri D *posset, quamq; necessarium esset, Medici non modo cor, verum etiam manus ipsas eruditas esse, manifestissime docuisti: frustra enim esse mentis disciplinam, & scientiam, nisi eam manus opere facto comprobarent. Cumque medicamina plurima, quæ manibus tuis ipsemet confeceras recensuisses, opportune Vincentius Caprilis conviva noster lepidissimus acclamavit, Manardum te deniq; esse à manuum ardore divinitus appellatum: itaque tunc manum Cælius, & alii, qui accumbebant omnes, suis quisque laudationibus in cœlum extulere. Ego vero aliam ingressus semitam, nihil à re, quæ præ manibus erat, abscedens, eadem hæc, quæ nunc descripta ad te legenda misi, ad verbum propemodum manu super declamavi: quæ quidem si legenti tantum placuerint, quantum audienti probari videbantur, minime putabo me oleum & operam perdidisse, sperans scilicet inde aliquid futurum, quod initam hanc ex literis amicitiam apud posteros faciat*

ciat testatissimam. Neq; tu illa supprimes si recte diligentiam tuam perpendi, quæ ad humani generis utilitatem paucissimis antea cognita reserasti. Facit hoc idem Cælius noster, qui quotidie aliquid de Musarum penetralibus eruit, & in promiscuum usum exponit, inde perpetuam sibi laudem, & amicis nomen comparaturus. Nostra vero hæc qualiacunq; sint, si non utilia, uti vestratia, certe aliqua ex parte spero fore delectabilia. Tu igitur, quod auribus libenter haurire visus es, oculis nunc & mente perfruere.

DE MANU. Cap. I.

QUæ fuerint super manu hieroglyphica apud Ægyptios significata, quiq; honos ei habitus ab ejus nationis sacerdotibus, Manarde mi, dicebamus, ea nunc in hunc modum, uti dicta fuerant, repetemus.

OPUS. Cap. II.

In protypis Artem. lib. 1. c. 44. Plurimæ manus acceptiones, cum in Divinis, tum in profanis. Artem ibi Manus & cor similia sunt.

MAnus apud Ægytios sacerdotes operis in primis hieroglyphicum fuit, eaq; picta, sculptave, hominem ædificationis studiosum significabat: quippe qua in operibus faciundis plurimum utimur, cujusq; beneficio rerum artificia constant, & conceptæ in animo excogitationum imagines oculis subjiciuntur. Ut vero ait Hippocrates, in unaquaq; arte manus unusquisq; ad opus, quod facere destinarit, accommodat: *Natura enim* ut ait Cicero, *dedit homini manus multarum artium ministras.* Artemidorus conjector artes ex manu significari ea de causa dicit, quod earum opera artes exerceantur. Jam & oblatæ in somniis manus si pulchræ formosæq; sint, felicem rerum agendarum successum indicant, & iis præcipue, qui manibus opus faciunt, ut idem tradit Artemidorus. Et Pindaricum illud Olympiis celebratur Ode 4. χεῖρες δὲ κ ἦτορ ἴσον, ubi per manus opera, per cor audaciã intelligendam interpres Triclinius observat. In sacris quoq; nostræ pietatis libris manus operis hieroglyphicum habetur, eo præsertim loco ubi Deus Moysi mandat, ut Serpentis caudam apprehendat manu. Actionem hic per manum singnificari tradit Philo siquidem nullo fieri modo potest, ut voluptates, quas per Serpentem significari alio commentario diximus, coerceri, opprimive valeant, nisi prius manus, hoc est, sinceros animi affectus, utpote rectorum operum ministros expediamus, & in omne pietatis ministerium promtissimas habeamus, atque ita demum arreptus intrepide Serpens virga fiat, hoc est, voluptas in disciplinam, quæ per virgam figuratur, ut in Caduceo declaratum est, quamprimum habeat, atque ita absolutam veritatis cognitionem partim intelligendo, patim experiundo, consequatur. Apertius vero manus opus est eo loco: Exodi 14. *Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos.* Hujusmodi significationem etiam Græci veteres admisere. Nam Lacedæmonii sic invocandos deos existimabant, ut manum etiam admoveremus, nostram scilicet operam addentes, neque enim eos aliter exaudire. In quam sententiam Salustianus Cato: *Non votis, neque suppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur, vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt: ubi socordia te & ignaviæ tradideris, ne quicquam Deos implores: irati infestiq; sunt.* Sed ut ad nostra redeamus, Psalm. 78. *Deum exquisivi manibus meis nocte coram eo,* quamvis apud eos, qui Hebræos sequuntur, nulla hic de manibus mentio. Verum alii exponunt, *manibus* id est, *bonis operibus,* quæ tamen *nocte,* hoc est, *occulte,* & in Dei tantum conspectu fierint. Nam & Assertor: *Nesciat,* inquit, *læva, quid dextera agat tua. Dum attollit Moyses manus suas, vincitur Amalech.* hoc est, ut ut interpretatur Adamantius, opera & actus sustulit ad Deum, non humi jacens, obrepensq; reptilium instar terræ applicitus, sed ad Deum porrectus, inq; cœlum surrectus. Quodq; Levitico præcipitur: *Manus ejus offerant hostiam Domino,* Theologi per manus opera interpretantur, κατ᾽ ἐξοχὴν vero quamdam, manus Dei pro ipso accipitur Filio, per quem facta omnia ut Eucherius & alii pleriq;, interpretãtur illud Esaiæ: *Omnia hæc manus mea fecit.* Sed longe manifestius alibi vates idem clamat: *Brachium Domini cui revelatum est?* ubi Theologi, ut apud Hesychium est, Filium dubio procul intelligi debere profitentur, Patri scilicet ὁμόσιον, quod ne cui ambiguũ relinqueretur, labores ejus pro nobis susceptos statim subjicit, vir extra omnium aleam divinissimus, ait enim: *Labores nostros ipse tulit & dolores nostros ipse portavit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictusq; est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eũ, &* livore

Unde illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν. manũ admovere.

Matth. c. 6. Levit. c. 19.

Cap. 40. Cap. 53.

Ibidem.

A *livore ejus sanati sumus.* Psalmo sane 70. *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.* Theologi subjectam antiquitus interpretationem huic versui memorant, potentiam tuam & justitiam tuam, id esse brachium: Ubi vero hostiæ salutaris brachium dextrum separari, darique muneri Sacerdoti præceptum est, Cyrillus, vel Adamantius potius, per hujusmodi brachium à vulgo separatum significari ait, Pontificem debere dextera quæque, hoc est, proba & honesta facere, ut qui tamquam lampas illucescit in atrio, exemplo reliquis esse possit, non opinione tantum, verum etiam operibus, quam quisque viam ad virtutem & pietatem ingrediatur: contra vero sinistra, hoc est, prava & turpia non anttingat, vitaque sit omnino integra & inculpabili.

INNOCENTIA. Cap. III.

Euthymius, ubi de manuum puritate sermo fit in Divinis literis, per manus actiones operationesque inquit significari: eo quod per eas opera fieri soleant. Earum autem puritas dubio procul insontem ostendit: unde etiam abluen- B darum manuum gestus innocentiæ signum est, quasi illas non contaminatas habere profiteamur. Antiqui enim quando contestari volebant se alicujus innoxios esse sceleris, neque impuris se facinoribus immiscuisse, assensumve præbuisse, in multitudinis conspectu manus abluebant, ut scilicet ex illa manuum munditia animæ identidem puritatem indicarent. Inde Deut. cap. 21. ubi cadaver in agro cæsum quis repererit, ignorato cædis authore, seniores civitatis, quæ loco ita polluto proxima fuerit, accersiri jubentur, & in deserta sterilique convalle vitula facere, super quam lavent manus: ut ita expientur & ipsi & civitas, populusque omnis absolvatur. Sic circumdaturum se altare Domini Psalmographus vates profitetur, cum una cum innocentibus manus suas abluerit. Et Pilatus, cum iniquæ sententiæ crimen in Hebræos rejiceret, innocentiam suam C attestaturus, manus publice lavit. Datas autem homini manus ideo, ait Athanasius, ut ad rerum necessariarum usum inserviant, & ad preces Deo porrigendas attollantur: atque, uti palam est, manus est quæ cibum & alimenta omnia legit, condit, instruit, & ori admovet: manus est, quæ præclara facinora in pugnæ vel discriminum conflictu facit, ab ea est scribendi commoditas & elegantia, quam Propheta honestavit, de Deo dicens: *Calamus scribæ velociter scribentis*, quo scilicet divinæ vocis oracula exprimuntur. Manus sacra infert altaribus, & pietatis omne munus peragit, sacramenta cœlestia nobis subministrat, & Mysteria reliqua rite perficit & operatur: eam dignatus est Dei filius commendare, cum dixit, *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me.* Manus denique est, quæ omnia confecit, omnipotentis Dei testimonio, per Prophetam dicentis: *Nonne manus mea fecit hæc?* Manus est totius corporis propugnaculum, quæ dum illud totum defendit, totum comit, totum vestit, totum ornat, universæ ejus molis dominam se re ipsa profitetur.

Sic proverbium, ἀνίπτοις χερσὶν, à puritate veterum sacrorum, tractum, ex Hesiodo in operibus. Mos antiquus profitendi innocentiam.

Manus functiones.

Psal. 45.

Psal. 118.

AUTHORITAS. Cap. IV.

D Hinc manus authoritatemque & potestatem signatissime indicat, ut in sacris pietatis nostræ canimus, in manu Dei esse omnium potestatem, & jura regnorum omnium, quo significato dictum à Psalmographo, *Exaltetur manus tua,* ut Theologi sunt interpretati. Jam apud Hieremiam: *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel,* de summa Dei potentia. Et illud minime dissimulandum, quod Poëta Cæcilius ait: *Deum quis non summum putet, cui in manu sit quem esse dementem velit, quem sapere, quẽ insanire, quem in morbũ injici, quem contra amari, quem aversari, quẽ expeti?* Sic ad Terentiam Cicero: *Verum hæc non sunt in nostra manu.* Et Aruspices, nulla quamvis sanctiore imbuti disciplina, cum prandenti Vespasiano humana manus triclinio illata fuisset, & subter mensam subjecta, præsagium fuisse respondere, rerum potestatem ad Vespasianum aliquando perventuram. In Dei vero manu esse omnes fines terræ, sacra piorum vatum oracula testantur; qui fieri posset admirantium,

Psal. 80. Jerem. 18

Sueton. in Vesp. c. 5.

Cur aqua terra longe altior dicatur.

tium, ut aqua longe altior terra, ita ſuſpenderetur, ne continentē omnem obrueret, quoquo verſum circumfuſa. Tametſi non defuerunt antiquorū ingenia, quæ natura fierii hoc commentarentur. Ptolemæus quippe Almageſto, triginta ſe neſcio quas ſtellas Arctico polo affixas deprendiſſe profitetur, quæ cum ſiccæ frigidæq; naturæ ſint, vi ſua repellant aquas, terram autem ea parte, qua illæ micant, ut ſibi natura ſimilem, & temperatura quadam à Saturni ſidere copulatam exerant, & ſuſpenſam tenεant. Alii Magneti hoc attribuunt, quo lapide tota illa pars, quæ ad Arcticum verſa eſt, incruſtata quodammodo comperitur, tantamque illi vim, dum ſe ad polum erigit, eſſe dicunt, ut univerſum terræ corpus eodem trahat, atq; ita bonam ejus partem undis extare faciat. Alii alias atq; alias ſuper hoc rationes comminiſcuntur, concavitates ſubterraneas, ovalem figuram, protuberationes, & commenta alia ingenioſe magis quam vere excogitata : quæ omnia ſi ſuſcepti operis ratio pateretur, facile refelli poſſent, utpote quæ tam validiſſimis naturæ rationibus, quam hodiernæ navigationis exploratione, falſa deprehenduntur. Sed hæc illi viderint. Baſilius Magnus totum hoc ad Architecti ſummi Dei ſapientiam refert, admirationemq; omnem dirigere nos ad ejus providentiam adhortatur. Nam & apud Hieremiam Prophetam ipſe rerum opifex clamat : *Vos igitur non timebitis me, qui poſui arenam terminum maris ?* quaſi nulla alia in re magis potentiam viresq; ſuas oſtentarit. Ille enim cum abyſſos circumvallaret, legem impoſuit aquis, ne datos tranſiliant fines, ſignatisq; terminis coërceantur.

Jer. c. 5.

IGNAVIA. CAP. V

Fabius libr. 12. languentem otio manum habere ſub pallio ait. D. Laertius in ejus Vita. Et tenacis, avariq; ex Theocrito in Charitibus.

Expedita autem manus, & in propatulum prolata, ita opus, authoritatem, atq; poteſtatem indicabat : contra vero, nihili hominem, ignavum & otio deſidiaque torpeſcentem ſignificare ſi vellent, manus ejus in ſignum conſertas effingebant : qui porro ſtatus ignaviſſimi nebulonis eſt, cum præſertim Anaxagoras ideo ſapientiſſimum omnium animantium videri hominem dixerit, quia manibus inſtructus foret. Quod dictum Plutarchus in Moralibus repetit, neque diſſimulat Ariſtoteles.

FURACITAS. CAP. VI.

Apud authores aliquot invenias lævam manum pro Furacitate poſitam. Nam Plautus, Perſa, ubi Sophocli diſcalena Pechnii pueri manum depoſceret, atque ille dexteram porrexiſſet, reſpondit ea : *Ubi illa altera eſt furtifica læva ?* Ita & Catullianum illud intelligitur de Marrucino, qui manu ſiniſtra non bene utebatur, ſed in joco atque vino tollebat lintea negligentiorum.

PLAUSUS. CAP. VII.

Plauſum autem, lætitiæq; & gratulationis ſignum, manibus in eum geſtum figuratis ut ſeſe complodere viderentur, ſignificare, theatra Romana, & Poëtarum pulpita ſæpius oſtenderunt. Id autem in Sardanapali ſtatua, quæ Tharſi erat, exprimebatur, cum inſcriptione, quæ modis omnibus laſciviendum eſſe commoneret.

IMPEDIMENTUM. CAP. VIII.

Complicatas vero manus digitis pectinatim inſertis, adeo vetus illa religio impedimenti ſignum eſſe credidit, ut parturientium nixibus obſtare, ne partum edere poſſent, quamdiu manus eo geſtu tenerentur, perdita admodum ſuperſtitione perſuaſum habuerit.

LIBERTAS. CAP. IX.

Tib. Claudii & Juliæ Piæ numus.

Quemadmodum vero per manus ita complexas impedimentum ſignificabant, ſic per eas explicatas libertatem innuebant. Numus eſt Tib. Claudii Cæſar in quo videre eſt ſigillum, quod dextera

A dextera pileum tenet, lævam quam late potest discapedinatam exporrigit, cum inscriptione, LIBERTAS AUG. Quamvis vero pileus per se sit libertatis signum, manus ea tamen ita passa significatum adauget. Sed enim, ut de parturientium fascinatione per implexas manus dicebamus ita contrarium est in numo Juliæ Piæ, ubi partus felicitas explicatur, in quo Venus læva hastæ innititur, dexteram expansam ostendit, cum inscriptione, VENUS GENETRIX. Romani enim genus à Venere, propter Æneam ejus filium, se ducere asseverabant, maxime vero gens Julia.

VENUS GENETRIX. CAP. X.

QUæ quidem condente & dicante Julio Cæsare, templum erexit Veneri Genetrici, cujus Plinius, Tranquillus & alii meminere. Legimus & Cæsaris tesseram fuisse, *Venus Genetrix*: ut Syllæ, *Apollo Delphicus*: Marii, *Lardeus*. Observandum autem, in numo scriptum esse GENETRIX per E media syllaba, prout veteres Grammatici scribendum monent, cum tamen genitor per i notandum B agnoscant.

LIBERALITAS. CAP. XI.

EST & illud frequentissimo Latinitatis usu dictitatum: *Manus remittere*, liberalitatis & donationis significato, quo loquendi modo lusores præcipue utuntur: nam *Remittere manus*, est Condonare Collusori jactum, quem sua ipse manu damnosum fecisset, debueritq; ob id numos exolvere. Hinc legere est in epistola Octaviani Augusti ad Tiberiũ: *Ego perdidi viginti millia numum, sed cum effuse in lusu liberalis fuissem, ut soleo plerumq; nam si quas manus remisi cuique exegissem, aut retinuissem, quod cuiq; donavi, vicissem vel quinquaginta millia: sed hoc malo, benignitas enim mea me ad cœlestem gloriam effert.* Præcipue vero dextram liberalitatis & erogationis indiciũ esse voluerunt: utpote quæ, uti prompta est, & ad capiendum expeditissima, ita & ad porrigendum erogandumq; usitatissima. C Unde Græci δῶρον illud suum mensuræ de manu sumptæ vocabulum, de quo alibi locus suus, deductum volunt, quod scilicet inde dona porrigantur. Sed quoniam tam liberalitatis quam libertatis significatum in dextera ponunt, hujusmodi disciplina longe melius sacræ nostrorum literæ prodiderunt: veteres enim Theologi, qui divinorum nominum significata perscrutantur, eam inesse vim in Dei dextera intellexere, unde pulchra, grata, lætaq; omnia provenirent, proprioque nomine Michaelem vocari. At Græcorum Theologia Michaelis vim in Deo eam esse dicunt, quam Mathematici Veneri dedicarunt. Psalmo decimo supra centesimum jubetur Christus sedere à dextera Dei patris, ubi Theologi per Sessum, Requiem & fruitionem divini imperii, & patri, & filio propriam, & honore parem intelligunt: per Dei vero dexteram, effusissimam ejus benignitatem interpretantur. Lævam demum Aramei eam in Deo vim esse dicunt, unde fortia, dura, & castigantia procedant, idq; numinis Gabrielem appellatum, quod Astronomi ex Græcorum Theologia Martem esse dixerunt.

Manus remittere quid.

Extat apud Sueton. in Aug. c. 71.

Hebraice, fortitudo Dei.

D VER, HYEMS, SOL. CAP. XII.

APud Græcos, Latinosque Poetas plerumque, reperimus centimanum Briareum, centimanumque Gygem: quin & Homerus Solem ἑκατόγχειρα nuncupavit, quorum significata cum hieroglyphicon instar interpretentur, non importunum fuerit hic explicasse. Interpretes Hesiodi, per Briareum vernum tempus dici tradunt, ob herbarum, florum, & frondium copiam, quam affluenter adeo sumministrat. Per Gygem vero, hyemem, & ipsum centi-

Hom. Iliad. α. 402. Virg. Æn. 6. Horat 2. Car. od. 17 Centimanum.

manum, ob ea multa, quæ jam dudum collecta congestaque in varios mox usus distribuit, & negotiis quæque suis accommodat. Quod vero & Sol centimanus Homero sit, multa & innumerabilia ejus officia, quæ magis aperta cognitaque sunt, quam recensere oporteat, effecerunt.

OFFICIA MUTUA. CAP. XIII.

CEssit & in proverbium mutui beneficii officiique ab officio provocati, *Manus manum scabit,* ex Epicharmi Comici versiculo, quem in ore fuisse semper Prodico Sophistæ, Socrates apud Platonem memorat, Axiocho. Erat vero hujusmodi:

Utitur eo Seneca in lib. de morte Cæsaris.

ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, — *Ne manus manum fricabit,*
δός τι, καὶ λάβοις τι. — *Da quid, auferes quid.*

Sedenim illud vulgatum magis:

χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλοι δὲ δακτύλους.

sic enim manuscripti codices habent, quod alii suo freti ingenio corrigere voluerunt, quæ trimetri esset ratio minus animadvertentes:

Manus manum, digiti interim digitos lavant.

OPEM FERRE. CAP. XIV.

EAdem dextera, quæ *Pullaria* Plauto dicitur, passis digitis opis ferendæ fuit hieroglyphicum: cujusmodi species in Opis deæ simulacro aliquot in numis observatur, quasi ea opem omnibus velle se ferre polliceatur. Quinetiam & nunc vulgo, & apud veteres usurpatum illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, *manum admovere,* quotiens operam nostram alicui negotio adjutricem adjicimus. Hinc apud Maronem Palinurus ad Æneam clamat:

Æn. lib. 6.

Da dextram misero, & tecum me tolle per undas.

Sane illud sumptum à sacris, in quibus quispiam adveniens admotæ victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificii. Sed hoc frequentius apud nostros, cum infantes ab originali labe per sanctas aquas expiantur, lustricusq; eorum dies celebratur: quicumq; enim manus admoverint ad infantem, dum sacrũ id peragitur, paternis sese obligant officiis, & artissima pietatis necessitudine & nato, & parentibus conjunguntur, propemodumque affines fiunt. Quod vero de manibus sacrificio admotis dicebamus, quod Theologi nostri interpretantur eo Levitici loco, *Quicunque illa attigerit, sanctificabitur,* id dicunt ostendere, quod in disputationibus, quæ de Deo sunt, Theologicisq; misteriis, sufficit nobis tantummodo tangere, quemadmodum qui vult igne calefieri: nam is si interius manum immittat, pro eo quod poterat & satis erat calefieri, comburitur: sic qui profundius, vel altius de Deo disputare præsumit, pro eo quod gloriosius aliquid ostendere affectat, in blasphemiam cadit, dum divinorum dogmatum nequit sublimitatem assequi. Ea de causa populus Israeliticus non ascendebat in montem Domini, sed juxta radices corona ducta desidebat, quod utinam superioris seculi tempora animadvertissent: non enim sanctissima hæc doctrina tot ineptorum hominum, ne ignavorum dicam, nugis atque cœno implicata esset & contaminata. Sed Deo Opt. Max. gratia, qui nostra demum ætate tot authorum veterum thesauros aperuit, & in unaquaque disciplina proficere volentibus, veram, facilem, brevemque viam patefacere dignatus est. Quod vero ad hanc rem facit, monet Paulus, haud facile cuiquam manum imponendam, de ordinibus nimirum communicandis, quorum vis & ratio in Spiritus sancti contributione consistit, juxta ritum, quo impositis supra caput manibus sacerdos dicit: *Accipe Spiritum sanctum.* Id vero diligentius examinandum imperat Paulus, ne indigno, vel improbo, vel imperito talia conferantur.

Levit. c. 6.

FLAGELLUM. CAP. XV.

Soph. cap. 1. Manus in malam partem. Job. c. 19.

SIgnificat etiam flagellum manus in Divinis literis, ut apud Sophoniam: *Extendam manum meam super Judam, & super habitantes Israel, & disperdam de loco hoc reliquias Baalis.* Et B. Jobus de calamitatibus, plagis, & infortuniis suis loquens, *Manus Domini* inquit, *tetigit me.* Et illud, *Tradentur in manum gladii,* castigabuntur gladio significat, utpote qui occidione occidendi sint. Jam quod alibi legitur: *Firmasti super me manum tuam,* de castigatione intelligendum est.

PIE-

PIETAS. Cap. XVI.

IN Antonini numo pietas ipsa dexteram exporrigit expansam, læva donarium in subjectam aram porrigit. In L. Ælii Cæsaris numo aureo, dextera sigilli eodem est gestu, læva donum tenet, cum inscriptione, PIETAS. Quod vero dictum est in Cynocephalo, passas in cœlum manus adorationem significare, videas id in Gordiani Pii numo, in quo sigillum est, passas hinc inde manus ad cœlum attolens, cujus inscriptio est, PIETAS AUG. Et Jarbas apud Maronem dicitur:

Antonini, Ælii Cæsaris, & Gordiani numismata.

Multa Jovem manibus supplex orasse supinis.

Virg. lib. 4. Æneid.

Jam & Salomon Trecensis, non ignobilis S. Scripturæ commentator, sacerdotes, inquit, cum Sanctum BENEDICTUM pronunciant, nomen inquam id Sanctum XII. literarum extendunt manus suas.

SUPPLEX, Cap. XVII.

APud nationes aliquot invenias, rejectas post tergum manus, eas connexas, supplicem hominem significare. Eam formam in hujusmodi significato peculiarem apud Assyrios fuisse tradit Ammianus, ubi libro XVIII. Antonius ab Ursicino agnitus in hostili acie, objurgatorio sono vocis increpitus, Proditor & nefarius appellatus, sublata tiara, quam capiti summo ferebat honoris insigne, desiliit Equo, curvatisque membris humum vultu pene contingens, eum salutavit, Patronum appellans & dominium, manus post tergum connectens, *Ignose mihi*, inquit: & quæ pro criminis depulsione subsequuntur.

Rejectæ in dorsum manus.

CAPTIVITAS. Cap. XVIII.

SEdenim apud Romanos hujusmodi species manuum post terga revinctarum, captivitatis nimirum indicia sunt, quod & Virgiliano confirmatur carmine:

Virg. Æneid. lib. 2.

Ecce manus juvenem interea post terga revinctum
Pastores magno ad regem clamore trahebant,

& multis ubique terrarum monumentis, ex ære & marmore dedicatis, passim intueri licet. Ita lib. de Amicitia Cic. de eo, qui litigare se simulans blandiatur, atque ad extremum dat manus, vincique se patitur, ut is, qui illusus sit, plus vicisse videatur. Talem Astronomi figurare solent, ubi ostendere volunt eum ab inimicis superandum, & in eorum potestatem redigendum, qui XIII. Sagittarii gradu lucem auspicatus fuerit.

PACIFICATOR. Cap. XIX.

QUæ vero species in M. Catonis Proprætoris numo cernitur, ubi victoria est sedens, manu exporrecta, pollice summisso, quod puto victoriam consilio partam significare, ut illud, quod alibi explicatum est, Romanos sedendo vicisse, huc accommodetur. Ille porro gestus in manu res compositas ostendit, qui habitus in statuis pacificatorum exprimi solet, ut in equestri colossea ex ære M. Aurelius, in area Lateranensis basilicæ visitur, de qua in Digitis.

M. Catonis Proprætoris numus.

RESTITUTOR. Cap. XX.

IN alio IMP. SEV. ALEXANDRI AUG. numo simulacrum est læva hastæ innixum, dexteram porrigens, vola & digitis demissis, pollice pendente, in quo literas eas tantum inspexi, quæ RESTITUTOR dicerent, reliquas discernere non potui. Verum apertius in Gratiani numo porrigitur manus mulieri altero genuflexæ genu, cum inscriptione, REPARATIO REIPUBL.

Alex. Imp. numus & Gratiani.

SALUTATIO. Cap. XXI.

ERat & salutationis Indicium, dextera juncta dextræ, quod apud Varronem, atque etiam apud Callimachum Ætiis habetur. Unde Virgilius in eandem sententiam Æneam inducit cum patre in Elysiis loquentem ita queri: *Cur dextræ jungere dextram non datur.* In hunc sane diem mos hic perdurat, ut hospites & peregrinos, & quoscumque notos peregre venientes, dexterarum conjunctione salutemus.

Æneid. l. 6.

ADORATIO. CAP. XXII.

A

NEque vero tantum porrectis in cœlum manibus adoratio fieri solita, sed & adversa manus ad osculum exposita, adorationis indicium est. Hinc illud apud Plinium, quandam esse in dextera religionem, quæ osculis aversa appetitur. *Qui adorant*, inquit Hieronymus in Ruffinum, *solent manũ deosculari.* Unde Hæbrei deosculationem pro Veneratione usurpant, ejusmodique loquendi forma per totam jam Italiam, ex quo Hispanos in dominationem admisimus, inolevit, cum prius id honoris non nisi in Pontificibus deberetur. Et nonnulli Catuli somnium de Augusto referunt, quasi Jupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, unum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent, ejusque osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. Alioqui, ut in Cynocephalo dictum, sublatæ in cœlum manus adorationis indicium sunt. Apud Ciceronem Quæstionibus Academicis admirationis id signum est, ut dicitur: *Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, ut etiam manus sæpe tolleret: nec mirum, nam nunquam arbitror contra Academiam dictum esse subtilius.* Pervulgatum vero est Catullianum illud in hanc sententiam: *Admirans*, ait, *hæc manusque tollens, Dii boni* & quæ sequuntur.

Deosculatio pro Veneratione, eaque ab Hispanis vulgo introducta. Sueton. in Aug. c. 91.

B

CONSENSUS. CAP. XXIII.

IN militaribus vero allocutionibus sublata manus, consensus & approbationis hierogliphycum est. Unde totiens apud Xenophontem, si quod propositum esset, scitum facere se profiterentur, manus tollere jubebantur. Sedenim, hoc ritu Hebræorum prius institutum fuit, quod plerisque locis habetur, & Aaron Levitico, tollens manum, populo bene præcatus est. Ita nobis quoque faciundum imperavit Paulus: *Orate*, inquiens, *in omni loco attollentes puras manus.* Et Tertullianus, ubi de oratione pro salute Imperatoris agit: *Illuc suspiciens* (ait) *Christiani, manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus: denique sine monitore, quia de pectore oramus*, & quæ sequuntur in hanc sententiam.

Sublata manus, quid.

FOEDUS. CAP. XXIV.

SEd neque Pythagoricum illud prætereundum, μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιὰν, *non unicuique dexteram porrigendam*, quippe non temere esse quempiam in amicitiæ familiaritatisq; fœdus admittendum. Citat hoc symbolum in hanc sententiam Plutarchus eó commentario, quod de multorum amicitia conscripsit, & Solonis dictum illud in primis fertur, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ᾽ ἂν κεκτήσαι, μὴ ἀποδοκίμαζε, *Amicos, ne cito compares; quos autẽ acquisieris, ne rejicias, contemnasve.* Mox vero adhuc est nostris Presulibus, in admittẽdis in clientelam amicis manum porrigere exosculandum, quod firmum quasi fœderis & conciliationis signum habetur. Observes etiam apud Ammianum, rerum gestarum lib. I. supra xx. Nebridium, qui contra Constantium unus omnium jurare noluerat, metu militum, qui ferrum in hominem strinxerant, ad Julianum profugisse, suppliciterque orasse, ut timoris levandi causa ei dexteram porrigeret Julianus: *Ecquid*, ait, *præcipuum amicis servabitur, si tu dexteram attigeris meam?* Plutarchus in Catone Uticensi morem tangit osculandi manus Imperatoris apud Romanos, neque id quidem omnibus, sed paucis admodum honoris gratia concessum. Unde etiam in Divinis literis legitur: *Tua dextera me suscepit*, quod ita interpretantur Theologi: *Mos eorum est, qui opem alicui sint allaturi, dexteram porrigere, in qua & vis, & aptitudo, agilitasque magis promptuaria, quam in læva.* Et Psal. LXIII. *Tenuisti manum dexteram meam:* i.e. *optimi Assertoris instar manum meam apprehendisti, meque de terra & servitute Babylonica eduxisti.* Alii sic exponunt, ut per texteram manum à Deo tentam, meliora ac laudabiliora opera intelligantur, quæ benigno Deus animo susceperit. In sacrificiis demum manuum impositio nunc benedictorum ministrabat, nunc peccatorum remissionem, nunc sancti Spiritus adventum, nunc expiationes, quas solo percipimus intellectu, ait Hesychius,

Manuum ad invicem porrectio & deosculatio Relatum à Diog. Laertio, ex Apollodoro, in Solone.

C

D

Manuum impositionis effectus.

FIDES. CAP. XXV.

QUia vero fides in fœderibus primum expetitur, Numa Romanorum Rex constituit, ut manus eæ quæ fidei sacra facerent, ad digitos usque involverentur, quod fidei tutandæ indicium esset, cujus præcipue sedem in dextera esse docuit: vel, ut arcana in abdito habeantur. Porro fidem in manibus Arabes adeo colebant, ut fœdus nunquã facerent, nisi sanguine ex vola juxta majores digitos

eorum,

A eorum, qui fœdus inirent, lapide quodam eliso, intinctoque inde flocco ac lapidibus septem, qui forent in hunc usum comparati, illitis, suis interim Oratal & Alilat numinibus unicis invocatis. Agnoscit & Maro fidem per dexteram significari, quare Dido apud eum exclamat:

Æneid. l. 4

—— En dextra, fidesque
Quem secum patrios ajunt portare Penates.

Atque hoc est, quod Achemenidi Anchises,

Æneid. l. 3.

Dat dextra, atque animum præsenti pignore firmat.

Velamen vero illud, quod Fidei simulacrum, vel manus ipsæ obtegerentur, album fuisse constat. Unde Maro *Canam fidem* appellavit, ut nonnullorum est opinio, quamvis & literatissimi viri sunt, qui canam ideo fidem à Virgilio dictam putant, quod primum omnium templum Fidei fuerit à Roma Æneæ filia conditum, ut in fragmantis Pompeji, divino illo numine rerum opifice jam tum Romanæ originis initio, quod futurum olim erat, præmonstrante: ut quod imperium ibi sine fine præmansurum parabatur, fundamentum pietatis in fide jecisse tot ante seculis constaret. Horatius tamen velaminis albi mentionem facit, ubi dicit: *Et albo rara fides colit velata panno.* Id enim ad sinceritatem, quæ requiritur in fide, indicandam excogitatum: à fide enim fucus omnis abesse debet, neq; ullo subterfugii calore candor ejus violari. Quapropter juste magnanimiterq; Romani fidem hostibus etiam servandam rati, Cannensi clade accepta, cum Hannibal quibusdam captivis redimendi se potestatem fecisset, fide ab eis accepta redeundi, nisi res confici posset, ea quam proposuerat conditione, dolose illi unius diei iter progressi, simulato negotio in castra hostica redierunt: inde quasi sacramento soluti, tanquam liberi essent, securi confidentesq; Romam se contulerunt. Indignatus Hannibal, dum eos sibi dedi postularet, ipse etiam S. P. Q. R. factum ægerrime tulerunt, neq; ullis civium suorum precibus aut lachrymis vinci potuerunt, quin publice ad Hannibalem remitterentur. Sed quid vetustiorum male praveque facta conquirimus, si recentioribus seculis dolosa hujusmodi fide deceptum Adelbertum Bambergæ Regulum legimus, turpi nostrorum principium ignominia, quem Atto Maguntiæ Archiepiscopus blanditiis pellectum, ad Ludovicum Regem capitalem ejus hostem attraxit, juramento pollicitus se procuraturum, ut quemadmodum eum salvum de munitissimo, ubi erat, loco educebat, incolumem idemtidem reduceret. Cum itaque paulum extra portas prodiisset, Atto conjectis in Solem oculis, iter longum & horam jam tardam caussatus, satius fore dixit redire, commodum ut corpus aliquo cibo curarent, itineris lassitudinem ita levaturi. Cui Adelbertus, nihil suspicatus mali, non difficulter assensit. Reversi igitur, sumptoq; jentaculo, dant se iterum in viam, ac simulatq; in Ludovici conspecti constitere. Adelbertus in manus Regis deditur: quo proditionis Attonem audacter incusante juramento, inquit Atto, tunc plane satisfactum, cum te impransum eductum, intro ut pranderes reduxi. Sed hæc improba barbari hominis facta prætereamus, & ad fidem reversi, haberi eam dicamus in Hadriani numo quodam, lævæ tenentem orbem planum, id nonnulli speculum esse contendunt: nam id quoque significatum habet fidei, additaque est erecta columella, ob fidei quippe tum rectitudinem, tum firmitatem. Multo vero manifestius duæ manus junctæ, fidei sunt hieroglyphicum: quod in plerisq; numis antiquorum observes, inscriptionibus etiam additis, modo FIDES EXERCITUM, modo FIDES ROMANORUM. Sed hujusmodi manus junctæ ad alia etiam extenduntur significata.

Fides cur cana dicta sit.

Carm. lib. 1. od. 35.

Hadriani numus.

D

FELICITAS. CAP. XXVI.

QUandoquidem alicubi simulachra duo dexteras jungentia felicitatis hieroglyphica sunt, caduceo præsertim opposito: rebus enim pacifice compositis, congruum est publicam privatamque subsequi tanquillitatem. In Hadriano numo tenet ipsa dea caduceum manu una, altera Imperatorem apprehendit: inscriptio est, FELICIT. AUGUST. Ubi vero idem Imp. genibus quendam procumbentem sublevare videtur, quid sibi velint junctæ dexteræ declarat inscriptio, RESTITUTORI GALLIÆ. Quod vero superius dexteram salutationis signum esse diximus, in numo qui TRAJANUS HADRIANUS inscribitur: Imperatorem ipsam videas dexteram Dei sedentis dexteræ jungentem, cum inscriptione sub basi posita, ADVENTUS AUG.

Trajani Adriani numus.

JUDEX. CAP. XXVII.

Judicum & Principum statuæ.

SEd & abscissæ manus ipsæ hieroglyphicum suum habuere, quod minime fuit prætereundum. Spectari enim solitas Thebis judicum statuas absque manibus, Plutarchus ait: & eam quæ Principem referret aversis oculis, ut justitiam & à donis alienam esse debere, & nulla mulceri facundia oportere significarent. Nam Stratoclem & Dromoclidem quis iniquo animo non ferat, quorum sermo omnis cum de Reipublicæ negotio aliquo capessendo, deque tribunalibus colloquerentur, erat, ut se invicem ad auream messem invitarent?

DEI VIS. CAP. XXVIII.

SAne Janum, de quo plura alibi, veteres bicipitem, sed absque manibus & pedibus effingebant, quadrato lapide ab exili basi in latum exurgente. Indicabat id Dei vim, cui, neque pedibus, neq; manibus opus est, ad ea, quæ jusserit efficienda: utpote qui nutu solo totum potest mundum tremefacere, &, ut apud Poetam, dicto citius tumida æquora placare. De statua vero Jani, quæ numerum CCCLXV. dierum digitorum gestu indicaret, suo loco dicetur.

PROVENTUS. CAP. XXIX.

Artem. l. 1. cap 45.

QUamvis vero ita veteres justitiam informarint, apud Conjectores tamen reperias virum agendis causis nobilem, judiciaque & leges fama optima consectantem, qui plures se habere manus somniaverit, prospera expectare, quod id portendat & clientum, & amicorum, atq; etiam pecuniarum proventum exuberantem.

VINCULA. CAP. XXX.

Artem. ib.

IMperitis tamen, maleficis & sceleratis hominibus, id somnii vincula minitatur, multas scilicet manus ad eorum coercitionem expediri. Sed quoniam incidimus in proventum, succurrit id Psalmo CXVII. *Labores manuum tuarum comedes*, apud Græcos τῶν καρπῶν scriptum esse, quare bene periti quidam, *Fructuum* potius, quam *Manuum* reddidere: καρπὸς enim, tametsi non quidem manum, non palmam, sed juncturam palmæ cum brachio significat, ut apud Homerum legas Venerem à Diomede vulneratam ἐπὶ καρπῷ, ubi non pars pro toto, sed locus lethalis, & convulsioni obvius de industria designatur, ad criminis atrocitatem augendam: pro *Fructu* tamen passim ponitur, & multa inde hujusmodi significatum vocabula. Erit itaque sensus, fructibus suis vescetur is, qui timet Dominum, nec impius hæc tam culta novalia miles habebit.

Hom. Iliad. ε.

Nempe junctura manuum cum cubito ex Arist. l. 1. de partib. animal.

Virgil in Buc. Ecl. 1.

SPES IRRITA. CAP. XXXI.

INvenias & operum inefficaciam per præcisas manus significari, quæ vanas nonnunquam irritasq; cogitationes, spesque hominum inanes indicant: quod ita scilicet opus ad finem, qui fuerat institutus, perduci minime possit: Et Mathematici nullius utilitatis & haudquaquam frugi hominem in lucem edi sub XVII. Geminorum gradu ostendere cum vellent, hominem eo loco utraque manu mutilum pingunt, atque eum ignaviter consistentem.

MINISTERIUM. CAP. XXXII.

Dagonis manus abscissæ. 1 Sam. c. 5.

SEd longe alia de causa Mycerinus Ægyptiorum Rex, viginti colossos ancillarum circa filiæ cadaver circumstantium, truncis manibus, iisque humi ante pedes jacentibus erexerat: iis enim uxor manus absciderat, quod adulterii tam nefarii ministræ fuissent: uti scilicet pater sceleratissimo exemplo complexu filiæ abuteretur. Quod vero in Divinis literis primo Regum habetur, ubi Arcam Domini Palæstini prædam abduxerant, & in Dagonis idoli sui templo posuerant, mane repertus Dagon prolapsus confractusque, abscissis manibus: interpretes loco hoc, abscissis manibus, intelligunt fore tunc

A tunc præmonstratum, ut cum Domini nostri doctrina ad gentes pervenisset, idolorum manus abscinderentur, hoc est, præstigiæ quibus mortales omnes eludebant, desituræ essent, neq; ulla ulterius decipiendi potestas dæmonibus relinqueretur. In hujusmodi fere significatum Levitico legas, ubi de victimis agitur: *Si non poterit manus ejus invenire*, hoc est; *si propter egestatem emere non poterit, si pretium erogare nequiverit.* Alioqui, sideratæ, attritæ, vel etiam abscissæ manus neque non pedes actiones indicant depravatas: studiosum quippe hominem, eorum tantum, quæ vel avaritiæ, vel superbiæ spiritu suggeruntur. Quare David ita deprecatur: *Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moveat me*, diripientis scilicet aut violantis: superbi enim hoc est, avari illud. Eodem & brachia significato accipiuntur. Nam ubi Psalm. 26. delinquentis hominis brachia conteri legitur impurorum hominum brachia debilitata significari ait Origenes: quandoquidem ad nullum misericordiæ, aut beneficentiæ opus exerceantur. Nam manus & brachium, inquit is, operis est indicium. Sed eo loco Euthymius adimi perperam agendi authoritatem, viresque confringi interpretatur.

Levit. c. 11.

Artem. lib. 1. cap. 45.

B

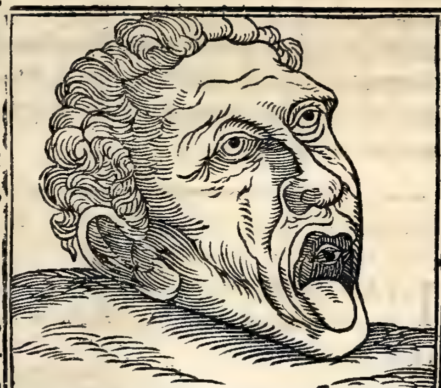
AVARITIA. CAP. XXXIII.

SUnt tamen qui hoc ad avaritiam pertinere censeant, interpretamentumque hujusmodi ex Theocritiano carmine mutuentur *νωίκηται δ᾽ ἀπὸ κερδέων, πᾶς δ᾽ ἀπὸ κόλπω χεῖρας ἔχων*, & quæ sequuntur in hanc sententiam. Neq; desunt qui manum tantum sinistram digitis compressis pro tenacitate & avaritia pingant: nam & conjectores lævam lucri, & augendæ rei signum ponunt, quippe quæ ad custodiendũ magis idonea sit, utpote segnior, & tenacitati accommodatior Ad hoc facit quod Diogenes, ut nonnulli tradunt, dicere solebat, non esse tradendas amicis manus complicatas: quod interpretantur benignitatem addendam comitati. Avaritiam & ille gestus in manu significat, cum exporrecta capedunculam assimilat, quo gestu Philemonis Romæ signum vidi cum in altera volumen complicatum haberet, idque tenaciter restrictum, ut qui pretium sibi deposceret, nonnisi eo numerato librum exhibiturus. Ferunt enim eum Comœdiarum scriptorem, ære gravi solitum lucubrationes suas venundare. Inscriptio sane erat ΦΙΛΗΜΩΝ. Apud Aristophanem jocus Concionatricibus, ubi Phidolus deos exemplo ponit, quibus cum supplicamus boni alicujus gratia, eos supinam manum porrigentes, non ut quid dent, sed aliquid accipiant. Hinc quoque Atheniensium in aucupandis lucris aviditas dicterio carpitur, *ἀττικὸς ἀπέχει τὴν χεῖρα κ᾽ ἀποθνήσκων*, *manum etiam dum moritur Atheniensis porrigit.*

Aristophanis jocus.

C

SERMO. CAP. XXXIV.

POrro autem orationem unamquamque tradunt ex manu significari, quamvis alio loco prensam manu linguam id facere dixerimus. Ea tamen differentia habetur: quod species illa non orationem tantum, sed eloquentiam indicabit. Manus vero unumquemque sermonem per se ipsa significat quod una cum sermone manuum etiam motum expetimus, ut ait Artemidorus: histriones enim vel celebres invenias solœcismi redargutos, quod gestu manuum aliquando peccassent, de quo alibi. Contra vero erant Hermea signa quadrata sine manibus & brachiis, solo quippe insignita capite, eaq; præcipue apud Athenienses, sed in quorum medio virilia etiam adsculpebantur. Sermonis hæc erant indicia, ut in Pudendis etiam ostensum, Mercurii quippe ipsius vim ostendebant. Nam is & Cyllenius ideo vocatur, quod *κύλλες* Græci vocant eos, qui sine manibus sunt. Ostendit vero hoc, sermonẽ suapte vi pollere, & sine manibus omnia conficere. Cur vero signa illa quadrata fierent, in quadra jugeris dictum. Sedenim cum Aristotelis duplicem sermonis ponat intellectum, unum scilicet primæ intentionis, alterum secundæ, ut nostri interpretantur, sermonẽ illum qui per Hermea figuratur virilibus arrectis, primæ dixerim intentionis quasi mente conceptũ: secundæ vero, qui per manus significatur: is enim per vocis instrumenta expressus, opus quodammodo conficere videtur. Hic vero sermo plurimum apud

Artem. lib. 1. c. 45. Hermea signa.

D

apud eruditos aut per Dialecticam in angustias intruditur, aut per eloquentiam in latiores campos explicatur: unde Zeno Stoicæ disciplinæ princeps commentus est, per manum utrumque diverso gestu porrectam significare, quod quidem inventum cum manifestum sit hieroglyphicum, minime fuerat dissimulandum.

DIALECTICA. CAP. XXXV.

Dialecticam enim ostendere cum vellet, manum pingere solitus est digitis in pugnum compressis, angustias hinc scilicet & argumentorum brevitatem, quibus illa cohibetur, ostendens, quod simplex uniuscujusque rei qualitas tribus plurimum propositionibus comprehendatur, axiomate, assumpto, & illatione, vel partibus his etiam brevioribus.

ELOQUENTIA. CAP. XXXVI.

Lib. 11. Gestus concionatorum Pontificiorum.

Eloquentia vero late diffusa patienti decurrens planitie, quaque libuerit pervagata, per diductos digitos dilatamque manum ab eodem exponebatur. Reprehendit sane Quintilianus eos, qui orantes ulla in causa manum sub pallio continent, quasi res ignaviter agatur: nostri tamen instituti est, cum apud Pontifices inter sacra sermonem habemus, manus intra pallium cohibere, frugalique tantum pronunciatione uti. Quoniam vero Theologi finiunt aliud orare esse, aliud adorare, status ad cultum, manus ita surrectæ ad adorationem facere videbuntur.

PRECES. CAP. XXXVII

IN Hetruscis quoque institutis hoc gestu manuum ad preces utebantur, neque non in devovendis civitatibus, evocandisque diis: cumque Jovem dicebant, manus ad cœlum sustollebant, ut eo etiam loco apud Virgilium est:

Æneid. l. 4.

Multa Jovem manibus supplex orasse supinis.

Sane, quod ad hanc rem facit, Polemonem sophistam legimus in Olympicis ludis, qui Smyrnæ olim celebrabantur, inepti cujusdam actoris solœcismum manu factum reprehendisse, cum in exclamatione, ὦ ζεῦ, manus ad terram protendisset. Cum vero ὦ γᾶ pronunciaret, faciem ad cœlum erexisset. Sed quantum ad Jovem pertinet, eumdem morem vetustissimo ritu apud nostræ pietatis Pontifices observari videmus, quotiens enim vel DEUM, vel DOMINUM enunciant, gentem sanctam bonis verbis expiaturi, prosperaque & felicia mortalibus precaturi, manus sub eam locutionem supinas in cœlum tollunt. Quinetiam ὀργιάζειν, quod sacrificare est, etymologi Grammatici nonnulli dictum putant, quod qui sacrificant, præcanturve Deos, ὀρέγουσι τὰς χεῖρας, manus quippe protendunt. In numo Gordiani Pii simulacrum est, quod Passas hinc inde manus ad cœlum tollit, cum inscriptione ad rem accommodata, PIETAS AUGUST. Illud addam, antiquum præcandi modum noctu sub dio Pindarum posuisse, Olympiis, ode secunda, apud quem, νυκτὸς ὑπαίθριος, ob hanc causam inscribitur.

Gordiani numus.

DE PEDIBUS.
CAP. XXXVIII.

HÆc quidem manu super memini, Manarde, tibi disseruisse: sed quoniam Caprilis velle se de pedibus audire similia dictitabat, quæ super his à me tunc dicta fuerunt, visum est subjungere.

IRRITUM. CAP. XXXIX.

Hæc, & sequentia sumpta ab Eras. Chil. 3. cent. 5. prov. 100.

Fieri minime posse aliquid, aut inconstans irritumve futurum, quod cœptum actumve fuisset, ostendere si vellent Ægyptii sacerdotes, pedes in aquæ superficie inambulantes pro hieroglyphico faciebant. Nemo enim est qui nesciat, nulla id humana ope ingeniove fieri posse: nihil enim magis irritum cedit, quam si qui plantas super aquæ superficiem firmare sibi persuaserit. Ad hoc respexit Cicero, cum libro officiorum tertio, fluxas, labiles & inconstantes Epicuri rationes esse dissereret, quippe quæ minus in solido consistant, quod aqua hærent, ut ajunt. Sunt qui elocutionem hanc, *In hac causa mihi aqua hæret*, rem nondum peractam significare contendant, dubiumque aliquod superesse,

A esse, quod nondum fuerit explicatum, aut sibi re super adhuc dicendum esse, sumpto à clepsydris, in quibus aqua, temporis dati index, per horas stillatura statuebantur argumento. Et hoc esse quod ad Q. Fr. Cicero ita scribit alterius libri epistola v. *Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano, non est actum, in hac causa mihi aqua haeret.* Ubi tamen damnat Epicurum, cum Ægyptiorum hieroglyphico videtur convenire: utpote qui argumentorum ejus infirmitatem omnino redarguit. Nam ingredienti unicuique anima, ut palam est, solo opus est, diceret Aristoteles, cui firmiter innitatur: id autem homini, ut potę graviori animali, neque in aere, neque in aqua conceditur, & ea de causa pedes suam habent nuncupationem, quod τὸ πέδον, id est, solum sibi deposcunt.

Aqua haerere, quid. Nempe fecundi.

VACILLATIO, Cap. XL.

CUm Ægyptiaco consentit hieroglyphico quod Psalm. LXXIII. legitur, *Mei pene moti sunt pedes.* Græca lectio habet ἐσαλεύθησαν, quippe *vacillarunt*, sive potius *fluctuarunt*: maris enim turbatio, fluctuumque commotio, σάλος. Hic vero *Pedes* pro *Cogitatione* ponuntur, quæ scilicet animi nostri pietatem pedum instar regit, & sustinet. Pene igitur, inquit, cogitatione perversus, ac pene lapsus sum, ut crederem Deo nullam inesse providentiam, incertoque casu mortalia defluere, aut quid hujusmodi. Ita ibi legitur Psal. XXXVIII. ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου ubi si verbi maritimi & fluctuantis ratio est habenda, Latine dicemus, *Cum fluctuare cœpissent pedes mei.*

FUNDAMENTUM. Cap. XLI.

COntra vero pedes in solido constituti, jactum ostendunt fundamentum. Hinc apud Jurisconsultos legas, *Ponere pedem* pro *Fundamentum jacere.* Hinc illud apud Tullium De Finibus IV. *Quid enim? sapientia ubi pedem poneret non habebat sublatis officiis omnibus.* Alibi, *Pedem ponere*, significat *Occupare.* In Deo autem pedes virtutis ejus firmitatem ostendunt, & solidi fundamenti stabilitatem, Esaia dicente: cap. 66. *Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.* Alibi pedes Dei, hieroglyphice accepti, humanitas Christi est: nam sicut caput Pater, ita pedes Filius, qui eo quod terreno mixtus est, divinitate ipsa inferior est. Quod vero scriptum est Deuteronomio: *Qui appropinquant pedibus ejus, de doctrina illius aliquid assequentur*, sunt qui ex mysticis hisce pedibus abeundos intelligant sanctos interpretes, & qui divinam prædicant sapientiam. At quod Psal. 73. & 122. stantes pedes hieroglyphice ponuntur, mentis atque fidei stabilitatem significant. Nam contra de malefidis Propheta: *Cur claudicatis utroque pede?* Et Psalmographus Psal 17. *Claudicaverunt aberrantes à semita.* Porro vitiatus pes, aut mutilus, aut intortus, in Divinis literis hominẽ significat, qui à recta divinæ institutionis semita declinat; quandoquidem *Pedes* pro Actionum, ut dictum est, progressu sæpe ponuntur, Theologique omnes hunc vitæ nostræ cursum viam appellare conseverunt, de qua David Psal. 119. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, hoc est, qui dum hanc vivunt vitam, ea faciunt quæ lex Domini præcipit atque mandat.

Et possidere hinc in D. & C. Possessio pedum positio dicta.

Pedes in Deo, quid. Deut. c. 33. 1. Reg. 18.

C

PURIFICATOR. Cap. XLII.

SI vero pedes altius in aquam mersos effinxissent, purificatorem significabant. Nam & alibi aqua & ignis in defæcationis significatum accipiuntur, quod rebus his labes omnis eluatur & eximitur. Hic vero de iis sermo est, quæ lævi sint macula contaminata, quibus unda satis superque sit ad depurandum. Apud Horum legas fullonem hic significari, quod tantundem est: nam id est fullonis officium, ut res depurget, & munditiem vestibus inducat. Alii commenti sunt γραφέα pro γναφέα apud Horum legere, ut scribam ex hac pictura commentarentur: propterea quod hoc à Mercurii similitudine descriptum apud Horum vulgatum legerant: sed non animadverterunt eo loco non ἑρμοῦ, sed ἔργου legi, quod exponi debet, ab operæ videlicet similitudine, ut scilicet gestus ille describeretur, figurareturque, qui fullonis est vestimenta pedibus in aqua pressantis.

D

Fullonis officium

DIVES AVARUS. Cap. XLIII.

TAntali vero species in aquam demersi, ramis fructiferis ad frontem usque, & ob oculos dependentibus, quos frustra carpere, & hanc haurire irrito conetur eventu, quanam meliori patescat

Tantalus in aquam demersus.

Eiusdem sententiæ. Horat. l. 1. Sermo notat avarum quendam.

patescat interpretatione, quam luculentis his Petronii versibus?

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

SERVITUS.

Artem. l. 1. cap. 50.

APud Onirocritas pedes servorum indicia sunt: utpote qui totius corporis pondus sustineant, uti opera domi rurique facienda servis incumbunt, & quæ perperam egerint, compedum supplicio puniuntur.

TRIUMPHATOR. Cap. XLIV.

QUoniam vero Regum triumphantium mos erat captivorum corpora pedibus conculcare, subjectionis signum, triumphabundum hominem per ita positum pedem Romana pleraque signa significant, eoque spectat versiculus ex Psal. 66. *Imposuisti homines supra capita nostra*, hoc est, *de nobis triumphum aliis concessisti.*

VIA. Cap. XLV.

Et in profanis, hinc illud τῶν ποδῶν ἐώρατο ὁδός, pedum visa est via. Æn. lib. 6.

AB officio quoque pedes in Divinis literis viæ perfectionisque significatum habent. Unde plerumque videas vetustis in imaginibus, Deum pingi pedibus intra nubes absconditis, quod fatidici vates nostri volentes carnis à Deo assumptæ viam (eam Theologi nostri adventum dicunt) arcanam, obscuram & incognitam fore significare, eam præferebant speciem. Hinc Davides offusam ad divinos pedes caligenem canit Psal. 18. Sed quod idem alibi canit: *Pes meus stetit in via recta*, dictum volunt veteres Theologi: propterea quod non solum manus, sed etiam pedes pro actione progressuque negotiorum accipiuntur. Et Levitico, ubi sacrificium fertur pro sacerdotum consecratione, pollices manuum & dexterorum pedum, hostiæ sanguine oblinuntur: dexteras quidem partes obunctas ponunt, quia bonorum hæ sunt operum indices, cum sinistræ pro pravis accipiantur. Nam & Maro, *dextera*, ait, *esse iter ad Elysium, ad læva malorum exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.* Quod vero unctionis mentio facta est, ea sane vigoris, conservationis, & salutis assecutionem significat. Unde etiam apud Gentes athletæ non nisi oleo delibuti certamen inibant. Non ungi vero, in Divinis iisdem literis desolationem, ruinam, & perditionem indicat. Sic in Ægypto sublati sunt una nocte omnes quotquot limina postesque intinctos Agni sanguine non habuere, ut Hesychius ait.

SOLSTITIUM HYEMALE.
Cap. XLVI.

SOlis cursum in hyemali solstitio significare si vellent Ægyptii sacerdotes, pedes duos compedibus implicitos, atque ita progredientes (nisi codex impressus mendosus est) effingebant, quod Sol tunc lentius, & quasi pedicis coercitus ingredi videatur. Sed enim hujus rei longe aliam picturam esse diximus in commentario Polypi, ubi manuscriptos Horo codices, duos Polypos invicem colligatos, non pedes duos, habere monuimus.

VOLUPTARII AFFECTUS.
Cap. XLVII.

Inviolabilis Achilles præter talos.

PHilosophi antiquiores, quiq; doctrinam eorum secuti sunt, pedes pro contemptissima parte ponunt, esseq; in anima pedes ajunt voluptuarios affectus, Venereæ mollitudini mancipatos. Quique Achillis figmentum interpretantur, fuisse illum inviolabilem præter talos, qui Stygis aqua illini nequiverint, quod ea parte manu matris tentus fuerit, cum ab ea est fatalibus undis immersus: ea autem parte saucium periisse, id sibi velle fabulam dicunt, quod fortis alioqui homo adversis casibus omnibus animosus, nullaque fortunæ injuria dejectus, libidini tamen ita interdum succum-

bere

A bere deprehendatur, ut inde sibimet exitium paret. Nam & Orpheus principem libidinis locum talum ait, sed idem mystice, uti suus est mos. In cœna Domini discipulorum lavantur pedes, ut scilicet ablutis animorum sordibus, ad Eucharistiæ donum mundi nitidique procederent. In Jacobi & Esau partu philosophatur Philon, firmissimæque mentis, quippe optimi luctatoris, esse opus ait tenere calcaneum: nam id animum indicat, qui vitio dominetur. Calcaneum enim, ut alibi sæpe, infirmæ vitiosæque naturæ indicium est.

Sic Aulπλοις ποσὶν ἀναβαίνειν. illotis pedibus ingredi profane, irreverenter.

FINIS. CAP. XLVIII.

EST etiam pes absoluti operis indicium: ad calcem enim dicimus, cum ad finem perventum esse vel operis, vel negotii, volumus indicare. Et Adamantius, ut alibi dictum novissimum in Deo nobis incognitum esse, apud Esaiam ostendi eo argumento dicit, quod Seraphin duo alis inferioribus Dei pedes obtegebant.

Usus est Cicero in libellis de Amicitia, & de Senectute.

INIQUITAS. CAP. XLIX.

B ANguineos alibi diximus Gigantum pedes effingi, cruraque obtorta, & quodammodo deluxata, propterea quod tota aberrant via, qui cœlo bellum inferre parant. Pedes igitur ita male affecti, iniquorum operum indicia sunt. Nam uti recti pedes quatuor animalium in Divinis literis apud Ezechielem memorantur, ob eorum quæ in Evangeliis habentur veritatem, ita retorti pedes de pravis dicitur ingeniis atq; maleficiis: non enim recte pedes dirigunt, diceret Ambrosius, qui posteaquam semel in viam rediere, ad scelera mox & iniquitatem revertuntur, & tamquam Sus lota primo quoque tempore repetunt luti volutabrum, &, ut Lucretius ait,

Idem Macro. l.1.c.10. Recti pedes. & retorti.

Lib.6.

Insatiabiliter toti volvuntur ibidem.

Sane apud Psalmographum, impiorum ambulationes obtortas esse, ambagibusq; circumactas, invenies, *Psalm. 125.*

AGGRESSIO. CAP. L.

IN statuis vero pes lævus ante porrectus, aggressionis indicium est, quo ita firmato, gestum ajunt C ad invadendum aptum: quod dexteri pedis agilitas ictum, quoquoversum quis incubuerit, juvet. Sinister enim sua quadam peculiari tarditate, totius est veluti corporis firmamentum, ac quasi centrum, circa quod alterius pedis alacritas & promptitudo versetur exerceaturque, & quasi rotæ curvatura axi per radios innixa circum agatur, parti unicuique laboranti opem allatura: quod non ignoravit Maro noster, ubi libro x. Lucagus Æneam ferire parat: projecto nam pede lævo aptat se pugnæ. Hoc etiam in numis, ubi martis ultoris inscriptio est, sæpe comperias: nam & Philosophi consentiunt, motum à dextris partibus oriri. Atque ego Romæ in Mediceis ædibus pulcherrimi operis statuam observavi, quæ speciem hanc in aliquem invadendi, lævo projecto pede, præ se ferebat. Militaris præterea disciplinæ Magistri commonent, si missilibus agatur, sinistros pedes ante haberi à peditibus: ita enim vibrandis spiculis vehementiorem esse ictum. At si res, inquiunt, agatur gladio, pes proferendus, ut propinquior dextera sit ad vulnus inferendum. Sed utcumque illi, apud Maronem tamen eodem ipso congressu, quem paulo ante dicebamus, *strictum rotat acer Lucagus ensem.*

Militaris doctrina.

Æneid.l.10.

D REGRESSUS. CAP. LI.

NOn ierim tamen inficias, regressum dextero porrecto pede figurari: quia qui loco se moveat, necesse habeat à dextero pede motum auspicari. Ita signari videas numos FORTUNÆ REDUCI cusos.

IGNAVIA, VEL REQUIES, CAP. LII.

ET quoniam gestus ab histrionibus in primis observabantur, inde factum, ut hieroglyphica nonnulla inde desumpta sint, quale illud pro otio & desidia, pedem supra pedem statuere, qui gestus in aliquot sepulcrorum imaginibus, sed pro quiete habetur. Sane Aristophanes cum otiantem meditabundumq; Euripidem describeret Acharnanibus, famulus ejus interrogante Dicæopoli an intus

Pes supra pedem, quid.

esset Euripides, respondit: *Ipse intus pede supra pedem posito tragœdiam meditatur.* Et Pluto, Mercurius: *Nunc autem esuriens pede supra pedem posito altum requiesco.*

DE CALCANEO.
Cap. LIII.

CAlcaneum, quamvis sit pedis pars, à pede tamen, quantum ad hieroglyphica pertinet, separatur.

SENTENTIA PRÆPOSTERA.
Cap. LIV.

CAlcaneum quidam hieroglyphice accipere videntur pro infirma, falsa, atque præpostera illa ratione, qua nos vitia nostra excusamus, & nimium plus æquo nosmetipsi nobis indulgemus. Unde Deus Genesi ad Serpentem, qui voluptatis est signum: *Homo ipse tuum observabit caput, & tu illius calcaneum*, imbecillitatem scilicet mentis, quæ facile seducatur, & quicquid adlibuerit sibi permittat. Sive, ut alibi diximus ex Philone, calcaneũ ea pars animæ est, quæ terrenæ adhærescit naturæ, in sensum, voluptatesq; prona & labilis. Ideoque Assertor noster discipulorum pedes lavisse dicitur, ut signum esset, dilutum esse maledictum illud calcanei, quod ab ipso rerum primordio Serpentis morsibus patebat aditus. Nam alibi dictum invenias, *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes & Scorpiones*, in hanc sententiam.

Gen. c. 3. — *Calcaneum quid in spiritualibus.* — *Luc. 10.*

TERMINUS. Cap. LV.

INterdum accipitur pro Actionis termino, sumpto à saltatorum more, in quorum saltu extrema pars vestigii, quam calcaneum presserit, signatur. hinc Psalmo: *Ipsi calcaneum meum observabunt*, quod proxime accedit ad id, quod inquit Ovidius:

> —— *Sed scilicet ultima semper*
> *Expectanda dies homini est, diciq; beatus*
> *Ante obitum nemo supremaq; funera debet.*

Latinus quoque sermo Calcem accipit pro Termino. Sic *videt* Cicero *calcem, ad quem decursum est:* & *ad calcem pervenire*, & similia passim habentur.

Ac pro meta & fine, ut supra, & à calce ad carceres, & extra calcem, ex Ammiano lib. 12.

DE GENIBUS.
Cap. LVI.

ADdam & Genua, sine quorum auxilio parum aut nihil agerent pedes, alterius sic altera poscit opem res, & conjurat amice.

--- Alterius sic altera, &c. Horat. de Arte.

IMPEDIMENTUM. Cap. LVII.

ESt in his quoque significatum impedimenti, si poplites alternis genibus impositi figurarentur, qui quidem gestus nullo magico susurro simpliciter inter veneficia recensetur: eo enim partus detineri, & omnem actum impediri majorum religio, decretis etiam inhibitoriis, ut perhibet Plinius, testata est.

Poplites alternis genibus impositi.

MISERICORDIA.
Cap. LVIII.

CÆterum genu misericordiæ sedem esse antiqua omnis superstitio confitetur, ut memoriæ auris, irrisionis nasus habetur: quamvis Thebanus Crates religionem eam, uti reliqua facere solebat, eluserit. Nam cum pro quodam Gymnasii principem supplica-

Jocus Thebani Cratetis. Meminit D. Laer. in ejus vita.

A plicaret, procumbens coxam illius pro genibus attigit, principeque præ fastu indignante: *Quid*, inquit, *annon hæc tua sunt, æque ac genua?* Apud Ciceronem legas oratione post reditum, vbi L. Pisonem acerbissime compellat: *Tu meum generum, propinquum tuum, tu affinem tuam, filiam meam, superbissimis & crudelissimis vobis à genibus tuis repulisti.* Jam vero illa, *Ad pedes jacere*, & *accidere ad pedes*, eodem significata notissima sunt.

HUMILITAS. CAP. LIX.

Depositum genu humilitatis & superiorem agnoscentis indicium esse, nulli non innotuit. Hinc apud Horatium:

Jus, imperiumq; Phraates
Cæsaris accipit genibus minor.

In Divinis literis: *Reliqua mihi sunt septem millia virorum, qui ante Balaam genua non curvaverunt*, & alibi: *Flecto genua cordis mei*, & hujusmodi pleraque, id uno verbo dicitur procidere: atque ita etiam nostri Psalmo 72. Septuaginta reddidere: *Coram illo procident Æthiopes*. Multo vero plus *Procumbere*, & *Terram lingere* ut ibidem: *Inimici ejus terram lingent*.

B

Epist. l. 1. epist. 12.

1. Reg. 19.

Ephes. 3.

PROCLIVIS AD VITIA. CAP. LX.

Neque negarim alicubi flectere genua esse hieroglyphicum ad terram, hoc est, ad vitia declinantium, & humanæ cedentium fragilitati, impurisque affectibus inservientium: adversus quos nisi steterimus, nullam ex hoste victoriam sperare possumus.

LEVATI PARIENTIUM LABORES. CAP. LXI.

C

Visebantur olim in Capitolio ante Minervæ cellam signa tria Nixidia nuncupata, quæ genibus nitebantur: sed ea de causa ita dicta, quod parientium nixibus præsiderent, quod eo libentius retulimus, quod vulgata exemplaria Festi corrupta sunt, in quibus scilicet pro Nixidia, Noxiidii scriptum invenias. Sunt qui signa hæc Antiocho Rege Syriæ superato, à M. Attilio subtracta prodiderint, ab eoque Romam apportata: alii capta Corintho advecta, quæ ibi mensæ subjecta fuerint. Sed jam de manu, deque pedibus & genu, hæc dicta sufficiant. Videor enim mihi nullam, neque tui, neque publici commodi rationem habuisse: tui, quia Philosophum scio nolle desidibus & supervacaneis lectionibus detineri, eaque tantum lectitare, quæ ad sanam doctrinam facere videantur. In publica vero commoda me peccasse vereor: quia dum de his detinui nugis, boni aliquid ad alicujus ægroti salutem excogitasses. Quicquid tamen in hoc erratum est, totum id tua culpa factum, qui Cicadæ, ut dicitur, veterum scabere non dubitasti.

Nixidia signa in Capitolio. quid.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XXXVI.

DE DIGITIS ET MENSURIS.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERUDITUM VIRUM FRANCISCUM ROBORTELLUM, IN ACADEMIA PATAVINA BONARUM LITERARUM PUBLICUM PROFESSOREM.

CUm nuper scripta tua omnifariæ doctrinæ plenissima, & utriusq; linguæ ornatissima, summa cum voluptate legerem: incidissemque in observationes eas, quas doctissimo viro Joanni Sico inscripseras: duplici sum dolore affectus, ob amici memoriam, qui tam miserabiliter nobis ereptus est, noctu in habitatione sua clam trucidatus: deinde commentario eo amissa, quod amicitiæ nostræ pignus paulo ante illi recognoscendum dederam, sed adhuc absque titulo: ita duplici hac jactura & amici, & libelli facta, summopere dolere cogor, quod potuisses doni ejus hæres esse. Ne vero amplius hoc accideret, cœpi ante omnia commentariis omnibus titulum inscribere, & cum magni nominis Philosopho Bernardino Tomitano de digitorum numeris libellum inscripsissem, superesse vidi alterum de digitorum mensuris, eumque ne amicos nimium obtunderem, tibi, Francisce Robortelle doctissime, commendavi: quamvis partem hanc præteriturus eram, quod ea parum suavis videbatur, verebarque ne imago fere eadem toties repetita, satiaret potius quam oblectaret. Partem tamen hanc omni jure tuam non modo legendam, verum etiam examinandam tibi commendabo, quod id in animum induxi meum, eventurum, ut quemadmodum ego doctrinam tuam mihi laudi fore persuadeo, tu quoque pro animi tui candore putes ad rem tuam facere, ut quicquid ego scribere sum aggressus, id tum tua, tum aliorum amicorum opera politius fiat. Veræ enim necessitudinis ea lex est, ut amicorum existimationem non secus ac si eadem nobiscum invehatur navi, nobiscum identidem & servari, & omne periculum adire judicemus.

De digito communiter.

DEbuerant quidem digiti in Manuum commentarium, sed quoniam tam varia tamque multiplex est eorum materia, quam comprehenderunt, ut iidem ipsi uno nequiverint commentario coarctari: necesse fuit eorum argumenta dividere, quorum alter liber circa numeros versaretur, cumque numeri quoque ipsi sua gerant hieroglyphica, separatim de numeris per digitorum gesticulationem significatis, & quorumdam etiam numerorum intellectu mystico, disserendum fuit. Alter hic de digito communiter, ad mera pertinet hieroglyphica. Demum, quia digitus idem dimensionem præcipue significat, eamque creat, addenda erunt dimensionum & species & significata, cum quæ peculiariter quisque sibi digitus comparaverit, ad calculum examinaverimus.

ALMUS SPIRITUS. Cap. I.

Luc. 11.

UT vero rem auspicatius exordiamur, ad almum conversi Spiritum, qui nos afflet, eum dicimus in Divinis literis per digiti hieroglyphicum & intelligi, & nominari. Evangelio autem, omni summota dubitatione, ut cum Assertor dicit: *Si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto venit in vos regnũ Dei.* Quo loco D. Gregorius ex eo manifestum esse ait *Digitum* pro sancto Spiritu accipi: quod cum Marcus

A Marcus posuerit, *Si in digito Dei*, alius Evangelista dixerit, *Si ego in Spiritu Dei*. Porro in precibus, quas certo anni tempore almo huic Spiritui allegamus, *Dexteræ Dei digitum* eum appellamus. Præterea D. Hieronymus eo opusculo, cui de Divinitatis essentia titulus est, digitum unitatis numero, pro almo eo divinoque Spiritu accipi debere profitetur, quo lex in duabus tabulis in monte Sina scripta fuerit: ipse enim, ut idem ait, scripsit, qui & dictavit.

Matth. 12

PROPHETÆ. CAP. II.

NUmero vero multitudinis digiti sunt Prophetæ, per quos Spiritus idem almus libros Legis afflatu suo conscripsit: unde Davides, *Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum*, ubi per cœlos ipsam Prophetarum incitationem accipiunt, qua correpti, admiranda tot oracula de divinis humanisque rebus in posteros consparsere. Sunt qui Psalmographum dicant ad historicum sensum simpliciter respexisse, per digitum tamen virtutem Dei exponant. Unde Magi Pharaonis cum Moseos miraculis cederent, *Digitus Dei est*, dicebant: ubi pars pro toto, digitus pro manu: nam omnino manus, ut loco suo dictum, confecti operis hieroglyphicum est. In mundi vero totius fabrica, nihil cœlo ipso admirabilius.

Explicatio mystica cœlorum. Psal. 8. Exod. 8.

B

MEDITATIO, VEL ULTIO. CAP. III.

QUod si hominem digitos aut ungues suos commordentem pictum sculptumve inspexeris, scias eo gestu, alias quidem meditationem, profundumque ad ecstasim usque cogitatum intelligendum: alias vero pœnitentiam facti, ulciscendive minas. Illud significatum apud Persium & Horatium habes, quorum alter dicit:

Nec pluteum cedit, nec demorsos sapit ungues:

alter & in versu faciendo:

Sæpe caput scaberet, vivos & roderet ungues.

ultimum apud Propertium habes:

Ungue meam morso sæpe querere fidem.

C sed hæc omnibus notissima præterimus.

Digitos commordens, quid.

LASCIVA MOLLICIES. CAP. IV.

ASpicies forte statuam saltatorio gestu positam, ritu barbarico adornatam, digitis supra caput veluti argutum aliquid crepitantibus, ea hieroglyphice lascivas mollicies, & enervatæ nequitiæ delicias indicat. Et uno digito caput scalpere delicatæ admodum molliciei signum est, quod Cn. Pompejo vitio datum, usque ad inimicorum publicum cavillum, ait Plutarchus: quo super gestu Juvenalis etiam mordaciter jocatus, cum dixit: *Qui digito scalpunt uno caput.* Pluribus vero modis hæc in digitis mollicies notata gesticulatione, munditia nimia, ornatu gemmarum annulorumque D sumptuoso, motuque ad mimicum propius accedente. Quare Chilonis Lacedæmonii dictum est, inter loquendum manum moveri non debere. Et Hebraico proverbio dicitur, *Stultum digito loqui*,

Plutar. in vita Pompeji dictum nimirum à Calvo Poeta. Juven. Sat. 9. Juvenalis. Chilonis & Hebræorum dicteria,

SOCIETAS. CAP. V.

LIcet in duabus consertis manibus fidei fœderumque hieroglyphicum locupletius habeatur, non est tamen illud dissimulandum, quod de pollicibus est à Cornelio Tacito traditum: morem quippe fuisse Regibus quorumdam barbarorum, quotiens in societatem coirent, applicare dexteras, pollicesq; inter se vincire, nodoque perstringere, & ubi mox sanguis in artus extremos pervenisset,

Fœderis percutiendi mos antiquus.

levi

levi vulnere cruorem eliciebant, atque invicem lambebant: idque fœdus arcanum, quasi mutuo cruore sacratum haberi solitum.

FURIÆ ORESTEÆ. CAP. VI.

QUi vero digitus lapideus parvo olim tumulo superpositus erat, inter Megapolim & Messeniam, in regione Mania nuncupata, à quo quidem digito tumulo nomen fuit, non alia de causa erectus fertur, authore Pausania, nisi quia Orestus furiis agitatus unum ipsemet sibi à manu digitum abroserit, remque eo monumento notare voluerit.

PACIFICATIO. CAP. VII.

SEd quoniam ad pollicem reversi sumus, qui aliorum dux est & dominator, super eo quædam, quæ hieroglyphicum sapiunt, apponemus. Hic inter alia significata compositæ pacis hieroglyphicum apud Romanos habitus: eo quippe gestu, ut manui porrectæ subjiceretur. Rem tangit Quintilianus Rhetor, ubi ait: *Qui gestus in statuis pacificatorum esse solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure prætenso, manum inflexo pollice extendit*, quod perperam in codicibus aliquot impressis legitur, *infesto pollice*, quod nihil est. Atque hinc locus apud Papinium Sylva prima intelligitur, *Dextra vetat pugnas*, ubi de gestu hoc dubio procul accipiendum: de quo quia multa alii, rem ego breviter substrixi. Hunc gestum periti antiquitatum agnoscunt in Marci Aurelii statua, quæ nunc ante Lateranas ædes, ex ære, magnitudine colossea, equo insidens visitur: dexteram enim porrigit resupinam, inclinatam, digitis disjunctis, pollice deorsum verso.

FAVOR. CAP. VIII.

Mos attollendi pollices, varia denotat.

FAvor autem, assensusque alienæ victoriæ præstitus: aut, cum aliquem strenue facientem laudare vellent, per sublatum pollicem exprimebatur. Hinc illud apud Horatium, epist. 18. lib. 1.

Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.

hoc est, *maxime favebit*. Quippe si pollicum alter satis est ad favorem indicandum, uterque in eum gestum adhibitus quam maxime favere profitebitur. Nam & qui certabant, cum succumbere se, & hosti victoriam cedere fatebantur, pollicem sustollebant. Unde illa in victos apud Græcos imperitatio, αἶρε δάκτυλον, quod alio de more nostri *Herbam dare* dicere maluerunt. Nostro vero tempore cum universa Italia, & tota etiam Europa alterutri ex duabus factionibus damnata sit, moris est, his pollicem, illis indicem attollere, si cui faveant factioni, attestari voluerint, idque utinam studio non tam perdito fieret: non enim Italia omnis sibimet adversaria, omnium hinc prædæ exposita, tot clades, direptiones, incendia, desolationesque suarum jam omnium urbium, tam continenti per tot annos bello pateretur, seque mox ob solam suorum pertinaciam, implacabileque dissidium, ruituram miserabiliter deploraret.

Tolle digitum, hoc est fatere te victum. Guelphorũ & Gibellinorum.

TRUCULENTIA. CAP. IX.

Versus pollex, quid.

QUem vero versum pollicem apud Juvenalem, & aliquot alios legas, nihil habentem cum favore simile, sciendum est id tyrannorum quorundam signum fuisse temporarium, ut eo scilicet tempore sicarii percussoresque in cædem trucidationemque populi debacchari inciperent, cum signum id versi pollicis ab Imperatore datum observassent. Qua de re, scholis omnibus nota, & nihil ad hieroglyphica pertinente, plura dicere non puto necessarium.

ROBUR. CAP. X.

Pollicis etymologica ratio. Quo demtio mancus sit futurus manus usu.

ID potius referemus, robur validasque vires per pollicem significari, si surrigatur, quatuor reliquis ad volam appressis. Nam ea de causa ἀντίχειρ, à Græcis dicitur, quod pari cum reliqua tota manu robore contendat, alteriusque manus vice fungatur, ut Galenus interpretatur. Apud Latinos autem, quo præcipue polleat, nomen habet: is enim dominatur in manu, nec in sinistra cessat, quamvis ea tota sit ignava, neque minus quam tota manus semper in officio est. Quin & veteres hunc præstare aliis intelligentes, Hallum eum appellabant, quod in reliquorum dorsa unus omnium insiliret: aspirationem enim loco S litteræ positam nonnunquam ab antiquis invenias, & vice versa, S pro H. Sed longe simplicius est hallum ab ἅλλω, vel ἅλλομαι deducere, id enim salire est.

INUTI-

INUTILIS BELLO. CAP. XI.

A HOminem bello inutilem ostendere qui volunt, manum abscisso pollice faciant: digitus enim hic summotus, hominem actionibus & præsertim bello inutilem reddit. Eaq; de causa legas graviter animadversum in nonnullos, qui bellum detrectandi causa sponte sibi pollices amputassent, ut à Senatu in C. Vectienum, vel ut alibi legitur, Votienum: à Cæsare etiam Augusto in quendam equitem Rom. qui duobus filiis adolescentibus causa detrectandi sacramenti pollices amputaverat. Marcellinus cum Gallos militiæ semper obvios & expositos ostendere conetur, nostram vero ignaviam (quod Græcani vir ingenii libenter admodum facit) incessere, reprehensioniq; objectare, neminem umquam apud eos ait, quod in Italia plerumque accidit, munus Martium pertimescentem pollicem sibi præcidere. Sane vero Athenienses, crudeli admodum atque immani exemplo, Æginetarũ juventuti pollices præciderunt, ne populus qui classe valebat, descendere secum posset in virium maritimarum certamen.

Abscissi pollices.

Galli bellicosiores Italis, ex Marcellino.

DE INDICE. CAP. XII.

B POllici proximus est Index, ita dictus, quod eum porrigere solemus indicando. Sunt qui eum Salutatorium etiam appellent, sunt qui Medicum, neq; desunt qui Lichenon esse velint: sed horum prosequi controversias, nostri non est instituti, qui ad hieroglyphica festinamus. Satis igitur fuerit eum Indicem Romano nomine nuncupare.

SILENTIUM. CAP. XIII.

PRæcipuum igitur digiti hujus hieroglyphicum est, silentium indicare, si ori appressus figuretur, quo gestu Titi Livii Pataviani imago supra fores prætorii in ejus urbe patria dicata: nempe quod is scribendo adeo multa complexus, scriptioribus aliis silentium indixisse videatur. Hinc apud Apulejum libro 1. Metamorph. legas: *At illi digitum à pollice proximum ori suo admovens, & in stuporem attonitus, Tace, tace, inquit.* Et Pontianus Pontifex Epistola quadam: *Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem hæsitas, sit manus super os tuum.* Ita & Eutychianus, quæ verba sunt ex Salomonis dictis. Et Damasus epistola de Coepiscopis, *Digitum ori imponite,* hoc est, *nihil alterius loquamini.* Ita & apud Jobem c. 31. *Principes cessabant loqui, & ori suo digitum superponebant.* In omnibus vero templis, C ubi colebatur Isis & Serapis, simulacrum erat digito labris impresso, quod multi interpretantur, tacendum esse: illos itidem mortales fuisse. Sed quæ fuerit Harpocratis effigies apud Ægyptios, literariis ludis omnibus innotuit. Figmentum hoc porro totum Ægyptiacum fuit, quod digito labiis impresso, significaret de diis immortalibus habendum, in quos ne licentiosi loquendo simus, à Platone etiam monemur, Legibus. Alias Harpocratis sigillum in anulis gestari solitum à veteribus ea de causa tradit Plinius, ut silentium de agendis rebus indicarent. Angeronæ autem effigies obligato obsignatoque ore fuit apud Romanos, ut silentio prætereundum innueret, in cujus tutela numinis urbs Roma esset, quodq; proprium illi nomen ob eam scilicet superstitionẽ, ne tutelares dii sacris quibusdam avocarentur, devoverenturve. Hinc Valerium Soranum neci traditum constat, quod arcanum hoc propalare ausus esset. Eaque de causa Plinius de Roma loquens ait: *Cujus nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur.* Quod vero ad obsignatum os facit, Alexander Macedo cum matris epistolam accusationis in Antipatrum plenam una cum Hephæstione legisset, detractum è digito signatorum anulum ori illius appresit, silentii monumentum.

De Angerona Macrob. Sat. lib. 1. c. 10.

Effigies Angerona.

D

EX PATIENTIA VOLUPTAS. CAP. XIV.

SEd nihil fere tam erudite traditum à quopiam est, ut non ingenia inventa sint, quæ aliorum commentationes evertere conarentur. Inventus est siquidem scriptor Masurius nomine, qui Angeronæ simulacrũ, quod Romæ in sacello Volupiæ obligato, uti superius, obsignatoq; ore visebatur propterea confictum ait, quod qui suos dolores anxietatesq; dissimulat, patiẽtiæ beneficio ad maximam perveniat voluptatem. Nam & Verrius Flaccus Angeronam dici ait, quod angores & animorum sollicitudines propitiata depellat. Sed quamvis alia atque alia etiam super Harpocrate commentati sint ingeniosi viri, illud ego minime dissimularim, quod summæ eruditionis authores approbasse videntur

Hoc à Macrob. Sat. l. 1. c. 10.

Ratio simulacri Angerona & Harpocratis.

tur, summum Deum ex eo figmento silentio coli debere, quod & in Pisce, & in Crocodilo, & alibi ex Jamblichi monitis aperuimus. Et in pietatis Christianæ sacris preces pleræque sunt, quas ad Optimum Maximumq; Deum nulla emissa voce dirigere jubemur. Super Harpocrate demum Plutarchus multa, quæ quoniam multorum commentariis vulgata sunt, ea non existimavi hic ad commemorandum necessaria. Illud unum minime præteribo, traditum ab Ægyptiis Oron & Harpocratem digito ad labia appresso coalitoque in lucem editos, eodemq; modo & Heraiscum, magnæ apud eos celebritatis viros. Jam apud Romanos silentii nota fuit S, prima ejus nominis litera, quæ tricliniis, & diætarum foribus superponi consueverat, ut inde silentium convivis indiceretur, quando multa inter bibendum dici soleant licentius atq; liberius, quæ palam efferre nefas. Unde Flaccus Torquato ad cœnam invitato cauturum se pollicetur, ne fidos inter amicos sit, qui dicta foras eliminet. Et convivas memores odio habendos esse, Græco, quod Martialis ponit, adagio monemur, μισῶ μνήμονα συμπότην Procille. Vino enim libertas, unde Lyæi nomen, attributa apud Comicos nonnunquam invenias ad S literam, T quoque adjectam, ut Phormione Terentius, S T.

Odi memorem compotorem.

DE MEDIO. CAP. XV.

Hinc Gallicum licher. Procopium, nimirũ Sophistam in epistolis.

MEdius à situ ipso nomen accepit, ab officio Medicus, à loquendi usu Infamis & impudicus. Sunt qui hunc non Hallum, sed Lichanon velint, παρὰ τὸ λείχειν, quod nos Lambere dicimus, ut ita exploratis uniuscujusque rei saporibus quid ad stomachum faciat quidve ab eo repudietur, intelligamns. Apud Procopium legimus, summo quid digito gustatum, cum tamen in digito nullo gustandi vis esse possit: intellexerit tamen ille, sublita digiti extremitate ori aliquid admotum.

STOMACHUS. CAP. XVI.

Cur digitus præsertim medius, stomachum significet.

SAne quidem Ægyptii sacerdotes, ut apud Horum habetur, ex digiti pictura stomachum hieroglyphice intelligebant: sed neq; certus illic digitus, neque cur id fecerint, explicatur. Dici forte posset ab officio, quia solent, qui gravantur ex crapula, auxilium alleviationemq; ab eo plurimum deposcere, quo scilicet in summum gutturis immisso, incitata nausea evomere compellantur, atque ita sibi incommodi ejus remedium comparant. Vel quia Medici stomachum totius corporis Regem appellant: quippe qui omnibus portiones suas certa quadam dimensione impartiri videatur. Digiti vero præcipuum hierogyphicum est, mensuram præ se ferre: de qua multa paulo post loco suo. Ea vero à medio ad extremum unguis, & ad radicem suam, æqua dimensione divisus, alterutra pollicem & auricularem æquat, circino ad interiores cutis angulos appresso: mox frontem, nasum, aures, & plerasq; alias humani corporis partes dimetitur, cujus quidem rei studium ad pictores, & statuarios delegabo. Neq; me latet, esse qui Lichani nuncupationem in anularem transferant, sed ipsi sententiam suam probent. Quem nos Medium & Medicum dicimus, hic nimirum est, qui etiam impudicus.

INFAMIA. CAP. XVII.

De Diogene dictum. Persius in satyris. D. Laërt in ejus vita. A Martiale.

EXporrectus enim medius, reliquis in pugnum attractis, virilis pudendi species quædam ostenditur, eoque gestu infamiæ est hieroglyphicum, de quo Satyricus:

——Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.

de Diogene dictum, qui hospitibus quibusdam Demosthenem videre, cognoscereque anxie quæritantibus eum ostendit, medio digito, pro indice porrecto, ut scilicet illum impudicitiæ aut ignominiæ cujuspiam notaret. Mitto illa nota nimis: *Et impudicum ostendit digitum.*

DE

A

DE ANULARI. CAP. XVIII.

ANulari, qui minimo proximus eſt, nomen dubio procul inditum ab anulo: quo digitus is inſigniri ſolitus. Cur id inſtitutum, variæ ſunt authorum opiniones, ex quibus nos pluribus aliis omiſſis quas in Gemmarum commentario recenſuimus, eas quæ potiores videbantur afferemus.

COR. CAP. XIX.

ILlud autem primum omnium manifeſtum eſt, anularem digitum cordis eſſe hieroglyphicum: eaque de cauſa inſtitutum ab Ægyptiis, ut is anulo tamquam corona honeſtaretur. Eumdem ſacerdotes cum circa deorum aras operabantur, confectis odoribus illinebant, ejuſmodiq; honores illi ea de cauſa haberi ſolitos ajunt: quod diſſectionum periti nervulum quendam à corde natum, per dorſum ad cor tendere, & in eo deſinere compertum habuere. Sane ſolebant in ejuſmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent atque obſervarent, ii qui eas gerebant, ita nos ſibi præcipue eſſe cordi, cum quadam etiam ambitione, omnibus oſtentantes. Unde Cicero libro de Finibus, Epicuri ſtudioſos memorans, *Epicuri imaginem*, inquit, *non modo in tabulis, ſed etiam in poculis & in anellis habebant.*

Ægyptiorũ ritus in ſuis ſacris.

B

CONJUGIUM. CAP. XX.

HIc porro digitus anulo inſignis, conjugii eſt hieroglyphicum, eaq; de cauſa ſunt qui eum Pronubum appellent. Hinc Majo, vincla jugalia, poſuit pro connubio. Et in Divinis literis inditum ſponſalitiis anulum, arrhabonis indicium, nuptiarum cauſa legimus, eumque morem & inſtitutum omnes Chriſtianorum conventus ſemper obtinuerunt. Unde Septimius Florens digitum hunc & pronubum appellavit, & anulum quoque pronubum, eo loco: *Nam & mulieres parciſſima patrum ebrietate aurum minime noverant, uno excepto digito quem anulo pronubo ſponſus oppignoraſſet.*

Vincula jugalia. Æneid. l. 4

VINCULUM. CAP. XXI.

JUgalia illa vincla monent, ut qua de cauſa anulus inter alia ſignificata: vinculi etiam fuerit hieroglyphicum, aperiamus. Ea ſic fertur: *Promethea olim Saturni lege perpetuis vinculis ab Jove damnatum, ea mox conditione liberatũ, ut inde anulum lapide & ferro compactum geſtaret, ne omnino exolutus pœna videretur: indeque anulorum uſum propagatum.* Indignationem autem Jovis inde ortam ajunt, quod Prometheus Parcarum ſortem de Thetidis filio, qui patre major & clarior futurus eſſet, patefeciſſet, atque ita Jovem ab ejus congreſſu deterruiſſet, ne ſe præſtantior filius naſceretur. Sedenim, cum ejuſmodi legis ſilentium in Jovis perniciem evaſurum eſſet, fabulatorum deſidero prudentiam, qui velint Jovem pro imperio & authoritate ſibi conſervata, Ptomethea ita male multare voluiſſe.

Hoc à Luciano in dialogis Deorũ. Jovis indignatio unde orta.

C

SERVITUS. CAP. XXII.

QUod vero anulus ſit ſervitutis hieroglyphicum, tam maritale ſignum atteſtatur, quod addictam eſſe viro ſponſam indicat, quam Pythagoræ ſymbolum exponit, dum nos arctum anulum geſtare vetat quod ex divi Hieronymi interpretatione, non eſſe anxie vivendum admonet: quippe cavendum, ne nos in eam ſervitutem conjiciamus, quæ dura ſit, & incommoda. Habet vero ſecum vinculi ſignificatum anulus, quod tota ejus nominis originatio, quantum ad etymon attinet, ab AN particula deſumitur, quæ Circum ſignificat, atque ideo vinculum aut compedum manicarumve oppreſſionem. Eſſent vero ſuper anulo plura commentanda, ſed hic de anulari digito, non geſtamine vel ornamento ſcribere inſtitutũ eſt meum: quare longe plura in commentarium id rejicimus, quo inſignia pleraque ordine locoque ſuo interpretati ſumus.

Anuli etymon.

D

VENIA. CAP. XXIII.

PEtitam à diis ſermonis veniam, cum obſecratione, ne noſtri memores delicti, ulciſci cogitarent, eo exprimebant hieroglyphico, ut proximum à minimo digitum ad aurem dexteram referrent, quod tacto prius ore fieri inſtitutum. Eſt enim locus ille Nemeſeos, quam geſtu hoc, ut in ore oſtenſum conciliari, crediderunt.

DE AURICULARI. CAP. XXIV.

Chiromantica obserbatio fallax.

SUper auriculari nullum hactenus hieroglyphicum inveni, id tantum apud Chiromanticos deprehendi, eum qui breviorem hunc habeat quam legitima mensura deposcat, id est, ad tertium anularis nodum non perveniat, indicium esse eum illegitimo concubitu susceptum: sed quoniam ex divinatricibus conjecturalibusque disciplinis, si modo disciplina est talia profiteri, nulla est hac magis fallax, his omissis, ne digitus prætereatur indictus, ad ea me convertam, quæ de numero cujus is præcipuum est hieroglyphicum, superius fuerant examinanda, nisi præ voluminis magnitudine morositatis notam declinare visum esset. Is igitur, cum, uti sequenti commentario explicabitur, & unitatem & quaternarium alio atque alio gestu præ se ferat, septenarium, quantum fieri potest, in extremam volam exporrectus ostentat. Numeri autem hujus hieroglyphicum est, ut præter ea, quæ loco suo commemorata sunt, multiplicitatem, aut frequentem significet iterationem.

FREQUENS ITERATIO. CAP. XXV.

Septem, vocabulum quid apud Hebræos.

HEbræi autem in primis, ut Ægyptiacæ linguæ discipuli, SEPTEM de re pluries repetita ponere consueverunt. Unde argentum septies purgatum, pro sæpius, Psalmo undecimo dictum, hoc est, ut Euthymius explicat, donec quicquid in eo terreni fuerat igne absterssum, exhalarit. Et Psalmo nono supra septuagesimum, *Redde vicinis nostris septuplum*, interpretes ajunt, septuplum Hebræorum more positum pro multiplici, quemadmodum & septem, sæpe pro multis. Nam & Regum I. Theologi ponunt illud, *Sterilis septem peperit*, itidem & Ecclesias septem pro multitudine. Jam Chrysostomus actione in Judæos quinta, septinarium numerum ait in Divinis literis infinitæ multitudinis signum habere. Et ita forte Virgilianum illud accipiendum;

Georg. l. 4.

Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aërea deserti ad Strimonis undam
Flevisse. & alibi,
—*Immania septem Terga boum.*

Æn. lib. 5.

& eodem modo pleraque.

SANCTUS SPIRITUS. CAP. XXVI.

EST & sancti Spiritus prærogativa septenarius, de quo, ut infinita alia prætereamus, Esaias c. 11. *Et requiescet super eo Spiritus Domini*, dein dona ejus VII. enumerat, *spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & Spiritus timoris Domini.*

PERFECTIO. CAP. XXVIIII.

QUæ vero plurima & Philon, & Hiroclès, & alii super septenarii perfectione disputant, nunc missa faciemus: illud quod nostri temporis inventum est minime dissimilabo, multarum rerum, ne de argento solo dictum hoc existimemus, quæ per ignis iterationem depurgantur, perfectionem in septima decoctione consistere; veluti quotidie cernere est in sacharo purgando: nam ubi septies igne id examinaveris percoxerisq;, nihil quicquam ulterius proficit, sed lapidescit penitus, ne ulterius eliquari possit. Unde proverbium vulgo usurpatum de re, quæ summam adepta sit perfectionem, *Septimæ decoctionis saccharum*, ubi sagacissimum quempiam atq; vaferrimum hominem designamus.

HUMANÆ VITÆ CURSUS. XXVI.

Levit. c. 32.

ADdemus & illud, septenarium numerum totius humanæ vitæ cursum significare, ut Theologi declarant eo Levitici loco: *Septem diebus comedetis azyma*, de quo Paulus: *Epulemur non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis: & non ad tempus, sed omni nostra vita ab hujusmodi pravitatis fermento mundi esse debemus.* Nam si septem diebus holocaustomata, ut LXX. reddunt, offerre debemus, necesse est diebus septem nos puros permanere: quia non debent, qui sacra ferunt celebrantq;, criminis cujuspiam sibi esse conscii.

DIMENSIO. CAP. XXIX.

NOn eram autem super digito quicquam ulterius philosophaturus, nisi mihi venisset in mentem, in mensuris quoque multa delitescere hieroglyphica, eaque plurimum de Divinis. Mensuram vero

A vero ipsam digitorum esse filiam. Nam Ægyptii mensuram ex digito posito ideo significabant, quod tota metiendi ratio à digito principium capiat. Mensura enim, ut apud Aristotelem, à minimis oriri debet, atqui digiti sunt omnium membrorum minimi. Neq; me præterit, novissimos quosdam mensuræ principium, perinde ac etiam ponderum, à grano tritici desumpsisse: ut scilicet cohærentia grana quatuor, digiti spatium expleant, cujus ratione reliqua mox ad mensum veniant. Cæterum cum veteres ab humanis membris mensuram inchoarint, satis constat ex eorum traditione, digitum omnium mensurarũ esse minimam. Ita apud M. Junium Nypsum legas, qui de limitibus agrorum luculentum reliquit opus, cujus de digito verba hæc sunt, *Minima pars earũ mensurarũ est digitus*, quod & Julii Frõtini sententiæ consonat: si quid enim infra digitum metiamur, partib. respondemus, ut dimidiam aut tertiam partem digiti. Hinc illud apud omnes usurpatissimũ, *Latum unguem, aut transversum digitum non secedere*, cum minimum quodq; spatiolum intelligi volunt, & illud, *Leonem ex unguibus æstimare*, cum ex minimo quoque vel indicio vel argumento, vel causa, rei totius summam intelligimꝰ. Id inde sumptum, quod memoriæ proditum est, Phidiam ex viso Leonis ungue totam feri faciem magnitudi-

Mensura digitorum filia, & ejus origo.

Auctor Lucianus in heresibus. Plutarchus tamẽ refert ad Alcaum De defectu oraculis

B nemque, magna artis suæ commendatione repræsentasse. Qua vero ratione certa digiti dimensio nationibus omnibus præscribi possit, adhuc incompertum est mihi. Nam apud authores digitus & quæ inde mensuræ desumuntur, proportionis potius regulam, modumve quendam, quam certum ullum mensuræ terminum ostendere videntur. Quæq; Romæ atque alibi, vel in æs, vel in antiquis marmoribus mensurarum exemplaria signata reperiuntur, nationibus omnibus non inserviunt. Ad hæc, hominum facies pro locorum & regionum situ, perinde ac aliorum etiam animalium corpora, tum exilitate, tum proceritate, tum crassitudine diversa dissimiliaque nasci manifestum est: id quod Basilius Magnus à veteribus traditum, à se vero diligenter observatum assererat. Tritici quoque, si mensuram inde quis maluerit exordiri, & pondere & magnitudine, non provinciæ tantum, sed regiones singulæ, & vel modico inter se distantes intervallo, ac plerumque etiam contigui agri variant. Perque ætates, & secula singula, corpora nostra imminui, Homerus, & ab eo Virgilius & Horatius una cum Philosophis tradidere: id quod & majorum nostrorum ossa passim eruta testatissimum relinquunt. Rari enim, qualia nunc hominum producit corpora tellus, ut apud Poëtam est, vel Plinii testimonio,

C patribus proceriores fiunt, consumente ubertatem seminum exustione, in cujus vices nunc vergat ævum. Quare certa exactaque digiti dimensio, quæ pari sit apud omnes mensura, nusquam potest reperiri. Quoniam tamen veteres in eam conveniunt sententiam, ut digitus sit mensuræ principium, quæ inde mox distribuuntur, mensurarũ nomina loco hoc recensere libet, argumentum quidem ab Ægyptiorum sacerdotum inventis non alienum: siquidem in mensuris etiam hieroglyphica quædam inveniuntur, quæ suo se loco prodent, Mensuræ autem his præcipuè capitibus discernuntur, ut loco primo sit digitus, secundo uncia, mox sextans, inde palmus, doron, dochme, spithama, pes, cubitus, gradus passus, orgyia, ulna, hexapus, decempeda, plethrum, actus, jugerum, stadium, hexaplethron, diaulus hippicum, milliarium, dolichus, parasanga, schœnus, funiculus, stathmus, quorum omnium rationes afferre perdifficile fuerit in multa scriptorum dissentione. Ne tamen Chrysippi Medeam penitus exscribam, ea tantum colligam, quæ à probatioribus tradita videbuntur.

Mensuræ capitia præcipua.

DIGITUS. Cap. XXX.

D Esto igitur digitus, vel ex granis tritici quatuor cohærentibus spatium collectum, vel mensura omnium minima, unde Rerum publicarum decreto reliquas astruere necesse sit. Quæ vero super eo sint hieroglyphica, longa jam narratione supra disseruimus.

Digiti mẽsura.

UNCIA. Cap. XXXI.

Certo autem dato spatiolo, quod digito attribuatur, uncia sesquidigito constat, ea vero octava palmi portio: ita tamen ut palmũ hic accipiamus pro mensura ea, quæ σπιθαμὴ Græcè dicitur. Sed enim ex dimensione Nypsi, uncia supra digitum nihil plus occupat, quam tertiam alterius digiti partẽ, dum palmum ait quatuor constare digitis, easque esse uncias treis, & ita Frontinus, etiã tradit: quare uncia pars erit pedis duodecima, ut rectè mensores ponunt. Quod si uncia sesquidigito fieret,

Unciæ mẽsura.

pes in digitos decem & octo produceretur. De quo vero palmo & hic & illic intelligendum, paulo inferius explicabimus.

SEXTANS. Cap. XXXII.

Sextans sexta pars assis omnino est, unciæ quippe duæ, ut pondera ad mensuras accommodantur, quæ quidem unciæ, uti propositum ex nonnullorum traditione, in trium digitorum spatium porriguntur: quamquam, uti dicebamus, Nypsi nonnihil variet mensura. Nimirum vero loco hoc assem pro pede, ut inferius patebit, intelligendum.

PALMUS. Cap. XXXIII.

Sexta seu Dodrans.

Palmus ex Vitruvii descriptione quatuor constat digitis, ex aliorum vero sententia digitos continet XII Nypsus hunc mensuræ modum Sextam appellat, & dotrantem etiam vocitari asserit, quæ scilicet palmos treis contineat, uncias quippe novem, qui sunt digiti XII. Causam vero cur ita diversi authores erint in assignanda palmi dimensione, eam esse crediderim: quod Latini appellatione Palmi tria dimensionum genera complectuntur, quæ suis apud Græcos nominibus discernuntur, Ea sunt δῶρον, δοχμὴ, σπιθαμή.

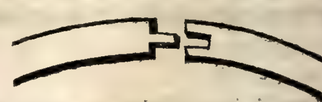
ΔΩΡΟΝ. Cap. XXXIV.

Est vero δῶρον, sive δῶρα fœm. gen. (utrumq; enim dicitur) mensura, quam alio nomine παλαιστὴν appellant, ut interpretes Hesiodi versu illo enarrant:

> Τρισπίθαμον δ' ἄψιν τέμνειν δεκαδώρῳ ἁμάξῃ.
> *In hapsin curru decadoro cæde tripalmum.*

Hesiodi locus explicatur.

Sedenim hoc Hesiodi loco quædam oboritur difficultas, quam antequam ulterius progrediamur, ne quod nobis negotium facessat, forte non importunum fuerit explicasse. Quatuor hapsidibus currulis rota conficitur. Ad hujus vero rotæ diametrum Hesiodum pro modulo decadorum currum vocat, ut unaquæq; hapsis trium sit spithamarum; atque ita necesse est uniuscujusq; rotæ circumferentiam, sive curvaturam dicere malimus, duodecim esse spithamarum. Hæ vero doræ sunt XXXVI. spithama enim doras, quippe palæstas tres continet: & palæsta, uti dictum, quatuor est digitorum: si ergo, ut ostensum est, circumferentia circuli, qui rotam ambit, XXXVI. doris constat, & diametrum unumquodque tertia pars est circumferentiæ, cur non dodecadorum diametrum posuit potius, quam decadorum? ne Geometriæ terminos excederet, veritatiq; ipsi videretur adversari. Cui difficultati respondetur, decem illas diametri doras ab interiore circuli parte desumendas, de quibus hic intelligit. Duæ vero doræ computantur ab interiore parte rotæ, usque ad circumferentiam exteriorem: una quippe dora ab utraq; rotæ parte. Alii ita solvunt, ut digitos octo, qui doræ sunt duæ expansos intelligant in ea, quæ Ligularia dicuntur, sive Compages dicere velimus, quibus unaquæque hapsis invicem adacta conferatur hoc modo:

Præcipuè vero παλαιστὴν mensuram esse quatuor digitorum, inde colligimus, ubi Nicander basilisci corporaturam describit: quē enim Plinius duodecim non excedere digitos affirmat, Nicander eo super τρία δῶρα, φέρων μῆκος τι καὶ ἰθύν. Interpres ejus, τρία δῶρα, inquit, ἴχνυ παλαιστάς, δῶρον γὰρ ἡ παλαιστή. Tria itaque dora duodecim explebant digitos, & Plinii basiliscum.

VITÆ BREVITAS. Cap. XXXV.

Explicatio loci Davidis ex Græco.

In Divinis literis, ut multorum Theologorum est interpretatio, παλαιστὴ vitæ brevis est quasi hieroglyphicum. Nam Psalmo nono supra trigesimum, qui apud aliquos trigesimus octavus est, in Græco canitur, ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Traductione, quam Ruffinus citat, scriptū est: *Ecce veteres posuisti dies meos.* Illi enim qui ita reddiderunt, visi mihi sunt, adverbii πάλαι, quod antiquitus apud Latinos est, significatum ex vocis similitudine sequi. Ita & Romanorum exemplar habet, quod & Cassiodorus agnoscit, & in ea locutione plurimum immoratur. Qui Hebræos sequun-

A quuntur, alii breves, alii positos à Deo dies in mensura digitorum IV. ajunt: alii palmi longitudine constitutos dies, alii pugilares dies datos, atque ii minimæ etiam mensuræ mentionem faciunt Paraphrastici: *veluti in digitis numeratos habere paucissimos dies meos:* Sed illud, *velut in digitis numeratos*, nihil ad rem: de mensura enim hic est sermo. Quare vulgata traductio, commensurabiles habet, sed sensum non exprimit integrum τῆς παλαιστῆς: quare id forte melius quod ex Adamantio conjicere possumus, si legamus, *Ecce quam breves admodum posuisti dies meos*, quippe cum quatuor digitorum mensura brevis admodum sit, ac perinde vitæ nostræ brevitatem significet. Hinc clamat Jobes: *Nihil enim sunt dies mei.* Ut missum faciamus Hippocratem, vitam quidem brevem, artem vero longam esse conquerentem, & quæ multa in hanc sententiam dici possent. Euthymius quoque palæstam quatuor digitorum conjunctione fieri, spithamæque tertiam esse partem dicit, ac perinde minimam omnino mensuram, eoque nomine paucitatem dierum, quos vivimus, intelligi. Sed quoniam id nomen ἀπὸ τῆς πάλης deduci possit, interpretari etiam posse dicit Contentiosos, seu laboriosos dies, hoc est, luctæ pugnæque plenos: in lucta enim labore ac contentione multa utimur. Ideo vero Dori nomine mensuram eam appellari dicunt, quod eorum plurima quæ donantur (id enim est vocabuli significatum) ab eodem digitorum loco amittantur, quo παλαιστὴ constat, à quatuor quippe digitis. Plinius antiquos ait Græcos vocasse δῶρον, quem nos palmum. Vitruvius quoque, quem nos palmum δῶρον ait à Græcis dici, quod munerum datio Græcè δῶρον appellatur. Id autem semper per manus geri.

Job. 7. cap.

Sic ὀρθόδωρον palma porrecta, & interstitiũ inter palmam porrectam & extremitatem digiti medii.

ΔΟΧΜΗ. CAP. XXXVI.

DOchme dimensio est decem digitorum. Sunt tamen qui δοχμὴν mensuram eandem esse putent cum Doro: quatuor quippe digitorum in exporrecta manu cohærentium ita ut δοχμαὶ tres σπιθαμὴν efficiant. Atque apud aliquos invenias σπιθαμὴν δοχμὴν etiam appellari, atque id apud Hesiodi commentatores.

ΣΠΙΘΑΜΗ. CAP. XXXVII.

ΣΠιθαμὴ omnino duodecim est digitorum: quippe quod à digiti auricularis ungue ad extremum usque pollicem occupamus. Plinio libro VII. cap. altero, ubi de Pygmæorum statura loquitur, ternas eos spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedere dicit. Dodrantem posuit Plinius ratione pedis habita, ex quo si dematur quadrans, reliqui erunt digiti duodecim, eaque pars quæ tribus constat quadrandibus, Dodrans nimirum appellatur. Frontinus spithamam etiam Sextantem dici scribit, habereque palmos tres, uncias novem, digitos duodecim.

Quibus constet spithama, & hieroglyphica. Hinc illud Diogeniani Σπιθαμὴ τοῦ βίου spithama vita.

DEUS. CAP. XXXVIII.

ADducit hæc rerum series in memoriam id, quod Prophetæ, plurimum hieroglyphico, si non charactere, idiomate certè hieroglyphicis perquam simili utentes, Deum appellatione Spithamæ vocitarunt, penes quem scilicet sit rerum omnium facultas, supremaque authoritas: manu passa propemodum occupata, qua singula ordine tenoreq; certo temperat ac moderatur, neque non fines æquis terminis distributos, dimensionesque omnibus, quæ in universo mundo sunt, rebus lege sua dipartitur. Moris enim est oblatarum rerum magnitudinem spithamis, quæ nobis promptuaria est D mensura, dimetiri. Quod vero dictum de omnipotentia Dei, sufficiat unus ex quadragesimo cap. Esaiæ locus: *Quis mensus est pugillo aquas, & cœlum palmo ponderavit?* & quæ sequuntur. Ubi Hieronymus: *Quod autem pugillum vocat & palmum, humanæ consuetudinis verbis utitur, atque mensuris, ut Dei potentiam per nostra verba discamus.* Et paulo post σπιθαμὴ autem, hoc est, palmus, extensam significat manum à pollice usque ad extremum digitum. Quæ vero ibidem posita sunt de lichano gustatore, ut idem interpretatur digito, ac perinde minimo, alii viderint.

VITA BREVIS. CAP. XXXIX.

IN Spithama autem, ut superius dictum, vitæ brevis hieroglyphicũ habetur, quod à Græcis authoribus positum est, ut minimum vitæ spatiolum mensuræ ejusmodi parvitate significaretur, usurpaturque

usurpaturque plurimum ad uniuscujusque rei brevitatem indicandam, præsertim ubi in pu-A miliones cavillum vertitur, uti de Pygmæis dictum, quos in derisum Trispithamos scurræ vocant.

PES. Cap. XL.

PEs nemine discrepante digitis constat sexdecim, quare qui scribunt eum palmis quatuor confici, palmam accipiunt, ut Vitruvius τὸ δῶρον. Dividitur vero hujusmodi dimensio in uncias duodecim: & est sexta pars altitudinis in humano corpore. Frontinus pedem ita describit ut eum dicat habere palmos quatuor, uncias duodecim, digitos sedecim.

CUBITUS. Cap. XLI.

Quibus con stet cubitus. Pollux tamen medium manus digitum καταπύγωνα vocat.

CUbiti quoque ratio ideo varia est, quia palmus varie accipitur. Nam qui duobus eum constare palmis dicunt, digitos omnino quatuor & viginti commemorant, dum cubiti spatium id esse dicunt, quod ab extremis unguibus in medium brachii angulum protenditur. Id nimirum sesquipedale est, & Græcis Pygon dicitur, unde Pygmæi Eustathio. Ita palmi illi duo pro totidem dodrantibus accipiuntur. Neque diversus erit à Nypso & aliis Vitruvius, qui cubitum senis, more suo, palmis dimetitur, cum duci procul palmos quatuor quemque digitis porrexerit. Cubitum pictores quartam corporis nostri partem esse volunt. Apud Herodotum cubitum invenias viginti digitorum tantum, differreque ab eo qui dicitur πῆχυς: de quo videris apud Suidam. Est etiam cubitus regius, qui major est communi tribus digitis, de quo idem Herodotus primo. Est & cubitus geometricus, qui dimensione una sex cubitos è nostris æquat, ut Origenes & Augustinus retulerunt. B

TEMPERANTIA. Cap. XLII.

HIeroglyphicum vero cubiti una cum fræno manu prætento, temperantiam præ se fert, unde Nemeseos simulacrum insignibus his conspicuum habeant, cujus hæc erat inscriptio:

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Una manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serva: hæc admonet, os cohibe. C

DELICIOSUS. Cap. XLIII.

SUnt qui deliciosum molliculumque hominem, ne hieroglyphica hæc elabantur, ex cubito cervicali innixo notent. Signum inquit Adamantius, mihi videtur voluptatis carneæ sub cubito manuum cervical assutum sumptum id ex Ezechiele, qui dicit: *Væ iis qui assuunt cervicalia sub omni cubito manuum:* nimirum eos intelligens, qui propter animi corporisque mollitiem à virili recedunt fortitudine, & nequiter effœminantur. Forsitan autem, addit, Adamantius, sermo divinus per hujusmodi figuram & argumentum eos culpat magistros, qui per vaniloquentiam & falsæ beatitudinis promissiones (quod nostro, quippe corrupto tempore, supra modum invaluit) multitudinem audientium libidini, vitiis voluptatique summittunt. Addit etiam Propheta, de capitis velamine quædam, quoniam his præcipuè temporibus valde suspecta sunt, consulto præteribimus: quæ si quis curiosius appetierit, ejusdem Origenis homiliam legat in Ezechielem tertiam, deque temporum nostrorum proceribus dicta omnia interpretabitur. D

Ezech. c.3. Mystica cubiti significatio.

GRADUS. Cap. XLIV.

GRadus, quem alii Gressum dicere malunt, & Græci τὸ βῆμα appellant, uno constat cubito & pede: quod spatium tantumdem est ac pedes duo & semis, vel digiti quadraginta.

PAS-

A

PASSUS. Cap. XLV.

PAssus à passis manibus dici videtur. Alii passum quinis tantum pedibus constare putant, quo spatio gressus duo recenseantur, sintq; digiti octoginta. Nam spatium quod passis manibus occupamus, in sex & nonaginta digitos exporrigitur, quæ integra est quadrati corporis proceritas.

Vel spatium quod in spatio pedum.

ORGYIA. Cap. XLVI.

ORgyia Herodoto sex pedum est, Mensura eadem à pedum numero Hexapus dicitur. Orgyiæ spatium Suidas inter expansas manus capit, quæ quidem mensura cum par sit proceritati humani corporis, nulli dubium & Suidam & Herodotum idem sentire. Libr. Pandect. x. tit. Fin. reg. capit. ult. fodienti puteum passum à vicino limite abesse oportere, interpres Latinus posuit. Lex ea Solonis à Cajo recitata, Græcè scripta est in Codice Pisano, qui Florentiæ asservatur, & ὀργυίαν hic habet, quæ quidem mensura una plus pede crescit, & alias, uti ostensum, ἑξάπους vocatur. Theodorus ex Aristotele interdum Passum vertit. Sed cum Orgyia, uti dictum, uno plus pede supra passum porrigatur, non satis recte videtur expositum, ut passus à passis manibus dicatur: id autem si admittitur, recte Theodorus. Sed enim omnino variat ipsa passuum mensura, pro regionum ritu & institutis.

Herod. l. 2.

Solonis lex.

Vel quod patet in spatio pedum.

B

ULNA. Cap. XLVII.

ULnam Servius, & pleriq; alii eadem cum ea quam memoravimus Orgyia videtur interpretari, neq; tamen inficiatur, longè minori spatio ab aliis describi. Sunt vero qui urnam Orgyiæ dimidium esse velint, nomenq; id, atq; ea fere trium pedum mensura in plerisq; Italiæ locis permansere. Quare quod apud Plinium legitur lib. XVI. cap. XLI. de Abiete, cujus crassitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat, hominibus quatuor admotis, arboris ambitum ulnis octo complexum intelligendum. Si vero ulnas altero modo maluerit quis intelligere, nihil laboraverim. Sane hujusmodi amplitudo mihi non est miraculo, qui & abietes & larices & arbores alias vastitatis incredibilis inspexerim in Noricis Alpibus enatas.

In Bucolic. Ecgl. 4.

Nempe, spatiũ in quãtum utraq; extenditur manus.

DECEMPEDA. Cap. XLVIII.

DEcempeda, quæ Grcæ δεκάπους, suos se prodit nomine. Ea vero & Acæna est. Thessalorum quidem inventum, ut apud interpretem Apollonii Argonauticis legimus. Porrigitur nimirum ea in digitos centum sexaginta, qui duo passus essent, non tamen Orgyiæ. Eo dimensionis nomine sæpe utitur Cicero, & decempedatorem, Metatorem appellat. Eo fere spatio à vicino abesse lege XII. tabularum jubetur is, qui ficum aut oleam in agro plantaverit: nam si quid aliud severit, satis est quinque abesse pedes. Quamquam super hujusmodi limitatione libr. Pandect. x. tit. Fin. red. Solonis lex à Cajo recitata, non satis ex fide Latinis reddita. Nam quod interpres redidit. *Olivam autem aut ficum novem pedes ab extrema regione plantet, alia autem ligna quinque pedes*, in Pandectis quæ tanta veneratione Florentiæ custodiuntur, ita Græcè scriptum reperi, ἐλαίαν δὲ ἢ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δ᾽ ἄλλα δύο πόδας. Ex quibus verbis manifestum, olivam quidem vel ficum pedes novem procul ab alieno solo plantandas, ceteras autem arbores duos tantum pedes abesse posse. Sunt & alia eadem lege, quæ aliter habent in Pisano codice, ipso, quam passim in impressis voluminibus præstitum, de quibus alibi differendum: nunc nostrum sequamur institutum.

C

Solonis lex.

ACTUS. Cap. XLIX.

D

ACtus pedibus constat centum & viginti, qui passus essent quatuor & viginti.

JUGERUM. Cap. L.

JUgerum, ut Varro finit, constat ex actibus duobus quadratis. Unde Quintilianus ducentos & quadraginta pedes ponit in longitudinem, dimidium in latitudinem, quod uno jugo Boum in die arari potest: de quo, quia pleni sunt omnes Grammaticorum libri, non est ut plura inculcem.

Varro l. 1. & Plin. lib. 18. cap. 3.

STADIUM. Cap. LI.

STadium dupliciter consideratur, alibi pro spatio cursoribus in agone destinato, alibi certum est mensuræ genus limitibus agrorum metandis comparatum. Atque hoc plurimum centum vi-

Theophilus lib. 2. Institutionum

gintiquinque passibus nostris terminatur, qui pedes essent DC XXV. Ea summa octies computata mille facit, quæ dimensio proximè accedit ad eam, quam ponit Herodotus II. ubi de labyrintho, *αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυίαι δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον Orgyiæ centum justæ stadium conficiunt hexaplethrum.* Quod vero ad agones pertinet, Græci stadium suum ducentis pedibus metiuntur. Sed Herculem ducentis quantumlibet pedibus dimensum ab Hercule aliis omnino majus. Unde Mathematum periti herois staturam ex eo stadio, quod ipse suis pedibus metitus est, prodidere. Italicum porro pedes continet CXXV. authore Censorino. Erat & stadium Pythicum, quod pedibus mille constitisse tradunt: Olympiacum, quadringentis tantum. Sic colligimus ex his stadium non fuisse certæ mensuræ spatium, sed parts illius, quæ alicubi brevior, alicubi longior fuerit, agonibus destinata.

Autor A. Gellius lib. 4. cap. 1. Cens. c. 13.

PLETHRUM. Cap. LII.

Plutarchum & Suidam.

PLethrum vero mensura est centum pedum, sexta quippe stadii pars, ut apud authores Græcos passim habetur, *πλέθρα ἓξ στάδιον ἑξακοσίων ποδῶν ποιοῦσι.* Tantumdem vero est, centum id constare orgyiis dicere, cum, ut superius dictum, orgyia sex occupet pedes.

DIAULUS. Cap. LIII.

D. Hier. 1200 constare ait

DIaulus mensura est duorum stadiorum. Cæterum varietas stadiorum effecit, ut diaulum nonnulli ducentis constare cubitis crediderint. Quin & cubitus ipse, ut suo loco dictum, plurimum habet varietatis.

HIPPICUM. Cap. LIV.

HIppicum, quo scilicet Equi ad cursum admittebantur, duplo majus diaulo fuit: nam quatuor id stadia comprehendisse, Plutarchus author est.

MILLIARIUM. Cap. LV.

Vel 100. passus, unde ei nomen.

MIlliarium, ut Junius Nypsus, octo stadiis constat: ut Vitruvius, pedibus quinquies mille, atque ita stadium id assumitur, quod cxxv. passibus nostris terminatur, quos pedes esse diximus sexcentos quinque & viginti, quinis unicuiq; passui pedibus adnumeratis.

DOLICHUS. Cap. LVI.

Δόλιχος, ut de longitudine temporis, ita & spatii, & mensura dicitur, à cursu & διλιχεύω, dolichum curro.

DOlichus, ut nonnulli ponunt, stadia continet duodecim, unum quippe milliarium & semis. Qui vero quatuor & viginti aut uno minus ponunt, quæ tria esset milliaria, recursus rationem mihi habuisse videntur: erat enim locus, ubi Equi sunt cursu exerceri soliti, cursu septies iterato: quare à flexu locus ita nuncupatus. Apud Pindarum invenies, & octies & duodecies iterationem ejusmodi fieri solitam, pro Equorum, qui jungebantur, modo: de quo in commentario de Metis diximus. Ita patet illud apud Chrysostomum in epistola ad Philippenses homilia prima: *Etenim qui postquam decem dolichos cucurrit, si post deficiat, omnem amisit laudem:* dictum, quia scilicet duo adhuc dolichi erant decurrendi.

PARASANGA Cap. LVII.

Persæ quoque schœnos & parasangas, alii alia mensura determinant. Plin. lib. 6. c. 26. Leugua gallice, lieuë

PArasanga, mensura Persicæ, in stadia triginta porrigitur. Herodoto ea essent tria milliaria & semis, qua dimensione in itineribus Transalpinæ nationes plurimum utuntur vulgo Leuguam appellantes: quamquam & Leuguæ spatium pro locorum regionumque situ plurimum varient, quippe quæ inter Alpes, breviores, in Germaniæ vero atq; Galliarum campis, longius protrahuntur. Denique eam mihi videntur rationem habuisse, ut quantum itineris una hora obequitando confici posset, id ea nuncupatione appellarint: ideoque cum difficilior ac perinde tardior sit ingressus per Alpes, Leuguas itemtidem breviores constituerunt.

SCHOENUS. Cap. LVIII.

Herod l. 2. Plin. lib. 12. c. 14.

SChœnus duas occupat parasangas, quæ septem essent milliaria. Hæc inter Ægytiacas mensuras adnumerantur ab Herodoto. Nonnulli stadia ea quinquaginta continere tradunt. Plinius ex Erato-

A Erathosthenis rationes quadraginta tantum, qui passus essent quinquies millia. Aliqui stadia XXII. singulis schœnis attribuere. Atque ita mensurarum hujusmodi inconstantiam diversitas authorum fecit, sive loca, sive tempora rationem hanc omnem variarint, quemadmodum in ponderibus tanta scriptorum dissensione omnia conturbata.

HÆREDITARIA PORTIO, SORSVE. CAP. LIX.

INvitat vero me nominis similitudo, ut quid Schœni vocabulo velint Divinæ literæ, aperiamus. Apud Hebræos enim mensuræ genus erat sub funiculi nomine nuncupata, per quem portionem eam indicabant, quæ in agrorum divisione huic & illi obvenisset, transibatque vocabulum ad hæreditates & patrimonia. Unde Moseos cantico, Deuter. *Funiculus hæreditatis suæ Israel.* & Psalm. 77. *Et forte divisit eis terram in funiculo distributionis.* Et 47. Ezechielis: *Joseph duplicem funiculum habet*, & passim multa hujusmodi. Ægyptiis porro mos, ait Prodicus, ut apud Max. Tyrium est, terram metiri funibus: quod & Hieronymus agnoscit tertio Joëlis cap. ubi Septuaginta ait transtulisse, χείμαῤῥον τῶν σχοίνων quod alii, *torrentem spinarum* fecerant, funiculum ait σχοῖνον, aut juxta Ægyptios mensuram certi itineris. Unde in Psalmis: *Semitam meam & funiculum meum investigasti. In Nilo enim*, subjicit, *flumine sive in rivis ejus solent naves funibus trahere, certa habentes spatia quæ appellant Funiculos, ut labori defessorum recentia trahentium colla succedant.*

Deut. c. 32.

Ma traco & mon giste, à venationis metaphora.

Psal. 139.

B

VITÆ PROGRESSUS. CAP. LX.

QUia vero versiculum obiter ex tricesimo nono supra centesimum Psalmo citavimus, τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας *Semitam meam & funiculum meum investigasti*, transtulerunt quidam, *Examinasti*, à vestigio tamen est ἐξιχνιάζω: quamvis qui Hebraicam sequuntur lectionem, grabatum ex junco factum, non funiculum, intelligere videantur, dum τὴν χοῖνον μου ἐξιχνίασας, *accubitum meum eventilasti*, reddunt. Quinetiam Chaldææ Arabicæque lectionis traductio in hanc ipsam sententiam habet. Sed &, quando ambulavero in via, aut quando accubuero ad studendum, legi. Sed quoniã Græca lectio jam recepta est, quam, ut plerisq; locis apud Hieronymum video, eam esse arbitror quã Septuaginta transtulere, eam secuti, quid in ea hieroglyphici contineretur, exposuimus. Quam vero schœni funiculive mensuram apud Ægyptios & Persas esse Euthymius tradit, eamdem ait, nostri propemodum stadii longitudinem æquare.

Septuaginta fortasse pro σχοῖνον, funiculum. κοῖτον, cubile verterunt.

C

STATHMUS. CAP. LXI.

STathmus, quod itineris diurni spatium est, produci fertur stadiis centum & quinquaginta, quæ milliaria essent undeviginti, quadrante minus. Nam & Jurisconsultorum tabulæ viginti milliaria diurnis itineribus concesserunt. Jocose vero Lucianus ὥσπερ νεφέλῳ ludit, οὐκοῦν τρισχίλιοι μὲν ἦσαν ἀπὸ γῆς στάδιοι πρὸς τὴν σελήνην, ὁ πρῶτος ἡμῖν σταθμός: *Numquid tria millia stadiorum sunt à terra ad Lunam usque, qui primus nobis stathmus*, id est, *quod itineris spatium uno die peregimus?* sed ut fabulas omittamus, satius fuerit, tot decursis spatiis commodum quiescere: quamvis adhuc digiti quoquoversum accepti quasdam habent dimensiones, quarũ norma modoq; reliquum totius humani corporis dimetimur, mensura in hoc vel illo membro nunc parte pari, nunc geminata, in pluribus triplici: quippe pollex expeditus, ut supra innuimus, ejusdem mensuræ est cum infamis dimidio aure, cum naso, cum fronte & ore, cum infima brachii latitudine, & partibus plerisque aliis.
Verum cum hæc ad pingendi sculpendique artem potius, quam ad suscepti operis negotium pertineant, eam artificibus operam relinquentes, imaginum significata, non artem pingendi, exponere prosequemur.

Censorinus tamen, de die natali, cap. 13 assignat spatiũ 126000. stadiorum à terra ad Lunam, secundum Pythagoram.

D

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXXVII.

DE DIGITORUM NUMERIS ET SIGNIFICATIS,

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

CLARISS. BERNARDINO TOMITANO, PUBLICO BONARUM ARTIUM IN Academia Patavina Professori.

Micare tecum digitis libet, TOMITANE *honoratissime, Micare mecum? inquiens. Nempe, quantacumq; sis gravitate præditus, micare tamen libet. Quid enim aliud is, qui per digitorum motus varios, numerorum significationes explicare aggressus fuerit, facere videatur, quam ridiculis propemodum articulorum omnium gesticulationibus, modo eos porrigendo, modo contrahendo, colludere ne dicam, an pueriliter ineptire? & tamen ipsa rei cognitio aliquid habet, quod eruditi quantumlibet viri minimè sint aspernaturi. Quare ausim dicere, aliquid omnino in Digitis meis vel ipso Tomitano non indignum, quodq; forsitan emunctissimam ejus narem ad libri totius lectionem possit allicere. Multa enim ex eo tempore sunt, quæ temporibus ullis beatioribus quibus industria & ingenium in pretio fuerint, minimè contemnenda videbantur. Sed enim, ut quid de hujusmodi argumento sentiam ingenuè fatear, habet omnino aliquam rerum copiam & varietatem. Sed exactissimam diligentiam illam, omnia perquirendi quæ in hujusmodi sententiam dici possunt, neque me præstaturum pollicecor, cui pleniorem esse, per otium, & tam frequenter infestam podagram, minimè licuerit. Neque tu, qui omnem vitæ meæ rationem optimè nosti, id ab occupationibus meis efflagitabis, eo uno contentus, quod hoc, qualecumq; sit, mei erga te amoris & observantiæ argumentum esse voluerim. Cognosco autem ingenium Philosophi, qui tam multa quæ minime oculis conspicua sunt, ita spectare videatur, ac si rerum suarum imaginibus conformata, suisq; coloribus picta proponerentur. Animam nemo vidit, quam Philosophus ita intuetur, & ad amussim factam agnoscit, ac si colossus ingens aliquis aut fabrica quævis admirabili membrorum artificio elaborata esset.*

DE DIGITIS. CAP. I.

Digitorum divisio, & munus cujusque proprium.

RAtioni consentaneum videtur digitos primum dividere, & quod illi munus singuli suscipiant explicare, ut ita mox quæ in illis significata reperiuntur aperiamus. Illi enim alio atq; alio gestu dispositis, nunc contracti, nunc porrecti, uti præfati sumus, modo hac, modo illa manu varias habent significationes, ac omnem ferè numerorum rationem explent, cujusmodi plurima in antiquorum statuis reperiuntur, & apud scriptores passim offeruntur quæ non parvam inferant hæsitationem, nisi aliqua eorum ratio, quod facere proposuimus, expendatur. Tota igitur supputationis ratio in tres partes divisa est, quarum prima digitus, articulus altera, tertia compositus numerus appellatur. Digitus est quicunq; numerus sub denario profertur, & hujusmodi puncta usq; novem, prærogativa quadam, etiam sub numeri nomine singula continentur. Articulus, qui nullo redundante dividitur in decadas, è quorum utroq; compositus numerus resultat, quotiescunque scilicet articuli, sive denarii numerum aut hunc aut illum sibi assumunt. Numeri sedem in inferioribus tribus digitis habent. Articuli conjunctim in indice polliceque. Compositi & hos & illos, prout usui venit, aut explicant, aut inflectunt socialiter. His ita constitutis, operæ pretium est, quos quisq; digitus, quos cujusq; digiti gestus, numeros ostendat, aperire. Primum autem omnium illud constat, lævam manum

Digitus quid.

Articulus.

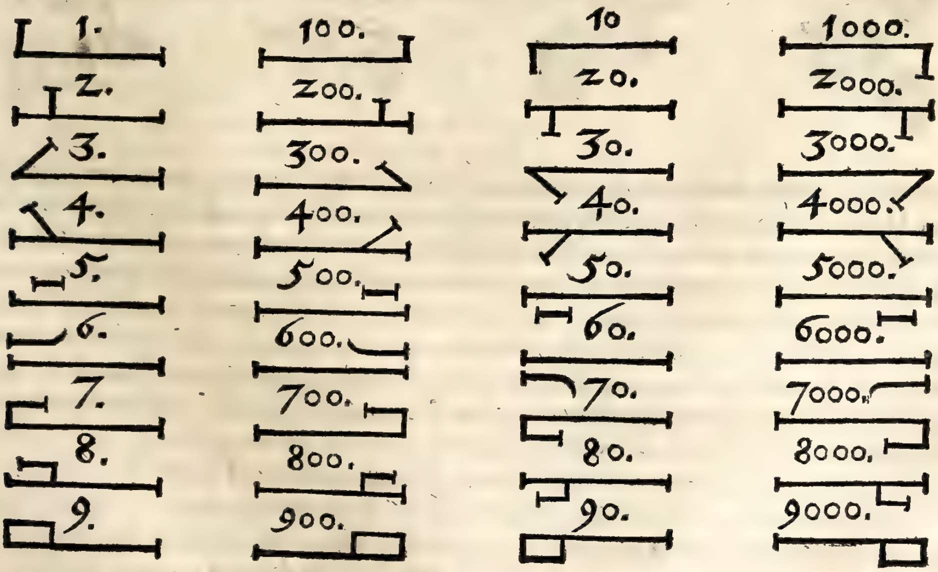
Compositus.

A manum omnia indicare puncta ab unitate, usq; novem & nonaginta: dexteram vero à centenario, ut ita dicam, usq; ad noningenta. Sed quib. digitis millenariũ à centenario distinguatur, magna est inter eruditos controversia, dum alii Bedã, virum quidẽ non ineruditũ, sequuntur, alii probabiliorẽ quandam rationẽ amplectuntur. Beda enim, si modo ille ita scripsit centenariũ à læva in dexterã ita transferri tradit, ut quo gestu, quibusq; digitis decẽ in læva numeravim9, eo centũ in dextera designem9: inde ad millenaria descendamus & quibus gesticulationib. in læva numeros usq; novẽ ostenderimus, iisdẽ in dextera totidẽ millenaria proferamus. Alii naturæ ordinẽ secuti, uti minores numeri majorib. subjiciuntur in læva, ita minores summas majorib. in dexteras subditas agnoscunt: ea n. proportio est numerorũ ad decadas, quæ centenariorũ ad chiliadas. Congruũ igitur est eorum quoq; hieroglyphicorum figuras ad eorum regulã accommodari. Quare perplexitate, quæ in iis, quæ Bedæ attribuuntur mentes implicat & obturbat, evitata, ita manus statuendæ, ut veluti in læva cœptum est ab auriculari pro unitate & sociis: ita in dextera ab eodem digito centenariũ exordiamur, usq; ad nonaginta. Millenaria vero per pollicẽ & indicẽ exprimamus. Atq; ut in læva à numeris per inferiores tres digi-

Beda in libro de temporibus & natura rerũ

B tos ascensũ est ad articulos, ita in dextera per eosdẽ inferiores à centenariis surrigamur ad millenaria, quo sc. gestu quibusq; digitis in læva decẽ ostendim9, per eosdem in dextera millenaria explicare incipiamus, quæ circa pollicẽ & indicẽ longe cõmodius & convenientius hospitantur. Cujus rei testem appello summæ multiplicisq; doctrinæ virũ Irenæum Theologum ex antiquioribus, qui aliquot ætatib. ante Bedam claruit; aperte enim hic scribit: Unius *numerum, quo gestu significabantur in sinistra, translatum in dexteram centena conficere.* Sed ponam ejus verba super hoc gestu, in Valent. libro 1. c. 13. *A numero nonagesimonono, qui fuit in læva per* Unius *significationẽ, transferri in dexteram & ibi centena constitui.* Hujus sententiã Græci, & universus recentiorum usus admisit, quos inter egregie princeps Lucas Minoritan9, qui Arithmeticã & partes ejus absolutissime consummavit, ejusq; opus uno omnium ore probatissimũ, multis ab hinc annis venit in manus hominũ, & habetur in primis. Fuerunt & alii, qui manib. ad hanc seriẽ, quã ponit Irenæus figuratis, libellos ad mortaliũ institutionẽ edidere. Præterea tota hujus hieroglyphici ratio cum Chaldæis ad amussim congruit, mirificeq; respondet. Illi enim totã hanc computandi diligentiã per lineas expressere, ita inter se distinctas, ut apicib. solum qui-

C busdam additis situ, tantum numerorũ varietatẽ indicarent: quaternæ tamen ita positæ, ut prima digitos, secunda articulos, tertia centena, quarta millenaria cõmonstrarent, eo quidẽ oridine, ut qui apex surrectus lævorsum unitatẽ ostenderat, dextrorsum versus centena præ se ferret: iidẽ, sed interne vergentes, lævorsum decẽ; dextrorsum mille signarent, in eum, quem sequenti vides pagina, modũ.

Ad Chaldæorum igitur normam, manuum digitorumq; supputationes accommodabimus, earum volis altera alterius è regione passis, ut unitates centenariis, decades millenariis, ad superiorum hieroglyphicorum instar, opponantur,

Orontis dictum. Plutarch. in Apopht. Regum.

Olim digitis subducebatur ratio ut nunc calculis.

Quod vero Orontes Regis Artaxerxis gener, qui ob ejus indignationem quamdam & honoribus amotus, & ad ignominiam redactus esset, dixerit: *Quemadmodum supputatorum digiti nunc miriadas, nunc unitates præ se ferunt, ita Regum amici nunc plurimum, nunc minimum præstare possunt*, non est ut quispiam hoc ad Bedæ rationes trahat, quasi Orontes intellexerit de dexteræ lævæq; auricularibus, in quibus hinc unitates, inde millenaria constitui debeant: insulsa enim est imaginatio, cum Orontes miriadas hic confusim ad amplificationẽ oratorio more dixerit: non quod miriadum hieroglyphica unitati sigillatim opponere cogitarit, sed in universum hinc lævæ digitos, illuc dexteræ designavit. Obstaret Chaldæis & Persis, Irenæo & aliis, Quintilianus, quẽ nonnulli ex libro undecimo citant, eo loco: *Gestus, poculum poscentis, aut verbera minantis, aut numerum quingentorum pollice flexo efficientis.* Quæ sunt à quibusdam scriptoribus notata, ne in rusticis quidem vidi. Sed iidem ipsi, qui quingentorum positum volunt, inficiari non possunt, quin eo loco eruditi plerique viri quinquagenarium potius agnoscant. Non sum vero nescius nonnullos esse, qui lectionem apud Bedam defendere aggrediantur: quippe, quæ in læva denaria sunt, iidem digitis in dextera centena significare, atq; ita

per

A per eoſdem pollicem & indicem per decadem aggregationem ad noningenta uſque procedendum: mox cum millenaria fuerint indicanda, ad ejuſdem dexteræ inferiores digitos deſcendamus, quod vel natura ipſa videtur abhorrere. Sane Hieronymi verba ſunt: *Porro centeſimus numerus* (diligenter quæſo Lector attende) *ſi de ſiniſtra transfertur ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, ſed non eadem manu, quibus inlæva nuptæ ſignificantur & viduæ, circulum faciens exprimit virginitatis coronam.* Ego, ni fallor, ex his verbis Hieronymum puto eadem tradere quæ docuit Irenæus, dummodo loco ſuo ſententia commatis additis diſtinguatur. Sententia quidem Hieronymi eſt, diligenter attendendum: Quin attendamus? Centeſimum numerum de ſiniſtra transferri ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, non eadem manu circulum facientem exprimere virginitatis coronam. At explicavit ſe aptius inquiunt, dicens: *quibus in læva nuptæ ſignificantur & viduæ.* Scimus quidem in læva unguem indicis, quaſi ad oſculum molliter applicatum, maritalis conjunctionis hieroglyphicum ab eo viro doctiſſimo poſitum: quod loco ſuo plenius commentati ſumus. Viduas autem per ſexageſimum oſtendi, qui numerus per indicem ejuſdem lævæ, qui extremum pollicis articulum arcte complectatur, exprimi-

Explicatio loci citati ex Hieron.

B tur. Idem fatentur omnes. Sed Hieronymus ne fallamur, admonet, transferri numerum centeſimum ab læva in dexteram, per digitum & geſtum ſcilicet, qui unitatem in læva conſtituit, in dextera centena conficiat, atq; ita de cæteris. Atq; hoc eſt quod ait, *Sed non eadem manu:* quam manum? eam intelligit qua non utimur in centenis, cujus ſcilicet digitis nuptæ ſignificantur & viduæ, quarum manuum hieroglyphica ſuperius & explicaverat, & ingenioſe interpretatus erat. Sed quo modo corona hæc, dicet aliquis, circumflectetur in auriculari? Reſpondemus: ſi digitum eum ita inflexeris, ut digiti ejus unguis mediæ palmæ tuberculum appetere videatur: id ita coronæ plexum imitabitur, ac ſi arboris cujuſvis ramulum ita flexeris, ut cacumen ejus ad locum, unde germinare cœperat inflexeris. Nam geſtus hic (ut quod neceſſe eſt idemtidem repetamus) in læva unum ſignificat, centum in dextera, ut ſingula copioſius ſuis quæque locis enarrabuntur. Nunc quoniam lectorem aſpera & moroſa forſitan diſceptatione delaſſavimus, libet in hujus geſticulationis ſententiam lepido Nicarchi epigrammate aures animumve aliquantulum delinire. Jocatur enim is in Cotyttarin annoſam vetulam, quæ præcano cum eſſet capite multæque dicacitatis, ac Neſtori comparata, nondum eum

C ita grandævum eſſe ſineret, quæ Cervos annis ſupereſſet, ea ætatem ſuam læta manu veram diſſimulans inciperet numerare, tamen & viveret, & luminis beneficio frueretur, & firmis ingrederetur pedibus, æque ac ſi eſſet adoleſcentula. Quare maxime verendum ne Plutoni ſiniſtri aliquid acciderit. Sed Nicarchum ipſum audiamus, quem falſo quidam Nicandrum vocant:

Nicarchi jocus in Cotyttarin.

Ἡ πολιὴ κροτάφοισι κοτυττάρις ἡ πολύμυθος
Γραῖα, δι᾽ ἣν Νέστωρ οὐκ ἔτι πρεσβύτατος,
Ἡ φάος ἀθρήσασ᾽ ἐλάφου πλέον, ἡ χερὶ λαιῇ
Γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη,
Ζώει, καὶ λεύσσουσα καὶ ὀρτίπος οἷά τε Νύμφη,
Ὥστε με διστάζειν, μή τι πέπονθ᾽ ἀΐδης.

Quod ſi quis Epigramma ipſum Latine ſibi cani poſtularit, id hujus eſt ſententiæ:

Multum garrula anus, caput omne Cotyttaris alba,
Propter quam Neſtor non ſit adhuc ſenior:
D *Quæ Cervos annos ſuperarit, quæque ſiniſtra*
Vitæ iterum cœptet connumerare dies:
Vivit adhuc, cernit, pede firma eſt, virginis inſtar,
Plutonem ut dubitem paſſum aliquid gravius.

Et quoniam in Neſtoris ætatem incidimus, ſynepœja poſtulat, ut quatuor etiam Juvenalis carmina ſubjungamus:

Rex Pylius, magno ſi quicquam credis Homero, Sat. 10.
Exemplum vitæ fuit à Cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſecula vitam
Diſtulit, atque ſuos jam dextera computat annos.

UNI-

UNITAS. Cap. II.

In quo explicando hallucinatus creditur Domit. Calderinus

SEd jam strato itinere, sopitisq; controversiis, ad ea, quæ liquida manifestaque sunt, procedamus, digitosque ipsos erumpere gestientes è carceribus emittamus: primique spatia corripiant auriculares, alter & alter, quorum qui in læva est uno omnium consensu unitatis indicium est, si unguiculum ad medium volæ tuberculum advertat, quasi coronam quamdam flectere meditetur. Itaque si fasces à dextera alicujus statuæ fuerint, læva vero eo gestu prætendatur, primi Consulatus hieroglyphicum apparebit, vel si alia fuerint insignia alicujus honoris indices, primum eo potitum ostendet, atque ita de reliquis.

CENTUM. Cap. III.

Virginalis numerus.

AB hoc lævæ digito ad eumdem dexteræ conversi, eodem gestu quo illo unum, hic centum, ut jam constare potest, significari profitemur. Neque id prætereundum, quod centenarius numerus Virginalis, ut sacrarum literarum interpretes tradunt, appellatur: de quo apud Matthæum habetur c.13. Quandoquidem iis, qui vitam recte, pie, sancteque instituerunt, tria sunt proposita præmia, vel fructuum proventus: aliis tricenarius, aliis sexagenarius, aliis centenarius. Tricenarius quidem iis, qui maritalem secuti vitam, eam conjugio minime contaminato peregere: nam numerus ille, ut suo loco dicetur, aptus nuptiis. Sexagenarius iis, qui viduitatem aut cœlibatum incorrupte atque integre custodierunt. Et sexagenarium annorum numerum viduitatis esse identidem ostendemus. Centenarius demum iis, qui virginitatem intaminatam incolumemq; ad ultimum usq; vitæ terminum servavere. Eucherius centenarium hoc præmium non tantum ad virginum merita, verum etiam ad martyrum mercedes præmiaque proposita contendit. Hierosolymitanus Hesychius, perfectissimum, ait, centesimum ideo concipimus, quia quinquagesimus, quæ spiritus amplectitur: unde Pentecoste Spiritui sacra. Bonorum vero operum fructus, qui messem omnem excellit, in Evangelica lectione ad centesimum usque cumulatur. Adamantius quoque numerum hunc plenum in omnibus atque perfectum autumat: aitque totius rationabilis creaturæ sacramentum intra se continere.

Maritalis numerus. Viduitatis aut cœlibatus numerus.

DUO, Cap. IV.

AD lævam autem, unde digressi sumus, revertentes, si, uti de unitate dicebamus, aut Consul, aut Imperator, aut Dictator, vel quid hujusmodi fuerit, qui dignitatem eandem sibi accessisse indicare voluerit, non insulse statuam ponet, in cujus manu læva anularis digitus eodem inflectatur modo, atque eodem loco cum ipso minimo applicetur. Duo enim, vel bis, vel iterum, eo gestu exprimi manifestum.

CORPUS VEL IMMUNDITIA. Cap. V.

Dualis numeri mysticus sensus.

IPse vero dualis numerus mystico significato corpoream indicat naturam, & pro immundis accipitur in sacris: quod is numerus sociandis generandisque corporibus aptari solet, de quo videndus Adamantius libro tertio in Epistolam Pauli ad Romanos, ubi de propitiatorio loquitur. Submonet Divus Hieronymus in hanc sententiam adversus Jovinianum, animadvertendum esse juxta Hebraicam veritatem, in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & sexto die, expletis operibus singulorum subjectum esse: *Et vidit Deus quod esset bonum*, in secundo vero die hoc omnino subtractum, ut admoneremur non esse bonum duplicem numerum, quod ab unione dividat: nam unitas tota Dei est, dualitas vero significet hieroglyphice fœdera nuptiarum, quibus ubique Hieronymus paulo se infensiorem ostentat.

Sed & motus multitudinis & opinionis symbolum

DUCENTA. Cap. VI.

EOdem vero ipso gestu quo in sinistra DUO, in dextera digitus, idem DUCENTA significat.

III. Cap. VII.

MEdius autem, quem nonnulli Medicum, plures Infamem & impudicum appellant, ita penes duos inferiores incurvatus, ac si citharæ cujuspiam filo una serie gestuque apprimendi essent,

A sent, ternarium effingunt numerum. Quodque superius de titulis & honoribus attigimus, ubi tergemini cujusquam notandi essent, hoc assumi potest hieroglyphicum.

ANIMA, DEUSVE. Cap. VIII.

SEd ipse etiam numerus suum habet significatum: quippe qui incorporeæ naturæ consecratus, nunc animæ, nunc Dei simulacrum, hieroglyphicumque est, de quo multa Pythagorici, multa etiam veteres Theologi disputarunt, quæ brevitatis causa sunt prætereunda. Illud tamen non omittam, Propitiatorium in divinis institutionibus longitudine duorum cubitorum & semis fieri demandatum, ut id Christum hominem significaret, quod & apud Paulum epistola ad Romanos habetur: qui quidem licet verus esset homo, quem proposui Deus propitiatorium per fidem in sanguine ejus, aliquid tamen habuit quod humanam excederet naturam, tria tamen non exæquaret: nam pater eo major est. Sed si quis hæc apertius declarari sibi voluerit, ad ejus epistolæ interpretes accedat. Quod vero paulo ante binarium malum esse dicebamus: sacerdos Heli, cap. III. I. Regum dualem numerum pessimi spiritus esse suspicatur, uti Dei ternarium. Nam cum Angelus Domi-B ni Samuelem bis vocasset, tertiam vocationem expectandam duxit, ut vocem divinam esse cognosceret.

Ternarius numerus.

C C C. Cap. IX.

EOdem gestu digitoque quo tria in sinistra, c c c. in dextera significantur. Sed & vocabulum ipsum suas habet significationes. Trecenta siquidem pro magno admodum numero ponuntur, ut apud Catullum: *Expecta hendecasyllabos trecentos, Quos complexa simul tenet trecentos*, & multa hujusmodi, etiam apud alios: *Et tercentenas erroribus impleat urbes. Tercentum nivei tondent dumeta juvenci. Tercentum tonat ore deos.* Sane cum superius centenarium plenum atque perfectum numerum esse ostenderimus ex Adamantio, eundem triplicatum, supremum quid significare nulli dubium relinquitur. Sed tercenteni in Arcæ longitudine cubiti, ostendunt hominem qui sit à centenario lapsus, hoc est, qui à tota rationis summa per ignorantiam deciderit, facile posse per Patris, & Filii, sanctique Spiritus cognitionem in trecenta restitui. Hic autem animadvertendum est, posse nos gestuum conformationibus illud conjectari quod ait Plinius libro XXXIIII. cap. VII. Janum à C Numa rege dicatum digitis ita figuratis, ut CCCLXV. dierum nota, per significationem anni, temporis, & ævi se Deum indicaret.

Vir. Æn. lib. 4.

CCCLXV. Cap. X.

CUm itaque Plinius dicat, *digitis ita figuratis*, verisimile non est, quod nonnulli putant, in dextera insculptam fuisse literam T, quæ apud Græcos trecenta significat, in læva vero Z & E, quæ sexagintaquinque supputant. Dicamus igitur ejus statuæ dexteram eo gestu figuratam, ut ea exporrecta tres inferiores digitos graduum in morem incurvatos haberet, qui gestus, uti dictum, trecenta signat: lævam autem, ut paulo inferius patebit, ita conformatam, ut index pollicis ungui circumductus arctissima eum circulatione complecteretur, infamis vero mediam palmam versus adcurvaretur, duobus reliquis extantibus quantulum cumque porrigi potuerint: ita enim quinque & sexaginta describit: annum enim ad hujusmodi dierum numerum intelligi debere civiliter Pandect. ultimo Paulus ait. Et intercalarem, quo scilicet bis sexto calendas Martias dicimus, quarto quoque anno nihilo secius eodem dierum numero supputari, manifestum: quia duo illi dies unius vice ha-D bentur, nec interesse ait Celsus, utrum priore an posteriore die quid actum sit.

Pliniani loci explicatio.

I I I I. Cap. XI.

TRium igitur numerorum gestibus ita positis, insequentium aliorum trium ridicula propemodum sese offert gesticulatio. Nam quatuor exprimere cum volumus, minimus sustollimus reliquis in incurvatione sua permanentibus. Ita *quartum Cos. Imp. Dict.* & reliqua.

C C C C. Cap. XII.

EAdem ratione modoque in dextera iidem compositi digiti, CCCC. constituunt. Nec super hoc aliud ad negotium.

V. CAP. XIII.

Quinarii hieroglyphicum.

QUinque autem, aut quinquies ostendere qui volunt, annularem & minimum exporrigunt, impudicum palmam versus incurvant, uti in Jani statua dicebamus. Neque quidem hoc tantum signo quinarium significabant Ægyptii, verum etiam per sculptæ Stellæ hieroglyphicum, propterea quod, ut Horus ait, ex innumerabili stellarum multitudine quinq; tantum sunt ea prærogativa præditæ, ut mundi, quod illi ajebant, curam gererent, humanis rebus omnibus consulerent, nihilq; apud mortales fieret, quod ab earum arbitrio non penderet. Ego, si mihi dicere liceat, desumptum puto à radiorum numero, quo Stella piscis insignita est, quod & Naturalis historiæ scriptores tradunt, & ego in Anconitanum littus ejectas magno numero conspexi, & manibus meis attrectavi. Sed enim de hac plura loco suo in Cœlestibus enarrabuntur.

SENSUS. CAP. XIV.

Quinarii numeri mysticus sensus.

SEd & ipse quinarius numerus quomodocumque descriptus figuratusve, suam habet hieroglyphicam in sacris significationem: pro quinque enim sensibus accipitur. Unde illud Ambrosii pervulgatum de quinque virginibus prudentibus, & totidem fatuis. In antiquioribus vero Mosaicæ legis præceptis, qui peccasset in sanctis, tantumdem reddere jubebatur, & ad illud quintas adjicere, quod in exemplaribus Græcis ἐπίπεμπτον legitur, ut scilicet ita intelligamus: *Si quis de sacris vel oblationibus vel muneribus in usum pauperum erogatis, aut pro templi ædificatione, alteriusve voti operis designatione datis, quinq; intervertisset, oportere eum quinq; sarta tecta reddere, mox peccati veniam imploraturum ἐπίπεμπτον adjicere, hoc est, & altera quinque, & aliquid insuper auctarii.* Quam sententiam Cyrillus examinans ita meditatur: *Si quis*, inquiens, *quinq; sensuum opus perverterit, & debito honestoque unumquemque officio defraudaverit, oportere eum synceros illos, & integros Deo restituere, mox alios quinque interiores adjicere, & horum omnium deniq; summam & solidationem quandam superaddere, firmum scilicet bene agendi propositum, si Deo satis ex asse facere voluerit.* Eodem facere videtur, quod ab uno mense ad quintum usque annum didrachmæ quinq;, hoc est, ut Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, quinque sensuum perfectio, sit oblatio: quæ ideo per geminarum numerum exprimitur, ut intelligamus, ea quæ puer sensibiliter videt, audit, gustat, odoratur, & tangit, ea etiam conduplicet, dum ad intellectum ea accommodare fuerit institutus.

QUINGENTA. CAP. XV.

IDem gestus ex iisdem digitis in manu dextera, quingenta supputat.

VI. CAP. XVI.

Capit. 13. & Censorinum c. 11.

ANularis vero in læva solus incurvatus, auriculari & aliis exporrectis, senarium ostendet, de quo multa apud Macrobium libro 6.

SEXCENTA. CAP. XVII.

IN dextera vero eodem depositus modo sexcenta colligit, qui numerus apud Latinos pro maxime ingenti copia, numerosissimaq; multitudine, ac propemodum infinita, hieroglyphice proferri solet. Ad Atticum Cicero: *Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi.* Ad eumdem idem: *In quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas, sexcenta præterea alia.* Lepideque Plautus, Captivis, *Sexcentoplago* nomen fecit illi, cui plagæ innumeræ nunciabantur. Sed ne sexcenta ejusmodi proferam, ad reliqua enarranda progrediar.

VII. DCC. CAP. XVIII.

BIs jam trium digitorum spatiis decursis, tertium iterabimus, quod palmam moveat. Facta igitur ad auricularẽ repetitionẽ, eum dicimus, quantulumcumq; porrigi potest, ad imum usque palmæ tuberculum appressum, septenarii numeri signum esse. Et in dextera, septies centeni. Eo vero gestu componendo medius quoq; adflecti cogitur, ac veluti gnomon horarius supra anularem promine-re, ut ea sit ejus digiti figura, quam trapezitæ nunc in septenario notando delineant, in hoc scilicet signum 7.

CEN-

A

CENTURIO. CAP. XIX.

AC, ne lene quid attigisse videamur, eadem trapezitarum nota in plerisque veterum monumentis adsculpta, centurionis signum habebatur. Ostendit mihi Romæ vetustum admodum monumentum ex marmore Thomas Petrosanctius, vir antiquitatum hujusmodi studiosissimus: in quo & signum id incisum erat, & verba rem interpretantia, in hunc modum addita.

Nota 7. Centurionis signum.

SIGNUM CENTURIONIS, 7. CAP. XX.

ET Bononiæ inscriptionem vidimus ad C. Petronii ædem, in qua signum idem eodem significato incisum spectatur. Romæ etiam apud Paulum Cæsium Cardinalem inscriptionem vidi ejus notæ, quæ sic incipit:

M. POMPEIO. M. F. ANIASPRO 7. LEC. XV.
APOLLINAR. 7. COH. III.

& quæ multa ibidem insculpta sunt militaria, de quibus in Armorum commentario abunde meminimus.

B

DEUS. CAP. XXI.

NOn erat autem otiosum Septenarii nomen, quod hieroglyphicum esse Dei Philolaus asseverat: quippe quod ea sit ejus numeri prærogativa, ut ipse sibi similis, alter ab aliis sit, veluti Deus, dux & princeps universorum solus, semper singularis & immobilis. Inter enim ea, quæ intellectu percipiuntur, septenarius sine motu est, neq; quicquam patitur. Nam alii numeri partim generant non geniti, partim generantur, cum minime generent: alii utrumq; obeunt munus, solus vero septenarius utriusque conditionis immunis. Unitas quippe à nullo prorsus genita, numeros omnes quotquot habentur, generat. Octo vero generantur à bis quatuor, nullum autem generant. Nam numeri hic infra denarium intelliguntur. At quaternarius eorumdem, & parentum & liberorum jus obtinet, octonarium quippe gignit, à bis duobus ipse genitus.

Septenarii numeri prærogativa.

PALLAS. CAP. XXII.

C

QUorum cum nihil accidat septenario, quod sine matre sit, quodq; virgo Palladi assimilatur, & quorundam symbolico hoc utentium idiomate mos fuit summi Dei sapientiam vocabulo signoq; Palladis interpretari: quanquam ubi figuras mathematicas aliquot hoc commentandi genere declaravimus, ternarium & quæ septenarius significata habeat in Divinis literis, dicenda sunt hic satis fuerit pauca hæc attigisse.

OCTO OCTINGENTA. CAP. XXIII.

MEdius itaque auriculari adjectus, ita ut una cum eo extremam volæ partem apprimat, octonarii numeri hieroglyphicum erit in læva: in dextera octies centena recensita indicabit.

IX. CM. CAP. XXIV.

MEdius demum ad extremam palmæ volam, una cum duobus inferioribus applicatus, ita ut totam obtegant, novem in sinistra constituit, in dextera novies centena.

D

MULTITUDO, CAP. XXV.

EST etiam novenarius ipse numerus hieroglyphicus: quippe qui se non intra cutem contineat, sed effusus plurimos significet, quod Theon observat in Arati carmine, *ἐννεάγηρα κορώνη, non quod novem, inquit, ætates vivat, sed quod perquam diu*, ut Tibullus.

Novenarius numerus.

Vivere Cornices multos dicuntur in annos.

Apud Nicandrum ἐννεάκεντρον leges, pro, *aliquot præditum aculeis*. Idem ἐννεαδέσμους σφονδύλους in Scorpii cauda ponit, cum septem tantum in ea compages enumerentur. Pro multis igitur novem posita interpretes agnoscunt, de quo satis in Scorpii commentario. Quin & Alcæus Hydram ἐννεακέφαλον eadem ratione dixit, cum Simonides eam πεντηκοντακέφαλον tradat. Quem imitatus Maro, ita super ea:

Æn. lib. 6.

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra.

Ad hoc etiam facit quod Hesiodus novem inquit noctes Jovem cum Mnemosyne jacuisse, unde Musarum prolem susceperit. Oportere enim, ajunt interpretes, eum diu studiis incumbere, qui sit mox aliquod ingenii atque doctrinæ memorabile testimonium relicturus.

—— Nam decem Bos luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensque
Dentis ebur, decora ampla virum, decora ampla Deorum.

DENA. Cap. XXVII.

POstquam igitur digiti tres inferiores triplici decursu ludi sui partes peregere, athletas nunc spectabimus: pollices quippe, indici unumquemque suo commissos: varia quorum colluctatio à læva theatri parte per decadum campum, altera vero ad dexteram lucta per numerosissimam chiliadũ arenas exercebitur. Erit igitur conflictus primus læva index in primam pollicis sui suffraginem unguem affigens, quem attractus pollex ita urgeat, ut colluctatorem strangulatione quadam elidere videatur. Hieroglyphicum hoc denarium, alterum vero ad dexteram millenarium recensebit. De denario locus patescit apud Apulejum Apologia: *Si triginta annos pro decẽ dixisses, posses videri pro computationis gestu errasse, quos circulate debueras digitos aperuisse.* Quo vero pacto digiti tricenario aperiãtur, loco suo dicemus. Apud Horum Niliacũ invenias lineam unam surrectam cum alia superne dejecta, vel incumbente, decem linearum quæ in plano ducendæ essent, hieroglyphicum esse. Puto ego hunc exprimere voluisse denarium numerum: cujus scilicet denæ unitates per lineas totidem significari, tanquam per puncta, solitæ essent, quæ apud Ægyptios ejusmodi tantum figura comprehenderentur: compendiosam enim rationem aliquam in numerorum notis nationes omnes, quæque suam excogitarunt. Omnino enim codices quos inspexi, omnes eo loco mendosi sunt, præsertim impressi, qui sic habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκαμμένη δέκα γραμμὰς ἐπιπέδας σημαίνουσι. Sed & in manuscriptis aliquid desideratur, quorum minus corrupti ita habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκλημένῃ ἢ (hic vacuum relictum) ἢ δέκα γραμμὰς ἐπιπέδους σημαίνουσι, quorum hæc est sententia: *Linea una recta, una cum altera superne sibi adscita linea vel* (hic vacuum) *vel decem lineas planas significant.* Puto autem lineas illas ita ducendas Ī. Nam aliquid simile apud nos est cum linea plana superne ducta, cui puncta numeralia subjiciantur, quæ singula unitates ostendant, duplicatum numeri tantundem significat, quot sunt signa, quæ planæ illi lineæ subdita conspiciuntur, ut ĪĪĪIvir. aut ĪĪĪĪ I vir pro Sex.vir, & Decemvir. In Ægyptiaco vero signo, superior illa linea producta ostẽdere videtur, licet una tantũ signata sit. x. tamen sibi unitates adsciscere. Quod vero de duplicandis punctis dicebamus, multis potest veterum inscriptionibus confirmari, sed unam tantum exempli loco ponam, quã Venetiis apud clarissimũ virum Danielem Ranerium Senatorẽ, antiquo lapide ita notatam inspexi, ĪĪĪĪ I vir. quod tantundẽ est, ac si DECEMVIR scriptum esset. Intelligendum enim est puncta illa quatuor, linea illa superne ducta, duplicari. Quod vero ad Horum attinet, id ideo apposui, ut castigatiorem codicem quærendũ admonerem. Nec me latet Probum de notis antiquorum, ejus lineæ superne ductæ signũ ad millenarium usq; provehere: sed in eo libro multa sunt multorum arbitrio, atq; etiam errore, inculcata, neq; rei cujuspiam sana intelligentia magis nostro tempore desideratur, quam inscriptionum ejusmodi vera cognitio. Ad id vero quod supra lævæ pollicem indici, quippe decadas chiliadibus, respondere asserebamus, Romani quoq; ad Ægyptiorum, Chaldæorum, Persarumque imitationem, cum decem significarent, per x. duplicem literam suam, quod decussatio, qua insignis est, locutionem denarii saperet, mille facturi, litera eadem in suo jure conservata, capite tantum à dextera lævaque oppositis semicirculis, cujusmodi alii apostrophos, alii, ut Victorinus, Sicilicos appellaverunt (est enim sicilicus ponderis certi mensura, quæ signo hoc ɔ figuratur) conjunxere: ac ita ex X. litera, ut dictum est, sua, ꝏ millenarium hieroglyphicum formavere, uti quo gestu lævæ digiti decem ostendunt, eodem dexteræ mille proferunt. Quamvis Priscianus, qui nihil non arrogat Græcitati, id secundum Atticos, quibus χίλια mille sunt, factum velit: atque ideo veluti illi ad hunc numerum prima tantum nominis litera usi sunt, quippe x. ita nos M. pro mille posuerimus.

X. nota apud Romanos acceptio.

A fuerimus. Sed hoc non vincit, quin notam eam, quam supra posuimus, à sua potius litera, quam à græcanica Romani desumpserint. Non est autem hic prætereundus Ciceronis locus, epistola ad Tironem, quæ incipit: *Quid igitur; non sic oportet?* ubi in vulgatis codicibus scriptum, *Helluo nequissimus sestertia CC. dabat, nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla cassa.* In venerandæ antiquitatis codice bibliothecæ Mediceæ, ita Florentiæ scriptum observavi: *Helico nequissimus* H-S. ꝏ *dabat:* id *sestertia mille dabat*, indicat. Idem hieroglyphicum in multis antiquorum memoriis animadverti, notumque est Ravennæ marmor vetus ita inscriptum: OB MEMORIAM PATRIS SUI DEC. VII. COLLEGII FABR. M̄R, H-S. ꝏ N. LIBERALITATE DONAVIT. & quæ sequuntur: hoc est, *Decurionibus septimi collegii fabrûm municipii Ravennatis sestertia mille numûm.* Hæc vero etiam apud antiquarum inscriptionum impressores ineptissimè corruptissimeq; edita sunt. Idem in antiquis inscriptionibus indicant & de quibus loco suo, ubi quinquagenarii numeri hieroglyphicum prosequemur. Sunt qui millenarium, per miliariæ spicæ hieroglyphicum indicent, neque quidem authores absunt, qui genus id segetis nomen à maximo granorum numero, mille scilicet, accepisse tradant, ut in spica dictum.

Quinimo potius milium à mille dictum propter multitudinem acinorum.

B

XI. XII. & reliqua. CAP. XXVIII.

HIs igitur eo gestu constitutis, ubi accidisset ut denariis reliqui etiam numeri infra x. adjungendi essent, trium illi, ut ostensum est, inferiorum digitorum flexionibus porrectionibusve significabantur: Undenarius quippe, indice ac pollice pro decem circulatis, auriculari mox eo loco, ubi unum significat, adflexo: Duodenarius, firma denarii circulatione permanente, annulari ad auricularem adjecto. Ita reliqui numeri usque ad unum de viginti prout per inferiores digitos ostendi, satis explicatum.

Undenarii duodenariive hieroglyphicum.

XVI. CAP. XXIX.

C QUoniam vero sextodecimus numerus inter hos collocatus, ejusque significatio magni apud Ægyptios momenti fuit, & jam constat numerum eum per medium molliter inflexum, & indicem & pollicem circulatos significari: nunc quid ipse sibi velit numerus, videamus.

VOLUPTAS. CAP. XXX.

SAne quidem Ægyptii Sacerdotes per ejusmodi numerum eo, ut verisimile est, gestu signatum, voluptatem præcipuè Veneream indicabant. Ab eo siquidem annorum numero adolescentuli ad muliebres consuetudines, & oblectamenta nequitiæ incœptant animum applicare, licet ad ter septimum usque annum semen infœcundum esse dicit Aristoteles. Quod si prolificum sit, vel exigua, vel imperfecta generari autumat. A bis septimo autem anno pruritu Veneris incitari vult, à quo etiam tempore pubescere primum incipit, stirpesque imitari, ut Alcmæon Cratoniata ait, quæ semen laturæ florescunt prius. Atque hic ille est ætatis flos, de quo sæpius apud authores, ut apud Terentium: *Anni? sedecim, ætatis flos ipse.* Et Ovid. Philosophiæ istiusmodi non ignarus, cum Narcissum ostendere vellet ejus jam ætatis, ut amoribus dare operam posset, ait;

In Eunucho

Ovid. Metam.

D

> *Jamque ter ad quinos unum Cephisius annum*
> *Addiderat.*

Ad verbum ex Censorino cap. 4.

Indicium autem incœpti coitus est vox crassior & inæquabilis, quæ secunda fere omnibus hebdomade, vel saltem incipiente tertia, evenit, & subalaris odor. Aristoteles id τραγίζειν appellat. Antiqui nostri, ut Censorinus ait, Hirquitallire dixerunt, & quibus corpus olere incipiat, Hirquitallos. Nam annorum quatuordecim, vel παῖδα, vel ἔφηβον appellabant, ad sexdecim vero ἔφηβον, ut Terrentianum illud obiter interpretemur, *Postquam is excessit ex ephebis.* quamquam ἐξέφηβος quoque unica locutione Græcis dicitur de grandiore jam adolescentia. Adstipulantur huic Ægyptiorum commento Astronomorum traditiones super ætatum affectibus: illi enim Lunam ad quintum usque annum infantem propemodum ductare dicunt; decennium inde Mercurio adscribunt unde illud ejus ætatis

Hircorum more coitũ appetere.

Censorinus ibidem Puerum, vel pubem, & puberem.

tis studium rerum plurimarum, & mutabilitas, & inconstantia, ut modo hoc, modo illud appetant, hinc gestiunt paribus colludere, temereque iras colligunt atque ponunt, & ut Horatius ait, *mutantur in horas*. Mox hominem sextodecimo ætatis anno in veneris ditionem devenire asserunt. Ad hunc usque annorum numerum & Servius Tul. & Terentius Varro pueritiam protraxere. Nam Rex in Institutionibus suis pueros ad sextumdecimum usque ætatis annum appellavit, ad quintumdecimum Varro Juniores ille à sextodecimo, ad sextum & quadragesimum usque dicit, adolescentes hic ad trigesimum usque. Quod reliquum est ætatis apud illum seniores habentur. Apud Varronem à tricesimo ad quintum & quadragesimum, juniores, inde seniores, ac demum senes appellantur. Diversa hæc aliquantulum ætatis descriptio apud Pythagoram, qui vitam hominis quatuor ætatibus dispescit, viginti unicuique annos impertiens: pueritiæ quippe: adolescentiæ, juventuti quam Latini virilitatem potius appellarunt, ac senectæ demum: quas totidem anni temporibus æquiparavit, ut suo loco singula tractavimus.

De arte poëtica.

EXCESSUS. Cap. XXXI.

Sedecim pedibus superare benedicendo oratores.

PRæterea sciendum est, hunc quoque numerum ex eorum esse classe, qui multitudinem, excessumve significant. Cum enim dicimus sedecim pedibus superare, intelligimus maximo excedere intervallo. Usurpatum ab Aristide, qui Periclem dixit ἑκκαίδεκα πόδων αἱρῆναι τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις. Ab Eupoli, ut Bruto ostendit Tullius.

XX. Cap. XXXII.

Signum numeris XX. & XXIII.

CUm vero xx. significare vellent, pollicarem unguem infimæ indicis suffragini (ut hoc pro re utar vocabulo) adprimebant: ubi scilicet index ab infami incipit separari. Beda vero, cujus codicem in damno esse suspicor: non enim adduci possum virum tam eruditum ita scripsisse, ut infamem hieroglyphico ejusmodi admisceret, quippe qui apud eum scriptum legerim, impudici summitatem inter nodos indicis & pollicis arcte figendam esse, quod si quis facere meditetur, id subsequetur incommodum, ut neque quo pacto possis tria & viginti commonstrare, neque unum de triginta repræsentare, & alia multa ejusmodi: cum in xxiii. ostendendis tres illi inferiores digiti arctius contracti, lineæ, quæ palmæ ejusdem flexu media fit, ita applicandi sint, ut trium graduum speciem præ se ferant. In novem vero & viginti notandis, iidem digiti quantum exporrigi possunt, ad palmæ usque radicem apprimantur. Quare necesse est decadas omnes, indicis & pollicis tantum gesticulationibus explicari, nullo eorum in societatem admisso digito, qui partem eam quæ Numerus vocatur, indicent. Ac ne quis authoritate cujuspiam decipiatur, Erasmus ille multiscius, qui scholiis in Hieronymum ad Jovinianum, ubi de virginitatis agitur hieroglyphico per coronam expresso, inepta quædam somniaverat, quæ nemo umquam eruditorum cogitasset: cum errorem mox recognovisset, dum cognitiora, ut ipse dicit, traditurum se profitetur, loco hoc impegit in Bedam, imo in vitiatum Bedæ codicem. Eamdem jacturam fecit in quinquagenarii nota, cum apud Bedam scriptum sit corruptissimè de ϱ Græcæ literæ similitudine, quod loco suo, suæ dabitur luci.

Erasmus sua emendat.

VOT. XX. Cap. XXXIII.

CUræ pretium mihi videtur, anteaquam vicena hæc amittam, quid sibi velint notæ vot. xx. in numis & aris, vel, ut vulgus ait, triumphalibus arcubus, explicemus. Dicimus itaque fieri solitum id in salutis augurium, cum scilicet S. P. Q. R. vovebat hæc vel illa sacrificia se laturos, ludosve celebraturos, aut ædes dedicaturos, si præscriptio annorum spatio Respub. in eodem statu permansisset, quo tunc florebat cum vota suscipiebant. Hinc apud Cornelium Tacitum legas, salutis augurium quinque & viginti annis omissum repeti, ac deinde continuari placuisse Claudio Imperatori. Fuisse vero salutis augurium in hunc modum, ait Dion, ut si Deus permittat, salutem populo poscerent: quasi ne salutem quidem à diis petere fas sit, nisi prius hoc ipsum dii concesserint. Observabatur autem quotannis dies una, in qua nullus ad bellum exercitus proficisceretur, nemo contra hostem se pararet, nemo pugnaret, quod in bellis civilibus haudquaquam observari poterat:

A poterat: hoc salutis augurium, cum aliis cæremoniis jam abolitis, restituit & Augustus Cæsar. Apud Livium sæpe reperias vota ejusmodi facta. In ara sive arcu Constantini Romæ VOT. XX. scriptum, aspicias. In numo Maximiani Pœni VOT. XX. in media laurea positum. Ita plerisque aliis locis & numis, VOT. X. alibi, VOT. XXX. votis quippe decennalibus, votis vicenalibus, tricenalibus: reatum scilicet voti solutum: quod ita postea posteritati commendabant, factis aut ex ære aut marmore monumentis.

Maximiani Pœni numus.

MULTITUDO. Cap. XXXIV.

ILlud autem scitu non indignum, quod vicenalis numerus multitudinis significatum habet, de quo Theocritum legas:

οὐδ' ἕκτωρ ἑκάβας ὁ γεραίτερος εἴκατι παίδων.

Viginti natorum Hecubæ neq; maximus Hector.

Ubi Poëtam numero abusum ajunt interpretes, pro multorum: propterea quod sit numerus multitudini maximè congruus, quod etiam apud Simonidem observarunt. Homerus in ejusmodi signi- B ficatum Undeviginti posuit, quod Latini uno minus viginti dicere consverunt.

DUO MILLIA. Cap. XXXV.

VIcena superius eo gestu figurari ostendimus, cum pollicis lævi unguem in eum indicis & infamis infimum locum, ubi digiti illi duo divaricari incipiunt, affixerimus. Idem gestus iisdem digitis in dextera, duorum millium est hieroglyphicum. Neque ultra repetemus, quæ super hoc gestu perperam à quibusdam aliis excogitata sunt. Sed ad calcem festinantes, triginta jam & ter millia proferemus.

XXX. Cap. XXXVI.

TRiginta, uti ex Apulejo dicebamus, in denario indicabantur, indice & pollice adapertis: ita tamen, ut utriusque ungues ad osculum quodammodo coirent blando, inquit, amplexu Beda. Hieronymus eorum digitorum conjunctione molli.

C NUPTIÆ. Cap. XXXVII.

EST vero numerus tricenarius nuptiarum hieroglyphicum, ut sacri Evangeliorum interpretes super Matthæo, affirmant, quod non multum abest ab eo numero per quem Ægyptii maritalem copulam, sive, ut apud Horum est, maris & fœminæ congressum significabant: geminæ quippe voluptatis interventu. Nam cum numerus, ut paulo ante dictum est, XVI. voluptatis signum haberetur, illi mox duo atque triginta nuptiarum hieroglyphicum esse constituerunt. Nuptiæ vero conjugalisque conjunctio eodem hic significato accipiuntur. Qui quidem congressus utrique voluptuosus, cum, ut Ovidius diceret, *utrimque resolvat*, geminari identidem poscit ipsum voluptatis signum. Atque hoc illud est in Divinis literis, quod trigesimus annorum numerus pro maritali copula ponitur. Unde fructus ille trigesimus, qui offertur Deo, cum conjugalis vita castè puriterque, & nulla alterutrius partis injuria cum fide peragitur. Commode vero fecerimus, si rem hujusmodi sculpturi, eam non ex duplicatis XVI. vel ex integro XXXII. fecerimus, ac manum ipsam D ea specie composuerimus, ut XXXII. repræsentet, unguibus, uti dictum est, lævæ manus duobus illis ad osculum coëuntibus, anularique & auriculari in flexum palmæ appressis, ut duo significent addita tricenis.

Tricenarii numeri in sacris acceptio.

TERNA MILLIA. Cap. XXXVIII.

IDem gestus in dextera, qui XXX. in læva commonstrarat, tria millia significat. Quæ fuerint vero apud Romanos millenariorum notæ, quæ paucissimis ætate nostra patuerunt, quæ earum ratio, in quinquageno & quingenteno numero copiosius explicabimus.

XL. Cap. XXXIX.

QUod si pollicis ejusdem suffragio lateri vel dorso in læva ejusdem indicis superinducta sit, ita ut signo ✝ facto digiti ambo quantum fieri potest extendantur, indice tamquam horologii cujuspiam

Nota signumque quadragenarii numeri.

cujuſpiam gnomone prominente, quadraginta ſignificabantur. Atq; hoc illud eſt quod apud Apulejum habetur: *Cum vero XL. quæ facilius cæteris porrecta palma ſignificantur, ea XL. tu dimidio auges, non potes digitorum è geſtu erraſſe, niſi forte triginta annorum Pudentillam ratus, binos cujusq; anni Conſules numeraſti.* Hæc ille diſputat oratione ſecunda pro ſeipſo, ubi Pudentillam quadrageſimum annum non excedere contendit, quam Æmilianus jam ſexagenariam depoſuerat, ideoque nefas eſſet eam ad nuptias ſolicitare, quando, ut ſacri etiam interpretes ajunt, ſexagenarius numerus viduitati ſacer eſt, ut paulo infra loco ſuo plenius. Facit & ad virum hic annorum numerus. Nam Philon problemate propoſito. *Quare Iſaac quadragenarius Rebeccam duxit?* tempus id congruum maritali copulæ ait ſapienti viro, idque fieri boni ominis cauſa: quia ſemen in vulva reconditum quadragenis diebus in maſculum figuratur. Eſaus quoq; quadragenarius Judithen uxorem accepit.

IGNOMINIA. CAP. XL.

Myſticæ quadragenarii numeri ſignificationes.

Apud Hebræos in flagris quadragenarium numerum vel uno excedere infame habitum, & pro ignominiæ nota accipiebatur. Unde illa in actis v. *illi autem ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quod digni habiti eſſent, qui pro nomine Jeſu contumeliam paterentur.* Verbum autem Græcum illud ἀτιμασθῆναι, habet inſe aliquid, quod infamia notatum indicet, ſed & inteſtabilis ſit, & ad honores non amplius idoneus haberi poſſit. Apud Hebræos enim lege cautum erat, ut ſi quis vel unam plagam ſupra quadragenas accepiſſet, ad honores & dignitates conſequendas non amplius idoneus haberetur. Hinc locus ille cap. xi. ſecundæ ad Corinthios epiſtolæ pateſcit: *A Judæis quinquies quadragenas, una minus, accepi.* Cur, *una minus*, quærit Theophylactus? atque ea citata lege juſſiſſe ait Judæos tot numero plagas, una minus, infligi, ne illis cederet ad ignominiam, ſi forte percuſſor ultra conſtitutum numerum provectus eſſet: quod ſi errore, vel caſu aliquo accidiſſet, eam eſſe voluerant quadragenam: cupiebant enim eum per ejusmodi caſtigationes ad ſe trahere: quod ſi facere potuiſſent, par erat, ut hominis doctrina, ingenium, & fandi vis, honores ſibi depoſcerent, quos nequaquam deferre recuſaſſent. Cavebant vero ne ad repulſam locus eſſe poſſet ignominiæ. Sunt qui ſimpliciter rem accipiant: quia Judæi literæ tantum addicti, habebant in lege, non excedendum in flagris numerum quadragenæ. Sed nos illud, *una minus*, penſitamus. Neque neſcimus Moyſem illum plagarum numerum ideo non excedendum inſtituiſſe, ne forte qui caſtigandus tantum eſſet, nimia flagrorum repetitione exanimaretur. Cujus verba ſunt Deuter. xxv. *Sin autem eum qui peccavit dignum viderint plagis, proſternent eum, & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati erit & plagarum modus, ita duntaxat ut quadragenarium numerum non excedat, ne fœde laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus.*

REDEMPTIO. CAP. XLI.

Est & ea quadragenarii numeri conſideratio in Divinis literis, quod à v. anno usque ad vigeſimum, qui ſe Deo voverit, redimere ſeſe poteſt fructu quadragenario, ſiclis quippe xx. ſive, ut Septuaginta reddidere, didrachmis. Siclus enim, ut ſæpe dictum, duabus æſtimatur drachmis. Illæ igitur drachmæ ſunt. xl. Hujuſce rei hieroglyphicum ſignificatum eſt, ut præter ſenſuum caſtigationem, poſſit ea ætas jejuniis interim & orationibus vocare, donec eo perveniat, ut opulentioris doctrinæ fiat idonea. Ad operis cujus quandam ſimilitudinem Moyſes per xl. dies jejunus orationi operam dedit.

QUATERNA MILLIA. CAP. XLII.

Ac ne idem ſæpius repetendo moroſus fiam, qui geſtus, quæve digitorum collocatio in læva fuit, cum iv. notaremus, eadem figura ſtatusq; idem in dextera quatuor millia computabit. Quia vero polliciti ſumus loco hoc rationem reddere, cur Romani millia hæc per rectam lineolam, & ſicilicos (ea eſt certi ponderis nota ad apoſtrophi, quo nunc plurimum utimur, ſimilitudinem) hinc inde adalligatos figurarint, oſtendendum eſt. Manifeſtum eſt millenarii numeri notam, quæ tam antiquis in mar-

in marmoribus inspicitur, hac fuisse figura, duo millia vero sicilicis ad rectam lineolam duplicatis : tria millia, triplicatis : quaterna millia, quadruplicatis . Præteribo millenarium, quod id signum & à Frontiano & aliis agnitum plerisque locis in conspicuo est. Duo millia, Mediolani videas in hortis qui olim Zichi Simonetæ fuerunt, porta Comensi, ea inscriptione, cujus initium est, C. VALERIUS C. F. O. V. F. & quæ sequuntur. Cai fil. ob votum fecit. Denique HS. ARBITRATU VALERIÆ C. F. SORORIS. & Ravennæ apud Petrinum Suessanum, MONUMENTUM HS EX TESTAMENTO. Sed impressores nonnulli signum vitiarunt, utpote qui HS C. C. T. Ↄ. Ↄ. imperitissime fecerunt. Terna vero millia hac ratione signata conspiciuntur in antiquissimo codice Mediceæ bibliothecæ Florentiæ, nunc ad D. Laurentii dicatæ per Clementem VII. P. M. epistola ad Caninium Salustium, quæ lib. II. incipit: *Literas à te mihi Stator*, eo loco. *Quod scribis ad me de drachmis* CCCLIII. *notatum est* de drachmis, quod computat tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus similiter signandis immorer, scilicet hæc ut semel dicam, demum erit regula, ut quotiescumque sive apud Plinium, sive Livium, & alios, præcipuè vero in Verrinis, I. unum inveneris duobus cc. præpositis, totidem vero II. subjectis, CCLII. interdum etiam hoc modo per x. denariam notam, CCLXX. *tu*, *facito, nulla dubitatione impeditus*. Ubi CCCLIII. *vel* CCCLXXX. *tu*, . Ubi CCCCLIV. *vel* CCCCLXXXX. *tu*, . & millena tot similiter credas.

Milleuarii muneri & aliorum nota.

QUINQUAGINTA. CAP. XLIII.

Quinquaginta vero hieroglyphice per digitos indicandis, lævæ pollicem, palma tota passa, deorsum inflectes, & Γ tertiæ apud Græcos literæ similitudinem effinges: non autem ut Erasmus ex depravato Bedæ codice scripsit, cum quinquaginta pellicem exteriore arcu instar Græcæ literæ ϱ incurvatum ad palmam inclinabis. Sed jam ad hujus numeri hieroglyphica veniamus.

REMISSIO VEL INDULGENTIA. CAP. XLIV.

Erat autem hic numerus remissioni & indulgentiæ consecratus. In veteri enim lege quinquagesimo anno cujusque obligationis remissio condonabatur: quippe si quis possessionem distraxisset, recipiebat, si liber in servitutē incidisset libertatem assequebatur, indulgentiam debitor accipiebat, exul in patriam redibat.

Quinquagesimus annus.

EFFOETUS. CAP. XLV.

Per eos qui alterum à quinquagesimo vitæ annum excessissent, cur nonnulli effœto jam corpore, mentis quoque & ingenii debilitatem significari dixerint, non sat scio: nisi Aristotelis dicto freti sint, qui in Politicis ait, post annos LII. ingenii vigorem evanescere. Unde etiam Euripides Bacchis dixerit:

> τὸ γῆρας ὑμῶν, εἰ σορῶ, νοῦν οὐκ ἔχει.
> *Cerno senecta vestra mentem non habet.*

Atque alius non minus dicax, ait:

> Πολιὰ χρόνου μήνυσις, οὐ φρονήσεως.
> *Cani judicant ætatem, haud prudentiam,*

Sed enim ad hæc amplissimus erit alibi respondenti locus.

PLURIMI. CAP. XLVI.

Et hic quoque numerus, multitudinem significat, quo libenter utitur Maro:

> —— *Quinquaginta intus famulæ.*
> *Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.*

Quinquaginta capita habentem. Novem capita habentem. Quam tamen & Simonides πεντηκοντακέφαλον appellavit, cum Alcæus ἐννεακέφαλον dixerit, uti superius meminimus. Utcumq; autem quinquagenarius numerus describatur, spiritalis vitæ hieroglyphicum est, & animi ejus qui divinis intentus, sublimia quæque mente concipiat & contempletur: perinde ac duplicatis in centenariū negotiosum significat. Quinquagesimo enim post resurrectionem die sancti Spiritus afflatus advenit. Et operum nostrorum fructus uberrimi atq; pinguissimi, ad centenarium usque numerum cumulantur, eorum, inquam, qui vitæ integri, scelerumque puri peregrinationis nostræ cursum pie sanctèq; peregerunt. *Æn. lib. 1. & lib. 6.* Hic vero numerus centenarius non sine mysterio per quinquaginta potius didrachmas, quam per drachmas centum exprimitur in significato hujusmodi: sed quinquaginta bis, ideo complectitur, quia nullum bonum integrum & perfectum opus esse potest, absque ipsius sancti Spiritus ope auxilioque. Ad similitudinem autem quamdam gestus ejusmodi, qui quinquaginta præ se fert, factum putarim, ut Latini ejus numeri notam L. esse voluerint: quanquam non desint ingenia, quæ re super ea sic philosophentur, aut ratiocinentur potius. Numeri à punctis prius originem traxerunt: sed quia erant adeo exilia, puncta ipsa aliquantulum producere cœperunt ad instar vocalis mediæ, ·. ⁝ .: ⁝ ·⁝ ·. I. II. III. IIII. Sed si ita processissent, ut usque novem lineolis totidem unumquemque numerum notarent, molestam & inconcinnam rationem fore suspicati sunt: *Numerorū origo & nota variæ.* ad compendia igitur animum verterunt, & pro quinario, ne quinque lineas facerent, una signata, reliquas quatuor, per obliquam unam à tergo ductum, , fecerunt. Mox usui placuit, ut expeditior esset scribendi ratio, pro nata ea V. vocalem quintam statuere, moxque usq; novem unitates eas addere, prout numerus quisque postulabat. Ad denarium cum venissent quinque duplicarunt: ita tamen ut secundum inverterent, & subjicerent priori, unamque facerent notam per decussationem. Tribus his notis processum est usque ad quadraginta & novem. Visum est inde facere ad commoditatem, quam ex compendio aucupabantur, quinquaginta notandis, signum illud ex una obliqua linea pro quatuor rectis, & quinta adalligata surrigere, ut staret quæ pendebat in latus, quæ stabat in planum dejiceretur. Ita ex L. nota sunt quinquaginta. Ventum mox ad centena, quæ per primam ejus nominis literam intelligi voluere. Ad quinquaginta cum venissent, rectam lineolam quæ jacebat in quinquaginta, in semicirculum adcurvatam surrexere in hunc modum quam notam imperiti superiori capiti conjunxere, quartam Alphabeti literam arbitrati. Atque hoc illud Sicilium est, de quo facta mentio in millenariis, quod à tergo quingentorum ita applicitum, , mille facit: & ita reliqua, uti supra dictum.

QUINA MILLIA. Cap. XLVII.

Quina vero millia, quo gestu L. in læva, eodem in dextera composito figurantur.

SEXAGINTA. Cap. XLVIII.

Si vero pollicem eo gestu inclinatum, quo quinquaginta per se significat, toto indice circum ducto diligenter à fronte præcingamus, sexaginta constituemus. Hinc errore fieri non potuisse dicit Apulejus, ut Æmilianus, contra cujus accusationem causam suam agit, sexaginta pro quadraginta protulerit: quia longe diversus est utriusque numeri gestus.

VIDUITAS. Cap. XLIX.

Ætas viduitatis quæ. Per numerum sane sexagenarium, uti dicebamus, viduitatem veteres significabant: quod mulier id ætatis nata haudquaquam amplius idonea est ad conceptum, propterea quod ab eo annorum numero claudi vulvam Philosophi naturæ contemplatores tradunt, ideoque ulterius illi nubere non licebat: cui legi plurimum nititur Æmilianus contra L. Apulejum. Si qua vero, quod aliquando accidisse ferunt, natu tam grandi concepissent, ostenti loco habitum. Quare Elisabethæ conceptus grandæva ea ætate pro miraculo adducitur à divino nuncio, ut virgini Deiparæ fidem faceret, posse Deum, quæcumque naturæ vim excedunt efficere. Sara etiam cum à summo Numine sibi jam nonagenariæ promitti conceptum audisset, risit, utpote quæ id naturæ lege fieri minime

A nimè posse cognoscebat. Paulus quoque, qui sexagenarium numerum viduitati dicatum agnoscebat, illi, inquam viduitati, quæ casta, syncera & intaminata in solitudine perseverat, ubi probatam mulierem eligi mandat, quæ junioribus præsit, *Vidua*, inquit, *eligatur non minor LX. annorum:* ad eum usque numerum scilicet, perfectionem in muliere designans, & qui est viro infirmior, non nisi sexagesimum fructum colligit in Divinis literis. Ideo, si se redemptura sit mulier, Levitico, didrachmas xxx. offert, id est, fructum sexagenarium. Eruditeque ad modum D. Hieronymus causam, ut sexagenarius numerus ad viduas referatur, explicare volens, ad numeri ipsius hieroglyphicum se confert: in quo scilicet pollex à superiore digito deprimatur, arcteque cinctus ab eo in quantis affligatur angustiis ipsa viduitas, ostentet, quæ ita sit undecumque cohibita. Mox illud addit ad consolationem: *Quanto scilicet major est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto majus propositum esse præmium.*

Levit. c. 27.

LXX. ET SEPTENA MILLIA. Cap. L.

B Ut vero & reliquas tres decadas attingamus, septuaginta exprimebantur, ut Beda tradit, indice ut supra circumducto, pollice vero ita exporrecto, ut in medium indicis artum affigatur. Neque aliud super hoc numero mysticum adinveni. Idem gestus in dextera, sed non ex Bedæ sententia septena millia computabat.

OCTOGINTA, ET OCTONA MILLIA. Cap. LI.

Index idemtidem circumflexus, pollexque protentus, ita tamen ut ejus unguis extra medium indicis articulum prominens appareat, octogenarii numeri est hieroglyphicum in læva, in dextera octona millia signat.

ADORATIO. Cap. LII.

Qui quidem gestus ad os admotus adorationis hieroglyphicum est: de quo Apulejus IIII. Metamorph. Et admoventes oribus suis dexteram, priore digito in erectum pollicem residente, ut ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus venerabantur.

C

NONAGINTA, ET NOVEM MILLIA. Cap. LIII.

PEr inflexum autem lævæ indicem, ita ut ejus unguis ad radicem pollicis applicetur, pollex liber extet, qui superiore numero, toto extremo articulo oppressus ab indice, nonagenarius exprimitur. In dextera gestus idem millia novem. Ita cum ad novem & nonaginta perventum est, manus omnis ita clauditur, ut pugnum faciat pollice superextante, & ad mediam infamis dorsum exporrecto. Qui si pugno ita includatur, ut cum ungve suo totus occultetur articulus, sexaginta novem attenuet.

TACITURNITAS. Cap. LIV.

SUperesset de myriadibus dicere, quæ per manum variis gestibus modo ad pectus, modo ad femur applicatam indicantur, de quo apud Plautum:

Pectus digitis pulsat, cor credo evocaturus foras.
D *Ecce autem avortit nixus læva, in fœmore habet manum,*
Dextera digitis rationem computat, feriens femur.

Sed quoniam intentio nostra fuit hieroglyphica conquirerem, non artem omnem numerandi tradere, & argumentum id non indiligenter à Beda explicatum, & jam in omnium manibus versatur: finem huic dictioni facturus, quo numero taciturnitatem Ægyptii soliti sint indicare, non est animus præterire. Erat is utique MXCV. mille scilicet & nonaginta quinque: qui partim dextera, partim læva designabatur. Mille, uti superius ostensum est, dexteræ manus indice, ad primam sui pollicis suffraginem appresso, summoque ejusdem articulo super indicis ungue inclinato. Quinque vero & nonaginta, in læva tribus inferioribus digitis, inflexo infami, anulari & auriculari porrectis, indicis autem ungue ad infimam pollicis suffraginem affixo. Causam vero cur eo numero taciturnitatem

Numeri MXCV. hieroglyphicum.

tatem

tatem Ægyptii significarent, eam afferunt: quod compertum est eo dierum numero, qui annos tres complectitur, nisi cœperit puer effari, linguam ejus præpeditam esse, neque ullam supeesse spem ut amplius loquatur. Sunt qui Pythagoram triennale silentium dicant hinc instituisse, ut naturæ species exprimeretur in discipulis: quos, ut tunc primum natos, alendos educandosque animi cibo suscepisset. Sed nos in taciturnitatis mentionem illapsi, ejus demum memores, ne hominem gravioribus occupatum studiis & disciplinis, in leves adeo nugas avocare videamur, dicti illius sapientissimi, MANUM DE TABULA, non frustra vulgati, memores, nihil ulterius super digito loquemur.

Apollis nobiliss. pictoris auctor Plin. lib. 35. cap. 10.

JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XXXVIII.
QUA RATIONE LITERÆ ET DISCIPLINÆ HIEROGLYPHICE SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

Ad Illustriss. ac Reverend. Dn. Herculem Gonzagam Cardinalem Mantuanum.

FUrnius tuus, Antistes Illustrissime, vir plane probus, & disciplinis optimis pereruditus, cujus tu opera non solam ad doctrinam, sed ad rerum tuarum etiam administrationem, uteris, proximis hisce diebus cum Romam advenisses negotia tua curaturus, impendio me rogavit, Leonem meum illum Ægyptiacum, quem olim Amplitudini tuæ dedicare cogitassem, sibi videndum traderem: Respondi, fuisse quidem olim id consilii, sed pro re nata captum: quia scilicet clarissius adolescens discipulus meus, Hippolytus Medices, quo tempore Florentiæ in honore erat, leanæ fœtum qui expectabatur in dies, ad illustriss. Principem Fridericum fratrem germanum tuum mittere decreverat, marem & fœminam orituros. Id enim frater ipse tuus propagandi seminii causa, maximè cupiebat. Ita volebam ego, dum leunculorum illud par splendidissimo fratri tuo oblatum in propatulo spectaretur, haberes & tu Leonem alterum interiorem, quem una cum eruditissimis, quos domi alis, amicis attrectares: multa enim insunt Leoni, quæ studiosorum omnium ingenia semper exercuerunt. Verum accidit, ut spem falleret leana: quia utramque fœminam edidit. quare sublata mihi quoque mittendi Leonem meum occasio: quia neque fœtura illa jam erat transmittenda, sine qua si meus venisset Leo importune accedere visus esset. Cœperam tamen cogitare, numquid aliud invenire possem, quod ad ingenii tui sublimitatem videretur accommodatius, cum opportune de studiis tuis ex ipso eodem Furnio, quæ mihi mirificè placuerunt, intellexi. Ajebat enim te Philosophiæ & divinarum literarum lectionibus incumbere, maximè vero pietatis nostræ ignibus incensum, cogitationes omnes tuas ad ejusmodi disciplinam convertisse, qui quidem nuncius mihi accidit jucundissimus: quandoquidem, si quid ego hujusmodi scribere instituissem, quod ad hoc ipsum, quod tibi adeo cordi est, argumentum facere videretur, sperabam me tibi rem longe jucundiorem effecturum. Erat vero mihi tunc præ manibus, de literis & disciplinis commentarium, quod ad explicanda Ægyptiorum, atque adeo majorum etiam nostrorum quædam super his mysteria conficiebam: quibus scilicet imaginibus per hieroglyphica Sacerdotes Ægyptii, per mystica mox verba veteres Hebræorum patres, literas essent indicare soliti, quibus disciplinas, quibus demum sapientiam ipsam figurassent. Interrogavi Furnium, an commentarium hoc, pro Leone missum, ulla tibi esset in parte placiturum. Legit, &, ut animo est egregie candido, approbavit, suasitque ut omnium summota contatione libellum omnino omitterem. Cujus ego judicio fretus, nam eum palati tui optimè callentem arbitrabar, quamprimum per occupationes licuit commentarium absolvi, tibiq; statim, quicquid id esset, dedica-

A dedicavi. *Videbis igitur, Antistes honoratiss. quæ de literarum studiis, de qua humana divinaque disciplina vetustas illa sub rerum verborum ve quorundam involucris occultaverat, quod peritissimi quique inter se hoc velut ænigmatum genere uti consueverunt. Et nisi me suscepti operis fallit amor, spero te consensum hunc multorum eruditorum, qui per hujusmodi sculpturas Ægyptiorum inventa secuti sunt, aliqua cum voluptate suscepturum, tuumque tibi institutum tunc longe magis placiturum, cum ex iis quæ sumus allaturi, nationum pene omnium sententiam, in eam quam sequeris studiorum rationem convenire perspexeris. Sed antequam ad illam deveniamus, de literis quædam simpliciter prius dicere necessarium est.*

Apud Ægyptios sacerdotes librorum bibliothecarumve facies juncorum fasciculo, cui appensa esset sepia cribrumque illi subditum, hieroglyphice signabantur. Et literatorum hominum memoriæ, vel marmore vel, ære conspicuæ, his iisdem figuris insculpebantur, & quicquid ad eruditionis monumentum faceret, hoc elaboratum erat ornamento.

LITERÆ ÆGYPTIACÆ. Cap. I.

B EA vero species literas, præsertim Ægyptiacas, ut apud Horum est, significabat: propterea quod & junco illi, & atramento hujusmodi de sepia exempto scriptitabant, neque ad hunc usum alio utebantur instrumento. Quod autem ad sepiam attinet, quæ pro theca atramentaria poni solita sit, ac perinde literas significet, non apud Ægyptios tantum, verum & apud nostros quoq; habetur. Persius, *Satyra 3.*

> *Tum queritur crassus calamo quod pendeat humor,*
> *Nigra quod infusa vanescat sepia lympha.*

Atramentum sane Græci σηπιοτικὸν appellant. Sunt & alia pleraq; sepiæ significata, sed ea inter pisces convenientiori loco memoravimus. *A sepia.* Cribrum vero sub sepia ponere ideo comenti sunt: quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiundo utimur, atque id apud Ægyptios ex junco contexi solitū. Nam ὁλόσχοιν@ν, quem Solojuncum appellare possumus, utilissimus ad nassas marinas, vitiliumque nexus elegantiam. In Ægypto vero, uti Plinius tradit, cribrorum longitudinem implet. Admonebat autem ea cribri cælatura, ita junco & sepiæ subjecta, eum qui victui necessaria comparasset, literis dare operam posse. Cui vero desit provisæ frugis in annum copia, alii dedatur arti, aliamve sequatur industriam necesse esse. *Simonidis & Aristippi dictum egregium,* C In hanc Ægyptiorum sententiam Simonides interrogatus, utrum divitiæ an sapientia prius optari deberet, nescire se respondit: id vero exploratum omnibus esse, sapientes divitum fores frequentare. Opinionem tamen hanc interpretatione callide elusit Aristippus, qui à Dionysio illo suo interrogatus, unde fieret, quod Philosophi divitum limina tererent, non illi Philosophorum? respondit: *Quia Philosophi norunt quibus egeant, illi autem minime.* *D. Laertius in vita Aristippi.* Sed ut ad Ægypti mores revertamur, illud constat, anteaquam, pollutionum contage contaminarentur, & à pristina caderent disciplina, primariam apud eos nobilitatem, dignationemque eorum fuisse, qui literas callerent, cum literis non nisi locupletes operam darent. Nam & Athenienses morem hunc ab Ægyptiis acceptum aliquandiu servavere, ut is primas in Republica partes obtineret, qui & eruditione & sapientia maxime præstaret. Et quantum ad institutionem attinet, Romani artes honestiores omnes, & quæ literarum ope comparantur, Liberales appellaverunt, quod earum doctrina ad ingenuos spectaret. Hinc illud apud Terentium: *Fac periculum in literis, fac in palæstra, in musicis: quæ liberum scire æquum est, solertem dabo.* *In Eunucho.*

D INSTITUTIO. Cap. II.

SAne apud Ægyptios institutio, si quos habuimus codices in damno non sunt, sβω nuncupabatur: cujus interpretationem plerique ponunt, victus opulentus, vel ad necessitatem idoneus: id scilicet innuentes, literarum studia rem paratam sibi deposcere. Qua in sententia fuisse etiam Aristotelem ex eo manifestum est, quod eum nullius rei egenum esse cupit, qui Philosophiæ sit operam daturus. Et Zachariæ Chimios inter Hebræos nominatissimi dictum circumfertur: *Si farinam habueris, legē capessere poteris: si legē assecutus fueris, farinæ non egebis.* Legis enim appellatione, literas intelligūt Hebræi, & farinam pro frumento annonaque omni ponunt. Quod quidem cum eo quadrat, quod Isidem, sive Cererem malis dicere, legum inventricem fuisse memorant, cum eadem fruges etiam humano generi commonstrarit: de qua loco suo plenius. Ad hujusmodi rem Aristotelis scomma est quo

reprehendere solitus est Athenienses, qui jam à pristinis moribus & studiis deciderent, cum tamen se frumenti perinde ac legum inventores fuisse gloriarentur: frumento quidem plurimum, legibus vero minimum uterentur. Sedenim magis facere ad Ægyptiorũ sapientiam videtur, si quæ alii de corporis cibo, deq; rerum opulentia intellexerunt, ad animi pastum, & doctrinæ fœcunditatem referamus, cum dubio procul illi per cribri signum ἱερογλυφικῶς institutionem interpretarentur. Nam & azymorum calathus, qui Levitico ab Aarone & filiis ejus offerendus erat, linguam, hoc est, sermonẽ vel eloquentiam potius divini numinis significasse fertur. Sicut enim panis nutrimentum est corporis, sic & lex, & doctrina Dei, nutrimentum est animi. Cum vero sæpe cibus pro doctrina positus sit non apud Ægyptios solum, sed apud nationes omnes, quæ literis & disciplinis claræ habentur, cujusnam sermo vel eloquentia pleniorem perfectioremve doctrinam induxit, quam is, qui copiæ totius & perfectionis author est? Ille cibus animi verus, ille pastus suavissimus, ille ferculum & lautissima doctrinæ totius mensa, super mel & favum optatissima. Et hujusmodi sensu panes illi duo primitiarum dicti, ex duabus decimis similæ fermentatæ, quos XXII. Levit. offerri sibi jubet Dominus, novo sacrificio Legem & Evangelium indicant. Panes enim hi sunt fidelium animarum cibus. Quod vero ex duabus similæ decimis conficiantur, admonet hæc geminata perfecti numeri designatio, condi eos ex doctrina, quæ perfectam in Christo divinitatem, perfectamq; humanitatem tradit: nec aliter coqui nisi per hujusmodi doctrinam possunt. Sed ipse demum Dominus Assertor noster, hieroglyphicum hoc explicavit, cum astuto dæmoni respondit, hominem non ali pane solo, verum etiam quocumq; verbo, quod ex divini Numinis ore procederet. Animadvertendum vero in Divinis literis per cibũ modo pecuniam, modo rem domesticam, modo annonæ genus omne intelligi, atque omnes has locutiones identidem accipi pro doctrina: ut cum præcipit Deus simulac in terram Canaam ingressi fuerimus, eaq; & expiata, & rite perpurgata fuerit, ne veteres incolas expellamus, sed cohabitare nobiscum permittamus, quin & pecunia nostra eos sublevemus. Hierosolymitanus Hesychius pecuniã hic hieroglyphice pro doctrina nostra positam intelligit. Septuaginta hic cibos ponunt, quod idem est cum fructibus & annona. Nam cum aliquem à sceleribus ad virtutem & bones mores, ab impietate ad Dei cultum atque timorem adductum, & in ditionem nostram redactum inspexerimus: eum, quia perditus fuerit, nequaquam abominabimur, sed doctrina sublevabimus, & honesti commercii laudabilisq; consuetudinis exemplo pascere, educare confirmareque pernitemur. Missum facio fermentum in farinæ sata tria absconditum, ubi Eucherius Farinam pro scientia positam tradit. Quin etiam missos facio non modo panes, verum & totam messem, & patentes campos, in Divinis literis pro sacræ doctrinæ hieroglyphico positos, de quibus idem Eucherius dictum ait: *Et campi tui replebuntur ubertate* atq; de pascuis idem. Unum illud minime præterierim, quod utili admodum documento apud Maximum Tyrium habetur, sermones similitudinem ciborum gerere, sicuti concentus odorum, cum ea sit ciborum natura plurimum, ut fœcundissime nutriant; odor aer sit vaporatus, ut sonus aer ictus, quorum uterq; cum in re tenuissima consistat, aut nullam, aut minimam habeant pascendi vim. Appetendas itaq; monet epulas nutrientes, sermones quippe de virtute, atque adeo divina in primis Philosphia: parvique ideo faciendam eloquentiam, eam, inquam, quæ præter aurium oblectamentum, nullam aliam afferat utilitatem; sermonesq; illos esse potiores, qui animum rebus optimis, cibi instar, enutriant. Apud Abacunta Prophetam legas boves non adsistere ad præsepia. Boves, Euthymius Judæos intelligit hieroglyphice positos, qui olim virtutis cultores fuerint: per præsepia, sacros & divinos libros, qui pabuli nihil eis in posterũ allaturi essent. Et Psalmo sexagesimo quarto: *Super oves pascuæ tuæ* Interpretes per pascuæ vocabulum sacram intelligunt lectionẽ, qua illi animum opipare nutrire sibi fidentur, qui ex divina lege vivunt. Ita nonulli Psalmo 69. *Fiat mensa eorũ in laqueum.* Mensam esse volunt divæ inspirationis scripta, quæ Judæis implicationem mentis afferunt, non doctrinam. Idq; sibi velle laqueum, in quem Propheta mensam hujusmodi transmutari poscit. Mox & tormentum adddit, & multam, qua castigati sunt ob destinationem suam: inde scandalum, propter pristini status divisionem, totiusque generis dissipationem. Deniq; ut à mensa demum saturi recedamus. Simandius Ægypti Rex bibliothecam inscripsit, ANIMI ALIMENTUM, cum id, quod cibus corpori, studium literarum animo subministret. Et noster Tullius, Tusculanis, ubi de Archi-

Cibus Verus quis.

A'ac. c.3. Metaphoricæ locutiones pervenustæ.

A Archimede loquitur: *Ejus mens, ait, rationibus agitandis exquirendisq́; alebatur, cum oblectatione solertia, qui est unus suavissimus pastus animorum.* Idem pasci se Fausti bibliotheca alibi dicit. Alibi contemplationem, *Animi pabulum* vocat. Alibi se vorare literas profitetur.

SACER SCRIBA. CAP. III.

UT vero cribrum etiam expediamus, ex ejus hieroglyphico Ægyptii sacrum etiam scribam intelligi volebant: ea enim nuncupatione eos, qui futura præsagiret, appellabant, uti Prophetam Hebræi, *Videntem.* Nam veluti cribrum utilia ab inutilibus disjungit, ita per signa quædam sacerdotes illi, mortem à vita discernebant. Et τ' ἀπὸ κοσκίνῳ dici solitum de iis, quæ vera compertaq; viderentur. Sane librum Horus apud Ægyptios fuisse tradit, qui Ambres nuncupabatur, divinationum plenus, ex quo præcipue decumbentem ægrotum, utrum victurus necne, an moriturus esset augurabantur: idq; ex ægrotantis decubitu præcognoscebant. Nam & alii plura id genus observarunt, uti fimbriarum in lodice complicationes, advenientes moleste ferre, eorum conspectum aversari, obtutus solito torviores: & alia, non tamen cum arcanis illis conferenda. In antiquis Hebræorum scriptis mentionem invenias de libro quodam arcana, in quo scripta designataque essent omnia, quæ universo mortalium generi eventura sunt: adduntque eum & Adamo divinitus ostensum, atque etiam Moysi: sed hæc illi supremi Numinis aspiratione accidisse crediderim, oraculumq; hujusmodi ob quandam docendi similitudinem, Librum appellatum. Hinc sapientissimi viri Maronem volunt ad hujus quasi libri formulam dixisse illa super Æneæ futuro successu:

Κόσκινον dum significat cribrum: ad cribri dicta.
Ambros.
B

At pater Anchises penitus convalle virenti
Inclusas animas, superumque ad lumen ituras
Lustrabat, studio recolens, omnemque suorum
Forte recensebat numerum, charosque nepotes,
Fataque, fortunasque virûm, moresque, manusque.

Æneid. l. 6.

Nam & Romani, dum à fando fatum dicunt, edicta decretaque hujusmodi, veluti relata in deorum acta intelligere visi sunt.

PERFECTÆ VIR SAPIENTIÆ. CAP. IV.

C

ALii dicunt per cribrum consummatum virum significari, sapientem quippe, qui de divinis humanisque rebus sciat apposite disputare, quod veluti ejus instrumenti munus est apludas à frumento secernere: ita doctrina, rerumque usus & experientia faciat, ut bonum à malo, rectum à curvo discernamus, ut merito à Marone dictum sit, Mystica vanus Iacchi. Huc nonnulli trahunt Antisthenis dicterium, Absurdum esse lolium à tritico non repurgare, hoc est, inutiles cives non secernere ab utilibus, milites ignavos à strenuis, quod dictum alibi latius interpretati sumus. Apud Galenum proverbium est, *Stulti ad cribrum,* cum illi notantur, qui rem aut negotiũ, quod vires exuperat, aggrediuntur: non enim stultorum est naturæ secreta investigare. Quamvis alii putant id ideo dictum, quia si Thessali velit errores omnes corrigere, vel dictionẹ prosequi, numero superatus in scomma proverbii decidat, quod est, Stulti ad cribum, hoc est, Stultorum conatum esse velle singula totius cribri foramina obturare. Apud nostros D. Joannes Præcursor, doctrinam cœlestem summam sapientiam in Christo præmonstraturus, in hanc sententiam clamat: *Ventilabrum in ejus est manu* (sunt qui cribrum eadem omnino sententia transtulerunt) *aream itaq; suam purgabit, ut quæ nullius sunt fructus, à fructuoso discernat, triticumque in horreum condet, paleas vero igni exuret inextinguibili.* Cujus mysterii significatum, ne nos morosi simus, late explicatur ab Adamantio cap. in Lucam 3. homil. 26.

Georg. lib. 1.
Antisthenis dicteriũ
Proverb. & ejus interpretatio.
Luc. c. 3.
D

TERMINUS, METAVE. CAP. V.

PEr idem, quod superius posuimus hieroglyphicum, terminum etiam metamve significari proditum, propterea quod is, qui strenue decurso spatio profecerit in literis, ad tranquillum jam vitæ portum applicaverit, eumque scias posse demum habere vitæ suæ modum, neq; hallucinari amplius in iis, quæ mortalium generi accidunt malis. Ita is omnium quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur, cognitionem assecutus est, ut undecumque prudentissimus effectus, neque secundis intumescat

mescat insolenter, neque adversis perturbetur: in utramque vero fortunam ita se compararit, ut æquum & insuperabilem ad omnes casus animum præ se ferat.

HUMANÆ DISCIPLINÆ. CAP. VI.

Scientiarũ divisio.

ACribro ad panificia devenire, non admodum importunum fuerit. In panificiis autem fermentum non ultimum habet locum. Id in sacris literis multa significat, sed nos id quod ad rem, quæ præ manibus est, facit, interim desumemus. Ajunt vero fermentum inter alia symbola humanas etiam disciplinas indicare. Scientiarum siquidem, ut plerique dividunt, nonnullæ humanæ, nonnullæ divinæ perhibentur. Humanæ sunt, quæ sermonis variatione subjiciuntur, unde vulgo etiam humanitatis studia dicuntur. Divinæ, quæ perpetuo constantiq; tenore quodam perseverant, eodemq; semper habent modo, atq; parte hac ipsam referunt divinitatem. Quod enim semel justum est (de perfecto loquor) semper justum est. Qui semel calefacit ignis, calefacere numquam desinit, dum ignis est. Neque divina deficit providentia, neque perpetua mundi gubernatio. Ita Moralis, Physica, & Theodologia, cum divinitate consentiunt. Humanas autem disciplinas appellant, Grammaticam, Rhetoricam, & Dialecticam. Atque hoc illud est (ut sentit Origenes) quod fermentum in sacrificia non admittitur. Per fermentum enim, uti dicebamus, Theologi humanas has intelligunt disciplinas, quarum quidem vis & materia in locutionibus ipsis omnino consistit. Accedunt tamen ad ministerium, quia sermo purus, quem docet Grammatica, eloquentiæ splendor, vis atq; copia, quam per Rhetoricam assequitur, & disputandi ratio, quam indicat Dialectica, ministri sunt omnium scientiarum.

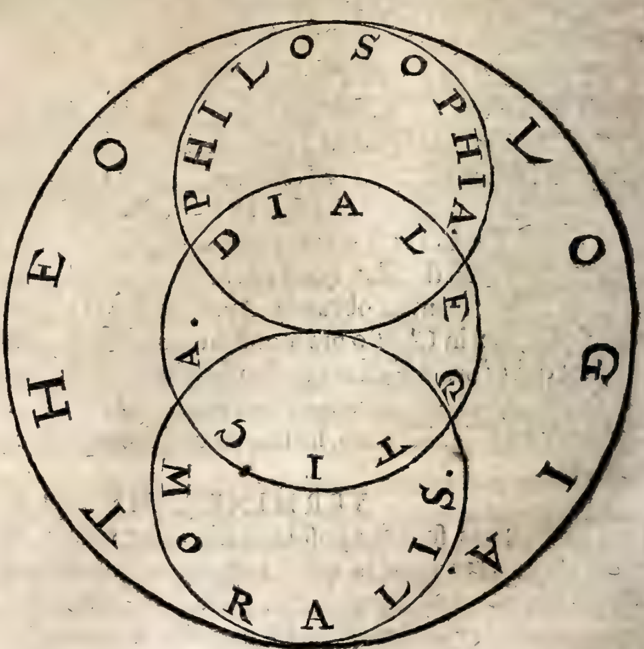
DIVINÆ DISCIPLINÆ. CAP. VII.

Ubi etiamnum id factitare notatur.

QUo igitur hieroglyphico humaniora studia significentur, expositum est: super est de divinis quibus ea signis hieroglyphicisq; figurarentur, explicare. Divina vero, quod primum sibi signũ poscant, nisi quod ipsam indicat divinitatem: cujus circulus est hieroglyphicum, uti latius in figurarum Mathematicarum commentario disseruimus: nempe quod in ea figura neque principium, neq; finem invenire sit, quod æternitatis est proprium. Hujusce rei ratione habita, Ægypti Deum ex circuli figura intelligebant. Persæ vero cum Jovem cœli circulum dicerent sacrificia illi se facere putabant, ubi celsissimam speculam conscendissent, Jovemq; cœli circulum nuncupassent: & quæ multa eo loco tractavimus, hic ad repetendum minime necessaria.

ENCYCLOPÆDIA. CAP. VIII.

NOn temere igitur Ægypti sapientes, Græcique antiquiores qui priusquam sophismata mortalium mentes implicuissent, simplicius ac forte melius philosophabantur, quarundam disciplinarum complexum Encyclopædiam vocaverunt: nempe quod per circulorum quorundam colligationẽ inter se copulatæ, ab ampliori quodam circulo complecterentur, cujus nomen est Theologia, intra quem tres alii circuli centris & circumferentiis adeo invicẽ compliciti designabantur, ut unius centrum alterius principiũ & circumferentia esset, in hunc scilicet modum. Per illos quidem interius ductos, alia quadam ratione, quam superius dictum sit ex Origene, humanas disciplinas indicantes, quæ moribus ratione rerum, quæ naturæ vi instituta, considerata, examinataque, mortalium mentibus insedere: per illum vero

qui

A qui latiori ambitu exſpatiatus, reliquorum centra & circumferentias in ſemetipſum amplectitur, divinam oſtedenbant. Verum eadem hæc Levitico inteliguntur ex ornatu Pontificio, qui totus eſt hieroglyphicus: ibi enim Pontifex humeros primum præcingi jubetur, hoc eſt, moribus optimis atque caſtigatiſſimis ornari, prava ſcilicet opera cohibendo, mox logium aſſumere, quod dubio procul rationis intelligentiam ſuſcipiendam indicat, inde quam vocant Manifeſtationem, quæ quidem rerum eſt diſciplina, videlicet Philoſophia, per quam naturæ ſecreta omnia perveſtigamus, & veluti Cerberum quendam ex imis penetralibus extractum in lucem exponimus: quarto loco veritatem, quæ dubio procul ipſa eſt Theologia. Obſervat vero Cyrillus ordinem in ornamentis his aſſignandis, quoniam non prius de ratione verborum diſputare debemus, quam mores compoſuerimus, ne nos male imbuti animi pravitas à recto divertat, & vero cognoſcendo minus idoneos reddat, neque rerum cognitionem prius aggrediendam, quam ſermonum rationem prius intellexerimus, neque Deum & cœleſtia contemplari poſſe nos manifeſtum, priuſquam per mores, per rationem, per rerum cognitionem quoſdam veluti gradus, per quos ad veritatem in ſublimi conſidentem erigi poſ-

B ſimus, nobis præparaverimus. Ut vero alii rem copioſius tradidere, moralem in primis diſcere debemus, quæ in humanæ degendæ vitæ ratione modoque occupata eſt: effrænis quippe excurſionibus iræ, animisque contundendis, ſordibusque omnibus excutiendis, quando memorabile illud in Divinis literis dictum, in malignum non intrare ſpiritum ſapientiæ. Neque enim polluti, qui ſcilicet morali diſciplina minus inſtituti eſſent, in tabernaculum admittebantur apud Moſem, ſed cum plebe ſub dio habitabāt, ſeſe interim expiantes. Præcipue vero hoc præſtare poſſunt oratoria & poetica facultates, cum Oratoris ſit proprium, bonum eſſe virum, & Poetica, omnis laus & exemplar virtutis habeatur, ut Magnus Baſilius inquit. Sed hæc dicimus ad eos, qui ſunt adeo imbecilli, ut divinorum voluminū pondera ſuſtinere nequeant, ideoq; validiorē cibū omnē averſantur: quare modo per fabulas modo per hiſtoriarū exempla deducendi ſunt. Quod ſi eveniat, ut tandē ablactati firmitatē à Deo, & à fide conſequantur, tunc hordeacei quinque panes, quinq; ſcilicet Moſaicæ, diceret Cyrillus, inſtitutionis libri guſtu aſperiores, & piſces duo pro pulmentario, hoc eſt, Evangelica & Apoſtolica diſciplina, pabuli longe ſuavioris, ſatis ſuperque futuri ſunt ad omne bene inſtituti animi robur confir-

Moralis in primis diſcenda.

C mandum. Quamvis non deſint, ut varia ſunt mortalium ingenia, qui partem hanc de moribus (hoc κτ̃ πάρεργον afferemus) è diſciplinarum choro ſummoveant: tum quod mores ad cujuſque populi libitum componantur, exemploque potius & uſu ipſo, quam ratione vigeſcant: tum quod non eadem apud omnes juſtitia, neq; fortitudo, neque ullum fere virtutis genus, quod non alibi virtus exiſtimetur, conſtareque prorſus id in opinionibus incolarum. Nam quod apud Athenineſes juſtiſſima omnium eſt lex Pelargica, de parentum ſenecta renutrienda, qua etiam apud Lacedæmonios nihil ſanctius, apud Chios honeſtiſſimum atque ſanctiſſimum habitum eſt, eos, qui ſexageſimum ætatis annum impleſſent, trucidandos inter ſe publice committere: quo moris in Julidæ Co inſulæ urbe Menander fuiſſe notat, ut aqud Stephanum, de quo plenius iu Ciconiæ commentario. Quodque in hujuſmodi diſſimilitudinis ſententiam in Inſtitutis Theophili Græce legi, Athenienſes advenas & hoſpites omni officii genere proſequebantur, apud ſe permanere adhortabantur, civitate donabant, ad honores & Reipubl. participatum cooptabant. Lacedæmonii contra advenas non admittebant, hoſpites unius tantum noctis mora receptos, urbe mox ejiciebant. Unde quod Paulus Juriſconſultus

Hinc ἀντιπελαργεῖν.

Ac apud Romanos ex Ulpiano. tit. de agno. liberis vel parent. 25.

D ait de candelabro argenteo in argentum relato, ideoque pro argento, non autem pro ſuppellectili habitum, indicat nihil aliud eſſe quam humanum placitum, totamque Juriſprudētiam in ſola denique hominum voluntate conſiſtere, roborarique.

Juriſprudentia arbitraria.

DIALECTICA. CAP. IX.

SEd rem nos noſtram proſequamur. Addiſcenda ſtatim à morali poſtmodum eſt rationalis diſciplina, quam ipſam Dialecticen, hoc eſt, ſermocinatricem vocant: quæ rationis turbas inter orationis pugnacitates captioneſque anxie tumultuantes pacifice componat, & clara nitidaque ſyllogiſmi ſerenitate tranquillet. Nam etſi mores Moſaici compoſuerant, eſſentque in ſanctuarium recepti, ſacra tamen nondum attrectabant, niſi prius dialectico famulatu ſeduli Levitæ ſacris miniſtrarent.

Munus proprium Dialectices.

NATURALIS PHILOSOPHIA.
CAP. X.

Philosophiæ naturalis munus.

NAturalem inde Philosophiam aggrediebantur, quæ de mundo, aut de iis, quæ sunt in mundo, quærit. Hæc autem disciplina opiniones, lites & dissidia, quæ inquietum hinc inde animum vexant, distrahunt, lacerantque, molliter sopit atque componit, ut ita demum ad sacra admissi, nunc superioris regiæ multicolorem, id est, siderum aureum ornatum, nunc cœleste candelabrum septem luminibus distinctum, nunc pellicea elementa in Philosophiæ sacerdotio contemplemur.

THEOLOGIA. CAP. XI.

Effectus Theologiæ.

POstremo Theologia est amplectenda, quæ, uti dictum est, omnes amplectitur disciplinas, cujus munus est solidam præstare pacem, quam neq; mores humanæ fragilitatis sanctissime quantumlibet instituti, neque colloquiorum curiosa cognitio, neq; naturæ totius pervestigatio præstare potuerunt. Tunc vero pax hæc firmissimo nobiscum est fœdere sancita: cum motus omnino nullus adversus rationis imperium discessionem ullam meditatur: cum omnia cogitationum nostrarum dissidia composita sunt, sopiti sensuum impetus, discussa oppressaque penitus cupiditatum conjuratio. Hæc illa est Pythagoreorum amicitia, quam totius Philosophiæ finem autumant. Hæc nos in templi adyta & adducit & recipit, ubi nullo imaginis intercedente velo, divinitatis gloria perfruamur. Per scalarum itaque gradus philosophantes, à centro ad centrum omnia pervadentes & quæcumq; sunt in unum contrahentes, nunc unum quasi Osirin (admirandus diceret Picus) in frusta plurima vi Titanica discerpentes, ire pergamus, donec in sinu patris, qui supra scalas est, tandẽ quiescentes, Theologica felicitate consummemur, individuaque mox copula complexuve non modo Deo concilièmur, sed admirabili quodammodo unum penitus evadamus. Ut vero quædam à Pici sententia non aliena subjungamus, à quatuor his doctrinæ partibus circumdari Deum, Maximus Tyrius mihi videtur intelligere. Circumdatur autem is, qui coram, retro, ad dexteram, atq; ad sinistram, aliquos habet circumfusos. Eorum vero qui Deum circumdare videantur, illi retro esse dicuntur, qui per virtutem illam, quæ ad actiones pertinet, Deum sequi persistunt. Ea vero plurimum in moribus sita est. Dedit autem is exemplum nobis, ut quæ ipse egerit, imitemur. Ad sinistram illi constitui videntur, qui naturalem secuti Philosophiam, usum ejus in spiritualem dirigunt intellectum, perq; inferiorem indaginem, ad superiorum cognitionem pervenire connituntur. Ad dexteram illi esse intelliguntur, qui sublimium, & à materia separatarum, humanumque visum excedentium, rerum scientiam perscrutantur. Coram denique Deo eos esse dicimus, qui ob immensum divinæ pulchritudinis amorem digni effecti sunt, ut Dei ipsius conspectu perpetuo perfruantur, facieque quodammodo in faciem intenta, veræ felicitatis participes dicti, dii quoque & ipsi fieri mereantur. Ea enim perfecti tetrade, ut Pythagoræ vocabulum interim usurpem, riteque instituti, animam undecumque puram, sanctam & immaculatam Deo videntur asserere: atque ita mente optima, manifestissima scientia, opinione firmissima, sensuque absolutissimo præditi, soli hominum super hominem evecti, terque quaterque beati efficiuntur.

Quibus Deus circumdatur, & quomodo.

TRIAS. CAP. XII.

Disciplinarum divisio facta à Salom.

QUatuor itaque circulis hujusmodi describitur institutio, in quatuor ipsa divisa partes. Sed enim Salomon, qui, divino afflante Spiritu disciplinarum ordinem primus excogitavit, quem pleriq; Græcorum sapientes, qui ejus inventa sibi vendicant, non temere secuti sunt, tres tantummodo totius disciplinæ partes agnoscit, moralem, naturalem, & contemplativam, quas per tria identidem volumina pertractavit, Proverbia, Ecclesiasten, & Canticorum Canticum: mores utique per Proverbiorum præcepta docens, naturam rerum per Ecclesiasten, per Canticum autem speculationem. Neque etiam Logicen distinctam ab his portionem arbitratus est, quæ in unaquaque disciplina per se ipsa conseritur, & instar staminis ad firmitatem contexta, cujuscumque subtegminis laborem admittit, sive pexum, sive plumatile, sive beluatum opus intexere volueris. Nam cum institutio omnis per sermonem fiat, quomodo quispiam probabilem sermonẽ suum efficiat, nisi ita loquatur, ut ipsius rei, quæ in promptu est ratio, verisimilitudo, ipsa denique veritas deposcere videatur? Unum-

quem-

A quemq; igitur sermonem dirigit Dialectica. His similia videntur, quæ de Deo Abraham, Deo Isaac, & Deo Jacob habentur in sacris literis. Nam quod Abraham ubique locorum se morigerum & obsequentem Deo præbuerit, moralem innuit. Isaac, dum scientiæ puteos fodit, profundaque & abdita quæque rimatur, naturæ indicat Philosophiam. Contemplationis vero munus Jacob ostendit, tum ex ipso nomine, quod Israel ob divinorum contemplationem appellatus fuit: nam mentem, quæ Deum intueatur, nomen id significat: tum ob inspecta cœli castra, Dei sedes & Angelorum vias, scalas quippe à terris in cœlum usque surrectas, de quibus in hanc omnes sententiam tam Hebræi, quam Græci, Latinique Theologi plurima disputarunt. Quinetiam ipsa elementorum natura, quandam istiusmodi institutionis figuram ostendere videtur, terra scilic. una cum aqua, inde aër & æther, quorum mutuus complexus certos in disciplinis gradus constituere perhibetur: terra quippe, & illi applicitus humor, magistram morum historiam: in his enim mundi partibus res gestæ continentur, atque illæ vel privatæ, vel publicæ, unde œconomia, atque politica, ex eorum, qui sapientiores habiti sunt, exemplo describuntur. Facit vero historia hæc ad institutionem, quoniam exempla ipsa per eventus B varios aut hortentur ad imitandum, si præclara sint, aut absterrent à perperam factis, si male tractata male ceciderint. Hoc vero amplius, aquæ variis ventorum flatibus agitatæ, mores in humana natura varios & inconstantes indicant. Quo igitur pacto cogitationum procellis, & consiliorum tempestatibus obviam ituri simus, per orationis fluxum institutio moralis edocebit, atq; pars hæc illa est, quam Ethicen Græci dicunt, quam unusquisque hominum debet secum diligenter examinare, inde sibi, & suis, & patriæ, & universo demum mortalium generi profuturus. Terræ pariter atque humori undequaque circumfusus est aër, atque una cum duabus, quæ simul adhærescunt partibus, nascentium omnium atque morientium naturas amplectitur: atque ita aër naturalis indicium est scientiæ. Extra hæc omnia, quæ variationi sunt obnoxia, æthereus ille ardor igneus est, in empyreum usque cœlum, ut multorum sapientium est opinio, diffusus, quæ quidem est naturæ divinæ contemplatio, quam Græci Theologiam nominant, ultra quam nullus procedit intellectus. In qua quidem divisione, Dialectica non immerito præterita est, cum ea minime particularis scientia esse videatur, sed tanquam spiritus harum unicuique partium insita, coalitave: per eam enim historiam scribimus verisimilem, C per eam morum rationes varias edocemus, per eam naturæ vim perscrutamur, per eam demum ipsam divinarum rerum imaginem intelligimus. Quare, uti superius dictum, etiam illi, qui disciplinas ad elementorum similitudines diviserunt, Dialecticam, utpote quæ cujuslibet institutionis ministra sit, in partem non admisere.

Per quatuor elementorum naturam scientia figurata.

DE IIS, QUÆ PER COELUM ROREMPLUVIAM ET ALIQUOT AQUARUM GENERA SIGNIFICANTUR.

Cap. XIII.

ÆGyptii quidem de disciplinis hoc modo in universum disserere consueverunt. Quatuor vero illas, Arithmeticam per surrectos digitos, Geometriam per arundinem, Musicam, per dentes IIII. lingua percussos: Astrologiam, per maculosam hinnuli pellem, & figuras alias indicatas, nunc omittimus, quod aliis ea commentariis sunt à nobis explicata. Atque ut susceptum semel negotium peragamus, quamvis alia nunc circumacti via eandem tamen metam contingere procurabimus. D Theologi siquidem nostri cum antiqua Ægyptiorum dictata conspexissent, qui cœlum imbre rorulento liquidum in doctrinæ significatum pingere instituissent, Mosemque ex ea, quam adolescens in Ægypto didicerat lingua, figuris hujusmodi passim usum animadverterent, ea multa, quæ de pluviis, de fontibus, de fluminibus, de mari, deque aquis reliquis passim in Divinis literis reperiuntur, ad hujusmodi vetustatis exemplum interpretati sunt: quorum ego commentationes prosequutus, aquarum de doctrina significationes, post Ægyptiacas illas explicare congruum existimavi.

INSTITUTIO. Cap. XIV.

UT igitur præfati sumus, cœlum Ægyptii rore pluvium cum pinxissent, disciplinam institutionisque laborem & operam intelligebant: mira etenim est utriusque rei similitudo. Nam veluti ros in herbas, frutices, plantasq; omnes decidens, ea omnia quæcumque molliri apta sunt, humectat,

Roris & disciplinarũ similitudo.

paſcit,&liberaliter educat:contra vero in iis,quæ natura proprietateq; ſua obdurata,dura,ſolida atque repugnantia fuerint, proficere nihil quicquam poteſt:ita in hominibus erudiendis inſtituendiſque evenit,quorum ii, qui prompto,acuto,& docili ſunt ingenio,minimo negotio erudiuntur: contra vero ſi plumbeum & obtuſum,atque honeſtis artibus & diſciplinis averſum,inſtituere aggrediaris,nihil prorſus efficias:invita ſiquidem Minerva nihil recte fieri, dicive poteſt,ut apud Horatium. Ita demum diſciplina contumacem nacta naturam, fruſtra omnino laborabit, ſed idonei fundi compos,lætiſſimæ frugis opulentia lætabitur. Sane Pindarus ejus rei, quæ plurimum ad fœcunditatem faciat, ratione habita, irrigationi ſimilem eſſe laudationem dixit. Nam quemadmodum illa plantarum vim auget,& ut lætius proveniant efficit,ita virtus dignisPoëtarum ſcriptis commendata mirificum ſuſcipit incrementum : laudatam enim virtutem creſcere,vulgo etiam dictitatum:contra vero loca, quæ aquarum beneficia non ſuſcipiunt, plurimum infœcunda ſunt. Et Divinæ literæ ubi agri cujuſpiam ſterilitatem, deſertaque & inhoſpita teſqua notare volunt, inaquoſum dicunt, ut Pſalmo 77. *Exacerbaverunt altiſſimum in inaquoſo* : eodemque modo ſæpius. Quod vero facit ad doctrinæ ſapientiæve ſignificatum, in iiſdem literis,cumPſalmographus deſiturum inAdventuChriſti promptuarium illud vaticinationis domum prævideret, neq; divinationem ipſam quicquam amplius producturam, Pſal. 106. terram frugiferam in ſalſuginem vertendam oraculo haudquaquam vano præſagivit. Marina autem aqua ἀτρύγετος Homero dicitur, quod nullum ex ea fructum poſſis decerpere, propterea quod adeo eſt ſalſuginoſa,

Lib. de arte poet.

Irrigationi ſimilis laudatio.

Infrugiferam τρύγη fructum ſignificat.

DOCTRINA GENTIUM. Cap. XV.

Ejuſdem ſalſedinis atque amaritudinis cauſa, marina aqua doctrinam gentium ſignificabat: propterea quod ſine fructu eſſet, propter rerum quæ ſacris ejusmodi adhibebantur amaritudinem,intractabilis,dum neque quidem humanis hoſtiis abſtinebant,& alia dictu fœda faciebant,ſceleraque ac turpitudinem omnem diis etiam ſuis adſcribebant:quorum exemplo laſcivire, & mollia quæque ſectari mortales ſibi permitterent. Tot præterea deorum marinorum luſus nihil aliud ſunt, quam mera laſcivia ; profanis quippe & impuris ea dulcis & delectabilis, piis vero ſynceriſq; inviſa & amariſſima. Forte autem Herculis columnæ inhabitabilis terræ finibus erectæ,virtuti documento ſunt,non eſſe à duris terræ laboribus ad undarum mollitiem atq; laſciviam dilabendum. In has autem aquas Abacuc Propheta armentum à Deo inducendum canit : acceſſurum quippe cultum,& polituram,hoc eſt, Apoſtolos per omnem terrarum orbem profecturos, qui omnia committigarent, manſuefacerent, & habitabilia frugiferaque redderent,amaritudinem omni dulcium aquarum corrivio delinita.

Herculis columnæ.

DOCTRINA COELESTIS. Cap. XVI.

Pindarus pleriſq; locis hieroglyphico utitur hoc dicendi genere, ut cum canit, χαρίτων ἄρδοντ' καλλίστῃ δρόσῳ, hoc eſt, optimo pulcherrimove Gratiarum rore irrigant,id quod odarum luculenta lepiditate dictum interpretes exponunt, ut denique per rorem eloquentiæ leporem intelligamus. Sed quid egemus Pindaro, cum Moſem audimus cœlum ad audienda, quæ loquitur, ac terram etiam ipſam invitantem, doctrinamq; ſuam uti pluviam concreſcere augurantem, eloquium uti rorem pluere meditantem,eſſeque quaſi imbrem & ſtillicidia ſuper herbam & gramina, quæ manifeſta ſunt doctrinæ cœleſtis ſymbola ? Quin & Angelici chori Aquæ vocabulo deſignantur, ut Pſalmo: *Et aquæ, quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini.* Unuſquiſque autem Prophetarum ſimulac os adaperuit, terram irrigat univerſam, hoc eſt,ut interpretatur Adamantius,diſciplinam in aures, & in corda hominum infundit. Davides autem noſter per lignum propter aquarum fluenta plantatum, fœtiferum & opportuno proventu lætum reddi,hominem intelligit, qui divina præcepta ſuſceperit, quibus ingenia non aliter quam plantæ aquis irrigantur. Sane Moyſi divinitus ab aqua nomen inditum facile crediderim,qui uberrima divinarum humanarumque rerum omnium doctrina mortale genus in æterna eſſet ſecula inſtituturus. Moys enim Ægyptiis aqua dicitur,quamvis eventus nomini cauſam dederit,quod à Thamura Pharaonis filia ex profluente,in quem à parentibus acerbiſſimi edicti regii metu projectus erat, Divinæ ita providentiæ commendatus, in ciſtula jacens exemtus eſſet.

Symbola cœleſtis doctrinæ. Pſal. 1.

Moyſes enim aquaticum, vel aſſumptum de aqua ſonat.

A esset. Antiquitas demum tota disciplinam aquis comparavit: hinc Pegaseus, hic Castalius fons, hinc undæ Cephisides, hinc Permessus, Ilissus, Termissusque fluviii, totaque, ut semel dicam, Aonia aquis irrigua: unde, ut fit in fabulis, non tamen inanibus,

Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Apud Virgilium cum Damœtas & Menalcas ingenii & artis doctrinæque suæ periculum alternis cantando fecissent, Palæmon utriusque virtute commendata, demum ait:

Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

Musicam porro Pindari commendatores, ex aqua fieri autumant. Et Varro tres Musas ponit, unam quæ mera tantum voce consistat: alteram, quam aeris icti sonus efficit: tertiam, quæ ex aquæ motu nascitur. Hinc percussa juvant fluctu littora, hinc dulce etiam petra rivus, qui stillat ab alta, ut Theocritum illud imitemur: ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχὲς τὴν ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ. Cum vero tam nostri quam Ægyptii pluvias plurimum in doctrinæ cœlestis significatum acceperint, causa ea esse videtur, quod imbres longe fœcundiores aquis aliis esse, magisque nu-

Quare pluvia pro doctrina cœlesti accipiantur.

B trire, & celerius confici experimento compertum est. Hinc Hesiodus Theogonia, fœcundum cœlum dixit: propterea quod ut interpretes ejus ajunt, & Virgilius affirmat,

Plurimus ut cœlo descendit Jupiter imbri,

Omnia terra nascentia fœcundantur. Hinc Menander:

ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα,

Amore tellus imbrium peruritur.

Eodem modo doctrina ea, quæ cœlitus instillatur, longe fœcundior est, quam quæ ab hominum opinionibus emanavit. Hujusmodi autem imbribus affluenter omnes alluimur, quicumq; Christianam sequimur institutionem, ex quo tempore super Hebræos decidere olim desiere: quod non temere præmonstratum libro Judicum eo loco legimus, ubi Gedeon Ephraimita, qui & Hierobaal, Madianitarum Amalechitarumq; & Arabum viribus Israelitas omnes opprimentibus, signum petiit à cœlesti numine, quo se populumq; adhortaretur ad virile aliquod facinus aggrediendum, & se suosq; de montium solitudine liberaret, in quibus, patriis expulsi finibus, extorrem vitam, rerum omnium in-

C opia laborantes, agitabant: excitatus itaq; Gedeon oraculo minime contemnendo, cui tamen haud facile fidem adhibuerat, ob ita accisas res, ut facile esset omnia desperare: *Sequar te*, inquit, *sanctissime, tuæ erga nos propensæ voluntatis signum id assecutus, si ros scilicet ceciderit super lanæ vellus in area stratum, & terra circum arida perstiterit:* id quod uti petierat, factum est. Subjecit mox Gedeon attestatum: *Si ros*, inquiens, *super terram deciderit, eaq; tantum aspersa, stratum vellus minime madefecerit:* cui petitioni Deus, cum iterum annuisset, plenus animis negotium aggressus, victoriam est felicissimam consecutus. Hic, ut interpretantur sapientes, vellus lanæ populum indicat Israeliticum, terra vero Gentes reliquas ejus eo tempore pietatis ignaras. Qui vero ros cœlitus decidit, Dei doctrinam ostendit, quæ prius Israelitis divinitus indulta est: hos enim solos ros Divinæ legis prius irrigabat: reliquus autem terrarum orbis nulla istiusmodi humoris Gutta madefactus, arida prorsus succitate laborabat. Postea vero quam secundum accidit postulatum, aruit vellus, terra irrorata est: Hebræis quippe adempta est Prophetarũ pluvia, nobis vero per Christi doctrinam divini eloquii fontes adaperti. Tale aliquid tangit Chrysostomus Psalm. 71. sed rem copiose tradit Adamantius. Eodem modo

D Tertullianus etiam interpretatur locum illum, *Et mandatum est nubibus ne pluerent imbrem super vineam Soreth*, h.e. cœlestibus beneficiis, ne provenirent in Israelitis domum: subtractis enim charismatum roribus, lex & Prophetæ cessaverunt, neq; ultra Joannem processerunt. Quod vero ad Gentes facit, assentitur huic sententiæ Cyprianus, qui prænunciasse Deum per Prophetam ait, apud Gentes in locis, quæ inaquosa prius fuissent, flumina postmodũ redundatura: & Christum ait, ut doceret, ostenderetq; futurum, ut populus Gentium succederet, & in locum quem Judæi perdidissent, merito fidei perveniret, de aqua vinum fecisse, ut ad Christi quippe & Ecclesiæ nuptias Judæis, qui fuerant invitati, venire cessantibus, eventurum ostenderet, qualiter non temere, neq; contanter plebs Gentium è plateis & triviis, ut se quisq; obtulerat, convocata conflueret & conveniret: vinea enim Domini sabaoth domus erat Israel. In eandem significationem aquam vino instillare institutum sacrifi-

Aqua vino mixta quid in sacris literis

cio nostro, quæ modico temporis momento vinum fiat, ut receptos ad nos populos sentire & facere nobiscum intelligamus. Quamvis longe sublimiore significato, preces quæ hujusmodi mysterio adhibentur, humanam naturam indicent aggregari ad divinam, uti divina humanam ad se traxit. Hinc Irenæus de Ebionitis loquens, qui unionem Dei & hominis non recipiebant: *Reprobant*, inquit, *hi commistionē vini cœlestis, & sola aqua seculari potati esse volunt.* Alio tamen modo sententiaq; longe seciore aquam vino mixtam ajunt ab Esaia, *Caupones tui miscent vinum aqua*, ut id scilicet innueret, quod austero amariorique Dei præcepto, jam tum Judæi illi seniores aquæ dilutionem immiscere cœpissent, multaque laxare, & in commodum suum indulgere sibi, legem adulterantes, cum alioquin legem observare fingerent, & quæ minimi momenti essent, religiosissime custodirent, quod eis pluribus objectum est à Domino; ut de menthæ decimatione, & cameli devoratu, tum illud apertissime: *Quare vos transgredimini præceptum Dei propter traditionem vestram?* Nam, ut inquit Irenæus, *non solum per prævaricationem frustrati sunt legem Dei miscentes vinum aqua, sed & suam legem contrariam statuerunt, quæ Pharisaica vocabatur, in qua quædam quidem auferebant, quædam vero addebant, & ex libidine sua interpretabantur: &, ut ait Esaias, & Psalmographus subscribit, labiis Deum honorabant, cor autem eorum à Deo procul aberat, eumq; frustra colebant, cum doctrinas & præcepta hominum edocerent.*

Capit. 1. — *Matth. 15.*

AQUÆ RELIQUÆ. CAP. XVII.

Aquarum distinctio.

Quoniam vero varia admodum est aquarum consideratio, operæ pretium videtur priusquam huic commentario finem imponamus, aquas distinguere, singularumq; mox specierum significata pertractare. Primæ autem omnium videntur esse pluviæ, de quibus abunde est à nobis disputatum. His nubes necessario conjunguntur, harum igitur significationes statim subjiciemus. Subsequentur inde fontes, mox fluvii, in quos naturæ ipsius impulsu torrentes inferentur, dein construenda erit cataracta. Hinc se offeret mare vastum & magnum, cujus pars nobis erit præsulcanda, iisq; demum, quæ in conspicuo sunt enumeratis, descensus erit in abditam puteorum profunditatem. In universum autem aquæ singulæ, vel limpidæ, tranquillæq; reperientur, vel turbidæ atque procellosæ, quo constituto, singularum hieroglyphica commodius exequemur.

NUBES PROPHETÆ. CAP. XVIII.

Nubium hieroglyphica.

Nubes in Divinis literis Prophetarum significato passim positæ, in quas scilicet Dei veritas extenditur, atq; hæ dicuntur mandatum Domini audire, & quo tempore quove loco pluviæ sint effundendæ cognoscere, & à quibus etiam eas suspendere ipsa res exigat. De quibus, uti superius habetur, Esaias, *Et mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem.* Domum enim Israel Vineam appellat Vates divinissimus, mandatumq; ait nubibus ne super eā pluerent, hoc est, ne Prophetæ oracula sua ulterius in Israeliticum populum conspergerent. Quod autem ad nubem facit, manifestum est eam fuisse multa obscuritatis caligine circumfusam, arcanumq: illud de Christo mysterium, unde nostra omnis doctrina defluxit, per tenebrosas aquas, densissimis quippe nubibus collectas, Psal. XVII. indicari Theologi monuerunt. Nam ubi, *Et nebulæ pulvis pedum ejus*, Eucherius nebulas pro mysteriorum velamento hieroglyphice positas ait. Nam & caligo in id accipitur significatum: utpote quæ divinorum secretorum operimentum intelligatur, ut Psal. *Caligo sub pedibus ejus*: atq; alibi: *Posuit tenebras latibulum suum.* Est & ubi significant perperam admissorum abolitionem, ut apud Esaiam: *Delevi ut nubem iniquitatem tuam, & quasi nebulam peccata tua.* Eucherius idem, ubi legitur: *Velut nubes pertransivit salus mea*, iniquorum ait tempora significari. Quinetiam propter eandem Prophetæ duritiem atq; difficultatem, doctrinamq; solido velut quodam corpore concretam ac minime diffluentem, ex grandinis metaphora signatam Psal. VII. viri iidem divina mente præditi tradidere. Alioqui nix, glacies, & grando in Divinis literis plurimum ponuntur pro duritia atque rigore delinquentium. Et quod ait Dominus, *Orate ne fuga vestra fiat hyeme vel Sabbato*: sunt qui per Hyemem sordidum quippe & ignavum tempus intelligant hieroglyphice humanam vitam in peccatorum immunditiis occupatam, scelerumque voraginibus immersam atque detentam: per Sabbatum autem, cessationis diem innui vere dicant, cavendum idemtidem ne cum dies illa ingruerit, desides & à bonis operibus cessantes deprehendamur. Non enim sufficiat non peccare nisi bona

Cap. 5. — *Psal. 17.* — *Cap. 44.* — *Matth. 24.*

etiam

A etiam opera faciamus: quia tam rebellis est vetita consectari, quam contumacis facienda relinquere. Ac de nive, & omni glacie, sentit idem Eucherius: de pruina vero secus, quippe quam abstinentiæ symbolum esse tradit, propterea quod ea fit in causa, ut calor corporis ad salubritatē refrigescat, eaq; de causa dictum, *Factus sum sicut uter in pruina.* Et quoniam huc incidimus, LXVII. Psalmo ubi legitur, *Et virtus ejus in nubibus*, Theologi Apostolos identidem per nubes interpretantur, veluti procul extantes, & supra terrena omnia negotia in altum evectos, divinicq; insuper spiritus aqua plenos, qua mox arva, campos, & universam terram inundarent, unde fœcundissimos bonorum fructuum proventus obveniret. Hujusmodi enim pluviam decidere, & rotulentum imbrem terram irrigare, nostra pietas per preces poscere consuevit.

Pruina abstinentiæ symbolum, quare.

FONTES LIBRI. Cap. XIX.

SEquuntur fontes, de quibus Psalmo sexagesimo octavo legimus, *Ex fontibus Israel Dei laudes in Ecclesiis emanare:* quod ita Theologi accipiunt, ut intelligamus, ex Legis & Prophetarum libris veB luti ex quibusdam fontibus perennibus, Israelitico olim populo Dei doctrinam atque cognitionem affluxisse: ex quibus fontibus viri illi sanctissimi ac Deo pleni multa haurientes, hymnos in Dei laudem componebant. Apostolus etiam, primos Christianæ pietatis doctores à Christo electos, per aquarum fontes, qui repente apparuerint, interpretes plerique designarunt, ubi Euthymius unanimem veterum sententiam secutus, sæpenumero ait per Aquam, Evangelicæ prædicationis doctrinam significari. Jam quod David ait, *Inter montes transibunt aquæ, potabunt eas omnes bestiæ agri*, ostendere voluit, nulla tam alpestria, tamq; inaccessibilia loca fore, in quæ doctrina Divinæ legis non sit penetratura: nam per bestias plerisq; sacræ Scripturæ locis impii ponuntur, & qui nullam adhuc rerum divinarum doctrinam audierunt. Et quod Levitico legislator vasa omnia pollui dicit, in quæ pollutorum morticinium inciderit, exceptis, inquit, fontibus aquarum, per fontes quippe & cisternas, & castella, & collectiones aquarum, doctrinam intelligens, & Magistros, qui quod pravis nonnumquam moribus polluti sunt, non tamen prorsus abominandi: de quibus scilicet Matthæus, *Omnia quæcumq; dicunt vobis, facite & custodite, secundum autem opera eorum nolite facere.* Ad hæc sextis HeC bræorum castris per XII. aquæ dulcis fontes ad Elim repertos, Hieronymus Apostolos XII. interpretatur, de quorum fontibus derivatæ aquæ totius terrarum orbis siccitatem rigant. Communi vero scriptorum omniū consensu, dulcedo aquis præcipue fontanis attribuitur, quamvis in optima aqua neque sapor neque odor ullus à Physicis requiratur. Quia tamen sitientibus, cum scilicet sicco spuit ore viator, aquæ potus suavissimus accidit, factum ut Poetæ *dulcis aqua saliente sitim restinguere rivo*, inter objectamenta ingenii posuerint. Ita illud Deuteronomii cantico expressit, mel de petra dictum super Mose, hoc est, tam suavem tamque dulcem & amabilem aquam, ut melli similis esse videretur. Chrysostomus quoque aquæ suavitatem pro melle ex petra prosiliente intelligit, cum nusquam legatur mel à Mose de petra unquam eductum. Apud Davidem vero Psalmo LXXXI. *Educto de petra melle saturavit eos*, Interpretes ita dicunt: *Pavit Christus quatuor millia hominum septem panibus, quia potavit eos mellita doctrina sua usque ad saturitatem.* Res enim omnes ab eo gestæ, præter historiam, mysticum etiam sensum secum trahunt. *Quam dulcia* (canit pietas) *faucibus meis eloquentia tua! super mel ori meo.* Petra igitur illa unde fluebat aqua, ut Apostolus ait, erat ChriD stus. Atque hic fons ille fertur, de quo cecinerit David: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum.* Zacharias patentem fontem dixerit apparitutum: Hieremias fontem aquæ vivæ derelinquendum conqueratur.

Fontium mystica significationes. *Psal. 104.* *Matth. 23.* *Exod. 15.* *Virg. Ecl. 5* *Deut. c. 32.* *Psal. 119.* *1. Cor. 10.* *Psal. 42.* *Zach. 13.* *Hierem. 2.*

FLUVII CHRISTUS. Cap. XX.

SEd enim in fluviorum metaphoris longe frequentius est in Divinis literis Christi significatum, ut Psal. XLV. *Fluminis impetus lætificat civitatem, quam incolit Deus*, ubi nostri Theologi flumen Christum esse dicunt, propter dulcissima ejus fluenta, de quibus Psalmo primo multa disseruere. Hinc apud Prophetas legas: *Ecce ego ad eos delabor quasi tranquillum flumen.* Et Eccl. 24. *Ego sapientia effudi flumina: ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio: ego quasi fluvius Dorix, & sicut aquæductus exivi de Paradiso:* & quæ sequuntur in hanc sententiam. Quinetiam ait Dominus, *flumina aquæ vivæ de*

Metaphoricæ fluviorū in Divinis acceptiones. *Joan. 7.*

ventre

ventre ejus, qui crediderit emanaturum, quo sapientiã & facundiam intelligit volui, Ambrosio interprete quam assecuti erant ii, qui divino afflari Spiritu meruissent. Itaq; Apostolorum doctrinam & institutionem prævisam à Psalmographo, Theologi eo loco volunt, ubi *Extulerunt flumina Domine, extulerunt flumina voces suas*, habetur. Et per amnes, qui per eosdem alveos decursuri erant, subsecutos Doctores accipiunt. Non negarim vero quod tradit Eucherius, flumina nonnumquam pro populo accipi, qui nondum in fidelem receptus esset, in quam sententiam corrivat ille *flumina Babylonis*. Jam & Apoc. 17. *Aquæ, quas vidisti, super quas meretrix illa sedet, populi & turbæ & gentes sunt, & linguæ*. Eodem tendit Esaiæ dictum, cum *Beatos* appellavit *eos, qui super omnes aquas seminarent*. Apud Abacunta Prophetam legas, *Fluminũ terra scindetur*, quod de Hierosolymis dictum Græci tradunt, quæ scilicet fuerit Prophetarum patria, qui fluminum instar eam irrigabant, sed ad Jesu Christi adventum hiatura esset, & rimis aperienda, omnisque humos alveo ita fatiscente defluxus, penitusq; defecturus, futurum scilicet ut pristina exarescеret vaticinatio, quod eventus comprobavit. Quod vero septimo supra centesimum Psalmo legitur, *Deserta reddidit flumina, & aquarum fluxus in sitim transmutavit*, flumina scilicet exsiccavit, & quæ terra prius erat irrigua uliginosaque, ita desertã reddidit, ut prorsus sterilesceret; & aquarum venas abundantes ita obturavit, ne ulla inde potio, sed sitis potius prosilirent; Euthymius Græcus ipse ad Græcos Philosophos referri dicit, qui scilicet cum eloquentiæ quasi fluminibus & disciplinarum varietate & copia redundarent, omni demum sapientia destitui visi sunt, cum illiterati ac piscatores homines eos repressеrunt.

Psal. 92. *Psalm. 136.* *Esaia 32.* *Abac. 3.*

TORRENS. Cap. XXI.

Eloquentiæ descriptio.

Accedit huc torrens, cujus significatum ita refertur ad eloquentiam, ut torrens facundia veterum scriptorum sententia dicta sit ea dicendi vis, quæ magno dictionis impetu decurrit, quam in Pindari comendationem ita describit Horatius:

Carm. l. 4. Od. 2.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super rotas aluere ripas,
Fervet, immensusq; ruit profundo
Pindarus ore.

In Divinis vero literis mentio fit de quodam deliciarum torrente, Psalm. supra xxx. quinto, pro quo plenissima Christianæ doctrinæ fluenta intelliguntur. Torrentem autem dixit Psalmographus, ob tempestativam doctrinam, quæ à Christi ore loco & tempore diffluebat, propterq; ejus in suadendo & arguendo vehementiam, affluentissimamq; vim. Quin & propterea ea multa, quæ de propheticis sermonibus collecta in unum adducebat: fluit enim ad tempus torrens, & vehemens est ac violentus, & ex multiplici aquarum concursu corrivatur, unde ait Eucherius, per torrentes insignium prædicatorum eloquentiam significari. Alioqui torrens in iisdem Divinis literis pro concupiscentiæ stimulo ponitur, quæ vel difficulter superetur, vel in profundum trahat, de quo plura inferius. Nam hic præterire non est animus locum in Psalmo, *Sicut torrens in Austro*, quam exultantis esse vocem, inquit Eucherius, & ex vitiorum vinculis ad libertatem conversionemq; redeuntis, qua postulat, ut Divinæ aspirationis auxilio atq; ope, peccatorum captivitate solvatur, sicut constricti glacie torrentes Austri tepore solvuntur.

Psalm. 125.

CATARACTA. Cap. XXII.

Cataractæ descriptio. Nam Græcis καταῤῥάσσω, & καταῤῥήττω, id est, impetuose rumpo, & erumpo, & defluo. Herodot. l. 3

Est & Divinarum literarum proprium, vehementiam vel in sermone, vel in opere, aut alia quapiam vi, per cataractam significare: atque hæc ea est cataractarum vox, cujus mentio habetur Psal. 41. Est vero cataracta, aquatici cujusdam alvei coarctatio, ubi aqua in augustum vel natura, vel arte collecta, aut sponte, aut artificis arbitrio, magno inde impetu atq; etiam fragore prorumpit. Sed enim quæ à natura est cataracta, nihil aliud quam strepitum & impetum præ se fert, eaque est naturalis eloquentia sermonisve copia, nullo studio, sponte profluens. Quæ vero arte construitur, & vim & efficacem operum utilitatem suggerit: atque hujusmodi est dicendi facultas, arte labore, diligentia, judicio atque exercitatione comparata.

MARE. CAP. XXIII.

QUemadmodum autem fontesque fluviique omnes in mare decurrunt, ita nos dictionis ordo devexit in pelagus. Ut vero loco hoc ea prætereamus, quæ multa super mari ex Ægyptiorum doctrina in Pisce disseruimus: contenti nunc erimus aliquot locis, quos ex Divinis literis eruemus.

PERDITIO. CAP. XXIV.

ID vero cum primis proprium est maris significatum, ut perditionis indicium sit, ob ipsam quippe profunditatem: utpote quæ idonea admodum sit ad suffocandum. Quanquam alia de causa Mare apud Ægyptios pro pernicie ponebatur, ut suo loco docuimus. Quod ad perditionem attinet, eo significato Theologi Prophetam ajunt Psalm. XVII. canere, se de aquis multis eductum. Passim vero interpretes, *Exundantes fluctus* pro *Calamitatum excessu* accipiũt: & per turbulentas aquas suprema quædam doloris ostenditur vehementia, quæ omnem respirandi facultatem exuperat: ut Psalm. 68. affixum se clamat in profundo luto, unde nulla se vi possit expedire, rapidissimis demum vorticibus advoratum, in imam maris sedem dejectum esse: in quem usque locum tempestas etiam accedat, quæ arenas omnes æstu commisceat atque perturbet, qua quidem nulla major describi potest inquietudo: primo enim aquarum, in quas deciderit, ponit altitudinem, mox limum cui affixus inhærescat, inde maris amaritudinem, & immensas undas, postremo eas sævis tempestatibus agitatas: merito itaque paulo post se de profundo hujusmodi liberari supplicat, ne tanta rerum vexatus perturbatione deficiat.

Sic Plautus in Asinaria lenam & scortum mare vocat.

Sic de his, qui emerserunt è periculo, Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχεις. *Extra ludum pedes habes.*

HOSTILIS IMPETUS. CAP. XXV.

APud eundem hostilis impetus, & subitaria quædam oppressio, per aquam indicatur, Psalm. 123. *Cum exacerbatus eorum furor in nos debacchabaretur, sane aqua demersisset nos,* quod ut magis exasperaret, addit; *Torrentem pertransivit anima nostra*, ubi impetuosos inexpectatosque hostium insultus incursu repentino proruentes, torrenti turgido comparavit, quem tamen auxilio Dei fretus tuto pertransierit: & quasi parum adhuc dixisset superaddidit: *Sane pertransivit anima nostra aquam intolerabilem,* ingentes quippe rerum difficultates atque pericula. Tale aliquid apud Maronem legas:

Diluvio ex illo tot vasta per æquora vecti.

Idemque alibi nubem belli dixit, utrumque desumptum ex Pindaro. In Isthmiis enim ἐν πολυφθόρῳ σαλαμὶς διὸς ὄμβρῳ. & alibi ὅστις ἐν ταύτᾳ νεφέλᾳ. Apud oratores historicosq;, turbines & procellas sæpe pro bello positas invenias. Causa vero cur aqua vehementiores indicet ærumnas, ea est, quod pericula casusque reliqui corpus soleant ex una aliqua parte labefactare: aqua vero universo statim corpori circumfusa, omnibus evestigio membris impedimento est, atque undique oggerit difficultatem atque molestiam.

Sic illud Demosthenis de corona, Ὥσπερ χείμαῤῥους, *tanquam torrens*

Æneid. l. 7.

ÆRUMNÆ. CAP. XXVI.

HInc Psalm. 87. ubi legitur: *Omnes fluctus tuos induxisti super me,* interpretes per fluctus, perturbationes & ærumnas omnes intelligunt, quæcunque affligere possunt humanum genus, quibus omnibus Christi esset humanitas obnoxia: in ejus enim persona dictum id autumant. *Fluctuare* autem verbum sæpe pro *Perturbari* ponitur. Sed enim aliquando pro timore posita fluctuatio, ut Psal. 61. *Ecce enim ipse Deus meus, & audjutor meus est, quare non amplius fluctuabo:* id est, nihil est quod ulterius pertimescam.

Metaphora ducta à jactatione fluctuum, sic fluctuãs anima.

DILUVIUM. CAP. XXVII.

ACcedit huc diluvium, de quo Psalm. 28. *Dominus diluvium inhabitare facit,* sive ut alii reddidere, *Diluvium sedat*, vel, *Tempore diluvii regnum obtinuit.* Utcumque significatum ad humanam pertinet salutem, quoniam hic gentes intelliguntur, quæ suarum inundatione cupiditatum, in vitiorum pelago, & humanorum affectuum voraginibus demersæ detinebantur, quæ mox à Domino exemptæ servatæque sint. Alio vero loco, Psalmo quippe 31. habetur, *Diluvium aquarum multarum proxime ad eum non accedat:* per hujusmodi aquas supra modum exundantes, tum scilicet excrescentia ripas flumina prætereunt, vel mare turgidum per littora spatiatur, quas supra memoravimus calamitates intelligi volunt. Ita Euthymius & plerique alii sentiunt.

ABYSSUS. CAP. XXVIII.

Abyssus abyssum invocat quid. Vel potius malorum abyssus, κακῶν βάθος & ἄβυσσος.

EOdem modo, ubi fit de abysso mentio, vastum calamitatis pelagus figuratur, ut Psalm. XLI. *abyssus abyssum invocat*: quod ita accipiunt, profunda atq; vasta calamitas vastiorem aliam semper vocat calamitatem, quod alii dixerunt *Malorum hydram*, cum scilicet aversæ res cladesq; continenter ingruunt, ac velut unda supervenit undæ, aliæ post aliam succedunt. Sunt qui dictum ita interpretantur, ut uniuscujuspiam rei magnitudo alterius invocet magnitudinem: utpote, peccatorum cumulo necessarium esse ingentem cumulum misericordiæ. Alii per abyssos hos novam & veterem divinarum institutionum doctrinam intelligunt: profundissima enim utraq; est, & altera alterius indiget auxilio: ita enim Eucherius, Psalmi dictum hujusmodi citans, profunditatem inquit Scripturarum inde colligi. Neque illud non probat, ut vetus testamentum, qui novi egeat auxilio, & veteris novum. Quin & humanam mentem unicuiq; abyssum esse dicit, qui nequeat semetipsam ipsa comprehendere, nisi superioris abyssi ope sublevetur: unde scilicet affulgeat lumen, quod alti profundi tenebras discutiat.

LACUNA FOSSAQUE. CAP. XXIX.

Sic Cicero 4 Verr. Lacunam rei familiaris pro pernicie & ærumna.

AB abysso haud multum dissimilis est alia aquarum species lacunosa, eaque plurimum turbida, cœnosa atq; fæculenta, quæ nimirum pro cladibus & ærumnis accipi solet. Ita dictum Ezechielis interpretantur, ubi Dominus ad Hebræos: *Aperiam sepulturas vestras, & educam vos de Babylone*. Frequenter enim in Divinis literis pro una eademque re ponuntur, sepultura, vorago, infernum, abyssus, fossa, lacus, & similia. Psal. 27. *Similis descendentibus in lacum*, nonnulli profundissimas fossarum altitudines intelligunt, unde non detur emersus: nonnulli sepulchra foveis excavata. Sed enim Psal. 29. *Servasti me ne deciderem in lacum*, quod foveam alii, alii puteum vertere: Euthymius inevitabile periculum exponit, quippe voraginem, in quam qui forte inciderit, suis ipse viribus nequaquam possit evadere. Alibi exauditum se ait Propheta, ut de lacu profundissimo sordidissimaq; extraheretur, quod maxima vitæ discrimina, quod divinitus evaserat, declarat. Et quod ibidem dicitur de luto limi, lividissimam loci putredinem ostendit: ea vero est, quæ animas nostras eo demersas tenaci veluti cœno implicatas detinet. Hinc Davides orat se de luto eripi, ne affixus in palude putoreq; illo perpetuo recumbere adigatur: atque hæc de turbidis.

LIMPIDÆ. CAP. XXX.

Claritudo & obscuritas aquæ quid.

AQuæ vero limpidæ perspicuæque omnes, dubio procul pro doctrinæ symbolo, uti ostensum est, accipiuntur. Doctrina autem omnis vel in conspicuo est, in ore quippe ipso, vel in mentis recessu. Hinc ea, quæ manifeste patent, perspicuis & nitidis, neq; admodum altis profluentibus comparamus: quæ vero in arcanis habentur, aut solo concipiuntur intellectu, ea vel nubium, uti superius, densitari, vel puteis, vel altioribus undis similia sunt. Transfertur autem commodissime hæc aquæ claritudo atque obscuritas ad humanum animum, eaq; metaphora, quod syncerum apertum, manifestumq; & perspicuum est, Candidum appellamus: propterea quod hujusmodi propemodum est aquæ puræ conditio, ut superficiem habeat claram atque perspicuam. Hinc Pindarus Pythiis, Arcesilao candida præcordia dixit, λευκαῖς πιθήσαντα φρεσίν. Contra vero quæ abdita, incognita, & in intima mentis penetralia recondita, ab ejusdem aquæ similitudine, obscura, nigra, vel alta nuncupamus: ut quæq; enim in aquis profundiora sunt, eo videntur obscuriora. Ita Homerus nigra inquit præcordia, φρένας quippe μέλαινας ob taciturnitatem, & consiliorum occultationem. Et Virgilianus Æneas premit altum corde dolorem, quem nullo scilicet signo manifestabat.

Æneid. I.

PUTEI. CAP. XXXI.

ET in hujusmodi significatum Divinæ literæ Puteos plurimum ponere consueverunt. Hinc Isaac puteos tot fodit, tot purgare aggreditur, tot novo labore aperit, quæ omnia mystico sensu vitæ, quam sequi debemus, doctrinam indicant. Nam & Philo eo loco, *Quæ foderant pueri patris ejus, ingesto rudere obstruunt Palæstini*, fossuras puteorum auspicia esse disciplinarum ait. Eæ vero in pacatissimo contemplativæ Philosophiæ recessu commorantur, ubi tranquillæ, placidæ, leniterque fluentes aquæ castissime lasciviunt. Non negarim autem puteum in Divinis literis esse etiam uxoris hiero-

A hieroglyphicum. nam eo Theologi nostri trahunt Salomonis præceptum, *Bibe aqua de vasis tuis & puteum pro de puteorum fontibus.* Jam Bersabeæ nomen *Septimus puteus* interpretatur, quæ septima fuerit Davidis uxor. Propter aquas educatum se Davides plurimum gloriatur, sed perspicuas, vivas, dulces, & placide prolabentes aquas, quæ nobis quoq; sunt idemtidem adeundæ, si modo illos adeamus puteos, in quos Palæstini terram non ingresserint, in quos scilicet, ut hoc obiter interpretemur, invida, ac periniqua Hæreticorum factio suæ turpitudinis cœnum non admiscuerunt: quicumq; enim suam uberrimis hinc limpidissimisq; undis sitim expleverit, aut cœlestem exceperit rorem, fontes melle fluentes hauserit, nubium harum imbrem collegerit, inq; auctoris iisdem imbribus fluvios demersus lavet & volutetur: æstuosos is cupiditatum ardores extinguet, membris morbos, qui sensum obstupefaciunt, expellet, animiq; podogram, bonorum quippe operum impedimentum, elidet, omniq; demum labe perpurgatus, nulla corporis fæce sordidus, situ obsitus nullo, nulla denique labe contaminatus, ipsam æthereæ puritatis claritatem induet, & superis par effectus, immortalitatis etiam conditionem divini decreto liberalitatis assequetur.

Puteus pro uxore. Prov. 5.

B

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XXXIX.

DE IIS, QUÆ PER ISIDEM, ET JUGERIS QUADRAM, ET PICTURAS ALIQUOT alias significantur,

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

C

AD M. ANT. PASSEREM, PATAVINUM PHILOSOPHUM PROBATISS.

NOlim putes, eruditissime M. Antoni, dedicationem hanc meam de Iside, deque iis, quæ similitudine quadam ad Isidis argumentum in comitatum sese adjunxere, ideo tibi factam, ut sperarem te aliqua hinc obligatione mihi devincere: cum mihi potius persuaserim, multum me acquisiturum, tibiq; plurimum debiturum, si commentationes has meas, qualescunque sint, suscipere, dignatus fueris. Nam quid ego vel meditari, vel continua lectione consequi unquam potuerim, quod eruditionis cujuspiam nomine venditari mereatur tibi, cui totus sit calathus ille domi, unde omnia possis largissime depromere? Non enim te solis Medicinæ Philosophiæq; terminis cohibuisti, sed longe ulterius progressus, variarum insuper rerum minime protritarum doctrinam ita tibi comparasti, ut te quacunque re proposita, & erudite loquaris, & eruditionem ipsam mira sermonis jucunditate noveris convestire. Quin Poetas, Historicos, Polyhistorasque omnes ita familiares effecisti, ut nihil tota in encyclopædia sit,
D *quod te lateat, quod non in promptu habeas, proque loco & tempore utaris quam felicissime. Quare nihil, aut parum legendis nostris profecturus es, nisi quantum amici virtutibus tuis deditissimi nugas amas, & qui amant, Ovidianum illud objectare solent:*

In facie nævus causa decoris erat.

Sit utcumque, non debui ego, quantulumcunq; præstare potui, quin ad te mitterem hæsitare, aut propemodum expavescere, qui scirem quantum inde lucri facturus essem, qui rem quidem imbecillam admodum & infirmam offerrem: sed quæ apud tam peritum, tam prudentem, tam probum, eundemq; humanissimum amicum ita accipi possit, ut vigorem firmasq; vires sit consecutura.

DE ISIDE. CAP. I.

ISis dea quæ fuerit, quantoq; cultu à veteribus veræ pietatis nescIis, sed rerum humanarum peritissimis, suscepta, quod superstitionibus celebrata jam omnibus innotuit: quare nos circa hieroglyphica ejus tantum immorabimur.

QUADRIENNIUM. CAP. II.

Isidis varia significata.

Hinc Suidas ait, σείμου τ̃ κύνα, ἔπι δὲ καὶ τὸν ἥλιον, Sirium canem, & quidem solem.

Apud nos circa 8. Kal. Julias.

PEr ejus effigiem inter alia significata Ægyptii annum suum, qui scilicet quatuor annis solaribus constabat, indicabant. Erat vero muliebre simulacrum patrio paludamento vestitum, ut paulo post dicetur, quod & anni & ipsius Dei signum habebatur. Isis in cœlestibus astrum est, Sothis Ægyptiaca lingua nuncupatum, ἀςρεκύων Græca, quasi Astrocanem dicas corrumptam eam dictionem multis in locis invenimus. Is idem apud nos Sirius est, eademq; Canicula, quæ stella sub mento Canis est, ut Aratus observavit, quamvis alibi ex Eusebii observatione diximus, Solem & Sirium eundem accipi. Simpliciter vero stellam hanc in Isidis honorem Ægyptii colebant: quod ortu suo ingentes apud ipsos pluvias concitare solet, quibus Nilus crescat, unde sibi victui necessaria comparabant, qualem honorem & Leoni habitam eadem de causa, ipso Leonis comentario declaravimus. Cur vero annum ex hieroglyphico hujusmodi intelligerent, causa est, quod Ægyptii annum ab istius sideris ortu auspicabantur. Oriri vero in Ægypto solitus XII. circiter Calend. Augusti. Sed hoc de vertente, de proprio inferius.

LUNA. CAP. III.

PLutarchus vero & Eusebius, qui veluti Solem Osirim, ita Isiden Lunam ex Ægytiorum dictatis esse contendunt, eam hoc hieroglyphico describunt, ut cornua taurina, veluti novæ Lunæ speciem gestet, nigraq; amicta palla, per latebras & obscura loca Solem appetere, atq; unum ipsum concupiscere videatur. Unde factum est, a: Plutarchus, ut in amatoriis, quemadmodum apud Theocritum est, Lunam invocarent. Eudoxus enim Isin rebus amatoriis opitulari dicit. Hinc apud Ovidium, in Arte amandi, legas:

Multas illa facit quod fuit ipsa Jovis.

Adjutrix amatorum Luna.

Æn. lib. 6

Porro Luna cum sit noctis domina, noxq; voluptatis illecebris & Veneri sacra, quæ ut alibi dictum latebris & spelæis gaudet, hieroglyphice plurimum cum iis, quæ Veneri attribuuntur, congruit. Amatores enim apud Maronem,

Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylva tegit.

Hinc legas apud Eusebium, voluptates, atq; eas, quæ forte omnium maxime censeantur, si aspexerimus, aut quod risu dignum, aut visu turpissimum est, advertimus, quocirca vel erubescimus, vel occultare properamus. Id autem impendio cavemus, ut hæc omnia nocti concredamus. Celari enim, ut elegans Poeta dixit, vult sua furta Venus.

Hinc Ovid. l. 2. de Arte, Utque viro furtiva Venus sit grata puellæ.

MATERIA FORMAQUE. CAP. IV.

CUm vero Isis materiam etiam mystice significet, Sol vero formam, vel agentem vim, Lunaq; Solem ita suum observet, ejusq; semper radios excipere quærat, quibus illustretur, videor Platonis illud intueri desponsa, quæ veluti prostituta sponsum expectat avidissima, unde rerum species, atq; novatus concipiat, & loco reddat: uti Luna lumen acceptum mutuo, quo potest studio restituit. Atque hæc ita obscura hieroglyphicum est materiæ, quæ nullam adhuc formam susceperit. Figuræ autem variatio in Lunari globo materiam aperte satis commonstrat, quæ veluti cera mollis, nunc hanc, nunc illam impressionem ex quocunq; sigillo suscipere apta sit. Hinc tæniæ variæ multicoloresq; Isidi dicatæ, non septem tantum eas Lunæ facies, quas Græci Φάσεις dicunt, ab Heliodoro ita nuncupatas, σύνοδον μέναν, ἀνατολὼ, μηνοῆ, διχότομον, ἀμφίκυρτον καὶ πανσέληνον, sed etiam vim ejus, quæ circa materiam versatur, indicant: qua scilicet gignit omnia, & omnia concipit, lucem quippe, tenebras, diem, noctem, vitam mortem, principium, finem. Quis enim assiduam in Lunari facie varietatem non admiretur, dum eam nunc evanescentem, ut Heliodori sententiam

Septem Lunæ facies, earum que nomina.

inter-

A interpretemur, nunc corniculatam, nunc dividuam, nunc protumidam, nunc plenam contemplatur? Ignium denique facie varia, quanto longius faceſſit à Sole, tanto largius colluſtrari, parte luminis compotem, parte altera caſſam proque oris circumverſione fulgoris ſpeciem variare: ſive id alieno irradiata lumine faciat, ſive proprio præpetique candore, ut Chaldæi arbitrantur. Cleomedes enim libro de cœleſtium orbium contemplatione ſcribit, inter Beroſi placita contineri, corpus Lunæ pilam eſſe dimidia parte candidam, altera cæruleam, partemque illam candidam proprietate quadam τῆς συμπαθείας ad Solem ſemper converti: unde quo magis illi ſuccedit, luminoſam illam partem à nobis averti magis: quo vero longiùs abſceſſerit, eo magis oculum noſtrum in amborum medio ſiſti, partemque candidam nobis adverſam fieri, ac perinde ſeſe exhibere conſpicuam. Tangit idem Apulejus in Deo Socratis.

Mutuo conſenſu.

PRINCIPIUM. Cap. V.

OSiridis vero tæniæ nulla fucabantur umbra, ſed undecunque micantiſſimæ ſplendorem nitidum præ ſe ferebant. Nam cum illæ principii ſymbolum eſſent, idque virtute ſua purum nitidumque ſit, neque ullius rei admiſtione labefactetur, nihil præter candorem oſtentare par erat. B Sacerdotes autem illi cum has ſemel in manus ſuſcepiſſent, eas eveſtigio recondebant, non amplius videndas attrectandasve, Iſiacis vero ſæpius utebantur. Tænias autem Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati. Hinc Ennius Alexandro:

Tænia quid

Volans de cœlo cum corona & tæniis.

Sed ut rei Philoſophiam in albis hiſce tæniis explicemus: manifeſtum eſt rerum omnium principium ab omnibus ſanæ mentis hominibus ad Deum referri. Album autem eſt prima veluti materia quædam, in quam colores, quotquot volueris, perinde ac in univerſalem illam poſſis omnes ſpecies inducere. Hinc ad Dei cultum alba plurimum indumenta omnium pene nationum conſenſu adhiberi ſolent, ſemperque albus color ſacris accommodatus. Atque ideo ait Perſius: *Quamvis albata rogarit.* Sed quid indigemus Perſio, ſi Aſſertotis noſtri indumenta, cum gloriam ſuam vellet diſcipulis patefacere, alba ſicut nix apparuere? Apud Ciceronem II. de Legibus: *Color albus præcipue decorus Deo eſt tum in cæteris, tum maxime in textili.* Et noſtra pietas canit, ut linteas, easque puriſſimas in- C duti tunicas, ſacra Deo caneremus. Sed quoniam præcipua annorum, menſium, & dierum hieroglyphica tam ſignificata, deſumuntur à vario cœli motu, præteritis multis, quæ per figuras varias indicabantur, nec vulgo tamen, ſed ſolis ſacerdotibus Ægyptiis innoteſcebant, ad cœlorum perindeque circulorum conſiderationem progreſſi, reliqua quæ de temporibus ſignificantur, per horum figuras explicabimus.

Albi coloris commendatio.

DE CIRCULO. Cap. VI.

CIrculi ſignificata non apud Ægyptios tantum in uſu fuere, ſed & apud nationes alias multifariam accepta; quare ſeparatim ſuum, hoc eſt, hunc locum ſibi depoſcere viſi ſunt.

ÆTERNUM PERPETUUMQUE. Cap. VII.

NAm quod modo in Oſiridis tæniis dicebamus, has, utpote albas principium indicare, unus quip- D pe circulus deſcriptus, aut ſimpliciter, aut alteri cuipiam picturæ ſignove circumductus: nunc ſemper, nunc perpetuum & æternum, nunc omnia, quippe τὸ πᾶν ſignificabat: nempe quod in ea figura neque principium, neque finem invenire ſit, quod æternitatis eſt proprium, & quia omnium eſt figurarum capax, univerſitatem ipſam intra ſe complecti videtur. Ab hujuſmodi autem circulari ambitu exacte peracto, videlicet cum Sol à matutino horizonte digreſſus, eodem redierit, unde ferri cœperat divinæ literæ *Tota die*, pro perpetuo poſuerunt, ut Pſal. 71. *Ut cantem gloriam tuam tota die*, ubi Symmachus, pro lectione, quæ eſt, *Tota die*, perpetuo reddidit.

Tota die pro perpetuo.

DEUS. Cap. VIII.

CUjus etiam principii finiſque nuſquam apparentis ratione habita, Ægyptii Deum ex hieroglyphico circuli intelligebant. Perſæ vero (quod non abſurdum eſt repetere) cum Jovem cœli domi-

dominum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, ubi celsissimam speculam conscendissent, Jovemque cœli circulum nuncupassent. Transiit idem mos ad Turcas. Hinc ab alta quaque turri matutinales illæ acclamationes, quarum sensus est, Deum fuisse semper, futurumque semper, neque quicquam aliud, nisi quod suum etiam salutant Mahometum Sarraceni quoque & pleræque aliæ nationes Deum, Circulum appellabant, atque hinc sempiternum exprimi contendebant. A

ADORATIO. CAP. IX.

Adorandū circumactu corporis.

EA de causa Pythagoras circumactu corporis adorandum jubet his verbis, προσκυνεῖν περιφερόμενος, quod Plutarchus ad imitationem cœli perpetua vertigine circumacti fieri putat, quamquam nonnulli dictum ad rerum humanarum varietatem, assiduamque mutationem, in quibus nihil stabile, perpetuumque sit, arbitrantur. Sedenim quod ad corporis conversionem pertinet, multarum is gentium mos fuit: idque Propertiani loci aperit intellectum, libro I.

> *Ante tuos quotiens verti me perfida postes,*
> *Debitaque occultis vota tuli manibus?*

Sueton. in Vitell. c. 2.

Quod dubio procul adorationem rite factam innuit. Tale aliquid apud Suetonium invenias, ubi Lucio ait, de Vitellii progenitoribus loquens: *Idem miri in adulando ingenii, primus Cajum Cæsarem adorari, ut Deum instituit, cum reversus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circumvertensque se, deinde procumbens.* Fuit vero Numæ institutum, ut adorantes Deos, in orbem sese verterent, deinde vero sederent. Præterea conversio illa, & totius corporis circumactio, nobis documento est, nihil ex humanis rebus firmum esse & stabile, & utcumq; vertat Deus, revolvatq; vitam nostram, id jucunde ac libenter admitti oportere. De sessu autem in Cynocephali commentario dictum, situm hujusmodi ad divina pertinere. Id vero minime prætereundum, fieri solitam eam corporis conversionem à sinistra in dexteram, ad ipsius mundi imitationem, cujus ortus, ut & Plinius, & nonnulli alii tradidere, ab læva parte est in dexteram præceps. Quare jocatur Plautus Curculione, dicente Phædromo: *Quo me vertam nescio*, subjungit Palinurus servus: *Si Deos salutas, dextroversum censeo.* De Camillo memoriæ proditum est, cum se ad dexteram convertisset, ut mos erat Romanis adorantibus, subito eum lapsu cecidisse, quod omen ad damnationem, qua postea oppressus est, pertinuisse creditum, omnia eo populo superstitiosius æquo perpendente. Quoque ad hujusmodi circuitum in adoratione pertinet, notum ex historiis est, quam prudenter Marcellus ad Capidium Cisalpinæ Galliæ vicum se gesserit. Nam cum impetum in Gallos faceret, retractus ab Equo ob hostium clamorem perterrefacto, circuitum eum adorato Sole, ut Romanis in pugnæ principio facere mos erat, de industria fecisse simulavit, ne apud suos mali ominis religionem excitaret. E contrario Galli sinistrorsum, & in lævam partem religiosius fieri ab adorantibus conversionem corporis arbitrabantur, de quo ita Plinius: *In adorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus: quod in lævum fecisse Galli religiosius credunt.* B C

Numæ institutum in adorandis Diis.

PERFECTIO. CAP. X.

DEnique apud veteres observabatur, ut facto sacrificio, circulum in ara illinerent ex hostiarum sanguine, quem phiala religiosissime collegissent. Idque erat sacrum illud verbum τέλειος, quod perfectionis indicium esse dicebant: quod figurarum ea sit undecumque perfecta.

Nam τέλειος, Id est, perfectus & ἀρετὴ τελεία, perfecta virtus. Arist. libr. Eth. 1. c. 13.

ANNUS. CAP. XI.

Aureus circulus in Simandii sepulchro.

QUi vero per circuli designationem annum intelligi volunt, ut manifestiora prætereamus, ejus potissimum aurei circuli ratione inniti videntur, quam de Simandii sepulchro & Cambyses & Persæ sustulerunt: erat enim ille trecentorum & sexaginta quinque cubitorum ambitu, cubiti unius latitudine, singulis anni diebus in singulis cubitis, exsculptis, per astrorum ortus occasusque, quidq; ea secundum Astrologos observata significarent: cujusce rei quædam propemodum umbra habetur Patavii in Palatini palatii aula, ubi corona superne circum circa ducta, Zodiaci primum totius figuris insignis, mox gradibus suis distincta, quorum unicuique adpictæ sunt certæ rerum imagines, quæ pueri gradus ejus emersu nati, modo ingenium, modo sortem indicent: quarum ego testimoniis sæpe uti soleo hieroglyphicis meis fide facienda: nam Ægyptium quid omnino sapere videntur. D

POEMA-

A

POEMATIS GENUS. CAP. XII.

AD anni autem similitudinem Poëmaticis etiam genus Circulus appellatur, cujus Aristoteles Analyticis meminit. Id alii alio exposuerunt modo. Sed nimirum Poema illud Circulus appellatur, cujus finis idem est cum principio, cujusmodi est Catullianum epigramma in annales Volusii, & alterum in Nonium Strumam, & unum etiam in Mamurram & Cæsarem Euthymius sane Circulares eos Psalmos vocat, qui eodem finiunt versu, quo cœperant, cujusmodi est XVIII. supra centesimum: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam sempiterna est ejus misericordia.* Fierique solet, ubi sententiam aliquam insigniorem quærimus in audientis animo quasi aculeum quendam è repetitione productum affigere, utque tenacius memoriæ inhærescat, affixum ita relinquere.

Hinc forsan veteris Gallicæ Poeseos notaen, Rondeau. Circulares Psalmi qui.

CONTRARIETAS. CAP. XIII.

MOtus vero, qui est in circulis, natura considerata, in causa fuit, ut periti Mathematicarum, contrarietatem hieroglyphice significare volentes, duos juxta sese contingentes circulos de- B scriberent, quales in quibusdam machinis fieri vidimus, propter unius incursationem adverso motu alterum circumagi: atque ita manifestam discordiam apparere, quam in adolescentiæ nostræ delictis, amore in indignationem converso, ita ex Aristotele descripsimus:

Mathematica observatio.

> *Non aliter motas concurrere ad oscula vidi,*
> *Hinc atque hinc geminæ si coiere rotæ,*
> *Quæ simulac primis sese tetigere labellis,*
> *Pars ea quamprimum, quæ veniebat, abit.*
> *Fitq; ex concursu facies contraria primæ,*
> *Machina versa meo qualis in igne fuit.*

SUMPTUS PUBLICI PRIVATIQUE. CAP. XIV.

ORbiculi quidam numismatum speciem referentes, quos in aliquot pyramidibus & obeliscis excisos videas, pecuniam indicant in opere construendo erogatam: qui si fuerint in orbem di- C spositi, sumptum ejus operis significare ajunt publicum fuisse, sin parallelari quodam ordine sculpti, privatam impensam significare contendunt, quæ tamen interpretamenta juniorum quorundam esse, non inficior: nam apud veteres nihil tale interpretatum inveni. Exigeret hic locus, ut de circulis quibusdam mutua complicatione conjunctis, qui disciplinarum hieroglyphicum constituunt, rationem subjungerem, sed quoniam argumentum illud alio commentario, quod Illustrissimo reverendissimoque Herculi Mant. inscripsimus, late satis explicatum est, ad sphæram nunc & figuras aliquot istius cogitationis convertemur,

Orbiculi numismatum speciem præ se ferentes.

DE SPHÆRICA FIGURA. CAP. XV.

PEr circulum superius Deum à nonnullis intelligi docuimus. Cæterum si qua Deo forma similitudove adscribi possit, longe convenientius sphærica illi figura accommodabitur. Merito itaque Xenophanes mundum illum archetypum sphæram appellavit, veteresque plerique veræ Theologiæ scientiam nondum assecuti, nihil esse aliud Deum, nisi cœlum ipsum, & cœlestia ista arbitrabantur. D Sed & Salomon ad Deum conversus: *Exaudi ô cœlum,* dixit. Deos tamen, ut nostrorum interim oracula missa faciamus, neque mensura, neq; forma ulla comprehendi posse dicit Jamblichus, & omnes, qui aliquo veræ doctrinæ lumine irradiati fuerunt,

Et Esai. c. 1. Audite cœli.

ÆTERNITAS. CAP. XVI.

ITaque recte cum per hieroglyphicum sphæræ Deum intelligerent, æternitatem quoque eadem figura descripserunt. In numo enim Faustinæ, quam retulerant inter divos suos, sigillum est cum sceptro super sphæram sedens, dextera exporrecta, cum inscriptione, ÆTERNITAS. Eadem inscriptio in numo altero, ubi dea summis lævæ digitis palam tollit, dextera sphærulam porrigit. Cum vero mundi ipsis figura in orbem conglobata perhibeatur, plerique veterum eo signo credidere, mun-

Faustinæ numus. In principio.

mundum identidem principio caruisse, quodque in divinis Græci reddiderunt ἐν ἀρχῇ, ab æterno hi sunt interpretati. Quibus Magnus Basilius egregie respondet, atque inter alia, figuræ hujusmodi principium, quod incompertum illi putant, & scholis omnibus declamitant, à centro is esse demonstrat. Apud Romanos quoque perpetuitas est per sphæram indicata, ut sphæra illa, quæ cum caduceo & pharetra transversis, virgaque cui palliolum appensum est, dexteræque consertæ, in numo, quem Cæsari cudit L. Buca, in cujus altera facie inscriptio est his literis, CÆSAR. DICT. PERPETUO. Sane perpetuitas ex sphæra, authoritas vero Dictatoria, quæ illi consensu atque concordia civium demandata fuerat, per insignia reliqua significantur, de quibus sigillatim dicere non est hic locus.

Cæsari numus.

COELUM. CAP. XVII.

EAdem pila Solis & Lunæ signis conspicua, cœlum significabat. Alii per hujusmodi speciem, CUNCTA, veluti etiam in circulo, interpretabantur: siquidem circumflexu cœli, quem alio nomine Mundum appellamus, cuncta regi comprehendique manifestum est: quippe qui totus in toto sit, imo vero ipse totum, extra intraque in se cuncta complexus. Quin non modo pila, sed simplex rotæ curvatura cœlum apud Ægyptios indicabat. Ita enim apud Cyrillum legas libro nono contra Julianum, quod præcipiti quidam ingenio pro Aspide Aspidem transtulerunt. Hujus picturæ eam Ægyptii tradebant causam, quod cœlum in circuitum assidue feratur.

FORTUNA. CAP. XVIII.

Fortunæ figuræ, & munus præcipuum

VUlgatissimum illud inter hieroglyphica, Fortunam nunc rotulæ, ut vulgus, nunc sphæræ alicui, ut Cebes, insistentem pingere: sive ut eam rerum dominam ostentent, qua etiam de causa Apelles eā in sedem collocavit: sive ut ejus instabilitatem inde coarguant. Quin à volubilitate nomen etiam illi: nam quæ prius Vortuna à vorto dicebatur, digammi mox mutatione in F affinem literam, quod in plerisq; factum est locutionibus, in Fortunam abiit. Cujus præcipuum opus est ima summis, & summa imis commiscere, rerumque omnium vicissitudinem inducere, cujus quidem vertiginis ergo φερέπολις τύχη Pindaro nuncupata. Nam si fortuna propriū hoc habet, ut vicissitudinum author sit, quos modo claros effecerat, mox obscuret, fovereque desinat: quos vero premebat, jam erigat, & illustres efficiat, quæque antiquissimus Hesiodus super his de Jove dixit, jure ipsa suo propemodum administret, quid in rerum natura mutabilitati huic & apertissimæ rerum vicissitudini magis simile reperiatur, quam circuli, rotæve motus? constant enim hæc primum, simul ac fiunt, ex re ipsa, contrariis simul manentibus, & integris, curvo scilicet & concavo, ex stante & moto, centro scilicet & circumferentia: ac simulac impelli cœperint, una eademque linea, uti superius dicebamus, abit & redit, ascendit atque descendit, eodemque motu, quod primum erat, ultimum, quod ultimum, primum evadit, ut nihil deniq; in una re quapiam variantius excogitare possis. Unde merito dixerit Aristoteles circulum miraculorum omnium esse principium. Id vero minime prætereundum, Ægyrenses ejusdem mutabilitatis ergo Amorem atque Fortuam eodem in delubro venerari consuevisse. Constat igitur pilam atque rotam volubilitatis hieroglyphicum esse, & luculento apud Græcos eprigrāmate Posidippi de Occasione, quæ idem fere cum Fortuna officium exercet. Ea enim cur rotulæ insistat interrogata, *Stare loco nequeo*, respondet. Auguralis autem disciplinæ observatione proditū est, sphæram æream de Cæsaris Maximini statua, quæ in vestibulo Regiæ locata erat Antiochiæ, excussam repente Joviano Imperatore urbem eam ingrediente, turbarum quæ subsecutæ sunt in ejus perniciem, portentum habitam, quod Aruspices rerum volubilitatem id significare asseverarent. Et Constantius Imp. paulo antequam moreretur, imaginari per quietem visus est, cernere se patris effigiem, quæ pulchrum infantem offerebat, quem ubi gremio suscepisset, projecit is longius sphæram de manu ipsius Imperatoris excussam: quod temporum permutationem portendere, eventu minime irrito ab Aruspicibus responsum est. Quod vero dicebamus, Fortunam sphæræ insistentem pingi solitam, apud plerosque variat hujus argumenti species, ut in numo P. Septimii Getæ, Cæs. sigillum ab altera parte est cum radio in leva, cum sphærula in dextera, quā exporrigit, uti colossea quædam manus ahenea, in Capitolio habetur. Vidi etiam Fortunæ simulacrum pilæ insistens cum novacula, cum navali clavo, & cornu copiæ, in qua, novacula felicitatis indicat amputationē: pila facilem ejus volubili-

Pilum ferens fortuna.

Idem Homerus Iliad. lib. ultimo. tribuens Jovi dolia duo; in quibus sunt bona & mala, quæ pro arbitrio dispensat.

Ab Auson. in Epigrammatis.

P. Septimii Getæ numus.

A Iubilitatem, ut passim: clavus, vitæ nostræ sub ejus ditione cursum: cornu copiæ, bonorum largitionem. Sane Plutarchus commentario de Fortuna Romanorum, Fortunam ait trajecto Tyberi, positis alis, exutis talaribus, abjecta instabili & vestigia fallente pila, ita Romam ingressam, quod indicium esset eam ibi constanter permansuram, neque alio in posterum abvolaturam, illud scilicet Maronianum secutus, quod de Romanis ait:

His ego nec metas rerum, nec tempora ponam,
Imperium sine fine dedi.——

Æneid. l.1.

TERRARUM ORBIS. CAP. XIX.

Quo pacto autem terrarum orbem pila descripta significent, rudi etiam innotuit plebeculæ. Orbem enim linea quadam, veluti finitore circulo dissectum, alterum quoque ex hemisphæriis, quippe superiorem quasi meridiano circulo producto dividunt, à meridiano autem quasi coluri partem ad occidentem Solem vertunt, atque inde Asiam, hinc Africam & Europam intelligunt, cum tamen B Poëtæ terram ἀπείρονα dicant. Cujus vocabuli si vim simpliciter interpretemur, infinitam exponemus. At Joan. Grammaticus, Aristotelis interpres accuratissimus, σφαιροειδῆ mavult interpretari, omnino enim neq; sphæra, neq; circulus finem principiumve ullum præ se ferunt. De figura vero terræ quam varia aliis atq; aliis credatur, videndum apud Plutarchum libro de Philosophorum placitis altero. Sed nos in hoc antiquis feliciores sumus, quod non uniuscujusquam testimonio, sed jam innumerabilium de visu referentium, universum hunc orbis globum terra marique & habitabilem & permeabilem accepimus, & quotidiana in hanc & illam partem supra & infra navigatione, manifestior fit in dies. Sed quod ad orbem nostrum attinet, videre est in Faustinæ numo quodam sphæram pro terrarum orbe positam: ibi enim Cybele Leoninæ insidet sellæ, sphæramque inter manum atque genu continet, inscriptio, quæ ad hanc rem facit, est, MATRI MAGNÆ. In numo Germanici Imp. Cæsaris Aug. Victoria sphæram movere videtur, in qua literæ, S.P.Q.R. quasi terrarum orbem Senatui populoque Romano adjudicatum jam esse, significare velit. Sane autem Imp. Nervæ Cæs. Aug. sphæra S.C. adcusa est, cum adjecto temone, quod orbis gubernationem dubio procul indicat. Et C eodem significato Imperatori Vespasiano Aug. P. M. P. P. P. COS. VI. Utrumque numo æreo signum idem dedicatum. Grati vero Imperatores qui diis acceptum referent, quod regnarent, id deorum providentiæ adscribentes, rem numismatum monumentis testati sunt. Nam in M. Antonini Pii numo simulacrum muliebre videas quod stans læva contum tenet, dextra radium, quo præjacentem pilam verset. Inscriptio, PROVIDENTIÆ DEORUM. In altero ejusdem simulacrum idem læva manu baculo innititur, cujus apex in lituum flectitur, læva pilam radio attingit, quasi eam versaturo, aut leges illi consistendi præscripturo, inscriptio, PROVIDENTIA. Eadem pila in manu dextera exporrecta in numo L. Veri Aug. cum inscriptione, PROV. DEOR. TR. P. III. COS. At in Maximini simulacrum cum cornu copiæ, radioq; in ejus manu dextera pilam à pedibus versante, cum inscriptione, PROVIDENTIA AUG. In Antonini vero Pii numo sphæra cum cornu copiæ, FELICITATIS adscriptionem habet. Dicata etiam est cum jaculo, Philippi filio, inscriptio, PRINCIPI JUVENTUTIS.

Faustinæ & quorundã Impp. numismata.

MUTABILITAS. CAP. XX.

D Quod autem ad rerum mutabilitatem facit, non pila tantum, verum etiam rota in hujusmodi accipitur significatum. Psal. enim 83. legitur: *Deus meus, pone eos ut rotam,* hoc est, tam facile felicem eorum statum converte, quam volubiliter rota ipsa convertitur. Ita Euthymius, Eucherius, & alii.

Græce τροχὸν & Hebraice Galgal. Vel quomodo trochus torquetur à pueris.

DE ROTA. CAP. XXI.

Et quoniam res ipsa nos ad rotam iterum reduxit, cum aliquot adhuc super ea reliqua sint significata, quæ distinctio sit in rotis primum enarrabimus, mox quæ ad significatum attinet, exequemur,

DEORUM ROTÆ. CAP. XXII.

SCiendum enim rotas plurifariam à radiorum numero distincta esse. Nam quæ diis attribuuntur, octo radiis insignes figurantur: propterea quod rerum cœlestium motus in octavam usq; sphæram, quantum humani oculi vis porrigi potest, observantur.

HUMANÆ ROTÆ. CAP. XXIII.

HOminum vero rotæ sex tantum radiis compingi debent: tot enim sunt humanæ naturæ motus, in anticam, in posticam ingredi, vel retrocedere, in dexteram aut in lævam ferri, sursum aut deorsum ascendere, vel descendere.

INFERORUM ROTÆ. CAP. XXIV.

QUæ vero Ixionis rota fertur, quatuor tantum radiis compacta fingitur, unde Pindarus dixerit, τετράκναμον ἑὸν ὄλεθρον. In ea vero ita districtus fingitur Ixion, ut manus singulæ singulis radiis affixæ essent, totidemque aliis pedes singuli. Qua de re apud Pindarum legas Pythiis, Ode ad Hieronem altera. Nervæ Trajani numus est, à cujus una parte ipse pro suggestu populum alloquitur, togatus vero populus sublatis in cœlum dextris applaudit, inde in extremo margine meta est: juxta cujus basim Nympha jacet humi fusa, sinistro brachio supra rotam exporrecto. Sunt qui ex hoc Circum instauratum à Trajano interpretentur: quia rota circumagi videntur.

Nerva Trajani numi.

B

AQUA TRAJANA. CAP. XXV.

SUnt qui, ut mihi videtur, longe rationabilibus aquam Trajanam intelligant. Nympha enim humorem, humi præsertim fusa, dubio procul indicat: innixa vero rotæ, aquæ cursum non incongrue significare possit. Alibi vidi Nympham ipsam in ejusdem Trajani numis cum rota superne sita, & inscriptione, VIA TRAJANA, quorum utrumque artificiose, maximeq; proprie figuratum. Nam in via rota superne volvitur, in aqua cursus ab imo est. Alius item numus ejusdem Trajani, in quo signum idem pene humi prosternitur, leva ramum frondibus vestitum, dextera currulem rotam juxta genu tenens, sub basi cujus literæ sunt, VIA TRAJANA. S. C. circum circa vero, S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. In alio, in quo eædem literæ circumductæ, aquæductus habetur in semicirculum fornicatus, idemque simulachrum humi fusum cum arundine infra, & literis in hunc modum dispositis.

S. AQVA C.
TRAIANA.

C

VITÆ NOSTRÆ PROGRESSUS. CAP. XXVI.

SEd enim VIA etiam sua habet significata in Divinis literis: quippe quæ vitam hanc quam vivimus indicat, unde omnes à die nativitatis ad extremum usque viatores, hospites, & peregrini dicimur: utpote qui solum hoc extra patriam incolimus, ubi nulla consistendi firmitas, perpetua vero semper agitatio animi, ubi demum rerum, aut sententiæ confidendum sit examinantis. Distinguunt insuper Theologi viam à semita, per viam mandata ea peragenda intelligentes, quæ universo mortalium generi data sunt: per semitam vero, quæ huic vel illi personæ, ordini, collegio, nationive præcipiuntur.

Via & semita discrimẽ.

THEOLOGIA. CAP. XXVII.

SUnt qui per rotam currulem in Divinis literis Theologicæ doctrinæ hieroglyphicum intelligant: propterea quod rota ea terram ima tantum attingat superficie, reliquum in sublime tollatur, & aurigam animum semper terra procul surrigat. Idem præterea est officium rotæ, quod & Theologi, ut scilicet à terrenis imisque rebus ad sublimium cœlestiumque naturarum speculationem attollatur: inde mox à Divinis ad humana descendat, quoque inter se vinculo colligentur ostendat, qui quidem est rotæ motus. Sed quoniam proprio commentario multa de universo curru diximus ex Divinis literis, deque mysticis ejus rotis, nunc cum terrestre iter eamus, Trajana procedemus via.

D

Rotæ idem ac Theologi officium.

IMPERITORUM PRÆCIPITIUM. CAP. XXVIII.

SEd cur id dissimulem, quod in divinis literis imperitorum præcipitantiam per rotam significari comperimus: & in hanc sententiam à Psalmographo dictum citamus; *Deus meus, pone illos ut rotã.*

Rota

A Rota quippe posteriore parte attollitur, anteriore cadit. Posteriora sunt bona fortunæ, quæ quia nostra non sunt, ea nobiscum transportare non possumus, ideoq; à tergo relinquuntur. Anteriora sunt æterna, & quæ nos assidue comitantur, imo nos præcedunt, seque duces, quo progrediendum sit, exhibent. Impurus igitur & imperitus rerum, cum fortunæ bonis augetur, aversus retro faciem quæ æterna sunt obliviscitur, atque ita fit, ut anteriore parte neglecta præceps eat: nam posterioris, quæ attolli videtur, admiratione captus, in quam rapiatur voraginem animadvertere nequaquam potest, atque ita præcipitatur.

Anteriora & posteriora Rota quid.

DE QUADRATO. CAP. XXIX.

AB egregie mobili figura ad maxime stabilem transire quodam veluti antipathiæ loco visum est: quippe ut vario eo delassatus motu, firmitatis istius occasione quietem aliquam aucuparer. De quadrangulari igitur figura differemus, quæ multipliciter descripta, multas identidem præ se B fert significationes.

ANNUS SOLARIS. CAP. XXX.

QUarum prima illa est, quam initio commentarii super Iside tetigimus, Ægyptios quippe duas anni rationes habuisse, unam qua vertentem, CCCLXV. diebus, & horis senis, agnoscebant: alteram, qua Sotheos ortum quarto quoque anno quadrantibus illis diei quatuor in unum contractis, observabant supputationi hujusmodi respondere. Cum vero jugerum centum cubitis dimetirentur, quartam jugeris, quæ scilicet cubitis XXV. claudebatur, pro sex horis quæ unoquoque anno superabant, accipere consueverunt, ac perinde vertentem annum intelligebant, cui quarta illa diei pars addita, quarto quoque absoluto, dies etiam unus intercalaris ex quartis illis adauctus adjiciebatur. Sed quoniam hæc & alia multa superius super anni ratione disseruimus, ea repetere supervacaneum esset & importunum.

Annus vertens, & Sotheos.

SAPIENTIA. CAP. XXXI.

VEluti vero Fortunam rotundo lapidi insidentem pingere veteres instituerunt, ita Sapientiam C in quadrato statuebant, ex hoc hieroglyphico volubilem illam, uti paulo ante diximus, hujus vero, sedem firmam & inconcussam indicantes. Et nostri quadrata ligna quæ ad arcæ Noes fabricam parari divinum jussit numen, Doctores & magistros in Ecclesia significare dicunt, quorum sapientia inclusi intus populi conservantur, & ab incursantibus hæreticorum procellis muniuntur. Ex quadratis enim lignis construere debere nos Bibliothecam admonet Adamantius, non ex agrestibus, rudibus, & impolitis: quippe Propheticis & Apostolicis voluminibus, in quibus, solis vera continetur sapientia, utpote qui vitiis omnibus resectis excisisque, quadratum vitæ justioris tenorem, & ex omni parte libratum præ se ferant.

Ligna quadrata in arca Noes quid.

MERCURIUS. CAP. XXXII.

CUmque apud veteres Mercurius sapientiæ Deus haberetur, Hermæa illa apud Athenienses fieri solita, quadrati quippe lapides, quos tum in privatarum, tum in sacrarum ædium vestibulis ponere consuerant: ut significaretur, rationem & veritatem perinde ut forma quadrata rectam semper stare. Nam rationis & veritatis Deus, Mercurius antiquis erat.

Sed & Mercurius quadrato statu figurabatur.

Macr. Satur. l. 1. c. 19.

D

JUPITER. CAP. XXXIII.

APud Arcadas non Mercurii tantum, sed & Jovis, & aliorum deorum simulachra quadrantalia fieri solita, Pausanias author est: nempe ut eorum inde stabilitas significaretur. *Jupiter* enim *ipse manens stabilis, dat cuncta moveri*, ut veteres Poetæ canunt. Nam & Hermæis à firmitudine nomen quod herma fundamentum sit.

ἕρμα stabilimentũ à εἴρω id est, necto.

VIR PROBUS. CAP. XXXIV.

QUantum vero pertinet ad virtutes, quadrata forma virum ea de causa probum dicimus, quod cubicæ figuræ species quoquo versum jacta versataq; fuerit, recta semper consistit, quatuor lineis, & totidem angulis semper insignis. Hinc illud, ἀγαθὸς ἀληθῶς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου. Quadrangulus revera probus, nullique obnoxius vituperationi, quod tangit Aristotel. Ethic. primo,

Sumptum ab Aristot. Ethic. lib 1. Quadratus vir quid.

Vere bonus & quadrangulus, sine vitio. *Ubi usurpat hoc nomen tanquam metaphoricum.*

Et ad Theodecten III. quadratum simpliciter virum per translationem dictum autumat, & perfectum significare. Sane quidem cum tres in corporibus staturæ considerentur, rotunda, quadrata, teres, humanum corpus quod à pictoribus & statuariis commendetur, sex & sexaginta digitos excedere non debet: quippe quod quatuor cubitorum altitudinem æquat, & quatuor & viginti digitos cubito adscribi, suo commentario probatum est. A quatuor igitur cubitis quadratum corpus denominatum, quod laudatissimæ staturæ sit. Infra horum digitorum numerū, quos forte ab uniuscujusq; corporis proportione accipimus, quo quis magis contrahi, ac propemodum desidere videtur, eo magis ad rotundam speciem accedit, & corpus illud rotundum appellari potest, quod digitis aliquot est quadrato brevius, vel cujus altitudo extremus brachiorum quam maxime porrectorum digitos non exæquat. Teres vero, cujus proceritas supra sex & nonaginta digitos ascendit, altiorve sit eo mensuræ modo, quem, uti dictum, exporrecta brachia designant. Staturam hanc alii oblongam, alii gracilem appellavere, & rotundiorem illam obesam dixere. Cornelius Celsus corpus illud habilissimum dicit, quod quadratum est, neq; gracile scilicet, neq; obesum. Nam longa statura, ut in juventa decora est, sic maturiore conficitur senectute: solere enim homines hujusmodi supra modum mox incurvari, tam philosophorum rationes, quam historiarum exempla ostendunt, si quæ quotidie oculis offerūtur minus animadvertimus. Et Antoninum Pium hujusmodi fuisse tradit Julius Capitolinus, usumque eum ad emendandum vitium tabellis ex tilia, quibus pectus ad sustinendum pondus astrictum fasciis obligaret.

CLARI VIRI. Cap. XXXV.

Proceriores statuæ quibus erigebantur, & quare.

Quod tamen de certa hominis altitudine dictum est, non negarim proceriores statuas iis erigi solitas, qui vel victoria aliqua, vel præclaris aliis facinoribus supra reliquorum mortalium gloriam evecti sunt, ut Diagoræ Rhodio Olympionicæ statua decreta est quinque supra quaterna cubita digitis. At Damageto ejus filio paterna minor uno, cæteris major digitis quatuor. Sunt qui habitam in his rationem putent, ut recta proportio oculis repræsentaretur: quoniam ejusmodi statuæ in columnas sublatæ, dum suspiciuntur, naturæ longitudinem excedant, in monstrosam quandam obesitatis speciem declinare videantur, spatio fallente oculum. Sed ut hoc non negarim, ita etiam plures statuarum ordines fuisse, non ignorandum dixerim: pariles quippe, magnas, majores, atq; maximas, alias, benemeritis & sapientibus viris, alias Regibus, Imperatoribusq;, alias heroibus, diis alias fieri solitas. Sed in iisdem ipsis statuis non ea mensuræ consideratio, qua de nos agimus, perpenditur, cum in illis sua cuique proportio adjudicata esset, qua opus perfectissimum redderetur. In ratione vero nostra cum obesum, quadratum, aut procerum corpus dicimus, rationem eam inspicimus, quæ ad digitorum & numerum & proportionem quadret, ut hæc ab illa distinguatur. Hinc illud apud Tranquillum intelligi potest de Flavii Vespasiani habitudine quadrata, & quod apud Palladium est, *Sint boves novelli, quadratis & grandibus membris.*

Idem de eodem, c. 20. Statua fuit quadrata compactis firmisque membris.

MULIERIS STATURA. Cap. XXXVI.

Quoniam vero decet muliebrem habitudinem graciliorem esse, atq; ea de causa matronales virginalesque columnæ, quarum ratio ad humani corporis similitudinem primum excogitata fuit, proceriores quam Doricæ, quæ viriles nuncupantur. Hinc fit, ut quæ virum decet quadrata facies & habitudo, deceat mulierem, & qui virum probum Quadratum dicimus, mulierem Quadratam, & quadrantariam. Alia tamen ratione prostitutam intelligimus, de quo apud Plutarchum in M. Tullii vita, & apud Tullium oratione pro M. Cælio, quod non à corporis dimensione desumptum sed ab exigua ea stipe, qua parabilis habetur. Sedenim Siculi ad hæc usque tempora meretrices vulgo Quadratas dicunt, easdem Itali reliqui, vel ab obsequio, vel ironice, Bonas fœminas appellitare consueverunt.

De Clodia loquēs Metelli uxore.

ROMA VETUS. Cap. XXXVII.

Et Roma olim quadrata, eaque specie primum ædificata, diuque permansit, ut quadrata Roma dicitur, præcipue locus in palatio ante templum Apollionis, ubi reposita erant, quæ boni omi-

nis

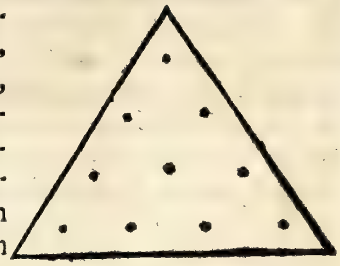
nis causa in urbe condenda adhiberi solita. Saxo autem munitus erat in speciem quadratam. Ejus loci meminit Ennius eo versu,

Est nunc, & quis erat Romæ regnare quadratæ.

DE META. Cap. XXXVIII.

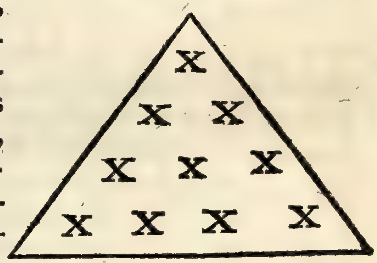
Jam metarum pyramidumq; ratio nos appellat, quarum significata referamus: & quoniam & quadrangulares & triangulares metæ reperiuntur, de quadrangularibus prius dicere incipimus, argumento eo, quod præ manibus erat, invitati.

FINIS.

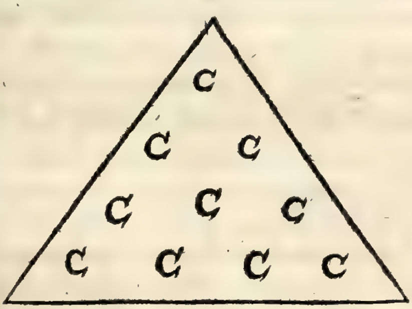

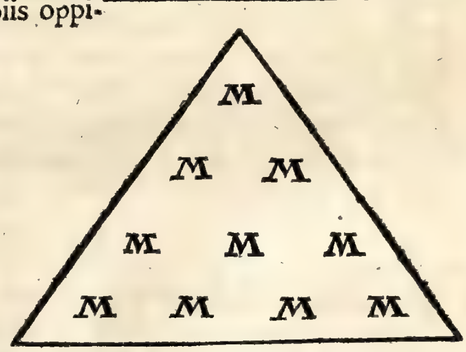
Hinc Æn. 1. His ego nec metas, id est, fines.

Finem hæc aut operis consummationem absolutumq; modum ostendit: siquidem myrias, qui decem millium numerus est, metam astruit. Numerus vero is ab unitatibus multiplicatus, & maximus, & perfectissimus est, adeo ut sumpto ab unitate principio, sit in myriadem finis. Pyramidis enim basis, ut apud Philonem est, longitudine pedum centum, ac totidem latitudine constituitur, quibus juxta quadrati naturam multiplicis, in quem diximus numerum resultat: quem quia perfectissimum esse dictum est, finem itidem & exactum opus meta, & ter multiplicato denario constituta, significare dicitur. Decadis autem vis est quaternarius numerus: secundum enim compositionem à monade ad quaternarium punctis in unum contractis ac supputatis, decas fit. Decies autem decem, centum: decies centum, mille: millia decies, summa perfectissima. Adstipulatur huic perfectioni architectorum etiam commensus, qui perfectionem in denario, quem antiqui πέλειον appellant, collocaverunt. Et Romulus. non ille quidem inter pastores, ut putat vulgus, educatus, sed Stabiis oppido non incelebri literis institutus, & ut Plutarchus attestatur, liberalibus artibus & disciplinis eruditus, ad eam quæ subsecuta est felicitatem ausu minime temerario via sibi adaperta, confirmatis jam rebus, regnoque jam constituto, quæcumque fecit, & instituit, denario finivit numero, ut puta Senatores in x. decurias, urbem in curias xxx. in totidem decurias equites. Principes hastatos & pilanos denario finivit. Annumque demum in menses x. terminavit, quod ad nostram usque diem tributo militibus erogando perduravit. Addunt nonnulli, non temere esse denarium numerum tam pedum quam manuum digitis attributum, & os capitis à mento ad frontem summam, & manus palmam ad Medii usque digiti summum, mensura decies repetita, perfectam cujusque hominis altitudinem dimetiri. Quod vero Mathematici, qui altius Philosophantur, numeri perfectionem alii in senario, alii in septenario posuerunt, alterius est consideratio nis, quam in Digitorum commentario delibavimus, sed ad hos numeros illa nihil attinent. Hujusce perfectionis ergo Ægyptii, reges suos, qui mortales reliquos gloria præcessissent, honorare metis & pyramidibus, quæ sepulchris eorum superponerentur, consueverunt: de quibus, cum

De denario numero.

Nempe ob avaritiam ducum.

cum pleni sint historicorum libri, neque plura super Ægypti rebus miracula celebrentur, quam molium hujusmodi amplitudines, aliquot etiam ad hanc usque diem perdurantibus, rem adeo notam verbosius prosequi superfluum existimavi, si unum illud addidero, Nazianzenum minime respuere eorum opinionem, qui pyramides eas in Ægypto celebriores ab Josippo Hebræo exædificatas putant, ut frumenti conditoria essent, & nomen rei consentire dicit, quod πυρὸν triticum vocant. Nam & Stephanum, in iis quæ Hermolaus Byzantinus compilavit, legas dictas eas ἀπὸ τῶν πυρῶν. Sed fabulam subjungit, ὃς ἐκεῖ συναγαγὼν ὁ βασιλεὺς, ἔνδειαν ἐποίησε σίτου, κατὰ τὴν αἴγυπτον, à tritico scilicet quod undique congestum Rex eo contulerit, penuriaque Ægyptum affecerit, cum Josippi consilium salutare fuerit, ne mortales fame, quæ per tot annos futura erat, absumerentur. Illas porro vulgus adhuc Granaria Pharaonis vocat.

Pyramidum origo & etymon.

A

DE TRINO. Cap. XXXIX.

INter hieroglyphicas has imagines, & trinum, triangularemque pyramidem nonnulli adnumerant, cujusmodi obelisci bases aliquot Romæ vidi, quod mysterium enodare, etsi profundioris ingenii, altiorisque disciplinæ opus esse non ignoro, in quo omnia, ad hoc usque tempus ingenia præstantissima defatigata sunt: non absurde tamen me facturum existimo, si modicum quid umbræ ad commenti hujus rationem ex Philosophorum Theologorumque vetustiorum dictatis, pro re nata breviter tetigero.

B

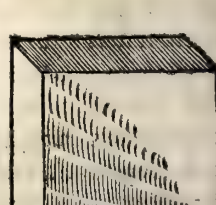
TRINITAS RERUM. Cap. XL.

Unitates in rebus tres, & quæ.

TRes ajunt hi in rebus unitates considerari, ita tamen mutuo connexas, ut unitatis simplicitate minimè discedant. Est enim primum ea in rebus unitas, qua unumquodque sibi est unum, sibique constat atque cohæret, cui quidam ex veteribus adeo favere visi sunt, ut numerum ex natura rerum amovere cogitarint. Est ea secundo, per quam altera alteri res unitur, & per quam demum omnes mundi partes unus sunt mundus. Tertia, atque omnium princeps, est, qua totum universum cum suo opifice, quasi exercitus cum suo duce, est unum. Adest tripartitò considerata unio hæc unicuique rei per suam unam simplicem unitatem, derivatam ab uno illo, quod & primum unum, & trinum simul, atque unum est, à Patre inquam, Filio, & almo Spiritu. Nam & Patris potestas, omnia producens, suam omnibus largitur unitatem. Et sapientia Filii rite omnia disponens, omnia invicem unit & copulat. Mox Spiritus amoris sui vinculo ad Deum omnia convertens, totum opus opifici, nexu charitatis adjungit. Hinc illud Deo inditum amoris cognomentum quo mortales affecti, primo Deum ipsum supra nos, supraque omnia diligere debemus, secundo loco nos ipsos, tertio proximum, sicut nos ipsos.

C

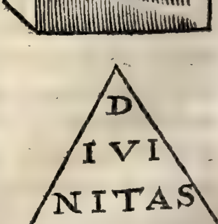
CUBUS. Cap. XLI.

Observatio Mathematica de cubo.

ACcedit huc Cubis ex trigonalibus figuris, quatuor compactus triangulis cujus hieroglyphicum est SUPREMUM NUMEN. Nam cum in Mathematicorum datis punctum referatur ad monadem, linea ad dyadem: utpote quæ ab aliquo tendat ad aliquid, superficies vero sit ternarius, qui figuras inter rectilineas principium habetur, ut quoddam veluti elementum, inde si corpus solitum conficiatur, cubus erit, triangulis quippe quatuor rectilineis in corpus unum coagmentatis atque compactis: ita prima pyramis inter solida emicat, cujus basis tres ostentat angulos. Quartus in ipsius figuræ summitate positus, ut numinis formam, ita & nomen quod Pythagoricos accepit. Addunt Magi, simplex quoque triangulum æquilaterum Divinitatis indicium esse, sive rerum cœlestium effigiem: utpote quod sit sibi æquale, difficulter moveatur, & ad malum declinare non possit.

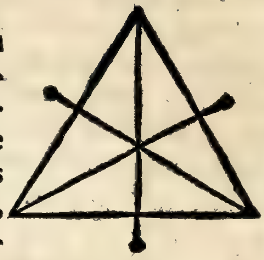
D

JUSTI-

A

JUSTITIA. CAP. XLII.

UT vero trini prosequamur significata, ternarium veteres, ut alibi etiam ostendimus, justitiæ dicaverunt, ut de Pythagoricis disciplinis Plutarchus ait. Injuria siquidem afficere, neque non affici, cum extrema sint, & idcirco vitiosa, justum æqualiter utrimque reductum in medio residet. Sane Pythagorici non numeros tantum, verum etiam figuras deorum nominibus dedicarunt, quippe qui triangulum æquilaterum Minervam appellabant, Verticigenam & Tritogeniam: propterea quod tribus perpendicularibus lineis ab angulis tribus dissecetur.

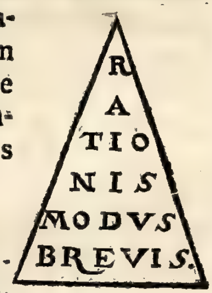
MINERVA. CAP. XLIII.

Cur trigemina Minerva dicta sit.

QUod vero pertinet ad Minervam, trigeminam eam nonnulli faciunt, propter anni tempora, quæ ut sæpe dictum, apud Ægyptios tria tantum fuere: quippe, Ver, æstas, & hyems. Huic etiam tertium uniuscujusque mensis diem dedicarant, cum à Lunæ coitu mensem auspicarentur, ut Sthe- B nis author est. Pallas enim, ut in eorum est Theologia, die tertia orta est. Et eandem & Pallada & Lunam plerique interpretantur. Hæc vero non prius quam tertio à coitu die se videndam exhibet. Quamquam non desunt qui Tritogeniam ea de causa dictam afferant, quod è Jovis capite orta prædicetur. Trito enim Bœotiorum lingua caput appellatur. Sane Diodorus Pallada aërem esse dicit, eumque incorruptibilem, eaq; de causa & virginem deam, & Jovis è vertice editam, confictum esse. Ad hoc facit Horatianum illud:

Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.

Nam cum aër tertium ex elementis locum obtineat, Æthræ, quæ pro Jove accipitur, omnino proxima est, & ternarius illi numerus recte datur. Missa facio quæ multa & varia de palude Tritone Græci fabulantur. Sed illud minime dissimularim, quod Democritus dixisse fertur, Pallada Tritoniam ea de causa nuncupatam, quod præcepta tria ad humanam vitam bene beateq; degendam necessaria proposuerit, bene quidem consulendum, recte C judicandum, juste denique agendum. In quem terminum omnis disciplinæ sanctioris finis dirigitur. Merito igitur ternarius, & triangularis figura ea, quæ lineis æqualibus describitur, & Palladi est, & justitiæ dicata.

HUMANITAS. CAP. XLIV.

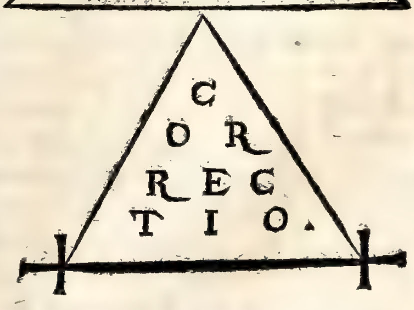
SUnt & alia figurarum triangularium significata, quæ Psellus & libello De dæmonibus interpretatur. Ea libenter apponam, quia cæteris hieroglyphicis videntur minime dissimilia. Æquicrurem enim humanitatis symbolum ajunt, quod quidem una breviori linea descriptum, indicat rationis modulum contractiorem esse, ac perinde multa effugere, quæ percipi non possint.

MORUM DISSOLUTIO. CAP. XLV.

D VEl si una sit linea latiore productioreque, aberrare significat ab institutis, & à recta via, & plus æquo indulgeri quædam cupiditatibus.

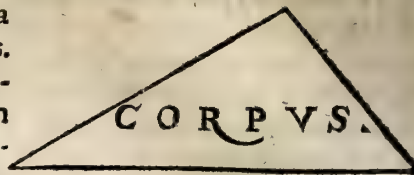
CORRECTIO. CAP. XLVI.

QUæ tamen lineæ si notentur contractæ ad aliarum normam, ostendit, ex perperam actorum pœnitentia vitæque solutioris correctione, fieri nos posse longe meliores, quam antea acta vita fuerimus.

DÆMO-

DÆMONIACA NATURA. CAP. XLVII.

SCalenus autem dæmonum, & malarum poteſtatum figura dicitur, usque adeo inæqualis eſt, & à bono æquo remotus. Componitur autem ex ſenario numero, ſed imperfecto, qui corporeis, & mundi hujus inferioris rebus obnoxius eſt, quod in eo circumſcriptiones corporeæ ſitæ ſunt, per eumque mundus hic inferior compoſitus eſſe imperito eo ſeculo putabatur. Ideoque ajunt ſex genera dæmonum infra lunarum globum inveniri, quorum primum per ſublimiorem aëra vagari tradunt, LELIURON appellatum, quaſi velint igneum ſignificare. Secundum aëreum, quod in craſſiori nebuloſaque regione ſedem habeat. Tertium terrenum. Quartum aquatile vel marinum, à locis & regionibus in quibus oberrant, quarum curam gerunt. Quintum vero ſubterraneum, quod vel noctu, vel in puteis, & antris, & hujusmodi locis frequenter apparet, ne antrum Nurſiæ fabuloſum eſſe credamus, aut quem Divi Patricii puteum in Hybernia memorant. Nam & cumis & aliis pleriſque locis reſponſa in antris dari ſolita, totius antiquitatis teſtimonio perſuaſum eſt. Sextum & ultimum eſt lucifugum, imperſcrutabile ac tenebricoſum penitus, algorique perpetuo damnatum. Id vero dæmonum genus modis omnibus mortales infeſtare creditur, Stygioſque latices hauſtos ſpargere, unde calamitates, peſtes & fames conſequantur. Adduntque hujusmodi rerum periti nomina, Actæum, Megaleſium, Ormenon, Lycum, Nicona, Mimona, Alaſtoras alios, alios Palamnæos appellatos, à quibus omnia in homines incommoda congerantur. Sed hæc fortè plus nimio homini ſublimium rerum cupidiſſimo, cum πάρεργα futura ſint omnia quæ de dæmonibus loco hoc afferre voluerimus. Multiplices tamen eorum figuras & apparitiones, variis rerum & animalium imaginibus conſpicuas, toto opere, ubi hieroglyphicum tale aliquid depoſcat minime diſſimulavimus.

Sex dæmonum genera.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XL.

DE IIS QUÆ PER VESTES ALIQUOT SIGNIFICANTUR,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD JANUM VITALEM PANORMITANUM.

NOn parva quidem de cauſa, Jane mi jucundiſſime, Leo X. Pont. Max. quam primum tuum de Trinitate poëma legit, ingenio & eruditione tua delectatus, pietateque in primis commendata, præclara tibi munera dari juſſit, in quibus fuit & Palatinæ veſtis ornatus, ut inter amicos admiſſum eſſe te, virtutis & optimarum artium ergo, omnibus innoteſceret, tuque ad diſciplinarum ſtudia in dies magis incitarere. Quæ mihi tam jucunda acciderant, ac ſi omnia & iis longe majora in me collata eſſent, qui tot annos amorem erga me tuum habuerim exploratiſſimum, quemque ego ſemper ob ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores, ſingularem animi tui integritatem, fratris loco dilexerim. Itaque cum ex remuneratione hujusmodi, quæ tibi obtigiſſet, magnam ego lætitiam concepiſſem, incenſus ego quoque ſum tanti Principis æmulatione, ut ipſe quoque grato erga te animo

A *animo essem, pro voluptate ea, qua me tuo de commodo, addam etiam honore, affectum sentio. Qualescumque igitur essent opes meæ, ex iis aliquid ad te mittere decrevi. Atque ubi horrea aperuissem, vestes aliquot hinc tibi deprompsi, non eas quidem Luculliano sumptu magnificentiaque comparatas, neque Mileti textas, neque, ut Pontificiæ illæ vestes erant, Tyria purpura saturatas, sed quales ex Ægypto me attulisse non ignoras, in quibus scilicet mira conspicitur parsimonia. Sunt enim vestes labore omnino curaque aliqua contextæ, sed materia admodum parca, junco quippe omnes papyraceo, ut facile contemni possint ab iis qui nostri temporis luxum deliciasque consectantur, quibus nil facere videtur ad cultum, nisi quod carissime venierit. Utcumque tamen, habendæ tibi sunt qualesquales fuerint: quas si foris in conspicuo uti verecundabere, certe, quæ tua est moderatio, domi tibi usui esse poterunt. Non enim puto te ita repente superbum evasisse, ut quamvis Pontificia in purpura tibi merito placeas, si quid tamen manibus meis elaboratum acceperis, id sis aspernaturus. Sed jam quid hoc sit supellectilis, explicemus.*

B

DE PILEO. Cap. I.

QUemadmodum in unaquaque re nihil est capite prius, ita vestium aliquot significationes dicturi, à pileo, quod præcipuum est capitis integumentum convenienter incipiemus.

NOBILITAS. Cap. II.

Hinc forsan mos ut qui Magistri doctoresque titulo honorantur, pileum accipiant.

Memta. l. 13

NImirum vero is apud Græcos nobilitatis indicium fuit, hique ea de causa Ulyssis caput pileatum fieri solitum autumant, quod magna scilicet ab utroque parente nobilitas illi obtigisset. Nam apud Ovidium eam ita in Ajacem oggerit:

Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
C *Vix ea nostra voco: sed enim quia retulit Ajax,*
Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis author
Jupiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Acrisius illi,
Jupiter huic: neque in his quisquam damnatus & exul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in utroque parente.

Mos pugnandi Laconum. Nam pileus libertatis symbolum, & ad pileum vocare, id est, ad libertatem.

Quod vero Castorum quoque capita pileata pingerentur, nil aliud sibi velle tradunt, nisi ut indicio esset, eos fuisse Lacones. Hos vero pileatos pugnare mox fuit, quo indomitum animum adversus barbaros Reges & tyrannos significatione libertatis ostentarent. Quique aliquot ab hinc annis Venetias confugerunt Græci, extorres à Turca facti, nobilitatem suam & ingenuam libertatem unanimiter pilei illius gestatione profitentur.

D

LIBERTAS. Cap. III.

Tib. Claudii, Antonini, Caracallæ numi.

PAssim enim in numis videas pileum ipsum cum inscriptione LIBERTATIS, ut in numo TIB. CLAUDII, in quo simulacrum est dextera pileum gestans, levam expassam habens, cujus inscriptio est, LIBERTAS AUGUSTA. In Antonini item numo pileus à manu dextera pendet, læva hastam tenet, inscriptio, LIBERTAS COS. IIII. Sed in Caracallæ numo libertas ipsa præter virgam, & pileum, stellam etiam habet ante sitam. Aliter libertatis argumentum figurabant per sigilla quatuor,

expeditis pedibus gradientia, quorum secundum & quartum fasces & secures alligatas gestarent, A cum inscriptione, BRUTUS. Unde apud Virgilium legas,

Æn. lib. 6.

—— Animamque superbam
Ultoris Bruti fascesq; videre receptos.

Ab altera parte fœmineum caput est, cum inscriptione, LIBERTAS. Sed hoc nimirum in historiæ memoriam, quod exactis Regibus, partaque libertate, Consularis magistratus annuus authore præcipuè Bruto sit constitutus.

LIBERATORES PATRIÆ. CAP. IV.

Dion. l. 47.

QUod vero in alterius Bruti numismatis cernere est pugiones duos adjecto pileo, Dion ex hoc Brutum & Cassium patriæ liberatores indicari dicit. Nam pugio cædem patratam omnino significat, pileus vero libertatem. In numo quodam argenteo venerandæ antiquitatis observavi fœminea capita ab utroque latere singula, simplici quodam modo capillos collecta, in quo nihil aliud scriptum quam LIBERTAS. In numo Ser. Galbæ simulacrum est cum jaculo & pileo, cujus inscriptio est, LIBERTAS PUBLICA. Eadem in Nervæ numis aliquot habentur. Apud historicos legas servos nonnumquam ad pileum vocatos, ut apud Livium XXIIII. *Postero die servi ad pileum vocati*, hoc est, promissa concessa ve servis libertas. B

Ser. Galbæ & Nervæ numi.
Servi ad pileũ vocati. Et apud Suetonium in Tiberio.

SERVILIS IMPROBITAS. CAP. V.

Hæc ab A. Gellio lib. 7. c. 4.

SEcus vero intelligendum de servo pileato. Nam cum imposito pileo venundabantur, nequam & improbum esse servum innuebant: significabat enim venditorem dominum nihil super eo polliceri velle, quod postmodum ad præstandum cogi posse, evolvebatque ita se ab omni vinculo, quod posset ad redhibitionem trahere, de quo vide apud Cælium Sabinum, & alios.

THEODOSIANI. CAP. VI.

SPectandum etiam erat trium ordinum Theodosianorum insigne, sub militum Præsentiali merentium, qui dimidium quiq; simulacrum humanum in clypeo gestabant, idq; manibus ab utraque parte porrectis, quorum dextera vinculum, sinistra pileum prætendebat: quasi vellent innuere, contumacibus se vincula injecturos, obsequiosis libertatem donaturos. Sedenim de primis in Vulpis commentario diximus. C

SECUNDI THEODOSIANI. CAP. VII.

IN eodem Canone, quæ apud insignes Maffæos Romæ vidi, gestamen erat, luteus taurus ad viridantis monticuli radices pictus, in summo vero collis vertice dimidius Æthiops de extera manu lorum, læva pileum prætendebat, passis hinc & inde manibus: id ipsi quoque indicantes, in sua esse manu captivos facere, & libertatem indulgere. Gestabant insigne hoc secundi Theodosiani. Ipsa vero palmæ facies hyacinthina, quasi cœli colorem præ se ferebat.

TERTII THEODOSIANI. CAP. VIII.

Ut Scipione L. Terentio & T. Quintiũ Romani liberati. T. Livius lib. 4 de bello Macedonico.

ERant & tertii ejusdem nominis, ejusdemq; ductoris, quorum parma in hunc modum facta præferebatur. Margo hyacinthini coloris circulo aliquantulum lato circumductus, sub quo alter contiguus angustioris spatii: inde facies media rubra, ab ima cujus parte albus erigebatur cippus in angustum superne desinens, qui Lunæ speciem, cornibus sursum versis sustentabat. In medio parmæ insidebat Lunæ albus identidem circulus, cujus centrum late fusum nigri coloris erat. Supra circulum eadem dextera loro, sinistra pileo munitis. Illud addam, eos Imperatoris triumphantis currum pileatos sequi solitos, qui fuerant è servitute manumissi. D

TRIPLEX LIBERTAS. CAP. IX.

ANimadvertendus apud Ausonium locus, eo versu,

Triplex libertas, capitis minutio triplex:

quod

A quod nonnulli legendum arbitrantur, *Capitis munitio triplex*, pro tribus pilei speciebus, vel triplici eorum conditione, qui pileum assequerentur. Sedenim minutio, inferius ostendemus, longe castior est lectio. Quod vero attinet ad libertates, tres manu mittendi rationes erant. Prima, qua majorem & justam libertatem consequebantur, ita ut etiam cives Romani fierent. Altera, qua Latini fiebant, ex lege Julia Norbana. Postrema, qua in ordinem deditítiorum ex lege Ælia Santia adscribebantur. Tres has manumittendi species tangit Boëtius primo Topicorum commentario. Apud Tacitum duas tantum institutas reperias. Quas vero Boëtius enumerat, sunt, census, vindicta, testamentum, de quibus apud Jurisconsultos copiosius, de his Plautus, Cassina: *Tribus*, inquit, *conduci non possum libertatibus, quin ego hodie illis comparem magnum malum*.

Tres manumittēdi rationes.

FLAMINES. Cap. X.

SAne pileus apud Romanos Sacerdotii symbolum semper fuit. Nam Flamines à Numa constituti, quasi pileamines dicti, quamvis nonnulli arbitrētur à Flammeo, quod est capitis tegumentum, B appellatos. Nam & infulæ, & mitræ, & amictus alii atq; alii sacrificulis attributi: sedenim ut in Sacerdotio pileum præstare fateamur, Fabii Pictoris authoritas facit, qui Flaminem ait non posse esse sub dio sine pileo, sub tecto autem, ut libebat: quem quidem morem in sacerdotio etiam nostro servari nemo non videt. Domo enim provehi præsulem sine pileo, nefas habetur.

Flamines unde dicti.

HIPPOCRATES. Cap. XI.

ANte alias autem antiquorum statuas Hippocratis imago pileata celebratur, eoq; habitu multis locis erecta. Ex eo nonnulli hieroglyphicè interpretati sunt partem eam custodiendam, in qua, tanquam in domicilio, princeps animus resideret, totaq; intelligendi vis collata esset. Alii ex Græcis solam hominis nobilitatem inde intelligi volunt: utpote qui cognationem ab Appolline & ab Hercule traheret. Nam eum ab Æsculapio oriundum senatus Atheniensis testatus est publicis etiam monumentis. Id vero si ad libertatem referamus, cui potius Liberatoris nomen accommodare debeamus, quam illi, qui tot mortalium corpora morbis tot obnoxia liberavit, & bonæ restituit valetudini, C sitque humanæ incolumitatis author appelandus, si merito tum titulo honestare voluerimus? Non defuere tamen qui rem maligne admodum interpretarentur, & quod illi honoris causa datum erat, modo calvitium, modo imbecillitatem capitis, modo quid iis inanius tradiderint inde significari. Quod quidem de Pericle memoriæ proditum est, qui ea de causa pileo uti consueverit, quia capite esset supra modum acutiore, unde ab æmulis σχοινοκέφαλος appellabatur. Hinc etiam, ut alibi diximus, statua ejus cum casside posita. Formam tamen hanc, quæ dedecori nonnullis adscribitur, Genuenses honorificam, & adeo ingenuam ducunt, ut obstetrices statim nato puero nihil diligentius curent, quam infantuli caput tenerum, palmis digitorum complexu complicatis, adstrictum producere, & fasciis colligatum, donec solidius fiat, conservare.

Pileata Hippocratis imago quid.

Caput instar junci acuminatū

Genuensiū obstetricū mos.

FORMA PILEI. Cap. XII.

ANTIQUA vero forma pilei est, quam Lucianus in Dipsade describit, dimidium quippe corticis alicujus ovi. Nam apud Garamantas ex struthiorum ovis singulis in æquas partes dissectis, D bini fiunt pilei. Tanta ibi est ejus ovi magnitudo, eoque capitis tegumento populi illi sibi plurimum applaudunt. Eo porro pilei figura est in numo, quem Imp. Gordianus Pius Fel. Aug. cusit, cum signo ab altera parte, cujus læva hastæ toto cubito surrecto innititur, dextera pileum ea qua dictum est forma prætendit, inscriptio, LIBERTAS AUG. Non negarim tamen in aliquot munumentis, ubi signa majora sunt, extremum pilei marginem paululum sursum versus inflecti, ut in statuis aliquot observavimus, præsertim Mercurii. Sed & numismata pleraque eam pene speciem ostendunt. Variatum autem apud has & illas nationes, ut alii marginem dilatarint, tam pluviis amoliendis, quam sereno umbris captandis: alii cavam partem presserint, alii alte sustulerint, eamq; acuminatam, alii produxerint, alii planam esse maluerint. Neq; tamen nescius sum pilea apud Romanos ex lacernis cæsis consui solita, quod & apud Papinium & Martialem habetur, quem morem longo antiquatum tempore, nostra ætas

Gordiani numus.

Vt Hispani *Ut Galli.*

revocavit, pileamque elegantissima ex consutis panni frustulis quatuor, tam ad ornatum capitis, quam etiam ad umbellæ usum fecit, non ea tamen ovi singula dimidii speciem referentia, sed quatuor veluti costis ad quatuor instar mundi cardinum assurgentibus divisa, ita tamen ut quarta desideat in plicam, quasi polum describat, quem

Georg. lib. 1

Sub pedibus Styx atra videt maneque profundi:

argumento, nos cœli semper memores esse debere, cujus figura quadam capita contegamus. Sacerdotes vero hoc plurimum utuntur capitis tegumento.

DE INDUMENTIS. Cap. XIII.

QUantum vero ad reliqua pertinet indumenta, cum multi materiam eam pertractarint, nobis non est consilium singula recensere, sed pauca admodum quæ vel remotiora vel ab aliis diversa videbuntur, & aliquid sapiant hieroglyphicum.

ROMANUS. Cap. XIV.

Togatæ & Palliatæ Comœdiæ.

Æneid. l. 1.

MIssam itaque faciemus togam, cujus figuram Quintilianus satis explicavit, cum nulli non innotuerit per eam ita Romanum civem indicari, quemadmodum per pallium Græcum hominem. Unde Latinæ Comœdiæ, in quas scilicet Latinæ personæ inducuntur, *Togatæ* vocitantur, *Palliatæ* vero, quæ per Græcas personas aguntur. Sed hoc Virgilius explicavit, cum dixit:

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.

CIVILIS. Cap. XV.

Epistola 1.

AT eum quidem Romanum per togam intelligebant, qui civilia negotia tractaret, sive, ut diceret Horatius, *civilibus undis mergeretur.* Unde Martialis: *Toga rara, mens quieta.* Nam Marcellus vestimentum eam esse tradit, quo amicimur in foro negotiaturi. Cæterum toga non solum viri, sed etiam fœminæ utebantur. Varro de vita populi Romani, ut apud eundem citatur, de togis loquens: *Ante enim olim fuit commune vestimentum & diurnum, & nocturnum & muliebre, & virile.* Hinc apud Propertium legas:

Tertulliani dictum memorandum.

Sive togis illam fulgentem incedere Cois.

Tertullianus cum notaretur, quod indumenta Romana fastidiret, pallioque potius vir tantus uteretur homo minime ambitiosus, causam tuetur suam, evitareque se eo habitu & impensam & incommodum respondet, cum toga vestis sit admodum onerosa. ait enim: *Conscientiam denique tuam perrogabo, quid te prius in toga sentias, indutum, anne onustum? habere vestem, an bajulare?*

PAX. Cap. XVI.

In toga, dignitatis principatus est datus. Cic. 1. offic.

QUoniam vero ea quæ domi fieret Reipublicæ administratio, vel civilis vitæ negotiatio, longe diversa videtur à bellicis negotiis: inde factum ut pro pace nonnumquam toga acciperetur, quippe cum de ea vitæ ratione dicatur, quæ pertinet ad forensia.

BELLUM. Cap. XVII.

Per togã & sagum hominum distinctio. Hinc Cicero in Philippicis ad saga ire pro ad arma procurrere. 6. 7. 8. & 13. hinc sagati, i. e. armati.

SEd sagum cum militare omnino sit indumentum, cujus scilicet usus expeditiorem ad itinera & negotia hominem reddit, pro bello poni solitum. In arma togæ apponuntur, de quo celebre illud Ciceronis dictum *Cedant arma togæ.* Nam ad hunc usque diem nationes pleræque, præsertim Galli, viros militiæ deditos brevis indumenti vocabulo designant, cum Sacerdotes, legum professores, ac negotiis civilibus deditos, longæ vestis nuncupatione describant, ita duplex hominũ genus distinguentes, quemadmodum veteres per togam & sagum varia hominum studia significabant Facit ad hoc Tullianum illud ad Cæsarem juniorem lib. Epistolar. 1. *Prid. Nonas Feb. cum ad te literas mane dedissem, descendi ad forum togatus, cum reliqui consulares sagati vellent descendere.* In Canone autem illo, ut hoc κατὰ πάρεργον, non importune tamen inseramus, qui apud Maffæos Romæ habetur, de Militum

Roma-

A Romanorum ordinibus, nuncupationibus, vexillis,& gestaminibus, ad Theodosium & Valentinianum inscripto,lata de Thoracomacho indumento laneo Lybicis pellibus cooperto mentio est. Sed usitatissimus semper fuit corii usus in militaribus tegumentis. Hinc apud Maronem nonnulli,

Æneid. l. 7.

——Lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti, vestigia nuda sinistri
Instituere pedis, crudus tegit altera pero.

BLEBECULA. XVIII

Tunica autem, plebeculæ signum erat, eaque etiam servi utebantur. Vulgatissimum enim est, Tunicatum aliquem ex Romana plebe significari. Unde Horatius,epist.lib.1. epist.7.

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Quæ vero esset tunicæ species, Nonius explicavit, cum sine manicis eam esse dixit,& plurimum talarem sine manicis esse ostendit,indumentum aptum ad opera facienda,eaque gens otii propemodum nescia erat. Hinc Virgilius vulgo gratulaturus, manicatos irridet, utpote minus idoneos qui bella B negotiave, aut artes ullas tractent. Numanum enim Latinum hominem sui generis strenuitatem jactantem, & imbelliam Phrygibus objectantem, ita loquentem inducit:

Vulgus imperitū & tunicatus populus transeuntes nomine vocat. Corn.Tac. in lib. de Oratore.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Æneid. l. 7.

ILITHYIA. Cap. XIX.

Sed ut antiquiora repetamus, Atheniensium institutum fuisse Pausanias tradit, ut Ilithyiæ simulacra ad imos usque pedes contegerentur. In Divinis vero literis tum tunica,tum color ejus hieroglyphice consideratur. Pontifex enim præter interiorem tunicam,quæ fit ex lino,materia quippe terrestri,Podere etiam vel hypodyti dicamus hyacinthino induebatur. Cœlestis enim color,dubio procul est hyacinthinus, monimentoq; est cœlestia demum meditanda, cœlestia tractando,cœlestia discutienda,totamq; mentis agitationem circa ea,quæ cœli sunt exercendam. Sunt vero interpretes, qui non Hypodytin,sed Epandytin edidere, quod indumentum signat quod superinducitur, nimirum enim hypodytis interior est tunica, quæ primam nostram indicabat generationem, ut apud C Hierosolymitanum Hesychium. Alii exponunt,quia hominem ostendunt interiorem : alii tunicam hujusmodi justitiam interpretantur.

Hypodytis Pontificis indumentum.

DE PODERE. Cap. XX.

Est autem poderes, ut Eucherius, sacerdotalis vestis linea, corpori penitus adstricta,eademque talaris, ἀπὸ τῶ πόδων appellata ποδήρης, quæ & subucula dicitur. Per hanc igitur, quippe quæ vestimentis aliis subjiciebatur, doctrinam sacratiorem intelligi veteres Theologi tradiderunt. Exodo :
Et fecerunt vestimentum poderum sub umbone,opus textile, totum hyacinthium.

Exod. c. 28

PUDICITIA. Cap. XXI.

Quod vero in numis & monumentis aliis antiquis velatæ nonnumqum facies observantur cum inscriptione PUDICITIÆ, non tam ob flammeum,quo novæ nuptæ faciem obnubere solitæ sunt, cum ad virum traducerentur,unde illis nuptarum nomen, quam ob historiam institutum crediderim, ut ita fieret. Ab Icario enim Penelopes patre simulacrum ejusmodi dedicatum Pudori ferunt, D Græcique historiam super hac re hujusmodi conscripsere. Cum Icarius ab Ulysse frustra contendisset, ut Lacedæmone habitare mallet,id demum filiæ persuadere conatus est, cumq; acrius instaret, ne se desereret, Ulysses jussit ut ea sponte sequeretur,aut cum patre,si gravaretur, Lacedæmona rediret: Penelope obtecta facie, nihil quicquam respondebat, quare pater intellecta filiæ sententia, eam dimisit, & in facti monumentum, eo loco pudoris simulacrum erexit, quod in Laconia spectabatur. In numo, cujus inscriptio est, SABINA AUGUSTA HADRIANI AUG. ab altera parte dea sedens velo faciem cooperta, digito dexteræ indice ad jugulum admoto conspicitur, cujus inscriptio est, PUDICITIA. In alio Herenniæ muliebre sigillum sedens cum conto in lævam ulnam jacente, dextera velum ante faciem obducit, inscriptio est, PUDICITIA AUG. In eo quoque, cujus literæ ab una parte sunt, MARCIA OTACIL. SEVERA AUG. ab altera sigillum est,quod velum in faciem

Sabinæ Adriani Aug. & Herenniæ numi.

 præten-

prætendit, cum simili inscriptione, PUDICITIA AUG. In altero ejusdem Otacillæ cum eadem inscriptione & specie, quæ velum eodem modo prætendit. læva radium tenet, sed nomen ita scriptum est, MARTIA OTACIL. SEVERA AUG. cum in altero MARCIA per C literam in ordine quartam, habeatur, quod quidem ostendit, eo quoq; tempore eamdem fuisse pronuntiationem literæ T, quæ nunc est, cum post I vocalis altera subsequitur. Quamvis ętate nostra fuerint publici non postremi nominis professores, qui longe aliter sentirent, blesitatemque eam in T litera suapte vi sonora, pervicaciter abhorruerint. Sed enim puto ego variatum in numis, quia alii Marciæ nomen à Marco, alii à Marte deductum existimarint. Sed ut ad Flammeum redeamus, quo nova nupta olim cooperta ducebatur ad virum, crocei coloris id plurimum fuisse comperio, ut apud Maronem, Cyri:

Flammeum novæ nuptarum.

Æneid. l. 1.

Ut tibi Corycio glomerarem flammea luto.

Ibidem.

Idem alibi pro maximo negotio habet, venerabile matronalis ornatus donum celebrare:

Circumtextum (quippe) *croceo velamen acantho,*
Ornatus Argivæ Helenæ, quos illa Lycenis
Pergama cum peteret, inconcessosque hymenæos
Extulerat, matris Ledæ venerabile donum.

Neque satis semel hoc dixisse, sed paulo post mirari Tyrius ait:

Pallamque & pictum croceo velamen acantho.

Sed & cultus cōcessus atq; magnificus addit hominibus authoritatem.

Euchius l. 8. Instit. orat.

Hoc illud est quod Cyprianus ait, continentiam & pudicitiam non in sola carnis integritate consistere, sed etiam in cultus & ornatus honore, pariter & pudore. Solicitus admodũ in hac re Tertullianus mihi videtur, qui non solum velamen hujusmodi *Armaturam pudoris* vocat, *verecundiæ vallum, sexus fœminei murum, qui nec suos emittat oculos, nec admittat alienos*, verum etiam modum præscribit, ad quem velaminis istius forma produci debeat: *Quantum*, inquit, *resoluti crines occupare possunt, tanta est velaminis regio, ut cervices quoq; ambiantur. Ipsæ enim sunt quas subjectas esse oportet, propter quas potestas supra caput haberi debet. Velamen jugum illarum est. Deniq; bonum esse*, ait, *ut mulier usq; ad lumbos à capite veletur. Judicabunt nos*, addit, *Arabiæ fœminæ Ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut uno oculo liberato contētæ dimidiam frui lucem, quam totam faciem prostituere: mavult enim fœmina videre quam videri.* Nam & qui Flammeum describunt, vestem alii, tegmen alii esse dicunt, quo matronæ capita tegebant, dictumq; volunt à Flaminica, quæ uxor Flaminis erat, boni ominis causa, quippe cui usque adeo injuncta erat pudicitia, ut uni illi divortium facere non liceret. Sanctissimumque præceptum est apud Christianos fœminis, ait Adamantius ex Paulo, ut cum orant, habeant velamen supra caput, propter Angelos, qui sanctis assistunt, & in Ecclesiis versari delectantur: quos quidem nos, qui sumus peccatorum sordibus inquinati, videre nequaquam possumus.

ALBATÆ. CAP. XXII.

Albæ vestes quid notāt. Sic Cicero 1. lib. de legibus Color albus præcipue decorus Deo. Et si peccata vestra purpuræ instar rubuerint admodum nivis à albabo. Esaiæ. c. 1.

IPsi vero colores etiam hieroglyphicum quid sapere videntur. Nam Flamen, ut Varro tradit, cum Jovi sacra ferebat, totus albatus erat, & pileum etiam gestabat album. Magi sane in Perside dicebāt. Deum ipsum non delectari nisi albis vestibus, quod ego ex Salomone desumptum crediderim, qui dum morum candorem, & animi puritatem persuadere intendit: *In omni tempore*, inquit, *candida sint vestimenta tua*, utpote qui ætatem nullam, officium nullum, nullum otium & negotium toto vitæ tempore sinceritate & innocentia vacuũ esse debere præcipiat: ita enim sacræ literæ vestimenta accipere consuerunt, ita veterem hominem exuere admonemur, ita qui nuptiali veste non ornatus, convivio nuptiali Regis discumbere ausus erat, ad crutiatum in vincula conjicitur.

VESTALES VIRGINES. CAP. XXIII.

QUæ vero suffibulo amictæ sacrificabant, virgines Vestales erant. Fuit vero suffibulum vestimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum, quod illæ in capite sacrificātes habebant, idque sub mento fibula comprehendi solebat, unde nomen. Eadem pene specie qua sufficulum erat, Romanæ matronæ nunc utuntnr, cum domo exeunt, pudicitiæ simul & pietatis, quæ duo in illis egregie vigent, indicia & vera & manifesta.

LIBER-

A

LIBERTAS. CAP. XXIV.

Libertos manumissione accepta, alba veste decorari solitos id ostendit, quod apud Tertullianum legitur de famulo libertate donato. Atqui & vestis albæ nitore, & aurei anuli honore, & patroni nomine ac tribu mensaque honoratur & alibi talia, ut adversus Marcionem lib. 5. *Et sacra tinctura candidatis mos fuit albam vestem induere*, de quibus eleganter Pontius Paulinus:

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niveos, corpore, corde, habitu.

Neque minus luculenter Fortunatus:

Candidus egreditur nitidis exercitus undis
Atq; vetus vitium purgat in amne novo.
Fulgentes animus vestis quoq; candida signat,
Et grege de niveo gaudia pastor habet.

Et quoniam per hebdomadam Paschatis una tingi plures consuerunt, ea de causa feriæ illæ, quæ ad hoc omnes institutæ sunt, & quæ subsequitur hebdomada. *In albis* adhuc appellatur. Erat vero signum quoddam manumissionis, de quo supra dictum.

B

MODESTIA. CAP. XXV.

Erat & modestiæ signum alba vestis, animiq; qui præsentibus æquus, nihil ulterius tentare videatur: uti purpura ambitionis, animique sublimis & vasti, amplitudinis, magistratusque summi. Sane cum apud Alexandrum quidam Antipatri parsimoniam atque modestiam commendaret: *Foris*, inquit Alexander, *albo utitur pallio, intus vero totus est purpureus:* fictam notans in homine ambitiosissimo, qui maxima quæque appeteret, parsimoniam.

Hinc candidati cultu integritatem præ se ferebant in Magistratus petitione.

LEGES, VETUS ET NOVA. CAP. XXVI.

Sed ut ad nostra redeamus, Canticorum cantico legitur, *Fratruelis meus albus & rubicundus*, quo loco Divinarum literarum interpretes, per colorem album Legem veterem intelligunt, per rubicundum prædicationem Evangelii, utrumque autem in Christo: ipsius est enim Lex, ipsius Evangelium. Sane ubi Levitico de cicatricibus agitur, *albam*, ajunt, *cicatricem* Legis transgressionem significare. Ita illi omnia hieroglyphice sunt intelligenda.

Cant. c. 5.

C

DE STOLA. CAP. XXVII.

Stolam apud veteres invenias matrimonialis pudicitiæ signum, de qua Tertullianus plura. Ovidius amoris & impudicitiæ præcepta daturus, quo se tamen verecundum assimularet, ait:

Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
Quæq; tegis medios instita longa pedes.

Hinc Tibullus, Impediat crines nec stola longa tuos

BAPTISMUS. CAP. XXVIII.

Evangelii vero locum, *Cito proferte stolam primam*, pro juvene perdito, qui redierat in viam, veteres aliquot Theologi accipiunt pro baptismo, ut apud Eucherium. Supra vero exeuntibus à baptismatis tinctura, vestem albam parari ostendimus.

Luc. 15.

D

DE ATRATIS.

SACERDOTES ÆGYPTII. CAP. XXIX.

Contra vero nostrorum mores, sacerdotes Ægyptii, cum supplicabant, nigris utebantur vestibus, neque alias quam nigras vestes eum decere arbitrabantur, qui diis preces allegaret: quippe ut terram ipsam supplicare significarent, ex qua mortales conformati sumus. Ea vero apud ipsos nigra figurabatur.

CERES ET FALACRALIS FLAMEN. CAP. XXX.

Et Cereri nigra vestis apud Arcadas induebatur. Et Falacralis flamen nigro utebatur pileo: erat enim Plutonis: cui cum immolabant, vestibus utebantur nigris, quem colorem ajunt inferis diis dedica-

Etiamnum virilis hodie.

dedicatum. Et lugentium vestis maxime nigra erat, unde eas Varro Anthracinas vocat, quasi carbonarias velit dicere: ἄνθρακες enim Græce, Latine carbones appellantur.

ÆRUMNOSUS. CAP. XXXI.

Saccus seu sacciū, quid Hebræis.

Apud Hebræos luctus supremæque mœstitiæ indicium vestis erat saccus, & Saccium appellata, humilis illa quidem, abjectæ utilitatis, & informis, quæ quidem induta calamitatem, qua quis oppressus esset, indicabat, conscissa vero lætitiam. Genesi, ὁ δὲ Ἰακὼβ σακκίον ἐξαψάμενος, ἐν τῇ λύπῃ βαρὺς ἐκαθέζετο, *Jacob autem saccium indutus, magnitudineq; mœroris humi oppressus assedit.* Sunt qui cilicium interpretentur, Sed & Græci Sacci vocabulū usurpant Utcumque, vestem hujusmodi induere consuerant, cum in ærumnas, quæ omnem superarent consolationem, incidissent, qua demum levati saccum discindebant. Unde Psalmo trigesimoquinto legas: *Ego autem cum mihi molesti essent induebar sacco, & macerabam jejunio animam meam.* Eodem autem significato color niger luctum, & quam Theologi nostri facti pœnitentiam vocant, indicare plerisque locis manifestum. Nam atratas in luctu vestire, à rerum primordio ad hoc usque tempus unanimi omniūm consensu factum. Tum illud Levitico celebratur, *Si non capillus niger fuerit*, quod exponunt: si nullum pœnitentiæ signum per lachrymas dederit, aut aliquem omnino mœrorem præ se tulerit.

MAPPA. CAP. XXXII.

Mappæ usus.

Et mappa veli genus, quod mensis insternimus, quoque abstergendis manibus utimur, hieroglyphicum [illegible] adepta est, si quidem ea signum erat in ludis, quo Equi de carceribus excitati cursum arripiebant: mittebat enim Prætor eam cum signum daret, quod nunc clangore tubarum significatur, de quo apud Martialem habes:

Cretatam Prætor cum vellet mittere mappam.

Nero libertos suos id facere voluit, quod tanto apud veteres honori ducebatur. Nam apud Livium legas VIII. ab Urbe cond. L. Plautio Prætore gravi morbo detento, Dictatorem creatum fuisse, qui ludis Romanis signum daret quadrigis emittendis: qui eo ministerio functus, Dictatura se abdicavit. Hodie quoque, mi Jane, Romæ munus id ad ornatissimos viros defertur. Nam, ut non ignoras, Angelus Cæsius Advocatorum facile princeps, & Cardinalis pater, & nobilissimus vir Petrus Menus, tam eruditione, quam domestica celebritate insignis, duo S. P. Q. Romani Cancellarii (is enim titulus apud omnes Europæ Principes inter honoratiores hodie celebratur) inter alia præfecturæ tam præclaræ munera, cursorum in stadio emittendorum etiam negotio præficiuntur.

PALUDAMENTUM. CAP. XXXIII.

Sed & lictores authore Livio.

Tribunum, vel Præfectum, aut Præsidem aliquem ex habitu significare qui volebant, imaginem ejus paludamento insignem faciebant. Erat enim paludamentum vestis militaris, quo Duces, Tribunique, & Præfecti ad id munus electi, cum in provinciam proficiscebantur, uti consuerunt, indeque Paludati dicebantur, quemadmodum milites præcincti. Paludamentum Nonius chlamydem mox appellatam dicit, sed id quoque antiquum nomen. Sed enim, omnia militaria ornamenta, paludamenta dicebantur. Unde Verrio libris auguralibus: Paludati, armati ornatique sunt.

RUBICUNDA. CAP. XXXIV.

Rubicunda vestis, tunica vel pallium deprompta, pugnæ acieive committendæ hieroglyphicum apud Romanos habebatur, de quo in Marcello, & in Pompejo, & in M. Bruto, Plutarchus.

LÆNA. CAP. XXXV.

Æn. lib. I.

Et læna vestimentum militare, quod supra omnia vestimenta inducebatur, de qua Maro:

Tyrioq; ardebat murice læna:

Id vocabuli à Græcis dubio procul mutuo sumptum, qui genus id indumenti χλαίνας dicunt.

VERSICOLORIS. CAP. XXXVI.

Et lasciviæ etiā, ideoq; fœminis prohibitæ.

Versicoloris vestis adolescentiæ hieroglyphicum est. Eaque de causa veteres Comici adolescentis personam versicolori veste indutam, in scenam inducebant: ut scilicet ingenii volubilitatem

A litatem, cupiditatumque varietatem, in ea ætate præcipuam commonstrarent. In Josippo vero puero per versicolorem vestem doctrinarum & virtutum copiam, quæ jam ex ejus indole concipiebatur, intelligit Adamantius. Quod vero lex nostra præcipit, vestem ex duobus textis non induendam, eo respicit, quod minime debeas Christum adorare simul & dæmonas: id enim est abominabile vestimentum. Non vult enim hominem semel Deo dicatum, diabolicis sese immiscere negotiis, neque simul orationibus incantationibusque vacare, & hujusmodi alia, quæ in spiritus contumeliam quotidie fiunt. Neque vetat hoc lex in textis tantum, verum etiam diversi generis animalia commisceri prohibet, circumcisionem quippe, atque baptismum, ut ait Hesychius, non esse commiscendos.

Livius lib. 34. ex lege Oppia. Vestem ex duob. textis induere vetitum, & quare.

LINTEA. Cap. XXXVII.

LIntea vestis alba supra cæteras vestes inducta, puellaris ætatis indicium fuit, quod eo genere amiculi apud veteres puellæ ante duodecimum annum utebantur. Hinc illud apud Afranium citatur: *Puella non sum, supparo si induta sum.* Vult vero Nonius supparum linteum esse femorale, usq; B ad talos pendens, dictum quod subtus appareat. Sunt etiam puellares vestes ex Varronis jussu, chlamydes, encobomata, ac parnacides, quas jubet ut puellæ habeant, potius quam togas. Utcumque, longa vestis omnino fœminea est, aut citharœdica, de qua Maro:

Supparum Nonii.

Nec non Threïcius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Æneid. l. 6

Ita Propertius libro II.

Pythius in longa carmina veste sonat.

FIDES LUBRICA. Cap. XXXVIII.

NOnianum vero supparum adducit in memoriam mihi linteum alterum, quo mulieres hodie passim utuntur domi. Id infra thoracem accingitur, & ad pedes usque propendet, anterioresq; tantum partes velat, vulgo non improprie gremialia vocantur. Habet hoc vestimenti genus hieroglyphicum suum. Nam proverbium est. *Nec mulieri, nec gremio credi oportere*, quod & illa incerti & C levis animi sit, & in gremio posita plerumque cum in oblivionem venere, illis temere, surgentibus, procidunt.

Ad verbum ab Erasmo. Chil. 4. centur. 4. proverb. 89.

FIDES LUBRICA. Cap. XXXIX.

SInum hunc Latini mihi videntur appellasse, quamvis ejus locutionis late patet usus, præsertimq; ubi potestatem aut quid fidei creditum significat, ut altero & vigesimo Pandect. lib. Tit. 3. Scævola: *Titio C. do, lego, quæ mihi pertulite quæ ideo ei non cavi, quod omnes fortunas, & substantiam, si quam à matre susceperat, in sinu meo habui, sine ulla cautione.*

Scævol. 1. l. Pandect. 22. Titulo, de probationibus.

PRÆTEXTA. Cap. XL.

PRætextam nonnulli putant togam fuisse, quæ ad talos usque produceretur, dictam quod in ea purpura prætexeretur. Per eam honorem intelligebant, qui esset cuipiam habitus: honestorum enim prætexta erat, ait Pædianus, toga viliorum. Alii nomine hoc purpuream quamdam fasciam valde latā intelligunt, quæ tamen multipliciter plicata in angustum contraheretur, atq; ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ modum circumduceretur, nunc ejus capita u-D trimq; ab humeris in pectus demitterentur: cujus generis amicula Romæ plerisque antiquorū statuis inducta conspicias. Et in Veneta nobilitate qui togati incedunt, eo omnes amiculi genere utuntur, eo excepto, quod purpurea apud eos in usu non est, sed ex nigra panno plurimū. Purpura enim non nisi magistratibus conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoq;, & cum primi honores, quos procuratorios vocant, alicui differuntur (sunt vero hi sacrarum largitionum præfecti) tunc consanguineis & cognatis & affinib9 licet per aliquot dies uti purpura in lætitiæ gratulationisq; significatū. Sed admonet me color purpuræ, ut quid in Divinis literis manus coccino præligato sibi velit, exponam: Zaræ manus inquā Judæ filii, quæ se de matris utero porrexit: nulli enim dubium esse id hieroglyphicum, per quod Theologi, ut apud Irenæum est, Judaicum populum simplicibus legis operibus & circumcisionis sanguine insignem, qui prius apparuerit, seq; mox retraxerit, loco alteri fratri,

Apud Venetos prætexta in usu.

Idem Macrob. lib. 1 Sat. cap. 6. *Prætexta Nonii, & prætextatæ fabulæ.*

qui & ipse in utero matris erat, dato interpretantur,& per PhareaChristianos,qui secundo loco cogniti hæreditatis primigeniæ messem abstulerint. Sed ut Romam repetam, antiquissimum apud Romanos quoque fuit,ut magistratus prætexta uterentur. Nonius quoque ait, prætextam insigne Romanum esse, quod supra tunicas honorati quique sumerent. Et prætextatæ fabulæ dicebantur, ut apud Festum legas, quæ res gestas Romanorum continebant, in quibus scilicet Imperatorum negotia agebantur, Regesque Romani vel Duces inducebantur.

PALMATA, ET TOGA PICTA. CAP. XLI.

JOvis quoque imago tota prætexta insignis dedicabatur, cui & palmatam tunicam, & togam pictam adjiciebant; quo habitu triumphales etiam viri conspicui incedebant, ut apud Livium legere est lib. 10. Et apud Juvenalem triumphantem vides in tunica Jovis superbire.

Ætas prætextata. Macrob. ibidem.

PUDOR. CAP. XLII.

QUantum vero pertinet ad pueros, præcipuum prætextæ significatum fuit, ut pudorem indicaret,quem scilicet ætas ea,quæ Prætextata dicebatur,sibi proponere deberet,ejusque rei indicium esse purpureum colorem, unde admonerentur verecundiam in dictis factisq; omnibus amandam. Quod si nuptialibus, de quibus apud Catullum, ad aliqua petulantius dicenda adhiberentur, quod id facere liceret prætextæ jure minime violato, eam in id tempus abjiciebant. Hinc pro lascivo sermone atque licentioso,alii qui prætextatum dixere.Sunt vero hæc quæ tangitSeneca, Medea:

Festa dicax fundat convitia Fesceninus.

Ita Catullus:

Nec diu taceat procax Fescenina locutio.

Ea vero qvalis sit, ad multos qui subsequuntur versus explicatur.

Suetonius in Augusto c.25. *Ordo manipularis. Manipulus.*

MANIPULARIS. CAP. XLIII.

CAliga quoq; suum habuit hieroglyphicum, ut scilicet ejus ordinis militem indicaret,qui manipularibus præfectus esset: eo enim calciamenti genere utebantur. Subjecti hi Centurionibus, & Caligati dicebantur, unde apud Tranquillum legas de Augusti facilitate, qui vallares muralesque coronas sæpe etiam Caligatis tribuerit. Inter hos infimæ notæ milites, quia & enutritus, & assidue versatus erat C. Cæsar, qui Tiberio successit in Imperio, ab eo calciamenti genere Caligula vocitatus est. Qui vero esset manipularis ordo, & quo militum numero constaret, quoque signo turma hujusmodi cognosceretur,minime dissimulandum.Apud Livium enim numerus xxx.militum sub manipulo cogebatur, uno quippe vexillo. Manipulus vero præcipue dicitur fasciculus alicujus rei, quia manu capitur.Romulum quippe ajunt manipulos fœni pro vexillis habuisse, quod repentino tumultu excitatus, id signi genus prætulerit, req; bene gesta, boni inde ominis causa manipulos instituisse.

Imperii omen penulæ omissæ.

PENULA. CAP. XLIV.

PEnula militaris vestis, quam cœlo pluvio gestare consuerant,quam Horatius solstitio nihil prodesse dicit,Tribunitiæ potestatis insigne fuit. Hadriano autem Tribuno facto, Imperii omen fuisse penulas amissas,quas Tribuni gestare soliti pluviæ tempore, Imperatores vero numquam, ait Spartianus. Potestas vero Tribunitia, quia sacrosancta erat ab Imperatoribus usurpari solita,ut quæ maxima esset pars Regalis imperii,ut apud Vopiscum est.

Sed & Magistratus ex Authenticis Justiniani Imper. *Pontifex zona præcinctus.*

ZONA. CAP. XLV.

VIrginitatem per zonam significare tam Græcorum & Latinorum est, quam etiam Hebræorum. Trœzeniorum autem virgines zonam Palladi Apaturiæ ante nuptias dedicabant, sicuti crines Hippolyto, cui Diomedes templum excitarat quod Aurigam in cœlo positum Hippolytum crederent. Author Pausanias.Sed nos ad zonam. Denique plerisq; locis Divinæ literæ zonam pro fortitudinis hieroglyphico ponunt,eaq; Pontificem sacra facturum præcingi jubent.Sed quod variari cum opere plumatili præcipitur, non recte nonnulli pro Plumatili Topiario substituendum putant: multa enim hujus antiquitatis vestigia extant,ab extremis præcipue novi orbis nuper inventis partibus allata, ubi tam indumenta, quam gestamina,scuta etiamnum, & diversi generis vasa pleraq; omnia,

A psittacorum, & phœnicopterum, & aliarum pictarum avium plumulis intexuntur, opere tam venuste variato, ut nihil delectabilius possit oculis offerri. Nam quod superius dicebamus, hanc pro fortitudine poni, cinctus ipse apud Romanos strenuum significat, uti discinctus imbellem, & ignavum, ac nihili hominem notat. Tertulliano zona tormentum est. Hilario, efficax in omne opus bonum apparatus, ut ad omne ministerium Christi voluntatis cingulo simus accincti.

VINCULA JUGALIA. Cap. XLVI.

Iugalia vero vincula quæ sint, apud Poëtas omnes vulgata sunt, Nova sane nupta cingulo præcingebatur ex lana ovilla facto, quod vir prima nocte, in Deæ virginalis honorem, sponsæ accubans in lecto solvebat. Unde Homerus, λῦσαι δ᾽ παρθενίην ζώνην. E apud Ovidium:

Nova nupta cingulũ

Castaque fallaci & zona recincta manu.

Solvere virginalem zonam.

Eoque spectat Catullianum illud,

Qui zonam solvit diu ligatam,

Indicabat vero hieroglyphicum hoc, ut sicut illa in glomos sublata conjuncta inter se est, sic vir B suus secum cinctus junctusque esset. Cingulumque hoc Herculaneo nodo vinctum, vir omnis gratia solvebat, ut sic & ipse in liberis suscipiendis felix esset, quemadmodum Hercules fuit, qui liberos septuaginta reliquisse fertur.

PUERPERIUM. Cap. XLVII.

Quin etiam zonæ solutio puerperii fuit hieroglyphicum: olim siquidem *Solvere zonam* dicebantur, quæ primo pariebant, eaque de causa levatæ partu mulieres, zonam Dianæ dicabant. Unde fanum Solvizoniæ Dianæ Athenis fuit, de quo apud Apollonium Argonauticis.

TEMPERANTIA. Cap. XLVIII.

Habent & Divinæ literæ hieroglyphicum quod per zonam cingulumve significent, præcipue vero temperantiam & moderationem, qua fluxæ animorum cupiditates coërcentur, luxuriantia compescuntur, & modus denique imponitur rebus, ut quinto supra quadragesimum Psalmo legas, *Regis filiam in cingulis aureis conspicuam*, quod alii in fimbriis transtulere. Apostolus tamen præcincti C circa lumbos zonis aureis dixit, quod pro cordis munditia nonnulli interpretantur, alii vestem auro contextam simpliciter accepere. Verum Euthymius zonam agnoscit, & pro temperantia atque modestia, quæ concupiscibilem animæ partem coërcet, interpretatur: non hoc dicturus, si vestem simpliciter agnovisset, Quamquam & fimbriarum non respuit ornatum, & virtutum inde multiplicitatem non aversatur.

Zona in Divinis significatio.

In Apocal.

DE PERA. Cap. XLIX.

Posita zona, visum est κατὰ πάρεργον & Peram apponere: nam & zona ipsa sæpe pera est: ut apud Horatium:

Ibit eò quò vis qui zonam perdidit.

Horat. in epistolis.

Hæc tam apud Græcos quam apud Hebræos hieroglyphicum habet id, quod pro cura & solicitudine victus accipitur, unde Theologi transferunt ad impedimenta humanæ vitæ, quæ animum alioqui D paratum ad disciplinas interturbant. Græci super hoc dicunt, *Diogenes cui pera penus*, cui scilicet minima harum rerum cura. Evangelium quoque, *Nam peram in via*, cum nec quidem solicitos esse de crastino imperaverit Dominus. Eodem facit & sacculus, quem habere non licet, hoc est, in hac peregrinatione minime thesaurizandum esse. Quod ibi apertius: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt,*

Hinc ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, ultra peram sapere & esse solicitum. Lucianus in Timone.

HIEREMIÆ CINGULUM. Cap. L.

Ejusmodi est & cinguli significatum, quod ex lino factum, eoque cingere se jussus est Hieremias. Quod quidem ut manifestius intelligatur, exigit locus, ut de lino quædam altius repetamus. Linum enim ex terra nascitur, satumque prius in gramen pullulat, mox ut flore lascivierit, vellitur, aqua immersum maceratur, exsiccatum mox frangitur, & quoquo versum perdomatur, inde

Lini & hominis comparatio.

 pectitur,

pectitur atque netur, neque tamen prius, quam ferventi mordacique subinde lixivio perpurgatum sit, effectumque candidum, texitur, ut vestes inde consuantur, quas induti ante faciem Domini preces allegemus. Hæc omnia nobis diligenter inspicienda sunt, hujusmodiq; segetis herbæve cura ante oculos proponenda: quippe quæ probatioris, castigatiorisque vitæ scenam quamdam pingere videatur. Siquidem nos è terra geniti, luxuriare ineptiis statim incipimus, magistra igitur disciplina avellendi à terra sumus, & lachrymarum aqua macerandi, ad sacerdotalem Solem mox exponendi, laboribus inde & perperam factorum pœnitentia domandi, inde per omnes conscientiæ scrupulos qam diligentissime pectendi, ut ita sordes excutiantur omnes, nihilq; relinquatur, quod in filo vitæ producendo possit officere: quod quidem filum longa bonorum operum continuatione nendum est, mordacique subinde lixivio dealbandum, ut eluto ita tetro illo colore, quem à terrena contraxeramus origine, candidissimum nobis amiculum puta cingulum contexamus: quod tamen ad Euphratem minime defodiamus, ne ibi computrescat, inutileque reddatur, hoc est, Assyriorum & Babyloniorum moribus corrumpamur, sed eo & integro & nitido custodito, clericos, qui vere sint per sortem electi, profiteamur. Atque hæc est super sacerdotum amictu ratio nulla non hora repetenda. In universum autem linteas vestes sacerdotibus attributas habilitatem significare veteres plerique Theologi dixerunt. Inde lintea tunica justitiam, femoralia idemtidem lintea castitatem ostendunt: nempe id innuentes, quod veluti linum res est admodum parabilis, ita virtutes, modo eas appetierimus, minimo negotio comparantur.

PURITAS. Cap. LI.

HErodotus, ut Gentes quoque nobiscum in puritate vitæ sentire commonstremus, nefas ait apud Ægyptios laneas vestes in ædes sacras inferre, proindeque linteis usos, de quibus ita Martialis:

Linigeri fugiunt calui, sistrataque turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.

Unde apud Tertullianum de Christo, cum linteo circumstringitur, propria Osiridis veste. At Plutarchus libro de Iside & Osiride, cur eorum sacerdotes linteis tantum vestibus uterentur, unicam eam esse causam existimat, quod immortalibus diis omnia pura mundaque conveniant: non enim esse fas, Platone teste, pura deorum numina impuris & contaminatis rebus coli: quare cum linum iis quas superius recitavimus causis maxime purum fiat sitque ad eluendum expeditissimum, sacrificiis Deum cultoribus ante omnia congruere censuerunt. De nigris vero vestibus, quas tunc induerent cum Deos precibus placare instituissent, superius dictum est.

Sacerdetum vestes cur lintea.

FATUM. Cap. LII.

ADdemus & illud, receptissimum apud Poetas esse Lina pro Fato ponere, quod nescio quid sapit hieroglyphicum. Nam ut Parcarum stamina prætereamus, quæque super his alibi dicenda sunt, cur linum pro fato Poetæ ponant, causam afferunt interpretes Theocriti: quia scilicet terræ fœtus est linum, quemadmodum etiam mortales: idque abruptum, significat, hominem rursum ad terram redire.

CASTIMONIA. Cap. LIII.

SEd ut ad vitæ redeamus integritatem, moresq; castos, nihil aliud sibi divina nostrorum monumenta volunt, dum sacerdotalia memorant indumenta, quibus Campestre adnumerant, quod alii Femoralia dixerunt, nisi ut hinc castitatem etiam nos assumere commonerent: indumentum quippe quo pudenda cooperiamus, & renes etiam constringamus: eo enim sacerdos præcingi jubetur, in holocausti faciendi lege, hoc est, ut Cyrillus interpretatur, fluxæ libidinis luxuriam castitatis cingulo coercere. Sacerdos enim qui sacris assistit altaribus, id præcipue curare debet, ut castus & intaminatus operetur.

PROFECTUS ORATIONIS. Cap. LIV.

TAmetsi Origenes sublimiore quadam contemplatione raptus, cum octo ponantur Exodo sacerdotis indumenta, cur Levitico septem tantum recenseantur, inquirit, hoc scilicet Campestri

ſtri poſthabito, eoq; rem deducit, ut veluti de Mercurio nationes reliquæ veteres intelligebant, per Genitale nos quoque Sermonem accipiamus, qui quidem tunc exerceri debet, cum ſpes profectus aliqua viſa fuerit affulgere, fœturamq; minime irritam futuram. Cum vero nos nulla profectus ſpes invitarit, ſed a verſas à bono aures, a verſa hominum ingenia proſpexerimus, Campeſtria ſubliganda, orationis quippe nihil quicquam profuturæ frænum imponendum. Sunt vero Campeſtria, perizomata, ut Eucherius, quibus juvenes qui nudi exercebantur, in campo, uti conſuerunt, pudendis cooperiendis. Jam & illud continentiæ ſignificatum eſt maxime proprium, & admodum hieroglyphicum niſi oculos verecundiorum offenderet, quo pudendum fibula cohibitum oſtentatur. Uſitatiſſimum autem apud veteres fibulam apponere, præcipue his, quos ad Muſicam educarent, ne ſcilicet Veneri operam dantes raucedinem contraherent. Unde & fibulare, & ejus contrarium, refibulare, verba.

Campeſtr a quid.

Hujus rei rationem reddit Cor. Celſus l. 7.

RERUM PROGRESSUS PER CALCEUM.
CAP. LV.

SEd neque calceus eſt inter indumenta contemnendus, qui progreſſionis indicium eſt: pro viatoribus enim excogitata ſunt calceamenta, proque expeditionum auſpiciis in Divinis literis calceamentum ponitur. Inde Pſalmo LX. dictum volunt: *In Idumæam extendam calceamentum meum:* hoc eſt, in Idumæam progreſſus, eam mihi ſubjiciam. Sane veteres Theologi, ut Eucherius tradit, veluti per pedes humanitatem Chriſti ſignificari dicunt, ita eum adveniſſe, & corpus noſtrum induiſſe, per calceamentum ita porrectum interpretantur, & quod poſitum eſt, in Idumæam, in plebem gentilium hanc manifeſtatum iri pollicentur. Quod quidem dictum, Jane mi, Ægidius noſter cum tempora, quibus hæc futura ſint, dinumeraſſet, rem multis divinorum vatum oraculis comprobavit. Reliquum eſt, ut quæ futura ille magnus omnino vir prædixit, nos aſſiduis precibus, ab Optimo Maximo fatorum Rege depoſcamus, ut tu argumentum habeas ingenio tuo dignum, quod ſcriptis illuſtrare aggrediaris.

Calceus in Divinis quid.

Et pro demiſſione conditionis ex teſtimonio D. Jo. Baptiſtæ.

JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XLI.

DE IIS QUÆ PER BULLAM, ANULUM, INSIGNIORES ALIQUOT GEMMAS, ET geſtamina quædam ſignificantur,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD ORNATISS. PATRITIUM VENETUM JO. CORNELIUM FANTINI CLARISSIMI F.

CUm primum intellexi, Magnificentiſſime Joannes, te præſtantiſſimi viri Aloiſii Cornelii generum effectum, clariſſima quippe Clara ejus Filia in uxorem accepta, ſtatim Venetias advolavi, de tam felici matrimonio tibi coram gratulaturus. Inveni vero domum totam exultantem gaudio, & auſpicatiſſimis nuptiis bona commodaque omnia ominantem, te vero cum inſtitoribus agere de muliebri mundo, de bulla aliqua perelegauti, aureoque torque, & anulo pronubo, in quo non ſplendorem tantum, ſed & pulcherrimum aliquod ſignum, quod antiquitatem ſaperet, quæritabas: ideoque adventu meo lætatus, ſuper his multa interrogare cœpiſti, quod circa rerum hujuſmodi cognitionem me diu verſatum noras, de quibus cum multa dicta fuiſſent, longeque plurima dicenda eſſent, rogaſti me, ut per otium ea ſcripta tibi traderem, ut hæc quietius examinares. Bullam autem præcipuè petebas,

anulumque cum gemma aliqua insigniori, praclaraque antiquorum opera, qua non temerè olim & magistratibus, & iis qui fortiter aut sapienter se gessissent, honori fuerint condonata. Hac igitur ego quoque per otium in unum tibi congessi commentarium. Quid enim ego antiquissimus domus tua cliens negare potuissem, quod tu tam honeste posceres, quodq; ad ingenii tui elegantiam facere mihi videretur? Antiquissima enim est imaginum disciplina, & gentibus omnibus qua ingeniis & eruditione claruere, in primo semper honore habita. Idem de Regiis, de Romanorum fascibus, de sella, deq; ornamentis aliis dici posset, cujus potissimum rei ratio ab Ægyptiis primum desumpta, reliquis mox nationibus communicata. Volui itaque, ut pars hac meum erga te studium, amorem, observantiamq; declararet: eo enim consilio scripsi, ut hac qualiacunq; sint, istiusmodi erga te cultus testimonium essent manifestum. Ingrati siquidem animi esset, non assiduè esse memorem beneficiorum, qua in me domumq; meam universam, clarissimus patritius Fantinus pater tuus, summa vir integritatis assiduè contulit, qua quidem è memoria vitaq; mea numquam evellentur. Accedit ad hac, quod tu quoq; jure quodam hareditario eadem benignitate patrocinium erga nos idem suscepisti, meq; pracipuè vel à teneris utriusq; nostrûm unguiculis in amicitiam tuam acceptum ne dicam, an in domo tua compertum, fovere, ac omni officiorum genere prosequi numquam destitisti, disciplinam liberalitatemq; eam, quam à patre sapientissimo atq; optimo viro acceperas, egregie consecutus. Auxerunt autem tot merita summum ingenium tuum, suavissimiq; mores, probitas dubio procul singularis, qua ut te semper mirabiliter & amarem & colerem, effecerunt: nam & tu aliquid dignum majorum tuorum gloria cogitas: futurumq; est, ut inde virtutis etiam tua lumen elucescat. Sed quoniam tam clara sunt laudes tua, ut meo non indigeant testimonio, eaq; suapte vi omnibus innotescunt, iis nunc dimissis ad negotium quod explicari quaeris, accingamur.

DE BULLA. CAP. I

Bulla commendatio. Hac à D. Laërtio in ejusdem vita.

BUllam apud Romanos cordis effigiem habuisse, multi profitentur. Hetruscorum sanè gestamen illud ab Lucumone Hetrusco duce, quem Romulus tam condendæ quam instituendæ urbis socium, habuit acceptum. Eum vero Pythagoricum fuisse Ausonius ostendit, ubi Samii Lucumonis acumen celebrat. Sed enim Pythagoram Tyrrhenum fuisse, Aristoxenus, Aristrachus & Theopompus asseverant, quod Theodoretus id ipsum sentiens authores habet, quamvis unus Neanthes eum Tyrium fuisse suspicetur. Multa vero hujusmodi excogitata sunt à Pythagora: quia non solum originatione motus, quod multæ olim in Hetruria civitates ab Ægyptiis fundatæ constitutæq; dicuntur, sed quod ipsos etiam Ægyptios adierit, à quibus sacri sermonis rationem, obscuritatem in loquendo symbolicam, & disciplinas alias reportavit. Cur vero Samium nonnulli eam fuisse dixerint, alibi disputatum.

CORDE PRÆSTANDUM. CAP. II.

Idem Macrob. lib. 1. Satur. c. 6.

ERat vero apud Romanos gestaminis hujus hieroglyphicum significatum, ut ingenui pueri figuram hujusmod de collo suspensam ante pectus inspicientes, se tum demum homines futuros cogitarent, si corde præstarent. Ideoque Tarquinii Prisci filium, quatuordecim non amplius annos natum, virili edito facinore, hoste quippe in acie cæso, Bulla primum omnium ea ætatula donatum ajunt, quamvis & Hersiliæ filium adhuc infantulum, quod primus ex raptis conjugibus ortus esset, eo gestamine decoratum, proditum sit: puerumque Papyrium ob tacendi simulandique peritiam, qua in eludenda matris importunitate, quæ Senatus ab eo secreta perscrutabatur, usus est, maximè nobilitatum.

Bulla etymon.

Sunt autem qui vocis secuti significatum, ἀπὸ τῆς βȣλῆς, id est, à consilio Bullam dici voluerint, ideoq; datam pueris gestandam: quod ætas ea ulterius sit consilio regenda. Puerile enim omnino gestamen fuisse Persiani ad Cornutum versus ostendunt:

Cum

Cum primum pavido custos mihi purpura cessit, — Satyr. 5.
Bullaque succinctis laribus donata pependit.

Apertius vero Tullius, Verrinis: *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, indicium atque insigne fortunæ.*

CONSILIUM. Cap. III.

ALii significare voluisse dicunt, consilium à pectore proficisci, ideoque Bullæ hieroglyphicum in eam partem residere. De consilio vero per figuram Cordis à gutture pendentis expresso, in Cordis ipsius Commentario satis disputatum.

Vel quod βουλὴ vel βούλευμα sit bullæ affine.

VERITAS. Cap. IV.

ÆGyptii sane cum veritatem ex humano corde gutturi appenso ἱερογλυφικῶς indicari dicunt, Bullam hanc intelligunt, insignemque sane hoc gestamine prædicant judicem illum, quem in Simandii monumentis fuisse tradunt, cujus à collo suspensa veritas penderet, oculisque esset in sinum dejectis, octo legum libris circumstantibus, quod nos admonere dicunt, Judices integros esse debere, & solam inspicere veritatem. Quod vero esset compendiosum veritatis hieroglyphicum, nullum Corde ipso commodius invenimus. Adamantius ubi Ezechielis dictum illud interpretatur, *Et catena circa collum tuum*: Si me, inquit, posteaquam justitiæ opus adimplevero, intellectus ornaverit veritatis, tunc mihi ornamentum nuptiale, tunc catena collo decora circumdatur. Nam & Platonici, qui justitiam volunt actionem esse quandam animæ propriam, ei locum etiam circa pectus attribuunt. Nos vero cum veritatem esse quid ingenuum, & mendacium servile quiddam addidicerimus, ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς, τ' ἀληθῆ λέγειν, *Ingenui opus viri est, ut vera proferat,* eamque Bullam ingenuos tantum gestare solitos, quid illud fuerit gestaminis, quod veritatis indicium à collo penderet, præterquam Bullam hanc, suspicari nequimus. Sane Diodorus signum id variis ornatum gemmis fuisse profitetur. Levitico etiam, ubi de Pontificis ornatu agitur, veritatis signum invenias in pectus incubuisse, de quo alibi suo loco diximus. Sed & Salomonis dicteriis cap. III. veritatem gutturi circumdare commonemur.

Ezech. c. 16.

Justitiæ sedes in pectore.

INVIDIÆ AMULETUM. Cap. V.

ERat & triumphantium gestamen Bulla, quam in triumphis præ se gestabant, inclusis in eam remediis, quæ adversus invidiam pollere credebantur. Illud adnotandum ex Asconio, Bullam suspendi in collo infantibus, ingenuis aurercam, invenio etiam apud alios argenteam, libertinis vero scorteam, esse solitum, ut illud apud Juvenalem aperiatur, *Signum de paupere loro.* Sane nostræ etiam ætatis mos est, ut si quis torquem aureum, catellamve gestare voluerit, neque tamen equestri, vel, ut ajunt, militari, aut alia quapiam dignitate, cui gestamen illud competat sit insignitus, ligulam ex loro gestamini ejusmodi alligare compellatur.

Bullæ triumphantium gestamen.

Observatio gestaminis torquis aurei.

GLORIOSUS. Cap. VI.

NEque tamen ubiq; Bullæ nomen pro gestamine accipiendum, sed & pro baltheorum, & forium, & aliarum plurimarum rerum ornamentis, unde pars hæc pro gloria fastuque ponitur, ubi quis non aliter gloria turgescere videatur, quàm Bullæ ipsæ inturgescentis cujusdam figuræ speciem præ se ferunt. Unde dixit Persius:

Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat.

Id quod alia metaphora alibi dixit, *Ad populum phaleras.* Bullæ autem in zonarum ornamentis tanquam clavi affixæ baltheis dedere nomen, quasi Bullatei vocitentur. Et clavorũ capita tumentiora, qualia templorum, & privatarum aliquot ædium valvis ornamenti causa affigi solent, Bullæ nuncupantur: quas Cicero ait, Verrem, quæcumque aureæ essent, omnes auferre non dubitasse. Et apud Plautum

Sumpta Metaphora ἀπὸ τῶν πομφολύγων.

Plautum in Asinaria, Leonida servus in Atriani Sauriæ persona, *Jussin'*, inquit *in splendorem dari Bullas has foribus nostris?* Idque nominis est similitudine inde sumpta, quod perquam similia sunt bullis, quas aqua in aquam decidua suscitat.

HUMANA FRAGILITAS. Cap. VII.

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος.

QUoniam vero tumorculi illi perexigui, qui stillicidiis in aqua fiunt, cito prætereunt, ad humanæ vitæ fragilitatem ostendendam hieroglyphicum factum est proverbium, *Homo bulla*, cujus meminit Varro libro de re rustica primo: quamvis nonnulli de iis tantum dictum volunt, qui jam saturi annis prope casuri sunt, & morituri.

DE ANULO.

FIDES. Cap. VIII.

Anuli usus apud veteres.

Contra tamẽ Macrob. Satur. lib 3. c. 15. à pisce Orata.

PRæcipuum anuli significatum hieroglyphicumq; verum, ingenui hominis fidem indicare: quandoquidem anulum veteres non ornatus, sed signandi causa circumferebant, nec plus habere, quam unum licebat: quamvis laudatissimum ejusmodi morem, succrescente postmodum luxu & divitiarum ostentatione, deliciosi populi labes violarit. Scimus enim invidiosum Sergio cuidam, nobili alioqui viro, cognomen additum, ut Orata diceretur, propterea quod duobus anulis aureis & grandibus uteretur: vulgus enim aurum, orum, ut nunc passim dicitur, enunciabat. Sed erat hoc ad gemmarum etiam ostentationem, quarum mox luxus crevit in immensum. Nam signum in uno tantum habere permittebatur, nec cuiquam nisi libero, quos solos fides decerneret, quæ signaculo contineretur. In Divinis quoque literis anulus est fidei signum, quo spectare Evangelicum illud Theologi ajunt, *Date anulum in manum ejus*, & quod Psalm. legitur: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Nam & Paulus ultimo Digestorum, anulum hujusmodi signatorium inter ornamenta recenseri negat. De hoc Cic. ad Q. Fratrem, *Sit*, inquit, *anulus tuus non minister alienæ voluntatis, sed testis tuæ.* Sane apud veteres testamentorum tabulæ, septem testium signis anularibus muniebantur, quæ facti testamenti fidem facerent. Quod vero servis atq; libertis jus anulorum negaretur, quo tamen impetrato ingenuitas simul impetrata intelligeretur, XL. Digestorum lib. Papinianus, Neratius, Paulus & Ulpianus ostendere. Hic vero quæsivisti à me, quid sibi vellet in scenis anuli aurei legatus usus, quo non alibi, quam in scena liceret uti. Respondi, locum eum ex Pandectis desumptum esse, sed fœdissime vitiatum eorum imperitia qui literas numquam attigerunt. Nam quod vulgata habent exemplaria, *Proinde etsi scenicæ vestis ususfructus legetur, aut anuli aurei, vel alterius apparatus, alibi, quam in scena non utetur*, legendum ex antiquissimo Pisano codice qui Florentiæ custoditur: *Proinde si scenicæ vestis ususfructus legetur, vel aulæi, vel alterius apparatus, alibi quam in scena non utetur.* Habes enim vestem scenicam, habes aulæa, habes reliquum apparatum. Ac de aulæis hujusmodi apud Horatium legas. *Auditoris egent aulæa manentis*, in hujusmodi ornatus scenici significatum.

COR. Cap. IX.

Hæc à Macrobio l. Satur. 7. c. 13. Digitus anularis cur anulo honestatus.

SEd hæc utcumque habeant, illud manifestum est digito qui minimo lævæ proximus est, anuli gestandi munus demandatum, eaque de causa nomen illi inditum Anulari: erat enim is cordis indicium, ideoque institutum ab Ægyptiis, ut anulo tanquam corona honestaretur. Eundem Sacerdotes, ad deorum aras operantes confectis adoribus illinebant, idq; propterea fieri solitum ajunt, quod dissectionum periti nervulum quendam à corde natum per dorsum ad eum tendere, & in eo desinere compererint. Sane solebant in hujusmodi anulus eorum etiam imagines fieri, quorum memoriã colerent & observarent, quod eos sibi præcipue cordi esse, qui eas gerebant, cum quadam, etiam ambitione omnibus ostentarent. Unde Cicero lib. de Finibus, Epicuri studiosos memorans: *Epicuri imaginem, inquit, non modo in tabulis, sed etiam in poculis & in anellis habebant.*

IGNA-

IGNAVIA HONORATA. CAP. X.

ALii putant anulum in hunc digitum immissum, ne aurum tam facile obtereretur. Ignavissimum enim esse eum inter omnes digitos, manifestum est, ideoq; ad auri & gemmarum incolumitatem aptior videtur. Non enim exporrigi sine aliorum comitatu potest, unde minus attritui obnoxius est. Itaque non desunt qui per eum digitum anulo honestatum, honores ignavo cuipiam habitos interpretari velint. Sed quantum pertinet ad locum subsecuta ætas nihil interesse indicavit, quo gestaretur articulo, sed ut quisq; vellet, quacumque manu, quove liberet digito, ferre permissum est.

Idem fere Macrob. ibidem.

NOBILITAS. CAP. XI.

SEd utcumq; illi philosophentur, apud Romanos anulus omnino signum nobilitatis fuit: nam ut apud Livium libro secundi belli Punici tertio, Mago, qui Cannensis victoriæ nuncius Carthaginem missus erat, post rerum gestarum seriem enarratam, ad rerum tam lætarum fidem effundi jussit in vestibulo Curiæ ingentem illum anulorum aureorum acervum: deinde verbis adjecit, quo majoris cladis indicium esset, neminem nisi Equitem, atque ipsorum primores, insigne id gestare. Et in calce noni ab Urbe condita: *Tantum*, inquit, *Flavii comitia indignitatis habuere, ut plerique nobilium anolos aureos & phaleras deponerent.* Et ubi Cicero oratione quarta objicit Verri, quod indignissimos in concione anulis aureis donasset, *Honori*, ait Asconius, *& lucro sunt, ut hasta, vexilla, phalera, corona civica, item anuli aurei ingenuitatis signa.*

Nimirum equestris.

DE DIADEMATE. CAP. XII.

AB anulis & gemmis, casu nescio quo, ad diadema progressum est, quo in sermone, quod fasciam esse diadema dicerem, & in numis aliquot eam gemmatam ostenderem, admirari videbare, cujus rei fidem afferebam, Ægyptios Sacerdotes, si principem hominem ostendere voluissent, hieroglyphicè Canem solitos facere fascia velatum, de quo ad Florium loco suo plura.

Ut quod à διαδέω, circumligo.

REGIA POTESTAS. CAP. XIII.

IDem Regiæ potestatis significatum à fascia etiam apud Romanos acceptum, exemplis tibi plurimis confirmavi. Apud Ammianum enim Pompejo legimus objectum ab obtrectatoribus, quod esset rerum novarum cupidus, & Regiæ majestatis affectaret insignia, quia crus fasciola candida obligatũ, tegendi ulceris causa, gestaverit aliquamdiu: nihil enim interesse, jactitabãt illi, quam quis partem corporis redimîret Regiæ majestatis insigni. Nam & Favonius, ut Valerius ait, dicere solebat, nihil referre, qua in parte corporis sit diadema, cum ita Pompejum eundem carperet. Eoque Senecæ sententia nimirum spectat, ubi dicit: *Fasciam solve: multum enim mali sub illa latet.* Libro de Alexandri virtute Plutarchus ait, Tigranem Armenium candidam fasciam, quod insigne regni est, ad Pompeji pedes abjecisse, regnumq; fœdissime depositum in prædam concessisse. Cujusmodi vero esset ornamentum hoc in numis vidimus in quibus ejus Regis caput impressum est, cum inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ. ab cujus altera parte hostem ipse prostratum calcat, palmamque dextera prætendens, hosti sceptrum sustollere videtur. Ibi vero diadema ita figuratum est, præalta fascia opere Phrygio, floribus & alitibus superadditis, elaborata, à fronte ad occipitium circumdetur, duæque à temporibus hinc inde tæniæ, ipsæ quoque à medio deorsum scissæ in humeros usque dependeant, gemmis per omnem marginem bacchantibus. Et Cidarin Regis Persarum insigne, quod Darius capite gestabat, cærulea fascia albo distincta circumibat. Ad diadema vero facere fasciam, Antigoni dicteriũ indicat, usurpatum à Seneca. Ille enim vetulæ cuidam felicitatem ejus admiranti respondit, *Si nosses, ô mater, quanta quotve mala panni frustum hoc obtegat (diadema commonstrans) illud quidẽ vel è fimo tollere minimè dignareris.* Sane cum Cæsaris imagini quidam ex adulatorum numero, ut Appiani more loquar, coronã laureã candida fascia præligatã imposuisset, Tribuni Epidius Myrillus Cesetiusque Flavus, ut apud Tranquillum est, coronæ fasciam detrahi jusserunt, hominemque qui id fecerat,

Idem apud Plutarchũ in Pompejo.

Lib. 7. c. 2.

Novissime quoq; Imp. Græci cothurnũ pro diademate habuere.

Diadematis descriptio.

Antigoni dicterium & factum Myrilli in Cæsarem.

Sueton. in Jul. Cæsare c. 79.

duci in vincula mandarunt, simulantes & in hoc Cæsari rem gratam facere, qui ad Regni mentionem subirasci consueverat atq; iis, qui aliquando eum circa portas regem salutassent, cum populum vocem eam indigne ferre atq; ingemiscere animadvertisset, responderit, se Cæsarem esse non Regem, quasi illi ad nomen ejus aberassent: cum tamen Myrilli factum adeo ægre tulerit ut in Senatu graviter conquestus insidias sibi strui per Myrillum, qui calumniam affectatæ ab se tyrannidis astute commentus esset: cumq; eum morte dignum censeret, id demum obtinuit, ut magistratu privaretur, senatuq; summoveretur. Quod si quis adhuc dubitet diadema fasciam fuisse: qua principatus insigni Reges uti soliti sunt, si quæ retulimus ambiguum quidpiam habent, illud aperte dilucideq; declararit, quod super Alexandro Macedone fertur olim eum diadema sibi dempsisse, causa vulneris alligandi, quo Lysimachus in fronte vulneratus fuerat, quod auspicium Regalis potestatis Lysimacho fuisse rerum scriptores prodidere. Tradunt vero Græci, fasciam hujusmodi candidā pro insigni Regum esse, & à Libero patre fuisse primum institutam.

VICTORIA. CAP. XIV.

Corinnæ puellæ fascia data.

EAdem fascia in victoriæ significatum nonnumquam adhibita, ut quæ Corinnæ puellæ poëticis studiis clarissimæ, data capiti fascia traditur, quod Pindarum Thebis melico certamine superaverit: ejus enim picturam capite tænia vincto, hieroglyphicum dubio procul hujusmodi victoriæ argumentum, in Tanagræorum gymnasio fuisse Pausanias author est. In quo tamen, uti illi victoriam, ita nos principatum interpretari possumus. Nimirum fuit hæc Corinna illa, de qua Propertius noster,

Et sua cum antiquæ committit scripta Corinnæ.

Et in vulgatis à Jo. Lascari antiquorum epigrammatis:

Καὶ σὲ κόριννα θοῦριν ἀθηναίης ἀσπίδα μελψαμένην.

Unde nos in nugis nostris puerilibus: *Inclyta, quæ Minervæ clypeum canit Corinnæ.* Quod vero gestaminis hujus inventum Libero patri, Græci adscribere voluerunt, manifestum est Ægyptios eo multo ante usos, neque in cane tantum, sed in aliis quoq; simulachris, ut in Isidis tæniis, alio Commentario latius declaravimus.

DE TITULO. CAP. XV.

ERat & aniculi sive redimiculi species, cui nomen Tutulo prius, mox Titulo fecerunt: ornamentum quippe capitis in sublime surgens, purpurea vita redimitum, instar coni, galerive rosatum.

SACERDOS. CAP. XVI.

EO Sacerdotium hieroglyphicè significabant. Quin & uxores & ministræ Flaminis, eo erant gestamine insignes. Petronius ait Titulum à Numa Rege factum, fuisseq; palliolum ex lino, quo Sacerdotes in sacris uterentur. Alii per Titulum mitras sive fascias accipiunt, quorum ussus esset Sacerdotibus ad ornamentum, non illæ tamen otiose, neque temere appositæ, cum sua præ se ferant significata. Κίδαριν Eucherius pileum Sacerdotalem ait ex bysso, quem Græci & nostri Tiaram dicunt, quidam etiam Mitram vocant, eamq; incorruptam dicit Apollonius, cum integram & incolumen intelligit pudicitiam, propter fascias scilicet quibus id gestaminis præligatur. Utcumque, ornamentum hoc capitis Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, sapientiæ signum est: propterea quod in capite cerebrum sapientiæ organum habetur. Sed antiquioris illius Tituli species hodie quoque in usu est sub Regni nomine, quo quidem Pont. Maximi caput, maximis quibusque sacrorum solennitatibus insignitur, & ut summa ejus potestas eo gestamine significetur, triplici fascia auro, gemmisq; ditissima, ornamentum illud redimitum conspicitur. Sed apud Hebræos nullum venerabilius gestamen erat, quam Petalum, aurea lamina in fronte Pontificis, quæ Dei nomen illud, quod nulla lingua mortali enunciari potest, quatuor Hebræis literis scriptum præferebat, quod Tetragrammaton adhuc appellant.

Mitra.

Petalū Hebræorum.

REGIA

REGIA CLARITAS. Cap. XVII.

A IN antiquissimis Ægyptiorum monumentis cernere est mulierem quandam tribus Regiis caput insignitam. Significare ajunt id, eam regis filiam, regis uxorem, ac regis matrem fuisse. Ea vero Simandii clarissimi Regis mater fuit, de qua scriptores rerum plurima: quorum si nos diligentiam sequeremur, tale aliquid in Blancam Philippi Magni Mediolanensium Ducis filiam diceremus, quæ Francisco Duci nupsit, quæ Galeatium Ducem genuit, de qua cultissimum extat Epitaphium à doctissimo ejus temporis viro Bartholomæo Lampridio, Lyrici nostri clarissimi patruo editum. Id est hujusmodi:

Spuriam tamen.

Tres Italos proceres terris ego Blanca Latinis
B *Esse duces vidi, filia, nupta, parens.*

In aliis Ægyptiorum Regiis varias gestaminum formas inspicias, quæ Regum capitibus imponerentur. Leonis quippe, aut Tauri, aut Lupi, aut alterius cujusque feræ priores partes, Draconum etiam capita, insignia principatus, pro virtutis aut operum conditione, quo quisque in argumento clarum aliquod facinus edidisset, quove rerum studio teneretur, quorum quidem significata de simplicibus eorum Commentariis, quæ conscripsimus, requirenda sunt. Neque vero sum nescius, coria Serpentum plerisque populis tegumentorum bellicorum usum præstitisse, quibus plurimum Amazones in Lybia uti solitæ, unde quod nonnulli tradunt, Medusæ figmentum emanarit.

Varia titulorum formæ.

Causam Pierius superius reddit. lib. 15. ibi Rex tutelaris.

PALLAS. Cap. XVIII.

SAne Phidias Draconem Palladi apposuisse perhibetur, quod cum optime caleret Maro, Dracones illos geminos à Tenedo in terram elapsos, post facinus in Laocoonta & ejus liberos perpetratum, ad summa Palladi delubra confugisse dicit, sub pedibusque deæ, clypeique sub orbe locum tutelæ sibi delegisse. Quod ut manifestius intelligatur, operæ pretium est, quæ Pausanias de simula- C cro Palladis tradidit, explicare. Ait enim simulacrum Minervæ Athenis fuisse talari veste, Medusæ capite eburno pectus obtegente, cum victoria, cubitorum quatuor, & hasta in manu, ad pedes vero clypeus appositus erat, juxta hastam Draco obvolutus cernebatur, quem Erichthonium suspicabatur esse. In basi, quæ statuam sustentabat, Pandoræ historia sculpta erat, quæ mulierum omnium prima fuisse traditur ab Hesiodo, & in ultionem surrepti ignis, in humani generis perditionem emissa.

Æneid lib. 1 Palladis simulacrum.

PROTEUS. Cap. XIX.

INter insignia reliqua spectare est nonnumquam arborem, nonnumquam ignem flammulis promicantem, quandoq; flores, quandoque plumas in varias cristarum species dispositas, quæ modo ad decorem, modo ad stuporem comparabantur. Quibus cum Proteus Ægypti Rex nominatissimus varie uteretur, datus est fabulæ locus, ut in tot se vultus commutaret. Quamvis non sum nescius Protei figmentum in longe seciorem intellectum ab antiquis interpretibus acceptum.

Hinc Proteo mutabilior, proverbiũ. hunc tamen Plato Euthydemo ait Ægyptium Sophistam. Protei symbolum.

D

VERITAS. Cap. XX.

QUippe qui per ejusmodi fabulam, si quis hieroglyphici locutionem abhorreat, difficultatem eam ostendi dicant, quam in assequenda veritate rerum experimur: tot sunt quæ nos eludunt species, sophistarum decipulæ, atque subterfugia Dialecticorum posita, quæ veritatis speciem præ se ferant, Oratorum inductiones atq; soritæ multis argumentorum acervis in immensum congestæ, ut multum diuq; laborandum sit, anteaquam Proteus ipse humana, hoc est, vera se facie spectandum exhibeat.

INSIGNIUM CAUSÆ. Cap. XXI.

AJunt vero nonnulli, insignia hæc ideo prius olim excogitata, ut Principis & ductoris sui ordinem milites in bello servarent: quibus vero res prospere successerat, animal consecrasse, cujus au-

 spiciis

ſpiciis victor evaſiſſet: cum animalia ſingula ſingulis geniis & cœlorum virtutibus credita, perſuaſum haberent, quos omni cultu ſibi propitios reddere, & ſervare curabant, cujus aliquando numen voti compotes exploraſſent. Quam opinionem magnus etiam Jamblichus, ac pleriq; alii Platonicæ factionis proceres enixiſſimè fovere contendunt: eſſe quandam in rebus inferioribus congruentiã, ut nunc ita dicam, cum ſuperis aſſerentes, ideoq; ad ſacrificiorum efficacitatem conferre. Neque animata tantum id præſtare, verum etiam inanimata, colores, figuras, numeros: veluti hexagonarius numerus cum Sole congruit, in Crocodilo, in Cane rurſus, & canicipite Simia. Quædam à natura profectæ rationes, & vires, pari cum Luna temperatura deprehenduntur, ita demum colores, figuras, formasq; omnes, cuipiam ſuperiorum convenire, vel animalium membra ſingula, ut Galli cor ad ſolares genios conciliandos efficaciſſimum.

A

ANIMALIUM CURANDORUM CAUSA. CAP. XXII.

Animalia vero apud Ægyptios ideo, dicit Jamblichus, alebantur, quia dum conſervarentur tenerenturque, familiarem proprietatem ad deos augerent, vimq; communionis inter homines deosq; conſervarent. Quare Mathematici ſuper hoc multa tradiderunt, ac noſtris quoque temporibus plerique non poſtremæ eruditionis viri, certis quibusdam ſiderum momentis imaguncullas hujusmodi ſignant afflatu captato, ut aſtri geniive illius tutela, quibus ſe vel à geneſi, vel à profeſſione, vel etiam ab eventu aliquo commendatos credunt, fortunatiores ſimul ac beatiores fiant. Sedenim omnia hæc irrita ſiunt: ac penitus ſummoventur, cum ſanctiſſimum Chriſti nomen in omnes hujusmodi deluſiones opponitur: inde enim omne bonum, inde felicitas vera, & incaſura beatitudo. Sed ut ſuſceptum proſequamur negotium: in honore plantæ etiam fuerunt, ne legumina tantum, ex iis quæ terra naſcerentur, cultu ſuſcepta exiſtimemus. Phœnices enim plantas divinis honoribus coluere, ut apud Euſebium, & caſu aliquo avulſas terra, aut alio quopiam eventu intermortuas, miſeratione, luctu & deploratione, ex patrio ſacrorum ritu proſecuti ſunt. Ad horum fere imitationem non arborum tantum, verum herbarum atq; florum obſervationes alias alia de cauſa excogitavit terra Græcia, uti lauream pro triumphantibus, & iis qui immortalitate dignum aliquid perpetraſſent: quernam pro iis qui civem ſervaſſent, oleaginam & alia quædam pro Gymnicis, de quibus multa paſſim Græci tradidere. Namq; hi Pandoræ primum caput ponunt coronatum à Charitibus. Saturnum Pherecydes ante omnes coronatum ait. Jovem Diorus poſt evictos Titanos. Idem Priapo tænias dat, & Ariadnæ ſertum. Junoni vitem Callimachus, de quo alibi ex Tertulliano. Hercules nunc populum, nunc oleaſtrum, nunc apium capite præfert. Suam Apollo lauream, poſt Delphicum Draconem interfectum, de quo Pindarus, atq; Callimachus. Liber hederam, cujus rei cauſam loco ſuo, ex Harpocratione recitavimus, quamvis idem India triumphata lauream tulit: namq; is ut Saturninus, triumphatorum Deus habitus. Milites idem ait etiam myrto, quæ propria Veneris eſt, coronari ſolitos, quamquam & olea, quæ Minervæ debetur in primis, redimiti aliquando proceſſere. Prætereo caſtrenſes, murales, & navales ex auro dari ſolitas, & quæ late habentur apud Gellium, Suetonium, & alios, & quæ vulgatiſſima ſunt de inſignioribus, Græciæ certaminibus. Olympiis, Iſthmicis, Argivis, & Pythiis, quorum præmia, oleaſter, pinus, apium & malum erant. Unde illud apud Max. Tirium: *Minimè fas eſt oleaſtro malove coronari, qui ſecum ipſe deceret; ut victor præconio declareris, opus eſt æmulo.* Sed ne videamur immemores Ægyptiorum, Iſis prima reperta ſpicas capite circumtulit, quod Leo ſcriptor Ægyptius tradit. Et ut noſtrarum quoque literarum monumenta proſequamur. Eva omnium prima, diceret Tertullianus, pudenda ſua foliis coronavit. Sed qui plura his petierit Claudii Saturnini librum quem de coronis edidit, inquirat, qui Tertulliano teſte, & origines, & cauſas, & ſpecies, & ſolennitates earum ita diſſeruit, ut nullam gratiam floris, nullam lætitiam frondis, nullum ceſpitem aut palmitem non alicui capiti invenias conſecratum.

An propter alimoniam, ſanitatem, damos, veſtes focum chlucos & ſapores.

Ad hoc Plinius lib. 23. c. 8. A. Gellius lib. 5. c. 6.

Propter oleo fomentum membrorum.

Legendi Geniales dies Alexan. ab Alexandro.

Quia credita Ceres.

B

C

D

LEGES. CAP. XXIII.

Coronam ne campſeris.

AD coronarum demum hieroglyphica reverſi, coronam dicimus legum indicium eſſe, propterea quod certis eſt vinculis complicata, quibus vita noſtra veluti religata coercetur. Atque hæc D. Hiero-

A Hieronymi ſententia eſt qui στέφανον μὴ δρέπεσθαι, Pythagoræ ſymbolum interpretatur leges non eſſe dilacerandas, ſed in vigore & incolumitate ſua conſervandas. Et quoniam ſepes complicatione quadam ambituque certo coronis quodammodo ſimiles habentur, eadem ratione factum, ut in Divinis literis ipſæ quoque ſepes ſint legum hieroglyphicum.

HILARITAS. Cap. XXIV.

Roſeam tamen & florulentam præterire noluimus, quæ quidem corona hilaritatis erat indicium: veteres ſiquidem convivia celebrantes, ornare ſe coronis conſuerunt cujus rei principium à diademate ſimplici fuit: ut ſcilicet frontem faſcia conſtringerent, quod inſtitutum eſt ſalubritatis cauſa, ut tradit Athenæus, propterea quod conviviorum mos ſit, ſeſe ad bibendum liberius invitare. Ne igitur vinum æquo largius ſumptum moleſtos ad caput vapores attolleret, experimento compererunt plurimum prodeſſe frontem ita colligare. Poſteritas vero ſalubri huic invento decus & ornamentum adjecit, atque ideo faſcias illas floribus perveſtire cœperunt, quæ res proclivicer admodum in effuſiſſimum mox luxum evagata eſt.

B

CORNUA. Cap. XXV.

Quæ vero corona Regium eſt geſtamen, eam à cornu dictam volunt, paſſimq; in Divinis literis cornu pro Rege poſitum invenias, conveniuntq; ſimilitudine quadam inter ſe Cornu, radius & corona. Unde Moſes cornuta pingitur facie, quæ radiata eſſe deberet. Divini enim Solis afflata lumine, radiis quibuſdam igneis promicare videbatur, quem ſplendorem cum Iſraeliticus populus ferre non poſſet, precibus ab eo contendit, ut velata ad eos facie loqueretur. Coronæ porro Regiæ ex inſtituto veteri, radiorum referunt ſimilitudinem, ut non temere olim inſtitutum ſit eas in Apolli-neo c. xii. precioſis lapillis confici, qui ſplendore ſuo fulgentes caput univerſum radiis illuſtrarent: atque, ut in Cervo rem hanc totam latius explicavimus, vetuſti numi, marmoreæ aheneæq; Regum ſtatuæ pleræque duodecim conſpicuæ radiis oſtenduntur. Hinc apud Virgilium Latinus rex fœdera inter Æneam & Turnum ſancturus:

Alii à τῷ κάρα caput, κορέω, q. κάρα-quam etiā κορωνιάω. i. e. cornua vel cervicem effero.

Moyſes cornuta facie depictus.

Æn. lib. 12.

Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt,
Solis avi ſpecimen.

C

MURI. Cap. XXVI.

Et frequentiſſimus authorum uſus coronam pro muris urbium uſurpavit. Pindarus Alcimedonti Olympiis, ἐπὶ στέφανον τεῦξαι, metaphorice ajunt interpretes mœnia: muri enim urbium tanquam coronæ ſunt. Hinc Anacreon:

Νῦν δ᾽ ἀπὸ μὲν πόλεως στέφανος ὄλωλεν.
Nunc diſſipatæ ſunt coronæ ab oppido. Vel,
Urbis at jamjam periit corona.

Quod vero coronas Regias non eſſe diſcerpendas Pythagoram admonuiſſe dicebamus, ſunt qui eodem argumento dictum exiſtimant, quo ignem non eſſe gladio fodicandum edixit: quippe non eſſe ut quiſquam principibus negotium faceſſeret. Quod vero de regno dicebamus, per Cornu ſignificari, cum id paſſim in Divinis literis habeatur, ſuperfluum eſt iis diutius immorari, ut: *Exaltavit cornu Chriſti ſui*, & quæ hujuſmodi dicta ſunt in Cervi commentario. Illud hieroglyphicum ante omnia videtur, quod apud Ezechielem Cherubim humano primum capite pingitur, eoque quatuor cornibus bubulis inſigni, humeris inde alatis, & pectore leonino, qua in ſpecie Theologi noſtri, ut apud Hieroſolymitanum Heſychium legere eſt, inſigniores virtutes quatuor, per totidem vituli cornua intelligunt. Humana quippe facies ſapientiam indicat, quam Philoſophi aliquot Prudentiam dixerunt, ſed ſublimius atq; divinius quid in Sapientiæ nomine, Leoninam nimirum fortitudinem. Per partem etiam, quæ vitulum exſcribit, juſtitiam interpretantur, de qua nonnulla in Bovis commentario Aquilæ ſpecies caſtitatem præ ſe fert, quæ ſublimi volatu in cœlum ſeſe erigit: nam Joannes, qui omnino Aquila eſt, ſcriptorum omnium conſenſu intaminata fuiſſe caſtitate perhibetur. Animadvertendum tamen eſt in Heſychiano codice vulgato deſiderari quædam, & perperam eſſe poſitum, *In perſona Leonis ſapientia*, nulla de perſona hominis facta mentione.

D

Cherubin in Ezechiele.

VIRES. CAP. XXVII.

Ad verbum ab Erasmo, Chil. 3. cent. 3. prov. 12.

IAm quod alibi per cornua vires significari diximus, antiquum insuper dicterium est, περὶ τοῦτό σε ὤμην κέρατ' ἔχειν, olim putassem te habuisse cornua, cum quis fortis antea habitus, spem mox per ignaviam fefellisset. Et Horat. de Baccho: *En addis cornua pauperi.* Quem secutus Ovidius ait:

L. 2. carm. Ode 16.

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Tamquam inexpugnabile. Ibidem.

Alibi vero super eodem dixerat: *In prælia trudit inermem.* Et Dialectici syllogismi speciem, *Dilemma* dictum, quod hinc & inde feriat, *Cornutum* appellant,

---

DE SCEPTRO. CAP. XXVIII.

SCeptrum Regium diademati & coronæ addere res ipsamet postulat, de quo tamen toto opere, uti variis imaginibus insigne apud hos vel illos haberi solitum, pro loco, & signo, quod occurrebat, multa disseruimus: nunc vero super eo quædam generatim disserenda sunt.

REGNUM. CAP. XXIX.

APertissime quidem sceptrum sive virgam, hieroglyphicum esse regni, illud in Divinis literis ostendit, quod sceptrum de manu Judæ non auferendum pollicetur Dominus, donec veniret qui mittendus erat. Regium quippe nomen in Judæis tamdiu duraturum dum veniret Christus. Nam & Psal. *Virga regni tui* habetur, & hujusmodi multa passim. Ponunt vero Theologi differentiam inter virgam & baculum, quod virga in Divinis literis plerisque locis sit castigationis, correctionis, & disciplinæ signum, ut virga æquitatis, baculus consolationis, auxilii, sustentationisque, ut eo loco: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Pro sustentaculo, Thob. *Baculum senectutis meæ.* Latini in hujusmodi significatum scipionem protulere. Invenitur & pro defensione, ut de Cleomene Atheniensium duce fertur, qui cum propter omnium in se odium effectus esset insanus, baculo se adversus insultantes muniverit.

Virgæ & baculi differentia.

Festiva collatio Antisthenis virga Homerica & Pallade cum suo baculo.

DE TORQUIBUS ET PHALERIS. CAP. XXX.

Plin. l. 7. c. 28.

SUbsecutus hinc sermo est de torquibus, phaleris, armillis, quæ præmia fuisse militaris virtutis Plinius, Gellius, & quidam alii tradiderunt, quippe Scinium Dentatum donatum torquibus ter & sexagies, phaleris vicies quinquies.

VIRTUS SOLIDA. CAP. XXXI.

Lib. 2.

TOrquem aureum solidæ virtutis præmium fuisse traditum est à Vegetio, quem qui meruisset, præter laudem duplas consequebatur annonas. Species torquium in marmore incisas Brixiæ videris cum inscriptione hujusmodi.

L. ANTONIUS L. F. FAB.
QUADRATUS DONATUS TORQUIBUS
ET ARMILLIS AB T. CÆSARE
BIS.
LEX. XX.

Bini enim hinc, & inde alteri torques cum literis, quæ vigesimæ eum legionis fuisse declarant: inde duo signa militaria quadrata, ad cognomentum ejus exprimendum, aut forte legionis nomen. Et species quædam candelabri in tridentis modum figurati, in medio sita, de quibus in Armis.

OPERA LAUDABILIA. CAP. XXXII.

TOrquis quidem significatum aperuit Vegetius, de armillis nihil meminit, eas laudabilium operum præmium esse indicat Adamantius, dum in ea Ezechielis verba: *Et imposuit tibi armillas*

circa

A *circa manus tuas* paraphrasim hujusmodi subjungit: *Cum mihi dederit Deus occasionem bonorum operum armillas circundat manibus meis.* Diffundebantur ad posteros gestamina hæc, quo minores ad imitandas majorum suorum virtutes invitarentur. Hinc apud Tranquillum legas, C. Caligulam vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademptisse, Torquato torquem, Cincinnato crinem, Cn. Pompejo Magni cognomen,

Sueton. in Caligula c. 35.

ARMILLÆ. CAP. XXXIII.

ARmillæ non humeris tantum decus afferebant, verum & brachia decorabant. Eas vero ita dictas volunt veteres etymologici, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant, inde arma, quæcunque ab illis dependent, vel iis alligata sustinentur. De armillarum donis habetur apud Livium X. ab Urbe cond. post victoriam è Samnitibus ad Aquiloniam, à Papyrio quippe Sp. Nautium, Sp. Papyrium fratris F. & quatuor centuriones manipulumque hastatorum armillis aureisque B coronis donatos. Idem ibi centuriones, militesque atque equites, corniculis armillisque argenteis donat. Et Decius Tribunus observatum ex obsidione præsidium Romanum, dissipataq; Samnitium castra, aurea corona ab A. Cornelio Cosso donatus. Aurea vero corona erat quæ castrensis, ex auro quippe in valli speciem fabrefacto, quæ dabatur ei, qui hostium castra pugnando primus introiisset.

Unde Priscianus ea brachialia vocat, Armillarũ etymon, & dona.

DE ADAMANTE. CAP. XXXIV.

HInc sermonem transtulimus ad Adamantem, quo super multa ultro citroque dicta sunt, dum tu ea quæ passim prædicantur, quæq; lectione laboreque tuis super acquisieras, commemorares. Verum ea, quæ tu meministi, quæque tuopte studio consecutus es, hic repetere superfluum judicavi, quare ea tantum, quæ paucissima illis ego addideram, recensebo.

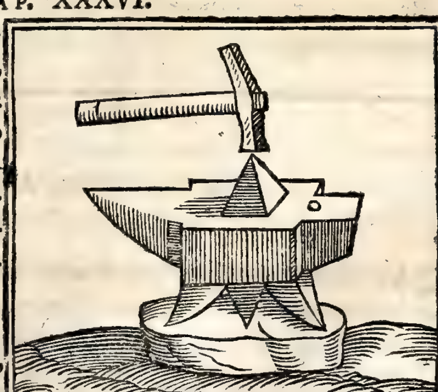
Nempe ex particula privativa. & δαμάζω, domo quod indomitus.

FORTITUDO. CAP. XXXV.

C NOn temere scilicet Adamantem pro fortitudine proponi, cui robur indomitum visque insuperabilis, nomen merito fecisset: quippe qui limæ, scalpro, & malleo duritia inenarrabili resistat, quodque omnium maxime admirandum est, contra etiam ignis violentiam incolumis lapillus evadat, neque calore quidem admisso: unde Græci ex ipso nomine à re imposito, gemmam indomitam intelligi voluere. Per hanc vero ea fortitudinis virtus ostentatur, qua quis ea, quæ adversa acciderint ferendo pervincat, secundis nihil quicquam immutetur, atque, ut apud Horatium est, rebus angustis animosus atque fortis appareat, idemque vento secundissimo turgentia vela contrahere sapientia duce didicerit. Quinetiam id insitum divinitus habere fertur Adamas, ut mentem animumque gestantis vano metu liberet, ut superbæ etiam fortunæ responsare suadeat.

Ab Horatii 1. epistola. Sic Hieremiæ cap. 17. peccatum Juda scriptum est stilo ferreo, in ungue Adamantina Virg. 6. Æn. Cur Adamas dictus Pluto.

INEXPUGNABILIS. CAP. XXXVI.

TRansit & in communem locum significatum hujusmodi, ut tam de animi fortitudine, quæ virtus sit, hoc est, honesti justique causa concepta, quam etiam de obturara D aliqua mentis destinatione, quæ nulla queat ratione loco dimoveri, possit intelligi, eaque de causa Ditis pectora Adamantina fingi, & apud inferos solido ex Adamante portas & columnas esse, atq; ita demum omnia dura & implacabilia, ejus lapilli elogio significari. Adamanta quidem Plutonem Theocritus manifeste nuncupavit Pharmaceutria:

τὺ δ᾽ ἄρπιμι καὶ τὸν ἄδα Κινήσαις ῥ᾽ ἀδάμανθα

Propterea enim dictum hoc nomine ajunt interpretes, quod durus sit & inexorabilis: ajunt enim hoc *ea* particulam intentionis esse, atque ita Plutonem mirum in

hunc

hunc modum in exorabilem exponunt. Sed ut ad eam partem quæ virtutis est, redeamus, qua scilicet quis munitus ærumnosissima quæq; patientissime perferat, nullique calamitatum generi succumbat: Adamantius ubi causam quærit, cur corpus etiam Jobis viri justi piique, Deus in potestatem dæmoni concesserit affligendum, comparationem ab eo desumi, qui boni Adamantis dominus, cum cuivis periculis omnibus concedat explorandum, dicatque: *Tolle, proba, experire, tormentisq; omnibus examina*, sic omnium Cognitor atq; præscius, qui optime nosset Jobem Adamantem inviolabilem, poscenti diabolo eum dedit in potestatem, sibi quidem satis conscius Jobem verum Adamantem esse. Mox illa de Christo subjecit: *Sic namque & singularis ille & divinus, cœlestis atque incorruptibilis Adamas, unigenitus Deus à Patre ad terras missus de quo dicit Deus Pater: Ecce ego ponam Adamantem in medio populi mei, quem neque ignis tentationũ in deserto comminuet, quem ictus verberum, plagæq; impiorum in cruce nõ atterent comminuentve, quem neq; sepultura, neq; descensus ad inferos vel minimum violare poterunt: sedenim omnia superabit, seque divinum & incorruptibilem probabit Adamantem.* Et ne quis fabulosa putet, quæ de hircino sanguine, cui rerum uni cedat Adamas, memoriæ produntur, memoratu digna sunt, quæ super hoc D. Cyprianus libro de duplici martyrio disserit, cum efferas, nationes quas Romani nũquam frangere vel domare potuerint, Christi sanguine indicat emollitas. *Qui naturæ causas scrutantur*, ait, *narrant Adamantem nulli chalybis duritiei cedentem, hircino sanguine maceratum, ictu mox malleorum dissilire. Nullus autem Adamas corde saxeo peccatorum durior. Hoc igitur cor ferreum, cor saxeum, cor plusquam Adamantinum emollit sangvis Christi.*

Lege Plin. in proœmio lib. 20. Christus verus Adamas.

LITATIO. Cap. XXXVII.

IN Hebræorum sacris Adamas litationis signum habebatur, quia quæ foret summi numinis de mortalium rebus sententia, manifestabat. Gestabat enim eorum Pontifex ornamentum quoddam ante pectus opere pulcherrimo elaboratum ex auro, non ultra palmi magnitudinem, in cujus medio veluti stella quædam aurea, elucescebat, duo utrimq; Smaragdi, quorum unus tribubus sex, totidem alter è XII. Israeliticis insigniti erant. Inter Smaragdos medius Adamas erat. Sacerdos igitur Deum de re quapiam consulturus precibus rite prolatis, supinis in cœlum manibus porrectis, oculos in id operis conjiciebat, deque proposita re Deum interrogabat: qui si prospera secundaq; polliceretur, Adamas ardentissimo splendore promicabat, radiisque fulgentissimis coruscare quodammodo videbatur. Sin autẽ ex voto nihil promittebatur, lapillus nihil quicquam immutatus, sua se specie continebat. At si Deus populum cædi destinasset, sanguineus apparebat. Si mors cuiquam impendebat, nigro obfuscari conspiciebatur, idque gestaminis EPHUD illi appellitabant, de quo tota sacra historia plurima. Sedenim & genus vestis sacerdotalis erat Ephud, quæ aliter Superindumentum, vel Superhumerale appellatur, cujus vestimenti duo erant genera: unum lineum simplex, quod sacerdotes habebant, alterum diversis coloribus, ex auro, purpura, & bysso hyacinthino gemmisque suprapositis ornatum, quo soli Pontifices utebantur. Logium quoque inter ornamenta Pontificia celebre, nostri Rationale appellitarunt, de cujus significato alio commentario diximus, contenti hic formam ejus ex Eucherio prodere. Erat vero pannus exiguus, ex gemmis & auro coloribusque variis, qui superhumerali contra pectus pontificis adnectebatur.

Pectorale summi sacerdotis, in quo medius Adamas.

SAPPHIRUS.

IMPERIUM AUT SUMMUM SACERDOTIUM. Cap. XXXVIII.

SApphirus & apud veteres & apud juniores, omni ætate, magna semper in celebritate fuit: siquidem per eum imperium, aut summum sacerdotium significari manifestum est. Causam nonnulli eam comminiscuntur: quod lapillus is cœlitus à Jove & à Saturno vim quandam contrahat, ut ad ejusmodi eventa viam præparet, & faciliora hæc affectantibus omnia reddat: ita ab Jove regnum, ab Saturno sacerdotium impetrari. Sedenim pietas nostra sanctiora patrum documenta prosequens, Sapphirum in similitudinem Throni figuratum apud Ezechielem agnoscit, idque Dei Opt.

A Jove regnum à Saturno sacerdotium.

Opt. Max. ſedem ſignificare contendit. Eucherius hinc cœleſtes formas, ipſosque Angelos intelligit, ita per ſerenum cœlum electorum conventus oſtendi dicit. Neque diſſimilia Heſychius ſuper tunica coloris hyacinthini.

COELUM DECIMUM. Cap. XXXIX.

Species tamen ea Sapphirei throni, ut ab Iſaache Philoſopho explicatur, decimum cœlorum orbem deſignat, Empireum ab aliis vocitatum: ex colore ſiquidem ſapphiri nitorem intelligunt illius lucis, quæ omnem ſupereminet lucem. Throni vero ſimilitudo immobilitatem ejus indicat, ſiquidem orbis ille fixus manens, & quietus eſſe perhibetur. In Divinis ſane literis legere eſt, *Intuebuntur pii, quæ ſub pedibus Dei ſunt, quaſi opus lapidis ſapphirei.* Quinetiam profanæ religionis authores Jovem in throno ſtatuebant, quod firmæ apud eum perennitatis indicium eſſet,

Thronus Sapphireus.

Qui ſtabilis cum permaneat, dat cuncta moveri.

SMARAGDUS.

VIRGINITAS. Cap. XL.

Sunt qui perpetuo claroque Smaragdi virore conſiderato, ſignum id eſſe virginitatis velint, idque inſuper argumento addunt, in patranda re Venerea, quod experimento compertum eſt, ſi quis lapidem attingat, eum ſponte frangi. Cæterum Aſtronomi Smaragdum Veneri cœleſti dedicarunt, & ad impetrandum ejus numinis afflatum perquam idoneum eſſe profitentur. Nihil autem cœlitus non undecumque purum, honeſtum, & candidum, mortalium animis, ſi Platoni & veritati credimus, inſpiratur.

JASPIS.

GRATIA. Cap. XLI.

Jaſpidem pro gratia poni authores tradunt. Sumptum ab ejus vi, quod mortalibus perſuaſum eſt gemmam eam hominum gratiam conciliare erga geſtantem. Unde non otioſe dictum à Virgilio volunt,

Vis Jaſpidis.

Illi ſtellatus Jaſpide fulva
Enſis erat:

Æneid. l. 4.

quo præcipue tempore Didus gratia expetebatur, cujus amore detentus,

Æneid. l. 1.

Carthaginis fundabat arces, ac tecta novabat.

VENUSTAS. Cap. XLII.

Sunt qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent, quod ſcilicet eam maxime comptam eſſe deceat, & deliciis omnibus affluentem. Operæ pretium vero eſt apud Tertullianum legere, quæ de moroſa gemmarum cura dixerit, dum noſtras miſeratur ineptias, qui tam anxie in re tam inani occupemur. *Tarde* (ait) *terentur ut niteant, ſubdole ſubſtruuntur ut floreant, anxie forantur ut pendeant,* & alia in hanc ſententiam. Uniones tamen cum ad ornatum præcipue comparentur, venuſtatis ſignificatum ſibi ante alias uſurparunt: lapilli enim reliqui non de pulchritudine tantum, ſed de dotibus etiam aliis cenſentur: in unione nitor & lævor tantum expetitur. Quod vero fuerint, qui eos etiam devorare magnificum exiſtimarint, id improbitati potius, quam ulli ſit liberalitatis ſplendori tribuendum. Divinæ literæ per hieroglyphicum margariti, præmium oſtentant, quod recte facientibus offertur. Evangeliſta: *Invento autem uno pretioſo margarito abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, ut id emeret.*

Gemmæ omnes Veneri debentur.

Ut Cleopatra unio liquefactus.

UNIONES.

LACHRYMÆ. Cap. XLIII.

Illud magis receptum, unionem eſſe lachrymarum indicium, ſumptum quidem à Conjectoribus, qui viſos in ſomnis uniones lachrymarum profluvium portendere tradiderunt: ajunt enim

δηλᾶσι μαργαρῖται δακρύων ῥόον, ut apud Suidam est, Artemidorum, & alios: cujusmodi somnium cum nobis aliquando contigisset, resque postmodum subsecuta esset, ita cecinimus:

Visus eram niveos manibus tractare lapillos,
Unio in his, lætis gemma inimica viris.

AMETHYSTUS.

SOBRIETAS. Cap. XLIV.

Ἀμέθυστος ab α particula privativa, & μέθης ebrietas, vel quod ad colorem vini accedat.

NEque desunt qui Amethystum pro sobrietate poni dicant, quod ejusmodi lapidem contra ebrietatem stare compertum est: non enim vino tentari potest, qui eum gestet, in quo præter nomen, quod ejus est significationis, nihil certi habeo, plerisque tamen, qualecumque sit, commentum placet.

DE PECTINE. Cap. XLV.

ERam hic finem facturus, cum tu ut prosequerer ita hortatus es: *Mulierem nobilem gemmis aliquot ornavimus, sed ea nisi caput compserit, parum profecerimus: addamus igitur & pectinem, & speculum, ut si qua eo uti velit, non aliunde quisitum eat.* Subjeci ego.

VENUS. Cap. XLVI.

VEneri quidem præcipue sacer est pecten, ejusque Deæ statua cum pectine aliquando Romæ dicata est: soluto quippe voto, quod mulieres Romanæ voverant, comis propter insuperabilem pruriginis ardorem abrasis: quo quidem incommodo atque cruciatu liberatæ, statuam hujusmodi Veneri erexere, quæ comas restitueret. Eamdem etiam barbatam statuerunt, quod utroque sexu prædita sit Venus, quam è lumbis ad superiora, marem, ad inferiora, fœminam esse dictitabant. Atque huc spectat Maronianum illud, *Discedo à ducente Deo*, quamvis non contemnendi authores utrumque sexum diis attribuant. Sed super hoc alibi. Sane quod ad pectinem attinet, Naso eum Cytheriacum dixit:

Sæpe Cytheriaco deducit pectine crines.

Propria muliebris curæ vanitas, quæ. Hinc Terent. in Eunuch. Dum comuntur annus est. Æneid. l. 2.

Metamorph. ubi de Salmaci. Ea enim propria est muliebris curæ vanitas, ut in comendo ornandoque capillo, studium omne suum exerceant. Quare in numismatis videas Faustinæ caput multis & diversis capillorum concinnitatibus sæpe variatum. Sane Seleucus merito duodecim eos versus sustulit, quibus Hesiodus inducit Palladem Theogonia Pandoræ satagentem, comendo eam & ornando: indignum ratus sapientiæ deam tanto studio circa muliebris ornatus curam occupari. Versus illi XII. hi sunt:

Ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ἀργυφέῃ ἐσθῆτι, κατὰ κρῆθεν δὲ καλύπτρην
Δαιδαλέην χείρεσσι κατέσχεθε, θαῦμα ἰδέσθαι.
ἀμφὶ δέ οἱ στεφάνους νεοθηλέας ἄνθεσι ποίης
ἱμερτοὺς παρέθηκε καρήατι Παλλὰς Ἀθήνη:
ἀμφὶ δέ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
Τὴν αὐτὸς ποίησε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
ἀσκήσας παλάμῃσι χαριζόμενος Διὶ πατρί,
Τῇ δ᾽ ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κνώδαλα ὅσ᾽ ἤπειρος ἀνατρέφει, ἠδὲ θάλασσα.
τῶν ὅγε πόλλ᾽ ἐνέθηκε, χάρις δ᾽ ἀπελάμπετο πολλὴ
Θαυμασίη, ζωοῖσιν ἐοικότα φωνήεσσιν.

Cinxit vero & adornavit Dea cæsiis oculis Minervæ,
Candida veste: à capite vero calyptram
Ingeniose factam manibus detinebat, mirum visu.

Circum vero ei serta florentis è floribus herbæ,
Optata imposuit capiti Pallas Minerva,
Circumque ei coronam auream caput posuit,
Quam ipse fecerat inclytus Vulcanus,
Elaborans manibus, gratificans Jovi Patri.
In hac artificiosa multa celata erant, mira visu,
Animantia quæcunque continens alit atque mare,
Ex illis hic multa indidit, gratia vero resplendebat magna,
Mirabilis, animantibus similia vocalibus.

DE SPECULO.

EXPLORATIO. CAP. XLVII.

Unde speculari pro explorare.

SUnt autem qui speculum explorationis signum esse velint: propterea quod & nævi, & rugæ, & uniuscujusque color, & alia, quæ forent incognita, indice speculo deprehenduntur.

FALSUM. CAP. XLVIII.

SEdenim, sapientius illi rem expendisse mihi videntur, qui falsum ex speculo significari tradiderunt, in quo scilicet quamvis similitudo quædam appareat, eo tamen falsa est, quod in speculo, quæ læva sunt, dextera: quæ dextera, læva referantur, atque ita veritati fucus fiat.

HYMNUS. CAP. XLIX.

ALioqui speculum Pindaro est hymnus, in quo scilicet res præclare gestas, virtutesque cujuspiam celebres possimus intueri.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XLII.

DE IIS QUÆ PER ARMA SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLUSTRISS. PRINCIPEM D. NICOLAUM RODIVILLUM OLICÆ ET NESUESII DUCEM, PALATINUM VILENENSEM, AC MAGNI DUCATUS LITUANIÆ SUMMUM MARESCALCUM ET ARCHICANCELLARIUM, BRESFENSEM, SAULENSEM, BORISSOVIENSEMQUE CAPITANEUM.

CUm jam varios commentarios diversis misissem amicis, dedissemque operam ut argumenti ratio unicuique non inconveniens esset, diligenter dispiciendum mihi putavi, cuinam hanc nostram de Armis elucubratiunculam inscriberem. Verum cum arma acri mittenda viro non ignorarem: tu certe Nicolaë Rodiville magnanime Princeps, animo statim obversabare meo, teque unum è multis delegi, in cujus patrocinio ac tutela, noster qualis is cumque esset in hac re insumptus labor, conquiescere deberet. Nam cum multa sese offerrent causæ, quæ quemvis ad te vel amandum, vel suspiciendum allicere possint, ut animi tui celsitudo cum summa conjuncta clementia & moderatione, ingenium facile &

apertum, nulla malevolentia suffusum, nullaque avaritia inquinatum, bellicæ laudis militarisque gloriæ flagrans studium, tum illa in primis Caroli V. Imp. Sigismundiq; Sarmatiæ regis (quos majestatis causa nomino) de insigni tua virtute testimonia tot tantaq; fuere, ut alter te Ducem renunciaret, ab altero multis maximisq; Lituaniæ imperiis & administrationibus ornatus longe clarissimus esses, dignusq; habitus, qui in fortium bellicosorumq; populorum vel flore, vel robore summam potestatem haberes: & in quo omnes rebus secundis animi æquabilitatem & religionis propagationem agnoscerent; adversis invictum robur cernerent, & disciplinam militarem prudentiamque in administrandis disponendisq; singulis sequerentur, & authoritatem amplissimam libenter retinerent. Hæc cum in te sint dona, conerisq; tam pulchro laudabilique exemplo ad eorumdem lucem alios multos adducere, & quasi normam boni gubernatoris dirigere, merito te omnes strenuorum istic hominum florem, ditionum istarum firmamentum, bonique Principis ornamentum existimant: merito quoq; nos tuæ Excellentiæ hosce nostros de Armis commentarios nuncupamus & consecramus. Arma certe hujuscemodi mittimus ad bellum ita delectabilia, ut eadem vel domi sedens, in alto contrectare possis otio, cum in iis ipsis & disciplinarum cultum, & variæ eruditionis totiusq; antiquitatis imaginem honoratissimam sis agniturus. Hæc qualiacunq; à me conscripta, meæ in te perpetuæ observantiæ testes, probata ad alios venire patieris: equidem nec dubito, quin tuo patrocinio defensa, gratiora omnibus futura sint. Faxit Deus Opt. Max. ut potestas & voluntas quos tibi dedit, eos exitus habeat, qui & illi maxime gloriæ sint, & Christianis utilitati, & tibi dignitati, Vale.

JUS IN ARMIS, Cap. I.

Hinc, Jus in manu, τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρί, apud Lucianum 1. in armis.

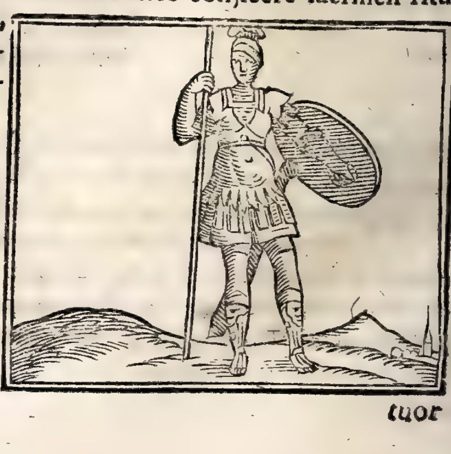
DEorum, ut hinc exordiamur, simulachra armis ornata, authoritatem, vimque armorum indicant. Nam Græci præcipue deos omnes in universum ferro accinctos fingere consuerunt: ex eo scilicet innuere volentes, armis omnia parere, in armis jus esse, cum tamen Phœnices, utpote mercatores, & assiduis dediti negotiationibus deos cum loculis & crumenis bene pecuniosos omnes effingerent: nempe, quod rerum omnium vim penes aurum & divitias esse arbitrarentur.

MULIEBRIS VIRTUS. Cap. II.

Mulierum Lacedæmoniarum virtus.

QUod vero Lecedæmonii Veneris armatæ simulacrum dedicarint, virtutis id hieroglyphicum, quæ prænituit in mulieribus. Nam cum Lacedæmonii bello cum Messeniis congressi eorum impetum sustinere non possent, pedesque sensim retroferrent, uxores eorum hoc animadverso, repente arma corripiunt, impetuque in hostes facto non tantum lapsam maritorum aciem restituere, verum & Messenios ipsos fugaverunt. Eas inde amplexi Lacedæmonii, prout erant armati, cum armatis promiscue, ut Lactantius ait, concubuere. Atq; ita mox armatam Venerem colere cœperunt. Neq; tamen Venerem tantum, quam μορφὼ vocitabant, sed deos, deasque omnes cum lancea figurabant, ut eas ita redderent honestiores. Nihil enim apud eos ignavia turpius, nihil bellica virtute præstantius habebatur. Alia vero ratione armatæ virgines in sacrificiis adhibentur: eas enim in numis aliquot, atq; etiam in lapideis signis atq; memoriis videas lacinia toga in humerum rejecta figuratas. Hæ sunt virgines, quæ Armatæ dicebantur, quod in armum ita vestes conjicere sacrificii ritus deposceret. Unde etiam poma ex alieno in armum legere, legibus prohibemur, tanto scilicet numero asportare, quantum humerorum onus sit. Hoc quidem κατὰ πάρεργον fatemur, sed hoc loco necessarium.

Sed habentem calyptram & pedicas.

MARS ULTOR. Cap. III.

Cum hasta & scuto. Sumptum ab Aristophane in Pace.

VIdere autem est plerisque locis, atque etiam in numis, signa Martis Ultoris cum scuto & hasta, quæ nimirum belli indicia sunt, cum omnis ejus ornatus in eo versetur, ut arceat à se cladem, & hostibus inferat calamitatem. Hinc proverbium illud emanavit, σὺν δόρυι καὶ ἀσπίδι, cum quid omni conatu aggrediendum innuimus. Hujusmodi vero statuam sibi Sesostris erigi curavit supra quatuor

A tuor cubitorum magnitudinem, ut ita mortales reliquos ſuperaſſe geſtarum rerum gloria teſtaretur. Nam eorum, quæ plæclara geſſerit Rex hic Ægypti, pleni ſunt omnes antiquitatis libri.

BELLUM INDICTUM. CAP. IV.

APud Romanos indicti belli ſignum erat haſta ferrata præuſtaque, fæcialis manu prætenta, quam ubi primum in hoſtium fines emiſiſſet, tribus puberibus præſentibus, cauſa prius expoſita, bellum juſtum indictum, fieriq; cœptum intelligebatur. Hinc apud Maronem Turnus primus,

Æneid. l. 9

> —— *Jaculum intorquens emittit in auras*
> *Principium pugnæ.*

ARCUS ET SAGITTÆ.

TUMULTUS. CAP. V.

ÆGyptii ſane ſacerdotes tumultum, aut belli principium eſſe factum, ſignificare cum vellent, armatum hominem B figurabant, qui telum arcu contenderet, & ad feriendum paratus videretur. In Divinis tamen literis per arcum & ſagittas ab improbis hominibus paratas, interpretes totum belli apparatum acipiunt, & hujusmdi ſignificatione Pſalm. LIX. *Dediſti metuentibus refugium, ut declinare valeant arcum,* quamvis in Hebraicis codicibus longe alia lectio reperiatur. Ita tamen legit Euthymius, & hic arcum recipit Eccleſia.

SOLARES RADII. CAP. VI.

IN Apollinis vero Dianæque ſimulachris, arcus & ſagittæ vibratilem radiorum vim oſtendunt. Unde Lucretius hieroglyphice ita eos expreſſit:

> *Non radii Solis, neque lucida tela diei.*

Eædem in Sagittario cœleſti ſigno, vim ejus à remotiſſimis etiam locis in plantas & herbas permeare, quæ quidem ubiubi ſunt, ſolari omnino vi vividæ, & incolumes conſervantur. In Gallieni ſane numis Sagittarii ſignum eſt, quale cœleſte illud fingitur, cum inſcriptione, APOLLINI CONS. AUG.

Gallieni nummus.

DE PHARETRA. CAP. VII.

MInime vero prætermittendus eſt locus in carminibus divinis Pſalmo x. *Siquidem impii arcum ſæpius intenderunt: promptuariis ſagittis pharetram impleverunt, quas in quempiã probi cordis hominẽ immitterent.* Nonnulli Paraphraſtæ, dum novitati forſan plus æquo ſtudent, pro eo quod apud Græcos eſt, ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, *Sagittas ad nervum accommodarunt*, ponere maluerunt: nempe quod ita id exponendum codex Hebraicus admoneat.

COR, CONSILIUMQUE. CAP. VIII.

ADamantius tamen Græcam ſecutus lectionem, ita pharetram agnoſcit, ut quid habeant hieroglyphici, etiam interpretetur: per eam enim cor intelligit, per ſagittas, conſilia, & cogitationes? D per arcum, os, & labia. Nam & alibi dicitur: *Cor impii repletum eſt veluti pharetra ſagitis venenatis.* Conſilia enim cogitationesque peſſimæ impiorum ſagittæ ſunt: arcus vero, os & labia: quo diſtento quippe adaperto, virulenti cordis ſpicula depromuntur ad vulnera Quod vero dictum eſt è latebris, non otioſe appoſitum: ſi quidem hi cum lucem odio proſequantur, in tenebris deliteſcunt, & in cœca malignitatis atq; ignorantiæ latibula ſeſe abdunt. Jam vero apud Lucianum legas, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων ſtare aliquem in inſidiis incognitum, qui arcu ſemper intento ſpeculetur, qua latus exeras, ut ea te quamprimum parte conficiat. Ubi nimirum delatorum intelligas malignitatem, qui dicta factaque explorant tua ac ſimul aliquid exciderit imprudenti, collectum ſtatim ad dominum deferunt, ut aliquod inde tibi detrimentum accedat. Olympiis quoque Ode ſecunda, tela pro verbis pharetram pro ſententiis à Pindaro poſitas invenias: in hunc mo um, πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκέα

Sic telum pro conſilio, via, ratione, ut ſæpe Livius.

Huic rei aliud invenietur telum. Et Eras. Chil. 2. centur. 2. Prov. 40. Cor Plutonis ab Herculea sagitta petitum.

ὠκέα βέλη ὑπὸ ἀγκῶνος ἔνδον ἐστὶ φαρέτρας φωνᾶντα συνετοῖσιν, *Multa mihi tela velocia sub cubito in pharetra sonantia exaudiuntur, propter orationis acumen, & laudationum opportunitatē*, inquiunt Interpretes. Præclara enim esse debent, neque ab obtuso ignavoque ingenio prolata, quæ dicuntur, sed ea opportuno etiam loco disposita. Alibi diximus, mysticæ Philosophiæ interpretes, Plutonis cor ab Herculea sagitta vulneratum, hieroglyphice significare velle nullum esse tam abditum in rerum natura locum, quo non pervenerit Philosophia: ejus enim scientiæ latebras multi memorant. Nam & Nazianzenus ait Basilium Philosophiæ latebras omnes penetrasse.

VULNERA AMORIS. CAP. IX.

Amoris sagitta. Ex aspectu enim nascitur amor.

AMori vero arcus in primis dedicatur, propterea quod eo vulnere saucii semper eminus feriuntur, veluti sagitta quadam ab amatis oculis emissa, & in amantium oculos recepta. Sunt vero illi, ut philosophatur Plato, radii quidam tenuissimi, qui ex intimo cordis expirant, ubi vitalis sanguis dulcissimus calidissimusque sedem habet, viaque sibi, ut Musæus ait, per oculos patefacta, per amantis idemtidem oculos illapsi, ad intimum ejus cor penetrant: accensoque interim magis ac magis sanguine, bilis etiam inflammatur, unde illi sequitur dolor, quem affixum esse cordi amantes omnes profitentur, quicumque illos eventus, aut durus, aut facilis sequatur. Hinc etiam adjectæ ad amorem faces, de quibus alio loco disseruimus.

AMOR. CAP. X.

Ad verbum ab Artem. lib. 1. c. 34. sub finem.

APud Conjectores sane, si quis ætate florida vir aut fœmina pectus sibi transfixum imaginatus fuerit, amorem significat. Non æque id in grandævo, siquidem huic id somnii triste aliquid, & illætabile nuncium affert.

POENITERE. CAP. XI.

IN Divinis vero literis sagittæ sæpissime ponuntur pro doloribus, qui ex rerum perperam actarum conscientia cor stimulant, compungunt, exulcerantque. Ita Psalmo octavo supra xxx. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Attigerunt me*, transtulit Symmachus.

COELUM. CAP. XII.

SEdenim Philosophi cum amoris cognomento cœlum intelligant, non otiose commenti sunt, & alas & sagittas velocitatis indicia figurare, simulque faces, utputa ignem, quo cœlum ipsum maxime spectabile est, ac puerum denique, cum senium auferant à cœlo. Amorem insuper primum omnium genitum autumant, & cœlum initio creatum à Deo sacræ testantur literæ.

VELOCITAS. CAP. XIII.

Æn. lib. 5. Et Medi.

ESto igitur sagitta velocitatis etiam hieroglyphicum, cujus vero Virgilius juvenibus cursu pedum certaturis cum Equum primo præmium proposuisset, alteri Amazoniam pharetram, plenamque sagittis pollicetur. Et Armenii sagittam Tigrin vocant, unde & velocissimum animal Tigris, & fluvius rapidissimus, qui ex Armenia in Mesopotamiam labitur. Ibi enim sagitta Tigris dicitur. Et Psalmo septimo, quod minatur Propheta futurum, ut Deus gladium suum expediat, & arcum intendat, interpretes per gladium acerbitatem, per arcum celeritatem mortis indicari tradunt. Ab hac sagittarum velocitate vulgus totius Italiæ hodie cum quid properandum esse innuit, vocabulum formavit Affrezzare, ex quo sagittam Frezzam vocant. Sane Abarin genere Hyperboreum apud Scythas tantæ velocitatis hominē fuisse tradit Nazianzenus, ut cum sagittam, veluti fabulantur, accepisset ab Apolline, emissam eam pari cursus pernicitate consequeretur, quo signo populos circumiens responsa dabat: inde sibi fidem acquirens, quod conatus ille longe supra humanas vires esse putabatur, Sed non fabulose apud nos dictum, *Sicut sagittæ in manus potentis, ita filii excussorum*: per quas Eucherius Apostolos hieroglyphice significari tradit, qui orbem terræ volatu perniciosissimo peragrantes, doctrina sua mortalium, qui nondum Deum norant, corda penetrarunt. *Filii vero excussorum*, quia de prius excussis telis, hoc est, Prophetis, Apostolis geniti sunt. De iis Psalmographus ait: *Misit sagittas suas, & alios alio delegavit*. Plerisq; enim locis sagittæ verba divina sunt, quæ penetrabili charitate corda nostra configunt. Hic arcus ille erat, quem tetenderat, paratumque ad ferien-

Alteris miræ volacitatis homo. Hinc de velocibus Nazianzenus ad Basilium Ἀεὶ ἔδος ὀϊστῷ, Ab aridis sagitta. Psal. 127.

A feriendum asservabat quamvis hoc nonnulli ad minas referant, quod arcus inter alia significat, minarum etiam signum fit. Unde Horatius: *De arte poetica.*

Nec semper feriet quodcumque minabitur arcus.

CONTRARIETAS. CAP. XIV.

UBi tamen sagittæ duæ parallelari positu jacentes animadversæ fuerint, quarum cuspides altera ad alterius pinnas vicissim convertantur, præsentaneæ contrarietatis signum esse volunt.

FRACTA BELLI FEROCIA. CAP. XV.

QUemadmodum vero arcus intentus belli signum est, ita fractus sublatam belli ferociam ostendit. Et in ostentis eodem accipitur significato: veluti quod in recentiorum historiis legitur, ea nocte, qua Rex Attila sanguinis eruptione, quæ profluvio effusissimo de naribus emissa est, suffocatus & extinctus est, supremum numen Martiano Imperatori apud Constantinopolim agenti apparuit in somniis, arcumque Regis defuncti relaxatum, ut alii fractum, ostentare visus est, quod de B bellica ejus ferocia jam extincta signum fuit. Et in Divinis literis scriptum est, Deum eorum conterere arcum, & arma confringere, qui pietate posthabita spem omnem in ferocitate sua posuere. *Regis Attilæ mortis augurium.* *Psal. 46.*

PERSÆ. CAP. XVI.

AB eo vero armorum genere, quo Persæ plurimum utuntur, sagittas numis Darius impressit: sive ita gentem suam significare voluerit, sive potentiam suam late diffusam indicare. Nam & in Artoxerxis numo sagittarius miles cusus erat, eaque de causa numi illi Sagittarii vocitabantur, ut Plutarchus in Apophthegmatis. Unde non infacete dixerit Agesilaus, triginta se millibus Sagittariorum Asia pulsum, cum ea summa Rex corruptis per Timocratem Atheniensibus effecisset, ut bello adversus Lacedæmonios concitato is provincia decederet. Quod quidem dicterium proxime accedit ad Gylippi Noctuas, de quibus loco suo. *Darii & Artoxerxis numi.* *Agesilai dictum.*

PESTILENTIA. CAP. XVII.

SAgittas autem Apollinis in Græcos immissas, pestilentiam manifestissime significasse nulli dubium, de quibus C late apud Homerum. Hæ vero hieroglyphice solares radios indicant corrupto cœli tractu contagem illam dispergentes. Et Christiana pietas è divinorum numero Sebastianum sagittis impetitum, dum Christo fidei testimonium præstat, adversus pestilentiam sibi tutelarem proposuit. *D. Sebast. tutelaris pestilentiæ.*

DAMNATIO. CAP. XVIII.

SUnt qui telum in sagittæ cuspidem ita figuratum damnationis signum esse autument, aut explodendum summovendumve aliquod inepte dictum in scriptis: id quod Aristarchi summi Grammatici judicio inter hieroglyphica receptum est, quod eo ille signo usus sit in adulterinis apud Homerum carminibus summovendis.

D

DE HASTA.

SAPIENTIÆ VIS. CAP. XIX.

QUod Palladem armatum ubique conspiciamus, indicat, arma parum proficere, nisi quæ per sapientiam administrantur: nam stulto præcipitique ingenio Imperatores, quot & quantas & sibi & Reipubl. calamitates attraxerint, ut alia dissimulem, clades illæ insignes ad Trebiam, ad Thrasimenum, ad Cannas acceptæ, facile ostenderunt. Porro autem hasta in manu Palladis, ingenii vim atque promptitudinem ostendit. Unde apud Martianum legas,

Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen.

FAMA.

FAMA. CAP. XX.

Alexandri statua.

ADhæc lancea in quacumque videatur imagine, præter militiam ipsam famæ etiam celebritatem indicat. Quare Lysippus, ut Plutarchus ait, eam in Alexandri manu posuit, fulmen quod alii fecerant, aspernatus, utpote qui celebrem eum una vix ætate existimaret, dummodo quis veritatis studiosus, ea tantum quæ re vera gesta fuissent ab Alexandro collegisset. Quod vero ad extensionem in longinquum facit, Telum appellant quicquid à manu jacitur, quod τηλȣ̃ & τηλόθȣ procul apud nos sonat. Quamquam apud Cajum Jurisconsultum telum vulgo appellaretur, quod ab arcu tantum mitteretur.

HOSTIS INFENSISSIMUS. CAP. XXI.

Ad verbum à Plin. libr. 38 cap. 4. Saliva ictū aggravat.

INfestissimum hostem, qui omnes, quo maxime lædat, vias exploret, nonnulli significare cum volunt, jaculum terræ appressum cuspide in ejus læva statuant, dexteram vero oriri objiciunt, eo gestu, ut in eam inspuat: nempe quod persuasum sit ictus aggravari saliva in manum ante conatum ingesta. Id vero ea de causa fit, quia manus ita magis solidescit, & major in vibrando vis accedit: non autem quod ea quædam sit fascinatio, ut Magi putant.

OFFENSIONIS ILLATÆ POENITENTIA. CAP. XXII.

Idem à Pli. lib. 38. c. 4.

NAm illud forsan pertineat ad Magiam, quod à jactu, si quem inferendæ jam injuriæ pœnituerit, in mediam expuendo manum, qua vibraverit, lævari percussum à pœna prodiderunt. Alioqui pleraque alia expuere, contra omnes fascinationes & pericula amuletum esse creditur. Unde apud Theocritum τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον, *ter in sinum meum inspui.* Meminere hujus rei & Plinius, & authores alii plerique.

SUMMUS HONOR. CAP. XXIII.

Hastæ gestamen honoratum.

SEdenim ne Lysippum adeo malignum aut invidum in Regem suum, ut paulo ante dictum, fuisse suspicemur, sciendum hastæ gestamen haudquaquam inter vulgares honores habitum, tantæque apud veteres venerationis fuisse, ut loco diadematis pro insigni Regio haberetur. Neque temere Virgilianus Æneas,

Æneid. l. 12.

> *Bina manu lato crispans hastilia ferro,*
> *Ingreditur.*

Ibidem.

Et Regis filius Pallas apud eundem, telo rapto volat obvius ipse Æneæ. Neque quidem ea solum donari solitos tradunt, qui fortiter in bello fecissent, verum & Junonem Curitin ab eo nuncupaverunt: Curis enim hasta Sabinis erat, quod jam apud omnes pervulgatum est.

STRENUUS. CAP. XXIV.

Plin. lib. 7. cap. 28. Hasta pura.

EOrum qui fortiter fecissent insignia, more quodam hieroglyphico apud veteres fuisse reperio hastas puras, quibus milites ab Imperatoribus donari soliti, eaque de causa Sicinium Dentatum, Plinio referente, hastis puris duodeviginti donatum. Hastas vero puras, Donatus & Servius interpretantur, sine ferro, eo præsertim Maroniano visu:

Æneid. lib. 9

> *Ille, vides, pura juvenis, qui nititur hasta.*

Qui quidem futurus erat Rex, multorumque Regum parens.

BELLUM. CAP. XXV.

APud Carthaginenses, genus intractabile bello, belli hasta erat indicium. Hinc cum bellum velle se cum Romanis professuri essent, Romam ad eos hastam suæ voluntatis signum miserunt. Sedenim apud Macrones, dare accipereque lancem, sanciti fœderis signum fuit, cujus rei meminit Xenophon, De reditu Græcorum IIII.

SUMMA IMPERII. CAP. XXVI.

EA vero de causa viros fortes hasta donari putat Festus Pompejus: quod hasta summa armorum & Imperii esset, captivosque sub ea vendi morem fuisse, proindeque rei fortiter gestæ signum erat.

A erat. Et sub jugum mittere, qui superati essent, quique per vim sub Imperium devenissent, apud historicos frequentissimum. Constabat vero jugum ex hastis tribus, duabus quidem fixis, & alia in transversum ad eas alligata: sub his enim distinctos transire cogebant, inquit Festus, ubi discinctos intelligendum armis spoliatos. Hinc etiam mos apud Romanos fuit, ut nuptarum capita cœlibari hasta comerentur, propterea quod quæ nuberet, imperio viri subjiceretur. Cœlibarem autem hastam vocabant, quæ in corpore gladiatoris abjecti occisique stetisset.

Jugum mittare.

Hasta cœlibaris.

CONJUNCTIO MARITALIS. CAP. XXVII.

B AJunt vero nonnulli conjunctionem maritalem hieroglyphicum id significasse, ut quemadmodum hasta ipsa in corpore gladiatoris hæsisset, conjunctaque fuisset, ita debere sponsam viro conjungi, ut quod nostræ monent Divinæ literæ, *duo sint in carne sua.* Alii boni tantum ominis causa factum autumant, ut vota hinc ostenderentur, fore ut viros fortes genituræ essent.

De hasta qua homo occisus sit, mira Plin. l 28. c 4.

DII. CAP. XXVIII.

PRæterea, ut Justinus ex Trogo memorat, ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluere, ob cujus religionis memoriam hastæ adhuc, ait ille, deorum simulacris adderentur. Quinetiam simplex baculus surrectus apud Ægyptios divinitatis hieroglyphicum fuit. Atque hoc illud est, quod Pædianus ait in Divinationum commentario non placere sibi eorum opinionem, qui delubra existimant ligna delibrata, id est, decoriata, pro simulacris deorum more veterum posita. Id fieri solitum à veteribus Cyrillus inquit, quod natura divina nullo modo neque dejici neq; labefactari potest, sed inconcussa firmaque suo robore communiat, sustinereq; omnia & omnium fundamentum esse perhibetur. Sed ut ea etiam, quæ ad ineptias usque facta sunt in hoc genere commemoremus: Alexander Phereus hastam, qua Polyphranem avunculum interemerat, consecravit, additis etiam corollis, ei tamquam Deo rem divinam fecit. Tantum vero hastæ à veteribus tributum est, ut sceptrum illud Agamemnonis, multorum Regum successione apud Homerum celebre, Chæronei Bœotiæ populi divinos illi honores meditati, quo cultus ejus fieret angustior, Hastam appellitarent. Colebant vero illud uti numen singulis diebus hostiis à sacrorum antistite immolatis. Cui etiam (tanta fuit hominum vesania) mensa variis instructa carnibus parabatur, omniformiumque placentarum libis referta semper adstabat. Jam & Cenea illum, quem ex fœmina in virum à Neptuno commutatum Græci fabulantur, primum omnium ajunt comites suos jussisse per hastam suam jurare. Unde mox proverbium, *Hasta Cenei*, de quo apud interpretem Apollonii, & alios, Argonauticis, plura reperias.

De delubris, Macro. lib. Sat. 3. c. 3.

C

Hastæ à veterib. multum tributum.

Ovid Met. lib. 12.

τὸ Καινέως δόρυ.

DII PENATES. CAP. XXIX.

ET Penates, qui apud Romanos tanta religione colebantur, armatos, hastatos quippe fuisse, memoriæ proditum est. Dionysius enim duos ait adolescentes fuisse militari habitu, & vetusto opere, qui sederent, & pila in manibus tenerent, cujus rei testimonium titulus subesset, DII PENATES. Eos Nigidius putat esse Apollinem & Neptunum, quod in Apolline calor & aritudo, in Neptuno humor & frigus intelligatur, quæ nostræ compositionis principia perhibentur. Et quoniam Penatibus magnorum deorum cognomentum attributum est, unde Maronianum illud:

D

A Macrob. lib. 3. cap. 3. Saturn.

Cum sociis natoque, Penatibus & magnis diis,

Æn. lib. 8

A Macrob. indidem.

eruditiores particulam, *Et*, ad expositionem positam volunt. Alii eos Jovem & Junonem esse voluerunt, horum enim præcipuum esse munus, juvare mortales, atque inde utrique nomen. Alii Castorem & PolluœmDeos magnos vocari persuasum habere. Sed quoniam in nullo deorum magis, quam in diis Penatibus & Poetæ & Historici occupantur, tum ipsa vetus Romanorum religio tam multa, tam sæpe de his in medium protulit, haud quaquam ab instituto negotio alienum fecero, si super his aliquid ex remotiore vetustate repetiero. Pallantis filiam legimus, cum Dardano in Arcadia nuberet, dotis nomine munera Palladis attulisse, scutum quippe breve cœlo lapsum, quod Palladium appellarunt, cumque hujusmodi scuto, magnorum deorum simulacra. Orta autem seditione in Peloponneso, Dardanum inde cum uxore & magna Arcadum manu vertisse solum, atque in Samothraciam navigasse, ubi dotalibus muneribus templum erexit, quibus occultas instituit cæremonias, ut sacra ea separaret à vulgi cognitione. Simulachra itaque in subterraneo specu condidit, quæ mox cum inde in Asiam transmigraret, secum advexit, & in Dardania à se nuncupata collocavit. Ilus cum Ilion ædificasset, eo deos ipsos transtulit. Æneas ex incendio Trojano ablatos in Italiam vexit, eosq; Lavinii posuit. Ascanius in suam Albam traduxit, pulcherrimo illis templo ædificato. Verum ajunt sequenti nocte Penates, nullo ferente, Lavinium rediisse, ostia clausa inventa, parietes integros, & tectum nulla in parte violatum: quo miraculo motum Ascanium, ajunt, sexcentos curatores Lavinium misisse, qui sacra custodirent, præfectumque his antistitem Egestum nomine. Iidem demum Romam translati cum urbem approbassent, nequaquam abierunt. Cumque eos Romani in urbis Imperiique sui custodes admisissent, ne per vim aut dolum auferri possent, eos in subterraneo, ut Dardanus fecerat, specu, templo ibi dedicato, posuerunt. In quo quidem templo id præcipue religionis observabatur, ut spuere nefas esset. Ad hoc specu, & pristinum Dardani institutum, Virgilius allusit, cum scripsit:

Deorum Pennatium origo & institutio.

Æneid. l. 7.

Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

Nam sacra Penatibus sine Vesta nunquam fieri solita, sed una cum Vesta semper illi colebantur. Quid vero Vesta foret, declarat Naso:

Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige, flammam.

Et Sinon apud Virgilium, ubi se Penatum offensam vereri simulat, si patriæ secreta hostibus prodat, cujus cura Penatibus credita:

Æneid. l. 2.

Vos, æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen, ait.

Sed quoniam de Vestali igne, & diis Penatibus alibi etiam differuimus, hoc pro loco commemorasse sufficiat.

DII TUTELARES. Cap. XXX.

Hinc Plautus in Mostellaria, Nimio plus sapio sedes. Bila quid.

ID vero tutelares eos esse ostendebat, quo sederent, quod pila gestarent, quod adolescentes essent. Nam sessio hieroglyphicæ firmitatis & constitutæ rei consiliive signum habetur. Pila propulsationem malorum, incommodorumque significant. Adolescentia incrementum, quod Imperio esset in die accessurum. Quod vero genus teli pilum sit, à Vegetio ita describitur: *Missilia pedestris exercitus pila vocabantur, ferro subtili præfixa trigono novem unciarum, sive pedali, quæ scutis infixa non possent abscindi, & loricam facile perrumperent.*

DE FRAMEA. Cap. XXXI.

FRameæ vocabulum, & id genus teli, Germanicum est, de quo Cornelius Tacitus in Germanorum moribus in hunc modum scribit: *Hastas, vel ipsorum vocabulo Frameas, gerunt, angusto & brevi ferro: sed ita acri, & ad usum habili, ut eodem telo, prout ratio poscit, vel cominus vel eminus pugnent.* Ita Eques scuto frameaque contentus est.

MORS. Cap. XXXII.

IN Divinis literis framea, ut & alia telorum genera mortis hieroglyphicum habetur. Ita Theologi eo Psalmi loco: *Erue à framea Deus animam meam.*

DE

DE SCUTIS. CAP. XXXIII.

LOcus exigit,ut haſtis ſcuta etiam adjiciantur,quorum varia ſunt hieroglyphica, quia variæ ſunt eorum ſpecies, varii etiam uſus,neq; facile eſt omnium rationes exquirere in tam varia tamque frequenti armorum pene omnium mutatione,quæ unaquaq; ætate facta eſt: eas tamen non formas amplectemur,quas in numis, aut veterum monumentis figuras obſervavimus.

Scuto donati. Æneid.l.9.

STRENUUS II. CAP. XXXIV.

PAri honore cum haſta ſcutum fuit,quo inter præmia reliqua militaria donari ſoliti ſunt, qui ſtrenue feciſſent,cujus rei exempla paſſim apud hiſtoricos.Et apud Virgilium Æneas clypeum afferri juſſis, quo juvenem egregium Niſum præſtanti munere donaret. Præcipuum vero honorificum apud Argivos fuit ſcutum Enhippi, puero, qui tale aliquid meruiſſet, geſtandum tradere, eoque inſerto pompam ducere. Argivi porro primi omnium ſcutis ligneis uſi, eo prælio quod inter Prœtum & Acreſium fratrem geſtum eſt, pro tyrannide occupanda. Sedenim de honoribus inferius.

SALUS. CAP. XXXV.

CUm Palladium ſuperius cœlo lapſum, ſcutum fuiſſe diceremus, ſignificatum ejus ad Imperii tutelam ſpectare interpretati ſumus. At identidem obſervatum eſt Peltæ quoq; ſignificatum ſalutis eſſe, quod interpretatione Numæ deſumptum eſt: is enim delapſam cœlo peltam ſalutem urbi immiſſam interpretatus eſt, cum octavo ejus anno peſtilentia per univerſam Italiam debacchata, Romam quoq; urbem invaſiſſet. Utrum vero gravis alioquin author peltam proprie necne dixerit, quod ſcutum Numæ tempore cœlo delapſum fertur, & *lapſa ancilia cœlo* Maro dixerat, alii viderint. Legi tamen de Saliorum ornatu, conſueſſe illos capite geſtare pileum inſtar coni,non obrotundum, ut vulgo: thoraca aheneum induere, dextera manu ancile, læva peltam aheneam circumtuliſſe: quamvis,ut dictum,*& læva ancile gerebat*,legamus.

Palta cœlo delapſa.

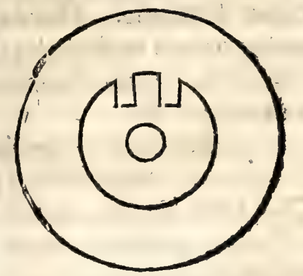
Æn. lib. 9

PELTÆ FORMA. CAP. XXXVI.

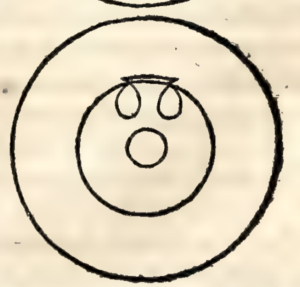
QUoniam vero pelta Maroni lunata dicitur,operæ pretium me facturum crediderim, ſi figuram ejus ex antiquis monumentis deſcripſero. Nam ea Romæ multis locis aſpicitur, nusquā tamen ſpecioſius quam in marmore quodam conditorio, quod nunc in hortis Pontificio Palatio ſubjectis pro aquæ temporariæ alveo ab Leonina porticu ſpectatur. Ibi pugna quæda mAmazonum inciſa mira quadam arte,ſive ea Trojana ſit, ſive,quod potius reor, quæ ad id genus erraticis inScythia commiſſa eſt. Ita viri mulieribus parcere, invitiq; obvias ſauciare videntur, cupereq́ eas potius captivas facere,quam lædere.Omnes illæ peltis armatæ ſunt, quarum ſpecies in hunc modum deſcribi poteſt: ut ſcilicet circulus deſcriptus linea diametrali diſſecetur,pars altera quantum cubiti manusq́ miniſterio inſerviat,relinquatur,altera duobus à lateribus excavetur,ita ut in eorum medio ſpatium ſit inſertando brachio, cujus hoc ſit propugnaculum.Extrema ad ſcuti marginem lunentur in cornuaOrbes illi duo hinc inde exempti,inſertandæ ſi opus ſit haſtæ alter commodus,alter ad inſpectandum inſerviat.

Æn. lib. 1.

PRIMA ARMENICA. CAP. XXXVII.

VAriabat vero peltarum forma,qua parte manus erat inferenda: ut in prima Armenica inciſura erat rectangularis.

SECUNDA ARMENICA. CAP. XXXVIII.

QUæ in ſecunda,orbicularis fieri conſuerat.Tum etiam coribus, cum pelta primæ cæruleo color eſt, in alba parma: ſecundæ vero, purpurea in parma ipſa cærulea: in utraque vero pelta aureus umbilicus.

A

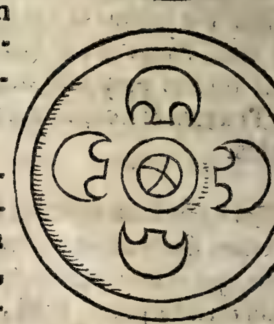
MENAPII. CAP. XXXIX.

MEnapiorum autem pelta rubra erat in alba parma, sed infra in eoalbo sub pelta canis lutei coloris, pedibus ad cursum quantum fieri possit, exporrectis, utero ad peltam verso, dorso parmæ superficiem spectante.

VESONTES. CAP. XL.

VEsontes, qui sub illustri viro Magistro peditum militabant, parmam habebant peltis quatuor cæruleis insignem, quadrangulari situ intra parmæ marginem & centrum dispositis: centrum autem in partes quatuor decussatum, quarum duæ albæ, cæruleæ duæ. Circa centrum coloris rubri circulus, & in parmæ ambitu alter itidem ruber conspicitur.

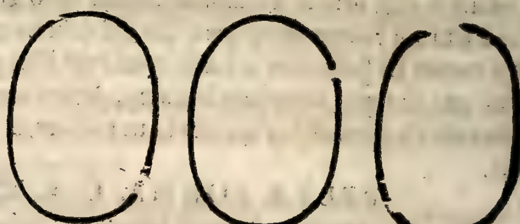
B

ANCILIA. CAP. XLI.

Antonini Pii numisma.

EJusdem omnino significati Ancile est, cujus figura, ut ex veterum numis habetur, ovalis est, ductu quidem oblongiore: quod, ne cui dubium relinquamus, ex Antonini Pii numo didicimus, ab cujus altera facie scuta tria una serie disposita, ea qua diximus figura conspiciuntur, quibus inscriptio subjecta est, ANCILIA. In altero Antonini ejusdem numo scuta sex habentur anciliorum specie, ut paria duo, uno super alterum sublato, partem inferiorem ostentent, qua scilicet brachium insertatur: mox singula utrique pari appensa, quæ umbonem spectandum objiciant, in eum quem vides modum. Literæ nonnullæ in eo quem attrectavi numo detritæ sunt, una excepta locutione, SUPERATO: ubi etiam duo prima elementa ita curta sunt, ut vix discerni ab oculatissimo quoque possint.

C

SAPIENTIA. CAP. XLII.

EA plurimum forma scuta sunt, quæ Palladi dedicantur: quamvis non negarim orbiculari etiam specie nonnumquam facta, cujusmodi est Argolicus clypeus, quem Maro cum Phœbea confert lampade. Hieroglyphicum vero id esse plerique volunt, ut orbem indicare videatur, qui sub clypei specie regatur à sapientia. Quare Martianus Capella, qualisqualis author est, ita de Pallade ait:

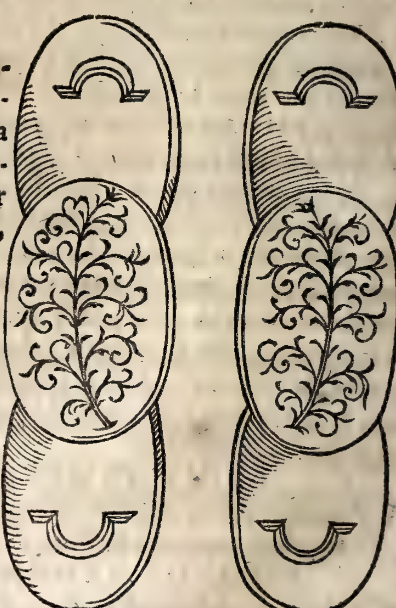
Hinc tibi dat clypeum sapientia, quod regat orbem.

PAVITATIO. CAP. XLIII.

Quoniam Medusæ caput inspicientes in saxa verterentur.

DE Medusa vero, quæ sit in umbone medio figurata idem sentit, quod in serpentis commentario diximus, ubi de Domitiano loqueremur, qui Medusæ signum gestare solitus est ad stuporem, quem affectabat de se inter mortales concitari. Martiani versus de Medusa:

Quod pavidum stupitet sapiens solertia vulgus.

D

DEFENSIO. CAP. XLIV.

Scipionis dictum.

ITa vero scutum pro defensione ponitur, ut milites eos ignominiose notari passim videas, qui plus salutis & spei in scuto, quam in gladio posuissent, Scipionis præcipue dicterio notum, cum militi, qui clypeum elegantius ornaverat, dixit: *Non miror quod clypeum tanta ornaris cura, in quo plus præsidii statuas, quam in gladio.* Scuto vero

vero nos coronatos aitPſalmographus pro tuto circumſeptos munimine: monitiones enim plurimum in orbem circumduci conſuerunt.

DEDITIO. CAP. XLV.

EST & deditionis ſignum clypeus, ſi caput ei ſummittatur, quod apud Appianum legas, ubi Afranii & Petreii turmæ quædam à Cæſare circumventæ, capita clypeis ſubjecere deditionis indicio. Alibi ſcuta ſupra caput ſublata, & hujusmodi junctis umbonibus progreſſus oppugnationem oſtendit: qualia Romæ paſſim in columnis & triumphalibus arcubus, aris, clypeisque conſpiciuntur.

INITIUM PUGNÆ. CAP. XLVI.

SCuta vero haſtis illiſa pugnæ initium ſignificabant: ſiquidem moris erat cumprimum hoſtes collatis ſignis in propinquum ita proceſſiſſent, ut jamjam pugna eſſet ineunda, ad concitandos militum animos, uno eodemque tempore ſub datum ſignum ſcuta percutere haſtis, ſtrepitu quam maximo poſſent excitato: quem morem apud Marcellinum invenias. Eundem morem hunc à Græcis obſervatum tradit Xenophon, ſed ad Equos incitandos fieri ſolitum. Apud Philoſtatum etiam, ubi de expiationibus ad Achillis tumulum agitur, legere eſt, milites qui ad tumulum ſuccederent, poſt hymnum, quem ceciniſſent, ſcuta haſtis ſolitos incutere, quemadmodum in bello fieri ſoleret, cujus hæc ſunt verba: *προσπλῃθόντων δὲ τῷ σήματι μετὰ τὸν ὕμνον, ἀσπὶς μὲν· ὥσπερ ἐν πολέμῳ, περιεδουπεῖτο.*

Mos antiquus pugnæ tueundæ.

PLAUSUS. CAP. XLVII.

QUod vero milites initio pugnæ facere conſuerunt, togati, fabula vel concione, quam ſpectatum vel auditum veniſſent, abſoluta, ſcabellorum crepitum faciebant, eo ſcilicet plauſu actoribus gratulati. Hinc apud M. Tullium oratione pro Cælio legas: *Deinde ſcabella concrepant, aulæum tollitur.* Dictumque illud de Caligula apud Suetonium: *Et quondam tres conſulares ſecunda vigilia in palatium accitos, multaq; & extrema metuentes ſuper pulpitum collocavit: deinde repente magno tibiarum & ſcabellorum crepitu, cum palla tunicaque talari proſiliit, & decantato cantico abiit.*

Scabellorum crepitus.

HONORES. CAP. XLVIII.

CLypeis unde nomen incidi, deſcribive facta pulchra moris fuit, unde qui nihil adhuc ſtrenue in bello geſſiſſent, alba utebantur parma, de quo Virgilius: *Parmaq; inglorius alba.* Donabantur ab Imperatoribus honori militibus, atq; etiam diis, quare ſæpius apud Livium legas, argentea clypea templis illata, ac diis dicata. Hic nonnulli vocabulum à ſculptura factum voluere, quod in his omnino imagines haberentur, in qua quidem ſententia Plinius eſt: *ſcutis enim* (ait ille) *qualibus apud Trojã pugnatum eſt, continebantur imagines, unde & nomen habuerunt clypeorum, non, ut perverſa Grammaticorum ſubtilitas voluit, à cluendo deduci.* Sed quoniam in Grammaticos incidimus, inter clipeum per i, & clupeum per u, differentiam ponit Cornelius Fronto, clupeumque per u, quæ omnino ypſilon Græca eſt, imaginis eſſe dicit, per i vero armorum. Apud Virgilium tamen, *Mutemus clypeos* legas, ubi de armis dubio procul intelligendum. Sed & in iis imagines fuiſſe, Servius atteſtatur, qui Græcorum in Clypeis Neptunum, in Trajanorum Minervam pictam fuiſſe dicit. Sed nihil ſit horum, quomodo ſe pro Trojanis venditaſſent, niſi Trojanorum inſignia in clypeis apparuiſſent? Sedenim alii ſunt, qui genus, non ſcriptionem, differentiam facere putarint: ait enim Labienus, clypeum neutro genere Imaginem ſignificare, virili vero inter arma poni. A quo diverſus eſt Pomponius dubii ſermonis libro ſecundo, ubi Clypeus & Clypeum indiſtincto genere dici ait, ſed litera differre, ut pugnatorium per i, Clipeum dicamus, imaginem vero per u, Clupeum, ut etiam ex Cornelio dicebamus. Eam vero differentiam improbat Chariſius, qui Clipeus per i, & Clupeus per u, non alia ratione dici aſſeverat, quã Maxumus & Maximus, Optimus & Optumus, propter communionem i & u literarũ. Sane Clypeum utroq; genere pro ſcuto Virg. poſuiſſe, agnoſcit Nonius Marcellus, non malus author: *Ardentes* quippe *Clypeos*, & ita alibi, & nono: *Clypeum ſuperintonat ingens*: Clypeum ingens recto caſũ indubitato legit Nonius, cui Servius aſſentitur, dum per hoc expreſſum ait illud Homericũ *ἀραβησε δὲ τεύχε᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ*, quod etiam alibi Virgil. expreſſit: *Sonitum ſuper arma dedere.* Sed ut has Grammaticorum altercationes omittamus, quamvis hæ tibi doctiſſime Nicolae, numquam diſ-

Æneid. l. 11.

Clypei. etymon.

Plin. lib 35. cap. 3.

Æn. l. 2.

Æn l. 2.

Æn. l. 9.

Æn. l. 2.

 plicue-

plicuere, de significato rei potius agamus. Dedicabatur sane Clypeus iis, qui grave aliquod periculum à Repul. propulsassent, sustulissentq; penitus, propugnationis defensionisque memoriam: iisque rem gestam imaginibus explicabat. Denique hoc non tantum de militaris Clypei forma intelligendum est, quantum de quacumque dedicatione in alicujus præclari viri memoriam posita, & vel sculpta, vel inscripta ad posterorum memoriam: cujusmodi marmoreæ æneæque tabulæ & Romæ & alibi adhuc superant, quæ omnia Clypei cognomentum usurparunt. Trahit vero me gestæ rei tam præclara magnitudo, ut κατὰ πάρεργον, sed forsitan non importune dicam, qualianam essent, quæ clypeos hujusmodi mererentur. In longa sane tempora spectatus est clypeus aureus in Romana Curia collocatus, qui senatus totius judicio in D. Claudii honorem affixus erat, quod ille ut primum Imperator salutatus est, tricena xx. millia Barbarorum, qui adversus Imperium Romanum arma sumpserant, naviumque, si Pollioni credimus, duo millia felicissimo successu delevit, adeoque attrivit, ut paucos ad solum patrium redire permiserit. Extat adhuc exemplum ejus epistolæ, quæ ita scribitur: *Claudius Broccho. Delevimus trecenta viginti millia; duo millia navium mersimus*, & quæ sequuntur. Adducit hoc in memoriam, quod duodecimo de bello Macedonico apud Livium legitur, clypea ærata ab ÆDD. CUR. P. Claudio, & P. Sulpitio Galba posita. In codicibus vetustis manuscriptis clypea aurata legi. Quod vero ad arma pertinet, Pœni quoque clypeos ex auro factitavere, sculptis imaginibus, & secum in castris tulere.

LACONES. CAP. XLIX.

In clypeis picta, vel incisæ.

ET literæ nonnumquam singulæ, hieroglyphicorum munus explevere. Apud Romanos id frequentissimum, in omnibus fere familiis appellandis. Sed enim de his dicere, tam longum quam superfluum esset. Id unum, quod ad arma pertinet, dicam, Λ literam in Lacedæmoniorum scutis notatam, populum eum significasse.

MESSENII. CAP. L.

AT in Messeniorum clypeis, qui & ipsi clarissimi olim extitere, τὸ M descriptum erat, sui & ipsum populi significatione.

MOROSITAS. CAP. LI.

Dionysii dicterium.

QUod ideo non sum referre gravatus, quia arrepta hinc occasio est in argutum Dionysii dictum illabendi. Erat in antiquorum sortibus M. litera morositatis & stoliditatis signum, unde proverbium, ἔλαχες τὸ M, *obvenit tibi M*, objectumq; aliquando Dionysio cavilli vice, cui sors obvenerat M. μωρολογεῖς Διόνυσε, cui tamen & vafre, & vero de se præsagio respondit ille, μοναρχήσομεν. Quamquam ex eo quod res optime successit Dionysio, proverbium illud, *Sortitus es M*, de callidis, & longe majora quam in hominum spe, aut opinione fuerint attentantibus, dici mox cœptum.

Proverb.

DE Σ. ET K. CAP. LII.

ADdemus illud Σ, signum in Equos impressum apud Græcos curiosiores, indicasse ejus generis Equos, qui Samphoræ vocabantur. Imo quia Σ, illis inustum fuerat, eo sunt nomine nuncupati, vocabulo ipso notæ hujusmodi signum præ se ferente, uti Koppatiæ, quibus K generis erat signum. Fuerunt enim, ait Eustathius, qui κάππα literam κόππα nominarent, uti nunc Theutones plerique omnes Papa scribunt, & Popa enunciant. Ita Dorienses Σίγμα, σὰν dicebant, ut apud Athenæum. Samphora igitur à ferendo Σίγμα.

NEFASTUS. CAP. LIII.

ET ne singulas literarum notas alieno loco commemorem, subsequentis in ordine literæ M, significatum in Pontificum libris tantum liceat addidisse: per eam siquidem nefasti dies notabantur.

N. L. quid. *N. D. quid.*

Notum illud, N, L. pro non liquere, positum in judiciis. Et N. D. neci datum interpretari, quod mihi non satis constat. Verum illud non importune addiderim, Neci datum intelligi, sine vulnere mortuum, utputa veneno, aut fame, sed hæc tamen authores confudère.

SALII. CAP. LIV.

DE Saliis, quorum insigne esset thorax aheneus, & Ancile in dextera manu, in læva vero Pelta, cum historia sit scholis omnibus notissima, supervacaneum judicavi plura repetere.

A

DE GLADIO. Cap. LV.

POst arcum & sagittas, jacula, pilaque & scuta demum, Gladius locum habeat, cujus plurimus ex omnibus armis usus.

Ochi Regis crudelitas

CRUDELITAS. Cap. LVI.

ID vero præcipuum ejus erat hieroglyphicum, ut pro crudelitate poneretur, cujusmodi nuncupatione Ægyptii Ochum appellare soliti sunt, qui quidem Persarum Rex omnium crudelissimus, ac maxime formidabilis, cæde omnia fœdavit, quacunque per Ægyptum progrederetur, quodque apud eos inexpiabile facinus habebatur, Apin ipsum jugulavit, & amicis epulandum apposuit, atque ita universam Ægyptum unius animalis cæde luctuosam fecit, tanto is odio gentem eam prosecutus est.

B

SCELUS. Cap. LVII.

Crudelitas præsagita

PRæsectum gladio sinciput, scelestum indicabat facinus: ita enim ἀνοσιότης interpretabimur ex Hori Nilaici dictatis.

OCHUS PERSARUM REX. Cap. LVIII.

QUare apud Ægyptios machæræ nomen imagove, in Regum nomenclatura pro nomine Ochi hieroglyphice exponebatur, atque ita recensebatur, ab instrumento eo tam lethali sumpta similitudine. In Asino sane dictum, quonam argumento Persarum Magi crudelitatem in eo ab initi Regni principio præsagiverint: quia scilicet Artaxerxe patre defuncto, in ingressu regni lautiori, ut fit, mensa ex pluribus eduliorum condimentis apposita, Ochum animadverterunt manus primum ad cultrum injecisse, mox ad panem, & carnes, quas avide & immoderate comedit.

C

VERBA. Cap. LIX.

Diogenis dictum.

Huc spectare potest illud D. Hieronymi ad D. Augustinum, Melle litus gladius.

DIogenes verba gladio comparavit, cum adolescentem formosum admosum turpia quædam fabulantem audivisset: *Non te* inquit, *pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium exercere?* Invenies vero passim de maledicis verbis proscindere: & eloquentiam ipsam esse gladium, & gladium in ore aliquem gestare, qui ut ait Horatius, fit

Qualibet in quemvis opprobria fingere sævus.

Et sacræ nostrorum literæ linguam gladio sæpe comparant, ut Psal. 58. *Lingua eorum gladius acutus.* & subsequenti: *Exacuerunt ut gladios linguas suas*, ubi quidem de calumniis & insidiis sermo est, quæ ab hostibus parabantur. Aliter apud Paulum, cum ait, *vivum esse Dei sermonem, & efficacem, & omni gladio ancipiti acutiorem, penetrabilioremque.* Hebr. 4.

D

PERICULOSUS. Cap. LX.

Ad verbum ab Erasmo Chil. 1. cen. 1. prov. 1. Gladium acutum avertas.

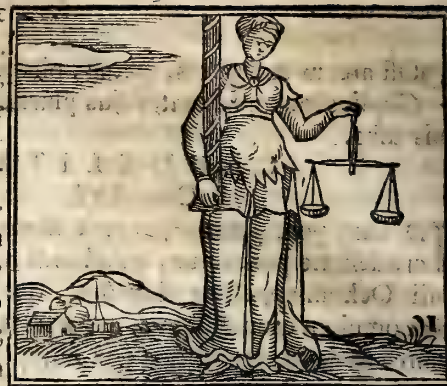
QUod vero declinadum subterfugio acutum gladium Pythagoras monuerit, dicens ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, plerique symbolicum sensum secuti, à periculosis negotiis abstinendum interpretantur.

JUSTITIA. Cap. LXI.

JUniorum autem inventum est justitiæ severitatem atque rigorem, per exertum ensem manu virginea prætentum significare, cui ad æquitatis judicium trutinam etiam addidere. Sed enim apud veteres aliter traditum inveni, qui justitiam cum libratis omnino lancibus in læva figurabant, sed in dextera non ensem, sed fasces cum adalligata securi statuebant, merita æquaq; ex hujusmodi hiero-

glyphico

glyphico præmia merentibus impendi, atque distribui, hinc scelerum convictis castigationem impendere significantes. Sed enim species hæc duas secum mulieres captivas trahit; unam, quæ fractum ensem manu prætendit, alteram, quæ conto innititur, duo ex hoc figmento vitia domita indicantes, ut ex utriusque medio virtutem ipsam adstruerent, per fractum scilicet ensem severitatem nimiam retusam cohibitamve intelligentes: per contum, lenitudinem ad ferulam revocatam, qua judicia plus æquo producebantur. Inde enim contatio, quæ retardationem significat. Lenti vero sunt, qui nullo atroci quantumlibet scelere concitantur, neq; publicis neque privatis injuriis commoventur. Sunt tamen & alia justitiæ hieroglyphica, quæ locis suis, prout res exigit, exponuntur. Apostolus tamen ait, judicem esse Dei ministrum, ideoque non sine causa portare gladium: vindex enim in iram ei, qui male operatur. Et quoniam satis constat gladium severitatis animadversionisque indicium esse, prætereundum non est, quod in Divinis literis sæpe mentio fit ancipitis gladii, cujus hieroglyphicum est, quod in judicio corpus atque animam punire simul potest, vel quod & supplicio præsentis pœnæ, & futuræ metu puniat. Ita accipi ancipites gliadios in Sanctorum manibus. Nam ut & Eucherius ait, qui mundi peripsemata, & quisquiliæ creduntur, de nationibus ac Regibus judicabunt.

IRRITATIO. Cap. LXII.

IGnem vero gladio dissecare, quid sibi velit apud Pythagoram, non facile fuerit augurari, cum in ejusmodi symboli enarratione diversi abeant præclari admodum viri. Nam D. Hieronymus, atq; etiam Cyrillus, impudentem, ac ira percitum animum asperitate verborum (is enim gladius est) non esse lacessendum exponunt. Diogenes, potentiorum iracundiam non incitandam interpretatur, cui sententiæ subscribit etiam Plutarchns. Et Flaccus Horatius cum in Sermonibus dixit, atq; ignem gladio secare, nihil aliud prorsus sibi voluit, nisi admonere nos, ne magnorum hominum indignationem adversus nos provocaremus, lacesseremusve.

Quales forsan gladii Delphici. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. Ignem gladio ne fodito. Satyra 3. His adde cruorem, atq; ignem gladio scrutare.

NULLIUS FRUGIS OPUS. LXIII.

REm, quæ neque usui, neque efficaciæ respondere possit, non solicitandam, attendendamve, Lucianus, Basilius, & Plato, hinc significari arbitrati sunt, quorum si qua est authoritas, apte admodum, qui studium in nullius frugis opere insumptum significari voluerit, hominem pinget flammam gladio dissecantem. Cui simile dicterium illud, *Aquam in mortario tundere:* neque non, *Laterem lavare.*

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν. Lucianus in sectis. Apud Terentium in Phormion.

CÆSAR. Cap. LXIV.

QUod vero fabulantur Cæsarem per cultrum significari, juniorum inventum est, non infelix tamen. Nam cultrum pro dissolvendi incidendive significato poni apud Jamblichum reperias, in iis, quæ scripsit ad Porphyrium.

A caeso matris utero dictus Cæsar, vel ab Elephanto caeso. Unde caesones etiam dicti. Meminit Suet. in Tyberio. c. 10.

PONTIFEX. Cap. LXV.

JAm & inter insignia Pontificum, Flaminumve, cultri species aspicitur oblonga, manubrio, quod ex ebore fieri solebat, & ex auro, vel ex argento, rotundo, solido ad capulum juncto, fixo clavis æreis, ære Cyprio, ut apud Pompejum legitur, cui à secando secespita nomen fuit.

SPIRITUS SIBI REDDITUS. Cap. LXVI.

QUinetiam Pontificis nostri JESU CHRISTI gladius celebratur, qui, ut celebri pentametro fertur,

Non venit pacem mittere, sed gladium.

quod apud Matthæum præcipue legitur. Apud Esaiam vero Dominus intentato gladio visitare fertur. Per hunc Adamantius dissectionem Spiritus à carne videtur intelligere. Carnis enim sunt, fornicatio,

Esaiæ 27.

A nicatio, immunditia, adulteria, veneficia. idolorum servitus,& quæcumque dictu factuve fœda perhibentur,quæ omnia Dominique Deique nostri sicespita abscidit abstulitque. Antea enim quam ille nos inviseret cœlo delapsus, non erat ensis hic inter mortales, neque caro quicquam adversus spiritum concupiscebat, neque spiritus adversus carnem. Adventu vero ejus edocti sumus, quæ carnis essent propria, quæque spiritus,doctrinaque ejus quasi gladius vibratus carnem à spiritu dissecuit, disseparavitque, ut inde viveremus in spiritu, neque rerum nostrarum summam in carne, sed in spiritu statueremus, non corruptionem à carne, sed beatorum vitam à spiritu in lucro repositur

MORS. CAP. LXVII.

APud Scythas, qui multa Ægyptiorum more confinxerunt, à quibus, ut veteres quidam authores tradunt, etiam instituti sunt, gladius mortis erat symbolum:fuitque maximum omnium illis juramentum, ventum & acinacem attestari (acinaces enim ut Medorum, ita eorum gladius est) B per hunc quidem interitum, aut salutem: in eo enim salutis suæ præsidia statuebant, per ventum autem animam,hoc est, vitam interpretantes,quod scilicet tamdiu vivamus, quoad vitales auras carpere permissum est. Pari modo in ostentis mali hominis & cædem minitantis habitus, ut Helvidio Pertinaci accidit, qui ante triduum quam occideretur, in piscina sibi visus est videre hominem, à quo gladio infestaretur. Eodem significato formidabilis minabundusque Galba, cognita Neronis nece, susceptaque Cæsaris appellatione, iter ingressus est paludatus, pugione ante pectus à cervicibus dependente, usu togæ non prius recuperato, quam omnes qui res novas moliebantur oppressisset. Quid vero libelli duo, qui reperti sunt in secretis C Caligulæ post ejus necem, in quibus notæ nominaque continebantur morti destinatorum? præscripti enim erant diverso titulo, alteriq; Gladius, alteri Pugio nomen erat, per hunc eos qui clam opprimendi essent,intelligebat: per gladium,quos palam cædere destinasset: moliebatur enim Princeps carnificinæ deditus, electissimum quemque utriusque ordinis interimere, mox Antium, inde Alexandriam commigrare.

Lucianus in Toxari.
Scytharum juramentũ.
Sueton. in Galba c. 11.
Libelli duo in secretis C. Caligulæ inventi.
Suet. in Caligula c. 49.

IMPERIUM. CAP. LXVIII.

C IAm & potestatem & imperium ex gladio significari, à nostræ pietatis fundatoribus accepimus. Nam quod responsum à pio discipulo est, *Ecce duo gladii*, sacræ Legis interpretes humanarum divinarumque rerum potestatem sub Christianæ Reipublicæ principe perventuram præmonstratum ajunt. Apud Chaldæos idem indicatum, cum Darius vaginam acinacis,quem gestabat,Persico ornatu conspicuam haberet,longe ante quam Alexander è Græcia moveret in Asiam,eam ornatu Græcanico communiri jussit, quo facto Chaldæi responderunt,Imperium, quod Darius obtinebat,in eorum jus venturum, quorum arma imitatus esset.

DE SECURI. CAP. LXIX.

EST & Securi à secando nomen, quare Demosthenes Phocionem orationum suarum securim appellabat: brevi enim ille, sed acuta oratione, Demostheni plurimum adversabatur. Et Hieremi- D as sermones Domini sicut securim ait, quæ vel petras incidat.

Plutarch. in Demosthene.

LYDIÆ REX. CAP. LXX.

EA non Romanos tantum Consules insignes faciebat, verum & Lydiæ Reges, quorum gestamen erat. Inde Jovis Labradæi simulacrum, quod securis labris Lydorum vocabulo dicebatur.

ROM. COSS. CAP. LXXI.

ROmanarum vero securum significata cum scholis sint omnibus admodum vulgata, plurimiq; una cum Plutarcho rem interpretati sint, eas ad scelus,quod emendationem non reciperet,excidendum comparatas, ulterius ego de his quicquam in medium afferre supersedebo.

ANIMADVERSIO. Cap. LXXII.

Hinc Tenedia securis. τενέδιος πέλεκυς. Tenedius numus. Hinc Τενέδιος ἄνθρωπος pro inexorabili & tetrico viro. Plut. in collectaneis Adag. Proverbiũ.

NEque enim apud Romanos tantum, sed etiam apud aliquot Græcorum gentes securis severissimæ fuit animadversionis hieroglyphicum, ut in Tenedio numo, de quo Pollux, cernere est. Tenediorum enim Rex cum legem eam tuisset, ut in adulterio deprehensi mas & fœmina eodem supplicio securi subjicerentur, neq; filio pepercisset suo, rem eo monumento jussit insigniri, quo Tenedius numus signatus est: de quo Aristoteles in Tenediorum Republ. una quippe parte securis est cusa, altera capita duo.

DURATURA MEMORIA. Cap. LXXIII.

IN antiquorum memoriis plerisque securim & asciam, sed hanc frequentius, videas adsculptam, addito etiam elogio, *Sub asciam dedi vetuit*, quotiens defunctus non obliterandam de sepulchro memoriam cavet, aversaque ideo scalpitur ferri acies. Sed in Divinis literis, per asciam simpliciter pravorum hominum in insectandis abolendisque proborum operibus studium & conatum intelligimus: ut Psalmo 74, *In securi & ascia dejecerunt eam*,

---

DE FALCE. Cap. LXXIV.

Quia falcis inventor, qua etiam Cœlo patri abscidit virilia. Apollonius l. 2. Argon.

FAlx præcipue in Saturni manu, temporis, quod uniuscujusque rei maturitatem attulerit, hieroglyphicum est, quod & nomen ipsum δρέπανος præ se fert. Nam aqud Græcos δρέπειν vindemiare est atque metere. Tempus autem edax rerum, omnia demetit.

AGRICULTURA. Cap. LXXV.

UT vero Cyprianus sentit, rei rusticæ, quam Saturnus docuisse fertur, signum fuit. Nam finis ejus industriæ est, metere, fructusque colligere.

CASTIGATIO. Cap. LXXVI.

QUam vero falcem in custodis hortorum manu veteres posuerunt, ad fures arcendos, avesque ne fructus læderent deterrendas, antiquum inventum est, castigationis quippe hieroglyphicum. Apud Zachariam Prophetam siquidem legas capit. 4. *Falcem quam videre visus est longitudinis cubitorum viginti, latitudinis decem, contra fures eam, & contra perjuros exacutam, inferrique eam in domum furis atque perjuri.*

DE SERRA. Cap. LXXVII.

Hinc illud Esa. cap. 10. Serra gloriatur contra trahentem.

INter instrumenta secandi & Serra est, eadem militare vocabulum. Ea sane in Ægyptiorum obeliscis frequens habetur: cæterum apud eorum authores, quos viderim, quid ea sibi velit, traditum non inveni.

MALEDICENTIA. Cap. LXXVIII.

PLaciades maledicentiam, sive ut ipse scribit, maliloquium, per Serram significari observavit, sive id ob dentium seriem, quæ mordacitatem innuere videatur: sive ob invisum stridorem, maximeque auribus infensum, quem in nodos præsertim illapsos reddit, acerbo, ut inquit Lucretius, horrore concitato.

ANCEPS PUGNA. Cap. LXXIX.

ANcipitem vero pugnam, victoriam alternatim modo in hanc, modo in illam partem, vicissitudine sæpius variata, inclinantem, significare qui volunt, *Serra pugnare* dicunt, aut præliari. Id est tunc, Festus ait, cumfrequens est confertæ puguæ vicissitudo, cumque assiduo acceditur & receditur, neque ullo consistitur tempore, quod quidem ab secandi gestu desumitur: serra quippe modo in hanc, modo in illam partem assidue tracta.

SUBSI-

SUBSIDIUM. CAP. LXXX.

IN militari disciplina Serra subsidium significat, de qua apud Fl. Vegetium: *Si ducenda serra, ex abundantibus ducendam esse, propterea quod si de loco suo ordinatum militem transferre cœperis, universa turbabis.* Serra enim à strenuis directa, ante frontem hostibus opponitur, ut turbata acies reparetur, sitque ad similitudinem A literæ vel libellæ fabrilis. Fuit etiam Germanici numi nota, de quo apud Tacitum legas, eaque de causa Serratus dictus.

DE GALEA. CAP. LXXXI.

QUoniam de armis ad offensionem comparatis est dictum satis, nunc de galea & thorace, quæ ad defensionem accipiuntur, dicendum aliquid.

PRINCIPIA OCCULTA. CAP. LXXXII.

B GAlea, qua Plutonis caput in primis tegitur, significat occulta esse principia generationis. Plutonem autem Solem interpretantur, eo tempore quo per hyemem remotas à nobis mundi partes circuit: unde etiam Proserpinam rapuisse confinxere, de cujus rei significato passim habetur. Illud addam, sceptrum illi & breve & aduncum figurari, quod inferioris regni indicium habetur.

ROMA. CAP. LXXXIII.

ROmæ quoque caput galeatum in numis passim, & aliis veterum monumentis. Id quanam alia de causa fieri dixerimus, nisi ut fuisse eam omnino Martiam intelligamus?

Sic Græci ῥώμην robur dicunt.

THELESILLA. CAP. LXXXIV.

ET Thelesillæ Archivæ poeticis studiis claræ statuam se vidisse Pausanias affirmat, quæ una manu galeam, altera velitarem hastam teneret, libris circa pedes appositis: ob præclarum scilicet facinus, quod illa cæsis acie ad unum Argivis à Cleomene Spartano, senes & pueros armatos mœ-C nia tueri jusserit, ipsa cum valida mulierum manu hostem ad urbis direptionem incursantem exceperit, fuderit, fugaveritque.

PERICLES. CAP. LXXXV.

CUr vero Periclis statuæ casside tegerentur, si quæsierit quis, sciendum id à sculptoribus ea de causa excogitatum, ut eo remedio capitis vitium emendaretur: capite enim is fuisse traditur oblongiore, nec cæteris partibus respondente, quod deformiorem hominem reddebat. Constat eum ab obtrectatoribus ea de causa χοινοκέφαλον appellatum, utpote qui caput junci instar acutum notarent. Quo vocabulo nonnulli decepti, κινοκέφαλον apud Plutarchum legi credidere, commenti etiam causam, sed ineptam & importunam, id ei nominis datum, ob agendi, fandique libertatem, quam is, ut iidem ajunt, ad impudentiam usque vendicasset.

Pericles cur χοινοκέφαλος dictus. Unde Statius: Propugnat pectora thorax.

D

DE THORACE. CAP. LXXXVI.

THorax porro munimenti signum ponebatur: vitalia enim defendit universo pectori circumfusus. Deque hoc Antisthenes Philosophus dicere solebat, ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι τὴν ἀρετὴν *virtutem, quod auferri minime posset, munimentum esse.* Nam & ensis & clypeus excuti amittique possunt: sapientiæ arma, quæ quis accinctus fuerit, firma sunt & stabilia. In pectore autem ita habere sedem sapientiam, ut pro sapientia pectus ipsum aliquando ponatur, ostendit Horatius, ubi dicit in Epistolis,

Quin & pro septo ipso vitalia continente.

Non tu corpus eras sine pectore,

PUGIONES. CAP. LXXXVII.

QUæsierit aliquis, quid in numis Bruti pugiones duo significent, adjecto pileo. Sed quoniam inter vestimenta, ubi de pileo agitur, explicatum est ex Dione, pugiones cædem, pileum vero libertatem significare, proindeque ex numo illo, Brutum & Cassium per cædem patratam patriæ liberatores indicari, non esse hæ duximus ulterius repetenda.

DE CASTRIS. CAP. LXXXVIII.

INter castrensia ornamenta honoresque, invenias plerisque locis non tantum signa, verum etiam & arcas pullarias, & castrorum ipsorum modulos, & signorum tum loculos & coronas, quæ quoniam observatione digna sunt, & eruditis jucunda, minime gravatus sum quædam subtexere: qualia uno marmore apud Paulum Cardinalem Cæsium animadverti.

Castrorum descriptio antiqua.

Castra quidem hujusmodi quam adpinximus contignatione fabricata erant, tignis octo pro parte qualibet ita compactis, ut tribus quæque locis in transversum conserta, clavis sive fibulis leonina capita præ se ferentibus conjungerentur: quorum quidem clavorum hieroglyphicum in primis erat, ut in Leone suo loco dictum: *Vigilandum esse.* Supra hujusmodi castrorum speciem capita duo adsculpta erant, velo quodam à dextro usque in lævum protento, & superinsidente. Supra utrumque caput singulæ laureæ. A castrorum angulis, inferiore parte, loculi duo, unus hinc, inde alter, qui quadrata forma, intus vacui, in acutam cuspidem desinebant. Hi terræ impingebantur pro theca, mox signi pars ima in eum inserebatur. Ibidem erat & pullaria cavea cum duobus pullis pascentibus: inter quam & castra signum Aquilæ conto præfixum. Idque manifeste ostendit, qua ratione fieret, cum exemptus loculo contus suspensus videatur, loculo vacuo apparente. A lateribus longissimi conti duo, signis, præmiis, & gestaminibus militaribus instructi, in quorum summo cuspis ad loculorum formam, ima pars ferro præmunita, capulisque prædita, ut commode sisti & avelli possent. Sed jam & inscriptionem harum rerum indicem, & faciem ipsam marmoris repræsentemus

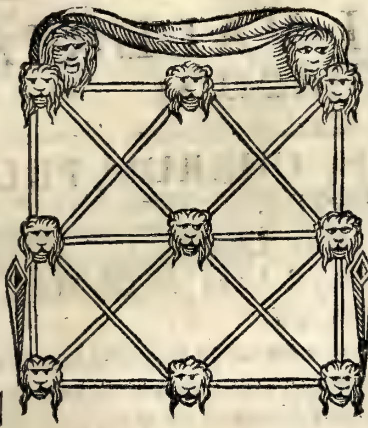
M. POM-

M. POMPEIO M. F. ANI ASPRO
LEG. XV. APOLLINAR. CHO. III.
PR. PRIMOP. LEG. III. CYREN. PRÆF.
CASTR. LEG. XX. VICTR.
ATIMETUS LIB. PULLARIUS
FECIT ET SIBI ET
M. POMPEIO. M. F. ET CINCIÆ

COL. ASPRO
FILIO SUO ET
M. POMPEIO.
ASPRO FIL.

SATURNINÆ
UXORI SUÆ
M. F. COL.
MINORI.

Apud Dionem leges de loculo parvo, in quo Aquila aurea collocaretur, eum longissimo conto præfixum in exercitu à signiferis gestari, qui, ut facilius impingi terræ posset, in acutam cuspidem desineret. De quo videndus etiam Cornelius Tacitus, in expeditione Germanici, ubi de hoc loculo, sive de sistendis signis loquitur.

 Sed

Sed quoniam superioris marmoris inscriptio quædam habet, quæ interpretatione indigeant, ut ɔ Centurionis signum apud veteres usitatissimum, & alia in dictionibus concisa, operæ pretium visum est, ne quid à quoquam desideretur, totam eam explicare.

MARCO POMPEIO, MARCI FILIO, ANISIO ASPRO CENTURIONI LEGIONIS DECIMÆQUINTÆ APOLLINARIS CENTURIONI COHORTIS TERTIÆ PRÆTORIÆ PRIMOPILARI LEGIONIS TERTIÆ CYRENENSIS, PRÆFECTO CASTRORUM LEGIONIS VIGESIMÆ
VICTRICIS,
ATIMETUS LIBERTUS PULLARIUS FECIT
ET SIBI ET
MARCO POMPEIO MARCI FILIO, ET CINCIÆ
COLLIBERTÆ, ASPRO SATURNINÆ FILIO SUO,
ET UXORI SUÆ MARCO POMPEIO MARCI
FILIO COLLIBERTO ASPRO FI-
LIO MINORI.

JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XLIII.
DE IIS QUÆ PER SELLAM, CURRUM, FULMEN SIGNIFICANTUR.
Ex sacris Ægyptiorum Literis.
AD REVERENDISS. PATREM NICOLAUM SCOMBERGUM CARD. CAMPANUM.

Maxime vereor, sapientissime Pater, ne aliquando me taciti cogitationis convicio verberaris, quod tuæ erga me beneficentiæ tibi conscius, totque insuper meritorum, quæ à te summa semper alacritate profecta sunt, nullum adhuc grati animi signum in me conspexeris elucere. Scias tamen accidisse, non negligentia, non rusticitate, non ulla tuorum erga me meritorum oblivione, sed ob eximiam commodorum, quæ abs te sum assiduè consecutus, magnitudinem. Ea quippe vel singula, pro quibus immortales tibi agere gratias debuissem, ingenium ita meum obruere videbantur, ne potuerim ulla unquam meditatione parem vorborum copiam excogitare, aut ulla mihi in parte satisfacere. Dicendum enim erat, quanta me semper humanitate vir tantus amplecti perseveraveris, ut mearum omnium rerum patronus extiteris officiosissimus, ut vitæ dignitatisq; meæ rationem omnem favore, præsidioque tuo tuendam, juvandam, sustentandam, ornandamq; etiam susceperis: deniq; author fueris, ut illustris adolescens Hippolytus, quem à summo Pontifice ejus patruo mihi regendum, instituendumq; mandari procuraveras, me tandem egere vetuerit: unde factum, ut aliquando mihi asserere, & interimissa per tot annos studia repetere licuerit, quodq; parturiebam opus absolvere demum sperem: quod omnium meritorum maximum semper appellabo. Nam etsi alia perjucunda sæpe mihi fuerant, nullum tamen hoc neque opportunius accidit, neq; commodius. Cujus quidem consilii mei majorem in dies singulos fructum voluptatemque percipio. Hinc enim evenit, ut multa in amicos, quos mihi paria literarum commercia conciliaverant, non obscura forsitan extarent officia, dareturque interim occasio, ut meum summum erga te studium inciperem omnino patefacere, quod omnium maximè cupiebam. Parum enim existimabam talia mecum cogitasse, quæ menti semper firmiter inhæserant, nisi res ipsa aliquo, utut fieri poterat, signo cæteris omnibus innotesceret. Visum itaque est unum è commentariis, quæ per datum à te mihi otium con-

A *conscripsi, de mysticis Ægyptiorum literis tibi, si quid hoc ad rem facit, dedicare. In eo continentur Currus, Sella, & Fulmen. Sella, ut quies demum aliqua laboribus detur tuis, quos ut Rempubl. Christianam plerisq; locis convulsam firmares, bonam orbis partem ambiendo, quæque ubiq; labefactata cerneres, prudentia consilioq; tuo resarciendo, tolerasti: Currus, in quo doctrinæ sapientiæq; tuæ sublimitas provehatur. Fulmen, quod tuæ sit indicium & claritatis & famæ. Dicent aliqui, impudenter à me factum, qui de picturis, de signis, de artificum operibus instituerim cum eo fabulari, quem consiliarium, quem socium, ubi arduæ quæq; res inciderint deliberandæ, maximi quique principes sibi adsciscere contendat: agnosco quidem hanc culpam, & ineptè fecisse profiteor, qui te nugis his obtundere cogitarim: sed mali & à te, & ab aliis desiderari prudentiam meam, quam nisi hoc qualemcumq; est fecissem, memoriam, fidem, amorem, cultum & observantiam, officium deniq; ipsum forsitan exquiri.*

DE SEDE. Cap. I.

Summorum Principum ornamenta, insigniaque & multa & varia fuisse, alibi recensuimus, sed nullum unquam sella sublimius, neq; augustius, neq; venerabilius habitum. Reliqua enim ad humanæ tantum amplitudinis decus facere videntur, hoc ad divinæ propemodũ majestatis honores proximum accedit. Quare minime arbitror me operam elusurũ, si multa, quæ de sellæ dignitate tradita sunt à Veteribus, commentarium hoc collecta, si quis hujusmodi rerum cognitione delectetur, in promiscuo usu fecero, measq; super his lucubrationes studiosis omnibus communicavero.

B

PERENNITAS. Cap. II.

Porro perennitatis, æternæq; quietis hieroglyphicum esse sellam, plerisque locis toto opere disputatum est ex Ægyptiorum Sacerdotum institutis, eoq; præsertim loco, ubi sedentis Cynocephali significata percurrimus: sic enim eum statuebant, cum Æquinoctii quietem æqualitatemq; describebant: quæ quidem necesse est ibi sit, ubi nihil subsultat quod alterum inquietet, sed omnia firma stabiliaque in æquilibrio conquiescant. Quinetiam Veteres Deum infantili ætate, utpote unicum, atq; perpetuum rerum omnium principium nullo conficiendum senio, inter loti arboris ramos conquiescere profitebantur: utpote qui divinitatem ex ipso sedentis habitu internoscebant, quem nulla unquam posset inquietatio sollicitare. Numa Pompilius Jovi flaminem assiduum Sacerdotem instituit, cui præter alia ornamenta sellam etiam decrevit, & duos illi comites, Martialem & Quirinalem. Quod vero ad firmitatem attinet, ejusdem Numæ præceptum fuit, ut Post adorationem sederent, boni ominis causa, ut Plutarchus arbitratur, quo scilicet preces esse ratas augurarentur: Religionem hanc sella super, secuti plurimum sunt Romani Principes. Hinc Macrinus Imp. cum Bassianum Antoninum inter Divos referri procuraret, tum multa alia, tum præcipuè duas etiam statuas sedentes civili habitu illi decrevit, Divos eos, ex eo quod sederent interpretatus. Nasamones autem, quod ab obitu ad Deos evolare se arbitrabantur, eo quod fierent Diis ipsis propiores, cum morituri erant, inter expirandum sedere, ac sedentes etiam sepeliri volebant.

Cynocephalus.

C

Ausonius, Ammianus Marcellinus lib. 15. Alciatus embl. 114.

ÆTERNITAS. Cap. III.

Sellam hanc æternitatis signum occulta fide perspicimus in numo quodam in quo Romæ simulacrum est in sede cum ancili & inscriptione: Romæ Æternitas, cui scilicet Jupiter apud Virg. fateatur nec metas rerum nec tempora posuisse, sed imperium sine fine decrevisse. Nam & ipsum Romæ vocabulum, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. In numo cujus inscriptio est: Clod. Sept. Alb. Aug. idem simulacrum est sedens dextera genium porrigens, læva vero jaculum terræ affigens, cum eadem Æternitatis inscriptione.

D

Maro Æn. 1. aliiq; multi Romam Æternam dixere.

VESTA. Cap. IV.

Eadem æternitatis significatio effecit, ut & Vesta per sedem exprimeretur, ut sella illi ante omnia dedicaretur. Itaq; Diis reliquis apud Platonem, Phædro, duodecim ordinibus domo digressis, ac alatum Jovis currum subsequentibus, sola Vesta residet domi, eaque ubiq; sedens sculpi & pingi solita. Nam in Caligulæ numo gemmata sella sedens, dextera pateram porrigit, sinistra contum terræ affigit, cum eadem inscriptione, Vesta. In alio Titi Vespasiani, ipsi eadem sedens cum conto, dextera genium sustentat: literæ, Vesta. In numo hoc inscriptio inferne, in altero superne posita est.

ἡ δ' Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη At sola Vesta manet in Deorum domo.

DIVUS.

DIVUS Cap. V.

Caligulæ, & Titii Vespasiani numi. Juliæ Augustæ & Faustinæ Piæ numi. M. Aur. Antonini Brit. M. Jul. Philippi numi.

EAdem species, uti superius de Bassiano dictum, relatum quempiam in Deorum numerum ostendit, quod ex inscriptione, quæ est, Divus, intelligitur. Numus est cujus inscriptio, Divus Augustus, ab altera facie Diva Augusta, ipsa sella sedens conto innixa, dextera duas spicas porrigit. Juliæ Augustæ numo Dea signata est sella sedens, pinum dextera prætendens, Leone accumbente inscriptio, Mater Deum. In Divæ Faustinæ Piæ simulacrum muliebre est sedens cum lancea, signis ante affixis, quod pilam cui Aquila insidet porrigit, inscriptio, Matri Castorum. Nam M. Antoninus ejus maritus Faustinam subito morbo exanimatam, divam à Senatu appellatam gratulatus est. Matrem vero castrorum ideo ipse vocitare solitus, quod eam secum & in æstivis habuerat.

SECURITAS. Cap. VI.

CUm vero proprium Deorum sit perpetua frui quiete neque ullos humanæ vicissitudinis casus in posterum expavescere securitatem invenias hieroglyphicè plurimum sella compositam. In M. Aurelii Antonini Brit. numo dea sedens caput manu suffulcit, dextera radum tenet: quæ vero manus caput sustentat, eadem sellæ innititur. Inscriptio est. Securitati Perpetuæ. In altero Imp. M. Jul. Philippi Augusti Dea sedens est, quæ dextera sagittam tenet, lævam supra caput tollit innixam sellæ. Inscriptio, Securit. Orbis. In numo quodam Imp. Neronis Cæsaris Aug. P. M. Tr. P. P. P. Dea sedens ara apposita, radium læva tenet, dextera caput ab occipitio sustentat, cum inscriptione Securitas Augusti, quod mihi reducit in memoriam dictum illud: *In utramq; aurem quiescere.*

CONGIARIUM. Cap. VII.

Clodii Pupieni & Domitiani numi.

JAm & congiarium dari solitum simulacris tribus pro tribunali sedentibus, in numo Clodii Pupieni cernitur. Et in numo Domitiani Cos. XIII. congiarium ipse sedens populo elargitur, cum inscriptione, Lud. Sæc. Ædes vero juxta sita est, & in tribunalis facie literæ appositæ sunt, S. V. F. P. D. quarum sententiam ita reperi à nonnullis interpretatam, *Sedem vovit firmam primo decennali.*

ÆDITUMUS. Cap. VIII.

ÆDitumum quoq; significaturi Sacerdotes iidem Ægyptii, hominem pro templi foribus in sede statuebant, eo amictum indumento, iisque gestaminibus ornatum, quæ latè Eusebius lib. II. de præp. Evang. recenset, ubi templum Serapidis describit, & custodes hos ipsos pastophoros enumerat, à Sacerdotali scilicet habitu sic cognominatos, à Latinis alias æditumos, quasi ædium indumos, alias æditiuos, à tuendis ædibus appellatos, ut apud Charisium est. Prævidit David principes Sacerdotum è Judæis futuros, qui adversus Christum insurgerent, cum dixit: *Adversum me loquebantur qui sedebant in porta.* (*Psal. 69.*) Nam & idem mos pro templo sessitandi, apud Hebræos etiam fuit. Sed cur ab Ægyptiis, à gentibusve aliis exempla quærimus, cum Divinæ ubique literæ de throno (*Thronus gloriæ quid*) Dei tam multa protulerint? Vidit enim Michæas *Deum Israel sedentem in sede sua,* (*1. Reg. 22.*) & Esaias, *Dominum sedentem super thronum excelsum atque sublimem,* (*Esai. 6*) & apud Hierem. *thronus gloriæ exaltatus ab initio locus, sanctificatio nostra, sustentatio Israël:* (*Jerem. 17.*) quæ quidem omnia firmum & stabile Dei significant imperium: &, ut inquit Adamantius, sive de Christo volueris ista intelligere, non peccabis: sive de Patre, non impie senseris: est enim thronus gloriæ excelsus & à principio, Assertor noster: propterea regnum ejus & sanctificatio nostra Christus est: quia & ille sanctificans, & nos sanctificati ex uno omnes sumus. *Ideo vero eum sedere dicimus,* ait Euthymius, *quod hinc Regiam ejus dignitatem stabilitatemque, & venerabilem judicis auctoritatem imaginamur.* Ita sedere super sedem suam dicitur Deus, qui late Dominus super omnes gentes regnat. Quin & malignus cum Scythas, Turcas, & plerosque alios à Septentrione barbaros, alios impios, alios hæreticos sibi addicendos præsagiisset: *Ponam,* inquit, *thronum meum ad Aquilonem:* inde enim mali genus

A li genus omne, per tot ætates, per tot sæcula, in quietioris vitæ provincias continenter effluxit. Cum vero super Cherubim sedere ponitur Deus, intelligitur de summa scientiæ plenitudine, quæ tum Angelis, tum viris insigni pietate præditis superastitit, de qua Salomon Proverbiis: *Anima ejus sedes sapientiæ.* At scabellum à somno sede diminutum, humilitatis & subjectionis, inquit Eucherius, indicium est, ut in Psalmo: *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Accipitur & pro Christi humanitate, ut: *Adorate scabellum pedum ejus.* Nam & pedes pro Filio ponuntur in Divinis, sicut Pater, de quo loco suo.

Esai. 14. Cap. 24. Psalm. 110. Psalm. 95.

DOCTRINA. CAP. IX.

PLerisque vero hieroglyphicis cathedra doctrinæ significatum habet, atq; ita D. Hieronymus, & pleriq; omnes interpretantur locum Evangelicum: *Super cathedram Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi.* Ita illud Psal. 1. *Et in cathedra pestilentiæ non sedit,* quod pro doctrina non sana interpretatur Euthymius, Hæreticorum ait Eucherius: beatiq; porro illi habentur, qui pro sceleratis non steterint, & cum impiis atque perversis minime sederint. Quamvis pro pestilentia nonnulli accipiant, derisores, B & pro cathedra, societatem ponant: ut sit, neque commercium habuit cum iis quorum ingenium & doctrina omnis eludendis decipiendisque mortalium animis exercetur. Quod vero Paraphrastæ nonnulli scripserint, neque socius fuit eorũ qui studio faciunt male, multo minus eo dementiæ pervenit, ut impostorum illi vita placuerit. Latinum est omnino: *Assidere cuipiam*, pro socium esse, vel similem, vel imitatorem. Hinc Horatius in Epistolis.

Per cathedram quid. Matth. 23.

> *Parcus ob hæredis curam, nimiumque severus*
> *Assidet insano.*

hoc est, par, vel socius, aut similis est insano. Sunt qui cum superiore significato consentientes, per cathedram hoc loco perseverantiam, & firmitatem in malis operibus significare velint. Nam desidere, unde deses & desidia contationem indicat hujusmodi.

CONSULTATIO. CAP. X.

QUin & consultationem per sessum ex Ægyptiaca doctrina significari manifestum. Vulgatumque apud nos illud de Romanis, Sedendo eos vicisse, quod ea consilia referunt eruditi, ut apud Plau- C tum is, qui nimio plus sapere se sedentem asserit, & quod apud Maronem: *Turnus sacrata valle sedebat,* legitur, exponit Servius, sedere est consilium capere. Multaque apud alios etiam in hanc sententiam. Non otiose positum est in sacris concentibus, Psalm. XLIX. *Sedens adversum fratrem tuum obloqueris,* id enim καθαλαλεῖς indicat. Sedens, hoc est, consulto, non subita ira aliqua percitus, non dolore concitatus, non repentina aliqua re commotus, sed animo conquiescẽte, & sponte de calumniis a[illegible]tante, vel aliquid quod obesse posset, excogitante.

Lib. 1. ep. 5. Nam sedẽdo & quiescendo fit anima prudẽs, ait Philosophus. Ænei. l. 9. Apud Varronem l. 1. cap. 2. de re rust. Virg. 6 Æneid. Vel potius quod ad artes, quam ad vires. Et cum voluptate.

CESSATIO. CAP. XI.

NEque desunt, qui sedere pro cessare ponunt, Horatium secuti, qui de pusillanimo dixit:

> *Sedit qui timuit, ne non succederet. Epistolarum. lib. 1. epist. 17.*

Uti stare, ad expeditionem, paratum esse interpretantur. Ita Maro:

> *—— Stat ferri acies mucrone corusco, Stricta parata neci.*

Ita pro deside sedentem, vel qui nihil attentet, intelligunt.

OPIS IMPLORATIO. CAP. XII.

D ILlud non omiserim, implorantium opem fuisse morem apud hospites, quos adiissent, in foro sessitare: quod apud Alcinoum fecisse Ulyssem Homerus scribit, neque dissimulavit Apollonius. Et Martium Coriolanum patria profugum, Actii Tullii Volscorum Principis supplicem factum ad focum sedentem scribit Dionysius Halicarnasseus. De Themistocle quoque in exilium abacto, talia invenies apud Græcos historicos.

Ac pro cunctari, & se pigre gerere ut Cicero in Pisonem. Æneid. l. 2.

ÆDILIS CURULIS. CAP. XIII.

ERat vero sella eburnea proprium Ædilium Curulium hieroglyphicorum, quod quidem quoniam aliis aliquot Magistratibus debebatur, animadvertendum apud Plutarchum in Mario, duos apud Romanos Ædilium ordines fuisse, quorum alter sella, quæ curvos pedes haberet, utebatur, in qua sedentes jus dicebant, huicq; honori aderat Magistratus nomen. Inferiorem alterum Popula-

rem vocabant. Quod si quis à majori honore decidisset, rursus ad alterius petitionem accedere consuerat. Pauloq́ infra: Marius cum ad Herennium responderet, hujusmodi sellam ἀγκυλοπόδα memorat, quæ cujusmodi esset, in numismatis intueri licet: duæ enim hujusmodi causæ habentur super tribunali, in M. Plætorii Æd. Cur. nnmo, ut omnino inde qua fieri specie solerent sellæ illæ conspicuū sit. Magna autem ambitio Romanis fuit eburneis hujus modi sellis ad clarissimos quosque Reges, quorum amicitiam sibi conciliassent, dono missitandis. Inter ampla quippe dona, quæ Masinissæ Numidarum Regi missa sunt, sella etiam Curulis fuit. Ad Syphacem quoque cum donis aliis sella missa, cum is se Carthaginensibus inimicum, Romanis amicum per legatos professus esset. Et Ptolemæo Egypti Regi, cum legati ad commemorandam renovandamq́ amicitiam missi sunt, tulere dono, togam, & tunicam purpuream, cum sella eburnea. Et Consules, cum Magistratum inibant in sella eburnea sedere solebant. Unde apud Ovid. in Fastis:

M. Plætorii nummus

Et nova conspicuum pondera sentit ebur.

Sed hæc missa faciamus, quæ omnium sunt historiis pervulgata: currumque protinus à sella ipsa insiliamus.

DE CURRU. CAP. XIV.

PRoximus ad sedem accedit currus, multis & ipse hieroglyphicis insignis, quæ commemorare infigniti propemodum operis labor esset: sedenim ea tantum recensebimus, quæ vel in numis, vel auctorum de vetustate libris comperiuntur, & si qua facient ad pietatem, nequaquam dissimulabimus.

TRIUMPHUS. CAP. XV.

Statuæ triumphales.

SAne constat, apud Romanos & gentes alias currum Triumphi significatum habuisse, cujusmodi victoriarum monumenta passim in numis, in aris, in arcubus conspiciuntur. Iis autem qui triumphassent, statuæ in curribus ponebantur, quæ ob id triumphales appellatæ sunt. Earum vero statuarum ornamenta erant, quæ Livius enumerat, Corona aurea, sella Curulis eburnea, eburneus Scipio, rota picta, & palmata tunica. Sellam autem Curulem ea de causa dictam volunt, quod curru honoris gratia soliti erant in Curiam vehi Senatotes, qui Curulem magistratum, hoc est, majorem honorem gessissent, in quo curru sella effert, supra quam considerent.

AMPLIATOR IMPERII. CAP. XVI.

TRiumphalis autem effigies Romæ iis omnibus decreta est, qui fines Imperii ampliassent. Augustus vero memoriæ Ducum, qui populum Romani Imperium ex minimo maximum reddidissent, proximum à Diis immortalibus honorem præstitit: itaq; & opera cujusq; manentibus titulis restituit, & statuas omnium Triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit, professus edicto, commentum id se, ut illorum veluti exemplar, & ipse dum viveret, & insequentium ætatum Principes exigerent à civibus.

MARITIMA VICTORIA. CAP. XVII.

M. Agrippæ nummus.

IN numo M. AGRIPPÆ COS. III. ab altera facie Neptunus est Equos agens flagello sublato, ipse currui cymbæ speciem præ se ferenti insistens. Cymba inter utrumque Equum sita. In puppi ejus navigii avis est alis surrectis quæ Aquilæ speciem refert. Literæ, HIC OMNIPOTENS ÆCORIS. Unde apud Horatium illud: *Suspendisse potenti vestimenta maris Deo*, ubi animadvertendum est C, literam apud nos ordine tertiam pro Q, positam more majorum, qui Q, literam olim exclusere, ut Velius Longus attestatur, neq; Nigidio Figulo in commentariis suis unquam posita est, teste Victorino. Numi vero hujus species nimirum victoriam ab Agrippa contra Sex. Pompejum, partam ostendit, quam Maro etiam celebravit in Scuto:

Carm. lib. 1. Od. 5.

C pro Q, litera usurpata.

Æn. lib. 8.

Parte alia ventis & Diis Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cum belli insigne superbum
Tempora navali fulgent rostrata corona.

Ibid. lib. 9.

Sunt etiam numi alii in victoriæ hujus memoriam cusi, in quibus triremes tridentalibus rostris præditæ conspiciuntur, ut tandem aliquando Virgilianum illud incolumitati suæ restituatur,

Rostrisq;

Rostrisq; tridentibus,de quo in iis quæ circa Virgilianæ lectionis castigationem olim elucubravimus, plerique dubitant.

IMPERIUM. CAP. XVIII.

IMperium autem, aut summam rerum, speciosioresque magistratus, aruspicina quoque per currum significavit. Nam Tarquinius cognomento Superbus cum adhuc Romæ regnaret,& Jovis Capitolini templum pene absolvisset, currum quendam fictilem Thuscis quibusdam ex Vejorum gente figendum locaverat, quem cum jam confectum figuli in fornacem intulissent, non ut reliqua fictilia humore expresso exilior evasit, quam impositus esset: sed fermentati panis instar intumuit, eoque magnitudinis concepto robore duritiaq; increvit,ut vix sublato fornacis culmine,parietibusq; disjectis,educi potuerit. Consulti super hoc aruspices,responderunt,apud quos ejusmodi currus asservaretur,felicitatem & imperium iis portendi.

NUPTIÆ. CAP. XIX.

EJusdem boni ominis causa,& aucupandæ felicitatis affectatione institutum apud veteres erat,ut nova nupta curru vecta traduceretur: quod Hesiodus, sive is Aristophanes Grammaticus fuit, Scuto Herculis ita describit:

> Τοὶ μὲν γὰρ ἐυσώτρου ἐπ᾽ ἀπήνης ἦγον
> Τ᾽ ἀνδρὶ γυναῖκα, πολὺς δ᾽ ὑμέναιος ὀρώρει.
> *Hi curru invectam geniali virginem amanti*
> *Traduxere viro, passimq; Hymen Hymenæus* *Excitus cantu.*

Et ligneum sponsæ simulachrum Citheronis consilio fabrefactum, pro Asopi filia suppositum, & in curru constitutum ab Jove reperias: quo Junonem, quæ divortium fecerat, illuderet. Eo vero nuptiali curru tres tantum vectari solitos, Sponsam,quæ sederet in medio, Sponsum & Parochum, Pausanias tradit. Parochum eum nimirum intelligens,quem nos hodie anuli maritalis Compatrem appellamus: πάροχοι γὰρ παραβάται παράπομποι, καὶ οἱ συμπορεύοντες τῇ νύμφῃ ἐπὶ τοῦ ζεύγους καὶ παράνυμφοι.

TERRA. CAP. XX.

QUod vero Cybelem curru invehi finxerunt,cum eadem & tellus sit,terræ ipsius libramentum in aëre pendentis indicare Lucretius putat:

> *Hanc veteres Grajûm docti cecinere Poëtæ,*
> *Sedibus in curru bijugos agitare Leones.* *Lib. 2.*
> *Aëris in spatio magnam pendere docentes* *Tellurem.*

Illud addam, ex iis quas rerum natura partes habet, uni illi veteres maternæ venerationis merito cognomen indidisse,quando ita hominum illa mater,ut cœlum Deorum,habita est.Hæc nos nascentes excipit,natos alit,semelque editos sustinet semper,novissimè complexa gremio,jam à reliqua natura abdicatos,tum maximè ut mater operiens. Quod si quis causam quæsierit,cur turrito capite conspicua sit, eam Lucretius rationem in hunc modum expressit lib. 2.

A Plinio lib. 7.

Tum quod Κύβελη ἡ ῥέα παρὰ τὰ κύβελα ὄρη, *Cybeli Rhea à montibus Cybelis dicta.*

> *Muraliq; caput summum cinxere corona,* *Quo nunc insignis per magnas prædita terras*
> *Eximiis munita locis, quod sustinet urbes,* *Horrificæ fertur divinæ matris imago.*

In editis enim & excelsis locis urbes ponere antiquis mos erat, non tam alterius diluvii metu, qui diu mortalium mentibus insedit, quam ut difficilior hostibus accessus foret.

BATTI NAVIGATIO. CAP. XXI.

ERat Delphis Batti effigies in curru, quem Cyrenenses dedicarunt,posteaquam is navibus in Libyam trajecit. Auriga erat Cyrene: Libiæ vero capiti coronam imponebat.De Batto autem qui Thera insula pulsus, Apollinis oraculo in Libyam profectus, Cyrenaicis rebus originem auspicatissime dederit, alio loco diximus copiosissimè.

CIRCENSES. CAP. XXII.

LUdos Circenses per bigas & quadrigas, quæ tot numis signatæ sunt, significari, satis omnibus innotuit, universa Græcia cum Romanis eo spectaculorum genere per multa secula detentis.

id autem honoris habitum aurigarum factionibus, ut in victoriarum eorum memoriam numi ipsi & bigati, & quadrigati cuderentur: de quibus in vita Veri apud Julium Capitolinum legas, postulatum interdum à populo Prasinianorum aureorum modium propter Equum ex factione Prasina, cui Verus impotenter favit. Ubi cavendum ne, ut aliquot habent codices, Parsimanorum legas, aut quid hac locutione corruptius: sed veluti Capitolinus à Veneto, Venetianum fecit, ita Prasinianum à Prasino deduxit.

AURIGA COELESTIS QUIS. CAP. XXIII.

IN Cœlo quoque Aurigæ species ostenditur, de quo ita Theon in commentariis Arati: *Fabularum scriptores*, inquit, *Aurigam eam, qui cœlo adscriptus est, imaginem esse dicunt Bellerophontis, vel Trochili, qui Calithea filius fuit: solemniaque hujus rei sacra in Agris primum instituta, quod primus junxerit currum.* Sunt tamen qui putent Myrtili, sunt qui Cillantis, qui Pelopis auriga fuit, sunt qui Oenomai figuram esse contendunt. Atque ita Græcia demum est in unaquaque re contentiosa.

DIVINA MAJESTAS. CAP. XXIV.

SEdenim cur nos mortalium fabulas æquo curiosus prosequamur, cum Deus Opt. Max. sua se conspicuum authoritate nobis exhibeat? cujus summa majestas, qualisque videri cœlicolis & quanta solet invehitur curru, non eo in quam Platonico, in quo μὲν μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ ζεὺς πτηνὸν ἄγων ἅρμα πορεύεται, sed de curru loquor quem Hetruscorum monumenta observanda nobis vetustate ostendere, quem ex Aramæorum arcanis profundissimæ doctrinæ vir Ægydius Viterbiensis, in circum ætate nostra primus induxit. Verum super hoc quædam altius repetenda sunt. Aramæi unum eundemque librum duas esse leges dixerunt: alteram scriptam, alteram à Deo Moysi traditam: illam populis, hanc sapientibus: illam proverbii rerum humanarum, hanc lucis rerum divinarum formam gerentem, in illa historiam orbis conditi atque administrandi, in hac formulam adumbratæ atque ad effigiem expressæ divinitatis ostendi. Duo itidem Plato regna commemorat, Jovis & Saturni, regnumq; Saturni regno Jovis tamquam felicius anteponit: si quidem sub Jove, actio vitaq; humana, sub Saturno vero contemplatio divinorum significatur. De quorum temporum felicitate Platonicam ita sententiam Maro mihi videtur expressisse, ut cum Platone currum agitet ad palmam. Ait enim:

Currus Platonicus.

Aramæi.

Georg. lib. 1

Ante Jovem nulli subigebant arva coloni,
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant, ipsaque tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat. Mox de Jove:
Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædarique lupos jussit, pontumq; moveri,
Mellaque decussit, foliis, ignemque removit:
Et passim rivis currentia vina repressit,
Ut varias usus meditando extenderet artes
Paulatim, & sulcis frumenti quæreret herbam:
Et silicis venis abstrusum excuderet ignem:
Tunc alnos fluvii, &c.

& quæ plurima de humanis fere omnibus negotiis subsequuntur. Hunc imitatus Naso utriusque regnum ita describit:

Meta. lib. 1.

Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo,
Sponte sua, sine lege fidem, rectum colebat:
Pœna, metusq; aberant, nec verba minantia fixo
Aëre ligabantur, nec supplex turba timebat
Judicis ora sui, sed erant sine judice tuti. & quæ multa prosequitur.

Sed

A Sed ut ad rem noſtram convertamur, utrumque duobus nominibus appellat Hebræus, illud opus Berescit, ac creationis hoc opus Currus, & arcanæ intellectionis. Legis igitur ſecundæ hujus quæ arcana eſt, per Meſſiam & ſuos aperienda, per ſpeciem Currus apud eos conſcribitur ἱερογλυφικῶς. Currum hunc Ezechiel quatuor ex imaginibus excogitavit: vidit enim in divina luce tanquam ideas quatuor, atque iis veluti gemmis ac ſigillis, formati à Deo ſunt Angeli quatuor, omnium cœleſtium mentium & Duces & Principes. A dextera Dei gemma ea prima eſt, unde pulchra, grata, lætaque omnia proveniunt: eamq; vim Michaelem vocant. A læva gemma altera eſt, unde fortia, dura, caſtigataq; manant, ea Gabriel nuncupata. Mixtum ex iis medicina & temperamentum Raphael. Quarto deniq; loco Uriel tertæ proximus horum trium veluti diſpenſator. Ita Michael & Gabriel pro duabus rotis, Raphael pro ſella, quæ ſit media inter rotas poſita. Quarta Uriel pro axe, circa quem fabricæ hujus eſt totius fundamentũ. Duo illa priora nonnulli Brachia vocant: tertiũ & pectus & zonam: quartum tamquam vel pedes, vel pedum ſcabellum. Idcirco dictum ajunt de Imperio Romano Hieroſolymæ everſore, *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Græca Theologia

Currus Ezechielis.

B Michaelis vim in Deo vocat Venerem, Gabrielem Martem, Raphaelem Jovem, cui ſella proprie dicata eſt, & Solem quartum fœminæ mariſque vim habentem, omnis plane generationis initium, & Urielem nominat & Adonin Hebræus. Orpheus ea quatuor uno refert verſu, quod mas, quod fœmina, quod rerum genitura, quod Adonis:

Κούρη καὶ κόρε σὺ πᾶσι θάλος αἰὲν ἄδωνι.

Ut non ita commentitia eſſe videantur ea, quæ Plutarchus de Bacchi cultu apud Judæos obſervavit, & in Sympoſiacis late diſputavit. Eorum enim ſcenopegia in Bacchi celebritatem fieri putat. Adonimque & Bacchum eundem eſſe. Rotis quatuor, ſive gemmas, ſive currus ipſius partes, aut membra libeat appellare, quinto adjiciunt loco Nurielem tamquam temonem, cui alligatus trahitur currus. Atq; quinq; hæc divini currus nomina alto myſterio una locutione ſcribuntur in Canticis: eam noſtri aſcenſum purpureum interpretati ſunt. Salomon ſcribit currum hoc modo: Argaman. Prima litera ſit Uriel, per a enim illi ſcribunt. Sequenti r, Raphael. Tertia g, Gabriel. Quarta m, Michael. Quinta n, Nuriel. Neque ſum neſcius, Hebræorum quorumdam juniorum ſuper Angelis, Planetiſq;

Michael. *Pſal. 89.*

C & ſignis, quibus imperitent, commentationes longe diverſas eſſe, aliterque tradi in diurnis illis ſupplicationibus, quæ ſecundum doctrinam Cabaliſticam inſtitutæ dicuntur: cæterum Aſtrologos hi potius quam Theologos ſecuti mihi videntur, qui Michaelis in Deo vim ita interpretantur, ut numen incomparabile ſignificare dicant. Unde illud in Pſalm. citant: *Deus, quis eſt ſimilis tibi?* Mercurium è Planetis huic miniſtrum eſſe, fandi & agendi potentem, divinæque & humanæ naturæ totius interpretem: cujus lætiores receptus ſint, ſive (ut Græci dicunt) οἰκοδεσπόται) : è cœleſtibus ſignis Gemini atque Virgo: hujuſmodique genio die quarta preces allegandas. Et noſtri Michaeli munus illud attribuunt, quod Mercurio Græci veteres: qui ſcilicet animas cœlo inferat, atque alias ſub triſtia tartara mittat. Ad hæc trutinam in manu ejus ſtatuunt virgæ loco, ut pote, qui merita inquirat, bona malaque compenſet, proindeque utut quiſque apud ſuperos vixerit, aut pœnis, aut præmiis afficiatur. Sed antequam à Michaele diſcedamus, quamvis cuipiam κατὰ πάρεργον dictum videatur, præterire nolo id, quod Rabi Tedacus Levi libr. de duodecim numerationibus ait, Michaelem Occidentali vento præpoſitum, ut magna mihi de cauſa inſtitutum à Gallorum pietate videatur, quod

D ad noſtra tempora magno cultu perdurat, honoratiſſimum ordinem cohortis Regiæ D. Michaeli dicatum eſſe. Sed ut revertamur, Gabrielem iſti Deum fortem interpretantur, minoris tamen cujuſdam fortitudinis eſſe. Lunam è Planetis huic miniſtrare, cujus gratiſſimum hoſpitium Cancer eſſe perhibetur, ſecundaque ille die ſupplicandum. Ex Raphaelis nomine atque vi, rerum ajunt omnium medicinam emanare. Eſſe hunc Solem ipſum, qui & Phœbus. Nam is apud Ovidium dicit, *Inventum medicina meum eſt.* Leonis unius domicilio gaudere; prima illi de vota concipienda, nuncupandaque. Ac, ne Apollinis & Æſculapii fabulas irrideamus, Jovis filius Apollo cenſetur, hujus vero Æſculapius: ipſa nimirum Theoretice, quæ intellectum illuminat, Apollo eſt, Æſculapius ars ipſa. Unde Maro:

Torquatus ordo Gallorum D. Michaelis.

Raphael.

Metam. 2.l.

Tum pater omnipotens aliquem indiginatus ab umbris

A

Mortalem infernis ad lumina surgere vita,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad undas.

Zamael. Ars igitur Æsculapio attributa, per quam bona comparatur valetudo: utpote quæ in curatione ipsa versetur. Est & Zamael, cujus munus ulciscendi, venenaque dispergendi esse perhibent, uberrimæ illi bonorum omnium largitioni semper oppositus. Martem hunc esse Græci volunt, Arieti & Scorpio præfectum: tertia illi die preces faciendas. *Nanael* Nanaelem mox enumerant, in nomineque id esse significatum autumant, ut Deum benigne nobis omnia respondere, ac omnia ipso horreo mortalibus elargiri interpretentur. Esse hunc Venerem, qui Tauro libraque delectetur, sexta illa die supplicandum. *Zachiel.* Zachielem inde deprehendere, qui Dei justitiam, & quinta diei sacrificia, precesque procuraret: unde nonnulli quinarium justitiæ dedicarunt. Esse hunc Jovem, nam ut Maro: *Rex Jupiter omnibus idem.* *Caphziel.* Isque, ut illi commenti sunt, Sagittario apud Piscibus præficitur. Caphzielem demum septimæ lucis curam gerere, eaque mortalium preces sibi deposcere. Ab eo vim frigidam emanare, qua scilicet singula inferiori mundo concreta condensentur. Nam uti calidi est dissolvere atque rarefacere, ita frigoris est solidare coagulareque. Saturnum hunc nostri vocant, qui Capricornum & Aquarium sedes habet. *Platonis regna duo.* Sed enim ut in curru satis expatiati, metamque ipsam rite circumvecti, eodem, unde cursum auspicati sumus, revertamur, id aliqua egere videtur elocutione, quod à Platone regna duo posita diximus. Is siquidem multo ante tempore præsagisse videtur, quæ nunc demum speramus eventura. Mundi circuitum is ab Oriente ad Occidentem Jovis esse, ac perinde Fatalem dici. Appariturum vero olim alterum sub Saturno huic oppositum, ab occidente scilicet Orientem versus, in quo sponte nascantur homines, & à senio in juventutem regrediantur. Id ita Platonici interpretantur, ut Jovem mundi animam intelligi velint, cujus lege fatali manifestus, hic manifesti mundi ordo disponatur. Præterea animorum vitam in corporibus concretis ab Jove esse, sensibusque & rerum agendarum studio deditam. Saturnum vero supremum inter Angelos intellectum, cujus radiis animi etiam ultra Angelos illustrentur, accendanturque, & ad intellectum pollentem vitam continue pro viribus erigantur. Que quoties ad vitam hujusmodi convertũtur, sub regno Saturni agere creduntur. Sub Jove vero, cum rerum humanarum negotiis implicantur: Plotinusque regnare nos ait sub hoc vel illo, prout secundum hoc vel illum egerimus. In hac autem vita sponte regenerari dicimur, rursumque juvenescere, ac in dies magis efflorescere, cum sana bene institutæ mentis optione ad meliora contendimus: de quo Paulus Apostolus: *Homo interior renovatur in dies.* Atque passim in divinis literis de juventute nostra, quæ sit ut Aquilæ renovanda. Quod si ullo umquam tempore spes affulsit ut mortales hæc essent consecuturi, nunc sperandum maxime, cum eorum omnium ingenia, quæ aliquem veræ lucis fulgorem consecuta sunt, majorum nostrorum errores, qui tot annos uni tantum sensui adhæsere, deprendere jam incœptarunt, omnemque studiorum suorum conatum ad veritatem ipsam convertere, sanctioresque disciplinas adamare. Adjuvant insuper hanc proborum hominum voluntatem, sanctissimorum auctorum scripta, lucubrationesque & documenta, quæ de vetustatis eruta voraginibus quotidie prodeunt in lucem. Et jam ille minime censetur eruditus, quantumlibet Græce, Latineque sciat, qui Jovem scrutaturus cælestem non insiliat in currum, qui sacra non attigit, qui divina non est imbutus disciplina, qui Christum atque adeo Christianæ institutionis volumina non affectatur, quid mysteria sibi velint non exquisierit, quaque ratione Deo animum asserere possit, inspicere neglexerit. Verum ille omnium optime peritus, qui lutosas, fæceque conglutinatas alas in profluente puriter abluerit, perpurgaveritque, à terraque sublatus cœlestium Circensium pompam comitatus eo pervenerit, ubi sparsas manu veri Jovis fruges, donariaq; percipiat, opipareq; & ipse & jugales excepti, amœnissimi lautissimique diversorii otio perfruantur: quod qui fecerit, dubio procul intelliget reliquas doctrinas omnes, studiaque omnium reliqua, nihil aliud nisi summam esse vanitatem.

B C D

A

DE FULMINE. CAP. XXV.

JOvem igitur in alta ſede conſpicuum alato invecti curru conſecuti ſumus. Quo vero eum eſſe Jovem agnoſceremus, nullum manifeſtius ſignum fuit, quam fulmen ejus manu prætentum: quare cum id geſtaminis ad Jovem præcipue pertineat, non ſecus ac ſella, de fulmine dicere, minime alienum eſt ab inſtituto negotio futurum.

JUPITER. CAP. XXVI.

OMnibus utique vulgatum eſt hieroglyphicum illud: *Fulmen ſupremi Jovis geſtamen eſſe.* Sed ut nunc fabulas diſſimulemus, veram figmenti cauſam afferamus: ſi quidem hoc ipſius fulminis naturam exprimere videtur, quod quidem ita fit. Calor interdum per refrigeratum à ventis aëra conſperſus, ubi contrariæ naturæ viribus ſolicitari cœpit, ſeſe in globum colligit, & adverſus algorem validiſſime reluctatur: urget algor ventis ingruentibus, ille ſeſe magis ac magis adſtringit, quoque anguſtius premitur, eo validior evadit, ac ſimulac extremam intentari ſibi vim intelligit, totis erumpit viribus, craſſioreq; aere, qui circumfuſus eſt, diſrupto, viam ſibi cum ſtrepitu & incendio patefacit. Suprema vero illa pars elementorum, unde calor emanat, cum Jovi ſit attributa, ideo illum vetuſtas, fulgura & fulmina ciere confinxit, Signaq; Jovis paſſim cum fulmine fieri conſuerunt, cum uno quidem frequentiſſime: ſed & cum duobus fulminibus aliquando Jovi ſtatua poſita eſt: ut apud Elidem Olympiæ Jovis Horcii nuncupata: ea quidem ſevera minacique effigie, utraq; intenta manu fulmina tenebat, juxta quam pugiles in certamen deſcenſuri ſuper mactati Porci exta jurabant, nihil ſe dolo malo facturos, aut ſecus quam Olympiæ leges paterentur auſuros.

Jobi cur datum fulmen.

B

FAMA LONGE LATEQUE PROPAGATA. CAP. XXVII.

ILlud vero præcipuum fulminis ſignificatum eſt, ut vocem procul auditam, hoc eſt, famam rerum geſtarum longe lateque per immenſa terrarum ſpatia diffuſam expatiatamque præ ſe ferat. Tranſit & illuſtrem præclari facinoris memoriam, in longam annorum ſeriem propagatam. Ægyptii enim ſacerdotes hujuſmodi gloriæ amplitudinem oſtendere ſi vellent, Vocem, ut ipſi dicunt, aeris quippe tonitrum, hoc eſt, ipſius fulminis imaginem deſcribebant. Nihil enim magis, nihil validius, nec terribilius tonitru ſonare conſtat. Eaque de cauſa Apelles pictor, (uti in Armorum commentario diximus) cum Alexandri effigiem pingeret, fulmen in ejus manu poſuit, quo nominis ejus amplitudinem ex rebus ab eo geſtis longe lateque propagatam, & memoria numquam intermoritura celebrem indicaret. Poſita ea tabula (ut Plinius ait) in templo Dianæ Epheſiæ, 20. talentis auri picta. Eo vero artificio fuit, ut digiti eminere viderentur, & fulmen extra tabulam eſſe. Sed enim Lyſippus ſtatuarius factum ut adulationis plenum improbavit, quare haſtam ipſe in manu Regis poſuit: qui quidem, ſi vera quis de Alexandro, non fabulas conſcripſiſſet, famam ejus ne una quidem ætate ſuperfuturam judicaret, nedum id aſſequi meritus ſit, ut divini honores ei decernerentur, datis ad Græciæ civitates literis, ut ſe decreto publico Deum inſtituerent. Ea res cum matrem Olympiam etiam offendiſſet, magnæ integritatis fœminam, Rex ipſe ut incœptum excuſaret, & inſtitutum ſuum approbaret, inſigne volumen ad matrem ſuam conſcripſit, ut apud Cyprianum legi: quo rationes multas oſtendit, Regibus ſuis Apotheoſin decernere, atque hinc majorum Regum memoriam ſervari, indeque colendi & ſacrificandi ritum inoleviſſe. Sane quidem Athenienſes ipſi, qui doctrina & ſapientia ſemper inſignes habiti ſunt, cum XII. tantum Deos antea colerent, Alexandrum tertium decimum appellavere, honoreſque illi adhuc viventi inſtituere, qui tamen vulneribus ſæpe confoſſus, morbiſque tentatus, ac poſtremo vita functus, ſe mortalem oſtendit, qui Deorum interim concilio adjectus erat. Quare Lacedæmonii literis acceptis, argute libereq; admodũ more ſuo reſponderunt, ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός, *Quandoquidem Alexander vult eſſe Deus, eſto Deus*, quo decreto id declaratum voluere, nullam aliam fuiſſe cauſam, neque meritũ aliud cur Deificatiõ eſſet Alexandro decernenda, niſi quod ipſe ita vellet. Cæterum is, qui adhuc vivens divinis honoribus inhiabat, ne communibus quidem poſt obitum juſtis honeſtabatur, ad graviſſimam uſque Olympiæ matris

Varia fulminis ſignificata.

C

D

Nimirum Damis. Plutar. in Apoph.

matris lamentationem. Pervulgatum tamen apud multos populos & nationes fuit, Reges suos, ut A nuper dicebamus, pro Diis colere. Nam & Romani non tantum Reges plerosq; suos, verum etiam eorum uxores divinis honoribus honestarunt, & nonnullis templa, & sacra etiam instituerunt. Quantum vero pertinet ad fulmen, eo tolerabilius id Alexandro concedendum, quo insolentius Lysimachus ab Alexandri morte particulam ejus regni sortitus, non quam armis virtuteve sua ulla subegisset, sed ex Regis tabulis adeptus esset, lancea cœlum tangere se jactabat: quod tantumdem erat, ac si famam astris terminare se diceret. Qua de causa Pasiades Byzantinus hominis vanitatem irridens, ad suos conversus ait: *Cavendum ne is lanceæ mucrone cœlum medium pertundat.* Quodq; impatientius aliquis ferat, Clearchus Heracleæ tyrannus fulmen gestavit, & ex liberis unum Tonitru appellavit. Quanta vero Clyti, quanta Demetrii fuit insolentia, quorum iste non magna admodum regni parte ab Alexando accepta, Jovem se vocari passus est, responsa sua pro oraculis haberi gavisus: ille, quatuor ad summam navibus demersis, Neptunus vocitari voluit, tridentemque gestavit? Ut minus jam Salmonea miremur eo provectum insaniæ, ut flammas Jovis, & Olympi sonitus imitaretur. Nam, ut apud Maronem:

Lysimachi stulta ambitio.

Æn. lib. 6.

> *Quattuor is invectus Equis & lampada quassans,*
> *Per Graiûm populos, mediaq; per Elidis urbem*
> *Ibat ovans, Divûmq; sibi poscebat honores,*
> *Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen*
> *Aëre, & cornipedum cursu simularat Equorum.*

Fabula.

Longe vero felicius atque tutius Numa Pompilius eliciendorum fulminum rationem invenit. Nam cum quædam occulta sacra ad fulmina expianda noscere cuperet, Egeriam consuluit, quæ respondisse fertur, ut Aventinum peteret, & fontem, qui in antro quodam erat, melle & vino generosiore inficeret, quo solebant hora certa Dæmones duo sitibundi convenire. Hi erant Picus & Faunus. Curaret vero ille sibi latebras, in quas abditus ab advenientibus illis non conspiceretur, ipse tamen fontẽ intueretur, disponeretq; per fontis marginem retia, prout opportunum sibi videretur. His peractis Dii venerunt, & potus allecti suavitate multum ebiberunt: tamdem sopore gravati, ibidem, ubi constiterant, somno se prostravere, quos ita gravatos Numa implicuit in rete, qui videntes se captos, in C varias se formas transformabant. Sed cum nihil quicquam proficerent, ad veras tamdem effigies rediere, Numamq; ut retia solveret oraverunt. Rex se non prius retia soluturum dixit, quam de placando Jove docerent. Illi & hoc docuerunt, qua scilicet ratione cœlo Jupiter eliceretur, quoque modo fulmen expiaretur. Unde Jovi Elicio nomen datum, cujus templum in Aventino positum, ubi res hæc contigerat. Scio fabulam importuno loco positam, sed quia non ita vulgata est, minime fuit dissimulanda. Ne vero nos alienæ gloriæ detractoribus favere videamur, Alexandro fulmen merito attributum dixerim, ea de causa, quod annos vix tres & triginta natus, celeritate mira Orientales fere omnes nationes subegerat, & Oceanum ipsum enavigaverat, ut non immerito Cæsar, qui pari saltem animo ad eam rerum amplitudinem adspirabat, cum Gades venisset, animadversa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuerit, atque (ut Tranquillus ait) pertæsus sit ignaviam suam: quod nihil tum à se memorabile actum esset in ætate, qua jam Alexander orbem terrarum subegisset.

In Cæsare c. 7.

CELERITAS. CAP. XXVIII. D

Est enim fulmen ante omnia velocissimæ omnino celeritatis indicium, quam Poetæ cum volunt exprimere, dicunt, *fulminis ocyor alis.* Idem ex antiquorum numis manifestum est: ut in eo cujus inscriptio est, Q. PILIPUS, Equus habetur in pernicem cursum admissus, cauda exporrecta, fulmine subsequente, lancea protenta, quod innuere videtur, provinciam susceptam summa celeritate peragratam, negotiumque quam ocyssime confectum. Nam & Ptolemæus, unus ex Ægypti Regibus, promptitudinis & audaciæ causa κεραυνὸς appellatus est, ait Pausanias. Facit huic rei fidem numus alius, in quo caput humanum est, Capreæ coopertum spolio, sub cujus jugulo fulmen est, & arcus ab occipitio: ab altera vero parte Pegasus, cum sagitta subjacente, omnia uti palã est velocitatis indicia, cum præsertim inscriptio sit, L. PAPY. De quo quidem Papyrio (qui ob mirificam in agendis rebus festi-

festinationem atque celeritatem, Cursoris cognomentum meruit) multa rerum scriptores memoriæ prodidere. Equorum porro velocitatem in Curuli certamine fulguri comparat Hesiodus Herculis Scuto, ubi dicit:

ἐπὶ δ' ἱππεῖς θόεε ἴκελος ἀστεροπῇ πατρὸς διὸς αἰγιόχοιο.

Quem Statius secutus ait:

Ilicet, igne Jovis lapsisque citatior Astris,

Et inferius idem Hesiodus de Equis in cursum à Pallade concitatis:

τοὶ δ' ἅμοδις προγέοντ' ἴκελοι πυρὶ ἠὲ θυέλλῃ.

Quod proxime accedit ad Papiniani sententiam.

CELEBRITAS. CAP. XXIX.

IN Angurali disciplina fulmen tam in publica quam in privata opera vibratum, atque etiam per nocturnam imaginem in somniis visum, celebritatem nominis, & magnarum rerum auspicia facit. Nam Olympiæ Alexandri fulmen per somnium oblatum, futuræ in filio claritatis indicium fuit. Illa B enim priori nocte, qua se viro adjunxit, existimavit facto tonitru in uterum sibi fulmen illabi, ex cujus ictu magno excitato incendio, in flammas inde late diffusas abire visum. Quid vero hic memorem Juliæ filia Cæsaris monumentum ictum fulmine? Quid Euripidis Poetæ Tragici, atque Lycurgi sepulchra de cœlo tacta? Quid Veliternum murum? Quid Eutimi Pictæ, aut Horatii Coclitis, aut Probi Imperatoris, aut Taciti & Floriani statuas eodem modo afflatas? quæque hujusmodi exempla plurima declamatione, quam olim de fulminum significationibus edidimus, explicata sunt: quorum significata in hanc nominis amplitudinem accepta, tam Aruspicum responsis, quam eventis postea comprobata reperiuntur.

ELOQUENTIÆ VIS, CAP. XXX.

QUod vero de claris Eloquentiæ viris dictum, ut de Pericle & aliis reperimus apud antiquos, eos ciere tonitrus, & fulgura dispergere solitos, cum orarent, tanta erat animorum percussio & indicentium sententia motus, tanta verborum authoritas, de sacra dubio procul lectione metapho- C ram sumpsere. Psalmo enim centesimo supra quartum & trigesimum canitur: *Educit nubes ab extrema terra, fulgura vertit in pluviam.* Ubi per nubes viri sancti intelliguntur, per fulgura vero persuadendi vis, per pluviam eloquentia: de quo plura alibi, Et quod alibi. David: *Vox*, ait, *tonitrui tui in rota*, eo hieroglyphico significat Evangelii voces, quæ de cœlo divinitus intonaturæ essent, & universum terrarum orbem (id enim rota est) commoturæ attonitumque redditura. Eodem modo per fulgura verba Christi signari tradit Eucherius, eoque spectare Psalmi dictum: *Et fulgura multiplicavit, & conturbavit eos*, de Judæorum confusione, qui ei nulla in re umquam resistere potuerunt. Et Hieronymus primis Hebræorum castris, *Ramesen*, tonitrui gaudium interpretatus, divina verba, & quæ voces sunt in sacris literis, per tonitrum accipi docet, quod cœlitus editæ excipiantur. Fulminis vero radii descripti, quæ ipsæ coruscationes sunt, ad ejusdem Evangelii pertinent claritatem & famam, de quibus Psalmo: *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terrarum.*

CLEMENTIA. CAP. XXXI.

D IN Antonini Pii, atque etiam in aliquot Nervæ numis cernere est fulmen in toto collocatum, quod manifestum & pulchrum admodum est clementiæ signum: arguit enim offendendi potestatem penes ipsum Imperatorem esse, verum ob ejus clementiam quiescere: quod perinde est atq; illud quod Apum regem ajunt aculeo quidem præditum esse, verum eum in vulnus numquam exeri. Primam vero hujus virtutis laudem ætate nostra tulit Julius Medices Princeps noster, qui simul ac bonorum in eum studiis inclinatis Pont. Max. electus atq; salutatus est, omnium statim, & earum quidem atrocissimarum injuriarum oblitus, iis omnibus evestigio pepercit, quos adversarios habuerat iniquissimos, quos hostes totius vitæ cursu perpessus erat infensissimos, quique non bonis tantum & fortunis ejus, sed & vitæ modis omnibus insidiati sæpius fuerant. Quare Clementis nomen, ut tantæ mansuetudinis pignus perpetuumque monumentum, assumpsit, ita summa totius vitæ moderatione con-

servavit, req; probavit, ut Christianum demum Pontificem mortales intueri se profiterentur. Sed enim cum nobis de tanti Principis laudibus loqui non liceat, qui ejus auspiciis annos aliquot in hominum luce versati sumus, negotium aliis relinquemus, eam fuisse nostri Principis clementiam professi, ut vel hostes ad eam æternis literarum monumentis celebrandum impulsura sit.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XLIV.

DE IIS, QUÆ PER SOLEM, LUNAM, ET STELLAS SIGNIFICANTUR

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD JOAN. BAPTISTAM MONTANUM.

Scribis, Clarissime vir, vidisse te lemmata quædam mea in breve admodum compendium redacta, de Hieroglyphicis, quæ per Stellas apud Ægyptios sacerdotes, in doctrinarum suarum arcanis habentur: quod ut ad se mitterem Reverendissimus Cardinalis utriusque nostrûm alumnus Hippolytus Medices, tantopere flagitaverat. Addis insuper, cognovisse te rei istiusmodi argumentum non in ea tantum schedula contineri, sed à me longe copiosius conscriptum. Rogas itaque, ut rei totius Commentarium ad te mittam. Nam quicquid erat ad figurarum tantummodo formam spectabat, quibus pictor uteretur in Julio illo sidere adornando, cujus celebritatem Hippolytus ipse tanto studio fovet. Nimirum video te Montane eruditissime, Leonem ex unguibus æstimare voluisse: at in re mea non Leo, sed Musculus continetur, qui se olim apud Mythologos pro Leone ausus est venditare. Quantulumcumque tamen id sit, quod ego præstare potuerim, officii mei fuit, omni posthabita cunctatione, obsequi viro, tum à primis studiorum nostrorum annis amico, tum ætatis totius demum cursu mihi semper admirando, tam in Philosophiæ, quam artis Medicæ peritia, quam etiam in cultioris eruditionis elegantia, seu Græca, seu Latina quis poscat, politissimo. Accipies igitur Stellarum hieroglyphica, prout à me fuerunt interpretata. Sed nosti Stellas sine Luna desolatas quodammodo videri. Nam quo illæ rerum quæq; suarum semina conspergant, nisi in Lunaris orbis paratissimum, ut ita dicam, horreum condantur, quæ postmodum illa quasi sequestra terris demum indulgeat, aut potius uberrime largiatur? Sed neque Luna neque Stellæ sine Sole sui compotes esse possunt: quare Sol quoque his adnumerandus, imo anteponendus. Ridebis, scio, non erubescere me, quod ausus sim de Sole, de Stellis apud talem tantumq; virum totius Encyclopediæ decus & ornamentum verba facere: sed id me consolatur, quod tu, ut hæc ad te darem, jusseris: quare si quid hæc attulerint tædii vel molestiæ, uni tibi qui crabrones irritaris imputato. Utcumq; si leges hæc, quæ sunt per nos in unum veluti corpus hinc inde collecta, opto non ea tantum quæ me longe accuratius legeris, in memoriam tibi reducant, verum etiam te Pierii tibi deditissimi memorem assidue faciant.

DE SOLE. CAP. I.

COElestium corporum, quæ die noctéque micant, significationes dicturi, rationi consentaneum esse duximus à Sole ipso dictionem auspicari: quando nisi Sol esset, neque Luna, neque Stellæ ullæ conspicuæ essent, ut doctrina est Astronomorum, & res ipsa indicat. Cum itaque Sol reliqua hujusmodi corpora lumine illustret suo, nostrisque videnda oculis offerat, ab eo, utpote lucis arbitro, initium merito faciemus.

Macrob. l. 1. c. 2. in Som. Scip.

A DEUS OPTIMUS MAXIMUS. CAP. II.

THeologi tam vetustæ Religionis, quam nostræ pietatis interpretes, Deum Opt.Max.& unum & lumen,& bonum appellaverunt. Eaque ratione Sol cum sit unus,unde illi nomen,quippe à solitudine sit lumen,ut sensu manifestũ est: sit bonus, ut quotidiano cernitur experimento; Dei ipsius hieroglyphicum nullo alio signo addito,perhibetur.E profano vero cultu ante omnes Persæ,reliqua Deorum omnium, quam gentes ipsæ venerabantur,caterva rejecta, Solem Deum esse unicum arbitrabantur, ita ut nulla Diis templa condenda esse crederent, ea inducti ratione,quod uni Soli,quem colerent,vix mundus ipse sufficeret. Pythagoras tanta eum veneratione prosecutus est, ut adversus eum nefas esse dixerit lotium effundere: utpote quem omni cultu dignum arbitraretur.Et Hesiodus præceptum hoc summa religione observandum adhortatur. Omnino autem Gregorius Theologus id esse Deum dicit inter intellectuales creaturas (his enim locutionibus utuntur,qui divina tractant) quod Sol inter sensibiles. Quæ vero de Solis similitudine cum Deo referuntur à Joann, à Paulo, ab Hierotheo,absolutissime vero à Dionysio,qui horum documenta literarum monumentis quam diligentissime commendavit, cum ea quotidie per templa scholasq; omnes commemorata recitentur, ea hic ego duxi prætereunda, Phœnicum interim & Ægyptiorum inventis gratulatus, qui primi omnium, ut Eusebius memoriæ proditum ait,Solam & Lunam & Stellas ita esse Deos intellexere, ut eos tantum gignendarum abolendarumque rerum omniũ causam affirmarent, quod iis congruit, quæ Plato Legum XII. de Parcis philosophatur. Nam & Anaxagoras Solem μύδρον esse, hoc est, ferrũ candefactum,arbitratus est,atq; ita omnia ex eo gigni conformariq; affirmabat. Ferrum enim ita dispositum, in quod volueris opus informabis. Magnificentius Euripides Anaxagoræ discipulus, cum eodem sentiens, Solem Auream glebam appellavit.At Socrates apud eruditissimum optimumque Xenophontem eos reprehendit,qui Solem Deum posuere, lumenque ejus & formam ad Deum Opt. Maximum refert, quod omnis ejus potestas & magnitudo à Deo sit, à quo una cum Luna fuerit creatus. Eaque ratione reprehendit & Homerum & cæteros omnes, qui Solem unicum esse Deum crediderunt.

Sic omnes Deos referri ad Solem probat Macrob. Sat. l. 1. c. 17.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν.

Adversus Solem ne incito.

Ἥλιον μύδρον εἶναι ᾗ διάπυρον.

Solem candẽs ferrum esse ac penitus ignitum D.Laer. in ejus vita.

Socratis pia opinio.

UNITAS. CAP. III.

C SI quid autem est in rebus,quæ nostris objiciuntur oculis,quod unitatem significare possit,nempe Sol is est:id quod uti dicebamus,locutionis etiam etymon attestatur,à solitudine deductum, sive potius à Sole ipso fiat solitudo. Sapienter itaq; Alexander Macedo Dario amicitiam petenti respondit,nec mundum duobus Solibus posse regi,nec duo summa regna salvo statu terrarum haberi posse, quam sententiam ex Aristotelis Ethicis sibi desumpserat, qui discipulo adulaturus,tum hæc, tum illam præcipue Homeri sententiam prætexebat:

> Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Quod vero Solem in rebus egregie unum esse dicebamus, extra res Deus quoq; unus, & τῦ ἑνὸς cognomento ab Orpheo, à Platone, & à nostris agnoscitur.

Dictũ Alexandri Macedonis.

Nõ est bonũ plures authoritatem habere,sit unicus princeps ac rex.

VERITAS. CAP. IV.

ET qua ratione Sol unus est,eadem est veritatis hieroglyphicum,duplicia enim & multiplicia sunt veritati contraria.Simplex igitur sit,necesse est,quod verum censeri debeat. Hinc nudum effingitur ipsius veritatis signum: &quia omnia habet in conspicuo, ex eo præcipue veritas est. Hinc Pythagoras πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον,quempiam loqui non debere monuit, facie scilicet contra Solẽ versa,quod non esse manifestis repugnandum significare contendũt, neq; hominem loqui fere posse,quod undecumq; verum sit,cum omnem hominem divinæ literæ mendacem esse dicant. Sane de iis,quæ liquido patent,apertamq; in se continent veritatem,dici solet: *Meredíana esse luce clariora.*

Et veritas nuda ab Horatio lib. 1. Carm.

Adversus Solem.

D

CHRISTUS. CAP. V.

AT sacræ passim literæ CHRISTUM per Solem imaginari tradunt, ut illud: *In Sole posuit tabernaculum suum,* &, *Exiit de tribu Juda cujus signum est Leo Solare animal.* Plato in Rep. ut solet mysteriis suis inhærescens,&Prophetarum quos adiit & audivit, oracula depromens, Solem visibilẽ Dei filium appellat: quippe qui Deum ipsum exscribere non audeat,& à quoquam fieri posse diffidat. Atq;

identidem intelligendum, quod ubique Christus ipse profitetur hominem imaginem esse invisibilis filii, qui si lux est vera, quæ mentem omnem illustrat, expressissimum habet simulacrum hunc Solem, qui est lux imaginaria illuminans omne corpus. Hinc patiente Christo adversa Luna deficiens, concensum nobis suæ naturæ perspicue commonstravit, nosq; jure optimo diem, qui Soli à Mathematicis adscribitur, eum Domini vocitamus, & ejus cultui sacrum dedicamus, vel hinc ostendentes, non esse cur amplius corporeum Solem, ut olim Gentes, colamus, quasi Regem cœli & dominum, atque moderatorem, posteaquam Sol invisibilis, coæternus Patri & coæqualis, per quem & cœlum & terra condita sunt, sitos in umbra mortis homines illuminavit, estque, ut cum Simeone absolvam, lumen, quod è gentium oculis tenebras discutiat, & electo populo gloriam afferat, nullo unquam tempore defuturam. In aliquot antiquorum numis cernere est humanum caput radiis circumquaque diffusis, cujus inscriptio est, ORIENS. Sive igitur pro Sole, sive pro regione, unde Sol oritur, imago ea recipiatur, utroq; hieroglyphico Christum referre videbitur, de quo Zachar. Propheta: *Ecce vir, ORIENS nomen ejus: qui dominaturus esset super solio suo.* Alter quoque Zachar. antiquum hoc dictum attestaturus: *In quibus nos visitavit*, ait, *Oriens ex alto, ut eos qui sedent in tenebris & in umbra mortis illuminaret.* Ideoque tam vox, quam imago Orientis, Assertorem nostrum significat, ait Eucherius. Exorientis autem Solis imago altera erat apud Ægyptios sacerdotes, Lotos quippe arbor aquatica, ubi infantem in ea considentem figurassent. Hinc utique vapores illos matutinos, qui à Sole moventur, strictiori quadam aura refrigerantes potius quam adurentes intelligi volebant. Cæterum ego significatum hoc, ut exortum lotos indicet, inde sumptum crediderim, quod ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiunturque, uti magis ac magis tollitur jubar Solis. Maxime vero panduntur, ubi medium is iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim contrahuntur, complicarique incipiunt ac insinuari, veluti nulli parere velint præterquam numini, quod venerantur, atque ita quibus liceat modis, eo abeunte, sese intra claustra cohibeant. Quod, ut Proclus ait, observatum à Magis, ut sacram omnino eam Apollini crederent, effecit.

Dies Domini. — *Cap. 6.* — *Luc. 1.* — *Mattheol. in Dioscor. c. 109. l. 4.*

RESIPISCENS. CAP. VI.

HAbet & Aurora suum hieroglyphicum, quod aperire non pigeat. Per eam siquidem vir ostenditur, qui de voraginibus emergens pravorum operum, & erroris cæcitatem derelinquat, & ad justitiam & lucis puritatem evehatur, quæ sententia ejusdem est, quem supra citavimus, Eucherii.

Hinc Hierarchia & Monarchia à Canonicis duob. luminarib. comparatur.

CLARITAS. CAP. VII.

A Solis vero claritate, viros omnes insignes, qui vel rebus præclare gestis patriam illustrarunt, sive sublimiori aliqua doctrina mortale genus (quod egregie tu facis) instituerunt, aut vitæ sanctioris exemplo reliquis fuere documento, quo veram possent assequi beatitudinem, LUMINA nuncupare mos est. D. Ambrosius Luminaria, sanctos inquam homines, inter mortales versatos ait. Illi enim veræ participes lucis, eas animas quas erudiebant ab ignorationis tenebris educentes, luminaria non injuria nuncupati sunt. Ita gentes reliquæ viros, qui præclari nominis essent, nomine Luminis appellarunt, ut Latinus Rex apud Maronem queritur, *Lumina tot cecidisse Ducum.*

Æn. l. 11.

IMPERII MAJESTAS SUMMA. CAP. VIII.

APud eosdem Persas, quos paulo ante nominavimus quorum quidem disciplina recentior omnino fuit, deducta ad res humanas similitudine, Sol eum penes quem summa esset Imperii majestas, indicabat, Solemque in ejus sublimitatis homines signa dare persuasum habebant. Unde etiam apud Maronem:

Georg. l. 1.

Ille etiam extincto miseratus Cæsare Romam   *Tunc caput obscura nitidum ferrugine texit.*

Et ultimo Domitiani tempore corona quædam Iridi similis Solem circumdedit, quæ lumen ejus ac radios obscurabat: quod portendebat, ut Arioli interpretabantur, fore ut is Imperator à Stephano jugularetur.

HUMANA VITA. CAP. IX.

TAntus vero est Soli cum humana vita consensus, ut is claritate sua insignis, vitæ identidem nostræ tranquillitatem: obscurus autem obnubilatusq; rerum nostrarum perturbatione ostentet.

Hinc

A Hinc apud conjectores invenias, quod etiam vester Hippocrates Medicis non otiose observandum præcipit: *Si visus Sol in somniis obscurari, occultareve, aut nusquam apparere, periculum instare ut ægrotus vitam amittat. Si vero vim alicujus insequentis ipse Sol aufugiat, decumbentem in furorem agi præcipitem.* Mentis enim lumen eo signo labefactari, inquietari, ac loco exturbari suo. Quæ cum quis imaginatus fuerit, solicitus admodum est Hippocrates, ut ægroto certa victus ratione obviam eatur. Tantam vero Sol prærogativam in iis, quæ ad nutriendi rationem spectant, habet, ut Physici omnes ex calore & humore nostrum constare incrementum asserant. Nam & Hesiodus posteaquam fluviorum quorundam nomenclaturam absolvit, subjecit mox: hos esse qui mortale genus enutrirent, una cum Sole. Interpres addit: *Aquæ enim & Sol nutriendi vim habent, eorumque beneficio res aluntur & gliscunt.* Inde Catullus de flore quodam vivido:

Artem. l. cap. 36.

Dum mulcent auræ, firmat Sol educat imber.

ANNUS. Cap. X.

B Apud Aruspcies Sol annorum significatum habet, quorum ipse Dominus est. Quodque ad hanc rem facit, Cyri somnium memoratur, scilicet imaginatus per quietem sit, Solem ter manibus apprehendere frustra appetiisse: siquidem convolvebat se Sol, & elapsus abire videbatur; hinc Magi dixerunt, eum triginta annos regnaturum, quo scilicet tempore Saturnus Solem eodem assequitur puncto, unde simul deferri cœperat. Id utcumque interpretatum fuerit, tamen ipsis commentum placuit.

GRÆCI. Cap. XI.

ÆGyptii vates per Solis imaginē Græcos in prodigiis intelligi tradidere, cujusmodi rei nota est historia. Cum Alexander Macedo Tigrin fluvium superasset, paulo post Luna prima vigilia defecit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdare visa est: quod Macedones laborum pertæsi dirum arbitrabantur, resque ad omnium desperationem processisset, nisi vates Ægyptii quorum doctrina omnis per rerum imagines explicabatur, affirmassent, bene sperandum esse, quod Sol Græcorum, Luna Persarum indicium esset: ideoque ruinam stragemque eo ostento illis gentibus C portendi, quorum signum laborare visum esset: quod effectus postmodum comprobavit. Interserere autem hieroglyphicis prodigia, somnia & ostenta licet, quia manifesta inter se congruunt germanitate.

PATER, MATER, LIBERI, Cap. XII.

SEd ut ad hieroglyphica nostra redeamus, cum Sol generationis arbiter existat, Luna veluti lac humorem significat ad nutrimentum, liberi vitæ lumen à patre sortiantur, non temere apud Hebræos Josippus puer imaginatus est sopore oppressus se à Sole Lunaque & stellis undecim adorari: nam quod Patrem simul & matrem, & fratres totidem in olim facturos, tunc ostensum, eventu postea comprobatum, cum illi annonæ Præfecto, & maxima quæque negotia Regis in Ægypto administranti, cum nondum eum agnoscerent, procubuerunt.

Genesis cap. 37.

PRÆGNANTIA. Cap. XIII.

SEd quod ad partus attinet, manifestissimo hieroglyphico id Ægyptii figurare consuerunt, apud quod bipartitus Solis orbis, in media cujus scissura Stella imposita esset, humanum fœtum in præ- D gnantis mulieris utero significabat: non ea tantum de causa, quod uterum in corpore medio situm solari corpori ob rotunditatem æquipararent, sed quia Sol conceptus omnes irradiatione sua vivificat: à quo vitalis virtus præcipuè demanat, quod quidem Aristoteles Physicæ Auscultationis secundo affirmat: gigni hominem ex homine & Sole professus. Veluti vero Stella lumen à Sole mutuatur, ita fœtus in utero alimentum à matre consequitur. Neque hujus eruditionis imperitus Lucretius, cum Epicurum illum suum mortalibus vitæ tranquillæ intia dedisse conaretur ostendere, mortales reliquos Stellas dixit, Epicurum vero Solem appellavit, his versibus:

Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstinxit stellas exortus uti ætherius Sol.

Cur Solis ortu Stellæ extingui videantur. At dicet aliquis: Si Sol ex ortu suo Stellas omnes extinguit, quomodo illis lumen mutuatur? Quibus responsum facio, accidere id ex oculorum nostrorum imbecillitate, qui luce illa omnium maxima perstricti, minora nequeant lumina conspicari.

DE LUNA. Cap. XIV.

ATque hæc de Sole dicta sufficiant, non enim omnia prosequi volui, quæ super eo dici potuissent ab instituto hoc non aliena: sed occupationum tuarum ratio mihi habenda fuit, publicæ quippe professionis, lucubrationum tuarum peculiarium solicitudinis quam pro laborantibus, quotquot opem implorant tuam, benignissime suscipis atque accuratissime, à quibus si longiore sermone avertere te voluissem, in alicujus omnino commodum peccassem. Ad Lunam igitur breviter examinandam aggrediamur.

NATURA HUMANA. Cap. XV.

SOle pro sublimioris naturæ imagine constituto, fuere qui per Lunæ hieroglyphicum naturam humanam exprimi differerent. Nam quod hæc è limo terrave constant, terra etiam lunaris globus esse perhibetur. Pythagoras enim Lunam modo Terram cœlestem, modo terrestre cœlum appellabat, ac terræ similem eam dicit Aristoteles. *Lunæ ac hominis convenientia.* Varia est præterea Lunæ facies, diebusque singulis, immutata conspicitur, neque variantiæ quicquam magis obnoxium, quam rerum humanarum conditio. Quinetiam si uniuscujusq; hominis vultum intueamur, numquam aut rarissimè hac & illa vice eundem esse conspiciemus, modo enim iratum, modo lenem, modo tristem, modo hilarem, modo hoc, modo illo affectu perturbatum comperiemus, ac prout diversæ rerum imagines animū perculerint, ita varias in vultu figuras conformabunt. *Diog. Laertius in ejus vita.* Hinc inter magna naturæ miracula de Socrate fertur, eum eodem semper vultu conspectum. Ad hæc, ut quæ tam manifesta sunt, missa faciamus, cupida lucis Luna, cupidum intelligendi (ea enim lux est) mortale genus. Eam modo Soli suo adjunctam, modo abeuntem, modo redeuntem aspicias. Animus quoque noster nunc ipsius veritatis lumini copulatur, nunc longe recedit, nunc ad veræ rationis intellum facta repetitione revertitur. *Prov. 24.* *Aberrare enim hominum est, & septies in die vel justus cadit.* Luna ea semper parte clara, conspicua, & illustris est, qua Solem aspicit: obscura vero, cava & inanis parte ea, qua divertit à Sole. Homo qua se parte convertit ad Solem suum, micantissimis radiis velut alter Moses illustratur: ab eo vero aversus alio, turbulentissimis omnium errorum tenebris offuscatur. Hinc dies à Deo dictus Neomeniæ, novæ quippe Lunæ, quem festum celebrare debeamus: Quod eo spectat, ut intelligit Adamantius, quando lex vetus umbra futurorum est, quod Apostolus Paulus ait, eandem ipsam memorans Neomeniam, *Hebr. 10.* ut intelligamus justitiæ Solem Christum esse, Lunam vero Ecclesiam, quæ lumine ipsius repletur, ac cum Soli suo juncta fuerit, eique penitus adhæserit, tum festum diem agit Neomeniæ.

PIORUM COETUS. Cap. XVI.

IGitur Theologi, qui Christum Soli æquiparant, in quo sit sensibilis humanitas & divini luminis imago, iidem per Lunam piorum, uti dictum, universitatem intelligunt: cum nulla sit gens, nulla natio, nulla sectæ cujuslibet congregatio illustrata lumine, nisi quæ, ut in Sole Luna, Christi radio verberatur. Eucherius quoque Lunam Ecclesiæ dicit hieroglyphicum, nempe quod in hac mundi nocte resplendeat. Et quoniam defectibus menstruis imminuitur, & faciem quotidie variat, nostræ sit etiam symbolum imbecillitatis, de qua superius.

ÆTERNITAS. Cap. XVII.

APud Gentes præcipuum erat Lunæ significatum æternitatis hieroglyphicum haberi: propterea quod, cum defecisse videtur, nova iterum fit, sæpiusque anno toto juvenescit. Quare scite admodum Horatius, cum brevem & imbecillam humanæ vitæ conditionem lamentatur, ait: *Carm. lib. 4 Od. 7.*

Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ.

In

A In Faustinæ numis aliquot simulacrum est, quod læva pallam sustinet, dextera aviculam cum Luna supersidente porrigit: inscriptio, Æternitas. Alibi enim diximus eam in Marci adulationem relatā inter divos à Senatu. In numis etiam aliquot Severi Alexandri Aug. simulachrum videre est, quod dextera novam Lunam attollit in sublime, inscriptione addita, Perpetuitati Aug. Ægyptius autor Horus ad hujus hieroglyphici supplementum & Solem adjecit. Et Catullus noster, quæ de Luna dixit Horatius, ipse de Sole dixit:

Faustinæ & Severi Al. numus.

> *Soles occidere & redire possunt,*
> *Nobis cum semel occidit brevis lux,*
> *Nox est perpetuo una dormienda.*

Causa vero cur per hieroglyphicum Solis & Lunæ Ægyptii Sacerdotes perpetuitatem significarent, ea perhibetur, quod eos perpetua esse rerum elementa arbitrabātur: quippe quæ virtute propria inferiora omnia generarent, conservarent, & perennare facerent. Hujus ergo perpetuitatis, quæ semper fuit, est, & futura est in Christo, Psalmographus memor, futurum scripsit, ut Christum populi omnes B revereantur per generationes omnes, quamdiu Sol & Luna circuitu se convolverint. Et Cabalistæ vigesimam illam intelligentiam agnoscunt à perpetuitate desumptam, quæ per meatum Solis & Lunæ quotidie continuatur. Vita porro nostra (ut id identidem repetamus) eorum regimine ducitur, cujus cum duæ præcipuè partes sint, eæque maxime propriæ, sentire, & crescere, quorum alterum Græci αἰσθητικὸν, alterum, φυτικὸν dixere, sentiendi vim à Sole, crescendi à Lunari globo sortimur: atq; ita utriusque luminis beneficio hæc nobis constat vita, qua fruimnr. Denique humore unius, & alterius calore sustentatæ rerum species prorogantur, æternæque fiunt. Ad hoc faciunt plerique Corneliæ Saloninæ Augustæ numi, cujus caput ex nova Luna prodire videtur, à quorum tergo modo Foecunditas, ob id quod modo dicebamus: modo Juno, quod eadem Lucina est: modo Pudicitia, quod Juno Luna, Diana, & idem Proserpina numen inscriptum apparet. Horum omnium summam Catullus ita breviter colligit.

Per Solē & Lunam cur perpetuitas significatur.

Lunā mortalium corporum auctorem & cōditricem vocat Macro. in Som. Scip. l. 1 c. 1.

Tu Lucina dolentibus	*Tu cursu Dea menstruo*
Juno dicta puerperis,	*Metiens iter annum,*
Tu potens Trivia & notho	*Rustica agricolæ bonis*
Dicta lumine Luna,	*Tecta frugibus exples.*

C Quod vero ad hujusmodi fœcunditatem facit, pleriq, cœlum omnium terra nascentium partem arbitrati sunt, terram vero matrem. Ipsum autem æthera propterea patrem, quod aquarum lapsus inde cadentium seminis vicem præbeant: terramq; matrem, quod matris vice has excipiat, & inde pariat. Eadem de causa Lunam, quippe quæ totius humoris domina perhibeatur quasi virilem operam in eo sumministrando præstet, à multis Lunum virili genere vocitatum reperias, quod professus est etiam Tertullianus. Et Cornelius Severus, quem Charisius citat, Phœben epitheto generis masculini adjecto dixit:

Ut Assyrii Solem Adad nomine tāquam Deū potētissimū generantes, & terrā nomine Atagartim, his duob. omnia tribuentes. Lun ā masculino genere.

> *Ignea jam cœlo lucebant sidera, Phœbe Fraternis successor Equis.*

Quamvis non desint Grammatici, qui eruditionis forte istius ignari, putent Successor fœminino etiam sexu dictum ab antiquis: ut, *Autor ego audendi,* de Junone. Verum illud probabilius est, quod aliquam sapit eruditionem. Sane inveteratum esse constat apud Carrenos Mesopotamiæ populos, D eum qui lunam muliebri nomine ac sexu nuncupandam putasset, eo supplicii genere damnatum iri à Natura rerum omniū arbitro, ut is mulieribus addictus, eis semper servire cogeretur. Qui vero marem eam esse credidisset, futurum ut uxori semper suæ dominaretur, neque ullas unquam muliebres insidias pateretur. Ii Hebræorum arcanis, quæ Cabalistica vocant, omnes siderum idearumq; cœlestium virtutes Lunari corpore suscipiuntur, à quo postea, uti diximus, in inferiorem materiam ut genitale semen immittuntur rerū species, fructus, animantia, novatusq; omnes per elemēta singula progeneraturæ. Alibi simulacrum Panis, quod Panopoli visebatur, attigimus, eo gestu factum, ut Lunam à dextera sitam flagello verberare videretur: quippe ut quæ apud eam quasi in penum quandam reposita essent, rerum semina loco & tempore depromi flagitaret.

Carrenum mos notandus.

Mensis Lunæ annus est, nam & à Luna mēsis dicitur.

Macrob. in Som. Scip. l. 2. c. 11.

MEN-

MENSIS. CAP. XVIII.

QOd si Lunam Ægyptii dejectis infra cornibus pinxissent, hieroglyphico eo mensem significari prædicabant, cum palam sit eam in ortu cornua surrigere sursum versus, eo præcipuè tempore, quo signa Zodiaci vel recta cadunt, vel oriuntur, quod pars inferior tantum, eaque oculis nostris minima, propinquo occidente Sole conspicua sit. Ad coitum vero properantem, sub septimum & vigesimum itineris decursi diem plane mane conspectam, deorsum cornua dimittere: duobus enim reliquis, quos in assequendo Sole, eoque mox prætereundo consumit, omnino latet, tertio sese incipit ostentare. Hoc eodem significato Poëtæ quoque, Mensem intelligunt, ut illud: *Luna quater latuit*: atque eodem modo apud alios passim.

ÆGYPTUS. CAP. XIX.

Antonini Augusti. Pii numus.

IN T. Antonini Aug. Pii PP. numo, qua parte inscriptio est ALEXANDRIA, videre est humanæ figuræ signum, quod ambabus manibus Lunam affectet apprehendere: sive sit is adorationis gestus. Ea autem cornibus infra dejectis sita est, tribus in convexo tuberculis, duobus inferne, quæ veluti guttulæ pendentes sunt. A pedibus postica parte, spicæ tres fructu prægravidæ conspiciuntur: ab antica, Crocodilus humi repit, capite in simulacrum id reflexo. Quæ omnia, ut hæ partes alibi declaratæ sunt suis quæque locis, Ægyptum ipsam significare, etiamsi non adesset inscriptio, Alexandriæ, nulli dubium relinquitur.

SOPHISTÆ. CAP. XX.

VArietas autem Lunæ, mutatis quotidie faciebus, adeo conspicua, ansam dedit, ut nonnulli sophistas per Lunæ hieroglyphicum intellexerint: & Ægyptii Sophistæ quando Luna Ægypti symbolum est, cujus provinciæ Isis domina perhibetur, toto opere notantur. Alia tamen ratione Clitomachus, ut apud Stobæum legere est, Dialecticam Lunæ æquiparavit, quæ numquam eadem facie sese mortalibus ostentet, nunc accretione nunc diminutione luminis assiduè variante, numquam interquiescat.

INSIPIENTIA. CAP. XXI.

Hinc forsan insipientes: quin & insani lunatici quod nati interlunio.

Jul. Firmicus lib. 4. Mat.

NOstri hujusmodi varietatis ergo insipientiam per Lunæ simulachrum indicarunt: quippe cum propter uniformitatis effigiem, veritatem, propter lumen in Solis corpore, ratione firma præditum intellectum innuerent. Contra per Lunæ varietatem, & nothum lumen, inconstantiam mentis accipiebant. Unde Ecclesiast. 27. *Sapiens sicut Sol permanet, insipiens autem sicut Luna mutatur.* Et Matthæi locus de juvene lunatico, qui nonnumquam in ignem, nonnumquam in aquam cadere consueverat. Quod si trahas ad spiritum, animadvertas in talibus impetus quosdam quasi bonorum operum surrepentes, ita ut laudandi videantur, ab iis tamen qui dilucida in eis intervalla non agnoverunt: rursus enim eos minui videas, quodq; videbatur in eis lumen, non est diurnum, sed nocturnum lumen, quod quidem usque adeo imminuitur, ut jam penitus deficiat. Atque ii nonnumquam in ignem cadunt, id est, in ardorem concupiscentiæ, in veteres excandescentias, in ulciscendi cupiditatem, in pecuniarum amorem, & vitia reliqua. Nonnumquam in aquam, hoc est, in lubricas mortalium curas in perseverandi desperationem, in ambitionis fluctus, civilesque undas perpetua instabilitate exagitatas. Humana enim vita, ut alibi ostensum, marinæ instabilitati plurimum assimilatur.

PERSÆ. CAP. XXII.

QUod vero Luna Persarum hieroglyphicum esset, superius ex ostento dictum, & quid super eo senserint Ægyptiorum Magi.

NOBILITAS. CAP. XXIII.

προσέληνοι: Sed hæc ostentatio illis probro fuit.

PErvulgatum & illud est, Lunæ gestamen apud Arcadas nobilitatis hieroglyphicum fuisse qui quidem Proselenes ea de causa nuncupati sunt, quod ab Deucalioneo diluvio primi ipsi Lunam inspexisse nascentem se credidere: quodque putarent universum humanum genus aquis obrutum

Atum periſſe,& à ſe rurſus originem propagationis emanaſſe. Erat vero geſtamen id quo uti ſoliti Arcades,fibula in Lunæ cornua porrigentis ſpeciem,qua calceamenta connectebantur: de qua ſcommaticum Herodis dictum fertur in Bradeam uxoris fratrem, qui cum generis ſui nobilitatem æquo verboſius apud Romanos oſtentaret: *Na tu*, inquit Herodes, *generis tui nobilitatem in aſtragalis geſtitas*. Quin & Romanis, qui nobilitate præſtarent,geſtandi lunulas morem fuiſſe Plutarchus tradit, niſi ſatis ſit Martialis dictum,lunulatam pellem appellantis calceum in hanc ſententiam.Et de Quintiliano Rhetore apud Juvenalem habetur.

Nam & Βιχσέληνοι βαλανίφαγοι dicti. Arcadum geſtamen. Idem obſervatum à noviſſimis magiſtratibus Conſtantinopolitanis, Niceta auctore.

> —— *& nobilis, & generoſus*
> *Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit aluta.*

Sunt qui cauſam hujus geſtaminis eam commenti ſunt,ut ſic admonerentur conſiderandam eſſe rerum viciſſitudinem, quæ præſertim in Luna ſpectabilis eſt, ne ſolo nobilitatis nomine nimium turgeſcerent.

B

DE STELLA. Cap. XXIV.

SEd jam locus exigit, ut Stellas tuas aggrediamur,quarum ſignificata recenſere rationemque reddere,noſtræ potius fuerit indaginis, quàm alterius cujuſpiam inventum: cum præſertim in reſtituendo contextu pauciſſimorum admodum verborum, quæ Stella ſuper apud Horum Ægyptium tradita inveniuntur, cura laborque non defuerit. Sed eſt omnino in damno libellus ille tam in vulgatis Aldina impreſſione, quam etiam in manuſcriptis exemplaribus, quorum nobis copia fuerit. Sed jam ad rem ipſam.

UNIVERSI DEUS. Cap. XXV.

APud Horum igitur legas Stellam hieroglyphicum eſſe Dei, neque fere quid amplius: quare neceſſe eſt rem ipſam paucis his incluſam verbis manifeſtius & latius aperire. Etenim cum Ægyptii luctamen & concertationem,quam Deus Opt. Max. in cœleſtibus orbibus,adverſo motu atque eo etiam vario concitatis,inſtituit, contemplarentur, neque id alia quapiam ratione deprehendiſſent, quam Stellarum motu, earumque præcipue, quas vices aſſidue variare manifeſtum, rapique univerſam mundi ſuperioris machinam ab exortu occaſum verſus, vertigine ſupra mentis captum citatiſſima,ac niſi res ipſa quotidie fidem faceret, prorſus incredibili: obniti vero contra, ab occaſu exortum verſus ſphæras ex iis, quæ nobis innoteſcere potuerunt, eaſque prout magis minusve à centro diſtant, pro ratione ſua eo ſegnius aut velocius ad metam properare,nimirum fieri hæc abſque Deo minime poſſe crediderunt. Quis enim tantarum molium rector conſtitueretur, qui certo temporum ſpatio omnia gubernaret, niſi mens ſuprema omnium arbiter haberetur? Cum igitur per Stellas potiſſimum in Dei ipſius cognitionem perveniſſent, ipſius univerſi Deum, per ſignum idem ipſum,quo rem deprehenderant,ſignificare inſtituerunt. Ideoque ſtellæ hieroglyphicum pro mundi totius Deo ponere voluerunt. Sententiam vero hanc Romanis etiam placuiſſe, poſſumus ex eo conjicere, quod in Pertinacis numo ſimulachrum eſt, manibus verſus ingentem Stellam ad cœlum ſublatis, cum inſcriptione: PROVID. DEOR. COS. II. Ita ille Diis gratias agere profeſſus, quorum providentia rerum potitus eſſet.

Nam Ægyptii primi planetas & ſtellas fixas deprehendere, Macr. l. 1. cap. 20. in Som. Scip.

Pertinacis numus.

C

D

PAN. Cap. XXVI.

ATque ea potiſſimum ratio eſt, cur Pana Deum ex hieroglyphico Stellarum intelligi contendebant: quin & pectus ejus variis inſigne Stellis effingebant, cum omnino per Pana totam rerum naturam interpretarentur: qua de cauſa & fiſtulam ſeptem calamis compactam, propter erronum totidem concentum, ori ejus apprimebant,de quo apud Orpheum plura. Probo autem idem & Pan & Jupiter eſt, quod πᾶν omne, univerſam quippe, ut dictum eſt, naturam ſignificet. Propterea vero & hinnulæ pellis varietate tegi ſolitum ajunt,ut ex maculis referri Stellæ videantur,de quo in Serpentis commentario plura, quod quidem iſti forſan de ſacris noſtrorum literis deſumpſere, in quibus

Hinc Orpheus. Πᾶνα καλῶ κρατερὸν γε θεὸν, κόσμοιο τὸ σύμπαν. Pana voco magnũ, qui totum continet orbẽ.

bus legitur: *Extendit cœlum ut pellem*, quamvis Adamantius dictum de sapienti anima interpretatur. Nimirum illa extensio in modum pellis, tamquam literis inscriptæ luminaribus & Stellis, dicitur *Rakia*, & ῥακός, Græcis corium est. Nos vero tentorium illud Firmamentum appellamus, & aulea picturata vulgus etiam ubique hodie Racia nuncupat. Porro cœlum propter micantes Stellas à cœlatura appellatum Probus idem putat, unde scilicet Luna bigis ferri incipit in superiorem usque cœlestium orbium partem, quæcumque continentur, ea Græcè ab ornatu κόσμος, à puritia Latinè *Mundus* vocatur, ait Varro.

Et sericum pannum à Gallis satin dictum. Cœlum à cælatura.

CELEBRITAS. Cap. XXVII.

NOn temere itaque in somniis, ut apud Philistum legere est, Satyriscus est celebritatis hieroglyphicum. Nam Dionysii mater, ejus qui Syracusanorum tyrannus fuit, cum prægnans eum ipsum alvo contineret, per nocturnam imaginem visa sibi est Satyriscum peperisse. Ex quo galeatæ Siculi conjectores interpretati sunt, eum quem illa perperisset, clarissimum Græciæ sidus, ac diuturnum cum Fortuna fore. Hinc Naso etiam sidus pro nobili claritate generis posuit, ubi Maximum, ad quem de Ponto scribit, *sidus Fabiæ gentis* appellat. In Divinis quoque literis, Doctorum & pietate insignium virorum lumina per stellas significantur, ut apud Danielem, *Docti tamquam stellæ fulgebunt*. Et quæ progenies Abrahæ promissa divinitus est, tamquam Stellæ, non tam ad numerum innumerabilem refertur, quam etiam ad rerum, quibus posteri ejus illustrandi essent, claritatem. Præcipue vero Hyades in hujusmodi celebritatis hieroglyphicum delectæ, ut admonet Eucherius: siquidem ortu suo solent pluviam inducere, atque ideo per id sidus sacræ disciplinæ Doctores interpretantur. Cur vero pluvia divinæ sit institutionis hieroglyphicum, suo commentario est abunde disputatum.

Dan. 12.

PROSPERITAS. Cap. XXVIII.

ARuspicum autem observationes Stellam afferunt prosperitatis, ac læti alicujus eventi signum esse, ac Atteio Capitone traditum, quod (ut Festus ait) acceperat à P. Servilio augure. Hinc locis inaugurandis Stella ex lamella ærea, qua specie reliquæ spectantur in cœlo, Stellæ, præfigebatur, Disciplinam hanc secutus Virgilius, felicissimum Trojanæ posteritatis successum Anchisæ ita præmonstratum ait:

Æn. lib. 2.

> —— *subitoque fragore*
> *Intonuit lævum, & de cælo lapsa per umbras*
> *Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.*

Neque immerito Cæsar Augustus crinitam Stellam visendæ magnitudinis, quæ Julio Cæsare sublato statim apparuit, cum paucis admodum sententiam suam professus, felicitatis, quæ se deposceret ostentum interpretatus est: quamvis palam Julii Cæsaris animam in eam Stellam commigrasse dictitare solitus esset, remque testatus sit numismatum monumentis, Stella scilicet impressa in eo numo, cujus inscriptio est: CÆSAR AUGUSTUS. Ab altera vero facie, DIVUS JULIUS. Adjectum etiam est insigne capiti statuæ ejus in foro positæ. Et alii plerique numi Cæsaris caput Stella supra frontem præfixa conspicuum ostendunt. Et Dionei Cæsaris astrum Virgilius hac de causa celebravit. Veluti etiam Horatius micare dixit Julium sidus, *veluti inter ignes Luna minores*. In numis vero quos Metius Macer in honorem Cæsaris cusit Cometa ab occipitio Cæsariani capitis apposita est, ut ab ejus obitu signum id subsecutum innuat. Fuerunt autem ex junioribus nonnulli, qui per Stellam tantum Julium Cæsarem intelligi voluerint, picturis publicatis. Verum hæc consignificat, non autem simpliciter significat.

Suet. in Jul. Cæsar. c. 88. Eclo. 9.

Carm. lib. 1. Od. 12.

FATUM. Cap. XXIX.

ADjecere Sacerdotes Ægyptii, Fatum per Stellam significari, quoniam id ex siderali dispositione consistere vulgata Doctorum opinione creditur. Per motum enim Stellarum negotia transfiguntur, ut Hesiodi interpres ait super Asterie. Nam & Parcæ illæ, Clotho, Lachesis & Atropos, ut alibi ex XII. Legum Platonis ostendimus, nihil aliud sibi volunt, quam tardum in primis Saturni

Quomodo per Stellam fatum indicatum.

motum

A motum, quo singula maturantur, & multitudinem virtutum, quæ in firmamento sunt, per quas tanta rerum varietas in inferioribus generatur, ac reliquorum denique erronum motum quo suo quæque tempore perficiuntur. Quamvis enim à Solis & Lunæ beneficio vita constet, qua fruimur nostra tamen negotiatio tam ad ipsa duo lumina, quam ad quinque vagas Stellas refertur, ut vulgus Astrologorum putat. Quinetiam nullum in cœlo sidus, lumen nullum otiosum volunt. Et Cabalistæ nullam esse herbam, plantamve in orbe hoc dicunt, quæ non ab aliqua firmamenti Stella irradietur, foveatur, & ad incrementum adjuvetur. Errorum vero variis conjunctionibus & aspectibus, ut vocant, ea rerum vicissitudo in humanis rebus esse perhibetur, quæ Fati cognomento à plerisque nuncupatur. Tametsi clarissimi ætate nostra fuere viri, qui acriter in Mathematicos invecti, hujusmodi veterum commentationes plurimas evertere conati sunt. Cæterum, ut Divos August. & Ambros. ac plerosque è nostris alios missos faciam, qui lapidem hunc volvere, Plotinus è veteribus nihil vi & potestate siderum hominibus evenire contendit, sed ea quæ decreti necessitas quam nostri Prædestinationem vocant in singulos sancit, ita per horum septem transitum, stationem, recessumve, monstrari: ut Aves B seu prætervolando, seu stando, futura pennis vel voce significare dicebantur, ipsæ tamen rerum indociles, ac quid agant prorsus ignaræ: quarum volatus, aut status, aut garritus, prout fausta infaustave, commoda vel incommoda portendere existimabantur, ita salutares aut terribiles habitas, cum à se ipsæ neque salutem, neque terrorem ullum afferant.

Præsertim Joan. Picus Mirandula

DE SIRIO. Cap. XXX.

Quam tamen præ se fert Stella Sirius præsagituram, non levi de causa, sed ex gravissimis Philosophorum observationibus adinventa est. Ajunt enim Ætæos ortum Caniculæ diligenter quotannis observare solitos, conjecturamque inde capere, salubrisne, an pestilens annus futurus esset. Ea enim Stella si obscurior ac caliginosa propemodum extitisset, pingue ac concretum esse cœlum, ac perinde afflatum ejus gravem & pestilentem futurum abominabantur: sin illustris atque pellucida apparuisset, cœlum idemtidem tenue purumq; conjiciebant, futuramque inde salubritatem præsagiebant.

Stellæ Sirii consideratio.

C

COELESTES SPIRITUS. Cap. XXXI.

Cæterum nos cum pie simus instituti, cur non etiam pie loquamur? Sane constat apud Theologos, & Dionysium præcipue, tres Angelorum esse Hierarchias, quibus in Firmamento sedes præcipue constituta. Harum suprema soli contemplationi vacat, Deumq; perrenni sono continuaq; assiduitate nullo unquam tempore defutura, collaudat, Medius autem ordo, cum sit cœlestibus, officiis atque muneribus delegatus, per Firmamentum, quod ab excellentia cœlum appellant, significatur. Postrema vero Hierarchia, etsi natura supra omne corpus est, supraque cœlum, curat tamen ea quæ sub cœlo sunt. Et cum dividatur in Principatus, Archangelos & Angelos, omniũ horum munus circa ea tantum versatur, quæ sub Luna sunt. Principatuum cura circa Resp. Principes ac Reges, ut ex Davide cognoscimus Archangelorũ, circa mysteria, & sacras cæremonias. Angelis privatis student rebus, & singuli singulis hominibus adhibentur. Euthymius porro Judæorum fuisse custodem Michaëlem nominat, ubi verba citat ex oratione Azariæ, libro Danielis *Angelus autem Domini descendit simul cum Azaria & sociis in fornacem:* cum tamen Archangelus sit. Sed enim sæpe admodum in quotidiano sermone omnes ordines Angeli nuncupationẽ usurpat. Cum igitur tertius ordo hujusmodi res humanas tueatur, & ad incorruptibile superioris dominii decretum dirigat, cuinam potius quam huic ordini Fati cognomentum dabimus? Qui demum cum octavæ sphæræ, hoc est, stellato insideat orbi, à soli ejus excellentia Stellæ significatum Fato congruere merito videtur. Neque tamen absurdum est Angelos per Stellas intelligi, qui Stellarum præsides habeantur: veluti cum apud Salomonem pro cœlo Deum intelligimus. Scriptum est enim historia Regum, *Exaudi, ô Cœlum:* ubi non cœlum tamen, sed cœli & terræ Rectorem ac Dominum, ex Theologorum interpretatione, Deum appellat. In Moseos etiam traditionibus, ut summi viri locum interpretantur, per Stellas

Angelorum tres Hierarchiæ.

D

1. Reg. 8.

Itaque vim fati vel Parcam Græci μοῖραν vel αἶσαν dixerunt.

perfectum reddere: si Parcis hæc, ut forte non incongruum videatur adscribere voluerimus ne penitiora hæc documenta sublimius æquo perscrutemur, Fatum id omnino esse constabit. Cui quidem opinioni subscribit Chrysippus: hos enim authores citare compellor, propter nostrorum quorundam literatorum pervicaciam, qui profanis authoribus majorem adhibent fidem, quam Christo, & à Christo patreque ejus omnipotente Deo illuminatis. Igitur si Græcis Philosophis magis quam Paulo vel Apostolis aliis credunt, Chrysippum præcipuum ex antiquioribus audiant ita dicentem, *Fatum esse potentiam spiritalem, certa quadam ratione universi constitutricem.* Atq; alibi: *Fatum*, inquit, *est mundi ratio: vel, Lex eorum quæ in mundo providentia constituuntur: aut, Ratio ad quam omnia quæ fuêre facta sunt.* Quin & Possidonius, dum Deum Jovem primum appellat, secundum Naturam, tertium Fatum, si quæ de Angelis retulimus, & alia Theologorum scripta considerare voluerimus, idem hoc, aut non multum dissimilia sentire deprehendetur.

Fatum quid.

TEMPUS. Cap. XXXII.

AD hæc Stella temporis etiam est hieroglyphicum, quia nihil in mundo toto statam temporis legem magis observat, quam cœlestia corpora, quæ sua quadam lege iterum ac sæpius mota, eodem semper temporis intervallo, certisque periodis eo redeunt, unde ferri cœperant.

EXPLORATIO. Cap. XXXIII.

STella eadem apud Ægyptios circuitionis indicium habetur: quod sive ad orbicularem motum, sive ad cœli ipsius figuram, sive ad ea, quæ de temporum repetitionibus modo dicebamus, quis retulerit, omnia quadrabunt. Sed enim quam hi circuitionem ponunt, Explorationem potius ego dixerim: propterea quod Stellæ pervigiles facta consiliaque nostra omnia videntur explorare. Unde apud Catullum legas:

Aut quam sidera multa cum tacet nox,
Furtivos hominum vident amores.

Apertissime vero apud Plautum exploratores per Stellas intelliguntur, si cui non satis est Christi ipsius testimonium dicentis, *vel puerulorum Angelos facta eorum omnia referre coram Patre suo.* Nam Stellas paulo ante Angelorum hieroglyphicum agnoscebamus. Apud Plautum igitur Arcturo Stella in scenam introducta, hæc, Rudente, recitantur.

Qui est Imperator divûm atq; hominum Jupiter,
Is nos per gentes alios alia disparat,
Qui facta hominum mores, pietatem, & fidem
Noscamus, ut quemq; adjuvet opulentia:
Qui falsas lites falsis testimoniis
Petunt, quiq; in jure abjurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exscripta ad Jovem,
Quotidie ille scit quis hic quærat malum.

Romani enim veteres hæc de Stellis opinabantur, quæ nos officia Angelis attributa noscimus: cum animi illi, olim jam electi ad pietatem & religionem, cultumque Dei, in rerum divinarum curam, qua poterant, ante omnes propensi essent: quare hi de Stellis, quæ nos superius de Angelis ex sapientissimorum hominum sententia retulimus, intelligebant. Hujuscemodi autem explorationis ergo C. Caligula novum quod excogitavit coronarum genus, Solis & Lunæ, siderumq; specie distinxit, easque coronas, novo etiam nomine exploratorias appellavit: utpote qui per Solem diurnos, per Lunam & Stellas nocturnos exploratores intelligeret. Cur vero noctem Sacerdotes iidem ex stella picta significarent manifestius est, quam reddi causam ullam oporteat.

Corona exploratoria Caligulæ.

CUSTODIA. Cap. XXXIV.

VIdere est in numo quodam cujus inscriptio est, URBS ROMA, specum in arcum productum, cum Lupa & geminis infantibus circum ubera in medio sitis. Ab utroque autem specus latere assurgunt pueri duo colludentes: superne stellæ totidem, sive pro geniis illæ sint, quorum auspiciis infantes qui fuerant in fluvium abjecti, sospitati sint, mox famelicam lupæ rabiem non effugerint modo, sed ab ea perhumaniter etiam fuerint educati, atque ita argumentum hoc omne, CUSTODIÆ sit hieroglyphicum, quæ divinitus fuerit infantibus præparata. Nam & apud nos certæ sunt preces quibus Angelum nobis custodem dari deposcimus. Sive celebritatis, neque non apotheseos, quæ subsecutæ sint, Stellæ illæ signa sint. Siquidem Romulus fratris nomen etiam post mortem ejus publicis

blicis actis adscribebat. Unde Virgilius dixit; *Cum fratre Quirinus jura dabant*, commentus quidem id Romulus, ut Remi fratris manes placaret, quibus terrificis imaginibus sæpius infestabatur.

Æn. lib. 1.

ANIMA. CAP. XXXV.

Est etiam id apud Ægyptios stellæ significatum, ut defuncti jam hominis animam ostendat, quod in manuscriptis codicibus habetur: quod dubio procul animæ immortalitatem indicabat: quæ scilicet deficiente corpore, vim atque vigorem suum efficacissime conservaret. Atqui vim luminis manifestam anima ipsa videtur obtinuisse, quam scintillam massæ stellaris Heraclytus Physicus asseverabat. Timæus vero Locrus unicuique animæ collegam esse, sive consertam Stellarum aliquam tradidit, quod non dissimile est à genio sospitali atque custode, quo de superius disserebamus.

MORBUS GRAVIS. CAP. XXXVI.

Hippocrates Medicus observavit Stellas per somnium in mare vel in terram cadere, atque evanescere visas, graves indicare morbos ei apparatos, qui sibi id videre visus fuerit: cum contra, claræ & exortum versus currentes, sanitatis affuturæ indicia sint.

Vide Arte. l. 2. c. 38.

CREPUSCULUM. CAP. XXXVII.

Addunt Ægyptii sacerdotes (quod impressis codicibus non habetur) crepusculum ex micantissimæ Stellæ simulacro significari, propter Hesperi, Phosphorique notabilem fulgorem, ut puto: quæ quidem eadem Veneris Stella est, nonnumquam Solem præcedens, nonnumquam subsequens: itaque per aliquot dies ante Solis exortum Stellarum omnium maxime splendescit, alias occidente eo, luce sua aliis præmonstrata, atque his quasi valere jussis, ipsum mox Solem subsequitur. Vel quia tota Stellarum ratio inter utrumq; crepusculum, vespertinum scilicet & matutinum, munus peragit suum. Vespertino siquidem excitatæ crepusculo, simul ac matutinum advenerit, suo quasi perfunctæ excubiarum munere, Soli sua data vice, Stellæ recedunt omnes. Et ut tandem Stellarum commentationem cum utroq; crepusculo absolvamus, earumque principium & finis terminetur, pauca quædam subjungam ex Divinis literis, in quibus Nox suum habet hieroglyphicum, cum præsentis vitæ tenebras, & hallucinationem significet: matutinum vero tempus pro futuro seculo ponatur: de quo Paulus, *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.* Eoq; spectare dicit Hesychius Hierosolymitanus præceptum illud Levitici, *Ne de carnibus sacrificii salutaris quicquam in matutinum relinquatur*: quippe ne vitam nostram deprehendi sinamus imperfectam, quo scilicet tempore intercipiatur agendi facultas: quippe ubi misericordiæ opus nullum cujuspiam alterius virtutis aggredi poteris, vel exercere. Quare quinq; illæ virgines parum prudentes, ante oculos nobis proponendæ sunt, quæ dum lampadum suarum oleum comparaturæ retrocedunt, adventu interim Sponsi clausa janua excluduntur, non amplius admittendæ. Idem admonemur 3. Proverbiorum à Salomone: *Ne dicas amico tuo, Vade, & revertere, nam crastino tibi dabo, cum statim possis dare: nescis enim quid pariat superventura dies.* Ad hoc ita Hesychius: *Festina, neq; quicquam differas, ne forte in eas coarcteris angustias, unde expedire te nequeas, eoq; difficultatis adigaris, ut evestigio rerum omnium, quas tractaveris, rationes addere cogaris.* Epicurus, qui plerisque in aliis, res agere deprehenditur, in eo versu prudentissime se gessit, cum dixit:

Noctis hieroglyphicũ.

Rom. 14.

Levit. 7.

Matth. 25

Sic Varro in Menip. Satyris. Nescis quid serus vesper vehat: & Maro lib. 1. Georg.

Ἕκαστος ἡμῶν ἀσχολούμενος ἀποθνήσκει.

Nemo hominum est, qui non inter agendum obeat.

Quod si quis ætate nostra, præter bonorum omnium spem oppressus, inter agendum obiit, quis umquam majore totius Romæ luctu desideratus, quam noster Hippolytus? qui parata ære suo privata triremi, fortiq; militum manu ad Carolum Imperatorem, qui Libyam debellabat, Christoq; afferebat, priusquam instructam navem, explicataque vexilla illa Julii sideris videre posset, medio itineris veneno lethali, quo perditissimus minister ferculum infecerat, nobis tam juvenis, tam Cæsari charus, tam ejus gloriæ cupidus, miserabiliter interceptus est. Paucisq; post mensibus, nepos ejus Alexander Florentiæ Dux, Imperatoris ipsius gener, à consanguineo sibi conjunctissimo, non minori scelere mucrone crudelissime, dum dormiret, trucidatus. Sed nolo vulnera tam atrocia refricare, potiusque tibi næniam, qua infelicissimum utriusq; casum, jacturamq; & luctum nostrum deploravis, pro libelli hujus Coronide subjungam.

Nimirum à Laurentio Medice postmodum Venetiis caso.

HIPPOLYTI MEDICEI CARDIN. ET NEPOTIS EJUS ALEXANDRI FLORENTIÆ DUCIS, MISERABILES EXITUS DEPLORANTUR.

Ut cum potenti deciderit Jovis
Dextrâ, superbæ insigne latus domus,
Et strage & ingenti fragore
Corda hominum attonita obstupescunt,
Mox, dum misertum est pulvere grandia
Cæmenta solvi, parte alia latens
Erumpat improvisa flammæ
Vis, reliquumque operis ruina
Involvat oppressum, cinis omnia
Pulvisque fiant prætereuntium
Honore & admirtione
Tecta prius celebrata, puncto
Uno auferantur temporis, omnium
Mortalium per corda pavor meat,
Considerantum quam caduca
Sint ea quæ asserimus beata:
Sic duplicato concidimus malo,
Quicumq; claras Mediceæ domus
Stellas colebamus, fideli
Obsequio, officiisq; chari.
Nam vix cicatrix illa coiverat
In altum adacti vulneris, intima
Per ossa lapsi, cum peremptum
Eximium Hippolytum abstulit mors.
Qui dum cohortes cogeret impigras,
Arma & triremes ære parans suo,
Hanc ultro opem allaturus oræ
Cæsari opes Lybicæ prementi,
Roma profectus Parthenopejum
Navale iturus, media via
Improvide interceptus atro
Fraude dato opprimitur veneno.
Hinc mille & illinc mille per avia
Sparsi locorum, sive domi in situ
Fletuque lugebamus, ægra
Pectora per lachrymis profusis:
Cum fœda clades huic superaddita
Oppressit incursu subito omnium
Mentes, & unda undæ nivosis
Alpiaus incubuit refusa.
Majora aperto vulnere vulnera
Nunc facta sunt, consanguinea ut manu
Confossum Alexandrum in cubili
Fama tulit, medioque noctis.
Sic heu misella hæc vita hominum omnibus
Injuriarum objecta periculis,
Quovis dieque horaque nostra
Assidue capiti ingruentum.
Mens nulla prudens est adeo, ut queat
Obstare fatis, vel petulantias
Ictusque fortunæ cavere
Aut varios subitosque casus.
Sed magna Regum ó progenies Ducem
Quæ Petrum Athenis magnanimum inclyta
Olim dedisti, totque honorum
Muneribus titulisque fulges:
Quam clari eratis, quam prius improba
Turcæ tyrannis & Scythicum genus
In Græciam invasisset, alta
Vi superum imperio potita.
Fato Quiritum scilicet Ilium
Eversa, Romanum imperium extulit
Gens vestra Athenis pulsa, ut orbis
Consuleret statui universi.
Atque hinc duorum Pontificum decus,
Amplum Leonis, mox venerabile
Clementis: idque iisdem tiaris
Continuis prope colligatum.
At non potentes dicere Cosmidas,
Laurentiumque & nobilium virûm
Proventum honoratum, Camœnis
Lugubribus licet, atque mœstis,
Sed flere ademptorum miserabiles
Vices, in ipso limite gloriæ, &
Primo rudimento invidendi
Nominis, egregiæque laudis.
Heu quo juventus, & validus vigor,
Et promptitudo mentis, & ingens
Atque indoles illa educata
Auspiciis sapientum avorum!
Quo purpuratus Hippolyto decor
Splendorque rerum, seu patruo comes
Puer senem adjuvaret, ingens
Pondus & Imperii subiret.

Quem

A Quem Cæsar alto in pulvere Pannonum
Vidit paratum cernere Principem
Contra superbarum catervas
Gentium: & horribiles phalangas,
Cum Turca numquam pluribus antea
Instructus armis, crederet Italas
Vires Iberorumque robur
Et Tamesin domitare, & Albin,
Quem tota circum vis Asiatica
Nilique late gens vaga turgidi,
Et Græciæ totius arma
Atque Scythæ, atque Arabes obibant.
Verum explicatos vidit ut ordines
B Nostrorum ita acri prælia spiritu
Poscentium, aufugit, reductis
Retro equitum peditumque turmis.
At qui virum se præstiterat foris,
Haudquaquam inerti pectore erat domi,
Quem multo abundantem Senatus
Consilio juvenem probabat.
Qui sæpe Romam seditionibus
Tumultuantem, irasque Quiritium
Pacasset irrumpens in arma
Fronte hilaro, eloquioque dulci.
Qui splendidas tot divitias, opes
Tantas, amicis atque clientibus
C Vellet paratas, se exhiberet
Ditem aliis, sibi pauper uni.
Sive apparatu Resigico penum
Elaboratum apponeret omnibus
Æqualiter, parcissimo ipse,
Et tenui & facili uteretur.
Sed quis modum vitæ omnis, & integram
Synceritatem narret? Hic omnibus
In posterum exemplo futurus,
Tam viridi excipitur juventa.
Immitis aufert Parca eadem Ducem
Illustrem Alexandrum, juvenem inclytum,
Florentiæ, Hetruscique regni
Omne decus, columenque summum,
Quò justum & æquum Principe floruit,
Servata morum est integritas, fides
Intaminata: at vis scelesta
Pulsa procul, pudor ipse tutus.
Hic gloriosi Caroli erat gener
Selectus omni de grege. Filio
Hic Regio Henrico sororem
Conjugio celebri elocarat.
Hæc obfuerunt, perniciem hæc bonis
Traxere: vestræ nomina gloriæ
Vos abstulerunt. Hæc amarum.
Invidiæ stimulum incitarunt
Laboriosum scilicet est opus.
Tutum esse Regem, qui violentiæ
Obstet suorum, ullumque fraudi
Esse locum vetet, & rapinis.
Sic Pertinacis mens bona: Servii
Sic victa virtus cæde nefaria:
Sic multa ubique exempla, quorum
Jam numerum hoc etiam obtinebit.
At vos meum unum præsidium ac decus,
Si quid clientis Musa erit, ibitis
Numquam vel ignotis, vel ullis
Illacrymabilibus recensi.
Non vos ego inquam perpetiar mori,
Dum vis mihi adsit perpetuum quibus
Debetur excelsa in columna
Nomen, honos, statuæ, asque fusum.

NÆNIÆ FINIS.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIRBER XLV.

DE IIS QUÆ PER NAVEM, ET ALIQUOT EJUS PARTES SIGNIFICANTUR.

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

AD REVERENDISS. D. THOMAM CAMPEGIUM EPISCOPUM FELTRENSEM.

NUnquam putaſſem, Colendiſſime Præſul, accidere poſſe, ut mihi de Jure tecum diſſerendum eſſet, quod nunc caſus tulit, & neceſſitas poſcere viſa eſt. Nam cum mecum cogitarem aliquod tibi Commentarium de ſignificatis Ægyptiorum, pro meo erga te cultu & obſervantia, dedicare (non enim vir tantus prætereundus eras, qui ætatem omnem, & jure publice profitendo ſententiis, Romæ dicendis, ſacroſancto Conſilio præſidendo, & in Principum negotiis procurandis, inſumpſeris) argumentum quærebam quod ad hujuſmodi Perſonæ nomen accommodari poſſet, opportuneque piſcium meorum hieroglyphica commentaria præ manibus habebam, quæ Præſulibus quibuſdam, quos præcipue colo, honoratiſſime Antiſtes, cœperam diſtribuere: atq; cum non tam ipſi piſces, quam etiam inſtrumenta quædam nautica interſerenda eſſent, Anchora tibi deberi viſa eſt, quæ quod firmatæ Chriſtianæ Reip. præſidio aliquando fuerit, antiquæ clariſſimæq; nobilitatis Campegiæ domui pro inſignibus argentea hinc & inde geſtare conceſſum eſt, jam ex illo, quo Ugolinus ipſe Campegius piſanæ claſſis Imp. maris imperium ab impiis infidelibus inquinatum, pacificum reddidit. Sed priuſquam de Anchora dicere incipiamus, ex re me facturum puto, ſi animadvertendum dixero locum libro Pandectarum 14. titulo, de Exercitoria actione, capite ſtatim primo, altero mox paragrapho, perperam interpoſitam eſſe. Anchoræ locutionem. Accurſium hallucinari puto, quia corruptum ſit codicem nactus: ibi enim Ulpiani ex libro ad edictum verba ita notata ſunt: Magiſtrum navis accipere debemus eum, cui totius navis anchora mandata eſt, ſcilicet à domino. *Nuſquam vero legi ego Anchoram pro gubernatione poni, quod quidem munus pertinet ad clavum: uſitatiſſimaque omnium authorum metaphora, temonem aut clavum aut gubernaculum regiminis loco poni paſſim obſervavi. Sed enim in Ulpiani verbis nulla erit ambiguitas, ſi veluti in Piſano habetur codice antiquiſſimo illo, qui Florentiæ aſſervatur, ita legerimus,* Cui totius navis cura mandata eſt. *Caſtigatiſſimamq; lectionem hanc & in meo perveteri, & in aliquot codicibus manuſcriptis, in quos nemo manus injecerit deprehendi. Elegi itaque te judicem, ut quæ aliena eſſent, legitimos agnoſcerent poſſeſſoreſque, reſque omnis nautica legitime tractaretur. Tu quod Juris eſt videris: nos anchora jam ablegata, quando hic ſtandum minime neceſſum fuerit, ad iter inſtitum peragendum, navim jam ipſam aſcendamus.*

DE NAVI. Cap. I.

NAvis, atque ejus partes aliquot, armanentaque ipſa multis locis in veterum monumentis ſculpta, & in numis cuſa non leve cogitationis argumentum ſpectantibus exhibuere, dum quid hæc ſibi velint plerique omnes inveſtigant, quorum bonam explicaturi partem, à numo omnium antiquiſſimo exordiendum duximus Quid igitur ſibi Jani numus velit examinemus.

ADVENTUS VEL MIGRATIO. Cap. II.

Navi numus.

Ovid. lib. 1.

ROſtrum navis alias autem puppis, vel interdum navigium in æs ſignatum, Jani navigationem in Italiam oſtendit: ex altera enim numi parte Janus geminus, ex altera roſtrum navis, inquit Plinius, & nos inſpeximus. Ovidius ita etiam interpretatur:

At bona poſteritas puppim ſignavit in ære,
Hoſpitis adventum teſtificata Dei,

Quin-

A Quinetiam Onirocritæ observant, quotiescumque quis vel navem vel ratem imaginatus fuerit se videre per quitem, nuncium ex longinquo peregre confestim auffuturum. Antiquissima vero est illa numi species, quadrans scilicet, Raticus nomine, in quo ratis. Mosque inde duravit, ut pueri in aleæ lusum denarios in sublime jactantes exclamarent, aut capita, aut navim: quorum altero post firmatum numum conspicuo, ejus esset victoria, qui divinasset, lusu teste vetustatis. Quanquam & altero usi sunt numo, Ovem, Bovemque insculptos habente, quod numi genus documento erat, veteres gregibus & armentis abundasse, quippe quorum omnis res in Ovibus & Bubus collocata erat, ut author est Plutarchus in Problematis.

Artem. lib. 1. cap. 7.

Galli crucem, vel pilam, pro parte opposita.

FELICITAS. CAP. III.

ADhæc navis in aliquot veterum monumentis felicitatis hieroglyphicum est, ut in Hadriani numo, quæ remigio vecta, pulcherrimeque elaborata visitur, cum inscriptione: FELICITATI AUG. Sub navi vero S. C. COS. III. P. P. In numo etiam Augusti cernere est navium longam cum remigio, cujus eadem inscriptio: FELICITATI AUG.

Auctore Servio Rege Rom. teste Plin. l. 18. cap. 3. Hinc nomen pecuniæ, & Theseus Athenis numum notationis signavit, teste Plut. in problem. Hadriani numus & Augusti.

B

SALUS. CAP. IV.

QUæ vero navis apud Athenienses erat SALUTIS indicium, in Thesei memoriam coli consueverat, singulisq; annis Delon mittebatur Apollini cultum allatura, suscepto olim à Theseo voto hujusmodi, si civibus suis una secum salvis reversus esset. Eoque interim tempore, quo sacerdos Apollinis navis ejus puppim coronaverat, & Delon ea profecta esset, pelagoque remenso in patriam rediisset, cautum erat, Atheniensium lege, ne quemquam publice interficerent. Eaque de causa, scribit Plato in Phædone, longum temporis intervallum interjectum esse inter judicium Socratis, & mortem ejus: quod sententia pridie quam spectaculi auspicium fieret, lata erat.

C

CHRISTIANÆ PIETATIS SUCCESSUS. CAP. V.

HAbet & Christiana pietas felicissimi successus sui signum, navem cum piscatore Petro, tam in familiari summi Pontificis anulo, quam in aureis Apostolici fisci numis expressam, manifestissima ejus quæ subsecuta est felicitatis indicia, tot annis antea præmonstrata. Nam quod Ovidius dixit: *Hospitis adventum testificata Dei*, sumptum omnino est ex altiori disciplina, qua prisci Romani divinitus admoniti essent, hospitem adventurum, qui verum Dei cultum afferret, sive Noam navigio ereptum undis, sive Janum salutaria tot præcepta Italiæ daturum, navi ad nos vectum, ac navi mox insignem in numis, sive ipsum nostræ pietatis authorem fluctuanti naviculæ affuisse meminerimus. Hoc verum ac unicum est adversus sævientis maris rabiem sospitamentum: hic unicus salutis nostræ portus, quem ejusmodi navis auxilio occupare festinaverimus. Sapientissime Joan. Scholasticus vigesimosexto scalarum suarum gradu pericula recenset in quæ per mare hoc magnum & spaciosum navigantes incidimus, scopulos, vertigines, inundationes, piratas, belluas, siphones, procellas ventis fluctibusq; commistas, singulorumq; adjicit interpretetiones: ut per scopulos, feram præcipitemque iracundiam intelligamus. Per vertiginem, res eas, quæ præter spem oblatæ mentem circumsistunt, delirioque agitant, & in desperationis profundum rapide devoratos trahunt. Per inundationum tumores, ignorantiam, quæ boni specie decipit. Malus enim & egregie superbus est, sibiq; omnia arrogat, quicumq; est imperitus. Per piratas, gloriarum satellites, qui nostras opes omnibus vitæ incommodis partas, interventu subito diripiunt. Per belluas, nostrum hoc corpus grave, brutum, & efferatum, ac perdifficile cicuratu: utpote quod ventri tantummodo deditum, solam sibi finem constituit voluptatem. Per siphones, elationis nostræ impetus, per quos ad cœlum usq; sustollimur,

D

Nam sunt qui eundem Noachum & Janum vocant.

Periculorũ maris enumeratio. Vide epistolas Guevaræ Hispani.

limur, unde mox deturbati, in profundissimam tartari voraginem præcipitamur. Hujus, inquam, pelagi causa navis illa tot olim numis cusa, divinitus adventuram miseris mortalibus salutem indicavit. Ac ne de præsagio dubitemus, in ipsius Jani numis, tam gemino capite barbato, quam etiam imberbi, uti habetur in argenteo, in quo etiam navis cum rectore, literæ superne C. FONT. neque non in aliis videre passim est inscriptionem, ROMA. Romæ enim pietatis nostræ principatum, & in togata præcipue gente constituendum, ut Evangelicam interim veritatem prætereamus, vel Maro ipse supremæ intelligentiæ actus spiritu divinavit, dum Jovem inducit asserentem,

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.

Æn. lib. 1.

Cui quidem imperium sine fine concessisset: quippe quod eorum institutiones essent in omnem terrarum orbem, ut Theophylacti verbis utar, exituræ, neque ullo unquam tempore defuturæ. Neque vero mirum in Marone homine divini muneris experte, & qui verum pietatis ritum adhuc abditum ignoraret, divinationis lumen illuxisse: quia verisimile est eum in hujusmodi vaticinio, ex veterum arcanis aut Marci, aut Sybillæ, aut Hetruscorum, prædictionem illam excerpsisse. Vel quoniam summus ille spiritus nullum hominum genus, nullam unquam nationem aspernari compertus est: quare Balaam legimus hominem & alienigenam, & piorum hostem, præclara tot super Israelitarum successu divinasse.

SOSPITAMENTUM. CAP. VI.

Usurpatur etiam pro periculo, ut in eadem navi, à Cic. lib. 2. Epist. ad Curion. Q. Nasidii numisma. Non dissimile plenis velis navigare à Cicerone pro Domo sua.

IN Q. Nasidii numo navis est cum velo, & stella in antenna, & ab altero latere caput cum tridente, & inscriptione, NEPTUNI, subaudiendum, ope vel auxilio servatos. Hoc enim Stella significat in antenna sita, de qua loco suo inter cœlestia.

MANIFESTA OPPUGNATIO. CAP. VII.

QUoniam vero obiter in velum incidimus, minime prætereundum videtur, quod dici solet, *Velificatione plena in quempiam ferri*, quod est, aperto Marte, inimicitiis minime dissimulatis, rem aggredi, hostemque lacessere.

OCCULTA OPPUGNATIO. CAP. VIII.

HUic contrarium est, *Conto, remulcove navigare*, cum tacite quispiam insidiatur, atque, ut vulgo etiam dici solet, *Subaquanea uti opera.* Locum hunc ad hanc propemodum sententiam interpretatur Ammianus, rerum gestarum libro 18. dicens: Non conto neque remulco, ut ajunt, id est, non flexiloquis ambagibus, vel obscuris, sed velificatione plena in Rempublicam ferebatur, quamvis aliter expositum sit in collectaneis Suidæ, Proverbio κόντῳ πλεῖν, quod quisquis ille fuerit, exponit, ἤγουν προσηκόντως ζῆν.

Conto navigare.

LUNÆ VECTATIO. CAP. IX.

Isidis navis.

QUod navigium in Isidis honorem Ægyptii coluerint, sunt qui raptam eam ab Jove navi, cujus insigne Vacca esset, arbitrentur: sed commentitium hoc mihi videtur. Magis autem ad Ægyptiorum eruditionem quadrat, quod Plutarchus ait, Lunam apud eos navigio vehi fictam. Hanc Isidis navem Apulejus multis donariis ornat. Diodorus fabricatam à Sesostri navim ex cedro octuaginta cubitorum ait longitudine, deauratam exterius, interius vero deargentatam, quam dono obtulit Deo, qui Thebis ab Ægyptiis colebatur. Is Isis erat.

NAVIGATIONIS AUTHORES. CAP. X.

IN Tyriorum numo navis est cusa, nimirum ea de causa, quod ipsis Tyriis commentum placet, navigationis primæ se authores haberi. In hujusmodi eorum numo legitur ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΥΡΙΩΝ. Est & alius cum eadem navi longa numus, in cujus altera facie caput est

cum

cum corona irradiata, inſcriptio : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΣΙΔΟΝΙΩΝ. Ita demum Phœnices inventæ navigationis laudem aſciſcunt ſibi.

VICTORIA NAVALIS. CAP. XI.

IN Agrippæ numis navis illa tridentali roſtro inſignis, qualem ſcilicet Maro ſæpe deſcribit, dum non uno loco ait, *roſtriſq; tridentibus*, partam ab eo victoriam indicat maritimo prælio, quod adverſus Sex. Pompejum commiſit, id quod Maro in Auguſti gratiam ita immortalitati commendavit.

Agrippæ numus.

Æn. l. 6.

Parte alia ventis, & Diis Agrippa ſecundis
Arduus agmen agens, cui belli inſigne ſuperbum
Tempora navali fulgent roſtrata corona.

Aliquot in monumentis videas & Varronis inſignia navalia, qui Proprætore ſub Pompejo Piratico bello militavit, à quo, ob res bene geſtas navali corona donatus eſt.

B

DE ANCHORA. CAP. XII.

HIeroglyphicum anchoræ non Ægyptiorum tantum eſt, ſed à Græcis & Romanis Principibus uſurpatum, ut minime importunum ſit rem à plerilque tractatam repetere : ut quæ ſectamur ſignificata, loco ſuo manifeſtentur.

MATURANDUM. CAP. XIII.

CIrcumvolutus anchora Delphinus, quod ſignum in aliquot Titi Veſpaſiani numis obſervavimus, maturandum, ut Latini una locutione dixerunt, omnino ſignificat. Sed quoniam rei cauſam in Delphino ſatis explicuimus, & res jam ævo noſtro lippis & tonſoribus innotuit, plura ſuper eo dicere ſuperſedebimus. Id pro pictura animadvertendum eſt, anchoram, quæ in numo Titi habetur extrema dentium in vomeris ſpeciem dilatare, cujuſmodi figuram Aldus noſter imitatus eſt in omnibus, quos impreſſit libris. Alia vero forma eſſe, dentibus quippe in acutum recto ductu mucronatis, quam in numo veteri apud eruditiſſimum virum Romulum Amaſæum vidimus.

Ut & Octa. Auguſti ex A.Gellio libro 10. c. 11. Noc. Att.

C

TUTELA, REFUGIUMQUE. CAP. XIV.

HOminem, qui rebus ſuis tutelam præſidiumve paraverit opportunum, per navem & anchoram ſignificabant. Quod ſi ſola anchora manu prætenta figuraretur, refugium indicabat, quaſi vellet innuere pictura hæc ſi adverſa ingruerit tempeſtas, reſque noſtræ fluctuare cœperint, paratum eſſe profugium, ut poſſimus ita ſervari. Eſtque dicterium apud Græcos in hanc ſententiam celebre, quo Demoſthenes utitur oratione pro Cteſiphonte. Et Propertius eruditionis elegiacæ columen ad hoc innuens ait : *Anchora jacta mihi.* Idem ſermo apud Paulum rei nullius ignarum, epiſtola ad Hebræos, capit. 6. *Qui confugimus, ut ſpem propoſitam teneremus, quam veluti anchoram habemus animæ cum tutam, tum firmam.* Et Chryſoſtomus, de ſupremo firmoque profugio, concione in Lazarum IIII. hæc ait : *Sunt divinæ ſapientiæ opera, hæc maxima illius prudentiæ ſunt argumenta. Conſcientiæ increpatio ſacra eſt anchora, quæ nos nequaquam ſinit in peccatorum profundum abſorberi.*

Nimirum Οὐ τ' αὐτ' ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς ubi Suidas ſubaudit anchoram, ut ſit ſenſus. Non eadem anchora utitur, qua vulgus.

D

STABILIMENTUM. CAP. XV.

QUod ſi firmitatem, ac immobile ſtabilimentum rei cujuſpiam ſignificare vellent, anchoras duas appingebant : ſimilitudine ſumpta à navibus, quæ tunc

Ventorum temnunt rabiem fluctuſque ſonantes,

cum duabus anchoris innituntur. Qua ſimilitudine utitur Ariſtides Panathenaicis. Sed enim Pindarus

Ἐπὶ δυεῖν ὁρμεῖ, ſubaudi anchoris :

Duabus anchoris nixus. *Aristides in Panath.*

rus duabus innixum anchoris dicit, qui duas habet patrias: unde proverbium, *οἴκοθεν οἴκαδε, Domo domum*, de commode peregrinantibus: quippe de iis, qui arrepto itinere quotidie apud amicos aut necessarios divertunt. Nam pro firmitate Pindarus idem una etiam utitur anchora. Isthmiis, *ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυραν, Jam anchoram ad fœlicitatem jecit:* hoc est, firmitatem jam ad vitæ tranquillitatem assecutus est. Vitæ porro nostræ tumultus, perturbationes, cladesq; omnes, marinis fluctibus, tempestatibus, vorticosisque æstibus solemus æquiparare, quemadmodum Archilochus facit, qui cum in Thracenses calamitates incidisset, bellum marinis fluctibus ita comparavit:

Γλαῦχ' ὅρα, βαθὺς γὰρ ἤδη
Κύμασι ταράσσεται πόντος,
Ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρέον ὄπηξ
Ἵσταται νέφος σῶμα χειμῶνος,
Κιχάνει δ' ἐξ ἀελπτίης φόβος.

Myrsilus quoque Mitylenæorum infortunia tyrannicasque procellas ita describit:

Τὸ δ' εὖ σε κῦμα τῶ προτέρω νόμω στίχει,
Παρέξει δ' ἄμμι πόνων πολλῶ ἄντλω.

Γρὸς ἄγκυραν φασίν. Sacram anchoram quod ajunt.

Atque iis urgentibus infortuniis ad sacram, ut ajunt, anchoram confugiendum. Sapientes enim fere omnes hieroglyphico utuntur anchoræ, tam scribendo quam loquendo: ut Pythagoras, quem Phocion ait super humana vita ita disserere solitum, *ὅτι χρὴ βίον αἱρεῖσθαι ἄριστον*, quæ si primum amaritudine aliqua prædita videatur, suavem ipsam redditura sit consuetudo. Divitiæ si optentur, sciendum eas infirmam admodum esse anchoram. Gloriam, etiamnum infirmiorem. Quæ corporis sunt, ejusdem esse tenoris. Principatus, honores, omnia hæc imbecilla, & nullo robore suffulta. Quæ firmæ igitur anchoræ? prudentia, magnanimitas, fortitudo, puas nulla procella discutiat. Nam divina lex est, virtutem solam atque unicam habere robur, reliqua omnia nugas esse.

INTERPRES. CAP. XVI.

Anchora Indis pro caduceo.

Apud nationes aliquot anchora fuit interpretationis signum, quo scilicet caduceatores, & internuncii pro gestamine uterentur. Præcipue vero Indi anchoram pro caduceo habuere: propterea t inquit Philostratus, quod omnia tentet ac pervestiget. Eaque de causa cum Apollonius ad locum, quem Indi sapientes incolebant, appulisset, seque cum comitibus intra stadium cohibuisset, adolescens eum adiit à sapientibus missus qui auream anchoram pro caduceo manu gestabat, perq; eum in colloquium adductus est.

FRÆNUM. CAP. XVII.

Adhæc anchora moderandi compescendique signum est, frænumque indicat, quod quidem ex Pindaro desumitur. Ille enim *πυθιῶν* Ode quæ inscribitur, *Ἀρκεσιλάῳ κυρηναίῳ ἅρματι*, frænum Argus navis dixit, ubi interpres ait, Anchoram *ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἵππων διὰ τὸ ἐπέχειν τὰς ναῦς δίκην χαλινοῦ*, sumpta ab Equis translatione, quod ea naves compescat fræni instar.

SELEUCI GENUS CAP. XVIII.

Seleuci numi.

Extant Seleuci numi anchora signati, propterea quod is anchora signatum femur habuit ab ipsa origine, filiiq; & nepotes ejus eodem insigniti modo anchoram in femore veluti notam generis naturalem habuere. Et ut Græci sunt ad figmenta promptissimi, fabulam etiam adjiciunt. Laodicen Antiochi nuptam, Apollinis congressum per quietem pati visam, qui anulum ei quendam veluti concubitus præmium donavit, jusseritque ut mox filio eundem redonaret, futurum eum aliquando felicissimi eventus auspicium: repertumq; prima luce anulum in lecto, cujus signum anchora erat, admirationi fuisse: Seleucumq; mox natu grandem, tradito anulo à matre, de origine sua, deque futura felicitate edoctum, cum mortuo jam Alexandro, quem in Persicam militiam secutus fuerat, regnum ipse Orientis occupasset, gemmæ istiusmodi memoriam consecrasse. Nam & cum urbem Antiochiam patris nomine condidisset, campos vicinos urbi Apolloni, uti originis authori dicavit. Hæc Trogus. Appianus indignum ratus fabulas historiis admiscere, rem aliter tradit in Syro: Apollinem quippe Laodicæ per somnium mandasse, ut quem anulum aliquando reperisset, filio statim gestandum

A ſtandum daret: fore namque ut quibus in orbis locis Seleucus anulum eum amiſiſſet,eam ipſe poſtmodum regionem Imperio ſuo ſubjiceret. Is igitur cum Alexandrum ſequeretur, anulum juxta Euphratem fluvium amiſit,factusque ejus Provinciæ Præfectus in diviſione regni poſt Alexandri mortem, moxque inde deturbatus ab Antigono,Ptolomæi, cui Ægyptus obvenerat, auxilio in regnum reſtituitur.

POSSESSIO. CAP. XIX.

EST & obtinendæ poſſeſſionis ſignum anchora, cujusmodi ejusdem Seleuci fuit interpretatio, reperto, quem jam amiſerat, anulo,in quem anchora inciſa fuerat. Cujus quidem rei hujusmodi fertur hiſtoria, quæ ad futurum augurium ab Apolline promiſſum facit.Seleucus cum ejectus Babylone,Ptolemæi mox copiis adjutus,poſſet quidem uti vi,ex amiſſo tamen anulo in ſpem regni omnino erectus, omnia prius quam armis experiri conſtituit, ne populum, quem per benignitatem ſibi allexerat,belli metu exacerbaret. Internunciis ad rem uſus,civium comperit ſtudia erga ſe propenſiſſima: itaq; feſtinatione opus eſſe admonitus, paucis admodum, ſed iis impigris & fideliſſimis electis, Babylona verſus quanta poteſt celeritate proficiſcitur. Accidit vero,ut inter gradiendum pede lapidem offenderet, evelleretque, ex cujus impulſu tanto dolore affectus ſit,ut ibidē eveſtigio ſubſiſtere,ac humi reſidere cogeretur. Ecce vero ibi amicis pedem demulcentibus,& evulſum lapidem inſpectantibus, anulus ille affulſit, qui ſublatus attrectatusque, magnæ inter ſocios mœſtitiæ argumentum fuit. Id quid rei eſſet cum Seleucus ſciſcitaretur,ſignatam illi anchoram anulo reperto mœſtitiæ cauſam dediſſe reſponderunt;ex qua captivitatem portendi interpretabantur. Tum Seleucus: *Bono*,inquit,*animo eſtote omnes: nam quam terram calcamus,& retenturi ſumus,& firmiter poſſeſſuri:* & cum dicto doloris immemor proſilit, iterque arripit alacriter. Cui paululum progreſſio adfuere obviam qui tuta & pacata omnia nunciarent, exceptusque ita omnium ſtudiis, dignitatem priſtinam & regnum illud obtinuit. Mox Indiam & Aſiam omnem ſubjugavit. Anuli vero memor, urbem in Oriente condidit,& gemmam originis memoriam conſecravit.

Seleuci hiſtoria.

DE TEMONE. CAP. XX.

IN navi autem primas omnino partes tenet temo, de quo multa ſunt apud veteres ſignificata,quæ tamen omnia in unum coeunt intellectum.

REGIMEN. CAP. XXI.

NAm regimen per figuram ejus ſignificari manifeſtum: & cujus arbitrio res aguntur, is gubernare,& gubernaculum temo ipſe dicitur. Hinc Juvenalis, *Aut de temone Britanno decidet Arviragus*,dixit,cumDomitianumBritannia potiturum præſagit adulator illeVeiento,expulſo inde Arvirago,qui totius inſulæ imperium obtinebat. Nam ad ea tempora Britannia nondum venerat in ditionem Romanorum,tentata bello ſæpius, licet cum eorum aliquot Imperatoribus fœdera junxiſſet, quæ noſtri plus æquo forſitan extulerunt. Contra vero Nero,paucos ante dies quam moreretur,vidit per quietem ſibi navem regenti extortum gubernaculum, trahique ſe ab Octavia in arctiſſimas tenebras: quod aruſpices reſpondere,eum adminiſtratione dejectum mortem infeliciſſimam moriturum.

Sueton. in Nerone. c.46.

FORTUNA. CAP. XXII.

QUapropter veteres cum Fortunæ plurimum tribuerent, eamque negotiorum pene omnium quæcumque mortales gererent,arbitrum opinarentur, ſimulacrum ejus dextera clavum, ſiniſtra cornu copiæ tenere finxerunt, quod bona & commoda ab eadem omnia proficiſci crediderunt: unde divitias & opulentiam,fortunas apellavere,uni illi regendi elargiendique facultatem conceſſam arbitrati.

Extat hæc imago apud Galenum in oratione parænetica ad bonas artes.

INCONSTANTIA. CAP. XXIII.

UT vero inconſtantiam ejus notarent, utpote quæ, ut Horatius ait, poſſit imo tollere de gradu mortale genus, vel ſuperbos vertere funeribus Triumphos,& valet ima ſummis mutare,ſedentem eam in pila ſculpebant: quod tum in marmoreis monumentis,tum in numiſmatis antiquis ob-

Nerva Trajani numus. servavimus. Talis ejus species est in numo Nervæ Trajani, cum inscriptione, FORT. RED. S.C. ubi etiam legas, SENATUS POPULUSQUE ROMANUS, literis omnibus expressis, quod raro invenitur.

A

FORTUNA REDUX. CAP. XXIV.

Hadriani Septimii Getæ, Domitiani, & Antonini Pii numi.

EJusdem Fortunæ Reducis simulacrum est in altero ejusdem Imperatoris numo, ubi Dea ipsa sede sedens temonem manu regit, qui à pedibus surrigitur: inscriptio est, FORTUNÆ REDUCI. Atque hac eadem specie & inscriptione, literisq; habetur in Hadriani numo, ubi thema insidet pilæ, in nonnullis abest pila. Eadem vero sedens cum temone & cornu copiæ est in numo Septimii Getæ, cum inscriptione, FORT. RED. Sed illud observatione dignum, quod eadem species cum temone, & cornu copiæ in Domitiani numo, quem apud Bembum vidimus, FORTUNA AUGUSTI scriptum est, prima syllaba per u vocalem ultimam, quæ passim in ea locutione per o vocalem quartam enunciari solet. Eadem pene inscriptio speciesque cornu copiæ & temonis pilæ insistentis in manu Fortunæ stantis habetur in numo Antonini Pii. De pila vero atque rotula alibi erit locus suus, ubi Fortunæ ipsius ornamenta copiosius explicabimus.

B

DE RETIBUS. CAP. XXV.

PEtrum in navi superius inspeximus, sed habebat idem retia, quæ tractaret. Hujus rei memoria nos quoque traxit ad sagenam, ad hamos & tridentes: quare priusquam exiliamus è navi, an possimus aliquid expiscari, videamns.

SILENTIUM. CAP. XXVI.

Magis mutus ipsis piscibus, in Odyss. 5. Carm. lib. 4. Od. 3.

PEr retia silentium significari tradunt, ea quidem ratione, quod præcipuum est præceptum piscatoribus, ut dum gregem circumdant, silentio quam maximo navigent. Pisces præterea altissimo silentio præditos esse compertissimum est, paucissimis exceptis, ac præcipue Cane marino, unde etiam Proverbium emanarit, ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων Sic eruditus Horatius eos *Mutos* vocat: Sic Lucretius, *Mutas natantes* appellavit, Lib. 2.

C

PERSUASIO. CAP. XXVII.

IN Divinis autem literis retia sunt persuasionis hieroglyphicum, qua scilicet homines in veritatis cognitionem inducuntur, atque ita capi videntur. Ad hoc facere Evangelicum illud ait Eucherius *Mittite retiani capturam.*

INSIDIÆ. CAP. XXVIII.

ANtiquissimum esse reperio, insidias per rete significari, neque ea tantum de causa, quod ejus opus omne ad insidias comparatur, quantum etiam ex historia desumptum est. Nam Pittacum memorant, unum ex septem Sapientibus, adversus Phrynonem Atheniensium ducem validissimi corporis hominem, Pancratiasten scilicet & Olympionicam, de finium controversia, quæ inter Atticos & Mytilenos erat singulari certamine dimicaturum, rete secum in occulto sub clypeo abditum tulisse, quo cum tempus visum est, jacto Phrynonem impedierit. Historia est apud Verrium, in iis, quæ Festus defloravit: neque ea tamen in vulgatis codicibus, sed antiquo manuscripto, cujus partem ultimam Romæ comperi. Hinc sane ludus à Pittaco institutus, quo Retiarius Mirmillonem in certamen provocabat, cui adcantabatur, *Piscem peto, non te peto, quid me fugis Galle?* Erat autem eodem authore Festo, Mirmillonicum genus armaturæ Gallicum, ipsiq; Mirmillones antea Galli appellabantur, in quorum galeis piscis erat effigies.

Ludus Pittaci.

D

DESOLATIO. CAP. XXIX.

ESt & desolationis signum retis genus, quod verriculum appellatur, ad multa siquidem in spatia in mare demissum, restibusque longissimis hinc atque inde attractum, quantumcunque spatii complexum fuerit, totum abverrit, neque ulli piscium exitum patere permittit. Transiitque miserabile genus hoc venationis in urbium & agrorum desolationes. Accidit enim plerumque, ut edicto

univer-

A universali oppressorum exitio agri sint everriculati. Fiebat autem everriculatio in hunc modum. Viri manus sibi mutuo tenentes, quasi restim unam texunt, occupatisque terræ, quam desolatam volunt extremis finibus, ita late extensi progrediuntur, latentesque passim incolas venando excipiunt, nihilque reliqui faciunt, quoquoversum peragrantes. Quod olim exemplum à Darianis militibus editum in Chio, Lesbo, Tenedoque insulis vi captis, atque everriculatis. Eretrienses quoque legas à militibus Xerxis eadem everriculatione omnes abductos.

Everriculatio.

DE HAMO. Cap. XXX.

HAbet Hamus cum Anchora similitudinem quamdam, si figuram inspectes. Sed quantum est in Anchora officii, tantum in hamo malignitatis atque perfidiæ: quæ cujusmodi sit, hinc apparebit.

Hinc inesca re pro decipere. Terentius in Adelphis.

DECEPTIO. Cap. XXXI.

B SUnt qui non imperite, neque improprie, deceptionem per hamum pictum significari tradant: siquidem decipere, est unum ostentare, & aliud præter opinionem inferre. Ita hamus escam esurienti offerre porrigereque videtur, saturitatemque polliceri, mox apprehendit, alligatque, & captivum facit eum, qui escam illam appetierit. Hoc habemus apud Horatium de cœnipeta:

—— Hic ubi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum.

Epistolarum Lib. 1. ep. 7.

Et hunc secutus Lucianus eo opusculo, quod in Romanam invidiam de Aulicorum vita conscripsit, in hac plurimum similitudine immoratur, dum spes illas clientium, qui admissi ad Principum amicitias montes statim aureos sibi pollicentur, hami istiusmodi vorationi similes esse contendit. Et de lenone in fraudem prolabente, *Meus est, hamum vorat*, apud Plautum. Longe vero aliter in Divinis literis hamum accipi videas, per quem sanctissimum Christi corpus significatur, de quo apud Ezechielem Theologi dictum ajunt: *Et extraham te in hamo meo, & extendam te super terram, campos implebis, & à volucribus omnibus impeteris, perindeque omnes terræ bestias tuo pastu saturabo.* Sicuti enim si C hamum esca coopertum piscis rapiat, non solum escam ab hamo non sustollit, sed ipse de profundo esca aliis futurus educitur: ita mundi Princeps, penes quem erat mortis imperium, rapuit quidem in mortem corpus Adamiaci JESU, cum sub eo hamum divinitatis inclusum minime sentiret, quo devorato hæsit ipse continuo, deque profundo tractus, eductus est, ut esca fieret iis, quibus calcandi super Serpentes & Scorpiones potestas à Deo data fuerat. Idem apud Jobum 40. capite reperias: *Aut adduces Draconem in hamo, aut capistrum circa nares ejus appones.*

In Bacch.
Christi corpus per hamum.
Ezech. 32.

DE TRIDENTE. Cap. XXXII.

ET Tridens inter piscationis arma connumeratur, sed cum hamo parum congruit.

APERTA VIS. Cap. XXXIII.

D HAmus enim per fallaciam quicquid acquirit aucupatur, sed tridens aperto marte, medio veluti campo advenientem hostem accipiens, eum aggreditur, solaque fretus agilitate, conficit. Sed quid is in Neptuni manu, quid in Trœzeniorum numis, & in Mantineensium scutis sibi vellet, alio Commentario docuimus. Hæc vero plus quam satis esse, quæ ad occupatissimum virum, & otii nescium mitterentur, existimavi. Vale.

Infra l. 48.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XLVI.

DE URNIS NILI, LUCERNA ET FACIBUS, THURIBULO, ET PHIALA, DEMUM IGNE, ET AQUIS,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGIFNICUM VIRUM BENED. AGNELLUM.

ANTONIUS AGNELLUS *Patruus tuus, Vir magnifice, cum esset olim Venetiis apud clarissimum, eruditissimumque Jo. Lascarin, ea tunc in civitate Ludovici Galliarum Regis Oratorem, tanta mihi familiaritate devinctus erat, ut amicitia nulla conjunctior esse posset, quam ea, quam communia studia inter nos conciliaverunt. Incumbebam ego tunc in prima literarum tyrocinia, audiebamque in arte dicendi Prunulum, in Eloquentia Sabellicum, in varia rerum eruditione Georgium Vallam, sed rarissimum Lascarin observabam in primis, in quo magna optimarum artium scientia, summa vetustatis investigatio, reconditarumque rerum studium atque cognitio non vulgaris, atque, ut semel dicam, vir erat omni liberali doctrina politissimus. Hunc itaque frequens invisebam, probatissima ejus consuetudine melior in dies evasurus. Quod si Lascarin occupationes distinebant, aderat illic Paternus tuus, qui diem sine linea præterire minime permittebat: semper enim novi aliquid de Musarum penu depromebat nunc Epigrammatum, quæ faciebat, argutias, nunc: Hendecasyllaborum amœnitates, nunc hujus vel illius numeri Poemata, in quibus multum inerat leporis & elegantiæ. In eo vero præcipue conveniebamus, quod ille numismatum antiquorum signis mirifice delectabatur, quorum festivam copiam habebat à Lascari, ad quem quicquid in hujusmodi rebus venerandam saperet antiquitatem, id à nobilitate illa sponte conferebatur. Idem propemodum studium ab Urbano patruo meo erat mihi quodammodo hæreditarium, qui cum magnam orbis partem pererrasset, multorumq; nosset hominum mores, de peregrinationibus suis Ægyptiis, Arabicis, Palæstinis, semper habebat novi aliquid, quod scitu dignum & utile communicaret mecum. Quotidie igitur cum simul esse dabatur Agnellus aliquid habebat, quod super numismatis alicujus gestaminibus aut titulis disputaret. Ego, si quid diceret, quod ad Ægyptiaca faceret hieroglyphica, in eo summo opere delectabar. Quodam vero die tuus hic Patruus imagunculam quandam ex orichalco protulit, cujus gestus erat, ut corpore reliquo decumbente, caput manu dextera sustineret, cubito ad basim appresso: manu altera aquam ex tribus urnis una tantum ansa conjunctis effunderet: ad hæc puerili minutissimi operis numero sexdecim circumfusi, pueriliter hac & illac per universum corpus lusitare videbantur. Super hoc Agnellus, qui argmentum hujusmodi haudquaquam temere factum arbitrabatur, quid hoc sibi vellet curiosissime percontabatur. Respondi ego, imagunculam esse Nilum amnem: tres urnas, causas itidem tres incrementi: puerulos XVI. totidem cubitos, quibus cresceret ad fertilitatem. Vix hæc summatim dixeram, & horum omnium rationem reddere parabam, cum affuit tabellarius à Gallis, quo cum literis ad Lascarin ingresso, Agnellus quoq; accersitus est evestigio. Ego digresso domum redii, ac triduo post Patavium à patruo missꝰ, ubi Leonicum audirem: neque ex eo amplius Agnellum videndi facultas fuit, qui Principũ negotiis addictus, statim ipse quoque alio migravit. Tantum id, non multo post tempore, eum diem suum obiisse renunciatum est. Postea vero quam calamitosissimis totius Venetiæ temporibus Romam me recepi, ubi locupletior mihi copia facta est hujusmodi rerum, quas alibi difficulter inveniebam: ibi vero tum publice cũ privatim toto calatho suggerebãtur, incubui alacriꝰ in idem studiũ, quo me semper oblectaverã, & ἱερογλυφι-*

Nili hieroglyphicum.

ἱερογλυφικῶς plura ad amicos Commentaria conscripsi: cumq; in Roma media vidissem effodi marmoreum Nili Colossum cum XVI. illis puerulis circum lascivientibus, de quibus in maguncula Patrui tui meminimus, subiit statim Agnelli memoria, præq; hominis mihi suavissimi desiderio lacrymas cohibere non potui, quod ereptam mihi videbam occasionē, ne hujusmodi rerum Commentarium ei dedicare possem, qui si fuisset in humanis, nihil illi optatius accidere potuisset, neq; ego quicquam lubentius fecissem. Venit autem in mentem mihi, posse me saltem renovare memoriam ejus, quem unice adhuc colerem, si rem omnem ad te converterē, qui nepos ejus esses, in quo præsertim non alienam ab ipsius Patrui genio vigere mentem animadvertissem, videremque, si memoriam ejus apud te suscitarem, id jucundum mihi, tibi vero gratissimum fore, cum hoc à me deposcere viderentur integritas, humanitasq; tua dubio procul singularis, & reliquæ virtutes tuæ, quibus apud omnes clarus es & insignis, & quarum ergo coluerim ego te semper & observarim. Habe igitur & antiquæ amicitiæ meæ cum Patruo tuo monumentum, & meæ erga te observantiæ, signum, ut ipsemet spero confiteberis, manifestum.

B

DE TRIBUS URNIS. Cap. I.

FLuviorum sane fontiumq; simulachra cum urnis dedicari solita, magis apertum & obvium unicuique est, quam ulla indigeat interpretatione. Cur vero Nilus cum tribus urnis figurari soleat, non otiose quærendum est. Nam Ægyptii illi sacerdotes cum incrementum Nili tribus præcipue de causis fieri putarent, reliquis aliorum opinionibus abjectis, quæ propemodum essent innumerabiles, quo sententiam ipsi suam perpetuis testarentur monumentis, tres urnas Nilo attribuerunt, cum reliquis fluminibus singulæ singulis adhiberentur: ut illud apud Maronem,

Nilus cur tribus cum urnis figuretur.

Cælataque amnem fundens pater Inachus urna. *Æn. lib. 7. sub finem.*

Harum vero trium causarum primam illam asserebant: quod tellus ipsa Ægyptia aquam ex se ipsa progigneret, uberrimeque proferret, sui ipsa humoris altrix. Unde Timæus Mathematicus Nili fontem phialam appellarit, quasi ipse intra se contineret eam aquæ vim, neque aliunde mutuaretur. Est tamen eodem vocabulo in Nilo locus à figura sic appellatus, quod nihil facit ad Timæi phialam. Phidias inter sculptores celeberrimus, vel ipse rerum peritus, vel ab iis, qui ætate illa peritissimi erant,
C admonitus, cum Victoriæ signum in Marathone sub Nemeseos velamento confingeret, in dextera ejus statuæ phialam exculpsit, in qua Æthiopes cælati videbantur propter Oceanum, qui Nemeseos pater habitus est: Nilum Oceanum vocari multa veterum dictata monuerunt. Quod vero gignat Ægyptus aquas, ex eo, ajebant ipsi, facile conjici posse, quod in quovis alio climate fluviorum exundationes circa hyemem plurimum accidunt, nunc imbribus coactis, nunc nivibus liquefactis: sola vero terra Ægyptiaca in medio terræ habitabilis constituta, quemadmodum in oculo pupilla, peculiari quodam aquarum profluvio æstatem mediam irrigat. Alteram Oceano causam adscripsere, à quo aquam in Ægyptum exundare incrementi tempore fama est, quæ quidem præcipua fuit Euthymenis opinio, Ægyptiorumque in primis sacerdotum, ut Diodorus attestatur, qui rei fidem non aliam faciunt, nisi quod satis sit eorum auctoritas, ut sibi fides adhibeatur, qui rerum scientiam per manus à parentibus traditam, longa annorum serie obtinerent. Juniorum inde diligentia exploratum est, Nilum ab Oceano ex Atlante monte primum emanare, ibique Dyrin appellari: Heptabolum inde lacum stagnare: inde cognomento Nigrin effluere, mox Coloem paludem efficere, inde
D Astosobam & Astaboram flumina, donec ad cataractam perveniens erumpat, ac per Ægypti campos diffluens, Nili demum cognomentum accipiat. Tertiam causam imbrium esse dicunt, qui australibus in Ægypti regionibus, Etesiis nubila, ut ait etiam Democritus, illo ferentibus ex orbe reliquo, eo maxime effunduntur tempore, quo fertilis æstiva Nilus abundat aqua. Atque uti tradit Eudoxus, Ægyptii sacerdotes imbres eos ibi fieri ob antiperistasin arbitrantur: cum enim æstus nobis est, qui viciniora Cancro loca incolimus, tunc hyems iis, qui Capricorno propinquiora habitant. Addit ad hæc Thales, mare in ora agi ultro, Etesiarum ex adverso fluminis flantium repercussu: de quibus ita Lucretius:

Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra *Lib. 6.*
Anni tempore eo, quo Etesia flabra feruntur,

Et contra fluvium flantes remorantur, & undas
Cogentes sursus replent, coguntque manere.
Nam dubio procul hæc adverso flabra feruntur
Flumine, quæ gelidis ab stellis axis aguntur.

Incipit vero crescere Luna nova, quæcumque post Solstitium est, sensim modiceque, Sole Cancrum transeunte: abundantissime autem dum in Leone progreditur, mox residet in Virgine iisdem, quibus accrevit modis. Quanta vero feracitate universam Ægyptum beet alluvione fœcunda, multi prodidere: unde eum Poetæ modo fertilem, modo pinguem, modo potu fœtiferum dicunt, quod animalia, quæ ex eo bibunt, & pinguiora, & obesiora fieri compertum est: quare suum illum Apim tanta cura cultuque nutritum, ex Nilo bibere, quam religiosissime vetuerunt: siquidem & macilentiam & gracilitatem omni pondere vacuam, divinitati propiorem arbitrantur, ut Plutarchus asseverat. Quinetiam sacerdotes eadem causa plurimo uti jejunio & abstinentia consuesse, Porphyrius attestatur, ut eorum copia liberati, eorumque pondere levati, quæ intromittuntur in corpus, animi oculus à fumo fluctuque corporeo foras emicaret, neque commemoratione, neq; demonstratione jam indigeret, sui compos, vique pollens sua, ob naturalem sui solertiam, otii nesciam.

Tibullus, Fertilis æstiva Nilus abundat aqua. Priscianus, Hoc fluvii pinguis descendunt flumina Nili. Plin. lib. 7. In Ægypto fœtifer potu Nilus. Hinc illud: Anima sicca sapientissima, ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη. Gal. lib. Quod animi mores, &c.

AGRICULTURA. CAP. II.

VEteres autem legimus agriculturam hieroglyphice per Nili simulachrum indicasse. Cujusmodi vero ejus esset effigies, lepida descriptione Philostratus indicavit. Lascivire enim eum cubitulis ait circumludentibus: huic enim sese ab undis attollenti, magnitudinis quippe istiusmodi pueri ridibundo adblandiuntur occursu, sexdecim numero, quod itidem cubitis ad fertilitatem facit exundatio: infantilisque ætas ea crescendi est hieroglyphicum. Circumsistunt vero Nilum hujusmodi pueri propemodum garrientes, quorum alii humeris insident, alii de cruribus pendent implicati, in ulnis alii cubitant, lusitant circa pectus alii: ipse vero pater flores suaveolentesque herbas de sinu depromit, & in eos spargit: ex iis alii coronas contexunt, alii sese illis obvolvunt, stratique per flores somnum captant: sistra quatiunt alii, alii subjicientes alteri cuipiam humeros, scalarum vicem officiose subministrant, alterique alteris catena veluti juncta sustolluntur: neque absunt, qui plausum sonitumque ab aquis excitent, applosis manibus. Crocodili vero & fluviales Equi procul hinc summoti, imo se condunt fluvio, ne puerulos perterrefaciant, & numinis sui lusum interturbent. Hanc speciem Philostratus, & agriculturæ fœcunditatem, & rei nauticæ lucrum, & communicatam longinquis regionibus & provinciis opulentiam significare testatur. Sexdecim vero ponuntur cubiti: quia si infra xv. subsederit auctus, bona Ægypti pars non irrigatur, ac perinde redditur ad serendum inutilis. Si supra sexdecim attolatur, quanto altius inturgescit, eo magis fames expectatur: quia diutius aquis immorantibus, serendi præterit tempus, neque sata possunt ad frugem maturitatemve pervenire Auctu demum intra xv. & xvi. consistente, omnia ex voto succedunt, seminibus late jactis, & opportuno tempore maturatis.

Nili effigies & descriptio.

NILUS. CAP. III.

ILlud etiam adnotatu dignum, quod simulacra fluminis reliquibus ex lapide candido fieri solita, ut undarum nitorem exprimerent, Nilo vero ex nigro, ut Pausanias ait: propterea quod ex Æthiopia delabitur:

Usque coloratis amnis devectus ab Indis, ait Poeta.

Et ipse fluvius à nigrore Melanis olim cognomentum habuit. Unde Catullus eum, ait æquora colorare: late enim longeque inficit mare, quia limosus est, & unda turbidiore: quare in mare delapsus aquam nactus nitidiorem, per longa spatia colorem servans exspatiatur. Qui tamen Nili colossus antiquis Romæ à Leone X. in Citriorum specula, ex Pario marmore factus est.

Virg. l. 4. Georg. Quasi νεῖλον, νοῦν ἰλὺν trahentem limum, quo oblimat Ægyptum. Servius.

DE LUCERNA. CAP. IV.

SEd ut reliqua prætereamus, quæ plurima Nili super dici possent, ad ignavia jam devenimus, quæ quidem hieroglyphica multa secum trahunt, quæ tam à lumine, quam ab ignis ipsius natura desumuntur:

A muntur: ea quæ & qualia sint, explicare jam cura fuerit, proindeque lucernam, fidam studiorum vigiliarumque nostrarum comitem, seligamus.

VITA, ANIMUSQUE. Cap. V.

PRimum quidem lucernæ significatum est, ut pro vita figuretur, cui oleum ad luminis vivacitatem infusum, vitalem eum humorem ostendit, quo pascitur calor, ut corpus vivificet: quo deficiente, & colorem simul & corpus extingui necesse est. Inde apud Euripidem plerisque fabulis vitam relicturi dicunt, χαῖρε φίλων φῶς. Quam opinionem Plutarchus sequitur, dum lucernam corpori, animæ quippe receptaculo, similem dicit, lumen vero animo. Nam & sacerdotes in captandis auguriis lumine minime cooperto clausove ideo uti soliti, summaq; aeris tranquillitate frui, quod animum, qui certi aliquid conjicere velit, tranquillum ab omni ventorum turbine, hoc est, ab impuris affectibus liberum esse deceat: ne veluti aves aeriæ transversæ plerumque vi ventorum aguntur, ita internæ mundi nostri aves, quippe mentis agitatio solertiaque, & hujusmodi pleraque, errore perplexo disturbentur,

Verba sunt Polyxenæ in Iphigenia Euripidis.

B

ANIMAM SPONTE NON EXTURBANDAM. Cap. VI.

HInc illa apud veteres super igne religio, ut eum porro extinguere nefas esset, quem potius per sese languentem deficere sinebant. Tale quid in nobis, veluti per hieroglyphicum indicantes, ne vi animam exturbaremus, nobismetipsis mortem conscientes: animam enim, inquit Plato, nobis custodiæ creditam tamdiu observare debemus, quoad à Principe repetatur, ne si fractis ergastulis, perfossisque carceribus effugerimus, divinas leges quotquot sunt, in nos, nullo relicto defensioni loco convertamus.

Veterum super igne religio.

Piis omnibus detinendus est animus in custodia corporis, Scip in Som. Ciceronis.

LIBERORUM PROPAGATIO. Cap. VII.

LOnge vero apertius sexto de Legibus animam lumini comparavit, ubi cives ait oportere liberis generandis atque educandis operam dare, ut vitam, quam ipsi à majoribus accepissent, vicissim, quasi tædas ardentes, posteris tradant. Hunc secutus Lucretius, ubi de animantibus agit, quæ successione propagantur, vita per vices aliis in alia transfusa, hujusmodi hieroglyphico rem oculis subjicere visus est, lib. 2.

C

Et quasi cursores vitai lampada tradant.

De ludo vero lampadum, quem dicunt à Prometheo institutum, legendum apud interpretes Aristophanis, Ranis: apud Platonem lib. 1. de Republ. apud Pausaniam, Atticis: apud Herodotum, Urania: & in Rhetoricis ad Herennium.

Lampadum ludus, qui dicebatur lampadophorium.

HOMO. Cap. VIII.

EOdem argumento Hercules humanas victimas in lumina totidem Saturnalitiis sacris commutavit, impietate oraculi per hunc modum perhumaniter emendata: nam Pelasgos tradit Varro post longos errores pervenisse in Italiam, ibique ex oraculi Dodonæi monitis decumatos homines Diti atque Saturno sacrificasse. Oraculum fuit, ut L. Manius se vidisse dicit super tripode quodam in templo Jovis characteribus:

D

ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ ἈΪΔΕΙ ΚΑΙ ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΠΕΜΠΕΤΕ ΦΩΤΑ,

quod ita Latinum fiet:

Plutoni capita, est hominem sacra mittite patri.

Sed enim Hercules ex Hispania rediens, rei non sacræ, sed execrabilis immanitate offensus, cum Deos hos lumina, non homines sibi deposcere docuisset, quod φῶς commune utrique nomen, & lumen, & hominem significaret, oraculumque interpretandum:

Hæc à Macrobio lib. 1. capit. 7. ad verbum.

Plutoni capita, at genitori lumina dentur.

obtinuit ut Diti oscilla, & Saturno lampades dedicarentur, atque ita Saturnalia instituta, in quibus præter sigillaria mos fuit cereos etiam missitare. Sane humanas hostias Saturno immolare multarum

Saturnaliorum institutio.

gentium mos fuit, sed immanius apud nullas, quam apud Carthaginenses, qui ut Diodorus tradit, præstantiores ex filiis suis sacrificare consuerant. Cæterum cum aliquando exuta feritate humanitatem demum induissent, aliorum filios aut clam surreptos aut emptos, pro suis educare, sacrificioque supponere cœperunt. Evenit vero ut ab Agathocle Siciliæ tyranno post Alexandri magni interitum gravissima obsidione premerentur, atque uti mos est in calamitatibus, aut ad Deos, aut ad pietatem, nonnumquam etiam ad superstitionem confugere, suspicari cœperunt, Saturnum iratum, quod honore sacrificii, quod fuisset à patribus institutum, fraudaretur, tot in eos clades immisisse, cumque res palam facta esset, multique inventi essent, qui pro nobilibus & ingenuis sacrificabant, antiquum ritum instaurandum censuerunt, quoque Deos placarent, ducentos ex nobilissimis adolescentibus publice sacrificarunt: quamvis, ut in Porco scripsimus, apud Diodorum, & aliquot alios variatur hic sacrificatorum numerus adusque ccc. Sed hoc parvi refert, historia reliqua concorde. Plutarchus libro de Superstitione, ubi de hujusmodi religione meminit, eos ait qui sine liberis forent, pueros à pauperibus in hunc usum emptitasse. Id genus sacrificii tangit Plautus cum dicit: *Faxo ut bubulis coriis onustus sis Saturni hostia*, Q. Curtius id à Tyriis usq; ad urbis excidium servatum tradit. D. Augustinus juvenes Saturno sacrificare etiam apud Gallos morem fuisse dicit, Carthaginenses tamen Gelon Siciliæ tyrannus legibus adscribere coegit, ut ab infanticidio desisterent, cum eos apud Himeram debellasset, author Plutarchus in Apophthegmatis, quodque alii tradidere immanem hunc morem, Cambyses rex Persarum abolere aggressus, mox & Alexander Macedo, nihil quicquam profecerunt: sed Hadrianus demum sustulit.

Xiphilinus in Adriano

VITA DIVINA. Cap. IX.

Ignis Vestalium summa religio.

At Vestalis ignis ille, quem tanta diligentia Romanæ virgines nutriebant, sublimiorem diviniorémq; vitam præ se ferre videbatur: hunc itaque & custodia, & nutrimento adjuvabant, quod superioris illius vitæ symbolum æternum videretur. Atque inter portenta, ut & Dionysius, & alii referunt, urbis perituræ præsagium habeatur, si casu aliquo accidisset eum extingui. Hinc Camillus ad Quirites ait: *Quid de æternis Vestæ ignibus, signoq; quod Imperii pignus custodia ejus templi tenetur, loquar?* & Maro:

Æn. lib. 2.

Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

Cernere est nonnunquam lucernam in basi alicujus simulacri: id æternitatem significare, nonnulli interpretantur.

INSIGNE AUGUSTALE. Cap. X.

Obtinebat sane primas ignis inter insignia augustalia, ut ex Herodiano conjici potest, ita in Commodo scribente: quod consilium suum ad Marciam retulit, unam è suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac prope uxoris eam loco habebat, sic ut præter ignem omnem honores illi velut Augustæ tribuerentur. Extant quædam Theodosianæ militiæ, & eorum, qui Theodosium aliquot ante annis præcesserunt, monumenta, Provinciarumque, & præfectorum, & Ordinum, & Manipulorum omnium, qui tunc Romano Imperatori patebant, quondam veluti rationario nomina & insignia descripta. In his videas Præfectorum abacos passim cum candelabris superimpositis figuratos, in plerisque etiam ara est in magni procerique tripodis speciem ex ære fabrefacta: quod nimirum ad hujusmodi dignitatis participationem referri debet.

DOCTORES. Cap. XI.

Matth. 5.

In Divinis literis sæpe invenias disciplinarum professores, mysteriorumque interpretes, morumque moderatores, per lucernam intelligi, quam Assertor noster hieroglyphice monet super candelabrum statuendum, ut domesticis omnibus illucescat, discussisque tenebris ad obeunda munera cuique sua lumen subministret. Addit & alibi, non occultandam esse lucem hanc, sed in frequenti quovis hominum cœtu proferendam. Quicumque igitur lucem de se daturus est, debet prius omnium vitiorum sordes perpurgare: neque enim unquam charum præstabit lumen fæculenta materia. Quod si lux vertatur in tenebras, ut recte Climace sua Scholasticus, tenebræ ipsæ, hoc est, homines ii, qui sacris initiati non sunt, in quantam tenebrarum profunditatem conjecti cæcutient, atque hallucinabuntur.

SPLEN-

SPLENDOR NOMINIS. CAP. XII.

ANtiqui omnes lumen pro homine, qui vel ingenii vel corporis viribus fretus præclara facinora edidisset, hieroglyphice ponere consueverunt. Unde Maro, *lumina tot cecidisse virum* dolet. Et eadem synepeia: *Geminos terrarum lumine Reges*, vir, quem citare minime pigeat, eloquentissimus Pontanus posuit. Sed nostra potius afferamus. *Paravi lucernam Christo meo*, legas Psal. 132. ibi interpretes per lucernam, gloriam exponunt, hoc est, splendorem nominis, præclaramque famam, & victuram in illustri luce posteritatis suæ celebritatem. Alii tamen per lucernam Evangelium intelligunt, alii Joannem Baptistam, qui etiam *Lucerna ardens* dictus est. Lucernæ quippe erant & alii Prophetæ, sed illunes propemodum, quia ænigmatice fere omnes loquebantur. At Joannes manifestissima declaratione Christum ipsum intento digito commonstravit. Eucherius plerumque bona opera per lucernam in Divinis literis accipi tradit, unde dictum sit Evangelio: *Sic luceat lumen vestrum, ut videant bona opera vestra*, Matth. 5.

Æn. lib. 10.

Hinc officere luminibus dicuntur, qui gloriam alterius obscurant, metaphora à Plin. in 3. l. ff. de servi. urb. præd.

MORTES DUÆ. CAP. XIII

CUm vero in hominibus duæ sint occumbendi rationes, una quæ vi fit, altera quæ natura ipsa contingit; extinctum idemtidem ignem, vi violentam mortem significare dicebant, cum scilicet quis, uti superius dicebamus, manus sibimet inferret. Quantum vero pertinet ad mortis rationem, quæ natura fieret, esse hujus simulachrum volebant ignem, quem ita sponte deficere permisissent: cautum enim erat lege, ne cui prorsus ignem extinguere liceret, neque quidem alimenta adjiciebant, ne frustra nutriretur: extinctum porro nulli ex mulieribus licebat intueri. Sed qui veterum instituta eludunt, non alia de causa cultum apud Romanos ignem asserunt, quam apud Ægyptios vel Canis, vel Crocodilus, vel Lupus enutriretur.

Mortis naturalis imago.

PIETAS. CAP. XIV.

PLerisque vero monumentis ignis est pietatis hieroglyphicum. Quod si inferiora hæc ulla nos superioribus conciliare possunt, nihil est quod majore sit cum animo similitudine cum lumine polleat, & illustret omnia, ac perinde genios ac Deum ipsum nobis repræsentare videatur. Adde quod, nihil aliud viventi magis congruit animali, animal & ipse à nonnullis existimatus: non ea tantum de causa, quod ut animalia cætera nutriatur, imo etiam omnivorus sit & insatiabilis, sed quod etiam sensu pollere videatur, quod tunc præcipue cum extinguitur apparet: quippe qui veluti principii vitalis expers minime sit, inclamat, excandescit, ulcisci studet, reluctabundusque resistit, veluti reliqua faciunt animantia, quæ violenta morte perimuntur.

PERDITIO. CAP. XV.

IGnem alioqui belluam animatum esse Ægyptii ferebant, quæ quidem omnia absumeret, omnia depasceretur. Hinc apud aliquos videas ignem symbolum esse perditionis, cum ita omnia consumat. Animal vero esse indicio est, mori eum deficiente pabulo: quare, ut alibi dictum, cadavera apud illos cremare nefas: utpote quæ ita belluis devoranda tradi viderentur, ideoque in ignominiam combustum Amasios cadaver à Cambyse.

Ignis cur dictus sit animal.

BELLUM. CAP. XVI.

USitatissimum etiam est ignem pro bellorum significato ponere. Hinc Hieremias ollam succensam videt ad Aquilonem: unde scilicet tot in universum terrarum orbem bellorum essent incendia motibus assiduis effundenda. Hinc *tanti incendia belli*, legas apud Maronem: & *Italiam ardere bello*, apud Ciceronem. Hecuba vero face prægnans, ignes enixa jugales est, in futuri belli, quo patria caperetur concremareturque, significatum. Aruspices enim ignem in hujusmodi sæpe portentum accepere. Cujus non ignarus disciplinæ Virgilius, de Lavinia, cujus causa bellum adeo funestum excitandum erat, ita cecinit:

Æn. lib. 1.

Hecubæ partus igneus.

Æn. lib. 7.

> *Præterea castis adolet dum altaria tædis,*
> *Et juxta genitorem adstat Lavinia virgo,*
> *Visa* (nefas!) *longis comprendere crinibus ignem,*

Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regalesque accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fulvo
Involvi, ac totis Vulcanum spargere tectis.
Id vero horrendum, ac visa mirabile ferri.
Namque fore illustrem fama fatisque canebant
Ipsam, sed populo magnum portendere bellum.

P stremi duo versus arguunt gloriam una cum armis. Sic Galli vexillum Auriflam̄me im quōdā in prælii cælibus præferetāt.

SIGNA MILITARIA. Cap. XVII.

Apud Romanos inter alia militaria signa nonnunquam & flammulas rufas invenio gestari solitas, fuisseq; flammam prosperi eventus signum ubique legas: veluti pugna quam Romani cum Sabinis ad Heretum commisere, ubi ferunt militares Romanorum hastas ad altam noctem pertinaciter ardere visas, nec, cum omnia consumat flamma, ex iis quicquam esse detritum: quo facti audentiores, veluti Deorum aliquis victoriam pollicitus esset, ubi primum illuxit in Sabinos illati, qui multitudine longe præstabant, insigni eos victoria profligarunt.

UMBRÆ. Cap. XVIII.

Hinc etiam superstitibus animis umbrarum nomen, quia fumus adhuc vel torri carbonibus pertinaciter inhærescens, diutius vaporat, nutrimento adhuc residuo. Vulgo enim creditur eorum diutius errare animas, qui ante diem violenter occubuerint. Quare ita Dido Maroniana minitatur,

Æn. lib. 4.

—— Sequar atris ignibus absens,
Et cum frigida mors anima seduxerit artus,
Omnibus umbra locis adero.

MULIERIS AMOR. Cap. XIX.

Amor inconstans.

Apud Onirocritas legere est lucernam ardentem esse mulieris signū, quæ sit amore capta, propterea quod levis, inconstans, & infirmus admodum sit earum amor, qui lucernæ instar, minimi flatus impulsu extingui potest.

LUCUBRATIO. Cap. XX.

Meminit Varro l. 1. de ling. La. Hinc & λύχνου ὄζει. Lucernam olet.

Vulgatissimum vero est lucernam pro lucubrationibus ponere, unde Demosthenis illæ ac Aristophanis Grammatici, & Cleanthis lucernæ celebratissimæ, atque illa Epicteti tam frequenter à nostris & à Græcis authoribus decantata, ut nulla apud omnes celebrior, nulla pretiosior habeatur. Sane quidem à Pythea objectum Demostheni quod ejus enthymemata lucernam olerent: quippe quod is nihil ex tempore diceret, sed meditatione & vigiliis singula elucubraret: neque segnis in respondendo Demosthenes, qui non eodem pretio sibi & illi constare lucernam subjecerit, nocturna scilicet illi convivia exprobrans, quibus ille plus indulgeret, quam Demosthenes studio. Æschines quoque nimiam hanc hominis diligentiam incessans, λογογράφον eum appellat, sive quod semper, uti dictum, ex scripto diceret: sive quod, ut nonnulli ajunt, in utriusq; partis favorem aliquando scriptitarit. Unde jocus ille apud Aristoph. Irene, de lucernarum fabro, & quod omnia jam consilia sint ad lucernam consultaturi. Sed ut ad lucernam redeamus, Plato cum summi boni, qua poterat cognitionem pervestigaret, id minime explicare posse contendit, sed ex diutino contubernio, tanquam ex igne statim prosiliente, succensum ait lumen animam irepere. Sed longe ante Platonem magnus dixerat Propheta: *Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis.* Et, *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Et, *In lumine tuo videbimus lumen.* Hinc illa Esaiæ celebris adhortatio: *Illuminare, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum,* & pleraque hujusmodi de adventu Jesu, qui verum & unicum est lumen. Passim vero apud hos ignis fidei symbolum est, lucerna scientiæ, quas in manibus habendas divina institutione commonemur. Et Psalmo 18. illuminandam à Deo lucernam prædicitur, ubi nonnulli interpretes per lucernam, intellectum, per tenebras corpus exponunt. Cedunt vero tenebræ, ubi veræ scientiæ lumen effulserit. Quod vero pro lucubratione lucerna accipiatur, in causa sunt nocturnæ vigiliæ, quæ meditationi maxime commodæ sunt, & ad excogitandum

Ignis fidei symbolum. Demosthenes scilicet, tum quod de scripto diceret, tū quod ὑδροπότης, & abstemius. Vel etiamā bene sapiendo.

propter

A propter silentium aptissimæ. Unde illud, plus olei, quam vini quosdam absumpsisse, qua de causa Poetæ noctem εὐφρόνην, à meditationis promptitudine vocitant. Epicharmi dictum est, si quid scitu dignum quæras, nocte meditandum: & ut semel dicam, nihil ad studia nocte commodius. incongruum lucubrationis symbolum est lucerna, cum præcipue frequens Ægyptiorum mos fuerit, per instrumenta sæpius eorum usum significare.

Plut. in Symposiacis. Deca. 7. Addit ad hæc apud Lacedæmonios fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, nocturnum conventum gravissimorum.

DE FACIBUS. CAP. XXI.

ADdemus lucernæ faces, utpote quæ in eundem cum lucerna veniant usum: nam & Cicero aliquid se ad ligneum lychnum non sine delectatione scripsisse profitetur.

AMOR. CAP. XXII.

ÆGyptii sacerdotes, qui odium per aquas intelligebant, sub hoc tamen nomine mare ipsum accipientes, per ignem amorem exprimi voluerunt, ideoque faces passim Cupidini dedicarunt: notum enim illud de amore captis, uri eos intimis medullis. Et apud Maronem: *Regina cæco carpitur igni.* Alibi: *Est mollis flamma medullas.* Atque eadem: *Uritur infelix Dido: Ardet amans Dido.* Cyrus apud Xenophontem, ignem ait urere homines, qui eum tangant: amorem vero non præsentes tantum, verum etiam longe absentes inflammare. Meritoque Porcius Licinius dixit hominem ob amorem non esse ignitum, sed ipsum ignem, cum ait: *Quæritis ignem? ite huc: quæritis? ignis homo est.* Vulgatum & Isidori dictum authoris Græci de amore loquētis, ea de causa cum facibus & alis amorem pingi solitum, quod nonnunquam cupiditate impatientius exurat, nonnunquam vero præ satietate abvolet. Nam & Propertius alas illi in hujusmodi usum, traditas arbitratur, ut ejus ostendat instabilitatem, dicens:

Et Maro Georg. 3. Uritque videndo fœmina. Æn. lib. 4. Ibidem. Amor cum facibus & alis cur.

> *Idem non frustra ventosas addidit alas,*
> *Fecit & humano corde volare Deum.*
> *Scilicet alterna quoniam jactamur in unda,*
> *Nostraque nos ullis permanet aura locis.*

Sed cum amorem firmissimam in se uno tantum posuisse sedem indicare velit, ita subjungit:

> *Sed certe pennas perdidit ille suas:*
> *Evolat is nostro quoniam de pectore nusquam,*
> *Assiduusq; meo sanguine bella gerit.*

In Operi.

Sed quod ad faces pertinet, Hesiodus cum terram, aquam & aerem genitos posuisset, quarto loco amorem genitum subjecit, per quem interpretes hieroglyphice igneum elementum intelligunt.

AMOR MUTUUS. CAP. XXIII.

DUæ faces vinculo constrictæ divaricatæque, nimirum indicia sunt amoris mutui, quæ Græci ἀντέρωτα dixerunt, uti ἀντίθεον πολύφημον Homerus. Pinguntur vero hæ accensa parte sursum versus erecta.

Odyss. lib. 1. vers. 70.

AMATORES MORTUI. CAP. XXIV.

QUæ si pingantur inversæ, amatorum funera indicant, ut in Elegia, qua Tibulli mortem deflet, Naso legere est.

> *Ecce puer Veneris fert eversamque pharetram,*
> *Et fractos arcus, & sine luce faces.*

D Sed rem Ægyptiacam, qua ratione quis evasisse de amoris ergastulis indicare possit, in Erycinæ Veneris templo sculptam, idem admonuit II. de Amoris remedio:

> *Est prope Collinam templum venerabile portam*
> *Imposuit templo nomina celsus Eryx.*
> *Est illic lethæus amor, qui pectora sanat,*
> *Inq; suas gelidam lampadas addit aquam.*
> *Illic & juvenes votis oblivia poscunt,*
> *Et si qua est duro capta puella viro.*

Erycinæ vero Veneris templum non tantum loco hoc ad Erycis filii memoriam respicere videtur,

quam

quam verum tacite innuit Græci nominis significatum, hoc est, asserticis, quippe ab ἐρύκω τὸ ἐρύομαι, assero, libero, defendo: unde ἔρυμα, munitio, propugnaculum. Inde etiam Eryci epitheton cessus, quod editioribus locis arces olim fieri solitæ.

NUPTIÆ. CAP. XXV.

Romanorum mos in nuptiis.

ERat & nuptiarum index fax illa, quam prætextatus puer apud Romanos patrimus matrimusque præferebat, duobus aliis ejusdem ordinis & conditionis nuptam deducentibus. Noctu autem, prima aut secunda hora ducere mos erat, ominis causa: quod ita optima ac secundissima eventura sibi proponebant: quod nonnulli tradunt in honorem Cereris institutum. In hoc autem sacro ea superstitio accesserat, ut fax ea ab utriusque amicis raperetur, perfuncto munere, quod ea incesserat religio, ne aut uxor eam sub lecto viri ea nocte poneret, aut vir in sepulcro comburendam curaret: siquidem utroque mors propinqua alterutrius captari putabatur: Addemus, tametsi παρ' ἔργον, institutum apud Romanos fuisse, ut virgo, cum ad virum trahebatur, de matris gremio, aut alterius, quæ proxima necessitudine esset, rapi simularetur: eo scilicet omine, quod ea res feliciter Romulo cessisset. Hinc illa apud Catullum:

Hespere, qui cælo lucet crudelior ignis,
Qui natam possis complexu avellere matris,
Complexu matris retinentem avellere natam.
Et juveni ardenti castam donare puellam:
Quid faciunt hostes capta crudelius urbe?

Græcorum mos in nuptiis.

Euripides in Troadibus id tribuit Vulcano. Ἥφαιστε δᾳδουχεῖς μὲν ἐν γάμοις βροτῶν, *id est, In nuptiis mortalium Vulcanus fers faces. Æneid. l. 4.*

Sed ut ad facem revertamur, apud Græcos ad id ministerii ancillæ adhibebantur, ut cernere est in Herculis Scuto apud Hesiodum: opus enim id antiqui illius esse Apollonius & Stesichorus agnoscunt. Ibi novam nuptam plaustro vectam videas:

Τῆλε δ' ἀπ' αἰθομένων δαΐδων σέλας εἱλύφαζε χερσὶν ἐνὶ δμωῶν.
Ardentes late spargebant lumina tedæ, Quas manibus famulæ gestabant.

Quamquam moris etiam invenio apud Græcos fuisse, ut mater nuptiales eas faces prætenderet, unde apud Euripidem:

ἐγὼ δ' οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
Νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει μητρὶ μακαρίᾳ.
Atqui nec ignis prætuli lumen tibi,
Nempe ut beatam in nuptiis leges monent
Decere matrem,

Æneas apud Virgilium cum se maritali conjugio devinctum abnegaret, ait:

Nec conjugis unquam Prætendi tædas.

CERES. CAP. XXVI.

ET etiam Cereris gestamen fax, in ejus enim manu alicubi cernitur, quam ajunt ab ea incensam in Ætna, cum filiam perquirere instituisset.

ILITHYIA. CAP. XXVII.

QUinetiam Ilithyiæ hieroglyphicum est, cum face in una manu, altera passa & exporrecta, à capite ad pedes tenuissimo panno contectum, prout apud Æginenses fuisse Pausanias meminit. Fax vero illa, vel partum, ob dolorem, ignis violentiæ assimilari ostendit: vel lucis illius quam nascentes indipiscimur indicium est. Exporrecta discapedinataque manus eo significato ponitur, quod solvi gravidam partu dicimus. Amictus per se patet.

DE THURIBULO ET PHIALA.
CAP. XXVIII.

QUoniam vero multa super Urna prius & Phiala dicta fuerunt, contrariaque his addita Lucerna, & Faces, consentaneum est visum, ut quid utrumque simul junctum significet, videamus. Proposita autem sunt pro hieroglyphico Thuribulum & Phiala.

DISCOR-

DISCORDIA. Cap. XXIX.

Sunt enim qui thuribulum, aut aliquod aliud vas igniarium cum aquario pictum, unde scilicet ignem & aquam inesse perspiceretur, quippe si ex uno ignis promicaret, in altero aqua desidere, discordiæ signum esse tradant: quod ea naturæ sint maxime contrariæ. Unde *Ignem aquæ permiscere* dictum de iis, qui se ea præstituros pollicentur, quæ fieri nequaquam possint.

πῦρ ὕδατι μισγνῦναι. Nimirum ἀδύνατι. Proverbiũ.

PURITAS. Cap. XXX.

Sedenim Ægyptii sacerdotes per ignem & aquam, quippe thuribulum & phialam, labes maculasve detersas elutasque optime significari volebant: quin etiam ignorationem hallucinationemque doctrinæ ope summotam, ubi præsertim ita illæ officerent, ne quis discernere aut internoscere potis esset, ubi veritas latitaret, quod per hujusmodi elementa rerum omnium defæcatio peragatur, ac puritati suæ restituatur, ut qualis sit appareat: aqua enim maculas eluit, quæ vero aqua efficere non potest, ignis exequitur, Hinc illa apud veteres aliarum quoque gentium appellata *Sufficio*, quotiens qui funus prosecuti fuerant, quod polluti haberentur, ignem aqua sparsi superingredi consuerunt; purgationem scilicet hinc fieri persuasum habẽtes, & quavis pollutione infectos ita liberari. Unde nonnulli per aquas quæ super cœlos sunt, purificatorias virtutes, ut ait Ambrosius, interpretati sunt. Aquas vero super orbes ætheris esse, idem die secunda validissime contendit. Docte autem Catullus cum in aqua puritatem hanc intelligeret, dixit, *Aut quilibet, qui puriter lavit dentes*, hoc est, aqua sola lavit, unam eam allutionibus aptam non ignarus, humores vero reliquos aut inficere, aut medicamentum esse. Ignis autem, ut nostri veteres tradidere, purgat, aqua expiat, lustratque. Hinc ille Plautinus jocus Aulularia.

Sufficio.

Quid impurate, quamquam Volcano studes,
Cœnæ ne causa, aut mercedis gratia.
Nos nostras ædes postulas comburere?

Et apud Lycophronem legas Thetim indignatam se Deam mortali Peleo in matrimonium collocatam, filios quotquot oriebantur in ignem exurendos conjicere solitam: quod ita rebatur mortalitatem exuri, & quod immortale esset perpurgatum conservari, veluti aurum ære confusum ignis ope purgatur posteaquam quicquid admixtum erat æris, in fumum & scoriam verteri. Atque ita sex jam filios absumpserat, donec ad Achillem ventum, quem pater superveniens ab igne exemit, Chironique curandum commendavit. Sacræ vero literæ apud nos Deum esse ignem consumentem asserunt, igneosque fluvios hunc præcedere: quin & eundem ipsum instar ignis omnia conflantis incendere: in quo nimirum nequitia intelligetur, quæ à Deo consumatur, cum omnis ab eo fit purificatio: nempe unumquodque opus quale sit probat ignis. Referta autem est natura humana tum plumbo, quo animi nostri pergravati ad terram inclinant: tum aliis impurioribus metallis, quæ rubiginẽ inducũt, vel auri & argenti naturam adulterant, ut ait Adamantius: quare divino illo igne opus est, ut quæ undequaq; immixta est animi nequitia deleatur. In quam sententiam peccanti populo dictum in sacris literis: *Habes carbones ignis, quibus insidias, hi erunt tibi in auxilium.* Sed nusquam apertius quam in Esaiæ visione purgatio hæc ostẽditur, ubi unus de Seraphin à Deo mittitur, qui pruna de alteri incenso forcipe apprehensa, Esaiæ labra tetigit dicens: *Ecce abstuli iniquitates tuas, & peccata tua circumpurgavi:* labia enim immunda se habere profatus erat, & in medio populi labia immunda habentis habitare. Transfertur nimirum ignis ad thuribulum, per quod in Divinis literis linguam Dominicam intelligunt, lingua vero ignis, in quo Spiritus. Unde David, *Carbones succensi sunt à Deo*, qui scilicet nos calefaciant ad pietatem, impellantque mentis nostræ impetum ad doctrinam Dei, ut oratio nostra in conspectu ejus tanquam thymiamatis odor ascendat. Aromata enim super ignem imposita, hieroglyphice orationem spiritalis doctrinæ significant, ut traditum à Theologis ostendit Hierosolymitanus Hesychius Præcipue vero thus gratiarum actiones & oblationem significat, non solum quia dicatum est Deo, sed quia, ut Medici dicunt, multas oculorum sanat ægritudines. Quod vero thus, idque lucidissimum, super XII. propositionis panibus XXIV. Levitici poni jubetur, LXX. Sal reddiderunt, quod Apostolorũ doctrinam significaret: illi enim Sal terræ. Hebraica tamen lectio *Lebon* habet, hoc est, thus. In iisdem Divinis literis mentio fit de carbonibus desolatoriis eos esse dici Eucherius, qui

Thetis indignatio. Atq; ab eo tempore dictus Pyrisous tamquã ab igne servatus, & Achilles, quod exusto labro careret. Deus ignis consumens. Aromatum hieroglyphica. Ut Dioscor. lib. 1. c. 79. Ibi Matthæol. q. Galenus etiam lib. 7. simpl. Medicam.

peccata dissolvunt: hujusmodique fuisse illum, qui ad labia Esaiæ Prophetæ appressus est, ut quæ is contraxerat vitia, perpurgaret. Ponuntur etiam pro igne charitatis, aut exemplorum, aut pœnitentiæ: quamquam de coronibus his aliter in Junipero traditum. Facit ad hunc locum id etiam, quod Ezechielem legimus, Deum uti corpus visum, à cujus lumbis vero usq; ad pedes membra omnia igne conflagrabant, à lumbis vero usq; ad caput electri species erat, quo nihil magis est hieroglyphicum. Nimirum indicat hoc, renes lumbosque, & quæ partes ad terram tendunt exurendas esse: illecebras quippe, nequitiam, & voluptarios affectus omnes perpurgandos ita enim quæ à renibus superne existunt, supraq; mollitudinis & nequitiæ opera attolluntur, in purissimam electri materiam evadere: electrum enim auro pretiosius esse contendunt. Si nostrum igitur corpus Dei corpus esse volumus, vitia ejus igne percrememus: eo quippe quem Deus immittit, ut ita sordibus exuti, loti, perpurgatique, electri speciem per ea, quæ ad sapientiam pertinent, exhibeamus.

VESTA. Cap. XXXI.

Duplex vero apud veteres erat ignis consideratio, quippe qui materialem hunc nostrum longe diversum à superiore illo dictitabant. Eum sane in sublimi positū, Volcanum appellantes, quasi Volicanum dicere voluissent. Vestam vero ajebant domesticum hunc nostrum esse, ut alibi dictum authore Varrone: quamvis Ægypti translucidum & purum illum ignem Palladē esse volebant, hunc vero, qui materiæ applicitus est, Vulcanū intelligebant. Sed hujus argumenti consideratio examinatur in Vulture locupletius. Quantum autem pertinet ad Vestam, simulacrum ejus strongilari figura, obrotunda quidem, & in acutum prominente, quæ circa modios humeros resideret, cujusmodi est coagmentatæ figura terræ. Eadem & sedentis habitu statuebatur, & apud Græcos ἑστίαν παρὰ τὸ ἑστάναι, τὸ ἱδρύσασθαι, quod sedes ponere significat, appellatam ajunt. Sessum vero ad divinitatis perpetuitatem spectare, alibi commodius differendum est. Quod vero περὶ τὸ ἱδρύσασθαι dicebamus qui vulgi dicta consectantur, ab ea tradunt ædificationis principium esse. Scriptores enim rerum affirmant artes nullas à mortalibus inventas, priusquum ignis repertus esset, quo deprehenso, ejusq; usu cognito reliquæ omnes artes inde indies magis ac magis profecere, cum unusquisq; ignis commoditate adjutus novi aliquid semper excogitarit, & modo hoc, modo illud opus mortalium usui proposuerit.

Nec tu aliud Vestam quam vivā intellige flammam Ovid. lib. fast. 6.

NUPTIALIA, VEL PURITAS MARITALIS. Cap. XXXII.

Quod vero purificatione super dicebamus, nonnulli ajunt inde sacris nuptialibus ignem & aquā præferri solitam: nam & hujusmodi donaria novæ nuptæ apponebantur, quæ scilicet uxorē puram & castam permanere oportere docerent. Qui vero instituti hujusmodi rationem altius rimātur, naturæ vicem hinc intelligi interpretantur. Ignem siquidem ajunt actionis vim obtinere, & agendi elementum esse: aquam vero patiendi. Hinc Philosophi non defuere, qui rerum formas ex aqua per admixtionem ignis produci existimarint, atq; ita auspicatissime ignis & aquæ sacramento nuptiarum fœdera sanciri. Apponebantur vero hæc in limine domus, qua sponsus & sponsa intraturi essent, ut ea oblata species, memores eos redderet quorsum essent hujusmodi sacris initiati.

Ex aqua & igni rerum forma.

ÆRUMNÆ. Cap. XXXIII.

Sed enim Græcus Poeta quidam acerbe nimium rem hujusmodi interpretatus est, cum dixit:

Θάλασσα, καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία,

tria quippe accidere mortalibus ærumnosa, mare, ignem, & fœminam. Et Theologi nostri ignem in Divinis literis pro ærumnis & calamitatibus quæ probent hominis fortitudinē, poni dicunt, in eamque sententiā dictum autumant Psal. 66. *Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum*, quodque ibidem est: *Transivimus per ignē & aquam*, calamitates quaquaversum ingruentes, omneq; genus ærumnarū uno impetu effusum intelligi volunt: quasi nihil jam atrocius, neq; miserabilius esse possit, in ullo malorum genere, quod exant latum non esset: alterum enim horum atrocissimo cruciatu conficit, alterum inimicissimo animæ mortis genere suffocat: quippe quæ cū ignea sit, nihil indignius pati se posse putat, quam per adversarii sui violentiam exturbari. Ita & illud in Evangelio, *Frequenter eū & in ignem & in aquam misit, ut eum perderet*, quod pro periculosis eventis positum ait Eucherius.

Dudum à M. Catone Censorio usurpatum. Sic & D. Petrus epist. 1

NECES-

NECESSITAS. CAP. XXXIV

SEd ut ad nuptias revertamur, longe honestius Metellus, qui de uxore ducenda sententiam interrogatus, uxorem esse malum haudquaquam inficiatus est, malum tamen id esse necessarium: igitur per ignem & aquam necessitatem interpretabimur, quæ ducere uxores jubet, non tantum ob sobolem, quæ præcipua causa est: verum etiam ut sit, quæ domus & familiæ totius cura suscipiat, & quodam veluti gubernaculo administret ac regat.

ἀναγκαῖον κακόν.

VITA. CAP. XXXV.

UT cumque vero senserint alii, scimus ignem & aquam vitæ prius auspicia dedisse, vitamq; quandiu vitales auras carpimus, conservare. Quis vero ignorat, sine maritali copula brevi periturum esse humanum genus omne, cæterorumque animalium species defuturas? Quare exules, qui vita censebantur indigni, aqua & igni privabantur. Sane Poetæ cum fingunt Saturnum amputasse genitalia patri Cœlo, eaque in mare abjecisse, indeq; natam Venerem, id significare volunt, igneum semen admixtum cum humore, generationis fuisse principium.

Conjugii necessitas. Quia humido & calido constat humana natura & vita.

B

CONJUGII COMMODA. CAP. XXXVI.

NOn absurde etiam voluptatem & usum, quæ soleant ex uxoria consuetudine, unanimiq; concordia percipi, qualem Homerus mirifice commendat: per hujusmodi ignis & aquæ fercula interpretabimur, cum nihil fere sit in rerum natura igne jucundius, nihil utilius aqua, quæ sola ex rebus omnibus necessitatibus innumeris opem affert, quare aquam Pindarus *Optimam*, Aristotele etiam comprobante, nuncupavit, igneum etiam ardorem auri pari elogio prosecutus.

MAJORIS LUMINIS VIOLENTIA. CAP. XXXVII.

ET ne longius à Pindaro recedamus, argumentum is pulcherrimo hieroglyphico subministravit, ode Olympiorum prima, ubi fulgorem ignis celebraturus inquit, αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτί: non ignarus scilicet, ignem soli expositum amittere omnem splendoris gratiam, quæ noctu suam habet commendationem. Elegantia igitur ingenia virtutem cujuspiam præstantioris alicujus interventu obnubilatam, labefactatamve, significare cum vellent, ignem Soli expositum, pingere cogitarunt: siquidem ignis splendor, ut palam est, Soli expositus, vim amittit suam, noctu vero prævalet, & ut in suo regno pervigescit. Atque hoc est quod Pindarus ait, διαπρέπει νυκτί.

C

NUMEN. CAP. XXXVIII.

CUm tot igitur sint ex igne utilitates, totque magnarum & admirabilium rerum similitudines habeat, non immerito à Persis in primis, & Sacer, & Æternus vocabatur, quem quacumque rex exercitum duceret, magni numinis instar argenteis altaribus impositum præferebant. Super hoc Maximus Tyrius: *Persæ diarium ignem adorant, nimirum divinitatis signum, insatiabilem, voracē.* Huic cum sacrificant, illi alimentum præbentes his verbis utuntur: *Ede, ignis domine.* Neq; Persarum tantum est ignem colere, ut idem Tyrius refert, sed Lyciorum etiam, apud quos Olympus ignem emittit, hunc sacrum habent. Ferunt autem ignis, quo Zoroaster conflagravit, reliquias tanquam ignis divini à cœlo delapsi, à quodam susceptas, ad Persas, ut perpetuis excubiis servaretur, esse delatas: atque hinc apud eos ignis cultum habuisse principium. Fuit vero Zoroaster is, ut à veteribus accepimus, Chamis filius, Mezraim nomine, qui Magia per manus à patre accepta, signa quædam, veluti Stellarum scintillas de cœlo deducere, & alia hujusmodi ostentare solitus, divinitatis sibi nomen asserebat, donec fulmine tandem ictus interiit: mortalium tamen imperitia, qui tunc erant, ita raptum eum fulmine & cœlo illatum credidit, mutatoque nomine Zoroastrum, quasi vivum astrum appellavit, subsecutaque deinde ætas omnia quæ fulmine tacta essent sacra existimavit. Sane Orpheus, à quo noctem alibi diximus Luminis parentem appellatam, æthera πυρίπνουν vocat, quippe igneum spiraculum. Euripides autem *Vides excelsum qui illum infinitum ætherem, & terram undequaq; circumplectitur humentibus ulnis, hunc crede Jovē, hunc arbitrare Deum.* Quem secutus Ennius: *Aspice,* inquit, *hoc sublime candens, quem invocant omnes Jovē,* Veteres hunc Diespitrem, & Lucetium dixere. Græci ζῶνα, à ζῶν quod

Persarum super igne religio, & Lyciorum.

D *Zoroaster quis.*

Macro. Satur. l. 1. c. 15.

quod vivere est. Unde Joan. *Vita erat.* Plato Cratylo διὰ dum vocat, transfert ad præpositionis vim, ut Joannes idem: *Per quem omnia facta sunt.* De splendore vero: *Et erat facies ejus sicut Sol*: ut apud Malachiam: *Orietur vobis timentibus Sol justitiæ.* Sed quæ plurima pertinent ad Solis hieroglyphicum, cum ea commodiore loco plenius dicta sint, in cœlestium corporum commentario, breviter hæc tacta sufficiant. Quam vero attonita propemodum veneratione apud Persas coleretur ignis, ex eo manifestum est, quod gravissimus apud eos mos supplicandi fuit, cum quis igne in manus accepto supplex interminabatur, eum se in aquam injecturum, si voto excidisset: non esse illi fas ducebant eum rejicere, qui sic preces allegasset. Sed enim ut imprudentiæ nonnullorum modus imponeretur, neque ulli violandi ignis occasio permitteretur, lege sanxerunt, ut qui eo supplicandi genere usus esset, supplicio multaretur. Author Plutarchus.

Romani quidam Lucetium à luce, Salii videlicet, Diespitrem, quasi diei patrem ut & Cretenses, διὰ τὴν ἡμέραν. Macrob. ibidem. Ad verbum à Plutarcho in libello cui titulum fecit. περὶ πρώτου ψυχοῦ. Juramentū in Livonia observatum

TENTAMENTUM. CAP. XXXIX.

Fuit & apud quosdam è nostris populos, juramenti atque judicii species super ferro candenti, superstitiose potius quam pie per æditumos templi, in Livonia præsertim observata. Nam sceleris alicujus accusati, ad ferri candentis judicium vocabantur, & id subire nonnumquam vel inviti compellebantur. Id erat ejusmodi, ut criminis reus ferrum candens, è mediis prunis exemptum, in manus caperet accusatoribusque & judicibus ostentaret, sique adustione nulla subsecuta illæsus esset, absolveretur: Si autem vim eam pati non posset, objecti criminis ita convictus, damnaretur. Purgabant vero se prius jejuniis, confessione, & Eucharistia: mox ad horrificum illud experimentum accedebant: id, quia periculosum erat, & insontes aliquando ex eo condemnabantur, præcipue vero contra Christianæ pietatis mores erat, Deusque tentari videbatur, Honorius III. fieri per gravissimum edictum vetuit, ut Decretalium lib. 5. tit. 36. *de injuriis*, c. 3. habetur.

DE FUMO. CAP. XL.

Ac, ne fumum etiam prætereamus, postquam super igne multa diximus, quod fumi significatum esset, jam aperiemus.

IGNIS. CAP. XLI.

Ortus à terra fumus, & in cœlum se attolens, ignem, ait Horus, significare perhibetur. Porro ignis Aristoteli nihil aliud est quam fumus incensus, & apud Homerum totiens fumus expetitur, unde ignem ac mox habitabilem esse regionem conjicere detur. Eo vero hierglyphicum fumi tendere videtur, ut suspicionem aliquam non temere obortam esse intelligamus. Nam cum rumor aliquis in vulgus emanat, dici solet, *Absq; igne fumum nullum oboriri.* Et Petrus apud Clementem: *Fieri minime potest*, inquit, *ut consurgat fumus ubi non sit ignis.* Quinetiā ubi Pindarus. Nemeis, inquit, ὕδωρ καπνῷ φέρειν ἀντίον, certet aquam apposuisse fumo: fumum, ait interpres, pro igne posuit, ex sequela scilicet signum quod præcedit indicans. Et Psalmo 17. legas, *fumum ascendisse in ira Dei*, & evestigio ignem exarsisse, ubi quidam ajunt interpretes, invectum quidem primo in Dæmonis pervicacia comprimenda, mox ad vitia reliqua extirpanda aggressum. Alii fumum hoc loco initia futuræ compunctionis intelligi volunt, & ita sentit Eucherius, quod ad Ægyptiacum accedit hieroglyphicum: quamquam & Dei comminationes significare posse non inficiatur. Nam, ut etiam apud Plautum, *flamma fumo est proxima.* Quæ omnia nostri multo ante literarum monumentis mandavere. Sic Ecclesiastici 22. legas: *Vaporem fumumq; emanare in altum ante ignem*, ita & contumelias & minas sanguinis esse prævias.

Plaut. in Curculion.

PERDITIO. CAP. XLII.

Perditionem multi per fumum intellexere, & mos est, opes divitiasque magnas, Regna, & unamquamque rerum amplitudinem. *In fumum abiisse* dictitare, cum ita consumpta fuerint, aut ita collapsa defecerint, ut ne vestigium quidem pristinæ majestatis relinquatur. Jocatur in hanc sententiam Horatius, ubi Mennium paternorum maternorumque bonorum abliguritorem omnia in fumum ac cinerem vertisse dicit. Ad hoc succurrit Demonactis Philosophorum omnium festivissimi dictum, qui à quodam interrogatus eludendi causa, ut pleriq; literatos ita tentare solent, quot fumi minæ ex

Nepe Galli. Idem pollet illud Plautinum à Cicerone in L. Pisonem, è Trinumo.

mille

A mille lignorum minis combuſtis educi poſſent: *Cineres expendendos eſſe*, reſpondit, *reliquum in fumum abiiſſe*, quod ea ratione ſupputatur, qua Archimedes detractum fraude aurum à Redemptore ex votiva Hieronis corona deprehendit, de qua late apud Vitruvium. Quod vero ait Heſiod.

Argentum detractum οἴχεται.

Αἶψα δ' πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο.

Quamprimum fumo properes clavum impoſuiſſe.

præclari admodum interpretes, *Poſteaquam combuſſeris*, exponunt: utpote qui nolit fratrem ulterius rei maritimæ dare operam, ſed ſolam exercere agricolationem.

SOLICITUDINES. Cap. XLIII.

SUnt tamen qui loco hoc Heſiodiano philoſophari malint, & pro Fumo, vitæ noſtræ ſolicitudines accipiant, quæ intellectum ac rationem ipſam obtenebrant. Difficulter enim poſſe nos pura ſenſuum claritate, hoc eſt, tranquillitate frui, ubi illa ingruerint quæ mentis oculos lancinent & cæcutire faciant.

B

BONA VOLUNTAS PER ERROREM OFFUSCATA. Cap. XLIV.

SUnt qui per fumum bonam proficiendi voluntatem, quæ tamen ſit erroris tenebris offuſcata, interpretentur: cui ſi fomes adhibeatur, hoc eſt, ſi recta accedat inſtitutio, flatuque verborum adjuvetur, ignem promicaturum, hoc eſt rectorum operum effigiem apparituram. Hinc Eſaias, lignum, à quo vel tenuis admodum fumus exhalet, minime extingui debere præcipit: ubi fumus, tantillæ illius pietatis quæ ſit in delicioſo divite ſignum eſſe videtur: quam ſententiam acutiſſimus etiam Scotus claro fretus lumine cognovit.

IMPERITIA. Cap. XLV.

C

SAne fumus etiam imperitiæ ſymbolum, cum lumen ſit doctrinæ ſignum, cujus contrarium eſt caligo ipſa: unde caligare errantes dicimus: fumus vero eſt, qui caliginem inducit. Transfertur & ad vitia, ut Alexandrinus Clemens: *Vitia*, ait, *veluti fumum immenſum eſſe*, qui univerſam mundi hujus domum repleverit, atque hæc inſtitutionem malam, ſodalitates peſſimas, conſuetudinem improbam, colloquia prava, opinationes haudquaquam rectas invexiſſe: unde primum error, inde contemptus, tum infidelitas, atque militia, parataque ſemper ad nocendum verſutia, avaritia, vana jactantia, atque alia hujusmodi exoriantur.

Vitia fumus immenſus.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER XLVII.

DE IIS QUÆ PER LYRAM, ET ARMA QUÆDAM ALIA MUSICA SIGNIFICANTUR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

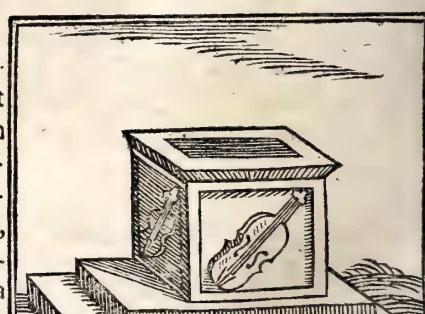
AD MARCUM MANTOUM JURISCONS. PRÆSTANTISS.

Scribonii Libonis numisma.

SCribonius Libo, magnæ olim apud Romanos celebritatis, inter opera multa quæ magnifica & præclara posteris reliquit, numum eum argenteum signavit, in quo putealis, quod pro judiciali fecerat, exemplum expressit, victurum operis à se instituti monumentum. In eo vero multi non incuriose quæritare solent, quid sibi velint lyræ ad singulos putealis angulos adsculptæ. Quorsum enim, ajunt, lyra ad litigiosa dissidia, discordesq; contentiones? aut quid putealis aquæ silentium & quies, ad ullam facit harmoniam, aut clamosi strepitum fori? Quibus ego respondere soleo, sapienter à Libone ornamentum illud eo loco excogitatum: utpote qui ob oculos ea posuerit, quæ his, qui locum eum frequentarent, & utilia & salutaria viderentur. Litigantibus quidem, ut concordiæ memores, ad pulcherrimum suavissimumque ejus fructum oculos intenderent, quo quidem nihil humano generi accidere possit utilius, neque commodius. Causidicis, si clientibus consultum vellent, congruentia susceptæ materiæ dicerent; ab iis quæ incongrua & discrepantia essent, abstinerent. Qui autem judicaturi consedissent, rationum & argumentorum, quæ allata essent, consensum, veritatem, aut non levem saltem verisimilitudinem acriter inspicerent. In cujusmodi sermonem cum proximis diebus apud communes amicos incidissem, evenit ut jucundissima tui recordatio è re nata surreperet, quod antea diu multumq; cogitaverā aliquod ex hieroglyphicis meis commentarium tibi (Marce præstantissime) deberi, quando te potissimum impulsore labor hic omnis susceptus est & exantlatus. Ipsa autem Lyra magis conveniens visa est, quam res alia quæpiam, quæ tibi donaretur, quam tu scilicet suaviter adeo, seu linguam causis acuas, seu civica jura respondere paras, concentu tam mirifico resonare facis, ut omnium mentes, tamquam Amphion alter, quoquo velis trahas: neq; saxa tantum moveas, sed vel adamantina destinatorum hominum corda, quotiens adlibuerit, arbitrio verses tuo, sive disertissimè discutiendo de cathedra intones, sive in foro agendo fulmines, sive mare terrasque publica vel privata tempestate perturbatas, clarissima ingenii tui serenitate tranquilles. Sed quoniam multi longe quam ego sim facundiores in laudes incumbunt tuas, ego ne decus tuum culpa deterem ingenii, ab aliorum me provincia cohibebo, & quod destinavi commentario procurabo.

Ab Horatio, epistola ad Julium Florum 3.

CONCORDIA, CAP. I.

IGitur, ut palam est, Romani veteres per Lyræ hieroglyphicum concordiam figurarunt, cujus tamen alia quoque sunt significata, eaque multis antiquorum tum Poëtarum, tum Philosophorum præconiis celebrata: sed nos ea tantum seligemus, quæ ad hieroglyphicum institutum facere videbuntur: tamen, ut meus est mos, si res exigere videatur, numum, quo de meminimus, diligentius examinabimus. Ejus inscriptio est, PAULUS LEPIDUS CONCORD. à cujus altera parte legitur, PUTEAL SCRIBON. LIBO. Ibi figuram Putealis videas, de quo scriptores plerique meminere. Hinc autem à singulis angulis Lyræ appensæ sunt, corymbis

Liboniani numi hieroglyphica interpretatio.

rymbis & sertis medio intervallo dependentibus. Ajunt vero Libonem primum tribunal & subsellia prope Arcum Fabianum collocasse. Hinc Horatius: *Forum putealq; Libonis mandabo siccis*: quia scilicet forensia præcipue sibi deposcunt sobrietatem. Et Ovid. de remedio:

Epist. lib. 1. epist. 19.

Qui puteal Janumq; timet celeresq; calendis.

hoc est, qui se rapi timet in jus, & qui alienum pascit æs, quod scilicet calendis singulis efflagitatur. Neque illud dissimulandum fuerit, in numi ipsius inscriptione duo esse observatione non indigna in Scribonii nomine ꟽ literam jacentem atque supinatam, & PAULLUS gemino LL, notatum ex Terentii Scauri sententia atque præcepto, neque non ex antiquorum usu, quod in plerisque monumentis observavi: neque proprium tantum nomen, verum & adverbium PAULLUM eadem lege scribendum Grammatici veteres censuere, ut illud Romæ: HOSPES QUOD DEICO PALLUM EST ASTA ET PELLIGE: & hujusmodi pleraque.

JUDICIUM COMPOSITUM. CAP. II.

ATque illud in Lyra præcipuum, quod hominem compsiti judicii, quique aures eruditas haberet, significabat: ea siquidem diversas componit voces & concordi omnes tono temperat: quod munus in diversæ rationis affectibus componendis videtur homo præstare, ut non immerito Diogenes Cynicus carpere sit solitus Musicos, qui cum Lyræ chordas congruenter temperarent, animi mores inconcinnos haberent. Eadem mordacitate Isidorus Cynicus Neronem transeuntem in publico clara voce corripuit, quod Nauplii mala bene cantitaret, sua bona malè disponeret, neq; ullum in vitæ tenore temperamentum adhiberet.

Ἀνάρμοστα ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἤθη. D. Laer. in D. Cynico. Suet. in Nerone capit 39.

INÆQUALIUM CONCORDIA. CAP. III.

STatuebatur & in Mercurii manibus Lyra, idque hieroglyphicum ostendebat, concentum omnem ex vocum inæqualitate constare: concentus vero hominum est, cum variæ voluntates in consensum unum contrahuntur. In singulis vero mortalium concentus ille est, quo quis beatitudinem assequitur, ubi scilicet res & congruenter temperavit, & ad amussim exploravit, Plato animam in Timæo concentum & concordiam vocat. Aristoxenus & Dicæarchus harmoniam dixerunt. Lyræ igitur merito dominus Mercurius,

Pausanias in Eliacis prioribus. Mercurius cum Lyra quid.

—— *Qui animas nunc evocet Orco*
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittat, ut Maro.

Æn. lib. 6

BONA DISCIPLINA. CAP. IV.

EST & Musarum insigne Lyra. Musas Eusebius à *μυέω* dictas arbitratur, quod significat honesta bonaque disciplina instituere: easque Orpheus & Proclus in hymnis religionem hominibus commonstrasse dicunt, quemadmodum & Orpheo id attribuunt, ut suavisonæ testudinis concentu, hoc est, placidis & apte compositis verbis fera hominum corda mitigarit, agrestes mores expoliverit, & dispersos vagosque mortales in cœtum unum congregarit. Apud Aristophanem legas, per citharæ callentem, hominem sapientem, & Gratiis omnibus ornatum, à veteribus judicatum. Divinæ quoque literæ citharam pro morali virtute acceperunt, utpote quæ in actione consistat. Et in hujusmodi significatum Theologi dictum volunt Psalm. XLIII. *In cithara tibi confitebor.*

Hinc Homerus cantorem morum correctorem appellavit Odyss. lib. 3. Sic Plato animum harmoniæ nomine appellavit.

RATIO.

RATIO. CAP. V.

Athanasius in iis quæ contra gentiles scripsit, rationem Lyræ comparavit, ubi de anima, mente & sensu disserit: quippe id Lyræ haud dissimile videri ait, quæ recta temperata sit, & Musico, qui eam resonare faciat, non imperito. Est enim in Lyræ nervis suus cuique sonus, gravis, acutus, medius, argutus, atque alius aliis. Concentus autem nullus discerni aut internosci potest, nisi fidicinis ars accedat. Tum vero modulatio & varia soni svavitas ostenditur, cum qui Lyram tenet, nervis increpuerit, singulosque apte percurrerit. Eodem modo, cum sensus in corpore sint tamquam Lyra compositi, si docta mens illis imperavit, discernet animus, quid absonum, quid concinnum sit, quale sit unicuique rei temparamentum adhibendum, ut nihil denique facere, aut meditari aggrediatur, quod modulis & tonis non respondeat, unde concors concẽtus exaudiatur. Et nonnulli concordiam inde dici putant, quod chordæ variæ in unam conveniant harmoniam: tametsi alii concordiam à corde deductam malunt, qui Tullio innituntur Tusculanarum primo dicenti: *Aliis cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordesque dicuntur*, ut in Cordis commentario disputatum: eamque afferunt rationem, quod id locutionis in monumentis antiquis aspiratione careat. Qui chordis insistunt concordem à Græcis σύναυλον dici opponunt consuesleque ajunt veteres elocutiones plerisque in Latinitatis usum receptis, adjectam consonantibus aspirationem summovere quatuor tantum admissis, quæ Scaurus enumerat.

Concordia unde.

MATRIMONIUM CONCORS. CAP. VI.

Sed nos ut ad concordiæ significata redeamus, illud ex Onirocritarum disciplina deprompsimus, ut si quis nuptiarum tempore Lyram per somnium videre imaginatus fuerit, concordiam, id inter maritum & uxorem futuram significare.

MUSICA. CAP. VII.

Quæ vero Lyra est in Neronis numo, studium ejus in arte Musica, & victoriam ex certamine eo partam significare crediderim. Fidibus enim eum oblectatum ad insaniam usque, & in theatris Musica decertasse, non sine majestatis Imperatoriæ dedecore atque ignominia, Scriptores eorum temporum omnes prodiderunt. Nam is præter numos ea nota percussos, statuas etiam sibi citharœdico habitu posuit.

Neronis numisma. Idq; adeo, ut citharam à judicib ad se delatam adoravit. Suet. in Nerone c. 22.

POMPONIUS MUSA. CAP. VIII.

Est & Pomponii Musæ numus: à cujus altera parte muliebre signum est cum Lyra & Plectro, id quid sibi aliud velit, quam ejus cognomentum, non video: sive is Pomponius Poeta fuerit, de quo apud Plinium, sive qui in bello Mithridatico captus, cum multis vulneribus saucius ad Mithridatem adductus, interrogatus ab eo esset, an amicus futurus esset, si opera jussu regio daretur, ut curaretur: respondẽs, *Si tu*, inquit, *populo Romano amicus fueris, aliter me quoque semper inimicum habebis.*

Pomponii Musæ numisma.

AMOR. CAP. IX.

Quoniam vero voluntatum, studiorumq; consensus atque similitudo amorem parit, celebratur à Platone Lyra inter amatoria monumenta; libro de Anima. Proclusq; ubi Venerem Cythercam ab Homero & Hesiodo appellatam exponit, adversatur Hesiodo, neq; dictam ὅτι φερσένυρσι κυθήρεις, οἱ δὲ μὲν γὰρ τὰ κύθηρα, κυθηρειάδε ἡ καλυπτομένην ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ πάσης τῆς ἐρωτικῆς φιλίας. Non assentitur, inquam, Proclus ut Cythera dicta sit à Cytheris, ubi illi templum aræque tot frequentissimo mortalium conventu colebantur: quia inquit, κύθηρα vocantur insulæ illæ, & *alta Cythera* etiam apud Maronem, cujus scilicet vocabuli syllaba media per η vocalem longam perscribatur. Dictam vero Cytheream ait, quod universæ consuetudinis amatoriæ vim intra se occulat. Nam & alii Cythercam ab occultanda turpitudine dictam voluere, & illi in abdito templum fuisse alibi diximus. Lyra autem cum omnem in se suavitatem complectatur, quamdam cum Amore, cum Venere, cum Gratiis

Unde illud ὁμοιότης φιλότητος μήτηρ. Similitudo mater amoris. Ar. l. 8. Moral. Æneid. l. 1. Cytherea unde dicta. Hinc de Art poeti Dictum

Gratiis similitudinem præ se ferre videtur, pariq; cum iis illecebra homines illectare. Demumq; hæc illa videtur Amphionis Lyra, cui sponte saxa etiam paruisse perhibentur: cujus rei mentionem facit Apollonius Argonauticis, & Antimenidas primo, donatamq; Amphioni Lyram eam dicit à Musis, quamvis Dioscorides ab Apolline, à Musis tamen etiam Pherecydes Hist. lib. 10.

Amphion se Saxa movere sono testudinis Lib. 1. Historiarũ.

SEDATUS ANIMUS. Cap. X.

Ridiculum forte nostris videatur, si quis non unum hominem tantum armis instructum quippe Achillem cithara canentem pinxerit, verum & universum exercitum in aciem descendentem, ad citharæ modulos progredientem fecerit quoniam neque citharœdi quicquam commune cum armis habere judicantur, neque milites, ferocesque homines ullam hodie liberalium artium disciplinam assequi dignantur. Verum si Lacedemoniorum disciplinam & instituta respiciamus, inveniemus eos ad Lyram cytharæque sonum acies instruxisse, rejectisque tubis, & classicis aliis, ad ejusmodi modulationis sonum pugnam inire solitos, id quod indicat illos sedatiori quodam animo prælium aggredi consuesse. Nam & Homerus strepitum & tumultum in congressu primo barbaris dedit, cum Græcos sensim & taciturnos progredi dixerit. Hanc tamen in Pompejo contationem reprehendit Cæsar, cum in Pharsalia victor evasisset.

HUMANA VITA. Cap. XI.

Qui vero per Lyram humanæ vitæ rationem exprimi dixerunt, tam eorum, quæ superius de sensibus, atque anima, deque mortalium institutis attulimus, rationem habuisse mihi videntur, quam etiam de naturæ nostræ conditione rem ipsam perpendisse. Nam cum in Lyra septem discrimina vocum celebrari comperissent, humanæ vitæ tenorem eadem assidua agitari varietate animadverterunt: septima enim hebdomada mas in utero fabricatus existit: septima post partum hora manifestum aut vitæ aut mortis argumentum affert: septimo post die umbilicus astringitur, ac solidescit, post bis septem manifestum est luminis indicium, post septies septem obtutus firmitas, atque cognitio. Videmus mox à mense septimo dentes pullulare, post bis septem sessionem esse tutam, post ter septem verborum articulationem, post quater septem incessum, post quinquies septem lactis horrorẽ suboriri, post annos demum septem primoribus dentibus expulsis validiores enasci, ac perinde vocis sonum integrum fieri: secundo vero septenario pubescentiam, ac emittendæ genituræ facultatem, roburq; jam ad virilitatem spectare: tertio lanuginem, & crescendi finem: quarto robur, & membrorum plenitudinem. Quinta vero hebdomada, cum virium augmentum, quantum unicuique esse datur, absolutum sit, congruum nuptiarum tempus à Platone conscribi, quod septimo Legum habetur. Sexta autem, partas collectasque vires incolumes servat, ac prudentiæ vigorem affatim subministrat. Septima, diminutionem quippe virium, sed perfectum intellectus & rationis incrementum habet: quare soliti sunt milites ea ætate rude donari, & consiliis rebusque publicis adhiberi. Atque hac de ratione Horatius ad Mecœnatem scribit, se jam donatum rude: nam qui undenos Decembres quater jam, ut ipse de se dicit, expleverat, per septimam hebdomadam deferri jam occeperat. Octavo mox septenario perfectionem & in intellectu, & in ratione videre est, qualis major in unoquoq; jam sperari debeat. Nonus humanitatem ac mansuetudinem adducit. Decimus vitam finiendi plerumque desiderium: quæ omnia versibus elegiacis Solon luculentissimè complexus est, Lyramq; suam ita temperavit, ut humanæ vitæ concentum, sonoramque vocalitatem anno septuagesimo terminaret, quem ubi mortales excesserint, desipere jam, & corda modo hac, modo illa subinde videntur aberrare. Neq; multum ab hujusmodi consideratione, quod Magnus Basilius per citharam corpus interpretatur: nam & alii Theologi Psalm. 57. *Exurgere psalterium & cithara:* per psalterium animam, per citharam corpus intelligi volunt, quod ita pluribus esse locis acceptum Euthymius observavit.

Obloquitur numeris septem discrimina vocũ. Æn. lib. 6.

Tenor humanæ vitæ

Epistola 1.

Idem David psalmo 40.

LYRÆ FORMA. Cap. XII.

Si quis vero Lyram qua fuerit apud antiquos specie, intueri velit, non ignoret constare illam ex binis cornibus, jugo, testudineaq; testa: talem enim, ut in Amphione Philostrati est, Mercurius

exco-

excogitavit, compegitque: qua posteaquam, ut ajunt, Apollinem & Musas honestavit, Amphionem etiam, uti dictum superius, donavit. Cornua vero illa sublimipetæ Capreæ fuisse volunt, quibus Musici, antequam ligni usus ad hoc commodus haberetur, ad Lyras conficiendas uterentur. Ex lignis vero quæ Lyræ apta censeantur, buxum maximè laudant, utpote quæ solida sit materia, & ad polituram aptissima. Potentiores huc ebenum adhibuerunt. Rhæti atque Norici acerem arborem egregiè crispatam exhibuere: utpote quæ mirificè colorum varietate delectet, quæque fissa non fallat, neque excavata dissiliat. *Elephas*, ait Philostratus, *nihil ad Lyram.* quocirca sciti viri neque animal ipsum magni quicquam faciunt, neque cornibus ejus utuntur, quâquam nostri, *pectine pulsat eburno*, libentissimè dixerint. Videtur vero natura ipsa opera perquam diligentissimè dedita, testudinis testam, ut huic inserviret usui, fabricasse, ita illam excavavit, & vas veluti quoddam vocum repercussioni collectionique præparavit: vacua quædam foramina hinc inde fecit, in quæ umbilici inseri possent, atque alter alteri apprimi: chordæ enim ex una parte, quippe in imo, quadræ suæ applicantur, ex altera umbilicis obvolvuntur. Atque hæc in illis ratio potissima consideratur, ut rectè in Lyram ductæ æquis inter se distent intervallis, & parallelos binæ quæque efficiant: quæ quidem species in hodiernis adhuc quodammodo refertur, quamvis cornua non in vacuum, ut olim, sed in ipsum Lyræ corpus inflectantur. Atque hæc ea quidem species de qua Græci scriptores, & Romani Græcos secuti, inventionis laudem partim in Mercurium, partim in alios conferunt. Sed Hebræorum literæ Tubalem appellant, qui primus omnium & hujusmodi instrumenti, & Musicæ inventor fuit. Sedenim quam Lyram à Mercurio inventam tradunt, trium tantum chordarum fuisse dicunt: voces enim ab eo tres trium instar temporum inventas ajunt, acutam quippe, gravem & mediam, prout tria tantum apud Ægyptios fuere tempora, æstas, hyems, & ver, singula quadrimestria. Sic æstati acutus sonus attributus, hiemi gravis, veri medius. Thebarum tamen portas ea ratione septem institutas Græci dicunt, ut totidem in Lyra tonos repræsentarent. Et memorabile illud Emerepis Lacædemonii factum celebratur, qui cum Ephorus esset, cujus scilicet magistratus censuræ Græcia universa olim acquiescebat, Phrynidi Musico duas è novem chordas bipenni excidit, dicens, *Musicam ne depraves:* de quo nono Symposiacῶn apud Plutarchum. Adhæc ipsa hominis constitutio cum sit quatuor ex elementis, & anima, & quaternarius numerus multis de causis corpori competat, ternarius vero animæ de quo alibi copiosius: juncta hæc, & in concentum excitata omnem reddunt harmoniam, quæ tam ex operibus, quam ex cogitationibus nostris percipitur: ut non immerito humanam vitam tot septenariis variari paulo ante disputaverimus.

Testudinis testæ forma. Æn. l. 6.

Mercurii Lyra.

Ab Amphione.

Quin. Eras. citat Plut. in Apophthegmatis. Chil. 4. cent. 3. Μὴ κακούργει τὴν σικήν.

B

C

DE FISTULA. CAP. XIII.

Facit ad hoc & fistula, ut chordis Lyra septem, ipsa quoque septem compacta cicutis: cujus forma conspicua est passim in Panos & Satyrorum manibus.

RESIPISCENTIA. CAP. XIV.

Fistulæ munus.

Hominem Ægyptii diu quidem mente captum, postea vero quasi somno excitatum, ad intellectus officia redeuntem, & vitæ suæ jam modum imponentem significare si vellent, fistulam, inquit Horus, pingere consueverunt: hujus enim munus, animum ab odiosis & gravibus atque etiam impuris cogitationibus avertere, & curarum oblivionem, ut diceret Hesiodus, inducere, & ut exemplo Pythagoræ comprobatũ est, impotentiores etiam lascivientis animi sedare motus dum composita soni suavitate animum arbitrio suo versat & moderatur. Facit hoc ad illud Antiphanis, sive, ut alii, Bionis, qui Bucolica scripsit, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τεχνᾶσθαι σύριγγα, πέλει δέ τοι εὐμαρὲς ἔργον. *Tu tibi fistulam ames cera conjungere, quando non labor aut opus hoc magnum.*

D

ADULATIO. CAP. XV.

Eadem vero, ut alibi dictum, cum Cervo picta perniciosam indicat adulationem, ob historiam scilicet quæ super ea & Cervo fertur, animal id ejus suavitate modulisq; mulceri, & ad stuporem usq; delectari: unde accidat, ut dum Cervus intentior in eam incumbit, incauto illi abalienatoque mors inferatur.

DE TUBA. CAP. XVI.

SEd jam altius insonemus, neque semper in molli Lyra aut fistulis immoremur, sed & Tubam strepitu procul ære canoro exauditam, ad Musica instrumenta reliqua adjiciamus.

A. Virgilio Æneid. 9.

CELEBRITAS. CAP. XVII.

SIgnificat tuba famam & celebritatem, unde Romani in Saturniæ ædis fastigio Tritonas tubicines imponebant, caudis abditis & absconditis: id scilicet eo hieroglyphico significantes, quod historia gestarum rerum ab Saturni commemoratione ad nostram usque ætatem in obliteranda celebritate, nota, clara, & quasi vocalis esset: quæ vero ante Saturnum gesta fuerint, obscura & incognita in tenebris delitescere: idque sibi velle Tritonum caudas ad humum inclinatas, absconditasque. Erant vero Tubæ Marti dicatæ, uti etiam nunc sunt: in acie enim mos est

Ære ciere viros, Martemq; accendere cantu.

Tritonum Tubicines quid.

Æn. lib. 6.

ERIGENDÆ MENTIS SIGNUM. CAP. XVIII.

IN sacris vero literis tuba suum habet intellectum. Nam quæ memoria tubarum celebranda mandatur à Deo prima septimi mensis die, nihil aliud sibi vult, ut interpretantur Theologi, nisi debere nos Prophetarum oracula memoria repetere, Evangelicas voces omnino recogitare, Apostolorum prædicationes cœlestium tubarum instar, quarum sonus in omnes terræ fines exire destinatum erat, reminisci, & ita initio mensis tuba canamus, & in Psalmis Deo jubilemus.

Num. c. 9. Esaiæ c. 58. & Oseæ c. 8. & passim in Psalm.

DE TIBIIS. CAP. XIX.

SEd tibiæ Veneri sacræ ferebantur, eaque de causa in ovatione tibiis & myrto Romanos uti solitos Plutarchus ait in Marcello.

SENSUS. CAP. XX.

EÆdem Pani perinde ac etiam fistula, attributæ, quippe quem sensilis mundi rectorem intelligebant: sonus enim non nisi sensu percipitur. Atqui Apollinem etiam ajunt à Pallade doctum libenter tibiis cecinisse: & in altera simulacri ejus, quod Deli erat, manu, tres insidebant Gratiæ, quarum una Lyram, alia tibias, tertia fistulam, quæ inter has media erat, gestabat: & dona legas ab Hyperboreis Delum missa, Cithara, tibiis & fistula comitantibus.

Apollinis in Delo simulacrum.

SACRORUM TEMPUS. CAP. XXI.

TIbia sane rei sacræ signum erat, præcationumq; faciendarum tempus indicabat, quasi adesse jam Deum per eam admonerentur, qui sacris assistebant. Nos quoq; cum in sanctis ædibus sacra facimus, æris tinnuli sono divini libum mysterii adorandum innuimus. Sed quod ad tibiam spectat, minimè recens, neque imperitæ plebeculæ dicterium est de cessantibus tibicinem expectare, sed antiquum & nobile, quippe quo Scipio minor usus est in Pompejum, qui tibicinis filius credebatur. Pompejus enim C. Lælio Consulatum ambiente, cui Scipio maxime favebat, negaverat Scipioni se petiturum, adfuturum vero Lælio, eumque deducturum: quem dum expectarent, auditum est eum jam candidatum prehensare obvios. Tum Scipio ridens: *Næ*, inquit, *nos egregiè stulti sumus, qui perinde ac Deos, non homines præcaturi simus, tempus terimus tibicines expectantes.* Hinc ansam arripuit Cornelius Tacitus, ubi lib. 14. de Octavia Messalinæ filia loquens: *An quia*, ait, *verum progeniem penatibus Cæsarum datura sit, malle populum Romanum tibicinis Ægyptii sobolem imperatorio fastigio induci?* Nempe propter Pompejum, qui, uti dicebamus, Tibicen à Scipione vocatus est. Octavia vero à Scribonia Augusti uxore descendebat.

Quin & quũ à cœnis Pontificalibus aderant lauteque immunes bibebant in eos dictum, Tibicinis bitam bibis, Αὐλητοῦ βίον ζῇς.

DE TYMPANO. CAP. XXII.

Laudate Dominum in tympano & choro, Ps. 149. vers. 4.

TYmpano etiam & choro laudari gaudet Deus. Per tympanum Gregorius lib. Epist. sexto ad Anastasium, abstinentiæ tenuitatem ἱερογλυφικῶς interpretatur, à materia scilicet ipsa qua constat tympanum: nam id dubio procul corium est ex pelle jam arefacta, quæ tamen prius diu fuerit macerata: ita vir jejunio confectus, ab omni luxu alienus, parce & duriter vivens, qui laudes Deo canat.

DE TINTINNABULO. CAP. XXIII.

Tintinnabuli forma Nimirum Tin tin.

CIere ad se nos videtur etiam tintinnabulum, quod Mosaicus Sacerdos, de quo 28. Exodi, ornatu Pontificio gestare jubebatur: ad imas enim tunicæ fimbrias aurea tintinnabula, malaque punica alterna appendebantur, ut eorum sonitus, quotiescumque Pontifex ingrederetur, egrederetur ve Sanctuarium, exaudiri posset. Significabat id, oportere sacerdotem, ut etiam in Cane dictum, assidue vocalem esse, nunc docendo, nunc arguendo, nunc exhortando, sæpissimè vero consolando, quod nostra sibi fragilitas deposcit, oportuna remedia conquirendo. Itaque tintinnabulum prædicationis est & institutionis hieroglyphicum, de quo plura Gregorius idem lib. primo Epist. xxiv. Tintinnabula hujusmodi antiqui operis domi habemus: sunt autem ex orichalco, mespili cavi forma cum fibula superne ad appensum apta. Intra concavum ærea immissa pilula est, quæ motata sonum impulsu reddit argutum, atque admodum suavem.

DE LITERIS SEPTEM. CAP. XXIV.

ATque ut ad Musicam redeamus, aliis quoque signis ea pingi solita est, non iis tantum, quæ propria sunt illius instrumenta: quare superest ut quid Ægyptii per vocales numero VII. significarent, afferamus, & ita Musicos hos numeros absolvamus.

MUSA. CAP. XXV.

Sic Boetius lib. 1. de Musica tradit antiquitus harmonicã rationẽ heptachorda tantũ constitisse, hoc est, fidibus septem quarum summa ὑπάτη, ima νήτη. Vocalium septem.

ILli siquidem digitos duos literis septem insignitos præferentes Musam, ut Horus ait, significabant. In quo advertendũ vulgatos Hori codices fœde depravatos circumferri, qui πράγματα septem, non γράμματα, habent. Cur vero nos Vaticanæ bibliothecæ codicem in quo γράμματα ἑπτὰ, non πράγματα, scriptum est, castorem judicaverimus, ea in causa sunt, quæ apud veteres tradita reperimus super septem vocalium significato, quibus Musica omnis exprimi solita. Nam Demetrius Phalereus in Commentariis περὶ ἑρμηνείας, Ægyptiorum fuisse morem ait, septem vocalium modulata enunciatione Deos collaudare. Septem porro vocales Plutarchus Musicæ totidem vocibus accommodat. Et Phurnutus ex veterum dictatis observat, septem esse diversos tonos, quibus olim tota modulatio constaret. Vox vero ipsa septem patitur qualitates, acutam, gravem, circumflexam, densam, tenuem, longam, brevem. Ac veluti est apud Philonẽ, septenarii numeri proportio est valde Musica, quippe qui sex ad unum sexcuplarem habeat: sexcuplaris vero ratio maximum in re proposita intervallum facit, quo quidem acutissimũ à gravissimo separatur. Cæterum & quinque ac duo vim plurimam in harmonia demonstrant, ipsi τῶ διαπασῶν fere æmulam. Et ut semel dicam, hebdomada cum ex ternario quaternarioq; constet, harmoniã omnem amplexatur, quippe διατεσσάρων διαπέντε, & διαπασῶν. Omnes quoq; proportiones, Arithmeticam, Geometricam, & Musicam. Quod vero diximus ex Plutarcho, vocales eas fuisse literas quibus forte uterentur Ægyptii, ne qui Græcè nesciunt, dictum mirentur, sciendum apud Latinos vocales duas, E, scilicet & O, figura unamquamq; eadem vi tamen & tempore & enunciatione diversas esse, quarum unaquæq; apud Græcos suo insignis est charactere, atque ita septem omnino esse, ad humanæ ipsius vocis conditionem excogitatas. Ex his notum

notum est, A, sedem habere in imo barathro pectoris, quam enunciatam palma ad pectus admota ibidem trepidare sentimus. E, in faucibus, qua manu itidem deprehendimus, atq; illa duplex, acuta, & gravis. Gravis enim (nam eam sono E, Latinæ literæ veteres enunciasse, paulo post in B, litera ostendemus) vocalis hæc tunc exauditur, cum spiritus aliquanto inferius contrahi videtur, & suppresso quodammodo sono enunciatur. Acuta vero sub signo ε apud Græcos, E vel e apud Latinos cum ad aperta usq; labra porrigitur, & vocaliore sono se prodit. I, tanquam columna quædam, ad cujus imaginem figuratur, palatum medium inhabitat, idq; sustentare quodammodo videtur. O item duplex, acuta, & gravis. Acuta, cum emissum ab imo pectore spiritum circa dentes sistit, & expedito cum ore resonare facit. Gravis, cum usq; ad dentes emissum interius revocat, & aliquantulũ remoratur, quod ex ipsa etiam figura quodammodo replicata, ω vel Ω Græci constare voluerunt. V, dubio procul in labiis tota conquiescit. Vocalis ea apud Græcos non habetur, sed ejus soni vice diphthongum ponunt ου, quam Latini, cum uno charactere ȣ sæpe scribi observassent, contracta in acutum parte inferiori, V, suam fecere, per quam suum illum usitatissimum peculiaremque sonum exprimerent. Verum multa etiam quæ Græci per υ scriptitant, ipsi per vocalem hanc suam signare instituerunt, ut δύο, duo πύῤῥος, Purrus (ita veteres scribebant, ut antiquæ indicant inscriptiones aliquot) nos ad Græcos redimus, & Pyrrhus facimus. Quod ne dictu leve adeo videatur, Verrius Flaccus ita commentatur. Quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum: quam illi κυπάρισσον, nos cupressum : quem illi κυβερνήτην: nos gubernatorem. Neq; negarim cum Scauro Græca nomina plurima in nostrum sermonem admissa τὸ ὑψιλὸν sonum & figuram conservasse, ut hymnus, hyacinthus, de quo plura Victorinus. Sed ut argumentum susceptum prosequamur, ex literis mutæ novem (tot enim Græci ponunt) eodem authore Plutarcho, Musis totidem dicatæ. Octo inde semivocales, voces musicas reliquas absolvunt una cum vocalibus septem, quas natura ipsa commode variare potest, ad quintumdecimum usq; gradum ascendendo Neq; vero hic Sophistas audio, neque superstitiosa multorum conamina in hoc albo reposuerim, qui ad unum & vigesimum usq; gradum ascensum dari disputant, qui quidem stridor potius est, quam humanæ vocis sonus. Verum ego satis habiturus sum, si cum Josquino Musico ætate nostra clarissimo senserim, qui materiam hanc in Theoreticis lucubrationibus ab Ægyptiis, à Plutarcho, & Marone, minime diversas, accuratissime pertractavit.

Ratio figuræ O longi vel magni Græcorum.

Ratio figuræ vocalis quintæ Latinorum.

MUSÆ CUM APOLLINE. CAP. XXVI.

VErum hæc alii viderint, nos ad Musarum hieroglyphica revertamur, quorum illud præcipuum, ut si lingua dentes quatuor è regione oppositos incutiat, eo gestu Musæ cum Apolline significentur, dentes enim Musarum instar sunt: per linguam vero, quæ illos pulset, Apollinem uti plectrum aliquod intelligimus. Nam & Romani linguam similem plectri dentes chordarum dicere solebant, ut lib. de Natura deorum Cicero. Et Ambros. in Hexam. linguam veluti plectrum esse dicit. Tranquillus de Claudio: *Plectra linguæ titubantia.* Sed enim cum quatuor tantum Musæ positæ sint, altior inquisitio est, cum semper multiplices habitæ sint apud eruditos. Cur autem eas nonnulli novem posuerint, non linga tantum, aut dentes quatuor, sed tota oris facies discutienda: quia sic ea per totidem oris instrumenta repræsentari tradidere, quæ sunt dentes, quos nominavimus, quatuor: labia mox duo, quæ cymbalorum usum ad augendum sonitum præbent: inde palatus, in cujus concavitate sonus inturgescit: gutturis fistula, quæ spiritum immittit: pulmo denique, qui veluti æternus follis spiritum concipit, & pro usu rei temperatissime remittit: denique in medio residens Phœbus omnia complectitur. Singula hæc contarentur, nihilque proficerent, ignavia veluti quadam torpescentia, nisi sedulæ linguæ plectra excitarentur, & ad solicitam operis properationem accenderentur: quorum omnium rationem Anaximander Lampsacenus, Leophantes Heracleopolita, Pisander Physicus, & Euximenes latius explicuerunt. Neque tamen desunt qui nonarium numerum pro pluralitate positum contendant, ut apud Nicandrũ, ubi de Scorpii cauda σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι, quasi cauda ejus novem esset spondylis compacta, quæ nodis septem tantum insignis est. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit de eo, qui duos tantum aculeos haberet, observatũ ab Apollodoro. Sic apud Maronem, *Novies Styx interfusa, & porrecta novem per jugera corpus:* & quod observat Theon in Arati carmi-

In ejusdem vita c. 10.

Musæ quatuor, novẽ, plures, & quæ.

Georg. lib. 1.

carmine, ἐννεάγηρα κορώνη; non quod novem, inquit, ætates vivat, sed perquam diu. Et apud Alcæum hydra ἐννεακέφαλος, quæ πεντηκοντακέφαλος est apud Simonidem, quem imitatur Maro:

Æn. lib. 6. Novem capitum. Quinquaginta capitum.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Itaque qui Musarum numerum supra novem augent, eo nituntur argumento, quod scientiæ plurimæ sunt, non autem novem tantum: unicuique enim scientiæ suam esse Musam præsidem oportere. Ex eorum vero numero qui tres tantum Musas ponunt, est Eumilus Corinthius, qui etiam earum nomina hæc prodidit, Cephiona, Apollonida, & Euristhenida, quas Apollinis fuisse filias fabulatur. Aratus quinto de astris, quatuor enumerat, Argen, Meleteam, Thelyonem, Aæten. Qui has quinque posuere, nomina his à quinque sensibus indidere. Epicharmus in Hebes nuptiis septem ait, & filias Pierii Pimpleidosque Nymphæ, quarum nomina, Nilus, Tritone, Alopus, Hebtoporta, Achelois, Titoplus, & Rhodia. Apud Hesiodum in Theogonia novem sunt, hæque Latinis jam celebres, quarum inventa sunt toni tres, ἀδρὸς, μέσος, ἰσχνὸς, plenus, medius, tenuis. Accentus totidem, acutus, gravis, circumflexus. Tempora itidem tria, præsens, præteritum, & futurum, quæ si ad Musicam referantur, præteritum longi temporis instar erit, quod ab eo quotidie longius abscedamus: futurum pro brevi accipietur, quod illi quotidie propinquiores efficimur: præsens vero communis, quam Græci μέσον vocant, instar erit syllabæ: instantis enim temporis natura est, uno eodemque momento prætereuntia venientibus conjungere. Alii hunc Musarum numerum alio atque alio modo interpretantur: atque ex his qui quatuor statuunt, nonnulli linguarum quatuor differentiam excogitarunt: utpote quod Musarum inventum fuerit, Jonicam, Atticam, Doricam, & Æolicam linguam à communi distinguere, & pleraq; insuper quaterna ad ostentationem usq; dinumerant. Qui quinarium earum numerum recensent, quinq;, uti dicebamus, sensus ab eis animadversos, distinctæque cognitioni traditos prædicant. Qui septem, septichordem lyram, septemq; compactam cicutis fistulam, climata septem & Planetas totidem, vocalesq;, uti initio commonstravimus, memorant. Qui novem esse contendunt, historiam Clius inventum ajunt, plantandi rationem Thaliæ, conjugalia & saltationem Euterpes, agriculturam Polymniæ, Astrologiam Vraniæ, Calliopes Poeticam, atq; ita demum unicuiq; invento, quod ad mortalium usus faceret, sua est cuique Musa excogitata: unde necesse est infinitum earum numerum constituere. Sed hæc nullo apud Græcos fine disputantur. Apud Ægyptios, uti palam fecimus, compendiosius colliguntur, ambagibusq; evitatis, recta per planissima toto constrato itinere traducuntur.

Et Cicer. l. 3. de natur. Deor. quarum tres colendas ait Pausanias in Bœoticis.

Quaternarius.

Quinarius.

Septenarius.

Novenarius.

A CAP. XXVII.

Cujusmodi vero essent literarum characteres apud Ægyptios, si quæsierit quispiam, putarim ego partim instrumentorum aliquot, plurimum vero animalium effigies fuisse. Illud enim ex Plutarcho constat, Mercurium, qui primus literas Ægyptiis communicavit, Ibin primam esse literam voluisse. Refert quidem ea in ingressu triangularem effigiem, cruribus ita dispositis, ut loco suo dictum, & quæ prima apud nos & Græcos litera est, ad isoscelis trianguli faciem accommodatur. Atq; ita conjicere possumus, reliquas quoq; literas, vel 15. vel quotquot fuerint, alicujus animalis effigie membrove figuratas, quæ tam longa inde annorum serie sint abolitæ, atque ab eo præsertim tempore, quo Ptolemæi Græcas literas in Ægyptum deduxere: Ægyptiacorum porro characterum formæ, una hac excepta, fere omnes absolvere.

B. CAP. XXVIII.

Quod si ejusmodi exemplis insistendum esset, forte B, per pictam pecudem figurari possit, aut membrum statumq; ejus aliquem qui Ovem saperet, quod proprium est illi literam ejusmodi articulato proferre sono. Agnoscunt hoc interpretes etymologici, Cratinumque citant διονυσαλεξάνδρῳ,

ὁ δ' ἠλίθιος, ὥσπερ πρόβατον, βῆ βῆ λέγων βαδίζει.

Stolidus tanquam pecus pecus, Be be dicens ambulat.

Atque ita nonnulli, uti paulo ante monuimus, H. tertiæ apud Græcos vocalis sonum per E gravem pronunciant, quod Latini receperunt, Penelope, Anchises, Aristoteles, naturæ quidem in Ove sonum imitati.

Γ. CAP.

A

Γ Cap. XXIX.

QUinetiam Γ aliquid habet quod hieroglyphice notari possit: siquidem authores Græci literæ hujusmodi etymon παρὰ τὸ ἀμᾶν, quod metere est, deduci volunt, & simulacrum ejus saltem ponunt.

Δ Cap. XXX.

DElta dubio procul per stellas tres æquidistantes fere, easq; in trigonum sitas notant: & ea de causa signum cœleste inter æstivum & æquinoctialem circulum supra caput Arietis Δελτωτὸν vocant: & Ægyptum Græci à triangulari forma nuncuparunt. Verum hæc curiosioribus relinquemus; id unum dicam, signum id æquis esse lateribus duobus, uno breviore, sed prope reliquis æquali.

DE PENTALPHA. Cap. XXXI.

QUoniam vero incidimus in literarum notas, & cunctarum rationes reddere difficilimum, & inexhausti laboris opus est, & quod fortasse fastidium potius quam delectationem ullam sit allaturum, πεντάλφα inter has minime præteribimus, ex qua præter delectationem, usum etiam & utilitatem aliquam percepturi sumus. Signum id ex alpha quinque numero complicitum: lineis enim à pentagoni recti punctis alternatim ductis ea prosilit figura, de qua multa scitu digna minime sunt dissimulanda. Antiochum ferunt cognomento Soterem, antiquum illum à quo reliqui Syriæ Reges Antiochi mox dicti, cum adversus Galatas acie decertaturus esset, per nocturnam imaginem videre visum adstitisse sibi Alexandrum, qui mandaret, ut militibus tesseram daret ὑγιαίνειν, cujus dicti hieroglyphicum olim jam adinventum erat triplex triangulus inter se complicitus, ex quinque paribus lineis sese invicem in puncto contingentibus: quo non cunctanter à se facto, pentagrammoque hujusmodi tum in vexillis imposito, tum & singulis, & reliquis militaribus indumentis superaddito assutoq;, admirabilem mox est à Galatis victoriam consecutus. Antiochi porro numus argenteus passim habetur, istius rei memoria sempiterna, in quo nota ea impressa est, additis singulis per angulorum intervalla literis ΥΓΕΙΑ, in eum quem hic vides modum. In militia vero Imperatorum, qui præcipue Byzanti claruerunt, ordo qui sub illustri viro Magistro peditum merebat propugnatores nomine, cæruleam præferebant parmã, cujus margo purpureus erat, viridis autem umbilicus intra πεντάλφα hujusmodi contentus, quicquid aut erat spatii reliquum inter umbilicum & lineas quæ pentalpha illud describebant, purpureo erat colore illitum. Merito autem propugnatorum iis nomen datũ, quorum opera salus exercitui comparabatur. Sed quoniam hæc parum forte suavia videantur, multa hujusmodi præterire consilium fuit: tum etiam, quia non æquum erat virum gravioribus deditum rebus exilibus his legendis occupare. Sed illud minime dissimulare possum, posse nos in veræ salutis significatum accipere quinq; Christi vulnera, pectoris unum, manuum duo, totidẽ pedum, quæ in propatulo posita pentalpa ipsum commode constituunt: patefactis enim manibus, quæ deorsum à lateribus porrigantur, pedibusq; ipsis modicum divaricatis, puncta æquidistantia quatuor assignatur, quintum vero in ipso pectore costas inter: à quibus punctis lineæ quinq; numero æquales omnes, quæ altera alterius punctis se contingant, πενταγραμμον faciunt, duæ quippe à pectore ad utrumq; pedem duæ alteræ in chiasmi ferè modum decussatæ à dextera manu ad pedem lævum, atq; à læva ad dexterum, quinta ab alterutra manu ad alteram. Neq; πάρεργον id fuerit,

B

C

D

Sic Lucian pentagonũ salutis symbolum..., ubi agit de quodã, qui lapsus erat inter salutandum.

Idem Agrippa de occulta Philosophia ...

Antiochi Soteris numus.

Id est, sanitas.

si quæ

si quæ de salutatione Lucianus collegit, saluti subjecerimus χαίρειν ait ille, hoc est, *Gaudere*, antiquam fuisse salutationem, cujus exempla complura ponit. Platoni demum visam esse amicabilem hanc compellationem in εὖ πράττειν quod bene agere est, convertere: unde noster Horatius utrumq; complexus morem, epistolam ad Celsum ita exorditur:

Hor. Epist. 8 lib. 1.

Celso gaudere, & bene rem gerere Albivano.
Musa rogata refer.

Verum Archytas Pythagoram secutus, una cum plerisque ejusdem sectæ χαίρειν atq; εὐπράττειν repudiatis, ὑγιαίνειν induxere, quod mox alter alteri scribentes usurparunt. Latini horum sententiam approbantes, SALUTEM, ut apud Tullium & alios frequentissimum, perscripsere. Existimarunt vero sapientissimi viri, compellationem hujusmodi & animæ & corpori esse maxime congruentem, & simul omnia intra se mortalium bona complecti. Quinetiam Epicurum ferunt, qui voluptatem maxime omnium adamavit, in quibusdam doctis admodum epistolis non χαίρειν, sed ὑγιαίνειν, præscripsisse.

INFINITUM. CAP. XXXIII.

Nullam habere experientiam. Nam πειράω, hoc est; experior, tento. Πέρας, ατος finis, & περατόω, finio, termino.

SEd ut jam ad priores illas vocales redeamus, earundem literarum numerus infinitum significat, si quem sequimur codicem fidelis est, quod alii vulgata exemplaria secuti. Rudem, alii inexpertum traduxere, quod ἄπειρον apud Horum habetur. Neq; sum nescius ἄπειρον dici posse παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πεῖραν: verum iisdem authoribus etymologicis dicitur etiam παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πέρας, quod finem aut terminum non habeat. Hori vero authoritate dicunt ἄπειρον significare tunicam, quæ non habeat exitum, eoque significato Sophoclem in Polyxena dixisse.

Χιτὼν σ' ἄπειρος ἐνδυτήριος κακῶν.
Multorum amictus tunica te exitu carens,

subintelligendum, perdet. Et apud Euripidem in Oreste:

Πόσιν ἀπείρῳ περιβαλοῦσ' ὑφάσματι,
Texto maritum impermeabili induens.

Est & alia ratio cur hic infinitum significare locutionem eam contendamus, quam, ex ipsius numeri ratione desumimus, quem Pythagoras immobilem dixit, suaq; firmitate solidum, adeoque plenum, ut quod infinitum in rebus est, ipse comprehendat. Sedenim super hoc loco suo in numerorum hieroglyphicis locupletius.

PRINCIPIUM ET FINIS. CAP. XXXIV.

Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ Ω. Apoc. cap. 1. ἀρχὴ καὶ τέλος, principium & finis.

ET ne ab infinitate hac discedamus, quæ germana est æternitati, minime prætereundum videtur, quod hieroglyphicum primæ hujus apud omnes literæ significatum, quod in Divinis habetur literis, principium exprimit, veluti Ω apud Græcos ultima, finis est indicium: unde illud jam omnibus cognitum: *Ego sum* A *&* Ω. Apostolus autem Epistola quam ad Ephesios scribit, Deum proposuisse dicit in semetipso, ad dispensationem adimpletionis temporum, ad caput, id est, ad initium reciprocare universa in Christo, quæ sunt super cœlos, & super terras in ipso. Et duas Græciæ literas, primam scilicet & ultimam, sibi induit Dominus, initii & finis concurrentium in se figuras, uti quemadmodum A ad Ω replicatur, ita ostenderet in se esse, & initii decursum ad finem, & finis recursum ad initium, ut omnis dispositio in Ω definens, per quem cœpta sunt, per verbum scilicet Dei, quia caro factum est: proinde definat quemadmopum & cœpit, & à Deo in Christo omnia revocarentur ad initium. Repetuntur hæc à Tertulliano lib. de Monogamia, ubi secundas impugnat nuptias. Apud Hebræos, quorum tam multa cum Ægyptiis communia sunt, magna est significationum *sylva*, singulis in literarum characteribus: sed enim hæc, quia latissime apud Cabalistas explicantur, ne actum agerem, præterire consilium fuit: ea siquidem nos tractanda desumpsimus, quæ per rerum figuras, non per literas scribi consueverunt.

FATUM

A

FATUM. Cap. XXXIV.

ADdunt & Fatum, ſive Parcas, per eandem vocalium deſignationem intelligi: non tam ob Planetas ſeptem, qui Fatorum miniſtri ſunt, uti latius in Stella diſſeruimus, quam ob id, quod imago Dei habetur Septenarius, dux idem & princeps univerſorum, immobilis, indomitus, omnium victor, gubernator omnium: de quo plura eo loco habentur, ubi de numerorum ſignificationibus ordine ſuo diſputatum eſt.

DE LIBRO. Cap. XXXV.

A Literis ad librum tranſire ipſa rei natura compellit: literæ ſiquidem locutiones adſtruunt, locutiones orationem, librum oratio.

B

ANTIQUITAS. Cap. XXXVI.

DEſcripta folia, codicilli vel liber quomodocumque compaginatus obſignatusve antiquitatis hieroglyphicum eſſe perhibetur. In manuſcriptis enim Hori codicibus παλαιότητα δηλοῖ, legitur, non παλαιόφατον. Folia quidem codicillique propterea quod antiquorum mos fuit in foliis, & quarundam arborum corticibus ſcribere, unde & Codicis & Libri cognomenta permanſere. Et apud Maronem Æneas orat, ne Sybilla foliis mandet nomina:

Æn. l. 6.

Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Ideo vero obſignatus liber, ut ſuperius, quod in eo vel veteres ſapientum diſciplinæ, vel res geſtæ, longæ poſteritatis memoriæ commendentur, atque ita liber ut diceret Horat. *Longum ſcriptori prorogat avum.* Steſichori Poetæ ſtatuam ſenilem, incurvam, cum libro, temporibus ſuis fuiſſe in Sicilia tradit Tullius in Verrinis. Et nos Romæ apud Raphaelem Urbinatem marmoream Philemonis ſtatuam validæ ſenectutis vidimus, qui una manu volumen replicatum continebat, alteram ad mercedem operis paſſam porrigebat: de cujus avaritia in ſcriptis ſuis vænundandis alibi meminimus.

Liber obſignatus.

De arte poetica.

C Sed quoniam de literis ſermo fuit, quæ Muſicam ſignificant, Muſica vero tam animi quam morum concordiam & concinnitatem oſtendit, ut in Lyra commonſtravimus, ſuccurit mihi quam memorabile ſit commentum illud Athenodori Philoſophi, qui Auguſtum Octavianum docuit Philoſophiam. Nam cum videret hunc ad iracundiam facile commoveri, ne aſperum aliquid ſtatueret, ex quo poſtea pœnitentia ſubſecutura eſſet, eum monuit, ut ubi iraſci cœpiſſet, quatuor & viginti illas Græcas literas memoria recenſeret, ut illa concitatio, quæ momentanea eſt ac brevis (ut Horatius ait) furor, alio traducta parvi temporis interjectu langueſceret: quod & alii Auguſtum imitati non ſine fruge factitarunt. Salvete igitur literæ vere ſacræ, vere cœleſte donum beneficio ſummo mortalibus elargitum: ſive vos Muſicam, ſive concordiam, ſive animi concitatioris impetum componatis. At quanta mox in dictionibus, quanta in orationibus virtus, ſi pura ipſa, nuda, ſimplicia, & inania propemodum elementa tantum habent virium, ut ſoni, quem ſingulæ reddunt, commemoratione ſaltem, à perperam factis incœptiſque abſtinere compellant?

Athenodori commentum.

Epiſtola ad Max. Lolliū 2. Ira furor brevis eſt.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER XLVIII.

DE IIS, QUÆ PER INCUDEM, MALLEUM, ARATRUM, FLAGELLUM, FRÆNUM, LAQUEUM, CATENAS, JUGA ET UNCUM SIGNIFICANTUR.

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD ERUDITISS. ARNOLDUM. ARLENIUM.

Non sum nescius, Arnolde eruditissime, ubi commentarii hujus tibi dedicati titulum inspexeris, animo te concitatiore ac subirato forsitan dicturum esse, quorsum mihi incudes has & malleos aratra, flagella, fræna, laqueos, catenas, juga, & odiosum ubiq; nomen Uncum, id genus proposueris: an ego veluti Vulcanus alter, fabrilem facere jubeor? an alia quæris vincula mihi superinjicere, quã quibus opprimor, tot Ægyptiorum nugis, ut recta & castigata prodire possint procurandis? Tolle, tolle ista, & exquire aliquid, & excude quod me deceat, vel unde optatissimum mihi possim otium comparare. Responsurus sum, Bona verba, quæso Arnolde mi nullum hinc tibi bellum intentatur, nullum paratur incommodum: mea instrumenta sunt ejus generis, ut vel sedens, vel stratus, nullo labore singula possis attrectare: quod si quid in his laboris desumendum fuerat, id à me jam exhaustum tibi persuadeas. Memineris tantum Pierium tui memorem esse, nihilq; cogitasse, quod tibi vel molestum, vel injucundum accideret, aut minime liberale: voluisse vero in hac commentariorum suorum divisione, te sibi unamini amicitia necessarium: in adoptionẽ ad rerum suarum participationem admittere, herciscundæ familiæ jure. Quod vero instrumenti tibi evenisset, ne ulla hæredum cavillatione auferri posset, donationis etiam nomine censeri: sed quæ simplex donatio sit, nulla Homerici carminis additione facta.

δή τότε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα.

Sed hæc plus nimio, cum amicitiæ nostræ simplicitas omnia boni consulere debeat, nullaque indigeat ratione, quicquid dictum factumque sit. Quid vero sibi velint instrumenta tot facile disces ex eorum unoquoq;, quod in manum sumpseris.

DE INCUDE. CAP. I.

INter instrumenta primum non injuria locum occupant Incus & Malleus, quorum quidem opera ea fiunt instrumenta, quæ faciundis reliquis ministerium præbent. Ab Incude igitur prius exordiamur.

DURANDUM. CAP. II.

JUniorum inventum esse putaram olim, ut ad casuum damna ferendo vindicanda, Incudem quis proponeret: sed posteaquam in Græcum distichon incidi, luculentum quidem, sed incerti authoris, figmentum hoc antiquum quid sapere perspexi. Est id hujusmodi:

ἄκμων sic dicta quasi ἄκαμων, quod nullis ictib. fatigetur.

ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,	*Strepitus nec incus maxima horrescit, neque*
καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἑλκουσαν βίαν.	*Mens firma quaqua traxeris violentiam.*

Incus igitur hieroglyphicum fortissimi ponatur animi, sive pro præcepto, quo in adversis durandum admoneamur, neque ullis procellarum sævientium tempestatibus moveamur, sed contra Fortunæ quantumlibet injuriosæ ictus enitamur, ne ullus labefactandi locus illi relinquatur. Neque aspernatus est Cicero hieroglyphicam hujusmodi similitudinem lib. de Orat. secundo, ubi dicit, *Assiduis uno opere eandem incudem noctemque tundentibus*, de iis qui *perstante*, ut Lucretius ait, *labore*, vincunt, quod designarunt facere.

TERRA ET AQUA. CAP. III.

Incudes duæ Iunonis pedib. appēsæ, quid. Vide Macrob. in som. Scip. l. 14. & infra l. 59.

Sed quæsierit hic forte aliquis, quid sibi voluerit Homerus per incudes duas, quas Jupiter se Junonis pedibus appendisse dicit, quam prius aureo funiculo suspenderat. Atqui fabularum ubique aerem per Junonem intelligimus, Funiculus autem aureus æthram stellarum globis conspicuam ostendit. Incudes vero duæ terram & aquam, inter quæ Juno ipsa suspensa configitur. Hinc Fulgentius ex authoritate Theopompi in Cypriaco carmine, & ex Hellanico ἐν τῇ τῆς διὸς Φιλολογίᾳ, Junonem ait ab Jove vinctam catenis aureis, & incudibus ferreis degravatam, quamvis prave quidam depravatam legunt; sed longe fœdius interpretantur, dum exponunt Devirginatam: & quod magis rideas (animadverte hominis phrasim & impudentiam) depudicatam, imminutam, incudibus, veluti stragulis & lecto geniali præpositis, ob nimii tendoris & libidinis impatientiam (sic ille stolidus insanit, & enormia longe magis sibi confingit super Angelis.) Nec tamen me præterit, alicubi legi Angelos quosdam depravari, & compedibus coerceri: sed ibi depravari non significat depudicari, ut stupor iste putat, sed gratia lumineque Dei privari. Homeri autem carmina, unde hæc à Theopompo & Hellanico desumpta sunt, habentur Iliad. *o.*

ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
ἄκμονας ἧκα δύο, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα,
χρύσεον ἄρρηκτον, σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι
ἐκρέμω, ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον, λῦσαι δ' οὐκ ἐδύναντο.

Non memor es cum te de summo pensilem Olympo
Demisi, utque pedes geminas grave pondus ad imos
Appendi incudes, manibusque tenacia vincla
Ex auro injeci: aeris tu in nubibus alte
Pendebas, fremuere Dii per ahenea cœli
Templa indignantes, neque te dissolvere quisquam Evaluit.

DE MALLEO. CAP. IV.

Incudi Malleus, ut diximus, non indecenter adjungitur: de quo quidem apud Ægyptios nihil habetur, apud Divinarum literarum authores multa reperiuntur.

MALORUM IRRITAMENTUM. CAP. V.

Hic potuit adjici illud Origenis Theologi in Hieremiam, Inter malleum & incudē, de iis, ait ille, qui anxietatib. & ingentib. malis premuntur. Malleus figura Zabuli.

Videtur vero Malleus pro malorum irritamento accipi, arma siquidem, pugiones, cuspides, & cultros malleus excudit, unde mala tot in mortales oboriuntur. Eo etiam fiunt tubæ ductiles, per quarum clangorem animemur in bellum. Eo franguntur opera, & quæ solida sunt conteruntur. Quare nonnulli Divinarum literarum interpretes Zabulum per mallei figuram intelligunt, à quo malæ omnes procedunt cogitationes, pravaque consilia, & bonorum operum perturbationes. Hunc malleum ἱερογλυφικῶς universæ terræ confractum contritumque intelligit Hieremias adventu Christi, subindeque confringi quotiescunque pravis posthabitis operibus, ad rectam vivendi rationem convertimur. Unde ait Apostolus: *Deus autem conterat Satanam sub pedibus vestris quam ocyssime.* Sed super hoc plura legas homilia tertia in Hieremiam apud Adamantium. Zabuli vero

nomen, quo Theologi veteres plurimum utuntur, idem est quod Diabolus, uti Zacynthus per resolutionem Diacynthus. Theocritus, καλὰ πόλις ἁ Διάκυνθος, quod & alibi notavimus. A

DE SISTRO. Cap. VI.

Æneid. l. 8. SIstrum in Cleopatræ manu Virgilius statuit. Idem in Isidis sacerdotumque & Regum aliorum manibus spectatur, mysticum quidem instrumentum, sed quo crepitum admodum sonorum prociebant, de quo apud Maronem legas:

Regina in mediis patrio vocat agmina sistro.

Interpretes quidem situlam & sistrum Niliaci accessus & recessus hieroglyphica fuisse dicunt. Sed enim necesse est hoc altius atque diffusius explicare.

RERUM VICISSITUDO. Cap. VII.

Eleganter ejus forma erat autem musi. ũ instrumentũ cornu recurvũ, quo Ægyptii in Isidis sacrũ usi, argutum & sonorum, dum percutitur. Sistri forma ex Plutarch.

SIstrum itaque, cujus usus totus erat in motu, eam rerum vicissitudinem, quam juniores Alterationem vocant, continuumque formandi deformandique motum indicabat: nam ejus quassatio assiduum rerum motum ostendebat. Cæterum quia quæri solitum à plerisque, sistri species quænam esset, pro re fecerim, si priusquam partium ejus significata tractare aggrediamur, formam instrumenti ejus à Plutarcho traditam descripsero. Erat sistri species orbicularis, & æque cava, in cujus circumferentia mobilia quatuor veluti tintinnabula appendebantur. Portio siquidem ea, quæ generationi corruptionique obnoxia est lunari subjicitur globo, infra quem omnia commutantur, alternantque vices variabilis ævi: quippe quæ sint ex elementis quatuor, igne, terra, aqua, & aere conflata, & in hanc vel illam speciem conformata. In apside vero, summo verticis loco, felem effingebant, quæ faciem humanam haberet: infra vero sub mortalibus illis orbiculis, hinc Isidis, inde Nephthyos effigiem: quibus quidem figuris ortum & obitum indicabant, cujusmodi sunt elementorum quas vocant alterationes & motus. Quid vero sibi felis vellet, suo commentario dictum, ut scilicet Lunæ symbolum esset: quod animal id temperaturam cum Luna perquam similem habeat, sive coloris varietatem, sive astum, sive nocturnam potius quam diurnam exercitationem, sive procacem admodum salacitatem consideremus. Quid vero illud quod ajunt felem unum primo partu XXIX. edere, secundo duos, ac singulis ita vicibus usque ad septenos unum addere, ut tot deniq; tota vita pariat natos, quot in Luna dies connumerantur? Jam vero pupillarum incrementa decrementaque pari cum Luna consensu omnibus innotescunt. Humana vero facies nihil aliud sibi volebat, ait Plutarchus, nisi ut intelligeremus animal id peritiam & rationem mutationum, quæ lunari globo accidunt, habere, quando uni homini per rationem intelligere datum est. B C

DE TRIDENTE. Cap. VIII.

EX sistri figura igitur elementarem omnem plagam intelligimus: ex incude, terram & mare. Si vero quis mare tantum hieroglyphice signare voluerit, habebit ex numis unde figuram sibi desumat. D

MARE. Cap. IX.

Sed & pro triplici ejusdem potestate, aut triplici aquarum gustu. Nat. Com in Neptuno.

IN promptu siquidem est tridens, qui in Neptuni manu positus, symbolum, uti Plutarchus ait, erat tertiæ regionis ab igne: qua de causa ita & Amphitriten & Tritonas appellant. In numis sane passim pro symbolo Maris ponitur, ut multis est locis cernere.

TROEZENII. Cap. X.

ALiquot vero numi tridentis nota signati, Trœzeniorum indicant rempublicam. Siquidem cum illi Neptunum religiosissime colerent, hieroglyphicum tridentis in numis cultus sui testimonium imprimebant, autor Plutarchus idem. Et ποσειδωνιάς aliquando Trœzen ipsa dicta, hoc est, Neptunia, ut apud Stephanum habetur: tametsi ea sit olim aliis atque aliis nominibus appellata,

lata, quippe nunc Aphrodisias, nunc Soroniam, nunc Apollonias, & Anthanis. Peloponnesiacam autem hic intelligo: nam alia est omnino Trœzen juxta Massiliam, quæ pertinet ad Italiam, à qua provincia etiam ipsa Trœzenis olim nuncupata. Sed, ut ad priorem revertamur, Pausanias Palladem & Neptunum de regione ea certamen iniisse tradit: pugnam Jovis sententia diremptam, qui regionem communem utriq; eorum esse sanxerit: eaque de causa Palladem apud ipsos πολιάδα ϗ σθυνιάδα nuncupatam, Neptunum vero βασιλέα, esseq; in eorum numis una parte tridentem, in altera autem Palladis ipsius caput.

MANTINEA. CAP. XI.

IN Mantineensium etiam scutis tridens signatus erat, quare ejus urbis civis per gestamen id cognoscebatur, ut est apud Pindarum.

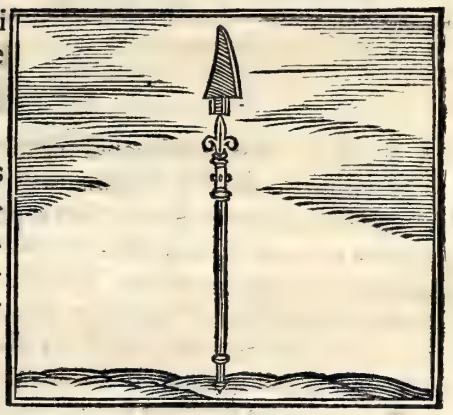
LEGIO VIGESIMA. CAP. XII.

SPectare est Brixæ antiquo in monumento tridentem in insignium quorundam militarium medio positum, in candelabri quodammodo speciem figuratum, supra quem literæ sunt. LEG. XX. Inscriptio est, quæ Lucium Antonium Fa. Quadratum in torquibus & armilius à Tito Cæsare bis donatum indicet.

DE ARATRO. CAP. XIII.

TAnta fuit olim agriculturæ reverentia, tantusque honos illi semper habitus, ut veteres sceptra Regia in Aratri formam effigiarent, quo & ipsi quoque Sacerdotes perinde ac Reges utebantur.

SCEPTRUM REGIUM.

DEMOLITIO. CAP. XIV.

CIrcumducendi vero aratri observatio non in condendis tantum urbibus reperitur, verum etiam in evertendis delendisque. Quare illud apud Modestinum Digest. lib. VII. tit. *Quibus modis &c.* observandum, *Aratro in civitatem inducto, civitas esse desinit*, ut passa est Carthago. Eoque spectat Horatianum illud primo Carminum.

> *Imprimeretque muris*
> *Hostile aratrum exercitus insolens.*

Et secunda Philippica M. Tullius: *Ut vexillum videres, & aratrum circumduceres, cujus quidem vomere portam Capuæ penè perstrinxisti.*

AGRICULTURA. CAP. XV.

NImirum etiam est aratrum agriculturæ frumentariique proventus, signum, ut in numo argenteo cernere est, cujus inscriptio est ab occipitio, SCIPIO IMP. cujus caput Elephantino est insigne capite, quod dubio procul Africanum signat: inferne aratrum pulcherrimè factum. Ante faciem spica, inde literæ, Q. METELLUS. Ab altera facie sigillum nudum, cujus dextera innititur femori, læna supra magnam spicam toto brachio exporrigitur: literæ hinc, REG. F. inde, EPIUS. De frumentaria vero Africæ feracitate alibi sæpe dictum. Quod vero Prophetæ olim dixerunt, *Ex Sion procedet lex, & verbum Domini de Hierusalem, corrigetq; vim magnam populorum, ut concidant gladios suos in aratra, frameas suas in falces*, Irenæus lib. in Valentinum quarto, pacificum Christi dogma præmonstrasse tradit. Christiana igitur institutio ad pacem, ad concordiam, ad unanimitatem comparata est. At quo nos decidimus? quæ nobis tempora destinata sunt? quibus quæ plurima tam publice quam privatim Christianis accidant mala, non aliunde sint, quam & ipsis Christianis.

Scipionis Africani numus.

Pacis omine enim Christus salutat suos, nihil illis præter pacē donat & relinquit: eam Christo nato canunt Angeli.

Aratrum in sacris quid.

DE FLAGELLO.

AUGUSTUS MENSIS. CAP. XVI.

Juniorum inventum est, per flagella duo frumentaria in transversum alterius alterum posita, Augustum mensem indicare, quod eo potissimum tempore tritura peragatur, inter messem scilicet & vindemiam, nisi hoc fiat, agricolis vix quod agant, habentibus. Sed enim cum non eadem sit regionibus omnibus triturandi ratio, hieroglyphicum hoc iis tantum inserviet, quibus id instrumenti usui est.

IMPERIUM. CAP. XVII.

ID receptius apud veteres est, ut per flagellum imperium significetur, quod sæpe in Consularibus numis cusum observes. Quinetiam in conjecturali disciplina nihil ab hoc diversum notat, quod vel ipsius M. Tullii Ciceronis somnio satis innotuit, cum is C. Cæsarem in Capitolium prosecutus, Augusto viso affirmavit ipsum esse, cujus imago sibi secundum quietem observata, cœlitus aurea catena demissa, cui Jupiter flagellum obtulisset.

Plutarchus in Cic. vita, & Suet. in Augusto cap. 94.

TOLERANTIA. CAP. XVIII.

EST & tolerantiæ symbolum per se manifestum satis flagellum ipsum, quo uno signo Laconum patientia verberibus tolerandis assueta, clara & illustris habebatur. De qua Tertullianus: *Certe Laconum flagella, sub oculis etiam hortantium propinquorum acerbata, tantum honorem tolerantiæ domui conferunt, quantum sanguinis fuderint.*

DE FRÆNO.

REX. CAP. XIX.

AB officio vero gubernandi regendique, habenæ quoque in Regis significatum veniunt. Hinc frænum nonnulli in fortunæ manu statuunt. Hinc plerisque locis eadem clavum tenet navigii gubernaculum. Sed habenas tenere, pro regere, passim apud autores usurpatum. Quia vero funem ex corio primum fuisse constat, ut naves apud Homerum σρεπτοῖσι βόεσσι ligantur, funes interdum habenas vocitari comperias. Et nostri Bellunenses, toto agro, validissimos funes ex crudo corio in ligulas longas secto, in tricasque mox arcte complicato conficiunt, quos etiam rusticorum vulgus funes appellitat. Quin & Virgil. vetustatis amor dixit, *classique immittit habenas*, cum funes intelligeret velo regendo aptos, ut Cælius Urbanus antiquus Grammaticus interpretatur. Quamquam eruditissimi nostro tempore sint, qui eo loco habenas metaphoricè pro clavo positas arbitrentur.

Et laxare habenas prosistere vim dominandi &, Μὴ ἄπεδζ ἢ νέων παιδίον ἄπειρον, Imp.tus non tractet habenas, id est regimen. Æneid. l. 5.

TEMPERANTIA. CAP. XX.

EAdem porro ratione qua clavus in navi moderationem significat, frænum tum moderationem, tum quam Theologi nostri temperantiam appellant, significare dicunt: Nam quod temo navibus, in Equis frænum est. Jocatur in hanc sententiam Plautus, Rudente, navem pro Equo intelligens, ubi Sacerdos ad puellas ejectas ait: *Nempe Equo ligneo per undas cæruleas estis vectæ.* Camus & frænum idem sunt, quamvis camus ad inflectendam cervicem comparatur, frænum ad oris, ac perinde totius corporis regimen. Horum significatum est, malarum incitationum coërcitio, ut exponunt Theologi eo loco, *In camo & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Dicitur autem κάμος ab inflexione παρὰ τὸ κάμπτω, quod domare est. Hujusmodi enim fræni genere desultores utuntur ad pullorum cervices intactas edomandas. Nemeseos porro signum ab antiquis celebratum, insigne cubiti mensura manu prætenta, neque non fræno, in hunc scilicet modum:

Ἡ Νέμεσις παραλέγει τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.

Hinc Philostr. in Antæ. ἐμβέβληκε τε ἡνίαν τῷ θυμῷ frænum injecit, pro moderatus est iram. Camus & frænum. Psalmo. 32.

De

A De qua ita nos:

Una manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serva hæc admonet, os cohibe.

DE TURBINE PUERILI. CAP. XXI.

HAbenarum mentio turbinem in memoriam attraxit, quia turbinis concitatio ab habena est. De hoc autem Græci Latiniq; potius quam Ægyptii, quantum investigare potui, meminerunt. Quoniam vero clari admodum viri similitudinem à rhombo, qui turben est, desumpsere, quid in eo lateat hieroglyphicum, exponere visum est operæ pretium.

VEHEMENS MENTIS AGITATIO. CAP. XXII.

EST autem rhombus, ut hinc exordiamur, lignum buxeum, vel ex solidiore aliqua arbore tornatum, plana lataque primum basi, cono sensim in angustum abeunte cujus apex clavo armatur ferreo. Usus ejus in puerilibus ludis cum antiquissimus fuerit, Florentini, apud quos plurimum exercetur, eum vulgo *Palæon* appellant, vocabulo ipso vetustatem indicante. Implicatur is à cuspide prælongo loro, atque ita ludo puerili, quanta vi fieri potest excussus, basi superne cuspide inferne versa solo alliditur: dum vero ab intorto se loro explicat, in raptissimam concitatur vertiginem, atque ita volubiliter rotatus, spatiis ampliter curvatis hac illac fertur: pueri superinstantes flagello illum exagitant, acrique intorta plaga impetum vehementiorem adjiciunt: Turben hic à Tibullo, à Marone autem turbo, ut Sosipater Charisius observavit, dicitur. Ob eam igitur concitatissimam vertiginem agitationemque, Poëtæ mentis volubilitatem, quæ nullo possit loco consistere, ratione ve separari, quod plurimum in furore accidit, expressere. Atque ita Tibullus amatorio furore exagitatus, de se dicit:

Rhombus quid. Galli, une pirouete, une trompe.

B

Namq; agor ut per plana citus solet verbere turbo,
Quem celer assueta versat ab arte puer.

Ludum hunc Maro dilucidius pinxit, ubi correptam furiis Amatam Reginam nusquam consistere posse, ita luculenter ostendit, ut versus hi, vel decies repetiti, nullius umquam tædio recitentur:

Æn. lib. 7.

C

Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent: ille actus habena
Curvatis fertur spatiis, super inscia turba
Impubesq; manus mirata volubile buxum
Dant animos plagæ. Non cursu segnior ille
Per medias urbes agitur, populosq; feroces.

Quoniam vero inter furoris species quinque à Platone memoratas, amatorius locum obtinet, rhombum Magi alliciendis amatoribus aptum veneficiis adhibuere: de quo apud Theocritum, Pharmaceutria.

D

DE COLU ET FUSO. CAP. XXIII.

NEque quidem in mystico hoc scribendi genere contemnendæ sunt colus & fusus, cum ex iis antiquissima quædam referantur significata.

FATUM. CAP. XXIV.

PEr colum autem & fusum significari fatum, longe manifestius est, quam ulla debeat commentatione ulterius explicari: plena siquidem sunt Poëtarum volumina, fatum ipsum per flumina, per fusum, per colum, per fila ubique significantium. Tres vero Parcas illas hujus negotii arbitras, qua de causa vetustas finxerit, Platonem latissimè interpretatum alibi diximus. Tres autem illas esse, quarum una colum sustineat altera neat, tertia adactis in fila forficibus modo hæc, modo illa occet; ita rebus quotquot in mundo sunt, ortum, auctum, interitum esse proprium, ignorare neminem

Plato lib. 12 de Republ. Parcarum pictura.

Vulgatus est hic versus: Clotho tenet stamen, Lachesis trahit, Atropos occat.

nem crediderim. Si vero tabulæ hujus seriem quis delineari sibi cupierit, ita picturam digeramus, ut Clotho vestem induta versicolorem, cum corona septem stellis insignita colum teneat ingentem admodum. Lachesis veste passim stellata in signis, in pendentium magno numero fusorum fila immissis, modo hunc, modo illum torquere videatur, utraq; palma ad torturam composita Atropos atrata insultet filis forfice detruncandis. Fusi solo passim jaceant, alii modico, alii plurimo obvoluti stamine. Fila variis sint picta coloribus. Minimè vero dissimulanda sunt, quæ filo super ex Divinis literis tradit Hesichius: subtegmen qui idem mortalium intentionem indicare, stamen vero Dei nutum, utpote firmius, eaq; gratia quæ stabilis atque incommutabilis in nobis permanet, quæ nostræ intentionis subtegmen admittit, ut boni operis indumentum contexatur.

NUPTIÆ. CAP. XXV.

Quod vero colus & Fusus novam nuptam indicet, aliquis forte dubitarit. Sciendum autem id inde sumptum boni ominis causa, quod C. Cæciliæ, quo alio nomine Tanaquil Tarquinii Prisci uxor fuit, lana cum colu & fuso in templo M. Anci diutissime adservata perdurarit, cujus rei mentionem facit Varro. Et quoniam res Tanaquili feliciter cessit, institutum ut nubentes virgines comitaretur colus corrupta, & fusus cum stamine. Hinc gratulari libet antiquitati patriæ meæ: ubi toto territorio adhuc hujusmodi observatur, ut postero die quo nova nupta traducta fuerit, mane præsto sint domestici conjunctiores sponso, cum colu & fuso, quos novæ nuptæ offerant, armaq; alia quibus opus aliquod domesticum fieri soleat: quamquam vulgus interpretatur id ea de causa fieri, quasi subinnuere velint, hesternum quidem diem & genialem & festum fuisse, postero autem ad officia muliebria redeundum. Nam & alibi de olla meminimus, quam nova nupta postero à nuptiis die jubebatur à socru petere, quam illa peracerbe conviciis etiam superadditis abnegaret. Sedenim tam pervulgatus de colo fusoque mos antiquitatem illam sapere mihi videtur.

Colus & fusus novæ nuptis dantur, & quare. Bellunensiũ mos in solennibus novarum nuptarum.

PAULATIM QUID EFFECTUM. CAP. XXVI.

SEparatim autem per fusum glomo obvolutum, sunt qui paulatim quid effectum intelligant, quod apud veteres nusquam inveni. Nam fila ipsa dum nentur, paulatim coëunt, sensimque torquentur, & ex molli vellere linove per patientissimam contationem in eam soliditatem ac firmitudinem, quæ operibus faciendis apta sit & idonea, coalescunt.

MORS. CAP. XXVII.

An quod Jovis & Themidis filiæ perhibentur. λαγχάνω, sortior, quia omniũ sortes moderatur: Atropos qui mutari aut verti nequitur: Clotho, quod omnia coordinet.

AT colus atque pensa tantum, staminibus abruptis, mortis habere significationem tradunt, vulgata quam citavimus Parcarum fabula, quarum munus esse diximus, suum unicuiq; rei finem præscribere: inde etiam ficto nomine, quod, ubi fatalis advenerit dies, nemini parcant. De vi autem earum, quam ἀμιτάστροφον esse dicit Plato, nos inconvertibilem dicere possumus, quoq; pacto non circa stabilem corporis sanitatem tantum, verum etiam ad animos in legum cultum & observantiam inducendos munus exerceant suum, quin legibus & sanctionibus firmam præstent incolumitatem, duodecimo Legum libro circa finem Plato disserit, ibidemq; interpretes de fixarum stellarum orbe multa. Lachesin quippe firmamentum esse (ut superiorem fabulam apertius interpretemur)

temur) in cujus ſtellis vires ſorteſque inferiorum omnium contineantur. Clotho vero Planetarum cœtum, in evolvendis rerum ſortibus firmamento ſubminiſtrantem. Atropon denique Saturnum, qui ſtabilitate ſua eductas in effectum ſortes immutabiliter confirmet: quæ quoniam late apud eos diſputantur, à me nunc prætereuntur.

κλώθω, neo, glomero, filum ſcilicet μίτον.

DE LAQUEO. CAP. XXVIII.

HÆc vero Parcarum lina in opus deducta, laqueum neverunt, artificique aſtu compoſuerunt: de quo dicere non fuerit importunum,

AMOR. CAP. XXIX.

LAqueus vel vinculum, nunc rete, nunc decipula quælibet, amorem hieroglyphicè ſignificat, quippe qui artibus his homines convenetur, taciteque aggreſſus incautos in inſidias trahat. Addunt etiam nonnulli hamum, de quo loco ſuo dictum. Quod ad laqueum facit, aliqua ſpe propoſita voluptatis ita decipimur, veluti feras quoque, appoſita eſca, ſpe boni, capere moris eſt. Neminem enim facilius decipias, & arbitrio colligaris tuo, quàm amantem: unde etiam vinculum, & vinciendi, & captivum reddendi, ſignificatum habet.

VENUS. CAP. XXX

IPſi vero Veneri amoris genitrici à vinculo nomen inditum: ſiquidem à viere, quod ligare eſt, dictam ait Varro. Quod vero apud Lacedæmonios Venus cognomento Μορφώ, pedicis circa pedes obvolutis oſtendebatur: nam Tyndarum ferunt conjeciſſe Venerem in vincula, quo filiarum opprobria, quæ impulſu ejus acciderant, ulciſceretur. Sedenim Pauſanias figmentum hoc à vulgi fabula ſommovet, remque eruditius hieroglyphicè interpretatus, ea ſpecie ſignificari tradit, quod debeant mulieres erga viros ſuos in fide firmiter & conſtantur permanere. Noſtri in univerſum caſtitatem & ſobrietatem ita comparandam monuere, ſi tali utamur hieroglyphico, dum ajunt:

Cum Calyptra.

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum.

DIANA. CAP. XXXI.

APud eoſdem Lacedæmonios, Dianæ ſimulacrum, quod Iphigenia & Oreſtes ex Taurica regione detulerunt, vitice colligatum colebatur, nempe quod eam auferentes viticem faſciculo obvolutam occultaverint. Huic quondam homines ſorte ductos immolabant, quod ſacrificii genus Lycurgus in Epheborum ſtagra commutavit, ſimul ut aram Dianæ, quod ipſa oraculo ſibi depoſcere viſa erat, humano ſanguine conſpergeret, ſimul ut plagarum cotemptu fortiorem redderet juventutem.

DIANA STRANGVLATA. CAP. XXXII.

APud Caphyatas Arcadiæ populos, Dianæ ſtrangulatæ ſimulachrum, atq; eidem templum erat. Significabat id non hieroglyphice, ſed hiſtorice, rem ſuper ea geſtam: propterea quod pueri quidam circa templum ludentes funiculum repertum ſimulacri collo injecerunt, ſe Dianam ſuſpendiſſe dicentes, quos Caphyatæ lapidibus obruerunt, oraculo inde moniti eos ſepelire, & ſacra quotannis facere, cum eorum uxores omnes abortivos partus ederent. Author Pauſanias.

FIRMITAS. CAP. XXXIII.

SUum vero [a] ἐνυάλιον Lacedæmonii pedibus vinctum colebant, cujuſmodi vetuſtiſſimam apud eos ſtatuam fuiſſe Pauſanias atteſtatur, ne ſcilicet aliorſum ab urbe ſua ſecederet, ſed in ea firmus ſtabiliſq; permaneret. Cujuſmodi inſania Tyrios etiam vexavit, quo tempore ab Alexandro Macedone obſidebantur: nam

a Martem. Sic Saturn. in compedibus ſiſebatur per annum laneo

Vinculo cujus moris causam reddit Macrob. Satur. lib. 1. c. 6.

nam & Apollinis ipsi sui basin aurea catena religarunt, cum quidam in concionem progressus affirmasset, visum sibi per nocturnam quietem Apollinem dicere, velle se transire ad Alexandrum: post quod vinculum injectum super eum Tyrii Alexandrinum cognominarunt. Sed enim aliorum quoque deorum statuis Plutarchus in Problematis Tyrios vincula solitos injicere, id scilicet indicantes, quod lento gradu in scelerum castigationem ferantur. Et Horatii locum de pœna quæ *claudo incedit pede*, in hanc eandem sententiam Porphyrio interpretatur.

JUNONIUS. CAP. XXXIV.

Milonis statua.

ET ahenea Milonis statua in Olympia fuit, quæ super discum posita vinctis simul pedibus inniti videbatur. Malum autem Punicum sinistra tenebat. Dexteræ digiti recti, & rigentibus similes apparebant, vittaque caput habebat redimitum. Rem ita interpretatus est Philosophus Tyancus, ut Milonem athletam dixerit Junonis Sacerdotem à Crotoniatis institutum, idque mitram & redimiculum indicare. Arborem vero malum Punicam solam in Junonis honorem plantari.

FORTITUDO ATQUE TEMPERANTIA. CAP. XXXV.

Minerva obligata quid.

QUamquam alii eruditionis hieroglyphicæ non ignari, dicunt pedes colligatos, id significare, quod fortissimus is athleta nullius viribus ex eo loco, ubi semel constitisset, dimoveri posset. Malum manu comprehensum, digitorum ejus fortitudinem indicare, quod identidem nullius conatu avelli posset. Porrectionem vero digitorum eodem roboris argumento significasse, quántum illi virium inesset, quod à quoquam vel robustissimo, neque inflecti, neque dimoveri potuerint. Per vittam vero temperantiam hominis ajunt indicari: athletæ enim vires suas ea potissimum ratione custodiebant, quod ab iis, quæ corpus enervant, libidinibus, studiose admodum abstinebant.

MINERVA ARCADICA. CAP. XXXVI

NEque quidem Dianæ tantum simulachrum obligatum erat apud Arcadas, verum etiam Minervæ signum obligato crure ostendebatur. Significabat id vulnus, quod ipsa à Teuthi Arcadum duce acceperat, dum illi suadere, & obstare conaretur, ne Græcorum societatem desereret, quam ipse ob simultatem in Agamemnonem repudiaverat. Teuthis autem apud Arcadas colebatur, & certamen id cum Minerva illi laudi adscribebatur. De stupore vero, & imperitia Arcadum, qui nihil cum Minerva commune aut sociale habuerint, in Quercu, atque etiam in Asino, satis dictum.

SEMEN IN UTERO. CAP. XXXVII.

Notantur quoque à Luciano, in Astrologia, ab Athenæo, lib. 14. & Aristoph. in auribus.

Saturnus alligatus.

Adverbum à Macrobio lib. 1. cap. 5. Saturn.

SAturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solvi ante diem sibi festum mense Decembri: atque inde proverbium, *Deos habere pedes laneos*. Hinc vero significari semen in utero animatum (nam à satu Saturno nomen) in vitam grandescere, ac donec erumpat in lucem, quod decimo fieri mense, & Virgilii & aliorum testimonio, iis quæ recte ferunt, comprobatur, mollibus interim naturæ vinculis detineri. Sunt vero qui referant id ad tempora, quæ certa naturæ lege connexa sunt: vel quod fruges omnes vinculis nodisq; quibusdam alternentur: vel quod in Tartara conjectus, propter loci, in quo versatur, profunditatem, quasi quibusdam ibi vinculis detineatur, ut deportatus. Alii fictum volunt ob motus tarditatem, de quo alibi.

ARTIFICIOSUM OPUS. CAP. XXXVIII.

Hinc artificiosa & ingeniosa Dædala Home-

QUæ vero vincula statuis, quas Dædalus elaborasset, injici solita sunt, id sibi volunt artificiose adeo fuisse fabrefactas, ut abire viderentur: quocirca vinculis compescendæ essent. Meminit hujus

A hujus rei Plato in Menone, *Dædali signa*, inquiens, *ni religata fuerint, abire & fugam arripere: ubi vero revincta sunt, consistere.* Proinde siquis aliquod ejus habeat, & solutum esse sinat, incertam eam esse possessionem, perinde ac si quis servum habeat fugitivum, & I. Politicorum Aristoteles Dædali statuas memorat, quas vulgus moveri, & opus facere dictitasset. Neque desunt qui ligneam Venerem à Dædalo fabricatam autument, quæ argento vivo infuso moveretur. Hinc quotiens opera hujusmodi & pulcherrima & absolutissima esse ostendere voluerimus, si Platonis sententiam approbemus, eorum pedibus, aut quæ opportunior fuerit parti aliquid adalligabimus.

tus, & Pindarus in Olympiis, dixere, & Virgil. Dædalū Circem. Æn. lib. 7. Nimirum Aristoteles l. 1. de Anima, refelles opinionem Democriti.

NEQUITIA. Cap. XXXIX.

IUniorum inceptum esse volunt nonnulli quantivis pretii viri, amorem obligatis oculis pingi: neque id antiquam sapere eruditionem, cum eum ipsi dicant oculatissimum. Plerique tamen veterum, ut Theocritus, Menander, Archilochus, & è nostris præcipuè Virgilius, amori cæcitatem attribuerunt, eum scilicet amorem intelligentes, cui assidua est comes nequitia. Affectum enim in turB pitudinem cœcum esse, nemo non dixerit. Appetentia enim quæ ab oculorum sensu est, intellectum concitat ad voluptatem: ea vero tali orta principio, quæ putat in conspectu esse bona, ea tantum concupiscit, addictaque sensui à contemplatione avertitur, neque sui compos est, ut possit eligere. Impetu igitur raptatur, & in furorem fertur. Furor dubio procul intellectum obcæcat: quique ita affectus est, is *cæco carpitur igni.* Qui vero electionis est compos, auream colit Venerem, nihilque prius curat, quam cæci stimulos avertere amoris: cæci, quia dubio procul affectus ille à sensu rectus, aut exoculatus est, aut ita oculos habet obligatos, ut nec quæ attingunt ad rem, nec sumptus videat. Quod vero sint qui, *Cæco carpitur igni*, exponant, cæco, validiore, quia dixerit Ovidius, *Quoque magis tegitur, tanto magis æstuat ignis*, cur non dixere potius, cæco, intellectus & rationis lumine privato? Id tamen active, quia non videbat omnino Dido quo raperetur, in quantam ærumnarum tragœdiam se præcipitaret. Amat Scyllam Glaucus: Scylla lupis est canibusque succincta, quod meretriciam protervitatem & impudentiam ostendit. Glaucus idem vel cæcus, vel, ut significantius loquamur, luscitiosus, & glaucoma cæcitas Latinis est. Sed cur non C ea etiam de causa laqueum amoris insigne dixerimus, quod ubi quis perdite insanire cœperit, extremo sibi aufugio, & miseriarum liberationi laqueum agnoscat? ut elegantissimus ille monet senariolus:

Amor cæcus quid.

Æn. lib. 4.

Si sapis amentē dicas non Lector amantem.

ἔρωτα παύει λιμὸς εἰ δὲ μὴ, χρόνος.
ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
θεραπεύσει τὸ λοιπὸν ἡ βρόχος.

Lib. 4.

Quod ita Latine reddere possumus:

Fames amorem sedat: hæc si non potest,
Non grande saltem tempus efficit: nisi
Præstare tempus hoc queat, reliqua salus
Est laqueus, aptes quem tibi.

Passim vero Poëtæ amoris retia decantant, quæ statim declinare studeamus. Nam, ut sapientissimè D admonet Lucretius,

Nam vitare plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile est, quam captum retibus ipsis
Exire, & validos Veneris perumpere nodos.

VENATOR. Cap. XL.

SEdenim cum venationis præses Diana fingatur, jure illi & laquei & retia sunt attributa, utpote præcipua venatorum arma. Unde Ps. 90. scriptum. *Libera me de laqueo venantium.* Et 125. canitur: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Ubi animadvertendū est apud Græcos quidem

Arma venantium præcipua.

θηρευόντων legi, quam literam nostri secuti sunt, sed apud Hebræos vocabulum esse, quod ajunt significare Sidonios, populum Judæis semper infestissimum: venatores enim Sidonii, inquit Adamantius. Neque ignoravit hoc Maro noster, apud quem Venus mater Æneæ filio:

Æn. lib. 1.

> —— *Media sese fert obvia sylva,*
> *Virginis os habitumq; gerens & virginis arma* *Spartanæ.*
> *Namq; humeris de more habilem suspenderat arcum*
> *Venatrix, dederatq; comam diffundere ventis,*
> *Nuda genu, nodoq; sinus collecta fluentes.*

Curque hoc venatricis habitu incederet, causam mox infert:

> *Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram*
> *Purpureoq; alte suras vincire cothurno.*

ANNONA. Cap. XLI

Venationis hieroglyphicum.

QUinetiam ipsa venationis locutio aliquid præ se fert hieroglyphicum: siquidem venatio tum victum, tum annonam, & quicquid in humanæ vitæ usum comparatur, significare dicitur. Venatui enim primæ ciborum deliciæ comparatæ. Quare videas locum Psalmographi: *Viduam ejus præcipuè benedicam*, quod in antiquis Græcorum exemplaribus θήραν, non χήραν, legitur, quod venationem significaret: ex qua locutione Theologi omne ciborum genus quod ad pulpamenta comparatur, accipiendum dicunt. Nam & qui Hebraicam lectionem sequuntur, aliquid simile deprehendere, cum pro, *Viduam ejus benedicens benedicam*; *annonam illius*; alii, *præcipuè benedicam*; alii, *amplificabo, copiosissimamq; faciam*, reddiderunt.

DOLI OCCULTI. Cap. XLII.

Hinc in laqueum inducere, & illud Platonis in Sophista, haud facile esse omnes laqueos effugere, id est omnes dolos. Τὰς ἁπάσας ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν.

SEd ut ad laqueum revertamur, id instrumenti occultos dolos & calliditatem, insidiarumq; indicat cogitationes. In occulto enim tendi solent insidiæ, quemadmodum & laquei, & in ejusmodi sententia à fatidico vate Davide positum invenias. Idem alibi mortis laqueum memorat, pro morte per insidias intententata. Nam quod laquei venatoribus adversus feras id insidiæ in hostes præstant. Dubio procul enim ubi in Psalmo legitur, *Laqueum paraverunt* dolos omnino significat Eucherius. Atque alibi in iisdem sacris literis de meretrice legas, vinculum in manibus ejus de vitiis: *Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis jugum ipsorum, ut contrito laqueo liberemur.* Nam hæc quamdiu rupit Samson, inimicos vicit.

DE CATENA.

APERTA VIS. Cap. XLIII.

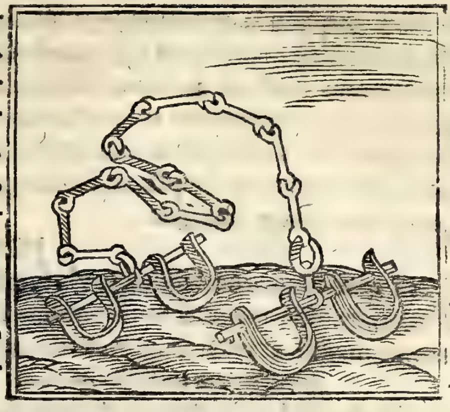
CAtena vero vim apertam significat, quia victis palam catenæ injiciuntur, neque ullam exigunt occultationem.

VITIA. Cap. XLIV.

THeologi nostri veteres catenas vitia significare contendunt: quod vitia se invicem gignere, atque arctissimè complecti consuevere. Nam qui de moribus disputant, necesse ajunt multa illi inesse vitia, in quo vel unum tantum fuerit in conspicuo: usque adeo peccatum esse transire lineam, finivere. Sic è manibus Petri Apostolum principis catenæ ciciderunt: sic illi solvendi jus divinitus attributum. Hoc tamen significato juniores libentius dixere.

CON-

CONJUGIUM. Cap. XLV.

SUnt tamen & maritalis vitæ indicia, propriæque similitudines catenæ, quæ pedibus, quæque manibus injiciuntur. Nam pedicæ vitæ liberioris progressum impediunt, hominemque intra certæ rationis ergastula cohibent, neque licentius evagari permittunt. Manicæ vero sunt negotiorum impedimenta, quibus implicari necesse est familiæ patrem, si rem, liberos, domumque suam recte administratam, institutamque velit.

Hinc Seneca in dialogo affectus & rationis, compedes aureas uxorem formosam vocat, & Horatius amicam formosam, gratam compedem. χρυσαῖ πέδαι:

DE JUGO. Cap. XLVI.

INter vinculorum genera & jugum est, cujus varia omnino sunt significata. Sed quoniam de maritali vinculo quid cœpimus, eidem hoc adjicimus.

PAR COPULA. Cap. XLVII.

Conjux, & conjugium.

PRo vita conjugali, vel ipso nomine rem indicante, honestiori argumento jugum accipi, Ea siquidem est conjugatio & copula maxime maritalis, unde conjugium & vincula jugalia, & parem deniq; conatum, curam, amoremque, & studium in consortibus esse debere indicat, atque hoc est, quod apud eruditos dictum invenias, *Pari jugo.*

Theocritus in Vita de amore mutuo, ἀλλήλους ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, *pariq; jugo sese invicem amabant.*

SUBJUGATIO. Cap. XLVIII.

APud Horatium jugum aheneum, pro violenta subjugatione positum reperias, ut Carm. lib. 1. od. 33.

> *Sit visum Veneri, cui placet impares*
> *Formas atque animos sub juga ahenea*
> *Sævo mittere cum joco.*

Nam & subjugare, militare verbum, & sub jugum mittere, passim apud historiæ scriptores invenias. Erat vero hujusmodi jugi species, ut in Armorum commentario diximus, ad similitudinem Græcæ literæ, duabus scilicet hastis in terra defixis, tertiaque ad summum earum deligata, sub qua victi hostes omnibus armis exuti subeuntes, transire per ignominiam jubebantur.

Jugum militare.

SERVITUS. Cap. XLIX.

INvenias & pro servitute jugum poni, ac perinde pro fatigatione: unde *subdere colla jugo*, pro trahi in servitutem & labores, passim apud Poetas, à Bobus nimirum sumpta metaphora, qui ad hoc junguntur, ut laboribꝰ exerceantur. Hoc significato Assertor noster, qui calicis amaritudinem suis pollicetur, de promptæ voluntatis alacritate loquens, *suave esse jugum suum, & onus leve* profitetur.

Jugum Domini suave.

LEGES. Cap. L.

SUnt qui per ejusmodi dictum leges intelligi putent, quod appellatione jugi legum onus fuerit etiam à Davide nuncupatum. Omnino vero leges pro subjugatione & imperio vicissim à Marone dictum: *Legesq; viris & mœnia ponet.* Nam qui legibus parent, similitudine quadam colla jugo subdere videntur: & qui potentiorum arbitrio subjiciuntur, subire jugum identidem.

Alias mores Æn. l. 1.

PATIENTIA. Cap. LI.

SUnt qui jugum significato patientiæ præferant, quo plurimum insigniri gavisus est Leo X. P. M. Cum enim ab ineunte ætate Virgilianum illud admirari cœpisset, quod solitus sit ille, ut ajunt, dicere, nullam homini virtutem patientia commodiorem esse, eam sententiam ita carmini mox inservit:

Superanda omnis fortuna ferendo est.

Æneid. l. 5. Leonis X. P. M. patientiæ tessera familiaris.

Nullum unquam is opus neque publicum, neque privatum, etiam cum ad Pontificatum evectus esset, faciundum locavit, cui jugorum insignia non apposuerit, cum inscriptione, SUAVE, ut scilicet ad virtutis ejus fructum percipiendum alacrem esse necessariam voluntatem innueret, jugumq; id suave futurum, quod libenti animo toleraretur. At contra nihil tam facile, quin difficile appareat, quod invitus facias. Postea vero, cum is rerum potitus esset, ad insigne id ea accommodata est interpretatio, quæ orta est ex re ipsa, eo scilicet principe justam & clementem, atque adeo suavem humano generi servitutem obtigisse.

JUPITER. CAP. LII.

SEd quid illud, quod ipsius Jovis symbolum est, jugum? Jugare siquidem Jovis inventum esse veteres tradiderunt, & à Jovis nomine Græci ζεῦξαι deduxerunt. Ipsum autem ajunt primum jumenta junxisse, ut ea in frugum satu frugalem nobis operam præstarent. Nam

Ante Jovem nulli subigebant arva coloni.

Nec ignoravit hoc Naso, cum scripsit de Jove ipso:

Georg. l. 1. Ovid. lib. 1. Metamor.

Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo gemuere Juvenci,
Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Jove mundus erat.

DE CLAVO. CAP. LIII.

HAbet quid simile cum jugo, cumque laqueo, clavus, quantum pertinet ad colligationem, applicationem, unionem: quare locus exigit, ut super eo quoque aliquid disseramus.

SISTERE. CAP. LIV.

Sic Horat. Figit adamantinos summis verticibus dira necessitas Clavos. Clavi hieroglyphica. Carm. Ode 35.

CLavus utique sistendi firmandique signum habitus apud antiquos. Et Dea ipsa Necessitas adamantino clavo insignis fingebatur, quæ ubi quid faciundum decrevisset, non licere vel Diis ipsis intercedere, Homerus ait. Hinc apud Horatium Fortunam ipsam, quæ rerum humanarum domina fingitur, semper anteit *sæva Necessitas, sive*, quod in antiquissimis codicibus observavi, *serva Necessitas,*

Clavos trabales & cuneos manu
Gestans ahenea, severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.

Eodem utitur hieroglyphico Tullius in Verrinis, ubi ait: *Et ut hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clavo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit, & de consilii sententia Mamertinis se frumentum non imperasse pronunciat.*

SOSPITAMENTUM CAP. LV.

QUi vero clavus aheneus, nonnumquam & ferreus in postico pariete templi, quod Minervæ dicatum erat, in Capitolio visebatur, præsentanei remedii ad mala quæ impendere viderentur signum habebatur, atque amuletum erat præcipue contra pestilentiam, eoq; vim morbi sisti persuasum fuit. Figebat eum Consul solenni sacro. Et aliquando Dictator solius figendi clavi causa creatus est: quo in albo Cincius Manlius, Cn. Quintilius, & alii nomen habent apud rerum scriptores. Cujusmodi rei adhuc Romæ extat monumentum hoc:

M. HORATIUS CONSUL EX LEGE
TEMPLUM JOVIS OPT. MAX. DEDICAVIT ANNO POST REGES EXACTOS.
A CONSULIBUS POSTEA AD
DICTATORES, QUIA MAJUS IMPERIUM ERAT, SOLENNE CLAVI
FIGENDI TRANSLATUM EST.

ANNUS.

A

ANNUS. CAP. LVI.

ERat & alterius generis clavus, qui Septembribus Idibus figebatur per annos singulos in sacrarum ædium parietibus, ad annorum numerum colligendum, quia parvus tunc erat literarum usus isque clavus annalis appellabatur.

Clavus annalis.

DE CUNEO. CAP. LVII.

COntra vero Cuneus, quæ vel natura sunt solida, vel arte compacta, conglutinata & applicita sunt, discutit atq; dissolvit, discissaque separat, & à clavo totus diversus abit. Ideoque inter instrumenta necessitatis, quæ fortunæ operam suam subministrat, appingitur. Super eo est igitur differendum.

DISSOLUTIO. CAP. LVIII.

B POsito siquidem firmandi signo, quod per clavum indicatur, ubi scilicet fortuna quippiam stabilivisse videatur, cum & ejusdem munus sit, ea quæ firmissima judicentur in humanarum rerum ludibrium dissolvere, loco dimovere, discutere, atque disjicere: additus est ad necessitatis insignia cuneus, qui nimirum, uti dictum, dissolvendi, discindendi, atque separandi symbolum est. Et veluti per clavum firmatum aliquid ostendimus, ita per cuneum, infirmatũ aut loco dimotum indicamus. Additum & ahenea hæc gestari manu, ut vicissitudinis hujus perpetuitas numquam defutura commonstretur: siquidem, ut sæpe alibi docuimus, perpetuitatem indicat æs: propterea quod rubigine non absumitur: ideoque Vegetius probat æreos clavos configendis navibus, quos ferreis anteponit, quod eos tempore & humore celeriter rubigo consumat: illos etiam in fluctibus permanere incolumes manifestum sit.

Hinc Hora. lib. 3. Car. ode 31. Exegi monumentum Ære perennius.

DE UNCO. CAP. LIX.

C QUæ vero de Unco & Plumbo subsequuntur apud Horatium, eandem faciunt sententiam: siquidem unco trahi, quo loco dejecti fuerint, læsæ præsertim majestatis rei, solitum, apud rerum scriptores sæpe legimus: quare congruit uncus cuneo.

Quinetiam forsan ταpa= citati, hinc Pythag. Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν. Quæ sunt unguib. uncis, ne nutrias.

DE PLUMBO. CAP. LX.

PLumbum vero clavo perquam simile est, propterea quod eo infuso, & statuæ, & aliæ operum ædificiorumque moles cohærescunt, & firmitate stabiliuntur: & suapte natura est adeo ponderosum, ut etiam si non ad operis adhibeatur firmitatem, quam difficulter loco dimoveas, per se valeat significare.

HEBETUDO. CAP. LXI.

D ALioqui plumbum hebetudinis indicium est. Nam cum velocissima esse debeat mentis agitatio in eo, qui acutioris ingenii laude commendandus sit, ubi quem tardiorem ad ea excogitanda, consulenda, constituenda, adeunda, peragendave, quæ usu veniunt, inspexerimus, à contatione ipsa, vel ab immobilitate, plumbeum ingenium per cavillum exprobramus. Unde in Tusculanis Cicero: *Ni sane in Physicis plumbei sumus.* Et pro inefficaci & inutili, atque inani sermone plumbeum gladium, aut pugionem, apud eumdem Tullium invenias.

Plumbeum ingenium. Cicero in epistolis ad Atticum. Lib. 4. de finib. bonor. & D. August. libr. 3. contra Julianum.

INIQUITAS, CAP. LXII.

ILlud etiam in Divinis literis observatur, quod iniquitas per plumbum intelligitur. *Iniquitas enim* secundum Zachariæ Prophetæ visum, *super plumbi talentum sedet.* Vetus enim ponderis modus est talen-

talentum. Ideoque Pharaonis exercitus, utpote qui in iniquitate permansit, tanquam plumbum in imas aquas pessum iit, ibique supinus in cavo profundi alveo recubuit, ut ait Adamantius.

DE VECTE. CAP. LXIII.

QUid pondus significaret indicavimus: sed reliquum est instrumentum ponere, quo magna quantumlibet pondera facile moveantur.

ARS NATURÆ VICTRIX. CAP. LXIV.

IS vectis est, per quem, artem humana industria comparatam, quæ naturam longe vincat, indicamus, negotiave perdifficilia minimo conatu confecta. De vecte sane, deq; aliis machinis Antipho Poeta senariolo eo, quem citat Aristoteles in Mechanicis, arte nos ea superare docet, quibus rei natura ipsa repugnare videbatur. Magnas enim rerum moles loco dimovemus adacto vecte, hypomochlio, quem nostri Suppressam vulgo vocant, centri loco summisso, pondera supra omnium, qui rem non inspexe, fidem tollimus: & eorum qui inspexere, sed causam non intellexere, admiratione, huc illuc arbitrio nostro promovemus. Atque hoc est, quod in primis admirabile dicit Philosophus, quod quispiam pondus virium imbecillitate loco movere non potest, id ipsum facile commovere, & hac illacque ducere, adjuncto vectis pondere tam exiguo, si reliquæ molis motæ magnitudinem contempleris.

Vectis usus.

DE CLAVI. CAP. LXV.

PRæstat utrumque clavis, quod & cuneus & clavus: eadem enim aperit & claudit, hoc est, ligat & solvit, & in manu Jani præcipue statuebatur.

PUDOR. CAP. LXVI.

DE qua quidem multa Poetæ nostri. Sed ut figmenta, ubi agitur serio, prætereamus, Fabii Pictoris si modo legitimum est id opusculi, interpretationem afferemus, qui Janum dicit ad pudorem & sanctimoniam, domorum primum valvas, feras & claves excogitasse, ab eoq; januas appellatas: unde claves in simulacris, in beneficii hujus memoriâ gestet.

Januæ unde.

SECURITAS. CAP. LXVII.

ALii dicunt securitatis ejus signum esse, quæ passim eo regnante fuit: domos enim omnium religione ac sanctitate munitas fuisse prædicant. Alii à cludendi aperiendique anni officio, quod munus ejus esse Dei putabant, claves additas arbitrantur: eaque de causa Clusium & Patulcium appellatum. Ad hujus instar Apollo cognomento *θυραῖος*, colebatur apud Græcos, quod ineuntis & exeuntis anni arbiter haberetur. Janum vero eundem esse ac Solem, à multis ubique disputatum.

Apollo θυραῖος. Quin & clavis ad linguam silentium notat. Hinc Æschylus citatus à D. Clemente strom. 5. Ἀλλ' ἔστι κά μοὶ κλεὶς γλώσσῃ φύλαξ. Et nostra profert lingua custodem clavem loquens.

PORTUNUS. CAP. LXVIII.

NEque tamen Janus tantum cum clavibus, verum & Portunus cum clavi figurabatur in manu: nam & portarum Deus esse putabatur.

PARTUS. CAP. LXIX.

ERat etiam olim ritus, ut nuptialibus inter alia clavis quoque mulieribus traderetur. Id ajunt boni ominis causa geri solitum ad partus scilicet facilitatem illis comprecandam. Et hoc significato in sacris literis sæpe invenies, *Vulvam aperire.*

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIRBER XLIX.

DE IIS QUÆ PER LAPIDEM, ET ALIQUOT ÆDIFICIORUM PARTES SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAGNIFICENTISS. VIRUM ALOISIUM CORNELIUM.

CUm mecum reputo, Vir magnificentissime (nulla vero non hora reputo) quantus sit tuus erga me amor, quæ beneficentia semper extiterit, suffundi me verecundia necesse est quod tibi nunquam alia ratione respondere cogitarim, quam redamando, beneficentiæ vero hactenus immemor mihi fuisse videar. Nam quod ad amorem attinet, commune id est cum plurimis; cum tu innumeros alios, imo quotquot semel allocutus fueris, ad te amandum, colendumque, trahas, & jucundissimo suavi naturæ tuæ blandimento novos quotidie amicos pares: adeo singularis est integritas illa tua dubio procul incomparabilis. Sedenim quamvis hoc maximi faciendum sit, longe majoris ponderis apud me est benignitas, qua me semper es tam liberaliter prosecutus: cui si parem referre gratiam non poteram, saltem ejus prædicatione liberarem me à dissimulationis suspicione: quæ merito suboriri poterat, nisi aliquando eam confessus essem. Nunc igitur cum labores meos Ægyptiorum hieroglyphica, qualiacumque sint, publicare constituerim, pro amicorum moribus & ingeniis convenientis materiæ commentaria in hunc & illum distribuere consilium fuit: atque ita hoc de Lapide & fabricis nonnullis tibi deberi existimavi, quando hodie nemo privatorum hominum fabricæ rationem, pulchritudinem & elegantiam te uno melius intellexit, intellectamq; in usum & artem evexit. Quod si digna magnanimitatis tuæ sors fato aliquo tibi obtigisset, ætas nostra nulli veterum in rei tam præclaræ amplificatione cedere judicaretur. Accipies igitur, Lapides meos primam ædificiorum omnium materiam, eosque ita tractabiles, ut vel in aere mansurum opus ædificare possis, quod contra fulminum casus incolume resistat, nullam fluviorum illuviem pertimescat, terræ motus, hiatus, eructationesque omnes, aspernetur: quæ si tibi aliqua parte arriserint, magno ego beneficio affectus mihi videbor, qui multis olim à te commodis acceptis, per nugarum mearum distributionem obligationis illius meæ partem aliquam tibi depensam existimaveris.

DE LAPIDE. CAP. I.

ANtequam ad ædificia aggrediamur, de Lapide prius dicere consentaneum est: non enim quispiam nisi materia prius comparata, fabricare incipit. Sedenim & rudis lapis sua apud antiquitatem omnem habuit significata. Neque forte Romani temere Jovem lapidem jurabant, apud quos futurum erat, ut veræ pietatis fundamentum ex petra solida jacerent. Petra enim erat Christus, de quo paulo inferius dicturi sumus: nunc enim à Gentibus incipere visum est. Multipliciter siquidem apud hos & illos lapis in cultu fuit: ut apud Thraces colebatur saxum, in quo vestigium Herculis impressum esse persuasum habuere. Et Arabes, ut legere est apud Maximum Tyrium, tetragonum colebant lapidem. Apud Romanos lapis alter extra portam Capenam erat, qui cum siccitas temporis frugibus officeret, intra urbem solemni pompa ferebatur, &

Lapidis juramenti præsagium.

1. Cor. 10.

Petra Manalis.

ſtatim pluvia, ut memoriæ proditum eſt, cadebat: propterea que Manalis appellabatur, quod ejus beneficio impetraretur, ut aquæ à cœlo manarent.

PERPETUITAS. Cap. II.

Saxum Capitolii.

Apud eoſdem lapideus Terminus in Capitolio Divinis eſt honoribus celebratus: authoresque ſunt, ſaxum illud fuiſſe, quod Saturnus devorare non potuerit propter magnitudinem, cum Jovem deglutire ſe crederet. Nam vetuſta illa ſuperſtitio omnis comminiſcendis fabulis implicabatur. Caſſiodorus, ut quæ recepta ſunt ponam, meminit aruſpicem interrogatum, quando imperium Romanum caſurum eſſet: reſpondiſſe, quando ſaxum Capitolii cadet: addidiſſeque inſuper ſi eveniret, ut unquam caderet, futurum ut poſt xxx. annorum millia iterum reſurgeret: tanta ejus artis fuit impudentia: niſi aruſpex is per tantæ multitudinis numerum perpetuitatem intellexerit, quam apertius explicuit Maro:

Æneid. l. 1.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono,
Imperium ſine fine dedi.

Atque alibi:

Æneid. l. 9.

Capitoli immobile ſaxum.

Iliad. lib. 2. Serpens in lapidem verſus. Cujus gloria nunquam perit.

Nam & Serpens apud Homerum poſt novem Paſſeres devoratos in lapidem mutatus, ſignificaſſe dicitur, captæ everſæque Trojæ gloriam nullo unquam tempore perituram, ut ſcilicet Calchas atteſtatus erat, ου κλέος ου ποτ' ολεῖται: quamquam ſuper hoc aliter alibi.

FIRMITAS FOEDERUM. Cap. III.

Ut apud Arabes ex Herodoto l. 3. Quibus modis firmabantur fœdera antiquitus. Hinc juramentum per lapidē apud Ciceronem Epiſtola ad Trebatium lib. 7. Et Apulejus libr. de Deo Socratis. Quid igitur jurabo per Jovem lapidem, Romano vetuſtiſſimo ritu.

Sed ut ſignificationes, quod noſtrum eſt inſtitutum, proſequamur, illud omnibus conſtat, lapidem fœderum firmitatis hieroglyphicum fuiſſe, quod teſte lapide apud veteres fœdera ſint firmari ſolita: quæ ut homines rata ſcirent fore, Fecicalis Agnum læva manu, dextera ſilicem retinens, ſi falleret, Jovem cæteroſque precatus Deos, ita ſe mactaret, quemadmodum ipſe Agnum: & ſecundum imprecationem ſaxo caput pecudis elidebat: quæ latius explicata ſunt apud Polybium libro tertio in fœdere cum Carthaginenſibus primum icto, quod æneis tabulis inſcriptum in æde Capitolini Jovis diutiſſime permanſit. Et tale aliquid vii. Epiſtolarum, quas vulgus Familiares vocat, apud Tullium, epiſtola ejus libri prima, ubi de hiſtrione Æſopo loquitur. Erat & juramenti ſpecies per lapidem ſimpliciter, ut Athenienſes jurare ſoliti, quod Ariſtoteles & Philochorus ſubinnuunt: & Demoſthenes contra Cononem, τῶν τε παρόντων καθ' ἕνα ἡμῶν ὄντως τὸν λίθον ἄγοντες, καὶ ἐξορκοῦντες. Id quod ſacratiſſimum intra ſe continet veræ divinitatis arcanum: nam apud Hebræos, Ab, pater: Ben, filius: Aben, lapis. Hic vero lapis ille eſt, ſi myſticum ſenſum introſpicias, quem non temere Propheta memorat, & Petrus principibus populi & ſenioribus objectat, quod eum reprobaverint ædificantes, atque mox conſtitutus fuerit in anguli caput.

FIRMA PROSPERITAS. Cap. IV.

Non præteribo illud lapidem è cœlo lapſum feliciſſimi, conſtantiſque ſucceſſus in gerendis rebus aliquando fuiſſe ſignum: ut qui ad Ægos flumen viſendæ magnitudinis è cœlo delatus traditur paulo antequam Lyſander anguſtiſſimo temporis ſpatio, tam magna, tam continua felicitate, tam glorioſe faceret adverſus Athenienſes. Quamvis pernicioſum augurium Ariſtotimo Ælienſium tyranno [illegible] ſaxum è ſublimi loco ab Aquila demiſſum in eam tecti partem, ſub qua tyrannus cum uxore cœnam, quæ inſtruebatur, opperiebantur: nam paulo poſt ab Hellanico & aliis civibus fœdiſſime trucidatus eſt.

PIETATIS NOSTRÆ STABILITAS. Cap. V.

Sed quod ad ſaxum ab ea volucre demiſſum facit, in Aquilæ Commentario ſtatutam firmiter ſedem per Lapidem in nido ab ea alite poſitum ſignificari docuimus: quippe & cujuſmodi ille lapis eſſet,

A esset, quæque ex eo utilitates habentur, antiquorum secuti opiniones, commemoravimus. Ut vero nunc Ægyptiorum commentum magis approbemus, quidnam aliud Petra quam firmamentum & stabilitatem affert? Unde Psalmo xxx. qui apud Hebræos xxxi. est, habetur: *Quia petra mea, & munitio mea*, quippe veluti arx in rupe sita, & turribus munita. In vulgatis, *robur* legitur; interpretes alii *fortitudo mea*: Romanus *firmamentum* habet. Nam cum nos passim Christum Assertorem nostrum petræ nomine accipi legamus, per petram nimirum pietatis nostræ stabilimentum intelligimus, super qua Ecclesiam ipse suam ædificaverit, quod vere sit divinitus decantatum passim, *Capitoli immobile saxum*. Romano enim Pontifici hæc promissa sunt, quippe Petro, qui Romæ (nemo hoc inficiari, nisi imperitus ausit) sedem fixit: cui, ut Evangelia testantur, potestas data est in orbem universum: quem locum etiam Theophylactus diligenter examinans: *Non unius*, inquit, *Ecclesiæ, non unius provinciæ imperium est Petro & successoribus ejus demandatum*, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης, *sed universi*, ait, *terrarum orbis*. Ad hanc sententiam facit Nabuchodonosoris somniū, quem ναυοκοδρόσορον appellat Strabo, qui per quietem imaginatus est, se statuam cernere visendæ magnitudinis, cujus caput aureū

Æn. lib. 9.

Daniel. 2.

B esset, humeri & brachia argentea, ex ære venter, & femora: crura & pedes ferrei, luto ferruminati: ac saxum mox ingens, impulsore nullo, repente jugo montis avulsum in statuam procubuisse, eamq; in cursu ejus prostratam & attritam in pulverem abiisse, qui ventorum mox flatu dissipatus est: saxum mox adeo crevisse, ut totam sua magnitudine terram occuparet. Cujus quidem ita conspecta statuæ significatum Daniel, qui & Azarias, Propheta potius quam conjector, ita explicavit, ut per caput aureum diceret Assyrium regnum demonstrari. Brachia & humeros argenteos, duos esse Reges, qui Imperium illud eversuri essent, atque horum alterum æramento similem, moturum ab Occidente in hujusmodi regni perniciem & eversionem: Mox rerum summam ferreum excepturum, lateq; omnia obtenturum. Alii post rem gestam faciliore conjectura, imo animadversione potius oblata, ex subsecuto rerum eventu ita statuæ rationem accepere, ut dicerent aureum illud caput Assyrium quidem regnum significasse, quod primum omnium fuit in terris constitutum. Sed per argentea brachia, hinc Arbacem Medum, illinc Cyrum intelligunt, quorum alter, Assyrio sublato Imperio, regnum Medicum, alter Persicum constituerit. Per ventrem & femora ahenea, Alexandrum Macedonem, qui

Somnii Nabuchodonosoris explicatio.

C rubicundo colore fuit, significari, qui ab Occasu Profectus Orientem subegit: cujus regnum post ejus mortem à successoribus, quos per femora possis intelligere, scissum est. Per ferreos pedes Romanos interpretantur, qui magis adhuc Occidui quam Macedones fuere, Macedonumque opibus eversis, late sunt terris omnibus dominati. Hæc quidem illi tam vere, quam etiam ingeniose, omnibus dubio procul approbanda protulere.

CHRISTUS. Cap. VI.

SEd quod ad saxum pertinet, neque hi exequuntur, neque Josephus explicare voluit, consulto se interpretamentum illud præterire silentio professus: quoniam ex historica lege, præterita scriberet, non futura. Quod quidem homo Judæus ideo mihi videtur subticuisse, ne quæ de Christo subsecutura manifeste conspicere poterat, prodere cogeretur. Cui enim dubium sit, per saxum illud, quod universam statuam, atque adeo totum uniuscujusque statuæ cultum sustulit atque dissipavit, Christianam intelligi pietatem, cujus sonus, pervulgata quippe doctrina, in omnem terram esset exiturus, Pontificemque summum Petrum, & successores, non uni tantum provinciæ impetraturum,

Amplior somnii Nabuchodonosoris, & sacræ historiæ expositio.

D sed ut Theophylacti verba repetamus, universo terrarum orbi leges & salutifera præcepta præscripturum? quod etiam tradit Cyprianus lib. contra Judæos altero, cap. 15. 16. 17. Quod vero dictum est à Daniele lapidem sine ullius manibus impulsum, id porro eo spectare ait Hesychius Hierosolymitanus, quod sine congressu viri & mulieris conceptus ejus processit & partus. Ita alibi: *Quod si altare lapideū feceris mihi, non excitabitis illud de sectis lapidibus: si enim cultrū admoveris ei, polluetur*: neque enim, secta, neq; dolata est Christi caro ab ulla hominis manu. Apud Esai. quoque celebre est, Christum hieroglyphice per lapidem intelligi, ut eo loco, *Ecce ego mitto in fundamenta Sion lapidem pretiosum, electum, summum, angularem honorificum*: quæ omnia agnoscit & Petrus epistola prima, addito, *futurum ut qui crediderit in eum, minime sit aberraturus*. Ipsa ad Esaiæ verba ait Irenæus, uti non ex volūtate viri, sed ex voluntate Dei adventum ejus, qui secundum hominē est, intelligamus. Nam & quod

Christi adventus.

Exod. c. 20. vers. 2. 5.

Esaiæ 28.

Cap. 2.

Daniel lapidem sine manibus excisum ait, hoc idem significat: id enim sine manibus est, quod non operantibus humanis manibus, hoc est, virorum illorum, qui solent lapides cædere, nulla scilicet viri opera ejus in hunc mundum adventus futurus erat: hic enim lapis à terra ex virtute & arte constat Dei. Et apud Hebræos Psalm. 28. primo statim versu: *Clamo ad te Domine, qui petra, arx, & præsidium meum es*, quo scilicet hostes numquam accedere potuerunt. De petra hac Tertullianus, ubi circumcisionem utramque comparat: *Circumcisis*, ait *nobis petrina acie*, id est, Christi præceptis: petra enim Christus, multis modis & figuris prædicatus est.

PRAVARUM COGITATIONUM EXCUSSIO. CAP. VII.

Psal. 137.

Quoniam vero, ut Theologi consentiunt, petra Christus est, animadvertendum in Psalmis, ubi de parvulorum allisione ad petram sermo est, id nobis omnibus ita faciendum, ut scilicet cogitationes, affectuum pravorum plenas, pueriles & fatuas, priusquam adolescant, firmitatemque consequantur, deliberationique adhærescant, esse quamprimum ad Christi petram allidendas, ita sentit Euthymius, idemque prius dixerat Adamantius. Hic ille omnino lapis est, ut sæpe dictum, qui ad Angeli statuitur caput, quem ii reprobaverunt qui usum ejus non agnoverunt. Repudiabant enim eum inter Judæos sacerdotum principes, & ut Samaritanum explodebant, seductoremq;, & novarum rerum authorem criminabantur: cum ecce in ædificii angulum à Deo translatus est, ibiq; positus, & firmiter stabilitus, duos conjunxit parietes: Judæorum unum, eorum, inquam, qui pietatem hanc secuti sunt, & Gentium alterum, qui Baptismum suscepere:

Matth. 18. Psal. 118. Matth. 21. Esaiæ 28. Hinc dictū Aristippi de erudito in theatro spectante ubi non sedet lapis super lapidem, & Plautus in Mercatore stupidissimum lapidem maximum vocat. Matth. c. 3.

SENSUUM EXPERS, CAP. VIII.

PLerumque autem per lapidem expertem sensus hominem intelligimus, unde illud apud Comicum: *Quid stas Lapis?* Et Amaryllis à Theocritiano pastore tota lapis dicitur, quod nullis amiculi, ut idem ait, precibus moveatur. In hanc vero sententiam vir sanctitate ante alios mortales omnes insignis, vatesque summus, clamat in deserto, solitarioque secessu: *Potest Deus è lapidibus istis suscitare filios Abrahamo*: quippe de stupidis, peneque brutis hominibus, qui nihil adhuc divinum sapiunt, propterea que tamquam lapides sine sensu sunt. Nam qui lapides adorabant, lapidibus similes, ut in Psalmo est, evadebant. In Exodi Cantico scribitur: *Vertantur in lapides, donec pertranseat populus tuus, Domine*: quem locum ita interpretatur Adamantius, ut intelligat de gentibus dictum, quas tantisper lapidescere supplicetur, donec pertranseat populus Judæorum, cum illud subsecuturum esset, ut deletis illis, & à Deo recedentibus, gentes lapidem exuturæ essent, proque duro & stupido corde, viventem, sensusque & intelligentiæ participem rationem, per Christum suscepturæ. Nam & Cyprianus epistola libri secundi tertia: Evangelium illud, ex lapidibus excitari filios Abrahæ de gentibus colligi ex Joannis ipsius verbis interpretatur. Græcis quidem, qui lapides totiens in populos mutari fabulantur, ansam dedit vocabulorum vicinitas & similitudo, quibus λᾶς λᾶος, & λᾶας λάαος lapis est, λαός vero populus, cum forte existimarent tam facilem esse mutationē ex lapidibus in populos, quam parvo momento λαός paroxitonus in λαόν oxytonum transire potest. Sed joci satis. Sane apud Esaiam primo supra quinquagesimum capite in hujusmodi similitudinem legas, *Attendite ad petram unde excisi estis*, quod paulo post explicat, *Attendite ad Abraham patrē vestrum* Ut

Exod. 15.

Jocus perv enustus Græcorum.

vero

A vero ad Evangelium redeamus, Eucherius secutus Originem, ipse quoque de insipientibus dictum intelligit, cum præsertim alibi dicant Divinæ literæ, *Auferam cor lapideum de carne vestra.* Irenæus ita suscitari filios Abrahæ ex lapidibus, cum nos à lapidum religione removit, à dirisque & infructuosis cogitationibus transtulit ad potiora, & fidem Abrahæ similem in nobis constituit atque firmavit.

Ezech. 11. & 36.

DE MOLA. CAP. IX.

ET Mola lapis est, unde molares lapides, pro ingenti massa & pondere. Ipsa vero in Divinis literis hieroglyphicum habet suum minime contemnendum.

HUMANÆ VITÆ COMMERCIA. CAP. X.

SUnt enim qui per molam humanæ vitæ commercia significari velint: propterea quod molæ semper duæ: atque alterius altera ita ope indiget, ut singulæ opus nullum faciant: unde amicitiæ nostræ necessitudines appellantur, quod unicuique necesse sit habere amicum, cum quo sua consilia conferat, qui se mutuo adjuvent, & alter alterius officiis sublevetur. Unde recte, *Væ soli*, dictum. Eucherius locum Evangelii, *Duæ molentes in mola*, eo trahit, ut per molas utrumque intelligatur testamentum (utar enim ejus verbis, quæ per annorum millia in disciplinæ nostræ traditione receptissima sunt, & maxime propria) quarum scilicet molarum opera, labore quippe differentium, veteris Testamenti triticum in farinam, quippe pastum Evangelii, convertatur.

Amicitiæ hieroglyphicum. Hinc illud: Amicus magis necessarius, quam ignis & aqua Plut. in l. de Discrimine amici & adulatoris. Recte enim Zenodotus. Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ, Unus vir, nullus vir.

DE ARIS, ÆDIBUSQUE ET JANIS. CAP. XI.

SEd enim ædificationem jam incœpturi, nihil prius quam aras excitare videmus admoneri, ut quod auspicatum esse cupimus, à divum immortalium cultu principium assumat.

DEI SAPIENTIA. CAP. XII.

SI tamen prius id explicuerimus, cur in Divinis Hebræorum literis aquæ de petra prosiliunt: *Petra*, inquit Philo, *firmam Dei sapientiam demonstrat*, unde firma idemtidem exhauritur doctrina. Nam aquæ passim in Divinis literis, ut suo docuimus Commentario, ita pro disciplina accipiũtur, ut apud Ægyptios ros pluvius, id quod etiam de manna pluvio in solitudine affatim redundante possumus interpretari. Sed hæc alibi, nos ad Aram.

PIETAS. CAP. XIII.

EA vero præcipua est aræ significatio, ut nostræ erga Deum pietatis indicium sit, precesque nostras igne, ut veteres opinabantur, internuncio ad Deum deferat. Unde apud Maronem, *Tango aras, mediosque ignes*, dictum, quod inter humanam naturam & cœlestem, ignis medium ita obtineat, ut merito dici possit internuncius. Materiæ autem adhærescit, & in sublime semper fertur, tanquam rerum omnium nostrarum conscius inferiora hæc cœlicolis manifestare videatur. Hinc sacrificiorũ ritus eo tempore, quo naturæ tantum leges observabantur, non temere instituti sunt: & posteaquam clarior illuxit veritas, ignis ita sacris nostris adhibitus, ut si absque igne Deo preces allegemus, vix litare posse nos persuasum habemus. Quod si, ut alibi latius disseruimus, inferiora hæc ulla nos superioribus conciliare possunt, nihil est, quod majore sit cum animo similitudine, utpote qui & lumine pollet & illustrat omnia, ac perinde genios, ac Deum ipsum nobis repræsentare videatur. Quamvis impia improbaque perditorum Anabaptistarum factio tempore hoc, nos ignes modo ritusque sacros omnes in pietatis nostræ signum exhibitos, extinguere, perdereque conentur, sed & etiam bonos mores, ipsumque Dei cultum profanere aggrediantur. Dedicata vero nimirum ara sacrificiis faciendis, & precibus allegãdis, quibus divum animi nobis concilientur. Qui tamen esse apud veteres probatus sacrificandi ritus, pauci admodum prodidere. Deo siquidem Deorum omnium supremo, mente & intellectu solo, sine sermone, sine sono sacrificabant. (Unde Crocodilus, quod elinguis est,

Æn. lib. 12. Non enim sola litabat oratio nisi orans aram manu apprehenderet. Macro. Sat. lib. 3. c. 2. Ignis internuncius hominum & cœlestium.

Divini silentii ratione habita, cultus apud Ægyptios) Spiritibus & beatorum animis laudes adhibebant. Cœlestibus materia constantia, quæ scilicet similitudine aliqua ad eos facere viderentur, ut ignem Solis & hujusmodi pleraque toto hoc hieroglyphicῶn opere perquisita; malis vero dæmonibus, ne nocerent, vel ut eorum impuritas arceretur, libaminibus & nidore carnium faciebant. Cæterum Ægyptii veteres pecudibus aut sanguine præclare Deos semper abhorruerunt, precibus & thure solo contenti. Adegerunt vero eos Ptolomæi sacra Saturni Serapidisq; suscipere, quod facere coacti, fana eorum extra pomœria posuerunt, quibus hostiæ de more mactari debebant. Quamquam illaudato Busiridis exemplo, homines postea immolari occeptum, cum is apud proxima Nilo loca tyrannidem occupasset. Sed quod ad aras & pietatem attinet, in numis T. Ælii Cæsaris Antonini simulachrum est utraq; manu passa, ara apposita, cum inscriptione, PIETAS. Manus porro passæ, ut in Cynocephali Commentario docuimus, adorationem significant. In Hadriani Augusti idem simulachrum eodem habitu, ab cujus uno latere Ciconia adsit de qua loco suo: ab altero ara est corymbis ornata inscriptio, PIETAS AUG. In numo Divæ Augustæ Faustinæ simulachrum est, quod læva pallam sustentat, altera in ignem, qui de pulcherrime facta ara promicat, libamina porrigit, cum inscriptione, PIETAS. Est & ara posita ante signum, in cujus manu patera est libationi parata in numo Lucillæ: inscriptio, PIETAS. Eadem Inscriptione pietas ipsa in Antonini numo dexteram exporrigit passam, læva in subjectam aram libat. Illa porro passa dextera, adorationis, ut alibi loco suo declaravimus, indicium. Supplicationes porro fieri solitæ, aut cum vota facimus, aut cum damnati votis gratias agimus. Hinc aliæ atque aliæ inscriptiones in numis inveniuntur, omnes tamen ad pietatem ipsam referuntur: sive divini numinis auxilium imploremus, sive vota persolvamus. In Juliæ Piæ Felicis Aug. numo signum est læva pallam in ulnam sustollens, dextera in aram porriciens: inscriptio, VOTA PUBLICA. At in Adriani numo cernere est duo simulacra, quorum stat unum ipsius Imperatoris effigie, alterum læva palmæ surculum tenet, dextera pateram offert Principi: inscriptio, ADVENTUI AUG. Est & Domitiani numus cum ara & igne super accenso, cujus inscriptio est, PRINCEPS JUVENTUTIS. Pulcherrima vero omnium, quas viderim, ara est in ipsius Cæsaris Domitiani numis, in quo ansas illas, unde aræ nomen nonnulli volunt, apertissime licet intueri.

Ad verbū à Macro. lib. Sat. 1. c. 7.

Ara in numis plurimorum.

PROFUGIUM. CAP. XIV.

Fuisse vero aras apud veteres, uti etiam nunc sunt sanctioris asyli loco, nulli non exploratum est. Hinc apud Maronem Priamus, omni alia salutis spe abjecta, ad aram confugit, cui dixerat uxor: *Hæc ara tuebitur omneis.* Et M. Tulli dictum pro Roscio Comœdo: *Sicut in aram confugit ad hujus domum.* Et apud Terentium: *Nemo te accusat, Syre; ne tu aram tibi, aut deprecatorem pararis* Et Ovidius de tristibus:

Unica fortunis ara reperta meis.

Nimirum Varro Divinarum libro [illegible] Et clarius l. 3. de nat. Deo. Quod vos cum facere non potestis tanquam in aram confugitis ad Deum.

MISERATIO. CAP. XV.

Apud Athenienses ara peculiaris fuit miserationi sacra, de qua Papinius Poëta, & Lactantius Grammaticus, neque non Apsinis in Rhetoricis, meminere: & Plutarchus libro de Superstitione, ψούξιμον βωμὸν eam appellat. In profugii sane significato Vestam pro ara poni apud Xenophontem invenias rerum Græcarum libro secundo: ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, *Hæc cum Theramenes audisset, ad Vestam sibi profugium paravit.* Et sacrificalis ara Vesta est Polluci, præcipue vero quæ in Prytaneo fuit, ubi inextinctus ignis asservabatur. Et triginta curiarum Vesta collocata apud Dionysium Halicarnasseum antiquitatum secundo. Tale quiddam & apud Tranquillum in Tiberio.

βοιμὸς, θυμιατήριον, Ἑστία ara, acerra, Vesta. Nat. Comes &c. l. 8. c. 19.

XII. JA-

XII. JANI COLONIÆ. Cap. XVI.

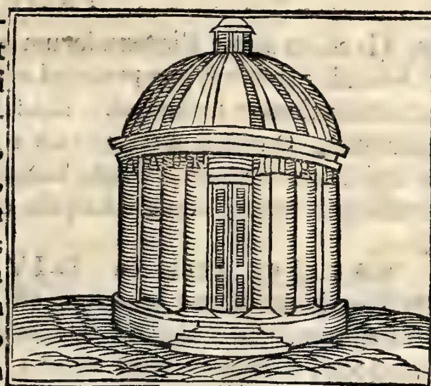
QUod vero XII. Jani simulacro adsculpi solitæ sint, sunt qui ob id factum putent, quod Janus pomœria & aras duodecim Hetruriæ coloniis sacrasset. Alii aras illas XII. ad mensium numerum dedicatas ajunt, quod Janus pro anni tempore sit Romanorum religione pingi solitus. Nam de CCCLXV. diebus, quos gestu manuum referre, alibi disseruimus.

TERRA. Cap. XVII.

ROtundam ædem Vestæ Numa Pompilius Romanorum Rex consecrasse fertur: quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit. Eam ad pilæ formam esse, ut sui simili templo Dea coleretur. Pro eorum vero sententia, qui per Vestam nil aliud quam puram flammam intelligebant, de strogilari lapide, qui Deam figuræ similitudine referret, alibi diximus.

A Plutar: Decad. 8. probl. Sympos. additq; mensas antiquorum rotundas Vestas dictas.

MUNDUS. Cap. XVIII.

ET mundo ædem veteres ea, qua conspicitur forma, posuerunt, Mundumq; eam appellavere, ab eo mundo, inquit Cato in commentariis Juris civilis, quem Festus citat, qui supra & infra nos est. Ejus inferiorem partem veluti Diis manibus consecratam clausam omni tempore custodiebant, neque nisi ter in anno patefaciebant, ut ait Atteius Capito, quippe diebus his, prostridie Volcanalia, & ante diem sextum Idus Novembris, & ante diem tertium Non. Octobris: quos dies, ait Festus, etiam religiosos judicaverunt: propterea quod eo tempore, quæ occulta & abdita religionis deorum Manium essent, veluti in lucem adducerentur, & nihil eo tempore in Republ. geri voluere. Itaque per eos dies non cum hoste manus conserebant, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in Republica, nisi quod ultima necessitas admittebat, administrabatur. Volcanalia autem antiqua monumenta in Circo Flaminio X. Cal. Sept. celebrare solita comperimus. In aliis, Fer. Volca. N. X. Calend. Junias. Ibique N. litera diem nefastum notat, apud Ovidium Tubilustria Volcano XIII. Calend. Jun.

Volcanalia

DII OMNES. Cap. XIX.

OMnibus vero Diis, Agrippa templum rotundo ambitu Romæ dedicavit, eaque de causa Pantheon appellavit: in quod quidem minus quam in alia veterum monumenta sævit ipsa vetustatis injuria: idque nunc Virgini Deiparæ dedicatum, magno mortalium concursu invisitur, & ab ea, qua factum est forma nomen habet. Sane Augustus Cæsar, qui templum id excitavit, licet Agrippæ inscribi dedicatione ipsa voluerit, nulla commodiosi forma deos omnes complecti poterat, quam orbiculari: de qua quoniam alibi dicturi sumus, ulterius nunc de figura hujusmodi loqui supersedebimus: si tamen id dixero, Aristotelis dictum esse, veteres gavisos diis templa rotunda specie dedicare, cujusmodi sane multa Romæ superesse adhuc, vel magna ex parte diruta, vel nostræ pietatis diis instaurata conspeximus.

Pantheon Romæ templum hodie la Rotonda.

JANUS. Cap. XX.

JAno contra templa quadrata specie dedicari solita, quatuor quippe pilis, quæ totidem fornicibus jungerentur, perviosque à frontibus quatuor aditus patefacerentur, qui tamen in primario Jani templo solemni sacro pacis tempore claudebantur.

MENSARII. Cap. XXI.

ERant autem & alii Jani, in quibus trapezitarum mensæ, ubi mercatorum conventus, & omnium, quæ ad rem pecuniariam pertinent negotia tractabant: de quibus Horatius:

O cives, cives, quærenda pecunia primum est,

Epist. lib. 1. epist. 1.

Virtus

Virtus post nummos: hæc Janus summus ab imo
Perdocet: hæc recinunt juvenes dictata, senesque,
Lævo suspensi loculos tabulamq; lacerto.

Hujusmodi generis ædificia plurima Romæ erant: nunc unum minus dirutum in velabro perduravit juxta ædem, quæ D.Georgio dedicata est.

PAX BELLUM. Cap. XXII.

Hujus rei causam tradit Macro. lib 1. c 9. Dira, &c. claudentur belli portæ, Æn. lib. 1. Templa in numis habita.

QUod vero Jani templum in numis habetur, quadrata & ipsum specie, sed clathris, repagulis, & foribus præmunitum, ipsi tantum Deo dedicabatur. Clausum hoc, pacem indicare: adapertum, belli tempus, non tam ex Virgilii carmine cantatissimo, quam etiam ex numis passim in conspicuo, est. Sed illud præcipuum numisma tum opere tum etiam inscriptione spectabile, in quo legitur, PACE P. R. TERRA MARIQUE PARTA JANUM CLUSIT. Fuit vero is, ut ex altera numi parte habetur, IMP. NERO CLAUD. CÆSAR AUG. GERM. TR. P. P. P.

PROVIDENTIA. Cap. XXIII.

ALia etiam atque alia templorum exempla multifariam in numis habentur, quæ prosequi ad fastidium potius quam ad delectationem inclinaret. Illud dicam, in numo cujus inscriptio, DIVUS AUGUSTUS PATER, ab altera parte legi PROVIDENT. Idem templum est in Imperatoris Constantii numo, cujus inscriptio est, PROVIDENTIA AUG.

SALUS. JUNO. DIVUS. Cap. XXIV.

IN Domitiani numis templum est SALUTI AUGUSTI inscriptum. In Volusiani, Dea in delubro sedens cum inscriptione, JUNONI MARTIALI, de quibus dicere, hic nullum est operæ pretium. Neque vero veteribus tantum Dis, sed & iis, quos apotheosi consecrabant, templum etiam dicare mos erat: ut videre est in Antonini numo, in quo templum est cum inscriptione, DIVO PIO.

SUBDIALES QUIBUS. Cap. XXV.

TOta vero ædium sacrarum forma antiquitus pro conditione numis ædificari solita: quare ex ipsa statim ædis facie numinis qualitas intelligebatur. Jovi siquidem, fulguri, cœlo, Soli, & Lunæ subdiales, ut Vitruvius monet, ædes, quæ Græce ὕπαιθρα dicuntur, ædificabantur, quorum numina, potestates, vimque ac effectus omnes sub dio spectemus.

Orientem Solem excipiendo, ut liber esset prospectus. Plut. in Numa. M. Vitruvius l. 4. c. 1 & in eundem Gul. Philander. De his tribus columnis Plin. lib. 36 c. 23. & Vitruvius l. 4. c. 7.

DORICÆ QUIBUS. Cap. XXVI.

MInervæ autem, Marti & Herculi numinibus, ut idem ait, virtute ipsa memorandis, ædes opere Dorico erigebantur: nullis quippe deliciis, neque lascivioribus florum ac foliorum ornamentis, neque denticulatis coronis, ac guttulatis metopis, sed rudi ac hispido potius aspectu; qualis dignitas in viris expetitur, à peregrino omni cultu aliena.

CORINTHIACÆ QUIBUS. Cap. XXVII.

AT Veneri, Floræ, Proserpinæ, & fontanilibus Nymphis, numinibus quippe delicatioribus, ob mollitiem atque nequitiam Corinthiacæ constituebantur: genus quidem ædificii tum gracilitate operis, tum florum ac foliorum lascivia, volutarumq; multiplici perplexitate, triglyphorum, ac aliorum ornamentorum varietate visu admodum delectabile.

JONICÆ QUIBUS. Cap. XXVIII.

JUnoni vero, Dianæ, ac Libero Patri cæterisque ejusdem ordinis numinibus Jonicum adhibebant opus, medio quodam inter Doricum & Corinthium temperamento: quippe quod neque horrorem

horrorem & austeritatem ipsa operis simplicitate præ se ferat, neque quidem enarvatam illam mollitiem ex tot ornamentorum luxuria commonstraret.

DE COLUMNIS. CAP. XXIX.

NEque quidem templa tantum, verum etiam columnæ non sine mystico aliquo intellectu fieri consueverunt, quarum & rationes retulisse non incongruum videatur: siquidem hæc haudquaquam sunt ab Ægyptiacis inventis dissimilia, dum aliæ firmitudinis, aliæ rei præclare gestæ, famæque supra mortalium conditionem ad usque cœlum attollendæ, aliæ captivitatis, aliæ profligationis, aliæ opprobrii sint indicia.

TERMINUS. CAP. XXX.

CÆterum antiquissimum fuit per columnam terminum significare, quod columellas in terminis ponere mos fuerit. Hinc regionum multarum fines terminosque columnas appellamus, ut in Hispania Herculis: eo enim usque & imperium & labores ille suos extendisse fertur. Eodem modo in Africa sub Atlante monte, & Asia ad Euphratem fluvium, & supra Armeniam terminos Romani Imperii columnas dixerunt, & eo significato Atrides Protei, Menelaus adusque columnas exulat apud Virgilium legas, quod pro Ægypti finibus positum notat Servius.

Columnarum hieroglyphica.

GLORIÆ SUBLIMITAS. CAP. XXXI.

IN sepulcris vero, neque non monumentis reliquis, columnarum ratio fuit, ut cujus nomini dicatæ essent, gloria supra cæteros mortales attolleretur. Hinc illa Ennii de Scipione verba: *Quantam statuam faciet populus Romanus, quantam columnam, quæ res tuas gestas loquatur?* Hinc in argenteo numo videas columnam, cui mediæ ancile affixum est, urna in summo superposita, duabus hinc & inde laureis appensis, quam senatus Divo Augusto Vespasiano decrevit. Sed ut reliquas prætereeam: duæ adhuc Romæ visuntur, quæ Romanæ potentiæ atque splendoris testimonium faciunt, Trajano una, altera Hadriano erecta, summam quarum altitudinem, quæ admodum excelsa est per interiores gradus coclitis in modum circumductos commodissimus est ascensus: non enim in re tam omnibus obvia nobis immorandum est. Decretæ autem in columnis statuæ à Senatu plerisq; fuerunt, quos enumerare, nostri non est instituti rerum enim quæ tractandæ sunt multiplicitas breves nos esse cogit. Illud admonuero, quod apud Plinium legitur, Senatum Galbæ ut primum licitum fuit statuam decrevisse rostratæ columnæ superstantem, placere nonullis ut striatæ legatur. Antiquam autem esse celebritatem statuarum in columnis, ex eo manifestum, quod C. Menenio supra columnam statua dicata est, qui Latinos priscos dejecerat una cum Camillo collega, quæ res, inquit Livius, rara illa ætate fuit. Et illa adeo celebris Trajani columna colossum habuit superimpositum, cujus rei fidem faciunt ejus numi.

Hinc Pindarus in Olympiis, Hectorem inexpugnabilem & immobilem columnam vocat. Trajani & Hadriani columnæ.

DE OBELISCIS. CAP. XXXII.

HOrum loco Ægyptii suos erexerunt obeliscos, & Græci ἄξιον ὀβελίσκον dixerunt, cui maximi quique honores deberentur. Non ineptum autem fuerit animadvertere Ægyptiorum statuas, quæ antiquitatem sapiunt, graciliores esse & truncis oblongis propemodum similes: quod quidem non est artificum vel stupori vel imperitiæ imputandum, sed eorum potius diligentia studiumque considerandum, quippe qui ita facerent, ut divinitatem minime corporatam esse ostenderent. Quare Euphranor pictor, idemque fictor nominatissimus, quem in omni specie admirandum perhibent, non ita forte reprehensioni obnoxius: propterea quod in universitate corporum exilior fuerit, in capitibus articulisque grandior, cum is præsertim primus dignitates, ac herorum insignia dicatur expressisse.

Nempe Suidas & adag. Collect. Ch. 1. centur. 8. prover. 14.

Euphranoris pictoris statua.

HEROES. CAP. XXXIII.

Malebant enim videri, & esse maximi quam optimi, hinc colossi.

Jocus Ciceronis in statuam fratris.

Æn. lib. 4.

SEd quoniam in Heroas incidimus, id minime dissimulabo, quod Romani Græcos potius quam Ægyptios imitati, Heroum statuas, & eorum, qui bene de Republic. meriti essent, eo majores faciebant, prout eos majori honore dignos arbitrabantur, de quo apud Macrobium. Hinc jocosum illud M. Tullii dictum in fratris statuam: nam cum in Provincia, quam ille rexerat, clypeatam ejus imaginem conspexisset ingentibus lineamentis usque ad pectus de more pictam: erat autem Quintus staturæ parvæ: *Frater*, ait, *meus dimidius major est, quam totus.* Apud Virgilium vero Dido cum voluntariam mortem excusat, quasi ea omnia absolvisset officia, quæ à se exigi potuerint, nihilque à se ulterius expectari posse, quod ad apotheseos gloriam pertineret, ita secum ratiocinatur:

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi,
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Cur vero magnam speret, enumerat merita:

Lib. 2. Epistol. 1. Epist.

Urbem praclaram statui, mea mœnia vidi,
Ultra virum, pœnas inimico à fratre recepi.

Oppida autem concedere, inter ingentia ea facta recensetur, propter quæ

Ibidem.

Romulus & Liber pater, & cum Castore Pollux.

Deorum in templa recipi meruerunt, ut est apud Horatium. Cum itaque majores justo statuæ vita functis fieri solitæ essent, Onirocritæ, qui, ut sæpius ostendimus, hieroglyphicis adhærescunt, ubi quis supra humani modi staturam fieri se magnum conspexerit per quietem, mortem illi præsagiunt affuturam: & qui filium parvulum ad virilem magnitudinem imaginatus fuerit excrevisse, ejus identidem mortem expectandam. Hinc Virgilianum illud super oblata visui defuncti corporis anima, *Et nota major imago:* nempe quod corporeis claustris veluti prælis exoluta anima post mortem latius dilatari videatur. Sedenim illa de honoribus opinio & verior est, & probabilior.

Æn. l. 2.

CHRISTI VICTORIA. CAP. XXXIV.

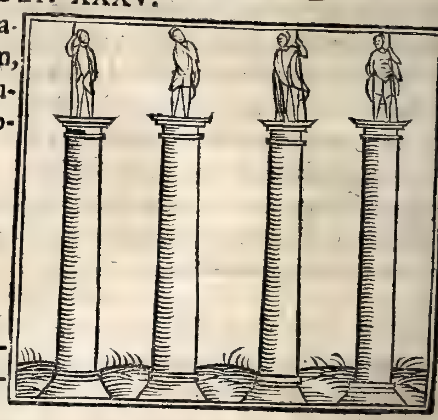
ILlud minime prætereundum, sextidecimi Psalmi inscriptionem apud Græcos esse στηλογραφίαν: alibi aureum insigne Davidis, ubi interpretes antiquorum repetunt morem, qui columnas imagines, aut statuas iis, qui strenue feliciterque militiam exercuissent, erigere consueverant. Id vero laudis victori Christo attributum, eo Psalmo declarari.

C

PRO PATRIA OCCISI. CAP. XXXV.

Ubi sepeliebantur pro patria occisi operibus Praxitelis nobilitatum.

APud authores Græcos locum Athenis fuisse legas, Ceramicum appellatum, columnis undecumque frequentem, quæ in eorum memoriam erectæ erant, qui pro patria pugnando cecidissent, inscriptione adjecta quo quis prælio oppetiisset.

CLARITAS EX POETARUM SCRIPTIS. CAP. XXXVI.

PIndarus Timarcho Æginetæ Nemeis:

στάλαν θέμιν παρίου λίθου λευκοτέραν:
Ponatur alte structa saxo Candidior pario calumna.

ubi interpretes per columnam Poema intelligunt. Nam statim subdidit ipsemet Poeta: quantum claritatis addant Poemata in præstantis alicujus viri laudem elucubrata.

D

TELESILLA. CAP. XXXVII.

Statua Telesillæ.

TElesillæ Argivæ poetica facultate celebri, galeata statua erecta est in columna, libris circa pedes adjectis, ut alibi diximus: quod maribus Argivorum, qui prodierant ad bellum, ad unum cæsis, fœminas armarit, & contra hostes eduxerit, eosq; urbis diripiendæ spe profectos retrocedere coegerit. Exemplum muliebris virtutis inter paucissima sæpe commemorandum.

ISOCRA-

ISOCRATES. Cap. XXXVIII.

ISocrati vero Eloquentiæ magistro, statua in columna decreta est ab Atheniensibus: quod octo jam & nonaginta natus annos ab institutione numquam cessavisset.

APOLLO AGYIEUS. Cap. XXXIX.

COnspicuæ fuerant apud Græcos columnæ quædam in coni formam desinentes, quas ante fores erigebant Apollini sacras, ut vero quidam dicunt, Baccho, ut plerique alii, utrique: nam idem utriusque nomen esse, ostensum alibi. Hinc Apollinem Horatius Agyieum nuncupavit. Eas nonnulli aras vocarunt, sed columnarum omnino habere speciem non inficiantur. De his apud Sophoclem:

ἀγυιεύς, columna ante fores stans, in summa parte acuta.

Ignibus odoris aræ Agyienæ nitent,
Suffitu halantes myrrhæ lachrymas barbaro.

B Sed cur non Græcos potius versus apponimus:

λάμπει δ' ἀγυιεὺς βωμὸς ἀτμίζων πυρὶ
σμύρνης σταλαγμοὺς βαρβάρους εὐοσμίας,

Ea vero de causa Agyieus dicebatur, quod hujusmodi columnæ in compitalibus vicaneisque viis erigi consueverunt: ἀγυιαὶ enim viæ quæ ab utraque parte exitus habent.

VICTORIA DE PERSIS. Cap. XL.

EXcogitatæ etiam sunt columnæ trophæorum vice, quæ victoriam ostenderet, cujusmodi porticus conogmento Persica Lacedæmone visebatur, victoriæ illius index, quam Pausanias Agesipolidos filius consecutus est in Platæo prælio, ubi parva manu ingentes hostium copias profligavit: in cujus præclari facinoris memoriam statuas habitu Persico pro columnis porticu subjecere.

Persica porticus.

C

CARYATARUM OPPROBRIUM. Cap. XLI.

SImile in Caryatas Peloponnesi populos exemplum editum, quorum mulieres matronali habitu stola quippe ad pedes usque demissa, in captivitatem abductæ sunt, viris prius ad unum cæsis, totius Græciæ in eos conspiratione facta, quod Persicas partes adversus Græciam secuti essent. Historiam in exemplo posuit Vitruvius.

Caryatidum nomine intelligit statuas muliebres in columnis: meminit Plin. l. 36. cap. 5.

BELLUM. Cap. XLII.

ALiqua etiam columna belli significatum habuit, ut quæ Romæ olim erat ante Bellonæ templum, super quam quotiescunque bellum cuipiam indiceretur, hastam jaciebant, ejus scilicet ominis causa, quod spes esset per hujusmodi susceptum bellum, aut hostes à finibus summovendi, aut ultra præscriptos fines imperium proferendi. Ea autem columna Bellica dicebatur.

D

Columna bellica.

SECURITAS. Cap. XLIII.

INvenire est in numis aliquot columnam ad securitatem additam, ut in eo quem IMP. CÆS. VAL. HOS. MES. QUINTUS AUGUSTUS cusit. Ibi enim muliebre signum molli & enervato habitu stans, læva columellæ innititur, dextera palmæ surculum tenet supra verticem exporrectum: inscriptio est, SECUR. AUG. Quæ quidem species cum forte antiquitus fieri soleret, facile credendum purpureos Tyrannos hinc ab Horatio dictos:

Lib. 1. Car. Od. 35.

——Fortunam
Purpurei metuunt tyranni
Injurioso ne pede proruat,
Stantem columnam, &c.

FIRMITAS. Cap. XLIV.

Columnæ Doricæ

NAm vetustissimum omnino columnarum inventum ad firmitatem fuit, quæ præsertim Viriles appellatæ sunt, quas alio mox vocabulo, uti superius dictum, Doricas vocaverunt. Nam cum Græci olim in colonias missi per Asiæ loca Caribus finitima regionibus quibusdam occupatis ædem Apollini Panionio ædificare statuissent, nullaque adhuc esset symmetriæ proportio, nulla dimensionis norma, commenti tamen sunt à pedis mensura, quæ sexta pars est virilis corporis, columnas dimetiri, rati sic firmitatem ædificiis duraturam apposuisse: easque columnas nudas, sine ullo prorsus ornatu, ut virilem omnino speciem præ se ferrent, erexere. Author Vitruvius. Sed enim & in Divinis literis columna pro firmitate accepta est ubi de Prophetico ore dicit Dominus: *Ego confirmavi columnas ejus*, de terra loquens, non utique quod eam columnis subnixam esse diceret, sed virtutem, quæ terram in medio rerum omnium sitam suffulcit, sustinetque, per eam loquendi figuram symbolicam, seu dicere mavis, hieroglyphicam, nobis indicavit, eam utiq; firmitatem columnas appellari Basilius etiam interpretatur, & aliis sæpe locis Testamenti veteris eodem significato columnæ accipiuntur.

Ut 20. Judicum, & Exod. 13.

MULIEBRES COLUMNÆ. Cap. XLV.

CUm vero Dianæ etiam ædem construere vellent, gracilitatem in columnis, ad muliebris corporis effigiem, commenti sunt, easque octava parte crassitudinis produxere, spira etiam pro calceo supposita, capitulo volutisq; uti capillamento concrispatis, atque aliis muliebrem mundum referentibus ornamentis additis.

VIRGINALES COLUMNÆ. Cap. XLVI.

ADditæ his Virginales etiamnum columnæ, quæ Corinthiæ nuncupatæ sunt, & gracilitate & ornatu, propter ætatis teneritatem, & hilariores, & venustioret. Puellæ siquidem & sumptuosius, & magnificentius ornari solent, quam matronæ quas cum vitiis stola satis deceat ad honestatem. Neque negarim succrescente indies hominum diligentia, aliis atque aliis dimensionibus columnas excidi cœptas.

CALATHUS CERERIS. Cap. XLVII.

Hæc à Vitruvio l. 4. cap. 1.

OBservatio calathi, qui locorum ubique Cereris capiti superponitur, de quo multa in alio commentario, cur id facere consuessent Ægyptii, disseruimus, effecit itidem, ut capitula in calathiscorum effigiem columnis præsertim Corinthiacis superaddi placuerit: quamvis Græci omnia suis inventis libenter adscribunt, & Callimachum quendam cognomento Catatechnon prædicant, qui genus id capituli primus excogitaverit, verisimili etiam fabula, ut ad confingendum felicissimi sunt adinventa. Mulierem quippe Corinthiam quandam, amissa filia corpus sepulturæ mandasse, ac super tumulum calathum rebus iis oppletum, quibus maxime nata dum viveret, oblectabatur, statuisse, atque demum testa superimposita coopertum reliquisse: accidisse vero ut calathus ille casu super achanti radice ibi nata insideret, quare verno adveniente tempore gramen id pullularet, & calathum foliis primum amiciverit mox & floribus ornarit: cumque cauliculi procrescerent, obstaculo superstratæ testæ concurvati, capreolos in volutarum speciem complicarunt: quo quidem observato ingeniosus faber venustam eam capitulorum speciem meditatus sit omnium applausu conformare. Commentum quidem hoc eo favore legentium exceptum est, ut architecturæ magistri sine ulla prorsus contatione illi assensisse videantur.

Itali & Galli banc brancham ursinam vocant,

DE MUTULIS. Cap. XLVIII.

OBservare etam est in omnibus fere veterum ædificiis imagunculas quasdam nunc virili, nunc Bovilla, nunc alterius animalis facie, quæ vel mutulos vel coronas sustentant. Id ab Ægyptiacis inventis non omnino alienum suo legitur significato.

ATLAS. Cap.. XLIX.

Atlantes

NAm quantum ad humanam pertinet effigiem, Atlantem, totius quippe ponderis patientem, id significare dicunt, & hujusmodi sustentacula nimirum à Græcis Atlantis nomine nuncupantur, quæ

tur, quæ cur à Latinis telamonas vocari nonnulli dicunt, & antiquis architectoribus & nobis in compertum est: si cui tamen ariolari licet, πλαμῶνας scimus esse lora, quibus sustinetur clypeus, quibusq; brachium insertatur, atque etiam vinculum, quo ensis vel appenditur, vel manui nonnunquam, ne vehementiori aliquo excutiatur ictu, adalligatum: quare crediderim à sustentando desumptum nomen: τλάσαι enim τολμῆσαι καὶ τλῆναι est, quod pati & tolerari Latini dicunt. Illud super Atlante vulgatum, gestare eum humeris universam mundi machinam, de quo Maro,

Telamones.

Æn. lib. 6.

> *——Ubi cœlifer Atlas*
> *Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.*

Inde scilicet fabula conficta, quod is omnium primus Solis & Lunæ cursus, syderumque omnium motus, ortus, & occasus, certa quadam moveri lege deprehendisse creditur, eaque diligenter observata mortalium usui promulgasse. Quod vero pro Atlantibus Bovilla etiam capita fieri solita dicebamus, vidimus id apud Melinos Romæ: habet enim Petrus compater meus Bovillum caput aheneum quatuor circiter unciarum magnitudine, pulcherrime fabrefactum, eo gestu, ut aliquid omnino sustentasse videatur, de quo tamen alibi diximus.

Auctor Zezez histr. lib. 1. Chiliade 5.

DE PERPENDICULO. CAP. L.

QUando vero in hæc ædificiorum opera provecti sumus, quid sibi velit etiam Perpendiculum, explicemus.

ÆDIFICATIO, VEL POSITUM. CAP. LI.

ÆDificationem, vel positum aut constructum opus, per id appensum linea, libratumque, denotabant. Nullo enim pacto erigi possent ædificia, nisi facierum, angulorumque rectitudo per perpendiculorum indaginem exploraretur: eaque præcipua est observatio in ædificiis moliendis, ut structuræ omnes perpendiculo respondeant, neque proclinationes, ut vocabulo utar Vitruviano, in partem ullam habeant.

Perpendiculi formam docet G. Philander in Vitruv. lib. 6. c. 11. & l. 7. c. 3.

RECTUS TENOR. CAP. LII.

TRansit & ad res alias id significatum, & ad perpendiculum amussim adjiciunt, cum quid undecumque & quoquo versum delibratum directumve significare voluerint: utriusque enim munus est, ut justus tenor, ipsaque rectitudo adinveniatur. Sed perpendiculum in iis deservit, quæ surrigenda sunt: amussis, & planis, & obliquis, & omnibus denique uniuscujusque corporis lateribus, per quæ recta linea fuerit deducenda.

Ad amussim, id est, recte, perfecte; κατὰ σταθμὴν Doricum proverbium. Ad perpendiculum, exacte, absolute, κατὰ κάθετον

DE CARDINE. CAP. LIII.

AD fabricam omnino pertinet cardo: quare si quid super eo dicendum sit, hoc potissimum loco differendum.

AUTHORITAS VEL REI SUMMA. CAP. LIV.

HAbet vero significatum ab eo munere, quod in valvis, ostiisque sustinendis præstat, ita ut nunc dignationem, nunc authoritatem, nunc rei summam significet, ex arbitrio scilicet aut ministerio, cujus res unaquæque pendeat, cuique rerum pondera innitantur. Hinc in litibus & causis tale aliquid appellatur cardo, à quo scilicet tota persuadendi ratio pendere videatur, quove omnia congeruntur argumenta: sitque status is, circa quem tam rei quam accusatoris conatus omnis undecumque exerceatur.

Cardinis significata.

Huc allusit Virg. Haud tanto cessabit cardine eorum. Æn. lib. 1.

CARDINALES SACERDOTES. CAP. LV.

HAbet & pietas nostra dignationis gradum à cardine nuncupatum. Nam veluti cardines in ostiis admittendi excludendique arbitri videntur, ita illi admittendorum exigendorumque operum, quæ ad Christianam faciant pietatem, concessamque summo Pontifici authoritatem potestatemque tuendam, authores honorificentissimi perhibentur. Fratres hos appellat Pontifex M. decretaque omnia, legesque in comitiis istius ordinis perlatæ, de consultatione eorum, tametsi omnia per se possit, sancire se profitetur. Is enim honos eis habetur, ut hujusmodi sententiarum rogationes in acta summa cum fide referantur.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIBER L.

DE IIS, QUÆ PER PALMAM ET LAURUM SIGNIFICANTUR,

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD HIERONYMUM FRACASTORIUM.

Quamvis parva admodum inter nos consuetudo fuerit, eoque secessu Olivetano Veronensis agri, quo mihi per continuum triennium frui temporum eorum permisit quies, dum tu Verronæ tuis, ego ibi meis tum studiis tum negotiis incumbebamus, vix ter facultas data, ut esse una possemus; neq; antea te Patavii, quo me ad Philosophiæ studia contuleram, videre licuerat, quod inde paulo ante discesseras, quam ego advenissem: tua tamen te virtus ita mihi ex eo tempore conciliaverat, ut quem ob summum ingenium, summamq; doctrinam plus te uno diligerem, certe neminem haberem: omnium enim voce commendationeque politissimis literis, & liberalium omnium artium studiis florebas, clarusque & celebris habebare: unde meus erga te, quem adhuc ex facie non agnoscebam, cœpit cultus, qui mox cum ætate accrevit simul, majoribus scilicet in dies ad virtutem profectumque tuum additis incrementis. Ab eo vero tempore, quo bella illa calamitosissima, tam aspera, tam continua, non modo ex tranquillo eo secessu exturbaverunt, verum tota etiam patria expulerunt, quamdiu foris profugus errabundus inops vixi, tui semper memor, atque solicitus fui, quod vicem etiam tuam, & bonorum omnium ingemiscebam, & ubicunque locorum cives tuos dispersos etiam ipsos comperissem, nunc per Aligeros fratres Petrum & Ludovicum, nūc per Alithæum, Zavarisium, Turranios, nunc per alios amicos tuos, quos doctrinæ nomine veneror, curabam ut meus erga te amor tibi fieret perspectissimus: idq; officii ab aliquibus ex his mihi non indiligenter præstitum confido. Sed quoniam vel his testibus tam locupletibus mihi nondum satisfaciebam, decrevi tandem quaqua ratione possem aliquod hujusmodi mei erga te animi signum manifestius exhibere. Igitur cum labores meos in Ægyptiorum hieroglyphica explicanda recenserem, pleraq; id genus commentaria in amicos distribuerem, tuq; non in postremis esses plantas duas insigniores elegi, Palmam & Laurum, easq; à nostratibus longe diversas, ex Ægyptiorum quippe lucis à me primum in Italiam translatas, quas tibi dono mitterem, Palmam quidem, ob sublime illud ingenium tuum, quod ad excelsa quæque prospero eventu sese attollere contendit, cujus evectus pennis toto primum cœlo Epicyclos summovisti, totque priorum Astrologorū machinas demolitus, facilem & permeabilem Planetis viam complanasti. Laurum autem, quia tu, re optime in cœlo gesta, ad infima mox terræ loca descendi, tanquam Hercules alter triumphabundus: sed qui in superiorem orbem non ut ille, de visceribus terræ Cerberum traxeris, qui aconitum ad mortalium perniciem evomeret, sed ab Antipodibus Siphylam illam tuam admirandi vigoris plantam asportares, quæ morbis omnibus tam cognitis, quam incognitis, præsentanea remedia, & incolumitatem efficacissime conferret. Quod vero ad plantas attinet, spero eas à te benigne suscipiendas, deque earum surculis amicitiæ nostræ firmitatem colligari posse, quam diuturnam perpetuamque fore mihi persuadeo: quia meus erga te amor, cultus, & observantia, talia mihi pollicentur; tuque ut ameris ac omnibus, ingenii, doctrinæque tuæ monumenta, uno Doctorum omnium ore celebrata deposcunt: quorum quidem operum, studiorumq; tuorum omnium felicitatem agnoscimus, & omnium posteritati celebrem & illustrem fore plurimum & ex animo gratulamur.

DE PALMA. CAP. I.

PAlmæ significata plurima traduntur, quorum præcipue quatuor ex gravissimis authoribus seligere visum est: quippe annum, mensem, justitiam sive æqualitatem, atque victoriam: quorum significa-

significatuum cauſæ diligentius examinandæ ſunt. Reliqua, utpote manifeſtiora, ſponte nulla ſolicitata cura provenient.

ANNUS MENSISQUE. CAP. II.

CAuſæ vero cur annum Palma ſignificaret, tres eſſe perhibentur, eaque omnium prima: quod ſola omnium arborum per ortus Lunæ ſingulos, ramos ſingulos progenerat. Atque ita etiam ſignificatum menſis obſervaverunt, ut per ſingulos Palmæ ſurculos, menſes totidem adnumerarent. Par itaque ut ſi annus exprimi debeat, Palma duodecim ramis prædita figuretur. Sedenim, etiamſi hæc non adfuerit curioſitas, annum omnino ſignificabit, vel quantum ad menſem attinet, quod in oſſiculis ejus ea maxime figura expeteretur, quæ lunata eſſet, quam contra faſcinationes pollere plurimum arbitrabantur. Lunam autem maxime cavam, qualis eſt cum octo & viginti dierum numerum explevit, cornibus ſcilicet inferne dejectis, menſis indicium eſſe in cœleſtibus loco ſuo dictum. Dianaque ipſa apud Homerum Apollinis hymno, menſis & annis arbitros paritura, Palmam amplexata deſcribitur. Altera cauſa eſt, quod Palma, uti Babylonii tradunt, referente Plutarcho, trecentas & ſexaginta utilitates mortalibus elargirur, ideoque anni ſimulacrum & inſigne: tot enim diebus annus conſtat, intercalaribus quinque, de quibus in Vulture, ſubductis. Alia ratio eſt, quod palmæ ſatus quatuor ex lignis, ſive Oſſa ea maluerimus appellare, quæ, uti paulo ante dictum, in ejus fructibus inſunt, fieri ſolet, quæ bina juxta compoſita ſubter, binaque ſuperne colligantur, pronaque omnia feruntur, quorum inde radices amplexu mutuo connectuntur, atque ita primi ortus promiſcui coaleſcunt, & unus ex cunctis caudex conficitur.

Cur annum & menſem Palma ſignificet.

Plin. idem lib. 13. c. 4.

Annus quoque ſolaris quatuor qualitatibus conſtat, quæ tamen ita mutuo connecti videntur, ut fallente de die in diem qualitatis ipſius mutatione, unus quaſi caudex fieri videatur.

TEMPORIS DIUTURNITAS.
CAP. III.

NOn diſſimulabo quaſi κτ᾽ πάρεργον, quod Quintius Græcus author aſperum quendam locum, & admodum editum, ſuperatuque perdifficilem ponit, in cujus vertice Palma conſurgat, cujus in cacumine inſideat virtus: ex montis utique aſperitate labores varios, ex Palma temporis, ut Heſiodi interpres ait, diuturnitatem innuens. Non enim putabat quempiam ad perfectam aliquam virtutem pervenire poſſe, niſi per labores, quos diu toleraſſet. Temporis autem diuturnitas quo convenientius ſigno figuretur, quam per id, quod anni & menſis habetur hieroglyphicum adeo manifeſtum? Sententiam hanc ita ſibi deſumpſit Quintilianus: *Deſinit in adverſa niti qui pervenit ad ſummum: ſcandenti circa ima labor eſt.* Quod nos in adoleſcentia ita retulimus:

Virtutis locus, & ſedes.

Incipit oppoſitam pedibus qui repere molem,
Eximio ſuperat grande labore jugum.
Ut tenet aerei placidiſſima culmina montis,
Languida felici membra quiete levat.
Paſtus amaritiem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella favi.
Hoc ſophiæ aſperioris iter, Superantule, pergas,
Dummodo poſt fellis pocula nectar habes.

Extat in Epigrammatibus Pierii.

ÆQUALITAS. CAP. IV.

ÆQualitatem vero ea de cauſa ſignificabat, quod cum initio Soli dicata fuerit ante Laurum, graviſſimi authores aſſerunt, & Phœbum, & victores hac, non alia quapiam arbore coronari ſolitos. Quæ cum æquale eſſet victorum omnium præmium, æqualitatis inde ſymbolum aſſecuta eſt. Sane Plutarchus & Pauſanias authores ſunt, Palmæ pretium, qua multis in certaminibus victores æque coronarentur, à Theſeo primum inſtitutum, cum à Creta reverſus in Delum applicuiſſet, & Apollini ludos edidiſſet. Sive ea de cauſa ſit excogitatum, quod arbor ea foliis ſit maxime æqualibus, ideoque victoribus conveniret, quod æqua eorum laus atque præmium eſſet.

Pauſan. in Arcadicis, & Plutar. in Convivi. alib. & c. l. 8.

JUSTI-

JUSTITIA. Cap. V.

Palmæ proprietates variæ. Semper folia habens & ἀειφυλλία, foliorum perpetuitas. Cui sua folia firmiter manent, & folia non amittens. Ps. 91. v. 13.

FRuctum præterea reddit pari cum foliis æquilibrio, atque hinc justitiam significari volunt. Præter hæc incorrupta est Palmæ materies, ac propemodum senii nescia, perinde ac decet incorruptos esse, neque umquam temere flecti aliorum quorundam arbitrio, Justitiæ administratores. Folia demum, nisi vi tollantur, numquam amittit, quare illam congruenti epitheto ἀείφυλλον, atque etiam ἐμπεδόφυλλον appellaverunt, cum & Laurus, & Oliva, & Myrtus, ac aliæ quædam, quibus est perennis foliorum viror, succrescentibus aliis priora decuciant. Eademque immobilitas expetitur in Justitia. Quod vero ponderibus resistat, & in adversum incurvetur, facere idem Judices debent, atque reluctabundi, seductores, pellacesque omnes detrectare, neque mulieribus, neque violentiæ cedere. In hanc sententiam Levitico celebrandis feriis xv. mensis septimi, Palmarum surculos, quos Græci spathalas à gladii forma vocant, Legislator sumendos præcipit. Theologi per eos juvenescentia Justitiæ germina interpretantur. *Justus enim*, ait Psalmagraphus, *sicut Palma germinabit:* propterea quod nihil est in universa Palma, quod respui debeat, ita tota ab intima medulla ad extremum usque folium humanæ necessitatis usibus est commoda, idque multipliciter, perinde ac in iis, qui juste vivunt, nihil reperias, quod non undecumque utile sit ac commendabile.

SOL. Cap. VI.

NEque quidem ea de causa tantum Palma Solis hieroglyphicum est, quod anni vicissitudines referat, quantum quod figuram solarium radiorum imitari quodammodo videatur. Unde sacerdotii veteris autores, qui (ut Proclus ait) à rebus apparentibus superiorum virium cultum adinvenerunt, ab hac similitudine solare quid in Palma esse arbitrati sunt. Et apud L. Apulejum legas, mystico eo sacro quo initiabantur Isidi, caput ad solarium radiorum similitudinem ostendendam, Palmæ candidæ foliis in modum ratiorum prosistentibus redimitum.

VICTORIA. Cap. VII.

Lib. 7. Problematum A. Gel. libr. 3. cap. 6. & Plutar. l. 16 c. 424. Neronis numq. Suetonius in Augusto c. 94.

VIctoriæ demum in Palma significatum, ex numis, picturis, sculpturisque omnibus universæ jam plebeculæ manifestum est. Eaque elocutio toties usurpata Ciceroni: *Docto Oratori Palma danda est. In quadrigis qui Palmam primus acceperit. Quam palmam utinam dii immortales tibi, Scipio, reservent*, & similia. Et causam multi prodidere, præcipue vero Plutarchus Symposiacῶν octavo: quam etiam posuerat Aristot. nempe si super arboris eius lignum, magnum quantumlibet pondus imponas, Palma minime deorsum cedit, nec infra flectitur, sed adversus pondus resurgit, & sursum nititur in contrarium fornicata. Eaq; de causa in certaminibus Palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam, uti dictum est, ingenium ejusmodi ligno est, ut urgentibus prementibusque non cedat. Videre vero est Palmam caudicibus sursum versus collectis in numo Neroniano, ubi idem ipse Aprum impetit veru, victoriæ nimirum, quam de confecta fera consecutus esset, hieroglyphicum. Et felicis augurii causa Augustus Palmam inter juncturas lapidum enatam ante domum suam, in compluvium deorum Penatium transtulit, utque coalesceret magnopere curavit, Cæsaris factum secutus, qui castris locum capiens, inter sylvas, quas cædebat, repartam Palmam conservari ut omen victoriæ jussit. Adhæc Cæsarianæ victoriæ adversus Pompejum in Pharsalia prælio commisso Trallibus Palma ostentum dedit, exorta repente eodem ferme tempore, quo hæc gesta sunt penes Cæsarianæ statuæ basin, quæ in templo Victoriæ dicata erat: quamvis omnis circa statuam locus natura solidus, & durissimo lapide instratus esset: atque hujus generis ostenta multa apud veteres memorantur. Minime vero prætereundus est numus æreus cum ingenti Palma, eaque dactilis fæcunda, cujus inscriptio est AL. Æ. quæ dubio procul victoriam Alexandriæ Ægyptiacæ significat: quod ut magis explicetur, ab alta facie spica est cum inscriptione, ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

JUDÆA. Cap. VIII.

DEsumuntur hieroglyphica plerumque à rebus quas egregiè aliqua regio ferat: ut Cyrenaica per Silphium, quod in Batti numis cusum videas. A palmarum vero feracitate Judæa ejus arboris pictura significatur. Sane in Titi numis passim videre est ejus provinciæ simulacrum arbori Palmæ adalligatum, cum inscriptione, JUD. CAP. Ubi vero inscriptio est Cæsaris Vespasiani, atque ibidem

dem JUDÆA CAPTA, mœsta sedet ipsa manu quasi faciem complodens, adstat ipse juxta Palmam. In alio cum eadem inscriptione signum est, quod dextera alte innititur pilo, læva sceptrum gestat, lævumque pedem jacenti galeæ superponit.

JACTURA. CAP. IX.

Contra vero, vel dejecta, vel casu aliquo vitiata, jacturæ imminentis prodigium habebatur: veluti ænea illa, quam Athenienses in Delphici Apollinis templo dedicarant, rei adversus Medos feliciter gestæ monumentum. Paulo ante quam adversus Syracusanos moverent, infaustæ signum expeditionis fuit: quod ejus fructus, qui ex auro constabant, Corvi, alites inauspicatæ, pluribus diebus impetierunt, eosque partim devorarunt, partim dejecerunt.

Palma ænea Atheniensium.

NUPTIÆ. CAP. X.

Sed cur nuptiarum etiam significatum in palma dissimulemus? qui picturã hujusce rei tam elegantem legerimus apud Philostratum, Imaginibus: qui paludibus & fluviis hoc superaddit ornamentum, Palmarum quippe veluti fornicibus ductum, pontem fluvio superinjectum. Nam cum Palmarum alia mas, alia fœmina sit, invicemq; maritali quadam copula conjugentur, maresq; attrahant ad sese fœminas, neque illæ congressum, quantumcumq; adniti possunt, aufugiant, sed ultro ramis ab utraq; vicissim contra ad osculum quodammodo exporrectis, manifesta dent mutui desiderii signa, is duas, & hujus scilicet & illius sexus Palmas in ripis fluvii oppositas è regione statuit. Hic vero mas amore correptus plurimum incurvatur, alteq; sese supra fluvium protendit. Fœmina vero, quantumlibet procul sita sit, neq; apprehendi possit, inclinat se tamen, & obsequii quoddam & ipsa studiũ præ se fert. Aquam itaq; quodam veluti ponte conjungunt, difficili tamen & inaccesso transitu, propter foliorum asperitatem. Hanc utiq; speciem ex Philostrato qui pinxerit, nuptiarum & conjugalis amoris hieroglyphicum, ex ipsius naturæ gremio desumptum, summa etiam cum venustate descripserit. Quo vero major huic argumento sit fides, eam palmarii diligentiam adhibent, ut mares eo saltem intervallo à fœminis distent, ut pulvis ventorum flatibus à foliis sublatus in fœminarum folia incidat, quod satis ad fœcunditatem facere compertum est. Sed mirum dictu, quod si qva procul, à mare abstiterit, ut neq; pulvis, neq; aura, odorve ejus ad eam permeare possit, excogitaverunt coloni funem à mare religatum ad fœminam usq; producere, atque ita quasi maritali vinculo copulatam, masculo viru clanculum per funem irrepente fœcundam fieri, quæ prius in ea sterilescebat solitudine. Diophanes author Græcus, Florentinum citat, qui suis in Georgicis multa de Palmæ amore conscripsit, contabescere eam maris desiderio, quod nulla dissimulatione profiteatur, modo radices versus eum porrigens, modo verticis in eum proclinatione, fructum ferre pernegando, agricolamq; demum cogi amantem huic investigare, qui multas Palmas mares manu amplexuq; contingat, mox ad amore perditam rediens, eam amplexetur, attrectetq; manibus. Flores quoq; mari prius impositos tollat, & supra fœminæ verticem imponat. Quæ ne quis fabulosa suspicetur, istiusmodi amoris exemplum atque conjugii nostro dedere tempore. Siquidem vir clariss. Jo. Pontanꝰ, homo minimè futilis, & quem fabulas pro historia, de re maxime suo tempore omnibus conspicua, scribere puduisset, duas celebrat Palmas, marem unum Brundusii, fœminam alteram Hydrunti, quæ diu steriles permanserint, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum alteram altera contueri poterat: ubi vero tantum adolevere, ut sese invicem conspicere potuerint, longo quantumlibet multorum stadiorum tractu dissidentes fœtificare cœperint. Sed cur non ipsum audiamus?

Palmæ, maru & fœminæ amor.

Quinetiam addit Plin. lib. 13. c. 4. Adeoq; est Veteris intellectus ut coitus etiã excogitatus sit ab hominibus flore & lanugine, interim vero tantum pulvere insperso fœminis.

Brundusii latis longe viret ardua terris
Abor, Idumæis usque petita locis.
Altera Hydruntinis in saltibus æmula Palma,
Illa virûm referens, hæc muliebre decus.
Non uno crevêre solo, distantibus agris,
Nulla loci facies, nec socialis amor.
Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor
Utraque, frondosis & sine fruge comis.
Ast postquam patulos fuderunt brachia ramos,
Cœpere & cœlo liberiore frui.
Frondosique apices se conspexere virique
Illa sui vultus, conjugis ille suæ:
Hausere & blandum venis sitientibus ignem,
Optatos fœtus sponte tulere sua:
Ornarunt ramos gemmis (mirabile dictu)
Implevêre suos melle liquente favos.

Est idem amor in pistaciis, ex quibus semina cum panguntur, mas & fœmina committi debent conjunctis naturis, ita tamen ut mas ad Favonium, dorsum vertat, ut monet Demageron.

INNOCENTIA. CAP. XI.

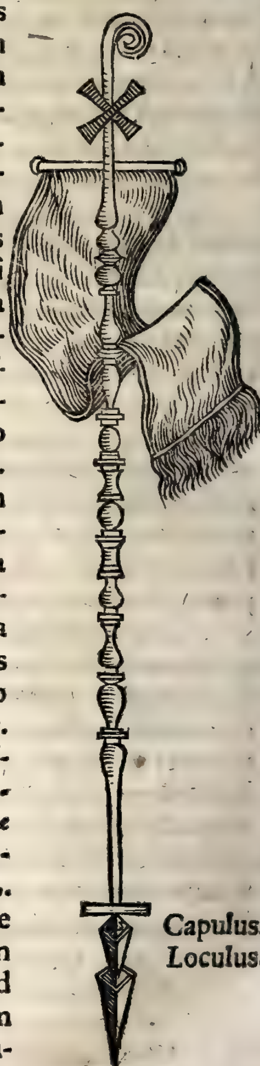
Cantic. 7. NE vero nostratia prætereamus, in sacris nostrorum literis eo loco ubi, *Statura tua similis facta est palmæ*, legitur, Ambrosius significari ait viriditatem pueritiæ, atque naturalem ejus innocentiam, quam à vitæ primordio receperimus, servandam esse, & ut fructu nullo foliorum de fluvio suo tempore maturemus, admoneri. Idque de Assertore nostro, piorum concentus canere, *Justus ut Palma florebit.* *Psal. 91.* Tarde vero proficit Palma, sed diu in viriditate persistit, ait Eucherius: ita Ecclesia sancta per multas difficultates ad firmum fidei statum venit, auctaque jam & propagata, statura nimirum diu.

PIORUM VITA. CAP. XII.

SIgnificat & piorum vitam Palmæ species: propterea quod sicut interior ejus caudex & tenuis est, & corticum scabritie perplexitateque visu minime jucundus: superior vero pars visenda, tum trunci tum ramorum amplitudine, amœnaque pulchritudine viriditatis expanditur, ita piorum conditio prima facie contemptibilis videtur, sed in mirificam demum exit morum virtutumque pulchritudinem. Sed cur non ipsa Eucherii sanctissimi doctissimique viri verba subtexam, in hanc sententiam? Habet quiddam aliud Palma, quo à cunctis arborum generibus differat. Omnis enim arbor quæ in suo robore juxta terram vasta subsistit, crescendo superius angustior evadit, & quantum paulisper sublimior, tanto in altum redditur subtilior. Palma vero tenuis ac imo inchoat, & juxta ramos aut fructus ampliori robore conturgescit. Quibus itaque alia arbusta nisi terrenis mentibus assimilari possunt, inferius vasta, superius angusta? quia nimirum omnes mortalium in hoc sæculo degentium delectationes in terrenis rebus sunt fortes, in cœlestibus debiles. Pro temporali enim gloria, usque ad mortem appetunt desudare: pro spe vero perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet injurias tolerant, & pro cœlesti mercede vel tenuissimas unius verbi contumelias ferre non possunt. Ut terreno judici totos dies assistant, fortes sunt: in oratione vero coram Domino vel unius horæ momento lassantur. Sæpe nuditatem, vigilias, famem pro acquirendis divitiis & honoribus tolerant, & multa se abstinentia cruciant: quod bis aut semel in hebdomada pati pro salute animi, gravissimum ducunt. At contra ex æqualitate Palmarum designantur justi, qui vita proficiunt, qui nequaquam in terrenis studiis sunt fortes, & in cœlestibus debiles, sed longius atque distantius studiosos se Deo exhibent, quam seculo fuisse meminerunt. Recte itaque, uti supra dictum, *Justus ut palma florebit.* Illud addam ex sextis Hebræorum castris apud Hieronymum: *Veluti* XII. *dulcis aquæ fontes ad Elim reperti.* XII. *indicarunt Apostolos, de quorum fontibus aqua derivata, universi terrarum orbis ariditatem affluenter irrigarunt: ita Palmæ numero Septuaginta cibum ostenderunt, quem mortales à totidem secundis Apostolis appositum essent accepturi.* Cibus enim doctrina, uti sæpius dictum. Quoniam vero Crux Domini, quæ Palma ea est, in quam ascensurum esse Dominum Prophetæ prædixerant, longo stipite & in altum surrecto, in transversumque late porrecto fuisse fertur, significasse etiam videtur illud antea dictum, *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me:* ipsa enim manuum extensio duos populos, Israeliticum & Gentilem ad Deum trahere, & in unum congregare videbatur, ut seniores dixisse scribit Irenæus: non abs re fuerit, ut piis quacumque ratione possumus satisfacere studeamus, signum id & victoriæ & salutis, quo pacto pii veteres figurarint, adscribere. Contus erat prælongus, cujus apex in ρ, Græcæ literæ simi-

Justi ex æqualitate Palmarum designati. Nempe Apostolorum discipulis. Crucis Christi hieroglyphicum,

Joan. 12.

A ſimilitudinem incurvabatur: inde paulo infra X, Græca idemtidem litera ſua inſignis decuſſatione addita erat, id Chriſti nomen oſtentat. Inde qui Crucis ſignum faceret bacillus tranſverſus, cui velum aut mappula ſolebat appendi vexilli loco. Hæc duo ſignificant apud Græcos, quorum characteribus ſignata erant, CHRISTUS PASSUS, aut CRUCIFIXUS. Inde pro delubro pedamentoq; aliquo, vaſis alicujus forma, orbiculis, aut ovis, aut aliis geſtaminibus caſtrenſi more altero ſuper alterum ſuffixis ſubjiciebantur, in hunc ſcilicet modulum. Quod ultimo loco ſubjecimus, forma loculi eſt, in quem vexilla figebantur, de quo alibi plenius. Agite vero qui ſignum hoc ſequimini, & in ejus imperium juraſtis, ſalutem vobis atque victoriam inde certiſſimam pollicemini. Non enim tumultuarium hoc, aut temere concitatæ cujuſpiam multitudinis fortuitum eſt ſignum, quod elementa porro omnia, quod humana omnis natura, quod bruta, qua licet, exprimere conantur. Diſſecatur terra punctis quatuor, à quibus ductæ lineæ crucem figurant. Puncta, Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies. Sanctius in ea animal Homo, brachia cum precatur in crucem extendit, vel ſaltem pectus ſignat à fronte, ad umbilicũ, ut deſcenſum à cœlo in terras noſtri numinis indicet, mox B ab læva, à corde quippe ad dexteram papillam (in dextera enim bonorum operum motus) crucem delineat. Per mare vero quæ volitant navigia, ſi optatum curſum arreptura ſint, antennas malo in crucis effigiem applicant: quæque cœlum alites ſecant, paſſis alis crucem oſtentant. Nos igitur faciem & pectus cruce ſignati, tutius & animoſius unumquodque virtutis opus aggrediamur, fluxarum cogitationum inundationes tranſeamus incolumes, præpetiq; volatu ſupra cœlum attolamur, adminiculo ſignoque crucis omnia feliciter executuri, ſtratiſq; & ſuperatis doloſiſſimi hoſtis inſidiis, ejuſque conatibus everſis, in Domini noſtri cruce tantum gloriati, trophea, more veterum, victoriarumque triumphos ipſa cruce deſignata ſuſpendamus.

Appoſita & pia parӕneſis.

DE LAURO. CAP. XIII.

C VUlgatum illud eſt, Laurum Apollinis inſigne perhiberi, ejuſque fronde, Palma jam poſthabita, ejus ſimulacra coronari. Neque tantum ea de cauſa, quod Laurus in ore palumbi vim medicam indicet, quæ pleriſque volucribus præſentaneo eſt remedio, quantum quia ſit, ut Euſebius ait, ignea, ideoque à dæmonibus maxime odio habetur. Uſta præterea reſonat, quod quandam prædicendi vim habet. Igniſpicium enim non tantum ſplendore, verum etiam crepitu portendit, frequentiſſimo Poetarum omnium aſſenſu. Ferunt vero Empedoclem, qui animam eſſe igneam ſtatuebat, Lauri natura conſiderata dicere ſolitum, ſi homini ſit in animalium quodpiam tranſmigrandum, optandum maxime ut in Leonem tranſiret: commodiſſimum enim id animæ quæ hominem incoluiſſet hoſpitium futurum. Sin vero arbor eſſet ſubeunda, in nullam commodius quam in Laurum fieri tranſmigrationem. Pindarus atque Callimachus Apollinem memorant interfecto Delphico Dracone Lauream induiſſe quaſi ſupplicem: erant enim ſupplices coronati apud veteres. Ariſtophanes dominum & ſervum oracula conſulturos coronatos inducit, Pluto. Quin & Liber Lauro coronabatur, in qua ex Indis triumphaſſe fertur, dieſque in illum ſolemnes, magna olim corona dicebantur, ut tradit Tertullianus. Laurea itaque Apollini & Baccho ſacra, illi ut Deo bellorum, huic D ut Deo triumphorum. Quamquam & Myrto milites redimiri ſoliti: ita Claudius Saturninus, qui librum edidit de coronis. Eſt & alia ratio cur Laurus Apollini ſacra dicatur: legimus enim apud Serapionem Aſcalonitam, Lauro ad dormientium caput appoſita, vera videri ſomnia. Id ipſum Antiphonem, Philocrum, & Artemonem, qui de ſomniorum interpretatione ſcripſerunt, aſſeveraſſe comperimus. Neq; quidem Euſtathii interpretamentum ſuper hoc parvi fecerimus, qui Daphnen ideo dictam ait, quod δα intenſionis particula, & φαεῖν, quod loqui & canere eſt, in compoſitionem accedant. Apud Heſiodum interpres Theogoniæ, Laurum ait ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμούς. Hinc vaticinantes Lauro coronari ſolitos ait interpres Ariſtophanis. Et qui bella ſequebantur Vates, in ſumma galea Lauri conum geſtabant.

Lauro palumbes pereſq; alia aves annuum faſtidium purgant.

Mattheol. in Dioſc. l. 1. c. 90. Corvus occiſo chamæleonte, fronde Lauri devorata, vires extinguit.

Matt. ibidẽ.

Laurus vis Medica.

Ad hoc Macrob. libr. 6. Saturn. c. 4. citans Lucilium.

Sit efficax ad afflatum poetici furoris.

Vaticinatricem plantam. Δαφνηφάγοι cur dicti Vates.

VATICINIUM. CAP. XIV.

QUocirca non imperite Aphthonius Laurum vaticinii symbolum esse dicit, quam μαντικὸν φυτὸν Dionysius in præceptis de Panegyricis scribendis appellat. Nam quod Vates Δαφνηφάγοι vocitarentur, non ex eo tantum, quod ille dixerit, *Laurumque momordit*: & Sibylla apud Tibullum, *Sic usque sacras innoxia Lauros vescar*, desumptum est, verum etiam ex Sophoclis Cassandra dicentis, δάφνην φαγὼν ὀδοῦντι πρίετο στόμα, Eodem modo Lycophron, δάφνην φαγὼν φοίβαζον ἐκ λαιμῶν ὄπα. Porro Daphnem puellam, ut Plutarchus scribit in Agide, Pasiphaes nomine Spartani coluerunt, quæ oracula, ut ajunt, certissima sit dare solita.

CUSTODIA. CAP. XV.

PRo custodia vero Laurum poni, & incolumitatis esse symbolum ex Proclo didicimus, qui veteres ait Laurum tutelæ consecrasse, & in sacrificiis, & in locis ubicumque vel sata, vel affixa fuerit incolumitatem præbere; cujus rei non ignarus Ovidius, tutelæ hujus ergo illud de Lauro dixit: *Mediamque tuebere quercum*, quod ita mihi libet interpretari, ut ad civicæ coronæ sospitamentum & tutelam statueretur: id quod ex numis quibusdam intellexi, in quibus civica posita est, quam duo Laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodo adcurvati. Literæ OB CIVES SERVATOS. Duo hujusmodi sunt apud me, in quorum uno literæ circumductæ, C. GALLIUS. C. F. LUPERCUS III. VIR AAA. FF. In altero, L. NEVIUS SURDINUS. III. VIR. AAA. FF. Quid vero sibi velint elementa illa, quippe A triplex, & F geminum, si quis quæsierit, sciat id significare, Auro, Argento, Ære, Faciundo. Inveniuntur vero & in Augusti numis, & alibi. Eadem vero specie civicam eam fuisse crediderim, quam Augusti foribus affixam Ovidius scribit, quamvis nonnulli arbores ipsas satas putant, quia ita scriptum à Poeta sit:

Numi cum Lauro civica.

> *Postibus Augustis eadem fidissima custos*
> *Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.*

Idem sibi vult numus argenteus, in quo duo Lauri surculi cum radicibus, in quorum medio erecta est columna Jonica, supra cujus capitulum carchesium est, in medio parma affixa, cum literis S. C. Nam ab utraque columnæ parte in albo singulatim. Literæ E. X. adscriptæ. Altera inscriptio est, DIVUS AUGUSTUS VESPASIANUS. quod apotheosin ipsam sapit. Sed ex his satis superque est ostensum, Laurum pro custodia & tutela poni, & eorum, quæ perpetuo sospitari, conservari, ac vivere volumus signum, accedit & illud ad sospitamentum: quod ejus arboris folia fulmen non icit: eaque de causa Tiberius, cum fulmina coruscationesq; supra modum expavesceret, cœlo turbido Lauream sibi solitus est imponere, non secus ac eadem de causa Augustus ex Vituli marini pelle cingulum gestare.

Ideoq; Ἀλεξίκακος dictus. Sueton. in Tiberio cap. 59. Suetonius in Augusto c. 90.

POETICA VIS. CAP. XVI.

QUæ quidem perennitatis aut diuturni temporis vita cum à nullo magis, quam à Poetis ipsis expetatur, merito Laurus una cum hedera, cujus circa vetustatem opus omne, Poetis dicatæ sunt: aliorum enim scriptorum authoribus non tam fama quam utilitas etiam quæsita, sola Poetis gloria, & victuri nominis cupiditas insita est, *nec*, ut eleganter & vere dixit Ovidius, *petitur sacris nisi tantum fama Poetis*. Quod vero datum sibi Laureum sceptrum à Musis canit Hesiodus, laborem & diligentiam scribentis indicat, propterea quod veluti sunt amara Lauri folia: ita virtutis sudor, vel ipso eodem teste, laboriosus. Unde chartas Cornelii laboriosas Catullus pro magna laude celebrat. Nam cum Hesiodus pauperibus fuerit parentibus genitus, verisimile est eum non sine magna difficultate proficere potuisse. Ita enim Zezes, quod Musæ novem eum Lauro coronarint, labores & amaritudinem ejus in doctrina comparanda commonstrat.

AUTHORITAS IMPERATORIA ET TRIUMPHALIS HONOS. CAP. XVII.

ESse vero Laurum insigne triumphantium, non ex eo tantum quod apud Ovidium legitur,

Tu

Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longas visent capitolia pompas:

quantum ex multis veterum monumentis innotescit. Illud quoq; satis constat, Imperatores triumphi Lauream ad Jovem Capitolinum ferre solitos, atque eam in ejus gremio relinquere. Laureata vero Imperatorum capita in numis passim habentur. Atque hic non incongruum fuerit ea, quæ de Laureto, unde triumphaturi Laureas sibi decerpere consverant, memoriæ prodita sunt, repetere. Liviam quippe olim post Augusti statim nuptias Vejentanum suum revisisse, ibique tum illi Gallinam albam, quæ ramulum Lauri rostro tenebat, à prætervolante Aquila, quæ illam rapuerat, in gremium demissam, cumque nutrici alitem, pangique ramulum placuisset, tantam pullorum sobolem provenisse, ut Tranquillus ad sua usque tempora villam eam, *Ad Gallinas*, vocitatam attestetur. Tale vero Lauretum fuit, ut triumphaturi Cæsares inde Laureas boni ominis gratia decerperent. Fuitque mors triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Adeo vero Laurus triumphantium propria fuisse videtur, ut observatum sit in hujusmodi Laureto sub cujusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ex quo etiam prodigii causam intelligas, quod Julii Cæsaris cædem præmonstravit, cum pridie Idus Martias avis Regaliolus cum Laureo ramulo Pompejanæ Curiæ sese inferens, à varii generis volucribus ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta est. Novissimo vero Neronis anno, in quo Cæsarum progenies defecit, sylva illa Vejentana radicitus omnis exaruit, & quicquid ibi Gallinarum erat, interiit. Tali portento fuit Alexando Severo Laurus alia ingens & antiqua, quæ in palatio cujusdam civitatis, à qua proficiscebatur, ad bellum quod contra Germanos paraverat, subito collapsa, mortis itidem ejus indicium habita. Contra non temere boni ominis Lauri folia, quæ circa Pompeji fasces illigata fuerant, cum longo itinere per arida & inculta loca jam exaruissent, eo tempore quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendit, detracta, & à Lucullianis lictoribus recentia & viridia, quæ penes eos plurima erant, liberaliter suffecta: quod summam gloriæ rerum à Lucullo gestarum ad Pompejum transiturum interpretatum est, ut paulo post subsecutum. Et Romæ lamentabunda Luculli vox audita, *Pompejus res meas in Asia gestas elevavit.*

Lauretum. *Suetonius in August. c. 94.* *Sueton. in Jul. Cæsare c. 81.* *Sueton. in Galba c. 1.* *Laurus Alexandro Severo portentosa, boni ominis Pompejo.*

PURGAMENTUM. Cap. XVIII.

Sextus ait Laureatos milites currum triumphantis sequi solitos, ut quasi purgati à cæde humana intrarent urbem. proindeque suffitionibus omnibus Laurum adhiberi solitam fuisse, vel quod medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore vireat, boni ominis causa perpetua Reipublicæ viriditas hinc optabatur.

VICTORIA. Cap. XIX.

Quantum ad aruspicinam pertinet, Laurus victoriam aliquando præmonstravit, ut ea quæ in domo Alexandri Severi jam infantuli nata juxta Persicum arborem, intra unum annum Persicum ipsam incremento mirabili superavit: unde Aruspices futurum prædixere, ut puer is olim Persas evinceret, quod eventu postea comprobatum est: sub eo enim primo Persæ servi apud Romanos fuere. Quare apud Virgilium ex ea desumptum doctrina legas de victore: *Viriq; advelat tempora Lauro.* Notum illud est, solitos esse Imperatores Romanos, re bene gesta literas Lauro revinctas mittere, victoriarum & lætitiæ nuncios, quæ Laureatæ dicebantur, quod in Epistolis ad Atticum & alibi habetur. Hinc Ovidius:

Alexandri Severi Laurus. *Æn. lib. 5.*

Non ego victrices Lauro redimere tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.

Apud Marcellium, ubi de vanitate Constantii loquitur, suorum ducum victorias sibi adsciscentis, Laureatas literas missitatas invenies. Quare Plinius xv. Laurus Romanis præcipuæ lætitiæ victoriarumque nuncia, additur literis, & militum lanceis, pilisque. Unde legere est in Pompeji gestis, cum is in Arcadia equestre certamen ageret, ludi gratia, advenisse tabellarios ex Ponto, gestantes jaculorum cuspides Lauro coronatas: ex quo læta nunciare antequam literas redderent cogniti sunt.

Mithridatem enim sibi mortem consciviſſe nunciaturi venerant. Victores Delphis Pythiis certaminibus,ea peculiariter Lauro coronabatur,quæ Delphica nominabatur, cujusmodi genere & triumphantes Romæ: ea enim longe viridior eſt, maximis baccis, æque ex viridi rubeſcentibus: unde nonnulli commentati ſunt, in quatuor certaminum præmiis, quæ recenſentur ab Archia, per malum grandiores has Pythiæ Laurus baccas intelligi: de quo apud Lucianum videas de pomis in templo Apollinis decerptis.

JURGIOSUS. Cap. XX.

Bebrycia Laurus.

Quod vero jurgioſum notari per Lauri ramum alicujus manu prætentum nonnulli dicunt,Græcorum commentum eſt, non Ægyptiorum, idque deſumptum ex hiſtoria. Nam Bebrycia Laurus erat in Amyci portu, à qua ramum quicumque decerpſiſſet, tamdiu fieri jurgia ſolebant, quoad abjiceretur: quod traditum eſt ab Apollodoro lib. primo de Pontificis Heroibus. Sedenim particularia hæc inter hieroglyphica locum non habent, quia neceſſe eſt, quod rectè ſit exprimendum, id univerſo generi competere, unde ipſa deſumitur ſignificatio.

REMEDIUM. Cap. XXI.

De Virtutibus Lauri Dioſcorides lib. 1. cap. 15. & ibi Mattheolus. Gale. l. 6. ſimp. medica. & Plin. l. 15.

Foliorum Lauri remedium.

Quæ vero de Scipione Laureo memorantur,ſignificare id remedium contra pericula & inſidias, quæ à quopiam intententur,ut apud Suidam legitur non ea tantum cauſa eſt, quod contra venena pollere Laurus creditur, ſed huc faciunt ea omnia, quæ ſuperius recitavimus, ubi tutelam & cuſtodiam per Laurum ſignificari docuimus. Quin & Æſculapii caput Laurea redimitum non alia de cauſa dicunt, niſi quia ea arbor plurimorum ſit remediorum. De medicina vero divinitus revelata,quæ per Lauri ramum aut folium in Columbæ roſtro oſtenderetur,in Alitis ejus Commentario diximus. Præſtant & hordeo condito incolumitatem Lauri folia,ſi ſicca grumis immiſceantur aut ſuperne ſternantur, diuque à vitio conſervant, ut Demagerontis præcepto admonemur, in iis quæ à Conſtantino Cæſare ſelecta ſunt.Quin Romani,ut apud eundem Cæſarem Laurum boni genii plantam ſunt appellare ſoliti: perſuaſumque habuere,locum, ubi Laurus eſſet, neque à ſacro ullo morbo,neq; à dæmone infeſtari. Et ſalutaris ominis gratia folia ipſius à populo Calendis Januarii Magiſtratibus offerebantur,una cum caricis.

DE CEDRO. Cap. XXII.

Perſius, & Horat. de Arte Poet. Carmina linenda cedro, ait.

De Cedri Virib. Mattheolus in Dioſcoridē lib. 1. c. 89.

Ad Palmam & Laurum pro Poëtis, & Cedrum & Myrtum adjungere glorioſum eſt, cum de præſtantibus inſigne dictum illud proferri ſoleat, *Et Cedro digna locutus.* Ante alias enim arbores Cedrus æternitatis hieroglyphicum eſt,quia materia ejus neque putreſcit,neq; cariem patitur.Hinc Arca fœderis ex Cedro fabrefacta eſt. Et Cedro digna loqui dicuntur illi, qui ea ſcribunt quæ nulla temporis injuria ſint abolitura.

EXCELLENS. Cap. XXIII.

Alibi Divinis in literis excelſioris potentiæ viros indicat, Pſ. 92. *Sicut Cedrus Libani multiplicabitur.* Et 2. Eſa. *Confringet Dominus Cedros Libani,* hoc eſt,potentiores. De medulla vero Libani ablata à Rege barbaro, pro nobilitate protrita, dictum in Aquilæ Commentario. Sed jam ad Myrtum.

DE MYRTO.

GENIUS ET VOLUPTAS. Cap. XXIV.

Formoſa Veneri myrtus gratiſſima. 6 Virg. Ecl. 7.

Satis quidem exploratum eſt omnium ferè Poëtarum lectione, Genium & Voluptatem ex Myrto ſignificari. Arbuſculam eam omnium delicatiſſimam ajunt, perpetuo tam virore ſpectandam, quam foliorum ſpecie, ſuaviſſimoque odore præſtantem, ut non immerito ſit Veneri Deæ omnium

delica-

delicatissimæ dedicata, unde meruerit Pelops Hippodamiæ nuptiis potiri certaminis victor auxilio Veneris, quod ei simulacrum ex pullulante Myrto fecisset.

VENUS. CAP. XXV.

NAm qui Venerem pingunt, libenter illi myrteam coronam imponunt, qua coronatam eam in judicio Paridis astitisse, Nicander ait Alexipharmacis, atque ea de causa hujusmodi arbusculam & Junoni & Palladi odio habitam in posterum. Apud quem animadvertas, Dictynnam Palladem appellari, quamvis glossemata quædam aliter exponant. Neque vero dissimulandum, Myrtum pudendi muliebris habere significatum, unde apud Aristophanem legas, ὐδὲ τῷ μύρτῳ θίγεις ἐῶντι, πρὶν ἐξ ἑνὸς λόγου σπονδὰς ποιησόμεθα πρὸς τὰν Ἑλλάδα, quod ita reddemus: *Neque rem aggredi veneream, priusquam Græciam fœdere junxerimus.* Sed Myrtum Pollux carunculam intra pudendum muliebre ponit lascivo quodam motu interim subsultantem: quo forsitan spectat Aristophanicus ille jocus, ubi chorus senum Lysistrate ait: *Ensem posthac gestabo in Myrti ramo.* In Commentario Serpentis Hecates fabulam recitavimus, quam multis modis Faunus pater solicitaverit ad stuprum, cum eam paternæ petulantiæ reluctantem modo virga myrtea verberaret, modo vini tormentum adhiberet, mox in Anguem conversus spiris totam implicaverit, atque voti compos evaserit. Ibique virgam myrteam, nequitiæ imaginationem, vinum mentis hilaritatem, anguem multiplices voluptatis nodos hieroglyphicè significare ostendimus. Nam quod ad Myrtum attinet, apud Maronem:

Pollux l. 1.
Nempe à bacca myrti similitudine.
Hecates fabula.
Æn. lib. 6

Quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylva tegit.

OVATIO. CAP. XXVI.

MYrtea vero corona triumphantium militum capiti gestata, rem bellicam sine sanguine confectam significabat: vel cum quid bello non indicto per occasionem captum fuerat: tunc enim ovatio decernebatur, non triumphus, atque ita myrtea utebantur corona, facilitatis indicio, cum in triumpho ob victoriam cum labore partam laurea gestari solita esset, de qua superius.

HILARITAS. CAP. XXVII.

ERat & hilaritatis indicium ramus Myrti, quem veteres inter vina alter alteri porrigebant. Mos enim fuit in conviviis eo circulato ramo unumquemq; discumbentium ad cantandum excitare. Singuli enim convivarum accepto in manus Myrti ramo, partes canebant suas: quem morem in Symposiacis Plutarchus late disputavit. Et Horatius adveniente verno tempore, quo se undecumque patefacit hilaritas, dum Cytherea choros ducit Venus, decere ait viridi nitidum caput impedire myrto. Atque ubicumque conviviorum lætitiam celebrat, coronas è myrto inferri jubet.

Sympos. l. 1. hinc canere ad myrtum.
Paræmiog. Cb. 2. cent. 6. pro. 21.
Æneid. l. 3.

ARMA BELLICA. CAP. XXVIII.

IN prodigio autem, quod ad Polydori tumulum Æneæ sese obtulit, corneis virgultis, & Myrti densis hastilibus, ad evulsionem sanguinem stillantibus, Tib. Claud. Donatus per id genus virgulta, hostilem illic esse locum significari dicit: quippe quod duo ea genera lignorum hastilibus bellicis apta sint proindeque pacis auspicium nullum illic esse potuisse. Ac per hoc sacrificanti in novæ civitatis causa, portendi, id quod accidit, crudele illic hominum genus, & humano infestum sanguini. Sed enim crediderim ego potius Maronem nostrum locum hunc de sepulcrali myrto mutuatum ab Elpenoris tumulo: quandoquidem Theophrastus ait ad Circeum in Italia locum esse eminenti quodam situ, densissimo variarum arborum nemore, sed arborosis præcipuè myrtis densum, ubi parvus visitur locus, quem incolæ Elpenoris tumulum perhiberent. In eo, qui supini hominis mensuram non excederet, myrtos coronarias nasci, minutis quippe foliis, & odoratioribus quam latifoliæ sint, neque alibi toto tractu eas quam, angusto eo spatio reperiri. Sane Myrtus corona quoque funebris est, de qua Pindarus in Isthumiis, ut in Cupresso diximus;

ἔνθα λευκοθεὶς κάρα μύρτοις ὅθ' ἀνήρ.

Thebis enim qui vicerant Jolea, Myrto coronabantur, ea de causa, inquit interpres, quia funebris est. Jolam enim heroem Thebani colunt, ad cujus tumulum Jolea celebrabant.

AMORIS VULNERA. Cap. XXIX.

Myrtus folia habens perforata.

EST Myrti genus, quæ folia habet perforata, ea Trœzeniis latissimè provenit: per hanc amoris vulnera, mœroremq; ipsum, quo plurimum amantes ex desiderio conficiuntur, significari tradiderunt celebres doctrina viri. Alii (dicenda enim omnia sunt) fabulantur ab acu, quæ Phædræ capillos coërcebat, ea foramina processisse: de quo, ut nullam esse fabulam tam ineptam, quæ apud Græcos authore careat, admoneamur, apud Pausaniam lib. I. videndum.

GANYMEDES. Cap. XXX.

SUnt qui per myrtum Ganymedem referri putent, quod persuasum sit eam ibi latissimè natam, ubi puer is pedum vestigia pressisset. Argumento esse locum in Chalcide Harpagium à re ipsa nuncupatum, quod ibi Ganymedem ab Jove raptum fabulantur, ibidemq; Myrtos pulcherrimas, atque admodum copiosas nasci. Quod ea de causa à Chalcidensibus confictum ajunt, quod insulares illi impurum genus fuerint, puerilium amorum turpitudini quam deditissimi, pudore omni posthabito. Id quoque apud Pausaniam.

PAPYRII VICTORIA. Cap. XXXI.

IN numis aliquot aspicere est Papyrii caput myrtea corona redimitum. Significat id Sardos ab eo in campis Myrteis superatos, ob cujus rei memoriam myrtea ipse corona usus est.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER LI.

DE IIS QUÆ PER QUERCUM, HEDERAM, FERULAM, MILACEM ET AMYGDALAM SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLUSTR. HIERONYMUM ROBOREUM VICINOVI DOMINUM.

ECce vero tibi Quercus tua, honoratissime Hieronyme, quam ex Ægypto advectam tibi dari tantopere cupiebas, neque id immerito, neque temere: nam cum ea arborum validissima vulgo à robore nomen consecuta sit, sive potius vires ipsæ ab arbore Quercu, quæ robur ipsa est, nomen acquisierint, cui potius dari debuerat, quam illi qui de clarissima Roborea stirpe prognatus, duorum ætate nostra maximorum Pont. Sixi IV. & Julii II. illustris gloria, clarissimum quemq; eorum decorare videatur? Nam Sixtus Saonæ ortus cum veluti postliminio Taurinum veterem patriam studiis florentem revisisset majorum tuorum, quos agnatos habebat, liberalitate adjutus paratam sibi ad Pontificatum viam invenit: tantum enim virtute & disciplinis optimis profecit, ut vel ante ætatem primos in congregatione sua titulos sit honorificè consecutus: mox doctrinæ & præstantis ingenii nomine Sacerdos Card. factus, integritate hominis cognita, nullo negotio fuerit ad summum Pontificatum evectus, ac tum ipse, tum Julius II. qui ei paulo post successit: progeniem, unde fuerant oriundi, honestissimis titulis & honoribus ornaverunt.

A *Sed ne singula referam quæ & alias à me dicta sunt, & paucis explicari non possunt, quid magni illi Gallorum Reges, nonne Roboreos semper magni fecerunt, & eorum aliquem apud se foverunt? teque adeo ipsum sapientissimus Rex Franciscus, ac deinde Henricus ejus filius, singulari humanitate sunt amplexi? quibus tu bonarum disciplinarum studio politiorisq; eruditionis nomine gratus in primis extitisti, eiq; opinioni, quã omnes de te concepimus, in hac ipsa adolescentia non avare cœpisti respondere: unde ipse etiam Rex Henricus tua ad res gerendas opera atque industria uti in animum induxerit. Itaque non plus tibi familia tua splendoris adjungit, quam abs te illa accipiat, eique indies magis accessurum esse videtur. Quod autem ad Quercum attinet, Hedera quoque se illi applicuit ad ornamentum, proq; septo Myrtus, & Ferula, Malaxq; cum Amygdalis accessere, quibus venustè ædium tuarum hypetron poteris convestire, amœnioribusq; umbris festive admodum opacare. Vale.*

DE QERCU

B CIVIUM SERVATOR. Cap. I.

INter coronarum genera querna in primis celebratur, quæ civis in bello servati signum magno apud veteres in honore semper habita. Cur vero civicas ex Quercu fieri sit institutum, plures enumerantur causæ. Alii enim dicunt honorem hunc Arcadibus attributum, quos oracula solita sint ob vetustatis honorem Glandiphagos appellare. Alii ea de causa, quod facilem & promptuarium cibum Quercus sit militibus afferre solita. Alii quia Jovi sacra sit, in cujus tutela sunt civitates, congruensq; haberi, ut qui civem servasset, ea coronaretur fronde, quæ civitatum omnium tutelari Deo dicata esset. Apud Celtas autem, ut Max. Tyrius tradit, altissima Quercus deligebatur, eaque erat Jovis signum. Sunt qui eam tradant primam Plantarum omnium genitam, atque ita populorum altricem fuisse, & primariam oraculorum authorem. In numo quodam, cujus Dorica inscriptio, ΑΠΕΙΡΟΤΑΝ. Aquila habetur fulmine subter pedes dejecto, & rami duo querni in coronam flexi, quæ dubio procul Epirotarum moneta glandes Chaonias, & oracula Dodonæa significat. C Quantum vero pertinet ad servatos cives, quamvis in Lauro de C. Gallii & L. Nævii Surdini numis rem explicuisse satis esse possit, non importunè tamen loco hoc repetetur quod Ovidius de Quercu ad Laurum dixit, cum iu arborem eam Daphne transmutaretur, *Mediamq; tuebere Quercum*. In numis quippe aliquot coronam civicam esse positam, quam duo Laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodo incurvati: literæ, Ob cives Servatos, quorum duo hujusmodi apud me sunt. Qua specie civicam eam fuisse crediderim, quam pro Augusti foribus affixam scripsit Ovidius:

Corona civica ex Quercu, & quare.

In Dodone mõte Chaonia Molossorum regionis.

> *Postibus Augustis eadem fidissima custos*
> *Ante fores stabis, mediamque tuebere Quercum.*

Quamvis nonnulli arbores ipsas eo gestu satas fuisse putant. Libet autem & aliorum quorundam addere monumenta. In numo C. Caligulæ civica tantum cum glandibus spectatur, in quo literæ sunt hujusmodi, S. P. Q. R. PP. Ob cives servatos. In Sergii vero Galbæ Aug. numo civica eadem D est cum inscriptione, S. P. Q. R. ob c. s. Eadem in Vitellii Germanici, in cujus medio hæ literæ sunt, S. P. Q. R. ob. civ. ser. In numo etiam quodam aureo, & aliis plerisque observavi civicam hanc Neroni etiam ex S. C. dedicatam: quamvis alia non adsit descriptio, idem tamen est significatum. Eodemque S. C. Antonino numus datus est cum Porca fœta & natis sub ubere, quibus imminet quercus, quod animal id dubio procul glande plurimum pascatur, unde antiqui omnino cibi admoneamur: quam causam Plutarchus præcipuam putat in civicæ coronæ dono, quamvis primas Jovi partes tribuat, cui sacra sit arbor, & in cujus tutela, uti dicebamus, sunt civitates. Videas & in numo quodam Augusti Cæsaris, quercus arbores duas cum ingenti patina in medio earũ sita, circa quam literæ sunt ad quadrati posituram $\substack{S.\ P.\\ Q\ R}$ Neque sum nescius civicam etiam ex Ilice fieri solitam: nam & ipsa glandifera est, Cæciliumq; Comicum Poëtam coronam civicam ligneam appellasse, omnino enim

De corona quernea Lu... lib. 1. Servati civis referen-

lignea

tem præmia quercum. lignea primo fuit. Rationem Festus tradit, quod frondem præ se perennem ferat: postea vero magis placuit ex esculo Jovi sacra, ubique custodito honore glandis, ut Plinius author est. Nota sunt quæ & quanta tribui solita sunt iis qui civicam meruissent. Ea quippe uti licebat perpetuo in ludis. Induenti assurgi etiam à Senatu moris erat, Senatuiq; proximus erat locus assignatus, Vacatio munerum ipsi, patrique & avo paterno dabatur, quod filium adeo publicæ rei utilem genuissent. Ne vero temere daretur, arctiores additæ sunt leges, ut quippe civis qui servatus esset, servatam se esse fateretur, aliter testes in eo negotio nihil proderant, neque si quempiam alium quàm Romanum civem servasset, quantumvis Regem. Ciceronem civica ad donandum L. Gellius censuit, quod ejus opera esset atrocissima Catilinæ conjuratio detecta, vindicataque, atque ita non civis unus, sed universa Romana civitas servata, meritoque ut ait ille:

Hæc omnia à Plin. libr. 16. c. 4. Tum quod δρῦς apud Græcos universim quamcumq; arborem glandiferam significat.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

AMULETUM. Cap. II.

Hecate quoq; quercu coronari solita est, in cujus manum hasta imponebatur, & homeros multis Draconum spiris implicabatur. Hujusmodiq; Deæ simulacrum ante januam dedicari solitum Æschylus tradit, ibique incantationum amuletum habebatur.

VIRTUS. Cap. III.

Clava Herculea.

Herculeam vero clavam illam valido plurimum de robore fieri solitam, virtutis simulacrum esse, optimi quique authores tradunt. Tum etiam numus Gordiani Pii declarat, in quo Hercules nudus cum clava spectatur, cum inscriptione, Virtus Augusti. Nervæ autem Trajano ex S. C. quod in numis apparet, decretum est Leonis caput clava supererecta, cum inscriptione uni illi maxime attributa, quæ est, Optimo Principi. Nec præteribo Commodi vanitatem, in cujus numo vidimus ingentem clavam cum inscriptione, Herculi Romano Aug. S. C. & ad hæc coronam civicam circumductam. In aliis ad adulationem hujusmodi cusis, Hercules est facie ad ipsius Commodi similitudinem informata, cum spolio & clava in læva, dextera coronam trophæo superimponens: literæ, Herculi Romano Aug. Accepit enim is statuas Herculis habitu, eique immolatum est ut Deo. Harum unam adhuc integram cum clava & Hyla, Julius II. restituit pro foribus aulæ superioris palatii Pontificii, ubi nunc porticus Leoniana. Sedenim Leo X. statuam amoveri jussit, neglectamq; in angulum rejici. Neque vero clavam Herculi semper ex Robore fuisse perhibent: verum & ex Oleastro, cujusmodi ea fuit quam Mercurio πολυγίῳ dicavit, quam iterum pullulasse fama est. Nam Trœzenii Oleastrum ex ea clava natum ostentare olim consveverunt. Pisander & aheneam Herculi clavam fuisse dicit.

FORTITUDO. Cap. IV.

Sumitur etiam per translationem pro animi fortitudine, nedum corporis.

Jam vero fortitudinem validasque vires Quercum significare mos est multorum, sive nomen ipsum sequantur, quæ roboris elogio censetur: viribus enim præstantes viri, ut Festus ait, robusti à robore nuncupantur: robur vero à robo colore rufo, quod ea materia plurimas ejus coloris venas habet, sive insitam illi vim admirentur, quo incorrupta materies, & ad ædium perennitatem facere, magnis inde acceptis utilitatibus, comperiatur.

DIUTURNITAS. Cap. V.

Sueton. in Galba c. 4.

Eadem autem de causa diuturnitatem etiam significat Quercus, quod ejusmodi sit ejus vis, ut in seros usq; annos prorogetur, præcipue cum vel defossa, vel aquis macerata per tempus aliquod fuerit. Quare augures non injuria avo Galbæ fulgur procuranti, cum extra de maribus Aquila rapuisset, & in frugiferam Quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ responderunt: quod eventus mox comprobavit.

IMPERIUM FIRMUM. Cap. VI

Quin Rhea ara frondib. quernis coronabatur.

Imperii firmitatem per sceptrum ex querno trunco significatum invenio. Sceptrum autem cum foliis quernis in columna quadam ex alabastrite Viterbii spectare licet, inferioribus quippe ramis ampu-

A amputatis, superioribus autem ita mutuo complexis, ut oculi speciem reddant. Plutarchus Osirim hujusmodi signo redditum arbitratur, qui, ut nonnulli prodidere, non Ægypti solum, verum & Italiæ, & totius ferè terrarum orbis imperium obtinuerit. Ajunt vero sceptra hujusmodi ita pluribus ramis ornari solita, ut plures erant provinciæ, quibus is imperitaret, cujus honori & nomini dicatum esset id monumenti. Quercus enim Rheæ, quæ terra est sacra, ut Apollodorus, 3. de Diis, ait. Quin eos omnes quernis coronari tradit, ob utilitates quas arbor ea tam in ædificiis, quam in primo victu præbuit.

Apollonius lib. 1. Argon. Profert etiam plurimas alias res quas recenset Theophrastus, libr. c. 8. & 9. de Plant. hist.

OSIRIS. Cap. VII.

MAcrobius in hac oculi specie, quæ ab incurvatis ad complexum hinc inde ramis, ut in nobilitatis vestræ gestaminibus spectare est, cum Osiridis nomen agnoscit, tum Solis id esse signum contendit. Oculi vero similitudinem ideo poni, quia Sol regali potestate cuncta despiciat, unde illi oculi cognomentum apud antiquos. Sed enim de oculo eo commentario disputatum, quo per singulas humani capitis partes, quæ aliquid significant, decurritur.

Macr. lib. 1. Satur. c. 21. Ad verbum à Suetonio in Vespas. c. 5.

B

PRINCIPATUS. Cap. VIII.

CÆterum & in Aruspicum disciplina Quercus principatum ostendit, quod multis olim auguriis observatum est: ex quibus illud præcipuè referendum videtur, quod in suburbano Flaviorum Quercus antiqua, quæ Marti sacrata erat, per tres Vespasiæ partus singulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cujusque fati. Primum quidem exilem & haud ita multo post arefactum, ideoque puella nata non perennavit. Secundum prævalidum ac prolixum, & qui magnam portenderet felicitatem. Tertium vero instar arboris: quare patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper confirmatum renunciasse matri nepotem ei Cæsarem natum. Contra vero sceptrum novissimo Neronis anno de Augusti manibus excussum fulmine, imperium Cæsaribus divinitus abrogatum indicavit.

Flaviorum Quercus. Sueton. in Galba. c. 1.

FERITAS. Cap. IX.

QUorundam etiam inventum fuit animi feritatem ex Quercu significare, quod etiam non ignobiles Poëtæ agrestes homines, immites, atque sævos, nullisque humanis moribus expolitos, duro ex robore natos dictitabant: de quo interpres Hesiodi: Veteres ait filios in quercubus aut petris exponere solitos, urbium tectorum ve commoditate nondum adinventa, datamque hinc ansam, ut ex petris aut roboribus geniti viderentur.

C

Hom. Odyss. T. Nam neque fatidica quercu natus es.

OBSCOENITAS. Cap. X.

HAbet & glans ipsa suum significatum, idque obscœno satis intellectu, ob eam scilicet qua prædita est figuram, pudendi virilis mucroni pene similem, atque hinc Arcadum obscœnitatem incessi reperias, quod βαλανοφάγοι essent. Unde Diogenes ejusmodi notæ adolescentem Arcadem dixit, is cujusmodi videretur esse interrogatus: intelligebat enim Arcadiam infamem esse, utpote quæ luxu deliciisque barbaricis corrupta esset. Alii referunt ad stuporem, unde dixerit etiam Juven. *Læva in parte mamillæ nihil Arcadico juveni subsultare.* Sed cum priore sententia facit alterum ejusdem Cynici dictum, apud quem cum mentio fieret de puero quodam qui male pudicitiam tutabatur, Diogenes cujusnam is esset interrogatus. Tegeates, respondit, ludens scilicet ex ambiguo: nam Tegea civitas est Arcadiæ: Tegos autem interdum pro lupanari ponitur.

D

D. Laertius in ejus vita. Quia cellulæ tecti instar.

IRA DELINITA. Cap. XI.

IPsa deniq; arbor Quercus, ea insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immerito fertur usque adeo inimica oleæ, ut eam juxta se positam extinguat. Olea vero cum sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est Quercum olea complicare, cum iracundiam atque inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. Contra addam κατὰ πάρεργον & ea, quæ beneficium à Quercu consequuntur: scriptores enim naturalium rerum, hederam quercinam, viscum quercinum, & polypodium quercinum optimum dicunt.

Plin. lib. 24. cap. 1. Videndus Theophrastus, ubi supra.

DE HEDERA. CAP. XII.

HEdera autem non quercina tantum, sed qualiscumque esset, haudquaquam obscuræ celebritatis erat apud Ægyptios: quippe quæ propter continuum virorem vitibus etiam præferebatur in sacris, quod illæ à fructu folia identidem amittant.

BACCHUS, CAP. XIII.

EA vero in primis quæ corymbos nigros fert, sed & sine delectu coronamentis accepta Dionysio sacra, quod æque est ac apud Ægyptios Osiridi, à quo etiam isti nomen: Chenosiris enim eorum lingua nominatur, quod Osiridis planta interpretatur. Præterea Dionysius, Nysa urbe à se posita in ertrema fere India, hederam quam sevit, æternum nominis sui monumentum esse jussit.

NOCUMENTUM ABSCONDITUM. CAP. XIV.

Tum quod Baccho initiati hedera coronabantur Euripides in Bacchis, & Dionysius in Cosmographia. Macr. lib. 7. Satnr. c. 1.

THyrsis vero, quod telum est ligneum, circumfusa Hedera coopertum vini nocumentum hieroglyphicè indicat sub ipsius suavitate latitare. Hinc Macrobius Liberum Patrem ait ferire per obliquum, circumfusæ hederæ latitante mucrone. Neque aliud sibi vult vitis supra caput Hecates prætendi solita, quæ nimirum ostendit Fauni patris insidias, quas in natam vini opera construxit, de quo latius in Serpente.

TENACITAS. CAP. XV.

Nec ullum omnino nodum in corpore habere, teste Fest. Pomp.

USque adeo vero adhæsit hæderæ tenacitatis nomen, ut illigandi complectendique significatum, ut olim apud nostros flamini Diali non modo eam tangere ominosum esset, verum etiam nominare, ne inde illigatus aliquo modo, vel re, vel cogitatione deprehenderetur. Eaque de causa neque anulum quidem ei gestare licebat, libera siquidem omnia esse volebant sacrificulis. Unde sacrum factura Dido apud Maronem, *unum exuta pedem vinculis in veste recincta* legitur. Manifestum autem est hederam vincire quicquid fuerit, ad quod se applicuerit. Hinc Horatius *Carm. lib. 1. od. 63. lascivis hederis ambitiosior* dixit. Hinc Catullus mentem amore revincens, *ut tenax hedera hac & illac arborem implicat errans*. Et Gallienus Imperator:

Æn lib. 4.

Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ.

Ea denique sive ab hærendo, sive ab eo quod edita petat, sive potius ab edendo ea, quibus adhæserit nomen habeat. Libero Patri dedicata est, ut initio dictum, quod ita semper vireat, ut & ille semper juvenis. *Nam, Solis æterna est Baccho Phœboque juventa*, vel quia mentes hominum ita Liber liget, uti ea quæcumque tetigerit impedit: ebrius enim quamvis solutum eum vel in angusta paupertate dicat Horatius, & Lyæus à solvendo nomen acceperit, irretitam tamen habet mentem, neque sui compos est.

ASSERTOR. CAP. XVI.

Epist. 5 ad Torquatū, lib. 1.

IN numis plerisque caput hedera redimitum aspicias cum assertoris inscriptione: ut illud cum cornibus, ab cujus altera parte sigillum est cum racemo in dextera, in læva spolium gerit: literæq; legi possunt, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. In aliquot aliis caput identidem hedera redimitum, ab altera vero facie Hercules cum clava & spolio literæ sunt, ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ: infra vero, ΘΑΣΙΩΝ. Sed dicerem ego populeam potius esse frondem, nisi flexuosus viticulæ ambitus hederam potius referret. Sunt vero Thasii ab insula, quæ Thraciæ adjacet, unde Herculis progenitores oriundi, quo nomine illi sibi plurimum plaudentes, imaginem ejus numis exprimere instituerunt.

BAC-

A

BACCHEIA SUPELLEX. Cap. XVII.

VInaria vero vascula, quæ Cissibia plurimum appellant, orificium ad hederacii folii speciem informatum habent: κισσὸς enim hedera: cujusmodi vasa quamplurima, quæ longam sapiunt vetustatem, ubiq; Romæ videas. Et quæ nunc etiam è luto formantur, ad eandem pene formam rediguntur, à foliisq; vulgo nomen habent, nam Folietæ nuncupantur. At bona pars Italiæ vasa vinaria quotidiani usus Boccalia, quasi, ut puto Bacchalia dicere velint, appellant. quamvis βακκάλιον pro vase vinario sit apud Homerũ. Qui κισσύβια dicta putarunt, quod vasa olim ex hedera fieri solerent, hallucinari mihi videntur: nam neq; quidem lignum satis idoneum, neq; materia commoda est, cum satis constet, si poculo hederaceo mixtum infundatur, vina transfluere. Neq; ego nunc poculorum genera perquiram, quæ copiose satis ab aliis enumerata fuerunt: illud ostendisse satis fuerit, qua de causa bona eorum pars hederam supremo margine assimularent, quinetiam in nonnullis juxta ansam impressum hederæ folium observes: & apud Maronem *Pastoralibus quibusdam poculis super addita vitis, Diffusos hedera vestit pallente corymbos.* Qua vero specie esset cantharus, qui Baccho dedicabatur, ut scyphus Herculi, si quæsierit quis, picturatione commodius quam verbis explicabitur. Pedem enim habet à latiori ambitu in angustum flexuoso interius ductu se contrahentem, ita ut ea pars tota desidentibus incurvis costulis describatur: mox intumescit in calicem, quod nomen nostris in sacrificiis tot jam ab hinc annis, specie nihil quicquam immutata, receptum est: hinc iterũ angustari incipit, totoq; ambitu intro versus incurvari, quo ductu ubi aliquantulum processerit, rursum aperitur, & cratera in summo patefacit. Adduntur hinc atq; inde ansæ, quas Aures Græci libentius appellarunt, sed aures ego eas alia quam ansæ sint forma factas intelligo: utpote quæ quidem prostarent à summo vase, seu minime ad inferiora flecterentur. In morem autem Delphinorum alias ansæ, alias anguium figuras, plerumq; volutarum in modum fieri solitæ. Sed & una tantum ansa præditos plerisq; locis cantharos in antiquorum monumentis aspicias, cujusmodi apud Virgilium est. Silenianus ille,

B

C

Cui gravis attrita pendebat cantharus ansa.

Nomen etiam poculi Lugdunensis Legimus tamen apud Serenum Samonicum Mollibus ex hedera torn antur pocula lignis. Legendus Macro. l. 5. c. 21. super Cymbio & Cisimbio. Cantharus Bacchi. A Plin. lib. 16. ca. 35. Eclog. 3. Eclog. 6.

POETA. Cap. XVIII.

QUod vero Poetis hedera decerneretur, ut una cum Lauro coronam eorum perficeret, non tam perpetuus utriusq; viror, qui diuturna eorum opera significaret, in causa fuit, quam ut ostenderetur, eos, qui dignos hedera evasissent, Laureamq; meruissent, & ingenio & arte præcelluisse: per Laurum enim insitam in ingenio vim, ac venæ fœcunditatem Apollinis irradiatione locupletem intelligebant: per hederam vero artem & industriam pervigili labore partam. Cujus rei id est indicium, quod hedera suapte vi admodum imbecilla humi semper reperet, neque se umquam attolleret: pertinaci tamen labore artificiosoq; conatu pervincit, ut vel arboribus vel parietibus adhærescens, paulatim irrepens supra omnium fastigia victrix evadat, & supremo in vertice dominetur, utroque enim opus est, si quis velit excellere: nisi vero excelluerit, nihil quicquam profecit, quia *Mediocribus esse Poetis, non homines, non Dii, non concessere columnæ.* quare sapientur ait Horatius:

D

——Ego quid studium sine divite vena,
Ne rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Hinc Maro Eclog. 6. Pastores hedera crescentem ornate Poetam. Hedera cur poetis dicata. Horat. de Art. poet. Ibid.

In eandem sententiam apud Pindarum legas, ut in Ape diximus, Poetas lacte simul & melle pasci: quorum lac naturam facundiæ ubertate affluentem, mel artem laboriosumq; proficiendi conatum ostendit. Non enim sine magno labore, industria & artificio comparatur. Apud Athenæum, quod minime dissimulandum est, legas, ex Seno Eliensi Grammatico desumptum, Aurocabalos, qui postea Jamborum Poetæ nuncupati sunt, hederacea corona uti solitas: Ithyphallos vero talari tunica ma-

ca manicatos, ebriosorum personas ri[illegible]iculum in morem gestasse. Hinc apud Virgilium:

Æneid. l. 6.

—Threicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocem.

Et quod ad manicatos facit, elusum alibi:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Æneid. l. 9.

Sed ut ad Athenæum revertamur, Phallophoros demum ait (ideæ sunt hæ impudentioris Musicæ, lascivæque apud veteres ceremoniæ) serpyllo & pæderotæ herbis faciem occultasse, sertaque sibi ex viola & hedera nexuisse.

VETUSTAS. Cap. XIX.

PRæter hæc vetustatis symbolum est hedera, cum semper circa vel arbores, vel ædificia, vetustate consumpta ruinosaque saxa maxime versetur: quin etiam ex eo Baccho sacra, veluti vina etiam de vetustate commendantur. Pindaricum porro est vinum à vetustate commendare, ut Epharmosto in Olympiis, αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον. Ita Horatius passim:

O natam mecum consule Manlio testam.

Sic Tibullus, ut corrupta obiter lectio corrigatur, lib. Amorum secundo, Elegia prima:

Nunc mihi fumosi veteres afferte Phalernos
Consulis, & Chio solvite vincla cado.

Fumosi enim Consulis, non Fumosos Phalernos, ut imperiti nonnulli putant, eadem synepeia apud Juvenalem habetur:

Fumosos equitum cum Dictatore Magistros.

Notum enim quemadmodum Romani studiosissime curarint, ut atria sua majorum illustrium imaginibus complerentur, ad excitandam scilicet posteritatem, ut quod sibi ad imitandum proponerent, assidue conspicerent. Fumosos igitur, præ vetustate quadam veluti fuligine coloratos. Hedera autem cogere in senium arbores creditur, ipsaque non nisi senescentibus libenter adhærescit. Extant super hoc luculentissima Laberii carmina, quorum ea duo tantum afferam, quæ ad sententiam, qua de nunc agitur, congruere videntur:

Ut hedera serpens arborum vires necat,
Ita vetustas ambitu annorum necat.

Neque quidem ea tantum de causa, quia vetustas vinum commendet, & hedera sit vetustatis indicium, ea Baccho sacra perhibetur, sed quoniam, ut super ejus vi Plutarchus disserit, commanducata hederæ folia ebrietatis speciem quandam repræsentant, & proclives ad furorem mentes incitant.

Nimirum quia jactarent pervetustam generis nobilitatem, qua Juvenalis veteres ceras dixit. Hedera cur vetustatis symbolum sit. Hinc à Cicerone in Pisonem, Obrepsisti commendatione fumosarum imaginum.

FUROR POETICUS. Cap. XX.

ATque hinc demum existimant eruditissimi viri coronas hederaceas Poetis attributas, siquidem motus ille divinitus fit, ut author est Plato, quo Poetarum mens concitata, imagines rerum tot supra naturam concipit, & in ea interdum mysteria scriptis mandat, quæ paulo post ipsi abeunte furore vix intelligunt. Unde non immerito excludit sanos Helicone Poetas Democritus, eosq; tantum admittit:

Horat. de arte Poet.

—Quos cantor Apollo
Non patitur versare lutum, sed ad aurea cœli
Limina sublimes Jovis omnipotentis in aula
Sistit, & ætheri monstrat commercia cœtus,
Ambrosiamq; libens nectarq; propinat, & illi
Magna canunt afflante Deo, mortalia ponunt,
Nubila, quæque Deûm in penetralibus addita cernunt.
Atque ubi jam sese rediere in somnia mente
Attonita repetunt, & quæ inspexere reposcunt,
Et plerumque suas non percepere Camœnas,
Usque adeo humanis præstant cœlestia rebus.

Ut nuper Torquatus Tassus Italicus.

DE SMILACE. Cap. XXI.

QUoniam vero Milax, ut vocabulo utar Æginetæ, quadam cum hederæ foliorum viticisque similitudine ita congruit, ut ea multi magno ceremoniarum errore pro hedera usi sint, ignorantes funestam esse, & omnibus sacris & coronis infaustam, ideo visum est in hoc hederæ commentario mea

A eam dissolvere ambiguitatem. Quatuor enim distinguitur speciebus: arborea una, quæ nostris taxus est virgulto assimilis: sed aspera & spinosa, surculis, ramis, pediculis,& foliis paluri instar hamatis, labruscæ propemodum racemis prædita,quam Venetiis in semotioribus Lignipedum hortis in pergula surrectam aspexi. Hederæ aliæ duæ propiores,quarum una Lævis,altera Hortensis appellatur, sed usque adeo sibi invicem assimilatæ,ut utramq; plerique unam tantum speciem existimarint. Siliquis hæ lupinorum tunicas magnitudine adæquantibus fœcundissimæ, in quibus grana ad faseolorum similitudinem renunculorum figuram referentia delitescunt pressiora in aliis,in aliis torosiora. Colorum multa varietas, in aliquibus lutea,in aliquibus purpurea, nigra alia, alia variegata ex nigro & albo, surculo in omnibus junceo ad admirandum altitudinem excrescente:foliis propemodum hederaceis, nisi quod hederis unicuique singula, his passim trina: hederæ tenacia, & perpetua, & lævore quodam placida, his asperiora debiliaque, & cum vento simul interdum abeuntia Autumno prorsus decidua.

Hederæ species quatuor.

FUNESTUM. Cap. XXII.

B Flos harum coronis intextis funestum habet hieroglyphicum. Florem vero ferunt violis admodũ similem, colore in aliis candido, in aliis puniceo, in aliis etiam subpallido, ex quibus lugubres coronas fieri Plinius attestatur,infandosque esse dicit omnibus sacris & coronis: causamque affert, ob crocum in eam herbam amore smilacis conversum: quam quidem fabulam Naso 4. Transmutationum libro, unico eo versu tangit:

Plin.lib. 16 c.3.hac omnia.

Et crocon in parvos versum cum smilace flores.

De qua quidem fabula cum nihil aliud extaret, nos olim de cultu ejus herbæ viticulive justum opusculum hexametris cecinimus fabulæque totius argumentum explicuimus. Idem Plinius ait *Vulgus ignorando, hancque hederam existimando, festa sua polluere.* Nam & Poetis,& Libero Patri,aut Sileno, Smilax jam pro hedera sacrabatur ab iis,qui omnino quibus coronandi essent ignorabant. Legumen hoc diu nostris regionibus ignotum, nunc nuper allatum è Sicilia Romam, multorum hortos tota jam Italia cœpit multiplici fruge fœcundare. Oblectat mirifice fructus tum lepida colorum varietate, nitoreque gemmarum instar arridentium, tum opere topiario surculus, qui foliorum sylva densissima in metas erigitur altissimas, & muris applicata paucorum dierum spatio ad celsa quantumlibet ædium fastigia prorepit, turres exuperat,nullius arboris proceritate superatus. Ideoque in spatiosas scenas latissimaque tentoria, quo præcipue anni tempore magis expetuntur, mirabili pampinorum feracitate contexitur. Tum cibus leguminis non, ut multi tradunt, abominabilis, sed gustu gratus atque suavis: nam & disclusus à tunicis, & cum teneris adhuc siliquis aqua incoctum, lautis etiam cœnis apponitur. Quam vero medici damnant, forte trachea illa est, paliuri spinis prædita, quæ racemulos quosdam ad instar labruscæ producit.

A Dioscor. c.140. ibi& Mattheol.

DE AMYGDALA. Cap. XXIII.

Quoniam vero nobilissime Hieronyme, spem eam quam de præclara ista indole tua optimam omnes conceperant, vel ante tempus explere, tam in bonarum artium studiis,quam in insignium morum elegantia jam dudum occœpisti, Amygdalam tuum esse hieroglyphicum animadverti: ea enim arbor ante alias omnes floribus induta, non suæ tantum spem ostentat opulentiæ, sed & aliarum frugum annum feracem pollicetur. Unde Maro cum videret eam primam omnium florere, nihil vel Januarii rigore deterritam, ex florum ejus multitudine lætæ idemtidem fœturæ spem in frumentis concipere nos posse monet his versibus:

Georg. l.1.

Contemplator item, cum se nux plurima sylvis
Induet in florem, & ramos curvabit olentes,
Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur;
Magnaque cum magno veniet tritura calore;

Quod si spes, ut Speusippus Platonicus definit, est expectatio boni, velut è converso metus animi concitatio in expectatione mali, sicque floribus inspectis usum inde fructuum expectare solemus, nulli

nulli dubium erit, quin flos sit futuri boni prænuncius, & frugem paulo post succrescentem pollicea-A tur: nam & Themistius jucundissimam & floris speciem fructuum prænunciam esse dicit.

JUVENTUS. CAP. XXIV.

Juventus spei semper plena. Hinc Virg. de obitu Mæc. juventam florentem, Ovi. 3. Amor viridem dixere, & Cherea in Eunuchio, puellam 15. annorum florem vocat.

AD hæc flos omnis juventutis habetur hieroglyphicum: juventus autem omnis semper spei plena, cum senectus contra omnia desperet: sive hoc accidit juvenibus ex exiguo rerum usu, senibus vero ex irrita multorum votorum experientia: sive quia juvenes natura vegetiore, quæ cupiunt ardentius futura etiam sibi proponunt, spemq; impendio pascunt, senes debilitate confecti, præ timore etiam cum assecuti sunt, diffidere videntur, ideoq; bonis minus gaudent. Alii dicunt æquius ideo sperare juvenes quam timere, quia spes est de futuro tempore: in senibus autem multa memoria residet, ac earum præcipue, quæ spem plurimam elusere, tum autem memoria ipsa spe quodammodo contraria constituitur.

SENECTUS. CAP. XXV.

PORro senectus, quæ sese hic obtulit facit ut ad amygdalam rursum revertamur, ejus siquidem hieroglyphicum in Divinis literis accipitur pro Canitie, quæ manifestum est senectutis indicium. B Amygdala autem potius quam alia quæpiam ex plantis, quia, ut etiam ex Maronis descriptione vidimus, arbor nulla densiorem florum ubertatem reddit quam Amygdala. Locus autem est in hanc sententiam apud Salomonem ad calcem Ecclesiastæ: *Florebit Amygdalum, & pinguescet locusta, & dissipabitur capparis, atq; hæc inceptabunt; homine jam in domum æternitatis suæ profecturo.* hoc est, ut apud Eucherium, canescet homo, tumebunt pedes, & concupiscentia frigescet: nam hæc plurimum homini in postremo vitæ tempore accidere consueverunt, ut inde in terram, quasi in æternitatis suæ domum redeat. Proculdubio autem indicium appropinquantis mortis est, cum canis caput albicat capillis. Mitto illud quod D. Hieronymus notat, quosdam interpretari per amygdali florem sacram spinam, quod decrescentibus natium carnibus spina succrescat, & floreat: nam hoc & illud senii est.

Eccles. c. 12.

CONTINENTIÆ FRUCTUS. CAP. XXVI.

APud Hieremiam primo capite, ubi se is virgam vigilantem videre asserit, Theodotio reddit amygdalinam. Unde colligitur, amygdalum castioris hieroglyphicum esse temperantiæ: nu- C cem enim eam videmus amarissimum habere putaminis corticem, testaque lignea, eaque durissima cingi, amaritie corticis difficultatem indicante, integumenti duritia virtutem ipsam: fieri autem ut cum putamina illa & amara & dura summoveris, fructu fruare suavi admodum & delicato. Sic continentiæ castigata coercitaque custodia, amara primum videtur, perdifficilis, & ab omni delectatione remotissima, sed ex qua fructum colligas dulcissimum suavissimumque: ait enim Hesiodus, virtutis radices amaras esse, fructus vero suavissimos.

DE NUCE JUGLANDE.

NUPTIÆ. CAP. XXVII.

A Plin. lib. 15. cap. 22. hac. Eccl. 8.

AB amygdalo ad nucem juglandem transire non incongruum, cujus est hieroglyphicum ut nuptias præ se ferat. Credidere multi, ait Plinius, quia nuces cadendo tripudium sonumque faciant: qua de causa dictum illud. *Sparge marite nuces.* Sed verisimilior causa est, quam ipse comminiscitur; ob integumentum duplex, pulvinati primum calicis, mox lignei putaminis, quali propemodum operimento fœtus muniantur. D

CAPPARIS. CAP. XXVIII.

Capparis Hebrais Abion.

UT vero & Capparim absolvamus, super eo multa & varia tam Hebraici interpretes, quam Latini & Græci commenti sunt, dum Hebraicam vocem, quam nos Capparim dicimus, illi AVIONA, modo amorem, modo desiderium, modo concupiscentiam, & his similia elocutionibus suis circumscribunt. Sed qui diebus nostris scripsere Capparim libidinem perfrigerare, hoc loco, teste eo, decepti vi-

pti vi-

pti videntur, quod minus animadverterunt Salomonem id notare voluisse, cessare tunc libidinis ardorem, cum Capparis nulla esse cœperit: id enim aperte signat, *Dissipata fuerit:* perinde ac si Græci per fabulas suas philosophentur, tunc ardorem Leandri gelidis aquarum fluctibus superari, cum primum Herus lucerna fuerit extincta. *Eccles. c. 12.*

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER LII.

DE FUNESTIS ARBORIBUS, ET CORONIS ALIQUOT.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD LAURENTIUM GRANAM.

LUctuosissimo illo die, quo Celsi Melini justa, Academia universa deposcente, pervetusto majorum ritu celebravimus, memini te (facundissime Grana) dum funeris apparatus instruebatur, multa de me quærere super funestarum arborum significationibus, quod nonnullam hujusmodi rerum inquisitioni operam dare me non ignorabas. Tuque meminisse debes pauca admodum ea fuisse, quæ mihi tunc, tanti ac talis amici casu consternato, memoriæ succurrissent: tum quod eo totus conversus eram, ut quæ multa in prærepti juvenis desiderium à doctissimo quoque conscribebantur, sedulo colligerem collectaque publicarem: tum quod nolebam eo tempore te nugis meis occupare, studiorum tuorum socium laudare meditantem. Quem quidem tu non laudasse tantum, sed diuturniori, vel æterna potius vita visus es mihi restituisse. Dignus quidem Celsus, qui tam eruditum, tamque elegantem funeris sui laudatorem sortiretur: Dignus tu quoque, qui de juvene tam præstanti, tam docto, tam probo verba faceres, quamvis id lætiori argumento factum omnes maluissemus. De qua quidem oratione tua multa alii præclare prædicant: nos exuperasse te & nostram & omnium expectationem, qui de optima quaque conceperamus, verissime profitemur. Tibi vero an ego responsurus sim in iis quæ percontatus eras, adhuc ambiguum est mihi: curavi tamen, ut si quid per diligentiam assequi possem, tua me flagitationis memorem fuisse comprobarem. Itaque Cupressum, & Pinum, & Populum, & pro corona Smilacem, & quædam alia, quæ funesta sunt, perquisivi, de quorum significatis commentariolum hoc ad te conscripsi. Illa vero meminisse debes, cum de coronis quæreretur, quibus cenotaphium cingeremus, respondisse me, ex Salice, ex Moro, ex Caprifico & Loto demum serta contexenda. Ex Moro, quoniam senilem prudentiam tam juvenili ætate præ se ferebat, Ex Caprifico, quia cupiditatibus omnibus, quas innumeras ea ætas afferre solet, ipse jugum imposuerat. Ex Salice propterea quod summa erat adolescens continentia præditus. Ex Loto, ad divinum ejus ingenium, & omnifariæ doctrinæ studium: quorum quoque omnium rationes poteris ex hoc libello nostro cognoscere. Sed enim in his nihil forte novum tibi, gratam tamen futuram spero industriam, quæcumque esse potuit, meam, quod non cunctanter satis amico facere procurarim. Esto igitur apud te nostri hoc amoris qualecumque monumentum: neque id horrori sit, quod feralia donamus: utpote qui Philosophus non minus rerum fines, quam ortus progressusque sis contemplari solitus. Sed jam quid hæc sibi lignorum strues velit, inspiciamus.

DE CUPRESSO. CAP. I.

CUpressi significata apud Horum nulla sunt, apud Latinos & Græcos pleraque memorantur.

POLLUTUS MORTE LOCUS. Cap. II.

Quia Diti sacra, ideoque pro signo funebri ad domos posita. Plin. l. 16. c. 33.

ATque illud in primis, quod pollutionis aut incestati de alicujus morte loci, aut funeris signum fuit, feraliq; illi apud omnes cognomentum: quia cum minime recidiva sit, humanæ conditionis sortem referre videatur. Quamquam Herodotus unam solamq; Pinum ex arboribus recisam minime repullulare tradit, esseque, ut ipse ait, πανώλεθρον. Nimirum animadverterat homo multæ diligentiæ, recisam Cupressum in Creta beatiore insula repullulare, quod de Pinu nusquam observarat.

CRETA. Cap. III.

Palma pro Judæa cur.

QUoniam vero Cretæ id præcipue concessum, ut renascentes, quæ præfectæ fuerint, Cupressus videat, nonnulli Cretam per ejusmodi arborem significari tradiderunt, non aliter, quam Palmam pro Judæa poni in Vespasianorum numis observatum: Palmæ siquidem & lætius & frequentius in Judæa proveniunt, quam usquam alibi. Cupressata porro Gnosiorum celebrat Plato, in quibus æstivo die de legibus commentum à Megillo & sociis tradit. Non immerito autem magno habitum ostento, cum arbor Cupressus altitudine conspicua in Vespasiani agro avito sine ulla vi tempestatis evulsa radicitus repente procidit, ac insequenti die viridior atq; firmior eodem vestigio resurrexit, grande, ut inquit Tacitus prosperumque, assensu aruspicum & summa claritas juveni admodũ Vespasiano promissa. Apud Plinium legas, ubi de prodigiosis arboribus differit, arbores multas, sine tempestate, ullave causa alia, quam prodigii, cecidisse, ac sua mox sponte surrexisse quæ fuerint fausti ominis & ostenti. Sed enim ne nostra negligamus, vetustis rebus nimium applaudentes, in Mediceis ædibus quæ thermis Alexandrinis dirutis incumbunt, hoc Romæ vidimus, quod huc inservisse minime fuerit importunum. Paucis admodum ante diebus quam Leo X. Pont. Max. moreretur, Medicam arborem, proceræ admodum magnitudinis, sed magna sui parte in latitudine ramos ad parietem affixam, ut perpetuo virore aulæa, quæ dicuntur, facere viderentur, casu nescio quo, noctu solutis pergulæ compagib. ita concidisse, ut cacumine terram attingeret, & à porticu in xystum prodeuntibus præaltæ curvaturæ arcum exhiberet. Subsecuta mox clarissimi principis mors. Neglecta arbor, omni tunc familia aliis negotiis occupata. Creatur interim Hadrianus VI. Pont. Max. ab extremis usq; Morinis in Italiæ ludibrium perquisitus. Insequitur statim ab electione, maxima hyemis inclementia, nives juges, & in multos dies terræ, pertinacia Romano solo insolita, inhæsitantes, qualem tempestatem & nivium altitudinem, asperitatemq; acris nemo quantumlibet natu maximus Romæ se vidisse profitebatur. Sævivit ea hyems in citreos lucos, & viridia omnia, Medicis arboribus consita perstringit, & ad radicem usq; adurit: omnesq; illæ hujusmodi arborum deliciæ, quæ Romæ plurimæ frequentissimæq; erant, auferuntur: sola è nostris illa observata incolumis, quæ ante Leonis obitum prociderat: ac omnis ille ordo, qui ad eundem parietem adhærescebat, minima jactura læsus, cæteris omnibus ad repullulationem succisis ad imum caudicem. Quod si altero vix anno completo Clementẽ VII. Leonis præmortui fratrem patruelem ad Pontificatus fastigium evectum vidimus, cur Medicam illam arborem in ejus ædibus, & inclinatæ fortunæ dejectam, & felicissimi successus, ab hyemis tam horridæ sævitia servatam, fuisse prænunciam affirmare vereamur.

Suet. in Vespasiano c. 5.

Medicæ arboris prodigiis mirandum.

Quia præceptor & agnostes Caroli 5. Imp.

SEPULCRA NOBILITATIS. Cap. IV.

Lib. 3.

Arca ex Cupresso.

SUnt qui Cupressum funus quidem & sepulcra, sed non nisi nobilitatis significasse contendant: quod & Lucani testimonio confirmatur, ita dicentis: *Et non plebejos luctus testata Cupressus.* Sane Thucydides libro historiarum II. arcas fuisse dicit ex Cupresso, in quibus eorum efferrentur ossa, qui pro salute patriæ mortem oppetere non dubitassent. Hujus autẽ instituti, ut Cupressus defunctis accommodaretur, principium nonnulli ad historiam referunt: ajunt enim Asclepiadis authoris gravissimi testimonio, Boream Celtarum Regem cum filiam Cyparissam nomine amisisset, arborem hanc in ejus tumulo sævisse, à qua inde nomen inditum Cyparisso: mox à satu illo luctuosam feralemque haberi cœptam.

MORS. Cap. V.

Unde ara defunctori,

NAm & in ostentis mortis indicium fuit, quod tum aliis eventis tum Imper. Severi casu comprobatum est, cum Æthiops quidam claræ inter scurras famæ, cum corona è Cupresso facta illi obviam

A viam processisset, quem cum ille iratus removeri ab oculis præcepisset, coloris tactus omine, respondisse ille dicitur. *Totum fuisti, totum vicisti, jam Deus esto victor.* Paucis vero post diebus Severus est vita functus. Quod vero pertinet ad colorem, fertur & Hadrianus Imp. ex Mauri occursu extrema sibi jam ingruere concepisse.

seu tumulis cupresso ornabantur. ut Polydor. Æne. lib. 3. & flores demorum. Severi Imperatoris casus.

DIS. CAP. VI.

Cupressus porro in tutela Ditis Patris, & ejus arboris rami sepulcris affixi, adsculptive, Dis Manibus commendari defunctos indicant. Atque hoc est, quod apud Horatium legas, arborem nullam hominem ad inferos sequi, præter invisas Cupressos.

JUNO. CAP. VII.

Ex ea autem arbore simulacra Junoni Reginæ fieri jussa, in Plerisque prodigiorum expiationibus observatum: ut Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Coss. Cupressea simulacra Junonis Reginæ posita per virgines viginti septem, quæ Urbem lustraverunt.

Simulacra ex cupresso.

ORPHEUS. CAP. VIII.

B Et in Lebetharis Orphei simulacrum ex Cupresso cultum, quod cum Alexandri temporibus sudorem multum emisisset, omnibus eo prodigio perterrefactis, responsum est ab Aristandro viro sapiente, bene sperandum, siquidem quod nunc opus Alexãder aggrederetur, ob rerum gestarum magnitudinem maximum esset sudorem & laborem Poetis ac Musarum cultoribus allaturum.

PULCHRITUDO SINE FRUGE. CAP. IX.

Indicat etiam Cupressus rei cujuspiam sublimitatem atque pulchritudinem, ex qua tamen nullus percipiatur fructus. Quare Phocion, cum Leosthenes Athenienses in bellum impulisset magnaque spe ad libertatis & principatus nomen erexisset, illius verba dicebat Cupressus esse similia, quæ cum proceræ admodum sint & pulchræ, fructum tamen non habent. Cessit inde res in proverbium κυπαρίττου καρπός, de re speciosa quidem visu, sed prorsus inutili. Spectatu quidem jucunda est Cupressi proceritas, effigiesq; illa metas imitata, fructu tamen supervacua est baccisque torva, diceret Plinius.

Hinc Plin. l. 16. c. 33. illã ait morosam fructu supervacuum.

PERPETUITAS. CAP. X.

C Cur vero Diis simulacra ex Cupresso fieri soleret, in causa est materiæ perpetuitas, odorisq; suavitas, quæ perpetui thymiamatis loco esse videretur. Cupressum enim neq; cariem, neq; vetustatem sentire tradunt, neq; temere rimam aperire, ullave parte fatiscere. Simulacrum Jovis in Arce ex Cupresso à condita Urbe sexcentesimo sexagesimo primo anno dicatum, tempore adhuc suo durare Plinius attestatur, qui quidem anni essent circiter c c. Plato leges publicas acta decretaque sacris monuit inferendas tabulis Cupressinis, quod eam materiem ære perenniorem arbitraretur. Quantũ vero pertinet ad odorem, Inde Cupressum inter aromata propemodum venerantur.

Diis simulacra ex Cupresso cur fiebant. Plin. ibid. Lignũ ejus nulla tẽporis diuturnitate suaveolentiam exuit. Mat. in Dioscor. lib. 1. c. 87.

DE PINO. CAP. XI.

Et Pinum, mi Grana, non parvam habere cum Cupresso similitudinem, exploratum est.

MORS. CAP. XII.

D Nam mortis ipsa quoque indicium est, de qua idem observatum ubique, arborem excisam semel minime subpullulascere. Unde Staphylus Poeta, πεύκης τρόπον, hoc est, *in morem piceæ* dixit. Et apud Homerum βέλος ἐχεπευκὲς, lethale telum exponunt interpretes vetustissimi, quamvis alii ad solam referant amaritudinem & acerbitatẽ, qua sit arbor ea præcipue prædita: quandoquidem amaritudo ipsa ita est morti affinis, ut vice versa mors interdum pro amaritudine usitatissimo mortalium sermone proferatur: neq; hodie tantum, verum & apud vetustissimos hominum ita fieri solitum inveniamus. Nam 4. Regum, cum Prophetarum grex apud Elisæum esset, & eorum unus egressus in agrum colocynthidas agrestes legisset, easque conscissas in ollam pulmentariam parasset, neque eorum quisquam propter amaritudinem gustare posset, clamaverunt ad Elisæum dicentes, *Mors in olla*

Amaritudinis in sacris significatio est:

est: hoc est, tanta est pulmentarii amarities, quanta mortis est. Eodem modo paucis ante diebus, cum post raptum in cœlum Heliam, Hierichonta se recepisset, questi sunt ejus loci cives, aquas esse apud se pessimas, quas divinitus cum dulces reddidisset, numinis dictum citaverat: *Sanavi aquas has, & non erit ultra mors in eis*, Sed ut ad piceam revertamur, Herodotum nonnulli carpunt, quod solam piceam præfectam non repullulare dixerit, cum & Cupressum, & alias quasdam plantas ipsi agnoscant, quæ idem patiantur. Sed quantum ad Cupressum, attinet, diximus nos Herodotum ad Creticam respexisse, quas repullulare constans fama est. De Pinu vero, quod Staphylus Pini more dixit, pro abolitione, excidioque supremo, in memoriam adducit terribilem eam Crœsi denunciationem, qua per caduceatorem Lampsacenis interminatus est, eos ut Pinum exterere, nisi Miltiadem, quem per insidias ceperant, missum facerent. Cumque Lampsaceni inter se quærerent, quid illud esset, quod Rex se ut Pinum diceret, extriturum, à grandiore natu cive edocti sunt, eam arborem semel excisam numquam amplius subpullulascere. Quod illi excidium veriti, Miltiadem confestim è vinculis exemptum liberum abire permiserunt.

Citatus à Diogeniano meminit & Suidas.

A

ISTHMIA. Cap. XIII.

Isthmia quid.

Isthmiaci quoque certaminis præmium Pinus erat. Neque vero Pinu tantum, verum etiam arido olim apio sacri ejus victores coronabantur. Funestum enim esse etiam apium, suo loco docebimus. Quæ vero apii corona Nemeorum victoribus dabatur, ex eo viridi texebatur apio, ut interpretes Pindari monuerunt. Erant vero Isthmia in Melicertæ memoriam instituta. Et Pausaniæ adhuc temporibus Pinus apud aram Melicertæ germinabat, quem puerum à Delphino delatum expositumque, Sisyphus rei miraculo motus in Isthmo sepelisse fertur, & certamen illud instituisse.

B

NATURA. Cap. XIV.

Naturæ imaginem esse Pinum dicit D. Ambrosius: quippe quæ semina à primo illo divino cœlestiq; privilegio accepta custodiat, partusque suos quadam veluti annorum vice & ordine referat, neque nisi vi caloris admota excludat. Atque eadem ipsa nux flammæ speciem imitatur, lacunatis in turbinem toris reticulato opere circumductis.

CYBELE. Cap. XV.

Quia ab ea Attys pastor in Pinũ conversus fertur.

Numi cum capite Cybeles explicatio.

Eodem argumento & causa Cybeles Deæ symbolum erat Pinus: nam & ipsa Dea rerum omnium mater habebatur. Videre vero est numum, in quo caput Cybeleium est de more turritum, ab altera cujus parte corolla impressa est ex duobus ramis Pineis, intra quos literæ sunt ⌗ ΜΥΡΝΑΙΩΝ. Ubi illud quoque adnotatione dignum, quod litera Σ in eo numo figuram habet Latinæ aspirationis in latus prostrata, ac solo projectæ, ⌗ Hinc enim crediderim multa ea Græcorum vocabula, quæ apud eos à vocali incipiunt aspirata, per S à Latinis enunciata, utpote qui aspirationem S literam esse arbitrati sunt. Sic ἑπ̃α septem, ἕρπω serpo, ὗς sus. Sive ea literæ Z nota fuerit, quod veteres inscriptiones plurimæ Z pro S litera ponunt: ut ZMYRNA Romæ in Divæ Anastasiæ, & in Campo Floræ in Vejentibus arce castri novi, OS SUIS ZMARAGDI: in foro Trajani, ÆMILIUS ZMARAGDUS. & innumera alia, de quibus Grammatici viderint. Per Hetruriam vetusta pleraq; conditoria Pinum insculptam habent, sive funerali argumento, sive quod apud eos Cybele olim vere coleretur.

C

ÆSCULAPIUS. Cap. XVI.

Apud Sicyonios Pinea nux Æsculapii symbolum habebatur. Nam & Pausanias author est, eum Deum cum sceptro, & nuce Pinea in manu altera, sculptum esse.

D

DE POPULO. Cap. XVII,

Quæ arbores ferales.

Accedit his Populus, multæ & ipsa apud antiquos venerationis, quamvis inter infelices damnatasque religione recenseatur: quo in numero sunt omnes, quæ neque seruntur, neque fructum ferunt.

FUNUS.

FUNUS. Cap. XVIII.

EA quoque apud aliquos inter ferales habita. Nam apud Rhodios ludi funebres in honorem Tlepolemi celebrabantur ab impuberibus pueris Populo coronatis.

Quo Inque semen neq; fructum ferat. Plin. lib. 17. c. 10.

TEMPUS. Cap. XIX.

PEr eam tempus etiam indicabant: propterea quod arbor ea bicoloribus sit foliis prædita, ex quo præcipuas ipsius temporis partes, quippe diem ac noctem referre videatur. Ideoque Probus Herculi dicatam ait, quod Physici tempus per Herculem interpretantur. Quinetiam hoc habet Populus commune cum tempore, quod ejus folia post solstitium circumaguntur: nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum, ait Plinius. Sunt vero & aliæ arbores, quæ foliis bicoloribus variæ conspiciuntur, ut salices, oleæ, citri: in illis tamen color pene idem, licet ab una parte dilutior, ab altera densior atq; coloratior habeatur. In populo vero, hac præsertim quæ alba nuncupatur, nam ea est Alcidæ gratissima, ut Maro, & in ejusmodi accipitur significatum, candor ex una parte pene niveus ac cerussatus, ex altera porracei folii instar validissimus. Narrant nonnulli fabulam, Herculem cum ad inferos descendit, ejus arboris coronam gestasse, atque eam foliorum partem quæ foris conspicua erat, fuligine tetri chaûs obscuratam, quæ interius condebatur sudore ablutam candidiorem evasisse: inde cum surculos eos in Acheruntis ripa sevisset, seminium id late propagatum. Sedenim ut apud Pausaniam est, Hercules Populum albam ex Thesprotide regione juxta Acherontem fluvium genitam ad Græcos transtulit, atque hinc locus fabulæ datus. Acheron enim Thesprotidis fluvius leucem, quæ alba est Populus, passim fert, perinde ac Alpheus oleastrum, Asopus Bœotiæ juncos, Menander myricas, Perseam Nilus.

Lib. 16. 53. Eclog. 7. Olympionicus in libro de plantis. Fabula.

DE APIO. Cap. XX.

EX herbis vero ante alias omnes maximè ferale est apium. Neque tamen hic ego contenderim, utrum Selinon atque Petroselinon idem sint, an aliquid inter se dissideant, quam provinciam sibi doctissimi hac ætate viri suscepere, satis habiturus, si, quæ ad hieroglyphica quomodocumque pertineant, significata commemoravero.

Plin. lib. 19. cap. 8.

NEMEES VICTOR. Cap. XXI.

HOminem apio, verum eo viridi, coronatum, Nemeeorum victorem significare magis vulgatum est, quam ulla indigeat repetitione. Quodque ea certamina in Archemori, ita ab Amphiarao vocitati, celebritatem instituta essent: quamvis nonnulli dicant, Herculem Nemeeo Leone domito certamen id sacravisse, cujus pretium apium esse voluerit. Ideoque Leonis herbam apium appellatum, de qua Pindarus Numeeis Alcimedæ Æginetæ, *βοτάνα τένιν ποθ' ἀλέοντος νικάσαντι*. Historia tradit herbulam hujusmodi ex Archemori sanguine progenitam. Alii volunt inde Leonis herbam dictam, quod apium in Nemea lætissimè vulgoque proveniret, qua Leo ibi versatus affluenter admodum pasceretur.

στέφανος ἐν Νεμέᾳ ἐκ σελίνων πεπλεγμένος. Corona in Nemeeis ex apio connexa. Lucianus, De Gymnasiis.

LUCTUS. Cap. XXII.

NImirum igitur apium luctus indicium est, quandoquidem herba ea, ut Pindari interpretes ajunt, est inferis sacra, luctuique dedicata. Nam, ut Græci authores prodidere, terrestre admodum est: effunditur enim libenter humi, plurimumq; occari gaudet, ut solo propinquius adhærescat. Satum ejus semen, ut aniculæ nostræ fabulantur, ad inferos proficiscitur, prius quam enascatur. Orta inde fabula, quod ob soliditatem atque duritiem, qua præditum est, aliquanto diutius quam alia intra terræ viscera morari videatur. Itaque mortalis Opheltes, qui mox Archemorus, terreno fuit honore decorandus: ex quatuor enim illis insignioribus certaminibus, Olympiis, Pythiis, Isthmiis, Nemeis, ut Archias:

Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Sunt duo mortali, sunt duo sacra Deo.

Quia mortem Amphiaraus & à principio vitæ esset vaticinatus ἀρχὴ principium, μόρος, mors.

Mortales Archemorus,& Melicerta,qui & Palæmon Dii, Jupiter & Apollo. Præmia, Apollini Laurus, quæ pomi etiam nomine nuncupatur, ob grandiores baccas, quæ Laurus Delphica producebat, unde coronæ illæ decerpebantur, de quo vide apud Lucianum. Jovi oleaster, Palæmoni pinus aut aridum apium, viride vero Archemoro, olimque olea. Minime vero prætereundus hic locus est, ad utrumque significatum funeris & victoriæ optime accommodatus: quippe cum Timoleon copiarum Græcarum dux, audito Bomilcaris & Asdrubalis Carthaginensium adventu, qui classe bene magna comparata missi fuerant ad Græcos tota Sicilia pellendos, ipse cum quinque tantum peditum millibus, & equitibus mille, hostibus occurrere statuisset, profectusque Syracusis cum ad Crinisium amnem, quo sciebat hostem venturum, processisset, factus est obviam mulis apium ferentibus: perterrefactis omine militibus, qui apio sepulcra coronari non ignorabant, quem morem Plutarchus in Symposiacis enarrat: vulgatumque erat inter Græcos adagium, incurabilem valetudinem apio indigere. Imo, inquit Timoleon, Coronæ vobis vel ante victoriam offeruntur, ad id scilicet alludens, quod Isthmiis victores apio coronabantur: dictumque eventus comprobavit, Carthaginensibus postridie victis profligatisque majore suorum civium strage, quam unquam antea passi essent, insignique ac memorabili victoria Timoleonti acquisita. Sane plerisque in antiquorum monumentis, & in adsculptis cantharis atque carchesiis, apium observes, quippe mortis atque luctus indicium. Eo autem sepulcra, & alia mortuorum conditoria substerni solita priusquam cadavera inferrentur: eaque de causa cum veteres in conviviis omnibus fere aliis coronamentorum generibus uterentur, flores & herbas omnes huc admiscerent, uno in primis apio, utpote quod nihil ad hilaritatem faceret, abstinebant.

Timoleontis apophthegma & strategema.

DE MYRTO. Cap. XXIII.

An quia prima fertur Circeis in Elpenoris tumulo visa.

EST & Myrtus inter funestas arbores adnumerata, qua Thebis qui vincerent Jolea, coronabantur, de qua Pindarus in Isthmiis, ἐθαλλησε δ' ἐν κλέει μύρτοις ὁ δ' ἀνήρ. Fuit autem Jolaus heros apud Thebanos divinis cultus honoribus, ad cujus tumulum Jolea ludos celebrabant, & hujusmodi coronam ex Myrto præmium instituerant: propterea quod, inquiunt interpretes, funebris esset arbor. Verum cum longe plura sint ab ea & genii & voluptatis significata, inter funestas has Myrtum prorsus inserere noluimus, sed eam cum lætioribus, Rosa, Hedera, & quibusdam aliis conventiori loco pangendam existimavimus.

DE SALICE. Cap. XXIV.

POstea vero quam justa iis, qui præclaro fuerunt ingenio, rite persolvimus, tempus est ut ad lætiora convertamur argumenta. Promiseram enim superioribus diebus (Grana) tibi, priusquam funus hoc incideret, de Salice, de Maro, de Caprifico, de Loro, quæ deducta essent hieroglyphica præscribere. Ea igitur in hunc modum disponemus.

VINCULUM Cap. XXV.

SAlicem in primis esse vinculorum symbolum, tum ex quotidiano ejus virgulti usu manifestum, ad id enim plurimum comparatur: tum Divinæ etiam literæ attestantur, cum Judæos dicunt patriis abductos sedibus, miserrimo Babylonis incolatu organa sua in salicibus suspendisse, de quo paulo post.

Psal. 136.

CASTITAS. Cap. XXVI.

Ideoque à Græcis agnon dicta, Plin. lib 24. cap. 9.

QUod autem nonnulli ajunt salicem castitatis indicium esse, tametsi de ea nihil Ægyptii, non incongrue tamen confictum est: sive sit propter vinculi significatum, quod ejus materia sit plurimum apta vinculis, atque ideo coërcitionis indicium sit: & castitas ipsa modo zona, modo campestri modo alio atque alio vinculo coërcenda præcipitur. Sive sumptum ab Amerina salice quæ lectis accubilisque imposita, castitatem inducit. Sive ab eo, quod plerique authores tradunt, folia hujus arbo-

A arboris contrita & pota, intemperantiam libidinis efficaciter frænare: sæpius vero sumpta, usum in totum auferre. Unde Homerus sapienter salices ὠλεσικάρπους, nostri veteres *Frugiperdas* appellarunt, vel infructuosas, cujus scilicet semen in potu acceptum efficit ne conceptus subsequatur. Sane Porphyrius in iis, quæ circa Homerica philosophatur, salicem ab eo ὠλεσίκαρπον vocari tradit, quod semen prius quam maturescat abjicit. Sed idem ea potius de causa dictum putat ὠλεσίκαρπον, quod semen illud, sive fructum appellare quis malit, ex vino propinatum sterilitatem faciat seminali omni vi protinus labefactata. In Divinis porro literis, ubi jubetur populus Dei tabernaculorum festa celebrare, quippe in tentoriis omnes habitantes Palmarum ramos, ac frondes salicis manibus prætendere, nimirum per salicem continentiam intelligimus. Idq; volumus admonitum, apud Orig. homil. 9. super Exodum, in qua de tabernaculo agitur, eo loco in damno esse impressos codices, ubi legitur: *Arbor autem populi & salix, virgulta sunt castratis*, ubi dubio procul legendum est, *virgulta sunt castitatis*. Forte autem non temere id scripsere aliqui, credentes saligna corona coronandos eos, qui juxta Esaiæ dictum, *quasi salix super fluentem aquam oriuntur*. Neque alia de causa crediderim apud gentes lascivissimo, quem fingunt, hortorum custodi salignam falcem adhibitam, nisi ut B Veneris pruritum, & impudicas cogitationes castitatis falce resecandas admoneremur.

Ad Venerem impetus inhibet. Ibidem Plin. Salices cur frugiperdæ dictæ sint. Hom. Odyss. x & Theop. de Plant. lib. 3. c. 21. Plin. l. 20. c. 21.

STERILITAS. CAP. XXVII.

SAlicem porro sterilitatis hieroglyphicum intelligi voluerunt, Maronem secuti, qui salicem inter infœcundas memorat plantas: ubi Servius semen salicis esum infœcunditatem ait mulieribus gignere, quippe qui Maronem ajunt eam infœcundam appellasse, quin semen non habeat, norint salices habere in foliis grana quædam, quibus vis seminis inest, ut eo commisso terris arbor surgat tanquam surculo defosso, vel æquè ac si de semine pullularet. Sciendum tamen eam ocyssimè semen perdere, quippe quod ante maturitatem in araneam abeat. In Creta tamen insula fructum ad maturitatem ferre perhibetur.

Plin. d. l. 24. c. 9.

OTIUM. CAP. XXVIII.

C EUthymius ubi, quod superius attigimus, legitur, *In salicibus suspendimus organa nostra*, per salices otium interpretatur, propterea quod arbores hæ sunt infœcundæ, quippe sine ullo utili, ut dictum est, semine. Nam cum Judæi in eam tracti captivitatem prope Babylonis flumina desedissent, captivitatemque suam tantam deplorarent, nihil habebant quod eos ad cantus hilaritatem invitaret. Ignavam igitur per otia vitam trahere cogebantur.

Psalm. 137.

PRÆMATURUM INCREMENTUM. CAP. XXIX.

SUnt qui per integram hanc & adultam jam arborem præmaturum incrementum, adolescentiamque ante annos mira auctam proceritate, significari velint. Manifestum enim unicuique est, quam cito, quantaque ramorum densitate constipata crescat salix. Hinc Verrius eam ita dictam interpretatur, quod ea celeritate crescat ut salire videatur. Quamvis non ignoro sententiã hanc à Festo Pompejo irrisam, qui etiam id damnat, quod non virgulti genus potius, quam arborẽ jam appellarit. Sed hæc austerea nimis est Grammatici censura. Levitico feriis quæ xv. septimi mensis colligendis fructibus celebrantur, *salices de torrente* sumi præcipiuntur. Theologi pleriq; omnes hic quoque per salicem castitatem interpretantur, moderatiq; conjugii continentiam, sive, uti superius dictum propter vinculorum ex ea usum: sive, quia fructum non facit, veluti Eunuchi, quos viros vocat Evangelium, de quibus apud Esaiam: *Non dicat Eunuchus aridum se lignum esse, quia in domo mea dabo eis locũ nominatũ à filiis filiabusq;*. Mox attestationibus loco subjungit: *Dabo inquam eis sempiternũ nomen.* Quod vero loco hoc positum est, *salicem de torrente*, sunt qui orationis & pœnitentiæ hieroglyphicũ esse velint, ut eo identidẽ loco Psalmographi: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus, cum recordaremur tui Sion. In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.* Orationes enim & quæ pœnitẽdo lachrymæ,

D Levit. 23. Esai. 56. Pœnitentia hieroglyphicum. Psal. 137. Esai. 44.

lachrymæ oboriuntur, indigent invicem commisceri, de quibus Esaias: *Sicut salices super præterfluentes aquas.* Alii torrentem loco hoc pro præsentis vitæ decursu capiunt, in quo subita tot incommoda quotidie nobis ex improviso ingruunt, qualibus Christus noster exerceri voluit, qui & ipse de torente, qui secus hanc viam præterfluit, bibere non recusavit.

A

DE MORO. CAP. XXX.

IN quibusdam arborum variarum commentariis, in amicorum quorundam gratiam conscriptis fortitudinem ex quercu, justitiam ex palma, temperantiam nuper ex salice significari ostendimus. Nunc autem (Grana) quartam etiam his addemus Heroinam, quæ quidem prudentia est.

PRUDENTIA. CAP. XXXI.

Ad verbum à Plin. libr. 16. cap 25. Morus quo tempore germinat.

EAm per morum ex arboribus significari ex eo compertum est, quod una omnium prædicatione prudentissima censetur: utpote quæ non ut multæ, properat, quæ ubi primum lenioris mitiorisque aliquantulum auræ spiraverit, erumpunt in germina, & flores exsinuant magna interdum strage, ob temporis inconstantiam. At morus ne pruina lædi possit, quam hostem sibi perniciosum agnoscit, non ante germinat quam frigus penitus fugatum esse cognoverit, atq; ad amœnissima adulti veris tempora perventum omnino sit. Addit hoc, quod rem propere conficit, & quod sapientis illius præcepto mandatur, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖ. Una enim ferè nocte tota germinat, fœtum celerrime grandit & maturat, ne caloris etiam adventantis injuria lædi possit.

B

Hinc forsan illud Æschili apud Atheneum l. 2. μόρου πεπαίτερος. Moro maturior.

DE CAPRIFICO.

TEMPERANTIA. CAP. XXXII.

SEdenim cum salicem pro castitate posuerimus, quæ bonæ mentis vinculo uti zona coërcita sese probet, eamque temperantiam etiam esse interpretati simus; cum virtus hæc ad alias quoque cupiditates coërcendas, frænisque atque catenis compescendas progrediatur, sitque omnino temperantia, ex Ciceronis definitione, moderatio cupiditatum rationi obediens, optimè videntur Ægyptii fecisse, qui virtutem hanc per Caprificum expressere: ea siquidem collo Tauri quantumlibet lascivientis alligata, animal ferocire minimè permittit, sed lascivia ejus atque petulantia omni cohibita, eum obtemperantem reddit, neque quicquam finit immodestius facere.

C

Temperantiæ definitio.

A Plin. libr. 27 cap. 7.

JUNO. CAP. XXXIII.

QUod vero alicubi videas Caprifici ramum simulacro Junonis appositum, ea de causa factum quod Nonæ apud Romanos erant Caprotinæ nuncupatæ, quibus, ut author Varro est, matronæ sub ficu Junoni sacra faciebant, & ex Caprifico virgam adhibebant, nempe ob memoriam pudicitiæ servatæ: cum Philotis ancilla Senatui suasit, ut pro matronis & virginibus, quas hostes dari sibi obsides petebant, ipsa cum ancillis aliis habitu matronali cultæ submitterentur: cujus laudata sententia, cum omnes hæ secum potiones meracas in lætitiæ signum attulissent, conviviumq; simulassent, hostes lætabundi, comessatione & potu gravidi, post jocos quieti se dederunt. Hic Philotis signum dedit ex Caprifico, per quam de mœnibus, ubi nata erat, propendentem

D

Ad verbum à Macrob. Satur. lib. 1. cap 11. Philotis ancillæ sententia laudabilis.

dentem

dentem irrepserat. Romani exciti impetum in dormientes faciunt, eosque cædunt, & clade fœdissima fugant, potitiq; victoriam, sacrum id instituere, ut ancillæ matronis æquatæ Iunoni, quam à Caprifico Caprotinam appellavere, sacrificarant. Ad hoc sacrum respexit Ovid. cum in arte dixit:

Porrige, & ancillæ qua pœnas luce pependit,
Lusa maritali Gallica veste manus.

DE LOTO. Cap. XXXIV.

INTER arborum significata nulli apud Ægyptios major honos habitus quam Loto mirificæ omnino arbori, & quæ magnum cum cœlestibus consensum habeat, sitque veluti nostrarum rerum ad superos internuncia.

ORTUS SOLIS. Cap. XXXV.

ERAT vero Lotos apud Ægyptios Sacerdotes exorientis primum Solis imago quædam, ubi infantem in ea residentem apposuissent: hinc utiq; vapores illos matutinos, qui à Sole moventur, strictiori quadam aura refrigerantes potius quam adurentes, intelligi volebant. Cæterum Solis ipsius significatum, exortum quippe, Lotos indicat: idque inde sumptum crediderint, quod ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiunturq;, uti magis & magis tollitur jubar Solis: maxime vero panduntur, ubi medium Deus iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim contrahuntur, complicariq; incipiunt, ac insinuari, veluti nulli patere velint quam numini quod venerantur, atq; ita quibus liceat modis, eo abeunte sese intra claustra cohibeant. Quod, ut Proclus ait, observatum à Magis, ut nulla prorsus contatione sacram eam esse Apollini crederent, effecit.

Hæc à Theophrasto lib. de plantis. cap. 10. hæc Serapio Hădachocham vocat.

VESTALIUM INITIA. Cap. XXXVI.

ERAT & Romæ maxima in celelebritate Lotos capillata, cui Vestalium virginum capilli cæsi deferebantur, veluti puberum adolescentium Apollini, vel Æsculapio ejus filio. Græci vero fluminibus patriis cæsariem offerebant, illis eam dicebant, offerebantq;, quod quandam omnino cum Loto rationem alimoniæ præ se ferebat, perinde ac arbor ipsa felix cognominata, tum ea, quam superius attulimus ratione, quod Deo tam familiaris habeatur, ut sedes ejus statuatur, tum quod irriguo semper solo pullulet. Neq; me fugit quas arbores Verranius dixerit felices, sed quæ ille scripsit, ad auguralem disciplinam retulit. Nobis hæc Ægyptiaca de ipsius naturæ vi satis fuerit desumpsisse.

Apud Macrob. lib. 4. c. 19.

DEI ADVENTUS. Cap. XXXVII.

VT vero ad Solis ortum revertamur, minime prætereunda est Memnonis statua sedens, nigro è lapide, quæ magna religionis celebritate in Æthiopia visebatur: in quam ducem ipsum posteaquam ab Achille confossus fuit, transmutatum fabulantur. Erat ei dici advenientis indicium, ut Auroræ filius maternum officium imitaretur. Eo autem artificio fabricata erat, ut Sol primo statim ortu radios suos in os ejus ejacularetur, ac veluti plectrum aliquod ibi sonum excitaret, vocalique significatione jam adesse Deum annunciaret.

Ad hæc pagnata Costalii cap. 1. Thebis.

MUNDI MOLES PLENA DEO. Cap. XXXVIII.

ALII mundi molem ex ea specie, Deumq; in ejus medio compositum residentemque intelligere maluerunt. Interpretatur hoc Jamblichus ad Porphyrium scribens: commentumque hoc ideo ab Ægyptiis excogitatum ait, quod Lotos limosis præcipuè locis fructificet, sitque in primis aquatica: quod veteres illi præcipuum generationis argumentum contendebant, qui Oceanum rerum parentem omnium dictitarent. Observaverant autem in ea demum omnia orbiculata & rotunda, quippe folia atq; poma, ex qua quidem effigie perfectissimaque forma mentis actionem perfectioni intentatam ostendi profitebantur. Deum verò infantili ætate, utpote unicum atque perpetuum rerum omnium principium, nullo conficiendum senio, neq; ipsum ulli, ætatum variantiæ obnoxium, super actio-

Imo & Deorum, unde Orpheus in hymnis. Oceanum dicto patrem, Tethymq; parentem, Vnde ortus Divis.

actionem ejusmodi in seipso totum consistere, ac principatus reliquos exuperantem, sanctum, incorruptum, & ubiq; venerandum conquiescere. Nam divinitatem ex ipso etiam sedentis habitu internoscebant. Sessum enim Deo in primis accommodabant, quem nulla unquam potest inquietatio solicitare, commovereve. Quin & sedentem Cynocephalum statuebant, cum æquinoctii quietem æqualitatemq; describerent, quæ quidem necesse est ibi sit, ubi nihil subsultat quod alterum inquietet: sed omnia firma, stabiliaq; in æquilibrio conquiescant. Quod vero initio diximus infantem insidentem in medio Loti poni solitum, observata sunt etiam ab Ovidio, apud quem mater ita loquitur 9. Metamorph.

> *Hunc tamen infantem maternis demite ramis,*
> *Et date nutrici, nostraq; sub arbore sæpe*
> *Lac facitote bibat, nostraq; sub arbore ludat.*

Sic infantem hunc videmus apud Poëtam in Loto sedem figurari.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIB. LIII.

DE IIS QUÆ PER OLEAM, VITEM, ET FICUM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ILLUSTRISS. ET REVERENDISS. REGINALDUM POLUM CARD.

FAMILIARIS *mihi tota vita mos fuit, optime clarissimeq; Reginalde, ut clarorum hominum, quos præcipuè colerem, moribus contemplandis non parum adhiberem studii atque diligentiæ, ut scilicet qua quisq; parte excelleret, ea præcipuè commendaretur. Nam, ut optime nosti, Deos hominesq; a partibus laudare Homerus instituit. Cum itaque, qua tu inprimis laude præstares mecum examinarem, perspiciebam, Vir rarissime, tria esse, quæ de laudum tuarum principatu inter se contendere videbantur. Hinc enim bonarum literarum, optimarumque artium doctrina primum sibi locum asserebat: inde admirabilis ea morum suavitas, quã & summa benignitas, & singularis humanitas comitabantur, doctrinam sibi cedere imperitabat. Urgebat tertio loco pietas integerrima, vitæ moderatione conspicua, divinarum rerum studio fervida, omnibusque probitatis numeris absoluta: quæ licet ab omni esset ambitione alienissima, nilque speciosum in propatulo jactaret, suaq; se virtute involuens, alienæ nihil opis indiga, si uni sibi pretiũ esset, satis habere videbatur: quo tamen magis ab ostentatione aliena erat, ea admirabilior illustriorq; apud omnes evadebat. Quocumq; me igitur animo & cogitatione convertebã, ambiguus quam tibi præcipuè partẽ attribuerẽ, mecũ aliquãdiu dubitavi. Nã si tu cũ reliquis & probis literatis viris, quos tu semper unice liberaliterq; fovisti, ad mensã meã Ægyptiacã, adhibendus eras, consentaneũ videbatur, ut quã tu symbolã in taliũ convivarũ sodalitiũ conferres agnosceretur, quiq; tuus esset nuptialis ornatus appareret. Sed enim animadverti demũ nullã earũ, quæ in te cõspicuæ sũt, virtutũ partẽ ab alterutrius societate disjũgi. Quorsũ enim doctrina, nisi qui per doctrinã mores cõparãtur, ita præsto sint, ut & doctrinæ laus moribus optimis adjuvetur, & mores ipsi doctrinæ, firmãẽto innixi stabilitiq; fulciãtur? Divina vero illa pars vix apud illos umquã illustris habita, nisi & mores & eruditio fidissimi cõites accessissent;*

A *sei; ad ruinationem. bisulca etiã ungulæ quærebãtur. Quæcũ in te omnia ita nimirũ elucesceret, ut vel regiã ipsã sãguinis tui sublimitatẽ facile superare putaretur, cognovi demũ te nõ à partibus, sed à toto celebrandum: quæ quidem omnia in uno apud te conjuncta eo nunc acciderunt illustriora, quod hac fama impulsus Paulus III. P. M. sponte, te nihil tale cogitantem in sacrosancti Senatus Collegium adscivit, non modo, ut virtutem ornaret tuam, sed ut tu quoq; non parvo patribus esses ornamento: qui quidem nostræ pietatis partes, hoc præcipue tempore labefactatas, tam acriter defendendas susceperis, ut multas sæculi nostri infectas labes tum authoritate, tum eruditione tua deterseris elueris q; tum exemplo vitæ laudatissimo optimi atq; integerrimi Præsulis formam præbueris ad imitandum. Quoniam vero clientium mos est, ut patronis ad hujusmodi honores evectis, eorum nomina gentiliaq; insignia, corymbis, sertis, floribus, foliisq; honoratioribus redimita postibus quisq; suis affigant, horum ego secutus ambitionem, sertum insignibus tuis ex olea, vite, atq; ficu circumducendum institui: ex olea, ut tuæ ea esset mansuetudinis & serenitatis indicium: ex vite, ut & meam & literatorum omnium lætitiam* B *indicarem: ex ficis, ut tuorum inde suavitas morum ostenderetur. Sed enim quid hoc rerum sit, ex ipso jam Commentario apertius inspicias licet.*

DE OLEA.

PAX. CAP. I.

PAcificum in primis Oleæ hieroglyphicum esse, tam apud Poëtas quam Oratores vulgatissimum est, cujusmodi illud est Maronianum: *Aenei. li. 9.*

Paciferæq; manu ramum prætendit olivæ.

Et Aristophanes in avibus, ubi Hercules legationem exponit; à Deis se venisse, conciliandæ pacis gratia: atqui, respondet Pistotherius, ἔλαιον οὐκ ἔνεστ᾽ ἐν λημύθῳ, *olei in lecytho prorsus nihil.* τὸ γὰρ ἔλεος, misericordia dicitur, quæ qui contingit iis, quibus pax datur, olea apud Probum pacis est hieroglyphicum. Sed enim non à Græcorum fabulis, neq; ab alienigenarum gentium commentis, sed divinitus, vel ab ipso fere novi mundi primordio, inesse oleæ pacificationis vim nobis demonstratum est. C Diluvio enim cessante ab Noë columba emissa, quæ præpeti volatu regionis aliquantulum circumlata, paulo post olivæ surculum habens in arcam reversa est: eoque argumento lætatus Noë, sensit tempestatem diluvii jam tranquillatam, terramque ipsam pacatam, & remittente inundatione jamdudum in emersu esse. Sed quid illud? Cum ferrum, ferrique usus bello in primis inserviat, & symbolicè pro bello ponatur, tantam inesse oleo vim, ut id emolliat, & ad feriendi usum ineptum, & inutile reddat: siquidem fabri, qui ferrum lentescere & emolliri volunt, candefactum id oleo intingere consueverunt.

Ideoq; imbellis à Valer. Flacco, l. 2. dicitur.

Ad verbũ à Paræmio gr. Chil. 3. cent. 7. Prov. 73.

DURITIES EMOLLITA. CAP. II.

QUare nonnulli mollitam esse duritiem hieroglyphicè significare si vellent, cultrum in aliquot oleæ baccas impactum facere instituerunt. Quod illi non seciore significato propemodum simile est, quod oleæ surculum querno ramo quidam implicare excogitarunt, immortalis odii dissidium compositum esse significantes: propterea quod quercus & olea tam pertinaci odio dissideant, D ut altera in alterius scrobe depactæ moriantur.

Quin & mare tranquillat inoreurinantis.

Plin. lib. 2.

Odii compositi hieroglyphicum.

AGRICULTURA. CAP III.

SUnt qui oleæ ramusculum in Mercurii manu propter agriculturæ studium poni dicant, cum ipse mitium & fructiferarum arborum sospitator habeatur, eumq; honorem olivæ potius, quam altericuipiam arbori habitum, ut pro agricolatione poneretur, quia longe plures utilitates ex olea desumuntur, quam ex quavis alia fructiferarum arborum. Neque tamen desunt qui rem ad pacis significatum deferant, quod ille rerum internuncius pacem feratur conciliare, de quo multa diximus in Caducei Commentario. Operæpretium vero est videre veterum monumenta, in quibus Olea insigne pacis ubique prætenditur. Nam in Hadriani numo quodam simulacrum habetur flexo genu, quod dexteram ipsi Hadriano stanti porrigit, læva oleę ramum humero demissum tenet: inscriptio, RESTITUTORI HISPANIÆ. In alio Imperatoris ejusdem, provincia eadem humi sedens lævo

Nulla enim est ars quæ non oleæ beneficio utatur. N. C. lib. 4. c. 3.

Myth. Hadriani numus.

cubito lapidum tumulo innititur, dextera ramum oleæ habet: inscriptio, HISPANIA, quo ex argumento pacata quietaq; provincia subintelligitur. In ejusdem alio, signum est cum olea in læva, cum genio in dextera, quod forte refertur ad augurium ex oliva, sorte sibi oblatum, unde aspirare cœpit ad Imperium, sortibus Virgilianis fretus, cum ei versus illi obvenissent: A

Æneid. li. 6.

Quis procul ille autem ramis insignis olivæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani, primus qui legibus urbem
Fundabit, Curibus parvis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Quibus quidem ramis olivæ insignem Maro fingit Numam ab Anchise præcognitum, cui ob justitiam & integritatem nemo umquam bellum intulit, ipse ultro pacem semper fovit. Quocirca Hadrianus Imperio potitus æquè pacis studiosus fuit, expeditiones enim sub eo graves nullæ fuerunt, bella etiam silentio pene transacta. In numo vero Severi Pii August. togatum est simulacrum cum oleæ ramo cujus inscriptio FUNDATOR PACIS. Quamvis vero vidisse juvet in Maximiani numo simulachrum quod oleam prætendit, cum inscriptione, PAX AUGUSTI: Illud tamen mihi magis arridet, quod in numismate Philippi patris sigillum illud est olivæ ramum tollens, cum inscriptione, PAX ÆTERNA. B

FELICITAS CAP. IV.

QUod vero olea adjecta caduceo felicitatis hieroglyphicum habeatur, multa veterum numismata indicio sunt, quæ in ipsius Caducei Commentario continentur. Apud Pausaniam legas Pacem gestare in ulnis Plutonem puerum pectori appressum, eo quidem significato quod pax opulentiam alit, educatque: ubi vero opulentia, ibidem & maxima felicitatis pars, eaque nimirum omnibus expetita.

CONDONATIO. CAP. V.

Olea in sacris hieroglyphica.

IN Divinis Hebraicæ vetustatis monumentis oleum condonationis, veniæ, ac misericordiæ signū habetur. Et in Evangelica historia Assertor noster condonaturus adulterii pœnam mulieri, quæ rea agebatur à Pharisæis, ex oliveto in templum perrexerat. Et apud Athenæum non absimile, βωμὸν ἐλαιῶ quæ tamen omnia ex Hebræorum sacris deprompta sunt, quibus jubemur crustulum absque fermento quod oleo sit irroratum, offerre Deo. Et alibi, *ubi anima donum affert, simila erit ejus oblatio, fundeq; super eam oleum, & panes absque fermento conspersas oleo* Et alibi oleum esse pro peccato legis, & hujusmodi pleraque, quæ omnia delictorum hujusmodi condonationem indicant: siquidem ut Adamantius ait, *omnis anima eget oleo divinæ misericordiæ, ut sospitari possit.* Hinc Hilarius super Matthæo *Oleum fructum misericordiæ cœlestis esse, propheticus quoque sermo profitetur.* Ergo cum jejunamus, oleo caput nostrū inungemus, bonis quippe operibus caput nostrum, id est, vitæ nostræ sensus ornabimus: quia intelligentia omnis in capite est. Jam, ut Hierosolym. Hesychius interpretatur, fere passim in Levitico superfusum oleum pro eleemosynis accipitur, uti thus, orationes, & preces interpretantur. Quod vero scriptum est animam quæ peccaverit, offerre donum similam cum oleo, virum nulla vel ingenii sublimioris, vel doctrinæ gratia præditum, sed vita tantum hominē professum, alioqui vel mercaturæ, vel agricolationi, vel piscatui, aut militiæ, aut sellularii artibus deditum Cyrillus intelligit, qui simplicitatem suam, cujus simila est indicium, quærat Deo per oleum divinæ misericordiæ commendare. Neq; prætereundum quod aliquorū historiæ prodiderunt, Augusti temporibus è taberna meritoria trans Tiberim oleum erupisse terra, totaq; die nulla intermissione fluxisse: quod forsitan ad ortum Christi, & eam quæ subsecuta est mortalium, quæ sūma ejus fuit misericordia, redemptionem, & gratiam per omnem terrarum orbem longe lateq; diffusam, referri potest. Sunt qui defossi in terram cadi defluvium illud olei fuisse dicant, cumque apotheca, ubi vas condi- C D

A conditum fuerat,in ripæ Tyberinæ summo margine sita esset,amphora casu aliquo vitiata,liquorem inde sibi viam aperuisse. Utcumque,maximi omnino ostenti loco habitum,ejusque rei monumenta longa annorum serie posteritati commendata. Epopæus Thessalus, qui Coraci Sicyoniorum Regi successit in Imperio,à Nicteo Thebanorum Rege bello impetitus,commissaq; pugna gravi accepto vulnere cum victor evasisset, Palladi templum erexit, qua rogata ut signum aliquod ostenderet,ex quo an id gratum deæ donum fore conjicere posset, ajunt oleum sponte ante templum fluxisse, simulq; Epopæum haud ita multo post vulnere negligentius curato periisse. Ex Gentilium enim religione observatum est,Deos tunc suæ in nos misericordiæ signa exhibuisse,cum ex carcere corporis migrare jussi essent,id quod aliquod exemplis declaratum est. Simile fuit in Cleobe atque Bythone fratribus juvenibus,qui pientissimi erga matrem Junonis deæ sacra petituram,jumentis aliis deficientibus,ultro ipsi jugum subiere,pro quorum pietate merita à Junone filiis dona mater cum poposcisset,mane ambo inventi sunt animam efflasse. Quod vero ad misericordiam & veniam imploratã attinet,quæ multis veterum exemplis per oleum significata fuerint,interpretari libet Ælii Lampridii locum in Heliogabali vita:Sybaritas eo anno periisse, quo missum ex oleo & garo commenti sunt: quod si quis ad cibi genus id & ganeæ delicias referat,subfrigida admodum causa videatur: sin ad oraculum,cujus mentionem ex Stephano Hermolaus Byzantius facit,Ægyptia cum aliquid,hoc est,eruditius oleat. Tunc quidem Sybaritas petituros oraculum nunciavit, cum major olim honor mortali

B cuipiam quam Diis habitus esset,forteq;evenit,ut servus heri sævitiam subfugitans,ad aras deorum confugiens,nihil profecerit:ut vero ad patris herilis monumentum se recepit,veniam implorarit,atq; ita oleum garo,pisculento quippe ac perinde profano,ut in piscibus habetur,pulmentario,commixtum: condonatum quippe crimen profanæ rei gratia,posthabita divina.

Epopæi religio.

ELEEMOSYNA. CAP. VI.

PLURIBUS vero locis olea in Divinis literis virum probum indicat,qui misericordiæ præcipue fructibus abundet,de quo in Psalmo: *Oliva fructifera in domo Domini.* Contra oleaster minimæ

C frugis hominem,vel idololatram ostendit. Paulus: *Si autem tu ex naturali excisus es oleastro.* Tum lucernas in tabernaculo testimonii à vespere usque mane illucescere jubet Dominus, hoc est,juge esse commiserationis opus. Nam Salamon, *Oleum*, ait, *de capite tuo non deficiat.* Coram Domino autem illa accendi debet,quia,in abscondito fieri debet eleemosyna, & uni Deo tantum innotescere, ut ignara sinistra sit quid fecerit dextera. Quod mundissimũ esse vult candelabrum,ostendit opus hoc tã pium à colluvie ostentationis & hypocriseos abstersum esse debere. Aliter lucerna super candelabro mundissimo posita semper in conspectu Domini,candelabrum Evangelica est doctrina,in qua Christus virtutes,lucernæ instar,splendere præcipit,absurdum esse dicens sub modio eam occultari: oleũ vero quod his lucernis infunditur,ipsa est eleemosyna: unde jejunium,virginitas,oratio,justitia,&alia vitæ nostræ lumina irrigantur & ut perpetua inextinguibiliq; flamma vigeant custodiuntur.

Psal. 52.
Rom. l. 11.
Eccles. 9.

SUPPLICATIO. CAP. VII.

IAM vero notum est illud imbellem olivam à Valerio Flacco quinto Argonautiôn appellatam, de qua Statius non alia de causa dixit,

Ramumque precantis olivæ. atque alibi:

D *Vittatæ lauros & supplicis arbor olivæ.*

Ramus enim oleæ laurive lana circumvolutus, manibus legatorum supplicantium gestari solitus erat: quo de more Probus Æmilius in Pausania. *Id postquam Lacedæmonii resciverunt, legatos ad eos cum lana miserunt,* Maro quoq, morem hunc tangit:

Optime Grajugenũm,cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Quod quidem hieroglyphicum Servius ad imbecillitatem indicandam institutum putat: nam qui precantur,& supplicant,suam arguunt imbecillitatem. Ex lana vero velamentum id accipi solitum, quod Oves alieno semper auxilio egeant. Hinc sacra illa ἱκετηρίαι,de quibus in Theseo Plutarchus:

Olea ramus à legatis gestabatur.
Æne. lib. 8.

nam Theseus oleæ ramum sertis coronatum vovit Apollini, si Minotauro interfecto incolumis rediisset. Hinc ὠσχοφορία, πυανέψια, κυαμέψια.

Nam motum aut percussum non strepit, late diffundiur non, luctatur cum igni fero successit, emollit plurimum ac lenit, corpus tepefacit, & contra algores munit.

MANSUETUDO. Cap. VIII.

QUANTUM autem pertinet ad mansuetudinem, sunt qui illius ergo Deorum simulacra fabricari ex olea contendant, quasi benignitatem illam, qua superi sunt præcipue præditi, ita ad unguem referre videatur. Hinc apud Herodotum Terpsichore, orta in Epidauriis sterilitate, consultum ab iis oraculum respondit, Damiæ & Auxesiæ simulacra ex olea erigenda. Non immerito itaq; sacra oleæ stirps apud Milesios tunc sponte sua conflagrasse dicitur, cum illi inter se omne crudelitatis & immansvetudinis genus truculenter exercuissent. Ajunt vero oleo contra furorem tantam inesse vim, ut effusum in perturbatos vesanientis maris fluctus, tempestatem efficacissime tranquillet. Hinc Joannes Synæ monachus: *Velut uter oleo repletus fluctuum rabiem in serenitatis tranquillitatem commutabat.*

Deorum simulacra cur ex Olea.

Geor. lib. 2.

ÆTERNITAS. Cap. IX.

ALII, qui ligni naturam & soliditatem exploratam habebant, æternitatis ratione habita id fieri crediderunt: ea siquidem materies æterna est, quam neq; tempestas, neq; caries, neq; vetustas labefactat. Eadem non in muro tantum obstrusa, sed & in substructionibus, & in terra obruta, & in aqua defixa, collocatave, sempiterno propemodum officio perseverat incorrupta. Cumque Maro dicat solum ignem inimicissimum oleæ, quo si comprehensa semel fuerit, non à stirpe valere, non cæsam reverti posse, atque *ima similem revirescere terra*, illud Athenis admiratione dignum olim evenit, quod eo tempore quo urbis Medorum incendio conflagravit, simul arsit olea, qua de lis illa inter Palladem & Neptunum orta fingitur: sed eandem ajunt eodem die in duorum cubitorum mensuram excrevisse: author Pausanias, à quo nonnihil diversus abiit Herodotus, Urania. Atque hoc illud est, quod libro de Legibus ait Tullius: *Nisi forte Athenæ tuæ sempiternam in arce oleam tenere potuerunt.*

GYMNASIUM. Cap. X.

Corporis autem exercitationes, & gymnasii labores, per oleum significari passim invenies, quamquam non sum nescius Anacharsin Scytham oleum concitandæ insaniæ pharmacum appellasse, quod Athletæ eo peruncti magis ac magis insanirent: putabat enim, aut putare se fingebat, eam oleo inesse vim, ut eo qui delibutus esset, inde ad certandi furorem concitaretur. Sed hæc ut Philosophus Anacharsis, qui tecto gauderet & umbra, quiq; olei usum apud Scythas suos nullum esse videat. Contra vero Epaminondas permoleste tulisse fertur multum olei se intra corpus recepisse, cum ejus coquus impensarum redderet rationem: *Maluissem enim*, inquit, *id extra consumpsisse*, nempe ad exercitationes alludens. Idem apud Horatium significatum, ubi libro Carminum primo, Sybarim dicit amore perditum deliquescere: quærit enim cur is olivum sangvine viperino cautius vitet. At Artis Catulli galliambico ait:

Meminit Plin. lib. 15. c. 4.

Epaminondæ jocus perligans.

Ut Aristophanis & Cleanthis.

> *Ego gymnasii flos, ego eram decus olei.*

Neque quidem ad corpus tantum, verum ad mentis etiam labores & exercitationes propter vigilias & lucubrationes refertur: unde dictum de studiosissimis nonnullis, plus olei quam vini eos insumpsisse. Et ad alicujus veteris & præclari viri lucernam aliquid elucrubratum, cum ejus imitationem exprimere voluerint.

Nimirum Ciceronis l. 2. de Oratore. Epicharmi dictum.

NITORES. Cap. XI.

QUOS vero λυχνοῦς vel Marci nostri, vel alterius cujuspiam celebrati videmus, inde nitores quosdam, & inspersa lucubrationibus fulgura quædam intelligenda, quæ splendidiorem orationem reddant. Id à balnearum usu sunt qui depromptum putent, quod lecythi usus eo potissimum loco inserviat, in quo oleum ad hujusmodi nitores & elegantias comparatum, infusum sit. Qui vero ad lucubrationes & vigilias rem deducunt, eas ajunt, meditationi maxime commodas, & ad excogitandum propter silentium aptissimas. Epicharmi enim dictum est, si quid scitu dignum quæras, nocte meditandum; ἐν νυκτὶ γὰρ βουλὴ τοῖς σοφοῖσι γίγνεται.

Sed & oleæ coronis Romæ turmæ equitum, Idibus Iulii & minoribus.

VICTO-

VICTORIA. Cap. XII.

A N vero eâ de causa victoriæ hieroglyphicum per oleam indicari nonnulli prodiderint, quod ex ea veteres trophæa constituere consuerint, an quia victorib. ex oleastro corona plurimum pararetur, in ambiguo est: dubio procul enim Olympionicæ oleastro coronabantur, ut Aristoteles, oleæ specie, quæ quidem ea de causa φιλοςέφαν@ appellatur: folia enim coronis hujusmodi dedicata, contrario quodam modo habent cum reliquis foliis: alia siquidem quod albicat interius claudunt, virore forinsecus patefacto: hæc vero intra se quod viride est insinuant, quod candidũ habent foras spectandũ exponunt. Ajunt vero Herculem Pæoneum, Epimedem, Jasiumq; & Idam fratres, ex Ida Cretensi in Elidem delatos, ibiq; Herculem, qui natu maximus erat, reliquis certamen fratrib. proposuisse, victoremq; oleastro coronasse, quam plantam ipse ex Hyperboreis regionibus in Græciam detulisset: cujus rei meminit Pausanias, Olympia. Et apud Pindarum legas eum ex oleastro lucum sevisse, quem victoribus dedicarit. Nam & Aristander & Alexandri Magni vates oleum victoriæ, sed laboriosæ, signum esse interpretatus est. Cum n. Rex ad Oxum flumen applicuisset in Sogdianos movens, castris positis non procul ab ejus tabernaculo gemini fontes repente exorti, alter aqua, alter oleo fluxere. Consultis vatibus, Aristander respondit, olei fontem, laborem quidem, sed & victoriam promittere: unguntur enim athletæ, & olea victores coronantur. Unde in antiquorum memoriis nonnunquam legas legatum oleum, ut Reate, T. Fundilius Gemilius VI. Augustalis H.S. xx. dedit, ut redditu ejus summe, die natali suo IIII. Kal. Febr. presentes vescerentur, & ob dedicationem statuæ decurionibus & seviris, & juvenibus sportulas, & populo epulum, & oleum eadem die dedit: oleum nimirum ad gymnica certamina quæ funeralibus celebrari consuerunt. Neq; vero prætereundum Panathenaicis, quæ in Palladis gratiam celebrabantur, olei vas plenum victoribus dari solitum, quod olivum invenerit Minerva: quamvis non desint, qui oleam inventam à Mercurio tradant, non à Pallade. Sed enim cur oleæ ramus in Mercurii manu poneretur, superius exposuimus. Sane quidem non ignoramus ministros triumphantium oleagineis coronis uti solitos in honorem Minervę, quæ belli dea putabatur, & hinc illi Bellonæ nomen. Unde illud apud Maronem, *Præses Tritonia belli*. Xerxem tamen fefellit insomnium, quo sibi visus est coronam oleagineam gestare, ex arbore, cujus ramis terra tota occuparetur, quod eum maxime impulit, ut tanto belli apparatu in Græciam trajiceret, ubi postmodum magna victus clade, turpissimam fugam arripuit.

triumphis ovantes utebantur. *Plin. lib. 15. c. 14.* *Athenis quoque, ibidem.* *Æneid. l. 11* *Xerxis somnium.*

PINGUEDO. Cap. XIII.

S Acræ nostrorum literæ ubertatem interdum per hieroglyphicum oleæ acceperunt: nam eam pinguedinis & lætioris cujusdam ubertatis signum esse ex eo perspicias, quod libro Judicum cum à sterilibus arboribus olea ad imperium accerseretur, respondit ea, nolle se pinguedinem suam derelinquere, quæ usui & Diis & hominibus haberetur. Apud Horatium, lecta de pinguissimis oliva ramis arborum, habetur.

Iudic. c. 9. *Horat. l. 3. Carm. Ode 11.*

HILARITAS. Cap. XIV.

E T pro hilaritate oleum poni in iisdem Divinis literis invenias: ut Psalm. XCII. *Senectus mea in oleo pingui*, ubi interpretes per oleum hilaritatem exponunt, citantq; ex alio Psalm. nempe 104. locum, *ut exhilaret faciem in oleo*. In iisdem Divinis literis invenitur cibus panis non fermentati, collyridonque oleo conspersarum, & obunctorum oleo laganorum: per quæ, ut Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, Apostolorum doctrina, legis eloquium & mystica Prophetarum verba intelliguntur. Obuncti Prophetæ, quia res non ita liquido, neque tam opulenter explicuere. Conspersæ collyrides quia passim doctrina Christi, legis utitur testimoniis: de Christo enim Moyses locutus est. Panes vero nulli non adjiciuntur obsonio, plenissimeque hominem pascunt, magisque omnino nutriunt, veluti Apostolorum traditiones, quæ eædem & Christi documenta sunt, in omni vitæ tenore coloreq; usui veniunt, & opulentissime sufficiunt.

Mysticus olei sensus.

SPES. Cap. XV.

E St & spei simulacrum olea propter continuam viriditatem: nam nostro etiam tempore Virorem multi pro Spe ponunt. Hinc similes nos esse oleæ Basilius cuperet, quo gravidi refertique fructibus,

Hinc genua virent apud Horat. pro

Iuvene adhuc spei pleno. bus, numquam spe denudaremur, & quia miserationis etiam indicium eam esse ostendimus, omni, ut idem inquit, tempore misericordiæ munus exercentes, fœcunditatis ac ubertatis ejus, quę semper uberrima est, æmuli evademus. Quod verò proditum est Jovem olea coronari solitum, id ea de causâ factum Phurnutus putat, quod in ea viriditatis perennitatem & pinguedinem animaduerterant: itaq; Deum omnium bonorum authorem, fœcundissima utilissimaq; omnium arbore insigniri placuit. Alii dicunt propter glaucedinem, quæ sit cœlo propemodum similis: nam & id ad historiam additur, ut à Pallade, quæ Glaucopis dicitur, producta credatur, de qua quidem fabellam ex Marco Varrone recitare non pigeat. Enata forte in Athenarum arce oliva arbore, sed & quarum scaturigine mox emanante, Cecropem per id temporis Regem, animo ad hæc prodigia obnoxio, sane quam territum, & ne futurarum forte calamitatum hæc portenta forent prænuncia, sciscitatum Apollinis oraculum missos certos homines, qui & ostenti causam perquirerent, & averruncandæ Deorum iræ, si quid illi minitarentur ostento, rationem discerent. Legatis vero post sciscitationem respondisse Pythiam, jussisseq; interim illis bono essent animo, neque enim ostentum id hominum malo aliquo factum, sed deorum duorum contentione certantium inter se, uter eorum Athenis imponendi nominis author esse debeat: per oleam enim Minervam, per undam Neptunum significari, & quæ sequuntur ad hoc pleraq; alia, quæ de industria missa facio. Porro de deorum concilio, ut apud Ovidium est, plerique omnes tradidere, decrevisse eos, ut is imponendi nominis author esset, qui rem humano generi utiliorem protulisset. Oliva quidem quantas habeat utilitates nemo non novit. Unde vero quanto sit mortalibus usui, loco suo declaratum à nobis est. Sedenim oleam ideo prælatam ajunt, pronunciatumque pro Pallade, quia arbor ea pacis indicium haberetur. Pacem vero bonorum omnium opulentiam & ubertatem secum afferre, parentes nostri forsitan experimento cognovere. Nos Italia universa per tot annos assiduo continentique bello afflicta, vix ejus felicitatis famam, ut diceret Homerus, audivimus.

Ovid. lib. 6. Metam.

FRUGALITAS. Cap. XVI.

QVAMVIS autem tanta sit læta pinguedine, est tamen & frugalitatis indicium oliva, de qua sæpe legas, ejusmodi baccas apud veteres parsimoniæ causa appositas, & à Platone lauto etiam convivio, deliciis contemptis, esitatas. Eodemq; constat in convivio quodam oleis vescentem, irrisum à Diogene, qui dixerit, *Si sic prandisses, non ita cœnares*: qui scilicet sentiret, non esse id frugalitatis, sed stomachi lauto prandio gravati. Quod vero pertinet ad Minervam, quæ innupta, quæ virgo perhibetur, merito eo sibi oleam asciscit, cum puritate pudicitiaque non minus olea quam Minerva delectetur. Græci enim, ut Rutilius Taurus ait jubent olivam cum plantatur & legitur, à mundis pueris atque virginibus operandum, credo, inquit, recordati, arbori huic esse præsidem castitatem Florentinus quoq; libro *De re rustica*, adeo puram esse oleam tradit, ut collectores etiam non nisi puros amet, qui cum ad olivationem accedunt, jurant se non aliunde quam ab uxore sua venire: ita ut anno insequenti uberiorem proventum exhibeant. Præcipue vero ajunt Anazarbi, quæ Celiciæ est civitas, oleas esse fœcundissimas, quoniam à castis tantummodo pueris colantur. Sed neq; illud dissimulandum, tametsi ridiculum, quod apud authores Græcos, qui nihil non ausi sunt mandare literis, invenias, amuletum præsentaneum ad capitis dolorem esse si oleæ folio Minervæ nomen, ΑΘΗΝΗ scilicet, inscribatur, ipsumque folium filo religetur ad caput in coronæ modum.

D. Laert. in Diogene Cynico.

Minervæ cur detur olea.

DE VITE. Cap. XVII.

OFFERT vero se post oleam Vitis, neq; minoris ipsa utilitatis, ut non immerito multis & his insignibus atque præclaris sit hieroglyphicis decorata.

LÆTITIA. Cap. XVIII.

QVORUM illud præcipuum & omnium præconio celebratum, ut per eam lætitia intelligatur: id non Ægyptii tantum, verum & Philosophi & Poëtæ Latini Græcique omnes eodem admisere consensu. Sed ut plurima super hoc à Platone & ab Homero dicta, dissimulem, nonne Divinæ etiam literæ

A literæ sententiam hanc eandem plerisq; locis prosequuntur? cujusmodi illud est, quod requisita vitis ad aliorum arborum imperium respondit, non posse se deserere vinum suum, quo Deus atq; homines læti redderentur. Quare Socrates apud Xenophontem, Symposio, vinum ait non aliter mœrori mederi, quam mandragora hominibus, lætitiamque non aliter excitare, quam oleum in spersum igni flammam adauget. Et conjectores, vel modici vini haustu in somniis attentari viso, læti alicujus eventi signum arbitrantur. Apud Philostratum vinitor sub vite considendum Phœnici suadet, quod ex ea aspirare soleat lætitia. Epigrammatarius Poëta quidem non inelegans nec infacetus, acerbe in eum invehitur qui racemum immaturum aspernatus humi abjecerat, & insuper pedibus conculcaverat: non immerito quidem indignatus, propterea quod primo eo gustu deceptus, vitem omnem male acceperit, & in præciso racemo succrescentem lætitiam extinxerit. Ita enim dicit:

Iud.c.9. Artem.l.1. c.6. Vinum lætificat cor hominis, David Ps. 104.

Τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχου
 Ἀνὴρ, ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν.
Κεῖλεα δὲ συμφθεὶς ἀπὸ μὲν βάλεν ὡς ἂν ὁδοί ποις
 Εἰμνιστομένοις ἡμιδαὲς σκύβαλον,
Εἴ μοι Διόνυσος ἀνάρσιος εἷα Λυκοῦργος,
 Ὅττι μιν αὐξομέναν ἔσβεσεν εὐφροσύναν
Τοῦδε γὰρ ἂν τάχα τις διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἀοιδὰς
 Ἤλυθεν, ἢ στυγεροῦ κήδεος ἔσχε λύσιν.

B cujus hæc propemodum est sententia:

Quæ feritas? quisquis dona immatura Lyæi
 Ante diem è vitis palmite sustulerat,
Labraque perstrictus vecors abjecit, ut esset
 In pedibus trita vile putamen humo;
Huic pater instauret Lenæus digna Lycurgo,
 Quando ita nascentem substulit Euphrosinē.
Naq; aliquis vino hoc hilaris cantasset, amasset,
 Aut poterat curas dememinisse graves.

Nos vero adolescentes jocati contra ita respondimus:

Κεῖνος ἀριστεύσας καὶ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν,
 Ὃς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις,
Κλήματά τ' ἐξέταμεν καὶ ὅλους ἀπὸ ῥίζης,
 Ὃς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφροσύναν,
Τοῦ δὲ τις οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄρηα,
 Ἤλυθ' ἀνὴρ αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

quorum sensum ita Latine reddemus:

Macte animis quisquis vinum hoc immite perosus,
C *Allisit putri vile putamen humo,*
Ramosque & plantam totam ab radice recidit,
 Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynem,
Namque aliquis poto hoc vino gravis isset ad arma,
 Aut decoris poterat dememinisse sui.

Sed ut lætitiæ huic modum imponamus, Sapiens ait: *Exaltatio animæ & cordis, vinum moderate sumptum*; ad jucunditatem enim creatum est, non ad ebrietatem, quæ te vita defraudet.

Eccles.13.c.

ACERBITAS. Cap. XIX.

At non in omni uva suavitas, neque quidem in ulla, nisi maturuerit, nisi aëris clementia, locique & situs opportunitate adjuta fuerit. Nam uvæ pleræq; neq; tempore, neque loco suo decerptę, amaritudinem potius quam suavitatem ullam præ se ferunt: quare suum est omphacio significatum, ut scilicet in suave, acerbum & intolerabile aliquod damnum per immaturam uvam indicetur.
D Hinc illud in sacris literis: *Patres nostri comederunt uvam acerbam, & dentes nostri obstuperunt*: quam sententiam divinitus Cicero mihi videtur explicuisse, ubi ad Brutum scribit: *Nec vero fugit, quã sit acerbum parentum scelera filiorum pœnis lui.* Sed hoc præclare legibus comparatum est, ut charitas liberorum amiciores parentes Reip. redderet: & quæ mox de Lepidi crudelitate in liberos subsequuntur, quæ omnia in parentis scelus aggeruntur.

Ier.31. Ezech.18.

HILARITAS. Cap. XX.

Eadem ratione qua lætitiam significat vitis, publicam etiam hilaritatem ostendere videtur, quare apud Maronem Trojani longa navigatione & sævissima mox tempestate fatigati, Dei Bacchi

Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bo-

ua Iuno. Æneid. l. 1. Carminũ Ode 37. Stimulus Musicæ. Erant & festa vinalia. Plin. l. 18. c. 29.

lætitia exhilarantur, atq; alio etiam loco, adesse eisdem lætitiæ datorem Bacchum votis precari videmus. Tum apud Horatium, si qua celebratur hilaritas, vel ipsa pavimenta vino natant. Tristi vero & perturbato homini Plautus propinandum monet, qui bilem diluat. Cui simile id, quod apud Ciceronem 3. Tuscul habetur: *Huic calix mulsi impingendus est, ut plorare desinat.* Quin & ipsa Musica, quæ tota ad hilaritatem comparata est, non alio magis stimulo concitatur quam suavis vini gustu. Hinc apud Ovidium legas:

> --- *Necnon & carmina vino*
> *Ingenium faciente canunt.*

quod ex Tibulli synepœja dictum. Ille enim cum Osirim vitisatorem laudaret, ita de vino cecinit:

> *Illo liquor docuit voces inflectere cantu,*
> *Movit & ad certos nescia membra modos.*

Hinc Æschylus quasi nimium oblasciviens, dictus est tragœdias suas potando scriptitasse, de quo Plutarchus in Symposiacis. Contra reprehensus est Gorgias, qui tragœdiam suam Marti dedicavit, cum Baccho potius tribuenda fuerit: nam ea de causa dictum: οὐκ ἔνι διθύραμβος, ἂν ὕδωρ πίνῃ *nullam quippe adesse hilaritatem ei, qui aquam bibat.* Quam sententiam sibi desumpsit Horatius eo Epistolarum loco, ubi festive admodum bibacitatem hanc eludit ad Mecœnatem:

Epist. 10. l. 1.

> *Prisco si credas Mecœnas docte Cratino,*
> *Nulla placere diu, neque vivere carmina possunt,*
> *Quæ scribuntur aquæ potoribus.*

Mox & illa per jocum acriter demorsa:

Ibidem.

> *Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma*
> *Prosiliit dicenda, forum putealque Libonis*
> *Mandabo siccis, adimam cantare severis.*

Anacharsis super vino judicium.

Agnovit hoc & Anacharsis Scytha, quamvis super vino severe nimis judicaret: quippe qui cum in convivio quodam vitisatores quosdam cantilenam admodum variam crispata voce cum sibilo simul emodulantes auscultaret, interrogatus, an in Scythia tales essent modulatores, respondit illico: *Neq; quidem vitis:* utpote qui innuere vellet, non aliam esse causam emodulationis ejusmodi, quam epotum vinum, atque hinc dicterium, *Nemo cantat sobrius.* De his queritur David Psal. 68. *Vini potores contra se canere.* Anacharsis dictum ab Aristotele commemoratur eo loco Ἀναλυτικῶν, ubi argumentorum quædam genera à causa desumi solere ostendit. Idem Anacharsis tres in unaquaq; vite racemos inveniri dictitabat, qui diversa inter se vi pollerent: primum enim voluptatem afferre, ebrietatem alterum, tertium molestiã. Sed utcumq; Scytharum suorum sobrietatem prętendat Anacharsis, Cleomenem tamen Spartanorum Regem apud Scythas ut alibi diximus, vino versum in insaniã accepimus, quod scilicet cum eis meri potationibus contendere voluisset. Merito autem Plato, ubi secundo de Legũ ferendarum ratione disserit, optimum futurum existimat, si Carthaginensiũ more miles in castris numquã vinũ gustet, sed toto expeditionis tempore aquam biberit. *Servis ne vinum unquam concedatur. Magistratus, quamdiu munere funguntur, abstemii sint. Præsides & judices, eo tempore quo negotia causarum tractantur, vinum penitus non attingant. Et qui magnis de Reip. rebus consilio adhibentur, remq; publicam administrant, aquam omnino bibant,* quam sententiam Philosophus ille summus ex XXXI. Proverbiorum Salomonis capite sibi desumpsit. Sane Romanorum in hoc quoque prudentiam, qui sobrietatem in imbecillo fœminarum genere accuratissime custodirent, multi commendare. Sed Tertullianus egregie, qui mulieres Romanas ait olim usque adeo vino abstinere civitatis ejus instituto jussas, ut matronam ob resignatos cellæ vinariæ loculos sui inedia necarint. Sub Romulo vero quæ vinum attigerat, impune à Mecenio marito trucidata fit: idcirco & oscula propinquis offerre necessitas erat, ut spiritu indicaretur, exploratũq; inde esset, an tẽetũ oleret.

D. Laert. in ejus vita. Sententia Platonis super vini abstinentia. Val. Max. l. 1. c. de Instit. antiquis. Val. Max. l. 1. Ibid. Et apud Eleutheras urbe Bœotia E'ex- ...

LIBERTAS. CAP. XXI.

Quod vero & libertatis indicium sit vitis, ipsa Bacchi nuncupatio, quæ apud Græcos Lyæus est, apud Latinos Liber, argumento esse potest. Tum apud Platonem invenias, explorandis adolescentium

A ſcentium ingeniis convivia nonnumquam indulta, quo illi ad pocula ſeſe benignius invitarent, eoque tormento coacti, ab intimis ſeſe pręcordiis expectorarent, utpote qui nihil tunc ſimularent, ſed cupiditates omnes ſuas, ſtudiaque omnia propalarent. Unde ſapienter Horatius:

Quid non ebrietas deſignat: operta recludit.

& quæ ſequuntur. Idem ibidem.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?

rius, id eſt, liber dictus Epiſtola 5. ad Torquatum lib. 1.

Merito itaq; apud Spartanos Dionyſius cognomento ψίλας dicitur idiomate Dorico, quod pennatum ſignificat: vinum ſiquidem mentem, non ſecus ac alæ corpus, attollit, & modo huc, modo illuc volitare facit perquam agiliter. cujus rei meminit Pauſanias, tertio. Facit ad hanc libertatis ſignificationem quod ab Heliogabalo profectum eſt, ut vindemiarum feſtivo liceret unicuiq; multa in dominos jocoſa atq; ſcurrilia, petulantiſſima quadam licentia ipſis etiam audientibus dominis jactare; quem morem adhuc in agro Neapolitano vigere paſſim vidi, cum eo forte tempore ad viſendam ejus honoratiſſimæ civitatis Academiam illo me contuliſſem. Et quoniam vinum in lætitiæ libertatiſq; ſignificatum abiit, libet ex Moſeos hiſtoria quod ad rem facit exemplum recitare. Cum Pharaonis pincerna qui eodem cuſtodiebatur loco, quo & Ioſippus, ob cuſtoditam innocentiam, ut nocentiſſimus detinebatur, per quietem exiſtimaſſet ſe triplicem videre palmitem ternis præditum racemis, qui cum tempeſtive maturuiſſent, eſſentq; à ſe reſecti & expreſſi, ſubito Regi muſtum propinaſſet: ex quo Ioſippus bono eum eſſe animo juſſit, futurum ſane ut triduo liberatus eo ſitu, quo intabeſcebat, in priſtinam dignitatem reſtitueretur: atq; ita ut à Joſippo prædictum fuerat, tertio poſt die liberatus, & honori ſuo redditus, conjectorem haudquaquam vana nunciaſſe comperit.

Dionyſius cur ψίλας dictus.

FELICITAS. Cap. XXII.

Ejus enim ſcientiæ periti ſcribunt, ubi ſignificata vitis examinant, uvam in ſomniis viſam, etiam extra tempus, felicis eſſe præſagii. Cujuſmodi etiam vitis fuit quæ viſa eſt Aſtyagi per quietem nocturnam de Mandanes gnatæ ſuæ genitalibus oboriri, univerſamq; Aſiam palmitibus inumbrare: quod de Cyro nepote ejus eventu adeo felici poſtmodum comprobatum eſt: terrarum enim latitudinem id ſignificabat, quæ Cyri eſſet imperio ſubjuganda. Rheæ ſiquidem vitis ſacra eſt, & ejuſmodi deę de vite fieri ſimulacrum tradit Euphorion. Fuit autem hoc atteſtatum oſtentum, ad alterum, quo prius imaginatus fuerat Aſtyages idem videre ſe micturientem filiam, quæ Regiam urbem cum univerſa Aſia inundaret. Et quamvis Rex quid utrumq; ſibi vellet à Magis edoctus, contra filiam & infantem natum multa eſſet machinatus, fatalem tamen neceſſitatem evincere non potuit. Everſo enim Medorum regno, Perſicoq; conſtituto, Cyrus mirum in modum crevit.

Aſclepiades tantum tribuit vino, ut ejus utilitatem æquari vix deorum potentia diceret. Plin lib. 23. cap. 1. Sophocles in Electra.

LABOR. Cap. XXIII.

Neque tamen ita felix tranquillumq; eſt hieroglyphicum vitis, ut non & laboris plurimi ſit etiam argumentum: ſi quidem arborum nulla majore indiget cura. Uſq; adeo imbecilla eſt, ut niſi humana diligentia excolatur, pergulis ſuſtentetur, vel arboribus maritetur, falce comprimatur, ac annis ſingulis præcidatur, multo deniq; labore cuſtodiatur, brevi admodum tempore vel pereat, vel in labruſcam degeneret. Quare non imperite dixit Heſiodus, ſive is Apollonius fuit, qui ſcutum Herculis doctiſſimis carminibus celebravit:

citra laborem nihil bene eſt. Vitis imbecillitas.

Οἷα διώνυσος δῶκ' ἀνδράσι χάρμα, καὶ ἄχθος.

D Ut lætitiam & laborem ſimul hominibus à Baccho datos affirmaret. Neque ſum neſcius, τὸ ἄχθος ad animi etiam anxietatem atq; mœſtitiam referre poſſe: ſiquidem compertum eſt eos, qui meraco plurimum utuntur, melancholicos fieri, atq; inde triſtiori eſſe corde: tum obliviosos, ut Florentinus in re ruſtica ait, inprimis fieri, ut taceam, quæ per ebrietatis furorem infanda pleraq; perpetrantur: quorum omnium memor Maro noſter, ne unum plus æquo laudaret, ita cecinit:

Bacchus & ad culpam cauſas dedit, ille furentes
Centauros letho domuit, Rhetumque, Pholumque,
Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem,

Georg. l. 2

Habet & illud incommodi, quod linguam vinum præpedire solet, eaq; de causa Mercurio, non vino, sed lacte supplicabatur, ad ipsam etiam eloquentiæ dulcedinem indicandam, idq; Romæ vico etiam Sobrio nuncupato fieri solitum. A

TITILLATIO. Cap. XXXIV.

Terent. in Eunucho.
Νικρὸν ἀφροδίτη δημήτρας κὴ διονύσου δίχα.
Mortua res Venus sine Baccho & Cerere. In Græcorum collectaneis Nox & amor vinum que nihil moderabile suadent. Illa pudore vacat, Liber amorq; metu. Ovidius. Æne. lib. 4

ET quod ajunt sine Cerere & Baccho Venerem frigere, adducit in memoriam, Lampsacum ea de causa salaci Deo sacram olim dictitatam, quod optima generosissimaque vina proferebat: ludibrium enim illud Veneris & Bacchi filium fuisse antiquitas fabulatur. Citat Stephanus Demosthenẽ, qui rei istiusmodi causam memoriæ prodiderit. Cum itaq; vinum præcipuum sit nequitiæ fomentũ, merito signum Virginis vitem aversatur, cavendum enim, ut Orpheus monet, ne Luna signum Virginis præcurrente vitem seramus: eam enim virgo odio prosequitur. Atq; ne ullus unquam sit fabulis modus, alii dicunt, propter Icarium patrem, qui ab ebriis colonis fuerit interfectus.

SANGUIS. Cap. XXV.

B

FUIT & sanguinis signum oblatum in sacris vinum, atq; eo nonnumquam cognomento nuncupatum: quare quod apud Maronem,

> *Vidit Thuricremis cum dona imponeret aris,*
> *Horrendum dictu, latices nigrescere sacros,*
> *Fusaque in obscœnum se vertere vina cruorem.*

non tantum ostenti loco positum, sed antiquum videtur significatum attigisse, quod & pro vino sanguis, & pro sanguine vinum acciperetur. Nam à Mose secundo Deuteronomii cantico: *& sanguinem uvæ biberet meracissimum*, & à Psalmographo dictum, *Sanguinem uvæ biberunt*. Sane quidem Ægyptii sacerdotes vino pertinacissime abstinebant, & antiquissimi eorum reges: nam & illi tunc non nisi sacerdotes erant, ut tradit Hecatæus. In Deorum tamen ceremoniis vino utebantur, eoq; libabant, ut idem author scribit, non gratam siquidem cœlestibus oblaturi, sed eorum sanguinem, qui contra Deos pugnassent propinaturi, indeq; sibi nomina conciliari arbitrabantur. persuasum enim habebant Ægyptii, vitem ex fuso in terram Gigantum sanguine pullulasse, unde & amentia, & furor inesset vino. Quamquam posteriores Reges, Psammeticho inprimis authore, vinum sed certa mensura, mensis adhibuere. Ponit vero & Hesiodus mensuram, qua sit ad salubritatem bibendum: C

> Τρὶς δ' ὕδατ© προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
> *Tres miscebis aquæ partes sit quarta Lyæi.*

Aristoph. in Equitibus Tres partes aquæ duas vini. Pollux lib. 10. c. 21. quatuor aquæ, duas vini partes adhibet.

Et venustum admodum est Epigramma Meleagri, quo à Meraco salubriter exterreremur.

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ἀκερ©	*Ardentem ex utero Semeles lauere Lyæum*
Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον	*Najades, extincto fulminis igne sacri.*
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμι© φίλος, ἢν δὲ ἰν εἴργῃς	*Cum Nymphis itaq; est tractabilis, at sine Nymphis*
Μίγνυσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.	*Candenti rursum fulmine corripitur.*

Psal 7. 3.
Vindemia hieroglyphica.

Hæc autem miscendi meri admonitio, adducit in memoriam mihi locum in Divinis literis, quem nefas est præterire: *Calix in manu Domini vini meri, plenus mixto*. Calix Domini mixto plenus, idem est, ut sentit Eucherius, ac si diceretur misericordia & judicium. Inclinatur vero ex hoc in hoc, cum de misericordia in judicium divina severitate transitur. Fæx autem non exinanitur, quia adhuc ultimum judicii reservatur: ea siquidem erit vindemia, quæ ipsis in divinis literis hieroglyphice ponitur, significatq; rerum finem, quam Theologi seculi consummationem vocant, aliquando depopulationem, ut Psalmo: *Vindemiant eam omnes qui transgrediuntur viam*. Pro fine vero rerum Joel: *Mittite falces, & vindemiate vineam terræ, quia maturæ sunt uvæ ejus*. Et ne hoc imprudentibus excidat, vindemiæ ipsius instrumentum torcular, nomen in sacris literis hieroglyphicu m, per quod scilicet, tum alia quædam, tum præcipue tempora ærumnosa, pressuræ, vexationesq; significantur: quam in sententiam totus fere Psalmus evagatur, cujus inscriptio est, *In finem pro torcularibus*. D

FERACITAS. Cap. XXVI.

NOn inepte vero quispiam feracitatem hieroglyphice sinificaturus, vitem cum racemis pinxerit. Inter enim fœcundiores plantas principatum obtinere vitem nemini dubium, si arbusculæ

unius-

A uniuscujusq; ratione habita, vini copiam expenderimus. Addam etiam, eam alicubi esse racemorum magnitudinem, ut racemi singuli singulos expleant currus, cujusmodi fertilitas est Eucarpiæ minoris Phrygię urbe. Quin etiam currum medium ibi diffractum defecisse unici racemi pondere Metrophanes tradit. Ita recte Plinius, nullum apud Græcos mendacium esse dicit, quod teste careat: utcumque tamen, hæc, & alia super hujusmodi urbe à Stephano memorantur in iis, quæ defloravit Hermolaus Byzantius.

Eucarpiæ fertilitas.

PIORUM CONVENTUS. CAP. XXVII.

Vitis mysticus sensus.

SEd ut de vite simpliciter sermo sit, debere nos, ait Basilius, rationem ejus contemplari, qua Dominus sese vitem, & Patrem agricolam esse, vinitoremq; dixit, nosq; singulos in piorum conventu per fidem satos, Palmites appellavit: hinc nos ad uberrimi fructus feracitatem invitat: ne ut inutiles atq; superflui ludibrio simus, & à fœcundorum palmitum consortio recisi amputatique igni destinemur. Assertor verò noster nusquam cessat animas nostras vitibus comparare. Vinea namq; facta est dilectio, dicit, in cornu, in loco pingui: & vineam sevi, septumq; circumposui. Animas humanas plane vineas dicit, quas circumdedit septo, tum ea securitate atq; tutela, quæ resultat ex præceptis, tum ipsa gemmarum custodia. Dictum est n. *Versabitur Angelus Domini in circuitu metuentiũ eum.* Deinde quasi valla nobis defixit positos in Ecclesia primum Apostolos, mox Prophetas, mox Doctores alios; inde animum nostrum, ne dejectus despectusq; humi reperet, & pretereuntium pedibus conculcaretur, majorum nostrorum exemplis, qui per summam innocentiam & probitatem clari & illustres habentur, in altum erexit, eorumq; vestigia sequi jussit, qui per virtutem & integritatem, ad summum evasere. Adhæc vitem Ambrosius plebem Ecclesiæ significare contendit, quæ veluti quadam fidei radice plantatur, propagineq; humilitatis reprimitur: ubi vero circumfossa fuerit, religatur, erigiturq; ne reflectatur in terram. E sarmentis alia reciduntur, propagantur alia. Reciduntur quidem ea quæ inani sylva luxuriant, de quibus Pythagoras symbolicè dixit, μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, pura purgataq; omnia esse volens quæ Diis offerantur. Ea vero propagantur, quæ bonus agricola fructifera judicarit. Adminiculorum vero ordinis, jugationisq; concinnitas, vere atque manifeste docent æqualitatem in Ecclesia servari debere: ut se se nemo quantumlibet dives & honoratus extollat, nemo pauper animam despondeat, seq; despectum atq; contemptum esse vereatur: ignobilis nemo desperet, verum æqua sit omnium conditio, pariterq; omnium mens ad superiora sustollatur, suamq; in cœlis futuram consuetudinem atq; commercia sibi proponat. Ne vero illis ingruentium tempestatum procellis vexari, locove deturbari dejicive possit, claviculis quasi charitatis amplexibus proximos quosq; complectitur, & in eorum conjunctione requiescit. Appellat nos Jesus vitis suæ palmites, propterea quod, inquit Origenes, palmes arbore connectitur, & claviculis tanquã manibus vitis stricta confirmatur à lapsu, quo freta adminiculo ventos turbinesq; contemnat. Futurorum id bonorum indicat spem: quia fideles quiq; non solum in iis, quæ gerunt, sed etiam in iis quæ sperant & credunt, perfectum salutis statum expectant: quapropter quasi ad quendam patientiæ ardorem spe juncta atq; confirmati, naturalium motuum procellas, cupiditatumq; turbines insultusq; perferunt atq; contemnunt. Hæc & hujusmodi pleraq; commentationibus in hieroglyphica nostris libenter inseruimus, quo mihi sint æquiores ij, qui studium in hac re meum acrius incessunt, quorsum id tendat ignari, cum viderint similitudinariam hanc loquendi figuram non tantum ab Ægyptiis quos immerito contra Dei præceptum abominantur, inventam, verum etiam ab antiqua & nova lege receptam: quinetiam ab ipso nostræ institutionis conditore CHRISTO JESU frequentissimè in usum deductam: nihil enim aliud est hieroglyphicè loqui, quam divinarum humanarumq; rerum naturam aperire. Addenda vero huc fuerant ea quoq; de Juda Israëlis dicta: *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ amictum suum*, sed quoniam hæc copiose sunt à sacrorum interpretibus discussa, præsertimque ab Adamantio, ad ultimam ejus homiliam in Genesim unumquemque pietatis studiosum accedere cohortamur.

Ioan. 15.

Psal. 34.

Non sacrificabis diis ex vite sectionem non passa.

Palmites cur nos appellat IESVS.

Genes. 49.

DE FICU. Cap. XXVIII.

INchoavit, honoratissime Domine, oliva apparatum nostrum, accessit uva, quæ plurimum forte attulit saturitatis: pro bellariis addere ficus libuit, ut si quid amaritudinis in oliva fuit, si acerbior uva, quod nostri quippe Bellunensis cœli rigor eam plerũq; maturescere non sinit, errorem omnem missus tertii suavitas emendet.

DULCEDO. Cap. XXIX.

DE ficu sane quicquam, quod magnam mihi affert admirationem, apud Horum Ægyptium, Caprifico excepto, non invenimus: paucissima enim admodum ejus authoris fragmenta temporis injuriam evicerunt. Apud Authores alios inter arbores primas celebratam passim comperimus: atq; illud præcipuum ejus est hieroglyphicum, ut per eam dulcedo intelligatur, eaq; tam in grata hominũ consuetudine, ac morum suavitate, quam in cæteris rebus, quæ jucundæ amabilesq; sint, ac voluptatis plenæ. Hinc illud apud Theocritum de suaviter canente, καὶ ἀπ' αἰγίλω ἰσχάδα τρώγοις, *è mediisq; cibus tibi ficus Athenis*. Ab Ægilo vero dictum, quod ea sit ex Atheniensium tribubus, & suavissimas Athenis ficus esse Dion etiam testatur. Ita vero ficus ad victus humani commoditatem nata, ut Hipponax Poeta vetus eam auro prætulerit, dum scazonte illo suo licentioso dicit:

Hinc illud Aristophanis in Vespis σῦκον αἰτεῖ, ficum cupit pro delicato victu usurpatur.

Εἴ τις κατέρξει χρυσὸν ἐν δόμοις πολλὸν
Καὶ σῦκα βαιὰ καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀνθρώπους
Κτώη, γνώσεται τὰ σῦκα τοῦ χρυσοῦ κρείσσω:

Si quis domi recondat auri plurimum,
Ficusq; paucas, comparetque servulos
Duosve, tresve, indicabit illico
Auro domi præstare ficum plurimo.

Sane φιλοσύκους nonnulli appellant purioris mansuetiorisque vitæ duces. Harum vero commendationem auget summo opere Artaxerxis cognomento Mnemonis testimonium, qui junioris Cyri frater fuisse fertur: is cum aliquando arrepta fuga commeatuq; direpto, coactus esset ficus, & hordeaceum panem esitare, indoluisse fertur, ob regalem effluentiam apparatioresq; lautitias tantæ se voluptatis expertem tandiu fuisse. Quid vero quod ruta, sua satis insignis amaritudine, si juxta ficum feratur, mitior evadit? Merito itaq; ficus apud Israëliticos judices nequaquam velle se ait dulcedinem suam delinquere, ut reliquis arboribus, à quibus in imperium adsciscebatur, dominaretur. Ut vero alibi legimus in iisdem Divinis libris, justos & sanctos homines sub ficu requiescere perhibent, hoc est, tranquillam atq; suavem vitam agere. In veterum etiam numis suavitatis istiusmodi significatum observes. Nam in quodam, ficus est inter duos tumulos sita: unius tumuli inscriptio est, ΑΜΒΡΟΣΙΑ. Alterius ita detritæ literæ sunt, ut legere non potuerim: puto tamen ex nota N literæ, quæ vix dimidia discernitur, ΝΕΚΤΑΡ esse debere: quasi ficus utriusq; vicem gerat. Sane conjectores inspectam in somnis ficum, albam præcipue, atq; suo tempore, bonorum multorum præsagium habent.

Idque forsan propter famis condimentum ut Darius ab Alexandro fusus haustum aqua turbida suavissimum dixit.

Iudic. 9. 9.

Artem. l. 1. c. 71.

SUAVITAS SUBLATA. Cap. XXX.

Fici prodigiosa omina.

NEque caruit omnibus ficus, quæ sublatam suavitatem extirpata significaret, eo præsertim tempore quo publica civium Ro. suavitas & dulce commercium: extincto Alexandro Severo, adempta est. Paulo enim ante quam is satis concederet, arbores fici tres, quibus tentoria Imperatoria adnexa erant, quæq; ficus eas ferebant quibus Alexandrinarum nomen est, subito ante illius tentorium prociderunt. Idem in Caprifico portentum in Messenios accidisse memoriæ proditum est. Nam cum illi sylvestrem ficum τράγον appellarent, quos nos imitati sumus Caprificum appellantes, oraculum super excidio suo hujusmodi habuerunt:

Ἔστε τράγος πίνησι Νέδης ἑλικόρροον ὕδωρ,
Οὐκέτι Μεσσήνην ῥύομαι· σχεδόθεν γὰρ ὄλεθρος.

Namq; Nedes simulac curvas Caper hauserit undas,
Tunc Messena vale, tibi enim gravis exitus instat.

Accidit

A Accidit vero ut Caprificus in Nedes fluvii ripa nata, ramos eo usq; declinarit, ut aquis profluentibus rami alluerentur: quod cum Thæolcus vates animadvertisset, instare dixit Messeniorum exitium, ut oraculo Pythio prædictum fuerat. Rem tangit Pausanias, quarto. Sed cur ficum Idumæam dicere contamur, ad quam Assertor noster à Bethania rediens, fructum ex ea capturus accessit, famescebat enim: verum cum fructum in ea nullum invenisset, arborem devovit, ne ullo unquam tempore fructum ferret. Sane mystice factum hoc, ut tam multa alia: nimirumq; ficus hæc populus Judaicus erat, ad quem famelicus Dominus venit; in quo cum nihil præter quandam speciem vitalem sine ullo profectu comperisset, eum in æternam perfidiam execratus est: Fructum enim ipse è synagoga quæsierat, quem nullum invenit: quia ea, ut inquit Gregor. folia legis habuit, sed fructum operis non habebat, de qua dictum ait Euthy. ab Abacunte, ficum fructum non allaturam. Quod vero per tres annos frustra quæsitus fuerit hic fructus; Eucherius tria vult tempora intelligi, ante legem, sub lege, & gratiæ tempore, quibus Judæi ipsi fuerint semper à Domini præceptionibus alieni, & nullum boni operis B fructum protulerint. Eodem facit quod ait Dominus Nathanaëli: *Cum esses sub ficu, vidi te*; quippe cum in originali labe Judęorum ritu consisteres, adieci animum ut te redimerem.

Mar. c. 11. Matt. c. 21. Ficus Idumæa. Nam ἐκ τῆς καρπῶν τὸ δένδρον γινώσκεται è fructu cognoscitur arborem.

FATUITAS. Cap. XXXI.

ET sycomorus aliquid habet hieroglyphicum, quam Zachæus inscendit: nam arbor ea cum sit ficus fatua, indicat eos, qui, ut Eucherius refert, mundi sapientiam humiliter sectati, eligunt, mox Dei sapientiam subtiliter aspicere. Prudenter enim ait is, sycomorum ascendimus, si proinde eam quę divinitus præcipitur, laudabilem & sapientem fatuitatem tenuerimus. Quid enim inter mortales insipientius, quam amissa non quærere, possessa largiri, rapientibus reluxare, nullam pro acceptis injuriis injuriam reddere, sed juxta præceptum Dominicum, in omnibus præstare patientiam?

Zachæi sycomorus.

CONTEMPTIBILIS, Cap. XXXII.

C CÆterum quod ad opera ex ficu facta pertinet, Græci ficulneum pro imbecillo & contemnendo ponunt, quo significato Sermonibus apud Horatium:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:

hoc est, minimi pretii, minimiq; usus, de quo scilicet faber merito ambigeret, faceretne scamnum an simulacrum pudendum, Deum omnino despicatissimum. nam fici materia paucissimis est, & iis admodum exiguis fabricis idonea. Eoq; spectat proverbium de Mandronis navi, quæ ficulnea fuerit: cum is notatur, qui tenuissima o[illegible] re angustoque patrimonio despicabilis, ad amplissimos honores emerserit: nihilo tamen venerabilior habitus ob insolentiam importunamq; superbiam, qua sese intemperantius efferat. Nam Mandro, ut pleriq; alii, à remis ad imperium venit, neq; ob id tamen ullam assecutus est authoritatem. Ita deniq; veteres per fici nomen nullius frugis hominem, imbecillum & abjectum significabant: nam & Græci olim hunc ἄνδρα σύκινον, dixere, ut apud Theocritum Ergatinis, & apud Aristophanem sæpius invenias. Et nunc quoq; vulgus stupidos & ineptos, ficones appellat.

Serm. lib. 1. Satur. 7. συκίνη [illegible]. Aristoph. in Pluto θεὸν σύκινον, Deum ficulneum & τινὰ σύκινον, aliquem ficulneum subvirum, & in Fucis, ξύλον σύκινον lignum ficulneum.

BACCHUS SYCITES. Cap. XXXIII.

D LAcedæmonii ficum à Baccho inventam opinantur, eaq; de causa eum Sycitem nomine, ut Sosibius tradit, coluere. Apud Naxios simulacra ejus nunc ex vite nunc ex ficu fieri solita sunt. Milichius à nonnullis appellatus Bacchus, quod Milica pro Ficis nonnumquam accipiuntur. Et Dionysiis præter vini amphoram, & vitem, quæ præferebatur, & præter hircum qui trahebatur, cophinum etiam gestare mos erat, in quo caricæ forent: author in Moralibus Plutarchus.

PROGRESSIO. Cap. XXXIV.

VT vero ad folium revertamus, quod Thrion appellatur, progressionis olim signum fuit. Veteres aliquo profecturi ficulna folia suspendebant progressionis cæremonia, atq; ita sibi auspicatum iter fore augurabantur. Ea autem de causa Thrion dicitur hujus arboris folium, ut interpretes Theocritiani

Ficus enim folia ei sacra, propter Sycon in ficum versā.

critiani volunt, quod in tres partes divisum est, visendo inter utrasque partes intervallo, scribique & trion tenui, & thrion aspirata, atq; etiam thriambon, quin & θριάζειν dicunt hujusmodi folia colligere, & in aliquem usum parare.

A

SEPTENTRIO. Cap. XXXV.

Thrion in Serapidis Osiridisq; sacris.

PArabatur autem Thrion religiose admodum Serapidis Osiridisq; sacris, gestamen scilicet foliceum, quod capiti superponeretur gestandis hydriis aut calathis commodum, eratq; illi suum etiam significatum: siquidem & Regem, & Septentrionalem regionem, polum quippe Arcticum, per intort ille gestamen hujusmodi intelligebant. Regem, quia polus cœlorum omnium rotatum regere videtur: & circulus ille foliaceus in geruli capite orbiculum Arcticum exscribit, ab axis illius qui præ oculis est similitudine.

GENITALE. Cap. XXXVI.

QUinetiam prętermotum, cujus primarias partes illi tribuebant, rerum etiam omnium semina inde demitti plerique veterum magno ex argumento arbitrati sunt: inde enim actionis esse principium, quæ Mathematici veteres latissime disseruerunt: quocirca Thrion cum & humoris redundantiam, ob viridis crassiq; folii viriditatem, & motum omnium, ob convolubilem texturam significaret, pari quadam natura cum genitali æstimabatur, atq; ejus esse simulacrum videbatur, ubertate scilicet humoris & motu ad prociendæ genituræ principia convenientibus. Sed hæc in Serapidis calatho locupletius.

B

DELECTATIO. Cap. XXXVII.

Cur Adamus se fici foliis velarit, & Evam.

HUjus generis fuisse prædicant Adami pomum, præter ipsius Dei præceptum nimis expetitum: id enim delectationem & voluptatem, quę sensu percipitur, significasse plerique Theologorum docuerunt. Nihil enim mentem nostram è tranquilla Paradisi statione facilius exturbat, quam nimia voluptatum consectatio. Is tamen suæ prævaricationis amaritudine exacerbatus, fici foliis semet velare pudoremq; obtegere properavit. Ficum enim fuisse tradit Irenæus. Tertullianus autem ea re super ait: quod in novo corpore indebitum adhuc pudori erat protegere festinans, ficulneis foliis interim circumdat. Ad hoc addit Irenæus, non alterius arboris aut herbæ, quæ molliori tactu esset, ad indicandum pœnitentiæ duritiem atque cruciatum, propter scabritiem scilicet & asperitatem, qua folium hujusmodi præditum est. Et quia cingulum id, & sibi & uxori suæ circumligavit, nonnulli exponunt, ut petulantem carnis impetum retundere se polliceretur, id veluti continentiæ frænum adhibuisse: quoniam scilicet stolam eam, quam habuerat à Spiritu sanctitatis, amiserat, eo tegumento, quod nullam prorsus delectationem afferre posset, sed morderet potius ac pungeret, uteretur.

C

FOLIA RELIQUA. Cap. XXXVIII.

FOlia vero reliqua Divinis in literis pro ipsa, ut ita dicamus, legis litera hieroglyphicè accipiuntur: quia quemadmodum arborum fructus foliis velatur ac tegitur, ita sub legis litera spiritus occultatur. Idcirco nos, ait Hesychius, literæ folium aperimus, ut qui latet interius fructum spiritus inveniamus, de quo Hierem *Si vindemiatores ingressi fuissent in te, saltem reliquissent racemum tibi.* Et Virgilianus Æneas apud Sybillam, cum ambages & verborum involucra cupiat evitare, & rerum eventa aperte sibi declarari comprecetur, quod folia omnia conturbarent, id unum orat: *Foliis tantum ne nomina manda.* Sed enim quantum pertinet ad voluptatem, de qua satis, cum hoc ipsum argumentum sequeremur, in Serpentis commentario disputatum. Illud hic potius memorabo, ficum non eo tantum rerum primordio humano generi calamitatem & assiduos labores attulisse, verum annis volventibus in causa fuisse, cur potentissima opulentissimaq; regna duo ad internecióem usq; corruerint, Carthaginis Imperium, & Romana potentia. Carthago quidem, quia ficum ex hortis suis decerptum velocissima festinatione tertio post die Romæ repræsentavit: doluitque Cato, & in Senatu

Hierem. 4. 9. Ænei. l. 6

D

Cur ficus causa fuerit eversionis Carthaginensis.

Plut. in vita Catonis.

A Senatū conquestus est, hostes non triduo magis procul Roma proprias habere sedes. Romana vero potentia, ac universum Italiæ robur à Transalpinis gentibus sese nobis totiens superfundentibus, ea de causa quassari confringique cœpta, quod, ut Plin. inquit, Hellico quidam Helvetius, qui Romæ ob fabrilem artem aliquamdiu commoratus fuerat, in Galliam remeans ficum siccam, & uvam, oleique & vini præmissa secum tulit, quorum usu delicato suavique concitati feroces populi, ad hanc usque diem assiduis non calamitatibus affligere numquam destitere: quamvis natura ipsa Alpibus, & tam inexuperabili munimento Italia procul Gallias atq; Germanias coërcuerit: quorum feritas si quando gravis Italiæ fuit, nullo certe umquam tempore calamitosior extitit, quam quinto jam & vigesimo ab hinc anno, quibus universa Italia cædibus, rapinis, incendiisque desolata pervastatur, hinc Germanis, hinc Hispanis extremum ejus excidium assiduè meditantibus.

nu, & prolixè Plinius l.15.c.18.

ALIMONIA. CAP. XXXIX.

B Sed ut querelæ facessant, adeo ficum alimentis idoneam esse compertum est, ut eam Cereris donum dictarint, proq; alimoniæ symbolo susceperint. Quantum enim ficus humanæ prosit alimoniæ, vel eo manifestum esse potest, quod athletas siccis ficubus pascere moris fuerit, ut author Plinius: experimento enim comprobatum est, eo cibo frequentius sumpto, corpora & vires mirum in modum adjuvari. Quod vero Attica eo fructuum genere magnam est nobilitatem assecuta, Pausanias ait, Cererem primum in ea regione ficum Phytalo cuidam hospitalitatis præmium donasse, ejusque rei monumentum extare his versibus celebratum:

ἐνθάδ' ἄναξ ἥρως Φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν	*Hic quondam hospitii Pytalus suscepit honore*
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,	*Legiferam Cererem; qua molli cortice poma*
ἣν ἱερὰν συκῆν θνητῶν γένος ἐξονομάζει,	*Prima dedit, dixêre sacram mortalia ficum*
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.	*Ora, genus Phytali decus hinc insigne secutū est.*

Nimirum Phytalo hospitii gratiam referret Pausanias in Atticis.

ADULATORIBUS DEDITUS. CAP. XL.

C Divitem hominem adulatoribus deditum Thebanus Crates per ficum arborem in prærupta asperaque rupe satam describebat: quippe quo sit hominibus difficilis accessus. Ejus vero fructus à corvis & milviis tantum decerpi: ita horum opus ab impuris tantum & adulatoribus depasci. Idem de reliquis etiam arboribus quotquot fructiferæ essent, Diogenes dicere solebat.

D. Laert. in ejus vita.

DULCEDO VERITATIS. CAP. XLI.

Et Mercurius sibi ficum vendicavit, cui undevigesimo primi mensis die Ægyptii sacra faciebant melle & ficu, quæ sacra eo clamore prosequebantur, ut quod hieroglyphicè in eis latitaret exponentes, identidem clamitarent, γλυκὺ ἡ ἀλήθεια quod dulcem esse veritatem significat.

Ficus sacr Mercurio.

CYRENENSIUM PIETAS IN SATURNUM. CAP. XLII.

Statuæ vero pleræq; ficis coronatæ, Cyrenensium religionem indicabant, quia & Saturnus decus in agricultura suum meruit, quem agri colendi authorem, & insitionis putationisq; & stercorationis repertorem memorant, neq; minore quam Cererem honore honestandum existimabant. Huic D Cyrenenses cum rem divinam faciebant ficis recentibus coronari consueverant, quod & alimonia in iis, & gustus suavitatis egregiè vigerent. Hæ sunt, honoratissime Princeps, arbores illæ ad ingenii tui naturam accommodatæ, quas desumpsi ex hortis meis ductilibus, limoq; Nilotico in arcas ingesto, mecum quaqua iter est circūvecto. Neq; vero folia his arboribus ulla umquam decidunt tempestate: licebitque perinde tibi, si plantis his delectari cœperis, eas hoc terreno pactas in Britannias usque tuas asportare: quæ mundi pars, cum olea, vite, & ficu careat, illas aspiciant non modo suo tempore frondescentes, sed toto etiam anno, folio numquā deciduo, perpetuo virides admirentur. Sed enim, ut serio loquar, eas tu si pertractabis earumq; vim diligenter inspexeris, cordi ita insitas, tuo comperies, id nihil tui similius esse, etsi modestissimus es, confiteri necesse habeat. Nam boni quicquid in Divis illæ significant, ea omnia tuæ congruunt pietati.

Hinc à satu dictus. Macrobio l.1.c.10.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIB. LIV.

DE IIS QUÆ PER POMUM ITALUM, PERSICUM ET PUNICUM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD ERUDITISS. ALOISIUM, PRIULLUM PATRICIUM VENETUM.

HERI (*Pruille doctissime*) *cum veterum signa quædam singulari opere artificioq; perfecta hic & illic inspecturi per urbem equitaremus, multisq; præteritis Capitolium demum inscendissemus, Herculis ibi signum summæ nobilitatis ex ære conspectum est, quo non facile quicquam tota urbe dixerim me vidisse pulchrius, neq; præclarius, sive hæc ea fuerit statua, quã Q. Max. capta Tarento, opus Lysippi, obtulit Capitolio, sive quã Fabius Verrucosus eo transtulit, sive aliorũ fuerit dedicatio: utcũq;, antiquissimum omnino opus est, & Græcis scriptoribus honorificè celebratum. Nam præter Leoninum spolium lævo injectum brachio, clavam manu dextera retinet, læva tria poma cydonia præfert. Quæ cum comites, qui te multi sequebantur, eruditi viri animadvertissent, de spolio & clava dixerunt cognoscere se mentis præstantiam, & generosum animi robur, quibus virum, qui veram virtutis gloriam affectet, præditum esse debere commonemur. Herculem vero positum à veteribus: quia quicquid præclare geri potest, id totum Herculi attributum. Nam & Arrianus ubi petram ἄορνον memorat, difficillima quæque & maxime ardua, quæ humano quopiam conatu vinci minime posse videantur, Herculi attribui solere dicit. De pomis, quid ea sibi vellent, dubitari cœptum, nisi ea Hesperidum esse quis arbitraretur. Tuq; ad me conversus, Ægyptiacum quidpiam poma hæc nimirum sapiunt, addidisti: tuum igitur, Pieri, fuerit id explicare, qui studiis istiusmodi delectaris. Respondi, ut res erat, esse ibi etiam alios eruditos, qui me forsitan eruditius rem, quam petebas, explicare possent: sed quoniam me appellaveras, ne rusticus viderer, quid ego sentirem, non dissimulaturum. Græcos quidem per tria illa mala manu contenta, virtutes tres, quibus vir quisque probus & sapiens insignitus esse debebat, interpretari, quarum unam esse volunt, non excandescere: alteram, non esse deditum avaritiæ: tertiam, liberum à voluptatibus animum sibi comparasse. Incidit hinc, uti fit, de Pomorum significationibus alius atque alius sermo: quem cum tu avide admodum excipere visus esses, in eam spem adductus sum, ut si quid hujusmodi tibi destinassem, quicquid id esset nugarum, gratum tamen acceptumq; esses habiturus. Domum itaq; reversus, selegi statim ex pomario meo Ægyptiaco plantas tres, quas tibi dono mitterem: Italam unam alteram Persicam, tertiam vero Punicam, ob tres scilicet virtutes, quas identidem in te sitas optime noveram, insignem quippe humanitatem, miram in omnes beneficentiam, & singularem quandam animi moderationem, quibus semper fuisti egregie clarus: sive tu adolescentiam temperares tuam, sive amicis præsidio atque ornamento esses, ultra etiam quam ætas tua deposcere videretur, sive bonarum omnium artium, & veræ pietatis doctrinam tanto sis studio complexus, ut nihil in humanis divinisque rebus esse velis, quod tibi non cognitum & perspicuum fiat. Quare bene ominor pomis meis, quibus ad te transferri contigerit apud quem culturam mea longè fructuosiorem consecutura. Tu modo pro tuo prompto alacriq; animo ad arborum, quæ tuæ jam sunt, polituram aggredere.*

DE

A

DE MALO Cap. I.

INter fructiferas arbores malo nulla voluptuosior, pulchrior nulla, nulla delicatior. Sed quoniam pleraq; sunt quæ ad alia quoque fructuum genera accommodari possunt, multasq; intra se malus species complectitur, hic malum eam intelligimus, quæ plerisque Italiæ locis nomen suum tutata est, nisi vulgus syllaba prima fructum ipsum Græcæ potius enunciationis vocem, quam Latinæ sequeretur. Malum enim dicunt, atque ita omnes ultra citraq; Apenninum gentes. At circa Padum, ad ipsum usq; Timavum, pomi vocem sibi unicè usurpavit. Horum vero pomorum cum jucundus sit non gustatus solum, diceret Cicero, sed odoratus etiam & aspectus, amoris in primis hieroglyphicum ex ejus simulacro excogitatum est.

Mele Italice, μῆλον Græcè.

AMOR. Cap. II.

Malum amoris symbolum.

B QVique amorum agmina pingere delectantur, lusitare eos malis, & inter arbores ejusmodi lascivire, poma decerpere, abrodere, jactareq; confingunt. Hinc apud Theocritum βωκολιάσταις, βάλλοι τοι πολύφαμε τὸ ποίμνιον ἀγαλάτεια μάλοισι. Et, *Malo me Galatea petit*, Damœtas ait apud Virgil. *Malo Cydippen Acontius venatur*. Mala non temere Hyppomene Venus elargitur, quæ usque adeo grata fuerunt Atalantæ, ut zonam abstulerint diu ligatam, de quo Theocriti carmen non indiligenter animadvertendum:

Eclog. 3.

Quod inscriptum in Cydippes gremium misit.

> Μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι διονύσοιο φυλάσσων.
>
> *Mala sinu condens Bacchi de tempore sumpta.*

Ovid. l. 20 Metam.

quod interpretes exponunt amabilia, amorem quippe facientia. Mala enim illa Philetas ait de coronatis Bacchi temporibus decerpta: non enim quispiam in amorem ferretur, nisi prius lætitiæ titillatione concitaretur: lætitiæ vero datorem Bacchum Poëtæ passim celebrant, ut in vitis commentario latissimè declaratum. Apud Lucianum dialogo qui Toxaris inscribitur, legas, καὶ στεφάνους ἡμιμαράνθους, καὶ μῆλα τινὰ ἀποδεδηγμένα. Corollas quippe magna ex parte flaccidas, & ambesa quædam mala, morsuve tacta, in amoris indicium à Chariclea matrona nobili Diniæ cuidam dono missitata. *Et*

C *missum sponsi furtivo munere malum*, memorat Catullus, quod adventu matris excussum è castæ virginis gremio prosilierit. Jam & apud Onirocritas mala venerearum illecebrarum plurimum indicia sunt, præcipuè verò, iis quorum cogitationes ad amicas suas tendunt. Et mala demum, præsertim dulcia, Veneri esse dedicata autumant. Philo insuper in hanc sententiam primam illam malum, cujus fructibus nostri generis authoribus interdictum fuerat, ex mystico sensu ab iis, quæ posuimus, non admodum alieno deducit, quæ Theologi, tam Græci quam Latini multis & magnis voluminibus tractavere, nobis id afferre nunc satis fuerit: parentes illos nostros Dei Opt. Max. manibus informatos, vitam primo beatissimam egisse, calamitatum & ærumnarum omnium expertem terra sua sponte omnia ferente. Cæterum lege aberrantes, quia qua fuerat eis arbore interdictum, non abstinuissent, amœnissimo incolatu pulsos, solum flebiliter vertisse: atque hinc constare, mali ejus gustum omnium fere malorum causam mortalibus extitisse. Quæ quoniam ex veterum sententiis in Serpente nostro fuse lateque disputata sunt, minimè mihi videntur hic ad repetendum necessaria.

Artem. l. 1. cap. 79.

D

AMORIS PROGRESSUS Cap. III.

EA vero de causa malus potius, quam arbor alia, est amori dedicata, quod ejus facies omnem rerum amatoriarum progressum ostendere videatur, earum enim arborum trunci coërciti primum recti surgunt, à medio vero, ubi dilatari cœperint, in spatia diffunduntur: cujusmodi etiam in amatore ratio est, qui munus suum semper ab ingenuo pudore quodam cohibitus auspicatur: inde ubi paululum processerit, frontem perfricat, ac verecundiæ compedibus expeditus, quaqua voluerit libere pervagatur. Fructus præterea fert aureos & rubicundos, palloris eadem & erubescentiæ, ut ita dicam, signa. Nam apud Horatium *tinctus viola pallor amantium*: & apud Catullum *quidam inaurata*

Interpres Aristophanis in Nebulis, ibi, Μήλῳ βληθείς, malo percussus scribit malum esse symbolum amoris, quia Veneri est dicatum.

Malus cur Amori dedicata. Carm. li. 2.

est pallidior statua. Poma vero ita magis rubescunt, uti magis exposita Soli ab eo continguntur: perinde ac amator eo magis erubescit, quo nequitia palam magis profertur, et in aperto deprehenditur. Sub ipsa malo Amores ludo editi confinguntur, sub qua illi cursitantes, variis mollium herbarum involucris impediuntur: quiq; ita sunt implicati ut sese nequeant exolvere, labore conatuque quodammodo delassati, somno se dedunt, cujusmodi lascivia gressus amatorios occupat, & in ergastula cohibet: mox luxu inhæsitantes soporat, profundissimoque opprimit veterno. Auro insignes eorum pharetræ, aurea quæ inde promuntur tela, auro Danaë capta, auro comparatur, auro detinetur amor. Nudi illi omnes, lætique ac alacres obvolitant magno numero circum unamquamque malum. Amicula eorum variis texta coloribus, multiplicique arte laborata, in herbis neglecta jacent, multitudine florum involuta: quorum vis magna circumquaque toto eo agro pullulat: neque tamen illi capita coronant, utpote quibus comæ illæ flavescentes, nitidæ, crispulæ, satis afferant ornamenti. Alarum pinnulas habent cæruleas & piniceas, nonnulli etiam aureas Psittacorum, Pavonumq; instar, quibus quodam veluti concentu, sonoroque strepitu aëra diverberant. Sed quid ego de calathiscis, in quos mala congerunt, dicam? quanta illos gemmarum Sardonicarum, quanta Smaragdorum, quanta Margaritarum vis debacchatur? Vulcanum id opus effinxisse putes. Iucundum vero visu est, ut sponte sua, ac suapte vi, ad quantumvis alta, summotaque mala provolant, ut nulla his scalarum necessitas sit ad scandendum. Sed ne interim alios saltitantes, alios cursitantes, alios quiescentes memorem, vel qualem in abrodendis malis lætitiam præ se ferunt, illud spectatu præcipue dignum, quod ex his quatuor omnium speciosissimi certamen ineunt, quorum duo malis invicem se petunt, alii duo sese confodiunt telis, alternis sese ictibus lacessentes: neque dum mutuis vulneribus confodiuntur, vulnera depellere, prohibere, vel declinare quicquam curant, verum ultro alter alteri pectus obiectat, ipsisque vulneribus exponit, eo quidem consilio, ut in medio omnes pectore insideant sagittæ.

Hæc à Philostrato in iconibus, cap. de amoribus.

AMOR MUTUUS. Cap. IV.

EXiis autem certatorum paribus duos illos qui malo lusitant, voti compotes esse dicas. Nam qui jaculatur, exosculatum prius malum emittit, quod alter sublatis supinisq; manibus excipit, neq; ulla contatio futura videtur, quin idem comprehenso malo sit oscula relibaturus, atq; ita in socium pari certamine remissurus.

AMOR PERDITUS Cap. V.

EX illo vero sagittariorum pari, unus alteri vincula injicit pene moribundo, insultatque ferocius, ut captivum faciat. Ille contra nihil molitur, nihil reluctatur, sed tanquam perdita re manus vinculis objectat: proinde qui lusitant, amorem auspicari; qui se feriunt sagittis, nullum amori finem appetere videntur.

Ibidem.

INIQUUS AMOR. Cap. VI.

SUnt & alii ad quos innumeri spectatores confluunt, hi manus in palæstram conferunt animosiores, ac Athletarum alter, manibus ad alterius humeros appressis, complexus hostem quodam veluti suffocandi studio collidit, subditque crura astu artificiosa complicata, ut pede post colluctatoris calcem obfirmato, una ipsum protrudat, & in lapsabundum super & ipse corruat: neque tamen alter animum despondet, ac erectus contra instat & obluctatur, quaque maximè angitur parte colluctatoris manum solvere conatur, uno digitorum obtorto, quo ita aliis facultatem eripiat firmiter apprehendendi. Qui vero digito læditur, dolore percitus hostis aurem admordet, quo animadverso Amores cæteri graviter indignati in perperam & insolenter facientes, ac luctarii certaminis leges, jura, fas, atque mores transgredientem feruntur, malisq; illum certatim impetentes, toto in unū agmine concitato eum in fugam avertunt, totisq; hortis ejiciunt eliminantq;. Atq; ita demum ludi Amorum omnes circa mala versantur.

Ibidem.

PUEL-

PUELLARES INEPTIÆ. CAP. VII.

Sed & μῆλον etiam exponitur, ἔρως, amor quod μῆλον ſit illecebra ad Venerem, ex Theocr. Idyal. 6.

ET mala puellarum ludicrum vocat Nicander in Alexipharmacis.

Τοιάπερ ἄρχῃ Ἐκρῆναι παρθένοι ἐν ἱψήμασι κούραις.

ἱψήμασι τὰ παιγνία, exponit interpres: ludunt enim puellæ, oblectanturq; malis. Multa vero hujuſmodi, quæ ad inſaniam propemodum tendunt, inter ineptientes amatores fieri videmus, ut merito nonnulli dicant ἀφροδίτην dictam, παρὰ τὸ ἀφραίνειν, id eſt, à deſipiendo, cum præſertim Euripides dicat, τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' Ἀφροδίτης βροτοῖς, *Mortalium eſſe ineptias quæcunq; Veneris cauſa fierent.* Atque ob hoc ipſum Catullus amicum Flavium veretur, ne quid ineptiarum faciat.

VENUS. CAP. VIII.

Veneris ſtatua apud Sicyonios.

Ipſa etiam Venus malo inſignis eſt. Nam apud Sicyonios ſtatua ei erecta erat cum malo in manu una, papavere in altera: ex malo quidem amorem, ex papavere vim prolificam, ac ſeminis copiam ſignificantes. Nam & lepus illi ob fœcunditatem dedicatus, id quod in Amoribus Philoſtratus, ut ejus animalis commentario alibi explicuimus, ſumma narrationis laſcivia percurrit. Idem author Venerem in antro ſtatuit molliter in ſtratis floribus recubantem, juxta quam fons irriguus vitrea perſpicuus claritate proſilit. Ibi amatoriam Veneris ſuppellectilem pyxidas, pectines, ſpecula, cymbala cum crotalis, omniaq; arma pruriginis, amœnitatumq; & illecebrarum alia atq; alia illectamenta recenſere poſſis, quibus colluſtrandis oculos quidem delaſſari ſentias, ſatiari vero numquam. Quod vero in antro cubitet Venus, apud Græcos eſt μυχαία ἡ Ἀφροδίτη, *Mychea Venus*, quod ſeceſſu & abdito loco gaudeat, μυχοὶ γάρ, οἱ ἐνδόμυχοι καὶ ἀπόκρυφοι τόποι, *interiores, maximeq; remoti, & occulti obſcuriq; loci.* Tum ipſius Deæ munera Latini Furta nuncupavere, quia celari vult ſua furta Venus. Quare Daphnis apud Theocritum in Venerem indignatus, eam in Idam montem remittit ad Anchiſem, ubi quercetum eſt, in quo ſcilicet occultari poſſit, nulloq; rubore in molli cyperi prato laſcivire.

Hinc Muſæus eam ſecretam Apulejus clandeſtinam, & Ovid. lib. 2. de Arte, furtivam vocant.

NEMESIS. CAP. IX.

ERat & mali arboris ramus in manu læva Nemeſeos, quam Marathoniæ pugnæ monumentum Phidias lapide Pario dicitur excidiſſe Athenis, corona cujus, & cervis, & parvis quibuſdam victoriis inſignita: dextera vero phialam tenebat cum Æthiopibus inſculptis, propter Oceanum fluvium, quem Æthiopes accolunt. Ea vero de cauſa mali ramus Nemeſi geſtandus dedicatur, quod Veneris habitu Nemeſis dea ſit primum ſolita figurari, ut habetur in Suidæ collectaneis: nam alterum illud de ſtatua Phidiaca, apud Pauſaniam eſt.

SACRUM HERCULIS. CAP. X.

Pollib. 1. de vocabulis rerum.

NEque tamen ierim inficias, aliis quoq; diis malum fuiſſe gratam, ut victimarum loco nonnumquam acciperetur, ac feliciſſime litaret. Nam ſi quando Bos, quam Herculi ſacerdotes immolare voluerant, aufugiſſet, malum illi ramis quatuor compoſitis, quadrupedis illius inſtar ſacrificabant. Hujus rei mentio eſt apud Suidam, neq; non apud Pollucem. Narraturq; res ſuper hiſtoria de Bœotorum hoſtia, quæ fluvio Aſopo ita aucto, ut tranſiri non poſſet, eo loco unde victima erat adducenda, ne qua ſacrificio mora fieret, pueros ajunt malum quatuor ſtipulis vice pedum ſuſtentaſſe, duaſq; loco cornuum addidiſſe, atq; ita Herculi obtuliſſe: cumq; ita litare viſi eſſent, rem in conſvetudinem proceſſiſſe, atque μήλιον inde Herculem appellatum, quaſi Pomonum dicamus. Alii eventum hujus pomi pro Bove oblati ad Athenienſes transferunt: nam Bœoticum ſacrum loco arietis fuiſſe volunt, Apollodoro hæc apud Zenodotum tradente.

Bœotorum hoſtia Herculi.

Hinc proverbium μήλιος Ἡρακλῆς, Pomarius Hercules Chil. 2 cen. 7. proverb.

APOLLO. CAP. XI.

QUin & Apollo mali coronam, priuſquam laurum ſeligeret, adamavit, eaq; victores in certaminibus coronari voluit, ut in luculento Archiæ tranſticho legitur: Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες. quod Epigramma in omnium jam manibus verſatur. Apud Pauſaniam legas ſtatuam Apollini μηλιάτῃ erectam: ſive à malo quo gauderet, ſive ob paſtoralem, quam per aliquot annos vitam egit. Nam μῆλα proprie πάντα τὰ τετράποδα. Unde uniuſcujuſque quadrupedis tergus melote dicitur, ut obiter Pauli locus animadvertatur ex epiſtola ad Hebræos cap. XI. *Circumierunt in melotis.* Sed & μῆλον πᾶς κάρπος,

7. de ſpecie magnifico, ſed re ipſa imperitus.

 quippe,

Aucto Isiber. lib. de Coronis. *Praesertim oves.* *Psalm. I.* *Homer. Il. lib. 6.*

quippe, ut etiam apud nos unumquemq; denotat fructum. Ab ea vero æquivocatione factum ut Herculis sacro, quo de paulo ante dictum, æquipollere malus pro Bove indicaretur: cum & minimè redargui posset, quin quadrupes, & eodem nomine victima censeretur. Fructiferarum autem arborum plantatio hieroglyphice in Divinis literis accipitur pro disciplina Doctorum, ut sentit Hesychius. Hinc David: *In lege ejus meditabitur die ac nocte, & erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Et, *Ego plantavi, Apollo rigavit,* ait ad Corinthios Paulus. Ad hoc pertinet, quod de plantatis arboribus lex jubet primo, secundo & tertio anno decerpi nihil: quarto quæ leguntur, offerri Deo, quinto etiam reliquis usus permittitur. Ex quo tempora quatuor significantur à tempore legis usq; ad Davidem, à Davide usq; ad transmigrationem Babylonis, à transmigratione usq; ad adventum Christi, quibus annis fructus inutilis omnis fuit, sed spes tantum promissa bonæ frugis. Christi autem tempus proventum Deo dicavit, annusq; sanctus appellatus. Anno autem quinto facta omnibus copia, permissusque fructuum usus tam Judæis quam gentibus, Apostolis eos liberalissime effusissimeq; distribuentibus. Sed quod ad Pythia spectat, quamvis victores lauro mox coronari cœperint, mala tamen ex Apollinis templo decerpta, ut Lucianus ait, coronis inserebantur. Hinc illud apud Apuleiũ de Paride: Tunc animo volenti Phrygius juvenis malum, quod tenebat aureum, velut victoriæ calculum, puellæ tradit. Sunt qui, uti superius suo loco dictum, Delphicam laurum baccas tantæ magnitudinis habuisse dicant ut poma dici meruerint. Plinius maximis quidem eam baccis fuisse memorat sed nihil ad pomum. Et Archiam in ea sermonis puritate quicquam improprie posuisse, mihi persuadere non possum. Si cui tamen de baccis illis grandioribus commentum placet, contra ego haut sane multum contenderim: nam hodie uniuscujusq; arboris fruticisve baccas Pomella vocitamus.

TRES HERCULIS VIRTUTES. CAP. XII.

Poma tria in Herculis statua quid. *Plin. & Solinus interpretantur æstuarium maris meatu flexuoso instar Draconis.*

QUod vero ad Herculem pertinet, initio diximus statuam ejus esse in Capitolio egregie factam ex ære Leonino insignem spolio, & clava, quæq; tria læva manu poma contineat: eas significare tres in Heroe virtutes insigniores, quarum una esset excandescentiæ moderatio, altera avaritiæ temperamentum, tertia generosus voluptatum contemptus. Verum quod fabulantur illum, quo mala hæc ab hortis Hesperidum auferret]: draconem extinxisse, qui pervigili custodia hortos eos tuebatur, significat illum concupiscentiæ modum imposuisse, ut alibi per Draconem voluptuosam libidinis mollitudinem intelligi de claravimus ex Philone. Spolium vero Leonis dubio procul generosum animi robur, mentisq; præstantiam ostendit. Quid vero clava sibi velit, alibi explicuimus, cum illam & rationem & disciplinam significare contenderemus, quoq; præstantius hæc in Hercule vigescunt, eo illi ex firmiori validioriq; trunco, quippe ex quercu materia incorrupta clavam attribuunt. Firmitatẽ enim & vires indicari ex quercu superius ostensum. Nodosa vero fingitur clava, propter scrupulos & difficultates, quæ virtutem indagantibus, qua duce veram virtutem agnoscere possumus, se se contra magno errorum agmine contracto frequenter objiciunt ac omnibus occursant locis.

ASTRA SOLQUE. CAP. XIII.

Quæ & Atlantides à Patre Astronomiæ peritissimo. Nam heracleos, aeris gloria, Soli maximè competit.

Quæ quamvis ita habeant, non desunt tamen, qui aliter philosophentur, & prout quisque huic vel illi deditus est disciplinæ fabularum sensum in eam trahit sententiam, quam professionis studiorumve suorum conditio suggerit. Nam qui moralem sequuntur Philosophiam, ea de malis, quæ superius recitavimus, commenti sunt. Qui Astronomia delectantur, per aurea mala astra significari contendunt, presertim apud Hesiodum, ubi Hesperides Noctis filiæ commemorantur, Herculem vero Solem esse dicunt, quo decedente preciosa illa messis passim oboriatur, & mortalium oculis offeratur.

VERI AMORIS FRUCTUS CAP. XIV.

Sed ut ad amorẽ unde digressi sumus, revertamur, ipsa etiam numismata omnium ætatum testimonio pomum Veneri dedicatum ostendunt: sed ei Veneri de qua fructus expetitur, propter quem rerum natura amoris vim universo animantium generi elargita est: nempe ut satis rite seminibus, rerum

rum omnium species prorogentur, æternæq; fiant, quatenus rerum opifex hanc mundi molem durare permiserit. Ad hanc igitur fœcunditatem numismata nos invitant, in quibus ipsa prolis susceptio monumentis celebrata est. Nam in Juliæ Piæ Aug. numo Dea ipsa cum pomo sese ostentat, cujus inscriptio est, VENUS FELIX. In alio ab una facie, FAUSTINA AUG. ANTONINI AUG. FIL. Ab altera signum molliter stat læva conto innixum, dextera pomum exporrigens, cum inscriptione, VENUS S.C. Quoniam vero plurimæ sunt hujusmodi species, quotidieque hominum manibus attrectantur, his modum imponemus.

Iulia Pia numus.

DE PERSICO.

PERSICA MILITIA. CAP. XV.

ILlud addam, molles Persarum reges selectorum suorum mille numero thoraces malis insignire consuesse: qua de causa Mellophori appellabantur. Sed quoniam hoc forte Persicum erat malum, patriæque nomen secum afferebat, invitat nos nominis recordatio, ut de Persico pomo dictionem nostram prosequamur, rei quidem serie idipsum deposcente.

ACUTUS. CAP. XVI.

SUnt qui pomi hujus acore considerato, qui gustus appetentiam mirifice, quantumlibet etiam maturi, expergefaciat, acutum hominem ex Persici vocabulo significari putent, cum præsertim apud Plautum legerint, *Qui Persicus sapis.* Cæterum hoc non à pomo, sed à gente deducitur, quam tali præditam ingenio authores tradunt. Quibus enim purius est cœlum, eo acutiore sunt ingenio: & ut inquit Cicero, *perspicaciores sunt qui ad Orientem, quam qui ad Septentrionem habitant:* quod nulla alia de causa provenit, nisi quod actus mentis ex calore nascitur, & vigorem inde suscipit. Quare multa majora & veriora contemplamur æstate, quam hyeme, quoniam brumali tempore ex crassitudine aëris hebetiores sumus, & frigore pigriores: vis enim ipsa mentis ab igni, id est, à cœlo est: tametsi quod verissimum est, Juvenalis ait,

> *Summos posse viros & magna exempla daturos,*
> *Vervecum in patria, crassoque sub aëre nasci.*

Hinc illud Plauti, acetum in pectore, in Bacchid. & Horat. in Art. Poët. Italo perfusus aceto.

Ingenia acutiora ubi.

Satyra 10.

IN ALIENO COELO MELIOR. CAP. XVII.

ALii hominem qui domi vel seditiosus, vel tetro aliquo flagitio insignis fuerit, in alieno tamen cœlo, aut patria profecerit, in viamq; redierit, omni animi deposita pravitate, per Persicum ostentant, propterea quod ajunt, pomū id in Perside, unde translatū est, veneni vice fungi, eaq; de causâ transmissum, ut nobis venenum esset; in Italia tamen mutato solo naturam etiam mutaverit, & salubre repertum sit: quam quidem opinionem admittit Columella, dum scribit:

> ---- *Pomis quæ barbara Persis*
> *Miserat, ut fama est, patriis armata venenis.*
> *At nunc expositi parvo discrimine lethi,*
> *Ambrosios præbent succos oblita nocendi.*

Hinc pomum ejus innocuum ægris expeti, ait Plinius, neque alium eo pomo innocentiorem esse cibum. Dioscorides stomacho Persica tradit accommodata, quæ si matura comedantur, alvum leniant: si acerba, sistant, quorum alterutro pro tempore & loco opus est. Et nos Romæ aliquando lethali correpti morbo, quo stomachus nihil cibi prorsus admittebat, & immissum evomebat evestigio, post diuturnam inediam non alio cibo adjuti per tres continuas hebdomadas, quam singulis pomis hujusmodi in singulos dies ex vino acceptis, hac una opella præter amicorum omnium, atque adeo Medicorum etiam spem, reviviscere potius quam convalescere visi sumus. Sed enim quod de fructus hujus transmigratione à Persis fertur, vel, ut plures tradunt, ab Æthiop. in Ægyptum malo animo transmissi naturam soli benignitate commutasse, aliter sentire Callimachus videtur, qui Persicum in Ægypto primum satam inquit è Perseo verbis his: καὶ τελπίτη περσῆος ἐπώνυμος, ἧς ὀρόδαμνον αἰγύπτῳ κατέπηξεν. Nicander vero Mycenis primum satam contendit his versibus,

Nemo enim propheta in patria. Sic Scythia Anacharsin Cappadocia Basilium magnum, & Nazianzenum Græcia.

Plin. l. 15. c. 12.

Pomi Persici virtus.

At Persicorum omne genus damnavit Galenus l. 1. de aliment facultatib.

Περσεὺς

Περσεὺς ἥν ποτε ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν
Αὐχέν' ἀποτμήξας ἅρπῃ γενέτειρα Μεδούσης
Ῥεῖα Μυκηναίοισιν ἐνέξησεν δ' ἔρνος.

Quam quondam, Perseus, postquā Cepheia liquit
Littora, præfecta clarus cervice Medusæ
Dona Micenæ telluri tradidit.

Not. Mattheolus in Diosc. l. 1. c. 131. & 146.

Et eruditiores negare Plinius inquit, eam ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui. Fabulantur autem eam semper folia & poma subnascentib. aliis habuisse, cujusmodi est citriorum natura. Qui vero pomum hoc venenatum in Persis gigni putaverunt, decepti forte sunt nominis vicinitate, nam id de Persea diligentiores tradunt, quæ omnino alia est, myxis rubescent b. similis (pruna ea sunt sorbis insita) in Æthiopia lethalis, in Ægypto salubris, quamvis Columella poëtica licentia utramq; confundere videatur, quæ tamen ille ex Nicandro mutuatur, apud quem videnda Commentaria, ubi de phalangis agit.

SILENTIUM. CAP. XVIII.

INter picturas omnino multas, quibus Ægyptii silentium significabant, Persicum etiam his admiscuere, eaq; de causa arborem eam Harpocrati dedicarunt: fructum enim habet cordi, folium linguæ simile, quasi sermonem, qui fructus est intelligentiæ, sedē in corde, non in lingua habere deceat.

COR. CAP. XIX.

SAne cor per id pomum ostendi ita vulgo innotuit, ut id repetere superfluum videatur, tum nostro præsertim ævo juvenes puellæq; passim Persico telo transfossa mittent, quæ cordis ita exulcerati indicia sint. Quin & Medici pomum id cordi tradunt mirifice conferre, naturamq; ajunt cordis figuram impressisse, ut cui esset genitum parti vel ex ipsa specie patefaceret. Ea quoq; manifesta sunt, quæ Plutarchus libro de Iside & Osiride conscripsit, arborem hanc Isidi fuisse sacram, quod pomum ejus humani cordis figuram, folium vero linguæ præ se ferat. Nam cum Isis παρὰ τὸ εἰδῶ sit, sapientiam hoc indicat intellectu primam concipi, sed parum hoc prodesse, nisi etiam in mortalium usum enuncietur.

Scio, intelligo.

VERITAS. CAP. XX.

QUod si pomum adhærescente folio uno tantum pinxissent, veritatis id signum erat: quippe quod ea species linguam cordi conjunctam ostendit, ac perinde sermo cordis ipsius penetralia adaperiat, non aliud quippe sentiat, aliud proloquatur: cujusmodi orationem ingenue & citra fucum loquentis esse debere diximus in Bulla. Quare Gregorius ad Joan. Episcopum Ravennatem scribens, Christiani viri officium esse monet, ne aliud ore loquatur, aliud in corde habeat.

CÆDES MULTIPLEX. CAP. XXI.

SUnt qui cædem multiplicem, omni truculentia perpetratam, stragemq; multa editam occisione, significare si velint, nucem ipsam Persicam carne spoliatam præferant: nempe quod in ea teste, vel osseo malumus dicere in tegumento, omnium telorum, quæ punctim cæsimq; feriāt, & quibuscumque modis lædant, signa vulneraq; impressa conspiciuntur: ut in nulla propemodum re magis quam in eo cortice multipliciter dilaniando natura lascivire gestiverit.

CURÆ VARIÆ. CAP. XXII.

ALii significatum ad animum transferunt, qui variis curis solicitudinibusq; sit undecumq; exulceratus, ut nullum sit ærumnarum anxietatumq; genus, quo se non afflictatum sentiat, vicemq; suam miserrime deploret.

BONA CITO LABENTIA. CAP. XXIII.

Non aliud fugarius, longissima decerpto bidui mora est cogitq; se venundari.

FUerunt & qui ætatis florem, & unumquodque bonum, quod celerrime deficere videretur, atq; adeo humanæ ipsius vitæ imbecillitatem per decerptum Persicum & in lance positum non ineptum dicerēt hieroglyphicū. Pomū enim nullum aliud fugacius, longissimaque decerpto bidui mora sit, cogatq; se quamprimum venūdari: quod non immerito mirantur rerum naturalium scriptores, cum ad ejus pretia respiciunt; nullius unquā majora, cū memoria proditū sit, tricenis numis singula nonnum-

Hæc Plin. l. 15. c. 12.

A nonnumquam æstimata. Quare huc forte illud accommodabitur, quod altiore quodam sensu non temere aures vellicet, à Philodemo, vel, ut alii tradunt, ab epigrammatario Platone dictum nobili disticho:

> Μῆλον ἐγώ, βάλλει με φιλῶν σέ τις, ἀλλ' ἐπίνευσον
> Ξανθίππη, κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα.

quam sententiam nos jure nostro ita reddidimus:

> *Pomum ego, quique tibi me dat, te deperit, audin*
> *Flavia, marcescam nempe ego, tuque etiam.*

DE MALO PUNICO. Cap. XXIV.

MAli Punici apud Ægyptios nulla reperiri significata; Græcorum nonnulla sunt, sed longe plura quæ in Divinis habentur literis.

POPULOSITAS. Cap. XXV.

B ERat vero illud præcipuum ejus mali symbolum, ut populos gentesq; varias uno collegio congregatas significaret. Id ea de causa factum, quod grana illa sua folliculis quibusdam aliquo numero ab aliis segregata, provinciarum veluti limites quosdam præ se ferre videantur, & singula hominum vel collegia, vel nationes potius ab aliis distinguere. Varii enim loculi, cicco quippe suo dirempti, cum granis suis, varias itidem gentes, suis quasq; finibus terminatas, indicant.

JUNO. Cap. XXVI.

CUm vero Juno regnorum præses haberetur, malum illi Punicum dedicarant, quod in ejus manu Mycenis spectabatur, cum sceptrum altera teneret, eo opere quod Polycleti fuisse ferebatur, de quo apud Pausaniam. In Junonis itaq; gratiam reginæ cum sacrificabant, incurvatam ex malo Punico virgulam in capite gestabant, quam à veteribus Inarculum appellari reperias. Sed enim cum satis constet Carthaginem Punici regni sedem in Junonis tutela fuisse, facile potuit insigne illud ei accommodari, quo res ipsa significaretur.

Malum Punicum Iunoni sacrum. Sic. n. Venerem Iuno alloquens mœnia Carthaginis sua vocat. Æne. lib 4.

C POENI. Cap. XXVII.

NAm in aliis quoq; veterum monumentis animadverti fercula Punicis malis ornata præferri, in eorum celebritatem, qui de Pœnis victoriam consecuti essent. Ea Africam ipsam muliebri specie apud Pactios Florentiæ vidi, in cujus manu altera, læve quippe, quæ decumbentis molliter capiti sustinendo subjecta est, malum Punicum habetur: in altera flabellum, ad regionis ardores indicandos. Pro pulvillo undæ duæ, utrumq; mare significant, Oceanum & Mediterraneum, quorum circa se ambitum ut ostenderet, annulos etiam duos in extremos digitos induxit.

Africæ figura.

MULTARUM GENTIUM SOCIETAS. Cap. XXVIII.

PUnicum malum tintinnabulo adjectum, cujus species apud Hebræos potissimum reperias, ut olim Eucherius, mox Gregorius Pontifex interpretatur, unitatem Ecclesiæ ex multis gentib. in eundem sonum, hoc est, in eadem præcepta convenientium indicat. Sicut enim, ut ille inquit, in malo Punico uno exterius cortice multa interius grana uniuntur, sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet. Quod vero piorum conventus canit, *Et cortex mali Punici genæ tuæ, & floruit vitis floruerunt mala granata*, ut Ambrosius ait, bonum fidei fulgorem, confessionisque prætendit, tot Martyrum sanguine pretiosa, &, quod est amplius, CHRISTI cruore decorata, simul plurimos intra se fructus usu istius pomi sub una munitione servat, & virtutum negotia multa complectitur. Sentit idem Hieronymus, ubi sextodecima Hebræorum castra, Remon Phares dicta, tradit, quod ῥοιᾶς ἀποκοπὴν Græci reddidere: Latini, mali Punici dissepimenta Arboris enim hujus fructum granorum numerositate refertum, indicare ajunt pii omnem turbam credentium, in Ecclesiæ uno gremio quasi cortice contentam. Addemus, id eo magis unitatem hanc in Christianis malo granato convenire, quod pomum id hoc habet præcipuum, ut quot in uno grana sunt, tot in reliquis reperiantur. Nam, ut Africanus ait, parva & magna granata non eo inter se diffident, quod hæc plu-

Mali Punici sensus mysticus.

D

Cantic. 6.

plures, illa pauciores habeant acinos, sed quod parva minores, magna grandiores nutriat: ita Christianæ pietatis opera non quam multiplicia sint considerantur, sed quatenus uno eodemq; numero, cum fide, spe & charitate in unoquoq; deprehendantur, & fine terminove uno conclusa: uno quippe cortice divinæ gratiæ comprehensa: pro uniuscujusq; virtutis magnitudine vel exiguitate præmia consequantur. A

NÆVUS. Cap. XXIX.

QUONIAM vero nullum malum Punicum invenitur, in quo non sit aliquod granum subputre, indicium est, nullum humanum corpus esse absque nævo aliquo vel cicatrice; nullum quippe hominum reperiri, qui vitio sine nascatur, cum vel justus homo septies in die prolabatur. Ita neque collegium ullum est, in quo non aliquis sit prævaricator. Usurpabat similitudinem hanc Thebanus secta Cynicus.

SIMULATOR. Cap. XXX.

Vulgus Italicorum hos assignat castanea.

SED ENIM plurimum ita homines sunt, ut apparere potius quam esse studeant, malumq; Punicum emptorem egregie ante omnia poma ludificetur, & se probantib. imponat, purpureo scilicet, rubicundo, lepidoq; cortice spectantibus adblandiendo, mox interiora aperientibus plerumq; situm, putorem marcoremq; patefaciendo; hinc factum est, ut pleriq; veterum simulationem probitatis per id genus pomum significari dixerint. Unde Scholasticus ille severioris doctrinæ magister: *Superbus*, inquit, *malum Punicum est, quod interius putridum sit, exterius vero mirabilem præ se decorem ferat.* Hoc hominum genus ita notat Horatius: B

Epistol. lib. 1. ep. 16.

---- Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, juraque servat,
Quo multa magnaq; secantur judice lites:
Quo responsore, & quo causa teste tenentur,
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrsum turpem speciosum pelle decora.

Lucianus hos tragœdiarum codicibus auro purpuraque vestitis æquiparat, qui miram ipso compaginationis ornatu pulchritudinem ostentent, adaperti vero non nisi parricidia, incestus, stupra, furores, ærumnas, luctus, familiarum urbiumque excidia, & atrocissima profligatissimaque scelera quæque contineant. C

VITIUM EMENDATUM. Cap. XXXI.

EUM deniq; hominem, qui vel morum asperitatem, vel vitium aliquod in melius verterit, ac virtute comutarit, significare qui volunt, cuneum ex Pino per mediam arborem Punici mali adactum pingunt. Siquidem evenire ait Basilius, ut si cuneus ejusmodi in acidas Punicas impingatur, ita ut per mediam medullam adigatur, mala saporem ex acido & austero in dulcem atque suavem commutent. Id autem fieri solet ima in parte radici propinqua stipite perforato. Ac perinde magnus ille vir docet, posse unumquemque sibi vitii medelam enancisci, quando agricultura stirpium qualitates commutare potest, curam autem & studium in animi virtutibus consequendis morbos omnes evincere. Nam si modo quis, ut inquit Horatius, *cultura patientem accommodet aurem,*

Horat. Ep. 1. lib. 1.

Nemo adeo ferus est ut non mitescere possit.

AMICITIA. Cap. XXXII.

AMICITIAM modis plurimis hieroglyphice pingi sculpive posse, toto opere diximus, ut in Palma & fœmina, quæ quamvis mira sit, in suo tamen genere est, majus nescio quod in hedera cum vite, maximum in Punica cum myrto: amant enim se invicem & myrtus & Punica, ideoque, ut observavit Florentinus, & asserit etiam Dydimus, ad Punicorum feracitatem myrtus juxta serenda est. Quin, ut ait Democritus, ita se amant, ut etiam aliquando procul positæ radices mutuo complicent, ideoque mutua earum insitio mirifice fœtificat. Si quis igitur fructiferam amicitiam Ægyptiorum in morem scribere voluerit, apte coronam myrteam malis Punicis ornatam faciet. Coronæ enim ipsius forma amicitiam, qua quis mutuo devinctus est, poma illa fructum & utilitatem inde susceptum indicabunt. D

Idem Mattheolus in Diosc. lib. 1. c. 117.

A JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIBER LV.

DE IIS QUÆ PER ROSAM ET FLORES ALIQUOT SENTICETAQUE SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægygtiorum Literis.

REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISS. CARDINALI, DOMINO MEO, IULIO MEDICI, FLORENTINÆ B Reipub. præsidio singulari.

INTERROGASTI *me superioribus diebus (Reverendiss. & Illustriss. Domine) quo exprimi possit hieroglyphico sententia illa, quam toto vitæ tuæ cursu unice adamasti, qua nulla moribus integritatique proprior convenientiorq; excogitari possit,* ALIORUM *quippe* PRAVITATEM BONORUM OPERUM OPE PERVINCENDAM. *Cujus quidem argumenti apud Ægyptios figuræ, apud Græcos symbola, apud nostros documenta innumera comperiuntur, quæ nunc inepta admodum esset morositatis enumerare, cum tu breve quid, Laconicum scilicet dictum aliquod, si fieri possit, monosyllabum figuræ unius compendio elaboratum deposcere visus fueris. Ego vero si in hujusmodi brevitatis angustias includar, à vobis potius, hoc est à clarissimo patre tuo Iuliano, Magni Laurentii fratre, argumentum quod in promptu est, mutuabor. Animadverti siquidem in manu dextera imaginis ejus, quam Florentia magno in honore habetis, Rosam candore niveo insignem adpictam, quam pollice foliis superimposito continere videatur. Hoc est mihi breve & expeditum illud hieroglyphicum, quod quæris,* MALA BONITATIS OPE C SUPERARE. *Nam Rosa quid aliud præ se ferat, dum pulcherrimam floris speciem ex calicibus explicat, depulsa spinarum asperitate, quæ floris tam elegantis amœnitatem opprimebant, eamq; quodammodo strangulare videbantur, nisi illa virtute, conatuq; suo semetipsam expedivisset, commodissimeq; patefecisset, indicareq; ita voluerit, nullum esse tam pertinacem in pravitate conatum, nullam tam gravem difficultatem, quam bonitas non possit evincere, dissipare, & imperio suo subjicere? Quoniam vero (præstantissime Domine) in theatrum me jam induxisti, ubi Rosam agerem, quæ flores etiam secum aliquot alios trahit, reliquos eorum actus prosequar, ita tamen digestos, ut ubicunque volueris, fabula desinat. Nam vere esset in publica peccare commoda, eum principem nugis longioribus implicare, qui tot tantaque magnarum rerum negotia sustineat. Sedenim qua modestia, quoque temperamento tua & publica omnia moderaris, parva etiam hæc & exilia, quæ nos præstare possumus, per otium invisere non aspernaberis.*

IMBECILLITAS HUMANA. CAP. I.

AC de bono quidem, quod suapte vi pravitatem evincat, satis superq; suffecerit Patris tui ge- D stamen pro hieroglyphico tam congruo, tam proprio. Subsequitur alterum non minoris efficaciæ, quod flos is tam venustus, tam suaveolens, tam pulcher visu, tam suavi odore delectabilis, humanæ sit imbecillitatis hieroglyphicum, ac boni momentanei signum: tam brevis illa vita, tam caducus decor, ut quo die florens vigensq; enituerit, eodem ipso defloreat, & elanguescat. Hinc elegantissimus Poeta quicumq; ille fuit, qui Rosam, quæ Maroni adscribitur, celebravit, vel deploravit potius, repentinam hanc jucunditatis rapinam ita lamentatur:

Mirabar celebrem fugitiva ætate rapinam,
Et dum nascuntur consenuisse rosas.

Quantum vero illud habet invidiæ, & acerbæ in rerum naturam querimoniæ?

Quam longa una dies, ætas tam longa Rosarum,
Quas pubescentes juncta senecta premit.

In universum autem flores pene omnes decerpti, sine foliis conspecti, fragilitatis humanæ, aut fugientis boni indicia sunt. Unde apud infelicem amatorem Theocritus rosam evestigio tabescere, violam cito senescere, lilium parvo post tempore marcescere, & veluti albam nivem illico liquescentem effluere lamentatur. Quod vero in antiquorum memoriis aliquot observes lilia & rosas & flores alios adhiberi in sepulcrorum ornatum, vetustum esse morem multa hujus generis dona Manibus mitti solita indicant. Imo quosdam testamento etiam cavisse legas, ut iis vel illis floribus quotannis sibi parentaretur: cujusmodi memoria Ravennæ lapis ita inscriptus:

Sepulcra ornata floribus.

OB MEMORIAM PATRIS SUI DEC. VII. COLLEGII FABR. M. R. H-S. ∞. N. LIBERALITATE DONAVIT SUB HAC CONDITIONE UT QUOTANNIS ROSAS AD MONIMENTUM EJUS DEFERANT, ET IBI EPULENTUR DUMTAXAT IN V. ID. JULIAS. QUOD SI NEGLEXERINT, TUNC AD VIII. EJUSDEM COLLEGII PERTINERE DEBEBIT CONDITIONE SUPRA DICTA.

Et Comi in æde D. Benedicti lapis est stratus memoriis cujusdam Valerianæ, & Apii Valeriani filii ejus, in quo mandatum est PER OFFIC. TESSERARIOR. QUODANNII (ita enim per D. scriptum) LECTISTERNIUM PONATUR ET PARENTETUR, ITEM CORONÆ MYRT. TERNÆ, ET TEMPORE ROSÆ IULIO TERNÆ EIS PONANTUR. Item Appius Eutychianus maritus ejusdem Valerianæ, scholæ vexillariorum largitus est magnam pecuniæ vim, ut quæ ibi notata sunt, fiant demum OLEUM ET PROPITIATIONEM PER ROSAM PRÆBEANT. Como Mediolanum proficisci invitat brevitas itineris rosas hujusmodi decerpturos. Nam in propyleo D. Ambrosii porta Vercellensi legas:

PETRONIO JUCUN. VI. VIR.
SENI
PETRONIA MIRA. L. F.
PATRONO QUÆ H-S.
CCCC. LEG. POSSESSORIB.
VICI BERDOMAG. IN HERM.
TUEND. ET ROSA QUOTANNIS
ORNANDUM.

Ubi Adria Tuscorum, pars inscriptionis cujusdam est, in qua sestertia numero quadringenta data ad rosas & escas ducendas cuidam Ottitio Scroniano omnibus annis. Est etiam monumentum, de quo alibi, P. Corneliæ Anniæ, quæ ne in desolata orbitate superviveret, vivam se ultro in arcam cum viro defuncto damnavit, ubi scriptum est mandasse illam sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto rosis eam exornari. Hinc mendum corrigere possumus in appendicibus Virgilio adscriptis, ubi eleganti admodum in Coppam Elegia, postquam suasum est aureo redimiculo caput nectere, & indulgere genio: quippe ubi omnia comparata essent ad voluptatem,

---- *Tum croceo viola de flora corolla*   *Sertaque purpurea lutea mixta rosa.*

subjungitur demum:

Quid cineri ingrato servas beneolentia serta?
Anne coronato vis lapide ista tegi?

Hic tegi mendose legitur, quia legendum, *Coronato vis lapide ista legi?* Interrogat enim Poeta, an severus is, & priscorum in morem superciliosus, velit ideo rosas spargere, ut in ejus defuncti memoriis legatur testamento cautum, ut quotannis rosæ ad monumentum ei deferantur? Hæc fateor τὰ πάρεργα, non tamen bonis ingeniis inutilia. Nunc ad hieroglyphica redeundum.

BO-

A

BONUM DE MALO DELIGERE. vel, BONUM MALO CIRCUMSEPTUM. Cap. II

ILlud etiam memoratu dignum, quod rosæ simulacrum, bonum significat, quod undiq; circumseptum sit malis, ac perinde voluptates nostras amaritudinis & asperitatis plenas. Nam, ut Ambros. in Hexamero philosophatur, rosam spina sepsit, tanquam humanæ vitæ speculum ostentaret, quæ quod esse potuit suavitatis, finitimis curarum stimulis sæpe compunctum, amarescere videatur, vallata enim est elegantia vitæ nostræ, & quibusdam solicitudinib. obsepta, ut tristitia semper adjuncta sit hilaritati: quare non illepide Catullus Venerem, quæ jucunditatis hilaritatisq; authot præcipuus habetur, spinosas ait in pectore curas serere. Quod autem rosa & rubet & pungit, affectus amatorii signum esse Placiades affirmat, utpote qui sine verecundiæ rubore, & facinorosi criminis exulceratione esse non possit. Rosam primitus spinis caruisse Basilius tradit, postea vero pulchritudini floris abditos esse aculeos, ut quod ex voluptate oblectamentum perceperimus, propinquo inde dolore exulcerati, qui ex delicti recordatione emergit, statim amittamus. Cujus rei monumentum spinas tribulosq; tellus ipsa nobis passim ostentat.

Rosa cur rubet & pungit.

B

DE VEPRIBUS.

SCELERA. Cap. III.

ATque adeo Vepris omne genus hieroglyphicè ad delicta nostra referuntur, eaque de causa CHRISTI caput spinis coronatum, ut indicium hoc esset nostrorum scelerum, quæ supra caput suum expianda suscepit, Spinas terra germinat Adamo: quia propter ejus prævaricationem peccata pullularunt. Apud Salomonem *Spinæ nascuntur in manu temulenti*, actiones ejus sceleribus & perperam quibusq; factis plenas esse commonstrantem. Esaiæ cantico legitur cap. 5. *Expectatum, uti vinea uvas daret, eamq; spinas protulisse*: ait Eucherius loco hoc, hieroglyphicum sunt iniquitatis, ut uva justitiæ. Sane ager, ut Hesychius, in Divinis literis pro divina accipitur institutione, quam Prophetæ, JESUS & Apostoli tradidere, cujus vitis Christus agricola Pater, in quo absconditur thesaurus, id est, salutaris prædicatio. Semen, verba doctrinæ. Poma, bonorum operum proventus. Spinæ, scelera, pravæq; consuetudines atq; pestilentes.

Genes. 3. Prov. 26. Spinæ quid in Divinis.

C

ODIUM. Cap. IV.

NAm & Sin apud Hebræos, apud nos rubus est, cujus id est hieroglyphicum, ut odium significet, ut octavis apud Hieronymum Hebræorum castris habetur.

ASPERITAS. Cap. V.

USque adeo vero rubus in asperitatis significationem abiit, ut homines ingenio moroso & difficillimo præditos, qui præ suo vivendi instituto omnes aliorum mores impendio fastidirent, per Rubum siccam indicarent: eam enim ita affectam frangas potius, quam minimum flectas. Denique rhamnus, urtica, carduus, sentes, paliurus, & herbæ reliquæ aculeis armatæ, in sacris literis significant homines immites, dolosos, insolentes, & omnino improbos, quos nemo ex probis & mansuetis attrectare potest, contingere vel castigare, sine doloris compunctione, dicerit Eucherius.

Rubi hieroglyphicum.

D

PERTURBATIONES ANXIETATESQUE. Cap. VI.

SUnt præterea omnia hæc perturbationum, quæ menti nostræ accidunt, hieroglyphica. Rubus, ut sentit Hesychius Hierosolymitanus presbyter, afflictatio ea est, quam nostri Tentationẽ vocant, asperũ quippe virgultum, & quod difficulter manibus attrectare possis. Hinc vero curæ, oppressiones,

Est enim Ἀγιασμὸς πῶς βάτος ἀνάς, τιξ-

diſſimus rubus aridus, Vita ſpinoſa. nes, adverſi caſus omnes intelliguntur, quibus corda noſtra vellicantur, lacerantur & ærumnoſa fiunt: de quibus Paulus 2. ad Timoth. *Omnes qui volunt pie vivere, Chriſto Jeſu dediti, perſecutionem patiuntur.* Ita apud Græcos dicterium, βίος ἀκανθώδης, pro vita incommoda atq; perdifficili.

DIVITIARUM CURÆ. CAP. VII.

Vt Matt. 13. Marc. 4. Luc. 8. Ceciderunt in ſpinas. Per ſpinas divitiæ.

HIEROKLYPHICE paſſim loquitur Evangelium, ut ad hanc ſententiam ſemen ait inter ſpinas concidiſſe, unde anxiæ divitiarum curæ ſignificantur. Sed durum fortaſſe videatur, divitias per Spinarum vocabulum intelligi, niſi Dominus noſter JESUS CHRISTUS, qui eo uſus eſt hieroglyphico, dictum ipſe ſuum explicuiſſet. Quis enim mihi crederet, ait ſummus Pontifex Gregorius, ſi ſpinas divitias interpretari voluiſſem, maxime cum illæ pungant, iſtæ delectent, & tamen ſpinæ ſunt: quia cogitationum ſuarum punctione mentes lacerant: & cum uſq; ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant: & quæ plurima in hanc ſententiam diſputat. Expectet vero aliquis, ut huc citem locum ex 32. Pſalmo: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Sed loco ſatis fuerit Lectorem admonuiſſe, in Hebræo codice nullam eſſe hic de ſpina mentionem, ſed de ariſtarum ſpiculis, quæ per æſtatem torrefactæ facile confringuntur. Hebraicæ prorſus literæ ſenſus eſt, ut paulo altius repetam, *converſum eſſe Humorem,* quod alii pinguedinem reddidêre, *in eam jam ariditatem quæ ſpicis accidit eo præſertim tempore, quo ariſtæ triturantur.* Nam tritura cum magno plurimum calore venit, ut Maro diceret. Dicendum igitur, *Humor omnis meus ita exaruit, ut ariſtæ* (nam hæ ab ariditate nomen habent) *eo æſtatis tempore quo tritura ferveſcit.* Et hoc ſibi vult illud, *Dum configitur ſpina.* Niſi forte ſpina in linguis aliquot aliis ſpicæ etiam ſignificatum habet.

Georg. li. 2.

GRATIA. CAP. VIII.

Roſa ſine ſpinis hieroglyphica.

UT vero diu per ſenticeta tot peregrinati, poſtliminio tandem ad roſam redeamus, ea ſine ſpinis conſiderata, tum venuſtatis, tum amoris, in primis autem gratiæ ejus ſignum eſt, qua quis præditus omnium in ſe amorem contrahat, omnium ſibi animos conciliet. Inde factum eſt, ut purpureum roſæ colorem Veneris ſanguinem eſſe Poëtæ dixerint, qui quidem ex icto ejus pede defluxerit, & roſam, quæ prius ubique alba erat, aſpergine ſua continxerit:

Illa quidem ſtudioſa ſuum defendere Adonin,
Gradivus ſtricto quem petet enſe ferox,
Affixit duris veſtigia cæca roſetis,
Albaq; divino picta cruore roſa eſt.

Et Europa, Theocritus: *Dum regiæ puellæ alios alia flores legunt, ipſa Regis filia purpuream manu roſam legerat, qualis Venus inter Gratias excellens.* Inde roſas loqui, proverbium, de re gratiſſima jucundiſſimaque. Et Perſianum illud, dum nutricula gratiam omnium alumnulo comprecatur, Deos votis onerando ait: *Quicquid calcaverit hic roſa fiat.* Sed quod alii fabuloſe dicunt, Philoſophi illi veteres, qui rerum omnium originem altius perſcrutati ſunt, odorem coloremque illum à Veneris ipſius ſtella proficiſci autumant. Hinc Maro Venerem roſeo ſemper ore loqui dicit. Quod denique ad afflatum pertinet, nemo luculentius expreſſit, quam idem explicuerit; ejus enim id de Roſa opuſculum, de cujus authore dubitatum diximus, Chariſius agnoſcit. Ait vero Poëta:

Æneid. li. 4.

Vidi Peſtano gaudere roſaria cultu,
Exoriente novo roſida Lucifero.
Rara pruinoſis canebat gemma frutetis
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres, raperétne roſis tunc aura ruborem,
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane, duorum
Sideris & floris eſt domina una Venus.
Forſan & unus odor: ſed celſior ille per auras
Difflatur, ſpirat proximus iſte magis.
Communis Paphia Dea ſideris & Dea floris,
Præcipit unius muricis eſſe habitum.

Magis Indicis Roſa in quanto pretio fuerit.

Quo vero Gratiæ ſignificatum ineſſe roſis apertius intelligamus, Indorũ etiam monumenta conquiremus: ſiquidem eorum Magi roſam tanti fecerunt, ut ad conciliandos magnorum principum animos, non alia re quapiam libentius quam roſis uterentur. Libet vero ex eorum dictatis unũ hoc, quod ad argumentum facit, recitare. Ajunt illi, ſi Princeps quiſpiam ſacer profanusve ſit adeundus, quem

A quem tibi conciliatum velis, ut & te amet, & votis tuis faveat atque benigne respondeat, observandum esse cœli situm, cum Sol vel in Ariete vel in Leone gradu eo ascendente fertur, quem Luna læto feliciq; aliquo aspectu intueatur. Hic tu phialam rosaceo niditissimo plenam in manū dexteram sumens, facie adversus Solem conversa, sumis pedibus insistens, & phialam prætendens in hæc verba duodecies repetitione facta, voce clara orationem habeas. Saluere te jubeat Deus, ô Planeta tuo potens lumine, ac omnigenæ fœlicitatis fœcundissime, qui tam formosus, tamq; omnibus exoptatus, tam beneficus oriris radiorum difflatione micantissimus. Tu Sol ille es, qui luce, spiritu & vigore tuo mundum universum regis: tu cœli lampas, tu rerum omnium lumen, tu eorum quæ ubiq; gignuntur author: tu per vim, quam tibi Deus Opt. Max. infundit, tibi omnia devincis: tu quatuor mundi cardines continuo infatigabilique cursu pervestigas: tu lumen & pulchritudinem ex ipsa divinitatis facie mutuaris: tu viam luminosam, & perpetuæ usum lucis nullo interposito velamento Lunæ liberaliter elargiris: tu reliquos stellarum globos luminis tui lampadibus accendis. Quæ si ita habent, exoratum te velim, ut amicitiam, benevolentiam, amplexum, & affectum erga me omnium

Oratio Magorum ad Solem, plane magica & impia.

B benevolentiæ in hoc oleo mihi concedas, ita ut me omnes appetant, & amicitiam meam ultro concupiscant, ac perinde maximos minoresq; Pontifices, Reges, Principes, reliquosq; potentiores, Senatum, populum infimumq; gregem, mihi amore atq; charitate conciliem. Hic quo illi appellarentur nomine profitebantur, rogabantque insuper & adjurabant, obsecrationibusque adigebant per ejus potestatem, ut amicitia hæc & amor & pietas ita in horum cordibus & linguis & operibus insideret, ut magno se affici gaudio experirentur, quotiescumq; hominem ejusmodi intueri atq; alloqui facultas esset. Proinde Sol virtute & potestate sua, ut mores etiam congruerent, hominisq; præsentiam illi omnes admirarentur, honorarent, & esse quantumvis pretii existimarent, efficeret. Ad hæc quædam geniorum nomina intermiscebant, quorum interventu eadem fieri supplicabant, præcipueq; nomen illud quod amores & amicitias vivificat, & amantum corda in unum conflat, insolubilique copula conjungit. Ea vero tum quia videbantur absurda (sunt enim, ut Lucianus ait, βαρβαρικά τινα καὶ ἄσημα ὀνόματα καὶ πολυσύλλαβα) tum quia ex Christianæ pietatis instituto profana jam habentur, de industria prætermisi. Id rite cum exegissent, oleum summa veneratione susceptum ob-

C servabant, quo faciem obungerent, quotiescumque Principem aliquem adituri essent. Quo minime ridiculum videatur, Ulyssi in Phœniciam appulso, fracta quippe navi, mari ejecto, & omnium egeno, Deam Pallada oleum attulisse, quo ille perunctus, omni abjecto squallore, quem ex maris salsugine inediaque per quatriduum tollerata contraxerat, κάλλει καὶ χάρισι στίλβων, dignior & venerabilior effectus est. Rosaceum vero Homero fuisse cognitum ex eo conjicimus argumento, quod ῥοδόεντι ἐλαίῳ Venus Hectoris cadaver obunxerat, quod à canum injuria, quibus id Achilles objecerat, inoffensum præstitit. Tantam inesse Rosæ vim, Homerus persuasum habuit. An nos autem oleum aliud à Venere quam ex rosa sua comparatum existimemus? aut alia quapiam ope usam crediderimus, quam ea ipsa vi, quam rosis ipsamet infundit, cum in Carthaginis templo

Oleo rosaceo, καὶ εὐώδες ἔλαιον, & odoriferum oleū, Odyss. lib. 2. verb. 339.

> *Restitit Æneas, claraq; in luce refulsit,*
> *Os humerosq; Deo similis: namq; ipsa decoram*
> *Cæsariem nato genitrix, lumenq; juventæ*
> *Purpureum, & lætos oculis afflarat honores.*

Æneid. l. I.

D Sed quoniam rosa super satis superq; jam provecti sumus, prætenibo Ælii Veri Imperatoris lectulum, minutulumq; reticulum foliis rosæ repletum, quem sibi substerni jubebat, in quo Persicis odoribus perunctus recubare consueverat, majorē inde sibi gratiam adepturus. Dissimulaboq; fabulas Apulejanas, in quibus Lucius ipse prius in Asinum ex homine conversus, rosis toto terrarum orbe perquisitis, tam multa pertulit incommoda, donec demum oblata earū copia, quas decerperet, humanæ formæ restitutus, pristino decori & venustati est redditus. Quod autem pertinet ad odorem, rosa sordidissimum animal Scarabeum, cui res plurimum est cum stercore, ut alibi diximus, odore enecat suo. Ῥόδον autem eam idcirco appellatam Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, quod ingenti odoris redundantia diffluat. Divinæ literæ, ut Cyprianus ait, gloriosam famam appellare solent

lent odoramenta. Unde Paulus, *Christi bonus odor sumus.* Et quod unguentum in Aaronis Pontificis barbam diffluebat, bonæ index est famæ, quam sibi sacerdos quilibet comparare debet. Et pro martyribus hieroglyphicè poni rosas à rubore sanguinis, ait Eucherius.

DE LILIO. Cap. IX.

Florum prærogativa.

UT vero coronam ipsam nostram elegantius contexamus; purpureis aderunt lilia mista rosis. Sciendum autem in primis, unumquemq; florem hieroglyphicum esse spei. Nam si spes, ut Speusippus Platonicus finit, est expectatio boni; velut è converso, metus, animi concussio in expectatione mali: sique floribus inspectis, usum inde fructuum sperare solemus, nulli dubium erit quin flos sit futuri boni prænuncius, & frugem paulo post succrescentem polliceatur. Nam & Themistius ait per florem, ubi prævius apparuerit, in frugis inde nos spem surrigi. Sed quamvis sit hæc florum omnium prærogativa, ut nos bene sperare jubeant, unus tamen præcipuus, quippe lilium, uno omnium consensu hieroglyphici hujus primas obtinet. Hic in antiquorum monumentis cum inscriptione SPEI, lilii potius figuram, quam alterius cujusquam floris speciem ostentat. Nam in numo Imper. Alexandri Pii Aug. ab altera facie Dea lilium dextera prætendit, cujus inscriptio est, SPES PUBLICA. Eadem inscriptio cum lilio manu Deæ prætento in Imper. Æmiliani numis habetur. Nusquam vero frequentius neq; manifestius hæc lilii facies pro spe ponitur, quam in Imper. Claudii. P. T. Aug. numis, quorum vis magna proximis annis in Bellunensi agro effossa est, in quibus Dea ipsa pallam læva sustinet, dextera lilium prætendit, cum inscriptione, SPES PUBLICA. Et in Tib. Claudii numis eodem gestu Dea, palla quippe sublata, lilioq; dextera porrecto, cum literis, SPES AUGUSTA. Eodem statu habituq; in Hadriani numo dea lilium prætendit cum inscriptione, SPES P.R. Ac ne tædio sit horum multiplicitas & numerus, hieroglyphici hujus non ignarus Maro noster, cum spem de Marcello conceptam significare vellet, tacita quadam ad clarissimum illum allusione, eruditius sane quam fronte prima polliceatur, hæc scripsit:

Num. Imp. Alex. Pii, Imp. Æmiliani, Impe. Claud. August. Hadriani August.

Æneid. l. 6.

Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet avos, nec Romula quondam
Ullo se tantum tellus jactabit alumno:

Ibidem.

& quæ sequuntur usque ad versum illum:

---- Si qua fata aspera rumpas.
Tu Marcellus eris: manibus date lilia plenis.

Lilia poscit Anchises, quibus donis nepotis animam cumulet, ut inde præreptam iri spem publicam populi Romani, prout ex superioribus numis ostensum, indicaret. Hinc Flaccus cum spes nostras sæpe fallere animadvertisset, indolisq; bona de manibus sæpe rapi conspexisset, postquam vivax apium dixit, breve mox lilium subjecit.

CHRISTUS, ANGELI. Cap. X.

Cantic. c. 2.

IN Divinis literis lilium, præcipuè album, nunc Christi, nunc Angelorum hieroglyphicum est, à candore quippe justitiæ, ad quod spectasse volunt Salomonem, cum dixit: *Flos campi, & lilium convallium.* Hilarius in Matthæo, præcipuum Angelorum hieroglyphicum ponit lilia, de quibus dictum Evangelio, *Non laborant, neque nent*, quibus scilicet extra humanæ scientiæ eruditionem, suiq; operis mercedem, à Deo gloriæ candor indultus atq; indutus est, ne quid ex principio, labore & arte existimarentur habuisse. Ea autem est istius germinis natura, ut cœlestibus Angelorum substantiis aptissimè comparetur: hoc enim efflorescens, cum à stirpe detentæ humi radicis avellitur, naturæ suæ virtutem, licet aruisse videatur, occultat, & redeunte tempore rursum lilii sui honore vestitur. Ex se igitur reflorescit, sibique redditur: quod sit, quod vigeat, nec radici nec terræ debet, cum ille qui se suggerit succus ex se dimanet & suffundatur, atque ita annuæ hujus viriditatis exemplo, virtutem cœlestis substantiæ æmulatur, cum tamen ex eo tantum quod intra se divinitus acceptum habet

Hinc lex Salica hieroglyphicè. Lilii natura.

A habet, alatur in florem. Ideo ergo lilia non laborant neq; nent, quia virtutes Angelorum ex ea, quam adeptæ sunt originis suæ sorte, ut sint semper, accipiunt. Generatim vero florem Eucherius hieroglyphicum esse dicit eorum operum, quæ bene riteq; fuerint inchoata: & Canticorum cantico ea de causa Sponsum dicere, *Fulcite me floribus.* *Cant. ca. 2.*

PULCHRITUDO. CAP. XI.

EST & pulchritudinis signum lilium sive formam, sive colores ejus contemplêre, Susasq; mollem delicatamq; Persarum urbem, ubi Regum erant hyberna, ob mitissimam cœli plagam & amœnitates alias, inde cognominatam tradunt, quod Susa Persarum lingua lilium sit. Volentes itaque loci pulchritudinem signare, nomen à lilio fecerunt, quamvis Stephanus à multitudine potius liliorum, quæ passim illic & feracissimè proveniunt, cognomentum urbi inditum inscripserit. Utcumq; vero, velut à liliis Susæ, non immerito inter Italicas urbes à flore Florentia nuncupata, utpote quæ, Domine mi præstantissime, patria hæc tua, quam tam libenter incolimus, tam forma quam situ, & incomparabili rerum omnium amœnitate, totius sit Italiæ flos; ut invide mihi facere B videantur, qui Fluentiam antiquum urbis nomen sibi somniant. *Florentia à flore dicta.* *Vo Politianus, epist. li. 1. epistol. 2.*

PUDICITIA. CAP. XII.

PUdicitiæ, virginitatisq; florem esse lilium, Hieronymus adversus Jovinianum interpretatur, dum Canticorum cantico Sponsa illa cœlestis *fratruelem suum inter lilia pasci* canit, hoc est, inter candidissimos virginum choros. Illa enim tota speciosa, nulla notabatur macula, neque etiam ruga, ut Apostolus addidit. Et quod à Libano accersitur λευκασμὸς, id est, candor interpretatur. Sane Nymphis qui sacra faciebant, etiam Gentium Sacerdotes, lilia præsertim candida offerre soliti erant. Ita apud Propertium Terpeia: *Cant. ca. 6. & Cant. c. 4. Gamelii pascuntur in liliis.*

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciam læderet hasta Taci.

C Sciendum tamen in universum flores λείρια dici ab Apollonio, ut Argonauticωn primo:

Ὡς δ᾽ ὅτε λείρια καλὰ περιβρομέουσι μέλισσαι.

Pulchra fremunt ut Apes pascentes lilia circum.

Quamvis proprie flos est qui lirium appellatur, quem Theophrastus libro de plantis, narcissum esse dicit, alii autem lilium. Et licet & pulchra & delicata lilia sint, ea tamen invisa Veneri ait Nicander in Alexipharmacis, quod olim de candore cum Dea certare voluerint, eamq; indignatam lilia in asinini pudendi formam transmutasse, adeo nihil tam ridiculum, tam ineptum, quod sibi Græci non permittant. *Lilia invisa Veneri.*

JUNO. CAP. XIII.

VErum odium hoc in lilium, inde potius processisse videri potest, quod flos Junonius lilium esse dicitur, ut ex Deæ lacte progenitum, cum subjecto clam Herculi ubera admovisset, doloque statim cognito se retraxisset: guttas vero lactis ajunt aliquot in terram decidisse, ex quibus mox lilia pullularint. Meritoq; flos Regius etiam appellatur, non à Junone Regina tantum de-D nominatione sumpta, sed à Regia qua præstant celsitudine, quod tanta proceritate super flores alios attollitur, ut ad tria interdum cubita surrigatur. *Regina florum hodie & flos regum, nimirum Francorum.*

DE CARDUI SCOLYMO. CAP. XIV.

ET quoniam hodierna dictio per flores volutatur, bonaq; eorum pars, boni parum admodum pollicetur, ut conditionem quisq; perpendat suam, de cardui Scolymo, deque Fremio quædam minime dissimulanda.

IMBECILLITAS HUMANA.
CAP. XV.

IMbecillitatem humanæ vitæ Sacerdotes Ægyptii nullo significantiore ostendebant hieroglyphico quam cardui flore figurato, quem Græci Σκόλυμον vocant. Unicaulis enim carduus simulac scolymo in calicem apparuerit, florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem, & abeuntem cum aura: perinde ac spes nostræ plurimum evanescunt, & minima quaque de causa homines plerumq; exanimantur.

MORBI. CAP. XVI.

SI vero morbos, quibus plurimum tentatur affligiturq; humanum genus, significare voluissent, Fremi fecissent flores: vel quia rerum natura flores odoresq; de die in diem gignit, magna hominum admonitione, quæ spectatissimè florent, evestigio marcescere, & ut apud Esaiam est: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus flos agri*: sive ut Cyprian. reddit, *omnis ejus claritas, ut flos fœni*: simulac enim fœnum aruit, decidit & flos: id quod fatidicus etiam Rex lamentatur, cum ossa sicut fœnum aruisse clamat. Vel quia tradunt Magi, colligi anemonas (sic enim Græci vocant) tertianis & quaternis remedio, postea alligari florem panno roseo, & in umbra asservari, ita cum opus sit adalligari. Florem hæc habet aut phœniceum, aut purpureum, aut lacteum, qui se nunquam aperit, nisi vento spirante, unde & nomen accepit, ἀπὸ τοῦ ἀνέμου scilicet. Quamvis non sum nescius, eruditos esse authores, qui hoc nomine flores omnes intelligant in hujusmodi significatum, quod floribus omnibus contingat, spirante vento aperiri. Ad eorum vero quæ pulchra, grata, & amabilia putamus, imbecillitatem indicandam, Catullus affectus aliquot accidere ait, velut prati ultimi flos prætereunte postquam tactus aratro. Quam sententiam dixisse semel non sat habuit, quare alibi eamdem repetit:

Esaia 40. Verè fœnum est populus.

> *Ut flos in septis secretus nascitur hortis*
> *Ignotus pecori, nulli contusus aratro,*
> *Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber,*
> *Multi illum pueri, multæ optavere puellæ.*
> *Idem cum tenui captus defloruit ungui,*
> *Nulli illum pueri, nullæ optavêre puellæ.*

Quem Maro imitatus ait:

> *Purpureus veluti cum flos succisus aratro Languescit moriens.*

Æneid. li 9.

Neque forte importune dixerim, loco hoc herbam in Divinis literis, ut apud Eucherium, hieroglyphicum esse jucunditatis, nonnunquam indicare quædam animæ proficientis rudimenta, quæ mox florem, hoc est, spem, inde semen, hoc est, fructum datura sit. Ad superiorem vero sententiam Hilarius in Matthæum, sub hieroglyphico fœni nomine gentes à Deo sæpe nuncupatas ait: *Germen*, inquit hic, *illud est quod virtutis suæ flore dilapso, ad calorem Solis arescit. Igitur requies nulla gentibus: neque mortis, ut volunt compendio quies dabitur, sed ipsis corporibus etiam æternitas destinabitur, ut ignis æterni in ipsis sit æterna materies, & in universis sempiternis exerceatur ultio sempiterna.* Et hoc illud est quod Paulus ait: *Omnes quidem resurgimus, sed non omnes immutabimur.*

Herba hieroglyphicū.

DE AMARANTHO. CAP. XVII.

DE humanæ vitæ imbecillitate, bonisq; caducis & ante diem ereptis, hæc per florum imagines Ægyptii afferre consueverunt.

INOFFENSA VALETUDO.
CAP. XVIII.

COntra vero si quem inoffensa valetudine vixisse corporis ad extremum usque dignitate viribusq; servatis, hieroglyphicè ostendere voluissent, amaranthi corollam capiti ejus imponere mos

A moscerat. Est autem amaranthus spica purpurea verius quam flos aliquis, asservaturque decerpta, ac postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reviviscit, & hybernas coronas facit: summaque ejus hæc natura nomen invenit ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι id est, propterea quod minime marcescat, Amaranthus sit appellatus. Hinc Thessali ad tumulum Achillis libamina & expiationes quotannis[ex] oraculi Dodonæi admonitione ferre jussi, cum omnia quæ sacrificio rite operando necessaria essent, ex solo patrio asportare consuessent, duos quippe Tauros, album unum, nigrum alterum, utrumq; vero mansuetum: sylvam ex monte Pelio cæsam, ignem ex Thessalia, molamque & aquam ex Sperchio haustam. Coronas insuper amaranthinas primi omnium excogitaverunt, easq; ad sacrum ejusmodi ferri sanxerunt, ut si forte venti navem repulissent, aut alia quapiam de causa mora injecta esset, coronæ tamen neq; flaccidæ, neq; deformes suspenderentur.

Hæc à Plinio l.21.c.8 Idem Mattheolus in Diosco. l.4. cap 52.

DE FERULA.

CASTIGATIO INGENUA. CAP. XIX.

B QUam Baccho sacram, & inde ναρθηκοφόρους ministros ejus multi tradidere. Sed quod ea de causa Baccho dedicetur, quia Asini ea vescantur avidius, quam animalibus reliquis, ut tradit Plinius, præsentaneum sit venenum, leve commentum forsan videatur, quamvis non ignoremus animal id gratissimam fuisse Libero patri victimam. Id vero magis arridet quod à Plutarcho accepimus libro de instituendis mulieribus: hic enim & ferulam & oblivionem Baccho dedicatas ait: Ferulam quidem, propterea quod virga ea admonitionem significat, qua pueros castigare soliti sunt veteres, ut se quoq; subduxisse manum ferulæ profitetur Juvenalis: itaq; innuere voluerint, quæ per ebrietatem admissa tantum sunt, puerili indigeant castigatione. Oblivionem addidere, puto, per lyncis ejusdem Bacchi simulacrum, quæ pascendo si casu aliquo avertat oculos, propositi cibi obliviscatur, ut ajunt, & alium quærat. Ajebant vero eorum recordari non oportere, quæ inter vina dicta factave essent: notum enim illud est, μισῶ μνήμονα συμπότην. Quod si quid est cujus C meminisse debeat ebrius, ea dubio procul omnia, ut Pythagoræ sententia est, non tantum reminisci, sed identidem etiam animo repetere debet, quæ in ebrietate ridicula aut perniciosa dixerit feceritve: id enim unum esse evitandæ ebrietatis remedium. Nam & Anacharsis ita nos docuit ebrietatem cavere, si quæ ebrii faciant, inspexerimus. Quod vero Plutarchus admonendis mulieribus ferulam adhibet, aurem nobis vellere videtur, ne distichi illius immemores simus, quod toto terrarum orbe cantatissimum est:

Plin. li. 22. cap. 1.

Ebrietatis evitandæ remedium.

Odi memorem compotorem.

D. Laertius in ejus vita.

> *Nux, asinus, mulier, simili sunt lege legati:*
> *Hæc tria nil recte faciunt, si verbera cessent.* Sed joco jam satis.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHIGORUM LIB. LVI.

DE IIS QUÆ PER SPICAM, ET CEREALIA QUÆDAM ARMA significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD JOANNEM ANTONIUM POLLIONEM, GELOUM PRIMATEM.

Cui vero libentius Spicas & Cerealia quadam arma donarim, quam tibi tam præstanti viro, tam frugi, tam probo, tam benigno, tam liberali? qui præsertim spicam habes in gemma domestica nobilitatis insigne: addam etiam, qui Siculus es, magnoque ingenii acumine præditus, verum quo non nisi modestè utaris, atque sapienter. Ero enim ego semper hujus rei testis, qui prudentiam moderationemq; tuam tamdiu expertus sum, cum in eodem convivebamus contubernio, ad idem munus tecum à Clemente P.M. delegati, qui nepotes suos adolescentulos nobis commendarat, quos tanta rerum perturbatione vexatos, infelicissimo illo tempore huc & illuc peregrè circumduximus, cum hostica essent omnia, adversa omnia, omnia suspecta. Tot illa erant insidiæ, quæ illi etiam ætatulæ parabantur. Nos tamen per tot rerum omnium difficultates evicimus, ut sospites eos Clementi tandem restituto redderemus, atque ita moribus excultos, quantum in utroque nostrûm fuit, ut nihil jam ad nobilissimæ indolis institutionem desiderari posset. Neque vero Legationes tuas illas memorabo, Germanicas, Noricas, Pannonicas, Bohemicas, Gallicas, Britannicas, & alia tibi sæpe munera demandata, quibus gerendis talem te præstitisti, ut ob sapientiam & probitatem omnibus esses admirationi. Quod si consiliis tuis faciliores accessissent aures, in tot, quæ mox perpessi sumus calamitates minimè incidissemus: tot erant ea, quæ desperata ab aliis, tua tu dexteritate restitueras, nisi obstitissent fata, quæ prudentiæ tuæ sese opposuerunt adversaria, vel, cum te vera loqui, optima sentire, salutaria consulere homines cognoscerent, quod plerumque accidere solet, optima videntes, ad deteriora tamen spontè non declinassent. Sed hæc missa faciamus. Id unum profiteri numquam desistam, quam jucundum, quam suave mihi tum fuerit totum id vitæ tempus, quod in ea non nostra tantum, sed Italiæ totius communi calamitate una convixinus: quantumque me tibi debere intelligam, qui non minorem mei consolandi, cum desperarem omnia, rationem habueris, quam eorumdem, qui nobis commendati erant principum. Quæ vero utrique nostrûm res præter omnium acciderint expectationem, quamque varia fuerit rerum fortuna, longè magis quam vellemus insident memoriæ, neque quidem si oblivisci velimus, ullo modo possumus. At dices, Quorsum hæc rerum publicarum commemoratio, si de Spica & Cerealibus futurus est sermo? nempe quod eo me trahit earum rerum recordatio, quæ toties deambulando, sedendo, obequitando, super iis quæ ad nos & Principes nostros attinebant, fuere sæpius à nobis non modo prævisæ, verum etiam deploratæ. Idcirco neque ad Pollionem scribere, neque cum eo loqui, neque quicquam meditari, quod mihi non suggerat eorum sermonum memoriam, qui tam frequentes, tam necessarii quotidie intercidebant. At effluxere omnia hæc effluxerint. Ut te igitur audiam, nobis quid nunc agendum, posteaquam studium, fides, industria, conatusque noster omnis iis nihil profuit, quibus omnia prospera, felicia, faustaque cupiebamus, sed eversa omnia sunt, fatone dicam, an eorum culpa, qui recta consulentes aspernabantur? Velimusne nos aliorum causa in perpetuo esse mœrore, an nostri studii, nostri officii memores ea meditari, quæ aliquam ærumnarum oblivionem afferre possint? Ego nempe post rem certa jam desperatione conclamatam, ad studia me mea retuli, commentationibusq; illis

A *illis hieroglyphicis, de quibus sæpe tecum, nunc totus incubui: quas cum per sua quæque segmenta disponerem, visa mihi sunt polliceri, fore, ut hujus industria mea aliquis fructus iis, qui politiores has literas affectantur, acquiri possit: quare labori nihil quicquam peperci, donec rem omnem digessissem. Ea vero quoniam in partes dividenda fuit, quæ ad te pertinere arbitratus sum, tibi dedicavi. Utinam eo tu atque alii animo hæc suscipiatis, quo à me studio atque benevolentia conscripta sunt.*

DE SPICA. CAP. I.

ONyx ille tuus, Antoni Pollio, modiolo, qui spicas duas continet, insignis, ab cujus utraq; parte copiæ cornua arte admodum eleganti incisa conspiciuntur, vetustatis omnino venerandæ monumentum, signum olim aut Ædilium fuisse, aut eorum qui rei frumentariæ præerant facile credere possumus. *Insigne Antonii Pollionis.*

CERES. CAP. II.

B Videre enim est Juliæ Piæ numum, ab cujus altera facie sigillum est læva conto innixum, dextera spicam gerens, calatho ante pedes proposito, cujus inscriptio est, quarto casu Cererem. *Iulia Piæ numus.*

ANNONA. CAP. III.

ESt & T. Cæsaris Vespasiani numus, in quo simulacrum est, quod dextera sigillum exporrigit, in cujus una manu libella est, in altera cornucopiæ, apposita navi, & calatho cum spicis: inscriptio, ANNONA. In ejusdem aliquot aliis eadem omnia sunt præter cornu copiæ: ejus loco caduceum spectes: nam & is, ut alibi diximus, in felicitatis significatum accedit; quod pax ipsa, cujus symbolum est caduceus, rerum omnium copiam & affluentiam inducit. *T. Cæsaris Vespasiani numus.*

AFRICA. CAP. IV.

C SPectare vero est, Africæ picturam eo libro, quem de Imperio, magistratibus, & militiæ ordinibus Theodosianis temporibus conscriptum vidimus. Ibi enim, ubi de Proconsule Africæ legitur, urbesque & officia & magistratus tota ea provincia distributa continentur, mulier quædam inspicitur, pileo in primis cooperta caput, cærulea palla hinc inde ab utroque humero rejecta, eaque ad humum usque fusa, interiore vero tunica rubra, imo limbo ad pedis unius altitudinem albo, cujus superiorem inferioremq; marginem aureæ fibræ duæ circumeunt. Brachia nuda utrimq; exporriguntur, binas utraq; manu spicas ostentantia. Sub pedibus naves duæ frumento onustæ, adpictæ sunt literæ superne, PROCOS. AFRICÆ. Apud Horatium sane de terræ hujus feracitate frumentaria legas: *Africæ pictura.*

Quicquid de Libycis vertitur areis.

desumptum quidem ex Pindaro, qui πυροφόρον λιβύαν in Isthmiis dixit. *Carm. libr. I. od. I. Frugiferam & frumentiferam Libyam.*

BRACCATI MILITES. CAP. V.

D IN iisdem monumentis observavi gestamen cæruleo colore subobscuro pictum, circulo nigro juxta marginem circumducto, à summa cujus parte stella adpicta est radiis octo prædita: in medio orbiculus est cum umbilico, utroque coloris aurei; ab eo orbiculo usque ad circulum, qui juxta marginem est columella summissa coloris rubri: à lateribus columellæ spicæ duæ utrimque surgunt singulæ, quas aviculæ totidem volatu suspensæ impetunt. Insigne hoc erat eorum militum, qui BRACCATI IUNIORES appellabantur, militabantque sub militum Præsentiali tunc nuncupato, qui titulus eorum erat notæ, qui Viri illustres vocabantur. Sed ut ad annonam revertamur, in Hadriani quoque numis corbis est cum spicis, & in Antonini, spicæ & cornu copiæ cum eadem ANNONÆ inscriptione. *Hadriani & Antonini Impp. numi.*

PROVENTUS. Cap. VI.

L. Livinei Reguli numiſma. Ad verbum ab Artem. lib. c. 25. Spica in divinu quid & ſtipula. Matt. c. 9.

QUæ vero ſpicæ duæ, dolio vuis pleno in earum medio conſtituto, ſpectantur in numo L. Livinei Reguli, proventum bonorum, fructuumq; copiam & feracitatem ejus viri magiſtratu uberem oſtendit: nam ubi conſultum eſt iis, quæ cibo potuq; inſerviunt, annona omnis large populo videtur erogata. Usq; adeo vero ſpicæ proventus indicia ſunt, & apud Conjectores reperias eum, qui natas in aure ſpicas per nocturnam imaginem videre viſus fuerat, & delapſa inde grana manibus collegerat, fratris mox demortui hæreditate locupletatum; ſpicis quippe proventus, aure fraternitatem oſtendentibus: germanas enim invicem eſſe aures manifeſtum eſt. In Divinis quoque literis ſpicæ, hoc eſt, meſſis eodem modo proventum hieroglyphice ſignificant, dicente Domino, *Meſſis quidem plurima, operarii autem pauci admodum.* Humanam enim meſſem uredini, procellisq; objectam, cupiebat ille in horrea æternitatis ſuæ transferre. Heſychius Hieroſolymitanus pro meſſe accipit virtutes, quæ ex Divini verbi ſemine oriuntur. At ſtipula pro nullius boni operis fructu ponitur: unde Propheta lamentatur: *Hei mihi, ut factus ſum ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe.* Idem paleæ, ut illud, *Paleas autem uret igni.*

Eſaia 17. Luc. 3.

ÆSTAS, ET FRUGUM INVENTOR.

Cap. VII.

Li. 1. Meta.

SAne plerumq; invenias æſtatem ipſam per ſpicarum faſciculum ſignificari. Unde apud Naſonem: *Stabat nuda æſtas, & ſpicea ſerta ferebat.* Nonnumquam vero meſſem ipſam, alias & frugum inventorem.

MESSIS. Cap. VIII.

Iulii menſis ſymbolum.

SEd enim Heſiodus in Theogonia, falcem pro meſſe poſuit, ubi dicit, πύξαν μέγα δρέπανον, ſubjiciunt interpretes. Drepanon meſſis tempus. Hinc juniores ſpicas duas, manipulos ſpicarum interdum duos in transverſum adclinatos, pro menſe Julio ponere excogitarunt, quod nimirum eo menſe meſſis omnis triticea demetatur.

TEMPUS. Cap. IX.

Macrob. li. 1. c. 8. Eclog. 9. Macrob. li. 1. c. 10.

ET quod pertinet ad falcem, quoniam tempus omnia metit exſecatq; & aufert, ideo falcem Saturno attributam nonnulli volunt. κρόνος enim Saturnus, cui tempora ſubjiciuntur, quæ voce eadem Græci ſola adjecta aſpiratione pronunciant, quippe κ in χ verſa. In hanc ſententiam Maro, *Omnia fert ætas.*

AGRICULTURA. Cap. X.

ALii falcem agricolationis totius ſignum arbitrantur, quod inſigne Janus Saturno dederit à meſſe & fertilitate, cui poſteritas rationem etiam inſerendi, & artem faciendi ſurculos fert acceptas. unde Saturnum à ſatu Latini vocitarint.

FRATRES ARVALES. Cap. XI.

Spicea corona hieroglyphica.

ALioqui ſpinea corona fratres Arvales indicabat, quam primam Acca Laurentia Romulo ſacrificanti dedit.

SACERDOTES ARVORUM. Cap. XII.

Inſtituti, ut arva fruges ferrent.

SI vero ſpicea corona vitta alba alligata eſſet, ſacerdotes arvorum ſignificabant, quorum illud erat inſigne. At Cereris caput ſpicis redimitum ſpectavimus, in numis quibusdam, ab altera quorum parte ſpica magna eſt nonnunquam ſola, nonnunquam cum caduceo & lituo, eo quo retulimus ſignificato.

PAX. Cap. XIII.

QUin & pacis ſimulachrum cum ſpinis figuratur: unde Tibullus,

A *At nobis pax alma veni, spicamque teneto,*
Profluat & pomis candidus ante sinus.
---Pax enim candida primum
Duxit araturos sub juga banda boves.

Item.

Pax aluit vites, & succos condidit uva,
Funderet ut nato testa paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent: ac tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.

DIANÆ TRICLARIÆ SACRUM. CAP. XIV.

ERat & spicea corona insigne atque gestamen eorum adolescentum, qui Dianæ Triclariæ sunt immolare soliti apud Patrenses, molliendа numinis indignatione, quam Menalippus atque Comætho templo deæ turpiter violato in cives contraxere.

DE LOLIO. CAP. XV.

B TRiticeæ coronæ gestaminive contrarium est lolium, quod quantum seges ipsa felicitatis affert, tantum hoc infelicitatis, & incommodi: secum enim invidiam, & quandam animi pravitatem trahit.

PRAVI MORES. CAP. XVI.

MOrum enim corruptorum id omnino indicium est: quare Antisthenes non temere dicere solebat, absurdum esse triticum à lolio non repurgare, qui sentiret ex hoc invidos à Repub. summovendos, ut Plutarchus interpretatur: tam enim inutiles invidi sunt civitati, quam lolium est tritico; qui vero invidus est, suam ipse sibi fovet infelicitatem: quandoquidem Horatius ex Phalaridis sententia dicto sumpto,

Invidia Siculi non invenere tyranni Majus tormentum, ait.

Et quod ad corruptos degeneresq; mores facit, ita Virgilianus pastor lamentatur,

Grandia sæpe quibus mandavimus hordea sulcis,
Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.

Idem D. Laert. in Antisthene. Epistola 2. Et in Evangelio, Inimicus superseminavit zizania, id est lolium, inter triticum.

C

DE MILIO. CAP. XVII.

VIrtus ideo humano generi utilis atq; commoda, qua milium egregie pollet, efficit, ne ab hieroglyphicis expelli debeat. Nam si quis hominem, qui declinare sciat infortunia, hoc scripturæ genere ostentare voluerit, apte Serpentem pinxerint milii surculo circumvolutum, anguis ipsius capite deorsum dejecto, cauda superne sita: quandoquidem ex milio panis præsumptus, incolumem sospitemq; præstat à veneno, naturæ beneficentia, quæ mortale genus remedio tam parabili, atq; omnibus obvio præmunire voluerit contra pestem adeo perniciosam. Idq; tradit Dydimus in iis, quæ de re rustica scripsit.

Hominis providi symbolum.

INNUMERA. CAP. XVIII.

D SUnt etiam qui spicam milii hieroglyphice pro millenario numero ponant, ac perinde pro innumeris, quia tale etiam est millenarii significatum. Neque desunt, qui numerum ipsum mille, à milio dictum velint.

Sed potius milium à mille.

DE MODIO. CAP. XIX.

SEd ut ad onycē revertamur, modius in ea incisus est: is quid sibi velit explicemus. Sed quoniam in numis, in picturis, in sculpturis, atq; aliis antiquorum monumentis spectare est alibi modium, alibi late patentem urnulam, nonnumquam & cyathum, sæpius vero calathum, & quicquid vel humoris, vel solidorum est corporum capax, in Serapidis capite superpositum (illi enim plurimū vasa hæc

hæc dedicabantur, quod divitiarum & omnium proventuum numen haberetur) necesse erit hæc A omnia colligere, ac (veluti vetustas fecit) in unum commiscere.

FRUGUM OPULENTIA. Cap. XX.

Bonorum largitor. Modii sive Calathi usus: Ab ipso canistro. Eclog. 2. Æne. lib. 1.

SIve igitur modius, sive calathus sive quid hujusmodi figuretur, frugum id opulentiam indicabit, quas ipse sive Serapis, sive Osiris, sive quocunq; nomine δοτὴρ ἐάων nuncupari placeat, humano generi, satu invento, & aratione commonstrata, comparasse dicitur: de quo multa alibi, & quo pacto Osiris quoq; in hujus inventi participatum admitteretur, disseruimus. Illud vero constat, cibarias opes & donaria in canistris offerre, & antiquorum fuisse morem, & nunc palam omnibus esse: quin etiam ubi liberalius, opipariusq; aliquid erogatum significare volumus: αὐτῷ κανῷ dicere consuevimus. Hinc apud Maronem ferunt nymphæ calathis pallentes violas, & alia dona. Alibi Cererem canistris expediunt ministri. Osirim quoque, neq; non Cererem, eodem insignitos gestamine Diodorus attestatur, & antiqua pleraq; signa ostendere. Neq; vero hic repetenda sunt ea, quæ plurima docuimus eo commentario, quo de Capitis, atque adeo Tricipitii significationibus agitur, B utrum scilicet Serapis pro Sole, an pro Jove, an pro mundi totius machina, ut Nicocreonti Cyprio Regi ipso est oraculo proditum, accipiendus sit, quoniam eo loco hæc omnia sunt explicata.

AQUA. Cap. XXI.

Vrna cur Osiridi dedicata.

SEd enim urnam potius Osiridi dedicatam videas, idque ea de causa factum, quod eum non vini tantum, verum totius humoris dominum intelligebant, eumq; Oceanum, perinde ac Isidem Thetin. Præferri enim urnam in sacrificiis, qua Deum colerent, mos erat. Hydriam enim quandam ingentem summo cultu, & attonita pene veneratione prosequebantur, quam obtectam, & casta religione susceptam, in sacram ædem solenni pompa gestabant, quo cum pervenissent, terræ procumbentes manibus ad cœlum sublatis iis gratiam agebant, qui primi divinæ benignitatis munera mortalium usui communicassent: utpote qui ex humore oriri omnia persuasum haberent.

A Thalete, ut D. Laer. in ejus vita.

CANOPUS. Cap. XXII.

Canopi figura unde.

ALii, qui philosophiam eam eludebant, quorum è numero Ruffinus est, Canopum quendam C apud Ægyptios in hydriæ speciem figurari solitum ajebant, quod invento callido, cum in certamen contra Persas deventum esset, victorem ignem evicerit. Persæ enim, ut alibi sæpe ostendimus, ignem numinibus omnibus anteponunt. Is itaq; minutioribus quibusdam foraminib. hydriam, quam contra ignem in periculum adducturus erat, à fundo perterebraverat, ceraq; diligenter obturaverat, qua super ignem solenni certamine posita, vi caloris soluta ignis extinctus expiravit. Quoniam vero de urnis locupletius alibi dictum, reliqua nunc vasa persequemur.

NON CESSANDUM IGNAVITER. Cap. XXIII.

Ænigma Pythagoræ.

SEd id quoq; nescio quid Ægyptiacum sapit, quod Pythagoras super modio sedere nos vetat: quippe rationis portionē eam, qua anima ipsa metitur, explorat, atq; examinat omnia, non esse otiosa desidia remittendam, habendamve negligenter: verum omni exercitatione modoq; & regula dirigendam, assidueq; per cogitationis spatia agitandam. Cæterū D. Hieronymus hoc subindicare D dicit, non debere nos de victu solicitos esse in diē crastinum, prout etiam Dominicis præceptis admonemur: quanquam Cyrillus priorē sequitur sententiam. Plutarchus in Symposiacis symbolum ita exponit, ut ex præsenti mensa semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei hodierno meminerimus. Re siquidē parata non erit ulterius consultandum, ut nudipes ille Phrator hospitem elusit, cum satur recederet, & ex reliquiis capum integrum coctum in manicam conjecisset: interrogante hospite, quid eo facturus esset, in crastinum se asportare, dixit: cui cum subjecisset hospes, *Atqui lex nobis descripta est, ne de crastino cogitemus*: suscepit ille Phrator, *Pareo igitur legi, qui hoc mihi prandio destinato, nihil quicquā ero super crastino solicitus.* Sed ut in re seria facessāt joci, Plutarchus ad eorū morē, quibus mensas inanes tollere magna erat religio, symbolū videtur accomodare. Nam Chœnicem

Faceta historia.

pro

A pro diurno victu capi, quam Latini Sportulam appellarunt, tum ex eo manifestum est, quod apud Herodotum legitur, Regibus Spartæ ad cœnam non euntibus, binas farinæ chœnices mitti solitas, tum quod Alexarchus chœnica vocat ἡμεροτρόφιδα. Significaret igitur symbolum, non debere nos in sportulis vitæ nostræ totius ita spem collocare ut sede in eis statuta, totum vitæ tempus ignaviter desideamus: sed aliquam ineamus rationem, consiliumque capiamus, ut nobis aliquando vivere possimus, opesque nostræ tandem in nobis ipsis, non in alieno arbitrio sitæ sint. In Divinis literis Modus hieroglyphicum est dogmatis atq; doctrinæ, quam Judæi profitebantur, veritatis lumen sub eo recondentes: quam sententiam explicat Hilarius super Matthæo: ideoque proferendam esse lucernam Jesus admonet Apostolos, & quæ apud eum copiose.

Diarios cibos.

DIALECTICA. Cap. XXIV.

ZEno multipliciter solitus Dialecticorum argutias eludere, sed eo præcipuè dicto, quod eam justis quidem mensuris æquiparavit, quibus tamen non frumentum, sed paleas, fimumq; quis dimetiretur. Ita hieroglyphicum Zeno faciebat, Dialecticam ostensurus paleas modio dimensas.

D. Laert. in ejus vita.

B

ANIMUS. Cap. XXV.

VAs obturatum plerumque animi significatum habere perhibetur. Unde Lacenæ mulieres Ollas in Regum suorum justis pulsitabant per urbem discurrentes, ut ita civitatem orbam Rege, animo carere significarent, quemadmodum ollæ illæ inanes erant. In Divinis vero literis, ubi Psalm 72. legitur: *Pene effusi sunt gressus mei*, de rupti aut inversi vasis similitudine sumptum ajunt interpretes: uti enim liquor è vase in terram effusus perditur & evanescit, ita cogitationes suas & animi sententias dicit pene effusas, in vanas scilicet & inanes rerum fabulas evagatas: quod forte de nobis nugas has scribentibus dici possit. In quo tamen illud me consolatur, quod multa omnino in his nugis disciplinę veteris arcanæ, quæ hactenus sepulta jacuere, nè ine ante me lapidem hunc movente, industria nunc primum mea cœpere in lucem proferri, & tibi similibus, quod satis est mihi, & aliis, oblectamentum aliquod afferre. In Chaldæorum quoq; scriptis animus appellatione Vasis accipitur: ut illud, *Vas tuum*

Vasis hieroglyphica.

Pierii deprecatio hieroglyphicorũ.

C *inhabitant bestiæ terræ*: ita videlicet & libido, cupiditatesque aliæ quos affectus communes cum belluis habemus, & quod infelicius est, tantæ interdum apud nos autoritatis, ut ad brutalem sæpe nos vitam impellant. Hoc illud est, quod Plato ait libr. de Repub. alere nos domi diversa brutorum genera, quæ Deus ad hominem, ut in Divinis literis habetur, accersivit adjumento futura, ea tamen omnia interturbant, omnia subruunt, cum fręni impatientia nullo possunt regimine, nulla castigatione coerceri: id quod tunc accidit, cum nostri vigoris, nostræ immemores ingenuitatis, iis sponte nosmet dedimus in servitutem. Concitatus enim animus, nisi parere cogatur, imperium sibi arripit, & dominationem exercet. Vas animæ vocat Paulus carnem nostram, quam etiam honorifice tractandam monet. Nõnunquam tamen eandem exteriorem vocat hominem. Vas vero capacitatis nomine dicta est, qua ipsam capit animam & continet. Homo vero de communione naturæ, ut Tertullianus diceret, quæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. Apud Hieronymum septimis supra tricesima Hebræorum castra, invenias nos mortales hieroglyphice pro fictilibus vasis intelligi, in quibus preciosissimum thesaurum reconditum habeamus, quæ cum ita fragilia sint, ut vel minutissime

Genes. c. 1.

Sic σῶμα, Plato σῆμα corpus tanquam sepulchrum.

D me confringi possint, omni studio, cura atq; diligentia cavendum, ut cor nostrum recte muniamus, sepimentisque validioribus circundemus, ut ad ictus quoslibet firmum integrumque servetur. Olla, ait Eucherius, cum sit condimentorum, quæ ad humanum victum pertinent, receptaculum, in Divinis literis pro sobole vel progenie solet accipi: nam veluti ex olla desumitur, quod ad victum facit, cujus beneficio humana vita sustinetur, ita de humano vasculo genitura depromitur, quæ in multas hominum ętates propagatur. Ideo Psalmo 60. legas. *Moab olla spei meæ*: hoc est, Ruth, quà Moabitis fuit progenies, illa est, quam spe concepi: nam Christi generatio, quantum ad humanitatem, per Ruth ipsam in posteros propagata est. Eodem spectat Apostoli dictum: *In domo magna nõ sũt tantum vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia, alia quidẽ in honorẽ, alia porro in contumeliã.* Et inhonoratus est Jechonias, quasi vas cujus nulla esset utilitas: quoniam cum in domo Dei ex numero esset familiarum, se turpitudinibus sceleribusq; summisit, ideoque ea super homine scripta sunt, *Nunquid vas fictile,*

Olla hieroglyphicum in divinis.

2. Thim. 2

Rom. 9. Sustinuit vasa iræ. *In lib. Opera & dies.*

ctile, curtumq; vel attritum vir iste Iechonias? At bone Deus, quid aliud clamat Oedipus apud Sophoclem? *Ita me tuopibus bellum educastis vas repletum sordibus?* Alibi adapertis thesauris vasa indignationis à Deo prolata comperias, hoc est, rejectos animos, in quibus & ira, & pravi affectus reliqui concluderentur: de quibus plura apud Theologos. Hesiodi quoq; interpretes dolium vas allegorice pro vitæ animiq; nostri sustentaculo accipitur, eo Agriculturæ loco:

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι.

De summo satiere cado, & cum cœpit ad imum
Deficere, at medio memor esto parcius uti.

ubi dictum ajunt de pueritia, virilitate, & senectute, quippe pueros & senes jucundiorem vitam agere debere, genioq; liberius indulgere: viros vero, ætatem firmiorem, parce omnia sibi permittere, modumq; voluptatibus omnibus adhibere, vitamq; undecumq; laboriosam adamare. Utrum vero Hesiodum hoc sensisse dicamus, an quod Alexander Aphrodiseus interpretatur, de vini parte meliori, viderint alii: nam ad Alexandri sententiam accedit etiam proverbium vulgo dictatum, *Seram esse in fundo parsimoniam.* B

PERSUASIBILITAS. Cap. XXVII.

Doliola Plutarchi.

APud Platonem in Gorgia, legas Socratem ex Italia cujusdam viri elegantis commento, eam animæ partem in qua vigescunt cupiditates, propter persuasionem crudelitatemq; lubricam Dolium appellatum, quod Græci nominis vox πίθος, non à πίω, sed πείθομαι deduci videatur. At quæsierit fortasse aliquis, quid sibi voluerint dolia duo, quæ olim in sacello quodam Romæ ad cloacam maximam, via quæ ad Carinas ducit, habebantur: quo quidem in loco spuere nefas erat: quod porro sacellum Doliola Plutarchus vocatum ait. Nempe nihil aliud, ut nonnulli tradunt, nisi duo fuisse dolia, alterum in quo Numæ sacra quædam olim reposita fuerint, alterum inane, sed in quo Gallorum Senonum irruptione sacra quædam à Vestalibus virginibus abscondita servataque fuerint, cum ipsæ metu perculsæ, deserta Urbe fuga sibi consuluissent. Ibidem ajunt simulacra duo fuisse militari habitu, quæ sedebant, & peila manibus tenebant, quibus titulis suberat, DI PENATES. Significabat vero sessus, firmatam Imperii sedem: peila, hostes summotos, procul arma reliqua, Romani populi virtutem, & munimentum, ut apertius alibi singula pertractavimus. C

LIBIDINES. Cap. XXVII.

Dolium perforatũ. Sic Plaut. in Pseudolo dolium pertusum vocat obliviosum.

Danaides.

SEd ut ad Platonem redeamus, eam animi partem, quæ libidinibus agitaretur, Italus vir ille pro sapiente citatus à Socrate perforatum dolium existimabat, cujusmodi essent dementes profani, & judicio damnati viri inexplebili incontinentia præditi, qui propter infidam animi compagem, oblivionemq; fluxam eorum, quæ honesta justaq; percepisset, nihil quicquam infusum continere possent. Ideoq; Lucretius hunc secutus ait, lib. 3.

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
Atq; explere bonis rebus, satiareq; nunquam,
Cum redeunt, fœtusq; ferunt, variosq; lepores,
Nec tamen explemur vitai fructibus unquam,
Hoc, ut opinor, id est, ævo florente puellas
Quod memorant laticem pertusve congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione potestur. D

HUMANI AFFECTUS. Cap. XXVIII.

Philosophorum super modio sententia. *Epistola 2. Lib. 1.*

PHilosophi, qui sacras literas ad morum tantum rationem trahunt, cum in arcam Noe omnes ferarum species introductas legerent, arbitrati sunt intelligi debere ex hujusmodi historia, in humanum corpus ferinos omnes affectus, cupiditates, & appetentias introductas. Sunt vero ex iis, quæ difficulter exarmari cicurarive, aut mansuescere possint. Quare clamat Horat. *Regendum animum, qui nisi paret, imperat:* hunc frænis igitur, hunc catenis compescendum. Rerũ itaq; opifex terram affluentibus aquis expurgaturus, hoc est, ut Philo ait, animum ab iniquitatibus expurgaturus, Noam in arcam,

A arcam, animi quippe vas, septem ex puris jumentis deferre jubet, visum scilicet, auditum, olfactum gustatum, tactum, sermonem ac concupiscentiam quos defæcatos habere decet sapientem, cum mala innumera ab exlegibus & rationis expertibus animæ portionibus erumpant: à quibus maximum assiduumq; bellum insurgit, eo præcipue tempore, quo mortale genus otio desidiaq; torpescit. Quare Persius, udum & molle lutum ne obdurescat, & ad opus fiat inhabile, properandum, & acri fingendum sine fine rota monet.

INANIS ANIMUS. CAP. XXIX.

IDem animum fideliæ comparat, percussamq; sonare vitium ait, maligneq; respondere, quæ viridi informata limo non satis excocta sit. Et futile illud & apertile vas animum prorsus inanem ostendere profitetur, cum dicit, *Effluis amens, contemnere*. Apud nostros etiam vas corpus est: Paulus enim corpus Tabernaculum vocat: nam dubio procul corpus animæ receptaculum est.

SERMO. CAP. XXX.

QUod vero monuit Pythagoras, σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, Plutarchus sermonem urbanum, qui cibus est animi, in improbi hominis animum non immittendum esse interpretatur. Epictetus quoq; cum sermonem Ægyptiorum more pro liquore, aut rore pluvio, vel unda profluente accipiat, in minime syncerum vas, ne acescat computrescatve, infundendum vetat. Ad quod nimirum respexit Horatius, cum dixit:

Cibum in matellam ne immittas.

B

Syncerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit. *Epist. 1. li. 1.*

OBLITERANDA MALI MEMORIA CAP. XXXI.

ILlud etiam ad animi significatum facit, quod ubi ollam à cinere sustuleris, Vestigium turbandum Pythagoras censet: hoc est, simulatq; deferbuerit atq; resederit animi tumor, mali præteriti memoriam obliterandam, & iracundiæ vestigium omne penitus tollendum, ut Plutarchus in Symposiacis interpretatur. Eoq; divinum præceptum facit, *Sol non occidat super iram vestram.* *Ephes. 4.*

FERENDA MAJORUM DIFFICULTAS. CAP. XXXII.

QUam vero ollam nuptæ novæ postridie nuptias à matre sponsi petere jubebantur, quam illa & jurgiis & convitiis asperius intortis abnegaret, institutum ferunt apud Leptitanos Libyæ populos, ut sponsa vel ab ipso primordio locius difficultatem patienter ferre consuesceret.

C

SERUITIA. CAP. XXXIII.

AMinisterio autem vasa servitutis indicia sunt: unde apud Plautum legas de insolentissimo adolescente, qui omnes pro solutis scopis habebat: *Nisi mihi matulam dederitis, vos habebo pro matula.* Inter enim vasa vilissimi usus lotiaria sunt. Et tale aliquid apud Lucianum olfacies, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, ubi potentiorum fastum tangit εἰς ἀμίδα mingentium. Id utcumque, in Divinis quoque literis vasa pro servitiis ponuntur, propterea, quod non nisi in ministerium aliquod comparantur. Hinc nonnulli quem Psalmi 60 locum ex Eucherio citavimus, *Moab lebes spei meæ*, simplicius intelligentes exponunt, *Moabitæ ad servitium meum sistendi sunt.* Iam illud de Paulo vulgatissimum est, quem pro vase, verum eo pretioso, Dominus noster Jesus Christus se professus est elegisse. Ita plurimum calathus hieroglyphicum est servitutis, sive corbes, sive cophinus appelletur. Unde illud de Josippo ex Psalm. 80. citat Eucherius: *Manus ejus ad cophinum servierunt.* Nam & geruli dicuntur viri gestandis oneribus conductitii & Venetiis passim foro plurimum cetario, olitorio & boario qui operam hanc præstant, Cistę autem nuncupatione accersuntur. Et quoniam cibum alibi referri ad animi pastum ostendimus panemq; esse doctrinæ symbolum, duodecim illæ fragmentorum corbes, quæ de profusa Christi liberalitate superfuere, duodecim Apostolorum doctrinam, ut idem Eucherius sentit, indicasse videntur, quæ ne perirent accuratissime procuratum.

Vasa servitutu indicia.

Act. c. 9. *Psal. 80.* *Cestarolli.*

D

AMICITIÆ CONFIRMATIO. CAP. XXXIV.

POcula vero vicissim porrecta, invitationesque ad compotandum, amicitiæ confirmationem esse, tam nostri temporis mos est, quam antiquorum omnium institutum. Hinc apud Maronem

Poculum porrectum amicitiæ symbolum.

Idem Athenaus in princip. l. 5. Iuppiter nimirum Xenius, i hospitalis.

Dido cum Hospitali Iovi libasset, mox Bitiæ dedit, inde alii proceres ad poculum invitati. Sed nihil pigeat temporariæ hilaritatis ergo Virgilianum super hoc carmen repetisse, Æn. lib. I.

Hic Regina gravem gemmis auroque poposcit,
Implevitq; mero pateram, quam Belus & omnes
A Belo soliti: tum facta silentia tectis,
Iuppiter (hospitibus nam te dare jura loquuntur)
Hunc latum Tyriisq; diem Trojaque profectis
Esse velis, nostrosq; hujus meminisse minores.
Adsis lætitiæ Bacchus dator, & bona Juno,
Et vos ô cœtum Tyrii celebrate faventes.
Dixit, & in mēsa laticū libavit honorem,
Primaq; libato summo tenus attigit ore,
Tū Bitiæ dedit increpitās, ille impiger hausit
Spumantē pateram, & pleno se proluit auro.
Post alii proceres.

Tantali phialā.

In hujusmodi significatum trahunt Tantali phialam ex qua Brachmanæ Philosophi prius bibere soliti essent, quam somno indulgerent, humore per se numquam deficiente. Philostratus enim amicitiæ confirmandæ causa ejusmodi compotationem apud eos institutam autumat. Moris hujus meminit D. Hieronymus in veteris Instrumenti liminari pagina, sed pro phiala fontem ponit, eodem omnino significato, quo super quidam Grammaticorum proceres diutissime concertarunt. Mihi vero videtur fontem dixisse Hieronymus, ad vim illam uberem & inexhaustam ostendendam, cum liquor ille, veluti ex perenni fonte, manare quotidie videretur, De mystico autem liquoris ejus significato in Roris pluvii commentario est abunde disputatum.

CONCORDIA. Cap. XXXV.

Orbiana, Iulia Paula, & Sabina Aug. numi.

AD amicitiæ confirmandæ significatum signa etiam veterum numorum accedunt, in quibus frequentissime pateram exporrigi videas: ut in Orbianæ numis, quorum inscriptio est, CONCORDIA AUGUSTORUM. Sed & ipsa Dea sella, patera per dexteram porrecta, læva duo copiæ cornua tenet. Hæc eadem sunt in numo Juliæ Paulæ August. cum inscriptione, CONCORDIA. Sed in Sabinæ Augustæ numis, sigillum id quod sella sedet, læva innititur lanceæ, dextera pateram porrigit; inscriptio, CONCORDIA AUG.

CLEMENTIA. Cap. XXXVI.

HÆc eadem habentur in numo Antonini Augusti Pii, cujus inscriptio est, CLEMENTIA AUG.

LIBERALITAS. Cap. XXXVII.

SUnt qui patinam expansam inter hæc Ægyptiorum commenta liberalitatis indicium esse dicant, quod ego nusquam apud veteres, quod meminerim, observavi: feliciter tamen excogitatum non negarim, habereque cum calatho similitudinem: de quo multa superius, ubi de modio disseruimus.

UBERTAS. Cap. XXXVIII.

Sculptura Romæ pulcherrima.

ALii pelvim & guttum eodem pene significato, vel etiam ubertatis significatione describunt: quæque defunctorum cippis signa hujusmodi hinc inde passim apposita conspiciuntur: nimirum indicant justa rite atque liberaliter persoluta, neque esse ut manes quidpiam aliud à pietate nostra desiderent. Speciem vero hanc antiquam esse ex plerisq; veterum monumentis asserimus, sed ex ea præcipue sculptura, quæ mihi omnium in hoc genere pulcherrima visa est Romæ in Æsculapii pronao, ubi sepulcrum est, à fronte cujus prima patinam & guttum, & corymbos omnibus fructuum generibus, cum pediculis & foliis suis artificiosissime laboratis suspensos videas, à capite vero speciosissimum candelabrum duabus lauris hinc inde adsitis, cum baccis & foliis suis subtili adeo arte factis, ut ad obtutum tremere & crepitum ciere videantur. In Divinis vero literis multa super calice proponuntur, quæ si omnia complecti velim, nullus umquam erit operi finis: quare paucissimis contentus, satis habebo locum aliis intento digito commonstrasse, Argumentum enim hoc totum pertinet ad Theologos.

SUPPLI-

SUPPLICIUM CAPITALE.
Cap. XXXIX.

A FREQUENTISSIMUM est in Divinis literis poculum aut calicem pro capitali supplicio ponere, quod inter sanctiones suas Athenienses præcipuè susceperunt. Iudicii enim capitalibus vel cicutæ succum, vel venenum aliud sontibus propinabant, ut ex Socrate & aliis manifestum est. Et Psalm. 10. calix pro mortis cruciatu ponitur. Et in Evangelii eodem significato: *Calicem quem ego bibo vosne potestis bibere?* Et: *Pater si fieri potest, summoveatur à me calix iste.* Apertissimè quoq; eo versu Psalm. 74. *Quoniam calix in manu Domini vini meri mixtione plenus:* ubi de pœnarum dispensatione sermo est, ut Græci Theologi disputant: Dominus enim uno calice merum propinat, hoc est, amaritudinem suppliciorum. Amariora enim vino tum Catullo, tum aliis dicuntur, quæ meraciora sunt. Altero mistum, hoc est, aquam misericordiæ ad pœnarum temperamentum, quod subsequentia statim verba declarant: *Et effudit ex hoc in hoc*, quamvis qui literam Hebraicam sequi se profitentur, longe aliter rem exposuerint. Illud enim, *Calicem salutaris accipiam*, Euthymius ita interpretatur, ut dicat,

Psal. 10. 15. 74. &c. & Apoc. ca. 15.

Domino al loquente filios Zebedæi.

Luc. ca. 22.

Psalm. 115.

B *Quoniam tot & tam magna sunt beneficia quæ Dominus in me contulit, ut nullo possim modo parem illi gratiam referre, ita me comparabo, ut si usu veniat, animam propter amorem ejus sim audacter effusurus, quippe quovis martyrii cruciatu emoriturus.* Hinc nulla tormentorum atrocitate territus clamat heros Rotatus meus, quem tu libenter adeo legebas:

> *Ne me effuse cruor, neu me terrete minaces*
> *Mucrones, radiique.* Mox,
> *Dum carnis grando, dum sanguinis imber inundat,*

Ita precabatur:

> *---Cape prima cruoris*
> *Libamenta pater, vivo hoc me flumine ab omni*
> *Labe, & ab incestu mortali perlue, ut inde*
> *Hostia pura tuas feriar mactandus ad aras.*

C Non igitur temere prius in tyrannum dixerat:

> *Ut libet hos artus lacera, suspende, trucida,*
> *Et meus est hac passus amor.* & hujusmodi alia.

Quamquam salutaris calicem & Chrysostomus, & pleriq; alii aliter acceperunt, quod brevitatis caussa prætereo.

SAPIENTIA. Cap. XL.

QUEM vero tripodem aureum Græci Apollini dedicarunt, ejusq; capiti gestandum superimposuere, sapientiæ hieroglyphicum esse nemo dubitarit, qui norit historiam super eo traditam: extractum quippe tripodem aureum è mari, sapientissimo adjudicatum Apollinis ipsius oraculo: cumq; mortales ad Socratem munus id detulissent, quod ei deberi publico omnium judicio decretum esset, remisit is tripodem, & Apollini deberi, non cuipiam alteri, respondit.

Tripos aureus Apollinis.

D

DE CORNU COPIÆ Cap. XLI.

RELiqua sunt in Onyce tuo Cornua copiæ duo, de quorum significationibus disputare superfluum videtur, propterea quod nihil his vel universo vulgo notius: quia tamen antiquorum nummum commemoratio, quæ plurimum ad hoc negotium facit, non injucunda futura est, hanc quoq; partem nihil gravi tractare aggrediemur.

LIBERALISSIMA BENIGNITAS. Cap. XLII.

ILlud sane & antiquum, & maximè celebratum est, in liberalissimæ benignitatis & largitionis effusissimæ signum Cornu copiæ figurari, quod tum in fluviorum, præsertim navigabilium, tum in aliorum numinum manibus, ubi larga significanda sit opulentia, spectatur. Multa vero passim in numisma-

Propter Acheloi fluminis cornu ab Hercule correptum.

numismatis ejusmodi cornua videas, nunc liberalitatis, nunc felicitatis, nunc concordiæ, nunc pacis, nunc annonæ, nunc hilaritatis, nunc hujus vel illius indicia commoditatis & boni, ut quicquid deniq; lætum aut oportunum humano generi sit, inde nobis afferri videatur. In numo enim Antonini Aug. Germ. simulacrum est læva cornu copiæ tenens, dextera vero ventilabrum cereale, cujus inscriptio est, LIBERALITAS AUG. Eadem insignia cum eadem inscriptione habentur etiam in Hadriani numis aliquot. Quem vero L. Septimius Geta Cæsar cusit, sigillum habet cum caduceo in dextera, in læva vero Cornu copiæ, cum inscriptione, FELICITAS TEMPORUM. Duo vero cornua semicirculum facientia vasculis sursum versus erectis, juxta vero mucronem invicem colligata, habentur in Antonini Pii numis: inscriptio, FELICITAS. In alio ejusdem Antonini simulacrũ est læva Cornu copiæ gestans, dextero vero intenta face arma à pedibus strata incendit ac perdit cum inscriptione, PAX ÆTERNA AUG. Sed enim & clarissimæ fœminæ non dissimili fere argumento numismata meruere, veluti Iulia Paula, cujus numum in patera citavimus, cum inscriptione, CONCORDIÆ. Et Marcia Otacilla Severa Aug. in numo pateram, & copiæ cornua duo præfert, cum inscriptione, CONCORDIA AUG. Eadem inscriptione in Orbianæ Aug. numo, de quo paulo ante. Sunt vero cornua hæc non adversa, ut quæ in superiore Antonini numo pro felicitate posita sunt, sed invicem cohærentia.

Antonini Aug. L. Septimii, & Antonini Pii numismata.

HILARITAS. CAP. XLIII.

Faustinæ numus.

CONcordiam non immerito sequitur hilaritas, quare venit in mentem mihi numus Faustinæ, in quo sigillum est quod læva Cornu copiæ, dextera thyrsum à solo ad caput usque frondibus & corollis ornatum tenet: unde sumpta inscriptionis occasio, quæ hujusmodi est, HILARITAS. In alio quodam surculum palmæ videas à solo supra caput assurgentem, quem medium dextera Dea ipsa comprehendit, læva Cornu copiæ gestat: inscriptio est, HILARITAS. Non temere vero ubi pax æterna, ibi concordia: ubi concordia, ibidem hilaritas: ex his autem oritur felicitas, quam in Vespasiani numo caduceo insignem, & Cornu copiæ ornatam videas: cum inscriptione, FELICITAS PUBLICA. Caduceusq; idem, atq; idem cornu copiæ in Trajani numo est, cum inscriptione, FELICITAS AUG. Horatius quoque hilaritatem & felicitatem hujusmodi eo tempore universæ Italiæ scribit obtigisse, quo tempore rebus ab Agrippa contra Cantabros, à Claudio Nerone contra Armenios optimè gestis, eo loco erat res Romana, ut ex voto omnia succederent ideoque, ut ille ad Iccium ait:

Epistola 12

---*Aurea fruges Italiæ pleno diffudit copia cornu.*

Epist. lib. 1. epist. 12.

FORTUNA AMATORIA. CAP. XLIV.

Fortunæ simulacrum

ERat olim Ægyræ (ea Achaiæ civitas est) Fortunæ idolum cum cornu copię, juxta quam Amor alatus assidebat, indicio ut Pausanias arbitratur, ea quoque quæ ad amorem pertinent, fortuna magis quam pulchritudine secundari. Quod vero divitias fortunas appellant, neq; incongruè, neq; novo invento factum. Pausanias enim Bubalum ait omnium primum Fortunæ simulacrum Smyrnęis effinxisse, in cujus capite polum statuerit, in altera ex manibus τὸ τῆς Ἀμαλθείας καλούμενον κέρας: quæ nunc vulgó divitiarum cornua nuncupamus. De polo Pindarus, qui τύχην φερέπολιν appellavit. Huc facere videntur καταχύσματα illa, de quibus meminit Aristophanes, Pluto, quæ servorum novitiorum cum primum domum ingrederentur, capitibus ante focum profundebantur, dactyli quippe palmarum, numuli, legumina, caricæ, nuces, & hujusmodi bellaria cum servis omnib. impune diripienda, quę quidem in annuæ ubertatis omen fieri consueverant, vel ut ipsi frugi esse meminissent. Institutum mox idem ex Theopompo didicimus fuisse boni auspicii causa, in sponsi caput.

Fortunam polum ferentem. Bellaria quib. profundabantur sponsi, & sponsa & servi novitii primum domum ingressi.

POCULA. CAP. XLV.

Cornua pro poculis olim.

PRæbuerunt autem olim cornua poculorum usum cum nondum vasa excogitata essent, ut apud Nicandri interpretes legimus: indeq; κεράσαι, quod miscere est, à cornu deductum. Sive quod potatores taurinum quiddam assequantur: quippe animos, ferocitatem, & pugnacitatem, neq; dicto neq; facto parcant, sed ut animalia quæ cornibus prędita sunt, ad feriendum sese paratiores ostendãt. Vnde

A Unde Horatius dixit, ebrietatem ad prælia vel inermem trudere: eaque de causa Bacchum taurinis cornibus insignitum ajunt. Atq; hoc illud est quod convivas coronari mos fuit. Nam coronam à cornu fluxisse in Commentario suo, & quæ plurima ad hanc rem faciunt, ostendimus. Apud Xenophontem tamen de Græcorum reditu plerisq; locis invenias, eos non nisi corneis poculis acceptos, quod apud Gentes innumeras cornua vasculorum usum subministrarent: quare Nicandri dictum ad historiam potius, quam ad Philosophiam referendum.

Epistola ad Torquatū.

CLEMENS ANIMUS. Cap. XLVI.

Videre vero est Cornua illa copiæ nuncupata, & vasa reliqua, variorum modo fructuum, modo arborum, modo herbarum plena. Quale igitur significatum habet id quod ex vase pullulat, tale aliquid insidere animo intelligendum: quippe si fructiferę oleæ ramusculos inspicias, clementem animum interpreteris: si Palmam, invictum & victoriæ compotem: si Laurum, ab humilibus negotiis, caducisq; rebus alienum, cœlestiaq; & permansura semper attentantem.

ARTES DISCIPLINÆQUE INANES, Cap. XLVII.

B Pari modo vasa sterilibus arboribus, & inutilibus fructibus oppleta, hieroglyphicè inanes artes, vanasq; disciplinas ostendunt. Per steriles enim & inutiles fructus in Divinis literis artes illæ intelliguntur, interprete Philone, quæ contra veritatem justitiamq; comparantur. In quibus medicinam in primis enumerat, ubi non ad sanitatem, sed ad lucrum comparata sit. Cui mox oratoriam adjungit, advocatoriam scilicet illam & mercenariam, non ad justitiam, sed ad decipiendos fallacibus suasiunculis auditores intentam. Iis dialecticam illam comitem adhibet, quæ nihil ad mores, hoc est, ad veros animi fructus facit: utpote quæ nugarum tantum argutiis & subtilitatibus gallinaceum lac ex illo suo copiæ cornu propinare se polliceatur, cum tamen sit rerum omnium inanis, ollasque tantum, ut Plutarchus de iisdem ipsis ait, ostentet. Invehitur & Origenes in hosipsos, ubi eos piscibus squāa pinnisq; carentibus similes esse dicit, hæsitareq; semper in luto, nec ad aquarum superficiem, aërisq; participatum umquam attolli esseq; hoc genus illud piscium profanum, quod à sacris omnino pellitur.

Steriles fructus in Divinu.

In libello de Auscultando.

C VERA FOECUNDITAS. Cap. XLVIII.

Cornu vero copiæ verum illud est, quod ab animo, qui veram profiteatur agriculturam, impletur. Ea vero est quæ ab agro suo insipientiæ, intemperantiæ, iniquitatis ac fortitudinis arbores exciderit, & à radice penitus extirparit: voluptatis insuper, cupiditatis, iræ, furoris, & venenorum aliorum plantas ad cœlum usque porrectas ita eradicarit, ut neque vestigium earum ullum relinquatur, ac quicquam aliud, quod occulta tacitaque propagine prorepens aliquando subpullulare contendat. Cujusmodi vero sint arbores quæ pravos indicent affectus, ostendit Horatius, cum de spinis pluribus exemptam unam, nihil aut parum juvare differit. Atq; alibi,

Vera agricultura quæ.

> *Certemus* (inquit) *spinas animone ego fortius an tu*
> *Evellas agro, & melior sit Horatius, an res.*

Epist. li. II. epist. 14.

His inquam evulsis, earum mox loco subpullulent panganturve plantæ, quarum fructibus repletum cornu offeramus Deo, ut illud: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni*, quem Deus numinis sui rore D fœcundarit, & ad optimam frugem jusserit pervenire de nobis dici mereamur.

Gen. 27.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM LIB. LVII.

DE IIS QUÆ PER PAPYRUM, FABAM, CICEREM, ARUNDINEM, SINAPIM significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

AD MAXIME REVERENDUM PATREM LUDOVICUM BECCADELLUM, ARCHIEPISCOPUM Ragusinum.

A

B

CUm ea plurimum de causa, honoratissime Pater, Venetiis, omni Bellunensium hortorum meorum amœnitate posthabita, substiterim, quod & tua, & aliquot aliorum præstantium amicorum jucundissima consuetudine frui posse mihi pollicebar, accidit (ut quod ætas jam plusquam septuagenaria sponte afferre solet) modo pedum, modo stomachi imbecillitate laborare cœperim: unde coactus sum me domi, tamquam intra caveam continere, non ita tamen ut non omnis mea cogitatio ad vos tenderet, & qua ratione congressu vestro frui possem, assiduè cogitarem. Habebam autem ante oculos labores meos in Ægyptiacæ disciplinæ, non injucundam forsitan interpretationem, quam inter amicos impertiebar, meæ erga illos observantiæ futurum internuncium. Cum dies aliquot, quodnam ex his Commentariis (id enim operi nomen) Baccadello tam præstanti viro mitterem, examinassem, visum deniq; est, Papyrum illi, Fabam, Cicerem, Arundinem, & Sinapim dedicare, quod ad ejus frugalissimos mores ex amussi facere viderentur. Memineram enim sermonum eorum, qui nobiscum Patavii olim cum infelicissimo illo adolescente, tam multum fleto, ad superos, Cosmo Gerio Phanensi jam Præsule habiti fuerant, cum juvenis ille non tam Græcarum Latinarumq; literarum eruditione dubio procul admirandus, quam sanctissimorum morum & pietatis in primis nostræ propugnator acerrimus, tam doctè, tam copiose disserere consuerat. Nam cum de frugalitate sermo è re nata inter nos incidisset, egoque Papyrum in exemplum ab Ægyptiis desumpsissem, per quam illi victus parsimoniam, frugalitatemq; significare soliti essent: Atqui, Cosmus inquit, quam multa ea quoq; sunt in hanc sententiam tum nostrorum, tum exterorum Ducum, Regum, & Imperatorum responsa, factaq; scite & sapienter, quæ victus queant petulantiam castigare: cujusmodi est nostri illius, qui militibus frustra vinum peti respondit, quibus à vicina Nili ripa liceret aquari. Quem secutus Pescennius Niger, Militibus vinum identidem efflagitantibus respondit: Nilum habetis, & vinum quæritis? *Idemque tumultuantibus his qui à Saracenis victi fuerant, & dicentibus:* Vinum non accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, *inquit*, illi qui nos vincunt, aquam tantum bibunt. *Cumque nos taciti eum libenter auscultaremus, ardore ille juvenili, honestissimaque ambitione concitatus, prosecutus est: Quid autem Alexander Macedo? cum illi Regina Carum* Ada, *obsonia quædam exquisitissima, magnaque impensa, nec minori arte & diligentia condita missitaret, quam sapienter eam illusit, quæ coquos etiam se missuram offerret, obsonia lautiora, & peritiores coquos habere se domi respondens, nocturnum quippe iter, quod prandium pararet: matutinam frugalitatem, quæ cœnam instrueret. Vnde Philosophi clarissimi dictum,* Nullum obsonium fame melius. *Apud Max. Tyrium legas Mithecum quemdam ganeæ magistrum Sparta ejectum, quod illi labore potius, quam per condimentorum lenocinia edendi desiderium quæritarent. Illud præcipua memoria dignum, quod Guefacto Ægyptiorum Regi Bacchoris filio accidisse memorant, qui licet & ipse inductis à Rege Meni deliciis & imbutus & educatus esset, & ferè enervatus, generosi tamen animi specimen præbuit, cum exercitū per Arabiæ solitudines ductaret: deficiente commeatu cibū despicatissimū quemq; mendicare humanæ*

C

D

Socratis, teste D. Laertio, & Cicerone lib. 2. de finibus.

A *mana necessitatis commoda locorum ubiq; satis opulenter suggeri perspexit, ac Regiis demum apparatibus luxu & opulentia posthabitis, nullo umquam exquisitiori condimento ex eo usus est, victu eo contentus qui pro locorum natura suppeteret, parcissimè pervixit, remq; sacris annalibus describendam Thebis in templo non incuriose demandavit: ut reliqui ad frugalem hanc rectè vivendi normam exemplo subinvitati, quietius degerent. Hujusmodi frugalitatis Cyrus Rex etiam fuisse traditur, qui, ut apud Ammianum legitur, rogatus ab hospite quidnam ad prandium sibi juberet apparari? Nihil, inquit, quam panem. Hic tamen tam parcus cibi à Platone reprehenditur Legum III. quod non & Cambysem filium in eadem parsimonia educandum curaverit: perinde ac Darium etiam appellat, qui se tantum defraudans, filium negligenter educari permiserit. De Artaxerxe, cognomento Mnemone, memorabile illud constat, cujus direpto in fuga quadam commeatu, cum aridis ficubus & hordeaceo pane vesci coactus esset; Dii boni, inquit, cujusmodi voluptatis hactenus expers fui? Hæc, inquam, ut tu quoq; meminisse potes, Cosmus noster ex antiquorum historiis referebat, cum ego circa Ægyptiaca tantum insisterem, & quam ipsi sententiam ex rerum suarum usu sequerentur, commemorarem. Declamaveram enim ut cibum illi per Papyri figuram significarent, aut priscis illis herbæ quoq; palustres, caules, & radices, quas gustu mites experti essent, victum large subministrarent, sed omnium maximè Papyrus.*

B

DE PAPYRO.

VICTUS. Cap. I.

MErito quidem pro victu Papyrus poni solita est, tam ob cibi copiam, quam etiam ob raram quandam ejus herbæ naturam. Licet enim fructus habeat infœcundos, radicem tamen eam fert, quæ præter quod ignis gratia vellitur, summam tamen frequentissimamque opem in re cibaria præstat. Omnes quidem incolæ, & crudam, & assam manducant, & elixa etiam utuntur, succo tantum devorato, cum alioqui manducamentum exputant. Frugalissimis enim viris, & tenui cibo contentis, satis ad alimoniam succus ille facere videbatur.

Papyri commendatio ob radicem, Ægyptii eam mandunt, succum tantum devorantes, & mansam expuunt. Dioscor. lib. I. c. 98.

C

PARVO CONTENTUS. Cap. II.

CUm itaq; tam larga Papyrus cibi commoda subministraret, inde factum ut quoties hominem parvo contentum innuere vellent, simplici quippe naturaliq; cibo utentem, quique in medio positorum, ut diceret Horatius, abstemius herbis viveret, illud dictitarint:

Βίβλου δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν.

hoc est, non esse ut graviorem plenioremq; aristam disquirat is, cui papyri fructus victui necessaria suppeditare potest. Neq; enim Helisæus in præbendis epulis vilis habitus, quamquam oleribus sylvestribus amicos exciperet. Invenio traditum à Chæremone Stoico, quem Martialis, ut factionis suæ maximè contrarium, eludit eo epigrammate:

Quod nimium laudas Chæremon Stoice mortem,
Vis animum mirer, suspiciamq; tuum.
Hanc tibi virtutem fracta facit urceus ansa,
Et tristis nullo qui tepet igne focus.

D & quæ sequuntur calumniosa omnia. Ægyptios olim omnibus negotiis curisq; rejectis, semper in templo perstitisse, rerumq; naturas, caussasq; & rationes siderum contemplari assidue solitos, mulieribus numquam se miscuisse, nunquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem vidisse, ex eo tempore quo cœpissent divino cultui famulari: carnibus item & vino semper abstinuisse, imo etiam hac raro vesci solitos, ne stomachum onerarent, quæ si quando comederent, tunsum pariter hyssopum sumebant, ut escam graviorem illius calore decoquerent: oleum tantum in oleribus noverant. Ecquid loquar, inquit Chæremon idem, de volatilibus, cum ovum quoque pro carnibus vitaverint, neq; non lac, quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore tantum mutato? Cubile eisdem ex foliis palmarum, quas βαΐας vocant, fuisse, assuetosq; bidui atque

Ægyptiorũ mos cultui divino initiatorum. Nimirum papyro.

Q. Curtius & Plutarc. in ejus vita.

etiam tridui inediam sustinere. Quare minimè mirum est in tanta victus parsimonia eorum corpora, quod plerique authores tradunt, vel nullis odoribus delibuta, spontè autam suaveolentem emisisse, odoratasq; transeuntium umbras miram inspirasse fragrantiam. Quamquam & Alexandri Macedonis corpus suapte vi aromaticum quid oboluisse Theophrastus asseverat: sed forsitan in Rege cura, quod in illis negligentia, præstabat. Quid vero Chæremon scripturis, si nostri generis eremitas per deserta Thebaidos, & montem Sinam inspexisset? Quid, si universa interdum collegia ad durissimam corporum macerationem spontanea etiam supplicia, flagra, labores addidisse cognovisset, nullumque neque nocte cruciatus alicujus vacuum tempus sibi permisisse? Sedenim multa Ægyptiis attribuuntur, quæ nostræ pietatis proceres præstitere, præclaraq; illa patientiæ documenta, dissimulatis nostrorum nominibus, in regionis tantum, quam incolebant, laudem transtulerunt. Neq; tamen Ægyptii solum, de quibus Chæremon Stoicus tam multa disseruit, herbis & arborum tantum fructibus victitarunt, verum & gentes reliquæ, ut Porphyrius attestatur, hoc cibi genere usæ sunt aliquamdiu primiq; sacrificantes, non animalia, sed herbas, floresque, deinde arbores sacrificarunt, atq; aromatum suffitu operati sunt, cujusmodi sunt thymiamata apud Orpheum. B

Metam. lib. 15.

Qui vero primi animalibus vesci cœperunt, penuria frugum id facere coacti perhibentur, quare luculenter simul ac eruditè Ovid.

At vetus illa ætas cui fecimus aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.

Ibidem.

Quantum vero illa delectant, quæ tam eleganter Pythagoras apud eundem disserit?

Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora, sunt fruges sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidaque in vitibus uva:
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma
Mollirive queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.

Varius variarum gentium cibus.

& quæ plurima in hanc sententiam modulatur. Quin & Græcos illos veteres, tamquam proximè C Deo genitos, optimos fuisse natura Dicæarchus Peripateticus asseverat, nullumq; animal occidisse. Vetus autem Atheniensium cibus, ficus: Arcadum, glans: Indorum, calami: Carmanorum, palmæ: Meotiorum Sauromatumque, milium: Persarum, cardamum ac Terebinthus, ut observavit Ælianus. At Eusebius homines ferino ita victu prius ali solitos, rerum imperitiæ videtur adscribere, ubi dicit: τοὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς γενηθέντας τῶν ἀνθρώπων φασὶν ἀτάκτῳ, καὶ θηριώδει βίῳ χρωμένους σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε βοτάνης τὴν προσηνεστάτην, καὶ τοὺς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν δένδρων καρπούς. *Homines quippe rerum principio genitos, ajunt parabili ferinoq; victu pasci solitos, sparsimq; in pascua prodiisse, deq; graminibus, quæ mitiora viderentur, cibum sibi comparasse, atq; etiam fructus qui sponte, nulla mortalium cura culti, nascerentur.* Sed enim utrumque senserit Eusebius, fuit tamen Theologorum veterum præceptum, animantium nullum sacrificandum, sed usque ad farinam & mel, terræque fructus atque flores. Novit enim Deus (ajebant illi) virum pietatis veræ cultorem, etiamsi minimum quodque folium altaribus intulisset, atq; ipsum, quantum quisque animo, non quantum manibus afferat, intueri. Quod vero ad carnes attinet, earum usum Porphyrius libro de Abstinentia, dicit D ad salubritatem minimè conferre, sed ei potius impedimento esse, eo argumento, quod per quæ recuperatur bona valetudo, per eadem conservatur; eam si quando amiserimus, per victum tenuissimum, & præsertim à carnibus alienum, recipimus: per eundem igitur salubritas in incolumitate perseverat sua. Sed ne tam multa quæ ille conscripsit in hanc sententiam compilem, & Chrysippi Medeam repetam, ad nostra regrediendo, quæ apud pios domi nascuntur apponam, qui quidem ipsius Dei summi providentia simplicem victum, & natura ipsa provenientem, reliquis cibis antelatum autumant, perinde debere nos idem approbare. Terra enim antequam Sol creatus esset, germinare jussa, cibum sobrietatis prius eduxit, quam reliquos deliciarum atq; luxuriæ,

τερέβινθος, Latinè Terebinthus.

Porphyrii sententia de carnium usu.

Perelegans simplicis victus disquisitio.

A xuriæ, quibus quamvis humana improbitas sit nunc usque adeo dedita, ut jam unusquisque supra etiam vires & censum, exquisitiores uberioresq; epulas disquirat, ille tamen cibus divino primum effusus munere, sine satu, sine semine productus, tam dulcis & gratus permansit, ut etiam repletis distentisque, voluptati atq; usui sit, & avidius appetatur, primis deniq; mensis appositus, secundis minimè fastidiatur, atq; ita simplex divinitatis opus humanam omnem exuperat industriam. Nostri vero temporis helluones institutum jejunii sacrosanctum ad pietatem nihil facere arbitrantur, totque jam voluminibus in sanctos mores invecti, nostram hanc vivendi temperantiam nihil antiquum sapere contendunt, mulierculatumq; superstitiones esse: cum tamen & illi ipsi veteres qui nondum veritatis lumine fuerant irradiati, jejunia tam multis cæremoniis indixerint. Præcipue verò Romani jejunia Cereri feruntur instituisse, M. Acilo Glabrione, P. Cornelio Scipione Coss. post victum Antiochum Siriæ regem. Reliquum esset sanctissima tot nostræ pietatis collegia recensere, quæ ut sanctius atq; castius Deo famulentur, perpetuo sibi carnium usu interdixere: sed quoniam hæc in omnium oculis versantur, satisq; omnibus innotuere, iis nunc præteritis, ad reliqua Papyri significata stylum direxisse præstiterit.

Helluones damnantur. Jejunii commendatio.

B

ANTIQUA PROGENIES. Cap. III.

CUm vero apud Ægyptios nihil eo cibo antiquius haberetur, factum est ut si progeniem antiquam describere vellent, papyraceum fascem pingerent: tametsi nobilitatis nullum inter ipsos discrimen habebatur, sed omnes pariter nobiles censebantur. Herbam vero illam magna veneratione susceptam in manus, quotiescumque diis supplicaturi essent prætendebant, quod è limo se quoque genitos profitebantur, atq; una cum ipso caule se identidem esse palustria propemodum animalia. Eoq; spectare videbatur præclarum Romanorum institutum, qui multis in rebus, tum in ea præcipuè prudentes, cum hominem re bene gesta summis honoribus decorare instituissent, triumphales illos currus in tunica Jovis decernebant, idq; sapientissimè caverant, ut ne supra modum insolescerent à tergo esset qui *Hominem memento te esse*, identidem succlamaret, ita Tertullianus. Sanè Plinius maximum esse dicit victoriæ signum, cum herba traditur, quia per eam se indicant esse de terra altrice, atq; humatione cedere, quamvis Servius eo carmine Virgiliano,

Romanorum in Triumphis institutum

C *Et vitta comptos voluit prætendere ramos.*

Aliter ex Varronis Ætiis dare herbam exponit. Sane Virgilius terream & ipse progeniem hominum agnovit, Lactantio ita versum ejus referente:

Æne. lib. 8.

Terrea progenies duris caput extulit arvis,

quod in vulgatis exemplaribus habetur *Ferrea*, id quod nihil ad ea primordia, quæ Maro tangit. Tollenda tamen ex Lactantii codice verba sunt illa *procreata ex lapidibus*, quæ itidem ex Servii commentario, importune sunt eo translata. Sed ut ad Papyrum revertamur, vel ob eam, quam retulimus causam, vel ob humilem naturalemq; ortum, ut Diodorus ait, vel quod magis humidis quam siccis cibis victus humani constet alimonia, parem sibi cum Papyro generationem existimabant.

Georg. lib. 1.

SACERDOTIUM. Cap. IV.

IPsos vero Sacerdotes suos hujus nobilitatis gratia papyraceis calceis insigniebant, neq; eos iis ex alia quapiam materia contextos ferre licebat: usq; adeo illa omnia evitabant, quæ vel minimam D impuritatis suspicionem afferre possent. Hinc etiam apud Romanos nostros, hujus puritatis ergò, Flaminicis mortuæ per se pecudis corio calceos aut soleas fieri nefas habebatur, sed aut occisæ alioqui ut illud Homericum, ἶφι κταμένοιο, aut imolatæ, quoniam hæc macta essent, sua vero morte extincta omnia, vetus illa superstitio funesta esse decreverat. Atqui etiam Assertor noster præcepit Apostolis suis ne calceamenta pedibus inducerent; quod ita interpretatur Adamantius, ut ipsorũ pedes, qui ad annunciandã felicissimæ viæ perpetuitatẽ properabant, omni carerent mortalitatis indicio. Nam & Moses cum exiret de terra Ægypti calceamenta ex mortuis pellibus induxerat, quibus veluti quadam mortalitate constrictus erat: cum vero cœpit per virtutem proficere, & ad montẽ Dei conscendere, ibiq; imortalibus ministrare mysteriis, tunc ei præcipitur, ut lora calceamenti solvat,

Papyraceorum calceorum symbolum.

quia locus in quo consisteret, sanctus esset; hoc est, ut indicia mortalitatis, quæ in pelliceis calceis designantur, abjiceret. Quantum vero ad papyracea Ægyptiorum calceamenta pertinet, nonnulli nihil aliud inde quæsitum autumant, quam puritatis argumentum. Nam eadem de causa pietas nostra indumenta ex lino Sacerdotibus imperavit, in quibus omnium fere gentium & nationum consensus fuit: & eo vestis genere Apollonius Tyaneus semper usus est, quoniam illa vestis purior & syncerior videtur, quam vestes ex lanarum aut vellerum pollutione contextæ. Papyrus autem non tantum calceis conficiciundis commoda, verùm & ad multa utensilia vasorum aptissima: quin & ad navigia texenda, velaq; & tegetes, nec non vestem stragulam, ad funes è libro conficiendos: & nulla denique herba sit, quæ tot & tam variis modis humano consulat usui, & majores pluresque afferat utilitates.

Ad verbum à Plin. li. 13. ca. 11.

DE FABA. CAP. V.

FAba Ægyptiis instar venerandi numinis fuit, tantæ religionis, ut eam neq; sererent, neq; comederent, quin etiam aspicere vererentur, quod Theon Grammaticus apud Plutarchum in Symposiacis enarrat, & alii pleriq; tradidere.

Hæc & sequentia ex parœm. Ch. 1. cen. A fabis abstinete.

IMPROFANABILE NUMEN. CAP. VI.

PEr eam velo coopertam improfanabile numen intelligi volebant: quamvis Herodotus vulgi opinionem secutus, id ea de causa factitari solitum dicat, quod impurum adeo legumen id existimarent, ut non tactu gustuve tantum, verum etiam visu profanum haberetur.

FUNUS LUCTUSVE. CAP. VII.

NAm & apud Romanos fama inter funesta recensebatur, neq; Diali fas erat eam tangere, neque quidem nominare, putabantq; omnino ad mortuos pertinere: nam & lemuralibus jaciebatur larvis, & parentalibus adhibebatur sacrificiis: in flore enim ejus luctus quædam inesse literæ videntur, ut Festus Pompejus attestatur: & quod ad parentalia pertinet, fabacium epulum in funeralibus ad nostra usq; tempora perseverat. Sane Varro ea de causa Flaminem ait ea non vesci, quod in ejus flore literæ illæ luctus indices inveniantur. Aliorum fuit opinio, mortuorum animas in fabis habitare: inde Pythagoras cum percussores fugeret, & in arvum fabis consitum incidisset, qua tutus ei dabatur exitus, si se in eam segetem immisisset, ab inimicis potius trucidari, quam fabas animarum conceptacula conculcare maluit.

Pythagoræ opinio. D. Laertius in Pythagora.

NEQUITIÆ FRÆNUM. CAP. VIII.

SUnt qui fabam eam velo coopertam nihil aliud sibi velle disputent quam amovendas à manibus oculisq; nostris omnes nequitiæ causas, ut castiorem agamus vitam: eosq; spectare Pythagoricum præceptum, ut à fabulo abstineamus, quam sententiam Empedocles ita pronunciavit:

Δειλοὶ πῶς δειλοὶ κυάμων ἄπο χεῖρας ἐλέσθαι.

Ah miseri à fabulo miseri seducite dextras.

Cyamon vero, ut inquit Gellius, multi Fabam intelligi voluerunt, peritiores tamen pro testiculis accipiunt, quos ita apertè ac symbolicè Pythagoras appellarit: quia scilicet fabæ mollitudine sua, & ingenita quadam tumoris efficacia, humanæ geniture vim suggerant, atque insuper facillimæ sint corruptionis, & deniq; testiculis ipsis forma quam simillima. Idcirco Empedoclem versu illo non à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluvio voluisse homines avertere, quibus veluti animi ergastulis liberati, possimus ingenio expeditiorem navare operam.

Faba pro testiculis. D. Laertius de hoc nihil.

NEGOTIA PUBLICA DECLINANDA. CAP. IX.

SEd enim Plutarchus commentario de Liberis instituendis, Aristotelem secutus, abstinendum ex hoc monet à tractandis Rerumpub. muneribus, quod in creandis magistratibus fabæ calculorũ vice usui essent: quem morem pleræq; adhuc civitates obtinent. Romani calculis usi videntur, iisq; albis

Hinc Martialis probat togam vatum.

A albis aut nigris, quorum niger in comitio funestum significabat, ut alias Romuli morti destinatus, sed non usu obvenit. Aristoteles hinc opinatus est civiles administrationes à Pythagora improbatas, ut ex ejus libro de Fabis Laertius observavit: usq; adeo omnes aliorum dictata sententiasq; suis studiis accommodare contendunt. In Suidæ collectaneis, ubi proverbium est, *Neq; fabas, neque allium condendum* fuisse morem apud antiquos legitur, ut in judiciis fabas esitarent, ne obdormiscerent: id hodie Romæ ludis testaceis ad moræ tædium leniendum, in lupinos aqua maceratos, viliq; per gradus omnes à solis Judæis institoribus venditatos, conversum est. Quod vero allium admiscent adagio, notum est & allia & cæpe cibum esse militarem dicterioq; nos admonitos, si tranquillam agere vitam velimus, neque bellica, neq; civilia negotia attingenda.

Ibidem D. Laertius. Ad verbum ex Ch. 4. cent. 1. pro. 17.

CASTIMONIA. Cap. X.

IDem tamen Plutarchus dictum in Problematibus aliter quam in educatione puerorum exponit: facere enim ad castimoniam leguminum abstinentiam docet, quod eos, qui sancte & immaculate vivere curant, pura & tenuia corpora habere oporteat, legumina vero maxime vires corporis corroborant. Unde institutum ut Carnæ deæ, quam vitalibus humanis præesse veteres confixerunt, pulte fabacia & larido sacrificaretur, quod eo ciborum genere vires corporis egregie roborentur. Constatq; calendas Junias ea de causa Fabarias vulgo vocitatas, quod sacrum institutum est à Junio Bruto, à quo etiam mensi nomen. Eadem præterea tum ob ventositatem, tum ob plenioris cujusquam nutrimenti redundantiam, plurima itidem purgatione indiget, atq; ita Venerem ciere perhibetur. Atqui jubet Plato sic ad somnium proficisci corporib. affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemq; afferat. Didymus Amphiaraum ait primum omnium fabis abstinuisse, quod is vaticinio per somnium uteretur: impediunt enim aut obturbant fabæ somnia, ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur, ait Cicero 1. de Divin. ne faba vescerentur, quæ res habet inflationem magnam, ac perinde cibus is tranquillitati mentis vera quærentis omnino contrarius est. Idem Didymus ait, fabas corda eorum qui eis vescantur hebetare: sed ea primum de causa prohibitas à Pythagora suspicatur, quod lugubres illæ literæ in earum floribus observentur, de quibus supra dictum. Quantum vero ad Ægyptios pertinet, devitabant illi ea omnia, quæ animam corpori pertinacius affigere possent, neve sensu voluptateq; invalescentibus eam profundius in corpus immergerent, ut Porphyrius attestatur, ideoq; operam dabant impensissimam, ut non vitiorum tantum effectus, verum & affectus ipsos radicitus extirparent. Hac eadem de causa D. Joannes Nazaræus locustis tantum & agresti melle toto vitæ tempore nutritus, eo simplici tenuiq; cibo contentus, ne corpus ipsius crassioribus pulmentis pinguefieret, & exquisitarum dapum copia gravaretur. Hujusmodi quippe naturæ corpora nostra sunt, ut escis superfluis gravia reddantur, cumque ita corpus aggravatum fuerit, animam quoq; ipsam, quæ per totum diffusa corpus, ejus tentatur motibus, identidem onerari, segnioremq; fieri necesse est. Namque, ut Sammonicus Poeta dictitare solitus, à comessationum cruditate vitiato stomacho rectos à cerebro sensus averti manifestum est; & Plotini sententia, qui ventri penitus obediunt, periculum esse ne senticescant. Sed undenam verius sententiam hujusmodi conquiramus, quam à Divinis literis, ubi de crassitudine animæ tam multa traduntur? Illa nimirum à Deo verba emanarunt: *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt.* Porro anima quæ peccat, crassior efficitur, contra vero virtute attenuari, graciliorq; reddi fertur: virtus siquidem quicquid in ea corporeum est, abstergit & perimit, illaq; sublata ita fæce, veluti igne examinata purior efficitur. Quare Protogenis pictoris continentiã numquam satis laudaveris, qui in Jalyso pingendo parce adeo & duriter vitam duxit, ut non nisi lupinis frigida maceratis victitarit, qui simul famem sustinerent & sitim, neq; sensus nimia dulcedine obstruerent. Dignus ille quidem propter quem Demetrius Rex Jalysum civitatem, cum ab ea parte sola posset Rhodon capere, ne tabulas cremaret, non incenderit, dumq; picturæ parcit, victoriæ occasionem amiserit. Invenies apud nostræ pietatis proceres, & fabas, & legumina reliqua tantum aqua macerata, in continentioris vitæ usum sumpta. Extat Eutychiani Pontificis ad Bæticos epistola, ubi legas, fabas tantum, & uvas, & quædam hujuscemodi, ab Apostolis instituta, super altare offerri solitas,

Ad verbũ à Macro. Satur. lib. 1. c. 12. Quia hoc mensa adulta fabæ divinis rebus adhibebantur. Ibid. Macr. Fabis cur abstinendum. Matth. c. 3. Genes. 6. Protogenis continentia.

DE CICERE. Cap. XI.

NEque illud est contra hieroglyphicam legem, si quis vel legumen, vel fructum aliquem nomini suo consonum, pro nomen ipso usurparit, lentem quippe pro Lentulo, Fabam pro Fabio,

CICERO. Cap. XII.

An quod Cicer Venerem stimulet, & generet semen, unde Venerium dicitur, Plin. li.18. c.12.

FEcit enim idem Cicero, qui cum poculum argenteum Diis esset dedicaturus, prænomen ac nomen literis signavit, sed pro Ciceronis, ciceris figuram insculpsit: nihil veritus, quod jam id cognomenti verterat in cavillum, ad gravem usq; amicorum expostulationem monentium, ut ad ludibrium evitandum aliud sibi cognomen adsciseeret, quod numquam impetrare potuerunt. Cur enim ipse leguminis honorati, maximeq; utilis nuncupationem abhorreret quod honestissimis familiis olim esset summa cum laude datum, ut quisque scilicet aliquod optimum genus sereret? ita Piso, Lentulus Fabius vocabatur.

INCOLUMITAS. Cap. XIII.

SUnt qui per ciceris imaginem rerum indicent perennitatem, siquidem ciceri tantum nullæ bestiolæ in horreis innascuntur: quin etiam ad olerum incolumitatem excogitatum sit, cicerem una seri, propterea quod erucas eum arcere experimento compertum est.

ARIES. Cap. XIV.

Plin. ibid.

AFiguræ vero similitudine pro arietino capite ponitur, cui vero nihil similius videas, sive ejus pecoris rictum, sive tortuosam in eo cornuum reciprocationem contemplere: unde optimo ejus generi nomen etiam Arietino, ut Plinius tradit, idque religio pervigilio solita est adhibere.

MUNIFICENTIA. Cap. XV.

Munificentia Romana.

INvenies & inter Romanæ munificentiæ partes cicerum largitionem ab Ædilibus populo erogatam, cujus rei mentionem apud Ciceronem invenias, ubi *Quæstores magnificentius facere potuisse* dicit, *si quantum in cicere expensum est, in aliis, quæ Rempublicam adjuvarent, insumptum esse.* Unde Horatius de largitionibus ambitiosis.

Sarm. li.2. Satyra 3.

In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in circo spatiere, aut aneus, ut stes
Nudus agris, nudus nummis insane paternis.

Florentinorum ritus.

Quamquam rem omnem alii referunt ad suffragia, quæ per legumina ferrentur. In Florentina civitate, utpote antiquissima Romanorum colonia, utcumq; observavi, fabis quippe ferri suffragia, & festo D. Præcursoris die, qui apud eos maxime omnium sanctus atq; venerabilis est, ciceres à popularibus in siliquis suis publice tota urbe perfunduntur, ut omnibus esitare volentibus usui sint.

DE ARUNDINE. Cap. XVI.

AD papyrum addere libuit arundinem, propterea quod maximam cum eâ originis habet similitudinem: utraq; enim palustris est, terrenoq; gaudet plurimum limoso; multasq; & varias afferunt mortalibus utilitates.

LITERÆ. Cap. XVII.

SUnt vero plures arundinis species, ac perinde diversa significata, sed quemadmodum juncus literas significabat: propterea quod apud Ægyptios eo uterentur in scribendo, ita calamorum fasciculus, quibus nos utimur, eadem ratione literas indicat; ut apud Persium,

Indeque manus chartæ nodosaque venit arundo.

SAGITTÆ. Cap. XVIII.

Virg. Æne. 4. arundinem lethalem, Æne. 5. volantem vocat.

ALii calami sunt longioribus internodiis, lævore, proceritate, rectitudine, & soliditate præstantes: per hos sagittas innui, ob usum, quem his conficiendis præbent, Poetarum fere omnium testimoniis comprobatur.

RESI-

A

RESIPISCENS. Cap. XIX.

QUoniam vero ex latioribus arundinibus fistulæ plurimum fieri consueverunt, cicutis aliquot cera compactis, Ægyptii sacerdotes fistulæ conditione considerata, per eam hominem mente olim captum, postmodum tamen & mentem & rationem adeptum, quiq; vitæ suæ modum imposuisset, significabant: inanis enim arundo mentis identidem vanitatem indicat: verum ubi juncta spirituq; animata concentum harmonicis numeris reddere cœperit, rationis se quodammodo participem effectam ostendit. Ad hæc, tanta illis vis, ut furibundum hominem composita modulatione possit in meliorem sedatioremq; mentem restituere, cujus exemplum rei à Pythagora editum in omnium jam ore versatur: neque alia de causa Mercurio adsculpebatur, quem etiam harmoniæ inventorem fuisse tradunt, nisi quod proprium est caduceatoris munus, in diversum abeuntes animos atq; dissonas voluntates ad concordiam & concentum revocare.

Fistula vis.

FRAGILITAS. Cap. XX.

B

ALioqui arundo humanæ fragilitatis indicium habebatur. Hinc illud apud Esaiam, *Arundinem quassatam non confringet*, quam sententiam acutissimus Scotus ita dilucidat, ut ex eo debere nos miseratione prosequi peccatores admoneat. Interdum & auxilium infirmum. Idem Esaias: *Quid confidis in baculo isto arundineo Ægyptio?* cui si quis incubuerit, conquassabitur, & perforabit manum ejus.

Citatur à Matthæo c. 12. Esa. c. 42.

Sic Ægyptus & Ægypti rex baculus arundineus dicitur, Esa. ca. 36. & Ezech. c. 29.

CALAMITAS. Cap. XXI.

AB ejusdem calamitatis significato illud etiam deducitur, ut per distractas prostratasq; arundines, ærumnæ, damna, jacturæ, & quæ miseris mortalibus accidunt mala, significentur, vocabulo inde etiam apud Latinos facto, ut hujusmodi incommoda Calamitates appellentur.

Calamitatis etymon.

INANITAS. Cap. XXII.

VUlgatissimum vero illud est, per arundinem mane aliquid significari, cujus rei causa magis re ipsa patet, quam verbis explicare necesse sit. Illud minime prætereundum, quod arundo in Assertoris nostri pro Rege salutari manum tradita, mysterium fuit vani fragilisq; sceptri, super quod Gentes omnes prius innitebantur, de quo Esaias 36. Ezech. 29. Regum 4.18. Confidebamus enim in arundinea virga, vel Ægypti, vel Babylonis, vel cujuscumq; alterius principatus, qui Deo contraria sentiret. Eum igitur calamum Jesus de manibus nostris accepit, ut de illo triumphans pro vano & inani, infirmo fragilique bacillo validissimum firmissimumque nobis sceptrum compararet. Idem Assertor noster ad inanitatem hujusmodi respexit, ubi dixit: *Num quid spectatum exivistis arundinem vento agitatam?* Et Psalmo 68 legas, *Exstimula feras ex arundineto*: per feras ajunt interpretes, Leones intelligendum: propterea quod apud Jobem legitur, *sub omni arbore dormire Leonem, juxta quam densentur arundineta*, esseq; Leones illos rugientes, hoc est, dæmones, qui cubile sibi sternunt in arundineto: quippe inter eos homines dæmonem habitare, qui leves inanesque sint, atq; etiam instabiles, quos scilicet in petra firmare nequeas, utpote qui vento vel levissimo expositi, continuo huc & illuc agitentur dissipenturque. Deq; eadem instabilitate dictum Psalmo altero supra 80. *Ut arundinem vento expositam.*

C

Nempe grandinem.

Arundinis Iesu Christi hieroglyphicum. Matth. 11.

D

MENSURA. Cap. XXIII.

IN numo argenteo C. Mamilii, ab una facie Mercurius cum pileo & caduceo, ab altera Mamilius ipse cum arundine & Cane, qui à pedibus illi allatrat. Supra Canem literæ LI. MEĀN. quæ omnia magistratum ejus indicant, qui limitibus metandis præfectus fuerit. Arundo enim propter internodia, quæ modo pedum, modo palmorum speciem præ se quandam refert, mensuræ signum habetur. Canis fidei, quam præstare debet is, qui ejusmodi negotio præficiatur. Et à tergo Mercurius concordiam ostendit, quæ ex ipsa limitatione consequi debeat. De arundine id insuper animadvertendum est, in hanc usq; diem aliquot Italiæ locis usitatissimam mensuram pedum circiter senum vulgo Cannam vocitari. Id etiam animadvertas in literis numo impressis, MEĀN, ubi figura Ā Græcæ litera pro TA posita est.

C. Mamilii nummus.

SUR-

SURDITAS. Cap. XXIV.

SUnt qui surditatem ostendi velint per arundinis panniculam illam densam, oblongam, teretem, gravem, villo uti sericeo præditam, ac arctissime constipatam: ejus enim flos, sive potius floccus, si aurem intraverit, exsurdat: ideoq; plerisq; locis Surdones vocitantur. Lanugines eas Latini Pollulas appellarunt, est quibus strata fieri consueverunt, sed quæ nihilo secius auribus noceant.

Sed & in Tectosagis, præsertim Tholosæ.

DE SINAPI. Cap. XXV.

SEd jam quid sibi Sinapis velit, inspiciamus: quamquam, ut verum fatear, etam partem hanc prætermissurus, quasi superfluam; quia postquam super Sinapi ea collegeram, quæ nostra præstare poterat imbecillitas, venit in mentem mihi videre, si quid Theologi nostri, præter quos sequimur Græcos, ea super philosophati essent, cum ecce primo atq; secundo statim sermone, qui Ambrosio attribuuntur, comperi, & copiose & erudite, utile salutiferumq; ex sinapi condimentum esse confectum: quod quidem sive Ambrosii sit, sive cujusquam alterius, dubitare cœpi meum hoc, extante illo, & fatuum & insipidum forte omnibus appariturum. Postea cum me collegissem, & alia me condiendi ratione usum animadvertissem, multasq; in domo Domini mansiones esse recordarer, & nullius generis vasa in ea esse, quæ non alicui apta usui essent, resumpsi animum, porrigente mihi manum Origene, & prudenter, ut decebat, viridia hæc ingressus, alia quædam super Sinapi, quæ Papyro tuo, clarissime Beccadelle, subjungeres, tanquam spicilegus in unum eundemque manipulum congesta colligavi. Sed illud præmonebo, sinapin ab Ægyptiis positam me non invenisse. Sacras vero nostrorum literas, Græcorumq; veterum monumenta habere multa, quæ nostra ex eo locupletare possunt hieroglyphica. Quare non temere fecisse visus fuero, si hujus quoq; graminis significationes explicuero.

FOECUNDITAS. Cap. XXVI.

Matth. 17.

PRæcipuum autem ejus significatum, ut ex tenui admodum principio lætissimæ sit feracitatis indicium. Unde illud Assertoris nostri dictum, *Si quis habeat fidem quantum est sinapis granum unum, jussu illius montes transferri, eaq; omnia fieri, quæ nullius conatu imaginationeve effici posse videantur.* Exiguum est enim sinapis semen, & pusillo illud corpore scribit Athenæus: id tamen fœcundæ terræ demandatum, quam diligens & laboriosus agricola poliverit, omnium olerum maximum evadit, demumque abit in arborem vel volucrib. sustinendis idoneam. Talis quippe fœcunditas rerum ex antiquæ Theologiæ nostræ lectione feracissime provenit, cujus quidem semina primo aspectu pusilla admodum videntur, verum ubi à perito agricola sata fuerint, in immensum coalescunt, augenturque in arborem, in ramos, & in virgulta undequaque prorumpentia, in quibus aves cœli congregentur, ut in sacris habetur institutionibus. Aves igitur, hoc est, disputatores, quod interpretatur Adamantius, quippe Rhetores, qui velut aves cœli levibus pennis verborum duntaxat elegantium nitore freti, disciplinarum excelsa prius sectari, & ardua quæq; appetere videbantur. Pennata enim Homero verba. Et per bracteatas argento columbæ pennas, sermones Dei Theologi ajunt intelligendos. Hujusmodi igitur Rhetorum alites, simul ac nostram in sinapin inciderint, ipsis deniq; rationibus, & rei ipsius veritate allectæ, non ingratam sibi sedem in ea delegerunt. Ex cujus quidem ramis non admodum delicate frondescentibus, vi tamen sua consistentibus, nullus forte loquendi decor, sed optimæ vitæ tantum ratio, quæ sola sit appetenda, decerpitur. Quanquam Hesychius Aves loco hoc Evangelico accipi contendit pro hominibus contemplationi deditis, qui si terrena aliqua tractare necesse habuerint, hoc est, si super sinapis ramo quiescere contigerit, paulo post tamen volatu repetito, non ignaviter in sublime tollantur.

Sinapis fœcunditas qualis.

Aves cœlestes quid.

INTELLECTUS EFFICACIA. Cap. XXVII.

INdicat vero semen ipsum (ut nos quoque de puteo nostro aliquid hauriamus) magnam altissimi intellectus efficaciam, quæ sub exili ac propemodum contemptibili semine lectionis, ut multi putant,

A putant, etiam fatuæ, delitescebat. Nam simulac semen id ori ingestum est, ac mandi cœptum, acutissimi vi saporis os omne incendit, omnemq; reliquorum ciborum fatuitatem temperat, condimentumq; omne cui admixtum fuerit, miri sice commendat, commanducatum capitis pituitam purgat, perq; os egerit. Sic sacra lectio gravedinem intellectus emendat, abstergitq;, ut purificatus, per os, quippe per Doctorum verba, divina possit mysteria degustare. Nam, ut ait Horatius,

Vires seminis ipsius sinapis.

Epist. 1. li. 1.

Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Sed quid indigemus Horatio? cum Dominus noster dicat, *Scrutamini scripturas*, quas ne fastidiamus, utpote quæ nonnullis gustu asperiores videantur (fuerunt enim qui dicerent, *Durus est hic sermo*) sinapis hujus condimentum efficiet. At lacrymas ciet, quod illi objicit Poëta quidam dicens:

Ioan. 5. & 6. 5.

Columella

Seque lacessenti fletum factura sinapis.

Sed ô dulces lacrymas, nulla salsuginis amaritudine vitiatas! O amœnissimam lacrymarum vallem, ô B jucundas, ô amabiles, ô semper appetendas lacrymas, si quis ita sit felix, ut lectulum ubiq; suum lacrymis irroret, eas instar panis ducat, & ad surrectæ Crucis conspectum, confixiq; in ea Servatoris nostri lacrymulam saltem unam aliquam expresserit, quam videat Dominus erumpentem! Quid vero si uberiores fuerint, & donec omnis totius corporis inarescat humor, emanare non desinant? Quicumq; enim ita seminarit in lacrymis, lætissimam frugem postmodum est in exultatione demessurus. At inde nomen sinapis habet, quod olfactu luminibus officiat. Nam etymon illi, παρὰ τὸ σίνεσθαι τοὺς ὦπας, ut medicorum tradit disciplina. Unde acrem & incommodam ejus naturam incessit Græcus Athenæus. Fac olus id incestum oculis & perniciosum nostrum quod ex agro Domini colligimus, cor in primis exhilarat, cerebrum illustrat, oculos aperit, ut videant sicut Agar fontem aquæ vivæ: paulatim lenit, & ad Ambrosii verèq; cœlestis cibi gustum reddit idoneum; faucium asperitatem emollit, ut nullius unquam uvæ afficiatur incommodo. Prodest etiam sine ficu adhibitum auribus, ut illæ angelicæ etiam fiant harmoniæ capaces. Alopecias emendat, omnemq; pruritum extinguit, ut nullo prorsus vitio contaminatum corpus offerre Deo properemus. Contra lepras inungitur. Quid enim aliud lepra in sacris monumentis, quam vitiorum sordes, malæq; consuetudinis contagiones.

Psal. 126.

Sinapis etymon & virtutes.

Tritum cum ficu aurium gravitati prodest, Dioscor. li. 2. c. 98.

C FIRMITAS DOCTRINÆ. Cap. XXVIII.

Quid autem illud, quod semel satum difficulter extirpari potest? Nam semina simulac decidere, haud ita multo post & virent, & feracissime pullulant: unde doctrinæ stabilitatem & propagationē ex eo possumus interpretari. Nam qui semel nostræ hujus sinapis suavitatem gustare cœperit, ab ea numquam amplius, tanquam Ulyssis comites à loto, avelli poterit. Pullulabit in corde quotidie caulis amœnissimus, totaq; spiritus conceptacula seminibus his confarcientur, neq; hunc proculcabit Lupus aut Ursus, aut rugiens Leo: non effrænis Equus, non Taurus ferox, non dolosa Vulpes in pabulum absumet, non frigus aduret, non æstus desiccabit, non aratrum deniq; contundet: virebit in dies magis, & ad procellas & conculcationes omnium tanquam insuperabile crocū lætius proveniet.

A Plin. li. 19. c. 8.

Nam crocum gaudet calcari, & melius ita provenit.

EXPERGEFACTIO. Cap. XXIX.

Adhæc sinapis expergefactum ac minime somno gravatum significat intellectum; siquidem terrestris illa contra lethargos, deraso prius capite, illinitur. Noster hic sinapismus deraso circumcisoq; cordi contra hujusmodi morbum admovetur. Quid enim aliud lethargus est nisi somnus inexpugnabilis? Atqui quotidie ut vigilemus, & Deo preces allegemus, suavi hujus nostri pungimur acrimonia. Gustu ejus scimus quando hora est de somno surgere, ne gravati eo, longe scilicet desidiæ indormientes, obtorpeamus ignaviter. Nam Galli cantu, non æris tinnuli strepitu, non ullius ortu sideris indigemus, ut mane, sed plane mane excitati corpus strato corripiamus, atq; tunc, & in dies septies laudes Deo concinamus.

D

Nam sinapi lethargis de raso capite illinitur. Diosc. li. 2. c. 98.

SUBLIMIUM APPETITOR. Cap. XXX.

Quid vero quod per sinapis ramusculum, quem quis ore decerpat, mentem & cogitationem in sublime sese attollentem accipimus? propter præsentaneam excitandi virtutem, quam in eo semine

Sinapis ramusculus quid ore decerptus.

Plin. libr. 8. c. 29.

minePythagoras maxime omnium admirabatur: qui vix illius terrestris folia degustaverat, præcipuo tamen unum illud amore prosequebatur, quod vim ejus in sublime ferri conspiciebat, perinde ac si in cœlum niteretur, cum per nares in cerebrum penetraret, omniaq; hinc purgatiora, & ad visum mentis vegetiora fieri asseveraret. Maxime itaq; studendum, ut cibos omnes oleris hujus intingamus pulmentario, cum præsertim modico ejus in ollam invecto, legumina omnia, ut Democritus ait, facillime decoquantur. Agite igitur, agite ferculis omnibus, tam æstate quam hyeme, tam mane quam vesperi, vel grana, vel succum ejus admisceamus. Utuntur hoc libenter probi omnes, hoc Pontificiis cœnis adhibuit assidue Clemens VII. Nulla enim unquam vel publica vel privata cœna est ab eo instituta, quin nostræ hujus sinapis agricolæ politoresq; plenis adstarent calathiscis jucundumq; inter eos certamen oriretur, quis eorum id melius vel serere, vel condire didicisset. Idem nobis faciundum, ut noster exemplum nobis Pontifex dedit, ut ita nos neq; fames occupet, neq; sitis etiam molestet: supra enim nectar, supra omnem, quod ajunt, ambrosiam cibus hic, & melle & favo suavior, mortalibus ad vitam est omnibus profuturus.

JOANNIS PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORUM

LIB. LVIII.

DE IIS QUÆ PER CÆPE ET HORTENSIA QUÆDAM ALIA SIGNIFICANTUR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

FRANCISCO FANTONO BIDIZOIENSI, MEDICO SALODIANO.

QVantum risurus sis, Fantone doctissime, super apophoreto nostro, non sum nescius, quippe qui odoratissima suavissimaque citria, Salodiana scilicet, quibus nusquam pretiosiora nascuntur, à te dono acceperim: ego contra Cæpe, alliumque, tam olida, tam insuavia tibi & Medico Salodiano redonare cogitarim, reliquorumq; olerum corbes, quorum tu istic vel hortos integros uno asse comparare possis. Sed quid facias? non eadem sunt omnibus ingenia. Attamē si quanti hæc, qualiacumq; sint, mihi steterint noveris, fortè non ita vilia esse dona æstimabis. Non enim cœlo nostro hæc nascuntur, sed ex Ægypto intima huc usq; magno portorio transferuntur. Neq; sperandum ut hic sata his similia renascantur, quia talia sunt, ut in alieno solo semina corrumpantur, vel omnino degenerent. Dices: At malo ego nostratia, sapores quorum & cognovimus, & quibus apti condimentis sint, toties experti sumus. Sed vide ne fallaris, priusquam nostrorum experimentum facias. Memineris Ægyptios olim & doctrina & ingenio plurimum claruisse, neq; temere ex tota Græcia viros summos doctrinæ nomine ad eos transmeasse, cum tamen ii Cæpe tanti facerent, ut id numinis loco coluerint, quod à tam celebri natione factum nos minime ridiculum existimare debeamus. Vtcumq; autem, ne hic, totam Commentarii rationem alieno loco explicandam suscipiam, ex ipso omnia loco suo videnda tibi proposui, quorum multa, licet antiquitate jam obsoleverint, solent tamen vel eruditis aliquam afferre delectationem, quæ veteres quomodocumq; tradiderint: propterea quod exquisitioribus juniorum inventis magis ex comparatione gaudere consueverimus.

DE CÆPE. CAP. I.

OLera igitur & sagminea quædam collecturus, ordiar à Cæpe: propterea, quod inter herbarum, bulborum, caudicum, surculorumq; genera memoriam sibi primam Cæpe apud Ægyptios vendicavit, quinetiam inter hortensia eorum numina principatum prorsus obtinuit.

LUNA.

A

LUNA. Cap. II.

Allium cæpasq; inter deos jurejurando habet Ægyptius. Plin. lib. 19. c. 6.

EA enim tota lunaris est: cumq; nullum apud nationem eam numen vesaniore cultu habitum fuerit, quam Luna ipsa, in unius Lunæ honorem cæpe coluerunt. Nam ut taceam, quod ea dissecta multiplicem Lunæ ipsius effigiem, & quas Græci φάσεις nuncupant, omnes ostentat: sive ea curvata in cornua, sive æqua portione divisa, sive protuberet, sive quotidiana facie varia sinuetur, nũc inmensa sit orbe pleno, ac repente nulla. Habet autem Cæpe hoc peculiare, quod Plutarchus 4 in Hesiodum Cõmentario tradit, ut revirescat & congerminet decedente paulatimq; deficiente Luna, contra autẽ inarescat adolescente, quasi ipsa pro alimento corpus exponat suum. Quamvis rem aliter acceperint Pelusiotæ, qui Cæpe profanum adeo existimarint, ut cibum ejus pollutum esse crediderint: ideoq; mẽsis inferri vetuerint, propterea quod solum olerum omnium contra Lunæ aucta atq; damna vices minuendi & augendi habeat contrarias. Quod vero cibus tam acris tamq; vehemens in mensarum etiam delicias venerit, Socrates apud Xenophontem Philosophorum symposio, bellatorum vires acriter eam excitare dicit, & ejus esu vino commendationem augeri, ibidem legas. Laudat eam etiam quisquis

De cæpe Pelusiotarum opinio.

B ille est Apitius, quod ad omnia condimenta optima sit & idonea. Quamquam Morus ille Florentinus, cognomento Nobilis, parasitorum omnium, quot sunt, quotq; fuerunt, festivissimus, cum Cæpas Pontificis Leonis X. cœnis avidius appeti, trucidariq; in dignissime ferret, aspera declamatione contra oleris ejusmodi esitationem invehi solitus est, impios, impuros, intestabiles eos omnes dictitare atq; reprehendere, qui humanum corpus tam puro elementorum candore munditiaq; compactum ab optimo maximo numine, dignitate facieq; sibi perquam simili fabrefactum, quod idem ipse rerum opifex spiritu afflasset suo flammeisq; stellarum scintillis animasset, isti per spurcissimum cæparum alliive cibum, maleolenti, & usq; adeo fœtido putore contaminare, fæce tam sordida, tam profana polluere, ipsius demum sanctioris animalis animam reddere diis hominibusq; abominabilem conniterentur.

PROFANA. Cap. III.

SEd ut ad Ægyptiaca nostra revertamur, alia insuper affertur causa, cur profanum hoc apud aliquos olus haberetur: sed ea fabulosa, atq; ex vulgo sumpta, forsitan à calumniatoribus in ejus gentis irC risionem excogitata. Ajunt enim cępis ideo non vesci Ægyptios, quia Dictys Isidis alumnus, dum has in Nili ripa enatas avellere conaretur, in amnem decidisset, extinctusque hac inde sit memoria coli cœptus, ut olus id, quasi necis patratæ causa, profanum haberetur. Alii rem in religionem convertêre, quod numen ultione ea sese improfanabile esse commonstrarit.

Cur Ægyptii cæpis non vescerentur.

LACRYMÆ. Cap. IV.

ID non omiserim, apud quosdam cæpe lacrymarum hieroglyphicum fuisse, eaq; de causa imperatũ esse à Biante Philosopho Alyatti Regi eum ad amicitiæ suæ fructum amice benevoleq; accersenti, ut cæpe vesceretur. Ita enim tetricum ejus Philosophi dictum ferunt, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Nã quod cæpe oculos acriter mordeant, lacrymasq; vel sola contrectatione cieant, omnibus exploratum: apteq; Columella lacrymosam eam vocat. Iam & Dionysius apud Aristophanem interrogatus, cur ita fleret, cæpe olfacere se respondit, & ea de causa κρόμμυον Græcis dicitur, ὅτι κόρας μύει τῶν ἐσθιόντων, *quod comedentes jubeat oculorum pupillas occludere.* Dantur vero remedio contra caligi-D nem oculorum, quod eam vel olfactu purgent.

Horũ enim odor est lacrymosus. Plin lib. 2.

Ego jubeo Alyattã cæpas edere.

Plinius idem l. 2. c. 5

PER INIMICITIAS ILLUSTRATUS. Cap. V.

SI quis vero velit quempiam indicare, qui ex inimicorum obtrectationibus & injuriis creverit, longeq; illustrior atq; potentior evaserit, quo adversaria magis vis in eum incubuerit, pro hieroglyphico surculum rosę flore præditum, emergentem è cępe figurabit. Experimento siquidem comprobatum est, rosas violasq; juxta cæpe vel allium satas, fragrantiores fieri: ita unius fœtorem ad alterius benevolentiam conferre. Tangit rem Plutarchus, ubi ea recenset commoda & utilitates, quas consequi possumus ex susceptis inimicitiis: fieri quippe nos vigilantiores ad vitia declinanda, & ad virtutem capessendam ardentiores, atq; in his omnibus majori conatu laborare, ut quæ veram gloriam paritura sint, omni studio solicitudineq; complectamur.

Inimicitiarum commoda.

ALLIUM.
MILITIA. CAP. VI.

Allium & cæpe cibus militaris

Unum tantum ex allio hieroglyphicum inveni, ut per id militiam intelligamus, propterea quod & allium & cæpe cibum esse militarem constat. Atq; hinc proverbium apud Suidam, *Neque allium, neq; fabas esitandas iis, qui tranquillum sibi vitæ statum proposuere:* per summotum allium, bellica negotia dimittenda, per fabas civilia non attingenda: quæ latius in Fabæ Cõmentario explicuimus. Sed quod ad militarem cibum attinet, Aristophanes, Equitibus, milites memorat, qui coëmptis alliis & cæpis naves inscendissent. Et chorus jam antea Allantopolam incitans, dixerat: *Ut inalliatus strenue magis pugnes.* Neq; rem tantum bellicam adjuvat allium, sed rusticæ etiam opem affert. Siquidem, ut Africanus ait, oleum in quo allium contritum fuerit, mire prodest vitibus eo obunctis, ne pediculos gignant, & absq; oleo tritum oblitumq; arborum truncis, ne ab erucis infestentur, opitulatur.

RAPUM.
SOL. CAP. VII.

Apud Ægyptios sacerdotes veluti cæpe Lunæ, ita rapum Solis erat hieroglyphicum, numinibusque alterum, & alterum suis dedicabantur: corpus enim rapi solidum immutabilem Solis effigiem refert: veluti cæpe, ut dicebamus, multiplicitas illa tam multiformis tunicarum, Lunæ varietates ostendit. Sane authores sunt, rapum è plumbo dicatum olim fuisse in templo Apollinis Delphici, quod Phœbei corporis soliditatem ostenderet.

FUNGUS. CAP. VIII.

Et fungus nescio quid sapit hieroglyphicum, qui tametsi apud Ægyptios quos sequimur, nusquã apparet, apud Græcos tamen & Latinos non illepido celebratur significato.

REPENTE QUID ET INSPERATO FACTUM. CAP. IX.

Nam id præcipuum fuit, estq; adhuc apud omnes hieroglyphicum fungi, ut quotiens novi aliquid præter expectationem repente factum apparuerit, Fungum id dicemus. Poëtas quippe Funginos, Oratores, Historicos, Philosophos, Jurisconsultos, unius tridui studio autoritatem adeptos, & quæ plurima sub Leone X. Pont. Max. miracula vidimus, nocte una præstantes aliquot, tamquam in Parnasso somniassent, haberi cœptos, eoq; processum temeritatis, ut ex iis nonnulli milites etiam sibi compararint, qui non applaudentibus mortem minitarentur.

At rerum natura parens nil edere magnum,
Spectandumque solet, longo nisi tempore adultum.
Ipsa etiam majora suos animalia partus
Iussa diu gestare: decem bos Luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensque
Dentis ebur, decora ampla virûm, decora ampla Deorum.

Quin & arte eduntur quolibet tẽpore fungi. Mattheo. in Diosc. li. 4. c. 78.

Sed ut ad fungos revertamur, proverbium est, quod de re subitaria & insperata fertur in primis, nocte una fungum nasci. Quare apud Dionem legas, Trajani vita, fungum quendam magnum in Decebalis castris à barbaris circumlatum, Latinis etiam literis inscriptum. Literas non ponit author: sed ex iis quæ subsecuta sunt, manifeste percipitur, admonitionis aliquid id fuisse, cavendum scilicet Trajano, ne se tantis tamq; ferocibus copiis committeret: repente enim oriri solere, quod nemo unus umquam expectasset. Quod ut existimem id admonet, quod in exercitu vociferationes etiam exaudiebantur à brutis præcipue, atq; aliis gentibus cum Romanis societate cunjunctis, Trajanum ad pacem hortantibus, & ut salvis rebus retro domum abiret admonentibus.

Ißiphilus in Trajano ex Dione. Hoc ad verbũ à Paræmiog. Chil. 4 cen. 1 pro 38 & Chil. 4 cent. 10. prov. 78.

FATUI-

FATUITAS. CAP. X.

A Pud Plautum in Bacchidibus, fungus fatuitatis, & stupidæ admodum credulitatis hieroglyphicum est:

Adeon' me fuisse fungum, ut illi crederem?

Quod quidem significatum Nicobulus eadem fabula manifestius declarat, dum se omnes quicumque ubiubi sunt, qui fuere quiq; futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fundi, bardi, buccones, blenni, anteire longè stultis & indoctis moribus profitetur. Et prius de re nihili Chrysalus:

Tanti est, quanti est fungus putridus.

DE CUCURBITA. CAP. XI.

CUcurbitam apud Ægyptios non inveni in suas literas receptam, apud alios tamen in hoc genere minimè præteritam.

SPES INANES. CAP. XII.

NAm apud Onirocritas cucurbita spes inanes præsagit: ut pote quæ cum ventricosam admodum speciem præ se ferat, multumq; idemtidem nutrimenti polliceri videtur, illud tamen & tenue, & nisi condimento aliquo juvetur, egregriè fatuum est.

Et gravis in latum demissa cucurbita ventrem. Artem l. 1. cap. 59.

SALUBRITAS. CAP. XIII.

NEque tamen cucurbitæ fautores desunt, ut qui pro salubritate poni eam contendunt, ansa, ut puto, capta ex proverbio, κολοκύνθης ὑγιέστερ⊗, quod ex Epicharmo sumptum memorat Athenæus, libro 3.

Cucurbita salubrior.

DE PAPAVERE. CAP. XIV.

PApaver nonnulli inter segetes enumerant, propterea quod Maro id Cereale dixerit: quasi non & olera, & edulia omnia è terra nascentia, Cereris esse munera cognoscāt. Ab hac igitur parte significata ejus exordiemur.

Georg. li. 1.

CERES. CAP. XV.

PApaver quidem Cererem, atque adeo terram omnem humano commercio habitatam hieroglyphico suo referebat, neque quidem hoc una tantum de causa: orbicularis enim figura ejus perinde ac terræ, protuberat undecumque, convallibus quibusdam veluti subsidentibus, montium quodammodo jugorumq; specie, locorumq; reductorum effigie: interiora deniq; folliculis quibusdam distincta gerit, veluti etiam nationes hominum & fluviis, & montibus, & urbibus dispertiuntur. Innumera præter hæc includit semina, est & hoc terræ benignæ proprium. Neq; quidem hoc cibum, nisi concutiatur, & obtundatur, & ventiletur, emittitur: neq; terra, nisi exaretur, sarriatur vertatur, obteratur, multisq; modis excutiatur agiteturq;, quicquam proficit.

Papaveris hieroglyph. terra.

IUSTITIA. CAP. XVI.

PRopter vero receptacula æquis inter se intervallis disgregata justitiam, ac legum lationem, quæ Cereri attribuuntur in primis, hieroglyphicè commonstrat: eaque de causa Dea ipsa & legifera, & justitiæ autor appellata est: sive, ut arbitrantur quidam, propterea quod semina penes se deposita magno cum fœnore reddere consueverit. Sane Virgilius & his, quæ superius dicta sunt, considератis, non immerito *Cereale papaver* appellavit. Sunt qui nihil, quod ad eruditionem faciat, investigantes, *Cereale papaver* à Poëta dictum autument, quod Cererem in Proserpina filia conquiren-

Vel quia agrypniam ob filiæ molestiam contractam papaver sustulit.

quirenda cibos sibi ex papavere confecisse tradant, quasi per somnium ea fuerit investiganda: quæ A meræ sunt nugæ.

VENUS. Cap. XVII.

Veneris statua.

APud Sicyonios Venus, ut author est Pausanias, cum papavere in altera ex manibus contento figurabatur, quod dubio procul ad seminii copiam referendum est. Nam quantum ad amorem pertinet, in altera manu malum habebatur, quo de commentario suo dictum. Erat vero ejus Deæ statua auro eboreq; fabrefacta, in summo cujus vertice poculum insidebat, quod hieroglyphicum eo spectat, quod Maritum Græci, vel dicere velimus Amatorem, potionis nomine nuncupabant: πόσις enim utriusq; nomen, & πόθος Platoni amor.

AMOR. Cap. XVIII.

Sortilegium amoris

NImirum autem papaver florens amoris indicium habetur apud sortilegos, cujus quidem folium qui amoris periculum facere volunt, pugno superponant, alteraq; passa manu illud allidentes, ex crepitu conjiciunt quod quærebant. Explorant enim, an amantes redamentur; nam quo clamosius insonuerit, eo se magis amari putant: quod si sonus oblanguerit, contemptui se habitos arbitrantur; cujus rei tum eo loco meminit Theocritus: B

> οὐ δὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξάμενος πλατάγησεν,
> ἀλλ' αὐτὸς ἁπαλῷ ποτὶ πάχει ἐξεμαράνθη.

quod uno dici potest versu:

> *Nec supercusso crepuêre papavera pugno.*

HUmani vero generis hieroglyphicum præ se ferre videtur, non ex iis tantum quæ superius de granorum dissepimentis dicta sunt, sed eo etiam constat, quod compitalibus, quæ in compitis Laræ, sive Larundæ, vel Maniæ Larum matri fiebant, humana capita sacrificabantur. Sed Junius Brutus Consul sacrificii genus abominabile & abhorrendum, suppositis puerorum loco allii papaverisq, capitibus, celebrandum instituit. C

CAPITA. Cap. XX.

Capita paparum detrahere. Plin lib. 19 cap. 8. lib. 1.

EST enim illud haud obscurum papaveris significatum, ut omnino capitis hieroglyphicum habeatur, adeo nullus olerum fœtus insigniore capitis honore conspicuus est; forte vastior fructus cinaræ, sed aut spinarum, aut integumentorum, quibus confertim circumvallatur, asperitate horridior, cum papaveris & lævore delicatus, & Regia corona redimitus, majestatem quandam præ se ferat. Jam & apud interpretes Theocriti μήκων λέγεται ἡ κεφαλή. Sed mihi videtur locus, potius ex historia desumptus, ubi Tarquinius cognomento Superbus, per hortum inambulans, nullo responso dato ei nuncio quem Sextus ejus filius, quid sibi agendum in Gabios esset sciscitatum miserat, tantum baculo eminentiora papaverum capita decutiebat. Ex quo Sextus intellexit, proceres populi paulatim summovendos. Sed hoc vetus fuit Corinthiorum exemplum, à quibus oriundi Tarquinii. Siquidem ferunt Periandrum, qui Corinthi tyrannidem exercuit, cum perfidum nuncium Thrasybulum Milesium consuluisset, quanam arte quave vi sibi principatum stabilire posset, nullum ab eo responsum accepisse: vidisse enim se tantum nuncius memorabat, eum in campum triticeæ segetis ingressum, eminentiores spicas baculo decussisse, atq; ita Periandrum instructum, capitibus civitatis cæde & exilio sublatis, tyrannidem occupasse. D

DE VERBENA. Cap. XXI.

CApitis quod in papavere, est significatum, verbenæ reminisci facit, in qua de capite identidem non incuriosa & nunc est, & olim fuit investigatio.

CAPITA

A **CAPITA DEORUM.** **CAP. XXII.**

VErbenarum fasciculi pulvinaribus dicati, Deos apud veteres significabant. Struppos eos vocitabant. Erat vero mos olim dona ejusmodi Deorum capita nuncupare. Sane apud Tusculanos fasciculus, vel corona herbacea imposita pulvinari Castoris, Struppum vocabatur. Alii struppum idem, quod strophium intellexerunt. Unde apud Faliscos Struppearia nuncupabantur festa, quibus ambulabant coronati. Attejus Philologus Græcum esse vocabulum struppum putat, quippe στρόφον, & insigne fuisse, quod Sacerdotes in capite ornando gestarent, sive ea corona esset, sive aliud gestaminis pro corona: de quo videndus Festus, sed in codicibus emendatis.

Struppi quid.

DIVI PRÆCURSORIS CAPUT

CAP. XXIII.

NOn temere vero in nostram usq; diem mos plerisq; Italiæ civitatibus perduravit, unam è verbenis speciem, eamq; & grandiorem & odoratiorem in D. Johannis Precursoris memoriam celebrare. Herba enim ea lato folio est, crispatoque, aspera admodum lanugine, coloris cineritii multis scissuris corrugato, acutissimi odoris ac perjucundi, caule præalto, ramoso, quadrangulari, puniceis floribus ad buglossæ propemodum similitudinem condensatis, intra quorum calices grana quatuor singulis, veluti panici papaverisve reperiuntur, quibus excussis pediculo pars adjuncta remanet, quasi quædam macilenti capitis effigies, idq; D. Joannis caput vulgus dictitat, herbamq; ejus nomini dicatam, non sine pietatis ostentatione pulvinaribus imponit, eademq; privatarum ædium januas parietesq; ornat, tamquam amuletum sit minime contemnendum. Nec me latet verbenas pro quibuscumq; sagminibus in sacris acceptas, & coronationum ritibus herbas quascumq; è Capitolio decerptas, pro verbenis habitas: ipsam autem verbenam multis à Dioscoride nominibus appellatam, & quæ super ea plurimi ætate nostra conscripsere, quæ hic repetere superfluum esset.

B

Verbenæ descriptio & usus.

A Plin. lib. 22. c. 2. Una cum sua terra.

NOVA NUPTA. **CAP. XXIV.**

C

QUi vero puellam pingunt verbenam sub amiculum occultantem, hieroglyphicum hujusmodi novam nuptam significare tradunt. Siquidem mos erat nuptiarum sacro faciendo, ut nova nupta corollam de verbenæ floribus à se lectis sub amiculo gestaret. Sunt & alii verbenæ sive verbenacæ usus aliis atq; aliis antiquorum ceremoniis, magicis etiam elusionibus accommodati: sed nos ea tantum delibamus, quæ ad alicujus hieroglyphici significationem pertinent.

Plin. lib. 25. c. 9.

DE FILICE.

VOLATUS. **CAP. XXV.**

FIlix quoniam Struthiocameli pennis assimilatur, sunt qui volatum per herbam eam figurare cœperint, quod mihi non usq; quaq; approbatur. Nam licet unaquæque penna volatus hieroglyphicum sit, instrumentumq; ejus rei proprium, cum tamen manifestum sit Struthiocamelum ex omnibus alitibus unum ob vasti corporis molem, vix posse sese humo attollere, alis vero uti ad cursum tantum adjuvandum, congruum mihi nō videtur ab eo significatum id desumere, quod ipse sibi natura repugnante præstare minime possit. Sed de Struthiocamelo satis inter alitum significata. Id de filice proditum, non Struthiocameli tantum causa herbam eam Pteryga vocari à Grecis, sed quod in universum folium ejus sit pennis alitum simile: de quo & Dioscorides & alii plura.

D

Dioscor. li. 4. c. 78. & 79. Plin. lib. 27. c. 9.

SECURITAS. **CAP. XXVI.**

MAgis autem placet illud quod securitatem per filicis hieroplyphicum indicari quidam memoriæ prodiderunt, propterea quod ejus herbæ odor serpentes fugat, animantium quippe genus

nus omnino perniciosum: eaq; præcipuè de causa rusticos ejusmodi foliis grabatos suos farcire consuesse, ut interpretes Theocriti tradiderunt. A

ODIA CAPITALIA. Cap. XXVII.

A Dioscoride lib. 4. c. 78.

ID etiam est silicis hieroglyphicum, ut arundini adalligata capitales indicet inimicitias: adeo enim inter se diffident, ut altera alteram enecet, coronæ modo circumducta, vulneribusq; alterius stirpe factis: contusa altera & imposita efficacissimè medeantur. De quibus ita Celsus: *Pessima ex surculis arundo est, quia aspera eademq; offensa etiam in filice est, sed usu cognitum est, utramq; adversus alteram medicamentum esse, si contrita superimponatur.* De dissentione ita Plinius: *Filices ajunt non renasci arundine secta, aut exarata arundine vomeri imposita: similiter & arundinem exarari vomeri imposita filice præcipiunt.* Quod vero ad supradictam pertinet medicinam, apud eundem lib. 24. cap. 11. eadem quæ Celsus tradit, legas.

Plin. Ibid.

B

DE ABSINTHIO. Cap. XXVIII.

QUid sibi vellet Absinthium de favo mellis enatum, in Apis Commentario Lucretianum secuti carmen indicavimus: quid simplex sibi velit, exponamus.

SALUTIFERA CASTIGATIO. Cap. XXIX.

SIgnificat enim graminis hujus hieroglyphicum objurgationem, quæ cuipiam salutem attulerit, qua scilicet increpitus qui tota aberrabat via prolapsus in scelerum voraginem, in meliorem mox regressus semitam, abjectis à se vitiis vitam inde degat inculpabilem. Amarissimum est enim Absinthium gustu, perinde ac objurgationes unicuiq; videntur acerbæ, sed si haustum non revomatur, omnem perpurgat intestinorum fæcem: contra vero mel, quæ placidæ sint adulationes, bilem auget. Dicit enim Horatius ex medicorum dictatis, *Dulcia se in bilem vertunt*, ideoq; hominem in morbi alicujus incommodum trahunt: qua de re satis in Cervo, qui fistulæ sonantis adulatione deceptus venatoris jaculum in se directum minus advertit. C

Absinthii & Mellis virtus contraria.

A Dioscor. li. 3. c. 23.

SACERDOTIUM. Cap. XXX.

ERat vero Absinthium marinum, quod quidam Seriphium vocant, Sacerdotum Isiacorum gestamen; hujus enim ramum illi præferre solemne habebant oleaginorum ramorum loco, ut apud Dioscoridem lib. 3. Quod vero Seriphium Absinthium, quod & marinum dicitur, author idem, neque non Plinius ajunt Taphosiri in Ægypto lætissimè provenire, Taphosirin urbem Stephanus ideo dictam ait, quod ibi sepultus sit Osiris.

Dioscor. li. 3 cap. 24. Plin. 27. cap. 7.

SANITAS. Cap. XXXI.

QUod vero poculum Absinthii quadrigarum agitatoribus propinatum legas, indicat id Latinorum victorem: his enim feriis qui quadrigis vicerat, Absinthium in Capitolio bibebat: idq; majores nostri sanitatem interpretabantur, quod magni satis præmii loco dare se profitebantur. D

HYSSOPUS.

ELUTIO. Cap. XXXII.

HYssopus in Divinis literis hieroglyphicum est gratiæ spiritalis, perquam inquinati labe aliquâ eluitur. Ejus aspergine mundatur quoddam lepræ genus. Lepra passim humana delicta significat, sive peccatorum maculas appellare libeat. Hinc apud Psalmographum, *Asperges me Domine hyssopo,*

Divina Hyssopi significatio. Psal. 51.

A *ſopo, & mundabor,* habetur. Eucherius eam pro humilitatis patientiæq; hieroglyphico ponit, propterea quod humilis admodum herba eſt, & lapidi, cui naſcendo adhæreſcit, adſtricta: cujus radices ſaxum etiam dicuntur penetrare. Ipſa vero præcipuè pulmones curat. In pulmone ſedem habere dicitur ſuperbia, in quo ſcilicet tumor, & anhelitus. Cicero de natura Deorum: *In pulmonibus ineſt raritas ad hauriendum ſpiritum aptiſſima.* Quod vero Spiritus pro ſuperbia vel animi elatione ponatur, idem oratione pro P. Sylla: *Res geſtæ credo meæ me nimis extulerunt, & mihi neſcio quos ſpiritus attulerunt.* Ibi autem apertius: *Nunc Capua Campano præſidio ac regio ſpiritu cum viderem, Bloſios illos mihi videbar videre, ac Jubellios.*

Mattheol. in Dioſcor. lib. 3. c. 26.

DE ASPARAGO.

EX ASPERITATE SUAVITAS. Cap. XXXIII.

B Mite aliquid & lene, quod ex aſpera duraq; re proveniret, ſignificare qui vellent, hieroglyphicum Aſparagi faciebant, ſurculum quippe jam maturum & ſeminibus inſtructum. Nam ſpina eſt, quæ ſemen illud fert, quo ſato molles inde aſparagi ſuccidantur. In Bœotia ſane qui novam nuptam comebant ornabantque, eam ſpinoſo aſparagi frutice coronabant, quoniam (ut apud Plutarchum eſt) de Conjugali vita, ſicut ſuaviſſimum ille fructum de aſperrima ſpina producit, Sic uxor viro primam illius aſperitatem ac duritiam minus aſpernanti, dulcem poſtmodum & ſuavem convictum præbet. Qui vero, ut idem Plutarchus ait, primas virginum rixas ferre nequeunt, ſimiles profecto ſunt iis, qui prima uvarum acerbitate offenſi, eas etiam cum maturuerint, abhorrent.

Dioſcor. lib. 2. cap. 12.
Bœotiorũ mos in novæ nuptiis.

CITO CONFECTUM. Cap. XXXIV.

Atque hæc de ſpina, Teneriores vero coliculi ſignificatum habent rei quam ocyſſimè paratæ, vel ipſius Auguſti dicterio, cui frequentiſſimum illud erat dicere, *Citius quam aſparagi coquantur*, cum quid momento minimo properatum innuere volebat. Ita illud apud Dioſcoridem animadvertendum, ἐπ' ὀλίγον ἑψηθὲν, quod in antiquiſſimæ traductionis codice, Latina quidem phraſi, ſed literis Longobardicis ſcripto, quem perlegi Florentiæ, quemq; Marcellus tranſlationis ſuæ ducem habuit, *brevi coctura elixum*, legitur. Philemon Comicus, victitantibus aſparago, perinde ac thymo etiam ac cappari, extenuationem corporum videtur exprobare, ubi ruralis parſimoniæ pœnitentem virum in ſcenam producit, querentem ſcilicet quod rus, ut medici, convenientia ægrotis tantum eſculenta ſubminiſtret. Addit illud:

Sueton. in Auguſto c. 87.

C

καὶ νὴ τὴν δία
τὰ πετραγενῆ ταῦτ' ὀψάρια, κάππαριν,
θύμον, ἀσπάραγον, αὐτὰ ταῦτα γε δέδοικα
μὴ λίαν ἐπισχνάνειαν μὴ ποιήσῃ νεκρόν.

quorum verſuum hic eſt ſenſus:

Atque per Jovem
Innata petris obſoniola, capparim,
D *Thymumq; & aſparagum, & alia hujuſmodi*
Quam vereor, extenuatione prænimia,
Ne me cadaver exanimum humi deſerant.

Quod vero Philemon τὰ πετραγενῆ dicit, vide apud Dioſcoridem quoq; in petroſis naſci aſparagum, nulla facta de ſativo, quo nunc plurimum utimur, mentione.

Non quidem Dioſcorid. ſed Galenus eum qui petreum vocat. l. 6. ſimp. medicam.

DE CAPPARI. Cap. XXXV.

Sed quod ad Capparim attinet, ad hanc Philemonis ſententiam facit Dioſcoridis locus, qui eam nulli rei dixit eſſe utilem; nempe adeo tenue eſſe nutrimentum ejus, ut nullam afferat utilitatem.

DE MANDRAGORA. CAP. XXXVI.

Quin & perniciosum si Dioscoridi credendum, vomitum ciens, quod negat Mattheo.us.

MUlta super Mandragora dicenda essent, sed ea vel insuavia, vel abhorrenda: quarum in iis quæ humano generi perniciem afferunt, temperamento utendum est, quoniam etiam nescire quædam inter virtutes reponi solet.

SOMNICULOSUS. CAP. XXXVII.

ID omnino non dissimulabimus somniculosum hominem per id genus herbam significari, propterea quod vis ejus media est inter venenum & soporem. Nam si quis vinum ea medicaverit, bibentem in profundum adeo somnum injiciet, ut expirasse credatur, memorabili Annibali exemplo, qui missus à Carthaginensibus in Afros qui rebellaverant, non ignarus ille gentem esse vini avidam, magnum ejus modium mandragora permiscuit, mox levi cum eis commisso prælio ex industria cessit, nocte inde intempesta relictis intra castra quibusdam sarcinis, & eo vino quod infecerat, fugam simulavit: cumq; Barbari occupatis castris gaudio effusi medicatum vinum hausissent, jacerentq; strati defunctorum in modum, reversus Annibal nullo negotio eos trucidavit: Rem Fronto exemplis suis adjecit. Quod vero ponit historia vinosos Afros, Cyprianus quoq; de Afrorum suorum bibacitate multa conqueritur, quæ propemodum jam, ut nunc apud Germanos, in civilium laudum locum irrepsisset. De soporifera vero Mandrogoræ vi Medici multa tradidere, idq; præcipuè, quod plurimus & efficacissimus est ejus usus in soporandis iis qui vel inurendi vel secandi sunt: altissimum enim per quatuor fermè horas somnum, potionem ita medicata exhausta, perseverare, ut neq; ignem neq; ferrum sentiant.

Stratagema bellicum Annibalis.

AMATORIUM. CAP. XXXVIII.

A Dioscoride l.4.c. 61.

Radicis Mandragoræ descriptio.

Nimirum à Mattheolo in Diosc. li.4.c.61.

PRoposui de veneficiis à mandragora nihil me dicturum, præsertim ea quæ pertinent ad amatoria, de quibus aliquid omnino habetur in sacris literis: sed nunc majoris illud curæ pretium esse duco, ut radicis ejus figuram, non temere tam insignem à Deo, sive à natura, ducente Deo, conformatam enarrem: cujus altera est virili specie, capite capillamento veluti quodam undecumque cooperto, pube etiam densissimis radicularum filis pudenda virilia cooperiente. Altera fœmina, iisdem velamentis, si quis curiosius rem ipsam inspectare voluerit, naturæ miraculum occultantibus, quotidianis testimoniis veritatem ipsam comprobantibus. Quod miros à quibusdam tam pertinaciter negari, cum præsertim vulgatum sit, Pythagoram herbam hanc ἀνθρωπόμορφον appellasse, quo vocabulo nihil manifestius ad humani corporis formam exprimendam. Sed, si Deo placet, Pythagoram isti dicunt mysticum aliquid per id nominis intellexisse, eam quippe Philosophi locutionem ad poma ea spectare, quæ putant nonnulli Melenzana esse, quod ovalis figuræ sint, ac perinde testibus assimilentur. Lævis hæc est conjectura, siquidem ἄνθρωπος utriusq; generis vocabulum est, testiculi vero forma ad marem tantum pertinet. Sed quod arbitrari videatur Hermolaus Barbarus, vir undecumq; doctissimus, Melenzana apud Ligures, quasi mala insana dici, quam quidem conjecturam, ut inferius apparebit, puto eum ex Columella desumpsisse, cur non ab amatore potius, quo, nisi condiantur, egregiè prædita sunt, dici ea arbitrentur? quod quidem propius ad Ligustici vocabuli simplicitatem accedit, qui Marezana ea vocant. Cæterum cum Dioscorides & reliqui Medici hanc & aliam Mandragoræ speciem frequenti usu sumptam inter venena connumerent, Marezana vero, quæ totius litteralis Liguriæ tractu modo recentia in jusculentis, modo condita aceto fœniculoq; superinsperso, in acetariis & frequenter & copiose anno toto eduntur, nihil afferunt incommodi, sed & grata gustui, & corpori salubria sunt, nullo mihi pacto videntur inter mandragoras recensenda. Ad hæc cum Dioscor. Mandragoræ poma ovi vitelli similia dicat, avellanæ nucis alii Marezana nihil habent quo vel ovorum vitellis, vel id genus nucibus æquiparari possint: imo totius ovi speciem & magnitudinem præ se ferunt, plerumq; iis etiam grandiora, eo dissimilia, quod punicei coloris fimbruis ab ea parte, quæ Soli exposita est, non sine spectantium ap-

Ibid Mattheolus contra Brasavolum, & Fuchsium.

Melenzana seu Marezana.

plau-

A plausu & oblectatione dispescuntur; cumque valde maturuerint, totæ puniceæ fiunt, parte à Sole tacta semper densius colorata. Sed ut ad formam radicis quæ verè mandragora dicitur, revertamur, id etiam miror, cur una cum Pythagora Columellam etiam nihili pendant, qui Pythagoricam secutus nuncupationem, ita super ea canit:

Quamvis semihominis vesano gramine fœta,
Mandragora pariat flores, mœstamque cicutam.

Quod vero Columella *vesano gramine* posuit, ad herbæ vim respexit, quæ aliter & Morion dicitur: ea enim, ut Medici tradidere, drachmæ unius pondere, vel in polenta, vel esculentis aliis data, fatuitatem inducit. Eucherius super hac in Genesi, nihil aliud dicit, nisi mandragoram genus pomi esse parvo peponi simillimum; quæ quidem forma ad Ligustica, quæ dicebamus Amarezana, proximè accederet, nisi obstarent reliqua veneno super tradita.

LÆTITIA. Cap. XXXIX.

B SEd ut mandragoram ab omni absolvamus ignominia, Xenophon eam pro lætitiæ argumento citat, apud quem in Symposio Socrates ait, vinum non aliter mœrori mederi, quam mandragora hominibus, lætitiamque non aliter excitare, quam oleum inspersum igni flammam. Porro si mandragora venenum esset, aut mansa incommodum aliquod afferret, cur 30. Geneseos cap. Ruben triticeæ messis tempore in agrum exierit mandragoras reperturus, quas ad Liam matrem suam deferret, & Rachel explorata repetierit à sorore, ut in ejusmodi plantæ participatum admitteretur? cui Lia responderit: *Parumne tibi videtur, quod maritum mihi praripueris, nisi mandragoras etiam filii mei industria conquisitas tibi venditare cogites?* & quæ de nocte mox pacta sequuntur mandragoræ pretio concessa. Unde suspicari possum, apud scriptores nostros parum de mandragora liquere, antiquissimum ejus usum & utilitatem esse temporibus nostris incognitam. Quod vero manifestissimum est, prisco illi seculo, ex historia sacra, cibum omnium pretiosissimum fuisse apparet: nostro autem tempore, si ea Ligustica Amarezana est, cum tot condimentis inserviat, & olerum omnium per universum annum sit usitatissima, facessere jusserim eos qui eam infamem imaginantur. Sed qui plura super ea quæsierit, ad Plinium se conferat, l. 25. c. 13.
C

Genes. 30.

Mattheolus in Dioscor. ibid.

DE BULBIS.

NUPTIÆ. Cap. XL.

SUnt qui nuptias, atq; maritalem copulam (ita enim Græci γάμον intelligunt) per hieroglyphicum Bulbi significari velint: eo enim plurimum veteres utebantur ad languentem Venerem excitandam. Et viri in novis nuptiis prima die, authore Varrone de vita Patrum, bulbos comedebant. Hinc illud apud Martialem facetè dictum:

Cum sit anus conjux, & sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quam satur esse potes.

Sed hoc Martial. ex Aristoph. desumpsisse videtur, ubi juvenis, Concionatricibus, à duabus vetulis D distractus, quærit ab eis; quanam possit ratione duo eodem tempore navigia agitare? respondet una, Postquam bulborum ollam devoraveris. Docet vero M. Varro bulbos aqua decoquere ad usum Veneris. Apitius addit nucleos pineos, & semen erucæ cum pipere.

Dioscorides l. 2. c. 165.

Bulborum usus.

Καταφαγὼν βολβῶν χύτραν: *Qui devoraret bulborum ollam.*

DE CICUTA. XLI.

SEd quoniam nequitiæ satis ubiq; est, longe utilius fore existimo, si quæ ad ardorem Veneris potius extinguendum proponantur, quam quæ lasciviam fovere doceant, commemoremus.

CASTIMONIA. CAP. XLII.

Diosc. li. 4. cap. 74.
Cicuta efficacia.
Pollutiones nocturnas.

CIcutam nonnulli pro hieroglyphico castimoniæ posuere. Causam ego eam esse crediderim, quod si ejus herbæ succo testes illinantur, Venus cohibetur, præcipueq; ὀνειρώγμοι, quæ scilicet per somnium accidunt Veneris imaginationes compescuntur.

SUPPLICIUM. CAP. XLIII.

Quo Socratem mori coegerunt.
Diosc. li. 3. c. 45. & Plin. l. 20. 13.

UBi vasa quædam, quid sibi quæq; velint, recensuimus, incidimus in calicem, eumq; non alia de causa supplicii de aliquo sumpti hieroglyphicum esse docuimus, nisi ob cicutæ succum, qui fontibus capite damnatis propinari solitus esset, idq; præcipue Atheniensium instituto: ibique de calice in sacris etiam literis disseruimus.

DE RUTA.

CASTINONIA. CAP. XLIV.

Ruta proprietates variæ.

EAdem ratione Ruta quoq; hieroglyphicum est castimoniæ, qua cicuta, diversa tamen naturæ vi: illa, quia plurimum refrigerat: hæc quia supra modum exsiccat: atque, ut Dioscorides tradit genituram in potu ciboq; extinguit ruta. Theophrastus ob siccitatem durare, & ob caliditatem exurere dicit. Utcumque, ita Ovidius:

Utilius summas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Est & magis arcana causa, quam siccitas caliditasve nimia, quæ ratam continentioris vitæ hieroglyphicum esse jusserit. Nam cum Serpens, ut suo loco dictum, voluptariæ nequitiæ signum sit, ruta nimirum cum tota sit Serpentibus adversaria, eosq; vel odore fuget suo, ut pleriq; veterum tradidere, quamquam vim eam inesse uni sylvestri tradunt, merito pro castimonia ponitur. Ad id porro quod acuere lumina dicit Ovidius, Apulejus rorem ejus herbæ matutinum prodesse tradit, vel cum matutino maducrit, succos in hunc usum colligendos. Atque alibi, roscidæ folia decocta in vasculo vitreo decoquenda, vino veteri admixto, atq; ita inungendum. Cur vero Serpentes rutam exhorrescant, causam eam Philosophi comminiscuntur, quod Serpentes frigiditate siccitateque sint præcipua præditi, unde non immerito terrarum orbis per Serpentis effigiem ostendatur. Siccum enim & frigidum est elementum terræ, & Saturno Anguis, ut alibi dictum, in manu statuitur, cujus sidus & frigiditate & siccitate censeri autumant Astronomi. Ruta vero quamvis calida admodum, ipsa tamen siccitate longe præstat, adeo ut affluentiori quadam ariditatis vi apta sit ad simile corrumpendum, eodem modo quo Proclus non aliam ob causam Galli cantum Leonibus horrori esse putat, nisi quia solaris virtus utrique insita sit animali, sed longe præstantius Gallo, quam Leoni. Neq; dissimulanda est vis rutæ prorsus admiranda, quæ non Serpentes tantum fuget, verum etiam Feles (ita Foinas nonnulli vocant, de qua loco suo in Æluro) prohibeat ne adrepant, si ejus herbæ ramuli in columbariis fenestris & ingressibus aliis suspensi fuerint, traditur à Florentino in Constantini Cæsaris collectaneis. Quod vero venenis ruta resistat, Mustelæ sunt documento, quæ cum Serpentibus dimicaturæ, cibo ejus armantur, unde eam à nonnullis Viperalem appellari, tradidit Apulejus. Et Mithridaticum illud adversus venena medicamentum nulli jam non innotuit: regem quippe Ponti Mithridatem cum fratris sui timeret insidias, rutæ folia xx. cum duabus nucibus juglandibus, & totidem caricis, admixto salis grano, jejunum quotidiè accepisse.

Plin. li. 20. c. 13.
Diosc. ibid. Matthiol. Ibid Plin. li. 8. c. 27. & li. 20. c. 13.

DE CONIZA.

ABLIGURITOR. CAP. XLV.

Abliguritorum indicium.
Hor. Epist. li. 1. Ep 15.

ÆGyptii Sacerdotes hominem qui bona sua abliguriisset, &, ut Horatius diceret, *paternas maternasq; res fortiter absumpsisset*, significare si vellent, pecudes capras ve Conizam depascentes, pro hieroglyphico facere consueverunt: siquidem constat animalia ea, quæ Coniza vescuntur, insatia-

bili

A bili inde fiti confecta deficere. Quoniam vero peculium Ægyptiorum fere omne in gregibus constabat, unde universa ea gens Pastores à nonnullis in opprobrium vocitati, quamquam, ut alibi diximus, sacerdotes eorum, quiq; sacro cuipiam initiati essent, Pastores ita abominabantur, ut ne alloqui quidem eos fas putarent, notum ex historia sacra, cum Pharao coloniam Josippi parentibus & fratribus indulgere meditaretur, non admittendos in Ægyptiorum commercia censuit: quia Josippus industriam eorum omnem in armentis esse confessus erat, eos tamen & commode & liberaliter, opportuno feracissimoq; loco, seorsum à suorum consortio habitare jussit. Utcumq; autem censum Ægyptiorum per Oves & Capras exprimere moris erat.

Gen. c.47.

AMATÆ REI DESERTOR. CAP. XLVI.

SEd enim quæ vis herbæ ejus esset in polypos, curq; hominem amata relinquere pernicem, subito tamen eventu aliquo abalienatum, per conizam admotam Polypo, sacerdotes ipsi commonstrare soliti essent, in Polypi commentario inter pisces enarratum est. Exigere vero res mihi videtur, quoniam de coniza facere mentionem sæpe continget, super ea loco hoc quædam aperire, quæ apud authores tam Græcos quam Latinos varie tradita sunt, atq; ea quidem perplexe admodum.
B Origanum herba est vulgo nota Romæ, atq; aliis universæ Italiæ locis, κόνυζα Græce, Cunila plurimum Latine dicta, quam, utpote præcipue suam, Ligures littorales Cornabuliam vocant, putri, ut proverbio fertur, aptissimam salsamento: nomen ab ea specie sumptum, quæ Cunila bubula appellatur. Cæterum cum permultæ ejus species ab authoribus referantur, eademq; variis cognomentis appelletur, diligentiori cura ad Medicos delegata, satis nos habituri sumus, si Cunilam bubulam eam acceperimus, quæ Origani species est, quam à testudine cum eam Viperam ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes privatim in vino bibi, quæ Cunila bubula appellatur. Apud Aristotelem, Ciconiæ cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assidue dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza, vir accuratissimus, Origanum libenter Cunilam vocat, alicubi Pulicarem, quia pulices necat, stratis supposita, strataq; sub lecticis. Cunilam hanc nostratem Saturejam à rusticis vocari tradit lib.10. Columella. Horum testimonia fuerunt adducenda, quia sunt nonnulli, qui Cunilam
C bubulam eandem & Origanum esse pertinacius negant. Addam & illud, cum inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eamq; sibi incognitam ingenue profiteri. Nostri Bellunenses agrestem quandam Origani speciem vulgo provenientem, caule, foliis, & floribus grandioribus, odore tantum non usquequaq; suavi, sed vastiore, Pulelium asininum vocant, quæ nimirum Cunila bubula est, quæ in Liguribus Cornabulia, & eodem apud nos usu, quo apud Ligures, salsamentis inspersa. Putarim vero Onitis vocabulum ἀπὸ τῦ ὄνυ, qui Asinus est, commodissime deductum. De Formicis vero nostræ hujus odore fugatis, experimentum ipse feci, quod ad biduũ post inspersionem efficaciter successit, ut locũ omnino desererent. Ne vero cuipiam mirum adeo videatur, gramini huic eam inesse vim, Ambrosius herbam quandam memorat, Gillam appellatam, cujus folia turtur nidis suis excluso fœtu superjaciat, eoq; pacto pullos à Luporum incursu deprædationeq; tutetur: Lupus enim folium ejusmodi usq; ad fugam abhorret. Leopardus vero allium ita sibi sentit abominabile atq; contrarium, ut si quis eo locum, ubi ille morari sit solitus, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus 1. de Animal
D naturis scribit, Noctuas à Ciconiis suo nido procul summoveri, platani eo foliis importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem dilabentes, Ciconiasq; ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assidue Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitiis suo loco dictum. Neq; vero Ciconiæ tantum, Turturesve, aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verum etiam & Canes, & Sues, & ex brutis pleraq; alia. Canes quidem cum Fellis vitio laborant, gramen illud suum depascuntur. Sues si cephalalgia crucientur, fluviales Cancros investigant. Mustelæ rutam, si venenatum quid comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Hujusce rei quænam sit causa non otiose quæritur à quibusdam; quippe cum animalia hæc neq; talia didicerint ab aliis, neq; quidem doceri potuerint, cur ita

Origani Græcis Coniza, ampla descriptio, ejusq; virtutes.

Ita & Dioscor. lib.3. c.28.

Lupi Gilla herba fugantur, Leopardus allio.

Canes, Sues, Angues, naturæ ductu remedia sibi propria comparãt.

norint quæ suis sint ægritudinibus utilia. Putant igitur accidere, quemadmodum favi odore solo Apes ad sese alliciunt, & cadavera Vultures, vel procul absentes, sic etiam Cancri Sues illectent, Origanum Testudines, Ursam Formicæ, de qua suo loco diximus, id vero nulla ratione fieri, neq; quod sensus & facultatis ejus, qua vel intelligere vel cognoscere queant, participes habeantur, commentiq; sunt corporum conflaturas, diceret Plinius, in causam adducere, quæ hujusmodi appetitus in animalibus concitent, quæ humorum mutatione varios, dum laborant, appetant vel acores, vel dulcedines, vel alias, uti usui venerit, qualitates, fieriq; plerumq; id importune, ac præter morem, & indecenter: id quod in mulieribus præcipue videre est, quædam prægnantes sunt, & lapides, & terram, & sordes alias, & humanam interdum carnem appetunt ad vescendum: quod superioribus annis in Insubria accidit, ubi matrona quædam nobilis, cum oculos in coloni sui torosiores musculos, qui de coxendicibus protuberabant, injecisset, tanta arrepta est aviditate carnis ejus frustulum gustandi, ut nisi compos fieret, defecturam se profiteretur, aut abortum facturam: quo metu conjux ejus commotus maxima mercede cum colono convenit, ut abscindi sibi musculi partem pateretur, ne patrona sua exanimaretur: ille pretii lenocinio ductus, conditionem accepit, succisumq; est frustum, modicoq; inspersо sale prunis tostum quo illa devorato incolumis quam primum evasit. Quocirca Medici cum in effrænatas hujusmodi appetentias incidunt, quæ salubria, quæ minus, novisse debent: nam aliquid hujusmodi fere graviter decumbentibus accidere interdum solet. Scribit Mnesitheus medicus in pneumoniæ principio, quendam qui cæpe concupierat, evaluisse: quendam vero qui ficus appetierat, periisse: propterea quod appetitio corporis, qualitas vero texturaq; ipsa, ut quæq; est, morbis obsequitur. Ex quo manifestum esse autumant, feras quoque, cum in perniciosas & lethales ægritudines inciderint, non alia de causa in hujusmodi appetentias ferri, quam ob naturæ ipsius (utar Lucretiano vocabulo) compositūras, quæ illas ad ea sponte incitant, quæ saluti futura videantur. In hunc modum disputant hi, qui nihil aliud brutis animalibus concessum volunt, quam sentire & pasci. Antiquiores tamen Philosophi pleriq; bruta etiam in mentis intelligentiæ participatum admittunt, quorum nos argumenta validiora alibi, & in Elephanti & Formicæ commentariis recitavimus. Iis vero hic contenti, quæ ad veterum hieroglyphica facere videantur, prosequamur.

Mirum de muliere gravida.

Appetentiarum eventus.

DE HELIOTROPIO ET SELENOTROPIO. TERRENORUM CUM COELESTIBUS TEMPERATURA. CAP. XLVII.

QUod si cognationem, consensumve, aut temperaturam, quam inferioris naturæ istius res cum cœlestibus habent, infimis quippe suprema, & supremis infima, occultis quibusdam viribus colligata esse ostendere voluissent, nullo evidentiori signo, proprioreve hieroglyphico id exprimere consueverunt, quam cum herbas duas, Solisequam & Lunisequam figurassent. Liceat vero mihi ἡλιοτρόπιον & σεληνοτρόπιον, ita Latina facere: illa enim ad Solis motum Solem versus movetur, hæc vero ad Lunam vertitur. Sunt vero & alii flores tam arborum quam herbarum, qui hoc imitari videntur, sed his duobus nulli manifestius. Proin Ægyptii eandem rerum omnium rationem esse contendebant, ut intellectu alia, ut ratione alia, alia natura, alia sensu superioribus devincirentur, & suam quæq; concordiam affectarentur.

Plin. li. 22. c. 21.
De lunisequa nihil constat.

DE LUPINO. CAP. XLVIII.

TRahit similis quodammodo natura, ut Heliotropio Lupinum subjiciam: nam id quoq; ad Solis cursum vertitur.

Plin. lib. 18. c. 14.

HORÆ. CAP. XLIX.

PEr ejus autem figuram temporis dimensio, vel horæ hieroglyphice significantur: quæ quidem ab eo surculo tam manifeste distinguuntur, ut agricolæ peritiores diurnas horas, aere etiam nubiloso ex ejus motu conversioneq; deprehendant. Traditum ab Apulejo lib. de Re rustica.

Rusticorū clepsydra. Necnon à Plin. li. 18. c. 14. Plin. ibid.

SUIS

A SUIS VIRIBUS POLLENS. CAP. L.

ET quoniam in ingenium est lupino ut coli nolit, sitq; negligentia ipsa fertilis, apte quis fecerit, si hominem, qui suopte ingenio vel industria sibi necessaria comparet, ejusmodi surculi gestamine insigniverit.

DE NICTERETO. CAP. LI.

SI vero hominem occursum cujuspiam rei natura expavescentem ostendere curassent Ægyptii, Nyctereton herbam & Anserem faciebant. Ferunt enim Anserem ad primum conspectum ejus expavescere, unde & χηναλώπηκον vocatur. Herba est coloris, ignei, foliis spinæ, nec à terra se attollens, noctibus interlucens, & quoniam è longinquo etiam noctibus fulget, νυκτιπέλον appellatur.

Hæc omnia à Plin. libr. 21. c. 11. Vel Nyctilopa, ut ibi Plin. Qua ideo à Plin. inters. li. 20 c. 22. & à Diosc. nullius usus in medicinis l. 2. ca. 110.

DE BLITTO.
FATUUS ET INSULSUS. CAP. LII.

B FAtuum & insulsum turpiq; deditum inertiæ hominem, per Blittum herbam significare mos erat. Stupidi enim saporis herba omnino est, neq; ullam habet acrimoniam: unde convitium in fœminas mariti faciunt apud Menandrum, βλίτα eas appellantes. Et Truculento Plautus non infacete dixit, *blitteam meretricem*, quæ non saperet in vino ad rem suam: qui locus imperite satis à nonnullis invertitur, qui Bletetam & Bletem nescio quod incommodi calceamenti genus exquisivere in ejusmodi contemptum. Laberius dixit bipedem blitteam belluam. Et Empedocles, ut apud Varronem est, humilem humani generis conditionem ostensurus, natos homines ex terra ait, ut Blittum. Sane illi nomen herbæ à stupore est: βλάξ enim stupidus Græcis, stolidusq; & ignarus.

Hinc forsan Gallicum convitium balistre.

DE BETA. CAP. LIII.

C SUnt qui betum & blittam idem esse sentiant, Martialis puto carmine decepti, qui scripserit,

> *Ut sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,*
> *O quam sæpe petet vina piperque coquus.*

quas aliter paratas nihil sapere exquisitioris ganeæ proceres profitentur. Sed enim Dioscorides blittum à beta secernit, & blittum quidem apud Ægyptios Æclotoripem apud alios Eriplem, apud Romanos pariter & Græcos blittum appellari: edi oleris modo, ventrem tantum dejicere, medicas vires habere nullas: cum beata ea sit, quæ Atticis τεῦτλον nuncupetur, olus ubiq; locorum celeberrimum usitatissimumq; alicujus omnino suavitatis, quodq; à civilibus mensis minime rejiciatur, quæ pluribus apta medicinis, multas humano generi conferat utilitates, quas qui nosse voluerit, Dioscoridem legat lib. altero, cap. 110. Theophrastum 8. Æginetam 6. Plinium 19. item alios.

Li. 2. c. 110. Betæ & Blitti differentia.

Quinimo folia sunt delicatissima ad instar Catti, quem Cardonem dicimus, præ paucis.

MOLLITIES. CAP. LIV.

D PEr ejus vero hieroglyphicum cynædica petulantia, mollisq; & enervis lascivia notatur, pervulgato illo Cynici Diogenis dicto, qui cum à petulcioribus quibusdam pueris convitio incesseretur: quod Canis esset, ac subinde fugitarent, quærente eo cur fugerent, *Ne mordeas*, respondentibus: *Bono estote*, inquit, *animo, Canes non edunt betulas.*

Diogenis Cynici dictum. D. Laert in ejus vita.

DE CAPILLO VENERIS.
EBRIETATIS REMEDIUM. CAP. LV.

QUi significare hieroglyphice volunt hominem ebriositate laborantem, ac sibi remedium comminiscentem ut præmonstrarunt Ægyptii, Upupam & Capillum Veneris herbam faciebant.

Capilli Veneris varia nomina & etymologia. Plin. li. 22. c. 11.

bant. Upupa siquidem uvis vescitur immodice, ita ut plerumq; inde ebria fiat: verum simulac se tentari senserit, Capillo Veneris decerpto, efficacissime sibi medicatur. Herbam hanc Adianton Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc est, à non marcescendo: neq; enim bruma, ut herbæ reliquæ, marcescit, neq; aqua perfusum mersumve καλλίτριχον multi, hoc est, pulchricomum, alii πολύκομον, id est, multicomum, utrumq; ab effectu vocant, licet πολύκομον, nonnulli canocomum interpretentur, quin etiam ab effectu Saxifragum appellarunt. Capillum vero Veneris ideo Latini dicunt, quia capillum præcipue tingit: ad hoc decoquitur in vino cum semine Apii, adjecto oleo copioso, ut crispum densumq; faciat. Defluere vero prohibet, Ursino adipe & ladano admixtis.

Vide Mattheol. sub finem c. 132. li. 4. Diosc.

DE APIASTRO.

POPULUS LEGE COERCITUS. Cap. LVI.

Vide Plin. li. 21. c. 12.

APem suo commentario populum inter alia significare diximus. Eum vero legibus coercitum hieroglyphico aliquo figurare qui vellent, Apem & apiastrum herbam proponebant: qua si perungantur alvearia, non fugere Apes tradunt: nullo enim magis gaudent flore, eaque de causa μελισσόφυλλον & melitænam appellatam constat, quæ marrubium est nonnullis.

DE BRASSICA. Cap. LVII.

Athenæus dipnos. Theophrastus & Plin. li. 20. c. 9.

QUod autem ad modo memoratam Upupam & Adiantum facit, auxilio etiam esse ajunt brassicam: ubi quis ebrietate tentetur. Nam ante cibum sumpta, largiores potationes ne lædant, efficit, ut authores pleriq; tradunt, præsertim Græci.

INTERTURBATA LÆTITIA. Cap. LVIII.

Plin. Ibid.

UNde qui lætitiam interturbatam importunitate cujuspiam hieroglyphice notatam volunt, Brassicam inter duos vitium surculos adsitam constituunt. Vino enim, quod præcipuum est lætitiæ hieroglyphicum, ea, ut apud Plinium est, aversatur, in primisq; est vitib. inimica, vitesq; illi, ut perniciosa alterutri foveant inter sese odia. Nam vites, ut secundo de Divinatione Tullius, à caulibus Brassicis, si propter sati sint, ut à pestiferis & nocentibus refugere dicuntur: & quamvis rei cujuscumq; adminicula claviculis pervestigent, quæ tanquam manibus apprehendant, atq; ita se erigant, hos tamen, utcumq; prope adsint, nulla ex parte contingunt. Ad hæc Beritius, ubi & sua, & Tarentini sententia, nihil in vinetis seminandum censet, Brassicam præcipue summovendam præcipit, utpote quæ vitibus egregie contraria sit: & cum propter naturæ suæ siccitatem multo indigeat humore, evenit ut juxta adsita vitibus alimentum subtrahat. Tanta vero inter vitem & brassicam dissensio est, ut si quis vinum dum ea coquitur instillaverit, ne postmodum coquatur, efficiat, & oleris colorem vitiet. Quiq; prius crudam brassicam ederit, vino quantumvis largiter hausto tentari non poterit, quia vis ejus occursu brassicæ hebetatur, fractaq; labascit. Hinc plerisque Italiæ regionibus, & totius etiamnum Europæ provinciis mos inolevit, ut cum calendæ Augusti vulgo Baccho dicatæ habeantur, permissa eo die unicuique volenti largius epotandi licentia, symposiisque ad hoc institutis, & curiosissime celebratis, in quibus Augustum se capessere glorientur, brassicas identidem ut ebrietatis antidotum in ferculis præsumant. Affirmat & illud Beritius, quod ex Cicerone retulimus, si juxta deposita vitis sit, ultro eam effugere, & in contrariam partem sarmenta convertere: id quod nos in hortis nostris Castalioneis fieri vidimus extra quorum septum excitata pergula, quam juxta positæ vites inscenderent ad meridiem, accidit ut hortulani incuria differtim brassicæ subseminarentur, tum vites quumprimum pampinos emittere cœperunt, brassicarum juxta surgentium odore offensæ surculos converterunt, omissaque percommode parata pergula, ultra septum ad septemtriones sese porrexere. Abfueram ego tres menses, dum hæc nulla curantur diligentia. Reversus autem avulsis inde caulibus coactus sum bonam earum partem pedamentis ac ridicis alieno loco sustentare, quod præter spem feliciter cessit, pergula intra

Vitis & Brassicæ dissensio mirabilis. Plin. ibid.

A tra & extra hortos duplicata. Citat Varro Nestoris Alexicepon, elegiaco numero conscriptum, in quo harum inimicitiarum causa decantatur, Bacchum quippe furibundi Lycurgi timore perculsum in mare se proripuisse, in eoq; delituisse, mox ab emersu clandestino Lycurgum in insidiis invasisse, quem vite devinxerit: illum indignabundum cum improvisam capturam ferret impatienter, lacrymas emisisse, ex quibus enata sit brassica: atq; hinc orta dissidia, & implacabilis plantarum earum contrarietas. Tabescere enim eam necesse est, si fortiori viti proxima fuerit: vel vitem, si tenella sit, ipsa tabefaciat. Usq; adeo vero odia hæc in uvæ nomen exercentur, ut (quod idem Varro tradit) quod incommodum uva in humano gutture appellatur, odiosum admodum, si nimia destinatione laxata fuerit, cohiberi, retrahiq; facillime posse credatur, si crudæ brassicæ succus capiti superfundatur. Sed mirum est admodum has foliis & pampinis insitas esse adversus vinum inimicitias radici vero conciliationem inesse. Nam qui vinum in acetum trium horarum spatio verti docent, inter quos Varro ipse est, radicem betæ contusam in dolium conjiciendam monent: sin vero restituere vinum malueris, brassicæ radicem eodem modo præcipiunt immittendam.

Fabulosa antipathia brassicæ & vitis causa.

B

Hieroglyphicorum Ioann. Pierii Valeriani Finis.

ERUDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORUM COMMENTARIORUM LIBER PRIOR, EA CONTINENS, QUÆ PER VARIA DEORUM ET HOminum simulacra significantur.

AD BASILIUM AMERBACCHIUM J. C. PERITISSIMUM.

C

CVm difficillimum sit ea in lucem edere, ob ingeniorum morosam sæpe varietatem, quæ omnibus placeant, opus est illa alicujus viri authoritate fulciri, qui & calumniatores ac detractores deterrere possit: & si quid in controversia fuerit, dijudicare, rectaque & vera comprobare falsa autem refellere. Unde etiam fit, ut virtutes illorum quibus scripta dicantur, ejusdem sæculi hominum testimonio celebrentur, & sic patrocinii sui præmium amplum referant; memoriam videlicet earum virtutum, quarum quamvis docti ipsi sint, nulla fama ipsorum scriptis ad posteros perveniret. Nam Principum quidem atque Heroum res gestas memoriæ mandant Historici: eruditionis suæ monumenta alii docti viri relinquunt; horum autem omnium humanitatis, sapientiæ, virtutum testes & præcones non alii sunt, quam omnis generis scriptores, qui illis monumenta sua inscribunt. Quamobrem æque prudenter mihi rebus suis consuluisse videntur, & qui scripta sua doctorum patrocinio commiserunt, & qui itarationes suas instituerunt, ut & docti ipsi essent, & à bonarum literarum studiosis celebrarentur. Illi enim scriptis suis authoritatem conciliarunt, hi virtutes suas ab oblivionis tenebris vendicarunt. Hos igitur ego imitari cupiens, quem alium huic meo Hieroglyphicorum priori commentariolo patronum conciliarem potius quam te, qui & tanta eruditione atque authoritate es, ut tuo fretus patrocinio libere in omnium manus venire possit; & familiæ nostræ ita conjunctus, ut primæ ætatis bonam partem simul transegerimus, cujusque humanitatem singularem ac benevolentiam quotidie experimur? Hunc igitur meum laborem eodem animo complectere, quo me nostramq; domum jamdudum amplecteris. Vale.

D

DE ENEPH, ÆGYPTIORUM DEO.

CREATOR ET CREATIO MUNDI. CAP. I.

Eneph explicata descriptio.

PEr Eneph, quem pro Deo colebant Ægyptii, ipsum totius mundi atq; universitatis creatorem opificẽque pulcherrimo hieroglyphico ostendebant: cui hominis formam tribuebant, eumq; cœrulea veste indutum, zonamq; tenentem & sceptrum pingebant, ac ejus in capite pennam ponebant: ut testatur Eusebius in libris de præparatione Evangelica. Penna enim in capite, significat difficilem inventu esse creatorẽ, & nemini conspicuum, sed sublimem, non modo supra sensum verum etiam supra humanæ intelligentiæ captum: humana vero forma, eundem vitæ authorem, & motu qui intellectu comprehendi possit, circulatum indicabat, quoniam ut hominis corpus quidem cernitur, mens vero ipsa quæ hominem à cæteris animantibus disjungit, estq; ejus naturæ propria, cerni à nullo potest: sic etiam Dei ac summi opificis actiones & motus, quæ ipse in sacris literis *Posteriora* vocat, non secus atq; Aristoteles effectus *Posteriora*, causas vero *Priora* nominat, ab humano intellectu cerni possunt: mens vero ipsa & Divina natura, quæ illa moderatur & gubernat, in hujus corporis carcere absolute cognosci non potest: & ideo cœrulea veste indutum eum pingebant, ut cœlestem illum esse significarent, & in cœlo habitare, nullius coloris vel accidentis, mixtionisve participem, etiamsi nobis ea fortasse suscipere videatur: & modo irasci, modo placari, quemadmodum cœlum ipsum, cum nullius coloris sit, propter intervalli longitudinem cœruleum videtur: & sic simul quoq; ejus naturam tantum à nostra distare indicabant, quantum cœlum a terra distat. Sceptrum vero potestatem ejus regiam in universam naturam significat, & zona vinculum, quo creata omnia colligat, & quo vitæ necisq; fata continet: hoc est, ortus atq; interitus, & rerum naturalium causas. Est autem zona circulus ille, quem Astronomi Zodiacum vocant. Præterea hunc Deum ovum ex ore producentem faciebant, quod mundum significabat Dei verbo creatum, ut etiam Sacræ literæ testantur.

DE PANE ARCADIÆ DEO,

VEL SATYRIS ET FAUNIS.

UNIVERSUM VEL MUNDUS.

CAP. II.

Panos figura, ejusque explicatio hieroglyphica.

De eadem figura & hieroglyphico Pierius lib. 10. & 44. Idẽ Macro. Saturn. lib. 1. c. 22.

PAne, quem & Innuum & Faunũ vocavere, sic pingebant veteres; Caprina facie, rubro colore, hirtis cornibus, varia Pantheræ pelle indutũ, infima sui parte hispida, & caprino pede: altera manu fistulã septẽ calamorũ tenentem, altera pedum sive baculum incurvum: hacq; figura universi symbolũ contineri volebant. Facies n. rubens æthera significat, bina cornua Solẽ & Lunã, Potheræ pellis cœlestiũ siderũ varietatem. Pars ejus inferior hispida fingebatur, propter arbores, virgulta & feras: caprini pedes terræ soliditatẽ ostendunt: fistula septẽ calamorum, harmoniã cœli,

in qua

A in qua septem soni sunt, & septem discrimina vocum: virga recurva annum qui in se recurri, & ideo πᾶν, id est, totum appellatus. Sic autem symbolum hoc interpretātur Eusebius, Phurnutus & Servius.

INDIGENA VEL NOBILIS. CAP. III.

EJusdem Panos simulacro indigenam significari, testatur Virgilius his carminibus:

Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæque tenebant,
Gensque virum truncis & duro robore nata.

Nam Deorum filios ajebant esse Faunos, è terra & divino semine genitos, Faunorum vero liberos heroas, & demum ab heroibus homines natos; unde recte per Fauni simulacrum etiam generis nobilitas significabitur: est enim in magna parte nobilitatis, non advenam, sed indigenam esse. Quamobrem legimus apud Platonem Atheniensium nobilitatem idcirco cæterarum civitatum nobilitati præstitisse, quod illi ex ipsa terra geniti essent, nec alio commigrassent.

Sed diversos esse Pana & Faunos plerique omnes Æne. lib. 8.
Qui & αὐτόχθων & ἐγχώριος.
Idem Virg. de Latinis. Ænei. l. 12.

B

SERMO CAP. IV.

PEr eundem Pana & sermonem significari, tradit Plato, Ægyptiorum arcanorum interpres in Cratylo, quod non secus ac Pan vagari ac circumire fingitur: sic sermo omnia complectatur, & per omnia vagetur, versetq; cuncta: & geminus sit, verus ac falsus. Quod autem verum est ex ipso, id quia leve ac divinum est, & superne apud Deum habitat, pectore & capite significari: quod vero falsum, quia inferne inter vulgus hominum manet, inferiore parte quæ hispida est & hircina, ob asperitatem turpitudinemq; ostendit: & ideo à Græcis πᾶν, appellatum dicit, id est, totum, quia sermo totum comprehendit & versat.

Pan, quomodo verus & falsus.
Nimirum imo & intimo pectore ac corde. Ubi insunt sensus omnes.
Qui & parvus mundus dictus.

MUNDI HIEROGLYHPICUM. CAP. V.

C

MUndum alio etiam modo Ægyptii hominis effigie pingebant, complicatis pedibus eum facientes, vestem variam ad talos usq; indutum, & aureũ globum capite sustinentem. Pedibus quidem complicatis, propter terræ firmitatem, varia & oblonga veste indutum, propter elementorum ac rerum quæ ex illis gignuntur, & quibus terra vestitur varietatem & copiam: aureum vero globum capiti ejus imposuerunt, qui cœlum significaret sphæricum, & circularem ejus motum.

SOLIS SIMULACRUM. CAP. VI.

D

SOlem pingebant juvenili & rotunda facie, eumq; in navi collocabant, quam crocodilus ferebat: per navigium motum ejus in humido significantes, hoc est, in æthere vel intelligentiis: nam & æther multi humidum esse putarunt, & in sicco tam diuturnum motum fieri non posse, & cœlos aqueos dixerunt: unde in sacris literis tam sæpe cœlestium aquarum mentio fit, & Angeli ipsi Aquarum nomine à Davide comprehenduntur. Per Crocodilum vero aquam pluviam, cujus causa Soli tribuitur.

Ideoq; ab Ovi. 1. Metam. liquidum dictũ. A Pier. lib. 38. in doctrina cœlesti. Psal. 148. v. 4. alii tamen cœlum decimum aqueum & crystallinũ empyreo proxima inferius exponunt.

Sic Osiris Ægyptiis pro Sole Macro Saturn. lib. 1. c. 21.

OSIRIS.

SOLIS ET LUNÆ CONJUNCTIO. CAP. VII.

IN Elephantinopoli Ægyptia urbe Osiridis simulacrum colebatur, viri corpus habens cœrulei coloris, caput vero arietis, quod Solis ac Lunæ conjunctionem significasse tradit Eusebius. Cœruleus autem color ei propter humiditatem tribuebatur, quia Lunaris conjunctio humidior est nec non, quia noctes cœruleas facit: tunc enim potissimum noctibus serenis cœruleum videtur cœlum.

LUNÆ SIMULACRUM. CAP. VIII.

IN Heliopoli vero ejusdem provinciæ urbe, Lunæ simulacrum hoc symbolo consecratum erat: Homo accipitris habens faciem, lancea Typhona interficiens. Pingitur autem Typho fluviatilis equi forma: & totum hoc simulacrum candidi coloris erat, qui color ab alio lumen accipere Lunā significaret: accipitris vero facies à Sole eam lumen capere indicabat, unde & spiritum attraheret. Soli enim accipiter dicatus erat, qui ut etiam Pierius testatur, lucis ac spiritus symbolum est, tum propter motus velocitatem, tum quia alii altiora & lucidiora petit.

Pier. lib. 21. in Deus.

B

PLUTO.

OCCULTA CONSILIA. CAP. IX.

Pluto galeatus, occulta principia generationis indicat. Pier. li. 42. in Galea.

VEteres cum consilia & cogitationes occultas esse debere significare volebant, Plutonem pingebant galeatum, & Proserpinam rapientem, tum quod subterranea, quorum Deus dicitur Pluto, lateant absconditaque sint: tum quia raptus clam fiunt: tum denique, quod cum in capite consilii sedes esse putetur, galea illud tegens apte consiliorum occultationem significet.

INFERIOR VEL MINOR POTESTAS. CAP. X.

Aqua obcæcatus dicitur.

EIusdem quoq; Plutonis hieroglyphico, breve sceptrum in manu ejus ponentes, minorem inferioremque potestatem, ut ejus qui alium majorem Principem agnoscit, innuebant: propterea quod Pluto inferorum rex dicatur, & tamen Iovis imperio subjectus.

C

SILENUS.

SPIRITALIS MOTUS. CAP. XI.

De graphica Sileni figura Lucianus in Concilio Deorū. Ad hoc ... vatus in li. de signis aquarum & ventorum.

SIlenum, quem senem & dormientem pingebant, spirabilis motus symbolum fuisse, testantur veteres: cujus caput candore fulgens propter cœlestem motū faciebant, cæsaries vero longa crassitudinem terrestris aeris significat. Dormire autem illum ebrium finxerūt, quia crassiores spiritus & vapores caput quasi ebrietate quadam gravant, somnumq; inducunt.

D

VULCANUS.

IGNIS. CAP. XII.

Vulcani effigies Huc spectat Pierii traditio. l. b. 18. ibid. Ignis duplex.

Ignis virtutem sub vulcāi, hoc est, hominis forma pingebant in cujus capite pileus erat cœruleus, ætherea symbolum regiōis, ubi, integer purusq; ignis invenitur:

nam

A nam qui è cœlo in terram delapsus est, cum imbecillior sit, materiaq; indigeat & fomento, claudicans fingitur, ut qui seipsum, nisi baculo innixus, sustinere non possit, cum æthereus ille absq; ullo fomento seipsum sustineat, alat, & tueatur.

HERCULES.
ELOQUENTIA. CAP. XIII.

Visum est nobis hic recensere hieroglyphicum, quo Galli antiquitus Eloquentiæ vim exprimebant. Id autem ex Luciani libello de Hercule Gallico conscripto, sumemus ad verbum, quemadmodum vertit vir Doctus. Sic igitur inquit: *Herculem Galli lingua gentis vernacula Ogmium vocant. Porro Deum ipsum nova quadam atq; insitata figura depingunt. Decrepitus est apud illos, recalvaster, reliquis capillis, si qui reliqui sũt, plane canis, cute rugosa, & in aterrimum exusta colorem, cujusmodi sũt nautæ isti. Charõtẽ potius aut Iapetũ, quãpiãve ex iis quæ apud inferos versantur, diceres. In summa, quidvis potius quam Herculẽ conjiceres ex imagine. Atq; tali specie cum sit, tãen Herculis ornatum gerit, ut qui cum Leonis exuvium indutus sit, tum clavam dextera teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcum tensũm læva prætendat. Deniq; modis omnibus Hercules est. Hæcequidem arbitrabar in Græcanicorum deorum contumeliam facere Gallos, cum ejusmodi pingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis ulciscerentur, quod olim regionem ipsorum incursasset, prædas agens, id temporis cum Geryonis armenta vestigans, Occidentalium gentium plerasq; regiones pervastavit. At nondum dixi id, quod erat in imagine maximè novum atq; mirandum Siquidem Hercules ille senex, ingentẽ admodum hominum multitudinem trahit, omnibus per aures revinctis. Porro vincula catenulæ tenues auro, electrove confectæ, pulcherrimis monilibus similes, Atqui cum vinculis usq; adeo fragilibus ducantur, tamen ne q; de fuga cogitare videntur, cum alio qui commode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus adversus trahentem obtendunt, sese resupinantes: verum alacres ac læti sequuntur, ducentem admirantes. Vltro festinantes omnes & laxatis funiculis etiam antevertere studentes: perinde quasi graviter laturi, si solverentur vinculis. Neq; illud quidem pigebit referre quod mihi videbatur omnium absurdissimum.* Etenim *cum non inveniret pictor unde catenularum summas ansas necteret, videlicet dextera jam clavum, læva arcum tenente, summam Dei linguam perterebravit: atq; ex hac religatis catenulis eos trahi fecit: ipse nimirum ad eos qui ducebantur, vultum & oculos convertebat arridens. Hæc ego cum diutius adstans essem contemplatus, admirans, hæsitans, indignans, Gallus qui proprius adstabat, nostratium literarum non ignarus, id quod declaravit Græcè optime loquens, Philosophus opinor, ex eo genere Philosophorũ, quod apud eos esse fertur; Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius arcanum explicabo: nam videris vehementer ad eam attonitus ac mirabundus. Orationẽ nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum vos Græci, verum Herculi illam tribuimus: propterea quod hic Mercurio lõgè robustior extiterit. Nã quod senex fingitur, nihil est quod mirere: siquidem facundia solet in senecta demũ absolutam vim ostendere. Si modo verũ vestri dicunt Poetæ.*

Obduci juvenum densa caligine pectus.

contra senectam posse quiddam dicere rudi juventa melius ac præclarius. Hinc videlicet apud vos, & Nestoris lingua melle profluit, & Trojanorum Oratores lirioessam edunt, videlicet floridam quandam vocem; nam liria, si satis memini, flores appellantur: proinde quod auribus ad linguam vinctos trahit senex hic Hercules, qui non aliud quam ipse est sermo, ne id quidem debes mirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationem. Neq; vero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea perforata sit: nam memini, inquit, & jambicos quosdam versiculos apud vos dicere, viris loquacibus extremam linguam perforatam esse omnibus. Quin de eodem hanc in summa habemus opinionem, ut quicquid egit, id illum oratione facundiaq; egisse putemus: utpote virum sapientem, ac persuadendo plerosq; sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ missiles, citæ, atq; animum saucientes unde pennigera dicta fuit oratio. Hæc Lucianus, quæ ad hujus hieroglyphici explicationem sufficere opinor.

Hercules Luciani.

Hercules orationis numen.

Hom. Iliad α. ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Huc spectat quod Servius 6. Æneid. annotat ad illud Tartareũ ille manu custodem in vincla petivit.

RATIONIS CUM APPETITU PUGNA
CAP. XIV.

Herculis cum Antheo pugna hieroglyphicum. Huc spectat nomen Anthei contrarietatis nimirum.

HErculis Antheum interimentis simulachrum in multis antiquis numismatibus cernitur, quod quid significet, nunc explicabimus. Hercules animæ rationis participis, spiritusq; symbolum est: Antheus vero corporis Herculis pectus sapientiæ sedes, atque prudentiæ: quibus perpetua est cum appetitu ac voluptatib. pugna; semper enim appetitus rationi obsistit, nec potest ratio superare, nisi corpus ita in altum, & procul ab terrenarum rerum intuitu extulerit, ut pedes, hoc est, affectus, nullum amplius fomentum à tellure accipiant: imò cupiditates & affectus qui terræ sunt filii, prorsus interficiat. Quo de genere mortis loquitur D. Paulus, Coloss. 3. cum ait: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est, cum Christo in Deo.* Et David, Psa. 116. *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* Et Servator ipse: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Ioann. 12. Et hæc est omnium victoriarum præstantissima, unde in Scipionis Africani tumulo legitur hic elegantissimus versiculus:

MAXIMA CUNCTARUM VICTORIA, VICTA VOLUPTAS.

& Boëtius hoc ipsum Herculis factum celebrans ait, SUPERATA TELLUS, SIDERA DONAT.

INGENIUM VEL INTELLIGENTIÆ VIS CAP. XV.

Pierius, hic tres virtutes Herculi attribuit l. 54. ex simulacro Capitolii. Sagitta trium cuspidum quid.

SYmbolica non solum Ægyptiorum, verum etiam Græcorum Theologia Herculem pro humano ingenio vel intelligentiæ vi ponit, pingitque illum arcu trium cuspidum sagittam jaculantem: propterea quod humani ingenii acumen, cœlestia, terrena & inferna scrutetur: vel propter tripartitam Philosophiæ distributionem, quia ingenio Mathematicas disciplinas, rerum naturalium causas, & divina mysteria indagamus: aut alio modo, ex Socraticæ scholæ divisione in differendi subtilitate, naturæ obscuritate, vita & moribus eo utimur, ita ut sagitta trium cuspidum aut triplicem mundum, aut triplicem contemplationem, aut tripartitam significet.

PROMETHEUS.

ARTES ET INGENIUM, VEL ARTIUM INVENTORES. CAP. XVI.

Fabula de artium origine Platonis.

PLato in Protagora sub persona Socratis, hujusmodi narrat de Artium origine fabulam. Erat, inquit, aliquando tempus, quo dii quidē erant, mortalium autem genera non erant. Postquā autem & his tempus fatis constitutum venit, ut crearentur, formabant ipsa dii intra terram ex terra & igne permixtis & ex iis quæ igne ac terra permiscentur. Quum vero in lucem jā illa producturi essent, illorum ornandorum facultatūq; singulis, prout deceret, distribuendarum curā Prometheo & Epimetheo demandarunt. At Epimetheus sibi distribuendi munus deposcit, & Prometheo, dum ego distribuo, dicit, Aspice & considera. Sicque illo persuaso distributionem facit. Hic vero aliis robur absque celeritate apponebat, alia debiliora velocitate ornabat, alia armabat, aliis inermi data natura, aliā quādā facultatē ad salutē excogitabat. Quæ enim ex ipsis parva fecerat, iis volati-

Vt qui prudentissimus ἀπὸ τῆς προμηθείας à providentia mens & cognitio.

volatilem fugam aut subterraneam habitationem tribuebat. Quæ vero magnitudine auxerat, ea hac A ipsa servabat, & reliqua hoc modo exæquans distribuebat: ea industria, ut caveret, ne quod genus interiret. Postquam vero mutuæ corruptionis effugia ipsis suppeditasset, facilitatem anni, tempora & varias cœli tempestates sub diu ferendi excogitabat, induens illa densis pilis, & solidis pedibus quæ & hyemem & æstum arcere possent: & quæ singulis cubilia petentibus proprium ac naturale stratum itidem essent; sub pedibus alia ungulis, alia pilis & coriis solidis ac exunguibus munivit. Necnon alimenta aliis alia suppeditabat, his herbam ex terra, illis arborum fructus, aliis radices, quibusdam vero aliorum animalium laniatum in alimentum dabat. Et his quidem paucam sobolem tribuebat, his vero quæ ab illis dilaniarentur, multam, quo genus ipsum conservaretur. Proinde Epimetheus, ut qui non usqueadeo sapiens esset, non animadvertit, se facultates in bruta animantia expendisse. Restabat adhuc ipsi inornatum hominum genus, & quid cum ipso ageret, ambigebat. Quo dubitante, venit Prometheus, inspecturus distributionem, & videt reliqua quidem animalia accuratè omnia habere, hominem vero nudum, non calceatum & inermem, jamq; fatalis dies aderat, qua etiam homi- B nem ex terra in lucem prodire oportebat. Consilii itaque inopia prehensus Prometheus, & quamnam homini salutem reperiret nesciens, Vulcani & Minervæ artificiosam sapientiam una cum igne furatur. Fieri enim nullo modo poterat, ut illa absque igne ab ullo possideretur, aut ulli utilis esset: & sic illam homini largitur. Sapientiam itaque circa parandum victum hoc modo homo accepit: artem vero versandi in Republ. non habebat. Illa enim apud Jovem erat. Prometheo autem Jovis arcem ingredi non licebat, quoniam Jovis munitiones horrendæ erant: at in communem Minervæ & Vulcani domum, in qua artes exercebantur, furtim ingressus erat, & furto sublata ignea Vulcani arte & alia Minervæ, eas homini contribuit. Et ex hoc contigit homini victus facultas. Prometheus vero post eam quæ fertur furti pœnam Epimethei caussa dedit. Postquam autem homo divinæ sortis particeps factus est, primum quidem propter Dei cognitionem ex igne contractam, solus inter omnia animantia deos esse putavit, iisque aras & statuas dicavit. Deinde vocem & nomina brevi per artem articulavit, habitationes, vestes, calceos, strata, & alimenta ex terra invenit. Hoc autem modo instructi initio homines sparsim habitabant, nullas habentes civitates. Cumq; feris imbecilliores essent, passim ab illis interimebantur. Ars namq; opificiorum ad alimentum quidem ido- C nea erat auxiliatrix: verum ad bellum contra feras manca: Reip. enim artem nondum habebant: cujus pars est ars militaris. Quærebant autem quomodo congregarentur ac servarentur condentes civitates. Quum vero congregati essent, injurias mutuo inferebant, ut qui artem gubernandæ Reipubl. non haberent, quare rursus dispergebantur ac peribant. Jupiter igitur timens generi nostro ne in totum aboleretur: Mercurium mittit, ut pudore & justitia homines imbuantquæ, civitatum essent ornamenta & vincula, & amicitias inter homines conciliarent. Interrogat itaq; Mercurius, quomodo justitiam & pudorem hominib. distribuere debeat. Num ut artes distributæ sunt, ita & has distribuam? artes enim sic sunt distributę, ut unus qui artem medicam aliave quampiam teneat, multis imperitis sufficiat. Itane ergo & justitiam & pudorem inter homines ponam? aut in omnes distribuam? In omnes, inquit Jupiter, ut omnes ejus participes fiant. Neq; enim constabunt civitates, si pauci illarum participes fuerint, velut ex aliis artibus. Legem item nomine meo promulges, ut qui pudoris & justitiæ particeps esse non possit, tamquam pestis civitatis occidatur. Ex qua narratione col- D ligimus, per Prometheum facem accensam, quæ ignis furtum significet, tenentem, ingenii vim in inveniendis artibus, artiumve inventionem & ipsum inventorem denotari: fax enim animæ illa vis est, quam Aristoteles intellectum agentem vocat, quam Plato & Ægyptiorum Theologia cœlestem igniculum lumenvè extrinsecus adveniens appellarent, cujus proprium munus est artium inventio.

Cognitio à rerum eventu, cujus filia pœnitentia.

Hinc Horatius Audax Iapeti genus libr. 4. Carm.

GRATA ACCEPTI BENEFICII MEMORIA. CAP. XVII.

HOminis prope rupem arduam stantis, annulumq; ferreum ex catena, quæ monti alligata est, exemptum cum adnexo lapillo in digito habentis imago, gratam accepti beneficii memoriam signifi-

significat: in eo præsertim cui delicti pœna condonata est. Ajunt enim Prometheum, ob ignem diis surreptum, & cum mortalibus communicatum, ab Jove Caucasi montis rupi ferrea catena alligatum fuisse: & paulo post ab eodem ejus miserto solutum, in hujus beneficii memoriam unum ex illius catenæ annulis cum saxi portione ex rupe sumpta, digito alligasse, indeque post annulorum & lapillorum jungendorum morem emanasse: quo fit ut etiam solus ferreus annulus, quo diu Romani usi sunt, id possit significare.

Annulorũ origo.

DELICTI POENA, VEL ULTIO DIVINA. CAP. XVIII.

Idem Prometheus rupi alligatus, pœnam delicti divinamq; ultionem imminere denotat, vel justum judicium esse, & calamitatem flagelli loco divinitus immissam, quemadmodum ipse Prometheus divino judicio ob ignem cœlitibus furto ablatum, turi alligatus traditur.

MERCURIUS.

ORATIO, VEL ELOQUENTIA. CAP. XIX.

Mercurius orationis vim interpretandiq; virtutem & eloquentiam significat, utpote Deorum nuncius atq; interpres, unde Virgilius dixit:

Interpres divûm cœlo demissus ab alto.

Fingitur autem protensus atque erectus, propter orationis vim, alas in capite & pedibus habens, ut significet volucrem per aëra ferri semonem: nam & Homerus ἔπεα πτερόεντα, hoc est, *alata verba* appellavit.

VELOCIOR SENSUS, VEL INTELLECTUS AGENS. CAP. XX.

Ammianus Marcellinus scribit, Iulianum Cæsarem media nocte, ut Mercurio supplicaret, exurgere solitum, quo menti suæ lumina præferret, quia Mercurium velociorem in mundo sensum esse motus mentium excitantem, quem vulgo Intellectum agentem vocant, ex Philosophorum arcanis acceperat. Ex quo colligimus in sacris per Mercurium, intellectum agentem, & celerem animi sensuumq; motum significatum fuisse.

FIRMITAS ET GRAVITAS ORATIONIS. CAP. XXI.

Cum autem orationem, gravem, firmam solidamq; esse debere indicare volebant, Mercurium in quadrata basi sine pedibus pingebant, quod veri sermonis firmitatem ac robur indicabat: tum etiam, quia sermo sine manuum vel pedum adjumento suo fungitur officio.

MERCATOR, VEL MERCATURA ET LUCRUM. CAP. XXII.

Per eandem quoq; Mercurii imaginem, quæ marsupium manu teneret, gallũ ad ejus basim ponentes, lucrum, mercaturam, mercatoremve significarunt: quod is mercium & lucri Deus haberetur: quia sermonis ope omnia mercimonia & contractus fiunt: Gallum vero idcirco illi apponebant vigilantiæ symbolum, ut indicaret mercatores decere vigilantes esse, nec totas somno tribuere noctes.

Horat. 1. Carmin. Mercuri &c. qui feros cultus hominum recentum voce formasti. Mercurii varia hieroglyphica, Odyssa versu 22. Nam & mentis potens. Mercurius, ejusque stella ad Apollinis nomen refertur Macrob. Sat. l. 1 c. 19. De Mercurii sermonis efficacia aliter Pier. l. 23 ibi efficax sermo. Hinc dicitur Ἑρμῆς ἐριούνιος. valde utilis Odyssa. θ.

FUR ET FALLAX. CAP. XXIII.

Fur quoque & furandi ars, atque fallacia, Mercurii Apollini Boves furantis imagine significatur, quod illum ejus artis & fallaciarum ac doli fraudisque inventorem Poëtæ tradiderint, unde & illi

& illi cognomentum κλέπτης, Phurnuto & Suida authoribus, eſt inditum; ideoque ſic de illo cecinit Horatius.

Horat. lib. 1. Carm. Ode 10.

> *Callidum quidquid placuit jocoſo*
> *Condere furto.*
> *Te Boves olim, niſi reddidiſſet,*
> *Per dolum amotas, puerum minaci*
> *Voce dum terret, viduus pharetra*
> *Riſit Apollo.*

Battum paſtorem quem ob perfidiam in ſaxum mutavit. Ovidius 2. Metam.

& Prudentius:

> *Expertes furandi homines, hac imbuit arte,*
> *Mercurius Maja genitus.*

HYDRARGYRON. CAP. XXIV.

PEr eundem Mercurium Chemicæ artis profeſſores, argentum liquidum, quod vulgo vivum, Græcè hydrargyron appellatur, propter ejus mobilitatem intelligunt: nam illi ſingulis metallis Planetarum nomina attribuunt: ut plumbo Saturni, ſtanno Jovis, ferro & chalybi Martis, auro Solis, æri Veneris, argento Lunæ, ut Plato in Timæo facere videtur.

TALARIA.

VELOCITAS. CAP. XXV.

TALARIA Mercurii, velocitatem motumq; ſignificant, quod is ſublimis per aëra feratur, ut Virgilius ait:

Æneid. l. 4.

> - - - - *Et primum pedibus talaria nectit*
> *Aurea: quæ ſublimem alis, ſive æquora ſupra,*
> *Seu terram rapido pariter cum flamine portant.*

adeo ut ſi cuipiam ſignificare velimus fugiendum eſſe apte talaria depingere poſſimus: unde fit ut etiam communi ſermone dici ſoleat; *Addere pedibus alas,* pro celeritate. Item Virgilius:

> *Pedibus timor addidit alas.*

CADUCEUS.

POTESTAS ET VIS FATI. CAP. XXVI.

EST & alia Caducei qui Mercurio attribuitur ſignificatio, præter eas quæ à Pierio ſunt enumeratæ. Caduceus enim fati poteſtatem ſignificat, vel afflatum quendam divinum dictumque, quo non modo mentes noſtræ, verum etiam creata omnia moventur & gubernantur: atq; vinculum quo cum Deo colligati ſumus, ac inter nos ipſiusq; fati neceſſitatem omnia ſtringentem. Quod præclarè indicaſſe videtur Virgilius his verbis:

Æneid. li. 6. ab Homero Odyſ. 1. & ω. & Ilia ω. Mac. lib. 7. c. 19. & idē Pierius omnino lib. 15. in Caduceo.

> *Tum virgam capit, hac animas ille evocat Orco,*
> *Pallenteſque alias ſub triſtia Tartara mittit.*
> *Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat;*
> *Illa fretus agit ventos, & turbida tranat*
> *Nubila.*

Sic enim pingebatur ab Ægyptiis Caduceus ille, Macrobio authore, in ſpecie Draconum maris & fœminæ conjunctorum, qui parte media voluminis ſui, invicem nodo, quem vocant Herculis, obligabantur, primæque partes eorum reflexæ in circulum preſſis oſculis ambitum circuli jungebant: & poſtmo-

Caduceus quomodo ab Ægyptiis pingebatur

postmodum caudæ revocabantur ad capulum Caducei, ornabanturque aliis ex eadem capuli parte nascentibus.

Idem Pier. libr. 15. in Concordia. Hinc caduceatores legati, fecialesque, pacis & concordiæ sequestres. M. Antonii Triumviri nummus.

CONCORDIA. CAP. XXVII.

IDem Mercurii Caduceus angues illos circumvolutos habens, quos ipse, ut Poëtæ narrant, pugnãtes cum invenisset, diremit, ita ut ambo Caduceo ejus adhæserint, Concordiæ symbolum est, ut in antiquis numismatibus apparet, ac inter cætera in M. Antonii triumviri numismate quodam, in cujus una parte, mulieris laurea corona sub capitis velamine redimitæ caput est, cum his literis, III. VIR. P.C. in altera duæ manus junctæ Caduceum hunc tenentes, cum hac inscriptione, M. ANTON. C. CÆSAR. quod proculdubio pro Concordiæ, quæ tunc inter Cæsarem, Antonium & Lepidum erat, symbolo positum fuit: idemq; Caduceus res quæ eandem vim habent, similesve sunt, denotat, duobus Serpentibus, ejusdem videlicet generis animalibus.

ARGUS.
MUNDI MACHINA. CAP. XXVIII.

Argus circa totum caput oculos habent, de quo sic canit Ovidius, *Metam. lib.* 1.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inq; suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera servabant, atque in statione manebant.

& Statius:

Spectat in occiduis stellatum visibus Argum.

Hæc à Macrob. libr. 1. cap. 19. παρὰ τὸ ἀργὸν ἔχω. Ibid. Macr.

hic, inquam, universæ mundi machinæ typus est: cujus caput cœli præ se fert imaginem, oculi stellarum, quę inferiora omnia custodiunt & fovēt. Voluerunt enim Theologi Symbolici mundum animal esse: idq; sub Argi imagine significarunt: & terram quoq; moveri dixerunt. Ait enim Mercurius Trismegistus in Pimandro, terram non solum moveri, verum etiam vario motu agitari; sed tamen ita, ut cum reliquis elementis comparata propter motus tarditatem, immota videatur: idq; hujusmodi argumento probare nititur: *Non est, inquit, credendum, illam quæ omnia nutrit, fovet, concipit & parit, motus expertem esse, fieri enim nequit, ut quod non movetur, gignat & pariat.* Vt igitur stellæ ac sidera hujusce mundi oculi sunt, sic herbæ, arbores & plantę omnes capillorum locum obtinent: metalla vero & lapides, ossium: nil mirum igitur, si sub Argi imagine mundum universum comprehendit Ægyptiorum Theologia.

ENDYMION.
PIORUM OBITUS. CAP. XXIX.

Mortis genus optimum quod.

CUm plura sint mortis genera, illud maximè & à sapientibus Gentium, & Sacrarum literarum testimonio comprobatur, & commendatur: cum qui pie & sancte vixerunt, jamq; altero illo genere mortis, de quo in Hercule Antheum interimente diximus, mortui, hoc est, pravis cupiditatibus devictis, & ad Deum anhelantes, ac cũ eo conjungi (quod in hoc corporis carcere fieri non potest) cupientes, ab eo in cœlum trahuntur, corpore, non secus atque altissimo somno morte consopito: quemadmodum mori cupivit Paulus, cũ diceret, *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Hoc autem genus mortis osculum vocavere Symbolici Theologi: de quo videtur loquutus esse Salomon in Cantico,

Philip. 1.

cum

A cum ait: *Osculetur me osculo oris sui*, quod, sub Endymionis quem Diana in monte altissimo consopitum somno osculatur, imagine adumbrarunt. Ajunt enim Dianam, ut quæ siderum vim quam ipsa recipit, ad inferiora transmittat, reginam esse & dominã cœlestium proportionum atq; intelligentiarum: Endymionem vero animam hominis pii significare, cujus amore capti cœlites, ut illam sibi conjungere possint atque osculari, in alto monte hoc est, dum cogitationem & mentem in cœlum attollit, somno altissimo consopitam, id est, morte hujus corporis. Nam cum corpus impedimento sit, quo minus perfecte Deo conjungi possimus, sequitur eo soluto nós liberè in cœlum evolaturos. Quod quantò citius fit, tanto majores Deo gratias habere debemus: nec tamen recusare quamdiu ei visum fuerit, hujus corporis carcerem æquo animo ferre: sed assiduè illum rogare, qui solus omnia bona largitur, ut interea saltem cupiditates nostras, quæ nos ab ejus complexu abstrahere possunt, interimat. Quod ut faciat, clementiam ejus supplex manus tendens rogo & obsecro.

Cantic. 1.

At Lucian. in Astrologia ait illum primum mortalibus Lunæ rationem ostendisse.

PACIFICATOR HABITUS. Cap. XXX.

Noluimus hic omittere, priusquam viriles imagines absolveremus, quin ea adjiceremus, quæ Quintilianus de pacificatore habitu scribit. Sic enim ait: *Fit & ille habitus, qui in statuis pacificator esse solet, qui inclinato in humerum sinistrum capite, brachioq; ab aure prôtenso, manum erecto pollice protendit: qui quidem maximè placet iis, qui se dicere sublata manu jactant:* cujusmodi habitus hodie cerniturRomæ in pulcherrima statua, quę pro ęde Lateranẽsi stat.

QUOMODO PINGI SOLERENT A VETERIBUS FAVOR. EIUSQUE contrarium. Cap. XXXI.

Cum iis qui de Pacificatore habitu diximus, faciunt, quæ de favoris ejusq; contrarii symbolo scribit Politianus in miscellaneis: favorem enim pollicibus pressis, & ejus contrarium versis significari solitum ait, idq; Horatii, Juvenalis, Plinii & Prudentii authoritate probat. Sic namq; ait Horat. in primo Epistolarum, 18. Epist.

Consentire suis studiis qui crediderit te, Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.

D Juvenalis vero hoc modo;

- - - - Et verso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Plinius autem libro Naturalis Historiæ vigesimo octavo, *Pollices, cum faveamus, premere etiam proverbio jubemur*. Et Prudentius,

Et quoties victor ferrum jugulo inserit, illa
Delicias, ait esse suas, pectusque jacentis
Virgo modesta jubet converso pollice rumpi.

Ex quibus patet, eos qui faverent, pollicem premere; qui vero favorem denegarent, vertere solitos.

Num eadem statua, de qua Pierius li: 35. in Pacificator. gestus hic refertur aliter à Pierio lib. 26. in Pacificatio.

Favoris, & contrarii figura. Idem à Pierio li. 36. in Favor. traditur.

FIDIUS DEUS.
FIDES. CAP. XXXII.

Deus Sabinorum. In platea qua Arenula dicta, penes patricios Santaceiceos. Vide Embl. 9. Alciati, cum & in idem Minoem.

PRæstantissimum extat Romæ in antiquo marmore Fidii simulachrum, sic expressum: Vir est imberbis quidem, sed tamen maturam præ se ferens ætatem, cui adjectum est nomen HONOR: hic VERITATI, quæ virginis forma expressa est, manum porrigit prenditque: in medio autem AMOR est pueri ætate: quod hæc tria sint, quibus Fides nititur, quæque illam inviolatam conservant: nempe honoris studium, veritas promissorum, ut videlicet ab utroq; serventur, & amor, qui nisi adsit & faveat, facilè fides corrumpitur: nam fidem honos sustinet, veritas parit, amor nutrit.

SOMNUS.
VERA ET FALSA SOMNIA.
CAP. XXXIII.

Veri falsiq; somnii symbolum.

IMago virilis facie resoluta & languenti, candida subtus veste & supra nigra induta, quasi diem & noctem indicaret, cornu manu tenens, Philostrato authore, somnum significat: quod cum vera somnia immittit, nigrum cornu habere fingitur: cum verò falsa, eburneum: unde & geminæ somni portæ à Virgilio finguntur, his verbis:

Aeneid. l. 6.

> *Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur*
> *Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris,*
> *Altera candenti perfecta nitens Elephanto:*
> *Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.*

In Som. Scip. c. 3.

quoniam, ut inquit Macrobius ex Porphyrii authoritate, latet omne verum: hoc tamen anima cum ab officiis corporis somno paulum libera est, interdum aspicit, nonnunquam tendit aciem, nec tamen pervenit. Et cum eum aspicit, tamen non libero & perfecto lumine videt, sed interiecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit, quod Virgilius his verbis indicavit:

Aeneid. 6.

> *Aspice, namque omnem, quæ nunc obducta tuenti*
> *Mortales hebetat visus, tibi & humida circum*
> *Caligat, nubem eripiam.*

Macrobius ibidem.

Hoc igitur velamen, quod nigro colore significatur, cum in quiete ad verum usque aciem introspicientis admittit, cornu esse creditur: cujus hæc est natura, ut tenuatum visui pervium sit: cum autem à vero hebetatur, ac repellit obtutum, ebur putatur: cujus corpus ita natura densatum est, ut ad quamvis extremitatem tenuitatis erasum, nullo visu ad ulteriora tendente penetretur. Hæc Macrobius. Servius vero aliam adfert rationem: ait enim per portam corneam oculos significari, qui & cornei sunt coloris, & duriores cęteris membris, quia frigus non sentiunt, ut & Cicero in libris de natura Deorum testatur. Per eburneam vero portam, os, propter dentes, quod ea quæ loquimur, falsa esse possint: ea vero quæ videmus, sine dubio vera sint. Aut vero ait, corneam portam idcirco veram dici, quod, ut ii, qui de somniorum interpretatione scripserunt, testantur, quæ somnia personæ statum & fortunam non excedunt, vera sint, & simplicia, ut cornu est: quæ vero supra fortunam sunt, & nimium habent ornatum, falsa: unde eburnea quasi ornatior porta fingitur.

HONOS

A

HONOS ET VIRTUTUS Cap. XXXIV.

IN quibusdam Vitellii Cæsaris numismatib. inveniuntur pulcherrimæ Honoris ac Virtutis imagines, in quibus Virtus sic est expressa; Juvenis galeatus cum pennis supra galeam, hastam sinistra, sceptrum dextra tenens, ocreas habens, & sub dextro pede testudinem, Honorem, qui muliebri forma est expressus, intuens. Habet autem caput galeatum, ut fortitudine ad Virtutem opus esse indicet, quo nos ab imminentibus insidiis tueamur, eandemq; ob causam hastam habet: pennæ vero vel crista ingenii acumen significant & sublimia cogitanda. Sceptrum potestatem vitiorum domandorum, & cupiditatum frænandarum. Ocreæ duplicem habent significationem, primum, quod qui Virtutem sectantur, semper ad locum, si opus sit, Virtutis exercendæ causa, mutandum parati esse debent. Deinde, quia pedes & crura imbecillitatem, quam ex hoc terreo corpore suscipimus, quæ nos cupiditatum ictibus obnoxios reddit Prudentia, cujus symbolũ est testudo, quam sub pede habet, diligenter muniamus, sicque gressus nostros dirigendos, Prudentia duce, ut ne nosmetipsos in peccandi necessitatem conjiciamus, semperq; in omnibus rebus honorem spectandum & intuendum, non autem opes. Honos muliebri potissimum forma depingitur, quod mulieres maxime honoris studiosas esse deceat. Est autem seminuda mulieris imago, propter opum contemptionem: eademq; cornucopiæ gestat, & galeam pede premit, quia ex Virtute omniũ rerum copia provenit, & virum in Honore propter Virtutem constitutum omnes venerantur.

Honoris & Virtutis imago, ejusque explicatio. Vt qua à viro. Eadem Pier. de Galea li. 42. Et propter celebritatem. Pier. lib. 27. monimentum assignat, quod respondet prudentia.

B

C

HECATE.

LUNA. Cap. XXXV.

LUnam sub Hecates imagine pingebant, propter varias ejus corporis figuras: Hecate enim cum tribus capitibus pingitur, quorum sinistrũ Equi est, dextrum Canis, medium Hominis. Luna n. ex Solis distãtia varias figuras sumere videtur, & cum novilunium pingere volebant, candidis vel aureis vestibus indutã atq; ardentẽ facem tenentem eã faciebant: cũ mediã ostendere volebant, cistã ei in manu ponebant, quia crescente lumine fruges maturat. Pleniluniiautem virtutem ferrugineo colore denotarunt, tuncque ramũ Laureum & Papaver manu tenere fingebatur: ramum quidem Laureum, quoniam à Sole ignea fit: Laurus enim Soli consecrata est; Papaver vero propter fertilitatem multitudinemque animarum, quæ in ea, tanquam in civitate habitare putabantur. Duplicem enim tellurem Ægyptiorum Philosophia statuebat superiorem unam, inferiorem alteram superioremq; per tellurem Lunam esse putabant, inferiorem verò hanc frugũ procreatricẽ, qua nos mortales habitamus: illam n. animas corpore solutas incolere putabant, quia cum Ægyptii, ex Hebræorum, à quibus multa didicerunt Theologica, esse quendam locum, in quem animæ à corpore solutæ transmigrent, ibique beatorum sedes esse, & multa præterea de cœlesti illa patria, & sancta civitate ejus-

Nat. Comes lib. 3. Myth c. 25. Hecates hieroglyphicum.

D

Auctor Xenophanes Tellus duplex Ægyptiorum.

te, ejusq; regionibus audivissent: & in plenilunio maculas quasdam in Lunari orbe viderent, quę in nullo alio sidere cernerentur, & terrarum quandam montiumque & lacuum imaginem præ se ferrent, divina mysteria & arcana humana intelligentia metiri volentes: ea omnia in Luna esse putabant, eamque cœlestem illam tellurem esse ajebant. Nec defuerunt, qui duplicem mundum statuentes, unum, in quo perfecta rerum omnium, quæ in hoc nostro orbe sunt, exempla atque imagines cernuntur, ab ipso Creatore minime corruptioni obnoxiæ factæ, quas Ideas vocavere, ex quibus post & ad illarum imitationem, quæ in hoc mundo sunt omnia creata sint, mundum illum idearum Lunam esse dixerunt. Sic enim ratiocinabantur: Ut architectus, pulcherrimam aliquam domũ templũve ædificaturus imaginem ejus perfectissimam mente concipit: quæ cum ex materia concreta non sit facta, corruptioni minime est obnoxia, nisi cũ architectus ipse corrumpitur, hoc est, aut moritur, aut mente alienatur, neque post ædificium ipsum tam perfectum & absolutum reddere potest, ut ideam illam, quam conceperat æquet: ita & summus iste Opifex atque Architectus, mundum hunc creaturus, ejus & omnium, quæ in eo esse volebat, imaginem perfectissimam concepit, quæ imago, utpote in ejus, qui omni corpore solutus est, quique omnia potest mente concepta, ita perfecta fuit, ut nihil perfectius excogitari posset, & re ipsa extitit, quia potentissimus est, qui eam fecit. Et quemadmodum imago humana mente concepta, sine sui artificis corruptione corrumpi non potest; sic illam, quæ opificem habet nulli corruptioni obnoxium, sempiternam fore, necesse est fateri. Hanc autem imaginem Lunam esse volebant, cui etiam creator vim hæc inferiora ad sui exemplum, sed minus perfecta, gignendi dederit: quam vim Naturam appellarunt. Et sic Lunæ multitudinem animarum, vel quod in ea corpore solutæ habitarent, vel quod ab illa in mortalia corpora influerent immitterenturque, vel quod perfectissimus illarum contineret imagines, tribuerunt. Sed est & alia ratio, cur illi fertilitas multitudoque animarum tribuatur: quia videlicet Luna crescente, plantæ & fructus, necnon & animantia magis crescunt, & quia partui præesse putatur. Nec tamen absurdam prorsus illorum sententiam existimarem, qui hujus mundi imaginem in Luna esse putarunt, modo ne de divina illa idea, ad cujus exemplar omnia sunt creata, intellexissent: quæ non magis quam Deus in se mortalibus oculis cerni potest, cum divinam illam ideam sempiternam fore sit necesse, Lunam vero & Solem mutationi obnoxium esse, Sacræ literæ testentur. Sed si hujus mundi imaginem tanquã in speculo cerni dixissent, facile illis assentirer. Lunare enim corpus speculo simile esse, solarium radiorum reflexio, quam in eo videmus, indicat: itemque aqueæ naturæ, quæ in speculis est, esse Philosophorum omnium illi humiditatis ad rerum generationem causam tribuentium consensus, & res ipsa docet. Cum igitur talis sit Luna, & in plenilunio terra inter Solem & illam posita, hujusmodi maculæ in ejus corpore cernantur, quæ mediam orbis terrarum partem, ut illam à Geographis pingi videmus, imitentur, quis non credat maculas illas terræ imaginem esse? Nam quod illas ob corporis inæqualitatem fieri dicunt, id absurdissimum videtur in cœlesti corpore: & falsum esse, testatur solarium radiorum tanta reflexio, quæ nisi ex politissimo nitidissimoque corpore fieri nullo modo posset. Quod vero alii vapores esse putant, quos illa assidue ad se trahat; primum dico fieri non posse, si vapores essent, ut semper eandem figuram situmque servarent: deinde Mathematicorum, hoc est, Optices certissimas verissimasque rationes, id falsum ostendere. Nam cum vapores non supra mediam aëris regionem attollantur, necesse esset, Lunã à Britannis, aut Hispanis, aut Ægyptiis, quorum acies supra vapores illos, qui in nostris solumodo regionibus essent, tenderet, sine maculis cerni: nam si quis forte diceret, vapores illos totam mediam aëris regionem occupare, & ideo ab omnibus videri: is sciat, si ita se res haberet, nos non maculas, sed totum Lunarem orbem quasi velamine quodam obductum visuros. Ex quo patet, cum eædem maculæ æque ab omnibus gentibus cernantur, vapores eos non esse. Sed & ipsarum macularum figura optime orbis terrarum imaginẽ, ut ex tam longinquo tractu perspici potest, præ se fert, quemadmodum quilibet videre potest.

Opinio idearum Lunam mundum statuentium.

Plin. libr. 2. c. 99.

Unde Lucina dicta, à luce, vel à circumvolvendo.

Cujus alimentum in dulcibus aquis, ait Pl. l. 2. c. 101.

Imago terræ in maculis Lunæ.

PERSE-

PERSEPHONE SIVE PROSERPINA.

SEMINUM VIRTUS ET GENERATIO.

Cap. XXXVI.

Seminum virtutem & gignendi vim, quæ potissimum in terra est, veteres muliebri forma germina quædam protendentem pinxerunt, hancq; imaginem bonam Deam vel Persephonem appellarunt: semen non ante geminare significantes, quam in terram projectum aliquandiu ibi latuerit.

Ideoq; à proserpendo dicta quia semen per terram serpat, sitq; Cereris filia.

DIONYSIUS.

PROMISCUA GIGNENDI VIRTUS PLANTARUM

Cap. XXXVII.

Quoniam verò plantæ non solum ex semine, verum etiam quædam ex surculis plantatis nascuntur, hanc promiscuam gignendi vim, sub Dionysii imagine expresserunt, quem muliebri forma & cornua habentem pingebant.

Ideoque sepultus ac integer revixit propter plantas è propaginibus ortus.

JUNO.

QUATUOR ELEMENTA. Cap. XXXVIII.

Juno catena de cœlo ab Jove suspensa, & lapides pedibus alligatos habens, ab Homero fingitur: ita ut unũ pedem contrariorem habeat altero; quæ imago quatuor elementorum symbolum est. Juno enim ipsa aërem significat, catena ignem quo cætera colligantur atque miscentur, lapis altiori pedi appensus, aquam, alter verò terram: quæ omnia Jupiter, quem cœli rectorem significare volunt, ita cœlo alligavit, ut ex illo pendeant, ipsi usque, qui cœlum movet, nutu gubernentur.

Elementorum hierographica figura. Iliad. 9. Hinc Orph. in hymno Iunonis. Aeriam ostentat faciem Iuno.

TEMPESTATIS MUTATIONEM, ET ARCANA TEMPORE PATEFIERI.

Cap. XXXIX.

Eadem Juno nubibus undiq; septa, ita ut vix cerni possit, tum mutationem tempestatis (cum Juno aëris symbolum sit) tum res alta vetustatis caligine mersas, aut alioqui obscuras absconditasque, quas tamen tempus patefaciet, tum temporis brevitatem significat.

Hinc Æn. 4. illa, His ego nigrantem, &c.

SPES FALLAX Cap. XL.

Eadem quoque Juno ex nubibus ficta, res de quibus agitur fictas, & falsas esse significat, spemq; fallacem: admonetque ut caveamus nobis ab illusoribus, vel ne falso, ut sæpe fit, amore capiamur, nosque fœminis deludendos præbeamus. Ajunt enim, Junonem ab Ixione adulterii solicitatam, illi corpus ex nubibus sui imaginem præ se ferens obtulisse, cum quo ille jacuerit.

Plut. in Agide & Cleomene ambitioni tribuit.

EURO-

EUROPA.

ANIMÆ HOMINIS IN CORPORE STATUS. CAP. XLI.

MUlier Tauro insidens, ac per mare delata, facie tamen in tergum conversa, & littus quod longe liquit respiciens, significat animam hominis, quã corpus per hujus mundi pelagus defert, cum ipsa tamen tellurem, quam deseruit, hoc est, Deum creatorem atq; opificem, avidis oculis intueatur. Et hic est Platonicus ille animæ circulus, atque rationis motus, cum videlicet mente à divinis ad humanas res cogitandas, ipsaq; creata, conversa, tandem ad Dei contemplationem homo redit: ideoque Poëtæ finxerunt, Europam Agenoris Phœnicum regis filiam, ab Jove sub forma Bovis, aut Vituli raptam, & per mare in Cretam delatam fuisse: cujus fabulæ mystica explicatio est, quam modo protulimus.

Platonicus animæ circulus.

Ovid. lib. 3. Metam.

DIANA.

RERUM PERMUTATIO. CAP. XLII.

VIrgo cui Mercurius vestem porrigit, Diana est, quę rerum mutationem ex incremento & diminutione factam significat. Finxerunt enim Græci Poëtæ, Jovem cum videret Dianam nudam incedentem, quod id virginem minime decere videretur, Mercurio, ut ei vestem faceret, mandasse: cumq; multas ei Mercurius vestes fecisset, nullam tamen illi aptam facere potuisse, propterea, quod illa, dum is unum pararet, assidue mutaretur, ita ut post illam non posset induere. Est ergo hæc figura incrementi & diminutionis, rerumve aut consilii & mentis mutationis hieroglyphicum.

Dianæ hieroglyphicum. Hinc forsã χθονία Orpheo dicta, terrestris, propter generationem & corruptionem.

DANAE CUM AUREA PLUVIA.

ANIMI PULCHRITUDO, ET COELESTIUM BONORUM AFFLUENTIA. CAP. XLIII.

DAnaë formosissimæ mulieri, aurum in gremio pluisse finxere Poëtæ, per Danaen animi pulchritudinem significantes, quę naturalibus virtutibus continetur, quas Deus amat: per aureum vero imbrem cœlestium bonorum affluentiam, quæ ex divino amore, ejusque benignitate sunt petenda. Omnium enim bonorum perfecta copia à Deo solo datur.

Alii & largitiones quibus omnia patent, referunt. Aureus imber in gremio Danaæ.

PASI-

A

PASIPHAE.

ANIMA CUM ÆREO VEHICULO. CAP. XLIV

PAsiphaë Solis filia,& Minois Cretæ regis uxor, quam in vaccam transmutatam ex Tauro Minotaurum peperisse ferunt, qui media ex parte homo erat, reliqua Taurus, animam significat cum suo æthereo vehiculo, quo illam corpori conjungi Platonici tradidere. Ajunt enim animas nostras in beatis illis sedibus & cœlesti regione, æthereum igneumve quoddam vehiculum, quo deferantur & moveantur, habere, cum nihil quod sit expers corporis moveri possit: quod & David vates comprobare videtur, cum canit, *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam urentem.* Addunt deinde Platonici illas, quamvis hoc igneum vehiculum habeant, tamen corpori, hoc est, terreo vehiculo, ob ignis subtilitatem & terræ crassitudinem, nisi aliquo intercedente medio, quod utriusq; naturæ sit particeps, jungi non posse, ideoq; illam dum per cœlestes orbes & elementa descendens, transit, paulatim crassiore se quasi veste induere, æreumq; sibi vehiculum comparare, quo B facile terreo huic corpori copuletur. Id autem facit corporis induendi cupiditate, ut iidem ajunt, accensa: Taurus enim corpus significat, Vacca ficta aereum vehiculum, Pasiphae ipsam animam ex qua copula oritur Minotaurus, id est, homo ex anima & corpore conflatus.

Platonicorum de animabus opinio. Hinc forsa ita dicta, quia præ cæteris omnib. appareat luceatque.

PANDORA. CAP. XLV.

PAndora mulier pyxidem in manu habens apertam, adversam fortunam, generis obscuritatem, infelicitatem, paupertatem, infamiam, ægritudinem, spei frustrationem, humanæ sortis miseriam nobis adumbrat: nam cum hæc virtutes omnes in pyxide inclusas teneret, eam, ut quid intus esset videret, aperiens, omnes elabi passa est, malis retentis, & spe sola, quæ vasculi labro adhæsit, ut narrat Hesiodus: eam enim à Vulcano factam, & ab omnibus diis muneribus, quæ pyxidi illi incluserant, ornatam, postque Epimetheo conjugem datam tradit.

Hesiodus in Theogonia.

C

EURIDICE.

APPETITUS. CAP. XLVI.

EVrydice, quam in pede momordit serpens, appetitum hominis significat, quam animi affectus exulcerant, pedes enim ac præsertim calcaneum, cupiditatum hieroglyphicum sunt: unde Servator discipulorum suorum pedes lavare voluit, ut eos ab affectibus terrenis mundos redderet, Joan. 13. Et Petro nolenti ut se lavaret, dixit, *Nisi lavero te; non habebis partem meum.* Et in Genesi dixit Deus Serpenti, *Insidiaberis calcaneo ejus:* nec solum hoc in Sacris literis, verum etiam D in Græcorum fabulis legimus, Achillem, propterea, quod puer Stygiis aquis fuisset immersus, nulla in parte vulnerari potuisse, præterquam in pedibus, qui abluti non fuerant, ut indicarent eum fortem fuisse, nisi affectibus vinceretur propriis. Neque abhorret ab hoc sensu quod tradunt, Jasonem aureum vellus petentem, unum calceum in flumine, quod solum in toto terrarum orbe nulli vento est obnoxium, amisisse: hoc est, dum virtutem sectatur, & immortalitatem aliqua affectuum parte exutum fuisse: & Virgilius, Didonem morituram unum calceum exuisse, scribit his verbis:

Hinc forsan à late pœna subeunda ei nomen, ob concupiscentiam. Per pedes ablutos quod significatur & in divinis & in profanis.

Ipsa mola, manibusque piis, altaria juxta

Aene. lib. 4.

Unum exuta pedem, vinculis in veste recincta
Testatur moritura duos, & conscia fati
Sidera- - -

hoc est, uno affectu, nempe mortis formidine exutam, quæ Didonis figura repentinum firmumq; consilium significat.

CYBELE.
AGRICULTURA, VEL, VICTORIA POPULORUM.
CAP. XLVII.

Vide Plin. lib. 43. ibi. Terra. Cybeles simulacrum & ejus interpretatio Vide Pier. lib. 1. ibi. Super igne solicitus.

CYbeles turritam coronam habentis simulacrum, tellurem indicat, & urbes quas illa sustinet domitas, vel victoriam de agricolis seditiosis partam, vel tellurem agricultura domandam, & eam quæ habitatur fertiliorem esse ea quæ minus incolitur. Ubi enim hominum frequentia, ibi artes & industria valent. Quod verò currui ejus Leones adjunxere, ut in antiquis marmoribus numismatibusq; videre licet, id significat nullam esse terram adeo sterilem & asperã, quę labore & industria fertilis reddi non possit, vel illã vim gignendi à Sole capere, cũ Leo sit animal Phœbææ naturæ. Hanc ipsã si non in curru, sed humi sedentem vel stantem cum circino pinxeris, Geometriæ, si cum quadrante, Geographiæ, si cum ligone vel Taurum prope se habentem, Agriculturæ simulacrum habebis.

TRES CHARITES. CAP. XLVIII.

Hes. in Theogonia. Quid per simulacrũ triũ Charitum, ex Seneca, vel Aglaia. Ἀγλαΐη.

TRes Charites sorores fuisse traduntur. Pingebantur autem juvenes virgines, ridentes, manibus implexis, soluta ac perlucida veste: quarum natu maxima, Hesiodo autore Ægle vocatur, media Euphrosyne, tertia Thalia. Quid autem hæc omnia significarent, pulcre docet Seneca de beneficiis libr. primo in hunc modum: *Quare, inquit, tres Gratiæ, & quare sorores sint, & quare manibus implexis, quare ridentes, quare juvenes, & quare virgines, soluta ac perlucida veste? Alii quidem videri volunt unam esse, quæ det beneficiũ, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Alii tria beneficiorum genera, promerentium, reddentium, simul & accipientium reddentiumq;. Sed utrumlibet ex istis judica verũ. Quid ista nos juvat scientia? Quid ille consertis manibus in se redeuntium chorus? Ob hoc, quia ordo beneficii per manum transeuntis, nihilominus ad dantem revertitur, & totius speciem perdit, si usquam interruptus est: pulcherrimus, si cohæsit & vices servavit. Ideo ridentes, quia promerentium vultus hilares sunt, quales solent esse qui dant & qui accipiunt beneficia. Iuvenes, quia non debet beneficiorum memoria senescere. Virgines, quia incorrupta sunt & sincera, & omnibus sancta, in quibus nihil esse alligati decet, nec astricti. Solutis itaq; tunicis utuntur, perlucidis autem, quia beneficia conspici volunt.* Hæc Seneca. Nos autem etiam illud minime silentio prætereundũ censemus, quod una faciem avertere & occultare fingitur: ut indicet, eum qui munus dat, id clam facere debere, juxta Servatoris dictum: *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te.* Et alio in loco: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera.* Altera Charis faciem apertam ostentat, quia ejus qui beneficiũ accipit, est id ostentare & prædicare: tertia partem faciei ostendit, & partem occultat, significans beneficii retributionem celandam esse, ostentandumq; ipsum beneficium.

Hilarem datorem diligit Dominus.

Matth. 6.

GOR-

A

GORGONES.

ANIMÆ TRES IN HOMINE. Cap. XLIX.

GORGONES capita, Draconum squamis obsita, dentes maximos Aprorum instar, item manus & alas habere finguntur: eas tres Phorci filias fuisse tradunt; nomine Euryale, Sthenyo, & Medusa, ex quibus Medusa sola mortalis fuisse perhibetur, reliquæ duæ immortales: ideoq; Medusam Perseus decollavit. Hæ Gorgones animarum hieroglyphicum sunt. Tradit enim Ægyptiorum Theologia, & cum ea Platonica quoque schola, tres in homine animas esse, quarum singulæ apud Hebræos proprium nomen habent: una enim *Nephes* vocatur, quæ Latine *Vivens* vel *Sentiens*, dici potest: quam cum bestiis communem habemus, & hæc mortalis est, quam Medusa innuit: est enim corpori proxima, eique adglutinata & sensibus, corporisque affectionibus obnoxia, de qua acutiores Theologi intellexisse Christum, cum dixit, *Tristis est anima mea usque ad mortem*: &, *Qui non habuerit odio animam suam, perdet eam*: ideoque finxerunt Perseum, qui divinum spiritum melioremque genium significat, hanc obtruncasse: debent enim, qui altiora contemplari volunt atq; divina, hanc prorsus interimere, ne quid sensus animæ, quæ rationis particeps est, obesse possit. Altera anima *Ruach*, id est, *Spiritus*, nuncupatur, quæ rationis particeps est. Tertia dicitur *Nessamach*, id est, *Lumen*, ut à Pythagora & Davide fuit appellata, quam D. Augustinus *Divinitatis partem*, & Plato *Mentem* vocat. Ideo autem dixerunt has tres sorores homines suo aspectu in saxa convertere: quia quamvis illas in nobis, illarum tamen naturam nemo absolute potest scrutari, nisi Medusa obtruncata, id est, nisi corporearum affectionum impedimento prius fuerit liberatus: imo qui eas intueri volunt, saxis eos similes esse ad alia oportet. Oculus autem, quem sibi invicem hæ tres sorores mutuo dāt, significat lumē quod habēus extrinsecus, à Deo nobis dari, atq; ab una in alterā animā derivari.

Ab Apollodoro lib. 2.

Tres animæ in homine quæ. Virgilius tamē Æneid. l. 6. ad ulciscendos sceleratos eas detrusit ad inferos.

B

VIRGO CAPILLOS HABENS ERECTOS.

C

HOMINIS NATURA. Cap. L.

PLATO dixit, hominem arbori similem esse, verum in hoc ab illa differre, quod illa radices in terra fixas habet, homo autem in cœlo: quod capilli capitis radi cum similitudinem quandam habentes indicant. Radix autem vera hominis est anima, quæ cœlitus est demissa, & per quam vivimus, spiramus, & vitales fructus ferimus, ut arbor ex radice vitam trahit unde in Cantico legimus, *Comæ tuæ junctæ canalibus*: quod de cœlestibus rivis, ex quibus virtus in nos descendit, est intelligendum: nam quæ de capillis & barba in Sacris literis dicuntur, ea omnia ad animam referri testantur Origenes & Hieronymus. Unde si quis virginem capillos in cœlum erectos habentem pinxerit, apte animam vel hominis naturam expresserit.

D

Non solum ratione capillorum, sed capitis totius, brachia vero ac pedes tamquam rami Hominis cum arbore comparatio.

VIRGO ABSCISSIS CAPILLIS.

IMBECILLITAS ET MORS. Cap. LI.

VIRGO, cui abscissi sint capilli, imbecillitatem virium ingenii, animive, aut etiam mortem significat; quia non modo in Sacris literis videmus Sampsonis robur in capillis fuisse, quibus abscissis, fa-

Sed & apud Græcos & Latinos ra-

sitatio capitis servitutem indicabat. Vide Pier. lib. 32. ibi, Coma Robur hominis in capillis.

sis, facile captus victus fuit: verum etiam & Euripides finxit Alcesten mori non potuisse, donec illi à Mercurio cœlitus demisso crinis abscinderetur: & Nisus non prius à Minoe interfici potuit, quam illi ab ejus filia pilus fatalis abscinderetur. Nec Dido apud Virgilium ante mori potuit, quam Iris ab Junone missa ei flavum vertice crinem auferret.

A

ASTRÆA.

JUSTITIA. CAP. LII.

ASTRÆAM Astræ Gigantis & Auroræ, vel Jovis, & Themidis filiam, pro Justitia sumi notissimum est: fingunt enim illam vitiis crescentibus indignatam in cœlum evolasse, locumque inter Leonem & Libram medium tenuisse, imo etiam ipsam Libram ei tribuunt, qua quid cuique debeatur, expendat. Quamobrem sic de illa cecinit Ovidius:

B

Lib. 1. Metam.

Et virgo, cæde madentes
Ultima cœlestum terras Astræa reliquit.

Astrææ figura, & explicatio.

Et Seneca in Octav.

Neglecta terras fugit & mores feros
Hominum, & cruenta cæde pollutas manus.
Astræa virgo siderum magnum decus.

A Gell. lib. 14. c. 4.

Eam quoque, ut Gellius & Chrysippus tradunt, forma atq; filo virginali, aspectu vehementi & formidabili, luminibus oculorum acribus, neq; humilem, neq; atrocem, sed reverendæ cujusdam tristitiæ dignitate pingi solitam, omnes fere norunt: cui nostri pictores modo lancem, modo securim, virgarumq; fascem adjiciunt. Illud autem fere inauditum est, & tamen pulcherrimum, quod Alexander Aphrodiseus scribit, Justitiam ab Ægyptis sine capite pingi solitam, per manum sinistram porrecta palma discapedinatam: quoniam sinistra genuina pigritia nulla calliditate prædita, æquitati aptior quam dextra videtur. Collocatur autem inter Leonem & Libram, quia justum judicem intrepido & forti animo esse oportet, ut nullius minis aut precibus ab æquo & bono dimoveatur: eumdemq; decet crimina omnium atque merita ad lancem discutere & ponderare, ut cuiq; quod meritus est tribuat. Caput vero ei non tam ademisse mihi videntur, quam inter sydera occultasse, ut indicarent à judice neminem videri debere: unde Athenis in Areopago, rei velato capite causam dicere jubebantur, ne judicum affectus movere possent: condit ergo caput inter sidera, solum Deum intuens, & ideo à nobis cerni non potest: debet enim judicis mens ad extremum usque, donec sententia sit lata, occulta esse, ne qua fraus strui possit.

C

ERUDI-

ERUDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORUM COMMENTARIORUM LIBER SECUNDUS, EA CONTINENS

quæ per Serpentem, Cerberum, Felem, Vitulum, Capricornum, Cancrum, Aquilam, Craterem, Lyram, Arcum, Nodum, Catenam, Quinarium numerum, Pentagonum, Pyramidem, Cubum, Octaëdrum, Isocaëdrum, Papaver, Iridem, Hyacinthum, Narcissum, Hyssopum, Myrtum, Salicem, Cedrum, Palmam, & alia hujusmodi significantur.

AD THEODORUM ZUINGGERUM PHILOSOPHUM ET MEDICUM PRÆSTANTISSIMUM.

Alteram hanc mysticarum imaginum Partem, quam cum superiore Valeriani quasi racemationem quamdam Divinis Commentariis adjecimus, tibi (doctissime Zvingere) donare atque in tuo nomine edere statui: non quidem quod tua famæ aliquid scriptis meis ornamenti adjicere posse sperem, quam tu ingenii tui magnitudine, atque illustribus monumentis, quibus rem literariam promoves, ab aliis illustrari non pateris: sed ut & hi mei labores nomini tuo inscripti, plus authoritatis inveniant, & tu aliquod meæ in te observantiæ indicium habeas, tenue quidem illud ac rude, longeq; impar iis quibus tu nos ornare soles, sed ex candido in te animo profectū, & tali qui libentius, si posset, majora dignioraq; tibi commendaret. Sed tuæ humanitatis erit, mentem non munus spectare. Quod si feceris, & ingenii ac prudentiæ tuæ acumine, ad intimos animi mei sensus penetraveris, tanti te hoc facturum non dubito, quanti regium aliquod munus, & quemadmodum me amare jamdudum cœpisti, sic hunc meum immaturum fœtum fovendum suscipies. Quod quoniam mihi certo polliceor, plura non addam. Vale. Basil. XIV. *Kal. Sext.* M.D.LXVII.

SERPENS.

ANIMA ET CORPUS. CAP. I.

BACILLUM, cui Serpens circumvolutus est, non modo apud Hebræos, & in Sacris literis, in quibus legimus Serpentis in cruce positi aspectu populum Isrāëlis à morte liberatum fuisse: verum etiam apud Ægyptios & Romanos animæ atq; corporis salutare symbolum fuit. Nam cum cætera omnia reptilia crassioris & magis terreæ sint substantiæ, Serpentem spiritus & vitæ tenacissimum animal esse constat, quod & imbecillitatem corporis exuat, & ad medicinam utilissimum sit, & ad acuendum visum herbam invenisse, nec non ad sese in vitam revocandum quamdam herbam cognoscere traditur. Et cum Romani oraculo admoniti, Epidaurum misissent ad Æsculapium, quem medicinæ & salutis Deum existimabant, accersendum, Serpentem Romam advexerunt.

Num cap. 21. vers. 9. Serpentis proprietates Plin. lib. 8. c. 27. ope fœniculi. Plin. c. 12. l. 18. & passim alibi. Marathrū. Val Max. l. 1. c. 9. L ivius lib. 10 & 11.

CERBERUS.

TRES COELI REGIONES, VEL TRIPLEX DEI POTESTAS. CAP. II.

VETERES tres tantum cœli regiones faciebant: nempe Ortum, Occasum, & Meridiem: nam in Septentrione inferos putabant esse, propterea quod Sol numquam eo perveniat: quemadmodum & Sacræ literæ Aquilonem interdum accipiunt, & impios ad sinistram à Deo in extremo illo judicio

Quidam pro terra, unde carnivorus dictus, alii per avaritia ponunt. Cerberi hieroglyphica significatio. Vide Pier. l. 3. ibi, proles mascula.

judicio detrudendos. Sinistram vero in eodem Septentrione esse Theologis, quis dubitet, cum impii in eandem cum dæmone regionem sint detrudendi? ideoque harum trium regionum symbolum finxerunt Cerberum canem tricipitem, quo etiam trina Dei regna significarent, cœleste, terrenum, & infernum.

A

TRES NATURALES NECESSITATES.
CAP. III.

Æneid. l. 6.

EUNDEM Cerberum tricipitem finxere Poëtæ infernæ domus aditum custodire: eo hieroglyphyco tres necessitates naturales, quæ hominem à sempiternarum rerum contemplatione abducunt, significantes: nempe famem, sitim, & somnum; & ideo Virgilius fingit Sibyllam, quæ Æneam mentem ad magnarum rerum contemplationem convertere volentem, monet ut huic Cerbero,

Melle soporatam & odoratis frugibus offam,

objiciat, statimque illo relicto transeat: ut indicet, esse quidem his necessitatibus satisfaciendum, sed non prorsus indulgendum.

B

FELIS.
LIBERTATIS APPETENTIA.
CAP. IV.

FELIS, præter ea quæ de illo scripsit Pierius, libertatis appetentiæ hieroglyphicum fuit, quo prisci Alani, Burgundiones & Suevi, teste Methodio, in militaribus signis uti solebant: perinde ut Feles carcerem ferre non possunt: sic se servitutis impatientissimos esse testantes.

VITULUS.

C

CONCUPISCENDI VIS. CAP. V.

MANSUETUS & domesticus vitulus, vel bos, concupiscendi appetendique vim, quæ in nobis est, denotat: quia constat, nullum animal æque appetitui obedire & venereum esse, atque Vitulum sive Taurum.

Attamen secedunt interdum à vaccis, hinc illud Ἀπαγελεῖν, ab Aristotele l. 6. de Natura Anim.

Id est, coarmentari.

CAPRICORNUS.
MORS, VEL DEFUNCTORUM ANIMÆ, ET SECUNDA FORTUNA.
CAP. VI.

D

Capricornus Deorum porta.

Sueton. in Augusto c. 94. & Pierius lib. 1 ibi

Augusti. Genesis.

CAPRICORNI signum, quod in multis Augusti Cæsaris numismatibus videmus summam, ut Astronomi tradunt, sub se natis portendens felicitatem, à Platonicis Deorum porta vocatur: quia per eum tradunt, animas corporis vinculo solutas, rursus in cœlum ascendere, ubi divinæ naturæ participes fiunt, ideoq; hoc signum sidereum animas defunctorum mortemve significat; & nonnunquam secundam fortunam, summamq; felicitatem, ut diximus.

CAN-

CANCER.
ORTUS HOMINIS, VEL VITA.
CAP. VII.

CAncer, ex eorumdem Platonicorum sententia, ortum hominis vitamq; notat, volunt enim animas per Cãcri januã in humana corpora demitti, & ut Capricornum Deorum, sic Cancrum hominum portam vocant, quod per eam egredientes animæ humanam in naturam transeant.

Cancer porta hominum.

AQUILA.
DIVINI NUMINIS PRÆSENTIA.
CAP. VIII.

AQuila præter ea, quæ de illa scripsit Pierius, in Sacris literis divini numinis præsentiam vel effluxum quendam significat, quo ad majorem superioremq; rerum divinarum cognitionem ducimur, ut Cabalistæ tradunt unde Moses dicit, *Sicut Aquila provocans filios suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas, assumpsit eum, atq; portavit humeris suis. Deuter.* 32.

Non absimile Pierius lib. 19. ibi, Alta cogitatio: divini enim notitia numinis aquila Hieroglyphicum Ioanni Evangelistæ dedit.

CRATER COELESTIS.
OBLIVIO. CAP. IX.

CRater ille sidereus, qui ab Astronomis inter Leonem & Cancrum collocatur, oblivionem significat; quoniam ex Platonicorum sententia animæ cum in humana corpora demittuntur, de cœlo per Cancri januam descendentes, per Capricornum rursus corpore solutæ in cœlum ascendentes, cum descendunt ex cratere illo, quem Bacchi poculum vocant, oblivionem bibunt: & sic cœlestium rerum obliviscuntur, sed non omnes æque, verum aliæ magis, prout magis minusve ex eo poculo hausere. Ex quo patet, poculum illud, oblivionis poculum esse, ejusque imagine oblivionem significari.

De Creatore Platonicorum sententia.

LYRA.
AUDITUS. CAP. X.

LYra duo habens foramina incurva, aures & auditum significat, quoniam ut in Lyra fidibus illis & nervis tactis aër proximus commodus ad duo illa foramina inflectitur, & eandem in Lyræ convexum, ubi quoq; aër inclusus est, reflectens sonitum edit: sic vox aërem extra aures nostras commovens in aurium foramina impellit, qui in pelliculam quandam instar tympani tensam, appulsus, aërem qui intus est, naturalem movet: his autem commotus nervos quosdam excitat, in quibus est auditus. Propter hanc ergo similitudinem Lyra auris & auditus hieroglyphicum est.

Rationem auditus Pierius ab Empedocle docet. lib. 7

A

ARCUS.

ACUTI DOLORES Cap. XI.

Gen. c. 3.

PEr arcum in Lunæ virginali forma expressæ manu positum tensumq; , acuti dolores indicantur quia nullus intensior dolor quam partus, cui Lucina sive Luna præest, esse putatur.

NODUS.

NECESSITAS. Cap. XII.

Sic nodum pugna apud Virg. lib. 10. Aeneid. Q. Curtius in Exordio lib. 3. Ptolom.

PEr nodum necessitas, Macrobio teste, significatur: quæ enim vincta sunt, seipsa dissolvere nequeunt: quod si nodo gladium adjicias, qui eum rescindat, fortunam, fatum & necessitatem virtute superari indicabis: quoniam Alexander Magnus, Gordium illum fatalemq; nodum gladio rescidit, & sic fatum ipsum vicit, & vetus est dictum, *Sapiens dominabitur Astris.* B

CATENA AUREA HOMERICA.

CONNEXIO RERUM HUMANARUM CUM DIVINIS, VEL DIVINÆ PPOVIDENTIÆ VIS. Cap. XIII.

Nat. Com. lib. 2. c. 4. ad avaritiam & ambitionem refert. In Timæo. Vis divini Afflatus.

DUbium non est, quin Catena illa aurea Homerica, quam pendere de cœlo in terras Deum jussisse commemorat Iliados libro 8. his verbis: *Agedum, auream restim è cœlo suspendite, eaque cuncti Dii ac Deæ apprehensa, me hinc detrahite in terra: nullo id quantolibet nixu poteritis efficere. At cum mihi facere irato libuerit, in terras vos universos & in maria usque detraham. Quinetiam* C *circumligata reste ad summitatem Olympi omnia supernè attollam, ut intelligatis quantum ego Deos simul atque homines antecello:* dubium inquam, non est, vel Macrobio & Luciano testibus, quin illa rerum humanarum cum divinis connexionem, & commune quoddam vinculum, quo Deus & summus ille Pater, quum vult nos ad se trahit, mentesq; nostras in cœlum attollit, quo nos alioqui propriis viribus, quantolibet conatu ascendere non possemus, significet: adeo ut qui mentem suam divinitus gubernari significare velit, is apte catenam hanc ex stella pendentem & contrahentem pingere possit. Ea est enim Divini afflatus, & igniculi illius, cujus Plato omnes homines participes esse voluit, vis, ut mentes ad creatorem convertat, & in cœlum trahat. Dixit autem Plato, omnes homines ejus igniculi cœlestis participes esse, quia qui ejus non sunt participes, quamvis formam corporis humanam habeant, non tamen homines sunt, sed belluis inferiores deterioresque. Et præterea connexio illa & alio modo intelligenda, ut eam interpretatur Macrobius: nam quæ modo diximus, ex Luciani Dialogis, cum Mercurium fingit de Jove propter hanc catenam conquerentem, ad fatorum vim afflatumq; Divinum referuntur: Macrobius vero ait, catenam hanc sic conflatam esse, D ut ex summo Deo mens manet, ex mente anima, quæ & condit & vita complet omnia quæ sequuntur: cunctaq; unus fulgor illuminat, & in universis apparet, juxta Peripateticorum sententiam, ut in multis speculis per ordinem positis vultus unus apparet. Cumq; omnia continuis successoribus se sequantur degenerantia per ordinem, inquit, ad imum meandi, invenietur pressius intuenti, à summo Deo ad ultimam usque rerum fæcem, una se mutuis vinculis religans, & nusquam interrupta connexio, quæ per catenam hanc significatur, quam Lucretius auream funem vocat, his verbis:

Ad verbũ à Macr. lib. 1. c. 1. in som. Scipio.

Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne
Aurea de cœlo demisit funis in arva.

Lib. 2.

SOLIS

SOLIS VIS. CAP. XIV.

PLato autem in Theæteto per hanc catenam Solem ſignificari vult, cum ait: *Et ad hæc Colophonem inſuper addam auream illam catenam, qua nihil aliud quam Solem Homerus oſtendere voluit. Quamdiu enim circuitus ille & Sol movetur, omnia ſunt ac ſervantur inter Deos & homines. Si vltro ſtaret hoc totum velut ligatum, omnia corrumperentur, & fierent inverſa.*

Huc ſpectat quæ de Adad & vi Solis ex Orpheo Macr. lib. 1. c. 23. Sat. ait.

SACRARUM RERUM COGNITIO. CAP. XV.

PEr eandem quoq; catenam ſacrarum cœleſtiumq; rerum cognitio mihi ex Homeri verbis ſignificari videtur, cum ait neminem quantolibet nixu illa apprehenſa Deum de cœlo detrahere poſſe ipſum vero eadem cuncta ſurſum attollere: nam & ſi literarum ac Philoſophiæ ſtudia, ſunt quaſi gradus quidam & catena, ad cœleſtium rerum cognitionem, nihilominus ſi quis per eos gradus ipſius Creatoris naturam indagare velit, nullo id ingenii acumine, diligentiave aut labore aſſequetur: hoc enim eſſet Deum de cœlo detrahere, & humano ingenio ſubjicere. Si vero alicui Deus ipſe ſui cognitionem dederit, is totus illi conjunctus facillimè cœleſtia aſſequetur. Quo hieroglyphico monemur, Divinarum rerum cognitionem non ex Philoſophorum libris, ſed precibus & pietate à Deo petendam eſſe.

Fides enim donum Dei eſt.

Cœleſtium rerum cognitio ũde.

MUSÆ, EARUMQUE AFFLATUS. CAP. XVI.

CAtena vero ferrea magnetem lapidem alligatum habens, ut Plato in Jone tradit, Muſarum connexionem & commune vinculum, atq; afflatum illum ex quo præſtantes Poëtæ vim quandam Divinam affectuum concitandorum capiunt, ſignificat.

Ἐνθουσιασμόν.

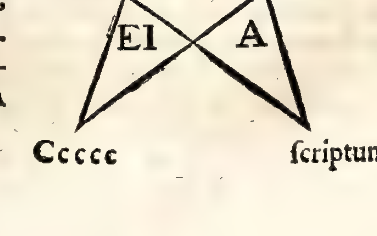
QUINARIUS NUMERUS, ET QUATERNARIUS. MERCURIUS, ET ARTIUM INVENTORES. CAP. XVII.

PEr Quinarium numerum Leo Baptiſta Albertus Mercurium figurari ait. Martianus vero & alii Quaternarium ejus ſymbolum eſſe volunt propter artium inventionem, ut qui numeri ſint, perfectiſſimi. Ex quo patet, per hujuſmodi numeros etiam artiũ inventionem inventoresq; ſignificari.

An quod ut quinarius eſt hermaphroditus, ita Mercurius modo ad ſuperos, modo ad inferos adeat. Quod cubum referat ſolidorum corporum perfectiſſimum. De hoc Pentagõe quod πεντάλφα ac πεντάγραμμος dici poteſt, Pierius lib. 47.

PENTAGONUM. SALUS. CAP. XVIII.

PEntagonum ſalutis ſymbolum fuiſſe, teſtatur Lucianus eo in libello in quo agit de quodam qui lapſus erat inter ſalutandum, ejus rei origo talis commemoratur. Antiochus is, qui ΣΩΤΗΡ cognomento dictus eſt, cum adverſus Galatas pugnaret, nec ſatis ex ſententia res ſuccederet eſſetque in diſcrimine, per quietem vel vidit, vel ſe vidiſſe ſimulavit, ut militum animos in ſpem erigeret: Alexandrum Magnum ſe monentem, ut ſalutis ſymbolum aſſumeret, idque pro teſſera tribunis daret, eorumque veſtibus inſueret, ea re fore ut victoria potiretur. Symbolum autem illi hujuſmodi oſtendiſſe, triangulum triplicem invicem ex lineis quinque conſtantem, in quibus ΥΓΙΕΙΑ

 ſcriptum

scriptum erat: sic enim salus sanitasve Græcè appellatur, unde & hoc signum in veteribus Antiochi numis adhuc cernitur, quod signum Mathematici à quinq; angulis Pentagonum vocant. A

PYRAMIS.

RERUM NATURA, VEL MATERIA PRIMA.

CAP. XIX.

Quid Pyramis secundum Metaphysicos.

PEr Pyramidem veteres rerum naturam & substantiam illam informem formas recipientem significare voluerunt: quod ut Pyramis à puncto summo fastigio incipiens, paulatim in omnes partes dilatatur: sic rerum omnium natura ab unico principio & fonte, qui dividi non potest, nempe à Deo summo opifice profecta, varias deinceps formas suscipit, & in varia genera atq; species diffunditur, omniaq; apici illi & puncto conjungit, à quo omnia manant & fluunt. Verum & alia hujus rei ratio, nempe Astronomica reddi potest: quoniam Ægyptii summi Astronomi fuere, imo ipsius Astronomiæ inventores. Tradunt autem Astronomi, esse circulum quendam in Sphæra, vel cœlesti illa machina, sub quo Sol & reliqua errantia sidera, cursus suos circuitusq; conficiant, & in quo omnium animantium vita, rerumq; naturalium, ortus atq; interitus sit positus: adeo ut etiam Aristoteles in libris de Ortu atq; Interitu, dicat generationis atq; corruptionis, omnisq; mutationis vel incrementi causam esse accessum & recessum Solis in circulo obliquo: nam circulum illum, de quo agimus, Obliquum vocat Aristoteles: Astronomi verò, propterea quod ex eo pendeat animantium vita, Zodiacum vocavere. Hunc igitur circulum, cui soli inter cœlestes circulos latitudinem tribuunt, in duodecim partes, quas Signa nuncuparunt, patiuntur: ajuntque, cum illo dividi etiam inferiora omnia, adeo ut quicquid sub uno ex illis signis contineatur ad centrum usq; terræ, id omne in signo esse dicatur; & sic volunt esse velut Pyramidem quandam, cujus basis in cœlo sit: nam fundamentum Astronomicum cœlum est, & apex in centro terræ. Cum igitur in Pyramidibus illis omnia fiant: sitq; accessus Solis, qui est quasi punctum quoddam ad signa illa ortus, & recessus ab illis interitus rerum naturalium causa, aptè videtur per Pyramidem natura rerum omnium parens significari. B C

Ægyptii Astronomiæ inventores. Quid secundum Astronomos Pyramis.

ANIMA HOMINIS. CAP. XX.

SEd & animam hominis sub Pyramidis forma adumbrare voluisse videntur iidem Ægyptii, qui magnifica Regum atq; Heroum sepulchra, sub ingentibus Pyramidibus fecerint: ut testarentur corpore soluto & corrupto animum superesse, quæ cum summo opifici visum esset, hoc est circulo illo triginta sex millium annorum circumacto, aliud corpus genitura & sibi factura esset: non secus ac Pyramis, ut Geometris notum est, vertice immoto manente, circumacta basi circulum describit, & toto corpore conum: ut circulus annorum illud curriculum significet, conus verò corpus quod curriculo illo conficitur. Nam Ægyptiorum fuit illa opinio de rebus in eundem statum triginta sex millium annorum spatio restituendis, & ab illis se id accepisse, testatur Plato: qui etiam hoc ipsum, id est, animam nostram Pyramidis formam habere mihi testari videtur in Timæo, cum ait, sic factam fuisse à Deo animam, unam accepisse illum ex universo portionem, quæ proculdubio unita puncto illo, qui in Pyramidis vertice est, significatur: secundam autem primæ partis duplam: tertiam secundæ sesqui- D

ſeſquialteram, primæ triplam: quartam ſecundæ duplam: quintam tertiæ triplam, ſextam primæ octuplam: poſtremo ſeptimam, quæ partibus ſex & viginti primam excederet: poſthæc dupla & tripla intervalla replexiſſe. Quibus numeris profecto nihil aliud ſignificat, niſi expanſionem illam linearum quæ à puncto ad baſim tractæ angulos efficiunt, & per intervalla ipſas ſuperficies quæ lineis clauduntur; ex quo apparet illum hoc quoque ut alia ab Ægyptiis accepiſſe.

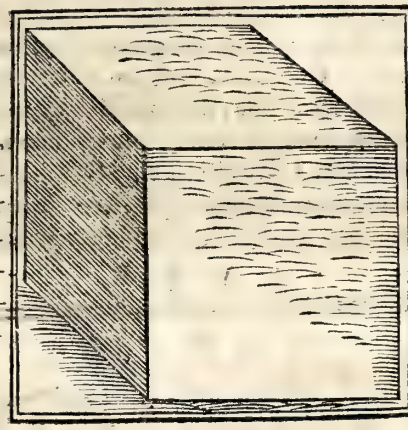
IGNIS. Cap. XXI.

IGNEM quoque Pyramidis formam habere teſtatur idem Plato: propterea quod cum imolatus ſit circa materiem & fomentum quo paſcitur, in acutam flammam, quæ cœlum ſpectat, deſinit: nam per baſim materia concreta ſignificatur, per reliquum corpus, materia jam ad formam recipiendam parata, & quaſi fermentata, per punctum ipſa informis & ſimpliciſſima ſubſtantia: unde minus mirum eſt, quod ſupra diximus, per Pyramidem animam ſignificari, ut quæ igneæ naturæ ab eodem Platone eſſe tradatur, & corpori non ſecus ac Pyramis baſi, vel ignis fomento, adhæreat.

A quo dici videtur, vel à lapide Pyropœcilo: πῦρ enim ignis ποικίλ & varius, ab ignea varietate.

CUBUS.

TERRA. Cap. XXII.

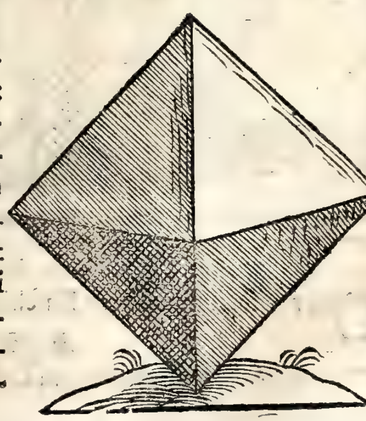

CUBUM, hoc eſt teſſeram octo angulorum, & ſex laterum, terram ſignificare tradidit Plato ex Timæi Locrenſis Pythagorici Philoſophi diſciplina, quam Pythagoras, ut teſtatur Juſtinus hiſtoricus, ab Ægyptiis potiſſimum didicerat. Terram vero per cubum depingebant, ob ejus ſtabilitatem gravedinemque: quia ut cubus quocumque volvatur; ſemper jacet, nec facile movetur, ſic terra per ſe immobilis, ſi aliqua fortuita vi commoveatur, patim rurſus jacens quieſcit.

Cur Terra per Cubum.

OCTAETRUM.

AER. Cap. XXIII.

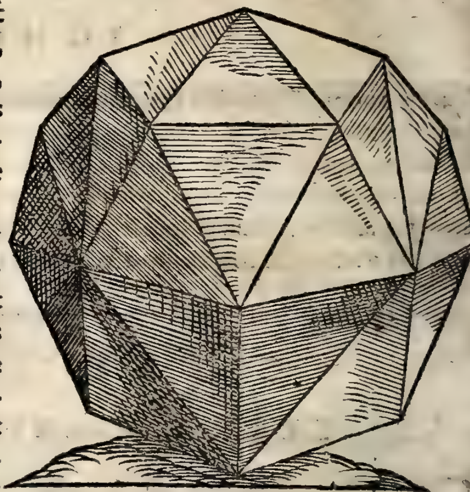

AERI iidem Philoſophi Octaëdri formam tribuere, quæ octo triangulis æqualibus, & æqualium laterum, id eſt, octo baſibus, & ſex angulis ſolidis, viginti quatuor vero planis continetur; quod ut melius intelligatur, explicandum eſt quid ſit angulus ſolidus, quid item planus. Angelus planus, inquit Euclides, eſt duarum linearum in plano ſe mutuo tangentium, & non in directum jacentium mutua inclinatio: ſolidus vero angulus eſt, qui pluribus quam duobus angulis planis continetur, qui non eodem ſunt plano, & ad ulnum conſtituuntur punctum. Ideo autem hanc illi formam tribuerunt, quia in aſcenſu ignem conſequitur, & in terræ cavernas penetrat. Octaëdri enim forma aſcendit in duos utrinque vertices, & aptiſſime Sphæræ includi poteſt, ut docet Euclides.

Anguli finitio. De Octaedro, Iſocaedro aliisq; Geometricis formis figurisque videndi Ioſ. Scaliger, & in Sphara Sacroboſ. Clavius, Iuſtinus Schreckenfuſchius & Peletarius in Euclidem. Iſocaedrum quid, & ejus hieroglyphicum.

ISOCAEDRUM.

AQUA. CAP. XXIV.

AQUAM vero Isocaëdri figuram tenere dixerunt. Est autem Isocaëdrum, Euclide authore, figura solida, quæ viginti triangulis æqualibus & æqualium laterum, continetur: propterea quod aqua sua natura mobilis sit, & divisioni flexuiq; perfacilis. His quoque figuris ipsam elementorum ad invicem proportionem indicare voluerunt, quæ ex basium sive laterum & angulorum numero colligitur. Octaëdri enim ad Pyramidem est proportio dupla in lateribus, in angulis solidis sesquialtera, in planis vero dupla: ex quibus proportionibus fit harmonia duplices diapason & diapente: Pyramidis vero ad cubum in lateribus sesquialtera proportio, in angulis vero dupla, ex quibus diapason iterum & diapente. Cubi ad Isocaëdrum in lateribus proportio est tripla sesquitertia, in angulis sesquialtera, unde diapason, diapente & diatessaron in basibus, in angulis vero diapente. Isocaëdri vero ad Octaëdrum in basibus dupla sesquialtera, in angulis autem dupla, unde diapason & diapente in basibus: in angulis vero iterum diapason consurgit, quæ proportiones, & harmoniæ pariter & in elementis per has figuras significatis esse traduntur.

VER. ÆSTAS.

Huc spectant quatuor anni tempestates ab Ovidio lib. 1. Met. exscripta. extat ver tepidum cinctum florente corona. Stabat nuda Æstas & spicea serta gerebat.

Stabat & Autumnus calcatis sordibus uvis, Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.

VER. CAP. XXV.

CISTA florum, authore Eusebio, Ver significat: quia vere cuncta florescunt.

ÆSTAS. CAP. XXVI.

CISTA spicis referta, eodem Eusebio teste, Æstatem denotat; quod æstate segetes & spicæ demetantur.

AUTU-

A AUTUMNUS. HYEMS.

B

AUTUMNUS. CAP. XXVII.

CORNU copiæ uvis & pomis plenum, Autumnum indicant: quoniam tunc vina fiunt, & omnes fructus pleno copiæ cornu fundi videntur.

HYEMS. CAP. XXVIII.

MENSA apud ignem parata, Hyemem significat: quia frigus & quies post æstatis labores parta, terræque opes congestæ ad lautius vitæ genus invitare videntur, unde Poëta, *Invitat genialis* C *Hyems*, & Horatius;

Virg. 1. Georg.
Horat. l. 1. Car. Ode 9.

Vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Taliarche merum dyota.

PAPAVER. CIVITAS. CAP. XXIX.

At illæ nationes nedum terram significare ait, id est, civitates & populos. l. 58. de Papavere.

PAPAVER præter ea, quæ de illo scripsit Pierius, Eusebio authore, civitatis symbolum est: quia ut in D civitate multi homines habitant, sic in papaveris capite quasi intra eadem mœnia multa sunt semina; & ut civitas in vicos & domos est distributa, sic & papaveris caput in multas intus partes est divisum, multaque interstitia habet.

IRIS HERBA. ELOQUENTIA. CAP. XXX.

Nam ut Mercurius nuncius Iovis, sic Iris nuncius Iunonis.

IRIDEM herbam eloquentiæ signum esse, nemini mirum videri debet: cum Homerus fingat Troianorum oratores, ut qui disertissimi essent, Lirioessam, id est, Iridē herbam floridam comedisse,

 quod

Oratores Trojanorum. Mattheol. & Diosc. l. 1. c. 1.

quod eloquentiæ præcepta illos hausisse significat: propterea quod ejus herbæ flos colorum varietate atque ornatu, Iridi cœlesti, quæ & ipsa eloquentiæ Dea habebatur, similis sit, & quia talem oportet esse orationem, nempe colorum ac figurarum varietate distinctam, multasq; hæc herba eloquentiæ similes vires habet: nam ut de illa tradunt Medici, iris halitus pravum odorem corrigit, gratumque & suavem reddit spiritum, & venenum repellit: sic etiam ornata oratio quasi suavis quidam halitus gratiam conciliat, & animi venena, hoc est, perturbationes depellit. Hanc herbam quidam volunt olim Hyacinthum appellatum: quod indicare videtur Ovid. Metamorph. lib. 10. his verbis:

Flos oritur, formamque capit quam Lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est: is enim fuit author honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & hya
Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

Sed hanc quæstionem Medicis permittimus: nos de illa, quæ hodie Hyacinthus vocatur, mox dicemus separatim, hanc vulgo Lilium cœruleum vel purpureum appellari scimus.

HYACINTHUS.

SAPIENTIA. CAP. XXXI.

Quin & pueros diutissime servat in pubertate. Diosc. l. 4. c. 57. & ibi Mattheol.

HYACINTHUS, quem ab Apolline in florem conversum Poëtæ fabulantur, prudentiæ ac sapientiæ symbolum est. Nam cum Apollo Musarum, ingenii, ac literarum Deus sit, Hyancinthum puerum ab illo ob formam adamatum, Poëtæ finxerunt: quia sensus naturalis minime corruptus puer est, hoc est, prudentia caret, sed tamen formosus est, quia mentem ad sui contemplationem excitat: qua contemplatione fit, ut tandem sensus, juvenili ætate atque fervore illo deposito, prudentiæ & sapientiæ florem ex se gignat, suavissimis virtutum odoribus fragrantem: quorum post memoria literarum monumentis ad posteros manat.

NARCISSUS FLOS.

CORPORIS FORMA. CAP. XXXII.

Narcissi fictio poëtica. Ovid. Met. l. 3.

NARCISSUS flos corporis formam, quæ cito corrumpitur, & inventæ florem, qui cito transit, significat, ut rosa, & viola, & omnes flores, qui cito corrumpuntur: idcirco enim Poëtæ finxere, Narcissum formosissimum puerum, dum suam formam, quam in fonte cernebat, cupide nimis admiratur, in fontem prolapsum periisse, & in florem hujusmodi conversum: ut indicarent, non hanc fluxam corporis formam, sed animi præstantiam, & divinam illam æternamque pulchritudinem esse adamandam.

Mattheol. ex Mesue in Diosc. l. 3. c. 26. Hyssopo aqua, una cum ligno cedrino, & filo coccineo. Exod. 12.

HYSSOPUS.

EXPIATIO PECCATORUM. CAP. XXXIII.

HYSSOPUS herba pulmones purgans & caput, qua Hebræi utebantur cum sanguine animalium, ad populum aspersione lustrandum, gradum divinum significat, & vinculum illud, quo cum Deo conjungimur; & conjuncti à peccatis expiamur. Hinc David, *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.*

MYR-

A

MYRTUS.

GRATIA. Cap. XXXIV.

Myrtus Veneri dicata, & ob id *Conjugula* dicta, multis morbis sanandis utilissima, gratiæ & bonæ valetudinis symbolum est.

Ob pulchritudinem. Virg. Egl. 7

SALIX.

HÆREDITAS. Cap. XXXV.

Salix pulcherrimo hieroglyphico præter ea quæ à Pierio scripta sunt, hæreditatem significat vel divinam, vel humanam: quoniam ut salix jucunda arbor est, quæ ad torrentes nascitur; sic ex hæreditatis abundantia, quæ etiam per torrentem adumbratur, jucunditas lætitiaq; oritur, quod & vox

B

ipsa Hebraica, qua in Sacris literis Salix nominatur, indicat, nam *vehirbe nachal* appellatur, quod & jucunditates hæreditatis, & salicem torrentis significat.

CORPORA NOSTRA. Cap. XXXVI.

Corpora quoq; nostra salicis hieroglyphico significantur, quoniam ut salix nisi torrentis aquis irrigetur, non crescit: sic & corpora nostra, imo & nosmetipsi, nisi cœlestibus aquis irrigemur, & secundum decursum illarum plantati simus, fructum nullum ad vitam ferre possumus. Unde David de beato viro, *Hic arbori similis est ad aquarivum sata.*

Psalm 1.

CEDRUS, SIVE CITRUS.

C

MISERICORDIA VEL PIETAS. Cap. XXXVII.

Cedrus sive Citrus arbor, fructus gignens odore ac sapore præstantissimos, misericordiæ pietatisque symbolum est, propter magnas utilissimasque mortalium generi vires. Primum enim præbet resinam electissimam, quæ citria dicitur, dentium doloribus utilissimam, succus ejus elephantiasin curat, & pulmonis ulcera, valet contra venena, ardetq; velut facula. Unde Hebræi fructu ejus solemnem quemdam diem celebrabant, quasi Divinæ misericordiæ opem implorantes. Quos æmulati Lacedæmonii, deos suos coronare solebant iis fructibus, quos oximala Persica nuncupant, idem per illos significantes quod Hebræi per Citrum. Lignum quoque ejus corruptioni minime obnoxium facit, ut cedrus pro immortalitate æternitateve accipiatur.

Discor. lib. 1. c. 98. & ibidem Mattheolus.

Citri virtus.

At citrus omnino differt à cedro de quo Mattheol. in Diosc. cap. 131. lib. 1.

D

PALMA.

HOMO. Cap. XXXVIII.

Palma in mysticis literis celebratissima, duplici de causa hominis simulacrum esse putatur: primũ, quia fructum non fert sine coitu, sed replentur ejus rami gemmis masculeis, quasi semine quodam: deinde quia in superiore parte habet quasi cerebrum, quod Hebræi *Halulab*, Arabes verò *Chedar*, vel *Gemar* vocant, quo corrupto moritur arbor, sicut cerebro læso homo interit, quod quidem huic soli inter plantas contingit: tertio, quod comam in cacumine habeat, & ramos in manuum modum protensos, & fructus digitorum figurã præ se ferentes unde dactyli, id est, digiti sunt appellati: pulpa quoq; ipsorum fructuum caro appellatur, multum sanitati conferens, & vel ex vi quadam animali

Palmæ cur hominis hieroglyphicum.

animali, vel ex Phœbæa natura summæ nutritionis, adeo ut multi sancti Patres in solitudine vitam agentes, eo solum cibo contenti fuerint, quemadmodum & hodie quoque multi in Africa populi eo tantum fructu victitant. A

JUDÆA. CAP. XXXIX.

A Pierio lib. 59. in verbo. Iudaea.

PEr Palmam præterea Judæa notabatur, propterea quod ea potissimum regio Palmis abundet: & quod Judæi in sacris suis ejus foliis uterentur, haberentq; diem solemnem de Palmarum nomine appellatum: unde in multis Romanorum numisinatibus videmus Palmam, & mulierem mœstam sub ea sedentem, cum hujusmodi inscriptione, JUDÆA CAPTA.

Eruditissimi viri Anonymi Hieroglyphicorum Finis.

INDEX
RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM LOCUPLETISSIMUS.

Anulus

Bajeth

Bythonis

Cervum

cor

D

conspe-

Germa-

I.

Ignem

Invidiæ

M.Litera

M.

N

O

Obscu-

Palma-

Phœnix

Priapus

Regimen

S.

Q.

R.

S.

Sceptrum

vis &

Statua-

T.

Talpa.

Triton

V.

FINIS.

GRÆ-

GRÆCARUM VOCUM QUÆ TOTO OPERE OCCURRUNT INDEX

ΤΕΛΟΣ.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

IN SEX LIBROS, ORDINE ALPHABETICO DIGESTA,

Et nunc primum

JOANNIS PIERII VALERIANI, ET ERUDITI ANONYMI

Sexaginta Hieroglyphicorum Libris addita.

FRANCOFURTI,

Sumptibus CHRISTIANI KIRCHNERI,

Typis WENDELINI MOEWALDI,

ANNO M DC LXXIIX.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER PRIMUS.

AD LECTOREM, DE HIEROGLYPHICIS, PROLEGOMENA.

ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ dicta, ſunt ænigmaticæ quædam in rebus arcanis ſculpturæ, & ſacra apud Ægyptios monumenta. Illi enim prius quam uſitatiſſima eſſet literarum ac ſcripturæ ratio, vel ne facilè vulgo ſacra profanarentur myſteria; non literis hæc, ſed Sculptis rerum animaliumque figuris deſignabant, quem morem ab Hebræis mutuaſſe videntur. Clemens Alexandrinus, Strom. lib.5. ait Ægyptios & Hebræos ſymbolis uſos fuiſſe reconditis, ut ſapientiæ divinæ eos participes efficerent, qui rebus ſacris eſſent initiati. Addit etiam nefas exiſtimatum Platoni, eum qui minimè purus eſſet, ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob cauſam ſacra vaticinia ænigmatis olim reddita fuiſſe conſtat, nec vera myſteria oſtendi iis ſolita, qui temerè & impudenter accederent, ſed qui primum purgati eſſent, ſeſeque diligenter præparent. Obſervat idem eos qui ab Ægyptiis docerentur, primo quidem ſequutos eſſe rationem, quæ ἐπιςολογραφικὴ dicitur. alteram qua ἱερογραμματεῖς utebantur: tertiam & poſtremam ἱερογλυφικὴν nominabant, nempe ſacram quandam ſculpturam vel cælaturam; ex quibus maximê celebris ea fuit quæ συμβολικὴ dicebatur. Omnes autem quotquot vetuſtis temporibus de rebus divinis aliquid ſcriptis mandarunt, tam Barbari quam Græci, rerum principia occulta eſſe voluerunt; & ipſum τὸ ἀληθὲς ænigmatis, ſignis, ſymbolis, & allegoricis quibuſdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: unde Apollo Pythius λοξίας & flexiloquus cognominatus eſt, quod obſcure ac obliquê reſponderet. Plutarchus lib. de Iſide & Oſiride veterum Ægyptiorum inſtitutum illud fuiſſe oſtendit, ut vel ex ordine Sacerdotum aut eorum qui militiæ nomen darent, ab iis reges legerentur: eo quod alii ob fortitudinem, alii autem ob ſapientiam magni ac celebres haberentur. Ex bellicoſis rex delectus, ſtatim ſe ſacerdotibus erudiendum tradebat, idemque ſapientiæ particeps efficiebatur,

ejus inquam ſapientiæ quæ mythologiarum involucris pleraque occultabat, & obſcura quadam verborum faſcia veritatem complectebatur.

Certè antiqua illa Pythagoræ ſymbola hujus Philoſophiæ uſum non minimum præbuere; quæ cum à Tyrrhenis (apud quos fuit educatus) vel ab Ægyptiis, quorum ſcholas perluſtravit, accepiſſet, ita excoluit, ut magnam ſuæ doctrinæ partem hiſce myſteriis occluſam eſſe voluerit. Tradit enim Jamblichus, eos olim deſignaſſe per navis gubernatorem ſupremum Deum primum motorem, & primam illam cauſam rerum omnium, ut oſtenderent omnia Dei nutu adminiſtrari ſicut per mundi lutum materiam generationi aptam, ipſumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio ſymbolo Deum deſignabant, quam oculo depicto, cui & baculum ſeu ſcreptrum ſubdebant: quandoquidem Deus unus eſt, qui omnia videat, & penes quem ſit præcellens regiaque dignitas. Nonnulli tamen ſtantem oculum ad aliud referunt, nempe ad naturam divinam ἄνϑαρτον καὶ ἀκίνητο. Hanc Ægyptiorum philoſophiam Chæremon complexus eſt, ut & Horapollo Niliacus, qui Græcè editus exſtat; auxit Pythagoras, illuſtrarunt excellentes quidam Philoſophi & ſcriptores nobiles, Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Origenes Adamantius, Pauſanias, Porphyrius, Plinius, Apulejus, Plutarchus: quamque noſtra ætate pene intermortuam magno labore, laudabili induſtria, imò vero admirabili peneque divino ingenio excitavit ſuiſque perfecit numeris Joannes Pierius Valerianus, magnis illis ἱερογλυφικῶν commentariis. Hujus primæ ſapientiæ uſum retinuerunt multo ante Pythagoram Moſes, Jobus, David, Salomon, aliique Hebræorum ſapientes. Sunt & qui de Chaldæorum Symbolis ex Commentariis Pſelli, quibus Magica oracula Zoroaſter exequitur, nonnulla poſteris reliquerunt. Sic enim ex figuris plantarum florum, animalium, aſtrorum, rerumque aliarum pleraque involvebant, ut minimè putem commodius ſapientiæ veterum quaſdam reliquias ad noſtra uſque tempora tranſmitti potuiſſe. Id vero ſi quis velit aliquo exemplorum ſpecimine ſibi demonſtrari, ſtatim colliget, pro fertilitatis ſymbolo Papaver uſurpatum, Cupreſſum pro morte; Olivam eſſe Hieroglyphicum ſeu ſymbolum pacis, Lauram & Hederam ingenii ſemper virentis, Malum Cotoneum concubii notam iiſdem habitam fuiſſe, ut Satyrum & Capram libidinis, Leonem terroris, iracundiæ, dominatus, Solem anni, Lunam menſis: & cætera alia longè multa, quæ immenſo labore parique doctrina idem Pierius eſt exequutus.

De Hieroglyphicis autem ita Lucianus in Hermotimo, nullis olim literarum figuris, ſed ſignis quibuſdam & characteribus ſortes connotabantur, cujuſmodi per multa literarum loca depingunt Ægyptii, puta homines caninis aut leoninis capitibus. Porro illud non omittendum, referente Plutarcho, ſolitos fuiſſe Ægyptios ad templorum limina Sphynges locare, ut innuerent eam quam de rebus ſacris doctrinam profitentur, ea ſapientia conſtare quæ obſcura ſit, & involucris quibusdam lateat. Quemadmodum verò Hebræi arcanas ſuas ſententias & ſacroſanctæ religionis interpretationes myſticas omnibus indiſcriminatim, literarum monumentis manifeſtare noluerunt, ſed potius per certam, & ordine continuato propagationem ac vivam vocem parentes filiis, atque hi ſuis poſteris per manus tradere ſtuduerunt (unde etiam Cabalam, id eſt, depoſitum atque hæreditariam, ut ita dicam,

acce-

acceptationem vocarunt, quam Chryſoſtomus in priorem ad Corinthios ἄγραφα quoque ab ipſis dicta fuiſſe commemorat:) ita conſvetudinem hanc imitantes finitimi populi, potiſſimum Ægyptii & Indi, longo tempore, præſertim iis in rebus, quæ ad medicamentorum facultates ſpectant, eandem obſervarunt. Verumtamen cum eorum Sacerdotes poſtea deprehenderent, hunc modum inſtituendi & docendi, ob vitam noſtram brevem, caducam & fluxam, nimis fore incertum ac dubium, pauloque poſt plane forſitan interiturum, alium faciliorem & ſtabiliorem excogitarunt, notis ſcilicet quibusdam & figuris, quæ tamen obſcuriores eſſent, & ſine autorum indicatione vix ab aliis intelligerentur, ſacras ſuas ac arcanas diſciplinas hac ratione deſcribentes. Hunc morem adhuc apud Chinenſes, extremæ Aſiæ latiſs. populos (quos Sinas eſſe apud Ptolemæum docti exiſtimant, alii ad Seres referunt) vigere, teſtantur recentiores rerum Indicarum ſcriptores. Diodorus Siculus lib. 1. eadem ἱερογλυφικὰ, nempe γράμματα αἰγύπτιακὰ, vocat αἰθιοπικὰ, & ἱερὰ, id eſt, ſacra, illa, (lib. 3.) opponens τοῖς δημώδεσι, quæ δημοτικὰ Herodoto, lib. 2 Plinius lib. 36. cap. 8. Sculpturæ illæ effigieſque, quas videmus, inquit, Ægyptiæ ſunt literæ, de quibus etiam Diodorus lib 4. Philo Jud. lib 1. de vita Moſis vocat τὴν διασυμβόλων φιλοσοφίαν. Clemens Alexandr. Stromat. lib. 1 & 5. μυστικὴν, καὶ τὴν αἰγυπτίων θεολογίαν. Ignorabiles literas nominat Apulejus, lib. 2. Metamorph. Meminit etiam eorum Plutarchus, præſertim lib. de Iſide & Oſiride. pluribus item locis C. Tacitus lib. 2. Annalium, & Ammianus Marcellinus, lib. 17. his verbis, formarum innumeras notas, hieroglyphicas appellatas, quas obeliſco Ægyptio undique vidimus inciſas, initialis ſapientiæ vetus inſignivit auctoritas. Volucrum enim ferarumque, etiam alieni mundi, genera multa ſculpentes, ad ævi quoque ſequentis ætates Imperatorum vulgatius perveniente memoria, promiſſa vel ſoluta regum vota monſtrabant. Non enim, ut nunc literarum numerus præſtitutus & facilis exprimit quidquid humana mens concipere poteſt, ita priſci quoq; ſcriptitarunt Ægyptii: ſed literæ ſingulis nominibus ſerviebant, & verbis nonnunquam integros ſenſus ſignificabant. Cujus rei ſcientiæ in his interim ſit duobus exemplum. Per Vulturem Naturæ vocabulum pandunt: quia mares nullos poſſe inter has alites inveniri, rationes memorant phyſicæ: perque ſpeciem Apis mella conficientis indicant Regem moderatori cum jucunditate aculeos quoque innaſci debere, his ſignis oſtendentes, & alia plurima. Libro autem 22. idem hiſtoricus, de Ægyptiis agens ait, exciſis parietibus, volucrum ferarumque genera multa ſculpſerunt, & animalium ſpecies innumeras, quas hieroglyphicorum literas appellarunt, Latini ignorabiles, Lucanus libro tertio linguas magicas vocat.

Ægyptiorum Sacerdotum inventioni tam ingenioſæ ſapientes poſteri multum ornamenti ſuis libris & diſputationibus adjecerunt. Permulti etiam nobiles & generoſi virique principes, bellicis olim negotiis præfecti, quo ſui nominis atque familiæ ſplendorem quam latiſſimè propagarent, ſtemmata quædam & ſymbola, alii ſacra, alii profana omnibus uſurparunt. & certè omnibus penè gentibus in more poſitum fuit, ut ſpeciale aliquod ſignum militare haberent, quo facilius cogi poſſent, & in unum convocari locum milites qui vel ſparſi vel fuſi extra caſtra eſſent. Diodorus lib. 1. initium ejusmodi ſchematum à temporibus Oſiridis repetere vide-

 tur,

tur, & Pindarus canit Amphiaraum in expeditione Thebana pictum Draconem in clypeo circumtulisse; Statius Capaneum Hydræ, Polynicem Sphingis imagine fuisse usos in scutis. Agamemnon in bello Trojano pictum habuit in scuto Leonem una cum Epigrammate, οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν. Ulysses Delphinem: Hypomedon Typhonem ore fumos efflantem; Perseus Medusæ vel Gorgonis caput. Neque enim dubitare potest, quin & cæteri nobiles suæ insignia familiæ, seu symbola quædam propria sibi vendicarint. Virgilius lib. 8. Æneidos id minimè sibi prætermittendum putavit, cum Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma signaque diligenter & studiose persecutus est. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, qui in Mario Plutarch. describit, id memoratu dignum observat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, suis in peltis, aliisque id genus bellicis instrumentis, non modo nitorem armorum habuisse, sed & depictas ferarum imagines. Primis imperii Romani temporibus in expeditionibus bellicis, cum acies esset educenda, vel etiam prælium committendum, pro signo fœni manipulis utebantur; unde legiones manipulares primo appellatas esse constat. Quum vero imperium crevisset, signa alia sibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio qui militibus præficiebantur. Sed ut ea demum Aquila usurpari cœpta est, pro publico & perpetuo imperii Romani symbolo, sic usus invaluit, ut quæcumque legio distinctas insignium notas haberet. Quod posteris ita transmissum est, ut ejus rei memoria, quamquam longa temporum intercapedine, longoque spacio, & pene vetustatis oblivione demersa, scriptorum beneficio tamen nondum intermori potuerit. Dio tradit Pompeji Magni annulo expressa fuisse trophæa tria, ut ante Sylla dictator fieri sibi curaverat. Plutarchus vero ait in eo summi pretii lapillo, qui Pompeji fuit, quique post mortem ejus Cæsarem coëgit ad lachrymas, Leonis conspicuam fuisse imaginem ensem tenentis. Alexander Macedo serpentis imagine symbolo usus est, quod se à Jove Ammone sub forma serpentis esse genitum credi vellet. Augustus Cæsar magnam animi sui moderationem, alienumque ab omni temeritate judicium, id est maturitatem in rebus gerendis ostensurus, in altera numi aurei parte, quem cudendum ea maximè causa jusserat, Papilionem una cum fluviatili Cancro sculpi voluit: altero tarditatem, altero celeritatem significans, & lente festinandum esse præcipiens. Eandem & Sphingis imaginem in sigillo sumpsisse memorant: quo plerique conjiciunt eum designasse suam in rebus obscuris illustrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem solertiam, quod tamen signum commutavit Republica primum composita, & Alexandri symbolo postea fertur usus, fortasse ut Monarchiam, qua se dignum putabat, intelligeret: quam ubi magna planeque inaudita felicitate consecutus est, non alia delectatus est imagine quam sua. Mecœnas eques, Augusto familiarissimus, Ranam usurpavit, fortasse Seriphiam, ut quibusdam placet ad arcani fidem, quam unice observabat ille, designandam. Titus Vespasianus, Augustum æmulatus, proprium sibi ac peculiare schema vel symbolum habuit, quod maturandum esse præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur historiis Ecclesiasticis, & D. Hieronymi Commentariis, literam Hebraicam TAV salutis fuisse olim signum etiam Paganis ipsis habitum,

quod

quod parietibus templi Serapidis passim visum est. Nullus est ex nostris quin audierit aut legerit memorabilem illam Constantini Magni expeditionem adversus Maxentium, qua, maximè signis militaribus, signum Dominicæ Crucis tum primum cepit: & certe crux merito pro salutis nota usurpari cœpta est, quod T. literæ, quod fuit olim absolutionis signum, videtur respondere, si picturam & lineas spectes. Schemata vero, seu insignia vel arma, quæ vocantur gentilitia, imagines & peculiaria hominum, vel publica nationum aut civitatum symbola vetera vel recentia describere, vel explicare nostri non est instituti. In Opere Pieriano quædam occurrunt. De nonnullis aliis fortasse pauca alia addentur! Unum hic apponamus. Verba significant, inquit Jurisconsultus, Comment. in tit. de rerum & verb. significat. res significantur; tametsi & res quandoque significent, ut hieroglyphica seu sacræ Ægyptiorum literæ. Ad hieroglyphica accedunt emblemata, symbola, insignia, quæ quamvis nomine differant, reipsa multis modis convenire videntur. Alia imaginum gentiliarum ratio, quamquam ad eundem fortasse finem olim Romani sumpsisse videntur imagines, ut posteriori & hodie nobiles sua illa stemmata. Ii certè nobiles dicebantur, qui sui generis imagines pro nobilitate usurpare sit auctorib. familiare. Eas Romæ patricii inprimis sibi tribuerunt, & qui soli majores magistratus, nempe Ædilitatem majorem, Præturam, Censuram, Consulatum obtinebant. Quæ imagines quales fuerint docet Polybius lib. 6. Plinius lib. 35. cap. 2. ut etiam M. Tullius permultis locis. Erant enim simulachra quædam oris similitudinem artificiose fictam coloribus pigmentis adumbratam referentia, quas insigniore domus parte positas armaria lignea includebant. Eas autem imagines festis diebus exornabant apertis armariis: cumque è propinquis aut affinibus aliquis mortuus efferretur, in funere circumferebantur imagines, addito, ut magnitudine quamsimilimi apparerent, reliquo corporis trunco; eas demum cereas fuisse monet Plinius, ut inde appareat majorum imagines posteris etiam temporibus nominatas, non ita tamen usurpatas. Nam insignia nobilium imagines habent illas quidem, sed non humani vultus, ut fuerunt olim Romanorum. Pro quibus posteriora sæcula habuerunt sua illa quæ vulgo arma vocitantur, id est insignia gentilitia; quæ ut ad honorem & gloriam veteribus usurpata sunt, postea virtutis præmia rerumque præclare gestarum aperta testimonia fuerunt.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER PRIMUS.

ABJECTA *& vilia prosunt.*

DE Alce tam veterum quàm recentium autorum descriptiones non parum inter se discerpare videntur. Quam enim Cæsar lib. 6. De bello Gallico Alcen, Doctiorum judicio est Machlis Plinii, lib. 8. cap. 15. quam in Moscovia adhuc reperiri sunt qui dicant. Prutenica autem & Suecica Alce, Germanis vocatur Elend. q. d. miseria ipsa, cùm timidum sit animal admodum, statimque homines olfaciens fugiat, ac præterea quovis parvo vulnere accepto moriatur. Ajunt etiam epilepsia laborare crebro, & ungula posteriore auri apposita inde liberari, quod tamen apud quosdam incolas nondum fidem reperit. Scaliger in exercitationibus cum Rangifero (ut & alii) confundere videtur. Jubatos Bisontes nominari à Plinio, de Scythicis animalibus loquente, putat Apollonius Menabenus Sveciæ regis Medicus, qui etiam peculiarem de eo commentarium conscripsit. Dodonæus existimat Strabonem, Solinum, Pausaniam, quamvis plenam illius cognitionem non habuerint) de nostra Alce esse intelligendum. facultatem autem ungulæ singularem inesse asserunt, quamvis infimæ parti corporis, contra epilepsiam & hysterica mala, non solùm intra corpus, sed amuleti quoque instar adhibitæ. De Cornibus idem alii affirmant, non pauci negant, tametsi contra venena, instar cervini cornu, usurpari posse docti asserunt. Inde verò discimus, sæpe etiam abjecta contempta, humilia, vilia, non exiguam in se continere utilitatem. Quare Plinius rectè dicit, lib. 15. cap. 14. Nihil tam parvum esse, quod non gloriam & utilitatem parere possit. Inde distichon;

Vilior haud pars est Alci nec dignior ungue:
Ergo etiam parvis gratia magna data est.

ABSURDA.

SApiens, Proverb. 26. v. 1. Quomodo, inquit, nix in æstate, atque pluviæ in messe: sic indecens est stulto gloria. Omnibus non tantùm ex meteorologia, verùm etiam ex quotidiana observatione notissimum est tantam nivium vim mensibus æstivis nequaquam effundi posse, quin annorum ac tempestatum vices planè invertantur. Eodem spectat alterum illud de pluvia in messe, quæ apud Judæos ita raro conspiciebatur, ut ingentis esset miraculi loco. 1. Sam. 12. vers. 16. 17. Quamvis autem in temperatis regionibus, etiam tempore messis, pluviæ frequentiores decidant: omnes tamen fieri cogimur, eas tum admodum esse intempestivas & noxias. Nam & collectionem frugum impediunt, & iisdem accedente ad æstivum illum calorem nimia humiditate, facilè putredinem inducunt. Ad actiones absurdas hæ notæ hieroglyphicæ possunt accommodari, tum

vero imprimis ad præposteram illam facilitatem qua tituli & gradus honorum conferuntur in homines impios, stolidos, nonnunquam etiam manifeste facinorosus, quos εἰς κόρακας mitti, atque in crucem tolli æquius erat. Applicationis causæ cuivis sunt obviæ. Primum enim, planè absonum, atque à justitiæ legibus alienum est, si honore digni cum ignominiosis comparentur, aut (quod gravius est) ab iisdem etiam superentur. Deinde hæc confusio non tantum inconcinna, verum etiam apprimè damnosa est. Impii enim sublimi rerum fastigio collocati, pietatem labefactant, bonos opprimunt, & justitam omnem evertunt. Et ut maximè nihil violenter suscipiant, tamen exemplo suo virtutem segetem ac frugem corrumpunt. Plerique enim si videant eodem ordine haberi probos atque improbos, strenuos & ignavos; omissa virtute, ad quævis flagitiorum genera convertuntur. Quamobrem Salomon istiusmodi homines, quos stultos nominat, à gubernaculis Rerumpublicarum aliisque dignitatibus arcet. Græci quoque indignis honorem exhiberi vetant trito dicterio ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ. id est, *Asini caput ne laves nitro.* Et Publius Syrus proximè ad Sapientis mentem hoc mimo accedit;

Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.

Ad idem hieroglyphicon referri potest aliud Salomonis proverbium, v. 8. ejusdem 26. cap. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem. Per acervum lapidum D. Hieronymus intelligit ἑρμαῖον, quod Suidas nominat σωρὸν τῶν λίθων, οἱ τῷ Ἑρμῇ ἀνήρχοντο Nam ut idem ille autor paulo post commemorat, λίθον σωροὺς ἀφιέρουν τῷ Ἑρμῇ ἐν ταῖς ὁδοῖς ταῖς ἀδήλοις. Veteres acervos lapidum in triviis aut viis obscurioribus Mercurio consecrabant; ita ut viatores adjicerent lapides cumulo, vel ut vias superstitione ducti repurgarent, vel ut statuas & itinerum notas collocarent in triviis, vel ut lapidum acervo Mercurialis imago prætereuntibus notior fieret. Est autem D. Hieronymi sententia. Qui insipienti, id est, hæretico honorem docendi confert, non minus delinquit, quam qui idola delubraque Gentilium cultu veneratur inani. Hæc ille, lib. 3. in Proverb. ad cap. 26. vers. 8. Alii legunt, Qui stultum honore adficit, perinde facit ac qui lapidem in funda ligat. Alii, Ut qui applicat lapidem balistæ, ita facit qui stolido præbet honorem & ita exponunt; Qui stolidæ personæ aut verbis honorem habet indebitum, manu furioso gladium porrigit, & ei quadammodo arma subministrat ad nocendum, eumque confirmat in malo; perinde ac si quis lapidem aut missile quodvis gravissimum imponeret tormento illius qui temerè ejaculaturus esset. Alii autem, ut lapis preciosus annulo iuclusus in acervum lapidum conjectus: ita qui stulto dat gloriam. Vel perinde facit qui stultum honore prosequitur, ac si in acervum lapidum gemmam aureo annulo inclusam conjiceret. Gloria nihil pretiosius. Illam stultis tribuere, absurdum plane, & veluti in Sterquilinium temere conjicere gemmam pretiosissimo affabrè annulo inclusam. Cæterum, ne quid omittamus, quidam acervo lapidum intelligunt locum publicum, ubi sontes extremo supplicio corporis afficiebantur. Judæi enim damnatorum cadavera plerumq; ingenti lapidum cumulo penitus obtegebant, sicut ostendit Achanis, regum Chananæorum & Absalonis historia, Josu. 7. 25. & 8. 29. & 10. 27. & 2. Samuel. 18. 17. Quemadmodum autem omnes natura duce à funestis ejusmodi locis, & crebra illorum inspectione abhorremus: ita longe indignius est gemmas eo conjici, quas olim quocumque modo violari nefas erat, quod veterum judicio (Plin. lib. 37. procem.) rerum naturæ majestatem in arctum coactam ostenderent, ideoque non immerito annulis aureis inclusæ summi ornamenti loco ducerentur.

ABUNDANTIA COPIA RERUM.

Variis hieroglyphicis notis pingitur in volumine sacro. I. Nomine aquarum, ut Job. 3. 24. tanquam inundantes aquæ. & 15. 16. Bibit iniquitatem, quasi aquas. & 34. 7. Bibit subsannationem quasi aquam. Psal. 36. 8. Potabis eos voluptate, sicut torrente, &c. notat enim delicias abundanter effusas. Prov. 18. 4. Aqua profunda verba ex ore viri, ut torrens redundans fons sapientiæ. Esa. 48. 18. Pax tua sicut flumen: justitia tua sicut fluctus maris. & 66. 12. Declinabo super eam quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium. Thr. 2. 19. Effunde sicut aquam cor tuum, id est, in summa calamitate totum cor atque omnes ejus cogitationes Deo suppliciter expone: ut Ps. 62. 8.

A 62.8. dicitur, effundite coram ipso corda vestra. Nahum. 2.8. Quasi piscina aquarum: de Nineve, quæ antea tam hominibus quam facultatibus aliunde importatis erat refertissima, ut totius prope mundi opes in eam confluxisse viderentur, itidem ut aquæ in piscinam solent. II. Nomine terræ & arenæ quæ est in littore maris. Job. 27.16.16. Comportavit argentum, quasi terram, præparavit vestimenta quasi lutum. Genes. 13.16. Sicut pulvis terræ. Gen. 22.17. & 32.12. & 41.49. Judic. 7.12. 1. Sam. 13.5. & 1. Reg. 4. 20.29. Psal. 78.27. & 139.18. Jerem. 33.22. Ose. 2.1. Rom. 9.27. Hebr. 11.12. Velut arena quæ est in litore maris. III. Nomine Stellarum. Gen. 26.4. & 27.17. Exod. 32.13. Deut. 1.10. & 10.22. & 28.62. Nehem. 9. 23. Nahum. 3.16. Hebr. 11.12. Sicut stellæ cæli.

ABUSUS *rerum.*

VInum sanos & commodè degentes juvat, atque cor hominis lætificat: febricitantibus verò si vel guttatim paulum hauserint, perniciem & interitum continuo parit. Ita fit ut eadem res, eodem modo sumpta, uni quidem vitam, alii verò mortem conferat. *Orig. homil. 5. in Lib. Judic.*

B Et mellis satietas vomitum movet quantumvis mel sit. Ut Salomoni, sic & mihi videtur suum cuique negotio destinatum esse tempus. Et videmus quæ per se bona sunt, si non bene quoque tractentur, boni gratiā amittere, non aliter atq; hybernis mensibus sunt intempestivi flores. Nec mulieres virilis, nec viros muliebris ornatus decuerit. Ut nec luctui convenit musica, nec in potum lacrymæ. *Nazianzen. lib. 1. de Theologia.*

In rerum natura quæ spectatissima florent, celerrimè marcescunt, veluti rosæ, lilia, violæ, cum alia durent: & in hominum vita quæ florentissima sunt, citissimè vertuntur in diversum. *Plin. libr. 9. capite 15.*

Polypus stupidum alioquin animal in captandis conchyliis incredibili utitur solertia. Quidam ad solum quæstum suum sapiunt, alibi pecudes meræ. *Plin. lib. 9. cap. 29.*

Vina vasis è taxo factis infusa mortifera sunt; salutaris alioquin eruditio, si in hominem pestilentem inciderit, moribus illius redditur noxia. *Plin. lib. 16. cap. 11.*

Si multi vino inebriantur, non ideo vites amputamus, sed propius fontes sunt admovendi. Nec C protinus abjiciendum scientiarum studium, quo multi abutuntur, sed adhibenda cautio, ut fiat salutare. *Plutarch. in Moralib.*

Prometheus Satyrum ignis amplexus ambientem monuit ut à proposito desisteret, & gauderet lumine commode captato. Sic eadem res & utilis & perniciosa fit prout ea uteris. *Plutarch. in Moralib.*

ACTIONES *præclaræ.*

ALoe quod vulgo, ob perpetuam viriditatem in Italia *Semper vivum* quoque vocatur, imprimis fovetur à Sole, & cum ejus radiis flores illius elegantissimi circumaguntur. Ita quoque actiones præclaræ & laudabiles à Sole justitiæ, id est, Deo Optimo Maximo conservantur semperque durant; nec à malis ac invidis hominibus, tanquam crassioribus nebulis unquam possunt obscurari vel labefactari.

Sol prius à cursu, quam mens proba tramite recto
Flectatur, semper vindice tuta Deo.

D

ADMONITIONES.

EQuis non in ipso cursu, sed ante cursum, frenum injicimus. Iracundi vel libidinosi ante rationibus ac monitis refrenandi sunt, priusquam in periculum ventum sit. *Plutarch. in Moralib.*

Oculo lippienti non est admovendum lumen. Animus affectu laborans non admittit increpationem, huic admisce laudem, & sic de mederis. *Idem.*

Helleborum, tametsi efficax, medici non propinant senibus, aut pueris, aut exilibus. Admonitio sic est temperanda, ut eam is ferre possit, quem cupis emendare: nec solum spectandum est vitium, sed natura quoque hominis, cujus vitio studeas mederi. *Plinius lib. 25. cap. 5.*

ADOPTIONIS *Gratia.*

INtueris Oleaſtrum? vide ut de gratia tuæ adoptionis, & de vera animi modeſtia cogitans memoria repetas graviſſimum Apoſtoli dictum, Roman.11.cap.verſ.17.&c. Si nonnulli rami defracti ſunt, tu verò quum eſſes oleaſter, inſutus es eorum loco, & particeps radicis ac pinguedinis oleæ factus es; Ne gloriare adverſus ramos: quòd ſi gloriaris, non tu radicem portas, ſed radix te. Dices igitur, defracti ſunt rami, ut ego infererer. Rectè: per infidelitatem defracti ſunt, tu verò per fidem ſtas; noli altum ſapere, ſed time.

ADVERSA *Conſtantiam deſiderant.*

MUſcæ in ſpeculi ſuperficie tanquam nimis glabra & expolita non poſſunt conſiſtere, indeque levi momento decidunt, at in corporibus ſcabris & duris inhærere diutius & validius illis conceditur. Non aliter viri conſtantes in rebus duris & adverſis omnia magno animo agunt, & quidem ſtabilius ac alacrius, quam in ſecundis, quas Xenophon ait difficilius eſſe moderate ferre quam adverſas. Et Plutarchus in erudito commentario παραμυθικῷ ad Apollonium, inter alia egregia dicta, quæ huc pertinent, hoc quoque exponit: πεπαιδευμένων γὰρ δεῖ καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν, πρός τε τὰς δοκούσας εὐτυχίας τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ πρὸς ἀτυχίας φυλάξαι τὸ πρέπον, id eſt, *Rectè enim inſtituti hominis eſt atque cordati, neque mutari ob eventum rerum quæ videntur proſperæ, & conſtanti animo decorum in adverſitatibus ſervare.* Minimum enim illi obeſſe fortuna poteſt, qui ſibi firmius in virtute quam in caſu ſubſidium collocavit, ut author in Rhetoricis ad Herennium inquit. Videtur etiam ita non inconcinne accommodari poſſe ad innocentiam probitatemque vitæ, quòd in ea nulla ſordes adhæreſcere, nulla malevolorum reprehenſio, nullus fortunæ impetus locum invenire poſſit, ſicuti viro bono fecit Auſonius,

> *Securus, mundi inſtar habens, teres atq; rotundus:*
> *Externæ nequid labis per lævia ſidat.*

Et ante ipſum Horat. lib. 2. Serm. Satyr. 7.

> *In ſeipſo totus teres atque rotundus,*
> *Externi ne quid valeat per læve morari,*
> *In quem mancaruit ſemper fortuna &c.*

Poëta noſter autem,

> *Rebus in adverſis ſis fortis, nempe ea parva*
> *Laus eſt virtutis, proſperitate frui.*

ADVERSA *Fortium pabulum.*

CArduelis (ut Iſidorus ait) ita nominatur, quia ſpinis & carduis paſcitur, quare Græcis eſt ἀκανθίς. Apparet autem ex Ariſtotele lib. 9. Carduelem potius eſſe veterum θραυπίδα quemadmodum etiam Plinius & Gaza verterunt, ἀκανθὶν verò ſpinum ſive ligurinum. Noſtrum, verò carduelem, ut nomen indicat, ſpinas quoque appetere, ac illis veſci Ariſtoteles ait. Ad eundem modum viri fortes & ſtrenui, res difficiles & aſperas pro pabulo ſuæ virtutis habent, & inde ad omnia pericula ſubeunda promptiores & alacriores efficiuntur. Quod imprimis factitant homines militares & vera diſciplina bellica exercitati, qui pro religione & patria ſemper intrepide in armis verſantur, & neceſſitate poſtulante ſe vitamque ſuam ideo fortiter hoſtibus objicere non dubitant. Quibus planè diſſimiles ſunt mercenarii noſtri quidam, quorum (ſecundum Claudianum) emta eſt fides, venalesque manus, venalia caſtra, ut ex Lucano ait Duntherus: quos vir eruditiſſimus ingenioſè laniis comparat, nam quemadmodum hi pecudes, ſic illi homines ſpe lucri ingulant. Cæſar Capuccius Neapolitanus ſcribit alio quodam ſenſu hoc hieroglyphicon uſurpaſſe quendam ſuum amicum, virum probum & ſapientem, cui uxor eſſet non quidem formoſa, ſed virtute ac moribus eximia, cum Italico dicto, ED'ALTRO NON MI CALE, id eſt, hæc mihi ſola placet: quod Seneca in Octavia quoque ſubjicit,

Probi-

A *Probitas, fides, moresq; pudorq; conjugis*
Placeant marito.

Et Lucretius:

Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis
Morigerisq; modis & mundo corpore culta,
Ut facile insuescat secum vir degere vitam.

Poëta noster autem hieroglyphicon explicans, ita canit,

Adversos casus fortis sua pabula ducit,
Pro victu ut spinas mollis acanthus habet.

ADULATIO.

Lupus animal est Cani simile. Adulator, adulter, parasitus amico similis est. Epictetus apud Stobæum, Serm. 3. Delphini, quo usque unda subest, comitantur natantes: in littus verò nunquam egrediuntur. Adulatores in sereno rerum statu semper manent, in adverso, ut muscæ, foco extincto, B recedunt. *Sotion Serm. 12. Stob.*

Ligna dum augent ignem ab ipso consumuntur. Opem dum alunt adulatores, ab eis ipsis pereunt, *Aristonymus apud Stob. eod. Serm.*

Actæon à canibus suis discerptus est. Adulatores eos à quibus aluntur pessundant. *Phavorinus ibid.*

Corvi cadaverum oculos effodiunt. Suis laudibus adulatores corrumpunt hominum animos. *Plutarchus de adulatoris & amici discrimine.*

Præterfluens aqua refert colorem subjecti soli. Adulator sui dissimilis est, pro re nata sese adaptās.

Vix deprehenduntur feræ quæ ad similitudinem loci colorem mutant. Adulatores non facilè deprehendunt, qui chamæleontis instar, ad quæcunque dicta & gesta sese flectere norunt.

Speculum quicquid objicitur imitatur & refert: Sic adulator.

Simia cum nec domum servare possit ut canis, nec onera gestare quemadmodum equus, nec atare sicuti boves, parasitatur, ac risum movet. Adulator cum ad seria & gravia sit inutilis, volupta-C tum est minister.

Umbra, quicquid agas respondet & adest. Adulator, quoquo te vertas, sequitur.

Chamæleon omnem imitatur colorem præterquam album. Adulator in turpibus nihil non imitatur: solum quod honestum est imitari non potest. *Plinius lib. 8. c. 33.*

Nihil insidiosius melle venenato: & nihil magis cavendum quam blandus hostis. *Lib. 21. c. 13.*

Hyæna, sicut & ichneumon, nunc mas est, nunc fœmina. Quidam sui dissimiles nunc fortia loquuntur, nunc mollia: nunc Philosophi sunt, nunc nepotes: nunc amici, nunc inimici. *Lib. 7. c. 2.*

Hyæna vocem imitatur humanam, & nomen alicujus ediscit, quem evocatum lacerat. Quidam obsequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. *Ibid.*

Cupresso non innascuntur ceraftæ, propter amaritudinem; nec buxo propter duritiem: Ita pestis adulationis fugit severa tristiaque ingenia, mollia captat & facilia. *Lib. 7. c. 24.*

Quod oleum est muscis, formicis, fereque reliquis insectis, id est adulatio stultis principibus. Siquidem illa oleo peruncta moriuntur: hi assentatione & palponum obsequiis in exitium trahuntur, D ipsi trahunt rempublicam. *Lib. 11. c. 19.*

Heliotropium herba spectat semper in eam partem qua sol est, & eo condito florem contrahit. Nonnulli ad regis nutus omnes obsecundant, & in quodcumque viderint propensum, in id feruntur & ipsi. *Lib. 18. c. 27.*

Vitrum mirè crystallum imitatur, res vilissima longè pretiosissimam. Adulatio amicitiam imitatur, res pessima longe optimam. *Lib. 37. c. 2.*

ADULATOR.

IDem evenit adulatori quod Chamæleonti, inquit Plartarchus, lib. de amici & adulatoris discrimine, hic enim omni colori se potest similem præstare demto albo: & adulator in iis quæ digna sunt

ſtudio cum ſe ſimilem præſtare nequeat, nihil niſi turpe imitando exprimit. Cum autem parum abſit, quin totum corpus ejus pulmone impleatur, is ſpiritu plenus ob raritatem & pellucidam cutim ita diſtenditur, atq; aptam ad mutationem reddit ſuperficiem corporis. Plinius vero paulo aliter lib. 8. c.33. hæc de eo recenſet. Ipſe Celſus hianti ore ſolus animalium nec cibo nec potu alitur (notandum tamen, interdum muſcis, formicis, & aliis inſectis veſci) nec alio quam aeris alimento. Et coloris natura mirabilior: mutat namque eum ſubinde, & oculis, & cauda, & toto corpore, redditque ſemper quæcumque proxime attingit, præter rubrum candidumque. Quæ profecto aſſentatoribus optime conveniunt, quorum ſcopus eſt omnia imitari, & aſſenſum cunctis præbere, præterquam iis, à quorum ingenio longe abſunt, qui ſcilicet candido ſimplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris verecundiæque rubore ſunt præditi. Quare Seneca epiſt. 44. recte ait, Veritas in omnem partem ſui ſemper eſt eadem. Quæ decipiunt, nihil habent ſolidi. Tenue eſt mendacium, perlucet, ſi diligenter inſpexeris. Vide proverbium, Chamæleonte mutabilior. & Alciatum Emblem. 53. & Pierium lib. 27. in Chamæleonte.

ADULATORES *perniciosiſſimi.*

INter ſymbola Octavii Stradæ, Cæſaris antiquarii, hoc de balæna cum piſciculis colludente Eduardo III. Angliæ Regi, qui devicto Joanne Gallorum Rege res maximas geſſit, tribuitur, quo forte innuere voluit, vel nocere hos grandiſſimæ belluæ, ſi nimis ſe indulgentem illis præſtet, vel certe ab illis allectam in minus tuta loca deferri, cum ejus certo exitio. Nobis enim & de inventore, & de inventionis argumento veritas nondum comperta eſt. Hoc igitur teneamus, etiam maximis quibuſq; animalibus, à minimis ſæpe paratam eſſe perniciem. Nam & Crocodilum, vaſtum illud Nili monſtrum, ichneumon, exiguum animalculum interficit. Nempe, haud aliter adulatores, homines contempti, & quos nulla re lædere, ne dum Principibus damnũ adferre aliquod poſſe putares, maxime tamen noxii ſunt, & ampliſſima ſæpe imperia concutiunt ac evertunt. Argute Antiſthenes malle ſe dixit incidere: *εἰς κόρακας, ἢ εἰς κόλακας* incidere illos quippe mortuos, hos vero viventes devorare. Stobæus autẽ ex Phavorino citat: *ὥσπερ ὁ Ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ὑπ' αὐτοῦ κυνῶν ἀπέθανεν· οὕτως οἱ κόλακες τοὺς τρέφοντας καταλύουσιν. Quemadmodũ Actæon à canibus, quos ipſe enutriverat, dilaceratus fuit, ita adulatores hos, qui ipſos alunt, evertunt.* Sed Plutarchus pulchre ait, adulatores more aucupum vocem ſuam ad imitationem Regum componere, itaque eos ſubire ac decipere. Mellitum enim eis venenum eſt, ut Plinius loquitur, & rectiſſime Diogenes orationem adulatoriam *μελιτίνην ἀγχόνην, melleam præfocationem,* appellavit, quod aſſentatione quidem delectaret, cæterum mendacio ſtrangularet admittentem. Gravis etiam eſt Ariſtonymi apud Stobæum ſententia: *τὰ μὲν ξύλα τὸ πῦρ αὔξοντα, ὑπ' αὐτοῦ τούτου διαφθείρεται. ὁ δὲ πλοῦτος ἐκτρέφων τοὺς κόλακας, ὑπ' αὐτῶν διαφθείρεται.* i.e. *Ligna dum augent ignem, ab ipſo conſumuntur. Opes dum alunt adulatores, ab eis ipſis pereunt.* Hic refert etiam diſtichum,

> *Vilis adulator blande mentitus amicum,*
> *Si ingeris, admiſſus maxima damna dabit.*

Quamdiu Adulatores Principem circumobſident, ægrotat Reſpublica, quæ convaleſcit iis de medio ſublatis.

> *Ipſe ſui eſt morbi medicus leo: vos quoque Reges.*
> *Aſſentatores pellite ſponte malos.*

Referunt Phyſiologi leonem febricitantem, Simia animali ridiculo & ad adulationem facto, veſcentem convaleſcere. Aſſentatores & paraſitos Comicus *δημοπιθήκους*, populares ſimias feſtive vocat. Eoſdem tineas & ſorices palatii Conſtantinus Imperator nominare ſolitus eſt. Curtius eoſdem regum malum perpetuum appellare non dubitavit. Et Bias rogatus, quænam bellua omnium maxime noxia putaretur à ſapientibus: Inter feras (reſpondit) tyrannus; inter cicures adulator. Principum omnium præſtantiſſimus David, Pſal. 101. canebat, Qui clam obtrectat proximo ſuo, eum funditus perdam. Oculi mei intenti erunt ad eos, qui in terra veritati ſtudent, ut mecum verſentur. Non habitabit domi meæ qui dolum facit; qui mendacia loquitur, nihil firmi apud me habebit. Et hæc quidem utinam Chriſtiani Principes ſerio, quamvis ſerò meditentur.

ADU-

ADULATORES *arcendi ab aulis Principum.*

Dioscorides & alii rerum simplicium scriptores tradunt Cupressum non solum blattas & tineas ob suam acrimoniam non ferre, sed eas repellere: quin etiam dissectas ligni particulas aliis rebus appositas ejusmodi animalcula inde arcere. Atque ideo apud veteres simulachra potissimum ex hac arbore fiebant, ob materiæ perpetuitatem, cum cariem non sentire dicatur. Unde simulachrũ Jovis Romæ in arce ex cupresso ab V. C. sexcentesimo sexagesimo primo anno dicatum, suo adhuc tempore durasse Plinius testatur annis circiter ducentis. Admonentur hoc hieroglyphico principes & magni viri, ut suam gravitatem & recte administrandi studium in omnibus rebus suis semper observent, ac imprimis adulatores, gnathones, & ejusmodi farinæ homines, reipub. pestes, singulari severitate à se repellant, nec eorũ consuetudine sese oblectent, multo minus aures faciles ipsis præbeant. Sic interrogatus Demosthenes, quodnam animal pessime morderet respondit, ferorum quidem calumniatores: cicurum autem, Assentatores. Et Clemens Alexandrinus dixit Adulationem esse amicitiæ morbũ. Aut enim laudat vituperanda, aut contra sæpe vituperat omni laude digna. Seneca etiam adulatores suorum dominorum non tam arrisores quam arrosores apposite nominat. De quibus integrum commentariolum doctissimum composuit Plutarchus. Cæterum, lepido disticho cupressus nebulones istos perstringit,

Ite leves procul hinc aliorum in prædia blattæ:
Noster adulantes nescit amare decor.

ADULTERIUM.

IN Græca editione vetere bibliorum, Proverb. nono legitur, Ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχου καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίῃς, id est, *Ab aliena aqua abstine, nec ex alieno fonte bibas.* Vetat hoc hieroglyphicon ne quis rem habeat, aut corpus commisceat cum aliena conjuge. Quod qui faciunt, dicuntur διαβαίνειν εἰς ὕδωρ ἀλλότριον, id est, *Descendere in alienam aquam,* & ὑπερβαίνειν ποταμὸν ἀλλότριον, alienum fluvium trajicere. Hebræi libro, qui inscribitur, *Pirke Aboth,* id est, Capitula vel apophthegmata patrum, referunt Jose filii Jochanam, dictum illud, Omni tempore quo homo multiplicat colloquium cum muliere, accersit malum sibimetipsi, & impeditur à studio legis, tandemque descendit in gehennam. Eodem libro dicit Rabbi Akiba, Risus & levitas capitis assuefaciunt hominem ad scortationem. Huc referre placet sententias quasdam Ben Syræ, vetustissimi Hebræi, Propter formosam mulierem, inquit, multi perierunt: & ob eam robusti quique fuerunt interfecti. Abstrahe carnem tuam à muliere venusta, tanquam à carne prunarum instar adurente. Absconde oculos à muliere formosa, ne forte te capiat rete ejus.

Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior. Prov. 9. 17. Verba sunt mulieris impudicæ, quæ in foribus desidet, ac prætereuntes observat, ut illos pelliceat ad se blandis verbis. Intelligit autem per aquas furtivas adulterinum concubitum. Quidam existimant metaphoram à re rustica ductam esse, Quemadmodum enim in pratis irriguis, vicinorum alter alteri, vix inde digresso, aquam rursus eripit, eam in fundum suum deducturus, ita mœchi, maritis absentibus, statim in illorum ædes clanculum irrepunt, & uxorum amorem paulatim in se derivant, donec tandem optato harum congressu potiantur. Unde apud Latinos Rivales dicti, qui eamdem amarent mulierem, sive ea virgo esset, sive jam marito juncta, quod expressit artis hujus magister his verbis:

Me tibi rivalem, si juvat, esse veta. Eodem referenda sunt sequentia dicta de *pane abscondito,* qui nimirum proximo subducitur, & in occulto devoratur. Cæterum toto hoc dicto nihil aliud agit impudens adultera, quam ut stolidis persuadeat illicitam & furtivam Venerem longe dulciorem esse honesta consuetudine piorum conjugum in legitimo matrimonio. Nam ea est mentis humanæ perversitas in plurimis, ut nolint sese ad certum thori fœdus adstringi, sed in exercendis libidinibus temere vagari cupiant: imo illas vehementius appetant, quarũ conversatione ipsis divina lex interdixit. Sic David, quamvis multas admodum uxores aleret, 2. Samuel. 12. unicam tamen Bathsebam, Uriæ conjugem, impotenti amore deperibat. Et plerumque adulteri, cum domi formosissimas habeant

beant uxores: nihilominus furiosa dementia perciti, turpissimas meretrices & adulteras sectantur. Quod vere est, *τὴν πηγὴν ἀφέντας τὴν καθαρὰν, ἐπὶ τὸ βόρβορον τὸν ὀχετὸν τρέχειν*, id est, *puro fonte relicto ad immundi cœni cloacam currere:* quemadmodum D. Chrysost. in 13. c. epist. ad Rom. homil. 24. commentatur.

Similia dicta, cum in Sacris, tum etiam apud profanos scriptores, passim reperiuntur. Syracides utramque picturam in eadem causa est imitatus, priorem quidem de *aqua*, capit. 26. vers. 15. Mulier procax, inquit, sicut viator sitiens, ab omni aqua proxima bibit. Posteriorem, de *pane furtivo*, cap. 23, v. 24. homini scortatori quilibet panis dulcis est. Inter Ethnicos primus omnium Pindarus hanc sententiam à Salomone mutuatus videtur. Is enim teste Clemente Alexandrino, lib. 3. Pædag. cap. 11. dixit:

> *Γλυκύ τι κλεπτόμενον μέλημα Κύπριδος.* Id est,
> *Res dulcis est, furtiva cura Cypridis,*

Huic respondet Senarius, quem citat Plutarchus in Erotico; ubi postquam detexit nebulonem, qui supercilia tollens, & se philosophum professus, nimirum foris, metu legum, noctu dum alii quiescunt, reipsa dicit,

> *Γλυκεῖ' ὀπώρα, φύλακος ἐκλελοιπότος;*
> *Suave pomum, si quidem custos abest.*

Similitudine petita à pueris furacibus, qui hortos alienos observant, & quamprimum vident *ὀπωροφυλάκιον* custode suo destitutum, sepem transcendunt, & fructus arborum furtim decerpunt. Hinc istarum obscœnitatum professoris carmina:

> *Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit,*
> *Ferreus est, si quis, quod sinit alter amat.*

Et alio loco idem:

> *Nitimur in vetitum semper cupimusque negata,*
> *Sic interdictis imminet æger aquis.*
> *Quicquid servatur cupimus magis, ipsaque furem*
> *Cura vocat: pauci, quod sinit alter, amant.*
> *Indignere licet, juvat inconcessa voluptas.*
> *Sola placet (timeo dicere) si qua potest.*

Verum his profanis cogitationibus opponendæ sunt divinæ comminationes de gravissimis pœnis, quæ adulteris omnibus imminent. Harum nonnullas etiam Ethnici modestiores annotarunt. Menedemus apud Diogenem Laërtium jactabundo cuidam adultero dicebat, *ἀγνοεῖς, ὅτι οὐ μόνον κράμβη χυλὸν ἔχει χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ ῥαφανῖδες*; id est, *Ignoras non modo brassicæ succum inesse jucundum, sed & raphano?* Suavis primus gustus raphani, sed postremus amarus, & tandem esus difficilis concoctionis. Alludit forsitan Menedemus ad pœnam veterum temporibus in mœchos constitutam, de qua procax illa Pythias apud Terent. Eunuchum act. 5. Scen. 5. Suidas in voce *ῥαφανιδωθῆναι*, & Aristoph. in Nubibus, act. 3. Scen. 3. Pindarus autem in Isthmiis, Od. 6.

> ——*τὸ πὰρ δίκαν*
> *Γλυκὺ, πικροτάτα μένει τελευτά.*
> *Quod præter honestatem dulce est, finis manet amarissimus.*

Sed hæc omnia illustriora sunt in Salomonis contextu, præsertim v. 18. ubi de æternis & horrendis istorum suppliciis agit. At juxta D. Hieronymi sententiam, Aquæ furtivæ & panis absconditus doctrinam adulterinam indicant, quæ stultis ac perditis suavior videtur, quod dictum adulterii corporalis & spiritualis analogiam respicit.

Cap. 20. Proverb. v. 17. Suavis est homini panis mendacii, sed postea implebitur os ejus calculo, Hæc Salomon non tam de adulteris, quam de adulatoribus, parasitis, mensarum asseclis,

> *Qui bona summa putant, aliena vivere quadra.*

Furibus, fœneratoribus & rapacibus hominibus, intellexisse videtur.

Salomon Proverb. Cap. 6. v. 27. Scortationis & adulterii periculum hieroglyphico elegantissimo designat;

A designat; Numquid potest, inquit, homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? Interrogata Hebræorum affirmationem continent. Ignem vero in sinu vel intra vestimentum portare dicuntur, quicumque domi suæ malum aliquod intestinum alunt, quod paulo post flammæ instar omnes ipsorum facultates depopulatur. Sapiens hoc loco phrasim illam in specie ad meretrices & adulteras accommodat. Quemadmodum enim ignis tametsi hominibus aliquamdiu calore suo suaviter blandiri, eosque molliter fovere videatur, tandem tamen iis accidit idem quod evenisset Satyro, nisi Promethei voce fuisset mature ad saniorem mentem revocatus, Plutarcho teste. Cum enim ignem, ut primū ei apparuit, Satyrus osculari & complecti vellet, Prometheus exclamavit, Heus hirce. Lugebis miser barbam tuam: tangentem adurit. Ignis, ut ex Xenophonte refert Stobæus, serm. 50. tangentes solum urit: pulchri vero etiam procul distantes inflammant. At interdum etiam nutrimentis & viribus acceptis, integras domos cum cuncta supellectile ignis in cineres convertit: Ita ejusmodi mulierculæ, simulata sua benevolentia, stolidos amatores bonis omnibus exuunt, & in horrendas calamitates præcipitant. Pythagoras dicere solitus est, Idem esse in ignem ac in mulierem B incidere. Et apud Comicos Scortum fundi amantium calamitas sæpius appellatur. Porro adulterii atrocitas in sacris literis hac eadem similitudine sæpius exaggeratur, præcipuè verò Jobi 31. cap. v. 12. ubi flagitium illud appellatur ignis, qui usque ad perditionem devorat, & proventus omnes eradicat funditus.

Potest etiam paulo aliter exponi, ut in illos competat, qui primum quidem ad tempus sua scelera clandestinis artibus tegere conantur, sed tandem deprehensi rapiuntur ad supplicium. Id confirmat Sapiens in parabolæ ἀνταποδόσει. Eodem modo (inquit) nemo impunè habiturus est, qui proximi sui uxorem attinget: tandem enim, etsi pede claudo, veniet dies vindictæ, scelus admissum in lucem proferens, & adultero pœnas infligens debitas. Hinc natum Socrati adscriptum Sermon. 6. Stobæi dictum, ὅτε πῦρ ἱματίῳ περιστεῖλαι δυνατὸν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ, id est: *Nec ignem veste occultare possibile est, nec turpe peccatum diuturnitate temporis.* Ut enim ignis veste superinjecta nequaquam opprimitur, sed ardentiorem flammam sub illa concipit, ac postea majore violentia erumpit: in hominibus

C *——alitur vitium, vivitque tegendo,*

quo magis occultatur, eo magis interim crescit, atque iram Dei exasperat, quæ, ut eleganter scribit Valer. Max. lib. 1. cap. 1. lento gradu ad vindictam sui procedit, & tarditatem supplici gravitate compensat. Tarditas illa vero, sicut loquitur S. Petrus est admirabilis illa patientia qua clemens & benignus Dominus omnes, etiam ferocissimos quosque, ut tempora Noachi arcam construentis testantur, variis modis invitat ad resipiscentiam.

Etsi quæ de Viperæ cum Muræna coitu litteris consignata sunt, falsitatis coarguant Rondeletius, hipp. Salvianus, Baldus, Angelus: jucunda tamen & valde hieroglyphica sunt, quæ de illo apud scriptores complures leguntur: Viperam nimirum veneno prius posito consortem murænam sibilo evocare è mari: hanc autem sponte illi morem gerere, atque in littore cum illa commisceri. Tradunt hoc constanter Horopollo in hieroglyphicis, Oppianus, Ælianus, Philo in Jambis, Licinius Macer apud Plinium, & Achilles Statius graphicè admodum lib. 1. de Clitophonte & Lencippe: Aristoteles quoque & Theophrastus murænam non raro in siccum exire testantur, pluresque qui eadem D asserant, commemorat Scholiastes Nicandri in Theriacis ejus. Sequuntur illos Basilius Magnus & B. Ambrosius in hex. uterque ad matrimonio convenientem reverentiam, & conjugale obsequium rem eruditè transferens. Quo sensu etiam Alciatus hoc hieroglyphicon accepit, & lepidissimo Epigrammate descripsit. Sed cum non ejusdem generis sint hæc animalia, idcirco longe rectius ad violationem thori alieni referri forte posset. Nam & in murænarum genere, teste Aristotele, mares sunt, ut alienigenam sectari necesse non habeant: & pulcherrimè Basilius dicto ante loco ait: ὅτι μοιχεία τίς ἐστι τῆς φύσεως ἡ τῆς ἐχίδνης καὶ μυραίνης ἐπιπλοκή: veluti adulterium quoddam naturæ esse hunc viperæ & murænæ concubitum. Et idcirco eos, qui alienæ matrisfamilias corruptores sunt, considerare debere cujusmodi bestiæ sint similes. Ægyptios sane hominem ἀλλοφύλων μίξει χρώμενον murænæ typo expressisse etiam Horapollo scribit. Pulchrum sane est Euphronis illud:

οὐκ ἔστι μοιχοῦ μεῖζον οὐδὲ ἓν κακόν: *Non est adultero ullum majus malum:*
ἐν ταῖς γὰρ ἑτέρων βούλετ' ἀτυχίαις τρυφᾶν. *In aliorum enim infortuniis delicias quærit.*

Omnibus Divinis & humanis legibus damnatur sacri concussio lecti.

Nauclerus in portu naufragium faciens, neutiquam veniam assequitur. Et vir, post nuptialem portum aliena conjugia invadens, vel mulierem alienam curiosius spectans, nullam habebit defensionem, tam apud Deum, quam apud homines, etiam si sexcenties naturæ voluptatem prætexat. Chrysostom. *Serm. 9. de Ozia.*

In adulteros rotundum extat & elegans epigramma, quod descibere libet.

Vis orbem excindi? Subvertito funditus urbes,
Vis urbes ipsas tollere? tolle domos.
Vis delere domos? careat fac conjuge conjux,
Vanaq; sint sancti fœdera conjugii.
Ergo perire domos, urbes, urbemq; necesse est:
Orbe vel expelli quisquis adulter erit.

ÆQUANIMITAS.

DE Sphingibus, Diodorus Siculus & Plinius multa tradunt, & Natalis Comes caput peculiare habet, nempe 8. lib. 9. suæ Mythologiæ, ubi ad finem, per Sphingis fabulam, inquit, id significatum fuisse ab antiquis sapientibus crediderim: suam fortunam æquo animo cuique esse ferendam, quam tamen si quis ægerrimè ferat, omnino ferre necesse sit. Nam quid significant alæ? an non fortunæ inconstantiam? Aut cur ungues in prædam flexæ illi tribuuntur? nonne quod undecumque libuerit omnia potest auferre? Cur humana est facies? quia humanum est subjici calamitatibus & vicissitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo esse ferenda adversa significat, quæ vel vi omnino sunt ferenda. Si quis enim miserias prudenter sustinere nequiverit, aut nisi se sapienter inter adversa custodierit, ille ab ipsa Sphinge crudelissimè torqueretur & laniatur. Atque, ut summatim dicam, nos monere per hanc fabulam sapientes voluerunt, aut prudentia & Minervæ consilio fortunæ iniquitatem esse superandam: aut si minus istud fecerimus, nos ab illa superari oportere. Nam quid agitur in ænigmate Sphingis? an non de humana imbecillitate? cum nihil nascatur homine debilius aut calamitosius. Hoc sensu Sphingē etiam dictam possumus asserere ἀπὸ τοῦ σφίγγειν, id est, confringere vel vincere, quod divina providentia (quam Ethnici fortunam finxerunt) nos sibi potenter subjiciat, ita ut ducat volentes, nolentes trahat: nec penes nos sit tantæ sapientiæ nodos solvere, vel arcana rimari, sed æquis oporteat animis ejus scita & mandata sequi. Huc pertinent disertissimi versus Cleanthis, quos Seneca Latinos fecit, epist. 107.

Duc me, parens, celsiq; Dominator poli,
Quocumq; placuit. nulla parendi mora est.
Assum impiger. fac nolle: comitabor gemens,
Malusq; patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Addit ille Sapiens: sic vivamus sic loquamur. Paratos nos inveniat atque impigros fatum. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit. At contra ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult Deos, quam se. Sequens tetrastichon instituto nostro conveniens etiam appingamus:

Humana vita pluribus molestiis
Est mixta, quæ vitare nullis est datum.
Prudens sequetur ergo quo ducet Deus,
Fortique mente damna quævis perferet.

Cæterum Ægyptii Sphinges in templorum suorum vestibulis collocasse videntur, quod mystica dogmata, præsertim de divina rerum administratione, mentes humanas veluti ænigmatum nodis obligare debeant, & sint pia quadam ignoratione colenda. Alciatus emblem. 187. ad rerum ignorantiam Sphingis hieroglyphicum retulit, quod ex Cebetis tabula ejus interpres confirmat. Sed addit ex Clemente Alexandrino 5. Stromat. & Dione Chrysostomo Orat. 10. alias significationes, de ingenii solertia, de corporeis viribus, & de justitia. Porro superius dicta de æquanimitate & in adversis constantia Deum sequente nobis sufficiunt.

Dum

A Dum autem manum tollimus de tabula, occurrit Joann. Goropius, hieroglyphicorum lib. 8. pag. 124. Collocari solent (inquit) Sphinges pro templorum foribus, & in ipsa etiam Palladis galea, ut monerentur homines in iis quæ viderent, se mentem suam & omnem intelligentiam captivam dare debere ipsis religionis arcanis, nec fas esse de iis judicare, nisi mox leoninum divinitatis robur, & celerem vindictam exspectare vellent. Redigenda enim erat in captivitatem intelligentia, dum sacros ritus & ceremonias, quarum caussas ignorarent, homines videbant. Hermathenæ autem libr. 6. pag. 131. idem, erat (inquit) Sphinx, non animal, cujus Diodorus Siculus & alii meminerunt, in Simiarum genere; sed hieroglyphicum religionis signum, templis maximè præponi consuetum: quo obscurè indicaretur quæcumque in veterum religione fierent, ænigmata esse, omnesque ceremonias & ritus alia prorsus signare, quam prima fronte viderentur. Alia autem quæ subjungit Goropius quum Ægyptiis & aliis Ethnicis ante apostolorum prædicationem ignota fuerint, sciens volens omitto.

ÆQUANIMITAS.

B IN omnibus rebus bene agendis ac recte administrandis nimia vehementia & austeritas summopere improbatur; at contrà facilitas quoque modum omnem excedens non parum nocet, mediocritas vero sicut aliis in rebus universis, hic quoque locum habet & plurimum commendatur, æquanimitas scilicet quædam ac benevolentia conveniens. Nam & ramus paulatim flectendo obsequitur, vi autem attractus rumpitur. Sic Terentius in Adelphis præclaram sententiam nobis proponit:

Et errat longè quidem mea sententia,
Qui imperium credat gravius esse aut stabilius
Vi quod fit, quam illud quod amicitia adjungitur.

Et Cicero secundo libro de Officiis; Malus (ait) custos diuturnitatis metus, contraque benevolentia fidelis vel ad perpetuitatem. Atque idem autor alibi dicit; Omnibus odio est crudelitas, & amori pietas ac clementia. Sunt autem versus integri apud Ovidium:

Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus;
Frangas, si vires experiare tuas.

C Atque id quidem locum habet apud homines liberales & tractabiles, non autem barbaros istos Scythas & Moscos nimirum, duriori disciplinæ assuetos, in quos potius congruit Agesilai dictum, teste Plutarcho, quod de Asiæ populis nonnullis solitus est referre; Si libertate fruerentur (inquiens) malos, sin servirent bonos esse.

ÆTAS *hominis*.

IN oculo cæci vitium, nocte durante, cæcitatis est, sed non apparet, nec discernitur inter videntem & cæcum, nisi luce veniente. Sic in puero vitium non apparet, donec ætatis provectioris tempus occurrat. D. *Augustinus, De verbis Apostoli.*

Ex amphora primum, quod est sincerissimum effluit, gravissimum quodque turbidumque subsidit: sic in ætate nostra, quod optimum id primum est. *Seneca epist.* 109.

Illa herba, quæ in segetem frugemque ventura est aliam constitutionem habet tenera & vix eminens sulco; aliam cum convaluit, & molli quidem culmo, sed qui ferat onus suum constitit; aliam, D cum flavescit & ad aream spectat, & spica ejus induruit: in quamcumque constitutionem venit, eam tuetur, in eam componitur. Alia est ætas infantis, pueri, adolescentis, senis. Ego tamen idem sum, qui & infans fui, & puer, & adolescens. *Idem, epist.* 121.

ÆVUM.

ÆVum innuentes Ægyptii, referente Horapolline hieroglyphicôn libr. 1. cap. 1. Solem ac Lunam pingunt, quod hæc æterna sint, ævique fluxum producentia elementa. Quin & aliter ævum pictura exprimere volentes, serpentem delineant, cujus cauda reliquo involvatur ac tegatur corpore. Hunc Ægyptii quidem lingua sua Uræum, Græci vero Basiliscum appellant. Eumdem ex auro conflatum Diis circumponunt. Cæterum hoc animali ævum significari propterea Ægyptii dicunt, quod

cum tria sint serpentium genera, solum hoc ex omnibus immortale est, cetera mortalia: utpote cum quodvis aliud animal solo afflatu absque ullo morsu serpens hic interimat. Unde & quoniam vitæ necisque potestatem habere videtur, merito sane Deorum capitibus inseritur.

A

AFFECTUS *cæcus.*

INimicitia perpetua laborant mustelæ & busones. De mustelæ remediis in pugna contra eosdem & serpentes testantur naturalis historiæ scriptores. Nihilominus perhibent hoc cautum & astutum alioqui animalculum, nescio quo errore impulsum, sponte sua interdum in os busonis inimici sui irruere, atq; ita nonnumquam perire, haud aliter quam viperam caput maris ori suo insertum præmordere quidam ajunt: sed apud veteres Scriptores nusquam reperitur annotatum. Quadrat hieroglyphicum illud in illos qui satis caute ac prudenter in aliis suis rebus versantes, interdum tamen cæco iræ, libidinis, avaritiæ, ambitionis, vindictæ affectu rapti, se à tramite virtutis abduci sinunt, ac ita sæpe ruunt in manifestam perniciem. Quem affectum violentum Seneca duobus locis egregie depingit, prior extat in Hippolyto:

—Furor cogit sequi
Priora: vadit animus in præceps sciens,
Remeatq; frustra sana consilia appetens.

B

Alter est in Medea:

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturq; frenos:
Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obvius enses.

Et fortissimis quibusque ratio placidis dictis semper occinit, Vince animum, qui cætera vincis. Ei qui nimium suo affectui indulgens in pericula gravissima incidit, confestim Minerva occurrit, & velluti suum Achillem retrahens, clamat,

Cætera qui vincis, tibi cur dominata voluptas
Te haud improvisum mergit in exitium?

C

AFFECTUS *compescendi, frenandi, moderandi.*

OCulorum acies pura & lucida acute omnia intuetur, neque in deprehendendis tenuissimis corporibus laborat. Verum si quis malus humor à capite, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quidem ante pupillam nebula objicitur, quæ ne quidem crassiora corpora videre sinit. Quum omnis perturbatio quæ animam offenderat, purgata est, intenta objecta omnia prospicit. Sed quando plurimis turbatur affectibus, vim omnem illam amittit, & nihil altum intueri potest. *Chrysost. homil.* 1. *in Joann.*

Qui contudit caput serpentis, reliquum corporis longum syrma necavit. Qui primos vitiorum surculos eradicat, etiam cætera quæ inde proveniunt, sustulit. Hoc vero numquam eveniet, nisi postibus nostris effusus fuerit cruor ejus (nempe Christi) qui interfectorem interfecit. Bifariam necantur affectus, scilicet primogenitis pereuntibus, & nostris januis, ob sanguinis aspersionem in tutum collocatis. *Procopius in Exod.*

Feræ blanda manu si demulceantur, levi cicurantur conamine. Et libidines, pavores, animi mœrores, aliaque ejusmodi veneficia mala consuetudine sopita, nec perpetuo irritamento efferata, vi rationis mansuetiora deinde fiunt. *Basilius Magus ad Gregor.*

D

In Magno fluctu non sistitur navis, nisi hanc retineat pondus anchoræ alto vado infixæ. Et in magnis procellis rerum summa ratio animum cohibere debet, ne ab affectibus auferatur. *Plutarchus.*

Pro navis magnitudine velis est utendum. Et cupiditates pro virili sunt moderandæ. *Idem.*

Equi jam mansuefacti, etiamsi auriga non moderatur habenas, tamen sua sponte viam ineunt. Et affectus à ratione jampridem domiti assuefacti, nec in somnis, nec in morbis, sopita ratione quicquam tentant quod turpe sit. *Idem.*

A

AFFECTUS & RATIO.

PLatonis Phædrus, seu Dialogus de Pulchro hieroglyphicum pingit equi indomiti & domiti, quibus omnis generis cupiditates significare voluit, quæ si Rationi obtemperent bonæ sunt, sin minus pravæ evadunt. Quapropter ira, superbia, aliique pravi affectus, si Rationis rectæ quasi vinculo & freno non coërceantur ac constringantur, homo suæ potestatis amplius esse nequit, sed efferatur in omnes partes, & extra se rapitur. Contra

> —— *Diis proximus ille est,*
> *Quem ratio, non ira, movet;*

inquit Cladianus in Mallii Theodori panegyrico. Et sane,

> *Affectus quisquis mentis moderatur habenis,*
> *Fertur equo domito: qui vagus, ille fero.*

Est autem Ratio nihil aliud quam de humanis divinisq; rebus, quatenus tamen eæ ad nos spectant, verum judicium ac purus sensus. Opinio vero, de iisdem est futile fallaxque judicium. Cicero lib. 1. de Offic. Ratio præsit, appetitus obtemperet. Quæ magis theologicè explicat Dives Chysostomus hom. 5. in Isaiam: Anima laxans (inquit) habenas cupiditatibus extra rationem positis, quovis rapitur, nec aliter quam equus ferociens, ubi frenum ore, sessorem tergo excussit, fertur quovis vento velocius, omnibus obviis intolerabilis. Ergo timore Dei qui Christianis est vera ratio, undique constringendæ sunt cupiditates, & intra suos limites continendæ.

B

AFFECTUUM *tormenta.*

VIs ignis absumit omnem objectam materiam. Affectus excandescens corrumpit quicquid fit obvium. *Philo.*

Oculus turbatus aliud pro alio cernit, & mens pravarum cogitationum confusione perturbata idem patitur. *Chrysostomus.*

Venti quidam feri atque immanes, cum in serenum irruerint pelagus, ipsum totum à fundo perturbant, adeo ut & arena sæpius undis misceatur. Animi affectus cum irruperunt, cuncta miscent, superiora ad inferiora detrahunt, excæcantq; mentis clarissimum lumen. *Idem.*

C

Subitis procellis crescentes amnes legitimum excedunt alveum, & super segetes vel plantarum culturam præcipites lati, rusticorum operum salutem atque ornamentum evertunt. Sic & animus affectum nimia vi à rectis ratiocinationibus depulsus, falsis atq; improbis opinionibus corrumpitur, quæ ejus menti pro ebriorum more, quibus nimia crapula interiores concire solet ægritudines, velut ex latibulis repentia quædam animalia confundunt mentem, ab iisque cogitur proprias eorum voces personare. Si vero manifestioribus exemplis opus sit, improbitatem animi inconditæ plebis assimilabimus imperio. *Maximus Tyrius, Serm. 17.*

Timidi, & qui nauseæ navigando sunt obnoxii, existimantes se meliuscule habituros, si sedes mutaverint, nihil tamen proficiunt, bilem timiditatemque secum circumferentes: ita aliud vitæ genus animo non eximit ea quibus gravatur & turbatur, nempe rerum inscitiam & rationis imperfectionem, ac illud vitium quod nequit & nescit recte præsentibus uti. *Plutarch.*

D

Periculosior est tempestas quæ non sinit in portum appellere, quam quæ vetat navigare. Et graviores sunt animi motus, qui hominem consistere non sinunt, ratione perturbata, sed in fluctus commotos auferunt præcipitem. *Plutarch.*

Hominem vehementer ægrotum, vel lunæ deliquium, vel ventus asperior, vel maris decessus, aut hujusmodi quæpiam levis commutatio tollit de vita. Sic animos imbecilles & affectibus corruptos quævis offensa perturbat: cum qui firmis sunt animis istiusmodi non sentiant.

Podagra laborantes ad levissimũ tactum acerbe conqueruntur, & dolore gravi perculsi gemunt: animi pravis affectibus oppressi nullam monitionem sustinent.

AFFIXI *rebus caducis.*

D. Bernardus Serm. 1. de Adventu; Quibus assimilabimus, inquit, homines generationis hujus, aut quibus comparabimus illos quos videmus à terrenis & corporalibus consolationibus avelli separarique non posse? Profectò iis similes sunt qui submersi periclitantur in aquis. Nimirum videas eos temere nec ulla ratione prehendere, quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet sit tale aliquid, quod omnino non possit prodesse, ut sunt radices herbarum cæteraque similia. Sic pereunt in hoc mari magno & spatioso miseri, dum peritura sectantes omittunt solida, quibus apprehensis emergere & salvare possent animas suas. Neque enim de vanitate, sed de veritate dicitur, Cognoscite eam, & liberabit vos. Hæc Bernardus. Ad eundem modum Clemens Alexandrinus stultos ait non veris ac solidis rebus, sed iis tantum quæ specie tenus absque opinione sunt animum adjicere: perindeque illis, ut mente captis accidere, qui alba nigra esse sibi fingunt. In D. Bernardi dictum hæc Billius,

An sapit is, pressus qui fluctibus accipit algam;
Nec solidis nixus littora tuta petit?
Haud magis ille sapit, qui vitæ in fluctibus hujus
Præponit solidis fluxa, miserq; perit.
Ut fugias tanti discrimina ponti,
Nec caput ista minax obruat unda tuum:
Spemq;, fidemq; agapemq; tene, fluxa omnia linquens,
Has nihil in tabulas ulla procella potest.

AFFLICTIONES.

1. Sol diu nubibus obtectus lætius postea splendet, & ver post hyemis tristitiam est acceptius; jucundior tranquillitas blanda, & mare quietum post ventorum seditiones & perturbationem aquarum littoribus allidens: sic post afflictiones nobis vita tranquillior. *Nazianzen. in orat. de* Cypriano.

2. Nisi præcesserit pugna non potest esse victoria: cum fuerit in pugnæ congressione victoria, tunc datur vincentibus corona. Nam gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles probatur. Delicata jactatio est cum periculum abest, conflictatio in adversis probatio est veritatis. Arbor, quæ alta radice fundata est, ventis incumbentibus non movetur; & Navis quæ forti compage solidata est, pulsatur fluctibus, nec fertur. Et quando area fruges terit, grana fortia & robusta Ventos contemnunt: inanes paleæ flatu portante rapiuntur. Sic & Paulus post naufragia, flagella, post carnis & corporis gravia tormenta, non vexari, sed emendari se dicit in adversis. D. *Cyprian. serm. 4. de Mortalitate.*

Sicut ab uno igne aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula stipulæ cominuuntur, frumenta purgantur: nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur: Ita una eademq; vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat, exterminat. Unde in eadem afflictione mali Deum detestantur, atq; blasphemant, boni autem precantur & laudant. Tantum interest, non qualia, sed qualis quisq; patiatur. Nam pari modo exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat ungventum. *D. Augustinus lib. 1. de civit. Dei cap. 8.*

Non caret admiratione parvulam ac elengatem plantam Rorariam, plerumq; sabulosis ac udis locis, interdum etiam umbrosis sylvis provenientem, & quæ cum capillaribus herbis magnam habet affinitatem, veteribus forsitan ignotam, ad multos morbos tamen efficacem, quantumvis etiam æstate ardentissimis Solis radiis sit exposita, nunquam tamen folia ipsius, cava instar pusilli cochlearis, roscido quodam humore destitui, eorumque lanuginem admodum teneram guttulis quibusdam pellucidis semper madere, unde etiam nomen sortita est, ut Rorem solis ac Rorariam recentiores nuncuparint. Illustris profectò hæc imago est, nos etiam in summis æstibus ac coloribus calamitatum & afflictionum nunquam flaccescere aut succumbere, si ex sacratiss. verbi divini fontibus vividum semper ac roscidum succum, qui nos subinde recreet, alat ac sustentet, hauriamus. Qui alioquin nimis rerum humanarum ac caducarum cupiditate dissipatus ac consumptus, perpetuum marcorem & tandem interitum perniciosum producit. unde Chrysost. in epist. ad Corinth. Homil. 26. Roraria igitur,

Syrius

Syrius ut flagret, viret ac perfusa liquore est.
Candida sic durant pectora, firma fide.

Seneca in lib. de providentia: Id, inquit, in quoque solidissimum est quod exercuit. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam ventus frequens incursat. Ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit: fragiles sunt quæ in aprica valle creverunt. Pro ipsius ergo bonis viris est, ut esse interriti possint, multum inter formidolosa versari, & æquo animo ferre quæ non sunt mala, nisi male sustinenti. Hæc ille. In hanc vero sententiam adhuc multo nervosius D. Chrysostomus, Homil. 32. in Genesin breviter hæc commentus est: ut arbores quæ radices altius miserint, quamvis summum ventorum excipiant impetum non frangi aut evelli possunt: sic orationes quas pius animus Deo suo reddiderit perquam tuto affixæ efferunt sese in excelsum, nulloque pervertuntur aggressu cogitationum. Hæc Chrysostomus. Ventorum incursionibus certe arbores solidantur. Animus enim recte institutus multisque ærumnis ac adversitatibus exercitus, eo fortius in malis resistit, & radices constantiæ firmiores agit. Quo spectat apud Thucydidem Periclis egregium dictum, *ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεως καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι.* id est: *Nam qui in calamitatibus animo quidem minimè tristantur, re autem & operibus maximè obsistunt, hi optimi sunt sive privati homines, sive civitates fuerint.* Sed disticho sacro de afflictionum utilitate dicta obsignemus.

Ventorum adversis solidatur flatibus arbor:
A cruce & à precibus mens pia robur habet.

Myrrha, quamvis acris & amara, tamen vulnera sanat, & prohibet putrefactionem. Piorum afflictiones, etsi carni insuaves & molestæ, tamen minimè exitiales, quinimo sunt salutares: teste sancto Apostolo, Hebr. 12.

AGRICOLA. COLONUS.

Inter plurima antiquitatis monumenta & *μονοχρώματα* elegantissima, formis Lafrerianis in ære ante aliquot annos Romæ impressa, pictura quoq; hieroglyphica admodum ingeniosa præstat, ex vetusta tabula marmorea desumpta, quæ asservatur in ædibus Octaviani Zeni, prope theatrum Pompeji & campum Floræ. Hæc cum de re rustica egregia in se præcepta contineat, & charta breviores rerum notas tantum expresserit, interpretationem præclari hieroglyphici subjecimus. Primum itaque *Colonus* apparet, pileatus & ocreatus, habituq; solutiore & viliore distinctus, qualis sane ad æstus solis imbriumque injurias, atque alias ejusmodi rusticas molestias sub dio perferendas conveniens esse solet. Ipse vero, facie juvenili, vultu alacri, humeris latis, lacertis torosis, corpore denique robusto (quæ omnia in Agricola requiruntur) præditus, uno pede *Taurum* sive Bovem insistendo & comprimendo conficere conatur, id est, Terram ipsam, suæ industriæ suisq; laboribus potissimum destinatam, strenuè exercere, & domando sibi quasi obsequentem reddere studet. Hujus Coloni manu sinistra bovis os comprehenditur: dextra vero *Gladiolum* sive cultrum in ejus corpus magna vi adigit: quare conatus rusticos, & in colendo atque tractando solo, tanquam subjecto proprio, Agricolarum labores assiduos designare voluerunt. Unde illud Ovidianum,

Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Et Horatius canit quod

Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Et sauciato vero corpore quasi cruor emanat, id est, ex terra diligenter subacta, sæpius proscissa, ac quasi vulnerata crebra oratione, fructus uberes & ad sustentandam vitam necessarii enascuntur. Qui intra corpus assumti, si nutrimentum conveniens præbere nobis debent, prius in sanguinem quoque converti necesse est. Post ipsum Colonum *Spicæ* duplicatæ apponuntur: quibus admonemur frugum convenientem copiam & commeatum necessarium diligenti colono semper in promptu esse debere;

ne (quod dicit breviter & eleganter M. Varro) ſumtus fructum ſuperet. Fuerunt olim quoq; ſpicæ symbolum Ædilium, qui rei frumentariæ Romæ præeſſe ſolebant, & cornucopiæ, Cereris, Annonæ, proventus boni, ubertatis, regionis fertilis pacis denique notis in antiquis numis adduntur. Spicam vero à ſpe deduci, idem Varro tradit lib. 1. de re ruſtica.

Cum vero omnium fructuum quæ terra nobis ſuppeditat, atque agriculturæ beneficio habemus, proventus lucis tenebrarumq; alternis vicibus creentur, producantur, ac denique colligantur, eam ob cauſſam ante Colonum *Arbor diurna* adhuc arida, & ſterilis, una cum capite bovis & face ardente ponitur; quibus omnibus incrementi diurni atque uniuscujusque diei diligentem imprimis habendam eſſe rationem, indicatur. Quid caput bovis deſignet, lector viderit. Ex adverſo *Arbor nocturna* pomis onuſta vireſcensque apparet: cui additur *Scorpius*, quibus generatio & procreatio rerum quaſi inſenſibilis, præſertim per amica ſilentia noctis, ut Poëta inquit, Serpens, & laboris diurni opera prius adaucta oſtenditur. Solebant autem Chaldæi, ſecundum ſuam artem ſuperſtitioſam partes generationi deſtinatas in homine ſcorpio tribuere, ac neſcio quid præterea de illorum fœcunditate, qui ſub illo ſidere nati eſſent, commentari.

Supra etiam Colonum noſtrum *Corvus* volitat, illiusque cervicibus quaſi imminens, & crocitans, ad aſſiduitatem & perſeverantiam adhortari videtur, è cujus clamoribus indicia tempeſtatis impendentis deprehendi autor eſt Plutarchus. At cum in hoc ruſtico negotio ante omnia fides & amor ad mutuas tradendas operas requiratur, ideo bovi *Canem*, aſſilientem & quaſi comitem fidum ipſi conjunxe-

A junxerunt. Hunc sequitur *Leo*, fortitudinem & robur quoddam hic expeti innuens. Columella autem libri primi initio, non solum diligentiam, fidem ac robur, sed etiam prudentiam, solertiam ac providentiam ad agriculturæ studium plurimum requiri; quapropter hic quoq; Cani ac Leoni *Serpens* additur, cujus allegorica explicatio in sacris etiam literis habetur, dum summus Magister jubet suos discipulos prudentes esse sicuti serpentes, quo reptili notatur vigilantia, industria & singularis in rebus curandis & expediendis prudentia.

Infra Bovem *Scorpius* ac *Cancer* collocantur, quibus & creationem & generationem omnium ex terra nascentium significare voluerunt, de Scorpio supra aliquid dictum, cui addimus, si glebæ sumantur ex ruderum illorum terra: in quibus Scorpii reperiũtur, eæque collocatæ inter duos lateres coctos, & tempore suo terra irrigatos, æstivis caloribus sub dio exponantur, spatio paucorum dierum Scorpios inde oriri certum est, atq; experientia confirmatum: quapropter etiam hoc nomine merito generationis symbolum esse possunt. Cancer vero vitæ humanæ ortum & propagationem Platonicis denotat. Supra hæc omnia Sol Oriens radiis undique fulgans apparet qui autor est terrestris fœcunditatis, quorum vi abdita in terræ visceribus semina foventur atq; excitantur: quamobrem Horatius ipsum Almum vocat, quod ejus lumine & calore vivifico supra universam terram omnia alantur & foveantur: sintque hæc ad generationem rerum singularum necessaria. Ciceroni moderator

B est & dux temporis, qui sua luce cuncta lustrat & complet. Equi quatuor quibus vehitur celeritatis modum judicant, & varios Solis effectus, Huc refero Ovidii carmina:

Interea volucres Pyroeis, Eous & Æthon,
Solis equi, quartus Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.

Prope Solem forma muliebri fasciis involuta *Natura* assistit. Cujus occulta & abdita ut omnium rerum primordia Solis lumine ac efficacitate & terræ diligenti cultura, producuntur atq; conservantur. Tres præterea *lampades* prope collocatæ sunt, tria Solis tempora indicantes, Ortum nimirum, Meridiem & Occasum, quæ tamquam certi indices, & laborum atque operum rusticanorum notæ convenientes, in omni diurno negotio, ceu faces quædam prælucentes, præferri debent, quarum observatione plurimum opus esse solet. Ex altera parte *Luna* bigis insidens quasi ἀμφίκυρτος, equis nõnihil defatigatis & jamjam procumbentibus vecta sese occultare velle videtur. Noctu enim humor

C sideris hujus reficit & humectat quod sæpe nimius calor Solis interdiu languefecit. *Faces* autem quatuor juxta ipsa positæ quatuor ejus φάσεις sive σχήματα repræsentant, novę scilicet, crescentis, plenæ, & decrescentis Lunæ: quæ omnia quam diligenter à rei rusticæ studiosis observari, & propemodum ad unguem præsciri necesse sit, nemo est qui non intelligat. Rursum autem & huic *Naturæ simulacrũ* muliebre adjungitur, idque alatum, Lunæ celerem cursum consequens, atq; insuper serpentum gyris circumvolutum, hastæque innitens, quasi leges quasdam sua naturali prudentia & rediviva procreatione omnibus rebus nascentibus præscribens. His expositis erudita antiquitas ostendere voluit Colonum peritum non solum oportere duorum Luminarium cœlestium diligentẽ rationem habere, sed omni tempore sedulo hoc agere, ut singula ἐυκαίρως fiant: atque in primis diei ac noctis partes

D recte distribuere ac observare studeat; quod innuitur postremo loco duabus *facibus* ad agriculæ latera collocatis, quarum una erecta & ardens diurni laboris est nuncia, altera vero quasi sese occultans inversa Noctis tenebras adesse indicat, & ad quietem defessum agricolam hortatur.

ALASTORES.

Salamandram, bestiam feralem, non nisi horrida tempestate exorta, sęvientibus nimborum procellis, coruscantibus fulguribus, cœlo tonante imbribusque omnia longe lateque inundantibus & vastantibus, infausto partu in lucem prodire multi Scriptores perhibent. Ita quidam Androcledæ & Alastores, non nisi Ecclesia aut Republica majorem modum turbata, inter seditiones & motus civiles emergunt, classicum canunt, antesignanos agunt: ac tum non tam inclarescunt quam passim fiunt abominabiles; cum ex eorum κακοτομίαις & polypragmonicis gestis infamiæ plurimum, veræ gloriæ nihil plane ad eos redeat. Docti nonnulli Salamandram, sicut pingitur, in natura rerum extare

tare negant: & de lapide Salamandra, apud Tartaros invento, qui in igne durat & nitidior fit, dicta illa volunt. Est etiam lapis quem Pyrimachum vocant, & ajunt ab igne nihil pati, ac ne calefieri quidem. Cum autem Salamandra iisdem quibus Stellio notis depingatur, an eadem sit cum Stellione incertum. Omnia porro conveniunt, signa, figura, color, fœditas, torpor. Prunis injecta, inquit Scaliger exercit. 185. extinxit eas, non (ut puto) frigiditate, sed lentore; id quod ab aliis quoq; fit carnibus. Ipsa tamen interiit, idcirco Nicander eam λιπόῤῥινον appellavit, quod esset pingui corio, id est λιπόδερμον. Tantum abest, inquit Bodinus, Theatri libr. 3. ut Salamandra flammis delectetur, ut etiam summa sua frigiditate carbones ardentissimos ante restinguat quam uratur: & ita languida est & stupida, ut nisi impulsa, vix loco moveatur, quod ipsi in agro Tholosa vidimus: frigiditatis maximum argumentum; nusquam vero nisi locis valde frigidis & humidis versatur. Alastores etiam quicquid lucis & coloris est in hominum societate suo corpore ad bonum facilè exstinguunt.

AMBITIO.

1. ÆQue mortuus est conditus in odoribus, & tractus unco. Æquè etiam sunt infelices & qui voluptatibus indulgent, & qui ambitiosis negotiis vacant. *Seneca.*

2. Chamæleon maximum habet pulmonem, nihil aliud intus: & quidam præter ostentationem & ventosam iactantiam nihil possident. *Ex Plinio, ut & sequentia.*

3. Taurus avis, cum sit pusilla, tamen boum vocem imitatur. Et nonnulli, quamvis nihil sunt, regna Satrapiasq; loquuntur.

4. Columbo in volatu pernicitas, sed dum plaudit in aëre, sibi placens implicatis strepitu pennis, capitur ab insidiante accipitre. Multi dum ostentant suas vires, nec eis commode utuntur, fiunt præda inimicis.

5. Pavo non explicat pennas nisi laudatur: & quidam putant se non habere quod habent, nisi sint qui mirentur.

6. Gallus victor ilico cantu superiorem sese testatur: quidam sua facinora jactant ipsi, & suarum laudum ridiculi sunt tubicines.

7. Ventus Cæcias ad se trahit nubes: & ambitio simultatem, invidiam, luxum, &c. *Ex neotericis.*

8. Minimi cancri quos pinnoteras vocant, quo tutiores sint, inanium concharum testis se condunt, & cum accreverint migrant in capaciores. Quidam majorum titulis sese tuentur, cum suis diffidant virtutibus.

9. Ova plena sidunt, inania fluitant: veris virtutibus, aut eruditione solida præditi, minus se ostentant quam qui secus.

10. Venti desituri vehementissimè spirare solent. Quum maximè sese efferunt, tum ad exitium festinant.

11. Chamæleon, quoniam aura non cibo pascitur, semper hianti est ore. Qui gloriolis & auris popularibus aluntur, semper ejusmodi fumos captant quibus inflantur miseri.

12. Vitis nisi amputes, latè sese spargit, palmitibus suis omnia complectens & implicans. Princeps ambitiosus semper aliquid è proximis suo adjungit imperio, nisi subinde coërceatur.

AMBITIOSUS. AVARUS. GULOSUS.

ONocrotali dictionem græcam volunt esse, à voce asini rudentis desumptam, Itali hodie adhuc *Grotto* vel *Agrotte* vocant, Galli *goutterese*, quasi gutturosam, ab ingluvie quæ strumæ instar dependet. Olim à Trua vasis genere, (ut vult Verrius Flaccus) dicebatur, Truo, unde Cæcilius comicus, secundum Festum, irridens quendam ob nasi magnitudinem, Truonem nominabat. Huc refertur Avis illa Mechlinicatis quam vulgo *Vogel Hein* nominabant, & ultra octoginta annos vixisse dicitur, de qua plura non sine admiratione apud Gesnerum & alios leguntur. Bellonius in observationibus hodœporicis, refert ad Gazarim Ægypti urbem se vidisse greges Onocrotalorum versus mare volantium. Plinius sæpius indicato libro capite 47. ita describit, Olorum similitudinem Onocrotali habent, nec distare existimantur omnino, nisi illis inesset alterius uteri (quidam legunt ventri genus.

A genus. Huc omne animal inexplebile congerit, mira, ut si capacitas, mox perfecta rapina sensim inde in os reddita in verum alvum ruminantis modo refert. Gallia hos septentrionali proxima Oceano mittit. Qua icone repræsentatur egregiæ gulæ & ingluviei deditus, qui Græcis est γαστρίμαργος, & Iulio Polluci γλωσσογάστωρ, sua helluatione & voracitate omnia consumens,

Et quibus in solo vivendi causa palato est,

secundum Iuvenalem.

Quod vitium sanè detestandum, quamvis nimis vulgatum, Lucanus non parum reprehendit, libro. 4.

--- prodiga rerum
Luxuries, numquam parvo contenta paratu.

Potest quoq; intelligi de alio, nimia cupiditate habendi, & immodico appetitu laborante: præsertim avaritiæ causa, cum immensæ opes per fas nefasq; cum aliorum maximo damno corraduntur.

Qui nequit explere ventrem, mentemve, vel arcam,
Piscivori effigiem cernito Onocrotali.

AMICI. *Amicitia.*

B

AUrum igne probatur; amici, benevolentia in rebus adversis. *Menander.*

Ciconia tametsi demigrat, tamen revertens semper eosdem repetit nidos. Ob intermissam vitæ consvetudinem non oportet oblivisci amicorum, sed illorum memoriam semper nobiscum circumferre. *Plin. lib.* 10. *c.* 23.

Adamas si frangi contingat malleis, in minutissimas dissilit crustas, adeo ut vix oculis cerni queant. Ita arctissima necessitudo siquando contingat dirimi, in summam vertitur simultatem: & ex arctissimis fœderibus, si semel rumpantur, maxima nascuntur dissidia. *Idem, lib.* 37. *cap.* 14.

Abies adeo cohæret glutino, ut prius scindatur, qua solida est, quam qua glutino ferruminata. Ita post reditum in gratiam firmior debet esse amicitia: & arctius cohærent quos copulavit mutuæ benevolentiæ glutinum, quam quos natura coniunxit. *Idem, lib.* 16. *cap.* 2.

C

Crystalli fragmenta sarciri nullo modo possunt. Et difficilimum est eos reconciliare, qui ex arctissima familiaritate in mutuum odium venerint, *Idem, lib.* 17. *cap.* 3. *& lib.* 37. *cap.* 2.

Pyrites gemma non aperit vim igneam, nisi atteras, tum enim digitos adurit. Ita quorundam malitiam non sentias, nisi cum illis consuetudinem aut rem habueris. Vel, non senties Philosphiæ vim nisi exercueris. *Idem, lib.* 37. *cap.* 11.

Ixion Iunonem persequens in nubem incidit: multi etiam in fucatam amicitiam incurrunt. *Plutarchus.*

Orabanche ciceri infesta est & ervo, ut æra tritico, hordeo festuca quæ vocatur ægilops, lenti securidaca: atq; hæ quidem omnes complexu necant. Ita quorundam amicitia pestilens magis est quam inimicitia. *Plin. lib.* 18. *cap.* 17.

Luna quo propior est Soli, hoc minus habet luminis: & plus fructus atq; dignitatis est iis qui procul absunt à magnis Principibus. *Plin. lib.* 2. *cap.* 9.

D

Arithmeticorum digiti, nonnunquam plus, aliquoties minus, aut nihil valent. Et regum amici sæpe quidvis possunt, rursum mutata in fastidium gratia nihil possunt. *Plutarchus.*

Stultus est, qui equum empturus, non ipsum inspicit, sed stratum ejus ac frenos. Et stultissimus, qui amicum asciturus eum è vestitu aut opibus æstimat. *Seneca.*

Hirundines sub hominum tectis nidulantur, & tamen non assuescunt, nec fidunt homini: Ita quidam amicos semper habent suspectos. *Plin. lib.* 10. *cap.* 24.

Equi virtutem in bello exploramus: amicum in calamitate & infortunio. *Philo.* Asini usum arguit vitę asperitas: amicum benevolum calamitates ostendunt. *Maximus Serm.* 6. Numum exploras, num sit adulterinus, priusquā utaris & amicus probandus priusquam eo sit opus. *Plutarch.* Diligenter cōpingitur navis, quæ sit præsidio futura, & ager casibus variis oppositus: ita diligenter probandus amicus, quo sis usurus ad omnia. *Idem.* Discussis spinis nos complectentibus ad vitem tendimus aut oleā.

Ita non quemvis obvium oportet in amicitiam admittere; ſed ad idoneos aliis rejectis, eundum eſt. *Idem.*

Frumentum non ideo bonum eſt, quod ex agro pulcherrimo natum ſit, ſed quod commodè nutrit: Sic bonus & verus amicus eſt, non qui genere clarus, ſed qui moribus egregiis fuerit prædītus. *Socrates apud Stob. Serm.* 84. Apem propter aculeum non adiſti, ſed propter fructum foves & tueris. Amicū acerbè objurgantem ne adverſeris, ſed ama propter benevolentiam. *Cato apud Maxim. ſerm.* 6. Mel exulcerata mordet ac purgat, alioquin utile & dulce: amici etiam libertas quod vitioſum & corrigēdum eſt carpit. *Plutarch.* Poma quædam ſuaviter acerba ſunt, & in vino nimium veteri delectant: ipſa amaritudo amicorum defunctorum memoria mordet animum, ſed non ſine voluptate. *Idem.*

Muſcæ in popinis non manent, ſi deſit nidor. Et vulgares divitum amici non perſeverant, ſi non adſit utilitas: *Plutarch.* Nandi imperiti, dum auxilium ferre volunt iis qui ſubmerguntur, nocent magis quam proſunt, atq; ſuffocantur cum illis: Sic amici qui in rebus adverſis tantum collachrymant amico. *Idem.* Creon filiam nihil adjuvit, ſed eam complexus cum illa combuſtus eſt. Ita quidem felicibus amicis non fruentes cum infelicibus pereunt. *Idem.* Hirundo æſtate advolat: ita infidus amicus rebus lætis præſto eſt, commutata fortuna deſerit amicum. *Plin. lib.* 10. *c.* 34. 24. Veri amici nota hieroglyphica in avibus Seleucidibus conſpicitur. Hæ numquam conſpiciuntur à Caſii montis incolis, niſi cum illarum præſidio eſt opus adverſus locuſtas, nec unde veniant quove abeant cognitum. *Plin. lib.* 10. *cap.* 27.

AMICI *ſinceri,*

VLmum proceram arborem vitibus ſolere adjungi, & olim uſitatum fuit, & nunc etiam ubiq; in Italia, præſertim in Campania felici circa Neapolim atq; alibi fieri conſuevit. Quamvis autem hæc ſenio arefacta, & priſtino vigore deſtituta, nihilominus tamen vitem retinet ac ſuſtentat, non aliter ac antea creſcens & vireſcens factitare ſolebat. Ulmo etiam aridæ vitis conſtanter adhæret. Amicitiæ ſinceræ tabella hieroglyphic. Comparemus nobis, quantum fieri poteſt, amicos qui nec rebus adverſis, nec temporum diuturnitate, neq; locorum diſtantia, vel ulla deniq; re à nobis temere deſciſcant, & nos amare deſinant. Quod Phocion ille ſapiens referente Stobæo, nos facere jubet, ζητεῖν, inquit, δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα, καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας, id eſt. *Quærere convenit maritum & liberos, & amicos qui uſq; ad vitæ exitum tales permaneant.* Eruditiſſimus Alciatus hæc omnia emblemate 159. complexus eſt quod hic reponimus:

Arentem ſenio, nudam quoq; frondibus, ulmum
Complexa eſt viridi vitis opaca coma:
Agnoſcitq; vices Naturæ & grata parenti,
Officii reddit mutua jura ſuo:
Exemploq; monet tales nos quærere amicos,
Quos neq; disjungat fœdere ſumma dies.

Alciati commentator ſubjicit Catullianos verſus nuptiales, idem hieroglyphicon ſpectantes; quos etiam adſcripſimus:

Vt vidua in nudo vitis quæ naſcitur arvo,
Nunquam ſe extollit, nunquam mitem educat uvam.
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere juvenci.
At ſi forte eadem eſt ulmo conjuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere juvenci.

AMICITIA *mutua.*

HEdera vincire quaſi quibuſdam brachiis quicquid apprehenderit, arctiſſimeq; continere ſolet: viciſſim ergo murorum rudera ea ſuſtentantur ne corruant, ab illis quoq; hedera conſervatur ac erigitur, ut hac ratione neutrum ſine altero conſiſtere poſſit. Amicitiæ veræ conſtantiſq; hieroglyphicon, de qua in primis Cicero aureolum libellum illum, qui utinam quemadmodum omniū manibus

A manibus teritur, sic etiam in universa vita à cunctis observaretur, accuratè conscripsit. In amicitia (inquit inter cætera) & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilli valent, & (quod difficilius dictu est) mortui vivunt. Paulo post subjungit, Amicus est tamquam alter idem. Lælius quoq; circa finem commendans amicitiam, quæ fuit inter Scipionem & ipsum arctissima, addit, Mihi quidem Scipio, quamquam subito ereptus, vivit tamen, semperq; vivet. Seneca epistol. 67. Nihil, ait, æq; ægrum reficit sicuti amicorum affectus. Non video me mori cum illos superstites reliquero: puto, inquam, me victurum non cum illis, sed per illos.

Muri hederam, hæc illos, alterno munere, firmant,
Hic typus expressus mutuæ amicitiæ est.

AMICUS.

Bene olet unguentum, bene olet & pharmacum: verum illud ad nihil utile, nisi ut delectet: hoc, præter odorem, majorem utilitatem habet. Sic adulator tantum jucundus, amicus etiam utilis & B necessarius. *Plutarch.*

Pictura colores habet jucundos; sunt & pharmaca quædam grati coloris. Sic amicus ideo delectat ut juvet: adulator tantum pascit inaniter aures. *Idem.*

AMICUS *certus in re incerta cernitur.*

Insignis fides & mirè ingeniosa calliditas Scaros pisces celebrat. Scarus enim, teste Plinio, inclusus nassæ non fronte erumpit, nec infestis viminibus caput inserit, sed adversus caudæ ictibus crebris laxat fores, atq; ita retorsum erumpit. Quem luctatum ejus si fortè alius scarus extrinsecus viderit, apprehensa mordicus cauda adjuvat nixus erumpentis. Quæ ad verbum ex Plinio exscripsit Isidorus. Rem porro ipsam Ælianus quoq;, Oppianus, Plutarchus, Ovidius in fragm. halieut. & Joan. Tzetzes satis superq; confirmant. Propterea apud Athenæum λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος dicitur. Nam profecto admiranda hæc illius cum ad se, tum ad socios liberandos solertia est: & fides non minori laude digna, quam vel Thesei & Pirithoi, vel Damonis & Pythiæ, vel Orestis & Pyladis, vel C quorumcumq; aliorum, quos sinceræ amicitiæ cultus immortalitati inseruit. Præclare autem Val. Max. libr. 4. cap. 7. disserit: Sinceræ fidei amicos præcipuè in adversis rebus cognosci: in quibus quidquid præstetur, totum à constanti benevolentia proficiscatur. Et quæ ibi sequuntur plura, lectu utilissima. Quibus omnino conveniunt illa Orestis Euripidei:

τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
amicorum in malis
Prodesse amicis convenit.

Ubi & ratio subnectitur eadem, quam Valer. Max. exprimit. Nervose Seneca in Agamemn.

Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.

Igitur non male, ut puto, hæc nostra inscriptio hieroglyphico huic convenit, quæ est Lucan. vers. lib. 8. de bello civili.

D *Adversis non deesse decet, sed læta secutos*
Nulla fides umquam miseros elegit amicos.

Atq; ut neotericus quidam disticho expressit, picturæ ingeniosæ addito,

Ecce scari socios prendant ut vimine clausos:
Scilicet est veræ hoc symbolum amicitiæ.

AMICUS *inimicus.*

Salmoni, ad delicias nostras nato, variæ à piscatoribus struuntur insidiæ, cum retibus majoribus tum machinis in fluminibus exstructis. Est & hæc ejus capiendi ratio, cum alibi, tum præcipuè in Anglia. Salmonem viventem fœminam funi alligant, inq; flumen demittunt. Astat navicula aut ponticulo in aquis facto piscator, observans, si quos forte alios sui generis alliciat hic proditord,

Quod ubi fit, ille de longe adventantes prospiciens, funem paulatim ad se retrahit, sicq; Salmones vel A fœminæ desiderio, vel pugnandi caussa insequentes incautos ex improviso obruit, stimulisque ad id paratis conficit, aut in casses optatam prædam conjicit. Sane autem istiusmodi insidiis omnis nostra vita plena est, ut longe difficilius sit amico non fidere nimium, quam hosti manifesto resistere. Quotusquisque enim, cum moribus sit improbissimis, amicitiæ tamen prætextu non & bonus videri vult, & alios reddere sibi quam similimos? Nam ut Plautus dixit in Trinummo, *Malus bonum malum esse vult, ut sit sui similis.* Convenit etiam hoc in mulierum impudicarum blanditias, de quibus alibi. Cōvenit & in proditores & Sycophantas, qui suis versutiis & dolis incautos in discrimen adducuut, & non raro misere pessundant: quibus voluptati etiam est, ubi contra sanguinem suum insidiantur, & in animas suas fraudem moliuntur, ut Salomon loquitur. Illorum igitur casses qui evitare volet, semper in animo Syracid. illud habeat: Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende. Quo & Martialis illi decantatissimi versus pertinent, lib. 12. epigr. 34.

Si vitare voles acerba quædam,
Et tristes animi cavere morsus; B
Nulli te facias nimis sodalem.
Gaudebis minus: & minus dolebis.

Multi dum aliis officiosi videri volunt, suis sunt exitiosi. Cæterum,

Hostis aperte, ast clam falsus nos perdit amicus:
Nec quisquam est structis tutus ab insidiis.

AMOR *causa omnium.*

CÆsar Terevisanus, ut hieroglyphicon illud explicaret, curavit in libro commentario depingi quatuor diversi generis animalia, eo modo ut unum alterum respiceret. Inter illa aquila & leo è regione superius & inferius Siren, cum dracone conspiciebantur. Illis autem animalibus, amorum quatuor genera voluit repræsentare, nimirum desiderium & amorem veræ gloriæ & famę, secundum virtutis, & præstantiæ animi, tertium pulchri, quartum divitiarum. Quibus eorum proprietates accommodat, nam ad primum quod omnia inferiora in altum ducit, & famæ ac gloriæ è rebus præclaris & laudabilibus conquisitæ incumbit, aquila pertinet, quæ inter omnes alias aves volatu suo partes C superiores cœli petit, & acie præterea oculorum singulari prædita est, unde veteres poëtæ Jovis esse ministrum fabulati sunt. Solæ autem aquilæ corona in capite est addita, quæ amorem sanctum & divinum circa res cœlestes designant. Leo secūdo generi accommodatur, qui robore & quasi fortudine quadam cæteris universis animalib. dominari dicitur, adeo generosi animi, & timiditatis, atq; ignaviæ expers, ut auctores rerum naturalium scribant, quod hominibus dormientibus, vel in terram, quasi mortui essēt, prostratis, vel etiam infantibus parcat, nec illis ullam noxam inferat, ac præterea in campis apricis & latentibus securus, spretis venatoribus, non mutato consueto ingressu procedat: quod virtutis & magnanimitatis conveniens est exemplum. Ad tertium genus amoris, quod in vera rerum pulchritudine appetenda consistit. Siren additur, cui, ut fingunt poëtæ, tam suavis vox est, ut omnes qui audiant ita demulceat, quod etiam somno inde corripiantur, (Alibi tamen ad illicitum amorem hanc similitudinem transferri non est ignotum.) Draco ultimo generi comparatur, quod versatur circa divitias & opes mundanas, nam his illum præsidere, ac custodire eas perhibent & oculis quoq; utitur acutissimis, quæ omnia divitiis conquirendis non malè possunt applicari. Quod si cum μικροκόσμῳ D quoque, id est parvo mundo, sive homine hæc conferre volucrimus, Aquilæ semper in altis locis viventi, & prædæ inhianti caput respondet, in quo est intellectus in perpetua rerum inveniendarum meditatione occupatus, deinde, os quoq; illi ad cibum ingerendum inest. Leoni cum pectore conveniet, in quo consistit fortitudo. Sireni tanquam voluptuariæ, & in aquis degenti inferior venter, & tandem Draconi per terram repenti pedes, & crura attribuentur. Circum hæc vero animalia undiquaque flamma mollis, & lucida conspicitur, qua nobilitas & excellentia amoris denotatur, nam inter alia elementa ignis præcipuū locum obtinet, tanquam magis efficax reliquis. Occupata autem hæc flamma universum spacium circa quatuor animalia, quoniam ipsius vis & potentia per cunctas res penetrat

A penetrat atq; sese diffundit. Quod etiam catena indicat, quibus animalia invicem colligantur, & sæpe unum ad alterum pertrahitur. Est autem illa in superiore parte aurea circa Aquilam & leonem, cum amor divinus, & universalis sit præstantiss. circa inferiora autem animalia plumbea, humanum, atq; etiam bestialem significans. Huic μυθολογικῷ figmento auctor addidit inscriptionem Græcam hanc, ὁ ἔρως ἁπάντων αἴτιον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἅπαντα, id est, Amor causa omnium, & ad ipsum omnia: quod nimirũ ex amore vero omnes res originem ducant, primumq; rerum sit principium. Ingeniose hæc sane, & eleganter excogitata fateor, quæ tamen in schola pietatis Christianæ multum melius & rectius explicantur. Nam ut taceam de Amore DEI erga genus humanum (cujus vim & præstantiam nulla unquã lingua humana satis exprimere vel laudare potest) primum est Amor sive dilectio quo DEUS diligitur propter se & proximus ptopter DEUM, ut docet B. Augustinus de doctrina Christiana: qui lib. VIII. de Civitate DEI quoq; ait, Platonem non dubitare hoc esse Philosophari, scilicet DEUM amare, de quo habemus pręcepta sacrarum literarum plurima, quę nunquam ex animis nostris sunt deponenda. Est deinde amor erga proximum, qui proprie Charitas dicitur, qui ex priore quasi uberrimo fonte promanat; qui enim DEUM amare negligit, diligere proximũ nescit, ut veterum quidam dixit. Et secundũ B S. Paulum, 1. ad. Tim. 1. Finis præcepti est Charitas ex corde puro, conscientia bona, ac fide non ficta. Ac SALVATOR noster, Io. XIII. certum ac indubitatum signum suorum discipulorum dicit esse mutuã dilectionem. Huc etiam referri debet amor patriæ: nam quid illa nobis potest esse proximior? quam Ethnici etiam adeo magnifecêre, ut pro illa mortem sæpe obierint. Et Seneca dicit,

Præferre patriam liberis regem decet.

Maximè autem charitati adversatur amor sui, cum quo congruit amor hujus sæculi quæ Græcis est φιλαυτία, quæ omnium vituperabilium affectionum dicitur esse principium, sicut superbia est finis. Hic stultum & improbum merito appellat Horatius, & Aristoteles VI. Ethic. infamem, alii cæcum; à quo vitio omnes quam longissimè abesse debemus. Est deniq; amor honestus & laudabilis in rem aliquam vel animatam vel inanimatam (quem Plato etiam videtur describere in dialogo quem sympos[i]um sive de amore inscripsit) qui longe lateq; sese extendit, ea tamen conditione ne ullo modo limites honesti excedat. Atq; extat egregium dictum apud Dionysium (ut fertur) Areopagitã in libro de divinis nominibus amorem sive divinum, sive angelicum, sive spiritualem sive animalem aut naturalem dicas in- C sitam quandam intellige & connascentem virtutem, quæ superiora quidem ad inferorum Providentiam prolicit. Æqualia rursum ad socialem sui invicem communionem conciliat, ac postremo infima quæque incitat, ut ad sublimiora potioraq; convehantur, imo veluti fomite quodam igneo amplius succensa resiliant, Hæc ille. Postremo loco est inhonestus voluptuarius amor, priori plane contrarius, præsertim ille impudicus & ἐρωτικός, qui belluarum similes homines reddit, atq; ideo θηριότητα quandam Aristoteles vocat. Quantum vero libidines vagæ nocuerint omni tempore, & quo pacto propter illas non solum privati homines à DEO puniti graviss. Sed etiam ideo sæpenumero integra regna funditus eversa fuerint, tam sacræ quam profanæ historiæ plurimæ testantur.

AMOR *Cæcus sobolis.*

Simiarum generi, inquit Plinius, lib. 8. c. 54. præcipua erga fœtum affectio. Gestant catulos quos mansuefactæ intra domos pepererunt, omnibus demonstrant, tractariq; gaudent, similes gratulationem intelligentis. Itaq; magna ex parte complectendo necãt. Oppian. lib. 2. Cyneget. paulo aliter hæc exponit. Simias enim ait ex duobus, quos pariunt, alterum amare, atq; alterũ odisse, hunc sta- D tim arctiore complexu necare: quæ Solinus quoq; in hunc modum commemorat. Immoderatè fœtus amant, adeo ut catulos facilius amittant quos impendio diligunt, & ante se gestant, quoniam neglecti pone matri semper hærent. Tabella est convenientissima nimiæ parentum erga liberos indulgentiæ, quæ sæpe illis detrimentosa, vel etiam exitiosa esse solet, ut rectè monet vetus dictum.

Τὸ πρᾶον πατέρων διαφθείρειν τέκνα πέφυκεν. id est:

Exitium natis parit indulgentia patrum.

Recte etiam dicit ingeniosus poëta simiam pingens

Est cum & amare nocet. Suffocat simia amando
Simiolum exemplum hoc ô fugitote patres.

Nam

Nam ut Plato, libr. 5. de legibus annotat, τυφλῶται πᾶς ὁ φιλῶν περὶ τὸ φιλούμενον, Id est, *Amans omnis fit cæcus circa rem amatam*; cujus indulgentiæ plurima mala & incommoda post Salomonem multis in locis Syracides enumerat, & exempla sæculis omnibus extant illustria quæ hieroglyphicon illud explicant.

AMOR *immensus Sobolis est subitorum.*

PElicanus sive Pelecanis, quæ Græcis est πελεκάν, describitur ab Aristotele, libr. 8. Animal. & libr. 9. quam avem Plinius & eum secutus Gaza, verterunt plateam, eitq; apud Ciceronem libr. 2. de Natura Deorum platanea, nisi sit error scribarum. Oppianus lib. 2. de Aucupio, non Pelecanum, sed πελεκῖνον nominat, nec videtur ab Onocrotalo distinguere quod tamen Physiologus improbat. Quanquam vero de sauciante proprio nostro pectus, & pullis ex eo sanguinem excipientibus, apud veteres scriptores (quantum ego sciam) nulla fiat mentio, & Isidorus quoque lib. 12. orig. dubitanter de hoc loquatur, ubi ait; fertur enim, si verum est, eam occidere suos natos, eosq; per triduum lugere, deinde seipsum vulnerare, & aspersione sui sanguinis vivificare filios: cum tamen tam sacri quam profani authores hac similitudine crebro utantur, & omni laude digniss. Rex Alphonsus hieroglyphico uti voluerit, nos quoque hoc loco ejus facere mentionem non inconveniens fore putavimus. Quo indicare voluit, nihil sibi esse antiquius, quam populum sibi commissum & vera justitia ac æquitate regere, & simul ab omni vi adversariorum illos salvos & incolumes conservare. Seq; ideo non solum opes omnes suas, sed sanguinem quoq; & ipsam vitam constituisse impendere. Potest etiam ad φιλοστοργίαν, & amorem parentum, & qui eorum loco sunt, in libros referri, de quo legitur Ravennæ ad pelicani picturam additum hoc distichon.

Magnus amor, permagna fides, quam maxima virtus,
Alterius vitam morte parare sua.

Quare sancti patres, hoc mystico sensu ad CHRISTI nostri Salvatoris unici sacrosanctam passionem pie admodum retulerunt, ut videre est apud D. Hieronymum, & D. Augustinum, ac Imprimis in Physiologo S. Epiphanio ascriptus.

Sanguine vivificat Pelecanus pignora, sic Rex
Pro populo vitæ est prodigus ipse suæ.

AMOR. *meretricius.*

SArgorum mirum erga capras amorem, & quæ fit ejus occasione illorum captura, cum Oppianus admodum poëticè describit, tum rem ipsam Ælianus quoq; Phile in Iamb. & Plinius confirmant. Æliani locum, ut eum Gellius vertit, ascribam: Sargi capras vehementiss. amant. namque cum caprarum prope littus pascentium, unius aut alterius umbra in litore apparuerit, protinus gaudio exiliẽtes, summo studio adnatant, ac saltu (non admodum ad saltandum idonei) capras contingere affectant, sensum caprini odoris percipiunt, etiamsi sub fluctibus natent, itaq; voluptate gestientes ad eas accedere student. Quod autem tanta amoris insania in capras existunt, ex iis idcirco capiuntur, quæ tantopere desiderant. Nam piscator caprinam pellem extractam cum cornibus induens, insidias parat, sole à tergo relicto, atq; farinã caprino jure madefactum in eam maris partem spargit, ubi habitare solent Sargi, qui tanquam philtro quodã odoris allecti accedunt, farina vescuntur, pellis assimilatę capræ conspectu permulcentur: ex his autem piscator multos hamo robusto capit, &c. Miranda mehercle hujus piscis cum à natura ad amorẽ quadrupedis & terestris animalis inclinatio, tum ex eodem noxia stultitia. Sed eo hieroglyphico meretricius amor rectè exprimitur, quod est Alciati 75. emblema ubi elegantiss. epigrammate rem depingit. Apud Athenæum, nisi fallor, Nico Attica meretrix, αἴξ, *Capra* cognõinatur, quod Thallũ adolescentẽ, qui in Atticã mel & caricas empturus advenerat, abliguriviffet. Et plane jucundũ est de capra & hœdo Sẽis Plautini somniũ in Mercat. act. 2. sc. 1. Satyri

quidem

A quidem capripedes finguntur esse monstra libidinosiss. De quibus præter alios videantur Plinius & Pausanias. Si lectori placet hieroglyphicon Sargi illustrare repetat Socratis cũ Aristippo & Theodota dissertationes 2. & 3. lib. Commentar. Xenoph. quales sunt fallacis fructus amoris videbit:

Ut stolidus capitur specie deceptus amata
Sargus, sic capitur quisquis amore furit.

AMOR *Prolis.*

OPpianus eximius poeta, v. ἁλ. scribit, contra cœlitum fœdera impios Thraces delphinem audere insequi, & tridente ad id parato configere, & primum quidem vulnerari ab ipsis teneram ejus sobolem, quam misera mater continue subsequens, ita illi adhæreat ut nulla vi, nullis ictibus inde queat abigi, quin simul & ipsa capiatur & interficiatur una cum filio, cum quidem ante alterum ex filiis, incolumem adhuc, ac effugiendum pene adduxerit. Quod similiter Ælianus & Jo. Tzezes tradunt: etiam pertinent quæ de vulpanfere Horapollo & Ælianus referunt. Quod si brutis animalibus tam ingentem φιλοτεκνίαν natura instillavit, quid non homines ratione præditos æquum est facere? Profecto enim pietatis & affectus plena est vox illa.

B

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis.

Igitur non inepta est Angeli Aretini, celebris inter I.C. doctrina; Amorem descendere, non ascendere: Et quod etiam vulgo dicitur minore molestia patrem alere decem liberos, quam decem liberos unicum parentem. Quo referenda est Aristot. disputatio lib. 8. Eth. cap. 12. affectum parentum erga liberos tam vehementem ex eo esse asserentis, quod liberi sint veluti sanguis & radix eadem cum parentibus. Quamvis ejus ratio illa, cur videlicet mater ardentius amet sobolem, quod nimirum ex se genitam illam esse certo sciat, quam tamen Homerus quoq;, Menander, & juris civilis auctores tangunt, sane videatur leviuscula: cum tanta sit στοργὴ φυσικὴ erga prolem etiam in bestiis, quantam hic expressimus, quarum tamen nulla est cogitatio, quid magis minusve suum sit.

Mirus amor sobolis mater quod comprobat ecce
Delphini, capta qua soboli immoritur.

C

AMOR *parentum erga liberos.*

PAlumbos, quos vulgo Torquatos vocant, non nisi peracto solstitio parere, auctor est Plinius lib. 10. cap. 34. & in lib. 39. ait, Transisse Solstitium caveto putes, nisi cum incubantem videris Palumbum: Alciatus vero Emblemate 193. ait, Palumbos in frigore nidificantes sibi proprias plumas evellere, ut pulli mollius foveantur, etiam cum suo incommodo, exemplum appositum admodum φιλοστοργίας. Sed in Græco Epigrammate, Antipatri, unde sumpsit Alciatus, gallinæ fit mentio, idq; integrum propter ejus elegantiam adscribere visum fuit.

Χειμερίαις νιφάδεσσι παλυνομένα ἴθαδς ὄρνις
τέκνοις εὐναίας ἀμφέχεε πτέρυγας,
μέσφα μιν οὐράνιον κρύος ὤλεσεν, ἦ γὰρ ἔμεινεν
αἰθέρος οὐρανίων ἀντίπαλος νεφέων.
Πρόκνη καὶ Μήδεια κατ' Ἄϊδος αἰδέσθητε
μητέρες, ὀρνίθων ἔργα διδασκομέναι. Id est,

Undiq; ad hiberna gallina nive obruta matrix,
Alas in pullos explicat, hosq; fovet;
Nec prius absistit, quam frigore mortua cœli
Sic quoque defendens permanet usq; nives.
Medea & Progne si quid sentitis ad orcum,
Talia nonne avium cernere facta pudet.

D

De magnitudine autem amoris parentum erga liberos præclare disputat Xenophon lib. 2. ἀπομνημον. in colloquio Socratis cum filio, & Plutarch. in peculiari libro περὶ φιλοστοργίας, in quo non pauca exempla quoq; ex brutis desumpta, nimirum Alcyone, fele, ursa, Perdice & Gallina proponit, quæ hic verbosius exponere non est nostri instituti.

AMOR *sui.*

Columella refert equas, conspecta in aquis forma sua, agi in rabiem. Et quidam nimium admirantes sua redduntur insolentes ad insaniam usque.

Formica sibiipsi tantum laborat; Sic nonnulli mortales sibi duntaxat consulunt, suaq; modo negotia tractant, de aliis nihil quicquam cogitantes.

Fœtus suos asinus & simia impensius amant, indocti suas nugas seriis aliorum laboribus præferunt, & veluti Ixion nubes cupidissime amplectuntur.

E AMO-

AMORIS *ignes.*

A

ACarnanis piscis est marinus, pagri vel erythrimi forma, cum quibus etiam confundi eum plerunq; scribit Rondeletius. Ab Athenæo dicitur ἀκαρνὰν, & commodatur à dulcedine. Acarne apud Plinium legitur in Catalogo piscium. Aristoteles autem Acarnam scribit æstate laborare & extenuari, 8. hist. anim. 19. Unde nobilis quidam Italus in ludis equestribus symbolum hoc ostentavit, quemadmodum refert in suis Impresis (utamur enim hac voce usu fere facta latina) Scip. Bargaglius Senensis. Non autem dubito, quin inventor more gentis ad amoris sui ignes respexerit. *Est* enim, ut de Didone canit Virg. *mollis flamma medullas.* Et ut Delphis ille apud Theocritum ait Idyll. 2.

ἔρως δ' ἄρα καὶ Λιπαρεῖυ
Πολλάκις Ἡφαίστοιο σέλας φλογερώτερον αἴθει.
amor enim vel Lipareo
Sæpe Vulcano flammam ardentiorem excitat.

Quo etiam pertinet pulcherrimum epigramma Græcum 4. ἀνθολ. quod vertit Alciatus Emb. 107. Et quæcunq; apud Poetas passim de amoris ignibus leguntur. Quin & B. Augustinus etiam in sacris literis non semel ignem pro amore usurpari observavit, ut Job. 31. & Psal. 57. Caveat igitur sibi unusquisq;, ne dum amoris illecebras veluti Solis sui radios excipit, aduratur ab iis, & sic non tantum corpore & facultatibus extenuetur, sed quod longe gravius est, in animæ quoq; periculum, ac veluti Phædria Terentianus in exitum ruat voluntarium. Argute sane & lepide atq; ad hoc hieroglyphicon non incommode de Thrasilli amoribus L. Apulejus 8. Metam ait: Quidni? Cum flamma sævi amoris, parva quidem primo, vapore delectet, sed fomento consuetudinis exæstuans, immodicis ardoribus totos combutat homines.

B

En radii possint quid Solis, & æstus amoris:
Ii torrent piscem: torret at hic homines.

AMORIS *illiciti lethalis exitus.*

DIpsas ex genere viperarum serpens est, qui secundum Dioscoridem, lib. 6. cap. 50. vocatur quoq; πρηστήρ & καύσων, propter continuam sitim, qua illos, quos morsu læsit, afficere ac veluti urere soleat. Idem Galenus lib. 9. de Simpl. Medicam. facultatibus tradit, easq; in Lybia non in Italia reperiri ait. Aetius vero lib. 13. prolixius insuper describit, ac dicit esse magnitudine cubitali, ex crassa in tenuem desinentem, cum notis fulvis & nigris per totum corpus, capite autem angustiore. Sitis vero, secundum eundem, est intolerabilis ex ipsorum veneno, ut si etiam multus potus exhibeatur, ea non sedetur, nec tamen per urinas vel vomitum aut sudorem quicquam excernatur. Duobus igitur pereunt modis, aut ob multam sitim exusti, si potum non sumant, aut ob ejusdem repletionem nimiam venter rumpitur, idq; infra circa inguina, vel imum ventrem, ut in aqua inter cutem sæpe evenit. Eadem Ælianus lib. 6. cap. 51. & Lucianus in Dialogo, quem ad amicos mittit, copiose describunt. Notatur autem hoc loco per Aquilam tanquam invictam avem à dipsade in pectore ictam (quemadmodũ Hieronymus Ruscellus exponit in Italicis Impresis) vis & ardor nimius amoris, qui secundum Plautum in Mercatore, in pectore & in corde facit incendium, & ex conspectu & consuetudine mulieris adamatæ, semper majores vires & desideriũ ardentius sumere consuevit. Cui tam venenatæ bestiæ & rabioso animali omni ratione & cura statim in principio obviam eundum, ac totis viribus resistendum est, illiq; priusquam vulnus immedicabile infligat, præsentibus ac efficacibus remediis sobrietatis occurrendum, & animus vera ratione, & salutaribus præceptis instructus ad meliora convertendus. Quod Ovidius quoq; 1. lib. de remedio amoris recte monet,

C

D

Opprime dum nova sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat equus.
Nam mora dat vires, &c.

Alibi vero idem principiis obstandum esse jubet: nam si quis vulnus alit venis & cæco carpitur igni sero medicina parabitur.

Reginam volucrum dipsas necat: ardor amoris
Sic animum accendens te dabit exitio.

AMO-

A AMORIS *nimii levamen.*

TEmporum magna differentia avibus (inquit Plinius sæpius laudato libro cap.25.) perennes sunt ut columbæ, semestres ut hirundines, trimestres ut turdi & turtures, quædam cum fœtum eduxere, abeunt, ut galguli, upupæ. Abeunt autem hirundines, ut idem author priore ex Aristotele refert, hibernis mensibus circa pridie Id. Septembr. ad Arcturi ortum, & ultra illud tempus deprehensæ pereunt, redeunt vero circa 6. Cal. Martii. Sed in vicina abeunt, apricos secutæ montium recessus, ubi repertæ sunt nudæ ac deplumes, secundum Aristotelem quoq; lib.8. de hist. Anim.c.16. Sunt tamen nonnulli, qui existimant eas etiam mare transvolare instar aliarum quarundam avium, præsertim in locis mari propinquis. Quod etiam Petrus Martyr affirmat lib.2. Legationis suæ Babylonicæ his verbis: Hiematum Alexandriam hirundines, milvosque cæterasq; volucres, pontum hyeme adveniente è nostris regionibus Europæis transvolantes tendere cognovimus. Quemadmodum igitur hirundo vernum tempus tanquam amœniss. totius anni partem expetit, ac ante illud non apparet: ita quoq; se habet amantis ratio, qui amore non capitur, nisi sensibus animi & corporis infixis in aliquod subjectum pulchrum. Est autem quatuor affectibus amans subjectus, lætitiæ ac B spei, qui ambo cum veris amœnitate, quam hirundo tantopere desiderat, conferri possunt, nec non timori ac dolori, asperæ hyemi convenientes. Unde Ovidius:

Pessima mutati cœpit amoris hyems.

Sed qui laudabili proposito ac singulari generositate flammas & illecebras amoris nimii absentia sua restinguere, & propterea ad alia loca ubi hyems minus sit aspera, id est, impetus cupiditatum sedatior, sese conferre student, sapienter faciunt; idq; monet quoq; Ovid.1.lib. de remedio Amoris hoc disticho.

Tu tamen & quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.

Et poetæ nostri distichon,

Ardorem quisquis fugere optat tempore amoris,
Dum ferret, fugiat: namque hyeme arcta fuga est.

C ANIMA.

ÆGyptiis accipiter pro anima pingitur, inquit Horapollo, juxta nominis interpretationem. Siquidem illis accipiter Bajeth dicitur: quod nomen si diviseris animam & cor sonat: Bai enim anima est, & Eth cor. Cor autem ex Ægyptiorum sententia, animæ ambitus est. Itaq; compositum nomen hoc animam cordatam notat. Unde & accipiter ob eum quem cum anima habet naturæ consensum, aquam omnino non bibit, sed sanguinem, quo & ipsa nutritur anima. Horapollo l.1.c.7.

ANIMA *humana.*

LAtet, inquit Lactantius, *Lib. de Opificio Dei, cap.* 18. mens oppressa somno, tanquam ignis obducto cinere sopitus; quem si paululum commoveris, rursum ardescit, & quasi evigilat.

Igni (inquit Plutarchus) si extinctam subito facem admoveas, statim redaccenditur: & animus si statim evolet à corpore, facile redit in suam naturam.

ANIMA *sancta.*

UNiones, etsi nascuntur in mari, cum cœlo tamen, cujus splendorem referunt, plus habent co-D gnationis. Ita sanctam animam, etsi in his terris corporis sui domicilium luteum & fragile incolit, non tamen terrena, sed cœlestia quærere decet. Quum enim à cœlo ducat ortum, à cœlo pendere, non autem terrenæ glebæ & plane sordidæ hærere affixam, prorsus æquum est.

De Columbæ innocentia dicitur: Estote prudentes ut serpentes, & innocentes ut columbæ. Anima sancta temperamento simplicitatis & prudentia delectatur, & id sibi dictum intelligit, quod Paulus hisce verbis exposuit, volo vos sapientes quidem esse in rebus bonis, innocentes vero in malis. Roman.16.19.

Noti sunt versus, quibus Columbæ natura maxime expressa videri potest.

Et sine felle, gemit, rostro non lædit, & ungues
Possidet innocuos, puraque grana legit.

Anima Deo devota ſine felle iracundiæ & amarulentiæ eſt. Caritas enim quæ non irritatur, ſummæ ei curæ eſt. Novit ſibi dictum, Omnis amaritudo, & excandeſcentia, & ira, & clamor, & maledicentia, tollatur ex vobis, cum omni malitia. Epheſ. 4. 31.

Sardonix, D. Hieronymo teſte, nigredinem in imo, candorem in medio, & ruborem in ſummo habet. Pictura hieroglyphica eſt piæ animæ è tenebris in lucem prodeuntis, & inardeſcentis ſancto & æterno Chriſti ſponſi, cujus ſanguine redemta & reſperſa eſt, amore & deſiderio.

Ad piam animam, humilem, innocuam, parvo contentam, ſobriam, caſtam, Deum ſitientem, cœleſtia meditantem, in luctu precantem, in lætitia corde canentem, charitate præditam, communionis ſanctorũ ſtudioſam, ſuperna quærentem pertinent ingenioſi verſus ſcripti de proprietatibus Columbæ, cujus ſymbolum Chriſtus ſuis commendavit, jubens ut ſimplices eſſent ſicut columbæ.

Felle columba caret, roſtro non lædit, & ungues
Poßidet innocuos, granaque pura legit.
Eſtq; frequens ad aquas, pennaq; per aera fertur
Præpete, pro cantu lugubre voce canit.
Educat alterius pullos, volitatq; gregatim,
Et ſtudet in tutis nidificare locis.

ANIMÆ *domicilium.*

QUi in aliena domo habitant multis anguntur incommodis, ſemperq; de aliqua domicilii parte queruntur. Animus etiam nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de ſtomacho, nunc aliud de alio quæritur: ſignificans ſe eſſe non in ſuo domicilio, ſed in ergaſtulo unde brevi ſit emigrandum. Hæc *Seneca*.

ANIMÆ *inconſtantia miſera.*

CAncri facile capiuntur inſidiis, eo quod alias antrorſum, alias retrorſum incedant. Sic anima nunc riſui, nunc deliciis, mox luctui dedita, nihil proficere poteſt. *Clemens apud Anton. part.* 1. *Serm.* 17.

ANIMOSI *viri.*

P*Icarum* (Pica autem Græcis eſt κίσσα) duo habentur genera, quorum unum eſt illud varium & caudatum ubiq; notum, olim tamen, ut apparet ex Plinio, in Italia rarius: alterum picam glandariam ſive garrulam vocant. Utrumq; genus ſermonem humanum addiſcit, minor tamen illius nobilitas (ut Plinii verbis utar) quia non ex longinquo venit *Ovidius* 5. Metamorph. Pieri filias in has aves mutatas fingit. Conſtantinus Landus doctiſſ. Comes in veterum Numiſmatum eruditis interpretationibus docet hieroglyphica Ægyptiorum pro homine ſibimetipſi medente pinxiſſe vel picam lauri folium ore tenentem, vel leonem ſimiam comedentem, de quo alibi. Sed in hieroglyphicis Horapollinis nuper ab eruditiſſ. viro Davide Hœſchelio, Rectore Scholæ Auguſtanæ, græce ac latine editis, hoc legitur de Palumbo, quæ φάσσα eſt græcis, non multum abſimili dictione a κίσσα. At quomodocumq; hæc ſe habeant, hieroglyphicon hoc non male convenit cordatis & animoſis, qui non ab aliis pendentes & auxilium eorum expetentes, ſeipſos in rebus adverſis ſua virtute, patientia, & αὐταρκείᾳ ſuſtentant, & ſibi ſatis firma remedia inde conquirunt: quales tanquam publice privatimq; optimos eſſe apud Thucydidem lib. 2. Pericles ait, οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι, id eſt, *qui in rebus adverſis non franguntur animo, ſed reipſa maxime reſiſtunt, & in Republ. & in vita privata ſunt optimi.*

Sapienter etiam monet poeta noſter,
Ne pende ex aliis, in te tua cuncta repone:
Id te etiam volucris, ſe medicata, docet.

ANIMUS *æger diſcurſationibus non curatur.*

QUi animi æger, & multis curis atq; ærumnis affectus, arbitratur non alia ratione ſe poſſe dolori mederi, atq; mentis inquietudini conſulere, quam hinc inde vagando & diſcurſando, interea vera ſui mali remedia negligens, aſſimilatur cervæ ſauciatæ,

Quam

A *Quam procul incautam nemora inter Cressia fixit*
Pastor *agens telis:*
------illa fuga silvas saltusq; peragrat Dictaos.

Frustra: quoniam
------hæret lateri lethalis arundo.

Celeri cursu hinc inde fugit, semper reflexa cervice respiciens ad sagittam corpori infixam. Proprium ægri est, inquit Seneca, nihil diu pati, & mutationibus, ut remediis uti. Inde peregrinationes suscipiuntur vagæ, & littora pererrantur, & modò mari se, modò terra experitur præsentibus semper infesta levitas. Animus æger fugit turbas discurrendo, non vitat. Quapropter Plutarchi dictum, lib. de animi tranquillitate memorabile videtur. Recta, inquit, ratio si accedat ad quodvis genus vitæ, & quamvis mutationem, eam reddit facilem. Quod argumentum luculenter tractavit Horatius epist. ad Bullatium, lib. I.

------Nam si ratio & prudentia curas
B *Non locus effusi late maris arbiter aufert,*
Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia, navibus atq;
Quadrigis petimus bene vivere, quod petis hic est,
Est Ulubris: animus si te non deficit æquus.

Sed, ut ii qui febriunt, jactant se inquiete & versant, atq; adeo lectum subinde mutant vana spe levamenti: in eadem caussa nos, qui terram è terra frustra mutamus, ægri scilicet mentis. Aperimus morbum, non tollimus; calorem internum fatemur, cui nullam facimus medicinam. Post diuturnos & multos errores, animi pravos affectus nullo mari eluemus, obruemus nulla terra. Sequentur nos, & post pedites, equitesq; sedebit atra cura. Socrates interroganti cuidam, quid ita peregrinatio sibi non profuisset? Scite respondit, Non enim te deseruisti. Simile hic dixerim: & quocumque fugies, corruptum corruptoremq; animum tecum habebit, comitem non bonum. Atq; utinam comitem: sed vereor ut ducem, quia non sequentur te effectus tui, sed trahent. Igitur,

Omnem tolle metum, mentem nec anxius urge:
Læsus enim, frustra spicula fixa fugis.

ANIMI *affectus, motus, perturbationes.*

C PAsserculus pede alligatus, volare incipiens, in terram funiculo detrahitur. Mens nondum affectibus liberata, & ad cœlestium meditationem contendens, ab affectibus ad terrena retrahitur. *Maximus, lib. I. de charitate.*

Gubernatores se ventorum mutationibus accommodant, & viri sapientes animorum affectibus. *Stobæus, sermon. I.*

Multa agrestia subnascentia in agro, mala quidem ipsa sunt, sed tamen signa felicis atque uberis soli, si quis excolat. Sic animi affectus per se mali arguunt ingenium non malum, si accedat recta institutio. *Plutarchus.*

Corpus non est capax voluptatum, nisi bene temperatum. Animus non capit veram voluptatem, nisi liber metu ac cæteris affectibus. *Idem.*

Puro vase frustra haurias è fonte turbido. Nec potes aliis jucundus esse, aut rebus obeundis accommodus, nisi malis affectibus animum purgaveris. *Idem.*

D Qui lucernam non ferunt, multo minus ferent solem: & qui medioctibus rebus perturbantur, multo magis obstupescunt in magnis. *Idem.*

ANIMI *tranquillitas.*

NOn fit mare tranquillum, nisi cessaverint venti: non extinguitur ignis, nisi materiam incendii, spinarumq; sarmenta detraxeris; nec animus erit quietus, nisi ea quibus inflammatur, fuerint abdicata. *Chromatius.*

Sapiens gubernator in tranquillitate tempestatem expectat: & rebus tranquillis ad dolorem aliquem præparandus est animus. *Plutarchus.*

Canes feroces ad omnem vocem irritantur, ad solam notam ac familiarem mansuescunt: Sic animi morbi cum sæviunt compesci non possunt, nisi dicta adsint nota & familiaria quæ commotos corripiant. *Idem.*

Qui nauſeant inter navigandum, exiſtimant ſe melius habituros, ſi ex ſcapha in liburnicam aut A in triremem demigrarint, at nihil agunt cum ſecum pavorem & bilem circumferant: ita fruſtra mutant genus vitæ, qui morbos animi ſecum portant. *Idem.*

Nihil differt utrum ægrum in ligneo lecto, aut in aureo colloces: quocumq; illum transtuleris, morbum ſuum ſecum transferet: ita nihil refert utrum animus æger in divitiis, aut in paupertate conſtituatur: malum ſuum illum comitatur. *Senecæ epiſt.*17.

ANIMUS *bene inſtitutus.*

HOrapollo lib. 2. cap. 29. tradit Ægyptiacos pinxiſſe Aquilam geſtantem lapidem, pro homine qui tuto urbem quampiam incolat. Nam ſcribunt eum, vel è mari vel è terra ſublatum lapidem in nidum ſuum referre, quo tutior ac firmior eſſe poſſit. Hunc vero pleriq; Ætitem eſſe putant, cujus meminit Plinius lib. 10. cap. 3. quamvis cum gagate videatur confundere: cujus quatuor genera enumerat, lib. 36. cap. 21. Dioſcorides quoq; & Galenus ejus faciunt mentionem. Oppianus vero ad partum accelerandum hunc Aquilam nido imponere ſcribit. Ælianus lib. 1. cap. 35. exiſtimat id fieri, ut ſit contra faſcinationis injuriam quoddam amuletum. Georgius agricola lib. 5. de natura foſ- B ſilium prolixe de eo tractat, & oſtendit in Saxonia & Miſnia quoque Ætitem reperiri, quamvis frequentior, & præſtantior ex Gargano monte afferatur. Sunt autem omnes cavi, & lapide alio vel arena quaſi prægnantes, & inde ſonitum edentes. Nec multum ab illis diſtat Geodes, quem Dioſcorides ſeorſim deſcribit, terramq; in ſe continet. Intelligi autem debet per nidum (ut Scipio Bargaglius interpretatur) lapide ingeſto ſtabilitum, animus juvenilis bene inſtitutus, cui nihil prius, nec antiquius eſt, quam ſe ſummo ſtudio munire contra omnes affectus effrenes, & vehementiores affectuum impetus, contraq; rerum caducarum vanas & quandoque pernicioſas cupiditates, idque pietatis, & veræ rationis auxilio, tanquam lapidibus admodum firmis & ſtabilibus, quibus imperare nobismetipſis, & modum ſtatuere immoderatæ libidini poſſimus. De quo præclaro regnandi modo Horatius lib. 2. od. 2. ita cecinit:

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam ſi Lybiam remotis
Gadibus jungas, & uterq; Pœnus C
Serviat uni.

Conveniens hieroglyphico diſtichon adpingamus:

Non bene firmum animum abripient vaniſſima rerum;
Quare hunc doctrina conſtabilito gravi.

ANIMUS *excelſus.*

ANtiqua admodum ac celebris familia Fregoſia Genuenſis, ex qua plures Duces iſtius Reipublicæ & alii clari viri prodierunt, in gentilitiis ſuis inſignibus aquilam quoq; geſtare ſolet, cujus occaſione Galeacius Fregoſius triremium Magni Ducis Florentini generalis Vicarius, ſive, ut jam uſitato nomine nuncupantur, Locum tenens, Aquilam (referente hoc Hieronymo Ruſcello) ſymboli loco uſurpavit, magno impetu contendentem ſuo volatu adverſus montem, circa quem cœlum exiſtit admodum turbidum, plenum pluviis, grandine, fulminibus & aliis ſævis tempeſtatibus, contra quæ univerſa Aquila nihilominus illis omnibus ſpretis alacriter contendit, aciem ocu- D lorum ad Solem ſupra montem apparentem ſemper dirigens, atq; eo tandem per tot pericula pertingens, cui inventioni Hiſpanicum dictum adjunxit, NI MATARMI, NI SPANTARMI, id eſt, nec occidere me, nec terrere, ſcilicet poteſt. Quo iſte fortiſſimus heros indicare voluit, nullum periculum, nullam rem quantumlibet terribilem, nec ipſam deniq; mortem ſibi extimeſcendam propoſuiſſe, reſpectu mandati muneris, & propter res laude dignas ab eo ſuſcipiendas. Quandoquidem in omnibus actionibus nihil aliud cogitet, nec ante oculos habeat, quam ſolidam virtutem & veram gloriam, ad quæ per multos labores & varias difficultates, tanquam ad montem altum, & aditu difficilem (nam ſecundum Ovid. 4. Triſt.

Ardua per præceps gloria vadit iter.)

animo intrepido & conſtanti aſpiret, à quorum acceſſu quamvis multiplicia genera tempeſtatum,

id eſt,

A id est, fortunæ incursiones variæ & plurima alia discrimina illum retrahere & avertere conentur, se tamen ad Solem, id est, veram rationem & mentis aciem oculos dirigere, & tandem superatis omnibus difficultatibus ad optatum finem pervenire. Cuiq; etiam fortissimo heroi hieroglyphicũ illud & convenit: justo item & viro illi, quem Horatius lib. 3. carm. Od. 3. vividis pingit coloribus,

Justum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida; neque Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Exclamet igitur pius & invictus animus, cœlum acribus oculis intuens:

Nec me prærupti montes, nec fulgura terrent;
Quominus in summo vertice conspiciar.

ANIMUS *generosus.*

LAcerta viridis dicitur cum serpentibus acerrime pugnare; & si quando ab illis læsa, aut alioqui B nimium defatigata fuerit, ajunt remedium vulneris vel languoris nimii petere ab odorata Chamæmeli planta, totam in eam sese involvendo, atq; hac ratione pristinas vires recuperando. Constat autem hanc odoratissimis floribus abundare, quos lassitudini mederi ac venenis quoq; resistere autor est Plinius. Sic etiam animus generosus semper sese gravibus ac infestis opponens fortunæ telis, contraque invidiæ occulta venena continue pugnans, si quando sese hisce inferiorem & quasi defatigatum senserit, subinde ad cogitationes honestas & actionum heroicarum meditationem sese confert, & in illis quasi involutus seipsum recolligit, ac pristinam acquirit industriam atq; alacritatem, qua adversus rabiem & insaniam adversariorum & malevolorum jamjam quasi triumphantium eo fortius pugnare illisq; resistere, & subinde etiam aliquid novæ laudis atq; autoritatis conquirere queat. D. Petrus Forestus, de Galega sive Ruta, Caprari avulgo dicta, cujus contactu lacerta se contra viperam ita munierat, ut tandem superior evaderet, admodum luculentam historiam commemorat, in suis commentariis de falsa urinarum prædictione. Sed nostro hieroglyphico distichon addamus:

C

Invidiæ ut virus vincas, imitare lacertam:
Utq; Chamæmelo hæc, pectore te abde bono.

ANIMUS *magnus & sacer.*

RAdii Solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt unde mittuntur: Sic animus magnus & sacer, inquit Seneca, Epist. 41. & in hoc demissus ut propius divina noscamus, conversatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ.

ANIMUS *sua sorte contentus.*

INter plura genera vitium, refert Plinius lib. 14. cap. 3. quoddam etiam peculiare reperiri, nullo plane indigens fulcro alterius arboris, aut palis; sed quod ipsum sese sustineat, unde etiam à Græcis ὀρθάμπελος, id est, vitis recta nominatur. Strabo autem de talis vitis mira crassitie lib. 17. ea scribit, quæ prope fidem communem superant. Hæc profecto imago est accommoda veræ αὐταρκείας, id est, illius, qui contentus est suis rebus suiq; ingenii dotibus, neq; ab aliis temere pendet. Quas D divitias maximas certissimasq; nominat Cicero in Paradoxis. Et Lucretius inquit,

Divitiæ grandes homini sunt, vivere parce
------Æquo animo, &c.

Quod multo rectius ac plenius D. Paulus paucis docet: ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας (inquit) ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας, id est, *Quæstus magnus est pietas cum animo sua sorte contento.* Et Syracides cap. 40. ζωὴ αὐτάρκους ἐργάτου γλυκανθήσεται, id est, *Vita operarii, cui quantum satis est, suppetit, dulcis erit.* Tam magni autem veterum nonnulli hanc αὐτάρκειαν fecere, ut teste Theodoreto, in libro contra Græcos infideles, serm. 11. in quo tractat de fine & judicio, in ea ultimum hominis quidam Philosophi, authore Hecatæo, bonum statuerint. Quo pertinet etiam præclara hæc sententia Pindarica in Olympiis: Sanam si quis opulentiam irriget, contentus iis, quæ conquisivit, laudemq; adjungens, ne quærat Deus fieri, vel ultra humanam sortem sese extollere.

AN-

ANIMUS.

A

ANnum demonstrare volentes Ægyptii, Isin, hoc est mulierem pingunt, quo etiam signo Deum significant. Est autem apud eos Isis sidus: quod Ægyptio quidem nomine Sothis, Græco vero Astrokyon dicitur, qui & inter reliqua sidera videtur obtinere principatū: ut qui, dum oritur, nunc major sit, nunc minor, interim splendidior, interim vero secus. Insuper & quoniam in hujusce sideris exortu, ea signis quibusdam observamus, quæ toto anno peragenda sunt; propterea non ab re annum Isin appellant. Aliter quoque annum indicantes, palmam pingunt, quod arbor hæc sola ex omnibus ad singulos Lunæ ortus, singulos etiam ramos procreet, ita ut duodecim ramorum productione annus expleatur. Horapollo in hieroglyphicis lib.1.cap.3. hæc profert.

ANNUS *instans*.

INstantem annum significantes, eodem Horapolline teste, lib.1.cap.5. quartam ἀρούρας partem delineant. Est autem ἄρουρα, unde Latinis arvum, terræ mensura centum complectens cubitos. Itaq; annum volentes dicere, quartum dicunt: propterea quod ab uno, ut tradunt, sideris, cui Sothis nomen, ortu, ad alterum quarta sit interjecta diei pars. Enimvero Solaris annus trecentis sexaginta quinq; diebus absolvitur: unde & quarto quoq; anno supervacuum quoq; diem computant & intercalant Ægyptii: quatuor siquidem diei quadrantes diem perficiunt.

B

Joannes Pierius libr.18. de iis quæ per vulturem significantur ex sacris Ægyptiorum literis agens, pag.179. mentionem cursim injicit deliramentorum Basilidis de numero cœlorum, cujus numeri princeps Abraxas, inquit, ab istis est constitutus. Hic autem plura de eodem comento in antiquitatis studiosorum gratiam subjicere libet. Cæsar Baronius Soranus, tomo 2. Annalium Ecclesiasticorum, addit ad pag.68. lin.43. editionis Plantinianæ, refert circa annum 1590. Romæ in lucem emersisse gemmam ex amethysto, quam D. Fulvius Ursinus ostendit unam ex illis imaginibus esse, quibus uti solerent Basilidiani hæretici, quas loco bullæ vel amuleti, aut alia causa superstitiose gestarent. Antica parte sculptus apparet juvenis, indusiū ad genua gestans, cætera nudus, aperto capite, super quod virga extat apposita; Dextra manu clypeum rotundum, sinistra hastam seu bidentem tenet; multis characteribus toto corpore insignitus, qui nihil nisi magiam & superstitionem spirant, atque inconditas voces vel implexas, & erronibus illis melius cognitas continere putamus. Sub pedibus ΑΒΛΑΝΑΘΑΛΕΛ *Ablanathalel* scriptum legimus. Ad imam hastæ partem ΑΒΡΑΣΑΞ *Abrasax*, qui fuit Basilidis summus Deus: & gemmæ cælatura post Abrasax habet ΘΟΥΘ *Thoyth* vel *Thouth*, qui Ægyptius Mercurius fuit, si Gyraldum audimus, Syntag.9. Platonis & Ciceronis sententias referentem. Hæc vox fuit generis, inde *Theos*. Basilidianis Deus fuit igitur Abrasax. His namq; elementis (ut testantur Irenæus lib.1.cap.23. Tertullian. De præscript. cap.46. Epiphan. hæres.24. Aug. De hæres.cap.4. Theodoret. hæret. fab.lib.1.) Basilides concepit summæ Virtutis nomen, ex qua Dii reliqui dimanarent, omnes numero trecenti sexaginta quinque, secundum anni dierum numerum, totidemq; cælorum (ut somniabant) quibus singulis eodem numero Dii sive Angeli ab eo nominari præessent. Porro eorum, ut dictum est, numerus literis illis exprimitur, quibus evidens Summi omnium Deorum *Abrasax* nomen compositum est, nempe A & B unum & duo: P & A centum & unum Σ & A ducenta & unum, Ξ sexaginta sunt: quæ simul juncta summam efficiunt CCCLXV. Ita enim S. Irenæus & citati superius auctores omnes interpretantur, & numerant ex mēte Basilidis. Multi ex Platonicorum & Ægyptiorum curiosis scholis ad Christianismum transeuntes, neglecta prophetica & Apostolica simplicitate, veritatem cœlestem ridiculis istis numerorum & cœlorum figmentis obscurarunt, & dum sapere nimium voluere omnium apparuerunt insipientissimi. In gemmæ parte postica Leonis signum & tauri caput ad genituram pertinet ejus qui gemmam illam ex amethysto gestabat: sicuti solemne est ejusmodi nebulonibus his imposturis sibimet illudere.

C

D

ANTIPATHIA *hominum*.

MUrænam, quæ adeo Romanis in deliciis fuit, ut ex Macrobio, Cicerone, Plinio, Columella, & aliis constat, recte, ni fallor, exhibet Hipp. Salvianus in pulcher. suo opere hist. aquatil. & an eadem illa sit cum lampetra nostra, & Ausonii Mustella, multa affert aliis non animadversa Jos. Scaliger in Auson. Lect. Ejus capitale odium cum polypo, præter Ælianum & alios Oppianus elegantiss.

descri-

A describit 2, ἐλ. Posse nimirum Polypum nullis artibus, nullis viribus murænæ evitare insultus, sed cogi quamvis invitum ad necessarium prælium devenire, & frustra quidem miserum suis cirris, & flagellis, velut spiris ac vinculis, murænam implicare. Nam & sua lubricitate illam elabi, & denuo adorientem hostem, brachia illi abscindere & discerpere, ac ita tandem devictum conficere. Sic videlicet ratione etiam carentibus implacabile quiddam natura ingenuit, ut Ælianus quæritur. Sed cur ita? cum ubiq; fere terrarum, ut est in versu Timonis Phliasii apud Cl. Alexandr. & Euseb. libr. ultim. præparat. Evangel.

φοιτᾷ δ' ἡ βροτολοιγὸς ἔρις κενεὸν λελακῆα,
Rixa hominum pestis stridore vagatur inani.

Et muræna quidem in polypum, in murænam locusta, in diversum nempe à se genus piscium, odia sua exercent; at in se ipsos & genus proprium, & viscera sua sæviunt homines. Verissima igitur est Juvenalis querela: Satyr. 15.

Sed jam serpentum major concordia, &c.

Et eodem pertinet Plinii locus: Cætera animantia in suo genere probe degunt: congregari vi-B demus, & stare contra dissimilia. Leonum Feritas inter se non dimicat: Serpentum morsus non petit serpentes: nec maris quidem belluæ ac Pisces, nisi in diversa genera sæviunt. At hercule homini plurima ex homine sunt mala.

ANTISTES *improbus.*

QUod D. Augustinus, epistol. 148. De Ecclesiæ Antistibus suo tempore dicebat, hoc nostra quoq; tempestate dicere possumus: Nihil in hac vita, maxime hoc sæculo, facilius, lætius, & hominibus acceptabilius, Episcopi aut Presbyteri officio, si perfunctorie atq; adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, tristius & damnabilius. Item in hac vita, maxime hoc sæculo, difficilius, laboriosius, periculosius est Episcopi vel Presbyteri munere: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur quo noster Imperator jubet. De iis autem qui sine ullis Doctrinæ virtutumq; præsidiis functiones Ecclesiasticas, tamquam ad ignem pyraustæ temere prosiliunt, operæ pretium est audire quid sentiant Salvianus libr. 1. ad Eccles. & Bernardus lib. 2. De consider. ad Eugen. Nihil est, inquit C Salvian. turpius, quam excellentem esse quemlibet culmine & despicabilem vilitate. Quid est enim principatus sine meritorum sublimitate, nisi honoris titulus sine homine? aut quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Bernardus autem: Absq; his insignibus, inquit, eo deformior, quo illustrior appares? Numquid abscondi potest civitatis supra montem positæ desolatio? aut latere fumus lucernæ extinctæ super candelabrum? Simia in tecto, rex (antistes) fatuus in solio sedens. Et nunc audi Canticum meum, & quidem minus suave, sed salutare. Monstrosa res, gradus summus, & animus infimus, sedes prima & vita ima, lingua magniloqua & manus otiosa, sermo multus & fructus nullus, vultus gravis, & actus Levis, ingens authoritas & nutans stabilitas. Sed & quid eo antiquior Ambrosius dicat, Epist. 6. audiamus. Nihil in Sacerdotibus plebejum requiritur, nihil populare, nihil commune tum studio atq; usu, & moribus inconditæ multitudinis. Quid in te mirabitur, si sua in te cognoscat, si nihil in te aspiciat quod ultra se inveniat, si quæ in se erubescit, in te quem reverendum arbitratur offendat? Et libr. De dignit. sacerd. cap. 3. Ne sit nomen inane, & crimen im-D mane. Ne sit honor sublimis, & vita deformis. Ne sit Deifica professio, & illicita actio. Ne sit religiosus amictus, & irreligiosus provectus. Ne sit gradus excessus, & deformis excessus. Ne habeatur in Ecclesia Cathedra sublimior, & conscientia sacerdotis reperiatur humilior. Qui plura cupit, legat Chrysostomi præclarum opus de Sacerdotio, Gregorii magni Pastorale, præsertim vero Nazianzeni Apologeticum. Illic enim quantæ stultitiæ ac temeritatis sit, illotis (ut dici solet) manibus tam arduum ac sacrosanctum munus attingere, discet. Hieroglyphicum vero Simiæ in tecto saltantis & Antistitis indocti atq; improbi apprime convenit.

ARDELIONES.

PEtrus Crinitus lib. 2. de honesta Disciplina, 14. cap. pingit hieroglyphicum quod hic explicamus, sub Apologi lineis. Sata est olim Curcubita juxta Pinum arborem procerissimam. Cum

vero multis pluviis ac cœli temperamento hæc plurimùm crevisset, lascivire cœpit, & ramulos audacius porrigere jamq; in pinum serpebat, & in suos ramos audebat frondes involvere, prægrandia sua poma ac virescentia ostentans. Tanto itaq; fastu ac insolentia intumuit, ut Pinum ipsam ausa sit hoc pacto aggredi. Vides, ait, ut te jam supero, utq; foliis ac virore præsto. Tum pinus, quæ senili prudentia præstabat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed respondit; Ego verò hic multos calores & hyemes, variasq; temporis adversitates pertuli adhuc tamen integra consisto, tu verò ad primos rigores minus habebis audaciæ; nam frondes concident, & virescere desines. Tabella est Ardelionum, agyrtarum & nebulonum, qui si quando nescio quam gloriolam suis artibus conquisiverint, quibus etiam probis & doctis viris audacter insultare non erubescunt, ubi ad seria ventum est, tanquam fumi venditores suo ipso fumo oppressi pereunt.

Quid certat tarda citò nata cucurbita pino?
Interitu celeri, quæ citò nata, cadunt.

ARDUA *sectanda.*

ERigitur vir solidæ gloriæ cupidus, ut exigatur, Capram imitatus, quæ magno conatu sese erigens, & lauri surculos teneriores depascens, acinde tamquam ex nutrimento convenientissimo, corpori alimentum & incrementum præbens, robustiorq; inde existens, hieroglyphicum est liberalium artium studiosi, quarum auxilio sperat se famam ac celebritatem nominis perpetuam consecuturum, quum, Horatio teste,

Dignum laude virum Musa vetet mori, &,
Cœlo Musa beet.

Capra etiam salicum & aliorum amarorum virgultorum summitates, neglectis humi nascentibus etiam suavioribus herbis, carpens, ostendit nullos labores esse ingratos, imò studiosis videri jucundissimos & suavissimos ob virtutis & aliarum rerum laudabilium acquisitionem. Quod Phocylides testatur,

οὐδὲν ἄνευ καμάτου πέλει ἀνδράσιν εὐπετὲς ἔργον — *Nullum sine labore est hominibus facile opus,*
οὐδ᾽ αὐτοῖς μακάρεσσι πόνος δ᾽ ἀρετὴν μέγ᾽ ὀφέλλει. — *Nec ipsis Diis: labor autem virtutem valdè adjuvat.*

Et Manlius Astronomic. lib. 4.

Pro pretio labor est; nec sunt immunia tanta.
At nisi perfossis fugiet te montibus aurum.
Impendendus homo est, Deus esse ut possit in ipso.

Ad prius hieroglyphicum etiam hi versus pertinent,

Ardua secteris scansurus culmen honorum,
Vt lauri Capræ summa petunt folia.

ARMA, *Sine consilio, infirma, & noxia.*

XIphias piscis Latinis Gladius, insigni corporis robore, & rostri potissimum, quod in formam gladii & usum à natura accepit, fretus, insolenter in mari grassari, ac obvios quosq; pisces fugare solet adeò ut balænis quoq; sit formidabilis. Tantæ enim duritiei & acuminis est ejus ἀχαλκόδοντον ὅπλον, ut Ælianus vocat; ut illo etiam naves perforet cum submersionis periculo, quemadmodum Plinius scribit, ac idem Ælianus confirmat, qui visum ait navigium, quod reparandum erat, cujus carinæ Xiphiæ caput rostro impacto infixum remanserat, & quod rostrum, dum ad cetaceam magnitudinem Xiphias exscrescit, simul increscat, adeò ut tandem τελήρεος ἐμβόλῳ, triremis rostro, comparari possit: Sed & Oppianus non minùs accuratè illud describit in 2. ἁλ. Hic igitur piscis tam sævis armis instructus, ut maximis etiam pelagi belluis sit formidabilis, à pusillo tamen hoste superatur & conficitur. Sub caniculæ enim exorsum, ab æstro sive asylo, insecto vix aranei magnitudine, quod sub pinnas ejus se insinuat, percitus, adeò in rabiem agitur, sæpe ut in naves vel terram exiliat, donec tandem immensos cruciatus cum morte commutet, veluti idem Oppianus scribit, & rem ex Arist. confirmat Athenæus lib. 7. meminitque Eustathius ὀδυσσ. 10. Exemplum mehercle evidens, quàm parum prosint arma absque ratione & prudentia, imò & noxia illa sæpenumero esse.

Armis

A Armis enim non cedunt omnia, sed rationi potiùs & consilio, quibus ista regi necesse est. Igitur ex Comici scito;

Omnia prius sapientem experiri, quàm armis decet.

Pulchrè etiam Q. Curt. lib. 7. Nihil, ait, tam firmum esse, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Et idē lib. 4. Patere vel unius insidiis Regem.

ARTIFEX *suis artibus & machinis eversus.*

PInna fundo maris ad litora perpetuò affixa, lana quadam seu villo extra concham propendente, tanquam radice nititur. Ea lana tenuissima est, & byssus Aristot. dicitur, ex qua sunt byssinæ vestes nobilissimæ, quas IC. per byssicum opus videtur intelligere in l. ult. §. Species. D. de publican. & vectig. Certum autem est, quòd pinna hanc suam lanam, veluti manum quandam, ad alimentum attrahendum expandat, ut apud Ælianum legimus, planè ad similitudinem retis piscatorii: in quam ubi pisciculos & minuta conchilia, cæterasque maris quisquilias attraxerit, illis delicatè vescitur. Et Ælianus quidem hanc ejus lanam σαρκίον vocat: καὶ προτείνει σαρκίον ἐξ ἑαυτῆς, οἱονεὶ δέλεαρ τοῖς παρανηχομένοις τῶν

B ἰχθύων: *& carunculam extra conchas eminentem ex sese prætendit, tanquam escam circumnatantibus piscibus.* Sed quid fit? Ipsa pinna suis his inventis & piscatori ad retia conficienda primitus monstravit viam & simul illi ostendit, hoc ipso pacto & astu etiam se capiendam esse. Quod planè ita accidit. Nempe, ut præclarè Seneca in Hercule fur. admonet:

Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus
Repetit, suoq; premitur exemplo nocens.

Nec reprehendi potest, qui hostium artes & dolos similiter eludit, eosque propriis ipsorum inventis & machinationibus circumvenit ac superat, atque ita in auctores technas rejicit. Sic enim, ut idem Seneca ait in Thyeste:

Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.

Pertinent huc noti versus Ovidii:

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere jura sinunt.

C Et isti M. Palingenii in Capricorno:

Nam jus fasq; sinunt, vim vi propellere, fraudem
Fraude, velut meritum merito pensare decorum est.

ASTUTIA *fallax.*

EFfugia spem alunt, & fallunt. A canibus agitata Rupicapra in præcipitia montis quærens tutum effugium ibidem à canibus undique obsessa, tandem nullum fugæ exitum prospiciens capitur. Hieroglyphicum eorum, qui suis consiliis atque actionibus nimis callidis & calidis, quibus se fore tutissimos opinantur, ac ideò temerè & audacter aggrediuntur omnia, sæpissimè seipsos evertunt, vel in ea conjiciunt pericula, unde vix sese extricare possunt. In historiis innumera exempla occurrunt, quæ instituti nostri ratio prætermittit. Festivè, ut ferè semper Plautus in Captivis,

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet cùm etiam cavet,
Etiam cùm cavisse ratus, sæpè is cautor captus est.

D In ea re egregia occurrit magni viri sententia. Omnes qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an quod inchoatur, Reipubl. utile, ipsis gloriosum, aut promptum effectu, aut certè non arduum sit. Simul ipse qui suadet considerandus est, adjiciat ne consilio periculum suum, & si fortuna cœptis adfuerit, cui summum decus acquiratur. Equidem

Astus sæpe nocet: qui cavit ne caperetur,
Hoc ipso captum commemini citiùs.

AVARITIA.

HYoscyamus, sive Apollinaris herba (Altercum quoque veteribus dicta) propter nimiam suam frigiditatem inter Narcoticas plantas, id est, stuporem inferentes, refertur, sumptaque copiosior etiam propter quandam facultatem occultam amētiam parit. Unde hodie etiam incolæ vallis

Ananiæ (ut Matthiolus refert) sua lingua, propter hunc effectum Italicè nominant *distarbio*, id est, mentem turbans. Ad Hyoscyamum quoque si aves advolent, & potissimum semine ipsius non adeo ingrato pascantur, tandem stupidæ in terram decidunt, ut facile capi possint, exceptis tamen sturno ac coturnice, quæ aves illo impune vescuntur, idque ob certam quamdam formam similem, ut vult Theophrastus. Ad hunc modum plures homines nimio auri amore capti (nam secundum Tibullum,

Sæpe solent auro multa subesse mala)

& dulcedine divitiarum irretiti, sæpissime à vera rationis semita aberrant, atque tandem in perniciosissimum avaritiæ vitium, fontem omnium malorum, quasi mente capti detruduntur. Hoc Seneca in suis epistolis, & libello de Paupertate, ex illis Centonum instar collecto, paucis verissime explicat. Divitiæ, inquit, inflant animos, superbum & arrogantem pariunt, invidiam contrahunt, & eo usque mentem alienãt, ut fama pecuniæ etiam nobis nocitura delectet. Quod infinitum studium accumulandarum divitiarum ubique, in sacris etiam literis, plurimum reprehenditur, & Syracidæ præsertim capit. 27, & 31. tanquam loci communes quidam de eo consuli possunt, liberales tamen opes & recte usurpatæ minime vituperantur: quas Sappho vocat πλᾶτον κεκοσμημένον ἀρετῇ, id est, divitias virtute exornatas.

Ut volucres dementat Hyosciami gravis herba:
Sic insana stupent pectora divitiis.

AVARUS.

Est magnus quæstus pietas cum animo sua sorte contento. Fatuus autem aliena requirens, Lupum cervarium (quem nonnulli Lyncem existimant) imitatur, cui quamvis in fame mandenti, si respexerit, oblivionem cibi subrepere ait Plinius lib. 8. cap. 22. Digressumque quærere alium; & ita, ut Solinus refert, immemor præsentis copiæ, it quæsitum quam reliquerat satietatem. Quod avaris, id & aliis mundanæ vanitati addictis sæpius contingere solet, qui dementati vana spe fortunæ uberioris præsentia commoda per stultitiam negligunt, Hesiodici versiculi immemores,

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει. Id est,
Stultus est, qui, certis relictis, sectatur incerta.

Sophocleæ item sententiæ.

Τῶν ἀμηχάνων δ' ἔρως
Πολλοὺς ἔθηκε τοῦ παρόντος ἀμπλακεῖν. Id est,
Non possibilium cupiditas
Multos fecit præsentibus frustrari.

Huc refer, quæ mythologi de cane carnis frustum aliunde raptum & secundum flumen decurrente docent. Hujus frusti cum imago in aquis appareret, canis avidus illam quasi alterum frustum undis innatans appetit; sed dum pandit rictum ut assumat, id quod tenuerat, amittit.

Incertis inhiat, certissima spernit avarus:
Ceu præsentem alium Lynx cupit ipsa cibum.

Omnia paucis Horatius,

Semper avarus eget.

Et Bias apud Ausonium,

Quis dives? qui nil cupiat? quis pauper? avarus.

Sapiens Hebræus, Quis dives? qui gaudet parte sua. Cicero autem suis rebus esse contentum maximæ sunt certissimæque divitiæ.

AVARUS TYRANNUS.

Post mortem prodest avarus, nec ullus homo nobis occurrit, qui historias non teneat de isto vel illo sene pecunioso, multa pretiosa supellectile ac prædiis locuplete, ita tamen avaro simul & sordido, ut omnes alios homines contempserit & semper vacuos à se dimiserit, ut

Qui nummos aurumque recondit, nescius uti

Composi-

Compositis, metuens veluti contingere sacrum.

A Istius Euclionis nota hieroglyphica erit porcus saginatus, à quo nisi occiso, nihil commodi emolumenti capi potest, cum ex Chrysippi sententia sus amica luto præter escam nihil habeat: & Cato dixerit, animam ei pro sale datam, ne carnes putrescerent. Hunc, Horatio teste lib. 1. serm. 1.

Non uxor salvum vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, cum in argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis amorem.

Recte igitur existimemus cum S. Apostolo, 1. Timoth. 6. & ad Ephes. 5 avaritiam esse idololatriam, radicem omnium malorum, & secundum Chrysostomum) omnis injustitiæ fomitem, necnon *omnis malignitatis matrem*, ut ait Phocylides,

ἡ φιλαργυρία μήτηρ κακότητ© ἁπάσης.

Et ingeniosus poëta hieroglyphicon illud exponens canit,

B *Nec sus, ni mactes, poterit prodesse: nec ulli,*
Dum vivit, prodest, quicquid avarus habet.

Alii hinc sumpserunt tyranni hieroglyphicon, sicuti etiam Stobæus in Sermon. contra tyrannidem. Nam ut porcus, quando contrectatur, semper grunnit, quasi metuens ne mactetur, cum sciat se nec lac præbere homini, nullique rei esse utilem dum vivit: sic Tyrannus vel ad levissima timet, ne cum sibi paratum existimans. Et Seneca in Hercule est florente de tyranno dicit,

Victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Iovi,
quàm res iniquas.

IN Hieremia Propheta cap. 17. Hæc habentur. Clamavit perdix, incubavit quæ non peperit, fecit divitias & non in judicio in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in novissimo suo erit insipiens. Quem locum B. Hieronymus ita interpretatur. Perdix aliena ova calefacit, si propria furto omiserit, sed cum creverunt in nidis, pulli evolant, & ad parentes suos redeunt, ementitum omittentes. Eademque fere tradunt B. Ambrosius in Hexaem. & Augustinus contra Faustum, libro 15. ac Isidorus libro 12. Accomodat etiam hoc hieroglyphicon B. Ambros. Epist. lib. 7. in hominem avarum, ubi ait. Quidam naturæ perdicis etiam istud aptandum putarunt, eo quod aliena diripiat ova & foveat suo corpore, atque hac sua fraude alienos studeat partus accipere. Ita avarus quoque opes malis artibus conquirit ac corradit, quas tamen mox aut invitus veris possessoribus jure reddere, aut usum earum morte præventus amittere, ac aliis sæpenumero ingratis relinquere cogitur. Pierius Valerianus aliter explicans lib. 24. hieroglyphic. scribit Theologos quosdam per perdicem malum dæmonem intelligere, qui Dei fœtum in pravitatis nido adulterina educatione sibi velit enutrire, per eam autem avem, quæ verè mater est, & ova ediderat, piorum conventum interpretari, ad quem ad legitimam matrem, simul ac vocem ejus audierint, deserta falsa esse procurrendum. Tradit idem secundum Adamantium etiam hac similitudine notari hæreticos, quorum genus instar perdicum sit malignum ac fraudulentum, ubi tamen ab aliis vera matris sanctioris quippe institutionis vox audita

D fuerit, eos deseri, atque tandem pœnas suæ desipientiæ luere.

Quæ sunt alterius perdix illa incubat ova,
Quæque alius peperit possidet alter opes.

AUDACIA *malesuada & infœlix.*

MUrena de Polypi victoria facta ferocior, & dentium firmitati confidens, provocata vicissim à carabo seu locusta, non cunctatur, sed audacter descendit ad prælium, quod eleganter describunt Oppianus & Ælianus. Ut autem ab initio superbè contemnit hostem, ita temere etiam cum illo congreditur, frustra suis dentibus locustæ aculeatum dorsum & partes duriores complectens. Nam hujus siliceis forcipibus & robustis aculeis, in quæ cœco furore ipsa incurrit, transfixa tandem sua stultitia misere occumbit. Sic videlicet, ut præclare Livius ait, sæpe contemptus hostis

cruentum certamen edidit, & inclyti populi regesque perlevi momento victi sunt. Quo magis præceptum illud in omnium animis esse debet: nihil in bello oportere contemni: nec sine causa dici, matrem timidi flere non solere, ut Æmyl. Probus in Thrasybulo scribit. Poterat Muræna in suo domicilio tutò consistere, & spernere Locustæ provocantis minas: sed nimia fiducia protracta in proprium volens ruit exitium. Unde rectiss. idem Livius, temeritatem, præterquam quod stulta sit infælicem etiam esse, pronunciat. Et pulchrè Polyb, προπέτειά γε μὴν καὶ θρασύτης καὶ θυμὸς ἄλογος, ἔτι δὲ κενοδοξία καὶ τῦφος, εὐχείρωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς, ἐπισφαλέστατα δὲ τοῖς φίλοις. πρὸς γὰρ πᾶσαν ἐπιβουλὴν ἐνέδραν, ἀπάτην ἕτοιμος ὅγε τοιοῦτος: *Celeritas, & audacia, & impetus præter rationem, & vanitas & typhus, hostibus quidem percommoda, noxia verò maximè amicis. Nam ad omnes insidias, fraudes atque astus obnoxius est talis.* Potest etiam hoc significari Mars ἀλλοπρόσαλλος, qui se ab alio ad alium confert, & modò harum, modò illarum est partium. Homer. ιλ. σ.

> Ξυνὸς ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτει,
>
> *Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem.*

Et eod. libr. νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας,

> *Nunc his, nunc illis contingit vincere.*

Sed ad prius significatum sequens distichon applicamus:

> *Nunc semper nimium promptis audacia fœlix,*
>
> *Sæpius ast miserum ducit in exitium.*

AULICORUM *Conditio.*

HOrum tabellam hieroglyphicam exhibuisse nobis videtur vetus ille vanitatum humanarum censor libr. de mercede conductis. Græcam ἔκφρασιν ejus picturæ, qui volet, ex ipso fonte hauriat. Nos Latinam versionem proponimus. Libet mihi (inquit ille) Cebetis exemplo imaginem quandam vitæ Aulicæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex usu tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam vel Apellem quempiam, vel Parrhasium, vel Aëtionem, vel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verùm, quoniam fieri non potest, ut aliquem artificem tam egregium atque absolutum nanciscamur, in præsentia tenuem quandam pro mea virili imaginem adumbrabo. Pingatur ergo *vestibulum* sublime, atque inauratum, neque id humi situm in sole, verùm procul à terra in edito collis fastigio: præterea in accessum fermè & abruptum, lubricoq; aditu, ita ut plerumque qui se jam usque ad summum verticem penetrasse sperant, lapso pede præcipitati frangant verticem. Intus autem *Plutus* sedeat, totus (sicuti videtur) aureus, majorem in modum formosus, atque amabilis. Porrò amator ubi vix tandem conscendit, jamque ad fores accessit, obstupescat oculis in aurum defixis. Deinde *Spes*, quæ & ipsa specioso vultu est, ac versiculoribus amicta, manu prehensum introducat, mirè jam ipso ingressu attonitum. Atq; ab eo quidem tempore Spes usq; illum antecedat, ducatque, tum aliæ mulieres illum excipientes, puta *fallacia Servitusq;* tradant labori, at is miserum penitus defatigatum tandem *Senecta* tradat jam morbidum, coloreque commutato. Postremo *Contumeliæ* arreptum illum ad *desperationem* pertrahat: & hoc quidem tempore Spes avolans evanescat. Tum ille non per aureum illud atrium, per quod ingressus fuerat, sed posticum quoddam & occultum exitum trudatur pernudus, ventricosus, pallidus, senex, læva quidem pudenda occultans; dextra verò seipsum stangulans. Occurrat autem exeunti *Pœnitudo* frustra lacrymans, & miserum his etiam conficiens. Atque hic quidem esto picturæ finis. Cæterum tu, Timocles optime, ipse diligenter consideratis singulis, expende cùm è re tua sit, ut in hanc imaginem per aureas illas fores ingressus, per alias longè dissimiles tam turpiter excutiaris. Quicquid autem feceris, memento sapientis illius qui dixit, Deum in culpa non esse, sed eum qui hanc conditionem sua sponte delegerit. Hæc pictor & Censor ille.

Tabellæ addamus ornamenta quædam poëtica. Virgilius libr. 2. Georgic.

> *O fortunatos nimium, sua si bona norint,*
>
> *Agricolas! quibus ipsa procul discordibus armis,*
>
> *Fundit humo facilem victum justissima tellus, &c.*

Horatius,

A Horatius, Carminum libr. 3. Od. 10.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius Aula.

Et Epistolarum lib. 1. Epist. 18.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici.
Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age ne mutata retrorsum te ferat aura.

Idem libr. 2. Sermonum, Satyr. 2.

- - - - at simul assis
Miscueris elixa simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
B *Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis*
Cœna desurgat dubia.

Ovidius lib. 3. Tristium, Elegia 4.

Usibus edocto si quidquam credis amico,
Vive tibi & longè nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes, prælustria vita:
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.

Paulò post in eadem Elegia:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Tandem concludit,

Tu quoque formida nimium sublimia semper;
Propositique precor contrahe vela tui.

C Seneca tragicus in Thyeste.

Stet, quicumque volet potens,
Aulæ culmine lubrico.
Me dulcis saturet quies. Paulò pòst.
Illi mors gravis incubat,
Qui notus nimis omnibus
Ignotus moritur sibi.

Idem in Hercule Oeteo,

Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet.
Tantum ut noceat cupit esse potens.
D *Quota pars moritur tempore fati?*
Quos fœlices Cinthia vidit,
Vidit miseros abitura Dies.
Rarum est, fœlix idemque senex.
Cespes, Tyrio mollior ostro
Solet impavidos ducere somnos.
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.

Martialis Epigrammatum lib. 9.

Nemo suos (hæc est Aulæ natura potentis)
Sed Domini mores Cæsarianus habet.

Lucanus lib. 8. De bello Civili. A

---exeat aula
Qui volet esse pius: virtus & summa potestas
Non coeunt.

Anthonius in Epigrammat.

Fortunam reverenter habe quicumque repente.
Dives ab exili progrediere loco.

Inter poetas recentiores innumeri occurrunt. Ex ingenti acervo grana pauca exhibemus.

1. *Vana Palatinos quos educat Aula clientes,*
Dicitur auratis nectere compedibus.

2. *Aulam reperit qui bonam, & utilem, & fidelem,*
Me auctore sequatur, Duce me, meque sequente.
Si quis quaritur, nec fugit; hujus miserebor. B

3. *Odisse verum, sæpe fucis oblini,*
Parumque cautis ora sublimere viris,
Illudere imbecillo, & absentes male
Accipere: ea sunt aulicæ dulcedines.

At tandem tollamus manum de tabula.

AULÆ *Principum.*

PArdus odoris gratia allectas feras invadit, atque interficit. Ita quidam blandiloquentia irretitos fallunt ac perdunt. Sic etiam principum aulæ habent nescio quid blandum, quod invitet in perniciem. *Plin. libr.* 8. *cap.* 17.

AUDITUS.

ÆGyptii, teste Horapolline, libr. 1. cap. 47. auditum demonstrantes, tauri auriculam pingunt. Ubi enim concipiendi desiderio vacca stimulatur (idq; non amplius quam trihorio) vehementer mugit. Protinus vel ex longissimo intervallo audit taurus, cumque eam intelligat Venere excitari, mox accurrit: id quod soli huic ex animantibus omnibus, in congressu peculiare est: C

AUXILIUM *Dei.*

QUamquam hedera sit ex numero earum plantarum quæ numquam folia amittunt, sicuti quoq; Olea, Myrtus, Palma, Pinnus, Cupressus, &c. nihilominus tamen levi momento, vel propter ipsius temporis incommoditatem, vel soli imperfectionem, aut alia de causa decrescit & interdum plane exsiccatur. Emblema est, quod fidelis servus Domino alicui strenue & diligenter inserviens, ac vicissim illius benevolentiam ac favorem experiens sibi accommodare poterit. Sed multo adhuc rectius ad verum Dei cultum & honorem transferre hoc licebit. Nam sicuti videmus hederam, vitem, lupum salictarium, & alias hujus generis plantas, propter imbecillitatem, innixu ad arborem, palum, vel murum egere: ita persuasum esse nobis debet, nos non posse alia ratione ulla assurgere, crescere vel florere, quam accessu ad Deum Opt. Max. & gloria ejus pro viribus tuenda.

Pyramidis surgentem hedera munimine cervis:
Talis stat pietas fulta favore Dei. D

HIERO-

A

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER SECUNDUS.

BELLA *Civilia.*

DE Draconis & Aquilæ cruenta pugna locus est apud Homerum ιλ.μ. quem Cicero vertit in Mario, ex quo ejus versus referuntur libro de Divinatione elegantissimi:

B

Hic Jovis altisoni subito pennata satelles
Arboris è trunco serpentis saucia morsu, &c.

Imitatus etiam est Homerum Virgilius XI. Æneid. ibid.

Utq; volans alte raptum cum fulva Draconem
Fert aquila, &c.

Plinius ancipitem Aquilæ & Draconis in aere conflictum esse scribit, ita ut sæpe simul decidant. Tangit idem breviter Plutarchus quoque Commentario περὶ φθόνου καὶ μίσους. Est autem hæc imago mutuo se Marte conficientium, qualis fere conflictatio potentiorum inter se belligerantium esse solet, maxime in bellis civilibus, ut Pompeji & Cæsaris congressus docere possunt. Unde proverbium ex Sybillæ Erythrææ vaticinio natum:

κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν:
Flet victus, sed victorem mors atra peremit.

C Sic videlicet, ut in Pace Aristophanes ait,

Καὶ πίθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντιλακτίσειν πίθῳ:
Ac recalcitrans per iram testa testam vulnerat.

Qua de re vide Proverbium *Testa collisa testæ.* Et alterum: *Cadmea victoria,* ipsis scilicet victoribus haud fœlix, cujusmodi Græcorum fuit, quorum nulli non magno constitit capta tandem Troja. Argute, sed vere Pyrrhus Epiri Rex, cum duobus præliis vicisset Romanos, multosq; amicorum & ducum amisisset, si adhuc semel, inquit, Romanos vincemus, actum est de nobis. Agesilaus etiam cum ad Corinthum Lacedæmonii vicissent Athenienses, multitudine occisorum audita exclamavit: O infœlicem Græciam, quæ tantum hominum ipsa sibi interemit, quantum satis erat ad universos vincendum Barbaros! Utrumq; refert Plutarchus in apophth.

Victor uterq; cadit: proh quam victoria acerba est,
Cum trahit in præceps una ruina Duo!

BELLATOR *Strenuus.*

D AUt mors, aut vita decora, vel ut nostro sæculo nonnulli, Victoria numeris omnibus absoluta, vel pax tuta, vel mors honesta.

Dixeris hos fortes, quos nec formidine mortis,
Pro patria lætos occubuisse juvat.

A canibus venaticis agitatus Aper, & summa vi in venabulum irruens, quod aut excutere conatur, aut ab illo confici cupit, hieroglyphicon est viri fortis ac plane imperterriti, præsens periculum minime fugientis, quem Petrus Angelius Bargæus lib. 4. Cynegætic. ita describit;

------ Non ille iras, non ille superbos
Demittitq; animos, aut sæva pericula vitat
Ignavus, neq; etiam cursu pedibusq; salutem

Quarit, & hostiles praceps evadere terras:
Sed ruit in medias hominum canumque cohortes
Ultor, atrox, certusq; mori, quem cœperat unum
Ante locum tutatur habens, nec deserit unquam.

A

Non aliter magnanimus & strenuus bellator, urgente necessitate, omnia alia contemnit, plane sibi persuadens, quod, secundum Horatium,

Dulce & decorum est pro patria mori.

Et Virgilius intrepidum militem armis hostilibus oppressum, sociosq; suos ad prælium adhortantem inducit inter cætera dicentem, lib.2.Æneid.

Una salus victis nullam sperare salutem.

Estq; etiam Musonii (citante Stobæo) præclarum in hanc sententiam præceptum: ἁρπάζε τὸ καλῶς ἀποθνήσκειν, ὅτε ἔξεστι μὴ μετὰ μικρὸν, τὸ μὲν ἀποθνήσκειν σοὶ παρῇ, τὸ δὲ καλῶς μηκέτι ἐξῇ. Id est, *Arripe, dum licet, mortem honestam; ne paulo post moriendum sit tibi quidem, sed honeste facere tibi non sit amplius integrum.* Othoni primo vere magno Imperatori hieroglyphicon illud gratum, & in usu fuisse docti viri referunt.

B

BELLICOSUS.

Quo acrior equus est, inquit Plinius lib.8.cap.49. eo altius in bibendo nares mergit. Sic quoque vir fortis ac bellicosus, quo majora pericula ipsum circumstant, eo alacrior & acrior redditur, intrepide admodum pergens ad propositum, ut scilicet virtutis suæ specimen illustrius exhibere possit. Apud Lucanum lib 9. Cato Uticensis exercitum in Lybiam ducturus, militibus suis inter alia hæc suggerit,

------Serpens, sitis, ardor, arena,
Dulcia virtuti: gaudet patientia duris,
Latius est, quoties magno sibi constat honestum.

Claudianus etiam præclarè,

Vile decus, quod non erexit prævius horror.
Ingentes ingeminant discrimina magna triumphos.

C

Et qui Plinii mentem expressit, ita Disticho ludens,

Totus equus naso ceu fertur anhelus in undam
Præsenti, adversis obvius ite malis.

BELLI *alea dubia.* RERUM *vices variæ.*

Non caret admiratione pugna Falconis cum ardea, nam si hæc accipitrem vel falconem in sublimi potest superare, & sibi illum subjicere, suis excrementis in eum emissis, pennas ipsius corrumpit, & ad putredinem perducit. Quare falco hoc quanto potest studio evitans, & naturali instinctu sibi cavens, tamdiu ex obliquo cum illo in aere contendit, donec tandem occasione oblata superior factus Ardeam magno impetu deturbet. Quis magis evidenti similitudine belli incertos ac fallaces eventus repræsentari posse existimet? De quo omnium veterum scriptorum plurimæ graves extant sententiæ, & notus est versiculus Homericus. ἰλ.σ.

ξυνὸς ἐνυάλιος, καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτει. Id est,
Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem.

D

Seneca quoq; Naturalium Quæstionum, lib.4. Ubi de Pompejo ac Lepido illi sermo est, cum ille alienum exercitum fugeret, hic vero suum; inquit. Ex quo liquere mortalibus posset, quam velox foret ad imum lapsus ex summo, quamq; diversa via magnam potentiam fortuna destrueret. Legitur quoq; ascriptum, *Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes*, ex Virgil.xi.Æneid. item Claudiano lib.1. in Ruffinum;

----- Jam non ad culmina rerum
Injustos crevisse queror: tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant.

Cum

A Cum quo congruunt versus poetæ veteris, relati ab Aristot. 2. Rhetoricorum,

Fortuna multos sæpe in altum provehit,
Non quod bene illis esse consultum velit;
Sed ut inde casu insigniore corruant.

Et Poeta noster ingenioso Disticho:

Sunt dubii eventus incertaq; prælia Martis,
Vincitur haud raro qui prope victor erat.

BELLUM *civile.*

MIserias bellorum civilium hieroglyphice descripsit poetarum Gallorum facile princeps in nobili poemate, quod Hebdomas dictum est. Hujus aurei versiculi aliu Latinus expressit; In iis Draconis cum elephante pugna, mutuam civium lanienam & fœdam internecionem depingit. Ab altis ramis Draco elephantem velut ex insidiis & excubiis moratus.

Desilit, & circum sinuosa volumina fundens,
B *Nodosis elephanta modis & nexibus angit,*
Nuda cui laxare sinus & vincla potestas.
Ergo amens elephas trunco rupive propinquat,
Flictu illusurus sævum quem longius hostem
Si ferat, extremos gemitus effundat in auras.
Protinus exsolvit nodos, & corpore lapsus
Crure draco spiris asper sic implicat arctis,
Ferre, ut is alterius nequeat præ compede gressum.
Dum nodos elephas pugnat laxare tenaces
Vana fremens, adhibetq; manum, simul impius anguis.
Inserit os ori, penitusq; illapsus in altum
Spirantes animæ caulas atq; ostia claudit.
Atqui Cadmeo similis fortuna triumpho:
Nam submissus humum vita fugiente petessens,
Immani barrus victorem pondere frangit.
Mutua causa necis, Francum de more, cruentas
In sua, proh rabies! vertentum viscera dextras;
Dum cives temerare manu vis suadet, & amens
Relligionis amor, Druidum quo sanguine campi,
Et Moncontoriæ late rubuere novales,
Totam incestarunt tumulis & funere gentem;
Et patriæ florem patrio mersere sepulchro.

Iidem versus de dissidiis civilibus Judæorum, Græcorum, Romanorum, patrum item nostrorum memoria Guelforum & Gibellinorum in Italiæ campis & civitatibus exponendi videntur. Etenim C in iis, civium præliis commoritur dimicatio, victusq; corruens, pondere complexum victorem elidit, Plinio teste, lib. 8. cap. 11. Paucis omnia, victus ejulat, victor autem lacrymas nequicquam effundit: & sero Phryges sapiunt.

BELLUM *civile.*

ARistoteles lib. 9. de hist. Animal. cap. 1. inter alias inimicitias innatas quibusdam animalibus, hæc de noctua & cornice quoq; refert. Cornix cum noctua dissidet, nam cornix meridie surripiens ova noctua ea absumit; cum non clare interdiu noctua videat. Contra vero ova cornicis noctu expedit noctua, estq; altera noctu, altera interdiu potentior. Idem Plin. lib. 10. cap. pen. & Ælianus lib. 5. c. 40. affirmant. Plutarchus in libello de odio & invidia addit insuper, harum avium occisarum sanguinem non permisceri, & si etiam quis confundat, utrumq; seorsim diffluere. Sed nonne videmus quotidie ferme homines ipsos tot capitales inimicitias exercere, ac sæpe numero D absq; omni justa caussa ἄσπονδον πόλεμον, id est, irreconciliabile bellum inter se gerere? Quod si ista vehementia & inimicitia contra communes hostes, Turcas istos & Scythas aliasq; similes barbaras & crudeles gentes usurparetur, non quidem esset culpanda, sed hoc inter illos, qui debebant esse conjunctissime, quantopere est deplorandum? Sic Euripides quoque in Iphigenia Aulidensi conqueritur fratrum iras esse acerbissimas.

δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους,
μάχας θ', ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. Id est,
Res dira verbis invicem altercarier,
Dictisq; fratres dimicare mutuis
Si quando lis inciderit aut contentio.

Quod cum magno proborum & pacis amantium dolore, nimis esse nostris temporibus tristissimis tam in politicis, quam in ecclesiasticis rebus usitatum, experientia comprobat.

Non tenebris cornix, non luce est noctua tuta,
Alterius sævis hostis ab insidiis.

A

BENEFICENTIA.

Vitis Lauro fulta rectius fructus suos ad maturitatem hoc modo producere potest, quamvis Laurus ipsa quoq; non parum utilitatis hominibus præbeat, atq; ita utraque stirps non sibi, sed aliis hanc quasi operam mutuam tradat. Quapropter nos quoq; quibus humanitatis virtus proprie competit, cuncta nostra consilia ac universas actiones eo semper dirigere debemus, ut non solum nobis, sed aliis quoq; prodesse possimus. Nihil enim melius neque præstantius bonitate ac beneficentia. Ex balsami frutice liquor nobilissimus, vulnerato vel sacrificato cortice in æstate destillat, hodie etiam in Ægypto illius magnus usus est ad omnia vulnera ac ulcera difficilia ac sordida, aliosq; plures ejusmodi affectus. Docemur hoc hieroglyphico de mutua inter homines præstanda benevolentia ac prompta opera, etiamsi interdum aliquid propterea laborum & molestiarum sit suscipiendum. Nihil enim, ut ait Cicero, bonitate ac beneficentia est melius aut præstantius. Quod quidem S. Paulus multo efficacius ac verius in epist. ad Coloss. cap. 3. monet, inquiens, Induite viscera commiserationis, benignitatem, animi humilitatem, lenitatem, clementiam.

B

BENEFICI *& liberales.*

Seleucidarum avium (ut Plinius refert lib. 10. cap. 27.) adventum à Jove precibus impetrabant Casii, vel secundum alios Caspii montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus. Nec unde veniant, quove abeant compertum, nunquam conspectis, nisi cum præsidio earum indigent. Has doctiss. Jacobus Dalechampius in commentariis huic authori additis existimat esse ex Eloriorum genere. Meminit autem harum quoq; Galenus lib. 6. de locis affectis: ac Anthonius Galatheus in libello de Japygiæ situ, annotavit simili ratione avem quandam marinam, quam in Apulia Gainam nominant, bruchos ibidem copiosissimos non solum devorare, sed etiam ova & fœtus eorum ubique consumere. Sic Ælianus lib. 3. de Animal. cap. 12. idem scribit de monedulis Locustarum fruges vastantium ova & fœtus perdentibus, unde tanquam bene meritis Thessali, Illyrii & Lemnii illis victum publicum præbendum decreverunt. Potest autem hieroglyphicon illud convenire omnibus beneficis & liberalibus, & nihil nisi commoda & utilitatem aliorum imprimis egentium & calamitosorum spectantibus. Quod recte etiam militibus strenuis sine privato emolumento patriæ tantum juvandæ causa suam operam aliis præstantibus accommodari poterit, quorum utinam hisce temporibus periculosissimis, ob Turcarum immanissimam tyrannidẽ plures numero quam (proh dolor!) fieri solet, existerent: cum videamus potius (secundum Aurelianum) lachrymis sociorum quam præda hostium multos ex illis delectari. Sed consulatur hac in parte eruditiss. Justus Lipsius lib. 5. cap. ult. de re militari Romanorum secundum Polybium, quo in loco nostram militiam cum antiqua accurate confert. Utiliter etiam legetur Adrianus Turnebus in Panegyri de Calisio capto, ubi illum locum gravissimo hoc versu concludit,

C

Vixq; in Christicolas, in Turcam fœmina pugnat.

Et Poeta noster,

Qui prodesse aliis studet, is sua commoda spernat;
Ne pereat turpi gloria pulchra lucro.

D

BONIS *mala cedunt in bonum.*

Garsias de horto & Nicolaus Monardes referunt lapidem Bezoar, hodie nominatissimum, cujus magna vis contra venena esse perhibetur, reperiri in ventriculo, vel potius in receptaculo quodam fasciæ modo formato, & ventriculo parte interiore adhærente. Animal dicitur esse figura hirci vel capræ. Clusius cervicapram nominat, propter similitudinem, quam habet cum utroq; animante. Præfertur autem lapis ex montanis ejusmodi capris ablatus, cum sit ob pabulum odoratissimarum plantarum aliis multo præstantior. Addunt nonnulli hoc animal serpentibus quoq; vesci, partimq; in succum & sanguinem, partim in hunc lapidem eos convertere. Quo hieroglyphico declaratur Bonis viris mala etiam ipsa cedere in bonum, & ab iis vitiis, vel rebus etiam adversis, quibus

alii

A alii succumbere, aut prorsus perire solent, cordatis ac piis nihil periculi vel incommodi esse metuendum, sed insuper inde propter constantiam & recti judicii robur magis confirmari, spiritus etiam acriores & alacriores colligere.

Nulla venena probis vitii, fortisq; maligna
Obsunt; quin potius robora dant animis.

Huc referri potest celebri Horatii de justo & propositi tenace viro carmen, lib.3.Od.3. quem

Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ.

Ille etenim, ut canit Psaltes,

Securus atras inter & aspides
Deget, ferarum & pignora tigridum,
Tutusque calcabit dracones,
Et Lybicæ catulos leænæ.

B Quin & ipsos, imo mortem ipsam, superabit & devorabit.

COELESTIA *Spectanda.*

URanops piscis est Græcis, (Latinum enim nomen non habet, unde & Plinius Græcum retinuit) qui iisdem καλλιώνυμος dicitur, ut ex Athenæo & Plinio liquet. Oppiano ἡμεροκοίτης dicitur. Ejus oculi supra caput siti recta in cœlum semper erecti sunt, unde & illi nomen, & Latinus interpres *cæli speculatorem* vertit. Hinc argute Galenus ridet eos, qui existimant idcirco hominem erectum stare, ut cœlum prompte suspiciat. Nam illos hunc piscem nunquam vidisse ait, qui etiam invitus cœlum semper intueatur: hominem autem si contemplari illud velit, collum retorquere necesse sit. Rideret igitur Galenus Ciceronem & Ovidium, hancq; sequutos Claudianum, Silium Boetum & Manilium. Rideret multo magis ipsum Platonem in Cratylo, cui ἄνθρωπος est ὁ ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε, & Etymologum, qui deducit παρὰ τὸ ἄνω θεωρεῖν, quod debeat

Erectos ad sidera tollere vultus.

C Rideret denique B. Augustinus Ambros. Lactantium, & alios, & imprimis Lactantium, qui toties idem inculcat, & lib.2. de orig.err. velut in sublimi aliqua specula constitutus, Persianum illud proclamat:

O curvæ in terras animæ, & cœlestium inanes!

Cœlum potius (inquit) intuemini: ad cujus spectaculum vos excitavit ille artifex verus Deus. Ille vobis sublimem vultum dedit; vos in terram curvamini: vos altas mentes & ad patrem suum cum corporibus suis erectas, ad inferiora deprimitis: tanquam vos pœniteat, non quadrupedes esse natos. Igitur tantum absit, ut Galeni nos impietas moveat, ut potius semper in corde nobis sit S. Pauli 3. ad Coloss. τὰ ἄνω φρονεῖτε.

Sursum oculos, ô Mens, vani oblivi scere mundi,
Te manet in cœlis non peritura domus.

COELESTIA *quærens terrena non curat.*

D AVis quædam pulcherrima & rarissima, qualis jam exsiccata cum plumis apud nonnullos visitur, in Moluccis reperitur insulis, mole corporis satis parva, ob pennas vero longiores putatur mediocris magnitudinis. Hæc (ut incolæ affirmant) nunquam in terra est conspecta viva, sed interdũ exanimis in eam ex alto aere decidit, ac inventa apud istos populos in magna habetur veneratione. Appellant autem lingua vernacula *Manucco diatta*, id est, Aviculam Dei, quia putant eam in paradiso nasci, quare apud nos quoq; inde nomen sortitum est. Hanc pedibus omnino carere constat, quamvis Aristoteles neget talem in avium genere reperiri, cum hirundines ἄποδες, sive κύψελοι, secundum eundẽ: pedes habeant pilosos, sed ita minutos ut his carere videantur. In maris vero dorso fila gemina, nigra cornuũ instar utrinq; in rectum extensa, tres & amplius longa observantur, quorum usum peritiores rerum Naturalium esse existimant, ut fœmina dum ova fovet in eodem dorso cavitatem efformante, istis vinculis mari alligetur, atque ita in ipso pullos excludat. Melchior Quilan-

landinus putat apud veteres esse Rhyntacem, cujus meminit Plutarchus in vita Artoxerxis: necnon Ctesias & Dion. Scriptores rerum Indicarum, alias tradunt in Mexicana regione existere aviculas, Cinzonos dictas, carentes pedibus, & rore tantum viventes, ex quarum pennis Chinenses artificiosissimas picturas concinnat. Congrui autem hoc hieroglyphicon in eos optime, qui rebus terrestribus ac caducis spretis ac contemtis ad cœlestia & æterna semper toto animo se convertunt. Quare alibi additum legimus: SUPERATA TELLUS SYDERA DONAT. vel ΜΕΤΕΏΡΟΣ ΨΥΧΗ, id est, *Sublimis anima*, secundum pulcherrimum Nazianzeni versum:

> Θυμὲ βλέψον ἄνω, χθονίων δ' ἐπιλήθεο πάντων,
> *Sursum anime specta, terrenaque spernito cuncta.*

Convenit enim nos ima negligere quorum conversatio esse debet in cœlis. &

> *Fœlices nimium quorum semper athera mentes*
> *Sublata, cuncta hæc infera despiciunt.*

CALUMNIATOR.

Pastinacæ, quam τρυγόνα Græci vocant, radius sive aculeus adeo venenatus est, ut tam piscatores quam pisces lethaliter vulneret, quibus etiam eo ictis intra paucas horas, nisi remedia adhibeantur, occumbendum est. Ea de re post Aristotelem Athen. Ælian. Micand. Plinium, inter veteres vel imprimis Oppianus legendum est, cujus pulcherrimos de Pastinaca versiculos Hadr. Junius Embl. 8. latine reddidit. Clam autem in mari delitescit, adeo ut stabilis ac quieta videri possit: accedentes igitur incautius pisces, radio, quem in media parte oblongæ caudæ infixum, quo vult, dirigere potest, miro astu & nocendi libidine ex occulto figit & enecat. In piscatorem quidem quod radium etiam ejaculetur, inde Proverbium natum esse quidam existimant, *Piscator ictus sapit.* Tales sunt homines pestiferi, qui cum virus suum palam in bonos effundere nequeant, latent in insidiis tamdiu, & calumniis sibi occulte ad nocendum viam sternunt, donec eos vel otio suo, vel aliena fraude securiores factos, tandem ex aperto aggrediantur, & omnibus fortunis exuant. Nam, vere Achil. Statius lib. 6. ait: ἔστι μὲν ἡ διαβολὴ μαχαίρας ὀξυτέρα, πυρὸς σφοδροτέρα, *Calumnia est gladio acutior, igne ardentior.* Sic Dionysius Syracusarum tyrannus, cum ob facinora ferri amplius non posset, ociose & inertiæ ad eximendam tyrannidis suspicionem suis dedidit, donec eam denuo consecutus, longe crudelius quam antea exercuit, ut de eo Plutarch. refert. Sed & arbores pastinacæ radius enecat, Æliano & Plinio testibus. Ex quo est Had. Jun. emblema doctissimum, in delatores itidem contortum. Busbequius in itinerariis suis, pastinacam sævo aculeo metuendam à suis comitibus captam fuisse narrat, quo dum ipsos appetebat, seipsam transfixerit. Quod & Scorpioni consuetum esse sæpe vidimus. Id certe Calumniatori seipsum suis artibus evertenti apprime convenit. Porro

> *Sæva venenatæ cautus fuge spicula linguæ:*
> *Plus ea quam ferro vulnera facta dolent.*

CANDOR. CONSTANTIA. INTEGRITAS.

Ex amphibiis, & Salamandra est. Eam non tantum non consumi igne, sed flammam etiam extinguere rigore suo, pleriq; veterum affirmant, Aristoteles, Suidas, Nicander Nazianzenus paræn. ad Virg. Ælianus, Plinius, & Q. Serenus Sammonicus. Quamvis autem contra disputent Dioscorides, recentiores multi, & Brodæus 3. Misc. 3. Galeni auctoritatem adducat, ipse tamen Galenus vel de mortua Salamandra agit, vel hoc sentit, non aliter eam igni succumbere, quam si nimis diu in illo moretur. At non esse fabulosam hanc ignis extinctionem, quæ Salamandræ tribuitur, etiam magnus ille Scaliger ex Olympiodoro convincit. Nobis huic hieroglyphico occasionem præbuit Greg. Nazianzeni locus in vita Basilii magni, in quo Salamandram Constantiæ iconem faciens, se & Basilium in Athenarum δεισιδαιμονίᾳ salvos & sanos esse conservatos gloriatur. Verba ejus sunt: καὶ εἴ τίς ἐστιν ἢ πιστεύεται ποταμὸς, δι' ἅλμης, ῥέων γλυκὺς, ἢ ζῶον ἐν πυρὶ σκαῖρον, (Salamandrum intelligi patet ex ejus paræn. ad Virg. vers. 480.) ὃ τὰ πάντα ἀλίσκεται, τοῦτο ἦμεν ἡμεῖς ἐν πᾶσι τοῖς ἥλιξι: *Et si quis est aut esse creditur fluvius, dulcedinem suam in salso mari retinens, aut animal in igne saliens, à quo cun-*

A *cuncta domantur, id scilicet, ego & Basilius eramus inter omnes æquales nostros.* Quidam Salamandram in igne etiam nutriri volunt: unde Chymistæ ex Avicenna lapidem suum Philosophicum hoc typo exprimunt. Et hoc sensu Salamandram igneam Francisco I. Regi Gall. in usu fuisse T. Paradinus innuit, cum dicto Italico: NUDRISCO IL BUONO, ET SPECO IL REO.

Ambulat en medios Salamandra illæsa per ignes;
Nempe illæsa manet semper & integritas.

CAPIENTES. *capti.*

NOn est usitatior, nec jucundior, utpote omnis pene laboris & periculi expers, piscandi modus, quam, ut Martialis cecinit, *piscem tremula salientem ducere dextra*: eumque dulciss. versibus graphice descripsit Oppian. init. ἁλ. ubi Antoninum Imp. hamo piscantem fingit, cui se pisces ultro ad capiendum objiciant. Hinc nata nobis hieroglyphici inscriptio ex 3. Claudian. de laud. Stiliconis, ubi de leonibus loquitur, qui à Diana se capi gaudeant. Lud. dulcis in suis Impresis, Italico verbo communiter sic dictis, addit: NON CAPIO, NI CAPIOR. Quod ut ambiguum, vel de hamo, vel B de pisciculo intelligere possis. Quod non inepte, quamvis à magno argumento ad rem ludicram, Senecæ illud in Thyeste referas:

Non poterit capi,
Nisi carpere vellet. Ut & Proverb.

Inescare homines. Nihil autem melius, ut puto, hæc explicare poteris, quam insignis ille Senecæ locus Ep. 8. Clamo, vitate quæcumq; vulgo placent, quæ casus attribuit: ad omne fortuitum bonum suspiciosi pavidiq; subsistite. Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur. Munera ista fortunæ putatis? Insidiæ sunt. Quisquis nostrum tutam agere vitam volet, quantum plurimum potest, ista viscata beneficia devitet, in quibus hoc quoq; miserrimi fallimur, quod habere non putamus, habemus. Hinc Martialis illa:

Munera magna quidem misi, sed misit in hamos,
Et piscatorem piscis amare potest?
Qui potes insidias dona vocare tuus?

C Sic Plato in Timæo, Cicer. teste, τὴν ἡδονὴν δέλεαρ κακῶν, voluptatem escam malorum dixit, quod ea scilicet homines capiantur, ut hamo pisces, quod & Plaut. in Merc. vertit.

Dum capimus, capimur: si linquimus, haud capiemur.
Instructas vitat, qui sapit insidias.

CAPTATORES. HÆREDIPETÆ.

DE vulturibus, qui Græcis γύπες sunt, hæc apud Plinium sæpius laudato libro legimus: Triduo ante vel biduo eos volare ubi cadavera sunt. Quod Ælianus lib. 2. cap. 46 copiosius ita exponit. In hominum cadavera vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia invadunt, & hominem vicinum ad moriendum quando supremum vitæ diem agat, diligenter observant. Expeditos in bello exercitus præsensione quadam consequuntur, plane scientes, quod ad bellum proficiscantur, & quod omnis pugna strages edere solveat. Idem D. Basilius, & D. Ambrosius D in hexametro tradunt. Sic Plautus in Truculento,

Illud est, vide ut jam quasi vulturii triduo
Prius prædivinant, quo die esuri fient,
Illum inhiant omnes.

Horapollo quoque lib. 1. cap. 12. tradit hieroglyphice inter alia vulturem notare rerum præcognitionem. Nam ad eam partem exercitus sese convertere solere, ubi major est futura clades, sibi ex cadaveribus alimentum seponentem & in futurum prompte reservantem. Est autem hieroglyphicon conveniens in homines avaros, rapaces, & per fas, nefasq; aliorũ bonis insidiantes. Unde Apulejus causidicos & improbos rabulas forenses vocavit vultures togatos, sicuti Cicero quoq; in Orat. pro Sextio, Gabinium & Pisonem, qui pretio omnia nundinarentur, ac ad se raperent, vulturios paludatos

tos nominavit. Quo etiam pertinent hæredipetæ & testamentorum captatores, quos Martialis irridet cum alibi passim, tum in illo Epigrammate: A

----- Cujus vulturis hoc erit cadaver?

Ac Seneca lib. 15. Epist. 96. hos describens: Amice, inquit, aliquis ægro assidet, probamus. At hoc si hereditatis causa facit, vultur est, cadaver expectat.

Vultur prædæ inhians est captatoris imago;
Heu quam plena etiam sunt fera vulturibus!

CASTITAS *Conjugalis.*

INter pisces fere omnes unius Canthari castitas, & odium promiscuæ Veneris Oppiani versibus in 1. ἁλ. celebratur.

Uxores sargi multas, & merulus ardens
Ducunt, ast alii contenti conjuge sola,
Cantharus atneus contemnens agmina lecti.

B

Idem etiam Phile in Jambis asserit. Oppianum imitatus Ælianus scribit, Cantharum pro una uxore decertare, non aliter, quam Menelaus olim cum Paride: quam quidem si semel sortitus sit, non attingere illum aliam: neq; ad fidem tuendam tabulis ullis ei opus esse, nec dote; neq; malæ tractationis pœnam timere, neq; Solonem vereri. Et adjungit exclamationem dignam memoria: Ω νόμοι γενναῖοι, καὶ πόλεις σεμναὶ, οἷς ἀκόλαστοι ἄνθρωποι οὐκ αἰδοῦνται μὴ πείθεσθαι: O nobiles vero leges, & Resp. graves, quibus libidinosi homines non parere nihil verentur! Eant igitur nunc, quibus adulteria commixtionesq; nefandæ ludibrium & jocus sunt, & piscis hujus memoria tandem se excrucient. Certe enim, ut Seneca dixit in Agamemnone,

Nec regna socium ferre, nec tæda sciunt.

Quin etiam inter quadrupedes Cameli & Elephantes, inter volucres columbæ, turtures, cornices & ciconiæ, ut rerum naturalium scriptores tradunt, unius comparis consortium norunt, turpes hymæneos detestantur. Sed insigne est de Meleagro Oenei filio exemplum ἰλ. 1. qui cum in expugnatione patriæ neq; à civilibus, neque à parentibus commoveri potuisset, tandem Cleopatræ uxoris precibus excitatus cives urbem excidio eripuit. C

Conjuge contentus laudatur Cantharus una,
Masculus & totum fœmina conjugium.

CAUSÆ *rerum latentes.*

Εχενηΐς ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὰς ναῦς, unde etiam ναυκράτης Suidæ à retinendis navibus, Latinis Remora dicitur. Non eundem vero pisciculum hac proprietate præditum veteres descripsisse, ex collatione Aristotelis, Oppiani & aliorum apparet. Oppian. enim 1. ἁλιευτ. videtur mustelam marinam, Ausonii lampetram intellexisse, ubi Pindari imitatione pulchram sententiam subjicit;

ἀεὶ γὰρ ἀπειρήτων νόος ἀνδρῶν
Δύσμαχος, οὐδὲ θέλουσι καὶ ἀτρεκέεσσι πιθέσθαι. Id est,

semper enim inexpertorum mens virorum
Expugnatu difficilis, neq; volunt etiam veris
Fidem adhibere.

D

Idem videtur Ælianus quoq; sensisse. Et mustelam sane seu lampetram nostram eandem vim obtinere ipse Rondeletius αὐτοψίᾳ sua evincit. Plinius limaci magnæ similem facit, testimonio eorum, qui eam videre Caji Imp. quinqueremem inhibuisse: narratq; eandem pugna Actiaca Antonii properantis Prætoriam retinuisse. Quamvis vero Plutarchus & alii in pervestiganda hujus tanti arcani caussa laborent, & Rondeletius ore hujus pisciculi clavo aut gubernaculo puppis affixi id velit effici, nobis tamen summi Scaligeri candidiss. placet judicium, qui non defugit hic salutare illud asylum occultæ proprietatis, & ad manifestas deducere omnia qualitates, summæ impudentiæ esse censuit. Hinc nostra ἐπιγραφή. Nam & Plin. ubi de adamante hircino sanguine fracto, disserit: Nec quærenda, inquit, est in ulla parte naturæ ratio, sed voluntas. Hoc igitur constet, ex Hippocratis præcepto:

A ceptio: τὸ μικρὸν μηδὲν καταφρονητέον, cum etiam spreta omnibus maximas sæpenumero mutationes afferant. Egregie Pausan. in Arcad. ἔδωκε δ' ἄρα ὁ θεὸς τοῖς μάλιστα ἀπερριμμένοις κρατεῖν τῶν ὑπερηχόντων τῇ δόξῃ. *At enim vilioribus plerumq; rebus Deus indidit, ut ea superent, quæ maximæ erant inter homines æstimationis.* Aliter sentiunt multi, quorum disputationes lubens omitto.

Sistere currentem Remora alta per æquora navim
Fertur: sic vis est maxima in exiguis.

CHARITAS *in proximum.*

RAia à Græcis βάτος & βατίς, pro sexus differentia, ut ex Aristotele potest colligi, dicitur. Ex eo scilicet, quod caudam & dorsum recurvis aculeis, agrestis rubi instar, quem Græci βάτον appellant, armatum habeat. Marinus piscis est, & ad magnitudinem non contemnendam excrescit. Ælianus quidem non majores Argolico clypeo in India non procul à littore gigni prodidit. Sed longe maximas esse in mari Gothico Olaus M. observavit. Variæ autem sunt Rajæ species, & non raro illa cum Rana piscatrice confunditur, cum toto genere tamen inter se differant: etsi pisciculos B capiendi eadem fere utriq; sit ratio & calliditas. Cæterum Jul. Cæsar Scaliger de Subtil. ad Cardanum scribit: Solam Raiam inter omnes pisces in mari Gothico, ubi Rocca dicatur, observatam esse, insigni pietate, naufragorum cadavera à grassatoribus piscibus tueri. Quod fortassis ab Olao M. accepit, qui commemorat hominem naufragum in mari natantem à canibus sive caniculis, marinis piscibus tanto cum numero & impetu impeti, ut non tantum crebris morsibus, sed pondere etiam in profundum eum demergant ac devorent. Ubi vero Raia caniculis illis superveniret, tum eam ut injuriarum vindicem, magno conatu (cum quidem naturalibus aculeorum armis instructa sit) grassatores abigere, hominemq; ut enatet, adjuvare pro viribus. Tamdiu etiam illum sæpe tueri, donec spiritu penitus intercluso post dies aliquot, dum mare naturaliter se purgat, sursum feratur. Unde hominem, qui afflictis calamitate opem ferat, eosq; tueatur contra improborum injurias, quiq; in extinctos pius sit, Raiæ hieroglyphico significabimus. Et Raiæ sequens distichon apposite adscribitur:

Sum pietatis amans, hominis nam Raja cadaver
C *Non patior pelagi monstra vorare fera.*

Vel ut Dido apud Virgilium,

------miseris succurrere prompta,
Haud ignara mali miseris succurrere disco.

CHRISTUS. *Christi domestici. Christi vox.*

1. DOminus noster dixit simile esse regnum cœlorum (sic vocat Ecclesiam suam, in qua ipse regnat per Spiritum sanctum, lætoq; Evangelii præconio, & Sacramentorum usu, sanctos suos exhilarat) cuipiam Negotiatori, quærenti pulchras Margaritas. Qui inventa quapiam magni pretii Margarita, abiens venum dedit universa, quæ habebat & emit eam. Matth. 13. 45. Evangelium Jesu Christi Margarita illa pretiosissima est, Matth. 7. 6. quam omnibus hujus mundi opibus nos anteferre: à vili hominum doctrina prudenter separare, Jerem. 15. 19. & cui ceu typo ita nos quoq; conformari oportet, ut vere pretiosi coram Domino evadamus, Rom. 6. 17.

2. Margarita Græcis dicitur à nitore splendente. Celebratur autem & lumen Evangelii gloriæ D Christi irradians mentes fidelium, 2. Corinth. 4. 4.

3. Latini Uniones vocant, quod indiscreti nulli reperiantur. Sic una est Evangelii veritas, de qua Chrysostomus, Una quippe veritas est, nec in multas scinditur partes: ac velut qui Margaritam habet novit se divitem esse, etiamsi ignotum nonnunquam illud sit, quum parvo in loculo Margarita reconditur: sic & in prædicatione veritatis, qui ei adhærent, totoq; animo amplectuntur, opulentos esse non ignorant, quamvis infideles thesauri vim non cognoscentes fidelium opes contemnant.

4. Omnes autem fideles μαργαριτέμποροι, Margaritarii esse debent. Margaritæ enim Sanctis destinatæ sunt: non profanis hominibus, qui canibus suibusq; comparantur. Ideo Ambrosius: Perdit (ait) cœlestis Margaritæ gratiam, quisquis eam fœdissimo peccatori dare conatur. Gemma enim, sicut ipsi scitis, nisi auro non convenit: Margarita nisi preciosis monilibus non aptatur. Estote ergo

aurum optimum; estote monile pretiosum, ut possit in vobis Margarita spiritualis includi. Margarita enim Christus est Dominus, quam Negotiator ille dives in Evangelio, venditis omnibus rebus suis emere festinavit, & maluit omnes quas habebat sæculi gemmas amittere, tantum ut unam Christi emeret Margaritam. A

5. De Natali solo Margaritarum, Indicus (ait Plinius) maxime has mittit Oceanus. Inter illas belluas tales, tantasque, per tot maria venientes, tam longo terrarum tractu, è tantis solis ardoribus atque Indicis insulis petunt, & admodum paucis, fertilissima est Taprobane & Toidis, ut diximus, in circuitu mundi: item Perimula promontorium Indiæ. Præcipue autem laudantur circa Arabiam in Persico sinu maris rubri. lib. 9. cap. 35. Evangelium cœlitus allatum est. Quum enim omne Dei consilium de salute nostra complectatur, Deumq; nemo unquam viderit, ἐκφάντωρ τῆς ἀληθείας, unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit nobis. Joan. 1. 18. & quidni Evangelicæ Margaritæ & obtinendæ & retinendæ gratia, nullis ipsi sumptibus, laboribus nullis parcendum statuamus, quando hanc solam æternam habere vim & gratiam, per fidem intelligimus?

6. Originem Margaritarum, Ammianus Marcellinus libro vigesimo tertio Plinio subscribens ita describit: Apud Indos & Persas Margaritæ reperiuntur in testis marinis robustis & candidis, permixtione roris anni præstituto tempore conceptæ. Cupientes enim velut coitum quemdam humoris ex lunari aspergine capiunt densius oscitando. Exindeq; gravidæ edunt minutas binas aut ternas, vel uniones sic appellatas, quod ejus terræ conchulæ singulas aliquotiens pariunt, sed majores. In Ecclesia, gratuito benevolentiæ divinæ tempore, Evangelii Margarita, simul ac fide purgatur cor, non equidem in nobis gignitur, sed nos regignit, ut renati non ex semine mortali, sed ex immortali, per sermonem Dei vivi, discamus bona opera tueri ad necessarios usus, ut non simus infrugiferi. 1. Petr. 1. 23. Tit. 3. 14. B

7. Conchæ, ait Plinius, ubi genitalis anni stimulaverit hora, pandentes sese quadam oscitatione impleri roscido conceptu tradunt, gravidas postea eniti, partumq; concharum esse Margaritas pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit candorem conspici: si vero turbidus, & fœtum sordescere. Evangelium, si propensa voluntate Christus annuncietur, illustrius est: sin autem προφάσει Christus prædicetur, obscurius minusq; purum ac sincerum. C

8. Quemadmodum autem uniones licet in mari nascantur, cum cœlo tamen cognationem habent, sicut his verbis Plinius ostendit, quum addit Margaritarum candorem pallere cœlo minante conceptum: ex eo quippe constare cœli eis majorem societatem esse quam maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum: Sic mentes, Evangelii doctrina imbutæ & illustratæ, cœlo junguntur, non terræ affiguntur: superna quærunt ubi Christus est ad dexteram Dei sedens. Superna curant non terrestria. Col. 3.

9. Ait Plinius de Conchis, si tempestive satientur grandescere & partus. Sic quum in tempore annunciatur Evangelium, sancti adolescunt in eum per omnia, qui est caput, nempe Christus, Eph. 4. 15. incedunt sicut Domino dignum est, ut per omnia placeant, omni opere bono fructum proferentes, & crescentes in agnitionem Dei, Coloss. 1. 10.

10. Scribit Plinius, si fulguret comprimi Conchas, ac pro jejunii modo minui. Si vero & tonuerit pavidas ac repente compressas, quæ vocant φυσήματα efficere speciem, verum inani inflatam, sine corpore: hos esse Concharum abortus. Idem evenire solet iis, qui locum dant falso doctori, umbras rerum ceu fulgura: non autem Christum, qui justitiæ Sol est, docenti, cujus hæc descriptio est: nullus voluntarius moderator de vobis statuat ex subjectione & cultu Angelorum, sese ingerens in ea, quæ non vidit, & temere turgens carnis suæ sensu, Coloss. 2. 18. Etenim illi semper discunt, nec unquam tamen ad veritatis agnitionem perveniunt: ut de mulierculis quibusdam Apostolus noster loquitur, 2. Timoth. 3. 7. D

11. Athenæus Plinio nonnihil contradicens, Quando (ait) cœlum tonat & fulgurat, & horrenda est tempestas, tum majores & lucidiores fiunt Margaritæ. Quum autem Conchæ gravidæ non immerguntur fluctibus, sed innatant mari, sole rubescunt Margaritæ, candoremq; perdunt. Evangelium, quum tonat & fulgurat mundus, quumq; cœlum terræ misceri videtur, Confessores veri-

A tatis & Martyres ardentiores & illustriores sistit. Quando autem hi non premuntur, sed in sublime attolluntur, & delitiis enervantur, tum eximium ipsorum decus obscuratur. Ideo Paulus dixit: Oportet esse hæreses, ut qui probati sunt, manifesti fiant inter vos. 2. Corinth. 11, 19. Similes enim sunt domui ædificatæ supra Petram, quæ non à culmine ruit, aut etiam concutitur, etiam si descendat pluvia, veniant flumina, & flantes reflantesq; venti sæviant. Matth. 7. 24. 25.

12. Usu ait Plinius, atteri non dubium est, coloremq; indiligentia mutari. Evangelium contra, usu nitescit & augetur: diligenter autem custodiri debet, ut sincerum & impermixtum maneat.

13. Dos unionum omnis, ait idem, in Candore, magnitudine, orbe, levore, pondere, haud promptis rebus, in tantum ut nulli duo reperiantur indiscreti; unde nomen unionum Romanæ imposuere delitiæ. Evangelii dotes sunt, quod non solum καθ' αὐτό, clarum, maximum, Ephes. 3. 18. rotundum seu omnibus suis partibus perfectum, alienum ab omni asperitate & inæqualitate, summique ponderis, ac proinde ἀνεκτίμητον est: sed etiam illuminat oculos mentis niveoque candore pectora imbuit, vere magnos, rotundos seu integros, ab omni asperitate alienos, minimeque vanos levesque B efficit.

14. Jure autem reprehendit Plinius Lolliam Paulinam, Caji Principis matronam, quam se mediocrium sponsalium cœna vidisse ait, smaragdis margaritisq; opertam altero textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus, digitisque, quæ summa quadringenties sestertium colligebat. Addit autem, Nec dona prodigi Principis fuerant, sed avitæ opes, Provinciarum scilicet spoliis partæ. Utinam vero matronis Christianis, & virginibus nobilibus & divitibus maxime probetur ornatus non externus ille in nodis capillorum, & circumposito auro, vel palliorum amictu: sed occultus ille cordis homo, situs in incorruptione lenis ac quieti Spiritus, qui est coram Deo pretiosus, 1. Petr. 3. 3. 4.

15. Idem merito & Cleopatram Ægypti reginarum novissimam, reprehendit, quod Antonio Triumviro magnificentissime cœnante, interrogata, quid astrui magnificentiæ posset, respondit, una se cœna centies sestertium absumpturam: atq; aceto liquefactum unionem absorbuit, judiceque L. Planco vicit. Scilicet 250000. coronatorum pretio æstimatam Margaritam tam impuræ fœ-C minæ vanitati servire oportebat? Nos alienæ vanitatis exemplis incitati, eam fugiamus, & nobis gratulemur esum panis vitæ, quem electis suis Deus Pater præbet, & majoris fieri vult quam omnes totius mundi uniones, gemmas & thesauros.

CHRISTUS *Redemptor & Vivificator.*

Robore ab annoso viscum sanare caducos,
Quos valet Christi viva figura Dei.

QUanquam Viscum in pluribus arborum truncis vetustioribus enatum reperiatur, tamen in quercu præstantissimum inveniri certum est, quod præ aliis ad morborum, ac imprimis Epilepsiæ remedia expetitur: quem alii morbum sacrum & Herculeum vocant, non quod Hercules eo laborarit (ut monet Becanus in Gallicis) sed quod à solo Hercule queat curari. Quemadmodum vero per hunc morbum gravissimus humani generis lapsus significatur, ita per viscum quercinum singulare hujus antidotum (eodem auctore) verus noster Hercules & liberator unicus Christus de-D notabitur. Unde Plinii verba de visco, lib. 16. cap. 44. Æneæ ramum aureum visco comparat Virgilius. Apud Platonem in Euthydemo legitur, τὸ σπάνιον τίμιον, *rarum honore dignum est.*

De Loto multa scripserunt veteres, Theophrastus, Dioscorides & Plinius, ac tradiderunt Sole Occidente comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri; qui seorsim Nymphæam quoq; descripserunt. Est autem significatio hujus hieroglyphici cum aliis non paucis communis, nimirum omnes nostras cogitationes & actiones dependere à radiis æterni solis, Christi Dei Opt. Max. qui sua virtute & gratia suos vivificat, conservat, & in lucem profert.

Homo Christianus ad Christum conversus clamat, dum respicis, erigor. Item,

O Sol justitiæ, sine te non fluctibus atris
Curarum potero tollere, Christe, caput.

CHRISTUS *Intuendus.*

A

Est egregia quædam planta admiratione ſane digna, ante paucos annos inter exoticas ad nos quoq; allata, & ubiq; jam in hortis colitur, quam Chryſanthemum Peruvianum à loco natali, à forma plantam Maximam, florem ſolis vero propter effectum & ſimilitudinem nominant, quidam Bellionem Plinii eſſe opinantur, incerta tamen (meo judicio) conjectura. Hæc intra ſex vel ad ſummum ſeptem menſium ſpacium, ex quo terræ ſemen ipſius eſt mandatum, eo pervenire ſolet magnitudinis, ut humani brachii craſſitiem, & altitudinem duodecim vel plurium cubitorum excedat. Quemadmodum vero florum denſitate ac multiplici foliorum numero Pæoniæ nonnihil cedit, ita ſeminum copia, quibus altera caret, hanc longe ſuperat: nam eorum ultra mille in uno cippo numeravimus. Cum itaq; hic flos etiam ſolem ſemper reſpiciat, atque ad ejus radios ſeſe plurimum pandat, & ſuperiora ſemper reſpiciat, decet nos etiam multo magis ad verum doctorem & largitorem omnium bonorum ἐπουράνιον continue oculos mentis attollere, nec terrenis caducis ac voluptariis bonis quaſi humi jacentes ſemper inhiare: oſtendentes, ſecundum Platonem quoque, nos eſſe cœleſtes plantas.

B

CHRISTIANI.

Beryllus lucet ut aqua Sole percuſſa: manumq; tenentis urit, quanquam nonnulli aſſerunt viridis & pallentis eſſe coloris, & reddere hominem mitem atq; benignum. Probatiſſimi, inquit Plinius, ſunt ex iis, qui viriditatem puri maris imitantur: proximi qui vocantur Chryſoberilli. Annumerat & degeneres ſecundum gradus, Chryſopraſum, hiacynthizontes, Aëroides, Cerinos, Oleaginos. Nos vim reddendi homines mites atq; benignos uni Spiritui S. nos regeneranti tribuimus. Laudamus autem eos maxime Chriſtianos, qui quoniam non ſequuntur peccantium multitudinem, ἐκ τῆς λεωφόρου βαδίζοντες, puri maris viriditatem, ſeu earum gentium, quæ colunt Deum ſincero cordis affectu, ſplendorem referunt, & ſtudio habent, ut per Dei gratiam mites, humiles, & mundi cordes. Id omne autem à ſole juſtitiæ obtinent, qui eos colluſtrans, manus ardentis caritatis adminiſtrans, ita officioſas efficit, ut beneficentiæ prunas etiam hoſtium capitibus imponant.

CIVIS *Optimus.*

C

In lib. III. ἀνθολογίας Græcum Epigramma terſiſſimum legitur, in quo Delphin lamentatur, ſe è mari, quod tamen ſibi parens ſit & patria, ejectum in terram: ſed ſuſceptum ab hac, decorum inveniſſe tumulum. Oppianus vero Delphinem jam moribundum ſponte ad littus appellere, ut in terra expirans forte in ea ſepeliatur ab hominibus, dulciſſ. verſibus commemorat. Sed Epigramma illud ex Græco verſum Alciatus quoq; inter Emblemata ſua retulit, cujus ſententia per ſe ſatis manifeſta eſt. Cui enim Reip. vel regni alicujus vaſtum corpus potius, quam mari, Delphinem autem magis, quam bono vel civi vel Principi Rei. compares? fit itaq; ſæpiſſ. ut & hi, quamvis innocentes, indigne ejiciantur aliorum invidia & malevolentia ex patria in miſerum exilium. Athenienſium quidem Oſtraciſmus notus eſt, quo bene meriti cives, qui vel gloria rerũ geſtarum, vel virtutis opinione, multitudinis invidiã provocaverant, in decennium relegabantur: Quo etiam Ariſtides condemnatus fuit, tantum, quod Juſti cognomen cum applauſu illi tribueretur, uti hæc referuntur à Plutarcho in Ariſtide. Meminit & pœnæ illius Ariſtot. in Pol. & Jul. Pollux lib. VIII. In Rep. autem Romana Scipionis Africani & Ciceronis exilia clara ſunt: & exempla quam plurima alia facile quærenti ſe offerunt. Diodor. Siculus lib. XI. apud Syracuſios ſimilem quandam, exemplo Athenienſium (qui tamen ipſi Oſtraciſmum illum ſuum, quamvis infamia carentem, tandem, ſuſtulerunt) relegationem, quam πεταλισμὸν appellaverint, in uſu fuiſſe ſcribit, ſed fatetur correctionem eam talem eſſe, quam non adhiberi foret melius: ut in eo medicinæ genere hanc poni conveniat, quo malum malo interdum tollere conantur. Exilii deniq; miſerias & moleſtias etiam Syracides comemorat cap. 29.

D

Crudeli ingratum mare Delphinem expulit æſtu,
Sæpe etiam Civis fert bonus exilium.

CLEMENTIA.

Romæ in domo Carafellorum ſub effigie Leonis catulum tenentis appoſitum hoc diſtichon legitur:

A *Iratus, recole quod nobilis ira Leonis*
In sibi prostratos se negat esse feram.

Ocymum, vulgo Basilicum dictum, suavissimi est odoris si mollius attractetur, sin vero prematur vel plane cōteratur, ingratum spirat. De qua re extat lepida historia apud Augustinum Justinianum lib. 6. Franciscus Marchio, inquit, Jurisconsultus egregius missus à Republ. Genuensi orator ad ducem Mediolanensem, cum is nollet eum admittere, nec pactis conventis cum Genuensibus stare, captata occasione, obtulit eidem Duci manipulum herbæ Ocymi. Qui admirabundus quid sibi hoc donum vellet, quæsivit quid rei esset, cui ille respondit, ejusmodi proprietatem huic plantæ inesse, ut leviter ac suaviter contrectata præberet gratum odorem, nimis autem duriter compressa & attrita, non solum omnem suavitatem perderet, sed etiam tandem Scorpios produceret: habere autem se ingenia Genuensium eodem plane modo. Dux hoc ingenioso admodum responso plurimum delectatus, & sententiam priorem mutavit, & legatum honorifice dimisit. Clementia itaq; & lenitate plura consequimur quam nimia vehementia. Quod Claudianus quoq; brevi, sed admo- B dum pl\ae clara sententia monuit.

-------Peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit, mandataq; fortius urget
Imperiosa quies.

COGITATIONES *variæ.*

Scombri, ut & alii pisces non pauci, temeritatis & stultitiæ suæ pœnas luunt captivi. Nam cum alios Scombros vident reti aut nassæ vimineæ inclusos, ad eos & ipsi ingredi cupiunt, ingressi detinentur. Et dum nassa ad littus trahitur, multos in illa Scombros hærentes, ac instar cunei impactos videas utrinq; aliis adhuc ingressum, aliis vero exitum molientibus. Quod illorum sane diversum desiderium elegantiss. carmine Oppianus describit, & similitudine à pueris sumpta illustrat, qui ignis abblandientem fulgorem magno suo cum malo attingere gestiunt. Quo referantur Bapt. Mantuani versus:

C *Est facile incautos offendere: parvulus infans*
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem,
Nec, nisi jam læsus, vires intelligit ignis.

Et eodem pertinet usurpatum à B. Hieronymo proverb. *Prudens in flammam mitto manum.* Ad Symboli autem declarationem valde congrua est Socratis illa comparatio, qua dicebat, Juvenes cœlibes similes esse piscibus, qui circum nassam alludunt, in eamque se penetrare gestiunt: contra, qui jam inclusi tenentur, exire, & pristinam libertatem recuperare nituntur. Unde idem Socrates interrogatus, τίνες μεταμέλονται τῶν ἀνθρώπων, *quinam homines pœnitentiam incurrerent?* respondit juxta Stobæum, οἱ γήμαντες, *Qui uxorem duxerunt.* Sic qui hostili prælio nunquam interfuerunt, aspirant ad militiam. Nam ut est apud Pindar. γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς. *Dulce bellum inexpertis est; expertus quispiam horret, si accesserit, corde supra modum.* Quod & Vegetius tangit de re militari. Animus non est omnibus idem: & scinduntur homines frequenter atque in studia contraria & incerta feruntur. Comparantur piscibus à Propheta Habacuc, cap. 1. D vers. 14. facis (inquit, Deum alloquens) homines ut pisces maris.

Isti intrare volunt, at hi perrumpere nassam.
Multi & cum Scombris desipiunt pariter.

COMMORATIO *& migratia nostra.*

Cancellus vulgo Bernardus eremita dicitur, quod solus in aliena domo diversetur. Eum accurate describit Aristoteles 4. hist. Animal. Scaliger vacuarum testarum inquilinum vocat. Cogitur enim in alienis ædibus habitare, quia cauda crustis careat. Conchas igitur, quas ad littus vacuas invenit, turbinum puta, buccinarum & purpurarum, ingreditur, teneriores sui partes illis abscondens. Factus grandior, capaciores usque conchas quærit, & incolit, nec unquam nisi ob jam dictam caussam eas deserit. Quo hieroglyphico an non vita hæc nostra egregie exprimitur? Nam præ-

clare Cato Major apud Cicer. de Senect. dixit: Ex vita ista discedo, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diversorium nobis, non habitandi dedit. Et pulchre Clem. Alexandr. 4. στρωμ. disserit, quod libenter relinquere debeamus tabernaculum hoc mundanum, & ad cœleste potius transire. Quæ igitur insania est, tam operose & splendide ædificando thesauros profundere? cum verissima sit Horatii sententia: A

Multo ille tutius vitam exigit
Quicunq; parvis primus in ædibus,
Nullum timens, nulli timendus
Pelle sub exigua quiescit.

Perpendant igitur illi, qui ac si æternum in hoc mundo victuri essent, ita domos sibi & palatia extruunt. & ista Hor. 2. Sat. 2.

Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam statuit: nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut fabri inscitia Juris.
Postremum expellet certe vivacior heres. B

Usurpari etiam potest hoc hieroglyphicon ab iis, qui avitis sedibus, vel ob egestatem, vel alias caussas necessario relictis, in peregrino solo stationem tamen Dei beneficio tutam & commodam alicubi nanciscuntur, unde etiam non facile, nisi & hujus in melius commutandæ occasione recedunt.

Hic nunquam certis habitamus sedibus: ast hinc
Ibimus ad superi cœlica regna Dei.

COMMUNIONIS *humana necessitas.*

Vitis avulsa ab ulmo, qua antea sustinebatur, & umbra frondium ipsius non parum recreabatur, humi jam prostrata sine adminiculo isto fructus maturos producere nequit. Quo significatur in omnibus rebus semper unum indigere alterius ope ac auxilio. Quod quidem potissimum locum habet inter probos & pios homines, in quibus charitas omnia præstat & implet. Quod eleganti admodum similitudine D. Chrysostomus in Matth. homil. 79. explicat, dicens: Si in rebus secularibus nemo vivit sibi solus, sicut opifex, miles, agricola, mercator ad communem usum proximi omnia conferunt; multo magis in spiritualibus hoc faciendum. Hæc enim maxime vita est, aliis prodesse. Nam qui sibi vivit, cæteros negligens, & vita ejus supervacua est, & ipse superfluus homo generis nostri. Ideo quoq; ratione & oratione nos ornavit Deus, mentem, & ingenium concessit, manus, pedes, vires corporis dedit, ut his omnibus & nos & proximum juvemus. Hæc ille. Quod unico versu Nazianzenus complexus est. C

Ἀλλήλοισι χέρες τε, καὶ οὔατα, καὶ πόδες εἰμέν.

Et elegans extat distichon,

Stratus humi absentem palmes sterilescit ob ulmum.
Indiget alterius quilibet auxilio.

Unde etiam Platoni dicuntur homines ζῶα πολιτικά, id est, *animalia civilia*, & ad societatem nata: Quandoquidem sola vivere sine mutuo auxilio non possunt. Unde etiam proverbium vulgare natum, *Unus homo, nullus homo.* D

COMMUNIO *Sanctorum.*

Manus eadem, in varios dissecta digitos, majus tamen robur obtinet, & ad operandum agilior est. Plurium etiam fides & charitas plura impetrat à Deo & præstat proximo laboranti.

CONCORDIA *conjugalis.*

De Cornicum maritali amore, castitate simul & concordia multa apud scriptores rerum Naturalium habentur, & Aristoteles ac Plinius perhibent, cornicum fœminas solas incubare, mares vero his cibum suppeditare & incubantes pascere. Ac secundum Plinium sola cornix pullos volantes aliquandiu alit. In nuptiis quoq; (referente Horapolline) Græci ob harum avium con-

A concordiam duas cornices appingi curarunt, acclamantes ἐκκορὲ κορὶ, cum cornicem κορὶ appellarent, prius verbum ignorantes. Romani similiter per ciconiam & cornicem in suis numis concordiam repræsentabant, ut apparet in Faustinæ posterioris numo, ubi ad cornicem ascriptum est: CONCORDIA. Ac extat proverbium huc pertinens apud D. Nazianzenum in Epistola ad Africanum, κολοιὸν δὲ παρὰ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκήκοας id est, *Graculum assidere graculo vel ex proverbio audis.* Ac D. Augustinus lib. I. de Civit. Dei, cap. 21. recte ait: Quæ harmonia Musicis dicitur in cantu, eam esse in civitate concordiam, arctissimum atq; optimum vinculum in Republ. incolumitatis, eamq; sine justitia nullo pacto esse posse. Sed tam concordiæ encomia, quam discordiæ vituperationes à pluribus auctoribus abunde sunt expositæ.

Juncta pudicitiæ si sit concordia, sancto
Conjugio haud quicquam dignius orbis habet.

CONCORDIA *invicta.*

B OMnium totius piscium generis minutissimi sunt, quos Græci & Latini Aphyas, quidam Apras appellant. Si paulo sint remotiores nihil præter oculos fere conspicitur, ut multitudo oculorum collecta videri queat, testante Aug. Niph. Plinius illos ex pluvia: Aristoteles ex spuma: (unde & ἀφρὸς, quod Jonum esse nomen tradit Archestratus, is piscis dicitur) Ælianus & Oppianus ex limo gigni narrant. Injuriis & maris & voracium piscium imprimis expositi celerrime intereunt. Subvenit tamen illis natura quoq; ad diuturniorem conservationem. Si enim Oppiano, Suidæ, aliisq; credimus, in densissima agmina conglomerati, & in se invicem veluti complicati, maxime ad maris scopulos circumnatant, & hoc modo ne magnis piscibus præda fiant, præcavent, itaque in unum conjuncti globum se tuentur, qui disjuncti, & dissipati ne unum quidem diem superesse possent. Sic scilicet est invicta concordia, & periculi expers virium conjunctio, quamvis imbecillium, quos

Defendit numerus, junctæq; umbone phalanges.

Ut Juvenalis cecinit. Quo etiam Homericum illud pertinet:

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.

C *Conjuncti pellent etiam vehementer inertes.*

Pulchre etiam T. Quinctius apud Livium: Adversus consentientes nec Regem quenquam satis validum, nec tyrannum fore. Nec minus prudenter Micipsa moriens apud Salustium ad filios: Regnum vobis trado firmum, si boni eritis, si mali, imbecillum. Nam concordia parvæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Evidentius vero Scilurus Scytha, uti Plutarchus refert, qui moriturus filiis suis, quos LXXX. habuit, jaculorum fasciculum singulis porrexit, ac rumpere jussit. Quod cum recusassent, tanquam impossibile quid: ipse singula jacula exemit, facillimeq; confregit: concordes si fuissent, invictos: disjunctos animis, imbecilles futuros innuens. Referenda est huc & fabula Gabriæ, XXX. de tribus bobus concordib. & discordibus. Tutos conjunctio præstat, qui tametsi variis alioquin deliciis fracti, vel sicuti Aphiæ ex limo gignantur, dicere possunt,

Nos tamen hæc glomerata simul conjunctio servat.
Quos facile sparsos perderet una dies.

D CONDEMNATIO *mœstitia, pudor.*

CApite operto esse aliquem, damnationis ad supplicium, & explosi hominis, atq; à civitate & vitæ communione abalienati hieroglyphicon fuisse apud Orientales populos intelligimus, ut ex historia Hestheræ, Amani faciem prolata à rege sententia, cap. 6. continuo fuisse velatam observamus. Solent etiam homines ipsi summa mœstitia, & magno pudore affecti sibi caput velare, aliorum occursum, colloquium, consolationem declinantes quod idem Aman fecisse dicitur Hest. 6. 11. & Aman festinavit ire in domum suam, lugens operto capite. Jerem. 14. 3. de Judæis, inquit, Confusi sunt, & afflicti, & cooperuerunt capita sua.

CONDITIO *humilis, luctuosa, miserrima.*

HEbræi quoties conditionem humilem, mœstitiam, luctum, dolorem, animi consternationem, miserrimam rerum faciem velut ob oculos ponere volunt, hieroglyphico capitis in terram demissi,

missi,& hominis sacco induti, necnon cinere & pulvere aspersi designant,ut colligere licet ex Esaia, cap.58.5.Jerem.48.37.& Lament.2.10. Dejecerunt in terram capita sua virgines Jerusalem. A

CONJUGII *vinculum.*

Amphisbænam serpentem in Lybiæ desertis reperiri tradunt,qui geminum caput, unum in anteriore,in posteriore corporis parte alterum habeat,eumq; circulatis tractibus incidere, & alterutrum caput sive attollere, sive retrotrahere, prout usus & necessitas exegerit. Qua de re Ælianus,Plinius,Solinus,alii; Et tangit Lucanus lib.9.hoc versu:

Et gravis in geminum surgens caput amphisbæna.

Usus autem & hoc hieroglyphico ad testandum insignem suum propter amissam conjugem dolorem fuit nobilis Neapolitanus Bern.Rota,cum scito: SUPERESSE, MORI EST,ut Scip.Ammiratus commemorat. Quo imprimis Ovidii illa exsulis in navi de conjuge sua cantata pertinent:

O bene, quod non sum mecum conscendere passus:
Ne mihi mors misero bis patienda foret.
At nunc, ut peream; quoniam caret illa periclo:
Dimidia certe parte superstes ero. B

Profecto enim cum vir & uxor in legitimo matrimonio etiam S.Scripturæ oraculo una caro,unumque corpus sint, fieri non potest, quin si unum caput ex illo corpore abrumpatur, alteri vita non quidem erepta, sed quavis morte sit acerbior. Non ignota autem sunt,atque ideo huc referenda, quæ de Alcesti Admeti uxore Euripides: de Pæti Arria,de T.Sempronio Graccho,de C.& M.Plautiis,Valerius Maximus, Plinius Secundus in Ep. & Sextus Aurelius Victor de viris Illustribus memoriæ prodiderunt; & alia exempla similia. De Admeto quidem Chorus apud Euripidem in Alcesti ait,illum hac extincta in posterum victurum vitam ἀβίωτον, hoc est, minime vitalem,ut Ennius loquitur. Sed pulchre idem Chorus ibi concinit:

Τί γὰρ ἀνδρὶ κακὸν μεῖζον (τοῦ) ἁμαρτεῖν
Πιστῆς ἀλόχου; &c.
Quod enim homini majus malum accidere potest, quam amittere
Charam conjugem? C

Casta mulier vidua, & prudente marito orbata vere dicere potest, Mihi nec mors nec vita relicta est; Et vir Sapiens bona matrefamilias ei per mortem adempta,

Parte mei supero, pars est mihi dempta, vel ergo
Cum chara præstat conjuge posse mori.

CONJUGIUM DISPAR.

Lepidam Plautus in Aulularia senis conjugium dispar sub bovis & asini pictura damnantis excusationem proponit his versibus:

Venit hoc mihi in mentem, Megadore, te esse hominem divitem,
Factiosum; me item esse hominem pauperum pauperrimum.
Nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem venit
Te bovem esse, & me esse asellum: ubi tecum conjunctus siem,
Ubi onus nequeam portare pariter, jaceam ego asinus in luto,
Tu me bos haud magis respicias, natus quasi nunquam siem;
Et te utar iniquiore, & meus me ordo irrideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum; si quid divortii fuat
Asini me mordicibus scindant, boves incursent cornibus.
Hoc magnum est periculum, me ab asinis ad boves transcendere. D

Plutarchus sub finem lib. de institutione liberorum, sapienter ait: Parentes suis filiis uxores despondebunt,quæ neq; nobilitate generis, neq; divitiis multum eos superent. Sapienter enim dictum est, Tu tibi sume parem.

CON-

CONJUNCTIO *Fida.*

A TUrturem, dicit Aristoteles lib. 9. historiæ Animal. uno mare contentam sicuti palumbum vivere, nec alterum recipere. De qua multa Ælianus lib. 3. cap. 44. ubi refert inter palumbos adulterii quoq; pœnam morte luere utrumq; sexum: in turturum verò & albarum columbarum genere marem tantum fœminæ ignoscere: Placuit autem hoc loco elegantissimum carmen poëtæ doctissimi ex sacris fastis adscribere:

At tu præ reliquis avibus, blandissime turtur,
Exemplum fidei & specimen constantis amoris,
Dic mihi quid matres aris adhibenda docebas?
Unius & solius amor te comparis urget,
Cum quo dulce tibi viridi considere ramo,
Cum quo dulce novis implere nepotibus agros,
Cum quo dulce mori. Sed enim dum vivitis, unus
Est animus vobis, est mens, est una voluntas,
B *Una fides, studiumque unum simul occidit alter*
Non gemere aërea viduus desistit ab ulmo,
Implens flebilibus latè nemus omne querelis.
Non illum novus urit amor: memor ille prioris
Conjugii, solus superantes exigit annos,
Solus & in sterili expectat sua funera ramo.
Fallor, an hæc matres imitari exempla volebant
Turturis, ipse Deus nihil illis aptius omne
Conjugis officium laudataq; fœdera pingit.

Typus profecto eximius matrimonii fidelis, de quo etiam Horatius lib. 1. Od. 13.

Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

Estq; hoc hieroglyphicon inventum & celebratum cum hac pictura in gratiam sereniss. Johannæ Austriacæ, cum nuptias celebraret cum sereniss. Magno Duce Florentiæ Francisco Mediceo.

Casta persistunt æterno in amore columbæ,
Quod sint humani regula conjugii.

CONSCIENTIÆ *morsus.*

SAlmo veteribus Græcis cum Oceano pariter ignotus, nominatur à Plinio, eumque in Mosella eleganter describit Ausonius. Pro diversitate anni vel nomen hoc retinet, vel amittit, ut varii C Scriptores annotarunt. Hunc piscem ob carnositatem hirundinibus valde obnoxium, atque ab iis adeo vexari & privari sanguine tradunt, ut neq; in aquis, neq; in petris, neq; saltu, neq; fricationibus molestos hospites excutere unquam possit, donec tandem continuis cruciatibus fractus, vel alicubi tabescens repetiatur, vel ad littora adnatans extinctus reperiatur. Sane etiam Aristoteles docet, pisces bestiolis quibusdam, quales sunt pulices & pediculi, frequenter exagitari, & de Oestro Xiphiam tandem etiam ad mortem adigente, hieroglyphicon alibi explicuimus. Non aliter improborum animi ultricibus furiis exagitantur. quo pertinent, quæcunq; apud Platonem, Ciceronem & utrumq; Senecam passim, Juvenalem, aliosq; de conscientiæ morsibus differuntur: & vetus dictum; συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. Nam ut Rhadamantus Luciani ait καταπλεῖ: ὁπόσα ἄν τις ὑμῶν πονηρὰ ἐργάσηται παρὰ τὴν βίον, ἕκαστον αὐτῶν ἀφανῆ στίγματα ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιφέρει: *Quæcunque quis male in vita perpetraverit eorum singulorum obscura in anima stigmata circumfert.* Graviter Corn. Tacitus de Tiberio 6. Ann. Si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus & ictus: quando ut corpora verberibus, ita sævitia, libidine, malis consultis animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant, quin tormenta pectoris suasq; ipse pœnas fateretur. Nempe, secun-D dum Plautum:

Nihil est miserius, quam animus hominis conscius. & Ovidius
Multa miser timeo quia feci multa proterve,
Exempliq; metu torqueor ipse mei.

Orestes apud Euripidem gravissimo conscientiæ morbo se afflictum fatetur. Et Isocrates ad Dæmonicum, numquam (inquit) sperare debes, si quid turbe feceris, te latiturum: quamvis enim alios lateas, tute tamen tibi conscius eris. quod detrasticho expressum est postea:

Si eius occulisse proprium, immensus labor,
Idemq; inanis irritusque: quidlibet
Patres at ipsum non potes te fallere.
Nam se latere nullus umquam visus est.

I Sed

Sed ut Hieroglyphicon Salmonis amplius illustretur Distichon subjicimus, A

Non adeo Salmonem exugit turpis hirudo,
Conficit ad fontes conscia mens scelerum.

CONSCIENTIA *pia.*

DE Cygnis alio hieroglyphico multa dicta sunt. Ubi exposuimus veterum de cantu ipsorum ante mortem dissentientes opiniones, major tamen numerus eorum esse videtur, qui hunc musicum concentum illis attribuant, tam ex sacris quam profanis authoribus. Sic Aristoteles libr.9. de histor. Animal. cap.12. expresse scribit: Canere soliti sunt, ac præcipue jamjam morituri. Volant enim in pelagus longius, & jam quidam in mari Africo navigarunt, & multos canentes voce flebili, & mori nonnullos conspexere. Cum quo consentit Ovidius, ubi ait:

Carmine jam moriens canit exequialia Cygnus.

Et Horapollo libr.2. cap.39. scribit, senem musicum volentes Ægyptii commonstrare Cygnum pingunt, quod senescens ἥδιστατον μέλος, id est, suavissimum concentum edat. D. Nazianzenus etiam oratione de Theologia 2. & in carmine ad Nemesium hac similitudine utitur, sicuti quoq; D. Chrysostomus in commentar. ad Epistolam S. Pauli Philippensibus inscriptam εὐφωνίαν hanc illis tribuit. B Faciunt itidem hujus rei mentionem Plato in Phædone, Cicero 1. Tuscul. quæst. Isidor. lib.12. & alii plures. Dubitant contra de hoc cantu, Plinius libr.10. cap.29. & Ælianus variæ histor. libr.1. cap.14. quamvis in libro 5. de Animal. & lib.10. Aristotelis locum confirmet. Usus est autem hoc hieroglyphico vir quidam magni nominis, qui mundi hujus vanitatibus valedicens, totum se tradidit divinis meditationibus, & sacris rebus, nihil aliud cogitans, quam de fœlici exitu ex hac vita, atq; ideo Cygnum sepulchro imposuit. Alii generalius viris doctis hoc tribuunt, qui ante obitum nihil aliud agunt, neq; meditantur, quam quæ posteritati, tanquam Cygneæ cantiones, plurimum utilitatis afferre possint.

Ipsa suam celebrat sibi mens bene conscia mortem:
Ut solet herbiferum Cygnus ad Eridanum.

Equidem vir piæ eruditioni & eruditæ pietati deditus, divina sibi canit & Orbi.

CONSCIENTIA *recta.* C

MOri mavult quam fœdari mens sibi bene conscia, & ut fert ingeniosum Distichon,

Omnibus antistat recti mens conscia rebus:
Hoc bene emi vita tu quoque crede decus.

Pierius libr.13. putat Ælianum & alios per album murem intellexisse eum quem Albertus Armenium & vulgo Armelinum nominant; quem videtur quoq; sequi Georgius Agricola, atque idem existimat apud Plinium lib.8. cap.37. murem ponticum esse eum, quem album duntaxat conspici ait: murem autem Fennicum, vel Venetum potius, vel varium vocant, qui Agricolæ est Sciurus Fennicus. Sed Armelini proprietas fertur esse sane mira, quod nimirum fame aut siti prius moriatur, aut à venatoribus sese capi ferat, quam luto aut simili re immunda, quibus circumdata sit, suam pellem candidam & elegantem defœdari patiatur. Hieroglyphica pictura est incontaminati pudoris in quibuslibet. Nam, ut Claudianus ait.

Nempe mori satius, vita quam ferre pudorem. D

Et Pindarus in Olympiis, hymno 8.

Ἀΐδα τοὶ λάθεται, ἄρμενα πράξαις ἀνήρ. id est,
Orci obliviscitur, qui facit ea quæ conveniunt.

Sapienter Sapiens Romanus libr.4. de benef. cap.21. Conscientia etiam obruta delectat, concioni & famæ reclamat, & in se omnia reponit: cum ingentem ex altera parte turbam contra sententiam aspexit, non numerat suffragia, sed una sententia vincit. Si vero bonam fidem perfidiæ suppliciis affici videt, non descendit è fastigio, sed supra pœnam suam consistit.

CONSILIA *Moderata.*

GRandis & annosa quercus ob ramorum pondus gravius in duas partes divulsa, à lenta ac humili salice rursum ita constringitur, ac vincitur, ut non amplius disrumpi facile queat. Non aliter

A ter nimia asperitas & superba severitas in hominibus elatis ac duris, ne gravius exorbitent, vel etiam sese in manifesta pericula ob nimium rigorem suum & animi vehementiam præcipitent, nullo aptiore vinculo contineri, atque ad quandam animi comitatem ac æquabilitatem flecti ac reduci possunt, quam humilitate ac moderatione, cum nullum violentum sit diuturnum. Et secundum Horatium,

Vis consilii expers mole ruit sua.
Vim temperatam dii quoq; provehunt
In majus; iidem odore vires
Omne nefas animo moventes.

In quam sententiam Claudianus quoq; inquit:

Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
Servitii patiere jugum; tolerabis iniquas
Interius leges: tum omnia jura tenebis
Cum poteris rex esse tui.

Hucque pertinet brevis quoq; sententia, sed multa comprehendens, Philonis, τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κοσμία: id est, *quæ absq; ratione fiunt, omnia sunt turpia; quæ vero cum ra-* B *tione, omnia decora.*

Et distichon quercui constrictæ adpictum:

Consilio moderato animos frænato furentes,
Ut rigidas quercus vimina lenta solent. id est,

CONSTANTIA *in adversis.*

Est inter alia hæc quoq; mira Struthocameli proprietas, qua (ut testatur Plinius) sine delectu concoquit devorata: & Alexander Aphrodisiensis in præfatione problematum στρουθοκάμηλον σίδηρον πέττειν ἰδιότητί τινι perhibet; itemq; Ælianus lib. 14. Animal. cap. 7. Hunc lapides concoquere diu in omaso prope ventriculum asservatos ait. Sed Albertus asserit, à se ferrum pluribus hujus generis avibus objectum fuisse, quod tamen illi devorare noluerint, ossa vero magna & lapides avide comedisse. Convenit autem optime hieroglyphicum viris fortibus, ad durissima ac adversissima quæq; sua virtute superanda paratis. Quare Valerius Max. libr. 3. recte ait, Æqualiter se in adversis gerere, quid aliud est, quam sævientem fortunam in adjutorium sui pudore victam convertere? C Quod si insuper hoc ad fortitudinem & animi constantiam, quam pii & vera religione imbuti in rebus adversis & omnibus periculis evincendis usurpare debent, transferre voluerimus, latissimus campus tot Martyrum sanctorum nobis sese obtulerit, de quibus aliorum scripta & exempla sunt in medio. Quod etiam D. Basilius in ὁμιλίᾳ ῥηθείσῃ ἐν αὐχμῷ καὶ λιμῷ præclare probat hisce verbis: κυβερνήτην μὲν γὰρ ὁ χειμὼν, καὶ τὸν ἀθλητὴν τὸ στάδιον, τὸν στρατηγὸν παράταξις, τὸν μεγαλόψυχον ἡ συμφορὰ, τὸν χριστιανὸν δὲ πειρασμὸς δοκιμάζει καὶ βασανίζει, καὶ αἱ λῦπαι τὴν ψυχὴν ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσὸν ἀπελέγχουσι. id est, *Gubernatorem quidem tempestas, & athletam stadium, imperatorem acies, magnanimum calamitas: at Christianum tentatio probat & explorat: atq; ægritudines animam ut ignis aurum arguunt.* Dura placent fortibus. Spiritus durissima coquit.

Magno animo fortis perferre pericula suevit,
Ullo nec facile frangitur ille metu.

CONSTANTIA *invicta.*

D Horatius lib. 4. Od. 4. Romanæ gentis fortitudinem, ore etiam ipsius hostis Annibalis celebratam fuisse scribit, ut quæ bellica virtute illustris post æquatam solo Trojam, in Italiam vexerit natos virosque, necnon Deos penates: Dein subjecit Ilicis hieroglyphicon appositiss.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.

Hoc vult, Romanos per bella, clades ac cædes, contra suos hostes semper aliquid sumpsisse virium, & inde ipsorum potentiam latius crevisse auctamq; esse. Id de plerisq; in Europa populis, principibus, Republicis, præsertim vero de Ecclesia militante dici potest.

Cladibus augescit virtus animosa: Bipenni
Sic ilex vires tonsa subinde capit.

CONSUETUDO.

A

POntica pecora fuerunt absynthio pasci, ut pulchriora pinguioraq; reddantur, ac (ut quidam volunt) sine felle. Ad eundem modum Plinius lib.24.cap.9. sues assuetas cibum capere in vasis sive alveis è Tamarisco confectis, liene carere dicit, quod multi recentiores scriptores pernegant, & explodunt tanquam fabulosum. Quanta vero sit vis consuetudinis tum in bonam, tum in malam partem, pluribus veterum sententiis & innumeris exemplis probant historiæ. Aristoteles lib. de memoria & reminiscentia, scribit, ὥσπερ φύσις ἤδη τὸ ἔθος, id est, *Consuetudo est veluti ipsa natura. nil assuetudine majus, teste Ovidio; &, quod male fers, assuesce, feres bene: multa vetustas lenit. Sed ad absynthii pontici pastum distichon addimus,*

Felle carent Ponti pecudes absynthia pasta.
Ferre mala assuetus non male ferre solet.

CONSUETUDO *altera natura.*

NOtum est Lycurgi politicum Strategema ut cives suos temperantes & virtutis studiosiores redderet. Catulos duos iisdem canibus natos educavit, quorum alterum domi desidentem ad voracitatem assuefecit, alterum ad venationem. Tandem vero ambos produxit in concionem, & quid consuetudo in utroq; ac educatio effecisset exemplis commonstravit, quæ Plutarchus in Lycurgo prolixe refert. Hieroglyphicon istud docet, quæ utilitas sit rectæ & liberalis instructionis in tenera ætate, ad universam reliquam vitam recte & laudabiliter absolvendam. Et idem Plutarchus in Comment. de liberorum educatione, prudenter ait, naturæ bonitatem corrumpit socordia, pravitatem corrigit doctrinæ institutio. Aristoteles idem docet, Ethic. lib.2.cap.1. Non parum refert, inquit, sed permultum, sicne an sic à pueris assuescamus: immo verò totum in eo positum est. Quod Horatius quoq; Carm. libr.4. Ode.4. declarat.

B

Doctrina, sed vim promovet insitam,
Rectiq; cultus pectora roborant.

Et inter recentiores vir doctus,

Vincit naturam consuetudo atq; reformat.
Cui quisq; assuefit deditus esse solet.

C

CONTENTIONES *fugiendæ.*

ANagyris, prima à Dioscoride ac Plinio descripta, plurimum crescit in agro Romano ac Neapolitano: Plauto (ut quidam existimant) Nautea dicta. fœtidus admodum est frutex, potissimum si comprimatur ac digitis atteratur. Unde ortum Proverbium, Ἀνάγυριν κινεῖς, commoves Anagyrin, cujus meminit quoq; Aristophanes in Lysistrata. Eodem tamen nomine locus etiam quidam in Attica, authore Stephano de urbibus, ubi hic frutex copiose provenit, appellabatur. Monet autem hoc symbolum sive proverbium, res eas, quas satius est ut quiescere sinamus, temere in nostram perniciem non esse concitandas, quod potissimum hominibus maledicis, ac in aliorum detrimentum intentis, quorum quæstus est maxime obtrectari melioribus, dici poterit. Quemadmodum etiam alterum huic simile proverbium habetur, τὸ κακὸν εὖ κείμενον οὐ κινητέον, id est, malum probe quiescens non est movendum. Et illud, μὴ κινεῖν καμάριναν, ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων. Quod utinam hisce nostris temporibus quoq; diligenter observaretur, essetque procul dubio in rebus tam sacris, quàm profanis minus contentionum ac disputationum inutilium pertimescendum; quæ res profecto plus quàm cogitari aut dici potest, Reipublicæ tranquillitati ac incolumitati obesse solet. Proponamus itaq; nobis semper ante oculos Pindari aureum dictum in Pythiis, Oda 8. φιλόφρων ἡσυχία, id est, *Quies & tranquillitas nihil nisi humanitatem & amicitiam cogitat.*

D

CONVICIA *contempta.*

FOrtis convicia spernit, ut luna luporum ululatus canumq; latratus non curat. Hinc Alciati emblema 164.

Lunarem noctu, ut speculum, canis inspicit, orbem,
Seque videns alium credit inesse canem,
Et latrat; sed frustra: agitur vox irrita ventis,
Et peragit cursus surda Diana suos.

Mone-

A Monemur autem hoc hieroglyphico inanes minas & obtrectationes eorum quibus est (secundum Plautum) uberrimus quæstus in lingua positus, omnino esse contemnendas, Dei & Christi, sanctorumq; omnium exemplis edocti. Decet autem viros principes, Ecclesiæ servos, pios magistratus, prudentes politicos & patresfamiliâs ad stultorum mussitationes sycophanticas obsurdescere, necnon de reddenda summo Judici suæ administrationis ratione cogitare frequenter, ut humili pede in via veritatis & justitiæ ambulent, illius distichi memores,

Irrita vaniloqua quid curas spicula lingua?
Latrantem curat, ne alta diana canem?

In eam rem Philemonis versus commendantur,

ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον,	*Haud auribus concentus est jucundior,*
ἔστ᾽ ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.	*Quàm devorare criminantis jurgia.*
ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος,	*Nam mussitando si quis hæc redarguat,*
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖτ᾽ ὁ λοιδορῶν. id est,	*Ipsum refutant criminantem crimina.*

Seneca totus fere in eo est, ut mentes nostras ad conviciorum contemptum informet. Ex ingenti B sententiarum acervo unam & alteram seligamus, libr. 2. de ira, capit. 32. Magni animi est, inquit injurias despicere. Ultionis contumeliosissimum genus est, non esse visum, ex quo petatur ultio. Multi leves injurias altius demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus exaudit. Sed ut hieroglyphicon nostrum de cane lunam allatrante magis ac magis illustremus, nobis doctum tetrastichon occurrit:

Luna velut toto collustrans lumine terras,
Frustra allatrantes despicit alta canes:
Sic quisquis Christum allatrat Christive ministros,
Index stultitiæ spernitor usq; suæ.

CUNCTATIO *prudens.*

IOannes de Boria in Hispanicis symbolis ait, à scriptoribus rerum Indicarum speciem quamdam Psittaci describi, quæ sese mense Novembri incipiente hieme soleat in trunco alicujus arboris densæ abscondere, & ibidem dormientem usq; ad tempus vernum commorari, atq; tum pristinum rursum vigorem recipere, majoremq; alacritatem conquirere. Tractat autem Aristoteles quoq; lib. C 8. de avibus & quadrupedibus, quæ per hiemem sese abscondunt: & Plinius lib. 10. cap 9. scribit, coccyga sive cuculum vere procedere, caniculæ ortu latitare, idq; fieri in cavis arborum Agricola testatur. Sic viri prudentes & circumspecti suorum consiliorum & actionum tempestivum exitum caute circumspectant, & interea quamdiu opus esse existimant, in aliquam rei bene gerendæ occasionem intenti quiescunt. Quod Dionysius Halicarnassensis quoque paucis verbis recte subjicit: χρήσιμον πρᾶγμα ἐν πολλοῖς, καὶ ἥκιστα σφαλερὸν, ἀναβολή. *Inprimis res utilis & minime periculosa est cunctatio.* Quanquam vero singulari quadam fortuna Alexandro Magno, Julio Cæsari & aliis τὸ μηδὲν ἀναβαλλόμενος, id est, *Nihil differens vel procrastinans*, absq; tamen stulta præcipitantia ac temeritate, potius placuerit, atq; in rebus potiss. bellicis celeritas amplius profit quam virtus, Cicero tamen in illa præclara oratione pro lege Manilia, vel potius de laudibus Pompeji, inter virtutes imperatorias laborem in negotiis, & fortitudinem in periculis, industriam in agendo, celeritatem in conficiendo, nec minus consilium in providendo commendat. Ac præceptum est alterius nescio cujus auctoris, utendum consilio in arduis, celeritate in urgentibus, mora in periculosis, & experientia in dubiis.

D Morus, Græce μῶρος, id est, stultus, per ἀντίφρασιν ita dicitur, ut pleriq; volunt, cum habeatur arborum sapientissima. Nam hæc sola nihil properat, sed cæteris præcurrere permissis, ipsa etiam tandem prodit, & grato se vitore vestit, fructibusq; tempestivis prædita est. Longissimam quoque vitam consequitur hæc sua Fabiana cunctatione, & materiam præstat ad multos annos duraturam. De qua eadem Plinius quoq; scribit libr. 16. cap. 25. Novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum, sed cum cœpit in tantum universa germinatio erumpit, ut una nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Sic vir prudens, & in suis rebus circumspectus consulto ac mature universas actiones suas, ac sine omni præcipitantia, instituit, nec ante tempus sese effert. Nam secundum Græcum senarium προπέτεια πολλοῖς ἐστιν αἰτία κακῶν. *Multis malorum causa est præcipitantia.* Sed in omnes occasiones rei bene gerendæ citra periculum, instar Fabii Maximi periss.

Ducis, qui cunctando Romanis restituit rem, est intentus. Quo pertinet etiam consilium Scribæ Ephesini Actorum 19. quod civibus suis dat. *Oportet vos esse sedatos, & nihil præcipitanter agere.* Idem etiam sine ostentatione progreditur, nec præter modum se effert, quodq; mature præstandum est, suo tempore, neq; nimio impetu, nec socordia utens diligenter & præmeditate exequitur. Unde alii huic symbolo dictum addunt, Tempore suo: ad alterum proverbium, quod monet τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id est, *præsentia recte administrare*, vel, nosce tempus, respicientes. Huc referimus dictum poetæ,

Festinare nocet, nocet & cunctatio sæpe
Tempore quæq; suo qui facit, ille sapit.

CUNCTATIO *prompta, salutaris.*

ALio hieroglyphico dictum est testudinem esse symbolum tarditatis, quæ tamen conjunctam habeat constantiam aliquam & assiduitatem; Accipitrem vero celeritatis non quoque nimis temerariæ notam esse constat. Si igitur hæc duo, salutaris cunctatio, & bene præmeditata celeritas pro re nata recte usurpentur, actiones inde felicem sortiuntur effectum. Cum quo convenit tritum proverbium Græcum, σπεῦδε βραδέως, *festina lente*, quod à duobus præcipuis Imperatoribus Romanis, Augusto & Tito, crebro fuit usurpatum. Et Gellius lib. 10. cap. 11. eo monuisse perhibet, ut ad rem agendam simul adhibeatur & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas, ex quibus duobus contrariis fiat maturitas. Cùm maturum, secundum Nigidium, ex eodem Gellio sit, quod neque citius est, neq; serius, sed medium quippiam & temperatum. Notum autem est, quantum Fabii Maximi cunctatio utilitatis Reip. & contra Minuti ipsius Magistri Equitum præcipitantia detrimenti attulerit. Unde Plato 7. de Republ. ait, τὸν σπεύδοντα ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνειν, id est, *Eum qui festinat celeriter omnia percurrere, magis retardari.* Ex quo vulgaris factus est versiculus,

Tardius absolvit, qui nimium properat.

Est autem hoc hieroglyphicon in primis convenientissimum principibus & aliis magnis viris, qui aliis præsunt, quo admonentur, ne aut voluptatibus aut affluentia omnium rerum, aut successu prospero & nimia potentia, insolentiores facti, sua ignavia & socordia, vel ex adverso temeritate & vehementia, interdum suæ dignitati & existimationi indigna committant, & perpetrent.

Et tardus nimis, & præceps nimis esse caveto:
Ille sapit, medium qui inter utrumq; tenet.

CURA *Vigil.*

CAnorum animal Cicero libr. 2. de divinat. gallum gallinaceum vocat, & ante lucem canere inquit, quem Plinius lib. 10. ita describit. Proxime gloriam sentiunt & hi vigiles nostri nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distingunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum, quartaq; castrensi vigilia (id est, secundum Vegetium libr. 3 hora tertia post mediam noctem) ad curas laboresq; revocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipsum vero cantum plausu laterum. Idem Ælianus pluribus verbis exponit lib. 4. cap 24. Causam hujus rei Cicero 2. de divinat. & Lucianus in Dialogo de somno sine gallo reddere conantur. Non etiam sine ratione legitur apud Jobum cap. 37. Quis dedit gallo intelligentiam? Convenit itaq; hoc hieroglyphicon homini industrio, omnia magna attentione ac vigilantia peragenti: quales in primis omnes pietati addicti, & præterea aliis in religione præfecti esse debent. Quare D. Ambrosius lib. 5. cap. 24. Hanc similitudinem eleganter explicat, ubi ait; Galli cantus suavis est in noctibus, nec solum suavis, sed etiam utilis, qui quasi bonus cohabitator & dormientem excitat, & solicitum admonet, & iter facientem solatur, pressum noctis canora significatione protestans. Hoc canente latro suas relinquit insidias, hoc ipso lucifer excitatus oritur, cœlumq; illuminat, hoc canente mœstitiam trepidus nauta deponit, omnisq; crebro vespertinis flatibus excitata tempestas & procella mitescit. Hoc canente devotus animus exsilit ad precandum, legendi quoq; munia instaurat.

Ut cum laude geras res, expergiscere, magnas:
Et tibi sit galli cura magistra vigil.

CU-

A

CURIOSI.

QUi curiosos depingere cupit, fingit sibi Simias, hominum imitatrices; at in gesticulationibus tantum, non in ratiocinando, loquendo, & judiciose res alicujus momenti exequendo. Curiosi nihil boni præstant, quum ad omne bonum opus sint inutiles, & nihil aliud quam vulgi fabula atq; risus effusus.

2. Canes dimittuntur à venatoribus post prædam quam assequi possunt, non semper, nec omnibus momentis, sed certo quodam modo & tempore. Ita refrenanda est animi curiositas, ne in immensum excurrat, sed tantum necessaria & convenientia persequatur.

3. Serpentes veneno pascuntur, & loca tenebricosa fœtidaq; colunt: sic curiosi rerum ac eventuum tristium relatione atq; auditione animum pascunt.

CURIOSITAS *maledica.*

MAnus hominis spinosissimum fruticem Rhamnum temere contrectans, ac inde seipsam vulnerans, indicat curiositatem sive πολυπραγμοσύνην, quam Plutarchus dicit esse φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id est, *studium cognoscendi aliena mala*, non solum inutilem, sed etiam sæpenumero detri-

B mentosam esse, cum homines in aliena semper inquirere, & quæ non sui sunt officii cum magno suo damno peragere volunt. Unde etiam recte Plautus in Sticho dixit, neminem esse curiosum quin sit malevolus: & Menandri præclara est sententia.

> Τὰ πολλὰ πράττειν καὶ λύπας πολλὰς ἔχει.
> *Multa facere multas molestias continet.*

Potest idem quoq; referri ad alias res periculorum & molestiarum plenas, quibus si frui cupiamus, multa nobis discrimina sunt subeunda. Aliud Epicteti est generalius dictum, qui reliqua philosophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ institutionem pertinent, duobus verbis complecti voluit, ἀνέχου & ἀπέχου, id est, *Sustine & abstine.* De quo multa A. Gellius Attic. noctium, lib. 17. cap. 19. Addamus Distichon.

> *Carpere parce meas frondes, qui singula carpis,*
> *Vulneret audace, ne tibi spina manus.*

C

CURIOSITAS *nimia vitanda.*

DE Pelecano præter ea quæ alibi dicta sunt, in hieroglyphicis Horapollinis habetur hunc non aliarum avium more nidum suum supra terram elatioribus locis construere, sed potius quadam innata simplicitate in scrobe aliqua humili, terra egesta ova sua excludere. Sed item Horapollo vult esse typum imprudentiæ potius quam simplicitatis: nam dicit hanc avem cum circa nidum in terra constructum ex bubulo stercore aucupes ignem excitent, suis alis eum extinguere conantem, se ipsam amburere, & ita facile capi. At nos priorem expositionem tanquam magis ἠθικὴν retinere placuit, una cum ascripta sententia, quæ legitur in Syracide inter alia utilissima modestiæ ac submissionis præcepta cap. 3. Altiora te ne quæsiveris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus ejus operibus ne sis curiosus. Hæc graviter repræhendunt nimiam curiositatem & stultam animi elationem: ac contra commendant simplicitatem ac humilitatem cum circumspectione tamen & prudentia conjunctam, non fatuam & inertem. Cum quo S. Pauli in Epistola ad Romanos cap. 12. sententia insignis congruit, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ᾽ ὃ δεῖ

D φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, id est, *non sapere supra quam oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere.* Hinc Distichon,

> *Noli altum sapere, aut aliena inquirere, ne mox*
> *Culpa det ex alto te tua præcipitem.*

CUSTODIA *tuta.*

PIngunt recentiores Indiæ Occidentalis chirographi animal, quod Cæsar Scaliger ἀλωπηκοπίθηκον vocat. Refert autem anteriore parte vulpem, posteriore Simiam, eandemque habet cercopitheci, aures ferè vespertilionis, ac subter ventrē usitatum aliud gestat receptaculum instar crumenæ latioris, in quod catulos suos recipit, ibidemque occultat, donec tuto per se hinc inde vagari,

& sibi

& sibi victum quærere possint. Similia de cane marino scribit Oppianus libr.1.de piscibus. Idem de vitulo marino refert D.Basilius 7.hexaem. & de Delphine in eruditiss. carmine Nicobuli ad patrem. Hæc Hieroglyphica indicant φιλοστοργίαν, id est, studium & solicitudinem parentum erga liberos, qui potissimum sub fideli horum custodia vitam agunt securam & fœlicem. Custodia etiam ea tute dici potest, quum quis Biantis vel Stilponis apophthegmate nixus: Omnia mea mecum porto, vivens moriensque sibi suisq; canit lætus. Et de civibus sub pio principe vel magistratu viventibus merito dicitur,

O tuto satis hos cives, populumq; beatum,
Queis velut in patrio fas habitare sinu!

De providentia & custodia divina melius adhuc intelligitur, de qua Psaltes, Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui custodit Israël. Dominus custodit te, &c. Psal.121.4.& Psal.144.v.18. Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

DECOR.

LEonem cui circa collum serpens fuit circumvolutus quidam pinxerunt, addita inscriptione Græca, ΟΥ'ΔΕ'Ν ΚΑΘΗΚΟ'ΤΕΡΟΝ, id est, *nihil Decentius*, ut fortitudinem cum prudentia conjungendam esse docerent. Officium enim prudentis viri est, ut Aristoteles tradit 6. Ethicor. Nicomach. δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὑτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, id est, *posse recte in medium consulere de iis quæ sibi ipsi sunt bona & utilia*. Ethic.lib.3. vult ἀνδρείαν εἶναι μεσότητα περὶ φόβους καὶ θάρρης, *fortitudinem esse medium inter motum & confidentiam*. In quam sententiam eleganter & breviter D.Bernardus lib.1. de consideratione, fortitudinis matrem vocat prudentiam. Paulo post, Bonus circuitus est, inquit, si justitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet: ut si justitia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu. Huc refertur Distichon eruditum,

Provida magnanimæ si adsit prudentia dextræ,
Dic mihi quæ rerum pulchrior esse queat?

DECOR *juvenum & senum.*

HUjus stirpis, quæ vulgo ob similitudinem corona imperialis sive regia appellatur, & quam Carolus Clusius ad Hemerocallidem veterum non male referri posse existimat, flos maturus expanditur, ac in suis propriis pediculis plane deorsum flectitur: at quamprimum flaccescere incipit, succedunt illi satis magna capita (ut quoque in lilio rubro fieri solet) quæ excusso flore statim sursum eriguntur, ne scilicet, si deorsum dehiscerent diutius, semina nondum matura putrescant ac excidant. Sic juvenes, quantumvis ingenii, vel corporis atq; fortunæ bonis ornati, singulari modestia sese submittere, nec ante tempus (quod sæpe fieri videmus) exultare, superbire, & insolentiæ cristas erigere debent. Contra vero senes, jam prudentia & usu rerum confirmati, auctoritatem suam tueri, ac bene monendo præcipiendoq; aliis præire jure ac merito possunt. Unde etiam Cicero libro de Senect. ait: Apicem Senectutis esse auctoritatem, & vetus poëta jubet senum colloquia expeti: & versus Græcus commendat senum consuetudinem.

Ὁμιλίας δὲ τῶν γεραιτέρων φίλει.

Honestum senem modesto juveni dicentem audiamus,

Disce puer virtutem ex me, nec flore superbi:
Matura tollat fruge senecta caput.

DEJECTIO.

HUmilitatem & dejectionem Ægyptii hieroglyphice per Accipitrem indicant, ut ait Horapollo, libr.1.cap.6. quod cæteræ volucres ex sublimi in terram non perpendiculi modo, sed velut ex transverso & flexuose deorsum ferantur, solus accipiter directo ad inferiora viam carpat.

DELATORES.

VEspæ, ignavum pecus, cum murmure tamen volitant, & pungunt acerrime. Hinc illud, quod Stobæus ex Diogenis diatribis refert, Antisthenem, scilicet aliquando à Diogene correptum quod

A quod exigua voce esset, & tamen castigaret homines, respondisse. Vespas itidem sonum haud magnum edere, aculeum tamen habere acerrimum. Lepidum itaq; est Archilochi mordacissimi poetæ Epitaphium, quo in ejus sepulchro vespæ habitare dicuntur, in 3. ἀνθολ. ex quo Alciatus Emblema suum 51. desumpsit. Sane cum vespæ à se cum noxa pungunt, & quid facient, ubi viperæ veneno spicula sua tinxerint? Quamvis autem figmenta hæc sint, (Refert tamen in Exer. Scaliger, à Cambaiæ Indiæ Rege filium veneno educatum adeo venenosum fuisse factum, ut muscæ, quæ modo solo suctu cutim perstrinxissent, turgidæ interierint.) Jucundam nihilominus & utilem considerationem habent. Per viperam enim delatores, pessimum genus hominum, qui clam apud alios innocentes deferunt, intelligere possumus. Nam veluti suppeditare hæc advolantibus vespis venenum fingitur, quod illæ postea in alios cum pernicie effundant. Per has igitur porro significabimus calumniatores & maledicos, qui quæ ab aliis per mendacium acceperunt, nihilominus pro veris dispergunt. Utriq; rei gravissimi criminis. Sed optimum est Plautini senis votum in Pseudolo:

Homines, qui gestant, quiq; auscultant crimina,
B *Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant:*
Gestores linguis, auditores auribus.

Nam ut Thucydides dicit: διαβολὰς ἐ σῶφρον ἔτε λέγειν πρὸς ἀλλήλες, ἔτε ἀκέοντας ἀποδέχεσθαι. Non decet calumnias neq; aliis narrare, neq; audiendo suscipere.

DELICIÆ.

VEpres acuti, undecumque tanguntur ac constringuntur, manus cruentant: Deliciæ, manibus, pedibus, capiti, oculis, omnibus denique membris officiunt, inquit *Chrysostomus homil. 45. in Matth.*

Canthari, Scarabei, & hujus generis insecta plurima, ita fœtoribus atq; sordibus, ex quibus originem duxerunt, delectantur, ac illis sustentantur, ut contra odorum suavitate plane pereant. Ideoque rosis insidentes Scarabei vel cantharides torpescere vel tandem emori dicuntur. Ad hunc modum molles & effœminatos in suis voluptatibus ac deliciis, quæ non solum corpori, sed menti quoque obsunt, plurimumq; nocent, paulatim contabescere, ac tandem illicito luxui interitu suo meri-
C tas pœnas luere constat. Quod Claudianus libro secundo ad Stiliconem egregie hisce versibus nobis explicavit:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,
Membraq; Circæis effœminat acrius herbis,
Blanda quidem vultu, sed qua non tetrior ulla;
Interius fucata genas, & amicta dolosis
Illecebris, torvos auro circumligat hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Silius quoq; Italicus breviter hæc exposuit:

------*Nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostis,*
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

Pierius in suis hieroglyphicis refert, Hannibali alioquin duro, sed ob Capuanas delicias tandem effœminato, non abs re scutum debuisse offerri, in cujus medio Scarabeus fuisset depictus, quem undiq; Rosarũ serta ambirent, significatione eadem, quam hoc hieroglyphico exprimere voluimus.

D

DEUS.

SOlem hunc visibilem nulla alia re quam Sole ipso adjuti cernimus, & stellas ipsas sola stellarum ope aspicimus; lucis aspectum debemus luci: Deus etiam per seipsum sui illustrat notitiam, cooperante nemine; quod ea res omnium vires excedat. *Philo Jud. lib. de præmiis & pœnis.*

Sol exortu suo stellas offuscat, immenso suo splendore perfusis nostris oculis. Quoties item animæ oculi sincero, puro, fulgidissimoque Dei lucem inferentis sensibili splendore irradiantur, nihil aliud inspicere possunt. At fulgens enim ejus, qui est, cognitio nihil non illustrat, ut etiam, quæ sunt per se splendidissima, collatione hac obscurentur. Idem, *lib. de temulentia.*

Communis hic Sol nobis quotidie se præbet omnibus, nec magis minusve irradiat alium quam alium, sed in omnes ex æquo vim suam exerit & exercet. Attamen si quis acutiore visu polleat, plus

ejus splendoris recipit, non quod Sol magis in eum agat, quam in cæteros, sed propter vim oculorum eximiam. At quisquis infirmos habet oculos, ne obtueri quidem tantam lucem poterit, propter eorum hebetudinem. Idem cogita de Sole cœlesti & æterno, ex æquo illum adesse omnibus essentialiter; nos autem peccatorum sordibus conspersos, ad tantum lumen percipiendum idoneos non esse: Christum vero, in quo plenitudo Deitatis corporaliter habitat, oculo purissimo totius luminis cœlestis capere splendorem, utpote naturæ visibilis respectu formatum Spiritus S. opera, & à peccato prorsus alienissimum. *Justin. de orthodoxa confessione, sive de sanctissima Trinitate.* A

Certo scire non possumus qualis sit cujusq; stellæ essentia, magnitudo, &c. quærimus tamen alacriter, oblectamurq; rationibus verisimilibus, propter innatum discendi desiderium. Licet etiam verum illud Ens, Deum, non valeamus cernere, quærimus tamen indesinenter, quando hæc consideratio vel in seipsa, licet investigabilis, res sit summe desiderabilis. *Philo Jud. libro primo de Monarchia.*

Solis lux à nullo illustratur, sed seipsam ostendit. Et Deus qui nullis hominum operibus illustrari potest, divina sua essentia seipsum solus illustrat. *Idem, eod. lib.* B

Hoc Dei tergum est, quicquid eum nobis suo judicio refert, ut tamen illius naturam non contingat: perinde ac umbra & in aqua relucens solis imago hebetioribus oculis illum adumbrat: dum illum ipsum, præ nimio purissimæ lucis fulgore, quo sensum facile exuperat, intueri nequeunt, *Nazianzenus lib. 2. de Theologia.*

Solem hunc sensibilem nemo est, qui non laudet, & ipsius magnitudinem, simulq; pulchritudinem & radiorum symmetriam, atq; lucis splendorem admirans: si vero in eo diligentius atq; pertinacius intuebitur, & indies ejus aspectum considerabit, non solum quæ sentit in eo deprehendet, sed etiam oculorum aciem debilitatus abscedet. Tali quid videor mihi pati mente, si requiratur de Deo, quid sit. *Basilius magnus in 1. cap. Joannis.*

Quod lux est videntibus & visus, hoc Deus est intelligentibus & intellectis. *Thalassius ad Paulinum.*

Sol oculos puros, sanos, vegetos, fortes habenti tranquillus apparet, in oculos autem lippos, quasi tela aspera jaculatur, intuentem illum vegetat, hunc excruciat, non mutatus, sed mutatum. Et tu cum cœperis esse perversus, & tibi Deus perversus esse videbitur, tu mutatus es, non ille. *Augustinus in Psalm 92.* C

Sol, qui oritur die, licet sit unus (unde solem esse appellatum Cicero vult videri, quod obscuratis sideribus solus appareat) tamen quia verum ac perfectæ plenitudinis lumen est, & colore potissimo & fulgore clarissimo illustrat omnia. Et in Deo, licet sit unus, & majestas, & virtus, & claritudo perfecta est. *Lactant. lib. 2. cap. 10. de Orig. erroris.*

Respectu nivis & solis omnis albedo fusca videtur, & omne lucidum, obscurum. Respectu Dei qui solus singulariter bonus est, omnes homines mali videntur. *Chrysost. in Matth. 7. hom. 18.*

Lucis proprium est illuminare; Dei autem misereri suorum operum. *Nilus apud Maxim. Serm. 6.*

Sed occulta corpora detegit: Deus omnia creans non solum in lucem produxit, sed omnia, quæ prius non fuerant, condidit. *Philo Jud. de somniis.*

Lux quantumvis hominum multitudinem illuminaret, nihil splendoris remitteret: Deus antequam mundum conderet, & postquam condidit, idem perfectus atq; integer permanet, nihil tanto & tam admirabili opificio minor, nihil imbecillior. *Chrysost. hom. 4. in Joan.* D

Quod Sol est sensibus, hoc intelligentibus est Deus. Hic enim mundum illuminat visibilem, ille vero invisibilem; & hic quidem visum corporalem illustrat, ille vero naturas intellectuales splendidas reddit. Sol videntibus ut videant, visibilibus rebus ut videantur vim subministrat, ipseq; inter visibilia est pulcherrimus: Deus etiam intelligentibus ut intelligant, intellectis ut intelligantur suppeditat, ac ipse inter intelligibilia est altissimus, in quo omne desiderium consistit, & super quem minime fertur: nihil enim sublimius quid habet omnino desiderium, neq; mens sapientissima & indagatrix seu curiosissima. *Nazianzenus orat. de Athanas. Episcopo.*

Vetus sermo docet simplicem esse Deum, & unam simplicem habere operationem, in omnibus omnia

omnia

A omnia operantem, instar solis, qui omnia fovet, & in unoquoq; secundum naturalem habilitatem, & quantum capere potest, operatur, ab eo, qui eum condidit, Deo, talem adeptus operationis virtutem. *Damascen.lib.1.de Orthod.fide, cap.13.*

Neque vero quemadmodum Solis radius fulgore nimio corrumpit oculos, caligantesq; reddit, sic est ipsius boni conspectio. Illustrat enim, atque oculi lucem eo magis exauget, quo quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxum. Velocior est divina lux, & acutior ad penetrandum; innocentia præterea & immortalitate singula complens. *Merc. Trismegist. in Pymandro.*

Igne qui vult calefieri, sufficit si accedit ad illum: nam si interius manum mittat, pro eo quod calefieri potuit comburitur. Et qui profundius vel altius de Deo disputare præsumit, pro eo quod gloriosius quis vult ostendere, in blasphemiam cadit, dum comprehendere altitudinem divinorum dogmatum non potest. *Hesychius in Levitic.lib.2.cap.6.*

Deum cum Ægyptii volunt significare, inquit Horapollo lib.1. cap.6. pingunt accipitrem: tum quod fœcundum sit ac diuturnæ vitæ hoc animal, tum etiam quod Solis præter cæteras volucres B simulacrum esse videatur, utpote peculiari quadam atq; occulta naturæ vi, intentissimis in ejus radios oculis prospiciens. Sol autem est visibile Dei hieroglyphicum.

Ægyptii Deum pulchre ornatum, seu gloria amictum, significantes, sidus pingunt, inquit Horapollo, lib.1.cap.13. quod Dei providentia victoriam decernit atq; imperat, qua & siderum orbisque universi motus peragitur. Existimant enim sine Deo nihil prorsus consistere.

Qui inconniventibus oculis solem intuentur diutius, fere obcœcantur: ita & qui divina mysteria altius speculantur sæpe obtunduntur. Proinde & hic intra sobrietatem sapere, & illis connivere satius est.

DIABOLUS.

SErpentem venenatum & in primis noxium animal. max. invisum esse homini, utpote cujus semini perpetuæ cum eo fuerunt & erunt inimicitiæ, ipsa natura nos docet, & S. pagina confirmat. Hinc videmus, ad conficiendos & tollendos è medio serpentes, si in quos forte incidimus, imprimis nos esse cupidos, nec satiari, donec multis ictibus concisos relinquamus tandem. Utinam vero homines C in concidendis & extirpandis vitiosis cupiditatum affectibus & in dispergendis fugandisque voluptatum illecebris, quæ veluti serpentes animis illorum se insinuant, tam vigilantes essent ac studiosi! Nam secundum Horat.3. Od.24.

Scelerum si bene pœnitet:
Eradenda Cupidinis
Pravi sunt elementa.

Sed nos in hoc hieroglyphico per serpentinam figuram diabolum, humani generis acerrimum hostem significare volumus, qui nisi cœlesti manu, hoc est, virtute Dei conficiatur, nostra tela flocci solet facere. Quo præclarus ille Justini locus pertinet ex dialogo cum Tryphone Judæo: ὁ διάβολος ἐφέστηκεν ἀεὶ ἀντικείμενος, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἕλκειν πάντας βουλόμενος. καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ, τουτέστιν, ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ, ἡ πεμφθεῖσα ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτιμᾷ αὐτῷ, καὶ ἀφίσταται ἀφ' ἡμῶν. καὶ ὥσπερ ἀπὸ πυρὸς ἐξεσπασμένοι ἐσμὲν ἀπὸ μὲν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν προτέρων καθαρισθέντες, ἀπὸ δὲ τῆς θλίψεως καὶ τῆς πυρώσεως ἣν πυροῦσιν ἡμᾶς ὅ τε διάβολος καὶ οἱ αὐτοῦ ὑπηρέται πάντες: *Nobis quidem diabolus instabat, semper adversans & ad se trahere* D *volens: & Angelus Dei, id est, virtus Dei, per Christum nobis missa, increpat illum, & à nobis repellit: & sumus perinde atque ex igne extracti, à peccatis videlicet pristinis purificati: atq; ab afflictionibus, & exploratione ignis probati: quâ nos exercet diabolus, & administri ejus omnes.* Hæc ille, cujus sententiæ Distichon subjicimus,

Cœlesti auxilio vetus ille extinguitur anguis,
Humana elident spicula missa manu.

DIGNITATUM *Gradus. Sufficientia.*

QUemadmodum à spicæ collectione progredi solemus ad manipulum coacervandum, ac pariter deinde à manipulo ad fascem ipsum: sic etiam sedulitate, industria ac prudentia paulatim,

atque

atque secundum Platonem in Theæteto, σμικρὰ ἀπὸ σμικρῶν κατὰ δύναμιν addentes, infimæ sortis homines ad majora, & tandem ad maximum dignitatis gradum pervenire solent. Quod si, divina liberalitate promoti, ascenderint, rectissime faciunt, si tempestive gradum sistant, ac sibi laudibilem istam ac fortunatam reipsa αὐτάρκειαν, id est, rerum sufficientem usum, tanquam divitiarum terminum convenientissimum pro unico scopo proponant. Nam secundum Salomonem, Proverb. c. 27. *Qui custodit ficum, comedet fructum ejus.* Suntq; ejusdem sententiæ Hesiodi versus in ore omnium:

Adde parum parvo, parvo superadde pusillum,
Tempore sic modico magnum cumulabis acervum.

DIFFIDENTIA *prudens.*

PLinius refert lib. 8. cap. 28. Vulpes in Thracia, locis rigentibus amnes gelatos lacusq; non nisi aditum reditumq; auditus transire. Observatum est, aure ad glaciem apposita, conjectare gelu crassitudinem. Quod Plutarchus in Commentario de Animalium solertia prolixius exposuit. Vulpina hæc attentio per universam vitam nostram præceptum nobis est utilissimum, rebus ut in omnibus, singularem quamdam adhibeamus εὐλάβειαν, id est, cautionem convenientem, quæ efficit, ne temere cuivis vel homini vel rei fidem adhibeamus, neve ex opposito obstinate omnibus diffidamus. Quo pertinet Euripideum dictum in Hecuba,

Σώφρον⊗ δ' ἀπιστίαν
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. Id est,
Prudenti diffidentia
Nil est melius, nil utilius mortalibus.

Ac notum est illud Epicharmi, νῆφε καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. quod in libello de petitione consulatus Cicero ita vertit; Nervos atq; artus esse sapientiæ, non temere credere. Idemq; etiam in epistolis ad Atticum sæpe commendat. Et Senarius proverb.

Ab hoste dicta ne unquam amica duxeris,

idem confirmat, & Alcibiadis responsum revocat qui amico quærenti cur patriæ de eo judicaturæ non fideret? Ego sane, inquit, ne matri quidem: vererer enim, ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret. Sophocles in Ajace docet hostium munera non esse munera. Ensis Ajaci datus ab Hectore, & Ajacis baltheus Hectori, fuit utriq; exitio.

Atq; ita ab hoste hosti veniunt lethalia dona,
Quæ studii specie fata necemq; ferunt.

Fide, igitur juxta vetus dictum: sed cui vide, &c.

Omnibus esto salutaris tibi cautio rebus.
Ni prius explores, aggrediatur cave.

DILECTIO *Sincera proximi.*

LIlius Gyraldus syntagmate primo historiæ Deorum ἱερογλυφικὸν elegantissimum proponit amicitiæ seu synceræ dilectionis proximi, quam picturam priore libro omissam hic reponere visum est sub dilectionis titulo. Apud Romanos, inquit ille ex veterum sententiis, amicitiam pictura antiquitus pulchre demonstrabat. Pingebatur enim juvenis forma, detecto capite, quæ erat tunica rudi induta, in cujus fimbria scriptum erat, mors & vita: in fronte, Æstas & Hyems: habebatq; latus apertum usq; ad cor, & brachium inclinatum, digito cor ostendens. Ibi scriptum erat, longe & prope, suberat & picturæ explicatio, quæ ita legitur; forma juvenilis indicat amicitiam semper recentem, nullaq; temporis diuturnitate tepescentem. Nudum caput, ut omnibus pateat, & amicus nullo unquam tempore amicum publice suum fateri erubescat. Rude autem indumentum ostendit, ut amicus nulla ardua, extremamq; inopiam pro amico subire non recuset. Vita & mors in vestimento scripta, quod qui vere diligit, usq; ad mortem amat. Æstas & hyems, quia & in prosperis & in adversis æque amicitiam servat. Latus apertum habet usque ad cor, quia nihil amico celat. Brachium inclinat, & digito cor ostendit, ut opus cordi, & cor verbis respondeat. Longe & prope, quod scriptum est, quia vera amicitia nullo tempore aboletur, nec locorum intercapedine disjungitur.

A gitur. Hæc ferme totidem verbis adscripsi, quæ exoticam scilicet sapientiam ac peregrinam redolere videntur.

DILIGENTIA *continua in studiis adhibenda.*

VEterum sapientum quidam adhortans adolescentes ad diligentiam adhibendam in suis studiis ac laborum perseverantiam & quandam ἀοκνίαν, solitus est dicere, aves cohortales suavissimas habere carnes, si non abundantiore esca saginentur, sed διὰ τὸ σκαλεύειν, id est, rimando & fodiendo ipsum solum, sibi quærant cibum. Sic qui veram & solidam doctrinam & laudabilem rerum utilium cognitionem conquirere student, in eruendis & perscrutandis accurate ac sedulo veterum scriptis ac monumentis multum temporis & laboris impendere debent. Nam secundum proverbium græcum, ἐκ τοῦ πόνου κλέος, *ex labore gloria*: Vel, ut Euripides breviter, dixit, πόνος εὐκλείας πατὴρ, *labor gloriæ genitor*: cui simile est dictum Æschyli,

------Τῷ πονοῦντι ἐκ θεοῦ ------ *Laboranti à Deo*
ὀφείλεται τέκνον μὲν τοῦ πόνου κλέος. *Debetur fœtus (præmium) illius gloria.*

B Versatur quoque in ore quidem multorum, sed non semper in animo aut opere Epicharmi versus, quem etiam Xenophon lib. 2. ἀπομνημονευμάτων commendat,

πρεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ Θεοί, id est,
Convenientibus laboribus vendunt nobis omnia bona divi.

Plutarchus tamen in Commentario περὶ πολυπραγμοσύνης aliter, nimirum ad curiositatem, hæc accommodat. Sicuti, inquit, gallina proposito sæpe alimento in angulum aliquem sese subducit, ubi vel in sterquilinio unicum apparet hordei granum: ita curiosi in medio sitos sermones & historias, & de quibus nemo prohibet aut indignatur quæri prætereuntes, occultata & latentia cujusq; familiæ mala colligunt.

Rimatur vigili Sophia secreta labore,
Qui cupit Aoniæ frondis honore tegi.

DISCIPLINA *& institutio domestica.*

C LUscinia, tanquam lucinia, putatur dicta Isidoro, quia suo cantu indicare diei surgentis exortum solet. Varro & Plautus Lusciniolam quoq; vocant, quod luctuose canat: estque Latinis philomela, ac Græcis φιλομήλα, quod cantus amet: itemq; ἀηδὼν, ab Æolico verbo ἀείδειν, quod similiter est canere. De pullorum vero institutione à parentibus Aristoteles lib. 4. de histor. Animal. cap. 9. ex versione Gazæ satis rem raram in medium affert. Jam vero, inquit, luscinia modulos docere suos pullos, versusque quos imitarentur tradere visa est, utpote cum non perinde locutio, ut vox per naturam proveniret, sed acquiri posset per disciplinam & studium. Unde homines quoq; locutione utentur varia, cum vocem omnes reddant eandem. Idem Plutarchus in libro de solertia animal. & Ælianus lib. 3. cap. 40. testantur. Commendatur autem hac similitudine domestica & laudabilis institutio sive parentum seu præceptorum, qui loco parentum censendi sunt. Nam secundum poetam,

Adeo à teneris assuescere multum est.

Quod à philosophis sumpsit. Nota enim est Aristotelis sententia 2. Ethicor. Nicom. cap. 1. οὐ μικρὸν διαφέρει, τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ παμπολὺ μᾶλλον, μᾶλλον δὲ, τὸ πᾶν. Id est, *non parum refert, sed per quam multum, sic ne an sic à pueris assuescamus, imo vero totum in eo positum est.* Et
D Claudianus 4. Consul. Honorii idem monet,

Interea Musis animus dum mollior instet,
Et quæ mox imitêre legas, nec desinat unquam
Tecum Graja loqui, tecum Romana vetustas.

Disputat autem Plato de hac puerili institutione ac disciplina, tum alibi sæpius, tum potiss. in lib. 2. & 6. de legibus, quæ omnia cognitione sunt admodum digna.

Ut canere alma docet pullos philomela tenellos,
Sic genitor gnatos format & ipse pius.

DISPUTANTES.

A Rtifices industrii ad silicem & focum lucernas suas accendunt, & operi se accingunt alacres. Contra nugatores à verbis ad verbera & cædes deveniunt frequenter. Ut veritas ex disputatione patet & elucescit, sic altercando amittitur. Inde Bochii epigramma:

De Silicis venis excussa ut semina flammæ
Excipit arenti fomite materia;
Inde suam accendunt pro se sibi quisq; lucernam.
Exemplo, & cæcas discutiunt tenebras.
Sic disceptando studiosi in luminis oras
Verum ipsum è latebris excutiunt facile.
Contra, altercando, nimis id plerumq; Sophistæ
Funditus evertunt insidiosa cohors.

DISSENSIONES *Potentum.*

DE vehementi ac continuo attritu lignorum ignem tandem excitantium ita Plinius lib.16.c.40. Calidæ sunt & morus, laurus, hedera, ac omnes, ex quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc usus in castris pastorumq; recepit, quorum ad excutiendum ignem non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemq; concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facillime concipientium. Sed nihil hedera præstantius, quæ teratur, lauro quæ terat. Hæc ille. Duos tamen lauri bacillos hoc etiam præstare experientia quoq; testatur, & qui de Indiis scripserunt, idem adhuc cum aliis lignis calidioribus ibidem usitatum esse fieri perhibent. Hoc vero inventum, ut alia multa (nempe in Græcia) Mercurio tribuit hymnus græcus ad ipsum scriptus. Sic etiam arboribus sylvarum ventorum vi inter se collicis ignis elicitur, unde Lucretius lib.5.

Exprimitur validis extritis viribus ignis,
Et micat interdum flammai fervidus ardor,
Mutua dum inter se rami stirpesq; teruntur.

Non aliter ex potentiorum dissensione & ira semper graviora quam alias pericula oriri certum est.

Damna dat atq; facit vis vi collisa potentum:
Ramorum attritu ut flamma resultat edax.

DIVITIÆ *veræ.*

EGregia, Plinio teste, etiamnum Topazio gloria est, suo virenti genere, & quum reperta est omnibus prælatæ. D. Hieronymus paulo aliter describit: Aureum, inquit, habet colorem, & æthercam claritatem: atq; quando solis ardore tangitur, omnem superat gemmarum splendorem. Deus est anima fidelis, sed auro sapientiæ, quæ est Christus: fulgore precum quæ aera penetrant, atq; ad Deum Patrem, mediante Christo, pertingunt; & gloriæ Dei, qua irradiata totius mundi gloriam omni ex parte superat.

DOCTRINA *Solida.*

CArpio, solius Benaci lacus in Italia alumnus, (ut vult Bellonius, cum Hipp: Salvianus etiam in lacu quodam prope Aluitum Campaniæ oppidum reperiri eum tradat) videtur esse piscis ex truttarum genere, teretiori tamen est corpore, pedem raro excedens. Facit hujus mentionem Bembus in histor. Veneta, qui & ipse affirmat, tantum in Benaco illum pasci. Cum vero optimi sit nutrimenti, & propter raritatem magni pretii, lautioribus Italorum mensis plurimum expetitur, atque ideo frixus & salitus, vel etiam aromatibus conspersus ad longinquiora loca deferri solet. Hunc auri sabulo vesci vulgo creditur, ut etiam de thymallis & aliis nonnullis piscibus traditur: & Joan. Pallazius in symbolis Italicis scribit se experientia observasse, rem ita habere. Alludit eodem & Hieronymus. Fracastorius in tersissimo carmine, quod inscripsit, *Carpio.* Omnium autem optima erit hujus rei accommodatio ad animarum nostrarum præstantiss. pabulum, quod ex sacis literis illæ petere possunt & debent. Quo pertinet insignis locus Cl. Alexandr. στρωμ.α. sub init. Operamini, inquit Dominus, non cibum qui perit, sed qui manet in vitam æternam. Sumitur autem nutrimentum & per cibos & per verba, &c. Sunt enim etiam animæ propria habentes nutrimenta, & aliæ quidem augentur per agnitionem & scientiam, aliæ vero per Græcam pascuntur philosophiam, cujus, quemadmodum nucum, non est quidvis esculentum. Præclara etiam sententia est 8. Proverb. λάβετε παιδείαν, καὶ μὴ ἀργύριον καὶ γνῶσιν, ὑπὲρ χρυσίον, Accipite disciplinam meam, & non argentum, doctrinam magis, quam aurum diligite; ut habet vetus versio:

A *Scilicet est quovis doctrina potentior auro,*
Has ergo ingenii collige divitias.

DOLOSI *homines.*

REm totam hujus sive Symboli sive hieroglyphici narrat & explicat omnium pulcherrime B. Basilius in hexaem. prout hunc ejus locum selegit Simeon Logotheta, eumq; Latine vertit Simon à Maillé. Archiep. Turone. Velim itaque, ô homo, dolosorum ac maleficorum exemplum fugias, in imbecilli etiam animalculo fraudis plurimum doliq; animadvertens. Cujusmodi istud est: Cancer summo carnis ostreorum desiderio tenetur: sed propter testæ ambitum, difficilis illi est hujus præda. Teneram enim ostreorum carnem firmissimo natura munimento circumvallavit, quo fit, ut ὀστρακόδερμα, testam habere siliceam dicantur. Atque ubi duæ illæ conchæ cavæ ad amussim inter se commissæ ostreum circumplexæ fuerint, vanas atq; inutiles cancro denticulatæ forcipes sint necesse est. Quid igitur facit? Cum deprehendit prædam optatam in serenis ventoq; carentibus locis cum voluptate apricantem, atq; ad solis radios suas pandentem conchas, tum calculo clam inter-B jecto commissuram impedit, atq; virium suarum imbecillitatem ille hoc artificio adjuvare dignoscitur. Hæc illa est animalium, quæ & ratione & voce carent, malitia. Talis est, qui fratrem dolo aggreditur, quiq; proximi angustias observat, atq; alienis calamitatibus insolentius exultat. Eodem fere modo B. Ambrosius & ipse in hexaem. Veteratoriam autem hanc cancri calliditatem late describunt Oppianus, Plutarchus, Plinius. Volunt quidam, dum ostrea pisciculis capiendis aperta teste inhiant, sic illorum dolum à cancro confundi. Unde etiam originem hujus hieroglyphici desumpsit Jul. Cæs. Capaccius. Sed vere ne ista sic se habeant, Rondeletius disputet. Symbolica certe sunt atq; ideo huc pertinet veteris poetæ apud Ciceron. illud: *Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pestem, ut participet, parem.* Adagium item: *Captantes capimur, Malum consilium consultori pessimum, Incidit in foveam, quam fecit faber, quas aliis fabricavit, gestat compedes, Perilli Taurus;* & similia.

O bene factum! aliis qui fata inimica parabat,
Se magis astutum repperit artificem.

C

DOCTI *aliis minus doctis prosunt.*

REgnum Aristoteles, Plinius, & alii nominant quoq; Regem & Senatorem avium, eumq; cum Aquila pugnare ferunt: ac esse hunc alium à passere Troglodyte, quem Aetius lib. 11. c. 15. tanquam efficax remedium contra calculum tam renum, quam vesicæ commendat, facile probari posset, si brevitas nostri instituti operis pateretur. Quamvis vero à plerisq; nomina hæc confundantur, putant tamen rerum naturalium periti Regulum sive Trochilum alium esse, alium vero passerem Troglodytem, pro quo quidam recentiores perperam Motacillam, sive Græcis σεισοπυγίδα accipiunt. Notus autem est apologus, Regulum cum Aquila de celeritate volandi, qua hæc alias aves antecellit, contendisse, ac instituto certamine, clanculum supra dorsum hujus regulum consedisse, & ad præfinitum locum delatum subito inde evolasse, & ita victoriam obtinuisse: atq; ideo ajunt ab eo tempore inter ipsos inimicitiam extare. Non aliter cum multi suo ingenio vel natura parum præstare possint, sæpenumero tamen adjumenta ab aliis sibi ascifcunt, quibus facile emergere, & non raro ad majora ascendere queant. Idq; si fieri concedatur absq; injuria & detrimento ac sup-D plantatione aliorum, non adeo est improbandum. Alioquin præceptum Plutarchi, in libello de gerenda Republ. expositum, cui etiam hæc fabula eleganter est inserta, in hac parte locum habebit. Sic enim ille inquit: Tales igitur viri sunt tenendi, iisq; adhærendum nimirum, de quibus est maxima opinio virtutis & auctoritatis: nec quomodo Æsopi regulus humeris aquilæ vectus subito evolavit, & sic antevertit; ita eorum suffuranda gloria, sed ab iis amice & cum benevolentia accipienda. Lucas Contilis ascribit: NEC USITATA NEC TENUI FEROR, ex Horatio lib. 3. oda 20.

Regulus est Aquilæ auxilio defertur in auras:
Sic quisquis docti nititur ingenio.

Hieroglyphicon nobis candida mente præditis conveniens, qui Eruditorum veterum & Neotericorum scriptis adjuti, hujus additamenti initia qualiacumq; sint studiosæ juventuti consecramus.

DOCTOR, DUCTOR, PASTOR *Populorum.*

A

ANubis nomen Ægyptiis familiare, nota pictura fuit. Quid de ea docti ſentiant paucis verbis indicandum. Hebræi tria verba retinent, ex quibus Ægyptii hieroglyphicam tabellam Anubis ſui ſculpſiſſe videntur. Primum eſt *Naba*, quod ſignificat prophetavit, vaticinatus eſt, prædixit ventura, prædicavit. Anubis igitur hieroglyphicon eſt doctoris, prophetæ, vatis qui tum in Eccleſia, tum in politica rerum adminiſtratione de rebus futuris homines admonet, quos in officio tot prædictionibus continere cupit. Sed cur caninum caput Anubi tributum eſt? Alterum verbum igitur & ſignificatum attendamus. *Nabac* ſignificat latravit, allatravit, clamavit, & de canibus nominatim dicitur. Inde fortaſſe βαύζειν, latrare: & ſi ad alia bruta extendamus βοάω, βοῶ, βόω, & Latinum boo, id eſt, clamo. Eruditiſſimus Phyſiologus de cane loquens, ſunt, inquit, qui lingua Ægyptiaca Anubin canem dici affirment. Servius autem in Virgil. Anubis lingua Ægyptiaca canis dicitur, ſub cujus forma colebatur Mercurius. Virgilius ipſe verbi Hebræi ſignificatum expreſſit, Æneid. lib. 8.

Omnigenumq; Deum monſtra, & latrator Anubis.

B

Diodorus Siculus lib. 4. Canis tum venationi, tum ad cuſtodiam prodeſt. Propterea Deum qui apud Ægyptios, Anubis vocatur, capite fingunt canino, quem volunt corporum Iſidis atq; Oſiridis fuiſſe cuſtodem. Et paulo poſt Anubis (inquit) canem, Macedo lupum inſigne armorum tulit. Apulæjus vero metamorph. lib. xi. Ille ſuperûm commeator & Inferûm, nunc atra, nunc aurea facie ſublimis, attollens canis cervices arduas Anubis, læva caducæum gerens, dextra palmam virentem quatiens. Lilius Gyraldus Syntag. 9. De diis gentium habet multa de Anubi, quorum nonnulla hic appingimus, quæ tertiam Hebræi verbi *Nabbat* ſignificationem, ut & primam reſpiciunt. Idem enim eſt, ac intueri, videre, aſpicere, conſpicere. Anubis igitur, inquit Gyraldus, ab Ægyptiis Mercurius vocatus eſt. De eo multa Plutarchus profert lib. de Iſide & Oſiride. Tertullianus Apologet. & D. Auguſtinus 2. lib. de Civit. Dei Anubin Cynocephalum appellant. Lucanus de eodem.

Nos in templa tuam Romana accipimus Iſin,
Semicanesq; Deos, & ſiſtra moventia luctum.

C

Et Sedulius in opere Paſchali:

Quis furor eſt, quæ tanta animos dementia ludit,
Ut volucrem, turpemq; Jovem, torvumq; draconem,
Semihominemq; canem ſupplex homo pronus adoret?

Quæ autem tribus lineis ex Plutar. Lilius expreſſit, Goropius pro ſuo more longo verborum tractu producit Hermathen. lib. 6. Anabis, ait, capite canino pingebatur, qui in hieroglyphicis ejus teſſerã gerebat, qui nobis iter ad cuſtodiam & tutelam noſtri demonſtrat, quem Hermanubin etiam vocarunt. Plutar. hac de re ita: ὁ δὲ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω φερομένων ἄνουβις λόγος, ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ ἑρμάνουβις ὀνομάζεται, id eſt. Ratio atq; ſermo nobis cœleſtia & ſuperiorum lationes declarans, Anubis eſt, qui & Hermanubis vocatur. Credidit fortaſſe ab ἄνω, quod ſurſum notat, vocatum Anubin. Paulo poſt. Anubis igitur caninum caput habet, ut moneat, neminem, niſi ſagacem, iter ad cuſtodiam poſſe monſtrare, nec iter hoc docere, niſi quod docet ipſe prius norit. Demonſtrat præterea eũ, qui docet animoſum eſſe debere, & audacter latrare contra ignorantes. Canem autẽ ſymbolum doctoris eſſe, non de vetuſto tantum nomine, ſed etiam ex Eſaia diſcas, apud quem dicit Dominus, c. 56. Speculatores ejus cœci omnes, neſcierunt univerſi, canes muti nõ valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes ſomnia: & canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatẽ: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam. Hic videmus, populi ſive Paſtores, ſive Doctores, ſive Epiſcopos canes vocari: quoniam ipſorum ſit tum ſcire & videre quid in omnibus fieri oporteat; tum ſublata voce & magno animo docere veritatem, & lupos omnes à grege, quem cuſtodiendum acceperunt arcere. Accuſat ergo eos Deus, quod non ſolum non doceant & latrent contra ignorantes; ſed ne ipſi quidẽ videant & ſciant veritatem. Tum etiam tantum abeſſe, ut gregem paſcentem contra lupos cuſtodiant, ut ipſimet perpetuo prædis inhient, avaritia nunquam ſatianda. Non habere itaq; eos, quæ in bono cane laudanda ſunt, ſed ea, quæ in hoc animali ſunt vituperanda, voracitatem, ſcilicet, impudentiam, & pro vigilia

D

altum

A altum soporem. Ex his itaque & Anubis interpretatione liquet, custodiæ doctoribus Anubin præsidere: cui si Hermæ nomen præponas, idem fuerit ac si diceretur, publicus monitor ad custodiam iter monstrans. Miror Pierium pro impudente hominem canino capite pinxisse; cum Anubis sic pingeretur pro eo, qui custodiam tutelamque homini demonstrat; tum quia canis custos, ut nomine suo scientiam indicat; tum quod contra veritatis & sapientiæ desertores non dentes modo: sed animum etiam & latratum habere oporteat. Præterea custodiæ doctorem sagacem decet esse, partim in rerum caussis inveniendis & explicandis, partim in discipulorum ingeniis agnoscendis atque tractandis: tum etiam vigilem, ne quis error, ne quod peccatum, ne qua fraus irrepat. Quamobrem in sacris Isidis Anubis præcedebat, uti doctor & demonstrator tutelæ omnium, cujus ritus caussam nequicquam ab aliis interroges. Quod vero custodiam potissimum doceret, palmæ ramo & caduceo ostendebat, quorum hoc læva, illum dextra portabat; indicans se pacem demonstrare ac victoriam: pacem quidem cum Patre cœlesti, victoriam vero adversus Draconem & mortem; quibus rebus tota humani generis tutela continetur. Eo enim omnis religio, omnes ritus, omnes cæremoniæ spectant; ut discamus qua via, quo deprecatore, quo medio pax nobis cum æterno patre sit concilianda, & victoria adversus cacodæmonis, mundi & carnis insultus consequenda, quo ab interitu æterno custodiamur. Hæc Goropius. Quæ subjiciuntur eodem loco, ita videntur explicanda, nempe quod per Doctores ducamur ad Isidem, nempe Patris æterni sapientiam & veritatem, per quam (est enim via nostra) ad Patrem pervenimus. De his autem nonnulla in dictione *Sapientia æterna*. Libro autem decimosexto hieroglyphicorum idem Goropius vult Anubin fuisse Spiritus sancti ἱερογλυφικὸν: quod Spiritus Dei totam mundi machinam, & quicquid in ea continetur, in essentia & natura sua custodiat. Sed hic paucis majoreque cum observantia philosophandum esse censemus.

B

DOCTI *Sapientes.*

NOnnullæ plantæ reperiuntur, quæ propter tenacem & copiosum adeo succum alimentarium, humidique proprii cum calore mistionem satis convenientem, diu integræ grato virore supersunt, ac insuper à terra avulsæ, ac laquearibus ædium suspensæ, si modo nonnihil circa radices interdum humectentur, per annum & ulterius non solum virent ac crescunt, sed etiam flores producunt. Inter quas Aloë imprimis, itemque Sempervivum, ac Telephium quorundam, vulgo Crassula dicta, potissimum numerare licet. Ita viri docti & sapientes grato promptoque labore, sineque omni invidia suæ eruditionis, virtutis, ac prudentiæ monumenta libenter posteritati communicant ac consecrant, memores voti egregii apud Propertium,

C

Attamen exiguo quodcunque è pectore rivi
Fluxerit, hoc patriæ serviat omne meæ.

Quare etiam recte in illis adhuc quasi vivere, & quamplurimis prodesse hoc pacto censentur, nec illorum præclara dicta ac facta ulla unquam abolere potest vetustas: ut recte Ovidius cecinit:

Vivitur ingenio; cætera mortis erunt.

Et alibi idem Propertius:

D *At non ingenio quæsitum nomen ab ævo*
Excidet: ingenio stat sine morte decus.

DOLOR.

IEremias cap. 31. v. 19. & Ezech. 31. 13. Eorum qui vehementer soliciti sunt ob aliquod patratum magnum scelus, aut ad triste nuncium graviter dolent, gestum exprimunt hieroglyphico hominis femur percutientis. Ejusdem meminit Plautus in Melite glorioso, Act. 2. scen. 2.

---- in femine habet lævam manum,
Dextera digitis rationem computat, feriens femur
Dexterum ita vehementer, quod facto opus est ægre suppetens.

Et Ovidius Metamorph. lib. 11.

Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percussit, &c.

Quod Homerus pridem de Ulysse dixerat, Odyss. 13, v. 198.

---- καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ, Id est,

Et sua percussit fœmora.

Flevisse etiam & manibus dejectis loquutum fuisse eodem loco refert.

DOLOR *crescens.*

DE Crocodilo, terrestri simul animali & aquatili, alibi quædam dicta sunt. Qui vero accuratam illius historiam plene cognoscere cupit, legat Herodotum lib. 6. Aristotelem 9. hist. an. cap. 6 Diodorum Siculum lib. 1. Achill. Statium lib. 5. de Clitoph. & Leucipp. Heliodorum in Æth. Solinum cap. 35. Plinium lib. 8 cap. 25. & Ammianum Marcellin. lib. 22. Herodotus quidem ac Strabo urbis etiam Crocodilo poleos meminere. Inter alias hæc Crocodilo esse proprietas fertur, ut quãdiu vivit, crescat. Vivit autem longiss. tempore, ut Plinius scribit, quamvis Plutarch. περὶ ἰσιδ. καὶ ὀσιρ. 60. annorum spatium non excedere eum asserat. Problema autem, an semper crescat Crocodilus, & quæ sit ejus causa φυσικὴ, Magnus ille Scaliger in exerc. ad Cardan. enucleat. Ex eo sane Nobilis vir, Bernard. Rota Neapolitan. dolorem ob amissam conjugem suum perinde crescere ac augeri, quamdiu vivat, hac Crocodili effigie exprimere voluit, teste Scipione Admirato in Dial. Italico Impressis. Quo referendi sunt Ovidii elegantiss. versus 2. Trist. 5.

Mens tamen ægra manet, nec tempore robora sumit,
Affectusq; animi, qui fuit ante manet.
Quæq; mora spatioq; suo coitura putavi
Vulnera, non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.

Præclare etiam Cicero disputat. 3. Tusc. ægritudinis ex vetustate levationem non in die esse positam, sed cogitationem diuturnam, nihil esse in re mali, mederi dolori. Hæc igitur ubi abest, frustra in tempore quæritur remedium. Sic Artemisia illa Mausoli Cariæ Regis uxor, quæ nobile illud Halicarnassi fecit sepulcrum, quamdiu vixit, vixit in luctu, eodemq; etiam confecta contabuit.

Noster sæpe dolor pariter cum tempore crescit,
Non secus ac Nili bellua vasta solet.

DOMUS *amica, & quidem Optima.*

EX Plutarchi libello περὶ φιλοπλουτίας adducitur Adagium κοχλίου βίος: *Cochleæ vita:* Domiporta enim hæc est, Ciceroni 2. de Divin. ut hallucinentur docti viri, qui quod à Cicerone de Cochlea dictum est, *Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam*, testudini tribuerunt. Testudinis enim sanguinem Plinius claritatem visus facere, suffusionesq; oculorum tollere asserit. Sed hoc nostrum hieroglyphicon de iis usurpabitur, qui vel à forensi luce remoti fugiunt omnem turbam ac tumultum, vel domi latitantes cavent sibi à periculis & injuriis, quibus expositi sunt, qui vivunt peregre. Celebratur enim illud: οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Et Gajus IC. suam cuiq; domum tutissimum esse refugium & receptaculum dixit. Jucundum etiam est Claudiani Epigramma de sene Veronense, extra pomaria sui agelli nunquam egresso: & Ovidianam sententiam nemo nescit: *Bene qui latuit, bene vixit.* Bene qui latuit, nempe cum ratione & judicio, & ubi necessitas, forte etiam utilitas publica sic exigit. Nam & hac in parte τὸ μέτριον imprimis servandum. Inepti enim sunt, qui, ut Seneca ait, adeo in latebras refugerunt, ut putent in turbido esse quicquid in luce est. Inter se ista miscenda sunt, & quiescenti agendum, & agenti quiescendum est. Quidam aureum illud τὸ γνῶθι σαυτὸν ascribunt: alii ex Persio, TECUM HABITA. Referenda item huc; quæ in laudem αὐταρκείας alibi adducta sunt. Et simul Horatius in Epodis,

--- fuge magna licet sub paupere tecto
Reges, & regum vita præcurrere amicos.

Pulchre etiam in hanc rem Turpilius in Lindia:

Profecto u quisq; minima contentus fuit,

Ita for-

A *Ita fortunatam vitam duxit maxime:*
Ut Philosophi ajunt isti, Quidvis sat est.

Et nos ex Neoterico addamus,

Exemplo domiporta tibi sit cochlea, quisquis
Exoptas tuto consenuisse domi.

DONA *Dei aliis communicanda.*

NUbeculæ mites & irriguæ pluviam suavem ac utilem super prata virescentia ac flosculorum variorum amœnitate undiq; referta leniter effundentes, vivifico illo ac suavi humore intra terræ viscera attracto plurimum reficere & latiora reddere solent: absq; illis vero, siccitate & squalore plane exarescunt, Unde Propheta Jeremias, cap. 51. Dante eo vocem multiplicantur aquæ in cœlo. Similiter quoq; viri docti & prudentes multarum rerum peritia excellentes, dona sua à Deo ipsis concessa non invide occultant, sed divino imprimis auxilio adjuti de omnibus bene mereri, ac liberaliter Scriptis dictisq; suis egregiis universis prodesse student, diligenter operam dantes, ne secun- B dum sanctum vatem Davidem sint tanquam γῆ ἄνυδρος, id est, terra sine aqua, aut (quemadmodum sanctus Judas Apostolus loquitur) nubes sine aquis, sibi tantum viventes sine ulla aliorum utilitate. Sic vir Dei sanctus Moses Deuteronomii trigesimosecundo optat ut concrescat in pluviam doctrina sua, ac fluat ut ros eloquium ipsius, quasi imber super herbam, & tanquam stilla super gramina.

DONA *Dei.*

COmmonefacit Timotheũ discipulũ S. Apost. 2. Tim. 1. 6. ut exsuscitet donum, quod accepit à Deo. Ἀναμιμνήσκω σε (inquit) ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοί, &c. Commonefacio te, ut exsuscites donum Dei, quod est in te, &c. Ἀναζωπυρεῖν significat ignem pene extinctum rursus excitare: & sæpe usurpatur pro, rursus accendere calorem in corpore pene extinctum. Est autem gratuitum Dei donum χάρισμα τοῦ Θεοῦ, viva quædam flamma in cordibus renatorum accensa, quam nituntur caro C & Satan variis machinis suffocare. S. Apostolus igitur suum discipulum commonefacit, ut illam flammam magis ac magis foveat & exsuscitet. Nam ut flamma facile extinguitur, nisi flabello, impositis subinde lignis excitetur: Ita Dei & Spiritus S. dona in renatis paulatim dispereunt, nisi assidue excitentur: quod fit perpetua sinceræ doctrinæ auditione, lectione, meditatione, sancta invocatione, exercitiis pœnitentiæ, claritatis officiis, infirmitatum nostrarum consideratione, repugnando subitis affectum incendiis, sustinendo pericula & certamina in vocatione licita. In hujusmodi exercitiis excitatur Dei donum, crescunt gratiæ gratis datæ, spiritus imperium adversus carnem in dies apparet.

DUX *via & vita.*

POmpilus piscis est pelagius, & circa naves frequens, quas & comitari eum, & in portum tuto deducere tradunt Oppianus, Athenæus, Ælianus, Ovidius & Plinius. De experientia autem ipsa attestatur Rondeletius. Hinc & καλλίχθυς καὶ ἱερὸς ἰχθὺς dicitur, tanquam servator navigantium, ut apud Eustachium & Varinum in ἱερὸς legimus: Quod ubi minus secure naves agi in pelago animadvertat, prænatatione sua tutum iter demonstret, ut P. Bellonius tradit. Hinc & Neptuno & incolis Samo- D tracia sacratus est. Quod si nautæ huic suo duci magnam habent gratiam, & eum sanctè venerantur: quam gratiam referent memores discipuli fidis suis magistris, qui Ulyssis exemplo illorum aures adversum noxios Sirenum cantus obstruentes præter horrendos scopulos Scyllæ & Charybdis eos ad virtutis & sapientiæ portum salvos perducunt? Juvenalis quidem in hanc rem divinum votum est Sat. 7. & accurata Aristot. disputatio ix. Eth. 1. Graviss. etiam Artemidorus 2. Onirocrit. 74. dixit: Γονεῖς δὲ διδάσκαλοι, καὶ γὰρ οὗτοι ὅμοιοι εἰσι θεοῖς. οἱ μὲν, εἰσάγοντες εἰς τὸ ζῆν. οἱ δὲ, ὅπως χρὴ τῷ ζῆν χρῆσθαι διδάσκοντες. *Parentes & præceptores sunt diis similes. Alteri scilicet in vitam inducentes: alteri vero, quomodo vita instituenda sit, docentes.* Non minus recte usurpari etiam hoc hieroglyphicon poterit ab iis, qui inter varios hujus mundi casus, tanquam in Oceano quodam jactati, omnem spem suam in Deo collocant, eoq; duce & comite ex omnibus periculis emergunt. Igitur secundum Synesium in epist. θεὸς

ἀγιάδω παντὸς ἔργυ καὶ λόγυ: *Deus cujusvis & dicti & facti auspex esto.* Quem ſic alloquitur Boetius lib. 3. metropol. 9.

Tu requies tranquilla piis, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Duce navis eat.

Pompilus hic navim tuto prope littora ducit:
Unus ſed mihi ſit duxque comesque Deus.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA.

LIBER TERTIUS.

EBRIETAS.

VErſatur in ore vulgi Sapientis Poëtæ dictum,

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.

Vino ſobrie ac ἐπισταμένως (ut loquitur Theognis) utendum eſſe monet ad virium debilitatarum recreationem & lætitiam, ſed non ad ebrietatem, quod etiam ubiq; in ſacris literis ſerio nobis proponitur ac explicatur. Unde D. Baſilius, homil. de Ebrietate, hanc non immerito vocat ἀκρόπολιν ſeu arcem omnium flagitiorum. & Athenæus lib. 10. μητρόπολιν πάντων τῶν ἀδικιῶν. Quod ut ubiq; hominibus inculcatur; ita certe deplorandum eſt, nihilominus hoc vitium maxime deteſtandum adhuc eſſe non ſolum nimis commune, ſed apud multos ferme haberi virtutis loco, cui etiam præmia proponantur, ut olim à Mithridate factum accepimus, iis qui plurimum biberint. Hieroglyphicum exhibet in menſa tres calices, ultra quos ſobrietas inebrietatem deſinere videtur. De his dictum,

Sit tibi, ne noceat, vini moderatior uſus:
Prima ſitim, curas altera pocla levent.

Et paulo fuſius à quodam Epigramm.

Tres vitis profert uvas, tria pocula menſa,
Si circumſpicias, appoſita eſſe vides;
Multa tribus vicibus docet hæc pictura bibendum;
Scilicet ut ſedent pocula prima ſitim:
Altera rancorem cruda de pectore pellant,
Firma valetudo quo tua membra beet.
Tertia ſed miſce tibi pocula propter amicos,
Inter quos maneant gordia vincla decet.

ECCLESIA *Dei.*

HOrtatur Propheta pios, Pſal. 122. ut quæ ad Eccleſiæ pacem pertinere videntur pro virili parte ſincero cordis affectu procurare velint. Et ſi quis ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ membrum decorem domus Dei viventis non diligit. Hic autem mihi occurrit hieroglyphicon eximium Eccleſiæ ex Luna deſumptum, quod in gratiam hujus Eccleſiæ filiorum explicare non gravabor, Theologorum veſtigia ſequutus.

1. Luna cum reliquis aſtris a ſummo illo mundi totius opifice per Verbum ὀργάνου & ἀρχετύπου condita

A condita est ac perpetuo conservatur: ita Ecclesiæ conditor, redemptor, & conservator est Deus Pater per Verbum & Spiritum sanctum.

2. Quarto demum creationis die, Luna plena, Soli opposita, creata est: ita Ecclesia, etsi statim ab Origine mundi cœpit, tamen quarto demum fere mundi millenario plenissima luce in toto terrarum orbe refulsit, quando nimirum Sol justitiæ Christus Deus homo, in his terris & ortus seu natus est ex Maria beata virgine, secundum carnem, & occidit vel occisus fuit, & quasi eclipsin passus est mortem pro genere humano subiens, deinde redivivus in cœlos sublatus, cœlestemque gloriam evectus est, apostolica denique atque universali illa Evangelii prædicatione, Spiritusque sancti effusione, plurimorum per totum mundum hominum mentibus affulsit.

3 Luna est una (Sicut & Sol unus est, & solus in mundo) & radii ejus multi. Ecclesia etiam una est, quæ (ut scite D. Cyprianus ait) in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur, non secus atque solis multi radii, sed lumen unum; & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum: & cum de fonte uno plurimi rivi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, tamen unitas in origine servatur. Ecclesia vero est innumerabilibus, licet omnis generis, nationis, sexus, ordinis, conditionis, ætatis, hominibus conflata, ac longe lateque per totum orbem terrarum diffusa sit, perque omnia sæcula extensa, tamen revera est una. Quid ita? Quia unius ac solius veri Dei, qui unus est essentia, trinus personis, cultrix est, atque veneratrix & unius patris cœlestis filia atque heres. Deinde quia unius Christi, à quo nomen, dignitatem salutemque suam omnem haurit, tanquam unius Regis est regnum, unius sacerdotis ac summi Pontificis sacerdotium, unius Domini serva, unius sponsi sponsa, unius magistri discipula, unius patroni cliens, unius fratris germana soror & coheres, unius tutoris pupilla, unius capitis corpus, unius pastoris grex & ovile, unius vitis palmes, unius architecti domus, unius lapis angularis ædificium, unius principis Palatium, unius sancti Spiritus templum: unius legis, Evangelii, doctrinæ, sacrificii, baptismi, epuli Dominici, redemptionis, fidei, spei charitatis & hereditatis æternæ consors ac socia. Vnum est illius cor cum Deo angelisque sanctis concordissimum, unus animus, una mens, una voluntas, unus sensus, unum studium, una dignitas.

4. Sicuti una Luna, ita etiam est universalis, quæ universo mundo, non uni tantum genti lucet: Ecclesia est Catholica, non uni loco & genti alligata, certorumq; locorum quasi terminis circumscripta ac definita; sed longe lateq; per totum terrarum orbem diffusa.

5. Luna cœlo in quo volvitur, ita firmiter affixa inhæret, ut ab eo minime avelli & abstrahi possit. Ecclesia, etiam in his terris adhuc militans, est cœlestis, cœlo orta, inde pendet, illuc aspirat, contendit, ac tandem pervenit, unde nulla vi avelli unquam potest. Ut igitur ridiculum est, inquit D. Ambrosius, quod nonnulli existimant Lunam cœlo magicis carminibus posse deduci: sic Ecclesia non potest de loco ac statione sua (cum super Christum fundata sit) deduci, dejici ac deturbari. Multi quidem Ecclesiam tentant, sed ei sagæ artis carmina nocere non possunt. Nihil incantatores valent, ubi Christi canticum quotidie decantatur. Galli proverbio dicunt, Deum conservare Lunam à lupis: sed multo magis cœlestem hanc suam Lunam, nempe Ecclesiam, à luporum rapacissimorum, diabolorum & impiorum hominum injuriis atq; insidiis Deus perpetuo tuetur ac protegit.

6. Sol & Luna perpetuo fœdere sunt conjuncti (unde D. Ambrosius Solem eleganter Lunæ fratrem & consortem appellat.) Inter Christum & Ecclesiam arctissimum, perpetuum ac indissolubile fœdus est societatis æternum duraturæ pactum. Quamobrem sanctis persuasum penitus exploratumq; habent, secundum promissionem divinam Davidi factam, fœdus hoc sacrosanctum ac inviolabile permansurum, quamdiu Sol & Luna durabunt: qua quidem promissione tutissime niti atq; confidere possunt. Quemadmodum igitur omnes vel potentissimi populi atq; reges mundi virium suarum opumq; omnium contentione nequaquam possent Lunam è cœlo detrahere, vel à Sole avellere: multo minus Ecclesiam a Sole justitiæ Christo abstrahere illamq; opprimere unquam poterunt. Ut igitur nunquam vel Sol est sine Luna, vel Luna sine Sole, ita nunquam vel Christus sine Ecclesia, vel Ecclesia sine Christo esse potest.

7. Corpus Lunæ sua natura Lucis expers opacum & obscurum, omne suum lumē (ut Astronomi sentiunt)

ſentiunt) à Sole haurit, unde Solis filia Poetis dicitur: ſic Eccleſia tenebris ignorantiæ in mundo circumfuſa, à ſolo illo juſtitiæ Sole, fonte luminis æterni, ſponſoq; ſuo omne ſcientiæ atq; virtutis lumen mutuatur. Unde D. Ambroſius: Hæc eſt (inquit) vera Luna, quæ de fratris ſui luce perpetua lumen ſibi mutuatur immortalitatis & gratiæ. Fulget enim Eccleſia, non ſuo, ſed Chriſti lumine & ſplendore, quem ſibi ita accerſit, ut dicat: Vivo autem jam non ego, ſed vivit in me Chriſtus.

8. Quemadmodum autem Luna à Sole quotidiani vices habet luminis, ita militans Eccleſia vitæ æternæ initiis & progreſſibus, nec non Spiritus ſancti fruitur primordiis, alias magis, alia minus Dei agnitione & timore illuſtrata.

9. *Fraternis Luna & radiis adverſa refulgens,*
Pleno coruſca lumine:
Sic Chriſti oppoſites ſpectans Eccleſia vultus,
Splendore luces integro.

10. D. Auguſtinus in Pſal. 10: Duas Aſtronomorum ſententias recenſet: unam eorum, qui Lunam propria luce deſtitutam omne ſuum lumen volunt à ſole accipere. Alteram eorum, qui lunam volunt ſuum habere lumen, & globum ejus dimidium lucere, dimidium eſſe obſcurum. Eo ſenſu Lunæ poteſt Eccleſia comparari, quod ex parte quidem Spirituali lucet, ex parte autem carnali eſt obſcura, & quod aliquando pars ſpiritualis apparet hominibus, aliquando autem in conſcientia latet, & Deo tantummodo nota eſt, quum ſolo corpore hominibus appareat. & quum oramus corde, quaſi nihil agere videmur, dum non ad terram, ſed ſurſum cor habere jubemur ad Dominum. Hæc ille.

11. *Luna, velut fratri propius conjuncta, periſſe*
Stultis videtur funditus;
Quæ tamen admoti ſpectat qua lumina Solis
Longe refulget clarior:
Sic periiſſe pii vulgo qui morte videntur,
Abſit periiſſe dixeri.
Ipſo qui potius Chriſto qui propiore potiti
Quod quæſierunt obtinent.

12. Luna quantumvis valde lucida, tamen Solis comparatione & reſpectu obſcura eſt ac tenebricoſa. Eccleſia, licet ſit valde luminoſa & illuſtris, tamen Soli illi juſtitiæ à quo omne ſuum lumen habet, ſi conferatur, magna eſt ejus obſcuritas.

13. A Sole accenſa Luna lumen, quod acceſſu ſuo & receſſu mutuatur à Sole, demittit in terras: & Eccleſia cœleſte illud ſuum ac ſpirituale gratiæ, ſcientiæ, bonorum operum lumen & radios pro charitate ſua cunctis hominibus liberaliſſime communicat.

14. Sicut Luna, quemadmodum & Stellarum fixarum atque errantium chorus, nocte lucet (nam ut Soli diei, ita Lunæ noctis dominium à Deo fuit aſſignatum, unde illam Varro vult eſſe dictam, quod ſola nocte luceat, & à Græcis poetis νυκτίπολος & νυκτία, à Latinis nocturna, noctiluca, noctivaga, à Plinio eleganter molle nocturnumque ſydus tenebrarumque nocturnarum remedium, à Tertulliano noctis ſolatium, à Statio noctis moderatrix appellata fuit: etiam Eccleſia peregrinans ac militans, in hoc mundo, & ſub cruce, tanquam in umbra mortis & obſcura nocte clariſſime reſplendet & refulget ad piorum ſolatium atque remedium donec dies ille perpetuus & æternus ſecundo Solis juſtitiæ adventu illuxerit. Unde Origenes homil. 1. in Geneſin: Chriſtus (inquit) eſt lux mundi, qui & Eccleſiam illuminat ſua luce. Sicut enim Luna de Sole dicitur percipere lumen, ut per ipſam etiam nox poſſit illuminari; ita & Eccleſia ſuſcepto lumine Chriſti, illuminat omnes, qui in ignorantiæ nocte verſantur. Item: Chriſtus eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ex cujus lumine illuminata Eccleſia, etiam ipſa lux mundi efficitur, illuminans eos, qui ſunt in tenebris, ſicut & ipſe conteſtatur, dicens: Vos eſtis lux mundi. Et Paulus Philip. 2. Inter quos lucetis, ſicut luminaria in mundo.

15. Luna ſuas habet maculas, quas Plinius nihil aliud quam ruptas terræ cum humore ſordes eſſe dicit. Eccleſia quamdiu in hoc mundo exulat, ſuas habet maculas, nævos, atque labes publicas & privatas, quas Sol juſtitiæ ſuo lumine, id eſt, ſuo numine ſanctoque Spiritu paulatim abſtergit, in altero demum ſæculo perfecte abſterſurus. Quod vero S. Apoſtolus Eccleſiam dicit eſſe ſine ruga & macula, id & comparatione ſine reſpectu mundi hujus immundi dicitur, atque de imputatione juſtitiæ Chriſti, de vitę juſtitiæque novæ ac inchoatæ ſtudio in hoc mundo, denique de ſpe cœleſtis illius ſanctitatis & perfectæ inſtaurationis ad Dei imaginem intelligendum eſſe videtur.

16. Valde

A 16. Valde varia est Luna atque mutabilis,(unde etiam Ecclesiastic.27.12.stultus Lunæ comparatur)modo crescit,& plena luce fulget,modo decrescit,senescit,silet,prout Soli vel conjungitur ,vel opponitur.Hinc variæ sunt ejus facies & formæ , diversa item nomina synodica,silens,corniculata, crescens,media,plena,&c.Ita quoque in hoc mundo Ecclesiæ status instabilis,varius, inconstans , perpetuisque mutationibus obnoxius.Nam modo crescit,augetur & amplificatur,& tunc similis est Lunæ crescenti;modo decrescit,& diminuitur, & tunc similis est Lunæ decrescenti & senescenti. Modo est ἐν τῇ ἀκμῇ,hoc est, florentissima,& tunc πανσελήνῳ,id est, plenilunio, comparatur. Modo deniq; valde obscuratur,ita ut videatur plane interiisse,& tunc est veluti Luna silens vel deficiens. Unde D. Ambrosius Ecclesia, inquit,sicut Luna defectum habet,& ortus frequentes,sed defectibus suis crevit,& his meruit amplius,dum persecutionibus minuitur,& confessionum martyris coronatur.

17. Solis annos cursus Luna spatiis menstruis constanter consequitur,& iisdem perpetuo cum Sole spatiis vagatur,quasi comes ejus fida atque perpetua:ita Ecclesia Christum solem sponsumque suum charissimum constanter comitari, consectari, imitari,seque totam ad nutum illius ductumq; B componere,& accommodare solet.

18. Motus Lunæ mutabiles quidem & varii sunt,sed tamen rati,fixi,constantes. Ecclesia sua habet in hoc mundo periodos,motus,cursus,varios quidem& mutabiles,sed firmos&constantes:quales nimirum ipse Deus ab æterno præfinivit & ordinavit.

19. In orbe suo,cui adfixa est Luna perpetuo volvitur,& orbitam sibi à Deo præscriptam ac destinatam nunquam deserit,& ne latum quidem unguem ab illa deflectit. Sic Ecclesia à verbi Dei præscripto ne vel tantillum declinet,summopere cavet.

20. *Lunam interveniens ceu terræ corpus opacum*
Atra inficit caligine:
Sic interveniens hominum sapientia,purum
Ecclesiæ infuscat jubar.

12. Luna à Sole illuminata graviditatem partumque adfert : & Ecclesia Solis illius cœlestis atque C Spiritus sancti radiis accensa se suosque filios fructibus justitiæ gravidos plenosque reddit.

22. Vario suo motu,ortu,obitu,accessu,ad Solem & recessu,Luna quosuis corporum humanorum,animantium,plantarum humores nec non marium æstus , fluxus& refluxus, varie movendi , augendi,minuendi,concitandi sedandi, maximam vim obtinet. Sic Ecclesia, verbi & Sacramentorum administratione hominum mores & affectus varie commovet,huc vel illuc flectit,modo concitat,modo sedat, & tranquillat.23.Plinius lib.2. cap.8. Omnia maria,inquit,plenilunio purgantur. Et tumidum vastumque mundi pelagus Lunæ mysticæ,seu Ecclesiæ,pleno lumine,quod est verbum Dei,optime purgari potest.

23. Omnium stellarum errantium Luna est humillima,novissima , infima , terræque proxima : sic regni Christi , hoc est,Ecclesiæ , præ cæteris mundi hujus regnis & imperiis maxima est in terris humilitas,vilis & multum abjecta conditio.

24. Actionum & quorumvis operum,præsertim rusticorum,Luna est moderatrix optima; ita ut alia quidem Luna crescente,alia senescente,alia plenilunio,alia interlunio commode fiant,de quibus vide Plinium libro 18.capit.31. 32.& rerum rusticarum scriptores.Formica quoque , ut notat D Plinius libro decimooctavo,capite vigesimo nono,animalculum vel insectum,interlunio quiescit , plenilunio etiam noctibus operatur Eodem modo Ecclesia humanarum actionum optima certissimaque rectrix atque gubernatrix censeri debet,nempe propter sacrum divini & sacramentorum ministerium illi commissum,ad quod tanquam regulam & normam rectissimam illæ dirigi debent.Et ut alia opera novæ Lunæ,alia senescenti conveniunt ; ita aliæ ceremoniæ, alii ritus, antiquæ illi , quæ Christi in carne adventum præcessit,alii novæ,quæ post illius in cœlos ascensum extitit,congrui sunt & consentanei.

25. Neomeniæ , id est , Novæ Lunæ, seu Novilunii festivitas olim Judæi secundum Dei legem sacra fuit , quando Luna innovari incipit,& Soli proxima est penitusque conjuncta.Sic,ut D. Au-

gu ...i

gustini verbis utar, quando Soli justitiæ Christo Ecclesia, quæ lumine ejus repletur, juncta fuerit, & penitus ei adhæserit, ita ut secundum Apostolum, qui adhæret Domino, unus cum eo fiat Spiritus, tunc festivitatem aget Neomeniæ. Nova enim efficietur, quum abjecerit veterem hominem, & induerit novum, qui secundum Deum creatus est, atque ita merito innovatione solennitatem, quæ est Neomeniæ festivitas, gerit. Tunc denique est, quando neque videri, neque comprehendi potest humanis aspectibus. Anima enim quum tota se sociaverit Domino, & splendori lucis ejus tota consesserit, nihilque omnino terrenum cogitat, nihil mundanum requirit, nec hominibus placere studet, sed totam se sapientiæ, totam lumini, totam calori sancti Spiritus mancipaverit, subtilis & spiritualis effecta, quomodo cerni ab hominibus, aut ab humanis potest affectibus comprehendi? Animalis enim homo intelligere & discernere non potest spiritalem, & ideo dignissime diem festum aget, & hostiam Neomeniæ Domino, utpote per ipsum innovatam, jugulabit. A

ECCLESIA *Dei.*

Quia inter germina excellit vitis, est quædam singularis analogia seu similitudo spectanda inter vineam & Ecclesiam, ut quæ naturam & conditionem Ecclesiæ nobis propius aliquanto depingit. Semel consideremus etiam hujus similitudinis partes in scriptum potissimum expressas. B

1. Stirpes vulgo nascuntur multæ in Sylvis, montibus, campis, & aliis locis publicis, quæ certum possessorem aut Dominum non habent. Vinea vero quemadmodum & horti, non est nisi certi alicujus Domini. Sic Ecclesia est populus à Deo adoptatus atque redemptus maximo pretio, hoc est, sanguine filii Dei unigeniti, ut sit ipsius domus, hortus & vinea propria: non sit sicut aliæ gentes in mundo, quæ sunt absque Christo, alieni à Republica Israelis, extranci à pactis promissionis spem non habentes & Dei expertes. Ephes. 2. Sola Ecclesia adorat quod scit, aliæ gentes adorant quod nesciunt. Joan. 4.

2. Vites in vineis, non ut aliæ stirpes, sua sponte proveniunt, sed oportet eas studio & labore plantari singulas. Sic non fiunt homines Ecclesiæ membra, nisi à Deo illi inserantur, per verbum & Spiritum Dei regenerati, ut dictum est, Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Ioan. 1. Item, Omnis planta quam non plantaverit, pater ille meus cœlestis, eradicabitur. Matth. 15. Et tamen ad hanc plantationem vineæ suæ, hoc est, conversionem hominum ad se utitur Deus ministerio Ecclesiastico: unde dictum est, Isai. 51. Posui verba mea in ore tuo ad plantandum cœlis. Et 1. Cor. 3. Ego plantavi, Apollo rigavit, &c. C

3. Vinea, postquam plantata est, prę aliis fundis requirit diligentem, laboriosam & assiduam culturam, si debeat afferre fructum. Sic & Ecclesiam non satis semel colligi, sed oportet excoli, & excolitur à Deo assidue, variis operis, hoc est, mediis & adminiculis ad veram pietatem in ea conservandam: indiget assidua doctrina, admonitione, hortatione, correctione, consolatione verbi Dei: diligenti inspectione totius corporis & singulorum ejus membrorum: indiget præterea scholis & studiis, indiget hospitiis & magistratibus, qui disciplinam & ordinem politicum tueantur, &c. Indiget etiam castigationibus divinis, & crucis exercitiis. Sine his quippe facile sylvescit & degenerat, ut ad frugem non perveniat. Ideo tam multis ornamentis & beneficiis spiritualibus & corporalibus, Ecclesiasticis ac politicis, excultus à Deo fuit populus Israeliticus. Sicut enim plantationem, sic & culturam Ecclesiæ Deus perficit, opera ministerii & aliorum instrumentorum, quibus utitur, ad salutem nostram perficiendam: ut dictum est, 1. Cor. 3. Dei cooperarii sumus, Dei agricultura estis, &c. D

4. Requirit præcipue vinea solum, cœlum & tempestates commodas: sine his enim experimur nimis sæpe aut nullos aut non bonos fructus eam edere: sic Ecclesia sine Spiritu S. emolliente & fœcundante corda nullos adfert fructus Deo gratos. Deus est, teste Apostolo, 1. Cor. 3. qui dat incrementum, plantans & rigans nihil est sine illo.

5. Vinea potissimum est obnoxia injuriis & insidiis bestiarum & furum; ideo requirit diligentem custodiam. Sic Ecclesiæ multa sunt pericula à diabolo, à tyrannis, ab hæreticis, ab impiorum malis exemplis & illecebris mundi. Itaque indiget perpetua Dei, & piorum ministrorum & magistratuum custodia & vigilantia, ne qua in eam irruptio & ejus vastatio fiat.

Vineam oportet esse non confusam & perplexam instar Sylvæ, sed bene ordinatam & dispositam, undi-

A tam, undique perspicuam & perviam. Sic in Ecclesia Deus vult esse disciplinam & ordinem, non autem dissolutionem & confusionem: Sicut dicitur 1. Corinth. 14. Omnia decenter fiant & ordine. Non enim est seditionis auctor Deus, sed pacis, ut in omnibus Ecclesiis sanctorum. Itaque aliæ gentes & sectæ, in quibus idololatria, impietas & omne genus flagitiorum, licet ac regnat, collatæ ad Ecclesiam, sunt veluti densæ & asperæ sylvæ, dumeta, senticeta, & ferarum lustra, collata ad hortum seu vineam pulchre ordinatam.

7. Lignum vitis est admodum infirmum, humile & vile, ac nisi uvas gignat nullum habet usum nisi cōbustionis: cum alia ligna, præsertim Sylvestria, sint firma, procera, pulchra, ad ædificia & alios usus hominum idonea. Sic Ecclesia est infirma, vilis & contemptibilis in mundo, cum impii potentia & opibus, & gloria mundana floreant. Hanc collationem facit Deus, Ezech, 15. sic loquens de suo populo: Quid est lignum vitis præ omni arbore ramosa, quæ est inter arbores sylvæ? Allumatur ex eo lignum ad formandum opus: An sument ex eo vel paxillum è quo suspendatur ullum vas? Ecce in ignem conjicitur ad consumptionem.

B 8. Utcumque autem sit vitis lignum vile, tamen gignit præstantissimum & suavissimum fructū, cum aliæ arbores sylvestres proceræ & validæ, aut sint infrugiferæ, aut fructus earum nihil sint collati ad fructum vitis. Sic Ecclesia producit fructus pulcherrimos & suavissimos Deo & hominibus, officia nimirum dilectionis & pietatis erga Deum & proximos, & erga omnes; sacrificia laudis, veram invocationem & celebrationem Dei, qui fructus non interit, sed in vita æterna demum perficitur. Contra vero impii nullos bonos fructus Deo ad vitam, sed duntaxat diabolo & carni ad mortem proferunt, Rom. 7. Quem fructum habebatis ex iis, de quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati à peccato, mancipati autem Deo habetis fructum vestrum in sanctimoniam: finem autem vitam æternam. Item mortificati estis legi in corpore Christi ut fructum feramus Deo. Quum enim essemus in carne, affectiones peccatorum vigebant in membris nostris ad fructum ferendum morti.

9. Ideo sicut inter fundos preciosissima & charissima possessio est vinea: sic Deo charissima & in conspectu ejus preciosissima est Ecclesia: non sua dignitate & merito, sed Dei gratuita misericordia, C qui ex hoc vilissimo, & per se inutili ligno, suavissimum suæ laudis fructum vult educere. Ideo ab Isaia cap. 5. vocatur planta deliciarum Iehovæ.

10. Sicut in vinea sunt vites & palmites, ac nisi palmites in vite maneant, non possunt fructum afferre; Sic in Ecclesia est unica vitis per totam vineam Domini extensa, cujus palmites sunt omnes fideles ab initio mundi usque ad finem: & nisi maneant insiti huic viti, fructum non ferunt, sed exarescunt, Ioan. 15. Ego sum vitis vera, vos palmites. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, id est, nisi manserit in vite, ita & vos nisi in me manseritis, &c.

11. Sicut in vinea palmites alii sunt vegetes & fructiferi qui excoluntur & foventur: alii sunt steriles & superflui, qui vel alias, vel in pampinatione defringuntur & abjiciuntur, ne fructum aliorum palmitum impediant: sic in Ecclesia sunt alii electi & vere sancti, & Christo vere per fidem & Spiritum ipsius insiti, ex ipso vitam & vigorem haurientes, quo fructum Deo placentem producunt: hos Deus fovet & servat, & magis ac magis erigit & confirmat ad vitam æternam. Alii vero sunt hypocritæ, qui ligno & foliis quidem luxuriant, id est, speciem filiorum Dei præ se ferunt, & eorum nomine D gloriantur, sed fructus pietatis veros non afferunt. Hos tandem Deus tollit ex Ecclesia, & in ignem ęternum abjicit, Ioan. 15. Pater meus est agricola: omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit: & omnē qui fert fructum purgat, ut plus fructus adferat. Item, Nisi quis in me manserit ejectus extra vineam statim ut palmes arescet. Deinde coguntur isti palmites, & in ignē abjiciuntur.

ECCLESIA *Christi Catholica. Membra vera Ecclesiæ.*

1. IUdæa inclita est vel magis palmis, teste Plinio, lib. 13. cap. 4. Sed Ecclesia Catholica amœnissimum Iesu Christi Palmetum est, quod passim in orbe terrarum plantatum est illius manu.

2. Palma, Hebræis Thamar, Græcis φοῖνιξ, salsum solum diligit; ergo ubi non est tale, salem aspergunt, non radicibus, sed paulo longius amandando: ut ex Theophrasto annotavit Ruellius de Natura Stirpium, lib. 1. cap. 108. Homo autem justus, Sapientiæ sale respersus, dictis & factis id profitetur

quod sibi hæc dicta voluit; nam omnis homo igne salietur, & omnis oblatio sale salietur. Bonus est sal; si vero sal insulsus fuerit, quonam ipsum condietis: Habete in vobis ipsis salem: & pacem habete inter vos mutuo. Marc. 9. 49. 50. Item, Col. 4. 6. Sermo vester semper cum gratia sit sale conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. A

3. A fimo Palmam magnopere abhorrere quidam perhibent. Spiritualis Palma, videlicet sancta Ecclesia, peccatorum sordibus, ceu teterrimo fimo, gravissimè offenditur. Novit enim sibi præceptum, Purgemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem cum timore Dei, 2. Corinth. 7. 1. Item, Apocal. 22. 11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui justus est, justificetur adhuc: & sanctus, sanctificetur adhuc.

4. Comam palma habet in Cacumine circumtensam, ramos in digitorum morem protensos: ac ejus fructus, quòd digitis similes sint, palmulæ, dactyli dicuntur. Homo justus puras supplicesque palmas ad Deum tendens, preces per fidem concipit, & in Spiritu ac veritate Deum patrem adorat, non ignarus sententiæ distichi Gregorii Nazianzeni,

B

Non opus est manuum melius quàm tendere cœlo
Castas & toto jungere corde preces.

Seu, eas legibus divinis præstandis prompte & dextre adhibere.

5. Ex urbano genere (ait Ruellius, veterum physiologorum sententias repetens) perpetua fronde pubent Olea, Palma, Laurus, Myrtus, &c. Idem & de justis hominibus, qui constanti honore virent, dicitur, ut testantur hæc dicta: Ego tamen ero sicut olea viridis in domo Dei: spero in bonitate Dei in sæculum & perpetuo, Psal. 52. 8. Iustus ut Palma germinabit, Item: etiam germinabunt in senectute, pingues & virides erunt, Psal. 92. 12. 14. Ponam in deserto Cedrum, lectissimam Cedrum, Myrtũque & arborem Oleosam, &c. Isai. 41. 19. Sic autem allegorice nominat prestantissimos quosque in Ecclesia homines. Pro spina alba ascendet Abies, & pro urtica ascendet Myrtus, Isai. 55. 13, hoc est, noxiis & improbis hominibus divinitus extirpatis & submotis, substituentur salutaria & utilia Ecclesiæ organa, ad Iehovæ laudem, & æternum beneficentiæ ejus signum ac monumentum.

6. Palma gaudet riguis, totoq; anno bibere quum amet, anno sitienti squalidoq; lætior est. Iustus gaudet ea rigatione de qua dicitur, Ego plantavi, Apollos rigavit, sed Deus dedit incrementum, 1. Corinth. 3. 6. Item, Isai. 58. 11. Deducet te Iehova semper & saturabit in siccitatibus animam tuam ossaque tua impinguabit: & eris velut hortus irriguus, ac veluti scaturigo aquarum, cujus aquæ non deficiunt. Idem in medio afflictionum æstu spe gaudet, & gloriatur in oppressionibus, Rom. 5. 3. ac cum Apostolo, 2. Corinth. 4. 89. ait, In omnibus premimur, at non coarctamur: hæsitamus, at non prorsus hæremus. Persecutionem patimur, sed in ea non deserimur: dejicimur; at non perimus. C

7. Folia fructum, germina propemodum cacumine gestat Palma: quippe cum vis tota genitalis in ejus vertice resideat: quare decacuminata moritur, nec (tanquam esset adusta) germinat. Pius in Christo Iesu, Capite suo, summum decus obtinet, & fructus bonorum operum profert: sine Christo nihil potest facere, Ioan. 15. 2. Bene autem habet, quod unum cum Christo Iesu factus nunquam ab eodem sejungi potest. Rom. 8. 38. 39.

8. Ut autem, Aristotele & Theophrasto attestantibus, Palma victoriæ Symbolum est, nec cedit oneri, quamlibet ingenti, nec intra flectitur, sed contra pondus resurgit: ideoque fere in coronariis certaminibus aliud præmium quam palma non dabatur. Sic de justis dicitur, Quicquid natum est ex Deo, vincit mundum: & hæc est victoria quæ vicit mundum, nempe fides nostra, 1. Iohan. 5. 4. D

Pressa sub ingenti ceu pondere Palma virescit,
Sub cruce sic florent dedita corda Deo.

9. Palmæ translatu gaudent, quanquam in Græcia loci mutatione sterilescant. Iusti lætantur, se translatos esse ex morte ad vitam, 1. Iohan. 3. 14. Numquam, nusquam gentium, fiunt infrugiferi; quia Christi consortes facti, à Spiritu ejus reguntur, & ad omne opus bonum instructi fiunt.

ECCLESIÆ *Cives.*

Hiacynthos Æthiopia mittit & Chrysolytos aureo colore translucentes, qui sunt in sereno perspicui, in nubilo obscuri. Ecclesiæ civibus diversum quiddam præstat Dei benignitas, ut

nimirum

A nimirum etiam tempore nubilo nitescant, & per ærumnas decus suum proferant, glorienturque sub spe gloriæ Dei, & in medio pravæ nationis splendeant ut luminaria in mundo.

ECCLESIÆ *Dotes.*

AMethistus purpurei est coloris, mixto colore rosæ & violæ, ut ait Hieronymus. Ecclesia non est ebria opinionibus humanis voluptatibusque, sed tenax sanæ doctrinæ, sobria, temperans, ac sanctimoniæ documentorum decora cum spirituali fragrantia conjungit.

ECCLESIÆ *Dei gloria.*

VT eximias & pretiosas esse debere dotes pectoris ejus qui legali sacerdotio legislator Deus ostenderet, in pectorali Aronis extare & conspici voluit duodecim pretiosos lapides, Pyropum videlicet, Topazium, Smaragdum, Chrysoprasum, Sapphirum, Adamantem, Cyanum, Achaten, Amethystum, Berillum, Thalassium, Sardium, Iaspidem, Exod. 39. Sacerdos legalis typus fuit æterni Sacerdotis Christi. De Ecclesiæ militantis gloria ait Deus per Prophetam. O afflicta, procellis agitata, consolatione destituta, ecce ego collocaturus sum cum ornamento lapides tuos & fundaturus te Sapphiris. Disponam Pyropo specularia tua, & portas tuas lapidibus carbunculi: deniq; totum terminum tuum lapidibus delectantibus. Et erunt omnes filii tui edocti à Domino, amplaq; pax filiorum tuorum, Esai. 54. Scientia vero & conscientia bona in Christo acquiescens. Deinde sancte Deo inserviens, per pretiosissimum ædificium delineatur. Sed de triumphante in cœlis Ecclesia, quę libera plane est, & Ierosolyma cœlestis nominatur, magnus Theologus dicit, Apocal. 21. Erat autem structura muri ejus ex Jaspide, &c. Vide etiam cap. 22.

ECCLESIA *militans.*

1. BAlsamum, inquit Dioscorides, arbuscula magnitudine violæ albæ, aut pyxacanthæ conspicitur, folia habens similia rutæ, multo tamen albidiora, & magis semper virentia. Ecclesia in his terris specie humili & depressa est: sed tamen luce Dei plena, castimoniæque amantissima, quibus nominibus longe præcellit acuentes lumine rutas carnisque impuras flammas restinguentes. Commendat autem eandem & niveus ille piorum candor, & semper virens sanctificationis decus.

2. Omnibus (ait Plinius) odoribus præfertur Balsamum, vni terræ Iudææ concessum, quondam in duobus tantum hortis, utroque regio, Dioscorides etiam in Ægypto nasci adfirmat. Militans in his terris Ecclesia, hoc quidem tempore, in Germaniæ, Bohemiæ, Poloniæ, Hungariæ, quibusdam partibus, in quibus circa persecutionis æstum, Christum crucifixum, una cum Anglicis, Scotis, Danicis, Helueticis Ecclesiis profitetur, tanquam in pacata Iudæa; eadem, in regno Galliæ & in Belgio, inter media arma; velut in Ægypto, nascitur & succrescit, tanquam inter spinas lilium. Emicat autem ἀδιαφθορία & sinceritatis doctrinæ cœlestis decus in iis maxime Ecclesiis, quæ persecutionis æstum & pondus sustinent.

3. Xylobalsamum vocant Græci fruticem, sarmenta, surculos. Constat Paulum Apostolum Christi appellatione collective quandoque sumpta, & Christum, qui vitis, qui καλλιέλαιος est, & nos, qui surculi insititii sumus, designare. Sumus igitur & nos, qui de plenitudine ejus omnes accepimus, balsami surculi. Nostrûm itaque fuerit in eo manere, vivere, fructus ferre.

4. Carpobalsamum iidem vocant fructum Balsami. Ecclesia fructus Spiritus fert charitatem, gaudium, pacem, lenitatem, benignitatem, fidem, mansuetudinem, temperantiam.

5. Opobalsamum, Balsamelæon, Balsaminum, succum illum oleo similem vocant, qui ex imis Balsami fruticis partibus scarificatis profluit: ut post Aëtium cæterosque docuit Ruellius. Diversum quiddam Ecclesiæ accidit, atque frutici Balsami. Nam illa è supernis à Christo capite, in quo omnis boni plenitudo est, tanquam è fonte inexhausto, Balsamelæon Spiritus sancti gratis accipit & codē recreatur & vivificatur.

6. Xylobalsamum, ait Dioscorides, probatur, si recens & tenuibus sarmentis præditum, & fulvū ac odoratum, ut parum Opobalsami odorē spiret. In Ecclesia nova Creatio & regeneratio viget, eadē contenta est initiis gloriæ divinæ ac dum utitur fideli eorum ministerio qui Christi bona fragrantia sunt,

ſunt, fruitur victimæ Chriſti εὐωδία omnium fragrantiſſimâ & efficaciſſima, ad recreandum, & refocillandum novum hominem. A

7. De Carpobalſamo ſcribit Dioſcorides, perneceſſarium ejus uſum eſſe: eligendum vero flavum, plenum, magnum, gravem, in guſtu mordentem, fervorem inducentem, & moderate Opobalſamum ſpirantem. Eccleſiæ maxime proſunt ea dona Spiritus ſancti, quæ carni quidem mortificandæ, Spiritui autem vivificando, zelo cum ſcientia conjuncto excitando, conducunt, & Spiritus ſancti unctionem maxime redolent.

8. Opobalſamum in caniculæ ardoribus excipitur, ferreis unguibus arbuſcula inciſa, ut ait Dioſcorides. Sed Plinius econtra, Inciditur, ait, vitro, lapide, oſſeisve cultellis, ferro lædi vitalia odit. Incidentis manus libratur artifici temperamento, qui ultra corticem violet. Eccleſia, ut vivum & efficacem Dei ſermonem penetrantiorem eſſe quovis gladio ancipiti, ac pertingere uſque ad diviſionem animæ ſimul ac ſpiritus, vitalia tamen non lædere; ſi malas cogitationes, concupiſcentias & opera carnis præſcindi experitur: & quidem in ipſis tentationum ardoribus lacrymas per fidem fundit, quarum magnum eſt precium apud Deum, uſus magnus. B

9. Præcipua, inquit Plinius, gratia lacrymæ, ſecunda ſemini, tertia cortici, minima ligno. In Eccleſia diſcrimina ſunt donorum, ſed idem Spiritus: diſcrimina miniſteriorum, ſed idem Dominus: & diſcrimina facultatum, ſed idem Deus.

10. Balſaminum variis modis vitiari docent Phyſici. Sed militans Eccleſia à Chriſto ita regitur, ut Spiritus ſancti ductum ſequens, ſinceritatem ſuam incorruptam retineat, in doctrina fidei, charitatis, ſpei; in liturgia divinitus præſcripta, in pietatis ſtudio, in exercitationibus deniq; corporalibus.

11. Summa Balſamelæi probatio eſt, teſte Plinio, ut lac coagulet, & in veſte maculas non faciat. Ideo mirum non debet videri, quod ea Sacerdotis ſummi veſtem reſperſam legimus. Eccleſiam aſperſio ſanguinis Chriſti, qui illi Balſamelæi loco eſt, non contaminat, ſed ab inquinamentis peccati emundat.

12. Commemorabile autem eſt quod ait Plinius, Sævire in eandem Iudæi, ſicut in vitam quoq; ſuam. Contra defendêre Romani, & dimicatum pro frutice eſt. Quoties autem factum eſt, ut quum Pſeudochriſtiani Eccleſiæ arma intuliſſent, Turcæ aliud ſpectantes, id ipſum armis correptis ſedarent? Annon etiam hac ætate, impiorum λυκοφιλία, æmulationes, iræ, digladiationes, Syncretiſmi, eorundem διαμερισμοὶ Eccleſiis Dei & quibuſdam earum filiis nutritiis, reſpirandi, animum & vires colligendi anſam præbuerunt? C

13. Scribit Theophraſtus, colligi lacrymam, & in caudice & in parte ſuperna, ſubſidere quum æſtus maxime angit: id fieri æſtate tota: ſed quod manat non eſſe multum: vix enim toto die concham poſſe impleri. In Eccleſia militante ſummi & infimi ordinis homines, in oppreſſionibus, quando eæ maxime fervent, fundunt fragrantes ad Deum preces & gratiarum actiones & confeſſiones, quibus Deo debita gloria tribuitur.

14. Negat Theophraſtus ſincerum Balſaminum exportari & Græciæ vendi: & hodie Turcis tribuitur, quod illud ob invidiam exportari & Chriſtianis vendi non patiantur. Sed vera Eccleſia non ſolet καπηλεύειν, ſermonem Dei, ſed ut ex ſinceritate, ſed ut ex Deo in conſpectu Dei, de Chriſto loqui: contra quam Pſeudeccleſia agit. D

15. De virtute medica lacrymarum Balſami. Dioſcorides ſcribit, vim efficaciſſimam habere, quum ſint calidiſſimæ: detergere ea quæ pupillis oculorum tenebras effundunt: rigores ſoluere: purgare ulcera: vim concoquendi habere: mederi iis qui aconitum cum lacte biberunt, aut à ſerpentibus læſi ſunt morſu venenato. Sanguis Chriſti Eccleſiam illuminat, ejus enim fuſi merito è tenebris in lucem producta eſt: Sanguis Chriſti emollit corda, ut apta fiant ad motus Deo placentes: Sanguis Chriſti purulentiam & ſordes peccatorum noſtrorum detergit: Sanguis Chriſti antidotum nobis eſt adverſus antiqui draconis morſus & vires.

16. Negat Hieronym. Balſaminum quæſtus cauſa Tyriis vendendum. Negat & Eccleſia Religionē quæſtui ſervire debere, aut ſanctum canibus dandum, aut Margaritas ante porcos projiciendas eſſe.

17. Pauſanias in Bæoticis hiſtoriam viperarum deſcribens, ait eas verſari circa Balſamum, delectari

A ctari ejus umbra vesci succo ejus suavissimo, ac eo nomine venenum earum temperari unguento maxime odorato, ut ex lethifero mitius fiat. In externa societate, quam multas viperas ferre cogitur Ecclesia? Quam multi in bonis Ecclesiasticis deliciantur, qui non tantum sunt inutilia pondera Ecclesię, sed etiam vera progenies viperarum? Quam multos sanctos homines hæ viperę mordent? Sed bene habet, quos illos sanat, has perdit, omnipotens ille & verax filius hominis, cui pater omne judicium commisit.

18. Iuxta mare mortuum, inquit, Cedrenus, πάμπολυ τὸ βαλσάμου φυτόν. Et in his terris juxta mundanos homines, mortuos in offensis & peccatis, Ecclesiæ militantis membra sparsim crescunt, virescunt, fructus ferunt, Christo Jesu dominante & ovile tuente medios & infestissimos hostes.

19. Myrtus, Theophrasto auctore, Oleæ inter cætera, si generationem spectes, similis, & ligno & ramo provenit, & semper viret. Ecclesia nascitur ex immortali verbi divini semine, & Christo (qui peccata illius pertulit in corpore suo super lignum, 1. Pet. 2. 24.) inserta, in eodem manet, vivit, viret.

B 20. Idem Theophrastus lib. 6. de causis Plantarum, c. 22. de eo asserens, cur odoratis insit acrimonia quædam, aut pinguedo: (ait) Myrti odoratus, & ea quoq; aliquem odorem reddit. Illud permirum; quod anno squallente Myrti maxime odoratæ surgunt. Est & Ecclesiæ & in ea docentibus sua quædam εὐωδία seu bona fragrantia, de qua dicitur: Odor vestimentorum tuorum, velut odor Libani, Cantic. 4. 11. Mandragoræ dederunt odorem, Cantic. 7. 13. Item, Christi bona fragrantia sumus, 2. Corinth. 2. 15. fragrantia autem hæc in adversis, quando fidei virtus confessione declaretur, maxime spargitur & Deo ipsi ac piis hominibus gratissima est.

21. Myrti amant umbras. Ecclesiæ cordi est umbra, de qua dicitur, habitans in latibulo Dei excelsi, in umbra Omnipotentis commoratur. Item, Iehova est custos tuus. Jehova est umbra tua, Psal. 91. 1. & 121. 5.

22. Myrto corticem si detrahas, perit. Ideo Theophrastus, Oleæ, ait, ac Myrti corticem nequaquam detrahendum existimant: obsepit enim conservatque arboris vitam. Sic nuptialis illa vestis, C qua electi in Baptismo vestiti, Christum ad sanctificationem induerunt, neutiquam illis detrahenda, ne emoriantur.

23. Diligit purgationem Myrtus. Theophrastus ait, purgatione Myrtum & Oleam maxime egere, Androtion auctor est. Etenim quo pauciora reliqueris, melius germinant, fructumq; copiosius præstant, excepta vite. Ecclesia & singuli sancti militantes, circumcisione cordis, aurium, labiorum, purgantur, mortificata carne, & abjectis terrenis cupiditatibus: in Christo manentes, probeque purgati, fructum copiosum ferunt.

24. Myrtus frigore facillime læditur: quia & ipsi ramuli tenues tenelliq; sunt, & tota arbor minus calida est. Ecclesia, refrigescente quorundam charitate, admodum citoque afficitur & laborat, sed tamen in vivis Christi membris flammas sancti amoris non plane extingui, interdum autem vehementius inardescere sentit.

25. Nigredo quædam est in Myrto, quo nomine opacam umbram præbet. Canit & Ecclesia, Cantic. 1. 5. Nigra sum, at desiderabilis.

D 27. Non decidunt folia Myrto, perpetua fronde pubenti: ac ejus folia augusta & disposita Plinius esse ait. De Ecclesia & ejus civib. dicitur, est tamquam arbor plantata secundum fluenta aquarum, quæ fructum suum dabit in tempore suo: folium ejus non marcescet: & quicquid facit prosperum est. Psal. 1. 3.

1. Halcyon, ait Basilius in Hexamero, quædam est avis, mari maximopere gaudens. Hæc fœtificare secundum littora solet, ovis in ipsa arena positis circa mediam brumam, quum crebris sævientibus flatibus, vehementibusque procellis agitatum volvitur ad littora vastum atque illiditur mare. Attamen silescunt tum omnes venti, quiescunt undæ, tumida æquora placantur, septem totos dies, quum incubat Halcyon. Tot enim duntaxat dies ipsam suos excludere pullos ferunt. Sed quum & victu ipsis sit opus, alios pro incremento suæ prolis beneficentissimus ipse Deus, huic tam exiguo præstitit animali serenos itidem septem tranquillosque dies. Id omnes etiam Nautæ sciunt, & Halcyonides illos dies nuncupant.

M 3 2. Enim-

2. Enimvero non sunt quidem omnia Naturæ parturientis opera allegorice nobis interpretanda: quum vel eorum historia nos hortetur ad laudes potentissimi, sapientissimi, moderatissimi & optimi conditoris concelebrandas. Quia tamen vere dixit beatus ille Martyr Christi Cyprianus: dum in arbores & vites, quas videmus, oblectante prospectu oculos amœnamus, animam simul & auditus instruit, & pascitur obtutus: quid obstat quominus Basilii, Ambrosii, & aliorum exemplo, historiam Halcyonum, ut ea vere ab Aristotele tradita est, transferamus ad Ecclesiæ militantis picturam, quæ de multis bonis rebus nos commonefacit? A

3. Boni consulit militans Ecclesia, quod juxta tempestuosi hujus mundi mare, decumanosque fluctus, extrema omnia minantes, hospitiola quædam, divina providentia, sortita est. Scit enim sibi etiam in ærumnis Deo obediendum esse: lætatur tamen, quod supra petram extructa, nullis ventorum procellis, nullis imbribus & fluctibus superari potest: non enim vel inferorum portæ adversus eam prævalebunt.

4. Ut autem Halcyon asperrimo anni tempore, dum frigus maxime sævit, ovis incubat & ea excludit mari quiescente: sic periculosissimis turbulentissimisque temporibus nihilominus repressa, quum opus est, pelagi mundani tempestate, electi renascuntur per aquam & Spiritum, & à Domino quotidie adduntur Ecclesiæ qui salvi fiunt. B

5. Quum autem renatis alimento opus sit, ut adolescant in eum per omnia qui est caput, nempe Christus; sicut pullis Halcyonis semper alii dies conceduntur, ut probe nutriti crescant: sic Ecclesia alitur pane vitæ, vivifica (inquam) Christi carne quæ pro mundi vita est tradita, ut illa in Christo crescat. Hanc autem alimoniam Mundus Ecclesiæ, velit nolit, relinquere cogitur, ut ea vitæ æternæ consors sit.

6. Ut autem Nautæ dies Halcyonides observant, & iisdem navigationes necessarias instituunt: sic Dei cooperarii, Ecclesiæ fidi & prudentes Pastores & Doctores, signa temporum, inter quæ sunt & publicarum tentationum initia, media, fines, & eventus, diligenter observant: ac induciarum tempore ad nova certamina sese præparant. In ipso autem certamine, fide & spe seipsos & alios erigunt.

7. Addidit autem Basilius superioribus exhortatiunculam ad precationem fidei, dicens: hæc illis rationis expertibus commoda divina providentia præstat, ut inde quasi lege tibi sit statutum, ea re semper à Deo, quæ ad salutem tuam pertinent postulare. Quid quæso à Deo tui causa non fuerit exorabile, quem ad imaginem ipse similitudinemque suam creavit; quandoquidem alitis tam exiguæ gratia, mare tam vastum, tam terribile sævumque, tranquillum esse media bruma, jussum detinetur atque quiescit? C

8. Sed enim hæc ii demum credunt, qui Halcyonis in cordibus suis, vera (inquam) animi tranquillitate gaudent. De ea autem dicitur Rom. 8. Iustificati fide, pacem habemus erga Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum: gloriamque non solum sub spe gloriæ Dei, sed etiam in oppressionibus, scientes quod oppressio patientiam efficiat, patientia vero experientiam, experientia vero spem non pudefacientem.

ECCLESIA *militans.*

1. Psalmo 73. 19. 20. confertur Ecclesia in his terris militans, Deo carissimæ, apud eum gementi, & hoc unum suppliciter petenti Turturillæ, ne pro derelicta habita, accipitri lanianda & devoranda tradatur. Fatetur se esse congregationem pauperum & miserrimorum in his quidem terris, de qua sit actum, nisi Deus cum vera & æterna gratia ejus memor sit. Allegat autem illa tum fœdus gratiæ, quo quum Deo juncta sit, ob hujus veritatem & virtutem bene speret: tum tetram illam terræ faciem, quæ quum sit latronum & grassatorum latibulum facta, à justo Deo sit evacuanda & desolanda, ut Isaiæ 24. 1. dicitur. D

2. Aristoteles de histor. animal. lib. 5. cap. 13. Turtures, ait, minimi inter omnes columbas. Ecclesia inermis (si carnalia arma spectes inter aspides, Basiliscos, & leones incedens, nec magnitudine, nec numero hostibus par, ad consolationem suam, assidue repetit vocem Jesu Christi, Luc. 12 32. Ne time, ô parve grex: nam visum est Patri vestro dare vobis regnum.

3. Inter

A 3. Inter mundas volucres, quibus etiam in sacrificiis locus olim erat, Turtures & Columbæ sunt. Sancta est & Ecclesia, quam dilexit Christus, & semetipsum exposuit pro ea, ut eam sanctificaret purgans lauacro aquæ per verbum, &c. Ephes. 5. 25. 26.

4. Turtur est avis simplex innocens, nec tamen prudentia destituta. Tota Ecclesia, Christi dictum amplectens, temperamento simplicitatis & prudentiæ delectatur, & id sibi à Paulo dictum intelligit, volo vos sapientes quidem esse in rebus bonis: innocentes vero in malis. Rom. 16. 19.

5. Noti sunt versus de Columba, quibus Turturis quoque natura maxime expressa videri potest:

Est sine felle, gemit, rostro non lædit, & ungues
Possidet innocuos, puraq; grana legit.

Ecclesia sine felle iracundiæ & amarulentiæ est. Caritas enim quæ non irritatur, summæ ei curæ est. Novit sibi dictum: Omnis amaritudo, & excandescentia, & ira, & clamor, & maledicentia, tollatur ex vobis, cum omni malitia. Ephes. 4. 31.

B 6. De gemitu Turturillæ spiritualis, extant hæc verba Gregorii in 1. Capit. Canticorum. Turtur postquam parem suum perdiderit semel, nunquam alteri se jungit, sed semper solitarie habitans, in gemitu perseverat, quia quem diligebat non inveniens quærit. Sic sancta anima quæque, dum à sponso suo absens est, ab ejus amore non recedit, sed in ejus desiderium semper anhelat, & gemit: & dum illum, quem valde diligit, non invenit, quia ab omni alieno amore se retrahit, quasi in genarum verecundia, castitatem cordis ipso habitu & actu exteriore ostendit.

7. Ecclesia autem à fremitu abstinens, gemituq; contenta, exemplo suo pastores & Doctores monet, ut ne Periclem illum imitentur in docendo, qui tonando & fulgurando, totam miscuisse dicitur Græciam: sed ut memores sint ejus, quod Bernardus sermon. 59. super Cantica his verbis monuit: Vox turturis indicium est transactæ hyemis, tempus nihilominus putationis adesse denuncians. Id juxta literam. Aliàs turturis vox non admodum dulce sonat, sed signa dulcia. Ipsa avicula, si emis non magni, si discutis, non parvi precii est. Et vox quidem gementi quam canenti, similior, peregrinationis nostræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem qui non sibi plausum, sed mihi planctum moveat. Vere turturem exhibes, si gemere doceas. Et si persuadere vis, gemendo id C magis quam declamando studeas oportebit. Exemplum sanctum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negotio verbo efficacius est. Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, prius tibi illud cognoscaris persuasisse. Validior operis quam oris vox.

8. Aliæ frugibus vivunt, inquit Aristoteles lib. 8. de histor. Animal. cap. 3. ut palumbes, columbus, vinago, turtur. Ecclesia pane alitur vitæ quem pater dat. Ioan. 6. 32.

9. De ἀντιπαθείᾳ & inimicitiis quarundam avium differens Aristoteles lib. 9. ejusdem operis, cap. 1. Turtur, ait, cum ignaria pugnat. Locus enim pascendi victusque idem est. Turtur & Luteus pugnant, occiditurque Turtur à Luteo. Ecclesiæ πόλεμος ἄσπονδος est, non tantum cum Caini posteritate, quæ ex professo inimicitias cum eadem exercet; sed etiam cum domesticis hostibus hypocritis, & cum iis qui ad tempus credunt: & ab his sæpe sancti quidam homines jugulantur. Hæc nimirum causa est propter quam multi sancti & docti viri, quantum quidem conscientia & vocatio permittunt, illud λάθε βιώσας libenter sectantur, & ardentem illam precationem regii Prophetæ repetũt, Timor & tremor venerunt in me, & horror me operuit: &, dixi, Quis mihi dabit alas sicut colum-D bæ: avolarem & quietem caperem. Ecce procul discederem & commorarer in deserto, Psal. 55. 5. 6. 7.

10. Petit autem compare orbatus turtur solitudinem, & in editissimorum montium jugis gemit. Vbi, ait Bernardus, regni cœlorum facta est promissio, tunc intellexerunt homines se non habere hîc manentem civitatem, sed futuram inquirere tota aviditate cœperunt, & tunc manifeste sonuit in terra vox turturis. Nam dum sancta quæque jam anima Christi præsentiam suspiraret, regni dilationem moleste ferret, desideratam patriam gemitibus & suspiriis à longè salutaret, nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac castissimæ turturis, quæcumq; anima in terra ita fecisset? Hoc quippe est quod ipse ajebat: Numquid possent filii sponsi lugere, quam diu cum illis est sponsus? Venient autẽ dies quum ab eis auferetur sponsus, & tunc lugebunt: ac si diceret, & tunc vox turturis audietur. Ita est, Iesu bone, venerunt dies illi. Nam & ipsa creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc, reve-

lationem

lationem filiorum Dei expectans. Non solum autem illa, sed & nos ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis nostri. Hoc scientes, quod quamdiu sumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino. Nec vacui gemitus, quibus è cœlo tam misericorditer respondetur, propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. A

11. Brevis autem est Turturum vita, ut qui (Aristotele teste) vel ad octavum annū vivat. Sed Sanctorum vita in Christo jam abscondita, cum æterna beatitudine & gloria conjungeretur. Quum autem multis Sanctis, ceu Turturibus Christi, nunc idem eveniat, quod toti militanti Ecclesiæ cōmune esse vident, ut tyrannos, ceu leones frementes, lupos ululantes, & piis anathema denunciantes, maledicos homines ceu canes rabiosos latrantes, indoctos hōines ceu corvos crocitantes, sophistas ceu picas & graculos ferale carmen stridentes, audire necesse habeant: è re illorum fuerit ἀπαρηξίας φάρμακα, quod S. Biblia, quæ sunt ψυχῆς ἰατρεῖον, subministrant, uti, & cum Christiano poeta dicere,

Vna est in trepida mihi re medicina, Iehova
Cor patrium, os verax, omnipotensque manus.

ELOQUENTIA. B

Effigies ejus ab ingeniosis hominibus ita depingitur. Fingunt ii statuam æream ingentem, instar Colossi, in templo fundari, super solida rupe, cujus in medio collocata est, firmissima basi, consistens hæc statua ordine duplici columnarum forma circulari circumdata, in quibus singulis conspiciuntur imagines virorum, qui in celeberrimis linguis, quæ nobis notę sunt, excelluere. Is Colossus manu sinistra tenet facem flammis coruscantem: in dextra vero vas plenum aquæ. In ejus ore apparet aurea lingua, à qua pendent aureæ catenulæ subtiles, quibus ad se trahit innumeram hominum multitudinem utriusque sexus, annexam auriculis, non vi, sed sponte, magnaq; alacritate ad eā properantem. Postremo, sub pedibus ejus jacent veluti dormientes, tres immanes belluæ, Tigris, Aper, & Ursus. Hæc tabella hieroglyphica ita explicari meo judicio poterit. Rupes indicat robur, firmitatem, constantiam præstantissimi divinique doni, eloquentiæ. Colossea statua virorum eloquentissimorum præstantiam denotat. Sicut enim Colossus sua mole & magnitudine minores statuas longe vincit; ita hi rudiores & imperitiores multis modis auctoritate & sapientia superant, & maxime in pretio ubique terrarum habentur. Exempla occurrunt in Pericle, Demosthene, Cicerone, & aliis. De quo postremo, tamquam Romanæ facundiæ principe, tale extat Iulii Cæsaris Monarchæ præconium, securitatis & honoris ergo illi concessum: M. T. Ciceronem ob eximiam ejus virtutem & egregias animi dotes per universum orbem terrarum salvum esse jubeo. Ærea eloquentię statua fingitur ob ejus suavem sonum orationis & diuturnitatem. Quemadmodum enim tinnitus æris harmonicus auditum mirifice oblectat, ita orationes disertæ, non tam suaves auribus, quam perpetuæ sunt, neq; ulla temporis iniuria interire solent, non secus ac æs, quod ærugine numquam consumitur, quodq; non modo seipsum, sed etiam res alias ab interitu conservare solet. C

Sed quid sibi vult fax in sinistra manu? Ea sanè significatur vis ardens eloquētiæ, quæ suis persuasionibus & efficacibus verbis lucem, detectis tenebris, præbet veritati, & sicut ignis non solum purgat & consumit obstantia quæque, sed etiam splendore suo illustrat; ita hominum animos eloquentia illuminat, accendit, & reddit illustres, ut recta sequantur, falsa fucataque vitent ac fugiant. Quāobrem in dextera quoque ejus vas plenum aquæ collocatur, indicans flumen eloquentiæ & sapientię tantam efficaciam habere, ut cupiditates pravæ; & persuasiones falsæ atq; frivolæ ab ea eluantur, & sicut incendium aqua facile extinguantur. Porro catenulæ aureæ annexæ linguæ, attrahentes auriculis hominum multitudinem, non tristem, sed alacrem atque lætam demonstrent, salutares monitiones & doctrinas aureas, quæ à diserta lingua emanant, & auditores ad se melliflua oratione trahūt, animosq; hominum conciliant, sibique veluti perpetua serie & connexu devincunt. Hinc nimirum & disciplina Druydum Gallicus Hercules, dictus illis Ogmius, extitit, non solum exuviis Leoninis & clava veluti armatus, sed decrepitus, calvus, canus, rugosus magnumque hominum numerum auribus vinctorum, catenis aureis ore & lingua trahens, quibus blande comiterq; arridet. Postremo tres belluæ, alioquin ferocissimæ, accubantes infra pedes eloquentiæ, at domitæ & pacatæ, innuere viden- D

A videntur sermonis atque orationis elegantiam & suavitatem compescere ac emollire ut plurimum, licet efferatissimos, crudelissimos, barbaros, & truculentissimos homines. Quo consilio veteres etiam fabulam de Amphione, Orpheo & Arione, introduxerunt. Imagines in columnis linguas præcipuas, Orationis facundæ instrumenta & ornamenta significant.

Sed veteres Galli sapienter eloquentiam Herculi forti, prudenti, senili experientia docto, non Mercurio imbelli, garrulo, juveni tribuerunt. Siquidem facundia consuevit in senecta demum absolutum vigorem ostendere. Hinc apud Græcos senis Nestoris lingua melle profluit & Trajanorum senes legati λειρίοεσσαν φωνὴν, floridam vocem edunt; flores enim illis λείρια, ut speciatim lilia & narcissi dicuntur. O miseram Ogmium illum pharetram sagittis gravem atque humeris aptatam gestare, tum arcum tensum læva prætendere, quæ omnia eloquenti viro non deesse rationes acutas, missiles, citas, quibus audientium mentes sauciare & transfigere valeat, satis demonstrant. Addamus & sequentes versus ex Baccianis symbolis:

B *Dic, age Calliope, quid imago vult sibi? nempe est*
Qui vetus Alcides, junior is fuerat
Olim Mercurius: nimirum dea facultas
Dicendi tardo prævalet in senio.
Mens volucris juvenum, instabilisq; vocata poëtis:
Et merito, at semper firma gravisq; senum.
Propterea vates Smyrnæus mel senis olim
Fluxisse è dulci Nestoris ore canit.
Florida Trojanorum oratio creditur esse.
Ad linguam vinctos auribus ille trahit!
Nec hoc est cur mirere quidem: cognatio linguæ
Aurium & ipsarum cognita si tibi sit.
Auro divina, ast Electro humana notatur
Cognito, majus qua nihil aut melius.

Vide Alciati emblema 180. & ejus prolixam Minois expositionem, ne diutius hîc retinearis.

EPICUREI *Profani.*

Suillum pecus, immundum, terram respicit, sordes rostro proluit & eruit. Erant sues in numero animalium immundorum, quorum carnibus Israëlitis vesci non licuit. Levitic. 11. 7. Sus quoque (ait legislator) quia dividit ungulam & findit fissuram ungulæ, nec ruminat, immundus erit vobis. Vox veritatis Epicureos, verbi divini contemptores, cœlestium rerum adversarios, terrenarum & fœdarum voluptatum amantes porcis frequenter comparat. Vide Matth. 7. 6. & 2. Petr. 2. 22. Apo- C stolus cœni seu luti nomine complectitur cum pravas ejusmodi hominum opiniones, tum multiplicē impietatem divino cultui contrariam, quæ ut plurimum cum flagitiosa turpitudine conjuncta est, Sapient. 14. cap. v. 22. 25. 27. tum etiam μιάσματα τοῦ κόσμου, 2. Petr. 2. 20. id est, quamcunque vitæ impuritatem, & manifesta scelera, quæ contra sanæ rationis & conscientiæ dictata designantur, totumque hominem inquinant: Matth 15. v. 10. & 11. Clemens Alexandrinus in adm. ad gentes, suillos homines prolixe exagitat, accommodata ad ipsos Democriti sententia; ὕες ἥδονται βορβόρῳ μᾶλλον ἢ καθαρῷ ὕδατι, καὶ ἐπὶ φορυτῷ μαργαίνουσιν. hoc est, *Sues magis delectantur luto, quam aqua munda, & in quisquiliis voluptate insaniunt.*

2. Contra serpentum ac scorpionum ictus Tripolia valere, si seminis grana viginti ex vino vel posca assumantur, vel folia ac universa herba decocta usurpentur: ac præterea serpentem nunquam in trifoliis conspici, auctores sunt Dioscorides & Plinius. Non dissimili ratione homines Epicurei, profani, fluxis rebus luxuique potissimum dediti, ab honestis ac laudabilibus præceptis abhorrent, D ac imperitum vulgus pravis opinionibus imbutum vitiisque variis obnoxium utilissima monita virtutis ac honestatis respuit, illaque fugit. Inde natæ voces sapientum, *Procul este, profani*, &,

Odi profanum vulgus, & arceo:
Favete linguis.

Plato etiam, οὐ καθαρῷ (inquit) καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. id est, Nefas est, ab eo pūrum contrectari, qui purus ipse minime sit.

2. Proverbium vetus est. *Nihil sui cum Amaracino*: id est stolidis ac impuris vel optima sordent ac displicent: non aliter ac Amaracus herba, vel Amaracinum unguentum male olet sui bestiæ fœtoribus sese oblectanti, & amicæ luto, ut ait Horatius. Servius in 1. libr. Æneid. scribit Amaracū puerum fuisse regis unguentarium, qui casu lapsus dum ferret unguenta, majorem confusione odorem exci-

tarir: unde optima unguenta Amaracina dici cœperunt, & ideo hunc postea fabulæ tradiderunt in herbam Amaracum esse conversum. Sic etiam sancta & suavis supra omnes suavitates cœlestis veritas, hominibus irrisoribus, profanis, Epicuri de grege porcis est adversissima, quemadmodum suillo generi unguenta odorata. Lucret. lib. 6. De natura rerum, ait

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum: nam setigeris subus acre venenum est,
Quod nos interdum tamquam recreare videtur.
At contra nobis cœnum teterrima cum sit
Spurcities; eadem subus hæc tam munda videtur,
Insatiabiliter toti ut voluantur ibidem.

Scribunt etiam quidam in Arabia suillum genus non posse vivere, quod ea regio sit plena odoramentorum. Unde insuper alterum proverbium enatum, ὗς διὰ ῥόδων, *Sus per rosas.*

ERUDITORUM *candor.*

OLorem vult Isidorus libr. 12. originum sic nuncupatum, quod totus sit plumis albis præditus, Græca derivatione, cum ὅλος totum significet. Exprimit autem hæc avis ob suum candidum colorem apud poëtas & alios (quod & Pierius testatur) animi candorem & simplicem integritatē. Eamque ob caussam hoc symbolum familiare habuit Ludovicus de Aquino, quo ostendere voluit, eumdem animi candorem & fidem, quam majores ipsius semper erga Reges suos constanter observassent, se quoque toto suæ vitæ cursu religiose retenturum esse. Non minus autem spectat ad omnes viros egregios, placidis & apertis erga cunctos moribus præditos, quive, quantum honeste possunt, quævis in optimam partem interpretari solent. Commemorat autem Pierius Valerianus in Hieroglyphicis, ejusmodi candidorum virorum suis temporibus extitisse tria exempla maxime memorabilia. Iovianum nimirum Pontanum, nobilitatis Neapolitanæ præcipuum, quem testantur ingenia quævis bona & præclara singulari animi promtitudine fovisse ac promovisse. Alterum nominat M. Antonium Sabellicum, ipsius Pierii præceptorem, quem affirmat ne adversarios quidem apertos voluisse lacessere, sed potius omnes alba, ut dicitur, linea notasse. Tertius Romæ fuit Pomponius Lætus, nomine, re, & animo erga omnes hilaris, facilis & placidus, tantum suis studiis sine injuria, immo cum aliorum multorum utilitate intentus. Utinam nostra quoque ætas talia candidissima pectora, & cygnos unius coloris plurimos proferret, minus profecto esset ubique locorum & gentium contentionum & rixarum perniciosissimarum. Sed hæc optare quidem licet, sperare vero vix conceditur.

Salvete, ingenii divum unica cura, poëtæ:
Pectora saluete ô candidiora nive.

ERUDITUS *multos erudiens.*

PIcus Martius, quod Marti sit dicatus, ab Aristotele *libr.* 9. capit. 9. appellatur δρυοκολάπτης, quasi *δρῦν κολάπτων, quod suo rostro arbores* (quas sub quercus nomine veteres intelligunt) *tundat atque excavet.* Poëtæ fabulantur Picum Regem Latinorum in hanc avem mutatum à Circe propter denegatos amores, quod Servius in 7. Æneid. (ubi hujus rei fit mentio) ideo confictum ait, quod Picus augur esset, & domi istam avem aleret, per quam futura noscebat. Apud Ælianum libr. 1. de Animal. c. 45. Plinium & Oppianum plura de illo legimus, quomodo in cavis arborum nidificet, & foramen ab aliquo obstructum, herba nescio qua rursum aperiat. Aristoteles quidem dicit picum humi numquā consistere, sed scandere omnibus modis per arborem, aut resupinum more stellionum ingredi: & in fine addit, Iam verò mitescens quidam amygdalum, quod rimæ inseruisset, ligni, ut fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertulit, ac nucleum comedit, quod se quoque observasse aliquoties Albertus asserit. Lucas Contilis hieroglyphicon illud refert esse usurpatum à quodam nobili viro, qui suum nomen dederat privatæ Academiæ Ticinensi, quam intelligi voluit per abietem semper viridem & crescentem fore quamdiu radiis solaribus illustretur, ac foveatur, in qua arbore rara hæc proprietas observatur, quod cacumine illius abscisso, non raro deinceps tota arbor exarescat. Seipsum vero intelligit per hanc avem, indicans se animo certo ac deliberato quasi in sinu hujus Academiæ, ex qua non exiguum suorum laborum & studiorum fructum ac præmium expectat, semper cupere permanere ac conservari. Additur radius à stella Mercurii per arborem ad stellam usq; pene-

A penetrans, quo doctrinam & peritiam singularem hujus Academiæ exprimere voluit: quod sane, ut nimis longe petitum, non omnibus probari apparet: de quo aliorum esto judicium. Nos autem eruditæ Sapientiæ radiis illustratum hominem significari pico putamus, qui postea suę eruditionis multos alios, tum viva voce, tum scriptis reddat participes. Vir doctissimus, qui nobis in his collectaneis præluxit, Disticho mentem suam circa pici hieroglyphicam picturam sublimiore sensu patefecit.

Spernit humum picus, petit ardua: sic quoque virtus
Appetit excelsis sacra reposta locis.

EXERCITATIONIS *vis maxima.*

IUlius Cæsar Scaliger exercitat. 232. satis breviter aves describit cornutas, hisce verbis: Insula Catigan, quæ est in mari Sur, aves fert gallinæ magnitudine cornutas. Subtus arenas ad duos pedes ova alte condunt, unde vi solis excludantur pulli, ut per se prodeant. Sic avis cujusdam cornigeræ vel unicornis in ære eleganter incisæ, ante aliquot annos medicus quidam Romanus ita descripsit: Avis hæc Iaponica, quam hactenus à nemine visam existimo, gallo gallinaceo aliquanto major est, to-B to corpore nigricans, præterquam sub inguine, quod albis plumis est conspersum, oculis promicantibus, collo oblongo, rostro rubro, cui ad summam partem capitis lapidosum cornu, primum molle, deinde indurescens metæ instar ceneritio colore prominet. Hujus generis duæ aves mas & fœmina ex Insula Japonica fuerunt transmissæ Romam ad Pontificem Pium V. sed mas periit, fœmina vero plane cicur facta diu supervixit. Hæc ille. Sicuti igitur ex mollissima cerebri materia, progressu temporis natura producit solidum ac durum corpus (quod etiam non sine admiratione in tam vastis cervorum cornibus quotidie observamus) ita quoque consuetudine & exercitatione assidua, virtutem nobis comparare & paulatim tanquam habitum firmiorem conquirere debemus. Ejus rei nobis Ulyssem Horatius pulchre proponit lib. 1. Epist. 2.

Qui domitor Trojæ, multorum providus, urbes
Et mores hominum inspexit, latumq; per æquor
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis,
Sirenum voces & Circes pocula nosti,
Quæ si cum sociis stultus cupidusq; bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors, &c.

C Et novo Disticho hieroglyphicon illud exornatur:

Cornua ceu molli nascuntur dura cerebro,
Virtutem assiduus firmat alitq; labor.

EXERCITUS *numerosus.*

LOcustæ sunt numerosi exercitus vel ingentis copiæ hieroglyphicon, teste Scriptura S. Iudic. 6.5. Ierem. 46.23. Nahum. 3.17. Et apud profanos Aristophan. in Acarnens. act. 1. sc. 4. De Sitalce rege Thracum loquens, dicit, ut è Græco expressum est,

Iuravit inter sacra, se laturum opem,
Exercitu tam forti, ut hostes clamitent;
Quantum locustarum agmen in nos advolat?

Locustę enim fere gregatim, tanquam conferto agmine proficiscuntur, Proverb. 30.27. ut nonnunquam per aëra volitantes solis fulgorem hominibus intercipiant: in terram demissæ tegant ejus superficiem universam: Exod. 10.5. & 15. Hinc Plinius lib. 11. cap. 29. Tanto volant pennarum strido-D re, ut aliæ alites credantur; solemque obumbrant, solicite suspectantibus populis, ne suas operiant terras, sufficiunt quippe vires, & tanquam parum sit maria transisse, immensos tractus permeant, diraque messes contegant nube, multo contactu adurentes; omnia morsu erodentes, & fores quoque tectorum. In Cyrenaica etiam regione lex etiam est ter anno debellandi eas; primò ova obterendo, deinde fœtum, postremo adultas; desertoris pœna in eum qui cessaverit. Et in Lemno Insula certa mensura præfinita est, quam singuli enecatarum ad Magistratus referant. Necare & in Syria militari imperio coguntur. Tot orbis partibus vagatur id malum, &c.

EXPECTATIO *aulica.*

HYginus signis cœlestibus, in Hydra fabulam quandam satis festivam refert. Corvus, inquit, Apollinis tutela usus, eo sacrificante missus ad fontem, aquam puram petitum, vidit arbores

complures ficuum immaturas, eas expectans dum maturescent, in arbore earum quadam consedit. A Itaque post aliquot dies coctis ficis, & à corvo pluribus eorum comesis, expectans eum Apollo, vidit cum cratere pleno volare festinantem, pro quo amisso ejus, quod diu moratus sit Apollinem, qui coactus mora corvi, alia aqua est usus, hac ignominia illum affecisse dicitur, ut quamdiu ficut coquerentur, corvus bibere non posset. ideo quod guttur habeat pertusum illis diebus. Quam fabulam Ovidius verbose 2. fast. exponit, & hoc Disticho concludit,

At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Voluit autem quidam Aulicus hoc hieroglyphico aliis declarare se apud quendam principem, cui fideliter diu inservierat, nullam unquam potuisse inire gratiam, vel quicquam beneficii recipere, sed postea oblata occasione liberaliorem alium quendam herum, maturis scilicet redditis ficubus, id est, fortuna meliore aspirante nactum, tandem plenissimum laborum suorum fructum diu expectātem cœpisse. Talis est querela duorum fratrum Anglorum, quam tetrasticho hoc expresserunt: B

Vitam, animum, operam, sumptus impendimus aulis,
Præmia pro meritis quæ retributa putes?
Aula dedit nobis rescripta notata papyro,
Et sine mente sonos, & sine corde manus.

Altera, Borbonii poëtæ non indocti:

In prædivite sum domo moratus
Contrivique bonos miser tot annos.
Gustando mala, gratiasque agendo,
Sperando, ingenueque inserviendo,
Tantorum mihi præmium laborum
Sunt, sero sapere atque pœnitere.

FAMILIARITAS *adversantium vitanda.*

SCriptores rei rusticæ tradunt naturale odium inter filicem & arundinem intercedere, ut simul enatæ non solum una alteram enecent, sed etiam vulnera alterutrius stirpe facta, contusa & imposita altera rursus sanentur. Quod etiam Cornelius Celsus hisce verbis memoriæ prodidit: *Pessima ex surculis arundo est, quia aspera: eademque offensa etiam in filice est: sed usu cognitum utramque adversus alterum medicamentum esse, si contrita superimponatur. Plinius vero ita scribit lib. 18. capit. 6. Filices ajunt non renasci arundine sectas, aut exaratas arundine vomeri imposita similiter & arundinem exarari vomeri imposita filice præcipiunt.* Quod ratione alimenti fieri doctiss. Costæus lib. 11. De universa stirpium natura existimat. *Filix enim pinguia,* inquit, sponte amat loca, arundo vero macris facilius provenit, quāvis insuper addat, peculiarum formarum adversantem facultatum illis inesse. Admonemur hoc modo, eorum familiaritatem nobis esse fugiendam, qui ita sint animati, ut cum illis quasi innata contrarietate nobis nihil conveniat, quique in omnibus contentiose adversari aliis soleant: cum (secundum Cæsarem) magna ex dissensionibus incommoda oriri soleant, & apud Ciceronem libello de amicitia recte dicatur, dispares mores disparia quoque studia sequi. Hinc vulgatum illud, C

Triste filex calamis, filici quoque tristis arundo:
Qui socium cupies quærere, quære parem.

FATUM.

HOrapollo testatur libr. 1. hieroglyphicōn, capit. 13. Ægyptios fatum significare cupientes, sidus pingere: quod fatum ex siderum cursu ac dispensatione constituatur. Et literę septem duobus inclusæ digitis illis fatum indicant, teste eodem lib. 2. cap. 19. D

FELICITAS.

ACademici quidam doctissimi Ticinenses, qui se Affidatos, id est, receptos in fidem aliorum nominarunt, pro suæ Academiæ hieroglyphico elegerunt avem quæ volatu suo ad stellam Mercurii tendit, infra quam pullus ex ovo quasi prosiliens & alas quoque ad volandum expandens conspicitur. Vocant autem avem hanc Stellinum, quod tamen nomen nec apud veteres, neque recētiores invenitur, uno excepto Asculano, ut refert Contilis, ex cujus Italico libro hæc desumpsimus. Alii voluerunt esse Asteriam vel Stellarem Aristotelis, cujus fit mentio inter ardeas. Scribit avem Asculinus ille de Stellino, cum pulchritudine cœli, & imprimis stellæ Mercurii mirifice affici, atque avem

A que avem illam Asteriam dictam, quia tendit ad astra; intentamque in hanc stellam oculis, illiusque radiis oblectatam, ovi quod ungulis complectitur, oblitam in terram id delabi sinere, ex quo pullus enascatur, qui propter stridorem matris, ad ipsam nititur advolare. Sed cum ardea stellaris in locis potiss. palustribus vivat, ex sententia Aristotelis & aliorum, eaque raro in altum sese attollat, stellini nomen illi haud conveniet: quare hanc vocem fictam esse, sicuti quoque illud de pullo ex ovo statim delapso putant. Quicquid vero sit, docti statuũt, hanc ingeniosam inventionem inter alia hieroglyphica recte posse collocari, per quod ab Academicis istis studium & cupiditas tam ad vitam θεωρητικὴν quam πρακτικὴν amplectendam notatur. Priorem quidem per avem ad cœlum & potiss. ad sydus Mercurii aspirantem, in qua vera sapientia & rerum divinarum scientia continetur: posteriorem autem per pullum eo quoque respicientem, quæ in actionibus laudabilibus versatur: Disputat vero prolixe Aristoteles 10. Ethic. Nicom. quod perfecta fœlicitas sit θεωρητικὴ, alteram verò circa virtutes existentem priore esse inferiorem.

B

Vivere præclare, ac rerum cognoscere causas,
Unica & ad laudem atque unica ad astra via est.

FELICITAS *fluxa.*

PSaltes, canticó decimo graduum, v. 6. fluxam & evanidam fœlicitatem, quam velox interitus consequitur fœno tectorum velut hieroglyphico, & quidem admodum idoneo depingit, imprecatione concepta in hostes populi Dei. Quamvis enim gramen in tectis edito loco consistere, & longe supra hominum capita eminere videatur; tamen quia ejusdem radices succo vel alimento necessario destitutæ sunt, Luc. 8. 6. nunquam ad justam maturitatem aut frugem pervenit, sed æstu solis paululum intenso exarescit, Iob. 8. 12. ut non incommode simul ostentatum raptumq; dici queat. Sic Ausonius, in professoribus, cap. 7. De Aletio Minervio Rhetore, *Ostentatus* (inquit) *raptusq; simul, Solstitialis velut herba solet.* & antea Callidorus in Plauti pseudolo, *Quasi solstitialis herba paulisper fui:* Repente exortus sum, repentine occido. Talis fere est impiorum conditio. Nam ii quoque aliquantisper honoribus ac potentia præ cæteris florent; sed paulo post, justa Numinis vindicta, subito excinduntur, & maledictioni perpetuæ adjudicantur, ut canit Psaltes, hymmo 92. v. 8. &c.

C

FELICITAS *infida.*

VT inter quadrupedes Leo rex est: in volucrum genere regina Aquila: sic in pelago Delphines principatum obtinent, ut pulcherr. Oppianus in aureo suo de piscat. Poëmate cecinit, qui & alibi εἰναλίους ἡγητῆρας eos appellat, quasi dicas marinos principes. Illos tranquillo mari lascivientes, flatus ex qua veniunt parte præsagire, Plinius author est; ejusque rei causam ex Th. Aquinate adfert Cœl. Rhodiginus in Ant. Lect. & de tota erudite Rondeletius in opere suo de piscibus disserit. Non igitur nec placido ac tranquillo mari, cœloque sereno, quo max. colludere Delphines solent, nec fortunæ, quamvis mire blandienti, bene eruditur. Quo pertinet imprimis pulcherr. illa Palinuri in fin. V. Æneid. cygnea cantio. Gravissime etiam Livius dixit; Maximæ cuique fortunæ minime credendum esse. Et P. Syri illud in omnium ore fertur: *Fortuna vitrea est, quæ cum splendet, frangitur.* Sed & Aristoteles init. VIII. Ethic. pronunciat: ὅσῳ γὰρ πλείων (εὐτυχία) τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα: id est, *Quanto major est rerum prosperitas, tanto pluribus casibus & periculis proposita est.* Elegantissimi etiam sũt

D versus Apollodori Comici:

Τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,	*Habent perampla dona fortunæ metum*
Καὶ τὸ πάνυ λαμπρὸν οὐκ ἀκίνδυνον κυρεῖ,	*Periculoq; non carent prælustria:*
Οὐ δ᾽ ἀσφαλὲς πᾶν ὕψος ἐν θνητῷ γένει	*Nec ulla celsa tuta sunt mortalibus.*
Ὃ περιτρέψειν ἢ χρόνος τις ἢ φθόνος,	*Quæ evertere vel invidia, vel tempus solet,*
Ἐπὰν ἐπ᾽ ἄκρον τις τοῦ καλῶς πράττειν δράμῃ.	*Fœlicitatis culmen ubi quis attigit.*

Exempla infinita in omni historia occurrunt, & notiss. illud de Polycratis fœlicitate refertur aliud hieroglyphicon, de quo alibi, hoc titulo, *Prosperitas mundana dolosa.* Tu igitur cui rerum vicissitudo applaudit,

Contrahe vela, licet ludant Delphines in alto:
Nam tunc tempestas non procul esse solet.

FEMINA *pudica & fœcunda.*

Iunonis autem dici pavonem notum est,& inde Ovidius lib. 2. Metamorphoseos currum illius à pavonibus trahi fingit,

---- habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus æthera pictis.

Hinc in antiquis numis consecrationem Augustarum pavone indicari notum est, idque factum est tam propter pulchritudinem quàm fœcunditatem hujus alitis. Aristoteles .lib.6.de hist.Animal.cap. 9. hæc refert.Parit maxime pavo à trimatu,& colores pennarum varios recipit; excludit diebus tricenis aut nonnihil tardius.Semel tantummodo in anno parit ova duodecim aut paulo pauciora , nec continuis diebus,sed binis ternisque interpositis.Primiparæ octona maxime edunt.Columella lib.8.ter anno fere partus edere,ac quæ foveat ova,totum tempus fœcunditatis aut excludendis aut etiam educandis pullis consumere. Quapropter vere icon debet esse fœminæ pudicæ & fœcundæ,quæ tam propter πολυτεκνίαν honestam,quàm fœlicem εὐτεκνίαν merito commendatur. Cujus utriusque rei Aristoteles 1.Rhetoric.meminit,ubi ait:Si ergo ea est fœlicitatis natura,necesse est ejus partes intelligi,præclarum genus,amicitias tum multorum,tum bonorum divitias,sobolem & copiosam & probam senectutem vegetam.Multo autem adhuc præclarior est sententia D. Augustini in libro de viduitatis bono.Non ideo,inquit,laudanda es,quia filios habes,sed quia pie illos nutrire & educare studes.Ut enim nascerentur foecunditatis;ut vivant,foelicitatis est,ut autem pie instituantur, voluntatis est & potestatis. In illis homines tibi gratulantur, in hoc imitantur. Hæc ille. Quantæ autem fuerint immunitates & privilegia eorum,qui in utroque genere πολυτεκνίας & εὐτεκνίας excelluerunt,præsertim apud Romanos,testantur passim Iurisconsultorum libri. Dicat igitur honesta & numerosæ sobolis mater,

Me beat & forma & numerosæ copia prolis,
Ut sim matronis dulcis imago bonis.

FESTINATIO. *præcox.mala.*

De Perdicis pulli nimis præcipitata exclusione Ælianus lib.4.de Animal.cap.12.inquit ; Perdicum fœtus intra ovum nunc etiam complicatione testarum comprehensi,à parentibus sui exclusionem ex ovis minime expectant,sed à seipsis tanquam fores pulsantes ova elidunt,& jam extra eminentes se impulsu suo impellunt,ovique etiam nunc tegumento circumvestiti currunt, atque à dimidia testæ parte,si adhuc circa caudam adhærescat,semet excutientes liberant, & velocissime ad cibi investigationem procedunt.Qua similitudine repræsentatur aptissime nimis præcox & celer in rebus suscipiendis progressus,cum festinatio modum excedens & præcipitantia inconsulta in omnibus consiliis & actionibus plurimum obesse soleat. Quare Herodotus recte monet, ἐπειχθῆναι πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα,id est,*omnis res properando parit errores.*Quod Plato etiam subjicit 7. de Repub. τὸν σπεύδοντα ταχὺ πάντα διελθεῖν μᾶλλον βραδύνειν,*Eum qui in omnibus expediendis festinat, magis retardari.* Quo etiam spectat Luciani dictum : ἡ βραδύτης βουλὴ μέγ᾽ ἀμείνων, ἡ δὲ ταχεῖα ἐφελκομένη τὴν μετάνοιαν ἔχει : quod quidam hoc Disticho vertit:

Tardum consilium est melius quàm præcipitatum:
Nunquam non jungi cui metanœa solet.

Et notum est præceptum sapientissimum Biantis,νόει καὶ τότε πρᾶττε,*cogita & , postea rem aggredere.* Itemque Euripidis in Electra præclara sententia,

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ᾽ ἀνὴρ πράσσων μέγα,id est, *Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.*

Ac exempla plurima tam recentia quàm vetera in promptu sunt , quæ temeritatem ac præcocem celeritatem semper multum detrimenti attulisse satis clare ostendunt.

Vix exclusa volat perdix : sed sæpe ruina
Ingenium præcox unica causa fuit.

FESTINATIO.

Qui de animalibus scripserunt annotant,Pardum ac Leopardum , interdum (respectu nominum) ab auctoribus promiscue accipi: cùm quidem nomen Pardi ante Lucanum & Plinium [illegible]

A vix in usu fuisse deprehendatur: sed Pardalis sumebatur de utroque sexu. Leopardi vero denominatio adhuc est recentior, cujus ante Iulii Capitolini aut Ælii Spartiani tempora nemo (ut docti nonnulli autumant) meminerit. Significat autem proprie feram natam ex leæna & Pardali. Leopardus Cicuratus principibus inservit tanquam canis venaticus, quem in cervos & damas emittunt. Ac tale est hujus animalis ingenium, ut nisi intra paucos saltus (aliqui ternos statuunt) feram vel leporem assequatur, ita efferatus recedat, quem venator haustu sanguinis ex lagena, vel frusto carnis placare solet. Significat autem hieroglyphica Leopardi pictura, celeritatem seu festinationem & industriam in rebus arduis peragendis admodum esse necessariam; quæ si non habeat locum, quiescendum, optatiorem occasionem esse expectandam.

Advigila, prensa, momento occasio constat.
Elapso hoc, frustra quod facis, omne facis.

FIDELITAS *benevola.*

Romæ extat tabula marmorea, cujus explicationem descripsimus in Agricola, cujus est hieroB glyphicum. In ea præcipue videtur Canis boni assiliens & quasi comitem fidum ipsi se adjungens. Hujus animalis fidelitas benevola non solum vivos dominos colere, & observare, sed etiam iam mortuus prosequi solet: ut etiam sæpius cum illis mori, vel paulo post se quoque conficere non dubitarint. Græcis κύων à verbo κύω, osculor, suavior. Canis enim blandus est & adulator. Fidelitatis caninæ tam veterum quam recentium historiæ plurimæ in promptu sunt: & potissimum Plutarchus libr. De animantium solertia rara recenset exempla, sicuti Ælianus, & Plinius libr. 8. capit. 40. Paucis multa,

Inter quadrupedes Canis fidelis,
Inter quadrupedes Canis voluptas.
Inter quadrupedes Canis patronum
Cognoscit, veneratur, & tuetur.

Hinc quoque in Phædone per canem, tanquam fidei symbolum, jurat Socrates. Præterea Romani in suis numis (qui multam eruditionem in recessu continent) canem fidei hieroglyphicum esse voluerunt. Huc referat Lector quæ de canum miranda sagacitate plurimi auctores scripserunt, quæ C virtus in agricolis plurimum requiritur, & benevolæ fidelitatis comes merito dicenda.

FIDES *Conjugalis.*

Columba est Græcis περιστερὰ, παρὰ τὸ περισσῶν ἐρᾶν, *quod supra modum amori sit dedita;* quare veteres eam dicarunt Veneri, & Æneas ideo apud Virgil. lib. 6. Æneid. maternas aves nominat, utque est apud Apuleium, Phronutum & alios, μυθολογικῶς currum Veneris, propter ipsarum puritatem & castitatem trahere finguntur. Quod Ovidius quoque 15. Metamorph. testatur.

Perque leves auras junctis invecta columbis,
Littus adit.

Adduntur faces nuptiales, quæ conjugii amorem & ardorem apud veteres innuebant. Unde hoc hieroglyphicon conjugibus unanimiter & pudice viventibus, veroque amore devinctis destinatum est. Atque hac similitudine columbarum quoque utitur Tertullianus in libro de Monogamia, & noti sunt Propertii versus lib. 2. Eleg. O me fœlicem!

Exemplo junctæ tibi sint in amore columbæ,
Masculus & totum fœmina conjugium.

D Syracides quoque capit. 15. inquit, de tribus forma mea (dicit Sapientia) enituit, & surrexi formosa coram Domino & hominibus. 1. De concordia fratrum. 2. De amicitia proximi. 3. Tertium est vir & uxor qui se mutuo tolerant. Quo in loco multa in vituperationem improbarum mulierum adduntur, cum veterum quispiam etiam de talibus scripserit, omnium bestiarum sævitiam harum immanitate superari. Extant quoque numi argentei Faustinæ, ac Iuliæ piæ conjugis Severi Imperatoris in quibus conspicitur matrona sedens in sella, tenens una manu sceptrum, ad cujus pedes sunt duæ columbæ candidæ, indicantes puritatem & castitatem conjugii.

Conjugii servant socialia jura columbæ:
Et grata est superis sancta in amore fides.

FIDES

FIDES *data servanda.*

A

IN libello mirabilium narrationum Aristoteli ascripto, de insula Diomedæa, quæ hodie S. Maria de Tremita vocatur, hæc leguntur, ajunt in eo esse templum Diomedis sacrum, & mirabile, idque circumsideri undique avibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. Eas, si Græci homines advenerint, quiescere: sin vero ex vicinis locis Barbari aliqui, subvolare, & è sublimi præcipites capita eorum ferire, rostrisque ad mortem usque vulnerare. Quod tamen nostris temporibus à nemine observatum fuisse putatur. Simile quippiam de avibus Memnoniis Ælianus lib. 5. Animal. capit. 1. refert. Fabulantur autem poëtæ, Diomedis socios, cùm ipse ab Ænea regionum illarū rege dolo occisus esset, naufragio circa hanc insulam facto, in aves ejusmodi esse mutatos: cujus quoq; Strabo lib. 7. & Ælianus lib. 1. Animal. cap. 1. una cum Plinio meminere. Vocant adhuc nostro tempore has aves vulgo incolæ, Ardennas tanquam ardeas, cum Plinius dicat esse instar fulicarum. Paratur nunc ex pinguedine harum avium unguentum, quod in morbis articularibus in Italia magnifieri solet. Placuit autem huic hieroglyphico Duci Neapolitano de Matalona dicto uti eo tempore, quo una cum duce Albano contra Pontificem Romanum Paulum IV. propinquum suum bellum gereret, ut eo ostenderet multo pluris se facere fidem datam adiuratam Regi suo, quam cōsanguinitatem arctiorem cum Pontifice, absque quo fuisset potius ad exemplum istarum avium suos defendere & exteros abigere voluisse.

B

Quæ semel est promissa fides, servanda perenni
Fœdere, & est ipsa sanguinitate prior.

Verno tempore ficus arbor speciosis floribus aut fructuum præcocium abundantia minime sese ostentat, nullamq; inanem hominibus de se spem injicit: in autumno autem fructum suaviss. ac quidem in illis reconditos quasi flores quosdam (unde in Italia adhuc vulgari lingua in quibusdam locis *fiorini* appellantur) proferre solet. Salix vero elegantes & admodum præcoces flores exhibet, sine tamen ullo fructu paulo post evanescentes. Ad eundem modum magnæ levitatis esse censetur, multis & inanibus promissis aliorum benevolentiam captare, ac minime laudabile præceptum Ovidianum, quod nullo modo imitandum, velle sequi:

C

Promittas facile, quid enim promittere lædit?
Pollicitis dives quilibet esse potest.

At graviter breviterq; Horatius inquit,

Multa fidem promissa levant.

Quapropter in universa vita commendatur promissorum observatio, & sine omni fuco ac simulatione in omnes prompta beneficentia. Unde Cicero quoque lib. 1. de Officiis præclare scribit fundamentum justitiæ esse fidem, id est, dictorum conventorumque constantiam ac veritatem. De hoc Petri Castalii poëma tale legitur;

Si lubet, insignem quam mittimus, accipe ficum,
Forsan & hæc vitæ corriget acta tuæ.
Vere nullo florum vestitur honore,
Et tamen autumno dulcia poma gerit.
Quid tua me dubium toties promissa morantur?
Quod spondes primum si sapis, illud age.
Tanta vel miseros possent promissa beare,
Ni structos tandem proderet arca dolos.

FIDES *vigilans.* MEDICUS.

D

CAnum fides à polyhistoricis & physiologis omnibus celebratur. De anseribus lib. 10. cap. 22. Plinius scriptum reliquit, est anseris vigil cura Capitolio testata defenso, quod Livius libr. 5. & Plutarchus in Camillo explicant, Socrates solitus per canem, tanquam fidei tesseram, & per anserem, ceu vigilantiæ auctorem, jurare. Ex his igitur fidei vigilantis, seu vigilantiæ fidelis hieroglyphicon pingitur. Nonnulli ad probos & doctos medicos speciatim referunt, quorum princeps graviter & breviter (suo more) 6. Epidem. monet, μηδὲν εἰκῆ, μηδὲν ὑπεροςᾶν, id est, Nil temere, nil negligenter esse agendum. Quod utiliss. præceptum ad omnes totius vitæ partes recte poterit transferri. Pausanias in Corinthiacis observat à Transimede Pario fuisse sculptum Æsculapium in solio sedentem, sceptrum dextra gestantem, &c. Medici hieroglyphicon, quod Hadr. Iunius tetrasticho nobilitavit & luculento commentario explicuit, sic ille:

Sceptri-

A *Sceptriger, & lauro, baculoq; instructus acervo,*
Quid draco, quid gallus vult sibi, quidve canis?
Imperat hic ægris, operosaq; arte medetur,
Sedulus, & fidus, dignus honore, vigil.

Canis & anseris hieroglyphicon Disticho boni poetæ ornamus.

Quid vis fida canis? quid vult sibi candidus anser?
Sit monet integritas, sit vigilaxq; fides.

FIDUCIA *humana excutienda.*

Occasio hujus desumpta est ex Apologo, quem Agellius lib. 2. cap. 29. eleganter & copiose describit in hunc modum. Cassita in segetibus nidulari solet, pullique ejus adhuc involucres fere existunt, frumentis flavescentibus. Cumque Dominus agri amicos primum cognatos, deinde & affines ad labores messis capessendos invitasset, sed illi rogati non apparuissent, valeant, inquit dominus filio, amici cum propinquis, cras ipse ego & tu frumentum nostris manibus metemus. Quod factum cassita à pullis cum intellexisset, tempus est cedendi, ait; & abeundi in alia loca: fiet enim proculdubio quod futurum dixit dominus, atque ita cassita migravit, & seges ab ipso domino fuit demessa. B Hinc apparet quam sæpe sit levis & inanis amicorum & propinquorum fiducia, & proinde melius est, ut in nobis tantum ipsis nitamur: alia autem omnia, quæ extra nos extraque nostrum animum sunt, neque pro nostris, neque pro nobis ducamus. Unde idem auctor ibidem monet, operæ pretium esse, ut Ennianos versus de hoc Apologo scite admodum & venuste compositos, cordi atque memoriæ habere studeamus.

Hercle puto, hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm,
Ne quid expectes amicos quod tu agere possis.

Quod Plautus in Mercatore argute dixit,

Suam quisque homo rem meminit,

Nihilominus tamen verorum amicorum opera necessitate urgente sæpe etiam utilis esse solet, quare Homer. λ. σ. quoque finxit unam ex gratiis Vulcani esse sociam, vel, ut alii, uxorem, quod nimirum ardenti quadam cupiditate debeamus amicis gratificari, nec in ejusmodi officiis multum cunctari. C Est autem hujus hieroglyphici integer versus,

Nemo quidem melius, quam sua quisque facit.

cui Distichon conjungimus,

Cum sua quis recte curare negotia possit,
Alterius stulte pendet ab arbitrio.

FILIORUM *erga parentes gratitudo.*

De Ciconiæ in parentes gratitudine tam veterum quam recentiorum scripta plurima sunt in medio, & inter cæteros Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Plutarchi, Oppiani, Æliani, Horapollinis, Plinii, Valerii Maximi, Suidæ, & inter sacros auctores Basilii Magni in Hexamero, Homilia 8. ac in libello de honore quo afficiendi sunt patres in senectute, & Ambrosii in Genesin cap. 5. legi possunt. Qui quidem universi in hoc consentiunt quod gratam memoriam educationis & nutricationis præstitæ, juniores Ciconię diligenter observent, atque ideo senio confectos parentes nunquam D deserant, sed mutuis officiis eos foveant ac magna cum cura pascant. Unde Græci elegans verbum ἀντιπελαργεῖν, id est, *reciconiare*, derivarunt. Ac Budæus in Pandectis, quasdam leges ἀντιπελαργικὰς exposuit ex Scholiaste Aristophanis, quibus cavebatur de alendis in senectute parentibus, & Petronius Arbiter vocat Ciconiam pietatis cultricem. Quod Romani quoque in suis numis observarunt, ut imprimis in Hadriani Ciconia est expressa, cum inscriptione, PIETAS AUGUSTA. Ac notus est cujusdam veteris poëtæ versiculus,

ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς,
Diu vives, senectam si parentum nutrieris.

Quæ autem ex adverso, mala & tandem extrema pernicies sint expectanda ingratis & erga parentes injustis liberis, exempla plurima tristia & horrenda satis superque testantur, & S. Paulus in Epistola ad

Ephesios cap. 6. ostendit quartum præceptum singularem habere hac in parte adiunctam promissionem. Vnde Homerus quoque (quanquam Ethnicus) de quodam grauiter λ.δ. protulit,

οὐδὲ τοκεῦσι

θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών.

Quos versus Pierius in hieroglyphicis ita vertit;

Et quoniam charis nunquam genitoribus æquum
Reddidit officium, immatura est morte peremptus.

Hieroglyphica tabella exhibet Ciconiam in aëre, quæ gestat parentem senio confectam, eique in os inserit ranam pro alimento, cum inscriptione, acceptum reddimus Officium, & Disticho,

O rara illustris pietatis imago, parentem,
Quando humeris gestat filius ipse suis!

Hîc Æneæ Anchisen patrem ex flammis ereptum, tollentis Syracusanorumq; adolescentum parentes per medios ignes auferentium, picturæ nobis occurrunt: de quibus & aliis Valerius Maximus egregie differit. Lepidum vero est epigramma in Neronem patricidam scriptum, quod Æneæ pietatem illustrat.

Quis neget Aeneæ magni de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

FORMIDO *vana.*

MAGNOS vana terrent. Leonem, animalium ferocissimum, ferunt circumactos rotarum orbes, cantus gallinaceorum, & omnium maxime faces ardentes timere. Quod ad primum atque tertium attinet, rem ita se habere rerum naturalium scriptores affirmant: alterum vero de gallinaceis Cæsar Scaliger & alij tum experientia, tum multorum relationibus rident, & cum nugis veterum longe valere volunt. At sicut ignis subito & sine causa Leonem perterrefacit, ita videmus potentioribus vana quædam & abiecta terriculamenta (Græcis μορμολύκεια) sæpe obiici, quæ ipsos nimis alioqui sese efferentes terreant, & in officio contineat. Sed alij plurimi ex ignorantia quadam sæpe metuunt non metuenda, teste Lucretio.

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuant, sic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pauitant, finguntq; futura.

Et sapienter poëta quidam,

Non est ingentis vis expers ulla timoris.
Sic pauet infesto percitus igne Leo.

Alij paulo aliter hæc explicant, atque hoc indicari volunt, philosophiam esse antidoton iræ, atque vehementissimi affectus impetum non melius sedari, quam huius consideratione, ac inprimis meditatione cœlestis sapientiæ, quæ facis instar mentem nostram illustret atque regat.

Getulus Leo non sic aliud quam metuit
Tædam flammiuomam, qua rabies sæva cadit.
Sedit trux animus vel facibus Luciferis
Cœlestis Sophia, aut supplicij terriculis.

FORTES.

NAVTILVS, ut de eo Aristoteles, Athenæus, Oppianus, Plinius, alijque memoriæ prodiderunt, ut, in mare veluti remigans & velificans, ut verbis utar doctiss. Scaligeri, adeo scite, miro naturæ lusu, concham suam regere nouit, ut mari tranquilliore pedes quos extra illam tanquam rudentes extendat, intra quos tenuis membrana velut velum panditur vento aspirante, subter vero alij duo aquam contingentes gubernaculis similes & domum & nauem & piscem deducunt: Sicut ad hanc similitudinem naues primum exædificatas & conformatas Oppianus existimet. Quod si mali quid alicunde immineat, tum rudenes omnes, vela, gubernacula contrahens, impletusque multa aquę in fundum maris tuto se demergit. Et hanc Nautali nauigationem elegantiss. epigrãmate Callimachus quoque descripsit. Icon autem hic piscis est hominis ad utramque fortunã recte compositi. Sapiens enim, ut præclare Apuleius ait, nec in secundis rebus effertur, nec contrahitur in aduersis, sed re-

A sed rectos oculos tenet, tu Seneca loquitur, nihil ex vultu mutat, sive illi dura, sive secunda ostendantur. Quin imo dura prævidet, & declinat. Ergo unicuiq; in promptu esse debet Terētii admonitio.

Quamobrem omnes cum secunda res sunt, maxime
Meditari secum oportet, quo pacto adversam fortunam ferant.

Nam ut plucherrime B. Basilius scripsit: οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νοήμων κυβερνήτης ὁ ἐστοχασμένος τῆς ὑποκειμένης φύσεως, μηδὲ χαιζόμενος ταῖς συμπίπτουσι, καὶ ὁμοίως ἀεὶ αὐτὸς ἑαυτῷ διαμένων, μήτε ἐπαιρόμενος ἐν ταῖς εὐθυμίαις, μήτε καταπίπτων ἐν ταῖς συμφοραῖς: *Ille demum prudens est gubernator, qui naturæ scopum, quo tendat, sibi proponens, ea quæ accidunt, moderatur, sibique semper similis, neque prosperis extollitur, neque adversis corruit.*

Nautilus ut placidum & sævum mare sustinet æque,
Sit itidem fortis sorte in utraque animus.

FORTIS.

B VIRGILIUS. lib. 5. Æneidos, de Entello scribit.

At non tardatus casu, nec territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & vim suscitat ira.

Viri fortes, nisi valde irritati, & aliqua insigni injuria stimulati, non cito deponunt animi sui moderationem; sed ad justam indignationem nimium provocati, tandem sese acrius incitant & egregie viros exhibent. Quemadmodum autem ejusmodi heroicus in magnis viris merito locum suum habet, ac laudem quoque meretur, sic absque discrimine non ubique sunt imitandi, sed potius aurea sententia reponenda, *Quo major, eo placabilior.* Euripides etiam præclare monet, ἀσκεῖν σώφρονα εὐοργησίαν, εἶναι πρὸς σόφου ἀνδρὸς; *sapientis esse operam dare, ut iræ moderatæ indulgeat.* Rhinoceros provocatus ad pugnam, sic effert ursum, jactat ut impositas taurus in astra pilas; & viri fortis, cujus patientia læsa fit furor est hieroglyphicum. Et profecto,

Non temere cæcam vir fortis fertur ad iram,
Iusta sed indigne læsus in arma ruit.

FORTIS *Bellator.*

C VIR fortis & patriæ imprimis amans, nihil aliud sibi proponit in bello juste gerendo, quam aut præclare pugnando vincere, aut laudabiliter succumbendo mortem oppetere. Quod ramorum duorum decussatim se mutuo complectentium hieroglyphico significatum est. Unus est palmæ, qua arbore usi sunt veteres in suis victoriis, quod plures numi, picturæ & statuæ satis ostendunt, ejusque rei reddit rationem Plutarchus, 8. Symposiac. quam ante ipsum Aristoteles quoque approbavit: nimirum arboris istius eam esse proprietatem, ut urgentibus prementibusque ponderibus præ aliis non facile cedat. Alter ramus est Cupressi, funeribus destinatæ, quod cariem aut corruptionem non facile sentiat. Et Thucydides lib. 2. perhibet arcas ex cupresso fuisse efformatas pro eorum corporibus qui pro patria in bello Peloponnesiaco contra Spartanos mortem oppetere non dubitassent: qui denique ut fortiter vixerant, fortiter è vita abierant.

Vincere pro patria, vel pulchra occumbere morte
Fortis amat: ramus quod monet iste duplex.

D Nempe Cupressi & palmæ decussatim repositus. Quicquid obtigerit erit gratissima merces,

FORTIS *mergitur, non submergitur.*

MERGUS, inquit Isidorus, ab assiduitate mergendi nomen accepit. Sæpe autem in profundum dimisso capite aurarum signa sub fluctibus colligit, & prævidens æquoris tempestatem, cum clamore ad littora tendit. Quod Plinius quoque confirmat, & hujus fabulam exponit Ovid. XI. Metamorph. quam tali versu concludit,

Æquor amat nomenque manet quia mergitur illi.

Græcis ut sentit Gesnerus, ex Gaza & Scaligero, putatur esse αἴθυια à colore, quamvis Wottonus aliter sentiat. Hoc symbolum imprimis convenit illis qui rebus difficilibus & asperis agitati, nunquam animum despondent, sed forti animo ac constanti semper se sustentant, & tandem etiam eluctantur.

 Ubi in-

Ubi inter alia multa præclara dicta locum aliquem etiam habere potest Boëthi carmen lib. 1. metro 4. expositum.

Quisquis composito serenus ævo
Fatum sub pedibus regit superbum,
Fortunamq; tuens vitamque rectus,
Invictum potuit tenere vultum,
Non illum rabies, minæque ponti
Versum funditus excitantis æstum,
Nec ruptis quoties vagus caminus
Torquet fumificos vesevus ignes,
Aut celsas soliti ferire turres
Ardentes via fulminis movebit.

Voluit autem hoc hieroglyphico Cæsar de Aquino Comes Maturani declarare, familiam ipsius ferme submersam & extinctam, per eum rursum invicto animo avitam gloriam & celebritatem recuperasse. De cujus magnanimi viri fortissimis factis plenæ sunt historiæ Neapolitanæ à diversis editę.

Non raro mediis vir fortis mergitur undis
Adversæ fortis, nec tamen obruitur.

FORTITUDO.

POpuli Israelitici fortitudo invicta robori monocerotis apposito hieroglyphico designatur, Num. 23. 2. 1. & 24. 8. *ké Tobaphoth Reem lo.* id est, & altitudines monocerotis, ipsius, quod ita exponunt, fortitudo ejus (nempe Israelis) similis est cornu monocerotis. *Tobaphoth* proprie significat altitudines, ut Psal. 95. 4. *Tobaphoth harim.* Altitudines montium, quorum arduo ascensu viatores defatigantur. Et Jobi 22. 25. *kesepb Tabaphoth,* Argentum altitudinis vel defatigationum, quasi Eliphas dicat, tantos argenti cumulos sive acervos, ut lassitudo membris omnibus oboriatur, priusquam illud libra pendere, vel numerare possis. Ita numerorum locis citatis, quidam non incommode vertunt Altitudines monocerotis, ob sublime cornu quod ex fronte hujus animalis prominet; unde etiam apud Hebræos nomen accepit. Raam etenim exaltari, aut sublimem esse significat. Huc pertinet traductio Rhetorica, qua David ad feræ hujus etymon alludere videtur Psal. 92. 10. *Vattazem Kireem Karni*, id est, & exaltabitur, sicut monocerotis, cornu meum. Alii vocem *Tobaphoth* μεταφορικῶς, de summa animi alacritate, & indefessa vel insuperabili fortitudine corporis accipiunt. Hæc enim fera, monoceros, viva non capitur; Plin. lib. 1. cap. 21. Idem vox divina, Iobi cap. 39. v. 12. & 13. innuit.

Utramvis expositionem amplectamur, Balaam ostendit populum Israëliticum tanta fortitudine & magnanimitate præditum fore, ut nec Balaci nec aliorum regum viribus oppugnari queat. Similis pene locus extat Deuter. 33. 17. De gloria regni Israelitici, cujus summa tandem ad tribum Ephraimiticam è posteris Iosephi reditura erat.

Aristoteles lib. IX. cap. 12. οἱ κύκνοι, inquit, εἰσὶ εὐβίοτοι, καὶ εὐήθεις, καὶ εὔτεκνοι, καὶ εὔγηροι, καὶ τὸν αἰετὸν ἐὰν ἄρξηται, ἀμυνόμενοι νικῶσιν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἄρχουσι μάχης. Quæ ita vertit Gaza. *Nec probitate victus, morum, prolis & senectutis vacant. Aquilam, si pugnam inceperit, repugnantes vincunt; ipsi autem nunquam nisi provocati inferunt pugnam.* Quod idem quoque Oppianus, Plinius, Ælianus & alii tradunt. Exprimitur autem hac similitudine is, qui sine justá caussa neminem offendere, aut cum ullo contendere cupit, quive adversarios animo magno contemnit, attamen prudens quoque & cordatus non plane negligat, ac nimium provocatus ac lacessitus quoque de sua defensione cogitat. Quare Aristoteles quoque 3. Ethic. Nicomach. fortitudinem ait esse quoddam medium inter metum & confidentiam. Quæ copiosius explicat Seneca in quadam Epistola ad Lucilium, his verbis. Fortitudo non est incōsultat temeritas, nec periculorum amor, nec formidabilium appetitus, sed est scientia distinguendi quid sit malum, & quid non sit. Atque hæc quidem ut ἠθικῶς, dicta non sunt improbanda, cum defensio justa jure divino ac humano sit concessa, sed in schola veræ pietatis Christianæ, quæ etiam inimicis benefacere jubet, adhuc multo meliora præcepta traduntur. Magna enim est virtus (inquit Isidorus) si non lædis à quo læsus es. Magna est fortitudo, si etiam læsus remittas. Magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas. Eodemque sensu Lactantius lib. 6. cap. 16. reprehendit Ciceronem, quod lib. 1. Offic. dicens, eum virum bonum esse, qui prosit quibus possit, nemini noceat nisi lacessitus injuria, simplicem veramque sententiam duorum verborum (nimirum lacessitus injuria) corruperit.

FOR

FORTITVDO *inuicti animi.*

A THEOPHRASTVS docet, & cultores hoc testantur, Croci plantam priusquam in florem sese exerat, conculcatam nonnihil ac pedibus leuiter attritam, postea pulchrius renasci feliciusque germinare. Sic viri fortes & animosi atque ad quæuis magna & egregia facta suscipienda ac expedienda nati & parati, tantum abest ut rebus difficilibus ac aduersis frangantur, vel deterreantur, ut multo etiam inde reddantur alacriores & aptiores ad quæuis laudabilia facinora, virtutisque opera præclara subeunda atque exequenda, sequentes adhortationem Sibyllæ apud Virgil. Æneid. 6.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito
Quam tua te fortuna sinet.

Quod etiam ingeniosus alius Poëta, aliis versibus ita expressit.

Quæ latet inq; bonis cessat non cognita rebus
Apparet virtus arguiturque malis. Et alius.
Pulchrior ut crescat, teritur Crocus: ô furor ingens!
Lætior ut possis surgere, nolle premi.

FRAVDES *perniciosæ cauendæ.*

B VIGILA & time, inquit Sapiens.

Passim fraus cæcis latet insidiosa tenebris:
Ne capiare caue, & sobrius aduigila.

Apud Virgilium, Ecloga 3. hi leguntur versus.

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga,
Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Qua similitudine admonemur, ne plausibilia quidem & speciosa, reipsa vero non solum inutilia, sed pernitiosa quoque dum persequamur, in opiniones absurdas, prauas & à vero nos longissime abducentes incurramus: memores præcepti Theognidei.

Πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι. id est.
Ac mentem species fallere sæpe solet.

Alij ita interpretantur, ut herbas ac flores elegantes accipiant pro diuitiis, quæ deliciarum ac aliarum voluptatum odores suauissimos spargunt; in quibus tamen sæpissime latet serpens iste vitiorum, superbiæ scilicet, prodigalitatis immodicæ ac luxurię tandem omnia labefactantis, per quę C non solum valetudinem bonam, sed vitam insuper ipsam multi amittunt. Atque eodem modo per alia quoque fœlicitatis genera licet hæc deducere: ubicumque eum modum excedimus, nec veram animi moderationem ante oculos habemus, numquam ad veram virtutem, quæ in mediocritate quadam consistit & animi tranquillitatem solidam peruenire possumus.

FRAVDVLENTI *homines.*

VESPERTILIO à vespertino tempore dictus, à nocte græcis appellatur νυκτερίς. Hanc auium solam animal sine viuum fœtū parere & lacte nutrire Plinius lib. 10. cap. 61. memoriæ prodidit. Extat autem elegans fabula apud Ovidium lib. 4. Metamorph. de Alcithoe & sororibus, Minei Thebani filiabus, ob contemtum facrificium Bacchi in vespertiliones conuersis. Notantur vero per vespertilionem tria genera hominum (quod Alciatus quoque in Emblematis nonnihil innuit) quorum primum est qui ob malam famam, æs alienum, vel aliam similem caussam lucem & homines fugere coguntur. Alterum Philosophos nonnullos continet, qui dum nimis abdita & incerta, D & longe supra ipsorum captum posita perscrutari conantur, sæpe cæcutire solent, quod etiam Aristotel. lib. 2. Metaphys. monuit, ubi ait, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων, id est, *Quemadmodum vespertilionum oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus animæ nostræ ad ea, quæ manifestissima omnium sunt.* Tertium est quorundam versipellium, & callidorum, ac plane ancipitis fidei, iam hoc probantium, jam aliud; de quibus versus commemorantur veteres ex Agathone apud Varronem de lingua latina.

Quid multa? factus sum vespertilio, neque
In muribus plane, neque in volucribus sum.

Quales fraudulenter ἐπαμφοτερίζοντες, neutri parti in ciuili discordia adhærētes, lex Solonis (ut in eius vita tradit Plutarchus) ab omnibus publicis muneribus removit, quod quidē non ideo factum

est, quod pacis & tranquillitatis necessario tempore studiosi improbarentur: sed potius ut hac ratione facilius ac commodius cives tam in concordia retinerentur, quam disiuncti rursum ad illam rectius perducerentur: Conuenit etiam hieroglyphicon illud versutis illis qui in negotio pietatis duabus sellis sedent, ut proverbio fertur, & foro atque tempori serviunt, ita ut tandem inter gravissima suspiria desperabundi misere pereant, in tenebris & mortis caligine constituti, gloriæ hominum studiosi, lucifugæ, Christi hostes capitales, atque salutis æternæ obliti. De quibus pridem dictum est Joann. 3.19. Hæc est condemnatio, quod lux venit in mundum, sed dilexerunt homines potius tenebras quam lucem: quia mala sunt eorum opera.

FRAUS *oppressa.*

CERVVM dicunt nominari ἔλαφον, quasi ἔλοφον, διὰ τὸ ἕλκειν τοὺς ὄφεις, quod attrahat serpentes vel ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, quod serpentes abigat. Plinius narium spiritu dicit extrahere renitentes, quod Ælianus quoque asserit, addens eos etiam à cervis devorari. Idem Lucretius refert lib. 6. Nec aliter Nicander in theriacis, & D. Basilius Magnus in Hexaëmero. Ac secundum Oppianum 2. Cynæget. & 2. halieut. & alios, cervi & serpentes mutuo odio tantopere flagrant, ut etiam cornu cervinum, teste Dioscoride, Apollonij Scholiaste, lib. 2. & Æliano, suo suffitu abigat serpentes. Hieroglyphica nota est docens fraudem nullis latebris esse tutam & versipelles homines ac pravos simulatores pessime sibiipsis consulere, qui tametsi aliquantisper tanquam in antris suis & cæcis recessibus latitent, nihilominus tamen vi ac potentia veritatis inde tandem extrahuntur, atque ab illa opprimuntur. Sic Peregrinus apud Gellium lib. 12. cap. 9. dicebat eos errare qui spe & fiducia latendi peccant, cum nulla sit perpetua peccati latebra, eorumque falsæ imaginationi Sophoclis versus apponebat.

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ὁ πάνθ' ὁρῶν	*Nihil occulta ad hac quando cuncta tuens,*
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. i.	*Et cuncta audiens, omnia revelabit dies.*

Istis vero ne temporum intervallo sibi fucum faciant meminerint se ceruum in corde gestare, qui ex antris pravæ peccatisque obduratæ conscientiæ serpentes extrahat, in judicium illis, qui novos serpentes & scelera atrocibus delictis quotidie cumulant.

Scelus occulisse proprium immensus labor,	*Patres, at ipsum nonpotes te fallere:*
Idemque inanis irritusque: quidlibet	*Nam se latere nullus unquam visus est.*

Vno verbo pius sibi serpens & cervus, dici potest, Impius vero tot serpentibus scatet, ut etiamsi conscientia nonnunquam reclamet, tamen à seipso tandem conficitur, eumque scelus ulciscitur suum. At

Dispereat fraus ficta dolis candorque triumphet:
Tandem illa opprimitur, ceu latebris coluber.

Posset quoque particulatim magistratus & princeps aliquis scelerum vindex justissimus & improborum hostis acerrimus ad horum terrorem ejusmodi uti hieroglyphico. De principe & magistratu loquimur qui sit secundum Euripidem in Stobæi collectaneis,

Τοῖς μὲν δικαίοις ἔνδικος: τοῖς δ' αὖ κακοῖς	*Iustis quidem æquus & justus: malis vero*
Πάντων μέγιστος πολέμιος κατὰ χθόνα.	*Omnium maximus hostis in terra.*

FRVGALITAS.

ΦΩΛΙΣ piscis Hesychio & Varino dictus, ἀπὸ τοῦ φωλεῦ nomen accepit, quod intra suum mucum, veluti pholeum quemdam, id est, latibulum se contineat, quod ex Aristot. 9. hist. 37. palam est. Pierius subdubitat, an non idem hic piscis sit cum Tinea Ausonij, sed causam eum dubitationis non habere apparet, cum proculdubio diversi sint. Cæterum idem Pierius lib. 30. scribit, Ægyptios hominem, iis quæ sudore proprio comparatit fruentem, indicaturos, pholim, piscem pinxisse. Eam enim mucorem, quem ipsa emittat, ad altam crassitiem sibi obducere, ut tota visco delibuta videatur, eoque pro nutrimento uti. Partis igitur bonis & facultatibus modeste nos uti hic piscis admonet. In quam rem sunt tot præcepta Horat. imprimis 1. Sat. 1 2. Sat. 3. 2. Ep. 2. Hæc si quis respiciat, facile discet, ad vitæ usum necessarium homini frugi & sorte sua contento

A nihil deesse posse. Quo pertinent Euripidis versus à Chrysippo philosopho toties usurpati, teste Gellio 7. Noct. 16. quibus Cereris munus & aquæ poculum mortalibus ait sufficere, quorumque nulla unquam sit saties: In cæteris autem epulis versari lusum, ut exemplis è Varrone petitis hoc Gellius illustrat, Certe enim, ut eximie Horatius cecinit 3. Od. 16.

Bene est cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

Pulchre etiam Chrysost. ὁ μὴ δεόμενος τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ νομίζων εἶναι, πάντων ἐστὶν εὐπορώτατος: *Non indigens alienis, sed sua sorte gaudens omnium est ditissimus.*

Nobis nostra satis, aliena haud indiga cura;
Et superûm nectar negligo & ambrosiam.

VEL ut sorte sua gaudentis verba usurpemus, quæ ad pium virum pertinent: Est (inquit) quæstus magnus pietas cum animo sorte sua contento. Audi rationem. Nihil enim intulimus in mundum, nec efferre quicquam possumus. Sed habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti erimus. Vide reliqua 1 Timoth. 6, 9, 10.

B

GARRULITAS *coercenda.*

DE gruum volatu, Cicero lib. 2. de natura deorum ex Aristotele (qui lib. 9. hist. Animalium illas ab ultimis Scytharum campis & Troglodytica regione advenire, memoriæ prodidit) eleganter hæc exponit: Grues, cum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli formam efficiunt, ejus autem summo angulo aër ab iis adversus pellitur, deinde sensim ab utroque latere tamquam remis, ita pennis cursus avium levatur. Basis autem anguli, quem efficiunt grues, tamquam è puppi ventis adjuvatur, eaque in tergo prævolantium colla & capita reponunt. Quod quia ipse dux facere non potest, nam non habet ubi nitatur, revolat ut ipse quoque acquiescat. In ejus locum succedit una ex iis quæ acquieverunt, eaque vicissitudo in omni cursu conservatur. Hæc ille. Atque ex eo congruere, id est, convenire invicem, à gruibus dictum, quæ non se separant, sive cũ volant, sive cum pascuntur, ut Festus habet. Sed Ælianus insuper lib. 2. cap. 1. addit, unamquamq; gregem ante volatum lapidem devorare, ut & unde prandere possit habeat, & adversus incursiones ventorum firmamentum assequatur. Id tamen Albertus & alii improbant. Rectius itaq; Plinius libro sæpe cõmemorato c. 23. Certum est, inquit, Pontum transvolaturas, primum omnium angustas petere inter duo promontoria Criumetopum & Carambia, mox saburra stabiliri, cum medium transierint, abjicit lapillos è pedibus cum contigerint continentẽ, & è gutture arenam: cui etiã Solinus astipulatur. Repræsentatur hoc hieroglyphico prudentia singularis, quæ apto & opportuno tempore ita verba & facta omnia moderatur, ut inde nihil detrimenti ulli accidere queat. Additur quoque VELCUM PONDERE, ostendens sine labore, molestia ac vigilantia nihil laude dignum effici posse.

C

Mira fides! Palamedis avis lapide obstruit ora;
Tu quoque ne noceat garrula lingua cave.

Sapientes Hebræi garrulitatem adagio eleganti perstrinxerunt: Qui multiplicat verba, multiplicat peccata. Et sapiens Gallicus in tetrastichis, idem expressit, inquiens,

Vel falsa sæpe, aut vana saltem dicere,
Hominem necesse est obloquentem plurima.
Brevis loquela veritatis proxima est,
Vt fabularum inanium loquacitas.

D

GENEROSUS.

SENECA philosophus epist. 95. fortem & generosum virum sub equi Virgiliani, Georgic. lib. 3. hieroglyphico depictum asserit. Hæc autem Poëtarum princeps.

Continuo pecoris generosi pullus in arvis
Altius ingreditur, & mollia crura reponit.
Primus inire viam, & fluvios tentare minaces
Audet, & ignoto sese committere ponto,
Nec vanos horret strepitus: illi ardua cervix,
Argutumq; caput, brevis alvus, obesaq; terga,
Luxuriatq; toris animosum pectus.

Dum aliud agit Virgilius noster, inquit Stoicorum decus, describit virum fortem; ego certe non aliam imaginem magno viro dederim. Deinde perpetuum apud Stoicos fortis & generosi viri subjicit exemplum, addens: Si mihi Cato exprimendus interfragores bellorum civiliũ impavidos, & primus in-

mus incessens admotos iam exercitus alpibus, ciuilique se bello ferens obuium, non alium illi vultum assignauerim, non alium habitum: altius certe nemo ingredi potuit, quam qui simul contra Cæsarem Pompeiumque se sustulit, & aliis Cæsarianas opes, aliis Pompeianas fouentibus, utrumque prouocauit ostenditque aliquas esse Reipublicæ partes. Nam parum est de Catone dicere, *Nec vanos horret strepitus.* quidni? cum veros vicinosque non horreat? Cum contra decem legiones & Gallica auxilia, & mixta barbarica arma ciuilibus, vocem liberam mittat, & Rempublicam hortetur, ne pro libertate decidat, sed omnia experiatur, honestius in seruitutem casura quam itura? Quãtum in illo vigoris ac spiritus, quantum in publica trepidatione fiduciæ est? Scit se unum esse, de cuius statu non agatur: non quæri an liber Cato, sed an inter liberos sit. Inde periculorum gladiorumque contemptus. Libet admirantem inuictam constantiam viri, inter publicas ruinas non labantis, dixere, *Luxuriatque toris animosum pectus.* Hæc ille.

GENEROSI, *fideles.*

FALCONES alibi nobiliss. (ut testatur Sigismundus Baro ad herbestain, in descriptione Moscouiæ) magnitudine eximii, quos Gyrofaliones alij appellant, in illius prouinciæ asperis ac inaccessis rupibus inueniuntur, quos incolæ ad cygni, gruis, & aliarum auium aucupia usurpare solent. Paulus Iouius similiter in libello de legatione Moscouitica scribit, apud Iungros & Vgolicos in altiss. montibus capi falcones præstantiss. quorum quidam sint candidi guttatis pennis, & herodios vocat, quanquam Aristoteles hoc nomen potius Adeis attribuerit. Horũ singularem gẽerositatẽ commemorat Olaus Magnus in historia Septentrionali, lib. 19. cap. 4. Nam sub auroræ tempus auem aliquam, quam per noctem ad calorem naturalem fouendum in istarum regionum frigoribus acerrimis tenuerat, rursum incolumem dimittere fertur. Hieronymus Ruscellus, qui hoc hieroglyphicon Nobili Anglo Richardo Scelleri assignat, de Phasiano dimisso loquitur, eoque hunc nobilem declarare voluisse scribit, se nihil prius neque antiquius habiturum, quam ut in omnibus dictis & factis integram fidem retineat, generisque sui nobilitatem sartam tectam conseruet, parcendo inferioribus, & erga omnes comitatẽ & benignitatem singularem usurpando. Non aliter Claudianus quoque lib. 2. cum Stilliconi clementiæ laudem tribuisset, adiũgit illi simul germanã sororem ipsam fidẽ.

Huic diua germana fides eademque sororis *Corde tuo delubra tenes.*

Et paulo post,

Hæc & amicitias longo post tempore firmat, *Ingenium, parua strepitu nec vincula rixa*
Mansuroque adamante ligat, nec mobile muta *Dissolui patitur.*

Nihil viro nobili, Principi, Regi, conuenientius, quam clementer & fideliter agere cum subditis.

Non necat accipiter, tenuit quem nocte volucrem:
Sic seruare fidem mens generosa solet.

GLORIA.

ÆLIANVS lib. 8. de Animalibus, cap. 2. scribit, Omnem canem venaticum, ex eo quod ceperit feram, non mediocri voluptate affici, & tanquam præmio, si venator ei permittat, ea capta vti: sin vero hoc illi denegatur, feram seruare integram, donec venator aduentarit, deque illa capta pro arbitrio statuerit. Quod si inciderit in aprum vel leporem iam mortuum, non attingere quidem, nec alienorum laborum se participem facere, ne quicquam quod ad ipsum haud pertineat, sibi vindicare velle videatur. Ex quo, inquit Ælianus, apparet φιλοτιμίας, id est, cupiditatis gloriæ non esse expertem. Non enim carnes, sed victoriam amare videtur. Plutarch. lib. De animalium solertia commemorat leporem, si se mortuum simulet, relinqui à cane, qui adstans & caudam mouens, quasi indicare vult, se non prædæ, sed victoriæ causa certasse. Vnde Ouidius.

Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.

Est autem gloria laudabilium factorum approbatio conjuncta cum judicio rectè sentientiũ: sicuti Ambitio, κενοδοξία vanam gloriam captat ex applausu imperitæ multitudinis, vel etiam aliorum obtrectationibus. Aristoteles 4. Ethic. τῆς ἀρετῆς (inquit) γὰρ ἆθλον ἡ τιμὴ, καὶ ἀπονέμεται τοῖς ἀγαθοῖς, id est, *virtutis præmium est honor, & tribuitur bonis viris.* Unde Romæ quoque, ut Livius refert Decad. 3. lib. 7.

A lib.7. bina templa inter se quasi contigua virtutis & honoris conspiciebantur, quorum in hoc nonnisi per illud aditus cuiquam pateret.

GLORIA *humana*.

MOMENTO transit gloria mundi: nam ut canit poeta,

Vita fugax, quam causa levis tua stamina rumpit?
Pulsa levi statu, sic Anemona cadit.

Flos Adonidis apud poetas. Anemone vocari videtur, cujus plures sunt species, flores elegantes, sed caducos profert, phæniceos, purpureos, luteos & albos quoque. Alii florem Adonidis vocant quandam plantam, quam Herbarii Chamæmelum rubrum quoq; appellant. Flos itaque Anemones ut est pulcherrimus, sic levi ventorum impetu, aut solis calore languescit & decidit, ejusque semen pariter facile in pappos abit. Est typus vitæ humanæ brevis ac fragilis. Quidam referunt ad pulchritudinem sexus muliebris, qua sese nimium superbire, seseq; efferre solent fœminæ: cum secundum Senecam in Octavia, florem decoris singuli carpant dies. Suntq; noti versus ingeniosi poetæ.

B *Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos*
Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.

Alii habent, Gloria vento discutitur. Nam Anemone nunquam se aperit, secundum Plinium, lib.25. capit.23. Nisi vento spirante, unde & nomen accipit, & facile rursum eodem vento flores & semina discutiuntur. Quod gloriæ vanæ & instabili, quæ non virtute solida nititur ac confirmatur, recte possumus accommodare.

GLORIA *mundana fugienda*.

D. Augustinus, epist.119. hunc Scripturæ locum, *Stultus ut Luna mutatur*, ad Adamum ejusque posteros accommodans: Quis est ille stultus, inquit, qui tamquam Luna mutatur, nisi Adam in quo omnes peccaverunt? Anima quippe humana recedens à Sole justitiæ, ab illa scilicet interna contemplatione incommutabilis veritatis, omnes vires suas in terrena convertit, & eo magis magisque obscuratur in interioribus ac superioribus suis. Sed cum redire cœperit ad illam incommutabilem sapientiam, quanto magis ei appropinquat affectu pietatis, tanto magis exterior homo corrumpitur, sed interior renovatur de die in diem: omnisq; lux illa ingenii, quæ ad inferiora vergebat, ad superiora convertitur, & à terrenis quodammodo aufertur, ut magis magisque sæculo moriatur, & vita ejus abscondatur cum Christo in Deo: mutatur ergo in deterius, ad exteriora progrediens, & in vita sua projiciens intima sua. Et hoc terræ, id est, jis qui terrena sapiunt, melius videtur, cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ. Mutatur autem in melius cum intentionem suam & gloriam à terrenis, quæ in hoc sæculo apparent, paulatim advertit & ad superiora ab inferioribus convertit. Et hoc terræ, id est, jis qui terrena sapiunt, deterius videtur. Idem alibi locum Iobi exponens, si præcepit Lunæ, non lucet: forte, inquit, rationalis animæ natura figurata hic insinuatur, cui sol intelligibilis est lumen illud verum, quod illuminat omnem hominem. Et quoniam tanto magis Luna lucet terrenis aspectibus, quanto magis recedit à Sole; cum autem appropinquat Soli, interimitur terris: intelligamus animæ divinitus præcipi, ut superata nativitate terrena atque mortali, qua splendor ejus apparet terreno sensu videntibus, appareat, propinquet & subjugetur sapientiæ: quo ejus luce secretissima exultans, caveat facere justitiam suam coram hominibus ut videatur ab eis; sed cum gloriatur, in Domino glorietur: quia & cum apparet hominibus, dono Creatoris apparet. Hinc illud Bilii. Ant. lib.1.

Quo magis à Phœbo distat soror, hoc mage nobis
Fulget: at à supera lumine parte caret.
Cum vero fratri juncta est, non lucida nobis
Illa quidem est: supero fulget ab orbe tamen.
Esse Deo quisquis cupit ergo fulgidus, ipsi
Hæreat, & mundi spernat inane decus.
Nam quo mortales quisquam est mage fulgidus inter,
Hoc minus est magno fulgidus ille Deo.

GRATITVDO. A

Apud veteres maximæ commendationis fuerunt equi Thessalici, quibus bovilli capitis notam incolæ inurebant, à qua dictos volunt Bucephalos, non quod capite bovis essent præditi: fuit autem κατ' ἐξοχὴν ita nominatus Alexandri Macedonis equus Thessalicus, qui nullum alium quam regum ipsum sessorem admittebat. Qui cum in prælio, quo Alexander Porum Indiæ regem vicit, fuisset interfectus, accepti beneficii memor Macedo princeps, ad Hydaspim Indiæ fluvium, urbem Bucephalam ab equo suo sic denominatam condi jussit: teste Stephano de urbibus, & Plin. lib. 6. c. 20. Beneficiorum memoriam nullo pacto senescere sinamus; & gratitudinem quandoque non solum ad homines, sed & ad animalia de nobis bene merita extendamus.

Plutarchus lib. de animalium industria scribit Trochilum avem ex earum genere, quæ circa lacus & fluvios versantur, Crocodilum custodire, non proprio victu, sed ejus reliquiis enutritam. Cum enim sentit Ichneumonem luto, sicut athletæ pulvere solent, oppletum crocodilo dormienti insidiari, vociferans & tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic cicurem præbet, ut eum aperto ore intromittat, gaudeatque eo tenues carnium particulas, quæ dentibus suis inhæserant, rostro sensim legente & deradente auferre, ac ubi jam os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, neque etiam prius demittat, quam trochilum evolasse senserit. Et hoc insigne exemplum gratitudinis, &, teste Xenophonte, ἀγαθοὶ μεγάλα ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν εἰώθασι. Id est, *Boni pro parvis magna beneficia conferre solent.* Ac Cicero in orat. pro Cn. Plancio summopere hanc virtutem pluribus verbis commendans: Hæc, inquit, est mater omnium virtutum reliquarum. Paulo post: Equidem nihil tam proprium hominis esse existimo, quam non modo beneficio, sed etiam benevolentiæ significatione alligari: nihil tam inhumanum, tam immane, tam sævum, quam committere, ut beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare.

Vel trochili meritis Crocodili gratia constat,
Præclare meritis tu quoque redde vicem.

GULOSUS.

Nescit gula modum. In Lituania & Moscovia voracissimum est animal, inquit Matthias Michovius lib. 2. Sarmatiæ Europeæ, magnitudine canis facie felis, colore nigro. Olaus C Magnus, Septemtr. hist. lib. 18. tribuit illi colorem mustelinum, nigricantem, nitentem in pilis longis, nec adeo mollibus, crura brevia, caudam vulpis, breviorem tamen. Cadaveribus vescitur, quibus ita repletur, ut tympani instar distendatur, atque vi per duas arbores proximas ingreditur, & ita ventrem exonerat. Sic extenuatum, ad cadaver properat & rursus impletur. Multis Rosomaca, Scaligero in exercitationibus contra Cardanum vultur quadrupes dictum. Forsitan natura tam insatiabile animal in illis regionibus produxit, ut homines simili voracitate laborantes redarguat. Fugiamus & nos ingluviem, quam multi hodie sectantur,

Quibus in solo vivendi caussa palato est.

Ac diligenter observemus Socratis præceptum, edendum & bibendum, ut vivamus: non autem vivendum ut ventri inserviamus, & theogasteres dicamur, quemadmodum de sese apud Euripidem gloriatur Cyclops. Ac noti sunt Horatii lib. 2. Satyr. 2. versus elegantissimi,

-------- *Quin corpus onustum* D
Hesternis vitiis, animum quoque prægravat una,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.

Servator noster Luc. 21. cap. graviter suos monuit, dicens: Cavete ne corda vestra graventur crapula & ebrietate.

HOMINES *infirmi.*

Infirmitatem hominum Scriptura sancta locustarum hieroglyphico pingit, Numer. 12. v. 34. & Esai. 40. v. 22. priore loco de exilitate staturæ & membrorum in corpore humano, posteriore de hominis nihilitate verba faciens. Exploratores enim referunt longe minorem esse proportionem Israelitarum ad immania Gigantum corpora; & Esaias quoscumque homines, si cum Deo conferan-

A conferantur, quam locustæ corpusculum ad maximam viri staturam. 2. Aliis locis, nempe Iob. 39. 23. & Psal. 109. 23. nimia timiditas eadem imagine adumbratur. Nam locustæ cum alias, tum vero imprimis fœnisecii tempore, graminis arescentis strepitu vel quocumque alio sono territæ, in fugam conjiciuntur. Et quibusdam κατ' ἀντίφρασιν locustæ, quasi loco stare nescientes, dicuntur: & Gallis sauterelles quod indesinenter subsiliant.

HOMINIS *status absolutissimus.*

ITA se res habet in homine, ut in Republica, in qua cum mali melioribus imperant, metuendum est, ne idem fiat quod navi, amoto perito nauarcho, & in ejus locum substituto rei nauticæ ignaro, accidere solet. Quid enim hic aliud fieri potest, quam ut orta tempestate, & navis submergatur, & pereant quæ in navi sunt. Hoc est quod gravissime admonet Theognis: cum bajuli bonis imperant, metuendum est ne navem fluctus absorbeat. Status igitur hominis absolutissimus in eo videtur positus, ut anima imperet, & corpus animæ imperio subsit: deinde ut animæ facultates suum quæque tueantur ordinem: ut sit anima sana in corpore sano.

B

HOMO *homini lupus.*

PLINIUS scribit procem. in lib. 7. non sævire pisces, nisi in diversum â se genus. Id cum ex Aristot. 9. hist. 1. falsi convincitur, tum ex Polyb. lib. 15. Horapollo etiam ait, pisces non parcere suo generi. unde piscem rei abominandæ fuisse symbolum Ægyptiis, Cl. Alex. 6. στρωμ. & Plutarchus lib. de Iside ostendunt: & sacerdotes Ægyptios ejus esu & usu in sacrificiis abstinuisse, idem Plutarch. auctor est. Symp. q. 8. Lucium certe sui etiam generis minusculos & persequi & vorare, docet experientia. Et Scaliger in exerc. ad Cardan. se integrum Luciolum in Lucii ventre vidisse affirmat. Hieroglyphicon est hominum in alios homines, etiam sanguine aliisve necessitudinibus sibi junctos crudeliter sævientium, cum tamen, ut est in proverbio, *Lupus non voret lupum.* Verissime B. Ambrosius: Auaritiæ, inquit, potentiorum subjecti ubique inferiores sunt. Quo quisque infirmior, eo prædæ magis patet. Minor esca majoris est. Rursus ipse major à validiore invaditur, & fit

C esca alterius prædator alieni. Nam ut Ovidius 1. Met. cecinit:

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus, &c.

At ne putent isti truces, quibus miseros conculcare & consumere jocus est, semper hoc ipsis impune fore. Nam, ut breviter, sed vere Seneca, Thyeste:

Omne sub regno graviore regnum est.

Consentit & alter Seneca gravissima me hercle sententia: Quod regnum est, cui non parata sit ruina & proculcatio, & dominus, & carnifex? Nec magnis ista intervallis divisa; sed horæ momentum interest inter solium & aliena genua.

Lucius in proprium ut sua viscera congerit aluum,
Sic ipsi sese conficiunt homines.

HOMO *regenitus.*

PIORUM nullus est, qui carnis & Spiritus pugnam molestissimam in seipso non experiatur, ac sæpenumero deploret S. Paul. certe tristes ob eam causam plerisq; locis querelas edit. Gregorius

D Nazianz. in poëticis opusculis, præcep. ad virg. carnem appellat Remoram, quod, ut Remora naviū cursum sistit, ita caro animam ad vitam æternam omni studio ac diligentia tendentē, pro viribus remorari atq; inhibere soleat. Vox autem Spiritus designat creatam qualitatem seu sanctitatem à Spiritu sancto in hominis mente, voluntate, corde, atq; affectu progenitum: Caro autem denotat naturæ ingeneratam corruptionem, pravitatem & inclinationem mentis, voluntatis, cordis, seu affectuum ad ea, quæ sanctæ Dei legi repugnant. Hi duo hostes in homine non sunt disclusi sejunctis locis, ac si caro in alia parte & facultate animæ, spiritus vero in alia resideret. Vtraq; pars confligens per omnes animæ vires de facultate diffusa & conjuncta est. Altera pars mentis non est Spiritus, altera existente carne. Sed tota mens partim caro est; partim spiritus; tota voluntas hominis partim caro, partim spiritus est. Spiritus & Caro, hoc est, gratia & corruptio, non loco, sed ratione distinguuntur. Quidā conflictum illum perpetuum inter carnem & spiritum in homine regenito Goliath.

 Phili-

philisthæi gigantis & Davidis adolescenti pusillæ staturæ hieroglyphico depinxerunt. Alii Centauro assimilarunt. Nonnulli hominem Tragelapum appellarunt. Et D. Augustinus hoc animal qua parte cervus est, mentem significare ait, legi Dei secundum hominem interiorem servientem: qua autem parte hircus est, videt alteram legem repugnantem legi mentis suæ, atque captivantem eum legi peccati. Id autem dicere videtur D. Augustinus quia cervus mira pedum levitate præditus est; hircus autem ad libedinem pronus est, ingratique odoris. At vero impii Severiani, ut refert Ephiphanius hæres. 45. hominem partim Dei esse, partim diaboli contendebant; Dei nimirum ab umbilico sursum, diaboli autem ab inferioribus partibus.

HONOS *alit artes.*

CANCRORUM genus, inquit Arist. 4. histor. animal. multiplex est, nec facile enumerandum. Conveniunt autē in hoc omnes, quod universis sit pars dura & testacea foris pro cute, mollis & carnea intus, supina corporis planiora & tabellata magis, quibus & ova deponunt, quando pariunt. De his etiam Plin. lib. 9. cap. 31. Omnia ejus generis hyeme læduntur, autumno & vere pinguescunt, ac plenilunio magis, quia nocte sidus tepido fulgore mitificat. P. Bellonius scribit, eos plena luna uberiores, silente flaccidos fieri. Quod ex Cicerone 1. de divinat. habet, qui generaliter ait, ostreis & conchyliis omnibus contingere, ut cum Luna crescant pariter pariterque decrescant. Sed & Lucilii illud apud Sell. lib. 20. c. 7. notum est; *Luna alit ostrea, & implet echinos.* Sed hoc quidem symbolum, quamvis quidam ad suos potissimum amores applicuerunt, indicantes se ad vultum fœminæ adamatæ vel crescere, vel decrescere, rectius tamen, & ἠθικωτέρως nos ad Principum & magnatum erga suos ministros gratiam, vel contra neglectum ac contemptum referre poterimus. Quin & ad litteratos, doctos & ingeniosos viros accommodare, quorum vigor & incrementum, sicuti è contra miseriæ & squalor fere in manu sunt potentum, secundum usitatiss. versiculum:

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones.

In quam rem sane est memorabilis Plutarchi in Orat. 2. de fortuna & virtute Alexandri sententia, ita latine reddita: Ut enim frugum copiam bona temperies & tenuitas aeris gignit, ita artium & bonorum ingeniorum incrementa, benignitas, honor, & humanitas regis efficit: & contra principum invidia, sordes aut studium contendendi omnia ista extinguit & perdit. Honos equidem alit artes; sed & unusquisque Principum minister hieroglyphicon illud sibi applicans fortasse dicere possit,

Crescente adcresco Luna decresco minuta.
Aulæ num melius pingitur effigies?

HOSTIS *nullus spernendus.*

ARIES, qui adolescentem, à quo sæpe provocatus est, nonnunquam impetu facto prosternit, hieroglyphicon censetur illius viri, qui à potentiore non levi affectus injuria, fert quidem ad certum tempus patienter se contemni, interea tamen occasionem observans, ut se tandem quoque virum ostendat, & adversarium dejiciat. Nam ut ait Publius:

Furor fit læsa sæpius patientia.

Est autem hoc desumptum ex tragœdia Accii antiqui poetæ Bruto, cujus versus exponit Cicer. lib. 1. de Divinat. quibus introducitur Tarquinius, somnium quoddam recitans, ubi inquit,

Visus est in somnis pastor ad me appellare, | *Prælarioremq; alterum immolare me;*
Duos consanguineos arietes inde eligi: | *Deinde ejus germanum cornibus connitier*
Pecus lanigerum eximia pulchritudine, | *In me arietare, eoq; ictu me ad casum dari.*

Ubi additur, à conjectoribus somniorum hanc interpretationem esse factam de Bruto illum expulsuro Roma:

Proin vide, ne quem tu hebetum deputes æque ac pecus,
Is sapientia munitum pectus egregie gerat,
Teque regno expellat.

Ideo docti non adolescentem prostratum, sed sceptrum in corona ab ariete in terram dejectum pingunt, cum symbolo minaci, Nunc noscito vires, & disticho,

Hostem

A *Hostem quid spernis? quamuis abiectior ille,*
Sæpe irritatus maxima damna dedit.

Nota autem est historia de L. Tarquinii Superbi filio, Lucretiæ vim inferente, quomodo Brutus, antea se stolidum esse simulans, patrem una cum filiis, ob tam nefandum facinus, regno exuerit. Livius lib.1. Decad. 1. Nullum itaque hostem, quantumuis infirmum, imbellem, & despectum esse contemnendum admonemur, cum

Sæpe aquilam ad pœnas vel Scarabæus agit.

Pausanias in Arcadicis recte ait, vilioribus & abjectioribus plerumque rebus vim eam Deus indidit ea superarent, quæ maximæ essent inter homines existimationis, quo in loco plura hujus rei exempla commemorat. His nostri sæculi historiæ refertæ sunt. Ex antiquissimis, Goliathe Philistæo prætermisso, Maximus (referente Capitolino) Romanus Imp. vir omnium robustissimus, & molis giganteæ, quem immortalem se prope crederet, ob magnitudinem corporis sui virtutisque, B mimus quidam in theatro præsente illo dicitur versus Græcos dixisse, quorum hæc erat sententia;

Qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur.
Elephas grandis est, & occiditur.
Leo fortis est, & occiditur.
Tigris fortis est, & occiditur.
Caue multos, si singulos non times.

Tandem ille cum filio in tėtorio quiescens à prælio, à militibus interfectus est medio die: filiū item.

Caprificus teste epigrammatario poeta, lib.10. epig.2. marmora findit. Ficus sylvestris quædam species est, cujus fructus ad maturitatem nunquam pervenit. Theophrasto ἐρινεός; Plinio Caprificus, fractus ὄλυνθοι, & (ut Dioscorides) ἐρινοί.

Quamuis dura tamen Caprificus marmora findit.
Contemnas hostem, si sapis, ipse caue.

Videant Principes ne ex nimia ira in suos ministros & subditos aliquid præter rationem statuant, C ac in ipsos plus æquo duriores postea omnis injuria redundet; sicuti Carolo Burgundiæ duci accidit, qui in prælii momento desertus à Campobasso comite, cui colaphum inflixerat, periit. Campobassus vero alias partes sequutus in vexillo suo postea gestavit Caprificum marmoreum quoddam antiquum sua vi innata per medium findentem, sequutus Martialis dictum,

Marmora Messalæ findit Caprificus, &c.

HVMILITAS.

PRIMI gratissimi flosculi vernales Violæ, hinc inde humiserpentes, & in locis humilibus ad radices montium libenter crescentes, odore suavi ac beneolenti ab omnibus expetuntur: contra, montes etiam altissimi sæpe ob asperitatem & altitudinem plane remanent steriles, parumque usum præbent hominibus. Vnde S. Petrus cap.5. epist.1. humilitatem animi vobis infixam habete, inquit: propterea quod Deus superbis resistit, humilibus vero dat gratiam. Et D. Chrysostomus in epist.1. ad Corinth. 1. eleganter scripsit, οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν χριστιανὸν, ὡς ταπεινοφροσύνη: *nihil ita Christianum admirabilem efficit, ac humilitas.* Quod etiam Chilon Lacedæmonius vidit, qui interD rogatus quid in cœlo Deus ageret, Alta (inquit) deprimit, & humilia extollit. Vel ut Herodotus loquitur, ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα κολούει. Quod insuper poëta Lyricus cecinit, ex Hesiodo lib.1. oper. & Xenoph. lib.5. rerum Græcarum.

------ *Valet ima summis*
Mutare, insignem attenuat Deus,
Obscura promens.

Et alibi:

Vim temperatam dij quoque provehunt
In majus: ij dum odere vires
Omne nefas animo mouentes.

Ut frequenter Scriptura S. sæpissime etiam rerum vicissitudines innumeræ illud verissimum esse A probant, Superbis Deus resistit, humilibus vero dat gratiam.

Alta cadunt vitiis, virtutibus infima surgunt:
Hoc te mons sterilis, vallis amœna monet.

Et Hesiodus de Deo loquens lib. I. Oper. præclare canit,

ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει.
ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει. Id est,
Facile enim extollit, (Deus) facile vero elatum deprimit:
Facile insignem minuit, & obscurum auget.

Arborem, ut sursum crescat profundas subtus radices agere oportet. Qui in humilitatis radice fixum animum non habet, in ruinam suam extollitur, *Augustinus.*

HYPOCRITA.

CROCODILVS quadrupes ad Nilum malum, ut Plinius loquitur, tanto hiatu est, ut integram B buculam possit excipere. Non igitur mirum si homines quoque devoret. Sed hoc cum facit plorare scribitur, de quo videatur Adag. *Crocodili lachryma.* Verum, ut rarus ita memorabilis est de hac re locus apud Photium in Eclogis, Asterii Amaseæ Episcopi: τοὺς τελώνας κροκοδείλους μιμεῖσθε, οὕς φασι ταῖς κεφαλαῖς ἐπιθρηνεῖν, τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἔφαγον, καὶ δακρύειν ἐπὶ τοῖς λειψάνοις τῶν φόνων: οὐ μεταμέλειαν τῶν γεγενημένων λαμβάνοντας, ἀλλὰ τὸ ἄσαρκον τῆς (ἐμοὶ δοκεῖν) ὀδυρομένους, ὡς εἰς βρῶσιν οὐκ ἐπιτήδειον. *Niloticorum Crocodilorum imitatores estis quos fama est deflere hominum capita, postquam eos devorarunt, & illacrymari cæsorum reliquiis: non quod pœnitentia facti aliqua afficiantur: sed quod ita doleant (quantum mihi videtur) ob capitis macilentiam, quasi quod ad vescendum minime sit idoneum.* Usus autem fuit hoc hieroglyphico Sigismundus Gonzaga Cardinalis, postquam evecto sua quoque opera ad Pontificatum Leone x. ejus postea ipsum pœnituit, cum adiectione Proverb. CROCODYLI LACRYMÆ, testante Jovio. Tales fuerunt Bassiani Imp. lacrymæ, quas ficta pietate semper promere solitus est, ut Æl. Spartianus refert, quoties aut mentio incideret, aut imagines conspiceret Geræ fratris, qui tamen ejus jussu fuerat interfectus. Talem etiam describit pessimam illam novercam Demænetam C Heliodorus in Æth. ejulantem nimirum super Cnemone privigno, quem tamen ipsa suis calumniis ibat perditum. Tales sunt etiam nostro tempore hei! nimis multi, qui licet ex intimo corde lætentur miseriis nostris ficto tamen vultu & sermone, dolore se mutuo affici simulant.

Non equidem ambigui dictis mihi fidere amici
Certum est, ut lacrymis nec Crocodile tuis.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

D

LIBER QUARTUS.

IGNAVVS.

ASELLI piscis species est, qui Germanis Stockfisch dicitur, à trunco videlicet, cui aridus & induratus tundendus imponitur. Riget enim tanta ariditate, ut nisi præmaceratus aqua, & insigniter contusus, coqui nequeat. Alius piscis est Salpa, licet & is, sed recens, ferulæ ictibus præmolliatur, ut ex Plin. discimus. Erasmus à re ipsa fustuarium piscem hunc appellavit: sed à trunco potius eum sic nominari, notavit Georgius Fabricius. Congruit in homines stupidos, insulsos & bardos quos frustra obsequio aut rectis præceptis emendes,

A des sed plagis & verberibus adigere necesse habeas, ut faciant officium. Quo etiam adagium pertinet: *Phryx plagis emendatur.* Quod salse Cicero adducit pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Utrum igitur nostrum, aut vestrum est hoc Proverbium: *Phrygem plagis fieri solere meliorem?* Quod & apud Suidam similiter extat:

φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονίστερος:
Verberatus Phryx melior & obsequens erit magis.

Servos sane natura etiam quosdam esse, Aristoteles in Politicis disputat; & quidam ingenio adeo sunt duro, ut nisi severè coerceantur frugi esse nequeant. Sed & hic tamen modus tenendus est. Nam & M. Varro servos quoq; verbis potius, quam verberibus castigari putat oportere: Et rescripto D. Antonini nimia dominorum asperitas in servos adeo punitur, ut cogantur eos bonis conditionibus vendere. Expedit enim, ut Justinianus Imp. ait. Insti Reip. ne sua re quis male utatur. Sed modica castigatio servorum legibus permittitur, ut & propinquorum, tit. C. de emend. serv. & propinq.

Durus asellus amat fustes & verbera, numquid
Sic piger attrahitur verbere ad officium.

B De asino quadrupede, ignavi hieroglyphico, id dici potest, quod etiam occurrit apud Salomonem, Proverb. 26. 3. flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium. Item Ecclesiastici cap. 33. v. 25. Cibaria, virga, & onus asino: panis, disciplina, & opus servo.

Ignavi hieroglyphicon variis librorum Salomonicorum locis depictum extat. Eccles. cap. 4. v. 5. Stultus, inquit, complicat manus suas. Livius Decad. 1. lib. 7. Sext. Tullius C. Sulpitium Dictatorem his verbis alloquitur, de nobis ita desperasti, ut te mancorum ac debilium ducem esse judicares. Quid enim aliud esse caussæ credamus, cur veteranus dux fortissimus bello compressis, quod ajunt, manibus sedeas? Et apud Lucanum, lib. 2.

Compressas tenuisse manus.

Græcis ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχειν. Proverb. 6. cap. 10. v. Ignave, quousque cubabis? quando surges ex somno tuo? paululum somnorum, paululum dormitationum, paululum complicationis manuum ad cubandum. Sive dormiat, sive vigilet ignavus, perinde est, nec præstantiore hieroglyphico inertiam repræsentare possis. Vide reliqua in Pigri hieroglyphico.

C

IGNORANTIA.

DE Talpa ex Aristotele in hist. animal. lib. 1. cap. 9. & lib. 4. cap. 8. hæc Plinius ejus hac in re interpres lib. 9. cap. 37. commemorat. Quadrupedum talpis visus non est, oculorum effigies inest, si quis prætensam detrahit membranam: atque non levia etiam rudimenta pupillæ & albi circuli apparere in illis sciunt qui diligenter per anatomen inspexerunt. Et secundum eundem Plinium, quamvis semper in terra defossa vivat, liquidius audit obruta terra tam denso elemento. Oppianus lib. 3. Cynæget vocat αὐτόχθονα φῦλα, quod ex terra & pluvia gigni credantur, & proverbium ex Suida extat, ἀσπαλάκος τυφλότερος, i. Talpa cæcior. ἱερογλυφικὸν est ignorantiæ, & cæcitatis, teste Horapolline, lib. 2. c. 63. & Hesychio. Ignorantia autem seu spiritualis cæcitas apprime formidabilis est.

Heu! mortale genus, ceu talpa, lumine captum,
D *Cœlesti donec restituatur ope.*

Socrates apud Platonem conqueritur, homines pauca scire, vel potius nihil. Ac notum est Aristotelis dictum de vespertilionibus, Metaphysic. lib. 2. cap. 1. Quemadmodum oculi vespertilionum sese habent ad meridianam lucem, sic mentis nostræ acies ad ea, quæ sui natura omnium manifestissima sunt. Similes extant multæ querelæ apud Pindarum, Lucretium, Persium, & alios. Quibus tamen approbari Scepticorum & Pyrrhoniorum ἀκαταληψίαν, id est, nullius rei veram & certam apprehensionem, minime est censendum: sed potius illis incitari debemus, ut eo accuratius veritati indagandæ & rerum caussarumque investigationi operam dare studeamus.

ILLECEBRÆ *peccati fugiendæ.*

SERPENTEM callidissimum esse omnium animalium, etiam S. pagina attestatur, vulgoq; prisci credidere, ut ex Virgilii Ecl. 8. patet, quod rumpi possent carmine magico serpētes; id circo ipsos,

si præ-

si præsentirent, recantare, seu incantationem retorquere & exsolvere ut ex Plinio, secundum Adr. Turnebi lectionem, licet colligere. Et veteres Ægyptios hominem refractarium & inobedientem hoc hieroglyphico denotasse scribit Pierius. Certe Psal. 58. mentionem facit surdæ aspidis: quæ scilicet autem utramque obturet ad vocem incantatoris: alteram nempe in terram defigendo, alteram caudæ suæ acumine occludendo, ut testes sunt ad eum locum Arnobius, Hieronymus, Augustinus, Cassiodorus, & alii. Jeremiæ etiam 8. minatur Deus populo Israelitico serpentes, qui incantari nequeant. Tangit etiam rem eandem Clem. Alexandr. στρωμ. lib. 7. & Ephiphanius contra Ophitas. Verum ut dextre S. Scripturæ indicata similiaque loca accipi debent, ne stabiliatur de vi verborum Magicorum superstitiosa opinio, & ita confirmentur magni illius serpentis perniciosa ludibria: Sic nihil vetat, quominus adducamus quæ olim & vulgo, quamuis falso, de serpentum astutia hac in parte jactata fuere, utpote illis in rebus imitanda, quæ usui nobis esse possunt ad evitanda exitiosa & turpia. Unde & Christus nos esse jubet prudentes ut serpentes: sed adiecta salutari mentione columbinæ simplicitatis, quia vafrities serpentina refrænetur, ut B. Hieronymus in Oleam innuit. Monentur igitur adolescentes potissimum, serpentis ita depicti more obturare aures ad quævis obscœna & noxia, ita ut nec in animum, nec in sensus admittant ullas voluptatum illecebras, ne earum vi, veluti voce Thessala, misere tandem disrumpantur ac pereant. Principes etiam monet hoc hieroglyphicon, ut obturent aures assentatoribus & scurris, quorum opes illi sæpius, quam hostes everterunt, ut alibi hæc ex Q. Curtio, & simul plura in hanc rem adducta leguntur in his Collectaneis,

Carminis insidias serpens magici exit opertis
Auribus: illecebras sic fuge, tutus eris.

ILLUSTRES *viri.*

INTER tot immensi maris admiranda, non in postremis Miluus piscis censendus est, quem Græcorum ἱέρακα, & Oppiani ἰρήκα esse contendunt Hipp. Salvianus Thiphernas, & Rondeletius. Is cum linguam, palatum, & reliquæ oris internas partes splendentes ac rubicundas habeat, tranquillis noctibus adeo relucet, ut ex ore ignem flammamque evomere, & eiaculari credi possit. Qua etiam de caussa à Plinio Lucerna dicitur, qui tamen à quibusdam in eo errori arguitur, quod vibratæ ex ore illius linguæ hunc splendorem tribuat, cum tamen ejus palato adeo hæc affixa sit, ut nullo pacto possit eam exerere. Sane autem nescio, an non etiam Nazianzenus ὑποθήκαις παρθένοις, hunc piscem intellexerit, cum ait:

Ἰχθὺς δ' ἔμπυρός ἐστι, καὶ οὐ πυρὶ δάμνατ' ἀπίστῳ
Ἔμπυρος, αἴθομενος δὲ μέσης διαλάμπεται ἅλμης·

Piscis vero est igneus, qui dnon omatur ab infido igne,
Igneus, ardens autem per medium mare refulget.

Verum ut inventor hujus hieroglyphici ad amorum forte suorum difficultates respexit: ita nos rectius & honestius tribuere possumus viro, cujus, ut Horatii verbis utar,

Pudor & justitiæ soror
Incorrupta fides, nudaq; veritas.

Quascumque etiam iniquioris fortunæ tenebras, & adversitatum cæcos fluctus, adde etiam malignorum hominum fuscas calumnias splendore integritatis suæ adeo discutit ac dispellit,

Stellas exortus uti æthereus Sol,

ut Lucretius loquitur. Talis fuit in vita & morte magnus ille Socrates, lucidissimum virtutis & Constantiæ sidus, quod nec adversæ sortis tristia nubila obscurare, nec indignum tandem supplicium extinguere potuit, quin ad omnem posteritatem æternum fulgeat. Talis nempe vere, secundum Arist. ἀτυχῶν μεγαλόψυχος, ut idem Horatius, cecinit,

Rebus angustis animosus atque
Fortis apparet.

Hieroglyphicon illud proprie pertinet ad constantes & invictos Christi Martyres, quales fuere Stephanus, Laurentius, & innumeri alii.

IMITA-

A IMITATOR, LIBERTATIS *jactura.*

DE Psittaco Aristoteles lib. 8. cap. 12. de histor. Animal. hæc scribit: Omnes denique aves uncæ brevi sunt collo & lingua lata, aptaque ad imitandum. Nam & Jndica avis, cui nomen Psittaco, quam loqui ajunt, talis est, & loquacior cum vinum biberit redditur. Idem Solinus, Plinius, Apulejus, Ælianus, Isidorus, & alii plures affirmant. Versibus quoque Psittacum celebrarunt Oppianus, Ovidius, Statius, & inter recentiores Vespasianus Stroza, Eroticon 6. hujus avis diversa genera, quæ nostris temporibus sunt nota, describit Scaliger in exercitationibus contra Cardanum. Quod autem tam meditando quam loquendo mira præstet, inter alias plurimas historias, Zonaras Annal. lib. 3. in vita Basilii patris Leonis Philosophi, memorabilem admodum hanc exponit. Cum filius à patre propter quorumdam calumnias, quasi ejus vitæ insidiaretur, in tetrum carcerem esset conjectus, accidit ut Imperator cum præcipuis regni Senatoribus splendidum convivium celebraret, Psittacus vero forte fortuna in eodem conclavi inclusus cavea voce flebili semper exclamavit, ô Leo, Leo. (quam vocem ab aliis, calamitatem illius juvenis deplorantibus, audiverat) Qua occasione arrepta pro filio apud patrem intercedentes deprecati sunt, & ipsum in gratiam reduxerunt. Indicatur autem hoc hieroglyphico cura ac diligentia imitandi alios, qui sua industria alioqui parum efficere possunt. Quaprópter alibi ascribitur: ALIENO LOQVITVR ORE. Vel brevius: ORE ALIENO, quod convenit cum vulgari proverbio: Loquitur ut Psittacus. Aliis magis placet, esse notam libertatis à contrario sensu, quæ secundum Jurisconsultos, res est inæstimabilis, nullo auro comparanda, & optima omnium (ut vult Diogenes apud Laertium) inter homines: secundum vero Horatium, potior metallis: unde addiderunt. *Arbitrium ditius auro.*

IMPIETAS.

COTVRNIX, quæ nunc etiam corrupte in Græcia ὀρτύκι nominatur, cum proprie sit ὄρτυξ, mare transuolando (quemadmodum Oppianus scribit) ut deprehendat superatum ne hoc illi sit necne, ternos lapillos in ore fert, eorumque unumquemque per intervalla dimittit, diligenterque observat utrumne in mare lapillus decidat, atque ideo ulterius volandum esse, an vero in terram, & jam tempus instare quiescendi. Idem Plinius quoque afferit. Quamvis vero hujus contra Lunam proterva insultatio apud Horapollinem Oryci potius, quam coturnici à doctioribus attribuatur, cum tamen facilis lapsus sit unius tantum literæ inter ὄρυγα & ὄρτυκα, Pierius Valerianus libro XXIV. Hieroglyphicorum potius huic avi quam quarupedi convenire, pluribus ostendit, ac perhibet ideo hanc avem impuram haberi, quod luna oriente inauspicatos clangores contra eam excitare soleat, cum manifestissimæ indignationis indicio. Quod quidem proprie est σκιαμαχεῖν, id est, cum umbra pugnare & inaniter laborare, quod magnopere improbatur à Platone in Apologia Socratis, & 8. de legibus, sed multo adhuc vehementius tam hic quam alii detestantur τὸ θεομαχεῖν, quod est ipsi divinæ potentiæ ac naturæ velle se oponere atque repugnare, dum quis secundum Homerum λ. β. conatur.

ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Pugnam infrugiferam & inutile ducere bellum.

Sic Gamaliel Actuum 5. monet reliquos collegas Synedrii, ne velint inveniri θεομάχοι. Et alii Pharisæi St. Paulo causam dicente coram Anania, Act. 23. pronunciant, μὴ θεομαχῶμεν, Ne bellum Deo D gigantum more inferamus. Et talis ab Æschylo & Euripide describitur Capaneus Hipponi, & apud Virgilium Salmoneus Æoli filius: quorum similes utinam nostro etiam sæculo non pauci reperirentur,

Impietas cœlum probris superosque lacessens,
Nulla dabit superis, maxima damna sibi.

IMPIGER.

DIOSCORIDES Helicrysum nominat quoque Amaranthum, qui Græcis ita dicitur ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι, quod umquam marcescat. Sed Plinius diversam ab eo plantam, purpureo flore prædi tam ita vocare videtur, quam Itali, *fior velluto*, appellant, puellis ob colorem vividum & per-

ennem ad coronas texendas gratiss. præsertim hyberno tempore quo viridum suum colorem adhuc retinet. Fasciculum ex hisce floribus spicatis colligatum quidam copiarum militarium in vexillis gestarunt, ut hoc hieroglyphico innuerent, se in omnibus rebus, quæ ad suorū principum auctoritatem & utilitatem conservandam spectant, fortiter & constanter acturos, nullosque labores unquam superfugituros, sed sine intermissione animo præsenti, impigro, intrepido, provinciam sibi demandatam administraturos, juxta Virgilii dictum, A

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Annotat quoque Pierius, de Amarantho loquens, veteres illorum capitibus, qui valetudine integerrima viribusque ad extremum senectutis vegeti vixissent, solitos fuisse Amaranthinam corollam imponere, propter allatam supra rationem. Hinc Distichon illud,

Impavidum invictumque animum signas, Amaranthe:
Et vegetis senibus grata corona tua est.

2. Alii duces belli Cytisum pro hieroglyphico in militaribus signis usi sunt, quoniam hæc planta, teste Plinio, lib.13.cap.24. non æstuum, non frigorum, non grandinum aut nivis injurias expavescit. Ut testarentur se pro Republica nullum laborem aut periculum detractaturos. In hunc sensum Seneca ad finem lib. 3. De ira, dum inter homines sumus, inquit, colamus humanitatem; non timori cuiquam, non periculo simus: detrimenta, injurias, convicia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. Dum respicimus (quod ajunt) versamusque nos, immortalitas aderit. At Livius Decad.1.lib.4. graviter, Labor (ait) & periculum impenditur, unde honor speratur & emolumentum. Sic Virgilius Æneid. B

O graviora passi, dabit Deus his quoque finem.

Et Distichon appositum,

Non æstu Cytisus, non frigore, non nive læsus,
Spernere magnanimos omnia dura docet.

IMPROBITAS *inemendabilis.*

VATES sacer increpans Judæos pervicaces, an mutabit Æthiops cutem suam? an, inquit, pardus suas maculas? etiam vos benefacere poteritis, malefacere edocti. Jerem.13.v.22. quasi diceret, Quemadmodum naturalis nigredo in albedinem non transit, nec panthera aut pardus versicolor puncturas pilorum retinet: qui fieri potest, ut vos peccatis assueti, bonis operibus vacare velitis? Nazianzenus in eundem sensum: C

Πάρδαλις ὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, ὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν. Id est,

Pardalis non deponit maculas, neque Æthiops nigrorem.

De vano circa improbitatis profligatæ correptionem labore, Latini dicunt Æthiopem lavas, id est, naturam transmutare nequicquam studes. Hanc si furca pellas, tamen usque recurret. Al i, vulpem excoria, vulpes remanebit. Sic impii, profani, vitiis & sceleribus pridem assuefacti nulla sapientia emendantur, nulla disciplina pravam mentem exuunt.

IMPROBITAS *sibi supplicium.*

BASILISCVM in rerum natura unquam fuisse fabulosum pleriq; putant. Unde Franciscum I. Reg. Gall. ejus quidem vulgo recepta effigie usum fuisse scribunt, sed cum dicto TV NOMINE TANTVM. Rem tamen non pauci affirmant, Nicander, Lucanus, Plinius, Solinus, Scaliger, & Mercurialis, qui in Imper. Maximiliani thesauris Basilisci cadaver se vidisse testatur. Basilisci etiam venenum tollunt Galenus, Aëtius, & Erasistratus, auctore Dioscoride. De generatione Basilisci vulgi opinio fabulosa proculdubio, veluti Albertus Magnus demonstrat, ut canoræ de ea sint nugæ Levini Lemnii. Afflatum ejus omni animali exitialem tradunt. Quod cur adeo mirum sit, cum Thebiorum ad Pontum gentem adeo hominibus pestilentem esse ex Philarcho Plutarchus in Symposiacis scribat, ut illorum obtutum, anhelitum, aut loquelam qui sustinuerint, tabescant paulatim ac pereant? Sed experimenti illius, ut basiliscum, si in speculo objecto seipsum intuitus fuerit, interire viderit, quis auctor est? Et hoc tamen in ore omnium. Igitur tanto magis hieroglyphicum, ut allegas D

gas

A gat Anton. Ricciardus in Comment. Symb. tribuens hanc inventionem Joan. Bapt. Pittono. Eodem modo homines egitiosi aliis, tandem malitia sua seipsos quoq; conficiunt. Notus enim est versus:

οἷα τ' ἀνὴρ ῥέξῃ, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει:

Qualia quisq; egit, tali quoque fine potitur.

Gravissime Seneca: sunt Dii immortales lenti quidem, sed certi vindices generis humani, & magna exempla in caput invenientium regesserunt: ut justissima patiendi vice, quod quisque alieno excogitavit supplicio, sæpe excipiat suo. Ægyptios hominem à calumniatoribus objectum periculis Basilisci, etiam sine morsu extinguentis, pictura expressisse Pierius indicat.

Improbitas solet esse sibi justissima merces.

Auctor es interitus sic Basilisce tui.

IMPROBI *vitandi.*

HICESIVS apud Athenæum lib. 7. ait, nomen Melanuri ideam quoque ipsius nobis proponere, ut ex caudæ nigra nota statim internoscatur ab aliis piscibus. Eundem cum Plauti optalmia, & Plin. oculata piscem esse, Rondelet. vult, & oculatam vertit Th. Gaza. Meminit ejus Aristot. quoque Artemidor. 2. Onirocrit. Oppian. & Ovid. in Halieut. Isidorus item & alii. Hujus autem nominatim esu & usu Pythagoram suos vehementer prohibuisse apud Suid. & Diog. Laertium reperio, his verbis: παντὸς δὲ μᾶλλον ἀπηγόρευε, μήτε ἐρυθῖνον ἐσθίειν, μήτε μελάνουρον, ut errasse videantur, qui ad sepiam referunt natum inde proverb. Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. Quod minus etiam recte Marsilius Ficinus, vel quisquis primus fuit, generaliter vertit, eosque secutus Erasmus retinuit: *Ne gustes ex jis, quibus nigra est cauda*, ac si Pythagoras non speciatim Melanurum piscem nominasset. Quamvis sciam Pythagoricos alias omnino à piscibus abstinuisse, cujus rei caussam reddit Athen. lib. 7. & Plutarch. in Sympos. Idem Plutarch. in fin. lib. περὶ παίδων ἀγ. Hoc etiam Symbolum explicat: non esse habendum commercium cum improbis, qui nigris ac infamibus sunt moribus. Quo sensu Antiphanes quoque à Melanuro, & mugile abstinendum esse suasit. Tryphon autem Grammaticus Græcus, inter ænigmatum exempla hoc commemorans, in hunc modum interpratatur: Ne mendacem sermonem protuleris. Mendacium enim ad extremum nigrescit & obscuratur. Sed & Horat. & Catullus, aliique homines malos nigros vocant. Vitanda igitur est improborum societas, ne & alteri cuidam Proverb. quod ex Numenio & Eubulo Athenæus adfert, & tangit Suidas, locus sit: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, *Comitatur perca Melanurum.* Nam & hic piscis niger est, quod nomen ejus similiter indicat.

In vita quisquis niger est, hunc disce cavere:

Nausea Pythagoræ ceu Melanurus erat.

IMPROBUS *tandem dat pœnas.*

EST omnibus nota fabula de corvo ac serpente. Nam corvus dormientem illum rapiens, cum tandem jam experrectus esset serpens, in gyrum sese convertendo ita eum læsit, ut ex eo vulnere paulo post extingueretur. Alciatus Emblemate, *Iusta ultio*, ex græco quodam epigrammate idem de corvo & scorpio habet. Ælianus lib. 7. cap. 11. De aquila & polypo tale quippiam commemorat, & addit exempla de Cambyse Cyri filio ex Herodot. lib. 3. & de Polycrate diripiendi auri caussa ad Orætem profecto & turpiter decepto. Et sunt noti versus Hesiodi,

D οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων,

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. id est,

Ipse sibi nocet ille alium, qui lædere quærit,

Consultum malum consultori pessima res est.

Ac vulgaris est Senarius ex Varrone & Agellio notus:

Malum consilium consultori pessimum est.

Ac sane memorabile admodum est, quod apud Suetonium legimus de I. Cæsaris, & apud Jul. Capitolinum de Gordidani interfectoribus, qui propriis gladiis, quibus alios interemerant, vel seipsos confecerunt, vel ab aliis occisi sunt. Legitur quoq; ascriptum: RAPTORI NOXIA PRÆDA SVA. Vel, INFAVSTA LVCRA; quod explicat inter alias multas sententia Antiphanis Poëtæ veteris:

τὰ πονηρὰ κέρδη τὰς μὲν ἡδονὰς ἔχει
μικρὰς, ἔπειτα δ' ὕστερον λύπας μακράς. Id eſt,

Lucra male quæſita voluptates quidem pariunt
Breves, longam vero deinde triſtitiam.

Et in tabellam Hieroglyphicam ſerpentis coruum hiantem pede arripientis Diſticho luſit Poëta noſter;

Iuſtitia pereat ſemper ſic vindice, quiſquis
Alterius vitæ ſtruxerit inſidias.

A

IMPRUDENS.

TABELLARIVS literas in perniciem ſuam ſcriptas perferens imprudentis ſeu parum cauti hieroglyphica tabella dici poteſt. Vriæ hiſtoria huic picturæ argumentum præbuit, 2. Sam. 11.14. Et vir ille ſtrenuus regique ſuo perfido fidelis literas necis prænuncias ad Joabum perferens eum exhibet qui inſcius & imprudens literas contra ſe ſcriptas defert, atque male affectis conſervis ſeu potentioribus executioribus defert. Græce, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα. *Bellerophon literas,* nimirum, portat. Nam Proetus Argivorum rex (ut refert Homer. Iliad. lib.6.) etiam Bellerophonti ſub commendationis ſpecie literas ad Jobatem perferendas tradidit jubens ut tabellarium interimeret. Hinc Chryſalus in Bacchid. Plaut. act.4.Sc.7.

B

Bellerophontem jam tuus me fecit filius·
Egomet tabellas detuli, ut vincirer.

Et Lucianus in Commentario adverſus indoctum librorum ſupellectile tumentem, atque in Apologia pro mercede conductis hujus hiſtoriæ memenit, ſuo more ludens. Plutarchus autem lib. de Curioſitate, Bellerophontem, continentiæ & multæ probitatis nomine laudat, quod innocentia ſua fretus, ſicut reginam Prœti uxorem impudicam tangere, ita regis arcana literis ſibi commiſſa reſerare noluerit. Et quidem adulterii ſpecies quædam videtur tabellarum alienarum indagatio curioſa, ſicuti qui thori alieni voluptates appetunt adulterii morbo laborant. Apud Lacedæmonios frequens fuit dictum, Λυσάνδρου τὰ γράμματα, *Lyſandri literæ.* Is enim à Pharnabazo Satrapa coram Ephoris accuſatus, de quarumdam provinciarum expilatione, ad ipſius Pharnabazi colloquium viam affectans, rogavit eum ut ad Ephoros alias ſcriberet literas, quibus teſtaretur nulla ſe à Lyſandro injuria fuiſſe affectum, nec habere quod de ipſo conqueri poſſet. Pharnabazus ſe id facturum pollicitus, in propatulo quidem literas conſcripſit, quales Lyſander flagitaverat, clam vero alias habebat exaratas, & inter obſignandum commutavit codicillos, ſpecie nihil inter ſe diſcrepantes, atque adeo Lyſandrum aſtute fefellit, qui Spartam reverſus, & ad curiam profectus Pharnabazi literas Ephoris tradidit, nihil dubitans quin res pro animi deſiderio eſſet compoſita. Spartanis enim Pharnabazus inter regios præfectos fuit chariſſimus. Ut vero lectas literas Ephori Lyſandro legendas tradiderunt, ſe à Pharnabazo circumventum miſer animaduertit. Ita Cretenſes cum Cretenſibus ſæpiſſime cretizant: ut refert Plutarchus in Lyſandro.

C

IMPUDENTIA *deplorata.*

FRONS animi janua eſt, & ſedes pudoris, quem quia meretrices omnino deponunt, Proverb.7. verſ.13. Earum frontem Hieremias cap. 2. verſ.40. tribuit hominibus graviter impudentibus. *Metſach* (inquit *Iſſcha zona* frons mulieris meretricis. Ex Homero κυνώπης dicitur impudens, id eſt, vultu canino præditus; quod canis animal ſit omnium impudentiſſimum. Et Latini perfrictæ frontis ejuſmodi ſcurras appellant.

D

IMPUNITAS.

FEROCES reddit improbos impunitas. Felis muſcipulæ incluſa, circa quam captam ſaltante undiq; mures, ſuoque adverſarii petulanter inſultant, donec tandem illa effractis repagulis liberata, meritas pœnas inſolentiæ ſumat, hieroglyphicon eſt nimiæ petulantiæ ex ſumma impunitate ortæ, qua homines plus quam oportet ſuperbire, & ferociores fieri ſolent. Maxima enim eſt illecebra (Cicerone in Miloniana teſte) peccandi, ſpes impunitatis. Hæc, inquit, Livius lib.24. Natura

A tura multitudinis est: aut servit humiliter, aut superbe dominatur: libertatem, quæ media est, nec spernere modice, nec habere scit: & non desunt magistri, qui intemperantes animos irritent. Quapropter necesse fuit, ut respectu legum ac suppliciorum homines petulantes & scelerati in officio severe continerentur, ne licentia ipsorum crescente impune in alios quidvis tentare auderent. Itaq; Horatius quoque ait, id est, Sermon. Satyr. 3.

Iura inventa metu injusti fateare necesse est;
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.

Et Isidorus 2. Etymol. factæ sunt leges, inquit, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia. Cum vero, ut in Paradoxis Cicero præclare docet, sapiens vir non nisi recta sequitur atque colit, quia id salutare maxime esse judicat. Itemque 2. De legibus. Constat profecto ad salutem civium civitatumque incolumitatem, vitamque humanam & quietam, & beatam, inventas esse leges.

B

IMPURUS.

ROSÆ, aromata, unguenta, Suibus ingrata sunt admodum, nec bene conveniunt cum brutis cœno gaudentibus & amicis. Impurū vero, virtutis & honestatis hostem Ægyptii designantes suem pingebant in luto se volutantem, vel rosas conculcantem. Per rosas autem veteres vitæ puritatem & sensuum sinceritatem exprimebant. Rosarum autem odor huic animali natura est contrarius. Unde elegantiss. Lucretius lib. 6.

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum, &c.

Inde etiam adagium Crateti adscriptum, ὗς διὰ ῥόδων, id est, sus per rosas. Porcus igitur per rosas festino cursu transiens declarat, neutiquam γαστριμαργίαν, id est, insanam ventris cupiditatem cum studio virtutis & sobrietatis posse convenire. Unde Rhadamanthus apud Claudianum lib. 2. in Ruff. homines luxui ac gulæ deditos in sues transformare dicitur.

C

At, qui desidia semper vinoque gravatus,
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc suis immundæ pingues detrudit in artus.

Ideo etiam Ulysses apud Homerum à Circe non potuit in suem commutari, ut quibusdam ex sociis ipsius contigerat, quia ex Mercurii, id est, rectæ rationis consilio, contra luxuriæ stimulos temperantia & frugalitate se muniisset, herba Moly instar antidoti usus. Et graviter hæc quoque protulit Cicero lib. de Senectute, ubi ait, impedit consilium voluptas, & rationi inimica est, ac mentis, ut ita dicam, perstringit oculos, neque ullum habet cum virtute commercium.

Quid subus atque rosis? nunquam mens ebria luxu
Virtutis studiis esse dicata potest.

INDIGNUS *repulsam patitur.*

ALEXANDER cognomine Magnus solus dignus habitus est ab equo Bucephalo, qui sessor tam præstantis equi videretur. Ita quoque generosus animus viles & indignos affectus respuit, præter virtutem ac honestatem: nec unquam pravorum consuetudinem admittit. Qui cum virtute D præditis versatur, fit melior: pravorum & indignorum consortium virtutis est eversio. Repulsam igitur à nobis isti patiantur.

INDUSTRIA *laboriosa & discendi cupida.*

PINGITUR accipiter per aerem volans prædæ caussa, ut Ovidius quoque libro XI. Metamorph. fecit.

---------- Rapto qui vivit, & omnes
Terret aves.

Perdicem jam captam suis unguibus tenens, qui tamen nihilominus alias hujus generis aves avolantes, comite cane, qui illas excitat, intentis oculis persequitur. Hoc hieroglyphico (quod extat apud Lucam Contilem) homo industrius, laboriosus ac cupidus discendi repræsentatur, qui non solum

singularem doctrinam sibi comparavit, sed etiam in dies uberiorem scientiam conquirere, & luculentiorem cognitionem adipisci studet. Nam secundum Menandrum: A

ἁλωτὰ γίνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ, *Comprehendi possunt industria & labore,*
ἅπαντα πάντα τὰ ζητούμενα. *Omnia prorsus quæ inquiruntur,*

Quod Sophocles adhuc brevius voluit exprimere,

τὸ ζητούμενον ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον.

Quod quæritur, comprehendi potest; effugit autem quod negligitur.

Ascriptum quoque legitur: PROVIDE ACCELERO, quo commendatur utilis εὐλάβεια & prudens cunctatio, & ut Sophocles in Electra subiicit,

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα,

Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.

Est autem secundum Suidam εὐλαβὴς, ὁ σὺ πραγμάτων ἐπιλαμβανόμενος, id est, *qui bene & circumspecte capescit*: & Euripides in Phœnissis eam commendans plurimum, dicit esse χρησιμωτάτην θεῶν, *maxime salutare numen.* Quapropter etiam apud sacros scriptores pro pietate in Deum, sive religione accipitur, quæ religio inde dicta est, auctore Lactantio, quod animos nostros ad Deum religet atque astringat. B

Multa licet fido sapiens in pectore condat,
Plura avido tamen usque appetit ingenio.

INDUSTRIA *nutrix.*

SCITE Aristoteles IX. historiæ animalium, cap. 37. Ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς θαλαττίοις ζώοις πολλὰ θεωρῆσαι πρὸς τοὺς ἑκάστων βίους, sed in marinis quoque animantibus permulta intelliguntur non sine solerti ingenio effici ratione vitæ commodioris. Subjicitque statim & primo loco Ranæ piscatricis exemplum, quam in cœno absconditam gemina ante oculos dependentia fila exerere, & creberr. commovere scribit, quæ occurentes pisciculi prehendant, at ipsa post subducens fila occultis quibusdam viis, in latas maxillas suas deceptos ingerat. Ex quo Aristotelis loco & Ælianus hanc historiam, & Plinius quoque ac Plutarchus transcripserunt, & meminit etiam Cicero 2. de nat. Deor. Sed Oppian. 2. ἁλιευτ. admodum poëtice hanc ipsius fraudulentam solertiam depingit, eamque similitudinibus pulcherrimis suo more illustrat. Ad quartum priorem quidem de aviculis, tritico & ante & intra portam à captante disperso illectis & captis, locus Dionis Sophistæ pertinet ἐν τῷ περὶ ἀπιστίας: τὰς νήττας οὐ πρότερον θηρεύομεν, πρὶν ἂν φάγωσι παρ' ἡμῶν, *Anates haud prius capimus, quam à nobis objecta edant.* Id quod ad falsos amicos, qui benevolentiæ simulatione homines in nassam illectos pessundant, accommodat, quod & nostrum hoc hieroglyphicon exprimit. Nam, ut præclare Livius dicit, fraus fidem in parvis sibi præstruit, ut cum operæ pretium sit, cum magna mercede fallat. Et vere Seneca initio declamationum, Magis nocent insidiæ, quæ latent. Convenit etiam ex inscriptionis indicatione in homines industrios, qui suo labore & solertia victum & res necessarias sibi acquirunt ac comparant. *Dij* enim, ut est in proverbio, *facientes adiuvant*, quia non cessantibus & ignavis, sed industriis, & pro virili sua laborantibus solent esse auxilio. Sicut autem C

Inertis est nescire quid liceat sibi,

Contra studiosus & industrius variis modis rebus suis prospicit D

ἰδίας ὁδοὺς ζητοῦσι φιλόπονοι φύσεις. Id est,

vias peculiares scrutantur qui industrio sunt ingenio.

Et sapienter Euripides in Hippol.

Τῷ ποιοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. Id est,

Laborantem Deus adiuvat.

Epicharmus item apud Stobæum, Sermon. 29.

------πρεπόντων πόνων
πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ θεοί.

Convenientibus laboribus vendunt nobis omnia bona Dij.

Verissi-

A Verissimum & illud,

Audaces fortuna juvat, timidosque repellit.

Denique

---------- Labor omnia vincit

Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

INGENIA *praeclara saepe latent.*

FALCO, capitis velamento (quod vulgo capellum vocant, de quo prolixe agit Fridericus 2. Imp. lib. 2. De arte venandi cum avibus) involutus, atque vinculis sive loris pedum, quos calceos Accipitrarii nominant, impeditus, quanquam libere hinc inde vagari nequeat, nihilominus tamen in altum evolat, & saltem cupiditatem suam persequendi & capiendi aves promptam & alacrem præ se ferre videtur. Eoque hieroglyphico vir doctissimus Alphonsus Maslarius exprimere studuit voluntatem suam cupidissimam bene de aliis merendi, atque in hoc suo proposito constanter perseverandi, licet multa impedimenta illi obiiciantur, & sæpe ab aliis laudabile hoc suum institutum impediatur. Cum quo Alciati emblema de puero manum alatam erigente, & alteram à lapide depressam gestante convenit. Nec ullum dubium est nostris quoque temporibus multa ingenia B præclara ad quævis magna ac laudabilia apta nata, propter contemptum & neglectum torpescere, quod Plautus quoque in Captivis deploravit.

Sape summa ingenia in occulto latent.

Ac nota est Juvenalis sententia:

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat

Res angusta domi.

Quod si major liberalitas in ejusmodi homines ab illis, qui in vesanum luxum, & alias virtutes illaudabiles sua bona inutiliter & male insumere sæpenumero solent, impenderetur, ac benignius foverentur, proculdubio non sine ingenti utilitate Reipublicæ plures præstantes viros utiles essemus habituri. Propertius lib. 2. Elegiarum ad Musam:

Quod si deficiant vires, audacia certe

Laus erit, in magnis & voluisse sat est.

C Neoterius Poëta Disticho rem expressit:

Sæpius excelsis tenuis res officit ausis,

Et tamen attollit mens generosa caput.

INGENIA *Ambitiosa, Luxuriantia, praecocia.*

IN agris lætioribus præque ubertate nimium luxuriantibus, segetes interdum tanta fertilitate crescunt & augentur, ut nisi suo tempore nonnihil demetantur, & nimia copia illis detrahatur, seipsas suffocare, ablatis vero superfluis, multo quam prius crescere uberius soleant. Non aliter quædam nimis ambitiosa ac fœlicia ingenia, plus quam oportet sibi tribuentia, ac ideo omnia audacter ac præcipitanter agentia, sæpe se ipsa evertunt ac consumunt: ac si interdum falce moderationis ac humilitatis reprimantur ac castigentur, tum demum fructus maturiores ac præstantiores producere consueverunt: contra præcocia & nimium luxuriantia ingenia sæpe in ipsa quasi herba D suffocantur.

Luxuriem segetis castigat falce colonus.

Ingenium præcox reprime sic sapies.

Nam, juxta Senecam, ad maturitatem non pertinet nimia fœcunditas. Quo pertinet D. Augustini dictum in epistol. 1. ad Maced. Quædam acutiss. & excellentiss. ingenia tanto in majori errant, quanto confidentius tanquam suis viribus concurrerint, nec suppliciter ac veraciter Deum, ut vitam sibi ostenderet, petiverint.

INGENUITAS *laudata.*

OMNIBUS est nota fabula de cornice, aliarum pennis sese exornante, quas tamen illæ rursum ipsi abstulerunt, illamque ludibrio habuerunt, quam exposuit quoque Horatius lib. 1. Epistol. ad Florum.

Nesi

Ne si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum,
Furtivis nudata coloribus.

Hieroglyphicon hoc contra nimis ambitiosos & arrogantes, aliorumque labores sibi temere ac fraudulenter attribuentes, recte usurpari potest, de quo etiam recens quidam non indoctus poëta in Nicrocosmo hoc hexasticon exposuit de corvo,

Dic mihi cur plumis alienis corve superbis?
Dic adeo tumido cur aliena placent?
Agmine jam facto repetitum cursitat omnis
Grex avium, plumis undique nudus eris.
Nemo sibi dotes furtivas arroget unquam,
Nec decus alterius surripuisse velit.

Unde B.Gregorius Nazianzenus in sermone de Epitaphio patris recte ait, πᾶν τὸ προσποιητὸν οὐδὲ μόνιμον. Quod Cicero explicat lib.2. De Offic. Ficta omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, nec simulatum quicquam potest esse diuturnum. Alibi ascriptum est: PONE PERSONAM, eodem sensu M. Aureliano Numeriano Imp. etiam ascribitur simile dictum: ESTO QVOD AVDIS. Ex Horatio lib. 1. Epistol. 16.

Tu recte vivis, si curas esse quod audis.

Et Martialis:

Quod sis esse velis, placeat moneo tibi cautus,
Sors tua: nihil aliud si sapis esse velis.

Item in alio loco:

Quod sis esse velis, nihilque malis.

INGENUUS.

COBAROS Medus apud Q. Curtium lib. 7. cap. 4. in Oratione ad Bessum, nobilis equus, inquit, umbra quoque virgæ regitur: ignavus ne calcari quidem concitari potest. Hieroglyphicon est hominis ingenui generosaque indole præditi, qui verbis placidis ducitur, & vel ad levissimam objurgationem rubore suffunditur, totisque viribus eo incumbit, ut in posterum sua sponte quod rectum est diligenter exequatur. Ingenia servilia vero vix multis verberibus in officio continentur. Multa flagella peccatoris, Psal. 32. & Proverb. 10. Virga tergo stultorum. Et cap. 17. Plus proficit correpto apud ingenuum, quam centum plagæ apud stultum.

INGENIUM *corporeo robore præstantius.*

IANUS Dubravius, qui postea Olomucensis Episcopus in Moravia factus, Joannem se nominavit, cujusq; extat historia Bohemica, in libello suo de piscinis & piscibus lepidum mehercle duellum Lucii piscis & Ranæ palustris commemorat, cujus ipse & antecessor in Episcopatu suus. Stanislaus Turzonius, spectatores fuerint. Ranam in insidiis latitantem in Lucii forte ad insidiarum locũ delati, ibiq; secure apricantis caput insiliisse, lateque divaricatis pedibus frontem piscis circumplexam oculos potissimum ejus invasisse: at illum molestum incessorem, nulla vi, nec corporis rotatione, nec ad arundines attritu excutere valuisse, sed victum tandem & viribus exhaustum succubuisse, seq; ranamq; una in ima gurgitis demersisse. Exsiliisse paulo post ranam victricem, miris modis tripudiantem, & tanquam opimis de hoste spoliis receptis in palatia sua recepisse. Extractum vero continuo retibus & lucium devictum, utroq; lumine orbatum repertum fuisse, affirmasseq; tum piscatores rem non novam hanc, sed se certaminibus ejusmodi assuetos sæpenumero lucios à ranis excœcatos piscari, quibus ad hunc modum amissis oculis piscium captura adempta sit. Sunt autem pulcherrimæ divini Oppiani de piscium ἀλληλοφονίᾳ sententiæ, qua Deum illis, qui nec robore, nec armis præstant, eo majorem animi promptitudinem inseviste canit, qua validissimos etiam hostes suos vincant ac superent. Et eleganter Plinius scripsit: Callent in hoc cuncta animalia, sciuntq; non sua modo, verum & hostium adversa: norunt sua tela, norunt occasiones partesq; diffidentium imbelles,

A belles. Generaliter usurpari hoc hieroglyphicon poterit, cum ingenii solertiam corporis robori potiorem esse ostendere volumus.

Lucius imbelli misere succumbere rana
Cogitur: in vires vincimus ingenio.

INGRATITUDO.

Hieroglyphicon ingrati animi lupus est, capram à qua olim lactatus est, devorans. Ingratus nullo flectitur obsequio: & ut

Præda lupo fit capra, suo quem lacte cibarat,
Sic cedunt homini quæ bene facta malo.

Et Græco Epigrammate lib. I. Anthologiæ, titul. εἰς εὐχαρίστες καὶ ἀχαρίστες, Alciatus confecit emblema 64.

B *Capra lupum non sponte meo nunc ubere lacto,*
Quod male Pastoris provida cura jubet.
Creverit ille simul, mea me post ubera pascet:
Improbitas nullo flectitur obsequio.

Ingrati nullis officiis aut meritis à sua perversitate flecti possunt; immo loco gratitudinis, quantum possunt benefactores suos in extremam adducunt perniciem: quo pessimo τῆς ἀχαριστίας vitio nullum detestabilius reperiri potest; adeo ut Salomon in Proverbiis, à domo ejus qui reddit malum pro bono, scribat non recessurum malum. Persæ ingratos odio perpetuo prosequebantur, nec in illos Solon legem ferre voluit, existimans fieri non posse, ut in Republica bene constituta quisquam reperiretur ingratitudinis labe deformis. Et apud Xenophontem lib. 2. ἀπομνημ. occurrit egregia dissertatio Socratis ad filium Lamproclem de ingratitudine.

Aquila ex sagitta de suismet pennis concinnata, periit, quæ exprimit hominem pereuntem eorum improbitate ac perfidia, quos plurimum juvare ac promovere studuit, quod etiam Ovidius in C quodam versiculo deplorat:

Heu patior telis vulnera facta meis.

Quo pertinet quoq; Actæonis fabula à suis canibus perempti, quam idem Ovidius 3. Metamorph. describit, & apud Theocritum in hodæporis exclamat pastor,

----ἰδὲ ἀχάρις ἐς τί ποθέρπει,
θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς σε φάγωντι. id est,
En memor illius quo serpit gratia facti!
I nunc ergo canum catulos nutri atque luporum,
Utrum nutrieris, comedent tua viscera adulti.

Quod ultimum quoq; in proverbium de sceleratis & ingratis hominibus abiit. Usus est autem hoc hieroglyphico quidam vir magnus qui alios plane neglectos studiose promovere & ad magnas dignitates evehere conatus est, à quibus postea ingratissimo animo non solum contemptus, sed insuper quoq; multis injuriis affectus, & tandem de suo gradu dejectus est. Sic apud Valer. Maximum legitur de Cn. Popilio Lenate, quem rogatu M. Cœlii cum Cicero non minore cura quam eloquen- D tia in judicio defendisset, tamen hic flagitiose ingratus homo, nec verbo, nec re umquam à Cicerone læsus, ultro M. Antonium rogavit, ut ad eum proscriptum persequendum & jugulandum mitteretur, quo facinore detestando perpetrato, caput ipsius Romam tamquam opima spolia retulit, quod antea pro illius capite tam præclare peroraverat.

Ipsa suis pennis aquila interit icta: refertur
Scilicet hæc hodie gratia pro meritis.

INIMICUS *nullus contemnendus.*

Parva sæpe nocent, &

Parvula, quæ de asino vindictam sumit acanthis,
Vim magnam & parvis rebus inesse monet.

R De

De inimicitia inter Asinum & Acanthides aves Aristot. lib. 9. de histor. Animalium cap. 1. & Plin. libr. 10. capit. 74. eodem sensu. Asinus & Acanthides inter se sunt hostes. Victus enim acanthidibus è vepribus, quas adhuc tenellas Asinus depascit. De hoc dissidio Achilles Bochius lib. 3. Hos versus composuit: A

Cur tantula Asinum tantum acanthis oderit,
Obscura non est causa, spinis affricat
Sese ille acutis, in quibus cubilia
Texens avicula nidulatur, ejus &
Depascitur flores. Acanthis usq; eo
Terretur, ut procul rudentem si audiat,
Dejiciat ova, decidant pulli metu
E nidulo, nec fert inultum hoc: nam illius
Qua fustibus, qua sarcinis facta ulcera
Parvo fodit rostro, atq; pungit narium
Mollissimas partes. Id omnes admonet,
Ne humillimis quidem inferendam injuriam:
In parvulis vim sæpe inesse maximam.

INJURIA *nemini inferenda.*

Asinus & Spini (ἀκανθίδες) inter se sunt inimici, inquit Aristoteles libr. 9. De historia Animal. cap. 1. Victus enim Spinis è vepribus, quas Asinus tenellas adhuc depascit. Quod Plinius iisdem ferme verbis expressit libro 10. cap. 74. De quo Achilles Bochius lib. 3. Symbolicarum quæst. hos versus composuit: B

Cur tantula asinum tantum acanthis oderit,
Obscura non est causa: spinis affricat
Sese illa acutis, in quibus cubilia
Texens avicula nidulatur, ejus &
Depascitur flores. Acanthis usq; eo
Terretur, ut procul rudentem si audiat,
Dejiciat ova, decidant pulli metu
E nidulo; nec fert inultum hoc; nam illius
Qua fustibus, qua sarcinis facta ulcera
Parvo fodit rostro, atq; pungit narium
Mollissimas partes. Id omnes admonet,
Ne humillimis quidem inferendam injuriam:
In parvulis vim sæpe inesse maximam.

Huic succinit ingeniosus poeta, Disticho eleganti,

Parvula, quæ de asino vindictam sumit acanthis,
Vim magnam & parvis rebus inesse monet. C

INSIDIÆ.

In vita humana perpetuis insidiis undiq; circumcingimur. Hieroglyphico id demonstratur à mustelis desumpto. Quamvis multæ regiones abundent cuniculis, cum sint admodum fœcundi, maximus tamen in Hispania semper eorum fuit proventus, unde Catullus vocat, cuniculosam Celtiberiam. Quin etiam Baleares auxilium militare ab Augusto Imperatore olim contra eos petierunt, teste Plinio lib. 8. cap. 55. & Strabone lib. 3. Atq; etiam oppidum ab iis subversum esse narrat Varro, quem adducit Plinius eodem lib. cap. 29. Strabo in Turditania contra illorum copiam nimiam, plures esse modos inventos eos venandi & capiendi scribit, quorum unus fuit, quod γάλας ἀγρίας Africæ, id est, mustelas sylvestres studiose adhibeant, ac ore obligato in foramina cuniculorum immittant, quæ unguibus eos extrahant aut expellant, ut ab insidiantibus capiantur, ut Plinius quoq; commemorat, quod venationis genus multis in provinciis adhuc est usitatum, ubi venator mustelas illas sylvestres, vel viverras funiculo tenens in cavernas immittit, quæ ubi cuniculum apprehenderint, ita mordicus tenent, ut una cum ipsis extrahantur. Monemur hoc hieroglyphico quantopere insidiæ cavendæ sint: quod quidem in primis de calumniæ pessimo & valde occulto malo est intelligendum. Inde proverbium Aristophanicum, nullum reperiri remedium contra morsum Sycophantæ. Nam in Plauto cuidam jactanti anulum se habere magicum, adversus omne malorum genus efficacem, respondet alter, ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος, scilicet φάρμακον, id est, *non illi inest remedium contra Sycophantæ morsum.* At, ut sapienter dictum est, D

Non illa tractus aeris volubiles,
Nec subter undas, nec per umbrosum nemus
Habitat, sed aures Regum, ut ædes, possidet:
Et inde pressa illudit innocentia.

IN-

INSTITUTIONIS *efficacia.*

MErcurius apud Mythologos ingenii, eloquentiæ, doctrinæ vim denotat. Is fingitur irrigare laurum, arborem Apollini sacram, qua ipsa quoq; poetæ & docti viri ornabantur. Hieroglyphicon illud docet multum referre, quo magistro & duce qui illos recte instituant, adolescentes bonarum artium ac literarum studiosi, modo progressus in illis laudabiles facere velint, utantur.

INTEGRITAS.

KY'KNOY Græcum vocabulum Latini quoq; retinuerunt, ἀπὸ τοῦ κυκᾶν τὴν ἰλὺν, id est, quod cœnum scrutari ac turbari propter cibum soleat, ut vult Varinus. Estq; fabula apud Ovidium libro secundo Metamorph. de Cygno nota, quod libenter versetur in locis palustribus, ut evitet fulmina, quæ plurimum metuit. Nam fingunt poetæ, regem Liguriæ filium Stheneli Phaetonti materno genere proxim. in Cygnum mutatum. Pausanias in Atticis Cygnum Ligurum regem, Musicæ laude clarum, post mortem ab Apolline in sui nominis avem transformatum scribit. Sic Laurum quoque, sub qua hic Cygnus securitatem quærit, immunem esse à fulmine, & hoc quasi privilegio à Jove donatam, vetustas existimavit. Intelligitur autem sub Cygni imagine integritas, modestia, candor & animi bonitas, quæ universa protectione & umbra solius virtutis tutum præstare, vitamq; ab omni labe integram conservare potest. Quemadmodum enim laurus, etiam in horridissima hyeme sua virentia folia retinet, ita quoq; virtus semper viget floretque, etiam in rebus asperis & adversis, suiq; sectatores quovis tempore egregie tuetur & conservat. Cum autem Ethnici scriptores tantopere virtutem commendent, tantique faciant, quid nobis Christianis de vera pietate, cui omnes virtutes merito famulantur, sentiendum dicendumq; erit? Quare sanctus Paulus quoque 1. ad Timoth. 4. recte nos admonet, ubi inquit: ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. Quod Plato quoq; quasi per transennam vidit in Epinomide. Nemo sane nobis umquam persuadeat, majorem esse virtutem generi humano, quam pietatem. Quibus cum utiliter conferantur versus Lucilii, quos refert Lactantius lib. 6. cap. 5.

Fulgura non metuo, pellunt ea germina lauri:
Fortunæ insultus despicit integritas.

Echinus non sine vafricie quadam naturali, sentiens canes accedentes, convolvit se in pilæ formam, ut tantum in aculeos vim suam exerceant. Plutarchus lib. de animalium solertia.

— πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Scit multa vulpes, magnum echinus unum habet.

Nam accedente, ut ajunt, vulpe, echinus

Corpus convolvens, pineæ in morem nucis,
Spinas riget horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier.

Hieroglyphica nota est hominis qui fretus integritate sua nihil moratur ictus invidiæ, fraudes & obtrectationes malevolorum facile contemnit, & ab illis se tueri potest, undiq; tutus. Nam

Integritas virtusq; suo munimine tuta,
Non patet adversæ morsibus invidiæ.

Viro equidem vitæ integro scelerisq; puro convenit illud veteris poetæ,

----Expers terroris Achilles
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus.

INTEGRITAS *invidiæ clamores contemnit.*

PLutarchus in libello de Oraculorum silentio perhibet inter templi cujusdam à Cypsello consecrati donaria & anathemata extitisse Palmam æneam, ad cujus radices insculptæ visebantur plurimæ ranæ, & natrices, quas hydros nominant. Hoc hieroglyphico indicantur (ex quorumdam sententia) sycophantæ qui invidis linguis & exitiali maledicentiæ veneno armati, probos ac in-

tegros vitæ, ſceleriſq; puros viros, non obliqua, ſed regia via ac ratione ad honorum & dignitatum exercitia ſacra tendentes, evertere, & omnibus bonis exuere, ſed fruſtra conantur. Nam innocentia virtuteq; ſua freti invidorum morſus & obtrectatorum calumnias facile ſpernunt ac retundunt, & tantundem curant, quantum luna luporum ululatus. Palma enim ardua primæq; nobilitatis arbor, frondibus numquam vidua, homines ad magna tendentes aptiſſime exprimit, ad cujus radices ranæ plurimæ, odioſa ſua coaxatione omnibus moleſtæ, calumniatorum mores ad vivum exprimunt, & hydri nullis ſerpentibus veneno inferiores (ſi Plinio credimus) virulentos invidorum ſibilos deſignant. Quod hieroglyphicon, eruditus Hadrianus Junius (cujus liber excuſus eſt à Plantino) ita explicat;

Palma caput tollit cœlo ardua, cujus ad ima
Rana loquax, ſtabulantur & hydri.
Oppugnant proceres, quorum via conſona recto eſt,
Degeneres, atque invida lingua.

INVIDIA. LITES. RIXÆ.

PAuſanias in Corinthiacis deſcribit paludem leonam, & addit: Ad Amymones fontem platanus exſurgit, ſub ea Hydram educatam narraut. Equidem facile adducor, belluam illam tum multo maximam cæterarum fuiſſe, tum vero tam inſuperabili veneno, ut ejus felle ſpicula ſagittarum Hercules infecerit. Caput vero, ut ego opinor, unicum & non plura habuit. At Piſander Camirenſis, ſis, quo & fera terribilior, & carmina ſua plus dignitatis haberent, pro uno illi plura capita dedit. Hæc Pauſanias. Sed Naucrates quidem Erythreus ſeptem, Zenodotus Epheſius novem, Heraclides Ponticus quinquaginta capita illi tribuit: quæ quoties unum illorum cædebatur, priorum numerus duplicabatur continuo. Hoc igitur monſtrum Jolai aurigæ opera Hercules, licet hydræ Cancer ingens opem tuliſſet, perdomuit, ipſo etiam Cancro concultato fortiter. Plato ſane in Euthydemo per Hydram & Cancrum callidiſſimos Sophiſtas intelligit, quo viri & docti veritatis amantes, utut illi invicti videri cupiant, inſtar alicujus Herculis retundere ac ſuperare ſoleant. Alii, cum ex uno ſcelere plura ſerpant non ſecus ac ex hydræ uno capite abſciſſo plura renaſcebantur. Herculem uno tempore omnia ejus capita extinxiſſe putant, id eſt, virtute & temperantia cuncta vitia repuliſſe. Quo & Horatii illa 2. Epiſtol. 2. referri poſſunt ac debent, ad quæ alludit noſtrum Diſtichon. Alii ad laborioſas & nimis intricatas lites non minus concinne tranſtulerunt, cum dicto: SPES ÆGRA SALUTIS. Quod & Proverbio ſignificari poſſet: ὕδραν τέμνεις, *Hydram ſecas.* Quidam dolorem cum tempore uſque veluti renaſcentem hoc ſymbolo exprimere ſtuduerunt, cum inſcriptione; NON SECUS USQUE DOLOR.

- - - - - malorum ſenſus accreſcit die;
Leve eſt miſerias ferre perferre grave.

Inquit Thyeſtes Senecæ. Diſtichon ſupereſt, quod ſubjicimus:

Extemplo tibi ſit duram qui contulit hydram.
Sternere lativagam qui cupis invidiam.

INVIDIA *fugienda.*

AB annoſis & ingentibus arboribus ſubnaſcentes arbuſculos umbra lædi, ſuccum & nutrimentum eis ſubtrahi, ſic ut incurvas enaſci & ſucco deſtitutas inareſcere neceſſe ſit animadvertens, de Invidia fugienda te hieroglyphicis admoneri crede, & alienam virtutem & gloriam herbeſcentem cum gaudio intuere, favore proſequere, congratulatione tua fove.

INVIDIÆ *Conatus irriti.*

CAnes Lunam fruſtra adlatrant, & ſerpentes ac ranæ ad palmæ radicem ſibilantes atq; coaxantes nihil efficiunt.

Quantum palmæ hydri poſſunt ranæque nocere,
Tantumdem invidiæ virus obeſſe probis

Nam

A Nam innocentia virtuteq; sua freti Sycophantarum calumnias facile spernunt ac retundunt. Palma enim ardua primæq; nobilitatis arbor, frondibus numquam vidua, homines ad magna tendentes denotat: ranarum coaxatio calumniatorum ingenium, serpentum sibili morsus invidorum exprimunt. Hieroglyphicon illud pinxit, & tetrasticho illustravit. Adrianus Junius vir Doctissimus in emblem.

Palma caput tollit cœlo ardua, cujus ac ima
Rana loquax, stabulantur & hydri.
Oppugnant proceres, quorum via consona recto est,
Degeneres, atq; invida lingua.

INVIDIÆ *Antidotum.*

ÆLianus lib.1. cap.37. auctor est, Ciconiam vespertiliones ejus ovis perniciem molientes admodum caute vindicare. Nam cum hæ solo contactu ova illius sterilia & irrita reddere so-B leant, hoc remedio utitur, ut folia platani in nidos suos inferat, quæ vespertiliones ferre nequeunt, sed inde torpore affectæ nihil amplius nocere possunt. Non dissimilem proprietatem (ut idem auctor habet) natura hirundinibus est largita: nam cum pariter blattæ ipsorum ovis sint perniciosæ, matres apii folia ante pullos projiciunt, atq; hinc omnis accessus blattarum prohibetur, de quibus proprietatibus Diodorus Siculus lib.2. præclaram habet sententiam, ubi ait: Proba enim natura omnibus animantibus magistra est, non solum ad sui conservationem, sed etiam ab illis procreatorum, idq; ob innatum studium & amorem vitæ, successiones in perpetuum stabilitatis perducens circulum. Recte autem usurpari poterit hoc hieroglyphicon à magnis viris, qui contra invidiæ morsus quasi efficacissimo amuleto suam virtutem ac bonitatem opponunt, & æmulorum occultas machinationes singulari constantia ac fortitudine arcere ac irritas facere norunt. Quare veterum quispiam, referente Stobæo, virtutem non immerito ita commendavit,

οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κτῆμα τιμιώτερον,
οὐ γὰρ πέφυκε δοῦλον οὔτε χρημάτων,
C *οὔτ' ἀσφαλείας, οὔτε θωπείας ὄχλου,*
ἀρετὴ δ' ὅσῳ περ μᾶλλον ἂν χρῆσθαι θέλῃς,
Τόσῳ δὲ μᾶλλον αὔξεται τελειουμένη.
Non est virtute ulla possessio preciosior,
Non enim submittit se neque pecuniis,
Neq; securitati, neq; adulationi vulgi,
Sed virtus quo frequentius ea uti libet,
Eo magis crescit, perfectiorq; fit.

Et ut propius accedamus ad hieroglyphici sensum,

Virtuti invidia est hostis, verum illius omnes
Sincera insultos despicit integritas.

D

INVIDUS.

PIorum virorum virtute macrescit invidus, & atra bile percitus fertur in seipsum, sicut Pantheram ajunt viso homine, vel hominis simulacro in rabiem agi, & in hominem vel ipsius hominem ferri toto impetu, ut quod odit quamprimum discerpat. Panthera igitur in hominis personam vel effigiem insiliens invidi macrescentis rebus opimis proximi hieroglyphicon esto.

IRA.

VArro libr.3. de re rustica, cap.9. Meleagrides vocat gallinas Africanas, quæ aliis sunt Numidicæ, quæ ad nos quoq; deferuntur. Quamquam vero Gesnerus nostras vulgo dictas Indicas gallinas ad Meleagrides recenseri posse existimet (sicuti quoq; Turnerus Anglus, & Bellonius Gallus) rectius tamen pavonem Indicum vel Gallopavum nominari, idem Gesnerus putat. Sed Gellius interpres & Commentator, Æliani lib.16. de Animal. cap.2. existimat Gallinaceum Indicum

debere appellari. His vero avibus quasi peculiare hoc est insitum, ut ad iram provocatis, cutis circa collum sanguineo colore splendescat, & crista ipsius varii coloris infletur, & ad nares usq; protendatur, caputq; nudum pelle purpurascente obducatur, quam antea laxam & quasi vacuam, cum irritatur, sic inflat, ut ad bracchii nonnumquam crassitudinem accedat, ac tum vox cum fragore aliquo per collum redditur. Quæ omnia in hac ave peregrina vere ἦθος & mores iracundiæ exprimit, ut vix aliquid accommodatius excogitari posset. Est autem hieroglyphicum ex Claudiano de 4. consulatu Honorii desumptum, ubi ait: A

Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit, imbutam flammis, avidamq; nocendi
Præcipitemq; sui rabie succensa tumescit.

Cum quo convenit Persius libr.3.

Non face supposita, fervescit sangis, & ira
Scintillant oculi, dicisq; facisq; quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes. B

Seneca quoq; in libr. de ira eam luculenter describit his verbis. Nam in ea facies turbatior ora pulcherrima fœdat, torvos vultus ex tranquillitate reddit, linquit decor omnis iratos. De remediis vero contra hunc tam impetuosum affectum aliorum scripta consulantur.

Quam deforme malum ferventi accensa furore
Ira sit, iratis Indica monstrat avis.

IRA *furor brevis.*

APer iratus ac frendens, nimiaq; vindictæ cupiditate irritatus, magno impetu arborem etiam validam dejicere cupit; quo tamen conatu irrito nihil aliud consequitur quam quod dentes sibi ipsi confringit, seq; frustra conficit, atq; ita declarat quam noxia sit iracundia, omnis rationis expers. Hanc Xenophon ἀπρονόητον, improvidam vocat. Et Cicero 4. Tuscul. An quicquam est, inquit, insaniæ similius ira? Ennius insaniæ initium dicit. Color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum & factorum, quam partem habent sanitatis? Paulo post addit, non igitur desiderat advocatum fortitudo iracundiam; satis est instructa, parata, armata per sese. C

Concitus ira aper in truncum se reddit inermem:
Ira ultrix quoties in sua damna ruit?

Extant adversus iram præclara Senecæ & Plutarchi documenta, quæ illam animi perturbationem ad vivum depingunt. Paucis omnia Horatius libr. 1. epist. 2.

Ira furor brevis est, animum rege, qui nisi paret
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Compescitur autem sapientibus verbis, teste Plutarcho,

ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι, id est.
Animæ morbidæ remedium oratio.

Qualis autem debeat esse illa oratio docet hierosophia apud Prophetam & Apostolum, irascimini & nolite peccare. Sol non occidat super iram vestram. Psal.4.5. Eph.4.26. D

IRA *compescenda.*

INgeniose admodum, ut multa, Isidorus Pelusiotes, epistol.43. lib.4. nuper editi. De ira compescenda hieroglyphicon nobis proposuit corvum Prophetæ Eliæ cibum adferentem, his verbis. Deus fons bonitatis curavit Prophetam per corvum pasci, avem sobolis propriæ osorem, & quæ parit quidem atq; excludit pullos, sed eos non alit. Maximè quidem omnia nutrit ac sustentat divina providentia; eximie vero & peculiari quodam modo pullos corvorum, qui à parentibus suis negliguntur. Animalcula enim parva quæ nidos circumvolitant, pabulum ipsis præbent, quoad advolare possunt. Per corvos igitur Deus non tantum voluit suadere Eliæ, ne nimium indignationi suæ indulgeret, neve magis inhumanus esse videretur quam illud volatile animal, quod quantumvis in pullos

A los suos crudele alioqui sit,tamen jam prophetæ humanitatem illi allato pabulo exhiberet. Nam hæc quidem,inquit Deus,avis jam te meo jussu pascit. Tu vero totus ira & indignatione occupatus, jura humanitatis habes despectui. Hæc Isidorus.

IRREQUIETI *homines.*

CAmelus sitim quadriduanam tolerat,impleturq; cum bibendi occasio est,& in præteritum,& in futurum,obturbata prius aqua pedum proculcatione: aliter potu non gaudet.Quod Ælianus quoq; Elephanti tribuit,cui aquam limpidam exosam esse testatur. Ad hunc modum homines irrequieti, atq; ad turbas nati affectibus suis ut indulgeant omnia pervertunt, hostes publicæ tranquillitatis,qui consilia sua eo dirigunt ut alios inter se committant, atq; miris artibus excitent bella non necessaria.In aquis turbidis piscationem multam se facturos somniant,nonnunquam familiarum suarum,sæpissime suo ipsorum maximo malo. Turbata delectatur,&

B *Turbat aquam sitiens quam vult haurire Camelus:*
Sic pacem ex bellis qui lucra fœda sitit.

Apud Jovium occurrit insignis historia.Virginius Ursinus,strenuus alioqui bellator,contra multorum etiam gentilium suorum sententiam,quo tempore universa fere Italia contra Gallos conspiraverat,nihilominus tamen ipse castra Gallica sequi maluit. Ideo usus est symbolo Camelino,cui adpingi curavit, *latrouble me plait*,id est, mihi turbida placet; sed conatu & exitu parum fœlici. Nam durante bello isto gravissimo Atelle obsessus in hostium manus incidens in carcere Neapolitano fœda morte periit.

JUDICIUM *vulgi mire depravatum.*

IN eo fallimus turpiter quod mensuras rerum ignoramus, præsertim quum de hominum evanido splendore agitur.Quod ut corrigeret Seneca Stoicus,hieroglyphico tum ex pumilione & Colosso,tum ex vario humano habitu sumpto, multa egregia proposuit,quæ hic proponere libet, ad C vetustissimam sapientiam pertinentia. Nemo (inquit,circa finem epist.76.) ex istis quos purpuratos vides,felix est,non magis quam ex illis quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cum præsente populo elati incesserunt,& cothurnati,simul atq; exierunt excalceantur,& ad staturam suam redeunt. Nemo istorum quos divitiæ honoresq; in altiore fastigio ponunt,magnus est. Quare ergo magnus videtur? Cum basi sua illum metiris.Parvus pumilio,licet in monte constiterit.Colossus magnitudinem suam servabit,etiamsi steterit in puteo.Hoc laboramus errore: sic nobis imponitur: quod neminem æstimamus eo quod est,sed adjicimus illi & ea quibus adornatus est. Atqui eam voles veram hominis æstimationem inire,& scire qualis sit, nudum inspice; ponat patrimonium,ponat honores,& alia fortunæ mendacia: corpus ipsum exuat: animum intuere,qualis quantusq; sit, alieno an suo magnus, si erectis oculis gladios micantes videt, & si scit sua nihil interesse utrum anima per os,an per jugulum exeat,beatum voca. Si cum illi denunciata sunt corporis tormenta,& quæ casu veniunt, & quæ potentioris injuria,si vincula & exilia,& vanas humanarum formidines mentium, securus audit, & dicit,

D *----Non ulla laborum,*
O virgo, nova mi facies inopinave surgit,
Omnia præcepi, atq; animo mecum ipse peregi.

Tu hodie ista denuncias: ego semper denunciavi mihi hominem paravi ad humana præcogitati mali mollis ictus venit. At stultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. Magna autem pars est apud imperitos mali,novitas. Hoc ut scias,ea quæ putaverunt aspera, cum assuevere,patiuntur.Ideo sapiens assuescit futuris malis; & quæ alii diu patiendo levia faciunt, hic levia facit diu cogitando. Audimus aliquando voces imperitorum dicentium, Nesciebam hoc mihi restare.Sapiens scit omnia restare sibi. Quicquid factum est,dicit,Sciebam.

JU-

JUSTI.

HEbræis vox Chaſidha, Ciconiam, & miſericordiam ſignificat, Juſtos autem, id eſt, Dei electos in Chriſto, Iſaias viros *heſed*, id eſt, miſericordes appellat cap.57.1.2. Solet autem æſtatis advena Ciconia ἀντιπελαργεῖν, id eſt, parentibus ſenio confectis mutuam nutricandi vicem rependere. Ideo Plin.libr.10. Naturalis hiſt.cap.23. Genitricum, ait, ſenectam invicem educant. Juſtus etiam officioſus eſt erga omnes & beneficus, maxime tamen erga de ſe bene meritos fidei patres & domeſticos, quibus ex talionis lege pro acceptis beneficiis parem gratiam referre ſtudet.

2. Honos iis, ait Plinius, ſerpentum exitio tantus, ut in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe, eademque legibus pœna qua in homicidam. Bellum ſine induciis, & Juſti in his terris militantes, cum antiquo illo & tortuoſo ſerpente ſatana, gerunt: & ſuper Leonem ac Baſiliſcum calcant, Pſal.91.13. verſantes in medio nationis pravæ ac perverſæ, Phil.2.15. Sed per Chriſtum, fide mundi hujus victrice, vincunt & pedibus calcant illum Serpentem, Rom.16.20.

3. Ciconiæ in cœlo noverunt tempus ſuum, Jerem.8.7. Ideo Baſilius in Hexamero ait, Mores vero Ciconiarum haud longe dixeris à prudentia rationeq; diſtare. Ita uno tempore hæ omnes in noſtras provincias veniunt, ita rurſus abituræ certo congregantur in loco, indeq; univerſæ, ceu lege, prædicta die recedunt. Ita & juſti homines tempus gratuitæ Dei benevolentiæ ſtudioſe obſervant, & memores ſunt dicti Apoſtolici: Idq; perſpecta opportunitate, quod videlicet tempeſtivum jam ſit nos à ſomno expergiſci, &c. Roman.13.11. Item, Redimentes occaſionem, quoniam dies mali ſunt. Epheſ.5.16.

JUSTI & *injuſti.*

1. MYricæ (de qua Plinius, libr.13.cap.21.) duæ ſpecies ſunt: ſylveſtris altera, quæ non fert fructum: Sativa altera quæ πολύκαρπος eſt, fructumq; copioſum fert. Sic Spiritalis Myrica, videlicet Eccleſia, ſiquidem externam ſocietatem hominum ſpectes, complectitur duos hominum ordines: quorum alter Pſeudochriſtianorum, alter Germanorum Chriſtianorum eſt. De illis Sylveſtribus myricis dicitur Jerem.17.5.6. Sic dixit Jehova, Maledictus vir qui fidit homini, & ponit carnem brachium ſuum, & à Jehova recedit cor ejus. Erit enim tamquam Myrica in deſerto, neque videbit quum venerit bonum, ſed habitabit in ſiccitatibus in deſerto. Sed de Myrica laudata, Pſaltes, efficacitatem piarum precum commendans, ait, eo quod reſpexerit Deus ad orationem eorum qui ſunt veluti Myricæ, & non ſpreverit preces eorum, Pſalm.102.18. Hæ ſativæ Myricæ renaſcuntur non ex ſemine mortali, ſed per ſermonem Dei vivi & manentis in æternum. 1.Petr. 1.23.

2. Naſcuntur Sylveſtres myricæ proximè paludes, reſideſque aquas ac quieſcentes, teſte Dioſcoride, lib.1.95. Pſeudochriſtiani peccatis mundoque huic nimium addicti, paluſtribus & uliginoſis hujus terræ locis plurimum delectantur. Sativæ Myricæ lympidis & ſalutaribus Spiritus Sancti fluentis rigantur, eamque aquam bibunt quæ in eis ſit fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Johann.4.14.

3. Sativæ Myricæ lympidis & ſalutaribus Spiritus Sancti fluentis rigantur, eamq; aquam bibunt quæ in eis fit mons aquæ ſalientis in vitam æternam, Joh.4.14.

4. Humiles ſunt Myricæ. Sic & fideles homines humiles corde ſunt memoreſq; præcepti quod illis dedit Dominus Jeſus, quum diceret, Matt.11.29. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me quod mitis ſim & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris.

5. Fragiles & tenues Myricæ ſunt. Fragiles & tenues ſunt fideles homines, ut qui in ſeipſis conſiderati, una cum docentibus de fidei theſauro quem circumferunt in hoc mundo neceſſe habeant dicere, habemus autem theſaurum hunc in teſtaceis vaſculis, ut ejus virtutis præſtantia ſit Dei, & non ex nobis dum in omnibus premimur, at non coarctamur. 2.Corinth.4.7.8.

6. Myricæ autem Spirituali, idem quod Croco accidit. Gaudet calcari Crocum, premendoq; melius provenit. Sic Eccleſia militans, ſic etiam cuncti fideles, crucē Chriſti geſtantes, habent cur una

cum

A cum Davide dicant, Multis angustiis affecerunt me ab adolescentia mea,&c. Psalm.129.1.2.3. Ad Moabitas autem dicitur. Jerem.48.6. Fugite,eripite animam vestram, & sitis veluti Myrica in deserto. Significat genti superbæ,inhospitali,& fiducia opum ac potentiæ suæ inflatæ,rerum vices imminere; ac futurum,ut qui antea in cultissimis & populosis oppidis vixissent,trepida formidine diffugere in solitudines incultas,in iisq; delitescere,necesse haberent. Hoc sane sylvestrium Myricarum fatum est.

7. Sed Sativæ & Spirituales Myricæ,non in terris, sed in cœlo radices agunt, & ubiq; locorum, perpetuo fidei,charitatis & spei honore virent. Ac de eorum antecessoribus dicitur,Oberraverunt cum ovillis & caprinis pellibus,destituti,oppressi,male habiti. Quibus indignus erat morbus, in desertis errantes,in montibus ac speluncis & cavernis terræ. Hebr.11.37.38.

8. Theophrastus libr.1. de Plantis,cap.16.Myricæ,ait, inter frutices folium carnosum: nonnullis harundinaceum,ut palmæ,Coici,cæterisq; similibus,quæ foliis angularibus constant. Myricæ mysticæ cor carneum,non lapideum est,Deo ei pro infinita sua gratia benedicente,ut habetur Ezech.

B 11.19. Et dabo eis cor novum, & Spiritum novum tribuam in visceribus eorum; auferamq; cor lapideum de carne eorum,& dabo eis cor carneum. Qui autem carnei boniq; cordis flores, quæ folia,qui fructus Spiritus sint,idem Propheta verbis sequentibus indicat,dicens: Ut in statutis meis ambulent, judicia mea custodiant, faciantq; ea: & sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum.

9. Testatur Dioscorides,Myricam Sativam in Ægypto & Syria fructum ferre gallæ Similem, inæqualiter in gustu adstringentem, commodumq; pro galla in medicamenta ocularia,& quæ ad os parantur & ad alia multa medicamenta. Myrica Spiritualis eos fructus profert: qui iis serviunt,quorum mentis oculi illuminandi sunt,ut eis illucescat Christus: quorum os aperiendum,ut sermo eorum semper cum gratia sit sale Sapientiæ conditus,juxta dictum Psalm.37.30. Os justi loquetur Sapientiam, &c.

10. Vulgus Myricam infelicem arborem vocat. Talis est errore opinionis filiorum hujus sæculi, Ecclesia: tales sunt & fideles ærumnosi in hoc mundo. Sed bene habet,quod servator dixit, Beati

C qui nunc esuritis,quia saturabimini. Beati qui nunc fletis,quoniam ridebitis,Luc.6.21. Beati qui lugunt,quoniam ipsi consolationem accipient,Matth.5.4.

11. Inter Myricam & Lienis morbos ejusmodi ἀντιπάθεια est, ut spleneticis cibus potusque in vasis Myricis cum fructu exhiberi vinumque carbonibus myricis igni flagrantibus adultum propinari, perhibeatur. Myricæ Spirituales, homines nimirum modesti & fideles,ac ταπεινόφρονες, cor lienosum,turgidum,& opinione sanctimoniæ inflatum non habent. Nemo etiam eorum tam est sui immemor,ut ebrius voluptatibus alios irrideat,dicatque, sed sum petulanti splene cachinno. Neminem enim risu sardonio prosequuntur,ut qui non illud Simonideum solum didicerunt,Mementote esse hominem: sed etiam illud Beati martyris Ignatii ad Maquesianos, Decet nos non tantum dici, verum etiam Christianos esse. Non enim dici, sed esse beatum efficit.

JUSTITIA.

CUm Aquila regina avium dicatur,& huic alitum,secundum Plinium maximus honos & magna

D vis insit, constat tam ex profanis quam sacris literis semper insigne fuisse alicujus Imperii, ut apparet nominatim ex 17. cap. Ezechielis prophetæ,quo in loco Aquilæ nomine regnum Babylonicum & Ægyptium designatur. Xenophon lib.7. de Cyri institutione præcipuum signum exercitus Persici auream Aquilam fuisse scribit. Idemque Romani longa serie ab Hetruscis acceptum observarunt, secundum Dionys. Halicarnass. libr.3. & Dionem, libr.40. Atque nunc etiam Imper. Rom. felicibus auspiciis eam gestant, bicipitem quidem, ut Occidentis & Orientis imperii divisionem denotent. Præterea numi aliquot antiqui extant, in quibus aquila fulmini insidens addito oleæ ramo conspicitur,pacis & belli hieroglyphicon,à Carolo V. usurpatum cum inscriptione, Suum cuique. Idem retinuit Maximilianus II. addito hoc dicto Græce ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΕΚΑΤΕΡΟΝ.

Læva tenet fulmen, sed olivæ dextera ramum,
Ut bello & pace sis memor officii.

Officium illud vero poëtarum Princeps paucis expressit, Æneid.6.

Tu regere imperio populos, Romane, memento,
(Hæ tibi erunt artes) pacique imponere morem:
Parcere subjectis, & debellare superbos.

JUSTITIA *distributiva.*

Achilles Bocchius Bononiensis in Symbolicis suis Quæstionibus Cl.V. Bergunecio inventionem hieroglyphici ascribit, quo significare voluerit, acumine, ratione, diligentia quemvis beari posse: remque ipsam elegantissimis versibus minutatim excutit ac persequitur. Astrææ quidem seu Justitiæ imago, quæ vulgo virginis decoræ bilancem manu gestantis pictura repræsentatur, efficaciter nos exhortatur ad cognitionem veritatis rei causæq; cujusvis, tum ea cognita ad integram & circumspectam distributionem, quæ in Geometrica proportione potissimum consistit, suum cuiq; tribuit, præmia bene meritis constitui, pœnas nocentibus pro cujusq; delicto irrogat. Unde convenienter admodum quidam dixit justitiam hanc, quam distributivam vocant, cujusque propria sunt Cognitio & Electio, admittere adhibereq; in consilium Gratias & ἐπιείκειαν; & Plato tum demum beatas fore Resp. prædicat, cum ad hanc justitiæ analogiam constituuntur. Delphinus vero, cum in perpetuo constanti semper motu sit, etiam cum dormit, neque ante movendi quam vivendi finem faciat, ut Plutarch. tradit in libr. de solertia animalium, veram & genuinam Justitiæ notam adumbrat. Est enim ea constans ac perpetua voluntas jus suum cuiq; tribuendi, ex Ulpiani I.C. definitione. Et justus vir semper justè agit, nec umquam juste agere cessat aut defatigatur, secundum descriptionem Aristotelicam. Delphinus etiam hieroglyphicè maris imperium denotat, ut docet Pierius. Atque ut in bello, sic in navigationibus & maritis negotiationibus justitia vel primum sibi locum vendicat. Quo pertinet Rhodiorum navalis disciplina, quam ad suam usq; ætatem perdurasse scribit Cicero pro L. Manil. & quam Strabo εὐνομίαν admirabilem nominat, quamque omnes populi, etiam Romani ipsi, secuti sunt, ut annotat doctiss. Jac. Cujacius in παρατ. Dig. ad tit. de L. Rhodia, de jactu.

JUSTUS.

1. Montes amant Cedrus, Larix, Teda & cæteræ è quibus Resina funditur: ut ait Ruellius. Justus cum montem diligit in quo renascitur, de quo, Ecclesiam Christianam celebrans, Isaias, cap. 2. ait, erit in novissimis diebus mons domus Jehovæ præparatus in vertice montium, & elevabit se præ collibus, confluentq; ad eum omnes Gentes.

2. Cedrus durissima, quæ medullæ proxima, velut in corpore ossa: ac (ut ait Plinius) oleo peruncta materies ejus, nec tineam, nec cariem sentit: clavum non tenet. Justus, delibutus oleo Spiritus Sancti, firmus est, & à carie tineisq; peccatorum mortalium immunis, immortalitatem meditatur & obtinet: nec clavum peccati regnantis admittit, sed eundem per gratiam Dei repellit & excludit.

3. Folia non decidunt Cedro, sed perpetua Coma vires: quasi castretur decacuminata, confestim, ut ajunt, interit, nec postea regerminat. Justus homo sanctificationis suæ honestamentum numquam omni ex parte amittit: licet illud interdum aspergatur offensis, quibus nonnunquam & Sancti præoccupantur. Semper autem meditatur illud Apostoli, Rom. 11, 20. Tu vero per fidem stas, nec efferto animo: sed time. Ideo nexu Spiritus Sancti Christo capiti conjuncti perseverantiæ donum ab eodem petunt & impetrant.

4. Cedri medulla rubet & odorata est. Cor fidele rubet & suavissima fragrantia excellit, quia sanguine Christi respersum est, & ejus merito ab omni peccato emundatum.

5. Cedri usum damnat Plinius propter ancipitem naturam viventia corrumpendi, & defuncta conservandi: cum vitam auferat spirantibus, defunctisq; pro vita sit, ob hoc non censet interius utendum.

A dum. Hujus diversitatis rationem Galenus inivit: quia tametsi Cedrus adurat, ita ut ordine quarto calefacientium censeri meruerit, inter omnia tamen ardentia medicamenta, infirmissimum esse constet. Proinde viventibus admotum vitali calore adjuncto assumit vires, & quasi accenditur, atque ita jugulat; sed defunctis additum putrilagioem exterit, & viciosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe ruptionis asserit. In homine justo mortificatur caro, ut Spiritus vivificetur. Ideo non segnescit, sed etiam si ejus homo externus corrumpitur, internus tamen renovatur quotidie, 2.Corinth.4.16. Ac justi mortificant membra sua terrestria, neq; sistunt membra sua arma injustitiæ peccato, sed sistunt sese Deo, ut ex mortuis vivos & membra sua arma justitiæ Deo, Col.3.5. Rom.6.13.

6. Si verum est quod Plinius libr.16.cap.11. scripsit Cedri tanta vis est, ut in Ægypto corpora defunctorum eo perfusa serventur: At Justi etsi in seipsis ejusmodi facultatem non obtinent, tamen è plenitudine Jesu Christi aquam vitæ salientem in vitam æternam uberrimè hauriunt, & eidem immortalitatem animæ corporisq; resuscitationem acceptam ferunt.

B

JUVENTUS *neglecta.*

HOmerus Odyss.10.lib. Salicem arborem nominat ὠλεσίκαρπον, id est, frugiperdam, idemque de ea Theophrastus quoq; Pliniusq; tradunt. Nam semen celeriter amittit & quidem ante maturitatem, quamvis in Creta id producere nonnulli asserant. Quemadmodum itaq; Salici humor ille inter calamos arundinaceos collectus præbet nutrimentum commodum, facitq; ut egregiè crescat ac luxuriet, attamen inde nihil fructus ait seminis saltem percipi potest; non aliter sæpenumero etiam parentes & amici in suos liberos & alios adolescentes sibi commissos multum sumptuum faciunt, ac sæpe impensas plus quam necessarias, qui tamen hoc parum bene collocant suo officio malè fungentes, nec comoda sua tempestive perpendentes, inutiliter omnia decoquunt, de futuro minimè, ut par erat, soliciti: atq; ita una cum ætatis flore ac preciosiss. temporis jactura semina virtutis perdunt, ac ita postea nullius usus neq; sibi, nec aliis esse solent, immemores egregii præ-

C cepti Tibulliani;

At, dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere, non tarao labitur illa pede.

Quod idem Propertius quoq; cecinit:

Vidi jam juvenem, premeret cum serior ætas,
Mœrentem stultos prætcriisse dies.

Hoc hieroglyphicon utinam nostro sæculo nimis licentioso, vel potius planè efferato, juvenes diligentius apud se perpenderent, nec aliorum exemplo se tam facile seduci cum magno suo malo paterentur.

LABOR *improbus omnia vincit.*

D SCiurus castaneam, quamvis aspero & spinoso cortice circumdatam, tamdiu versat & laboriose tractat, donec aperiat fructuq; illius interiore frui ad vescendum queat. Quod Hieroglyphico indicatur absq; labore & sudore ad res laudabiles nullum nobis patere aditum.

Nucleus arridet? Spinoso putamina rupe,
Non vult felices absq; labore Deus.

Estque hâc similitudine hieroglyphica Plautus usus in Curculione,

Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem.

Monens commoda quærentem ut laborem quoq; non subterfugiat, quod B. Hieronymus ad diligentem sacrarum litterarum lectionem accomodavit. Cicero quoq; ex Attico vetere poëta refert hos versus in Orat. pro Sectio.

Sed te id quod multi invideant, multiq; expetant,
Inscitia sit postulare, si tu laborem summa cum cura efferas nullum.

Idq; de Sapientiæ adeptione peculiariter pronunciat Turpilius Comicus, referente Nonio, in verbo Spissum. A

Ita est: verum haud facile venire est illo, ubi ipsa est sapientia.
Spissum est iter, adipisci haud possis nisi cum magna miseria.

Et numerosus Pindarus Pyth. VIII. Od. ult.

Εἰ δέ τις ὄλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἄνευ καμάτου οὐ φαίνεται, id est.
Si vero aliqua est inter homines felicitas, ea non sine labore existit.

Cui similis est Epicharmi sententia, πρεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί, id est, *Convenientibus laboribus vendunt omnia bona Dii.* Totam vero hoc hieroglyphicon eleganter explicat Philo de vita Mosis libr. 3. De homine laborum amante usurpamus dictum à Claudiano libr. 2. de laudibus Stiliconis,

---Durum patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.

Testudinem tardigradam fingunt lento illo, sed continuo gressu ad montis fastigium ascendere, eoque tandem pervenire. Quo hieroglyphico indicatur, nonnullos, quamvis ingenii tarditas, vel alia eos non parum remorentur, assiduitate tamen & diligentia id omne compensare, ac tandem ad sapientiæ & doctrinæ veram possessionem ascendere; cum etiam Cato dicat (qua sententia B. Hieronymus quoq; usus est) sat cito, si sat bene quod breviter Aristoteles, 3. Ethic. dixit, βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις, ὃ δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως διαμένειν. id est, *Negotia quidem aggredienda cunctanter, sed in susceptis constanter inhærendum.* Et Periandro adscribitur illud semper meditandum, μελέτη τὸ πᾶν. In cura sane & diligentia omnia consistunt. Paulatim, & cum prudenti cunctatione Cochlea per acclive & salebrosum iter ad excelsum montis jugum perrepere conatur, idq; solertia & labore indefesso & continuo tandem assequitur. Quod hieroglyphicum affert Jo. Baptista Pittonnus ascripto, NON TEMERE. Solent autem eodem modo homines virtutis amantes, laboris iter, quod ad gloriam ducit, non defugere, quamvis arduum imprimis illud sit ac difficile. Nam & Quintus Smyrnæus in clypei Achillei descriptione libr. 5. Virtutem in celsissimo monte collocat, in cujus vestigium non nisi extremo cum sudore & periculo ingenti pervenire liceat. Quod Silius Italicus imitatus, & Herculis Prodici historiam ad Scipionem suum eleganter transferens, sic virtutem inter alia loquentem introducit; B C

Casta mihi domus, & celso stant colle penates,
Ardua saxoso perducit semita clivo,
Aspera principio, (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti.

Alii nobili Catonis dicto rem explicant: SAT CITO, SI SAT BENE. Non male: nam & præclaros conatus temeritas corrumpit: & tempestivum est, quicquid Reipublicæ salutare est. Constantia modo adsit & tolerantia, & moram facile compensabit felix gloria. Nemo enim, ut verissimè dixit Sallustius, ignavia immortalis factus est. Sola virtus clara æternaq; habetur. Pulcherrimè etiam Pindarus Olymp. 6. ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι. πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἴ τι πονηθῇ: *Virtus periculorum expers, neq; apud homines, neq; mari habetur in pretio: at multi memorant, si quid honesti laboriose peractum est.* D

Cochlea igitur tardo, sed non levi ascensu montis excelsi petens verticem juvenes his verbis compellare fingatur,

Disce puer virtutem ex me verumq; laborem,
Si vera ornari laudis honore cupis.

De pugna aquilarum cum cervis Plinius libr. 10. cap. 3. hæc habet. Multum pulverem volutata (Aquila) collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Qua icone indicatur, multo labore animo constanti ac industria singulari opus esse ad magna facinora subeunda, & res difficiles ac arduas, tam aggrediendas quam consequendas. Quod idem Pindarus præclare quoq; Olymp. 5. cecinit.

A Ἀεὶ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πόνος δαπάνα τε μάρναται, πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον, id est,
Semper autem circa virtutes labor sumptusq; pugnant, adversus opus periculo tectum.
At Sophocles in Tragoedia Euryphile, quæ non extat, ait:

ἀνδρῶν γὰρ ἐσθλῶν στέρνον οὐ μαλάσσεται, id est.
Pectus virorum fortium haud fiat languidum.

Cujus rei exemplum memorabile legitur apud Pausaniam libr.8. de Philopæmene, qui in prælio fortissime pugnans, atq; hasta trajectus circa utrumq; femur, in genua se dimisit, tantisper impediente telo progredi conatus, dum infringeretur hastile inter femora medium. Victis deinde hostibus, eo in castra reportato, ex altero femore spiculum, ex altero missilis fragmentum extractum est. Cujus viri ingentem animositatem, virtutem ac fortitudinem eximiam summopere admiratus Antigonus, omni studio in Macedoniam eum ad se allicere conatus est, ad quem tamen ille se conferre noluit. Atq; huc inter alias sententias hujus argumenti præclaras, dictum Senecæ in Epistola 22. ad Lucilium videtur non habere postremum locum. Non vir fortis est & strenuus, qui perterritus B laborem fugit, sed cui crescit animus in ipsa rerum difficultate, cum turpe sit cedere oneri luctariq; cum officio, quod semel accepisti.

Aspicis ut torquet volucris Saturnia cervum?
Nempe docet vigili cuncta labore dari.

LABOR *moderatus.*

PLinius agens de Camelis, velocitas, inquit, inter equos, sed sua Camelis mensura, sicuti & vires. Nec ultra assuetum procedunt iter, nec plus instituto opere recipiunt. Omnes præclaræ actiones invicto sunt animo persequendæ & absolvendæ. Quæ virtus Græcis φιλοπονία, id est, industria & ardens affectus in laborib. capessendis. Et vetus proverbium ait, ἐκ τοῦ πόνου κλέος, ex labore gloria. Xenophon lib. I. institutionis Cyri, ἐπικουφίζει ἡ τιμὴ τοὺς πόνους τῷ ἄρχοντι, id est, ipse honos leviores reddit bellico duci labores. Claudianus item in epithalamis Honorii canit suaviter:

C
Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæis latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos.
Armat spina rosas: melle tegunt apes.

LÆTITIA, *Ovatio, victoria.*

UNctum & coronatum; altum item & erectum, lætitiæ, ovationis fuit Hebræis hieroglyphicon. Psal. 3.4. Exaltas caput meum. & 21.4. posuisti in capite ejus coronam. & 23.5. impinguasti oleo caput meum. & 27.6. nunc exaltavit caput meum. Job contra miseriam suam sentiens dicebat, abstulit Deus coronam de capite meo. Esa. 51.11. Lætitia æterna super caput eorum.

LAUDABILIA *expetenda & sequenda.*

OBservatum est ab Indagatoribus & cultoribus stirpium inter alia Naturæ admiranda opera etiam hoc, quod quædam cucurbitæ genera ita humiditate aquæ delectantur, eamq; sic appetant, ut vase ea pleno, vel fructui, vel radici applicato, manifeste paulo post depræhendatur, cucurbitam non solum ad istud vas liquore impletum sese inclinare, sed etiam illum quasi pedetentim vase absorbere atq; consumere: contra vero, si oleum eodem modo cucurbitæ admoveatur, illud D quasi contrahendo se respuere, ac incurvatam tandem tabescere. Cum itaq; hæc & alia hujus generis plurima Natura, recte ideo ab Hippocrate, Epidem. sect. 5. vocata ἀπαίδευτος, id est, ab aliis non edocta vel instituta, factitare soleat, atq; insita vi sine ulla hominum sagacitate, tam in plantis quam in aliis rebus, expetat utilia ac fugiat noxia: multo profecto magis homines ratione præditi atq; προαιρετικῶς agentes, omnia quæ ad vitam honeste ac laudabiliter instituendam virtutemq; sequendam, prodesse possunt, semper appetere contraria vero modis omnibus fugere debent.

Utilis attrahitur plantis, at noxius humor
Spernitur; anne homines in sua damna ruent?

L E G U M *cura observatio, reverentia neglecta.*

A

ENumerat Aristoteles lib. 9. de histor. cap. 39. tria aranearum genera, ex quib. tertium dicit esse sapientiss. & de illarum venatione & artificio in tela conficienda plurima lectu digna proponit. Quem secutus Plutarchus in commentario de solertia Animalium, non minus hoc argumentum eleganter tractat, nec non Ælianus lib. 1. cap. 21. & Plinius lib. xi. cap. 22. itemq; Cicero 2. libro de natura deorum. Anacharsis autem, ut in vita Solonis Plutarchus refert, aranearum telis leges comparabat. Nam ut in his animalcula & insecta firmiora, quales sunt muscæ, papiliones, & similia, retinentur: validiora autem, ut vespæ, & crabrones perrumpunt: ita legibus humiles, & pauperes constringuntur, divites vero & potentes illis non alligantur. Quod quidem de legum inæqualitate potius, quam recta ipsarum observatione intelligendum. Nam Trajanus justiss. Imperator (ut Dio in sua vita perhibet) præfecto prætorio tradens gladium dixisse fertur: *Hoc gladio pro me utaris, donec justa facio. Sin injuste egero, contra me.* Ac similiter Antiochus tertius civitatibus sibi subditis scripsit, si quid umquam per litteras mandasset, quod legibus adversaretur, ne curarent, sed haberent pro illo, quod se nesciente esset scriptum. Quo pertinet Platonis graviss. sententia lib. 4. de legibus, ἐν ᾗ (πόλει) μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ᾖ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν. ἐν ᾗ δὲ ἂν (νόμος) δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάντα ἀγαθὰ, ὅσα οἱ θεοὶ πόλεσιν ἔδοσαν γιγνόμενα καθορῶ, id est, *paratum illi civitati exitium video, in qua non lex magistratibus, sed legi magistratus præsunt. Salutem vero illi, ubi lex servientibus magistratibus dominatur; cuncta certe bona, quæ dii civitatibus præbent, huic affore cerno.* Et Cicero quoq; alibi dicit, leges cum omnibus una & communi voce loqui.

B

Innodat culicem, sed vespæ pervia tela est:
Sic rumpit leges vis, quibus hæret inops.

L I B E R T A S *non libera.*

CIcero in paradoxis, Quid est, inquit, libertas? Potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit ut vult, nisi qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata ac provisa est, qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur atq; colit, &c. Quæ Horatius imitatus est, lib. 2. Serm. Satyra 7.

C

Quisnam igitur liber? sapiens sibique imperiosus.
Quem neque pauperies, nec mors, nec vincula terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in seipso totus teres atq; rotundus.

Sed licentia, qua omnes (secundum Comicum) deteriores reddimur, sub libertatis specie multis imponit, & cupiditatibus indulgentes ab actione virtutis avocat; de quo Lucan. lib. 8.

Libertatis amor, miserum quid decipis orbem?

Sic canis abruptis vinculis, quibus tamen adhuc irretitus apparet, seipsum rursus intricat & in novam servitutem trahit. Præclarè itaq; Plato, epist. 8. ad Dionis familiares; Iis, inquit, qui liberum vivendi genus persequuntur, jugum vero servile ut vere malum fugiunt, etiam atq; etiam sunt auctor, ut caveant ne insatiabili importunæ libertatis cupiditate, in eundem majorum suorum morbum incidant, quo quidem illi laboraverunt, quod immoderato libertatis amore perciti, imperiorum ordine proculcato, in vagam confusamq; perturbationem inciderint. Et tandem

D

Quid juvat abruptis in libertate morari
Vinclis, si maneant & tibi colla premant?

Multi sane dum fumum servitutis se effugisse somniarunt, reipsa in anarchiæ flammam prolapsi sunt. Avarus servili gaudet libertate,

----qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret, Dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.

Et aulicus, cui objiciendum Publii dictum,

Grave præjudicium est, quod judicium non habet.

Et

A Et sequentia ex variis.

Ea libertas est, quæ pectus purum & firmum gestitat. Ennius.
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? Persius Sat. 5.
Si pœna petitur, quæ gravior potest?
Famulare collo nobili subeat jugum.

Seneca in Troade. Et illud Publii,

Beneficium accipere, est libertatem vendere.

Tandem addamus ex Seneca Stoico, Quid eques, libertinus, aut servus nomina ex ambitione aut injuria nata, suspicere in cœlum ex angulo licet. Item: horum misera conditio est, qui nec suis quidem laborant occupationibus, ad alienum dormiunt somnum, & ad alienum ambulant gradum. Et D. Ambrosii sententia, lib. de Joseph huic annotationi seu hieroglyphico finem imponamus; Ille in quavis conditione servitii liber est, qui turpi amore non capitur, avaritiæ vinculis non tenetur, B metu crinis non obligatur: qui securus expectat præsentia, quem non terrent futura.

LIBERTATIS *amor.*

FElem dici Catum, quasi cautum vulgo, quo nomine Palladius quoq; usus est; αἴλουρον vero Græcis, & Varino quoq; γαλῆν, nemini est dubium. Varro tamen & Columella felē videtur de Marte vel Ictide intellexisse, ut Augustinus Niphus quoq; observavit. Apud Philostratum putatur esse γαλεώτης. Gaza γαλῆν non semper etiam mustelam, sed interdum felem interpretatur, cum tamen Plinius ubiq; αἴλουρον felem, & γαλῆν mustelam verterit. Huic animali innatum ac proprium est, ut sit libertatis cupidum, & propterea carceris impatientissimum. Quapropter, Methodio teste (ut refert Paradinus in symbolis heroicis) antiquis Alanis, Burgundionibus & Suevis insigne militare fuit felis libere excurrentis delineatio, quo innuebant se pro libertate tuenda animis paratis, ac totis virib. semper pugnaturos, quod propositum firmiter multis seculis continuarunt. Nam secundum Plautum in Captivis.

Omnes profecto liberi lubentius
Sumus quam servimus.

C Stoicorum disciplina Sapientem in vinculis liberum pingit, sed libertatis amantem exclamat sæpius εἰ σῶμα δοῦλον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐλεύθερος, id est, Si corpus servum sit, mens tamen est libera. Horatius libr. 2. Serm. 7. liberum hominem ita describit.

Quisnam igitur liber? Sapiens sibiq; imperiosus,
Quem neq; pauperies, neq; mors, neq; vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atq; rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari
In quem manca ruit semper fortuna.

Ambrosius lib. de Joseph. Ille vero (inquit) in quavis conditione servitii liber est, qui cupidine non capitur, amaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non obligatur, qui securus expectat præsentia, quem non terrent futura.

LIBIDO *carnis.* TYRANNI.

HIrudines sive sanguisugæ, Græcis βδέλλαι, παρὰ τὸ βδάλλειν, ὅ ἐστιν ἐξαμέλγειν τὸ αἷμα, à sugendo & emulgendo sanguinem, ut Scholiastes Theocriti habet, tam ad aquatilia quam ad reptilia referri possunt. Nam & in aquis degunt, & veluti vermes corpus agglomerando humi serpunt, unde D eas Oppianus 2. ἁλ. κυανόχροα λίμνης ἑρπετὰ vocat, *nigra stagni reptilia.* Sanguinem calidum tam avide exsugunt, ut etiamsi illis in corporibus animalium hærentibus cauda præcidatur, atq; inde sanguis veluti per canalem effluat, sugere tamen porro non desinant, donec vel artificio certo removeantur, vel tandem languidæ dehiscant. Quod Horat. in arte Poetica expressit:

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Quem versum egregie expressit Oppianus dicto lib. 2. ἁλιευτ. Verum insatiabilem hanc sanguinis cupiditatem symbolice ad varia transferre licebit. Quavis enim hirudine tenaciores & crudeliores sunt libidinosæ fœminæ, quo Plautini juvenis de sua amica querela pertinet in Curcul. *Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.* Et de amoris vi Simæthæ illa apud Theocritum,

Αἲ αἲ, ἔρως ἀνιηρὲ, τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
Ἐμφὺς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας;
Heu, crudelis amor, quid inhærens oßibus omnem
Sanguinis humorem bibis ut fluvialis hirudo?

Pertinet huc etiam locus Salomonis Proverb.30. Sanguisugæ sunt duæ filiæ dicentes, Affer, affer, & quæ ibi sequuntur exempla, maxime de inferno, & natura mulieris. Quæ recte Rodolph. Baynus, licet ad enormes effrænesque concupiscentias, quæ numquam explentur, in genere referri queant, duplici tamen metaphora de concupiscentia carnis conjunctim interpretatur. Nam, ut idem Salomon inquit Prover.5. Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus ejus penetrant. Poterit etiam usurpari de cruentis illis tyrannis, qui quo plus sanguinis fundunt, eo plus sanguinis sitiunt.

LIBRI *varii quomodo legendi.*

QUemadmodum Apes ad omnes quidem flores advolant, quamquam interdum amari aliquid vel acris in se contineant humoris, quales sunt ranunculi & alii plurimi similes; nihilominus tamen succum quendam utilem inde exsugunt, ex quo, non sine admiratione postea miro artificio mel parant: sic etiam sedulo magnoq; studio ac judicio viris bonis ac doctis annitendum, ut non solum ex optimis ac selectissimis auctoribus, sed aliis etiam non adeo commendabilib. scriptis, si quid boni illis insit, omnia ad unicam utilitatem publicam colligant, & posteritati commendent, ut hac ratione prodesse plurimis, nemini autem, si fieri queat, nocere possit. Quod Poeta quidam hisce verbis eleganter expressit:

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignißima vita.

Huc pertinet libellus Basilii de legendis Ethnicis scriptoribus, Clemens Alexandrinus, Nazianzenus in orat. adver. Julianum, & alii inter veteres, apud quos multa leguntur, quæ ad confirmandum hac in parte judicium plurimum conducere possunt. Estq; Æschyli sententia hæc quoque observatione digna, ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ ὁ πολλὰ εἰδὼς, σοφὸς, id est, *Qui utilia, non qui multa novit, is sapit.*

LINGUA *compescenda.*

LUcas Contilis in Italicis suis symbolis sive impresis, de gruibus Taurum montem prætervolantibus, scribit eos propter aquilarum metum, ne scilicet clangore suo illis prodantur, ora lapillis obturare, quod tamen veteres pleriq; de anseribus sylvestribus memoriæ prodiderunt. Sic enim Plutarchus in Commentario de solertia animalium. Similes sunt Cretensium apum, & anserum in Cilicia artes. Illæ enim ventosum aliquod circumvolaturæ promontorium, ne disjiciantur, seipsas exiguis lapillis in os sumptis quasi saburrant, hi quando Taurum trajiciunt, animalia alioqui vocalia & obstrepera, tum metu aquilarum in os justæ magnitudinis lapide sumpto taciturnitatem sibi imperant, ut fallere in transitu eas possint. Atq; hoc copiosius quoq; Ammianus Marcellinus lib.18. sed de gruibus exposuit, exponens Barbationem pedestris militiæ rectorem ob linguæ petulantiam tandem esse interfectum, quem ait ignorasse notum Aristotelis sapientis dictum, qui Callisthenem sectatorem & propinquum suum ad Regem Alexandrum mittens, ei sæpe mandabat, ut quam rarissime & jucunda apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem, & addit idem auctor, Ne sit hoc mirum, homines profutura discernere nonnunquam & decentia, quorum mentes cognatas cœlestibus arbitramur: animalia carentia ratione salutem suam interdum alto tueri silentio solent, ut exemplum est hoc per quam notum, linquentes orientem grues ob calorem, plagamq; petentes occiduam, cum montem penetrare cupiunt Taurum Aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne illis eliciat vel extrema necessitas clangorem, iisdemq; collibus agiliore volatu transcursis projiciunt calculos, & ita secure pergunt.

Ne pereant clangore grues lapide ora saburrant,
Obstrue sic lingua, garrule, ne pereas.

LIN-

LINGUA *Hominis.*

A EX Conchyliorum genere est & purpura, quam Oppianus Ostreis, & Aristoteles ὀστρακοδέρμοις annumerant. Unde etiam pretiosissimus ejus liquor Ostrum vocatum à veteribus fuit. De quo cum alii legi possunt, tum imprimis Vitruvius lib. 7. arch. ca. 13. & Julius Pollux lib. 1. cap. 4. Purpuræ autem lingua est longitudine digitali, acie & duritie tanta, ut proditum sit, ea & conchas, & quascumq; sui generis testas illam perforare posse, unde & Proverbii, *Purpura voracior*, origo esse creditur. Ut autem ad pastum hoc ex lingua commodum habet, ita eandem ipsi affert extremam perniciem. Ita enim purpuras capi cum alii referunt, tum Plinius. Contexere piscatores exiguas nassas, quibus conchas & ostrea escæ loco injiciant aut appendant. Eas semineces, sed mari redditas avido hiatu reviviscentes purpuras appetere, exertisque, quantum possunt, infestare linguis. At conchas aculeo extimulatas claudere sese ac comprimere: itaq; pendentes aviditate sua tolli purpuras. Aristoteles & Oppianus paulo aliter purpurarum hanc capturam describunt, & στρόμβοις eas inescari tradunt. Potest autem & hujus hieroglyphici varia esse accommodatio. Nam hic quoq; captans capitur, & fraus in auctorem recidit. Sed omnium rectiss. de lingua hominis usurpari poterit. Nam & illi B hæc, non minus quam purpuræ, secundum Anacharsidis Scythæ apud Diog. Laertium dictum, simul & bonum & malum est. Unde & Adag. celebratur à Suida & Zenodoto: Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πάλιν ἀναστρέψουσα: *Lingua quo vadis? urbem ut struam & rursus ut destruam.* Cum quo & Salomonis illud congruit cap. 18. *Mors & vita in manibus linguæ.* Recte igitur Hesiodus:

> γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
> φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης.
> *Linguæ thesaurus est optimus inter homines*
> *Parcæ, & plurimum gratiæ meretur, si fuerit moderata.*

Addamus & poetæ neoterici δίστιχον:

> *Ex lingua vitam, ex lingua haurit purpura mortem:*
> *Lingua homini & vitam præbet & interitum.*

Quod divinis verbis exponit sanctus Apostolus Jacobus, Epist. Cathol. cap. 3.

LUCIS *vera efficacia.*

C HOratius Epod. 2. Struthiocamelum vocat Afram avem, quia in desertis Africæ plurimi reperiantur. Romani in suis numis Arabiam per eam notarunt, ut apparet ex numo Trajani æneo, cum inscriptione ARABIA ADEVISITA. De quo Dion in hujus Imperatoris vita plura. Volunt autem nonnulli, inter quos etiam est Cælius Rhodiginus lib. 20. cap. 5. locis fervidis ova in arena fovere, & radiis suis halituque tandem vivificare. Ac in Job cap. 39. legitur, Quando dereliquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Isidorus tamen lib. 12. Originum scribit ova negligenter fovere, quæ projecta fotu pulveris animentur. Observatione quoque dignum videtur, quod Ælianus libro 9. de Animalibus cap. 58. tradit, nimirum ex tribus minimis animalia maxima generari, Crocodilum inter aquatilia, Struthiocamelum ex avibus, & Elephantum ex quadrupedibus. Est autem & hujus hieroglyphici auctor Jovius, in gratiam Petri Navarei celebris admodum CAROLI V. Polemarchi excogitati, cum ille inventor esset peculiarium quarumdam machinarum antea non cognitarum, quas singulari industria, & inaudita ingenii dexteritate ad expugnanda atque D evertenda etiam munitissima propugnacula primus in usum protulisset. Quod pariter aliis quoq; rari alicujus & ingeniosi operis inventoribus attribui poterit. Rectius tamen & melius dici debet de hominibus piis & divinitus illuminatis, qui vitam omniaq; bona ac sibi salutaria à cœlestibus radiis, quod est ἀγαθοῖς φῶς λαμπρότατον, ut quidam veterum Theologorum dixit, unice expetunt, & studiose conquirunt. *Passer ut ova fovet statu vegetante marinus;*
Sic animat mentes gratia dia pias.

LUCTUS.

MAnus super caput habens fœmina, dolentis animi perturbationem prodit, atq; hieroglyphicon est gravissimi luctus. Jerem. 2. 37. Manus tuæ erunt super caput tuum, quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum.

MAGISTRATUUM *oscitantia.*

A

NOstra ætas cum Rempublicam sicut picturam accepisset, egregiam quidem, sed evanescentem vetustate, non modo non coloribus iisdem quibus fuerat ornata, renovare neglexit: sed ne id quidem curavit, ut formam saltem ejus, & extrema tamquam lineamenta servaret. *De civit. Dei libr. 1, cap. 21. D. Augustinus.*

MAGISTRATUUM *solicitudo.*

APes, sive apis, μέλισσα vel μέλιττα, ἀπὸ τοῦ μέλιτος Græcis dicta, à melle nimirum conficiendo, ab Aristotele lib. 9. de histo. Animal. cap. 40. vocatur τῶν ζώων καθαριώτατον καὶ ἐργατικώτατον, id est, animalium omnium mundissimum & laboriosissimum. Quo in loco apum natura & proprietas, & quasi politia quædam concordis accurate describitur, unde postea alii fere omnes ut Plutarchus, Plinius, Ælianus, Virgilius, & reliqui desumpserunt, inter quos Plinius libr. 11. cap. 5. ait, labores tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, & duces gregatim, & quod maxime mirum est, mores habent. Et cap. 6. Nullusque, cum per cœlum licuit, otio perit dies, & cap. 10. Mira operis observatio. Cessantium inertiam notant, castigant mox & puniunt morte. Sic Virgilius inter alia 4. Georg. dicit:

B

Omnibus una quies, operum labor omnibus unus.

Qua imagine clarissime exprimitur tam gubernantium solicitudo ac diligentia, quam subditorum in aliqua bene ordinata Repub. studium obeundi & fideliter fungendi officio suo. Eodem sensu quidam addunt, MENS OMNIBUS UNA EST. Ruscellus ascribit hoc symbolum Antonio de Leva, præcipuo Cæsaris Caroli V. polemarcho, cum dicto, SIC VOS NON VOBIS, scilicet, mellificatis apes; cum enim hic omnino sperasset, Ducatum Mediolanensem sibi gubernandum traditurum Imperatorem, quoniam potissimum ejus opera fuerat recuperatus, nihilominus tamen Francisco Sfortiæ, ut promiserat Cæsar, bona fide fuit ille restitutus.

Doctus apum & studia & mores & jura revolvat,
Qui bene vult populis dicere jura suis.

C

MAGNANIMITAS.

PHysiologi omnes in hoc consentiunt canibus Indicis, natura præ aliis esse inditum, ut spretis animalibus minoribus leones imprimis invadant, atq; ita obstinate retineant, ut non cedant cæsi, sed sibi crura potius, nullo clamore edito, abscindi patiantur, quam feras dimittant.

Numquam, cæsa licet, linquit canis Inda leonem;
Nec, licet occisus, facta decora bonus.

Viri fortes & virtute præstantes nihil nisi quod honestum ac laudibile est, constanter sibi imitandum & conservandum statuunt; atq; ideo pro patria pietate, & sui nominis fama pugnare constanter student, atq; pro iisdem vitam demq; profundere non dubitant. Porro, cavendum est, ne nos offeramus periculis sine causa: quo nihil potest esse stultius, atq; ideo tales homines temerarii & imprudentes ῥιψοκίνδυνοι, *projecta audacia* præditi nominantur.

Romæ in domo Carafellorum, sub effigie leonis catulum tenentis distichon legitur ad iram compescendam scriptum,

D

Iratus, recole quod nobilis ira leonis
In sibi prostratos se negat esse feram.

Olim dictum ab ingenioso Poeta,

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Hodie contra generosi nil nisi pugnas imitantur: & nobiles humano sanguine gaudent.

MAGNANIMUS.

SCribit Paulus Jovius in Dial. de Impresis Italico, Sirenem antiquissimæ inter Romanas familiæ Columniensium gentilitiū signum fuisse: sed se fortiss. heroi Stephano Columnæ, hoc nostrum peculiariter inventum dedicasse, quod & Capaccius attingit. Ostendere autem illo voluit, quemad-

mo-

A modum Siren sævas maris tempestates, utpote cujus domicilium sit mare ipsum, contemnit: ita etiam magnanimum illum & strenuum ducem omnia pericula, omnes hostium minas fortiter sustinere debere. Columnæ enim tantum ut familiæ istius insignia appictæ sunt. Animose igitur Jocasta apud Senecam in Oedipo:

------- regium hoc ipsum reor.
Adversa capere: quoq; sit dubius magis
Status, & cadentis imperii moles habet.
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile terga fortunæ dare.

Et alter Seneca Consol. ad Marc. vel in naufragio laudandum censet, quem obruit mare clavum tenentem & obnixum. Quo Proverb. pertinet ex Ennii versu:

Dum clavum rectum teneam.

Fortiter etiam Justinus Imp. ad Senatum, referente Corippo:

Qui pedibus rectis graditur, mala nulla veretur,
Non timet offensam, nescit via recta ruinam.

Sed omnium mehercle magnanimitatem Germanorum legati illi superarunt, qui interroganti B Alexandro: Et quidnam in rebus humanis extimescerent, rato nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri, responderunt, Nihil se metuere, nisi forte, ne cœlum rueret. Ut refert auctor supplementi in Q. Curtium, hauriens ea ex Strabonis lib. 7. & Arriano de Alexandro. Magnanimitatis proprium illud est, quod contemnit tuta procellas.

MARTYRES.

SArdius, ut asserit D. Hieronymus, sanguinei coloris est, Christi martyres hieroglyphice significans. Etenim martyrum

Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine cœpit,
Sanguine succrevit, sanguine finis erit.

Ac pie prorsus impio præsidi Sancta virgo & martyr Agnes respondit. Sanguis Christi sponsi mei tinxit genas meas.

Olorum, ait Plinius, morte narratur flebilis cantus, falsis (ut arbitror) aliquot experimentis. C Quod de Cygnorum concentu in dubium vocavit Plinius, id de Christi servo ad Dominum migrante vere dicitur.

Dulcia defectu modulatur carmina lingua,
Cantator Cygnus funeris ipse sui.

Quam præclara est illa vox Ceciliæ martyris, in agone? Miseria moritur, non homo. Patheticum est & hoc de morte distichon,

Tempora fatalis quando sic limitis itis,
Tristia concentu funera solor, olor.

Sed consolatione plena est oratio Simeonis, Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Et digna est relatu vox aulici exhortantis Ananiam senem ad martyrium, quem exhorrescere & trepidare animadvertebat: Paulisper, pie senex, occlude oculos, & viriliter age: non enim multo post lucem æternam clari conspectus Dei intuebere.

Dissident, inquit Plinius, Olores & Aquilæ. Ita raro bene convenit præconibus veritatis & qui- D busdam petentibus in hoc mundo. Est enim, ut recte Augustinus pronunciavit, veritas dulcis & amara. Dulcis quidem iis, de quibus dicitur, Justificata est sapientia à filiis suis: Amara autem iis, qui formam pietatis habentes vim ejus abnegant.

Olorum, ait idem, similitudinē Onocrotali habent: nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius uteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira ut sit capacitas. Mox perfecta rapina sensim in os reddita, in veram alvum ruminantis modo refert. Tales in externa Ecclesia Onocrotali sunt, non ii è vulgo solummodo, qui voluptatum potius quam Dei amantes sunt: sed etiā speculatores illi avari, turpis lucri cupidi, indocti, ebriosi, quærentes quæ sua sunt, non autem ea, quæ sunt Christi Jesu. Quum autem Anseres non pauci hoc tempore obstrepent inter

Olores,& feralia quædam carmina repetant; cum Gregorio Nazianzeno nunc huic Sophistæ, nunc isti dicamus, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referemus ut brevissimum, ita verissimum proverbium: Tum canent cygni quum tacebunt graculi, quod D. Gregorius Nazianzenus inferuit epistolæ 1. ad Celeucium. A

MATRONA *pudicissima.*

Milio quamdam peculiarem vim naturalem inesse constat, non solum longo tempore (propter suam siccitatem potissimum) seipsum, sed alia multa, quæ in illius acervis reconduntur conservandi à corruptione ac putredine, qualia sunt Rhabarbarum, Camphora & similia non pauca. Typus certe valde appositus matronæ pudicissimæ, quæ semper castitatem, honestatem, & omnem virtutem huic sexui convenientem & necessariam præ oculis habere, & non solum sedulo curare debet quo pacto seipsam, sed etiam omnes quæ illius fidei sunt commissæ ab omni labe & turpitudine integras ac inculpatas semper conservet; in quam vere illud Senecæ in Octavia comperit, *Probitas fidesque, conjugis mores, pudor, placeant marito.* Ac secundum Aristotelem in Oeconomicis, non tantum nitor vestimentorum, nec excellentia formæ, nec auri multitudo ad laudem mulieris valet, quantum valet modestia in rebus ac studium honeste decoreq; vivendi, B

Seque aliasq; pudens matrona à crimine servat:
Putrorem milium ceu procul esse facit. Joach. Camerarius in Symbolis, Embl. 59.

MEDITATIONES.

Spicæ jam maturæ inter duas manus nisi continue fricentur ac valide exprimantur, grana frumenti in illis conclusa inde non possunt excuti vel recte colligi, quibus ita expressis convenientissimum alia alimentum generi humano præbeant. Ita enim quantumvis præclaræ cogitationes ac meditationes de rebus tam sacris quam profanis, nisi ad actum (ut dici solet) traducantur, parum utiles esse solent. Unde etiam Cicer. lib. 1. de officiis, ait virtutem omnem in actione positam esse, quod sumpsit ex luculenta de hac re disputatione Aristotelis in 10. Ethic. ad Nicomachum. Opus itaq; est ad res præclaras peragendas multũ laboris ac defatigationis impendere. Unde etiam poeta. C

Quæ latet inq; bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturq; malis.

Et alius nos serio monet,

Spica attrita manu sua grane effundit ad usus:
Sic ostende actu quæ meditata tenes.

Fl. Valerio Constantio Cæsari ejusmodi hieroglyphicon attributum est, *Virtus dum patitur vincit.* Quod inprimis de Christiana pietate ac virtute intelligendum est, quemadmodum præclare dicitur in epist. ad Hebræos cap. 12. Omnis castigatio in præsens quidem non videtur esse gaudii, sed molestiæ. At postea fructum tranquillum justitiæ reddit iis qui per illam fuerint exercitati.

MENDAX SOPHISTA.

Sepiam piscem insectantibus se ad capturam piscatoribus atramento, quod pro sanguine ipsi est, effuso ipsum mare offuscare, atq; ita oculis illorum subtractam per incerta itinera elabi ac effugere, ex Aristotele, Oppiano, Æliano, & Plinio discimus, qui etiã ex Anaxilao tradit atramenti illius tantam vim esse, ut in lucerna additum, sumotis aliis luminibus, efficiat, ut cuncti astantes videantur esse Æthiopes. Meminerunt etiam sepiæ Nicand. in Theriacis, Phile in Jamb. Plutarch. & Horapollo in Hierogl. Et similia nostris sunt apud Nazianz. Orat. ad Cl. Episcopos, & Carm. 1. vers. 500. De sepia autem omnium elegantissimi versus sunt Ovidii in fragm. hal. Ægyptii Sacerdotes, hominem qui magna polliceretur, sed fœde spem de se conceptam falleret, hac figura demonstrarunt, ut paulo aliter quã Horapollo annotavit Pierius. Vafri enim & tecti hominis, & simulatione artificiosa cunctos fallentis signum fuisse sepiam, Sebast. Erizius in expositione antiquorũ numorum Italica affirmat, ubi numisma, sub Neronis Cæsaris nomine valde, ut ait, vetus describit, in quo piscis, vulpis, sepia pelagii cuncti, & fluviatilis gammarus incisi fuerint, quæ cuncta in Neronis infamiam fuisse ita composita existimat. Nostrum quidem hoc etiam in Sophistam torqueri possit, secundum Plato- D

nem,

A nem, δυσθήρατον ζῶον, quem dum veritatis reti comprehendere niteris, ille effusa fumorum atra fuligine subito evanescit. Horat. etiam 1. Sat. 4. per nigræ loliginis (est hæc è sepiarum genere) succum, livorem mentis intellexit, uti vetus ejus Commentator innuit. Ipsum deniq; Aristotelem Picus Mirandula sepiæ comparat, forte quod de animæ immortalitate animi sui sensum obscurius proposuisse illi visus fuisset. Quod nos in medio relinquimus.

Hic niger est piscis, fallitque cruore sequentes:
Nempe etiam mendax fallit ubique miser.

MENS *Generosa.*

CUm viva animalia in publicis spectaculis & imprimis nobilium ludicris certaminibus tam pedestribus quam equestribus insignium vel symbolorum loco gesta ac usurpata plus animos afficiant; & oculos quoq; magis oblectant, quam solæ figuræ eorum aliqua pictura repræsentatæ, ideo quidam Nobiliss. vir in Italia simili tempore & loco, quib. ejusmodi ludi solent celebrari, cas-
B sidi suæ imponi curavit caveam rotundam affabre elaboratam & ita in æquilibrio suspensam, nec minus tamen in suis polis se moventem, ut avicula illic inclusa, in quamcumq; partem verteretur, semper in medio firmiter consisteret, & in axe tantum permaneret. Quod etsi ille de suo honesto amore quodam erga fœminam quandam nobilem intelligi voluit, nihilo tamen minus quoque de omnibus aliis laudabilibus & egregiis actionibus magna constantia susceptis, ac confectis, idq; auxilio veræ virtutis, cujus laus in mediocritate, teste Aristotele, sita est, accipi rectè ac usurpari merito hoc ingeniosissimum hieroglyphicon poterit. Definitur autem constantia stabilitas animi firmi & in honesto proposito perseverantis: cum ex adverso secundum Senecam in Oedipo.

Quicquid excessit modum,
Pendet instabili loco.

Ac Socratis in Stobæi sermonibus dictum admodum memorabile fertur tale; ἀνδριὰς μὲν ἐπὶ βάσεως, σπουδαῖος δὲ ἀνὴρ ἐπὶ καλῆς προαιρέσεως ἀμετακίνητος ὀφείλει εἶναι, id est, *ut statua in sua basi, sic etiam vir bonus & virtutis studiosus in suo proposito constans & immobilis esse debet.* Poëta noster autem Disticho
C hieroglyphicum ornat his verbis,

Hic licet usque orbis celerem volvatur in orbem,
In se immota tamen mens generosa manet.

Plinius libr. 16. capit. 34. scribit hederam, potissimum candidam, arbores alias necare omnemque succum auferendo tanta crassitudine augeri, ut ipsa tandem fiat arbor. Nam pluribus locis intercisam vivere tamen ac durare, ac totidem initia radicum habere quot brachia, quibus incolumis & solida arbores strangulare possit. Unde etiam Laberii carmen Gnomicum extat:

Ut hedera serpens arborum vires necat,
Ita vetustas ambitu annorum nocet.

Hujus hieroglyphici significatio ad varios usus applicatur. In illos enim non male convenit, qui suis laboribus & vigiliis, etiam cum valetudinis jactura de plurimis bene mereri cupiunt, & ut alii floreant ac vireant, ipsi etiam quasi consumi & exarescere non dubitant.

Mens generosa aliis se totam impendere gestit.
Quidni? tali ipsam morte perire juvat.

D Alius vero sensus est, quando quispiam magnis ac principibus viris fideliter inserviens, ipsorumq; sola commoda respiciens, illis declarare cupit, se ad suorum dominorum commoda promovenda ac exequenda, nulla pericula subterfugere velle. Sed ut omnia sub cœlo vanitati subjiciuntur, nec ullus omni ex parte beatus præsertim ante obitum apparet: non raro evenit ut improbitas & vis subegerit jus & æquum, sicuti ab hederæ complexu nimis arcto arbor tandem suffocatur ac perit: ita sæpe actio nimis callida ac improba etiam justæ caussæ nocere vimq; adferre solet. Addamus & illud, hedera columnam amplectens hieroglyphicè denotat fidum amicum potenti adhærentem amico, cui dicere audeat, te stante virebo; te ruente ruam.

Myrrham arborem proceram ac spinosam in Arabia felici nasci veteres perhibent, de cujus tamen integra descriptione nihil certi adhuc constare hisce temporibus, quibus omnes tamen ubiq; locorum ac gentium anguli diligentissimè inquiruntur, sane mirum est. Hanc scribunt ablaqueationibus ac incisionibus gaudere, ac præterea ventis vehementer spirantibus gummi istud tam preciosum (quod tamen raro plane legitimum & omnibus à veteribus descriptis absolutum ad nos deferri solet) effluere copiosius, quo imprimis à putredine ac corruptione corpora defunctorum integra conservari scimus. Ita animus rectus & constans in proposito laudabili semper immotus permanens, invidiæ ac obtrectationum furiis, tamquam turbulentiss. ventis minimè terretur: sed potius ad hunc modum exercitus & agitatus eo alacrius fructus virtutis profert, & magis conspicuum sese exhibet. Quod versus quoq; Horatiani docent;

Justum & tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni,
Mente quatit solida, neq; Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Itemque Claudiani egregia sententia probat:

Explorant adversa viros, perque aspera duro
Nititur ad laudem virtus interrita clivo.

MENS *pia.*

Viret, inquit Plinius, & sæpe translucet Jaspis, etiam si victus à multis, antiquitatem tamen gloriam retinens. Mens pia, rore & luce Spiritus sancti respersa & plena, semper viret & illustris est in Domino, ac primæ eoq; nomine antiquissimæ, fidei gloriam, etiam in mediis persecutionibus, constanter & sincerè retinet. Uniones, etsi nascuntur in mari, cum cœlo tamen, cujus repræsentant faciem, plus habent cognationis: Sic pias mentes, & si in his terris corporis unaquæq; sui domicilium luteum & fragile incolit, non tamen terrena, sed superna quærere decet. Generosum enim piumq; animum à cœlo, unde ortum ducit pendere, non autem terrenæ glebæ plane sordidæ affixum hærere æquum est. Gallinaceus, ales vigilantissima, secundum Lucretium,

Auroram claram consuetus voce vocare.

Ad Laurum libenter advolare dicitur, ibiq; consistere, quod ea arbor (ut veteres tradiderunt) à fulminis vi immunis esse existimetur, solemq; intuens libere & absq; solicitudine & insultu aliarum avium cantando sese eo in loco oblectare. Ad eumdem modum pii continenter & ubiq; divinæ protectioni se commendantes, & in unicam Dei æterni providentiam & auxilium intenti, vigilanter & alacriter munere ac officio suo fungi, nec rerum adversarum impetus quantumvis horrendos extimescere debent, secundum Psalmi sententiam,

Qui Dominum metuunt, castris cœlestibus isti
Sunt tuti, & tegit hos Angelus ipse DEI.

Ac profecto videmus, nihil magis stabilire, ac animum in religione ac pietatis observantia confirmare, quam diligentem observationem earum rerum, quæ quotidie accidunt à providentia divina, in quibus tandem boni, soli Deo æterno confisi mirabiliter proteguntur, ac improbi contra justè puniuntur. De quibus innumera exempla & historiæ plurimæ ubiq; tam in sacris, quam in moralibus libris unicuiq; se offerunt.

Gallus amans lauri vigili solem ore salutat;
Sic à cœlesti mens pia pendet ope.

Theophrastus, tum alibi, tum libr. 2. De caussis plantarum reddit rationem quare flores nonnulli ad radios solis sese aperiant, & multi ex illis cum iisdem plane convertantur. Clauduntur, inquit, hi imbecilliores nocturno frigore solis vero tepore foventur ac aperiuntur, qui revocat calorem naturalem, & à centro ad ambitum effundit, simulq; humorem superfluum educit. Quod tamen in nonnullis tantum nocte sese aperientibus, interdiu vero claudentibus locum non habet. Id vero, quod priore loco diximus, in primis observatur in duobus Heliotropiis majore & minore, quæ etiam inde

A de denominationem acceperunt, atque ideo, minus præsertim Italicè adhuc *Girasole*, & Hispanicè *Tornesole* dicitur. Hujus autem symboli interpretationem ex Lactantio libr. 6. cap. 8. assumere rectè possumus, ubi inquit: Itaq; si oculos in cœlum semper intendit, & solem, qua oritur, observas, eumque habeas vitæ quasi navigii ducem, sua sponte pedes in viam dirigentur; & illud cœleste lumen, quod sanis mentibus multo clarius sole est, hic quem carne mortali videmus, sic reget, sic gubernabit, ut ad summum sapientiæ virtutisq; portum sine ullo errore perducat.

Christe, tuos vultus semper venerabor adorans,
Ut Clytie ad solem germina pulchra rotat.

MENS *reproba.*

PArdalis non mutat cutis maculas, neq; ex nigro fit albus Æthiops, neq; mens reproba emendatur umquam, sed in malo proposito senescit & opprimitur.

Callida si varios sibi Pardalis exuit orbes,
B *Exuet & mores mens scelerata malos.*

Homines præter modum perverse mali & improbi, quorum fallaces & pessimi mores in naturam abiere, salutaribus monitis nullum locum relinquunt. Definit autem D. Ambrosius in Hexaemero malitiam, id est, μοχθηρίαν, esse mentis atq; animi depravationem, deviam à tramite veritatis. Ac Cicero III. libr. De natura Deorum, vult esse versutam ac fallacem rationem nocendi. Profectò (inquit Nazianzenus) res est rationis expers μοχθηρία: nec quicquam est, quod pravos mores meliores efficere queat. Quod de illis intelligitur, qui emendationem nullam volunt admittere, ac dati sunt, secundum S. Paulum, εἰς ἀδόκιμον νοῦν, id est, in reprobam mentem, quæ vitæ conditio est omnium miserrima: nam ejusmodi homines, teste S. Petro, ταχινὴν ἀπώλειαν, id est, velox exitium sibi accersunt.

MENS *nulla sine Deo bona.*

C MUltas inesse peculiares vires ac occultas proprietates pluribus stirpibus & plantis, idque per singularem superiorũ ac cœlestium corporum influxum ac efficacitatem, nemini dubium esse potest: quarum causas tum alii investigare conati sunt, tum imprimis Theophrastus Peripateticus erudite & docte inquirere studuit, quemadmodum ejus accuratiss. libri de causis plantarum satis abunde testantur. Inter quas quidem Aspalathus imprimis occurrit, qui frutex ut auctor est Plinius, libr. 25. cap. 13. quamvis ibidem aspalathum orientalem & Rhodium forsitan sine causa frutices diversos faciat) pluribus in locis reperitur, sed non ubiq; odoratus est. Quam peculiarem vim tradit in se recipere cœlesti arcu (ut ejus verbis utar) in eum innixo. Sic etiam omnis doctrina, prudentia, ac universa virtutis laudabilia dicta & facta tum demum fiunt illustriora, præstantiora, omnibusque, ut dicitur, numeris absolutiora & gratiora, si cœlestis bonitatis ac divinæ gratiæ suaviss. aura aspiret. Quod etiam Seneca, Ethnicus quidem ille scriptor, sed admodum ἠθικὸς, tradit breviter in hunc modum scribens ad Lucillum suum, epist. 10. Nullam sine Deo mentem esse bo-
D nam. Hinc natum Distichon,

Iridis Aspalathus vi suavior, ipsaq; virtus
Gratior est superûm quam pia cura fovet.

2. Alio hieroglyphico demonstratur mentem nullam sine Deo esse bonam, & quid de cogitationibus atq; actionibus humanis sit cogitandum. Collis ex omni parte variis arborum selectissimarum generibus plenus, atq; multiplici herbarum ac florum diversitate conspicuus, in hoc amœnissimo decore & pulcherrimo statu diu consistere nequit, imo brevi omnia intereunt, nisi superne tempestiveq; solaribus foveatur, ac in suo vigore subinde reficiatur. Ad eumdem modum nulla bona mens sine Deo,

Sanctus enim sanctos facit, & de lumine lumen
Exoritur, nullus sit bonus absq; bono.

Et

Et nullæ humanæ cogitationes atque actiones, quantumvis alioquin speciosæ & laudabiles appareant, nec ulla virtus, doctrina aut scientia per se consistere, vel aliquid boni producere potest, nisi divinitus à Deo unico fonte omnis boni, gubernentur, illustrentur, ac splendore divinæ gratiæ ad optatum finem perducantur. A Deo enim, luminum patre, munus omne bonum & omne bonum perfectum desuper descendit, teste Apostolo S. Jacobo. Et Nazianzenus in Orat. de Athan. pie scripsit. Quod sol est sensibus, id intelligentibus est Deus. Mundum enim illuminat ille visibilem, hic invisibilem: & ille quidem visum corporis illustrat: hic vero naturas intellectu præditas reddit splendidas.

Mons omni hos, nisi sol foveat, viduatur honore,
Quicquid ages, cassum disperit, absq; Deo.

3. Arbori undiq; detruncatæ inseruntur recentiores alii surculi bonam de se spem germinum præclarorum promittentes; modo cœlitus foveantur ac conserventur: alioquin levi de caussa exarescunt & pereunt. Quare non secundum communem & depravatam hominum consuetudinem omnia ad favorem fortunæ nescio cujus (nisi hanc allegoricè voluntatem Dei dicere velimus) sed ad unius Dei benedictionem, quæ sola ditat merito debemus referre, ea tamen conditione, ut nos quoq; sedulo nostrum faciamus officium, neq; turpi otio nos tradamus. Unde Menander, Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id est, *Deo volente etiam in vimine navigares.* At præclarius multo Nazianzenus.

Θεοῦ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος. *Deo annuente, nil livor valet.*
Καὶ μὴ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος, id est. *Et non favente, nil labor potest.*

Nuper Disticho pereleganti hieroglyphicon illud est illustratum:

Si faveat cœlum, bene surculus arbore crescet.
Si faveat Numen, tu quoque magnus eris.

MENSIS.

ÆGyptii mensem notantes, inquit Horapollo, lib. 1. cap. 4. Hieroglyphicôn, ramum pingunt, aut lunam deorsum conversam, Ramum (Palmæ) quod illa arbor singulis mensibus ramos procreet. Lunam vero deorsum vergentem, quod in ortu quidem, ut ajunt, quindecim partes supersunt, ut sursum erectis cornibus appareat: at in occasu triginta diebus completis, cornua deorsum inflexa gerat.

METUS.

SEmper in metu eum versari convenit,

Ardua sunt cujus commissa negotia curæ.

Huicq; merito occinitur,

Fas animum usq; habeat sollicitudo tuum.

Quod expressum est hieroglyphico virginis timidè cibum leoni ex patina porrigentis, addito Disticho.

Nuda à præsidiis ego virgo ministro leoni,
Danda opera est magnis: sed comitante metu.

Viri prudentes, quibus Reipublicæ cura est commissa, in perpetua solicitudine versantur, nec liberalem metum umquam deponunt: alioquin aliquid temerè vel negligenter committent, quod potentiores offendet. Huc metum Plato, libr. 3. & 5. de legibus plurimum commendat, pudoremque adjungit comitem, tamquam caussam omnis honestatis. In Eutyphrone vero Socrates ostendit, non rectè dici à Stasimo Cyprio, ἵνα δέος, ἔνθα αἰδώς, *Ubi timor, ibi pudor*: sed potius, ubi pudor, ibi timor. Est enim alius quoq; metus servilis, semper cum odio conjunctus, juxta Ennium apud Ciceronem, lib. 2. de Offic.

Quem metuunt oderunt. Et,
Quem quisq; odit periisse expetit.

Ad-

A Admonet item hieroglyphicum illud Leonis virginea manu cibum capientis, potentiorum favore & gratia caute esse utendum, cum sæpe levi de causa mutentur.

Gratiam fortuna sequitur, veluti umbra sereno
Sole aliquod corpus. Sol occidit, occidit umbra.

MISERICORDIA *Dei.*

Tertia, teste Plinio, Smaragdis auctoritas perhibetur, pluribus de caussis. Nullius coloris conspectus jucundior est. Nam & herbas quoq; virentes frondesq; avidè spectamus, Smaragdos vero tanto libentius, quoniam nihil omnino viridius, illis comparatum, viret. Præterea soli gemmarum contuitu oculos implent, nec satiant. Quin & ab intentione alia obscurata, aspectu Smaragdi recreatur oculorum acies. Hieroglyphicon mihi est Smaragdus immensæ erga nos divinæ misericordiæ, perpetuo virescentis, animas exhilarantis, de qua Jeremias, Lament. 3. Misericordiæ Domini, quod non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus. Novæ sunt diluculo, multa B est fides tua. Vir pius misericordiam adeo sublimem, profundam, latam, & terminis nullis inclusam intuere.

Expleri mente nequit, ardescitque tuendo.

MODUS *optimus.*

Seneca epist. 5. ad Lucill. Magni (inquit) animi est magna contemnere & mediocria malle quam nimia. Et hæc, eo quod superfluunt, nocent; sic segetem nimia sternit ubertas, sic rami onere franguntur, sic ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas.

Rumpitur innumeris arbos uberrima pomis:
Et subito nimiæ præcipitantur opes.

Idem, libr. 1. De tranquillitate vitæ; ut fertilibus agris, inquit, non est imperandum, cito enim exhauriet illos numquam intermissa fœcunditas; ita animorum impetus assiduus labor quoq; frangit, ita quoq; præclaris ingeniis, ac alioqui bene natis nihil est nocentius, neq; perniciosius, quam C immodica voluptatum atque commoditatum affluentia. De quo Claudianus quoque lib. 1. ad Ruffin.

Et luxus populator opum, cui semper adhærens
Infelix humili gressu comitatur egestas.

Ac noti sunt versus Ovidiani;

Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Nihil ultra vires. Et,

Ne nimium imprudens teneris impone lacertis:
Nam fortem sternunt pondera iniqua virum.

Camelus sponte in genua procumbens, vel sessionem recipit, vel aliud onus conveniens admittit. Sentiens autem justum sarcinarum pondus sibi impositum, rursus sese erigit, & alacriter progreditur: ubi vero nimio onere se gravari persentit aut succumbit, aut abjicit imposita. Equidem aurea D mediocritas in omnibus est observanda: nam

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Et Delphicum oraculum occinit illud toties repetitum μηδὲν ἄγαν, quod Terentius ita exposuit;

Apprimè in vita utile est, ut nequid nimis

Et Hippocrates, omne nimium naturæ inimicum esse sapienter asserit. Nihil sane supra vires temere tentandum est, sed Horatianum istud potius tentare nos decet:

Metiri se quemque suo pede ac modulo rectum est.

MOLLITIES *vitanda.*

Inter marinas testudines, de quibus cũ veteres, tum recentiores, quædam miræ sunt magnitudinis. Et Indicæ quidẽ, Taprobanicæ max. ut Plinius Ælianus & ex Plinio Solinus scribunt, tantæ, ut singula-

gularem superficies habitabiles casas integant. Rondeletius in mari Gallico captam fuisse anno M. D.XX. tam magnam refert, ut funibus tracta homines tres supra dorsum stantes veheret. Tradunt autem de marina testudine Aristoteles, Oppianus & Plinius, illam fervente sole, circa meridiem maximè liberius, sed radiis ejus in summitate maris se immergere nequeat. Hoc igitur pacto voluptate liberè spirandi deceptam frustraque se superne volventem & gurgitem desiderantem, in piscatores hoc observantes incidere, illisq; prædæ fieri. Simili modo ex Varrone Macrobius asserit, murænas solaribus radiis siccatas & torrefactas amplius se curvare non posse, nec in aquam immergere, atq; ita in summo fluitantes opportunam præbere venantibus capturam. Sic Martialis in Xeniis: A

Quæ notat in siculo grandis muræna profundo,
Non valet exustam mergere sole cutim.

Contra illos locum habebit, qui cæca voluptatis libidine capti, ei adeo se exponunt, ut non animadvertant paratam sibi perniciem, donec ab ea pene consumpti fuerint, ita ut omnium direptioni, adde etiam ludibrio, pateant. Sit itaq; cunctis perpetuo in mente gravissima illa Musonii apud Gell. lib. 7. cap. 1. nota sententia: & illud etiam, quod Phornutus refert, ut vulgo jactatum: B

Μὴ τὰ μαλακὰ μαίεο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς.
Ne quære mollia, nec dura feras.

Et præclarè Horatius, libr. de arte poëtica,

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: sudavit & alsit,
Abstinuit Venere & vino, qui Pythia cantat
Tibicen, dicit prius extimuitque magistrum.

MORBORUM *usus.*

EX nostris incommodis commoda quædam captare nos decet. Morbi corporis de animæ immortalitate præbent sapienti notam hieroglyphicam. Nam, ut qui in alieno habitant, multis anguntur incommodis, semperque de aliqua domicilii parte queruntur: sic anima nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de stomacho, nunc aliud de alio queritur, significans se esse non in suo domicilio, sed unde brevi sit emigrandum. In ædibus pretio conductis igitur habitantes perpetuum mansionis æternæ hieroglyphicon intueamur. C

MORS *medela.*

UT fœcundissimum, sic notissimum animal est Scorpio: qui minimo inflexæ caudæ ictu, atq; insensibili materiæ quantitate, ut doctiss. Scaliger loquitur, mortem homini affert, gravique per triduum supplicio illum conficit, ut Plinius tradit, simulque ostendit, Scorpionis cinerem in vino epotum homini ab eo icto pro remedio esse. Certè quotidianis experimentis constat, cum in oleo demersum & suffocatum, si teratur, & vulneri ab ipso illato imponatur, medelam esse præsentissimam. Mira certe naturæ & arcana vis, cum tam pusillum animalculum & ad mortem & ad vitam destinavit homini. Sic Achillis hasta Telepho Regi Mysiæ & vulnus lethale, & præsentem simul salutem attulit. Qua de re Suidas, in Τήλεφος ἐκ πηλέως, Eustathius παρεκβ. εἰς α. ῥαψῳδ. τῆς ἰλ. & ὀδυσ. λ. & Hyginus Fab. 101. & tangit rem Parœmiographus in Adag. *Polypi caput.* Nostrum quidem hoc haud scio an non rectè doceat, hostes etiam sæpe nostros vitam quandoq; nobis & gloriam afferre. Quo Xenophontis dictum spectat, sapientis esse, etiam ex hostibus utilitatem capere. De quo integrum libellum Plutarchus commentatus est. Scite etiam ad fessos labore in gravioribus litterarum studiis similitudinem hanc vir doctus transtulit, qui ab iisdem, sed amœnioribus remedium & recreationem solent petere. Elatius vero & ferocius Ludovicus Gonzaga Marchio, qui in ingressu Caroli V. Imper. in urbem Mantuam in veste triumphali Scorpionis iconem ostentavit, cum adscriptione. QUI VIVENS LÆDIT, MORTE MEDETUR. Eo enim, ut Paulus Jovius scribit, ostendere voluit, se interfecturum, à quocumq; læderetur aut afficeretur injuria, ut ejus morte vindictæ ardorem mitigaret ac restingueret. Sic ipsi scilicet fuit, D

Vindicta bonum vita jucundius ipsa.

MOR-

A MORTIFICATIO, *& vivificatio.*

ARistoteles libr.9.cap.3. refert, Aquilis senescentibus rostrum superius accrescere, & semper incurvari, ut tandem fame pereant. Quod Plinius quoq; libro 10.cap.1.confirmat. Unde (ut in Horapolline libr.2. capit.96. habetur) veteres senem fame pereuntem exprimere volentes, pinxerunt aquilam cum adunco rostro. Sed D. Epiphanius in physiologo addit, oculis jam caligantibus & rostro nimis incurvato, aquilam in sublime sese attollentem ad altam rupem conferre, & ibidem rostrum allidere, ac deniq; frigidis aquis immergere, quo facto se postea solaribus radiis exponere & sic quasi juvenescere. Quod idem D. Augustinus quoq; exponit in explicatione dicti ad Psalmum 103. *Renovabitur ut Aquila juventus tua.* D. Hieronymus tamen & alii in Psalmi hujus expositione, renovationem hanc tantum de oculis & pennis ipsius intelligendum esse perhibent. Cum quo etiam dictum Isaiæ, cap.40. convenire videtur, ubi ait, Sustinentes DAMNUM mutabunt vires & renascentur eis pennæ in modum aquilarum. Quod etiam aquilæ cum accipitre est commune. Sed B quocumq; modo accipiatur, potissimum quædam ex Epiphanio, quæ hujus hieroglyphici piam interpretationem complectuntur, ascribenda duximus. Ait enim, si quis multitudine criminum fuerit oppressus, in altum debet ascendere, id est, in propriam conscientiam, & ad petram, id est, fidem orthodoxam, se projicere, & deflere peccatorum multitudinem, perpetuis aquis, id est, lachrymis ea abstergere, denique solis radiis incalescere, id est, in cœtu fidelium & in Spiritu sancto ad colorem pœnitentiæ properare, squamas, peccata nimirum, abjicere. Statim enim renovabitur, ut aquilæ juventus tua, & justus vocaberis apud Deum. Hæc ille

Inveterata tua jam tandem crimina culpa
Exue, sic rediet læta juventa tibi.

MORTIS *Mysterium.*

ROmæ ad S. Salvatorem in Lauro, in urna marmorea

C

DIIS MANIBUS
C. CASSIO. C. F.
GAL. SATURO
LIBERTI
PATRONO BENE
MERENTI.

SUb inscriptione genii duo portam occlusam monstrant, in cujus epistyliis aviculæ duæ, una deorsum, altera seorsum aspicientes, & in angulis pinnæ. Sub geniis Sphynges duæ in columellis sedentes portam ipsam custodiunt, ut Smetius refert in inscriptionibus.

MUNDUS.

MUndum exprimere volentes Ægyptii, serpentem pingunt, qui suam ipsius caudam rodat, variis interstinctum squamis: per squamas quidem stellas quibus cœlum mundusve distinctus D est, obscure innuentes. Cæterum hoc animans, non secus ac terra gravissimum est, lævissimum autem ac maximè lubricum, in aquæ morem. Insuper, ut serpens quotannis pelle simulque senio exuitur: sic & annus vertens, qui mundi circumacta producitur, immutatione facta renovatur, ac velut rejuvenescit. Quod vero velut cibo, suo utatur corpore, significat id, quæcumque Dei providentia in mundo gignuntur, ea rursum in eumdem resolvi, & tamquam immunitionem sumere. Hæc nobis Horapollo, lib.1. hieroglyphic. cap.2.

MUNERUM *acceptatio.*

TOrpedo piscis, Græcis Νάρκη, qua vi polleat ejus nomen exprimit. Suo enim contactu pisces, in stuporem & ἀναισθησίαν conjectos, capit & devorat, quamvis tarda ipsa, velocissimos, ut scribit Aristoteles. Nec in suum tantum genus hæc illi potentia, sed etiam in hominem. Nam licet illa

non tangatur, stuporem tamen manibus piscatoris impingit, per lineam aut setam ascendens ac subiens. Tradunt hæc præter Aristotelem & Oppianum, Theophrastus, Galenus, Averrhoes, Alex. Aphrodisius, Plinius, & alii: & de hoc etiam pisce extat tersiss. Epigramma Claudian. Plato ejus etiam meminit in Menone: ἡ νάρκη τὸν πλησιάζοντα ναρκᾶν ποιεῖ. Diphilus autem Laodiceus in lib. de Nicandri Theriacis non totum piscem scribit torporem inducere, sed partem ejus tantum. Sed utut ista se habeant, certè ad munerum illicitam & clandestinam acceptationem, quæ non quidem corpus, sed quod pejus est, animum ipsum obstupefaciunt, recte transferri posse videntur. Illorum sane quanta vis sit, expressit Euripides, cum etiam Deos muneribus duci scribit: πείθειν δῶρα καὶ τοὺς θεούς. Cui & Ovidius astipulatur. Et pulchre Seneca Tyest.

Moventes cuncta divitias

dixit. Apulejus etiam IX. Met. ait, pecuniæ difficultates omnes esse pervias, auroq; adamantinas perfringi fores. Referenda huc est Horat. Ode. 16. lib. 3.

Inclusam Danaën turris aenea &c.

Philippus quidem Maced. Rex, ut Cicero meminit ad Att. omnia castella expugnari dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Non mirum: nam Pithia ei consulenti responderat:

ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις.

Ex argento hastis pugna, sic omnia vinces.

Verum τῆς ναρκήσεως in Torpedine pisce caussam pulchrè enucleat Theophylactus Simocat. ἀπορ. φυσικ. 8. ex quo loco hoc hieroglyphicon quis in contagia mala & perniciosa usurpare non inepte posset. Sed audiamus ipsam veritatem judices alloquentem, Deuter. 16. 19. Non accipies personam nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum. Vide Proverb. 17. 24. & 21. 14.

Nonne manus torpent tibi cum clam munera sumis?
Non sentis? certè mens animusq; stupent.

NATURA *Sequenda.*

Arbor Medica sive Citria tum florum suaviss. tum fructuum odoratiss. gratia celebris, quos contra venena magnam habere efficacitatem experientia testatur, non facile adolescit, nisi calore solis admodum valido foveatur ac sustentetur. Solum enim à Sole, quare in locis frigidioribus ac septentrionalibus non facilè provenit. Unde docemur unicuiq; regioni Deum Opt. Max. sua peculiaria dona concessisse, quibus, si saperet, posset forsitan esse contenta. Quare proverbii loco quoq; dicitur, si cœlum dissentiat frustra fieri fundum. Et ut canit poëta, *Non omnis fert tellus omnia.*

NOBILITAS *vera.*

Festus ait Aquilam ab acutè videndo dictam, vel ab acumine oculorum, ut Isidorus vult. Nam, inquit, contra radium solis fertur obtutum non flectere, unde & pullos suos ungue suspensos radiis solis objicit, & quos viderit immobilem tenere aciem, ut dignos genere conservat, si quos vero flectere obtutum, quasi degeneres abjicit. Idem commemorat Aristoteles libr. 9. capit. 34. de historia Animal. & Ælianus lib. 2. cap. 26. itemque Oppianus & Scholiastes in Homerum λ. ε. & alii tradunt. Hinc factum existimant sacrarum litterarum interpretes, quod S. Johanni Evangelistæ Aquila fuerit attributa, quæ sicuti intendit oculos immotos in Solem, ita hunc sanctum Scriptorem divinitatis Solem contemplando, aciem mentis ad cœlestia tantum direxisse constat. Est autem hujus hieroglyphici argumentum desumptum ex Lucano lib. 9.

Utque Jovis volucer, calido dum protulit ovo
Implumes natos, solis convertit ad ortus.
Qui potuere pati radios & lumine recto
Sustinere diem, cœli servantur in usus,
Qui Phœbo cessere jacent, &c.

Potest autem hoc universaliter intelligi de illis, qui suam et virtutem & industriam conjungunt cum splendore nobilitatis ac opulentiæ, & ex illis perpetuis bonis, nō his fluxis & instabilibus, apud alios nomen præclarum & auctoritatem singularem obtinent, nam, secundum Boëtium, splendidum aliquem, si non suam haber, aliena claritudo non efficit. nec minus quoq; peculiariter de fide & constan-

A stantia amicorum in rebus maxime adversis accipi recte solet. D. Chrysostomus homil. 49. in cap. 22. Matthæi, ad filios Dei accommodat, qui pleno corde verba justitiæ suscipiunt. Alias additur, *Mei non degenerant.* Vel: SIC CREDE. Item: PROBATOS FOVET. Aut, *Degeneres lux arguit.* Vera nobilitas, inquit, Nazianzenus, Orat. 11. est divinæ imaginis conservatio, atque archetypi imitatio, quam ratio & virtus efficiunt, purumq; desiderium, eos qui supernarum rerum vere studiosi sunt quotidie magis ac magis, quantum ad Deum attinet, informans; ac deniq; cognitum habere, quinam & quam ob causam facti simus. Et Chrysostomus in Matth. Ille clarus, inquit, ille sublimis, ille nobilis, ille tunc integram nobilitatem suam putet, si dedignetur servire vitiis, & ab eis non superatur. Si de fide & constantia amicorum in rebus adversis hieroglyphicon accommodare libeat, adde sequens Distichon,

Ut sobolem ingenuam ad solem Jovis æstimat ales,
Cernitur adversis rebus amica fides.

OCIUM *fugiendum.*

B Nihil optatius accidere potest unicuique, quam suorum laborum ac operum videre & percipere tandem fructum aliquem & utilitatem convenientem, atq; contra molestissimum est (quod sæpe usu venire solet) si alii in nostram messem, ut in proverbio est, suam falcem immittere partisq; aliorum frui conantur. Sic Agricolæ quoq; per totum annum terram colunt, ac semina magna cura illi mandant, ut suo tempore messem optatam faciant, nec facile patiuntur ab aliis pigris ac inertibus proprios fructus sibi eripi. Docemur ideo ocium esse fugiendum, & semper honestis laboribus incumbendum, quod sacræ literæ quoq; ab initio & passim monent, inprimis vero crebræ sententiæ in Proverbiis Salomonis & Syracidæ hoc nobis abunde subjiciunt: quas hic exponere nimis longum esset.

-----Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Horatio teste, qui Epicharmi verba sequutus est. πρεπόντων, inquit ille, πόνων πωλοῦσι πάντα τἀγαθὰ οἱ θεοί. id est, *Convenientibus laboribus divi cuncta vendunt bona.* Igitur, ex veritatis mandato,

C *Pigra facesse manus, plenam ne collige messem:*
Commoda frumenti qui petit, ille serat.

OMINA *non omnia spernenda.*

Quamquam nocturnarum avium plura sint genera, noctua tamen potissimum à nocte nomen accepit, sicuti apud Græcos νυκτερὶς, id est, vespertilio, quibus noctua γλαὺξ dicitur, à glauco oculorum colore. De Nyctimene vero, propter incestum, in hanc avem conversa, extat fabula moralis apud Ovid. 2. Metamorph. Sed per noctuam mortem indicabant veteres, cum nox quoque eam designet apud poetas, sic Horatius lib. 1. od. 28.

Sed omnes una manet nox
Et calcanda simul via lethi. Item Catullus,
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetuo una dormienda.

D Refert quoq; Ælianus lib. 10 De Animal. cap. 37. Hanc avem extitisse infaustum augurium mortis infelicis ac ignominiosæ in Rege fortissimo Epirotarum Pyrrho, cujus hastæ in itinere, dum Argos expugnare contendit, insedit. Nam urbem hostiliter ingressus à cujusdam aniculæ filio leviter vulneratus, dum in percussorem impetum facit, Argivi mater, quæ superne hoc spectabat, regulam magnam vi arreptam, super Regis galeam dejecit, quo ictu ille exanimatus concidit. Pierius lib. 20. Hieroglyph. dicit in tabula noctuæ iconem à lictore ad damnatum publico judicio fuisse delatum apud Æthiopas, quo viso reum sponte sibi mortem conscivisse, magno sibi ac patriæ dedecori futurum, ni obtemperasset. Hoc itaq; hieroglyphicon Duci Paliano, ex familia Caraffarum, fuit attributum, qui anno CHRISTI M.D.LIX. cum aliis fuit in carcere mori jussus sub Pio 4. cujus extat Italica epistola, ante obitum ad filium conscripta, præceptis salutaribus referta.

Non temere, quicumq; sapit, leva omnina spernit:
Cum ferat & spretum sæpius exitium.

A

OPINIONIS *vis.*

SPecie recti decipimur, & rerum veritate neglecta fallimur imagine. De Tigride S. Ambrosius Hexaemero, c.4. & Albertus Magnus de animalibus hæc annotant. Venatores quidem in sequentibus catulorum quos rapuerunt matribus sphæras vitreas objiciunt, quas illæ intuentes imagine, quam ipsæ reddunt, ita decipiuntur: nam catulos subesse putant, quod sphæra moveatur, ceu vivum animal in se continens. Sed cum tandem sphæram illam fera confregit, ut catulo potiri queat, delusam se videns insequi pergit. Illi alias subinde sphæras objiciunt, deluduntq; tigridem, donec in tutum locum se recipiant. Inde Claudianus de tigride,

------*Vitreæ tardatur imagine formæ.*

Atque inter recentiores Petrus Angelius Bargæus lib.3. Cynægetic.

B

------*Speculo persæpe illuditur, ut se*
Inspexit, natosque illic decepta putavit
Esse suis caveis & iniquo carcere clausos. Alius item,
Ambigua splendens nos fallit imagine forma,
Fallitur ut vitreo Tigris acerba globo.

Sic nimis crebro in nostris rebus secundum Simonidem, τὸ δοκεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν βιάζεται, Opinio etiam ipsi veritati vim facit. Theognis etiam

πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι.
Et mentem species fallere sæpe solet.

Vel ut nobilissimus Poeta nostri seculi,

Et veri specie nos ludit opinio falsa.

Quod præsertim in veræ pietatis negotio summopere fugiendum est, ut D. Basilius Magnus multis verbis monet Homil. ἐν λακκίζοις.

C

OPPORTUNITAS *observanda.*

HAlcedo, quæ secundum Varium Cerylus & Ceyx est, Græcis dicitur, ἀλκυών παρὰ τὸ κύειν ἐν ἁλί, *quod in mari pariat*, non quasi ales Oceana, ut opinatur Isidorus. An vero cum aspiratione vel sine illa sit hæc vox exprimenda, disputant Grammatici, cum apud veteres utrumque fuerit in usu. Aristoteles lib.9. de hist. Animal. c.14. dicit non multo esse majorem passere, colore tum cæruleo, tum viridi, tum etiam leniter purpureo insignem, rostro subviridi, longo & tenui. Quem colorem Cælius Calcagninus hirundini marinæ vulgo nuncupatæ convenire scribit. Est autem adeo maris amans, ut etiam, secundum Oppianum, prope fluctus nidificet, idq; in hyeme circa brumam mari tranquillo, quos dies Alcedonia nominat Plautus. De admiranda quoq; nidi constructione Aristoteles, Plutarchus, Ælianus, Oppianus, & alii, nec non D. Basilius & S. Ambrosius in Hexaemero multa annotarunt: ac Lucianus integrum dialogum Alcyonis nomine inscripsit. Estq; typus hæc avis prudentis viri, qui in mediis Reipublicæ procellis sibi prospicere, & quietiora ac tranquilliora tempora expectare novit. Quare Jovius hoc hieroglyphicon voluit excogitare in gratiam Fliscorum nobilium Genuensium, qui contra multorum aliorum sententiam à Rege Galliæ ad Cæsaris Caroli V. partes sese contulissent, fuitq; hæc Gallica addita inscriptio, Nous SÇAVONS BIEN LE TEMPS, id est, nobis est bene notum, quando tempus vel occasionem adversus nostros adversarios aliquid agendi debeamus arripere. Alii addiderunt: SAT CITO, SI SAT TEMPESTIVE. Quod congruit cum præcepto Pittaci, unius ex septem sapientibus, γνῶθι καιρὸν, *nosce opportunitatem*, & cum Hesiodea sententia,

D

----καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.
Occasio omnium rerum optima est.

ORA-

A

ORATIO *ardentissima & efficacissima.*

Singularis cujusdam studii & magnæ fidei atq; efficacis intentionis ex Dei benedictione & omnipotentia argumentum est, quod Elias Propheta Spiritus S. impulsu egit, dum revocandæ in terras pluviæ causa Deum oraret, 1. Reg. 18. cap. Et habitus ille, quod ascenderit in verticem Carmeli, pronusq; in terram posuerit suam inter genua sua hieroglyphica, nota est hominis ardentissimo mentis affectu Deum orantis. Solent enim, qui plurimum confidunt in amicitia, ejusq; de re gravi aliqua compellare orareq; constituunt, laboriosum aliquem atque difficilem sibi habitum aptare; quem non alias nisi re impetrata, mutandum profiteantur. Est autem ille habitus non causa impetrationis beneficii postulati, sed indicium animi solliciti atq; ad petitionem suam compositi. Idq; Spiritus sancti in viris piis speciali quadam virtute corpora & animas suorum ad interna externaq; officia impellente. Idem igitur piis accidit apud Deum, quod honestis subditis coram clementissimo principe comparentibus. Nam princeps sibi personæ acceptæ ratione habita, quod postulatur gratis concedit; neq; enim potest grave amici propositum perrumpere, neq; afflicti animi spectaculum externum ferre diutius. Efficacissima fide igitur, & maxima spe instructus Elias, difficillimum omnium, quos ferre humani corporis membra possunt, habitum situmq; induxit. Deus Prophetæ amans & fidem maximam probans ad concedendam subito pluviam permotus est. Porro quemadmodum fuit ille habitus & gestus vehementissimus, ac eximius testis fidei in corde latentis, verbis etiam eamdem erga Deum & populum pietatem demonstrantibus usus est Propheta, quem Divus Jacobus Apostolus, cap. 5. catholicæ Epistolæ nobis in exemplum proponens, Elias, inquit, homo erat similis nobis, passibilis, & oravit oratione, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & sex menses: rursum oravit, & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum. Aliud hieroglyphicum orationis efficacissimæ habemus in Moyse, qui in vertice collis habens in manu sua virgam Dei, cum levaret manus, Israel vincebat: sin autẽ paululum remitteret, Amalecitæ superabant. Quum vero manus ejus essent graves, posuerunt lapidem subter eum, in quo sedit. Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus ex utraq; parte. Et factum est, ut manus ejus non lassarentur usq; ad occasum solis. Unde Amalecitarum strages & præclara Israelitarum victoria. Exod. 17. 11. 12. 13.

B C

ORATOR.

Oratorum actiones (inquit Fr. Polletus, histor. fori Rom lib. 2. cap. 13.) non temere paucioribus partibus olim quam quatuor absolvebatur, Exordio, Narratione, Confirmatione & Peroratione. Mediæ duæ ad docendum, extremæ ad ciendos affectus accommodatæ, quorum cum sit duplex genus (sunt enim mites & vehementes) illos sibi Exordium, hos Epilogus vendicat, in quem Orator omnes facundiæ suæ opes impendit. Si enim sustuleris Oratori facultatem rapiendi convertendiq; sursum deorsum animos motibus violentis, quid à rixoso, Dialectico differat non video: nisi quod unus strictius, & quasi argumentorum punctis atq; aculeis rem tangit: alter quasi cæsim pugnat, perpetuitateq; orationis hostem impetit: Rhetorica enim pugno extenso Dialectica contracto simili Zenoni videtur. In affectib. vero regnat Orator, quorum naturam cum à Philosophis, maxime Stoicis, discat, usum tractandorum à sui habet Rhetoribus, quem explicat in iis maxime consessibus, ubi ratio aliqua humanitatis & civilitatis habetur, ubi judices sese homines sentiunt, neque à se humanos affectus alienos putant. Nam tristis & rigidus illis Athenarum Areopagus, ac plusquam Stoicus, magis fungos aut saxa suis in subselliis habere videtur, quam homines, quos vix peristaseis movent, quæ in maleficiis, quo cum Areopagitæ fuerunt quæsitores, plurimum valent in utramq; partem. Noctu enim judicant, & præconem habent perpetuum qui affectibus interdicat. Ideoq; Romanorum Patronorum eloquentia, non modo necessarias ad vitam retinendam partes habet, sed & artus quosdam ad speciem tributos, quibus tamquam toris & lacertis, Oratio stantia rectiq; adversa everteret. Sed eloquentiæ laudes elegantissime prosequitur M. Aper in Dialogo de Oratoribus apud Tacit. Oratori facundo & eloquenti certe vires easdem viri eruditi tribuunt, quas olim Virgilius virgæ & caduceo facundo Atlantis nepotis Mercurii dedit, magni operis libr. 4.

D

----hac animas ille evocat Orco

Pallen-

<table><tr><td>Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit:
Dat somnos adimitq́ & lumina morte resignat.</td><td>Illa fretus agit ventos & turbida tranat
Nubila.</td></tr></table>

Orator enim sua facundia in reatu constitutos periculo mortis liberat, alios autem de gradu dejectos ad supplicia mittit, quoties accusationum suarum fulminib. reorum fortunas & capita in mortis trahit periculum. Dat autem somnos & adimit, quum auditores vel infestos placat & mitigat, vel benevolos pungit ac exasperat, aut parum attentos, veluti dormitantes suscitat & erigit. Agit autem ventos sua virga vel lingua, cum motus seditionesque componit auditorum, ut quondam Hercules Ogmius pingebatur catena aurea linguæ alligata circumducere populos quocumq; vellet.

ORATIONUM *piarum necessitas & effectus.*

ADmiratione profecto non caret, quod in tam diligenti alioquin investigatione omnium rerum naturalium, cum tot navigationibus ac peregrinationib. universi ferme anguli orbis terrarum excutiantur, nihil adhuc certi tamen nobis constet de Arbore Thuris, quemadmodum quoq; myrrhæ. Quod etiam Plinius affirmat lib.12. cap.14. Quidam literis prodiderunt in Arabia nasci, loco Saba dicta, unde Virgil.1.Georg.

India mittit ebur, molles sua thura Sabai.

Hujus vero arboris Gummi dicitur inodorum, nisi exstillans à sole vel igne incalescat, quomodo etiam adhuc in acerra sive thuribulo suffiri solet. Ad eumdem modum nisi orationibus ac precibus, & reliquis universis piis ac religiosis exercitationib. animum nostrum sine omni fuco ac simulatione (quæ imprimis Deo displicent) crebro incitemus ac inflammemus, odorem suavem & fragrantem bonorum ac laudibilium operum numquam edere possumus. Sic aromata ac potissimum thura igni imposita, hieroglyphice (ut inquit Pierius lib.46. orationem spiritualis doctrinæ significant. Et Goropius Becanus in suo Vertumno prolixe admodum declarat, apud priscos sacrorum antistites, Thus fuisse charitatis amorisq; tesseram. Hanc similitudinem quoq; exponit D. Augustinus in libello, cujus titulus Speculum peccatorum, hisce verbis: Ut Thus non redolet nisi ponatur in igne, nec virtus sinapis sentitur, nisi conteratur in lapide; ita nulla Scripturæ sacræ sententia vim suam declarat, nisi cocta in igne.

Thura inodora manent, nisi sole vel igne calescant,
Sic bene quo fragret, cor prece adure pia.

ORBIS *iter.*

VEteres hieroglyphicorum auctores, cum rei alicujus irritum eventum & spem frustratam exprimere voluerunt, cancrum, sive gammarum potius nostrum fluviatilem, retrogradientem sæpius, quam recta prorepentem, pingere solebant, ut apud Pierium Val. legere licet. Et notus est versus Proverbialis Aristophanis in Pace, quamvis de Cancro:

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκῖνον ὀρθὰ βαδίζειν,
Ambulet ut cancer recta haud effeceris umquam.

Hujus quidem picturæ inventor fuit Rever. & Nobiliss. vir ex antiquiss. Franconica equestri familia, Laurentius Truchsesius, Canonicus Wirtzburgensis, bonarum literarum amantissimus. Est autem vetus hæc & communis de mundi perversitate querela, de qua insignis Horatii locus 3. Carm. 6.

Aetas parentum pejor avis, tulit nos Nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem.

Cui convenienter etiam Seneca: hoc, inquit, majores nostri questi sunt, hoc nos querimur, hoc posteri nostri querentur eversos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi. Similiter Euripides in Hippolyto,

<table><tr><td>Φεῦ! τῆς βροτείας ποῖ προβήσεται φρενός;
Τί τέρμα τόλμης καὶ θράσους γενήσεται;
Εἰ γὰρ κατ' ἀνδρὸς βίοτος ἐξογκώσεται,
Ὁ δ' ὕστερος τοῦ πρόσθεν εἰς ὑπερβολὴν
Πανοῦργος ἔσται, θεοῖσι προσβαλεῖν χθονὶ
Ἄλλην δεήσει γαῖαν, ἣ χωρήσεται
Τοὺς μὴ δικαίους καὶ κακοὺς πεφυκότας.</td><td>Hei! quo progredietur humana mens?
Quis finis temeritatis & audaciæ erit?
Si enim uniuscujusq́ viri vita superbe propagetur,
Et posterior priore longe
Deterior sit, Deos adjicere terræ
Oportebit aliam terram, quæ capiat
Eos qui sunt injusti & mali.</td></tr></table>

Et

A Et ut δίστιχῳ ludamus pro more:

Miraris Cancri dorso consurgere mundum?
Desine: sic hodie vertitur orbis iter.

OS, στόμα.

OS significantes Ægyptii, serpentem pingunt, Horapolline teste, Hieroglyphicon lib. 1. cap. 45. quoniam serpens nullo alio membro valet, nisi ore.

OSTENTATORES.

DE Platano, quæ arbor à foliorum latitudine apud Græcos nomen accepisse videtur, Plin. lib. 12. cap. 1. ita scribit: sed quis non jure miretur, arborem umbræ gratia tantum, ex alieno petitam orbe? Platanus hæc est per mare Jovium in Diomedis insulam, ejusdem tumuli gratia, primum invecta, &c. At sicut

B

Umbram, non fructum Platanus dat: sic quoque multis
Vana alios specie ludere sæpe placet.

Virgilius Georg. 2. vocat quoque *steriles platanos:* & lib. 4. ejusd. operis, inquit,

Jamque ministrantem platanum potantibus umbram.

Quod in illos dici potest, qui semper magna de se pollicentes, omniaque sua ad ostentationem tantum parantes, quo opinionem singularis doctrinæ ac prudentiæ vel falso apud alios conquirant, vel etiam si quæ possideant bona ingenii neutiquam cum aliis communicent, nullum unquam specimen suæ memoriæ præclaris monumentis vel actionibus posteritati præbere consueverunt. Quorum alterum est ridiculæ vanitatis, alterum invidiæ detestandæ indicium. Deque priore vitio Menandri unicus versus multa complexus est, ubi ait:

Κενῆς ᾗ δόξης ὐδὲν ἀθλιώτερον.
Miserabilius est gloria vana nihil.

De altero vero nos recte monet Phocylides hoc dicto,

C

Μὴ φθονέης ἀγαθῶν ἑτάροις, μὴ μῶμον ἀνάψῃς.
Ne invideas bona sociis, ne incurras in vituperationem.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA,

LIBER QUINTUS.

PACIFICUS.

D

BAlsamum totas ædes sua replet fragrantia: & unus vir, pacis studiosus magnum cœtum dissidentem in concordiam reducere potest.

PACIS *amor & studium.*

OLea arbor Palladi dicata, pacisque symbolum, semper viret, nec sua folia amittit, idque (ut scriptores plantarum tradunt) ob peculiarem quandam sibique innatam pinguedinem. Fructus quoque producit ad multos hominum usus admodum commodos & necessarios, quare ob utilitatem singularem neque incidi nec evelli ullo modo par est. Non aliter cavendum summopere omnibus, qui pacis concordiæ, publicæque utilitatis studiosi esse volunt, (ut universi esse debemus) ne ulla invidia aut malevolentia improborum ac maleferiatorum hominum à tam necessario ac laudabili proposito, se impediri aut avocari ulla ratione

tione patiantur. Sunt autem, ſecundum Petrarcham, quatuor hoſtes pacis, quæ in exilium pellantur, (quod certe ſi cuncti facere ſtuderent, pax & concordia eſſet perpetua ac ſempiterna ſperanda) nimirum, avaritia, invidia, ira, ſuperbia. Sed nemo ferme pacis encomium brevius ac ſanctius D. Auguſtino nobis propoſuit, ubi ait: Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortiū charitatis. Hæc eſt quæ ſerenitates tollit, bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat, inimicos concordat: cunctis eſt placida, neſcit extolli, neſcit inflari. Hanc qui accepit teneat, qui amiſit exquirat, qui perdidit repetat. Aurea profecto ſententia omnium bonorum animis infigenda, vita & moribus exprimenda.

Dure faceſſe ligo, validæ procul eſte bipennes:
Frondeat æternos pacis alumna dies,

PACIS *Divinæ nuncia.*

DE Columbis, quæ veredariorum loco habentur, & literas in remota quoque loca perferunt, plura tam apud veteres quam recentiores fide digna exponuntur, quod in primis Plinius confirmat his verbis. Quin & internunciæ in rebus magnis fuere, epiſtolas annexas earum pedibus obſidione Mutinenſi in caſtra conſulum Decimo Bruto mittente. Similia legimus apud Ælianum lib. 9. de animal. cap. 2. & multos alios. Sed & in Geneſi cap. 7. habemus, Nohacum ceſſante paulatim ex divina gratia univerſali diluvio, columbam (avem propter ſimplicitatem & caſtitatem etiam teſtimonio ſacrarum literarum commendatam) ex arca emiſiſſe, & hanc quidem prima vice nondum reperiſſe locum, in quo conſiſtere poſſet, atque ideo ad eum rediiſſe, ſed poſt ſeptimum diem (quem numerum tradunt Doctores ſignificare iræ mitigationem & remiſſionem) veſpere reverſam attuliſſe in ore ramum oleæ, quod & ipſum ſignum pacis & divinæ reconciliationis extitit. Ad eundem modum æternus Deus per ſanctum Spiritum petentibus pacem & gratiam ſuam affert, idque propter ſacratiſſimum meritum CHRISTI. Contilis albam columbam in aere cum ramo oleæ pingit, adjecto dicto, INTUS ET EXTRA. Nam quemadmodum columba dicitur carere felle, & candidum colorem exteriorem præ ſe fert, ita quoque unusquiſque vera pietate & ſimplicitate præditus operam dare debet, ut cunctæ ipſius actiones externæ candidis ac bonis cogitationibus reſpondeant, omniaque ipſius dicta ac facta cum ſaluberrimis præceptis divinis ſemper congruant. Quicquid enim fide integra & mente ſobria offertur, à Spiritu ſancto perficitur, ut D. Ambroſius in 15. S. Pauli Epiſtola ad Romanos docet.

Ore columba oleæ fert ramum, inſignia pacis,
Quam ſeris in verbo Spiritus alme tuo.

PATIENTIA *invicta.*

AQuilam ſæpius à cornicibus fruſtra irritari atque importune provocari Ælianus annotavit lib. 15. cap. 22. Unde proverbium quoque extitit, *ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ, Aquilam cornix provocat.* Atque idem de aliis quoque avibus dici poteſt. Quemadmodum vero generoſa avis hoſce inſultus inanes, & vanam ac maledicam petulantiam decidet, (quod etiam de moloſſis importunos canicularum latratus contemnentibus dici ſolet (ita quoq; animus excelſus & fortis leviuſculorum & abjectorum hominum, qui neq; prodeſſe nec lædere quicquam poſſunt, conatus & inſultus ne dignatur quidem ulciſci, & minoris facit (ut alto proverbio dicitur) quam Elephas culicem. Atque huc pertinent præclari verſus Poetæ veteris Philemonis:

ἥδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον	*Nihil eſt jucundius neque elegantius,*
ἐστ', ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.	*Quam ferre poſſe convicíantem,*
ὁ λοιδορῶν γὰρ ἐὰν ὁ λοιδορούμενος	*Quoniam ſi ille cui convicium fit*
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν. Id eſt,	*Diſſimulaverit, in ipſum auctorem illud redundat.*

Nonnunquam tamen, ubi hæc malitia & inſignis conviciandi libido modum excedit, & ſuæ importunitatis curſum nimis effrenem proſequitur, tandem ſecundum Publ. Mimum,

Furor fit læſa ſæpius patientia.

Adſcribitur autem hoc ſymbolum Alberto Comiti Habſpurgenſi XVI. qui dives fuit cognomento dictus,

A dictus, cujus magnanimitatem, simul & bonitatem ac sapientiam singularem, historici magnis laudibus extollunt,

Nunquam aquila imbelles cornices celsa fatigat:
Nec generosum animum lingua maligna movet.

Huc non incommode referri posse videtur B. Augustini dictum, major animus meritò dicendus est, qui vitam ærumnosam magis eligit ferre quam fugere; & humanum judicium, maximeque vulgare, quod plerumque caligine erroris involvitur, præ conscientiæ luce ac puritate animi contemnere. Id Prosper Aquitanicus Regiolepidi Episcopus versibus ita expressit:

Qui valet adversis oneratam ducere vitam,
Et tolerare magis vult mala, quam fugere,
Majoris multo est animi, quam ferre pavescens
Indocti injustum judicium populi.
Mens etenim recta, & puri sibi conscia cordis,
B *Hoc plus splendescit, quo magis atteritur.*

PARASITI. GULOSI.

Elegans profecto & argutum est Epigramma Græcum, quod ex lib. 1. Anthologiæ feliciter expressit latine Alciatus Embl. 94. quo mus ostreis hiulcis furtive ob prædam se insinuans fingitur conclusa ab illis testa multari miseris modis. Convenit hieroglyphicum illud in eos, qui ditiorum domos ventris caussa turpiter sectantes, spontaneæ se servituti mancipant, & nihil inde nisi infamiã & damnum reportant. Quod Lucianus aureolo plane tractatu περὶ τῶν μισθῷ συνόντων graphice admodum demonstrat. Convenit & in eos, qui perpetua luxuria, & gulæ impotentia, nimiaque vini ingurgitatione præproperum sibi accersiverunt exitium. Sicuti revera plures semper gula, quam gladius perdidit: & ut habent Theognidis versiculi:

Πολλῷ τοι πλέονας λιμοῦ κόρος ὤλεσεν ἤδη	*Multo plures perdidit satietas, quam fames,*
Ἄνδρας, ὅσοι μοίρης πλεῖον ἔθελουσιν ἔχειν.	*Viros, qui plus sua sorte habere volunt.*

C Exempla in omni historia occurrunt innumera. Sic Elpenor Ulyssis socius apud Circen vino largius hausto de scalis lapsu exanimatus: Antinous autem poculum adhuc manu tenens ab Ulysse interfectus est. Quinetiam Alexandrum magnum, alioquin contra omnem vim humanam invictum, gula & vinum prostravit. Gravissima igitur est optimi Poetæ Oppiani ad vitandam ingluviem exemplo interitus, quem pisci noctuæ affert voracitas, adhortatio in 2. ἁλιευτικῶν. Sed Christianis præcipue ante oculos esse debet Salvatoris nostri sanctiss. præceptum, Luc. 21. προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ, id est, *Cavete vobis nequando graventur corda vestra crapula & ebrietate.* Et Apostoli dictum diligenter observandum est, ebriosos hereditate regni Dei excludens. 1. Cor. 6. v. 10. gravissima & plane cœlestis ejusdem exhortatio finem huic hieroglyphico imponat. Nox præcessit, dies appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus, &c. Sed induite Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne habete ad explendas cupiditates. Rom. 13. v. 12. 13. 14.

PARATUS *in utrumque*

D Bos ut ferre jugum aptus est, ita jugulum ad sacrificium & mactationem dare paratus comperitur. Hieroglyphicum illud convenit in bonos viros, qui non solum pietate, religione, nec non laudabili quaque doctrina excellere cupiunt, atq; aliis præire, sed etiam pluribus aliis laboribus, sicuti bos arans, indefesso studio proximis inservire student.

PARENTUM *officium.*

Aετόν, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν, id est, ab impetu volandi deducunt Etymologi, vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἔτυμον εἶναι, id est, quod semper sit vera & genuina. Hanc nidificare in locis non planis, sed excelsis, & quidem præcipue in arduis saxis & præcipitibus, nonnunquam tamen in arboribus, Aristoteles scribit lib. 9. de hist. animal. c. 32. Dicitur autem Aquilam paulatim quoque suos pullos ad volandum assuefacere, atque etiam provocare, Cujus etiam Deuteron. cap. 32. in cantico suo Moses meminit, Dei boni-

bonitatem erga nos conferens cum Aquilarum φιλοστοργία erga pullos. Sicuti Aquila, inquit, excludit pullos suos, & eosdem fovet calore vitali, & expandens pennas suas assumit eos, & gestat eos super alas suas: ita DOMINUS solus duxit Israelem, & non erat cum eo Deus alienus. Sed similitudo hæc recte etiam de omnibus iis, qui juventutem ad virtutem & omnia laudabilia facta assuefacere student, & illos paulatim ad vitam meliorem quasi attollere docent, accipi poterit, sicuti Horatius quoque epist. 2. lib. puerum instruit,

—nunc adhibe puro
Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer;
Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu.

Et Æneas ad Ascanium ult. Æneid.

Disce puer virtutem ex me, utrumque laborem.

Sic legimus apud Suidam de Apollonio, cujus rei etiam facit mentionem Philostratus in vita ipsius; quemadmodum Aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiti juxta parentes volitant, iisque magistris ad volatum sese exercent, cum vero sese offerre possunt parentes antevertunt, sic Apollonius Euxenum puer audiebat, eique auscultabat, sed annno decimo sexto ad vitam Pythagoricam se contulit.

Vos virtutis iter gnatis monstrate parentes:
Ipsa Aquila ut pullos fida volare docet.

PARSIMONIA.

ERinaceus, vel secundum Plinium Herinaceus, forsitan quia infixa spinis illius inhæreant, dicitur quoque Ericius, & apud Plautum in Menechmis Eres, Græcis ἐχῖνος; Autumni tempore (ut refert Plutarchus lib. de solertia animal.) sub vites obrepens uvarum acinos pedibus in terram decutit, eosque circumvolutans se spinis suis excipit, speciem deinde exhibens ambulantis uvæ, in cavernam suam abscedens catulis eas à se decerpendas præbet, non solum sibi, sed aliis natus, & prolis suæ memor, nec non parsimoniæ amans, cujus hieroglyphicam tabellam nobis exhibet. Apposite Menander,

Τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζῆν, οὐχ ἑαυτῷ ζῆν μόνον.
Hoc vivere est, haud sibi uni vivere.

Et Cicero in Paradoxis: O dii immortales, inquit, non intelligunt mortales, quam magnum vectigal sit parsimonia! Plinius lib. 8. cap. 37. refert Erinaceos præparare sibi hyeme cibos, & supra jacentia poma volutatos, affixa spinis, unum non plura tenentes ore, portare in cavas arbores. Idem narrat Ælianus lib. περὶ φιλοπλουτίας Plutarchus, ex parcorum hypothes: Lucrare (inquit) & reconde, atque te tanti esse crede, quantum est quod possides.

PATIENTIA *pressa valentior.*

ACanthus ea herba esse putatur, quàm vulgo à similitudine foliorum cum pedibus ursinis Brancam Ursinam Itali vocant, & apud nos quoque hoc tempore excolitur. De qua Vitruvius lib. 4. cap. 1. historiam refert ejusmodi. Virgo civis Corinthia, jam matura nuptiis, implicata morbo, discessit. Post ejus sepulturam, quibus ea viva delectabatur poculis, nutrix collecta & composita in calatho pertulit ad monumentum, & in summo collocavit, atque uti ea permanerent diutius sub dio, tegula texit. Is calathus fortuito super acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere pressa radix acanthi, media folia & cauliculos circa vernum tempus profudit, cujus cauliculi secundum latera crescentes, & ab angulis tegulæ ponderis necessitate expressi, flexiones in extremas partes volutarũ facere sunt conati. Tunc Callimachus statuarius præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calthum, & circa foliorum nascentem teneritatem: delectatusque genere & formæ novitate, ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit. Hactenus Vitruvius. Ut igitur hæc herba melius crescit & elegantius, si nonnihil prematur: sic etiam animus fortis & sua virtute invictus, contra omnes fortunæ insultus, in adversis semper sese magis exerit, ac multo clarius omnibus conspiciendum præbet.

Fortis ab adversis animus præclarior extat:
Pondere sic pressus surgit acanthus humo.

PATRIÆ

A PATRIÆ *amor.*

IBis à quibusdam Ciconia Ægyptiaca nominatur, propter magnam cum ipsa similitudinem, sic in veterum numis, potissimum Adriani, Ægyptum denotat, quod eæ regioni propria & inquilina sit. Aristoteles lib. 9. histor. Animal. cap. 27. (quem Plinius, Ælianus, Solinus & alii sequuntur) illas aves distinguit in candidas & nigras. Candidæ apud Pelusium (vulgo Damiata, vel secundum alios Tenessa) nullæ reperiuntur, cum in universa reliqua Ægypto habeantur. Nigræ vero contra solæ apud Pelusium sunt, alibi nusquam apparent. Ælianus lib. 9. Animal. cap. 27. ita peculiarem avem esse Ægypto tradit, ut si quis vi & impetu velit ex ea alio transportare, sibi ipsi mortem consciscat, & Plinius lib. 10. cap. 48. scribit à M. Egnatio Calvino præfecto aliquando tanquam rem inusitatam in Alpibus visam. Vocatur autem ὀφιοφάγος, ab esu serpentum, & ovorum serpentinorum, quod Cicero lib. 1. de natura deor. testatur, atque eam ob caussam ab Ægyptiis hanc avem coli refert (idque Diodorus Siculus & Ammianus Marcellinus quoq; asserunt) quod à serpentibus & aliis venenatis bestiolis regionem mundam conservet, atque ideo teste Alexandro Aphrodisiensi, lib. 12. primæ

B philosophiæ, & ante illum Herodoto lib. 2. capitale fuit ibidem interficere. Docemur autem ante omnia curam & solicitudinem maxime impendendam patriæ, quam Plato in Critone inquit esse τιμιωτέραν μητρὸς καὶ πατρὸς, id est, *in majore honore patriam habendam, quam matrem & patrem.* Eumq; imitatus Cicero in lib. de Republ. & in Epistolis ad Atticum, patriam antiquiorem parentem appellat, Et Euripides in Phæniffis, ni fallor,

> Εἰκὸς ᾗ παντὶ καὶ λόγῳ, καὶ μηχανῇ.
> Πατρίδος ἐρῶντας ἐκπονεῖν σωτηρίαν.
> *Convenit omni ratione & arte,*
> *Amantes patriam, salutem ejus curare.*

Huic autem hieroglyphico appingimus distichon, pro more.

> *Nunquam excedit Ibis terræ Mereotidis arvis,*
> *Ut moneat quantum possit amor patriæ,*

C PATRIAM *tueri, optimum Augurium.*

INter omnia, quæ regum exactionem ex urbe Roma præcesserunt, Livius hoc etiam commemorat, anguem ex columna lignea elapsum, non fugam tantum regiam, sed Tarquinium etiam Superbum valde anxium fecisse. Quod in L. Brutum accurate convenit. Sed longe aliter simile fere prodigium accepit L. Sylla, qui consul in Sociali bello, cum in agro Nolano ante prætorium immolaret, subito ab una parte aræ prolapsum anguem conspexit: qua visa Posthumi aruspicis hortatu continuo militem eduxit, ac fortissime Samnitum castra cepit: fuitque hæc victoria fundamentum potentiæ ac felicitatis Syllanæ, ut Valerius Maximus auctor est. Sic diu ante apud Homerum ιλ. β. Græci in Aulide omen quidem futuri decennalis belli, sed certæ victoriæ ex serpente, qui ex ara prosiliens aviculam matrem cum octo pullis consumpsit, collegerunt: quem Homeri locum elegantissimis latinis versibus expressit Cicero 2. de divin. & eum imitatus Virgilius 5. Æn. per anguem septem gyris contortum, septennalem Æneæ errorem innuere voluit, quemadmodum exponit Servius. Sic alias in ostentis, angue aut summa nominis dignitas, aut regia potestas portendebatur. Nota enim sunt, quæ Cicero 1, de Divinat. de Roscio Com. in hanc rem affert. Et præter Herculis exemplum,

D Severi & Aureliani Imperatores, & alia plura: usum autem hoc hieroglyphico Scipio Ammiratus scribit Ducem Seminariæ in regno Neapolitano cum hac Inscriptione velle monstrat inter, qua demonstraverit, sibi Regi suo contra Romanum Pontificem, merenti nullo omine augurio alio opus esse: sed unicum sinceræ Fidei & Virtutis studium sufficere. Præclare igitur Q. Fabius Maximus (ut Cicero refert de Senect.) dicere ausus est, optimis auspiciis ea geri, quæ pro salute Reipublicæ fierent, quæ contra Rempublicam ferrentur, contra auspicia ferri. Ut enim insigniter dicit Hector apud Homerum, ιλ. μ.

> Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης:
> *Una avis optima, pro patria pugnare tuenda:*

Et Poeta noster distichis seria pingens,

Tutum monstrat iter virtus, cur anxius auceps
Augurium expectas, si voluisse sat est?

PECCATORES.

QUod de Sciæna Oppianus refert, eam cum caput & oculos saltem occultarit, totam se latere putare: idem mugili tribuitur à Plinio, forte ex Aristot. lib. 8. hist. an. Pierius Cephalo hoc ascribit, quem & nos hic exhibemus depictum. Ut autem similes sunt inter se isti pisces, ita sæpe confunduntur. Similis est stultitia & avium quarumdam, de quibus alibi & hyænæ inter quadrupedes, de qua lepidam narrat historiam Busbequius Ep. 1. de legatione Turcica. Est autem hæc imago illorum hominum, qui opinionis errore flagitia sua occulta esse putant, Deique justam animadversionem se effugere posse impie arbitrantur. Frustra. Nam, ut habet Græcum Epigramma lib. 1. ἀνθολ.

Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις ἄτοπόν τι ποιήσας.	*Improba facta homines possis clam forsan habere:*
οὐ λήσεις δὲ θεοὺς οὐδὲ λογιζόμενος.	*Verum animi ipsa Deo singula sensa patent.*

Quo & Propertii illud pertinet:

Ah miser, etsi quis primo perjuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Pulcherrime igitur Isocrates dixit ad Demon: μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λήσῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις: *Nunquam sperare debes, si quid turpe feceris, te latitaturũ. Quamvis enim lateas alios, tute tamen tibi conscius eris.* Etsi autem de Providentia imprimis divina Sacri libri pleni, & exempla, quibus Deus sæpe mirabiliter scelestos è latebris suis ad supplicium & pœnam protraxit, ignota sunt nemini, nihil tamen in hoc genere luculentius, nihil ad hoc hieroglycum illustrandum accommodatius modo mihi succurrit, quam Psalmus Davidicus 139. quo lectorem uno verbo remitto.

PECCATUM.

PEssima radix, non evulsa de terra, perpetuo germinat: & peccatum, cui indulges, novas vires quotidie acquirit, & maximus peccatorum cumulus efficitur.

PERDUELLES.

ANguillas vel max. turbatis & limosis aquis capi, præter Aristotelem, Athenæus quoque & Clem. Alex. tradunt, & docet experientia. Basilius homil. 9. Hexaëm. τὰς δὲ ἐγχέλεις οὐδὲ ἄλλως ὁρῶμεν, ἢ ἐκ τῆς ἰλύος συνισταμένας. Ex quo loco & Athenæus indicatione recte David Hœschelius, doctissimus vir, Etymologum corrigit, apud quem ἐγχελὺς παρὰ τὸ ἔχεσθαι ἐν τῇ ὕλῃ, legitur, pro ἐν τῇ ἰλύϊ. Hieroglyphicon autem hoc vel ex Æsopi apologo, vel ex Aristophanis Equitibus rem in turbulentos cives, qui ex Reip. motu ditescere, & sæpe, ut Tacitus loquitur, privata vulnera Reipubl. malis operire statuunt, detorquentis, desumpsit Alciatus, cujus elegantiss. in divites publico malo Epigramma legitur Emblem. 88. ad illos pertinet Ciceronis Orat. in Catilin. 2. dictum: honores quos quieta Republica desperant, turbata consequi se posse arbitrantur. Nam, ut apud Plutarchum Callisthenes ait:

ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς,
In seditione honore afficitur etiam pessimus.

Cui simile est & illud, quod à Suida, Diogeniano, & Plutarcho refertur:

ἐν δὲ διχοστασίῃ κ' Ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ.
Seditione orta dux est etiam Androclides.

Et sunt similia proverbia alia, quæ itidem huc referri possunt: Sed imprimis illud, ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, *Anguillas captare*, Sed illam quidem διχοστασίην Philippo Maced. Regi, magnitudinis & potentiæ occasionem & caussam extitisse, ajebat Callisthenes: Qui, ut Justinus inquit, veluti è specula quadam libertati omnium *(civitatem Græciæ puta)* insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem coegit:

Turbato anguillæ capiuntur flumine, sic res
Turbare in patria seditiosus amat.

PER-

A PERFECTIONIS *assequendæ ratio.*

VIrgilius 6. Æneid. eleganter describit geminas columbas Æneam ad lucum & arborem, in qua aureus ramus positus erat, deducentes, quo μυθολογικῶς videtur Poetam voluisse designare illas duas alas, quas animo humano in Phædro longa oratione attribuit Plato. Ac erudite admodum hoc symbolum explicat vir doctiss. Joannes Anton. Viperanus in oratione 4. de perfecto hominis habitu, ubi ita scribit. Ad quam perfectionem (quando scilicet ad virtutum actiones exequendas quispiam bene affectus & rerum intelligentia perpolitus est) assequendam, quia non solum naturæ & doctrinæ adjumentis, sed etiam divini numinis afflatu opus est, egregie inquit Poeta:

—Pauci quos æquus amavit
Juppiter, aut ardens evexit ad æthera virtus,
Diis geniti potuere.

Id quod idem Poeta suis commentis sapientissimis commendavit. Nam Æneam inter densam atque asperam sylvam ramum aureum quærentem introducit, sine quo ad patrem aditu prohibitus fuisset, B atque ad eum duas columbas à matre Venere immitti facit, quæ inter sylvestres sepes ad Junoni sacram arborem volatu suo viam monstrent,

Tollunt se celeres, liquidumque per aera lapsæ
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt,
Discolor unde auri per ramos aura refulsit.

Aurum propter eximium splendorem, sapientiam mihi designare videtur, qua nihil optabilius, nihil præstantius est. Sed tum inter falsas hominum opiniones & errores, tum inter acres aut honorum aut divitiarum curas, tum inter turbidos animi motus delitescit: tamen fas est nobis eam cum Deo comprehendere, actione & cognitione ducibus quas geminæ columbæ significant.

PERFECTIONIS *studium.*

COrolla ex Lauro, Quercu, & Olea contexta, aræ cuidam imposita consecrataque, hieroglyphice nos monet, ut harum arborum naturam ac proprietatem imitemur, & secundum earum C mysticum sensum vitam nostram universam integritati ac pietati consecremus. Per laurum enim, Apollini dicatam, studium prudentiæ & rerum causas investigandi intelligimus. Unde Dionysius μαντικὸν Φυτὸν, id est, arborem vaticinatricem vocat, in quem finem Lauro propter singularem doctrinam Poetæ coronabantur: nam à fulmine, id est, temeritate & ignorantia immunis esse putabatur. Quercus vero Jovi sacra fuit, tanquam prima arborum, ac propter incorruptam ipsius materiam, & diu durabilem, fortitudinem ac constantiam animi exprimit, quibus contra sensuum aberrationes ac illecebrarum fortuitarum insidias nos munire debemus. Oleam denique Palladi attributam, pacis esse ἱερογλυΦικὸν non modo Græcorum μυθολογίαι & numi antiquorum plurimi testantur, sed etiam sacræ literæ passim indicant.

E Lauro, Quercu, atque Olea, duce digna corona,
Prudentem, fortem, pacificumque decet.

PERFIDUS, VAFER.

SCorpio hominem vafrum, cuique nulla sit habenda fides denotat, ut apud scriptores hieroglyD phicorum legimus. Non igitur nisi resecta cauda, in qua illi aculei venenum stillantes, ab ejus ictu quis tutus sit. Similiter ne hosti quidem ulli, cui arma erepta aut excussa non sint, fidendum, multo minus ad colloquia cum eo veniendum est, aut ad fœdera, etiamsi per omnia sacra jurare paratus sit. Cujus rei significatio libri depicti imagine subjicitur. Rectissime igitur Q. Cicero, legatus Cæsaris, respondit Nerviis: Non esse consuetudinem Romani populi, ullam accipere ab hoste armato conditionem. Et memorabilis est ille apud Livium lib. 33. inter Philippum Macedon. & T. Quintium congressus, ex quo patet nullam fidem esse cum hoste ad colloquium congredi. Sic sane 2. Samuelis 20, Amasa sub pacis & amicitiæ prætextu à Joabo interimitur, non attendens cinctum eum gladio. Philippus quidem Cominæus sæpius monet, quantũ sit periculi in congressibus magnorum Principum, & quam dubia ac periculosa sint inter ipsos plerumq; contracta fœdera. Et affert cum alia exempla,

tum

tum imprimis lib. 3. Ludovici Regis Galliæ, Peronæ in Caroli Burgundi potestate periclitantis: & lib. 6. de Joanne Burgundiæ Duce à rege Carolo in mutua salutatione interempto: quæ sunt illustria. Recte igitur Demosthenes in Philippicis dicit, urbibus ad custodiam multa quidem inventa esse, valla, mœnia, fossas, &c. quæ tamen omnia manibus conficiantur, & sumptus postulent ingentes. Verum unum commune munimentem à natura inesse animis hominum εὐφρονούντων, idque cum cæteris salutare esse, tum maxime plebi contra tyrannos: Ἀπιστίαν, nempe. Et sane in celebrem illum de hac Epicharmi versiculum integrum etiam scriptum Dio Prusaensis contexuit. Cuicumque igitur hosti perfido, verbis ludenti, fidem observandam esse neganti, juranti, periuranti, sub honesto pallio sclopetum gestanti, occinat libertas publica,

Non nisi desecta credam tibi, Scorpio, cauda;
Armaque ni ponas, fœdera nulla dabo.

PERICULA *nulla contemnenda.*

Quemadmodum Urtica ob subtiles adeo acutosque foliorum aculeos, si manibus leniter contrectetur, magnum post se pruritum & acrimoniam satis molestam relinquit: contra vero, si plena manu fortiter comprimatur, parum nocere potest: Ita pericula quandoque exigua, si negligantur, nec illis in tempore præsenti animo obviam eatur, non contemnendas vires sumere, & hominibus tandem plurimum exhibere negotii videmus. Unde etiam veteri proverbio admonemur parvum hostem & exiguum vulnus non temere esse contemnendum, cum utrumque principio neglectum levi aliqua occasione vires sumere, & nonnunquam plurimum damni inferre consueverit. Quare, ut Poeta monet:

Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

De hoc symbolo quidam eruditum hoc carmen composuit:

Molliter urticam si quis tractaverit, uret.
Et timidas lædit tacta borago manus.
His tamen intrepido franguntur spicula pressu,
Hacque omnis subito pellitur arte dolor,
Res age, non magnis nec neglige viribus hostem,
Sed leve, quo poteris robore, tolle malum.

Hieroglyphica porro hæc tabella disticho sequenti delinentur;

Læditur is merito parvum qui negligit hostem,
Fortiter urticas qui premit, ille sapit.

PERICULA *undique imminentia.*

INter pisces marinos volantes etiam recensentur hirundines, qui Aristotele, Oppiano, aliisque referentibus, sublimes extra aquam evolant, cumque pinnas suas explicant, nostris hirundinibus non sunt absimiles, uti Plinius innuit: & vivos se eos vidisse attestatur J. Cæs. Scaliger. Evolant autem more avium gregatim, ut effugiant instantes sibi in mari hostes, quemadmodum Oppianus & Ælianus scribunt: & oculatus testis est Ant. Pigafetta Vincentin. in descriptione suæ navigationis circa universum orbem, ubi narrat se sæpius hoc observasse non procul à freto Magellanico. Verum non in aquis tantū hæc illis parata pernicies, sed in aere etiam fugitivos excipiunt rapaces volucres, quæ misere captos enecant ac devorant. Et avium quidem istiusmodi marinarum, quæ è mari prædam pro victu habent, in Brasilia maximam esse copiam Lerius observavit. Alciatus simile commentatus est hieroglyphicon de Sardis pisciculis, quos simul in mari hinc Aurata, hinc mergi fulicesque persequuntur, quod Claud. Minos in litigatores, qui frustra ab uno judice ad alium usque provocant, nec ad exitum litis pervenire unquam possunt, accommodat. Congruit autem hoc nostrum generaliter in omnes, qui evitata, quod diciur, Carybdi in Scillam incidunt. Quo pertinet Amos Prophetæ illud; *Quomodo cum fugiat homo è conspectu leonis, & obviam ei fiat ursus, & insiliat in domum suam, & innitatur manu ad parietem, & mordeat eum serpens?* Referendum etiam huc est adagium: *Fumum fugiens in ignem*

A *ignem incidi.* Item aliud: *De fumo ad flammam:* cum similibus. Quosdam adeo affligit fatum, ut illis non parcat quamvis mortuis. Quod eleganter expressit Augusti libertus Phædrus fabella LIX. Ejusmodi homines dicere possunt:

In nos nempe omnis cœli pelagique rapina est:
Et fatale rapit, quem manet, exitium.

PERSEVERANTIA *efficit, non deficit.*

COlumella lib. 8. rerum rusticarum de pullo anserino tractans, cavendum est, inquit, ne aut aculeis urticæ compungantur, aut esuriens mittatur in pascuum. Nam si adhuc parum firmus & indigens ciborum pervenit in pascuum, fruticibus aut solidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter ut collum abrumpat. Paulo aliter Varro, & Plinius, è quibus posterior lib. 10. cap. 59. ita scribit: Pullis anserum urtica contactu mortifera. Nec minus aviditas, nunc facietate nimia, nunc suamet vi, quando apprehensa radice, morsu sæpe conantes avellere, ante colla sua abrumpunt. Sic unusquisq; magna constantia in rebus laudabilibus ac honestis perseverare posthabitis omnibus difficultatibus debet. Dicit autem Cicero 2. de Invent. perseverantiam esse in re bene considerata stabilem ac perpetuam permansionem, sicuti ibidem patientiam ait honestatis ac virtutis caussa esse arduarum rerum ac difficilium voluntariam ac diuturnam perpessionem, ac constituit utramque virtutem partes fortitudinis. Plutarchus in Laconicis institutis quandam Lacænam filio scutum tradentem, refert dixisse. τέκνον, ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς. *Fili, aut hanc aut super hac,* nimirum aspide. Unde Sybarita quidam, ut est apud Stobæum, cum peregrinatus Lacedæmonem venisset, moribus civium perspectis, & imprimis considerata patientia, ad quam statim à pueris sese assuefacere coguntur, Cicero etiam teste in Tusculanis Quæstionibus, nihil illos mirum præstare dixit, quod ita facile mortem in bello obeant, veriti scilicet ne ita duriter vivere cogantur. Sic legimus apud Xenophontem de Cyri institutione lib. 1. Non ita victum illum refugisse, ut nollet in eo ipso quo inferior fuisset, amplius occupari, sed versatum esse in experiundo idem iterum facere rectius.

Consiliis suffulta bonis constantia, multum
Rebus in inceptis utilitatis habet.

C PERSPICAX.

PLinius scribit Lynces reperiri in Æthiopia, lupos autem Cervarios in locis Septentrionalibus. Nonnullis sunt animalia congenera: ut utrique tribuunt scriptores visum acerrimum pellisque varietatem. Plutarchus lib. contra Stoicos scribit creditum fuisse de Lynceo quodam, quod saxa quoque & arbores oculorum acie penetraret, κείνου γὰρ ἐπιχθονίων πάντων γένετ' ὀξύτατον ὄμμα, ut ait Pindarus Hymn. 10. Nem. & Horatius 1. Epist. ad Mecœnatem,

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

Hæc nonnulli ad hanc feram transtulerunt, quod tamen fabulosum pluribus & nimis hyperbolicum esse videtur. Nihilominus eleganter accommodari ad aciem mentis singularem, atque ingenii acumen & perspicacitatem poterit, quæ Græcis est ἀγχίνοια, eximia admodum & utilis, si ad res laudabiles adhibeatur: contra vero plurimum nocens ac perniciosa, si tam egregio dono homines ad futilia perperam abutuntur. Tribuit hanc laudem Cyro suo Xenophon lib. 1. quod ad aliorum quæsita, propter ingenii celeritatem & perspicaciam prompte responderit.

D *Et muros penetrant fulgentia lumina Lyncis:*
Et secreta acies perspicit ingenii.

PERSUASIO *stolida.*

SUnt quædam animalia, potiss. ex avibus, quæ capite tantum quocunque modo occultato, se universo etiam corpore reliquo similiter latitare opinantur, qua stulta persuasione decepti sæpe capiuntur. Quod Struthiocamelus quoque, referente Plinio lib. 9. ab initio, & perdix, secundum Olaum Magnum, atque Phasianus in nive factitare dicitur. Idem de Sciæna pisce Oppianus 4. halicut tradit. Nos hic Phasianum proponimus, qui à phasi vel phaside fluvio apud Colchos, ubi id genus avium copiose reperitur, nomen accepit, unde in alias regiones fuit exportatum, ut Martialis habet,

Argiva primum sum transportata carina, A
Ante mihi notum nil nisi phasis erat.

Proponitur hic nobis stolidæ persuasionis luculenta imago, cum videamus multos, qui vano opinionis errore seducti ac excœcati sua enormia flagitia apud DEUM & homines se posse tegere existimant, instar infantum, qui male sibi conscii apposita manu faciem velant, vel oculos claudunt, & sic se putant à nemine conspici. Hoc vitium juventibus nimis usitatum ita Menander describit,

ἐγὼ γδ, ὦ ἄνδρες, ἡνίκ᾽ ἦν νεώτερ⊕,	*Ego enim, ô viri, cum junior essem,* (*mihi*
ἐδόκουν μὲν, ἐφρόνουν δ᾽ οὐδέν. ἀλλὰ πάντα μοι	*Opinabar quidem, sed nihil sapiebam, Verum omnia*
ὑπὸ χεῖρας ἦν τὰ πράγματ᾽ ἐνθυμουμένῳ,	*In manu erant negotia, quæ cogitabam,*
νῦν δ᾽ ἄρτι μοι τὸ γῆρας ἐντίθησι νοῦν, i.e.	*Nunc demum mibi mentem senectus inserit.*

Demosthenes quoque alibi dicit, ῥᾷστον ἁπάντων εἶναι, αὐτὸν ἐξαπατῆσαι, id est, omnium facilimum esse, seipsum decipere. Et vetere proverbio effertur, Sabini quod volunt, somniant.

Ah miser, & si quis caute sua crimina celat,
Hæc tamen æterno sunt manifesta Deo. B

PETULANS *ad modestiam reductus,*

PLutarchus in Symposiacis lib. 6. cap. 10. de Tauro ad ficum mansuefacto scribit, Spiritum validum & vehementem in ficu exhalare, cum visus plane testatur, tum id quod de tauris fertur, scilicet ficui allegatum taurum etiam ferocissimum quiescere, tactumque admittere, & omnino ferociam quasi languescentem deponere. In acrimoniam tamen arboris major pars caussæ collata est. Plinius vero lib. 23. cap. 7. secuti Horapollo quoque in hieroglyphicis hoc potius Caprifico adscribit: & quidem collo eorum hanc circumdatam mirabili natura compescere tauros ait, ut immobiles præstet. Cujus proprietatis caussam Clius Calcagnimus lib. 2. investigare conatur. Sic frenum petulantiæ est sæpe adversa fortuna hominibus, rebus secundis nimis sese efferentibus, vel aliis vitiis impune indulgentibus, & idem quoque præstat doctrinæ sanioris institutio, nec non ad virtutem atque honestatem assuetactio, quibus effrenes hominum animi ad modestiam & mansuetudinem reducuntur, quod præclare Horatius expressit lib. 1. epist. 1.

Nemo adeo ferus est, qui non mitescere possit, C
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Qui similiter lib. 2. serm. 4. satyra, inducit Polemonem Atheniensem, perditæ luxuriæ adolescentem, qui ebrius & coronatus, forte ingressus scholam Xenocratis, cum philosophus hic acriter de industria esset in luxuriam invectus, coegit pœnitentia ductum oratione sua Polemonem, ut deposita priore mala vita philosophiæ serio operam daret, qui etiam eidem Xenocrati postea successor datus est, de quo idem Horatius,

——potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri.

PIETATIS *amor, aliis dulcis, aliis amarus:*

STurnus, ψάρ, sive ψάρ⊕, catervatim, secundum Plinium, volat, & quodam pilæ ordine circumagitur, omnibus in medium agmen tendentibus, & est quoque hæc avis sermonis humani æmula. Ajunt autem cicutam illi esse alimentum conveniens, sicuti helleborus coturnici, utrumque quidem D homini venenum, ut Galenus lib. 3. de Alimentis & alibi tradit. Allii vero semen Sturnum interimere Ælianus docet lib. 6. de Animal. cap. 46. Deque hac ἰδιοσυγκρασία extant elegantes versus Lucretii lib. 4.

Tantaq; in his rebus distantia differitasq; est,	*Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.*
Ut quod aliis cibus est, aliis fit acre venenum,	*Præterea nobis veratrum est acre venenum,*
Estq; utique ut serpens, hominis quæ tacta salivis	*At capreis adipes & coturnicibus auget,*

Galenus vero lib. 3. de simpl. Medicam. facultatibus, rationem hujus proprietatis in Sturno reddere conatus est his verbis. Sic hominem quidem cicuta necat, tum ob meatuum amplitudinem, calorisq; multitu-

A multitudinem, tum ob attractionis arteriarum robur validum etiamnum ad cor pertingens. Sturnos vero ob caussas contrarias non enecat, quandoquidem retineatur ac cunctetur, & sese temporis tractu concoqui præpararique à corde tanquam à foco incalescens sinat, non secus ac lignum extrinsecus. Sicuti autem quidam vir nobilis ad honestos suos amores hoc hieroglyphicon accommodavit, eo innuens, omnia alia quæ cæteris amara & contraria in amore contingant, sibi esse accepta & grata: ita multo rectius usurpari poterit ab iis, qui amore virtutis & pietatis cuncta alia quantumvis laboriosa & injucunda sibi reputent pro condimento suavissimo & admodum salutari.

Est uni jucundus amor, nocet alteri amasse:
Quodq; uni prodest, alteri obesse potest.

PIGER.

Multis hieroglyphicis Salomon ignaviam traducit Proverbiorum & Ecclesiastis libro, quæ ex contextu descripsimus.

B 1. *Proverb.* 6. v. 9. 10. 11. Usquequo piger dormies? quando consurges è somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum complicabis manus tuas ut dormias: & veniet tibi quasi viator egestas & pauperies quasi vir armatus. *Eccles.* 4. v. 5. Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas. Qui otio indulget plerumque manus decussatim collocat, & in gremium deponit, ut sibi ipsi somnum facilius conciliet. Apud Livium, *Decad. 1. lib. 7.* Sex. Tullius exercitus Romani nomine C. Sulpitium dictatorem his verbis alloquitur: de nobis ita desperasti, ut te mancorum ac debilium ducem judicares esse. Quid enim aliud esse causæ credamus, cur veteranus dux fortissimus bello, compressis (quod ajunt) manibus sedeas? Et apud Lucanum lib. 2. *Compressas tenuisse manus.* Theocritus Idyll. 16. ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχειν, quod sectio sequens exponit.

2. *Proverb.*, 19. 24. Abscondit piger manum suam sub axilla, nec ad os suum applicat eam. *Cap. 26. vers. 15.* idem proponit hieroglyphicon, & addit, Piger laborat, si ad os suum manus converterit. Alii legunt, Piger manum suam abditam habet in sua manica, etiam ad os non reducit eam, id est, ne tum quidem, quum maxime opus est, manum extra os manicæ suæ exerit, quam operi admoveat; sed il-
C lam adeo studiose in ea continet, ut etiam cibum in os suum inseri patienter ferat. Magni viri quidam, cognatione literarum decepti, legerunt *tsalahath* pro *tsallakath*: ideoque axillam vel sinum reddiderunt: cum dictio Hebræa proprie significet sartaginem, in qua carnes friguntur; interdum etiam, ut 2. Reg. 21. 13. scutellam sive patinam, qua cibus mensis infertur. Sed idem est sensus. Depingitur enim gestus hominis plane ignavi & somniculosi tanto stupore correpti, ut manu saltem exerta epulas appositas tangere, orique admovere nolit, sed tamdiu expectet, donec aliquis eas jam mansas ab propemodum liquefactas ipsi in os inserat, quemadmodum nutrices infantibus solent; aut ipsi etiam cibi sua sponte sese palato ingerant,

Ὀπταὶ κίχλαι ἀναβρασ' ἠρτυμέναι,	*Assiq; turdi bene conditi & fervidi,*
Περὶ τὸ στόμα πέτοντ' ἀντιβολοῦσαι καταπιεῖν.	*In os volantes, se vorari supplicent.*

Hæc Athenæus ex Pherecrate, lib. 6. dipnosophist. cap. 14. pingens Utepicam felicitatem, qua si quis delectatur amplius addat Comici Cratetis eodem capite citata carmina, quæ Dalecampius ex Græcis Latina fecit hoc modo:

D *Vasorum unumquodque cum vocabitis* / *Utinam calix est? teipsum diligenter lava.*
Accedet, apponetque seipsum. / *Ascende, maxa. Ex olla teipsam, beta, oportet exerere.*
Heus, mensa, instrue teipsam: / *Huc ades, piscis. ad assus nondum sum parte altera.*
Mortariolum, mazam pinse: cyathe, vinũ affunde. Itaque te convertito, & olivo te inungito.

Ignavorum in Moronia insula somniantium tabella.

3. Aliam ex Salomone, *Proverb. 20. cap. 4. v.* subjiciamus. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. Rustici sive ad autumnalem, sive ad trimestrem sationem agros præparent, semper inter arandum auram gelidiorem experiuntur. Nam sub autumnum, præsertim horis matutinis, jam tenue quoddam sentitur frigus, quod paulatim fit asperius. Martio mense, cum jam dies apricos speramus, novi veris initia plerumque comitatur quædam hyemis ruminatia.

tio. Sic enim ejus mitescentis, quamque omnino abiisse putes, exasperationem & rigorem postlimi- A
nio reductum, Plinius lib.17. cap. 22. appellat. Quapropter ignavi hoc tempore domi ad focum desidere, quam sub dio arare, & frigoris injuriam perferre malunt. Verumtamen æstate jam ingruente, nemo est qui frugibus inde enatis non apprime gaudeat, & aliquam messis partem ad se quoque redire cupiat. Eodem modo plerique sapientiam, eruditionem, opes, honores, similiaque commoda vehementer appetimus: sed horum acquirendorum medium, videlicet labores & molestias in juventute devorandas refugimus: ut non immerito torqueri possit in nos proverbialis versus Athenæi lib. 3. c. 4.

> Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι.
> *Gaudet avis ficu, sed eam plantare recusat.*

4. Cum priori hieroglyphico convenit & illud Proverb. 10. 5. Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æstate, filius confusionis. Æstas sive messis, occasionem rerum bene gerendarum significat. Collectio frugum, diligentiam debitam in vocatione: somnus ignaviam denotat, quæ tempus frustra elabi patitur. Filius Sapiens Hebræorum idiotismo dicitur homo circumspectus & B
providus, qui sibi non tantum in præsens consulit, sed etiam de futura necessitate solicitus est. Nam etiam, ut sapienter quidam dixit,

> *Illuc est sapere, non quod ante pedes modo est*
> *Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,*
> *Prospicere.*

Quam ob causam formicæ prudentissimis animalibus annumerantur, Proverb. 30. 25. quod hyemis venturæ memores, cibum æstate colligant, & in cellulas recondant: sicuti etiam c. 6. v. 6. &c. piger ad formicam mittitur à Salomone, ut insecti tantuli vias consideret, & discat ejus sapientiam. Formica enim quamvis non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Confusionis filius dicitur piger, quod tandem redigatur ad inopiam ignaviæ filiam, quam plerunque cum laboris aversatione conjunctam cernimus. Nam qui occasionem semel amissam stulte requirunt, non minus ridentur, quam si diebus hyemalibus ad fruges demetendas expaciarentur per agros. Interdum etiam non sine confusione sarcasmos auribus excipere coguntur, quemadmodum Apologus de formicis innuit, quæ cicadis mendicantibus otium æ- C
stivum exprobrarunt, false invitantes ad saltandum, quandoquidem tota æstate cecinissent. In unoquoque negotio diligenter observetur temporis opportunitas, eaque sic utendum est, & inde præsidium aliquod nobis comparemus, quo hyemis injurias, id est, inopiam & reliqua senectutis incommoda, absque alieni auxilii humani imploratione facilius propulsare possimus. In eum finem Hesiodus postea scribit, lib. 2.

> Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς.
> *Æstas non semper durabit: condite nidos.*

Id omnibus, præsertim adolescentibus inculcandum est, quibus præceptores in quotidianis lectionibus amplissimam studiorum segetem tam fideliter proponunt: ut occasionem illam, fronte tantum capillatam, utraq; manu apprehendant, & florente adhuc ætate sibi eruditionem comparent. Eccles. 50. 33. Potest etiam ad pietatis negotium extendi, cum proximos adhortatos cupimus, ut in tam copiosa gratiæ Dei messe, Matth. 9. 39. pœnitentiam agant, seque sincero animi affectu præparent ad D
sponsum excipiendum, nisi olim in extremo die pudore suffundi, & cum fatuis virginibus ad mercatores remitti velint, ubi tamen nullus mercaturæ locus erit relictus. Matth. 25. 1. &c. Nam ut Damascenus eleganter scribit, Serm. de defunctis, πανηγύρεως διαλυθείσης, οὐκ ἔστι πραγματείας ἐμπόρευμα, id est, *Nundinis dissolutis nullum restat negotiationis commercium.*

5. Pigrum Sapiens apposite comparat homini dormienti, Proverb. 20. v. 13. Noli (inquit) diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus. Esto providus (inquit) evigila, labora, ut pane satieris, ut vitæ necessaria tibi acquiras. Hieroglyphicon illud dormientis ad somnum spiritualem ignorantiæ & peccati accommodari potest. Videndum enim ne somno simus dediti, socordes, & mundi veterno correpti: sed vigilemus, ne solido bono privemur.

A *Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones:*
Ut teipsum serves non expergisceris? &c.

Huc refer quæ de somno & vigilia spirituali frequenter dicta occurrunt in literis sacris:

6 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus ejus operari. Tota die concupiscit & desiderat. *Prov.21.25.26.* Hoc hieroglyphico piger imprudenti viatori comparatur, qui in latronum manus & sicas incidit. Ignavum vanæ cogitationes pessundant: quales sunt, qui inter pocula, vel in lectulis stertentes sibi aureos montes pollicentur. Quotiescunq; vero leve nescio quod onus vel digito pertingunt, subinde has voces ingeminant, Utinam hoc labore jam essem defunctus ante labore sudore diffluentes hos irridet Euripidis Electra:

Οὐδεὶς γὰρ ἀργὸς, θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα, — *Nemo piger, quamvis Deos in ore habens,*
Βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου Id est, *Victum potest citra laborem acquirere.*

Et Cato apud Salustium de Conjurat. Catilin. Non votis neque suppliciis mulieribus auxilia Deorum parantur: vigilando, ægendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt. Ubi socordiæ te atque B ignaviæ tradideris, nequicquam Deos implores: irati infestiq; sunt. Hinc apud eosdem nata est fabula de Bubulco, qui plaustro in salebris hærente otiosus adstiterit, & numina cœlestia, cum primis autem Herculem Deorum fortissimum invocarit: sed ab eodem de rectiore eluctandi ratione fuerit admonitus versu proverbiali, teste Suida,

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τοὺς θεοὺς καλεῖν.
Deos precare, admota manu.

Quod vulgus exprimit his verbis: Ora & labora.

7. Piger ut sibi molliores delicias faciat chimæras fingit & pericula, quæ novo hieroglyphico tabellam aptant, ex Salomone, *Prov.22.23,* dicit piger: Leo est foris, in medio platearum interficiar. *Et 26. 13.* Piger dicit: Leo est in via, & leæna in itineribus. Quam lepide sibi imponit impudens verbero! Leones & plurimum in montibus & sylvis degunt: ideoq; in mediis urbium plateis nunquam conspiciuntur nisi vinculis constricti, Ezech. 19. 3. aut mansuefacti, qui hinc inde circumducantur; vel singulari quadam divini numinis ira urbibus immissi, 2. Reg. 17. 25. Nihilominus ignavi Leonum C (i. Chimerarum) metum desidiæ suæ prætexunt, ne in publicum progredi, aut nonnihil operis in Ecclesia, Republica, Oeconomia, vocatione privata peragere cogantur. Imo, quum mediis & instrumentis idoneis plerumque non careant, etiam in locis tutissimis constituti nescio quæ pericula sibi ipsis fingunt, & nunquam non aliquid impedimenti comminiscuntur, tantum ut laborem subterfugiunt. Eo pertinet Theocriti dictum,

Ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά. Id est,
Semper sunt otia pigris.

8. Elegans aliud hieroglyphicon nobis exhibet caput 26. *Proverbiorum,* vers.14. his verbis Janua vertitur in gyrum super cardine suo, & ignavus super lectum suum. Salomon somniculosi hominis gestus graphice depingit. Quemadmodum enim janua impulsa seipsam quidem movet, atque huc & illuc vertitur, sed nihil promovet, neq; enim à cardinibus recedere potest: sic ignavus quamvis

—— jam clarum mane fenestras
Intret, & angustas extendat limine rimas,

D Satyrographo teste; nihilominus in lecto hinc inde volvitur, non secus, ac si funiculis vel cardinibus ei affixus esset. Quod si ipsum semel atque iterum excites, ille tamen

—— tarda gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento.

tamdiu moras nectit, donec ipsi somnus denuo obrepat, *Prov. 6. 10.* Si acrius instes, nunc præmaturum horæ sonitum, nunc frigoris externi injuriam, nunc indusium calefaciendum, vel alias ejusmodi nugas obtendit, ut vel tantillum temporis spacium lucretur. Denique nisi minarum & increpationum machinis admotis statione illa ignava non dejicitur.

9. In pigritiis humiliatur contignatio; & infirmitate manuum perstillabit domus. *Eccles. 10. 18.*

 Hiero-

Hieroglyphicon ignavi cunctatoris, qui malum aut damnum aliquod gliscens supina incuria negligit, utraq; manu captus, donec paulatim ex parvis initiis vires majores acquirat, & tandem reddatur immedicabile cum antea levissimo sumptu averti potuisset. Accommodatur ad luxuriosos potentes, qui indulgentes genio gubernationis publicæ habenas relinquunt, in utramvis aurem stertunt, donec tandem Reipublicæ corpus, instar ædificii vetustate exesi, funditus corruat.

Sapientiam vero censuras in ignavos scriptis variis consignatas hic reponere non fert animus, nec institutæ hujus opellæ ratio patitur. Satis superque veternum istis excutere sumus conati. Coronidis loco Rabbi Simeonis celebre dictum addere libet. Dies brevis est, opus multum, operarii pigri sunt, merces est multa, & paterfamilias urget. Hæc si ignavia ipsa alta mente reponere velit, tandem sapiet.

Cordatis autem & studiosis adolescentibus repetimus libenter ex Vidi Fabri Phocylidæ Francogalli doctissimi tetrastichis,

Usque ad sepulchrum quare semper discere,
Illamque prorsus perditam ducas diem,
Nisi quid in illa comparaveris boni,
Unde melior sis, doctior, prudentior.

PII *& Impii.*

MUltæ plantæ Physica quadam conspiratione cognatæ sunt. Sanctorum communio spirituali fœdere constat, licet alii aliis donis peculiaribus polleant. Et ut aliæ quædem plantæ nativo dissidio, propter qualitatum adversitatem disjunguntur: ita piis & impiis non potest convenire, nec jungi possunt. Quæ Physici tractant de sympathia & antipathia rerum ad illud hieroglyphicon commode referri possunt, & innumeras fere tabellas exhibent.

2. Sunt flores quidam, qui & coloris & fragrantiæ causa cemmendabiles gratique sunt, ut Rosæ, præsertim quæ carneo colore sunt, & violæ: & flores exstant non tam odore quam colore commendabiles. Ita etiam hominum alii in aliis rebus excellunt. Sunt flores qui fœtore tetroque colore improbos homines, quorum umbra bonis quoque obest, egregiè repræsentant.

3. Rosæ inter spinas efflorescunt: & florentissimi homines inter multos adversarios, Dei consilio & populo quandoque serviunt. Quæ spectatissime florent, cito marcescunt, ut rosa, lilium, violæ. Homines qui gloria & dignitate subito eminere cœperunt, plerumque brevem habent terrenæ felicitatem periodum.

4. Gemmæ latent in terræ abditis: Uniones in mari nascuntur, attamen habent cum cœlo cognationem. Pii cum impiis ad tempus mixiti terrestria minime sapiunt, sed cœlestem habentes originem, cœlestia quærunt.

PIORUM *& Impiorum conditio.*

PAlma non facile crescit, nisi radiis solaribus foveatur, nec non humore aliquo convenienter irrigetur: ideo ad fluviorum ripas feliciter provenit. Huic ad aquas florescenti fructusque suos idoneo tempore producenti justus comparatur. Contra injustus fœno in tectis radice destituto, terra, & aqua carenti, quod paulo nimio solis ardore comburitur, ut neque hominibus quicquam prosit, nec benedictio Dei super eo expectetur, dicitur esse similis. Hieroglyphica ista Psal. 1. & 129. designantur. Jeremias Propheta c. 17. v. 68. homo, inquit, cujus cor recedit à Domino, erit instar myricæ in deserto, & non videbit cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate deserti, in terra salsuginis & inhabitata. Contra vir pius erit sicut arbor ad aquas plantata, radices suas ad rivum extendens, quæ venientem æstum non sentit, cujus folium viret, & in tempore siccitatis non erit solicita, nec à fructu ferendo cessabit.

PIUS *& Impius.*

CErnis arborem loco irriguo sitam, foliis & fructibus illustrem? Hieroglyphicon esse vitæ pii hominis ne dubita: proinde ex primo Psalmo repete verba: Vir ille est tanquam arbor plantata secundum fluenta aquarum, quæ fructum suum dabit in tempore suo: folium ejus non marcescit, & quicquid agit prosperum est.

Occurrit sterilis aut arida arbor? Cogita futurum, ut, nisi mature edas fructus resipiscentia dignos, excidaris, & in ignem æternum conjiciaris: juxta dictum: Jam vero securis ad radicem arborum

A rum posita est: Omnis igitur arbor non ferens fructum bonum excinditur, & in ignem abjicitur. Matth. 3.10.

PIUS *vir.*

APes nullis nocent floribus, cum ad omnes advolent: & pius vir, licet incidat in multum dissimiles homines, nemini tamen nocet; hoc enim spectat semper, ut prosit (pro virili sua parte) omnibus, obsit nemini.

PHILOSOPHIÆ *studium.*

NOta est fabula de Hesperidum hortis, quorum custos fuerit draco pervigil, aurea mala vigilantissime asservans, quem interfecerit Hercules. Unde hodieque Romæ in Capitolio Herculis pulcherrima ex ære statua, clava insignis, lævaque tria mala ostentans visitur: quam rem mythologice Pierius explicat lib. 54. Mala quidem illa Agrætas in rebus Lybicis, eumque secutus Varro, ove fuisse tradit, quæ aureæ cognominarentur, quas Hercules ex Africa in Græciam asportaverit. Quidam rerum Astronomicarum peritiam ab Hercule in Græciam relatam: nonnulli etiam venas auro copiosas ex Atlante monte fluentes, quas Hercules occupaverit, per mala illa significatas fuisse volunt. Draco sane ab antiquis etiam thesaurorum custodiis præficitur, ut ex Festo liquet, & Artemidoro, 1. Onirocr. 13. Et Prov. vice est apud Ciceronem 13. Phil. *Quasi thesaurum Draco.* Fulgentius singula mala, quorum fuere quatuor, mythologice pro studio, intellectu, memoria & facundia accipit. Natalis Comes in avaros pecuniis fere immorientes detorquet. Quo referenda est elegantissima Phædri Augusti liberti fabula de Vulpe & Dracone lib. 5. & Horatii increpatio lib. 1. Sat. 1. Nos per Draconem, perspicacissimum animal, vim animi indagatricem & θεωρητικὴν, per arborem malis aureis fulgentem philosophiam, & illum scientiarum orbem, quovis auro pulchriorem & pretiosiorem intelligimus: quem mens sapientiæ cupida, perpetua vigilantia & studio indefesso sectatur, tuetur ac custodit. Nam ut præclare Cassius Parmensis in Orpheo,

Non lævis ascensus, si quis petit ardua, sudor
Plurimus hunc tollit, nocturno exsomnis olivo
Immoritur, jactat, quod mox laudaverat in se,
C *Qui cupit æternæ donari frondis honore.*

Accommodari ista sic quoque possunt, ut significent diligentissime custodienda esse, quæ nobis elargitus est Deus, dona, ne ob ignaviam nostram ea nobis rursum auferat.

POETÆ *Mecœnatem desiderant.*

PHilostratus lib. 1. Iconum de Phaëtone (quod etiam Ælianus lib. 1. de Animal. notavit) de Cygnis ait, leni atque in itinere congruo ad cantum utuntur Favonio. Et D. Nazianzenus in eleganti illa Epistola ad Celeusium præsidem, improbans loquacitatem, & contra commendans taciturnitatem, hæc habet: Sed nos quorum gratia quispiam vel in solitudinem concesserit, ut musicam audiat, si quando Zephyro spiranti alas nostras permiserimus, jucundum quid & concinnum modulamur. Præfert autem eo in loco Cygnorum suavem quamvis rarum cantum hirundinũ intempestivæ garrulitati, ac introducit Cygnos eo, ut diximus, modo hirundinibus respondentes. Sunt qui velint ventis istis Favoniis spirantibus Cygnos etiam facilius concipere, quod in medio relinquimus. Est autem hæc similitudo admodum conveniens viris doctis & litteratis, D atque imprimis Poetis, quibus ad sua studia prosequenda & excolenda, & doctrinæ præclara monumenta elaboranda, opus est Mecœnatum favore & auxilio, quibus ad omnia reddantur alacriores, secundum versum Martialis,

Sint Mecœnates, non deerunt, Flace, Marones.

Ac Seneca in Hyppolito,

Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.

Extat quoque hujus argumenti Petri Costalii Galli haud indoctum carmen,

Non canit assueta Cygnus vocalis in unda,
Ni Zephyri spiret mollior aura sibi.

Quare

Quare alibi additur: ZEPHYRIS ASPIRANTIBUS. Quidam à contrario sensu ascribunt, AB- A EST CUR AURA PARATIS? quibus scilicet ad studia omnia subsidia sunt denegata.

Dulcisonum mollis Zephyrus demulcet olorem:
Et vatum exstimulat pectora dulcis honos.

POTENTIA *victoriosa.*

Cornu ad homines figurate translatum hieroglyphica nota est potentiæ; exaltatum autem præstantiam & victoriam indicat Hebræis. Inde hæc dicta, exaltatum est cornu meum, 1. Sam. 2. 1. ut exaltaret cornu, 1. Chron. 25. 5. exaltabuntur cornua justi, Psal. 75. 11. exaltabitur cornu nostrum Psal. 89. 18. Cornu ejus exaltabitur in gloria, Psal. 112. 9. exaltavit cornu populi sui, Psal. 148. 13. Exaltavit cornu hostium, Thren. 2. 17. Christi autem potentia & victoria eodem hieroglyphico pingitur: Sublevabit Deus cornu Christi sui, 1. Sam. 2. 10. Erexit nobis cornu Salutis in domo David. Luc. 1. 69. & David appellat Deum cornu salutis suorum, Psal. 18. 3.

PRÆJUDICIA *fugienda.*

B

Absynthium de præjudiciis fugiendis hieroglyphice nos commonefacit, juxta Prophetæ dictum: Judicium in absynthium convertunt. Amos 5. 7. Item, Convertistis fructum justitiæ in absynthium, cap. 6. 12.

PRÆSTANTIA.

Accipiter præstantiæ hieroglyphicum est Ægyptiis, inquit Horapollo lib. 1. cap. 6. quod cæteris avibus præstare videatur.

PRINCEPS *Clemens.*

Vulgaris quidem notitiæ, sed multæ utilitatis herbam Betonicam Antonius Musa Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus peculiari scripto celebrare non dubitavit. Radix tamen terræ abscondita, si copiosior sumatur, vomitum concitat, & aliquid veneni in se continere existimatur. Sic & Reges ac Principes clementiam ac benignitatem suam omnibus notam ac testatam reddere, severitatem autem occultare debent. Quod verbosius explicat Seneca in principio lib. 1. de Clementia. Et Poeta ingeniosus ait, C

Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Cuique dolet quoties cogitur esse ferox.

Quamvis interdum etiam, teste Cicer. epist. ad Brutum lib. 11. salutaris severitas vincat inanem speciem clementiæ.

PRINCEPS *Munificus.*

De Capreolo Moschum proferente varie differunt recentiores. Scaliger exercitatione 211. contra Cardanum feram illam vult esse Gazelam Arabum, quam ἐκ τῆς εὐτοψίας describit. Circa umbilicum solet tempore Novilunii huic Caprææ Indicæ abscessus quidam protuberare, qui maturus vel sponte rumpitur, vel ob quemdam pruritum terræ aut saxo affricatus humorem saniosum emittit (hinc à nonnullis pus aromaticum vocatur) evacuataq; hac vomica rursum sanguinem quasi menstruum colligit, quem & iterum emittit suo tempore. Maximus vero Moschi proventus est in Sinarum regno. Existimant autem peritiores hunc tam pretiosum succum producere, & tanquam D uberiore liberalitate compensare, quod accepit propter odoratissima pascua herbarum, quæ in sanguine convertantur, & hunc odorem illi feræ concilient. Alii hoc potius ad quandam ἰδιοσυγκρασίαν referre malunt. Hieroglyphica nota est Principis, qui subditorum suorum opibus & sumptibus sustentatur, atque ideo majori illis, vice versa, quantum fieri potest, reddere cupit, ut scilicet ejus opera contra aliorum injurias semper vitam tranquillam & felicem agere queant. De quibus accurate differunt Plato lib. 1. de Republ. & Xenophon in Cyripedia lib. 1. & 8. suntque noti Claudiani versus ad Honorium,

Tu civem patremque geras, tu consule cunctis,
Non tib : nec tua te moveant, sed publica vota.

PRIN-

A PRINCEPS *Illustrissimus.*

NOn sibi vivit, sed subditis: & pie canit poeta,

Rex bonus est pastor populi, tutorque, paterque;
Nec sua, sed populi commoda sola cupit.

In Scythiæ latissimis campis animal quoddam reperitur, Suhak ab incolis dictum, sylvestri Capræ simile, quotannis ad fines usq; Podoliæ adventare solitum, miræ pernicitatis, nec minoris ferocitatis, cornibus striatis, albicantibus, pellucidis, acutis & validis præditum. Hoc animal se quasi ductorem præbet Capreolorum gregibus, ipsisq; præire solet, acerrimo visu simul & auditu præditum; quare longe lateq; circumspiciens, & omnia observans, facile hominum persequentium insidias è longinquo depræhendit, & comitibus sibilo acuto dat signum fugæ, ut in loca tutiora se recipiant. Qui typus profecto est pulcherrimus, & hieroglyphicon elegantissimum solertis ac soliciti principis, rectorisq; vigilantis, quem Homerus ideo ποιμένα λαῶν, id est, pastorem populorum vocat. Et Chrysanthas apud Xenophontem lib. 8. institutionis Cyri, nullum discrimen inter bonum principem & bo-
B num patrem constituit: ἄρχων ἀγαθὸς, inquit, οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. Hadrianus Imperator in frequenti Senatu, teste Dione dixit, ita Imperium administrabo, ut sciam non mearum rerum, sed subditorum cura mei affici debere. Sic legum vera clausula hæc est, salus populi, suprema lex esto.

PRINCEPS *Optimus.*

GAllinarum amorem in pullos, & defensionem illarum acerrimam Plutarchus in commentario περὶ φιλοστοργίας, describit his verbis: Gallinas autẽ quotidie ante oculos habemus, ac cernimus, quomodo pullos suos foveant, alios sub alas recipientes, aliis tergum conscendendum & undiquaque aditum præbentes, simulq; blandam & gaudii indicem vocem edentes, eædem canes & angues fugiunt, cum sibi metuunt, cum vero pullis timent, defendunt, & ultra quam vires patiantur iis propulsandis certant. Hæc ille. Imprimis vero sese opponunt milvis & accipitribus rubetariis, qui pullis insidiantur, quod certamen pulcherrime describit Oppianus lib. 3. Cynegeticorum. Ac scimus ipsum Salvatorem nostrum charitatem & solicitudinem pro genere humano ostendentem hac similitudine usum, Matth. c. 23. & Luc. 13. Sanctus vates etiam Ps. 57. hac quoq; metaphora utitur: In um-
C bra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Sic recte ad alios fideles principes, & magistratus solicitos transferri potest. Quare hoc elegans symbolum ascribitur in Genealogia Austriaca Alberto Comiti Habspurgensi 18. principi optimo ac fortiss. patri Rudolphi I. Imperatoris Rom. qui contra infideles gentes egregiam navavit operam, ut testantur plures de illo historiæ. Ut autem dulce & decorum est pro patria mori, idem dicendum de principe optimo, qui pro fidis subditis quævis pericula subit, ut in pace habitent.

Gallina ut timidos defendit provida pullos,
Sic populum auxilio Rex tegit ipse suo.

PRINCEPS *placidus.*

ARistoteles lib. 9. hist. Animal. placidissimum & mitissimum omnium ferarum dicit Elephantem. Ajunt vero tantam esse illius mansuetudinem erga debiliora animalia, ut gregatim occurrentia pecora proboscide paulatim removeat atque segreget, ne forsitan imprudens illa conculcet atq;
D proterat. Addunt præterea Physiologi illum nisi lacessitum non facile irasci vel sævire. Strabo lib. 15. de Indicis Elephantis agens, hoc illis tribuit encomium, quod sint natura mites, atque ad animal ratione præditum propius accedant. Cicero de Officiis lib. 1. Nihil laudabilius, inquit, nihil magnò ac præclaro viro dignius placabilitate ac clementia. Addit tamen hoc quoque non minus prudenter; Et tamen ita est probanda mansuetudo, ut adhibeatur Reipub. causa severitas, sine qua administrari civitas non potest. Et Homerus eamdem virtutem commendans ait:

—— ἀκεσταὶ δὲ φρένες ἐσθλῶν, *Placabiles sunt animi bonorum.*

Ac noti sunt versus Ovidiani:

Quo quisque est major, magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capit.

Elephas igitur cum ovibus ambulans, est placidi principis hieroglyphicum, atque de eo dicamus, A

Praterit, haud elephas animalia parvula ladit.

Nempe quod hic clemens Rex imitetur habet.

Discat sapiens & clemens magistratus,

Parcere subjectis & debellare superbos.

Mansuetis certe grandia cedunt; & mites terram possidebunt, atque in tuto versabuntur.

PRINCEPS *Sapiens.*

CEte quædam, & quas vulgo balænas vocant, tantæ esse magnitudinis in comperto est, ut naves etiam quamvis prægnantes, evertere ac pessundare valeant, & Oppianus in ἁλιευτ. idem affirmat. Tradunt autem quasdam ex istis, cum naves recens picatæ sunt, sentire illum odorem, eoq; attractas affricare se navibus, atq; ita, ni præcaveatur periculum, illas evertere. Nautæ igitur picata dolia illis objiciunt, cum quibus dum ludunt, illi effugiunt. Ferunt hoc symbolo usum fuisse maximum heroem, Mauricium Saxoniæ ducem, cujus excelsus animus & imprimis illustres virtutes bellicæ ad omnem posteritatem erunt celebres. Fieri autem potest, ut prudentissimus princeps innuere voluerit, non temere occurrendum, sed obludendum esse potentioribus, si illorum vim & insultus aliter vitare & frangere nequeas. Nam profecto, secundum Pacuvii illud, B

Cum contendi nequitium est, clam tendenda est plaga.

Neque etiam illud Spartani Regis apud Plutarchum apophthegma, de leoninæ & vulpinæ pellis usu ignotum est. Referri denique huc possunt egregia illa belli furta & stratagemata, ab omni prorsus reprehensione, secundum Val. Max. remota, per quæ, ut Thucydides loquitur, *τὸν πολέμιον μάλιςʼ ἂν τις ἀπατήσας, τοὺς φίλους μέγιςʼ ἂν ὠφελήσειεν*; hostes max. decipiuntur, & amici plurimum juvantur. Verissimum igitur est Polybianum illud apud Suidam: *μία ψυχὴ τῆς ἁπάσης πολυχειρίας ἐν ἐνίοις καιροῖς ἀνυσικωτέρα: Unius mentis solertia aliquando efficacior, quam mille manus.* Docere etiam potest hoc hieroglyphicon, imminente gravi aliquo periculo omnem honestam esse rationem expediendæ salutis, & vitæ servandæ causa insuper habendas omnes divitias. Vere namque Alcestis apud Eurip. ait: *ψυχῆς γὰρ οὐδέν ἐστι τιμιώτερον;*

Nam nihil est vita pretiosius, C

Ad posteriorem hanc significationem pertinet sequens Distichon,

Ut teipsum, & navim serves, comitesque pericli,

In pontum cunctas abjice divitias.

PRINCEPS *vigilans.*

IMmanes illos Oceani alumnos, quales sunt cete, orcæ, physeteres, pristes & alii, (de quibus post Plinium, aliosque veteres, ampliss. ex recentioribus, Gu. Rondeletius, Gesnerus, & Olaus Magnus scripserunt) cum ob vastitatem corporum in vadis periclitantium, oculorumque caliginem, tum etiam ob bella inter ipsosmet, & fraudes insidiantium, duce uti exiguo pisciculo, quem *ἡγεμόνα* & *ἡγητῆρα* vocant, ejusque ope & vigilantia securitatem illis, sed capto eo exitium adferri, Oppianus, Ælianus, & Plutarchus scribunt, & elegantiss. versibus expressit Claudianus quoque II. in Eutr. Quidam piscem illum Aristotelis *μυσικητὸν*, quem Gaza, Plinium secutus, musculum vertit, cujusque etiam Phile meminit in Jambis, faciunt. Ad rem autem hunc typum ipse Oppianus pulcherr. mehercle sententia accommodat: D

Ἀλκὴ δʼ ἀνεμώλιος ἀφρόνων.

Καί τε μέγα βρίθοντα κατέσβεσεν, ἠδʼ ἐσάωσε

Βαιὸς ἀνὴρ εὔμητις.

Robur mentis expers, rei inanis est.

Et vel potentissimum viribus perdat servetve

Parvus vir, qui valet consilio.

Nec incongrue huc referri possit Xenophontis illud in παιδ. *τὸν ἄρχοντα χρὴ οὐ τῷ ῥᾳδιουργεῖν διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν καὶ φιλοπονεῖν: Principem subditis anteire debere, non luxu & otio*

A *otio, sed providentia & industria.* Nam, ut Plutarchus inquit in vita Lycurgi: ἡ πειθαρχία μάθημα μὲν ἐστιν ἄρχοντος. ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι: *Ut populus sit dicto audiens, hoc discit à Principe. Nam qui bonum præbet ducem, is facit, ut alii bene sequantur.* Vigilantis Principis hieroglyphicon exhibet hic pisciculos plebem stertentem & stupidam ducens, & inter periculorum undas innumeras conservans,

> *Hoc Balæna suo tuta est ductore per undas,*
> *Principe & est fœlix plebs vigilante suo.*

PRINCIPIS *gloria.*

SErpens Prudentiæ, gladius severitatis & animadversionis, corona gloriæ typus est. Gladius quidem magistratui vindex in iram ei, qui male operatur, 13. ad Rom. Unde hodieque magnis principibus in solemnitatibus prægestari solitus. Sed imprimis memorabile est, quod de Trajano Imper. ex Dione Xiphilinus & Aurelius Victor referunt, cum Licinio Suræ Præfecto Prætorio de more gladium B accingere deberet, ei porrexisse nudum cum hoc dicto: Tibi istum ad munimentum mei committo, si recte agam; sin aliter in me magis. Etsi autem salutaris severitas vincit sæpe inanem speciem clementiæ, ut Cicero ait ep. 2. ad Brutum, maxime cum flagitia & facinora sine modo sunt, ut Tacitus loquitur: certe tamen ut Princeps recte utatur gladio magna cautione opus est. Non enim diuturna est possessio, in quam gladio inducimur, ut Q. Curtius Rufus dixit lib. 8. Et severitas amittit assiduitate auctoritatem, ex Senecæ dicto, 1. de clement. qui idem ibid. pulcherrime, ut arbores, inquit, quædam recisæ pullulant: Ita regia crudelitas auget inimicorum numerum, tollendo. Quinetiam pronunciare ibidem audet: Principi non minus turpia multa supplicia, quam Medico funera. Igitur justitiæ quidem ille minister sit, sed cum prudentia: His enim ducibus veram consequetur gloriam, ut hieroglyphicon hoc nostrum, quod serpentem ore coronam gestantem, & ense erecto convolutum exhibet, subjicit. Pulchre Cassiodorus 11. Var. Benigni Principis est, ad Clementiæ commodum transilire interdum terminos Æquitatis. Quando sola est misericordia, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recusant. Proprium igitur Principis, ex Taciti monitu in Agric. Omnia scire, non omnia C exsequi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentum esse. Ex quib. liquet, verissimum esse Aristotelis dictum: ἡ φρόνησις, ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη; *Prudentia, imperantis propria & unica virtus.*

PRINCIPUM *Exempla.*

SCilicet in vulgus manant exempla Regentum, inquit ille. Et, Regis ad exemplum totus componitur orbis. Exyngium herbam si qua ex grege caprorum comedit, grex totus cum ea veluti solo affixus stat immobilis, donec herbam ex ore comedentis pastor abstulerit. Idem populis præstant Principes, quorum virtutibus vitiisque ad eos accedunt, ita accedunt, ita afficiuntur, ut quamprimum boni vel mali fiant.

PROSPERITAS *malesuada.*

HIstoria Sacra refert, 2. Chron. 25. Amasiam regem Judæ, ob victoriam de Idumæis reportatam, nimis elatum bellum indixisse Ioæ regi Israelis. Duæ causæ Principem ambitiosum impulisse videntur. 1. cum Idumæos debellasset, sperabat hanc felicitatem fore perpetuam. Etenim est

D
> *Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,*
> *Et servare modum rebus sublata secundis.*

2. Putabat Deum non præsto esse futurum Israelitis apostatis, quum Amasias ipsemet idolis sese subjecisset, & veri Dei Prophetam subsannasset. Sed tempora discernunt actiones. Sed à proposito revocatus à rege Israelis festivo & elegantissimo hieroglyphico superbus pedem minime refert, imo poscit arma nocitura, & provocator injustaque bella movens succumbit, juxta dictum, Gentes dissipa, quæ bella volunt. Apologus hieroglyphicus hic fuit; Spina Libani misit ad Cedrum in Libano, cui jussit nunciari, Colloca filiam tuam in matrimonium filio meo. Sed bestia Libani transivit per spinam & conculcavit eam. Amasias videtur petiisse à Ioa fœdus conjugii pro liberis, & responsum tulisse quod ferocientem superbiam ingenioso sarcasmo contudit, docens Principes modestiam ut

bella non necessaria & injusta omittant, memores præclaræ sententiæ Artabani apud Herodotum, Nemo propriæ sapientiæ aut potentiæ fiducia res non necessarias & periculosas moveat. A

PROSPERITAS *mundana, dolosa.*

OMnibus scilicet est cognita portentosa illa Polycratis Samii tyranni fœlicitas, qui ut suam perpetuam lætitiam mœstitia aliqua temperaret, pretiosissimum sibique carissimum annulum projecit in mare. Sedenim piscis eximia magnitudine captus, fortunæ insidiantis manu reddidit. Igitur paulo post à Persarum Satrapa & ipse dolo interceptus, suspendio turpiter interemptus est. Tradunt eam historiam Herodotus, Strabo, Plinius, Val. Max. & alii. Admonet autem nos hic Polycratis piscis cum Ausoniano hemistichio, quam vanum & ridiculum sit τὸ διαπιστεύειν τῇ τύχῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς εὐπραγίας, id est, *ob res secundas & bene gestas aliquam in fortuna spem sitam habere*, ut Polybius loquitur libro 1. ubi singulari M. Attilii exemplo hoc comprobat. Et vere B. Nilus Episcopus, & Gregor. Theologus, quæ homini prospera contingunt, rotæ, fumo, ac umbræ comparant. Prudenter itaque, etsi tecte, Tiberius apud Tacit. cuncta mortalium incerta jactabat, quanto plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico dictitans. Sit igitur oraculi instar Senecæ dictum Neminem eo fortuna provexit, ut non tantum illi minaretur, quantum permiserat. Noli huic tranquillitati confidere. Momento mare vertitur: eodem die, ubi luserunt navigia, sorbentur. Pulchre etiam Justinus de Xerxe ex Græcia fugiente disserit: Erat res spectaculo digna, & ad æstimationem rerum humanæ sortis varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat: carentem etiam omni servorum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem terræ graves erant. Nempe, ut argute Simonides ait in Threnis; B

> ὠκεῖα γὰρ οὐδὲ τανυπτέρυγος μυίας
> οὕτως ἁ μετάστασις.
> *Fit enim citius, quam volucris muscæ*
> *Status mutatio præsentis.*

Et Ausonianum hemistichium Disticho perfectum est.

> *Fortunam reverenter habe, cum summa tenebris,*
> *Subtrahe venturis tum tua colla malis.* C

PROVIDENTIA *Dei.*

QUando cœlum occupant densæ nubes, exoriturque violenta tempestas, quia & tristis caligo oculis objicitur, & tonitru aures percellit, & sensus omnes terrore obstupefiunt, videntur nobis omnia confundi & misceri; eadem interim semper manet in cœlo quies & serenitas: ita statuendum est, dum res in mundo turbulentæ judicium nobis eripiunt, Deum ex pura justitiæ & sapientiæ suæ luce hos ipsos motus optime composito ordine temperare ac dirigere in rectum finem.

PROVIDENTIÆ *Divinæ vis.*

PLures fuere Glauci, unde etiam diversa de iis figmenta ab Athenæo, Strabone, Clearcho, aliisque commemorantur. Nasonis autem de Glauco Anthedonio fabula vulgo etiam nota est. Eum, ut piscatorem, cum forte captos pisculos in herba quadam (Athenæus ἀείζων, Sempervivum nominat) ad littus expositos, illa tacta in mare subito resilire conspexisset, eadem degustata & ipsum in mare se dedisse præcipitem, & illico in Marinum Deum Oceani Thetyosq; ope transmutatum fuisse. Hæc Glauci ἀποθέωσις est, quæ etiam proverbium peperit: *Glaucus comesa herba habitat in mari.* Est & Glaucus piscis, sed à colore, non ab hoc fabuloso maris Deo nomen habens. Sane autem hoc hieroglyphico significare possumus, nullam adeo depressam & humilem hominũ conditionem esse, quam non Dei benignitas & gratia facile extollere & illustrare possit, atque idcirco ejus providentiæ obsecundandum, & quo Fata, hoc est, divina ejus voluntas, sequendum esse. Nam, ut pulchre Horatius cecinit: D

> —— *Valet ima summis*
> *Mutare, & insignem attenuat Deus,*
> *Obscura promens, &c.*

Id quod

A Id quod ab Hesiodo mutuatus videtur. Pulcherrima etiam est Xenophontis sententia: Καὶ ὁ θεὸς δὲ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς, μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους, μικρούς. Igitur

Quo fata trahunt retrahuntque sequamur:

Ut præclare Virg. 6. Æneid. apud quem etiam Sibylla de aureo ramo Æneam sic affatura, ut fati providentiæq; divinæ vim exprimat:

Carpe manu; namque ipse volens facilisque sequetur,
Si te fata vocant: aliter non viribus illis
Vincere, nec duro poteris convellere ferro.

PROVIDENTIÆ *Divinæ vis.*

NItepula sive Cicindela, quam vulgo noctilucam appellat, insectum est pennatum instar musæ, cujus quoq; meminit Aristoteles lib. 1. de part. Animal. cap. 3. vocatque, λαμπυρίδα, vel secundum alios λαμπουρίδα, quia noctu per arva luceat, instarque flammæ micet. Plinius lib. 18. c. 26. B de his ita scribit. Est signum illius (hordei) maturitatis, & horum (milii ac panici) sationis commune, lucentes vespere per arva cicindelæ, ita appellant rustici stellantes volatus, græci vero lampyridas, incredibili benignitate naturæ. De quo plura apud eundem auctorem legi poterunt, libro jam commemorato, & libr. XI. cap. 28. Quamquam vero & hoc hieroglyphicon auctor illius ad honesti amoris significationem accommodaverit, imprimis tamen ille forsitan demonstrare voluit, conjugium optatum & fœlix à cœlo, id est, Deo Opt. Max. peculiariter hominibus procurari, nec nostro judicio aut industriæ, sed soli providentiæ divinæ esse adscribendum. Quod probat memorabilis sententia Salomonis in proverb. cap. 19. Ut autem prima lux à Deo primo die creata, atque per totam mundi molem sapientissimè sparsa, & omnibus corporibus inclusa, vivificat res creatas, & harum unamquamque exclamare cogit, ignis & vigor meus ab illa primigenia luce, mero Dei omnipotentis favore pendet; ita unumquemque vel tantilla Dei cognitione imbutum hoc Disticho excitatum ad piam gratitudinem percupimus:

Ne forte in tenebris offendas, sit tibi summi,
C *Flamma iter ostendens provida cura Dei.*

PRUDENS.

ARdea, Græcis ἐρῳδιός, quasi ardua dicitur secundum Isidorum libr. 12. propter volatum in altiora loca: formidat enim imbres, & ideo supra nubes evolat, ut eorum procellas evitet. Quo autem altius volaverit, eo majorem tempestatem indicat. Ob quam caussam Italice vulgo *Ærone* vel *Airone*, Gallis *Hairon*, vel potius *Airon*, dicitur. Atque hoc præsagium tempestatis Aristoteles quoque lib. 9. de hist. Animal. & Ælianus lib. 7. cap. 7. retulerunt. Unde Virgilius lib. 1. Georg.

—— ——notasque paludes
Deserit, atq; altam supervolat ardea nubem.

Sunt autem ardearum sive ardeolarum tria genera, ex Aristotele, loco indicata, & Plinio lib. 10. c. 60. πέλλος, id est, ardea pella, Leucon sive alba vel λευκερῳδιός, & Asterias sive stellaris, quæ & ὄκνος, id est, pigra dicitur. Quadrat autem hoc hieroglyphicon in hominem prudentem & cordatum, qui D fortunæ adversæ tempestates in tempore prævidens, sibi maturè cavere ac prospicere studet. Atq; ideo Cicero 1. de Legibus à providendo providentiam esse dictam ait, & lib. 1. de Divinat. prudentes nos posse appellare providentes scribit. Sophocles quoque hanc virtutem commendans, inquit:

προμήθεια γὰρ κέρδος ἀνθρώποις μέγα.
Providentia enim hominibus lucrum est maximum.

Ac Seneca de virtutibus præclarè scribit: Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende, & quæ possunt contingere, animo tuo cuncta prospice. Nihil tibi subitū sit, sed totum ante prospicias. Qui enim prudens est, non dicit; Non putavi hoc fieri, quia non dubitat, sed expectat, non suspicatur, sed cavet. Cujuscumq; facti caussam require, cum initium inveneris, exitum cogita. Alias additur:

Sublimitate securior.

Etenim vir prudens quo magis eminet, eo minus aliis imminet, minas remittit, sibi cavet cum vera animi humilitate, cœlestia spirans, & de caducis securus.

Prospicit atque fugit fortunæ flamina, prudens;
Ceu fugit imbriferos Ardea celsa notos.

PRUDENTES.

Echini marini tempestatem ingruentem vi naturæ præsentientes, lapillis in tergum conjectis se operiunt, & arena saburrant, ne fluctibus obortis ob levitatem evertantur aut allidantur ad littora, sed ut hac veluti anchora nixi inconcussi consistant. Quod quidem nautæ animadvertentes, statim pluribus anchoris naves infrenare & ipsi solent. Id cum alii (inter quos præcipui sunt Ælianus, Oppianus, Plutarchus & Plinius) constanter affirmant: tum Basilius Magnus & Divus Ambrosius uterque in Hexaemero eleganter adducant, & explicant. Quæ autem possit esse accuratior prudentiæ adumbratio? Hæc enim, Seneca paucis omnia complectente præsentia ordinat, futura providet, præterita recordatur. Quo etiam pertinet Planætii aurea sententia, quam ex 2. ejus de Officiis A. Gellius recitat. Argute Pindarus:

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον: *Sapientes futurum perendie ventum noverunt.* Nam, ut præclare Aristoteles in Eth. disputat, φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, οἳ τὰ αὑτοῖς ἀγαθὰ, καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις δύναν) θεωρεῖν: *Prudentes censemus, qui ea, quæ sibi, quæq; aliis conducunt, possunt dispicere.* Cui & Platonis illud plane par est: φρόνιμον γε φήσομεν ἀποχρῶντα σύμβουλον καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει: *Prudentem dicemus sibi & Reip. consulere potentem ac validum.* Unde Achilles apud Hom. ιλ. α. Agamemnonis accusans imprudentiam, cum is Briseidem abduxisset, ait:

Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω *Nec potest prospicere simul præterita ac futura:* Ubi omnino videndus est Eustathius Commentator. Pertinent huc Proverb. *Sapiens divinat*, & similia. Tumidis non mergitur undis vir prudens, & imprudenti occinit.

Disce meo exemplo casus prænosse futuros:
Prævisa ante minus namque pericla nocent.

PRUDENTIA.

Mustelarum non unum genus habetur, inter quas ea quæ minima est, & Plinio vulgaris ac domestica dicitur, ubiq; est nota. De hac atq; testudine apud Aristot. l. 9. hist. Animalium, c. 6. naturalis tam φρονήσεως, quam ἀντιπαθείας exempla leguntur memorabilia. Testudo (inquit. Gaza interprete) cum quod viperam ederit, mox edit origanum: quod cum ita sæpe factum animadvertisset quidam herbam evulsit, quo facto testudo (quæ gustato origano viperam repetebat) interiit. Mustela vero quoties dimicatura cum serpente est, rutam comedit. Odor enim ejus herbæ infestus serpentibus. Caute pugnandum est: amat certe victoria pugnam. Et ut fert Distichon,

Obfirmet fortis prudentia pectus in hostem,
Mustelæ veluti ruta dat antidotum.

Si quis autem ad ἱερογλυφικὰ animum advertat, militis Christiani in spirituali pugna adversus mundum, mundi principem, & seipsum fortiter pugnantis Christum salutis herbam vivificam in corde gestantis egregiam imaginem contemplatur.

PRUDENTIA *ex variis peregrinationibus comparata.*

Lapidescit Coralium, ut primum contigit auras. Sapientis peregrinantis ut multorum mores ad virtutis usum varium videat & diligenter observet.

Qui sapit, ille animum peregrino obdurat in orbe,
Coralium extra undas sic abit in lapidem.

Dioscorides lib. 5. c. 97. ait Coralium marinum esse fruticem, qui alto extractus duratur statim atque emergit, tamquam effuso aëre protinus concrescat, atq; ideo Lithodendron vocatur. Unde poëta Metamorph. lib 4, fruticem illum describens canit,

Nunc quoque Coraliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quodque.
Vimen in æquore erat fiat, super æquora saxum. Et lib. 15.
Sic & Coralium, quo primũ contingit auras Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis. Ad

A Ad eundem modum etiam illi, qui patria ac propriis laribus relictis, ubi molliter ac delicate vivere eis licuisset, sine tamen aliquo fructu ac utilitate, instar Ulyssis sibi proposuerunt explorare mores multorum & urbes, atque laboribus & peregrinationibus fructuosis prudentiam ac rerum laudabilium copiam ac experientiam sibi comparare, instar Coralii aëre indurati judicium confirmatum & stabile ad quosvis casus ac eventus ferendos tandem consequuntur, & secundum Horatium.

——— est animus illis Temporibus dubiisque rectus.
Rerumque prudens & secundis

Huc pertinet prcæcceptũ Isocratis, *Ne graveris longã viam ingredi ad utilis alicujus doctrinæ professores.* Quidq; Plato & alii plurimi ultissimis suis peregrinationibus consecuti sint nemini est ignotum.

PRUDENTIA *viribus potior.*

ÆLianus 1. Var. hist. 3. memoriæ prodidit, miram esse vafritiem ranarum Ægyptiarum, quarum si quæ forte in Hydrum, anguem Nili alumnum, incidat, subito arundinis fructum arreptum, ac ore transversum mordicus apprehendens, nequaquã remittat. Hydrum igitur ranam cum festuca illa B simul deglutire minimè posse atq; ita illam esse extra periculum, vincereq; hanc ranæ prudentiã Hydrorum robur. Similem Chamæleontis astum adversus serpentem idem Ælianus refert ex Alexandro Myndio 4. de an. 33. Sic videlicet ex Corœbi Virgiliani sententia: *dolus an virtus, quis in hoste requirat?* Quod simile est illi Pindarico: χρὴ δὲ πᾶν ἔρδοντ' ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν: *Decet omnia agere in hostis exitium.* Etsi autem de his, bene ne dicta sint, an secus, viri docti, & in his princeps ille Scaliger, de re poetica, nisi fallor, disputant: certe solertia ingenii culpari nequaquã poterit, cùm sæpe aliter qui est imbecillior, contra potentiorem tueri se nequeat. Sed de omni genere dolorum in hostes, & quatenus illi liceant, copiose tractat Alb. Gentilis de jure belli, ubi testimonia auctorum quamplurima cumulat. Hoc quidem hieroglyphicum Lucas Contilis scribit sibi elegisse Polydamum Mainum, Academicum Ticinensem, qui fuit ex familia celeberrimi Jurisconsulti Jasonis Maini, quo indicare voluerit, numquam fuisse animum offendendi alios, sed tantum necessitate urgente sese legitimis modis defendendi. Fuerat autem insidiis occultisq; machinationibus potentum quorundam continuis sæpe petitus, è quibus tamen candore morum, & laudabilium actionum exercitatione in rebus publicis C privatisq: seipsum vindicavit, ac securum præstitit. Sic videlicet secundum Pythagoræ versum;

ἰσχὺς καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλον σοφοῦ ἡ φρόνησις: *Robur, & murum, & arma sapienti prudentia præstat.*

PRUDENTIÆ *vis.*

IRam prudentia vincit. Pastor Getulus Leonem rugientem ad se accurentem conspicatus, in harena consilium capiens in animalis faciem sagulo conjecto sibi salutem animali servitutem acquisivit. quod spectaculum postea Romæ in harenam protinus translatum est, vix credibili modo torpescente tanta illa feritate, quamvis levi injectu operto capite, ita ut devinciatur non repugnans: videlicet omnis vis in oculis constat. Plin. l. 8. c. 16. Chrysostomus autem, homil. 4. in Matth. Leonem quidem, inquit, mitigas reddisq; tractabilem, furorem vero animi tui prorsus efficis Leone sæviorem. Ponamus iram quoq; bestiam esse. Quantum igitur ab aliis erga mitigandum Leonem studium datur; tantum tu erga iracundiam impende curam, & effice hujusmodi cogitationem mitem ac mansuetam: siquidem hæc fera & unguibus sævissimis armatur ac dentibus. Nisi illam solicite mansuefeceris, cuncta simul dissperdet ac lacerabit. Hæc ille. Nos autem irato subjicimus,

D *Si licet objecto sagulo tractare Leonem, Quid tandem est, iram nolle domare suam?*

PULCHRITUDO *vera.*

ΓΗρας ὄφεως, Seneca anguiũ apud Dioscoridem & alios nominantur exuviæ veteris pellis, quas inter saxa & stirpes relinquere serpentes solent. Dicuntur & σύφαρ quibusdam, & Lucretio eleganter vestis, lib 3 & 4. Meminere ejus rei Epiphanius in Physiologo, & longè antea Aristoteles lib. 8. hist. animal. cap. 17. Plin. lib. 8. cap. 17. Nicander in Theriacis: Nonnus item in Dionysiacis libr. 41. Et Tibulli querela nota est. Aristoteles quidem tam vere quam autumno senectutem eos exuere scribit: Et Plinius fœniculi succo ad hoc adjuvari ait. Lanctantius Commentator ad locum Statii 4. Thebaid. (ubi & ipse de juventute serpentis hoc modo renovata) Marathron herbam nominat, quã cum comederit, senium deponat ætatis. De caussis physicis cùm alii, tum ad Cardanum in Exrec Scaliger disputant. Virgilius autem in Georg. & xi. Æneid. elegantem hinc similitudinem sumpsit

Varis

Varie autem hieroglyphicon hoc explicari solet. Quidam exprimere eo voluerunt, sibi priori fortuna minus lauta relicta, optatiorem jam & lætiorem affulsisse. Nonnulli priori vita minus laudabili deserta in melius se mentem efformasse innuere studuerunt. Hos in recto proposito confirmet B. Basilius, qui apposite ad hoc hieroglyphicum, Γίνεσθε γάρ, φησί, φρόνιμοι, ὡς οἱ ὄφεις, ὅς ἐπειδὰν ἀποδύεσθαι δέῃ τὴν λεβηρίδα, στενῷ τόπῳ καὶ ἀκριβῶς περισφίγγοντι τὸ σῶμα ἐπιδοὺς ἑαυτὸν, φρονίμως καὶ συνετῶς ἀποδύεται τὸ γῆρας. ὅπερ οὖν καὶ ἡμᾶς βούλεται ὁ λόγος, διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ πορευομένους, ἀποδύεσθαι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδύεσθαι δὲ τὸν νέον, id est, *Estote prudentes, sicut serpentes, qui cum opus fuerit vernationem exuere, per angustam rimam corpusque strictim coercentem repentes, prudentes exuunt senectutem. Quod & idem nos imitari ipsa suadet scriptura, per angustam & arctam viam ingredientes veterem hominem exuere, induere vero novum.* Videatur Augustin. libr. xi. doctr. Christ. cap. 16. A

Ut solet exuvias veteres deponere serpens:
Sic scelerum sordes exue, pulcher eris.

Tertullianus libr. de Pallio, Serpens ut senium persensit, in angusta se stipat, pariterque specum ingrediens, cutem egrediens ab ipso statim limine erasus, exuviis ibidem relictis, novum se explicat cum squamis, & anni recurrantur. Vide Isidori Pelusiotæ libr. 1. epist. 416. B

REGES. PRINCIPES. MAGISTRATUS.

1. Solus Apum Rex, seu aculeum quo lædat non habet, seu eo non utitur: ut autem corpore grandior cæteris est, sic habet minores alas: & si vero non operatur ipse, circumvolans tamen, cæteras quodammodo exhortatur: Ita Reges, Principes, Magistratus, manus innocentes & ad beneficentiam paratas habere, forti dextera pios tueri, neminem consulto lædere, omnibus (quantum fieri potest) prodesse, suis consilio & auctoritate adesse & præesse, opus est & oportet.

2. Syracides, Parva (ait) inter volucres Apis est, & fructus ejus dulcedinis primas obtinet. Facit eadem opus admirabile, & politiam suam miro quodam modo instituit & moderatur. Sic nonnumquam miranda ingenii vis & solertia in iis est, qui pusillo sunt corpore & viribus tenuibus.

3. Ut autem ad omnia (excepta rumice & chenopode) Apes advolant, floribus autem nullis nocent: sic primores populi Dei omnium subjecturum cura duci, nemini autem nocere, nemini timori & fraudi esse debent. C

4. Sicut tamen Apiculæ à marcidis floribus abstinent: (mortuis, ait Plinius, floribus quidem, non modo corporibus insidunt) ita heroicis naturis à vitiis & à vitiosis hominibus abstinendum: Adulatores, Voluptatum administri, Qui mortuos refodiunt & conviciis proscindunt, Sycophantæ & alii Alastores, aversandi sunt.

5. Quemadmodum verò Apes, non quidvis ex omnibus colligunt: sed aliunde metyn, aliunde pissoceron, aliunde propolin, aliunde rhythacen, aliunde sobolem, aliunde mel: Sic decet Gubernatores alia officia exigere à Theologis, alia ab Jurisconsultis, alia à nobilitate, alia à civilibus, alia denique ab infimæ notæ hominibus terræq; filiis. Est autem singularis cujusdam officii animadvertere quid unumquemque ordinem deceat, quid quisque præstare possit, & ad Harmoniam quamdam omnium hominum ordines perducere.

6. Solent Apes, quoties cœli clementia & commoditas invitat, non autem statis diebus, opus suum peragere. Idem facere gubernatores oportet, de quibus dicitur, Καιρῷ δουλεύουσιν οἱ δοκοῦντες ἄρχειν. Sed tamen absit Ironia & noxia hypocrisis. Non enim sine summo consilio Fridericus III. Imperator, Dux Austriæ, si quando Consiliarios Viennæ Curiam ingredi videret, optare solebat ut ad unum omnes priusquam intrarent, deponerent duas pestes rerum publicarum, Simulationem & Dissimulationem. D

7. Quemadmodum autem prælia Apum, quando ea maximè fervent, jactu pulvisculi, aut fumo, dirimuntur: sic morte quorundam dynastarum, bella interdum finiuntur: ut de iis quoque dici possit, quod monent versus veteres,

Hi motus animorum, & hac certamina tanta,
Pulveris exigui jactu compressa quiescunt.

A

REIPUBLICÆ *Sanatio.*

INter ἀμφίβια, quibus, ut Florus loquitur, aquam terramque incolendi gemina natura est, omnium maximum & monstrosiss. est Hippopotamus, Nili & Hydaspis fluviorum Ægyptii & Indiæ alumnus, cujus Herodotus, Horapollo, Ælianus, Strabo, Q.Curtius, Solinus, aliique mentionem faciunt. Ejus descriptio extat apud Aristot. 2. histor. an. 7. Sed imprimis graphica est Achillis Statii l. 4. Nili, inquit, equum Ægyptii appellant, reraque & ventre, & pedibus, sicuti fama fert, equus est, nisi quod scissas ungulas habet. Corporis magnitudine max. quemque bovem æquiparat. Cauda ei brevis est, & pilorum asperitate, quemadmodum corpus etiam reliquum, carens. Caput rotundum, non parvum: maxillæ ferè equinæ, nares perquam patulæ. ac ignitum fumum tamquam ignis scaturigines quædam, spirantes: mentum latum, quemadmodum etiam maxillæ: oris hiatus ad tempora usque protensus: dentes qui canini vocitantur, curvi, forma & situ equinis similes, verum triplo majores. Effigies ejus est cum in antiquo numo Adriani ad Nili imaginem addita; tum in marmoribus etiam quibusdam vetustis. Voracissimum autem est animal, ut totas etiam segetes depascat, sicut apud Ælianum & Nonnum in Dionys. libr. 26. memoratur. Hinc sanguine se gravatum sentiens, in arundinum cæsuras & acutiss. stipites corpus imprimens, venas discindit, & sic morbum præcavet, plane ut artis in venæ sectione magister videri possit: ut Plinius innuit. Sed paulo aliter Am. Marcellin. lib. 22. ista commemorat. Constat autem in arte medica solum curationem progredi ex contrariis, ut ex innumeris Hippocr. & Galeni locis liquet, cum quidem sit medicina πρόσθεσις ἐλλειπόντων, καὶ ἀφαίρεσις τῶν ὑπερβαλλόντων: Sed in omni etiam vita, & max. in Reb. pub. loc. hoc habere in quibus ut seditiones & morbi intestini evitentur, sæpe purgatione violenta, ac veluti sanguinis superflui quadam eductione opus est.

B

Et fluvialis equus corpus cum sanguine purgat,
Purgatur cæsis publica resque malis.

RELIGIO.

C QUam multa admiratione digna, & propemodum fidem superantia de Elephante tam veteres quam recentiores auctores litteris mandarint, nimis foret longum exponere: ac legi pleraque poterunt apud Aristotelem, Plinium, Plutarchum, Ælianum, Strabonem, Solinum; recentiores Garziam Ortam, Christoforum Costam, I. Lipsium epist. 50. 1. centur. & alios. Scribit autem Solinus, & alii confirmant, Elephantes, Luna splendente gregatim amnes petere, atque mox aqua conspersos, Solis exortum certis gestibus salutare, deinde in suos saltus reverti. Merito itaque exemplo hujus animantis nos quoque assiduè ad pietatem colendam atque pura mente Deum venerandum assuefacere debemus: quam quidam veterum ἀρχὴν καὶ τέλος πασῶν τῶν ἀρετῶν, *omnium virtutum principium atq; finem.* Huc referendum Aristotelis dictum ἀρχὴ ἀρίστη πάντων μὲν ὁ Θεός, ἀρετῶν δ' εὐσέβεια. *Omnium rerum Principium Optimum Deus; virtutum autem pietas.* Elephas igitur esto Atheorum, Epicureorum, profanorum omnium magister & censor,

Injiciat nobis brutorum hæc cura stuporem,
Qui tarda incipimus quærere mente Deum.

D

RELIGIO *Christiana & Catholica.*

DE Opalorum natali solo Plinius ait, India sola & horum est mater. Et paulo post: Traduntur nasci & in Ægypto, & in Arabia, & utilissimi in Ponto. Item in Galatia & Thaso & Cypro. Sed de cœlesti origine Religionis, quæ ubique gentium sibi similis & preciosissima est, præclare pronunciat Evangelista, è cœlesti sanctuario illam à Christo Jesu allatam esse, docens, Deum nemo vidit umquam, unigenitus ille filius, qui est in sinu Patris, ille nobis exposuit. Joh. 1. 18.

2. Opali tantum Smaragdis cædunt, ut testatur Plinius: & Christiana & Catholica Religio non modo non cedit ulli alteri religioni: sed etiam cæteras omnes, tamquam commentitias, & impias, fugiendas esse pie monet. Eo sane nomine ab errantium multitudine, ubique illi contradicitur, Act.

 28. 22.

28.22. quoniam illa celebrat solum Jesum Christum crucifixum, qui positus est in casum & resurre- A ctionem multorum, & in signum cui contradicatur. Luc. 2.34.

3. In Opalis multarum gemmarum eximiæ dotes eminent. Est enim in iis carbunculi tenuior ignis: est Amethysti fulgens purpura : est Smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mixtura lucentia. Alii summo fulgoris argumento colores pigmentorum æquavere. Alii sulphuris ardentem flammam, aut etiam ignis oleo accensi. At in Catholica Religione, omnia summa & admiranda conspiciuntur. Lucet enim in ea inenarrabilis majestas & gloria bonitatis & providentiæ æterni Patris, meritorum Jesu Christi, virtutis Spiritus sancti: & tota Catholica Ecclesia fulgore majestatis & donorum Salvatoris collustratur: sic ut etiam in singulis Sanctis splendescat radius fidei, flamma charitatis, spei & Christianarum virtutum jubar. Vocavit enim Ecclesiam Dominus è tenebris in admirabilem suam lucem, 1. Petr. 2.9. Ac etiam cæteras professiones, Jurisconsultorum dico, tamquam justitiæ & prudentiæ civilis laudatissimorum testium: & Medicorum, quibus Philosophos adjungo velut naturæ functionum & benedictionum Dei, quibus nobis ad vitam tuendam opus est, bonæ fidei administrorum: Religio Christiana eo nomine magnopere commendat, quod boni publici causa di- B vinitus patefactus, illustratasque, usibus hominum servire, modisque omnibus esse necessarias perspicuè testatur.

4. Scribit autem Plinius, Opali magnitudinem nucem avellanam æquare, ac narrat Nonium senatorem causa Opali quem Triumvir Antonius ambitiose desiderabat, proscriptum fuisse: ac fugientem, hunc è fortunis suis omnibus annulum abstulisse secum, quem certum est sestertiis viginti milibus fuisse æstimatum. Reprehendit autem & Antonii feritatem luxuriemque, & Nonii illius contumaciam proscriptionem suam amantis. Sed Religionis Catholica altitudo, profunditas, latitudo, pretium, usus, usque adeo est inæstimabilis, ut non terrenis tantum opibus, sed etiam vitæ, qua nihil charius est, totique huic mundo anteponi debeat: sicut docet Parabola de Margarita, divenditis omnibus quæ habemus, nobis emenda, Matth. 13.46. Et præceptum Christi de promulgatione Evangelii, Matth. 10.27.

5. Indii adulterant Opalum, indiscreta similitudine: sed ejus experimentum est in Sole, ut ait Plinius, cujus hæc verba sunt: Vitia Opali, si color in florem herbæ, quæ Heliotropium vocatur exeat, C aut crystallum, aut grandinem si sal interveniat aut scabricia, aut cuncta oculis occursantia: nullosque magis Indiæ similitudine indiscreta vitro adulterat. Experimentum in Sole tantum. Falsis enim contra radios libratis digitos à pollice, unus atque idem translucet color in se consumptus. Veri fulgor subinde variat, & plus huc illucque spargit, & fulgor lucis in digitos funditur. Religionis autem Catholicæ & Orthodoxæ, & sinceritas impermixta manet: vitia nulla in seipsa habet, ac proinde nec sentit: nullæ etiam sibi misceri sustinet: vitreis hominum commentis ne fucus vere religiosis hominibus fieri possit, præstat, & ad justitiæ Solem, qui est Jesus Christus, sese explorari vult: ac adulterinarum Religionum vanitatem, turpitudinemque retegit, quando eas non esse secundum Christum luce meridiana clarius ostendit.

RENOVATIO *prospera.*

SOlent in Italia, more sane laudabili instituta eruditorum hominum Collegia, quæ illi veterum imitatione Academias, & se Academicos nominant, in locis publicis in quibus convenire, & se in- D studiis rebusq; honestis ac liberalibus exercere consueverunt, affigere depicta symbola, quæ illi Impræsas vocant : Quæ si nomen Collegii & professionem rite exprimant, censentur esse lectissima. Exempla quamplurima cum alii recensent, tum Scipio Bargaglius Senensis de novo Romæ instituto ejusmodi Academicorum, qui se *Renovatos* nuncupabant, Collegio, hoc, quod proponimus, in quo serpentes è latebris prodeuntes ad Solem apparent, commemorat. Significare autem illo procul dubio voluerunt, non secus ac serpentes hieme sub terra in squalore & tenebris latent, vere autē novo Soli calore protrahuntur: Ita se quoque temporis iniquitate pressos delituisse, sed mox meliore aspirante fortuna, & favore Mæcenatum recreatos, ac veluti renovatos, coivisse in publicam Academiæ societatem, in qua illustres ingenii & doctrinæ suæ fructus cunctis ostensuri essent. Poterit autem in univer-

A universum usurpari ab iis, quibus post tristiorem fortunam serena lux affulserit. Nam ut ait Pindarus in Pythiis,

ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετῶν ἀνέμων

Alias alii (sunt) flatus sublimiter volantium ventorum.

Quo omnino Horatii illa 10. Od. lib. 2. sunt referenda:

Informes hyemes reducit, Jupiter idem summovet, &c,

Et Theocriti illa Idyll. 4.

Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χ' ὁ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει:

Quæ nos ita vertere conati sumus:

Fidere, Batte, decet. non si nunc est malè, erit cras.
Spes vivis tantum, non est spes ulla sepultis.
B *Nunc pluit: ast cælo nunc fulget Jupiter alto*

Refer item huc trita illa: *Post nubila Phœbus.* Et,

Grata superveniet, quæ non sperabitur hora.

Denique poëtæ nostri Distichon,

Vere novo latebris serpens prorepit opertis:
Gloria sic artes ad loca summa vehit.

RESIPISCENTIA *frugifera.*

Radii Pastinacæ tam exquisita virulentia est, ut etiam à corpore reliquo piscis avulsus, tamen noceat, & ejus contactu herbæ, arbores, & saxa exarescant; Hoc igitur Telegonum Ulyssis filium à Circe donatum, eoq; hastili suo præfixo, patrem, sed inscienter interfecisse canit Oppian. & meminit Parthenius ἐν ἐρωτικοῖς. Qua etiam de re B. Ambros. 5. Hexae. cap. 10. Quid, inquit, loquar, turturis (pastinacam intelligit) aculeum, & hoc mortuæ? Sicut enim viperæ os si quis calcaverit recens, C nocere perhibetur, & immedicabile vulnus serpere: ita etiam turtur aculeo suo mortua amplius quā viva periculi afferre memoratur. Hæc quamvis ita sint, reliquum tamen pastinacæ corpus salubre nutrimentum præbere, & jucundi cibi esse constat, adeo ut etiam Galenus inter boni succi alimenta referat, cum caro ejus mollis sit, & facilis concoctionis. Convenit in illos, qui nocendi facultate & viribus instructi iidem tamen juvare etiam & bene de Rep. mereri possunt. Quo Plauti illud referri queat in Bach. *Nemo frugi esse potest homo, nisi qui & bene & malè facere norit.* Et Adag. *Qui nocere potest, & idem prodesse.* Sed rectius convenit in illos, qui vitiorum malitiæq; aculeis resectis, & abjectis, salutare in Rep. ornamentum in posterum honestis & laudabilibus virtutis actionibus esse annituntur. Nam ut Seneca pulchrè dixit:

Sera numquam est ad bonos mores via.

Sic Phædo ex lupanari, Socratis, Polemon ex Bacchi Schola, Xenocratis beneficio in Academiam perducti Philosophi facti sunt. Sic Gelonem ex Plutarcho scimus & Hieronem & Pisistratum, cum malis artibus, tyrannidem occupassent, moderatos tamen postea & Reipubl. salutares fuisse principes.

D

RESIPISCENTIA *vera.*

Doctissimus Physiologus & polyhistor, ex pluribus auctoribus, qui de Aucupio aliquid litteris mandarunt, tradit quo pacto Accipitres ad radios solares vita pennarum, veteribus abjectis, & quasi rejuvenescere solent: docetque simul quæ applicari debeant, ut hoc defluvium acceleretur, & eo celerius novæ renascantur. Quo indicatur, alicujus in flagitiis viventis propositum laudabile in mutando eo genere vitæ in meliorem statum. Idque imprimis piis Christiana μετάνοια sese ad Deum convertentibus convenit, qui nihil aliud cogitant, nec in votis magis habent, quam depositis omnis improbitatis & humanæ depravationis sordibus, in vera innocentia & pietate secundum divinam voluntatem & mandata ipsius vivere, ac secundum S. Paulum ad Corinthios veterem ho-

hominem exuere, novumq; induere, qui desideria carnis vincat, & semper τὰ ἐπουράνια sapiat. Atq; ita quoq; nonnulli Doctores sacrarum litterarum dictum Jobi cap. 39. interpretantur, ubi ait: Numquid per sapientiam tuam plumescet accipiter, expandens alas suas ad Austrum? quamvis in Græco textu legatur, ἐκ δὲ τῆς ἐπιστήμης τῆς σῆς ἵπταται ἱέραξ, id est, *Numquid per intelligentiam tuam volat accipiter?* Sed inter alia plura sanctorum Patrum hujus argumenti præclara dicta, placuit admodum eruditum & grave carmen B. Nazianzeni hic adscribere,

σκεύαζε σεαυτὸν ὡς τάχος πρὸς οὐρανόν,
ψυχὴν πτερώσας τῷ λόγῳ τὴν τιμίαν.
μηδὲν παχύνον, ἀλλὰ πᾶν ῥίψας βάρος
βίου ματαίου καὶ κακῶν τῶν ἐνθάδε.

Quos versus ita reddidit vir doctissimus, totidem senariis,

Sic te para, ut se mens cito ad cælestia
Alata libret vi rationis optima,
Superfluum nihil te aggravet. Jactis procul
Inaniis vitæ hujus ac molestiis.

His poëtæ nostri Distichon adjungimus.

Exuviis vitii abjectis, decus indue recti,
Ad Solem ut plumas renovat accipiter.

RESURRECTIO *Carnis.*

FRumentorum & leguminum semina ac grana in terram projecta, illique quasi concredita, certo tempore renascuntur, atque multiplices fructus producunt. Sic nostra etiam corpora, quamvis jam mortua, ac terestri sepulturæ destinata, in die tamen ultima resurgent: piorum quidem ad vitam, impiorum vero ad judicium. Qua similitudine S. *Paulus* quoq: uti voluit, 1. Corint. 15. ubi ait, seminatur corpus in corruptione, & surget in incurruptione. Quem locum D. *Ambrosius* explicans præclare hæc subjicit: Si ergo gramen seminatur, ut Dei nutu quodammodo elementorum ministerio vestitum resurgat, multa secum habens incrementa utilitatis humanæ: cur non credibile sit, Dei virtute mortuum posse resurgere, meliore tamen reddita substantia, non numero multiplicatum? Et D. *Chrysostomus* in homil. De resurrect. idem tradit. Etenim semina ait, nisi prius moriantur & putrescant ac corrumpantur, non pariunt aristam. Sicut igitur qui videt ibi gramen quod corrumpitur & dissolvitur, non dubitat de resurrectione, sed certissimam demonstrationem usurpat (nam si ita maneret, & non corrumperetur vel dissolveretur, certum quod numquam resurgeret) sic cogita & in corpore tuo; cum vides corruptionem, tunc potissimum de resurrectione philosophare. Quid quod *Salvator* ipse ad hanc considerationem nos revocat? Sic enim ait, Joann. 12. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti in terram delapsum fuerit, ipsum solum manet. Si vero mortuum fuerit, copiosum fructum fert, &c.

Securè moritur qui scit se morte renasci:
Non ea mors dici, sed nova vita potest.

R E X *bonus & potens.*

HIstrix, vulgo porcus spinosus, Suidæ ἀκανθόχοιρος, è genere Erinaceorum est, sed multo longioribus & acutioribus aculeis armatus, atq; iis quidem (ut Plinius loquitur) cum cutim intendit missilibus: unde non solum pungit illis & sauciat ora canum, sed longius quoq; in eos ejaculatur. Hieroglyphicon est potentis & boni Regis qui cominus & eminus suos tuetur, novitque

Parcere subjectis & debellare superbos.

Et ut sapienter notat hoc Distichon,

Cominus ut pugnat jaculis, atq; eminus histrix,
Rex bonus esto armis consiliisque potens.

Apud Claudianum extat integrum poëma de histrice, ex quo sequentes versus collecti sunt.

Ecce brevis propriis munitur bestia telis,
Externam nec quærit opem, fert omnia secum,
Se pharetra sese jaculo, sese utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum possidet artes.
Quod si omnis nostræ paullatim industria vitæ
Fluxit ab exemplis, quicquid procul appetit hostē,
Hinc reor esse inventum.

Dele-

A Delectatus est hoc hieroglyphico Ludovicus XI. rex Galliæ, qui eo aureæ monetæ impresso ostendere voluit, arma ipsi talia esse in promptu, quibus prope & procul hostes petere posset.

Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.

De viro sapiente, & qui bona conscientia fretus, suaq; virtute, vel potius Dei auxilio se involvens, & secum omnia sua portans, idem hieroglyphicon commode usurpatur, quemadmodum pluribus locis de sapiente Stoico loquitur Seneca, nos de Christiano homine intelligimus.

REX *Sapiens.*

DElphinum anchoræ circumplicatum, ad demonstrandam salutarem illam in rebus maturitatem, quæ inter nimiam celeritatem & tarditatem media est, pro insigni fuisse cum Augusto, Titoque Impp. tum superiori sæculo Aldo Manutio celeberrimo Typographo, res, scilicet, omnibus est notissima: & aureum quidem plane illud, & βασιλικὸν, τὸ σπεῦδε βραδέως, *Festina lente*, luculenter & copiose enarrat Parœmiographus. Nostrum hoc ex Alciato desumptum est diverso significatu.

B Tradit enim Delphinum *mare magnum turbantibus æquora ventis*, ut Lucretius loquitur: cum à nautis anchera jacitur, eam singulari erga homines pietate complecti, & quasi humano quodam instinctu, ut eo tutius infigatur, dirigere. Nam peculiarem hanc Delphinis proprietatem inesse, ut tempestates veluti prænuncient, alibi retulimus. Anchora autem stabilimentum & securitatem: Delphinus φιλανθρωπίας, & incolumitatis simulachrum hieroglyphice exprimit, ut videre est apud Pierium. Talis profecto est Rex bonus & prudens, qui non tantum prævidet imminentem Reip. motum, sed tumultu etiam exorto ita dirigit consiliorũ suorum anchoram, ut tuto possit consistere curæ suæ & tutelæ demandatus populus. Nam ut vere Am. Marcellin. dixit: Imperium cura est salutis alienæ. Inter alia autem memorabile Cyri dictum refert Xenoph. παιδ. VIII. παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ, *Boni pastoris & Regis boni opera esse consimilia*; Ubi leguntur plura in eamdem sententiam sicut apud Aristotelem quoque, Cicero in Off. & de Repub. tum variis in hieroglyphicis dictum est. Regia vox hæc est ad obedientes subditos;

Auspiciis nostris tutos vos littore sistam,
C *Stabit & in portu vestra carina suo.*

Quæ de Regum Rege & de Dei populo vere dici possunt.

Quatuor genera hirundinum habentur, quorum primum domesticum, passim notum, alterum rusticum sive agreste, quod ab imo ventre albicat. Tertium riparium, minimũ omnium, quæ hirundines falculæ quoque dicuntur, & ripas excavant, inque illis nidificant. Quartum est Apodum, quæ & marinæ & κυψέλλαι vocantur nec utuntur pedibus, quamvis non plane illis destituantur. Commendat autem industriam hirundinis Aristoteles libro nono de histor. Anim. cap. 7. his verbis: Omnino ratio brutorum magnam refert vitæ humanæ similitudinem, magisque in minore genere quam majore videris intelligentiæ rationem, quod primum in avium genere hirundo in effingendo & constituendo nido existit. Quo in loco plura de artificiosa hujus constructione commemorat, quæ postea à Plinio, Plutarcho, Æliano, & aliis quoq; sunt exposita. Ac addit ibidem Aristoteles: In nutrienda prole mira tam mas quam fœmina æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum observans consuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat. Plinius similiter ait (cujus & Oppianus meminit) in

D fœtu summa æquitate alternare cibum, & Ælianus libro 3. cap. 26. Justitiam servare adversus suos filios refert. Quare Horapollo scribit esse apud Ægyptios symbolum parentum omnes suas facultates & opes filiis suis destinantes. Estque similiter icon boni & justi Principis, qui singulari æquitate & justitia suos subditos regit, illisque necessaria suppeditat. Quapropter Robertus Rex Neapolitanus, passim in illis conclavibus, quibus ipse utebatur, hanc picturam appingi curavit. Idque Phocylidis quoque versus monet.

μοῖραν πᾶσι νέμειν, ἰσότης δ' ἐν πᾶσιν ἀρίστη, id est,

Partem scilicet suam cunctis tribue: æqualitas sane in omnibus rebus optima.

De justitia autem tam commutativa quam distributiva (ut in scholis loquuntur) extant Ethic. Nicomach. luculentæ disputationes.

Sollicitam Prognes curam spectate, Regentes,
Atque fovete pari pignora vestra fide.

RIXA, *inutilis & noxia.*

ESaias Prophetis Judæis profanam mentem excutere cupiens, c. 45.9. clamat, Væ litiganti cum factore suo: testa cum testis terræ, sub. litiget, aut rixetur, q. d. homini cum homine sit jurgium, similis similem increpet, si opus est, respondet cratura creatura: non autem creatori & Deo suo omnipotenti. Si quis celebris & clarus ignobili atque obscuro dicat, Litiga cum tui similibus, testa cum testis terræ, aut si vir in civitate primarius dicat plebejo: Nulla mihi res tecum; testa terreas testas aggrediatur, quantum libuerit, superiorem timeat. Argumentum illud tractat sanctus Apostolus in epistola ad Romanos, cap.9. & alio symbolo sacro ab arbore excisa, desumpto, cap.11. Præterea Jobi cum amicis collationes & Dei omnipotentis reprehensio paterna, qua Jobū ad se revocat: consolatur & erigit, in eo versantur, ut à rixa, lite, disputatione inutili & noxia præsertim cum Dominorum Domino, semper abstineamus.

SANCTI.

PLinius de Beryllis & Chrysoberyllis differens meminit. Chrysoprasi, porri succum referentis: & paulum declinantes à Topazio in aurum. Chrysoprasus, inquit D. Hieronymus, viridis coloris & aureæ mixturæ, sive (ut alii asserunt) purpurei coloris, cum guttis aureis. Sancti in quibus virent spes, fides, charitas, sunt homines aurei, si cum aliis conferantur: ac purpureus ille Christi sanguis, quo abluti sunt, efficit ut donis & operibus sanctificationis, quasi quibusdam auri guttis, coram Deo exornati appareant.

SANCTORUM *virtutes.*

PRata florida varios & omnis generis flores exhibent. Divina Scriptura gestorum virtutes nobis demonstrat; non ut illorum florum fragrantia brevi tempore fruamur: sed ut perpetuam inde utilitatem recipiamus, & eas in sinu mentis reponamus, ut per omnia secula, si lubet, eorum suaveolentia frui possimus. *D. Chrysost. homil 43. in Genes.*

SANGVIS.

ÆGyptii sanguinem significare volentes accipitrem pingunt. Horapollo lib. 1. c. quia hoc animal, inquiunt, sanguinem non aquam bibit.

SAPIENS.

AUreis Punctis Sapphirus collucet: cerulei sunt & Sapphiri raroque cum purpura, inquit Plinius, lib.37.cap.9. ubi vide notas Dalechampii de Sapphiris variis, eorumdemque coloribus. Imago est hominis auro sapientiæ radiantis, superna curantis & quærentis, non terrestria. Recte enim Hieronymus, Aerei coloris, ait, est Sapphirus. Et quia præcedentes multos, atque ad superna tendentes, per cœlestem conversationem videntur vincere, narrantur Sapphiro pulchriores extitisse Nazaræi, Thren. 4.

Hesperidum Alcides victor fert aurea mala, & hieroglyphicon nobis est viri fortis modesti, vere potentis, id est, sapientis, quem Bochius lib. 2. Symb. 55. Epigrammate nobilitavit.

Quæ statuo insignis clava, nemeique Leonis
Exuviis, læva quæ tria mala tenet?
Magnanimi Alcidæ vera & sapientis imago est,
Aurea qui victo poma dracone tulit.
Nempe draco in nobis nihil est, nisi dira cupido.
Extincta hac triplex illicet extat honos.
Comprimitur furor iræ, & habendi sacra libido
Interit, & ventris desidiosus amor.
Fortem animum exuviæ signant clava illa potentem,
Qui domitis victor sensibus imperitat.

Phocylides Gallicus, Vidus faber, in sapientibus tetrastichis, iram, gulam, luxuriam conjungit. Bochius ventris amore duas postremas intelligere videtur, queis avaritiam adjunxit. Sed Phocylidem nostrum etiam audiamus numeris Latinis Gallicos exprimentibus canentem,

Quisquis cluere studet fortem virum,
Iram domare discat, & ventrem prius;
Et igneum illud nostro adhærens pectori
Quod flabra alunt erroris atque ignaviæ.

SAPI-

A SAPIENS *fert omnia secum.*

PErvulgata est Biantis (quidam Stilponi Megarensi ascribunt) sententia cujus cum patriam Priené cœpisset hostis, cæteriq; ita fugerent, ut multa de suis rebus simul asportarent, ipse admonitus à quodam ut idem faceret. Ego vero, inquit, facio: *Nam omnia mea mecum porto.* De Simonide etiam Poëta similis est apud Phædrum August. fabula 79. lib. 4. qui ex naufragio nihil assumens rationem hanc reddidit, *Mecum mea sunt cuncta*, cum quidem cæteri rerum arreptarum onere gravati vel periissent in mari, vel in prædones incidissent: ipse vero sua arte statim divitias acquisivisset. Aristippus quoque ex simili in fortunio elapsus, & ob doctrinam benigne susceptus, comites navigationis adhortandos, cives suos rogavit, tales ut sibi opes pararent, quæ enatarent simul cum naufragis. Ex his nobilis fœmina Fulvia Spanocchia hoc hieroglyphicon erudite comentata est, ut pingeret Cochleam domiportam, quæ penates suos & omnem substantiam circumfert, nec ullo alio indiget diversorio cum Biantis dicto; *Omnia mea mecum.* Alia inscriptio eodem sensu ex Claudiano assumitur, *fert omnia secum.* Pertinetq; ad hieroglyphici illustrationem Plauti illud: *Virtus omnia in se habet: omnia adsunt bona, quem penes est virtus.* Cætera enim humana fortunæ sunt ludibria: Virtus & doctrina de ipsa fortuna triumphant. Hinc pulchre D. Basilius: μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι, καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα; *Sola omniũ possessionũ virtus homini auferri nequit, & superstiti & extincto commorans.* Nam ut vetus dictum habet: ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν. Quod Phædrus sic enunciavit: *Homo doctus in se semper divitias habet.* Cum quo Carneadis etiam simile congruit in libro Telesiaco, ut apud Fulgentium legitur:

πᾶσα τύχη αἴσθησιν φρονοῦντος κατοικεῖ.
Omnis fortuna in sensu habitat sapientis.

Distichon etiam poëtæ neoterici,

O fœlix, secum sua quicumque omnia portat,
Fortunæ vivens liber ab arbitrio.

Felix ille vero verusq; sapiens pingitur ab Apostolo, paucis lineis 1. ad Tim. 6. v. 6. ἔστι πορισμὸς μέγα ἡ εὐσέβεια μετ᾽ αὐταρκείας. *Est quæstus magnus pietas cum animo sua sorte contento.* Esto igitur pia C sufficientia sapientis viri hieroglyphicon & sacrum symbolum.

SAPIENTIA *æterna.*

PLutarchus refert Isidem de se dixisse, sicut legebatur in templi pavimento huic Deæ ab Ægyptiis constructo; Ego sum, quicquid fuit, est, & erit: nec meum peplum retexit quisquam mortalium. Et hæc quidem libro de Iside & Osiride. Alio autem tractatu de inscriptione ΕΙ, quamvis nihil tale cogitat, detegit fraudes spiritus mendacis, qui superbe admodum superstitiosis ad Delphicum oraculum accedentibus; illudebat hac vocula, quæ duo varia significat: nempe vel adverbium dubitantis, *Si*, vel verbum *Es*, ut sibi nomen & honorem divinum usurparet: aut ambiguis oraculis deludere miseros Ethnicos. Qui verum Deum salutat & compellat, vere dicit ΕΙ, *Tu es*: quod de nulla creatura dici potest. Quum vero Isidis dictum ex templi pavimento collectum expenditur, ad Dei sapientiam æternam referri debet: & nonnulli existimant Ægyptios sacerdotes ab Hebræis multa decidisse pietatis arcanæ mysteriis, quæ suis figmentis postea fucarunt, Dei veritatem in injustitia D detinentes. Interea non probamus conjecturas eorum, qui Isis volunt significare *Es Es*, εἷς εἷς duplicato. Quamvis enim Plutarchus, Græcus scriptor, plausibilia multa protulerit de Ægyptiorum & Græcorum commentis etiam expetimus originem. Nec diffitemur Græcorum sapientissimos multa ab Ægyptiis accepisse, sed quæ postea suo more tamquam inter suos patres nata, suæ Gentis propria, & velut in Græciæ solo nata somniarent. Ægyptii sacerdotes audierant ab Israelitis, futurum ut ex Isi seu Issa, i. muliere aut virgine filius nasceretur generis humani redemptor. Hanc virginem deinde variis superstitionum velis obtegentes mira confinxerunt, quorum nonnulla Plutarchus, ut potest, explicat. Sed Goropium Hermathenæ lib. 5. de Iside post Lilium Gyraldum apertius disserentem audiamus. Isis nihil aliud est quam Verbum Dei, ea ratione consideratum, qua Deus de Deo, verum unum de vero uno, verũ ens de vero ente: quod quid aliud est, quam Opificis sapientia, per quam ex

Patre

Patre omnia creantur? quæ præter cætera quam plurima nomina, propterea *Myrionyma* quoq; vocatur, hoc etiam nomen habet quo geminus εἷς continetur. Quod Sum verbum Deo conveniat, ipsemet Mosi declaravit: quod si geminetur, non aliud significatur, quam verus Deus de vero Deo: ita ut εἷς εἷς dicatur de Dei λόγῳ seu Verbo, cujus potentia sapientiaq; omne esse ex Patre accipiunt omnia creata: cujus Sapientiæ peplum nemo revelavit, quia caput ejus obscuro, caliginosoque, invio mortalib. abysso occultatur. Hujus quidem numen unicum est, & apud omnes orbis incolas in summa veneratione, sed (ut Apulejus inquit) multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo. Hanc infinitis modis sub ingenti nominum diversitate latitantem, Salomon Sapientiam vocavit: D. Paulus luce clarius sententiam dicens, ChristumDei virtutem & sapientiam pronunciavit. Audiamus igitur ipsam Sapientiam de se Salomonis ore prædicantem, Prov. 8. cap. ut tandem videamus, quæ sit Isis Ægyptiorum. Dominus possedit me, inquit, in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram, necdum fontes aquarum eruperant, &c. quæ declarant omnia à Patre per Sapientiam æternam creata & certa lege, tempore constituto, fuisse disposita. Unde colligas necessaria conclusione, hanc eamdem cum filio esse, quem patris virtutẽ & sapientiam vocat D. Paulus, plenum gratiæ divinæ dolium. Geminatis certe in nomine *Is is*, essentiæ actus, secundam personam sive hypostasin indicat, cui totum mundi visibilis & invisibilis opificium debetur quod Isis sibi à suo pavimento adscribit. Hæc Goropius, qui variis locis multa de Iside & Osiride, illa Ægyptiorum sapientia, in medium profert, quæ amplius excutere non libet.

SAPIENTIA *præditus.*

Gubernator in navi, magistratus in civitate, Imperator in exercitu, anima in corpore mens in anima: & sapiens primus inter homines. *Philo Jud. lib. de Abrah.*

In horreum fruges comportantur, res honestæ in sapientis animam. *Idem lib. 2. Allegor. legis.*

Ex templi janua aperta pulcherrima simulacra perspiciuntur: ex ore sapientis animæ apparent imagines. *Socrates apud Stob. serm. de virtute.*

Pumilio etiam in montis vertice pusillus, colossus in fundo putei magnus est: & sapiens in quacunque fortuna suis bonis sublimis est, stultus autem in summo rerum splendore humilis. *Plutarchus in Moral.*

Mundus undique teres ac rotundus sibi constat: & sapiens nihil extra se quærit seipso contentus. *Plinius lib. 2. cap. 2.*

Halcyones etiam media hyeme mare tranquillum præstant, non sibi solum, sed aliis quoque: Sapiens rebus turbatissimis, non solum tuetur animi tranquillitatem, sed etiam alios concitatos componit & sedat. *Idem lib. 10. cap. 23.*

In Culice non minus admiranda naturæ vis est, quam in elephante. Sapiens in maximis pariter ac minimis negotiis magnum virum ostendit. *Lib. 11. cap. 2.*

Animantia quædam etiam corporis partes amputant, ob quæ periclitari se sciunt: & sapientis est aliquando facultatum jactura vitæ consulere. *Lib. 36. cap. 16.*

Rhododendri frondes jumentis, capris, ovibus, venenum, homini contra serpentum venena remedium: quod stultis perniciem, adfert, ut adversitas rerum copia, scientia, sapiens vertit in suum bonum. *Lib. 16. cap. 21.*

Ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pondus, sed collocati semel infinitis durant seculis. Arduum est, virtutis aut sapientiæ parare famam: sed parata numquam intermoritur.

SAPIENTIS *vox semper eadem.*

Turtur secundum Isidorum & alios, à vocis sono ita vocatur. Græcis est τρυγὼν à τρύζειν, ut vult Eustathius & Varinus, cum quoque στένειν dicatur: quod utrumque est gemere. Unde Virgil. in Bucolicis,

> *Nec gemere aerea cessabit turtur ab ulmo.*

Solent

A Solent autem eumdem sonum in cantu & gemitu usurpare, sive læti sive tristes esse videantur. Idem factitant illi, qui in fortuna tam secunda quam adversa rerum humanarum vicissitudines æquabili quasi harmonia ferunt. Cujus rarum exemplum nobis proponitur in Socrate de quo Cicero Tuscul. Quæst. lib. 3. hæc memoriæ prodidit. Hic est ille vultus semper idem, quem dicitur Xantippe prædicare solita in viro suo Socrate fuisse, eodem vultu semper se vidisse eumdem illum domo & revertentem. Idemq; 1. lib. Offic. inquit: Præclara res est æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus, eademque frons, ut de Socrate, idemq; de Lælio accepimus. Quod Horatius quoque monet lib. 2. carm. in illa præclara ode 2. ad Q. Delium,

Æquam momento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitiam, moriture Deli.

An vero facilius sit res secundas aut adversas eodem modo & animi æquabilitate ferre, ambigitur, B & disputant de eo Philosophi, quemadmodum apud Aristot. in Ethicis, Senecam, & alios videre possumus: quæ omnia colligens satis verbose tractat Petrarcha, in præfatione librorum de Remediis utriusq; fortunæ, ubi tam præcepta quam exempla admodum utilia non pauca proponuntur. Extat quoque de eadem re disputatio apud Muretum variarum lectionum lib. 5. c. 15.

Fortis in adversis, timidus sed vive secundis,
Neu te hæc extollant, illave dejiciant.

SAPIENTIS *labor.*

PLato lib. 6. de legib. ait, δὶς τὸ καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει, id est, *Bis pulchrum & laudabile dicere nihil nocet.* Quare etsi hoc hieroglyphicon alibi exposuimus, hoc loco tamen diversa quidem explicatione propter illius elegantiam repetere placuit. Varro lib. 4. de Re rustica naturam api plurimum artis ac ingenii tribuisse scribit, ut quæ minime sit malefica, & quod nullius opus vellicans faciat deterius. Nam neutiquam floribus insidendo officit aut impedit quominus plenum fructum afferant. De quo Aristoteles lib. 11. c. 8 adhuc multo prolixius agit, nec non Plinius, ipsius hac in parte copio- C sus interpres. Rectissime autem ab illis usurpari poterit, quorum omnium actionum & universæ vitæ finis eo spectat, ut sine ulla injuria & damno semper quam pluribus possint inservire, ne ulli quicquam mali inferre: secundum præclaram sententiam cujusdam distichi neoterici poetæ,

Hic scopus unus erit, cunctis prodesse, nocere
Nemini amare bonos, ac tolerare malos.

Est autem innocentia, secundum Ciceronem, puritas animi, omnem injuriæ illationem abhorrens, quam in Tusculanis Quæstionibus ἀβλάβειαν, id est, affectionem animi quæ nemini noceat, nominare solitus est. Apud alios adjecta est Græca inscriptio, ΑΦ' ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΑ, id est, AB UNOQUOQUE UTILIA. Quemadmodum enim apicula in florido prato ad quosvis flores advolat, atque ex illis solum ea, quæ sibi utilia sunt, carpit & inde aufert, sic nos quoque relictis aliis superfluis, vel etiam detrimentosis studiis, ad ea tantum animum applicare debemus, quæ aliquid utilitatis ac doctrinæ bonæ ac salutaris afferre possint. Habent igitur cordati, sapientes, eruditi viri tabellam hieroglyphicam sibi convenientem in apicula, quæ sine injuria colligit quæ hominibus D grata, utilia esse possint, & ut necessaria juvant: juxta distichon,

Quæ multis prosint sapiens fert, colligit, auget,
Ut varios flores sedula libat apis.

Iisdem vero frequenter occurrit Lucretii dictum circa lib. 3. de natura rerum initium:

Floriferis ut apes in vallibus omnia limant:
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignissima vita.

SAPIENTIÆ *vis.*

DE Monocerote dicturi, authorum veterum & recentium proferemus testimonia, deinde ad reliqua pergemus. Cæsar, Comment. lib. 6. animal. quoddam pingit observatu dignum, Bos (in-

quit)

quit) cervi figura, cujus à media fronte inter aures unum cornu exiſtit excelſius, magisque directum iis, quæ nobis nota ſunt cornibus. Ab ejus ſummo, ſicut palmæ, rami late diffunduntur. Eadem eſt fœminæ marisq; natura, eadem forma magnitudoque cornuum. Marcus de Nizza, in novæ Hiſpaniæ itinerario, ferunt, inquit, vaccæ magnitudine ibi reperiri animal, cujus corium & villi hircino perſimiles ſint, craſſitudine digitali. Eſt autem illi in fronte cornu ad pectus retrorſum, ac deinde in rectam cuſpidem ſe vertit; tantaq; vis in eo eſt, ut quæq; obvia penetret aut confringat. Plinius lib. 8. c. 21. Monocerotem fingit aſperrimam feram, reliquo corpore equo perſimilem, capite cervo, pedibus elephanto, cauda apro, mugitu gravi, uno cornu nigro, media fronte, cubitorum duûm eminente: hanc feram vivam negant capi. Ælianus hiſt. animal. lib. 16. c. 20. Monoceros in Indiæ quibusdam montibus inacceſſibilibus reperitur, ad confirmatæ ætatis equum magnitudine comparatur, juba pilisq; fulvus, pedibus celer, digitis ut elephas indiviſis. Apri caudam habet, at inter ſupercilia cornu unum, idemq; nigrum, non leve, ſed verſuras quasdam naturales habens, quod deſinit in acutiſſimum mucronem; omnibus aliis animalibus ad ſe accedentibus manſuetus, ſuo genere, ſive maris, ſive fœminæ, ſemper pugnax.

Paulus Jovius hiſt. lib. 18. de ortu Nili loquutus, paulo poſt ſic habet: Monoceros animal, unicorne à noſtris appellatum, pulli equini forma, colore cinereo, jubata cervice, hircini barba, bicubitali cornu armatam frontem præfert, quod levore candoreque eburneo, & pallidis diſtinctum ſpiris ad obtundenda hebetandaq; venena mirificam poteſtatem habere dicitur. Cornu enim immiſſo & per lymphas circumducto, fontes expiare perhibetur, ut ſalubriter bibat, ſi inde virulentæ beſtiæ præpotarint. Id vivo animali non detrahi, cum ullis inſidiis intercipi nequeat. Cornu tamē ſponte deciſum in deſertis reperiri, ut in cervis accidere videmus, qui & ſenectæ vitiis renovante natura, vetus cornu exuunt, venantibusq; relinquunt. Hoc cornu regiis impoſitum menſis toxica, ſi qua ſint epulis indita, emiſſo ſtatim admirabili ſudore, convivis prodere narrant. Ex his vidimus bicubitales brachiali fere craſſitudine; primum Venetiis, quod poſteà Solimano Turcarum imperatori Senatus dono miſit: alterum pari prope magnitudine, ſed præciſa cuſpide, argenteæ baſi inſertum, quod Clemens VII. Pontifex Maſſiliam profectus, pro inſigni munere ad Franciſcum regem Galliæ detulit. Cæterum de vi tantæ dotis in hoc animante nihil plus affirmaverim, quam quod evulgata fama credentibus ſuadet; cum antiquorum auctorum nemo, præter Ælianum, quidquam de hac Monocerotis admiranda poteſtate memoriæ prodiderit. Hæc P. Jovius.

Nicolaus de Comitibus Venetus in Itinerario venenatis rebus remedio cornu Monocerotis eſſe refert in Mangi Orientalis Indiæ provincia. Marcus Polus lib. 2. c. 43. apud Tartaros in regno Mien, in ſilvis Monocerotes repertos eſſe commemorat. Idem refert de regno Guzzerat, quod confine eſt Indico regno Mabarenſium lib. 3. cap. 28. præcipue vero haberi in regno Baſma Javæ majoris tradit lib. 3. cap. 12. frequentiſſimos autem eſſe in regno Lambri ejusdem inſulæ meminit eodem lib. 3. cap. 15. Hos ita depingit. Monocerotes elephantis minores ſunt, villo à bubalorum non diſſimili, pedibus elephantinis, unico in fronte cornu armati, quo neminem umquam lædunt: eſt illis apri caput, ſemperq; in terram pronum: in volutabro luti ſuum more delectantur. Ludovicus Barthema, qui & ipſe Orientalem Indiam omnem perluſtravit, ſimul & Perſidem, meminit Monocerotis: ſed villos ejus ſubfuſco colore eſſe tradit, cornu longitudinem tricubitalem habere affirmat: & cervinum caput illi tribuit, nec non crura cervina, quorum poſteriora admodum villoſa: pedum ungula caprina, paululum in ſumma anteriore parte diviſa: mite animal apparere, vidiſſeq; duos Monocerotes teſtatur in Arabia ex Æthiopia miſſos. Hæc ille, cap. 17. itinerarii. Julius Cæſar Scaliger, libro de ſubtilitate ad Cardanum, exercitatio. 205. Monocerotis cornu unum integrum Niceæ vidimus: alia alibi; ſubfulvum unum, unum ſubluteum, accedens maxime ad buxeum, unum ſubpuniceum: etiam habemus fruſtum candidum. Negat Vartomannus ferocem eſſe: contra quam vulgo ab aliis acceperamus.

Veteribus Romanis Monocerotes ignoti. Quod autem cornui hujus animalis tribuitur hæc vis & proprietas, quod contra plæraq; venena ſit admodum efficax, viri docti hieroglyphicon & ſymbolum eſſe ſapientiæ laudabilisq; doctrinæ, cujus vi & beneficio poſſumus in rebus dubiis ac periculo-

ſis

A sis constituti difficultates & remotas omnes, à virtutis & honestatis via avocantes removere, malaque à bonis segregare. Præterea sapientiæ vis hæc est, ut nihil inexploratum aggrediamur: sed, juxta veritatis præceptum omnia probemus, quod vero bonum est teneamus; venenata fugiamus, & pro vocationis nostræ ratione ac modulo in fugam cojiciamus,

Moly herham describit Homerus Odyss. 10. (quem Plinius sequitur lib. 25. c. 4.) inventamq; tradit à Mercurio qui contra veneficia & magicas artes Ulyssi illam tradiderit, ut ea adversus fraudes & illecebras Circes, quæ ejus socios in varias belluarum species mutabat, sese muniret. Quæ omnia mythologice accipi debent. Facultates enim animi quædam conspirantes cum affectibus rationisq; obedientiam excutientes, & deinceps facile hinc inde exorbitantes, ad quævis vitia homines arripiunt, atque secundum Horatium,

Affigunt humo divinæ particulam auræ:

unde propria forma exuti in diversas bestiarum figuras transmutari dicunrur. At contra Ulysses vir prudens, ac multarum rerum usu præditus, veræ rationis normam ante oculos habens, ac Moly B sapientiæ, adversus monstra pravorum affectuum unicum amuletum præ se ferens, hæc facile omnia depellit, nec à statu suæ constantiæ se dimoveri ullis patitur illecebris.

Moly venena fugat, fraudem sapientia pellit:
Hanc pete, cum tot sint plurima monstra locis.

SATAN.

INter immanissima crudelitatis exempla, quæ literarum monumentis consignata sunt istud haud postremum locum tenet, nempe cum protrahendi cruciatus causa verus homo cadaveri jungitur. Quo etiam crudelitatis genere Mezentium testatur his verbis Virgilius,

Mortua quinetiam jungebant corpora vivis.

Ac proinde Clemens Alexandrinus, in adhor. ad Gent. calamitatẽ eam deplorans, in quam Satanas crudeli fraude Gentiles conjecerat, hoc videlicet ipsis persuadens, ut cultum atq; honorem uni Deo debitum ad res sensu carentes transferrent, his verbis utitur: Perversa bestia, inquit (de diabolo lo- C quens) præstigiis quibusdam homines in servitutem redigit, atq; usque ad hunc diem affligit, eos, ut quidem mihi videtur barbarorũ more excrucians: quorum tantam esse inhumanitatẽ ferunt, ut quos bello atque armis ceperint, cadaveribus jungant, quo una cum illis putrescant. Eodem enim modo perversus tyrannus ac draco, quotquot homines subigere potest, misero superstitionis vinculo constrictos, ad lapides, ligna, ac simulacra vivos adducit, unaq; cum illis inhumat, quoadusq; una cum illis intereant. Habes lector similitudinẽ eam, quam scriptor gravissimus affert. Quam in hoc Octasticho amplificandam duxi, eam nimirum, non modo ad Gentilium simulacra accomodans, sed etiam ad ea omnia extendens, quæ fluxa & caduca sunt: quibus cum homo voluntatis nexu adstrictus est misere perit atque corrumpitur. Quemadmodum enim fieri nequit, ut quispiam picem tangat, quin ipsius manus inficiantur: eodem modo fieri non potest, ut qui præpostero affectu rebus vanis atque interitui obnoxiis adhæret, non ipse quoq; evanescat & corrumpatur, atque, ut cum Propheta Joel loquar, in fæcibus suis computrescat. Unde etiam Paulus Rom. 1. de iis loquens, qui Dei veritatem in mendacium converterant, judicio hoc ipsis contigisse ait, ut in cogitationibus suis evanuerint. Ex D quo perspicuum est, quod quemadmodum Chamæleo rei cui sese adjungit colorem contrahit, sic etiam homo talis efficitur qualis est res ea, cui animum addicit. Si Deo adhæret, divinus efficitur. Si mundi vanitatibus vanitate ipsa vanior redditur. Ob eamq; causam ajebat Paulus, 1. Cor. 6. Nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unus spiritus efficitur: qui autem adhæret Deo unus spiritus est?

2. Perpetuæ est hæc Satanæ consuetudo, ut primo peccata, quoad ejus fieri potest, extenuet, eoq; hominem adducat, ut ea tamquam levia, parvique momenti nihil curet: quod scilicet, ut est apud Marcum Eremitam, de lege spir. n. 96. In Com. Epist. ad Gal. hominem alioqui ad majora & graviora scelera trahi minime posse perspectum habeat. Unde etiam hanc esse causam ait, quamobrem atrocioribus peccatis aditus ad nos pateat, quod in minoribus non eam, quam par sit, correctionẽ adhibeamus. Qua quidem in re ad illud Scripturæ respicere videtur, Eccles. 19. Qui minima con-

 temnit,

temnit, paulatim decidet. Atq; ut clarius istud ostendat, hac similitudine utitur. Quemadmodum in corporibus humanis, qui vulneribus suis medicinam adhibere negligunt, febres ac putredines atq; adeo mortem quoq; ipsam sibi accersunt: eodem modo in anima, ii qui exigua peccata parvipendunt, majora invitant. Augustinus item de decem chord. c. 11. ut indicet plurimis levibus peccatis animam opprimi posse, similitudinem à pluviis ducit quæ tametsi guttatim labantur, flumina tamen implent, ac domos subruunt. Quod idem etiam ait de arenæ granis, quæ tametsi minutissima sint, tamen si plus æquo his navis oneretur, non est dubium quin confestim pessum itura sit. Quin Gregorius quoque Nazianz. in carmine advers. Diabolum, his verbis eum alloquitur:

Tu minimis primo vitiis in pectora nostra
Influis, ac ve lut exiguis illaberis undis.
At simulatq; tibi datus est locus, illico magnus
Irrumpis, rapideque fluens latissimus amnis;
Donec ne chaos accipiat, batatrumq; profundum.

Quare non immerito Paulus nos admonet Ephes. 2. 4. ne locum diabolo demus & David Ps. 136. sub Babylonicorum filiorum typo, beatos eos pronunciat, qui primas Diaboli suggestiones atque consilia ad firmam petram, hoc est, Christum alliserint. Quo spectat id, quod ait Cyprianus, de jejun. & tent. Christi Diaboli nimirum primis titillationibus obviandum esse, nec colubrum foveri debere, donec in serpentem formetur. Ac post eum Hieronymus, in c. 9. Eccl. Diabolum serpentem lubricum esse ait, cujus capiti, hoc est, primæ suggestioni nisi resistatur, non esse dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur. Certissima porro ipsi resistendi ratio in hoc sita est, ut juxta Sapientis consilium Prov. 4. cor nostrum omni custodia servemus, ac vel levissima quæq; peccata horreamus, illud Hieronymi epist. ad Celant. memoria tenentes, qui nescire se ajebat, an peccatum ullum leve dici possit, cum non nisi per Dei contemptum admittatur. Quod quidem ita in animis nostris infixum esse debet, ut vel à levissimis quibusq; cogitationibus, quibus animæ nostræ quoquomodo infici queant, abhorreamus, illud nimirum pro certo habentes, quod etiam si consensum ipsis negemus, non tamen fœtoris aliquid nobis inhalare desinant, quemadmodũ his verbis eleganter ostendit Cyprianus, De jejun. & tent. Christi; Quamvis Diabolus ab ingressu mentis arceatur revitente consensu, aliquid tamen de spurcitia sua ibi evomens, abominationum horrore nauseare compellit. Sic, ut aliquid poeticum inseram, temulentus Ciclops, illiciti conjugii appetitor, licet à Pallade repellatur, in gremio tamen ejus Erichthonium fundit, & incorrupta Minerva, superest tamen deforme monstrum: nec omnino affectata scelera in memoria moriuntur.

3. Augustinus Serm. 197. de temp. dicit, Ante adventum Christi, solutus erat Diabolus: Christus veniens de eo fecit quod in Evangelio dicitur, Matth. 12. Nemo potest intrare in domum fortis, & rapere vasa ejus, nisi prius alligaverit fortem. Venit ergo Christus & alligavit diabolum. Sed dicet aliquis, si alligatus est, quare adhuc tantum prævalet? Verum est, fratres charissimi, quia multum prævalet: sed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est tamquam innexus canis catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortifera securitate conjunxerit. Jam videte, fratres, quam stultus est homo ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates, & cupiditates seculi noli conjungere: & ille ad te non præsumet accedere. Latrare potest, solicitare potest: mordere omnino non potest, nisi volentem. Non enim cogendo, sed suadendo nocet: nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Ac rursus August. tract. 52. in Joan. hæc Joannis verba exponens, Nunc princeps hujus mundi ejicitur foras, ad hunc modum loquitur; Quid ergo? Jam neminem fidelium tentat? Imo vero tentare non cessat. Sed aliud est intrinsecus regnare, aliud forinsecus oppugnare. Nam & munitissimam civitatem aliquando hostis oppugnat, nec expugnat. Ac rursum alio loco: Qualescumq; potest diabolus ad malum invitare, non potest trahere. Delectationem infert, non potestatem. Consilium ingerit, non conflictum.

4. Cur Diabolus tam infestum atque implacabile adversum nos bellum gerat, invidiam in causa esse tradit Scriptura. Invidia enim Diaboli, ut ait Sapiens, mors intravit in mundum. Nam, cum videret hominem, hoc est, naturam longe inferiorem, ad eum honorem evehi, unde ipsum superbia dejecerat, invidia confestim exarsit, ut Cyprianus de zelo, & Nazianzen. Carm. de subst. mente prædit. pulchre ostendunt. At verò præter invidiam alia quoque à nonnullis afferri causa solet: nimirum,

horren-

A horrendum illud odium, quo in Deum flagrat. Hanc enim causam esse ait Basilius, homil. habita in lacy. cur nos ille odio insectetur, quod Deum acerbissime oderit. Hinc enim fit, ut quemadmodum perfidus quidam ac rebellis subditus, cum eam vim, easque opes non habeat, ut regem adoriri atque obtruncare possit, in ipsius statuam plerumque impetum facit eamq; omni contumeliæ genere afficit: sic etiam Diabolus, cum Deo ipsi nihil detrimenti afferre queat, immane illud atque horrendum odium, quod in eum gerit, in nos, qui ad ipsius imaginem conditi sumus, effundit, & quia μισόθεος est, idcirco etiam μισάνθρωπος est.

5. Qui divites fieri volunt, inquit Apostol. 1. Tim. 6. incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, &c. Quod etiam in honorũ ac voluptatum cupiditate locũ habet. Est enim hic triplex funiculus, quo diabolus stultorum animas, tam arcte constrictas tenet, ut nihil eorum quæ ad sempiternam salutem spectant exequi possint. Quanam autem ratione hujusmodi laquei vitari possint, pulchrè ostendit Psalmista, Psalm. 123. cum ait, Sicut passer erepta est anima nostra de laqueo venantium. Quibus nimirum verbis illud nobis indicatur, hanc demum rationẽ nobis patere, qua diabolicas insidias vitemus, B si à rebus omnibus terrenis animum abducamus, nosq; totos ad cœlestium rerum amorem ac studium convertamus, ut cum Apostolo Phil. 3. verè dicere possimus, Nostra conversatio in cœlis est: ac rursum 2. Cor. 10, In carne ambulantes non secundum carnem militamus. Qua de re non alienum fuerit hic afferre, quod scribit Chrysostomus, homil. 8 epist. ad Rom. Serpentis formam, inquit, gerit diabolus: deorsum trahitur, ab inferiori loco depugnat, id est, à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate, divitiis, & secularibus rebus. Si quem viderit volatu in cœlum ferri, saltu eo usque contingere non potest. Deinde, id aggressus celeriter labetur. Neque enim pedes habet, ne formides, non alas, ne terreare. Super terram trahitur, iis quæ in terra sunt adhærere sciens. Igitur nihil tibi sit cum terra commune, ac labore nullo egebis. Neque enim eam pugnam novit, quæ adverso utrinque cornu geritur, sed veluti serpens spinis occultatur, intra divitiarum imposturam assidue latitat: qui, si spinas incideris, facile aufugiet, timidus redditus. His Chrysostomi verbis non admodum dissimilia sunt quæ priore libro ex Augustino attulimus, illud Evangelii Matth. 12. explicante, ubi fortis à fortiori, hoc est, Satanas à Christo alligatus esse dicitur, ut jam canum more neminem mordere C possit, nisi si quis suapte sponte ad eum propius accedat. Sed & quid de ea re Hilarius dicat, in Ps. 124. non incommodum fuerit audire. Exponens enim hunc Psalmistæ versum, Sicut passer erepta est anima nostra de laqueo venantium, ad hunc modum loquitur; In cœlestem scientiam, homo, eruditus es: quid tibi cum terrenis operibus & gestis? Avis effectus es; cur non in elemento tuo moraris? Volucres enim cœli nuncupantur. Psal. 8. Non injuste ergo illis in possessione terrenæ hæreditatis insidiæ sunt. Seculo renunciasti: quid tibi cum sæculi rebus? Quid quereris captus in sæculo? Quid quereris injuriam laquei in regione non tua? Dic tu potius, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Natura avium est, ut non, nisi cum volant, requiescant. Tu autem jam factus es columba: volando requiesci, id est, in cœlestem sedem & cognitionem à laqueis terrenis volatu fidelis animæ te efferendo.

6. Chrysostomus, *Serm. 3. de Lazaro*, Canis (inquit) mensæ assistens, si viderit hominem vescentem, subinde aliquid eorum quæ in mensa sunt ipsi projicientem, manet assiduè, quod si semel atq; iterum D sic adstitit, ut discesserit nihil adeptus protinus abstinet, veluti qui jam frustra & incassum adsistat: Itidem & Satan jugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi ceu cani projiciamus: quo accepto rursus aggreditur. Quod si perseveraveris gratias agere, jugulaveris illum fame, celeriterq; abegeris, & aufugere coëgeris.

Idem, *Homil. 8. ad Rom.* Deus diabolum habitare voluit, tamquam prædonem quempiam ac tyrannum; qui nisi quem apprehenderit inermem & solitarium in speluncas suas descendentem, accedere sane non sustinet, nisi nos per desertum iter facientes viderit appropinquare non audet. Desertus autem locus diaboli nihil aliud est nisi peccatũ. Opus est ergo nobis fidei scuto, salutis galea, spiritus gladio: non ut ne malum aliquod patiamur tantum, sed ut illius caput irruere volentis obtruncemus. Serpentis formam gerit, deorsum trahitur, de inferiori loco pugnat, id est, à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate, divitiis, rebus secularibus. Si quem viderit volatu ad cœlum ferri, primo

ſaltu eo uſque pertingere haud quaquam poteſt: deinde id aggreſſus celeriter labetur, neque enim pedes habet, ne formides: non alas, ne terreare: ſuper terram trahitur, iis quæ infra ſunt adhæreſcens. Igitur nihil ſit tibi cum terra commune, ac labore nullo egebis: neque enim eam pugnam novit quæ a dverſo utrinque cornu geritur, ſed veluti ſerpens ſpinis occultatur, intra divitiarum impoſturas aſſiduè latitans: qui, ſi ſpinas incideris facile aufugiet, timidus redditus, ſi & in illum divina carmina canere noveris, ſtatim vulnerabitur: ſunt enim nobis incantationes ſpirituales, ipſum nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, atque ipſius Crucis potentia. Hæc ipſa incantatio non ſolum Draconem à ſpoliis abigit, atque in ignem conjicit, ſed & vulneribus quoq; ab ipſo illatis medetur. A

7. Idem *Homil. 44. ad Hebr.* Hamo eſcæ præda poſita piſces decipimus, qui videntes eſcam hamum non conſiderant, & dum prædam volunt rapere hamo capiuntur: Satan dum humanum corpus tantum in filio Dei conſiderat, & Deum in corpore non agnoſcit, quaſi ad præparatam ſibi prædam, ſolita rapina feſtinatum. Sed dum vult draco avidus prædam rapere ipſe draco, ut piſcis adductus in hamo, præda Domini captus efficitur.

8. *Serm. 9. de Ozia.* Piratæ non tunc inſidiantur cum è portu vident exeuntes: nam quid prodeſſet invadere navem vacuam? ſed tunc omnes artes explicant, quando naves onuſtæ redeunt. Et cacodæmon, cum nos viderit multa convexiſſe, & navim noſtram gemmis pietatis onuſtam, tunc undequaq; ſeſe objicit, ut theſaurum rapiat, & in ipſo portus ingreſſu vincat & ſpoliet. B

9. Idem *Lib. 2. de Orat.* Civitas muris non cincta, in poteſtatem hoſtium facilè venit, quoniam deeſt id quo fuerat hoſtium curſus arcendus. Animam precibus minimè munitam diabolus facile in ſuam ditionem redigit, & ſine negotio omni genere ſcelerum implet.

SCRIPTURA *Sancta.*

CHryſolithos, aureo colore translucentes, non varios & turbidos, fulgoriſque nubilo interpellatos (quales ſunt Arabici) Plinius commendat. D. Hieronymus addit aureum habere fulgorem, & videri ſcintillas ardentes emittere, & nocturnos pellere timores. Venuſtiſſima imago eſt Scripturæ ſanctæ, quæ ut eſt, inſtar auri obrizi ſincera & pretioſa, ita doctrinæ ſuæ radiis illuſtrat mentes noſtras, corda exhilarat & accendit ad pios motus, quoties in ejus lectione & meditatione devotè verſamur. C

SECURITAS.

INter ἀμφίβια vitulus quoq; marinus eſt. Nam in mari & terra degit, adeo ut Jul. Cæſar Scaliger in Exerc. ad Cardanum teſtetur, ſe in Illyrio vitulum marinum vidiſſe vineas populantem. Somniculoſum maximè eſt animal, quod præter Plinium, aliosq; Martialis etiam attingit hoc verſu:

Dormitis nimirum glires vitulique marini.

Dormit autem extra aquam, ſæpe ſuper ſaxa ut Oppianus & ex Homero Ælianus aſſerunt, & quidem turbato licet mari ſecuriſſimè. Hujus enim fluctus altiſſimo ſomno oppreſſus nequaquam ſentit, fulminibus vero ſolum ex omnibus marinis non tangi Plinius & Plutarchus auctores ſunt, quod tamen vanitatis arguit Brodæus 3 Miſc. 2. Sed Pierius etiam docet in hieroglyph. Ægyptios hominem contra omnia pericula, maximè contra potentiorum vim, tuto ſe præmunientem ſignificantes, marini vituli pelle indutum pinxiſſe, quod eam fulminis ictum non admittere obſervatum, & Principum iras fulminum inſtar eſſe ex Poëtis notum ſit. Auguſtum certe illa pelle pro ἀποτροπαίῳ fulminis uſum, à Suetonio in ejus vita: & de Severo Imperatore refertur quod eadem ſuperſtitione lecticam ſuam corio illius tegi curaverit. Viri autem in utraque fortuna recti & conſtantis effigiem hoc hieroglyphicon ſubjicit. Quo pertinent Horatii illa, D

Juſtum & tenacem propoſiti virum, &c.

Cui plane ſimilia Chorus apud Senecam in Tyeſt. poſt act. 2. concinit. Igitur, ſecundum Boet. libr. 2. de conſ. phil.

Quamvis tonet ruinis
Miſcens æquora ventus,
Tu conditus quieti
Fœlix robore valli,
Duces ſerenus ævum,
Ridens ætheris iras.

SECU-

A SECURITAS *intrepida.*

PArturiens vulpes ita secedit, ut raro gravida capiatur, inquit Aristoteles, lib. 6. hist. animal. cap. 34. Unde versus proverbialis

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ. id est:
Vetula vulpes laqueo haud capitur.

Non aliter homines circumspecti & prudentes maturè sibi à fraudibus & insidiis malorum prospicere & sanis consiliis sese præmunire debent. Tela prævisa minus feriunt. Et Seneca vult, ut in ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, & contra fortunæ injurias inter beneficia firmetur. Qui enim in ipsa re trepidare noluerit, ante rem exerceat. Quam in sententiam Cicero copiose disputat, lib. 4. Tuscul. quæst. Sapientem præcipere ac præsumere oportere omnia quæ homini acerba & gravia accidere possunt. Tali enim præmeditatione effici illa leviora & toleratu faciliora. Idque auctoritate Euripidis & Terentii comprobat. Et apud Virgilium Æneas lib. 6. Sibyllam Cumeam alloquens, ait:

B *Non ulla laborum*
O virgo, nova mi facies, inopinave surgit.
Omnia præcepi atque animo mecum ante peregi.

Quem locum & Seneca mirè extollit, & Petrarcha commendat in præfat. libr. 1. de remediis utriusq; fortunæ.

Prudens insidiasque fugit, fraudesque malorum.
Sic vulpes, uterum dum gerit, haud capitur.

SECURITAS *periculosa.*

P. Bellonius in observationibus suis hanc ad Euxinum, Bosphorum & Propontidem, piscandi rationem, quæ obscura nocte fieri soleat, inter alias commemorat. Binos viros cymbam occupantes unum quidem hanc impellere, alterum vero & tædam accensam & fuscinam tenentem observare dormientes pisces, datoq; rectori naviculæ signo, quo illam impellere debeat, si prædæ certus jam sit, magno impetu tridentem inquiescentis piscis dorsum vibrare, eumque captum ad se attrahere. C Affirmat autem hunc piscandi modum ad lumen cum fuscina, cum ad polypos, loligines magnas & parvas, tum ad omnis generis pisces squamis præditos max. esse accommodatam. Dormire vero pisces non minus, quam terrestria animalia, certum esse, nec deesse, qui eos ronchos ducentes exaudiverint. Id quod & Plinius tangit lib. 10. c. ult. quamvis Oppian. 2. ἁλιευτ. pisces, plerosq; omnes, præter scarum, somnum neget capere, quod sibi metuant à potentioribus. Profecto autem ad excitandam in hominibus vigilantiam & vitandam omnem omnino securitatem hoc hieroglyphicon conducit. Nam, ut Horatius canit;

Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones,
Ut teipsum serves non expergisceris?

Nemo enim celerius opprimitur quam qui nihil timet. Et frequentissimum initium calamitatis, securitas, ut præclare Vell. Paterculus dixit. Pertinet autem huc præclara enarratio sententiæ Homericæ in progymna. Theonis Sophistæ:

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id est:
D *Dedecus est totam consultum stertere noctem:*

quam ipse Jupiter protulit. unde & Theon omnibus cæteris in Homero γνώμαις eam præfert, & exemplis illustrat ac confirmat. Stertentes opprimit hostes. Vigilandum igitur, orandum & laborandum.

Ut capiat pisces piscator nocte laborat.
Ut seipsum servet surgere nemo parat.

SEDES *incerta.*

PAsser noster vulgaris quibusdam videtur à patiendo dictus, quod sæpè morbo caduco laboret, quæ etymologia satis longe petita esse videtur. Nulla vero avicula ferme invenitur, quæ certa sede ca-

de carens pervolitando sic locum mutet & incerta vagetur. Quare etiam Proverb. 26. dicitur passer quolibet vadens. Est tamen nihilominus testimonium divinæ providentiæ ac protectionis in rebus quoq; vilibus & despectis : quod ipse Servator noster Christus nos monet, Matth. cap. 10. Nonne, inquit, duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Videtur autem hoc symbolum illis conveniens, qui in continuis peregrinationibus, sive voluntariis, sive necessariis versantur, quod studium si moderatum est, non solum gratum, sed utile quoq; esse consuevit: sed ubi modum excedit, plurimum profecto molestiæ & incommoditatis secum afferre solet, de quo Menandri sententia intelligenda, **A**

> ξενιτεία γὰρ χαλεπὴ κατὰ πολλοὺς τρόπους.
> *Peregrinatio enim multis modis difficilis est.*

Quid quod peregrinatio ipsa morbus esse dicitur à Symmacho in Epistolis? At rectè etiam ad piorum hominum in hoc mundo tanquam diversorio aliquo peregrinationē accommodare poterimus de quo Epi. ad Hebræos, οὐκ ἔχομεν, dicit, ὧδε πόλιν μένουσαν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν, id est, *non habemus hic civitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Deq; hujus vitæ brevi & instabili curriculo B. Nazianzeni extant versus: **B**

> τροχὸς μέν ἐστιν ἀστάτως πεπηγμένος — *Trochus est parum certus parumq; stabilis;*
> ὁ μικρὸς οὗτος καὶ πολύτροπος βίος. — *Fallacis hujus cursus & vita brevis.*

Ad hieroglyphicon autem propius alludens poeta noster, ait:

> *Ilt celer huc, sed mox volitat passerculus illuc,*
> *Sic nusquam est, si quis vivere ubique volet.*

SEDITIOSI.

SAlamardra aquatilis à multis cum Corylo & Scinco ferè confunditur. Lacertum (cujus speciem Theophrastus eam videtur facere) refert propemodum corporis specie, caput maculis albis refertum habet, & in dorso pinnulam rectam per totum oris rictum ranæ similem, caudam, ut in Cobitide fluviatili vel potius in anguilla cernimus, nonnihil latam. Degit in fluminibus & stagnorum ripis, & per fulgetra & tempestates caput exerit. Hinc Plinius scribit, numquam nisi magnis imbribus provenire, & serenitate deficere. Eodem plane modo obscuri sæpe homines, & quibus si in pace domi vivendum esset, ne panis quidem ad victum suppeteret, per tumultus & bella emergunt, & ad maximas cum opes, tum dignitates perveniunt. Non meminerunt illi, rem esse, ut Synesius dicit in Orat. de Regno, multo beatiorem pacem, quam bellum, quippe cum pacis caussa bellici etiam apparatus fiant. Bellum igitur, ut de Hispaniæ populis Justinus inquit, quam otium malunt. Si extraneus deest, domi hostem quærunt. Omnium autem graviss. & Nestoris illa apud Homer. ἰλ. ι. oblique tam in Achillem, quam Agamemnonem exprobratio: **C**

> ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, — *Sine cognatione injustus, sine domo est ille,*
> ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος — *Qui bellum intestinum amat asperum.*

Quam laudat Aristoph. εἰρήνη Aristot. πολ. α. & expressit Cicero 13 Philip. Ad hieroglyphici vero meliorem intellectum facit etiam Adag. *In seditione vel Androclides belli ducem agit:* Quod parœmiographus in rixosos Theologos, qui tantum ἐριστικοῖς suis scriptis clarescere, & ex rebus ubique perturbatis ditescere cupiunt, rectissimè accommodat. Turbis pascuntur, Solem comitiorum & Synodorum ferre nequeunt. Hujusmodi turbonibus convenit δίστιχον, **D**

> *Sunt pluviæ mihi vita, necem sed Sirius affert:*
> *In pace & languent quos fera bella fovent.*

SEDITIOSI *tollendi.*

Ere corporis humani est putridum membrum mature abscindere, ne pars sincera trahatur: & societatis humanæ (quam cupimus salvam) interest, perniciosos cives è medio tollere, ne malum unius paulatim serpat in totum corpus societatis.

SENE-

A SENECTUS *laudata.*

BArbo pisci, quo nullus est frequentior alius in præterfluente Nicro Germaniæ fluvio nobili, nullum Græcum nomen est. Errat enim Volaterranus, qui τρίγλην, mullum, Barbum facit, cum ille marinus, hic aquæ dulcis alumnus sit. Sed & inter Latinos veteres solus Ausonius Barbum & nominat, & immortalitati consecrat in nobili sua Mosella, iis versibus, ex quibus & hoc hieroglyphicon, & inscriptionem eius accepimus. Dicit autem ibi Ausonius, Barbum, quo grandior natu & magis longævus sit, eo meliorem esse. Quæ laus cæteris animantibus, ut etiam piscibus non æque convenit. Unde manet in hunc usq; diem celebre: *Piscis nequam est, nisi recens.* Sic profecto ætas hominũ, etiam pejor & declinans, melior est juvenilis incremento, & majori tum laude, tum honore digna Solon quidem Athenienſis, etiam lege vetuit, valde juvenem magistratum gerere, vel consulere, etiam si opt. à mente constitutus esse videretur, ut scribit Juncus lib. de Seneƈt. apud Stobæum. Lycurgus etiam, referente Justino, max. honorem in sua Rep. senum esse voluit, quod & Cicero & Gellius laudant. Unde proverb. ἐν Σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, *In sola Sparta expedit senescere.* Nec
B cesserunt hac in parte Romani Lacedæmoniis. Gravissime enim Callistratus in l. Semper. D. de jure immu. Semper, inquit, in civitate nostra senectus venerabilis fuit. Namque majores nostri pæne eumdem honorem senibus, quem magistratibus tribuebant. Et Gellii cap. 15. libr. 2. prorsus huc convenit. Et noti sunt præterea Juvenalis in hanc rem Sat. 13. & versus Ovidii, l. 5. Agamemnon quoque apud Homer. ιλ. γ. non optat Ajacis similes decem, sed Nestoris: quod & Cicero de Seneƈt. tangit. Plato autem lib. 5. de Repub. Senem (inquit) Lex nostra præficit omnibus junioribus, eosque corrigere jubet. Barbi Ausoniani hieroglyphico ascribe distichon,

Ausonio vetus hic laudatur piscis. An ergo
Perpetuam hanc laudem Cana senecta tenes?

SEPULTURA *probrosa.*

CIcero Philip. 1. insepultam sepulturam vocat. Ubi quis insepultus à feris & bestiis lacerandus in locis ignominiosis projicitur. Jeremias Propheta, de Jehojakimo impio rege Judæ à Babylonis capto, interfecto & probrose projecto, loquens, capit. 22. v. 18. 19. non plangent eum, inquit, heu
C frater mi, aut heu soror: non plangent eum, heu Domine, aut heu decus ejus: sepultura asini sepelietur; tractus & projectus ultra portas Jerosolymorum. ut asinorum mortuorum vilia cadavera feris & avibus lanianda relinquuntur in sterquiliniis & campis remotis ab hominum conspectu, idem profano illi principi, accidisse minime dubitamus.

SERVITUS *voluntaria.*

QUi velit de diversis Accipitrum generibus, exquisite omnia cognoscere, Gesnerum, & nuper Augustæ Vindelicorum librum Friderici 2. Imperatoris de Aucupio elegantibus typis excusum, consulat. Quidam nostros Sparuieros veterum Nisos esse existimant, nonnulli vero accipitrem palumbarium vocant. Qua ratione autem accipitres sint tractandi, ne temere oberrrent, aut difficulter ad dominum redeant, idem Gesnerus ex pluribus authoribus copiose tradit. Solet autem aucupi familior & obsequentior redditus Accipiter, tantum invitatione sibili ad scapum, sive, ut vulgo vocant, revocatorium sponte rursum advolare. Porro instrumentum istud alarum, cui in
D medio aliquid carnis alligatur (ut diximus) revocatorium vulgo nominant. Budeus in Philologia scapum, Galli vero rappel, & leurze dicunt, forsitan à loyer, quod præmium significat, Germani *ein Luder.* Etsi autem, secundum Plautum in Captivis,

Omnes profecto liberi libentius sumus quam servimus:

Ac homini ingenuo nihil sit difficilius quam imperium præsertim durius ferre, cum Homerus quoq; Odyss. 7. dimidium virtutis illi perire asserat, quem servilis necessitas captum teneat,

ἥμισυ γάρ τ᾽ ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος εὖτ᾽ ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. id est,
Dimidio mentis privavit Juppiter illum
Servilis quemcumque virum sors cœperit umquam:

Hoc tamen omne de nimis aspera & iniqua servitute accipiendum, cum idem Plautus in Milite dicat, A

Facile est imperium in bonis.

At Claudianus lib. 3. de laudibus Stiliconis:

Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Servitium; nunquam libertas gratior extat.

Alii scribunt. ULTRO AD VINCULA REDIT. Sponte quidem, non vi: unde distichon.

Sponte mea redeo, mihi cum victoria parta est,
Nec vis me vocat, ast aucupis obsequium.

SERVUS *Dei.*

CHalcedonius Lapis colorem habet pallentis lucernæ, inquit Hieronymus. Fulget sub dio in domo obscurus omnium sculpentium argumentis resistit, radio Solis vel digitorum attritu excandens paleas ad se trahit. Eximius Christi servus aliis prælucendo servit; seipsum, si humana spectes, absumens: inter exteros plerumque magis quam inter domesticos quosdam refulget & in honore est: accensa autem in eo luce Solis justitiæ & digiti Spiritus S. efficacitate eundem confirmante, ut hostium sacrosanctæ veritatis artes aperit & refellit, sic peccatores invitat ad resipiscentiam & vitæ seriam emendationem. B

SILENTIUM.

SOlebant veteres in annulis signatoriis pæculiaria quædam signa usurpare: quemadmodum Syllam Jugurthæ captivi traditione: Pompejum leone ensifero; Augustum primum Sphinge, postea Alexandri Magni tandem sua imagine, signasse scribunt Suetonius, Plinius, Plutarchus & plura ejus generis colligit Alexander ab Alexandro, 2. Gen. dier. 19. Mæcenatis autem Rana imprimis celebris fuit, teste Plinio. Sunt qui putent, ob silentii fidem, quæ in Mæcenate insignis fuerit, Ranam Seriphiam ipsi placuisse, quod, ut Suidas & Plinius litteris prodiderunt, in Seripho insula ranæ mutæ sint, ut Ælianus tangit, ex Persei voto. Theophrastus aquæ frigiditati causam ascribit, ut & Theophyl. Simocat. in Quæst. phys. Sane Mæcenatis sui taciturnitatem Horatius quoque commendare videtur, cum negat illum de aliis secum colloqui, *Quam quæ rimosa bene deponuntur in aure.* Quamquam Suetonius scribit, desiderasse nonnumquam Augustum Mæcenatis fidem silentii, quod is secretum de comperta Murænæ conjuratione uxori Terentii prodidisset. Quidam, quod Augustus omne terræ marisque imperium cum Mæcenate communicasset, ut Dion auctor est, hoc signo illum fuisse usum censent: Et certè Plinius affirmat Ranam Mæcenatis propter collationes pecuniarum in magno terrore fuisse. Non igitur Seriphia illa aut muta fuit, cùm & gemitus tot gentibus expresserit. Neque verò hæc conjectura prorsus inepta videtur, moto, ut Seneca ait, ex nimia felicitate Mæcenati capite, ut proculdubio animo etiam fuerit elatiori, quod in omnibus & per omnia absentis Cæsaris partibus fungeretur. Etsi autem vile admodum & contemptum animal est Rana: in hieroglyphicis tamen plurimis illius fuit usus, ut apud Pierium & Horapollinem, qui volet, reperiet. C

SOBRIETATIS *opus.*

VPupa ἔποψ, cristam gerit plicatilem, quam contrahere & explicare potest secundum capitis longitudinem. Mutat quoque pennas tempore æstatis & hyemis, secundum Aristotelem. Extat autem fabula de Thereo in hanc avem mutato apud Ovid. 6. Metamorph. Ac legitur quoque hoc hieroglyphicon apud Adrianum Junium ex hieroglyphicis Horapollinis acceptum lib. 2. cap. 93. ubi ita scribitur. Uvæ esu offensum & se curantem notantes, pingunt upupam cum herba adianti, vulgo capilli Veneris in ore tenentem. Hæc enim avis si iera comesta læsa fuerit, adiantum ori inferens, certo decurso spatio, pristinam valetudinem recipit. Ælianus lib. 1. de Animal. cap. 35. upupam contra fascinationes adiantum, quod callitrichum quoque vocant, in nidum ponere ait. Quo ostenditur ebrietatis & temulentiæ optatissimũ & efficaciss. remedium esse abstinentiam & frugalitatem, Quod D

simili

A similiter ad alios vehementiores affectus & perturbationes animi transferri poterit, quibus omnibus Philosophiæ præcepta, & vita moderata ac placida optimè mederi solet, ex quo postea omnium victoriarum laudatissima nimirum seipsum vincere, existere consuevit. Sicuti testatur Plato lib. 1. de Legibus ubi ait, ὦ ξένε, τὸ οἰκᾶν, αὐτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δ' ἡ ἧττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον, id est, *ita habeto, hospes, maximam, optimamq; victoriam esse, seipsum vincere, at si quis à seipso superetur, omnium esse pessimum ac turpissimum.* Et distichon poëtæ nostri bene convenit,

Quisquis difficiles præsentit pectore motus,
Is norit præscriptum à ratione modum.

SOBRIETATIS *utilitas.*

PLinius omnibus hominibus contra serpentes inesse veneum scribit: illosque saliva jejuni hominis ictos, non secus ac contactu aquæ ferventis fugere, quæ in fauces penetraverit, etiam mori illos. Tangit rem eandem Aristoteles quoque: & Lucretius lib. 4. in ejus caussas physicas inquirit.
B Versus ejus sunt isti:

Sæpe etiam serpens hominis contacta salivis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa. &c.

Hoc sanè ut benignæ naturæ memorandum est beneficium, ita sobrietatis, temperantiæ, & castitatis luculentum est testimonium. Jejunus enim sit homo oportet, qui hac efficacia non velit distitui. Sobrietatis igitur tanta vis est, ut contra omnia luxuriæ & libidinis venena præsentissimum sit antidotum. Unde etiam Græcis tam augusto nomine σωφροσύνη, quasi σώζουσα τὴν φρόνησιν, quod mentem illibatam conservet, dicitur. Quod & Hierax vult lib. de justitia, ubi virtutem illam, quæ ἀφροσύνην καὶ ἀκολασίαν repellit, ait sapientes vocasse σωφροσύνην, σωτηρίαν, scilicet, οὖσαν φρονήσεως, *incolumitatem prudentiæ.* Eam Plato πολ. δ. definit, quod sit κόσμος, καὶ ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια: *decus & certarum voluptatum & cupiditatum continentia.* Præclare igitur Xenophanes Epist. ad Lamproclem, Κακὸν οὐδὲν φύεται ἐν ἀνδρὶ θεμέλια θεμένῳ σοφίας, σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν: *Nihil innasci malum potest in homine, qui sapientiæ fundamenta jecerit, Temperantiam & continen-*
C *tiam.* Temperantia enim, ut Seneca ait in Ep. voluptatibus imperat: alias odit, atque abigit, alias dispensat, & ad sanum modum redigit, nec unquam ad illas propter ipsas venit. Appositè etiam ad hoc hieroglyphicum Macarius hom. 16. Igitur in omnibus, inquit, opus est sobrietate, ne bona quæ videmur habere vitantur in perniciem nostram,

Emoritur serpens hominis contacta saliva,
Hei mihi quam magnum Sobrietatis opus!

SOCIETAS *civilis.*

ATHenæus ex Chrysippi Stoici lib. περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς hæc refert: Pinna (inquit, interprete Dalechampio) ac pinnotheris mutuas operas præstant, nec vivere seorsum queunt. Pinna quidem ostreum est. Pinnæ vero comes & tutor, exiguus cancer. Pinna igitur disclusa testa, otiosa & quieta expectat adventantes pisciculos. Astans vero custos si quis subierit, morsu significat. Vellicata sic concha os comprimit, & eo quod intus est exceptum ac inclusum communi dape cum socio vescitur. Eadem etiam ex Chrysippo Plutarch. de solert. an. affert, ubi ait, Chrysippo plurimũ atramenti in omni-
D bus libris absumpsisse hunc pinnotherem. Eadem tradunt Aristoteles, quoq; Theophrastus, Ælianus, Oppianus, Phile in Jambis, Cicero & Plinius. Pinnæ etiam meminit Nemesius capit. 1. de Nat. hom. Et pinnotheris Scoliastes Aristophanis in vespis. Horapollo quidem, eumque secutus Pierius, scribunt, Ægyptios hominem qui à propinquis curetur, hoc hieroglyphico expressisse. Sed nos ex Ciceronis 2. de Nat. Deor. ad civilis societatis conjunctionem inter homines referimus: quam primum constituit ἡ ἔνδεια, *indigentia.* Nam, ut Artemidor. ait 3. Onirocr. 9. δεῖ δὲ τοῖς ἀνθρώποις βοηθείας. δεῖ καὶ τῶν συλλαμβανομένων: *Auxilio homines opus habent, & adjumento aliorum.* Qua de re in Platonis & Aristotelis politicis leguntur plurima. Ad hospitalitatis etiam, cujus Jupiter ipse ξένιος Homero & Virgil. testibus, præses sit, iconem exprimendum non inepta fortè hæc pictura fuerit. Qua si quis in parasitos quoque ἀλλοτριοφάγους, ut eos Athenæus vocat, utatur, non male fecerit. Nam & Plinius

hunc pinnotherem cancrum dapis assectatorem nuncupat, & Pierius à nonnullis piscem parasitum **A** eum dici scribit, quamvis si hoc parasito pinna careat, fame ipsi pereundum foret.

Quam bene conveniunt, & in una sede morantur,
Quos natura, usus, junxit & unus amor.

SOCIUS *exosus.*

NEminem admittit dives suæ felicitatis socium, meminitque pollitici præcepti,

Solus opima tenet bos pascua, parta tuetur,
Tu quoque sic dotes solus habeto tuas.

Perhibent autem physiologi boves feroces & magis generosos in pascuis & pratis quempiam locum occupare, nec alios facile admittere. Hujusmodi boum consortis impatientium pugnam graphice descripsit Oppianus lib. 2. Cyneg. Usus est hoc hieroglyphico Poloniæ rex Stephanus Batorius, princeps admodum magnanimus & prudens, nec literatus, satis quidem apposite, cum **B** pascuis simul & bobus ista regio abundet: non obscure innuens, se ad regni illius possessionem, magnis laboribus acquisitam nullum facile socium admissurum esse: cum secundum Thyestem in Seneca tragico,

Non capiat regnum duos.

Et alibi apud eundem,

Nec regna socium ferre, nec tædæ sciant.

Idem Lucanus affirmat lib. 1.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

HIEROGLYPHICORUM COLLECTANEA, EX VETERIBUS ET NEOTERICIS DESCRIPTA, **C**

LIBER SEXTUS.

SOL.

ACcipiter præ cæteris avibus Solis simulacrum & symbolum esse videtur, utpote peculiari quadam atque arcana naturæ vi, intentissimis in ejus radios oculis prospiciens. Et Solem interdum, tamquam visus tutorem ac Dominum accipitres forma pingunt Ægyptii, teste Horapolline lib. 1. cap.6.

SOL *Justitiæ.*

SOlis aspectabilis collationem in hac hieroglyphica tabula cum Sole Justitiæ æternæ instituimus ex philosophia depromptam. Videat & judicet pius lector. Sol est lucidum corpus à Deo creatum. Christus Sol justitiæ, splendor est gloriæ Dei patris, & lux mundi, increata si λόγον, & creatam si humanam naturam spectes. 2. Sole illustrantur oculi corporis. Illuminat mentes Christus. 3. Suo calore sol animat & fovet res animatas. Christus vita nostra & vivificator est omnium sanctorum. 4. Oriens Sol est instar sponsi de thalamo suo prodeuntis. Christus est sponsus Ecclesiæ suæ. 5. Sol (cujus progressus inhiberi à nulla natura potest) instar est gigantis in stadio à carceribus ad metam in offenso cursu properantis. Et Christus princeps omnipotẽs gloriosum gratiæ suæ cursum absolvit,

ita

A ita ut à nemine præpediri possit. 6. Et si corpus Solis in cœlo suo sit, calore & splendore suo tamen pertingit usq; ad fines extremos orbis terrarum. Christus ascendit in cœlum, & nobiscum est usq; ad consummationem sæculi, quo modo id fiat docet S. Vigilius Episcopus Tridentinus in libris adversus Eutychen. 7. Lumen cæteris sideribus Sol communicat. Sol justitiæ non modo illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, sed etiam luce gratiæ electos suos illustrat, efficietq; ut olim in regno Patris instar Solis fulgeant. 8. Unus in cœlo Sol: unus Ecclesiæ princeps Christus.

Antithetice, Sol est lux creata. Christus ratione Deitatis est increata lux. 2. Ille oritur super bonos & malos: hic super bonos tantum. 3. Ille obscurari potest: hic nullam eclipsin, nullas caligines umquam passus est, vel patitur, aut patietur. 4. Ille homini animali servit: hic spirituali. 5. Ille huic caducæ vitæ: hic etiam æternæ. 6. Ille oritur & occidit: hic numquam verget ad occasum. 7. Ille cætera sidera obscurat: hic suos φωστῆρας illustrat.

Solis aspectabilis ortus admonet nos 1. de illuminatione mentium, quam φωτισμὸν vocat Apostolus, 2. Cor. 4. Christus enim ut Sol & phosphorus, 2. Pet. 1. exoritur in cordibus nostris. 2. De sancti-B ficatione quam Apostolus ita depingit, Rom. 13. Tempestivum jam est nos à somno expergisci. Nunc enim propius nos est salus, quam cum credidimus. Nox præcessit: dies autem appropinquat: abjiciamus igitur opera tenebrarum, & induamur habitu qui luci conveniat. 3. De Carnis resurrectione. Mors enim prima somno, sepulcra cubili conferuntur. Isai. 26. Joan. 11. & 1. Thess. 4. Itaque qui mane expergefacti surgunt, de resurrectione sua cogitare debent. 4. De beata æternitate sanctorum, & justitiæ Sole perpetuum sine occasu duratur. Unde sequentes versus:

Quum Sol fugatis exoriens diem
Reddit tenebris, quum jubar aureum
Diffundit, objectique montis
Verticibus rutilum renide:

Nunc finienda lucis amœnitas
Sperata mentem recreat; horridas
Præsentis ævi nam tenebras
Perpetuum jubar insequetur.

5. De diurnis laboribus, Psalm. 104. Sole oriente egreditur homo ad opus suum, & ad culturam suam usque ad vesperam. Hunc ordinem pervertentibus Epicureis gravissime irascitur Deus apud Esaiam, cap. 5. Sol justitiæ Sanctos illuminat, ut quæ ad vocationem suam pertinent singulos mo-C mentis humiliter & diligenter exequantur.

Solis meridies inter multa alia monet, 1. justam causam tandem patefieri, Psalm. 37. Educet Dominus quasi lumen justitiam tuam, & judicium tuum sicut meridiem. 2. Pios à morbis & aliis incommodis præservandos. Psalm. 91. Non timebis ab incursu & Dæmonio meridiano. Psalm. 121. Per diem Sol non uret te. Solis justitiæ meridies æternus erit & vivificus: suos à morte prima & secunda liberatos glorificabit in sæcula sæculorum. Occasus Solis nos commonefacit, 1. De ἀμνηστίᾳ, juxta præceptum Apostolicum, Ephes. 4. Sol ne occidat super iracundiam vestram. 2. De morte. Quam certum est Solem occidere suo tempore, tam certum est, præstituto nobis à Deo tempore moriendum esse. 3. De rerum humanarum inclinatione & vanitate, Eccles. 1. Oritur Sol & occidit. Pompejus Cinnæ dicebat, plures adorare Solem orientem quam occidentem. Verum ipse quoque expertus est rerum humanarum vanitatem, cum devictus à Julio profugisset in Ægyptum, in qua & periit. Sol æternus perpetuo viget inter Sanctos, quos illuminat, excalefacit, vegetat, fovet ac deducit per semitas justitiæ, vivificatque, ut transeant de morte ad vitam. Creati Solis eclipseis D admonent fidei lucem in sanctis nonnumquam obscurari, numquam tamen extingui. Luc. 22 Christus ad Petrum, Oravi pro te ne deficiat fides tua. Joan. 17. Idem petiit à Patre cœlesti pro omnibus Sanctis. Christo patiente & cruci affixo Solem obscuratum esse plenilunii tempore, tribus horis præter naturæ ordinem.

Cæterum, sicut Sol non expectat preces, ut exoriens lucem rebus humanis inferat, sed statim refulget, & omnibus videntibus prodest: idem Sol justitiæ præstat: prior dilexit nos: ut benefaciat suis subditis non admodum præstolatur, verum eos prævenit, statim & sponte sua maximis ditat & ornat beneficiis, Illi autem piis affectibus & perpetuis sanctisque vocibus clamant læti,

Tu Sol, tu clypeus, tu Dominus: tuis
Tu das conspicua fulgere gloria:

Nec puro scelerum umquam
Claudis munificam manum.

Alia ſuperaddamus. Quod & in Sole eſt lux & calor, id in Sanctis eſt veritas & pax. Quid enim aliud veritatem eſſe dixeris quam illuſtriſſimum Solis juſtitiæ radium, qui in Sanctorum corda ſparſus ignorantiæ tenebras diſcutiat; fidei autem, quæ eſt veritatis agnitio, lucem infert? ideo ipſe clariſſima voce pronunciavit de ſeipſo; Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Joan. 8. 12. Ut autem lux naturale ſolatium eſt, teſte Curtio, nec ſine cauſa Græci lumine oblatato dicebant Φῶς ἀγαθὸν, ſic veritas ſpirituale eſt ſolatium. Ac ut precamur cum regio vate, Pſal. 43. Domine, mitte lucem tuam & veritatem tuam, quæ me dirigant: ita quum melior ſpes rerum affulget, non tam Euripideum illud occinendum, ἥκει φῶς ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς, quam hoc divinum effatum repetendum, ex nonageſimo ſeptimo 11. Lux ſata eſt juſtis, & rectis corde lætitia. Item, Dominus lux mea, à quo timebo? Dominus robur vitæ meæ, à quo trepidabo? Pſal. 27. 1. Divus Auguſtinus, lux, inquit, regina oculorum eſt: dies imago vitæ, nox vero mortis. Ego vero non minus recte dixero, veritatem Chriſtianæ mentis eſſe reginam: ejusque ſplendorem vitæ imaginem; privationem illius mortis vultum. Quid etiam pacem charitatemque Chriſti juſtitiæ Solis dona aliud eſſe dixeris quam flammam à Spiritu ſancto in corde per fidem purgato accenſam, qua illud ardeſcit pieque æſtuat amore Dei? hunc ſanctum & ardentem Dei amorem ſtudio veritatis & obedientiæ fidei teſtemur: ſecundum illud Domini Chriſti Jeſu dictum, ſi quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum manebimus, Joann. decimo quarto. 23.

Si Solem aſpicientes delectamur encomio Pliniano (Sol medius fertur inter planetas, ampliſſima magnitudine & poteſtate; nec temporum modo terrarumque, ſed ſiderum etiam ipſorum cœlique rector. Hunc mundi totius animum, ac plenius mentem, hunc principale naturæ regimen ac numen credere decet opera ejus æſtimantes. Hic lucem rebus miniſtrat, aufertq; tenebras: hic reliqua ſidera occultat, hic vices temporum annumq; ſemper renaſcentem ex uſu naturæ temperat: hic cœli triſtitiam diſcutit, atq; etiam humani animi nubila ſerenat: hic ſuum lumen cæteris quoque ſideribus fœnerat, præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens, &c.) Quanto magis Solem juſtitiæ contemplantes, qui ſolis & omnium creaturarum miniſterio illa bona omnibus prope ſubminiſtrat, lætari pius decet, quando ejus vim vivificam perſentiunt. At illæ primitiæ lucis æternæ confirmant in eis ſpem complementi ejuſdem lucis, agnoſcentes & lucem cœleſtem mentis eſſe reginam & tenebras morum magis quam oculorum extimeſcendas eſſe. Portenta mendaciorum & errorum peroſi in luce Dei ambulare, in lumine ejus videre lumen & clamore fidei reſipiſcentis atq; per charitatem operantis Sanctos in terra militantes clamare oportet,

Veſpera jam venit; nobiſcum, Chriſte, maneto,
Extingui lucem nec patiare tuam.

Germanis *Sonn* vox eſt (vel *Son*) analogica ratione plura ſignificans, inquit Io. Goropius, hieroglyph. lib. 15. Primum ſignificat pacem facere, ſive reconciliare: mox etiam oſculari: deinde ſanare: adhæc Solem: poſtremo filium. Mirum autem eſt hæc omnia ei primum convenire, qui ſic inter filios Princeps eſt, ut ante mundum etiam creatum Filius fuerit. Quid dico ante mundum creatum, cum Filius ſit ab æterna ſeculorum infinitate? Hic enim ſolus eſt & verus reconciliator. Hic princeps in oſculando, dum in ipſo pax & juſtitia ſeſe ſunt oſculatæ. Hic verus ſanitatis auctor, non corporum tantum, ſed, quod infinito plus eſt, animorum. Hic eſt Sol, non ille quidem ſpectabilis, ſed Sol lumine ſuo illuſtrans univerſa: quoniam lux eſt æterna Patris æterni, omnibus rebus & corporatis & non corporatis lumen affundens. Hujus aſpectabilis imago Sol eſt cœleſtis, quem propter quamdam luminis & ſanationis communionem, corporatarum rerum finibus incluſam, *Son* etiam vocant Germani. Quamobrem ſi filii, i. e. juſtitiæ Solis lumen, quod eſt Spiritus ſanctus, ad homines ſanandos ſe diffundens depingere velis, optime Solem pinxeris; & id quidem ea ratione, ut orbe ſuo hominis caput complectatur, atque illud ſenſim ſublevare videatur.

Solis motus, inexplicabilis prope eſt ratio, inquit Plinius lib. 18. c. 25. Quis vero Solis juſtitiæ vias & motus in membris ſuis plane mirabiles enarrabit? Exemplo ſint omnes à ſeculo ſancti homines, in quorum cordibus, ſenſibus internis & externis admirandi effectus apparent.

Græci

A Græci & Latini sanitati Apollinem præfecerunt, inquit Goropius Becanus Hermathen. lib. 8. cur ita faciendum esset ignare, nisi quantum natura Solis aspectabilis suppeditabat rationis. Nobis de alia longe sanitate cogitatur, dum filium Dei, phœbum nostrum, vitæ & sanitatis facimus auctorem, quæ tamen Solis omnia corpora conservantis tessera recte notatur, si corporalia ad spiritualia & mentalia transferantur. Stolida antiquorum insania, & inepta de divinis fabularum exordiis cogitatio, dum nihil certi de vero Apolline & Phœbo vitæ sanitatisque satore & datore inveniret, multos confinxit Apollines, non secus in hoc, atque in cæteris Diis seu idolis & figmentis suis stultissima somnia protrudens. Verus Sol nobis dicitur Dei filius, cujus corpoream imaginem Sol visibilis repræsentat. Christus itaque verus Sol justitiæ, & verus Apollo, mane diluculo transiit, ut dicit Isaias, atque idcirco ver omnium sæculorum, omnia nova luce, nova vita, nova pulchritudine exornans, nec alia de causa formosissimus & imberbis juvenis Apollo habitus, ut eo nimirum, quod Christus nobis præstitit, indicaretur. Hic cœlo dejectus est ab amore paterno & proprio, quo humanum genus dilexit: hic greges & armenta pavit Admeti, sive Adameti, nempe Adami primi hominis, qua voce B Christus indicatur secundus Adam, verum caput generis humani, præsertim vero filiorum Dei, quorum primogenitus appellatur. Deus enim Dei Patris filius æternus de cœlo delapsus, & verus homo de Spiritu sancto conceptus, & ex beata virgine natus, greges & armenta pavit, nempe homines & Adami posteros per peccatum brutis similes effectos, & ad bestialem animorum proclivitatem redactos. Adameti autem pecus grex humanus dicitur, quia Christo vero pastori datus est, quod nomen sibi proprie tribuit, Joannis 10. & obtinet à Prophetis & Apostolis, qui eum Judæorum & Gentium pastorem, & vere *ποιμένα λαῶν* appellant. Vide Eccl. 12. 11. De pastore Ecclesiæ Christo. Item Ezechielis 34. 23. & 37. 24. Zachar. 13. 7. Matth. 26. 31. Joann. 10. 11. 16. Hebræ. 13. 20. 1. Petr. 2. 25.

In aspectabili Sole splendorem, celeritatem, calorem, usum eximium, motum imperceptibilem, & in Sole justitiæ, sapientiam, omnipotentiam, charitatem, sufficientiam, providentiam summam & numeris omnibus absolutam, atque adeo infinitam miramur & adoramus. Ut Sol aspectabilis nubibus obvelatur, eclipsin patitur, rutilus & ruber apparet, idem de Sole justitiæ dicamus. Filius Dei, Sol vi- C tæ æternæ, per carnis assumptionem velatus apparuit: in cruce deliquium passus est: illuminatus per resurrectionem: ruber & formidandus judex resurgentium.

Ut in ignota regione cœloq; nubilo & caliginoso, oberranti viatori, Sol discussis nebulis qua sit iter instituendum commonstrat: sic in vitæ hujus & actionum trivio versanti, animique dubio, Christus Jesus, Deus æternus, Sapientia nostra, Justitiæ Sol.

Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere Solem.

Ut canit Boethius, quo pergendum, quid sentiendum, dicendum, faciendum sit, iis quos illuminat, ostendit.

Sua luce cætera sydera Sol collustrat, nec illius splendori quicquam propterea decedit. Justitiæ Sol luce divina mentes fidelium illustrat, & ignorantiæ tenebras discutit. Esa. sexagesimo, v. 1. 2. Joan. 1. 12. Eph. 5. 14.

Ex tertio versiculo prioris capitis epistolæ ad Hebræos Theologi nonnulli colligunt, 1. *ὁμοου-* D *σίαν* Patris & Filii in divinis, cœlesti hoc hieroglyphico. Radius & Sol essentia non differunt: nec est alia Filii, alia Patris essentia. 2. Coæternum esse Filium Patri. Sol numquam fuit sine radiis: numquam Pater sine Filio. 3. Distinctas esse personas Patris & Fili. Sol & Solis radii distinguuntur: distincta est persona Patris à persona Filii: quum illa genuerit Filium, hæc genita sit à Patre. 4. Non dividi Patrem à Filio: sicut nec radii dividuntur aut separantur à Sole.

SOLERTIA *naturalis, potentissima.*

PLutarchus de solertia animalium quæ sequuntur de corvis Africæ commemorat. Hæc omnia ejusmodi sunt (loquitur autem de mirabili araneæ textura) ut nisi quotidie conspectui nostro offerentia fidem facerent, non minus fabulæ putarentur, quam corvorum in Africa solertia, qui potu indi-

indigentes lapidibus injectis in aquam, eo usque eam impleto cavo continente ebriant, dum rostro attingere licet. Aut cum vidissem canem in navi absentibus nautis lapillos in amphoram oleo non repletam injicere, miratus sum quomodo intelligeret à gravioribus immissis leviora sursum elabi. Idem verbose Ælianus quoq; de corvis Lybicis exponit libro secundo de Animalibus, cap. 48. & dicit eos scire natura quadam recondita duo corpora unum locum eumdemq; non capere. Cui consentit Plinius libro decimo capite quadragesimo tertio. Atq; inde existimant quidam proverbium ortum, *κόραξ ὑδρεύει, corvus aquat,* quod de illis dicitur, qui rem optatam ingenio singulari consequuntur, aut nova quadam ratione obtinent quod desiderant, alii tamen ad fabulam Ovidii retulerunt, de qua in expectatione Aulica mentio facta est. Sibi vero metipsi hoc symbolum propter multa ingenii sui monumenta edita voluit adscribere Cæsar Capacius Neapolitanus, quod in illis sæpe ab aliis non tractata attigerit. Paradinus habet INGENII LARGITOR: eadem significatione. Alius, LABORE ET INDUSTRIA. Quo monemur, in omnibus rebus difficilibus & necessitati obnoxiis, singulari studio & cura opus esse, quod etiam indicat proverbialis versus apud Suidam,

χρειὼ διδάσκει, κἂν ἄμουσός ᾖ, σοφόν.
Rudes docet sapientiam necessitas.

Et Poëta noster ingenioso Disticho,

Mira est ingenii vis & solertia corvis:
Natura ut doceat, quam sit ubique potens.

SOLERTIÆ *vis.*

SCiurus tranat amnes exiguo ligno caudam habens pro velo expansam. Non enim natura alium ei concessit natandi modum, propter exiguum corpus & nimiam pilorum densitatem in cauda villosa, qua cito imbuta aqua mergeretur in fundum. Oppianus solertiam illam elegantibus verbis describit, Sciurum cum pavone caudam explicante conferens. Nec absimilis natatio piscis Nautili. Hujus hieroglyphici significatio est sæpe ingenio & solertia in rebus difficilibus & admodum impeditis plus obtineri quam viribus corporis. Vincit equidem solertia vires, &

Exiguus tranat ceu flumina magna Sciurus,
Res gerimus magnas viribus ingenii.

Polybius de prudentia Xantippi Spartiani scribens, qui Romanorum copias profligavit, antea insuperabiles, & Carthaginem collapsum erexit, ex Euripide dictum refert, unius rectum refert multorũ manus vincere. Et quid vires sine solertia? periculosissimum impedimentum.

SOLITUDO *honesta.*

MAjor est post otia virtus. Ursos certo tempore latitare in suis antris ferunt, in quibus residentes priorum pedum suctu vivunt, eoque pinguescunt: adeo φωλάδαι, i.e. *in lustris degentes*, à Theocrito cognominati. Non aliter ingenia vivida, quo plus recessus & otii interdum sibi sumunt, eo postea alacrius rursum sese exerunt, omniaq; dextre peragunt, secundum illud Sophoclis,

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ ῥέζων μέγα, id est,
Solet enim remissius agere vir magnum negotium tractans.

Quemadmodum autem vita solitaria nimis, & istud λάθε βιώσας, à Plutarcho impugnatum, intempestive & sine ratione susceptum, præsertim ab iis qui Reipublicæ & patriæ præ aliis inservire possunt ac debent, non probatur: ita profecto hominum doctorum & ad vitam philosophicam idoneorum secessus honesti minime sunt vituperandi. Quod certe in hac nostrorum temporum infelicitate & tanta animorum distractione privato nemini vitio verti poterit. φίλον γάρ πως τοῖς ἀθυμοῦσι τὸ ἄμικτον καὶ φιλέρημον, i.e. *Gratum enim est quodammodo tristitia affectis locus secretus & solitarius.* Ac præclara etiam est sententia Justini Martyris in epistola ad Zenam & Severum, *συνελόντι εἰπεῖν, ὁ θέλων εὖ διάγειν, μήτε ὁράτω πολλὰ: μήτε ἀκούειν ἐπιτηδευέτω.* i.e. *Ut paucis dicam, qui bene vult vitam peragere, neque videre neque audire multa studeat.*

SOLI-

A SOLITUDO *multitudine potior & tutior.*

THynni, sive Thyunni, ut Dorion & Oppianus tradunt, soli ex Oceano migrant, & per fretum Gaditanum ingrediuntur in mare mediterraneum: Vere autem subeunt in Pontum Euxinum, nec alibi quam in illo fœtificant, uti Aristot. Plinius & Solinus asserunt. Illorum maximi soli semper & separatim natant: minores vero gregatim, adeo ut horum agmen exercitui Oppianus comparet. Figuram enim Cubi efficiunt & quadratum in natando ordinem observant, ut si thunnispex eminentes thunnos probe numeret, statim totius gregis numerum inire possit: quod facile colligat altitudinem latitudini & longitudini æquali ordine respondere, ut Plutarch. refert lib. de sol. anim. Igitur non solitariis illis, sed totis gregibus piscatores inhiant, ut quæstus sit illis uberior. Fit etiam mentio piscationis thynnariæ in l. venditor. D. Commun. præd. &c. Varius autem hujus hieroglyphici usus esse poterit. Satius enim est vel in solitudine tuto latere, quam temere perire cum stolida multitudine, Sunt & juvenum mores illo luculenter expressi, qui multo gaudent, quamvis pernicioso, consortio. Sed senes ut prudentiores, remoti à turbis & strepitu, sibi potius vivunt, & Reipub. vigilant, & B ita cum privata, tum publica evitant pericula. Præclare Euripidea Menalippe;

Τὸ γῆρας, ὦ παῖ, τῶν νεωτέρων φρενῶν	*Senectus, ô fili, juvenilibus annis*
σοφώτερον πέφυκε, καὶ ἀσφαλέστερον,	*Sapientior est, atque tutior:*
ἐμπειρία τε τῆς ἀπειρίας κρατεῖ.	*Et experientia vincit imperitiam.*

Videatur & Nestor apud Q. Smyrn. lib. 5. Paralip.

Turmatim juvenes, ast gaudent æquore Soli
Majores Thunni: dic mihi utri sapiant?

SOLITUDO *quid requirat.*

PAsser solitarius græcis στρουθίον μονάζον, quo etiam nomine in Psalmo 1 1 1. (quamvis aliqui de eo disputent) appellatur, nunc etiã in Alpibus Tridentinis ab incolis Italice vocatur, *merulo solitario.* In Germania vero reperiri vix existimatur, estque ex Merularum genere, colore fusco, magnitudo tamen illis minor, ac solivaga. Nostris etiam temporibus Mediolani & Venetiis mas cicur redditus, C & canorus sæpe numo aureo comparatur. Cumque illi sit proprium & innatum amare solitudinem, & in illa suavius quam alibi cantare, non male repræsentat eum qui propter studia graviora aut aliarum rerum laudabilium gratia, vitam solitariam expetit: nam ex Horatio lib. 2. Epist. 2.

Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit urbes.

Ac Ovidius præsertim de poëtis, 1. Trist. 1. cecinit,

Carmina secessum scribentis & ocia quærunt.

Quamvis vero Petrarcha in duobus libris de vita solitaria, magnis laudibus eam extollat, fatetur tamen solitudinis studio amicitiæ jura non esse contemnenda, & turbas non amicos fugiendos. Sed propter nimis enormia vitia profecto his nostris dissolutissimis temporibus multis civitas carcer, & solitudo paradisus merito fieri incipit. Idem Petrarcha, & ex illo Guazzius de civili conversatione, laudabilem solitudinem (non de altera vitiosa, qualis fuit Tiberii Cæsaris Capreis, ubi sævitiæ ac libidinis detestandæ officinam aperuit) distinguunt in perfectam, quæ est piorum & religiosorum hominum & minus perfectam, quam & ipsam trifariam partiuntur. 1. in solitudinem temporis, D qualis est noctis silentium, & similia. 2. Loci, quando sibi quispiam idoneum secessum ad utiles meditationes elegit, de qua hic potiss. agitur. 3. Animi, quando corpore quidem in medio aliorum versamur, animo autem & cogitationibus toti in nobismet ipsis sumus.

Secessus præclari aliquid meditantibus apti,
Namque boni in strepitu quid cecinisse queas?

SOPHISTA. *Vir prudens.*

CAmmari sive Gammari nostrates caudati, quos Cardanum cum Cancris confundentem Scaliger acriter castigat, & prorsum & retrorsum promoventur. Illud, collecta leniter & sublata parum, citoq; impulsu rursum correcta cauda: hoc, contracta ea celeriter, & retrorsum collecta: Sicuti volunt, se movent; & imminenti atq; urgenti se subtrahunt incommodo. Dionysius Lebeus Batil-

lius, Regius Mediomatricum Præses, acri cum invectiva in Sophistam hæc dirigit, (quamvis non gammarum, sed cancrum ab Hercule debellatum exhibeat depictum) qui quidem adeo lubricus ac versatilis esse solet, ut cum jam te constrinxisse fugitivum putas, **A**

Effugiat tamen hæc sceleratus vincula Protheus.

Unde & Plato Sophistam describit ποικίλον εἶναι θηρίον, καὶ (τὸ λεγόμενον) οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον: *multiplicem esse belluam, & (ut est in proverbio) non una manu apprehendendam.* Scipio vero Bargaglius in Italicis libris de Impressis, ut vocant, nos docet, recte etiam eos uti hoc hieroglyphico, qui dum in virtutis curriculo, atque bonarum artium studiis retrogredi existimantur, tanto in illis sæpe promoventur celerius, atque ad illustrem honoris metam tandem pertingunt. Tribuitque hanc inventionem Ludovico Ludovici Bononiensi Comiti, cum dicto: *Retrocedens accedit.* Nos in adjecto Disticho magis ἠθικῶς eos, qui sibi jam ad propositū felicitatis gradum pervenisse videntur, monuimus, ut caveant, ne res ipsorum subito retro sublapsæ ferantur. Nam ut Syri sententia habet:

Fortunam citius reperias, quam retineas.

Igitur juxta vetus monostichon: **B**

ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει:

Minus insolesce, quo magis beatus es.

At disticho concludamus:

Nec tibi confidas nimium, ne cœpta ferantur
Mox tua, retrogradus cancer ut ire solet.

SOPHISTÆ.

RAna Græcis βάτραχος, quasi ὁ τῇ βοῇ τραχὺς dicitur, ut Schol. Theocriti observavit. τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει, ut Moschus Idyllio 3. innuit. Certe Ranarum nocturnam illam & molestam coaxationem, fulgentis lampadis splendore illis repente objecto reprimi, cunctasque illico, ut pote quibus oculos inopinatus fulgor præstrinxit, conticescere, experientia ostendit. In S. quidem literis Ranæ, ut pote immunda animalia & loquacia, pseudoprophetas significant, Apoc. 16. Ægyptiis inter alia ἱερογλυφικὰ Ranæ Sophistarum nugas, & contorta aculeataque Sophismata, ut Cicero loquitur, exprimunt, sive ob vocis tantum argutiam, sive quod in cœno Ranæ voluptuose habitent. Quod utrumque in Sophistas congruit. Nam & his eloquentiæ multum, sapientiæ parum, secundum Salustium, & omnis ad theatricam pompam & inanem ostentationem actio ipsorum est composita, ut vivis illis coloribus describit Plato in Sophista. Ut igitur Ranæ face noctu accensa obmutescere coguntur: sic Sophistis etiam, detectis ipsorum argutiis, & resolutis fallaciarum strophis irrefragabili veritatis luce, tandem adeo os oculique confunduntur, ut omnibus sincere judicantibus sint ludibrio pariter & odio. Vetus est: **C**

ψευδόμενος οὐδεὶς λανθάνει πολλὸν χρόνον:

Nunquam mendax diu latet.

Quod pulchre expressit B. Chrysost. Οὐδεμίας δεῖται βοηθείας ἡ τῆς ἀληθείας ἰσχύς. ἀλλὰ κἂν μυρίους ἔχει τοὺς σβεννύντας αὐτὴν, οὐ μόνον οὐκ ἀφανίζεται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐπηρεάζειν ἐπιχειρούντων, φαιδροτέρα καὶ ὑψηλοτέρα ἂν εἴη τῶν εἰκῇ κοπιόντων ἑαυτοὺς καταγελῶσα: Nullo eget auxilio veritatis vis. Quin etiamsi infiniti ipsam velint extinguere, non modo non obscuratur, verum etiam per eos ipsos, qui incommodo dare conantur, illustrior & excelsior redditur, illos frustra se torquentes deridens. **D**

Lumine perculsæ cessant maledicere ranæ,
Et victus veri luce Sophista tacet.

SPES *Certa.*

ANthiarum diversa genera cum veteres, tum recentiores scriptores recensent. Sed Anthias à Græcis ἱερὸς ἰχθὺς dicitur, *sacer piscis*, teste Aristotele. Quod cognomen etsi cum multis aliis commune habet, Anthiæ tamen jure quodam peculiari tributum videtur, quod quem locum in mari incolit, & belluarum expers, & urinatoribus tutus sit, quodq; ejus fiducia confirmati piscis ibidem audacter fœtificent ac pariant, tanquam obsidem securitatis nacti, ut Aristot. Ælianus, Plutarch.

aliique

A aliique tradidere, quibus tamen causa in obscuro est, fugiantne natantia illa monstra Anthiam, an præsentia ejus signum sit locorum belluis istis carentium, quæ agnoscat ille ac observet, ut calliditate & memoria præditus. Sed & Delphini hic tripudiantes conspiciuntur, tamquam Anthia præsente securi à marinorum Theonum, atque Cleonum immanitate. Usus autem fuit hoc symbolo Illustris quidam bellicosus vir, in regno Neapolitano Marchio, quo innuere voluit se excisis communis tranquillitatis perturbatoribus securitatem publicam peperisse patriæ suæ: nec inconcinne addidit ex Horat. 1. Carm. Od. Z. NIL. DESPERANDUM. Quod elegantius apparet, si sequentia istic verba memoria simul colligas. Et certe Principe bono, justo ac forti, amanteque pacem & quietem pub. duce & auspice, subditis nil desperandum est. Hinc illa tot Romanorum Impp. qui urbi & orbi pacem securitatemq; præstiterunt, in vetustis numis elogia: SECURITAS PERPETUA. SECURITAS AUG. SECURITAS P.R. SECUR. ORBIS. SECURITAS REIP. Quæ inter alios explicat Const. Landus, Complani Comes, in suis Numismatum miscellaneis. Et pulcre Seneca: hi, inquit, quibus ad propositum bene vivendi aditum confert securitas publica, necesse est auctorem hu-B jus boni ut parentem colant, Dicat igitur Princeps justus & fortis,

Me duce Squammigerum tuto genus ambulat undis,
Quoque loco versor bellua nulla manet.

Sed verissime de Principum & Regum principe, ejusdemque principis populo dicamus.

SPES *Frustrata.*

SI cui palea pro tritico, & pro thesauro carbones offerantur, expectatione sua ille frustratur. Esaias cap. 5. v. 2. de Deo & Ierosolyma, quam vineæ comparat agens: expectabat, inquit, ut ederet uvas & edidit labruscas. Populus Judaicus vitiis luxuriavit labrusca vitis agrestis est, uvam proferens quæ Plinio οἰνάνθη & uva taminia dicitur. Alii vocem Hebræam Beuschim, interpretantur uvas malas & fœtidas.

SPES *in adversis,*

CIcadam quasi cito cadentem, id est, celeriter evanescentem dictam esse quidam volunt apud Græcos τέττιξ est ἀπὸ τοῦ τετρίζειν, id est, stridere. Aristoteles lib. 5. c. 30. in minores & majores C dividit & has argutas, illas mutas esse, maresque canere, fœminas silere ait. Quod si quis pleniorem de his cognitionem desideret, legat quæ Cælius Rhodiginus lib. 17. c. 6. prolixe disseruit. Sicuti autem cicada hieme recondita torpet, & in terra latitans frigora patienter tolerat, expectans tempus æstatis calidius, cujus tempore & simul roscido florum ac herbarum humore quasi reviviscat: ita vir prudens ferens aliquantisper patienter adversæ fortunæ insultus fortunam meliorem animo constanti & æquo in terra expectat. Quod quidem piis hominibus indubitanter divinum auxilium suo tempore sperantibus in omnibus calamitatibus assidue est meditandum. Quale evidentissimum exemplum in S. Jobo proponitur, ex cujus lib c. 14. hoc dictum desumptum est, ubi ait: *Cunctis diebus militiæ meæ expecto, donec veniat immutatio mea.* Hadrianus Junius aliter accepit: nam cum cicada tantum rorem lambat ex floribus jam apertis, & reliquos immaturos & occlusos prætereat, donec suo tempore quoque illis frui liceat, præsentibus interea fruens, ita quoque unusquisque in sua *αὐταρκείᾳ* contentus vivere quamdiu necesse est, debet. Addidit autem Italicum proverbium, proverbium, DI EVESTO ME CONTENTO, ET MEGLIO SPERO, id est, Præsentibus contenD tus meliora spero. Quo pertinent Lucretii versus libro 4.

Quod si quis vera vitam ratione gubernet,
Divitiæ grandes homini sunt vivere parce,
Æquo animo, neque enim est penuria parvi, &c.

Et Poëtæ ingeniosi Distichon,

Frigora fert patiens, spe veris, parva cicada:
Sperat & infestis mens bona semper opem.

SPES *Impiorum.*

DUm aliquid melioris fortunæ reliquum est impiis, Dei judicia subsannantibus, & in cordis duritie ferociter perseverantibus, confidunt se sua prudentia & virtute facile sarcire posse suas

jacturas; & cum alios periisse vident, se tamen inviolabiles imaginantur, quando malis ipsi non opprimuntur penitus. Ita recurrit vetus illa vox profanorum quos Esaias cap.9. v. 10. amarulenter vociferantes inducit: lateres ceciderunt, sed lævigato lapide ædificabimus: Sycomori succisæ sunt, sed cedros immutabimus. Lateritii parietes diruti sunt, lapideos & quidem eleganter politos atq; constructos erigemus. Ædificia Sycomoris excisa, facile computruerunt & corruerunt: cedros sufficiemus, id est, cedrinas trabes substituemus. In summa, domos æternum duraturas extruemus a fundamentis ad fastigia. Insaniam istam perstringit propheta, Psalm. 49. Amos item cap. 3. & 6. At impii pœnas quibus à Deo ad humilitatem & pœnitentiam vocantur, in occasionem majoris petulantiæ fastus, luxus, libidinis, sibi convertunt, fingentes se satis superque instructos & armatos esse contra Deum ad omnes illius iras & minas propulsandas: atque ita suppliciis attriti, quasi jam defuncti quibuscumq; periculis, securius & impudentius quam antea peccant. Hæc autem quid aliud sunt quam aperta blasphemaque veritatis, potentiæ, providentiæ, severitatis & justitiæ Dei negotia quæ sine atrocibus pœnis & ultimo exitio abire non possunt?

A

SPES *Jucunda nutrix.*

B

Constat ursos pluvio interdum tempore & imbribus cadentibus solere potissimum una colludere & tripudiare; quasi præsagientes depulsis nubibus auræ serenitatem esse brevi consecuturam. Sic viri fortes & constantes è longinquo sæpe in rebus adversis prosperiorem fortunam prospicientes, tantum abest ut abjecto sint animo ac perturbentur, ut etiam spe certa sibi læta omnia polliceantur, Horatianum illud crebro meditantes,

Non si male nunc; & olim
Sic erit.

Et Ovidianam similitudinem,

Nube solet pulsa candidus ire dies.

Atque ita fortitudinem cum prudentia conjungentes, tamquam duobus ducibus certissimis, facile consequemur, ut neque in rebus secundis nimis nos efferamus, neq; in adversis desperemus: quod eleganter Nazianzenus exposuit in tetrastichis.

μὴ σφόδρα θάῤῥειν, &c.
Ne fide multum, neve despera nimis.
Illud solutos efficit, pessundat hoc.
Hoc corrigens, illud tenens, reliquam sine
Livore rectius peragrabis viam.

C

Huc pertinent egregia scripta de Tranquillitate animi, quorum tam sacri, quam seculares auctores non pauca posteritati reliquerunt, & quæ manibus studiosorum teruntur.

SPIRITUS *Sanctus.*

Nota est venti substantia, nota origo, nota progressio aliquo modo: sed aliquo modo etiam ignota. Nescis unde venit, &c. Joan. 3.

Scitur rationibus exhalationem esse fumosam, subtilem, ex terra progressam, sursum elevatam, frigiditate aëris repulsam deorsum & oblique agitatam circa terram, aërem secum rapientem. Item scitur sensu à qua plaga mundi, in quam tendat. Sed nescitur ex quo loco terræ prodeat, & quousq; progrediatur. Scimus ex verbo Dei & patefactionibus & operibus ipsius, quod Spiritus Sanctus sit *ὑφιστάμενον*. quod sit Deus, quod essentiam à Patre & filio habens, hoc est spiritus utriusque. Item quod à Patre per Filium nobis detur, mittatur in corde nostra, & ad illum tendat, hoc est, illi conformes nos faciat. Sed nescimus modum processionis ex Patre & Filio: nescimus modum operationis in cordibus.

D

Ventus est status substantialis, & agitatur. Sic Spiritus sanctus est *ὑφιστάμενον* divinum, & spiratur à Patre & Filio, hoc est, substantiam ab illis communicatam habet, & mittitur in corda hominum, ut ea moveat, vivificet, regeneret ad vitam æternam. Ideo Christus afflans discipulos dicebat: Accipite Spiritum sanctum, &c.

Ventus spirat ubi vult, hoc est, libere vagatur, quo & qua Deus vult: ab hominibus non produci

neque

A neque coëceri potest. Sic Spiritus sanctus dona sua confert quibus vult, quibus destinata sunt à Deo liberrime, sine respectu dignitatis aut facultatis nostræ: utque non allici potest Deus ut quemquam eligat, ita nec prohiberi quominus electos convertat. Distribuit unicuique prout vult, inquit Apostolus.

Ventus est validus & mirabilia efficit: arbores evellit, saxa torquet in sublime, ædificia dejicit, &c. Spiritus sanctus efficacissimus, quia divina potentia operatur: ex cordibus lapideis facit carnea, ex mortuis vivos, ut Apostolos timore confectos admiranda fortitudine & constantia roborabat, & donis miraculorum replebat. Arma nostra, inquit Paulus 2. Corinth. 10. non sunt carnalia, &c. At 1. Reg. 19. dicitur: Non in vento valido montes subvertente, & petras confringente; nec in commotione, nec in igne Dominus, sed in voce tacita & tenui. Item super Christum descendit Spiritus sanctus in specie columbæ, quæ significant Spiritum Dei levissimæ auræ, & simplicitati & quieti columbina: potius similem esse quam vento valido, terræmotibus & flammis Isaias de Christo, Ecce (inquit) Servus meus non clamabit, &c. Resp. Diversa, sed non pugnantia monstrantur hæc symbola & testimonio in natura & actione Spiritus sancti, &c. Lenis autem & mansuetus est. I. Quia Deus ad B misericordiam magis quam ad iram est propensus: beneficiis per se, perditione non nisi per accidens lætatur. Ideo dicitur alienum opus facere, ut faciat propriam. Isai. 28. 21. Miseretur in mille, vindicat in quatuor generationes: non irascitur sine aliqua misericordia, in ira recordatur misericordiæ: miseretur sine ira: omnium iniquitatum peccatoris pœnitentis non recordatur. Ezech. 18. 11. Quia numquam aut in principio, nec statim, mediis utitur, violentis & terribilibus. Calamum quassatum non conterit. Stulta & infirma mundi elegit, In silentio & spe fortitudo piorum. Rogantur fideles, nomine Christi, 2. Corinth. 5. ut reconcilientur Deo. III. Quia fecit mansuetos. Exemplum est ipse Christus, discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Beati mansueti & pacifici. Estote simplices sicut columbæ: sine fraude & cupiditate vindictæ. Est autem validus & vehemens Spiritus, quoniam efficaciter agit per instrumenta infirma. Vis ejus potenter exerit sese in electis, eos convertendo: in reprobis eos convincendo, judicando, damnando, & morte æterna puniendo. Odor vitæ & mortis, &c.

C Ventus, & si validus, tamen non semper æqualiter flans: sic non semper æqualis gratia & vigor donorum Spiritus sancti in electis. Bernard. epist. 253. homo in hoc sæculo numquam manet in eodem statu: sed semper proficit aut deficit.

Ventus ducit in mari navigantes in portum. Nos navigamus in periculoso mari, in mundo. Hic flatus Spiritus sancti regit nomen, hoc est, totam Ecclesiam Christi & singula membra, & provehit in portum, hoc est, in cœlum, &c. Qui Spiritu Dei ducuntur, hi sunt filii Dei, Rom. 8.

Ventus sonat, & tanto magis quanto ipse flat validius, & quanto validius ei resistitur. Spiritus sanctus excitat confessionem & tanto magis, quanto ipse agit efficacius in cordibus, & quanto acrius resistit mundus prædicationi Evangelii. Exemplum sunt Apostoli in Pentecoste, edentes confessionem sonoram, &c. Item Act. 4. Non possumus nos quæ vidimus & audivimus non loqui. Accendit enim animas zelo gloriæ Dei. Act. 17. Irritabatur Spiritus Pauli in ipso cum videret civitatem idolis deditam. Rom. 10. Corde creditur ad justitiam: corde fit confessio ad salutem. Exemplum habemus nostrorum temporum: quo magis adversarii conantur reprimere Evangelium, eo magis propagatur.

D Ventus tempestates ciet in mari. Spiritus sanctus per professionem Evangelii excitat motus in mundo dissensiones, pugnas, bella, cædes, &c. Occup. Atqui Spiritus sanctus pacificus est mansuetus. Resp. Pacem & mansuetudinem efficit in iis quibus donatur: sed bellum & persecutio sequitur confessionem veritatis propter malitiam hostium Evangelii. Ideo Christus ignem veni mittere, &c. Non pacem, sed gladium. Nostro tempore, quantæ tempestates motæ; quantum sanguinis fusum? procellæ, & fluctus decumani nos petunt: Deum oremus ne nos opprimant.

Ventus terra nascentia fovet & vegetat, quia aërem, terram, & res ipsas perspirat, humorem & siccitatem in illis temperans. Sic spiritus sanctus & Creator fuit cum Patre & Filio, & adhuc fovet ac conservat res creatas. Genes. 1. 2. Est etiam regenerator hominum ex cælesti semine verbi Dei, quod non fert fructum nisi ab ipso excitatum: neque fructus manet nisi ipso afflante & fovente corda. 1.

 Corinth.

Corinth.3. Ego plantavi, Apollo rigavit. Deus dedit incrementum. Joann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu non ingredietur regnum cœlorum. Idem significatum est vento suscitante ossa, Ezech.37. quia Spiritus vivificat etiam corpora. Job.3.34. Spirirus Dei fecit me, &c. Et animas. Ideo Spiritus vitæ dicitur. Rom.8.2. & Spiritus vivificans, 2. Cor. 3. 6. Et resuscitabit ad vitam æternam consummabitque beneficium inchoatum. Rom.8.11. A

Ventus aërem purgat. Spiritus sanctus in nobis dispellit nebulas ignorantiæ Dei, errorum, cupiditatum malarum, &c. Illuminat mentes agnitione Dei, Est Spiritus veritatis docens Apostolos & pios omnes omnia.

Ventus, siccum aërem humectat: humidum siccat & serenat: æstum refrigerat. Spiritus sanctus conscientias sensu iræ Dei arescentes, contabescentes, & tristitia obnubilatas, consolatione & sensu gratiæ divinæ rigat, serenat, reficit.

Ventus non solum refrigerat in æstu, sed ignem etiam excitat flando. Sic Spiritus sanctus incendia & ardorem malorum affectuum, cupiditatum, & desperationis ignem infernalem extinguit: accendit autem in cordibus ignem cœlestem, id est, amorem Dei & proximi. B

Frigidi fumus natura: sed per Spiritum sactum dilectio Dei in cordibus nostris effunditur & sensu illius exitatur dilectio nostra erga Deum & per hanc dilectio proximi. Rom.8. Misit in corda nostra Spiritum filii sui clamantem, Abba Pater.

SPIRITUS *Sancti lux vivifica.*

PUlcherrimus flos, & si quis alius inter omnes insigni varietate colorum admirandus, quem à forma Turcici pilei Tulipam nominant, quæ fuerit planta apud veteres nondum plane constat; quamvis pertinere ad Narcissos nonnulli rei herbariæ peritiores conjiciant, nunc passim in hortis cultus celeriter ad radios solares sese pandit, illis vero occultatis, aut pluvia tempestate superveniente statim rursum clauditur ac languescit. Illuminationis cælestis hieroglyphicum, ad quam mens conversa clamat,

O Lux beatissima,
Reple cordis intima
Tuorum fidelium.
Sine tuo Numine,
Nihil est in homine,
Nihil est innoxium &c. C

Addamus & illud,

Marcidus ut flos hic languescit sole latente;
Cælesti sapimus sic sine luce nihil.

STUDIORUM *Modus & ratio,*

SUnt nonnullæ plantæ, quarum flores nocte tantum, ut Hesperidis, aliæ ad auroram, ut Genistæ Hispanicæ vel Italicæ dictæ, arborescentis, gratum odorem spirant; quarum flos deinceps Sole superveniente, potissimum fervidiore, plane redditur inodorus. Cujus rei causam Theophrastus & alii referunt in humidi ac sicci tenuitatem ac paucitatem, quæ ambo acre diurno calidiore superveniente facile dissipentur. Admonemur hoc symbolo, labore ac industria in laudabilibus rebus universis, vel addiscendis vel gerendis opus esse, non desidia ac procrastinatione. Inprimis vero indicatur, horas matutinas (cum diluculum etiam in sacris literis accuratum studium & rem mature procuratam significet) & tempestivas, ad studia liberalia ac musas excolendas esse conventissimas. De quo hæc hendecasyllaba doctiss. Jo. Sambuci plura erudite admodum subjiciunt. D

Quod tempus studiis severiores
Certatim tribuunt feruntque amicum
Est aurora parans viam diei,
Nondum cum radiis sequens coruscus
Sol, pastos revehit suos jugales.
Tum nulli impediunt graves calores,
Vexant frigora nec molestiora.
Ergo qui sitiunt sacros liquores,
Auroram studiis colant amicam.

Notus est omnibus Hesiodi versus:

Ἠὼς γὰρ τ' ἔργοιο τρίτην ἀπομείρεται αἶσαν.

Huc pertinet quod noctem Græci εὐφρόνην appellarunt, teste Plutarcho περὶ πολυπραγμοσύνης, & Clemente Alexandrino in Protreptico.

STUL-

A

STULTI.

CAmelopardalis Græce ac Latine dicta, Æthiopib. Nabis, Arabibus vero ac Turcis Zurnapa unde vulgare Ciraphæ nomen, apud Pausaniam libr. 9. Camelus Indiæ putatur. Plinius Julium Cæsarem primum Romæ in amphitheatro ludis Circensibus spectandum hoc animal dedisse scribit, quod Dion libr. 43. confirmat, atque ibidem Camelopardalin accurate describit, quemadmodum & Oppianus III. Cyneget. Heliodorus, Strabo, Petrus Bellonius inter recentiores, Observat. l. 2. Strabo libr. 16. propter asymmetriam & partium inconcinnitatem Camelopardali nihil tribuit celeritatis, ac βόσημα potius esse dicit. Unde Horatii dictum libr. 2. epist. 1.

Diversum confusa genus Panthera Camelo.

Recte autem hac similitudine illi notantur, qui omnia dicunt vel faciunt stulte & confuse, nec ullibi sibi constant. At contra in omnibus rebus verus ordo commendatur & Harmonia mutua, quam Plutarchus divinam, pulchram, admirandam, ut antea Plato & Aristoteles, cognominat.

Stultorum numerus innumerus. Verum ad quasdam classes eosdem revocare fert animus. Prov. B cap. 26. v. 11. Sicut canis, inquit Salomon, ad vomitum suum revertitur, sic stultus iterat stultitiam suam. Et S. Apostolus Petrus, 2. ep. c. 2. v. 22. Sus lota reversa est ad volutabrum cœni. Nomine stultitiæ, primum errores salutis nostræ fundamenta concutientes intelliguntur: deinde mundi inquinamenta, quorum meminit Apostolus. Hieroglyphicas notas igitur habemus in cane ad vomitũ suum revertente, & sue lota in cœno iterum provoluta. 1. Perfidorum & transfugarum qui agnitam Christi veritatem deserunt. 2. Hypocritarum, & improborum, de quibus Chrysost. Homil. 5. in 1. ad Timoth. cap. 2. scribit, Homo, qui aversus fuerit à peccato suo, & rursus pergens, eadem fecerit, est instar canis ad vomitum suum reversi. 3. Scurrarum, qui nihil nisi inania verba dicteria obscœna, sycophantias & sarcasmos evomunt, hauriunt & perpetuo meditantur. 4. Voluptuosorum & Epicureorum, qui turpissimis sceleribus, sannis & profana mente Dei longanimitate tota vita abutuntur, subinde crimina criminibus cumulantes. At Servator noster. Matth. 7. 6. Nolite, inquit, dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Nazianzenus, postquam Julianum variis modis exagitavit, tandem subjungit S. Petri dictum. Et Clemens Alexandrinus in Protreptico 2. ad Græcos, suillos ho-C mines prolixe depingit, ad eos gnomen Democriti accommodans, sues magis delectantur luto quam aqua, & in quisquiliis voluptuose insaniunt. Potest etiam Hieroglyphicon istud repræsentare Sophistas qui altercationibus gaudent, veritatem mendaciis, quantum in se est, conspurcantes: de quibus lepide quidam dixit,

Hoc scio pro certo, quod si cum stercore certo,
Vinco, seu vincor, semper ego maculor.

Et alius de unoquoque istorum, Hic homo, ne incipiens quidem peccare, minimis rebus posuit fundamentum; sed ita ingressus est, ut neque ab alio vinci possit neque ipse omnino reliqua ætate præterire. Itaque nihil aliud studet, nisi ut lutulentus sus, cum quovis volutari.

STULTUS.

MUscæ in unguentum fragrantissimum collapsæ, si illic moriantur, odorem corrumpunt & bullis veluti scabie obducunt; sic lævis quædam culpa (quam Hebræi stultitiam, ut & graviora D delicta nominant) homini ob sapientiæ famam & reliquas naturæ dotes claro, multum existimationis adimit hominum sapientissimo teste, Ecclesiast. 10.

SUBLIMITAS.

PIngunt accipitrem Ægyptii cum sublimitatem significare volunt, inquit Horapollo, lib. 1. cap. 6. quoniam cum cætera quidem animantia, quoties in sublime tolli volunt, oblique ferantur, recta sursum evehi possunt; solus accipiter recta in altum.

SUPERNA *meditanda.*

HIeroglyphicon fuit Joannis Baptistæ Rasarii viri doctissimi & nostro seculo celeberrimi sicuti ipsius scripta abunde testantur, Aquila nigra supra nubes volare contendens, quod Lucas

cas Contilis ſcriptor Italicus explicat, cujus verba in hunc modum covertere in linguam Latinam volui. Eſt opinio Græorum quorumdam autorum, quod ſpecies quædam Aquilæ nigræ ſit, quæ quando timet ne quid damni illi inferatur, neve per inſidias capiatur, ad nubes uſq; & ulterius evitandi periculi cauſſa ſuo volatu aſcendere conatur, neq; ceſſat donec ſe in tuto fore exiſtimet. Veriſimilius tamen eſt, Aquilam tamquam reginam avium iſta proprietate admiratione digna eſſe prædi-tam, quod ad Solem fixis oculis propter viſus acumen, & abſolutam hujus ſenſus perfectionem ſeſe convertens, facile illum eximium ſplendorem ferre queat. Alii exiſtimant, Aquilam beneficio iſtius luminis incomparabilis non ſolum vitæ longitudinem ſibi conquirere, ſed ſimul etiam pennas & vires renovare ac inſtaurare : quare ajunt, tempore potiſſimũ autumnali, quando per plures dies cœlum nubilum & obſcurum nobis ſolis conſpectum adimit; aquilam ad ſuperiora loca ſe conferre, intentiſque oculis ſolares radios intueri, ac illis foveri ac ſuſtentari. Hinc clariſſimus iſte vir oſtendere voluit, ſe animo conſtanti & obfirmato, unicum hoc ſemper deſideraſſe ac expetiiſſe, atque omnes eo ſuas cogitationes direxiſſe, ut nimirum ſuperatis omnibus rebus adverſis, & quocumq; diſcrimine contempto, tandem ad certum portum & aſylum, ac veluti ad verum lumen & ſplendorem perpetuum; bonarum ſcilicet artium ac laudabilium ſcientiarum cognitionem ac poſſeſſionem, pervenire, quarũ ope & auxilio tuto & ſine impedimento acquieſceret, ac ſeſe quaſi ſua virtute involveret,

Nubibus, ecce, Jovis volat altior omnibus ales.
Tu quoque ad alta animum, ſi ſapis, alta vola.

SYCOPHANTÆ.

ARaneæ etiam optimorum & frangrantiſſimorum florum ſuccum vertunt in venenum : Sycophantæ etiam pie tum dicta, tum facta ſiniſtre interpretantur & depravant.

TACITURNITAS.

TUrdus, *κίχλη* Græcis, ab Iſidoro putatur à tarditate ita dictus, quamquã alii potius per *ὀνοματοποιίαν* ſic nominari exiſtiment. Ariſtoteles de hiſtor. Animal. tria genera recenſet ex primo genere eſt *ἰξοφάγος*, *viſcivorus*, 2. *τρίχας*, *pilaris*, & 3. *ἰλιάς*, *iliacus*. Alii plura addunt, de quibus nimis longum eſſet hoc loco diſſerere. Habuit autem hoc Hieroglyphicon in crebro uſu prudentiſſ. ſimul ac doctiſſimus vir Albertus Lollius, qui in Academia Brixienſi ſe arcanum nuncupari voluit, propter ſingulare ſtudium ſecretiorum conſiliorum quibus delectabatur. Turdo autem non ideo taciturnitas attribitur, quod ſemper taceat, vel plane expers ſit vocis, ſed quia ab omni garrulitate abſtineat, idque potiſſimum faciat, quando ſolus in prato viridi vel ſimili aliquo plano ac patente loco verſetur. Hincque factum quod antiquitas Harpocrati ſilentii deo turdum ſacrificarit. Quamquam vero Eraſmus & Pierius ex Xenodoto proverbiũ *κωφότερος κίχλης*, ſurdior turdo interpretentur, apud Suidam tamen & Varinũ ex Eubuli Dionyſio, videtur potius de taciturnitate eſſe intelligendum. Sunt autem innumeræ ſententiæ apud autores, quibus ſilentium & taciturnitas commendatur, & nos ſuperius quoque de eo aliquid attigimus, idq; paucis verbis Menander ſtuduit exprimere, ubi inquit,

περὶ ȣ̓δὲν σιωπᾶς ἐστὶ χρησιμώτερον,
id eſt,
Nihil ſilentio eſt utilius,

Plura de hoc qui velit cognoſcere, legat Iſocratem ad Dæmonicum, Plutarchum in comment. *περὶ ἀδολεσχίας*, & in libello de Iſide & Oſiride, Agellium, lib. 11. cap. 10. Plinium lib. 3. cap. 5. & lib. 28. cap. 6. & præterea Parœmiographum in proverbio, Tutum ſilentii præmium.

O decus eximium mentis ſapientis, & apto
Tempore noſſe ſuo & tempore noſſe loqui.

TALIONIS *pœna.*

SIlurum veterum male à Th. Gaza apud Ariſtotelem Glanim eſſe verſum, & imprudenter à Jovio aliiſque cum Sturione confundi, recte notavit Rondeletius, Sed Auſonii Silurum in ejus Moſella non eſſe Silurum veterum & Plinii ; verum ipſum Sturionem, erudite evincit Joſ. Scaliger in Auſ. Lect. Certe veterum Silurum in rerum natura non eſſe deſiiſſe, ſed hodieq; cum in mari, tum in Danubio,

A Danubio,aliisque majoribus fluminibus reperiri,certum est,& historiæ piscium scriptores late de re tota differunt: ejusq; veram effigiem exhibet,ad quam nostra quoque conformata est. Grassator est Silurus & voracissimus,piscibus aliis sine discrimine se explens,& omne animal appetens:ut exPlinio constanter fere omnes tradunt. Unde & à Germanis ad Danubium *Schaid* dicitur, à damno, quod voracitate sua dare solet. Silurus igitur ut omne animal appetit,sic ipse ab hominibus contra ad delicias epularum studiosissime appetitur. Variæ igitur à piscatoribus struuntur ipsi insidiæ, & aliquot illum capiendi modos recensent auctores.Sic videlicet exRhadamanti lege,& ex talionis pœna,quæ & decemviris & Mosi visa est æquissima, merito quisque patitur,quod fecit aliis. Nec refert,etiamsi non statim, sed lento gradu vindicta veniat. Nam ut pulcher. Heliod.ait inÆthiopicis lib.1. οὐ παντάπασιν ἐκλέλοιπεν ἡμᾶς,ἡ δίκη,καθ' ἡσίοδον,ἀλλὰ μικρὸν μὲν ἄντι καὶ παρίδοι ποτὲ,τῷ χρόνῳ τὴν ἄμυναν παρέλκουσα,τοῖς δ' οὕτως ἀθέσμοις ὀξὺ ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν: *Non omnino deseruit nos justitia secundum Hesiodum: sed quamvis interdum aliquantisper connixerit in sceleribus hominum, in longum tempus ultionem protrahens, tamen in ejusmodi nefarios acrem,injicit oculum.* Lege Plut. περὶ τῶν θείᾳ,
B βραδέως τιμωρουμένων.

Ubi de viperæ coitu Plinius differit, Tertia die intra uterum catulos excludit, deinde singulos diebus singulis parit,viginti fere numero. Itaque cæteræ tarditatis impatientes perrumpunt latera occisa parente.Paulo aliterAristoteles &Theophrastus hæc exponunt.Herodotus quidem hanc mari prius interempto pœnam luere fæminam affirmat, cui adstipulantur Horapollo, Nicander, Ælianus,Plutarchus,Basilius magnus & Hieronymus. Sed Apollonius apud Philostratū,& Maximus Tyrius superesse partui suo viperam tradunt. Quod simliter confirmant Jo Brodæus in Misc.& Jul.Cæs. Scaliger in Exerc. Quicquid sit,typus profecto hic talionis pœnæ est insignis,ut merito ab eo potius, quam ab Oreste aut Alcmæone ex Tragœdiis exempla ultæ paternæ necis petenda esseÆlianus censeat. Potest etiam accommodari in malorum parentum nefariam sobolem. Nam, ut Nicephorus Gregoras argute ait,τῶν πονηρῶν σπερμάτων ἄξια τὰ γεώργια. *Malorum seminum mali fructus.* Certè Proclus Archimedi in hanc rationem scribit apud Theophylactum Simocatam: καὶ παῖδας ἕξεις πατρικῆς κακίας εἰκόνας ἀληθεῖς καὶ ἰνδάλματα· οὕτω γὰρ καὶ τὰ τῆς ἐχίδνης κυήματα μητρικὴν ἀνοσιότητα
C διαδέχεται, τὴν κυοφόρον καὶ τιθηνὸν γαστέρα διαρρηγνύοντα: *Liberos habebis vitiorum paternorum veram & expressam imaginem.Sic enim & viperæ partus,maternam impietatem æmulantur, dum ventrem, qui eos tulit & nutrivit,lacerant.* Angelus Politianus alio sensu hoc Hieroglyphicon de Marsilio Ficino,paucis annis innumeros ingenii fœtus producente usurpavit,hac addita ἐπιγραφῇ: ANTE PARIS QUAM CONCIPIS. Alius quidam vir magnus idem torquet in hostes Ecclesiæ, qui illam quidem non secus, ac viperea soboles matrem rodant ac lacerent, sed illa tamen incolumi & salva,ipsi misere pereant. Ad prius Hieroglyphicon accommodantur sequentes vers.

Ecce ut rupta alvo protrudat vipera gnatos.
Sustulit illa matrem, sustulit hanc soboles.

Ad postremum autem referimus Hexastichon:

Viperei exedunt ceu matris viscera fœtus:
Sic, quos ipsa suo fovit alumna sinu.
Roditur, heu, nimium sanctorum Ecclesia multis!
D *At non eventu, nec ratione pari.*
Vipera nam salva infelix prole interit, illis
Hæc contra extinctis non peritura manet.

TEMERITAS.

DEfinitur Temeritas, ut sit defectus consilii, & præcipitatio quædam, imprudentiæ cognata, per quam ea fieri dicuntur, quæ ratione non geruntur, vel propter impetum voluntatis, vel passionis,vel ex contemptu. Ideo temeritas continetur sub præcipitatione,quæ utrumque respicit, sed magis primum. Recte itaque Horatius lib. 3. Od. 4.

Vis consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus: iidem odêre vires
Omne nefas animo moventes.

Ob hanc causam D. Ambrosius, quum olim apud Thessalonicam seditio esset exorta, & Theodosius Imperator ira incensus, ex improviso plebem ad ludos congregatam, à militibus obtruncari jussisse, persuasit imperatori, ut in omni pœna capitali sumenda, spatium triginta dierum interponeretur, à lata sententia ab Imperatore, ne is impetu & furore illa faceret, quorum etsi eum postea pœniteret, illa tamen non possent amplius emendari, & hac ratione locus misericordiæ vel pœnitentiæ non periret, sicut legimus in Sozomeni hist. Eccl. lib.7.cap.24. & in August. lib.5. de Civit. Dei, cap.26. & L. Si vindicari, C. de pœnis. item Carm. cum apud Thessalonicam, in q. decreti. Temerariorum hieroglyphica tabella est is, qui equum conscenderat furentem. Raptans enim illum ferebat equus: at hic non magis descendere equo currente potuit. Hic quidam obvius, Quo abis? inquit. Ille vero, demonstrans equũ digito, verbis in auras evanescentibus clamavit: Quod isti placet. Eos etiam si quis interroget, Quo ferimini? vera volentes dicere, respondebunt simpliciter quidem, Quo cupiditatibus nostris placet? partim vero quo quidem voluptati, aliquando autem quo gloriæ vanæ, nonnunquam turpis lucri studio. Sæpius ira, metus, desperatio, vel aliud quid ejusmodi temerarios transversos rapit, & in ruinam suam evehere videtur.

Non te quæsiveris extra, inquit Persius, Satyra prima. Hieroglyphicon à Cochlea testæ suæ inclusa petitur, & principibus atq; Rebuspublicis (aliorum principum potentissimorum respectu) non multum valentibus, quibusq; quies tuta est, apprime conveniens. Monet eos autẽ Persius ne immature prodeant cum certo vitæ suæ periculo. Sibi optime consulit quicumq; cum eodem Persio Sat.7. gloriari potest:

Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infœlix pecori, securus & angulus ille
Vicini nostro quia pinguior: &c.

Cochleæ telo confixæ hieroglyphico usum ferunt Ferdinandum Calabriæ ducem, postquam à Rege Hispaniæ in bello Navarrensi, quod in Gallorum castra transire parasset in Sciativæ arcem, qũa Arragonii Reges ad Illustrium virorum carcerem utebantur, conjectus fuit, sicut eam historiam Fr. Guicciardinus recenset lib. 11. Ostendere nimirum miserrimus Princeps eo voluit, quod Achæis T. Quinctius apud Livium lib.36. similitudine pene eadem ob oculos posuit: Testudinem ubi collecta in suum tegimen est, tutam ad omnes ictus esse, ubi exerit partes aliquas, quodcumque nudavit obnoxium atque infirmum habere. Meminit & Plutarchus in vita T. Flaminii. Hinc recte Plautus: *Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.* Quo pertinet pulcherrima Polybii γνώμη lib.1. quam ita Latine interpres reddidit: Cum duo hominibus modi propositi sint, quibus facile mutare in melius queant; unus ob suam cujusq; calamitatẽ, alter ob alienæ exemplum; proculdubio primus efficax quidem est, sed non sine detrimento ejus cui accidit. Secundus vero, etsi non habet in se tantum virium, ideo tamen præstat, quod omnis damni prorsus est expers. Quo fit ut priorum quidem nemo sit, qui sponte eligat, cum absque dolore & periculo accidere id nequeat. Hunc vero semper amplecti convenit, quod per eum sine detrimento cernere licet quod est melius. Idcirco recte consideranti, optima ad veram vitam institutio videtur esse experientia, quæ fit ex commemoratione rerum ab aliis gestarum. Polybius πραγματικὴν ἱστορίαν nominat. Hæc enim duntaxat absque omni damno optimos veri judices perficit.

Non tibi tela nocent latitanti erumpere at ausum
Configunt: temere qui ruit, ille sapit.

TEMPORIS *prænotio.*

CRocodilus Ægyptii & Indiæ inquilinum animal est, de quo Plutarchus, divinationi (inquit) non rationi imputetur hujus animalis prænotio. Nam neque infra nec ultra illud spacium, ad quod Nilus sua anima eluvie perventurus est, progressus ova ponit, ut quicumque agricola in ea incidat, cum ipse intelligere, tum aliis præ narrare queat, quousque sit effluxurus amnis, adeo scite dimensus est, ne humidus ipse humido incubat. In libro de Iside & Osiride plura de Crocodili prænotione idem auctor. Plinius lib.8.cap.25. parit ova, quanta anseres, eaque extra eum locum semper incubat præ divinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Huc pertinet Pittaci dictum, γνῶθι καιρόν, id est, tempus nosce, Et Hesiodus monet,

μέτρα

A μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,

Observato modum: nam rebus in omnibus illud,
Optimum erit, si quis tempus spectaverit aptum.

Et Pindarus Olymp. 13. ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, id est, *Consentaneus autem unaquaque in re est modus, quem intelligere opportunitas est optima.* Quæ providentia quam sit utilis, Sophocles in Electra demonstrat his verbis:

προνοίας οὐδὲν ἀνθρώποις ἔφυ *Providentia nullum hominibus aptum natum est*
κέρδος λαβεῖν ἄμεινον, οὐδὲ νοῦ σοφοῦ. id est. *Lucrum capere melius, neque mente sapiente.*

Et in hieroglyphicon illud ingeniosum extat Distichon,

Nosse modum tempusque doces, Crocodile magister,
Et ventura diu tempora prospicere.

TEMPORI *serviendum.*

B Aquila serpentem in ore tenens, ac in alto monte ex omni parte conspicuo sedens, ex quo imbres & tempestates horribile imminentes undique respicit, pro symbolo fuit usurpata ab excellentissimo viro Andrea Canutio Medico Aulico sacratissimi Imperatoris Maximiliani 2. laudatissimæ memoriæ, quo innuere, dubio procul, voluit, se instar Aquilæ reginæ avium suis oculis perspicacibus, in omnes partes hujus mundi, unde aliquid adversi vel incommodi oriri posset, intentum, constituisse omnino vera ratione ac solerti prudentia omnia mala diligenter observare, & quasi à longinquo præcavere & vitare, à quibus lædi forsitan posset, in primis vero à se in tempore amovere omnes machinationes invidiæ plenas, & obtrectationes maledicorum hominum, sibique de loco tutiore tempestive prospicere. Serpentem autem Aquila in ore detinet, non ad devorandum (quod alioquin fieri scribitur) sed ut admoneat, caute & circumspecte esse agendum, cum sciamus tam in sacris, quam profanis literis prudentiæ iconem esse serpentem. Sperat autem ipse quoque author hujus hieroglyphici, se in aliquo loco securo, & à vulgi turba remoto, placide meliora tempora esse expectaturum, & interea otio honesto & literato operam daturum. Hinc Cicero quoque in epistola C quadam ad Brutum graviter paucis verbis monuit, tempori cedere, id est, necessitati parere, semper sapientis fuisse habitum, quam sententiam Phocylides uno versu nobis proposuit,

καιρῷ λατρεύειν, μὴ τ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισι.
Temporibus servire, nec Ventis velle reflare.

Ad sacri silentii cultum hoc Distichon accommodatur,

Nubila si fuerint, sapienter comprime linguam;
Tunc loquere, illuxit si qua serena dies.
κρεῖττον γὰρ σιωπᾶν ἐστιν, ἢ λαλεῖν μάτην.

Satius enim est tacere, quam temere loqui, inquit Philonides apud Stobæum, Serm. 33. Est & fideli tuta silentio merces, Horatio teste, Carm. lib 3. Od. 2. Et Menander in monostichis, ait,

οὐδὲν σιωπῆς ἐστι χρησιμώτερον,
Utilior haud est ulla res silentio.

Nullus repertus est Epaminondæ Thebani seculo, qui plura quam vir ille sciret, & pauciora loque- D retur. In ejusdem vita apud Æmylium Probum dictum egregium extat. Commissa celare interdum non minus prodest, quam diserte dicere.

TENEBRIONES. *Nebulones.*

Lampyridem noctu, aut caliginosis tantum in locis splendescere constat. Quidam Strabi non nisi inter cæcos regnant: veritatis lucem & splendorem ferre nequeunt. Illustrium & magnorum virorum conspectum, ut noctuæ meridianam Solis lucem fugiunt, ac rerum umbris & imaginibus, exemplo eorum, quos in specu vinctos sedere, umbrasque mirari. Plato monet, sese oblectant. Virtutis autem splendor tantus est, ut nunquam non conspicuos reddat gubernatores heroicos, de quorum dotibus recte Cicero pronunciavit. Tempestate sæva virtus quieta est, & licet in tenebris: pulsa loco manet tamen, splendetque per se semper, neque alienis unquam sordibus obsolescit.

TERRA. A

MAcrobius tradit Ægyptios per tauri figuram significare terram: propterea quod animal hoc ad rem rusticam imprimis aptum, atque etiam necessarium esse compertum sit. Idque etiam sacræ literæ testantur: nam boves pingues per somnium Josepho oblati terræ fertilitatem, macilenti vero sterilitatem portendebant. Præterea ex Romanorum numis antiquis idem quoque colligitur, in quibus nihil illis usitatius, si vel terræ fœcunditatem & ubertatem, vel rei frumentariæ copiam, aut coloniarum ac municipiorum deductiones, aut agrorum designationes & divisiones indicare voluerunt. Ælianus quoque lib. 11. variæ hist. cap. 53. hoc animal πολυχρηστον καὶ ἀνθρώποις λυσιτελέστατον εἰς γεωργίας κοινωνίαν, id est, *maximi usus & hominibus utilissimum esse ad agricultura exercitationem, dicit.* Bos igitur vel taurus, quem Varro lib. 2. cap. 5. socium hominum in opere rustico & Cereris ministrum appellat, merito terræ ipsius nota hieroglyphica dicatur. Et antiquos à bove aratore Cererisq; servo abstineri voluisse ita severe vero asserit, ut capite sanxerint, si quis talem occidisset.

TERROR *ex errore.* B

MEmorabile stratagema narrat Livius lib. 22. de Hannibale in Casilinianis angustiis incluso Fabii Maximi Cunctatoris prudentia. Commentus est enim Pœnus ille ludibrium oculorum specie terribile ad frustrandum hostem. Quale autem fuerit stratagema, prolixe descriptum non est quod lectori studioso describamus, quum sit ipsis pueris notissimum. Sed hieroglyphicum istud boum, numero magno, ignem in cornibus accensum gestantium, errore & terrore captos Romanos in fugam conjicientium ostendit inter præcipuas ducis bellici virtutes hanc non esse postremam, ut si quando se tempore locoque ac aliis in rebus hosti suo inferiorem videat, neutiquam tamen plane desperet, sed in omnem occasionem intentus, non minus arte & ingenio quam aperto Marte adversario suo terrorem simul & errorem incutiat, atque hoc pacto se suosque conservet incolumes, & ab omni periculo tutos præstet. In qua tamen parte nimis callida, multo minus perfida consilia locum habere non debent. Denique,

Fraudem fraude, astum non fallere dedecet astu.
Sæpe timore timor truditur, arte dolus. C

TRIBULATIO *utilis.*

REferti sunt tam sacrorum quam ethnicorum libri non solum dictis pluribus egregiis, sed etiam nonnulli integros libros conscripserunt, quibus docemur, magnam sæpe nos utilitatem capere ex rebus adversis, quas ipse Deus ad nostri emendationem immittit. Sunt enim bonis & piis universa instar flagelli, quo frugum fasciculos excutimus, frumentumque ipsum à paleis inanibus secernimus. Significat autem in sacris literis tritura laborum & calamitatum exercitationem, jubemurque esse similes frumento, quod per trituram ac ventilationem fit mundius. Unde D. Chrysostomus homil. 2. in 3. caput Matth. *Sicuti granum, inquit, inclusum in palea foras non egreditur, nisi fuerit trituratum: sic & homo de impedimentis mundanis & rebus carnalibus, quasi in palea involutus, difficile egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus.* Idem D. Cyprianus Serm. 4. de mortalitate tradit. *Quando area fruges terit ventos grana valida ac robusta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur: Sic S. Paulus post naufragia, flagella, post carnis & corporis gravia tormenta non vexari, sed emendari se dicit in adversis.* Huc pertinet usitatum proverbium, παθήματα, μαθήματα, id est, *quæ nocent, docent,* Et distichon: D

Si tritura absit, paleis sunt abdita grana:
Nos crux mundanis separat à paleis.

Tetrasticum item:

Quod duro lima est ferro messique flagellum,
Auro quod ignis est rudi,
Hoc tibi, si sapias, crux est, licet aspera: quisquis
Cælum Deo petis duce.

TYRAN-

A

TYRANNI.

Est quoddam luporum genus, Oppiano teste, quod Syrium orientem maxime metuit, & eo exorto in aliquod antrum aut terræ hiatum se abscondit, dierum Canicularium finem, & Syrii sideris occasum expectans. Hoc hieroglyphico magnus quidam princeps usus est, cum ad ejus adventum nonnulli Reguli minus juste erga subditos sese gerentes, atq; illius metuentes vehementiam & auctoritatem, se in alias regiones subduxissent. Testantur autem historiæ injusta imperia non esse diuturna. Unde Seneca in Medea,

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Quem locum egregie explicat Demosthenes Olynth. 2. Et Herodotus breviter hoc libro tertio confirmat tyrannidem cognominans fallacem. Sic Romanus sapiens libro primo de Clementia, Reges, inquit, consenescunt, ac regna tradunt nepotibus. Tyrannorum brevis & execrabilis potestas est.

TYRANNIS.

B Lutram, quam Græci ἐνυδρίν, vel ἐνυδρὶν, Ælianus caniculam fluviatilem norunt illi, qui piscinas habent uberiores, in quibus interdum magnas strages edit. In piscibus & quidem melioribus capiendis mira illi agilitas & tanta sagacitas, ut dicatur ex aqua per rivulum effluente, longe admodum piscium odorem ex vivariis percipere, quæ ubi invaserit, in omnes sævit, quamvis non universos possit devorando absumere. Tabella hic occurrit hieroglyphica admodum evidens tyrannicæ crudelitatis, quæ nil nisi cruentum & nefarium spirans omnibus est infesta; imprimis vero bonos & virtute præstantes viros è medio tollit. Nam secundum Claudianum de IV. consulatu Honorii;

——Sors ista tyrannis
Convenit, invideant claris fortesque trucident.
Munitique gladiis vivant, septique venenis
Ancipites habeant artes, trepidique minentur.

Et Cicero libello de amicitia ait: Hæc est tyrannorum vita, nimirum in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolentiæ potest esse fiducia, omnia semper suspecta atque solicita sunt, nullus

C locus est amicitiæ. Nam secundum Sophoclem in Oedipo ὕβρις φυτεύει τύραννον, id est, *Injuria creat tyrannum.* Quare Antisthenes philosophus, ut est in Stobæo, carnifices tyrannis in pietate præferebat: quoniam à carnifice quidem homines injusti interimuntur, à tyranno autem etiam innocentes.

Plures lutra necat pisces, quam condat in alvum:
Sic rabie tumidus sæva tyrannus agit.

TYRANNIS *sævissima.*

Aristoteles 8. historiæ anim. 29. cap. observavit, quod vipera Scorpium devoret: ideoque venenum alere tanto deterius, adeoque morsum ejus esse lætiferum, quod venenatis pasci soleat. Idem sæpe in Italia à viperarum captatoribus observatum: quanquam capsulis inclusæ, scorpionibus objectis, raro id faciant. Galenus de Theriac. lib. 13. auctor est, viperam alia etiam venenata animalcula consumere, puta buprestes, cantharidas & istiusmodi, ipsi proculdubio non ingrata cibaria. Eodem scilicet modo homines crudules, & natura facti ad tyrannidem, sæviores tamen longe e-

D vadunt, cum ad inclinationē illam innatam accedit perversa & flagitiosa educatio, & consuetudo ex pessimis moribus inquinatissima. Verissime enim Plato dixit 6. de Leg. Ἄνθρωπος δὲ, ὥς φαμὲν, ἥμερον, ὅμως μὲν παιδείας τε ὀρθῆς τυχὼν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον, ὁπόσα φύει γῆ: *Hominem autem mansuetum animal esse dicimus. Porro, si cum natura felici rectam quoque disciplinam fuerit assecutus, in divinissimum mansuetissimumq; animal solet evadere. Sin vero non satis, aut non bene fuerit educatus, ferocissimum omnium, quæ in terris nascuntur, animal redditur.* Quod si ad malam naturam & consuetudinem vitiosam accedat etiam potentia, & regnandi fastigium, tum certe nihil medium est, inter præcipitia & summa, ut Tacitus loquitur. Recte enim Plutarchus, ἡ δὲ ἐξουσία προσλαβοῦσα τὴν κακίαν νεῦρα τοῖς πάθεσι προστίθησι: *Potestas malitiæ conjuncta, nervos ac robur affectibus addit.*

Et ut Seneca in Hipp. dixit: A

------durus & veri insolens
Ad recta flecti regius non vult tumor.

Equidem dira diris pascuntur; &

Tetra quod extinguit, non mirum, vipera morsu;
Ecce etenim quali gaudeat illa cibo.

TYRANNUS.

DE Ichneumone, quem murem Pharaonis appellant, hæc Plutarchus: Ab induto thoracem ad prælium milite parum differt; tantum sibi circumdat cœni, tamque densam sibi circumlinit tunicam, aggressurus crocodilum. Plinius addit saturum Crocodilum in littore se supinum abjicere, ibi tum trochilum aviculam ejus os purgare, in qua voluptate somno pressum ab Ichneumone conspicatum, per ejus fauces ut telum aliquod immissum erodere alvum, & sic bestiam illam conficere. Idem ferme scribunt Strabo, Diodorus, Siculus & Oppianus, atque hic quidem 3. Cynegetic. eleganter admodum & copiose. Aristoteles & alii Ichneumonis ita armati, etiam cum serpentibus pugnantis mentionem faciunt. Est autem hieroglyphicon tyranni, qui ut Crocodilus in Nilo, injustum imperium exercens, hominibus & animantibus non parcit, attamen à parvo & contemptibili Ichneumone interficitur: ita quoque pon raro à vilissimo homine tyrannus è medio tollitur. Unde Juvenalis Satyra 10. B

Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt reges & sicca morte tyranni.

Et ex sapientiæ arcanis manavit dictum illud,

Οὐδεὶς τύραννος μακρόγηρος ὢν θάνε. Id est:
Nunquam tyrannus obiit ætate exita.

Extat Xenophontis Hieron, in quo tyrannos plane praphice depinxit. Græcum Proverbium est, Ὄφις εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται: *Serpens ni edat serpentem, draco non fiet.* Et hoc quidē Hieroglyphico ab Ægyptiis Regem, qui multos alios debellasset & consumsisset, significatum fuisse scribit Pierius, nec minus recte nos de tyrannis usurpare possumus qui aliorum exitio accrescere student. Pertinet huc insignis apud Polybium lib. 15. locus ille: τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασὶν ὁμοφύλοις οὖσι τὸ μεῖον ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον: *Piscium vita, proverbio nota, inter quos tametsi congeneres minoris exitium à validiore in escam, qua vitam trahat, convertitur.* Quo & Varronis illud in Margopoli, referente Nonio, facit, C

Qui pote plus urget; pisces ut sæpe minutos
Magnus comest, aut aves enecat accipiter.

Pulchre itaque Irenæus lib. 5. adversus hæreses Valentini; ad utilitatem, inquit, gentilium terrenum regnum positum est à Deo, ut timentes regnum humanum non se alterutrum homines vice piscium consumant: sed per legum positiones repercutiant multiplicem gentilium injustitiam. Quo etiam referenda sunt quæ copiose in eandem fere sententiam disserunt Basilius Magnus hom. 7. in Hexaem. & B. Ambrosius lib. 5. Hexaem. cap. 5. Paradinus addit: UNIUS COMPENDIUM, ALTERIUS DISPENDIUM. Nam injusti & iniqui homines cum pauperum ruina ditescunt, & illorum veluti esca se saginant. Seneca in Hyppolito, D

Factus præda majori minor: pro jure vires sunt.

Et recentior Poëta:

Majoris minor esca feræ, velut esca Draconis
Serpens, ergo potens opprimit innocuos.

TYRANNUS *potentissimus.*

HUjus Hieroglyphicon malleus est à manu è nube ostensus hominum frequenti cœtui. Ita Jeremias Propheta cap. 50. v. 22. Monarcham Chaldæorum universæ terræ malleum appellat: hujusque Hieroglyphici toto capiti explicationem subjicit. Tum temporis enim, armis hujus monarchiæ,

A chiæ, quasi malleo quodam ad conterenda cætera totius Orientis regna utebatur: itidem ut hodie, tyranno Turcico,& superioribus seculis Attila vel Tamerlane : quorum hic, mundi terror ; uterque flagellum Dei cognominati sunt.

Sed aliis Hieroglyphicis, ex Esaiæ Prophetæ cap.10. repetitis quædam alicujus momenti proferamus. Versiculo 5. Assyrios virgæ & baculo comparat, clamans : Væ Assur, virga furoris mei,& baculus ipse est, in manu ejus indignatio mea. Quidam exponentes, ô Assur. accipiunt particulam *Hoi* pro hortatione Assyriorum ad invadendum Israelem. Alii exponunt, Væ Assyrio virgæ iræ meæ ; ut sit initium comminationis contra tyrannos istos, & sequentia legunt adversative, quamvis sit in manu eorum baculus indignationis meæ, & ingentem fallacem, hypocritam, impiam (nempe Israelitas) mittam eos, cum mandatis, ut prædentur,&c. q.d. Et si utar Assyrii opera in puniendo Israele, tamen ipsum quoque propter sua peccata ulscisar. Ali, Væ, vel, Heu Assur, virga furoris mei : ut sit exclamatio propter sævitiam Assyriorum adversus Israelitas, q.d. Heu, quanta clade afficient, quanta crudelitate excipient Assyrii miseros Judæos ! Nonnulli legunt in vocativo, sicut Jerem. 47. cap. Eheu, B gladie Domini, usquequo non es requieturus ? Vel in nominativo, Heu Assyrius, eodem sensu, ut sit quasi deploratio & abominatio calamitatis inferendæ Judæis per Assyrios, quæ Deo tribuitur ἀνθρωποπαθῶς, ad notandam pœnæ atrocitatem. Virga furoris mei. Ita quidam legunt, nempe per appositionem, vel subaudito verbo substantivo, eodem sensu, Væ vobis ab Assyriis, qui sunt virga furoris mei, vel, Heu, quas stragas dabit Assyrius virga furoris mei, i. quo tanquam virga usurus sum ad exequutionem justæ meæ indignationis in gentem impiam. Et baculus ipse est, in manu ejus indignatio mea. Docti interpretes exponunt, Baculus indignationis meæ est in manu ejus. Alii in manu Assur est baculus nempe indignatio mea.

Ostendit autem Deus, vocans Assyrios & ipsorum arma virgam & baculum suum, illos tantum fore exequutores suppliciorum populi, quæ ne se movere quidem, nedum possint lædere Judæos sine Dei voluntate & nutu. Si quis objiciat, sunt virga & baculus; ergo non agebant libera sua voluntate: ipsa metaphora suppeditat responsum. Nam non necesse est in similibus omnia congruere, sed ea duntaxat quorum gratia adhibentur. Si sequeretur, Assyrius est baculus: ergo non libere invadit Judæos; eadem ratione sequeretur, est baculus, ergo nec vivens nec intelligens agit. Similitudo e- C nim in eo duntaxat est, quod Assyrius regitur Dei nutu, neque minus, neque plus facere potest adversus Judæos quam mundi judex justus decrevit : sicut baculus regitur manu & voluntate cædentis eo, neque incipit, neque desinit ferire citius, neque levius, neque durius ferit, quam is vult, qui ipsum agitat & moderatur. In modo autem hujus motionis & gubernationis est maximum discrimen: neque ad hunc declarandum pertinent similitudines virgæ, baculi, securis, serræ quas paulo post adjungit. In baculo enim nihil est, quod externi objecti intuitu ad percutiendum excitetur & alliciatur,& motus baculi sit causa effectrix: sed tantum impellitur vi agentis externi, utentis eo ad percutiendum. In Assyriis autem fuit mens intuens prædam oblatam & speratam : voluntas item hoc intuitu allecta ad prædam & aliarum cupiditatum expletionem appetendam & persequendam, ac proinde imperans menti & loco motivæ facultati.

Sunt igitur Assyrii instrumentum Dei tale quod movetur ab alio, sed simul movet etiam seipsum, & est ex interno principio suæ actionis causa efficiens, una cum illo principio externo, à quo foris cietur & regitur. Atque hoc ipsum est, quod dicitur, hominem, libero arbitrio, seu voluntate, seu motu D voluntatis agere, nimirum intellectu monstrante,& voluntate eligente aut repudiante aliquod objectum. Cum hac autem libertate voluntatis nequaquam pugnat decretum divinum,& efficax voluntatis inclinatio ad objecta. Quin potius, quanto efficacius objecta voluntatem afficiunt; stimulant & alliciunt, tanto ipsa liberius agit, cum tanto magis ultronea, spontanea & alacris in objectum feratur. Est igitur cavendum hoc extremum, videlicet ne hostes, qui nos affligunt, ut de Turcis & ejusmodi carnificibus illud dici potest, putemus à Deo instar truncorum aut lapidum impelli; quod & vox divina, experientia, sensus humanus & absurditas refellit, quæ inde sequeretur multiplex; videlicet frustra suscipi omnes dehortationes hominum ab impietate & flagitiis, & vel Deum esse peccati ipsorum causam, vel nullam in ipsis rationem hærere peccati & culpæ, ac proinde ipsos non juste puniri

propter

propter maleficia Sed alterum quoque extremum seu præcipitium,æque cavendum est,ne videlicet A sic in potestate & arbitrio carnificum istorum esse putemus,Christianos affligere vel non affligere,ut pro suo affectu & animi impetu quidvis agant, Deo sciente quidem & spectante quid acturi sint & agant; sed nihil decernente ut faciant, nihilque (tanquam summus, justus, formidabilis judex, sapiensque rerum omnium arbiter) agente vel efficiente eorum,quæ per ipsos fiunt, ut suos probet,hypocritas detegat, & satanæ organa brachio potente tandem coerceat.

Aliud Hieroglyphicon tyranni potentissimi, vers. 15. ejusdem 10. capitis Prophetæ proponitur, quum quærit, An gloriabitur securis contra secantem ea ? Num extollet se serra contra agitantem eam? Falsæ gloriationis Assyriacæ sophismata non attingimus. Illud tantum ex Theologis repetimus, non sequi homines sine libera voluntate & sine culpa sua peccare,quia securibus & serris conferantur. Non enim similia secundum omnes partes congruere necesse est; sed secundum illas tantum,ad quas declarandas adhibentur. Homo intelligit, & vult,& efficit ipse opus suum,& expetit in eo finem,quem spectat,& ad quem fertur suo proprio & spontaneo motu, quorum nihil est in securi, serra,baculo, aliisve ejusmodi instrumentis inanimatis, quæ tantum ab externo principio moventur, B non autem seipsa movent.

Neque ad modum agendi, qui est in hominibus adhibetur illorum instrumentorum mentio & similitudo: sed dumtaxat ad necessitatem actionis,moderationis & promotionis divinæ, ad perficiendum sive Dei,sive hominum consilia,& successus optatos consequendum. Nec enim haberet ullum robur Assyrius, Turca,Tartarus,nec ille posset uti,vel quidquam efficere,nisi Deus ad sui operis exsequutionem ipsius uteretur opera, & conatibus successum daret. Interea voluntatis & actionum suarum pravitas spontanea satis cuivis tyranno satis justa est damnationis causa.

Declarat hoc instrumenti & instrumento utentis collatio.Si peritus opifex securi vel serva bona & commoda utatur, bene & commode secabit per eam.Sin autem vitiosa & hebeti,bene quidem per se & recte per eam secabit opifex;sed per accidens,instrumenti vitio secabit male & incommode.Hujus autem vitii in sectione causa per se erit pravitas instrumenti, quod si bonum fuisset, bene secuisset ductum manu artificis eo perite utentis.In hunc modum Deus Optimus & sapientissimus Artifex bene utitur instrumentis tam pravis quam bonis ad bonum opus suum perficiendum, his tamen cum C ipso bene, artificis misericordia, illis vero male operantibus suo vitio. Sic eadem vastatio gentium erat Dei & Assyriorum actio,quæ velut unum subjectum diversissimas & oppositas rationes sustinebat. Justa pœna fuit Dei respectu: latrocinium vero respectu Assyriorum,Deo ita permittente,id est, non corrigente ipsorum cœcitatem & malitiam, justo judicio frenum cupiditatibus laxante, media & successus suppeditante,& ipsorum prava consilia, quo voluit,dirigente. Nullum est igitur consequens istud, securis non potest secare,nisi aliquo tollente & feriente.sic Assyrius non lædit Judæos, nisi Deo sic volente: eodem modo igitur agit securis & Assyrius. Hic enim objectis allicitur, & volens agit, vel bene secundum, vel male contra Dei voluntatem conscientiæ suæ inscriptam.

Cur ergo non modum agendi Assyriorum, sed providentiam divinam designet Esaias, scopus concionis spectandus est,Judæorum consolationem respiciens. Ad hanc autem nihil dici potest efficacius,quam si cogitent pii, videntes,audientes & sentientes hostium insolentiam & immanitatem, ne digitum quidem illos movere posse,sine certo,accurato, & ipsis salutari consilio patris sui cœlestis,in cujus manu sint hostes quantumvis efferi, tanquam baculus,qui post filios Dei castigatos,in D ignem sit abjiciendus. Simul autem piorum cœtus,exemplis peccatorum & tragicis spectaculis pœnarum in suis adversariis, ad modestiam & Dei timorem instituitur, ne donis, vel successibus suis quisquam efferatur,vel securus & confidens fiat; sed quicquid habet,consequitur, aut efficit boni, nihil ejus sibi arroget,neque de eo glorietur,quasi non acceperit:contra bonorum omnium omnem gloriam in solidum soli Deo transscribat.

Idem Propheta cap. 7. v.4. alio hieroglyphico pereleganti tumultuantes Tyrannos graphice depingit. Quemadmodum enim extremitas titionis fumigantis oculos quidem aliquantisper fumo infestat,sed neminem adurere potest,quod ignis jamdudū deflagraverit, vel aquis aspersus resederit: ita Tyranni suis clamoribus & terriculamentis misero populo admodum molesti sunt, & innocenti-

bus

A bus hominibus, viduis, orphanis, peregrinis, civibusq́ lachrymas excutiunt, tamen pios & innocentes nequeunt opprimere. Tandem enim illorum minæ, vociferationes, terrores, ut fumus, evanescunt in auras, teste S. Scriptura, Psal. 68. 1. 2. 3. Proverb. 10, 25. Act. 12. 24. Huic oppositum videtur Athanasii de Juliano dictum, Orat. 1. citante Damasc. orat. 3 de Imag. Quid novus, inquit, hic Nebucadnezar? Nhil enim humanius iste in nos, quam vetus ille præ se tulit; cujus flammas licet effugerimus, carbones tamen nos adhuc affligunt. Hoc est, Quamvis ipse jamdudum sit extinctus, tamen miserandæ illius cladis, quam Ecclesiæ superioribus annis intulit, sine lachrymis recordari non possumus.

Proverb. 10. c. 12. v. Salomon hieroglyphico nobili conatus & exitum tyrrannorum describit. Nam turbo vel tempestas subito erumpit, obvia quæq; radicitus evellens & prosternens: sed celerrime transit & evanescit. Eodem modo Impii, Tyranni, Violenti & profani homines, ad tempus quidem tumultuantur, non aliter quam si ima summ. essent permisturi: verum opinione citius ad pœnas abripiuntur, & funditus exstirpantur, ut nequidem ullum sui nominis relinquant vestigium, Ps. 37. v. 36. B Quod quædam mentio in historiis occurrat, maledicta superest & omnibus exosa istorum memoria. Cum Julianus Apostata Christianis internecionem post bellum Persicum indiceret, Athanasius tyranni interitum prædixisse fertur his verbis, quæ Socrat. lib. 2. hist. Eccl. cap. 12. retulit, ὑποσταλῶμεν μικρὸν, ὦ φίλοι. νεφύδριον γάρ ἐστι, καὶ παρέρχεται), id est, Secedamus paulum ô amici. Est enim nubes aquosa, quæ cito præterit. Hujus præsagii veritatem eventus comprobavit. Nam paulo post in prælio contra Persas Julianus improviso telo vulneratus occubuit, & Christi victoriam fateri coactus est.

Jeremias c. 15. v. 12. tyrannos comparat ferro, Ecclesiam chalybi, & Dei nomine quærit an ferrum (commune) fracturum esset ferrum Aquilonis & chalybem? q. d. Tui hostes equidem sunt ferrei, sed ego qui intervenio pro te, sum tibi murus calybæus: non est (inquit Deus) quod metuas ab hominibus istis. Alii existimant vaticinium esse exilii Chaldæorum, quorum monarchiam Persæ eversuri erant. Ferrum conteret ferrum, vel malo afficiet. Hebr. Jaroha BarzelBarzel. Commode pingetur, si admonere volumus neminem ita fortem aut malum esse, quin tandem aliquando incidere possit in fortiorem vel pejorem, à quo superetur, ut Bajazeti à Tamerlane superato accidit quod expressum est monosticho græco.

C

Φαῦλος ἐὼν ἄλλου χείρονος ἀντέτυχεν.

VENERIS *Immodicæ incommoda.*

Viperæ, mas & fœmina, coëunt, ut Plinius tradit, tam arcto complexu, tam sibi ipsæ circumvolutæ, ut una existimari biceps possit. Viperæ fœminæ mas caput inserit in os, quod illa abrodit voluptatis dulcedine. Quod longe ante Horapollo scripsit, Ægyptios dicens hac figura mulierem, quæ odio prosequens maritum ejus vitæ insidiaretur, blanda tamen in coitu esset, depinxisse. Rem autem ipsam ex veteribus affirmant Herodotus in Thalia, Nicander, Galenus, Ælianus, Basilius Magnus Homil. contra fœner. & de Invid. & 9. hex. Hieronymus ad Præsidium, Prudentius in Hamartigenia, & alii: ut miretur Pierius Albertum Magnum unum contradixisse. Sed verane sint hæc, Baldus Angelus in libro de Viperæ natura & facultatibus enucleat. Symbolica certe esse manifestum est: quæ morbos & cætera ex nimia & immodica Venere incommoda, & quod per illam naturali calore tandem entincto cita mors veniat, accurate oculis subjiciant. Eryximachus quidem apud Stobæum, D bræviter τὴν συνουσίαν μικρὰν ἐπιληψίαν ἔλεγεν, καὶ χρόνῳ μόνῳ διαλλάττειν. *Coitum brebem morbum comitialem esse dixit, ac tempore tantum differre.* Et similiter apud eundem Democritus: Ξυνουσία ἀποπληξίη σμικρή; ἐξέσσυται γὰρ ἄνθρωπος: *Coitus est brevis apoplexia. Prorumpit enim homo ex homine.* Sed quid aliud sunt amatoribus suis libidinosæ fœminæ, quam viperæ? Illis enim omnem succum & sanguinem, facultates, & ipsam denique vitam abrodunt, & adimunt. Notus enim est veteris cujusdam Poetæ Senarius: Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης: *Par est leæna & feminæ crudelitas.* Omnium autem pulcherrima est Phædri fabula lib. 2. de anu & puella diligentibus juvenem, cui hos præmittit versus: *A feminis utcunque spoliari viros, Ament, amentur, nempe exemplis discimus.* At nos ex disticho Poetæ nostri,

Sic pereat quisquis meretrici turpiter hæret, Per Venerem ut nimiam vipera mensa perit.

VERBUM *Dei.*

A

1. IGnis, quia calefacit, utilissimus est: Verbum Dei, quod Spiritus S. dicit in corde, maximo usui est, & facit ut illud audientes dicant: Nonne cor nostrum ardebat in nobis, dum loqueretur nobis in via, & dum adaperiret nobis scripturas? Luc. 24.32.

2. Ignis, quoniam lucem subministrat, nocturno tempore tenebrarum remedium est: sic firmissimus Sermo Propheticus velut lucerna est splendens in loco obscuro, usque dum dies illucescat, &c. 2.Petr.1.19. Lucerna pedibus nostris verbum Dei. Psal.119.

3. Ignis, aurum, argentum, & alia liquefacit, & purgat à scoriis & sordibus: ita verbum Dei emollit corda, & emundat ea inquinamentis cordis & spiritus.

Rhododendron sive Rhododaphne, quod Nerion quoque vocatur, planta elegantiss. & per totam æstatem amœnissimos flores proferens, teste Dioscoride lib.4. cap.72. mulis, canibus, asinis, & aliis bestiis, quoad flores ac folia, venenum est: at ab hominibus adv. serpentum morsus utiliter è vino bibitur, præsertim ruta addita. Ad eundem modum Divina eloquia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa vero his, qui ea volunt ad sui cordis perversitatem torquere potius, quam cor ipsum ad eorum rectitudinem corrigere. S.Paulus 1. Cor.1. Sermo crucis, inquit, iis, qui pereunt, stultitia est: at nobis qui salutem consequimur, potentia Dei est. De hoc eleganter in suo pegmate Petrus Costalius ita scripsit:

B

Nobilis aspectu folioq; virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis esse medela viris:
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læsis affert artibus antidotum.
Bruta tamen foliis animata extinguit eisdem,
Hæc sunt Sripturæ non aliena sacræ,
Illa pios recta cœli deducit in axem:
Sed nigrum reprobis addere Theta solet.

VERITAS.

C

FAcibus nocturno tempore accensis & pisces elici, & imprimis paguros, astacos & cancros, ex penitiss. etiam cavernis extrahi, capique, cum Oppianus, tum Olaus magnus inter recentiores, scribunt: nec fallit experientia. Plato quidem in Sophista hoc τὸ θηρευτικῆς τέχνης μυστήριον vocat θήραν πυρευτικήν: Quam prolixe admodum describit Q.Smyrn.lib.7. Neoptolemum in Trojanos pugnantem cum piscatoribus, noctu ad hunc modum piscantibus comparat. Docemur hoc hieroglyphico, nihil tam esse abditum, quod non veritatis lux in conspectum proferat: *quæ*, ut Seneca ait in Troad. *nunquam latet.* Nam, ut Pindarus inquit 10. Olymp. ὅτ' ἐξελέγχων μόνος ἀλήθειαν ἐτήτυμον χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν: *Et solum tempus, quod veritatem certam prodit, quodq; latebat in obscuro, progrediens enarravit,* Cui congruit Matth.10. illud, οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται: *Nihil opertum, quod non revelabitur, nihil occultum, quod non scietur.* Potest etiam hujus hieroglyphici usus esse, ut quemadmodum luminis fulgore deteguntur in tenebris pisces & paguri: ita quoque veritatis splendore detegi & dispelli omnia fusca mendacia. Utrumque certe præclara Polybii γνώμη complectitur, quæ legitur in ejus lib.13. Epitome his verbis: Mihi videtur Natura. Dearum maxima ostendere mortalibus veritatem, illique maximas addere vires: quod cum ab omnibus impugnetur, nonnunquam & omnis generis suadelæ una cum mendacio adversus eam armentur, nescio quo modo per seipsa animis mortalium illabatur, & nonnunquam confestim vires suas exerat: aliquando vero, ubi multum temporis in obscuro delituit, tandem per seipsam emergat, & mendacium manifestet. Hæc Polybius. Pulchre Menander:

D

Ἔρχεται τἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ' οὐ ζητούμενον:
Venit veritas in lucem, interdum non quæsita.

Et idem Menander:

Ἀλήθεια θεῶν ὁμόπολις, μόνη θεοῖς συνδιαιτωμένη.

Veritas

A *Veritas cœli civis est, & sola fruitur convictu deorum.*

Huc pertinet etiam distichon appositum,

Elicit obscuris cancros lux clara cavernis:
Falsa etiam vero sic veniente vides.

VERITAS *aliis salus; aliis pernicies.*

EST & hoc hieroglyphicon alibi aliqua ex parte expositum, cujus tamen hic tractationem pleniorem repetere voluimus. Quod vero Apes floribus odoratis, & imprimis rosis, apprime delectentur, & inde suaviss. alimentum sibi comparent, alibi dictum est, & libet insuper afferre in medium B. Basilii egregiam similitudinem, quam ponit in commentario de legendis libris Ethnicorum: *ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χρόας ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, ταῖς μελίτταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει· οὕτω δὴ κἀνταῦθα τοῖς μὲν τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι μόνον τῶν τοιούτων διώκουσιν, ἔστι γε καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι*, id est, *velut enim floru᷑ hominibus quidē* B *usq; ad odorem & colorem est usus, apes autem mel ex ipsis excipere noverunt: Sic etiam hi, qui diligentes in legendo existunt, non solum quod dulce jucundumq; fuerit in eorum libris persequuntur, sed quandam ex illis utilitatem in animum reponere student.* E contrario autem Scarabæus, ut Ælianus refert lib. 4. cap. 18. ab odoratis læditur, ac fœtidis oblectatur, imprimis vero rosæ adeo illi sunt contrariæ, ut illis involutus quoq; intereat. Quod proprie etiam convenit ingenio agresti, ac ab omni liberali institutione ac doctrina laudabili plane abhorrenti, cum alii bene edocti & instituti tantopere his sese oblectent ac sustentent. Quo pertinet proverbium tritum, *Scarabæo unguentum*, quod Plutarchus 7. Symposiac. quæst. 7. in philosophum austeriorem quendam, qui psaltriam in convivio nolebat ferre, convenire ait,

Ut rosæ mors, scarabæe, tibi est, apis, una voluptas;
Virtus, grata bonis, est inimica malis.

Veritati vero tribuimus hujus hieroglyphici inscriptionem, ex S. Apostoli dicto, 2. ad Corinth. 2. v. 15. & 16. Nec enim vera virtus extra salutis æternæ veritatem nobis quærenda est.

C VERITATIS *Oratio.*

FRuctus arboris Perseæ formam cordis repræsentare, folium autem similitudinem cum lingua habere, Plutarchus quoque in libello de Iside & Osiride notavit, cum in Ægypto hæc arbor fuerit dicata Harpocrati, cujus veteres mentionem fecerint: & inter recentiores Carolus Clusius in suis observationibus Hispanicis diligenter descripsit ac delineavit. Plinius tamen cum Persico arbore (cujus forsitan nonnihil congener est, specie autem differt) videtur quodammodo confundere. Docemur hoc hieroglyphico, veritatis orationem debere esse simplicissimam, ac undique sibi constare: unde Germanis proverbium quoque adhuc frequens est, volentibus cor & linguam oportere unum idemque esse. Quod utinam hoc nostro seculo, in quo

Candor inter homines res intermortua pene est,

plures diligentius observarent: cum profecto, secundum B. Nazianzeni dictum graviss. *πᾶν δὲ προσποιητὸν οὐδὲ μόνιμόν ἐστι*, id est, *nihil simulatum potest esse diuturnum.* Videmus autem & quotidie experimur, potius jam nimis vere inter multos convenire istud Ciceronis in quadam epistola ad Quin- D tum fratrem, dictum, ubi ait: Multis simulationum involucris tegitur & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura: frons, oculi, vultus, persæpe mentiuntur, lingua autem sæpissime. Definit vero idem Cicero veritatem libro secundo de invent. per quam immutata ea, quæ sunt, aut ante fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Ad veritatem autem amplectendam Sophoclis est egregia cohortatio:

Θάρσει, λέγων τἀληθὲς οὐ σφαλῇ ποτέ.
Bono sis animo, vera dicendo nunquam erraveris.

Hieroglyphico autem distichon addamus:

Persea fert cordis fructus, folia æmula linguæ,
O utinam in cunctis hæc bene juncta forent!

VIA *vitæ.*

LActantius lib. 6. Instit. Divin. cap. 8. Eadem, inquit, ratione hanc vitæ viam quæri oportet, qua in alto iter navibus quæritur. Quisquis autem rectum iter vitæ tenere nititur, non terram debet aspicere, sed cœlum: & (ut apertius loquar) non hominem sequi debet, sed Deum; non his terrestribus simulachris, sed Deo servire cœlesti; non ad corpus, sed ad mentem omnia referre: non huic vitæ dare operam, sed æternæ. Itaque si oculos semper in cœlum intendas, & Solem qua oritur observes, eumque habeas vitæ, quasi navigii ducem, sua sponte pedes tui in viam dirigentur: & illud cœleste lumen, quod sanis mentibus multo clarius Sole est, quem hic carne mortali videmus, sic reget, sic gubernabit, ut ad sapientiæ virtutisque portum sine ullo errore perducat. Hinc Billii octostichon:

Æquora qui fragili sulcat male fida carina,
Quid, cursum ut teneat, nocte silente facit?
Pervigil ad cœlum tendit sua lumina, sidus
Spectat & in Boreo juge quod axe micat.
Quisquis iter vitæ sequeris, vitæq; perennis,
Ne tua sint terræ lumina fixa cave.
Semper at æthereas sublimi vertice sedes
Conspice: sic tutum lætus habebis iter.

VICISSITUDINES *perpetuæ.*

NAzianzenus orat. de pauperum amore scribit Deum voluisse res humanas in summa varietate atque inconstantia versari, earum instabilitate perspecta, nostrum amorem ad ea conferamus, quæ omnis mutationis & inconstantiæ sunt expertia.

Stultus ut est, levibus ventis qui fidit, & umbræ,
Et noctis placidæ somnia certa putat,
Scribere quiq; in aquis molitur: sic quoque figit
Qui spes in mundi prosperitate suas.
Atque ideo in terris firmi nil prorsus ut esset,
Constituit supera qui manet arce pater.
Scilicet ut firmi nihil hic stabilisq; videntes,
Tendamus celeri semper ad astra pede.

VICISSITUDINES *rerum humarum.*

SErpentis pictura caudam ori inserentis, ut circulum efficiat, veteres Ægyptios annum & tempus repræsentasse Horapollo testis est, meminitque Servius in 5. Æn. Claudianus autem eandem rem valde poetice describit 2. lib. de laudibus Stiliconis. Quæ certe naturæ rationi convenit, illique circulorum circuitioni, ex qua dierum noctiumque varietas, & mensis annique mensuræ procedit, de qua post Platonem Cicero. Grammatici annum, quasi annulum dictum putant: qui ab Homero περιπλόμενος ἐνιαυτὸς appelletur, quasi ἰὼν εἰς ἑαυτὸν. Latinis annus vertens est; Hieroglyphici autem usus varius esse potest. Nam, ut Virgilius imitatione Lucretii 3. Georg. canit,

In se sua per vestigia volvitur annus.

Et de Tempore pulchre Seneca Troad.

Tempus nos avidum devorat, & chaos.

Omnium etiam rerum in hoc mundo perpetua est ἀνακύκλωσις, ut Polybii verbo utamur: Unde ipsius mundi imago hoc hieroglyphico exprimitur, ut apud eundem Horapollinem & Pierium videre est. Quo Taciti aurea illa sententia pertinet Annal. 4. qua affirmat, Rebus cunctis inesse quendam velut orbem, ut quemadmodum temporum vices, ita & morũ vertantur. Et illa Crœsi apud Herod. κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων ἐστὶ πραγμάτων, περιφερόμενος δὲ, οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν: *humanarum rerum circulus est, qui rotatus semper, eosdẽ fortunatos esse non sinit.* Sane quæ de Rerump. periodis Plato & Aristoteles disserunt, ex scriptis ipsorum petenda sunt. Nec enim hic inseri instituti nostri ratio patitur. Quin & Regum, & ipsum denique imperium hac figura intellexisse Ægyptios, scriptores

A ptores hieroglyphici indicant. Itaque vetustum Adriani Imp. honori sacratum numum Seb. Erizzus declarat. Nam & serpens regni icon est, unde caput serpentis, divûm regina Juno dextra tenet: Et circuli figura omnium habetur perfectissima. Petrus Costalius in Pegmate suo litium æternitatem hoc symbolo subjicit.

Rebus in humanis adeo in se cuncta recurrunt,
Finis ut unius sit caput alterius.

VICTORIA.

ACcipitrem pingunt Ægyptii, quoties victoriam significant. Horapollo lib. 1. cap. 6. quod accipiter cætera volatilia vincere videatur. Cum etiam robustioris animantis potentia premitur, tum sese in aera resupinans, ut ungues quidem sursum, pennas vero posterioresque partes deorsum versas habeat, cum idem avis, quæ cum eo congreditur, efficere non possit, ita facile eam fugat, ac sibi parat victoriam.

VIGILANTIA.

B LEpores inter dormiendum apertos oculos tenere tanquam vigilantes, vel statim evigilaturi constat, unde in proverbium abiit, leporinus somnus, cujus usus etiam est creber in variis linguis. Hinc, secundum nonnullos, λαγὼς Græce dicitur, ἀπὸ τοῦ λάειν, quod est videre, quia oculos non claudit in somno, quod Plinius & Suidas quoque annotarunt. Ideo Ægyptii ut vigilantem hominem ostenderent leporem pinxerunt, quemadmodum ex Horapollinis lib. 1. c. 26. colligitur, & Pierius in lepore annotavit. Id autem ad mentis vigilantiam & attentionem transferre recte possumus. Cicero, pro Plancio: Vigilandum est, inquit semper: multæ insidiæ fiunt bonis. Demosthenes antelucanus opificum operas prævenire solitus est, quam vigilantiam eruditi multi cum magna laude imitati sunt. Est & elegans Platonis sententia lib. 3. de Legib. Somnus multus, inquit, neque corporibus, nec animis, nec rebus gerendis natura aptus est. Nemo enim dum dormit, ullius est pretii, nihilo magis quam qui non vivit. Qui igitur vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, id solum providens atque observans, ut somni tantum capiat, quantum ad sanitatem potest pertinere. Ad cujus quidem conservationem non multo somno opus est, dummodo recte sit constitutus C somni capiendi modus:

Luminibus dormit patulis lepus. At vigilandum est:
Insidiis quoniam cingimur innumeris.

Plautus in Rudente, inquit,

—— Vigilare decet hominem,
Qui vult sua tempori conficere officia,
Nam qui dormiunt libenter sine lucro & cum malo quiescunt.

Et Silius lib. 3.

Turpe duci totam somno consumere noctem,
O rector Lybiæ vigili stant bella magistro.

Si ad vera hieroglyphica oculos convertamus, Salomon in Proverbiis ignaviam acriter flagellat plurimis locis, vigilantiam ex opposito sedulitatemque diligenter inculcans.

Grus à sono dicta putatur, Græcis γέρανος, quod generis epicœni est, sicuti & Latina vox: videtur D autem germanica appellatio à græca derivari. De gruum vero excubiis & vigilantia Aristoteles lib. 9. de hist. Animal. c. 10. Plinius lib. 10. c. 23. Ælianus lib. 3. c. 13. Plutarchus de solertia animalium, Horapollo lib. 2. c. 94. & plures alii eadem prorsus tradunt, quæ omnia Isidorus lib. 12. orig. quasi in epitomen contrahens ita expressit: Nocte autem excubias dividunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arceant, hoc quod cavendum erat, clamor indicat. Quæ vera est imago hominis industrii & diligenter ab hostium insidiis sibi caventis, secundum Horapollinem. Hinc Alexander Magnus, (ut refert Ammianus Marcellinus lib. 16.) vigilandi exemplum sumpsisse videtur, cum fortunam tam suam, quam suorum non temere aliis in exercitu crederet. Dicitur enim ænea concha pelvi supposita, brachio extra cubile protento, pilam argenteam in manu tenuisse, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinni-

tus abrumperet somnū. Quod alii Aristoteli attribuunt. At contra Thrasybulus Athenas à jugo triginta tyrannorum liberans,noctu suis omnibus nimis secure stertentibus, irruptione hostili in domum facta fuit oppressus. Quare Plato 5. legum præclare hoc etiam subjicit: Universi homines cujuscumque actionis participes, quandoquidem sibiipsis & actionibus animum advertant, omnia pulchre & bene conficiunt,non autem attendentibus aut vecordibus contraria eveniunt.Cum quo Plautina sententia in Rudente convenit, A

——Vigilare decet hominem,
Qui vult sua tempori conficere officia,
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt.

Ad veram cordis vigilantiam,de qua Servator noster ait: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem,hieroglyphicon illud à quibusdam refertur. Nihil profecto in sacris literis frequentius occurrit,quam Spiritualis vigilantiæ commendatio. Utut sit,

Excubias vigilanter agas, tibi ne irruat hostis,
Ceu vigil exemplo te monet ordo gruum.

B

In bello,ne turpe illud tibi excidat,vigilas: & quando de excubiis adversus satanam & alios salutis hostes agitur,stertis, Christiane.

Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones.
Ut teipsum serves non expergisceris? &c.

inquit Horatius, epistolarum lib. 1. epist. 2. ad Lollium.

VIGILANTIA *domestica.*

VUlpes absente Taxo foveam illius occupat, suisque excrementis ita inquinat, ut Taxus reversus cogatur illam insolenti hospiti inhabitandam relinquere. Quo hieroglyphico monemur vigilantia & diligentia opus esse, ut res nostras conservemus, & ab aliorum fraudibus tueamur, secundum tritum illud Ovidii,

Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri.

Idem nobis subjicit Apologus Æsopicus de serpente, qui in cavernæ suæ contubernium admiserat erinaceum, à quo importuno hospite paulo post fuit vi expulsus. Igitur, C

Quæ tua sunt serva, ne fors hæc occupet alter:
Nec temere excipias quemlibet hospitio.

Nec propterea damnatur studium hospitalitatis imo stabilitur,quum vigilantia simplex & prudens in virtutum choro sedem suam obtineat.

VINDICTÆ *Cupiditas.*

TIgridem apud Hircanos & Indos ferunt animal esse miræ velocitatis, ac maculosum, teste Plinio. Authores rerum Indicarum, Oviedus & Petrus Martyr Mediolanensis,hanc feram describunt & faciunt Leoni parem vel majorem.Pausanias lib. 9. Mantichoram Indorum esse putat. In Europæis regionibus num visa sit, dubitatur. Ælianus cum Plinio scribit Φιλότεκνον, *sobolis amantem* esse in hoc genere fœminam,usq; adeo ut ad naves usque venatores acriter persequatur,eosque cogat catulos interceptos rursus unum post alterum abjicere.Pierius in Tigridis hieroglyphicis annotat venatorem conscensa navi vix duobus vel uno tantum catulo ablato aufugere, in continenti post se equo relicto, in quem tigris omnem ultionis sævitiam convertens eum totum discerpat. D Hieroglyphicum illud docet vindictæ cupiditatem minuere tum in feris, tum in hominibus quoque dolorem solere, præsertim in iracundis & vera nudatis pietate,quæ nos ad clementiam hortatur,ac Deo vindictam relinquendam esse monet. Quod sensit Juvenalis, qui sibi objiciens vindictæ cupidorum dictum,

At vindicta bonum vita jucundius ipsa est:

Statim responsum subjicit,

Nempe hæc in docti, quorum præcordia nullis
Interdum aut levibus videas flagrantia caussis,
Quantulacumque adeo est occasio, sufficit iræ.

Tandem

A Tandem egregie concludit;

Semper & infirmi est animi exiguique voluptas
Ultio, continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet quam fœmina.

Sed juxta Poetæ neoterici dictum,

Persequitur sobolis raptorem concita tigris:
Et sæpe est magnis ultio grata viris

VIOLENTA *nocent.*

URsorum oculi crebro erubescunt, qua maxime de causa favos expetere videntur, ut convulneratum ab apibus os levet sanguine gravedinem illam. Et Solinus: Nihil avidius (inquit) quam mel captant, atque ideo alvearibus ubique insidiantur. In varia vero pericula incidunt vel ob apibus impetiti, vel ex arborum fastigiis, & ramis pondere fractis in terram cadentes. Quod hieroglyphicum sibi probus ac innocens quispiam sibi recte accommodat, qui contra aliorum violentiam & injustitiam præter opinionem omnium conservatur, quod Lucretius olim expressit, his verbis:

Circumretit enim vis atque injuria quemque,
Atque unde exorta est, ad eum plerumque revertit.

Et Horatius lib. 3. Carm. Od. 4.

Vis ingenii expers mole ruit sua:
Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus: iidem odere vires
Omne nefas animo moventes.

Antea vero Menelaus apud Euripidem:

Si vela tendas nimium, navis mergitur:
Sed si relaxes rursus vehitur tutius.
Odit Deus nimis vehementes impetus:
C *Odere cives, gratior est moderatio.*

Nullum violentum perpetuum; &

Ut favus exitior est urso, sic sæpe malorum
Authorem illaqueant visque dolusque suum.

VIR *bonus.*

VIri boni hieroglyphicon Ovis est, Græcis πρόβατον, quasi πρόβασις, secundum Hesychium, quod proventum eorum, quæ ad vitæ sustentationem requiruntur, significet: animal simplex, innocens, & generi humano utilis (unde in sacris literis præclaræ similitudines sumuntur,) nam propter lanam, lac, carnes, atq; ipsam fœturam plurimum commodare potest. Quare ex hoc pecore, temporibus omnibus & locis apud plurimas gentes divitiarum non exigua pars conquisita, atque ideo vita pastoralis olim in magno pretio fuit habita. In lege quoq; Mosis inter innocentes & mundas pecudes primum locum obtinet. Hieroglyphicon illud igitur optime quadrat in virum bonum, pium, innocentem, qui quamvis sit destitutus aliorum auxilio atque subsidio, nihilominus omnibus inservire & gratum facere studeat, quemq; innocentia sæpe inter medios hostes tutum & incolumen servet. Unde Nazianzenus præclaro hoc quoque scripsit, ἀφύλακτον ἡ ἁπλότης, καὶ ἥκιστα κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλεύθερον, id est, *Expers custodia est simplicitas, & minime mali quicquam suspicatur is, qui à malo est immunis.* Huic hieroglyphico aptatum est sequens distichon:

Commoda plurima ovis præbet, nocumentaque nulla:
Sic benefac cunctis, nemini obesse velis.

Et homini in sua simplicitate & innocentia acquiescenti semper propositam cupimus horum versuum sententiam, nempe,

Hic sce-

Hic scopus unus erit, cunctis prodesse, nocere
Nulli, & amare bonos, ac tolerare malos.

Et istorum,

Juvare cunctos, at nocere nemini
Est summa Christianæ vitæ regula.

Quemadmodum & Cicero lib. 1. de Offic. Virum bonum esse dicit eum, qui prosit omnibus, noceat nemini, nisi lacessitus injuria. Sed Christiani virum bonum eum esse asserunt, qui & lacessitus injuriis bonum pro malo reddit, Christi sui regis exemplo.

A

Plutarchus lib. 2. Sympos. q. 9. petit cur ovis à lupo demersæ caro fiat suavior? respondet esse lupi spiritum adeo fervidum & quasi ignitum, ut ossa etiam durissima in ventre emolliat atque colliquet: ideo à lupis morsa celerius quam alia liquescere. Et olim propterea gulæ dediti expetebant hœdum lupi faucibus ereptum, quod Horatius obiter attingit in Epodis,

Vel agna festis cæsa terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.

B

Martialis versus idem declarant:

Parvus onyx una ponetur cœnula mensa,
Hœdus inhumani raptus ab ore lupi.

Convenit hieroglyphicon hominibus piis & probis in hoc mundo propter innocentiam vitæ ac veritatis studium, variis periculis & tormentis sunt subjecti, ac sæpe ideo ab impiis extrema omnia patiuntur, tandemque Deo acceptam hostiam sese offerunt: quo in numero omnes sancti Martyres sunt collocandi. De quorum unoquoque & hieroglyphico ovis à lupo adversæ dictum est,

Dum premitur justus fit gratior hostia Olympo:
Sic quoque fit morsu suavior agna lupi.

Apophthegmata sacra S. Ignatii & B. Polycarpi pro Christo morientium, prout in Eusebii hist. lib. 3. cap. 36. & lib. 4. c. 15. ad hujus hieroglyphici illustrationem pertinent.

VIRTUS.

C

Virtus ipsa suis firmissima nititur armis;
Sævam hyemem fortis spernere docta mala.

INdicarum rerum Scriptores depingunt & describunt animal quoddam veteribus forsitan incognitum, quod Hispani nominant *Armadillo*, id est, armatum sive cataphractum, quod quasi panoplia, vel armatura quadam loricata à capite usque ad pedes sit contectum. Subterraneum animal esse dicitur, erinacei magnitudine, sed longius, *Tatou* Mexicanicis & Guinensibus dictum. Rarum hoc animal naturalibus armis munitum, quibus sese defendit, nec externis indiget subsidiis, est virtutis hieroglyphicon, quæ instar loricæ in se munita, tuta consistit, & insultus adversæ fortunæ facile superat ac contemnit. Quæ Claudianus in Panegyri de Mallii Theodori consulatu versibus elegantissimis exposuit,

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortunæ secura nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausuque petit clarescere vulgi:
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
Casibus, ex alas mortalia despicit arce.

D

Nec minus eleganter Horatius lib. 3. Od. 2.

Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secureis
Arbitrio popularis auræ.

VIRTUS *ardua captat.*

QUemadmodum invia virtuti nulla est via: ita

Rupis inaccessæ virtus habet ardua culmen.
Huc tendis? Sudor multus ad alta levat.

Insuetum per iter eundem est. Ibex, cujus Plinius & alii meminerunt, in Alpium præruptis & altis rupibus, præsertim in Helvetia & montibus vicinis frequens reperitur, in quibus raro vel nunquam nives liquescunt. Nam calidissimum est animal pernicitatis mirandæ, cornibus sese fulciens, quod adminiculo ex altis montibus desilit, & hac ratione cavet ne saxis allidatur. Vivit autem continuo in locis asperis & inaccessis, nec facile venit in conspectum hominum. Inde apud Jobum c. 39. Numquid nosti partus ibicum in petris? Hieroglyphica figura est hominis à vulgi consuetudine & consortio remoti, nihil aliud quam virtutem ipsam, quamvis arduam, quærentis ac desiderantis, quem nullæ voluptatum illecebræ à proposito studio stadioque avertunt. Clemens Alexandrinus Stromat. lib. 4. hujus argumenti laudat Simonidis versum,

B Τὴν ἀρετὴν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις. id est,
Virtutem habitare in rupibus accessu difficilibus.

Quem imitatus est Silius Italicus, lib. 15.

Ardua saxoso perducit semita clivo,
Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti.

Hujus generis etiam sunt versus Hesiodi, a Cicerone merito commendati,

Virtutem posuere dii sudore parandam, &c.

Musæ etiam dicuntur in monte Parnasso versari, propter secessum & tranquillitatem, qua studia gaudent plurimumque adjuvantur, & antiquitas Palladem *μουνίαν*, quasi solitariam, eamdem ob causam nominavit.

VIRTUS *ardua petit.*

OMnibus constat Montes passim apud sacros & seculares scriptores sumi pro loco stabili, munito, tuto, in quo quis ab hostium incursionibus se tueri possit. Super montem excelsum, ad quem nisi per difficilimam semitam non pateat accessus, laurum simul & palmam statue, hoc hieroglyphico significans ad veram doctrinam, solidamque prudentiam, & quæ ad hæc sequitur, perennem ac stabilem gloriam neminem pervenire posse, nisi per multos labores ac sudores. Inde distichon,

C

Qui laurum & palmam victricem carpere gaudes,
Montis, si nescis, ardua scande prius.

Et longe antea Silius Italicus,

Ardua virtutem profert via scandite primi.

Cum quo Ovidiani versiculi belle conveniunt;

Ardua per præceps gloria vadit iter. Itemque.
Difficile est, fateor, sed tendit ad ardua virtus.

Et Cassius Parmensis in Orpheo,

Non levis ascensus si quis petit ardua: sudor
D *Plurimus hunc tollit.*

VIRTUS *difficilis, sed fructuosa.*

NUx Pinea, Colliculis quibusdam inæqualis & aspera, miræque duritiæ est, quæ vix ignis vi potest reserari: intus vero nuclei dulces latitant, non parum ad alimentum ac diversos hominum morbos utiles. Sic ad virtutem & honestatem ac laudabiles actiones non nisi per labores ac varias difficultates perveniri potest: at postea sequuntur suaviss. fructus. Quæ omnia Hesiodus paucis versibus ita eleganter complexus est, ut & Socrates eos commendet apud Xenophontem, lib. 2. commentariorum, & Ciceroni quoque vehementer placuerint: ideoque libr. 6. epist. familiar. ad Leptam, monuerit amicum suum; ut filium ipsius jubeat Hesiodea ista ediscere, semperque habere in ore:

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
Καὶ τραχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥαΐδίη δήπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα. id eſt,

—— Virtutem ſudoribus undique divi
Præſepſere, & longus ad hanc perq; ardua calli;
Aſper & eſt primum: ſed ubi alta cacumina victor
Contigeris, jam ſit facilis, licet ardua dudum.

Simonides etiam apud Clementem Alexandrinum lib. Stromatum, habitare virtutem dixit δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις, id eſt, *in rupibus difficillimis.* Ovidii etiam eſt præclarus verſus,

Gloria difficili parta labore venit.

Nuci illi adſcribamus etiam Diſtichon,

Ardua vallatur duris Sapientia ſcrupis;
Dulcibus eſt eadem fructibus illa ſcatet.

VIRTUS *expedita ſemper.*

STruthiocameli, vel ſecundum Græcam derivationem, & quorumdam eruditorum ſententiam, Sthruthiocameli appellatio apud veteres Latinos non fuit uſitata; legitur tamen apud Plinium. Fe us autem, Auſonius & alii paſſerem marinum nominant, Ariſtoteles στρουθὸν λιβυκὸν καὶ μέγαν. Herodotus lib.4. καταγειον στρουθὸν vocat, non quod ſubterraneus ſit, ſed quia à terra non attollitur in aerem, unde Luciano quoq; χαμαιπετὴς dicitur. Ariſtoteles lib.4. de part. Animal. c. ultimo, Struthio, inquit, etiam Africus eodem modo partim avem, partim quadrupedem refert, quippe qui ut non quadrupedes pennas habet, ut non avis ſublimis non volat. Sed Plinius lib.10. addit, pennas ei ad hoc datas ut currentem adjuvent. Idem Ælianus (quemadmodum etiam Diodorus Siculus lib.3.) ſcribit lib.2.c.27. his verbis: At celerrime duabus alis explicatis graditur, quas ventus quaſi vela implens propellit. Jovius hoc ſymbolum pro magno illo bellico Duce Marchione Vaſtio, ſe excogitaſſe perhibet, cum illi indignabundo à Pontifice Clemente 7. Antonius de Leva in quibusdam dignitatibus militaribus præferretur. Innuebat autem per id, ſe nihilo tamen minus in ſuo munere, quamvis non adeo ſublimi, ita progreſſurum, ut merito alios antecelluiſſe videretur: quod profecto illum pleniſſime præſtitiſſe plures hiſtoriæ abunde teſtantur. Paradinus addit, NIL PENNA, SED USUS: Atq; explicationem aliam affert ex Gregorio Magno, qui ait, Sicuti hæc avis plumarum oſtentatione volatum præclarum videtur conari expedire, nec tamen umquam è ſolo levatur, ſic hypocritis eſt proprium, oſtendere quidem ſplendidam foris ſanctimoniam, præter ſimulationem, tamen ſi diligenter obſerventur, nihil ſolidi, ſed ficta & humi nitentia omnia apparent. Ad priorem ſenſum refertur Diſtichon ſequens;

Quantumvis humilis, curſu tamen anteit omnes
Struthio: ſic virtus quolibet alta loco eſt.

VIRTUS *Neglecta, Dei beneficio vireſcit.*

ROſæ frutex hyberno tempore, quaſi aridus ſpinisq; ſolummodo horridus, carens foliis ac floribus, negligitur prorſus, vel etiam pedibus conculcatur. Primo tamen veris tempore, vix depulſo frigore hyberno, beneficio mitioris ac temperatioris aeris rurſum reviviſcere, & roſas protrudere, antea ab omnibus neglectus, incipit. Non aliter ſæpe virtuti primum ſeſe exerenti ac primum emergenti, quæ quidem crebrius quam matura ac omnibus numeris abſoluta invidiæ ſtimulis eſt expoſita inſidias ſtruere, ac quaſi in herba adhuc verſantem ſuffocare homines mali ac invidi conantur. Unde ſæpenumero quidam in primis ſuæ ætatis annis vigorem ingenii & laudabilem induſtriam ad omnia honeſta præ ſe ferentes, invidia ac malevolentia aliorum quaſi frigore hyberno non parum retardantur ac impediantnr, ne ſcilicet plenam de ſe ſpem conceptam tempeſtive adimplere poſſint. Non raro tamen rurſum divino imprimis adjuti auxilio, tamquam aura clementiore conſervati ac excitati rurſum repullulant, & ad frugem optatam tandem perveniunt.

Emergens virtus nova ſpernitur, ut roſa bruma
Expecta flores fota calore feret.

VIR-

VIRTUS. PUDICITIA.

A Llii flos candidissimus ac odoratissimus, quamvis undiq; sit horridis spinis circumseptus & molestatus, nihilominus tamen eminet, & odorem ac candorem retinet, omnibusq; communicat. Sic etiam virtus inclyta, quæ secundum Aristotelem 2. Ethic. semper versatur circa difficilia, tandem emergit ac conspicuam sese universis exhibet, quamvis improborum stimulis ac invidiæ morsibus sæpe petatur ac exerceatur.

Quamlibet è mediis consurgunt lilia spinis:
Sic virtus ipsis crescit ovatque malis.

Quod & D. Chrysostomus graviter explicat: οὐκ ἔστι, inquiens, τὸν τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενον μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθρούς, ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν ἐνάρετον. Διὰ γὰρ τῶν τούτων λαμπρότερος ἔσται μειζόνως. id est, *Non aliter fieri potest, quin virtutis sectator quam plurimos hostes habeat. Sed nihil hoc virtuti deditum movet: nam propterea longe illustrior evadet.* Quod Horatius paucis quoque expressit:

Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
B *Intaminatis fulget honoribus.*

Alii addunt, *Casta placent superis.* Nam pudicitiæ ac virginitatis florem esse lilium D. Hieronymus quoque in exploratione Cantici Canticorum tradit. Hoc dictum Tibullus plene expressit his versibus,

Casta placent superis: pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

VIRTUS *sibi pulcherrima merces.*

PAvo, vel secundum Gellium Pavus, à sono vocis, ut opinatur Isidorus, sic dictus, Græcis est ταῶς vel ταώς, ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν (quemadmodum placet Athenæo) ab extensione pennarum. Quas instar gemmarum vel oculorum (unde Argum, qui secundum Plautum totus oculeus fuit, in hanc avem transmutatum fingunt poetæ, ut apparet ex Ovid. Metamorph. 1.) variis coloribus adversus solem expandit, idque potissimum quando laudatur, quare Aristoteles vocat φιλόκαλον, id est, ornatus & elegantiæ studiosum. Ælianus lib. 5. Animal. cap. 2. elegantem ejus formam accurate describit, dicitq; hanc avem à barbaris ad Græcos fuisse importatam, initio tam raram, ut Athe-C nis sit pretio spectata, & ex illo spectaculo quæstus factus. Atque Alexandrum Magnum ejusmodi aves apud Indos conspicientem, earum admiratione affectum, in omnes qui illos occiderent, gravem pœnam instituisse. Unde Martialis,

Miraris quoties geminatas explicat alas,
Et potes hunc sævo tradere, dure, coco?

Notandum quoq; ejus carnem, quod D. Augustinus quoq; lib. 21. de civitate Dei, c. 3. & Isidorus lib. 12. affirmant, non putrescere. Quemadmodum itaq; pavo gaudet sua pulchritudine, & imprimis adversus Solem de hoc innato ornatu expansis alis gloriatur, ita quoq; virtus ipsa propria laude digna, & per se pulcherrima æstimari debet. Nam secundum Ovidium lib. 2. de Ponto, Eleg. 3.

—— per seque vitanda est
Externa virtus incomitata bonis.

Habetur autem integer hujus hieroglyphici versus apud Silium, lib. 13.

Ipsa quidem virtus sibi pulcherrima merces.

D Hieronymus Ruscellus aliud dictum Gallicum usurpatum fuisse ad hanc picturam ab Arone Cibo Gennensi perhibet, nimirum, FEAUTE' PASSE TOUT. *Fidelitas omnibus antecellit.* Nam ut pavo cunctam suam pulchritudinem in seipso ostendit sine omni fuco, & ascititio ornatu, ita animus generosus & fidelis universum studium, in suo proprio candore & probitate collocat.

Pulchra suis veluti est volucris Junonia pennis:
Sic virtus proprio lumine clara nitet.

VIRTUS *utilis ad omnia.*

LAurum custodiæ ac incolumitatis esse symbolum ex Proclo tradit Pierius: unde apud veteres, tutelæ causa prope ædes sata, vel illis adfixa fuit: quod etiam testatur Ovidius, dicens:

Postibus Augustis eadem fidissima custos. A

Eamque insuper non lædi à fulmine, Plinio etiam astipulante, vetustas credidit. Unde Tiberius Imperator Romanus, tempestates & corruscationes nimium expavescens, cœlo turbido lauream sibi solitus est imponere, non aliter ac Augustus ante ipsum nescio qua superstitione, ex vituli marini pelle in eumdem finem cingulum gestare consuevit. Herodianus quoque scribit lib. 1. in maxima peste, consulentibus Medicis, Commodum Imperatorem ob copiam arborum istarum in locum, cui nomen Lauretum, secessisse, quod beneficio harum arborum se à contagio immunem fore speraret. Ad eumdem modum virtus, cujus omnis laus, secundum Ciceronem, in actione posita est, per se munita ab omnibus non solum vitiis, sed aliis rebus adversis, semper illæsa ac integra durare solet, aliisque universis commoditatibus est præferenda. Unde Horat. Carm. lib 3. Ode. 2.

Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit, aut ponit secures,
Arbitrio popularis auræ, &c.

Et neotericus poeta, Disticho ingenioso cecinit,

Sic illæsa malis constat pulcherrima virtus; B
Laurus ut est diris integra fulminibus.

VITUTIS *alumnus.*

HUjus hieroglyphicum est venator fixo pede cum venabulo aprum vel leonem expectans, dum socii turpi fuga sibi cosulunt. Senecam Philosophum epist. 64. audiamus. De Sextii præstantissimi viri scriptis agens. Quorumdam Philosophorum, inquit, scripta clarum tantum nomen habent. Cum legeris Sextium, dices, vivit, viget, liber est, supra hominem est, dimittit me plenum ingentis fiduciæ. In quacumque positione mentis sum, cum lego hunc (fatebor tibi) libet omnes casus provocare, libet exclamare, Quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum in duo, qui quærit ubi se experiatur, ubi virtutem suam ostendat:

Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum descendere monte Leonem.

Libet aliquid habere quod vincam, cujus patientia exercear. Hactenus Seneca. Quæ autem de Sextio vir profanus, nos ad quemvis Sanctum Prophetam, Evangelistam, Apostolum merito referre licet. C

VIRTUTIS *Amor.*

MYthologi scribunt Monocerotem odore & amore castæ virginis captum, omni ferocitate deposita, ad eam accedere, caputque in ejus sinum recondere, atque tamdem somno obrutum capi. Quam allegoriam docti putant inde natam, quod rerum naturalium auctores scribant, Monocerote sui generis feras hostiliter persequi, nec aliter cum fœmina assuescere, nisi libidine stimulatam. Typus est castæ & puræ vitæ, qualis imprimis virginibus convenit, quæ non solum hominibus moderatis summopere probatur, sed etiam à ferocioribus magni fieri, & ad se amandum allicere solet. Sic apud Senecam in Hercule furente Lycus quærit à Megara, an

Objici feris monstris virtutem putet?

Illa autem respondet,

Virtutis est domare quæ cuncta pavent D

His & Distichon subjiciamus,

Quem non vincat amor castæ virtutis & ardor?
Virtus tanta potest, vincat ut illa feram.

VIRTUTI *via nulla invia.*

IN antiquis numismatibus equus ad currendum se incitans, summam rei celeritatem & alacritatem denotat. Montis vero ascensus acclivior & asperior, virtutis iter, difficile quidem, quo tamen ad veram gloriam tandem perveniatur, hieroglyphice pingit. Venti autem procellosi, equi cursum remorantes, omnis generis adversitates, & impedimenta plurima, quæ viros probos & virtutis amantes à præcla-

A præclaro suo proposito avertere, vel saltem aliquantisper detinere solent, non malè exprimunt. De quo Euripides quoq; in Supplicibus conqueritur;

> πολλοὶ καλῶς γεγῶτες ἄνδρες οὐκ ἔχουσ' ὅπως
> δείξωσιν αὐτοὺς τῶν κακῶν ἐξουσίᾳ, id est:
> *Multi viri nati loco honesto non possunt*
> *Seipsos palam ostendere propter malorum potestatem.*

Menander idem deplorat, clamans,

> ———ὡς ἄδικον, ὅταν ἡ μὲν φύσις
> ἀποδῷ τι σεμνὸν, τοῦτο δ' ἡ τύχη κακοῖ, id est:
> *Quam injusta res, cum natura quidem*
> *Egregium aliquid contulerit, fortuna autem hoc depravat.*

Nihilominus contra omnes insultus & procellas graviores, à via virtutis numquam abscedendum, sed fortiter resistendum, donec superatis omnibus malis optatum finem consequamur.

B *Tu ne cede malis, sed contra audentior ito,* inquit ille apud poëtam. Quod Cicero quoque monet, libr. 3 quæst. Tusculanarum. Nulla, inquit, diuturna potest esse gloria, quam labor strenuus ac indefessus primum non antecesserit. Quo pertinent Propertii lib. 4. Eleg. versus elegantes,

> *Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires.*
> *Non juvat ex facili lecta corona jugo.*

In omnium ore sunt τὰ πάνδημα ἐκεῖνα τοῦ Ἡσιόδου περὶ τῆς ἀρετῆς ἔπη, ut Lucianus ait in Necyomant. quæ & alibi adducuntur, nempe, *Difficilia quæ pulchra.* Laudant Cicero, Xenophon, & ante oculos habuit Ammianus Marcellinus libr. 14 & alii. Certe cum Obeliscus, excelsus admodum acclivis, & serpens natura imprimis glaber ac lævis sit, fieri vix potest, ut in summam ejus cacumen perrepere possit. Qui igitur virtutis difficile & periculosum iter exprimere velit, fortassis haud absurdè hoc hieroglyphico uti poterit: Simulque innuere, non facile pervenire ad honoris & gloriæ fastigium, qui nimis timidè omnia explorat, & trepide resilit. Nam, ut pulchrè Theocristus ait: φεύγειν δεῖ πάντα τρόπον τὰς σκολιὰς καὶ πρανεῖς, τὰς δὲ ἀποτόμους καὶ ὀρθίους τρίβους ἀσπάζεσθαι: Obliquæ & declives viæ C modis omnibus fugiendæ sunt: abruptæ autem & recta sursum ferentes complectendæ. Et ut Symachus dixit libr. 9. Ep. 84. Virtus durioribus negotiis nitescit, & aspernatur declivem facilitatem, maximoque sudore arduum laudis annititur. Eleganter etiam Seneca in Epist. ad Lucilium: Ad honesta nitentes, quando magis incubuerint, minusque sibi vinci ac strigare permiserint, admirabor & clamabo, Tanto melior surge & respira: & clivum istum uno si potes Spiritu exupera. Generosos animos labor nutrit. Et paulo post: Animi est ipsa tolerantia, quæ se ad dura & aspera hortatur, & dicit: Quid cessas? non est viri timere sudorem. Xenophon quidem 2. ἀπομν. ubi Hesiodea illa adducit, hanc pulcherrimam γνώμην præmittit: διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. *Curæ quidem laboriosæ efficiunt, ut ad pulchra & honesta facinora perveniatur, sicuti virorum optimorum habet adagium.*

> *Sudore hæc magno conscendit culmina serpens.*
> *Nempe est virtutis semita difficilis.*

VIS *Consilii expers.*

D URus ἀπὸ τῶν ὀρῶν, id est, à montanis locis in quibus degit, secundum Isidorum, dictus est. Hunc in Heccynia silva Cæsar libr. 6. De bello Gallico reperiri ait. Plinius lib. 8. cap. 15. Uros vi excellenti velocitateque scribit esse præditos. Iis imperitum vulgus Bubalorum nomen imposuit. Adeo feroces Uros physiologi depingunt, ut si à venatoribus, post arbores latitantibus, telis vulnerentur, in tantam iram exardescant, ut crebriore in arbores impetu facto, tandem seipsos quoque conficiant. Sic furores & impetus validos potentiorum, sana consilia respuentium, prudentia declinat & frangit, cedens illis tempestive, & in tutum locum sese recipiens, tantisper dum feroces isti viribus suis evertuntur atque ruunt mole sua. Etenim,

> *Quis furor est cæco temere se offerre furori?*
> *Cede, parum exspecta, nec mora, victor eris.*

Et pridem Ovidius utiliter vim vi nimium præcipitanter repellentium inconsultam mentem monuit A his dictis,

Dum furor in cursu est, currenti cede furori,
Difficiles aditus impetus omnis habet.

Et Horatius, libr. 4. Carm. Ode 4.

Vis consilii expers mole ruit sua.

Oppianus item libr. 5. Halieutic.

ὡς ὗτ' ἠνορέης ὗτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ
Τόσσον, ὅσσον πραπίδων. ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων. id est:

Nec robur tantum quantum prudentia præstat.
Nec species: stolida vires sine morte fatiscunt.

Raro autem hæc duo conjunguntur. Nam, ut recte ait Valerius Max. lib. 9. c. 12. nimio robore membrorum vigor mentis hebescit quasi abnuente natura utriusque boni largitionem, ne supra mortalem fœlicitatem sit, eundem & sapientissimum & validissimum esse. B

Solere sæpenumero Balænas, vel procellarum vi in littora ejici, vel etiam dum ipsæ apricandi studio terræ nimium propinquant, ut fidunt, ob refluxum maris aqua destitui, atque ita in sicco relinqui, ut mole illa sua corruant, experientia testis est, suntque ad Oceanum crebra ejus rei spectacula: & in Batavis insigne anno M. D. LXXXIIX. contigisse meminimus. Balænam sane nonnunquam è mari prodire, & ad solem apricari, ipse Oppianus scribit. Unde & Grammatici quidam volunt dictam παρὰ τὸ πρὸς φῶς ἅλλεσθαι: eoque hodie nomine cunctas fere majores pelagi belluas vulgo intelligunt, cum veterum quidem balæna ex Rondeletio & aliis satis nota sit. Hieroglyphicon autem hoc seipsum ex inscriptione Horatiana fere explicat: cum qua Isocrates consentiens, Robur prudentiæ conjunctum profuisse quidem, verum ea destitutum, magis fuisse habentibus detrimento, dixit. Et Nestor apud Homerum idem pene pronunciat. Exemplo sunt Milo Crotoniates, & Polydamas athleta: quorum ille dum quercum manibus insertis divellere, hic speluncam ruentem solus humeris fulentare conatur, misere uterque periit, sicuti apud Valer. Max. legimus. Possit hoc etiam accommodari fortassis ingenti alicui imperio, quod ipsa magnitudine sua laborat, minaturque ruinam. Illud enim, dum cuncta immensæ duntaxat potentiæ suæ & tribuit & ascribit, Dei omnipotentis manu & protectione merito tandem destituitur, quod si fit, magno cum fragore subito corruit. Ut enim Apollodorus Comicus ait: C

ὄγκου μεγάλου πτῶμα γίνεται μέγα.
Ingentis molis ingens ruina erit.

Sapienter itaque Gr. Nazianzenus monuit:

Μὴ ἐπαρθῇς μέγα, ἵνα μὴ μεῖζον κατενεχθῇς,
Ne efferaris alte, ne deferaris altius.

Siquidem, ut pulcerrimus habet Claudiani versiculus:

Magna cadunt subito, summa repente ruunt.

Et quid Babylon, atque Roma, ruens aliud occinit? quam

Sic pereat quisquis robore fidit atrox.

VIS PROLIFICA. D

Referunt Physiologi multa de Scorpii prolifica vi & generatione, tamquam naturæ quopiam miraculo. Ex terra enim & calore solis Scorpios oriri experientia confirmatum est. Ideo Scorpius generationis symbolum merito dicitur. Aliud quidpiam admiratione dignum ex Ovid. lib. 15. Metamorph. desumptum est: ubi ex cancro demptis brachiis terraque obruto Scorpium enasci scribit his versibus;

Concava littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ, de parte sepulta
Scorpius exibit, caudaque minabitur unca.

A

VITA *beata in terris.*

CErva matutino tempore, Sole jam exoriente æstivis mensibus, tam propter sui corporis caliditatem, quam cœli æstum, purissimum rorem hianti ore jucundè excipere atque eo sese reficere solet. Designat autem factum illud piorum in terris versantium vitam & conditionem beatam. Cerva autem hieroglyphica nota hic est hominis pietatem colentis, & Dei promissa suavissima jucundè meditantis, quibus tanquam saluberrimo pabulo & desideratissimo rore cælitus nutritur & recreatur. Nihil, me Christe, amabilius

Ore capit patulo rorem vaga cerva cadentem,
Rore riges nobis torrida corda DEUS.

VITA *in amore.*

DE animalculis tam in nive quam igne viventibus locus habetur apud Aristotelem lib. 5. cap. 19. de histor. Animal. satis memorabilis, quem integrum ascribere placuit. Quin etiam in iis quæ B putredinem nullam posse recipere existimantur, nasci animalia novimus, ut vermes in nive vetustiore, qui hirti sunt pilis & rubidi, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit, sed in nive mediæ terræ candidi & grandiores inveniuntur. Torpent omnes ac difficulter moventur. In Cypro insula ærariis fornacibus, ubi chalcitis lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiolæ in medio igne nascuntur pennatæ, paulo muscis grandibus majores, quæ per ignem saliunt atque ambulant. Emoritur pennatæ, paulo muscis grandibus majores, quæ per ignem saliunt atque ambulant. Emoritur & hoc genus & illud nivis alumnum, cum alterum ab igne, alterum à nive dimotum est. Hæc ille. Plinius lib. 11. c. 36. Eadem repetens vocat pyralim sive pyraustam, de quo in symbolo proximo plura. Seneca quoque libr. 5. c. 6. cum admiratione potius quam caussæ explicatione idem affirmat, itemq; Ælianus lib. 2. c. 2. à quo *πυρίγονοι*, id est, in igne nati vocantur. Hoc tamen nescio qua ratione inductus Ovid. 6. Fastor. negare videtur.

Nec tu aliud Vestam, quam puram intellige flammam;
C *Nataque de flammis corpora nulla vides.*

Erasmus in Adagiis proverbio, *πυραύστου μόρος*, *pyraustæ interitus*, hoc hieroglyphico interpretatur vel de *ὠκυμόροις*, id est, qui celeriter intereunt, vel etiam de illis qui nullibi alibi vivere possunt, quam in propriis ac consuetis laribus & domiciliis: à quibus si paulo longius abesse cogantur, sibi moriendum existiment. Alii ex Plinio ascripserunt, MORIAR SI EVASERO, quod non absimile est illi, *ἀπωλόμεθα ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα*, id est, perimus, si non perimus, à contrario sensu. Et Themistocles exul, in maximum honorum fastigium à rege Persarum evectus, suis dicebat, referente Plutarcho, O filii, perieramus, nisi periissemus.

VITA *perennis.*

PHœnix avis est vitæ perennis hieroglyphica pictura. De eo autem paulo verbosius hic disserere fert animus. Idque tum propter auctorum plurimorum de eo varias ac interdum discrepantes opiniones, tum ob varia hieroglyphica & symbola, ex hac ave ingeniosa nonnulla & præclara desumpta. Ac quantum ad primum attinet, si omnium illorum, qui de illo aliquid literis mandarunt, D sententias in medium proferre vellem, non aliquot paucæ pagellæ, sed vix liber quispiam grandior sufficeret, quare satis esse putavi saltem loca præcipuorum scriptorum hoc in loco notare. Inter quos vetustissimus mihi occurrit Herodotus lib. 11. sive Euterpe, quamvis dubitanter de eo loquatur. Philostratus quoque in vita Appollonii addit istud, *ὥς φασι*, id est, ut ajunt. Scripserunt de eo etiam Horapollo libr. 1. 34. & 35. Plinius libr. 10. cap. 2. qui & ipse veretur ne quid fabulosi subsit. Solinus cap. 36. Seneca passim. Cornelius Tacitus libr. 5. Annal. Ælianus lib. 5. cap. 58. Lucianus. Sextus Aurelius Victor. Suidas. Xiphilinus in vita Tiberii, qui ait in Ægypto visum, ac Tiberio mortem denunciasse. Glycas Annal. part. 1. Artemidorus libr. de insomniis, c. 49. Æneas Platonicus. Aristides in oratione de Smyrna beneficio M. Aurelii Imper. reædificata: atque inter poëtas Oppianus. Ovidius 15. Metamorph, Claudianus. Poëma Lactantio falso ascriptum. Tzezes. Statius libr. 3. inter Ecclesiasti-

clesiasticos vero scriptores Gregorius Nazianzenus in præceptis ad virginem,& oratione ultima de Spiritu sancto. Basilius. Tertullianus in libro de resurrectione carnis. Cyrillus, Cyprianus, Epiphanius, Eusebius Pamphilus, in vita Constantini Imperat. Rufinus. Ambrosius de fide resurrect. & 5. Hexam. Isidorus libr. 12. Inter recentiores sunt, Albertus Magnus, Volaterranus lib. 15. Scaliger contra Cardanum Exercit. 233. vocatque Semendam, ex scriptoribus recentioribus rerum Indicarum: Pierius Valerian. in Hieroglyphicis. Erasmus in Adagiis Chil. 2. Centur. 1. Prov. 21. & 57. Adrianus Junius Prov. 93. Centur. 5. Gesnerus de Avibus,& plures alii, quorum nomina jam non succurrunt. Sed, meo quidem judicio, inter omnes, quos jam enumeravimus, nullus videtur exquisitius ac certius de Phœnice scripsisse, quam Corn. Tacitus lib. 5. Annal. Cujus ideo verba integra hic apponenda esse censuimus. Paulo Fabio & Lucio Vitellio Consul. post longum sæculorum ambitum Phœnix in Ægyptũ venit, præbuitq; materiam doctissimis indigenarũ & Græcorum, multa super eo miraculo disserendi, de quibus congruunt,& plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrũ soli id animal, & ore ac distinctu pinnarum à cæteris avibus distinctũ, consentiunt qui formã ejus definiere. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum, quingentorum spatium, sunt qui adseverent mille quingentos sexaginta unum interjici, prioresq; aliter Sesostride primum, post Anaside dominantibus, dein Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnavit, in civitatem, cui Heliopolis nomen advolavisse, multo cæterarum volucrum comitatu, novam faciem mirantium. Sed antiquitatis quidem obscura. Inter Ptolemæum ac Tyberium minus quinquaginta anni fuerunt, unde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidere, nihilque usurpavisse ex his, quæ vetus memoria firmavit. Confecto quippe annorum numero, ubi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem affundere, ex qua fœtum oriri,& primam adulto curam sepeliendi patris: neque id temere, sed sublato myrrhæ pondere, tentatoq; per longum iter, ubi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, igne solis aram perferre atque adolere. Hæc incerta & fabulosa aucta. Cæterum aspici interdum eam volucrem in Ægypto non ambigitur. Hæc ille. Sed notandum, præter Claudianum & Poëma Lactantio perperam attributum, nec Plinium, neque Tacitum, vel alium ex veteribus tradidisse Phœnicem seipsum comburere, quod tamen postea recentiores universi secuti sunt. Sed veniamus jam ad Symbola, quorum primum erit *Ut vivat* à Ruscello ascriptum Madrucio Cardinali, quod alii plenius afferunt, *Sed necat ut vivat*: cujus interpretatio multiplex esse potest. Nam primùm, generalius significat hominem, qui omnes suas cogitationes & actiones eo dirigere conatur, ut suæ vitæ brevitatem egregia fama compenset,& inde sese quasi immortalem reddere queat. Alii potiùs veram pietatem exercendam referunt, intelligendo per solem, ad quem Phœnix aspirat, & cujus beneficio regeneratur, *Christum*, nostrum Redemptorem, unicum justitiæ solem, cui omnia nostra meritò debemus referre accepta,& cujus caussa quævis libenter in hoc mundo perferre, quo tandem per ipsum vitam beatam & æternam vivere queamus, certo nobis persuadentes hanc mortem nostram esse initium vitæ melioris, de quo præclarum distichum & à multis commendatum legitur Ravennæ ad picturam Phœnicis:

Securus moritur qui scit se morte renasci,
Mors ea non dici, sed nova vita potest.

Sic B. Tertullianus in libro de resurrectione carnis inquit, plenissimum ac firmissimum specimen esse hujus spei (resurrectionis) ex hoc alite sumendum, quod B. Ambrosius quoq; & Epiphanius in Physiologo afferunt. Quare, quidam græcum dictum scripsit ΘΝΗΣΚΩΝ ΟΥΚ ΑΠΟΘΝΗΣΚΩΝ id est, moriens non moriens. Cujus argumenti plurimæ extant sententiæ apud sacrarum literarum interpretes præclaræ. Quidnam Bartholomæus Taegius, qui de Symbolis sive impresis Italice breviter & accuratè scripsit addidit, *Ne pereat*: quo ait exprimi hominis pii ac religiosi propositum & studium laudabile, in fugiendis & compescendis voluptatibus ac illecebris hujus mundi, & affectibus & cupiditatibus suis nimiis moderandis ac vincendis, denique in castigando proprio corpore, ne vitiis cum jactura animæ obsequatur. Quod B. Nazianzenus libr. 1. Sententiarum spiritualium his jambicis versibus breviter de quibusdam vitiis exposuit.

ἔρως

A ἔρως. μέθη, ζῆλος τι καὶ δαίμων ἴσα | *Vinum, libido, livor, & dæmon, idem:*
οἷς ἂν προσέλθῃ, τὸ φρονεῖν ἐπέκλυσε. | *Quorum occuparint, opprimunt hæc pectora,*
πῆξις, προσευχή, δάκρυον, τὰ φάρμακα, | *Medentur hisce, lachrymæ, fames, preces,*
ἡδ' ἰατρεία τῶν ἐμῶν νοσημάτων, id est: | *Sic est mea curatio ægritudinis.*

Aliud præterea symbolum phœnix suppeditat, nimirum, *Nutrix ipsa sui*, ex poëmate Lactantio ascripto,

Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres.
Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.

Quod illis rectè tribuitur, qui suamet industria & virtute ad res magnas sine aliorum adminiculo pervenerunt. Serenisſ. quoque Helionora Austriaca, *Caroli* 5. soror ex hoc alite desumere voluit symbolum, cum inscriptione: *Unica semper avis*, secundum Ovid. 2. Amor.

Et vivax Phœnix, unica semper avis.

Quo demonstrare studuit (ut Paradinus refert) sicuti optima & pretiosissima quæque rara sint, & inventu difficilia, ita quoq; sibi esse persuasum, se nunquam talem alterum maritum, qualis fuerit *Franciscus* 1. Rex Galliæ, in posterum esse reperturum. Est autem notum, quod proverbii loco vocemus aliquem propter raras ingenii dotes unicum Phœnicem, quia alios omnes ita excellat ut neminem parem habere videatur. Illustrissima quoque Princeps Bona Sabaudiensis, Joannis Geleatii Mediolanensium Ducis mater, orbata marito, curavit in numismate cudi Phœnicem, additis his verbis; *Sola facta solum Deum sequor*. Quo indicaret, quemadmodum hæc avis sola & unica in orbe inveniatur, sic etiam se propter solitudinem ob mariti obitum, eo redactam esse, ut in posterum reliquis omnibus spretis, & posthabitis omnino apud animum suum constituerit, soli Deo æterno inservire, ac omnuia sa illi addicere.

VITÆ *humanæ brevitas, fragilitas, vanitas.*

PLutarchus in Romulo scribit eum primum populum Romanum in centurias distribuisse, quarum unamquamq ue vir unus ducebat qui manipulum fœni ac herbarum in conto affixum gestabat, unde militibus manipulariis nomen est inditum. Idque Ovidius quoque libr. 1. Fastorum notat, C dicens,

Pertica suspensos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.

Hoc postea imitati Christiani (sensu longè quidem meliore) vitæ humanæ brevitatem ac fugacitatem ita voluerunt exprimere, juxta Prophetæ dictum, Omnis caro fœnum, & gloria ejus sicut flos agri. Esai. 40. quod etiam ante expressum est, Psal. 103. Igitur

Quisquis es, hunc fœni qui spectas forte maniplum.
Respice te. Fœnum es, pone supercilium.

2. Præclaro alio hieroglyphico David Psal. 39. pingit vitæ nostræ transeuntis fugacitatem. Ecce inquit, palmares dispofuisti dies meos, id est, non longiores quam sit hominis palmus. Si quis igitur manus humanæ quatuor digitos adhærentes & extensos sculpit, habet vitæ terrenæ imaginem. Ideo Psaltes addit, tempus meum ut nihil est coram te: profecto omnimoda est vanitas omnis homo, quantumvis constitutus maximè, id est, firmus & fixus in hac vita. Subjicit, Quin in imagine vadit D homo, &c. Est umbra, umbræ somnium, vanitas, fumi vapor, brevitas ævi terreni.

Vita ecce quidquid currimus, tamquam volæ
Spatio pusillo clauditur,
Mortalium ut sit quamlibet florentium
Nil vanitate vanius:
Ut qui per umbras, heu, vagentur devii,
Ipsique carnifices sibi,
Se mutuo trudant, opes incognitis
Ut congerant hæredibus.

Alcæus in carmine lyrico apud Athen. libr. 2. c. 51. δάκτυλος, ἁμέρα. id est, digitus, dies. Et Mimnermus, Sermon. 98. in Stobæo.

——Πήχυον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης τερπόμεθα. id est:
Flore juventutis cubitali tempore tantum
Perfruimur.

Sed ut ad Psalmistæ locum revertamur, *Jamim*, inquit *Teppakoth*, id est, dies palmi, vel palmorum, aut in adjectivo palmares. Palmus duplex est. Major, Gr. σπιθαμή, Latinè dodrans, qui complectitur digitos 12. vel tantum spatii, quantum inter summum pollicem, & extremum minimum digitum expansos, deprehenditur. Minor, quem Vitruvius lib. 3. cap. 1. quatuor digitos habere affirmat. Græc. παλαιστή, δοχμή, δακτυλοδόχμη, ἢ τὸ τετραδάκτυλον τῆς χειρός, ut Eustathius Iliad. μ. definit. Sed hæ Palmi majoris & minoris appellationes sæpe confunduntur, & utrumque figura proverbiali & ἱερογλυφικῶς ad brevissimum illud vitæ nostræ in terris spacium refertur. Unde σπιθαμὴ τοῦ βίου, apud Parœmiographos. Hebræa vox, pluralis, in forma fœm. in singulari *Tepak*, ut plurimum significat mensuram quatuor digitorum transversorum, præsertim, quum in singulari scribitur. *Topak*, ut Exod. 25. v. 24. & 37. 12. Ezech. 40. 5. & 43. 13. Quando ædificiis tribuitur, denotat subgrandia, partem tecti prominentis, qua stillicidia à parietibus arcentur: quoniam apud Hebræos illa tecti pars prominebat ad palmi longitudinem. Vide 1. Reg. 7. 9. 26. & 2. Chron. 4. 5. Derivatur autem hæc vocula à verbo *Tippak*, Palma expandit & distendit aliquid, quemadmodum matres solent palma explanare infantes recens natos, ut ipsorum membra in planum & longum distendantur & crescant. Hinc per metathesin literarum πετάω, & latinis interposita n. pando. Cognationem habet cum *Pattak*, aperuit. Sed hæc prolixiora fortasse vitæ brevitatem meditantibus.

Inter reliquos flores Rosa grata atque odorata, brevi quidem admodum tempore durat, sed rursum languescens atque exarescens perit. Similis planè est ratio hujus vitæ nostræ caducæ, fluxæ ac incertæ. Unde ex recentioribus quidam rectè cecinit.

Ut rosa mane viget, tamen & mox vespere languet:
Sic modo qui fuimus cras levis umbra sumus.

Quæ quidem ad cœlestem illam pulchritudinem nunquam pereuntem mentes nostras merito debent excitare, nec non ad perpetuam illius considerationem nos assuefacere: cum ibidem. S. Apostolo teste, 1. Cor. 2. ea præparaverit Deus diligentibus se, quæ oculus non vidit, nec auris adivit, & in cor hominis non ascenderunt. Atque hæc cupidissimè expetenda: cæteris vero, si ita acciderit, moderate carendum esse indicant D. Gr. Nazianzeni suavissimi versus.

Θεοῦ μόνου, θείων τε ἀπλήστως ἔχειν,	*Solum Deum & divina concupiscito,*
Ὅς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλέον χαρίζεται,	*Sumentibus qui & plura largiri solet;*
Διψῶν τὸ δίψασθαι, ἀφθόνως ἀεὶ ῥέων.	*Sitiens sitiri, semper affluens bonis,*
Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν ἧσσωμένος.	*In cæteris, voto excidens, modum obtine.*

Hoc de omnibus floribus eleganter exposuit D. Chrysostomus homilia 43. in Genesin his verbis. Sicuti floridum quoddam pratum varios & omnis generis flores exhibet; ita divina Scriptura justorum virtutes nobis demonstrat, non ut illorum florum fragrantia brevi tempore fruamur, sed ut perpetuam inde utilitatem recipiamus, & eas in sinu mentis reponamus; ut per omne tempus, si lubet, eorum suaveolentia frui possimus. Rosarum hieroglyphico distichon appingimus,

Ah, quam forma rosas cito deficit inclyta pulchras!
Non ita cœlestis quas Paradisus habet.

Plato in epistolis, τὸ ἀνθρώπινον, inquit, οὐ παντάπασι βέβαιον, id est, *humana non sunt omnino firma.* Et Juvenalis,

—festinat enim decurrere velox
Flosculus angustæ miseræque brevissima vitæ
Portio, dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

Idem etiam Ovidius monet, dum ait,

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos
Fit minor, ac spatio carpitur ipsa suo.

Et inter neotericos doctus poëta novo disticho,

Hæc rosa centuplici ceu flore decora, caduca est:
Sic forma & vita mox perit omne decus.

Theo-

A Theophrastus scribit esse genus quoddam rosarum circa Philippos in Græcia, centum folia continens, cujusmodi Plinius ex Pangæo in Campaniam transplantatas perhibet, quales nunc rosæ apud nos quoque, quamvis rarius inveniuntur. Sed nullum, meo judicio, florem pleniorem, elegantiorem, & pluribus foliis refertum vidit hæc nostra ætas (harum rerum ad curiositatem usque studiosa (quã Pæoniæ ex Hispania, ut ajunt, primum allatæ, & jam ubique in hortis instructionibus frequentatæ, cujus in unico flore ultra quingenta folia me aliquando numerare memini. At superveniente pluvia, vel nimio sole ardente, subito folia decidunt, & decor omnis abit. Quod in tota vita nostra caduca, fluxa ac incerta unusquisque observare, atque ideo fallacibus voluptatibus, quas brevissimas interdum longissima comitantur incommoda, minimè indulgere debet.

VITÆ *humanæ cursus.*

PRænavigamus vitam, inquit Stoicorum princeps, epistol.70. & quemadmodum in mari,

——Terræq; urbesq; recedunt:

B sic in hoc cursu rapidissimi temporis primùm pueritiam abscondimus, deinde adolescentiam, deinde quicquid est illud inter juvenem & senem medium, in utriusque confinio positum: deinde ipsius senectutis optimos annos. Novissimè incipit ostendi publicus finis generis humani. Scopulum esse illum putamus, dementissimi. Portus est, aliquando petendus, numquam recusandus: in quem si quis intra primos annos delatus est, non magis queri debet, quam qui cito navigavit. Alium enim venti segnes ludunt & detinent, ac tranquillitatis lentissimo tædio lassant: alium pertinax flatus celerrimè perfert. Idem evenire nobis puta. Alios vita velocissimè adduxit, quo veniendum erat etiam cunctantibus: alios maturavit & coxit: quæ non semper retinenda est. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere. Hæc ille. Navis igitur in mari ventis variis pulsa humanæ vitæ seu navigationis symbolum esto.

VITÆ *ortus seu propagatio.*

C CAncer ortum sive humanæ vitæ propagationem Platonicis denotat. De quo Macrobius ita in Commentar. ad Ciceronis somnium, cap.12. Tropica signa, Capricornum & Cancrum, Solis portas physici vocarunt: quia in utraque obviante solstitio, interius inhibetur Solis accessio, & fit ei regressus ad Zonæ viam, cujus terminos nunquam relinquit. Per has portas animæ de cœlo in terras meare, & de terris in cœlum remeare creduntur. Ideo hominum una, altera Deorum vocatur: hominum Cancer, quia per hunc in inferiora descensus est: Capricornus Deorum, quia per illum animæ in propriæ immortalitatis sedem & in Deorum numerum revertuntur. Hæc ille.

VITIA *extirpanda.* FACULTATUM *jactura.*

THeophrastus, lib.3. cap. 11. De causis Plantarum & alibi etiam literis prodidit, Oleam ramis vetustioribus ac inutilioribus amputatis, propter ipsius innatam pinguedinem & succum uberiorem lætius novos surculos protrudere, ac hoc pacto arborem multo fœcundiorem & pulchriorem effici.

D *Tu quoque sic resecces vitiis arentia multis.*
Virtutum ut soboles pullulet uberior.

Nobis itaque etiam annitendum est, ut inutilia ac minimè fructuosa, id est, vitia universa ex animis nostris studiose aboleamus atque extirpemus, ut illis ablatis virtutis fructus multo præstantiores ac pleniores provenire queant. Quod etiam subjicit D. Chrysostomi homilia 6. præclarum dictum (quamvis eo in loco potius de vite loquatur) ubi ait: Annon vides quod agricola vitem putet, ne vim omnem in pampinis & palmitibus proferat? Idem & tu facito, amputa folia, omneque studium huc intende, ut quamplurimum fructus feras. Potest quoque hoc accommodari ad jacturam fortunarum, quæ multis etiam non solum non damnosa, sed insuper lucrosa sæpenumero fuit, secundum versus D. Nazianzeni:

Καὶ ζημίου τι, τοῦτο κέρδος πολλάκις
Ὥσπερ καθαίρειν φυτὸν εἰς εὐκαρπίαν.
Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστιθεὶς οἷς νῦν ἔχεις,
Ὕλη φέρεις πῦρ, ἢ νόσον τῷ σώματι.

Perferre damni quippiam, lucrum puta,
Ut fructuosam si repurges arborem.
At si quis addat amplius partis malè,
Sylvæ addat ignem, corpori morbum adferat.

VIVIFICATIO *nostra.*

PUlcerrime Plinius conchas margaritiferas describens ait, eas anni genitalis impetu stimulatas naturali quadam oscitatione pandere se, atque ita impleri roscido conceptu, gravidas postea eniti, & si sereno cœlo purum nitidumque rorem imbiberint, lucidissimas purissimasque margaritas progignere. Sed hoc ut fabulosum Hieronymus Cardanus deridet. Nos, utut ea sint, recte tamen & piè, opinor, ad hoc accommodabimus, ut quemadmodum margaritæ exiles & nullius adhuc decoris Solis & roris beneficio, crescunt, augentur, illustrantur: Ita nostrarum virium debilitatem & intellectum in rebus divinis obscurum adhuc & hebetem, veluti serenari ac perfici ab æterno Sole, Domino Salvatore nostro Jesu Christo, S. Spiritus ejus divino rore, cujus infusa dona sunt pietas, fides, religio, lucidissimæ margaritæ, quarum efficacia mentis tenebræ & errores universi discutiuntur, sic ut omnia nostra, divina illustrante gratia puriora, & clariora fiant. In S. enim literis Sol Justitiæ Christus est: & cœli sereni icon Deum nobis propitium faventemque significat. Rore vero, virtus & fœcunditas exprimitur. Unde Isaac filio suo Jacobo benedicens precabatur, ut Deus illi daret de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti & vini, Gen. 27.

ULTIO.

IN eundem sensum vir fortis ad pugnam accedens exclamat, non revertar inultus. Et,

Vincere, vel pulchræ laus est occumbere morti;
Sed tremulo à pugna turpe redire gradu.

Rhinoceros à cornu quod in naso unicum habet, quasi naricornis dici potest. Martialis,

Rhinoceros numquam victus ab hoste redit.

Huic tribuit geminum cornu, licentia poëtica, cum alterum in dorso potius tuberosum quippiam, non propriè cornu sit. Taurum Æthiopicum Pausanias libr. 5. & 9. vocat: hujusque animalis an Aristoteles meminerit, docti dubitant. Elephantis & Rhinocerotis pugnam describit Oppianus libr. II. De Venatione, atque nostrum seculum pluribus exemplis confirmatur, quorum mentio apud Damianum à Goes extat in encomio Hispaniæ: Certamini (inquit) unius Elephantis cum Rhinocerote interfui: spectaculum admiratione dignum, in quo Elephas succubuit. Jovius autem in elogio Tristani Acunii ferunt, ait, Rhinocerotem, quum ab Oceano Ulissiponensi in portu exponeretur aspectu atque odore suo elephantum, qui tum erat in regia usque adeo truculenter terruisse, ut elephas, ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pavore, septum caveæ, ferreis ingentibus clathris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulsu, perruperit & in longam se proripiens fugam, terribilique barritu edito, stridens, & furens, cuncta obvia prostraverit.

Strabo refert libr. 17. circa Meroën reperiri Dracones quibus cum Elephantis pugna esse solet. Plinius lib. 8. cap. 11. Elephantes maximos, inquit, fert India, bellantesque cum iis perpetua discordia Dracones, tantæ magnitudinis, ut & ipsos circumplexu fasciatim ambiant, nexuque nodi præstringant. Commoritur ea dimicatio, ut victusque corruens complexum elidit pondere. In bellis civilibus Hieroglyphicum illud apparet, in quibus,

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Una etiam est hostis certa ruina sui.

VACATIONIS *ratio habenda.*

QUo ingentius fuerit saxum cadens ab alta rupe, eo plura fragmenta facit. Quo dignior fuerit persona, & in sublimiore dignitatis culmine constituta, eo plures in lapsum secum trahit, cum cadit.

VOLU-

A VOLUPTAS. *brevis & damnosa.*

DE Pyrausta proprie sic dicta Aristotelis & aliorum sententiam paulo ante exposuimus; nunc de altera ejus significatione aliquid adjungemus, de qua in primis Ælianus lib. 12. cap. 8. hæc habet. Ex ignis fulgore pyrausta, quod vehementi afficiatur voluptate, idcirco cum flamma vel maxime viget, ad lacernas advolat, atque nonnihil captare videtur. Cujus meminit quoque Æschylus Tragœdiarum scriptor hoc senario,

δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. id est,

Magnopere stultum metuo pyraustæ exitum.

Aristoteles lib. 8. de histor Animal. cap. 27. ἠπίολον vocat quoddam genus minus papilionum, quod lucernarum luminibus advolat, idque Itali vocant farfallam. Idem tamen & culices & muscas factitare scimus. Hinc proverbium, χαρὰν πυραύστου χαίρεις, *Gaudium pyraustæ gaudes*, de momentanea voluptate. Quamvis vero hoc hieroglyphicum, finem brevissimum ac pessimum omnium pravarum voluptatum abunde exprimat, atque ideo Horatius lib. 1. epistola 12. moneat.

B *Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.*

Et Silius Italicus recte affirmet,

Quippe nec ira Deûm, tantum nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

tamen in primis ad perditos & immoderatos amore referri solet, quibus capti non aliter ac vehementi igne consumi soleant. Quare Itali apposite huic hieroglyphico ascripserunt: PIACER CONDUCE A MORTE, id est, *Voluptas ad mortem perducit.* Quidam addunt, FUGIENDA PETO: quod non solum cum prioribus convenit, sed etiam adhuc magis generalius de omnibus periculosis consiliis & actionibus intelligi poterit.

Qui circumvolitat deceptus amoris ad ignes,
Numquid naturam papilionis habet!

VOLUPTAS *esca malorum.*

C ALlicit voluptas carnis, ut perimat. Idcirco sapiens poëta hieroglyphicon tantæ pestis sub imagine Pardi caput occultantis occinit,

Luxuriem, juvenes, maleficos spernite amores:
Nam necat illectas Pardus odore feras.

Panthera Græcis, referente Varrone, propter omnifariam feritatem nomen accepit; cujus sexum quidam distinguunt, ut marem Pardum, fœminam Pardalim vocent. Latinis Varia cognominatur, à pellis varietate: Africana quoque, cum in hac mundi parte, numquam in Europa reperiatur, Plutarchus lib. de animalium solertia scribit, ad Pantheram, pleraq; accedere animalia, suavitate odoris illecta, maxime Simias. Plinius, ferunt, inquit, earum odore mire solicitari quadrupedes cunctas, sed capitis torvitate terreri: quamobrem eo occultato reliqua dulcedine ejus corripiunt. Ideo Ægyptii sapientes hominem sceleratum & malitiosum designant, qui animum suum subdole occultet, Pantheram alia animalia persequentem pingebant. De quo vitio parens eloquentiæ Act. 3. in Verrem, nullæ sunt, inquit, occultiores insidiæ, quam hæ, quæ latent in simulatione officii, ac lib. 1. De offic. recte ait, D nulla est totius injustitiæ capitalior quam eorum, qui cum maxime fallunt, hoc tamen agunt, ut boni viri esse videantur. Alii generalius ad omnia genera voluptatis pravæ referunt: de quibus Silius Italicus,

——nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

Jucundiorem hamo piscandi rationem, quam quæ linea vulgo fit. Bellonius in Observat. suis hodœporicis, sane expeditam & uberem edisserit, qua uti solent ad Orientem Bosphori & Propontidis accolæ. Verba ejus sunt: Ducentos aut trecentos hamos longa quadam serie & fune, quem cucurbitæ sustinent, pendentes disponunt, quibus escam è carnibus aut piscibus constantem affigunt: eum deinde funem noctu ad integrum vel dimidium milliare in mare deferunt, isticq; tota nocte relinquunt, ut pisces, qui cibum quærunt, quales sunt murænæ, squatinæ, caniculæ, rajæ, atque alii similes, hamis

capti hæreant. Postridie mane, nisi tempestas impediat, hamos, quos è longinquo propter annexas ingentes cucurbitas statim agnoscunt, repetitum eunt, & prædam domum referunt. Compendiosam mehercle absq; sumptu magno & labore constantem piscationem, cujus periculum facere non fuerit difficile. Cum autem illi pisces spe prædæ ex cucurbitis in tectas illas hamorum insidias incurrant, ac misere pereant, hujus hieroglyphici sensus est, voluptuosos à voluptate, quam capere se posse putant, misere capi & decipi. Cucurbitæ illæ in speciem magni quid polliceri videntur, sed intus vacuæ sunt & in aquis noxia illa tela abscundunt. Igitur, ut P. Syri sententia habet: *Grave est malum omne, quod sub aspectu latet.* Sic argute nescio quis apud auctorem Etymologici: ὡς οὐκ οἶδ᾽ εἴτις ἰχθὺς ὑπὸ τῷ δελέατι τῆς ἡδονῆς ἀσπαλιεύθην, *Attractus fui à voluptatis esca, ita ut nesciam, an ullus piscis potuerit magis.* Et paucis omnia Horatius,

> *Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.*

Id antea Menander,

> ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις ὕστερον λύπην τίκτει. id est,
> *Voluptatem fuge, quæ in posterum dolorem parit.*

VOLUPTATES.

DE Sirenum origine, numero, figura, cantu & interitu, alii aliter: & frustra in poëticis fabulis quæritur consensio. Videri autem de his possunt Homer. ὀδυσσ. μ. cujus versus interpretatur Cicero 5. de Finib. Apollonius in Argon. Plato in Phœdro, Virgilius, Ovidius 5 Metamor. Lycophron in Cassandra, Jo. Tzetzes in 1. Var. 14. & 16. 75. & alii. Sirenes autem nihil hæ fuerunt aliud, quam formosæ meretriculæ habitantes in littoribus, quæ quia transeuntes redegerunt ad inopiam, his dictæ sunt inferre naufragia. Nam hoc expresse tradit Dorion in lib. de Piscibus, & probant Plutarchus junior, Servius & Palæphatus. Isacius autem Tzetzes, ἀλληγορικώτερον, inquit, δὲ σειρῆνες εἰσὶν αἱ ἡδοναί. Prudenter igitur Socrates: τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν, τὸν σπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὥσπερ πατρίδα. *Voluptates opus est præterire, veluti Sirenes, eum qui ad virtutem tamquam patriam festinat.* Heliodorus etiam eleganter narrationem mellifluam & illecebrosam dixit σειρήνιον. Ulysses itaque hic imitandus, qui Sirenes præternavigaturus, *Illevit cera sociorum callidus aures.* Quo pertinet pulcherrima Senecæ adhortatio ep. 31. ad Lucil. Ad summam, sapiens eris, si clauseris aures quibus ceram parum est obdere. Firmiori spissamento opus est, quam usum in sociis Ulyssem ferunt, &c. Sic ὁ θεῖος παιδαγωγὸς apud Clement. 2. pæd 6. πρὸς τὴν ἀκοὴν τῶν αἰσχρῶν, puerorum auribus circumponit σώφρονας λόγους, καθάπερ ἀντωτίδας, quasi aurium quædam munimenta, quæ athletis circumligabantur. Et idem Clemens ait: ἀφεκτέον τῶν αἰσχρῶν ἀκουσμάτων, καὶ ῥημάτων καὶ θεαμάτων. *Abstinendum à turpibus acroamatis, verbis & spectaculis.* Mortem enim adfert ista voluptas.

> *Vitanda est improba Siren desidia,* inquit Horatius, Serm. lib. 2. Sat. 3. & epist. lib. 1. Sat. 2.
> *Sirenum voces, & Circes pocula nosti,* &c.

VOLUPTATUM *vincula abrumpenda.*

ADmirandam prorsus Bombycum generationem, & variam mutationem legere possumus apud Aristotelem lib. 5. de histor. Animal. c. 19. & Plinium lib. 11. c. 22. & 23. Quæ omnia Hieronymus Vida Cremonensis eleganti poemate elaboravit. Fit autem primum ex ovo vermis, ex verme eruca, deinde bombylius, ex hoc Necydalus, & tandem spacio sex mensium Bombyx. Post quadragesimam vero diem, quo eruca se abdidit & in bombylium est mutata, subnascens papilio (quem Aristoteles videtur νεκύδαλον vocasse) exeso folliculo, ut exitum quærat, filum proscindit, ut sit quatuor alis pennatus. Vida ita versibus expressit lib. 2.

> *Nonne vides, carceribus exire reclusis*
> *Instant ardentes, quanta nitantur opum vi?*
> *Clausa obstat domus, & fili densissimus ordo,*
> *Nec mora nec requies, vestigant omnia circum,*
> *Explorantque aditus omnes, si qua potis extra*
> *Rumpere, & optatæ rursum se reddere luci.*

Hinc

A Hinc quidam nobilis juvenis mature ex carcere amoris ac Veneris laqueis & illecebris, quasi ex dura servitute sese liberans, & ad bonam frugem rediens, totus se studiis gravioribus & cognitioni rerum laudabilium addicere, & tamquam alas, quibus ex sordibus prioribus evolet, comparare studuit. Alius Græcum hemistichium ex epigrammatum lib. 2. addidit: ἌΠΤΕΡΟΣ ΟΥ ΔΥΝΑΤΑΙ, id est. *sine pennis non potest*, scilicet avolare. Alius ascripsit, ET FECI ET FREGI, ingeniose innuens, quod sicuti incautius in juventute voluptatibus & amoribus fuisset irretitus, atque sponte sua illis serviisset, sic paulo post maturiore judicio & vera ratione superveniente illa omnia reliquisse, ac tamquam fracto ergastulo ad meliores partes evolasse.

Cæca voluptatum, ô juvenes, abrumpite vincla:
Libera erunt vestra his pectora vindiciis.

VOLUPTUOSI.

SUnt quidam in eadem urbe antipidodes, qui, ut M.Cato ait, nec Orientem umquam solem viderunt, nec Occidendem. Hos tu existimas scire, quemadmodum videndum sit, qui nesciunt quando? & hi mortem timent, in quam se vivi condiderunt, tam infausti nominis quam nocturnæ aves B sunt. Licet in vino unguentoq; tenebras suas exigant, licet epulis, & in mula quidem fercula distinctis, totum perversæ vigiliæ tempus diducant, non convivantur, sed justa sibi faciunt. Mortuis certe interdiu parentatur. At mehercule nullus agenti dies longus est. Extendamus vitam. Hujus & officium & argumentum actus est. Circumscribatur nox, & aliquid ex illa in diem transferatur. Aves quæ conviviis comparantur, ut immotæ facile pinguescant, in obscuro continentur: ita sine ulla exercitatione jacentibus tumor pigrum corpus invadit. & super membra iners sagina succrescit. Ita istorum corpora qui se tenebris dicaverunt, fœda visuntur. Quippe non speciosior illis, quam morbo pallentibus color est: languidi & evanidi albent, & in vivis caro morticina est. Hoc tamen in illis minimum malorum dixerim: tanto plus tenebrarum in animo est. Ille in se stupet, ille calligat, in videt cæcis. Quis umquam oculos tenebrarum causa habuit? *Seneca epist. 122.*

UTILIA *pretiosa.*

C SIcuti Monocerotis cornu non per se in tanto pretio habetur, sed propter ipsius contra venena efficacitatem & utilitatem desideratur; ita monemur in universa vita non opinione nudæ æstimationis solummodo, sed experientia & usu cuncta esse perpendenda, cum nihil sit in pretio habendum, quod non etiam sit vere utile & fructuosum. Quo præcepto admoniti, merito etiam diligenter sumptus temperari ac metiri debemus. Quam enim multis (ut ait Socrates apud Platonem) inutilibus & superfluis quoq; carere possumus? præsertim hoc nostro superbo atq; sumptuoso seculo, ubi copia rerum non adeo necessariarũ, & effusissimi luxus prodigalitate passim omnia, qua publice, qua privatim, in pejus ruunt, paulo post casus præcipites allatura. Nam aurea ista frugalitas, quam Sophocles appellat σοφῶν καὶ ἀρίστων βουλευμάτων διδάσκαλον, id est, sapientum optimorumq; consiliorum matrem, passim spernitur, atque de medio tollitur: contra crescit profusio continentiæ mater, cujus soboles petulantia, quæ malorum Iliad. in impiorum capita tandem accrescit.

Commoda quæ est usu, non fama, res pretiosa est.
Displicet hæc paucis, at placet illa magis.

UTILITAS *ex inimicis.*

D PEriti agricolæ (inquit Plutarchus libro de capienda ex inimicis utilitate) rosas ac violas existimans se odoratiores ac meliores reddere si allia ac cepas juxta eas plantent, quod in ea excernatur, quicquid alioqui alimenti acerbi & fœtidi illis in est: inimicus quoque excipiens invidiæ & malignitatis alterius ictus, benevolentiorem aliquem amicis, secunda utentibus fortuna reddet atque commodiorem.

Livor iners stimulos generosis mentibus addit:
Si per fœda rosis allia crescit odor.

UXOR.

HIrundo veris nuncia putatur ab hærendo ita dicta, quod ædium trabibus adhæreat, χελιδὼς vero Græcis ἀπὸ τοῦ τοῖς χείλεσιν ᾄδειν, *quod labiis cantet.* Plutarchus scribit quantũ ipsis opus est,

domos

domos hominum subire, umbram securitatemque quærentes, ipsum autem hominem fugere tamquam feram. Ac Plinius vult hirundines è volucribus esse indociles, sicut è terrestribus mures, cum elephanti jussa faciant, leones jugum subeant, in mari vituli totque piscium genera mitescant. Quod etiam asserit Plutarchus 8. Sympos. Albertus tamen perhibet, se vidisse mansuefactas hirundines, quæ ad manum quoque volarent, quod quidem rarissime accidit, cum experientia constet, hirundinem cavea inclusam mori potius, quam quod servitutem istam ferre queat, quod Ælianus lib. 16. Animal. cap. 3. de Cercione sive motacilla Indica quoque scriptum reliquit. Sic honesta & pudica matrona ita sese gerere cupit erga maritum, ut habeatur tamen pro amica non serva, fugiens nimis illiberalem submissionem, aut durum præter modum imperium, quo nihil excogitari potest gravius, præsertim erga hunc sexum imbecilliorem, cum secundum Juvenalem, Satyra 6.

> —— *faciant graviora coacta*
> *Imperio sæpius.*

At contra ut Ovidius cecinit,

> *Penelope mansit, quamvis custode careret,*
> *Inter tam multos intemerata procos.*

Et veterum quispiam recte statuit,

> Ἄριστον ἀνδρὶ κτῆμα συμπαθὴς γυνή.
> *Optima viri possessio, uxor mutuo consensu illi amica.*

De quo præclaræ sententiæ apud alios auctores, tum passim in Proverbiis Salomonis, & apud Syracidem, cap. potissimum 26. leguntur.

> *Tecta hominum subit, ipsum hominem fugit anxia Progne.*
> *Gratum est hospitium, sed grave servitium.*

F I N I S.

INDEX

INDEX PRIMUS, IN LIBR. VI. HIEROGLYPHICORUM QUÆ NUPER COLLECTA ET PIERIANIS ADDITA SUNT.

NUMERUS PAGINAM DEMONSTRAT.

LIBER I.

LIBER II.

LIBER III.

LIBER IV.

LIBER V.

INDEX ALTER,

SEU

NOMENCLATOR ANIMALIUM, ET RERUM VARIARUM, EX QUIBUS HIEROGLYPHICA COLLECTA ET CONTEXTA SUNT.

Meleagri-

F I N I S.

HIEROGLYPHICA HORAPOLLINIS,

à

DAVIDE HOESCHELIO

Fide Codicis Auguſtani mſ. correcta, ſuppleta, & in lucem edita.

EX SUIDA.

HORAPOLLO, ex Phœnebythide pago Panopolitanæ præfecturæ, grammaticus, Alexandriæ docuit, & in Ægypto, tandem conſtantinopoli ſub Theodoſio. Scripſit τεμενικά, id eſt, de lucis & templis; & commentarios in Sophoclem, Alcæum, Homerum: homo ob artem celebris, gloria nulli veterum doctiſſimorum Grammaticorum ſecundus.

HORAPOLLINIS NILIACI SACRÆ SCULPTURÆ, QUAS IPSE QUIDEM ÆGYPTIO SERMONE PRODIDIT, PHILIPPUS VERO LINGUA GRÆCA DONAVIT.

1. *Quo pactum ævum significant?*

AEvum innuentes, Solem ac Lunam pingunt, quod hæc æterna ſint, ævique fluxum producentia elementa. Quin & aliter ævum pictura exprimere volentes, ſerpentem pingunt, cujus cauda reliquo involvatur ac tegatur corpore. Hunc Ægyptii quidem lingua ſua Uræum, Græci verò Baſiliſcum appellant. Eundem ex auro conflatum diis circumponunt. Cæterùm hoc animali ævum ſignificari propterea Ægyptii dicunt, quòd cùm tria ſint ſerpentium genera, ſolum hoc ex omnibus immortale eſt, cætera mortalia: utpote cùm quodvis aliud animal ſolo afflatu absque ullo morſu ſerpens hic interimat. Unde & quoniam vitæ neciſque poteſtatem habere videtur, meritò ſanè deorum capitibus inſeritur.

2. *Quo pacto mundum?*

MUndum exprimere volentes, ſerpentem pingunt, qui ſuam ipſius caudam rodat, variis interſtinctum ſquamis: per ſquamas quidem ſtellas, quibus cœlum mundusve dinſtinctus eſt, obſcurè innuentes. Cæterùm hoc animans non ſecus ac terra graviſſimum eſt, læviſſimum autem ac maximè lubricum, in aquæ morem. Inſuper ut ſerpens quotannis pelle ſimulque ſenio exuitur: ſic & annus vertens qui mundi circumactu producitur, immutatione facta renovatur, ac velut rejuveneſcit. Quòd verò velut cibo, ſuo utatur corpore, ſignificat id, quæcumque Dei providentia in mundo gignuntur, ea rurſum in eundem reſolvi, & tanquam imminutionem ſumere.

3. *Quo modo annum?*

POrro annum demonſtrare volentes, Iſin, hoc eſt mulierem pingunt: quo etiamſigno deam ſignificant. Eſt autem apud eos Iſis ſidus, quod Ægyptio quidem nomine Sothis, Græco verò Aſtrocyon dicitur, qui & inter reliqua ſidera principatum obtinere videtur: ut qui dum oritur, nunc major ſit, nunc minor, interim ſplendidior, interim verò ſecus. Inſuper & quoniam in hujuſce ſideris exortu, ea ſignis quibusdam obſervamus, quæ toto anno peragenda ſunt: propterea non abs re annum Iſin appellant. Aliter quoque annum indicantes, palmam pingunt, quod arbor hæc ſola ex omnibus ad ſingulos Lunæ ortus ſingulos etiam ramos procreet, ita ut duodecim ramorum productione annus expleatur.

4. *Quo modo menſem?*

MEnſem autem notantes, ramum pingunt, aut Lunam deorſum converſam. Ramum quidem, ob cauſam jam in palma dictam. Lunam verò deorſum vergentem, quòd in ortu quidem, ut inquiunt, quindecim ei partes ſuperſint, ut rurſum erectis cornibus appareat: At in occaſu, triginta diebus completis, cornua deorſum inflexa gerat.

5. *Quomodo inſtantem annum?*

INſtantem annum ſignificantes, quartam arvi partem pingunt. Eſt autem ἄρουρα, unde Latinis arvum dicitur, terræ menſura centum complectens cubitos. Itaque annum volentes dicere, quartum dicunt, propterea quod ab uno, ut tradunt, ſideris cui Sothis nomen fecimus, ortu, ad alterum quarta ſit interjecta diei pars. Enimvero diei Solis inquam annus trecentis ſexaginta quinque diebus abſolvitur: unde & quarto quoque anno ſupervacuum diem computant atque intercalant Ægyptii. Quatuor ſiquidem diei quadrantes diem perficiunt.

6. Quid

6. *Quid accipitrem pingentes, innuunt?*

DEum cum volunt significare, aut sublimitatem, aut humilitatem, aut præstantiam, aut sanguinem, aut victoriam: accipitrem pingunt. Deum quidem, tum quod fœcundum sit ac diuturnæ vitæ hoc animal, tum etiam quòd Solis præter cæteras volucres simulachrum esse videatur, utpote peculiari quadam atque occulta naturæ vi, intentissimis in ejus radios oculis prospiciens. Atque hinc est, quod medici ad sananda oculorum vitia, hieraceo herba utuntur. Inde etiam fit, ut Solem interdum tanquam visus tutorem ac dominum, accipitris forma pingant. Sublimitatem verò, quoniam cum cætera quidem animantia, quoties in sublime tolli volunt, obliquè ferantur, nec recta sursum evehi possint; solus accipiter rectà in altum volat. Humilitatem porrò seu dejectionem, quod eadem ratione cæteræ animantes non perpendiculi modo, sed velut extransverso & flexosè deorsum ferantur, solus accipiter directo ad inferiora viam carpat. Præstantiam, quòd cæteris præstare videatur avibus. Sanguinem, quia animal hoc inquiunt, non aquam sed sanguinem bibere. Victoriam demum, quod cætera volatilia vincere videatur. Cum enim robustioris animantis potentia se videt opprimi, tum sese in aëre ita resupinans, ut ungues quidem sursum, pennas verò ac posteriores partes deorsum versas habeat, cum idem avis quæ cum eo congreditur efficere nequeat, ita facilè eam in fugam vertit, ac sibi victoriam parat.

7. *Quomodo animam indicant?*

QUin & pro anima ponitur accipiter, juxta nominis interpretationem. Siquidem Ægyptiis accipiter baieth dicitur, quod nomen si diviseris, animam & cor sanat: B A I enim anima est, & E T H cor. Cor autem ex Ægyptiorum sententia, animæ ambitus est. Itaque * ex consueta significatione nomen hoc, animam cordatam notat. Unde & accipiter ob eum quem cum anima habet naturæ consensum, aquam omnino non bibit, sed sanguinem, quo & ipsa nutritur anima.

**compositum nomē hoc.*

8. *Quomodo Martem ac Venerem?*

MArtem vero & Venerem notantes, duos pingunt accipitres, eorum marem Marti, fœminam Veneri comparantes: idque propterea, quod ex cæteris animantibus fœmina mari non ad omnem congressum obtemperat, ut in accipitrum genere, in quo etsi tricies in die fœmina à mare comprimatur, ab eo digressa si inclamata fuerit, paret iterum. Ideoque & fœminam omnem quæ viro morem gerit, Ægyptii Venerem vocant: Quæ vero non est dicto audiens, non ita appellant. Atque hæc sanè causa fuit, cur Soli accipitrem consecrarint: non secus enim ac Sol, ter denarium explet numerum in congressu fœminæ.

Aliter quoque Martem & Venerem scribentes, duas pingunt Cornices, ut marem ac fœminam: quoniam animal hoc gemina solet ova parere, ex quibus mas & fœmina gignantur. Ubi verò, quod raró tamen accidit, vel duo mascula, vel duo fœminea ova peperit, mares fœminis connubio juncti nunquam ad alteram divertunt cornicem, ac ne ipsa quidem fœmina, quoad vivit, ad alterum marem: sed disjuncti, soli deinceps semper degunt. Unde & cùm uni cornici occurrerint homines, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quòd scilicet animali viduam agenti vitam obvii facti fuerint. Proinde in hunc usque diem, Græci ob tantam harum avium concordiam, in nuptiis ignorantes verbum illud usurpare solent ἐκκορῆ nimirum κορῆ cornicem appellantes.

9. *Quomodo nuptias?*

ATQUE eandem ob causam nuptias innuentes, duas rursum appingunt Cornices.

10. *Quomodo unigenitum?*

UNIGENITUM autem significantes, aut ortum, aut patrem, aut mundum, aut virum:

Scarabæum pingunt. Ac unigenitum quidem, quod per se gignatur hoc animal, utpote in utero fœminæ non prius efformatum ac gestatum: ejus enim solius hujuscemodi ortus est. Cùm mas sobolem procreare vult, bovis fimum nactus, globulum ex eo ejusdem cum mundo figuræ fingit: quem ubi ab ortu in occasum aversis pedibus volutarit, ipse rursum, ut orbi persimilem figuram edat atque exprimat, in ortum convertitur. Ipse siquidem orbis à Subsolano circumagitur in Africum: At siderum contrarius est cursus, ab Africo ad Subsolanum. Hanc itaque pilam in terra defossam reponit in dies octo & viginti: nam & totidem diebus Luna duodecim Zodiaci signa perlustrat, sub qua toto illo tempore permanens animatur ac semen vitale suscipit scarabæorum genus. Nono autem & vicesimo die apertam pilam, in aquam conjicit (eum enim diem esse putat quo & Luna cum Sole congrediatur, & mundi insuper fiat generatio) quæ dum in aqua aperitur, prodeunt animalia, hoc est scarabæi. Ortum autem, propter jam dictam causam. Patrem, quod ex solo patre ortum habeat scarabæus. Mundum, quod ad mundi figuram ejus generatio ac fœtus accedat. Virum denique, quòd non sit in eorum genere fœmina. Sunt porrò Scarabæorum formæ tres: Prima felium specie, ac velut radiis insignita, quam & Soli ob significationem quandam dicarunt. Ajunt enim felem marem juxta varium Solis habitum & cursum pupillas commutare, ad ortum quidem Solis manè nonnihil extendi, sub meridiem velut rotundas fieri; Sole ad occasum urgente, obtusiores obscurioresque apparere. Unde & quæ apud Heliopolim est Dei Solis inquam statua, felis speciem præ se fert. Habet autem Scarabæus omnis digitos triginta, idque in indicium 30. mensis dierum, quibus Sol oriens suum per singula Zodiaci signa cursum peragit. Alterum Scarabæorum genus bicorne est, & taurina specie: quod cùm & Lunæ consecratum sit, inde etiam eum qui inter sidera relatus est taurum, hujusce deæ elevationem esse perhibent Ægyptiorum filii. Tertium unicorne est, & suæ peculiaris formæ, quod & Mercurio sacrum esse, ut etiam est Ibis avis, existimarunt.

II. *Quid, Vulturem delineantes indicant?*

CÆterum matrem significantes, aut aspectum, aut limitem, aut futurorum cognitionem, aut annum, aut cœlum, aut misericordem, aut Minervam, aut Junonem, aut drachmas duas: vulturem pingunt. Matrem quidem, quod in hoc animantium genere mas non sit. Gignuntur autem hunc in modum: Cùm * amore concipiendi vultur exarserit, vulvam illæsam ad Boream aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum omninò capit, fœtus procreationi intentus. Sunt porrò & alia * vulturum genera, quæ ex vento concipiunt quidem, sed quoniam ova ad esum duntaxat (ipsorum) non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum vulturum, quorum non est subventaneus duntaxat & inefficax coitus, ova ad gignendum, tollendamque sobolem sunt inprimis idonea. Aspectum autem, quòd ex omnibus animantibus perspicacissimi visus sit vultur, ut qui oriente quidem Sole in occasum, occidente verò in ortum prospicat, atque è satis longo intervallo quæ sibi usui sint, comparet edulia. Limitem, quòd cùm belli conficiendi tempus instat, locum ubi pugna committenda sit, septem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circumscribat. Præsagium vero, tum ob jam dictam causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese convertere soleat, ubi major sit futura clades, sibi ex cadaveribus alimentum seponens, ac in futurum providè reservans. Unde & prisci reges, exploratores mittebant per quos in utram aciei partem respexissent vultures, cognoscerent, indeque vincendos ac internecina strage delendos colligerent. Annum porrò, quoniam animal hoc trecentos illos ac sexaginta quinque dies quibus completur annus, ita distribuit, ut centum quidem ac viginti diebus prægnans maneat, totidem pullos enutriat; reliquis verò centum ac quinquaginta sui curam gerat. neque uterum ferens, neque alendis addicta liberis, sed seipsam duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinque autem illos qui supersunt anni dies inventi, ut jam dictum

* ὀργώσῃ Ald. mendosè.

* volucrium.

dictum est, compressionem & coitum insumit. Misericordem autem, quod quibusdam alienissimum forsan videbitur, præsertim quum hoc animal infestissimo animo cætera persequatur, atque interimat. Sed ut hoc pictura vulturis innuerent, eo impulsi sunt; quod centum illis diebus, quibus suos educat, penè nunquam evolet, sed omnem curam ac sollicitudinem illis alendis adhibeat. Quod si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio execto femore sugendum eis exhibet & impertitur sanguinem, ut ne cibi penuria atque inedia conficiantur. Minervam ac Junonem, quoniam videtur apud Ægpytios Minerva quidem superius cœli hemisphærium occupasse, Juno verò inferius. Quæ & causa est, ut absurdum censeant cœlum masculino genere efferre: quippe cum & Solis & Lunæ cæterorumque siderum genitura in eo perfecta sit, qui nimirum fœminæ actus est. Quin & vulturum genus, ut jam exposui, fœminas tantum complectitur. Quam ob causam & cuivis fœminei sexus animanti Ægyptii vulturem, ut in eo sexu principem ac primarium apponunt: ex quo & deam omnem, ne sigillatim unamquamque percurrens, prolixior sim, significant Ægyptii. Insuper & matrem innuere volentes, vulturem pingunt: est enim mater fœmineæ naturæ. οὐρανίαν autem hoc est cœlum (neque enim placet ipsis, ut dixi masculino genere οὐρανὸν [sed fœminino] dicere) quoniam horum omnium generatio inde est. Duas denique drachmas, quod apud Ægyptios duæ lineæ unitas est. Unitas verò cujuslibet numeri ortus est ac principium. Optima itaque ratione duas drachmas indicare volentes, vulturem pingunt, quod generationis ipse sibi autor materque ac principium, quemadmodum & unitas, esse videatur.

12. *Quomodo Vulcanum notant?*

AT Vulcanum indicantes, scarabæum & vulturem pingunt. Minervam verò, vulturem & scarabæum: * solis enim his, non etiam masculis, mundus videtur consistere. Vulturem autem Minervæ appingunt, quòd hi soli ex diis apud ipsos mares sint simul ac fœminæ.

** Ex masculo enim & fœmineo ipsis mundus.*

13. *Quid sidus pingentes, innuunt?*

DEum pulchrè ornatum significantes, aut fatum, aut quinarium numerum: sidus pingunt. Deum quidem: quod Dei providentia victoriam decernit atque imperat, qua & siderum orbisque universi motus peragitur. Existimant enim sine Deo nihil prorsus consistere. Fatum autem: quod ex siderum cursu ac dispensatione constituatur. Quinarium verò numerum: quoniam cum quam plurima atque adeo innumera sint in cœlo sidera, sola ex his quinque, motu suo orbis pulcherrimam efficiunt distributionem ac moderamen.

14. *Quid Cynocephalum pingentes demonstrant?*

LUnam demonstrantes, aut terrarum orbem, aut literas, aut sacrificum, aut iram, aut natationem: Cynocephalum pingunt. Lunam quidem: propterea quod animal hoc consensum quemdam cum Deæ congressu, ex quo & affici soleat, habet. Ubi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediens, expers luminis opacaque permanet, tum mas quidem cynocephalus, nec quoquam intuetur, nec vescitur: sed demisso in terram vultu indignabundus, velut Lunæ raptum deplorans, tristatur. Fœmina verò, præterquam quod nusquam oculus contorquet, eademque cum mare patitur, insuper & è genitali vase sanguinem mittit. Ideoque ad hæc usque tempora in sacris Cynocephali nutriuntur, ut ex ipsis, conjunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit. Terrarum autem orbem: quoniam septuaginta duas inquiunt jam olim orbis habitati regiones fuisse. hos porrò, si diligenter in sacris nutriantur & curentur, non sicut cætera animalia uno die emoriuntur, sic & ipsos emori: sed ipsorum partem quandam singulis diebus emorientem ac tabescentem à sacerdotibus humari, reliquo interim corpore in sua natura persistente, idque per septuaginta duos dies; quibus expletis, tunc prorsus interit. Literas, quia est (apud Ægyptios) cognatio quædam & genus cynocephalorum, qui * literas norunt. Quapropter ubi primum in sacram ædem ductus fuerit cynocephalus, tabellam ei sacerdos apponit, una cum scirpeo stilo ac atramento: nimirum ut periculum faciat, sit ne ex eo cynocephalorum genere, qui literarum gnari sunt: * pingit itaque in ea tabella literas. Præterea hoc animal Mercurio dicatum est, qui literarum omnium particeps

** Ægyptias literas.*

** & num literas pingat.*

particeps est. Sacrificum verò; quòd natura cynocephalus ab esu piscis abhorret, quem tametsi piscibus interim vesci contingat, segne tamen & torpori deditum animal non est, sicut & externi sacerdotes. Adde quòd circumcisus gignitur, quam quidem circumcisionem summo curant ac peragunt studio sacerdotes. Iram: quia hoc præter cætera animantia maximè iracundum est, & ad indignationem proclive. Natationem porro, quoniam cætera quidem animantia frequenti natatione sordes ac squalorem contrahunt: solum hoc ad eum quem instituit locum nando pervenit, nec tamen ullis à nativo colore transfertur aut inquinatur sordibus.

15. *Quomodo Lunæ exortum indicant?*

LUnam autem orientem indicare volentes, rursum Cynocephalum hoc habitu pingunt; stantem, manusque in cœlum tollentem, ac regium insigne capite gestantem. Hac autem figura, ad Lunæ ortum demonstrandum, depingunt cynocephalum, quòd hoc habitu videatur cynocephalus deæ congratulari; quod ambo, Sol inquam ac Luna, luminis participes sint.

16. *Quomodo æquinoctia duo?*

RUrsum æquinoctia significantes, idem animal, Cynocephalum sedentem pingunt. Duobus enim anni æquinoctiis, duodecies in die per singulas nimirum horas urinam reddit, idemque & noctu facit. Unde non immerito suis hydrologiis Ægyptii cynocephalum sedentem insculpunt, è cujus membro aqua defluat: idque propterea, quod duodecim ut jam dixi, in quas æquinoctii tempore dies ac noctes ex æquo dividuntur, horas significat. Cæterum ne foramen illud acutè artificioseq; constructum, per quod in horologium aqua profluit & excernitur, aut latius sit, aut rursum arctius (utriusque enim magni refert. siquidem latius, quum magna celeritate aquam profundat, non rectè horæ modum ac dimensionem perficit: angustius autem paulatim ac lentius quam par sit, aquæ ductum laxat) remedium hoc excogitarunt, ut quicquid pilorum est, ad caudam usque abradentes, pro hujus crassitudine ferream quandam fistulam in usum jam dictum fabricentur. Hoc autem ipsis visum est non absque ratione quadam, sicut nec in cæteris, facere. & quod etiam solus ex omnibus animantibus, æquinoctio duodecies in die per singulas horas adlatrat.

17. *Quomodo animum animive præstantiam innuunt?*

ANimum autem volentes signare, Leonem pingunt. Caput enim magnum habet hoc animal, & pupillas quidem ignitas, faciem vero rotundam, & circumquaque radiorum more sparsos pilos ad Solis similitudinem. unde & sub solio hori, hoc est Solis, Leones supponunt, hujus animalis cum Deo utpote Sole similitudinem maximam monstrantes. Dicitur autem apud eos Sol Horus, ex eo quod horis præsit,

18. *Quomodo robur notant?*

RObur notantes, Leonis anteriora membra pingunt, quod hæc ei ex toto corpore robustissima sint.

19. *Quomodo vigilantem commonstrant?*

VIgilantem autem sedulumque hominem, aut etiam custodem ostendentes, Leonis caput pingunt: quoniam Leo vigilans oculos claudit, eosdem cum dormit apertos habet, quod quidem custodiæ atque excubiarum signum est. Unde &, non absque significatione, sacrorum claustris, leones qui custodum loco sint, appinxerunt.

20. *Quomodo terribilem & formidandum?*

EOdem quoque, ut formidabilem notent, signo utuntur: quia quum viribus maximè polleat animal hoc, omnibus qui eum inspexerint metum injicit.

21. *Quomodo Nili ascensum & exundationem?*

NIli insuper inundationem significantes, quem Ægyptio nomine Nun quod si interpreteris, novum sonat, appellant, interim Leonem pingunt, interim tres magnas hydrias, interim verò cœlum ac terram aquæ copiam scaturientem. Leonem quidem; quod cum Sol Leonem subit,

subit, ampliorem Nili facit inundationem. Quamdiu enim Sol in hoc signo persistit, sepenumero in duplum ipsius Nili aqua excrescit. Unde & tubos canalesque sacrorum fontium * solent ii qui sacris præsunt operibus, Leonis figura fabricari. Quapropter in hodiernum usque diem, dum pro immodica inundatione preces effundunt, Leonis signo uti solent. Tres autem hydrias, aut cœlum & terram, quæ aquæ copiam scaturiat*, Nilum per similem facientes cordi linguâ prædito: Cordi quidem, quoniam princeps hæc & potissima apud ipsos habetur totius corporis pars, sicut & Nilus totius Ægypti dux est ac princeps. Linguæ autem, quod cùm hæc perpetuo in humido esse gaudeat, insuper & ipsam genitricem causamque rerum status appellant. Tres porrò hydrias, & nec plures nec pauciores pingunt: quod triplex juxta eorum sententiam sit inundationis causa effectrix. Unam quidem Ægytiæ terræ adscribunt, quæ ex sese aquam producit: Alteram Oceano, ex quo inundationis tempore aqua in Ægyptum exæstuat: Tertiam imbribus, qui per id tempus quo intumescit Nilus, ad austrinas Æthiopiæ partes contingunt. Quòd autem Ægyptus ex sese aquam gignat: inde facile est deprehendere, quod cum in cæteris orbis tractibus hieme soleant exundare flumina, idque propter imbres copiosos & assiduos; sola Ægyptiorum regio, quoniam totius orbis velut umbilicus est ac media, non secus ac in oculo pupilla, æstate sibi inundationes Nili procreat.

*solitisunt ii qui ol m sacris præerant.

*pingunt hydriam similem facientem.

22. *Quomodo Ægyptum designant?*

ÆGyptum autem designantes, conflagrantem accerram pingunt, & supernè Cor: illud innuentes, quod quemadmodum Zelotypi cor in perpetuo æstu ac flamma est; sic Ægyptus, quia immodicè calet, continenter quæ in se sunt animat ac procreat.

23. *Quomodo hominem, qui è patria peregrè nunquam profectus sit.*

HOminem qui nunquam solo natali relicto peregrinatus fuerit, significantes, Onocephalum pingunt: quia nec ullam audit historiam, nec quæ apud exteras gentes fiunt, cognoscit.

24. *Quomodo tututelam ac præsidium?*

PRæsidium autem ac remedium innuere volentes, duo pingunt hominum capita, unum maris intro aspiciens, alterum fœminæ foras. Ita enim nullum dæmonem invadere posse asserunt. Sic enim & sine literis, duobus inquam capitibus sese ab omni discrimine & insidiis tuentur.

25. *Quomodo imperfectum adhuc hominem, rudemque ac informem fœtum demonstrant?*

HOminem necdum omnibus in utero membris efformatum notantes, ranam pingunt: quod hæc cùm ex limo fluminis procretur, interdum altera quidem sui patre rana, altera terrestre quippiam videatur: adeò ut deficiente flumine, ipsa quoque deficiat.

26. *Quomodo apertum ac patens quippiam?*

PAtulum autem quippiam significare volentes, leporem pingunt; quòd semper apertos habeat oculos hoc animalis genus.

27. *Quomodo sermonem?*

SErmonem porrò designantes, linguam pingunt, subtusque cruentum oculum: primas quidem sermonis partes linguæ, secundas verò oculis tribuentes. Sic etenim perfectè consistunt ipsius animi sermones, cum ad ejus motus sensaque accommodantur ac variantur: præsertim quum apud Ægyptios animus, alter sermo nominetur. Quin & aliter sermonem innuentes, linguam subtusque manum pingunt: linguæ quidem, primas in loquendo adscribentes, manui verò, ut quæ linguæ placita exequatur, secundas partes.

28. Quo

28. *Quomodo silentium?*

AT silentium significantes. numerum 1095. pingunt, qui triennii numerus est, si ex trecentis sexaginta quinque diebus annus constituatur: intra quod tempus cùm non loquatur puellus, indicatur eum eum *, etsi perpetuo linguam habuerit, vocem tamen ac loquelam defecisse.

* *linguæ impeditæ esse.*

29. *Quomodo vocem remotam?*

VOcem remotam volentes significare, quod Ægyptiis væe dicitur; sonitum pingunt aëris, hoc est tonitru, quo nihil quicquam majus aut vehementius resonat.

30. *Quomodo antiquam originem?*

ANtiquam originem notantes, papyri fasciculum pingunt, hoc primam indicantes educationem, cujus, sicut & genituræ, non facile quis initium invenerit.

31. *Quomodo gustum.*

GUstm innuentes, oris initium pingunt. Omnis enim gustus eo usque retinetur. Gustum autem perfectum intelligo. Nam adinnuendum gustum imperfectum, linguam admotam dentibus pingunt: his enim omnis absolvitur gustus.

32. *Quomodo voluptatem?*

VOluptatem demonstrare volentes, sedecim numerum pingunt: ab eo siquidem annorum numero incipiunt viri consuetudine capi mulierum, ac procreandæ sobolis desiderio.

33. *Quomodo concubitum?*

EUndem numerum 16. geminum pingunt, ubi viri fœminæq; congressum significare volunt. Cum enim liberi, ut diximus, voluptate procreentur; congressus autem duplici constet, maris inquam ac fœminæ, voluptate: propterea non immerito alia sedecim adscribunt.

34. *Quomodo animam longo hic tempore agentem?*

ANimam quæ diutissimè in hac vita moram traxerit, aut etiam inundationem, commonstrare volentes, Phœnicem avem pingunt. Animam quidem, quod omnium quæ toto orbe sunt animantium, hoc maximè diuturnæ vitæ est. Inundationem verò, quod velut signum Solis fit Phœnix, quo nihil in orbe majus, cum omnia subeat, omnes scrutetur & disquirat. Atque adeo πολύς, hoc est, multus vocitari solet.

35. *Quomodo eum qui serò tandem è regione peregrina ad suos redeat?*

QUin & eum innuentes, qui longo tempore perregrinatus tandem in solum natale remeet, rursum Phœnicem avem pigunt, Hæc enim in Ægyptum, cum tempus mortis instat, quingentesimo demum anno regreditur: ubi si naturæ debitum persolverit, magna solennitate ac ritu funeratur. Quæcunque enim in cæteris sacris animantibus religiosè observant Ægyptii, ea & Phœnici tribui debent. fertur siquidem Sole magis apud Ægytios gaudere, quam apud cæteras gentes: ideoque Nilum ipsis ex hujus Dei calore inundare, cujus rei paulò antè à nobis ratio reddita est.

36. *Quomodo Cor pingunt?*

COr volente s indicare, Ibin pingunt, quod quidem animal Mercurio attributum ac dicatum est, cordis omnisq; rationis præsidi & moderatori. Nam & Ibis per se ipsa magna ex parte cordi adsimilis est, de qua re plurimi apud Ægyptios agitantur sermones,

37. *Quomodo eruditionem ac doctrinam?*

DOctrinam autem indicantes, cœlum pingunt rorem fundens, innuentes: quod quemadmodum ros decidens, in omnes quidem plantas diffunditur, at eas duntaxat mollit, quæ ejus naturæ sunt ut molliri possint, cæteras verò quæ suaptè natura duræ sunt, non item: sic & doctrina communiter

niter ad omnes pertingit homines,quam quiſquis felici natus eſt ingenio, ut rorem arripit ; qui vero ingenii facultate deſtituitur, idem efficere non valet.

38. *Quomodo Ægyptias literas?*

CÆterum Ægyptias literas, aut ſacrum ſcribam, aut finem innuentes ; atramentum, cribrum & juncum pingunt. Ægyptias quidem literas, quod his omnis apud eos ſcriptura compleatur : junco enim, & non alio quopiam ſcribunt. Cribrum vero appingunt, quoniam hoc cùm primum ſit panis conficiendi inſtrumentum, ex junco fit. Innuunt itaque, cuicunque victus ſuppetit, eum literarum ſtudiis animum adjuncturum, cui verò non ſuppetit, aliis vacaturum artibus. Unde & apud eos eruditio Sbo vocatur, quod nomen ſi interpreteris, plenum alimentum ſonat. Sacrum autem ſcribam,quoniam hic vitam mortemque dignoſcit. Nam eſt apud ſacros ſcribas liber, ſacram ambrem appellant, cujus ope judicium de ægroto decumbente ferunt,ſit vitalis,nec ne,id ex ægri decubitu ſignis quibusdam perſpicientes.Finem denique,quoniam qui literas didicit, ad tranquillum vitæ portum pervenit, non jam vitæ incommodis oberrans, aut fluctuans.

39. *Quomodo ſacrum ſcribam?*

RUrſum ſacrum ſcribam, aut vatem, aut veſpillonem, aut ſplenem, aut odoratum, aut riſum, aut ſternutationem, aut magiſtratum, aut judicem volentes ſignare ; canem pingunt. Sacrum quidem ſcribam ; quoniam quicunque voluerit, ut par eſt, & abſolutiſſimè hoc fungi munere, eum oportet multa meditari, aſſidueque omnibus canum more allatrare, & ferum eſſe, nullique gratificari. Vatem autem, quod canis præter cætera animantia fixis in deorum ſimulacra, non ſecus ac vates conſuevere. intentiſque proſpiciat oculis. Sacrorum verò pollinctorem, quod & hic nuda & reſecta, quibus juſta facit, ſimulacra contempletur. Splenum, quoniam hunc inter cætera animalia canis leviſſimum habet : & ſive ei mors ſive rabies acciderit, ex ſplene id contingit. Enimvero & qui ejus funus procurant, ubi morituri ſunt, magna ex parte ſplenetici fiunt. Siquidem gravi illo halitu & vapore qui ex inciſo diſſectoque cane provenit, inficiuntur. Odoratum porrò, riſum ac ſternutamentum : quoniam qui abſolutè ſplenetici ſunt, nec odorari poſſunt, nec ridere, neque etiam ſternutare.

40. *Quonam modo magiſtratum innuunt aut judicem?*

MAgiſtratum vero aut judicem cum deſignant : appingunt cani & regiam veſtem, nudæ figuræ appoſitam ; propterea quòd ut canis, quemadmodum ſupra dixi, in deorum ſimulacra acutiſſimis intuetur oculis : ſic & magiſtratus, qui & judex erat, vetuſtioribus temporibus nudum regem ſpectabat. Ac propterea regiam cani prætextam adjiciunt.

41. *Quomodo ſignificant eum qui ſacrum pallium geſtat?*

SIgnificantes eum qui ſacrum geſtat pallium : domus cuſtodem pingunt, quod ab eo ſacrum cuſtodiatur.

42. *Quomodo eum qui horarum rationem obſervat, exprimunt?*

HOrarum inſpectorem demonſtrantes, hominem pingunt horis veſcentem, non quod horas homo comedat (id enim haudquaquam fieri poteſt) ſed quod hominibus cibi ſtatis horis parentur & apponantur.

43. *Quomodo puritatem innuunt?*

PUritatem notantes, ignem & aquam pingunt, quod his elementis omnis luſtratio fiat, atque expiatio.

44. *Quemadmodum latenter rem nefandam atque abominandam indicant?*

NEfariam autem innuentes, aut etiam abominationem : piſcem pingunt, quod horum eſum, qui in ſacris verſantur, abhorreant atque execrentur. Eſt enim ejus naturæ piſcis omnis, ut quæ offenderit exhauriat, inque ſuum ipſe genus ſæviat.

45. *Quomodo os pingunt?*

OS significantes, serpentem pingunt, quoniam serpens in nullo alio membro valet, nisi ore.

46. *Quomodo fortem simul & temperantem?*

FOrtitudinem cum temperantiâ conjunctam innuentes, taurum integra corporis constitutione præditum pingunt. Calidissimum enim est huic animali membrum, ita ut semel eo in fœminæ vulvuam immisso, vel absque ullo motu semen effutiat. Quod si quando à vulva vaccæ aberrans, in aliam corporis partem membrum intenderit, tum ejus immodica intentione vaccam vulnerat. Quin & temperans est: quippe cum nunquam post conceptum, vaccam ineat.

47. *Quomodo auditum?*

AUditum autem demonstrantes, tauri auriculam pingunt. Ubi enim concipiendi desiderio exardet ac stimulatur vacca (exardet autem non amplius quam per tres horas) tunc vehementer mugit: quo tempore nisi taurus accesserit, ad alium usque congressum vas genitale claudit: quod sanè raro accidit. Audit enim protinus vel ex longissimo intervallo taurus, cumque eam intelligat venere excitari, mox accurrit: id quod soli huic ex omnibus animantibus, in congressu peculiare est.

48. *Quomodo penem fœcundi & semine abundantis hominis?*

AT vero penem fœcundi hominis monstrantes; non jam taurum, sed hircum pingunt. Ille enim antequam annum attigerit, coire non solet: hic septem statim post ortum diebus congreditur, infœcundum quidem & genituræ minimè accommodum semen excernens. Prius tamen ac celerius cæteris animantibus coit.

49. *Quomodo innuunt immunditiam?*

POrro impurum scelestumque notantes animum, Orygem pingunt, quoniam ad ortum accedente Luna, intentis in deam oculis prospiciens, vociferatur: non ei benè dicens, nec fausta acclamatione gratulationeve prosequens. Cujus rei argumentum est apertissimum, quod anterioribus cruribus terram effodiens, suas ipsius pupilles humi velut pingens defigit, quasi indignabunda, invitaque deæ ortum aspiciens. Idem quoque in exortu * dei Solis inquam efficit. Quapropter antiqui reges, cum sibi ortum nunciaret horarum observator, huic insidentes animali, per medium ipsum velut Gnomones quosdam, ortus rationem ac tempus accuratè certoque cognoscebant: unde & sacerdotes solam hanc inter volucres non signatam comedunt, quod simultatem quandam cum deâ exercere videatur. Etenim quemcunque in deserto locum aquis scatentem nactus fuerit, posteaquam biberit, labris turbat, lutumque aquæ commiscet, ac pedibus in eam pulverem conjicit: idque, ut nulli alii animanti aqua sit ad potum idonea. Adeò prava ac infesta putatur Orygis natura. Nam ne hoc quidem officium deæ præstat, quum ipsa omnia, quæ toto orbe sunt utilia, gignat, augeat, ac vegetet.

** Solis divini sideris.*

50. *Quomodo subversionem ac interitum?*

INteritum significantes, murem pingunt. Hic enim omnia corrodens inquinat, & inutilia facit. Eodem verò & signo utuntur, ut judicium designent. Multis siquidem variisque appositis panibus, mus purissimum atque optimum delectu habito rodit. Propterea & pistorum judicium ex muribus sumitur.

51. *Quomodo impudentiam?*

IMpudentiam notantes, muscam pinguet: quod hæc etsi crebrius abacta, nihilominus accedat.

52. *Quomodo cognitionem pingunt.*

COgnitionem pingentes, formicam pingunt. Si quid enim homo tuto occultarit, hæc cognoscit. Nec hoc solum nomine, sed & quod præter cætera animantia sibi in hyemen cibos congerens, non aberat à loco ubi condidit, sed absque ullo errore ad ipsum pervenit.

53. *Quomodo filium pingunt.*

FIlium volentes significare, vulpanserem pingunt. Hoc enim animal maxime amans est liberorum. Si quando enim ipsum venator simul cum parvulis persequatur, eo usque ut capiatur, & pater & mater ultro se venatoribus dedunt, ut serventur parvuli. Quam ob causam Ægyptiis placuit * in hujus rei significationem hoc assumere animal.

*hoc animal colere.

54. *Quomodo amentem?*

PElicanum autem pingentes, amentem simul ac imprudentem significant. Cùm enim cæterarum volucrum more possit in locis editioribus ova reponere, id non facit: quin potius defossa terra, illic pullos collocat. Quod ubi deprehenderint homines, locum illum arido bovis stercore circumlinunt, cui & ignem subjiciunt. Pelicanus autem conspecto fumo, dum pennis suis ignem vult extinguere, è contrario earum agitatione accendit. Quo cum conflagrent ejus alæ, facilè ab aucupibus capitur. Quam ob causam non consentaneum existimarunt eo vesci sacerdotes, cum omninò pro liberis in discrimen sese conjiciat. * Multi tamen ex Ægyptiis, eo vescuntur, ut qui eum dicant non judicio ac prudentia quadam, ut vulpanseres, sed benevolentia duntaxat & mira in sobolem pietate certamen hoc suscipere.

*Reliqui.

55. *Quomodo gratum indicant animum?*

GRatum indicantes animum, Cucupham pingunt, propterea quod solum hoc ex mutis animantibus, posteaquam ab ipsis educatum fuerit, iisdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem nidum ipsis extruit, pennis eorum evulsis, cibumq; subministrat, donec renatis plumis parentes sibi ipsi opem ferre queant. Unde & divinorum sceptrorum ucupha insigne atque ornamentum apud eos esse solet.

56. *Quomodo injustum & ingratum?*

INjustum vero atque ingratum, geminos equi fluviatilis ungues deorsum vergentes pingunt. Hic enim cum ad ætatis florem pervenerit, cum patre pugnans periculum facit, an præpolleat. Et si quidem pater cesserit, locum ei assignans, ipse cum sua ipsius matre connubium contrahit, & eum sinit vivere. Quod si non permittat pater eum matri jungi, ipsum, cum fortior sit ac robustior, interimit. Cæterum ideo geminos ejus ungues deorsum maximè inflexos pingunt, ut qui hoc vident homines, hujusq; causam intelligunt, ad beneficentiam procliviores sint.

57. *Quomodo ingratum in bene de se meritos?*

INgratum ac infestum iis à quibus beneficio affectus est significantes, columbam pingunt. Mas enim ubi robustior evaserit, ex consortio matris patrem expellit, itaque ei connubio jungitur. Purum autem hoc animal esse videtur. Siquidem aëris constitutio pestilens est, omniaque tam animata, quam inanimata, ea afficiuntur, quotquot hoc vescuntur animali, soli ab hac lue immunes servantur. Ideoque eo tempore regi in cibo sumendo nihil aliud præter columbas apponitur, idemque iis, qui quod Diis ministrent puri castique permanent. Traditur & hoc animal felle carere.

58. *Quomodo id quod fieri non potest?*

QUod fieri nequeat, pedes hominis in aqua obambulantes pingunt. Atque aliter idem significare volentes, hominem absque capite gradientem pingunt: quorum utrumque cum ex eorum numero sit, quæ fieri non possint, merito ad hoc innuendum sumta sunt.

59. *Quomodo regem pessimum?*

REgem autem pessimum significantes, anguem pingunt in orbis figuram, cujus caudam ori admovent, nomen vero regis in media revolutione scribunt, obscurè innuentes se regem pingere orbi imperitantem. Porrò angui apud Ægyptios nomen est Meisi.

60. *Quomodo regem custodem?*

ALiter quoque regem custodem signantes, anguem quidem vigilantem pingunt, sed pro regis nomine custodem adnectunt. Hic enim totius orbis custos est. Itaque regem assiduè vigilantem esse oportere.

61. *Quomodo mundi notant dominum?*

RUrsus regem orbis moderatorem existimantes, & indicantes, ipsum quidem anguem pingunt, sed in ejus medio magnam domum effingunt ac repræsentant: nec sanè absque ratione. Regia enim domus quæ ab eo regitur in mundo est.

62. *Quomodo populum regi morigerum?*

POpulum principalibus jussis obsequentem innuentes, apem pingunt. Solæ enim hæ ex omni animantium genere regem habent, quem reliqua apum multitudo sequatur, cuique, non secus ac vulgus regi, obtemperet. Innuunt autem obscurè, tum ex mellis insigni utilitate, tum ex vi quam in aculeo habet hoc animal, utilem simul ac potentem esse ad res gerendas regem.

63. *Quomodo regem parti orbis imperantem?*

REgem autem non toti orbi, sed parti duntaxat imperantem volentes significare, anguem dimidiatum pingunt, regem quidem per ipsum animal; non toti verò orbi imperantem, ex eo quod dimidiatus sit, designantes.

64. *Quomodo latè rerum potientem?*

OMnium autem moderatorem ex ejusdem animalis perfectione significant, rursum integrum pingentes anguem. Sic & apud eos spiritus est, qui per universum orbem permeat.

65. *Quomodo fullonem.*

FUllonem indicantes, geminos hominis pedes in aqua pingunt: id quod ex Mercurii similitudine indicant.

66. *Quomodo mensem?*

MEnsem autem exprimentes, Lunæ figuram eodem, qui supra expositus est habitu, pingunt: complectentem octo & viginti dies æquinoctiales duntaxat, die ex viginti quatuor horis constituto, quibus & exoritur in nostro apparens hemisphærio: reliquis verò duobus in occasu est.

68. *Quomodo rapacem, fœcundum, aut furentem?*

CÆterum rapacem, fœcundum, aut insanum volentes innuere; Crocodilum pingunt: quòd fœcundum maximè sit hoc animal, multosque liberos procreet, insuper & crebrò in furorem agatur. Ubi enim ab expedita præda exciderit, indignabundus in se ipse furit.

68. *Quomodo ortum?*

ORtum ostendentes, geminos Crocodili oculos pingunt: quoniam oculi huic animali veluti ex imo corpore emergunt.

69. *Quomodo occasum?*

AT occasum signantes, Crocodilum inflexum ac cernuum pingunt. Ad partum enim facile, & ad Venerem maximè proclive est hoc animal.

70. *Quomodo tenebras adumbrant?*

POrro tenebras significantes, Crocodili caudam pingunt. Neque enim aliter ad exitium & internecionem perducit Crocodilus quodcunque apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, invalidum reddiderit. Namque in hac corporis parte præcipua est Crocodili vis ac robur. Cæterum cùm quamplurima alia in Crocodilorum natura signa comperiantur, hæc quæ in primum librum conferre visum est, nunc satis erunt.

Finis prioris Libri.

HORAPOLLINIS NILIACI, DE SACRARUM APUD ÆGYPTIOS INSCULPTARUM LITERARUM INTERPRETATIONE,

LIBER SECUNDUS.

SEcundo autem volumine reliquorum tibi veram idoneamque in medium afferam rationem: quæ & cum ab aliis autoribus nequaquam ſint expoſita, neceſſariò ſubjungenda cenſui.

1. *Quid ſtellam pingentes, innuunt?*

DEpicta Ægyptiis ſtella nunc deum ſignificat, nunc crepuſculum, nunc noctem, nunc verò tempus, interdum etiam hominis maſculi animam.

2. *Quid aquilæ pullum?*

ET aquilæ pullus maſculum, & orbiculatum quippiam vel ſemen hominis connotat.

3. *Quid geminos pedes junctos ac ſtantes.*

GEmini pedes ſimul compacti ac firmati, Solis curſum cum in ſolſtitio eſt hyberno, ſignificant.

4. *Quid hominis cor faucibus appenſum.*

HOMINIS cor faucibus appenſum, boni viri os deſignat.

5. *Quomodo belli aciem, ac frontem exercitus ad prælium inſtructi.*

BELLI aciem indicant, hominis depictæ manus, hæc quidem ſcutum, illa verò arcum tenens.

6. *Quid digitum.*

HOMINIS ſtomachum demonſtrat digitus.

7. *Quid pudendum manu compreſſum.*

PENIS manu cohibitus ac tectus, continentiam hominis innuit.

8. *Quomodo morbum ſignificant.*

FLORES autem Anemones, morbum hominis ſignificant.

9. *Quomodo lumbum hominis.*

LUmbum, aut ſtatum conſtitutionemque hominis volentes notare: os ſpinæ dorſi pingimus. Sunt enim qui dicant, hinc ſemen defluere.

10. *Quomodo permanens aliquid & tutum ſignificant?*

COturnicis os pictum, ſtabile ac tutum quippiam indicat, quòd difficile hujus animalis os afficiatur ac patiatur quicquam.

11. *Quomodo concordiam?*

Duo homines, magiſtratus ornati inſignibus, concordiam innuunt.

12. *Quomodo turbam ac tumultum.*

ARMATUS homo ſagittaſque jaculans, tumultum ſignificant.

13. *Quomodo dimenſionem.*

HOMINIS digitus dimenſionem notat.

14. *Quomodo * deſponſatam mulierem.*

*DEſponſatam mulierem volentes oſtendere, ſolis circulum, ſimul cum ſtella & ipſo diſco ſolis bipartito pingunt.

* prægnantem m. ſ.

15. *Quomodo ventum.*

ACcipiter ortum verſus in ſublime tendens, ventos oſtendit. Ittem & aliter: Accipiter expanſas in aëre alas quaſdam habere videtur, ſignificat.

16. *Quomodo ignem.*

FUMUS in cœlum ascendens, ignem indicat.

17. *Quomodo opus.*

Masculi (bovis) animantis cornu pictum, opus notat.

18. *Quomodo pœnam.*

AT fœminæ cornu depictum, * ultionem ostendit.

** vel laborem.*

19. *Quomodo impietatem.*

Imago umbilico tenus cum gladio depicta, impietatem innuit.

20. *Quomodo horam.*

HIPPOPOTAMUS depictus horam significat.

21. *Quomodo longævum ac diuturnum.*

CERVIS quotannis cornua renascuntur. Hic depictus longissimam vitam significat.

22. *Quomodo aversionem.*

LUPUS aut canis aversus, aversionem monstrat.

23. *Quomodo futurum opus.*

AURIS picta, futurum opus significat.

24. *Quomodo percussorem aut sanguinem Crocodili?*

VESPA per aërem volans, aut Crocodili noxium sanguinem, aut cædem designat.

25. *Quomodo mortem.*

NYCTICORAX mortem significat: quemadmodum enim hic derepente pullos (cornicum) noctu, sic & mors homines nec opinato invadit atque opprimit.

26. *Quomodo amorem.*

LAQUEUS amorem, ut * feram quandam (ala, aërem) significat.

** indaginem lotbiferam.*

27. *Quomodo vetustissimum.*

SERMONES & folia, aut signatus liber, vetustissimum indicant.

28. *Quomodo obsidionem.*

SCALA obsidionem, quòd inæqualis sit atque acclivis.

29. *Quomodo inexpertum, musam, aut fatum.*

LITERÆ septem, duobus inclusæ digitis, musam, inexpertem aut fatum significant.

30. *Quid linea significat super alteram inflexa?*

RECTA linea simul cum altera supernè inflexa, decem planas lineas indicat.

31. *Quid innuunt, hirundinem pingentes.*

OMnes parentum opes filiis relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. Illa enim jam morti proxima, luto seipsam volutat, & pullis latebras comparat.

32. *Quid nigram columbam.*

MUlierem viduam, quæ ad mortem usque in eo permanserit vitæ statu, volentes significare, nigram pingunt columbam. Hæc enim quamdiu vidua est, alteri viro non miscetur.

33. *Quid Ichneumonem.*

HOminem invalidum, & qui sibi per se ipse opem ferre nequeat, sed aliorum se tueatur auxilio, volentes monstrare, ichneumonem pingunt. Hic enim conspecto serpente non protinùs in eum irruit, sed vocatis priùs clamore aliis, tum demum ei resistit.

34. *Quid notant, origanum in sacris insculpentes?*

FOrmicarum absentiam ac discessum volentes significare, origanum inter sacras sculpturas pingunt. Hæc siquidem eo in loco condita, unde formicæ prodeunt, eas fugat.

35. *Quid Scorpium & Crocodilum.*

INimicum cum pari congredientem inimico, indicare volentes, scorpium & crocodilum pingunt: uterque enim alteri mutuum affert exitium. Sin vero victorem alterum, quique inimicum sustulerit

lerit

lerit innuant, aut Crocodilum pingunt, aut Scorpium: si celeriter quidem sustulerit, Crocodilum: si lentè, Scorpium, ob ejus difficilem tardumque motum.

36. *Quid mustelam.*

UBi mulierem quæ viri præstat opera, volunt exprimere, mustelam pingunt: quòd hæc maris pudendum habeat velut ossiculum.

37. *Quid porcum.*

VOlentes pernitiosum & pestiferum hominem monstrare, porcum pingunt: quod ejusmodi sit porci natura.

38. *Quomodo immodicam iram.*

QUod si immoderatam iracundiam, ex qua qui ea est commotus, febrim contraxerit: Leonem pingunt proprios catulos cauda flagellantem. Leonem quidem, ob iracundiam; catulos verò cauda cæsos, quod catulorum ossa, si inter se collidantur, ignem emittunt.

39. *Quomodo senem Musicum.*

SEnem musicum volentes commonstrare, Cygnum pingunt: quod hic senescens svavissimum edat concentum.

40. *Quomodo virum innuunt cum sua ipsius uxore congredientem.*

VIrum qui cum uxore sua consvetudinem veneream habeat, innuere si velint: geminas cornices pingunt: quòd hæ eodem secum invicem modo naturaliter coëant, quo homines.

41. *Quid significant cæcum scarabæum pingentes.*

HOminem qui ex solaribus radiis contracta febri perierit, notantes; cæcum pingunt Scarabæum, ut qui splendore Solis excœcatus intereat.

42. *Quid mulam.*

STerilem volentes indicare mulierem, mulam pingunt. Hæc namque eò sterilis est, quòd matricem rectam non habet.

42. *Quomodo mulierem quæ puellos fœmineos pepererit.*

MUlierem fœminas primùm infantes enixam significantes, taurum sinistrorsum spectantem pingunt. Mares verò, rursus taurum dextrorsum. Is enim ex congressu discedens, si ad lævam conversus fuerit, genitam esse fœminam indicat, si ad dexteram, marem.

44. *Quomodo vespas.*

VESPAS designantes, cadaver equi pingunt. Ex eo enim multæ procreantur vespæ.

45. *Quomodo mulierem abortientem.*

ABortientem mulierem significantes, equam quæ lupum conculcet, pingunt. Non solum enim si lupum calcarit, abortum facit equa: sed & si lupi calcarit vestigium, abortit protinus.

46. *Quomodo hominem, qui sese responso ab oraculo accepto sanarit.*

HOminem, qui se ipse ex oraculo, pristinæ sanitati restituerit, volentes innuere: palumbum pingunt lauri folium tenentem. Hic enim ubi morbo laborat, lauri folium in nidum suum inferens, convalescit.

47. *Quomodo culicum copiam.*

EXcrescentem & adventantem culicum copiam exprimere cupientes, vermes pingunt. Siquidem ex his gignuntur culices.

48. *Quomodo hominem, qui cum ex se biliosus non sit, ab altero tamen bile commoveatur.*

HOminem qui suapte natura bile careat, sed eam ab altero suscipiat, notantes; columbam pingunt dorso erecto: illic enim bilem habet.

49. Quomodo hominem qui tuto urbem incolat.

UT hominem ſignificent, qui tuto urbem habitat; aquilam pingunt, quæ lapidem geſtet. Hæc enim è mari vel terra ſublatum lapidem in ſuum infert nidum, quo tutior ſit ac firmior.

50. Quomodo inferiorem debilioremque hominem, quem alius perſequatur.

DEbiliorem hominem, quem validior ac potentior inſectetur, volentes deſignare, otidem & equum pingunt. Hæc enim equo conſpecto protinus avolat.

51. Quomodo eum qui ad proprium patronum confugiens, nullum tamen ab eo ſentit.

HOminem qui ad proprium patronum confugiat, nec ejus ſublevetur auxilio, monſtrare cupientes, paſſerem & noctuam pingunt. Hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur.

52. Quomodo hominem, qui cum viribus non valeat, temerè tamen aliquid ſuſcipit, ac audacius gerit.

IMbecillum hominem, laſcivientem tamen, & audacius aliquid molientem, cum monſtrare voluerint, veſpertilionem pingunt. Hæc enim etſi * alas non habeat, volare tamen conatur.

* *pennas.*

53. Quomodo lactantem mulierem, optimeque nutrientem.

MUlierem lactantem ac benè nutrientem ubi pictura exprimere volebant, veſpertilionem rurſus pingebant. Sola enim inter omnes volucres, hæc dentes ac mammas habet.

54. Quomodo hominem qui tripudio capiatur ac demulceatur.

HOminem ſaltatione tibiarumque cantu gaudentem notantes, turturem pingunt. Hæc ſiquidem tibia ac ſaltatione capitur.

55. Quomodo ſacris initiatum hominem.

REbus ſacris cæremoniiſque addictum ſignificantes, cicadam pingunt. Hæc enim non ore, ſed dorſo reſonans, pulcherrimum edit dulciſſimumque concentum.

56. Quomodo ſeorſum agentem regem, nec ſubditorum lapſibus veniam dantem.

REgem qui ſolitudine gaudeat, quique errata non condonet, ſi velint ſignificare: aquilam pingunt. Hæc enim deſertis in locis nidum ſibi conſtruit, ſublimiuſque cæteris volatilibus volat.

57. Quomodo diuturnam inſtaurationem.

INſtaurationem autem diuturnam, & quæ poſt multa fiat ſecula, volentes indicare, phœnicem avem pingunt. Hic enim dum naſcitur, rerum viciſſitudo fit & innovatio. Gignitur autem hunc in modum: jamjam moriturus Phœnix in terram ſeſe ſummo impetu projicit, unde & vulnus accipit. Ex ſangvine verò (vulneris) defluente, alius gignitur, qui ſimul ac pennæ ei natæ ſunt, cum patre Heliopolim, quæ in Ægypto eſt, proficiſcitur: quo cum pervenerit, pater illic, ſimul ac Sol ortus eſt, moritur: poſt cujus mortem pullus in propriam redit patriam. At Phœnicem hunc defunctum Ægyptii ſacerdotes ſepulturæ mandant.

58. Quomodo patris amantem.

PAtris ſtudioſum hominem innuentes, ciconiam pingunt. Hæc enim à parentibus enutrita, nunquam ab ipſis ſe jungitur, ſed ad extremum usque ſenium una permanet, pietatem ipſis obſervantiamque rependens.

59. Quomodo uxorem quæ virum ſuum odio habeat.

MUlierem quæ virum odio proſequens, ejus vitæ inſidietur, ſolumque ei in coitu blandiatur, deſignare volentes: viperam pingunt. Hæc enim cum mare congrediens, os ori inſerit, & à coitu diſcedens, marem morſo capite interimit.

60. *Quo-*

60. Quomodo liberos matribus insidiantes.

LIberos matri insidiantes ut demonstrent, viperam pingunt. Nam hæc non juxta cæterorum animantium naturam in lucem editur, sed exeso diruptoque matris prodit utero.

61. Quomodo hominem, qui ab accusatore convitiis affectus, morbum inde contraxerit.

HOminem, qui ex accusatione convitiis affectus, in ægritudinem inciderit, significare cupientes, basiliscum pingunt. Hic enim propius accedentes afflatu suo perimit.

60. Quomodo hominem qui igne uratur.

HOminem qui igne comburatur dum significant, Salamandram pingunt. Hæc enim utroque capite interimit.

63. Quomodo cæcum hominem.

COecum significantes, talpam pingunt: qui neque oculos habet, neque omnino videt.

64. Quomodo hominem qui domi sese continet.

HOminem qui domo non exeat significantes, formicam simulque pennas vespertilionis pingunt. Hujus enim pennis ad formicarum nidos admotis, nulla ex ipsis egreditur.

65. Quomodo hominem qui sibi ipsi damni ac perniciei autor sit.

EUm qui proprio & à se illato damno lædatur, volentes signare, castorem pingunt. Hic enim cum se venatione pereri videt, proprios testes evulsos in prædam objicit.

66. Quomodo hominem, qui sibi inviso filio hæreditatem reliquerit.

HOminem, cujus bonis invisus filius successerit, innuentes, simium pingunt, retroque parvum alterum. Is enim cum geminos pariat, ex his alterum supra modum diligit, alterum odit. Quem autem diligit, ante se assiduè gestans, suffocat. At quem odit, retro habet, ac deinceps educat.

67. Quomodo hominem lapsus suos tegentem.

QUum notare eum volunt, qui delicta aut errata sua occultet, simium mejentem pingunt. Hic enim mejens urinam occulit.

68. Quomodo eum qui auditu magis valeat.

EUm qui acutiùs audiat volentes innuere, capram pingunt, quæ & naribus, & auribus respirat atque audit.

69. Quomodo instabilem.

INstabilem quempiam, neque in eodem persistentem statu, sed interim robustum & audacem, interim verò imbecillum ac timidum volentes designare, hyænam pingunt. Hæc enim nonnunquam mas est, nonnunquam fœmina.

70. Quomodo eum qui ab inferioribus victus sit.

EUm qui inferiori & invalidiori cesserit, cùm innuere volunt, geminas pelles pingunt, hyænæ unam, alteram pardi. Hæ enim si simul jungantur, pardi quidem pellis pilos objicit, altera non item.

71. Quomodo hominem inimico superiorem.

EUm qui inimico superior evaserit, monstrantes hyænam ad dextram versam pingunt: rursus eandem sinistrosum, victum docentes. Hæc enim cum ab adversario invaditur, si ad dextram deflexerit, persequentem interimit: si ad sinistram, ab eodem perimitur.

72. Quomodo eum qui intrepidè oblatas sibi pertulerit calamitates

EUm qui ad extremum usque vitæ spiritum omnes in quas incidit calamitates æquo & constanti superarit ac passus sit animo, si velint monstrare, pellem pingunt hyænæ. Hæc enim succinctus quis, etsi per medios hostes feratur, intrepidus indemnisq; præteribit.

73. *Quomodo hominem ab hostibus oppressum.*

CIrcumventum oppressumque ab hostibus, & qui minimo sese à discrimine & damno exemerit, indicare volentes, lupum pingunt amissa extrema cauda. Hic enim à venatoribus indagandus, pilos extremamque caudam resecat.

74 *Quomodo hominem, ea timentem quæ sibi ex improviso, occultaque quadam ratione contingunt.*

EUm qui discrimina timeat sibi ex insperato occultoque objecta, dum monstrare voluerint, lupum ac lapidem pingunt. Hic enim neque sibi à ferro neque à virga, sed à lapide duntaxat timet. Nimirum si quis in eum lapidem conjecerit, derepente consternatum deprehendet: & ubicunque lapis ei vulnus inflixerit, ibi succrescere solent pullulareque vermes.

75. *Quomodo hominem ob iracundiam igne castigatum.*

HOminem igne castigatum, idque ob furorem, volentes monstrare, Leones & faces pingunt. Nihil enim æquè timet Leo, atque accensas faces, nullaque magis re domatur, quàm his.

76. *Quomodo febricitantem hominem, qui sibi ipse medeatur.*

EUm qui febri laborans se ipse curet, monstrantes, Leonem pingunt, qui simiam voret. Hic enim febre correptus, si simiam vorarit, protinus convalescit.

77. *Quomodo hominem prioribus damnis & calamitatibus admonitum ac emendatum.*

EUm qui ex iis in quas paulo antè inciderit calamitatibus postea modestior evaserit, si innuere velint, taurum pingunt caprifico revinctum. Hic enim si ferociat, caprifico ligatus mansuescit.

78. *Quomodo hominem nec dum certa stabilique temperantia præditum.*

DUbia parumque stabilis temperantiæ hominem volentes ostendere, taurum pingunt, dextro genu alligatum. Hunc enim si dextro genu vinxeris, junctarum pedis consequi deprehendes. Porrò taurus semper intemperantiæ exemplum & indicium assumitur, propterea quòd nunquam post conceptum fœminam init.

79. *Quomodo domesticum ovium & caprarum mactatorem.*

EUm qui mactandis ovibus & capris domum exhaurit & perdit, volentes significare, ipsa pingunt animantia conyza vescentia. Hanc enim herbam ubi pasta fuerint, siti detenta pereunt.

80 *Quomodo hominem edentem innuunt.*

Vescentem hominem significantes, pingunt Crocodilum ore aperto. Hic enim ——.

81. *Quomodo rapacem & inertem.*

RApacem simul & pigrum inertemque hominem significant, Crocodilum pingentes, qui * Ibis pennam in capite habeat. Hunc enim si Ibis penna tangas, immotum deprehendes.

** Ibis aliam.*

82. *Quomodo mulierem semel enixam.*

Semel enixam mulierem significant, leænam pingentes. Hæc enim bis uterum non fert.

83. *Quomodo hominem primùm rudem, informemque editum.*

HOminem, qui initio quidem informis natus sit, sed postea formam acceperit, innuunt depicta ursa prægnante. Hæc namque sanguinem primùm condensatum & concretum parit, hunc postea propriis fovens fœmoribus, efformat, linguaque lambens perficit.

84. *Quo-*

84. *Quomodo robustum hominem, quæque è re sua sint subolfacientem.*

EUm qui simul & viribus & ingenio valeat, ad ea dignoscenda quæ utilia sint, volentes significare, Elephantum pingunt cum sua proboscide. Hac enim odoratur, & incidentia consequitur.

85. *Quomodo regem à stultitia impudentiaq; abhorrentem.*

REgem qui omni studio stultitiam fugiat ac imprudentiam significant, Elephantum & arietem simul pingentes. Ille enim visu ariete fugit.

86. *Quomodo regem qui nugatorem aversetur.*

REgem qui nugacem vitet hominem, elephantum cum porco pingentes. Is enim voce porci audita, aufugit.

87. *Quomodo hominem qui celeriter quidem, sed inconsulto inconsiderateque moveatur.*

EUm significantes qui agilis sit & velox, sed qui tamen absque judicio ac ratione feratur, cervum depingunt. & viperam. Hac siquidem conspecta, temerè in fugam vertitur cervus.

88. *Quomodo hominem qui suæ prospiciat sepulturæ.*

UT denotent eum qui de sua solicitus est sepultura, elephantem pingunt, proprios dentes defodientem. Hos enim ubi exciderint acceptos, in terram condit.

89. *Quomodo hominem qui plenam justamque ætatem vixerit.*

EUm qui justam hominis ac legitimam vixerit ætatem, volentes monstrare, cornicem mortuam pingunt Hæc enim centum juxta Ægyptiorum morem computatis annis vivit. Constat autem Ægyptiacus annus quatuor usitatis & communibus annis.

90. *Quomodo hominem qui suum ipsius scelus ac maleficium tegat.*

DEsignantes hominem, qui scelestum suum ac malignum occultet animum, ne à suis noscatur, pardum pingunt. Hic siquidem clanculum alia persequitur animantia, nec sinit impetum ac pernicitatem innotescere, qua in illis persequendis utitur.

91. *Quomodo hominem adulatione deceptum.*

EUm qui assentatione captetur, innuentes, cervum cum tibicine pingunt. Hic enim dum suavissimum audiens canentium modulatum. ingenti velut demulcetur voluptate, sic facilè in venatorum manus incidit.

92. *Quomodo præsagium copiosæ vindemiæ.*

PRæsagium copiæ vini significantes, upupam pingunt. Quæ si ante vitium tempus cecinerit, insignem vini bonitatem simul ac copiam prænunciat.

93. *Quomodo hominem, cui uvæ usus nocuerit.*

UVæ esu offensum & sese curantem notantes, upupam pingunt. & Adiantum herbam. Hæc enim si uva comesta læsa fuerit, Adiantum ori inserens, certo decurso spacio pristinam recipit valetudinem.

94. *Quomodo hominem sibi ab hostium inimicorumve insidiis caventem.*

SIbi ab adversariorum insidiis caventem eum volunt significare, gruem vigilantem pingunt. Hæ enim hoc se ipsas præsidio custodiunt, tota nocte per vices excubias agentes.

95. *Quomodo obscœnum puerorum amorem.*

PRædicationem designantes, geminas perdices pingunt. Quæ cum viduæ sunt, se invicem abutuntur.

96. Quomodo senem fame enectum.

SEnem qui fame perierit, volentes monstrare, aquilam pingunt adunco rostro. Huic enim senescenti aduncum fit rostrum, itaque inedia perit.

97. Quomodo hominem in perpetuo motu atque animi agitatione degentem.

EUm qui in continuo motu & animi intentione usque adeo versetur, ut ne vescens quidem quiescat, significantes, cornicis pullos pingunt. Hæc enim etiam volans pullos pascit.

98. Quomodo hominem sublimium rerum peritum.

SIderalis scientiæ gnarum cum significant, gruem volantem pingunt. Illa enim altè admodum volat, ut nubes è proximo conspiciat, neque tempestate agitetur, atq; ita altam agat quietem.

99. Quomodo hominem proprios à se dimittentem liberos ob paupertatem.

HOminem qui inopia pressus, liberos valere jusserit, notantes, accipitrem prægnantem pingunt. Is enim cum tria ova pariat unicum quod nutriat seligit, reliquis duobus fractis. Hoc autem facit, quod per id tempus ungues amittat, ideoque tres pullos simul educare non possit.

100. Quomodo hominem movendis pedibus cunctabundum ac lentum.

HOminem pedum motu tardum & segnem volentes monstrare, camelum pingunt. Hic enim solus ex omnibus animantibus crus inter eundem inflectit, unde & appellationem nactus est: cum Græcè κάμηλος quasi κάμηρος à crurum inflexione dictus videatur.

101. Quomodo hominem, acutique ac celeris visus.

HOminem inverecundum & visu celerem designantes, ranam pingunt. Hæc enim non alibi sanguinem habet quàm in oculis. Porrò, qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt. Unde & poëta: Ebrie, luminibus canis, effrons, pectore cervi.

Iliad. α.

102. Quomodo hominem qui sese movere nequeat.

HOminem qui cum diu sese movere non potuerit, postea tandem pedibus moveatur, demonstrantes, ranam pingunt, posteriores pedes habentem. Hæc enim primum sine pedibus nascitur, sed postea dum augetur, pedes * assumit posteriores.

** prius.*

103, Quomodo omnibus inimicum atque invisum hominem.

OMnibus infestum, & qui cæterorum consortium fugiat, ostendere volentes, anguillam pingunt. Hæc enim cum nullo alio pisce commercium habere deprehenditur.

104. Quomodo hominem multos in mari servantem.

HOminem multos in mari servantem, signare volentes, torpedinem piscem pingunt. Hæc enim ubi pisces multos viderit, qui natare non possunt, ad se trahit, ac eos servat.

105. Quomodo hominem qui utilia simul & inutilia malè consumserit.

HOminem qui utilia simul & inutilia malè consumserit, indicantes, polypum pingunt. Ille enim cum multa eaque intemperanter voret, cibum in cavernas reponens congerit, & cùm utilia consumserit, tum & quæ sunt inutilia abjicit.

106. Quomodo eum qui suæ gentis hominibus imperitat.

SUæ nationis & generis hominibus imperantem cum denotare volunt, carabum & polypum pingunt. Ille enim polypis imperat, interque eos primas tenet.

107. Quomodo hominem junctum mulieri.

HOminem mulieri ab ineunte ætate, adeoque primis ungviculis junctum innuentes, ostrea prægnantia pingunt. Hæc enim cùm in concha gignantur, paulò post intra eandem concham sibi invicem junguntur.

108. Qomodo hominem qui sui curam rationemq; non habeat.

PAtrem aut hominem qui se ipse non curet, sed à domesticis & propinquis curetur, volentes significare, ostreum & cancrum pingunt. Hic enim carni ostrei velut agglutinatus manet: Unde

& ex

& ex consecutione nominis, πιννοφύλαξ, quasi ostrei custos vocatur. Ostreum igitur planè hiat in concha esuriens. Si itaque dum hiat, pisciculus aliquis irrepserit, mordet cancer ungula ostreum: quod sentiens, concham claudit, atque ita pisciculum venatur.

109. *Quomodo hominem ingluvie laborantem.*

HOminem gulæ deditum designare volentes, scarum pingunt. Hic enim solus ex piscibus ruminat, & omnes occursantes pisciculos devorat.

110. *Quomodo hominem cibos vomentem.*

EUm qui ubi sumtos cibos evomuerit, avide rursum vorat, & ita ut satiari non possit, significantes, felem aquaticum pingunt. Hæc enim ore parit, & natans fœtum absorbet.

111. *Quomodo hominem qui cum alienigenis commercium habeat.*

HOminem alienigenarum commercio gaudentem innuentes, murænam piscem pingunt. Hæc enim è mari flumina ascendens, viperis miscetur, ac protinus in mare recurrit.

112. *Quomodo hominem ob cædem factam supplicio affectum.*

HOminem qui cædis admissæ pœnas dederit, quemque pœnituerit, designare volentes, turturem laqueo implicitam pingunt. Hæc enim capta, spinam quam in cauda habet abjicit.

113. *Quomodo eum qui profusiùs alienis vescatur.*

EUm qui & aliena intemperanter decoquat, & demum sua consumserit, designantes: polypum pingunt. Is enim si victu aliunde quæsito indiguerit, propia edit flagella.

114. *Quomodo eum qui rerum honestarum amore flagret.*

EUm qui toto pectore in res pulcherrimas incumbit, ac ideò sese periculis objicit, volentes innuere, sepiam pingunt. Hæc enim si viderit à quopiam sibi insidias strui, in aquam ex alvo nigerrimum effundit sanguinem: ex quo fit, ut jam conspicua non sit, atque ita evadat.

115. *Quomodo fæcundum & veneri addictum hominem.*

SEmine abundantem hominem volentes designare, passerculum pyrgiten pingunt. Hic enim & immodica ira & copia seminis ductus, septies in hora fœminam init, copiosum confertimque semen effutiens.

116. *Quomodo hominem, qui vim quandam habeat sibi alios conciliandi ac devinciendi.*

CUm hominem significant, qui alios sibi continenter devinciat & demereatur, lyram pingunt. Hæc enim continenter suum retinet concentum.

117. *Quomodo eum, qui antea mente alienatus fuerit, sed postea resipuerit.*

EUm volentes ostendere, qui cum quondam mente alienatus esset, ad se demum redierit, certumque vitæ suæ ordinem ac rationem instituerit: fistulam pingunt. Hæc siquidem animum demulcet, & ea in memoriam reducit, quæ ex animi sententia & cum voluptate quis gesserit. Insuper & maximè compositum edit sonum.

118. *Quomodo eum qui jus ex æquo omnibus tribuat.*

EUm qui jus æqualiter omnibus impertiatur significare volentes, struthiocameli pennam pingunt. Hoc enim animal præter cætera pennas alarum undequaque æquales habet.

119. *Quomodo hominem ædificandi studiosum.*

ÆDificandi cupidum hominem volentes innuere, hominis manum pingunt. Hæc enim omnia absolvit opera.

Horapollinis Niliaci sacrarum sculpturarum finis.

RERUM ET VERBORUM INDEX.

Furen-

F I N I S.

PRO

PRO

SACERDOTUM BARBIS,

AD

CLARISS. CARDINALEM HIPPOLYTUM MEDICEM,

DECLAMATIO.

AUTORE JOANNE PIERIO VALERIANO BELLUNENSI,

prius Romæ cum Clementis VII. Pontif. Max. Privilegio emiſſa,

F. MINITIUS CALVUS ANDREÆ ALCIATO JURECONSULTO SALUTEM.

SCripsisti nuper ad me, vir Clariss. ut te de Italorum omnium studiis & lucubrationibus, quot & quantæcumque essent, certiorem redderem, de divinis humanisque rebus, quæ gererentur, de publicis privatisque negotiis, etiam quæ nihil ad te attinerent, quam diligentissime perscriberem. Faciam id, quod jubes, quia nihil æque charum est mihi, quam Alciato viro undecumque doctiss. gratificari. Habebis igitur quotidie à me literas, quæ te de omnibus, quæ scire cupis, admoneant. Quod vero pertinet ad studiosorum lucubrationes, mitto nunc ad te Pierii Valeriani amici nostri pro Sacerdotum Barbis defensionem, quam spero & ingenio & erditione tua non indignam. Utinam vere & quæ in PANDECTARUM CASTIGATIONES *ex antiquis codicibus elucubravit, de sacris quoque Ægyptiorum literis commentaria, Elegias amatorias, Hymnos aliquot, & pleraque alia mittere potuissem, ut quantum is pro studiosorum utilitate laboraverit, inspiceres, hominemque magis ac magis tibi susciperes diligendum. Hujus vero editionis ego auctor fui, qui sciebam adhinc biennium priorem in hanc materiam ejus apparatum quemdam in manus hominum (auctore inscio) prodiisse, & in exemplaria multa jam descriptum, ubi multa essent, quæ Pierius mox sustulisset, immutasset, & castigatiora reddidisset. Quæ si quis imprimenda curarit, non parvam offensionem auctori fecerit. Ut quæ nec Clementi VII Pontifici ingrata non fuere. Tu vero leges defensionem hanc, & intra paucissimos dies, ab eodem longe uberiora alia, quæ cito publicabuntur, expectabis. Vale.*

JOAN. PIERII VALERIANI PELLUNENSIS PRO SACERDOTUM BARBIS.

Ad Clarissimum Cardinalem Hippolytum Medicem.

ADmonuisti nos, Antistes ampliss. ut quoniam nonnulli haud postremæ auctoritatis viri, concilii cujusdam legem, Alexandri III. ut ipsi ajunt, rescripto corroboratam, anteacta ætate per annos aliquot observatam, nostro autem tempore non temere destitutam, iterum tentant apud summum Pontificem, nulla ejus qua nunc gravissime vexatur, vexatur, valetudinis ratione habita suscitare priusquam edictum proferatur, Barbam deponere omnes, qui auspiciis tuis vivimus, incipiamus, atque ita exemplo reliquis futuri, sponte faciamus, quod omnino lege lata facere compellemur. Id quod etiam si nullæ cogant leges, tuo unius judicio & auctoritate moti, libentissime facturi sumus. Sed enim cum plerique ingenio & doctrina, addam etiam probitate, & sapientia præstantes viri, inceptum hoc haud ita probent, violariq; hinc sacerdotii gravitatem arbitrentur, quæ de Barba ipsa plurimum sibi vendicat dignitatis. Cumque alii legem illam non eo modo, quo in vulgatis exemplaribus habetur latam asseverent; Alii quamvis lata olim fuisset, longo tamen usu, tacitoque consensu clarorum hominum antiquatam prædicent; Alii si non lata modo, verū etiam si aliquandiu observata, etiamsi repetitis insuper decretis, vires ac quisivisset, quia tamen minus honesta sit, abrogandā censeant, multaque quotidie in hanc sententiam disputentur: Tuque ob excellentis ingenii tui acumen, studiumque ea omnia cognoscendi, quæ te digna sunt, hujusmodi disceptationibus plurimum delecteris; non abs re me facturum arbitratus sum, si Barbarum defensionem, pro collegii Sacerdotalis tuenda dignitate suscepissem. Ita enim tibi rem gratam me facturum intelligebam, atque ego intermissum per tot annos hoc dicendi studium eram non sine jucunditate mea repetiturus. Spero autem futurum, ut cum ea quæ dicturi sumus, percepta fuerint, eorum deprehendatur error, qui Sacerdotem nihil minus decere, quam Barbatum esse, persuasum habent. Siquidem ex hujusmodi levitatis usu, multa contra Sacerdotii decorū fieri videmus. Evanescere quippe gravitatem, virilitatem despici, severitatē illudi, & venerabilis in homine conspectus dignitatē elevari. Nam quin Barba virum & probum & honestum, imprimisque gravem atque severum deceat, qui negare velit, inveniri neminem arbitramur. De iis loquor, qui rationibus potius acquiescunt, quam opinionibus suis adhærescant. Quod si probum & honestum virum Barba decet, Sacerdotem quoque, cui totius probitatis & honestæ vitæ exemplar esse debet, ante alios addecere non temere forsan opinabimur. Nulli enim dubium est, severiorem hominis habitum, eo molli & effœminato laudabiliorem esse, in viro præsertim sacris initiato, quippe alios instituturus sit, atque etiam castigaturus, futurusque, ut Ægyptii volunt, tanquam canis latrans in hominum vitiis incessendis, quia qui muti sunt, ab Hieremia reprehenduntur. Quinetiam eadem de causa Barbatos magistros majores nostri cū primis approbavere. Neque est, ut isti dicant, se Barbam ponere humilitatis causa, ut cultum aspernentur, sintq; ultro hominibus opprobrio atque contemptui, quod in capillo tondendo forsan admittemus, sed in oris mollicie curāda nemo unus, qui bene sentiat,

Meminit hujus scripti Pierius Hieroglyphic. l. 32. in verbo Barba.

tiat, humilitatem interpretabitur. Mentem siquidem & faciem omnem rasitare, nimirum nequitiæ delitiarumque causa cœptum. Quique id frequentius egere, inter effœminatos dubio procul habiti, etiam si multis & magnis virtutibus aliis, domi forisque clari extiterunt. Possem ad hoc innumerabilia totius antiquitatis exempla, tam Hebræorum, quam Græcorum recitare: Sed quoniam Romani sumus, & Romana est ecclesia, qua de nunc agitur, priusquam ad nostra hæc tempora deveniamus, non ab re fuerit antiquorum etiam mores perscrutari. Quare quid de Barba Romani olim senserint videamus. His enim utpote virilibus, tardior in tonsoribus consensus fuit, eaque de causa majores eorum à scriptoribus intonsi plurimum appellantur. Post Romam enim conditam non ante annum quadringentesimũ quinquagesimum quartum eorum usus reperitur. Adduxit hos ex Sicilia P. Ticinius Mena, si Varroni credimus: nam intonsos antea vixisse Plinius etiam attestatur, primumque omnium radi quotidie Aphricanum instituisse, quem studiose admodum Augustus Octavianus imitatus est. Sed enim Scipio nota ea, quod mollis esset, nunquam caruit, deque cultu ejus non modo Romano, sed ne militari quidem, deque hominis desidia, multa ultro citroque jactata sunt. Quinetiam in ea expeditione, qua nulla unquam Romano populo majoris momenti credita, ea ipsa inquam, ubi Carthaginis excidium pro libertate Italiæ, pro Romanorum omnium vita & nomine parabatur desoluta sub eo duce militiæ disciplina Romam usque non privatis tantum, verum etiam publicis Civitatum expostulationibus exauditæ sunt in senatu querimoniæ. Agite igitur vos quoque Siculorum instituta sequimini, Syracusanos etiam apparatus luxumque frequentissimis Antiquorum adagiis damnatum imitamini, ut non modo si ignavi eritis, verum etiam si strenui, si clari, si triumphales, vestram hinc omnem gloriam obscuretis. Sed quid super Augusto dicam? Nunquam ille profecto tam magnam effœminati animi suspicionem concitavit ex carminibus impudicissimis, à se in balneis editis, quam ex frequenti novacularum usu. Et ne multa in re tam manifesta exempla congeram, omnis denique pilorum depositio, muliebre nescio quid, omnium fere gentium & temporum consensu sapere visa est. Hinc fuere nationes aliquot, quæ Barbam in luctu ponerent mœstitiæ signum, propterea quod fœmineum esset frangi calamitatibus, neque lugere virili habitu congruum judicarent. Sane Romani Barbæ cultum tanto sunt honore prosequuti, ut Jovem ipsum nusquam nisi Barbatum figurarint. Ipsis vero Quiritibus quantum gravitatis & auctoritatis Barbæ attulerint, inde manifestum, quod cum capta à Senonibus Roma hostes ingressi essent patres pro foribus suarum quisque ædium in sella sedentes, Barba illa dignitate tantum hostibus, & quidem feris, admirationem incussere ut illi totidem se numina conspicere, quot cives Romani erant, arbitrarentur, donec unus aliquaoto ferocior Senatoris unius Barbam manu demulcere aggressus, ab eo virga percussus, prohibitusque fuit: quo facto indignati Barbati, Romanos illos omnes, & ætate & habitu venerabiles ad unum trucidarunt.

Ita illi, quos Romanorum gladiorum vis non edomuerat, Barbarum jam erant reverentia mitigati. Hi vero, ne oris sui majestas læderetur, vitam Barbis pacisci maluerunt. Non negarim autem quorundam populorum, neque ignobilium quidem, institutum fuisse, ut Barbam raderent capillum à tergo tantum luxuriare permitterent, quod Lacedæmonii factitasse perhibentur, & Abantas id primos omnium excogitasse Homerus tradit, & ea de causa Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga ipsa coma insignem describit. Sed ea ratio Lacedæmonios ab aliorum institutis alienos fecit, quæ multa etiam alia à reliquo humano genere aliena eisdem persuasit: Cur vero Barbam abradi, capillum à tergo nutriri jusserint? ideo factum, ut longe tutiores in bello essent, adimereturque hosti facultas in pugna mentum apprehendendi: si vero fugam meditarentur, vinculum atq; ansam quo capi possent, instare sibi à tergo reminiscerentur, atque ita præ capturæ metu, destinatiore animo consisterent, adversique dimicarent. Verum institutio hæc una cum eorum imperio antiquata abolitaque, imitatores nunquam ulterius habuit. Sed ut quæ ad rem nostram pertinent prosequamur, delicatulos istos accusatores nostros, qui nos maledictis figunt, mihi dari velim, ut quoniã turpe adeo putant Sacerdotem cum Barba conspici, quid in se turpitudinis habeat Barba, mihi declarent, siquidem ego nihil in ea turpe, nihil non honestum invenio. Cæterum, ut hoc

mani-

manifestius appareat, quid Barba sit, primum videamus, atque ita forte quid in ea delitescat mali, deprehendere poterimus. Multa enim, quæ primo latent, per finitionem mox apertius innotescunt. Est autem Barba, virilium maxillarum vestimentum à natura, ornamenti & bonæ valetudinis causa, productum, inde Latini vestem eam appellavere, & impubes plerique dixerunt investes, genasq; lanugine vestire, passim apud auctores invenias. Quod autem virilis naturæ Barba indiciũ sit, magis apertũ est, quam ut ulla debeat approbatione demonstrari: meritoq; Diogenes, qui abrasos omnes insectabatur, Barbato nescio cui respondit, Barbam se ideo gestare, ut se virum esse subinde recordaretur. Et ad nostram usq; ætatem universæ totius orientis nationes abrasos viros cum inspexerint, fœminas eos in ludibrium vocant. & Alexandrum Macedonem tanti nominis Principem à militibus suis, à populis & nationibus omnibus irrisum, quod rasitaret, & fœminã præ se ferre vellet, memoriæ proditum. Nam eum rasuræ auctorem fuisse Athenæus ex Chrysippo memorat. Manifestum enim est, in hominum genere pueros tantum, & fœminas, eunuchos, & qui mollius degunt viros sine Barba conspici: atq; ita facile potest intelligi, quibus ii, qui rasitant, assimilari possunt. Sed ne diutius in re tam perspicua moremur ad alia, quæ dicere proposuimꝰ aggrediamur. Quod ornamenti causa sit à natura producta, re ipsa constat. Nam veluti arbores natura frondibus, ita viros ad eorum dignitatẽ uberius augendam Barba ornatos voluit. Eandem autem in abrasa hominis facie deformitatem Poëtæ ponunt quæ sylvarum est cum folia deciderunt. Merito itaque Haliabas & pleriq; Philosophi admodum clari, Barbam scripsere viris à natura ornamenti dignitatisque causa contributam. Hinc videas unumquemque eorum, qui vel supremo labro tantum vel extremo mento Barbatuli sunt, quotiescunq; in speculum inspexerint, vel ad os manus admorint, & succensere naturæ, & se ita factos ingemiscere. Ut enim in unionibus, quo grãdiores sunt, eo pretiosiores æstimantur: ita Barbis ex magnitudine ipsa auctoritas comparatur.

Artemidorus ait filios tantum ornamenti patribus afferre, quantum ori Barba decoris addit: ideoque super filiis decerni à conjectoribus, quæ de Barba per quietem quis imaginatus fuerit. Operæ pretium vero est Luciani Cynicum audire, qui tam deforme esse putat, ornatum Barbæ viris auferre, quam si leoni jubas attondere quispiam aggrediatur. Sane Theseus Herculis discipulus, quo non alter ea tempestate fortior, Barbam nunquam tondere voluit, ut virtutem ipse suam ornatu eo profiteretur. Eaque de causa Exephæborum ille tonsuram, utpote gratissimum Diis donum, quod nihil ea ætas pretiosius offerre posset, fertur instituisse: Idque primitiarum, fluminibus, tum Apollini dedicabatur ex temporum eorum superstitione. Sed hoc nihil ad negotiũ nostrum. Plinius Junior Euphratem Philosophum ætate ea præstantem celebrat, cui & ingens & cana Barba multum afferebat ornamenti. Tantum vero à veteribus Barbæ attributum est, ut Philsophus, qui Barbatus non esset, vix Philosophus putaretur: qui vero Barbatus esset, nisi reliquam morũ gravitate vitã comprobaret, male id audiebat, quod Barba & palliũ in conspicuo essent, Philosophus autem nusquam appareret. Ita veteres illi, gravissimi quidem viri, cum Barba & sapientiam & bonos mores esse conjunctos arbitrabantur. Quod vero conferat ad valetudinem ex eo patet, quod dum ad sui nutricationem supervacaneum humorem exugit, dentes diutius à putredine conservat, & ut firmiores gingivis insideant, efficit, quod non æque accidit iis, qui frequenter abradiuntur. Nam ii vel ante tempus plerumque fiunt edentuli, vel de dolore dentium plurium laborant. Præterea æstate, ne facies Solis radiis uratur exedaturq; prohibet: hyems noxias & strictiores ventorum flatus infringit: ab Angina, ab Uva, & aliis plerisq; incommodis tutum hominem reddit. Ut hinc denique credamus à Mythologis illis Philosophis confictũ, ut sit intonsa semper Æsculapio Barba, cum Apollo ejus pater ubique pingatur impubis. Qui enim salutis auctor perhibetur, merito iis, quæ ad salutem faciunt, ornamentis insigniri debet. Hujusmodi igitur dotes cum in Barba sint, quid in ea turpitudinis, quid vitii, quid quod abhorreamus nequaquẽ video. Quod si ea quæ utilia, quę salutaria, quæ honorata, quæ alicujus æstimationis sunt, indigna sacerdote viro judicabuntur, qui illud sit, quod sacerdotalem habitum addeceat, difficulter (ut arbitror) inveniemꝰ. Sed iniquos ne vocẽ, an invidos hos Barbarũ vituperatores, qui nos inimice adeo insectantur: quibus quos diis immortalibus cultus, honores, preces adhibemus, quæque pure & caste facimus,

una deBarba omnia fordescere videntur?Qui deniq; facerdotes illos tantũ approbant, qui contra graviſſimorum hominum ſententias venerabile virilitatis ſignum exuerint? Quod ſi qui dignitatem ſuam tueri velint,à ſacris ſummovent, ac uti diris imprecationib9 devotos abominantur. Ubi enim Barba ſit, nullam iſti pietatem, ſanctitatem nullam, nullam eſſe poſſe religionem putant.

In primis autem nos legum auxiliis oppugnant, cauſaque tunc omni decidiſſe clamitant,ſimul ac non obſequendum legibus dixerimus. Nimirum quanti nos leges facimus,norunt: eoq; audaciores facti ſunt, quod hujusmodi armis ſponte cedere conſueverim9.Sed enim dicant prius,utrum naturę leges citaturi ſint,an ſcriptas,an de ſanctiſſimorum hominum exemplis ſumptas, an divini Spiritus admonitu conſtitutas?quatuor enim has invenio fuiſſe laudabilis vitæ,ſuo quamque tempore, rationes, quibus hominis ævum, quantum ad divina pertinet, ab orbe condito, ad noſtrum usq; tempus exigere ſua cum laude & animarum ſalute potuerunt. Si naturæ Legem hanc eſſe dixerint, reclamabit res ipſa dicentq; viri prudentes atque ſapientes omnes, immo & ſtulti & inſipientes, quotquot nunc ſunt, quotque ab hominum memoria fuerunt,Naturam glabellas fœminas,hirſutos mares effeciſſe, portentoſumq; eſſe, ſi qua barbatula mulier ſit, uti de Antiſtite, quæ Minervæ ſacris præfecta erat apud Pedaſenſes Græcorum monumenta tradidere.Qui volet igitur Marem arte opereve aliquo imberbem reddere, is contra Naturæ leges dubio procul feciſſe redarguetur.At multa ſunt,inquient,quæ Natura temere feciſſe videatur, quæ humana poſtmodũ diligentia, conſenſusque hominum civiliter degentium emendavit. Fruges tantum ad cibum,& aquam ad potum Natura produxerat, humana mox diligentia panem,&condimenta alia,vinumque facere adinvenit. Sylvarum horrore nemorumque aſperitate loca omnia Natura conſeverat: ſed arvorum viridariorumque amœnitates, humana poſtmodum ars excogitavit. Ita pleraq; alia ex hominum ſapientium ingenio, arte, perſuaſione,experientia,in melius ordinata, ita Barbas radere inſtitutum, ut incommodum id amoveatur. Sybaritas puto fuiſſe hos legumlatores, qui etiam gallos gallinaceos urbe ſua exterminarunt, ne ſomni ſvavitatem importuno cantu antelucanis horis interturbarent.

Sed enim bene habet, cum jam Naturæ Lex à nobis ſtat,quam ita eſſe non inficiantur: ſed ea, qua præditi ſunt ingenii perverſitate,contra eam nugas hujusmodi moliuntur.Hanc itaque valere ſinunt, & ad legem confugiunt ex aliqua nonnullorum hominum commoditate conſcriptam, in cujus tamen præſidio omnem victoriæ ſpem collocaverunt.Sed enim eſt Lex ſcripta triplex. Una quæ à Moyſe ad aſſertoris usque noſtri tempora producta eſt. Altera, quæ vel de ipſius magiſtri noſtri exemplo deſumpta eſt ad imitationem,vel Divorum noſtrorum auctoritate conſtituta. Tertia Pontificum, conciliorumque ſanctione decreta. Sed quoniam ſcriptæ Legis appellatione Moſaicam præcipue capimus, imprimis operæ pretium eſt videre, an in ea raſitandũ eſſe præcipiatur. Sane ſi ad Hebræorum mores reſpexerimus, in Regum hiſtoria legas, Nuncios à Davide ad Hannonem regem miſſos,qui eum de patris obitu conſolarentur.quos cum ſuſpectosRexBarbarus habuiſſet,altera cujusque maxilla abroſos in Principis ſui ludibrium & injuriam remiſit. QuareDavid juſſit eos in Jericho tamdiu commorari, donec Barbæ creſcerent, ne fœdum hoc ſpectaculum populo exhiberetur:quod ſi raſitandi mos fuiſſet, factum hoc non oportuit,quia ſtatim reliquum abradere potuiſſent. Si vero leges eorum inſpiciamus,compluribus locis,neque quis abraderetur,apud eos vetitum. Barbam enim raſitandam non eſſe, Levitici libri populo præcipitur univerſo: Sacerdotibus autẽ ſine exceptione mandatum præcipue,ne Barbam radant. Quinetiam inter alias calamitates,quas Deus Moabitico populoIſaiæ verbis interminatur,in cunctis ejus capitibus Barba,inquit,abradetur.Usque adeo hæc effœminati menti luculentia apud ipſos ſummæ dabatur vituperationi. Merito itaque Barbæ Aaronis ſummi Pontificis mentio quædam honorifica noſtris in templis ante ſummiDei Divorumque immortalium aras quotidie decantatur:quin etiam de unguento,quo ejus PontificisBarba delibuta fuerit,memoriæ proditum.Apud hos denique viri illi ſanctiſſimi,qui Deo præcipue dedicati erant,Nazareni nuncupati,capillum & Barbam promittere, ſanctimoniæ ſignum habuere: eoque inſtituto in Joannis Baptiſtæ præcurſoris caput & faciem novaculam nunquam aſcendiſſe legimus. Sed quoniam manifeſtiori argumento Barbas Deo placere comprobare poſſumus, quam

eo

eo ipso, quod in votis de suscipienda prole damnati Barbæ nutricationem obligabant, quam si Deo ingratam sapientissimi illi patres intellexissent, nunquam profecto oblatione hujusmodi gratiam ab eo sperassent se consecuturos: delicti vero quod forte aliqui delicatiores abradendo admiserant comonefacti, eo voto errorem emendare, & propitium sibi Deum reddere procurabant. Passim vero apud Hebræos abradi Barbam invenias, ubi vel dolor intolerabilis, vel insignis aliqua calamitas ingruisset, quo se ornamentis omnibus expoliatos ostentarent. Dies, immo annus me integer deficeret, si tam multos hujusmodi locos & exempla toto eo tempore, scriptis cõmendata commemorare perrexero, quæ cum manifesta sint omnibus, non est, ut in re notissima tempus diutius conteramus. Constat enim in veteri lege Barbam non modo non prohibitam, sed etiam decreto habendam imperiisque Dei ipsius nequaquam amovendam. Age igitur jam ad alteram deveniamus, quam per unde trigesimum supra mille & quingentos annos secuta est Christiana pietas, eam GRATIÆ LEGEM Theologi nostri vocant, quam nos in LEGEM EXEMPLI, & in LEGEM SANCTI SPIRITUS afflatu conscriptam dividimus. Exempli autem Lex tantæ est auctoritatis, ut pro legibus omnibus sufficere debere CHRISTUS admonuerit, cum exemplum se nobis dedisse professus est. Itaque illud potentissimum observare consuevimus, ut CHRISTUM ipsum nobis ad imitandum proponamus. Eo enim argumento excandescit Ignatius divi Joannis Evangelistæ discipulus, in quorundam superstitionem, qui se ideo sanctiores fore arbitrabantur, quia carnibus abstinere perpetuo instituerant. CHRISTUS inquit ille comedit carnes, Petrus comedit carnes, & quæ sequuntur. Cur nos igitur earum esum sanctitatis ergo sustollamus? Exempla enim ille dedit nobis, ut quemadmodum quid ipse fecerit, ita & nos faceremus. Atque ita sine ulla prorsus controversia dicimus, unamquamque ipsius assertoris nostri actionem, vitæ nostræ legem & rationem esse. Quo constituto, accusatores nostros interrogarim, nunquid ullum CHRISTI ipsius præceptum, dictumve aut exemplum habeant, quo Barbam ille viros abradere jusserit, vel judicarit, vel saltem innuerit. Nullum dubio procul hujusmodi reperitur: contra vero & CHRISTI ipsius exemplum, qui Barbam assidue gestasse fertur, & Petri, & Pauli, & Apostolorum omnium mores, Barbarum defensionem constituere videntur. Sunt enim qui CHRISTI faciem à majoribus acceptam ita describant, ut Barba eum promissa flavaque fuisse asseverent, neque aliter unquam à Græcis, à Latinis, aliisq; nationibus pingi sculpique manifestum est. Petrum, cui summa uni in Christianum omne nomen auctoritas ab ipso Deo attributa est, Barbatum ab antiquis accepimus, & ita in templis delubrisque omnibus Barbatum ære, marmore, coloribusque figuramus. Paulo, qui nostræ dubio procul vitæ magister fuit, cujusq; sapientissimis institutis libenter omnes adquiescimus, pingi nihil Barbatius inspicimus. Jam & Andreas & Thomas, & Collegæ eorum omnes ingentibus Barbis insignes ostenduntur. At leve dicent argumentum est, CHRISTI & ejus comitum facies, quales fuerint, ex picturis ariolari, cum pictoribus atque poetis quidlibet ex libidine sua confingere, semper concessum fuerit. Faciamus hoc non liquere, non negabitis tamen communem hunc mortalium omnium consensum esse, ut & CHRISTUM ipsum, & ejus comites Sacerdotii nostri Principes, non aliter quam Barbatos pingere, sculpereque instituerint: quæ omnium sententia facile ostendit Barbam aliquid habere, quod sanctitati decenter accomodetur: sentireq; idem omnes, Barbam integerrimo cuiq; viro ornamentum afferre. Ita Gentiles, Deos quisque suos eo habitu insignes ostentabant, qui mores eos, quos ipsi præcipuos judicabant, indicaret. Hinc Lacedæmonii non Martem tantum, sed & alios Deos, Deasque plerasque omnes armatos figurabant, quod nihil armis præstantius existimarent, ac perinde Deos armis decoratos esse debere opinabantur. Phœnices Mercaturæ tantum dediti, Deos omnes cum loculis nummorum plenis effingebant, quod beatissimum illum arbitrarentur, qui pecuniosior haberetur. Nos cum nihil Barba venerabilius intelligamus, ipsum Dominum Deumque nostrum, & reliquum divorum cœtum cum Barba pingere pientissimum arbitramur. Sed enim minime inficiari potuerunt quin præcursor ille Sanctiss. tonsorem non admiserit, quin idem fecerit D. Jacobus, cui inter reliquas bene instituti animi dotes, id summa omniũ consensione attribuitur laudi, quod nullo unquã vitæ tempore tonsorem admiserit. Nos infelices, id vel vitio cuipiam dabimus, vel sub execrationis

nis crimine fieri prohibebimus, quod Sanctissimis viris ab ipso Dei filio, assertore nostro eruditis, omnium approbatione conceditur, atque uti exemplum continentissimæ vitæ inter virtutis opera recensetur? Jam pridem omnino vera non modo vocabula, verum etiam morum bonorum semitam amisimus. Jacobo cui perpetua quædam justitiæ observantia cognomentum dedit, laudi datur, quod nunquam attonsus, nec unctus ungvento, nec usus balneo sit: Nos eos ut infames calumniabimur, qui & tonsores, & delitias alias hujusmodi abominantur? Quod si Dominus, Deusque noster Barbam, virilitatis indicium gestavit, si Petrus, si Paulus, si Apostoli reliqui Barbati esse voluerunt, contra Barbas nihil à fidei nostræ proceribus dictum monitumve reperitur, quid est, quod in lege ulla Barbarum damnationem expectemus, aut ullorum extimescamus minas, si nobiscum Deus sentit, cujus in hoc habitu filium præceptorem nostrum imitamur?

Quartum erat, ut videremus, an hæc Barbarum ablegatio, tertio legum scriptarum genere Divini Quippe Spiritus Admonitu præcepta esset. Siquidem & alia sunt, quæ pietatis nostræ duces, nulla prius à Christo, discipulisve ejus, mentione facta, nullove exemplo præstito, divino tamen eo afflatu conciti constituere, quæ mihi non sunt ad commemorandum necessaria. Hoc in genere sunt conciliorum decreta, institutaque, utpote qui credere tenemur: atque ita credimus in iis, quæ pertinent ad fidem, concilia rite congregata nihil quicquam absq; aspirantis Dei veri numine constituisse, eaque & firma, & rata, & immutabilia ubique & semper esse debere: Morum vero atque rituum ratio, pro locorum, temporum, & personarum conditione plerumque variata, humanam potius naturam sapit quam divinam. His tamen armis nostri accusatores instructi, desumptum ex vulgatis quibusdam codicibus Carthaginense illud concilium nostris copiis opponunt, cujus præsidio muniti, in Barbas impetum faciunt, exultantesque stragem & extremum earum exitium minitantur. Quasi divino interveniente spiritu factum sit, ut pulcherrimum hoc naturæ opus aboleretur, quiq; olim votis de non amovenda mutilandave Barba nuncupatis, non temere sese propriũ mortalibus exhibebat, Carthaginensi concilio sibimet contrarius, Barbas demum cœperit fastidire: quæ quidem quam indigna sint, quæ Deo attribuantur, vel infantissimus quisque potuerit judicare. Neque tamen isti verecundantur tam abjectis & sordidis curis Deũ admiscere. Sed detur in hac venia eorum imbecillitati, quod ingenium ad altiora tollere nequeant, ne tamen cæteri sub boni specie decipiantur, accurate cavendum. Idcirco, quam isti legem recitant, audiendum. Ea est hujusmodi: *Clerici neq; comam nutriant, neque Barbam.*

Ajunt enim isti constitutionem hanc à Concilio profectam Carthaginensi, ab Alexandro III. repetitam, confirmatam à plerisque aliis juniorum, à nostris minime repudiandam esse. Quasi vero nos ii simus, qui contra leges quidpiam moliamur, aut minus intelligamus, si leges dispici contemnive cœperint, brevi rerum humanarum omnium rationes evertendas, sacra prophanis miscenda, nihil sancte, nihil honeste, nihil laudabiliter factum expectari debere. Solutis legibus, solventur civitatum cõmercia, violabuntur gentium fœdera, nullus ordo consistet, nulla ratio, nulla justitia, nulla æquitas permanebit. Licebit unicuique ex libidine sua vitam instituere, secedere iterum in sylvas, & antra, & in visceribus terræ delitescere cogemur humanum genus universum, ut à robustiorum insidiis tuti vivere valeamus. Quare nihil ego magis omnibus observandum duxerim, quid quod lege sancitũ, receptum à majoribus, usu insuper accedente, firmitatem sit aliquam assecutum. Quid hic igitur faciemus? contra omnes rationes nostras Lex opposita est. Actum utique de re nostra, victi, fusi, profligatique sumus, delicatorum factiones imperant, & Siculorum nos moribus addixerunt. Romana jam severitas faceslat lasciviendum est ex nova lege, abradendum expilandumque, &, ut uno omnia verbo eoque novo dicam, effœminascendum. Hoc, hoc illud est, quod accusatores nostri unicum molliciei suæ præsidiũ delegerunt. Hinc nos oppugnant, hinc nos ad unum cædunt, hinc nos una internecione meditantur abolere. Quod nisi Clerici, glabelli, luculentique fuerit, ab aris omnibus summovebuntur, ejicientur è templis, neque ullus illis inter humana commercia locus relinquetur: sed nimium cessamus. Age, age, nos nostras contra copias inducamus, tormentumq; illud principium belli torqueamus, quo præsidium eorum omne funditus evertamus. Non ita, non. Non ita, inquit, in Carthaginensi concilio

decre-

decretum. Liquido enim hoc negare possumus, præterea quod aliquot ab hinc annis, castigati codicis defectu, lectio illa corrupta circumfertur, una quippe abrasa locutione, verbo scilicet, RADANT. Nam gravissimi atq; integerrimi; emunctissimæq; naris viri apud Gratianum ita legendum censent: *Clerici neque comam nutriant, neq; Barbam radant.* Nemo siquidem inficiatur verba hæc de Carthaginensi Concilio descripta. Bene autem est, quod ipsa Conciliorum monumenta nuper in lucem prodiere, in quibus Carthaginense ita dubio procul habet, prout è Bibliotheca Palatina manu scripti codices quique antiquissimi habent. Ita enim ibi notatum inspeximus: *Clericus nec comam nutriat, nec Barbam radat.*

Expalluere hostes notabiliter, acrius igitur urgeamus, cedent evestigio, ubi cornu alterum incitâro. Alexandri III. rescriptum citant ad Cantuariensem Archiepiscopum: *Clerici qui comam & Barbam nutriunt, etiam inviti à suis Archidiaconis tondeantur.* Sed enim in superiore Decreto, ut unam impurissimus nescio quis tonsor dictionem abrasit, verisimile est, in hoc Alexandri rescripto, temerarium quempiam unam intrusisse. Nam iidem & docti & approbati viri legendum autumant: *Clerici, qui comam nutriunt, etiam inviti à suis Archidiaconis tondeantur.* Quam quidem castam esse lectionem inde manifestū est, quod Interpretes partem hanc esse ajunt de Concilii Agathensis sanctionibus desumptam. In illis autem nimirum ita scriptum est: *Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiaconis, etiam si noluerint tondeantur.* Nulla de Barba facta mentione, & in quarto concilio Toletano præcipitur, ut Lectores, Levitæ, & Sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant. De Barba autem neque per somnium quidem. Atque hæc eadem de coma tantum in Decretis Antiquorum Pontificum plerisque locis reperiuntur, una cum aliis, quæ Sacerdotum vitam circumscribunt: denique Anicetus ex Apostolorum præceptis, comam sanxit clero nutriendam non esse de Barba profecto minime taciturus, si eam quoq; inhonestam existimasset: Nimirum enim comam nutrire fœminarum est, aut marium molliter degentium & impudice: Comatosq; in nequitiæ, turpitudinisque notam, tam Græci, quam Latini semper acceperunt, ut non immerito legas virum sacris initiatū non modo vitiis, verum etiam vitiorum suspicione carere volentes comas eos nutrire prohibeant. Contra autem, Barba viros promissa decet, eoq; præcipue signo, uti sæpius dictum, virtus mascula à fœminarum mollicie distinguitur, quod illæ comam, viri Barbam nutrire debent: Solemnique ideo Concilii Carthaginensis edicto Sacerdotibus præcipitur, ne Barbam radant, ut viri sint, ut videantur, & quandam præ se ferant sui, ut ita dicam, generis majestatem. Vos tamen Rhodios imitamini, apud quos de non abradendo Lex habebatur, cum tamen vulgo omnes rasitarent, præcipue vero Byzantios Crysippus indignissime fert, non modo leges, sed pœnas etiam Barbas abradentibus inflixisse illos tamen plerosq; omnes rasitationem, quod & vos facitis adamasse. Ita apud omnes gentes boni plerumque mores perditorum hominū importunitate contaminantur. Ne vero mirum cuipiam videatur ita vitiatos codices per tot annos in damno fuisse, ut ab eo erroris initio multa insuper decreta, constitutionesque, & incontumaces animadversiones severissimæque castigationes accesserint. Bone Deus, quam multa ea sunt, quæ omnibus in antiquorum codicibus passim mendosissime leguntur? quot immutata? quot adempta? quot inculcata? Atque utinam multa quorundam iniquitate quotidie non perverterentur.

At videte, obsecro, quæ damna plerumque depravati codices afferant. Nostris in sacris Legibus Distinctione XV. Gelasii Papæ sententia est, Venerabilis viri Sedulii Paschale opus, quod Heroicis descripsit versibus insigni laude proferendum. Vulgata tamen hactenus exemplaria pro HEROICIS versibus HÆRETICIS versibus habuere. Quod bonis quibusdam Legum professoribus suspicionem oggessit, Poëmata omnia esse hæretica, Poëtasque inter pios, etiamsi sacra tractent, nequaquam adnumerari: id quod Hadriano VI. Pont. Max. usq; adeo persuasum vidimus, ut hac de causa nullum hominum genus majori prosequeretur odio, quam Poëtas: id nominis nihil aliud præ se ferre arbitratus, quam impietatem. Et adhuc aliqui, non mali quidem Præsules, depravatæ illius lectionis hallucinatione, & alterius hujus de rasitanda Barba errore ducti, neminem sacerdotio dignum putant, qui vel Barbam nutriat, vel versus faciat, tanti est pravam semel opinionem imbibisse. Sed ut alios Auctores prætereamus, quam inclementer à posteris accepti veteres

res illi Jurisconsulti? qui posteaquam membratim à Triboniano,& carnificibus aliis dissecti sunt,neque ipsa quidem membra conservare potuerunt, quin passim contaminata in imperitorum manib9 computrescerent,vitia tamen illa pro legibus accepta, suos singula defensores habent. Volo cujusmodi sint,ex levissimis quibusdam breviter agnoscatis. Ulpianus de usufructu Legato,*Proinde etsi Scenicæ vestis ususfr.legitur,vel annuli aurei,vel alterius apparatus,alibi quàm in scena non utetur.*

Lectionem quæ est ANNULI AUREI, Veteres noviq; interpretes plerique agnoscunt,in antiquissimo tamen Pisano Codice legas, *Proinde si Scenicæ vestis ususfr. legitur,vel* AULEI,*vel alterius apparatus,alibi quàm in scena non utetur.* Quam castissimam esse lectionem nemo non fateatur. Rideant sanè nostri temporis Jurisconsulti, qui nihil hoc ad lucrum & formulas suas pertinere clamitant. Sed quid illud, quod non observare, majoris impudentiæ fuit? *Aliqui tradidêre non leves Auctores, Quinquies Quaternos,*ENIXAM PENELOPEN, cum ejusdem Codicis lectio, Enixam PENELOPONESI habeat, tamen non juris tantùm prudentes, verùm & nonnulli politiorum literarum professores hinc decepti,multa in Penelopes impudicitiam scriptitarunt.Idem Ulpianus de Institutoria,*Si Libitinarius,quem Græcè vocant servum pollicitorem,habuerit.* Vetustum tamen exemplar illud, quod habetur Florentiæ,ita legendum indicat, *Si Libitinarius, quos Græcè Necrotaphon vocant,Servum pollinctorem , habuerit.*

Quid verò sibi vult illud H. pro Socio ? aut agrum POLLICITATORI damus. Cum dubio procul POLITORI legendum sit? Atque ita demùm multa quotidie prodeunt in lucem, quæ nos errorū admoneant, in quibus Majores nostri aliquandiu sunt hallucinati, vel Codicum depravatione decepti. Quare minimè mirum est,si Carthaginensis Concilii Decretum aliter nunc reperiatur,qui aliquot adhuc annis creditum. Benè habet,fundamentum habemus defensionis naturæ præclarè jactum.RecitataLex est,quam legem non esse,manifestissimè redarguimus. Exempli lege non summoveriBarbas indicatum.Quod probum & honestum virum Barba deceat,approbatum. Unam tamen adhuc rationem afferunt, ut qui modò tam studiosè Siculi esse contendebant, Romani nunc demū esse videantur.Suspicantur enim horū plerique,Barbas ideò à Romanis Pontificib9 improbatas,quod Græci Barbis plurimùm utantur.Non decet autem (inquiunt) Romanū Sacerdotem eorum habitum aut mores imitari,qui à Romana ecclesia descivére. Itaq; Barbæ rejiciuntur,ne hæretici rebellesve simus. Ad quæ quid aliud respondebo, nisi accusatores nostros, bonos fortè viros non enim jam ampliùs invidos, non amplius rusticos, non amplios imperitos dicā, sed fortè plus quàm probos necesse sit, simpliciores esse, qui putent Barbas,qui Romanis Conciliis addicere noluerunt,à Latinis explosas, & anathematis fulmine tactas, ubi essent, locum prophanum ac triste bidental effecisse. Miror unde ad istas venerint opiniones, in quibus non dicam eos desipere, aut delirare, neq; dementes esse,sed hæc quam inania sint,ex eo manifestum esse,quòd cum pleræq; aliæ accusatorum nostrorū rationes risu exceptæ sint, nullâ majori irrisione audita,quàm hæc à Græcitatè differentia. Quod si ita, ut asserunt,Græcorum hoc causa factum est, dicant obsecro, cuinam Italorum hoc bono cesserit:quid emolumenti Romanis Pontificibus obvenerit ? cùm perniciosa illa discordia, tantorum fuerit malorum causa : quæ nemo queat sine horrore maximo reminisci. Verum, utinam,utinam nostri illi majores non ita rigidi contentiosique fuissent: alii in quibusdam parvi admodum momenti Ritibus æquo forsan pertinaciùs retinedis (de Ritibus inquam : Quia quæ fidei sunt, alterius sunt indaginis) alii sanciendis novis, alii inveteratis diuque observatis moribus modò abolendis, modo immutandis. Non enim tanta Gentium & Regnorum jactura facta esset. Staret Græcia, starent Ægæi insulæ tot claræ,staret Thracia, staret Byzantii regnum,staret Asia universa, neque tanto cum nostri nominis dedecore occupata essent Hierosolyma: &, ut recentiora vulnera refricemus, non Bohemia, non Germania, Christi Vicarium, atque adeo Deum ipsum aspernarentur. Quædam enim in administratione rerum sæpius occurrunt, quæ cùm parvi momenti sint, facilè vel concedi, vel tolerari possunt: Quæ si pertinaciùs abneges, indignationem apud imperitam plebeculam afferunt. Indignatio mox excandescentiam, excandescentia diuturniorem iram. Ira truces inimicitias & funebre bellum. Hoc igitur assecuti sunt Majores nostri, cum jusserunt Latinos Sacerdotes

dotes Barbam in Græcorum invidiam rasitare, quo symbolo Romani à Græcis distiguerentur, ut tantum illi ac tela odium in nos, ea exulcerati dissensione, conceperint, quantum eo tempore ostenderunt, cum, mala omnino inducti mente, inter se dimicantes, Turcarum potius societates, fœdera appetierunt, quam auxiliũ à nobis poscere, aut ultro summissum admittere dignarentur. Atque ita communium hostium perfidia decepti proditiq; funditus periere: amisso regno, amissa patria, agris, templis, arisque omnibus desolatis, profanatis, eversis: nosque casu suo statim in discrimen idem attraxere. Quibus, si quod nullius erat momenti, indultum esset, adhuc longe lateque vigeret Christianum nomen, neque tunica illa Domini inconsutilis in frusta tot, uti videmus hodie, dilaceraretur. Sed quid aliarum gentium damna, culpasve commemoremus? cum domi opprobrio conspiciantur, quæ de Barbarum odio perpetuam supremo Sacerdotum ordini ignominiam peperere. Eo enim aliquando nostrorum delitiæ processerunt, ut hujus rasitationis ergo, confusa quodammodo specie difficulter vir à fœmina internosceretur. Hinc accidit, ut mulier, si vera est, quæ per omnium ora fabula circumfertur, in sempiterna sacrosancti ordinis opprobriũ ad solii Pontificii majestatẽ eveheretur, in cujus facti memoriam, Romani locum adhuc intento digito indicant, ubi summa illa Sacerdos Pontificalem inducta trabeam, enixa peperit: Quod ne rursum accidere possit, inde institutum pleriꝗ omnes credunt, in novi Pontificis ingressu eam Majorum nostrorum imprudentiam publicare. In totius enim populi conspectu, pro divi Joannis suggestu, qui latissimam & eo solemni sacro omnium nationum gentibus confertissimam aream despectat, cogitur novus Pontifex virilitatem locupletissimis testibus approbare: resq; ipsa sacri pręconis voce palam promulgata in acta mox refertur, legitimumq; tunc demum Pontificem habere nos arbitramur, cum habere illum, quod habere decet, oculata fide fuerit attestatum. Ita, inquam, sunt, quæ de mollicie & effœminatis moribus eveniunt, cum nullum contra opprobrium, nullum unquã dedecus ex Barba processisse deprehendatur. Quod si Sacerdotum mores corrigendi sunt, aut modo aliquo cohibẽdi, rectum est cavere, ne qui tanta sunt dignitate honestati, ut Deo vero summoq; ministri assistant, vilibus decorentur, aut artibus, aut officiis. Cauponariã non exerceant, nauticam non attingant, cum sica aut armis aliis non prodeant, virgatis non utantur sagulis, aut veste quapiam variegata, vel nimium brevi: omnia illa deniq; summoveant, quæ vel levitatem, vel ineptias, vel impuritatem arguunt. Quarum quidem rerum curam si accusatores nostri suscepissent, næ illi ab omnibus summopere cõmendarentur. Sed dum Barbam præcipue student amovere, quæ plurimum dignitatis affert, non modo laudem non promeruerunt, verum etiam ignominiæ, morositatis, superstitionisque notam in se contraxere. Quod quidem à me non odio ullo dicitur, sed quia moleste fero ingenia quædam, alioqui magna & elegantia, doctrina etiam & vitæ probitate (ne sua quemquam laude fraudem) excellentia ab insipientibus nescio quibus sub quadam bonitatis specie decepta, tanta contentione, pertinaciaque in tam leves, ne dicam ineptas, tamq; importunas nugas incidere; cumq; multa longe majoris momenti procuranda sint, studium, lucubrationesque suas omnes in sectandis Barbis exercere, qui nulli hominum neque Deorum injuriam faciunt. Neque enim est, ut novis quorundam Præsulum provincialium legibus sese tueri aggrediantur. Quæ si quavis etiam Mortaliũ firmitate corroboratæ essent, etiam si summi alicujus Pontificis consensus accessisset, veriore tamẽ adinventa ratione quotidie possunt abrogari, corrigi, commutari. Leges enim Decretaque & institutiones, pro re nata, quotidie summus Pontifex, & prout rerum usus expetit, suadetve temporum varietas de fratrum consilio, vel de plenitudine potestatis corrigit, tollit, condit, sancit, & quæ illis, vel uni ipsi principi placuere, ea pro lege habentur. Summi vero Legumlatoris præcepto sanctissime cautum est. UT LEX QUÆQUE NOVISSIMA PRIOREM ABOLEAT. Sed quam de gestanda Barba manifestiorem, sanctioremve legem quæritemus, quam eam ipsam, quam nobis exemplo suo hoc eodem tempore Julius Secundus, & Clemens Septimus Maximi Pontifices exhibuere? placuit enim Julio aliquandiu gestare Barbam, placet etiamnum Clementi, placet Cardinalium collegio sacrosancto, placet præsulibus aliis, placet majoribus atq; minoribus Sacerdotibus. Et nos alia concilia, quæ tamen nulla sunt, morabimur? aut leges infirmas, vel jam antiquatas renovare meditabimur? Cum

hæc

hæc viva lex hodie passim vigeat, & passim observetur, & pro lata comprobataque locorum ubique jam in usum deducta sit, & plausibiliter adamata. Apud Venetos, apud Picentos, Brutios, Calabros, Siculos: apud Campanos, Romanos, Etruscosque, & alios plerosque Italiæ populos, ut quæque avitas sanctioribus honestioribusq; legibus & moribus instituta est, uxorem alienam filiasve exosculari flagitiosissimum habetur. In prima tamen ejusdem Italiæ regione, inter Padifontem & Dorias, per omnes inde Allobrogum alpes & quaqua populosissimæ Gallorum urbes, & oppida, vicique inter Pyrenem & Rhenum, ad occidentalem usque oceanum dilatantur, usque adeo hæc exosculandi permissa licentia, ut cum hospitis vel amici cujuspiam domum intraveris nisi quamprimum uxorem ejus, filias nuptas, virginesque singulas in complexum receptas exosculatus fueris, aut rusticus, aut superbus, aut etiam hostis, judicio eorum, tacitaque cogitationis sententia existimeris. Quodque demum apud nos summo datur dedecori, apud illos humanissimis adscribitur hospitalitatis officiis. Tanti est consuetudo, & longa annorum serie recepti mores: ita plerisq; in civitatibus & regionibus quædam non ita honesta, ex usu tamen consuetudineq; & diuturna, firmaque populi consensione in legem abeunt. Vos honestissimum gravitatis & severitatis venerabilis morem, Pontif. summorũ exemplis Senatus atq; populi totius imitationn susceptum tollere cogitabitis? neq; sapientissimi dictũ in memoriam reducetis, quod nulla non die præ manibus habetis? *Eos, qui aliter vivere volunt, quam se habeant mores eorum, inter quos vivunt, suspiciosos aut intemperantes haberi.*

Quod si Legi uni, qualisqualis ea sit, corrupta, quippe infirmæ atque vacillanti insistendum curaveritis nonne videtis gravissimas eorũ contra vos stare sententias, quibus Legum interpretandarum, condendarumq; summa auctoritas? Nam qui sententiis suis universo terrarum orbi jura dicunt, quam de Sacerdotum Barbis pertulerint legem, conspectu ipso longe manifestius indicant, quam si tabulas ex ære præfixissent. Sed facite crimen hoc esse, facite, tametsi non liquet, Alexandri III. eam fuisse mentem, quam impressi Codices invulgarunt. Facite detestabile scelus existimari. Interesse sacris non liceat Barbato Sacerdoti, non tueri lucem, non in hominum cœtu conspici, atque etiam, uti censetis, deportandus sit, aut in perpetuis carcerum tenebris detinendus. Age, age, incipiant oratores vestri reos agere, de summa rei tandem experiri ad judicium tribunalia nos omnes accusare, bona nostra proscriptionibus destinare, & quæcumque in rebelles, & perduelliones fieri solent, omnia meditentur. Verum ubi? ubi judices erunt, apud quos causam agant? qui crimen agnoscant? qui nos condemnent? Volo gravissimos, volo sanctissimos adeant, atq; eos quidem, quorum sententiis atque arbitriis non plebs tantum universa, populusq; omnis verum & Senatus, potentissimi quique Principes stare compelluntur. Est hoc Duodecimvirale judicium sub Rotæ nomine in Pontificio Palatio judicandis litibus constitutum, cujusmodi olim, florentibus Græciæ rebus, Amphictyones erant, qui de jure universis gentibus respondebant. Ita & nostri omnibus totius terrarum orbis nationibus ad eos confluentibus jura dicunt, neq; cuiquam amplius licet ab eorum sententiis provocare. Tanta autem iis auctoritas Pontificum, Regumque omnium consensione attributa, ut etiam si leges contra manifeste reluctentur, horum tamen stetur interpretationi. Hos, inquam, Judices adire necesse est, ut de summa rei peragatur. Ecce igitur nos minime contumaces, minime, vel fugitivos, vel emansores, sponte adsistimus judicio. Nihil opus est, ut sitis de vinculis injiciendis soliciti. Incipite jam Judices appellare. Ecce vobis universum collegium, in quod nemo unus cooptatur, qui non & probatissimæ vitæ sit, & juris consultissimus. Quid moramini? Quid alter alterum inspicitis? Quid hæsitatis? Quid etiam rubore confundimini? An quid demum dicere debeatis ambigitis? Ubi nunc vestræ accusationis initium illud. Novum crimen, & ante hæc secula inauditum. Nimirum vestram demum imprudentiam, & quæ in dumeta correpseritis, jamdudum agnoscitis, qui ne Judices quidem inventuri estis, qui non ante contra vos sententiam ferant, quam effari incipiatis, nisi velitis iidem esse & accusatores & Judices. Videtis enim, si contra Barbas apud Barbatissimos vobis agendum sit, vestrum stuporem ludibrio derisuique omnibus futurum. Neq; est, ut bene sentire vos solos, tres numero aut quatuor ad summum opinemini. Voluntas hæc vestra est, non judicium: putantq; omnes qui prius error in vobis fuit, nunc inspecta veritate, destinati

nati animi superbiam esse, ne scilicet male aliquando sensisse videamini.

Sed enim desistite jam nimium satagere, & quæ moribus hominum convenire conspicitis, vos etiam approbate. Aut si adeo molles estis, ut virum præstare nequeatis, æquo saltem animo tolerate, inveniri aliquos, qui quod deceat, etiam præstent. Intelligitis jam si lege agere volueritis, quorsum res sit evasura. Si de honesto, nullam in virilis oris levitate honestatem esse. Si de moribus apud summos quosque viros consuetudinem hanc ita receptam, ut jam in legem abiisse videatur.

Spectate, obsecro, amplissimos nostri Senatus proceres, quorum consilio, prudentia, sanctissimisque institutis, humanæ divinæque res omnes, terrarum ubique, quaqua viget Christiana pietas, administrantur, qui sacra, ceremonis, religionemque omnem sanctissime tuentur, verumque Dei cultum, per manus à majoribus traditum, qua ratione rite debeat observari, docent. Inter quos alios videas (nota manifestaque omnibus commemorabo) quorum eloquentia nihil castigatius, quorum sententiis nihil sapientius, quorum mente nihil gravius & moderatius, alios legum, consuetudinum, & rerum honestarum, justarumq; omnium cognitione insignes, alios Philosophicis, alios Theologicis disciplinis consummatissimos viros, inquam, cum gravissimos, tum integerrimos, atque hos quidem Hebraicis, Græcis, Latinisque literis eruditissimos, quique nihil extra numerum facere consuerunt, in quibus agnoscas earum rerum omnium, quæ ad Dei Opt. Max. cultum & reverentiam spectant, rarissimam sane pietatem, & incomparabilem observantiam. Et tamen hi Barbam gestant, id pro existimatione sua haudquaquam admissuri, nisi eam & Sacerdoti congruere, & honesto proboque viro dignitatis afferre plurimum intelligerent. Denique inter hos tantæ celebritatis viros, vix duos, aut tres invenias, qui Barbæ non sint majestate (ut dignũ re vocabulum enunciem) decorari. Atque hos si perconteris, cur non & ipsi Barbam retineant, omnia alia causabuntur potius, quam dicere audeant, eam viro sacris initiato, vel indecoram esse, vel ignominiosam; veritatem enim suismet præferre moribus minime dubitabunt. Quid vero clarissimos alios viros, Archiepiscopos, Episcoposque, literatura, usu rerum, religioneque insignes in exemplum adducam? quos imperitos dicere temerarium est, improbos suspicari impium, contumaces accusare rusticum, qui tamen omnes Barbati sunt, neq; se contra leges, aut bonos mores quicquã hac de causa facere suspicantur. Sunt & alii gravissimi sapientissimique viri, qui, divinæ adscripti militiæ, Sacerdotium profitentur, quorum optimus quisq; Barbatus identidem reperitur. In omnibus demum Theologorum scholis concionatores intuemur, qui pietatis nostræ jura adversus impios defendunt, qui bonos mores docent, qui à vitiis mortale genus absterrent, qui quæ fugienda quæq; sequenda sunt, omnia commonstrant, quorum quidem ingentes venerabilesque Barbas cum aspicimus, totidem sanctorum hominum facies videmur admirari. Et audebit quispiam leges potius alias, quam horum omnium exempla pro legibus citare? Cumque manifestum sit hos nihil quicquam tale facturos, nisi hoc piæ religionis simulachrum existimarent, aut viri honesti mores imitari se arbitrarentur.

Facessant igitur accusatores nostri, facessant, idque demum crimen suspicari desinant, quod proborum, ut palam est, omnium sententia, intra laudatorum morum terminos continetur. Quiq; legem nuper contra Barbas latam asseverabant, Legem eam primo non esse: inde si foret, Julii, Clementisque summorum Pontificum exemplis, illi satis superque abrogatam intelligant. Quod si quis fieri potuisse pertinacius abneget, omnes condendarum legum rationes identidem abnegabit: Nullam populo sciendi copiam relictam, nullam Magistratibus edicendi, Senatui nullam consulendi, nullam ipsis rerum Dominis, Pontificibus summis, imperandi, decernendi, sanciendive superesse facultatem. Siquidem posse summum Pontificem negant, universi Senatus exempla contemnunt, Conciliorum institutiones decretaque rejiciunt. His denique calumniatoribus nostris intra oleam nihil, extra nucem duri nihil invenitur.

Quod si qua Principibus, si qua Senatui, si qua Conciliis auctoritas permissa, integra, inviolabilisque manet, latis olim observatis diu, hodie vero maxime renovatis eorum legibus, Barba Sacerdotibus debetur: Quæ nisi plurimum faceret ad religionem, ad mores bonos, ad gravitatem, ad severitatem, nunquam eam non abradendam esse Concilia decrevissent, nunquam Sacerdotii Principes passi essent, facies suas ita Barbatas, tabulis,

auro, argento conſpici. Barbata Julii tabula in æde populari dicata eſt. Barbata Clementis facies aureis argenteiſque nummis quotidie cuditur. Hi vero qui nos tam male accipiunt, vexantque contumelioſiſſime, non intelligunt, dum Barbas damnant, Pontifici ſummo, univerſo Senatui, Præſulibus, & graviſſimis quibuſque viris ſe convitia facere antiquorum moribus, & ſanctiſſimorum hominum inſtitutis illudere, damnare Petrum, damnare Paulum, & collegas eorum, ab ipſo aſſertore noſtro comites electos improbare, CHRISTO ipſi denique immodeſtiam objicere. Nimirum, Homine eo nihil quicquam injuſtius, qui nihil niſi quod facit ipſe, rectum putat. Sed quorſum hic omnis accuſatorum noſtrorum conatus? Quorſum Barbatos à ſacris, à templis, ab hominum conſortio ſummovent, exterminantque? Quorſum tam multa turbant? niſi ut è cœlo Johannem præcurſorem, è divorum numero Jacobum Apoſtolum, cognomento Juſtum, è beatorum ſedibus Hieronymum ejiciant? Tot vero alios, quos vita pie, caſteque & integre peracta cœlo intulit, una cum his, dicta eis poſtliminio die, reos agant? Siquidem hos, ut contumaces, ut rebelles, ut bonorum omnium morum corruptores, criminantur. Quid enim aliud eſt ex horum interpretatione Barbatum eſſe, niſi contumacem & impium eſſe? Contumax enim eſt, qui non vivit ex lege: impius, qui repellitur à ſacris. O miſerum igitur & infelicem Joannem, qui fruſtra Prophetarum vaticinationibus præmonſtratus, omnium maximus futurus erat, qui fruſtra genium fraudavit, vitamque ſibi delegit duram & laborioſam, ſi nunc tantæ ſanctimoniæ vir, imprecationibus impetitus, perduellio decernitur, qui reliquorum molliciei atque improbitati ſeſe dedere recuſarit. O male feriatum Jacobum, qui vitam ſemper egit integram, puram, incontaminatam, continentia moderationeque ſumma commendabilem, ſi nunc ea de cauſa reus efficitur, quia tonſores, & balnea, & unguenta, deliciaſque id genus omnes, cane pejus & angue declinarit. O calamitoſum Hieronymum, cui nunc ob Barbati cognomentum, dies dicitur. Quid illi profuit Romanas omnes delicias, ut integerrimam vitam ageret, evitaſſe, corpus in Ægypti ſolitudinibus maceraſſe, jejuniis, vigiliis, lucubrationibus continuis, voluptatum omnium illecebras edomuiſſe, mortale genus omni ſcriptorum genere inſtituiſſe, ſi nunc non aliam ob culpam, niſi quia virum exhibere voluerit, cauſam è vinculis dicere compelletur? Quis enim dubitet, ſi qui nunc Barbam nutriunt, damnati fuerint, hos quoque & alios hujus habitus auctores eadẽ de cauſa ab accuſatoribus noſtris in diſcrimen idem evocari? Hos autem, ſi perconteris, quamnam affectatæ hujus mundiciæ cauſam afferant? dubio procul reſpondebunt, ne ſacroſancto CHRISTI ſanguine intingantur pili: Clamare enim non deſinunt, Sacro huic reverentiam undecumque præſtandam. Sed quid obſtat, obſecro, quo minus tanto illi myſterico reverentia præſtetur, ſi homo Sacrificulus, mas potius, quam fœmina, ut Alexis dicet, videatur? Ille enim nullum ineſſe pilis crimen, quod Deos offendat, ait, quorum quidem officium eſt, ut per eos unuſquiſq; noſtrum ſe virum oſtentet eſſe. An vero pili tam profani, tam ſordidi, tam deteſtabiles ſunt, ut ſacrum id attingere non mereantur? Cæterum ungues, digiti, etiam interdum ſcabie putridi, vola, frons, cilia, cutis totius corporis reliqua, ſacrum non inhoneſte tangere potuerunt: ſola Barba Deo, ut iſti putant, inviſa, ab hujuſmodi procul ſacro ſummovenda? Atqui non hoc iidem ipſi faciunt, qui talia tam ſancte præcipiunt facienda. Quem enim horum invenias tanta ſanctimonia, ne dicam ſimulatione, præditum, ut Sacerdotum Ægyptiorum in morem, quotidie raſitet? At niſi Barbam vel quotidie raſerit, vel à cute radicitus ſemel extraxerit, actum eſt. Altero mox die ſacrificaturus, pilis ſacrum contaminabit, atque in eodem erit crimine cujus Barbatos inſimulabant. Non ea (inquient) immundicies eſt diurni, vel hebdomadarii pili, quæ menſtrui, quæ annui, quæ ſæculi alicujus. Ac ſi dicerent: Nihil quicquam peccat is, qui hebdomadarium, menſtruumve vitulum jejunii tempore menſis apponit, ſed qui grandiorem bovem epulatur. Ita prudentiſſimi accuſatores noſtri dicunt: Qui diurno vel hebdomadario pilo Sacrum contigerit, nequaquam peccat, ſed qui menſtruo vel annuo profanus eſt. Quæ quidem ſententia & futilis eſt, & commentitia, neque ſatis digna ut in ea confutanda, vel minimum immoremur. Sed enim maxime vereor, ne ſacrum hoc iſti aliter, quam accipiendum eſt, accipiant: utpote qui putant id poſſe ex accidentium contactu contaminari, polluive, aut profanari, Divina illa res eſt, ab omni humani corporis injuria, tuta, ac longe lateque

teque

teque remota: cujus arcanum mente cogitationeque percipitur, non sensu tangitur, & attrectatur: Neque illi quicquam aliud offensionem afferre potest, quam impurus animus, qui scelere non e-luto, assumere illud audeat: Reliquis, utpote pili, ulcerosum, tabidumve os, etiamsi animam venenoso pestilentiq; halitu fœtidam exhalet, ad Deũ nihil. Sed jam pueriles horum fabulas, vixq; anicularum conmentatione dignas, omittamus, & quod grave, quod optimum præstantissimumq; institutum est, Barbas, qui viri sumus, diligentissime custodiamus, cum nihil omnino sit, quod Barbam faciat abominabilem. Contra vero luculentia, rasilitasve (ut ita dicam) sive arte, sive natura cuiquam contigerit, aut vitium aut improbitatem, aut aliquid, quod non ita laudes, omnino præ se ferat: At non decet (inquiunt) ut demum aliquid dicant, Sacerdotem animi tristitiam, mœrorem, aut luctũ habitu profiteri. En acres Christianæ pietatis vindices. En hominum, qui se aliorum censores exhibent, gravitatem atque severitatem. Non decet (inquiunt) sacerdotem, virum quicquam præ se ferre, quod non hilare sit, & ridibundum, quod non festivum & scenicum, ne obscœnum dicam. Sed faciamus hoc persuasum. Fuerit Barba tristitiæ luctusque, & afflicti animi signum: Mœrendum Sacerdotibus non esse, neque ullam cordis exulcerationem Epicureorum in morem admittendam dicitis? O saxeum pectus! O stuporem incomparabilem! O inauditam animorum diritatem! Non est mœrendum, hoc præsertim tempore Sacerdotibus, cum nemo unus hodie sit, qui ridere possit? In omni re chara, ubi prædita fuerit, dolere natura cogimur: neque matrem quispiam, nisi mentis inops in funere nati flere vetat. Et Aulæ Romæ Critici delicatuli, in nostrismet funeribus, in Italiæ totius eversione, in Romanæ urbis excidio, fœdaque direptione, in totius Christiani nominis multiplici vexatione, in maximo undique imminentium periculorum metu, in universi demum orbis confusione, nos mœrere prohibeat? Jacet quantacumque est Italia in exstionis suæ cineribus, neq; pars ulla magis his absumpta flammis, quam omnes sacerdotii ordines. Sub cineribus autem prunæ vigent ardentissimæ, quæ paulo post videntur incendia longe majora præteritis suscitaturæ: Neque formidinem hanc licebit, si non tanta quanta par esset, voce possumus, habitu saltem attestari, ut tanquam deposito squallore hoc & miserabili fortunæ nostræ facie opem ab omnibus imploremus? At spectate, obsecro, hominum importunitatem. Nos à tot Christiani nominis Principibus deserti, habitique indignissime sumus, quorum consilio, permissuq; in tam calamitosam objecti prædam, capti ad unum, omnes, quotquot * Romæ fuerunt, fortunis & bonis omnibus expoliati, intolerabilibus tributis exhausti, per summam acerbitatem & injuriam, miserrima quæque perpessi, nullum adhuc tantis calamitatibus finem intuemur, tam amicis, quam inimicis in Sacerdotum bona, & ædium sacrarum direptiones quotidie magis irruentibus. Et ii nos perditissimo hoc, miserrimoque tempore, in tantis Reipublicæ tenebris, tantaque rerum omnium perturbatione, indignissimam ærumnosissimæ sortis infelicitatem ne quo modo lamentemur, sub dirarum imprecationum metu vetare moliantur? Inhiat universus terrarũ orbis apertis faucibus in Italiæ viscera, cujus cum jam sanguinem omnem exuerint, quantulumcumque reliquiarum est, totum id demũ absumere meditantur. Septentrionales enim gentes pene ab Romanæ pietatis institutis, Sanctissimisque patrum nostrorum præceptis alienæ factæ, Sacerdotes ejecerunt, templa delubraque omnia profanarunt, suumq; omnem violentum furorem in unos Ecclesiæ Romanæ amicos effuderunt. Quaqua demum latis Germania campis exporrigitur, vix unum aut alterum populum invenias, qui non sit pietatis violatæ tabe contaminatus. Occidentales * vero inter se tam diu, tamq; acriter discordes, immensos Christiano sanguine lacus expleverunt, & quasi crudele nihil tot atrocissimis præliis actum sit, tantum nunc peditum, tantum equorum, tantum navium armant, ut nisi nos respiciat Deus, tamque inveteratas indignationes emolliat, maximorumque Principum discordias componat, aut Clementem summum Pontificem, in quo omnis hujus concordiæ spes, tam gravi, tam diuturna, tam indigna valetudine laborantem, pristinæ restituat incolumitati, in tam magno calamitatum corcursu nihil unquam miserabilius antea passa sit universa Italia. Hinc autem Meridionales Mauri, Numidæ Barcei, piraticam exercentes, oram omnem Italiæ maritimam quotidianis incursionibus deprædantur, omnisque ea pars, quæ Tyrrheno alluitur, latrocinantium classibus infestatur, diripitur, desolatur. Orien-

* *Alludit ad Urbis Romæ cladem anno 1527.*

* *Innuit bella inter Gallos & Austriaca.*

Orientales* demum exercitibus tot in Europam nostra magna cum clade, immissis, Pannoniam omnem cædibus, rapinis, & incendiis vastavere: totque castellis, tot oppidis, tot populosissimis, munitissimisq; urbibus occupatis, brevi irrupturos se in Italiam minitantur, ut quam nosmetipsi viam ullis aperuimus ingressi, Christianorum militum exemplo divina humanaq; omnia uno eodemque exitio vexent, violent, perturbent, evertantque. Et censores isti ociosissimi, rerum omnium securi, quia suæ tantum desidiæ consulunt, quasi magnum collabentibus Christianæ Reipublicæ rebus auxilium allaturi, de deliciis, de luxu, & ignavia, de cute curanda depilandaque cogitabunt? Satisque nobis consultum existimabunt, si qua parte virum ostendimus, nosmet effœminaverimus? Hos ego nimirum valere jusserim, & ab honestorum consortio summotos, ablegandos aliquo, ubi posthac ignoti delitescant, & sua, quam tanti faciunt, ignavia perfruantur. Nihil nos in eos gravius decernamus, neque enim illis quietẽ suam invidemus, neque illos odimos, quod sibi adeo delicati sint, dummodo bene graviterq; institutos mortaliũ mores labefactare non audeant neque possint. Sed quod ego plura contra rasitationis molliciem vobis differam, si ex antiquorum institutis, sanctissimisq; præceptis ratio vobis allata est, cur Barbam omnino permittere debeamus, ut Christi scilicet & ejus discipulorum, totq; aliorum integerrimæ vitæ patrum exempla, nobis sequenda proponamus, opprobria & ignominiosos eventus, molliciei suspicionem & calumnias evitemus: Viri denique potius quam fœminæ videamur. Nam quid Barbæ demum nos pudeat, si quid Barba sit, & ut gravem honestumque virum deceat, ostensum? Si quantum ad Sacerdotis dignitatem existimationemque faciat, exploratum? Si lege naturæ necessariam, lege scripta Deo gratam, Lege gratiæ nusquam improbatam reperimus? Si redargutus est aliter sentientium error? si de polluendo Sacro ambiguitas sublata, nec eam quicquam officere arcani mysterii nostri reverẽtiæ comprobatum? Si summi nostræ pietatis Principes legem hanc de non abradendo aliquandiu destitutam, nobis exemplo suo sequendam posuere? Si subsecutus est non tacitus, non obscurus, sed vulgatissimus apertissimusque totius Senatus, populorum, nationumque pene omnium consensus, qui passim in eadem perstare sententia conspiciuntur? Cur, obsecro, non rationi potius, quam abusui, non exemplis laudatorum & illustrium hominum potius, quam superstitiosorum quorundam opinionibus adhæreamus? Quod si mihi dicundæ sententiæ concedatur locus, censuerim ego Votum perpetuum nuncupandum, ne quispiam in posterum Sacris initiatus, Barbam tollat, Sanctissimorum Patrum more, qui gratissimum hoc Deo donum intelligentes, ita vovebant, cum se illi maxime conciliare procurabant. Quippe ne Deum rursus adversus nos cõcitemus, quem ob hujusmodi delitias, & quæ hinc resultant, effœminationes, ob luxum hoc genus, & molliciem, ob hujusmodi cutis curationes, ustulationes, abrasus, volsionesque indignatum, atrocissimas eas in Urbem Romam, quas adhuc perpetimur, calamitates immisisse facile credendum: Ideo jussisse bona diripi, sumptuosiores ædes vel everti vel incendi: multaque nimis lascivientium animorum oblectamenta summoveri. Verum ubi nos ad meliorem mentem rediisse conspexit, & unumquemque nostrum & virum se esse, & sacris initiatum meminisse, castigatoque luxu, deliciis contemptis, mollitie procul ablegata, Barba demum, quam passim omnes promittere cœpimus, virilis & constantis animi propositum testatos, mitigatum, dura illa & acerba incommoda in mitia atque mollia vertere cœpisse, & tandem aliquam diuturnis cladibus finem polliceri. Quod si priora illa repetere cogitaverimus, maxime vereor, ne atrocius & implacabilius ille mox indignatus, nobis ita succenseat, ut nullus amplius futurus inde sit precibus locus, adversisque à nobis luminibus, sit omnes calamitatum habenas remissurus, atque ita, quod ipse idem avertat, universus hic concitati ad crudelitatem orbis totius furor in extremum ordinis nostri exitium convertatur, ac demum funditus, tam nostrorum impietate, quam alienigenarum immanitate, truculentiaque deleamur.

*Subindicat Ænobarbi pymaticam.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI BELLUNENSIS

De

LITERATORUM INFELICITATE.

LIBRI DUO.

JOAN. PIERII VALERIANI
DE
LITERATORUM INFELICITATE,
Liber Primus.

CUm proximis diebus famâ, de Clementis Septimi, Pontificis Maximi, obitu vanis rumoribus evagatâ, Hippolytus, & Alexander, nepotes ejus, Romam expeditissimis itineribus profecti essent ; lentiùs ego cum comitatu domestico subsecutus, postero quàm in urbem ingressus sum die, nihil antiquius duxi, quàm Gasparem Contarenum, Oratorem Venetum, invisere ; quem virum ingenio, doctrinâ clarissimum à primis adolescentiæ annis assiduè colueram. Verùm accidit, ut eo ipso die, quo domum ejus accesseram, ipse piæ rei caussa septem sacrosancta Divûm pulvinaria supplicaturus inviserit, erant enim lustrici dies, quos unoquoque anno quadragenos purificationi consecravit nostra pietas. Vixque pulsatis foribus herum domi non esse, & eò profectum responsum acceperam, iterque simul ad Petrum Melinum, illisce ædibus haud procul habitantem, verteram, cùm amici jucundissimi Laurentius Grana Siginorum Antistes, & Angelus Colotius incomparabili probitate vir, Græcè, & Latinè doctissimus, mihi obviam facti sunt, quos cùm salutassem, &, quò tenderent, interrogassem, ad rarissimum hunc, ædes indicantes, virum vultu admodum hilari responderunt. Quibus ego, frustra inquam, hodie huc accessistis : nam ego quoque eum salutaturus huc adveneram ; verùm eum domestici pulvinaria septem invisisse ajunt ; quare nulla reliqua sit spes, ut hominis conspectu hodie fruamur. Sed quid obsecro negotii vobis apud illum est ? quamquam insulsè me hoc interrogare sentio, qui probatissimos, literatissimosque viros percontet, quid illis negotii sit apud omnifariæ Principem eruditionis. Certè, suscepit Grana, poteras ex te conjicere, quid acturi veneramus ; quippe nulla alia de caussa, nisi ut ab ejus congressu beatiores quodammodo discederemus ; quod & semper contigit, & heri, & nudius tertius maximè beari visi sumus, cùm magno nos errore liberavit, qui literatos omnes ad ærumnas, & infelicitates nasci, hoc præsertim tempore, suspicari cœperamus: eam ille opinionem sapientissimâ disputatione sustulit, &, ne nos horum studiorum usque adeò pœniteret, effecit. Hic ego, Granam nunquam neque temerè, neque fictè loqui solitum, longâ doctus consuetudine augurari cœpi, sermonem eum ex eo genere fuisse, quod Patavii trigesimo abhinc anno in Contarenorum ædibus, nunc apud ipsum Gasparem, nunc apud ejus patruelem Marcum Antonium Flavum, interdum etiam apud Andream Navagerium, sæpè solitum conseri memineram ; cujus recordatione incensus, obsecro inquam, mi Grana Pontifex, & tu Coloti, nequaquam mihi sermonis istius, quo vos à Contareno beari asseritis, explicationem invideatis, ut hinc mœrorem leniam, quem ex non invento Gaspare concepi. Hic Colotius.

Jamdudum enim, ex vultu animadvertebam, erumpere gestiebat, sed Pontificis, qui loqui cœperat, reverentiâ subticebat. Quem, inquit, sermonem quæris Pieri, nisi quantum ad nos pertinet, calamitosum, miserum, & infelicem ; quantum verò ad Contareni sapientiam spectat miseriarum omnium medelam, & allevationem. At cujusmodi tandem fuit, inquam ;

quam diu me ejus desiderio torquebitis? Dicemus, inquit Colotius, ut etiam pro Pontifice Grana loquar, & totius rei seriem, unde orta est, & quo pacto processit, memoriter explicabimus: cupimus enim tuum hoc explere desiderium. Sed enim, quia platea hæc Agonalis tam longæ repetitioni incommoda est, positas è regione Melinas ingrediamur ædes; atque ibi sedentes in Petri nostri cryptoporticu, rem ipsam ab ovo tibi recitabimus. Optimè, inquit Grana; quò enim libentiùs Contareni exclusi colloquio divertamus? Opportunissimè, inquam ego: nam quia Contarenum domi non offenderam, ad Melinum rectâ redibam. Hic Colotius sublatâ cum ore manu, ò Geniorum inquit, vim, atque concordiam! ò semper unanimes, quos idem afficit studium: nam rebus etiam agendis spectrum idem eodem invitat tempore, & quod antiquissimus ait Poëta: ἄγει θεὸς τὸν ὅμοιον πρὸς τὸν ὅμοιον. Sed ecce vobis Melinum à limine nos invitantem; in tempore omnia. Cùm igitur ingressi essemus, & Melinus scamna afferri jussisset, nosque adsedissemus;

Quorsum, inquit Melinus, vobis iter erat, aut qui vos mihi jucundissimas animas casusve, consiliúmve, in unum coëgit? ad te inquit Grana, divertimus, posteaquam Contarenum, ad quem sermonem hesternum continuaturi accesseramus, domi non inveneramus. Rectè suscepit Melinus, sermonis hesterni mentionem Pontifex fecisti. Nam hodie vestrûm aliquem ardentissimè cupiebam, quem percontarer, quique rem omnem mihi pernarraret; siquidem in hoc ipso limine consistenti mihi heri admodum vesperi Joannes Antonius Pollio ex æquo summam complexus erat, sed quia festinandum illi erat ad Pontificem Maximum, ut cænanti adsisteret, diutiùs mecum morari non potuit, mihique meo unius commodo illi esse incommodum religio fuit. Ajebat autem se interfuisse sermoni vestro, & ita me unâ tantum scintillâ incenderat, ut noctem hanc præ desiderio inquietiorem habuerim, eramque nunc puerum ad aliquem vestrum missurus, quando ipse ad vos accedere non poteram: nostis enim qua me de causa contineam domi, quique hostes clam capiti immineant meo; sed agite jam, quicquid illud fuerit, explicate. Dicam, excepit GRANA, & primus dicam, quia me nuper, ut ad te irem, per chirographum invitaras, & Colotius ex itinere fessus est, ab hortis enim suis, ex pedibus etiam laborans, huc venit. Accesseramus heri ad Contarenum Colotius, & Joannes Antonius Pollio mecum; quòd quidem per hos dies, quibus Princeps gravi adeò valetudine ducubuit, otiosiorem hunc nacti, frequentiùs feceramus; multaque inter alia de literis, & literatis per unamquamque ætatem percurreramus. Ad hæc quæsitum à declinatione Imperii Romani, quænam ætas literis magis florere visa fuerit: neque ulla comperta est, quæ tempori nunc elabenti anteferenda videretur. Tam clari octuagesimo abhinc anno viri extitere, qui certare cum antiquitate, alii eruditione, alii ingenio, alii eloquentiâ, comperiuntur. Cumque deventum esset ad eorum nomenclaturam, urbes aliæ vix unum, aut duos, aut tres ad summum habuisse deprendebantur, quos in hoc album referre congruum videretur; urbem autem Romam, utpote communem orbis totius patriam, ita literatorum copiâ fertilem, & abundantem intuebamur, sive ipsa suos ostentaret, sive peregrinos gremio susceptos aluisse, & inter suos fovisse gloriaretur; ut in ea ipsa demum per annos aliquot major literatorum proventus fuerit, quàm in reliqua universa Italia. Quo constituto, interrogavit POLLIO Contarenum, an eo ipso judicio esset, & qui multorum mores hominum cognovisset, urbesque, & nationes varias perlustrasset ita, necne esse comperisset. Quo ita quidem esse affirmante, quæsivit insuper ex eo, quantum Romanis delectaretur ingeniis, quem usum, aut fructum ex eorum consuetudine perciperet. Hic CONTARENUS profundissimo suspirio ducto, nullum mehercle, inquit, tempus fuit, ex quo literarum studiis delectari cæpi, ut non hoc unum maximè concupierim, occasionem aliquando mihi dari Romam invisendi, ut quæ hic florere ingenia omnium prædicatione acceperam, præsens inspicerem; & optatissimâ eorum fruerer consuetudine. Accidit autem superiore anno, ut vix ad Senatum meum retulerim de iis, quæ in Hispana legatione apud Carolum Cæsarem gesseram, cùm me partes, civesque mei, Legatum ad Pontificem summum destinarunt:

narunt: quod quidem munus, & si alienissimo tempore mihi demandatum intelligebam, turbantibus non totius modò Italiæ, sed orbis universi rebus, & Pontifice ipso, qui ex arce Ælia profugerat, propemodum extorre: in eam tamen erectus spem, ut vel suâ ipse providentiâ motus, vel meo, & aliorum consilio persuasus, ad sedem suam, sedatis aliquando Romæ rebus, reverteretur, atque ita Romam videndi caussa, & opportunitas mihi concederetur; aliquanto hilarius provinciam suscepi. Pontificem itaque, cùm Romam revisere constituisset, subsecuti sumus. Sed is statim gravissimo, quo affectus est morbo, magnâ nos identidem sollicitudine affecit; quam ut quoquomodo lenire conaremur; quoniam Principe tam malè affecto nullus erat negotiis neque publicis, neque privatis locus; eò me converteram, ut vestrorum ingeniorum cognitione, consuetudineque me oblectarem. Sed bone Deus, cum primum cœpi Philosophos, Oratores, Poëtas, Græcarum, Latinarumque literarum professores, quos in Commentario conscriptos habebam, perquirere, quanta, quamque crudelis tragœdia mihi oblata est, qui literatos viros, quos me visurum sperabam, tanto numero comperiebam miserabiliter occubuisse, atrocissimaque fati acerbitate sublatos, indignissimisque affectos infortuniis, alios peste interceptos, alios in exilio, & inopia oppressos, hos ferro trucidatos, illos diuturnis cruciatibus absumptos, alios, quod ærumnarum omnium atrocissimum arbitror, ultro sibi mortem conscivisse. Quæ quidem tot excellentium hominum calamitates, primo eo impetu, quanto me dolore affecerint, vix unquam fando explicare possem. Quòd nisi vos saltem, & paucissimos alios comperissem, meæ me istuc profectionis, meique hujus invisendi Romam studii pænitere jam occœperat. Hic POLLIO Contareni secutus argumentum; Miserum inquit, & lamentatione dignum est, non inficior, tot claros literaturâ viros Romæ jam brevi temporis curriculo, &, quod infelicius est, miserabili ferè omnes mortis genere defecisse. Sed hujusmodi clades, quo majori numero editæ sunt, eò sunt detestabiliores. Longè igitur miseriùs, atque flebiliùs est, per universam etiam Europam ætate nostra bonas literas ita fatorum inclementiâ vexatas, ut nulla jam provincia sit, civitas nulla, nullum oppidum, in quo quadragesimo abhinc anno non aliqua insignis calamitas in hoc hominum genus incubuerit. Ita nostro sæculo tempestas hæc in optimos quosque effusa est, atque adeò non nostras tantùm regiones, sed & universum terrarum orbem, omnifariæ doctrinæ luminibus orbavit. Videtis enim, auditisque passim bonos omnes indignissimis ærumnarum omnium casibus afflictos, paucissimosque admodum enumerare possumus, qui felici usi vel vitâ, vel senio, leniori mortis genere occubuerint; &, ut vera vobis fatear, quoniam hæc iniquioris fortunæ tela literatos præcipuè conficere videntur, quamvis ego horum hominum industriam, & virtutes unicè amem, observemque, eorum tamen offensus damnis, ærumnosissimum rerum omnium arbitror scire literas.

Ætate autem nostrâ boni omnes perpetuâ quadam calamitate exagitati, aut vitam, aut mortem sortiti sunt infelicissimam. Nam eos tantùm ante oculos mihi propono, quorum, dum viverent, virtus nobis in conspectu clara, celebrisque fuit; quorum si vitam, aut exitum memoriâ repetamus, omnes ferè vel insuaviter vixisse, aut vitâ miserabiliter decessisse comperiemus.

Hermolaus Barbarus. Et ut ab optimis incipiam, Hermolaus Barbarus Orator, Senatorque vester optimus, Contarene, vir, quod omnes fatentur, ætate suâ literatissimus, eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur, dum Romæ apud Alexandrum Sextum, Pontificem Maximum, Venetæ nobilitatis nomine Oratorem agit, summisque vigiliis intermortuam bonarum literarum, neque non & disciplinarum gloriam suscitat, ob susceptum inconsulto Senatu suo Aquilegiense sacerdotium, exsul factus, & de possessione ejectus, vitam inopem aliquandiu traxit, Alexandri Pontificis summi sportulâ quodammodo sustentatus, paucis verò post mensibus pestilentiâ contactus, desertus ab omnibus, infelicissimo mortis genere oppressus est: quique laudatione, & eloquentiâ suâ innumeros ætatis suæ homines illustraverat,

& fu-

& funere, & honore sepulchri ita defraudatus est, ut ubi sepultus, quove hominis cadaver conjectum fuerit, ignoretur.

Proximis autem diebus Christophorus Marcellus, ut nostri ordinis homines percurram, singulare vestri patriciatûs ornamentũ, quo ingenio, qua doctrina, qua eloquentia, qua insuper morum integritate vir, ipse quoq; longè aliâ fortunatâ, atq; ejus pietas, & dignitas postulabat, indignissimoq; tali probitate, & eruditione exitu surreptus est nobis. Primarius enim Corcyrensium Flamen Clementi nostro, Pontifici Maximo, ob egregias has animi dotes acceptissimus, dum in dies longè amplioribus ab eo honoribus honestandus est, in proximam incidit Romanarum rerum calamitatem, ex qua ab Hispanis, qui nuper urbem Romam clam aggressi captam diripuere, in captivitatem ipse abactus, bonis & suis, & suorum omnium expoliatus, quæ immanissimorum hominum, Italici nominis odio, crudelitas fuit, multis affectus tormentis, cùm intolerabilia, quæ illi flagitabant, tributa solvendo non esset, perditisque rebus omnibus, qua se spe, vel cujus auxilio, & ope sustentare posset, non haberet, Cajetæ animam miserabiliter exhalavit. Ajunt enim Hispanos, posteaquam se auri, quod poposcerant, spe dejectos intellexerunt, clarissimum hunc virum catenâ religatum, nudum sub Dio ad arboris cujusdam truncum exposuisse, singulisque diebus digitos ejus singulos exungulasse, eumque ita demum inter atrocissimos eos cruciatus, fame insuper, & vigilia, & diurni nocturnique aëris inclementiâ necatum.

Christophorus Marcellus.

Camillus Portius, ut meos quoque cives, in scenam hanc ducam, quantæ fuerit celebritatis, ignorat nemo, sive ille Romanam Cathedram magno omnium stupore, & admiratione decoraret, sive pro rostris declamaret, ut nihil ejus dictione suavius, nihil jucundius, nihil expolitius haberetur. Is tamen simulac ab Leone Decimo Pontifice Maximo Aprutinæ est Ecclesiæ præfectus, acerbissimâ diuturni cujusdam morbi, nulli medicorum cogniti, correptus inclementiâ, postquam miserabili cruciatu menses plurimos decubuit afflictatus, morbi demum ejus truculentiâ, & totius corporis doloribus oppressus, virente adhuc ætate animam egit, incredibili apud omnes sui relicto desiderio.

Camillus Portius.

Neque Marci Musuri sortem quisquam lætam dixerit; qui licet & Patavii, & Venetiis apud nobilitatem vestram summâ omnium commendatione, & gratia complures annos Græcas literas docuisset, & doctrinæ nomine ab Leone Decimo, Pontifice Maximo, duplici flaminis honore decoratus, à Julio, ejus fontificis fratre, tunc Cardinali sacerdote, qui nunc est summus Pontifex, in amicitiam susceptus, magnâ omnium dilectione coleretur, nescio qua tamen animi mæstitia clam exulceratus, ut qui non modò non dignitatem ullam, aut beneficii commodum in eo vitæ colore duceret, qui hominum opinione judicatur amplissimus, sed sibi summâ in libertate versari solito, summam etiam deformitatem, & miseriam arbitraretur, in occultum ex ea cura incidit morbum; cujus nulli Medicorum caussâ cognitâ, interque tacitas anxietates, miserrimasque fortunæ suæ deplorationes diutissimè vexatus, expiravit. Hæc cùm verbosiùs fortè, quàm tanti viri reverentia postulabat, ore excidissent, utque importunitati meæ veniam daret, postulassem: Immò perge, ait Contarenus, &, si qua hujusmodi exempla habes, quæ infelicia putes, omnia profer in medium. Hic ego audentior factus, Quid inquam, unquam lætabile habuit Hadrianus Cardinalis Cornetanus, emunctissimæ latinitatis auctor, beneficio Alexandri Sexti Pont. Max., cui fuerat à secretis, ad id honoris evectus, sub Julio Secundo Pont. Max. mox exul factus, & acerbissimis percussus edictis, annos aliquot in Germanicis Rhetorum alpibus obscurâ, & sordida peregrinatione delituit. Defuncto mox Julio, eique Leone suffecto, profanissimæ in talem Principem conjurationis conscius fuit, qua patefacta, veniâque ab humanissimo Pontifice impetratâ, diplomateque absolutionis accepto, suæ stimulo conscientiæ exulceratus, noctu clam fugam arripuit, neque quò abierit, neque ubi sit, quatuordecim jam annorum spatio quisquam potuit explorare. Constans tamen opinio est, eum insuto in interiorem toracem auro oneratum, comitis famuli perfidiâ oppressum, auroque surrepto cadaver in solitarium aliquem locum abjectum occultari. Huic exemplo non absimili adjiciendus est Alphonsus Petru-

Marcus Musurus.

Hadrianus Cardinalis.

Alphonsus Petrucius. Leo X. P. M. Janus Pannonius.

cius, Pandulphi, qui Senas quam diu vixit, quietâ semper dominatione rexerat, filius, Græcis, Latinisque literis à Severo Monacho non leviter eruditus, à patreq; ob ingenium ad disciplinas aptum sacerdotio destinatus, ab Julio II. Senatoriâ purpurâ, Cardinaliq; pileo decoratus. Is puer admodum à Borgesio germano fratre, jam tum puero, & paternæ administrationi aspirante cultro impetitus parum abfuit, quin ad vitæ perniciem jugularetur. Nam fœdam in gutture cicatricem dissimulare nunquam potuit. Ubi adolevit, & in sacro Senatu Romæ Rempublicam administrare cœpit, Leonis Decimi tempore rerum Senensium suspicione alienatus à Principe, fœdissimæ illi conjurationi, quæ in Leonis vitam facta est non solùm interfuisse, verum etiam præfuisse delatus est. Quâ detectâ cùm ipse captus, & incarcerem conjectus, convictusq; sceleris esset, in Hadrini mole, nondum octavum, & vigesimum ætatis annum excedens, fracto gutture sublatus est. Sed enim, ut in hoc fortunæ ludibrio nihil ulterius quæramus, Leo X. Pont. Max. nullo non doctrinæ genere institutus, Græcis, Latinisque literis optimè eruditus, acerrimiq; judicii vir, & seu solutam orationem scriberet, seu carmen pangeret, laudem in utroq; meritus infelicitatis insidias evasisse fortè videatur, qui vixdum ex juventa egressus ad Pontificatum summo gradu, auctoritate, & opibus florentem, evectus sit. Sed si quis etiam præteritis iis, quæ anteactâ ætate pertulerat, exilio, egestate, peregrinatione, captivitate, & innumerabilibus aliis ærumnis, ea tantum inspexerit, quæ Pontifex assiduè perpessus est, maximè vereor, ne hunc inter literatorum infelicissimos statuat, qui vitam omnibus fortunæ telis oppositam habuisse videatur. Is enim, ut à domesticis, & in proprio corpore sævientibus incommodis ordiamur, suppurationis quodam in sede morbo, quo ferè semper laboraverat, nullam unquam horam neque diurnam, neq; nocturnam quietem habuit, dilectissimarum mox sororum morte exulceratus, immaturo Juliani fratris, quem tanquam oculos suos amabat, obitu, mox & unici nepotis, Petri fratris germani filii, jam tum Umbriæ Ducis, jam Francorum Regis affinitate dignitati vulnere lethali sub obsidione cujusdam castri accepto, ad vitæ usq; desperationem adducti, paucisq; post mensibus ex diuturnâ, qua computruerat elephantia sic florida ætate absumpti, funere graviter contristatus, conjurationibus demum multorum, atque etiam intimorum, in vitæ discrimina non semel adductus. In gravissimum inde bellum adversus Gallorum Regem attractus, non solùm ærarium exhausit, verùm & patrimonium oppignoravit, suisque jam deficientibus, & ferè totas amicorum opes absumpsit: tum immaturâ præventus morte, cùm bellum jam Julii Cardinalis fratris virtute confici posse sperare cæperat, subitaneo, brevique morbo exceptus, interturbata, subversaque omnia dereliquit. Quodque longè infelicius bono Principi fuit, ab obitu cùm maledicentissimis omnium libellis infamatus esset, in Senatu toties de nomine, deq; actis ejus abolendis per adversæ factionis hostes actitatum. Quod nulli antea Pontifici post obitum accidisse neque legimus, neque meminimus. Adde omnium ferè literatorum amicorum querelas, qui tranquillitatem sub literato Principe sibi quisque suam proposuerat, cùm ea decepti spe, vix duobus, aut etiam altero ad summam exceptis, in miseria, calamitate omnes destituti jacuerint. Hic tacuerat Grana, quasi aliorum, siqui memoriæ succurrerent, casus meditaretur: tacebant & alii omnes, dum unusquisque magnum fortunæ ludibrium in Leone secum taciti meditabantur; tantum, talemq; Pontificem ad benè de universo humano genere promerendum, genitum, eo ipso tempore interceptum, suspirantes, quo, si paululum supervixisset, facilè omnium desideria fuerat expleturus, cùm POLLIO nactus ex omnium silentio occasionem, ita subjecit. Poterat quidem, GRANA, sors Leonis Decimi, si quis æquè rem perpendat, locupletissimum humanæ infelicitatis exemplum esse, sed tua hæc Pontificum tot tam summorum, quàm inferiorum, commemoratio admonuit me Jani Quinqueecclesiensis Antistitis, quem quia vobis ignotum arbitror, qui res Pannonicas haud ita fortè curaveritis, quia tamen is vir admodum probus fuit, & literatum principatum in ea Provincia tenuit, quod mihi superiore legatione meâ, à Leone Decimo demandata, satis exploratum est, insignem quandam hominis calamitatem recitare à sermonis, quem jam inchoavimus, serie alienum non erit. Nihil enim ejus morte miserabilius, nihil ejus fortuna fuit unquam infelicius. Quippe is latinas literas acquisiturus, ab extremis usque Pannoniis in Italiam transmigravit; Guarinum Veronensem non incelebrem eo tempore

pore

pore Grammaticum nactus, sub eo ita profecit, ut elegiarum scriptor non inlegans haberetur in patriam demum ad Matthiam Pannoniæ Regem se contulit, paucisque post diebus beneficentissimi in literatos omnes Regis voto Quinqueecclesiensi est eccclesiæ præfectus. Sed diebus multò post paucioribus vehementer quosdam expertus est invidere dignitati suæ, à quibus cùm fœdè calumniatus esset, Regi, viro alioqui optimo, sed nimirum credulo, suspectus adeò esse cœpit, ut pro delato nuper honore vita hominis deposceretur. Quod periculum Janus cùm impendere sibi perspexisset, fortunamque non solum adversam, sed funditùs eversam intelligeret declinaturus Regis ferociam, sperànsque diem veritatis parentem meliora paraturam, apud amicum collegiatæ cujusdam ecclesiæ præpositum, instituit delitescere, ibique omnibus ornamentis, atque præsidiis privatus, iisque amissis, quæ erat maximis & laboribus, & vigiliis adeptus, miserabili solitudine ita contabuit, & plenus timoribus, & miseriis, nulli deinceps neque cognitus, neque visus, gravi, diuturnâque dysenteriâ vexatus, occubuerit. Clanculumque ab hospite in arcam pice oblitam inclusus, per duos fermè annos insepultus adservatus est. Neque perpetua tamen fuit Matthiæ Regis indignatio, qui aliquo post tempore, cum furor iste deferbuisset, de Jano demum cogitare cæpit; mirificum enim huic succerat Jani desiderium, diuque de homine percontatus, cùm inveniri nusquam reperisset, præmium etiam indici proposuit; forteque accidit, ut Rex ergo rei sacræ templum id inviseret, cui Jani hospes præfectus erat: qui ad Regis pedes accedens veniam prius deprecatus est, quòd tanti Regis exulem apud se recepisset: quâ impetratâ, si vis inquit, ô Rex, Janum tuum invenire, diætas nostras invisere ne graveris, ibi enim Janum apud me latitantem deprehendes. Nihil conctatus Rex contiguas templo hospitis hujus ædes ingreditur, qui ostenso illi ligneo conditorio pice perlito, & in arce familiaris speciem fabrefacto: — Illic, inquit, Janus tuus jam biennium delitescit, & tui, & Regum omnium securus. Quare te obsecro, ut promissi præmii loco patiare tantum cadaver ejus, ut Præsulem decet, honorificè sepeliri. Conversum est Regis gaudium in apertissimam mæstitiam, atque misericordiam, & Æedituo non tantùm indulsit, ut Janum sepeliret, verum pro officio, & pietate, quam erga Janum exhibuerat, eum in ejusdem ecclesiæ, cui Janus præfectus fuerat, Episcopum surrogari procuravit. Eoque tunc demum tempore Janus Regis sui judicio honestatus est, quo nullo honorum sensu affici poterat, nulla rerum humanarum voluptate deliniri. Finierat Pollio, omnesque indignam infelicis Antistitis sortem miserari videbantur; erantque è nostris, qui cùm lucubrationes hujus inspexissent, & industriam, & ingenium hominis haud improbarent. Tum ergo sermonem meum continuaturus. An non, inquam, inter calamitosæ sortis homines adnumerandus etiam est Franciscus Acolthis, Petri Cardinalis patrui beneficio Anconitanus Præsul. Namque is egregiæ indolis, & elegantis literaturæ juvenis, fatorum primùm acerbitatem tunc expertus est, cùm repentino de cœlo tactus fulmine vestimentis ob os incensis, ita territus est, ut parum abfuerit, quin extingueretur; paulò post pestilentiâ illâ correptus, quæ cum Adriano Sexto advecta Romam invasit, uti ejusmodi in contagione fieri solet, à clientibus omnibus derelictus, unius Benedicti fratris germani, qui nunc sacerdos Cardinalis est, ope, & officio sustentatus, qui pietatem erga fratrem, multis abhinc sæculis rarissimam professus, dum ejus morbum suis ipsemet manibus curat, cibum ministrat, ulceribus medetur, eâdem ipse quoque mox peste contactus, nunquam absterreri potuit, quin operam illi assiduam navaret: Francisco precibus identidem deposcente, ut absisteret, vitæque ille suæ parceret, quando ipse omnem salutis spem abjecisset; sæviente autem morbo paucorum dierum intervallo peremptus, magnam, quæ de profectu ejus excitata erat, spem cum omnium mœrore fefellit. Et ut à nostro demum ordine recedamus, nunquam Antonii Marostici sine dolore meminerimus, quem vestra, Contarene, regio ad nos miserat, quem Colotius, quem docti omnes Romæ & amabant, & venerabantur: is dum apud Cardinalem Pisanum in honore habetur, & diu expectatam studiis suis quietem jamjam se somniat assecutũ, repentinâ epidemiæ contagione correptus, vix triduum tanto suffecit cruciatui. Mortuus igitur eo modo, eò afflictiore quàm cæteri conditione fuit, quod pleraq; ejus scripta, quæ vitam illi dubio procul reparatura erant, unà cum reliquo instrumento

Franciscus Acolthis.

Antonius Marosticus.

Rodericus Lusitanus. to concremata sunt, ut moris est, ad expurgandam morbi ejus contagiem. Rodericus verò Lusitanus summæ juvenis eruditionis, Mathematicarum scientissimus, quas non ut multi barbarè, sed vel Græcè vel Latinè, idque castigatissimè profitebatur, miræ prorsus in docendo dexteritatis, & diligentiæ, Ægydium Cardinalem in Hispaniis nactus, qui magnis de rebus ad Carolum Imperatorem pro Christiana pietate missus fuerat rarissimam hominis eruditionem, & sapientiam admiratus, eum in Italiam secutus, cùm Romæ doctrinam suam propalasset, eruditorum omnium concursu frequentari cœpit, mox rebus tunc florentibus Romanâ cathedrâ honestatus in ea incidit tempora, quæ omnium calamitosissima semper appellabuntur, à latronibus enim Romæ vastatoribus malè habitus in ipso juventutis flore pestilentia, quæ statim in cladem illam incubuit, fertur absumptus. Ingemuit Colotius ad amici tam docti recordationem, & Pollio suspirio visus est eum desiderare, addiditque Contarenus se, & apud Venetos suos, & in Hispaniis celeberrimum hujus juvenis nomen audivisse.

Hieronymus Carbo. Mox ego. Hieronymi autem Carbonis viri ex nobilitate Neapolitana summi gloria longè clarior est, quàm nostro possit crescere testimonio. Hic inter eruditissimos à Pontano celebratus, ab Actio summè commendatus, doctissimis ingenii sui monumentis eruditorum de se omnium expectationem exæquarat. Neq; tamen is, qui totum vitæ tempus bonis artibus impenderat, eamdem hanc inclementiam fati potuit evitare. Siquidem gravissimo eo, & pestilentissimo anno, quo Roma toties direptionibus objectata est, in Neapolitano ille otio quietus, pestilentia oppressus infeliciter occubuit.

Petry Gravina Hunc sequutus idem Petri Gravinæ exitus, cujus tam morum, quàm scriptorum elegantia nimirum exigere videbatur, ut qui per innocentiam, & laudabilem studiorum industriam vitam omnem exegerat, æquiore frueretur fato. Hic tamen ea correptus pestilentia, quam Hispani Romæ prædatores Neapolim intulere à carissimo quoque destitutus in eâ miseriâ defecit. Addam his Josiphonta Samuelis, quo Julius Secundus Pont. Max. assiduè usus est Medico, filium, qui Philosophiæ, & Mathematicis impensissimam operam navaverat, literis Hebraicis sub ipso patre mirificè profecerat, neq; patriâ eâ contentus eruditione, Græcas etiam affectaverat, Latinas autem ita didicerat, ut & vorsæ, & prorsæ orationis candore, & elegantiâ, æquales omnes Romæ provocaret, æquumq; cum universa juventute pedem ferret. Moribus ad hæc integerrimis præditus erat, ut nihil in juvene præter Christianæ pietatis cognitionem desiderares. Is autem iniquissimis, atque acerbissimis incommodis, multisque jacturis, & bonorum suorum direptionibus, afflictus. Nam statim post patris obitum fortunas suas eò dissipari sensit, quo paternus servus arcâ ejus nummariâ perfractâ multis nummorum aureorum millibus surreptis, Byzantium usque profugit. Eum subsecutus Josiphon non modo exclusus est à portu, profugioq; omni, sed etiam injuriæ vulnere confossus, quod à mendacissimo eodem furari servo pro Pontificis Romani exploratore delatus, ægrè vitam à Turcarum crudelitate defendit. Re demum infectâ, fortunâque modis omnibus eâ peregrinatione miserabiliter afflictâ, Romam se receperat, cùm ecce haud multos post annos calamitosissima Romæ tempora accidere. Ita ille sceleratissimo latrocinio expoliatus, captus, excruciatus, quæ temporis illius fuere miserrima quæque perpessus est, cumque à latronibus quatuor die noctuq; custodiretur, qui magnam ab eo pecuniarum vim efflagitabant, intempestâ nocte custodiis somno vinoq; sepultis, unam interiorem lini indutus tunicam, nudis pedibus incedens fefellerat, & Tybur versus arrepto itinere in Varronis vicum aufugerat. Ibi sæviente pestilentiâ cùm statim contactus esset, oppido ejicitur, & in agrum relegatus, ubi tuguriolo augustissimo contectus, cùm neminem haberet, qui vel aquæ haustum subministraret, miserrima fame, sitique potiùs, quàm morbi truculentiâ superatus interiit. Commemorare autem vobis plerosque alios possem, qui adeò hac tetra labe contabuerunt, sed mihi succurrunt alii vel ferro, vel violentiori aliquo mortis genere exanimari, quorum sortem nemo non miserabilem arbitretur.

Josiphon Samuelis.

Hercules Stroza. Hercules enim Stroza tam generis, quàm ingenii nobilitate clarus, Poëta nostro tempore non incelebris, quàm luctuoso nobis ereptus funere? dum enim ab amici cæna noctu se domum recipiebat

piebat

piebat, Ferrariæ, urbe patria, in latronum incidit globum, contra quorum impetum crudelissimum salutem suam defendere non potuit, statimque multis acceptis vulneribus, virenti adhuc ætate vitam indignantem multo cum sanguine fudit. Neque unquam, qui vim attulisset, inventus est, nisi quòd potentiorum inimicitias suscepisse ferebatur. At Joannes Regius Venetus sub Alexandro Sexto Palatinus Bibliothecarius, vir dubio procul & Græcè, & Latinè doctissimus, dum studiis bonarum artium operam navat indesinentem, suasque res tantum agit, iniquissimo Alexandri Sexti tempore in arcano proscriptorum albo positus, dum bona ejus appetuntur Viterbii, quò se valetudinis causa receperat, veneno sublatus est. Scripta ejus in Plutarchum plurima ab iis, qui alienæ invidebant gloriæ, suppressa partim evanuere, partim furibus peperere. Codrus autem Urceus Ravenas, multæ variæque doctrinæ vir, eruditissimis plerisque scriptis, quæ nunc edita sunt, omnibus innotuit. Is quoque sanguinaria peremptus est morte, ab adversæ factionis latronibus fœdissimè trucidatus.

Joannes Regius.

Codrus Urceus.

Noster autem Mutius Aurelius Mantuanus, magno, & eleganti juvenis ingenio, linguâ prius nostri temporis Italicâ scribendo exercuit, mox Latinam affectans jam adultus, brevi admodum temporis curriculo magnum Poëtam professus est; quam juvenis promptitudinem admiratus Leo Decimus Pont. Max., ne tali deesset ingenio, arci eum Mondulphiæ præfecit, quem locum Aurelius studiis suis necessaria ubertim suppeditarum arbitrabatur. Prioribus itaque dimissis jocis, lusibusque, quibus in adolescentia sese oblectaverat, majus jam conceperat argumentum, & Porsenam Heroico celebrare occœperat. Vix pauculos nescio quot menses in eo vixerat otio, cùm per multos dies à domesticis desideratus, in puteo demum quodam aquæ profundissimæ & ipse, & ejus mula reperti sunt exanimati. Eandem fatorum inclementiam expertus & Paulus Bombasius Bononiensis, qui Latinas, Græcasque literas Neapoli summa cum laude publicè professus, à magnæ celebritatis Cardinali Pucio Romam accersitus, ab eoque in honore habitus à secretis fuit, liberaliterque tractatus jam locuples effectus erat, cùm ecce repentina illa prædonum procella urbem Romam invasit, quâ captâ, cùm is Mæcenatem suum in arcem Æliam confugientem subsequeretur, superveniente sicariorum globo oppressus, immanem cædem evitare non potuit. At quanto miserabilius periit Donatus Polius vir Florentinus, Romanæ cathedræ professor, Leonisque Decimi familiaritate non ignobilis, in quo multæ erant & reconditæ literæ, eloquendi vis non erat. Is enim à quodam puero, qui homini serviebat, spe prædæ, noctu, adacto in frontem malleo, trucidatus est, cùm alioqui pauperrimus vitam semper egisset duram, & insigni mendicitate miserabilem. Et quoniam in Romani gymnasii professores obiter incidimus, plerosque alios enumerabo, quibus fortuna se novercam exhibuit. Antonius enim Flamminius natione Siculus, cujus prælectionibus Roma longâ annorum serie nihil habuit eruditius, vitam in primis eo infelicitatis genere produxit, quòd nullius unquam neque docti, neque indocti hominis familiaritate, commerciove delectatus est, non famulum, non servum habuit, neminem unquam cœnam adhibuit, neque aliorum ipse mensas affectavit, quod faustum aliquis dicat, nisi solitudine ipsâ, & molestum, & periculosum esset. Is autem inopinatâ præventus morte à caupone viciniæ, qui quotidiana edulia homini venditabat, contationem admirante, quòd jam triduum non apparuisset, & per hortuli fenestellam quandam ingresso inter libros, quos humi stratos, stratus & ipse lectitare consuerat, sempiterno oppressus somno repertus est. Simile mortis genus sortitus est Antonius Amiterninus cathedrâ Romanâ celebris, Julii Medici Cardinalis, qui nunc summus Pontifex est, in Grammaticis, & Oratoriâ præceptor, anno antea quàm is ad Pontificatum ascenderet, peste Hadrianeâ Romæ sæviente profugeret. Inde librorum scriptorumque suorum desiderio incensus, ut hujusmodi supellectilem, vel ut nonnulli volunt, recoditam pecuniam auferret, reversus Romam, & domum suam ingressus, ubi familiares sui eo morbo contaminati interierant, ipse quoque contactus è vestigio, dum abitionem parat, Aquilam profecturus senex, æger, & corpore, & animo confectus, quadragesimo ab urbe lapide, intra hospitium, vel à nemine in diversorium receptus, vel ipse nulli satis fidens, ut procellosam tamen cæli tempestatem, quæ largè cadente pluviâ oborta erat,

Mutius Arelius.

Paulus Bombasius.

Donatus Polius.

Antonius Flamminius.

Antonius Amiterninus.

per noctem evitaret, in proximi templi cujusdam vetustate prærupti pronum se conjecerat, noctem ibi pro foribus quieturus, mane autem à viatoribus ibidem repertus est exanimatus. At non minus crudeliter occubuit Augustus Valdus, Patavinus civis, qui Romæ per tot annos bonas literas tantis ab eo vigiliis, sudoribus, & peregrinationibus acquisitas, professus erat, qui non solùm voce, verùm etiam scriptis, eruditionem omnifariam ab interitu vindicabat; quàm autem miserabili mortis genere vitam finiit! Incidit enim in Romanam cladem, Hispanorum illam, & Germanorum prædonum sævitiam acerbissimam, cujus ante oculos direptâ domo, ipse in vinculis habitus, preciosissimam librorum supellectilem, laboresque illos suos, quos præsertim in Plinium elucubrabat, coram dilacerari, & in usum culinæ incendi conspexit, & in eo mœrore omnibus aliis incommodis conflictatus, propter arrogantem eorum crudelitatem, quibus nihil unquam fuit improbius, dum modicæ fortunæ vir insatiabilem barbarorum sitim tributis explere nequit, qui omne senectutis suæ viaticum jam excusserant è loculis, post cruciatus varios, fame demum consumptus perhibetur.

Augustus Valdus.

Professus etiam apud nos Janus Parrhasius, ad cujus jucundam vocem undique concurrebatur. Verùm is, dum assiduis vigiliis, & longæ lectionis laboribus maceratur, in eam incidit articularis morbi truculentiam, ut per annos aliquot nil præter linguam in universo corpore haberet incolumem, siderato propemodum utroque crure, ut nullis pedum officiis uti posset, lacertisque præ dolore, & contractione, redditis inutilibus, magnâ insuper inopiâ, & egestate oppressus, rerum demum omnium desperatione ductus, relictâ Româ in Calabriam cùm secessisset, in febrim subito incidit, qua diu vexatus, miserabileque eo cruciatu superatus, expiravit. Neque diu felix fuit Thomas Phædrus, affluentissimum eloquentiæ flumen, quo non alius eo tempore orando clarior, neque vehementior fuit, Romanæ ipse quoque cathedræ decus, & ornamentum. Quàm verò miserabiliter, quamque in opinato mortis genere surreptus interiit, dum scilicet mula media urbe vehitur junctis factus obviam bubalis, qui visendæ magnitudinis carrucam trahebant: —— Consternatâ siquidem mulâ bubalisque identidem perterrefactis, simul ab ea calcitrosa excussus est tam magnæ corporaturæ vir, quantum hominem nostis, simul à plaustro superatus, quamvis in rotarum medium intervallum incidens elisionẽ evitarit corrupto tamen præ timore, & gravi casu intra viscera sanguine, multa inde longæ, & occultæ valetudinis incommoda perpessus, in ejusmodi ærumna vitâ functus est. Quid verò Camillus Paleottus tam elegantis litteraturæ juvenis, non ne etiam ille, cùm ex Bononiensi cathedra Romam ad fratris germani causam, qui à Julio Secundo publico de negotio in vinculis habebatur, procurandam profectus esset, interveniente mox Julii ipsius morte, suffectoque illi Leone Decimo, cùm à Cardinali Divitio, virtutis, & ingenii ergò loco germani fratris amaretur, in eam incidit valetudinem, qua per multos menses miserabiliter cruciatus totis membris non sine lethali dolore sideratis in ipso ætatis flore quintum & vigesimum natus annum, magnæ omni expectationi præreptus est? Hujus autem affinis Philippus Beroaldus junior insigni & ipse literaturâ præditus, Bononiensem cathedram aliquandiu rexerat, Romæ inde publico conductus salario professus est. Mox à Joanne Medico Cardinali jam tum Æmiliæ, & copiarum Pontificiarum Legato, admissus in amicitiam, illi à secretis fuit. Postea verò quàm is ad Pontificatum ascendit, Phædro mox vita functo, in Bibliothecæ Palatinæ præfecturâ illi suffectus est. In reliquis ornamentis, & commodis repulsam passus, despectuique propemodum habitus, vix victui necessaria pro antiquæ familiaritatis dignitate obsequebatur, quo ex mœrore cùm desertum se, atque abjectum existimaret, in rapidissimam febrem illapsus ad amicorum liberalitatem confugere coactus, brevi eo morbo, curisque confectus interiit. Hic ego cùm aliquantulum tacuissem, præceptoris, quem unicè dilexeram, observaveramque, desiderio exacerbatus, putavit Contarenus absolvisse me dictionem meam, atque ita excepit. Multa quidem, Grana Pontifex, miseriarum, quæ doctis viris acciderunt, apud vos exempla, quæ vos infelicia judicatis, complexus es, sed quid inquies, si apud nos quoque parem his vestris calamitatem (utar enim locutione vestrâ, quamvis longè alia mihi sit sententia,) literatos afflixisse dixero, & ut à professoribus, in quibus tu finem fecisti, incipiam, cùm ado-

Janus Parrhasius.

Thomas Phædrus.

Camillus Paleottus.

Philippus Beroaldus junior.

adolescentes essemus, tres habuimus insignes literaturâ viros, quos in hujusmodi studiis sectabamur. Duos Venetiis, Marcum Antonium Sabellicum, & Georgium Vallam, Patavii autem Joannem Calyphurnium. Qui quidem vel in gravissimis miseriis, vel iniquissima vitæ conditione finem sortiti sunt, ut more vestro dicam calamitosum. Georgius enim Valla Placentinus, multi studii, multæ doctrinæ vir, multarum idem lucubrationum auctor, dum Venetiis, profitetur, Triultiæ factionis sectator acerrimus, ita ut, quin publicè etiam adversarios maledictis proscinderet, minimè sibi temperare posset, hinc Ludovici Mediolanensis ducis inimicitiis vexatus, in ipsâ, quam instituebat, civitate conjectus in carcerem situ eo aliquandiu contabuit; cognitâ mox causâ, & absolutus, & cathedræ suæ redditus, haud ita multo post cùm mane summo paratus esset conferre se ad auditorium, ubi tunc Tusculanas Ciceronis quæstiones prælegebat, deque animæ immortalitate vehementissimè, doctissimeque quotidie disserebat, dum interim corpori vacaturus excrementa cibi dejecit, animam etiam morte subitaria exhalavit. Nos qui quotidie ad admirandam hominis doctrinam sub matutinum crepusculum conveniebamus, non prius tali nos doctore defraudatos intelleximus, quàm hora profitendi frustrà elapsâ, certos, qui moræ causam sciscitarentur, domum ejus delegavimus, qui redeuntes gymnasium nostrum præter omnium spem, quia nullum male valetudinis incommodum præcesserat, voce illa erudita spoliatum, atque orbatum renunciaverunt. Erunt qui genus hoc mortis inter mortalium felicitates enumerabunt, quippe nullo dolore prævio, nulloque mortis metu statim exanimari. Nos tamen ex Christianæ pietatis institutis miserrimum hoc existimamus, ex Philosophiæ verò præceptis, neque quidem calamitates alias, quæ alterius, non nostri juris sunt, mala existimo; sed erit super hoc alias disserendi locus.

Georgius Valla.

At fuerit felix Valla, quia cruciatu nullo, nulliusque rei anxius è vita migravit, nobis certè ejus discipulis calamitosa fuit hominis mors, quibus eruditionis suæ tam triste desiderium reliquit. Sed enim quò minus incommoditatis Valla perpessus est, eò plus infortunii, & ærumnarum pertulit Sabellicus: vir ille scriptorum copiâ, & elegantiâ multò clarior, quàm mea ulla possit commendatione crescere, miserabilem vitæ finem eum sortitus est, quod putridâ, perniciosâque correptus elephantiasi per annos aliquot miserabiliter cruciatus, interclusâ vocis viâ, cæterisque tam spiritus, quàm cibi meatibus computrescentibus, gutturisque corruptis organis, venisq; corrosis, non sine cruciabili tormento annos aliquot peregit, eaque tabe demum confectus interiit. Joannis autem Calphurnius rarissimæ vir eruditionis, qui Patavii, me puero, bonas literas perquamdiu docuerat, nullo unquam tempore non expositus invidorum obtrectationibus, & injuriis, dum omnia fortiter ferens adversa, uni studet immortalitati, repentina paralysi percussus, amisso primùm vocis beneficio, quæ lucubraverat opuscula pleraque indicare non potuit, eoque incommodo absumptos ignavissimos fucos elaboratis à se operibus nobilitavit. Addam huic virum benè literatum Josippum Faustinum Vicentinum civem, Brixiâ tamen oriundum Tincâ non incelebri familiâ, cujus ærumnosum exitum, ab Egnatio nostro me audisse memini. Noverat is hominem in civitate Bellunensi, per annos supra quatuor & triginta professum, eruditione dubio procul summâ & tam prælegendo, quàm orando admirabilem, cujus integerrimam continentiam, & probitatem tota ea civitas cœlo effert, & admiratur. Is autem post navatam juventuti Bellunensi per tot annos operam, & multa ad posteritatis etiam institutionem elucubrata, eò incidit calamitatis, ut Belluno à Germanis obsessa, totius ferè orbis in Venetos bello exardescente, missus is pro pacis quibuscumque conditionibus, ne urbs direptioni destinaretur, Orator unà cum civibus aliquot ex omni nobilitate lectis, pacem quidem impetravit, obsidionisque summovendæ auctor fuit, sed ab hostibus, tributorum avidissimis, ad Pontem Æni, quem Isprucum hodie vulgo dicunt, in captivitatem abductus, jure gentium à barbaris violato, dum redemptionis pretium, quod illi flagitabant, omnem excedit modum, neque solvendo quisquam est è suis: Ipse in literarum otio ad eam usque diem nutritus, jam & mœrore, & ætati ingravescentis incommodo, malæque apud ejusmodi feritatem tractationis truculentiâ vexatus, ubi neminem habebat, qui consolationem afferret in tantis malis, neque quisquam inveniebatur, qui miseriis perditum levaret, qui magno semper in honore apud Bellunenses fortunatè, beateq; vixererat, tanquam numen aliquod

M. Antonius Sabellicus.

Joannes Calphurnius.

Josippus Faustinus.

Galleottus Narniensis. cultus, & observatus, in eo carcere, vitâ tam indignè, tamque infeliciter excessit. Solebat & Galeotti Narniensis, qui apud nos diu versatus erat, miserescere Egnatius idem. Is quidem suis clarior lucubrationibus, & magnorum Principum familiaritate magis celebris, quàm nostro possit clarescere testimonio, cùm à Francorum Rege Ludovico ejus nominis undecimo, accersitus ex Pannoniis, ubi Matthiæ Regis liberalitate deliciabatur, Lugdunum ad salutandum Gallum Regem se conferret, forte illi factus ex itinere ante urbis portas obviam, dum magna vir corporis habitudine, pinguedineque, & obesi ventris mole gravis ab equo se demittere ad terram vellet, id scilicet honoris Principi habiturus, suo ipsius tractus pondere ita corruit, ut adliso terræ capite, fractoque gutture statim expirarit. Hic Pollio. Quid obsecro probatissime vir indignos alienigenarum casus ita meministi, ut tuorum obliviscaris? Audivi ego Venetiis, dum Orator Pontificius in Pannoniam iterum missus, menses aliquot illic subsistere coactus sum, excidii Romani certior factus, dumque vestrorum hominum literas perscrutor, Paulum quendam Decanalem indignissimum vitæ exitum sortitum, cujus cùm te perbellè conscium putem, quisnam hic fuerit obsecro nobis indices, nam & Granam, & Colotium video, ut alterum alterius auribus insusurrasse animadverti, magnam utrumque literatorum carnificinam paravisse. Sed enim priusquam Decanalis elabatur, detur nobis ab nostris venia, ut quid super eo dicturus es, audiamus. Sanè quidem cùm de literatis sermo est, nullius ego libentius meminerim quàm Pauli Decanalis, qui quantæ fuerit eruditionis, nulli non innotuit. Is enim vix quintum, & vigesimum ætatis annum attigerat, & præter absolutissimam Latinarum, Græcarum, & Hebraicarum literarum cognitionem, disciplinas etiam illas illustriores, Philosophiam, Astrologiam, & Mathematicas reliquas artes, non primis, ut multi, labris degustaverat, sed pleno fonte exhauserat. Qui quidem, dum præstanti labore Ptolomæi Geographiam non tam temporum, quàm imperitorum hominum injuria passim depravatam incolumitati pristinæ reddere contendit, neque sibi die, neque noctu parcit, tam utilem, & jucundam humanis ingeniis cognitionem brevi exhibiturus, ex nimia scribendi assiduitate, nixu, & perseverantiâ, rupta intra pectus vena ita sanguinem cæpit evomere, ut nulla Medicorum arte sisti posset. Tum ille fatalem instare diem inspiciens, id unum habuit præmaturæ mortis, & interceptæ in studiis gloriæ solatium, quod rerum aliarum omnium contemptâ curâ, sacris initiatus, & in Augustinianorum Heremitarum claustra inclusus intra paucissimos dies, intaminatæ juvenis vitæ, integerrimum, pudicissimumque animum cœlo reddidit. Ex iis autem, quos Patavii studiorum meorum comites habui, tres mihi præcipuè & ingenio, & probitate excellere visi sunt, quorum qui fuerit exitus, audieris. Nicolaus Angelicus Venetus, diligentissimam bonarum artium studiis operam navaverat. Nam & Philosophiam Patavii absolutissimè didicerat, neque ea contentus juris etiam peritiam acquisiverat, in eaque disciplina Romæ approbatus, laureâque ibi honestatus, in patriam ad fori negotia se contulerat. Sub primum appulsum patre vitâ functo, familiaribus, atque iis quidem molestissimis est litibus infestatus, quibus dum variè distrahitur, accidit, ut sub primum noctis crepusculum tumultu ante ædium suarum fores excitato à percussoribus, quos adversarii summiserant, dum ædes ipse suas defensurus, in quas illi contendebant irrumpere animosus juvenis stricto ense in viam usque mediam procedit, longè majori ex insidiis ingruente turba, cùm unus in tot sufficere non posset, multis hinc inde vulneribus laceratus, resecto demum transverso ictu fæmore miserabiliter occumberet. Ut verò, quæ recentissima sunt, commemorem, hujus & socius, & contubernalis Mattheus Albinus, & ipse Venetus, in arte medica peritissimus, ex qua locupletissimas divitias comparaverat, magnam adeptus auctoritatē tam ex ipsius artis scientia, quàm ex incomparabili, qua erat egregiè præditus integritate, ex uxore pudicissima admirandæ indolis filium susceperat, de quo cùm spem optimam concepisset, & ad bonas artes idoneū comperisset, isq; ultrà quàm puerilitatis anni ferre viderentur, profecisset, subitariâ in eum grassante febri, acerbissimo elatus funere patrem in eam conjecit doloris vim, ut ex concepta inde mœstitia paucis post diebus, cùm dolori resistere non posset, assidueque ejus funeris cogitationi inhæresceret, neq; levari ægritudine pateretur, eâ demum oppressus, ipse quoq; perierit; nosque & amico optimo, & ingenioso opere, de ratione super ægrotantibus differen-

Paulus Decanalis.

Nicolaus Angelicus

Mattheus Albinus.

disserendi, quod inchoaverat, privati, perpetuo affligemur. At, ne ab hoc discedam contubernio. Hieronymus Angeli Pisauriensis magnâ apud nos celebritate Medici filius, & ipse Medicus juvenili quamvis ætate peritissimus, qui cum Albino & alitus, & educatus, sororem illi in matrimonium collocaverat, conspectâ & ipse cum summo animi mœrore immaturâ nepotis morte, subsecutoq; recenti dilectissimi sororii funere, vulnere hinc refricari, ac recrudescere viso, usque adeo cruciatus animi & afflictus est, ut ex luctu, & mœrore contabescens, brevi ipse quoq; conjunctissimum sororiũ subsecutus fuerit. Horum socius, & contubernalis Joannes Campanius Chaneensis, familiaris meus, acutissimi juvenis ingenii, Venetiis, & Patavii bonis literis, & disciplinis operæ multum insumpserat, eratque & in Philosophicis, & in Medicinæ studiis optimè eruditus, sed juventutem omnem per omnes inopiæ difficultates traxerat, amicorum tantum liberalitate sustentatus, qui natum ad frugem optimam adolescentem fovere perseverabant. Is posteaquam Medicum profiteri cœpit, mirum est, quàm brevi ad magnas opes pervenerit. Triennio enim, quò apud Bituriges ab Italis mercatoribus conductus, eam artem exercuit, largissimè locupletatus erat, quod in Medico juvene rarissimè contingit. Atque ita re bene gestâ, dum Romam transmigrare parat, ut in hac luce hominum viveret, quasque sub incude habebat, rerum naturalium quæstiones expoliret, secundum, & trigesimum natus annum atrocissimâ oppressus febri tam procul Italia, ut & ipse desideratus est, ita doctissima etiam ejus scripta interiere. Horum autem præceptor, & meus in primis Philosophiæ tyrociniis Bernardinus Camusius Albinganno patriâ, qui Philosophiam Venetiis, mox Patavii nobis adolescentibus docuit, & suâ, & discipulorum celebritate clarus, quo profitente, quæstiones eas asperiores Latinis verbis tractari posse experimento discebamus, cùm maturè nimis receptui cecinisset, medicinæque se penitus addidisset, & nomen, & fortunas amplas in patrio acquisierat solo. Adhæc uxore supra quam Philosopho conveniebat formosa, & dote magna auctus, dum post tot exantlatos labores sperat otio aliquo per quietem frui, & aliqua ingenii, & eruditionis suæ monumenta posteris relinquere, rebellis conjugis operâ, ut fama est, à percussoribus quatuor multis & lethalibus vulneribus confossus est. Cumque diligenti curatione adhibita mortis jam periculum evasisse videretur, ab ea ipsa uxore veneno demum fertur extinctus. Et quoniam ad Medicos sermonis me series traxit, Andreas Mongajus Bellunensis repentino sublatus obitu studiosis potius omnibus, quàm sibi fuit incommodus. Ille enim, cùm diligentem Medicinæ operam dedisset, depravatis ubique Avicennæ codicibus offensus, Damascum usque protecturus ad antiquos ejus auctoris libros perquirendos pelagi tantum enavigavit, terrarum tantum peragravit. Ubi ea in urbe consedit, Arabica per summam industriam, & vigilantiã lingua optimè percepta tam utilis auctoris scripta omnia correxerat, multaque ad hanc ætatem incognita declararat, cùm à Senatu Veneto conductus Patavinæ est cathedræ præfectus, ut quam optimè callebat, artem edoceret. Paucis verò post mensibus à cœna, nulla male cujuspiam valetudinis molestia prætentatus subitario eventu in lectu inclinatus expiravit.

Joanes Campanius — *Bernardinus Camusius.* — *Andreas Mongajus.*

Sed enim quanto tolerabilior est Mongaji mors, quòd senex, quòd honoratus, quòd dives, quòd sine morbi alicujus molestia, qui operibus quæ parturierat absolutis, vitâ cesserit; eò gravior est Julii Dojoni, item Bellunensis casus, qui juvenis, qui pestilentissimo morbi genere per aliquot dies vexatus, qui lucubrationibus in medicina pluribus quidem inchoatis, nullis autem absolutis, tunc nobis ereptus sit, cùm maximè patriæ ornamanto, familiæq; suæ usui futurus erat. Is enim primo in Patavino gymnasio medicinam publicè professus, Venetorum deinde consulem honestissima conditione Aleppum usque secutus fuit; qua in urbe Turcici Imperii post Byzantium primario emporio per biennium commoratus, Tripolim ab altero Venetorum consule peste laborante accersitur; dum igitur eò cum duobus viæ sociis nocte propter æstivos calores magnis itineribus contendit, decimo ab urbe lapide hunc latrones ex occultis locis repentino impetu adoriuntur, alteroque comite ab iis interfecto, altero autem gravibus vulneribus confosso, ipse clavâ in capite, & humeris sæpius percussus, exanimis jacuit. Latrones verò tantis ictibus interemptum existimantes, illo omnibus vestibus, & quamplurimis aureis Venetis exspoliato, interiori tantùm tunicâ eidem relictâ, abierunt: ita verò crudeliter tractatus, vixque humi surgens post aliquod temporis spatium, multâ nocte in civita-

Julius Dojonus.

civitatem, unde discesserat, regressus est, ubi tandem brevi aëris benignitate convaluit. Nondum tamen triennio transacto satis locuples factus, iisque bonis contentus, quibus parentes suos, & numerosam familiam, decenter aleret, cùm Bellunum natale solum remeare meditaretur, subitâ pestis vi in illâ civitate sæviente, & quam multis sanaverat, eandem ipse quoque contactus, paucos post dies, tam immaturâ ætate, ab omnibus destitutus, miserabiliter animam efflavit, patriamque, & parentes sui expectatione defraudavit. Infelix etiam est Marci Antonii Turranii interitus. Fuit is Hieronymi Veronensis viri clarissimi, qui Patavii per multos annos Medicinam magno omnium profectu docuerat, filius. Juvenis dubio procul in omni disciplinarum genere longè ultra quam ætas ferret, eruditissimus, à primis adolescentiæ annis Patavii & ipse publicè professus, Dialecticam, Philosophiam, & Medicinam docuit. Turbulentissimis demum temporibus atrocissimi illius in Venetos belli, quod in eos Christianorum omnium Regum conjuratione gestum est, ut incommoda illa evitaret, & non apta jam studiis loca declinaret, Papiam accersitus maxima cum omnium admiratione, qui juvenis doctrinam, & eloquentiam commendabant, profitebatur. Cùm ecce iniquissima correptus febre circiter trigesimo vitæ anno primarius penè ætate sua Philosophus in humanis esse desiit.

M. Antonius Turranius.

Neque verò minorem in Joanne Cotta Veronense jacturam fecerunt bonæ literæ. Juvenis is multa rerum omnium cognitione egregius, disciplinarum nostrarum non ignarus, Mathematicarum optimè peritus. In condendo verò Poëmate elegantiæ, & venustatis incomparabilis, quique antiquum illum leporem ætate nostra revocare cæperat. Is inquam, dum Viterbii apud Julium Secundum magnis de rebus Orator agit, pestilenti oppressus febri in ipso ætatis flore defecit, scriptis ejus & hic, & illic magna ex parte dissipatis, ut neque posteritati, neque nomini suo prospicere potuerit. Vivet tamen, & doctissimorum omnium testimonio celebratus iniquæ fortunæ invidiam superabit. Et Dantes Tertius Aliger Veronensis vir dubioprocul optimè litteratus, & in Latino condendo carmine benè elegans, & eruditus fortunam ipse quoque novercam expertus est. Quo enim tempore scripta sua cœperat in classes instruere, & immortalitati suæ viaticum comparare, in belli tempora incidit, quod universi orbis viribus contra Venetos Julius Secundus Pont. Max. concitârat. Quo factum est, ut Veronâ à Barbaris captâ, ipse ne immani eorum feritati parere cogeretur, Mantuam voluntario exilio profugerit. Ibique rerum omnium angustiis oppressus, uxore & liberis ex opulentâ satis conditione in arctissimam egestatem, & miseriam conjectis, tum ætate jam gravis, & ad incommoda hujusmodi ferenda minùs adsuetus, gravi admodum valetudine diu excruciatus in eo exilio, perturbato, subversoque rerum omnium suarum ordine, calamitoso mortis genere vitam finit. Tali mœrore contabuit & Hieronymus Bononius Tarvisinus, vir nisi fata eum tot calamitatibus affixissent, ad magnam & ingenii, & eruditionis laudem natus, sive rerum antiquarum, quibus valde oblectabatur, cognitione præstaret, sive non inelegans carmen cuderet, sive aliorum ingenia benignissimus excitaret. Is tamen per viginti & amplius annos tabe totius corporis computrescens, filiorum aliquot inprimis surditatem, mox & desipientiam expertus, superveniente bellorum tempestate, vitam extra patriam in magna rerum omnium perturbatione dereliquit. Ita & Jacobus Paganus Bellunensis, & generis nobilitate insignis, & literatura non incelebris, multis apud magistratus Venetos honoribus perfunctus, quo tempore numerosæ prolis rectè, & ingenuè institutæ, educatæ, & eruditæ solatio frui debebat, in turbulentissima Germanici contra Venetos belli tempora incidit, quorum violentiâ patriâ extorris factus, dum barbarorum sævitiam quanto potest studio declinat, voluntarius exul Venetiis omnium rerum incommodis afflictus periit. Fuit & Hieronymus Donatus Patricius noster nullius ignarus doctrinæ, Poëta, Orator, Philosophus, Theologus, Mathematicusque peregregius, tantâ semper rei familiaris molestiâ, & domesticorum ad jussa rebellium curâ, sollicitudineque inquietatus est, ut nisi curas litterarum solatio levasset, nemo unquam eo miserior futurus fuerit. Is posteaquam diuturno labore ferocissimum Julii Secundi animum in Venetos exulceratum per intolerabilem patientiam hic Orator pervicerat, prostratæque jam patriæ subsidium, & respirationem comparaverat, eo ipso die, quo fœdus cum Julio sanxerat in rapidissimam lapsus

Joannes Cotta.

Dantes Tertius Aliger.

Hieronymus Bonius.

Jacobus Paganus.

Hieronymus Donatus.

lapsus febrim, brevique inde extinctus, subsecutam patriæ suæ, quam de pertinacissimæ fortunæ manibus extorserat, felicitatem videre non potuit. Scripta ejus innumera ad immortalitatem elucubrata, quod eruditis indignissimum est ærumnarum genus, paucissimis admodum exceptis, quæ vivens ediderat, adhuc in tenebris jacent occultata. Sed hi forsan communia cum multis passi videantur, neque forte ærumnosis adnumerandi fuerint, veluti calamitosissima Gabrielis Zerbi Veronensis Medici mors, quæ nulla multis ab hinc annis neque immanior, neque crudelior accidit. Fuit is in Patavino Gymnasio professor valde celebris, cujus promptissimum ingenium, & intrepida ob doctrinam confidentia Romanis etiam vestris tunc innotuit, cùm in frequentissimo Philosophorum, Theologorumque conventu, ubi de re valde seria agebatur, ausus est Sixto Pontifici Max. disputanti imperitiam objectare, quâ ille offensus intemperantiâ, quòd majestatem suam ita contemptui habuisset, erat in hominem graviter animadversurus. Sed enim Pontificis cognito consilio clam statim urbe aufugit, Pataviique mox per annos multos professus est. Accidit autem, ut Scander Turcarum Regis Primipilaris vir gravissima dysenteria laboraret, quæsieritque percognitissimum sibi hominem Andream Gritteum, qui nunc Princeps noster est, ut Medicus ex Italia ad se quam primùm mitteretur, ingentia itineris, laborum, & curæ præmia reportaturus. Suscepit provinciam Zerbus, & immensum auri pondus spe vorans, ad Scanderem proficiscitur, secumque filiolum adhuc impubem adducit. Curat Principem hunc Zerbus diligenter, & pristinæ reddit incolumitati, donatur mox auro multo, vestibus, & gemmis, & argenteis pateris, & carohæsiis, aliâque supellectili locupletatur, ut si domum ea omnia asportare licuisset, unumquemque Europæ Regem instrumento fuerit provocaturus. Benè autem res acta erat, fatebaturque Princeps & vitam, & salutem sibi hominis hujus curatione partam, acceptisque ab eo de reliquæ vitæ ratione præceptis, commeatum dederat. Ille jumentis oneratis ad finitimum quoddam Turcarum castellum, unde in Dalmatiam diverteret, se recipit, pauculosque ibi dies moratur, dum præsidium itineris ex Christiani nominis hominibus accersitur, quæ omnia pacatissimè, & fide utrinque datâ acceptâ transigebantur. Accidit autem, ut Scander præceptorum immemor, & naturâ ipsâ minimè continens, dum libidinem suam explere pergit, in graviorem recideret ægrotationem, qua brevissimo temporis spaciolo consumptus interiit. Filii, ut in preciosa illa munera, quæ pater Zerbo dederat, invaderent, temporarium venenum è Medico patri datum calumniantes, percussores expeditissimos immiserunt, qui fugientem, ut ajebant, è fuga retraherent. Illi captum Zerbum, & unà filium adolescentem indicta causa eo supplicii genere affecerunt, ut primum immeritissimum filium ante patris oculos inter duas ex ligno tabulas inclusum, serrâ medium dissecarent, mox ipsum quoque tormento eodem atrocissimo trucidarent. Exhorruerunt ad hanc barbarorum immanitatem omnium animi, cunctique veluti stupore quodam attoniti conticuerant, cùm demum Colotius ita silentium rupit. Gravissimum est, non inficior, in exilio, & egestate laborantem morbo etiam absumi. Miserrimum longæ alicujus valetudinis incommodo cruciari; Infelicissimum trucidari; sed eorum ego sortem omnium teterrimam, & ærumnosissimam existimo, qui se tam miseros judicarunt, ut sponte sibimet manus injicerent. In reliquis enim ærumnis, quamdiu sperare licet, spes adfulget aliqua, quæ quidem ægritudinem, aut fortunæ sævitiam leniat, in animo verò sponte mori destinato nulla neque spes, neque alterius consolationis ratio locum habet. Atque ne ullum calamitatis genus à literatis absit, hoc, ut est omnium atrocissimum, ita frequentius in hujusmodi genus hominum debacchatur. Sic Demosthenes, sic Cato, sic apud veteres clari plerique viri vitam finiere, quod illis tamen vel laudi, vel saluti attributum est, & fortiter perriisse dici: nobis, qui sanctiùs instituti sumus, nihil æquè pernitiosum existimatur. Quòd si rerum summa in hominum opinione consistit, illi nimirum omnium ærumnosissimi, qui suas sibimet invisas animas projecere. Verùm audite obsecro, an ulli nostro tempore fuerint, qui tantum calamitatis animo conciperent, ut non aliâ ratione illi obviam iri posse putarent, nisi manus sibi violentissimas inferrent. M. Caballinus Anconitanus, summâ doctrinâ, summoque judicio vir ita temperatis, moderatisque moribus semper fuerat, ut nihil eo probius, neque sincerius haberetur. Integerrimæ ad hæc bonitatis, & erga eruditos omnes amorabundus, magnam & humanitatis, & festivitatis laudem reportaverat. Is

Gabriel Zerbus.

Colotius.

M. Caballinus Anconitanus.

tamen

tamen, dum apud Cardinalem M. Cornelium à secretis vitam agit honoratissimam, in maniam nescio quam, quòd causâ quadam deciderat, in qua secunda omnia sibi proposuerat, illapsus, sub idque tempus grandi pecuniæ deposito à magni nominis amico per inficiationem indignissimè defraudatus, in conclave suum sponte inclusus, iniquissimas sibi manus intulit. Foribus enim post aliquod temporis intervallum, quo non prodibat ad officia, perfractis, repertus est à necessariis humi jacens, prælongo gladio per medium pectus adacto, dum hesterno sanguine totum cubiculi pavimentum nataret. Visa tamen hæc lues Florentiæ magis, quàm alibi vigere. Tres siquidem memorantur literati viri, ejus urbis cives, qui talis perpulsi insania semetipsos suffocarint. Ex quibus Laurentius Laurentianus magnæ celebritatis est, quo non elegantior quisquam Philosophiæ studia à Ciceronianis temporibus ad hæc usque sæcula interpretari aggressus est, Græcè, Latineque nimirum eruditissimus. Dum autem is Commentarius in Aristotelem Latino idiomate omni summotâ barbarie incumbit elubrandis, parsque eorum jam edita, pars edenda procuditur, repentino nescio quo furore raptus, in profundum aquæ puteum semet ipse præcipitem dedit, seque vitâ, & studiosos omnes expectatione, quamque de homine spem conceperant, frustratus est. Petrus autem Leon & ipse Florentinus artis medicæ peritissimus, & in literis politioribus non mediocriter excultus, variarumque rerum cognitione nobilis in tanta disciplinarum peritia, adversæ sortis inclementiam evitare non potuit: furore enim quodam correptus, sponte in altissimæ aquæ puteum desiliit, atque ita genere mortis miserrimo, & viro, præsertim Philosopho, indignissimo periit. Ita & Joannes Baptista Albinus Bernadi Florentini viri filius legum peritia, & aliarum disciplinarum studiis nobilitatus, ob eaque Apostolicæ Cancellariæ Rector adhibitus ætate adhuc florente, ut qui vix quintum & trigesimum annum explesset, summâ modestiâ, atque etiam non vulgari prudentiâ habitus, erga omnes verò inprimis officiosissimus, eò is adactus est, casu nescio quo, ut quodam die planè mane se in altam putei domestici voraginem immiserit, cùmque funi, scitulæque mox adhæsisset, quasi facti pœnitens, supervenientibus fratribus, qui à servis excitati fuerant, opemque afferre conantibus, ipse fune derelicto sponte se in altissimam aquam suffocavit.

Laurentius Laurentianus.

Petrus Leon.

Joan. Baptista Albinus.

De fenestris aut se projecere Franciscus Fortunius, Julianus Camers, & Johannes Valdesius, hic amoris vi superatus, ille prædonum, qui Romam diripiebant, timore impulsus, alius qua de causa mente captus ignoratur. Nam cùm Franciscus Fortunius Anconitanæ civitatis Prætor esset, quod munus honestissimè, sapientissimeque, ut Anconitani testantur, exequebatur repente repertus est in Prætoria platea de palatii fenestris lapsus, ignorato auctore, cùm tamen Anconitani prædicent eum furore quodam concitum sponte sese dedisse præcipitem. Fuit is jurisconsultus optimè eruditus, Latinis literis admodum expolitus, ut scilicet M. Antonii Sabellici discipulum agnosceres. Julianus autem Camers Grammaticus, qui Romæ annos multos publicè professus fuerat, ab Leone Decimo instituendo Innocentio Cardinali Cibæo adhibitus. Id primum, dum viveret, infelicissimum duxit, quod in honoribus, quos mirificè affectabat, nulla unquam ejus habita ratio. Demum oppressâ ab Hispanis, Germanisque Roma, dum palatium diripitur, ubi is habitabat, aliquos ex familia per testes arripi, & ea parte adalligatos sublimes in supplicium, & absconditi auri quæstionem, vexari cùm conspexisset, ipse veritus ne talia pateretur, cui etiam graviora, nisi aurum promeret, minitabantur, cùm nullum aliud in rebus tam subitis, tamque angustis consilium appareret, de altissima fenestra in silicatam aream saltu se præcipitem dedit, corporeque universo silicibus miserabiliter adliso, tam duro exitio servituti, & cruciatibus illis mortem anteposuit. Neque minus miserabili de causa semetipsum interfecit Joannes Valdesius natione Hispanus, qui Romæ per literas, & industriam, & magnorum Principum gratiam ad magnas divitias evectus, multis apud nos officiis, id certi census nomen Romæ in honore habetur, clarus habebatur, Juvenis quidem elegans & formosissimi corporis proceritate insignis. Is, uti gens ea valde mulierosa est, puellæ cujusdam, & formâ quidem, & pudicitiâ nobilis, sed M. Antonii Alterii, viri Senatorii, patris ejus celebritate longè insignioris, amore correptus est, cumque indies virtus ejus fæminæ clarior elucesceret; ille morem amori suo gesturus, dat fidem uxorem sibi fore hanc: eique solemni desponsione puella dedicatur. Paulò post ol-

Franciscus Fortunius.

Julianus Camers.

Joannes Valdesius.

fecit

fecit pater sponsum sacris olim initiatum, neque ullum esse posse nuptiis locum, in summam adductus sollicitudinem, cùm & sibi, & filiæ illusum per summam ignominiam videret, multis, & magnis, ut par erat, molestiis afflictus, rem defert ad Leonardum Cardinalem Roboreum, qui tunc absente Julio Romæ Legatus erat, magis ut ab eo consilium caperet, quàm ut injuriam ulcisci meditaretur. Comprenditur Leonardi jussu Valdesius, & in Hadriani molem capitis reus includitur. Ille tam amore perditus, quàm vitæ periculo perterrefactus abdicaturum se sacerdotio, si per summum Pontificem liceat, & puellam vel indotatam ducturum pollicetur. Atque ita sponsoribus, vadibusq; datis ea conditione dimittitur. Interim dum ejus veniæ diploma à Julio Pontifice, qui tunc Ravennæ consederat, exspectatur, Valdesius neque libenter sacerdotiis, quæ opulenta erant, abdicare cogitat, neque perferre se amorem, etiam si impunè liceat, ulterius sperat. Igitur cùm id consilii se cepisse videret, quod non facilè poterat explicare, graviore ob id dolore affectus, quòd pudicissimæ fœminæ famam, & fortunam omnem everterat, si repudii nuntium remisisset, magnis excruciatus sollicitudinibus, misericordiaque & pudore confectus, ut erat æstivus dies, turriculam quandam ad prospectum super ædium culmen excitatam distinctus adhuc ascendit, quasi matutinalem auram strictiorem animi gratiâ captaturus, servuloque mox negotii certi nomine ablegato, nullam aliam ratione nactus, qua se turbulentissimis miseriis explicaret, & dulcissimæ sponsæ famæ, nominique prospiceret, ex editissimo eo loco in viam mediam sese præcipitem dedit, quo ita totis ossibus collisо, & statim exanimato, Alterii filia re perceptâ, ipsa quoque sponsi desiderio sibimet manum inferre tentavit; sed diligenti familiarium observatione prohibita, custoditaque, posteaquam tempore dolor aliquantulum mitigatus est, maritalem perosa vitam, perpetuo victura cælibatu vestalem induit; Valdesius totius Romæ luctu deploratus est.

Verùm omnes mortis, & fati acerbitates excessisse, & quicquid unquam truculentiæ fuit, exuperasse mihi videtur Francisci Priuli exitus infelicissimus. *Franciscus Priulus.* Juvenis is ex patriciatu vestro, Contarene, tuusque forsan condiscipulus, Romæ etiam non ignobilis, qui bonarum disciplinarum studiis eruditus, Astrologiam inprimis adamaverat, multaque ejus scientiæ arcana in mortalium usum revelaverat, Augustino Gysio, Senensi viro, divitiarum opulentia claro, summo opere tam ob nobilitatem generis, quàm ob doctrinam, & elegantissimos mores carus. Ante omnia verò Leoni Decimo Pont. Max. acceptissimus, qui quidem Princeps & doctrina, & judicio summus dicere solitus erat, Astrologiam olim extinctam in uno demum Priulo revixisse. Ita in eo, quem de ejus genesi conscripserat, libro abditissima quæque anteactæ ætatis, & uni ipsi cognita Principi explicuerat; quæque incumberent, quæque futura essent, ad unguem, ut eventus postmodum comprobavit, in singulos ferè dies prædixerat. Quare Pontifex jam de erigendo eo meditabatur. Accidit verò, ut ab Gysio ad Aluminis fodinas visendas adduceretur juvenis infelicissimus, ubi statuerat sese aliquantulum exhilarare. Itaque dum venationes, dum aucupatus, dum retia, canesque procurantur, diesque tota domo geniales instituuntur, nescio quis furor Priulum occupavit, ut de consciscenda sibi voluntariâ morte consilium caperet, atque haud ita multò post occasione oblata è gestatione quadam declinata turba in nemus se proximum abdidit, nullosque ibi nactus arbitros in aggeris præalti lacunam sese præcipitem dedit. Fefellit juvenem altitudo aquæ, quæ vix semipedem adsurgebat, cumque non idonea ad suffocandum esset, à superveniente famulo, qui statim subsecutus fuerat, ex ea volutatione exemptus est. Revertuntur vespertino domum, magnoque interim accenso igne, dum servus huc illuc dimittitur, satagitque, Priulus tempore, quo servum non adesse putabat, observato, in ignem se superinjecit, ad strepitum recurrit servus, sollicitoque studio dominum sustollit. Causatur illi nervorum infirmitas, & quidam quasi stupor, quem ex lapsu in aquam contraxit. Servus nihil cunctandum ratus omnia hæc Gysio renunciat. Custodiendum diligenter Gysius imperat, leniter tamen habendum, ne furor exasperetur. Adsunt igitur custodes sub colludendi, confabulandique specie, summoventurque illa omnia, quæ sæviendi occasionem præbere poterant; ille tamen expectato tempore, quo furoris sui suspicionem cessare animadverterat, seque jam negligentiùs custodiri, stabulum ingressus quasi mulam visurus suam, ibique nullo custodum invento, conjectis in parietem oculis acutissimi mucronis stylum conspicit, eoque statim arrepto aciem

in guttur ipse suum dirigit, seque quanto potest conatu ejugulare contendit. Diligentissimus ejus famulus, qui negotiali causa ablegatus fuerat, ubi ad stabulum descendisse dominum accepit, eo præcepti cursu provolans, videt hunc crudelissimo eo conatu sibi manus injecisse, insilit statim in ejus brachium, dereptoque stylo, eoque procul abjecto, ut valentibus erat viribus, medium complectitur, contentumque foras trahit, & in conclave perducit. Collocatur hic in lecto Priulus, arcessuntur Medici, curatur diligenter. Nunquam inde abscedit Gysius, quin aliquem è primoribus amicis observatorem relinquat, ne quid is ulterius ineptiarum faceret. Simulaverat iterum Priulus resipiscentiam, & alioqui mori destinatus, hilari omnes compellabat fronte, dictorum, actorumque memor, nulli de insania sua suspicionem vel minimam relinquebat. Jam vulnus coiverat, jam surgebat è lecto liber, jam ludebat, jam cum omnibus festivissimè jocabatur. Jam sodalibus, jam deambulationibus delectari videbatur. Quodam igiur die, qui festus erat, Gysius mane ad lectum adest, Priulum ut habeat, percontatur. Ex voto ille respondit. Interrogat Gysius, an velit secum ad proximam ædiculam, ejus diei festi causa, rei sacræ interfuturus accedere; quo non contanter promittente, hortatur Gysius, lectulo surgat, seque adornet. Bene est, inquit Priulus, jamjam instructus adero; & tunc famulo innuit, ut lineam tunicam interiorem concalefactam afferat. Abit Gysius his inspectis, ut qui nihil ulterius mali suspicaretur. Dum verò famulus indusium alio cubiculo calefaciendum curat, Priulus tempus id nactus, quo cubiculo omnes excesserant, pernici saltu in fenestram sese proripuit, deque ea, quæ loco satis edito erat, se præcipitem misit; confractaque tota dorsi spina, semianimus jacuit cum mœrore, & lamentatione omnium, qui priorem modestiam, & ætatem juvenis miserabantur; nondum enim octavum, & vigesimum annum excesserat. Sublatus inde, & in lecticam impositus, adhibitis custodiis Romam à Gysio statim asportari jubetur: nullum curandi officium intermittitur, cùm tamen vel ita confractus curationi pertinacissimè reluctaretur, ut qui mori omnino destinaverat. Sub id tempus conjunctissimus illi condiscipulus Pierius Valerianus noster, qui rei fidem faciet, peregrè advenerat, amicumque statim salutandi causa inviserat, comperit inter medicorum manus destinatissime, quod poterat, omnibus adversantem, nullumq; remedii genus admittentem. Pierius quid actum esset, edoctus, blandis eum verbis alloquitur, indignissimum casum longè aliter ac erat, ut suspicionem elevaret, audisse se, statimque accurrisse, velle se in officio esse, neque amicum talem derelinquere ullo modo posse. Bono animo esse jubet, multaque de Pontificis erga eum benevolentiâ, quæ nuper audisset, pollicetur, quæque ad hoc apta videbantur, omnia commiscitur. Movetur Priulus amici, à quo se unice coli noverat, præsentiâ, & obligari fracta ossa, nervos distrahi, torqueri, componi, & acerbissimi doloris contrectationes constanter; & sine ullo prorsus clamore tolerat, perpetiturque. Nunquam tamen neque Pierius, neque Ferdinandus Siculus Leonis Decimi Medicus, neque necessariorum quispiam pervincere potuerunt etiam adactis intra dentium claustra scalpris, ut Priulus cibum capere, aut vi immissum continere vellet. Atque ita cùm nihil illi quicquam morte deliberatius esset, qui neque aquis neque igne, neque ferro, neque altissimâ præcipitatione extingui potuerat, pertinacissimâ quinque dierum inediâ consumptus inter unius Pierii lacrymantis ulnas expiravit. Obriguerant ad Colotii dictionem, factique hujus atrocitatem omnium animi, conversique ad Pierium, & Melinus, & plerique alii, qui casu convenerant, an ita res gesta esset, sciscitabantur. Ea vera nimium fuisse Pierio cum lachrymis affirmante venit ab Augustino Cardinale Triultio puer, qui Granam magni negotii causa accerseret. Tabellarium enim ex Galliis expeditissimis itineribus advenisse. Quo accepto surrexit Grana, & cum Melinus, fraudatum se diceret expectatione, quod polliciti erant pleraque à Contareno sapienter super his disputata recitare. Erit inquit Grana cras, aut perendie conveniendi locus, neque enim tam procul habitamus, ut non unaquaque hora simul esse possimus. Quin potiùs inquam ego, mi Grana, tuque mi Coloti diem statuimus, quo iterum conveniamus. Nam ego quoque mirifice cupio, quæ fuerit sermonum hujusmodi catastrophe, percipere, & si vestro cum commodo fieri potest, hic potiùs apud Melinum congressus fiat; apud quem continuum ego biduum sum commoraturus, dum mihi

cubicu-

cubiculum apud Principem adornatur, & ut instrumentum meum, & bibliothecam, quam hic reliqueram, recensere possim. Placuit & Granæ, & Colotio, apud Melinum conveniri, dictaque dies, tempusque pomeridianis horis in crastinum.

Primi Libri Finis.

JOAN. PIERII VALERIANI
DE
LITERATORUM INFELICITATE.
Liber Secundus.

POstero igitur die cùm horâ constitutâ omnes convenissemus : nam Colotius apud Granam pranderat, ego apud Melinum remanseram ; intervenerunt etiam viri duo, nimirum lepidissimi, Thomas Petrosantius, & Joan.Mar.Cathaneus, qui nos eo die plurimum quæsierant, & apud Melinum esse, tandem olfactu veluti quodam investigaverant. Et quoniam ambulasse ex frequentiore anhelitu videbantur, salute data atque accepta, quamprimùm sedere jussi sunt. Melinus, qui sollicitos eos animadvertebat, & quasi novi aliquid dicturos augurabatur, nihil contatus, quid vos inquit amici optimi tam anxii, retentique videmini, num quidnam affertis novi ? Utinam inquit Petrosantius nihil hodiè afferrem novi, aut quod nuper ex Galliis allatum est, vanum mendaxque nuntium deprehenderetur. Admirati omnes, quonam evasura esset ejus oratio, in eum inspicientes sermonis incepti finem expectabamus, ille tamen ne verbum quidem ulterius addebat ; instamus omnes, & quidquid tandem haberet, ne nos diutius celaret, flagitamus. Tristissimum, inquit ille, nuntium vobis affero summum ætate nostrâ ingenio, optimâque doctrinâ, & incomparabili eloquentiâ virum, Andream Navagerium in Galliâ defunctum. Ad hæc Grana. Ecqua tibi nuntii hujus fides ? Nam & nos de gravissimâ hominis valetudine, deque abjectâ salutis spe heri literas acceperamus, eâque de causa à Mæcenate meo Priultio vespere accersitus, ut conventum nostrum subitò dissolveremus, in causâ fui. Verum illæ ad nos literæ, depositum quidem Navagerium, nondum tamen extinctum admonebant ; datæ autem erant literæ à fundulo 3.Nonas Majas. Quare, nisi quid certiùs afferatur, non est ut in animum despondeamus, quamdiu enim spiritus inest corpori, sperare de salute licet. Verùm quas tu vidisti literas, quo die datæ sunt ? PETROSAN. Extinctus verè nimirum est Navagerius noster, atq; etiam elatus, ut nunc nuper tabellarius Regius, cui antiqua est cum domesticis meis consuetudo, mihi narravit, & efferri hominem suis ipsemet oculis vespertinis horis.... Maii.... Galliæ oppido, ubi tunc Rex morabatur, inspexisse asseverat, Tum Colotius alto cum gemitu, Hoc unum nostræ inquit, aberat calamitati, hoc reliquum erat bonis literis infortunium, ut postquam Hispania nobis Castilionem ademerat, Gallia insuper Navagerium invideret, siccine demum fata perseveranti odio literas insequuntur, & veluti reliquum Italiæ desolarunt, has etiam penitus extinguere constituerunt ? Traxerat quidem omnes animos in mœstitiam Navagerii desiderium. Verùm ubi Colotius Castilionem superaddidit, ita omnes ingemiscere, affligique cœpimus, ac si totidem fratres, aut parentes coràm extinctos intueremur. At quoniam, inquit Colotius, nihil jam suave de literatis expectamus, posteaquam hoc veluti auctarium additum est, rectè sermonem, quem heri occœperamus vel hoc uno de nuntio continuandum censeo. Quem obsecro sermonem inquit Cathaneus ? COLOTIUS. Literatorum calamitates, indignosque exitus, & miserabilem penè omnium vicem dolueramus, quasique defleramus Gymnasiorum, atque Parnassi vastitatem. CATH. Tristissimum quidem

 argu-

argumentum. Sed quo nullum uberiùs, neque copiosiùs multis abhinc annis extitit. Sed quorum hominum obsecro memineratis ? COLOTIUS. Longum esset eos nunc repetendo recensere, sed audies tamen ubi voles ex quovis nostrûm. Nunc quia institutum heri fuit, ut in hanc arenam plerosque alios exhiberemus, tu si potes, quietus, & sedens ausculta, nos sermonem nostrum continuabimus. CATH. Ego verò maximè possum quiescere, neque quicquam mihi gratiùs accidere potest, quam tales viros, qui loquantur auscultare; omnes enim vos ob virtutem, & literas inprimis veneror, & observo. COLOTIUS. Literatissimus scilicet omnes, qui studiis iisdem delectantur, non ut plerique obliquâ invidiâ persequeris, sed tota animi sinceritate diligis: conversusque ad Granam, & Melinum, multa inquit heri de literatorum infelicitate exempla recitata sunt, quæ tu Grana, quæ Contarenus, quæ Pollio noster, memoriter enavarraverunt; sed eorum me omnium maximè funera commoverunt, qui, ante diem desiderati, spem, quam de illis optimam conceperamus, explere fatorum invidiâ nequiverunt. Non solùm enim in his voluptas ea nobis intercepta videtur, quam ex eorum ingenio, & literis aucupabamur; Sed eorum etiam causâ dolendum est, quòd in eos fortunam maximè sævisse judicamus, quia vix in lucem prodire eos incipientes oppresserit è vestigio. Nam qui ætate jam provectâ extincti sunt, vel aliqua suorum studiorum monumenta reliquerunt, vel sibi & musis tantum vixerunt. Quorum autem extant scripta, ii nequaquam esse desierunt, perque hominum ora volitantes vivunt, victurique sunt, dum erunt disciplinæ, dum Capitolii immobile saxum stabit. In illis verò, qui nihil scripsere, neque scripturi fuerant, qui, uti facetè, qui mos est hominis, Jovius noster dicere solebat, semina intra renes præmortua secum extulerunt, parum jacturæ fecimus, quamvis jucunda alioquin eorum consuetudine privati doleamus. Cæterum quos ad lætissimam frugem perventuros persuasum habebamus, quorumque fæcunditatem ab ineunte ætate largissimam intuebamur, eos meritò miseramur. Quare quòd ita Decanalis obitum immaturum Contarenus ingemuerit, & aliorum juvenum vicem deplorarit, non indignum humanitate suâ fecit. At cur nos Romanos nostros ex hoc albo summoveamus, cùm misserrima tot exempla, atq; ea quidem recentia ante oculos obversentur? Eos autem nullâ invidiâ Romanos appello, qui & Romæ nati sunt, & qui aliunde huc profecti apud nos, musasq; nostras versati communem hanc sibi patriam delegerunt. Igitur si Paulus Decanalis tantæ omnium expectationi præreptus, summum sui reliquit desiderium, meo quidem judicio Bandinus Prolemenus Senensis non minori literatos omnes dolore affecit, qui juvenis admodum Græcis, Latinis, & Hebraicis etiam literis eruditissimus, Mathematicarum cognitione nobilis, stylo ad omnes animi cogitationes explicandas valdè elegans, per studiorum hujusmodi assiduitatem, laboresque, & vigilias in eam incidit valetudinem, quo ex intermissis exercitationibus acciderat; quâ cùm gravissimè complusculos dies ægrotasset, ante trigesimum ætatis annum ademptus & Lactantium germanum fratrem, ipsum quoque eruditissimum, acerbissima in solitudine, & tam Senensem, quàm Romanam Academiam, magno in sui desiderio, perpetuoque mœrore dereliquit. Inter Romanos autem paucis antè annis non ignobilis fuit Nicolaus Valla, summæ juvenis eruditionis, Græcis, Latinisque literis apprimè doctus; qui quidem adolescens admodum ad Homeri sublimitatem eleganti Latini carminis facilitate cœperat aspirare. Is tamen nondum alterum à vigesimo egressus annum, fati quadam inclementia, eruditorum omnium spei surreptus est. Proximis autem annis Bartolomeus Tardolus, Lucæ Medici Camertis filius, eò processerat eruditionis, ut inter Academiæ Romanæ adolescentes, sive prosam scriberet, sive carmen fingeret, sive inter Philosophos subtiliter disputaret, admirationi omnibus esset, nihilque de eo non summum, si fata eum ulterius esse permisissent, unusquisque sibi polliceretur. Hic tamen tam probus, tam studiosus, tam acutus juvenis, altero à vigesimo anno iniquissima febri correptus, æternum sui reliquit desiderium. At Laomedon hujus germanus frater, longè minor natu, per fratris studia successerat, ingenio, & eruditione summus ipse quoque brevi futurus, nisi dum bonarum artium studiis operam dabat, pestilentiâ, quæ Romæ desolationem subsecuta est, interceptus esset, non tam ille quidem Poëtis, quàm etiam Jurisconsultis, in quorum castra commigraverat, assiduè desiderandus. Horum autem pater Lucas Tardolus, honesta conditione vir, in arte Medica celebris,

Bandinus Prolemenus.

Nicolaus Valla.

Bartolomeus Tardolus.

Laomedon Tardolus.

bris, & ob integritatem, & suavissimos mores non vulgarem apud omnes gratiam adeptus, quot, & quantis miseriarum casibus, quot iniquæ fortunæ telis impetitus, quàm misero demum mortis genere sublatus? Nam ut acerbissimum Bartolomæi filii funus, & incommoda alia, ærumnasque toto vitæ cursu exantlatas dissimulem. Quid illa tam atrox calamitas, quæ repente Romam oppressit, quæ unà cum plerisque aliis hunc quoque cum universâ familiâ delevit? Invadentes enim in ejus domum Hispani, cùm fortunas omnes diripuissent, mox ad familiarium omnium corpora torquenda conversi sunt, ut, si qua occultata essent proferrentur, nulloque in domo & parcâ, & minimè locuplete, auro, argentove reperto, ad senem excruciandum aggressi sunt, eumque ad putei trocleam, fune manibus post terga revinctis adalligatum, cùm sursum, deorsumque jactatum inclementissimè torquerent, accidit, ut vel troclea, vel funis abrumperetur, atque ita senex infelicissimus in puteum corruens ea est aqua suffocatus, uxor & filii tenerioris ætatis summâ in mendicitate derelicti, quamquam Hispani, ut invidiam declinent, Lucam ajunt variis tormentorum generibus excruciatum, cùm eis tolerandis impar esset, sponte se in puteum immisisse, atque ita morte voluntaria se ab Hispanorum crudelitate vindicasse. Suâ quoque infelicitate oppressus est Franciscus Palmerius Rom. civis, vir optimè literatus, & Philosophiæ studiis clarus, utpotè qui & Pisis, & Romæ, ea publicè professus erat, ambiguumque faciebat, utrum magis eruditione, an eloquentiâ præstaret. Is, cùm apud clarissimum Cardinalem Nicolaum Rodulphum in honore haberetur, triduo antequam Hispani, Germanique Romam insidiis occupassent, urbe excesserat, ærumnosissimamque illam calamitatem casu evitaverat, beneque secum actum arbitrabatur, quòd licet fortunas suas omnes dissipatas intelligeret, illarum tamen miseriarum spectator non affuisset, & in atrocissima captivitatis incommoda non incidisset. Vix tamen anno elapso, cùm ad urbem veterem Pontifice Maximo jam ex Hispanorum captivitate elapso ad officia rediisset, missus ab eo ad Joannem Baptistam Sabellum, ut discordias inter eum & Cæsarinos Romæ proceres olim obortas componeret, re confecta, commeatumque ab eo accepto Principe medio in itinere ita evanuit, ut neque ejus, neque comitum fama, nuntiusve ullus unquam amplius apparuerit. Immatura verò Joannis Francisci Furnii, viri Mutinensis, sodalis nostri jucundissimi, mors quantæ literatis omnibus acerbitati fuit? Erat is juvenis Philosophiæ scientissimus, mox & Græcas, & Latinas politiores literas severioribus illis studiis adjunxerat, ad hæc gerendis rebus non ineptus, clarissimi Principis Herculis Gonsagæ, Cardinalis Mantuani, domum universam integerrimè regebat, tantoque illi splendori erat, ut, cùm multa essent, quæ Herculem summo opere commendarent, ex nulla tamen re propemodum majorem consequeretur adoream, quàm quòd Furnium seligere novisset, qui & adolescentiam, & res suas omnes tam sanctè, tamque sapienter moderaretur. Is autem Cardinalem suum secutus, qui se ad Pontificem ex hostium manibus elapsum officii causa contulerat, urbe veteri in gravissimam incidit valetudinem; qua brevi consumptus, urbem eam tam excellentis juvenis morte infamem fecit. Quòd verò paulò ante dicebamus universam Tardolorum familiam eversam, quòd pater unà cum filiis literarum studiis oblectati essent, meminisse alterius fecit, quæ non minori clade afflicta est. Demetrius enim Chalcondiles, cui Græcæ literæ ætate nostra ab interitu quodammodo vindicatæ, quòd nunc vigeant, debere fateantur, quot ærumnarum eventis oppressus, miserabilem semper vitam egit? utque exilium, & patriam cum universo Græciæ Regno eversam, & errores, antequam, ubi consistere posset, inveniret, innumerabiles omittam; quàm miserum illud fuit, quòd susceptæ prolis tam numerosæ nullum unquam solatium percipere potuit. Filiâ enim incomparabilis honestatis Jano Parrhasio in matrimonium collocatâ, eam apud se tam diu alere coactus est, donec post aliquam annorum seriem, eo jam mortuo, Leo Pont. Maximus, conducto Jano, ut Romæ profiteretur, uxorem etiam ipsemet auctoritate sua traduci jusserit. Ex maribus autem Theophilum ingenio & eruditione præstantem habuit, qui quò spei majoris esse cæperat, eò acerbiorem patris luctum fecit. Sub doctissimo enim patre, mox & sub Joanne Lascare, cujus contubernio, & clientelâ perquamdiu usus fuerat, multum profecerat; Græcisque, & Latinis literis apprimè eruditus erat. Profectus hinc Papiam ad altiores disciplinas magnam de se concitaret expectationem, cùm

Franciscus Palmerius

Joannes Franciscus Furnius.

Demetrius Chalcon.

Theophilus.

cùm nocte quadam dum apud amicos cænatus domum se recipit, ab iis, qui alienæ virtuti invidebant, interfectus est. Hujus verò germanus frater Basilius Chalcondiles summâ & ipse Græcarum, Latinarumque literarum eruditione, sed longè majoris spei juvenis vix quartum & vigesimum ætatis annum agens, cùm summâ omnium admiratione Græcas literas in Romano Gymnasio profiteretur, rapidissima correptus febri, florentissima in ætate defunctus est. Magnus ille nimirum futurus, nisi fata tantillum id felicitatis eversæ jam tum Græciæ sine Regnis, sine Republica ulla, sine viris, propemodum invidissent. Hoc enim erepto, & Musuro sublato, vix unus tantùm Joannes Lascaris est superstes, qui literati nomen inter Græcos obtineat. Neque quidem ille ulla unquam vitæ suæ tempestate felix, nisi quantum virtute & sapientia sua omnes, & fortunæ sævientis impetus, & valetudinis etiam, qua de artubus omnibus laborat, atrocitatem exuperat. Sed enim cur aliorum ego desolatus domos percurram, cùm una maximè omnium, hæc ipsa inquam, ubi nunc sumus, duorum ante diem ereptorum adolescentium funere desolatissima videatur? scio me ad horum memoriam vobis omnibus, & ipsi cum primis Petro Melino fratri refricationem vulnerum afferre; sed quoniam eâ de causa hic hodie sumus, ut maximè doleamus, & ademptus nobis tam excellentium hominum consuetudines deploremus, cujus, obsecro, funere magis exacerbari, quemve magis deflere possumus, quàm immaturum duorum Melinorum obitum? Ecquando enim Hieronymi dememinisse poterimus, quem ad maximam ingenii, & literarum laudem genitum, fata nobis quarto & vigesimo ætatis anno tam longâ, tamque cruciabili valetudine vexatum invidere? Sed quid mœstius, flebiliusque multis abhinc annis accidit Romanis viris, quàm Celsi hujus germani fratris interitus, qui tam magni nominis adolescens, quamvis in ea erat ætate, quæ magna polliceri potiùs, quàm præstare solet, undevigesimo tamen ætatis anno ea de se præbuerat exempla, ut non immeritò benè literatos inter recenseri posset. Nam, quod omnes nostis, & Philosophicis disputationibus publicè laudem sæpiùs adsecutus, & in agenda contra Longolium causa, quòd eum civitate Romana donari vetabat, qui Romanum nomen, atque adeò totius Italiæ decus mordacissimis orationibus possidebat, & obscurare conatus erat vehementis, & ingeniosi Oratoris commendationem adeptus est, Leonis Decimi Pont. Max. & totius Senatus approbatione. Paucis tamen post diebus, dum Pontifice, qui tum extra urbem aberat, subscriptis largissimæ donationis libellis, expeditissimis itineribus domum inscenso equo convectitio redit, magnum hoc parentibus gaudium allaturus, tertio ab urbe lapide, noctis hora circiter quarta, cælo pluvio, aere tanta caligine obfuscato, ut neque ipse comites juxta currentes cerneret, neque ab eorum ullo cerneretur, in torrentem repentinis, iisque effusissimis, auctum imbribus unà cum equo, quo ferebatur, præcipitatus, è vestigio suffocatus est. Ipse verò Longolius patria, ut ipse de se confitetur, Germanogallus, Italicarum tamen, Græcarumque literarum, & artium studiis expolitus, & oratoria jam facultate clarus, dum Patavii maximam de se expectationem concitarat, immaturo præreptus funere quæ multa, & elegantia parturiebat opera, intermittere coactus, nullo magis indoluit incommodo, quàm eo auferri tempore, quo iter sibi ad immortalem gloriam patefecisse, non temerè persuasum habebat, & tunc indignè concideret, cùm speratæ Palmæ cursum, plerisque longo post se intervallo relictis, jam jam se absoluturum arbitrabatur. Affixerat omnium animos Celsi recordatio, eoque magis quod Petrus frater notabiliter expalluisse visus, ita vulnus, quod jam circiter septennium occaluerat, recrudescere visum, & quadam veluti suppuratione exacerbari. Quòd cùm Cathanius animadvertisset, ut amicorum animos alio diverteret: At sunt, inquit, in hoc genere mei quoque luctus, quoniam de iis est sermo, qui juvenes desiderati sunt; quid enim ego dicam de alumno meo dulcissimo Joanne Bonifacio Victori, cujus ingenium, & in historia sitibunda gravitas, & elegantia vobis omnibus innotuit. Infelicissimus juvenis vix quartum & vigesimum natus annum, dum inchoatam Gottifredi historiam perficere contendit, Romanæ calamitatis pars magna fuit, captus ab Hispanis, spoliatus, malè tractatus, inedia, & cruciatibus omnibus affectus, cùm teterrima illa pestis, quæ statim depopulationem illam subsecuta est, urbem invasisset, fugâ is per occasionem arreptâ, cymbam quandam ingressus est, ut in Lucaniam abna-

Basilius. *Joannes Lascaris.* *Hieronymus Melinus.* *Celsus Melinus.* *Longolius.* *Joannes Bonifacius.*

abnavigaret, accidit autem, ut bona vectorum pars pestilentiâ eâ contacta, eodem navigio constiparetur, atque ita ei contagioni impar, delicatiore juvenis corpore, tabe eâ correptus est. Dum verò totam Italiæ oram auxilium implorantes, perlustrarent, à portibus & stationibus omnibus exclusi, neque quidem panis, neque aquæ factâ copiâ, secundum littora Lucaniæ oberrantes, & ipse, & plerique alii morbone, an fame teterrima, contabescentes incertum: in eadem tamen omnes navi defecere. Neque unquam potui cadaver ejus diligentissimè perquisitum invenire, ut pro incomparabili ejus erga me pietate paria persolverem, tumulum illi tamen in littore inanem constitui, & magna manes ter voce vocavi. Deflevi etiam lugubri carmine tam probi vicem adolescentis, qui si fata impia rumpere potuisset, vix alium ætas nostra fuerat habitura, quem illi styli gravitate, judicioque, elegantia compararet. Ad hæc Petrosatius sive joco, ut assolet, sive rei veritatem inquisiturus: Ecquid, ait, Alcyonii stylum forsan parvi pendere videris Cathanæe, cui tam multi primates viri primatum offerebant. Non displicuisset mihi Alcyonius, excepit Cathanæus, si quantum stylo profecerat, amicorum consilium de rebus adhibere voluisset, qui nisi ipsimet sibi tantum arrogasset, futurus omnino fuerat è primoribus; multam enim Græcis, Latinisque literis operam impenderat, & disciplinis variis oblectatus erat. Verùm is eo primum infelicitatis incommodo flagellatus est, quòd dum de literatis omnibus male sentit, dicacissimâ omnes obtrectatione lacerabat, unde omnium tam doctorum, quàm imperitorum in se odium concitarat. Fortunarum mox direptionem Columnensi sacrilegio passus, mox Hispanorum, Germanorumque incursionibus occupata Roma, dum vitæ consulturus suæ Pontificem Clementem in Arcem Æliam confugientem subsequeretur, instantibus à tergo grassatoribus, sulfurea glande Brachium trajectus est. Ubi primùm obsidio soluta est, rebelli in Principem animo, qui hominem fovendum susceperat, ad Pont. Calumnam Cardinalem transfugit, apud quem pauculos commoratus menses vitam morbo finivit; atque utinam de pietate nostra melius sensisset, ne vitæ finem, quod indignissimum est homine literato, infidelitatis labe contaminasset. Et quoniam in hujusmodi dictionem incidi, liberaque, ut video, unicuique facultas datur, quem cuique in mentem venit, venit, deplorare, neque tragœdia hæc per partes dispensetur, sed hydræ more uno vel alio abscisso capite, alia atque alia suboriuntur, enarrabo vobis conjunctissimi familiaris mei Christophori Batti exitum indignissimum. Nostis autem omnes Parmensem hominem, multæ lectionis virum, Græcis, Latinisque literis optimè eruditum, copiosæ in versu faciendo facundiæ, prosa non ineliganti, Philosophiæ non ignarum, multis tota vita calamitatibus labefactatum, paupertate, naufragio, peregrinatione per avia montium, ut instantes piratas Mauros evitaret, bonorum jactura, & incommodis plerisque aliis afflictum. Romæ is Præsulibus aliquot operam & à secretis; & à literis navavit, quorum demum moribus offensus, suo decreverat jure vivere, sed Arretinæ mox præfectus Cathedræ, paucis inde mensibus, dum impar eorum factioni est, qui fautoribus suis adversabantur, fœdisque calumniis hominem incessebant, abjurare professionem coactus magno cùm dispendio Bononiam in contubernium meum se receperat. Inde à Parmensibus civibus accersitus, in eâ urbe patriâ honestissima est cathedra decoratus. Hic ille reliquum vitæ tempus, ac si demum in optatissimum portum confugisset, cum Musis per summum otium acturum se conceperat. Verùm ecce Galli paulò post Duce Lutrechio, sub speciem ferendi auxilium Clementi in Hadriani mole ab Hispanis obsesso, Parmam ingrediuntur, deque eâ opprimenda dum cogitant, dum causas quæritantes & hunc, & illum, atque universam denique civitatem omni calumniarum genere persequuntur, eo consilio, ut excitato per cives tumultu, siquis impatientior fuisset, quàm indigna illa ferre posset, aliqua per urbem sæviendi daretur occasio. Igitur qui apud Christophorum hospitio susceptus erat, liberaliterque tractatus, impurissimus vir beneficium hospitem furti sibi facti insimulavit, adeoque pertinaciter nullis indiciis reum egit, ut eum torqueri etiam passus sit, civibus omnibus, qui probitatem hominis noverant, eam injuriam deplorantibus. Æstate mox sequenti epidemiâ in Parmenses debacchante, contagione eâ sublatus est, quodque omnium infelicissimum fuit, scripta ejus, quorum bona pars victura erat, una cum reliquo instrumento, ut pestilitatis tempore fieri solitum,

Christophorus Battus.

concre-

concremata sunt. Et ut reliquos hujusmodi studiorum professores, quos noverim cis, aut ultra Padum, in memoriam adducam. Video enim literatos eos esse vobis, qui literas vel voce, vel scriptis illustrare conati sunt. Tres igitur ex hujusmodi classe vobis memorabo. Ex quibus Daniel Gajetanus Cremonensis, magni nominis Grammaticus, annos multos summâ cum laude docuerat, &, quod rarissimis accidit, in patriâ urbe honestissimâ conditione profitebatur. Ejus famâ impulsus Franciscus Marius Sphorcius, Insubrum Dux, Mediolanensi eum cathedræ præfecerat. Cùm ecce Mediolanum ab Hispanis, ejusdem Ducis sociis occupatur, exactoque Principe Daniel quoque in procellosâ eâ turbâ, & confusione rerum omnium, cùm nullus bonis artibus locus esset, miserrima quæque præferre cogitur. Insubriâ demum universa bello exardescente reversus Cremonam & curis, & egestate confectus, in maximarum quasi concursum ærumnarum venerat, quibus undique afflictus, & jam omni spe salutis orbatus, mendicabundo similis in eâ ægritudine consumptus est. Alter fuit Tadius Ugoletus, patriâ Parmensis, vir maximè omnium unus, cui fortuna sit arridere visa, dum juventutem apud potentissimos Reges magno in honore peragit, eorum favoremque in se propensissimum sentit. Is tamen Matthia Pannoniæ Rege defuncto, multisque totâ Italiâ Principibus defectis, in patriam, re admodum tenui, reversus ad didascalicas nugas se conferre coactus est; quo ex labore vix tantulum adsequebatur, quod ad necessaria vitæ sustentanda sufficeret, in eâ demum inopia defecit; neque quicquam ex magnis, & multis operibus, quæ cùm labore, & diligentiâ lecta inchoaverat, spatiis exclusus iniquis, relinquere potuit absolutum. His tertium addemus Stephanum Nigrum Cremonensem, Græcarum literarum studio nobilem, quas Mediolani per annos multos docuerat. Incidit is in eam temporum calamitatē, qua nulla multis ab hinc annis illi urbi ærumnosior accidit. Eâ enim ab Hispanis oppressa, bono cuiq; viro illic esse miserrimum fuit. Nam in summa cladiorū impunitate omnia sine legibus, sine judiciis, sine jure, sine fide, relicta erant direptionibus, & incendiis. Tam misero igitur tempore, & salariis, & alia omni Minervali mercede defraudatus, ad extremam redactus paupertatem eâ temporum perturbatione, dum turbulentis tot, tantisque rebus urgeretur, neque ulla ex parte allevationem ullam speraret, in lacrymis, & sordibus infelicissimè defecit. Sed nollim, dum Transpadanos recenseo, Andreæ Maronis oblivisci, cujus felicissimam pangendis carminibus extemporalitatem nemo unus ætate nostra non admiratus est, solitus ille quidem, ut super eo Pierius noster cecinit,

Daniel Gajetanus

Tadius Ugoletus.

Stephanus Niger.

Andreas Maro.

> *Mille ex tempore carmina erudita,*
> *Queis nil sit lutulentum, inexpolitum,*

Nil absurdum, & inane, nil hiulcum, emodulari quotiescunq; amicorum rogatu invitaretur. Id quod tribus præcipuè versuum generibus indifferenter factitare consverat, sive Elegiaum, sive Phalæciū, seu Sapphicum Hendecasyllabum deposceres, nihil cotatus, quod proposuisses argumentum, horum quovis carminis numero continebat. Hujus tamen vitæ exitum infelicissimum taliq; indignissimum ingenio, nemo non misereatur, quanquam & reliquâ vitâ infelix potiùs, quàm beatus haberi potuerit. Qui licet usque adeò eruditorum omnium commendatione, & Principum, quos colebat, judicio probaretur, à nemine tamen tantum consequi potuit, ut non alienæ quadræ victum per officia, quæ faciebat, emendicare cogeretur. Is denique in acerbissimas illas Romæ incidit calamitates, quibus oppressus captivus actus, fortunis omnibus, quantulæcunque essent, expoliatus. & indignissimis modis malè habitus, ærumnosissimam inde vitam per menses aliquot traxit. vivus tamen è latronum manibus elapsus capite ære gravi redempto, Capuam, ubi tenui admodum sacerdotio potiebatur, migrare sæpiùs cogitaverat. Verùm librorum, atque adeò poëmatum suorum desiderio detentus, eorum recipiendorum spe urbe excedere non poterat, atque insuper ob ægritudinem, & incommoda, quæ diu perpessus fuerat, toto erat corpore debilitatus, felleque per universam cutem suffuso, inaurata palladior statua videbatur. Igitur is dum menses aliquot scriptis suis investigandis frustrà consumit, in magnâ rerum necessariarum inopiâ, & illorum inveniendorum desperatione, tantis malis fractus, cùm se oleum, & operam perdidisse conspiceret, de mœrore & ægritudine in febrem illapsus, paucissimorum horarum spatio, loco ignobili, & solita-

solitario, diobolari in tabernulâ, re nulli amicorum cognitâ, qui nulli hominum, dum vivebat, ignorabatur, demum moriens omnium oculos fefellit, Atque ita nunc & Maronem ipsum, & lepidissima ejus scripta, eruditissimus quisque desiderat. Fuit nimirum is Portunensis patriâ Forojulii oppido, quod nonnulli Portum Naonis vocitant, cujus tamen pater Brixiâ ferebatur oriundus. Inde Petrosantius: Quid, inquit, & Romam ipsam, & Italiæ regiones ferè omnes perlustratis, & unam tantum Etruriam declinastis, cùm clarissima illic literarum lumina fuisse, neque minori calamitate extincta, quàm bona eorum pars, quos memorastis, multi meminerint. Tum Melinus: Eram ego, inquit, eos recensurus; sed posteaquam te hic adesse vidi, tuas esse partes Etruscos proferre judicavi, eâque de causâ me continueram. Quòd si paratus es dicere, te libentissimè, ut pro his omnibus loquar; auscultabimus. Excepit Petrosantius; Vellem quidem lætius mihi dicendi argumentum dari, ne vulnera sermonis istius asperitate refricaremus. Sed quoniam, è re nata, colloquii istiusmodi genus incidit, eâ præcipuè de causa species hæc non parum oblectare videtur, quod vestram omnium ingenuitatem indicat, qui, dum tot probos homines per querimonias, & deplorationes desideratis, summum animorum vestrorum candorem indicatis; & illi reviviscere quodammodo videntur, quoniam in bonorum memoria versantur, quorum pars bona nisi vestræ dictionis testimonio cognita esset, eos vetustas, ut alios nimirum multos, oblivione obruisset. Sed quoniam Etruscos à me recenseri cupitis, unde potiùs incipiam quàm ab eo, qui totius Etruriæ lumen esse cæperat? Fuit autem is Petrus Medices Laurentii filius, vir & Græcis, & Latinis literis, optimè, quod omnes fateamini, peritus. Nam hoc & scripta ejus indicant, & quædam ex Plutarcho, de Amore Conjugali, quæ vidimus, traducto ab eo, locupletissimè testantur. Sed vices hic quoque suas expertus, post Laurentii patris obitum dejectus de Florentini dominii administratione per factiosos, qui vitæ etiam ejus insidiabantur, cùm variis per terrarum orbem peregrinationibus agitatus esset, auxilium atque opem undecunque imploraturus, Gallicæ demum adhæserat factioni: sed victo, fugatoque ab Hispanis juxta Lyrim eorum exercitu, Cajeta ipse, ubi cum uxore consederat, aufugere parabat; dumque navem inscendit, mari procellis commoto, fatiscente statim navi, sive potiùs multitudine insilientium oppressâ, cum eâ ante conspectum Alphonsinæ uxoris, in ipso portu urbis à vorticibus devoratus est. Simili mortis genere sublatus est Marullus Tarchoniota; qui quantæ fuerit eruditionis, hymni & epigrammata ejus, quæ magna cùm laude omnium in manibus versantur, facilè indicant, tum inchoatus liber de Principe eorum omnium judicio, qui opus inspexere, antiquitatem in certamen provocare judicatur. Hic tamen tam sublimi ingenio, tantaque doctrinâ vir, quamdiu vixit, militari stipendio sese alere coactus, in assiduo semper labore vitam traxit infelicissimam, nullius unquam Principis liberalitate ita adjutus, ut in literarum otium se conferre posset. Demum dum Siclam, qui olim Cecina dicebatur, fluvium vel exigua tunc aqua fluentem ingressus, sive equum potaturus, sive aliâ de causâ tantillum immoratus, sensit equum anterioribus pedibus ita in arenas alvei semper infidi voraginosas absorberi, ut emergere indignatus eum calcaribus adurget unà cùm eo in cœnum provolutus est, impactoque crure sub canterii ventrem, cùm neque surgere, neque se inde exsolvere posset, modica admodum ejus profluentis aqua suffocatus interiit. MELINUS. Verum igitur fuit, quod meus Pierius jam tum puer de Marullo cecinit. CATHAN. Quidnam? illud musici recita obsecro, quoniam libenter ejus cantelas ausculto. MELINUS.

Petrus Medices.

Cur ideò fluctus contra conaris? in undis
Opperiisse horres cur Helicone satus?
Igneus ut gelido vigor extinguatur in amne
Forte times? at qui, sæpè fit ignis, aqua.
Non hoc, inquis, habet malè me; quod miles, & acer
Sim, doleo: sub aquis militem obire pudet.
Ah ne indigneris, miles licet impiger astra
Hac pervulgatâ fortibus ire viâ.

Hac pius Æneas, & bello magnus, & armis,
Hac Romæ fertur Romulus esse pater.
Debentur cœlo fortes: cœlo ignis, & aer,
Undaque supposita est: infima terra tenet.
Scandenti à terra ad cœlum stat limes in undis
Primus: age hac cœlum scande Marulle viâ.

CATHAN. Meritò quidem consolatione indigebat. Nam ferunt illum primo statim casu vehementer excanduisse, utque erat iræ impatiens convitia, & maledicta in superos detorsisse. Paucis autem ante annis Angelus Politianus, nullius ignarus eruditionis, & disciplinæ, cùm in adversa Medicorum procerum tempora incidisset, inclinantibus jam Petri, quem ipse literis instituerat, rebus, in eam incidit ægritudinem, ut in multis, & variis molestiis, cogitationibusque consolationem nullam admittere voluerit, atque ita demum dolore, mæstitiaque confectus, expirarit. Quodque illi longè fuit infeliciùs, confictâ in eum turpitudinis fabulâ maledicentissimis obtrectationibus proscissus, calumniatusq; est, utque eâ gens promptissima est ad insimulandum, in invidiam Petri ipsius ignominiosam, aliam mortis voluntariæ causam universo terrarum orbi magna cùm ejus infamia propalarunt. Ærumnosus etiam fuit Marcelli Virgilii viri Florentini exitus, cujus beatissimam in profitendo copiam, & facilitatem omnes admirabantur, quique aliquot variæ eruditionis voluminibus benè literati hominis nomen adsecutus est. Is autem cùm rusticationem pararet, equum inscensurus, ab eo ferociente excussus, mentum ad parietis angulum adflixit, elisaque lingua, expedito nunquam inde sermone effari valuit. Sed balbutienti similis, eo nunquam incommodo destitit affictari, qui videret arma eâ sibi mutilata, quorum usu magnam apud mortales gloriam acquisieat; ut reliqua missa faciam, quæ publicè hominem angebant, quòd multa contra voluntatē suam, & præter opinionem accidisse videbat, ut qui quorundam hominū potentiam patientius ferre non poterat, minusq; ullam ab hujuscemodi molestiis aberrationem invenire finivit. Fuit & Hieronymus Massainus Etruscus genere, qui multæ lectionis, emunctissimique judicii vir, Romæ aliquot Principum à secretis fidelē, & diligentem operam navavit. Verùm cùm ingratos potentiorum aliquot animos expertus perquamdiu fuisset, sibi demum vivere decreverat, suaq; demū curans, sperabat vitæ reliquum in otio transigere, cùm ecce sicariorum tempora Hispanis, Germanisque, ad Romæ direptionem, irruentibus, incubuere. Hic ille amissis bonis omnibus, captus, venditus, redemptus, moxque alii, atque alii in captivitatem traditus, cùm astu Româ demum effugisset, & sexcenta in itinere vitæ pericula adiisset, à rusticis latronibus, tunc vias omnes obsidentibus, malè sæpiùs acceptus, Venetias tandem applicuerat, ibi in aliquam se latebram abditurus, ubi, quod dictitabat identidem, nec Pelopidarum nomen, nec facta audiret. In posterum vi tempestatum, & concursu calamitatum labefactatus, atque convulsus, tametsi horum malorum initia multò ante viderat, & ventura prædixerat; in tantâ tamen rerum omnium amissione, &, quod graviùs angebat, recuperandi, aut parandi unquam desperatione, dolori impar effectus, apud Thomam Campegium, Feltrensem Præsulem, vix viginti dierum spatio in humanis fuit. At Scipio Carteromachus Pistoriensis, quâ literatura fuerit, sive carmen Græcè, sive Latinè pangeret, sive orationem elucubraret, ex multis ejus scriptis unicuique erudito viro licet inspicere. Plurimùm verò proderat ingeniis, abditissimos quosque locos disciplinis in omnibus interpretando, ut facilè diceres, nihil ad hanc diem scriptum, quod ille non legisset; nihil ab eo lectum, quod non in aliorum frugem benignissimè communicaret. Is Venetiis magno semper in honore habitus, cùm duris bellorum temporibus tantum instare malorum Venetis inspexisset, neque in eâ rerum perturbatione literarum studiis, & otio, quod tanto affectabat opere, locus esset, abire & ipse coactus Romam se contulit, ubi à Francisco Alidoxio, magno tunc nominis Cardinale, in amicitiam adscitus est. Eo mox intra Ravennæ mænia occidione sublato, non sinè suorum studiorum jacturâ Romam reversus, apud hunc Colotium nostrum, cujus in litteratos omnes liberalitatē nemo nostrum non expertus est, quàm conjunctissimè convixit. Mox Leone ad Pontificatum adsumpto, cùm prima illi Principi insedisset cura, ut Julium patruelem fratrem in summi ordinis collegium cooptaret, & jam hominem sacris Floren-

Angelus Politianus.

Marcellus Virgilius.

Hieronymus Massainus.

Scipio Carteromachus

tino-

tinorum præfecisset, Scipio illi studiorum socius datus, cui quidem, ut & probatissimi mores, & literæ ejus optimè exigebant, carissimus esse cœperat, neque dubium, quin & ipse de ornando studiorum socio cogitaret. Accidit verò, ut paucissimos post menses, ex quò à tanto Principe in amicitiam acceptus fuerat, repentinâ correptus febri, Pistorii priùs moreretur, quàm ullam favorabilem sibi auram adspirare sensisset. Eodem in albo reponendus Joannes Oricellarius summæ vir integritatis, quique literarum studia vel à teneris unguiculis sectari cæperat, & apud Bernardum patrem eruditissimum virum, & apud Mediceos, hujusmodi studiis in eâ domo florentibus, educatus fuerat. Erat is Leoni Decimo Pont. Max. amitinus frater, neque ullus erat, qui tum morum, tum literaturæ, nobilitatis, & consanguinitatis gratia, non eum speraret ad Cardinalatus apicem in horas evehendum. Sed fortuna illi quosdam opposuerat, ad eadem aspirantes, & parem cum eo gratiæ gradum affectantes, quibus Leo quamvis adblandiretur, homines tamen non usquequaque probabat, quòd patrem, seque, & familiam suam omnem eorum insidiis impetitam, & magnis calamitatibus affectam recordabatur. Verebatur igitur hos sacris patribus admiscere, & eorum vires, quos hostes perpessus fuerat, augere. Neque tamen illi ferè integrum erat Joannem in Cardinalem cooptare, quin & eos affinitatis vinculo sibi junctos adscisceret. Interim dum animi pendet Pontifex, repentino intercipitur morbo Oricellarius, quod ejus auxit calamitatem, eodem ipso tempore Pontificius Orator apud Franciscum Galliarum Regem infeliciter agebat. Nam Leo Regem armis lacessiverat, & Regno Italiæ dejecerat. Ad ridere mox Joanni visa sors melior, quòd haud ita multis post mensibus Julius Medices Cardinalis Leonis frater patruelis Pontificatum adeptus est, Qui Joannem statim moli Hadrianeæ præfecit. Ita enim soliti Pontifices animum erga eum, quem plurimi facerent, indicare; nam quos eâ præfecturâ honestarint, nullâ mox patrum controversiâ in Cardinalem, ubi adlibuit, adsciscunt. Quod vix unquam, nisi Pontificis interveniente obitu, fallere visum est. Hic igitur Oricellarius, dum se totum literarum studiis restituit, & fortunæ demum fallacias declinasse haud temerè sibi persuadet; dumque Clemens de more quodam suo contator ornandi hominis diem de die ducit; ille in rapidissimam illapsus febrem, magnæ doctorum hominum spei præreptus est. Neque indignus est Jo. Franciscus Roboreus, qui hos inter locum obtineat suum; & quamvis Etruscos tantum enumeraturum me initio proposuerim, eventi tamen similitudo facit, & amicitia, quæ mihi cum eo Præsule conjunctissima fuit, ut ejus debeam meminisse. Juvenis is & literatura, & moribus, & nobilitate generis insignis, Bononiæ primùm, mox Perusiæ literis, & disciplinis optimis fuerat institutus, qua fama impulsus Julius Secundus Pont. Max. conjunctum sibi majorum consanguinitate juvenem vix alterum à vigesimo annum agentem arcessiverat, eaque ætatula Arci Æliæ præfecerat. Dumque ibi vitam is & honestam, & literariam agit, sæpius à Julio admonitus adesse tempus, quo eum in Cardinalium Senatum adopturus erat; & jam nomen præscripserat, quo eum inscribi placebat, edixeratque ingenii minimè varii Princeps, ut ejus nominis ergo Presbyterum profiteretur, professus erat, stolas pararat, scyrmata, sceptrum argenteum, fasces, manticam, & quæ ad ejusmodi dignitatis ornatum necessaria videbantur, quin & dies, quâ hæc transigenda fuerant, dicta. Cùm statim Pontificiæ copiæ apud Ravennam à Gallis fusæ, fugatæque Julium ab aliarum rerum cogitationibus avocarunt; dumque modò saluti ipse prospicit suæ, modò Gallum ulcisci parat, modò eum Italia ejicit, in morbum incidit, quo intra paucissimos dies adsumptus clarissimi juvenis spes, cogitatusque omnes evertit. Idem tamen à Leone Decimo, qui Julio successit, ob navatam fortiter, & sapientissimè operam in arce custodienda, Pontificiisque thesauris ingentibus à direptione servandis contra multorum insidias, qui eis inhiabant, in spem iterum erectus, & Pontificiis pollicitationibus, & Francisci Galliarum Regis favore fretus, qui cum adfinitatem contraxerat, nepte ejus Monæci Domina Hieronymo fratri germano suo nuptui collocata, dum Regem in Æmiliam ad Pontificis auctoritatem se conferentem comitatur, ex itinere in morbum incidit, quo pauculos admodum dies Bononiæ conflictatus, dum & Rex, & Pontifex de eo ornando agitant, ipse sextum & vigesimum nondum ingressus annum & honoribus, & humanis omnibus cessit. Sed jam revertor ad meos

Joannes Oricellarius.

Jo. Franciscus Roboreus.

Petrus Martellus. Petrus Martellus Florentinus inter ætatis suæ literatos non ultimum obtinuit locum, sive tu Græca, sive Latina, sive etiam Hebraica posceres: multæ etiam lectionis in omnibus disciplinis fuit epistolam eleganter, epigrammata acutè & eruditè conscripsit. Indignissima tamen totius ferè corporis valetudine excruciatus, articulis miserabiliter affectis, paralysi, & stomachi cruditate, & sexcentis aliis incommodis afflictatus diutissimè decubuit. Qua morbi & magni, & diuturni atrocitate factum est, ut doctissima, quæ parturiebat opera, parere non potuerit. Sed ea tamquam abortiva, & imperfecta reliquerit, magna quidem nominis sui, sed longè majori studiorum omnium jactura. Quatuor tamen libros exactissimæ interpretationes in Mathematicas disciplinas Braccius ejus filius ab interitu vendicarat, vel ipsius auctoris de se testimonio absolutos, atque ii Barbarorum manus effugerant, Braccii ipsius diligentiâ in Arcem Æliam asportati. Sed enim in Petri Alcyonii manus cùm incidissent, ita suppressi sunt, ut nusquam amplius apparuerint. Etruscus fuit & Gerius Valdambrinus, Aretinus domo, vir in literarum studiis toto vitæ tempore versatus multorum Cardinalium à secretis, à Julio Cardinali Mediceo, qui nunc summus Pontifex est, virtutis ergò amicitiam adscitus, & in honore habitus, vix altero ejusdem Pontificatus anno frui potuit; repentinâ enim morte unius vix horæ momento sublatus, honorum, qui homini destinati erant, immunis fuit.

Gerius Valdambrinus.

Vitellius Typhernas. Vitellius autem Typhernatum longè Princeps, eo mihi admirabilior videtur, quo etiam rarior in mirabilibus, Principibusque viris, literarum delectatio. Is & Latinè, & Græcè peritus morali etiam Philosophiæ, præter summum Historiæ, & Cosmographiæ studium, operam dederat non indiligentem, ut non immeritò inter literatos locum mereatur. Sed ut ad genus mortis infelicis, qua de agitur, veniamus; Columnensi bello, quod à Clemente gestum est, in sacrilegii Romani castigationem omnia prudentia sua rexit, futuraque erat auctoritas Pontificia eo duce tutissima. Sed paucis ante diebus, quàm latronum exercitus Romam opprimeret, Vitellius subitariâ morte præreptus expiraverat. Sed & duorum juvenum crudelis exitus mihi venit in memoriam, quorum uterque majestatis læsæ reus miserabiliter occubuit. Jacobus enim Jacettus, juvenis & Græcè, & Latinè egregiè peritus, pangendi carminis auctor non illepidus, Florentinam cathedram obtinebat; sed infelici suo sidere conjurationis in Julii Cardinalis Medices cædem certo die patrandam conscius fuit; qua patefactâ, captus ipse, & tam nefandi sceleris convictus, Senatus Florentini judicio securi percussus est. Almericus Miniates promptissimæ, & elegantis extemporalitatis in versu faciendo, quod potentiores quosdam maledico prosciderat carmine, ab Horatio Balione laqueo strangulatus est. Et quoniam Colotius Romanos eos appellavit, qui Romam sibi contubernium delegerunt, eâdem ergo ratione inter Etruscos eos ponam, qui Florentiæ vel profecerunt in literis, vel alios instituerunt, quorum duo præcipui. Mirandulanus Picus, & Hieronymus Savonarola. Picus enim literaturâ supra humanas vires anteactâ ætate nullâ controversiâ summus, multa totâ juventute incommoda perpessus, causam apud Alexandrum Sextum dicere coactus, quasi de Christianâ pietate malè sentiret, accusatus. Absolutus demum, Florentiamque reversus, ubi studiorum suorum Musæum instituerat, anteaquam virilitatis annos ingrederetur, mæstitiâ quâdam non levi de causâ affectus tantam concepit ægritudinem, ut quodammodo vitam aspernari videretur, atque ita inter suspiria, & occultas lamentationes, ægritudine sua nulli amicorum communicatâ virente eâ ætate, desideratus est. Savonarola autem Divi Dominici sacris initiatus non modò literatus, sed magnæ apud literatos omnes auctoritatis, Christianæ disciplinæ Concionator egregius, admirabili omninò doctrina, nisi pravo eam ingenio contaminasset, postquam facundia fretus sua Florentinum populum eò compulerat, ut ab Alexandro Pontifice Maximo, atq; adeò ab Ecclesiæ Romanæ institutis dissentiret, majoremque sibi adrogaret auctoritatem, quàm ab ipso rerum opifice per manus traditam adsecutus esset Petri successor Rom. Pontifex; de doctrina sua, deque Dei familiaritate, qua se ad colloquium usq; dignatum palàm profitebatur, fidem æquo pertinacius tueri perseverat, mendacitatis, & impuræ demùm convictus, impietatisque damnatus, in urbis, quam deceperat, medio cùm asseclis aliquot concrematus est. Hic Melinus. Cursium nunc audire velim

Jacobus Jacettus. *Almericus Miniates.* *Picus Mirandulanus.* *Hieronymus Savonarola.*

velim, qui se quoque magnam literatorum carnificinam inspexisse dicit: huic igitur dicendi partes demandemus, & cum nemo eo libentiùs loquatur, præstet ipse linguam, nos aures adcommodabimus. COLOT. Rectè admones Petrosancti, nam & ipse mirabar, cur tamdiu tacere posset, & quantum in me erat, libentissimè loquendi copiam illi facere cogitabam. CURSIUS. Ego verò vobis loquentibus sermonem abrumpere aggressus essem? non sum tam impudens, neque tam imprudens. Sed quoniam me dicere imperatis, eorum sequar argumentum, quod jam in promptu est, de his, qui violento mortis genere sublati sunt, quorum duo mihi præcipuè indigna passi videntur, Pandulphus Pisaurensis, & Cynthius Anconitanus; Pandulphus enim non jurisconsultus tantùm scientissimus, verùm & in politioribus literis, & disciplinis versatus, aliqua ingenii, & eruditionis suæ monumenta posteritati legenda reliquerat. Sed incidit is in res novas, & rerum, quæ sub Valentino Cæsare evenerunt, vicissitudines, suspectusque Principi, quòd adversæ factionis esset, laqueo vitam finire jussus. Anconitanus verò Cynthius poëticis studiis valde celebris, acrique & eleganti ingenio præditus, Matthiæ Pannonii Regis amicitiam promeruerat, à quo magnis honestatus honoribus, & donis, præclaram agebat vitam; eoque Principe jam defuncto, complures annos vixerat honestissimè. Domesticis demum insidiis, & fratris germani scelere asperè, & acerbè accusatus apud Julium Secundum Pont. Max. quòd contra sacerdotum imperium sentiret; vir alioqui simplicitatis integerrimæ, summâ cum diligentiâ captus, & in Phanensi arce perpetuo carcere condemnatus, vitam miserabiliter finiit; quanquam non defuerunt & aliæ calamitates, quæ sub Alexandri Sexti dominatione hominem extorrem fecerunt, & miserabili exilio per annos aliquot vitæ subsidia ex amicorum liberalitate emendicare coëgerunt. Quòd verò Cynthius Phani desideratus est, Octavii Cleophili Phanensis viri reminisci facit, qui & ipse fortunam expertus est iniquissimam. Post multos enim in liberalibus artibus labores exhaustos, dum sibi quærit requiem, uxorem Centumcellis acceperat, quam dum in patriam traducere cogitat, à socero, quod eum dote fraudaret, veneno sublatus est. Quid verò vobis Dicam de Sigismundo Xantho Carpensi, amico meo suavissimo, quem literarum studiis clarum, præsertimque Philosophiæ professorem disertissimum Gymnasia sunt admirata. Verùm ubi Alberto Pio Carporum Principi adhæsit, Regum negotiis procurandis adhibitus, dum expeditissimis itineribus Legatus ad magnos Principes dimissus iter Verona arripit, ante lucanis horis antequam Tridentum appropinquaret, ab hospitis famulo, qui nocturni itineris dux adscitus erat, spe prædæ peremptus est, numeroso filiorum grege in egestate relicto. Cæsaris autem Sacci repentina mors uni illi forsan commoda, nobis verò, qui jucundissimâ ejus lepiditate fraudati sumus, visa est acerbissima. Laudensis is fuit, Jacobi Triultii familiaritate clarus, ejusque factionis adsectator acerrimus, vir alioqui Græcè, Latineque doctissimus, versu, prosaque oratione non inelegans, Mathematicarum optimè sciens. Dum autem apud Scaramuzam Cardinalem Triultium à cœnâ fabulatur, subitariâ paralysi suffocatus interiit è vestigio. Longè autem diverso mortis genere sublatus Fabius Calvus Ravennas, summæ senex integritatis, qui non dies tantum extremos, sed universum vitæ cursum per ærumnas & incommoda transegit. Latinis iste, Græcisque literis eruditus egregiè, nunquam tamen neque sanctissimis moribus, & continentiâ summâ, neque multarum vigiliarum lucubrationibus, laboribusque tot, quos in sexaginta Hippocritis libris traducendis, edendisque exhausit, tantillum consequi potuit, quod frugalissimæ alioqui vitæ necessaria sufficeret, in egestosa semper inopiâ à Principibus habitus, rejectus, atque contemptus. Ad hæc in difficillima Romæ tempora, captivitatem scilicet, & deprædationem incidit, & quæ reliqui omnes Romæ tunc miserrima perpessi sunt, ipse quoque à fœdissimis latronibus ærumnosissimo rerum omnium suarum exitio pertulit. Nam cùm intolerabilia, quæ flagitabantur tributa, vir Codro, & Iro pauperior, solvendo non esset, neque tamen captivitate solveretur, rus Syllanum ab hostibus tractus, fame demum victus, vitam in xenodochio quodam cum morte miserrimâ commutavit. Sed bene illâ de parte evenit Fabio, quòd labores ejus Minitii Calvi curâ, diligentiâque editi, paucis ante diebus, quàm clades illa in urbem Romam debaccharetur, immmortalem homini gloriam attulere: quod in Theodoro Gaza longè diversum fuit, qui saturninâ

Pandulphus. *Cynthius Anconitanus.* *Octavius Cleophilus.* *Sigismundus Xanthus.* *Cæsar Saccus.* *Fabius Calvus.* *Theodorus Gaza.*

quadam iniquitate bonam suorum fætuum partem absumpsit. Tantæ enim ille eruditionis vir, quantæ multis abhinc annis nemo Græcorum, dicere ausim, etiam & Latinorum fuit, cùm divinas propemodum elucubrationes in Aristotelis animalia, quam historiam Latinè legendam repræsentarat, Xisto Quarto Pont. Max. nuncupasset, sperans scilicet Principis ejus beneficentiâ quæsitum per tot labores vitæ subsidium non deparcum se consecuturum: neque tamen plures quàm aureos quinquaginta, quasi magnum ab eo, à quo se totum inauratum iri speraverat, retulisset; studiis indignatus suis, quòd tam parca sibi laborum & vigiliarum suarum merces tributa esset, nummos eos primùm in Tyberim abjecit, mox ipse hujus indignitate rei exulceratus, insolabili contabuit ægritudine. De dolore periit & Jacobus Constantius Phanensis, vir & literaturâ, & integerrimâ probitate insignis, qui bonas literas diutissimè docuerat; cumque Pisauri honestissimâ conditione profiteretur, in Mediceum incidit bellum, veritusque Laurentii Ducis potentiam, quem rerum potiturum multò ante providerat, rebus suis familiaribus caverat, ut à militum eas licentiâ vendicaret. Namque in arcem Mondulphorum munitissimam argentum, aurum, vestem, libros, & scripta sua omnia asservanda transmiserat. Accidit autem, ut id præcipuè oppidum Laurentii Medicei Ducis virtute caperetur, vique ingresso milite nullo discrimine diriperetur. Quo ille accepto nuntio, cùm de scriptis tantùm suis sollicitus esset, neque ulla eorum recuperandorum spes adfulgeret, gravem adeò molestiam ex eâ jactura contraxit, ut indè valetudine, & mœrore insolabiliter offensus gravissimè ægrotare cœperit, & mox, cum nullo modo dolorem exhauriri pateretur, jacturam laborum suorum immoderatius ferens, morbo, & cura eâ conflictatus occubuit. Periit & jactura rerum offensus Trypho Dalmata, vir cui nostra ætas rarissimos habuit, quos Latinarum, Græcarumque literarum cognitione conferre posset. Erat insuper Philosophiæ studiis deditissimus, in versu faciendo elegans, acutus, ingeniosus, & tersus, educatus Venetiis apud clarissimum literatura virum Hieronymum Donatum, mox Albertum Pium Carporum Principem secutus, reliquum vitæ tempus auspiciis ejus transegit. Accidit verò homini aliquot ab hinc annis maniæ species quædam Timonica, ut humanum omne genus evitaret, nulliusque contubernium ultra biduum, aut triduum ferre posset, quin etiam & colloquia ipsa studiosissimè declinabat. Cujus rei causam nonnulli arbitrantur, quod aureos nummos circiter quingentos insuerat toraci, metuque perculsus, ne deriperetur, ultrò omnes fugitabat. Vulgata autem res erat, & ubi primùm de torace suo mentionem fieri animadvertebat, arrepto statim itinere in alias, atque alias urbes commigrabat. Accidit verò ut aurum id surriperetur, quo ille casu consternatus, efferatusque propemodum, à seque penitus alienatus, cùm avertere à nummis cogitationem minimè posset, dolore, & ægritudine oppressus, miserabiliter defecit. Et quoniam oratio me ad Venetos transtulit, horum aliquot in hac urbe vobis omnibus ob ingenium, & doctrinam cognitissimos memorabo. Dominicus Sarratonius Venetus, non contemnendæ in disciplinis omnibus eruditionis politiorum literarum facultatem sub M. Antonio Sabellico studiosissimè fuerat assecutus, Philosophiæ operam dederat non indiligentem; Mathematicas autem omni conatu sibi vendicaverat. Erat insuper in homine mira morum suavitas, & jucundissimus rerum, & sermonum lepos. Hic tamen cùm apud gentis Corneliæ nobilitatem & otio, & sacerdotiis honestatus esset, cœpissetque ad locupletissimæ doctrinæ suæ fructus maturandos animum applicare, incumbente in universam Italiam contagione eâ, quæ superiori æstate, mortales longè plures abstulit, quàm continentia per tot annos bella sustulerint, eo ita correptus est morbo, ut animi statim abalienaretur, deque nummis, quos in manticam conjectos lacerto suspenderat, loculo in interiorem tunicam immisso, delirio nescio quæ fabularetur, nullisque medicorum opibus adjuvari potuisset, Venetiis, non sine eruditorum omnium mærore, desideratus est. Multis verò ante annis Bartolomeum Leonicum, cognomento Fuscum, agnovistis, cujus ingenium, & absolutissimam eruditionem omnes admirabamur. Is cum Patavinum bellum, & totius regionis desolationem, incendiaque devitasset, Romæ aliquandiu fuit; sed, cùm neque hic otium, quod sibi proposuerat, reperisset, in Cassinatem recessit solitudinem, tactâ illi à loci illius monachis quiescendi copiâ: sed, dum hic sperat scripta sua luculentissima

Jacobus Constantius.

Trypho Dalmata.

Dominicus Sarratonius.

Bartolomeus Leonicus.

tissima maturare, & immortalem sibi gloriam comparare, paucis postquam illuc secesserat diebus, rapidissimâ correptus febri, cùm ægrotasset gravissimè, valetudinis ejus violentiâ sublatus est, futurus dubio procul Leonico Thomeo, germano fratri, non inferior, si fata eum diutiùs in vita esse voluissent. Patavinus etiam fuit Galeatius Facinus literis Græcis & Latinis optimè eruditus. Novistis enim hominem Romæ Hermolai Barbari contubernio nobilem, ejusque in re literariâ laborum socium. Is posteaquam Hermolai clade, mox obitu miserabili tanto est præsidio destitutus, Bernardo Rubrio Bellunensi tunc, mox Tarvisino Præsuli adhæsit, vitæ apud eum Principem subsidia nactus, & liberaliter tractatus. Sed enim vix in Tarvisinum otium se contulerat, cùm molestissima cœpit hydropesi laborare, quo morbo menses aliquot conflictatus nullo jam otii sui oblectamento percepto, magnam per ægritudinem vitam finivit.

Galeatius Facinus.

Nicolaum autem Judecum domo Venetum nostras delicias Roma per tot annos coluit potiùs, quàm amavit. Meministis enim quanta in homine festivitas, quanta humanitas, quanta eruditio, quod rerum omnium judicium appareret, qui cum Medicus esset eruditissimus, prudentissimusque, disciplinarum tamen aliarum notitiam absolutissimam præ se ferebat. Hic post partum per tot labores peculium, militibus impiis fortunas omnes suas se comparasse conspexit. In Romanam enim incidit cladem, & post amissa bona, etiam tributis exhaustus est, quibus cùm re familiari dissipata non sufficeret, ære alieno obæratus per menses aliquot vita per summam inopiam tracta, miserabiliter occubuit. Sed redeò jam ad nostros. Pomponium Lætum ajunt, illum inquam tanti nominis professorem, & emunctæ vindicem Latinitatis post navatam per tot annos Romanæ Cathedræ operam, totque per universum terrarum orbem discipulos ad Eloquentiæ Romanæ puritatem propagandam dimissos, inopem ad extremum vitam traduxisse, oppressumque morbo, unde se aleret, & curaret, non habuisse, & in xenodochio susceptum extrema in egestate laborantem vita excessisse, periculumque adiisse, ut insepultus jaceret, nisi amicorum impensis elatus esset. Quid autem vobis miserabilem Marci Antonii Casanovæ finem memorem? cujus in Epigrammatis leporem, argutiasque, & elegantiam ætas nostra supra reliquos eo genere admirata est. Quamdiu autem Roma floruit, ipse quoque rerum penè omnium fælicitate affluere visus est. Post Romæ occasum, fœdissimamque direptionem ipse quamvis acerrimus Columnensis factionis sectator esset, pro qua potentissimorum Principum inimicitias in se contraxerat, calamitoso tamen eo tempore, quo ea factio, Hispanis, Germanisque adscitis, in omnia Romanorum bona acerbissimam dominationem exercuit, nihil quicquam tale consequi potuit, ut à prædâ, & captivitate incolumis evaderet. Quin etiam in eam lapsus est egestatem, ut frustrà panem etiam emendicarit; quo non invento, fame, tabeque, & omnium rerum incommodis afflictus, expiravit. Miserabilis & Georgii Sauromani exitus, qui vir natione Germanus ita literarum latinarum nitore ingenium expoliverat, ut in Academiâ nostrâ viri benè elegantis nomen assecutus fuerit; cujus rei scripta ejus non pauca, quæ in hominum manibus habentur, testimonium exhibent. Is quoque in Germanos suos Romæ prædatores illapsus, atrociter exceptus, expoliatusque bonis omnibus, cùm nullum haberet, qui ejus inopiæ subveniret, contactus insuper pestilentiâ est; ut eo impeditus incommodo non potuerit sese ex eo incendio aliò profugiens liberare. Mendicabundus itaque, & morbo confectus, uno tectus lineo, eoque lacero indumento, dum panem ostiatim frustrà flagitat, in viâ mediâ vi pestis, & famis impotentia exanimatus concidisse repertus est.

Nicolaus Judeus.

Pomponius Lætus.

M. Antonius Casanova.

Georgius Sauromanus.

Joannes verò Coricius cur non inter literatos reponatur, qui literatorum omnium tam studiosus fuit, ut in Romanâ aulâ ab Julio ad Clementem usque nemo unus eo lepidius, sinceriùs, & amicabiliùs sit amplexatus, & ut quæ privatim commoda quotidie in unumquenque conferebat, prætereamus, universæ etiam academiæ, & omnibus, qui literarum nomine censerentur, geniales hortos suos ad Trajanum consecraverat, conventumque insuper, & quoddam rei literariæ certamen quotannis Divæ Annæ festo instituerat, longâque annorum serie celebrarat, quod tantùm illi gratiæ conciliavit, ut nemo unquam Principum ætate nostrâ magis fuerit, quàm unus Coricius literatorum omnium carminibus celebratus, veraque leporum

Joannes Coricius.

omnium

omnium pater appellatus. Sed quò tandem evasit tanta in bonos omnes liberalitas? atque illa Coricii pietas, Poëtarum tot testimonio comprobata, totque eruditorum paginis decantata? Captâ à barbaris urbe, ipse quoque à Germanis suis captivus factus, fortunæ bonis spoliatus, gravique ære capite redempto, aureorum tamen vim quandam sub inferioris aulæ limine defoderat, fabro uno tantum conscio, qui cæmento locum obturaverat. Accidit autem, ut idem faber captivus factus pro se redimendo xxv aureos à Coricio peteret mutuos, ille ne secretum proderet, quippe qui aliunde non habebat, unde eos expromeret, nisi ex defosso, perbellè negavit. Indignatus faber rem Hispano ductori, à quo in vinculis habebatur, prodit; ille in ædes Coricii transmigrat, dumque hominem comparandis necessariis ablegat, aurum ipse domi de latebra eruit, qua re patefactâ, cum rei indignitatem Coricius apud exercitus Principes expostularetur, ab omnibus contemptus, elususque est. Hinc ad miserabilem redactus inopiam ægrè Roma aufugit, & Veronam appulsus, ut inde rectâ in Patriam commigraret, æris alieni gratiâ persolvendi, dum Calysti Amadei ejus urbis Propræsule liberalitate sustinetur, ibi in gravissimam incidit ægritudinem, qua confectus, & Romæ, & perditarum rerum desiderio exulceratus occubuit.

Angelus Cæsius. Disertissimus autem omnium patronus Angelus Cæsius, quo non ardentiorem in agendis causis alium nostra vidit ætas, felicissimus & ipse haberi potuisset, tam ob divitias immensas, de patrociniis acquisitas, quàm ob numerosam prolem benè, honestè, sapienterque institutam. Paullo filio natu majore Senatoriâ purpurâ, pileoque dignato, reliquisque, prout uniuscujusque ætas, vel ingenium deposcebat, honoribus, & administrationibus honestatis, ut uno omnium ore gallinæ filius Albæ, Junoniusque pullus appellaretur. Hic autem tantâ felicitate vir, quàm horribiliter vitâ jussus cedere! qui post direptam Romam, & fortunas suas accisas, cùm opem fide, & sponsione suâ multis civibus attulisset, omnibus jam opibus exhaustus, gravissimis laboribus & incommodis defatigatus in atrocem incidit febrem; qua vexatus, dum in lectulo jaceret, ecce adsunt Hispani latrones, qui, moræ impatientes, promissum pro aliis auri pondus efflagitarent, strictisque mucronibus ad ita laborantem irrumpentes, interminati cædem, nisi pecunias auctutum depromeret, ita hominem perterrefecerunt, ut non multi animi vir, linguâ potiùs, quàm manu promptus, eo terrore perculsus, inter eorum minas horribili præ metu exanimatus, expirarit. Ajunt hominem, cùm in acerbissimâ eâ rerum omnium calamitate, & inopiâ vitam suam deploraret, affirmasse Mathematicum quendam olim manum ejus, & genesim conspexisse, dixisseque eum in magna & egestate, & rerum omnium desperatione periturum. Se autem ad id usque tempus arbitratum, fieri quidem posse, ut aliquo rerum eventu omnia desperaret; quòd verò in inopiam eam, quam tunc extremam patiebatur, incursurus unquam esset, ut crederet, adduci nunquam potuisse. Neque singuli tantum suos quisque manes passi, sed universa interdum Academia Romana in miserrimas incidit calamitates.

Academia Romana. Nam cùm eorum plerique, Principum abjectis curis assiduè dicerent. Habeant sibi sua Regna Reges, sodalitiumque Romæ ex benè literatis hominibus instituissent, statisq; diebus ad eruditissimas cænas convenirent. Ecce nescio qua de caussâ delati unà omnes Pomponius, Calimachus, Pogius, Platina, & plerique alii conjecti in carcerem, quæstione de omnibus per cruciatus habita, pars diuturno carcere damnata, pars in exilium acta, pars ære gravi redempta, literatorum cladibus insignem eum annum effecit. Fuit & sub Hadriano VI. par bonarum omnium literarum infortunium. Nam cùm is Leoni Decimo suffectus esset, ad quem utpote literatum Principem magnus literatorum numerus confluxerat, dum non minora de Hadriano sibi quisque pollicetur, ecce adest musarum, & eloquentiæ, totiusque nitoris hostis acerrimus, qui literatis omnibus, inimicitias minitaretur, quoniam ut ipse dictitabat, Terentiani essent, quos cùm odisse, atque etiam persequi cæpisset, voluntarium alii exilium, alias atque alias alii latebras quærentes, tamdiu latuere, quo ad Dei beneficio altero Imperii anno decessit, qui si aliquanto diutius vixisset, Gottica illa tempora adversus bonas literas videbatur suscitaturus. Finem Petrosanctius fecisse videbatur, quia is expurgata, absterlaque nasi pituitâ sermonem ulterius non proferebat, cùm sic excepit Cursius. Cur obsecro viri optimè literati Bernardini Capellæ obliti estis. An non is inter Academiæ Romanæ literatissimos, facundissimosque Oratores reponendus, quem orantem toties

Barnardinus Capella.

stupuere

ſtupuere roſtra? An forte is unus vobis felix videtur, quia in Romanam non incidit calamitatem, aliquot ante menſibus morte præventus, paſſus tamen ſuos ille quoque manes, ut Petroſanctii dictum uſurpem, qui juventutem omnem per maximam inopiam traduxit; grandiori demum ætate Divi Petri canonicus Sacerdos factus, cruciabili mox podagra cœpit laborare, ut neque inde ſibi, neque amicis uſui eſſe poſſet, eoque malè habitus incommodo perplures annos, ab ejuſmodi demum doloribus interemptus eſt. Optimè literatus fuit etiam Cornelius Benignus Viterbienſis, neque ipſe proſperâ ſatis fortunâ uſus: poſtea enim quàm Auguſtinum Gyſium Senenſem, Mæcenatem ſuum, apud quem in honore fuerat, amiſit, vitam inde nullo ſolatio egi. Cui hoc in grandiori ætate accidit infortunium, ut clariſſimæ fœminæ amore corriperetur; qua vexatus cura, in eam incidit ægritudinem, ut nihil aliud, quàm mulierem eam meditaretur; atque ita demum confectus ardentiſſima in febri, ſuper ea ſemper & loquendo, & rogitando, deceſſit. Sed nolo ego multos commemorare, qui videam pauciſſimos omnino eſſe, quorum non memineritis; indigniſſimam tantùm unius adoleſcentis mortem, cujus animo meo dolor altiùs inſedit, veſtris his literatorum calamitatibus adnumerabo. Noſtis enim omnes Joannem Baptiſtam Roboreum, Bartolomei Groſſi Saonenſis viri filium, dignum quidem, patriis qui lætior eſſet imperiis, & cui pater haud Mezentius eſſet. Is quidem incomparabilis ingeni, & probitatis adoleſcens, meus primùm diſcipulus, mox & Pierii Valeriani noſtri auditor, tantum profecerat, ut & eleganter, & acriter declamaret, & verſus non illepidos faceret. Ad Philoſophiam mox, & Mathematicas, ſtudium omne ſuum contulerat, cùm pater inexplebilis avaritiæ gurges, diſciplinas has aſpernatus, & ut inutiles deteſtatus, cùm pleroſque alios haberet filios, uſum hunc tantæ in literarum ſtudiis ſpei ad mercaturam retrahere conatus, invitum ad ephemeridas impulerat; cùm tamen ille clam & bonarum artium ſtudiis incumberet, & invito patre proficeret. Accidit ut Leonardus ſacerdos Cardinalis Agenenſis, Bartolomei ipſius germanus frater, non ignarus ingenii, quo præditus erat adoleſcens, ſubvenire illi, & neceſſaria ſubminiſtrare deſtinarit, mercatuſque munus Pontificias literas ſcribundi, id in eum collaturus erat. Simul id olfecit pater, fratrem aggreditur, quò eat perditum adoleſcentem increpat, qui tali auctus peculio, ſit omnia in ſophiſtas erogaturus; pervicitque, ut Leonardus, qui præter aliquam legum memoriam parum ulterius ſapiebat, avariſſimo fratri fidem adhibens, in eum munus id diverterit, Qua ſpe dejectus infeliciſſimus adoleſceus tanta patris duritiâ offenſus, abjecta omni proficiendi ſpe, uxore nobiliſſima, egregiæ formæ, ætatis floridæ, incorruptiſſimæ pudicitiæ, & amoris in maritum incomparabilis, cum filiola, quam nuper ex eâ ſuſceperat, derelictis, in militiam ad Venetos proficiſcitur. Et haud ita multò poſt ex otioſa vita in laborioſiſſimam repentinâ mutatione tranſgreſſus, tam ob inſolitas exercitationes, quas non ignaviter obibat, quàm ob edaciſſimas curas, & ægritudinem ex rerum neceſſariarum egeſtate in lethalem incidit morbum. Neque ſic motus pater, ut in extrema inopiâ probatiſſimo filio ſubveniret, ſupplicantibus amicis, & conſanguineis omnibus, ne tantæ probitatis filium perire ſineret. Joan. Baptiſta demum vix tertium & vigeſimum egreſſus annum, Aſulæ vitam finiit infeliciſſimam, non aliam ob cauſſam ab immaniſſimo patre deſtitutus, abjectus, & propemodum exhæredatus, niſi quia literarum ſtudiis, & in omni virtutum genere erudiri concupierat. Erat verò Bartolomeus is poſtremæ adeò tenacitatis, ut miſerrima omnes domi fame maceraret, quo incommodo vexati etiam filii reliqui tam pueri, quàm adoleſcentes, coacti vocationes in triviis quæritare, & à clientibus cibum emendicare, eò omnes prolapſi, ut ex inediâ domi, & voracitate foris, duorum vix annorum ſpatio quinque numero, ad optimam omnes frugem, niſi pater obſtitiſſet, perventuri immatura morte præventi domum reliquerint ſolitariam. Quin proximis hiſce diebus unus tantum illi reliquus erat filius, quem nobiliſſimæ fœminæ matrimonio copularat, neque tamen tam locuples, tamque nummatus pater, tantillum de patrimonio conjugibus, in quibus omnis poſteritatis ſuæ ſpes incumbebat, utendum permittebat, quantum ad victum, & veſtitum, neque tamen nimium, ſufficeret; ita hic quoque, cùm extremam patris duritiam ferre non poſſet, Saonâ digreſſus, ubi cum patre habitabat, Romam abiit, neceſſaria ſibi per aliquam induſtriam comparaturus: vixque vigeſimo poſtquam huc appulerat die, Roma à barbaris capta, direpta, incenſaque fuit, ipſeque in eâ depopulatione

Cornelius Benignus.

Jo. Baptiſta Roboreus.

pulatione desideratus, ingentes illas divitias patri custodiendas dereliquit. Non reticebo incomparabile feritatis exemplum, cum post quinque ferè continuata filiorum funera Bartolomeus Camillam egregiæ bonitatis uxorem, scires fæminam ex Carretâ familiâ natam, de filiorum orbitate insolabiliter sese deplorantem consolari vellet, dixisse eum: Quin tu potiùs Diis gratias agis, qui divitias opulentissimas, quas filii tot luxuriosè abliguriturі fuerant, solis nobis reliquerint perfruendas. Neque illud de homine prætereundum. Cùm Hieronymus Donatus, quo tempore hic Venetæ Reip. Legatus erat, instaret perquàm diligenti commendatione, ut eâ, qua apud Julium Pontificem egregiè valebat gratiâ, Bartolomeus inopiæ Pierii, præceptoris liberorum ejus grandiorum subveniret; respondisse eum, desiderare se hominis eruditissimi prudentiam, qui de se talia conquireret, neque videret Deum injustum fore, si uni omnia conferret, rem scilicet, & virtutem. Eâ enim locutione ille literas intelligebat. Pierius inquit, vester disciplinas appetiit, eas consecutus est, improbus esset, si rem etiam affectaret. Quando divitias his tantum tribuere debet Deus, qui nullo virtutis adminiculo suffulti, nisi rerum ope sustentarentur, facilè corruerent. Eo tamen absente, cùm filii sacerdotium in Divi Petri Basilicâ præceptori procurassent, quàm primùm pater è peregrinatione, qua Julium Bononiam, Ravennamque secutus fuerat, rediit, gnatos numquam malè habere destitit, exilium iis, exhæredationem, & extremam patris detestationem interminatus, donec, quod in actis Romani fori constat, sacerdotio illi Pierius abjurare cogeretur. Causam verò eam filios instituendo subjiciebat summæ rusticitatis homo, Clientes si quos frugi habeas, in spe, & egestate continendos, ne, cùm fuerint per liberalitatem tuam egere vetit, eorum mox officia desideres. Finem hic fecerat Cursius, interquiescebatque omnium sermo, dum alii juvenis infelicissimi casum indignissimum miserantur, alii patris immanitatem tacitis conviciis lacerant. Cùm Melinus ad Granam, & Colotium conversus ait. Multa quidem exempla literatorum infelicia recitastis, sed obsecro cur eos tantum calamitosa existimatis, quia vita cesserint fine haud satis auspicato, cùm longè miseriores plærique sint, propterea quod vivunt, quique fatum illud qualecunque mortuis invident, eorumque potiorem sortem æstimant, quòd cruciari jam desierunt, cùm literatorum conditio omnis, quoquo te verteris, eò redacta sit, ut nihil tam lætabile usquam supersit, ita universus terrarum orbis ad arma, ad rapinas, ad incendia concitatus est, ut locus jam non nisi perfidis, & latronibus superesse videatur COLOT. Mecum sentis Meline, qui dictitare non desino nihil homine literato, qui nunc vivat, infeliciùs. Nam extinctos hos, quos infelices appellitavimus, non modò non infelices, sed etiam beatissimos heri Contarenus esse comprobavit; sed quin ego, quin Lælius, quin noster Pimpinellus, quin Cursius miseri esse persuasum habeamus, & revera simus, non Contarenus, non Plato, non Socrates, non Epictetus ipse nobis unquam persuadere poterit. MELIN. Video quàm vastum pelagus ingressuri sumus, si vivos recensere aggrediamur, quod quidem nequaquam fine magnorum hominum invidiâ fieri potest: quare navigium potiùs inhibeamus, & ad sermonem nostrum revertamur, idque primum omnium nunc à te peto mi Coloti, ut qua ratione Contarenus tam ærumnosos viros felices esse dixerit, exponas; quod si mihi quoque persuaseris, vide quantum profecturus sim, qui dulcissimorum duorum fratrum Hieronymi, & Celsi, obitum immaturum lamentari tandem desinam. Scis enim, quanto indies magis eorum afficiar desiderio, neque tam longo temporis intervallo jacturæ hujus memoria deleri potest. COLOT. Dicam, mi Petre. Meministi quæ Pollio dixerat, nihil se putare infeliciùs, quàm scire literas. Eandem ille sententiam sæpè repetiverat, ut jam non joco hæc dictitare, sed ita prorsus sentire videretur. Non passus Contarenus tantâ probitate virum, tamque amicum in errore versari. Non rectè, inquit, ut mihi videtur, hæc interpretaris Pollio, qui revera putes literatos hommes eâ de caussâ calamitosos esse, quòd, uti hodie patuit, tam multi in ærumnis, & incommodis vitam egerint insuavem. Ad hæc subjecit POLLIO. Quanam igitur de caussâ ærumnosum quempiam existimabimus, si calamitates hominem non infortunant? CONT. Atqui asseverare ausim, neque calamitates quidem ipsas jus ullum in literatos sibi vendicare. POLL. Literati tamen, maximè omnium uti passim videmus queruli, vi-

ces

ces ferè omnes deplorant suas, non hoc utique facturi, si nulla possint injuriâ labefactari, aut, quod maximè indignum est dictu, literatos ut injustos, cogemur accusare. CONT. Neque quidem velim hanc iis notam inuras. Injustitia enim imperitorum propria est. POLLIO. Quid? omnes igitur decipiunt, qui, quod opinamur esse malum, libentissimè declinamus: quod bonum, & commodum, studiosiùs appetimus? CONT. De bonis, & malis alia est consideratio. Sed utrum, quæ consensu omnium mala dicuntur, tanti esse possint, ut literatum quempiam ita evertant, non ulla eum inde res ad æquitatem animi possit extollere, & in magna quantumlibet mœstitiâ, & rerum omnium desperatione nullus sit levationi locus, id hodie quæritamus. POLLIO. Siquis hoc ex me quærat, responsum ego faciam cum Terentio: Facilè quidem nos cùm valemus, recta consilia ægrotis damus. CONTAR. At si ratio ea sit, quam negare nemo possit, nonne literatum potiùs rationi pariturum, quàm impurum aliquem, & imperitum opinaberis? POLLIO. Sanè quidem. CONTAR. At obsecro videamus, ne Platonis nostri præcepta transgrediamur, priusquam de re dicere incipiamus, quibus terminis infelicitatem ipsam circumscribas. An id ex doctorum, atque adeo sapientium sententiâ, an ex vulgi opinione, an potiùs ex eorum judicio, qui se ita affectos deplorent. Multa siquidem eruditis viris infelicia existimantur, quæ imperiti omni anteponunt beatitudini, multa damnant, & ludibrio habent imperiti, quæ sapientes vel non mala existimant, vel etiam ad tranquillitatem animi facere prædicant. Ipsimet demum nostro, de nobis, deque rerum nostrarum judicio fallimur, neque veram plerumque rationem internoscimus, per quam ad infelicitatis declinanda incommoda iter aggredimur. Ita sumus omnes, quid petamus nescii, ut assertoris nostri dictum interim usurpemus. An non dicere solent magnæ sapientiæ viri, cùm nos armant fortitudine: Quæcumque vel sunt, vel accidere possunt, vel tua sunt, vel alieni juris? Tua est voluntas sola, reliqua omnia aliena, honores quippe, divitiæ, valetudo, fama, lucrum, & alia quæ mortalium mentes assiduè sollicitas habent. Quæ igitur aliena sunt, nihil ad te, non enim in potestate tuâ sunt, sed vel apud Deum, vel apud homines habentur, qui si quid eorum, quæ concupieris, invideant tibi, vel quæ possidere arbitrabaris, adimant, tuum est sive velis dolere, sive nolis. Atqui dolere velle de iis quæ in aliena sunt potestate, sibimet inferre est injuriam; non igitur infelix, nisi qui se infelicem esse vult, & quæ plurima in hanc sententiam disputat Epictetus. COLOT. Argutè quidem, ut soles, rem ad Peripateticos traduxisti, qui velis de locutione simplici, & in omnium ore uno acceptâ significato, plures perquirere significantias. Sed me fortè non capis, Contarene, qui putes me hodie sermonem hunc auspicari voluisse, ut utrum literati, quos memoravi, verè, nec ne habendi sint infelices, disputarem. Quare quoniam quæstione propositâ, quasi ad utrumque, vel in utrumque, paratus es dicere, novi enim ingenii tui acumen, & promptitudinem, quæris quo ego termino infelicitatem includam; non dubitabo, rem à multis in diversum distractam, uno nodo colligare, idque infelicitatis nomine circumscribere. quod cuiq; aut præter spem, aut præter votum, aut præter dignitatem acciderit. Neq; velim eò me compellas, ut si quid horum cuiquam acciderit, eâ de caussâ Cajo non ad infelicitatem adscribi debere quia Sempronio id benè cesserit, aut is tale quid susque deque fecerit. Esto igitur, qua de agitur, infelicitas vitæ, ut uno omnia verbo colligam, Miseria. Eâ enim locutione eorum omnim vitam complecti videmur, qui vel suo, vel aliorum judicio, eam sortem sortiti sunt, quam misereri debeamus, sive nos iis meliora cupierimus, sive forte illi suâ minùs contenti, vel æqui fuerint. Sed, ut omnem scrupulum eximam, dispescitur hæc caussa certis capitibus, quorum illa præcipua, dum loqueremur, fuisse mihi visa sunt. Infelices enim dicebamus, aut si vocabulum alterum magis placet, miseros eos accipiebamus, & intelligebamus, qui meritis honoribus, defraudati essent, qui gravibus, aut longis morbis afflictati, qui bonis spoliati suis, qui captivi perierunt, qui egestate oppressi inopem traduxere vitam, qui de spe deciderunt, qui sibi mortem consciverе, qui ab aliis trucidati fuerint, quorum fama notâ aliquâ insigniori contaminata est. Hæc sive contemnant, sive patienter ferant viri, utcunque ingruerint, felicitatis cursum interturbare existimantur, & quàm studiosi omnes affectant, tranquillam illam otii quietem contaminare. Neminem enim ego tanta præditum prudentiâ, tantave corroboratum sapientiâ perspexi, ut hu-

manæ vitæ incommodis, quotieſcunque ingruiſſent, non affligeretur, contrà ſecundis non exultaret. Marcus Tullius multa quidem præclarè, & egregiè de patientiâ, de contemptu adverſæ fortunæ diſputare noverat. Exilium tamen illud ſuum ubique diutiſſiè deplorat, & ſui temporis calamitate lamentanda mollis, & propemodum effæminatus apparet. Ulyſſes, qui ab Homero pro exemplari virtutis, & ſapientiæ proponitur, toties itineris ſui difficultates, ærumnaſque varias acerbiſſima querimoniâ defleت. Æneas quo non fortior, neque conſtantior alter à Marone deſcribitur, ſæpè tamen altum corde dolorem premit, ſæpè idem irarum fluctuat æſtu, & humanæ conditionis incommoda humano more conſpicitur ingemiſcere. Quare non humanis moveri caſibus, ferini ego ingenii, imò ſaxei, & omni ſenſu carentis eſſe judicarim. Hæc cùm dixiſſem, & ridibundo fateor vultu omnes in faciem intuerer, utrum quæ dixeram, approbarentur, necne ſcilicet expectans, factus enim eram hac dictione glorioſior, Contarenus ſic excepit. Atqui mi Coloti, neque ego. neque eorum quiſquam qui περὶ τῆς ἀναλγησίας diſſeruerunt, calamitates eo ponunt gradu, ut ſint ab hominibus appetendæ, eas tamen, cùm ingruerint, aliis exitioſas, aliis non admodum graves eſſe dicimus, etiamſi pari linea exæquentur. Sed unum vobis afferam exemplum vitæ in omni, diuturnoque labore tranquilliſſimæ Urbanum Valerianum Bellunenſem, Minoritanum ſacerdotem, quem nos ferè omnes, quotqot Venetiis profecimus, non tam literarum Græcarum præceptorem habuimus, ſed & tranquillæ hujus vitæ rariſſimum exemplum, quo admoneamur in manu noſtrâ poſitum, utrum laboribus, & aliis incommodis mœrere, an delectari velimus. Si quis enim perigrinationem omnem & miſeram, & ignobilem eſſe dixerit, quàm miſer hic toto vitæ curſu fuiſſet, qui, ut literas eas, quas poſtmodum ad extremam uſque diem docuit, per univerſum ferè terrarum orbem quæſitas. longis, & laborioſis ad nos peregrinationibus reportavit. Non ille Ægyptum, non Palæſtinam, non Arabiam, & Syriam, quas non vel pedes inviſeret, dereliquit: totam peragravit terram Græciam, Siciliam perluſtravit, Æthnam ita difficilem, periculoſumque montem, incendii cauſſas exploraturus, bis inſcendit, deque ſupremo crateris labro totum cavernæ cavum inſpectavit. Conſtantinopolim, & univerſam Thraciam inviſit, Mæcenatem ſuum Andream Gritæum, pro pace Oratorem à Senatu Veneto, miſſum, ſecutus. Tantum verò abfuit, ut ille calamitoſas peregrinationes exiſtimaret, ut ſenio jam gravis voluntariâ ſingulis annis exercitatione Provinciam modò hanc, modò illam inviſeret, conſtitutum habuerit: neque unquam invectus equo, niſi per aliquot paſſuum millia, eo anno, quo ad oſculandos diſcipuli olim ſui Leonis Decimi, novi Pontificis, pedes, huc advenit, quo quidem in itinere nullum ſe paſſum incommodum dictitabat, niſi quòd equo invectus eſt per ſaxoſam Æſſiſii viam. Quos igitur alius quiſpiam itinerum labores in calamitatum genere collocaret, hic inter oblectamentorum ſuorum ſpecies enumerabat. Paupertas autem cui non inviſa, cui non damnata ſervitus? Quis verò Urbano pauperior unquam fuit; qui nullum unquam trientem in uſum proprium repoſuerit, qui ne de laboribus quidem, quos docendo ſubibat, minervale unquam ullum à diſcipulis popoſcerit, oblatum verò accipere recuſarit, niſi magnâ de cauſſa cogeretur, quod & raro & perparcè faciebat. De ſervitute verò quid dicam, cùm à puero ſacris illis initiatus, neque ſomnum, neque cibum arbitrio unquam ſuo ceperit, neque tamen vel tantillum ullo unquam tempore id ægre ferre viſus fuerit, vita eâ contentus, quam ſemel elegiſſet. Quis verò tam fortis animi eſt, ut honores aſpernetur, qui non imperare potiùs aliis, quàm obtemperare concupiſcat? At Urbanus ſumma ſemper humilitate delectatus, licet Alexandri Pontif. Max. tempore Sanſonis antiſtitis ſui impulſu ad honores invitaretur, & à Leone Decimo nihil non impetrare potuiſſet, maximi beneficii loco à Principibus poſcere ſolitus eſt, ut ſe in ſui ordinis paupertate eſſe ſinerent. Neque unquam adduci potuit, niſi per aſſiduas expoſtulationes, quas Petrus Lucignanenſis ejus Cœnobii Præfectus, in quo ſupra quadraginta annos victitaverat, quotidie obſecrando ingerebat, ut ejus loci curam ſuſcipere dignaretur, venerabilis tandem ſenis precibus expugnatus, qui dignitate ſponte deſedebat ob ætatem jam decrepitam, & ad hujuſmodi curam minùs idoneam, non quaſi imperium is acciperet, ſed quaſi jugum ſubiret, Antiſtes loco factus eſt. Verùm ubi Petrus humanis ceſſit, nihil contatus

Urbanus Bolzanius Bellunenſis.

Urbanus

Urbanus alterum sibi suffecit, seque in ordinem redegit. Horatianum illud identidem repetens.

Qui simul aspexit, quantum dimissa petitis
Præstent, maturè redeat, repetatque relicta.

Hunc quispiam igitur aut miserum, aut infelicem appellet, quia laboriosam semper vitam egerit, quia pauper, quia inhonoratus vixerit, cùm omnem ille felicitatis suæ summam in assiduis laboribus, in paupertate, in privatæ vitæ humilitate collocarit. Senectutis autem incommoda, quam non modo patienter, sed etiam hilariter tulit, seu necessaria subministrarentur, seu deessent multa, quod plerumque accidebat, æquè contentus ad incommoda omnia adridebat. Quin & moriens vultu ridibundo, verbisque jucundis, quasi placidissimo somno se dederet, occubuit, quartum circiter & octogesimum natus annum, Pontificatus Clementis Septimi anno primo, inoffensâ per tot labores valetudine semper usus; nisi quòd superioribus annis, dum hortuli sui arbores ipsemet reconcinnabat, fallente scalarum lubricitate corruerat, & crure aliquantulum læso, ad longinquas illas peregrinationes non ampliùs idoneus fuit. Is igitur felix in tenui re, in laboribus, in longa senectute, quam plerique morbi vocabulo nuncuparunt, felix inquam fuit, quia felix esse voluit, qui non morosus, non difficilis, non multivolus fuit, & paucis, minimisque rebus contentus, eorum irridebat cupiditatem, qui vitam miseram ideò agunt, quia miseri esse volunt; quòd si eos fortunæ rivus inauraret, aliquid adhuc, quòd assiduè quererentur, excogitarent. Atque hæc de voluntate nostra dicta sufficiant. Quòd verò in aliena potestate situm est, cui natura ipsa subjacere cogitur, neque non incommodum negare non potest: occidi quippe, vulnerari, infamem traduci, excruciari morbis, spe falli, suo frauda ri præmio, tam sunt unicuique homini propria, ut ad hujusmodi clades, & ignominias natum humanum genus omne videatur. Communis hæc calamitas, neque literatis tantùm, sed & imperitis, & obscuris, & nobilibus æquè distributa. Sic Reges, sic Sellularii, sua quisque sorte aliquo affliguntur tempore. Quod si quis literatos immunes ab iis cladibus esse cupiat, aut indignum clamet, eos talia pati indignum etiam dicat eos humanos fuisse, si humanæ eos subjacere conditioni nolit. Quare bone vir Coloti, cùm de literatorum infelicitate dictionem proposuisti, eo mihi errare visus es, quòd non potiùs de humani generis calamitatibus dicturum te nos admonueris. Tam enim fieri posse puto, ut quisquam, dum vivit, aliquo non angatur incommodo, quam si quis operam det, ne flumina deorsum fluant, aut sursum ignis feratur. Quare desiste jam infelicem literatorum sortem lamentari, & iis potiùs gratulare, qui non ut reliqui sunt fortunæ penitus emancipati, multaque habeant sua, quæ nullâ possint illius injuriâ proruere. De iis enim loquor, qui viam sibi ad immortalitatem per ingenuos labores suos aperuerunt; qui vitam non modo iis, quos coluerint, & celebres esse voluerint, comparare potuere sempiternam, sed imprimis duraturum sibi monumentum immortalitatis excitare. Quodque Deus ipse, Deus inquam solus præstare fertur, ipsi ingenio suo freti, Dei tamen afflatu adjuti, valeant omnem invidi temporis edacitatem superare. Hinc meritò exultat Flaccus noster, cùm suæ sibi conscius virtutis, ita emodulatur:

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens;

& quæ sequuntur. Gloriosè quidem, sed quæsitâ ex meritis superbiâ. Ita & Naso in Octaviani Cæsaris invidiam exilium consolatur suum; Pierio cùm concitus æstro clamat:

Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet incerti spatium mihi finiat ævi.
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenq; erit indelebile nostrum:
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia sæcula famâ,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

Ita Propertius se antiquis inserit scriptoribus, cùm post eorum nomenclaturam ait:

Cynthia quin etiam versu memorata Properti,
Hos inter si me ponere fama volet.

Ita reliqui omnes tantam de futura hujusmodi immortalitate dulcedinem concepere, ut neque labores, neque damna, non incendia, non graves ruinas pili facere visi sint. Hinc est, quod dum majoris cujusdam emolumenti rationem habent, humana hæc quodammodo despexerint; aliique ideo minùs cauti ad evitanda fortunæ tela, quia fortunam nihili penderint, cui, uti factitare solitus Diogenes ipse, minaci mandarint laqueum, mediumque ungnem ostenderint. Alii minùs ad rem faciendam vel idonei, vel diligentes, quia virtutes auro magis æstimarint, eruditione, & sapientiâ cuncta esse minora putaverint. In ignobilitate alii jacuerint, quia vel conditionem Regum suâ duxerint inferiorem. Quo enim quisquam velit, qui sana mente sit, noctes atque dies niti perstante labore ad summas emergere opes, rerumque potiri? si quàm brevis ævi sit, meminerit. Nam qui hæc mirantur, inviti etiam ponunt, & eò svaviùs unusquisque vita decedit, quo magis humana hæc imbecillia cognorit. Quare nunquam ego Hermolaum infelicem dixero, quòd pestilentiâ sublatus sit, quòd exul, egensque aliquandiu vixerit, quòd ubi cadaver ejus delitescat, ignoretur. Si doctissima ejus hominis scripsa studiosorum omnium manibus versantur: vivit potiùs Hermolaus, vivetque felicissimus cùm æterna Plinii, Themistii, & Dioscoridis fama, quòd maxima ejus pars, ut nuper Horatius exultabat, Libitinam evitarit. Vivet Marosticus noster nulla mortalitatis peste labefactatus, dum bonarum literarum studium aliquod permanebit; non enim ulla unquam tabe corrumpetur illa Veneti nominis ingeniosa defensio, quam adversus Marium Volateranum, ejus Reip. vituperatorem, tanta dicendi felicitate conscripsit. Vivet ejus encomium ad Leonem Decimum, in quo non eloquentiam tantùm, & artem, verùm & summam prudentiam, atque animi sui bonitatem ostentavit. Felix Carbo, felix Gravina, qui tantâ ingenii ubertate scriptis suis immortalem gloriam sibi compararunt. Neque virum doctrinâ summum Christophorum Marcellum quisquam ærumnosum dicat, dum vitâ ejus, per summam innocentiam peracta, in omnium memoriâ erit; dum homo sciendi cupidus sese intus, & extra voluerit explorare; dum erit inter homines pietas, & rerum omnium arcanarum doctrina conquiretur. Augusti Valdi scripta fortè perierunt, sed ejus memoria doctissimorum, & eloquentium hominum testimonio celebrata, eum nequaquam ignobilem, aut calamitosum patietur. Neque obscurus erit Fabius Ravenas, dum bonæ valetudinis inter mortales cura, studiumque, Hypocratesque ipse permanebit; non M. Antonius Sabellicus, non Camillus Portius, non Janus Parrhasius, non Paleotus, non Carteromachus, & plerique alii, quos diuturnâ valetudine afflictatos commemoratum est, ærumnosi nunquam mihi futuri sunt, dum eorum historiæ, eorum carmina, commentaria, orationesque tanto omnium studio, & admiratione lectitantur. Perierit incognitâ morte Flaminius, erepti inopino casu sint Georgius Valla, Andreas Mongajus, & plerique alii, scripta eorum tamen vivent, & in omnium doctorum animis perennabunt. Abstulerit ægritudo Musurum Beroaldum, Maronem, Gazam, Oricellarium, & quos nominastis viros magno numero liberatos, superabit tamen eorum nomen, & cùm sua virtute clari, tum eruditissimorum tot discipulorum pietate nunquam intermorientur. Desideratus ante diem sit Picus Mirandulanus, Paulus Decanalis, M. Antonius Turranius, Fuscus Cotta, Furnius, Celsus, atque Longolius, iidem ante diem beatissimam sibi immortalitatis gloriam peperere.

At

At sibimet conscivere manus M. Caballus, Laurentianus Fortunius, Priulus, & plerique alii, aliqua igitur urgentissima sese molestiâ liberarunt, Caballum tamen ingenium argutissimum, Laurentianum eruditio luculenta, Fortunium dicendi lepos, abditorum cognitio Priulum æternitati commendabunt. Extant ejus juvenis tabulæ ad cæli Veneti normam castigatissimè directæ; extant argutissimæ quæstiones de orbium cœlestium numero, de planetarum situ, de epicyclis, quid illud tandem sit, quod ad hanc usque diem doctorum omnium ingenia fatigavit. At trucidati sunt Hercules Stroza, Paulus Bombasius, Mutius Arelius, totque alii clari literatura viri, trucidati Reges tot, Imperatores tot, totaque Divorum nostrorum curia hujusmodi est eventibus repleta; neque tamen eorum quemquam infelicem arbitramur, cùm ipsemet felicitatem suo quisque, longè tamen alio, quàm vulgi sit opinio, termino descripserint. Hos ergo inquam nunquam miseros, aut calamitosos dixero, qui felitate ingenii, honestisque laboribus, & assiduis vigiliis id consecuti sint, id vitæ suæ præsidium compararint, quod neque fortunæ temeritas, neque ulla inimicorum injura labefactaret. Salvere igitur Phœbi sacerdotes, Musarum alumni, qui divinum ingenium potiùs, quàm mortale corpus colere studuistis; vestris nos manibus, dum in humanis erimus, semper bene precabimur, & industriam vestram, quod facere poterimus, interire nunquam permittemus. Hæc sunt mi Petre, quæ Contrarenus suo illo erga literatos & ingenio præstantes viros, ardore concitus, nobis nudius-tertius differuerat; ad quæ Grana quædam hodie repetiturus erat, non ut illam Contareni sententiam sapientissimè latam infirmare sibi propósuerit, sed ut affluentiori hominis facundiâ, prudentiaque perfrueremur. MELINUS. Sapienter quidem omnia Conterenus, neque ego spe fallebar, qui tanto studio audire hæc expetebam; quare vobis immortales habeo gratias, qui me tanti colloquii participem fecisti. Scio enim quantum hæc me delectarit oratio, & præter voluptatem, quæ quidem summa omnino fuit, quem usum etiam inde sim percepturus. Sed unum, etiam si rectè memini, addebat mihi vesperi Pollio, accepisse se à Contareno, de accersendo in Italiam Cæsare consilium à Pontifice initum fuisse, id quorsum tendat, multa me faciunt ambigere. COLOTIUS. Hoc mihi mente exciderat, quia nihil ad rem, qua de loquebamur, faciebat. Sed si eum etiam sermonem audire vis, libens referam; ad me enim totus convertebatur, qui non aliâ de causâ desperatissima quæque de literis mihi proposueram, nisi quia metuerem miserrimi hujus temporis statum propagari, Romanamque rem debilitatem jam propè, & extinctam existimabam: quem ne inconsolatum relinqueret Contarenus, verba mea excipiens, & temporis hujus ratione habitâ, quo ita perturbabamur, quod proximis hisce diebus tum maximè timuimus omnes, cùm falsus ille rumor de summi Pontificis obitu divulgatus est, & tumultuosiora quædam passim divulgata. Quid enim non undecunque miserrimum expectandum erat, ajebat Contarenus, Republicâ in his perturbationibus jacente, in magna gladiorum licentia, atque impunitate? Quod si probatissimi Pontificis mors accidisset, nimirum de totius Italiæ statu actum erat, multaque intolerabilia locis omnibus accidissent. Sed te jam hoc metu libero Coloti. Heri enim Pontificem hisce oculis vidi, in quo omnia bonæ valetudinis adventantis signa perspexi, & quod indubitatam mihi salutis spem polliceri videtur, ipsemet suo de se testimonio bene sperare incipit, quod minime diebus superioribus faciebat. Quo quidem servato, non est, ut mali quicquam amplius vereamur. Quòd verò bellum teterrimum, periculosissimumque formidas, necesse est Clementis consilia tibi patefaciam; qui Cæsarem in Italiam accersere decrevit, ut coràm quanti sit Christianæ Reip. concordia disputet, & quid ad summam ejus Principis gloriam faciat, ostendat. Atque ego quidem, qui superioribus annis apud ipsum Cæsarem Reipublicæ nostræ nomine Legatus fui, facilè perspexi in ipso Carolo summam, & egregiam quandam bonitatem, mentemque in eo alienissimam ab iis rebus, quas legiones ejus ausu licentioso in Italiâ perpetrarunt. Velim itaque Coloti de quiete Italiæ, atque adeò de bonorum omnium tranquillitate benè sperare incipias, & ubi intellexeris Cæsarem in Italiam iter parasse, ad quem invitandum Pontifex unum ex intimis suis

suis jam mittere destinavit, compositas res nostras tibi proponas. Eò enim omne Pontificis studium, cura, meditatioque contendit, ut finis tandem aliquis nostris calamitatibus imponatur, & militum hæc ferocia, quæ hactenus tam in socios, quàm in hostes grassata est, in nostræ pietatis hostes convertatur. Habes itaque Meline de Cæsare quid Contarenus sit pollicitus, & quoniam hora jam inclinat, satisque tibi factum à nobis est, potes sine ullâ invidâ nos dimittere. MELINUS. Mihi quidem maximè factum satis, quo nomine vobis debeo plurimum. Sed si apud me insuper cænaveritis, magno hoc addam superpondio. GRANA. Non sumus hac vespera tecum neque ego, neque Colotius, cænaturi; paratum enim nobis est in Palatinis hortis apud Pollionem, ut inde ad Pontificem nostrâ de re locuturi ascendamus, ea enim est hora nobis dicta. MELLINUS. Didici ego ex Pierio usitatissimum ejus dictum; Cave ne vel prodesse cupiens importunus amico sis. Quare ibitis, quando vestra ita res postulat, Pierius hospes meus est, neque inviti remanebunt Petrosanctius, Cursius, & Cathaneus, qui mecum amicum Romano cœlo redonatum gravisuri sunt. Ita discessum à duobus, nos quatuor apud Melinum mansimus.

F I N I S.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI BELLUNENSIS

ANTIQUITATUM BELLUNENSIUM

SERMONES QUATUOR.

Quorum ultimus

FLAVIORUM NOBILITATEM ex antiquis in agro Bellunensium memoriis exponit.

ALOYSIUS LOLLINUS
BELLUNI EPISCOPUS.

Bellunensibus suis P. S.

PIERII VALERIANI Bellunensia in hanc usque diem apud me in scriniis Musarum asservata, publici facere juris decrevi, eâ potissimùm causâ permotus, ne vos, quos ego & meâ sponte, & ex suscepto multò magis munere omni, non tàm virtutum Christianarum, quàm honestorum studiorum genere florentes cupio, antiquitatum urbis vestræ atque originis ignari in patria peregrinari videremini, simul labor iste tam præclarus viri eloquentia, & eruditione excultissimi, cujus equidem memoriæ, laudique vehementer faveo, extaret inter cætera illius monumenta testis, pietatis suæ in vos omnes. Quod & Patriæ vestræ, quæ tali alumno merito se jactat, perhonorificum; & vobis, qui tanto cive gloriamini non indecorum censeo futurum. Bellunensibus conjungi ejusdem auctoris dialogum curavi de calamitatibus literatorum ob casuum varietatem, & interlocutorum amplitudinem lectu, ni fallor, haud injucundum. Romæ enim habitus narratur apud Gasparem Contarenum Virorum sui sæculi, vel potius heroum optimum, doctissimum; qui non multo post tempore S. R. E. Cardinalis primum, deinde Episcopus Belluni declaratus, civitatem vestram tanti splendore nominis illustrat. Valete meâ curâ, & flagrantissimum meum in vos studium uberioris spe profectus alite. Belluni in stativis. Idibus Junii. M. DC. XX.

JOAN.

JOAN. PIERII VALERIANI BELLUNENSIS

ANTIQUITATUM BELLUNENSIUM

SERMONES QUATUOR.

Nunc primum è Bibliotheca Lolliana in Lucem edita

SERMO PRIMUS.

Quando ita vobis videtur, viri Bellunenses, ut de Patriæ nostræ antiquitate differam deque ejus conditore, & nominis causa, quæ apud veteres tradita repererim, historiam longa annorum serie intermortuam suscitem, minimè gravabor ea omnia memoria complecti, quæ hinc inde conquisita ad rem ipsam facere videbuntur. Quamquam id me non parum angit de origine urbis, scriptorum dubio procul omnium testimonio antiquissimæ, & à Romanis, ut palàm vobis faciam in primis ornatæ, quam scilicet eo ipso tempore, quo illi maximè rerum gestarum gloria florebant, vel ampliarint, vel Coloniam deduxerint, vix unum apud Latinos autores extare verbum, coactosque esse nos rerum nostrarum peritiam, atque cognitionem à Græcis mutuari. Usque adeò à circiter ducentesimo post Octavianum Augustum anno exaruisse videtur scribendi vigor, immo quoddam quasi tædium literarum, aut contemptio per tot ætates Italorum mentes detinuisse. Ac ne de patria nostra solùm queri videar, quot nunc in universâ Italiâ urbes summâ celebritare censentur, quarum origo penitus ignoratur? Commemorarem aliquot in nostra Venetia, multas in Insubris, atque Liguria, plures in Etruria & Latio, innumeras in Campania, in Apulia, in Brutiis & universa Calabria, nisi vererer eos offendere, qui fabulis quoquo modo confictis, aliqua sibi speciosiori origine applaudendum instituêre. Id enim ferè omnibus accidisse video, quod in Atheniensibus Pausanias notat ἀθηναῖοι περὶ τῆς ἀττικῆς ἐσεμνολόγησαν. Athenienses quippe in Atticâ laudandâ magnifice luxuriosèque lasciviſse. Quocirca nobis eo magis lætandum, quod quæ de nostræ urbis, si non primâ origine, certè quodammodo renascentis celebritate dicturi sumus, non scriptorum tantùm testimonio comprobantur, verum etiam antiquorum monumentorum inscriptionibus, atq; operibus testatissima relinquuntur. Ut nulla mihi reliqua fiat dubitatio, quin hæc fidem faciant, quæ scriptores Græci litterarum monumentis tradidere, Romani cives in marmore conscripsere, majores vestri sculptis historiis, quæ superatâ vetustatis injuriâ vestris omnium oculis obversantur, agnoscenda curavere quæ qualia & cujusmodi sint, quodque sibi velint jam cognoscite.

Illud primum omnium constare vobis crediderim, quod veterum aliquot scriptorum consensu traditum, receptissimæ fidei fundamentum jecit. Herculum Argivum illum, ut nostri prædicant, multarum Coloniarum autorem, re bene in Hispaniis gesta per feracissimam hanc Italiæ partem Civium suorum copias traduxiſſe; qui cum ad Mincii vada perveniſſent, regione eâ omni, quæ intra Mincium & Arsiam, & maris Adriatici littus, & Alpes Rheticas, Noricasque media est, perlustratâ; fluminibus tot, quæ ad magna & frequentia per oram omnem dilabuntur, inspectis: neque agri tantum fertilitate, verum etiam & tumulorum atq; convallium amœnitate, situ, opportunitateq; comprobata

bata

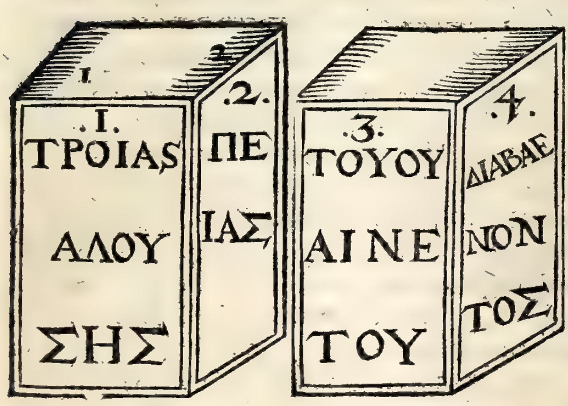
batâ planitie,quæ inter montes,& mare late porrecta interjacet decursa,dixisse eos.Naturam locum alicubi quempiam uni oppido commodum exhibuisse, nusquam regionem unam multis, & magnis urbibus ædificandis ita idoneam,uti, quam tunc admirabantur, comparasse.Orare itaq; omnes ducem suum; ut, quoniam satis jam terrarum peragrassent, longisq; & laboriosis itineribus defatigati, miserrima quæq; pertulissent,rebus tot gloriosissime gestis,daretur tandē aliqua fessis quies,liceretq; illis in tanta locorum opportunitate considere,condere oppida,metiri agros, & novum hoc regnum magnis Græcorum adoreis applicare. Nulla jam superesse pericula, quæ se Herculi rectà in patriam conferre volenti objicerent,pacatam esse Liburniam,Illyricum & Epirum omnem ad Jonium ad Ægeum, & Pontum eorum esse Colonias, aut parere Græcis: confectum denique esse quicquid armis effici posset,reliquum unum esse, ut hoc laborum suorum & fidei præmium assequerentur. Ad hæc Hercules,qui videret nobilitatem suorum omnem id precibus deposcere, nihil gravatus, in arbitrio omnium esse respondit, mallent ne ibi considere, an secum in patriam triumphum agere, utrum præoptarent, gratum sibi æquè futurum. Considere igitur quotquot in exercitu nobilitate præstabant,& quoniam Græcis generositas natalium,εὐγένεια dicitur quo nobilitati honos haberetur,regionem Euganeam appellari placuit. Partiti mox inter se loca, montes,flumina, Mantuam alii in stagnis Mincii,ubi spaciosi lacus instar dilatatur, alii Veronam inter Athesin & collem proximum. Alii Vicentiam ad Erethenum, Bassanum ad Medoacum alii condidere. Nonnulli Taurisium, Feltriam alii, alii Bellunensem agrum multis oppidis munivêre. Quamquam hæc non tunc nomina erant,neque ea oppidorum facies,quæ nunc conspicitur,verum ab aliis atq; aliis ampliata deinceps cum formâ nomina etiam commutarunt,aucta à Mantho Etrusca vate Mantua nomen ab ea mutuata sempiternum, Producta trans Athesin à Breno Gallorum rege Verona, Brenona tunc, ut nonnulli produnt nomine,mox Verona dicta,quam alii Catone de originibus citato Veronam à Vera familia Tuscorum nuncupatam volunt: sic aliæ quoq; pro temporum vicissitudine statum & ipsæ suum expertæ.Sed enim quæ aliarum urbium origo incrementum aut vicissitudo fuerit,iis ego quærendi negotium relinquam,quorum magis interest; nostræ Civitatis quod quærimur nomen unde venerit, mihi cura fuerit investigare, curq; Anaxus fluvius ea de causa ita olim appellatus, quòd retrò navigari non pateretur (id enim significatū Græco inest vocabulo) in aliud nomen transierit,aperire.Ita fiet, ut quæ inter eruditos controversiæ temporibus his obortæ sunt, rei veritate cognitâ,sopiantur, & conditoris nostri sive restitutoris potius nomen ad hæc usq; tempora diu sepultum non sine vestrâ omnium commendatione,si meritos illi honores decreveritis,ætate vestra reviviscere videatur. Sed antequam ad Romana tempora deveniam, quæ fuerit potius Euganeorum conditio breviter repetendum.Nam illi cum otiosè satis res suas composuisse arbitrarentur,perq; summam tranquillitatem vitam agerent,forte accidit ut Antenor Trojâ captâ extorris factus cum magno Paphlagonum Venetorum exercitu,qui amisso Pilæmene Duce huic adhæserant, magna etiam Trojanorum vi auctus classem ad oram hanc appulerit,egressusq; cum armis,Græcos hic habitare præmonitus omnes incursu subito ex oppidis quæ per universam planiciem ab Adriatici ora ad Padi usque fontem Vesuliq; juga,& alpes cæteras constructa erant imparatos, & securâ nimium pace demollitos ejecerit, sibiq; regnum id asseruerit,& regioni omni Venetiæ nomen dederit.Profugi Euganei,nam hos nunc tantùm attingemus,in montes proximos confugére, & eorum multi valles, quæ supra Vicentiam amœnissimæ sunt,occuparunt. Alii per Medoaci ripas evadentes Bassani recessus elegêre. Bona pars Anaxis faucibus superatis, in amœnissimâ valle, ubi nunc Feltria, Bellunumq; urbes habentur, delituere,neque his contenti locis,interiora etiam alpium penetravêre, secutiq; Anaxi ripas, per juga Norica, & Carnica tumulos plerosq; castellis communivére.Inter quæ id præcipuum fuisse olim dicitur,quod ad Anaxi principia licet deletum, Euganeæ tamen nomen adhuc retinet,nisi vocabulum barbara incolarum vitiet enunciatio,dum Agoniam vocat. Frequentia hæc loca incolis & vallibus montibusq; quoquo versum admodum populosis. Eorum autem qui propinquiores sunt nobis originem esse Græcā, etiamsi non faceret historia fidem sermo indigena comprobaret.Est enim is bonâ sua parte Græcus,magisq; in fœminis quam in viris deprehenditur.Viri siquidem finitimorum commerciis partim à Teutonicis, partim à nostris aliena vocabula mutuantur, fœminæ, utpote quæ vel

raro

raro vel nunquam peregrinantur, linguæ patriæ incolumitatem diutius servavére. Commemorabat mihi Urbanus patruus civis vester, qui Alpes has omnes animi gratia perlustraslet, Homerica se vocabula in montanæ hujus regionis aniculis frequentissima reperisse, quæ nobis interim dum ejus linguæ Poëtas interpretaretur, non sine conservatæ apud nos vetustatis admiratione designabat. Nam πάσαλος pro extante clavo in parietem, columnave, cui vestis vel quid aliud appenditur, ἶνα pro viribus, Homerica locutio. μάχομαι pro percutio: γραῦ pro Avia, & alia plurima, tum herbarum nomina Græcis plurimum nominibus hic vulgo fœmellis agnita, & hujusmodi pleraq; eodem apud eos significatu, iisdem vocibus, quibus apud Græcos usi sunt, enunciantur, quæ vobis à me ideo memorantur, ut Euganeos apud nos præcipuè consedisse, non levi comprobem argumento. Quo vero pacto Euganei Trajanos, qui se jam Venetos appellaverant; sæpius investarint, quotiens factâ è vallibus eruptione oram omnem devastarint, prædabundique in tuta se receperint, puta sæpius recitari vobis ex antiquis historiis audivistis: Antenoremq; annis jam gravem, ne suorum tranquillitas totiens interturbaretur, coactum eos in societatem partemq; regni adsciscere, atq; ita populus unus, una eademq; regio ex Euganeis, Trojanis, & Venetis, qui Paphlagones erant, auspicatissimo nomine Venetia nuncupata, nos omnes Veneti. Ante Herculem vero Phætonem huc Colonias deduxisse, tam Poëtarum figmentis aliquot, quam Historicorum veterum testimoniis apparet; nam & saxa id indicant, quæ Taurinensi regione juxta Padi ripas Phaëtontis aureæ signo sculpta magno numero reperiuntur. Quod vero omnis ea planicies, quæ inter Appeninum Ligusticum & Albas Grajas, Penina juga, & Vindelicos, Rhœticos, Noricosq; montes multis fluminibus alluitur & à Pado dissecatur, Venetia fuerit manifestum est, quod Eridanum Poëtæ Venetum vocant. Meministis Propertianum illud,

Quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano.

Quod verò ad negotium hoc pertinet, Venetos illos antiquiores per nostræ hujus regionis tractus habitasse & superatis Alpium verticibus, in Pannoniæ usq; fines processisse, si quis antiquæ nolit historiæ fidem adhibere; testimonio est antiquissimus terminus litteris Græcis incisus, qui se nostro itinere, ubi Juliam Albam versus, Alpes trascenderis, ostentat. Quatuor is est lateribns insignis, quorum in primo, litteræ hujusmodi leguntur.

Quod si vobis latinis verbis inscriptioné explicari quæritis ea est homini. Troja capta terminus Veneti progressi. Est verò ὀαινέτυ per dipthongū primâ syllabâ notatum, aut ejus temporis usu, aut imperiti castrensis scriptoris indiligentia, cujusmodi pleraq; passim in urbe & Româ conspiciuntur. Vel ὀαινέτυ factū à Scythicâ forsan, atq; adeò Ponticâ & barbarâ pronunciatione; ut medio inter Augustū & nos tempore scriptū ὀάλης ὀαλέν πιναϰός, ὀαλέρως & similia plerisq; publicis in monumentis aspicimus. Illa politiores mox ad eruditi temporis usum reducentes correxére, & quid ad nostrum hoc nomen pertinet, ȣ diphth. υ. digammon esse voluére altera dyphthongo. αι scilicet explosa ejusq; loco. ε. substituto, Venetus, quid in usu permanet fecerunt. Quam latè igitur exspatiatum sit Venetū nomen, quosq; sibi fines asseruerit ex paucis iis, quæ retulimus satis manifestū esse arbitror. Successere inde Romana tempora, quæ per mille fermè annos omnem rerū in Italia gestarū celebritaté ad se contraxére, sive illi sociis & fœdere conjunctis auxilio essent, seu bella ipsi moverent, & fines suos assiduè proferrent, totiusq; Italiæ jus sibi deniq; vendicarent, cujus demū universæ imperio potiti, nihil impendi magis curaverunt, quam Barbarorum eruptiones, positis ad fauces omnes custodiis prohibere. Eò legiones suas delegabant, provinciamq; iis, quibus maximè fiderent comendare soliti erant, legebantur verò potissimū ex Romano populo legiones, neq; non universa

Italia, præcipuè autem ex Oppidis sociorum, qui pari cum Romanis jure Latii donati essent.

Ita quæ ad Tridendinas, Feltrianas, & Bellunenses fauces observandas legiones adpositæ sunt partim Romæ ipsius indigenæ Cives, partim Volsorum manus fuere, ex proximis quippe Romæ locis Priverno antiqua, Seria, Prineste, Tybere, & oppidis Latini nominis plerisque aliis; cujus rei testem Catonem appellat Plinius. Antea verò quam fauces hujusmodi Romanorum præsidiis occultarentur exposita erat omnis Italia libidine Barbarorum, licebat illis quocunque tempore in agrum nostrum incursiones bona deprædari, tecta quæcunque essent incendere, pecora, instrumentum hominesque captivos agere, ac omni feritatis genere in Italos desevire. Tutatus est Julius Cæsar partem eam per Carnos, quæ ab Liquentiæ hostio ad Timavum usque porrigitur, quæque in Carnos & in Noricos primis montium jugis sese incipit attollere, & ab eo Julii foro nomen nullâ jam posteritate abolendum indidêre. Celebratur adhuc in Carnîs via in saxei montis latus incisa, uti latinis literis inscriptum C. JULIUS CÆSAR VIAM INVIAM SOLERT.S. ET IMPENDIO ROTAB. REDD. Vicentinos Saltus Cassii, Proculi, Barbii, Veturii, Artii, Fannii, Aurelii, Marcellini, & alii ex totius Italiæ nobilitate defendebant, quorum adhuc monumenta pleraque toto agro superant. Veronenses valles Macri, Valerii, Secundi, Horrali, familiæque aliæ suâ claritate celebres insedere, nostras fauces inter Julium Carnicum, Balsarinensemque agrum positas Sertoriani milites defendendas eodem pene tempore susceperunt. Hinc Sertorii, Flavii, Hostilii, Sertoriani, Turranii, Upsidii, Anisii, Proculi, Poetici, Durenii, Cussonii, Secundimi, Præcellii, & ut meos quoque attingam Valeriani, quos nunc vos Bolzanios ab agri cognomine, qui sub Medontis, Castelli olim nostri ditione ad lapidem hinc tertium fuit, appellatis. Atque ita plæræque aliæ Romanorum familiæ speciosa tot, quorum vestigia passim in agro vestra cernitis monumenta reliquere. Romani itaque fuerunt, qui urbem hanc vestram ex oppîdulo, quod prius in Arcti fluminis Clivo Euganeo olim, ut omnino confitendum est, muniverant, in eam quam conspicitis speciem, anxerunt. Romani Anaxi fluvii nomen qui nunc Plavis dicitur in Plavium, de quo suo loco dicetur, commutarunt. Romani Civiles leges municipio vestro proprias, consularesque titulos Quiritium more sanxerunt. Romani libertatem tam longâ annorum serie tanto studio custoditam vobis reparatæ vestræ urbis initio commendarunt. Ab his aut urbi nomen, quo pacto inditum sit, potius est ut dicere jam incipiamus. Apud auctores Græcos, quorum præcipuus unus, qui rei, quam dicturi sumus historiam perstrinxit, Svidas in omnium horum manibus, legere est Romanos milites, qui per vallem hanc omnem castellis communitis habitabant, constituisse unum ex oppidulis homini in ampliora spatia dilatare. Cumque situm alii alium, atque alium proposuissent, placuisse demum locum hunc, ubi nunc urbs posita est, quod ab occasu superioris Tropici ad Septentriones exporrecta staret planities, & si non ad usque adeo ampla, quod in humo pingui, mollique uligine prædita erat, segetibus oppido apta videtur.

A Septentrione Arctus re, & nomine fluvius profundâ admodum valle altissimoque clivo mœnia per supremum ejus marginem ducta naturæ beneficio communiret. Ad brumalem ortum frons urbis angustior fieret, uti Arctus Anaxo longè maximo fluvio commiscetur, & eodem Clivo ad altissimi, rapiditissimique amnis ejus ripam descenderetur. Ad meridiem denique Clivus idem circumductus sinuosi fluminis ambitu defenderetur, satisque esse unâ à campo fossa muroque ducto partem eam urbis diligentius præmunire, reliquas facies, utpote, quas situs ipse tutaretur, haud ita multo opere indigere, Accedebat huc fontanæ undæ commoditas afflentissiuma, quæ circiter quarto ab urbe stadio, magno adeo fonte pollulabat, ut in urbem ducta, non modo locis publicis, plateisque omnibus usui futura esset; verum etiam privatis ædibus abunde sufficeret. Fonti ipsi Euganei, ut verisimile est, Græco vocabulo rem significante, Physteris, quia παφυσϕύειν pullulare est, nomen quod adhuc permanet, indiderant. Ad hæc videbant Anaxum ipsum etsi rapidissimum esset, multâque abundaret aquâ, altissimoque alveo glaream infidam secum assiduè traheret; ponte tamen, si non lapideo, saltem sublicio, ante ipsius urbis amnensis faciem jungi posse; Neque eos fallebant commoditates, quæ inde futuræ essent in commeatibus, ab utraque fluminis parte comportandis, ipsum denique fluvium à Noricis, Carnicisque Alpibus sed ut uno verbo dicam, à Tauriscis, multis hinc inde collectis per singulas valles amnib. satis auctam materiam ligni facti atque infecti plurimam, plumbi, stanni, æris, ferri, calybis, auri etiamnum atque argenti, præsertim vivi copiam ex frequentibus toto eo Alpium tractu metallo fodinis magno nume-

numero provehendam ſuſcepere, quæ omnia ratibus commodiſſime convectarentur, quæque aſportanda eſſent eodem invecta fluvio in Tauriſanum, Forojulienſemque agrum ſex plurimum horarum ſpatio (ea eſt impetuoſi fluminis velocitas) exponi poſſe, pedeſtrè verò iter facientes primis caſtris in forum Julii procedere, primis in Tauriſanum agrum ingredi, ſecundis in Germaniam inferri, ſecundis adeſſe Vicentiæ, Patavioque ita ſive ſuis opem allaturi eſſent, ſive incurſanti hoſti obviam ituri, locum ad hæc omnia commodiſſimum intuebantur. Quibus omnibus perſuaſi ex ritualibus Etruſcorum libris, JOVI OPTIMO MAXIMO ſacra primùm faciunt, Martis, Vulcanique & Veſte more ſuo numinibus invocatis aream complanant, mox tauro & vacca junctis aratrum circumducunt, & urbis auſpicatæ faciem ſulco primigenio deſignant, loco ducendis aquis, tam publicis quam privatis fontibus, non ignaviter excavato. Jamque templa, fora, Prætorium, publica, privataque ædificia deſcribuntur, omniaque opera utilia, & commoda incolis futura locantur ædificanda. Senatulus mox ex antiquioribus & approbatis viris cooptatur. Quadrumviralis dignitas ſub conſulari nomine inſtituitur. Ædiles creantur, Tribuni fiunt, Prætores, judicesque adleguntur. Neque ſacerdotum Poparumque & Saliorum ordines poſthabentur. Non fabrorum, non Centonariorum, neque Dendrophororum, non armorum, & aliarum denique artium collegia negliguntur. Orta interim eſt de nomine controverſia quod id honoris clari admodum plerique viri ſibi adſciſcere conabantur. Sed ne ſeditio hinc oboriretur ad auſpicia, uti gentis ejus mos erat, concurſum eſt. Reſponſum ab aruſpicib. CASUM URBI NOMEN DATURUM. Pax itaque rebus eſſet, continuareturque amœniſſimæ habitationis ædificatio. Cum ecce tibi monſtroſæ magnitudinis aper ex vici Fortunii faucibus in Poliam Poetici primùm, id enim antiquum adhuc loco nomen, mox in Sergianum campum, & Montis ſervæ radices eruperat, Scalano, Saphortiano, Cuſigio, Cavartiano, Nogarenſique agris prædiiſque devaſtatis, Arctianam inde valliculam transgreſſus flaviorum planitiem, quæ parti, quæ tergo urbis eſt, adjacet, furibundus invehitur, quaqua rueret clamorem excitari. Accurrere hinc inde Romanos milites, non Tribunos, non Præfectos, non Imperatorem ipſum Sertorium otioſos eſſe circumvenire aprum, undique hunc è corona modo hac, modo illac, fulminis inſtar elabi, vulnerare multos, plures ambagibus fallere, impetuoſo curſu omnes denique delaſſare. Præerat arci, cui urbs amplianda adjungebatur C. Flavius Hoſtilius ſertorianus, excitatus & ipſe Calidonia hac venatione, ita eam Suidas vocat, forti arrepto veru caſtello egreditur, atque aper, qui urbis novæ foſſas atque vallum ingreſſus erat illico fit obviam, hunc itaque convicio ſtatim appellat, & Romano more ad congreſſum invitat. Dirigit in eum dentes aper, ille imperterritus hoſtem aggreditur, fixoque intra collum atque armos venabulo immaniſſimam feram primo ictu exceptam humi proſternit, trajectaque in ima viſcera teli cuſpide tam diu terræ affixum continet, donec poſt horribiles fremitus ac iteratas vaſti corporis volutationes expiraret, quem mox in humeros ſublatum ipſe ſolus aliquando per caſtra geſtavit. Concurrere omnes admirabundi fortiſſimi juvenis virtutem in cœlum efferentes. Suſtolluntque mox ipſi aprum & in rete conjectum transmiſſis hinc inde contis commilitonum cervicibus impoſitum in triumphi ſpeciem quoquo verſum, per urbis deſignata mœnia circumferunt, quo figeret omnibus conſpicuus. Hoſtilius interim equo eo ipſo quo publico merebat invectus & ipſe ſubſequitur.

Excitantur hinc inde plauſus, acclamationesque inter quas una omnium iterata ſæpius exaudiebatur, vir unus, vir unus, vir unus, quod id incredibile admirationi eſſet, tam immanem belluam unius tantùm hominis virtute conceſſiſſe. Excepta ea vox in cauſa fuit, ut quoniam ab aruſpice reſponſum acceperant Caſum urbi nomen daturum, urbs ipſa Virunum apellaretur. Scribunt enim Græci dum nominis hujus cauſam perſcrutantur, vocem hujusmodi apud Romanos id eſſe, qui apud eos εἷς ἀνὴρ, atque aprum hunc in modum urbi noſtræ nomen & auſpicia dediſſe. Quod ſi quæ apud Suidam ſcribuntur vobis recitari cupitis, ita illic habet. Βηρούνιον ὄνομα πόλεως· νωρικοὶ γὰρ ἔθνος, ἐνθαλὸς σχῆμα θεόπεμπτον τὴν χώραν ἐλυμαίνετο καὶ αὐτῷ πάντες ἐπηρεάζοντο οὐδὲν ἴνυον μυριάδες ἀνὴρ τὸν σῦν περισκέψας ἐπὶ τοὺς ὤμους ἀνέθετο διόλου καὶ περὶ καλιδόνος μὲ θένε) οἱ δὲ νωρικοὶ ἐπεβόησαν εἷς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ φωνῇ τοῦτ' ἐστι Βηροῦνος ὅθεν ἡ πόλις Βηρούνιον ἐκλήθη. Aſt hæc video, Latina depoſcitis geram vobis morem. Berunium urbis nomen, Norica vero gens, ubi ſuis portentum à Deo miſſum regionem omnem devaſtabat, contra quem cũ

omnes

omnes progressi essent, nihil, quiquam profecére, donec vir quidam Apro factus obvium, eum & confecit & in humeros sustulit, cujusmodi illud est, quod sue super calydonia fabulantur; Norici verò admirati juvenis robur acclamaverunt voce patria vir unus, vir: unus, quod Græcè sonat εἷς ἀνὴρ unde urbs Virunum appellata est. Sed ne forte quis me fabulari fabulas arbitraretur, mihique eò succenseat, quo initio aliorum fabulas & commentitias historias carpere visus fuerim, non dissimilia tamen ego pro veris venditare aggrediar, hæc urbe de nostrâ dici ab antiquis monumentum indicat, paucis admodum ab hinc annis, dum Stephania Basilia reficeretur, terra erutum, in quo scilicet historia hæc de Apro ab uno tantum viro confecto, deque eo in triumphi speciem circumvecto pulcherrimo opere circumsculpta est. Et quoniam hac de sermones facientes peropportunè juxta fontem Stephanium consedimus. Aspicite obsecro monumenrum ipsum è proximo, atque hinc Flavium Hostilium Sertorianum, Romanum equitem, multis & magnis honoribus insignitum, cujus gloria vetustatis edacitatem in hæc usque tempora superavit, agnoscite. Animadvertite quid ab hoc primùm latere sit insculptum, Nonne præstantis formæ juvenis, qui solus aprum immanem venábulo trajicit. Hæc vero altera facies quam describit Historiam? Aspicite primum omnium vastum id corpus apri conjectum in rete, considerate, quem præ se ferunt laborem viri valentes illi, qui plagarum contis in collum conjectis obvolutum aprum sustulére. Videte Hostilium eundem in equo insidentem, ut læto atque hilari fronte subsequitur. Observate turbæ concursum, manusque ipsas ad cœlum surrectas, nonne inde insignis illius victoriæ admirationem, plausum, & acclamationem, & vocem etiam eandem ipsam quæ apud Sudam, Virunus, sonare, referrique subintelligitis? Nimirum historia hæc eadem est, quam ab auctoribus Græcis traditam dicebamus. Quod quis venationem in medio positam esse dixerit, unumquemque studium ejus profiteri potuisse, non negabunt tamen, quicunque rem ita sculptam inspexerint, eam ad historiæ Græciæ argumentum plurimum convenire, neque absonum dixerit quispiam aprum in causa fuisse ut urbi nomen imponeretur. Cum aper Ephesiorum urbi condendæ locum ostenderit, sus Æneæ, Cadmo vitula, Ilo bos, & passim apud auctores his similia, & nostris longè etiam leviora conscripta sint. Sed age nihil contemur etiam quoque conditorii faciem contemplari Est hic, ut videtis, juvenis ejusdem effigies quæ cervum comprehenderit, gestus verò hominis ejusmodi est, ut cornu alterum, quippe levum, decutere connitatur, puto ut aliorsum id avertat, alterum in suâ statione contineat. Hæc est, Viri Bellunenses, vestræ urbis facies, quam ut facilè conjectari possumus Hostilius ipse descripserit. Nam facta est hæc urbs ad Cervini capitis similitudinem, qua & Brundisium, unde illi nomen, quod ut Seleucus secundo linguarum ait Βρέντιον Messapiorum lingua, significat. Cervinum caput. Et si parva componere cum magnis, habet & quandam magni Byzantii formam. Illa enim in procurrenti promontorio posita pro fronte quæ orientem solem atque meridiem spectat, alluitur propontide, à Septentrione angusto mari à continente dispescitur, ab occasu muro per planiciem ducto clauditur, Vestra verò urbs in promontorii similitudinem ab occasu æstivo Capricorni ortum versus exporrigitur, & à lato Cervini capitis instar in Augustum procurrit. Ab ortu hyemali neque non meridie altissimo clivo, quem Anaxus ambitu flexuoso lambit, cingitur, à Septentrione Arcto angustiori fluento ad imum clivum qui ejusdem est altitudinis, alluitur; donec in ipsius urbis conspectu in Anaxum ipsum influat, ab occasu tropici superioris fossa lata, muroque præalto munitur; pro urbis latere hoc area est, quæ ante portam primariam instar Theatri circumducitur ædificiis, atque hæc ipsius Cervi frons videtur, aures ut in Cervo amplæ, ita ab area duæ longè patentiores plateæ porriguntur, publicis ambæ fontibus & privatis ædibus instructæ, quarum una occidentem versus, inter urbis fossas, & longum admodum suburbium dicta Hippodromi usum præbuit. Altera in Aquilonem versa thermis vel Basilicæ, vel utrique rei commoda olim fuit. Nam puer cum essem, & Stephaniæ Basilicæ fundamenta ultima jacerentur, multa memini me magnorum ædificiorum vestigia videre. Quotidiè vero ex antiquis operibus lapidei alvei inde passim eruebantur qui mox in cives distributi privatis fontibus lacuum usum exhibuerunt, ex eorumque numero esse celeberrimum hoc Flavii conditorium modo dicebamus. Sed ut his omissis ad rem nostram redeamus, Cornua, quæ insculpto Cervo cernuntur suburbanas hinc inde vias damorum frequentia constipatas, & in plures Angiportuum ramos deflexas indicant, quarum qui Occidentem versus tendit

Tendit in plano est, quæ ad septentrionem declivis & ad fluvium Arctum dejecta, idque fortasse sibi vult cornu illud, quod levâ manu deprimitur. Pro cervi verò oculis binæ in urbe vestra arces fuere, in duobus quippe murorum angulis, in his autem custodias esse mos est, & oculus custodiæ signum quamvis quæ olim à levo cornu erat, diruta nunc sit, & sola ostentet fundamenta, quorũ etiam bona pars foroniorum civium vestrorum aditus occupatur. Optat cervus aquarum fluenta, optare videtur urbs vestra, ut exporrecto ad Anaxium rictu se inde proluat, ideoq; linguam extra dentium claustra exierit. Hoc dubio procul est suburbanum illud tot ædibus frequens à porta Ruderum toto clivo posito ad marginem usque fluvii, quod in ulteriorem ripam usque protenditur. Sed hæc fortè nimis poëtica videantur; quare ea potius consectemur, quæ ad Flavii nostri celebritatem pertinent, quique is fuerit ex ipsa Conditorii memoria perspiciamus; quæ quidem ut videtis, ita habet.

C. FL. HOSTILIUS
PAP. SERTORIANUS
LAUR. LAV. P. E. Q. R. M.
SIBI ET DOMITIÆ
T. FILIÆ SEVERÆ
CONJUGI INCOMPABILI
V. F.
ΓΡΙΓΟΡΙ ΧΑΙΡΕ
ΟΡΕΛΙ ΑΕΙ
ΜΝΗΜΩΝ

Hic est igitur vester Flavius Hostilis Romanus Eques multis & magnis honoribur insignitus. quem urbis nostræ conditorem arbitramus, in cujus gratiam Anaxum amnem Flavium appellatum, mox corrupta voce in Plavium abiisse maximè verisimile conjectura dicebamus, quam & Flaviola planicies, quæ urbi contigua est, videtur ab eo nomen accepisse, cùm hoc præsertim in eâ, uti vidimus, conditorium repertum sit, quo super ambigere posse neminem existimamus; nobis igitur maximè lætandum, quod Flavii nostri memoria vetustatis edacitatem in hæc usq; tempora superavit. Sed age, quoniam ita vos cupere animadverto, inscriptionem ipsam, quibusdam literarum notis, quæ punctis singulæ distinguuntur, obscuram luci dare, & quicquid in ea est ambiguitatis explicare aggrediamur, mox utrum Bellunum & Virunum idem esse possint, & quomodo nominis mutatio facta fuerit, si per otium licebit, examinabimus. Inscriptio est C. FL. HOSTILIUS PAP. SERTORIANUS. Quod puto vos non ignorare verbis his explicandũ esse. Cajus Flavius Hostilius Papinius Sertorianus. Subsequuntur inde monosyllaba duo iisdẽ penè repetita literis LAUR. LAV. Quod fortium militum & eorum maxime, quorum opera, & labore victoria triumphalis comparata esset præmium erat. Sacris enim laurentalibus quæ prius in Aciæ Laurentiæ, quæ Romulum & Remum educaverat, honorem instituta milites ii, quorum virtus in bello maximè enituisset, nominatim celebrabantur, accedabatq; virorum fortium titulis sempiternis, ut Laurentalibus laudati dicerentur. Istius modi inscriptionis forma aliquot litteris locupletior habetur eo monumento, quod Feltriæ victura vetustatis memoria conspicitur in hunc modum.

C. FIRMIOC. F.

MEMEN. RUFIN. EQ. PUB.
LAUREN. LAV. DEC. FLAMIN.
PATRONO COLLEGIORUM
FAB. CENT.
DENDR. FELTRIÆ
ITEMQUE BERUENS.
COLLEG. FABR. ALTI.
NATIUM PATRONO.

In inscriptione hac pro LAURENTALIBUS LAUREN. una plus syllaba quam in nostra sit notatu videtis. Sed enim singulæ illæ litteræ P. E. Q. R. M. magnam omnibus faciunt ambiguitate

tem. Quod ita consentientibus hujusmodi antiquitatum peritis interpretamur. Publico equo Romano meritus, frequentissimum id in titulis E. Q. PUB. hoc est equo publico absq; alia verbi merentis, aut militantis adjectione, quod nonnulli equiti publico ineptè legunt. Nam equo publico nulla dempta littera habetur in pleriq; veterum epigrammatibus, ut in quodam Forojuliensi, quon heri Ambrosius Regiensis juventutis vestræ moderator optimus à se descriptum offendebat. Ejus copiam mihi fieri jussi, quæ quidem iis literis inscripta est.

T. VETIDIVS
T.F.SCAPT.
VALENS
IIII. VIR. JVR. DIC.
QVINQ. PONTI
SIBI ET
T. VETIDIO
POTENTI FIL.
EQVO PVBLICO
ANNOR. XX. M. IIII. D. V.
T. F. I.

Est & alia Neapoli sic inscripta.

M. VECTIO
M.F.PAPIO
EQVO PVBLICO
PRÆFECTO COH.
VI. THRACUM.

Sunt etiam Brixiæ insriptiones duæ in quibus EQUO PUBLICO integrè notatum est, eas age jam accipite, ut locuples testimonium eorum quæ supra diximus.

SERVILIO POLIAM
EQUO PUBLICO
DECURIONI
SERVILIUS VERUS
PATER
UT FIERET PETIIT
L.D.D.D.

C. PRÆSIO
P.F.FAB.
ÆMILIANO
SENIORI
EQVO PUBLICO
OMNIBVS
HONORIBUS
MUNICIPALIBVS
PERFVNCTO.

Ita declaratum est Ciceronianum illud in Antonium, ibi altera statua equo publico. Sed antea quàm ex equo hoc descendamus, non dubitabo vobis dicere, in aliquot monumentis dici solitum, Exornatus equo publico, ut Beneventi antiqua admodum inscriptione legitur. Q. PLOTIUS. Q. F. QUIR. ROMANUS EXORNATUS EQUO PUB. & quæ sequuntur Alibi legas habenti Equum publicum, ut Romæ ad portam Appiam in jugo C. CORNELIO PRICI. F. HABENTI EQUUM PUBLICUM. alibi equo publico donato ut apud Cordubam in Hispaniâ SENECÆ TARQ. ÆD. Q. II. VIR. EQUO PUBLICO DONATO. Sciendum verò Equites apud Romanos ut Cicero ad Atticum indicat ordini Senatorio fuisse dignitate proximos.

Sed

Sed ut nihil relinquamus intactum, in inscriptione Vettidiorum, tria illa elementa subscripta. T. F. I. nil aliud sibi volunt quam *testamento fieri jussit*. In Hostiliano locutiones quinque Græcis scriptæ litteris ΓΡΙΓΟΡΙ ΧΑΙΡΕ ΟΡΕΣΙ ΑΕΙΜΝΗΜΩΝ. Salutationis is modus est à rebus quarum studio salutatus afficitur. Vigila, delectare montibus semper memor. Sed enim ipsa naturæ ratio non satis litterata est cum in locutione γρήγορει litera ea desideratur, quæ EI diphthongum facit; Sed minimè mirum hoc, quia milites arma magis quam litteras norunt. Et una quaq; ætate passim multa ita deluxata, curta, inversaq; observes, quod plerumq; vocis, quæ in usu esset, sonum potius, quam scribendi rationem sequerentur. Sed quoniam Epigramma illud, quod allatum Feltria vobis legendum tradidi multas ut video inter vos ambiguitates excitavit; operæ pretium fuerit eas explicare: vicinitas n. id juris habet, ut quæ honestè poscat, meritò debeat impetrare, quibus quidem declaratis adapertior nobis fiet via ad ea probanda, quæ de Belluni nomine vobis indicanda suscepi. Sed illud ne in tam apertá re multum immoremur, manifestum, quod C. FIRMIO C. F. MENEN. RUFIN. tantumdem est ac si scriptum esset; CAJO FIRMIO CAI FILIO MENENIO RUFINO, idque potius quod subsequitur interpretabimur. E. Q. PUB. LAUREN. LAU. DEC. FLAMIN. PATRONO, idem esse ac si scriptum esset, EQUO PUBLICO LAURENTALIB. LAUDATO DECURIÆ FLAMINUM, vel FLAMINIÆ PATRONO. Sequuntur inde verba pleraq; detruncata COLLEGIORUM FABR. CENT. DENDR. FELTRIÆ ITEMQ. BERUENS. id est: COLLEGIORUM FABRORUM, CENTONARIORUM DENDROPHORUM FELTRIÆ ITEMQ. BERUENISIUM. Additum mox COLLEGII. FABR. ALTINATIUM PATRONO, quippe COLLEGII FABRORUM ALTINATIUM PATRONO, ita ut Collegia fabrorum, Centonariorum, & Dendrophororum pariter & Feltriæ & Beruæ fuisse, Altini fabrum tantùm intelligatis, quorum firmius is patronus esset. Beruam autem ætatis nostræ peritiores Polzanium esse volunt, Plinianum secuti ordinem Feltrini, Tridentini, Beruenses. Quod verò FABR. & FABR. pro FABRUM possessivo casu numero multitudinis positum sit, nemini dubium esse crediderim, quoniàm id inscriptionis passim habetur. Unde verò CENT. pro CENTONARIORIORUM & DENDR. pro DENDROPHORORUM commentari didicerim aperiendum. Multæ sunt veterum inscriptiones, quæ hujusmodi locutiones litteris omnibus explicant, sed ut interim Romanos, quæ plurimæ sunt, prætereain, quam Brixiæ antiquo monumento à se olim lectam, & cum fide descriptam ad nos attulit Jurisconsult. civisque vester Theodorus Paganus, afferam. Ita enim est.

COLL. FABR. ET CENT.
SEX. SEXTIO ONESIGENI
ORNAMENTIS
DECURIONALIBUS
BRIXIÆ. VI. VIR. AUGUSTAL.
PATRONO COLLEGIORUM
FABR. ET CENTONARIOR.
ET DENDROPHORORUM.

Et quod Parmæ incisum marmor ostendit mihi vir doctissimus Georgius Anselmus.

PRÆT. LEG. XX. VALEN.
VICTR. PRIMOP. LEG.
X. GEM. PIÆ. FIDEL.
CENT. LEGION. III.
SCYTHICÆ. XI. CLAUD. XIII. GEM.
VII. GEM.
PATR. COL. JUL. AUG. PARM.
PATR. MUNICIPIORUM FORODRUENT. ET FORO
CENT. ET
NOVANTR. PATR. COLLEGIOR. FABR. ET
DENDROPHOR. PARMENS. COL. CENT.
MERENTI.

Satis igitur vobis, liquet Centonariorum & Dendrophororum apud majores nostros collegia fuisse, esseq; nunc præcipuè. Erant verò Centonarii, qui centonibus vestibus militaribus contexendis operam dabant. Nam hujusmodi vestes vectigalis nomine publicè militibus impendebantur,& in hanc usque diem Feltrini hujusmodi crassioribus pannis contexendis plurimam impendunt operam. Dendrophoci verò, ut Græci planè vocabuli significatum ostendit, ii sunt, qui ligni materiam,quæ per nostra pluriùm flumina in Adriaticum Venetias assiduè convectatur, traducendum redimunt, quos à ratibus eâ materiâ contextis,ratiarios vocitabis,exercitatores ratium Ulpianus.Quantum igitur ad Hostiliani Epigrammatis intellectum pertinet, satis hactenus explicuimus quidque Græci de urbis vestræ nomine tradiderint,intellexistis,quibusq; conjecturis adducar in eam sententiam,ut si quis Romanorum urbè vestræ nomen dederit,eum fuisse putem, cujus nomen & historia eadem ipsa,quam super apro ab uno viro confecto,Sudas memorat,antiquissimo sculpta monumento conspicitur. Reliquum vero esset, ut unum vobis scrupulum eximerem, qui vos addubitare facit,utrum Bellunum & Virunum eadem esse urbs credi possit, quod tamen ut vobis testatissimum relinquam, longe mihi faciliùs erit,quàm historiam ex Græco fonte haustam de vestræ urbis origine nuper explicuisse.Sed quoniam satis hodie locuti sumus, & sol jam inclinatus occasui proximus est, privataq; plerisq; vestrum negotia incumbunt, de chorographia, situque Belluni, quæque fuisse videatur in nomine demutationis causa,& aliis quibusdam ad urbis antiquitatem & gloriam pertinentibus in crastinum dicere differemus. Sapientissimi enim viri dictum memini, summo opere cavendum, ne vel juvandi studio simus apud quempiam Importuni. Vos interim valebitis.

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI.

ANTIQUITATUM BELLUNENSIUM.

SERMO SECUNDUS.

NImirum video, viri Bellunenses, non ingratam vobis fuisse hesternam dictionem meam, quæ C. Flavium Hostilium Sertorianum verisimilibus quidem argumentis urbis ipsius vestræ si non conditorem, certè vel ampliatorem, vel Coloniæ deductorem indicabat. Pro indicio autem rei vobis placide accipio, quod adeò frequentes hodie ad audiendum convenistis, qui heri uno prope minùs viginti casu ad fontem Stephanum, & ipsius Hostilii conditorium aderatis. Hodie. Hodie verò chryptoporticum hanc omnem magno adeo numero complevistis. Dabo igitur pro viribus operam, ne vos accessisse huc pœniteat, si ulla patriæ vestræ non inani quidem gloria, si antiquarum rerum cognitione, si veritatis studio ducamini.

Illa verò primùm omnium difficultas expedienda est, quæ diu doctorum quorundam animos sollicitos habuit, & in hanc usque diem aqua hærere coëgit, cum apud Plinium & Ptolomæum Græcosq; nonnullos, qui vel de situ orbis, vel de urbibus aliqua conscripsere, Bellunũ inter Venetas urbes adnumerare deprehenderes. Virunum tamen, quam eandem esse asserimus, apud eundem Pliniũ videatur in ea esse oppidorũ nomenclatura, quæ nonnulli ad Ripenses Noricos pertinere falsò existimant. Quæ quidem loca recitata, examinataq; explicatiorem opinionis nostræ intellectum efficient. Qui sit igitur Plinianus in his locis describendis ordo, videamus. Unde vigesimo libri tertii capite percurrit, Primò Plinius oram Venetiæ maritimam, enumerat inde flumina ad oricum usque non ea per ostiorum, quibus influunt in mare ordinem, sed à fontibus quædam, atque hoc illud est, quod majori, minoriq; Tiliavento decursis Anaxum mox ponit, quo Varanus defluit. Hinc oppida littori viciniora, Altinoque per Istriam, Liburniamque usque procedit. Mox ad Mediterranea regionis ejusdem revertitur, à Cremona ambitum omnem amplectitur Acedum usque Bellunumque provectus. Hinc Vicentiam retrovertitur, inde Mantuam. Sed agite nunc. Qua regionis decimæ parte, locoque sita sit Bellunum inspiciamus. Ita fiet, ut quæ spissa adeò videntur defecata dicendo clarius elicescant. Sane verba Plinii sunt. In Mediterraneo regionis decimæ Idonia Cremona, Brixia Cenomanorum agro; Venetorum autem Adria, Ateste, & oppida Acedum, Patavium, Opitorgium, Bellunum, Vicentia, Mantua, Tuscorum trans Padum sola reliqua. Videtis hinc urbium ordinem, non tamen de situ sumtum, neque per Alphabeti seriem, cujusmodi fuere Octaviani Augusti Commentaria dispositum. Nam ab Acedo, quæ nimirum in Pontificum Romanorum actis Ceneta nunc est, urbs olim & magna & opulenta, quamvis nunc magni sui parte vici speciem exhibeat, arce ipsa sola adhuc muro cincta. Ab hac inquam inter Bellunum & Opitergium media, Tarvisio præterito, quod nondum forsan urbs illa condita erat, Patavium provolat, inde veluti quodam aurigandi studio, repetito in contrarium itinere Opitergium revertitur inde Bellunum, Acedo media. Inde Vicentiam usque transcurrit immemor Feltriæ, quæ nunc in has media, sed ipsa quoque ut nonnulli putant nondum extabat, quod absurdum dictu, cum statim Feltrinos & Tridentinos inter Rhœtos enumeret. Ita apud Ptolomæum ordine magis torvoso. Venetæ Civitates Mediterraneæ sunt. Tridentum, Bellunum, Vicentia, Opitergium, Acedum, Ateste, Patavium, Altinum. Neque hic ulla est Tarvisiæ memoria, perinde ac neque Feltriæ. Sed utrumque posita sint hæc

à Cosmographis, agnoscunt jam illi BellunensesVenetos, quosGræci dubio proculVirunetos modo Virunios vocant, Juncturus inde Plinius Venetis & Rhœtis provincias subsequentes capite vigesimo incolas ponit Alpium, juncta Carnos inquit, quondam Taurisci appellati nunc Norici paulo post de Noricis ait: his contermini Rhœti. Inde nobis hinc ita relictas per Lepontios transcurrit maritimam & ejus iusulas descendit: ac per Liburnos ad Titum usque fluvium provehitur. Mox XXII. & XXIII. cap. à Liburnia Dalmatiam perquirit, productoque itinere ad oram usq; Macedoniæ qua parte Adriaticum attingit, ubi oppidumOricum à Colchis conditum memorat, unde mox initium Epyni, inde ad Carnos & Japidas retroversus, montana quæ ad septentrionem reliquerat descripturus, principium capit à Carnorum Japidumq; finibus atque Rhœtis, inter quos nos medii sumus. Ait enim: Rhœtis junguntur Norici, quod quidem principium esse deberet vicesimi quarti capitis, si libri continui sunt in capita dividendi, in hunc modum. A tergo Carnorum & Japidum, qua se offert magnus Ister, Rhœtis junguntur Norici, ubi animadvertendum est, quod in Venetiis & Rhœtis describendis, ab meridionali parte Bellunum usq; pervenerat, Noricos mox percursurus qui à tergo Carnorum & Japidum incipiunt & ad Septentrionem inde porriguntur, ab eadem in finibus urbe posita exorditur. Inde ad magnum Istrum profecturus, unde mox iter dirigat in Pannoniam. Oppida vero Noricorum enumerat Virunum imprimis, mox Celeiam, Teurniam, Aguntum, Æmomoniam, Claudiam, & alia, quæ hic non habeo necesse commemorare, præcipuè cùm mihi fides facienda sit Belluni nomen ex Viruno demutatum. Sed ut hæc planius intelligantur, non abs re fuerit ut semel Noricorum fines investigemus. Capite XXV. Pannoniæ fines positurus Plinius à fronte ait Scordiscos esse, à Tergo Tauriscos; eosdem autem superius Noricos appellarat. Et Strabo Noricorum aliquos vocari Carnos, Tauriscos alios scribit. Quod summonet apud Plinium, ubi Anaxin oriri ait in montibus Tarvisinis, Tauriscis forte legendum esset, nam apud hos omnino nascitur: Quanquam quod ad Tauriscosattinet, sunt literatura nobiles admodum viri; qui hodiernum vulgi sermonem secuti, nostros hos finitimos populos Taurisios potius, quam Tauriscos vocatos ab auctoribus suspicentur, quod Taux vulgo, qui Latinè Teutor dicitur, & toto hocAlpium nostrarum tractu Tauri nunc appellantur, Taurisci tamen passimPlinio sunt &Straboni, Quamvis Eratostenes Teriscos scribat, & Taurinos tertio Polybius. Apud Stephanum Simpliciter *Ταυρίσκοι ἔθνος περὶ τὰ ἄγπεια*. Sed quod eos Eratostenes per e prima syllaba scribi admonet, eosdem & Troos vocari dicit, quod quidẽ consensum habet cũ iis, qui Antenoreos quoq; hoc diffusos tradunt, & in Ripenses usq; Noricos penetrasse, de quibus monumentum antiquum in termini formam primo sermone nostro vobis indicavimus, quo minus ridiculum videatur præclaros esse Teutonicis nominis Heroas, qui se originem ab Hectore, & fratribus ejus duxisse profiteantur. Igitur ad nostra redeamus. Palam est Noricis finitimum esse Julium Carnicum, si Plinio, si Ptolomæo, si nostrismet oculis credimus. Nam id vicinorum nostrorum nomen adhuc perdurat in colume. Japidia nimirum ea est; cujus bona pars nunc Fori Julii patria nuncupatur, de qua ad Maronem. *Et Japidis arva Timavi.* Pars etiam ad Istriam pertinet. Sed ea demum urbem nostram, ut video errabundam, palantemque perquiramus. Foro Julienses, à meridio dubio procul nobis sunt contermini, ab Oriente Carni, à Septentrione Noricis inserimur, iiq; Taurisci jam sunt, ab occasu Rhœtos ad septimum lapidem habemus. Extat Antonini Augusti itinerarium, si modo illud Antoni est; utcumque tamen receptæ fidei commentarium habetur. Ibi digressis ab Aquileia, Viruno, Montana statim offeruntur quorum primi se nobis exhibent Cathorini. Nam eam Norici partem, quæ supra etiam Anaxi fontem, & rivos in eum amnẽ confluentes, per arctissimas profundissimasq; valles hinc & inde præcipitatos pertinet, in Bellunensem usque agrum, Græco vocabulo vulgus Kathore vocat, qua locutione populi montium accolæ significantur, Tantundem enim est *καθὶ ὄρη*, quod per montes, ut ex hoc quoq; nomine verè; puriter Græco, Græcorum gentes hic olim habitasse cognoscamus, ne fabulosum quis putet, quod heri Euganeos in hos montes se recepisse dicebamus. Hi verò à meridieCarnos finitimos habent, & aliquot eorum vicis imperant, gens civilibus admodum ornata moribus, ingenio, facundia & rei cujuslibet, industria celebris, ante omnia autem fide in Venetum nomen incomparabili, & ob id

legib.

legib. suis vivere permissa, illustrissimi Senatus Veneti liberalitate, tributorum, operumque omnium immunitate donata. Aa occasu Rhœti nimirum sunt, in quibus primum Feltria recensetur à Plinio, urbs ea ad occidentem solem, Belluno digressis Rhœticarum prima brevi admodum se nobis offert itinere, & nisi oculis nostris interposito colla summoveretur, jam nunc in conspectu ex hoc loco esset.

Quinque igitur Gentium medii commoditates nostras Rhœtis, Noricis & Carnis alpinis Gentibus, Campestribus Foro Juliensibus, & Venetis communicamus, ita vicinitas in causa fuerit, cur modo huic, modo illi regioni adscripti fuerimus, quibus tamen brevi spatio contermini sumus. A Rhœtis enim septem non amplius passuum millibus distamus. Noricum à nobis principium ut dictum est, sumit; Carni proximi finitimi & ipsi sunt, Forojulienses contigui; Taurisani ipsi quoq; non procul quamquam in Rhœtos vicis aliquot ingredimur. Mediterraneorum Noricorum montana ad Septentrionem latè obtinemus, quorum aliquot Castella in tumilis ditioni nostræ subjecta sunt. Forojulienses versus, quorum aliquando limes Plavius urbis nostræ conspectum fuit & in eorum nos aliquando planitiam provecti, non pauca ejus regionis oppida tenuimus, in aliquot tamen passuum millia porrigimur.

Quod verò Plinus Noricos ait produci usq; ad magnum Istrum, ut hæc rectius percipi possint, sciendum est Noricorum populos alios Ripenses, alios Mediterraneos appellari, ut in Theodosii, Honorii & Constantini Imperatorum commentariis aliquot observavimus. Ripenses illi nimirum sunt, qui per Istri ripam, & eam agri partem extenduntur. M diterranei, qui per alpes in nostram usque regionem porriguntur sub auspicatissimo Austriæ nomine maxima sui parte comprehensi. Quod verò in hoc tractu, locoque, ubi nostra urbs, Viruni sunt apud apud auctores mentio primum Sudas rerum, locutionumque antiquarum collector apud Græcos diligentissimus testis est, qui Βήρουνον Italicam urbem agnoscit. & nomen illi è Romana voce, quod heri dicebamus, inditum ostendit. Neque magni faciam, si quis Apri historiam, quæ opere prorsus antiquissimo apud nos in marmore sculpta est, eam esse quam enarrat Sudas contentiosius abnegarit; cum Stephanus in eo compendio, quod ex Hermolai Geographia contraxit, Virunum in Noricorum mediterraneis statuat, & Italicam urbem dicat, cujus hæc sunt verba, Βέρουνος ὡς Λούγδουνος ἰταλικὴ πόλις μεταξὺ τῶν Νορικῶν (ita enim in castigatis codicibus non ὠρικῶν, ut in impressis hactenus habetur exemplaribus.(Τὸ ἐθνικὸν Βηρουνήσιος, ὡς Λουγδουνήσιος, quod ita latinè reddi potest. Virunum & Lugdunum Italia urbs in Mediterraneis Noricorum gentile nomen Verunesius, ut & Lugdunesius. Porrò nusquam loci urbs est ulla, quæ simul & ad Noricos, & ad Italiam pertinere possit, nisi una Bellunum nostra. Neque tamen credideritis, quæ modo Βέρουνος, modo Βίρουνος Græcis est, quod alicubi perperam Βήρουνος per η, scriptum est, eam esse posse Veronã, quamvis nonnulli capti sunt nominis vicinitate. In Rhœtis nimirum illa veterum quorundam auctorum consensu originem à Thuscis ducit, sive ut nonnullorum est sententia, de qua sermone superiore, à familia quæ vera vocabatur; sive debita aliquando à Breno inde Gallorum Rege instaurata. At Virunum, uti ostensum ab Euganeis coli cœpta, à Romanis aucta, nomenq; inde hoc adepta pertinet ad Noricos. Illa in prima planicie agri Veneti Rhœticorum montium radicibus adhærescit. Hæc in valles has citra saltus Aredi, & Marini Vallis jugum, reducta aliquantulum ab ejusdem agri planicie recessit.

Illa ad Amœnum Athesin Venetiæ primæ, hæc ad Plavium, sive Flavium jam dicere malueritis Venetarum quæ ad Septentrionis vergunt, urbium ultima. Quo loco illud animadvertendum est, nominis hujus æquivocatione factum, ut qui Æneæ Pii rerum Germanicarum, Boemicarumque volumina recentius descripsere Veronenses, pro Virunenses qui nos sumus eo loco posuerint ubi de accessione ad Othocari Boemorum regis imperium facta; scribit Pius eum Austria potitum in Adriaticum littus fines porrexisse. Ad cujus auctoritatem Virunenses (ita enim legendum est, non Veronenses, Feltrini, Taurisani, & Forojulienses plerique alii sese contulere. Ita Verona non sua, sed librariorum aut scriptorum culpa, qui regionum situs non ita exploratos habebant, Barbarie illius temporis omnia promiscente, multarum rerum memoriam, quas ne videar importunius prudens

præte-

prætcribo, per æquivocationem bis ad emit, quam facilè recuperare possimus, si ubi de civitatibus aut oppidis inter Austriam, & Forum Julii Taurisium, Feltrumque agitur, quotiescunque Veronenses occurrerint, eruditus lector Bellunenses, sive ut peritiores utique scriptitarunt, Virumnenses vel Virunesios reposuerit, quod si parum Græcorum fiditis auctoritatibus, recitavi vobis ex itinerario Antonini credito Viruni nomen, idque Bellunum esse probavimus. Quod si quis Virunum in Ripensibus esse contenderit, eamque esse, ut putare nonnullos video, quæ nunc Neistat voce Teutonum appellatur, videretur Antonius, aut quisquis ille fuit vir dubio procul accuratissimus itineris ordinem confudisse, cui, si hoc his demus dicendum fuerat. Ab Aquilea, Montanis, Virunum, non autem ut dicit ab Aquilieia, mox Viruno montana adiri. Unde manifestum est Virunum ad eam pertinere partem, quæ citra Alpes est. Habemus & aliud testimonium, atque id re ipsa locupletissimum, quales quantumque sit in urbe nostra collegium eorum qui & enses & arma reliqua fabricent, summa omnium commendatione celebrata nemo vestrum, nemo externorum, nemo veterum ignoravit, quam gloriam Jacobus Bellunensis nostri sanguinis vir Seravallem quoque ubi uxorem duxerat eoque transmigraverat, paucis ante annis transtulit, & usque adeo auxit alumnorumque educatione propagavit, ut nunc tota penè Italia enses hujusmodi revera Norici, hoc est Verunenses, Seravallici ob emporiorum vicinitates nuncupentur. Cùm tamen Seravallensium officinæ maximè contemnendæ cultellariæ potius sint quam spathariæ, ut Græcum vocaculum toga induam, in vulgus olim ja receptum, cum præsertim Vegetius id agnoscat, & eò gladios in majores significari tradat: Hi verò Belluni tanto numero cuduntur, ut quamvis multæ sint eorum officinæ, nemo tamen manceps hujusmodi operum, quem mercatores poscunt numerum explere possint, sed pretio in futuri anni opera prænumerato omnes abeunt, quasi futuri anni frugem promercati. Audit igitur ex Constantinianis commentariis, qualia nam essent tributa, quæ illius temporis Imperatoribus solvebantur, antiquissimo hujus œconomicæ libro, quem Romæ apud Maffeos lege ita notatum inveni, schola Concordiensis, Sagittarii Berunensis Scutarii & armorum, & quæ sequuntur Videtis apud hunc Berunum apud Antonium Virunum de urbe eadem dictum. Neque suspicor quenquam ex peritis dubitare jam, quin illi unum eundemque locum intellexerunt. Ita autem Bellunensis schola armorum erat ut Mantuana, quod iisdem commentariis sequitur Loricaria, Cremonensis scutaria, Ticinensis acuaria. Lucensis itidem spartharia, quanquam nihil me offenderit (quando nonnulli hodiè importunè admodum. Noricos ab hoc tractu summovent, neque cum fluviis in Italiam cadentibus commune quicquam habere contendunt, quorum ego descriptiones aliorum judicio reliquerim) aliam esse urbem juxta Danubium, quæ ut isti commentantur hodie, ut supra meminimus Neistat barbaro vocabulo nuncupatur, olim Virunum appellatam. Nam ne Gorographos minus inspexisse videamur, in Germaniæ climate Virunum à Ptolomæo recensetur, quod oppidum esse nonnulli alii volunt, quod vulgò nunc Indenburk appellatur. Quid vero mirum si Ptolomæus, qui Tridentem in Venetia posuit. Virunum in primi Norici montis costa positam ad Germaniam pertinere crediderit: Præterea longe aliud ad Parallelorum normam urbes supputare, aliud provinciatim, ut ita dicam, per regiones singulas oppida denumerare. Adhæc nonnunquam eorum qui rerum potiuntur, Imperium ampliatique reductivè fines: nonnunquam incolarum migratio, nonnunquam Coloniarum adventus, ipsa nonnunquam, ut hic accidisse potest homonymia, nomina locorum & gentium pleraque nunc repetierunt, nunc similia, nunc immutata protulerunt. Nam & Bononia in togata Gallia una, & in Pannonia altera Ptolomæo memoratur, est & Bononiæ ducatus in avernis Bolonia vulgo dictitatus. Mediolanum celeberrima in Insubria, in Aquitania Μεδιόλανον Stephano cujus civis Mediolanius. Una erat Carthago in Lybia, in Hispania altera. Non in nostra tantum regione Veneti sed & in extrema Galliarum ora ad Oceanum Occidentalem Julii Cæsaris præcipuè bello celebres. Feltrum ut nunc cognominatur proxima nobis civitas, alterum eodem nomine in umbris oppidum Principibus Urbini familiæ cognomentum dedit, ut fuimus nos erimusque semper æquivocationibus obnoxii, sive Græcè, sive Latinè sive familiari nostri temporis vocabulo, urbis nostræ nomen enuntietur. Civitatis vulgo nunc urbi Bellunum est, Civitatis itidem alterum, atque id ad modum nobile Forojulii oppidum. In Appulia quoque atque etiam alibi oppida quædam sunt Civitates dicta, si ad

La-

Latinum confugiamus nomen, vestra urbs dubio procul hodie Bellunũ est, at & Belon Ptolomeo. Et Stephano urbs in Hispaniæ Boeticæ situ memoratur Turdulorum patria, & eodem loco Belonis fluvii hostia describuntur accolæ Belonii. Ubi Querquanas fauces, Leonicumq; secundo Plavii flumine egressi sumus, in Taurisanum mox campum ingressi, montem Bellunum, olim oppidum nunc vicum frequentissimo emporio nobilem invenimus, quem locum, ut facilis conjectura Majores nostri vel ædificaverint, vel Coloniam deduxerint, aut ita omnino excoluerint, ut à se merito loco nomen indiderint. An scilicet putatis ditionis vestræ fines his olim angustiis, quibus nunc circumscripti sumus, coarctatos? ut scilicet ad Meridianum & Occidentem solem vix in octavum, aut decimum lapidem porrigerentur? Longè mihi credite, longè latius extendebantur, perq; Casamattiam, Vadum Altum, Seravalisq; fauces, in Forojulii campos progressi multa obtinebatis, per alteras mox fauces Ubaldinas, quippe & vallem Marinam, fulloniasq; & collis alti juga transgressi Opitergium usq; ferebamini, Occasum verò versus in Taurisanum agrum dilatabamini. Ita montem Bellunum fortè condideratis ita Musculentum tunc oppidum, nunc vicum, qui adhuc vestro paret Episcopo obtinebatis, ita antiquissima Opitergio jura dicebatis. Castro Solici, Fileto, Franconi, Cendoni, Castro, Caronis, & Fregonæ, & plerisque aliis locis, quæ nunc necesse non habeo commemorare leges imponebatis. Hinc illa olim fuit Bellunensium vis, & in re bellica claritas, ut Forojuliensibus Taurisanis, antiquissimis Venetis, Rhœtis, Noricisq; finitimis terrori essent. Vos Antenorem Trajanosq; ejus comites, reliquis in societatem Euganeis advocatis totiens bello lacessitis, pugnacissimasq; gentes, quæ sub tàm insigni duce militabant, ita demum attrivistis, ut pacem à vobis petere cogerentur, ut in regno participatum solo ipsi contenti nomine cooptarent. Neque tamen antiquum hoc est vestrum Eugoneæ nomen ullo unquam tempore potuit aboleri. Vos præclara virtutis vestræ monumenta Flaviorum civium vestrorum auspiciis in media Verona posuistis, ut pars ea arcus antiquissimi, via ad Leones indicat, inscriptione teste, quæ temporis injuriam evicit; cujus pars hæc superat. TI. FLAVIUS. P.F. NORICUS IIII. VIR. I. D. reliqua dejecta sunt. Vos Taurisanos Regulos, vos Utinenses, Aquilegiensesque Præfectos non semel armis in sententiam vestram attraxistis, non semel beneficiis ita estis prosequuti, ut vel privatus civis vester, Spiritellus gente, quæ potens admodum in hac urbe olim fuit, inventus sit, qui privato sumptu exercitium bene magnum compararet, & eventu prospero. Virtutisque ope optatam sociis Forojuliensibus victoriam afferret. Vos Pemonem civem vestrum Forojuliensibus summæ integritatis, summæ continentiæ principem dedistis, cujus laudatissimos mores, & dignam rege vitam ipsi ultro prædicare non desinunt, publicatisque per historiam rebus ab eo gestis, memoriam hominis nulla unquam posteritate defuturam æternitati consecrandam curavere. Vos deniq; Venetos nunc rerum Dominos, quod ipsi, quique res eorum gestas scribunt, neque inficiantur neq; dissimulant, ausi estis non semel bello provocare, fines eorum incursionibus devastare, signa vestra pro maris littore ante urbis aquosæ conspectum figere, & Sabinorum Cinninensiumque instar, ut illi Romæ in collibus instar, ita vos nascentis in aqua urbis potentissimæ olim futuræ incunabula sollicitare. Ignari sc. inde mox vobis otium comparandum, unde tunc contentiones, & molestias aucupabamini. Fuit enim vobis Joannes Episcopus, penes quem erat totius rei Bellunensis summa, cujus auspiciis de Plavii hostio cum Venetis gravi admodum decertatum. Ita vos rates secuti vestras, vestroque invecti flumine, ditionem à Noricis Rhœtisq; alpibus, ad ipsum usque mare Adriaticum proferebatis. Quæ quidem omnia libentissimè vobis per historiæ seriem commemorarem, fidemq; iis quæ nunc obiter attigi facerem, deque Reipubl. vestræ regimine, quique temporum status, quæ conditio, quæ multis abhinc annis rerum vicissitudines fuerint, quo denique fato in hanc inciderimus rerum tenuitatem enarrem, nisi instaret illud quod tantùm vobis negotium facessere videtur, ob eam, qua sollicitamini ambiguitatem, quod Bellunum longè aliter sonat, quam Virunum, quasi Judenburk aut Neistat ad vocem ea propinquiora sint, quæ nihil commune habent cum Viruni vocabulo, cum Locutio Bellunum cum Viruno usitatissima litterarum & mutatione & affinitate congruat. Quare necessarium est demutationis causas vobis hodie declarare. Primum autem omnium nemini dubium esse crediderim, quod ad primam nominis hujus litteram attinet, eandem esse notam apud nos, quæ apud Græcos secun-

dum in literarum ordine locum tenet, alio tamen sono à Græcis, alio à nostris hodie pronunciari. Siquidem Græci consonantium primam eam enunciant, nos V. consonantem scribere solemus, qui vero apud nos est BE syllabæ sonus apud eos per VE exauditur. Hinc apud nos Belus & Belides, quod illi Velus, & Velides videntur enunciare. Hinc superva pati fastidia in antiquissimis aliquot codicibus apud Virgilium, & hujusmodi pleraque. Sciendum enim non Græcorum tantum, sed universæ penè Italiæ morem aliquando fuisse, ut nostrum illud digammon à Martyrio Adamantio nuncupatum B. littera notaretur. Utrum verò veteres, eo, quo nos pronunciamus sono eam enunciaverint, an una eademque fuerit, ejus tàm apud Græcos, quàm apud Latinos vox, incompertum est mihi, qui videam non in elegantis eloquentiæ nationes in Italia plurimas V. digammon, per B. Græcaniorem litteram & scribere, & enunciare. Contrà verò legerim apud etymologiarum auctores, Græcos Beta litteram ab ovium balatu originẽ soni desumpsisse, oves verò non Ve sed Be sonare unicuique est exploratissimum. Quod utcumque sit accipiendum satis constat ante actæ ætatis inscriptiones conspici tota Italia plurimas in quibus B. littera, consonantiũ prima, digammi, sive, ut juniores dicere maluerunt V. consonantis loco posita legatur; neque vos pigeat horum aliquot exempla, quæ nos excerpsimus ex vetustis memoriis auscultare. Illudque primum omnium in mentem venit quod pro VIXIT, BIXIT Romæ plerisque locis notatum observavi, neque adeò multa vobis recensebo, quæ quidem innumera sunt, paucissimis contentus testimoniis, quorum unum in æde D. Sabinæ ita habet. JUSTA QUÆ BIXIT ANNOS. L. MENSES V. DIES XX. ubi etiam annus non annos Græco declinatu positum, quod quidem Græcanicum scribendi loquendique usum ætate ea in Italiam irrepsisse nulli dubium esse crediderim. Cum post exactos Gotthos Itali qui in Græciam transmigrarant postliminio demum rediere. Nam cùm per tot annos tota Italia profugi Constantinopoli & in universa Græcia commorati, assidua Græci sermonis consuetudine contaminari Græcam in plerisque locutionibus pronunciationem imbiberunt. Tametsi aliquot etiam ætatibus ante Gotthorum adventum casus nostros Græca declinatione positos: & V. consonantem in B transiisse comperio. Inscriptioni autem, quam supra posuimus altera similis in æde D. Ceciliæ trans Tyberim: FILIÆ DULCISSIMÆ MELANTIO QUÆ BIXIT ANNOS. III. M. VII. DIES. IIII. IN PACE. Verecundus nomen ita omnes scribunt, ut diversa sit à B. litteræ primæ in eo nomine notæ forma. Romæ tamen legi antiquo in marmore notatum. D. M. CLODIUS BERECUNDUS. Quid illud quod BALERIA pro Valeria scriptum antiquo monumento apud Andream Carisium Romæ vidi. D. M. CASSIO BASSO BALERIA VERA POSUIT. Eodem modo ex longo tempore JUBENTUTIS pro Juventutis apud Albertinos Romæ legas, & OBEDIANUS pro Ovidianus habetur Ameriæ in hunc modum

D. M.
CASSIÆ MON-
TANILÆ SO-
RORI L. CAS-
SIUS OBIDIANUS FRAT.

Unum

Unum illud propter argutum sententiæ leporem præterire non possum quod Auxure in agro habetur.

CÆLIUS ASPRENAS COMMODI
CÆS. NEGOT.
QUO NEMO MORTEM ALACRIUS
ADMISIT QUOD A SERVORUM
SUORUM SERVITUTE TANDEM
LIBER EVADERET.
HOC AUTEM TESTAM. CAVIT
POSTERIS INSRCIBI
BIX. ANN. LVII. M. IX. D. XI.

Non referam quod FLABIUS in exquilino legitur in pariete cujusdam Vineæ & eodem modo plurima. Urbemque hodie nobilissimam Italiæ videmus Neapolim, quæ familiari sermone plerisque locutionibus B. ponit loco V. digammi ut serbare pro servare, & similia, quod in quibusdam Actu sinceri viri clariss. datis ad me litteris testari possum. Sed ut recentiora in Latinis, tangam, in nomenclatura Præsulum, qui Synodo quam Otho Imperator Christianus Romæ celebravit affuerunt, Joannis Berulensis nominatur quia Verulis nunc Verulanus, atque etiam vice versa V, pro B. scriptum, ut in Aventino Ro. Æde D. Mariæ, Vonitatis pro Bonitatis in Exquilino rursus Æde D. Martini Incomparabili & ad D. Stephani in monte Celjo Venerem ibi, utrobique V. pro B. sed accipite obsecro nobilem inscriptionem, exceleberr. Urbe Italiæ, Urbino quippe

C. VESBIO STEL.
VINDICI POPULI
VRVINI.

Sexcenta hujusmodi ubique lecta recensere possem, sed ut ad priora illa redeam VIRBIUS Hippolyti in vitam rursus restitit nomen, BIRBIUS olim scribebatur per B locutionis initio eamque scriptionis rationem Martyrius Adamantius reprobare contendit eo opere, cui de B digammo titulū fecit, quippe quod nomen inde sit deductum, quod Vir Bis fuerit, & quæ plurima ponit exempla. Mitto quod Fabius & Balbus adhuc in usu per B permanent, quæ tamen omnia idem Adamantius per VFavi9 & Balvus veteres scriptitasse non inficiatur. Quin & favor ut favere per V scribimus & enunciamus, ita ille Favium scribendum præcipit, jam & Fava non Faba dicendū ex analogia vel si Faba per B recipiatur, qui inde deducuntur Fabor Faboris, & Fabeo Fabes per B scribendum esset: quamquam non sum nescius, quantum ad Fabii nomen pertinet Foveos olim appellatos, quod Principes ejus gentis ostendisse dicitur quemadmodū ursi, & lupi foveis caperentur, ut auctor est Sen. Pomp. Festus. At enim cur Grammaticos, cur externa monumenta tot & inscriptiones morosius conquiramur, si domi exempla suppetunt manifesta? Feltrum propinquissimam nobis urbem per F consonantium quin tam omnes hodie pronunciant, & veteres ita scripsisse compertissimum. In historiis tamen, quæ ducentesimo abhinc anno contigerunt, Scalano præsertim bello Veltrum scribitur, quod Sabellicus diligenter observavit in historiæ ejus explicatione. Sed enim hæc à me non ideò dicuntur, ut res novas in re litteraria moliri velim; sed ut ex his tandem minime vobis mirum fiat, quæ prima fuit V. patriæ vestræ littera in B. tot ætatum mutationibus abierit. Nam de E, quæ successerit in locum I. multas vobis inscriptiones afferre possem in quibus cedunt sibi vicissim hujusmodi literæ; sed illa nimium vetusta missa faciam, quod pro Liber, Diana, Magister, scriptitatum sit olim Leber, Deana, Magester per E. at negligentia per E. quod in monumentis habetur? Mauritania per E. passim in Hadrianis nummis. Pertæsum à tædet tunc omnes dicimus, quod antiquiores usque ad Scipionis Africani tempora Pertisum per I media syllaba enūciarūt; quā pronunciationē ipse cum abeū-

tem

tem retineret Scipio à Lucillio in ſcena mordaciter impetitus ſit, quaſi id, ut facetior, & ſciri plusquam reliqui videretur faceret. Contra QUASE per E. T. Livii manu ſcriptum Quintilianus aſſeverat JOVE DIE VICTRE, pro JOVI DIEI VICTORI antiqua eſſe idem auctos affirmat. Varro quæ nomina ſunt hodie Mercurius, & commericum apud veteres Mircirius & commirium fuiſſe tradit, quod nunc omnes eleganter per E. ſcribunt eleganter peri, quod ab eligo eſſe opinatus ſit ſcribendum clamat. At intelligo per E. antiqua ferè aper omnes codices habent. Quorſum autem hæc tam multa, tam ut ipſemet agnoſco frivola? Eo nempe ne quod Vir. in Ber. abierit ulla jam ſubrepat admiratio. Nam eodem modo ex Virginia Verginia factum & venerandum illud ex auſpicio ſatæ virgæ, ut Servius tradit, Virgilii nomen, ſive à Virginali ut nonnulli aſſerunt facilè nuncupatum, alicubi non inficior, per E prima ſyllaba de vulgi ſermone ſcriptum reperiri, quemadmodum etiam Virga vulgo nunc Verga, & pro Virgine, Vergine dictitatur quæ quidem ſcribendi ratio in Virgilii nomine bis aut ter in imperitioris ſeculi marmoribus animadverſa nonnullus optimè quidem litteratos, ſed rerum novandarum forte nimium cupidos ita in ſententiam traxit, ut non aliter quam per E. nomen enunciandum, ſcribendumque longa oratione diſputarint. Miror, cum horum ſtudia perpendo, cur non etiam L. litera gemminata BERGILLIUS ut ibidem habetur, ſcribi debere monuerint; eo enim modo identidem in eodem ipſo marmore, quod Sutrii eſſe ipſi citant, ut ipſemet oculis meis inſpexi, ſcriptum cernere potuerunt. Sed ut rectè Flaccus, decipit exemplar vitiis imitabile, verum ſuper hoc ſatis in caſtigationibus noſtris jam vulgatis dictum. Quod nunc inſtat, quantum pertinet ad primam Belluni ſyllabam abunde jam vobis factum arbitror. Nunc verò ſuper R. littera veſtra omnis reliqua difficultas, ſed nunquid apud Ovidium legiſtis lenitudinis gratia R. in L. aliquot in nominibus mutari ſolitam? unde cùm is rationem afferre vellet, cur Lemures dicerentur, qui Remures prius à Remi nomine dicti fuerant, manus quippe ejus, qui poſt patricidium illud perpetratum Romulum infeſtabant. Aſpera inquit, mutata eſt in lenem litera, ita quod nomen prius Virunum mox Græcorum more Berunum, uti tot ſuperius exempla recenſuimus, enunciari coeptum, poſtmodum autem leniori enunciatione Bellunum dictum atque ita nunc Romæ in actis apud Pontifices ſcribitur, & ubique receptum habetur. Contra id, non tamen πάρεργον, addam quod aſperiore ſono Bizantini auram pro aula dicere ſolebant ρ litera loco λ enunciata. Hinc Conſtantini Porphyrogeniti tempore magna & ampla Domus quædam, quæ ſcilicet Conſtantinopoli tunc Legatorum recipiendorum hoſpitio patuit. MEGAURA, id eſt: ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΛΗ, quaſi magna aula dicebatur. Sed nos ad noſtra. Obtinuit ad hæc uſus, duplici ut L.L. Belluni nomen notaretur veluti TERRA. R. geminato, quod nomen ut à tero procedit, vel quod ἔρα Græcè dicitur, ita unico R. in antiquiſſimis veterum Pontificum libris, ut Victorinus orthographia meminit habebatur ejuſmodique ſcriptionis rationem analogiæ reſpondere ait Varrro, quamvis uſus obtinuerit, ut nunc paſſim terro R. gemino ſcribatur, à quo quidem nomine R. in LL. geminum mutata Tellus, eodem modo factum, quo Bellunum è Beruno.

Sed quod ad geminem LL. in Belluno pertinet nos quoque antehac, quod ſequeremur incerti, tam clara nondum cognita veritate ejus vocabuli ſcripturam ad eruditorum, quos tunc obſervabamus, opinionem variavimus. Sed enim utque ſcribi placuerit, in medio poſuerim, quod varia omnino ſemper fuit hæc ſcribendi ratio. Siquidem conſonantium geminatio penitus eſt ab antiquis repudiata, ut Victorinus, & plerique alii veteres tradidere. Nam ANUS pro XII. menſium tempore, & LUCULUS proprium nomen, atque etiam MEMIUS unum contenti ſicilicum ſupernotaſſe nulla conſonantium geminatione ſcriptitarunt. Contra verò, ut idem Victorinus ait, voces quæ nunc preſſiore ſono hujus literæ S. dicuntur ut: AUSUS, CAUSA FUSUS ODIOSUS & alia per duo SS. ſcribebant AUSSUS, CAUSSA, FUSSUS, ODIOSSUS, quod & veterum plerique tituli paſſim oſtendunt; quare nullam mihi faciunt ambiguitatem conſonantes in hoc nomine, ſive geminentur, ſive ſimplicius notentur. Reliquarum autem litararum uſitatiſſimas mutationes ita vobis oſtenſas exiſtimo, ut neminem jam putem ambigere inter Virunum, Berunum, & Bellunum ullum eſſe diſcrimen. Cum igitur, quantum ad urbis hujus originem pertinet conſona auctorum dicta recitaverimus, Conditorii Flaviorum Hiſtoriam explicuerimus, palamque fecerimus, quod à Græcis eſt literarum memoria proditum

marmore

marmore in hoc nostro incisum esse; neminem tam destinato esse ingenio crediderim, qui non ultro fateatur, omni rejecta controversia, nostræ nos urbis si non Conditorem cùm longè longè inquam antiquior sit Belluni positi memoria, alio fortè nomine tunc nuncupari, certè ampliatorem ad invenisse, C. FLVIUM inquam Romanum equitem, Flavium triumphalem, Flavium harum faucium custodiæ præfectum, qui non campo tantum, qui pro mœnibus est, Flaviolo, cognomentum dederit; Verum etiam Anaxi fluvii nostri nomen in Flavium commutaverit, quamvis prima ejus nominis littera, ut aliquando veterum mos fuit, densitudinis sonum amiserit, & leniori littera mox Plavius dici cœptus, voce reliqua in diem usque nostram fere integra permanente. Nam Plavim scribimus in actis publicis, & vulgo Piave. L. consonante liquida in I. languidum versa, ut ex adverbio latino plus più; ex plano piano; ex placere piacere, & aliis similiter ejuscemodi elymologiæ modis, ne ridiculus videatur in multis vulgo locutionibus tutandis usus est Magnus etiam Pontanus. Sed quoniam etiam in Plavium incidimus necessarium est super eo, quædam diligentiùs examinare cùm adeò multi sint, qui non urbem solùm nostram antiquo nomine detraudare contendunt; sed tantum etiam amnem, tam exuberantem aquarum vim evolventem, per altissimos alpium apices avertere, vel in angustissimum aliquod vas, ne usquam inveniri posset abdere conniturtur, quasi magna Venetiarum planicies ignoret, an usque fluvii hujus magnitudo tam facilè condi possit. Anaxum enim alii pro uno ex Tiliaventis Plinianæ nomen laturæ ordinem secuti, accipiunt: cum tamen Plinius neque in recensendis urbibus neque in fluminibus statuendis ordinem observarit. Sunt qui Plavium Silim esse velint; quasi Silis suo & alveo, & fonte conspicuus nulli sit. De quo tamen, quædam hodie libentissimè relaturus. Sed, quoniam dicendarum rerum copia sermonem longius traxit, atque opinatus fueram, hodiernæ dictioni finem faciemus. Cras hoc eodem loco, si convenire nobis adhibuerit, de Planco alium habituri sumus, nunc valebitis.

JOANNIS PIERII VALERIANI.

ANTIQUITATUM BELLUNENSIUM.

SERMO TERTIUS.

Hodie viri Bellunenses de Flavio vestro flumine dicturi sumus, quem hodie nonnulli Plabeam, plures Plavim dicunt. Cosmographi veteres, Historicique Anaxum Appellavere. De quo tam ingenti, & in tam nobili Italiæ regione medio quippe Venetiarum decurrente fluvio, nullam apud veteres liquidam extare mentionem eruditi omnes ætate nostra plurimùm admirantur. Neque enim si profundissimum ejus alveum toto Bellunensi, Feltrinoque territorio, ripas quæ altissimas alias super alias exsurgentes, nunc à dextera, nunc à leva contemplemur, potest quispiam amnem esse novũ opinari, prout plerisq; locis aliquando, nunc terræ motu, nunc interclusi inter terræ viscera spiritus eruptione, nunc alio casu aliquo accidisse memoriæ proditum. Verum enim verò ut in superioribus sermonibus disseruimus, manifestissimum est aliquot annorum millibus eundẽ hunc amnẽ, eodem, quo nunc labitur alveo cursum continuasse. Quare mihi videtur operæ pretium, quod tandẽ hoc Flavii sit, ubi ociatur, qua transeat, quibus ambagibus & huc & illuc evolvatur, quæ quanquam ingentia sint ex eo emolumenta neque non commoda, ubi demum commisceatur mari, non incuriosè perquirere. Sic enim fiet, ut quæ hactenus super eo perplexa fuerunt, nitida fiant, ambiguitate quæ omni summota, ipsa tandem veritas illucescat. Nascitur dubio procul Anaxius, utor enim vero vetustoque ejus nomine in Alpibus Vauriscis supra montana, quæ vulgo locutione Græca adhuc incolumi, uti superiori sermone dictum καθόρη nuncupabantur, amnis quidem, ut verisimile est, ab Euganeis, Græca gente, ab Hercule in hac ut sæpe dictum est, Italiæ regione rude donata, eo nomine ideo dictus; quod ob præcipitis cursus vehementiam nullum navigii genus retro in eo agi possit. Id enim significatum Græco inest vocabulo. Mons autem de cujus radicibus erumpit, Siese nomen habet, quod Latinè præcipitia dicere possumus Imminet autẽ fonti crepido surrecta ad instar ardui cujusdam promontorii, defluitque primum in vallem admodum arctam, quæ pinis, abietibus, ulnis & hujusmodi materia, admirandæ magnitudinis proceritatisque densissima per stadia quatuor & viginti producitur, donec in locum deveniat, cui Sappada nomen est, extra Cathorinorum ditionem. Mox inde per loca aspera & inaccessa inter montium angusta provolutus in fluvium sibi parẽ incidit, cui Cordibalo nomen, alius hic à nostro, qui Bellunensem agrum à Feltriano dividit. Huic inquam ad minus versus Cathorinorum fines progressus XL. stadiis procul à Sappada ubi Duganem amnem in comitatum accipit, Comelegumque ingressus Cathorinus fit, infra Comelegum stadiis quatuor & viginti ad vicum Campolongum fertur, ubi amnis alius Phrison nomine influit in Anaxum intra hunc ad stadia XVI. aqua Padula est, quæ in conspectu ædis Stephaniæ Anaxo commiscetur. Nomen illi à vico Pado, juxta quem labitur profecta à monte Crucio, Germaniæ proximo. Est hic ad Meridiem mons longissimus nomine Mauria à tergo cujus inter meridiem & occasum Anaxus iter vertit suum, cùm ex altero ipsius Mauriæ latere ortum versus utrumq; Tiliaventum, majus & minus emittatur, qui ubi & ipsi abrupta Alpium evaserunt in plana mox Japidiæ effunduntur. Sed hæc narranda dimittamus iis, qui Forojulii res sibi scribendas suscepere. Hinc ad stadia fermè LXXX. Euganea est, ubi amnis Ansetius Anaxo paulo minor admiscetur, & prius quam Euganeam antiquissimum inter illas alpes locum attingat plenior jam fluit. Euganea autem suum adhuc nomen ferè integrum

tegrum servat; quo scilicet Euganei ab Antenore solum vertere coacti magno numero se recepisse creditum. Hic autem portis, quas vocant, objectis, altaq; munitione ab utroque fluminis latere, tam natura quam arte excitata mirabiliter intumescit, quippe temporariam ligneæ materiæ emissionem, quæ succisa eò surrectis hinc inde montibus, per altissima præcipitia in ejus alveum quotidie dejicitur; stadiis mox circiter quadraginta totus, trabibus truncis, tignisq; cujusque generis & quantitatis constratus, oppletusq; ad Stephaniam ædem tendit, unde digressus quatuor circiter & quadraginta Stadiorum spatio Boite amne augetur; qui ovus ex Mesorina monte, qui ut Græcũ indicat nomen, Noricarum alpium ferè medium tenet, ac per radices Aruntii plumbi fodinis admodum celebrati emissus, ad Plavium nititur pervenire. Locus ubi ambo junguntur amnes Tripontium appellatur, quod trium pontiũ capita ab una tantum ripa contigua ad alias in diversum divaricata porriguntur, itineribus uno in Carnos, altero in Taurisios superiores, tertio in Noricos Mediterraneos directis. Amne eo Anaxus itineris sui comite accepto infra secundum sapidem Lozium vicum invisit, & quarto mox Cidolum pontem, via Norica. Carnica verò Laurentiacum, quia iter est ad Mauriam. A Cidulo mox pagus duomilium, & inde ad tertium lapidem castellum in alta rupe locus omnium eo tractu celeberrimus, ubi Præsidentium conventus, civilis cum primus vicus, & popularis totius ejus gentis administratio plebisq; nuncupatur, quorum hominum ingenium, atque solertiam loco suo sermone superiori celebravimus. Infra vicum hunc ad xv. circiter stadia Pinatotanus pagus admodum frequens offertur.

Hic amnis alter, Boites ipse etiam appellatus, qui ex Ampitiis emissus, castellumq; quod ab eo amne Boetestanum vocant, præterfluens, ubi per ardua montium eorum loca Pinarolo jam proximus accessit, ab alta effusus crepidone, parvo ab Anxo intervallo præcipitatur in planum. Collectus verò Boites instructi canalis alveum bene magnum, aqua firmissimo, continuoque aggere, suspensa in proximum deducitur Anaxum. Ab uno hujus aggeris latere habitationes sunt locum incolentium & hospitum diversoria. Ab altero continua excitata sunt ædificia serris frequentibus instructa tignis ligneis incredibili numero dissecandis. Taleas has in universum vulgus non inepte vocat, cum etiam plantarum frusta ad propaginem, etiam per singulas gemmas incisa agricultoribus antiquis Taleæ passim appellantur. Fabrum verò Collegia Taleas nominarunt frusta ex procerrimis arboribus piceis, abiegnis, lariginis, quervis & similibus in truncos septenũ, octonum & plurimum denum pedum longitudinem concisa, & tabularum asserumq; usibus destinata. Nam & Catoni taliari lignum scindi est, & præcidendo in effigiem, & præcidendo in effigiem aliam informari, intaliari dicitur.

Hic verò incipit Anaxus esse ratium patiens, hic primum Dendrophori, quos nos exercitores ratium ut sermone primo ex Ulpiano docuimus, incipiunt rates in certum ordinem colligare; viminibus enim obtortis, ad instar restium lignorum capita singula perforata, ita conjungunt invicem, ut nulla firmior sit ligatura, quippe quæ in vado non marcescat, ut restis, neque adverso impulsu frangatur, ut ferrea interdum catena. Mos autem plurimum servatur, ut una quoq; ratis taliaria quinis ordinibus, qui octanas singuli taleas accipiunt, porrigatur. Quorum primus & ultimus remis sustinendis, excercitoribusq; liberi concedantur, medius vectoribus inserviat, sive sub dio, sive sub temporaria pergula vehi voluerint, secundus & quartus jumentis & sarcinis accomodatur. Non enim homines tantum sed & equi, & cujusq; generis mercimoniæ, commodissimè, velocissimeque convectandæ suscipiuntur. A Pinarollo stadio mox altero circiter & trigesimo amnes etiamnum duo è contrario venientes apparent, ostiis eorum modico spetio distantibus; quorum qui prior Anaxum influit, à Carnorum latere est, & Valmontina nuncupatur; quia verò via Norica succedit Malgo nomen habet. Post acceptũ istiusmodi fluentum, ubi duo plurimum stadia discensum est, vicus est Hospitalis nomine, cum rivo modicæ aquæ, sed molendino aptæ, infra, quem ad octo circiter stadia amnis Tovellano miscetur Anaxo. Hæc à Noricis, à Carnis vero ad stadia XVI. Trigon amnis adest. Hinc terminus vicus via Norica, supra quem ad quatuor circiter stadia munitio Scardona viam occupat. Ad unum inde miliarium post infra terminum, Lapicidinæ incipiunt, quæ Longanarum usq; porriguntur hic actæ, altissimæque fauces castalli sunt jam diruti, olim minutissimi, unum sc. ex his, quæ Maro celebrat

brat in fummis Noricorum tumulis. Atque hic incipiunt Lebactes pagani, qui nomen adhuc usque diem fervavere marmoribus antiquorum incifum, Lavaccii verò vulgò appellantur. Inter hos octo circiter ftadiorum itinere Longarenfis vicus memoriis Romanorum celebris, quæ fuperant loco fuo repofuimus. E regione hujus Vajantes amnis eft è Cymolifia emiffus valle, Carnorum; qui Longareni ædificia, in Anaxi ripa excitata ferras quippe molendinaq; repentino perniciofoq; auctu Anaxum fupergrediens fæpe lancinat, & clades fingulis ferè annis iterat inveftiffimas, quarto inde ftadio Mæfius fluvius in altiffima valle fubfidens ponte fuperatur, qui via Norica progredientes à læva ad Anaxum mittit & Bellunum, à dextra in Claudias ferro fodinas unde mox iter eft Prufimonem verfus Mæfio relicto paulò poft Defedranùs, aqua quidem modica fed infida, moleftiffimaque glarea tranfitus ex hujus regione Gallina amnis labitur à Carnis, & paulo infra via Norica vicus Fortunius in colle fupra noftri fluvii ripam affurgens, poftquam ftadio circiter decimo quinto torrens fontanus ab Aquilinari. Servæ montis parte, profundam admodum glaream latè devolvit in Anaxum, bona vero pars aquæ per canalem ad publicæ libræ pontem, vicum celebrem, ita nuncupatum ducitur, univerfo loci illius populo ufui futura fuperne ultra pontem foffa illa eft, per quam lacus Cafamartii, five Varrami, five Rifini dicere maluerimus, unde pifcofiffima, præfertimque optimarum anguillarum captura nobilis, in Anaxum defluit. Pons de quo modo, fublicius altis hinc inde ripis inixus, qui transmittit in viam Juliam, quæ Seravallum ducit. Anaxus hic inter utriusque ripæ faxeæ anguftias coarcatus neque plus quam paffus XV. occupare in latitudinem poteft, fi vero cavet ne inguletur altiffima in faxum folidum excavata profunditate. Ponte hoc transvehuntur in Germanias illæ mercium moles, quæ Venetiis in nobile Germanorum emporio quotidie conftipantur, hæque farcinæ tam ingentes in huius pontis vico libra vectigali publica expenduntur. In campo bene fpatiofo juxta pontem hunc vicus alter eft Pollia Pœtici nomine, per quem Bellunum iter. De Pœticis Longareni antiquiffima legitur infcriptio fuper horologio Lebactibus Paganis dato, in honorē Claudii Neronis, de quo inter monumenta reliqua diffufius. Infra Pontem Anaxus amplo nimirum alveo, eodemque glareofiffimo dilatatur, multisque hic & illic divortiis evagatur, & regreffibus conciliatur ftadiis circiter XX. hac & illac provolutus fub ipfam urbem noftram promontorio ad inftar peninfulæ oppofito, quem Antam Græca voce appellant, in anguftum cogatur, velociffimo illo impetu aliquantulū fedato: non enim plus quàm paffus circiter XXX. maximo in diluvio occupare poteft, ab Antæ promontorii vel peninfulæ potiùs tergo arctus fluvius, qui de proximi Servæ montis faucibus emiffus, per vallem, quæ fluvio nomen dedit, arctiffimam eluctatus Belluno urbi fuccedit, ac poftquam bonam fui partem fpathariis officinis, fulloniis, molendinis, tinctoriis alveis, ferrisque materiariis oppido condonavit, altera per fpatiofam glaream diffufus in ipfius urbis confpectu Anaxo commifcetur. Pars autem aquarum altera, quam operis quas enumeravimus conceffit per imum urbis clivum firmiffimo canali ducta ædificiis illis altero fub alterum continuantibus, à feptentrione ab ortu, & à meridie occafum verfus circumvecta urbem ipfam reddit quafi peninfulam, hortis vineisque circumcirca paffim à mœnibus per altum admodum clivum ad ipfum ufque canalem fœliciffime confitis. Ne verò aliter urbis fitum, quem pro re fatis primo fermone defcripfimus, importunè repetamus; à meridionali urbis porta continuus ftatim vicus gradatim defcendit, & ad fluminis ripā latè porrigitur, tot ædibus frequens, ut oppido fatis magno fit dare nomen idoneus fublicio ponte longiffimo paffuum quippe quinque fupra quinquaginta in alteram transmittit ripam, quæ & ipfa vico eft altero conftipata. Partem hanc & hinc & inde incolunt ratium exercitores, atque hic unicus eft portus toto flumine, ftatioq; tanta tignorum & materiæ frequentia quotidie occupata, ut longiffimus ripæ totius tractus affiduè contiguis ferè ratibus prætexatur, aliis abeuntibus, & aliis è veftigio fuccedentibus; Vectigal autem amnis hujus & pifcatus jurisdictio majori ex parte Bellunenfi eft addicta Præfuli. Hic Anaxus, ut elegantia fentiunt ingenia, & fuperiùs indicavimus tempore Sertorii, qui provinciam ad arcendas Barbarorum incurfiones à Viruno Veronam ufque fortitus erat, Græcum amifit nomen, ab Euganeis, ut palàm eft, inditum, & in fempiternam, ut fuperiùs dictum, Flavii Hoftilii Sertoriani memoriam Flavius appellari cœpit, qui poftmodum afperioris litteræ, fono in leniorem mutato Plavius, mox barbara enunciatione Plavis dicta. Id nominis ad fontem

tem

tem usque suum porrexit. Ab hoc autem suburbano ponte ripa ulteriori, leni ambitu ducta ad studia tria decurrit, cujus margo summus, uti cespes minimus, pedibus circiter quindecim ab aqua, quæ nullo diluvio tumefacta sit, assurgit. Urbica verò ripa huic opposita longè altior. Clivus ipse submœnianus est, qui ad octo fere stadiorum circuitum Theatri instar nonnihil ultra semicirculum incurvatur, fluminisque decursum; qui & ipso lato deflexo ad imum Clivi marginem plurimum contorquetur, excipit; ut ab occasu in prospectu, ante ipsa mœnia delabatur, quibus plurima incumbant ædificia; pars ultima ulteriori ripæ campus est Numidarius. Hinc autem ultra urbis, & suburbii clivum, subsidet ad altitudinem Numidarii, campus alter qui Lambiolus nuncupatur. Intervallum inter hujusmodi campos pro Theatri ipsius arena, glarea est trium & amplius stadiorum quoquo versum, in qua ludi hujusmodi sæpe fiunt, quod primarius fluvii alveus ad omnem imbriũ effusionem sedem mutat, assiduisq; ambagibus, ut quadrigæ circum metas, modo huc, modo illuc transfertur, plurimisque divortiis, modo hic, modo illic, ad alveum redeuntibus divaricatur. Rarissimum autem est loco hoc totum amnem in unum colligi, quod ego, cujus ædes omnium maximè Theatro huic imminent, nunquam adhuc multorum annorum curriculo factum adnimadverti. Causa verò hujusmodi discessionis glarea ipsa est tum plurima, tum infida, passim verò subsidet aqua ad incredibilem altitudinem; sic minimo quoque impulso, quæ supernè est, cedit, atque ita quotidie ad impetuosi fluminis momentum quodlibet volutatur. Perdurat autem hæc ambiguitas alvei ad XIIII circiter miliaria, quibus vallis nostra latiùs panditur, donec projectura Victoriani montis veluti promontorium quoddam exporrecta in ripam Gardani montis, qui ad ripam alteram sub Cesiana consurgit in cursare propemodum meditetur. In hoc XIIII. miliariorum tractu ab Aquilonari ripa amnes, rivique perennis aquæ in Anaxum influunt, à primo lapide Orivasianus, inde Mechelinus & paulò post Chrysalis, ac demum Corduvius octavo ab urbe lapide. Corduvius inquam, quem recentiores Cordibulum appellarunt Anaxo similis, magno tamen intervallo similis. Nam quamvis & ipse sit ratium patiens, & grandiores etiam taleas præcipuéque Larignas suggerat, numero tamen longè inferior cedere cogitur. Hujus quoque fluminis vectigal à Bellunense antistite recipitur, hoc autem patitur incommodum, quod propter saxorum moles, quibus passim fluvius oppletus est, & sub aquaneas cautes crepidinesq; tota ripa continuas, exspectandus sit auctus pluviarum beneficio, si materia commodi sit deducenda, quamvis duorum vix ab Anaxo miliarium, ubi pagus nobilis Agoctes nomine, quem nonnulli antiquum Agentum putant æris, ferri, calybis, auri etiamnum atque argenti metalli fodinas opulentas admodum subministrat. Majores nostri nomen illi à Cordua inditum prædicabant. Vicus is olim fuit prope Vedanam Carthusianorum celeberrimum Heremitorium, quem vicum incumbens Corduvii alveo mons solo subter excavate, subita ruina disciſsus corruens oppresserit, oppletoque ulteriore alveo, qui Corduvium sub Divi Petri Suspiriani specula in Mysium deducebat, lacu illo relicto, cujus piscatu aluntur proximi Heremitæ, coactus postea sit subscissi montis radice iter aliorsum vertere, & angustis volubilibusque anfractibus, vix ad Bribanum pagum, Mysium operarum socium assecutus, quo in comitatum accepto, unanimes ad Anaxi auctoritatem se conferant. Mons antem ille diffractus Martinianus nomine celsissima, & formidabili crepidine surrectus omnibus ad huc terrori est, tum ingentes saxorum disjectorum moles quæ ultra stadia quindecim quoquoversum dissiliere, & totos circum agros oppressere, inutilesque & vepribus vix idoneos reddidere, fragoris illius manifestissima sunt indicia.

Prudens præteribo quorundam commenta, qui fluvium hunc Cordubium appellare volunt, propterea, quod ob rapidissimũ, & immanes undarum, in asperrimas cautes, incursantium strepitus dubium transeundi tot hominum reddere videantur. Et ne ullæ unquam ætate nugæ desint Caprilem alii Satyrum comminiscuntur, à quo nomen loco in Alpibus celebri supra vicum Agortem eum scilicet Plabeæ Anaxi filiæ amore captum, cum Nympham obsequio nullo sibi conciliare potuisset ad vim conversum cursu eam insectatum, quæ cum pudicitiam suam conservatura in Cuniacam speculam in ipsum fluvium assurgentem profugisset, importunissimo Satyri urgente cursu, ne in manus

ejus incideret, celsissima de scopuli illius crepidine præcipitem se dedisse, caputq; prius quam subjectas patris aquas attigeret, cautibus allisisse, extinctamq; extemplo in porrectas Patris manus decidisse Jovem amarissima Patris querimonia lacrymisq; commotum, ut qualecunq; patrem consolatione deliniret, Anaxi nomen in Plabeam commutasse, honorisque hujusmodi decretum in æterna fata retulisse. Caprilem verò addunt tanti sceleris sibi conscium, cùm vitam odio habere cepisset, pectus sibi dissecuisse, corque manibus suis avulsum, in Plabeam immersisse, neque ita tamen emori potuisse, qui semideus esset. In montium igitur suorum asperitatem regressum, mœrore & lachrymis confectum intabuisse, tamen ea patte, quæ mortalitati erat obnoxia, adeò ut in fluvium dilicuerit, Deos misericordia motos nomen fluvio Cardibalum ὅτι τὴν καρδίαν ἀπέβαλε à pœna, quam de se sumserat imposuisse, & ut amatæ tandem Plabeæ admisceretur, indulsisse. Non sum verò nescius, fabulas in rem seriam inductas apud severiores homines esse reprehensioni obnoxias, sed hæc nisi tractentur, & pro fabulis suo pretio venditentur, imbecilliora interdum ingenia in errorem solent adducere. Ut verò nostrum iter Feltriam versus ire pergamus, duodecimo circiter stadio à Corduvii trajectu Pisfalcella rivus est, fluvii non indignus nomine, inde ad vigesimum stadium Cauranus amnis sublicio ponte superatur. Aqua hæc altissima angustaque latens Vallecualla subterfluit, locisq; plerisque cataractis occluditur, donec intumescat multæ ligneæ materiæ deducendæ utilis, abhoc ponte à dextra iter est Feltriam, à leva Victorianus mons, sibi totus insurgit qui amne ab ortu Cauriano, modicoque campo, ab occasu Sona, qui Feltrianam suburbium lambit, à meridie Anaxo, qui costas montis extremas assiduo lancinat incursu, à septentrione via cingitur militari. Hæc usq; Feltria via Norica, trans amnem vero nostrum, ubi Belluno digressi pontem, in imo suburbio transierimus ad decimum progressi stadium via ripensi Tauricum amnem invenimus, qui quidem perpetui amnis nomen nunquam amitteret, nisi per aliquot stadia Canicularibus diebus, intra Calliopem vicũ & Castalionem secessum meum, dum studet æstus intolerabilis cavere vim sub altiori glarea plerisq; locis absconderetur. Oritur is in ima valle ultra D. Mammantis ædem in Calliopægo jugo sitam, aqua multa inter inaccessas crepidines prosiliente. Inde Mammeo accepto fonte quadraginta plurimum stadiorum itinere confecto, eis vicum Visiomas defluit in Anaxum duodecimo circiter è Ponte Bellunensi stadio. Ultra Visiomas Ciconia statim est multa vastationis, amnis qui de proximis emissus vallibus, quæ ad ædis Castalioniæ curam pertinent magna ubiq; riparum ruina diluviorum tempore agros imminuit, qui demum accepto in gremium Contissa rivo pene magno infra Visomias ipsas Turicæ conjunctas Anaxo commiscetur. A Visomis eodem ripensu tracta ad xv. circiter stadia, Cæsia est ipso ripæ margine, inde ad quartum Limana amnis. Neq; negatũ Limanam pagum dictum quod Limanæ adhæreat, qui de agro meo & cohærentium ad unamquamq; pluviam partẽ aliquam delimat. Ultra Limanam eadem amnensi via stadiis vix tribus Divi Felicis ædes est, ubi navibus fluvialibus trajectus, quæ toto flumine contis non remis à puppe tantũ suppelluntur, commodus præcipuè Agorstinis descendentibus in Taurisanum agrum per Ulbaldinas fauces, inde ad octavum stadium Lartes. Fluvius ipse quoq; marginibus iniquus, & agris maximè contumeliosus. Huic imminet farra alia in clivo præalto supra Lartemedito. Inde Melum in surrecto colle positum, inde lintiaci uterque vicus amne suo præditus, qui proximum in Anaxum influunt. Infra quidem Melum Terche, infra lintiacos Rhemuntia. Melum ipsum in collo suo supra ripam Anaxi conspicuum populo admodum civili sub auspiciis nobilitatis Georgiæ in Rep. Veneta clarissimæ degunt, cujus familiæ Castellum Zumellæ nuncupatum ad stadia quatuor est manifestum jurisdictionis insigne. E regione Meli ostium est Corduvii in Anaxum defluentis, & hic trajectus Anaxo similis priori, sed non usque adeo frequentatus Hinc ad stadia circiter xxv. Cæsiana est. Cesiana autem suos agnoscit Dominos indigenas & antiquos. Frequentissimus hic trajectus, & ratium & mercium omnium, quæ Anaxo vectantur. Vectigal exigitur à Feltrensibus modo, olim ducentesimo anno à Cesianis Dominis. Sub Colliculo, vel clivo potius cui Cesiana incumbit crepido quadam asperrimis saxi ad ripam excavata supra fluviũ exporrigitur, sub qua gurges profundissimus, fereq; accidit toto anni tempore, ut unda per infirmã glaream late expatiata alveo quamtumvis distante, distante, ubi ventũ est è regione cre-

pidinis

pidinis totius aquæ vis in eam rapiatur, & in ſaxa ipſa incurſare contendat profunditate,verticeq; gurgitis omnia devorantibus, ubi opus & labor exercitoribus ad dexteram ripam quanto fieri conatu poteſt rates impellere, marginemque objectæ glareæ corradere, quod nunquam tanto ſtudio nixuque fit, ut alterum à leva ratis latus non deſideat, & vectores alluvione, quæ ſupra ratem inſilit, vel ad genua usque perfundat. Evitata autem crepidine tam periculoſa, XV. Stadiorum ſpatio ad Victorianum promontorium pervenitur. Ubi aliquantulum patefacta jam valle D. Victoris ædes & cænobium venerabili in ſummi clivi vertice conſpicuum ſalutatur, & Sona Feltrianus amnis in comitatum accipitur, ab hoc oſtio reducta eſt, in vallem Feltria per ſtadia circiter XXV. mox per montium anfractus alternante valle per quadraginta ſtadia volutatione anguinea, curſu tamen ſedatiore fluvius ad Querquanum ſcopulum appelletur. Hæc navigatio ſatis lepida cum nullius hic cautis ſeſe objiciat incurſatio. Medio hoc itinere Caſtellum novum, ita enim appellatur, viam intra ſe amittit, è cujus regione ab altera fluminis ripa Turris inter aquæ marginem & ſurrecta ſaxa conſurgit, alveo tam anguſto, ut à muro Caſtelli ad turrim oppoſitam catena ferrea belli tempori transmitti poſſit, quæ ratium tranſitum prohibeat. Hic verò locus tanti momenti eſt, ut ei à Domino Veneto præfectus ex nobilitate ſelectus tertio quoque anno deſtinetur. A Cæſiana uti dictum, per totam hanc vallem nulla ſollicitudine, metuve navigaretur niſi ad ſtad. circiter XII. infra Caſtellum novum, Querquanum promontorium de quo ſupra ſcopulum porrigeret, ita obliquatum in latum ſinum, ut toto fluvio in ambitum propemodum Theatralem recepto, aquam retrorſum ablegare cogatur, ad ambitus, ambagisque iſtiusmodi exitium conſurgunt hinc exporrectæ cautes, inde ſcopuli, qui anguſtiſſima intercapedine totam fluminis impetum recipiunt; Exercitores locum hunc Portas nominant. Sed cautes, quæ à dextra ſunt, decliviore ſitu molliorique ſaxi continui levigatione conſtant. Qui verò ſcopulus à leva eſt ſurrectiore crepidine, cutibusque aſperioribus, vel ipſo viſu horribilis. Huc cùm appulerunt rates, raro ita plenus eſt fluvius, ut à dextera non urgeant ad ripam, & eam cum ingenti glareæ motæ & ſaxorum attritorum ſtrepitu in ſicco perſtringant. Hinc interim aliquo ſpatio rates per ſubaquaneas cautes reptantes vi fluminis impelluntur magna vectorum trepidatione, dum pars ima modo raditur, modo fluctuatione ſucceſſuque quodam agitatur, à leva verò periculum eſt, ut in extantes projecturas impingantur; quare priora ſive caput ratis avertendum eſt, permittendumque ut capite elabente reliquum corpus, nullo niſi alluvionis periculo cautibus allidatur. Hæc veluti Scylla eſt, in qua prætereunda cavendum eſt, ne ratis impacta diſſiliat vinculis abruptis. Sed ubi in latiorem alveum deventum eſt, ſtatim occurrit Lacunaris Gurges altera ſcilicet Charybdis, non quam Scyllæ momento aliquo evitare poſſis, ſed in quam ſimul ac portas evaſeris, incidere neceſſe eſt, ita totius fluminis vis recto curſu rapta in alti, ſurrectique montis crepidinem impingit, à cujus aſperitate repulſa in vertices & ingentes, & in numeros ſeſe retorquere, & veluti ſaxo ictus anguis mille voluminibus ſpiras complicare cogitur, atque hinc accidit, ut recto impedito curſu, tota aquæ vis in ſemet ipſam converſa montis oppoſiti radices olim abroſerit altiſſimoque nunc, gurgite deſederit, & turbinatim inſtar torri fluminis in imum uſque ſeſe circumagat donec ſoli tacta duritie reſilire, & ſupervenienti cedere cogatur, & curſum ita ſuum per ambages continuas evincere connitatur. Huc ubi perventum eſt, aqua ita inſida & variæ rates quantacunque ſint levitate habiles bona ſui parte ſub aquas inclinantur, quia tamen plana ratium latitudo violentia reſiſtit non ultra pedem, aut ubi plurimum ſexquipedem merguntur, idque modo hic, modo illic ſuccuſſatione veluti quadam ingluviem eam exſuperantes. Ex his elapſi verticibus per ſtadia circiter ſena Querquana Promontorio à dextera vaſe celebri, vico à leva præterito, ubi in alta ſemita aqua fontana tantæ copiæ una eructatione proſilit, ut pene magni fluminis inſtar multis inſerviat operibus, fulloniis & chartaceis, inter has altiſſimas montium cautes, aqua tamen leni Siguſinum pagum liberiori demum cœli conſpectu montes jam cultiores, fertiliora juga, agros patientiores offerentem vident, circumvectique à dextera totum Querquanum Promontorium ſub Fenarium vicum amnem excipiunt. Poſt humeros autem promontorii Querquani vicus ipſe eſt. Nam à Caſtello antequam ad ſcopulum de quo diximus perventum ſit, via divertit à fluvio, & poſt collis ejus tergum per vicum tranſit, in vallem quandam unde totum ambitur Promontorium. Vicus verò ad Septentrionem deflexus inſtar oppidi eſt, inſulis toto jugo, & compitis frequens, & aliquot etiam antiquorum memoriis ornatus, ad imum vallis

duo amnes in unum coeunt, qui apud Fenarium conjuncti ſtatim in Anaxum defluunt. Hinc ad ripam ſiccam ſtadia conficiuntur circiter quatuor & ſexaginta. Medio hoc itinere ſupra viam alti admodum clivi inſidet Pederubia pagus, inde Leonicum verſus vallecula occurrit cum amne Colonia qui non decidit in Anaxi alveum, ſed in dirivium, quod per Cataractam ſub Pederubia de ipſius Anaxi fluctibus excipitur, aggereque firmiſſimo deductus per Tauriſanum agrum pluribus aquarum divortiis in latiſſimam planiciem ad multarum poſſeſſionem utilitates effunditur, inde Rovigius pagus, & ab altera fluminis ripa abbatia Vidoria. Hinc ripa ſicca demum in plano ſita à quo vico per campum iter eſt Tauriſium, centum circiter & duodecim ſtadiorum ſpatio.

Anaxus verò iter ſuum longo ambitu flexuoſum ad ortum brumalem vertit, planicieque infra Montellum occupato ædicula ſanctæ Mammæ præterita, amne rabioſo recepto Falectum verſus fluit, qui pagus cum amnenſi trajectu collis alti Dominis paret, ubi verò Soligum amnem de Falloniæ fonte amplo emiſſum ſuſcepit quietiore mox curſu ſed ambagibus valde tortuoſis in collis alti conſpectu ludit, hac illac quaſi choream ducat, eoque vagandi veluti ſtudio fertur ad Nervanos. Hinc quoque canalis alius ex Anaxo excipit aquam, quam per campum alveo excavato Tauriſium deducat. A Narvanis, paucis ſub pago ſtadiis trajectus eſt Scarancina nomine via quæ ducit in Cogienſes, inde alter ultra Lovadinam, mox Macerata, & D. Pauli Locus, à quo ſtadia circiter nonaginta trajectus & portus ille celebris, qui pons Plavius appellatur, ubi aqua jam lenior lintrium & aliarum Navigium onerariarum patiens ultro citroque ſe navigabilem præbet, atque ſtadia mox 7. Salgareda inde Noventa. Nox Foſſalta, mox Donatianum, mox turris caliginoſa, & partus denique Jeſulanus. Loca omnia ſuis inſtructa trajectibus, atque in hac denique littoris parte Anaxus poſt emenſa miliaria centum circiter & triginta, à fonte ad oſtium amnibus ultra tres & triginta in comitatum acceptis, cautibus tot, ſcopulis, crepidinibusque ſuperatis in Hadriaticum triumphabundus, & oppulentus ingreditur. Hic verò dubitaſſem narrare vobis quaſi fidem facturus fabulas, quas de curſu Plabeæ, ut nunc vulgi locutionem uſurpemus, quem fuiſſe quondam per Seravallis Fauces loci ejus aniculæ prædicant; niſi ſcirem eſſe homines quosdam ita opinoſos, qui rem oraculi inſtar enarrent, olim ſcilicet eam per nuncupatos ad pagum ſaltus, Caſamatriæque & ſanctæ Crucis ripam, vadique alti tractus elabi ſolitam, donec hinc & inde colluctabunda inter arctiſſimas montium anguſtias ad Servallem emiſſa aperto demum Forojulienſium campum potiretur. Medio mox eo itinere factum, ut magnis ſurrectarum crepidinum deſilientium ruinis intercluſa retroceſſerit, & in Bellunenſem agrum, unde diverterat relapſa novum, Areto ſibi adjuncto, alveum excavarit. In receſſu ab antiquiore illo decurſu Lacus illos relictos, qui ad Caſamattiam & aliquot ad pagum vicos, & viam inter convalles reliquas ſtagnant, ipſumque tunc vadum altum nullo neque ingreſſu, neque egreſſu inter ſe contractum in eam qua conſpicuus eſt profunditatem ſubſediſſe, oſtentantur in hujusce rei teſtimonium veteres aliquot Servallenſium tabulæ, quæ quorundam agrorum limites ad veteris Plabeæ uſque ripam citant, modicæque altitudinis valleculam longo tractu continuant oſtentant, ſive potius latiorem quandam, longeque productam foſſam, magnis olim imbrium diluviis delimatam, quam antiquum noſtri fluminis alveum fuiſſe contendunt, & confidentius aſſeverant. Id ego vel negare vel affirmare nullius momenti eſſe contenderim. Sed fluminis noſtri alveum, initio diximus aliquot millium annorum eſſe, & ab ipſo dicere auſim, urbe condito ad hanc uſque diem eodem, quo labitur alveo perfluxiſſe confidentiſſimè contenderim. Id quod ipſa riparum indicat altitudo, ipſi antiquarum, diuturnarumque alluvionem relicti margines, longo modo hac, modo illa parte ductu, clivis bene magis plana camporum ſpatia miniſtrantibus; per gradus quodam latiſſimè conſtratos, & ad culta commodiſſimos, quo diluviorum auctus nunquam ſint amplius aſcenſuri. Sed utcunque Seravallenſes de fluvio noſtro fabulentur, id aſſerere poſſumus totam illam planitiem, quæ nunc inter Anaxum, & Tauriſanam urbem latè jacet longa noſtri fluvii alluvione paulatim oblimatam eſſe, & adhuc diluviis perfundi pergeret, niſi denſis, ac magnis ſaxorum molibus aggere juxta Narviſiam, utar nunc vulgi vocabulo, producto Cibi enim erumpit in plana) alioſum fluctum impetuoſum flectere cogeretur. Neque tamen obſiſtitur, quia exundante per tempeſtates Anaxo Butinica, unus è Tauriſanis amnibus, qui per urbem diffunduntur identidem intumeſcit, & lapideum in urbe media pontem ad

Bethle-

Bethlemicam anno Sal. M. C. XII. demolitus est, influxerat enim in eam Plavius, quod cives ipsi ponte mox refecto, marmoreo superaddito titulo posteritati tradere curaverunt. Ita enim inscriptum est.

PLABES FLUVIUS CUM INSETO ET QUODAMMODO PRODIGIOSO INUNDARET INCREMENTO BUTINICAM AMNEM INFLUXIT, URBEM INVASIT, PONTEM SUBVERTIT HIERONYMUS PISAURUS PRÆTOR NE MAXIMIS INTENTUS HÆC ETIAM MINORA NEGLIGERE VIDERETUR RESTITUENDUM CURAVIT M. D. XII.

Quin etiam toto illo agro, qui à Narvanis Tarvisium usque & à Ripasicca Castrofrancum versus hinc & inde latè patet, terra passim unius, aut duorum ad summum pedum altitudinem defossa nitidam, & omni luto purgatam glaream, ostentat, argumento satis manifesto, decedente in dies fluvio superinductum mox cespitem, & diuturnitate temporis agrum factum. Cumq; uti dicebamus glarea illa tam purgata continuet, quid mirum si nobilia quædam ingenia Silim eundem, atque Plavium esse arbitrati sunt? Nam subterraneus ille deflexus commodam habet viam, ut facile possit infra Castrofrancum paludem illam influere, quæ Silis mater est, & emissarium, quod non de Sili tantum ausim affirmare, sed & de Butinica, & aliis amnibus, & rivis omnibus, qui Turisium ingrediuntur. Verisimile quoque est nostrum hunc eundem amnem in campos effusum ab Orientali etiam latere aliquando planiciem, cui adhuc est infestissimus, latius occupasse, à Narvanis Opitergium versus iter detorsisse, ut olim Vacejolam usque diffusus est, & Plavioli vici fossam usitationis suæ testimonium reliquit. quæ loca non admodum distant à Seravallensium finibus, eaq; parte crediderim posuisse fines aliquos ad veteres Plavii ripas è Seravallensibus agnitos. Non ita tamen ut fateamur tantam aquarum vim, quantam secum trahit Plavius per Casamattiæ valles, vadiq; alti angustias tam contractas, perque medias Seravallis fauces effluxisse. Sed ut ad aggerationem nostram redeamus, non Taurisanus tantum campus, sed universa Renetia Insubriaq; & Taurivensis in Cisalpinis Liguribus ager aliquot annorum millibus, per tot, tantorum amnium, quibus inundantur alluviones concrevere, mari ad hæc quotidie recedente, invectumque à fluminibus Limum in littus aggerente, continentique ita in horos singulas suos proferente fines. Quod ne cuique mirum videatur, ut Egyptum, rem quippe uno auctorum omnium testimonio notissimam prætermittam, terram, eo modo coagmentatã, spatiosissimos Indiæ campos illos Indi flumini alluviones esse pro compertissimo tradit Arrianus, ita Caystrum, Lydum Caicum, Menandrum & Hermam, & plerosque alios fluvios insignes, campos è se nominatos habere, quos illi è superioribus locis limum trahentes, terra congesta in solum mox obdurent. Sanè cum Philosophiæ darem operam scaturigines affluentissimè pullularunt. De hujusmodi verò aggerandi ratione Polybius late historiarum IIII, disputat, ubi futurum dicit, ut Mœotis palus, quæ tum latissima erat, sæculorum haud quaquam multorum spatio, tota ferè decidentium in eam amnium alluvionibus compleatur, ac mox etiam pontus Euxinus eadem ratione magna sui parte vadosus fiat. Magna enim est longè ætatis auctoritas in rerum mutatione, & ut Horatius:

Debemur morti nos, nostraq; sive receptus
Terra Neptunus Classes Aquilonibus arces
Regis opus sterilisq; Diu palus aptaq; remis
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum,
Se cursu mutavit iniquos frugibus amnis
Doctus iter melius.

Quid

Quid vero vos ad vocabulorum mutationes horrescere quodammodo videbamini, qui res ipsas mutari quotidiè conspiciatis. Miror autem unde nonnulli unum è Tiliaventis Anaxum esse commenti sint; quod Varramum, quem Plinius in Anaxum defluere tradit rivum eum crediderint, qui ad Concordianas paludes Belgradum, Varmum & Madrisium lambit, aqua admodum modica & ignobili pauloq; supra Atisanam in Tiliaventum cadit. Sed enim cum eruditi omnes tam Historici, quam Chorographi recentiores, qui linguæ latinæ reparatione claruerunt Plavium esse Plinianum Anaxum scriptis prodiderint. Difficileque admodum sit situm fluviorum cum nominibus ætate nostra, immutatis conferre, vel pro certo quidpiam profiteri, confusaq; præcipue sint hæc apud ipsum Plinium, qui flumina modo à fontibus, modò ab ingressu in maria, modò à viis militaribus enumerat, perinde ac etiam in oppidis recensendis apertissima est in ipsis territorii sui urbibus perplexitas, quam ego desultationem appellare soleo. De Varramo tantum quærendum est nobis, cùm locus notatione dignus sit apud Pliniū. *Anaxus quo Varromus defluit*, facilis verò conjectura est non alium esse posse quam lacum nostrum Casamattiam, qui Carnis finitimus Septentrione, Occasuq; solus è lacubus in Anaxum Plavium quippe nostrum defluit, quare supernarrare mihi solitus erat Nardinus Celinensis, vir Græcè Latineq; apprimè litteratus, & abditarum rerum cognitione insignis, Celinenses aniculas suas quaqua Maniacum, & loca Meridiana trans lacus nostri saltus incolunt, cum in bibacem quempiam acerbus invehi vellent imprecari solitas, ut is Varramum totum eportaret. Illius enim loci accolæ & Celinam, & tres illos liquentiæ fontes, qui flumen id efficiunt de Casamattio nostro emanare prædicant, aperta sibi per subterraneos meatus via. Sane provinciale hoc dicterium ponderis aliquid habere potest ad vicinitatem ipsam indicandam, Cum Belgradus Varmus & Madrisium longo admodum itinere distat, à Maniaco & à Carnis ipsis, in quorum regione Anaxus oritur, neque oppida illa cum Cælinensibus commune quicquā habeant, sed potiùs maritima sint juxta Concordiæ paludes, & Tiliaventi hostio vicina. Sed nominis originationem puto fidei plus habituram. Nam lacus istius angulo, qui ad Septentrionem spectat, à tergo Carnorum, ut Plinianis insistam verbis, agro Bellunensi juxta lacum vicus admodum nobilis est Farra nomine. Hinc suspicio quædam minimè contemnenda suboritur, primam nominis hujus litteram aliquando Claudiani digammi nota scribi solitam, quippe BARRA. Imperator enim Claudius, ut sæpe dictum, usq; adeò digam̄o illo suo delectatus est, ut cùm Romæ pomerium latè porrigeret ad D. Luciæ nunc Fanum ubi cloaca pluvialibus aquis colligendis, & in Tiberim emittendis, inscriptionem rei è se gestæ AMPLIABIT TERMINABITQUE digammo notari mandarit. Id tamen ad hunc usq; diem bona pars hominum F. scriptum arbitrata Teutonica pronunciatione, qui finum, pro vinum dicunt, & alia hujusmodi legere solent ampliafit, terminafitq; Ignari F. digammum V, consonantis sono pronunciandum ampliavit terminavitque, de quibus supra satis meminimus, quibus addo liberius veteres fecisse eadem in locutione altera in alterius vicem posita. Quippe fortunā quam nunc dicimus illi originatione incolumi Vortunam appellaverunt, quod Vortuna à verbo deduceretur, eaq; de causa nunc pilam, nunc rotulam, quibus insisteret ejus Hieroglyphicum statuere. Sed ne tam longè exempla repetamus à nostratibus argumentum potius captemus; quum apud nos domi multa hujusmodi nascantur. Ab altero istius lacus latere, qua Seravallem tenditur, Stagnum distat decem circiter stadiorum intervallo Fadum altum vocant omnes tā accolæ, quàm peregrini, quod à profundissima qua conspicuum est altitudine habere nomen dubio procul affirmant omnes, ideoque Vadum altum nimirum olim dictum, ita facilè credendam virum hodie Farram aliquando Varram appellatum lacui dedisse nomen. Sed quid obsecro, dicturi estis, si addidero ex eodem auctore Plinio, hunc eundem locum Pisonem etiam seu Pisinum dictum?

Meministis puto illum superius à Tauriscorum, & Liburniæ totius Chorographiæ retrogressum ad alios Norici fines indicandos, qui scilicet ad magnum Istrum tenderent, quos principium sumere ait à tergo Carnorum & Japidum, inter hos, & Bellunensem agrum Casamattius noster lacus circumcluditur. Ibi Rhœtis jungi Noricos tradit Plinius, ibi Viruni nomen manifestè ponitur. Ibidem lavii mentio, ibidem Lacus Piso, quamvis plerique codices per ei diphthongum faciunt Peiso. Sed

in

in hac re nihil jam ad me Plinius. Ite ad monumenta Reipublicæ nostræ, legite sanctiones, decretaq; vestra manicipilia Rubrica de piscatoribus primo libri tertii capite, lacus hic, qui à tergo Carnorum & Japidum, inque jugorum, Bellunensium gremio jacet, qui defluit, in Plavium Pisinus nuncupatur, quamvis in recens impressis codicibus una plus syllaba, lacus Lapismus habeatur, quod apud Plinium lacus Peiso vel Pisinus scribitur. Adhæc, si de nomine quis morosius quærat in proxima ejus lacus ripa ad montes qui Carniam attingunt Vicus est, qui Pisonis fuisse videtur, una detrita littera, & altera barbara enunciatione vitiata. vulgo enim Pusois nomen habet. Satis autem est in re tam implicata, tam recondita, indicium habere aliquod, si non apertæ veritatis, alicujus saltem sed congruæ similitudinis. Neq; quidem de nominum, ut ita dicam, desultatione vobis mirum adeò videri debet, qui videatis hodie quoq; vulgo lacum hunc non uno nomine nuncupari, cũ alii eum, lacum ad Pagum, seu quod malunt quidam ad Altum pagum; alii Casamattium, alii Sanctæ Crucis vocent, & proximus quisq; locus ei à se nomen imponat, imò rarus admodum toto terrarũ orbe fluvius, lacusq; reperitur, qui non aliquando nomen variarit. Comemorem ne vobis Nilum in Ægypto modo Aquilam, modò, Oceanũ, modo Tritona, modo Sirin, modo aliis atq; aliis nominibus appellatum? an Tybrim Thuscum, olim Tyrbrim Syracusanorũ advenarum œnotriorum lingva, mox Tyberniũ? olim Albulã nuncupatum, Danubium Isthrum, Padum Eridanum? Lyrin in Campania nunc Gargilianum, recenti Gallorum strage nobilitatum, Medoacum in Venetia, nunc Brentam? an tot tantosque in Transpadana regione lacus Benacum, Verbanum, Sebinum, Latium, & plerosque alios, quos hodie longè diversa ab antiquis nuncupatione designamus? Quid urbes nonne ipsæ etiam nomen modo hoc, modo illud adoptare consueverunt? Quæ olim Saturnia, mox Valentia, nunc Roma est, & capta millesimo ab hinc anno ab Odoacre Nerulorum Rege periculum adiit ne Odoacria tunc appellaretur. Servata tamen amicis Regi persuadentibus longè gloriosius & illustrius fore apud mortales Romam captam, quam Odoacriam instauratam. Quæ olim Bizantium, mox Romanea, nunc Constantinopolis. Quæ Ticinum jam Papiam. Quæ Parthenope jam Neapolis. Sic plæraeque aliæ, quas commemorare superfluum est. Sic regiones denique provinciæque celeberrimæ Asia, Venetia olim usque ad Padi fontem, Africa, Mauritaniacum cœteris cognamenta mutaverant, & ut ego de locis dicam, quæ de vocum formis Horatius.

Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque, Quæ nunc sunt in honore vocabula? Verùm hic scire velim, an parum vobis verisimile videatur eum, qui campo orbi subjecto Flaviolæ nomen dedit à se desumtum, qui nuncupandæ urbis viri unius nomine auctor fuerit; qui tot de celebritate sua monumenta toto hujus regionis agro reliquerit, potuisse etiam Flavio amni, cui latè dominaretur nomen immutare. Atqui Crathis in Calabria Turinorum fluvius ab immerso in eum impurissimo Pastore quodam cognomentum accepit, quod factum est impulsu Arietis, qui amatam à se Capam ab eo amplexari ferre non potuerit, & leviori de causa in plerisq; aliis demutata nomina reperimus. Eruditi quidem omnes, cùm veterum historias percurrunt, satis habent minimam quamque occasionem deprehendisse, ut fidem adhibeant iis, quæ verisimilitudini aliqua hujusmodi nominum mutationes, impositionesve tradant. Vos rem tam manifestam, qui olim Flavius apud Romanos, apud Euganeos vetustiores, propterea quod ob rapidissimum cursum retro navigari nequeat, Anaxus fuit, Plavium nunc esse, & à C. Flavio Hostilio clarissimo urbis vestræ lumine Flavii nomen accepisse credere contabimini? quod quidem, qui persuasum habuerit, rem haut quaquã absurdam credidisse nullo rubore profiteri poterit. Quoniam verò diei acta est pars maxima, vosque forsitan non minus audiendo, quàm ego declarando delassati sumus. Tempus est ut huic parti finem imponam, rediturus ad vos die crastina solita hora & loco, ut vos argumento superioribus his longè delectabiliore reficiam. Veniant igitur ii, qui rerum vetustate afficiuntur, ego non tantùm Saxorum inscriptorum moles, sed eorum etiam usum, fortè non contemnendum sum vobis donaturus.

EJUS-

EJUSDEM PIERII DE FLAVIORUM NOBILITATE.

ET ANTIQUIS IN AGRO BELLUNENSIUM MEMORIIS.

SERMO QUARTUS.

QUæ super Vituni patriæ nostræ historia, antiquitate, nominis causa, quæque super Anaxo flumine nostro peculiari, quoquo modo in Flavium, & mox in Plavium nomen ejus abierit, ubi is oriatur, quo ambitu devolvatur, quæ hinc inde fluenta in comitatum admittat quot & quantæ ex eo utilitates percipiantur, & ubi denique Hadriatio immixtus esse desinat per triduum hoc disseruimus honoratissimi Cives, neque ignari sumus, in hac tam abditarum rerum inquisitione, multa esse potuisse, quæ propter tot rerum ambiguitates, & opinionum variarum aggerationem nonnullis tædii aliquid potius attulerint, quam delectationem; sed nihil me retulisse opinor quod ad earum quas tractandas susceperamus aut fidem facere, aut veri similitudinem exponere manifestam, minimeque confictam, mihi non videatur. Sed enim si quam ex superioribus sermonibus molestiam concepistis, eam hodie per jucunditatem rerum quas allaturus sum recipio me deleturum. Institutum enim meum est, de Flaviorum splendore & gloria, uti de patronis nostris, qui erga nos adeò benefici fuerunt aliqua delibare, deque multis in agro Bellunensi meritis antiquorum, & aliquot aliis foris & jam non importunè adscitis, plurima quæ cognitu digna sunt vobis indicare, quæ omnia puto non sine delectatione, voluptateque vestra suscipientur. Mox ad celebritatis vestræ sacram quasi anchoram, quippe ad Lucii Tertii Pontificis. Max. diplomate deveniemus, quamque lata fuerat Bellunensis nominis jurisdictio, atque meridiana luce clarius ostendemus. Ut verò Flavii nostri, atque adeò reliquorum Hostiliorum memorias, quæ temporis injuriam superarunt vobis jam incipiam recensere, ne Vespasianorum Impp. domum Flaviorum cognomento inclitam gloriosè nimis videar ostentare, neve sexcentos alios ornatissimos viros, qui nomen hoc olim illustrarunt, quasi Chryppi Medeam huc accersam, recitabo vobis inter ea, quæ præ manibus sunt inscriptionem illam; quæ non procul hinc ad Maniacum in Celinæ fluminis ripa conspicitur: accipite eam obsecro & mox, an vos Hostiliorum pudeat videtote.

C. HOSTILIUS ET P. EGNATIUS VIETOR
QUINTÆ DECIMÆ LEGIONIS TRIBUNI
P. S. P. Q. R. DIMICANTES PARITER
OCCISI HEIC PARITER JACENT
SINGULARE POSTERIS EXEMPLUM
ET CHARITATIS ET FORTITUDINIS
CILINENSES XXL. DIES ATRÆDI
LUCSERUNT.

In

In quo quidem titulo, quod Veitor pro Victor notatum sit, ne adeò miremini in numo etiam argenteo. DIVUS AUGUSTUS VEITORIANUS habetur. Domitiam Severum C. Hostilii conjugem legitis in Epigrammate Bellunensi, accipite nunc Hostitiam Severam L. Hostilii filiam in Romano monumento apud Trajani columnam in alveo sacri lavacri D. Nicolai æde.

D. M. S.
L. HOSTILIO ONESIMO
HOSTILIA SEVERA
PARTI PIISSIMO ET
HOSTILIUS PARTHENIO
PATRONO.

Sed enim ea magis arbitror placitura, quæ nostrum per agrum quotidiè reperiuntur. Nunquid obsecro non vidistis, quinto ab hinc lapide, loco qui Bolagus dicitur, Mausolei quandam veluti umbram? extant enim adhuc magni operis vestigia, tumulusque rotunda forma ruderibus obrutus, toto prorsus ædificio verso, sive is fuerit felix Episcopus, is enim juxta proximam ædiculam humi conditus, nt titulus ejus ostendit, sive barbarorum alius, qui nostræ urbis conditori tantam inviderit celebritatem. Argumentum autem excitari olim eo loco operis inveni ego inscriptionem pulchram & elegantem, quam situ, calceque ottectam, labore mox meo derasam conspicuum in locum transferendum curavi. Ejus hoc est exemplum.

JOVI O. M.
HOSTILIUS
SERTORIANUS
V. S. L. M.

Placet vobis, ut video, concisa & elegans dedicationis figura, quid si literas videritis illas pulchre admodum elaboratas, & vere Romanas? quantum vestræ huic regioni gtatulabimini, quæ præstantes adeò viros, si non oppidorum conditores, quod pravo quis præditus ingenio fortè conetur inficiari, certè incolas & cives habere meruerit. Hoc enim nulla cujusquam nobis invidia demserit, neque inimicorum labefactabit injuria. Sed enim quid notæ literarum quatuor punctis dissitæ sibi velint quæsierit aliquis. Nam superiores illas in apice tituli positas, JOVI OPTIMO MAXIMO significare ambigit nemo, inferiores hæ tantum V. S. L. M. facescere vobis negotium videntur, cum præsertim plerique vestrum sint antiquitatum hujusmodi perquam studiosi, qui notarum earundem inscriptionem alibi etiam observarint, ut Albæ Juliæ Pannoniæ oppido, quod ad Noricos pertinet legerunt.

FORTUNÆ
PUBLICÆ
VITALIS
V. L. S. M.

Et ibidem loci, quod apposuisse non pigeat.

ÆSCULAPIO
ETHYGIÆ CE-
TERISQ. HUJUSQ.
LOCI SALUTARIB.
C. JUL. FRONTO-
NIANUS VET. EX
B. F. COS. LEG. V. M. P.
REDDITIS SIBI LUMI-
NIBUS GRAT. AGE EX
VISO PRO SE ET CARTEIA
MAXIMA CONJUG. ET JUL.
FRONTINA FILIA
V. S. L. M.

Et in oppido, cui nunc vulgo nomen Vynex apud Cœnobitas ejus loci vetus monumentum literis insignitum.

INVICTO
MITHRÆ
L. OCTAVIUS
GRATUS
V. L. S. M.

Quarum quidem litterarum multæ nimirum sunt interpretationes. Exponunt enim alii VOTO SOLUTO LIBERO MUNERE. Alii VOTUM SOLVIT LIBERO MUNERE. Alii VOTO SOLENNI LIBERO MUNERE. Alii. VIVENS VEL VIVUS SIBI LOCUM MONUMENTI vel MONUMENTO; quæ quidem omnia unà cum quibusdam aliis Romanorum notis, quæ sub Valerii Probi titulo prodierunt, quamquam in eo libello multa mihi subditicia videntur, nullam tamen earum interpretationem improbarim, cùm à veteribus traditæ circumferantur, sed neque illam dissimulabo, quæ in idem sumta plerisque eruditorum magis adridet Ea. S. VIVENS SIBI LEGAVIT MONUMENTUM quod ideò nonnulli probant, quod quinque alibi notas V. S. LL. M. VIVENS SIBI LOCUM LEGAVIT MONUMENTO exponi viderunt. Sed illam ego potius admiserim quæ est VOTUM SOLVIT LIBENS MERITO quæ quidem ex aliis antiquorum inscriptionibus desumta est. Integris enim Locutionibus Romæ legi in MontePincio, sic nunc vulgò nuncupato.

VOTUM SILVANO
SOLVIT LIBENS
MERITO T. F.
DIADUMENUS
LURNESIANUS
PRÆGUSTATOR
AUGUSTI.

item alteram Romæ trans Tyberim apud Matthæos.

SOLI SANCTISSIMO
SACRUM
TI. CLAUDIUS FELIX
ET CLAUDIA HELPIS
ET TI. CLAUDIUS
ALYPUS FIL.
EORUM VOTUM
SOLVERUNT
LIBENS MERITO
CALIBENSES DE
COH. III.

Ex his igitur patet singulares illas notas in Hostilii titulo dubio procul significare VOTUM SOVIT LIBENS MERITO. Quod si alia quoque vultis recitari vobis monumenta, quæ virorum illustrium memoriam in nostram usq; diem a temporum injuria vindicarunt, passimq; per Bellunensem agrum conspicimur, ab eo incipiam, quod paucis ante annis Orcesiis vico, tertio ab hinc lapide repertum est, pulcherrimis quidem litterarum characteribus elegans, sed ornamentis operis Corinthiaci artificiosè admodum elaboratis longè formosius. Est vero inscriptio in hunc modum.

T. SERTORIO
PROCULO
II. VIR. D. PRÆ-
FECTO. III. Q.
FLAMINI VIX.
ANN. XXX. MENS. VI.
OPTIMO FILIO
PARENTES FECE-
RUNT H. M.

Sertorianos ſuperius habuiſtis, nunc Sertorios regionem veſtram illuſtraſſe conſpicitis. Quam ſpecioſa ſunt hæc Romani civis cognomenta, quam præ ſe fert generis antiquitaté. Cui T. Sertorio Proculo nomen fuerit, qui decẽ vir, qui juridicundo Præfectus, qui Tertium Quæſtor, qui flaminis honore inſignis habitus ſit quanto verò mœrore legentum pectora labefactat, cum monumentum id à parentibus factum inſpicimus optimo filio, qui triginta tantùm annos, menſes ſex vixerit. Verùm is nequaquam deplorandus, qui tam inſigni familia nobilis, tantæ celebritatis honoribus decoratus vitæ brevitatem memoriæ ſuæ diuturnitate ſuperavit.

Sed cur Poeticos diſſimulemus qui Neronis Claudii Imperatoris temporibus claruere, fauces eas ſortiti, quæ Plaviſi exarctiſſimis, confragoſisque Cathorinorũ vallibus erumpentem, per oppoſitas paſſim Saxorum moles eousq; præcipitatum emittunt? Dominabantur hi Læbactibus, noſtræ ditionis populis, qui nomen in hanc usq; diem ſervavere. Obtinuerunt loco eodem Longarem Octaviani Auguſti familiaritate clari, à quibus vico nomen in hunc diem permanſit incolume. Poetici vero ab Imperatore Nerone Claudio faucium harum tutelæ præfecti horologium paganis Læbactibus magnis Saxorum molibus conſtruxerant, caſtellum in edito clivo muniverant anguſtiasq; ipſas munitiſſimo loco cuſtodiebant. Horologiũ unnc dirutũ, disjectumq; eſt, quotidieq; tam vaſtæ ſaxorum moles huc illuc aſportantur. Et niſi ſacello D. Helenæ inſcriptus horologii titulus altari dicatus eſſet, illum ipſum quoque deſideraremus. Sed age prælegamus, quæ temporum injuriæ ſubductæ ſunt litteræ.

IN HONOREM
CLAUDI
CÆSARIS AUGUS
GERMANICI
SEX. PÆTICUS Q. F.
TERTIUS ET
C. PÆTICUS SEX
FIRMUS
HORILOGIUM CUM SEDIBUS
PAGANIS LÆBACTIBUS
DEDERUNT.

de inſcriptione hac prænomen Imperatoris ſcalpro ſublatum eſt, ut utrum Neronis, an Tiberii, an Domitiani prius ſcriptum fuerit ariolari cogamur. Simus autem quorundam Imperatorũ nomina, ob inviſam publicè eorum memoriam de monumentis deleri ſolita, ſenatusque Conſulto Domitiani titulos ubiq; eradendos decretum, omnemq; ejus memoriam abolendam Tranquillus refert, & Romæ pleriſque locis eraſa hujusmodi nomina conſpexi. Quis tamen hic noſter fuerit, in cujus honorem Poetici Horologium Læbactibus dederunt ex nummis quærendum fuerit. Opportunè autem aliquot mecum Roma nunc attuli. Quare videamus an ex his integrum tituli rationem inveniamus. Hic verò primus notatum habet TIT. CLAUDIUS CÆSAR AUG. P. M. TR. P. IMP. PP. ita hic alter, item unus, & identidem alius. In his quidem Claudi nomen habetur, ſed Germanici nusquam; inſpiciamus igitur ex altero loculo numus, in quibus Germanici nomen eſt. at hi omnes Domitiani faciem habent, & inſcriptio profitetur IMP. CÆS. DOMIT. AUG. GERM. COS. II. Eadem in hoc altero, & in illo & aliis, ſed Claudii cognomentum hic nusquam. Non igitur Domitiani nomen in inſcriptione noſtra fuit. Sed hos alios è loculis excutiamus. Agnoſcitis jam Neronianos ex facie, at quid ſcriptum ſit prælegamus IMP. NERO CLAUD. CÆS. AUG. GER. P. M. TR. P. Bene habet, habemus hic Germanicum, habemus Neronem, habemus Claudium, at inſpiciamus & hos; Neronis ejusdem litteræ ſunt NERO CLAUDIUS CÆSAR AUR. GER. P. M. TR. P. IMP. PP. ita hic alius inſcriptum habet, ita reliqui ex hoc loculo.

Præterea meminiſtis apud rerum ſcriptores legere Neronem à Senatu hoſtem judicatum, Neroniſq; nomen profanum fuiſſe paſſim. Unde etiam è nummis nomen id ſublatum contuſumque non ſemel aſpexi. Quare nulla mihi reliqua ſit dubitatio quin hic NERONIS CLAUDI. ſcriptum fuerit, cùm præſertim locus hic exciſus totidem ſit litterarum capax, ut circino dimetitus ſum. Sed antequam inſcriptionem hanc de manibus amittamus animadvertite dictionem HORILOGIUM ſecunda ſyllaba à principio per I, non per o, ut vulgo ſcribitur notatum. Nimirum ea illis placita eſt compoſitio, ut o. in i. commutarent. Non procul verò ab ædicula in qua hæc habetur

Inſcriptio, altera quoque in privatarum ædium pariete quodam juxta viam in hæc verba.

ASCLEP.
JO. P. XE-
LIUS PO-
LIO MO-
NITUS
POSUIT

Facile autem crediderim Poeticos illos, de quibus paulo ante loquebamur, agrum eum omnem obtinuiſſe, qui ampla ſatis planicie, à fortunæ vico, qui quinto abhinc lapide eſt, Monteq; Serva digreſſus in Peninſulam excurrit, Plavio ripas undecimque tribus à lateribus Lancinante. Nam vico Polia Poetici nomen eſt, quamvis ſingulis tantum ſyllabis utrumque nomen in unum enuncietur quippe POLPÆT. quod ea equorum paſcua fuiſſe ſignificat, quæ Poetius haberet in altero hujus agri vico, via Juliæ quæ per pontem tribus ab urbe millibus paſſuum meritorii pleriſque diverſoriis frequens eſt in hoſpitio quodam ad Libram Publici vectigalis venerabilis antiquitatis monumentum inſpexi, cujus inſcriptionem hanc vobis afferro.

FILI POSUERUNT MEMO-
RIAM PATPI SVOS SΛTVR
NIΛNO POTIO OBI-
TO CVM COMPARE SVΛ
VΛLENTIΛNΛ VOLVSIA.

Latinus hic omnino titulus, ſed Græcis aliquot litteris ſparſim interpoſitis, quibusdam vix dum exaſceatis. Videtis vero placuiſſe illis A. vocalem ad Λ Græcè conſonantis effigiem figurare & PATPI litteris pene Græcis ſcribere illud etiam inventu rarum proſa oratione. OBITO qua forma Poetæ libentius uſi, ut apud Maronem. Morte obita. Sed quoniam video vos tam ſitibundos ad hæc inhiare, oſtendam & alia hujus generis, quæ toto agro veſtro neglecta jacent. Et illud monumentum cumprimis commemorabo, quod Chori II. ab urbe lapide tot lanceis impetitum, diffractumq; cernitur; fuit in eo vetuſtiſſima quædam inſcriptio, qua magna vetuſtatis injuria ſublata altera hæc ſuper inducta eſt.

T. TURRANIUS SEVERINUS
CONJUGI SUÆ CARISS.
BLICIÆ COSTANTINÆ VIVUS F.

In quo quidem titulo COSTANTINÆ absque N. in prima ſyllaba ſcriptum eſt ubi COCERT. pro concertatio in Neronis nummo quem paulò ante attrectabamus, & COS. pro conſul, paſſim in Romanorum monumentis. Neque legiſſe pigeat, quod Caneti Alemanæ meæ vico in Ædicula D. Blaſii habetur antiquo lapide.

M. JUNI. PAP. MAXIMI
LIVI. D. PRÆCELLIA MAXI-
MINA CONJUGI
CARISSIMO. V. F.

Ultra progreſſus in vico Tecliano Ædicula D. Teclæ offert ſe alterum, ſpecioſo nomine, Præcelliæ monumentum inſigne, id ita inſcribitur.

C. DURENIO SECUN-
DO DORIFERO
OMNIBUS HONORI-
BUS. M. F.
PRÆCELLIA PROCULA
MARITO OPTIMO.

Erant

Erant verò Doripheri, si quis hoc curet, Prætoriani milites. Non procul hinc in viro Zumelis, Zamelum nunc vulgo dicitur, Præcelliæ hujus consanguinei iisdem nominibus Durenii, secundi atque Bræcelliæ conditorium habuere, cujus inscriptio hæc adhuc in platea foroque ipso spectatur.

M. PRÆCELLIVS
Q. F.
PAP. VITVLVS
SIBI ET
DVRENIÆ L. F.
SECVNDÆ
VXORI ET SVIS
V. F.

Hos verò Præcellios Romanos cives, atque eos quidem non ignobiles fuisse volo vobis ex M. Tull. Ciceronis epistola comprobare. Is enim familiaritatis suæ libro XIII. cum ad Cæsarem jam rerum potitum scriberet, Præcellium quendam unicè commendavit, Præcellium Cæsaris necessarium suum, suum verò familiarissimum, virique optimi filium, quem adhuc adolescentem propter ejus modestiam, humanitatem, animum, & amorem erga se singularem mirificè diligebat. Addit ad hæc Præcellium adolescentis hujus patrem reipsa doctum se intellexisse, didicisseque sibi fuisse semper amicissimum, eumq; de illis esse, qui irridere & objurgare solitus esset, quod honorificentissimè invitatus à Cæsare, non ei se conjungeret versumque illum Euripidis Ciceroni identidem objectaret, μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός, Odi sapientem qui sibi nil sapit, quæ dicta volui ut cognoscatur Præcelliorum, qui ad vos transmigrarunt, prudentiam, multis jam ab hinc annis scriptorum memoria commendatam. A Melo mox Plavia ad dexteram transito in colle D. Martino sacro, qua fluvius Corduvius proximè labitur quinis ab urbe passuum millibus Turrania ferè omnis familia uno comprehensa conditorio, hujusmodi inscriptionem habet.

P. TURRANIO
P. ANISIO IIII
VIR. TURIÆ ARINIÆ,
P. TURRANIÆ
P. ARINI ꝰB OPTI-
ANISI. TVRRANI-
VS SECONDVS.
V. F.

Quæ ita explicare potest; Publico Turranio Publico Anisio quartum viro. Turiæ Ariniæ Publiæ Turaniæ, Publii Arinii, Libertæ optimæ Anisius Turranius Secundus vivens fecit.

Jacet hic lapis ante altare, & assiduè pedibus sacra facientium atteritur, ut multa jam in eo nomina exesis mediis dictionum partibus aboleri incipiant. Altare autem sustinet columnæ Cippus, in quo ita scriptum.

Quæ quidem magni alicujus operis indicia unde magnas Turraniorum opes in hoc agro possimus existimare, qui quidem non apud nos tantùm, sed & in reliqua Venetiæ celebres fuerint. Nam & Vincentiæ, ut reliqua missa faciam ad D. Felicis ita legas.

V. F.
L. TVRRANIVS L. F.
VALENS
SIBI ET
TERENTIÆ Q. F.
PRISCÆ VXORI
H. M. ET. L. S. H. N. S.

Puto vero vos notas has literarum singulis singulas punctis distitas plerisque locis observasse, idque sibi velle, perinde ac si scriptum esset. HOC MONVMENTVM ET LOCVM SEPVLTURÆ, ve sepulchri HÆREDES NON SEQVENTVR. Cujus rei Horatium Flaccum interpretem habemus qui libro I. Sermonum primo S. VIII. scripserit.

Hoc miseræ plebi stabat commune sepulchrum
Pantalabo scurræ, Nomentanoq; nepoti.
Mille pedes in fronte trecentos cippus in agrum
Hic dabat Heredes monumentumne sequerentur.

In eadem urbe Vicentina alter ejusdem Turrani familia titulus his litteris notatus est.

V. F.
C. TVTVRANIVS
SECVNDI LIB.
EVANTHVS
CONCORD.
C. TVRRANIO.
PANTAGATHO ET
C. TVRRANIO
EVTHICO
LIB. OPT.

Est & apud M. Tullium, epistolis ad Atticum hujus familiæ celebritas eo loco quartæ epistolæ Q. Frater, ut mihi videtur quo volumus animo est in Pomponiam, & cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ D.urrianum. Quod verò ad familiæ hujus antiquitatem pertinet reliquiæ monumenti Romæ sunt in vico nunc Regula nuncupato, in quo nomen latura eorum est, qui Sergii Galbæ Imp. Aug. Curatores anni secundi, imaginum domus Aug. cultorib. signum libertatis restitutæ dedicarunt, inter quos annotati sunt C. Turranius Polybius & C. Turranius Florus, & Turranium Tragicum Poëtam Naso celebrat de Ponto Eleg. ultima.

Mesaq; Turrani tragicis immixta cothurnis.

Et quod ad Turraniam spectat & Aniciorum nomen, de quibus mentio superius habita Romæ etiam in æde D. Mariæ ad Busta Gallica scriptū legi.

TVRRANIÆ ANICIÆ
JVLIANÆ C. F. COJVGI.

Quorsum verò dicet aliquis, tàm multa de Turraniis? aut ubi de nostris agitur quid eos Roma oportuit accersitos? Dolor huc me adegit inconsolabilis ob luctuosam amici mei Antonii Turranii memoriam tametsi decimum jam annum eum desideramus, qui Græcis, Latinisq; literis eruditissimus, philosophicis, & eloquentiæ studiis admirabilis, humanitate præcipua, probitate incomparabili omnium Veterum Turaniorum splendorem & gloriam ad se unus attraxerat, quæ Fata impia, ne diu tanta seculi felicitate frueremur juvenem admodum magna omnium admiratione Philosophiam, veram illam inquam, & elegantem Papiæ profitentem iniquissimè nobis invidere.

Sed nostra jam prosequamur. Ad primum hinc lapidem in suburbano Musæo juxta portam ædiculæ D. Jacobo sacræ fragmentum antiqui monumenti est, gentilium id meorum titulo dicatum in quo cùm plurima desiderentur, litteræ tantum hæ ad huc incolumes vetustatis injuriam evasere.

D. M.
CAPERTI
ÆVALENT-
INÆ C. M.
VALERIAN
COIIVGI

Intra ædem verò multa sunt exquadrato quodam cippo unaquaque ex parte dejecta scalpro, ut ne syllabæ quidem unius vestigium sit relictum, quod integrè legi possit. Sed si mei me cognominis simitudine delectari patiamini, apponam ex Alba Julia, quæ in Ripensibus Noricis est memoriam allatam in hunc modum.

JO.

J. O. M. STATUAM.
C. VALERIUS.
VALERIANUS
EX VISU P.

Non ignoratis autem, ut puto ex historiis Valerianum Imp. an. Sal. nostræ 256. Decio successisse, qui dum in Rhetia, & Norico ageret, ab exercitu Imperator creatus, & mox Aug. factus, unde tot apud nostros Veleriani nominis monumenta.

Sed nimium contamur Urbana recensere. Nam in D. Petri libitinaria porticu Conditorium habemus Cusonii memoria celebre, quod indicio nobis est clarissimas familias hinc migrasse Venetias, inscriptio ita habet.

D. M.
QVINCTIAM
XIMA SIBI ET
CONJUGIVO
CVSONIO SEVE
RINO. V. F.

Ne verò vos hæsitare quod QVINCTIA per C. T. scriptum est, noritis & QVNICTIVM, & QVINCTIVM eodem modo plerisque locis vocatum esse, & antiqui id fuisse moris ostendit nomenclatura quædam Romæ apud Julium Porcium, in qua fit mentio Augusti Ti. Cæsaris Germanici, cui honorando adfuerint DOMITIVS A HENOBARBVS. Fuit is Neronis pater & cognomentum id calumniosum duxisse Neronem apud Historicos legistis, post quem ascripti sunt F. QVINTIVS CRISPINVS & J. QVINCTIVS. Sed jam nos ad se vocat præclarus ejus monumenti titulus, quem ad ædis primariæ parietem, qui aream prætoriam spectat apposuimus. superioribus annis de vetustis Basilicæ nostræ fundamentis erutum in eo nunquid ita scriptum invenistis.

IMP. CÆSARI
M. AVRELIO AN-
TONINO AUG.
ARMENIACO
MEDICO PARTHI
COM NTIE
MAX. OT. XX.
IMP. III. P. P.
DIVIA NINIFII.
DIVI HAD AIANI NE-
POTI DIVI TRAJANI
PARTHICI PRONE-
POTI DIVI NERVÆ
ABNEPOTI
D. D.

Placet vobis nimirum M. Aurelii Antonini principis optimi conservata memoria; sed quod sexto, septimo, octavo, nono & decimo versibus quinq; vel sex literæ mediæ desiderantur, sollicitari videmini, si quid igitur nostra consequi poterimus, ea vos cura liberabimini. Sexto versu post absolutam locutionem PARTHICO. M. incisum est, puto sic, non tota videtur, ut commodum ex Ausonio Gallo vobiscum jocer.

Ita defossus in quadram lapis quatuor circiter ex hoc versu notas amisit. Hic igitur ego primum MAX. reposuerim & quod sequitur ita substituendum existimarim, ut legamus PARTHICO MAX. est enim usurpata nuncupatio Maximi ubi Parthicum ponitur, ut in nummo Se- PART. MAX. & super eodem Antonino Capuæ ad pontem IM. CÆS. AVG. M. AVRELIVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG. PARTHICVS MAX. & reliqua mox subsequatur PONTIFICI MAXIMO. Sed tribus tantum litteris. MAX. uti scriptum, quia subjungendum est. TRIB. POT. XX. hoc est Tribunitiæ potestates vigesies. Ita enim & nummerum & aliarum inscriptionum series deposcit, & litterarum, quæ desiderantur numerus ad amussim quadrat. Perdifficile verò est Quid inter litteras IMP. & numerum III. supplendum sit invenire, sed nisi me aliquot hujusmodi inscriptiones fallunt, & si alti mensuræ credimus legendum est IMP. II. COS. III. non enim plurium notarum capax locus est.

dixerit

dixerit quispiam divinare est, aut ex commodo suo commentari, neque adeò exsolvere, quod recepi me nolle fabulas fabulari. testibus igitur opus est, ut quod conjectura primum sum assecutus, re ipsa verum esse comprobatur. Opportunè verò mihi præ manibus est Urbani Valeriani Patrui mei Itinerarium, qui quocunque se contulerit, totius antiquitatis vir studiosissimus, nihil usquam, quod ad rerum memoriam faceret, quin excerperet, describeretque prætermisit. Interea igitur, quæ Mediolani facere ad antiquitatis cognitionem observavit, ex antiquo lapide titulum ejusdem M. Aurelii descripsit, ejusdem Antonini, ejusdem Augustini, ejusdem Pontificis Maximi, ejusdem Tribus potestatis, per quod vices id honoris gesserit, expresserit, expresso numero. Ibi jam eundem ter consulem videbitis, eundem Divi Antonini filium, Divi Hadriani nepotem, Divi Trajani Parthici pronepotem. Divi Nervæ abnepotem, ut in nostro habetur. Sed inscriptionem proferamus.

IMP. CÆSARI
M. AVRELIO ANTONIN.
AVGVST. PONTIFICI MAX.
TRIB. POT. XVII. COS. III.
DIVI ANTONINI PII FIL.
DIVI HADRIANI NEPOT.
DIVI TRAJANI PARTHICI
PRON. DIVI NERVÆ. ABN
AVXVMATES PVBLICE.

Hic tamen quia scriptum non est quotiens Imperator fuerit, fortasse quis numerum ejusmodi ei titulo additum non esse ex more crediderit. Age igitur & hoc ostendamus apud veteres inveniri. Romæ quidem in Capitolio ab leva Romanæ Curiæ sub exteriore porticu, ubi nunc caput aheneum colloslæum ex Commodi statua præcisum & ruinarum invidiæ præceptum, juxta monumentum est hoc titulo notatum.

IMPERATORI CÆSARI DIVI TRAJANI
PARTHICI FIL. DIVI NERVÆ NEPOTI
TRAJANO HADRIANO AVG. POTIF.
MAX. TRIBUNI C. POTESTAT. XX.
M. P. II. COS. III. PP. MAGISTRI
VICTORUM VRBIS REGIONUM XIIII.

Hujus generis, & illud est, quod in Tusculano Riperiæ agro Veronensi haberetur.

IMP. CÆS. AUG. ANTONINI
PII. FIL. DIVI HADRIANINEP.
DIVI TRAJANI PARTHICI
PRONEP. DIVI NERVÆ AB-
NEP. M. AVRELIO ANTONICO
AVGVSTO ARMENINO
PONT. MAX. TRIB. POTEST
XVIIII. IMP. II. COSS. III.
BENACENSES.

Quod si plura hujus generis vultis, in arcu fori Boarii legere est inter L. Septimii titulos. TRIB. POTEST. XII. IMP. XI. COS. III. & in ejusdem honore in Triumphalaciru TRIB. VNIC. POTEST. XI. IMP. XI. COS. III. Nullam igitur hæsitationem esse reliquam puto, quin restituendum in nostro sit IMP. II. COS. III. quod angusta loci brevitas plurium notarum ductus non admittit: quæ verò subsequuntur etsi ipsa etiam intersecta, nullam tamen aggerunt ambiguitatem, versu igitur nono ANTONI nomen. Et decimo HADRIANI nullius controversia reddendum, quod tam ex Imperatoriæ adoptionis ordine quam ex Mediolanensi Epigrammate manifestum. Sed quoniam quæ ad pulcherrimæ hujus inscriptionis declarationem facere videbantur, satis videmur explicasse, ne minima quæq; colligendo dictioni meæ importunè quadam sedulitate vel fastidium, vel odium, importem præteritis aliquot sermoni finem imponemus. Cùm igitur viri Bellunenses habeatis, quod me vobis receperam exhibiturum, de Belluni nomine demutationis rationem, ad hæc multa antiquitatis vestræ Testimonia urbis originem & Conditorem. Ausimq; dicere me operæ pretium meruisse, quod omni ut puto rejecta controversia vobis eum adinvenerim, & Flaviũ amnẽ tot annos è memoria mortalium elapsum restituerim. Superest ut quando flumen vestrum repperistis, & ipsum urbis si non conditorem dubio procul ampliatorem agnovistis, grato eum animo suscipiatis marmoreum illud conditoriũ C. FLAVII HOSTILII in quo vestræ urbis historia tam eleganter descripta est, in urbem inferri procuretis, & insigniori aliquo loco supra columnas IIII. sustolli decernatis, eosque honores monumento huic habeatis, quos ipsi Flavio, si apud vos versatus esset, deferre miminè negaretis. Quale enim & quantum ad virtutem incitamentum posteris vestris relicturi estis, cùm per vos didicerint, se non ex Alpinis cautibus, non ex roboribus iis, quæ frequẽtia adeo passim apud nos pullulant, sed ex Romano sanguine progenitos, sed Herculis nobilitatem universam generi suo primordia dedisse. Unde enim malit quispiam humano præditus ingenio oriundum se gloriari, quàm ab his gentibus, quæ omni virtutum genere, præclaraque rerum egregiè gestarum celebritate populos nationesque omnes, ut palam est antecessere. Sed lætissimum illum & universæ civitati vestræ jucundissimum diem videor, cùm indicta solenni pompa conditorium illud transferetis, egoque comes aditus ne sine cantu & laudatione Hostilio parentetis; honores, quos ut Heroi decernere constitueritis, Carmine hoc qualicunque celebraturus adveniam.

EJUSDEM PIERII VALERIANI, Urbis Patriæ Genethliacon.

Non quia ad ingratas cantarim sæpius aures
Meque diu rerum domini sub acerba retentum
Servitia in longos nulla mercede labores
Impulerint nostro pratium è sudore ferentes,
Non quia sors graviora manent, & si quid iniqua
Sorti aberat vatum, Musarum & Apollinis hostis
A Morinis usque extremis ad sceptra vocetur
Romula, ne qua bonis superet spes artibus olim;
Idcirco hostili factum memorabile Flavi
Dissimulem, cæcove premi sub carcere in umbris
Perpetiar juvenem egregium, præstantibus ausis
Insignem, patriæ primus qui mœnia nostræ
Signavit, nomenque dedit, quod nulla abolebit
Posteritas si ritè manent sua munera fortes.
Unde autem primùm ingrediar quid inde secundum
Expediam? quis erit postremi carminis ordo?
An memorem quotiens Carnorum è vallibus imis
Noricisve jugis, Rhetorum aut montibus imbres
Bellorum ingruerint, tempestasve atra; Catejis
Teutonicis, tonitruque armata: & sulphure campis
Perniciem minitata, novam qua verteret urbem,
Cum strage irruerit, muroque invecta recenti
Diluvio fossas, & nondum jacta replerit
Fundamenta lue fœda, illuvieque nefanda
Tantum odii poterat virtus aliena parare!
Ut tu impendentis cernens discrimina damni
Nil cotatus adhæc juvenum fortissimè contra
Teque tuos omnes pro libertate tuorum
Pro patria, natis, uxoribus, igne penatum
Duxeris haud dubiam in mortem, molesque ruentis
Firmaris pilo longis hastilibus undas
Alpinas juncto legionum umbone sub ipsis
Reppuleris fontes, vallem tutatus amœnam
Quantus eras meminisse juvas cum bella cieres,
Oppositis ad difficilis certamina Martis
Corporibus, caderentque hostes, caderentq; tuorum
Agmina: tu vallo nunquam, aut statione repulsus
Obstares implens hostili sanguine fossas
Et quotiens motus alicujus præscius Aspes
Prærepto ante loco tacitus superaris & hostes
Incautos ipsis in castris tuta tenentes
Perque rives & aquas, & inaccessus convalles
Aggressus stragem horribilem sub nocte silenti
Edideris modo luce palam dejeceris arces,
Arces in tumulis altas, cœliq; propinquas
Præruptis vastis saxorum mollibus imo
Æquaris, pradamq; omnem, & captiva Teriscum
Corpora militibus sociis donaris habenda.
Sic vestem & gemmas, tuaq; agmina prodigus auro
Barbarico ditaris erunt, hæc nota per avum,
Haud ulli reticenda, & ut hostibus inde tremendus
Cæsariem vallis circumsurgentibus auctam
Concuteris, tremerentq; tuis de laudibus omnes.
Quid quod eques totiens audaci corde periclum
A patria castrisq; procul, cum cæde repulsum
Sustuleris, pacemq; tuis, atq; otia terris
Incolumem dederis. Tu bello fortis & acri
Præsentiq; animo, casusq; paratus in omnes
Italiæ fines tutaris & oppida condis
Tu campis, titulos, fluvio tu nomina nostro
Imponas monstra domas, tu Notrica mactas
Prodigia immanem funestis dentibus aprum
Qui lætos vastabat agros, qui corpora letho
Mille virum dederat, nostris qui vallibus unus
Horror erat, quos non manifesta in morte vinaces
Teutonici, Carniq; feri, invictiq; Liburni
Terrebant, captave semel statione movebant
Hos fera fulmineis turbabat viribus arma
Se super injiciens, ferro inpenetrabile tergus
Opponens densas cuneo, servare phalanges
Pervadebat, & uni omnis Locus usque patebat:
Omnis ager, nemus omne, juga omnia, robus in armis
Tale & tanta feris inerat violentia sannis.
Hic tamen unius lethali concidit ictu.
Hostili & vires majoris fulminis olim
Expertus non ore tonat, non dente coruscat
Non flatu inflammat segetes, non dura valentum
Membra, canumq;, virũq;, & equorũ vulnere adacto
Discerpit, spargitq; ferox, sed vasta rubenti,
Terga volutat humi pilo confossus amaro
Exanimusq; jacet uno penetrabilis ictu
Te Flavi comites læto clamore salutant
In cœlumq; ferunt, laudesq; & carmina dicunt
Hostilique secant truncis & marmore nomen
Quos autem tibi dat titulos Sertorius, armis
Inclytus insignis pietate, bonæ unus amator
Indolis ille tuis pretium virtutibus addens
Te clypeis ornarat, & hasta, & torquibus aureis,
Mox alio dux magnanimus te munere dignum
Jam genti,, laribusque suis adscripserat, idem
Te donarat equo, te laurentalibus aris
Laudarat, validisque viris æquarat honore
Et nunc Flaviolum de te cognomine campum
Dit, dicatque tuo nomen de nomine Anaxo.

At

At legio Volſcorum omnis, læta omnis, ut unum
Luctificæ ultorem cladis, conſpexerat, unum
Eſſe virum voluit, qui de virtute recentem
Urbem appellaret ſic vir, ſi unus in omen
Ceſſit & unanimi dixerunt voce Virunum
Poſteritas quam mox Bellunum dixit amœnam
Nos tamen ingrati cives tua fruſta ſub alta
Condita humo latitare diu, nos cæca ſinamus
Nocte premi ſine laude rogi, ſide honore ſepulchri
Teque parentem urbis, te noſtri ſanguinis altum
Auctorem tantis bene geſtis rebus abire
Indecorem patiamur, & haud dubitanda profeſſi
Demum illaudatum, ignotumq; jacere feramus?
Non ita ſed quoniam tua tandem cognita virtus
Tempore poſt longo potuit ſuperare protervam
Fortuna invidiam, esque tua jam redditus urbi
Non eris in cæcis latebris, humilive receſſu
Verum humeris procerū mediam tolleris in urbem
Conſpicuoq; loco celſus ſtatuêre, columnis
Quattuor erectus ſtructo de marmore cippo
Feliciq; urbem ſolvêre in ſæcula dices
Omnes eumq; tua Bellunum laude vigebis.
Non humeris ſive hanc veneri cognomine gentes
Sive novo appellare volent, tibi ſemper honores
Læta cohors juvenum, & florens ætate puella
Inſtituent circa tumulum tibi munera ponent
Nam tibi ſævitiam ſcelerati frigeris acrem
Februus incipiet flatu emollire favoni
Orgyaq; lætiq; chori pro numine Bacchi
Antiquo de more aderunt, neque Tibia cantum
Feſta ſuum invideat, neq; vir, neq; fœmina vultum
Ulla ſuum oſtentet ſed velent ora cavatis
Corticibus, ſumatq; virilem fœmina veſtem
Et vir fœminea incedat per compita palla
Plebsq; omnis ſaliant unctos inſana per vires
Hi lætos ducent choreas, neque claſſica & arma
Ceſſabunt, haſtæq; novo conamine in ædes
Adliſæ admiſſo de quadrupedante vetuſto
Rita ubi nulla joco ſeſſoris ephippia, nullum
Suſtentet plantas vinclum ſed ſola ſub armos
Genua juvent (mos iſte tuus) tibi lecta juventus
Inſidens in equis ſolvet ſic juſta quotannis
Ad tumulum & monumenta tuo de nomine facta
Hoc autem inſigni laxabant pectora ludo
Præſtantes virtute viri, namq; ordine ducto
Auguſtæ quæcumq; domus ſeſe angulus amplæ
Obtulerit plateæ, pilasve objecerit, illi
Haſtam inſertabunt, & equo rapiente ferentur
In murum, piceasq; trabes in fruſta fragoſo
Cum ſonitu imminuēt. Favor hinc plauſuq; Theatri
Non aberit, pannis albis, quem victor adoptet
Aſt alii excuſſi dorſo, nixuq; repulſi
Inq; fimum immundum revoluti cuncta ſedentum
Pectora concutiant riſu, & clamoribus altis
Tota theatra ſonent, donec fortiſſimus unus
Pluribus effractis valido certamine conis
Inſignem moveat palmam, & tua pœgmata circum
Quæ ſurgent lauris ornata virentibus, atque
Effuſo large vinoq; & lacte natabunt
Lætus equos agitet, tibi figat præmia lætus.

F I N I S.

Bäsler Auflag von 1556
bey Hn Gartner 6 fl 30 xr
Die Franckfurter [illegible] von ao 1648 ist der Bäsler gleich.

120 — f/9/7

21 fl 30 x

Kat. der Ornamentstichslg. Berlin 4504

Graesse VII, 239

Vgl. Te 109, 1061